NOUVEAU GRAND DICTIONNAIRE

de

M

Mᵉ Lᵉ ABBEᵉ DANET

FRANCOIS, LATIN, & POLONOIS

Enrichi des mellieurs Façons de parler.

AVEC DES NOTES DE CRITIQUE & de GRAMMAIRE Sur Ces Trois Langues

TOME PREMIER

JMPRIMÉ

P. Nicodemi Kawowski S.P. 1769. ie 24. Martii Comparat. fl.

Nunc accessit Josepho Veretiatkowicz pretio fl: 38-

Anno 1776.

à
VARSOVIE
Dans l'imprimerie Royalle de la Republique
AUX
Ecolles Pieuses
L'année M.DCC.XLIII.

NOWY
WIELKI DYKCYONARZ
JMći: X. DANETA OPATA
FRANCUSKI, ŁACINSKI,
y
POLSKI

Obfituiący w náylepſze ſpoſoby mowięnia

ZOBSERWACYAMI
KRYTYKI y GRAMMATYKI

w Każdym z Tych Trzech Językow.

TOM PIERWSZY
WYDANY

w WARSZAWIE
w Drukarni J.K.Mći: y Rzpltey
Kolegium WW. XX. Scholarum Piarum
Roku Páńſkiego 1743.

PREFACE AUX LECTEURS.

LE public convaincu de l'utilité des Dictionaires, eſt pleinement perſuadé qu'il n'y-a point de livres qui rendent de plus grand ſervice ni plus promptement que ceux-la. Tout le monde a du gout pour eux, parce-qu'on peut dire, qu'un Dictionaire eſt une Biblioteque entiere ſur les matieres d'ont il eſt rempli.

JL eſt vrai que ſelon l' idée ordinaire qu'-on en a, un Dictionaire ne paroit autre choſe, qu' une liſte tres-longue de mots raſſemblez par ordre alfabetique, ennuyante a parcourir faute de liaiſon, & encore plus difficile a retenir, pour ne pas dire impoſſible; cependant les Dictionaires polyglottes, qui renferment pluſieurs langues de celles, qui ſervent egalement aux ſciences, & à la converſation, meritent tout un autre jugement. Le but de ceux-la n'etant pas ſeulement l'intelligence des mots,

PRZEMOWA DO CZYTELNIKOW.

WSzyſcy poſpolicie ták ſą ſkonwinkowani, o potrzebie, y pożyteczności Dykcyonarzow; iż rozumnie ſądzą, że nie maſ kſiąg ktoreby większą y prędſzą czyniły przyſługę, nád te. Skąd wſzyſcy ſię do nich maią, iákoż przyznać trzeba że każdy Dykcyonarz iedną ieſt całą Biblioteką, co do rożnych materyi ktore w ſobia zamyka.

PRawda że według poſpolitego o tym zdania Dykcyonarz nie zdaie ſię być nic inſzego, tylko długi iákiś ſłow rejeſtr porządkiem obiecadła zebranych, do przebieżenia uprzykrzony ile że bez konnexyi, á do pamięci trudny, y prawie niepodobny. Jednakże Dykcyonarze w kilku ięzykach wydane zwłaſzcza tych, ktore tak co do náuk, iáko też y do konwerſacyi ſłużą, daleko inſzego ſą godne zdania, ponieważ ich koniec nie ieſt ſzczegulnie ſame tylko tłumaczenie y zrozumienie ſłow, ále też záżywanie tychże ięzykow, y w nich polor, w

mais encore l'uſage, tant pour la lecture; que pour la compoſition des ouvrages d'eſprit, & pour l'agrement de la ſocieté dans les compagnies. La diverſité des idiomes que renferment ces ſortes de Dictionaires, contribuant beaucoup a la communication plus etendue, & plus univerſelle dans le monde. Sans la quelle la vie meme n'auroit aucun agrement, & ne ſeroit qu'une gêne. Puiſque c'eſt par la communication des Idiomes, que la raiſon s'explique, l'eſprit ſe decouvre, les penſées ſe developpent, les amitiez ſe lient, la ſotieté s'affermi, & ſe conſerve.

MAis pour dire quelque choſe en particulier de celuy, que nous donnons içy au jour c'eſt le Grand Dictionaire de M. L'Abbé DANET, que l'autheur fit pour ſervir aux etudes du Daufin l'ayant donné en Francois & Latin, & auquel nous venons d'ajouter le Polonois pour la commodité des Perſonnes du Pays, qui naturellement ont un gout & un talent tres-particulier pour la langue Francoiſe; cette langue etant comme ordinaire a la Cour, & parmis tout ce qu'il y a dans la Pologne de plus Illuſtre, & de plus diſtingué.

L'Obligation & la reconnoiſance de ce ſervice tres-ſignalé rendu au public par cet ouvrage, eſt entierement due a une DAME Tres-Illuſtre de Pologne, par l'ordre de La Quelle j'ay entrepris ce travail, y employant le peu de ma capacité pour repondre a Ses dignes intentions, & ſuivre Ses ordres, qui ne tendent uniquement qu'a l'utilité commune.

J'Ay auſſi ſuivi en tout l'ordre de l'auteur

ren-

czytaniu, piſaniu, y przyiemności konwerſacyi: Sama rożność ięzykow ktore w ſobie zámykaią takowe Dykcyonarze, wielce pomagaiąc do obſzernieyſzey, y uniwerſalnieyſzey między ludźmi, y oſobami rożnemi kommunikacyi: Bez ktorey ſamo życie nie tylko nic w ſobie nie ma miłego, ále y owſzem iedną by ſię zdawało być męką y cięſzkością. Ponieważ ſpołeczność ięzykow to czyni, że ſię przez nie wyraża rozum, dowcip ſię wydaie, myśli ſię odkrywaią, ſerce ſię explikuie, przyiaźni ſię wiążą, á ſpołkowanie zobopolne utrzymuie ſię między ludzmi ſtwierdza, y záchowuie.

MOwiąc záś z oſobna o tym ktory tu wydaiemy: ieſt to wielki Dykcyonarz J. X. DANETA Opata, ktory ten Autor wydał niegdyś dla Delfina Francuſkiego ná ten czas náuki traktuiącego, wydawſzy go w Francuſkim y Łácińſkim ięzyku, á teraz przydaliśmy do niego polſzczyznę, dla wygody Oſob w tym tu Kraiu, ktore upodobanie y talent oſobliwſzy maią do Francuſkiego ięzyka, ktory też prawie ſtał ſię poſpolitym, u Dworu ięzykiem, y u wſzyſtkich Oſob pierwſzego ſtopnia y diſtynkcyi w tym Państwie.

WDzięczność y obligacya zupełna tey partykularney á znáczney przyſługi publiczney, ktora ſię czyni w wydaniu tey Kſięgi, cale náleży Jedney Zácney DAMIE Polſkiey, zá ktorey roſkazem, podiąwſzy ſię tey roboty, obrociłem wſzyſtkę nieudolną ſpoſobność moię ná to, iákobym mogł roſkazom y godnym intencyom Jey ſzczegulnie do pożytku y Dobra poſpolitego zmierzaiącym konformować ſię.

SZedłem też we wſzyſtkim zá porządkiem

Auto

rendant les mot François ſimples (car c'eſt au François que je me ſuis attaché & non au Latin) par des mots ſimples Polonois, dans leur ſens naturel; les figurez dans le figuré, & les proverbes par des proverbes, obſervant le gout & la maniere de s'enoncer dans la langue que j'ajoutoit a ce Dictionaire. C'eſt le triple ſens dans le quel tous les mots de ce Grand Dictionaire ſont traitté ſuivant la methode de l'auteur.

ON n'a non plus changé l'ortographe ancienne dont l'auteur s'eſt ſervi pour ſes raiſons, mais il y fait lui-meme des remarques par-tout, & il averti de la maniere dont il faut ecrire & parler à la moderne.

IL y a une grande difference entre les phraſes ou manieres de parler Latin & celles de parler François elle conſiſte cependant uniquement dans l'ordre & l'arrangement des paroles. La langue Francoiſe demandant par tout l'ordre naturel des idées dans le quel elles ſe preſentent a l'eſprit diſtinctement avec clareté & netteté; au lieu que le latin ſans s'attacher a cet ordre, ſuit plus-tot celuy du coeur & de ſes movements ſuivant ce qui le frappe le plus & le peut emouvoir. Mais pour ce qui eſt du François avec le Polonois ſes deux langues ont aſſez de rapport entre elles pour ce qui regarde l'arrangement naturel des mots, & la maniere de s'enoncer diſtinctement avec ordre & clarté, mais il y a de la difference dans le choix des idées, car ce qui eſt

pro-

Autora, oddaiąc ſłowa proſte Francuſkie (gdyżem ſię do Francuſkiego á nie do Polſkiego wiązał) polſzczyzną proſtą, y w nyrozumieniu ich właſnym przyrodzonym. Też ſłowa y ich rozumienie niewłaśne także w ſenſie niewłaſnym, ná Polſkie wykładaiąc, á przyſłowia przez przyſłowia wyrażaiąc á to ile mozności ſtoſuiąc do ſzczerego ſtylu Polſzczyzny. Y ten ieſt troiaki ſens w ktorym náśladuiąc autora wſzyſtkie tego wielkiego Dykcyonarza ſłowa ſą przełożone.

NIe odmieniono też ortografii dawney Francuſkiey, ktorey Autor zážywał dla ſwoich racyi, ále on ſam wſzędzie przeſtrzega iák ſię ktore ſłowo ma czytać wymawiać y piſać według pronuncyacyi teraźnieyſzey y ortografii nowſzey Francuſkiey.

WIelka ieſt dyfferencya między ſpoſobami mowienia w ięzyku Francuſkim, y ſpoſobami mowienia w łacińſkim, iednakże wſzyſtka rożność zawiſła ná porządnym ułożeniu ſłow między ſobą. Ponieważ ięzyk Francuſki przeſtrzega we wſzyſtkim naywięcey tego aby porządnie po ſobie ſzły ſłowa w tym porządku w iakim ſię myśli iedna po drugiey prezentuią w umyśle naſzym: rozdzielnie wyraźnie y iaśnie: Łacina zaś nie wiążąc ſię ták bardzo do tego porządku myśli ludzkich idzie bardziey za ſercem y wiąże ſię do affektu miarkuiąc co bardziey poruſzyć y impreſſyą ná umyśle ſprawić może. Co zaś do Francuſzczyzny, y Polſzczyzny te dwa ięzyki w tym ſię zgadzaią z ſobą co należy do ułożenia ſłow tak iako iść powinny naturalnie po ſobie w mowieniu dla wyraźności y iaſności, ale rożność ieſt w wybraniu ſamych myśli y onych expreſſyi, gdyż co ſłużyć mo-

że

propre naturel & juſte dans l'une tres-ſouvent ſeroit imperceptible affectée & ridicule dans l'autre. C'eſt ce qui m'a fait prendre un ſoin particulier de rendre les phraſes Françoiſes par des phraſes proprement polonoiſes pour eviter toute affectation & ne point forcer une langue a prendre le plis d'une autre.

JE ne dirais rien içy de la peine ou on ſe trouve tres-ſouvent en cherchant dans un Idiome ſi peu cultivé des termes qui repondent a la ſuffiſance & l'abondance d'une langue qu'on ne ceſſe de perfectionner toujours. Ce n'eſt pas que le Polonois ne ſoit une langne tres feconde en termes, & belles en preſſions: elle a même une force & une gravite qui fait ſa beauté particuliere, & qui paroit dans la bouche de ceux qui s'efforcent de la parler proprement en evitant tous les abus qui s'y ſont preſque univerſellement indroduits; Elle ne manque ni de phraſes bien tournées, ni de termes expreſſifs, ni de politeſſe, ni de clarté, ſans etre obligé d'en chercher ou empreunter allieurs, elle les trouve aiſemement dans ſon propre fond; on le peut voir par pluſieurs monuments anciens des loix du Pays par les pieces des titres publics dans les archives du Royaume, par quelques precieux reſtes de bons manuſcrits, par pluſieurs, Poetes & quelque orateurs qui ont heureuſement reuſſi, mais faute de culture, la corruption qui s'attaque a tout, a ſi bien avec le tems alteré cette langue qu'on en à comme abolis (pour ainſi dire) inſenſiblement un grand nombre de termes naturels qui paroiſſoient ſe reſſentir trop de l'ancienne ſimplicité. Sans

ce-

że właśniey przyzwoicie w ięzyku Francuſkim częſtokroć ſłowo w ſłowo przełożywſzy ná Polſkie byłoby niezrozumiane y nie bez przyſády albo też y śmieſzne w Polſkim. Skąd też ſtarałem ſię naywięcey francuſczyznę właſną polſczyzną wykładáć: Ażeby ſię uſtrzedz wſzelkiey affektacyi, áni przymuſzać ięzyka iednego ażeby ſię ná formę y figurę inſzego miał przerabiać.

NIe tu nie rzeknę o trudności w ktorey ſię nie raz znáydować przychodzi ſzukaiąc w ięzyku, (o ktorego polor tak małe ieſt ſtaranie) ſłow, ktoreby wyſtarczały doſtateczności y obfitości tych ktore co dzień wydoſkonaláć inſze nacye ſtaraią ſię. Nie żeby to ięzyk Polſki nie był obfity w ſłowa, y piękne expreſſye, y owſzem ma w ſobie iákąś moc złączoną z powagą, ktora tego ięzyka ſzczegulnie właſną czyni ozdobę, y ktora ſię wydaie w uściech tych co nim czyſto ſtaraią ſię mowić, unikaiąc y ſtrzegąc ſię tego wſzyſtkiego co złym zwyczaiem prawie powſzechnie weſzło. Nie ſchodzi mu áni na pięknym mowienia obrocie, áni ná wyraźności terminow, áni ná gładkości, y iaſności; nie potrzebuie tego ſzukać gdzie indziey lub u inſzych pożyczać. Znáyduie to wſzyſtko obficie u ſiebie: iákoż to widzieć w wielu pamiętnych kſięgach Praw dawnych y Statutow, w Kancellaryach y Aktach metryk publicznych Páńſtwa Tego, w niektorych pozoſtałych ieſzcze poważnych y dobrych manuſkryptach, w wielu także Poetach y niektorych mowcach Polſkich, ktorym ſię ſzczęśliwie udał wierſz y ſtyl Oyczyſty: Ale zá czaſem ten ięzyk iákoby zárzucony będąc y bez poloru, znieſiono powoli (że tak rzeknę) nieznacznie wielką liczbę ſłow Polſkich, ktore ſię poniekąd zdawały bardzo ſtaroświecką wydawać proſtotę; a ná ich mieyſce niewprowadzono

in-

cependant les remplacer du propre crûe de la langue que par des mots defigurèz d'autres langues, de ſorte que la plus part ne ſont que des termes maſqué du Latin du François de l'Italien de l'Allemand & meme ſi l'ont veut du Turc. Il eſt vrais qu'on peut dire la-deſſus qu'une nation ne doit ſe refuſer aucun des mots qui peuvent etre commodes a ſa langue, Il eſt libre de les prendre par tout ou on les trouve, même chez les voiſins; de telles uſurpations ſont permiſes, & en ce genre tout devient commun, par le ſeul uſage. Les paroles ne ſont que des Sons dont on fait arbitrairement les ſignes de nos penſées; qu'importe qu'un nom ſoit nė dans notre pays, ou qu'il nous vienne d'un pays etranger. Il n'y a aucun droit de naturaliſation pour les ſons, ils ſont autant au peuple qui les empreunte, qu'a celui qui les a pretez, toute la difference conſiſteroit peut-etre, en ce qu'on s'en eſt mis en poſſeſſion, un peu plus tard, que les autres.

CE raiſonnement je l'avoue avance une choſe plauſible, mais il ne pourra jamais perſuader perſonne que telles uſurpations & priſes de mots ſur les nations etrangeres puiſſent être approuvez comme legitimes, quand elle vont juſqu'a corrompre & defigurer la langue d'un pays de la ſorte qu'a la fin à peine pourroit-on la reconnoitre. Dans une criſe ſemblable le vieux langage de nos Peres ſe feroit regretter; & je penſe

s'en

inſzych z właſnego kraiu, procz przerobionych po wielkiey części z inſzych obcych ięzykow. Tak dalece że wielka część ich nie ſą tylko z Łacińſkiego, Francuſkiego, Włoſkiego, Niemieckiego, a náwet kiedy ſię komu zdaie y podoba z Tureckiego przeſtroione. Może tu w prawdzie kto ná to powiedzieć, że żadna Nacya nie powinna ſobie áni ięzykowi ſwoiemu zábraniać y odmawiać ſłow wygodnych, Wolno ie brać wſzędzie gdzie ſię pokażą, y gdzie ſię tylko znayduią, nawet y u Sąſiadow y u obcych; takowe opanowanie ſłow obcych, y onych ſobie przywłaſzczenie ieſt godziwe y pozwolone, gdzie wſzyſtko w tey mierze ſamym zwyczaiem ſtaie ſię poſpolite dla wſzyſtkich. Słowa y terminy, nie ſą nic inſzego tylko iedne brzmiące głoſy, ktorych według upodobania y iák ſię komu zdaie użyć wolno za znak wyráženia myśli właſney. Mało należy ná tym gdzie ſię nazwiſko iákie lub ſłowo pod iákim niebem urodzi, u nas-li ſię znalazło, czyli do nas ſkąd indąd przywędrowało, niemaſz żadnego nigdzie Indygenatu dla Słow, y tych dzwiękow uſtnych. Tak dobrze należyć mogą do tych co ich ſobie pożyczaią u inſzych, iáko y do tych co ich pożyczyli. Y wſzyſtka w tym tylko będzie rożność że iedni prędzey drudzy poźniey zażywać ich poczeli.

PRzyznam ſię że ta uwaga rzecz cale pozorną udaie, ale nigdy nie ſkonwinkuie nikogo, áby takowe ſłow przyſpoſobienie y przywłaſzczanie ſobie ich od obcych Nacyi, było chwalebne y ſłuſzne, kiedy przychodzi aż do ſkażenia y naruſzenia ięzyka właſnego Oyczyſtego tak dalece, żeby ten náoſtatek záledwieby poznać można. W tákowym niebeſpieczeńſtwie ſtarożytnego przodkow naſzych ięzyka z ſzkodą byśmy y z żalem poſtradali. Y rozumiem ze ná ten czas by tylko to ſłow od obcych zaſięganie mogło być pozwolone

ile

s'en contredit que la choſe pourroit être ſeulement permiſe autant qu'elle peut ſervir a purifier une langue, & a la perfectioner ſans la corrompre, & ſans en faire un melange confus d' autres langues. Les mots ne ſont a la verité que des ſons, mais ils ne conſiſtent pas ſimplement dans la maniere de mouvoir les levres, & de frapper l' air. Se ſont des ſons inſtitutez, pour ſervir d'explication a nos idées comme les ſuppots & les interpretes de nos penſées, les temoins de nos ſentimens & de nos volontez: il faut dont qu'ils ſoient claires, intelligibles aiſez a comprendre, ſignifians les objet conformement au genie & a la façon de penſer propre a chaque nation, eſt differente ſelon la difference des climats.

CEtte petite degreſſion pourra peutetre avoir ſon propre lieu & revenir encore alieurs dans un autre occaſion d' un ouvrage que l'on pourroit mediter, en donnant une parallele de mots d' une même langue; ou l'on pourroit s'etendre d'avantage ſur ce ſujet important, j'ay neantmoins cru etre obligê de la mettre içy pour faire remarquer ce qui m' a forcé bien ſouvent de me ſervir de mots etrangers traveſtis a la Polonoiſe dans cette ouvrage. Je m' en ſuis pourtant abſtenu autant qu' il m' a été poſſible, mais ſi je me ſuis donné cette liberté pluſieurs fois, parce qu'il ne ſe preſentoit aucun autre terme plus propre & plus

ile y kiedy ſłużyć by, y przydać ſię mogło do poloru większego y doſkonałości ięzyka właſnego, bez ſkody y náruſzenia iego, áni czyniąc z ięzyka ſwego oyczyſtego iedną obcych ięzykow bez kſztałtu mięſzaninę. Słowa záiſte nieſą tylko iednym uſt náſzych dzwiękiem, y głoſu wydaniem: Ale nie na ſamym uſt y warg ruſzeniu y wydanym na wiatr ogłoſie te dzwięki zawiſły. Y owſzem ná to ſą poſtanowione y wynalezione áby ſię przydały ná wyrażenie wyobrażenia wnętrznego w umyśle naſzym, iáko tłumacże myśli naſzych, zdania náſzego y woli świadkowie, trzeba tedy żeby były wyraźne, zrozumiałe, do poięcia łatwe, y náleżycie znaczące a wyrażaiące rzecz każdą; ſtoſuiąc ſię do ſkłonności y przyrodzonego ſpoſobu ſądzenia o rzeczach, ktorą każdy národ ma oſobliwſzą, ſobie właſną y przyzwoitą, a rożni ſię według rożności národow y kraiow.

TA krotka dygreſſya będzie podobno miała ſwoie właſne mieyſce y wroci ſię gdzieindziey w inſzey okazyi, kſięgi wydania o ſtoſowaniu y znoſzeniu ſłow iednegoż ięzyka między ſobą, o ktorey by ſię pomyślić mogło: gdzie by ſię obſzerniey w tey okoliczności ták poważney zabawić można, Tu iednak tego krotko dotknąć muſiałem ábym wyraził co mię częſtokroć przywiodło żem muſiał obcych ſłow ná Polſzczyznę przerobionych zażyć w tey kſiędze.

Wyſtrzegałem ſię iednak tego ile możności, átoli ieżelim gdzie tę ſobie dał wolność że mi ná ten czas ſłowo czyſte Polſkie nie przychodziło, rozumiem że Ci co mię w tym iáko y w niektorych inſzych omyłkach ktore mi

net j'eſpere que ceux qui s'appercevrons de cette faute & de beaucoup d' autre qui m'auront echappé par mepriſe auront la diſcretion de les attribuer a mes autres occupations qui ne m' ont pas permis comme je le ſouhaitoit de me donner entierement a cette ouvrage.

JL ne me reſte qu'une choſe a deſirer c'eſt de ſouhaitter que le public veuille bien agréer ce ſervice avec la meme volonté avec la quelle je m'en ſuis chargé.

ſię nieoſtroznie trafiły poſtrzegą łaſkawie u ſiebie wymowić, y darować ie ráczą rożnym trudnościom y rozerwaniu inſzych zábaw moich, ktore mi nie pozwoliły ták iákom ſobie życzył, cale ſię wſzyſtkiego tey iedney zábawie oddać zupełnie.

NIe zoſtaie mi zátym tylko iedney życzyć rzeczy: to ieſt áby ta przyſługa tą była powſzechnie przyięta chęcią z iáką odemnie ieſt podięta.

NOUVEAU GRAND DICTIONNAIRE FRANCOIS LATIN, ET POLONOIS

AVEC DES NOTES DE CRITIQUE ET DE GRAMMAIRE, SUR SES TROIS LANGUES.

NOWY DYKCYONARZ WIELKI, FRANCUSKI, ŁACINSKI Y POLSKI

z OBSERWACYAMI KRYTYKI, Y GRAMMATYKI, w KAZDYM z TYCH TRZECH JĘZYKOW.

A ’Premiere Lettre de l’Alphabet François & de toutes les Langues- A pierwſza litera Obiecadła Francuſkiego, y wſzyſtkich językow.

LES GRECS la nomment, *Alpha*, les Hebreux, *Aleph*; les Arabes, *Aliph*; les Indien, *Alephu*; & les Latis A ſimplement, comme les François. GRECY nazywaią ią *Alfa*; Zydzi *Alef*; Arabowie *Alif*. Indyanie *Alephu*; Łácinnicy y Francuzi A poproſtu.

C’eſt de toutes les voyelles la plus ouverte, comme la plus ſimple & la plus facile à prononcer: d’où vient que c’eſt par elle que les enfans commencent à former les ſons; de ſorte que ſi l’on conſidere bien l’ordre naturel des autres voyelles, l’on trouvera que de celle-cy, qui eſt la plus ouverte, elles vont toûjours en diminuant juſques à l’*V*, qui eſt la plus fermée, & qui entre les voyelles à le plus beſoin du mouvement des levres pour la prononcer. Jeſt tá ze wſzyſtkich iednogłoſnych liter náyotworzyſtſza, iáko náyproſtſza y do wymowienia náyſnadnieyſza; ſkąd idzie że y niemowlęta od niey zaczynaią głos formować; ták iż kto uważy dobrze porządek náturalny inſzych iednogłoſnych liter; uzna że od tey pierwſzey ktora ieſt náyotworzyſtſza, coraz dalſze mniey maią otworzyſtośći aż do U ktora ieſt náybardziey záwarta, y ktora dlá wyrażenia ſiebie náybardziey potrzebuie uſt zwierania.

Cette voyelle exprime preſque tous les mouvemens de noſtre ame; & pour en rendre l’expreſſion plus forte, on y ajoute quelquefois une *H* devant ou après, comme dans l’admiration, *ha le beau Tableau*! dans la joye, *ha quel plaiſir*! dans la colere, *ha le méchant*! dans la douleur, *ha la teſte*! dans la pamoiſon, *ha* ou *ah je me meurs*! Tá litera wyraża prawie wſzyſtkie affekta, to ieſt wzruſzenia przyrodzone Duſzy; á dlá mocnieyſzego ich wyrażenia przydaie ſię częſtokroć doniey *H.* przed nią lub zá nią: iáko w zádziwieniu ſię: *ha piękny obraz*! w radośći, *ha co zá roſkoſz*! w gniewie, *ha nic dobrego*! w żálu, *ah głowa*! we mdłośći, *ah umieram*!

Lors qu’on écrit cette voyelle ſans aucun accent, elle eſt la troiſiéme perſonne du ſingulier du temp préſent de l’Indicatif du Verbe auxiliare *Avoir*, & elle ſe rend en Latin par le verbe *Habeo*, ou le verbe *Sum*, comme *Il a un livre*, habet librum, *ou* eſt illi liber. *Il y a un Dieu*, eſt Deus. *Il a eu*, habuit. Kiedy tá litera piſze ſię bez żádney kreſki, to ieſt bez liniyki nád nią: w francuſkim znaczy trzecią Oſobę liczby poiedynczey czaſu teraźnieyſzego w ſpoſobie ſkazuiącym, ſłowa tego pomocnego *mam* álbo *ieſtem*, wyraża ſię po łacine przez też ſłowo *mam* álbo *ieſtem* iáko to, *má kśiążkę*: *ieſt Bog*, *miał*.

Quand elle eſt marquée d’un accent grave *à* elle eſt l’article du Datif ſingulier des Nom ſubſtantifs comme *à Pierre*, *à Jean*. Kiedy w francuſkim ieſt náznaczona liniyką álbo ákcentem ważnym *à*, ieſt artykułem ſpadku oddawaiącego liczby poiedynczey Imion iſtotnych, iáko, *Piotrowi Jánowi.*

Avec ce meſme accent elle ſe met devant les Noms de lieu en ſignification de repos & de mouvemen. *Je demeure à Paris Je vais à Lyon.* comme auſſi devant les Infinitifs des Verbes, répondant à la prépoſition Latine *ad*, comme *J’ay cela à dire*: Et dans une infinitéde façons de parler, qu’on ſe donnera la peine de chercher par le mot devant ou aprés lequel elle ſe trouvera dans une phraſe. Voy ci ce qu’on en peut obſerver en general: Z tymże ákcentem lub liniyką tákowąż kłádzieſię przed názwiſkami mieyſc, znácząc ták ſpoczynek iáko ruſzenie. *Mięſzkam w Paryżu iádę do Lugdunu*: iáko też przed ſłowami w ſpoſobie nieokreślonym położonemi znácząc toż co łacińſkie *ad* to ieſt *do*, náprzykład, *mam to do mowienia*; y w inſzych nieźliczonych ſpoſobach mowienia, ktore káżdy zechce uważać, miarkuią ſłowa przed ktoremi, lub po ktorych będzie ſię znáydować w iákiey mowie. To *záś* co náſtępuie ieſt co ſię o tym w ogolnośći obſerwować może.

A entre deux Verbes s’ exprime ordinairement par l’ Infinitif. A miedzy dwoma ſłowami wyraża ſię poſpolicie w ſpoſobie nieokreślonym.

Quand *A* marque la Diſtance, le Temps, la Matiere, l’Inſtrument, la Maniere, la Façon, la Cauſe, le Motif, le Prix & la Valeur; il s’ exprime ordinairement par l’ Ablatif ſans prepoſition. Kiedy A znácy dalekość, Czas, Máteryą z czego lub o czym rzecz ieſt, Inſtrument, ſpoſob, przyczynę, Pobudkę, Cenę, Szacunek, wyraza ſię zwyczaynie przez ſpadek odbieraiący bez wſzelkiey prepozycyi.

A ſignifiant *A l’egard*, *pour Vers*, s’exprime par *in* ou *ad* avec un Accuſatif. *A la porte*, ad januam. A znaczące *względem*, *dlá*, *ku*, wyraża ſię przez *w* (*álbo*) *u* w ſpadku oſkarzaiącym: *u drzwi we drzwiach*.

A mis pour *En* ou *Dans*, s’exprime par le Gerondif en *do*, ou par *in* avec un Ablatif. A położone zá *w*, lub *podczas* wyraża ſię przez ſpadek odbieraiący w polſkim y prepozycyą *w*

A pour *Selon* ou *ſuivant* s’exprime par l’ Ablatif ſans prépoſition. A kiedy w francuſkim znaczy *według* lub *wedle*, wyraża ſię przez ſpadek oddawaiący bez prepozycyi włacińſkim w polſkim przez *po*.

A mis pour *Si* ou *Lorſque*, s’exprimere par *Si* avec un Subionctif. A położone zá *Jeżeli*, lub *kiedy*, wyraża ſię przez partykułę Jeśliby lub gdyby y ſłowem w ſpoſobie Przydatkowym poſpolicie Konjunktyw rzeczonym.

A pour *Environ*, s’exprime par *fermè* ou *ferè*: Une armée de ſept à huit mille hommes, *Exercitus conſtans ex octo fermè hominum millibus*. * Remarquez qu’ on n’exprime point le premier nombre. A zá miaſt *około*, lub *bliſko* wyraża ſię przez też pártykuły *około* lub *bliſko*: *Woyſko około ośm tyśięcy ludzi*. Obſerwuy że ſię pierwſza liczba w francuſkim położona w łacińſkim, y polſkim niewyraża.

A ſert encore à marquer les Queſtions de lieu, A ſłuży ieſzcze do odpowiedzi ná pytanie o mieyſcach;

Cette voyelle A ne ſe perd poind à la fin des mots, ſi ce n'eſt dans le ſeul article feminin *la* ſuivi d'une voyelle; & alors on met en ſa place une apoſtrophe pour marquer ſon retranchement. Anſi *l'Authorité* pour *la Authorité*. Tá litera A nieniknie nigdy nákońcu ſłow francuſkich, wyiąwſzy ſam artykuł Białogłowſki *la* kiedy zá nim náſtępuie iednogłośna druga litera, ná ten czas miaſto niey kładą literę *l'* z komką u gory ná znák że ſię a odrzuca.

CICERON nomme la lettre *A*, *littera ſalutaris*, une lettere ſalutaire ou une lettre qui donnoit la vie, parce qu' on s'en, ſervoit anciennement à Rome dans les jugemens pour abſoudre un Accuſé, lors qu'on donnoit ſa voix par ſcrutin, jettant pour ce ſujet dans une urne une balote ſur laquelle étoit tracée la lettre *A*, qui vouloit dire *Abſolvo*, J'abſous l'accuſé: comme pareillement pour rejetter une loy, car alors elle ſignifioit *Antiquo*, Je rejette la loy propoſée. CYCERON názywa literę *A literą zbawienną* álbo literą ktora dawała życie, bo iey zażywano zdawna u Rzymian ná ſądach, dla uwolnienia Obwinionego: gdy kto dawał ſentencyą ſwoię przy ſądzeniu ſprawy, rzucaiąc w Wotową ſkrzyneczkę kártkę álbo Los naznaczony literą *A* co znaczyło *Vwalniam* Obwinionego; iáko też dlá odrzucenia iákiego prawa, gdyż ná ten czas znaczyła *znoſzę* to ieſt prawo poſtanowione káſſuię.

LES ROMAINS márquoient ordinairement leurs Noms Propres par une ſeule lettre comme *A*. pour faire *Aulus*. RZYMIANIE wyrażali zwyczaynie Imiona ſwoie właſne iedną tylko literą, iáko náprzykład *A* znaczące *Aulus*.

C'étoit auſſi parmi les Anciens une lettre numerale qui marquoit 500. comme on le peut voir dans Valerius Probus, & dans des vers anciens rapportez par Baronius, qui marquent les lettres ſignificatives des Nombres; dont le premier eſt. *Poſſidet A numeros quingentos ordine recto*. Quand on mettoit un titre ou une ligne droite au deſſus de l'A, il ſignifioit *cinq mille*. Była też to u dawnych litera liczbę znácząca 500. iáko to widzieć w Waleryuſzu Probuſie, y w Baroniuſzu ktory wſpomina dawne wierſze wyrażaiące litery, ktore liczbę znaczyły kiedy tytel álbo liniykę proſtą położono nád A ná ten czas tá litera A z tytlem znáczyło *pięć tysięcy*.

ON DIT d' un enfant qui apprend à connoiſtre ſes lettres. *Il eſt à l' Abecé*, Puer elementarius, *gen*. pueri elementarii. m. *Sen* Elementa diſcit. *Hor*. Abecedarius puer *dans S. Jeroſme*. Dziecię ktore záczyna ſię uczyć y poznawać litery náżywaią *Abecedariuſz* to ieſt *Obiecadła ſię uczący, Gregoryanek Zák záczek*

ON DIT auſſi figurément en ce ſens, *Je ne ſuis encore qu' à l' Abecé de cette affaire*, pour dire *Je ne commence encore qu' à l' entendre*. Tiro ac rudis ſum adhuc hac in re *Cic*. NIEWŁASNIE ſię też mowi *ledwie Abece znam w tey ſprawie*, to ieſt *ledwie poczynam ſię w iákiey rzeczy roſpatrywać*, álbo *Nowy cale y nieświadomy w tym ieſtem*.

ON DIT en maniere de proverbe, d' un homme qui ne ſçait rien. *Il ne ſçait ni A, ni B C'eſt un parfait ignorant*. Litterarum *ou* artium plané rudis. *Cic. Liv*. Inſcitiſſimus. *Plaut*. Przyſłowiem toż ſię mowi o człowieku co nic nieumie, *áni Abc niezna* to ieſt *doſkonały nieuk: Y litery niezna*.

ON DIT encore proverbialement, d' un homme qui ne ſçait point écrire. *Il ne ſçauroit faire une panſe d' A*. Neſcit omnino pingere, *ou* exarare litteras. *Cic*. MOWI ſię ieſzcze w przyſłowiu francuſkim o tym co nie umie piſać *Nie umiał y á nákryślić*.

ON DIT pareillement, d'un homme qui fait une faute groſſiere en jonant. *Je vous renvoyerai a l' Abc* ou *à l' eſcole*. Ad prima elementa te remittam, *ou* te revocabo. We grze gdy kto przeciw gry regułom znacznie błądzi mowią: *Przywiodę cię do obiecadła, álbo trzeba cię znowu do ſzkoły wrocić*.

A A (riviere des Comtez d' Artois & de Flandres, qui ſe va rendre dans la mer d' Allemagne.) Agnio, *genit*. Agnienis, m. (Il y a encore pulſieurs autres Rivieres de ce nom dans la Weſtphalie & ailleurs, qui ne ſont point autrement conſiderables.) AA Rzeka w Hrabſtwach Artezyi y Flandryi ktora wpada w morze niemieckie. (Jeſt y inſzych wiele rzek tegoż nazwiſka, w Weſtfaliy, y indziey, ktore iednak niemaią nic oſobliwego uwagi godnego.)

AAR, *(riviere ſur laquelle eſt ſituée la ville de Berne.)* Arola, *genit*. Arolæ, m. *AAR* Rzeka nád ktorą ieſt Berna Miáſto w ſzwaycaryi.

AARBOURG, *(ville de Suiſſe dans le Canton de Berne.)* Arburgum, *genit*. Arburgi, n. ARBURG Miáſto Szwaycarſkie w Kántonie Berneńſkim.

AARE *(riviere d' Allemagne qui ſe decharge dans le Rhin au deſſus de Bonn.)* Abrinca, *genit*. Abrincæ, m. AAR (Rzeka w niemczech wpadaiąca w Ren po nád Bonną.)

ABACUC, ou *Mer de Sala*. Mare Caſpium, *genit*. maris Caſpii, n. *Plin*. ABAKUK álbo Morze *Sali* to ieſt Morze Káſpiyſkie.

(On croit ce mot Francois corrumpu pour *Bachu*.) Má to być ſłowo z Francuſkiego *Bachu* ſkażone.

ABAISSEMENT, ſubſt. maſc. *(diminution, retranchement de la hauteur d'une choſe.)* Depreſſio, *genit*. depreſſionis, f. *Vitr*. Deiectus, *genit*. dejectûs, maſc. *Liv*. ZNIZENIE, zrucenie obalenie poniżenie náchylenie umnieyſzenie wyſokośći iákiey rzeczy: *zrzucić uiąć zdiąć*.

l'Abaiſſement de ce mur a fort egayé ce logis, & luy a donné plus do jour. Hâc muri depreſſione ædes ſunt exhilaratæ & factæ illuſtriores. Zrzucenie tey ściany obiaśniło ten dom, weſelſzy uczyniło.

ABAISSEMENT *de la voix*, *(lors qu'on abaiſſe ſa voix en parlant.)* Vocis remiſſio, *genit*. vocis remiſſionis, f. *Quint*. * *(le contraire eſt)* Vocis inteitio. *Quint*. *l' Elevation de la voix*. SPUSZCENIE głoſu gdy kto ſpuſzcza głos w mowieniu niżſzym głoſem álbo cicho mowi; przeciwna temu ieſt. Podnieſienie głoſu, natężenie głoſu wyżſzym głoſem mowić.

ABAISSEMENT *de ſon état*, *(lors q'un noble devient roturier.)* Capitis diminutio, *genit*. capitis diminutionis, f. *Cic*. PONIZENIE ſtanu czyiego podupadnienie gdy z Szlachcica ſtaie ſię chłopem, w chłopy poſtrzyżony.

ABAISSEMENT pour *humiliation* ou *l'état d' une perſonne qui s' abaiſſe* ou *qui quelque diſgrace humilie*. Demiſſio. Abiectio Submiſſio, *genit*. onis, f. *Cicer*. PONIZENIE to ieſt upokorzenie, náchylenie ſtan oſoby iákiey ktora ſię ſama upokarza, álbo ktorą nieſzczęśliwość iáká poniża, pokora, uniżoność niſkość.

l' Abaiſſament devant Dieu eſt une action digne d'un Chretien. Chriſtiani eſt, abjicere ſe coram Deo, *ou* ſubmittere ſe in humilitatem coram Deo, *Cic. Liv*. Godna Chrześćianina zábáwá przed Bogiem ſię uniżać upokarzać.

ABAISSEMENT *de courage*. Animi infractio, *genit*. animi infractionis, f. *Cic*. Demiſſio animi, *genit*. animi demiſſionis, f. *Cic*. Serce fantazyą ochotę tracić.

l' Abaiſſement du courage eſt mal-ſeant à un Philoſophe. Dedecet Philoſophum abjicere, *ou* demittere, *ou* deponere animum. *Cic*. *Rozumnemu człowiekowi ſerce tracić nieprzyſtoi*.

Il deſcendit juſques aux derniers abaiſſemens & juſques aux dernieres ſoumiſſions. Ad infimas abjectiones ac preces deſcendit, *ou* ſe demiſit. Abjecit ſe atque proſtravit. *(ſimplement)* *Cic*. *Przyſzłomu aż do oſtatniego upokorzenia, do oſtatniey podłośći: uniżył ſię y owſzem cale ſię ſtał moſtem ſię poſtał na ziemi*.

ABAISSÉ, m. ABAISSÉE, f. part. paſſ. & abject. *V*. ABAISSER *dans ſes diverſes ſignifications*. PONIZONY Poniżona, Imię Przydatkowe, obacz pod ſłowem PONIZYC w rożnych wyrozumieniach.

ABAISSER, V. act. *(Diminuer de la hauteur, rendre plus bas & moins élevé.)* Deprimere, (deprimo, deprimis, derpeſſi, depreſſum.) Demittere, (demitto, demittis, demiſi, demiſſum.) act. acc. *Cic*. PONIZYC. zrzucić znizac, uiąć wyſokośći, niżſzą rzecz iáką uczynić y mniey wyſoką, ſpuśćić, náchylić.

Abaiſſer quelque lieu. Depreſſiorem facere locum aliquem. *Vlp*. *Wyrownać pochodziſte ſpadziſte uczynić mieyſce iakie*.

ABAISSER, *(faire deſcendre en bas ce qui eſt élevé.)* Demittere, *ou* dimittere. act. accuſ. *Cic*. *Cæſ*. SPUSCIC, opuśćić ná doł co ieſt wyſoko.

Abaiſſer les antennes. Antennas demittere. *Ovid*. *Zagle ſpuśćić*.

s'ABAISSER, *(baiſſer, s'affaiſſer, parlant d'un lieu ou d' un baſtiment dont les fondemens ſont mauvais & menacent*

de

de ruine.) Deſcendere, (deſcendo, deſcendis, deſcendi, deſcenſum.) Sidere, (ſido, ſidis, ſidi.) Conſidere. Subſidere. neut. *Liv*. NACHYLIC ſię albo być náchylonym, oſiadać, *mowiąc o mieyſcu iakim lub Fabryce ktorey fundamenta uſtępuią, y grożą ruiną*.

Cette colline s' abaiſſoit des deux coſtez, en s' élevant ſur le milieu. Is collis ex utrâque parte lateris dejectus habebat, & in fronte erat leviter faſtigiatus. *Cæſ*. Pagorek ow po obu ſtronach miał pochyłość wpoſrzodku tylko był ſpiczaſty.

Le théatre s' abaiſſe. Deſcendit theatrum. *Plin*. *Jun*. *Oſiada grąźnie plac widoku*.

La terre s'eſt abaiſſée. Conſedit terra. *Liv*. *Ziemia ſię zaklęſła, zapadła*.

ABAISSER, *(diminuer, affoiblir.)* Deprimere. Minuere *ou* imminuere, (minuo, minuis, minui, minutum.) Levare *ou* elevare, (levo, levas, levavi, levatum.) Affligere, (affligo, affligis, afflixi, afflictum.) act. accuſ. *Cic*. PONIZYC to ieſt *oſłabić umnieyſzyć, uiąć*.

Abaiſſer les impots. Minuere vectigalia. *Cic*. * *le prix des vivres*. Annonam levare, *ou* laxare. Laxiorem facere annonam. *Cic. Liv*. *Vmnieyſzyć podatkow, poniżyć cenę towarow y rzeczy do kupna lub żywnośći należących*.

Abaiſſer une choſe en la blaſmant. Affligere rem vituperando. * *(le contraire eſt)* Augere rem laudando, *Cic*. *l' Augmenter par des louanges*. *Poniżać iaką rzecz ganiąc ią uiąć ubliżać Czemu*; przeciwna zaś ieſt *Przyczyniać przydawać czego chwaląc*.

Abaiſſer la réputation d' une perſone. Famam alicujus deprimere, *ou* imminuere. *Cic*. extenuare. *Liv*. elevare. *Tacit*. *Poniżyć czyią reputacyą, ſławy komu uymować umnieyſzać wycięnczyć*.

Ils abaiſſent, ils affoibliſſent par leurs diſcours ce qu' ils ne peuvent faire. Quæ facere non poſſunt, verbis elevant. *Phæd*. *Obalaią poniżaią ięzykiem, czego dokazać ſami uczynkiem nie mogą*.

(Metaphore Latine priſe d' une balance, dont l' un des baſſins s'eleve, à meſure qu'on en diminue le poids.) Podnośić w łacińſkim mowi ſię przez podobieńſtwo wzięte od wagi w ktorey iedna ſzala tyle podnośi ſię ku gorze, ile gwichtu z niey uymuią.

s' ABAISSER, *(baiſſer, diminuer, parlant des vents.)* Cadere, (cado, cadis, cecidi, caſum.) Concidere, (concido, concidis, concidi, *ſans ſupin*.) neut. * *Parlant des rivieres*. Decreſcere, (decreſco, decteſcis, decrevi, *ſans ſupin en cette ſignification*.) neut. *Liv*. *Hor*. USTAWAC y uſtaie mowi ſię o wiatrach. *Mowiąc záś o wodzie y rzekach* mowi ſię upadać y opadła, oſiadać.

Les rivieres s' abaiſſent, diminuent. Flumina ſubſidunt. *Ovid*. Flumina decreſcunr. *Hor*. *Rzeki opadaią oſiadaią*.

Les vents s' abaiſſent. Venti cadunt, *ou* concidunt, *ou* Subſidunt. *Hor*. *Prop*. Ponunt venti, *Virg*. Wiatry, Uſtaią.

ABAISSER, *(abattre, reprimer, diſſiper.)* Deprimere. Contundere, *ou* retundere, (tundo, tundis, tudi, tuſum.) Compeſcere, (Compeſco, compeſcis, compeſcui, compeſcitum.) Frangere, (frango, frangis, fregi, fractum.) Diſcutere, (diſcutio, diſcutis, diſcuſſi, diſcuſſum.) act. acc. *Cic*, *Liv*. *Plin*. ZNIZYC Złamać Uymować poſkromić, rozpędzić roztrzeźwić rozchodzi ſię.

Abaiſſer les fumées du vin, les diſſiper, les abattre. Diſcutere ebrietatem. *Plin*. *Piiańſtwo rozpędzić, wyſzumać ſię wytrzezwić*.

Abaiſſer la ferocité d' une perſone. ou *l' humeur farouche; le rendre plus traittable & plus humain*. Ferocitatem alicujus reprimere. *Cic*. *Złamać poſkromić, zuchwałość czyią: albo fantazyą nieugłaſkaną do ludzkośći przywieść*.

Abaiſſer les fumées de quelqu' un, en un ſens figuré pour dire, *diſſiper ſa colere, la calmer*. Reprimere, *ou* peſſum-dare, *ou* reſtinguere alicujus iracundiam. *Ter*. *Plaut*. *Cic*. Iras alicujus mollire. *Liv*. Niewłaśnie ſię tez mowi: *fumy czyie poniżyć to ieſt gniew y cholerę pohamować czyią, gniewliwość popędliwość czyią uśmierzyc*.

ON DIT en cette ſignification par maniere de proverbe, *Abaiſſer le caquet*, ou *le babil de quelqu' un*, ou *ſon inſolence*. Petulantiam alicujus in verbis frangere. *Cic*. Linguam alicujus futilem ac ventoſam retundere. *Liv*. Retundere ſuperbiam. *Phæd*. MOWI ſię też wtym wyrozúmieniu przez przyſłowie: *zatkać komu gębę*: to ieſt *Poſkromić, zganić, Rzekotliwość świergotliwość uſzczypliwość zuchwałość ięzyka czyiego*.

(Maniere de parler familiere & de converſation.) (Zwyczayny ſpoſob mowienia y rozmowy.

ABAISSER pris, au figuré pour *Humilier quelqu' un*, *le ravaller*, *le mettre bas*. Demittere. Deprimere. Comprimere. Attenuare, (attenuo, attenuas, attenuavi, attenuatum.) Frangere. Abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) act. accuſ, *Cic*. ZNIZYC kogo náchylić kogo mowi ſię nie właśnie to ieſt zá miaſt, upokorzyc go, ztrącić ná doł, ztłumić pogrążyć, złożyć.

Ce malheur l' a bien abaiſſé. Animos illius fregit hæc calamitas. *Cic*. *To nieſzczęśćie dużogo nachyliło: pychę złożyć*.

Il faut abaiſſer les eſprits hautains. Elati animi comprimendi ſunt. Elatos animos comprimere, *ou* frangere, *ou* compeſcere oportet. *Wynioſły dumny umyſł zniżyć upokorzyć trzeba*.

Dieu é eve ce qu'il y a de plus bas, & abaiſſe ce qu'il y a de plus élevé. Ima ſummis mutat Deus. Imo de gradu tollit, & attenuat inſignem. *Hor*. *Bog nayniżſze rzeczy podwyżſza, náywyżſze poniża*.

s'ABAISSER, *s'humilier*. Se abjicere. Se in humilitatam abjicere. *Liv*. ZNIZYC ſię, upokorzyć,

s'ABAISSER, *ſe mettre & deſcendre à quelque choſe*. Abjicere ſe ad *ou* in aliquid. *Cic*. Ad aliquid ſe demittere. *Quint*. UNIZYC ſię ſpuśćić ſię do czego, powagi ſwoiey uchylić.

Je ne refuſeray point de m' abaiſſer juſques aux moindres choſes. Ad minora me demittere non recuſabo. *Quint*. *Niebędę ſię wzbraniał uniżyć ſię do liżſzych y podleyſzych rzeczy*.

Ils ſe ſont abaiſſez à une choſe ſi baſſe & ſi mépriſable. In rem tam humilem tamque contemptam ſe abjecerunt. *Cic*. *Do tey podłośći y wzgardy im przyſzło, ná taką podali ſię nikczemność*.

s' Abaiſſer juſques aux plus laſches flatteries. Demitti in infimas adulationes. *juſques aux plus làches prieres*. Ad infimas obteſtationes deſcendere. *Tacit*. *Poniżyć ſię do podłego y nikczemnego pochlebſtwa, aż do ni godney żebraniny*.

s'ABAISSER, *ſe proportionner à ceux qu' on inſtruit & à qui l'on parle*. Se ſubmittere ad menſuram dicentis. *Quint*. Se componere ad captum auditorum. *Cic*. ZNIZAC ſię ſpoſobić ſię przyprawiać ſię *ſtoſować ſię do poięcia tych do kogo kto mowi lub kogo naucza*.

ABAISSER, *l' oiſeau*, (en termes de fauconnerie.) *(luy oſter de ſa nourriture, lors qu' il devient trop gras & dans un trop grand embonpoint.)* Avi aliquid de cibo, *ou* de cibis deducere, *ou* ſubducere, *ou* detrahere. *Cic*. UNIZYC ochudzić ptaka (terminem myśliwſkim) Uymuiąc mu żeru zwyczaynego kiedy zbytnie zátyie.

ABALOURDIR *ou* ABASOURDIR, uieux verbe actif dans noſtre langue, & d' uſage ſeulement parmi le menu peuple: il ſignifie *Abrutir quelqu'un à force de crier après luy & de le reprendre*. Verbis protelare aliquem, (telo, as, avi, atum.) act. *Ter*. Stare ſłowo w Języku Francuſkim ktorego nie używaią tylko między poſpolſtwem, y znaczy ogłuſzyć kogo lubo odurzyć uſtawicznie zánim wołaniem, y karczeniem.

ABANDON, ſubſt. maſc. *(délaiſſement qu'on fait des choſes ou des perſonnes, par mépris on autrement.)* Derelictio. Relictio. Deſtitutio. Deſertio, *genit*. onis, f. *Cic*. *Liv*. OPUSZCZENIE odſtąpienie iakich rzeczy albo oſob przez wzgardę lub inſzy ſpoſob.

ABANDON (ſe dit d' ordinaire adverbialement dans les expreſſions ſuivantes.) *Vne terre à l' abandon, qu'on ne cultive point*. Incultum ou derelictum ſolum. *Cic*. OPUSCZENIE (mowi ſię przez przyſłowie w náſtępuiących mowięnia ſpoſobach) *grunta opuſzczone, ktorych nieuprawiaią: Puſta nieorana zaniedbana rola*.

Laiſſer ſon bien à l' abandon, (l'abandonner au premier qui s' en voudra emparer.) Rem ſuam cuivis exponere, *ou* permittere. Pro derelicto rem habere. *Cic* Habere derelictui rem ſuam. *Aul. Gel*. *Opuśćić odſtąpić dobr ſwoich zoſtawić ie każdemu kto tylko żechce ie opanować*.

Laiſſer ſon bien à l' abandon, (le negliger entierement,

s'en

n'en prendre aucun ſoin.) Rei familiaris curam abjicere. Rem familiarem negligere. *Cic.* *Opuśćić dobra ſwoie, one zaniedbać, żadnego ſtarania onich niemieć.*

Tout eſt à l'abandon chez luy. Domi illius cuncta ſunt neglectui. *Ter.* Relicta ſunt cuncta neglecta apud illum. *Quint.* *Wſzyſtko u niego zaniedbane opuſzczone.*

ABANDON ſignifie auſſi *licence qu'on ſe donne de mal faire.* comme *Il laiſſe ſes enfans à l' abandon, il les laiſſe vivre à leur fantaiſie ſans en prendre aucun ſoin.* Suos liberos negligit & ad eorum arbitrium libidinemque vivere ſinit. *Cic.* OPUSZCZENIE mowi ſię też o dozwoleniu ſwywoli y niekarności. *Dopuſzcza pozwala Dzieciom ſwoim ſwywoli wſzelkiey,* dziatki ná wolą puſzczone.

Cét homme a vécu toute ſa vie dans un abandon à toutes ſortes de vices. Hic dum viveret, in omni vitiorum genere volutatus eſt. Hic dum viveret, omni intemperantiæ ſe addixit. *Cic.* *Ten człowiek całe życie ſwoie prowadził opuśćiwſzy ſię na wſzyſtkie wyſtępki.*

ABANDONNE', m. ABANDONNE'E, f. *part. paſſ. & adject.* Derelictus. Relictus. Deſertus. Deſtitutus, a, um. *Cic.* OPUSZCZONY OPUSZCZONA. Imię przydatkowe. Zoſtawiony.

Abandonné des médecins. Deploratus à medicis ac deſtitutus. *Plin.* Derelictus, *ou* deſperatus à medicis. *Cic.* Depoſitus, a, um. *Cic.* *Odbieżony: odſtąpiony od medykow chory wyſtawiony.*

(Ce dernier mot ſuppoſe qu' un malade ait été abandonné des Medicins, & expoſé en ſuite à la porte de ſon logis, ſelon la coûtume, afin de recevoir quelque remede des paſſants s' ils en ſçavoient quelqu'un par haſard pour guerir ſon mal) To oſtatnie ſłowo kładzie, że chory iaki iuż odſtąpiony będąc od medykow, wyſtawiony ieſt przed drzwiami lub wrotami mieſzkania ſwego iako zwyczay, aby od przechodzących ludzi radę iáką y pomoc ná chorobę ſwoię odebrał ieżelibymu trafunkiem iáką dać mogli.)

Vne affaire abandonnée, deſeſperée. Deſperata res. *Cic.* Deplorata res. *Plin.* *Sprawa zdeſperowana, rzecz cale zwątpiona.*

Vne ville abandonnée, qu'on ne peut plus défendre. Urbs depoſita. *Stat.* *Miaſto odſtąpione, odbieżone, ktorego iuz bronić niemożna.*

ON DIT abſolument, *C' eſt un abandonné (C' eſt un homme perdu de débauches, qui ne donne point d'eſpérance de converſion.)* Perditus ac diſſolutus homo. Profligatus ac perditus. *Cic.* Ad omnem libidinem projectus. *Taci.* Diſcinctus nepos. *Hor.* MOWI ſię też *zgoła człowiek opuſzczony zginiony ſtracony: oktorym żadney nádziei poprawy niemaſz zły niecnotliwy Deſperat. Roſpaſany ná wſzyſtko złe.*

(Cette derniere expreſſion Latine veut dire *un petit-fils qui n'a point lié ſa robe*, & elle vient de ce qu'à Rome on regardoit comme un fainéant celuy qui ne lioit point avec une ceinture ſa robe après l' avoit relevée, pour agir d' une maniere plus libre; & de ce qu' il arrive ſouvent que les enfans qui ont leur pere & leur grand-pere, s' adonnent à la debauche & ne prennent point ſoin de leur bien.) Ta oſtatnia expreſſya w Łacińſkim znaczy wnuczek nie opaſany y pochodzi z tąd Iż w Rzymie miano zá gnuśnego y nikczemnego tego ktory nie opaſywał ſię ſzaty podnioſzſzy, ażeby tym wolniey mogł robić, y że trafia ſię częſtokroć Iż dzieci ktore maią Oyca y Dziada ſwego puſzczaią ſię ná rozpuſtę, żadnego nie czyniąc ſtarania około dobr ſwoich.

ON DIT pareillement, *C' eſt une abandonnée, (C' eſt une fille qui s' abandonne à tout venant.)* Vulgata virgo. Vulgato corpore mulier. *Liv.* MOWI ſię też o niepoczciwey niewiaśćie *Roſpuſtnica, iawna nierządnica, poſpolita niecnota.*

ABANDONNEMENT, ſubſt. maſc. (*abandon, ou ceſſion qu' on fait de ſes biens.*) Derelictio. Ceſſio, *genit.* onis, f. *Cic.* PUSZCZENIE *puſzczanie maiętności, uſtąpienie prawne, wlanie prawa.*

(Ce mot François eſt plus d' uſage qu' *Abandon*, ſi ce n'eſt au barreau.) To ſłowo *Ceſſya prawa* albo uſtąpienie prawa, ieſt bardziey w uzywaniu u Francuzow a niżeli *Puſzczanie* maiętności, oprocz wprawie.

Faire un abandonnement de tous ſes biens. Bonis omnibus cedere. *Quint.* Dobr wſzyſtkich uſtąpić.

ABANDONNEMENT, (*délaiſſement d' une perſonne ſans ſecours & ſans conſolation.*) Derelictio. Deſtitutio, *genit.* onis, f. Solitudo, *genit.* inis, f. *Cic.* OPUSZCZENIE *iakiey Oſoby bez pomocy y bez pociechy zoſtaiącey.*

Il vit dans un grand abandonnement. In Magnâ eſt ſolitudine. Pro derelicto habetur. *Cic.* *Zyie w oſtatnim od wſzyſtkich opuſzczeniu.*

ABANDONNEMENT ſignifie auſſi *débauche, diſſolution dans laquelle on paſſe la vie.* comme *Il vit dans un grand abandonnement.* Perditè ac diſſolutè vivit. Intemperatè, *ou* immoderatè, *ou* immodeſte vivit. *Cic.* Omni intemperantiæ vitam addixit. *Auct. ad Heren.* ZNACZY też roſpuſtę ſwywolą wktorey kto żyie, náprzykład żyie nierządnie żyie puśćiwſzy ſię na wſzyſtko złe.

ABANDONNER, V. act. (*laiſſer, quitter.*) Linquere. Derelinqnere. Relinquere, (linquo, linquis, liqui.) (*le ſimple eſt ſans ſupin, mais ſes compoſez en ont un,* derelictum, relictum.) deſtituere, (deſtituo, deſtituis, deſtitui, deſtitutum.) act. accuſ. *Cic. Plaut.* OPUSCIC zoſtawić porzucić oddalić ſię, ruſzyć zkąd.

Abandonner une entrepriſe. Suſceptum negotium deſerere. *Liv.* Deſtituere rem inchoatam. *Liv.* Incœptum opus deſtituere. *Ovid.* Relinquere aliquid inchoatum. act. *Cic.* Deficere cœptis, (deficio, deficis, defeci, defectum.) n. *Val-Max.* Incœpto, *ou* conatu, *ou* à conatu deſiſtere, (deſiſto, deſiſtis, deſtiti, deſtitum.) neut. *Virg. Cæſ.* *Zaczętą ſprawę porzucić począwſzy przeſtać uſtać w Imprezie.*

Abandonner la cauſe publique. Derelinquere cauſam communem. *Cic.* *Les affaires publiques.* Removere ſe à negotiis publicis. *Les affaires des particuliers.* Operam ſuam removere à populari cœtu. *Cic.* *Porzucić ſprawę poſpolitą, Interes publiczny zárzucić, oddalić ſię od ſpraw publicznych, od ſpraw prywatnych.*

Abandonner ſa profeſſion. Deſinere artem, (deſino, deſinis, deſii, deſitum.) Removere ſe ab arte ſuâ, (removeo, removes, removi, remotum.) act. *Liv.* *Odſtąpić powinności ſwoiey ſtanu ſwego.*

Abandonner le parti de quelqu'un. Partes alicujus deſerere. Ab aliquo deficere. Ab aliquo deſciſcere, (deſciſco, deſciſcis, deſcivi, deſcitum.) neut. *Cic.* *Odſtąpić ſtrony iakiey.*

Son credit & ſa réputation l' ont abandonné. Deſeruit hunc fides & fama. *Plaut.* *Kredyt y reputacya go odſtąpiła.*

Les forces l' abandonnent. Vires eum deſerunt. Deficit viribus. Illi *ou* illum deficiunt vires. *Cic.* *Siły go włáſne odeſzły.*

Alors toute noſtre conſtance nous abandonna, & nous commencames à enviſager la mort comme certaine. Tum excidit omnis conſtantia, & mors non dubia oculos cœpit obducere. *Petr.* *Na ten czas ſtałość naſza nas odſtąpiła, y zguba pewna w oczach nam ſtaneła.*

Abandonner le grand monde pour vivre en repos dans la ſolitude. Conferre ſe à turbâ in otium & ſolitudinem. (confero, confers, contuli, collatum.) act. *Cic.* Conſidere in otio, (conſideo, conſides, conſedi, conſeſſum.) neut. *Cic.* Recedere in tuta otia. n. *Hor.* *Od publicznego zgiełku ná oſobność ſię udać.*

Il a mieux aimé abandonner ſes arrhes. Maluit pignus deſerere, *Plaut.* Maluit arrhaboni relinquere. *Terent.* *Wolał zaſtawu odſtąpić.*

Abandonner ſes œufs, (parlant d' une poule, qui couve ſes petits, & qui les laiſſe,) Incubationem derelinquere. Fœtus, *ou* pullos ſuos deſerere. *Porzucić iaia (mowiąc o kokoſzy ktora ſiedząc ná iaiach one porzuci.)*

N' abandonnez pas l' eſtrier, (tenez vous ferme à cheval ſur vos eſtriers, prenez garde qu'il ne vous jette à terre.) Hæreas equo, *ou* in equo firmiter. Cave ne te excutiat equus. *Liv.* Cave ne ex equo decidas. *Cæſ.* *Nie opuſzczay ſtrzemienia,* trzymay ſię mocno *ná koniu w ſtrzemionach, ſtrzeż ſię żeby cię z ſiebie nie zſadził.*

ON DIT en ce ſens par maniere de proverbe. *N' abandonnez pas l' eſtrier,* c' eſt à dire *Servez vous des avantages que vous avez, ne les quittez point.* Oblatam occaſionem tene. *Cib.* Utere tuâ fortunâ. *Virg.* ZAZYWAIĄ tegoż ſamego w przyſłowiu: *Nie opuſzczay ſtrzemięnia* to ieſt *Pogody wczeſności przeſtrzegać do iakiey rzeczy. Vmieć zażyć czaſu.*

Je n'ay pas voulu que ma pareſſe me fiſt abandonner mes eſpérances. Meâ deſidiâ ſpem deſerere nolui. *Plaut.* *Niechciałem dla gnuśności tracić nádziei.*

Abandonner ſa liberté, la ſacrifier & ſe rendre eſclave, pour faire la fortune de quelqu'un. Gratificari libertatem ſuam alicujus potentiæ. *Saluſt.* *Wolność ſwoię ſakryfikować y ſtać ſię niewolnikiem ſzczęśćia cudzego.*

ABANDONNER, (*délaiſſer quelqu' un* ou *quelque choſe.*) Linquere. Relinquere. Derelinquere. Deſerere. Deponere, (depono, deponis, depoſui, depoſitum.) act. accuſ. Alicui deeſſe, (deſum, dees, defui) *Cic.* OPUSCIC *odſtąpić kogo albo czego.*

Abandonner quelqu'un dans ſa diſgrace. Afflictum aliquem deſerere. *Tacit.* In malis, *ou* in ærumnis aliquem deſerere. *Ter.* Alicui abeſſe. *Cic.* *Odſtąpić kogo w nieſzczęśćiu nie przybyć ná pomoc.*

Abandonner ſa femme, ſes enfans. Deſerere, *ou* relinquere uxorem, liberos. Uxorem, liberos pro derelictis habere. *Cic.* *Zony y dzieci odſtąpić.*

Abandonner ſes biens au haſard. Sorti fortunas ſuas deſtituere. *Cic.* *Na ſzczęśćie dobra ſwoie opuśćić.*

Il eſt ſi malade que les Médecins l'ont abandonné. Omnes medici diffidunt, adeò graviter æger eſt, *ou* adeò exaſperatur morbus. *Cic. Celſ.* *Tak ieſt chory żego Doktorowie odſtąpili że wſzyſcy zwątpili o nim.*

ABANDONNER *quelqu'un* ou *ſa vie au premier qui le pourra tuer,* c'eſt à dire *Le proſcrire* Aliquem proſcribere. De capite alicujus facere, *ou* ferre proſcriptionem. *Cic.* *WYWOŁAC kogo, lub głowę czyią: ktoby ią oddał. Banicya wielka.*

Celuy qui abandonne la vie de quelqu'un au premier venu, qui le proſcrit. Proſcriptor, *genit.* proſcriptoris, m. *Plin.* *Ten co wywołuie wywoływacz.*

Celuy dont la vie eſt ainſi abandonnée & qui eſt proſcrit. Proſcriptus, a, m. *Cic.* *Wywołany.*

ABANDONNER, (*quitter. jetter là par mépris ou autrement, négliger, ne tenir compte.*) Relinquere. Mittere. Dimittere, (mitto, mittis, miſi, miſſum.) Projicere. Abjicere, (jicio, jicis, jeci, jectum.) Deſerere. act. acc. *Cic.* Derelictui habere, (habeo, habes, habui, habitum.) act. acc. *Liv.* OPUSCIC *odeyść, porzucić lada iak, przez wzgardę, nizacz nie mieć.*

Abandonner ſes armes. Arma dimittere, *ou* projicere. *Cic. Cæſ.* *Sa liberté.* Libertatem ſuam projicere *Cic.* *Ses biens, ſa vie.* Periculum fortunarum & capitis negligere, (negligo, negligis, neglexi, neglectum.) *Cic.* Vitam, fortunas deſerere. *Cic.* *Porzucić broń. Wolności, Dobr, Zycia odſtąpić.*

Pour ne ſe point abandonner en un danger ſi preſſant Ne ſibi deeſſet in his anguſtiis. *Cic.* *Aby ſię w tak nagłym niebeſpieczeńſtwie nie opuśćić.*

ABANDONNER *un lieu,* (*le quitter, s'en retirer.*) Deſerere locum aliquem. Ex aliquo loco excedere, (excedo, excedis, exceſſi, exceſſum.) neut. Profugere ex aliquo loco, (profugio, profugis, profugi, profugitum.) neut. * Se projicere ex aliquo loco. *Cic. Cæſ.* OPUSCIC *mieyſce iakie odeyść odſtąpić ruſzyć ſię ſkąd z ſkoczyć zkąd.*

ABANDONNER, (*laiſſer, donner, permettre.*) Relinquere. Dimittere. Permittere. Tradere, (trado, tradis, tradidi, traditum.) Dare, (do, das, dedi, datum.) Dedere, (dedo, dedis, dedidi, deditum.) act. acc. *Cic.* ZOSTAWIC *pozwolić oddać poddać.*

Abandonner une ville au pillage & au feu. Urbem direptioni & incendiis relinquere. *Cic.* Urbem. diripiendam dare. *Cæſ.* Urbem ad diripiendum & ad incendia tradere, *ou* concedere. *Cic. Cæſ.* *Oddać miaſto iakie na ſplądrowanie y ſpalenie.*

Abandonner ſon reſſentiment au bien de l' Etat. Iracundiam ſuam reipublicæ dimittere. *Cæſ.* *Zal ſwoy y zemſtę dobru publicznemu darować.*

Abandonner un peuple à des diſſenſions publiques Civilibus diſcordiis tradere populum. *Na niezgody y kłotnie iawne lud podać.*

s' Abandonner entierement à quelqu'un, ſe donner tout à luy. Se totum alicui tradere. *Cic.* Se permittere alicui. *Cic.* *Całe ſię komu oddac pozwolić.*

s' Abandonner à ſon reſſentiment. Iracundiæ ſervire, (ſervio, ſervis, ſervivi, ſervitum.) neut. * *A ſa douleur.* Dolori parere, (pareo, pares, parui, paritum.) neut. * *Aux voluptez.* Dedere ſe libidini. Voluptatibus ſe conſtringendum dare. Tradere ſe libidinibus. *Cic.* Veneri ſe ſe dedere. Luxuriæ indulgere, (indulgeo, indulges, indulſi, indultum.) neut. *Suet.* *Swoiey zawzigtości ſłuchać, żalowi ſwemu ſię podać, właſney Roſkoſzy ſię poddać.*

Si je voulois m'abandonner à ma joye. Si gaudio meo indulgerem. *Plin. Jun.* *Gdybym chciał iść za ukontententowaniem ſwoim.*

s' Abandonner aux pleurs comme une femme. Dedere ſe lamentis muliebriter. *Cic.* Se in muliebres fletus projicere. *Liv.* Tradere ſe lacrymis muliebriter. *Cic.* Totum ſe lacrymis dolorique permittere. indulgere lacrymis. *Ovid.* *Płakać ſzlochać lamentować iák Baba.*

Abandonner ſa jeuneſſe à toute ſorte d'intemperance. Addicere pueritiam ſuam omni intemperantiæ, (addico, addicis, addixi, addictum.) *Auct. ad Heren.* *Młody wiek ſwoy wſzelkiey oddać roſpuśćie.*

ABANDONNER, (*expoſer à tout venant, proſtituer.*) Vulgare. Prevulgare, (vulgo, vulgas, vulgavi, vulgatum.) Publicare, (publico, publicas, publicavi, publicatum. (Proſtituere, (proſtituo, proſtituis, proſtitui, proſtitutum.) act. acc. *Plaut. Cic.* WYSTAWIC, *nierządu patrzyć, wydać ná złe.*

Elle abandonna ſa fille pour pouvoir ſubſiſter. Quæſtûs causâ corpus filiæ vulgavit, *ou* pervulgavit, *ou* publicavit. Quæſtûs causâ palam in meretriciâ vitâ filiam collocavit. *Plaut.* *Dla pożywienia właſnego Corkę ná nierząd wydała.*

s' Abandonner, (ſe proſtituer, ſe permettre à tout venant, comme les filles de mauvaiſe vie.) Se ſe indulgere. *Juv.* Sui copiam facere. Vulgare corpus. *Plaut.* *Siebie ſamą ná nierząd wydać, iáko czynią złego życia oſoby.*

ABANDONNER *quelqu' un au bras ſéculier,* c' eſt *renvoyer un Clerc tonſuré par devant les Juges laïques ſur un cas privilegié.* Remittere Clericum ad judicem Laïcum. *Sądowi Swieckiemu Duchowną Oſobę oddać.*

ON DIT familierement *Abandonner une choſe au bras ſéculier, (parlant de quelques reſtes de viande que les maiſtres abandonnent aux valets.)* Aliquid ſervis comedendum permittere. *MOWI ſię też toż poſpolicie o iákiey reſzcie chleba, lub rzeczy do żywności náleżących, ktore Państwo ná czeladkę puſzcza, aby to międzyſiebie rozebrali.*

ON DIT en termes de fauconnerie, *Abandonner l' oiſeau,* pour dire *le laiſſer libre en campagne,* Avem dare libero aëri. Terminem myśliwſkim mowi ſię Puśćić ptaka to ieſt wolno mu buiać popowietrzu pozwolić.

ABANO, (*lieu celebre proche de Padouë en Italie où il y a des bains d'eaux chaudes qui ſont médecinales.*) Aponus, *genit.* Aponi, m. *Suet.* *ABANO* ſławne mieyſce we Włoſzech bliſko Padwy, gdzie ſą Cieplice, to ieſt wody ſłużące do lekarſtw,

ABAQUE, ſubſt. maſc. (*terme d' Architecture.*) Abacus, *genit* abaci, m. *Vitr.* *SZACHOWNICA* Termin Architektury.

(C'eſt le plus haut membre du chapiteau de la colomne Corinthienne, qui ſert comme de convercle au panier de fleurs qu'elle repréſente. On l'appelle *Tailloir.*) Jeſt to náywyżſza część kapitelu albo wierzchołka kolumny Koryntſkiey, ſłużąca iako zá nákrycie koſzyka kwiatow ná tey kolumnie reprezentowanego zowią go kwadrat.

ABASTARDIR, V. act. on prononce ABATARDIR. (*rendre baſtard & ſauvage, corrompre, altérer la nature. les qualitez des choſes, le naturel d'une perſonne.*) Depravare. Vitiare, (o, as, avi, atum.) Corrumpere, (corrumpo, corrumpis, corrupi, corruptum. (act. acc. *Cic.* FAŁSZOWAC Przerabiać PSOWAC zgwałcić co, naruſzyć ſkazić, to ieſt *pomięſzać przyrodzone właſności iakiey rzeczy, lub przymioty oſoby iakiey odmienić.*

La valeur des ſoldats abaſtardie par de continuelles voluptez. Fracta militum virtus aſſiduitate voluptatum. *Tacit.* *Męſtwo y cnota Zołnierſka uſtawiczną náruſzona y ſkazona pieſzczotą.*

Les plantes d'Orient qu'on apporte en Europe, s'abaſtardiſſement & perdent beaucoup de leurs qualitez. Plantæ & radices Orientis advectæ in Europam degenerant in feritatem. *Plin. ou* degenerant, (*ſeul.* neut.) *Virg.* *Szcze-*

py wſchodnie y zioła przenieſione do Europy dziczeią y odrodne ſię ſtaią.

ON DIT au figuré, *s'Abaſtardir par l'oiſiveté.* Socordia langueſcere, (ſco, is, langui, *ſans ſupin.*) neut. *Tacit.* Otio depravari. paſſ. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie *ſkazić ſię gnuſnośćią.*

La miſere & la ſervitude ont abaſtardi le courage des Grecs. Græcorum animi ſervitute ac miſeriâ fracti ſunt. *Liv.* *Nędza y niewola ſkaziły męſtwo Grekow.*

Ils s'abaſtardiſſent par de mauvaiſes couſtumes. Vitio depravatæ conſvetudinis degenerant. *Cic.* *Złemi nałogami odrodnemi ſię ſtaią.*

ABASTARDISSEMENT, on prononce ABATARDISSEMENT, ſubſt. maſc. (*diminution des bonnes qualitez acquiſes ou naturelles des choſes.*) Depravatio, *genit.* depravationis, f. *Plin.* ZEPSOWANIE, ſkazenie, to ieſt uſzczerbek dobrych przymiotow nábytych, álbo rzeczom iakim przyrodzonych.

Les délices d'un pays cauſent l'abaſtardiſſement du courage des peuples. Delicijs alicujus regionis depravantur, *ou* vitiantur populorum animi. *Cicer.* Deliciis fracti populorum animi molliuntur. Pieſzczoty iákiego kraiu ſkażę przynoſzą Męſtwu narodow.

ABATEMENT, ſubſt. m. (*foibleſſe, manque de force.*) Virium debilitatio, *ou* defectio, *genit.* onis, f. *Cic.* ZMARNIENIE znikczemnienie, opadnienie, zeſłabienie, ſił nie doſtatek, omdlenie.

Je ſent un grand abatement par tout mon corps. Corpore totus langweo *ou* langueſco. *Cic.* Membra mea debilia ſunt. *Ter.* Artus confecti languent. *Lucr.* Vires mihi languent in corpore. Membra languida cadunt. *Ovid.* Wielką ſłabość, mdłość po wſzyſtkim ciele czuię, ſiły mię odeſzły.

ABATEMENT ſe dit au figuré de l'eſprit: comme *Cét homme eſt dans un grand abatement, depuis le renverſement de ſa fortune.* Fracto ac demiſſo eſt animo ex quo everſus eſt fortunis. *Cic.* MOWI ſię też nie właśnie oſłabienie upadnienie na umyśle: naprzykład, ten człowiek upadł ná umyśle, animuſzu mu ſerca ubyło, po obaleniu fortuny ſwoiey.

ABATEUR, ſubſt. maſc. (*qui abat.*) Everſor, *genit.* everſoris, m. *Cic.* TEN co obala, wywraca.

(Ce mot ne ſe dit que proverbialement au figuré, de celuy qui ſe vante de faire beaucoup de choſes au deſſus de ſes forces.) comme. Tego ſłowa nie zážywaią chyba wprzyſłowiu, nie właśnie: o tym ktory ſię chlubi iákoby wiele miał dokazywać nád ſiły ſwoie ná przykład.

C'eſt un grand abateur de quilles, ou *de bois.* Linguâ factioſus. *Plaut.* Frivolus jactator, *genit.* frivoli jactatoris, m. *Quint.* Vanus oſtentator, *genit* vani oſtentatoris, m. *Liv.* *Laſy całe poobalał*: to ieſt *chełpliwy, ſamochwał, rozciąga proporce, chwaliburſa.*

ABAT-JOUR, ſubſt. m. (*feneſtre en glacis pour recevoir les jour d'enhaut & éclairer des lieux bas.*) Feneſtra declivis, *genit.* feneſtræ declivis, f. OKNO pochodziſto, albo zpochyła dane, dla świátła odebierania zwierzchu, y oświecenia mieyſc dolnych.

(Ces Abat-jours ſont ſemblables aux Soupiraux des caves, aux feneſtres qui éclairent des Offices ſous-terre, & à celles des Magazins de Marchands qui menagent un faux jour pour donner du luſtre à leurs étoffes.) (Te okna pochodziſte podobne ſą oknom piwnicznym, y oknom ktoremi świátło wchodzi do officyn pod ziemią: lub oknom ſklepow kupieckich, ktore przyćmić zwykły iaſność świátła, ážeby materye y towary tym ſię lepiey wydawały.)

ABATIS, ſubſt. maſc. (*démolition, renverſement, ruine par la tempeſte ou autrement.*) Demolitio, *genit.* demolitionis, f. *Abatis de maiſons.* Tectorum ſtrages, *genit.* tectorum ſtragis, f. *Cic*, *Abatis d'arbres.* Arborum dejectus, *genit.* arborum dejectûs, m. *Cæſ.* *Abatis de bleds.* Segetum calamitas. *genit.* ſegetum calamitatis, f. *Colum.* OBALINY walenie, wywroty od nawałnośći, lub inſzym ſpoſobem. *Obaliny domow, Wywroty drzewa, Porazka ſtłuczenie Zboż.*

(Si les arbres ont été coupez, on dira *arborum concædes*, genit. *concædis*, f. *Cæſ.*) (Jeżeli Drzewa ſą śćinane to ſię mowić ma *Zaſieka.*

ABATIS, ſe dit auſſi pour *une grande tuërie de beſtes.* Ferarum ſtrages, *ou* cædes, *genit.* ſtragis, *ou* cædis, f. *Phæd.* PORAZKA ſię też bierze *zá położenie wiele Zwierząt ná polowaniu.*

ABATRE, V. act. (*renverſer, démolir, jetter par terre.*) Dejicere, (dejicio, dejicis, dejeci, dejectum.) Evertere, everto, evertis, everti, everſum.) Diruere, (diruo, diruis, dirui, dirutum.) Deſtruere, (deſtruo, deſtruis, deſtruxi, deſtructum.) Affligere, (affligo, affligis, afflixi, afflictum.) Proſternere, (proſterno, proſternis, proſtravi, proſtratum.) Diſcutere, (diſcutio, diſcutis, diſcuſſi. diſcuſſum.) act. acc. Demoliri, (demolior, demoliris, demolitus ſum.) depon. accuſ. *Cic.* OBALAC zrzucać łamać mury rozwalać.

Abatre les araignées. Tollere aranea, *ou* opera aranearum. *Phæd.* *Paięczyne zbierać* zpędzać, omietać.

Deux de mes maiſons ſont abatuës & les autres menacent ruine. Tabernæ duæ mihi corruerunt, reliquæ rimas agunt. *Cic.* *Dwa z moich domow ſię obaliły, á inſze ſię ryſuią.*

Il abatit une partie du mur avec le belier. Arietibus aliquantùm muri diſcuſſit. *Cæſ.* *Taranami część murow obalił.*

ABATRE, (*faire cheoir* ou *tomber.*) Decutere *ou* excutere, decutio, decutis, decuſſi, decuſſum.) act. accuſ. *Hor.* Dejicere. *Phæd.* ZRZUCAC ztrącać.

On dit qu'il abatit avec ſa baguette les teſtes des pavots. Dejeciſſe dicitur baculo ſumma capita papaverum. *Liv.* *Powiadaią że laſką ſtrącał makowe głowki.*

Abatre un mur de brique, le faire tomber. Diſcutere lateritium murum. *Cæſ.* *Rozwalić śćianę murowaną.*

ABATRE *une foreſt, la couper.* Sylvam cædere, (cædo, cædis, cecidi, cæſum.) *Cæſ.* Accidere ſylvam, (accidis, accidi, acciſum.) *Lucr.* *Las walić, wycinác go.*

s'ABATRE, (*fondre.*) comme *Son cheval s'abatit ſous luy.* Equus corruit, (corruo, corruis, corrui, corrutum, corruere.) neut. *Sil-Ital.* PASC upaść zapaść *Koń ſię podnim rozparł, upadł.*

Le pont s'abatit. Pons corruit. *Cic.* *Moſt ſię zapadł, pogrążył.*

L'Eprevier s'abatit, ou *vint fondre tout d'un coup ſur une perdrix.* Accipiter in perdicem involavit. (*Plaute a dit* In volare in aliquem.) *Ptak padł nágle ná kuropatwę.*

ABATRE pris figurément dans le ſens naturel, (*diſſiper, chaſſer.*) *Plin.* Diſpellere, (diſpello, diſpellis, diſpuli, diſpulſum.) Solvere, (ſolvo, ſolvis, ſolvi, ſolutum.) act. accuſ. *Celſ. Plin.* ROZPĘDZAC rozrucić bierze ſię w nie właſnym wyrozumieniu.

Le porreau abat l'yvreſſe ou *les fumées du vin.* Diſcutit ebrietatem porrus. *Plin.* Porro ſolvitur ebrietas. *Celſ.* *Łuczek ziele rozpędza, roztrzeźwia pijaństwo, ſprawuie że fumy od wina wſtępuiące do głowy upadaią.*

Cela abat & rompt le vent. Hoc ſternit ventos. *Plin.* Ventum hoc frangit. *Plin-Jun.* *To uśmierza wiatry.*

Le vent s'eſt abatu ou *eſt tombé.* Concidit ventus. *Horat.* *Wiatr ucichł uſtał.*

Il arroſoit la terre échauffée, avec un petit arroſoir de bois, pour abattre la pouſſiere. Conſpergebat humum æſtuantem, ſedans pulverem alveolo ligneo. *Phæd.* Polewal, albo ſkrapiał ziemię ſpiekłą, małą nâlewką drewnianą, áby kurzawa upadła.

ABATRE en termes de Marine ſignifie *dériver, s'écarter de la vraye route.* Declinare de via. Non tenere curſum rectum. *Cic.* OPUSZCZAC terminem zeglarſkim znaczy nie proſtą drogą płynąć, ale ſię od niey ná ſtronę wykierować.

ON DIT auſſi *Abatre un navire*, pour dire *le faire obeir au vent lors qu'il eſt ſur les voiles.* Agere navem quò operam dat ventus. MOWI ſię także: *podbić okręt lub ſtatek*: *to ieſt za wiatrem go wykierować gdy ieſt pod żaglami.*

ABATRE, (*réprimer quelqu'un.*) Retundere, (retundo, retundis, retudi, retuſum.) Comprimere, (comprimo, comprimis, compreſſi, compreſſum.) Frangere. (frango, frangis, fregi, fractum.) act. accuſ. *l'orgueil* ou *l'inſolence de quelqu'un*, ſuperbiam alicujus *ou* inſolentiam. *Cic. Phæd.* Perfringere, (perfringo, perfringis, perfregi, perfractum,) act. acc. *Cic.* POSKROMIC

kogo, ukrocić go, zbiiać zuchwałość czyią.

Abattre le caquet de quelqu'un. Linguam & ſermones alicujus retundere. *Liv.* Inhibere alicujus loquacitatem. *Plin.* V. ABAISSR *le cáquet.* *Język czyi poſkromić, gębowanie uſkromić.*

ABATRE, (*affoiblir débiliter.*) Affligere. Frangere Debilitare. act. accuſ, *Cic.* OBALIC oſłabić nadwątlić.

La vieilleſſe abat le corps. Affligit corpus ſenectus. *Cic.* *Starość oſłabia ciało.*

La faim & la ſoif abatent les forces du corps. Conſumuntur corpora fame & ſiti. *Cic.* Głod y pragnienie ſiły ciała nádwątlaią.

Il eſt tout abatu de laſſitude. Illi laſſitudine & labore membra deficiunt. *Nart.* Attritus eſt laſſitudine. *Pert.* Membra multo labore jam fractus. *Hor* *Wſzyſtek pracą y fatygą oſłabiony, ſiły nadtargane.*

Le corps eſt abatu de maladie. Corpus morbo debilitatur. Corpus intabeſcit morbo. *Cic.* *Ciało chorobą oſłabione.*

ABATRE ſe dit en ce ſens au figuré, des troubles & des afflictions de l'ame, (*décourager, jetter dans l'abatement.*) Affligere. Frangere. Sternere *ou* proſternere, (ſterno, ſternis, ſtravi, ſtratum.) Percellere, percello, percellis, perculi, perculſum.) act. accuſ. *Cic* Frangere alicujus animum *ou* animos. *Plaut.* *Liv.* Infringere. OBALIC mowi ſię w tym ſenſie nie właſnym, to ieſt ſerce ochotę tracić, utrapić przerazić.

Ce malheur l'a bien abatu. Hunc calamitas perculit *ou* afflixit. *Cic* Hoc detrimento fractus eſt. *Hirt.* Hoc malo perculſus eſt. *Cic.* *To nieſzczęśćie go dobrze utrapiło.*

Vous luy remettrez l'eſprit, qui eſt tout abatu de douleur & d'affliction. Illi animum revelabis, qui dolore & miſeriâ tabeſcit. *Ter.* *Serca mu dodaſz ktore mu cale upadło od żalu y utrapienia.*

Abatre quelqu'un de paroles. Protelare aliquem verbis *ou* conficere. *Ter.* *Zgromić kogo ſłowami.*

Si les malheurs de la République vous abatent, je n'ay pas aſſez d'eſprit pour vous conſoler, ne pouvant me conſoler moy-meſme. Si te mala Republicæ frangunt, non ita abundo ingenio, ut te conſoler, dum ipſe me non poſſim. *Cic.* (*il ſous entend* conſolari.) *Jeżeli nieſzczęśćiwośći Rzeczypoſpolitey cię dolegaią y trapią: nie ſtarczy mi doſyć ſpoſobow do pociechy twoiey, ſam dla ſiebie żadney znaleść niemogąc.*

Il faut peu de choſe pour abatre ou pour relever l'eſprit d'un Comédien avide de gloire; car un ſpectateur languiſſant le tue: au lieu que celuy qui eſt attentif luy redonne la vie & lui enfle le cœur. Parvum & leve eſt, quod animum poëtæ laudis avarum ſubruit aut reficit: lentus ſpectator illum exanimat, & ſedulus inflat. *Hor.* Niewiele potrzeba do zaſmucenia y pocieſzenia kuglarza chciwego chwały, gdyż przypatrzyſzli mu ſię niedbale, to go zábiia, przypatrzyſzli ſię mu pilno; życieś mu wrocił, y ſercaś mu przyczynił.

La douleur abat les plus grands courages. Dolor frangit corda fortia. *Tibul.* *Zal potężne ſerca łamie.*

Je ne ſuis pas ſi fort abatu, pour avoir oublié que je ſuis homme, & pour me laiſſer accabler à l'affliction; mais elle m'a oſté tout mon enjouement & ma gayeté. Non ſum ita fractus ut aut hominem me eſſe oblitus ſim, aut fortunæ ſuccumbendum putem; ſed tamen hilaritas illa noſtra & ſuavitas erepta mihi eſt. *Cic.* *Nie tak mię ucisnęło nieſzczęśćie ábym álbo zápomniał żem ieſt człowiekiem, álbo żebym przeciwnośći miał ſię dać zwyciężyć, iednakże weſołość moia y myśl dobra mnie odeſzła.*

s'ABATRE, (*ſe décourager, perdre cœur* ou *courage.*) Animum deponere, (depono, deponis, depoſui, depoſitum.) act. *Cic.* Animum demittere. *Tacit.* Se animo demittere, (demitto. demittis, demiſi, demiſſum.) act. *Cæſ.* Animum abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) act. *Cic.* Deſpondere (*mis ſeul*) *Colum.* *ou* Animum deſpondere, (deſpondeo, deſpondes, deſpondi, deſponſum.) *Liv.* Animo cadere, (cado, cecidi, caſum.) n. *Cic.* Animo *ou* animis concidere, (concido, concidis, concidi, *ſans ſupin.*) neut. *Cæſ*, Affligere ſe. act. *Cic.* SERCE ochotę ſtracić, oſowieć.

Ne vous laiſſez point abatre par vos diſgraces, mais roidiſſez vous contre la mauvaiſe fortune. Tu ne cede malis,

ſed contra audentior ito. *Virg.* (*Horace a dit en ce ſens parlant à pluſieurs*, Vivite fortes, & fortia pectora opponite rebus adverſis. *Hor.*) *Nieday ſię zwyciężyć przeciwnośći, ale y owſzem ſtałym ſię ſtáw, y niezłomanym.*

Il ne s'abat point dans le malheur, & ne ſe cache point dans l' adverſité. Animo non diffidit accepto incommodo, neque ſe in occultum abdit‡re adverſâ. *Cæſ.* * *Ciceron dit* ſtat animis, *il demeure debout, il ne s'abat point.* *Zadnym nie obalony nieſzczęśćiem, ani ſię chowa przed przeciwnośćią, ſtoi nieporuſzony ani ſię obali, áni záchwieie.*

Se laiſſer abatre à la triſteſſe. Triſtitiâ *ou* dolore frangi. *Cic* Se triſtitiæ tradere. *Cic.* *Podać* ſię *ſmutkowi, żalowi ſię dać przekonać.*

ABATU, m. ABATUë, f. part. paſſ. & adject. (*détruit, renverſé*) Dirutus. Everſus, a, um. *Cic.* Obalony zepſowany obalona zepſowana.

ABATU, pris figurément, (*découragé.*) Afflictus. Proſtratus. Perculſus. Fractus. Profligatus, a, um. *V.* ABATRE *dans ſes diverſes ſignifications.* OBALONY wſenſie nie właſnym *to ieſt zwyciężony od przeciwnośći, ná umyśle pokonany.*

ABAT-VENT, ſubſt. m. (*briſe-vent, grand paillaſſon qui ſert à rompre les vents qui nuiſent aux plantes.*) Tegeticula ſtraminea (*ou* juncea, *s'il eſt fait de joncs*) quâ nocivi venti arcentur *ou* franguntur, *genit.* æ, f. Tegillum, *genit.* tegilli, n. *Plaut.* MATY Rogoze, nakrycie *ſłużące do zaſłonienia młodych ſzczepow, y zioł od wiatrow ſzkodliwych.*

ABAT-VENTS, (*dans les clochers.*) Appendiculæ campanilium quibus & ventus & ſonus frangitur, *genit*, arum, f. plur. Tectoriola teſtudinea *ou* teſtudineata, orum, n. plur. *Cic.* PRZYPADŁOSCI to ieſt Daſzki ſklepione we dzwonnicach od wiatru y dzwięku dzwonow umiarkowania.

(Ce ſont de petits Toits en forme d'appentis dans l'ouverture des clochers, pour rompre les vents & le ſon trop aigre.) (Są to daſzki w poł poprzeſklepiane w oknach we dzwonnicach, dla złamania, wiatrow y dla wdzięcznieyſzego wydania głoſu dzwonow.)

ABATURES, ſubſt. f. terme de Venerie. (*foulures, menus bois, broſſailles qu'un cerf abat de ſon ventre en paſſant.*) Virgultorum dejectus, *genit.* dejectus, m. *Plin.* SZLAK Jeleni ſzlakować Jelenia terminem Myśliwſkim toieſt *chroſt pokładziony, ktory tłoczy ſobą y śćiele przechodząc po krzewinie Jeleń.*

ABBAYE, ſubſt. f. (*Monaſtere reglé par un Abbé* ou *par une Abbeſſe.*) Abbatia, *genit.* abbatiæ, f. Cœnobium, *genit.* cœnobii, neut. OPACTWO *Klaſztor pod rządem Opata lub X ęni.*

ABBAYE ſe prend auſſi ſimplement pour *une ſocieté de Religieux & d'un Abbé*, comme *Voila une Abbaye bien reglée.* Recté ordinatum & inſtitutum cœnobium, ii, neut. OPACTWO ſię też bierze poproſtu zá *zgromadzenie Zakonnikow y Opata* náprzykład *Opactwo, lub Klaſztor dobrze ſię rządzący,*

Pour un Moine, l'abbaye ne faut pas, pour dire que *Faute d'une perſonne on ne laiſſe pas dans une aſſemblée*, ou *un feſtin, de ſe réjouir.* Uno Monacho deficiente, non deficit Abbatia. Si unus deſit, cæteri convivæ genio indulgere non deſinunt. *Jeden Mnich nie czyni Opactwa* to ieſt *wkompaniy iakiey wielu oſob, álbo na uczcie iakiey mogą ſię przytomni cieſzyć: chociaſzby tam iedney oſoby záproſzoney niedoſtawało.*

ABBATIAL, m. ABBATIALE, f. adject. (*Qui appartient à l' Abbé.*) Abbatialis & hoc abbatiale. adject. OPACI náleżący do Opata.

ABBE', ſubſt. m. (*le pere des Moines & des Solitaires.*) Abbas, *genit.* abbatis, Monachorum præpoſitus *ou* præfectus, i, m. Antiſtes, *genit.* antiſtitis, maſc. OPAT Ociec, to ieſt Starſzy Mnichow y Puſtelnikow.

ABBE' ſe dit proverbialement en ces phraſes, *On vous attendra comme les Moines ſont l' Abbé*, c' eſt à dire *en commencant toûjourt à diſner.* Præſtolaberis ut Monachi ſolent Abbatem præſtolari dum pranſuri ſunt. OPAT tego ſłowa zażywaią w przyſłowiu iako naſtępuie: *Będą cię czekać iáko Mniſi czekaią Opata*, to ieſt że *y bez niego ſiadaią doſtołu y ieść záczynaią.*

ON DIT encore *Pour un-Moine on ne laiſſe pas de fai-*

re un Abbé, pour dire que *l'Oppoſition ou l'abſence d'un particulier n'empeſche pas la délibération d'une compagnie, ou la concluſion d'une affaire.* Interceſſore *ou* deficiente Monacho, Abbas tamen eligitur. Interceſſio aut abſentia alicujus rem inchoatam non impedit. MOWI ſię ieſzcze *bez iednego Mnicha, mogą ſtanowić Opata:* to ieſt *że kontradykcya albo nieprzytomność, iednego partykularnego człeka, niepowinna przeſzkadzać powſzechney radzie, y zákończeniu iákiey ſprawy.*

JOUëR *à l' Abbé.* (*C'eſt un certain jeu d'enfant, dont la regle eſt que quand le premier à fait quelque choſe, il faut que tous ceux qui le ſuivent, faſſent de meſme.*) Ad præeuntis exemplum ludere. *GRAC W OPATA ieſt pewna gra miedzy dziecmi, ktora ná tym zawiſła, że to co pierwſzy uczyni, wſzyſcy zanim toż ſamo czynić maią.*

ABBECHER *un oiſeau,* V. act. (*donner la bechée à un oiſeau qui n' a pas encore l'adreſſe de la prendre de luymeſme.*) Cibum avi ingerere, (ingero, ingeris, ingeſſi, ingeſtum.) *Colum.* Cibum avi introferre, (introfero, introfers, introtuli, introlatum.) *Cic.* Cibum avi in os indere, (indo, indis, indidi, inditum.) Eſcam in roſtrum avis ingerere *ou* inſerere, (inſero, inſeris, inſerui, inſertum.) act. *Plin.* KARMIC *ptaka ktory ieſzcze ieść nie umie,*

ABBESSE, ſubſt. f. (*celle qui gouverne des Religieuſes.*) Abbatiſſa, *genit.* abbatiſſæ, f. Antiſtes, *genit.* antiſtitis, f. Antiſtitia, *genit.* antiſtitæ, f. *Cic.* XIENI Co rządzi Zakonnicami.

ABBESTIR *quelqu'en,* on dit ABBE'TIR, V.act. (*rendre beſte & ſtupide, abrutir.*) Stupidum & bardum aliquem reddere, (reddo, reddis, reddidi, redditum.) act. ODURZYC *nikczemnym głupim uczynić kogo.*

(Mos bas & populaire en François.) (Słowo proſte y poſpolite w Francuſkim.)

Il s'abbeſtit, ou *il abbeſtit tous les jours.* Obbruteſcit in dies, (obbruteſco, obbruteſcis, obbrutui, *ſans ſupin,* obbruteſcere.) neut. *Lucr.* Martwieie co dzień, durzeie głupieie.

ABBEVILLE, (*ville capitale du Pouthieu en Picardie.*) Abbavilla, *genit.* Abbavillæ, f. ABBEWIL *Miaſto głowne Prowincyi Pontyka w Pikardyi.*

D'Abbeville. Abbavillæus, *genit.* Abbavillæi, m. *parlant d'un homme.* Abbavillæa, *genit.* Abbavillææ, f. *parlant d'une femme.* Abbewillanin mowiąc *o Męſzczyznie* Abbewilanka *o białeygłowie,* co ieſt z Abewillu.

ABBOY, ſubſt. maſc. (*cri ou jappement des chiens.*) Latratus, *genit.* latratûs, m. *Cic.* SZCZEKANIE Pſow.

(Ce mot eſt factice & formé ſur le ſon des chiens qui crient & qui abboyent.) To ſłowo ieſt uformowane na podobieńſtwo głoſu Pſow ſzczekaiących.)

ABBOY ſe dit auſſi de *l'extrémité où eſt reduit le cerf ſur ſes fins.* Car alors on dit *Le cerf eſt aux aboys, il ne peut plus courir, il manque de force.* Ad extremum adductus eſt cervus. Zażywa ſię tegoż ſłowa w ſenſie nie właſnym mowiąc *o Jeleniu ktorego już pſy zmorduią uganiaiąc, kiedymu iuż ſił nieſtaie do uciekania.*

ABBOYS ſe dit figurément de l'homme, & ſignifie *l' Agonie. Il eſt reduit aux abboys de la mort,* ou ſimplemant *Il eſt aux abboys,* c'eſt à dire *Il ſe meurt.* Vitam agit. Animam efflat *ou* edit. *Cic.* Extremos trahit ſpiritus. *Phæd.* Także wtym ſenſie mowi ſię o człowieku iuż dokonywaiącym *że go iuż śmierć dogania.*

ON DIT auſſi, *Vne ville eſt aux abboys, elle eſt reduite à la derniere extrémité, elle ne peut plus tenir.* Ad extremas, *ou* ad ſummas anguſtias urbs adducta eſt. Urbs anguſtiis urgetur, *ou* premitur. *Cic. Caſ.* Także ſię o mieyſcu iakim mowi ktore *do oſtatniego ſię broniąc iuż daley wytrzymać niemoże, ale ſię oddać muſi nieprzyiacielowi.*

Vne fidelité aux abboys. Fides labefacta. *Suet. Wierność nadwerężona.*

Vne pudeur aux abboys. Pudor labefactus. Pudor fermé victus. Expugnata fermé pudicitia. *Cic. Cnota, wſtyd zachwiany, prawie zniewolony.*

ON DIT auſſi *Tenir quelqu'un en abboy,* pour dire *l' amuſer de vaines eſpérances & promeſſes.* Aliquem vana ſpe lactare, *ou* producere, *ou* paſcere. *Cic. Ter. Trzymać kogo narzeczy, nádzieiami prożnemi y obietnicami go karmić*

ABBOYER, *ou* ABBAYER. V. neut. (*qui ſe dit pour exprimer le cri des chiens.*) Latrare, (latro, latras, latravi, latratum.) neut. & act. accuſ. Latratus dare. *Sen.* Latratus edere. *Ovid.* SZCZEKAC.

Tu veux me fermer la bouche pour m'empeſcher d'abboyer, afin de défendre le bien de mon maiſtre. Tu vis mihi linguam præcludere, ne latrem pro re domini mei. *Phæd. Chceſz mi gębę zatkać abym nie mowił za dobrem Pana ſwego.*

Abboyer fortement. Acriter elatrare. *Hor. Mocno ſzczekać.*

ABBOYER au figuré, (*parlant de ceux qui s'attendent à quelque choſe, qui la deſirent & la pourſuivent avec avidité.*) comme *Abboyer une ſucceſſion* ou *après une ſucceſſion.* Hereditatem inhiare, (inhio, as, avi, atum. act. *Plaut.* Hereditatem pervenari *ou* ſectari, (or, aris, atus ſum.) depon. *ou* appetere, (appeto, appetis, appetii, appetitum. act. *Cic.* W ſenſie nie właſnym mowi ſię mowiąc o tych ktorzy oczekuią ná iaką rzecz y oney z chciwośćią wyglądaią naprzykład *gonić za ſukceſſyą, czuwać na nię.*

ON LE DIT encore de ceux qui font crier après eux. *Abboyer contre l' élévation d'une perſone, crier contre.* Allatrare magnitudinem *ou* dignitatem alicujus. *Liv.* MOWI ſię ieſzcze o tych ktorzy zá ſobą wołać daią iako: *na godność lub zacność czyią ięzykiem ſię targnąć.*

Cet homme eſt ſi endetté, que tout le monde abboye aprés luy. Tanto ære alieno hic obrutus eſt, ut cuncti eum allatrent *ou* pipulo differant. *Plaut. Ten człowiek ſię tak zadłużył, że wſzyſcy za nim wołaią.*

(Il eſt vray de dire qu' originairement. *Abboyer* & *Abbayer* ſont deux mots differents, & qu' *Abbayer* s'eſt dit au ſecond ſens figuré, & eſt compoſé de *Bayer* ou *Béer,* qui ſignifie regarder attentivement ou attendre impatiemment quelque choſe: ce qu'on fait ordinairement avec une bouche béante; mais par abus l'affinité de ces mots les a fait confondre & prendre l' un pour l' autre.) (Prawda iż *Abboyer* y *Abbayer* ſą dwa ſłowa rozniące ſię od ſiebie, y że Abbayer zażywano w ſenſie nie właſnym, będąc złożone z ſłowa *Bayer* albo Béer, co znaczy patrzać z pilnośćią, albo oczekiwać niecierpliwie iakiey rzeczy: co ordynaryinie bywa gębę maiąc otwartą: ale przez zwyczay, podobieńſtwo tych ſłow oboyga ſprawiło, że ie zamieniono iedno za drugie.)

ON DIT proverbialement, *Abboyer à la lune,* pour dire, *Crier & peſter inutilement contre un plus puiſſant que ſoy.* Oblatrare aliquem ſe potentiorem. Obloqui alicui ſe potentiori. *Plaut.* MOWI ſię w przyſłowiu *ſzczekać na Kſiężyc* to ieſt *narzekać, y złorzeczyć prożno przeciwko mocnieyſzemu.*

ON DIT encore, *Tout chien qui abboye ne mord pas,* pour dire que *Ceux qui menacent ſouvent ne font pas grand mal.* Latrant nec mordent ſemper canes. Qui multa minantur, ſæpé nihil extricant. *Phæd.* MOWI ſię ieſzcze *nie każdy pies co ſzczeka, kąſa* to ieſt *ci co grożą częſtokroć mało co dokażą.*

ABBOYEUR, m. *Virg.* Latrans canis, *genit.* canis latrantis, m. *Pert.* PIES ſzczekaiący.

Il a des abboyeurs à ſes côtez, pour dire *Il a des flateurs autour de luy.* Aſſident apud ipſum fortunarum aucupes. (auceps, *gen.* aucupis, m.) *Ma około ſiebie takich co mu przyſzczekuią* to ieſt ma u ſiebie podchlebnikow.

ABBREVIATEUR, ſubſt maſc. (*celuy qui abrége un livre, ou quelque hiſtorien.*) Eclogarius, *genit.* eclogarii, m. *Cicer.* Scriptor alicujus operis in epitomen, *genit.* ſcriptoris, m. Qui epitomen conficit alicujus hiſtoriæ. Qui hiſtoriam *ou* librum in epitomen cogit. ZBIERACZ; *ten co krotkie zebranie kśięgi, lub hiſtoryi iakiey czyni.*

ABBREVIATION, ſubſt. f. (*écriture en abrégé qui ſe fait avec pluſieurs titres & caracteres, qui ſuppléent les lettres qu'on omet.*) Nota, *genit.* notæ, f. *Suet.* Scribendi compendium, *genit.* ſcribendi compendi, n. *Manil.* PISANIE tytlami: *ſpoſob piſania prędko przez abbrewiacye, zamiaſt liter, ktore ſię opuſzczaią,*

Se ſervir d'abbreviations en écrivant, écrire par abbreviations. Notis ſcribere. *Suet.* Per compendia ſcribere. Uti compendiis in ſcribendo. Singulis *ou* paucis voces notare. (*Probe ancien Grammairien.*) *Zażywać abbrewi-*

brewi-

acyi w piſaniu: piſać przez abbrewiacye.

ABBREUVER, V. act. (*donner à boire au bétail, mener* ou *faire boire le bétail.*) Adaquare, (adaquo, adaquas, adaquavi, adaquatum.) act. accuſ. *Suet.* Ad aquam appellere, (appello, appellis, appuli, appulſum.) act. acc. *Var.* NAPAWAC bydło prowadzić do wody.

ABBREUVER, (*imbiber d'eau, mouiller, tremper.*) Abluere, *ou* proluere, (luo, lui, lutum.) act. acc. *Colum. Plaut.* Madefacere, (madefacio, madefacis, madefeci, madefactum.) Rigare *ou* irrigare, (rigo, rigas, rigavi, rigatum.) act. acc. *Colum.* Aſpergere *ou* Conſpergere, (conſpergo, ſergis, ſperſi, ſperſum.) Imbuere, (imbuo, imbuis, imbui, imbutum.) Intingere, (intingo, intingis, intinxi, intinctum.) act. acc. *Vitr.* NAMACZAC naſiąknąć.

La terre n'eſt point abbreuvée de pluyes. Terra pluviis non eſt abluta *ou* non eſt proluta. *Colnm.* Non immaduit terra. *Ovid. Nienápoiona deſzczem ziemia.*

Les poroſitez des veines du corps ſont abbreuvées par des humeurs cruës, viſqueuſes & froides. Venarum raritates ſunt intinctæ ex duriſſimis & ſpiſſioribus, frigidiſſimiſque rebus. *Vitr. Dziurki álbo pory żył w ciele nápełnione ſą miazgą, to ieſt humorami oſtremi lipkiemi y zimnemi.*

Il faut poiſſer ſoigneuſement les quarreaux par dedans, afin qu'ils ne s'abbreuvent point d'humidité. Interiores partes tegularum picentur curioſiùs, ut abs ſe reſpuant liquorem. *Vitr. Dachowki wewnątrz pilno naſmalać to ieſt polewać trzeba, áby ſię nie napawały wody.*

ABBREUVER ſignifie figurément, *Remplir l'eſprit de quelqu'un d'une choſe.* Intingere aliquem re aliquâ. Inficere aliquem re aliquâ, (inficio, inficis, infeci, infectum.) act. *Cic.* NAPOIC w ſenſie nie właſnym znaczy: Rozum czyi nápełnić zdaniem iakim, albo zarazić.

s'Abbreuver d'une opinion, (*ſe la mettre dans l'eſprit, s'en coëffer.*) Imbibere animo opinionem aliquam, (imbibo, imbibis, imbibi, imbibitum.) act. Infici aliquâ opinione, (inficior, inficeris, infectus ſum.) Paſſ. *Cic. Liv. Napoić ſię iákim mniemaniem, napić ſię błędu iákiego, uſtroić ſobie w głowie zdanie iákie.*

Abbreuver ſon eſprit des ſciences, (*s'en remplir.*) Ingenium artibus imbuere. *Plin-Jun.* * *de ſcrupule, d'erreur.* Imbuere animum religione, errore. *Cic. Liv. Napoić rozum náukami, myśl ſwoię nápoić błędem, ſkrypułami zaprzątnąć.*

Tout le monde eſt abbreuvé de cela, (*tout le monde le ſçait.*) Res nota *ou* pervulgata eſt apud omnes. Id nemo neſcit. *Cic.* Lippis & tonſoribus nota res eſt. *Hor. Cały świat ieſt tym napoiony, wſzyſcy to wiedzą,* Już to y Baby w kruchcie wiedzą.

(Cette derniere expreſſion Latine eſt Proverbiale, & il s'en faut ſervir à propos: elle veut dire *Cela eſt connu des chaſſieux & des barbiers,* & elle eſt venuë de ce que ces ſortes de gens ſont oiſifs, les uns ne pouvant vaquer aux affaires à cauſe de leur maladie, & les autres attendant pendant tout le jour quelqu'un qui vienne ſe faire raſer.) Włacińſkim ieſt otym przyſłowie *iuż to y kaprawym, y balwierzom wiadomo* á tego trzeba wiedzieć gdzie zażyć: poſzła ta mowa ztąd: Iż takowi ludzie ſą prożnuiący, iedni nie mogąc ſię bawić ſprawami dla ſwoiey choroby, á drudzy cały dzień oczekuiąc ktoby ſię przyſzedł ogolić.)

ABBREUVOIR, ſubſt. maſc. (*lieu où l'on mene boire les animaux.*) Aquarium, *genit.* aquarii. n. *Cic.* NAPAWALNE mieyſce (*kędy prowadzą bydło nápawać.*) koryto.

Mener les chevaux à l'abbreuvoir, (*les mener boire, les mener à l'eau.*) Aquari equos. dep. *Saluſt.* Adaquare equos. Appellere equos ad aquam. *Var. Prowadzić konie do wody.*

ABBREUVOIR en terme de maçonnerie, (*intervalle que les Maçons laiſſent entre les joints des pierres pour y faire couler du mortier.*) Rima, *genit.* rimæ, f. *Vitr.* *DZIVRY, ſzpary, albo przedziały, lub mieyſca prożne, ktore Mularze zoſtawnią między* fugami, lub ſpaianiami kamięni, dla zalania wapnem rozczynionym.

ON DIT proverbialement, *Vne playe qui ſaigne beaucoup, eſt un abbreuvoir à mouches.* Vulnus cruentum muſcarum aquarium. MOWI ſię w przyſłowiu, *Rana ktora barzo krwią płynie, ieſt to korytko dla much.*

ABCES, ſubſt. maſc. (*tumeur contre nature qui tend à corruption.*) Abſceſſus, *genit.* abſceſsûs, m. Abſcedentia, *genit.* abſcedentium, n, plur. Quæ abſcedunt. *Celſ.* Vomica, *genit.* Vomicæ, fœm. *Plaut Celſ.* WRZOD, wrzedzienica, zaiątrzenie.

Abcès qui commence à ſe former. Abſceſſus incipiens, m. *Celſ. Wrzod ktory ſię tworzy, dopiero zaczynaiący.*

Vn abcès paroiſt. Vomica erumpit *ou* oritur. *Celſ. Wrzod ſię pokazuie.*

Percer un abcès, l'ouvrir. Vomicam aperire. *Cicer.* Secare vomicam. *Plaut.* Rumpere vomicam. *Celſ. Wrzod przekłoć, otworzyć.*

Avoir un abcès. Laborare vomicâ. *Celſ. Wrzod mieć.*

ABDE'RE, (*ville de Thrace.* Abdera, *genit.* Abderæ, f. *Cic.* ABDERA Miaſto w Tracyi.

ABDE'RITAIN, ſubſt. maſc (*celuy qui eſt de la ville d' Abdére.*) Abderita *ou* Abderites, *genit.* Abderitæ, m. *Mart. Plin,* *ABDERITANIN,* ten co ieſt z Abdery.

ABDE'RITAINE, f. (*celle qui eſt de la ville d'Abdére.*) Abderita, *genit.* Abderitæ, f. ABDERITANKA ta co ieſt z Abdery.

D' un ABDE'RITAIN. Abderitanus, Abderitana, Abderitanum. *Cic.* *ABDERITANSKIE.*

ABDICATION, ſubſt. f. (*renonciation volontaire à quelque charge ou dignité.*) Abdicatio, *genit.* abdicationis, f. *Liv.* ABDYKACYA złożenie, podziękowanie dobrowolne za urząd, lub godność iaką.

ON DIT auſſi *l'Abdication d'un fils rebelle & deſobeïſſant.* Abdicatio filii. MOWI ſię także ABDIKACYA *albo wyrzeczenie ſię ſyna, złego, y niepoſłuſznego.*

ON DIT pareillement au Palais, *Faire une abdication de biens,* (*quand on en fait un abandonnement entier.*) Cedere bonis. *Quint.* MOWI ſię też w prawie *uczynić abdykacyą Dobr ſwoich,* to ieſt *zupełny wyrok reces od fortuny uczynić.*

ABDIQUER, V. act. (*renoncer à un royaume, à quelque magiſtrature, l'abandonner, la quitter, s'en démettre, en faire ou en donner ſa démiſſion.*) Abdicare, (abdico, abdicas, abdicavi, abdicatum.) act. accuſ. (*comme* Abdicare magiſtratum. *Saluſt.* Abdicare ſe magiſtratu. *Liv. Cic. Se démettre d'une magiſtrature.*) * Abdicare *mis ſeul, comme* Conſules abdicarunt, *les Conſules abdiquerent leur magiſtrature, s'en démirent.* * Deponere, (depono, deponis, depoſui, depoſitum.) Abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) *Cic.* Ejurare, (ejuro, ejuras, ejuravi, ejuratum.) act. acc. *Tacit.* ABDYKOWAC *złożyć rządy Króleſtwa iakiego, zá urząd iaki podziękować, godnośći uſtąpić,* Abdykować ſamo przez ſię położone náprzykład *Konſulowie abdykowali, ſwoy urząd złożyli.*

Gracchus envoya des lettres au College (des Augures) *par leſquelles il leur declaroit, qu'il y avoit eu du defaut dans l'élection des Conſuls, les Augures en firent leur rapport au Senat, lequel ordonna que les Conſuls renonceroient à leur élection, ce qu'ils firent, & ils abdiquerent.* Gracchus litteras ad Collegium miſit, vitio creatos eſſe Conſules, Augures rem ad Sanatum, (*on ſous entend* deferunt) Senatus ut abdicarent, (*on ſous-entend* jubet) Conſules abdicaverunt. *Cic. Grakchus poſłał liſty do ſpołeczności Vrzędu* (Wieſzczkow) *przez ktore dawał im znać, że czegoś niedoſtawało w wybraniu Konſulow, Wieſzczkowie donieśli otym do Senatu, a ten rozkazał; áby Konſulowie podziękowali za ſwoię Elekcyą, y tak abdykowali.*

Le Senat ordonna qu'après que Lentulus ſe ſeroit démis de ſa charge de Préteur, on le mettroit en priſon. Itaque cenſuerunt Patres ut cùm P. Lentulus Præturâ ſe abdicaſſet, tum in cuſtodiam traderetur. *Cic. Senat rozkazał, áby Lentulus iak złoży Sęſtwo, był do więzienia wſadzony.*

ON DIT auſſi en Droit *Abdiquer un fils,* pour dire *l' abandonner, ne le vouloir plus reconnoiſtre pour ſon fils,* Abdicare filium. * *Terence a dit,* Abdicare generum, *Ne vouloir point quelqu'un pour gendre, le répudier.* W Prawie ſię też mowi: *Abdykować* Syna to ieſt *nie znać go, nie chcieć go więcey mieć za ſyna, wzgardzić nim, y onego ſię wyrzec. Abdykować Zięcia niechcieć go znać zá Zięcia.*

ABDOMEN, ſubſt. maſc. (*cette partie du bas ventre, qui eſt depuis les cuiſſes, juſques au diaphragme, & qui enſerme*

les

les inteſtins.) Abdomen, *genit.* abdominis, n. *Cic.* WYMIĘ Brzuch, Brzuchowa ſtabizna.

ABECE', ſubſt. maſc. (*Alphabet; croix de par Dieu, petit livre qui ſert à apprendre à lire aux enfans.*) Libellus elementarius, *genit.* libelli elementarii. m. Abecedarium, *genit.* abecedarii, n. *Cæl.* Abecedaria, *genit.* abecedariæ, f. *Fulget.* A.B.C. Obiecadło Elementarz.

ABECE' ſignifie par métaphore *Le commencement d' une ſcience.* Elementa, *genit.* elementorum, n. plur. *Quint.* A.B.C. znaczy w wyrozumieniu nie właſnym początek iakiey nauki.

Quand on penſe avoir pénetré les ſecrets de la nature, on ſe trouve encore à l' Abecé. Cùm quis rimatum ſe putat abdita naturæ, in elementis adhuc hæret. Kiedy myśli kto że iuż doſzedł taiemnic natury, zaledwie przyſzedł do abc.

ABE' CE' DAIRE, ſubſt. maſc. (*qui eſt encore à l' Abecé, qui apprend à connoiſtre ſes lettres.*) Abecedarius, ii, m. Elementarius, *genit.* elementarii, m. *Sen. S. Jeroſme.* ZAK co ſię dopiero uczy obiecadła litery poznawać. Gregoryanek.

ABE' CE' DAIRE, (*Maiſtre des petites écoles, qui apprend à lire aux enfans.*) Abecedarius, ii, m. Elementarius, *genit.* elementarii, m. KLECHA co uczy żakow przy Farze.

ABEILLE, ſubſt. f. (*inſecte volant, groſſe mouche qui a un aiguillon fort, & qui fait le miel & la cire.*) Apis *ou* Apes, *genit.* apis, f. PSZCZOŁA *Owad, mucha wielka maiąca żądło barzo obrażliwe, ktora miod y woſk wyrabia.*

Les abeilles font des gaſteaux de cire. Apes fingunt *ou* faciunt favos. *Cic. Phæd. Pſczoły robią plaſtry miodu.*

Petite abeille. Apicula, *genit.* apiculæ, f. *Plin. Pſczołka*

Celuy qui éleve des abeilles. Apiarius, ii, m. *Plin. Bartnik co koło Pſczoł chodzi.*

Le lieu où l'on nourrit & éleve des abeilles. Apiarium, *genit.* apiarii, n. *Colum. Barć, gdzie Pſczoły trzymaią.*

ABESTIR, V. act. On prononce ABE'TIR. (*Rendre un homme ſtupide & ſemblable à une beſte, à force de mauvais traittemens.*) Aliquem variis injuriis ſtupidum & efferatum reddere. Nikczemnym dzikim uczynić kogo, y beſtyi podobnym.

Les yvrognes s'abeſtiſſent par l'excès du vin. Nimio vino ebrioſi obbruteſcunt. *Lucr. Martwieią piianice y tępieią od trunkow zbytecznych, głupieią.*

On dit mieux en François *Abrutir* qu' *Abeſtir* qui eſt un mot populaire & bas. Lepiey ſię mowi w Francuſkim *Abrutir* niż *Abetir* po to ieſt tylko ſłowo poſpolite y proſte.

Les afflictions continuelles & la ſolitude abeſtiſſent les gens. Aſſiduis calamitatibus & ſolitudine efferantur homines. *Plin.* Malorum aſſiduitas & ſolitudo efferant animos. *Liv. Vtrapieniem uſtawicznym, y oſobnośćią durzeią zmyſły, głupieią dziczeią.*

ABHORRE', m. ABHORRE'E, f. part. paſſ. & adject. (*qu'on a en horreur.*) Inviſus. Odioſus. Exoſus, a, um. (*avec un datif.*) *Cic. Gell.* Execratus, execrata, execratum. *Plin.* NIENAWISNY Przykry obrzydliwy.

On trouve dans Pline *execratiſſima auguria* au ſuperlatif, des Augures qu'on abhorre: & *Inviſior & hoc inviſius* dans Ciceron, au comparatif. Znayduie ſię u Pliniuſza wprzenoſzącym ſtopniu *Naynienawiſtnieyſze wieſczby, y przykry przykrzeyſſy* w ſtopniu porownaiącym u Cycerona.

ABHORRER, V. act. (*avoir en horreur, déteſter les perſonnes ou les choſes.*) Horrere. Abhorrere. Exhorrere, (horreo, horres, horrui, *ſans ſupin.*) Exhorreſcere, exhorreſco, exhorreſcis, exhorrui, *ſans ſupin.*) n. acc. * Deteſtari, (deteſtor, deteſtaris, deteſtatus ſum.) dep. acc. Execrari, (execror, execraris, execratus ſum.) depon. accuſ. *Cic. Suet.* BRZYDZIC ſię nienáwidzić ſtronić nie rad czynię.

(Ce verbe François vient d'*horrere* Latin qui ſignifie *avoir le poil hérriſſé de peur.*) (To ſłowo Francuſkie pochodzi od łacińſkiego wzdrygam ſię, naieżam, wſtaią włoſy od ſtrachu.)

Tout le monde abhorre les tyrans. Omnes abhorrent tyrannos. *Sent.* * (*Ciceron dit* ab re aliquâ abhorrere; *ou* Alienum eſſe à re aliqua, (alienus, a, um.) *Avoir de l'averſion pour une choſe.*) *Cały świat brzydzi ſię Tyrannami* (*Cycero mowi* wzdrygać ſię od czego, ſtrzedz ſię chronić od iakiey rzeczy, mieć w awerſyi w obrzydliwośći.)

Ils abhorrent ces ſortes de vices. Talibus vitiis abhorrent. *Cic.* Ab his vitiis avocantur. *Cic. Strzegą ſię takich wyſtępkow, brzydzą ſię niemi.*

Abhorrer quelqu'un. Aliquem habere inviſum, (inviſus, a, um.) *Cic. Stronić od kogo*, odwracać ſię od niego, wſtręt mieć.

Il abhorre le mariage, il a de l' averſion & de l'éloignement pour le mariage. Abhorret à nuptiis. *Ter.* Alienus eſt à nuptiis. *Cic.* A ducendâ uxore abhorret. *Cic.* Brzydzi ſię małżeńſtwem, chroni od ożenienia.

Faire abhorrer les vices par la crainte des chaſtimens, ou donner de l'averſion. Abſterrere *ou* avocare aliquem (*ou* animum alicujus) à vitiis metu pœnæ. *Hor. Wſtręt od wyſtępkow uczynić, dla boiazni karania.*

Qui abhorre quelqu'un Aliquem exoſus, a, um. *Virg. Nienawidzący kogo, maiący w nienawiśći.*

ABJECTION, ſubſt. maſc. (*condition ſervile qui fait tomber une perſonne dans le mépris.*) Abjectio. Deſpectio, *genit.* onis, f. Deſpicientia, *genit.* deſpicientiæ, f. *Cic.* PODŁOSC (*Kondycya podła ktora oſobę iaką wzgardzoną czyni,* w pogardę podaie.

La fortune a reduit ce gentil-homme dans une grande abjection. Abjectum hunc & humilem fecit fortuna. Hunc depreſſit *ou* abjecit fortuna. *Cic.* Niefortuna tego Szlachcica do wielkiey przywiodła, podłośći w poniewierkę, w pogardę podała.

QUELQUES-UNS ont dit *Abjection d'eſprit* pour *Abbattement d'eſprit.* Animi abjectio. *Cic.* Nie ktorzy mowią podłość umyſłu za *umyſł upokorżony oſłabiony.*

ABJET, m. ABJETTE, f. abject. (*mépriſable, dont on ne fait aucun cas.*) abjectus, abjecta, abjectum, (*qui fait en Comparatif* abjectior & hoc abjectius, *& en Superlatif* abjectiſſimus, a, um.) *Cic.* * Contemtus, contemta, contemtum, *qui fait au Comparatif* contemtiot & hoc contemtius, *& en Superlatif* contemtiſſimus, a, um.) * Humilis & hoc humile, (*qui fait au Comparatif* humilior & hoc humilius, *& au Superlatif* humillimus, a, um.) * Deſpectus, a, um. * Deſpicatus, a, um. (*qui fait au Comparatif* deſpicatior & hoc deſpicatius, *& au Superlatif* deſpicatiſſimus, a, um.) *Cicer.* WZGARDZONY (Ktorego nizacz nie maią) w ſtopniu porownywaiącym *wzgardzeńſſy* w ſtopniu przenoſzącym *naywzgardzeńſſy* niſki upokorzony podły w porownywaiącym *niżſſy, podleyſſy*, w przenoſzącym *nayniżſſy naypodleyſſy.*

Il ſe dit ſur tout de la naiſſance & de la profeſſion. Car on dit *Vne naiſſance abjette.* Humilis & minimè generoſus ortus, m. *Cic.* Humile & obſcurum genus, n. *Plin.* Naybarziey ſię mowi o urodzeniu, profeſſyi albo ſtanie, mowiemy bowiem: *urodzenie podłe.*

Vn métier abjet. Humilis ars & ſordida. *Cic.* Rzemieſło podłe nikczemne.

On le dit auſſi de l'eſprit & du courage. Mowi ſię też o rozumie y ſercu albo umyśle.

C'eſt un eſprit vil & abjet; une ame baſſe & abjette, qui n'a aucune élévation, qui ne penſe à rien de grand. Angusta mens & humilis. Animus demiſſus & humilis. Humilis animus & abjectus. *Cic. Rozum umyſł podły wzgardzony. Duſſa podła nikczemnego ſerca człowiek, ktory nic wielkiego w ſobie niema, o niczym wielkim nie myśli.*

ABINTESTAT, (*terme de Juriſprudence, qui ſe dit de celuy qui hérite d'un homme qui n'a point fait de teſtament.*) Ab-inteſtato. *Afran-Juriſc.* BEZ TESTAMENTU, Kaduk (*terminem prawnym mowi ſię otym, co ſukceſſyą bierze po kim, ktory zeſzedł bez Teſtamentu.*)

ABISO, (*riviere de Sicile.*) Elorus, (*ou* Helorus) *genit.* Elori, m. *Sil-Ital.* ABIZO RZEKA w Sycylyi.

(C'eſt auſſi le nom d'une ville qui eſt ſur cette riviere.) (Tož ſamo ieſt nazwiſko miaſta ktore ieſt nad tą Rzeką.)

Ciceron appelle les peuples qui habitent cette ville *Populi Elorini*, les Peuples de la ville d'Abiſo. Cicero nazywa obywatelow ktorzy mieſzkaią w tamtym mieśćie *Lud Eloryńſki.*

Qui

Qui eſt d' Abiſo. Elorius, & Elorinus, a, um. *Ovid. Abizanin* ktory ieſt z *Abizo.*

ABISSINIE, *ou le païs des Abiſſins.* Abaſſenia *ou* Abiſſinia, *genit.* Abiſſiniæ, f. (*C'eſt le Royaume d' Ethiopie en Afrique.*) ABISSYNIA Kray Abiſſynow (*Jeſt to Króleſtwo Murzynſkie w Afryce.*)

ABISSINS, (*peuples de d' Abiſſinie en Afrique.*) Abiſſini, *genit.* Abiſſinorum, m. plur. ABISSYNI (*Narod Abyſſynow w Afryce.*)

ABJURATION, ſubſt. f. *déſaveu ſolemnel avec déteſtation de quelque erreur.*) Erroris alicujus damnatio *ou* deteſtatio, *genit.* onis, f. *Plin.* WYPRZYSIĘZENIE ſię WYRZECZENIE ſię (*odrzec ſię y wyprzyſiądz iakiego błędu.*)

Faire abjuration. Damnare *ou* ejurare errorem. *Voyez* ABJURER. *Wyprzyſiądz ſię błędu.*

ABJURER, V. act. (*renoncer à quelque mauvaiſe doctrine, la condamner, la déteſter.*) Ejurare, (ejuro, ejuras, ejuravi, ejuratum.) Deponere, (depono, deponis, depoſui, depoſitum.) Abjicere, (abjicio, abjicis, abieci, abjectum.) Abjudicare, (abjudico, abjudicas, abjudicavi, abjudicatum.) Rejicere, (rejicio, rejicis, rejeci, rejectum.) act. acc. Deteſtari, (deteſtor, deteſtaris, deteſtatus ſum.) depon. acc. *Cic.* WYPRZYSIĄDZ ſię (*Wyrzec ſię iakiey złey nauki, onę potępić, nią ſię brzydzić.*)

ON A DIT autrefois *Abjurer ſa patrie*, pour dire *la quitter pour n'y plus retourner*, (*comme font les bannis & les proſcrits.*) Ejurare patriam. NIEGDYS mowiono *Wyprzyſiądz ſię Oyczyzny ſwoiey*, to ieſt z niey wyniść nigdy ſię do niey niewracaiąc, iako czynią Bannici y wywołani.

ABLATIF, ſubſt. maſc. (*terme de Grammaire, ſixiéme cas de la déclinaiſon du Nom.*) Ablativus caſus, *genit.* ablativi caſûs, m. *Tar. Quint.* ODBIERAIĄCY Spadek (termin Grammatyczny znaczący ſzoſty ſpadek deklinacyi Imion.)

Le mot d'*Ablatif* vient de *auferendo.* Priſcien l'appelle auſſi *Comparatif*, parce qu'il ne ſert pas moins à comparer qu'à oſter parmi les Latins. To ſłowo *Odbieraiący* pochodzi od ſłowa *odbieram.* Priſcianus nazywa go też Porownaiący bo w Łacińſkim ſłuży nie mniey do Porownywania, iako y do odbierania.

ABLE, ſubſt. maſc. (*petit poiſſon plat & blanc qui ſe peſche dans les rivieres.*) Alburnus, *genit.* alburni, m. *Auſon.* PŁOC Płocica (mała rybka biała, y płaſka ktora ſię w Rzekach poławia.)

ABLUTION, ſubſt. f. (*le peu de vin qu'on prend après la Communion pour aider à conſommer la ſainte Hoſtie, lors qu'on a communié;* ou *l' eau qui ſert à laver les doigts du Preſtre, qui a conſacré.*) Ablutio, *genit.* ablutionis, f. ABLUCYA (wina trochy ktore po Kommunij bierą dla pomocy do połknienia Hoſtyi Swiętey, gdy kto Kommunikuie; albo też woda ktora ſłuży do ſpłokania palcow Kapłana po mſzy Swiętey.)

Ce mot Latin eſt de Vitruve pour l'action de laver, & l'on s'en peut ſervir pour marquer l'*ablution*, auſſi bien que de *lavatio* & *lotura* qui ſont de Varron & de Pline. En François *Ablution* n'eſt d'uſage que dans ces Ceremonies Eccleſiaſtiques, & par tout ailleurs on dit *Lavement* ou *l'action de laver.* Słowo to Łacińſkie ieſt Witruwiuſza, y znaczy umywanie ſpłokanie: y albo tego moze zażyć albo *umywanie omycie ſpłokanie* ktore ſą Warrona y Pliniuſza; w Francuſkim nie zażywaią tego ſłowa Ablucya tylko w tych obrządkach Kośćielnych: a wſzędzie indziey mowią: *umywanie umywać.*

ABNE'GATION, ſubſt. f. (*Renonciation à ſes paſſions, à ſes plaiſirs & à ſes inclinations.*) Deſpectio, *genit.* deſpectionis, f. Deſpectus, *genit.* deſpectûs, m. Deſpicientia, *gen.* deſpicientiæ, f. *Cic.* ZAPRZENIE ſię WYPRZENIE ſię (wyrzeczenie ſię ſwoich namiętności, uciech, y ſkłonności.)

ABNE'GATION, *de ſoy aviliſſement, de ſoy-meſme.* Sui ipſius deſpicientia, æ, f. ZAPRZENIE ſię ſamego ſiebie wzgardzenie ſiebie ſamego.

(Terme de Dévotion.) Termin Pobożności.

ABOLI, m. ABOLIE, f. part. paſſ. & adject. (*mis au néant.*) Abolitus, abolita, abolitum. Antiquatus, a, m. *Quint. Tacit.* Voyez ABOLIR. ZNISZCZONY ZNIESIONY Znieſiona.

ABOLIR, V. act. (*mettre au néant, mettre hors d'uſage.*) Abolere, (aboleo, aboles, abolevi, abolitum.) Delere, (deleo, deles, delevi, deletum.) Obliterare, (oblitero, obliteras, obliteravi, obliteratum.) Tollere, (tollo, tollis, ſuſtuli, ſublatum.) Reſcindere, (reſcindo, reſcindis, reſcidi, reſciſſum.) Penitus extinguere, (extinguo, egtinguis, extinxi, extinctum.) act. accuſ. *Cic.* Intervertere, (interverto, intervertis, interverti, interverſum.) act. acc. *Paul-Juriſc.* ZNISZCZYC znieść wygluzować ſkaſſować.

Néron reſolut d'abolir les impoſts & de faire ce preſent au genre humain. Nero cuncta vectigalia omittere voluit, idque pulcherrimum donum generi mortalium dare. *Tacit. Neron umyślił wſzyſtkie poznoſić podatki, cła, pobory, y ten tak piękny podarunek Narodowi ludzkiemu uczynić.*

Abolir la Religion parmi les hommes. Hominum Religionem delere. *Cic.* * *Les crimes.* Nomina reorum abolere. *Suet. Znieść wiarę między ludzmi.* * *Wyſtępki.*

Le temps a aboli les ouvrages d' Anacréon. Ætas delevit, quod olim luſit. Anacreon. *Hor. Z czaſem zaginęły Piſma Anakreonta.*

Les loix & les mœurs ont aboli le vice. Lex & mos edomuit nefas. *Hor. Prawa, y obyczaie poznoſiły wyſtępki.*

Abolir les loix, une couſtume. Leges, conſuetudinem extinguere. *Cic.* Leges antiquare. * Leges refigere, (refigo, refigis, refixi, refixum. act. *Cic. Znieść prawo iakie albo zwyczay, oderwać, zdiąć: odiąć.*

(Cette derniere expreſſion vient de ce que les Romains détachoient leurs Loix gravées ſur des plaques de cuivre, lors qu'ils vouloient les abolir.) (Ta oſtatnia expreſſya pochodzi ztąd, iż Rzymianie odeymowali odrywali od śćian prawa ſwoie na blachach miedzianych wyryte, kiedy iakie prawo kaſſować chcieli.)

Abolir entierement la Dictature. Æquare ſolo Dictaturam. *Liv.* Tollere *ou* abrogare Dictaturam. *Odrzucić znieść cale Dyktaturę.*

Le long-temps en a aboli la mémoire. Vetuſtate memoria hujus rei abiit. *Liv. Dawnośćią y ſama pamięć tego zaginęła.*

s'Abolir, (*devenir hors d'uſage, ſe paſſer.*) Aboleſcere. Obſoleſcere, (obſoleſco, obſoleſcis, obſolevi, obſoletum.) Exoleſcere, (exoleſco, exoleſcis, exolevi, exoletum.) n. Interire, (intereo, interis, interij, interitum.) n. Extingui, (extinguor, extingueris, extinctus ſum.) paſſ. *Cic.* In deſuetudinem abire, (abeo, abis, abii, abitum.) neut. MINĄC zniſzczeć, wywietrzeć, wyſzło z mody, ze zwycyaiu, zeſtarzało ſię.

La mémoire de cette action étoit preſqu'abolie. Memoria hujus rei jam propè aboleuerat. *Cic. Pamięć Dzieła tego prawie wywietrzała, wygaſła była.*

ABOLISSEMENT, ſubſt. maſc. (*l'abrogation des loix, extinction des couſtumes.*) Abrogatio. Antiquatio. Abolitio, *genit.* onis, f. *Tacit. Cic.* Reſciſſio, *gen.* reſciſſionis, f. *Vlp.* ZNIESIENIE. *wygluzowanie, zgaſzenie, Praw zwyczaiow.*

ABOLITION, ſubſt. f. (*deſtruction d' une loy, d'une couſtume.*) Abolitio. Antiquatio. Abrogatio, *genit.* onis, f. *Aul-Gel. Quint.* ZNIESIENIE *prawa lub zwyczaiu iakiego.*

Les Aruſpices répondirent que nous eſtions à la veille de l'abolition des loix. Aruſpices legum interitum appropinquare dixerunt, (interitus, ûs, m.) *Wieſzczkowie rzekli, że bliſko było do wſzytkich Praw zniſzczenia.*

Abolition d'un crime. Criminis extinctio *ou* abolitio, f. *Suet.* Criminis condonatio, onis, f. *Cic. Oczyſzczenie, znieſienie z kogo winy iakiey.*

(On ne marque point d'Auteur qui ait dit cela, & cette Phraſe n'eſt pas trop noble en notre Langue.) (Nie wyraża ſię Author żaden ktory by to powiedział, y ten ſpoſob mowienia nie barzo wyśmienity w naſzym Języku.)

Lettres d'abolition, (*qui ſe prennent en Chancelerie.*) Abſolutoriæ tabulæ, *genit.* abſolutoriarum tabularum, f. plur. *Suet.* Liſt Inſtrument oczyſzczaiący kogo (ktory wydaią z Kancellaryi, przywrocenie.

Oſter l'apprehenſion de l'abolition des dettes. Novarum tabu-

tabularum timorem tollere. Cæſ. Vwolnić od boiaźni iakoby nowe liſty miały być wydane, na znieſienie długow ktore kto zaciągnął.

ABOMINABLE, adject. maſc. & f. (horrible. déteſtable, exécrable.) Abominandus. Execrandus. Deteſtandus, a, um. Quint. Cic. Execrabilis & hoc execrabile, adject. Sacer, ſacra. ſacrum. Cic. Liv. OBRZYDLIWY Plugawy, ſtraſʒny, brzydki ſproſny.

On trouve dans Ciceron le Comparatif deteſtabilior & hoc deteſtabilius, plus abominable. Znayduie ſię w Cyceronie ſtopień porownaiący obrzydliwſʒy obrzydliwſʒe.

ABOMINABLEMENT, adv. (exécrablement, horriblement.) Horrendum in modum. OBRZYDLIWIE okropnie, ſtraſʒnie ſprośnie.

ABOMINATION, ſubſt. f. (horreur, exécration.) Execratio. Deteſtatio, genit. onis, f. Saluſt. Plin. BRZYDKOSC okropność, ſtraſʒliwość, ſtrach ſproſność.

Qui eſt en abomination à ſes proche. Parentibus abominatus. Hor. Ten ktorym ſię y ſwoi brzydzą.

Les monſtres demi-hommes leur étoient ſur tout en abomination. Ante omnia abominati ſunt ſemimares. Liv. Poczwary ſʒpetne widowiſka, Mięſʒańcow, naprzod im były w obrzydzeniu.

ABOMINATIONS, au plurier pour des crimes abominables & énormes. Abominanda ou deteſtanda crimina, genit. abominandorum ou deteſtandorum criminum, n. plur. Cic. OBRZYDLIWOSCI ſproſności, ſproſne plugawe wyſtępki, ſromota.

Faire, commettre de grandes abominations. Execranda facere ou patrare, ou perpetrare. Deteſtanda crimina facere. Cicer. Obrzydliwych ſproſnych rzeczy ſię dopuſzczać.

ABOMINER, V. act. (Avoir en horreur, déteſter.) Abominari, (abominor, abominaris, abominatus.) Deteſtari, (deteſtor, deteſtaris, deteſtatus ſum.) Execrari, execror, execraris, execratus ſum.) depon. accuſ. Cic. BRZYDZIC ſię mieć w obrzydzeniu.

(Ce mot vient d' ab & ominari, comme qui diroit rejicere tanquam malum omen, rejetter une choſe comme ſi elle étoit de mauvais augure. Il eſt vieux en noſtre Langue, & n'eſt plus en uſage.) (To ſłowo pochodzi w łacińſkim od ab y ominari iakoby mowiąc odrzucić co iaką rzecz, nie dobrey otuchy ſtare to ſłowo w ięzyku Francuſkim, y iuż nie ieſt w używaniu.)

ABONDAMMENT, adv. (en abondance.) Abundè. Abundanter, Largè. Copiosè. Cumulatè. Affluenter. Cic. Ubertim. adv. Catul, OBFICIE, Buyno, hoynie.

Tous ces adverbes ont leurs degrez de comparaiſon, car on dit Abundantiùs & abundantiſſimè, Largiùs & largiſſimè, Copioſiùs & copioſiſſimè. Cumulatiùs & cumulatiſſimè, Affluentiùs & affluentiſſimè, Vberius & uberrimè. Cic. Każde z tych ma ſwoy ſtopień porownaiący, gdyż ſię mowi Obficiey nayobficiey, Buyniey, naybuyniey, Hoyniey, nayhoyniey.

ABONDANCE, ſubſt. f. (foiſon, affluence de pluſieurs choſes en un meſme lieu.) Abundantia. Affluentia. Copia, genit. æ, f. Ubertas, genit. ubertatis, f. Cic. Vis, gen. vis, f. Cic. * (Parlant de feuilles. Luxuria, æ, f.) OBFITOSC Mnogo czego na iednym mieyſcu. (Buyność mowiąc o liściu.

Avoir des biens en abondance, avoir abondance de bien. Affluere divitiis. Abundare ſeul, ou avec opibus. Cic. Mieć Dobr wielość, wielkie dobra, doſtatkiem dobr mieć.

Eſtre dans l'abondance de quelque choſe. Affluere, ou abundare re aliquâ. Cic. Być w obfitości mieć obfitość doſtatkiem czego.

Ils avoient abondance de forçats, ou leur Chiourme étoit abondante. Remigum magna copia ipſis ſuppetebat. Cæſ. Mieli wiele Fliſow Powoznikow: niewolnika na Okręcie ſiłę.

(Cette derniere expreſſion Françoiſe eſt d'uſage ſur mer.) (Tey oſtatniey expreſſyi Francuſkiey zażywaią na morzu.)

Fournir à quelqu'un toutes choſes en abondance. Rerum copiam, ou abundantiam alicui ſuppeditare. Cic. Dodawać wſʒyſtkiego obficie komu.

Mettre l'abondance parmi une armée. Rerum copiâ complere exercitum. Cæſ. Obfitość wſʒytkiego wprowadzić, między Woyſko.

Des terres qui portent du bled, du bétail & toutes choſes en abondance. Campi frumenti, ac pecoris, & omnium copiâ rerum opulenti, ou feraces. Liv. Grunta w zboże, bydło, y we wſʒytko obfite.

Vivre dans l'abondance, ou parmi l'abondance de toutes choſes, (ne manquer de rien.) In omnium rerum abundantiâ vivere. Circumfluere omnibus copiis. Florere omnibus copiis. Cic. Żyć w obfitości w doſtatku, wſʒelakim: na niczym nie zchodzi.

Il aura abondance de tous biens. Opulenta copia manabit illi benigno cornu. Hor. Obfitość wſʒytkiego dobra mieć będzie.

Il tomboit de la pluye en abondance. Denſus è cœlo ruebat imber. Urceatim decidebat imber. Petr. Deſʒcz obfity wielki, deſʒcz upadł, iak z cebra ſię lało.

ABONDANCE de paroles. Verborum copia, genit. copiæ, f. Ubertas dicendi, genit. ubertatis, f. Cic. Słow Doſtatek wymowa.

Il y a eu une grande abondance de Poëtes, d'Orateurs. Magna Poëtarum, Oratorumque copia extitit. Cic. Była wielka liczba, wielkie mnoſtwo Mowcow, y Rymotworcow.

LA CORNE d' abondance, ou la corne d' Amalthée. Cornu copia, n. Copia cornu, genit. copiæ cornu, f. Hor. Rog obfitości Rog Amalthei.

Selon la Fable c'eſt une corne d'ou ſortoient toutes choſes qu'on pouvoit ſouhaiter, par un privilege que Jupiter donna à ſa nourrice Amalthée. Voyez mon Dictionnaire des Antiquitez. Według Bayki był to Rog z ktorego wſzytko co kto ſobie mogł życzyć wychodziło, a to za Przywileiem Jowiſza nádanym Mamce ſwoiey Amalthei. Obacz Dykcyonarz Authora o ſtarożytnościach.

ON DIT proverbialement. De l'abondance du cœur la bouche parle, pour dire, On eſt contraint de déclarer les ſentimens des choſes qui nous preſſent. Ex abundantia cordis os loquitur. MOWI ſię w przypowieści z Obfitości ſerca uſta mowią, to ieſt muſi człowiek to wymowić co go boli co go dolega.

ABONDANCE, (vin fort trempé, qu'on fait boire aux Ecoliers dans les Penſions, &c.) Vinum maximè dilutum, i. neut. TRZECIA Woda Wino barzo wodą rozczynione, ktore daią Dzieciom na naukę, y na ſtoł oddanym.

ABONDANT, m. ABONDANTE, f. adject. (qui a abondance, ou qui porte en abondance.) Abundans, genit. abundantis, om. gen Affluens, genit. affluentis, omn gen. Copioſus, copioſa, copioſum Cic. OBFITUIĄCY OBFITUIĄCA co ma obfitość co nieſie obficie Mnożny mnożna.

La terre de Candie eſt abondante en chevres ſauvages. Creticus ager ſilveſtrium caprarum copioſus eſt. Solin. Kreteyſka ziemia ieſt w dzikie kozy obfituiąca.

Abondant en vivres. Re cibariâ copioſus. Aul-Gel. Obfituiący w żywność.

ON DIT figurément Vn homme abondant en ſcience. Copioſus & doctus homo. Cicer. Abundanti doctrinâ homo. Cic. MOWI ſię nie właśnie człowiek obfituiący w rozum w náukę.

Devenir plus riche & plus abondant en ſcience par la lecture. Fieri copioſiorem legendo. Cic. Obfitować, więkſʒey nauki nábyć z czytania.

ABONDANT, (grand, ample.) Amplus. Largus. Copioſus, a, um. Cic. OBFITY wielki ſʒczodry doſtatni.

Vne pluye abondante. Largus imber, genit. largi imbris, m. Virg. Multus imber. Deſʒcz wielki obfity.

Vne abondante nourriture. Largum & liberalius alimentum. Celſ, Copioſus, ou dapſilis victus. Cic. Wikt dobry ſtoł doſtatni.

Vn patrimonie ample & abondant. Lautum & copioſum patrimonium. Cic. Doſtatnie Bogate Dziedzictwo.

Vne ville abondante en habitans. Urbs plena civium. (Plenus, a, um.) Ludne obfite w ludzi miaſto.

D'ABONDANT, adv. (en outre.) Præterea. Inſuper, adv. Cic. Ex abundanti. Quint. Nad to, a co więcey.

Ce mot vieillit, & ne ſe dit gueres qu'au Palais. (To ſłowo ſtare ieſt y nie mowi ſię chyba w Sądach.

ABONDER, V. neut. (avoir beaucoup de quelque choſe.) Re aliquâ abundare, (abundo, abundas, abundavi, abundatum.) Affluere. Circumfluere, (fluo, fluis, fluxi, fluxum.) neut. abl. Cic. OBFITOWAC mieć czego doſtatkiem.

Abon-

Abonder en lait, en formage, en miel. Abundare lacte, caſeo, melle. Cat. * En froment, frumenti copiâ. Cæſ. Mieć doſtatkiem Mleka, Sera, Miodu, Zboża.

Abonder en toute ſorte de biens. Rebus omnibus circumfluere atque abundare. Cic. Omnium rerum affluentibus copiis ditari. paſſ. * Omnibus copiis florere, (floreo, flores, florui, ſans ſupin.) neut. Wſʒytkiego dobra mieć doſtatek.

ON DIT figurément Abonder en ſon ſens, (eſtre plein de ſoy-meſme & de ſes ſentimens, ou comme l'on parle familierement, en eſtre engoué, ne s'en vouloir point rapporter aux autres.) Abundare in ſuo ſenſu. Tenere ſententiam ſuam mordicùs. * Stare in ſententiâ, (perſto, perſtas, perſtiti, perſtitum.) Manere, ou permanere in ſententiâ, (maneo, manes, manſi, manſum.) neut. Cic. MOWI ſię w przyſłowiu obfitować w rozumieniu ſwoim zaſadzać ſię zbytecznie na właſnym zdaniu, być uprzedzonym o ſwoim rozumieniu, zaciętym, upartym: nie chcieć ſię do inſzych zdania ſkłonić.

Il abonde en malice, en hardieſſe. Abundat malitiâ, audacia. Cic. Pomnaża ſię w złość y zuchwałość.

ON DIT proverbialement au Palais, Ce qui abonde ne vicie pas. Quod abundat, non nocet. MOWI ſię przyſłowiem prawnym, co zbywa nic nieſʒkodzi.

ABONNEMENT, ſubſt. m. (Traitté, ou Convention d'un droit féodal, par lequel on fixe à un prix certain, une redevance incertaine & caſuelle.) Clientelarium jurium redemtio, genit. redemtionis, f. POSTANOWIENIE lenna, ugoda albo umowa o prawo lenności, ktorym kto ſtanowi dochody czynſʒ pewny, za powinność niepewną.

(C'eſt un Terme des Juriſconſultes.) (Jeſt to termin prawnych.)

ABONNER, V. act. (Eſtimer & reduire à une certaine ſomme d'argent un droit qu'on payoit en eſpeces, & dont le produit étoit incertain & caſuel.) Clientelaria jura certo pretio vendere, ou mancipare, (vendo, vendis, vendidi, venditum; mancipo, mancipas, mancipavi, mancipatum) act. OSZACOWAC otaxować ſummę pienięźną lub powinność iaką, zá ktorą dawano dochod niepewny, y trafunkowy. Mańſtwo poſtanowić.

(Terme de Palais, & des Juriſconſultes.) (Termin prawnych y Sądowy.)

ABONNER, ou ABONNIR les terres, (les rendre meilleures & plus fertiles, en les fumant & labourant.) Fertiles & feraces agros ſtercorando facere, ou efficere, ou reddere. Cic. Meliorare agrum. Vlp. POPRAWIC lepſʒe uczynić y urodzaynieyſʒe grunta, nawożąc ie y uprawiaiąc.

Ce champ s'abonnit. Melioreſcit hic ager. Colum. To pole, ta Rola ſię poprawia, polepſʒa.

ABONNIR, V. act. (rendre meilleur, parlant des perſonnes & des mœurs.) Meliorem aliquem facere. Aliquem corrigere ad frugem. aliquem frugi facere. Plaut. POPRAWIC Polepſʒać ſię mowiąc o ludziach y obyczaiach.

Cet homme s'abonnit tous les jours, ou devient meilleur depuis qu'il hante les honneſtes gens. Bonorum conſuetudine, melior fit in dies, ou ad meliorem frugem ſe recipit. Cic. Poprawuie ſię, codzień ſię lepſʒym ſtaie ten człowiek, od tego czaſu iak z poczciwemi ludzmi przeſtaie.

(Mot du diſcours familier dans noſtre Langue.) (Słowo potoczney rozmowy w ięzyku Francuſkim.)

Les affaires criminelles s'abonniſſent, quand on les fait tirer en longueur. Res capitales leviores fiunt, diuturnitate temporis. Kryminalne ſprawy lżeyſʒe ſię ſtaią, gdy idą w odwłokę.

ABORD ſubſt. maſc. (lieu où l'on peut arriver aiſément & d'où l'on peut approcher. Appulſus, genit. appulsûs, m. Liv. PRZYSTĘP mieyſce do ktorego łatwo przybić ſię, przyſtąpić może.

Iſle d'un abord facile & commode pour débarquer des troupes. Inſula opportuna ob faciles appulſus accipiendis copiis. Tacit. Wyſpa maiąca przyſtęp łatwy y ſpoſobny do wyſiadania Woyſka z okrętu.

Ruiſſeau de difficile abord. Rivus difficilibus & impeditis ripis. Cæſ. Srumień trudnego przyſtępu: brzegi wyſokie maiący.

ABORD, (affluence de perſonnes ou de marchandiſes qui arrivent en un meſme lieu.) Concurſus, gen. concur-

sûs, m. Frequentia, genit. frequentiæ, f. Maximus numerus, gen. maximi numeri, m. Cic. ZBIEZENIE zgromadzenie ſię, Mnoſtwo wielka liczba Oſob, lub Towarow na iedno mieyſce zchodzących ſię.

Lieu d'un grand abord. Locus magnâ hominum frequentiâ celeberrimus. Locus omnis generis hominum celebritate florens. Cic. Mieyſce Ludnością ſławne, wſʒelkiego rodzaiu ludzi pełne.

ABORD, (accès entrée.) Aditus, genit. aditûs, m. Acceſſus, genit. acceſsûs, m. Cic PRZYSTĘP; Wniście, przyście.

Il a l' abord facile, il eſt d'un abord facile, (on l'abor de aiſément.) Facillimi ſunt apud eum aditus. * (Le contraire eſt Difficilior ad eum eſt aditus. Cic. Difficiles aditus primos habet. Hor. Il eſt d'un abord difficile.) PRZYSTĘPNY łatwy. Przeciwna temu ieſt. trudnego przyſtępu; trudny, nieprzyſtępny człowiek.

DU PREMIER ABORD, ou comme l'on parle communément De prime abord. Primo congreſſu. Primâ fronte. Primâ ſpecie. Primo aſpectu. (ablat.) Cic. Quint. Z PIERWSZEGO Przyſtępu, na ſamym wſtępie, na wniściu, na czele, na pierwſʒym weyrzeniu.

D'ABORD, (du commencement.) Primò, adv. Initio, (ablat.) Ter. Z POCZĄTKU, zrazu, naypierwey.

Il a eu d'abord peu de ſuccès. Primò ſucceſſit parum. Terent. Zrazu mało co mu ſię ſʒczęściło.

D'ABORD que, (ſi-tôt que.) Cùm primùm. Ut primùm. Statim atque. Cic. ZARAZ iak, iak prędko, iak tylko, co tylo.

ABORDABLE, adject. m. & f. (acceſſible, parlant des coſtes de la mer où l'on peut aborder, & prendre terre.) Portuoſus, portuoſa, portuoſum. Cæſ. PRZYSTĘPNY mowiąc o portach morſkich do ktorych, ſię przylądować można.

ABORDABLE, (acceſſibile, parlant des perſonnes qu'on approche aiſément & à qui l'on parle.) Qui habet aditus faciles. Cic. PRZYSTĘPNY; mowiąc o Oſobach do ktorych łatwy przyſtęp, y rozmowa.

ABORDAGE, ſubſt. m. (lorſque deux vaiſſeaux ſe heurtent & s'accrochent.) comme Aller à l'abordage des vaiſſeaux ennemis, & les accrocher. Hoſtium naves aggredi & harpagare. NACIERANIE uderzenie, trącenie, gdy ſię dwa okręty między ſobą ieden o drugi uderzą y záhaczą, iako: Nacierać ná okręt, nieprzyiacielſki áby go roztrącić, y zahaczyć.

(Ce dernier verbe eſt de Plaute; & le mot eſt un terme de Marine en noſtre Langue.) (To oſtatnie ſłowo łacińſkie ieſt Plautow, ale przyſłowie ieſt Zeglarſkie.)

ABORDE', m. ABORDE'E, f. part. paſſ. & adiect. Appulſus, appulſa, appulſum. Cic. Voy: ABORDER. PRZYBYŁY, ktory przyſtąpił, przypłynął do lądu iakiego. Obacz ABORDER Przypłynąć.

ABORDER, venir au bord. V. act. & n. (arriver au port, ou en quelque plage.) Ad portum, ou ad litus appellere, (appello, appellis, appuli, appulſum.) Applicare, applico, applicas, applicavi, & applicui, applicatum. & applicitum.) (On les dit ſeuls, & ſouvent avec naves, ou claſſem.) PRZYPŁYNĄC przybić do brzegu, przylądować ſię, przyłożyć do brzegu ktorego, lub Kraiu. (mowią ſię ſame te ſłowa á czaſem ſię przydaie z okrętami) lub z ſtatkiem.)

Aborder en quelque lieu. Applicare navem ad ou in aliquem locum. Cic. Liv. * A terre, ad terram. Cic. Cæſ. terræ. Liv. * A bord, ad litus, Quint. Przypłynąć na mieyſce iakie * do Lądu * do brzegu.

Il ne fait pas ſeur d'aborder là avec des vaiſſeaux, parce que la mer venant à ſe retirer, ils demeurent à ſec. Neque navibus huc habent aditum, quòd minuente æſtu naves in vadis affligantur. Cæſ. Niebeſpieczno, tam przyłożyć, albo okrętami przyſtąpić, bo gdy Morze uſtąpi, okręty brodzić muſʒą.

Il eſt conſtant qu'Alexandre aborda en Itâlie. Alexandrum in Italiam claſſe appuliſſe conſtat. Liv. Pewna ieſt, że Alexander przylądował do Włoch.

Il aborda à Aquilaires qui eſt une aſſez bonne plage en Eſté. Appulit ad eum locum qui appellatur Aquilaria, & habet non incommodam æſtate ſtationem. Cæſ. Przyłozył w tym mieyſcu ktore nazywaią Akwilarya: y ieſt to kray wygodny, pod czas lata.

On ne peut pas y aborder par terre, à cauſe des hautes marées.

marées. Pedeſtria ſunt itinera conciſa æſtuariis. *Cæſ.* Niemożna lądem tam przyſtąpić, dla wielkiego wylania morza.

Noſtre vaiſſeau aborda, ou *nous abordaſmes à nôtre maiſon de campagne*. Ad villam noſtram navis appellitur. Przybiliśmy ſię okrętem, przyſtąpiliśmy do Wioſki naſzey.

ABORDER, (*venir en foule de toutes par.*) Affluere. Confluere, (fluo, fluis, fluxi, fluxum.) Accurrere. Concurrere, (concurro, concurris, concurri, concurſum.) neut. ZIEZDZAIĄ, ſię ściągaią, zbiegaią, ſię zchodzą ſię.

Vn grand nombre de perſonnes abordoient vers luy. Ad eum confluebat magnus numerus. *Cæſ.* Wielką kupą ludzie do niego ſię zchodzili zgromadzali.

Les troupes abordoient de tous les coſtez. Copiæ undique affluebant. *Liv.* Woyſka ze wſzytkich ſtron ſię kupiły.

ON DIT au figuré en ce ſens *Les preſents abordent de toutes pars chez luy.* Undique apud eum accedunt dona. *Liv.* MOWIĄ też w tym wyrozumieniu nie właśnie: *zewſząd do niego idą podarunki, co żywo do niego nieſie.*

ABORDER *quelqu'un*, (*s'approcher de luy pour luy parler de quelque choſe.*) Appellere. Adire, (adeo, adis, adivi, aditum.) Accedere, accedo, accedis, acceſſi, acceſſum.) neut. ad aliquem de re aliquâ. *Cic. Ter.* PRZYBLIZYC ſię zbliżyć ſię do kogo, áby znim mowić oczym.

Je m'en vais l'aborder. Adeo ad eum. *Ver.* Przyſtąpię, zblizę ſię, poydę do niego.

Il n' y a pas moyen de l' aborder. Difficilis ad eum eſt aditus. Difficillimè aditur. Nullus ad eum aditus patet. Nullus eſt ad illum aditus. *Cic.* Nie maſz ſpoſobu do niego przyſtąpić, nie można do niego przyſtąpić.

ABORIGENIENS, ou LES ABORIGENES. (*peuples les plus anciens d' Italie, appellez autrefois* LATINS.) Aborigenes, *genit.* Aborigenum, m. plur. *Liv.* STARODAWNI Przodkowie, *naydawnieyſzy lud we Włoſzech, nazwani przedtym:* Latynowie.

ABORTIF, m. ABORTIVE, f. adiect. (*qui a été avorté, & qui eſt venu avant terme.*) Abortivus, abortiva, abortivum. *Suet.* PORONIONY, *niedonoſzony płod, co przed czaſem przychodzi, pomiotek.* Wczeſny.

Il ne ſe dit que des plantes & det fruits. (Nie mowi ſię tylko o ſzczepach y owocach.)

ABOUCHEMENT, ſubſt. maſc. (*Entretien qui ſe fait de bouche & de vive voix, conference*, ou comme l'on parle, *Vn tête à tête.*) Collocutio, *gen.* collocutionis, f. Colloquium, *genit.* colloquii, neut. Congreſſus, *genit.* congreſsûs, m. *Cic. Cæſ.* ROZMOWA, *namowa, zchadzka.*

ABOUCHER *quelqu'un avec un autre*, V. act. (*les faire parler enſemble.*) Adducere, *ou* deducere capita in colloquium, (adduco, adducis, adduxi, adductum.) act. *Cic.* DO NAMOWY, *do rozmowy ſtrony przywieść.*

s'Aboucher avec quelqu'un, (*conférer avec luy, luy parler teſte à teſte.*) Cum aliquo colloqui, (colloquor, colloqueris, colloquutus, *ou* collocutus ſum.) dep. * Conferre cum aliquo. Conferre ſermonem, (confero, confers contuli, collatum.) Sermonem habere cum aliquo. act. * In congreſſum & colloquium alicujus venire. n. *Cic.* ROZMAWIAC ſię zkim, Mowić ſam á ſam, mieć namowę, przyiść zkim do rozmowienia ſię.

ABOUT, ſubſt. maſc. (*le bout & l'extremité de toute ſorte de charpenterie miſe en œuvre.*) Extremum, *gen.* extremi, n. Extremitas, *gen.* extremitatis, f. *Vitr.* Capita, *gen.* capitum, n. plur. *Cic.* Koniec oſtatnia część Cieſielſkiey wſzelkiey roboty; głowy.

(Ce mot eſt un terme d'Architecture en noſtre Langue.) (To ſłowo ieſt termin Architektury w Francuſkim ięzyku.)

ABOUTIR, V. neut. (*faire un bout*, ou *une pointe comme un abcés.*) Caput facere, (facio, facis, feci, factum.) act. *Plin.* ZAKONCZYC, kończaſto ſię pokazać, iako ſię wrzod zakończa wyraſtaiąc.

ABOUTIR, (*venir à ſuppuration, jetter de la bouë, comme les abcès & les apoſtumes.*) Suppurare, (ſuppuro, ſuppuras, ſuppuravi, ſuppuratum.) n. *Col.* ZIĄTRZYC ſię, *zebrać ſię, zropieć.*

Faire aboutir un abcès. Maturare, *ou* exprimere, *ou* movere pus abſceſsûs. Sprawić aby ſię wrzod zebrał, wyciſnąć.

l'Abcès a abouti. Fertur pus ex vomica. *Celſ.* Erumpit, *ou* exit, *ou* effunditur pus. *Celſ.* Wrzod ſię otwiera, Ropa ſię puſzcza, z wrzodu otok ſię leie.

ABOUTIR, (*ſe rendre, ſe terminer à un certain endroit par quelque bout.*) Attingere. Contingere, (contingo, contingis, contingi, contactum.) *Cic.* BYC Przyległym, *Tykać ſię doſięgać mieyſca iakiego z iakiey ſtrony, iść, prowadzić, zmierzać.*

Cette maiſon aboutit, ou *donne ſur le grand chemin.* Hæc domus attingit viam publicam. *Cic.* Confinis eſt hæc domus viæ publicæ. *Plin.* Dom ten Tyka ſię drogi publiczney, ztyka ſię.

Ce chemin aboutit à des lieux differens. Hæc via tendit divorsùm. *Virg.* Ta droga idzie albo prowadzi do dwoch mieyſc rożnych.

ABOUTIR ſe dit figurément pour *ſe terminer & tendre à quelque choſe.* Spectare, (ſpecto, ſpectas, ſpectavi, ſpectatum.) act. acc. *avec* ad, *ou ſans* ad. * Tendere, (tendo, tendis, tetendi, tenſum.) neut. *avec* ad *& un accuſatif.* MOWI ſię też Iść w wyrozumieniu nie właſnym za miaſt zmierzać do czego.

Tous ſes deſſeins n'aboutiſſent qu'à la paix, ne tendent qu' à la paix, ne vont qu'à la paix. Omnia illius conſilia ad concordiam ſpectant. *Cic.* Wſzytkie Jego zamyſły albo rady nie idą, nie zmierzaią, nie ciągną tylkodo pokoiu, do zgody, do iedności.

Toute la dépenſe n'aboutira à rien. In caſsûm recidet omnis impenſa. *Colum.* Ten wſzytek koſzt na nic niewynidzie.

Cela aboutira à quelque choſſe de funeſte. Illud eveniet in aliquod magnum malum. *Ter.* Wynidzie to ná iaki zły nieſzczęśliwy koniec.

Toute la force du mal a abouti à une fiévre quarte. In quartanam converſa eſt vis morbi. *Cic.* Wſzytka choroba obrociła ſię w kwartannę ſkończyła ſię na kwartannie.

Toutes ces paroles aboutiſſent la. Omnia hæc verba hòc redeunt. *Ter.* Wſzytkie te ſłowa do tego zmierzaią.

Je ne vois pas bien à quoy peuvent aboutir ces choses. Iſta quò ſpectent planè non video. *Cic.* To wſzytko do kąd zmierza, y na co wynidzie nie widzę.

ABOUTISSANT, m. ABOUTISSANTE, f. adject. (*qui touche par un bout.* Attingens. Contingens, *genit.* contingentis, adject. om. gen. Confinis & hoc confine, adject. *Cic. Liv.* PRZYLEGŁY, tykaiący ſię.

Vn champ aboutiſſant à un autre. Confinis ager, *genit.* confinis agri, m. *Liv.* Pole iedno, przyległe do drugiego.

ON DIT abſolument *Les tenans & les aboutiſſants d'un lieu.* Vicinitates & confinia alicujus loci. *Cic* MOWI ſię iednym ſłowem przyległości, pogranicza, ſtykanie ſię.

ON DIT en cette ſignification au figuré, *Sçavoir tous les tenans & les aboutiſſants d'une affaire, en connoiſtre toutes les circonſtances, en ſçavoir le fort & le foible.* Noſſe rem aliquam & cicumſtantias. Noſſe quæ ad rem pertinent & eam attingunt. Rem perſpectam & explortam habere. MOWI ſię w tym wyrozumianiu nie właśnie wiedzieć ſprawę iaką y wſzytkie iey przyległości to ieſt być wſkroś świadomym intereſſu iakiego y co do niego należy.

ABRE'GE', ſubſt. maſc. (*le racourcy de quelque ouvrage.*) Epitome, *genit.* epitomes, f. Epitoma, *genit.* epitomæ, f. *Cic.* Summa, *genit.* ſummæ, f. Breviarium, *genit.* breviarii, neut. Summarium, *genit.* ſummarii, neut, *Sen.* Compendium, *genit.* compendii, neut. *Quint.* ZEBRANIE ſummowanie, ſkrocenie iakiego obſzernego piſma.

Il a fait un abrége en ſix petits volumes de l'hiſtoire univerſelle. Sex epitomis circumſcripſit omnium temporum hiſtoriam. Uczynił krotkie zebranie w ſześciu małych Książeczkach hiſtoryi powſzechney; wſzyſtkich czaſow hiſtoryą krotko zebrał.

Faire l abrégé d'un livre, d'une hiſtoire. Librum, hiſtoriam in epitomen cogere. *Auſ.* Libri, hiſtoriæ epitomen facere. Krotko zebrać Księgę iaką, lub hiſtoryą.

Reduire en abrégé. Ad epitomam redigere. (*Varron a dit* ad ſex libros redigere, *& Plaute* ponere aliquid ad compendium.) Krotko wyłożyć, do krotkości przywieść.

Deſcrire en abrégé l hiſtoire des grands hommes. Summorum virorum hiſtoriam breviter, ſummatimque deſcribere. *Cic.* Opiſać krotko wielkich ludzi dzieie.

ON DIT en un ſens figuré, *Paris eſt l'abrégé des merveilles du Monde.* Summa mirandorum Mundi Lutetia eſt. Summa miraculorum totius orbis Lutetia eſt. MOWI ſię w wyrozumięniu nie właſnym: *Paryż ieſt iedno zebranie wſzyſtkiego co na świecie znayduie ſię oſobliwſzego.*

ABRE'GE', m. ABRE'GE'E, f. part. paſſ. adject. (*racourci.*) Breviatus. Adductus. Contractus, a, um. * Brevius, & hoc breve, adject. Compendioſus, a, um, (*qui font au Comparatif* Brevior & hoc brevius: Compendioſior & hoc compendioſius; *& au Superlatif* Breviſſimus, Compendioſiſſimus, a, um) Compendiarius, a, um. *Cic Plaut.* SKROCONY, SKROCONA.

Vne méthode abrégée d'enſeigner. Breve docendi compendium. *Quint.* Spoſob krotki nauczania.

Vn chemin abrégé; ou *plus court.* Compendioſum iter. *Colum.* Krotſza droga.

ON DIT au figuré, *Vn chemin abrégé pour aller à la gloire.* Via ad gloriam compendiaria. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie, krotka droga do doſtąpienia ſławy.

ABRE'GEMENT, ſubſt. maſc. Compendium, *genit.* compendii, n. *Quint.* SKROCENIE.

On n'a pas accouſtumé de l'ébourgeonner, & c'eſt un abrégement de peine, ou *autant de peine abrégé*, ou *autant de peine gagnée.* Pampinari eam non eſt moris, & hoc compendium operæ eſt. *Plin.* Nie zwykli iey (*to ieſt Winnicy*) okrzeſywać, przer wać, obcinać, y krotſza ztąd robota: tym pracy mniey.

ABRE'GER, V. act. (*accourcir racourcir.*) Breviare, (brevio, brevias, breviavi, breviatum.) Contrahere, (contraho, contrahis, contraxi, contractum.) act. accuſ. *Quint. Plaut.* SKRACAC, umnieyſzać.

Abréger ſon chemin. Iter contrahere. *Stat.* Efficere iter brevius. *Phæd.* Skrocić drogi, krotſzą drogę uczynić.

On a abrégé le temps de ſon exil. Exilii tempus contractum eſt. *Cic.* Skrocono umnieyſzono mu czaſu wygnania.

La débauche abrége ſouvent les jours & la vie. Intemperantia vitam ſæpè facit, *ou* efficit breviorem. Niewſtrzemięzliwość, roſpuſta dni y życie częſtokroć ſkraca.

Il a abrégé les jours de ſa mere avec un peu de ciguë & de miel. Suſtulit matrem cicuta malâ & vitiato melle. *Hor.* Skrocił dni Matki ſwoiey trucizną zaprawną z miodem.

ABRE'GER, (*faire court reduire en moindre eſpace & en moins de paroles.* Contrahere Perſtringere, (perſtringo, perſtringis, perſtrinxi, perſtrictum.) act. accuſ. *Cic.* Ad compendium aliquid ponere, *ou* addere, (pono, ponis, poſui, poſitum; addo, addis, addidi, additum.) act. *Plaut.* SKROCIC, zebrać, zmnieyſzyć.

Abréger ſon diſcours. Contrahere orationem. *Cic.* Compendium dictis facere. Conferre verba ad compendium. *Plaut.* Breviare orationem. *Quint.* Skracać mowę w krotſzych ſłowach co zamknąć.

Pour ABRE'GER (*pour dire en peu de mots, pour faire court.*) Ut paucis dicam. Ut paucis abſolvam. Ne multis vos morer, *ou* detineam, (*on ſous-entend* verbis.) *Cic. Ter.* Ne multa. Ne plura dicam, (*on ſous-entend* verba dicam, *ou* loquar.) Ne longum ſit. Ne longum faciam *Cic. Ter.* Dla krotkości, krotko mowiąc, nierozſzerzaiąc ſię daley.

ABRI, ſubſt. maſc. (*lieu expoſé au ſoleil & qui eſt à couvert du vent & du froid, où l'air eſt agréablement tempéré.*) Apricus, aprica, apricum. Apricus locus, *genit.* aprici loci, m. *Cic.* (*on dit au Comparatif* Apricior & hoc apricius, *& au Superlatif* Apriciſſimus, a, um.) *Colum.* * Adversùs tempeſtates, *ou* à tempeſtate tutus locus & protectus, *ou* defenſus, a, um.) *on dit* Tutior & hoc tutius, *& au Superlatif* Tutiſſimus, a, um.) POGODNY Naſłoneczny weſoły (*mieyſce kędy ſłońce dochodzi, a wiatr y zimno doyść miemoże, y ktore przeto ieſt wdzięcznie pomiarkowane.*

ABRI, (*pour les vaiſſeaux, où ils ſont à couvert des vents & des tempeſtes.*) Statio tutiſſima, *genit.* ſtationis tutiſſimæ, f. Portus tutiſſimus, *genit.* portûs tutiſſimi, m. Angulus tutus à tempeſtate. *Virg. Cæſ.* STANOWISKO ſpokoyne mowiąc o okręcie, *Port beſpieczny, Kąt cichy.*

Vn homme qui aime d'être à l'abri. Apricus homo. *Preſ.* Człowiek co ſię rad przeſłoniać, co ſię przeſuſzać lubi: pokazywać ſię áby go widziano.

On les met dans des lieux qui ſont plus à l'abri. Locis apricioribus deponuntur. *Colum.* Wyſtawiaią ie na mieyſca pogodnieyſze nawidok.

Eſtre à l'abri. Apricari, (apricor, apricaris, apricatus ſum.) depon. *Colum.* Przeſłoniać ſię pokazywać ſię.

S'échauffer à l'abri. Apricatione caleſcere. *Cic.* Grzać ſię na ſłońcu.

Ayant rencontré un abri, il s'y mit à couvert & s'y cacha avec ſa flotte. Angulum quendam tutum à tempeſtate nactus; cum claſſe ſe longiùs à proſpectu removit. *Cæſ.* Kącik cichy y beſpieczny od nawałności znalażſzy tam ſię ſchronił, y znawami ſwoiemi ukrył.

Qui eſt à l'abri des coups. Ad ictus tectus. *Liv.* Dobrze okryty na rany, opatrzony zewſząd na uderzenie.

ABRI ſe dit figurément pour *Vn lieu de ſeureté.* Portus, *genit.* portûs, m. Receptus, *genit.* receptûs, m. Perfugium, ii, n. Præſidium, ii, n. *Cic.* BIERZE ſię też w wyrozumieniu nie właſnym za mieyſce beſpieczne.

Il vit en repos à l'abri de ſon armée. In exercitûs præſidio, *ou* tectus exercitûs præſidio, acquieſcit. *Cic.* Zyie ſpokoynie zaſłoniony Woyſkiem ſwoim.

Se mettre à l'abri de la calomnie, ou *l'éluder par des contes agreables.* Fictis jocis eludere calumniam. *Phæd.* Zaſłonić ſię od potwarzy; zbywać iey żartami.

Son amitié me doit ſervir d'abri & de conſolation dans la mauvaiſe fortune. Perfugium ac ſolatium adverſis ejus amicitia mihi præbere debet. *Cic.* Przyiazń Jego obronić mnie y zaſzczycić powinna, y być mi pociechą w przeciwnych przypadkach.

Taſchons de nous mettre à l abri de la pauvreté en travaillant chacun de noſtre coſté. Paupertatem noſtram privatis quæſtibus tentemus expellere. *Petr.* Staraymy ſię ſchronić ſię od nędzy, y niedoſtatku: uniknąć uboſtwa, pracuiąc każdy z ſtrony ſwoiey.

ABRICOT, ſubſt. maſc. (*fruit à noyau fort agréable au goût.*) Prunum Armenium, *ou* Armeniacum, *gen.* pruni Armeniaci, *ou* Armenii, neut. *Plin. Col.* MORELA (owoc z peſtką barzo ſmaku przyiemnego.

ABRICOTIER, ſubſt. maſc. (*arbre qui porte des abricots.*) Malus Armeniaca, *genit.* mali Armeniacæ, f. Prunus Armenia, *ou* Armenica, *genit.* pruni Armeniæ *ou* Armenicæ, f. *Plin.* MORELA (Drzewo Morelowe.

ABROGATION, ſubſt. f. (*action par laquelle on abroge, & on détruit une loy ou une couſtume.*) Abrogatio, *genit.* abrogatiocis. *Cic.* ZNIESIENIE, (to ieſt odrzucenie, zkaſſowanie prawa iakiego, lub zwyczaiu.)

ABROGE', m. ABROGE'E, f. adject. & part. paſſ. du verbe A B R O G E R. ZNIESIONY ODRZUCONY.

ABROGER, V. act. (*caſſer, annuler, mettre hors d' uſage.*) Abrogare, (abrogo, abrogas, abrogavi, abrogatum. *on dit* legem *mieux que* legi. *Cic. Liv.* ZNIESC odrzucić, zniſzczyć, wytrąbić, wyſzło zezwyczaiu.

L'ABRUZZO, (*païs du royaume de Naples ſur le golphe de Veniſe.*) Aprutium, *genit.* Aprutii, n. *Cic.* ABRUCCO Kray w Kroleſtwie Neapoliſtańſkim nad odnogą albo wylewą Wenecką, to ieſt nad Morzem adryatyckim.

Il eſt diviſé en citérieur & ultérieur. Le pais des Anciens Samnites n'eſt qu'une partie de l'Abruzzo. Dzieli ſię na Abruco z tę ſtronę, y na Abruco z tamtę ſtronę odnogi; Kray dawnych Samnitow ieſt tylko część tego Kraiu Abruco.

ABRUTIR, V. act. (*rendre brute & beſte.*) Brutum ac ſtupidum reddere. Głupim nikczemnym uczynić.

Son eſprit eſtoit ſi abruti. Tanta torpedo invaſerat ejus animum. *Tacit.* Na zmyſłach y rozumie tak barzo z nikczemniał zgłupiał.

Le vin l'a abruti. Stupet nimio vino. *Ovid.* Od Piiańſtwa Rozum y zmyſły mu ſię pomieſzały.

s'ABRUTIR, (*devenir ſemblable à une beſte brute.*) Obbruteſcere, obbruteſco, obbruteſcis, obbrutui, *ſans ſupin.*) n. *Lucil.* Hebetem æquè ac pecus fieri, (hebes, *genit.* hebetis. adject. STAC ſię podobnym bydlęciu bezrozumnemu.

Les eſprit foibles s'abrutiſſent dans la ſolitude. Debiles animi ſolitudine hebeſcunt. Słabe umyſły na oſobności tępieią.

ABRUTISSEMENT, ſubſt. maſc. (*état de celuy qui*

vit comme une beſte.) comme *Il eſt tombé dans un grand abrutiſſiment.* Hebes ac brutus factus eſt. ZAPAMIĘTYWANIE ſię, ſtan człowieka ktory ma zmyſły pomieſzane: w wielkie wpadł zmyſłow pomieſzanie, zgłupiał.

ABSENCE, ſubſt. f. *on prononce* abſance, (*retraite, éloignement de la preſonne des autres.* Abſentia, *genit.* abſentiæ, f. *Cic.* NIEBYTNOSC uſtronie oddalenie ſię od przytomnośći drugich; oſobność odległość.

Vne longue & continuelle abſence. Longa & continua abſentia. *Tacit.* Długa y uſtawiczna niebytność.

Je ne puis ſouffrir vôtre abſence. Tui deſiderium ferre non poſſum. *Cic.* Bez przytomnośći twoiey żyć nie mogę.

En nôtre abſence. Nobis abſentibus, *ou* Abſente nobis. *Plaut. Ter.* W niebytnośći naſzey.

Cette derniere conſtruction Latine eſt contre les regles ordinaires de la Grammaire; on s'en peut toutefois ſervir; & c'eſt ſans doute une façon de parler elegante & figurée puis qu'on la trouve dans Plaute, dans Terence, dans Varron, dans Catulle & dans pluſieurs autres Auteurs du bon ſiecle. Oſtatnia ta mowa łacińſka ieſt przeciwko zwyczaynym regułom Grammatyki, wolno icy iednak zażyć: y bez wątpienia ieſt to piękny ſpoſob mowięnia y wytworny, ponieważ ſię znayduie u Plauta, u Terencyuſza, u Warrona, u Katulla, y u wielu inſzych Authorow wieku doſkonałego.

ABSENCE *d'eſprit, égarement d' eſprit, quand l' eſprit ſonge à toute autre choſe, qu'à celle qu'il faut.*) Animi evagatio, *genit.* animi evagationis, f. *Plin.* Nieprzytomność zmyſłow, albo rozumu, kiedy ſię oczym inſzym myśli, nie o tym co trzeba: roztargnienie myśli.

Il a des abſences d'eſprit. Vagatur illius animus. *Cic* Evagatur. *Quint.* Miewa częſto myśl raztargnioną rozerwaną.

ABSENT, m. ABSENTE, f. adject. *on prononce* abſant. (*qui eſt eloigné de la préſence des autres.*) Abſens, *genit.* abſentis adject. NIEPRZYTOMNY NIEPRZYTOMNA, (oddalony od drugich.)

Eſtre abſent. (abſum, abes, abfui.) *Cic.* Być nie przytomnym.

S'ABSENTER, V. neut. *on prononce* s'abſanter. (*s' éloigner, ſe retirer de la preſence d'un autre.*) Abſentari, (abſentor.) paſſ. *Petr.* Diſcedere, (diſcedo, diſcedis, diſceſſi, diſceſſum. (neut. *Cic.* Abeſſe, (abſum, abes, abfui.) *Cic.* voyez ABSENT. ODDALIC ſię być odległym daleko od drugich.

ABSINTHE, ſubſt. maſc. (femin, *ſelon Malherbe; & toûjours* maſculin *ſelon Vaugelas.*) Abſinthium, *genit.* abſinthij, n. *Plin.* PIOŁUN.

Vin d'abſinthe. Vinum abſinthites, *genit.* vini abſinthitæ, n. *Plin.* Vinum factum ex abſinthio. *Colum.* Piołunkowe wino.

ABSOLU, m. ABSOLUë, f. (*entier.*) Summus, a, um. Naywyżſzy, iedynowładny, ſamowładny.

Pouvoir abſolu. Summa poteſtas, *genit.* ſummæ poteſtatis, f. *Cic.* Moc naywyżſza.

Il avoit un pouvoir abſolu & ſans bornes. Summo imperio erat. Summo cum imperio, *ou* ſummâ cum poteſtate erat. *Cic.* Moc nie ograniczoną miał, y naywyżſzą.

On luy donna un commandemunt abſolu ſur toutes les troupes. Illi ſumma imperii tradita eſt. *Cornel.-Nep.* Naywyżſzą nad Woyſkami władzę mu oddano.

ABSOLU, (*Imperieux, qui veut être obeï ſans aucune réſiſtance, qui veut tout ce qu'il veut.*) Imperioſus, imperioſa, imperioſum. *Cic.* CIĘZKI Hardy (*Ktory we wſzytkim chce być ſłuchany: chce aby wſzytko ſię ſtało co tylko ze chce, Pan; Abſolut.*

ABSOLUMENT, adv. (*ſouverainement.*) Summo cum imperio. *Cic.* Pro imperio. *Ter.* Jedynowładnie, abſolutnie.

Il commande abſolument dans la ville, ou *avec un pouvoir abſolu.* Cum ſummo imperio eſt in urbe. *Cic.* Summam imperii in urbe tenet. *Cæſ.* Abſolutnie to ieſt znaywyżſzą mocą, ſamowładnie w mieśćie panuie.

ABSOLUMENT, (*entierement, tout-à-fait.*) Planè. Prorsùs. Omninò. adv. WCALE zgoła zewſzytkim.

Il le nie abſolument. Planè & omninò negat. Præcisè negat. Pernegat. *Cic. Ter.* Wcale, zgoła ſię zapiera.

ABSOLUMENT, ou *generalement parlant.* Abſolutè. adv. *Auct. ad Heren.* POSPOLICIE, powſzechnie mowiąc.

ABSOLUMENT, (*néceſſairement, d'une néceſſité abſoluë,*) Neceſſariò. Strictè Diſtrictè. adverb. *Cic. Plin.* KONIECZNIE, Sciſło, Surowo.

ABSOLUTION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on abſout & l'on décharge quelqu'un d'un crime.*) Abſolutio, *genit.* abſolutionis, *l. Cic.* Culpæ liberatio, *genit.* liberationis, f. *Cic.* UWOLNIENIE rozgrzeſzenie.

Abſolution du crime de leze Majeſté. Abſolutio Majeſtatis. *Cic.* (*on ſous-entend* crimine.) Uwolnić od kryminału przeciwko Majeſtatowi.

ABSOLUTOIRE, adj. m. & f. (*qui porte l'abſolution.*) Abſolutorius, abſolutoria, abſolutorium. *Suet.* UWALNIAIĄCY Wyzwoleniu ſłużący.

ABSORBE', m. ABSORBE'E, f. part. paſſ. & adject. *Voy* ABSORBER. POŁKNIĘTY, POZYTY.

ABSORBER, V. act. (*engloutir, avaller tout, ou une partie.*) Abſorbere, abſorbeo, abſorbes, abſorbui, abſorptum.) Abſumere. Conſumere, (ſumo ſumis, ſumſi, ſumtum.) act. accuſ. *Cic.* POŁKNĄC (Pochłonąć wſzytko, lub po częśći) pożyć, ſtrawić.

Ses débauches abſorbent tout ſon bien. Illius comeſſationes abſumunt divitias. *Plaut.* Na Roſpuſtę wſzytkie ſwoie dobra obraca. wſzytko to pochłonie roſpuſta.

Le ſeul intéreſt qu'il falloit payer aux partiſans abſorba tout le revenu de l'année ſuivante. Publicani, uti in ſorte fecerant, inſequentis anni vectigal abſumſerunt. *Cæſ.* Na ſamę lichwę ktorą celnikom oddawać było trzeba, całego roku naſtępuiącego dochod wychodził.

La voix eſt abſorbée dans les lieux voutez. Vox vaneſcit, *ou* frangitur, *ou* ſupprimitur locis cameratis. *Vitr.* Tłumi ſię głos y ginie w mieyſcach ktore ſą przeſklepiane.

ABSOUDRE, V. act. (*décharger quelqu'un d'un crime.*) Solvere. Abſolvere, (ſolvo, ſolvis, ſolvi, ſolutum.) act. acc. ROZGRZESZYC uwolnić kogo z grzechu.

Abſoudre quelqu'un du ſoupçon de s'être voulu faire roy. Aliquem ſuſpicione regni abſolvere. *Liv.* Uwolnić kogo, emundować, oczyśćić od porozumięnia iakoby ſię chciał uczynić Krolem,

Abſoudre quelqu'un a pur & à plein. Copiosè aliquem abſolvere. *Cic.* *Cale y zewſzytkim zupełnie rozgrzeſzyć.*

Abſoudre quelqu'un de démence. Aliquem crimine commotæ mentis abſolvere. *Hor.* Uwolnić kogo od ſzaleńſtwa.

Il a été abſous tout d'une voix. Omnibus ſententiis fuit abſolutus. *Cic.* Jednoſtaynym głoſem, y zdaniem był uwolniony.

Se faire abſoudre de ce qu'on nous impute. Se judicio aliquo abſolvere. *Cic.* Oczyśćić, ſię wymierzyć ſię, uſprawiedliwić ſię ſądem z zarzutow.

Abſoudre quelqu'un d'une accuſation intentée par un autre. Quempiam alteri abſolvere. *Cic.* Uwolnić kogo uſprawiedliwić w złym udaniu od drugiego.

ABSOUS, m. ABSOUTE, f. Part. paſſ. & adject. (*affranchi, délivré d'un crime.*) Abſolutus, abſoluta, abſolutum. Liberatus, a, um. *Cic.* * *D'un crime,* crimine *à l'ablatif.* UWOLNIONY, UWOLNIONA, Uſprawiedliwiony.

ABSOUTE, ſubſt. f. (*Ceremonie & benediction, qui ſe fait la Semaine ſainte par les Evêques, & le jour de Pâques par les Curez, pour donner abſolution des péchez commis pendant le Carême, ſuppoſant la Confeſſion Sacramentale.*) Solemnis abſolutio, *genit.* ſolemnis abſolutionis, f. ROZGRZESZENIE, (*Abſolucya generalna, obrządek y błogoſławieńſtwo ktore czynią Biſkupi w Wielki Tydzień, y Plebani na Wielką Noc, dla rozgrzeſzenia z grzechow popełnionych przez Poſt, iednakże gdy juz poprzedzi wprzod ſpowiedź Sakramentalna.*

Faire l' abſoute, Solemnem abſolutionem impertiri, (impertior, impertiris, impertitus ſum.) Dep. Dawać powſzechne rozgrzeſzenie.

S'ABSTENIR *de,* V. neut. (*ſe tenir, s'empêcher, ſe retenir de faire une choſe.*) Re, *ou* à re aliquâ abſtinere, abſtineo, abſtines, abſtinui, abſtentum.) n. *Cic.* Se abſtinere ab aliquâ re. act. *Cic.* WSTRZYMAC ſię hamować ſię, powśćiągnąć ſię od czego.

S'il ſuit apres ce Verbe un Infinitif François, on l'exprime fort élegamment par un Subſtantif qui ſe met à l'ablatif ſans prépoſition, ou avec la prépoſition *à* ou *ab.* comme *s'abſtenir de manger,* Abſtinere cibo, *ou* Se abſtinere à cibo. Jeżeli w Francuſkim naſtępuie potym ſłowie, drugie ſłowo w ſpoſobie nieokreślonym, tedy ſię pięknie wyrazi w polſkim przez ſpadek odbieraiący z prepozycyą *od,* á w łacińſkim z prepozycyą albo bez prepozycyi: naprzykład *wſtrzymać ſię od iedzenia.*

S'abſtenir de prendre le bien d'autruy. Manum abſtinere alieno, *ou* ab alieno. *Cat. Cic.* Powśćiągnąć rękę od cudzego.

S'abſtenir de voler, & convoiter le bien d'autruy. Manus à furto, & oculos ab alienis abſtinere. *Cic.* Pohamować ſię od kradzieży, ani pragnąć cudzego.

S'étant abſtenu de manger pendant deux jours, la fiévre le quitta tout d'un coup. Cùm biduum cibo ſe abſtinuiſſet, ſubitò febris deceſſit. *Cic.* Gdy ſię wſtrzymał przez dwa dni od iedzenia, febra go zaraz opuśćiła.

S'abſtenir de ſe mettre en colere. Abſtinere irarum. *Hor.* Iram tenere. *Cic.* * *De rire,* riſum tenere, *ou* continere. *Cic.* * *De faire un crime,* abſtinere animum à ſcelere. *Cic.* Wſtrzymać ſię od gniewu. * od śmiechu. * od grzechu.

S'abſtenir de ſe deshonorer, ou *de faire quelque choſe honteuſe.* Abſtinere ſe ſe à dedecore. *Cic.* Wſtrzymać ſię od ochydy właſney.

Pourveu qu'ils s'abſtiennent de me porter envie. Dum mihi abſtineant invidere. *Phæd.* Byle bymi niechcieli zazdrośćić, byle ſię od zazdrośći wſtrzymali.

S'abſtenir de parler. Imperare ſilentium ſibi. *Plin.* Powśćiągnąć ięzyka; wſtrzymać ſię od gadania.

S'abſtenir de parler d'une choſe. Abſtinere ſermonem de re aliquâ. *Plaut.* Wſtrzymać ſię aby o czym nie mowić, nie powiadać.

S'abſtenir de paroître en public. Abſtinere publico. *Suet.* * *De ſonger aux affaires,* Abſtinere à negotiis. *Celſ.* Urbanis rebus ſe abſtinere. *Plaut* Nie wychodzić, nie pokazywać ſię. * Od publicznych ſpraw ſię umknąć, niemyślić.

ABSTERGER, V. act. (*purger, nettoyer une playe, &c.*) *On dit mieux* DE'TERGER. Abſtergere, (abſtergo, abſtergis, abſterſi, abſterſum.) act. accuſ. *& le ſimple* Tergere. *Plin.* OTRZEC (ochędożyć, oczyśćić ranę.)

C'eſt un Terme de Chirurgie.) (Termin Cyrulicki.)

ABSTERSIF, m. ABSTERSIVE, f. *& mieux* DE'TERSIF, m. DE'TERSIVE, f. adject. Smegmaticus, *ou* Smecticus, a, um. *Plin.* Abſtergendi vim habens. *Voyez* DE'TERSIF. OTARCIU, SCIERANIU ſłużący.

ABSTINENCE, ſubſt. f. *on prononce* Abſtinance. (*temperance dans le boire & dans le manger.*) Abſtinentia, *genit.* abſtinentiæ, f. Diæta, *genit.* diætæ, f. *Cic.* WSTRZEMIĘZLIWOSC POWSCIĄGLIWOSC.

Appaiſer la fiévre par l'abſtinence, ou *en faiſant diette.* Febrem cibi abſtinentiâ mitigare. *Quint.* FEBRĘ uśmierzać, nie iedzeniem, albo Dietą ſię bawiąc.

UN JOUR D'ABSTINENCE, (*jour dans lequel il n'eſt pas permis de manger de la viande.*) Carnis abſtinentia. Dies in quo non licet eſſe carnes. Poſtny dzień albo wſtrzemięzliwośći, w ktory ſię mięſa pożywać niegodzi.

ABSTINENT, m. ABSTINENTE, f. (*on prononce l'e comme un* a, abſtinant.) (*temperant à l'égard du boire & du manger, & des autres plaiſirs de la vie.*) Abſtinens, *genit.* abſtinentis, omn. gen. Temperans, *genit.* temperantis, omn. gen. POWSCIĄGLIWY, POWSCIĄGLIWA. Wſtrzemięźliwy w iedzeniu y napoiach, y inſzych Roſkoſzach potocznych.

On dit au Comparatif *Abſtinentior & hoc abſtinentius; Temperantior & hoc temperantius:* & au Superlatif *Abſtinentiſſimus, Temperantiſſimus, a, um.* Cic. Et l'on joint avec tous ces Adjectifs le Genitif ou l'Ablatif.) Mowi ſię w ſtopniu porownaiącym: Wſtrzemięźliwſzy Powśćiągliwſzy Powśćiągliwſza; w ſtopniu przenoſzącym: Naypowśćiągliwſzy, naywſtrzemięzliwſzy; y z temi wſzyſtkiemi Imionami przydatkowemi łączą ſpadek rodzący albo odbieraiący.

Qui eſt fort abſtinent dans les plaiſirs de la chair. Abſtinentiſſimus rebus venereis. *Colum.* Powśćiągliwy od cieleſnośći.

Qui s'abſtient de prendre le bien d'autruy. Alieni abſtinentiſſimus. *Cic.* Wſtrzymuiący ſię od cudzego.

ABSTRACTION, ſubſt. maſc. (*détachement qui ſe fait par l'eſprit de tous les accidens qui peuvent accompagner quelque eſtre, pour le conſiderer nuëment. & dépouillé de toutes ſes circonſtances.*) Abſciſſio, *genit.* abſciſſionis, f. Præciſio, *genit.* præciſionis, f. *Cic.* ODCIĄGNIENIE, odłączenie, oderwanie, ktore ſię czyni przez Rozum ludzki wſzytkich przypadłośći, albo okolicznośći ktore mogą znaydować ſię przy iakiey Iſtocie, áby ſamę tylko w ſobie iaka ieſt uważać rzeczy iſtotę; odłączoną od wſzytkich, iakichkolwiek okolicznośći ſwoich.

ABSTRACTION *d'eſprit,* (*lors que l'eſprit ſonge à toute autre choſe, & n'eſt point attentif à ce qu'il fait, ni à ce qu'il dit.*) Animi evagatio, *genit.* animi evagationis, f. Minimè attentus animus, *genit.* minimè attenti animi, m. *Cic.* ROZERWANIE umyſłu, kiedy myśl cale ſię gdzie indziey obłąka, nie uważaiąc tego co ſię mowi, albo co ſię czyni.

ABSTRAIRE, V. act. (*faire abſtraction ou préciſion de tous les accidens d'une ſubſtance, l'en dépouiller.*) Abſtrahere, (abſtraho, abſtrahis, abſtraxi, abſtractum.) Separare, (ſeparo, ſeparavi, ſeparatum.) act. accuſ. *Cic.* ODŁĄCZAC, odciągać, odrywać; wyzuć ze wſzytkich okolicznośći rzecz iaką, ażeby ią znich wſzytkich wyzutą, ſamę w ſobie uważać.

ABSTRAIT, m. ABSTRAITE, f. part. & adject. (*détaché,* ou *qui ſonge à autre choſe.*) Abſtractus, abſtracta, abſtractum. *Cic.* WYZUTY, ROZERWANY ROZERWANA; obłąkaney myśli; albo myśli oczym inſzym.

Il a l'eſprit abſtrait. C'eſt un homme abſtrait. Homo vagi & abſtracti animi. *Cic.* Człowiek myśli obłąkanych rorerwanych.

ABSTRUS, m. ABSTRUSE, f. vieux mot, (*qui eſt caché & inconnu au commun des hommes.*) Abſtruſus, abſtruſa, abſtruſum; (*qui fait au Comparatif* Abſtruſior & hoc abſtruſius, *& au Superlatif* Abſtruſiſſimus, a, um -) *Cic* SKRYTY SKRYTA; (niedośćigły, nie każdemu świadomy,) w porownaiącym ſtopniu *ſkrytſzy,* w przenoſzącym *nayſkrytſzy.*

ABSURDE, adject. m. & f. (*qui choque le ſens commun, qui n'a point de convenance ni de rapport.*) Abſurdus. Abſonus. Ineptus, a, um. Abhorrens, *genit.* abhorrentis, omn. gen. *Cic.* NIEDORZECZY, podły, ladaco, ladaiaki, nieprzyſtoyny, nikczemny, nieprzyzwoity, (*co zmyſły obraża, co nie ma żadney przyzwoitośći:*)

Au Comparatif *Abſurdior & hoc abſurdius.* * *Ineptior & hoc ineptius,* au Superlatif *abſurdiſſimus, ineptiſſimus, a, um.* Wſtopniu porownaiącym: podleyſzy, nieprzyſtoynieyſzy, nieprzyzwoitſzy; w przenoſzącym; naynieprzyzwoitſzy.

Vn eſprit abſurde. Abſurdum ingenium. *Tacit.* Rozum ladaiaki, nikczemny, podłego zdania.

ABSURDEMENT, adv. (*d'une maniere abſurde.*) Abſurdè, adv. *Cic.* (*au Comparatif* abſurdiùs.) Nieprzyſtoynie nieprzyzwoicie; w ſtopniu porownaiącym: *nieprzyzwoiciey.*

ABSURDITE', ſubſt. f. (*Inéptie.*) Ineptia, *genit.* ineptiæ, f. *ou* Ineptiæ, *genit.* ineptiarum, f. plur. *Terent.* * *Vne action abſurde,* abſurdè factum, *genit.* abſurdè facti, neut. *Cic.* NIEPRZYZWOITOSC, nieprzyſtoyność, ladaco, Bałamuctwo.

* *Vne parole abſurde,* abſurdè dictum. * *Le mot* abſurditas *n'eſt point Latin.*) Słowo nieprzyſtoyne. * Słowo to nie ieſt łacińſkie.

Il y a en cela de l'abſurdité. Illud eſt abſurdum, *ou* abſurdè factum. *Cic.* Nieprzyſtoynie nie przyzwoicie nikczemnie ladaco.

Il n'y a point d'abſurditez, dont un Philoſophe ne ſoit capable. Nihil tam abſurdè dici poteſt, quod non dicatur à Philoſopho. *Cic.* Nie maſz nic tak nieprzyzwo tego czego by Filozof powiedzieć niegotow.

ABUS, ſubſt. maſc. (*déreglement, ce qui ſe fait contre le bon ordre, & la raiſon.*) Abuſus, *genit.* abuſûs, m. *Cic.* Abuſio, *genit.* abuſionis, f. *Quint.* Error, *genit.* erroris, m. *Petr.* BŁĄD, zły zwyczay

(zły rząd, przeciwko rozumowi rzecz.)

Il a commis de tres grands abus, dans son gouvernement. Intemperanter & perverſè munere publico in ſuâ provinciâ abuſus eſt. *Cic.* Zle ſię rządził na urzędzie ſwoim, zle urząd ſwoy ſprawował, wiele pobroił.

Il parle en homme ſçavant des abus qui ſe ſont gliſſez dans la Religion. De Religionis erroribus ingeniosè loquitur. *Petr.* Rozumnie, Mądrze mowi, o Błędach, ktore ſię w Wierze poiawiły.

ABUS, (*tromperie.*) Fallacia. Corruptela, æ, f. *Cic.* Fraus, *genit.* fraudis, f. *Cic.* OSZUKANIE, omylenie, zdrada, fałſz, ſkaża.

Il ſe commet bien des abus dans la marchandiſe. In mercaturâ faciendâ multæ fallaciæ & quaſi præſtigiæ exercentur. W Kupiectwie wiele oſzukania, wiele fałſzu y ſzalbierſtwa ſię dzieie.

Les abus qui ſe pratiquent en juſtice. Judiciorum corruptelæ, f. plur. *Cic.* Zdrady, fałſze y podſtępy, ktore ſię w Sądach dzieią.

ABUS, (*inutilité, peine perduë.*) Fruſtratio, Ludificatio, onis, f. *Cic*, PROZNA praca, daremny zawod, prożność.

C'eſt abus que de labourer une terre ſeche. Fruſtratio; arare terram ſiccam. *Var.* Orać po piaſku; prożna to praca.

ABUSER *de* V. act. (*faire un mauvais uſage d'une choſe.*) *R*e aliquâ abuti, (abutor, abuteris, abuſus ſum.) Depon. *Cic.* NA ZŁE ZAZYC czego.

On abuſe d'ordinaire de la ſincerité des perſonnes pour les perdre. Solet agi ſinceritas ad perniciem. *Phæd.* Szczerośći, proſtoty oſob zwyczaynie zażywaią na zgubę ich.

Il a abuſé de ma facilité ſans aucune meſure. Meâ facilitate immoderatè abuſus eſt. *Cic.* Moiey łatwośći nie zmiernie zle zażył.

Abuſer pour ſon profit du nom d'une perſonne. Abuti nomine alieno ad ſuos quæſtus. *Cic.* Zażyć zle Imienia cudzego, na zyſk właſny.

ABUSER, (*tromper, ſéduire ſous quelque eſpérance.*) Fruſtrare, (fruſtro, fruſtras, fruſtravi, fruſtratum.) act. accuſ. Fallere, (fallo, fallis, fefelli, falſum.) act. accuſ. *Cæſ. Cic.* * Fucum facere, (facio, facis, feci, factum.) act. *datif.* Fruſtrationem dare, (do, das, dedi, datum.) act. *datif.* ZWIESC, OSZUKAC, Zmamić, nadzieią iaką.

Abuſer d'une perſonne. Fruſtrationem injicere in aliquem. *Plaut.* Oſzukiwać, zawodzić, zbałamucić kogo.

Abuſer d'une fille. Ludificari virginem. *Plaut.* Złudzić, ochydzić Panienkę.

On a abuſé de ma femme en mon abſence. Pudicitiæ uxoris meæ additum eſt vitium, me abſente. Uſura capta eſt uxoris meæ me abſente. *Plaut.* Zeſromano, ſkazono, mi żonę w nie bytnośći moiey, zliſzyć.

s'ABUSER, (*ſe tromper.*) Falli, (fallor, falleris, falſus ſum.) paſſ. Errare, (erro, erras, erravi, erratum.) neut. *Cic. Ter.* MYLIC ſię, być w omyleniu, zawodzić ſię.

Vous vous eſtes abuſé. Falſus es. Falſi animi es. *Terent.* Erraſti. *Cic.* Zawiodłeś ſię, omyliłeś ſię.

Je me ſuis abuſé de cent écus en comptant. Subducendo rationes in errore centum numûm (*pour* nummorum.) verſatus ſum. *Cic.* Omyliłem ſię rachuiąc w ſtu talerach.

Prenez que je m'abuſe en cela. Fac in hoc errare me. *Cic.* Rozumiey, trzymay, mniemay, że ſię mylę w tym.

ABUSIF, m. ABUSIVE, f. (*où il y a de l'abus.*) Inordinatus. Perverſus, a, um. *Cic.* PRZEWROTNY, Opaczny, zły.

ABUSIVEMENT, adv. (*d'une maniere abuſive.*) Inordinatè. Perversè. adv. *Cic.* PRZEWROTNIE, Opacznie.

ABYDE, ou ABYDOS, (*ancienne ville ſur l'Helleſpont,* aujourd'huy *le Détroit de Gallipoli & Bras de S. George.*) Abydos, *genit.* Abydi, f. *Ovid.* Abydum, *genit.* Abydi, n. *Plin.* ABIDOS Miaſto nad Hellespontem, to ieſt nad ciaſnym mieyſcem Morza Gadytańſkiego.

Qui eſt d'Abyde. Abydenus, a, um. ABIDENCZYK, ten co ieſt z ABIDO Miaſta.

ABYSME, ſubſt. maſc. *on prononce* ABÎME. (*goufre profond où l'on ſe pred & d'où l'on ne peut ſortir.*) Abyſſus,

genit. abyſſi, f. (*mot qui ne ſe trouve que dans les Auteurs Eccleſiaſtiques.*) * Barathrum, *genit.* barathri, n. Vorago, *genit.* voraginis, f. * Gurges, *genit.* gurgitis, m. *Cic.* PRZEPASC, głębia, topiel, wart, ſłowo to w ſamych autorach Kośćielnych znayduie ſię.

ABYSME ſe dit abſolument des *Enfers.* Abyſſus *dans les Auteurs Eccleſiaſtiques.* Inferna, *genit.* infernorum, (*on ſous-entend* loca,) n. pl. Inferi *genit.* inferorum, m. plur. *Voyez* ENFER. PRZEPASC, po proſtu mowi ſię o piekle w Autherach Kośćielnych.

ON DIT au figuré *C'eſt un abyſme de biens*, pour dépeindre *un homme qui mange & diſſipe le bien.* Patrimonii barathrum, i. n. *Hor.* Vorago patrimonii, *genit.* voraginis, f. Gurges & vorago patrimonii. *Cic.* * Charybdis bonorum, *genit.* Charybdis, f. Syrtis patrimonii, *genit.* Syrtis, f. *Cic.* MOWI ſię też nie właśnie: Przepaść na fortunę, o Utratniku ktory marnuie y traci fortunę, żarłok.

C'eſt un abyſme de ſcience Omnis doctrinæ ac ſcientiæ theſaurus altiſſimus. *Cic.* Przepaść mądrośći, ſkarb.

ABYSME ſe dit encore en Morale *des choſes où la connoiſſance ſe pred lors qu'on les veut approfondir:* comme dans cette expreſſion, *Les jugemnes de Dieu ſont des abyſmes qu'on ne peut ſonder, ni pénérer.* Judicia Dei ſunt incomprehenſibilia. *Quint.* Judicia Dei ſunt ita recondita, ut quis illa ſcrutari nullatenus poſſit. *Cic.* PRZEPASC mowi ſię ieſzcze o rzeczy trudney do poięcia, naprzykład: *Sądy Boſkie ſą przepaść, ktorey zgruntować niepodobna, ani poiąć.*

ABYSME *de maux & de malheurs.* Malorum immenſa aliqua vorago aut gurges. * (*Ciceron a dit* Vorago & gurges vitiorum.) PRZEPASC Nieſzczęśliwośći, złośći.

ABYSME, ſe dit auſſi *de ces dépenſes exceſſives, dont on ne peut juger avec certitude.* comme *C'eſt un abyſme que d'entretenir des armées ſur mer.* Impendent infiniti ſumptus in claſſem. *Cic.* Ingentes, *ou* profundæ impenſæ abeunt in rem maritimam. PRZEPASC ſię też mowi o koſztach y nakładach, ktorych zrachować, y pomiarkować nie można: na przykład: *Przepaść to ieſt Woyſka trzymać na Morzu.*

ON DIT proverbialement *Vn abyſme en atire un autre.* Malum ex alio. *Ter.* Abyſſus abyſſum invocat *dans le langage de l'Ecriture.* PRZEPASC za przepaśćią idzie, iedno nieſzczęśćie ciągnie ſię za drugim,

ABYSMÉ, m. ABYSMÉE, f. part. paſſ. & adject. *Voyez* ABYSMER. TEN co poſzedł w przepaść.

ABYSMER, V. act. *on prononce.* ABÎMER. (*ſubmerger, noyer.*) Merſare *dans Horace.* Mergere, Submergere, Demergere, (mergo, mergis, merſi, merſum.) Aquis obruere, (obruo, obruis, obrui, obrutum. Act. acc. *Cic.* PRZEPADNĄC, zapaść ſię, w przepaść ſię pogrążyć, zatonąć, albo zatopić, Iść, w przepaśc.

Allant par le païs des Léontins & étant deſcendu dans le fleuve pour faire boire ſon cheval, il s'abyſma & ne parut plus. Cùm per agrum Leontinum iter faceret, atque equum immiſiſſet in flumen, ſubmerſus equus voraginibus, non extitit. *Cic.* Jadąc przez kray Leontyńſki do rzeki na koniu wiechał, chcąc go napoić, y tamże zatonął, ani więcey ſię niepokazał.

Cette ville a été abyſmée dáns les eaux. Hæc urbs ab aquis fuit devorata. *Virt.* To miaſto w wodę ſię zapadło, woda ie zabrała, zatopiła.

ABYSMER ſe dit figurément en Morale pour *Accabler quelqu'un de malheurs &c.* Mergere, *ou* demergere, *ou* ſubmergere, *ou* obruere aliquem malis. *Cic.* *Abyſmer quelqu'un, le perdre entierément.* Funditùs aliquem obruere, *ou* peſſumdare. PRZEPADNĄC, iść w przepaść; mowi ſię też nie właśnie miaſto *zatłumić kogo, ucisnąć, utrapić, w nieſzczęśćiu głęboko pogrążyć, zgubić cale.*

C'eſt un homme abyſmé, ou *perdu ſans reſſource.* Abſumptus eſt. *Plaut.* Periit funditùs. Z gruntu przepadł, zginął bez nadziei.

ABYSMER *quelqu'un, le dépouiller de tous ſes biens.* Evertere aliquem bonis & fortunis omnibus. *Cic.* KOGO z dobr y z całey fortuny wyzuć, na wſzyſtkim go zgubić.

Le jeu l'abyſmera. Eum perdet, *ou* diſperdet alea. Koſterſtwo, gra go zgubi, wniwecz obroci.

Il eſt abyſmé, ou *noyé de dettes.* Oppreſſus, *ou* demerſus, *ou* obrutus ære alieno. *Cic.* Pogrążony po ſzyię w długach.

Vne famille abyſmée, qui ne ſe relevera jamais. Domus demerſa exitio. *Hor.* *Dom, familia zginiona,* tak podupadła, ze ſię iuż nigdy nie dźwignie, nie powſtanie.

Il s'eſt abyſmé dans la proſpérité. Merſus eſt rebus ſecundis. *Liv.* Zatopił ſię głęboko w ſzczęśćiu.

S'abyſmer de douleur, ou *dans la douleur.* Dolore opprimi. *Cic.* Zatopić ſię w żalu, w melancholiy.

Il abyſma, s'il faut ainſi dire, dans ce feſtin toute la ſplendeur & toute l'opoulence Romaine. Exinanivit illo convivio, ut ita dicam, & exhauſit ſplendorem & opulentiam Romanam. Wſzyſtkie doſtatki y wſpaniałość Rzymſką tym iednym że tak rzekę zgaſił y przytłumił Bankietem.

s'ABYSMER *devant Dieu,* (*ſe conſiderer comme un néant en ſa préſence.*) Exinanire ſe coram Deo. Nihili hominem ſe facere, *ou* habere coram Deo. WYNISZCZYC ſię, głęboko ſię unizyć przed Bogiem.

ACABIT, ſubſt. maſc. (*bonne,* ou *mauvaiſe qualité des fruits.*) Indoles, *genit.* indolis, f Natura, *genit.* naturæ, f. *Liv. Plin.* PRZYRODZENIE, Przymior, ſmak gatunek Owocow złych y podłych, albo dobrych y wyśmienitych.

ACACIA, ſubſt. maſc. (*arbre de haute futaie, qui porte de grands bouquets de fleurs blanches au printemps.* Acacia, *genit.* Acaciæ, f. *Plin.* CIERNIE Głog, co biało y gęſto kwitnie na wioſnę.

ACACIE, ſubſt. f. (*plante qui fleurit jaune, & qui eſt d'une odeur tres douce & tres agréable.*) Acacia, *genit.* acaciæ, f. *Petr.* (ex quâ fit ungentum quo facies pingitur, ut ſpecioſior videatur.) AKACYA Ziele, co żołto zakwita, zapachu bardzo wdzięcznego y przyiemnego.

(Les Anciens faiſoient avec cette plante des parfums & du fard.) (U ſtarych z tego ziela robiono oleyki, y barwiczkę.)

ACADÉMICIEN, m. (*qui eſt de l'Académie.*) Academicus, *genit.* academici, m. AKADEMIK.

LES ACADÉMICIENS, (*Philoſophes anciens dont Platon étoit chef de ſecte.*) Academici, *genit.* Academicorum, m. plur. *Cic.* AKADEMICY (*Sekta dawnych Filozofow, ktorych Plato był pryncypałem.*

ACADÉMIE, ſubſt. f. Academia, *genit.* Academiæ, f. *Cic.* Gymnaſium, *genit.* gymnaſi, n. *Cic.* AKADEMIA, Szkoła publiczna.

C'étoit proprement un lieu public, planté d'arbres à Athenes, ainſi nommé d'un certain Academe, qui le donna. C'eſt là que naquit autrefois Platon, & où il enſeigna ſa philoſophie, d'où vient que l'Academie eſt priſe pour la ſecte de Platon. Ce mot s'eſt etendu dans la ſuite pour ſignifier tout *Lieu d'exercice, Vniverſité, Academie.* Było to właśnie mieyſce iawne, ſadzone Drzewami w Atenach tak nazwane od nieiakiego Akadema, ktory ie darował. Tam ſię urodził Plato, y tam nauczał, zkąd tęż Akademią biorą za *ſektę Platona*, za czaſem zaś to ſłowo wzięto nawyrażenie każdego mieyſca, kędy ieſt publiczne iakie Cwiczenie Nauk.

ACADÉMIE, (*où l'on apprend à monter à cheval.*) Equeſtris academia, f. Ephebium, *genit.* ephebii, n. *Vitr.* * *Où l'on apprend à faire des armes.* Palæſtra, æ, f. AKADEMIA Konna, gdzie Czwiczenie daią, iako ná koniu ſię trzymać, y iako go zażyć. * Szkoła Rycerſka gdzie ſię uczą iako broni zażyć.

ACADÉMIE *de jeu,* (*où l'on s'aſſemble pour jouër.*) Academia luſoria, *ou* aleatoria, æ, f. Aleatorium forum, *genit.* aleatorii, n. *Suet.* AKADEMIA graczow, ſzulerow, gdzie ſię uczą koſterſtwa.

ACADÉMIE *Françoiſe.* Academia Gallica. AKADEMIA Francuſka.

ACADÉMIE *des Sciences.* Academia Scientiarum. AKADEMIA Nauk wyżſzych.

ACADÉMIE *des Peintres.* Pictorum Academia. AKADEMIA Malarzow.

ACADÉMIQUE, adject. (*qui appartient à l'Academie.*) Academicus, a, um. *Cic.*. AKADEMICKI, co należy do Akademiy.

ACADÉMIQUEMENT, adv. (*ſelon l'Academie.*) More academico. Ut ſolent Academici. PO AKADEMICKU.

ACADEMISTE, ſubſt. maſc. (*qui apprend à monter à cheval.*) Qui equeſtrem diſciplinam ſequitur. *Cic.* * *Qui apprend à faire des armes.* Palæſtrita, æ, m. *Cic.* AKADEMIK ten co ſię uczy w Akademiy, lub Jeździć na koniu. * lub Rycerſkich inſzych zabaw Akademiſta.

ACANTHE, ſubſt. f. (*plante* qu'on appelle autrement *Branche-urſine*, ou *Patte-d'ours.*) Acanthus, *genit.* acanthi, m. *Plin.* BARSZCZ, oſtrokrzew, Rozdzieniec, ziele.

(La feuille de cette plante ſert d'ornement en Architecture au chapiteau des colomnes.) (Z liśćia tego ziela biorą formę Architekci dla ozdobienia, y Lambrowania kapitelow u kolumn,

D'ACANTHE. Acanthinus, a, um. *Plin.* BARSZCZOWY,

ACARIASTRE, adject. m. & f. *on prononce* ACARIÂTRE. (*qui eſt d'une humeur aigre & criarde.*) Acer, acris, acre. Acerbus, acerba, acerbum. *Cicer. Terent.* PRZYKRY Oſtry ſurowy zrzędny.

(On dit au Comparatif *Acrior & hoc acrius: Acerbior & hoc acerbius.* Et au Superlatif. *Acerrimus, & Acerbiſſimus, a, um.*) (Mowi ſię wporownaiącym: Przykrzeyſzy, oſtrzeyſzy, ſurowſzy; w przenoſzącym, nayprzykrzeyſzy.

ACARNANIE, (*païs de l'ancienne province d'Epire ou de l'Achaïe.*) Acarnania, *genit.* Acarnaniæ, f. *Plin.* AKARNANIA Kray dawnego Epiru, albo Achayi.

(L'on appelle aujourd'huy ce Païs *Carnia*, & *Deſpotato.*) (Teraz ten kray nażywaią Karnia y Deſpotato.

ACARNANIENS, (*peuples de l'Acarnanie.*) Acarnanes, *genit.* Acarnanum, m. plur. *Ovid. Cornel. Nep.* AKARNIANIE, Lud Akarniyſki.

(Ces Peuples eſtoient tres voluptueux. Les Poëtes ont donné le nom d'*Acarnan* au flueuve Achéloüs, & au mont Pindus.) (Ten narod był barzo Roſpuſtny. Poetowie nażywaią *Akarnianin* Rzekę Achelous, y Gorę Pindus.)

ACCABLÉ, m ACCABLÉE, f. part. paſſ. & adject. Preſſus. Oppreſſus. Obrutus, a, um. *Cic.* OBCIĄZONY, uciśniony, przywalony, zarzucony.

ON DIT au figuré *Accablé de douleurs par tout le corps.* Totius corporis doloribus oppreſſus. *Cic.* Confectus cruciatu maximorum dolorum. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie: na wſzyſtkim ciele, bolami przywalony, uciśniony złożony

Accablé de ſommeil. Gravi ſomno oppreſſus. *Liv.* * *d'Affaires.* Magnitudine, *ou* mole negotiorum obrutus. *Cic.* * *Deſoins.* Confectus curis. *Cic.* * *De dettes.* Ære alieno oppreſſus. Demerſus ære alieno. *Cic. Liv.* Snem zmorzony, * Zabaw pełny. * Długami przeładowany. * Staraniami obciążony.

Ce ſont des mots accablez ſous la rouille des années, & ſous les ruines de l'Antiquité. Nunc ſitus informis & deſerta vetuſtas premit iſta vocabula. *Hor.* Słowa ſtarośćią zarzucone, niepamięcią zagrzebane, ktore rdza ziadła.

ACCABLEMEMT, ſubſt. maſc. Oppreſſio, *genit.* oppreſſionis, f. *Cic.* UCISNIENIE, zarzucenie przywalenie.

Je ſens un grand accablement dans tous mes membres. Torpent mihi membra. *Hor.* Nullus vigor ineſt membris. *Horat:* Vires mihi languent in corpore. *Ovid.* Pocałym ciele wielkie ſłabośći, cięſzkość wielką czuię.

ACCABLEMENT, (*dans le figuré.*) Oppreſſio, onis. f. *Cicer.* UCISNIENIE, gwałt, w ſenſie nie właſnym.

l'Accablement des loix & de la liberté. Legum & libertatis oppreſſio. *Cic.* Praw y wolnośći zgwałcenie, uciśnienie.

Nous ſommes dans un ſi grand accablement d'affaires, qu'il faut eſtre foû pour eſperer quelque ſoulagement. Tot tantiſque rebus urgemur, *ou* premimur, ut nullam allevationem quiſquam non ſtultiſſimus ſperare debeat. *Cic.* Tak wielą ſpraw intereſſow zarzuceni y zewſząd otoczeni będąc, trzeba być bez rozumu, zeby ſię iakiey folgi ſpodziewać.

Il eſt dans un tel accablement de triſteſſe, qu'il n'eſt capable d'aucune conſolation. Tanto in mœrore jacet, ut ab ullo recreari nullo modo poſſit. *Cic.* Ták ciężki go ſmutek opanował, iz zadney przyiąć niemoże pociechy.

ACCABLEMENT *de viſites.* Moleſta & importuna ſalutantium frequentia, æ. f. Uprzykrzone uſtawiczne wizyty.

ACCABLER, V. act. (*faire tomber une choſe peſante ſur une autre, qui l'oblige à ſuccomber ſous ſon poids.*) Opprimere, (opprimo, opprimis, oppreſſi, oppreſſum.) Obruere, (obruo, obruis, obrui, obrutum.) act. accuſ. *Cic.* Przywalić, (ieden ciężar na drugi walić, tak iż iedno pod drugim upadać muſi)

Les autres furent accablez ſous les ruines de la ſalle. Ruina cameræ cæteros oppreſſit. *Phæd.* Inſi obalinami Sali przywaleni byli.

Eſtre accablé de terre. Terrâ oprimi, *ou* obrui. *Cicer.* Ziemią przywalony

Il l'a accablé de coups de baſton ſur la teſte. Illius caput fuſtibus implevit. *Plaut* Kiymi wywalić.

Il faut boire & manger autant qu'il eſt néceſſaire pour réparer les forces, & non pas pour les accabler. Tantum cibi & potionis adhibendum eſt, ut reficiantur vires, non ut opprimantur. *Cic.* Jeść y pić nalezy ile potrzeba wyciągá, áby śiły pokrzepić nie obciązyć.

ACCABLER au figuré. *Eſtre accablé de crimes & de témoins.* Obrui & opprimi criminibus & teſtibus *Cic.* Uciśniony, w nie właſnym wyrozumieniu (kiedy czego śiła na kogo) *Przekonany zbrodniami y ſwiadkami.*

Le corps accablé des excés du jour précedent, accable en meſme temps l'eſprit, qui eſt un ſouffle de la divinité. Corpus onuſtum heſternis vitiis, animam quoque prægravat, & humi affligit particulam auræ divinæ. *Hor.* Ciało zmocowane, zmordowane, Prześilone wczorayſzą ſwywolą, trapi y uciſká Ducha, ktory ieſt cząſtką tchnienia Boſkiego.

Il y eut bien des gens à Rome accablez ſous les ruines de la République. Multi Romæ cum Republicâ perierunt, *ou* extincti ſunt, *ou* interierunt. *Cic.* Wielu w Rzymie z Rzecząpoſpolitą zgineli, ktorych wywrocona obalona Rzeczpoſpolita przywaliłá.

Eſtre accablé de pauverté. Aggravari inopiâ. *Liv.* Premi inopiâ. *Colum.* Uciśniony uboſtwem.

Il ſe laiſſe accabler à la grandeur des affaires. Obrui ſe ſinit magnitudine negotiorum, *ou* mole negotiorum. *Cic.* Wielkośćią ſpraw zmocowany, oſſabiony.

Accabler quelqu'un de vers ſatyriques. Cooperire aliquem famoſis verſibus. *Hor.* * *d'Affronts.* Contumeliis aliquem onerare. *Cic.* Páſzkwilami kogo okryc, * zelżywośćią.

Eſtre accablé de ſoins pour augmenter ſon bien. In augendâ re curis obrui. *Hor.* Wielą ſtaraniami zatrudniony, troſkliwośćiami obciążony, około przyczynienia fortuny.

Eſtant accablé par le meſme malheur que vous, je ne me ſoûtiens, que par le crédit d'autruy. Ipſe pari fortunâ abjectus, aliorum opibus caſus meos ſuſtineo. *Cic.* Wtymże ſamym nieſzczęśćiu z tobą będąc pogrążony, z cudzego tylko żyię kredytu.

Pourquoy accablez-vous vôtre eſprit par des deſſeins qui ſont au deſſus de la portée des hommes Quid æternis conſiliis minorem fatigas animum? *Hor.* Czemu umyſł ſwoy zaprzątaſz imprezami, ktore przechodzą dowcip ſtworzony

s' ACCABLER, ſeul: ou *S'accabler de triſteſſe, de ſoins.* Se conficere. *Plaut.* Mœſtitiâ, *ou* curis ſe conficere, *ou* confici *au paſſif. Cic.* Zanurzać ſię w ſmutku, trapić ſię y gryść ſię w ſobie

ACCABLER ſe dit en bonne part, comme *Accabler quelqu'un de biens. de loüanges.* Bonis, laudibus aliquem cumulare, *ou* onerare. *Cic Vire.* Mowi ſię tez y bierze na dobrą ſtronę zarzucony, naprzykład: byc zarzucony pochwałami, okryty dobrami.

s' ACCAGNARDER, V. neut (*s' accoquiner, mener une vie faineante & libertine.*) Dedere ſe deſidiæ ac luxuriæ. (dedo, dedis. dedidi, deditum.) act. Diffluere inerti otio, (diffluo, diffluis, diffluxi, diffluxum.) Neut *Cic.* Hultaić ſię, *gnuſność na gnuſność y ladajakie zycie ſię Puśćic.*

(Mot bas en François, dont on ſe ſert lorſqu'une perſonne s'attache au jeu, au vin, aux femmes, ou qu'elle demeure au coin de ſon feu, au lieu de prendre un honneſte employ.) (Słowo podłe w Francuſkim, Ktorego zażywaią kiedy kto ſię udá ná koſterſtwo pijańſtwo y nierządne zycie, lub też u piecа wdomu tylko ſiedzi, do zadney przyſtoyney zabawy ſię niemaiąc.

ACCELERATION, ſubſt. f. (*Action par la quelle on avance une afaire, Célérité.*) Acceleratio, *genit.* accelerationis, f. *Cic.* Celeritas, *genit.* celeritatis, f. Celeritudo, *genit.* celeritudinis, f. *Var.* Poſpieſzenie, Rychłość, prędkość, Porywczość, raźność.

(Le mot de *Célérité* eſt plus d'uſage; & celuy d'*Accélération* ne ſe dit gueres qu'au Barreau. *Voyez* CE'LERITE'.) (Słowo *celertté* ieſt barziey w uzywaniu u Francuzow, á zaś *acceleration* niemowi ſię chybá w prawie.)

ACCE'LE'RE', m. ACCE'LE'RE'E, f. part. paſſ. & adject. *Voyez* ACC'LE'RER. Poſpieſzony, poſpieſzona, rychły, prętki.

ACCE'LE'RER, V. act (*diligenter, preſſer une affaire.*) Celerare. Accelerare, (celero, celeras, celeravi, celeratum.) act. acc. *Cic.* Properare, (propero properas, properavi, properatum.) act. acc. *Tacit.* Poſpieſzyć, przypilnować, przyſpieſzyc (*czego, iákiey ſprawy.*)

ACCENT *de la voix.* ſubſt maſc. *on prononce* Acçant, (*prononciation qu'on a contractée naturellement dans le païs où l'on eſt né*) Vocis ſonus, *genit.* ſoni, m. Vocis flexus, *genit.* flexûs, m. *Cic.* Vocis flexio, *ou* inflexio, *genit.* flexionis, f. *Quint Cicer.* *AKCENT.* to ieſt *Ton pronuncyacyi albo wymowy ktorey kto nawykł w Kraju kędy ſię nardził.* Wymowa.

Vn tres mauvais accent. Inflexa ad miſerabilem ſonum vox. *Cicer.* Złá bardzo wymowa, Ton ladaiaki.

Il a l'accent éranger. Peregrinum ſonat. *Quint.* Wymawiá z cudzoziemſka.

Pouſſer des accents funebres. Funebres voces, *ou* ſonos emittere. *Liv.* Záłoſnym tonem Lamentować.

ACCENT en Grammaire, (*marque qu' on met ſur les ſyllabes d'un mot, pour les prononcer d' un ton plus foible.*) Accentus, *genit.* accentûs, m. Tenor, *genit.* tenoris, m. *Quint.* Vocum mederamentum, *genit.* moderamenti, neut. *Ant-Gel.* Voculatio, *genit.* onis. f. *Publ. Nigid.* *Kropká piſarſká*, znaczek, albo liniyka ktora w piſaniu kładzie ſię nad niektoremi literami, aby ich ton głoſnieyſzy lub ſłabſzy umiarkowac

Il n'y a que trois Accens, l' Aigû, le Grave, & le Circonflexe.) Trzy tylko ſą znaki piſarſkie toieſt *oſtry* álbo krzykliwy, *poważny* álbo gruby, *obojaki* toieſt z obodwoch złożony.

ACCENTUER *les ſylabes.* V. act. *on prononce* Acçantuer, (*les marquer d'un accent.*) Accentum ſyllabis apponere, *ou* appingere. Naznaczać wpiſaniu kropkami przyzwoitemi ſłowa.

ACCEPTABLE, adject. m. &. f. (*recevable, qu' on peut raiſonablement recevoir.*) *Condition acceptable.* Juſta & æqua conditio, quæ accipi poteſt. Co moze być przyięto co ſłuſzna, za ſłuſzną umową warunkami.

ACCEPTATION, ſubſt. f. (*l' action de recevoir & d'agréer.*) Acceptatio, *genit.* acceptationis, f. *Cic.* PRZYIĘCIE.

ACCEPTE', m. ACCEPTE'E, f. Part. *Voyez* ACCEPTER. PRZYIĘTY, PRZYIĘTA.

ACCEPTER, V. act. (*recevoir*, ou *avoir quelque choſe agréable.*) Acceptare, (accepto, acceptas, acceptatum) Accipere, (accipio, accipis, accepi, acceptum.) act. accus. Gratum aliquid habere. *Cicer.* Przyiąć, mieć zá wdzięczne, zá przyiemne.

J'accepte les conditions que vous me propoſez, Accipio conditiones à te mihi oblatas. Deſcendo ad conditiones à te mihi oblatas. *Cic.* Przyimuię tę umowę; te warunki ktore mi ſą podane, przypadam ná to.

Il eſt preſt de tout accepter & de tout ſoufrir pour le bien public. Ad omnia deſcendere paratus eſt, atque omnia pati Reipublicæ cauſa. *Cæſ.* Wſzytko przyiąć wſzyſtko znieść gotow dlá Dobra publicznego.

Les conditions ne furent point acceptées de part & d' autre. Conditiones non convenerunt ex utrâque parte, *Cornel-Nep.* Warunki zobu ſtron nieprzyięte.

ACCEPTILATION, ſubſt f. (*Quittance qu'on donne ſans rien recevoir, déclaration qu'on fait en faveur de ſon débiteur, par laquelle on le tient quitte de la ſomme qu'il nous doit.*) Acceptilatio, *genit.* acceptilationis, f. *Vlp.*. KWIT uwalniaiący dłuznika z długu nie odebranego.

(Terme de la Juriſprudence Romaine.) (Termin Prawny u Rzymian.)

ACCEPTION, ſubſt. f. (*Conſideration, égrad qu'on a pour quelqu'un.*) Reſpectus, *genit.* reſpectûs, m. Ratio, *genit.* rationis, f. Diſcrimen, *genit.* diſcriminis, n. Delectus, *genit.* delectûs, m. *Cic.* WZGLĄD na kogo.

Avoir, ou *faire acception des perſonnes.* Reſpectum habere ad perſonas. Reſpicere perſonas. Perſonarum rationem & delectum habere. *Cic.* * (*le contraire eſt*, Reſpectum habere ad neminem. Nullam habere perſonarum rationem. *Cic.* *N'avoir aucune acception de perſonne.*) Mieć wzgląd na iakie oſoby. * *przeciwna ieſt* na nikogo względu nie mieć, na nikogo nie uważać.

Sans faire & ſans avoir acception de perſonne. Omni perſonarum delectu & diſcrimine remoto. *Cic.* Na nikogo cale nie uważać.

ACCES, ſubſt. maſc. (*Abord, entrée, facilité d'approcher de quelqu'un, ou de quelque lieu.*) Acceſſus. Aditus, *genit.* ûs, m. *Cic.* PRZYSTĘP, do oſob lub mieyſca iakiego łatwy.

Il a accès par-tout, il entre & eſt bien venu par-tout. Omnium aditus tenet. Aditus eſt ipſi ad omnes facilis & pervius. *Cic.* Wſzędzie mu łatwy przyſtęp, wdzięcznym wſzędzie ieſt gośćiem, wſzędzie go mile przyimuią.

Donner accès à quelqu'un auprés d'un autre. Dare alicui aditum, *ou* acceſſum ad aliquem. *Cic. Ovid.* Przyſtęp komu ſprawić do kogo.

Il a bien de l'accès chez le Prince. Habet receptum ad gratiam & amicitiam Regis. *Cæſ.* Ma przyſtęp do Pana.

Il eſt d'un accès facile, on l'aborde aiſement. Faciles aditus habet. * (*le contraire eſt*, Difficiles habet aditus. *Cic. Hor. Il eſt d'un difficile accès.*) Przyſtępny łatwy, **przeciwna temu.* nie przyſtępny, trudny.

ACCES ſe dit en médicine *des retours de certaines maladies, qui laiſſent quelques bons intervalles.* Acceſſus, *genit.* acceſſûs, m. *Plin.* Acceſſio, *genit.* acceſſionis, f. *Celſ.* Silenie ſię choroby, paroxyzmu przyiśćie.

Le temps de l'accès de la fiévre eſt paſſé Tempus acceſſionis ex toto receſſit, *ou* tranſiit. *Celſ.* Czas paroxyzmu gorączki cale przeſzedł.

Il n' y a eu qu'un accès de fiévre. Febris tantùm ſemel acceſſit *Celſ.* * *Il y en a eu pluſieurs en un meſme jour.* Plures acceſſiones eodem die venerunt. *Celſ.* Raz tyklo go gorączka wzięła. * kilka rázy była iednego dnia.

Lors que le temps de l'accès eſt paſſé, ſans qu'on ait reſſenti aucune émotion, on peut donner à manger au malade. Cùm tempus acceſſionis ita tranſiit, ut nihil moverit, cibus ægrotanti dari, *ou* ingeri poteſt. *Celſ.* Gdy czas paroxyzmu ták minie, że nic nowego nieprzypadnie, może choremu dać iaki poſiłek.

Accès du mal caduc. Acceſſio morbi comitialis. *Plin.* Kaduk choroba, ruſzenie kadukiem.

Il a eu un accès de goutte. Podogrâ ſemel tentatus eſt, (tentor, aris, atus ſum, ari.) paſſ. *Cic.* Podagrą raz ruſzony, napaſtowany był.

ACCESSIBLE, adject. maſc. & f. (*Ou l'on peut aborder aiſément, parlant d'un lieu, d'un port de mer, ou de quelque riviere.*) Ad quod patet acceſſus. *Cic.* PRZYSTĘPNY mowiąc o mieyſcu iakim lub lądzie albo brzegu na rzece kędy łatwo przylądować można.

ON LE DIT auſſi (*parlant d'une perſonne qu'on aborde aiſément, qui eſt d'un facile acces.*) *Il eſt acceſſible.* Ad eum eſt, *ou* patet aditus. *(*le contraire eſt*, Omnis ad eum aditus obſtructus eſt. *Cicer. Il eſt inacceſſible.*) MOWI ſię też o ludziach, y oſobie iakiey do ktorey łatwy przyſtęp: *przyſtępny ieſt* przeciwna zaś temu: *cale ieſt nieprzyſtępny.*

ACCESSIT, m. (*Récompenſe qu'on donne aux Ecoliers qui ont compoſé preſqu'auſſi bien que celuy qui a emporté le prix.*) comme *Il a eu un Acceſſit*, c'eſt à dire *Il a approché de celuy qui a emporté le prix.* Proximus acceſſit ad palmam Palmam proximè conſecutus eſt. Proximus optimis numeratus eſt. Propè alter à primo numeratus eſt. *Cic.* Bliſko był wygraney pierwſze mieyſce miał po tym ktory ſię náylepiey, popiſał.

ACCESSOIRE, ſubſt. maſc. (*Dépendance, ſuite des choſes.*) Acceſſio, *genit.* acceſſionis, f. *Cic.* To co zaczym idzie, to co naſtępuie za pierwſzym.

l'Acceſſoire ſuit le principal. Acceſſio cedit principali. *Vulp.* Za Iſtotą ciągnie ſię przypadek. Taki ieſt przypadek iaka ieſt Iſtota.

(C'eſt un Terme de Droit.) Przyſłowie ieſt prawne.

Les tuiles qu'on a oſtées pour les remettre, ſont comme un acceſſoire du principal, & une partie de la maiſon. Tegulæ quæ detractæ ſunt ut reponerentur, ædibus accedunt. *Var.* Dachowka zdięta aby ią znowu na dachu ułożyć należy do tegoż domu, y ieſt iakoby tegoż gmachu częśćią.

ON DIT au figuré *Perſée fut le principal de la guere, & Gentius n'en fut que l'acceſſoire.* Perſeus caput belli erat. Gentius acceſſio. *Liv.* MOWI ſię w przyſłowiu; Perſeus w Woyſku był wſzyſtkim, Gentius zaś tylko pomocnik.

ACCESSOIRE, (*conjoncture faſcheuſe.*) comme *Se voyant en cét acceſſoire, en cette facheuſe conjoncture.* In has anguſtias, *ou* in eum locum adductus. Deſtinatione illâ perculſus. *Cic.* W tey ciaſnośći ſię widząc; w tych okolicznośćiach nie pomyślnych, do tego iuż będąc przywiedziony.

ACCIDENT, ſubſt. maſc. *on prononce* Accidant, (*Ce qui ſurvient à une ſubſtance, & qui ne luy eſt point eſſentiel.*) Accidens, *genit.* accidentis, om. gen. Id quod non eſt de eſſentiâ rerum. PRZYPADŁOSC conie należy do Iſtoty, Przymiot właſność iakiey rzeczy.

ACCIDENT, (*Haſard, coup de fortune.*) Caſus, *genit.* caſus, m. *Cic.* Przypadek przygoda, trafunek.

Quand il nous arrive des accidens, que nôtre prévoyance ne peut en aucune façon nous faire eviter, il faut que nous repaſſions ce qui eſt arrivé aux autres, & conclure qu'il ne nous eſt rien arrivé de nouveau. Quando ea accidunt nobis, quæ nullo conſilio vitare poſſumus, eventus aliorum memoriâ repetendo, nihil novi accidiſſe nobis cogitemus. *Cic.* Kiedy ſię nam trafią przygody, ktorych wſzelką przezornośćią uſtrzedz ſię nie możemy, na ten czas wſpomniawſzy na przygody drugich, mamy pomyślić że ſię nam nic nowego nie przydało.

Cela eſt arrivé par accident. Caſu id evenit. *Cic.* Przypadkiem trafunkiem ſię ſtało.

ACCIDENT, (*malheur, infortune, diſgrace.*) Caſus, *genit.* caſûs, m. Infortunium, *genit.* infortunii, n. *Cic. Ter.* Accidentia, *genit.* accidentium, n. plur. *Quint.* UTRAPIENIE nieſzczęśćie przygoda.

Je ſuis fâché de l'accident qui vous eſt arrivé. Lugeo, *ou* doleo caſum tuum. *Cic.* Załuię nieſzczęśćia twego.

J'eſtois preſent, lorſque l'accident luy arriva. Aderam in in ipſius caſu. *Cic.* Byłem przytym nieſzczęśćiu.

Il n'a pas encore ſçeu mon accident. Nondum reſcivit meum infortunium. *Ter.* Niewiedział ieſzcze o moim przypadku.

ACCIDENT, en termes de medicine, (*Symptôme*, ou *tout ce qui arrive de nouveau à un malade ſoit en bien ou en mal.*) comme *Cette-playe ſe poura guérir, s'il n'arrive point d'accident*, c'eſt à dire *la fiévre*, ou *inflammation.* Sanari poterit illud vulnus, niſi febris aut inflammatio accedat. KAZDA odmiana, czy na dobre, czy na złe, ktora ſię trafić może choremu; terminem lekarſkim nażywa ſię. *Przypadek* na przykład, *może być ta rana uleczona, ieſli co nie przypadnie;* to ieſt, *gorączka álbo ogień.*

ACCIDENTEL, m. ACCIDENTELLE, f. adject. (*qui n'eſt point de l'eſſence de la matiere.*) Adventitius, adventitia, adventium. *Cic.* PRZYPADKOWY co nie należy do Iſtoty.

ACCIDENTELLEMENT, adv. (*à la maniere d'accident.*) Per modum accidentis. Accidentis inſtar. NAKSZTAŁT przypadku przypadkiem.

ACCLAMATION, ſubſt. f. (*Cri de joye par lequel le public témoigne de l'applaudiſſement & de l'eſtime.*) Acclamatio, *genit* acclamationis, f. Plauſus, *genit.* plauſûs, m. *Cic.* OKRZYK (głos weſele ludu poſpolitego znaczące pochwałę lub poſzanowanie.)

Il entra dans la ville parmy les acclamations du peuple. Urbem ſubiit acclamantibus & plaudentibus cunctis civibus. Wiechał do Miaſtą między okrzykami weſołemi ludu wſzyſtkiego.

ACCOINTANCE, ſubſt. f. (*Hantiſe & familiarité qu'on a avec quelqu'un.*) Familiaritas, *genit.* familiaritatis, f. Conſuetudo, *genit.* conſuetudinis, f. *Cic.* UCZĘSZCZANIE, znaiomość, przyiaźń towarzyſka.

(Ce mot François eſt vieux & ne ſe dit gueres qu'en mauvaiſe part, & en raillant.) (To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y nie zażywaią go chyba na náganę álbo śmiechem.)

s'ACCOINTER *de quelqu'un*, V. neut. (*hanter quelqu'un, faire amitié & ſocieté avec luy.*) In conſuetudinem; *ou* amicitiam, *ou* familiaritatem alicujus ſe dare, (do, das, dedi, datum. act. *Cic.* UCZĘSZCZAC bywać częſto u kogo, przyiaźń zkim zabrać.

(Ce verbe François eſt vieux & hors d'uſage.) (To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y wyſzło ze zwyczaiu.)

ACCOISER, V. act. (*Appaiſer, adoucir.*) Tranquillare. Sedare, (o, as, avi, atum. act. acc. *Cicer.* USPOKOIC, uśmierzyć, ułagodzić.

(Ce Verbe François eſt vieux & hors d'uſage.) (To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y wyſzło ze zwyczaiu.)

ACCOLADE, ſubſt. f. (*careſſe qu'on fait en ſautant au coû de quelqu'un pour l'embraſſer.*) Amplexus. Complexus, *genit.* ûs, m. *Cic.* OBŁAPIENIE, Sciśnienie, uprzeymie witanie.

Les amis qui ont eſté long-temps ſans ſe voir ſe font mille accolades. Amici qui diu abfuerunt in mutuos ruunt amplexus. *Virg.* Przyiaciele dawno ſię niewidziawſzy uprzeymie ſię ścíſkaiąc witaią.

ACCOLADE, (*ceremonie dont on uſe, quand on fait un Chevalier, ce qui ſe fait en l'embraſſant.*) & on dit *Donner l'accolade à un Chevalier.* Inauguratum equitem amplexari. Depon. CEREMONIA ktorey záżywaią przy opaſywaniu na Rycerſtwo nowego Rycerza co ſię dzieie Koleynym ściśnieniem ze wſzyſtkiemi dawnieyſzemi.

ACCOLADE *de lapreaux.* Bini cuniculi, *genit.* binorum cuniculorum, m. plur. Para krolikow.

(On les ſert atachez & accolez enſemble quand ils ſont jeunes.) (Daią ie na ſtoł parami związane albo przypięte ieden do drugiego, kiedy ſą młode.)

ACCOLE', Part. & Adject. *voyez* ACCOLADE & ACCOLER. PRZYPIĘTY, przykleiony.

ACCOLER, V. act. (*Embraſſer quelqu'un & luy ſauter au coû.*) Amplecti. Complecti, (plector, plecteris, plexus ſum.) depon. acc. Amplexari, (amplexor, amplexaris, amplexatus ſum.) depon. accuſ. *Cic.* Complexus, *ou* amplexus alicui dare, (do, das, dedi, datum.) act. In alicujus amplexus currere, *ou* ruere, (curro, curris, cucurri, curſum: ruo. ruis, rui, ruitum.) neut. *Cicer. Virg.* SCISKAC kogo za ſzyię obiąć, obłapić.

(Verbe d'un tres rare uſage dans la langue, ſi ce n'eſt en raillant.) (Słowo rzadko zażywane w Francuſkim y chyba tylko śmiechem.)

ACCOLER *la cuiſſe* ou *la botte* ſignifie *ſaluer quelqu'un avec une grande ſoumiſſion & avec reſpect, (comme quand on ſalue un homme qui deſcend de cheval.)* Pedes alicujus amplexari. *Cic.* ZA NOGI kogo obłapić, do nog ſię głęboko ſkłonić.

ACCOMMODABLE, adject. m. & f. (*Qui peut s'accommoder, parlant de quelque different.* Quod componi facilè poteſt. CO ſię pogodzić może.

ACCOMMODAGE, ſubſt. m. (*Le Salaire qu'on donne pour appreſter & aſſaiſonner des viandes.*) Salarium, *genit.* ſalarii, n. *Plin.* Quod præſtatur pro condiendis cibis. JURGIELT, Kucharſka zapłata od zaprawy.

On a donné pour l'accommodage de la chambre. Salarium præſtitum eſt pro inſtruendo cubiculo. Zapłacono zá oporządzenie pokoiu álbo izby.

(Ce ſubſtantif François ne ſe dit proprement que pour *l'appreſt des viandes*, ou *l'aſſaiſonnement*; car pour autre choſe, on dit mieux *Raccommodage*) (To ſłowo Francuſkie nie mowi ſię właśnie tylko o zaprawieniu potraw, á w inſzych okolicznośćiach lepiey ſię mowi od naprawy niż od záprawy.)

Il faut payer l'accommodage des viandes, l'appreſt des viandes, ou *l'aſſaiſonnement.* Dandum aliquid, in ciborum condituram, *ou* pro condiendis cibis. Trzeba co dać trzeba co zapłacić od zaprawy.

ACCOMMODANT, m. ACCOMMODANTE, f. adject. (*Commode, aiſé dans ſes manieres de vivre parmi le monde, qui veut ce que l'on veut, & qui eſt de tous bons accords.*) Commodus, commoda, commodum; (*au Comparatif* Commodior & hoc commodius, *& au Superlatif* Commodiſſimus, a, um.) * Facilis & hoc facile; (*au Comparatf* Facilior & hoc facilius, *& au Superlatif* Facillimus, a, um. *Cic.* ZGODLIWY, Łagodny, łatwy, powolny człek do wſzyſtkiego, zgadzaiący ſię ze wſzyſtkiemi y wewſzyſtkim *iak chceſz tak go zażyieſz.*

Il eſt fort accommodant, ou *d'une humeur fort commode.* Commodis, *ou* facillimis eſt moribus. *Cicer.* Barzo zgodliwego humoru, ſrodze powolny y łatwy.

ACCOMMODANT ſignifie auſi *Ce qui nous fait grand bien, ce qui accommode nos affaires*, comme *Vne ſucceſſion ineſperée eſt fort accommodante*, ou *nous accommode fort.* Inſperata repentinaque hereditas rem noſtram facit meliorem. Inſperata hereditas utilis & commoda eſt rebus noſtris. *Cic.* ZNACZY także co nam ieſt barzo pożyteczne wczeſne, y wygodne, iako nieſpodziane Dziedzictwo ſrodze nám wygodziło.

ACCOMMODE', m. ACCOMMODE'E, f. adject. & part. paſſ. *du verbe* ACCOMMODER, *voyez ſon Verbe dans les diverſes ſignifications.* WYGODNY wczeſny, ſpoſobny.

ACCOMMODE', (*qui eſt bien à ſon aiſe, qui a toutes les commoditez de la vie.*) Qui facillimè ſe agit. *Ter.* Nullius rei indigens. Nullâ re indigens. *Terent. Cicer.* KTOREMU na niczym nieſchodzi, dobrze ſię maiący.

Il n'eſt pas accommodé, il n'eſt pas à ſon aiſe. Anguſtâ utitur fortunâ. Eſt ipſi res auguſta domi. Eſt egentiſſimus in ſuâ re. Caret commodis. *Cic. Hor. Chudy pachołek, cienko koło niego*, nie barzo ſię ma dobrze.

ACCOMMODEMENT, ſubſt. m. (*Ajuſtement; tout ce qui rend une choſe plus commode & plus propre.*) Commoditates, *genit.* commoditatum, f. plur. Elegantiæ, *genit.* elegantiarum, f. pl. Ornamenta. *genit.* ornamentorum, n. pl. *Cic.* Stroie, przyſtroienie, przybranie, wczeſność, wygoda.

Il a fait pluſieurs accommodemens à ſon logis, qui le rendent plus logable. Multis commoditatibus & elegantiis ſuas ædes comodiores aptioresque fecit. Wiele ozdob y wczeſnośći przydał do Domu ſwego, co go wygodnieyſzym czyni.

ACCOMMODEMENT, (*Accord, fin qu'on donne à quelque different.*) Compoſitio, *geni.* compoſitonis, f. *Cic. Caſ.* Zgoda umowa zakonczenie jakiey ſprawy.

Vn homme d'accommodement. Facilis & pronus ad compoſitionem. Człowiek ſpoſobny do ugodzenia ſtron, Przyiaciel, Jednacz ſtron.

Entrer en un accommodement, ou *Venir à un accomodement* Ad compoſitionem accedere, *ou* ingredi. *Cic.* Wniść w ugodę przyiść do ugody.

Il y a lieu à un accommodement, (les choſes peuvent s'accommoder.) Res componi poſſunt. Ad compoſitionem res adduci poſſunt. *Cic.* Może ſię to zgodzić, pogodzic.

Ils ſont en termes, ou *en voye d'accommodement, (ils ſont ſur le point de s'accommoder.)* Jam ad compoſitionem res adducitur. *Cic.* Są w drodze do ugody, w ugodzie między ſobą, iuż im bliſko do pogodzenia ſię,

Je ne penſe pas que nous ſoyons tout à fait hors d'eſpérance de quelque accommodement. Compoſitionis ſpem non deſperatiſſimam eſſe puto. *Cic.* Niewątpię nie zdeſperowałem ieſzcze abyśmy nie mogli ſię pogodzić.

Nous n'en voulons pas demeurer à cet accommodement. In hac conditione atque in hoc pacto manere nolumus. *Cic.* Niechcemy tey zgody, nie przeſtaiemy natym.

Mener, ou *porter l'affaire à un accommodement.* Rem aliquam adducere ad compoſitionem & ad concordiam. *Cic.* Prowadzić rzeczy do zgody

Il a toûjours conſeillé l'accommodement, ou *la paix.* Pacis & concordiæ ſemper auctor fuit. *Cic.* Zawſze radził pokoy, y zgodę.

On parle d'accommodement. Sermo eſt de pace concilianda *ou* de diſcordiis componendis. Powiadaią, głoſzą, mowią, o zgodzie opokoiu.

Eſtre porté à l'accommodement. Inclinare ad pacem, *ou* ad pacis conditionem. *Cic.* Ferri ad pacem. *Cic.* Być ſkłonnym do zgody do pokoiu.

ACCOMMODER, V. act. (*rendre quelque choſe plus commode & plus propre.*) Commodius, *ou* aptius, *ou* elegantius, *ou* ornatius aliquid reddere, (reddo, reddis, reddidi, redditum.) *ou* efficere, (efficio, efficis, effectum.) act. *Cic.* Naprawić przyſtoynieyſze, wygodnieyſze, co uczynić.

Accommoder les chemins qui ſont gâtez. Corruptas vias reparare, reficere. *Cic.* Drogi zepſowane naprawić.

ACCOMMODER ſignifie auſſi *Arranger, ajuſter, mettre en ordre & en bon état.* Accommodare. Aptare. Ornare. Concinnare, (o, as, avi, atum.) Componere, (compono, componis. compoſui, compoſitum.) Inſtruere, (inſtruo, inſtruis, inſtruxi, inſtructum.) act. accuſ. *Cic.* Znaczy tez uprzątnąć, oporządzić, ozdobić, ułożyć porządnie, przyſtroić.

Il a pris grand ſoin d'accommoder ſa chambre, ſon cabinet, ſon jardin, ſa maiſon. Accuratiùs ornavit cubiculum. conclave inſtruxit, exornavit hortum, ædes inſtruxit & aptavit. Multum operæ poſuit in exornando, conclavi, horto, in ædibus aptandis exornandiſque. *Cic.* Wielkie ſtaranie miał o przyſtroieniu y ozdobieniu Pokoju ogrodu domu ſwego.

(On le dit encore des choſes qui regardent l'ajuſtement & l'ornement des perſonnes., *comme.* Mowi ſię ieſzcze o tym co należy do ſtroju oſob. iáko.

Les femmes ſont un an à s'accommoder à s'ajuſter, à ſe parer; ou *y mettent beaucoup de temps.* Mulieres dum comuntur, *ou* exornantur, annus eſt. *Terent.* In exornando, ſe multum temporis inſumunt mulieres. Wiele czaſu ná ſtroiach trawią białogłowy.

Il accommode trop bien ſes enfans, il les fait trop braves. Nimio veſtitu indulget circa liberos. *Ter.* Conciniores & elegantiores liberos ſuos facit. Lautè & eleganter veſtit liberos. Nazbyt dobrze dziećí nośi, ſtroi zbytecznie.

ACCOMMNDER, á contre-ſens, *Maltraitter fort quelqu'un, le mettre, en mauvais eſtat*, comme *Je t'accommoderay de la belle maniere*, ou *de toutes pieces.* Omnibus modis depexum te & exornatum dabo. *Terent.* W wyrozumięniu przeciwnym mowi ſię uſtroić kogo, ubrać oblec w ſukienkę, to ieſt obelżyć y wſzelako źle ſię znim obeyść.

Je te feray accommoder comme tu le merites. Exornatus eris ex tuis virtutibus. *Terent.* Ták ſię z tobą obeydę iakoś godzien.

ACCOMMODER ſignifie encore *preparer appreſter.* Parare. Apparare, (paro, paras, paravi, paratum. (act. accuſ. *Cic.* NAGOTOWAC.

Accommoder à diſner, ou *le diſné, accommoder à manger.* Prandium apparare, *ou* parare. *Phæd. Terent. Cicer.* Curare, *ou* accurare prandium. *Plaut.* Nagotować obiad, iedzenie.

Ce cuiſinier accommode fort bien à manger, & fort proprement Hic coquus ſcitè ac munditer condit cibos, *ou* coquinatur *ſans regime. Plaut.* Ten kucharz barzo dobrze y czyſto gotuie.

Nous ſerons fort bien accommodés en cette hoſtellerie. In hoc diverſorio lautè diverſabimur. *Cic.* Dobrze barzo gośćić będziemy, w tey goſpodzie.

A quelle ſauſſe accommodera-t-on ce poiſſon? Quo jure condiri vult hic piſcis? Do iakiey podlewy ta ryba, ziaką przyprawą tę rybę nagotować, zaprawić.

ON DIT figurément en ce ſens, *Accommoder la Religion à ſes intereſts.* Religione ad ſuos quæſtus abuti, Religionem cum utilitate ſuâ componere. W WYROZUMIENIU nie właſnym ſię mowi; przyprawić wiarę do ſwoich użytkow; to ieſt zażyć wiary gdzie, y iako interes każe.

Accommoder un ſujet au théatre, ou *pour eſtre repreſenté ſur le théatre.* Accommodare materiam in ſcenam, *ou* quæ ſpectentur in ſcenâ. Rzecz o ktorey ma być Komedia przygotować.

ACCOMMODER, (*Eſtre à la bien-ſéance, & convenir à quelqu'un.*) Convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Congruere, (congruo, congruis, congrui, *ſans ſupin.*) neut. (dat.) *Plaut. Cic.* CO KOMU przyſtoi, co komu ieſt przyzwoita, co mu miło co ſię komu podoba, co ſię komu zda.

Ces heritages m'accommodent fort, ou *ſont fort à ma bienſéance.* Iſta prædia mirè mihi conveniunt. *Cic.* Te dobra barzo mi ſię podobaią, przydałyby mi ſię, zdadzą mi ſię, zeſzło by ſię to.

Je ne puis m'accommoder de ce valet, il ne me convient point. Non eſt mihi ſervus ad ſententiam. Hoc ſervo nihil utor. *Plaut.* Nie zdaie mi ſię ten ſługa, nie podoba mi ſię, nic mi po nim.

Je ne m'accommode point de cette maniere de vivre. Hæc vivendi ratio mihi non convenit, *ou* non congruit, *ou* non eſt mihi apta nec congruens. *Cic.* Nie podoba mi ſię taki ſpoſob życia, nie zdaie mi ſię, nie ſłuży mi, nie miły mi ieſt.

Je ne m'accommode point de la ſolitude. Aliena eſt meis moribus ſolitudo. Oſobność mi nie ſłuży.

Vne femme s'accommode mieux d'ordinaire avec une femme. Congruit mulier mulieri magis. *Ter.* Kobieta z kobietą lepicy ſię zawſze zgodzi.

Je n'ay point veu d'homme qui s'accommode mieux à mes manieres, & qui ſoit plus ſelon mon humeur. Neminem novi vebementiùs ad vitæ meæ rationem & conſuetudinem accommodatum. *Cic.* Nie widziałem człeka grzeczníeyſzego, przyzwoitſzego, do moiego humoru fantazyi, ku myśli; ku woli moiey.

Cela s'accommode à nos eſtudes. Illud aptum & congruens eſt noſtris ſtudiis. *Cic.* To ſię zda, zgodzi, zeydzie ſię z zabawami naſzemi.

ACCOMMODER *des procès, des differends, (les ajuſter, les terminer.)* Lites, diſſidia componere, (compono, componis, compoſui, compoſitum.) act. acc. *Cic.* ZGADZAC poiednać kłotnie, zwady, ſprawy, ſtrony rozrożnione.

Accommodez l'affaire touchant l'argent, je verray au reſte. Compone hoc de argento, de reliquo videro. *Plaut.* Zgodźmy ſię o pieniędze, a o reſzćie obaczę.

Il ſe ſont accommodez. Pax eſt inter illos. *Plaut.* Non ampliùs inter ſe diſcordant, *ou* diſſident. *Ter.* Pogodzili ſię pokoy między niemi ſtanął.

Accommoder deux amis qui ſont mal enſemble. Componere averſos amicos. *Horat.* Pacem cum amicis componere. *Plaut.* Voyez ACCORDER. Poroznionych przyiacioł pogodzić, poiednać.

ACCOMMODER *quelqu'un d'une choſe, (la luy preſter*, ou *vendre.)* Alicui aliquod, *ou* de re aliquâ commodare, *ou* accommodare, (commodo, commodas, commodavi, commodatum.) act. utendum aliquid alicui dare, *ou* permittere. *Cic.* POZYCZYC użyczyć, wygodzić, komu czego uſtąpić.

S'il vouloit m'accommoder de ſon logis pour un prix raiſonnable, je l'acheterois. Si mihi juſto pretio de ſuis ædibus vellet accommodare, emerem. *Plaut.* Gdyby ſię chciał zgodzić zemną a ſpuśćić mi dom ſwoy zá co ſłuſzna, kupiłbym go.

Il m'a accommodé de ſon logement. Mihi de habitatione ſuâ accommodavit. *Cic.* Uſtąpił, ſpuśćił mi mieſzkanie ſwoie.

s'ACCOMMODER, (*ſe mettre à ſon aiſe en amaſſant du bien.*) Rem facere, *ou* augere, *ou* amplificare, *ou* ampliare. *Cic.* Dobrze ſię opaſać, dobr na zgromadzać.

S'accommoder en incommodant les autres, (faire fortune à leurs dépens.) Ex incommodis aliorum ſua comparare commoda. *Ter.* Aliorum diſpendio rem ſuam facere, *ou* ſtabilire. *Cic.* Sobie wygodzić z inſzych nie wygodą, fortuny ſwoiey o cudzym koſzćie przyczynić.

Il accommode ſes affaires, en augmentant ſon bien. Rem ſuam auget, *ou* amplificat. *Cic.* * *En débrouillant ſon bien qui eſt embaraſſé*, Res ſuas componit. *Salluſt.* Explicat *ou* expedit res ſuas. *Cic.* Chodzi około ſiebie, nábywaiąc fortuny. * Uwikłaną, záwikłaną fortunę oſwobadzaiąc.

Il s'eſt accommodé des deniers publics. Bona publica uſurpavit. Bonis publicis abuſus eſt. *Cic.* convertit pecuniam publicam in ſuos uſus. *Papin.* Ná ſwoię ſtronę publiczny dochod obrocił.

s'ACCOMMODER, (*eſtre d'une humeur accommodante dans la ſocieté civile.*) Commodis & facillimis eſſe moribus. *Cic.* ZGADZAC ſię ſpoſobić ſię, być humoru y obyczaiow przyiemnych y zgodliwych ze wſzyſtkiemi.

EN CE SENS on dit qu' *Vn homme ſage doit s'accommoder au temps.* Sapiens debet tempori ſervire, *ou* inſervire, (ſervio, ſervis, ſervivi, ſervitum.) neut *Cic. Cornel. Nep.* * Temporibus aſſentiri, (aſſentior, aſſentiris, aſſenſus ſum.) Depon. Temporibus obſequi, (obſequor, obſequeris, obſecutus ſum.) Depon. Tempori cedere, (cedo, cedis, ceſſi, ceſſum.) neut. *Populo & ſcenæ ſervire. neut.

Cic. comme qui diroit *s'Accommoder au peuple & au théatre.* W tym wyrozumieniu ſię mowi iż człowiek rozumny ſłużyć czaſowi powinien, zgadzac ſię z czaſem, ſtoſować ſię do czaſu żyć według drugich.

S'accommoder au preſent. Uti præſenti fortunâ. *Cic.* *Uti foro. *Ter.* comme qui diroit *Aller ſuivant le cours du marché.* *Jak zagraią tak ſkakać, poczemu rzeczy w tárgu ſą potemu ie brać, ſtoſować ſię do czaſow teraźnieyſzych.*

C'eſt un homme ſage, ou *un eſprit bien fait, qui s'accommode de peu de gens.* Eſt mentis benè ſanæ & paucorum hominum. *Hor.* Słuſzny pięknego rozumu y ſtatku człowiek, iakich ſię mało znaydzie między ludźmi.

Nous nous accommodons ſelon l'occurrence des choſes. Ut res dant ſe ſe, ita ſumus. *Ter.* Obchodziemy ſię iak czas padnie, iak ſię okoliczności podadzą.

S'accommoder comme l'on dit *avec les vivans, (avoir de la complaiſance & de la condeſcendance pour ceux avec qui l'on vit.)* Humanitati ſe accommodare. *Phæd.* Obſequi ſtudiis eorum quibus-cum vivimus. *Ter.* Zgadzać ſię iáko mowią z żyiącemi, według nich ſobie poſtępować.

s'Accommoder aux gens, a l'humeur & aux inclinations des perſonnes. Accommodare ſe, *ou* ſe ad aliorum arbitrium & nutum, (fingo, fingis, finxi, fictum.) act. *Cic.* Alterius obſequi ſtudiis. *Ter.* Componere vultus ſuos ad alium. *Ovid.* Do ludzi ſię ſtoſować, według ich myśli y ſkłonności ſobie poczynać.

Nous nous accommodons à luy, & luy s'accommode au temps. Nos illi ſervimus, ipſe temporibus. *Cic.* (*on ſousentend* ſervit.) My iemu ſłużemy, á on czaſowi ſłuży.

Un bon valet doit accommoder ſon viſage, au viſage de ſon maiſtre, s'il paroiſt triſte, il faut qu'il ſoit triſte; s'il eſt gay, il faut qu'il le ſoit auſſi. Servus frugi vultum ſuum ex vultu heri componere debet, triſtis ſit, ſi triſtis eſt herus; hilaris ſit, ſi gaudeat. *Plaut.* Sługa dobry twarz ſwoię według twarzy Pańſkiey układać powinien, ſmucić ſię ieżeli Pán ſmutny, weſołym być, gdy Pán weſoły.

S'accommoder à la capacité, ou *à la portée de ſes auditeurs.* Ad intellectum auditoris deſcendere, (deſcendo, deſcendis, deſcendi, deſcenſum.) neut. *Quint.* Ad captum auditoris ſe accommodare. *Cic.* Do poiętności ſłuchacza ſię ſtoſować.

Voila mon humeur, ſi vous vous en accommodez, à la bonne heure; ſi non, je ſuis voſtre valet. Sic ſum, ſi placeo, utere: ſin minùs, vale. *Ter.* Ten ieſt moy humor ta myśl y zdanie, ieśli ci ſię toż zdaie, chwała Bogu, ieśli nie ſługa uniżony.

Il s'accommode à l'humeur des gens. Ut homo eſt, ita morem gerit. *Ter.* Stoſuie ſię do humoru do fantazyi każdego.

ON DIT proverbialement *Accommodez vous, le païs eſt large,* pour dire *Mettez vous à voſtre aiſe, prenez vos commoditez.* Age te magnificè & circumfer. *Plaut.* W PRZYSŁOWIU ſię też mowi *Uczyń ſobie rum, dość kray ſzeroki;* to ieſt wygodę ſobie uczyń, maiąc ku temu ſpoſobność.

ON DIT populairement *Il a eſté accommodé tout de roti.* Ornatus fuit ex ſuis virtutibus. *Terent.* (*parlant ironiquement.*) MOWI ſię.poſpolicie napośmiewiſko, ſamym go pieczyſtym częſtowano, to ieſt tak go przyięto iak tego wart był.

ACCOMPAGNÉ. m. ACCOMPAGNÉE, f. adject. & part. paſſ. *du verbe* ACCOMPAGNER. Comitatus. Stipatus, a, um, (*On dit au Comparatif* comitatior & hoc comitatius, adject.) MAIĄCY przy ſobie, z ſobą kogo, ludno, gromadno.

Il revint mieux accompagné qu'à l'ordinaire. Comitatior ſolito rediit. *Cic.* Ludniey, gromadniey, powrocił niż zwykł.

ACCOMPAGNEMENT, ſubſt. maſc. (*action par laquelle on accompagne.*) Comitatio, *genit.* comitationis, f. Comitatus, *genit.* comitatûs, m. *Cic* SŁUŻENIE aſſyſtencya.

ACCOMPAGNEMENS, (*choſes qui ſont quelque agrément & ſymmetrie.*) Comme *Les accompagnemens des maiſons de campagne ſont les bois, les jardins, & les fontaines d'eau vive.* Commodas villarum acceſſiones præbent ſylvæ, horti & fontium perennitates. TO CO Należy do iakiey rzeczy, ſkładności, kſztałtu. y przyiemności; Jako: laſy, ogrody, krynice, około wioſek czynią ich ozdobę, y przyiemność.

ACCOMPAGNER, V. act. (*faire compagnie.*) Comitare, (comito, comitas, comitavi, comitatum.) act. accuſ. *Ovid.* Comitari, (comitor, comitaris, comitatus ſum, *plus uſité.*) depon. acc. *Cic.* Comitem ſe alicui dare, *ou* præbere. Ire alicui comitem. Addere ſe alicui comitem. *Cic.* PROWADZIC kogo. Iść zkim, albo zakim kawalkada.

Accompagner quelqu'un, (le conduire par honneur, luy faire cortége.) Aliquem perducere, (deduco, deducis, deduxi, deductum.) act. Aliquem proſequi, (proſequor, proſequeris, proſecutus ſum.) Depon. *Cic.* Służyć komu dla poſzanowania, iechać zkim, zakim, przedkim.

Accompagner un convoy, (aller à un enterrement.) Deducere funus. *Cic.* Funus ſequi. *Ter.* Comitari exequias. *Plin.* Prowadzić do grobu, oſtatnią uſługę oddać.

S'accompagner de quelqu'un, (ſe joindre à luy dans un voyage, le prendre pour compagnon.) Aliquem comitem ſibi aſſumere, (aſſumo, aſſumis, aſſumſi, aſſumtum.) act. Socium ſibi aſſumere. *Hor.* Aliquem itineris ſocium adhibere, (adhibeo, adhibes, adhibui, adhibitum.) act. *Virg.* Alicui ire comitem, (comes, *genit.* comitis.) *Virg.* Wziąć kogo z ſobą, przybrać go w drogę do ſiebie, albo ſię do niego przyłączyć, przyſzyć ſię do kogo.

S'accompagner de quelqu'un, (faire ſocieté & liaiſon avec luy.) Sibi aliquem ſocium adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) act. Aliquem ſibi ſocium adſciſcere, (adſciſco, adſciſcis, adſcivi, adſcitum.) act. *Cic.* Societatem cum aliquo inire, (ineo, inis, inivi, initum.) act. ſe dare, *ou* ſe conferre in ſocietatem alicujus, (confero, confers, contuli, collatum.) act. *Cic.* Społkować ſię, złączyć ſię zkim przybrać ſobie kogo, ztowarzyſzyć ſię.

ACCOMPAGNER, (*ſervir à orner,* ou *décorer quelque choſe.*) comme *Ce bois accompagne bien cette maiſon de campagne luy ſert d'un grand ornement.* Hæc ſylva multum ornamenti ac decoris confert huic villæ. Hæc ſylva ornamento eſt huic villæ. SŁUŻYC ku ozdobie iakiey rzeczy. Jako: ten las ozdobę daie tey wioſce.

ACCOMPAGNER *un bien-fait de paroles obligeantes.* Munus ornare verbis. *Ter.* Adornare verbis benefacta. *Plin-Jun.* ŁĄCZYC Słowa wdzięczne z datkiem, Dar ozdobić przykraśić ſłowami.

Vous ferez cela aiſément, ſi vous accompagnez vos liberalitez d'un bon viſage & de complimens. Id facies, ſi omne genus liberalitatis non modò re, ſed etiam verbis & vultu expreſſeris. *Cic.* Dokażeſz tego łatwo, ieżeli hoyność, ludzkość, ſzczodrobliwość ſwoię, przyiemną twarzą y ſłowy ozdobiſz.

Il crut d'abord que je raillois, quoique j'accompagnaſſe mes ſermens d'un torrent de larmes. Me jocari putavit, quamvis ambitioſus lacrimarum imber ſacramenti teſtis foret. *Petr.* Rozumiał zrazu że żartuię, chociaſz przyſięgi moie wielą łez złączone były.

La vieilleſſe eſt accompagnée de beaucoup d'incommoditez, puis qu'elle cherche toûjours à amaſſer, & qu'elle n'oſe ſe ſervir de ce qu'elle a. Multa incommoda ſenem circumveniunt, vel quòd ſemper quærit, & inventis abſtinet, ac uti timet, & tanquam ſacris parcit. *Horat.* Starość wiele ma z ſobą przykrości, bo ſię na ten czas każdy ſtara náywięcy zbierać, á nie śmie tego záżyć co ma.

ACCOMPLI, m. ACCOMPLIE, f. adject. & part. paſſ. d'ACCOMPLIR, (*fait entierement, achevé tout à fait.*) Completus. Perfectus. Abſolutus, a, um.) *Cic.* WYPEŁNIONY, dokonany, zupełny, dokończony, odprawiony.

Il a cent ans accomplis, ou *faits.* Annos centum complevit, *ou* perfecit. *Cic. Hor.* Sto lat ma zpełna.

ACCOMPLI ſe dit figurément pour *Achevé, parfait.* Abſolutus. Perfectus, a, um. (*qui fait au Comparatif* perfectior & hoc perfectius, *& au Superlatif* perfectiſſimus, a, um.) *Cic.* BIERZE ſię też zá miaſt doſkonały.

S'il n'avoit point ces défauts, il ſeroit accompli en tout, ou *de tout point.* Si non haberet iſta vitia, eſſet omnium numerorum. *Petr.* *ou* numeris omnibus; eſſet abſolutus, *ou* expletus. *Cic.* * *ou* totus in ſe eſſet teres atque rotundus. *Hor.* (c'eſt à dire *Il ſeroit tout uny ſans hauts & ſans bas, & tout rond,* parce que la figure ronde eſt la plus parfaite.) Gdyby niemiał tych niedoſkonałości, byłby człowiek zupełny we wſzyſtkim, *gładki iakby go utoczył* gdyż figura okrągła ieſt zewſzyſtkich náybarziey doſkonała.

ACCOMPLIR, V. act. (*mettre une choſe à chef & en*

eſtat qu'il n'y ait plus rien à deſirer.) Facere, (facio, facis, feci, factum.) Efficere, Perficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) Abſolvere, (abſolvo, abſolvi., abſolvi, abſolutum.) Explere. Complere, (compleo, comples, compleui, completum.) act. acc. *Cic.* WYKONAC, odprawić, zrobić, do końca rzecz iaką przywieść, żeby do niey nic więcey nie doſtawało.

Nous accomplîmes de point en point ſes ordres. Mandata illius omninò effecimus. *Cic.* Wykonanaliśmy roſkaz ſłowo w ſłowo, co do litery naymnieyſzey.

Accomplir ſa promeſſe. Facere, *ou* complere promiſſum. *Cic.* Implere promiſſum. *Plin.* Abſolvere promiſſum. *Var.* Pollicita efficere. Promiſſa perficere. *Ter.* Promiſſa exſolvere. *Tibul.* Exſolvere quod promiſimus. *Cic.* Exhibere vocis fidem, (exhibeo, exhibes, exhibui, exhibitum.) *Phæd.* Addere facta pollicitis, (addo, addis, addidi, additum.) *Hor.* Exonerare fidem ſuam, (exonero, exoneras, exoneravi, exoneratum.) act. *Liv.* Servare fidem. act. Stare promſſis, (ſto, ſtas, ſteti, ſtatum.) neut. Alicui ſatisfacere & fidem ſuam liberare. *Cicer.* Wypełnić obietnice ziśćić ſłowo ſtawić ſię w ſłowie.

Accomplir ſon vœu. Vota ſolvere, *ou* diſſolvere, *ou* perſolvere. *Cic.* Fidem voti ſolvere. *Ovid.* Exſolvere vota. *Plaut. Liv.* Wypełnić śluby, śluby ſwoie oddać, ſtawić ſię w ſłowie.

ACCOMPLIR, (*achever finir.*) Finire, (finio, finis, finivi, finitum.) act. acc. Implere. Compiere. (pleo, ples, plevi, pletum.) act. acc. SKONCZYC, wykonać, odbyć.

Il a accompli le temps de ſon apprentiſſage. Tyrocinium poſuit. Depoſuit rudimenta tyrocinii. *Juſt.* Skończył czas, odbył ſwoy czas przez ktory miał być w nauce.

Il a accompli le cours de ſa vie. Vitæ curſum implevit. Curſum ætatis confecit. *Cic.* Skończył bieg życia.

ACCOMPLISSEMENT, ſubſt. maſc. (*ce qui rend une choſe accomplie.*) Abſolutio, *genit.* abſolutionis, f. *Cic.* WYPEŁNIENIE, ziſzczenie.

Nous avons l'accompliſſement de nos vœux. Votorum ſumus compotes. *Sen.* Mamy iuż czegośmy pożądali.

Ces prédictions ont eu leur accompliſſement. Hæ prædictiones finem habuerunt. *Cic.* Has prædictiones *ou* vaticinationes eventus comprobavit. Owe Proroctwa przepowieśći maią ſwoy ſkutek, ſpełniły ſię.

ACCOQUINER, V. act. (*Rendre faineant.*) Deſidem aliquem facere. *Colum.* Alicujus animum deſidiâ inficere, (inficio, inficis, infeci, infectum.) act. *Cic.* GNUSNYM kogo uczynić, w ſwywolą w prawić.

(Mot du diſcours familier.) (ſłowo poſpolitego diskurſu w Francuſkim.)

s'ACCOQUINER, (*s'attacher à mener une vie faineante & libertine.*) comme *S'accoquiner au jeu, au cabaret.* Dedere ſe luſui, *ou* aleæ, popinis, (dedo, dedis, dedi, deditum.) act. *Cic.* GNUSNIEC w ſwywolne y hultayſkie życie ſię zaprawować; naprzykład: *zaprawować ſię w grę w koſterſtwo w piiaňſtwo hultaić ſię.*

Il s'accoquine tout le jour au logis à ne rien faire. Domi deſidet totos dies, (deſideo, deſides, deſedi, *ſans ſupin,* deſidere.) neut. *Suet.* Co dzień w domu na prożnowaniu ſiedząc gnuśnieie.

Il s'eſt accoquiné avec cette femme débauchée. Conſuevit cum illâ mererrice. *Plaut.* Nierządu niecnoty patrzy, z tą oſobą niepoczciwie ſię ſprawuie.

ACCORD, ſubſt. maſc. (*conſonance,* ou *union de deux ſons agréables à l'oreille,* ou *l'union des voix & des inſtrumens de muſique,*) Concordia, *genit.* concordiæ, f. *Quint.* Conſonantia, *genit.* conſonantiæ, f. *Vitr.* Concentus, *genit.* concentûs, m. *Cic.* Harmonia, æ, f. *Cic.* MELODYA, zgadzanie rożnych głoſow: uſzom przyiemna Harmonia.

L'accord des inſtrumeus de muſique. Sociata nervorum concordia. *Quint.* Zgadzanie naſtroienie inſtrumentow muzycznych.

La divierſité des ſons fait pluſieurs accords. Varia ſonorum compoſitio harmonias efficit plures. *Cic.* Rożnych tonow y głoſow zgadzanie, czyni rozmaitą melodyą.

Nous pouvons connoiſtre les accords & les conſonances par l'intervalle des ſons. Harmoniam ex ſonorum intervallis noſſe poſſumus. *Cic.* Melodyą poznawamy przez chwile y pauzy.

Il y a un grand, ou *une grande harmonie entre les parties de l'Univers ſelon Pythagore.* Ad harmoniam canit Mundus, ut Pythagoras exiſtimat. *Cic.* Wielka ieſt zgoda albo Harmonia między częśćiami Swiata całego według Pythagoreſa, melodyą wdzięczną świat cały w częśćiach ſwoich wydaie.

ACCORD ſe dit figurément de *l'union des eſprits & des ſentimens.* Concordia, *genit.* concordiæ, f. Conſenſus, *genit.* conſenſûs, m. Conſenſio. Conſpiratio, *genit.* onis, f. Unanimitas, *genit.* unanimitatis, f. *Cic.* MOWI ſię też w wyrozumieniu niewłaſnym o iedności y zezwoleniu albo zgadzaniu ſię umyſłow y ſerc.

Ils ſont d'accord entre eux. Conſentiunt. Conſpirant inter ſe. Benè convenit inter eos. *Cic.* Congruunt concorditer inter ſe. *Plaut.* *(*le contraire eſt,* Diſſentiunt inter ſe. Non ſatis inter eos convenit. Non benè convenit inter eos. Diſcordat. Diſcrepant. *Cic.* *Ils ne ſont pas bien d'accord entre eux.*) Zgadzaią ſię z ſobą, *przeciwna ieſt:* niezgadzaią ſię między ſobą.

On n'eſt point d'accord de cela. Convenit parùm de hoc. *Quint.* Nie maſz zgody ná to, niezgadzaią ſię ná to.

Tous les Ordres furent d'accord & conſpirerent unanimement au recouvrement de la liberté, Concordia & conſpiratio omnium Ordinum facta eſt de libertate recuperanda. *Cic.* Wſzyſtkie ſtany zgodziły ſię nato y iednomyślnie ſię ſpiknęły ná odyſkanie Wolności.

Il n'eſt pas bien d'accord avec luy meſme. Sibi, *ou* ſecum non conſentit, *ou* non convenit. Sibi non ſtat, *ou* conſtat. Diſſidet à ſe ipſo ſecumque diſcordat. *Cic.* Z ſobą ſamym ſię nie zgadza.

Jamais homme ne fut moins d'accord avec ſoy-meſme. Nihil fuit unquam ſic ſibi impar. *Hor.* Nigdy nikt od ſiebie ſamego tak ſię nie rożnił, *człowiek nie iednoſtayny,* dopiero tak, wnet znowu inaczey.

L'homme n'eſt pas un moment d'acord avec ſoy meſme, il quitte ce qu'il a recherché avec empreſſement, & recherche ce qu'il a rejetté avec mépris; ſa vie n'eſt qu'un flux & reflux coutinuel, & une ſuite de contradictions manifeſtes. Ne uno quidem momento congruit ſecum homo; quod petiit, ſpernit, & repetit quod omiſit nuper; æſtuat & toto ordine vitæ diſconvenit. *Hor.* Człowiek nigdy iednoſtayny nie ieſt, odſtępuie, czego uſilnie pragnął, ſzuka y pragnie tego, czego ſię chronił, y czym ſię brzydził, całe życie Jego ná tym ieſt, chcieć czego nie chciał, nie chcieć znowu co chciał, żyie między uſtawicznym chceniem y odechceniem.

Si vos diſcours ne ſont pas bien d'acord avec l'eſtat de voſtre fortune, vous ſerez le jouët du peuple. Si abſona erunt dicta tua fortunis, populus tollet cachinnos. *Hor.* Jeżeli fortuna y ſiły nie wyſtarczą, temu z czym ſię odkazuieſz obrocą cię ſobie w iedno pośmiewiſko.

Il n'y a perſonne ſur la terre, dont les ſentimens ſoient plus d'accord avec les miens. Tam conſentientibus mihi ſenſibus nemo eſt in terris. *Cic.* Nie maſz ná świecie nikogo ktoryby ſię lepiey zemną zgodził.

N'eſtre pas d'accord avec quelqu'un d'une choſe. De re aliquâ, *ou* in re aliquâ ab altero, *ou* cum altero diſſentire, (diſſentio, diſſentis, diſſenſi, diſſenſum.) neut. *Cic.* Nie zgadzać ſię zkim ná co.

On eſt d'accord, ou *on demeure d'accord du fait, on en convient.* De facto convenit. *Cic.* Factum convenit. *Auct. ad Heren.* * *Du prix.* De pretio convenit. *Quint.* * *Du temps & du lieu.* Tempus & locus couvenit. *Liv.* Zgoda ná rzecz * ná Cenę * ná czas * ná mieyſce.

Il eſt de tous bons accords, il s'accorde à tout. Illi cum omnibus convenit. *Cic.* Eſt expoſitis moribus. *Stat.* Na wſzyſtko przyſtaie, zgodliwy ze wſzyſtkiemi.

Tout d'un accord. Concorditer. Unanimiter. Uno animo. Uno conſenſu. conſentientibus omnibus. *Cic.* Wſzyſcy iednoſtaynie, zgodnie.

On luy donne cét éloge tout d'un accord. In eum omnes illud conſentiunt elogium. *Cic.* Daią mu to zalecenie wſzyſcy iednoſtaynie.

ACCORD, (*accommodement, traité, pacte, convention.*) Compoſitio. Pactio, *genit.* onis, f. Conventus, *genit.* conventûs, m. Pactum, *genit.* pacti, n. Conventum, *genit.* conventi, n. *Cic.* UGODA umowa.

Il ſe reſolut de ne plus entendre à aucun accord, ou *à aucun*

cun accommodement. Nullas conditiones pacis accipere ſtatuit. *Cic.* Poſtanowił w żadną zgodę w żadną więcey nie wchodzić umowę.

Parler d'accord, ou *d'accommodement.* Pacis & concordiæ mentionem facere. *Cic.* O zgodzie o pokoiu mowić.

Tenir un accord. Stare conventis. *Cic.* Trzymać ſię zgody, umowy.

ON DIT en ce ſens, LES ACCORDS au plurier,(*Articles qu'on donne & dont on convient dant un contrat de mariage.*) Nuptialis pactio, f. *Liv.* KONDYCYE punkta umowione przy ślubnych kontraktach: Intercyza.

ACCORD, (*conſentement que l'on donne à quelque propoſition,* ou *opinion.*) Aſſenſus, *genit.* aſſenſûs, m. Conſenſio. Aſſenſio, *genit.* onis, f. *Cic.* POZWOLENIE zezwolenie.

J'en demeure, j'en ſuis d'accord, j'en conviens. Aſſentior. Fateor. *Cic.* Pozwalam zgadzam ſię przyſtaię nato.

ACCORDABLE, adject. m. & f. (*qu'on peut accorder aiſément.*) Conceſſivus, a, um. *Serv.* Quod facilè concedi poteſt. Impetrabilis & hoc impetrabile, adject. *Plaut.* Ná co łatwo pozwolić można.

ACCORDAILLES, pl (*Cérémonie qui ſe fait pour la lecture des qualitez d'un contrat de mariage en preſence des parens, lorſque les parties ſont d'accord des articles.*) Sponſalia, *genit.* ſponſaliorum, n. plur. *Cic.* Zrękowiny (czytanie Paktow Kontraktu, álbo Intercyzy Slubney przy Rodzicach albo Krewnych kiedy iuż obiedwie ſtrony ná nie ſię umowią.)

ACCORDE', m. ACCORDE'E, f part. paſſ. & adject. *Voyez* ACCORDER *dans ſes diverſes ſignifications.* Oblubieniec (Kawaler ktoremu deklarowano Pannę.)

Une ACCORDE'E, (*une fille promiſe,* ou *engagée à épouſer un garçon.*) Sponſa, *genit* ſponſæ, f. *Ter.* Deſponſa, æ, f. *Stat.* Pánná obiecaná deklarowana w małżeńſtwo.

ACCORDANT, m. ACCORDANTE, f. adject. & part. act. *du verbe* ACCORDER. (*parlant de ton en Muſique.*) Concors, *genit.* concordis, omn. gen. Zgadzaiący ſię (mowiąc o głoſach albo tonach muzycznych.

Des tons accordants. Soni concordes, *genit.* ſonorum concordium, m. pl. *Ovid.* Zgadzaiące ſię głoſy, tony zgadzaiące ſię.

ACCORDER *des inſtrumens.* V. act. (*les mettre en état de faire des conſonances & des accords juſtes.*) Nervos *ou* fides componere. (compono, componis, compoſui, compoſitum.(act. Modo intendere nervos, modò remittere, (intendo, intendis, intendi, intentum; remitto, remittis, remiſi, remiſſum.) *Cic.* * (*avec* nervos *ou* fides *on mes le nom ne l' Inſtrument au genitif:* comme *Accorder une viole,* Lyræ nervos componere. (Stroić naſtroić Inſtrumenta do zgodnych głoſow ſpoſobić, lutnią naſtroić.

Accorder les paroles ſur les inſtrumens de Muſique. Sociare verba chordis. *Hor.* Jungere vocem fidibus. *Quint.* Słow do noty dobierać, zgadzać głoſy z Inſtrumentami.

Il apprit de Denis à jouër du luth, & l'art d'accorder ſa voix avec les inſtrumens. Citharizare & cantare ad chordarum ſonum doctus eſt à Dionyſio. *Cornel-Nep.* Náuczył ſię grać ná lutni od Dyonyzego, y zgadzać głos ſwoy z inſtrumentami.

ACCORDER *des perſonnes diviſées entre elles,* (*les unir, les mettre d'accord.*) Componere, (compono, componis, compoſui, compoſitum.(act. acc. *Cic* Gratiam inter aliquos componere. *Ter.* Aliquem ad alterum conciliare, (concilio, concilias, conciliavi, conciliatum.) act, *Plaut.* Aliquem alteri conciliare. *Cic.* Averſos amicos componere. *Hor.* Aliquos in gratiam, *ou* in concordiam reducere, (reduco, reducis, reduxi, reductum.) *ou* reſtituere, (reſtituo, reſtituis, reſtitui, reſtitutum.) act. *Cic.* Pogodzić poiednać, ſtrony porożnione. do zgody przyprowadzić.

Accorder des differents, des procés. Lites, controverſias, diſſidia componere, *ou* ſedare, (ſedo ſedas, ſedi, ſedatum.) *ou* dirimere, (dirimo, dirimis, diremi, diremtum.) act. *Virg. Cic.* Poiednać pogodzić Kłocących ſię prawuiących ſię

Accorder des choſes qui ſe contrediſent. Pugnantia componere. *Hor.* Rzeczy przeciwne pogodzić, złącyć.

s'ACCORDER, (*convenir enſemble d'une choſe par quelque traitté ou autrement.*) Cum aliquo de re aliquâ convenire, (convenio, convenis. conveni, conventum.) neut. Paciſci cum aliquo, (paciſcor, paciſceris, pactus ſum,) depon. Pactionem de re aliquâ cum aliquo facere, *ou* conficere, (facio, fecis, feci; factum, conficio, conficis, confeci, confectum.) act. *Cic.* Pogodzić ſię zgodzić ſię, między ſobą ugodę uczynić.

Il s'accorda pour une grande ſomme avec les Principaux des Celtiberiens, qui'ils emmeneroient leurs troupes. paciſcitur magnâ mercede cum Celtiberorum Principibus, ut copias inde abducerent. *Liv.* Ugodził ſię zá wielką ſummę aby woyſka nieprzyiacielſkie odſtąpiły.

Je vois bien que nous ne pouvons pas nous accorder, partageons donc entre nous nos nippes, & cherchons à nous tirer da la pauvreté, en gagnant chacun noſtre vie en particulier. Intelligo nobis convenire non poſſe, itaque communes ſarcinulas partiamur, ac paupertatem noſtram privatis queſtibus tentemus expellere. *Petr.* Widzę że ſię niezgodziemy, zaczym podzielmy ſię rzeczamy, á każdy z ſtrony ſwoiey ſtaraymy ſię o pożywienie.

Il a accordé avec luy à un ſeſterce. Cum illo pactus eſt ſeſtertio. *Cic.* Zgodził ſię znim ná trzy groſze.

Il s'eſt accordè de faire des vers pour un certain prix. Condixit certo pretio verſus ſcribere. *Phæd.* Zgodził ſię zápieniądze o wierſze.

Je m'accorde à mourir pour cela. Id depaciſci morte cupio. *Cic.* Zgodzę ſię na to o śmierć, Zycie moie zá to kładę.

s'ACCORDER, (*eſtre d'accord avec quelqu'un, convenir enſemble.*) Convenire. Congruere, (congruo, congruis, congrui, *ſans ſupin.*) neut. Zgodzić ſię ná iedno, trzymać z ſobą.

Nous nous accordons mon frere & moy en cela. Convenit hoc fratri mecum. *Ter.* W tym ſię z Bratem zgadzamy.

Il ne s'accorde pas avec luy en bien des choſes. Multis in rebus ab eo diſſidet. *Cic.* W wielu rzeczach z nim ſię nie zgadza.

Ils ne ſont en different que d'une ſeule choſe, & ils s'accordent merveilleuſement bien ſur le reſte. De re unâ ſolùm diſſident, de cæteris mirificè congruunt. *Cic.* We wſzytkim ſię zgadzaią oprocz iedney rzeczy.

Celuy là eſt riche qui ſçait bien s'accorder avec la pauvreté. Cui cum paupertate convenit, dives eſt. *Sen.* Kto ná ſwoim przeſtaie uboſtwie, bogaty ieſt.

S'accorder, eſtre d'accord avec ſoy-meſme. Conſentire ſibi, *ou* ſecum, (conſentio, cenſentis, conſenſi, conſenſum.) neut. *Cic.* Zgadzać ſię z ſobą, być iednoſtaynym.

Sa vie ne s'accorde pas avec ſes paroles, (*il ne vit pas comme il parle.*) Vita illius orationi diſſentit, *ou* non convenit. *Cic.* Zycie z ſłowami ſię nie zgadza, (nie tak żyie iák náucza.

Son viſage ne s'accorde pas avec ſes paroles. Vultus ipſius cum oratione non conſentit. **Ses actions ne s'accordent pas avec ſes paroles,* ou *il dit d'une façon & fait de l' autre.* Diſcrepant facta cum dictis. *Cic.* Nie do twarzy mowa, twarz nie zgadza ſię z ſłowami. * Sprawy niezgadzaią ſię z uſtami; co inſzego w mowie co inſzego w rzeczy, inaczey mowi, ináczey czyni.

S'accorder aux inclinations d'autruy. Cum moribus alterius congruere. *Cic.* Zgadzać ſię z obyczaiami z ſkłonnościami drugiego.

Nos humeurs s'accordent. Conveniunt mores. Benè convenit inter nos. *Ver.* Zgadzaią ſię humory náſze.

Je m'accorde à tout, je ſuis de tous bons accords. Quidvis cupio. *Ter.* Ná wſzyſtko zgoda, przyſtaię ná wſzyſtko.

S' accorder avec quelqu'un de paroles, & eſtre different dans les choſes. Verbis cum aliquo conſentire & re diſſidere, *on* diſcrepare. *Cic.* W ſłowach ſię zgadzać, w rzeczy ſamey być przeciwnym.

ACCORDER, (*donner, octroyer.*) Concedere, (concedo, concedis, conceſſi, conceſſum.) Dare, (do, das, dedi, datum.) Tribuere, (tribuo, tribuis, tribui, tributum.) act. acc. *Cic.* POZWOLIC, dać, darować.

Il a accordé, ou *donné cela à noſtre amitié.* Id amicitiæ noſtræ tribuit. *Cæſ.* Darował to dla przyiaźni; albo przyiaźni náſzey.

Il reſolut de leur accorder cette grace, quoi qu'il connût bien la perfidie de la nation qui ne dit jamais ce qu'elle penſe. Etſi fallacem gentem ſemperque alia cogitantem, alia ſimulantem, benè cognitam habebat, tamen petentibus dare veniam utile eſſe ſtatuit. *Cæſ.* Umyślił darować im to

lubo wiedział o nieſzczerości y chytrości národu tego.

Je vous accorde qu'on a pû faire quelque choſe de ſemblable. Concedo forſitan quis aliquando ejuſmodi quidpiam fecerit. *Cic.* Pozwalam że mogł kto kiedy co podobnego dokazać.

Accordez leur je vous prie cette grace pour l'amour de moy. Sine te exorem illis hanc veniam. *Plaut.* Wyświadcz im proſzę, tę łaſkę dla mnie.

ACCORDER *une fille en mariage à quelqu'un, la luy donner.* Filiam alicui paciſci. *Cic.* Deſpondere virginem alicui. *Ter.* ZARĘCZYC deklarować komu Pánnę w małżeńſtwo.

Nous les avons accordez, c'eſt aujourd'huy le jour pris pour les nôces. Deſpondi, & hic nuptiis dictus eſt dies. Záręczyliśmy ich á dziś ieſt dzień náznaczony weſela.

s'ACCORDER, (*eſtre d'intelligence & de concert, s'entendre enſemble.*) Convenire inter ſe, *ou* congruere. neut. *Cic. Ter* ZGADZAC ſię porozumiewać ſię znáć ſię między ſobą.

ACCORDER, (*conſentir.*) Aſſentire, *ou* conſentire, (ſentio, ſentis, ſenſi, ſenſum.) neut. Aſſentiri, (aſſentior, aſſenſus ſum.) depon. * Alicui, *ſimplement,* *ou* aliquid alicui, *ou* de re aliquâ *ou* in re aliquâ. *Cic.* ZEZWOLIC.

ON DIT proverbialement que *Des gens s'accordent comme chiens & chats.* pour dire qu' *ils ne peuvent compatir enſemble.* Æternùm inter ſe diſcordant, *ou* rixantur. *Ter.* MOWI ſię w przyſłowiu zgadzaią ſię iak pies z kotem to ieſt *nie mogą cierpieć ieden drugiego.*

ACCORT, m. ACCORTE, f. adject. (*Courtois, complaiſant, qui s'accommode à l'humeur des gens, & plie ſelon leurs inclination.*) Vafer, vafra, vafrum, (*qui n'a point de Comparatif, & qui fait* Vaferrimus, a, um, *au Superlatif.*) *Verſutus, a, um, (*qui fait* Verſutior, & hoc verſutius *au Comparatif, &* verſutiſſimus, a, um, *au Superlatif.*) CHYTRY frant obrotny: co ſię umie każdemu ułożyć, przypodchlebić ſzalbierz.

(Ce mot eſt vieux & hors d'uſage dans noſtre Langue, auſſi bien qu'*Accortement* & *Accortiſe.*) (To ſłowo ieſt ſtare y wyſzło ze zwyczaiu w ięzyku Francuſkim.)

ACCOSTABLE, adject. maſc. & f. (*civil, courtois, qui ſe laiſſe aborder facilement.*) Aditu, *ou* acceſſu facilis & hoc facile. Ad quem aditus eſt facilis *Cic.* Qui ſe facilem præbet in hominibus audiendis, admittendisque. *Cic.* PRZYSTĘPNY, Ludzki.

C'eſt un homme fort accoſtable. Facillimus atque humaniſſimus homo. *Cic.* Człowiek barzo przyſtępny.

(On prononce l's dans ce mot, & dans le Verbe ſuivant.) (Wymawia ſię S w tym ſłowie y w naſtępuiącym.)

ACCOSTER, V. act. (*Aborder, ſe joindre à quelqu'un pour luy parler.*) Aliquem, *ou* ad aliquem adire, (adeo, adis, adii, *ou* adivi, aditum. act. *Cic. Ter.* ZBLIZYC ſię do kogo przyſtąpić obok z kim ſtanąć áby z nim mowić złączyć ſię z kim.

s'ACCOSTER *de quelqu'un,* (*ſe joindre à luy, & faire ſocieté.*) Adjungere ſe ad aliquem, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) act. Applicare ſe ad aliquem. Adjungere ſe alicui ſocium. *Cic.* ZŁĄCZYC ſię z kim ztowarzyſzyć ſię, ſpołkować ſię.

Il ne faut point s'accoſter des méchants, (*il ne faut point faire ſocieté avec eux.*) Non eſt uſus ullius rei conſociandus cum improbis. *Phæd.* Non eſt malis conſueſcendum. *Ter.* Nie trzeba przyſtępować do złych, nie trzeba ſię łączyć z niemi álbo przyiaźnić.

ACCOSTE', m. ACCOSTE'E, f. part. paſſ. & adject. (*appuyé.*) voyez ACCOSTER *qui ſuit.* WSPARTY oparty ná czym.

ACCOSTER, V. act. *on prononce* ACCôTER, (*appuyer.*) Fulcire, (fulcio, fulcis, fulſi, fultum.) act. acc. *Mart.* WSPIERAC.

S'accoſter, (*s'appuyer.*) Subniti, (ſubnitor, ſubniteris, ſubnixus ſum.) dep. *Virg.* Weſprzeć ſię podpierać ſię.

S'accoſter contre un arbre. Incumbere arbori. Procumbere ad arborem, (cumbo, cumbis, cubui, cubitum.) neut. *Plin. Virg.* Oprzeć ſię ſię o drzewo.

Accoſté contre un arbre. Acclivis arbori. acclivis & hoc acclive.) *Plin.* Wſparty ná drzewie.

ACCOSTOIR, ſubſt. maſc. *on prononce* ACCOTOIR. (*ce ſur quoy on s'accoſte.*) Fulcrum, *genit.* fulcri, n. Fulcimentum, *genit.* fulcimenti, n. *Suet. Plaut.* WSPARCIE, podparcie, co ſłuży do podpierania ſię.

ACCOUCHEMENT, ſubſt. maſc. (*Couches, enfantement.*) Puerperium, *genit.* puerperii, n. *Plin.* Partio, *genit.* partionis, f. *Plaut. Var.* Partus, *genit.* partûs. m. *Cic.* POŁOG płod..

(Le mot de *Couches* eſt plus d'uſage en noſtre Langue.) (Słowo *Couches* barziey ieſt w używaniu Francuſkim.)

ACCOUCHER. V. neut. (*ſe décharger de ſon fruit, mettre bas.*) Parere, pario, paris, peperi, paritum, *ou* partum) act. accuſ. *Cic.* PORODZIC, owoc wydać, zlegnąć.

(On dit *ſe décharger de ſon fruit,* lors qu'on parle d'une femme; & *Mettre bas,* en parlant d'une beſte: Mais *Accoucher* ne ſe dit gueres que de la femme.) Porodzić powić zlegnąć mowi ſię oludziach, á záś o beſtyi mowi ſię *ocielić, okocić, ożrzebić, oſzczenić, znieść, położyć* &c. ále zlegnąć o ſamych tylko ludziach ſię mow.

Accoucher, (*enfanter.*) Parturire, (parturio, parturis, parturivi, *ſans ſupin.*) neut. Eniti, (enitor, eniteris, enixa ſum.) depon. Edere, (edo, edis, edidi, editum) act. *Cic. Plaut.* Producere, (produco, producis, produxi, productum.) act. *Plaut.* Położnica, náczaſie będąca, rodząca, rodzić.

Elle eſt toute preſte d'accouher. Propè inſtat partus. *Ter.* Paritudo propè adeſt. *Plaut.* Appropinquat partus. *Cic.* Adeſt mulieri partus. *Celſ.* Ieſt barzo bliſka połogu.

Elle eſt bien accouchée & à terme. Rectè & ſuo tempore peperit. *Ter.* Wcześnie y pięknie zległá.

Elle eſt accouchée de ſon permier enfant. Primò peperit, *ou bien* Eſt primi-para, (*genit.* primi-paræ.) *Plin.* Pierwſzę dziecię zległá, álbo Pierwiaſtká.

Elle eſt accouchée d'un enfant maſle. Marem peperit. *Ovid.* * *De deux enfans.* Dedit partu prolem geminam. *Virg.* Chłopcá zległá * Zległá dwoie, álbo bliźniętá.

Elles s'eſt ſait accoucher avant terme. Acceleravit ſibi partum. Abortum ſibi intulit. *Plin.* Fœtum immaturum edidit. *Suet.* Immaturé peperit. Przed czaſem zległa albo zepſowałá ſię, poroniłá, porzuciła.

ACCOUCHER pris en ſens actif, (*Aider à une femme à ſe délivrer de ſon fruit, comme ſont les Sages femmes.*) Parienti. *ou* parturienti mulieri adeſſe, *ou* opem ferre, (adſum, ades, adfui. Fero, fers, tuli latum.) *Ter.* Babić, ſłużyć położnicy przy połogu, Dzieci odbierać.

Il l'a fort bien accouchée. Partu illam ſcité levavit. *Ovid.* Bardzo dobrze dziecię odebrał.

ACCOUCHER, au figuré, (*produire, faire des productions.*) comme *Cét eſprit conçoit aiſément, mais il accouche difficilement,* c'eſt à dire, *mais il a de la peine à mettre au jour ſes productions.* Hic facillimè animo concipit, verùm difficillimé parit, *ou* profert conceptum. *Cic.* Mowi ſię też w niewłaſnym wyrozumieniu o wydaniu álbo wyrażeniu zdaniá lub rozumnienia ſwego, naprzykład: *łatwo poymuie, ale z ciężkością wyraża to co rozumie, obiaśnić zdanie ſwoie wyrazić ie nie łatwo mu ieſt,* z trudnością ſię explikuie.

ACCOUCHEUR, ſubſt. maſc. (*Chirugien qui accouche une femme.*) Qui mulieri parienti fert opem. Qui levat partu mulierem. *Ovid.* Cerulik co do połogu ſłuży.

ACCOUCHEUSE, ſubſt. f. (*Sage-femme, qui aide une femme à ſe delivrer de ſon fruit.*) Obſtetrix, *genit.* obſtetricis, f *Ter.* Quæ partu levat mulierem. *Ovid.* Bábá, niewiaſtá przyporodzeniu.

S' ACCOUDER. V. neut. (*s'appuier ſur le coude.*) Cubito inniti, (innitor, inniteris, inixus ſum.) depon. *Virg.* Cubito incumbere. (incumbo, incumbis, incubui, incubitum.) neut. Weſprzeć ſię ná łokciu.

ACCOUDOIR, ſubſt maſc. (*ce qui ſert à s'accouder,* ou *s'appuier.*) Cubiti fulcrum, *genit.* cubiti fulcri, neut. *(*cóme Suetone dit* Lecti fulcrum.) Co ſłuſzy do podpierania ſię, podporá.

ACCOUDOIR, (*Appui, dans l'Architecture.*) Pluteus, i, m. Podium, *genit.* podii, neut. *Vitr.* Międzyfilarze, krawędź.

ACCOUPLE', m. ACCOUPLE'E, f. part. paſſ. & adject. *Voyez* ACCOUPLER. Copulatus, a, um. *Cic.* ZŁĄCZONY.

ACCOUPLEMENT, ſubſt. maſc. (*jonction du mâle avec la femelle pour la génération.*) Copulatio, *genit.* copulationis. f. *Cic.* ZŁĄCZENIE Małżeńſkie.

ACCOUPLEMENT, (*parlant des beufs qu'on attache*

enſemble ſous un meſme joug.) Jugum, *genit.* jugi, neut. *Cic.* Boum junctura, *genit.* juncturæ, f. *Colum.* SPRZĘZAY, para wołow, iárzmo wołow.

ACCOUPLER, V. act. (*attacher, joindre enſemble le maſle & la femelle des animaux & des oiſeaux.*) Copulare, (copulo, copulas, copulavi, copulatum.) act. acc. Copulari, (copulor, copularis, copulatus ſum.) depon. acc. *Cic. Plaut.* ŁĄCZYC, ſpuſzczać ptaki do kupy dla rozmnożenia.

ACCOUPLER, (*lier, joindre enſemble des animaux ſous un meſme joug pour tirer & labourer.*) Jugare. Adjugare, (jugo, jugas, jugavi, jugatum.) Jungere, (jungo, jungis, junxi, junctum.) act. acc. *Cic. Plin.* SPRZĄGAC woły do roboty.

ACCOURCI, m. ACCOURCIE, f. adject. & part. paſſ. *du verbe* ACCOURCIR, (*parlant d'une choſe longue, qu' on a fait plus courte.*) Curtus. Curtatus. Decurtatus, a, um. *Cic.* KROTKI ſkrocony.

ACCOURCI, (*abregé.*) Contractus, contracta, contractum, (*qui fait à ſon Comparatif* Contractior & hoc contractius) * Brevis & hoc breve, adject. (Brevior & hoc brevius *au Comparatif,* Breviſſimus, a, um, *au Superlatif*) *Cic.* ZEBRANY krotki, w porownaiącym, krotſzy w przenoſyącym náykrotſzy.

Vn chemin plus accourci. Brevius iter, *genit.* brevioris intineris, n. *Phæd.* Compendiaria via, *genit.* compendiariæ viæ, f. *Cic.* Viæ, *ou* intineris compendium, *genit.* compendii, n. *Pliu.* Krotſza droga.

Vn diſcours accourci. Contracta otatio, *genit.* contractæ orationis, f. Brevis oratio, f. *Cic.* Krotka ſkrocona mowa.

ACCOURCIR, V. act. (*rogner, retrancher d'une choſe, la faire plus courte.*) Curtare. Decurtare, (curto, curtas, curtavi, curratum.) act. acc. Contraho, (contrahis, contraxi, contractum. act. acc. *Hor. Cic.* SKROCIC, uiąć, iákiey rzeczy, zebrac, urwać.

ACCOURCIR, (*abrégér, parlant d'un diſcours & d'un chemin.*) Breviare, (brevio, brevias, breviavi, breviatum) Contrahere. act. acc. *Cic.* In breve cogere. (cogo, cogis, coegi, coactum.) act. acc. *Hor.* SKRACAC drogę albo mowę.

Accourcir ſon chemin. Iter efficere brevius. *Phæd.* Efficere viam breviorem. *Cic.* Coarctare iter. *Liv.* Iter contrahere. *Prop.* Drogi ſobie uiąć, urwać ukrocić.

Accourcir un diſcours. Contrahere orationem. *Cic* Breviare orationem. *Quint.* Zebrać krotko mowę.

Les jours ſont accourcis. Decreverunt dies (*du verbe* decreſco.) *Plin.* Dies breviores, *ou* contractiores ſunt. *Ovid. Cic.* Dni Krotſze, zmalały, zmnieyſzyły ſię ubyło dnia.

ACCOURCISSEMENT, ſubſt. maſc. (*ce qui accourcit, ce qui abrége, abrégément.*) Contractio, *genit.* contractionis, f. Contractura, *genit.* contracturæ, f. *Cic. Colum.* SKROCENIE, to co ſkraca, zebranie.

Ce paſſage qu'on a ouvert eſt un grand accourciſſement de chemin. Hic tranſitus efficit magnum viæ compendium, *ou* efficit iter brevius. *Plin. Phæd.* To przeyśćie ktore otworzono znacznie drogę ſkrociło.

ACCOURCISSEMENT *du bras,* (*lors qu'on le plie & qu'on ne l'étend point.*) Brachii contractura, f. *Colum.* SKURCZENIE ramienia, kiedy kto złożywſzy ramię, nie wyciąga go.

ACCOURCISSEMENT *des jours & des nuits.* Dierum & noctium correptio, *genit.* correptionis, f. Dierum & noctium brevitas, *genit.* brevitatis, f. *Vitr.* UBYWANIE dnia y nocy.

ACCOURIR, V. neut. (*Venir en haſte en quelque lieu,* ou *au ſecours de quelqu'un.*) Accurrere, (accurro, accurris, accurri, accurſum.) Advolare, (advolo, advolas, advolavi, advolatum,) n. *Cic.* PRZYBIEZEC, przybywać, ná mieyſce iakie: álbo ſpieſzno ná pomoc komu lecieć.

Accourir au ſecours de quelqu'un. Advolare, *ou* volare *ou* accurrere in alicujus auxilium. *Cic. Petr.* BIEZEC, lecieć, ná pomoc, ná ratunek komu.

Ils accourent en foule à l'envi l'un de l' autre. Paſſim & certatim ruunt. *Phæd.* Jeden drugiego ubiega, zbiegaią ſię nágle.

Il a fallu beaucoup de temps, de travail & de dépenſe pour ne pas accourir tout nud au ſecours de la République avec une bonne volonté toute ſeule. Multum nobis temporis, laboris & impenſæ opus fuit, ne ad auxilium patriæ nudi cum bona ſolum voluntate accederemus. *Cic.* Trzeba było czaſu ſtarania y koſztu wiele, áby nie z gołemi rękami pobieżeć ná ratunek Oyczyzny, z ſamą tylko dobrą wolą,

ON DIT au figuré *Accourir à la vengeance.* Accurrere ad ultionem. BIEZEC ná zemſtę.

ACCOURU, m. ACCOURUë, f. part. & adject. *voyez* ACCOURIR. TEN co przybiegł.

ACCOUSTREMENT, ſubſt. maſc. *on prononce* ACCOûTREMENT *ſans faire ſonner l'S.* (*Habillement.*) Habitus. Ornatus. Cultus, *genit.* ûs, m. *Cic.* STROY, iák ſię kto noſi, ubior.

(Ce mot eſt populaire.) (To ſłowo Francuſkie ieſt poſpolite.)

Il fut introduit en un vil & honteux accouſtrement. (*Abtan.*) Inductus fuit illuvie & ſqualore obſitus. *Tacit.* Wprowadzono go w podłym y ubogim ubraniu.

ACCOUSTRER, V. act. *on prononce* ACCOUTRER, (*Ajuſter habiller.*) Ornare. Adornare. Exornare, (orno, ornas, ornavi, ornatum.) act. acc. *Cic.* UBIERAC, Stroić.

(Mot populaire & burleſque.) (Słowo poſpolite y żartowne álbo kuglarſkie.)

Le voila accouſtré d'une nouvelle maniere. Exornatus incedit novum in modum. *Plaut.* Uſtroił ſię nowym ſpoſobem po dziwacku.

Des ſinges accouſtrés en charlatans. Simii exornati circulatorum in morem. Małpy w Ciarlatany w oſzuſty, w błazny poſtroione.

ON LE DIT ironiquement & populairement. *Accouſtrer quelqu'un de la belle maniere,* (*l'accommoder comme il faut.*) Malo multare aliquem infortunio. *Plaut.* MOWI ſię w przyſłowiu *uſtroić kogo w ladaiaką ſukienkę.* to ieſt ochydzić go oſzkalować.

ACCOUSTUMANCE, *on prononce* ACCOûTUMANCE, ſubſt. f. (*Habitude que l'on contracte on faiſant une choſe pluſieurs fois.*) Aſſuetudo. Conſuetudo, *genit.* inis, f. *Liv. Cic.* NAŁOG, Nawyknąć czego częſto czyniąc.

L'accouſtumance eſt une ſeconde nature. Conſuetudo quaſi altera natura. Conſuetudo naturæ vim obtinet. *Cic.* Zwyczay, nałog obraca ſię w przyrodzenie.

Vne mauvaiſe accouſtumance de parler. Dicendi cacoethes, is, n. *Juv.* Nałog zły w mowieniu.

Faire une choſe par accouſtumance. Conſuetudine aliquid facere. *Cic.* Ze zwyczaiu co czynić.

Se défaire d'une accouſtumance. Intermittere conſuetudinem. *Cicer.* Zwyczaiu zaniechać, poprzeſtać, odwyknąć.

Oſter une accouſtumance à quelqu'un. Adimere alicui conſuetudinem. *Ter.* Oduczyć iákiego zwyczaiu.

Tourner une choſe en accouſtumance. Inconſuetudinem aliquid vertere. *Tacit.* W zwyczay co ſobie obrocić.

ACCOUSTUME', m. ABCOUSTUME'E, f. part. paſſ. *on prononce* ACCOûTUME'. (*Qu'on a couſtume de faire, parlant des choſes.*) Conſuetus. Solitus, a, um. *Stat. Ter. Ovid.* * (*on dit au Comparatif* Conſuetior & hoc conſuetius, *& au Superlatif* Conſuetiſſimus, a, um. *Ovid.*) ZWYCZAYNY, przyzwyczaiony, przyzwyczaiona, mowi ſię *w porownaiącym:* zwyczaynieyſzy, zwykleyſzy, *w przenoſzączym:* náyzwykleyſzy.

Vn travail accouſtumé & ordinaire. Solitus labor. **Des paroles dont on a accouſtumé de ſe ſervir fort ſouvent.* Conſuetiſſima verba. *Ovid.* Zwyczayna to praca. * Zwyczayne ſłowa, ktorych kto zwyczaynie zażywa.

ACCOUSTUME', (*habitué, fait à une choſe.*) Aſſuetus. Aſſuefactus, a, um. (*on dit au Comparatif* Aſſuetior & hoc aſſuetius, *& au Superlatif* Aſſuetiſſimus, a, um. *Liv.*) ZWYCZAYNY, przywykły do czego; przyzwyczaiony, włożony w co.

Accouſtumé à mentir, ou *au menſonge.* Aſſuetus mendaciis. *Cicer.* Włożony w kłamſtwo álbo przywykły do kłamſtwa.

Les Romains accouſtumez aux revoltes des Gaules. Romani Gallici tumultûs aſſueti. *Liv.* Rzymianie przywykſzy do buntow Francuzow.

Qui n'eſt point accouſtumé au travail. Inſuetus laboris. Inſolitus ad laborem. *Cæſ.* Inſuetus labori. *Liv.* * *Aux affronts & à l'infamie.* Inſuetus contumeliæ. Infamiæ inſolens.

ſolens. *Cic.* Contumeliarum inſolens. *Tacit.* Ad contumeliam inexpertus. *Liv.* Nie zwyczayny do pracy. * nieświadomy ochydy, y zelżywośći.

Qui n'eſt point accouſtumé d'aller à la guerre. Bellorum inſolens. *Tacit.* Inſolitus rerum bellicarum. *Saluſt.* * *Au combat.* Pugnæ inſuetus. *Cæſ.* * *De naviger,* ou *d'aller ſur mer.* Inſuetus navigandi. *Cæſ.* * *D'eſtre outragé de paroles.* Animus contumeliæ inſolens. *Tacit.* Nie zwyczayny bywać ná Woynie. *Wpotrzebie. *Ná morzu ná wodzie *Słyſzeć ſłowa zelżywe.

Qui n'eſt pas accouſtumé d'eſtre à ſon aiſe, ou *d'avoir du bien.* Boni inexpertus atque inſuetus. *Liv.* Nie przywykły do ſzczęśćia, niezwykł nigdy być ſzczęśliwym; nie zna co to mieć ſię dobrze.

Qui n'eſt point accouſtumé d' entendre la vérité. Inſuetus vera audiendi. * *Aux maniers des Romains.* Inſuetus moribus Romanis, *ou* mori Romanorum. *Liv.* * *De combattre de pied ferme.* Inſuetus ad ſtabilem pugnam. *Liv.* Nie przyzwyczaiony nie przywykł ſłuchać prawdy. *nieprzywykł do obyczaiow Rzymian, *nie świadomy ſtać w kroku, dotrzymać pola nieprzyiacielowi.

Vn mot dont on n'a pas accouſtumé de ſe ſervir. Verbum inſolitum. *Cicer.* Inſolens verbum. *Cæſ.* Inuſitatum verbum. *Aul-Gel.* Słowo, ktorego niemaią w używaniu.

AVOIR ACCOUSTUME', ou *Avoir couſtume de faire une choſe.* Solere, (ſoleo, ſoles, ſolitus ſum) n. (*avec un Infinitif,* ou *un accuſatif*) *Ter. Cic.* MIEC w zwyczaiu co czynić; zwykłem czynić.

Il a accouſtumé de faire des vers ſur le champ. Solitus eſt verſus fundere ex tempore. *Cic.* Przyzwyczaiony ieſt dorazu niemysląc wierſzami mowić.

Si je dis un menſonge, c'eſt faire comme j'ay accouſtumé. Si dixero mendacium, ſolens meo more fecero. *Plaut.* Jeżeli zmyślam, czynię to po ſwoiemu, według mego zwyczaiu.

Qui n'a pas accouſtumé d'eſtre en mauvaiſe réputation. Inſuetus malè audiendi. *Cornel-Nep.* Niezwykł być w nieſławie.

Je n'ay pas accouſtumé cela. Id non eſt meæ conſuetudinis. Id non cadit in conſuetudinem meam. *Cic.* Nie mam tego zwyczaiu.

ACCOUSTUMER, *on prononce* ACCOûTUMER, V. act. & neut. (*Habituer, fair à une choſe.*) Aſſueſcere. Conſueſcere. Inſueſcere, (ſueſco, ſueſcis, ſuevi, ſuetum.) PRZYZWYCZAIAC, wkładać, w co wprawować wuczać.

Accouſtumer quelqu'un à quelque choſe. Aſſuefacere, *ou* Conſuefacere aliquem alicui rei, (facio, facis, feci, factum. act. Włożyć kogo wco, przyzwyczaić do czego wprawować, w uczyć.

Accouſtumer quelqu'un à faire plutoſt le bien par ſa propre inclination, que par la crainte d'autruy. Conſuefacere aliquem ſuâ ſponte rectè facere, potiùs quàm alieno metu. *Ter.* W uczyć kogo do dobrego z chęci, á nie zboiaźni.

Accouſtumer un fils à ne ſe point cacher de ſon pere. Conſuefacere filium ne quid celet patrem. *Ter.* Wuczyć ſyna aby ſię nie krył z niczym przed Oycem.

Acouſtumer les peuples d'obeir aux Romains. Aſſuefacere populos Imperio Populi Romani. *Cic.* Przyzwyczaić národy do poſłuſzeńſtwa ku Rzymianom.

Accouſtumer quelqu'un aux ſupplices. Aſſuefacere aliquem ad ſupplicia, *ou* ſupplicijs. *Liv. Cic.* Przyzwyczaić kogo do mąk do katowni.

s'ACCOUSTUMER, (*ſe faire, s'habituer à une choſe.*) Sueſcere. Aſſueſcere. Conſueſcere. Inſueſcere, (ſueſco, ſueſcis, ſuevi, ſuetum.) neut. *Cic. Hor.* Aſſuefacere ſe alicui rei, (aſſuefacio, aſſuefacis, eſſuefeci, aſſuefactum.) act. *Cic. Liv.* NAWYKAC, wprawować ſię, wkładać ſię wco- zwykłem.

On dit que Demoſthene alloit ordinairement déclamer au bord de la mer, pour s'accouſtumer au bruit des aſſemblées. Ad fluentem aiunt declamare ſolitum Demoſthenem, ut fremitum aſſueſceret voce vincere. *Cic.* Powiadaią o Demoſtenie że zwykł był nád brzegiem ſtoiąc do ſzumieiącey Rzeki mowę miewać, ážeby ſię w uczył hałas zgromadzonych ludzi głoſem zwyciężyć.

Tant il eſt avantageux de s'accouſtumer de bonne heure, ou dés ſon enfance! Adeò in teneris aſſueſcere multum eſt! *Virg.* Tak to wiele ná tym náleży, náwyknąć wcześnie od młodośći.

Il faut que vous vous accouſtumiez à écrire & à parler d'une maniere qui ne ſoit point fatigante. Opus eſt te dare operam ne moleſtè ſcribas aut loquaris; *dans une lettre d'Auguſte.* Trzeba ci ſię wprawić w ſpoſob iaki mowienia y piſania bez przykrośći.

S'accouſtumer, ſe faire à la douleur. Conſueſcere dolori. *Plin-Jun.* Wprawować przyuczać ſię do bolu.

ACCRAVANTER, V. act. (*Accabler quelqu'un ſous un poids ou ſous une charge exceſſive, l'y faire ſuccomber.*) Oneris alicujus mole aliquem obruere, (obruo, obruis, obrui, obrutum.) Premere, *ou* opprimere, (mo, mis, preſſi, preſſum.) act. acc. *Cic.* Obciążyć kogo, zwalić ciężar iaki ná kogo.

(Ce verbe eſt vieux & populaire en noſtre Langue.) (To ſłowo ieſt ſtare y tylko między poſpolſtwem w ięzyku Francuſkim.)

ACCRE'DITE', maſc. ACCRE'DITE'E, f. adject. & part. paſſ. *du verbe* ACCRE'DITER. Co ma kredyt, powagę, wziętość.

ACCRE'DITER, V. act. (*Mettre en crédit & en réputation dans le public, donner du crédit & de l'autorité.*) Gratiam & auctoritatem alicui tribuere, *ou* dare, (tribuo, tribuis, tribui, tributum: Do, das, dedi, datum.) act. *Cic.* POWAGĘ, Kredyt, wziętość, komu uczynić.

s'ACCRE'DITER, (*ſe mettre en crédit & en eſtime.*) Sibi gratiam & auctoritatem comparare, *ou* conciliare, (o, as, avi, atum.) *ou* facere, (facio, facis, feci, factum.) act. *Cæſ. Cic.* POWAGĘ, wżiętość, ſobie u ludzi zrobić

Il eſt fort accrédité. Plurimùm gratiâ & auctoritate valet. Multæ eſt gratiæ & auctoritatis. *Cic.* Ma wielką miłość y powagę.

ACCROC, ſubſt. maſc. (*Déchirure d'un habit, qui ſe fait quand on s'acroche à quelque choſe de pointu, comme à des ronces, à des épines ou choſes ſemblables.*) Laceratio, *genit.* lacerationis, f. *Cic.* ZAWADZENIE záczepienie rozdarcie, kiedy ſię ſuknia zawadzi o co oſtrego y rozedrze ſię iáko o głogi ciernie.

Faire un accroc à ſon habit. Aliquâ ex parte veſtem lacerare, *ou* diſcindere, (lacero, laceras, laceravi, laceratum: Diſcindo, diſcindis, diſcidi, diſciſſum.) act. *Ter.* Rozedrzeć ſuknią záwadziwſzy o co.

ACCROC, ſe dit figurément en choſes morales, (*ce qui empeſche & arreſte le cours d'une affaire, retardement*) Mora, *genit.* moræ, f. Remora, *genit* remoræ, f. *Cic. Plaut.* Retardatio, *genit.* retardationis, f. Impedimentum. Retinaculum, *genit.* i, neut. *Cic. Ovid.* MOWI ſię w ſenſie nie właſnym y znaczy przeſzkodę opoźnienie w czym.

Sa mort a été un accroc, qui a empeſché le jugement du procès. Illius morte injecta eſt judicibus mora litis dijudicandæ. Mors attulit moram & tarditatem dijudicandæ litis. *Cic.* Smierć przeſzkodziła do zákończenia ſprawy.

ACCROCHE, ſubſt. f. (*Retardement qui arrive en quelque affaire, & qui y ſurvient inopinément.*) Mora. Remora, *genit.* moræ, f. *Cic. Plaut.* Przeſzkoda iaka ktora podczas ſprawy trafić ſię może, y ktora ią przetrzymuie.

(Ce mot François eſt d'uſage au Palais.) (To ſłowo Francuſkie ieſt w używaniu ná Sądach.)

ACCROCHE', m. ACCROCHE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Attaché à un croc.*) Inuncatus, inuncata, inuncatum *Colum.* Voy: ACCROCHER *dans ſes diverſes ſignifications.* ZAHACZONY, ná haku będący.

ACCRCHEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action d'accrocher,* ou *de jetter un croc.*) Unci immiſſio, *genit.* immiſſionis, f. Unci injectio, *genit.* injectionis, f. ZAHACZENIE, haku zábicie zárzucenie.

ACCROCHEMENT, ſe dit au figuré, pour *Retardement qu'on apporte à une affaire.* Impedimentum, *genit.* impedimenti, n. Mora, *genit.* moræ, f. Remora, *genit.* remoræ, f. *Cic.* MOWI ſię też zá przeſzkodę y opoźnienie w iákiey ſprawie.

ACCROCHER, V. act. (*Pendre à un croc,* ou *à un crochet quelque choſe.*) Aliquid unco ſuſpendere, (ſuſpendo, ſuſpendis, ſuſpendi, ſuſpenſum.) act. *Vitr.* ZAWIESZAC co ná haku, álbo ná haczyku.

ACCROCHER, (*attacher avec un crochet.*) Unco, *ou* uncino, *ou* hamo aſtringere, *ou* conſtringere, ſtringo, ſtrin-

ſtringis, ſtrinxi, ſtrictum.) act. acc. Unco diſtinere, *ou* retinere, (teneo, tenes, tenui, tentum.) act.acc. *Cæſ. Cic.* Unco religare, (religo, religas, religavi religatum.) act. acc. ZAHACZYC, ná haczyk, zamknąć, záłożyć.

ACCROCHER, *(prendre avec un croc.* Unco infixo apprehenſum.)act.acc. *(*Nonius cite du Poëte Lucius*, Inuncare *pour* unco invadere & arripere.) NA HAK co wziąć hakiem przyciągnąć, uchwycić hakiem záwadzić zá co.

ACCROCHER *un navire, (Jetter des harpons & des mains de fer pour le retenir.)* Ferreâ manu injectâ navem retinere, *ou* diſtinere. *Cæſ.* Manum ferream, *ou* harpagonem injicere in navem. (harpago, m.) PORYWAC, chwytać okręty hakiem Woiennym zátrzymać.

Après avoir accroché les beliers, ils les enlevoient en dedans avec des machines. Cùm diſtinuerant arietes, intùs tormentis reducebant. *Cæſ.* Porwawſzy ná hak tarany windami ie do ſiebie wewnątrz wćiągali.

Ayant jetté une main de fer, & accroché les navires, ils combattoient & ſautoient dans le brod des ennemis. Injectâ manu ferreâ & retentâ utrâque nave, diverſi pugnabant, atque in hoſtium naves tranſcendebant. *Cæſ.* Uchyciwſzy y przytrzymawſzy hakiem okręty, bili ſię między ſobą y do nieprzyiacielſkich okrętow wſkakiwali.

On commença à jetter des navires Carthagionis des harpons de fer dans les vaiſſeaux des Romains. Harpagones ex Punicis navibus injici in Romanas cœpti ſunt, *(on ſous-entend* naves.) *Liv.* Haki woienne náypierwey zkartageńſkich okrętow ná Rzymſkie zarzucać poczęli.

s'ACCROCHER, *(eſtre retenu par quelque choſe, comme par des épines & choſes ſemblables.)* Inhærere, *ou* adhærere, (hæreo, hæres, hæſi, hæſum.) neut. *(dat.)* ZAWADZAC ſię o co iako to o ciernie albo o co podobnego.

Mon habit s'eſt accroché à des buiſſons épineux. Hirtis ſepibus adhæſit veſtis. Suknia mi ſię záwadziła o głogi.

ACCROCHER, *(attacher avec une chaiſne ou une corde.)* Ligare, *ou* religare, (ligo, ligas, ligavi, ligatum.)act. acc. Couſtringere, (conſtringo, conſtringis, conſtrinxi, conſtrictum.) act. acc. *(l'ablatiſ de a choſe dont on lie.) Cic.* PRZYWIĄZAC uwiązać ná ſpoſtronku álbo ná łańcuchu.

ACCROCHER *une affaire,* au figuré, c'eſt-à-dire *Apporter du retardement à une affaire.* Rei moram inferre, (infero, infers, intuli, illatum.) *ou* injicere, (injicio, injicis, injeci, injectnm.) act. *Cicer.* *Moram nectere, *ou* innectere, (necto, nectis, nexui, nexum.) *avec le datif. Stat.* Curſum rei inhibere, (inhibeo, inhibes, inhibui, inhibitum.) act. Rem retardare, (retardo, retardas, retardavi, retardatum.) act. *Cic.* Alicui negotio moram producere, (produco, producis, produxi, productum.) act. *Ter.* Diſtinere. act. acc. *Liv.* ZAWADZIC o co w iakiey ſprawie w ſenſie nie właſnym: to ieſt, opoźnienie przedłużenie, zwłokę iaką w ſprawie uczynić.

L'affaire eſt accrochée. Rei injecta eſt mora. *Cic.* Zawadziła ſię rzecz o co: to ieſt ná tym zatrzymać ſię muſiała.

ACCROIRE, V. neut. *Qui veut toujours avoir devant ſoy le verbe* FAIRE comme *Faire accroire quelque choſe à quelqu'un.* Alicui perſuadere aliquid falſum. Imponendo perſuadere, (perſuadeo, perſuades, perſuaſi, perſuaſum.) act. acc. *datif de la perſonne.* W MOWIC w kogo zwodzić kogo iákoby zá rzecz prawdziwą udawaiąc.

EN FAIRE ACCROIRE, ſignifie auſſi *Tromper, impoſer à quelqu'un.* Fucum alicui facere. Imponere alicui. (impono, imponis, impoſui, impoſitum.) Ludificari aliquem, (ludificor, ludificaris, ludificatus ſum.) dep. *Ter. Plaut.* ZWIESC kogo oſzukiwać udać co zá prawdę.

Il luy en fait bien accroire, il luy en fait accroire de belles. Huic homini egregiè imponit. Hominem lepide ludificatur. *Plaut.* Oczywiśćie go zwodzi iáwnie zniego ſobie dworuie.

Il eſt bien difficile d'en faire accroire à ce vieillard. Huic ſeni verba dare difficile eſt. *Ter.* Dziada tego trudno oſzukać.

S'EN FAIRE ACCROIRE, *(Concevoir de la vanité, s'enorgueillir.)* Nimium ſibi ſumere, (ſumo, ſumis, ſumpſi, ſumptum.) *ou* tribuere, (tribuo, tribuis, tribui, tributum.) *ou* arrogare, (arrogo, arrogas, arrogavi, arrogatum.) act. *Cic.* Názbyt wiele o ſobie trzymać; nadto o ſobie rozumieć.

Vous vous en faites bien accroire, comme ſi nous ne vous connoiſſions pas. Nimium tibi ſumis, quaſi nos non norimus te. Inſolentiùs te prædicatione effers. Wiele ſobie przywłaſzczaſz, przyznaieſz iák by cię to nieznáno.

ACCROISSEMENT, ſubſt. maſc. *(Augmentation.)* Accrementum. Incrementum, *genit.* i, n. Auctus, *genit.* auctûs, m. *Plin. Liv.* Accretio, *genit.* accretionis, f. *Cic.* Rozmnożenie, pomnożenie, przymnożenie, przybywanie wzroſt przydatek, przyczynić.

Donner accroiſſement à une choſe. Alicui rei incrementum afferre, *ou* dare. *Cic. Quint.* Przyczynić iákiey rzeczy pomnożyć, pomoc do wzroſtu.

ABCROISSEMENT *de la lune.* Lunæ accretio. *Cicer.* PRZYBYWA Xiężyca.

Accroiſſement des jours. Dierum auctus. *Plin. ou* acceſſus, *genit.* acceſſûs, m. *Marti-Capel.* Przybywa dnia dni roſną większe ſię ſtaią.

ACCROISSEMENT ſignifie encore *agrandiſſement d'un lieu.* Amplificatio. Acceſſio, *genit.* onis, f, *Cic.* Znaczy ieſzcze roſprzeſtrzenienie mieyſca iakiego.

ACCROISSement ſe dit au figurè *des honneurs & de la fortune.* honorum, *ou* bonorum amplificatio. Rei familiaris amplificatio. *Cicer.* Pomnażać ſię w ſzczęśćie w honory w fortunę *mowi ſię w wyrozumnieniu nie właſnym*

Qui donne, ou *qui a donné accroiſſement.* Rei alicuius amplificator, *genit.* amplificatoris, m. *Cic.* Pomnożyciel Rozmnożyciel, ten co daie pomnożenie.

ACCROISTRE, V. act. *on prononce* ACCROîTRE, *(Augmenter la grandeur d'une choſe.)* augeo, (auges, auxi, auctum.) Amplificare, (amplifico, amplificas, amplificavi, amplificatum.) act. acc. *Cic.* Pomnożyć Przyczynić rozprżeſtrżenić, przydać.

Accroiſtre une maiſon. Adjungere ædibus acceſſionem. Przyczynić co do Domu, rozprzeſtrzenić Dom, albo mięſzkanie.

Accroiſtre ſon bien. Rem augere, *ou* ampliare, *ou* amplificare. *Cic.* Rem majorem facere *Plaut.* Exaggerare rem familiarem. *Cic.* Przyczynić Foruny ſwoiey.

Il a accru ſes biens par de mauvaiſe voyes, ou *par des moyens illégitim s.* Rem facit majorem mala ratione. *Hor.* Nie ſłuſznemi drogami niegodziwemi ſpoſobami przyczynił ſobie fortuny.

Les richeſſes qui s'augmentent ne font qu' accroiſtre les ſoins & nourrir l'avarice. Cura ſequitur creſcentem pecuniam. *Hor.* Doſtatkow gdy przybywá, ſtarania przybywa y chciwośći.

Accroiſtre un royaume, en étendre les bornes. Proferre, *ou* dilatare imperium, *ou* fines imperii. *Cic.* Roſprzeſtrzenić, pomknąć daley granice Panowania, álbo Kroleſtwa ſwego.

Il eût beaucoup accru, ou *augmenté ſon armée, ſi on luy eut amené les troupes des alliez.* Magnam acceſſionem exercitui feciſſet, ſi ſociorum copiæ adductæ ipſi fuiſſent. *Cic.* Zmocnił by był Woyſko ſwoie, gdyby mu wſpołeczne woyſká ná pomoc przybyły

s'ACCROISTRE, *(prendre croiſſence,* ou *accroiſſement. parlant des plantes.)* Creſcere, *ou* accreſcere, *au* increſcere, (creſco, creſcis crevi cretum.) neut. *Cic. Cels.* Augeſcere, (augeſco, *ſans prèterit ni ſupin.*) neut Augeri, augeris. auctus ſum.) Paſſ. *Cic.* Roſnąć zabierać ſię ku gorze Urość mowiąc o żiołach albo ſzczepach.

ON DIT au figurè en ce ſens, *Son credit & ſon pouvoir s'accroiſſent tous les jours.* Creſcit in dies gratiâ & auctoritate. *Cic.* Mowi ſię w niewłaſnym rozumieniu: *Powaga y moc iego codzień rośćie.*

Son amour & ſa colere s'accroiſſent au lieu de diminuer. Amor illius & ira augetur, cum deberent minui. Miłość Iego y gniew nietyiko nie uſtaie, y owſzem ſię pomnaża.

ACCROUPI, m. ACCROUPIE, f. *(qui eſt aſſis ſur le cul.)* Sidens, *genit*, ſidentis, omn. gen. *Plin.* In clunes reſidens. Uſadowiony, Uſadowioná.

s'ACCROUPIR, V. n. *Eſtre acrroupi.* Sidere, (ſido, ſidis, ſidi, *ſans ſupin.*) neut *Plin.* Conquiniſcere, (conquiniſco, conquiniſcis, *antrefois* conquexi, *ſans ſupin.*) neut. *Plaut.* Sadowic ſię, śiedzieć ná zadzie, przykucznąć.

ACCRU, m. ACCRUE, f. part. paſſ. *du verbe* ACCROISTRE. Auctus. Ampliatus. Amplificatns, a, um. *Cic.* Pomnożony rozprzeſtrzeniony, Uroſł,

ACCRUE *des rivieres* ſubſt: f. *(lors qu'une riviere changeant de lit, donne des terres aux particuliers.)* Alluvio, *genit.* alluvionis, f. Alluvies, *genit.* alluviei. f. *Cic. Liv.* Powodź, zabieranie rzeki, kiedy rzeka bieg ſwoy winſzą ſtronę obroci, zábieraiąc gruntá iedne á drugie odkrywaiąc,

(On parle dans le Droit, du *droit d'Alluvion.)* Jeſt otym terminie prawo.

ACCUEIL, ſubſt. maſc. *(Traittement doux. civil & honeſte qu'on fait à une perſonne qui nous vient faire quelque priere* ou *rendre viſite.)* Comitas. Affabilitas, *genit.* atis, f. *Cic.* Przyiemność, miłeprzyięcię iakiey oſoby, ktorá dokogo w jakiey proźbie, albo potrzebie ſwoiey ſię udaie, łaſkawość łagodność.

Faire bon acceuil à quelqu'un, (le recevoir d'une maniere obligeante & civile. Aliquem benè, *ou* comiter accipere, (accipio, accipis accepi, acceptum.)act. Benigno vultu excipere. *Cic.* **on peut encore joindre à ces Verbes, ces adverbes.* Commodè, humanè, amicè, &c. *(*le contraire eſt* Accipere aliquem male, *ou* duriùs. *Cic faire mauvais accueil.)* Mile kogo przyimować, wdzięcznie łagodnie mu ſię ſtawić, ludzko, przyiacielſko ſię pokazać przeciwnaieſt źle przyiąć.

ACCUEILLIR. V. act. *(Recevoir favorablement, avec douceur & honeſteté ceux qui nous rendent viſite.)* Aliquem benignè, *ou* comiter, *ou* humanè, *ou* benigno vultu accipere, *ou* excipere, (accipio, accipis, accepi, acceptum.) act. *Cic.* Miło łagodnie łaſkawie z ludzkośćią kogo przyiąć

Il l'accueillit chez luy, il l'y receut, il luy donna retraitte. Recepit eum ad ſe. *Cic.* Przyiął go u ſiebie ſchronił, dał mu przytulenie.

C'eſt une grande ingratitude de méconoiſtre dans la proſperié ceux qui nous ont accueillis dans l'adverſité. Ingrati animi eſt, rebus proſperis eorum non meminiſſe, qui rebus adverſis ſubſidio nobis fuerunt. Niewdzięczność to wielká. zapominać w ſzczęśćiu tych ktorży nas w nieſzczęśćin naſzym przyimowali.

ACCUEILIR ſignifie encore plus particulierement *Recevoir quelqu'un (dans un bateau &c.)* Accipere. Excipere. act. acc. *Cic.* ZNACZY ieſzcze oſobliwie przyiąć kogo na przewoz podiechać z przewozem.

Il faut crier au batelier qu'il nous vienne accueillir. Inclamandus eſt portitor, qui nos navigio excipiat. Trzeba wołać na przewoźnika áby z przewozem przyſtąpił do nás; áby nás wziął ná przewoz.

ACCUEILLIR, ſe dit au figuré pour *Attaquer & ſurprendre,* comme *La tempeſte nous accueillit,* ou *Nous fumes accueillis d'une furieuſe tempeſte.* Graviſſimâ tempeſtate deprehenſi fuimus. *Hor.* W SENSIE nie właſnym, znaczy napaſtować nieſpodzianie nápadam, naprzykład *Náwałność nas nápadła, gwałtowna Náwałność ná nas przypadła nieſpodzianie.*

Ce malheur nous a accueillis. Hoc malum in nos invaſit. *Cic.* To nieſzczęśćie nás napadlo.

La pauvreté les a accueillis tous deux. Inceſſit ambos inopia. *Saluſt.* Obodwoch ogarneła, nędza, uboſtwo, niedoſtatek.

ACCULE', m. ACCULE'E f. part. paſſ. *Voyez.* ACCULER. SCISNIONY, Wparty w kąt lub ciaſność iaką.

ACCULER, V. act. *(Pouſſer dans un lieu étroit ſerrer, & reduire à ne pouvoir reculer.)* Aliquem in anguſtias compellere, (compello, compellis, compuli, compulſum.) act. * Ad incitas aliquem adducere, (adduco, adducis, adduxi, adductum.) *ou* adigere, *ou* redigere, (digo, is, degi, dactum.) act. *Cic. Plaut.* WPRAWIC, kogo w ciaſność ścisnąć go zewſząd, do kąta zapędzić przywieść do oſtatnicy że ſię ruſzyć niemoże.

(On ſous-entend dans cette derniere façon de parler le ſubſtentif *lineas;* car ce mot *incitæ* vient de *cieo* pour *moveo,* parce que ceux qui jouent aux Dames étant pouſſez juſques aux derniers rangs du Damier, ne peuvent plus reculer, d'où vient que les Dames ſont alors appellées *inciti,* c'eſt à dire *immobiles.* Que ſi Lucilius a dit *ad incita,* il a ſous-entendu *loca:* & delà vient, dit S. Iſidore, que l'on appelloit *inciti,* ceux qui avoient perdu toute eſpérance de ſe relever de leur miſere.) Ten oſtatni ſpoſob mowienia wyraża y domniemać ſię káże że kto do oſtatniey liniy ná ſzachownicy ieſt zapędzony gdzie ſię iuż nigdzie ruſzyć nie może iako w damę albo w arcaby graiąc ſkąd też ci nâżywaią ſię do oſtatnicy przywiedzieni, ktorzy tak

nå wſzytkim podupadli że ſię poddzwignąć z biedy więcey áni powſtać, z niey niemogą.

Se voyant acculé en cet endroit. Eò loci adductus, *ou* compulſus. *Cic.* Wtey ſię widząc ciaſnośći.

s'ACCULER, ſignifie au contraire, *Se placer dans un coin,* ou *dans un lieu étroit, où l'on ne puiſſe pas eſtre attaqué par derriere.* Se in angulum recipere, (recipio, recipis, recepi, receptum.) act. ZNACZY też znowu w inſzym wyrozumieniu: *Obwarować, ſobie tył, plecy ſobie beſpiecznie opatrzyć,* áby z tyłu ſkąd kto nie mogł nápaść.

ACCUMULATION, ſubſt. f. *(Amas de pluſieurs choſes les unes ſur les autres.)* Coacervatio, *genit.* coacervationis, f. *Cic.* Congeries, *genit.* congeriei, f. *Plin.* SKUPIENIE, zebranie, zgromadzenie, ſkład.

(Ce mot eſt rare en nôtre Langue: on dit au Palais *Accumulation de droit.)* To ſłowo z rzadka ſię trafia w Francuſkim, mowi ſię záś w prawie: *zebranie praw;* kilka praw ná iednęż rzecz.

ACCUMULE', m. ACCUMULE'E, f. part. paſſ. *Voyez* ACCUMULER. ZGROMADZONY ZGROMADZONA.

ACCUMULER, V. act. *(Amaſſer, entaſſer pluſieurs choſes enſemble.)* Cumulare. Accumulare. Coacervare, (o, as, avi, atum.) Congerere, (congero, congeris, congeſſi, congeſtum.) act. acc. *Cic. Liv.* ZGROMADZAC zbierać náſkładać wiele czego do kupy.

Accumuler bienfaits ſur bienfaits. Benefacta benefactis cumulare. *Plaut.* Dobrodzieyſtwo zá dobrodzieyſtwem, łaſkę, zá łaſką świadczyć.

Des honneurs accumulez. Congeſti honores. *Liv.* Zebranie wraz godnośći.

ACCUSABLE, adject. m. & f. *(Qui peut eſtre accuſé.)* Accuſabilis & hoc accuſabile, adject. *Cic.* CO MOZE być obwiniony oſkarżony.

ACCUSATEUR, ſubſt. maſc. *(Qui accuſe un autre.)* Accuſator, *genit.* accuſatoris, m. *Cic.* OSKARZYCIEL, Inſtygator ſtrona powodowna.

En accuſateur, à la maniere d'un accuſateur. Accuſatoriè, adv. Accuſatorio more, *(Ablatif.) Cic.* W ſpoſob oſkarżenia, Potwarliwie.

Un eſprit d'accuſateur. Animus accuſatorius, m. *Cic.* Umyſł potwarliwy.

Faire le métier d'accuſateur. Accuſationes factitare, m. *Cic.* Bawić ſię ſkargami, inſtygatoryą.

ACCUSATRICE, ſubſt. f. *(celle qui accuſe.)* Accuſatrix. *genit.* accuſatricis. f. *Plaut.* OSKARZYCIELKA.

ACCUSATIF, ſubſt. m. *(quatriéme cas des Noms, chez les Graamairiens.)* Accuſativus, i. m. Accuſandi caſus, ûs, m. OSKARZAIĄCY ſpadak czwarty u Grammatykow.

ACCUSATION, ſubſt. f. *(Délation en juſtice pour quelque crime.)* Accuſatio, *genit.* accuſationis, f. *Cic.* Inſimulatio, *genit.* inſimulationis, f. *Cic.* OBWINIENIE Winowanie, odnieſienie, do ſądu do urzędu.

Il luy faiſoit un crime dans ſon accuſation, de luy avoir préparé du poiſon. Accuſatione ſuâ illi crimini dabat, ſibi venenum paraviſſe. *Cic.* Obwinił go w ſwoim odnieſieniu że mu truciznę przygotował.

ACCUSATION, *crime dont on accuſe.)* Accuſatio. Criminatio, *genit.* onis, f. Crimen, *genit.* criminis, neut. *Cic.* ZARZUT Kryminał oktory kogo obwiniaią.

Une fauſſe accuſation. Falſa criminatio, *genit.* falſæ criminationis, f. Falſum crimen, *genit.* falſi criminis, n. *Cic.* Fałſzywy zárzut.

Former, forger, intenter une accuſation contre quelqu'un. Accuſationem in aliquem conflare, (conflo, conflas, conflavi, conflatum.) act. *Cic.* In aliquem crimen moliri, (molior, moliris, molitus ſum.) depon. *Tacit.* Alicui, *ou* in aliquem crimen fingere, (fingo, fingis, finxi, fictum.) act. *Cic.* Zádać co komu obwinić zárzutami nápaſtować.

Dreſſer une accuſation. Accuſationem inſtruere, (inſtruo, inſtruis, inſtruxi, inſtructum.) act. *Cic.* Náprawić ná kogo, ſporządzić obwinienie.

Repouſſer une accuſation. Criminationem repellere, (repello, repellis, repuli, repulſum.) Crimen propulſare. act. *Cic.* Bronić ſię przeciwko żarzutom.

ACCUSE', m. ACCUSE'E, f. part. paſſ. *du verbe* ACCUSER. Accuſatus. inſimulatus, a, um. *Cic.* OSKARZONY

ŻONY UDANY udana oſkarżona.

ACCUSE' *(ſe prend quelquefois comme un ſubſtantif.)* Reus, *genit.* rei, m. *Cic.* BIERZE ſię też czaſem za Imię iſtotne winowayca.

Parler pour l'accuſé. Ab reo dicere. *Cic.* Mowić, ſtawać od ſtrony obwinioney.

Qui eſt accuſé de brigues. Reus ambitûs. *Cic.* **De violence.* Reus de vi. *Cic.* Obwiniony o nieporządne doſtoięſtwa zábieganie, zákupowanie, * o gwałt uczyniony.

ACCUSE'E, f. *(pour celle qui eſt accuſée.)* Rea, *genit.* reæ, f. *Cic.* WINNA Obwiniona.

ACCUSER, V. act. *(intenter une action contre quelqu'un pour raiſon d'un crime.)* Accuſare. Incuſare. Inſimulare. Poſtulare, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* OBWINIC kogo, ſprawę przeciwko kumu zácząć o kryminał.

Accuſer quelqu'un de negligence à ne point écrire. De epiſtolarum neglientiâ aliquem accuſare. *Cic.* Skarżyć ſię ná kogo o zaniedbanie w piſaniu.

Accuſer quelqu'un de concuſſion. De pecuniis repetundis aliquem accuſare. Repetundarum accuſare, *Cic.* * *De fauſſeté.* Inſimulare aliquem falſi. *Cic.* * *De leze-Majeſté.* Arceſſere aliquem majeſtatis, *ou* læſæ majeſtatis, (arceſſo, arceſſis, arceſſivi, arceſſitum.) act. *Cicer. Sen.* De majeſtate aliquem poſtulare. *Cic.* * *De poiſon.* De veneficiis aliquem accuſare. * *D'avoir brigué.* Accuſare ambitus. Ambitûs crimine arceſſere aliquem. *Cic.* * *D'avarice* Inſimulare, *ou* arguere aliquem avaritiæ, (arguo, arguis, argui, argutum.) act. **De trahiſon.* Accuſare aliquem proditionis. *Cornel· Nep.* Alicui proditionis crimen inferre. (infero, infers, intuli, illatum.) act. *Cic.* * *De péculat*, ou *d'avoir volé les deniers publics.* Peculatûs aliquem accuſare. *Auct. ad Her.* Obwinić kogo o zdzierſtwa urzędowne; * O pofałſzowanie, fałſzerſtwo zádać, * O kryminał przeciwko Maieſtatowi; * O Trucie, zczarowanie; * O zábieganie nieporządne doſtoięńſtwa; *O łakomſtwo; *O zdradziectwo; *O kradzieſz z ſkarbu poſpolitego.

Ils s'accuſent comme d'un crime d'avoir diſcontinué de s'affliger. Peccati ſe inſimulant, quòd dolere intermiſerint. *Cic.* Maią ſobie y poczytaią zá winę że ſię trapić przeſtali.

Vous avez accuſé une tres honneſte femme d'avoir fait faux bon à ſon honneur. Probri inſimulaſti, *ou* accuſaſti pudiciſſimam feminam. *Cic. Plaut.* O niewſtyd obelżyłeś náypoczćiwſzą Matronę.

Accuſer quelqu'un en juſtice. Accuſare aliquem in jus. Reum agere, *ou* poſtulare. Acerſſere aliquem judicio. *Cic.* **L'accuſer criminellement.* Judicio capitis áliquem acerſſere, *ou* arguere. *Cic.* Pozwać kogo do ſądu; urzędownie obwinić: *Kryminalnie przypozwać.

Il n'a point fait de difficulté d'avouër la choſe, dont on l'accuſe. Non dubitavit id ipſum, quod arguitur confiteri. *Cic. (pour* propter quod arguitur.) Bez wſzelkiey trudnośći przyznał ſię do wſzytkiego o co go obwiniono.

C'eſt le peuple & non pas voſtre compétiteur que vous accuſez de cette faute. Populi culpam, non competitoris accuſas. *Cic.* Ludwſzyſtek, á nie ſtronę ſamą ſwoię przeciwną w tym obwiniaſz.

Rubrius étoit accuſé d'avoir violé par un parjure la divinité d'Auguſte. Rubrio crimini dabatur violatum perjurio numen Auguſti. *Tacit..* Rubryuſza obwiniono że Boſtwo Auguſta krzywoprzyſięſtwem obrażił.

ACENSER, V. act. *ou prononce* Açanſer. (*Donner à cens à rente.*) Cenſu annuo locare, (loco, locas, locavi, locatum.) Addicere, (addico, addicis, addixi, addictum.) act. acc. *Cic.* ARENDOWAC, náymować komu maiętnosć puſzczać zá pieniądze.

ACENSER, ſignifie auſſi *Prendre un heritage à cens & à rente tous les ans.* Conducere aliquid cenſu annuo, (conduco, conducis, conduxi, conductum.) *ou* redimere, (redimo, redimis, redemi, redemtum.) act. *Cic.* ZNACZY też brać dobra albo trzymać rocznym prawem záſummę.

ACERE', m. ACERE'E, f. part. paſſ. *Voyez* ACERER. STALONY STALONA.

ACERER, V. act. *(garnir un outil d'acier, y appliquer de l'acier pour le rendre plus tranchant.)* Chalybe admixto durare, (duro, duras, duravi, duratum.) act. acc. STALOWAC ſtalić hartować.

ACERRA, *ou* ACERRE, *(ville du Royaume de Naples.)*

Acerræ, *genit.* Acerrarum. f. plur. *Liv.* *ACERRA* miaſto w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

Qui eſt d'Accerra. Acerranus, a, um. *Liv.* Ktory ieſt z Acerry, Acerranin.

ACEROZA, *(ville dans la Baſilicate, province, du Royaume de Naples.* (Acherontia Acherontiæ, fœm. *ACERENZA* miaſto w prowincyi Bażylikadá w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

ACE'TABULE, ſubſt. maſc. (*Emboëture des os de la cuiſſe.*) Acetabulum, *genit.* acetabuli, n. *Celſ.* Stawowych kośći końce.

(Terme d'Anatomie.) Termin Anatomiy.

ACE'TABULE, (*petite meſure ancienne qui contenoit la quatriéme partie de l'hémine;* ou *deux onces & demie de liqueur, ou matiere ſeche.*) Acetabulum, i, neut. *Plin.* Miara mała u ſtarych, trzymaiąca dwie Uncyi wagi lub miary, ſuchych albo mokrych rżeczy: Miſeczki.

ACHAIE, (*province de l'ancienne Grece, qui faiſoit une parite du Peloponneſe, aujourd'huy le Duché de Clárence.*) Achaia, *genit.* Achǻiæ, f. *Ovid.* ACHAIA Prowincya dawney Grecyi ktorà była część Poloponnezu, dziś Xięſtwo Klarencyi.

(ONcroit que le mot d'*Achaie* vient du motGrecAchos qui ſignifie *triſteſſe, douleur.*) Rozumieią że te ſłowo Achaia pochodzi z Greckiego *Achos* co znaczy ſmutek żałość)

Qui eſt de l'Achaie. Achæus. Achaivus. Achïus, a, um. *Virg. Cic.* Co ieſt z Achaiy, Achywczyk.

ACHALANDER, V. act. (*mettre une boutique*, ou *une maiſon en réputation d'avoir de bonne marchandiſe & à prix raiſonnable, & y attirer bien des marchands.*) Emptorum frequentiam ad tabernam, *ou* ad mercatorem allicere, *ou* pellicere, (Illicio, licis, lexi, lectum.) act. *Cic.* (c'eſt à dire, *Attirer une foule d'acheteurs à une boutique*, ou *à un marchand.*) Zalecić przynęćić, ſklep iakiego kupca wreputacyą wprawić, że tam co dobrego y dobrze kupić doſtanie aby ſię tam iak naywięcey ludzi ciągnelo. Tłum ludźi, pełno kupcow do ſklepu albo do kupcá ktorego ſprowadzić.

Cette boutique eſt bien achalandée. il y vient bien des marchands. Celebratur hæc taberna emptorum conventu, *ou* frequentiâ, (celebror, celebraris, celebratus ſum, celebrari.) paſſ. *Cic.* Zawſze w tym ſklepie pełno kupcow,

Ce marchand eſt bien achalandé. Emptores frequentes adeunt hunc mercatorem. Nigdy ſię u tego kupca ludzie nie prżeminą pełno ma ludźi wnęcili ſię do niego

ACHARNEMENT, ſubſt maſc. (*forte paſſion & attache à une choſe.*) Animi impotentia, *genit.* animi impotentiæ, f. Zawziętość niepohamowanie niepowśćiągliwość,

Il a un furieux acharnement pour la débauche. Impotentiùs fertur in libidines. Szaloną ma do rozpuſty niepowśćiągliwość.

(Ce mot françois ne ſe dit qu'en manvaiſe part, & ſignifie encore *Vne attache opiniaſtre qu'on a, à perſecuter quelque'un, ſoit de parole ou d'effet.* Aſſidua alicnjus & impotens inſectatio, *ou* perſecutio, *genit.* onis, f. *Cic.*) To ſłowo Francuſkie nie mowi ſię chybá ná naganę y znaczy też, *Zawźiętość zaciętą y nieupamiętaną przeſladowania kogo, y naſtempowania na niego ſłowy, albo uczynkiem.*

Ils ſe battirent l'un contre l'autre avec un tel acharnement, qu' on ne les put jamais ſaparer. Tam acriter, *ou* pervicaciter & infeſto animo pugnârunt inter ſe, uti alter ab altero divelli, *ou* diſtrahi non potuerit. Bili ſię z ſobą ztaką zawźiętośćią że ich żadną miarą rozerwać nie można było.

ACHARNER, V. act. (*donner aux beſtes le goût de la chair.*) Animalia carni aſſueſcere, (aſſueſco, aſſueſcis aſſuevi, aſſuetum.) act. Ná ponętę na ścierwo zwabić zwierżá.

(Terme de Chaſſe.) (Termin myśliwſki.)

s'ACHARNER, au figuré, (*Marquer une forte attache à quelque choſe, comme à aimer & à haïre, à perſecuter & à outrager quelqu'un de paroles ou autremens.*) Ferri impotentiùs in aliquid, *ou* in aliquem. paſſ. *Cic.* Vehementiùs aliquem inſectari. depon. Uwziąć ſię ná co, uſadźić ſię, znaczy wielkie do czego przywiązanie, naprzykład kochaniá, álbo nienawiśći, przeſzladowaniá, zelżeniá kogo ſłowy lub inſzym ſpoſobem.

S'acharner à ſe battre l'un contre l'autre. In cædem mutuam impotentiùs ferri, (feror, ferris, latus ſum.) Paſſ. Acriter, *ou* pervicaciter ruere, (ruo, ruis, rui, *ſans ſupin.*) neut. Graviter in ſe invicem ſævire, (ſævio, ſævis, ſævii, ſævitum.) neut. *Cic.* In mutuam perniciem incumbere, (incumbo, incumbis, incubui incubitum.) neut. *Cic.* Záwziąć ſię na bicie ſię ieden z drugim.

S'acharner l'un contre l'autre, ſe déchirer par des injures & des calomnies. Mutuis contumeliis ſe diſcerpere, *ou* dilacerare, *ou* proſcindere, (diſcerpo, diſcerpis, diſcerpſi, diſcerptum: dilacero, dilaceras, dilaceravi, dilaceratum: proſcindo, proſcindis, proſcidi, proſciſſum.) act. * Vulnerare ſe, *ou* vexare ſe probris & maledictis, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* Uwziąć ſię ieden ná drugiego, ſzkalować ſię wzaiemnie y ſzarpać zelżywie.

S'acharner à perſecuter quelqu'un à outrance & ſans relaſche. Vehementiſſimè & pertinaciſſimè aliquem inſequi, *ou* perſequi, (ſequor, ſequeris, ſecutus ſum.) Inſectari, (inſector, inſectaris, inſectatus ſum.) depon. acc. *Cic.* Uwziąć ſię ná prześladowanie czyie nád zámiar y bezprzeſtanku.

L'envie ne s'acharne plus tant ſur moy. Jam dente invido minùs mordeor. *Hor.* Już też ná mnie nie tak záwzięta ieſt zázdrość.

S'acharner, ou *s'opiniaſtrer au vain honneur de demeurer prés des grands.* Inanem inter magnates verſandi gloriam pertinaciſſimè ſectari. Uwziąć ſię, y uprzątnąc ſobie w głowie prożny honor áby záwſze, przy Panach przednich zoſtawać.

ACHAT, ſubſt. maſc. (*l'Action d'acheter.*) Emtio, *genit.* emtionis, f. *Cic.* KUPNO kupowanie.

Il n'oſa faire cét achat en ſon nom. Non eſt auſus ſuum nomen emtioni illi adſcribere. *Cic.* Nie śmiał tego kupować pod ſwoim Imieniem.

Vous avez fait là un fort bon achat, je ne donnerois pas cette maiſon, quand j'en verrois ſix cens écus argent compant. Mercimonium lepidum, ſi nunc ferunt ſex talenta magna argenti pro iſtis ædibus præſentaria, nunquam accipiam. *Plaut.* Dobrześ barzo kupił, nie dałbym tego domu choćbym ſześć ſet talerow gotowych pieniędzy w oczach moich widział.

ACHE, ſubſt. fem. (*eſpece de perſil qui croiſt dans les marais, & qui fleurit blanc.*) Apium paluſtre, *genit.* apii paluſtris, n. *Plin.* Eleoſelinum, *genit.* eleoſelini, neut. *Plin.* OPICH, ziele podobne pietruſzce ktore przy błotach rośnie, á kwitnie biało.

ACHE'LOUS, (*fleuve célebre dans l'Epire, aujourd'huy Pachicolme. Il ſort du mont Pindus & ſe va rendre dans la mer d'Ionie.*) Acheloüs, *genit.* Acheloï, m. *Ovid.* ACHELOUS Rzeka ſławna w Epirze, wychodząca z gory Pindus, á wpadaiąca w morze Jonſkie.

ACHEMINEMENT, ſubſt. maſc. (*diſpoſition prochaine à une choſe, dont on eſpere un bon ſuccès.*) Via, *genit.* viæ, f. Gradus, *genit.* gradûs, m. *Cic.* DROGA ſtopień do iákiey rzeczy ktorey ſię kto ſpodziewa dobrego ſkutku.

Cette victoire fut un acheminement à la paix. Hac victoriâ ad pacem via facta eſt. Illa victoria viam ad pacem patefecit. To zwycięſtwo drogę do pokoiu otworzyło.

S'ACHEMINER, V. neut. p. (*ſe mettre en chemin.*) In viam ſe dare, (do, das, dedi, datum.) Viam carpere, (carpo, carpis, carpſi, carptum.) Viæ ſe committere, (committo, committis, commiſi, commiſſum.) act. *Cic.* Iter ingredi, (ingredior, ingrederis, ingreſſus ſum.) dep. *Liv.* Iter intendere, (intendo, intendis, intendi, intentum.) act. *Liv.* Viam invadere, (invado, invadis, invaſi, invaſum.) act. *Virg.* Viam corripere, (corripio, corripis, corripui, correptum.) act. *Virg.* Aliquò proficiſci, (proficiſcor. proficiſceris, profectus ſum.) depon. *Cic.* Aliquò iter inſtituere, (inſtituo, inſtituis, inſtitui, inſtitutum.) act. *Cat. ad Cic.* W DROGĘ ſię puśćić, udać ſię w drogę.

ACHEMINER, V. act. (*Mettre en eſtat de réuſſir, parlant des affaires & des entrepriſes.*) comme *L'avis de cét Avocat a fort bien acheminé l'affaire, l'a mis en train de réuſſir.* Hujus patroni ſententia rem ad felicem ſucceſſum direxit, *ou* deduxit. W DROZYC rzecz iáką ná drogę náprowadzić do pomyślnego ſkutku nákierować, naprzykład; Rada tego Patrona ná dobrą drogę nákierowała tę ſprawę wprowadziła ią ná drogę do wygraney.

ACHERON, (*fleuve d'Epire*, ou *de Lucanie, que les*

Poëtes font un des fleuves de l'Enfer.) Acheron, *ou* Acherons, *genit.* acherontis, m. ACHERON Rzeka Epiru álbo Lukaniy, ktorą Poetowie udaią być iednę z rzek piekielnych.

ACHERONTIQUE, ou *de l'Achéron.* Acheronticus, Acherontica, Acheronticum. *Plaut.* ACHEROTSKI álbo z Acherontu.

ACHERONTIA, *ville de la Lucanie dans la Baſilicate.*) Acherontia, *genit.* Acherontiæ, f. ACHERONTIA Miaſto Lukaniy w Bazylikadzie.

ACHERUSIE, (*marais que fait le fleuve Achéron proche de Cumes.*) Acheruſia, *genit.* Acheruſiæ, f. *Pom-Mel.* Acheruſis, *genit.* Acheruſis, f. *Val Flac.* ACHERUZYA Bagno krore czyni rzeka Acheron bliſko Kumow.

d'Acheruſie. Acheruſium, Acheruſia, Acheruſium. *Lucr.* Ácheruzyiſki.

ACHETE', m. ACHETE'E, f. part. paſſ. *du verbe* ACHETER. (*Acquis à prix d'argent dont on convient.*) Emtus, emta, emtum. Coemtus, coemta, coemtum. *Cæſ.* Mercatus, mercata, mercatum *en ſignification paſſive dans Properce & dans Pline:* *(*le contraire eſt* Inemtus *dans Horace*, pour dire *qui n'eſt point acheté.*) Voyez ACHETER. KUPIONY zá pieniądze zgodzony ztargowany umowiony *pozeciwna ieſt;* nie kupiony.

ACHETER, V. act. (*Acquerir quelque choſe à prix d'argent dont on convient.*) Emere. Coëmere. (emo, emis, emi, emtum.) act. acc. Comparare, (comparo, comparas, comparavi, comparatum.) act. accuſ. Mercari. Emercari, (mercor, mercaris, mercatus ſum.) depon. acc. Nundinari, (nundinor, nundinaris, nundinatus ſum.) depon. acc. *Ter. Cic.* (*on trouve auſſi* nundino *dans Suetone.*) Præſtinare, (præſtino, præſtinas, præſtinavi, præſtinatum.) act. acc. *Plaut.* Radimere, (redimo, redimis, redemi, redemtum.) act. acc. *Cic. Cæſ.* Kupować zgodziwſzy ſię zápieniądze.

Acheter argent comptant. Emere præſenti pecuniâ, *ou* oculatâ die. *Plaut.* (*le contraire eſt* cæcâ die, *Acheter à crédit.*) **A prix raiſonnable.* Benè emere. *Cic.* **De bonne foy.* Bonâ fide emere. **A tres bon marché.* Minimi emere **A bas prix.* Vili pretio emere. **Trop cher.* Malè emere. Cariùs emere. *Cic.* Kupować zá gotowe pieniądze, *przeciwna ieſt* brać ná ſłowo ná wiarę. * Zá co ſłuſzna, iak ſię godzi co ſię warto. *niewinnie dobrym ſumnieniem *zbyt tanio, zá małą cenę. *zbyt drogo.

C'eſt un homme à acheter au poids de l'or. Hunc hominem decet auro expendi. *Plaut.* Złotem by tákiego człeka odważyć, zápłacić.

Acheter au mot d'un autre. Emere pretio alterius. *Ter.* Kupować ná cudzy targ.

Je voudrois avoir acheté cela de tout mon bien & de tout mon crédit. Id penſare vellem omni argento & omni auctoritate. *Col.* Radbym to wſzytką ſubſtancyą całym kredytem ſwoim zápłacił.

Il faut amener des marchands pour acheter une marchandiſe qui n'eſt point de débit, mais une bonne marchandiſe trouve aiſément des acheteurs. Invendibili merci oportet adducere emtorem, proba merx faclè emtorem reperit. *Plaut.* Ná Towar nie pokupny trzeba kupcow ſprowadzać, ná dobry Towar ſami ſię kupcy trafią.

Quand vous l'auriez acheté trois cens piſtoles, ce ne ſeroit pas trop; vous avez gagné beaucoup à ce marché. Non ædepol trecentis minis carum eſſet, feciſti lucri. *Plaut.* (*on ſous-entend* multum.) Gdybyś to zá trzyſta Duplonow doſtał nie názbyt byto było, barzoś wiele zyſkał ná tym kupnie.

Si vous n'eſtes pas preſſé de vendre voſtre maiſon, ie ne ſuis pas preſſé de l'acheter. Si tibi nihil ſubiti eſt quòd vendas ædes, tantumdem mihi quòd emam, *ou* quòd emere velim. *Plaut.* Jeżeli ci nie ták barzo pilno przedać Dom mnie też nie pilno go kupić.

Acheter à prix d'argent la premiſſion de la ſepulture. Redimere pretio ſepeliendi poteſtatem. *Cic.* Dokupować ſię pogrzebu, zá pieniądze ſobie pozwolone wytargować ná pochowanie.

ACHETER *à manger.* Obſonari, (obſonor, obſonaris, obſonatus ſum.) dep. *Plaut. Ter..* Obſonare, (obſono, obſonas, obſonavi, obſonatum.) act. *Plaut.* JESC kupić.

Aller acheter à manger. Ire obſonatum. *Plaut.* Poyść ieść kupić.

ACHETER, au figuré, *(parlant de la gloire, de la liberté &c.)* Emere. act. acc. *Cic.* KUPOWAC w wyrozumieniu nie właſnym mowiąc o ſławie o Wolnośći &c.

Je n'achete point ſi cher des eſperances. Spem pretio non emo. *Ter.* Nie kupuię ták drogo nádziei.

Je ne voudrois pas acheter un royaume, ou eſtre Roy aux dépens de ma liberté. Regnare nolo, liber ut non ſim mihi *Phæd.* Niechciałbym Kroleſtwa nábyć zá wolność.

Acheter la paix. Redimere pacem. *Cæſ.* Pokoy ztargować, kupić zá pieniądze.

Il pouvoit acheter les bonnes graces de tout le monde par la mort de ſon ennemy. Omnium gratiam morte inimici redimere poterat. *Cæſ.* Łáſkę ſobie u wſzyſtkich mogł nábyć, śmiercią nieprzyiaciela.

Je ne crois pas qu'on doive acheter ces bons offices par la perte de ſa vie, ou aux dépens de ſa vie. Ego verò hæc officia mercanda vitâ non puto. *Cic.* Nierozumiem áby tey łaſki życiem przypłacić nálezało.

ON DIT par maniere de proverbe & en converſation. MOWI ſię w przyſłowiu y wkonwerſacyi.

Il a bien fait acheter ſa peau à ſes ennemis, ou il leur a vendu ſa peau bien cher, (il en a bien tué en ſe défendant.) Multo ſanguine vita illius inimicis conſtitit, *par imitation de Tite-Live.* Drogo ſkorę ſwoię przedał nieprzyiacielowi: to ieſt zginął mocno ſię broniąc, y wielu trupem położył niżeli ſam poległ.

Il m'a bien fait acheter cette faveur, (il m'a bien fait courir & languir pour l'obtenir.) Multo labore hanc ab illo gratiam abſtuli. Siła mnie koſztuie ten fawor, długom ſię náchodził náczekał nimem tego doſtąpił.

ON DIT encore, *Qui bon l'achete, bon le boit.* Optimum bibitur, quod optimum emitur. MOWI ſię ieſzcze kto dobrze kupi dobrze piie.

Avoir envie d'acheter. Emturire, (emturio, emturis, *ſans préterit ni ſupin.*) neut. *Var.* Mieć chętkę do kupienia chętka mię bierze záchciewa ſię.

La paſſion, ou l'envie d'acheter. Emacitas, *genit.* emacitatis, f. *Colum.* Chciwość Paſſya do kupowania.

ACHETEUR, ſubſt. maſc. *(celuy qui achete.)* Emtor, *genit.* emtoris, m. *Cic.* KUPIEC ten co kupuie.

Vn grand acheteur, qui a envie d'acheter tout ce qu'il voit. Emax, *genit.* emacis. com. gen. *Cic.* Wſzyſtko by kupił co obaczy, chciwy kupować.

Grande acheteuſe. Emax fœmina, *genit*, emacis fœminæ, f. *Ovid.* Chciwa kupowania.

ACHEVE', m. ACHEVE'E, f. part. paſſ. *(fini.)* Finitus, finita, finitum. *Hor.* SKONCZONY.

ACHEVE', ou *Fini, (parlant d'un ouvrage d'eſprit, comme d'un livre ou d'un poëme, & d'un diſcours ou d'un ouvrage de main.)* Abſolutus. Perfectus. Confectus, a, um. *Cic.* DOKONCZONY, mowiąc o Księdze wierſzach Mowie lub ręczney iákiey robocie.

ACHEVE', *(parfait, accompli, à qui il ne manque rien pour ſa perfection.)* Perfectus. Abſolutus, a, um. *Voyez* ACHEVER. *(au Comparatif* Perfectior & hoc perfectius: abſolutior & hoc abſolutius; *au Superlatif* Perfectiſſimus & Abſolutiſſimus, a, um.) Dokończony, Doſkonały, zupełny ktoremu nic do doſkonałośći nie doſtaie.

C'eſt un homme achevé de tout point, qui eſt parfait en tout. Omni ex parte abſolutus. Omnibus numeris abſolutus. *Cic.* In ſe totus teres atque rotundus. *Hor.* Człowiek ze wſzyſtkim aż do oſtatniego punktu doſkonały.

Cette derniere expreſſion Latine eſt figurée, & Horace fait alluſion à la figure ronde qui eſt la plus parfaite & la plus unie, comme qui diroit *Vn homme tout uni, qui eſt ſans faute.* Oſtatnia ta Łacińſka expreſſya ieſt przez podobieńſtwo do figury okrągłey ktora ieſt náydoſkonalſza y náyrownieyſza iákoby kto rzekł: *Człowiek iednoſtayny y bez ale.*

ACHEVEMENT, ſubſt. maſc. *(fin d'un ouvrage)* Abſolutio. Conſummatio, *genit.* onis, f. *Cic. Col.* DOKONCZENIE roboty iakiey.

ACHEVER, V. act. *(finir, terminer.)* Finem facere, (facio, facis, feci, factum.) act. dat Abſolvere, (abſolvo, abſolvis, abſolvi, abſolutum.) act. acc. Finire. (finio, finis, finivi, finitum.) act. acc. *Cic. Quint.* Peragere, (perago, peragis, peregi, peractum.) act. acc. Conficere, *ou* perficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) act. acc. Finem imponere, (impono, imponis, impoſui, impoſitum.) act. dat. Conſummare, (conſummo, conſummas, conſummavi, conſummatum.) act. acc. *Cic. Plin.* KONCZYC zákończyć dokonać.

Achever ſa taſche. Penſum abſolvere *Var.* Laboris penſum peragere. *Colum.* **Sa courſe.* Curſum conficere. *Cic.* **Vne affaire par le moyen d'un autre.* Per alium conficere negotium. *Cic.* Warſztwę ſwoię odbyć. * Bieg ſkończyć *Sprawę iáką przez kogo inſzego ſkończyć.

Ayant fait, achevé, fini la campagne. Confectis æſtivis. *Cic.* Skończywſzy leżę letnią.

ACHEVER, *(joint avec un verbe.)* comme *Achever de compter.* Pernumerare. *Plaut.* Rationes conficere. **Achever de diſner.* Prandium conficere, *ou* finire. *Plaut. Hor.* **Achever de dormir.* Perdormiſcere. *Plaut.* Somnum facere. *Celſ.* **Achever d'écrire.* Perſcribere. *Cic.* SKONCZYC złączone z inſzym ſłowem, iako: ſkończyć ráchunki, *ſkończyć obiad, *ſkończyć ſpać, álbo wyſpawſzy, *ſkończyć piſać.

Achever de guérir. Percurare. act. *Plin.* * *Achever de meurir.* Permatureſcere. n. *Col.* **Achever de payer.* Perſolvere. act. *Cic.* Skończyć leki, *Doſtawſzy ſię. *ſkończyć płacić.

Vous avez fait comme Apellés, qui ayant achevé fort artiſtement la teſte & les plus hautes parties du corps de Venus, laiſſa le reſte du corps imparfait. Ainſi de certaines gens n'ont travaillé qu'à ma teſte, & m'ont laiſſé le reſte du corps imparfait. Ut Apelles Veneris caput & ſumma pectoris politiſſimâ arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit. Sic quidam homines in capite meo ſolùm elaborarunt, reliquum corpus inperfectum ac rude reliquerunt. *Cic.* Uczyniłeś iáko *Apelles* ktory barzo kſztałtnie dokończywſzy głowę y wyżſze części obrazu Wenery, reſztę niedoſkonałą zoſtawił, ták pewni ludzie około głowy tylko moiey robili, á reſztę ciała niedoſkonałe zoſtawili.

ACHEVER, *(terminer finir.)* Abſolvere. Finire. Terminare, (o, as, avi, atum.) Conficere. act. acc. *Cic.* SKONCZYC zakończyć.

Achever la guerre. Bellum conficere. Imponere finem bello. *Tacit.* Zakończyć Woynę.

Achever ſon diſcours. Sermonem conficere. *Cæſ.* Skończyć mowę.

ACHEVER *le luſtre.* Condere luſtrum. *Hor.* SKONCZYC dokończyć, *ſtanowić Pięć lat.*

(Cette cérémonie ſe faiſoit tous les cinq ans le dix-neuviéme d'Octobre; mais on la reculoit fort ſouvent, ſurtout lors qu'il étoit arrivé quelque grand malheur à la République. Aprés avoir achevé le Cens ou le dénombrement du Peuple Romain, on l'expioit par un ſacrifice, & ils appelloient cette cérémonie *Condere luſtrum.*) Ta Ceremonia odprawowała ſię co rok dnia dziewietnaſtego Października, iednakże ią częſtokroć odkładano, oſobliwie gdy ſię iákie wielkie nieſzczęśćie w Rzeczypoſpolitey trafiło. Skończywſzy popis wſzyſtkiego ludu Rzymſkiego, oczyſzczano go przez publiczną ofiarę, y nazywano to *ſtanowić pięć lat.*

ACHEVER, *(perfectionner, mettre la derniere main à un ouvrage, ſoit de l'eſprit ſoit de l'art.)* Abſolvere. Perficere. Complanare. act. acc. *Cic. Cæſ.* Summam, *ou* extremam manum imponere. act. dat. *Plin.* Faſtigium imponere. act. dat. *Cic.* Dokończyć, udoſkonalić oſtatni raz rękę do czego przyłożyć, czyli to do zabaw rozumu, czyli iákiey náuki.

(Cette derniere expreſſion eſt une metaphore Latine priſe de l'Architecture, comme qui diroit *Mettre le faiſte ou le comble à un ouvrage.*) Ta oſtatnia expreſſya łacińſka ieſt wzięta od podobieńſtwa Architektury, iákoby kto rzekł *do ſczytu rzecz iáko doprowadzić, rzeczy iákiey ſczyt przydać.*

Cet ouvrage n'eſt pas ſi achevé à beaucoup près que l'autre. Illud opus non æquè ab altero perfectum eſt. *Cic.* Wiele niedoſtaie wieleby trzeba żeby tá robota była tak dokończona iák tamta.

Ses ouvrages ne ſont pas achevez, (il n'y a pas mis la derniere main.) Manus extrema non acceſſit operibus ejus. *Cic.* Ultima, *ou* ſumma manus nondum operibus ejus impoſita eſt. *Ovid.* Prace iego nie ſą dokończone, oſtatniey ręki do nich nieprzyłożył.

ON DIT auſſi *Achever ſes jours, Achever ſa vie, Achever ſa carriere.* Vitam finire. Ætatis fabulam peragere. *Cic.* Implere finem vitæ. *Tacit.* MOWI ſię też ſkończyć dni ſwoie, ſkończyć życie, ſkończyć bieg ſwoy.

Achever quelqu'un, (luy oſter ce qui luy reſte de vie.) Aliquem conficere. *Cic.* Dokonać kogo, odiąć mu co mu ieſzcze życia zoſtaie.

Je l'ay forcé de vous aller voir, parce qu'avec ſi peu de ſanté, il étoit plus capable de s'achever, que de m'aider dans le camp. Coëgi eum ad te proficiſci quòd illâ valetudine magis conficere ſe, quàm me tueri poſſet in caſtris. *Cic.* Przyniewoliłem go áby cię náwiedził, bo ták ſłabego był zdrowia, że bárdziey by ſiebie dokonał, ániżeli mnie w obozie mogł dopomoc.

Ces douleurs l'acheverent. His doloribus confectus eſt. *Cic.* Tego bole dokończyły.

Ce coup-là m'acheve. Nunc demum perii. *Ter.* To mię nieſzczęśćie dognębiło.

ON DIT au figuré, *Ce fut là le dernier coup de lime qui l'acheva, ou qui le perſuada de ſon faux mérite.* Tunc omni laude cumulatior ſibi viſus eſt. *Cic.* MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym Ten był oſtatni pilnik co go glancować dokonał; albo *Tomu ná oſtatek głowę nábiło o Jego zmysloney grzeczności.*

ON DIT proverbialement, *Voilà pour l'achever de peindre, pour achever de le ruiner entierement.* Id eum peſſumdabit. *Plaut.* MOWIĄ w przyſłowiu: *Już go też to w cale odmaluie:* to ieſt, *ochydzi y w cale zmizeruie.*

ACHOPPEMENT, ſubſt. maſc. *(l'Action de chopper & de ſe heurter le pied.)* Pedis offenſio, *genit.* offenſionis, f. *Cic.* Offenſa, æ, f. *Sen.* Offenſus, *genit.* offenſûs, m. *Lucr.* PODKNIENIE Nogi uderzenie.

(Ce mot ne ſe dit point en noſtre langue dans un ſens naturel, mais ſeulement dans le figuré.) Tego ſłowa niezażywaią w Języku Francuſkim w wyrozumieniu właſnym ále tylko w niewłaſnym.

Il luy eſt une pierre d'achoppement. In hoc graviter illum offendit. Illi hac in re eſt offenſioni. *Cic.* Zgorſzeniem mu ieſt w tey mierze, ciężko go w tym obraża, gorſzy.

ACIDE, adject. m. & f. *(qui a une certaine aigreur piquante.)* Acidus, acida, acidum. *Colum.* KWASNY.

Vn peu acide. Subacidus. Acidulus, a, um. *Plin.* Kwaſkowaty

ACIDETE', ſubſt. f. *(qualité aigrette qui ſe trouve dans tous les acides.)* Acor, *genit.* acoris, m. *Col.* KWAS, właſność kwaſkowata ktora ſię znayduie w każdym kwaſie.

ACIER, ſubſt. maſc. *(fer bien purifié par l'art, dont on fait la pointe & le tranchant des couteaux, &c.)* Acies, *genit.* aciei, f. *Plin.* Stomoma, *genit.* ſtomomatis. n. *Celſ. Plin.* STAL z czego końce y oſtrze nożow robią.

ACIRENZA, *(ville archiepiſcopale de la Pouïlle.)* Acherontia, *genit.* Acherontiæ, f. ACIRENCA miaſto Arcybiſkupie w Apuliy.

ACOLYTHE, ſubſt. maſc. *(Qui fait la fonction du premier des quatre Ordres Moindres dans l'Egliſe.)* Acolythus, *genit.* Acolythi, m. Minor Miniſter in Eccleſiâ, m. AKOLIT ſługa Kośćielny ktory odprawuie powinność pierwſzego święcenia między czterema święceniami mnieyſzemi w Kośćiele.

ACONIT, ſubſt. maſc. *(herbe venimeuſe.)* Aconitum, *genit.* aconiti, n. Luparia & vulparia, *genit.* æ, f. *Plin.* CIEMIERZYCA, Jaſkier, Toiad ziele zaraźliwe.

(On dit que ſon nom vient de la ville d'Ancone, aux environs de laquelle cette herbe croiſt en abondance.) Powiadaią że názwiſko Jego pochodzi od miaſta Ankony w okolicach ktorego to ziele náywięcey rośćie.

ACONTIAS, ſubſt. maſc. *(eſpece de ſerpent qui ſe jette ſur les hommes comme une flechе.)* Volucris jaculus, *genit.* volucris jaculi, m. *Luc.* Acontias, *genit.* acontiæ, m. STRZELEC wąż co ſię ná ludzi rzuca iak ſtrzała.

ACQS, *ou* Dax, *(ville ſur l'Adour, capitale des Landes de Gaſcogne, & Eveſché ſuffragant d'Auch.)* Aquæ Auguſtæ, *genit.* Aquarum Auguſtarum, f. plur. Civitas Aquarum Trabellicarum. AKWY álbo Dax miaſto nád rzeką Aturą Stołeczne Kraiu Land názwanego w Waſkoniy: o raz Biſkupſtwo z Suffraganią Auſcytańſką.

Qui eſt d'Acqs. Aquenſis & hoc Aquenſe, adject. Co ieſt z Daxu.

AQUE'REUR, ſubſt. maſc. *(celuy qui acquiert une choſe.)* Partor, *genit.* partoris, m. *Plaut.* NABYWACZ ten co czego nábywa.

ACQUE'RIR, V. act. *(obtenir un titre qui donne droit de jouïr d'une choſe, en obtenir la poſſeſſion.)* Acquirere, (acquiro, acquiris, acquiſivi, acquiſitum.) Parare. Comparare, (paro, paras paravi, paratum, act. acc. Adipiſci, (adipiſcor, adipiſceris, adeptus, ſum.) Aſſequi. Conſequi, (ſequor, ſequeris, ſequutus ſum.) dep. accuſ. Obtinere, (obtineo, obtines, obtinui, obtentum.) act. acc. *Cic.* NABYC prawa do czego y opanować, otrzymać poſſeſſyą.

Voulant acquérir la réputation d'eſtre équitable, il changea ſa maniere d'agir. Cum æquitatis famam vellet conſequi, à priſtinâ conſuetudine deflexit. *Phæd.* Chcąc pozyſkać ſławę ſpraw iedliwośći odmienił ſpoſob ktorym ſobie poſtępował.

Il acquis le pouvoir & la gloire qu'il a, par de trés grands ſervices rendus à l'Eſtat, & par pluſieurs belles actions. Potentiam & gloriam maximis in Rempublicam meritis præſtantiſſimiſque rebus geſtis eſt conſequutus. *Cic.* Powagę y Imię ktore ma, nábył ſobie wielkiemi záſługami w Oyczyznie, y wielą pięknych akcyi.

Vos Anceſtres ne vous ont pas acquis tant de gloire par leur haute valeur, pour la perdre par voſtre faute, & laiſſer une tache à voſtre poſterité. Majores tui famam non tradiderunt tibi, ut virtute eorum ante parta per flagitium perderes, atque honori poſterorum tuorum vindex fieres. *Plaut.* Nie nà to Przodkowie twoi ták wielką pozyſkali ſławę wielką dzielnośćią ſwoią ábyś ty ią winą właſną utracił, y ſplamił *(ochydził.)* náſtępcow ſwoich.

Il s'acquit beaucoup de reputation par ſes charlataneries. Sibi famam acquiſivit verboſis ſtrophis. *Phæd.* Wielką ſobie reputacyą z robił przez ſwoie kuglowanie.

La ſageſſe ne s'acquiert pas par le nombre des années, mais par l'eſprit. Ingenio, non ætate adipiſcitur ſapienti, (adipiſcor *en ſignification paſſive.*) *Plaut.* Nie przez lata ale pzzez rozum nábywamy mądrości.

Vous voulez acquérir de la gloire aux dépens de ma vie. In vitâ meâ tu tibi laudem is quæſitum. *Ter.* Sławy ſwoiey ſzukaſz życia mego nákładem.

Il s'eſt acquis par là une grande louange. Sibi peperit maximam laudem ex eo. *Cic.* Wielką ſobie przez to chwałę pozyſkał.

AQUEST, *on prononce* ACQUêT, ſubſt. maſc. *(Bien qu'on a acquis par ſon travail ou par ſon induſtrie.)* Res parta, *ou* acquiſita, *genit.* rei partæ, *ou* acquiſitæ, f. Bona parta, *genit.* bonorum partorum, n. plur. Parta, *genit.* partorum, n. pl. *(ſeul.)* *Cic.* NABYTE dobra przez pracę lub induſtryą.

Il luy a laiſſé tous ſes acqueſts par ſon teſtament. Bona parta illi teſtamento reliquit. *Cic.* Wſzytkie nábyte dobra ſwoie teſtamentem iemu zoſtawił.

ACQUEST ſignifie auſſi *Avantage, utilité.* Utilitas, *genit* utilitatis, f. Fructus. Uſus, *genit.* ûs, maſc. *Cic.* ZNACZY też zyſk pożytek iáki z czego.

Il n'y a point d'acqueſt à cela. Nulla eſt inde utilitas. Nulla ex eâ re ſequitur, *ou* exurgit utilitas. *Cic.* Nie maſz z tąd żadnego pożytku.

Il n'y a point d'acqueſt d'acheter de méchante marchandiſe. Nihil prodeſt improbam mercem emere. Niemaſz pożytku ná tym zły towar kupować.

ACQUEST ſignifie auſſi quelquefois *Achat,* comme *C'eſt un bon acqueſt que le bled.* Multùm conducit comparare frumentum. ZNACZY też czaſem kupno: náprzykład Dobry to nábyt ſkupować zboże.

ON DIT proverbialement *Il n'y a point plus bel acqueſt que de donner.* Nihil dono melius. MOWI ſię w przyſłowiu: *Dar ieſt zyſk náypięknieyſzy.*

ACQUI, *(ville dans le Montferrat & Eveſché ſuffragant de Milan, renommée pour ſes bains d'eau chaude.)* Aquæ Stellatæ, *genit.* Aquarum Stellatarum, f. plur. AKI miaſto Monferratu, oraz Biſkupſtwo z Suffragánią Medyolańſką ſławne dla cieplic ſwoich.

ACQUISCEMENT, ſubſt. maſc. *(conſentement que l'on donne à un acte. ou à quelque jugement.)* Aſſenſus, *genit.* aſſenſûs, m. Aſſenſio, *genit.* aſſenſionis, f. *Cic.* PRZYSTANIE pozwolenie ná tranzakcyą iáką, álbo ná ſąd.

ACQUIESCER, V. neut. *(demeurer d'acord d'une choſe,*

ſe, l'approuver, s'y ſoumettre.) Alicui rei aſſentire, (aſſentio, aſſentis, aſſenſi, aſſenſum.) neut. Aſſentiri, (aſſentior, aſſentiris, aſſenſus ſum.) dep. *Cic.* PRZYSTAC ná co zezwolić zgodzić ſię poddać ſię czemu.

Acquieſcer au jugement d'autruy, s'en tenir à ſon jugement, s'y rendre. Stare judicio alterius, (ſto. ſtas, ſteti, ſtatum. neut. *Cic.* Przeſtać ná cudzym zdaniu trzymać ſię go zdać ſię ná nie.

ACQUIS, m. ACQUISE, f. part. & adject. Acquiſitus. Partus. Comparatus. Aſſequutus, a, um. *Cic* NABYTY Nábyta.

Eſtre privé des biens acquis avec honneur, ou *qu'on a acquis avec honneur.* Bonis honeſtè partis privari. *Cic.* Spoliari fortunis, (lior, aris, atus ſum.) paſſ. *Cic.* Być wyzutym z Dobr poczciwie nábytych.

L'immortalité m'eſt toute acquiſe, ſi quelque chagrin ne vient troubler ma joye. Mihi immortalitas parta eſt, ſi nulla ægritudo huic gaudio interceſſerit. *Terent.* Prawie ſamey nieśmiertelnośći nábyłem, ieżeli iáki ſmutek niepomieſza radośći moiey.

Les biens mal acquis s'en vont comme ils ſont venus, (ou pour me ſervir d'un proverbe vulgaire,) *Ce qui vient de la flute, s'en va au tambourin.* Malè parta, malè dilabuntur. *Cic.* Co ſię zle nabyło zginie iáko przyſzło álbo że záżyię przyſłowia poſpolitego: *Co przez piſzczałkę przyidzie to przez bęben odeydzie.*

Il vous eſt tout acquis, il eſt tout à vous. Hunc addictum, *ou* deditum, *ou* obſtrictum tibi habes. *Cic.* Tibi addictiſſimus. *Cic.* Tibi devotiſſimus eſt. Cale twoy ieſt tobie cale pozyſkany.

ACQUIS, ſubſt. maſc. (*ce qu'on a rendu ſien par ſon induſtrie, par ſon travail, & par ſon argent.*) comme *Il a bien de l'acquis, il a du bien acquis.* Multa bona parta habet. **Il a bien de l'acquis, de la ſcience, de la capacité.* Eſt abundanti doctrinâ. Eſt doctrinis inſtructior. *Cic.* DOBRA przyſpoſobiene nábyte ktorych kto przyſpoſobił induſtryą ſwoią lub pracą y koſztem, Má wiele Dobr przyſpoſobionych, náuki, ſpoſobnośći.

ACQUISITION, ſubſt. f. (*l'action d'acquerir quelque choſe.*) Emtio, *genit.* emtionis, f. (*ſi c'eſt par achat.*) *Adeptio. Comparatio, *genit.* onis, f. (*ſi c'eſt autrememt.*) *Cic.* NABYWANIE, Kupowanie, ieżeli zá pieniądze pozyſkanie otrzymanie ieżeli inſzym ſpoſobem.

Je ſouhaite que vous ayez du contentement de vôtre déménagement & de voſtre acquiſition. Migrationem & emtionem feliciter evenire volo. *Cic.* Przeprowadzenia, y kupna ſzczęśliwego życzę.

Il m'a dés-conſeillé l'acquiſition que je veux faire. Mihi diſſuaſor fuit emtionis. *Cic.* Odradził mi ábym nienábył tego co chcę.

ACQUISITION, (*choſe acquiſe.*) Res parta, *ou* comparata, *genit.* rei partæ, *ou* comparatæ, f. *Cic.* voyez ACQUEST. NABYCIE rzecz nábyta.

Il a fait pluſieurs acquiſitions. Multa bona parta habet. *Cic.* Rem plurimam ſibi paravit, *ou* quæſivit, *ou* confecit. Wiele Dobr ponabywał.

Faire de nouvelles acquiſitions. Res novas parare, (paro, paras, paravi, paratum.) act. *Cic.* Nowych Dobr nowego czego nábyć.

ACQUIT, ſubſt. maſc. (*écrit, quittance par laquelle il paroiſt qu'on a payé.*) Apocha, *genit.* apochæ, f. *Vlp.* KWIT, Cyrograf przezto ſię pokazuie że kto zápłacił.

Aller à l'acquit, aller payer l'acquit des marchandiſes qui doivent en entrant dans les villes. Ire ſolutum vectigal, *ou* portorium publicanis de mercibus. Iść zápłacić uſpokoić cło publiczne, co ſię winno zá towar wchodząc domiaſta.

Il a payé l'acquit. Solvit vectigal, *ou* portorium. Zápłacił uſpokoił cło, komorę.

Il a payé cette ſomme à l'acquit de ſon frere. Hanc ſummam dedit fratris nomine. Zapłacił tę ſummę zá Brata Imieniem Brata.

ON DIT proverbialement *Faire une choſe par maniere d'acquit*, pour dire *La faire negligemment.* Negligenter, *ou* oſcitanter, *ou* defunctoriè, *ou* perfunctoriè aliquid facere. *Cic. Vlp. Papin.* Levi *ou* molli brachio aliquid facere. *Cic.* Dicis cauſâ aliquid facere, *Var.* MOWI ſię w przyſłowiu *byle odbyć* wyrażaiąc rzecz iáką niedbale uczynioną.

ON DIT encore populairement & par maniere de proverbe, *Bander quelqu'un à l'acquit*, pour dire *Rompre avec luy & l'envoyer promener.* Ab aliquo ſe diſſociare, (diſſocio, diſſocias, diſſociavi, diſſociatum.) act. *Tacit.* Mittere à ſe & aliquem rejicere. MOWI ſię ieſzcze poſpolicie wykwitować z przyiaźni, kwita z przyiaźni to ieſt rozſtać ſię zkim y rozłączyć rozerwać z nim przyiaźń.

ACQUITER *ſes dettes*, V. act. (*les payer, y ſatisfaire.*) Æs alienum ſolvere, *ou* diſſolvere, *ou* exolvere, (ſolvo, ſolvis, ſolvi, ſolutum.) act. *Cic. Plin. Jun.* Liberare, *ou* levare ſe ære alieno, (o, as, avi, atum.) act. Exire, *ou* emergere ære alieno, (exeo, exis, exivi, *ou* exii, exitum: emergo, emergis, emerſi, emerſum.) neut. *Cic.* WYPŁACAC długi ſwoie zádoſyć im uczynić.

Il ne peut acquiter ſes dettes, ou *s'en acquiter.* Solvendo non eſt. Solvendo ære alieno non eſt. *Liv.* Wypłacić ſię z długu nie może.

Il ne ſe ſeroit jamais acquité ſi ſon pere ne fut mort. Nihil æri alieno ejus, præter mortem partis, ſubvenire potuiſſet. *Cic.* Nigdy by ſię był nie wypłacił gdyby ociec nie umarł.

ACQUITER *ſa promeſſe*, ou *s'acquiter de ſa promeſſe.* Exolvere quod promiſimus. *Cic.* Exolvere promiſſa. *Tibul.* Liberare fidem. Præſtare fidem, (præſto, præſtas præſtiti, præſtitum.) Exhibere vocis fidem, (exhibeo, exhibes, exhibui, exhibitum.) *Phæd.* Munus promiſſi conficere, (conficio, conficis, confeci, confectum.) act. *Cic.* Satis promiſſo ſuo facere, (facio, facis, feci, factum.) *Cic.* OBIETNICE oddać ſtawić ſię w ſłowie.

ACQUITER ou *s'acquiter de ſon vœu.* Solvere votum. *Mart.* Fidem voti ſolvere. *Ovid.* Diſſolvere, *ou* perſolvere votum. *Cic.* * Liberari voti. *Liv.* (*pour* voto.) SLUBU dotrzymać.

S'acquiter du ſacrifice qu'on a promis & du vœu de baſtir un temple. Reddere victimas & ædem votivam. *Horat.* Ofiary ślubowane oddać, y ślubu dotrzymać wyſtawienia Kośćioła.

On s'acquite par tout des vœux faits pour la ſanté du Prince. Nuncupata pro ſanitate Principis vota ubique ſolvuntur. *Tacit.* Sluby uczynione o zdrowie y zachowanie Pana po wſzyſtkich mieyſcach oddaią.

s'ACQUITER *de ſon devoir*, (*le faire, y ſatisfaire.*) Officio, *ou* officium fungi, (fungor, fungeris, functus, ſum,) dep. *Cic. Ter.* Facere officium. *Ter.* Officium implere, (impleo, imples, implevi, impletum.) act. *Plin. Jun.* Officio facere ſatis. POWINNOSCI ſwoiey zádoſyć uczynić.

S'acquiter de ſon devoir envers les morts. Fungi ſupremo officio in mortuos. *Quint.* Solvere juſta funeri. *Cic.* Oſtatnią uſługę umarłym oddać.

S'acquiter de ſa charge, de ſes obligations. Munus ſuum obire, (obeo, obis, obii, obitum.) *Liv.* Munia, *ou* officium ſuum implere. act. *Tacit.* Exequi munus ſuum, (exequor, exequeris, executus ſum.) dep. *Cic.* Munus ſuum lautè adminiſtrare, (ſtro, as, avi, atum.) act. *Ter.* Urzędowi y obowiąſkom ſwoim czynić zádoſyć.

ACRE, adject. m. & f. *Piquant, qui a un gout acre.*) Acer, acris, acre, adject. Acerbus, acerba, acerbum. *Cic.* *(*On dit au Comparatif* Acrior & hoc acrius, Acerbior & hoc acerbius: *au Superlatif* Acerrimus & Acerbiſſimus, a, um.) OSTRY przykry bo ieſt w ſmaku przykry.

(On dit *Acres humores. Cic.* Des humeurs acres: & *Acerrimum acetum. Celſ.* Du vinaigre fort acre. *On ſe ſert auſſi de ces deux adjectifs, en parlant des fruits; mais l'adjectif *Mordicans* qui ſe trouve dans quelques Dictionaires, n'eſt point Latin: Et l'on ne doit pas non plus employer *Acris* au Nominatif Maſculin, quoique l'on liſe dans les Fragmens d'Ennius *Acris ſomnus.*) Mowią też *Oſtre humory, ocet przykry.* tychże ſłow záżywaią mowiąc o owocach, ále ſłowo *Vſzczypliwy* ktore ſię znáyduie w niektorych Dykcyonarzach nie ieſt lacińſkie áni ſię też mowi w ſpadku mianuiącym rodzaiu męſkim *Acris* chociaſz ſię w Enniuſzu znayduie.

ON DIT figurément *Vn homme acre & véhément*, (*qui eſt aigre dans ſes répréhenſions.* Acer & acerbus homo. *Cic.* MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym Człowiek przykry y gorący ktory ieſt oſtry w ſtrofowaniu groźny.

ACRE, ſubſt. maſc. (*Meſure de terre, qui ſe dit particulierement en Normandie, & qui contient 160. perches.*) Acna, *ou* Acnua, æ, f. *Var. Colum.* MORGA Miara Gruntu máiąca 160. prętow połſtaie.

ACRE, (*ville de Phénice, qui a un port de mer.*) Aces *genit.* Aces, f. Ptolemaïs, *genit.* Ptolemaïdis, f. *Plin.* ACE miaſto w Fenicyi maiące Port morſki. Ptolemaida.

ACRETE', ſubſt. f. (*qualité de ce qui eſt acre, & qui tient à la gorge.*) Acritas, *genit.* acritatis, f. *Aul. Gel.* Acerbitas, *genit.* acerbitatis, f. *Cic.* Acerbitudo, *genit.* acerbitudinis, f. *Vitr.* OSTROSC oſtre humory co ſię w gardle trzymaią.

(Dans Ciceron *Acerbitas* ſignifie mieux *Affliction, facherie, Amertume de cœur*, ou *cruauté.*) (W Cyceronie to ſłowo łacińſkie znaczy lepicy utrapienie, gniew, gorzkość ſerca, álbo okrutność.)

ACRIMONIE, ſubſt. f. (*aigreur piquante pour le gout.*) Acrimonia, *genit.* acrimoniæ, f. *Colum.* Acritudo, *genit.* acritudinis, f. *Vitr.* Acritas, *genit.* acritatis, f. *Plin.* Acerbitas, *genit.* acerbitatis, f. *Cic.* OSTROSC przykrość co do ſmaku, ſurowość.

(*Acerbitas* ſe dit mieux du cœur, que du goût.) (*Surowość* mowi ſię ráczey co do ſerca niż co do ſmaku.)

Adoucir l'acrimonie. Acrimoniam lenire. **Oſter l'acrimonie.* Diluere acrimoniam. Osłodzić oſtrość, odtrąćić oſtrość.

ACRIMONIE (*dans les paroles & dans les réprehenſions.*) Acrimonia, æ, f. Acerbitas, atis, f. *Cic.* PRZYKROSC oſtrość w ſłowach, y ſtrofowaniu.

ACROCERAUNIENS, (*Montagnes de l'Epire & de la Macedoine: on les appelle aujourd'huy Monts de la Chimére.*) Acroceraunia, *genit.* Acrocerauniorum, n. plur. *Hor.* Ceraunia, *genit.* Cerauniorum, n. plur. *Virg.* * *Pline a dit* Montes Acroceraunia *par une figure appellée Appoſition.* GORY w Epirze y Macedoniy náżywaią dziś Gory chimery.

ACROCORINTHE, (*Montagne ſur laquelle étoit ſituée la Citadelle de Corinthe.*) Acrocorinthus, *genit.* Acrocorinthi, f. *Plin.* GORA ná ktorey ſtała Forteca Koryntſka.

ACROSTICHE, ſubſt. f. *mais* m. ſelon M. Menage. (*ſorte de Poëſie diſpoſée de telle façon que chacun des Vers commence par une lettre qui fait partie d'un Nom qu'on écrit de travers en marge.*) Acroſtichis, *genit.* acroſtichidis, f. WIERSZE w ten ſpoſob piſane áby każdy wierſz záczynał ſię od litery iedney ſkładaiącey imie iákie, ktore poprzecznie ſię zbrzega piſze.

ACROTERES, ſubſt. maſc. (*petits Piedeſtaux qui ſont aux extremitez d'un Fronton, ſur leſquels on poſe des figures.*) Acroteria, *genit.* acroteriorum, n. plur. *Vitr.* SŁUPKI u wierzchu odrzwi álbo podwoiow ná ktorych ſtáwiáią oſobki.

(Ce mot eſt un terme d'Architecture, qui ſignifie auſſi les figures de terre ou de cuivre qu'on mettoit ſur le haut des Temples pour les orner; c'eſt pourquoy il eſt quelquefois pris pour *Faſtigia.* Il ſe prend auſſi pour *toute Extremité*, comme ſont dans les animaux *le nez, les oreilles* &c. Dans les Baſtimens, pour lés *Amortiſſemens des toits:* dans les Navires, pour les *Eperons* autrement appelez *Roſtres:* & ſur Mer, pour des *Promontoires* ou lieux élevez.) (To ſłowo ieſt termin *Architektury, ktore też znaczy poſągi,* álbo náczynia kámienne, lub miedziane, ktore ſtáwiano ná Kośćiołách dla ozdoby, dla tego też bierą ie częſtokroć zá ſzczyty, y zá wſzelką rzecz kończatą, iáko ſą u zwierząt uſzy, noſy; w Budowaniu zá dokończenie y zámknięcie ſklepienia, y dachow; w okrętach y ſtatkach zá przodek kończaty, á ná morzu zá gory ábo mieyſca wyżſze.)

ACTE, ſubſt. maſc. (*action, effet d'une cauſe agiſſante.*) Actus, *genit.* actûs, m. Actio, *genit.* actionis, f. *Cic.* Czynienie, Dzieło, ſkutek.

Faire des actes d'hoſtilité. Facere hoſtilia. *Tacit.* Czynić poczynać ſobie ponieprzyiacielſku.

ACTE, en Morale, (*tout ce qui ſe fait de bien & de mal.*) Factum, i, n. Facinus, *gen.* facinoris, n. *Cic.* Co do obyczaiow, ſprawy ludzkie złe lub dobre.

C'eſt un acte de prudence de ſçavoir quelquefois ſe taire. Prudentis eſt nonnunquam ſilere. Roſtropnego ieſt czaſem umieć milczeć.

C'eſt un acte de ſcelerat de trahir ſon amy: Nequiſſimi hominis eſt prodere amicum. Niepoczciwego to ieſt zdradzać ſwego przyiaciela.

ACTE, en Juriſprudence, (*toutes les choſes qui regardent la juſtice, quand elles ſont redigées par écrit.*) Inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, neut. Scriptum, *genit.* ſcripti, neut. *Cicer.* Auctoritas, *genit.* auctoritatis, f. *Cicer.* AKT w Prawie, wſzelka rzecz do prawa należąca kiedy do kśiąg ná piśmie ieſt podana; wprowadzona.

Il a pris acte de ſa comparition. Auctoritatem conſignatam habet ſe ſtetiſſe. *Cic.* Miał dowod iako ſię ſtawił.

J'ay acte en main pour faire voir. Conſignatâ præ manibus auctoritate probabo. Mam dokumentá dowody papiery nato wręku.

Il a un acte ſigné de témoins pardevant Notaire comme il luy a fait un affront. Scripto ſignis teſtium ac tabularii conſignato teſtatum conſtat ab eo injuriâ fuiſſe affectum *Cic.* Má zeznane od świadkow podpiſy w Kancellaryi iako mu krzywdę uczyniono.

EN CE SENS il ſignifie *Les déliberations publiques tranſcrites dans les regiſtres, qu'on appelle les Actes publics.* Acta, *genit.* actorum, n. plur. Acta publica, n. pl. Tabulæ publicæ, *genit.* tabularum publicarum, f. plur. *Cic.* Znaczy też w tym wyrozumnieniu Kśięgi publiczne Praw, álbo obrad jakich, y poſtanowięniá, ktore zowią Protokuły.

Jurer ſur les actes d'une perſonne. In acta alicujus jurare. *Suet.* Poprzyśiądz czyie ſprawy.

LES ACTES *des Conciles.* Conciliorum acta. **Les Actes des Apoſtres.* Acta, *ou* Actus Apoſtolorum. Dzieie Zborow kośćielnych * Dzieie Apoſtolſkie.

ON LE DIT auſſi de *Ce qui s'eſt conſervé à la poſtérité dans de certains Livres & Memoires authentiques.* Monimentum & Monumentum, *genit.* i, n. Commentarium, *genit.* commentarii, n, Actus, *genit.* actûs, m. *Cic.* Mowi ſię też o Kśięgach Dzieiow álbo Kronikach záchowanych y do potomnośći podanych.

ACTES, en Poëſie, (*certaines diviſions qui ſe font dans les Pieces de théatre.*) Actus, *genit.* actûs, m. *Cic.* Akt w komedyi, częśći ná ktore ſię dzieli komedya iaka.

DANS LES COLLEGES *on appelle* Acte, (*les theſes qu'on ſoûtient en public.*) Publica diſputatio, *genit* publicæ diſputationis, f. *Cic.* Actus publicus, m. *commme l'on parle dans l'Eſcole.* W ſzkołach zowie ſię akt publiczny Dyſputacya albo ſpieranie ſię między dwiemá ſtronami rożnego zdaniá o rzeczy jakiey.

Il a ſoûtenu un bel Acte de Philoſophie. Præclaram habuit de rebus Philoſophicis diſputationem. *Cic.* Piękny barzo odprawił akt Dyſputy Filozoficzney.

ACTEUR *de Comédie*, ſubſt. maſc. (*celuy qui recite un rôle dans la Comedie.*) Actor, *genit.* actoris, m. *Cic.* * Hiſtrio comœdiarum, *genit.* hiſtrionis comœdiarum, m. *Plin.* proprement *Celuy qui joüe la farce.* SPRAWCA komedyi ten ktory wierſze iakie ná pamięć ná komedyi mowi; właśnie ten ktory udaie rzecz ná komedyi.

ACTEUR, au figuré, (*celuy qui joüe le principal rôle dans quelque affaire.*) Actor, *genit.* actoris, m. *Cic.* W wyrozumnieniu nie właſnym; znaczy Princypalną Oſobę w ſprawie iakiey: ten co wſzytko albo naywięcey wczym dokazuie.

ACTRICE, ſubſt. f. (*celle qui joüe un rôle dans une piece de théatre.*) Quæ agit partem aliquam (in Comœdiis.) AKTORKA ſpiewaczká ná komedyi.

Vie active, (*qui conſiſte dans l'action.*) Vita activa. Vita quæ in actione conſiſtit. Zycie ná czynieniu ſpraw powierżchownych zaſadzaiące ſię

ACTIF, (*agiſſant.*) Actuoſus, actuoſa, actuoſum. *Cic.* Rzeſki obrotny ſprawny dzielny, prędki.

Le feu eſt fort actif. Actuoſus eſt ignis. *Sen.* Ogień ieſt barzo prędki, dzielny.

Il eſt fort actif, ou *fort agiſſant.* Acer eſt & agens. In rebus agendis eſt acer, (Acer m. Acris, f. Acre, neut.) *Cæl. ad Cic.* Eſt operoſus. Eſt vir ſtrenuus. Eſt promptus, *ou* expeditus, *ou* paratus, *ou* hilaris ad agendum. *Cic.* Ieſt rzeſki ſprawny obrotny.

Il a l'eſprit actif. Acris eſt ingenii & actuoſi. Prędkiego ieſt dowcipu.

ACTIF, en gramaire, (*qui marque quelque action.*) Activus, activa, activum, *dans le Gramairien Remmius Palæmon.* U Grammatykow znaczy Działaiący, wyrażaiący czynienie.

ACTION, ſubſt. f. (*l'exercice de la puiſſance active.*) Actio, *genit.* actionis, f. *Cic.* Sprawa, czynienie, zabawá, ſkutek.

Toute la louange de la vertu conſiſte dans l'action. Virtutis laus omnis in actione conſiſtit. *Cic.* Wſzyſká zaleta cnoty, ieſt w uczynku; w ſkutku.

Il eſt toûjours en action, il agit continuelement. Semper agit aliquid. Operoſus eſt *Ovid.* Zawſze co czyni, w robocie w pracy uſtawicznie.

ACTION, (*mouvement, geſte du corps.*) Actio, *genit.* actio-

zionis, f. *Cic.* Geſtus, *ou* Motus, *genit.* ûs. m. *Cic.* *Jeſt* Oratorſki.

L'action conſiſtant dans la voix & dans le mouvement, eſt comme une certaine éloquence du corps. Eſt actio quaſi corporis quædam eloquentia, cùm conſtat è voce atque motu. *Cic.* *Jeſt,* należący ná głośie y ruſzaniu ſię, ieſt niby jakąś wſzyſtkiego ciałá wymową.

Cét Orateur a bien de l'action. Acer eſt & vehemens Orator: * (*le contraire eſt,* Lentus in dicendo & penè frigidus. *Cic. Qui n'a point d'action.*) Zywo mowi, pełen ognia y zywości mowca * *Przeciwná zaś ieſt:* mowi leniwo ozięble żadney nie ma ruchawośći.

Il a l'action belle & libre. Actio eſt illi ſingularis & libera. Mirâ geſtûs elegantiâ pollet. * (*le contraire eſt,* In geſtu motuque corporis inurbanus, invenuſtus, *ou* indecorus eſt. *Cic. Il n'a pas l'action, ni le geſte beau.*) Piękny ma *Jeſt,* y wolny * á przeciwná temu ieſt: nie wdzięczny ma *Jeſt,* nieprzyſtoyno mowi.

Il a bien de l'action. Eſt acris & plurimæ actionis. Actio eſt in illo ardentior, *ou* fervidior. Doſyć ma *Jeſtu,* ruchawośći w ſobie.

Les endroits d'un diſcours qui demadent bien de l'action. Actuoſæ partes orationis. *Cic.* Częśći niektore w mowie ktore wielkiey zywośći y *Jeſtu* potrzebuią.

Se mettre en action, s'échauffer, s'animer fort. Effervescere, (effervesco, effervescis, efferbui, *ſens ſupin.*) Incaleſcere, (incaleſco, incaleſcis, incalui, *ſans ſupin.*) neut. Commoveri, (commoveor, commeveris, commotus ſum,) paſſ. *Cic.* Wzruſzyć ſię zagrżać ſię rozpalić ſię w mowieniu.

ACTION, (*operation.*) Actio. Operatio, *genit.* onis, f. *Cic.* Działanie czynienie.

Epicure prive Dieu de toute action & de toute providence. Privat, *ou* ſpoliat Deum omni actione & providentiâ Epicurus, *Cic.* Epicurus odbiera Bogu wſzelkie działanie, y wſzelaką Opatrzność.

Les actions naturelles. Actiones corporis naturales. *Celſ.* Sprawy ćiałá przyrodzone.

ACTION, en Morale, (*le bien,* ou *le mal que l'on fait.*) Actio, onis, f. Factum, i, n. * Actum, i, n. Facinus, *genit.* facinoris, n. *Cic.* Sprawá álbo ſprawowanie ſię według obyczaiow, złe lub dobre, ktore kto czyni.

(On dit mieux au plurier *Acta, orum. n. pl.* Et lors qu'on ne joint point d'épithete au ſubſtantif *facinus,* il ſignifie ordinairement *Action noire & méchante.*) Lepiey ſię mowi w większey liczbie ſprawy, á kiedy to ſłowo *facinus* łaćińſkie kładzie ſię ſamo przez ſię znáczy záwſze ákcyą złą, y nieforemną.

Vne action de reſolution & de courage. Actio plena animi, *ou* ſpiritûs. *Cic.* Sprawa pełna odwagi y ſerca.

Action éclattante & glorieuſe. Factum illuſtre & glorioſum *ou* pulcherrimum, *ou* magnum, *ou* nobile. *Cic.* Dzieło wielkie y ſławne.

Décrire les belles actions de Céſar. Immania Cæſaris acta condere. *Ovid.* Res à Cæſare præclarè geſtas monimentis commendare. *Cic.* Res geſtas Auguſti ſcribere. *Petr.* Sławne Dzieła Auguſta Ceſarza opiſać.

Vne belle action. Præclarum facinus, n. *Cic.* Piękny uczynek.

Qui n'eſt pas apprentif de faire de méchantes actions. Non rudis, *ou* non inſolens facinorum. *Tac.* Nie nieuk do złych ſpraw.

ACTION, (*diſcours, harangue, plaidoyer.*) Actio. Oratio, *genit.* onis, f. *Cic.* SPRAWA, wſzelkie prawo ſtron u ſądu ſtawaiących, roſpieranie ſię.

La premiere action contre Catilina. Actio prima in Catilinam, Pierwſza ſprawa, rzecz, mowa przeciw Katylinie.

Cet Avocat a fait une belle action. Præclaram habuit orationem hic patronus. Ten Patron ſtawał pięknie w ſprawie.

ACTION, en Juſtice, (*toutes ſortes de procès.* Actio, *genit.* actionis, f. Lit, *genit.* litis, f. *Cic.* SPRAWA w Sądzie (wſzelakie prawowanie ſię.)

Action pour raiſon d'injures. Actio injuriarum. *Cic.* Sprawa o krzywdy.

Avoir action contre quelqu'un. Habere actionem in aliquem. *Cic.* Mieć ſprawę przeciwko komu.

Intenter une action de rebellion. Intendere actionem perduellionis. *Cic.* Sprawę wſzcząć o kryminał przeciw Maieſtatowi álbo Rzeczypoſpolitey popełniony.

Reprendre une action. Reſtituere actionem. *Suet.* Przywrocić, pokrzepić, náprawić ſprawę.

ACTION *de graces,* (*remerciment.*) Gratiarum actio, f. *Cic.* PODZIĘKOWANIE.

Je vous rends mille & mille actions de graces. Ingentes tibi ago gratias. *Cic.* Voy. REMERCIER. Po ſetnie potyśiącznie dziękuie.

ACTIONNER *quelqu'un,* V. act. (*le faire aſſigner pardevant un juge.*) Aliquem vocare in jus. Litem inſtituere, *ou* intendere in aliquem. *Voyez* PROCE'S. POZWAC kogo do ſądu; obacz Proceſs.

(C'eſt un terme de Pratique & de Palais.) Termin Praktyki prawney.)

ACTIVEMENT, adverb. (*d'une maniere active.*) Activè adv. *PRZEZ Spoſob Działaiący.*

(Ce mot ne ſe dit qu'en Grammaire.) To ſłowo nie mowi ſię tylko w Grammatyce.

ACTIVITE', ſubſt. f. (*vertu agiſſante des élements.*) In agendo vis, *genit.* vis, f. Virtus, *genit.* virtutis, f. *Cic.* DZIELNOSC moc Zywiołow.

ACTIVITE', (*promptitude, célérité dans l'action, qui vient d'un temperament qui eſt de feu.*) Fervor ánimi, *genit* fervoris animi, m. Concitatio animi, *genit.* concitationis animi, f. Animi ardor, *genit.* ardoris animi, m. In agendo celeritas, *genit.* celeritatis, f. *Cic.* ZYWOSC prędkość, rzeźwość, porywczość w ſprawach wſzelkich: ktora pochodzi z temperamentu ogniſtego.

Qui a de l'activité. Actuoſus, a, um. *Cic.* Maiący żywość w ſprawach.

Cet enfant a bien de l'activité. Il eſt bien vif & a beaucoup de feu. Eſt iſti puero animus celer & concitatus. *Cic.* Eſt iſti fervor concitatioque animi. *Voyez.* FEU. To dziecię ma wiele w ſobie żywośći, wiele ognia w ſobie.

Avec activité. Promptè & expeditè. Actuoſè. Acriter, (*qui fait au Comparatif* Acriùs, *& au Superlatif* Acerrimè.) adv. *Cic.* ſprawnie rzeźwo raźno obrotnie.

ACTIUM, (*ville & promontoire de l'Acarnanie, célebre par la victoire que Céſar remporta ſur Antoine.*) Actium, *genit.* Actii, n. *Cic.* MIASTO y gora w Akarnaniy ſławne dla zwycięſtwa ktore Auguſt odnioſł tam z Antoniuſza.

D'ACTIUM. Actienſis & hoc Actienſe. adject. Actiacus, Actiaca, Actiacum. adject. *Plin.* KTORY ieſt z Akcyum Akcyacki.

ACTUEL, m. ACTUELLE, f. adject. (*qui eſt réel & effectif.*) Quod eſt & exiſtit reipsâ. *Actualis & hoc actuale, *comme l'on parle dans l'Eſcole.* UCZYNKOWY teraznieyſzy ninieyſzy co teraz ieſt w ſamey rzeczy; iáko w Szkołach mowią aktualny.

Vn ſecours actuel. Præſens auxilium, *genit.* præſentis auxilii, n. Præſentarium auxilium, ii, n. *Plaut.* Prawdziwa rzetelna przytomna Iſtotna pomoc.

ACTUELLEMENT, adv. (*effectivement.*) Reverâ, *ou* reapſe, *ou* reipsâ. abl. *Cic.* W RZECZY ſamey rzeczywiśćie záiſte.

ACTUELLEMENT. (*à l'heure, au moment.*) Etiamnum. adv. *Cic.* Nunc actu & de facto. * Hoc ipſo temporis articulo, *Ter.* TERAZ właśnie w tym czaſie w tym momencie.

ADAGE, ſubſt. maſc. (*Proverbe, ſentence populaire dont on ſe ſert communément dans certaines rencontres du diſcours familier.*) Adagium, *genit.* adagii, n. *Plaut.* Adagio, *genit.* adagionis, f. *Var.* PRZYPOWIESC ktorey poſpolicie záżywaią w potoczney mowie.

(Ce mot n'eſt gueres d'uſage en François que pour exprimer le titre d'un des ouvrages du ſçavant Eraſme, qu'on nomme communément les ADAGES D'ERASME, *Adagia Eraſmi.*) (To ſłowo cale nie ieſt w używaniu w Francuſkim, chyba mowiąc o Księdze iedney uczonego Erazma, ktorey ieſt Tytuł, przypowieśći Erazma.

ADAPTER. V. act. (*appliquer, faire convenir une penſée ou quelque mot à un ſujet.*) Aliquid alicui rei, *ou* ad rem aliquam aptare, *ou* accomodare, (o, as, aui, atum.) act. *Cic.* PRZYSTOSOWAC przybierać myśli lub ſłowa przyzwoite do rzeczy.

Cet exorde eſt commun, qui peut être adapté à pluſieurs ſujets, ou mieux *qui peut convenir à pluſieurs diſcours.* Vulgare exordium eſt, quod in plures cauſas poteſt accomodari. *Cicer.* Ten początek mowy ieſt poſpolity, y może ſię

ſię zgodzić álbo przydać do rożnych mow.

ADDITION, ſubſt. f. (*l'action d'ajouter.*) Adjectio, *genit.* adjectionis, f. *Vitr.* Adjectus, *genit.* adjectûs, m. *Vitr.* PRZYDANIE przydáwanie.

ADDITION, (*choſe ajoutée, qui ſert à amplifier une autre,*) Additamentum, *genit.* additamenti, n. Acceſſio, *genit.* acceſſionis, f. *Cic.* Auctarium, *genit.* auctarii, n. *Plaut.* Adjunctio, *genit.* adjunctionis, f. *Cic.* Przydatek Przyczynek do iákiey rzeczy.

ADHE'RENCE, ſubſt. f. *on prononce* adhérance. (*Lors qu'une choſe eſt attachée intimement à une autre.*) Adhæſio, *genit.* adhæſionis, f. Adhæſus, *genit.* adhæsûs, m. *Lucr.* PRZYLGNIENIE przywiązanie śćiſle do czego.

L'adhérence des poûmons aux coſtez. Adhæſio pulmonum coſtis. Przylgnienie Płucow do Bokow.

ADHE'RENCE, au figuré, (*Attahement à un party, à un ſentiment.*) Pertinax in ſententiâ permanſio, *genit.* pertinacis in ſententiâ permanſionis, f. *Cic.* UPORCZYWE przywiązánie do ſtrony iákiey, lub do zdania iákiego.

(Terme d'uſage dans le ſtile dogmatique.) (Słowo ktorego záżywaią piſząc o rzeczach do Wiary náleżących.)

ADHE'RENT, m. ADHE'RENTE, f. part. act. & adjectif. *on prononce* Adhérant. (*Qui eſt joint, attaché intimement à une choſe.*) Hærens, *ou* adhærens, *ou* inhærens, *genit.* hærentis, omn. gen. *Cic.* PRZYPIĘTY Przyklejony śćiśle przywiązany.

L'eſtomac eſt adhérent à la racine de la langue. Stomachus ad radices linguæ hæret. *Cic.* Zołądek przypięty ieſt do korzenia ięzyka.

Ceux dont les langues ſont ſi adhérentes qu'ils ne peuvent parler. Illi quorum linguæ ſic inhærent ut loqui non poſſint. *Cicer.* Ci ktorych ięzyk ták ieſt przypięty, że mowić nie mogą.

ADHE'RENT *à un ſentiment,* au figuré. (*qui y eſt attaché.*) Studioſus ac fautor ſententiæ alicujus, *genit.* ſtudioſi ac fautoris, m. *Cic.* **Compagnon & adhérent.* Comes & ſectator, *genit,* comitis & ſectatoris, m. *Cic.* PRZYWIĄZANY ſprzyiaiący iákiemu zdaniu, * Wſpołkuiący y náśladowca.

On a condamné cet heretique, ſes fauteurs & ſes adhérens Hujus hæreſeos, *ou* pravæ opinionis princeps, ſtudioſi ac fautores damnati ſunt. Potępiono tego Kacermiſtrza, y tych co z nim ſpołkuią y Jemu ſprzyiaią.

ADHE'RER. V. neut. (*eſtre joint & attaché intimement à une choſe.*) Adhærere, *ou* hærere, *ou* inhærere alicui rei, *ou* ad aliquid. neut. *Cic.* BYC Przywiązanym śćiśle do iákiey rzeczy.

(Ce verbe n'eſt gueres d'uſage en nôtre Langue dans ce ſens naturel, mais bien dans le figuré.) Słowa tego w tym wyrozumieniu właſnym niezażywaią Francuźi, ále tylko w inſzym wyrozumieniu nie właſnym.

ADHE'RER *à un ſentiment.* Alii ſententiæ ſubſervire, (ſubſervio, ſubſervis, ſubſervivi, ſubſervitum.) Subſcribere, (ſubſcribo, ſubſcribis, ſubſcripſi, ſubſcriptum.) neut. *(*Plaute a dit,* ſubſervire orationi alicujus: *& Ciceron.* Subſcribere.) *Sequi aliquam ſententiam, (ſequor, ſequeris, ſecutus ſum.) dep. PODPISAC ſię ná czyie zdanie, trzymać z kim.

Adhérer à quelque ſuperſtition. In aliquâ ſuperſtitione pertinaciſſimè hærere. *Suet.* Mieć przywiązánie do zabobonu iákiego; do guſtow.

ADHE'RER *à quelqu'un,* (*luy eſtre complaiſant, entrer dans tout ce qu'il dit & fait, épouſer ſes ſentimens & ſes inclinations.*) Alicui in omnibus obſequi, (obſequor, obſequeris, obſecutus ſum.) Studiis & voluntati alicujus obſequi dep. *Cic. Ter.* Alicui obſecundare, (obſecundo, obſecundas, obſecundavi, obſecundatum.) neut. *Ter.* Obſequioſum eſſe alicui, (obſequioſus, a, um.) *Plaut.* MIEC przywiązanie dokogo, wewſzyſtkim mu ſprzyiać dogadzać zdanie Jego y ſkłonnośći pochwalać.

Il àdhére à ſon ſentiment. Illi aſſentitur (aſſentior, aſſentiris, aſſenſus, ſum, aſſentiri.) dep. *Cic* Sententiam illius ſequitur. *Cic.* Idzie zá czyim zdaniem przywiązany ieſt do niego.

ADHE'RER *à quelqu'un,* (*prendre ſon party, s'y ranger.*) Stare ab aliquo, (ſto, ſtas, ſteti, ſtatum.) neut. Eſſe partium, *ou* à partibus alicujus, (ſum, es, fui.) Sectari ali-

quem, (ſector, ſectaris, ſectatus ſum.) dep. Partes alicujus ſuſcipere, (ſuſcipio, ſuſcipis, ſuſcepi, ſuſceptum.) act Adjungere ſe alicui, *ou* ad alicujus rationes, (adjungo, adjunxi, adjunctum.) act. Adhærere alicui, *ou* ad aliquem, (adhæreo, adhæres, adhæſi, adhæſum.) neut. *Cic.* ZŁĄCZYC ſię do kogo, ſtanąć po Jego ſtronie, przywiązać ſię do niey.

ADHE'SION, ſubſt. f. (*Attache.*) Adhæſio, *genit.* adhæſionis, f. *voyez* ADHE'RENCE. PRZYWIĄZANIE Przylgnienie.

ADIABENE, (*Contrée de l'Aſſyrie, qui fait aujourd'huy partie de la province de Diarbek dans la Turquie en Aſie.*) Adiabene, *genit.* Adiabenes, f. *Plin.* ADIABENA Kray w Aſſyryi, teraz czyni część Prowincyi Dyarbeku w Turczech w Azyi.

ADJACENT, m. ADJACENTE, f. *on prononce* Adjaçant. (*qui eſt contigu & joignant.*) Adjacens, *genit.* adjacentis, omn. gen. *Liv.* Contiguus, contigua, contiguum. Adjunctus, adjuncta, adjunctum. (*avec le datif.*) *Cic.* PRZYLEGŁY Stykaiący ſię.

Il a acheté des terres qui touchoient à ce fonds, & qui y etoient adjacentes. Huic fundo continentia quædam prædia & adjuncta mercatus eſt. *Cic.* Kupił maiętnośći przyległe do tych gruntow, y ſtykaiące ſię zniemi.

ADIANTE, ſubſt. m. (*herbe medecinale appellée.* Capilli Veneris.) Adiantum, *genit.* adianti, n. *Plin.* KAPILLARYA źiele lekarſkie, Pánny Máryi włoſki.

ADIAZZO, (*l'une des principales Places de l'Iſle de Corſe.* Aiacium, *genit.* Aiacii, neut. ADIACCO iedna z przednich Fortec Korſyki.

ADJECTIF, ſubſt. maſc. (*Nom adjectif, qui marque les qualitez d'un autre nom.*) Adjectiuum nomen, *genit.* adjectivi nominis, neut. PRZYDATNE Imię, ktore wyraża przymioty inſzego Imienia.

ADIEU, adv. (*Je vous recommande à Dieu, ie vous ſouhaite une bonne ſanté.*) Vale. Valeas, *lors qu'on ne parle qu'à une perſonne.* Valete. Valeatis, *lors qu'on parle à pluſieurs.* *(*on trouve* Salve & Salvete *en ce ſens dans Ciceron.*) PANU BOGU cię álbo was oddaię, żegnam cię, miey ſię dobrze, byway zdrow.

(Maniere de parler d'uſage lorſque deux amis ſe ſeparent l'un de l'autre.) (Spoſob zwyczayny mowienia przyiacioł żegnaiących ſię.)

Il luy a dit le dernier adieu. Supremum vale illi dixit. *Ovid.* Oſtatni raz go pożegnał.

Dire adieu à quelqu'un. Alicui vale dicere. *Ovid.* Valere jubere aliquem. *Cic.* Zegnać kogo.

Il s'en eſt allé ſans dire adieu à perſonne. Abiit nemine ſalutato. Poiechał nikogo nie żegnawſzy.

Sans adieu, ou *Je ne vous dis pas adieu.* Jam jam hic ero. Brevi adero. Nie żegnam ieſzcze, nie żegnaiąc.

Je ne luy veux dire qu'un mot, bon jour, & adieu. Illi unum verbum nec amplius, ſalveat & valeat. Id unum eſt quod illi volo, hominem ſalutabo, poſtea ſalvere jubebo. *Cic.* Słowko tylko mam z nim do mowienia, Dobry dzień y byway zdrow.

ADIEU, (*terme de commandement ou de refus, lors qu'on chaſſe & qu'on éconduit quelqu'un.*) Valeat, abeat. *Cic.* Hinc faceſſat. *Cic.* ZNACZY też zbywać kogo uprzykrzonego każąc mu precz iść y odſyłaiąc od ſiebie z nieſmakiem.

Adieu vous m'importunez. Valeas, mihi moleſtus es. *Idz precz* bo mi ſię przykrzyſz.

ADIEU, (*lors qu'on quitte des choſes & qu'on y renonce.*) comme *Dire adieu à tous les avantages du corps, les quitter, y renoncer.* Dotibus corporis valedicere, *ou* renuntiare, *ou* nuntium remittere. *Cicer.* ZAZYWA ſię też mowiąc o rzeczach iákich ktore kto porzuca y od nich ſię oddala, náprzykład; Pożegnać ſię ze wſzyſtkiemi wygodami ciała one porzucić y wyrzec ſię ich.

J'ay dit adieu au barreau. Multam ſalutem foro dixi. *Cic.* Pożegnałem ſię z Grodem z Trybunałem.

Dire adieu aux affaires, s'en retirer. Civilibus officiis renuntiare. *Quint,* Pożegnać ſię z Publicznemi intereſſami, od nich ſię oddalić.

Si cela eſt, adieu toute la joye. Si res ita ſit, valeat lætitia. Jeżeli to tak ieſt; żegnam was uciechy.

Dire adieu au monde. Nuntium remittere rebus humanis. *Cicer.* Pożegnać ſię z światem.

ADIEU, ſubſt. m. (*éloignement.*) comme *Vn tendre*

adieu. Amatoria diſceſſio, *genit*, amatoriæ diſceſſionis, f. *Cic.* ODDALENIE ſię miłe pożegnanie.

Il eſt allé faire ſes adieux. Abiit ſalutaturus, *ou* ſalutatum amicos. Abiit vale dicturus amicis. *Cic.* Poſzedł żegnać ſię, ná pożegnania wyiechał.

ON DIT proverbialement, *Adieu vous dis-je, adieu la voiture,* pour dire *qu'un perſonne eſt ruinée,* ou *qu'elle ſe meurt* Actum eſt. Conclamatum eſt. Perijt. Nullus eſt. *Plaut. Ter.* JUZ ZE powſzyſtkim, zginąłem álbo zginął zewſzyſtkim.

Adieu mon argent, adieu mes eſpérances. Pecunia periit. *Ter.* Perii ab re. *Plaut.* Excluſa ſpes omnis. Evanuit ſpes. *Cic.* Przepadło wſzyſtko: Zegnam was pieniądze, żegnam nádzieie.

L'ADIGE, (*Riviere d'Italie, qui prend ſa ſource dans le Comté de Tirol, qui paſſe à Trente & à Verone, & après avoir reçû le Sarca, ſe décharge dans la mer Adriatique à ſeize milles de Veniſe.*) Atheſis, *genit.* Atheſis, m. Atagis, *genit.* Atagis, m. *Virg.* ADIGA Rzeka Włoſka ktora ſwoy początek wziąwſzy w Tyrolſkim Hrabſtwie, idzie przez Trydent y Weronę á tám złączywſzy ſię z Sarką wpada w morze Adryatyckie o ſzeſnaśćie mil od Wenecyi.

ADJOINT, m. ADJOINTE, f. part. paſſ. *du verbe* ADJOINDRE *dont on ſe ſert tres rarement, ſi ce n'eſt dans les Juſtices ſubalternes.* (*Aſſocié.*) Socius, ſocia, ſocium. adject. *Cic.* PRZYDANY Przyłączony od ſłowa przyłączam ktorego rzádko záżywáią y to chyba w ſądach niżſzych.

(L'on prononce *Ajoint*, ſans faire ſonner le *d.*) (Wymawia ſię niewyrażaiąc litery D.)

ADJOINT, (*Collegue, compagnon d'office.*) Socius, *genit.* ſocii, m. Collega, *genit.* collegæ, m. *Cic.* SPOŁURZĘDOWY Kolega.

ADJOINT, (*qui s'eſt joint à un autre contre un accuſé.* Subſcriptor, *genit.* ſubſcriptoris, m. *Cic.* POTWIERDZICIEL co ſię przypiſuie do drugiego przeciwko obwinionemu.

Ceux qui ont demandé d'eſtre adjoints dans une accuſation. Qui ſubſcriptionem ſibi poſtulaverunt. *Cic.* Ci co ſię do ſprawy przypiſać chcieli.

ADJONCTION, ſubſt. f. *on prononce le* d. (*formule par laquelle on conclud les requeſtes criminelles.*) Subſcriptio, *genit.* ſubſcriptionis, f. *Cic.* PRZYDANIE (*wyraża ſię w tym ſłowie Francuſkim D.*) formuła ktorą kończą ſuppliki y żałoby kryminalne,

Demander l'adjonction des Gens du Roy. Cognitoris regni ſubſcriptionem poſtulare. O przydanie urzędu proſić.

ADJOURNEMENT, ſubſt. m. *on prononce* ajournement. (*Aſſignation pour comparoître en juſtice.*) Vadimonii denuntiatio, *genit.* denuntiationis, f. In jus vocatio, *genit.* in jus vocationis, f. *Cic.* POZEW z naznaczeniem terminu álbo czaſu ſtawienia ſię.

Adjournement libellé. Vadimonii denuntiatio per libellum. Pozew Liſtowny ná piśmie.

Adjournement perſonnel. Vadimonii per ſe obeundi denuntiatio. Capitale vadimonium, *genit.* capitalis vadimonii; n. *Cic.* Pozew ná ſtáwienie ſię Oſobą właſną. Uſtny pozew.

Adjournement à trois briefs jours. Triundiale vadimonium, *genit.* triundialis vadimonii, n. Pozew ná ſtawięnie ſię w krotce zá trzy dni.

Comparoiſtre à l'Adjournement. Vadimonium obire, (obeo, obis, obii, obitum.) act. *Cic.* Stawić ſię ná termin náznáczony.

Ne point comparoiſtre à l'Adjournement. Vadimonium miſſum deſerere, (deſero, deſeris, deſerui, deſertum.) act. *Cic.* Nie ſtawić ſię ná termin náznaczony.

ADJOURNER, V. act. *on prononce* ADJOURNER. (*Aſſigner quelqu'un, luy donner aſſignation pour comparoiſtre en juſtice.*) Alicui diem dicere, *ou* dare, *ou* conſtituere, (dico, dicis, dixi, dictum: do, das, dedi, datum: conſtituo, conſtituis, conſtitui, conſtitutum.) In jus vocare aliquem per libellum, (voco, vocas, vocavi, vocatum.) Vadimonium concipere, *ou* conſtituere, (concipio, concipis, concepi, conceptum.) act. *Cic.* ZAPOZWAC kogo áby ſię ſtawił do ſądu.

Adjourner à ſon de trompe. Per præconem in jus vocare aliquem. *Cic.* *l'Adjournor à trois briefs jours.* Tribus perendinis, *ou* iteratâ in perendinum denuntiatione, alicui diem dicere. Zápozwać przez Trąbę. *Zápozwać do trzech dni.

Adjourner en témoignage. Teſtimonium alicui denuntiare. *Cic.* Przypozwać ná świadectwo.

Adjourner le demandeur en peremption d'inſtance. Arceſſere actorem litis interciſæ & obſoletæ, ob idque perſecutionis emortuæ, (arceſſo, arceſſis, arceſſivi, *ou* arceſſi, arceſſitum.) act. Zádanie wady w ſprawie, powodowney ſtronie, Rok záwity.

Adjourner l'heritier en repriſe d'inſtance. Diem hæredi dicere adeundæ litis vel repudiandæ. Przypozwać Dziedzica pozwem powtorzonym.

(Toutes ces manieres de parler ſont du Droit.) Wſzyſtkie te ſą prawne formuły mowienia.

ADJOUTE', m. ADJOUTE'E, f. part. paſſ. *on prononce* AJOUTE', *ſans faire ſonner le* d *en prononçant.* (*Joint à quelque choſe.*) Additus, addita, additum. *Voyez* ADJOUTER. PRZYDANY PRZYDANA: (*wymawia ſię w Francuſkim nie wyrażaiąc litery D.*) Przyczyniony do iákiey rzeczy.

ADJOUTER, V. act. *on prononce auſſi* AJOUTER. (*Joindre, mettre de plus,*) Addere, (addo, addis, addidi, additum.) Adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) Attexere, (attexo, attexi, attexui, attextum.) act. *Cic.* PRZYDAC co nád to, wymawia ſię także w Francuſkim, D nie wyrażaiąc.

Adjouter des provinces à la Republique. Provincias ad Rempublicam adjungere, *ou* addere. *Cic.* Przyczyniać Kraiu Rzeczypoſpolitey.

Je n'adjoute rien du mien. Nihil addo de meo. *Cic.* Nihil appono de meo. *Plaut.* Nic ſwego nie przydaię.

Il faut adjouter à cela une certaine grace, & des plaiſanteries avec une érudition digne d'un galant homme. Accedat eodem oportet lepos quidam, facetiæque & eruditio libero digna *Cicer.* Trzeba do tego przydać przyiemność iákąś y żártobliwość z náuką przyzwoitą grzecznemu człowiekowi.

Chacun adjoutoit quelque choſe à la frayeur de ſon compagnon. Unuſquiſque ad hoc quod ab alio audierat ſui aliquid timoris addebat. *Cæſ.* Każdy do cudzego przeſtrachu coś ſwego przydawał.

Il a adjouté à la réputation qu'il s'eſt acquiſe en guerre beaucoup d'eſprit & de ſuffiſance. Ad belli laudem doctrinæ & ingenii gloriam adjecit. Do ſławy marſowey ktorą pozyſkał, przydał wiele rozumu y Dowcipu.

Adjouter l'ornement & la beauté des figures à l'élégance des mots. Ornamentum figurarum ad elegantiam verborum adjungere. *Cic.* Ozdobę y kſztałt ſłow, do gładkośći mowy przydać.

On ne peut rien adjouter à ſa modeſtie. Ejus modeſtiæ nihil addi poteſt. *Cic.* Nie można nic przydać do Jego ſkromnośći.

Adjouter crime ſur crime. Scelus addere in ſcelus. *Ovid.* Niecnotę do niecnoty przydać.

Renvoyez nous vôtre derniere lettre & adjoutez y quelque choſe de nouveau. Epiſtolam ſuperiorem reſtitue nobis & appinge aliquid novi. *Cic.* Odeſzlyi nám oſtatni ſwoy liſt, y przyday do niego co nowego.

ADJOûTER, (*dire de plus.*) Addere. Subjungere. Subnectere, (necto, nectis, nexui, nexum.) act. acc. *Terent. Plin.* PRZYDAC mowić co więcy.

Adjouter la raiſon pourquoy on fait une choſe. Subjungere, *ou* ſubſcribere cauſam. *Cic.* Przydać przyczynę dla czego ſię co czyni.

Adjouter foy à quelqu'un, croire ce qu'il nous dit. Alicui fidem habere, *ou* adhibere, (habeo, habes, habui, habitum.) act. Alicui credere, (credo, credis, credidi, creditum.) neut. Alicui fidem addere, *ou* adjungere. *Cic.* Dawać wiarę komu wierząc co powiada.

Troye fut detruite pour n'avoir pas adjouté foy à Caſſandre Ruit Ilium, quia non eſt creditum Caſſandræ. *Phæd.* Zburzona ieſt Troia iż nie dawano Wiary Kaſſandrze.

ADJUDICATAIRE, ſubſt. maſc. (*celuy à qui une choſe eſt adjugée.* Cui aliquid adjudicatur. Manceps, *genit.* mancipis, m. *Cic.* TEN Komu co przyſądzono. Zákupnik álbo Podkupnik.

(C'eſt proprement celuy à qui on adjugeoit, comme au plus offrant & dernier enchériſſeur, des biens qu'on vendoit à l'encan à Rome.) (Jeſt to właśnie ten ktoremu przyſądzano Dobra ná publiczny przeday wyſtawione w Rzymie iáko oſtatniemu pokupnikowi naywięcey ze wſzyſtkich zá nic poſtępuiącemu.)

AD-

ADJUDICATION, ſubſt. f. (*l'action d'adjuger.*) Adjudicatio, *genit.* adjudicationis, f. *Vlp.* PRZYSĄDZENIE.

ADJUGE', m. ADJUGE'E, f. part. paſſ. (*Donné par jugement.*) Adjudicatus. Addictus, a, um. *voyez* ADJUGER. PRZYSĄDZONY przez ſąd przyznany.

ADJUGER, V. act. *on prononce* ADJUGER. (*Donner par jugement une choſe à quelqu'un préférablement à un autre.*) Aliquid alicui adjudicare, (adjudico, adjudicas, adjudicavi, adjudicatum.) *ou* Addicere, (addico, addicis, addixi, addictum.) *ou* Adſcribere, (adſcribo, adſcribis, adſcripſi, adſcriptum.) act. *Cicer.* PRZYSĄDZIC (*mowi ſię w Francuſkim* d. *niewyrażaiąc*) przyznać co iedney ſtronie ſądownie nád drugą.

On m'a adjugé tout ce que je demandois. Sententiam abſtuli ex animi mei ſententiâ. *Cic.* Wſzyſtko mi com chciał przyſądzono.

On luy a adjugé ſes concluſions. Quantum petitor libello edidit, tantum ſententiâ abſtulit. *Cic.* Przyſądzono mu wſzyſtko co tylko wnoſił w ſprawie.

Adjuger au plus offrant & dernier enchériſſeur. Decreto addicere plurimo licenti. *Cic.* Przyſądzić Podkupnikowi, temu co náoſtatek więcey poſtąpi zá co.

Adjuger quelqu'un à un autre pour eſtre eſclave. Adjudicare aliquem alicui in ſervitutem. *Cic.* Przyſądzić komu kogo zá poddanego.

ADMETTRE, V. act. (*Recevoir, avoir pour agréable.*) Accipere, (accipio, accipis, accepi, acceptum.) *Cic.* Admittere, (admitto, admittis, admiſi, admiſſum.) act. acc. *Aſcon-Ped.* PRZYIĄC przypuścić, mieć, záwdzięczne.

Il admit leurs excuſes, il les receut, il s'en contenta. Eorum ſatisfactionem accepit. *Cæſ.* Admiſit eorum excuſationes. *Aſcon-Ped.* Przyiął ich wymowki, przypuśćił te wymowki y ná nich przeſtał.

ADMETTRE, (*recevoir, donner entrée*) Admittere. PRZYPUSCIC, dać weyśćie komu, przyiąć.

Admettre quelqu'un à ſa table, à ſa converſation. Admittere aliquem ad cœnam, ad colloquium. *Cæſ.* **Dans le conſeil.* Admittere aliquem in conſilium. *Saluſt.* **Dans ſa maiſon.* In domum. *Cic.* Przypuśćić kogo do ſtołu ſwego, do konwerſacyi. * Do Rady, * w Dom ſwoy przyiąć.

Eſtre admis dans le conſeil. Admitti ad conſilium, *ou* in conſilium. *Cic.* Być przypuſzczonym do rady.

On l'a admis dans cette compagnie. In hanc ſocietatem fuit adſcriptus. *Cic.* Przypuſzczono go do tey kompaniy

L'accuſé a eſté admis à ſa défenſe, ou comme l'on parle au Barreau, *en ſes faits juſtificatifs.* Reus ad cauſam dicendam fuit admiſſus. *Cic.* Przypuſzczono do obrony, do uſprawiedliwienia ſię obwinionego, áby ſię ſprawił pozwolono; (iáko ſię w prawie mowi.)

Eſtre admis au nombre des citoyens. Adſcribi in civitatem, *ou* in civitate, *ou* civitati, *ou* in numerum civium. *Cic.* Być Przypuſzczonym do mieyſkiego, między obywatelow być policzonym.

ADMINISTRATEUR, ſubſt. maſc. (*celuy qui a le ſoin & l'adminiſtration des biens d'une perſonne.*) Adminiſtrator. Curator. Procurator, *genit* oris, m. *Cic.* RZĄDCA, ſprawca, Urzędnik folwarkowy, co ma w dozorze ſwoim dobra czyie.

ADMINISTRATION, ſubſt. f. (*le maniement & la regie des biens d'une perſonne.*) Adminiſtratio. Procuratio, *genit.* onis, f. *Cic.* SPRAWOWANIE, rządzenie, dozor dobr czyich.

Entrer dans l'adminiſtration, ou *prendre l'adminiſtration des affaires.* In rerum adminiſtrationem ingredi, (ingredior, ingrederis. ingreſſus ſum.) dep. Accedere ad rempublicam, (accedo, accedis, acceſſi, acceſſum.) n. *Cic* Adminiſtrationem rerum ſuſcipere, *ou* capeſſere, (ſuſcipio, ſuſcipis, ſuſcepi, ſuſceptum: capeſſo, capeſſis, capeſſivi, capeſſitum.) act *Cic.* Wchodzić w rządy, álbo wziąć ná ſię ſpraw publicznych ſprawowanie.

Avoir l'adminiſtration de ſon bien. Rem ſuam adminiſtrare, *ou* curare. *Cic.* *(*le contraire eſt* Remotum eſſe à re familiari. *Cic. Ne l'avoir point.*) Rządzić dobrami ſwemi **przeciwna ieſt?* nie mieć dobr ſwoich w mocy ſwoiey, nie rządzić niemi.

Il a l'adminiſtration des finances. Adminiſtrat ærarium. *Cic.* ſprawuie ſkarb publiczny.

ADMINISTRER, V. act. (*Regir, gouverner les biens d'une perſonne.*) Adminiſtrare, (adminiſtro, adminiſtras;

L

adminiſtravi, adminiſtratum.) Curare, (curo, curas, curavi, curatum.) act. acc. *Cic.* RZĄDZIC dobrami czyiemi, ſprawować ie.

ON DIT au Palais *Adminiſtrer des temoins*, pour dire, *en fournir*. Teſtes ſubpeditare, *ou* dare, *ou* producere. *Cic.* MOWI ſię w ſądach: świadkow ſprawić, miaſto ſtawić.

ADMIRABLE, m. & f. adject. (*digne d'admiration,* ou *d'être admiré.*) Mirabilis. Admirabilis, & hoc mirabile, adject. Mirandus. Admirandus. Mirus. Mirificus, a, um. *Cic.* DZIWNY, godny podziwienia.

Ils ne voyent pas ce qu'il y a d'admirable dans le ciel & ſur la terre. Non vident, quanta ſit admirabilitas cœleſtium rerum ac terreſtrium. *Cic.* Nie uważaią co ieſt podziwienia godnego, ná Niebie, y ná ziemi.

Il eſt admirable en cela. In eâ re admirabilis eſt. *Cic.* Dziwny ieſt w tym.

Il y a quelque choſe d'admirable dans les animaux. Eſt etiam admiratio nonnulla in beſtiis. *Cic.* Coś dziwnego ieſt w zwierzętach.

ADMIRABLEMENT, adv. (*d'une maniere admirable.*) Mirabiliter. Admirabiliter. Mirè Mirificè. adv. *Cic.* Mirum in modum. *Plaut.* Mirandum in modum. *Cic.* DZIWNIE, ſpoſobem dziwnym.

ADMIRATEUR, ſubſt. maſc. (*celuy qui admire.*) Mirator, Admirator, *genit.* oris, m. *Quint. Prop.* DZIWUIĄCY ſię, przypatruiący ſię.

ADMIRATIF, m. ADMIRATIVE, f. adject. (*Qui admire niaiſement toutes choſes, & qui ſe récrie deſſus.*) Mirabundus, mirabunda, mirabundum. *Liv.* TEN co ſię lada rzeczy dziwuie, y z podziwieniem ná wſzyſtko ſię odzywa.

ADMIRATION, ſubſt. f. (*actionpar la quelle on regarde quelque choſe avec eſtonnement.*) Miratio Admiratio, *genit.* onis, f. *Cic.* PODZIWIENIE iáko kiedy kto patrzy ná co z podziwieniem.

Ce mépris donne bien de l'admiration. Hæc animi deſpicientia facit admirabilitatem. *Cic.* Ta wzgarda wielkie podziwienie czyni.

Donner, ou *cauſer de l'admiration à quelqu'un.* Admirationem alicui movere, (moveo, moves, movi, motum,) act. *Cic.* Czynić, ſprawować komu podziwienie.

Remplir quelqu'un d'admiration. Complere aliquem admiratione, (compleo, comples, complevi. completum.) act. *Liv.* Podziwieniem kogo nápełnić.

Plein, ou *rempli d'admiration de la vertu.* Plenus admiratione virtutis. Pełen álbo nápełniony zadumienia z cnoty.

Ravir, tranſporter quelqu'un d'admiration. Traducere aliquem ad magnam admirationem, (traduco, traducis, traduxi, traductum.) act. *Cic.* Wgłębokie zádumienie kogo wprowadzić.

Vn diſcours éloquent & plein de gravité enleve les gens d'admiration. Sermo eloquens & gravis rapit, *ou* traducit homines in admirationem. *Cic.* Mowa pełna powagi y wymowy w zadumienie każdego wprowadza.

Les divers évenemens cauſent, ou *donnent de l'admiration.* Varii caſus habent admirationem. *Cic.* Rożne przypadki podziwienie ſprawuią.

Vn homme dont le diſcours eſt abondant & ſage, donne bien de l'admiration. Magna eſt admiratio copioſe ſapienterque dicentis. *Cic.* Człowiek ktorego mowa obſzerna y mądrá ieſt, wielkie podziwienie czyni.

Il eſt l'admiration de tout le monde. Omnibus eſt admirationi. Habet omnium admirationem. *Cic.* Wſzyſtkich ieſt podziwieniem.

ADMIRATRICE, ſubſt. f. (*celle qui admire.*) Miratrix. *genit.* miratricis, f. *Juv. Stat.* DZIWUIĄCA ſię, ta co ſię dziwuie.

ADMIRE', m. ADMIRE'E, f. part. (*regardé avec eſtonnement.*) Quem mirantur, (*ſupple* omnes.) *Voyez* ADMIRER. BĘDĄCY BĘDĄCA, w podziwieniu, ná kogo ſię z zádumieniem zápátruią.

ADMIRER, V. act. (*regarder une perſonne avec eſtonnement.*) Mirari. Admirari. Demirari. Emirari, (miror, miraris, miratus ſum.) depon. acc. *Cic. Hor.* *(*on dit.* Admirari aliquem in re aliquâ. Mirari aliquem de aliquo, *ou* in aliquo. *Cic. Admirer quelqu'un en une choſe,*) *Suſpicere, (ſuſpicio, ſuſpicis, ſuſpexi, ſuſpectum.) act. acc. *Cic.* DZIWOWAC ſię komu, patrzać ná kogo z zádumieniem, *Dziwować ſię komu w czym.

J'ad-

J'admire en ſecret vos rares vertus. Admiror tacitus tuas præſtantiſſimas virtutes. *Cic.* Dziwuię ſię potaiemnie oſobliwym cnotom twoim.

Il a eſté long-temps admiré. Admirationem diu habuit, *ou* obtinuit. *Plin.* Długo był w podziwieniu u wſzyſtkich.

Il eſt autant admiré qu'eſtimé de tout le monde, c'eſt-à-dire, *Tout le monde l'admire autant qu'il l'eſtime.* Omnes illum tantùm admirantur, quanti æſtimant. Zá rowno w podziwieniu, y w poſzanowaniu ieſt u wſzyſtkich, to ieſt wſzyſcy go w podziwieniu maią y w ſzacunku.

Le peuple admire ces choſes, ou *elles ſont admirées du peuple.* Hæc popularem habent admirationem. *Cicer.* Poſpolſtwo ſię temu dziwuie, álbo w podziwieniu to ieſt u poſpolſtwa.

Admirer quelqu'un ſur le recit d'un autre. Admirari aliquem ex ore alterius. *Cic.* Mieć w podziwieniu kogo z powieśći cudzey.

Faire admirer quelqu'un. Admirationem alicui movere, (moveo, movi, motum.) act. *Cic.* Do podziwienia kogo wzbudzić.

Se faire admirer de quelqu'un. Alicujus admirationem ſibi movere. Alicujus admirationem in ſe concitare. act. *Cic.* Do podziwienia o ſobie kogo przyprowadzić.

Voila ce qui fait admirer les grands Orateurs. Hæc ſunt quæ admirationm in ſummis Oraroribus efficiunt. *Cic.* To ieſt co podziwienie, ſprawuie o wielkich Mowcach.

s'ADMIRER. Mirari ſe. *Mart.* DZIWOWAC ſię ſobie.

ADMIRER, (*eſtre ſurpris & eſtonné.*) Mirari. Demirari. dep. acc. DZIWOWAC ſię, zdumiewać ſię.

Je ne ſçaurois aſſez admirer voſtre maniere d'agir. Nequeo ſatis mirari veſtram agendi rationem. *Terent.* Nie mogę ſię wydziwić waſzemu ſpoſobowi poſtępowania ſobie.

La poſterité admirera cela. Illud obſtupeſcent poſteri, (obſtupeſco, obſtupeſcis, obſtupui, *ſans ſupin.*) neut. acc. *Cic.* Dziwować ſię temu będzie potomność.

ADMIS, m. ADMISE, f. parr. paſſ. (*Receu, tenu pour agreable.*) Admiſſus. Adſcriptus, a, um. *Voyez* ADMETRE. PRZYIĘTY, przypuſzczony, záwdzięczne miany.

ADMISSIBLE, adject. m. & f. (*Qui eſt recevable.*) Accipiendus, a, um. Probandus, probanda, probandum. *Cic.* KTOREGO mogą przyiąć, co moze być przyięte.

ADMISSION, ſubſt. f. (*l'action d'admettre & de recevoir.*) Admiſſio, *genit.* admiſſionis, f. *Plin.* PRZYIĘCIE Przypuſzczanie.

ADMODIATEUR, *ou* ADMODIATEUR, ſubſt. maſc. (*qui prend ferme à bail.*) Redemtor, *genit.* redemtoris, m. *Cic.* ARĘDARZ, ktory dobra bierze w arędę.

(Mot François d'uſage en quelque païs.) Słowo Francuſkie ktorego zażywaią w niektorych Kraiach.

ADMODIATION, *ou* ADMODIATION, ſubſt. f. (*Bail d'héritage à prix fait.*) Redemtio, *genit.* onis, f. *Cic.* AREDOWANIE, puſzczanie dobr zá kwotę umowioną.

ADMODIER, *ou* AMODIER *un héritage à quelqu'un*, V. act. (*luy donner à ferme.*) Prædium alicui locare, *ou* locitare (o, as, avi, atum.) act. *Cic. Ter.* ARĘDOWAC puśćić komu dobra w arędę.

ADMODIER, (*prendre un héritage ou quelque terre à ferme.*) Redimere, (redimo, redimis, redemi, redemtum.) Conducere, (conduco, conducis, conduxi, conductum.) act. acc. *Cic.* ARĘDOWAC, dawać ná arędę ná dobra.

ADMONESTER, *ou* ADMONETER, V. act. (*Avertir.*) Monere. Commonere, (moneo, mones, monui, monitum.) Commonefacere, (commonefacio, commonefacis, commonefeci, commonefactum.) act. *Cic. Ter.* PRZESTRZEDZ Nápomnieć.

ADMONITEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui avertit.*) Monitor. Admonitor. *genit.* oris, m. *Cic.* PRZESTRZEGACZ, ten co przeſtrzega, Nápominacz.

(Mot qui ne ſe dit qu'en raillant.) Słowo ktore ſię nie mowi chyba żártuiąc.

ADMONITION, ſubſt. f. (*Avertiſſement.*) Monitio. Admonitio, *genit.* onis, f. Monitum Admonitum, *genit.* i, n. Monitus. Admonitus, *genit.* monitûs, m. *Cic.* Nápomnienie, przeſtroga.

(Mot d'uſage ſeulement au Barreau.) Słowo ktorego używaią tylko ná ſądach.

ADOLESCENCE, ſubſt. f. (*l'Aage qui ſuit l'enfance, depuis 14. ans juſques à 25.* Adoleſcentia, *genit.* adoleſcentiæ, f. *Cic.* Bona ætas, *ou* Adulta ætas, *genit.* bonæ, *ou* adultæ ætatis, f. *Cic.* MŁODOSC, wiek náſtępuiący po dziecińſtwie od lat 14. do 25.

Dès l'adoleſcence. Ab adoleſcentiâ. Ab ineunte adoleſcentiâ. *Cic.* Od młodośći.

ADOLESCENT, ſubſt. m. (*jeune homme, depuis 15. ans juſqu'à 25.*) Adoleſcens, *genit.* adoleſcentis, m. *Cic.* MŁODZIENIASZEK od 14. aż do 25, roku.

Vn jeune adoleſcent. Adoleſcentulus, i, m. *Cic.* Młodziuchny Młodzieniaſzek.

(Ce mot François qui ne ſe dit guere qu'en raillant, n'a point de feminin, car on ne dit point *Adoleſcente* pour une fille, quoique *Adoleſcens* en Latin ſoit de commun genre. Ciceron dit au Comparatif *Adoleſcentior*, ſans Superlatif. Une fille eſt hors de l'enfance, depuis 12. ans juſqu'à vingt-un ans: & cet âge à ſon égard eſt appellé auſſi *Adoleſcentia*, & elle *Adoleſcens*, ou *Adoleſcentula* ſi elle eſt fort jeune.) To ſłowo Francuſkie ktore ſię nie mowi chyba żartem, nie mowi ſię w Białogłowſkim rodzaiu, gdyż nie mowi ſię Młodzieniaſzka o Pánnie, lubo to ſłowo Łacińſkie ieſt poſpolitego rodzaiu. Cycero w porownaiącym ſtopniu mowi *Młodſzy* bez ſtopnia przenoſzącego. Pánienka wychodzi z Dziecińſtwa od lat 12. aż do lat dwudzieſtu y ieden: ktory to wiek Jey nážywa ſię Młodośćią albo młodym wiekiem Jey, á Ona Młoda, álbo młodzinchna, ieżeli ieſt ták barzo młoda.

ADONIQUE, adject. *Vn Vers Adonique*, (*compoſé d'un dactyle & d'un ſpondée, qu'on met à la fin de chaque ſtrophe des vers Sapphiques, & inventé par un certain Adon.*) Adonicus verſus, *genit.* versûs Adonici, m. Adonicus, *ſimplement.* WIERSZ Adonicki złożony z daktyla y ſpondeuſza (*to ieſt ſyllab piąćiu, z ktorych pierwſza przeciągła w mowie, dwie ſrzednie krotkie, á dwie oſtatnie także przeciągłe*) Kładą go ná końcu każdey ſtrofy wierſzow ſaficznych, wynáleźiony ieſt przez nieiákiego Adona.

S'ADONNER, V. neut. p. (*ſe donner, ſe mettre, s'appliquer à une choſe, s'y attacher*) Alicui rei ſe dare, (do, das, dedi, datum.) Se dedere, (dedo, dedis, dedidi, deditum.) *Cic. Ter.* Se rei addicere, (addico, addicis, addixi, addictum.) Ad aliquid ſe applicare, (applico, applicas, applicavi, *ou* applicui, applicatum, *ou* applicitum.) Animum ad aliquid conferre, (confero, confers, contuli, collatum) Animum ad áliquid adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) Animum ad aliquid appellere, (appello, appellis, appuli, appulſum.) act. *Cic.* WDAC ſię włożyć ſię w co, przyłożyć ſię, przywiązać ſię do czego.

S'adonner aux exercices de l'eſprit. Ad ſtudia ingenii animum adjungere. *Terent.* Litteris ſtudium ſuum dare. *Cic.* Do zábaw rozumnych ſię przyłożyć.

S'adonner à une ſorte d'étude. Se alicui generi literarum dare. *Cic.* Udać ſię ná iedne pewne nauki.

S'adonner au mal, ou *à mal faire.* Applicare animum ad deteriorem partem. *Ter.* *(*le contraire eſt* Applicare animum ad frugem. *Plaut.*) Udać ſię ná złe, álbo ná zle czynienie.

Ils ſe ſont addonnez à toutes ſortes de débauches. Omni intemperantiæ vitam ſuam addixerunt. *Cic.* Udali ſię ná wſzelką roſpuſtę.

Ils eſtiment beaucoup ceux qui ne s'adonnent que tard aux femmes. Qui diutiſſimè impuberes permanſerunt, maximam inter ſuos ferunt laudem. *Cæſ.* Wiele tych ważą ktorzy nierychło do białychgłow ſię maią.

Trop adonné aux femmes. Mulieroſus, *genit.* mulieroſi, m. *Cic.* Mulierarius, *genit.* mulierarii, m. *Jul. Capit.* Zbytecznie do niewiaſt ſkłonny, Jurny.

Adonné à ſes plaiſirs comme une femme. Libidinum & languoris effæminatiſſimi plenus. *Cic.* Przywiązany do pieſzczot iák niewiaſta.

Adonné aux plaiſirs & eſclave de ſes paſſions. Libidini deditus, cupiditate impeditus. *Cic.* Przywiązany do roſkoſzy y niewolnik ſwoich námiętnośći.

Adonné aux ſciences. Doctrinarum ſtudioſus, a, um. Studiis deditus. *Cic.* Náuk pilny.

s'ADONNER, (*en parlant des chemins.*) comme *Je vous prie de paſſer par chez moy, ſi vôtre chemin s'y adonne.* Venias ad me, ſi hàc tibi ſit iter. UDAC ſię, (mowiąc o drogach,) náprzykład: Proſzę wſtąpić domnie ieżeli ſię droga tamtędy uda, álbo poda.

ADOPTER, V. act. (*prendre un étranger pour le mettre en ſa famille, le reconnoître pour ſon fils, le deſtiner à ſa ſucceſſion.*) Sibi aliquem filium, *ou* pro filio adoptare, (adopto, adoptas, adoptavi, adoptatum.) *Cic. Ter.* Adſciſcere aliquem ſibi filium, (adſciſco, adſciſcis, adſcivi, adſcitum.) *Virg.* Arrogare aliquem in filium, (arrogo, arrogas, arrogavi, arrogatum.) act. *Aul-Gell.* PRZYSPOSOBIC, obierać obcego áby go przyiąć do Familiy ſwoiey, przyznáć go zá ſyná ſwego, y náznáczać go zá dziedzica ſwoiego.

J'ay pris l'aiſné de ſes enfans & l'ay adopté. Majorem filium adoptavi mihi. *Ter.* (*ou ſans* filium, *qu'on peut ſupprimer.*) Wziąłem ſtarſzego z ſynow Jego, y przyſpoſobiłem go ſobie.

ADOPTER, au figuré, (*Prendre les penſées & les ouvrages d'autruy, & les adopter comme ſiens.*) Scriptum aliquod, pro ſuo vindicare, *ou* ut ſuum adoptare & arrogare. PRZYSPOSOBIC w wyrozumięniu nie właſnym) to ieſt myśli álbo Piſma cudze ſobie przywłaſzczyć, y zá właſne udać.)

Qui adopte. Adoptator, *genit.* adoptatoris, m. *Vlp.* Przyſpoſobiciel.

ADOPTIF, m. ADOPTIVE, f. adject. (*qu'on a adopté.*) Adoptatitius, a, um. *Plaut.* Adoptivus, adoptiva, adoptivum. *Aul-Gel.* PRZYSPOSOBIONY, PRZYSPOSOBIONA.

Fils adoptif. Filius adoptivus. Adoptatitius, *ſeul. Plaut.* Syn Przyſpoſobiony.

(Ciceron appelle un Enfant adoptif *Judicio & voluntate filius.*) Cycero Przyſpoſobione Dziecię: nážywa: *ſyn z wybrania, y uwagi.*

ADOPTION, ſubſt. f. (*l'action d'adopter quelqu'un pour fils.*) Adoptio, *genit.* adoptionis, f. *Cic.* Adoptatio, *genit.* adoptationis, f *Aul-Gel.* PRZYSPOSOBIENIE obranie kogo zá ſyna.

Se donner en adoption aux vieillards. Se in adoptionem ſenibus dare, *ou* mancipare. *Quint. Cic.* Oddać ſię ná opiekę ſtarſzych.

DE L'ADOPTION. Adoptivus, adoptiva, adoptivum. *Pere par adoption.* Pater adoptator, *genit.* adoptatoris, m. *Aul-Gel.* Z PRZYSPOSOBIENIA, Ociec przez przyſpoſobienie, mniemany.

ADORABLE, adject. m. & f. (*Qui doit*, ou *qui merite d'être adoré.*) Adorandus. Sanctè venerandus ac colendus a, um. Divino cultu venerandus, a, um. Divino honore dignandus, a, um, GODZIEN Pokłonu áby mu pokłon Boſki czyniono.

ADORABLE, (*qui merite nos plus profonds reſpects.*) Venerandus. Veneratione dignus, a, um. GODZIEN czci wielkiey, y náygłębſzych od nás pokłonow.

ADORATEUR, ſubſt. maſc. (*celuy qui adore.*) Cultor, *genit.* cultoris, m. *Hor.* Colens, *genit.* colentis, omn. gen. *Cic.* Venerator, *genit.* veneratoris, m. (*avec un genitif.*) *Ovid.* TEN co pokłon oddaie.

ON DIT hyperboliquement, *Il eſt adorateur de l'antiquité.* Antiquitatis venerator. *Ovid.* MOWI ſię przez nádmiar wyrażenie; ſtarożytność Pokłonem ktory Bogu należy ſzanuie.

ADORATION, ſubſt. f. (*l'action d'adorer, qui ſe faiſoit en s'inclinant & portant le doigt à ſa bouche.*) Adoratio, *genit.* adorationis, f. *Plin.* Cultus, *genit.* cultûs, m. Veneratio, *genit.* venerationis, f. *Cic.* Pokłon kłanianie ſię co ſię działo zchylaiąc ſię y rękę do Uſt nioſąc.

Les Princes accoûtumez à l'adoration, ou *à ſe voir adorez de leurs ſujets ne peuvent ſouffrir les mépris.* Contemni ſe impatienter ferunt Principes, quippe qui coli conſueverunt. *Tac.* Pánowie przywykli do pokłonow poddanych ſwoich, álbo żeby im ſię Poddańſtwo kłaniało, nie mogą zćierpieć wzgardy.

ON DIT au figuré, *Aller à l'adoration de la faveur.* Ad favoris auram ſe convertere. act. In obſequium fortunæ ruere. neut. MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym kłaniać ſię ſzczęśćiu; iść na oddanie pokłonu ſzczęśćiu czyiemu.

ADORER, V. act. (*Rendre de tres profonds reſpects à une perſonne en s'inclinant & portant ſa main à la bouche.*) Adoro, (adoro, adoras, adoravi, adoratum.) act. accuſ. *Virg.* Auguſtè ſanctèque Venerari, (veneror, veneraris, veneratus ſum.) depon. acc. Colere, (colo, colis, colui, cultum.) act. acc. Religioſiſſimè aliquem obſervare, (obſervo, obſervas, obſervavi, obſervatum.) act. acc. *Cic.* ODDAWAC Pokłon, náygłębſzą unižoność o ſobie iákiey czynić, zchyliwſzy ſię głęboko, y do uſt rękę przyłożywſzy.

ADORER, au figuré, (*idolatrer quelqu'un, l'animer d'un amour aveugle.*) comme *Cette mere adore ſes enfans.* Hæc mater ut Deum habet liberos, Hæc mater liberos colit ad inſaniam. Hæc mater nimis reverenter habet liberos. POKŁON oddawać w ſenſie nie właſnym, mieć zá Bożka kogo, ślepo kochaiąc, náprzykład Tá matka cześć oddaie, dzieciom ſwoim.

Il adore juſques aux défauts de ſes amis, il les encenſe. Vitiis etiamnum amicorum blanditur, *ou* ſuffragatur. *Hor.* Uczciwość oddaie ſamym náwet niedoſkonałośćiom Przyiacioł ſwoich, y one kadzidłem ſzanuie.

ON DIT proverbialement, *Adorer le veau d'or*, (*faire ſa cour à un homme ſans merite que la fortune aveugle a élevé de la baſſeſſe.*) Aliquem fortunæ filium reverentiſſimè colere ac venerari. *Auſon.* MOWI ſię w przyſłowiu *kłaniać ſię złotemu Cielcowi*: to ieſt nádſkakiwać y ſłużyć człekowi nikczemnemu y bez záſług, ktorego ślepe ſzczęśćie z podłey kondycyi wynioſło.

ADOSSE', m. ADOSSE'E, f. part. paſſ. (*qui a le dos tourné contre quelque choſe.*) *Voyez* ADOSSER. TYŁEM obrocony do czego.

ADOSSER, V. act. (*mettre contre.*) *Il a adoſſé ce cabinet contre le mur.* Illud conclave contra murum poſuit, *ou* ad murum applicuit, (ponere, pono, ponis, poſui, poſitum: applicare, applico, applicas, applicavi, *ou* applicui, applicatum, *ou* applicitum.) act. OPRZEC ſię co; Opárł ten Pokoik o śćianę.

Cette maiſon eſt adoſſée contre le mur de ce jardin. Illæ ædes adhærent parieti hujuſ-ce horti. (adhærere, adhæreo, adhæres, adhæſi, adhæſum.) neut. Dom Ten oparty ieſt o śćianę tego ogrodu,

Ils étoient adoſſez les uns contre les autres. Premebant ſibi invicem tergora. Se ſe conjungebant tergoribus. *Cæſ.* Opierali ſię plecami ieden o drugiego.

s'ADOSSER *contre un arbre.* Applicare ſe ad arborem, *Cæſ.* OPRZEC ſią o drzewo.

s'ADOSSER *contre quelqu'un*, (*luy tourner le dos.*) Alicui tergum obvertere. *Virg.* TYŁEM ſię do kogo odwrocić.

ADOUCI, m. ADOUCIE, f. part. paſſ. (*rendu doux, qui n'eſt plus ſi ſallé, ſi aigre, ni ſi acre.*) Temperatus. Maceratus. Mitigatus, a, um. *Cic.* OSŁODZCNY, Ułagodzony, co nie ieſt ták ſłony, Kwaśny, y przykry.

ADOUCI, au figuré, (*plus moderé, qui n'eſt plus ſi aigri, ni ſi en colere.*) Mitigatus. Lenitus, a, um. *Cic.* OSŁODZONY, Ułagodzony, ugłaſkany w wyrozumieniu niewłaſnym, barziey pomiarkowany ktory już nie ieſt ták pomięſzany, áni ták zágniewany.

Il a donné des marques d'un eſprit fort adouci en vôtre endroit. Is magna ſigna dedit animi erga te mitigati. *Cic.* Pokazał znaki umyſłu barzo ułagodzonego ku Tobie.

ADOUCIR, V. act. (*rendre plus doux ce qui eſt ſallé.*) Pulchrè macerare, (macero, maceras, maceravi, maceratum.) act. acc. *Ter.* OSŁODZIC odtrącić ſłoność zbyteczną od czego, namoczyć, wymoczyć.

Adoucir ce qui eſt trop aigre & trop aſpre au goût. Quæ guſtu acri mordent, *ou* guſtui acria, temperare, (o, as, avi, atum.) act. Oſłodzić co ieſt názbyt przykrego, y nieprzyiemnego do ſmaku.

Adoucir ce qui eſt trop rude au toucher. Tactu aſpera, *ou* quæ exaſperata ſunt, levare, *ou* levigare, (o, as, avi, atum.) act. Tactu aſpera, levia reddere. Wygładzić co ieſt przykrego do uięcia ręką.

ADOUCIR, (*rendre plus doux, parlant de la peinture.*) *Adoucir une peinture, un tableau, en déchargeant les traits qui ſont trop durs, & donnant plus de douceur aux airs du viſage.* Picturæ colores auſteros temperare, *ou* lenire. Coloribus auſteris mitagatis colluſtrare aliquam Picturam. WDZIĘCZNIEYSZE Uczynić (mowiąc o malowaniu) wdzięcznieyſzy, przyiemnieyſzy uczynić, wykſztałcić obraz iáki, malowanie iákie, grube y zbyt obłożone farby

rozczyniaiąc, y twarz wdzięcznieyſzą, y udatnieyſzą czyniąc.

ADOUCIR, (*tempérer, modérer, donner de l'adouciſſement aux choſes.*) Temperare. Mitigare, (o, as,avi,atum.) Lenire, (lenio, lenis, lenivi, lenitum.) act. acc. UGŁASKAC, umiarkować, uťagodzić, uśmierzyć, ťagodnośći rzeczom dodać.

Adoucir la fiévre par la diette, & par le repos, ou *en faiſant diette.* Mitigare febrem quiete & abſtinentiâ. *Quint.* Uśmierzyć gorączkę dyetą, y odpoczynkiem, álbo bawiąc ſię dyetą, to ieſt ſkromnym pomiarkowaniem żyiąc.

La fiévre eſt adoucie, n'eſt plus ſi violente. Febris lenita eſt. Febris levata eſt. Febris ſe remiſit. *Celſ.* Uśmierzyťa ſię gorączka, iuż nie ieſt ták gwaťowna.

La douleur eſt un peu adoucie. Dolor mitigatus eſt. *Cic.* Paululùm quievit dolor, *ou* ſe remiſit. *Celſ.* Żál ſię uśmierzyť trochę.

L'hiver s'adoucit par l'approche du printemps. Vere adventante hyems ſe remittit. *Tibul.* * Jam hiems miteſcit veris adventu. *Liv. ou* frigora miteſcunt. *Hor.* * Solvitur acris hyems gratâ vice veris. *Hor.* Zima ſię ťagodzi za zbliżeniem Wioſny.

Adoucir la voix. Mollem ac teneram vocem efficere. Mollire vocem. *Cic. in Frag.* Umiarkować głos.

Le raiſin s'adoucit en meuriſſant. Uva maturata dulceſcit. *Cic.* Słodnieie, przyiemnieyſzym ſię ſtaie grono gdy zrzeie, gdy ſię doſtaie,

ADOUCIR, au figuré, (*parlant des mouvemens de l'eſprit, de la haine & du chagrin.*) Lenire, *ou* mollire, (io, is, ivi, itum.) Mitigare, *ou* temperare, (o, a, avi, atum.) *Cic.* Mulcere, (mulceo, mulces, mulſi, mulſum.) act. acc. *Ovid.* UŁAGODZIC, uśmierzyć, ugłaſkać, mowiąc o wzruſzeniach umyſłu, nienáwiśći; záłośći.

Il tâcha de l'adoucir pendant le chemin, mais ni les prieres ni les larmes ne purent le fléchir. Iter faciens tentavit effrangere illius animum, nihil preces, nihil lacrymæ promoverunt. *Petr.* Starať ſię w drodze go uťagodzić, ubłagać, lecz áni prozby áni łzy ſkłonić go nie mogły.

Adoucir quelqu'un, ou *ſon eſprit.* Hominem mollire. *Ter.* Animos alicujus mollire. Animum mitigare. *Cic.* Pectora alicujus mollire. *Hor.* Uťagodzić ugłaſkać kogo, álbo czyi umyſł.

Adoucir les inimitiez. Iras mollire. *Liv.* **la haine.* Odium lenire. *Ovid.* **les chagrins de la vie.* Lenire vitæ moleſtias. *Ter.* **Adoucir la triſteſſe par la joye.* Condire triſtitiam hilaritate, (condio, condis, condivi, conditum.) act. *Cic.* Uťagodzić uśmierzyć záwziętość. * nienáwiść, *fraſunki y dolegliwośći życia. *uťagodzić żáłość weſelem

Adoucir les amertumes d'une condition. Conditionis aſperitatem mitigare. *Cic.* Uťagodzić gorzkośći ſtanu iákiego.

La joye adoucit & relâche la triſteſſe. Triſtitiam mitigat & relaxat riſus. Amara riſu temperantur. *Hor.* Smutek ťagodzi radość y uśmierza.

Adoucir une ſéverité incommode par beaucoup d'honneſteté. Severitatem acerbam multis condimentis humanitatis mitigare. *Cic.* Surowość przykrą uťagodzić, umiarkować wielką ludzkośćią.

Il n'y a point de naturel ſi ſauvage qui ne s'adouciſſe. Nemo eſt adeò ferus, qui non poſſit miteſcere. *Hor.* Nie maſz przyrodzenia tak dzikiego, ktore by ſię nie ugłaſkało

Certains mots s'adouciſſent par l'uſage. Quædam verba uſu molliuntur. *Cic.* Niektore ſłowa ťagodnieią przez zwyczay.

Adoucir un peu ſa fierté naturelle. Innatos ſpiritus paululùm remittere. Sedare aliquantiſper arrogantiam, *ou* elatos animos. *Cic.* Uśmierzyć trochę hardość ſwoię przyrodzoną.

s'ADOUCIR, (*s'appaiſer.*) Iracundiam, *ou* iras remittere, (remitto, remittis, remiſi, remiſſum.) act. & neut. p. Placari, *ou* ſedari, (or, aris, atus ſum.) paſſ. *Cic.* Uśmierzyć ſię, uſpokoić, ukoić.

Je l'ay bien adouci à vôtre endroit. Tibi placidum mollemque reddidi. Tibi illum mollivi, *ou* placavi. Uťagodziłem go dużo ku Tobie.

Nous nous adouciſſons tous les jours. Quotidiè demitigamur. *Cic.* Codzień ťagodnieiemy.

Le regret que le Peuple Romain eut de la perte de Romulus, fut adouci par l'aſſurance qu'on luy donna, qu'il eſtoit devenu immortel. Deſiderium Romuli, apud plebem, factâ fide immortalitatis, lenitum fuit. *Liv.* Żáłość ludu Rzymſkiego z ſtraty Romuluſa, ukoiono otuchą że zoſtať nieśmiertelnym.

ADOUCISSEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action d'adoucir.*) Mitigatio, *genit.* mitigationis, f. Mollitudo, *genit.* mollitudinis, f. *Cic.* Uťagodzenie, uśmierzanie.

ADOUCISSEMENT, en peinture, (*lors qu'on en tempére la dureté des couleurs, en leur donnant une teinte plus douce*, ou *quelque trait plus délicat.*) Colorum, *ou* lineamentorum picturæ alicujus temperatio, *genit.* onis, f. *ou* mollitudo. *genit.* mollitudinis, f. ŁAGODNOSC, Przyiemność, przymilenie w malarſtwie: pomiarkowanie kolorow tężſzych, daiąc im farbę przyiemnieyſzą, lub linie prowadząc ſubtelnieyſze.

ADOUCISSEMENT, (*qu'on apporte aux choſes & aux expreſſions trop hardies.*) Mitigatio, f. *Cic.* USMIERZENIE poſkromienie pomiarkowanie, uczynione rzeczy y ſłow, álbo mowy przybeſpiecznieyſzey y zuchwaťey.

Si la figure qu'on appelle Licence a quelquefois trop d'aigreur, il faudra y apporter quelques adouciſſement. Licentia ſi nimiùm videbitur acrimoniæ habere, multis mitigationibus lenietur. *Auct. ad Heren.* Jeżeli forma mowienia ktorą zowią *Licencya*, ma czaſem názbyt przykrośći, trzeba iey przydać nieco ťagodnośći.

Donner quelque adouciſſement, ou *quelque modification à une loy.* Laxamentum legi dare. *Cic.* Uťagodzić prawo iákie, poſolgować go iakim ſpoſobem.

Adouciſſemens dans le diſcours. Verborum mitigatio, onis, f. *Cic.* **Donner des adouciſſemens à ſes paroles.* Condimentis humanitatis verba ſua mitigare. *Cic.* Uťagodzenie w mowie. * Uťagodzić, ťagodnośći przydać ſłowom ſwoim.

(On donne le nom d'*Adouciſſement* à ces manieres de parler, *Si je l'oſe dire: Je diray cela avec vôtre permiſſion &c. Si ita loqui fas eſt: Honos ſit auribus: Cum bonâ venia*, &c. Uťagodzeniem názywaią te mowięnia ſpoſoby: Jeżeli wolno. iezeli śmiem wymowić, zá pozwoleniem to powiem.

ADOUCISSEMENT, *de la voix.* Vocis mollitudo, *genit.* mollitudinis, f *Cic.* POMIARKOWANIE Głoſu.

ADOUCISSEMENT, (*qu'on apporte à la douleur & aux autres peines d'eſprit.*) Levamentum. Allevamentum, *genit.* i. n. Allevatio, *genit.* allevationis, f. *Cic.* Lenimen, *genit.* leniminis, n. *Ovid.* Lenitudo, *genit.* lenitudinis, f. *Cic.* ULZENIE, poſolgowanie, ulga, ktore kto przynośi w przykrośćiach y dolegliwośćiach umyſłu.

Ce remede donne beaucoup d'adouciſſement à la goute. Hoc remedium multo eſt levamento articulorum doloribus. *Cic.* Hoc remedium præſtat multum levamenti podagræ, *ſi c'eſt la goute aux pieds;* chiragræ, *ſi c'eſt la goute aux mains.* To lekarſtwo wielką ulgę czyni w pedogrze, Jeżeli ieſt pedogra w nogach, w chiragrze ieżeli ieſt w rękach bolenie.

Ce ſont là les conſolations & les adouciſſemens des grandes douleurs. Hæc ſunt ſolatia, hæc fomenta ſummorum dolorum. *Cic.* Te to ſą ulżenia wielkich bolow.

L'ADOUR, (*riviere de Gaſcogne qui paſſe à Tarbes, & ſe va rendre dans la mer de Bayonne.*) Aturus, *ou* Atyrus *genit.* i. m. ATURA rzeka w Gaſkonyi przechodząca przez Tarbes á w padaiąca w morze Bajonny.

ADRESSE, ſubſt. f. (*dextérité, induſtrie de celuy qui eſt adroit de la main & du corps.*) Dexteritas, *genit.* dexteritatis, f. Induſtria. Peritia. Solertia, *genit.* æ, f. Ars, *genit.* artis, f. *Cic. Terent.* SKŁADNOSC, zręczność, ſpoſobność tego ktory ieſt ſprawny wręku lub ciele ſwoim.

Il a une adreſſe naturelle à toutes choſes. Ad omnia eſt illi naturalis ingenii dexteritas. *Liv.* Spoſobność ma przyrodzoną do wſzyſtkiego.

Il n'y avoit perſonne de la jeuneſſe qui eût plus d'adreſſe que luy pour les exercices du corps, ou *pour la gymnaſtique.* Neque induſtrior quiſquam de juventute erat arte gymnaſticâ. *Plaut.* Niebyło ze wſzyſtkiey młodzi nikogo ktoryby miał większą ſprawność do ſztuki zápaśnikow.

En quoy mon peu d'adreſſe vous peut-il eſtre utile? Quod tibi mea ars efficere poteſt? *Ter.* Wczymże ſzczupła moia ſpoſobność może ci być pożyteczną.

Je n'ay pas beſoin de vôtre adreſſe pour l'affaire que je médite. Nihil iſtac opus eſt arte ad hanc rem, quam paro. *Ter.* Nie trzeba mi cię, áni twey ſpoſobnośći do tey ſprawy o ktorey zámyślam.

Il a une adreſſe naturelle à s'expliquer. A naturâ facilis eſt & expediti ſermonis. Naturâ facilis eſt & expeditus ad dicendum. *Cic.* Má łátwość przyrodzoną do wyrażenia ſię w mowie.

ADRESSE, (*conduite ſage & prudente, & pleine d'eſprit dans les affaires.*) Dexteritas. Calliditas, *genit.* atis, f. Induſtria. Peritia. Solertia, *genit.* æ, f. *Cic* Conſilium, *genit.* conſilii, neut. *Cor-Nep.* SPRAWNOSC, Przemyſł Dowcipny roſtropny poſtępowania ſobie ſpoſob w ſprawach wſzelkich.

Il eſt vif & a bien de l'adreſſe pour les affaires. Acer & induſtrius vir in rebus gerendis. *Cic.* Byſtry ieſt y ma wiele ſprawnośći w rzeczach.

Avec adreſſe, avec conduite, adroitement, avec dextérité Dextrè. Prudenter. Induſtriè. Solerter. Callidé. adv. Callidâ ratione. abl. *Cic.* Sprawnie roſtropnie kſztaťnie zręcznie.

S'acquiter avec adreſſe des charges qu'on nous a données. Dextrè obire officia. *Liv.* Urzędy ſobie zlecone dobrze obrotnie ſprawować.

Des perſonnes qui ne manquent pas d'adreſſe. Non incallidi homines. *Cic.* Haud rudes homines. *Ovid.* Oſoby ktorym nieſchodzi ná obrocie ná prawnośći.

Il a conduit l'affaire avec adreſſe. Dexter rem egit. *Liv.* (dexter, dextera, dexterum.) Dowcipnie roſtropnie ſobie w tey ſprawie poſtąpiť.

ADRESSE, (*marque, enſeignement que l'on donne, pour reconnoitre une choſe*, ou *le logis d'une perſonne.*) Indicium, *genit.* indicii, n. Nota, æ, f. *Cic.* ZNAK dany komu álbo cecha dla poznánia iákiey rzeczy lub mieſzkania czyiego.

Je vous en donneray les adreſſes. Rei faciam indicium. *Ter.* Dam ci znak dla poznania czego.

Je ſçay voſtre adreſſe. Tuarum ædium factum eſt mihi indicium. Novi ubi habites. Wiem pod iákim znákiem mięſzkaſz.

ADRESSE, (*inſcription qu'on met ſur les lettres qu'on ecrit à des particuliers, afin qu'on ſçache où les prendre.*) Inſcriptio. Subſcriptio, *genit.* onis, f. *Cic.* NAPIS ktory ſię daie ná liſtach do rożnych oſob áby wiedzieć kto ie ma y gdzie odebrać.

Je vous prie d'avoir ſoin de faire rendre ce paquet de lettres à ſon adreſſe, c'eſt à dire *à Curius.* Tu faſciculum qui eſt Curio inſcriptus, velim cures ad eum perferendum. *Cic.* Proſzę cię miey ſtaranie áby oddano tę paczkę liſtow według napiſu, toieſt Kuryuſzowi.

BUREAU D'ADRESSE, (*Maiſon du Gazetier à Paris où l'on adreſſe toutes les nouvelles que l'on imprime enſuite, & que l'on donne au public.*) Mercurialis taberna, *genit.* Mercurialis tabernæ, f. Nuncii Mercurii, *genit.* nunciorum, m. pl. DOM Nowiniarza to ieſt Awizarza w Paryzu dokąd poſyłaią wſzyſtkie nowiny, lub awizy ktore potym drukuią y publicznie wydaią.

BUREAU D'ADRESSE, (*Maiſon à Paris où s'aſſemblent les Nourrices & les Laquais, & ou l'on s'adreſſe quand on en a beſoin.*) Ædes publicæ ubi nutrices & pediſequi mercede conducuntur, *ou* operam ſuam pretio locant, *genit.* ædium publicarum, f. pl. *Hor. Cic.* DOM w Paryżu gdzie ſię zchodzą Lokaie y mamki; y gdzie ſię udać ma, kto ich potrzebuie.

ADRESSER, V. act. (*tirer, viſer droit au but, y adreſſer, y donner.*) Collineare, (collineo, collineas, collineavi, collineatum.) Collimare, (collimo, collimas, collimavi, collimatum.) neut. ZMIERZAC wyproſtować proſto do celu ſię brać, y do niego potrafiać.

Adreſſer des fléches avec un arc. Arcu dirigere tela. *Hor.* Złuku ſtrzały do celu záwodzić.

Il n'y a perſonne quelque maladroite qu'elle ſoit, qui tirant tout un jour n'adreſſe quelquefois au but. Nemo eſt adeò rudis, qui totum diem jaculando non aliquando collimet *Cic.* Nie maſz tákiego choćby też byť náyniezręcznieyſzy, aby cały dzień ſtrzelaiąc raz przynaymniey do celu nietrafiť.

ON DIT figurément en ce ſens. *Il a bien adreſſé, il a bien viſé*, pour dire, *il eſt parvenu à ſes fins, & a obtenu ce qu'il avoit en but.* Metam attigit faliciter. Voti compos factus eſt. Dextrè & feliciter collimavit, *ou* collineavit. WTYM wyrozumieniu niewłaſnie ſię mowi *Dobrze wziąť do celu, dobrze cel upatrzył* to ieſt trafiť tam gdzie zámierzał, y dokazať co zámyśliť,

ADRESSER, (*envoyer une perſonne en quelque endroit, en luy montrant le chemin,*) Indicare iter alicui. *Liv.* Monſtrare alicui viam, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* POSŁAC kogo ná iákie mieyſce, drogi náuczywſzy.

Adreſſer quelqu'un à un autre. Alteri, *ou* ad alterum aliquem mittere, (mitto, mittis, miſi, miſſum.) *ou* Dirigere, (dirigo, dirigis, direxi, directum. act. *Cic.* Poſłać kogo do inſzego.

Il m'adreſſa un de ſes meilleurs amis. Ad me unum ex intimis miſit. *Cic.* Poſłať do mnie iednego z náylepſzych przyiacioł ſwoich.

Adreſſer un paquet de lettres à une perſonne. Faſciculum litteratum alicui, *ou* ad aliquem mittere, *ou* inſcribere. *Cic.* Páczkę liſtow poſłać do iakiey oſoby, nápiſać náwierzchu.

Cette lettre s'adreſſe à vous. Tuo nomine inſcribitur hæc epiſtola. *Cic:* Ná tym liśćie nápis ieſt do ciebie.

s'ADRESSER, (*ſe preſenter à quelqu'un, l'aller trouver, ſoit pour luy parler ou pour reclamer ſa protection, & luy demander ſecours.*) Aliquem adire, (adeo, adis, adivi, & adii, aditum.) Aliquem convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Se ad aliquem recipere, (recipio, recipis, recepi, receptum.) act. Ad aliquem accedere, (accedo, accedis, acceſſi, acceſſum.) n. *Cic.* UDAC ſię do kogo, ſtawić ſię przed nim; Iść do niego, álbo żeby z nim ſię rozmowić, álbo zeby Jego protekcyi wzywać y pomocy.

A qui m'adreſſeray-je? Quos accedam? *Ter.* Dokogoż ſię udam?

S'adreſſer à quelqu'un, ou *luy adreſſer la parole.* Aliquem compellare, (compello, compellas, compellavi, compellatum.) act. Aliquem alloqui, (alloquor, alloqueris, alloquutus, ſum.) depon; *Cic.* Affatus dirigere alicui. act. *Claud.* Obrocić ſię do kogo z mową.

Nous nous adreſſons à vous, nous y avons recours. Ad te confugimus, à te operam poſcimus. *Cic.* Do ciebie ſię udaiemy do ciebie ſię uciekamy.

S'ADRESSER, (*s'attaquer à quelqu'un.*) Aliquem petere, *ou* appetere, (peto, petis, petii, petitum.) *Cic.* Attentare, (attento, attentas, attentavi, attentatum.) act. accuſ. *Phæd.* OBROCIC ſię do kogo z nápaśćią brać ſię do niego.

Je luy apprendray à qui il s'adreſſe. Jam curabo ſentiat quem attentarit. *Phæd.* Náuczę ia iego do kogo ſię on to bierze, kogo ſięga.

C'eſt s'adreſſer fort mal, qui de s'adreſſer à moy. Qui me petunt, auferent infortunium. *Plaut.* Barzo zle ſię bierze, kto ſię do mnie bierze.

ADRIA, (*ville de l'Etat de Veniſe vers le golphe de ce nom; on la nomme aujourd'huy* Atri.) Adria, *genit.* Adriæ, f. *Hor.* ADRIA miaſto Państwa Weneckiego ku odnodze tegoż Imienia, názywa ſię dziś *Atri.*

ADRIATIQUE, m. & f. adject. *La Mer Adriatique*, (qu'on appelle aujourd'huy *Le Golphe de Veniſe.*) Adrianum, *ou* Adriaticum mare. Mare Superum, *genit.* Maris Adriani, Adriatici, *ou* Superi, n- *Cic.* Adria, *genit.* Adriæ, m. *Hor.* Sinus Venetus, *genit.* Sinûs Veneti, m. ADRYATYCKI. *Morze Adryatyckie* ktore dziś názywaią *Odnoga Wenecka.*

ADROIT, m. ADROITE, f. (*Qui a une grande dextérité de la main ou du corps pour faire quelque choſe*, comme ſi l'on diſoit. *Qui fait tout de la main droite.*) Induſtrius, a, um. (*qui fait au Comparatif* Induſtrior & hoc induſtrius, *ſans ſuperlatif.*) * Ingenioſus, a, um, (*qui fait au Comparatif* Ingenioſior & hoc ingenioſius, *& au Superlatif* ingenioſus, a, um.) * Solers, *genit.* ſolertis, omn. gen. (*qui fait au Comparatif* Solertiſſimus.) *Liv. Colum.* Qui manu ſolerti cuncta agit. *Tibul.* * Dexter, dextera & dextra, dexterum & dextrum. *Liv.* SPRAWNY zręczny, ktory ma wielką ſpoſobność w rękach lub w ciele całym dla dokazánia iákiey rzeczy, iákoby kto mowiť że wſzytko prawą ręką robi.

(*Dexterior & Dextimus* ſignifie *Qui eſt à la Droite.*) Co ieſt po prawey ręce.

Il étoit le plus adroit de ſon âge pour les exercices du corps. Neque induſtrior quiſpiam de juventute erat arte gymnaſticâ. *Plaut.* Náyzręcznieyſzy byť wieku ſwego w ſztuce zápaśnikow.

ADROIT, (*fin, avisé, prudent.*) Callidus, a, um. (*qui fait au Comparatif* Callidior & hoc callidus, *& au Superlatif* Callidissimus, a, um.) *Catus; a, um. * Prudens, *genit.* prudentis, omn. gen. (*qui fait au Comparatif* Prudentior & hoc prudentius, *& au Superlatif* Prudentissimus, a, um.) *Cic.* ROSTROPNY, obrotny, umieiętny, ostrożny.

Il étoit adroit par nature & par art à gagner les bonnes graces de tout le monde. Naturâ & arte compositus erat alliciendis animis. *Tacit.* Z przyrodzenia y z przemysłu sposobność miał, do pozyskania sobie łaski u wszytkich.

Adroit à son profit. Callidus ad quæstum. *Plaut.* * *A tromper.* Callidus ad fraudem *Cic.* Má obrot dowcip ná swoię stronę.

C'est estre adroit de ceder sur mer à la tempeste, quand on ne peut pas arriver au port, où l'on s'étoit proposé d'aborder. In navigando tempestati obsequi artis est, etiam si portum tenere nequeas. *Cic.* Y to iest obrot, ustąpić náwáłności ná morzu, kiedy do lądu zámierzonego przybić niemożna.

Qui est merveilleusement adroit à prendre bien son temps ou l'occasion. Temporibus callidissimè & sapienter inserviens, *ou* utens. *Corn. l. Nep.* *Pour parler.* Qui novit mollissima fandi tempora. *Virg.* Ktory dziwnie iest ostrożny w upilnowaniu czásu y sposobności. * Do mowięnia.

ADROIT, adverbe. (*du costé droit.*) Dextrâ. Ad dextram. Dextroversùm. * Dextrorsùm. adv. *Cic.* PO prawey ręce, álbo w prawą.

ADROITEMENT, adv. (*avec industrie & dextérité.*) Industriè. Ingeniosè. Solerter. adv. *Cic.* Dextrè. adv. *Liv.* ROSTROPNIE zręcznie z sprawnością.

ADROITEMENT, (*finement subtilement.*) Cautè. Callidè. Prudenter. Scitè. adv, *Cic.* OSTROZNIE umieiętnie obrotnie chytrze.

S'accommodant adroitement au temps. Temporibus callidissimè inserviens. *Cornel. Nep.* Rostropnie álbo mądrze Czasowi służący.

ADRUMETE, (*aujourd'huy* Machometia, *ville d'Afrique dans le royaume de Tunis sur les costes de la mer méditerranée.*) Adrumetum, *genit.* Adrumeti, n. *Plin.* ADRUMET dziś *Machometya* miasto w Afryce w Krolestwie Tunis nád brzegami odmorskiego srodka,

ADVENANT, m. ADVENANTE, f. *on prononce* AVENANT, (*qui sied & convient bien.*) Decens, *genit.* decentis, omn: gen. *Suet.* (*on dit au Comparatif* Decentior & hoc decentius, *& au Superlatif* Decentissimus, a, um.) *Voyez* AVENANT. PRZYSTOYNY co komu dobrze przystoi.

ADVENEMENT. ou AVENEMENT *comme il se doit prononcer*, subst. masc. (*Arrivée,*) Adventus, *genit.* adventûs, m. *Cic.* PRZYISCIE Przybycie.

Les Juifs sont encore dans l'attente de l'avenement du Messie. Judæi sunt adhuc in expectatione adventûs Messiæ. Zydzi ieszcze są w oczekiwaniu przyścia Messyasza.

AVENEMENT, (*temps précis que les Princes commencent de regner.*) comme *Dez son avenement à l'Empire.* Ineunte imperio. Initio principatûs. *Tacit.* ZACZĘCIE Pánowania czas pewny od ktorego Monarchowie rachuią lata od początku panowania swego, Ná samym początku pánowania swego, ná samym wstąpieniu ná Państwo.

Son avenement à l'empire fut signalé par le meurtre d'Agrippa. Primum facinus novi principatus fuit Agrippæ cædes. *Tacit.* Początek panowania Jego znáczny był przez zábicie Agryppy.

ADVENIR, *ou* AVENIR, *comme on le doit prononcer*, V. neut. (*Arriver fortuitement, parlant du succès & de l'évenement des choses.* Advenire. Evenire, (venio, venis, veni, ventum.) Cadere, cado, cadis, cecidi, casum.) Accidere, (accido, accidis, accidi, *sans supin.*) Contingere, *ou* obtingere, (tingo, tingis, tigi, *sans supin.*) neut. (*dont on ne trouve que les troisiémes personnes* obtingit & obtigit.) *Cic.* PRZYPASC przytrafić się tráfunkiem się stać mowiąc o przypadkach y powodzeniu iákich rzeczy.

(Ce Verbe vieilli dans nostre Langue.) To słowo starzeie się w Francuskim.

L'ADVENIR, ou l'AVENIR, *comme on prononce.* subst. masc. (*Le temps futur, qui n'est pas encore present.*) Futurum, i, n. *seul.* Futurum tempus, *genit.* temporis futuri, n. Consequens & posterum tempus, *genit.* consequentis & posteri temporis, neut. *Cic.* Czas przyszły to co się stać ma á nie iest ieszcze teraz.

Dieu nous cache l'avenir sous d'épaisses ténébres, & se rit de nos inquietudes, lors qu'elles vont plus loin qu'il ne faut. Deus premit nocte caliginosâ futuri temporis exitum, ridetque si mortalis trepidat ultra fas. *Hor.* Bog przyszły czas nám kryie pod grubemi cieniami, y z nászych się śmieie troskliwości: kiedy daley idą niż nálezy.

Prévoir l'avenir. Providere, *ou* prospicere futura. Augurari futura. *Cic.* Oglądáć się ná przyszły czas.

Il ne songe point à l'avenir. In futurum non prospicit. Non providet in posterum *Cic.* Nie myśli o tym, co ma być potym.

Joindre l'avenir avec le present. Copulare futura cum præsentibus. *Cic.* Łączyć przyszłe rzeczy z teraznieyszemi.

A l'avenir. ou *dorénavant, desormais.* In posterùm. Deinceps. Posthac adv. *Cic.* Od tego czasu, odtąd.

ADVENT, *ou* AVENT, subst. m. *on prononce* Avant, (*le temps qui précede le jour de Noël, ou la naissance de J.C.*) Adventus, *genit.* adventûs, m. ADWENT, czas poprzedzaiący Dzień Bożego Narodzenia.

(Mot d'usage seulement en ce sens dans nostre Langue.) Słowo w tym tylko wyrozumieniu używane w Francuskim.

ADVENTURE, *ou* AVENTURE. subst. f. *on prononce* Avanture. (*Cas fortuit, hasard.*) Casus, *genit.* casûs, m. Fortuna, *genit.* fortunæ. f. Quod temerè & fortuitò accidit. *Cic.* PRZYGODA, Trafunek.

Ignorant les aventures & les dangers qu'on cours sur mer. Casuum maris ignarus. *Tacit.* Nieświadomy przypadkow y niebespieczeństw ktore się przydaią ná morzu.

Dire la bonne aventure à quelqu'un, luy apprendre ce qui luy doit arriver. Casus futuros alicui portendere, *ou* præsagire. *Cic.* Alicui futura prædicere, *ou* prænuntiare. *Cic.* Wrożyć komu, przepowiadać o przyszłych przypadkach; co mu się ma stać.

AVENTURE, (*Accidens surprenans & extraordinaires qui arrivent dans le monde.*) Casus, *genit.* casus, m. Fortuna, *genit.* fortunæ, f. Accidentia, *genit.* accidentium, n. plur. *Cic.* *Quint.* PRZYDADKI dziwne y niezwyczayne ktore się náświecie przytrafiaią.

Il y a long-temps que je vous promets de vous raconter mes aventures. Jam dudum quæ mihi acciderunt, vobis narrare pollicitus sum. *Petr.* Już dawno iest iák obiecuię opowiedzieć przypadki moie.

Sa vie est pleine d'aventures & d'évenemens singuliers. Vita illius referta est insolitis eventibus. Zycie iego pełne iest przypadkow y trafunkow osobliwych.

Un homme à bonnes aventures, ou à bonne fortune. Casibus felix, *Hor.* Człowiek dobrych trafunkow, álbo szczęśliwych przypadkow.

Il luy arrive toujours quelque aventure. Intervenit, *ou* intercedit semper ipsi mirificus casus. *Cæs.* Záwsze mu się trafi iáki przypadek.

Chercher les aventures, les courir. Tentare, *ou* sequi fortunam. *Lucan.* Se fortunæ committere. *Cic.* Szukać przygod zá niemi bieżeć.

Se mettre à l'aventure, ou au hasard. Aleam subire. Committere se fortunæ. Experiri, *ou* subire fortunam. *Cic.* Puścić się ná szczęście, podać się ná wszelkie przypadki.

(On dit mieux en François *Se mettre au hasard.*) Lepiey się mowi w Francuskim *puścić się ná los.*

Mettre de l'argent à la grosse aventure, le mettre à profit sur mer, où l'on risque le naufrage & la prise des corsaires. Marino fœnore pecuniam suam ponere. Maris & negotiationis aleam subire. *Colum.* Dać pieniądze swoie ná wielkie przygody, dać ie ná interess ná morzu, gdzie iest niebespieczeństwo zátonięnia, álbo zabrania od morskich rozboynikow.

Acheter à l'aventure. Aleam emere. *Pomp.* Kupować ná szczęście.

Diseuse de bonne aventure. Præcantatrix, *genit.* præcantatricis, f. Conjectrix, *genit.* conjectricis, f. *Plaut.* Wrożka Cyganka, Wieszczka.

A L'AVENTURE, (*au hasard.*) Ut diis placet. Ut Deo placet. Casu & fortunâ. abl. *Cic.* NA SZCZĘSCIE, iák się trafi.

Mettre

Mettre tout à l'aventure. Aleam omnem jacere. *Suet.* Wszystko ná szczęście podać.

D'AVENTURE, (*par hasard.*) Sorte fortunâ. abl. *Cic.* Szczęściem trafunkiem.

Par aventure, par hasard. Sortè. forsitan. adv. Przypadkiem.

(Ces mots ont vieilli en nostre Langue.) Te słowa zestarzały się w ięzyku Francuskim.

MAL-D'AVENTURE, subst. masc. (*mal qui arrive par hasard.*) Malum fortuitum, *genit.* mali fortuiti, n. ZŁY TRAF, Złe co się przypadkiem przyda.

ADVENTURER, *ou* AVENTURER, V. n. *on prononce* Avanturer. (*Hasarder.*) comme *C'est beaucoup aventurer, hasarder, risquer, de mettre son argent sur mer.* Multum ille periclitatur qui in negotiationem maritimam pecuniam impendit suam. WDAC się w niebespieczeństwo, náprzykład: wielkie tenj popada niebespieczeństwo, co pieniądze swoie ná okręt daie.

ON DIT mieux & plus frequemment *S'aventurer, se hasarder, risquer.* Fortunam tentare ac periclitari, (tento, tentas, tentavi, tentatum, act. Periclitor, periclitaris, periclitatus sum, dep.) *Cic.* Aleam subire, (subeo, subis, subii, subitum.) act. *Colum.* MOWI się lepiey y częściey wdać się w niebespieczeństwo, podać się ná nie.

ADVENTUREUX, m. ADVENTUREUSE, f. (*hasardeux, hardi.*) Qui temerè se fortunæ committit. TEN álbo Ta co się w niebespieczeństwo álbo na los szczęścia podaie śmiały.

ADVENTURER, subst masc. (*qui busque fortune.*) Volo, *genit.* volonis, m. *Liv.* Qui temerè fortunæ fidit. TEN co zbytnie szczęściu ufa.

AVENTURIER, (*vagabond.*) Emansor, *genit.* emansoris, m. *Modest.* Biegun błąkacz w zędy był, powsinoga.

ADVENU, *ou* AVENU, *comme on le prononce*, m. AVENUË, f. (*Arrivé.* Quod evenit. Quod accidit. PRZYTRAFIŁO się, przypadkowy.

ADVENUE, *ou* AVENUË, *comme il se prononce*, subst. f. (*Entrée, par où l'on entre en quelque lieu*) Aditus. Introitus, *genit.* ûs, m. *Cic.* *Cæs.* PRZYSCIE przystęp stronny ktorędy dokąd przystąpić można.

Assurer les avenuës d'une place, afin d'y faire entrer des convois. Munire viam quâ cibatus commeatusque adexercitum tutò perveniant. *Plaut.* Ubespieczyć opatrzyć przyiście iákie od fortecy, dla wprowadzenia żywności.

Toutes les avenuës étoient fermées avec quantité d'arbres coupez. Crebris arboribus succisis omnes introitus erant præclusi. *Cæs.* Ze wszytkich stron przyiście pozawalano drzewami pościnanemi.

Le Pont Euxin, dont toutes les avenuës étoient auparavant fermées au Peuple Romain, a esté ouvert à nos légions. Patefactus nostris legionibus est Pontus, qui anteà Populo Romano ex omni aditu clausus erat. *Cic.* Morze Czarne ktorego przystęp zewsząd przedtym ludowi Rzymskiemu był zámknięty, Pułkom nászym otwarte się stało.

AVENUË *d'arbres,* (*qu'on plante devant des maisons de campagne, ou sur les grand chemins, par où l'on y arrive.*) Longus ordo consitarum árborum hinc & inde, *genit.* longi ordinis, m. DRZEWA przed domami lub po drodze odprzystępu do Domu porządkiem sadzone.

ADVERBE, subst. masc. (*C'est une des parties d'oraison qui ne se décline & ne se conjugue point.*) Pars adminiculandi, *genit.* partis adminiculandi, f. *Var.* Adverbium, *genit.* adverbii, neut. *Prob.* PRZYSŁOWIE część mowy ktora się nie nachyla przez spadki áni przez sposoby y czasy.

(Terme de Grammaire.) Termin do Grammatyki náleżący.

ADVERBIAL, m. ADVERBIALE, f. adject. (*qui tient de l'adverbe.*) Adverbalis & hoc adverbiale. adject. Quod se habet per modum adverbii. Co się kładzie iák przysłowie.

ADVERBIALEMENT, adv. (*à la maniere d'adverbe.*) Adverbialiter. adv. Adverbii in modum. NAKSZTAŁT Przysłowia.

ADVERSAIRE, m. & f. (*qui est opposé, ou ennemi.*) Adversarius, *genit.* adversarii, m. *Cic.* Adversus homo, *genit.* adversi hominis, m. *Salust.* PRZECIWNIK ktory iest przeciwny álbo nieprzyiaciel.

UNE ADVERSAIRE, (*parlant d'une femme.*) Adversaria, *genit.* adversariæ, f. *Cic.* PRZECIWNICA mowiąc o Białeygłowie.

ADVERSE, *ou* PARTIE ADVERSE, f. (*la personne contre qui on est en procès.*) Adversarius, *genit.* adversarii, m. (*Adversaria, *genit.* adversariæ, f. *parlant d'une femme.*) *Cic.* *Pars adversa, *genit.* partis adversæ, f. *Quint.* STRONA PRZECIWNA; Osoba przeciwko ktorey kto ma prawo, * Przeciwna mowiąc o Białeygłowie.

(C'est un terme du Palais.) Jest Termin prawny.

ADVERSITÉ, f. (*Fortune contraire & opposée: Malheurs, disgraces, infortunes.*) Fortuna adversa, *genit.* fortunæ, f. Res adversa, *genit.* rei adversæ, f. Res adversæ, *genit.* rerum adversarum, f. plur. Adversa, *genit.* adversorum, n. plur. Tempus adversum, *genit.* temporis adversi, n. Casus adversi, *genit.* casuum adversorum, m. plur. *Cic.* PRZECIWNOSC przeciwne powodzenie, nieszczęśliwość, nieláska.

Estre dans l'adversité. Adversis premi, (premor, premeris, pressus sum.) pass. *Ovid.* Adversâ uti fortunâ. dep. *Duriore fortunâ conflictari. Fortunâ adversâ premi. pass. *Cic.* Zostawać wprzeciwnościach.

Si l'adversité le trouve toujours sur ses pieds, la prosperité ne le fait pas aller plus viste. Hic neque frangitur adversis, neque prosperis extollitur. Hunc neque prospera, neque adversa fortuna, de statione movet, *ou* de suo cursu dimovet. In utrâque fortunâ sibi constat. *Cic.* Æquam servat mentem rebus in arduis, non secùs in bonis. *Hor.* Jeżeli się przeciwnościom nie da obalić, zá szczęściem się też bynaymnicy nie porwie, nie uniesie.

Il fait paroître bien de la force & du courage dans l'adversité. Animosus atque fortis rebus angustis apparet. *Horat.* Mężnie się y odważnie stawia w przeciwnościach.

La prosperité nous donne bien des amis, mais l'adversité nous en prive. Felices dum sumus multos amicos numeramus, ubi autem tempora nubila sunt, soli sumus. *Ovid.* Szczęście nám daie wielu przyiaciół, ále przeciwność nam ich odbiera,

Se soutenir également dans l'adversité, comme dans la prosperité. Ferre pulcherrimè secundam fortunam & æquè adversam. *Cic.* Jednostaynie się trzymać ták w szczęściu iáko y w przeciwnościach.

Au temps de l'adversité. Tristissimo, *ou* durissimo, *ou* difficillimo tempore. Miseris ac luctuosis temporibus. *Cic.* W czasie przeciwności.

Qui a de grandes adversitez. Calamitosus. Afflictus. Ærumnosus, a, um. *Miser, misera, miserum. *Cic.* Ktory ma wielkie przeciwności.

ADVERTANCE, subst. f. (*attention, consideration, reflexion sur les choses.*) comme *Faire les choses avec advertance, avec reflexion.* Consideratè res agere. UWAGA pilność rozmysł w rzeczach czynić rzeczy z rozmysłem.

(Ce mot n'est pas usité en nostre Langue.) To słowo nie iest w używaniu u Francuzow.

ADVERTI, *ou* AVERTI, *comme on le prononce*, m. AVERTIË, f. part. pass. (*Informé de.*) Monitus Admonitus. Commonitus, a, um. *Cic.* *Liv.* Voyez ADVERTIR. PRZESTRZEZONY, PRZESTRZEZONA; náuczony.

ADVERTIR, *ou* AVERTIR, *comme il se doit prononcer*, V. act. (*Apprendre à quelqu'un une chose, qu'il luy importe de sçavoir, & à quoy il ne prend pas garde.*) Aliquem de re aliqua, *ou* aliquem rei alicujus monere, *ou* admonere, *ou* commonere, (moneo, mones, monui, monitum.) Commonefacere, (commonefacio, commonefacis, commonefeci, commonefactum.) act. PRZESTRZEDZ dać znáć komu o czym, ná czym mu wiele náleży wiedzieć, y ná co nie ma baczenia.

Avertir quelqu'un de la part d'un autre. Admonere aliquem verbis alterius. *Cic.* Przestrzedz kogo Imieniem cudzym.

Avertir quelqu'un de son devoir. Commonere aliquem officium suum. *Plaut.* *De ses miseres.* Miseriarum suarum aliquem commonere. *Plaut.* Przestrzedz kogo o swoiey powinności, *O swoim nieszczęściu.

Avertir quelqu'un d'une chose avant qu'elle arrive, ou par avance. Prædicere, *ou* renuntiare aliquid alicui, (prædico, prædicis, prædixi, prædictum: renuntio, renuntias, renuntiavi, renuntiatum.) act. *Ter.* Przestrzedz kogo o czym wprzod niż się stanie álbo wcześnie.

Je vous en avertis, afin que vous n'en prétendiez cause d'igno-

Ma

d'ignorance. Id ego jam nunc renuntio tibi, ut ſis ſciens. *Ter.* Przeſtrzegam cię żebyś ſię nie wymawiał nie wiadomośćią.

ADVERTISSEMENT, *ou* AVERTISSEMENT, *comme on le doit prononcer*, ſubſt. maſc. (*avis que l'on donne.*) Monitio Admonitio Commonitio, *genit.* onis, f. *Cic. Quint.* Monitus, Admonitus, *genit.* monitus, m. Monitum Admonitum, *genit.* admoniti, n. *Cic.* Przeſtroga upominanie ktore kto daie komu.

Donner de bons avertiſſemens à une perſonne. Aliquem rectè monere, *ou* admonere. *Cic.* Erudire aliquem optimis monitis. *Ovid.* Przeſtrogi dobre dać komu.

Il ne fait aucun cas de mes avertiſſemens. Nullum admonitionibus meis locum relinquit. *Cic.* Przeſtrogi moie nizacz nie ma.

Tous les avertiſſimens ne luy ſervent de rien. Fruſtrà eſt illum monere. Fruſtrà illum mones. *Cic.* Przeſtrogi wſzyſtkie ná nic ſię mu nieprzydadzą.

Qui donne des avertiſſemens. Monitor. Admonitor, *genit.* oris, m. *Cic.* Napominacz ten co przeſtrzega co daie przeſtrogi.

S'irriter des avertiſſemens qu'on nous donne. Admonitioni iraſci. *Quint.* Obruſzać ſię ná przeſtrogi ktore nam kto daie.

ADVEU, *ou* AVEU *comme il ſe prononce*, ſubſt. maſc. (*Reconoiſance & confeſſion que l'on fait d'une choſe.*) Confeſſio, *gen.* confeſſionis, f. *Cic.* Przyznawanie, wyznanie ktore kto czyni jakiey rzeczy.

Je fais un aveu ſincere de mon crime. Apertè & ingenuè crimen confiteor. *Cic.* Peccatum fateor. *Hor.* De ſcelere fateor. *Cic.* Szczere wyznanie czynię winy moiey.

Je le convaincs par ſon propre aveu. Suâ confeſſione hunc jugulo. *Cic.* Pokonywam go właſnym iego wyznániem.

AVEU. (*conſentement. approbation.*) Probatio, Approbatio, *genit.* onis, f. Auctoritas, *genit.* auctoritatis, f. *Cic.* Zezwolenie, dozwolenie, dopuſzczenie

Il a fait cela de l'aveu de Céſar. Id fecit auctoritate Cæſaris, *ou* juſſu Cæſaris, *ou* probante Cæſare. *Cic.* Uczynił to z dozwolenia Ceſarſkiego.

Vn homme ſans aveu. qui n'a ni feu ni lieu, & que perſonne ne reclame. Erro, *genit.* erronis, m. *Vlp.* Erroneus, *genit.* erronei, m. *Colum.* Ni czczi ni wiary człowiek Błąkáiący ſię za kim ſię nikt nie wdaie, ani ſię uymuie.

ADVIS, *ou* AVIS, *comme on le prononce*, ſubſt. m. (*Avertiſſement que l'on donne à quelqu'un.*) Monitio, *genit.* monitionis, f. *Cic.* Przeſtroga ktorą kto komu czyni

Vous me donnez là un bon avis. Rectè me mones. *Cic.* Dobrą mi właśnie daieſz przeſtrogę.

Il eut avis. ou *il receut avis de l'arrivée des ennemis.* Nuntiatum eſt ipſi hoſtes adventare. *Cic.* Przeſtrogę odebrał o zbliżeniu ſię nieprzyiacielá.

Quoique j'euſſe des avis certains que les ennemis avoient paſſé l'Euphrate. Etſi non dubiè nuntiabatur hoſtes tranſiſſe Euphrátem. *Cic.* Lubom miał pewne przeſtrogi (wiadomośći) że nieprzyiaciel przeprawił ſię przez Eufrates

Donner des avis ſecrets à quelqu'un. Secretis nuntiis monere aliquem. *Tacit.* Skrycie kogo przeſtrzegać.

AVIS, (*Sentiment, opinon.*) Sententia. *genit.* ſententiæ, f. Opinio, *genit.* opinionis, f. *Cic.* Zdanie mniemanie Rozumienie.

Voilà mon avis, ou *Mon avis eſt tel.* Sic eſt Sententia. *Plaut.* In eâ ſum ſententiâ. *Cic.* Mihi ſic videtur, Ita cenſeo, *ou* ſentio. *Ter.* Oto moie zdanie, zdanie moie ieſt takie.

C'eſt voſtre avis. Tibi ita videtur. Sic ſentis. *Cic.* Twoie to ieſt zdanie.

Les avis furent partagez. Variarunt ſententiæ. *Ovid.* Diſcreparunt ſententiæ. *Hor.* Zdania były rozdzielone.

Le plus grand nombre fut d'avis. Majori parti placuit. *Cæſ.* Większey liczbie zdawało ſię; większa liczba tego była zdania.

Il y en eut de plus moderez dans leurs avis, ou *Quelques uns furent d'un avis plus doux.* Dixerunt aliqui leniori ſententiâ. *Cic.* *(*le contraire eſt*, Crudeliùs dixerunt. *Cæſ. furent d'un avis plus rigoureux.*) Byli inſi łagodnieyſi w zdaniu ſwoim, *álbo* niektorych było zdanie łaſkawſze. (*przeciwna zaś ieſt:*) byli zdania ſurowſzego.

Cet arreſt du Senat fut rendu ſur l'avis dont j'avois fait l'ouverture. Hoc Senatûs conſultum in meam ſententiam factum fuit. *Cic.* To poſtanowienie Senatu ſtało ſię według zdania mego ktorem wyraził.

J'ay ouvert un avis auquel tout le monde s'eſt rangé, ou *qui a eſté ſuivi de tous.* Eam ſententiam dixi, cui ſunt aſſenſi omnes ad unum. *Cic.* Wyraziłem zdanie, przy ktorym wſzyſcy ſtanęli; *álbo* zá ktorym wſzyſcy poſzli.

On ſe rangea à cet avis, Cet avis fut ſuivi, Cet avis l'emporta, ou *paſſa.* In hanc ſententiam facta eſt diſceſſio. *Tacit.* In hanc ſententiam plures ierunt. *Cic.* Stanęli przy tym zdaniu, poſzli zá tym zdaniem, to zdanie zwyciężyło, *álbo* uſzło.

(Par ces mots Latins on voit que le Magiſtrat qui preſidoit à l'Aſſemblée, diſoit aux Senateurs, Meſſieurs, paſſez de ce côté-cy ou de l'autre, ſuivant votre avis; en ſorte que ceux qui étoient de même avis, paſſoient du meſme côté, & les autres, de l'autre.) (Przez to ſłowo łacińſkie pokazuie ſię że Urząd záſiadaiący nád radą zgromadzoną mawiał do Senátorow; Mośći Pánowie ſtańcie Waſzmość po tey albo po tey ſtronie według zdania ſwego, á ták ci co byli iednego zdania ſzli y ſtawali po iedney ſtronie, á drudzy, po drugiey.)

Aller aux avis, ou *aux opinions.* Ire in conſilium, *ou* in ſententiam. *Cic.* Poyść ná głoſy ná zdania *álbo* mniemania.

Changer d'avis, le quitter, s'en déporter. Sententiam mutare. Sententiâ, *ou* de ſententiâ deſiſtere. De ſententiâ decedere, *ou* diſcedere. *Cic.* Odmienić zdanie, opuśćić ie, odſtąpić od niego.

Faire changer d'avis à quelqu'un. Aliquem de ſententiâ deducere, *ou* dimovere, *ou* dejicere & deturbare. *Cic. Plaut.* Dokazáć, ſprawić to, że kto odmieni zdanie ſwoie.

Dire ſon avis, ouvrir ſon ſentiment, ou *ſon avis ſur une choſe.* De re aliquâ ſententiam aperire, *ou* dicere. *Cic.* Powiedzieć zdanie ſwoie, otworzyć myśl ſwoię álbo rozumienie ſwoie, o iákiey rzeczy.

Paſſer à l'avis de quelqu'un. Ire pedibus in ſententiam alicujus. *Cic.* Sententiam alicujus ſequi. *Cæſ.* Przeyść *álbo* poyść ma ná czyie zdanie, *álbo* zá czyiem zdaniem.

(Cela ſe partique encore aujourd'huy; quand les Avis ſont partagez, les Juges ſe rangent du coſté de celuy dont ils ſuivent l'Avis: ce qui s'appelle *Ire pedibus in Sententiam alicujus.*) To ieſzcze y podziśdzień záchowuie ſię; kiedy wota ſą podzielone, Sędziowie po tego ſtronie ſtawaią zá ktorego zdaniem idą co ſię zowie. *Iść zá zdániem*

AMON AVIS, ou *Selon moy.* Meâ ſententiâ. *Cic.* Meâ quidem ſententiâ. *Ter.* Meo judicio. abl. *Cic.* WEDŁUG mego zdania, *álbo* według mnie,

AVIS, (*Conſeil.*) Conſilium, *genit.* conſilii, n. *Cic.* RADA.

Il eſt bien aiſé à ceux qui ſe portent bien de donner de bons avis aux malades. Facilè omnes cùm valemus, recta conſilia ægrotis damus. *Ter.* Łatwo tym co ſą zdrowi, dobre rady dawać chorym.

Je vous aideray de mon bien & de mes avis. Aut re aut conſilio te iuvero. *Ter.* Fortuną y radą właſną ci pomogę.

ON DIT ironiquement. *Vrayement, j'en ſuis d'avis?* Rectè tu quidem ſuades? MOWI ſię żártem, Prawieć tego ieſtem zdania?

ON DIT encore, *Il y a jour d'avis entre cy & là.* Ad eam rem tempus eſt. *Ter.* MOWI ſię ieſzcze: ieſt czas náradzić ſię, ná myślić ſię, ná to álbo ná to.

AVISE', comme un ſubſtantif, *Bien aviſé*, (*bien éclairé dans la conduite de ſes affaires, ſage, prudent.*) Callidus. Cautus. Conſideratus. Circumſpectus. Conſultus, a, um. Prudens, *genit.* prudentis, omn. gen. *Cic.* *(*le contraire eſt* Incallidus. Incautus. Inconſideratus. Inconſultus, a, um. Inconſiderans, *genit.* inconſiderantis, omn. gen. *Cic. Mal aviſé.*) BACZNY iáko Imię Iſtotne rozważny świadomy y dobrze obiaśniony w procederze ſpraw ſwoich Mądry. Reſtropny. (*przeciwna ieſt:*) niebaczny nieuważny.

ADVISER, *ou* AVISER, *comme il ſe prononce*, V. act. (*Dire, donner avis à quelqu'un.*) PORADZIC, radę komu dać.

(N'eſt point d'uſage en cette ſignification, ſi ce n'eſt dans quelques Provinces où l'on dit *Je vous aviſe de cela.*) W tym wyrozumieniu nie ieſt w używaniu chyba w niektorych Prowincyach gdzie ſię mowi *Náradzam ci to.*

AVISER *à quelque choſe*, (*Conſulter*, ou *deliberer ſur quelque choſe.*) De re aliquâ deliberare, *ou* conſultare, (o, as, avi, atum.) *Cic.* Cogitare, (cogito, cogitas, cogitavi, cogitatum.) Videre, (video, vides, vidi, viſum.) Conſilium capere, (capio, capis, cepi, captum.) act. *Cic.* NARADZAC ſię o czym, námowę mieć o iákiey rzeczy.

Nous aviſerons à cela une autre fois. Sed hoc poſteriùs videbimus. *Cic.* Náradziemy ſię o tym potym.

Aviſer enſemble. Videre inter ſe. Inter ſe deliberare. *Cic.* In medium conſulere. Náradzić ſię między ſobą.

AVISER, (*Prévoir, voir de loin.*) Videre. Deprehendere, (deprehendo, deprehendis, deprehendi, deprehenſum.) act. acc. *Cic.* UPATROWAC, zdaleka widzieć.

Je vous ay aviſé parmy la foule. Inter turbam te deprehendi. Upatrzyłem cię między gminem.

AVISER, au figurè, (*faire des découvertes apres quelque reflexion.*) Cogitare. Videre, act. accuſ. Comminiſci, (comminiſcor, comminiſceris, commentus ſum.) depon acc. *Cic.* Excogitare. act. accuſ. POSTRZEDZ w wyrozumieniu niewłaſnym przyſzło mi na myśl. (Dochodzić czego odkryć co, trafić náco, námyśliwſzy ſię.)

Ils ſe ſont aviſez d'un mauvais expedient pour ſe tirer d'affaire. Peſſimam expediendi negotii rationem commenti ſunt, *ou* excogitarunt. Przyſzła im do myśli zła rada áby ſię z tey wyplątali trudnośći.

Comme cette affaire me chagrinoit beaucoup, je me ſuis aviſé d'une choſe pour m'en tirer. Cùm ea res me valdè ſolicitum haberet, illud mihi occurrit, *ou* illud occurrit animo, *ou* illud ſuccurrit mihi, *ou* illud venit in mentem, *ou* illud ſubiit animum, *ou* hæc cogitatio ſubiit animum, ut me expedirem & extricarem. *Cic.* Ze mnie tá rzecz dużo trapiła, przyſzła mi námyśl iedna rzecz, ábym z tego wyſzedł.

Je ne m'en eſtois point encore aviſé. Mihi iſtud in mentem non venerat. *Plaut.* Non adverteram. *Liv.* Non cogitaram. *Cic.* Jeſzcze mi to nie było námyśl przyſzło.

AVISER ou *prendre garde à ce que l'on dit.* Cogitatè verba facere. *Plaut.* PRZESTRZEGAC tego co ſię mowi uważnie mowić.

J'ay aviſé à ce que je dois dire. Cogitatum eſt mihi quod loquar. *Plaut.* Uważyłem co mam mowić.

ADULATEUR, ſubſt. maſc. (*flateur.*) Adulator. Palpator, *genit.* oris. m. *Cic. Plaut.* Pochlebca, Pochlebnik. (Ce mot ſe dit peu en François.) To ſłowo mało co ſię mowi w Francuſkim.

ADULTE, adject. m. & f. (*Qui entre dans l'adoleſcence.*) Adultus, *genit.* adulti, m. *parlant d'un garçon.* *Adulta, *genit.* adultæ, f. *parlant d'une fille.* *Cic.* Roſły podroſły, (co wchodzi w wiek młodzieńſki.) doroſły *mowiąc o chłopcu* doroſła *mowiąc o dziewczynie.*

ADULTERE, ſubſt. m, (*Crime qui ſe commet lors qu'un homme*, ou *qu'une femme ne ſe gardent pas reciproquement la foy conjugale.*) Adulterium, *genit.* adulterii, n. *Cic.* CUDZOŁOSTWO (zbrodnia ktora ſię dzieie gdy Męſzczyzna lub Białogłowa nie dochowuią ſobie wzaiemnie wiary małżeńſkiey.

Commetre un adultere. Mœchari, (mœchor, mœcharis, mœchatus ſum.) depon. *Catul.* Mœchiſſare, (mœchiſſo.) *Plaut.* Adulterari, (adulteror, adulteraris, adulteratus ſum.) depon. Facere, *ou* committere adulterium cum aliquâ. *Quint. Curt.* Popełnić cudzołoſtwo.

Qui commet adultere avec toutes les femmes mariées. Omnium cubiculorum adulter. *Cic.* Ktory ze wſzyſtkiemi mężatkami cudzołoſtwo płodzi.

ADULTERE, ſubſt. m. (*Celuy qui commet adultere.*) Mœchus, *genit.* mœchi, m. *Plaut. Catul.* Adulter. *genit.* adulteri, m. *Cic.* CUDZOŁOZNIK, niecnota.

ADULTERE, ſubſt. f. (*Femme adultere.*) Mœcha, *genit.* mœchæ, f. *Juv.* Adultera, *genit.* adulteræ, f. *Cicer.* CUDZOŁOZNICA.

ADULTERE *de ſa ſœur.* Sororis adulter. *Cic.* **Adultere de la femme de ſon frere.* Adulter fraternus. *Stat.* KAZIRODCA Sioſtry, Kazirodzca żony Braterſkiey.

ADULTERER, V. neut. (*Commetre adultere.*) Voyez *Commetre* ADULTERE. CUDZOŁOZYC, wyſtąpić z małżeńſtwa.

(Ce verbe n'eſt point d'uſage, ſi ce n'eſt au Palais.) To ſłowo nie ieſt w używaniu chyba w Prawie.

(Suetone a dit *Adulterata mulier*, Une femme corrumpue par adultere.) Swetoniuſz nápiſał Białogłowa zgwałcona cudzołoſtwem.

ADULTERIN, m. ADULTERINE, f. (*Né d'adultere.*) Adulterinus, a, um. *Plin.* Adulterino ſanguine natus, a, um. CUDZOŁOZNY, z nie prawego łoża urodzony.

ADVOCASSER, *ou* AVOCASSER *comme on le prononce*, V. neut. (*Faire la profeſſion d'Avocat.*) Cauſas dicere, *ou* agere, (dico, dicis, dixi, dictum: ago, agis, egi, actum.) act. *Cic.* JURYSTOWAC Patronizować ſtawać w ſprawach u ſądu.

Il y a trente ans qu'il avocaſſe. Annos jam triginta in foro uerſatur, (verſor, verſaris, verſatus ſum, verſari.) depon. *Cicer.* Trzydzieśći lat ieſt iako na ſądach ſtaie w ſprawach

(Ce mot ne ſe dis point des Avocats célébres, mais ſeulement de ceux qui ont peu de paratique.) To ſłowo nie mowi ſię o Patronach ſławnych ále tylko o podłych praktykach.

ADVOCAT, *ou* AVOCAT, *comme on prononce*, ſubſt. maſc. (*Homme ſçavant en juriſprudence, qui défend quelqu'un en juſtice de vive voix*, ou *par écrit.*) Advocatus, *genit.* advocati, m. *Quint. Plin. Jun.* Patronus, *genit.* patroni, m. Cauſidicus, *genit.* cauſidici, m. Cauſarum actor, *genit.* actoris, m. Cauſæ patronus. *Aſcon-Ped.* PATRON, Prokuraktor, rzecznik uczciwy, (*Człowiek biegły w prawie, ktory broni kogo u ſądu mową álbo piſmem.*)

Charger un Avocat d'une cauſe. Cauſam ad patronum deferre. Invocare advocatum ad cauſam defendendam. *Cic.* Zdać zlecić ſprawę iáką ná Pátrona.

Faire la profeſſion d'Avocat. Defendere cauſas. *Hor.* Adire ad cauſas orandas. *Cic.* Acuere linguam cauſis. *Hor.* Orare cauſas. *Tirg.* Prokuracyą ſię bawić.

AVOCAT *Coſultant* Patronus de jure reſpondens. PATRON Konſyliarz radzący.

AVOCAT GE'NE'RAL, (*dans les Cours ſouveraines.*) Supremâ in curiâ Advocatus Catholicus. PATRON Generalny w Trybunałach głownych.

AVOCAT DU ROY, (*dans les Préſidiaux.*) In præſidiali curiâ regiarum cauſarum actor. Advocatus Regius. KOMMISSARZ Krolewſki w ſądach Prezydencyalnych.

La perle les Avocats. Roſcius cauſidicorum; Cauſidicus primi nominis, Flos cauſidicorum. *Perła Patronow:* to ieſt czoło wſzyſtkich, náyprzednieyſzy z Patronow.

(Roſcius eſtoit celebre autrefois à Rome.) Roſcius był ſławny niegdyś Patron w Rzymie.

Avocat qui a gagné pluſieurs procés. Multarum palmarum cauſidicus. Pàtron ktory wiele ſpraw wygrał.

Méchant Avocat, qui plaide mal & ne fait que crier. Rabula, *genit.* rabulæ, m. *Cic.* Rabula forenſis, m. *Cic.* Patron ladaco ktory zle ſtaie y tylko wrzeſzczy.

ADVOUER, *on prononce* AVOUëR, V. act. (*Confeſſer une choſe.*) Fateri, (fateor, fateris, faſſus, ſum.) Confiteri. Profiteri, fiteor, fiteris, feſſus ſum.) depon. acc. *Cic.* Agnoſcere. (agnoſco, agnoſcis, agnovi, agnitum.) act. acc. WYZNAWAC przyznawać rzecz iaką.

Avouër une faute. Confiteri de maleficio. Confiteri, *ou* fateri crimen. *Cic.* Wyznać iáką winę.

Avouer ſon crime à la queſtion. Quæſtione adhibitâ confiteri crimen. *Cic.* Przyznać ſię do zbrodni ná mękach.

Il a avoué ſon crime ſur le champ & a celé ſes complices. De ſe ipſe haud cunctanter faſſus, conſcios celavit. *Liv.* Przyznał ſię záraz do zbrodni ſwoiey, ále ſwoich Towarzyſow, álbo pomocnikow zátaił.

N'avouër point ce qu'on nous objecte. De objectis non confiteri. *Cicer.* Nieprzyznawać ſię do tego co nám zádaią.

AVOUëR *une choſe*, (*Approuver ce qu'on a donné charge de faire.*) Probare. Comprobare. Laudare, (o, as. avi, atum.) act. acc. *Cic.* Agnoſcere quod factum eſt idque præſtare velle. *Cic.* PRZYIĄC co, potwierdzać co kto zlecił inſzemu uczynić.

Il m'avouëra de ce que j'ay fait. Probabit, *ou* laudabit factum. *Cic.* Przyimie to co uczyniłem.

Je l'ay avoué de cela. Auctor illi fui de hac re. *Plaut.* Przyiąłem mu to.

ON DIT figurément *Avouër la dette*, pour dire, *Se reconnoitre coupable.* Peccatum, *ou* ſe peccaſſe fateri, *ou* confiteri. *Hor.* Agnoſcere & amplecti culpam. *Plin-Jun.* Agnoſcere, *ou* ſuſcipere, *ou* confiteri crimen. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie: *Przyznać ſię do długu* zámiaſt; *znać ſię winnym.*

AVOUëR, (*reconnoître pour ſien.*) Aliquem pro ſuo agnoſcere.

ſcere. PRZYZNAC ſię do kogo iáko zá ſwego go znaiąc.

S'avouër d'une religion. Profiteri religionem aliquam. *Cic.* Przyznać ſię do wiary iakiey.

S'avouër de quelqu'un. Alicujus nomen & auctoritatem appellare. Conferre ſe ad alicujus auctoritatem. *Cic.* Przyznáwać ſię do kogo.

ADUSTE, adject. m. & f. (*Brûlé par trop de chaleur.*) Aduſtus, aduſta, aduſtum. *Ter.* SPALONY przypalony od zbytniego gorąca.

(Ce mot François ne ſe dit gueres qu'en Medecine, en parlant du ſang & des humeurs quand elles ſont brûlées par une trop grande chaleur naturelle.) To ſłowo Francuſkie nie mowi ſię cale oprocz między lekarzami, mowiąc o krwi, y humorach ſpalonych od zbytniego gorąca przyrodzonego.

Vn tempérament aduſte. Aduſta temperatio corporis. *Cic.* Pomiarkowanie poſtanowienie ciała, komplekſya ſpalona.

AERER, V. act. (*donner de l'air à un lieu, qui eſtoit trop étouffé.*) Liberiorem & patentiorem aerem, *ou* auram ædibus inſpirare, (ſpiro, as, avi, atum.) act. POWIETRZE wpuśćić do mieyſca iákiego zbytecznie zádufzonego.

ON DIT auſſi *Aërer un lieu,* (*en purifier l'air corrompu, avec des fumigations,*) Roſolvere aëra tabificum, (reſolvo, reſolvi, reſolutum.) act. ZNACZY też oczyśćić powietrze zarazone kadzeniem.

AERIEN, m. AËRIENNE, f. adject. (*d'air.*) Aërius & Aëreus, a, um. *Cic.* POWIETRZNY, POWIETRZNA, (*z Powietrza.*)

AFFABILITE', ſubſt. f. (*Humeur obligeante, qui rend les perſonnes d'un facile abord.*) Affabilitas. Comitas. Facilitas, *genit.* atis, f. *Cic.* ŁAGODNOSC Poſtawa przyiemna ktora przyſtępnych czyni ludzi.

AFFABLE, adject. (*qui fait au Comparatif* Affabilior & hoc affabilius, *& au Superlatif* Affabiliſſimus, a, um. *Ter. Cic.*) * Blandus ſermone, a, um. *Cic.* ŁAGODNY Ludzki przyiemny.

Je m'étudie à me rendre affable, & cela ne me réuſſit pas mal. Meditor eſſe affabilis, & benè procedit, *Ter.* Przyuczam ſię do łagodnośći, y nie zle mi ſię to udaie.

AFFABLEMENT, adv. (*avec affabilité.*) Affabiliter. adv. (*au Comparatif* Affabiliùs, *& au ſuperlatif* Affabiliſſimè.) *Aul-Gel.* ŁAGODNIE z przyiemnośćią.

AFFADI, m. AFFADIE, f. part. paſſ. (*ſans gouſt, ſans ſaveur.*) Fatuus. Inſulſus, a, um. *Mart. Plaut.* NIE SMACZNY NIESMACZNA, bez ſmaku bez przyiemnośći.

AFFADIR, V. act. (*Rendre fade.*) Saporem alicujus rei infuſcare, (co, as, avi, atum.) act. *Col.* Fatui & inſulſi saporis reddere aliquid. NIESMACZNĄ rzecz uczynić.

J'ay le cœur affadi. Cor mihi languet. Mam ſerce nieſmakiem nápełnione, obciążone.

AFFAIRE, ſubſt. f. (*Ce qui peut occuper nos ſoins, nos pas, nos penſées, & nous obliger d'aller & de venir.*) Res, *genit.* rei, f. Negotium, *genit.* negotii, n. *Cic.* SPRAWA (Co tylko może zábawić ſtarania náſze, kroki naſze, myśli náſze, y przymuśić ábyśmy ſzli álbo powracali.

Avoir bien des affaires. Habere multa negotia. Diſtineri multis negotiis. Obrui magnitudine negotiorum. *Cic.* Mieć wiele ſpraw, wiele do czynienia.

Qui a bien des affaires, qui eſt fort occupé, (*Qui a des affaires par deſſus la teſte, comme l'on parle familierement.*) Negotioſus homo. *Saluſt.* Negotii plenus. *Plaut.* Multis diſtentus, *ou* diſtractus negotiis. Multùm occupatus. *Cic.* Quem diſtringit multarum rerum varietas. *Phæd.* *(*le contraire eſt* Negotiis vacuus. *Cic.* Qui vacat à negotiis. *Phæd. ou* negotiis *ſans prépoſition. Cic. Qui n'apoint d'affaires.*) Ktory ma wiele zábaw wiele trudnośći, co ieſt barzo zábawny ktory ma zábaw po nad głowę álbo wyżey głowy iáko poſpolicie mowią, *(*przeciwna zaś ieſt*) żadney cale zábawy nie ma.

Je ſuis deſaffairé. Sum otioſus. *Ter.* Nihil habeo quod agam. *Hor.* Jeſtem bez zabaw, niemam nic doczynieniá.

J'ay une affaire qui m'attend au logis. Eſt mihi domi negotium. Eſt quod agam domi. *Plaut.* Mam ſprawę iednę ktorá mnie w domu czeká.

Je fais les affaires d'autruy ayant perdu les miennes. Aliena curo negotia, excuſſus proprijs. *Hor.* Cudze ſprawy zabawy odbywam, Swoich niemaiąc właſnych.

Capable de grandes affaires. Adres magnas aptus. *Cic.* Negotiis ingentibus par. *Tacit.* Tractandis negotiis idoneus. *Plaut.* Spoſobny do ſpraw wielkich.

Entendu, ou *intelligent dans les affaires, qui s'en démêle comme il faut.* In rebus intelligens. *Cicer.* In negotiis tractandis exercitatus, *ou* multùm & ſæpe verſatus. *Cic.* Biegły uczony rozumny w rzeczach, ktory w każdey ſprawie iak należy ſobie poſtępuie.

Né pour les affaires, Qui a naturellement de la diſpoſition pour les affaires. Natus rebus agendis. *Hor.* Do ſpraw urodzony ktory przyrodzoną má łatwość w ſprawach.

Vif & penetrant dans les affaires. In rebus agendis acer. *Cæl. ad Cic.* Byſtry y przenikaiący w ſprawach.

Affaires découſuës, ou *ruinées.* Res acciſæ, *genit.* rerum acciſarum, f. plur. *Liv.* Sprawy rzeczy natyrane podupadłe.

Eſtre embarraſſé dans de grandes & de faſcheuſes affaires. Moleſtis operoſiſque negotiis implicari. *Cic.* Być zátrudniony uwikłany wielkiemi y trudnemi ſprawami.

Faire bien ou mal ſes affaires. Rem benè aut malè gerere. *Cicer.* Dobrze albo źle rządzić ſię w ſprawach ſwoich

L'affaire va de cette ſorte, elle eſt en cet eſtat. Res ita ſe habet. *Cicer.* Sprawá tak idzie, ták ſię má, w tym ieſt ſtanie.

L'. affaire va fort bien. Præclarè ſe res habet. Res benè agitur *Cic.* * (*le contraire eſt,* Ma lè ſe res habet. *Cic. L' affaire va mal.*) Bardzo dobrże rżecz idzie. (*Przećiwná ieſt*) zle rzez idzie.

Sortir d'affaire, Emergere ſe ex nliquo negotio. Se expedire, *ou* ſe extricare ex aliquo negotio. *Cic.* Wyniść; z trudnośći iakiey, z trudney jakiey ſprawy.

Mettre ordre, ou *pourvoir à ſes affaires.* Rebus ſuis providere, *ou* proſpicere. Rationibus ſuis conſulere. *Cic.* Porządek rzeczom ſwoim uczynić, opatrzność obmyślenie dać rzeczom ſwoim.

Je vous conſeille de mettre ordre à vos affaires, car vous n' avez pas encore long-temps à vivere. Rebus tuis vide & provide, *ou* proſpice brevis enim tibi reſtat vita. *Licet ad tibicines mittas, jam enim periiſti. *Petr.* Radzęć rozporządzenie uczyńić około rżeczy ſwoich, gdyż niedługo ieſzcze żyć maſz.

(Cette derniere expreſſion Latine eſt figurée, & priſe de la couſtume des Anciens, qui faiſoient venir des joueurs de flûtes à leur mort.) Tá oſtatnia łacinſka exprſſyá ieſt w niewłaſnym wyrozumnieniu, y pochodzi ze zwyczaiu dawnych, ktorzy Trębaczom y Piſzczkom przychodzić kazali, przy śmierći ſwoiey.

Vieillir dans les affaires. Negotiis inſeneſcere. *Tacit.* W ſprawach Zabawach Zeſtarżeć ſię.

Sortir, ou *tirer quelqu'un d'affaire, le déberaſſer.* Aliquem expedire, *ou* extricare. *Cic. Ter.* Wywikłać kogo wyprowadzić go z trudnośći z ſprawy uwikłaney.

Il a pris l'affaire, ou *la choſe du biais qu'il la falloit prendre.* Rem rectâ ſecum reputavit viâ. *Ter.* W ten ſpoſob tą drogą wziął tę ſprawę, álbo rzecz, iako ią wziąć należało

L'affaire, ou *la choſe ne ſouffre point de remiſe.* Res in celaritate poſita eſt. *Cæſ.* Tá ſprawá álbo rzecz nie cierpi zwłoki,

Tenez toûjours l'affaire, ou *la choſe en état juſques à l'arrivée de mon frere.* Suſtenta rem dum frater meus venit. *Cic.* Wytrzymuy zawſze iednakowo ſprawę, álbo rzecz poki Brat moy nie przyiedzie.

GENS D'AFFAIRES, (*les Partiſans.*) Publicani, *genit.* Publicanorum, m. plur. Vectigalium redemptores, *genit.* redemptorum, m. pl. *Cic.* Naymacze, zakupnicy dochodow poſpolitych.

Vn homme d'affaires. qui fait les affaires d'un autre. Alieni negotij procurator, *genit.* procuratoris, m. Qui negotia aliena curat, *ou* procurat. *Ter. Hor. Cic.* Ten co ſię ſpraw cudzych podeymuie, co ich pilnuie y one wyrabiá.

AFFAIRE, (*Embarras, peine. chagrin.*) Negotium *genit.* negotij, n, Moleſtia, *genit.* moleſtiæ, f. *Cic.* Sprawá trudná, przykrość cięzkość.

Il ſe voit reduit à faire ſes propres affaires de tous les chagrins de ſon maitre. Eò redactus, ut omnes heri moleſtias faciat, *ou* reputet ſuas. *Plaut.* Do tego ſię widzi przywiedzonym, że wſzyſtkie Paná ſwego trudności iáko zaſwoie właſne brać muſi.

Faire des affaires à quelqu'un. Negotium alicui faceſſere, *ou* exhibere. Moleſtiam alicui exhibere. *Cic.* Negotium alicui arceſſere. *Plaut.* Kłotni trudnośći komu narobić.

Il y a des gens qui ſe font des affaires de gayeté de cœur. Nonnulli incommoda ultrò ſibi accerſunt. *ou* attrahunt. *Cic.* Nonnulli ſibi negotium exhibent. *Plin-Jun.* Niektorzy ciężkość trudność ſobie dobrowolnie ſamo chcąc czynią.

S'attirer de méchantes affaires ſur les bras, ſe faire des affaires. Sibi malum arceſſere. *Plaut.* Sibi conflare negotium. Implicare ſe moleſtiis. *Cic.* Ná głowę ſwoią licho obalić, trudności nieſzczęśćiá ſobie ſamu nárobić.

ON DIT en proverbe. *C'eſt une affaire que cela, c'eſt un opera.* Hoc opus, hic labor eſt. *Virg.* Mowi ſię w przyſłowiu, Tu to ſprawá tu Robotá, pracá, tu to ſęk·

ON DIT figurément. *Tirer un malade d'affaires. le guérir, le remettre en ſanté.* Expedire ægro ſalutem. Relevare ægrum ex morbo. *Cic.* Mowi ſię w wyrozumnieniu nie właſnym: Wyprowadzić chorego z czego, uzdrowić go przywrocić go do zdrowiá.

Je me ſuis tiré d'affaire par la diete. Cibi abſtinentiâ, evaſi ex morbo, *ou* morbum depuli. *Cic.* Wyſzedłem z tego dyetą ſie bawiąc.

ON DIT par maniere de proverbe, (*parlant d'un homme qui ne peut pas guerir d'une maladie.*) *Ses affaires ſont faites:,* ou *C'eſt fait de luy.* Actum eſt de illo. Conclamatum eſt. *Ter.* Mowi ſię niby przyſłowiem o Człowieku mowiąc ktory już do zdrowiá przyiść niemoże, już ſię znim ſtało, już po nim.

AFFAIRE (*Fortune,* ou *les biens de la fortune.:* Res *genit.* rei, f *Cic.* Rzeczy, Dobra, maiętność.

Faire bien ſes affaires. Benè rem ſuam facere, *ou* gerere. *Ter.* Bené procedere. *Ter* * (*le contraire eſt,* Malè rem gerere. *Cic. Faire mal ſes affaires.*) Dobrze około Dobra ſwego chodzić, (*Przeciwná ieſt*) zle chodzić około ſiebie, około dobra ſwego.

Cet homme avoit bien fait ſes affaires, cependant il a fait faillite, & je croy qu'il eſt engagé juſques aux oreilles, par la faute de ſes affranchis qui l'ont pillé. Bené ſe habuerat, ſed tamen vacillavit, culpâ libertorum qui omnia ad ſe fecerunt. *Petr.* Dobrze ſię ten człowiek rządził, a przecię poſzwankował y rozumiem że po uſzy zabrnął, przez wyzwolencow ſwoich, ktorży go złupili.

On fait aujourd'huy bien mieux ſes affaires par ce moyen. Is quæſtus nunc eſt multò uberrimus. *Ter.* Meliùs hac arte res conficitur. Dáleko teraz lepiey tym ſpoſobem rzeczy ſię dzieią.

J'ay fait une bonne affaire en achetant ces eſclaves. Conſului rectè rebus meis, *ou* Rem meam conſtabilivi, cùm emi hos ſervos. *Plaut.* Dobrąm rzecz uczynił kupuiąc tych niewolnikow.

Il eſt fort bien dans ſes affaires, il eſt riche & accommodé: Facillimè ſe agit. *Ter.* Multa res eſt ipſi & luculenta. *Cic.* Dobrze ſię barzo ma; ieſt bogaty, y doſtatni.

AFFAIRE, (*Procés different.*) Cauſa, *genit.* cauſæ, f. Lis, *genit.* litis, f. *Cic.* SPRAWA, prawo, kłotnia.

Gagner ſon affaire, ſon procés. Obtinere cauſam. *Cic.* Auferre litem. *Plaut.* *(*le contraire eſt* Cauſam, *ou* litem perdere. Cadere lite, *ou* causâ. *Cic.*) Wygrać ſprawę, prawo ſwoie.

Mon affaire eſt ſur le bureau, on la juge. Res mea dijudicatur, *ou* à judicibus cognoſcitur. *Cic.* *(*le contraire eſt* Adhuc ſub judice lis eſt. *Hor. Elle n'eſt point encore jugée.*) Sprawa moia ieſt ná kobiercu, ſądzą ią; (*przeciwna ieſt*) Jeſzcze nie ſądzona ſprawa.

Revoir une affaire. Recognoſcere cauſam. *Cicer.* Judicium de eâdem causâ reddere. *Ter.* Znowu ſię przeglądać w ſprawie.

Ce n'eſt pas une affaire où il aille de la vie, il ne s'agit que d'argent. Non capitis, *ou* non de capite agitur, ſed pecuniæ. *Ter.* Nie ieſt to ſprawa gdzie by ſzło o życie; o pieniądze tylko rzecz ieſt.

Cet homme s'attire toûjours, ou *ſe fait toûjours quelque affaire.* Arceſſit ſibi ſemper malum. Mendicat ſemper ſibi malum. Negotium ſibi exhibet. *Cic. Plaut.* Ten człowiek záwſze ſobie iaką kłotnią uczyni.

Cette plaiſanterie luy a fait une affaire avec ſon ami. Ob verba jocoſa ſimultas interceſſit illi cum amico. Ten zart pokłocił go z przyiacielem ſwoim.

AFFAIRE, (*Devoir, engagement.*) Cura, *genit.* curæ, f. *Cic.* Partes, *genit.* partium, f. plur. munus, *genit.* muneris, n. *Cic.* SPRAWA powinność obowiązek.

Il ſe fit une grande affaire d'engager les Magiſtrats. In magno negotio habuit obligare Magiſtratus. *Suet.* Za wielką ſobie miał powinność włozyć w to Urząd.

Je fais mon affaire de vous empêcher de perdre vôtre bien, & d'eſtre la raillerie de vos ennemis. Hæc mea cura eſt, ne quid tu perdas & neu ſis jocus inimicis. *Hor.* Biorę ſobie zá powinność niedopuſzczać ći tracić fortunę, y być pośmiewiſkiem nieprzyiacioł twoich.

C'eſt voſtre affaire. Ce ſont vos affaires. Tuæ ſunt partes. Tuum eſt munus. *Cic.* Do ciebie to należy, Twoia to rzecz.

Ce n'eſt point là mon affaire, Ce ne ſont point là mes affaires. Meæ non ſunt partes. *Cic.* Id nihil ad me attinet. *Ter.* Nie do mnie to nàleży, nie moia to rzecz.

AFFAIRE, (*Choſes qui ſont propres & qui conviennent.*) comme *Ce valet eſt vôtre affaire, il vous eſt propre, c'eſt vôtre fait.* Hic ſervus ſapiet tibi multùm ad genium. *Plaut.* Hic ſervus tibi convenit. *Cic.* Ex uſu tuo eſt hic ſervus. SPRAWA rzecz ktora przyſtoi y przyzwoita ieſt do czego ná przykład ſługa ten przyzwoity ieſt dla ciebie właśnie ci tego było trzeba.

AFFAIRE, (*Beſoin.*) *Avoir affaire, avoir beſoin.* Re aliquâ, *ou* rei alicujus egere, *ou* indigere, (geo, ges, gui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic. Cæſ.* POTRZEBA mieć potrzebę potrzebować.

Je n'ai point affaire de vôtre ſecours ni de vôtre conſeil. Tui auxilii, neque conſilii egeo. *Cæſ.* Tuis conſiliis non indigeo. *Cæſ.* Nie trzeba mi twoiey pomocy, ani rady.

Qu'ay-je affaire de vos loix? Quid mihi eſt cum veſtris legibus commercii? *Plaut.* Coż mi po waſzych prawach.

AFFAIRES, (*Beſoins,* ou *néceſſitez corporelles.*) comme *Aller à ſes, affaires* ou *aux grands beſoins, à la garde-robe.*) Ventrem, *ou* alvum ire exoneratum. * *Faire ſes affaires.* Ventrem, *ou* alvum exonerare, *ou* purgare. act. *Cic. Matr.* POTRZEBA powierzchowna ciała, *Náprzykład:* Poyść ná potrzebę ſwoię, álbo ná wielką potrzebę do komorki. *czynić ſwoię potrzebę.

ON DIT en terme de Faucennerie, *Oiſeau de bonne affaire,* (*docile, traittable.*) Mitis ac docilis accipiter, *genit.* mitis ac docilis accipitris, m. MOWI ſię terminem myśliwſkim, ptak ſprawny poiętny łatwy do włożenia.

AFFAIRE', m. AFFAIRE'E, f. adject. (*Qui a bien des affaires.*) Negotii plenus. Negotioſus, a, um. *Cic. Plaut.* Occupatus, a, um. *Cic.* ZABAWNY zatrudniony co ma śiła do czynienia.

AFFAISSEMMT, ſubſt. maſc. (*lorſque quelque choſe peſante s'affaiſſe & s'abaiſſe par ſon propre poids.*) Sedimentum, *genit.* ſedimenti, n. *Vitr.* Depreſſio, *genit.* depreſſionis, f. *Cic.* Labes, *genit.* labis, f. *Cic.* OSIADANIE západnienie kiedy rzecz iáka cięzka oſiada, y západa ſię przez ſwoy ciężar.

AFFAISSER, V. act. (*Preſſer, comprimer quelque choſe, afin qu'elle tienne moins de place.*) Premere. Comprimere, (mo, mis, preſſi, preſſum.) act. accuſ. *Plaut.* CISNĄC, utłoczyć iaką rzecz, áby mniey mieyſca zábierała.

s'AFFAISSER, (*s'abaiſſer, aller au fonds, s'enfoncer par ſa peſanteur.*) Sidere, (ſido, ſidis, ſidi, *ſans ſupin.*) *Deſidere. Conſidere. Subſidere, (ſido, ſidis, ſedi, *ſans ſupin.*) neut *Cic. Colum. Var.* OSIADAC, grążnąć, zapadać ſię ná doł właſnym ciężarem ſwoim: záklęſnąć ſię.

La terre s'eſt affaiſée extraordinairemens. Ad infinitam altitudinem terra deſedit. *Cic.* Ziemia ſię západła, záklęſła nádzwyczay.

Dans les temps que ce malheureux cambat ſe donnoit, il y eut un tremblement de terre ſi grand dans les Gaules, que plusieurs villes furent renverſées, qu'il ſe fit pluſieurs ouvertures, & quo la terre s'affaiſſa. Eo tempore ipſo cùm hoc calamitoſum prælium fieret, tanti terræ motus in Gallia facti ſunt, ut multa oppida corruerint, multis locis labes factæ ſint, terræque deſederint. *Cic.* Podczas tey nieſzczęśliwey potyczki, ták wielkie trzęſienie ziemi było we Francyi, że wiele miaſt było obalonych, wiele mieyſc ſię rozſtąpiło, y ziemia ſię zapadła.

AFFAITER *l'oiſeau,* V. act. (*l'Apprivoiſer.*) Accipi-

trem cicurare, (cicuro cicuras, cicuravi, cicuratum.) act. *Ter.* ou Manſuefacere, (manſuefacio, manſuefacis, manſuefeci, manſuefactum.) act. *Plin.* PTAKA unoſić.

(Terme de Fauconnoire.) Termin Myśliwſki.

Vn affamé, ou *un homme affamé*, *un homme famelique*. Famelicus, a, um. Fáme preſſus, a, um. Eſurio, *genit.* eſurionis, m. *Ter. Plaut.* Głodny człowiek zgłodniały.

ON DIT familierement, *(parlant d'un homme qui cherche à s'enrichir aux dépens d'autruy.) C'eſt un poux affamé.* Græculus eſuriens, *genit.* Græculi eſurientis, m. *Juv.* Qui cibum è flammâ petit. *Plaut.* MOWI ſię poſpolicie o człowieku ktory pragnie ſię zbogacić z ſzkodą cudzą: *Jeſt to weſz głodna.*

(Cette maniere de parler de Juvenal eſt priſe de ce qu' un Grec affamé eſtoit preſt à tout faire.) Ten ſpoſob łaćińſki mowienia u Juwenaliſza, wzięty ieſt ztąd iż Grek głodny gotow był na wſzyſtko ſię odważyć.

AFFAMER, V. act. (*Faire avoir faim.*) Famem alicui inferre, (infero, infers, intuli, illatum.) act. Fame aliquem premere, (premo, premis, preſſi, preſſum.) act. *Cic.* OGŁODZIC do głodu przyprowadzić.

Affamer une ville, des citoyens. Urbem, cives commeatu, *ou* re frumentariâ intercludere. *Urbi, civibus commeatum intercludere, (intercludo, intercludis, interclusi, interclusum.) act. *Cic. Cæſ.* Ogłodzić miaſto, ludziom żywność odiąć.

AFFECTATION, ſubſt. f. (*Diligence affectée, qui fait paroître ce que nous faiſons,* ou *ce que nous diſons trop étudié & trop recherché.*) Affectatio, *genit.* affectationis, f. *Quint.* Conſectatio, *genit.* conſectationis, f. *Plin.* WYTWORNOSC, pokazowanie ſię uſilność wytworna przez ktorą kto ſię pokazuie z tym co czyni álbo co mowi z zbyteczną wytwornośćią y przeſadzaniem ſię.

Affectation de langage, langage trop recherché. Nimiæ concinnitatis in loquendo, *ou* in ſermone conſectatio. *Cic.* Nimia ſermonis elegantioris affectatio. Wytworność w mowieniu mowa barzo wytworna.

Vne politeſſe de langage naturelle & ſans affectation, où il ne paroit rien d'étudié, rien d'affecté, ni rien de trop recherché. Orationis naturalis non fucatus nitor. *Cic.* Sermonis lepos nativus, non arte & ſtudio quæſitus. Przyſtoyność mowy przyrodzona y bez wymyſłow álbo wytwornośći, w ktorey nie znayduie ſię nic wytwornego nie zmyślonego, áni, zbyt przeſadzaiącego ſię.

Des ſentimens ſans affectation & ſans étude. Senſus animi non arte & ſtudio quæſiti. *Cic.* Zdania bez wytwornośći y wymyſłow.

Il parle avec affectation. Exquiſitè, *ou* exquiſitiùs & exquiſitiſſimè loquitur. *(*le contraire*, Non exquiſitiùs loquitur. *Cic.*) Wytwornie mowi ſadzi ſię ná słowa, ſtorzypiętka.

Vne mauvaiſe affection. Cacozelia, *genit.* cacozeliæ, f. *Quint.* Putida affectio, f. Zła wytworność.

AFFECTE', m. AFFECTE'E, f. part. paſſ. *du verbe* AFFECTER, (*Trop recherche, trop étudié.*) Affectatus, affectata, affectatum. *Quint.* Exquiſitior & hoc exquiſitius. adject. *Cic.* WYTWORNOSCI zbytniey ſzukać.

Les unes ont une chaſteté affectée & les autres l'ont naturelle. Affectata aliis caſtitas, aliis ingenita & innata. *Plin. Jun.* Jedne maią czyſtość wytworną; á drugie wrodzoną.

AFFECTE', (*Deſtiné à une choſe.*) Addictus. Deſtinatus. Conſecratus, a, um. (*avec le datif.*) *Cic.* NAZNACZONY, poſtanowiony ná co.

Cette ſomme eſt affectée à l'entretien des temples. Deſtinata eſt pecunia templorum cultui. *Vlp.* Náznaczona ieſt ta ſuma na záchowanie Kośćiołow.

Chaque ſcience & chaque art ont de cartains mots affectez & propres. Sua cuique arti aut ſcientiæ addicta ſunt & propria vocabula. *Quint.* Każda nauka y każde rzemieſło, ma ſwoie słowa własne.

AFFECTE', (*Maleficié.*) comme *Vn corps mal affecté, mal diſpoſé.* Malè affectum corpus. *Liv.* CHORY, chorowity, chorobie podległy, źle ſię maiący, náprzykład ciało źle ſię maiące, chorowite.

AFFECTE', (*Fait à deſſein.*) Factum conſultò, *ou* deditâ operâ, *ou* de induſtriâ. UMYSLNIE uczyniony.

AFFECTER, V. act. (*rechercher une choſe trop curieuſement.*) Aliquid nimiâ diligentiâ affectare, (affecto, affectas, affectavi, affectatum. act. *Cornel-Nep.* Aliquid curioſiùs exquirere, (exquiro, exquiris, exquiſivi, exquiſitum.) act. Exquiſitiùs conſectari, (conſector, conſectaris, conſectatus ſum.) depon. acc. PIĄC ſię przeſadzać ſię czynić co z zbyteczną wytwornośćią.

Il affectoit la gloire de la poëſie, & choiſit tous ceux qui avoient quelque réputation en cet art. Carminum ſtudium affectabat, electis quibus aliqua pangendi facultas. *Tacit.* Przeſadzał ſię piął ſię áby pozyſkać mogł ſławę wierſzopiſow, y wybrał tych wſzyſtkich ktorzy iáką w tey mierze reputacyą mieli.

Il affectoit l'abondance du diſcours. Ubertatem orationis conſectabatur. *Cic.* Przeſadzał ſię ná słow obfitość.

Affecter d'eſtre Roy. Studioſiùs regnum affectare. *Liv.* Piąć ſię ná Kroleſtwo.

AFFECTER, (*Deſtiner à une choſe.*) Aliquid alicui rei deſtinare, (deſtino, deſtinas, deſtinavi, deſtinatum.) act. *ou* Attribuere, (attribuo, attribuis, attribui, attributum.) *Cic. ou* Addicere, (addico, addicis, addixi, addictum.) act. NAZNACZAC poſtanowić, co ná co álbo do czego.

Affecter un fonds pour le payement des ſoldats. Pecuniam in ſtipendium militibus attribuere. *Cic.* Náznaczyć funduſz na zápłatę dla woyſka.

Tous ſes biens ſont affectez à ſes creanciers. Omnia bona creditoribus addicta ſunt. Wſzyſtkie dobra Jego naznaczone ſą dłużnikom.

Les revenus de cet hoſpital ſont affectez pour la nourriture des pauvres. Noſocomii iſtius reditus cedunt in alimenta pauperum, *ou* addicti ſunt pauperibus. Dochody tego ſzpitala náznaczone ſą ná wyżywienie ubogich.

AFFECTER, (*Faire quelque choſe exprès & à deſſein.*) Deditâ operâ, *ou* præquam meditatè aliquid facere. UMYSLNIE co uczynić uſiłować umyślnie.

Il affecte de ne point poroître triſte. Vultu triſtitiam premit, *ou* diſſimulat, *ou* tegit, *ou* obtegit. *Cic.* Umyślnie niechce pokazywać ſmutku po ſobie.

Afin qu'on ne croye pas que nous affections de faire cela. Ne id operâ deditâ facere videamur. *Cic.* Zeby niemowiono że umyślnie to czyniemy.

AFFECTER, (*Toucher.*) Afficere, (afficio, afficis, affeci, affectum.) act. acc. *Cic.* DOLEGAC, dotykać, boleć.

Cela m'affecte fort, ou *me touche fort*, (Ablancourt.) Id me valdè afficit, *ou* tangit, *ou* movet. *Cic.* To mię barzo boli dolega.

AFFECTIF, m. AFFECTIVE, f. adject. (*Qui touche & qui remuë les cœurs & les eſprits.* Qui animos afficit & movet in omnem affectum. *Quint.* DOTYKAIĄCY, wzruſzaiący ſerca y umyſły.

AFFECTION, ſubſt. f. (*Paſſion, mouvement de l'ame, qui nous porte vers quelqu'un*, ou *vers une choſe.*) Affectio. *genit.* affectionis, f. *Cic.* Affectus, *genit.* affectûs, m. *Quint.* NAMIĘTNOSC żądza poruſzenie umyſłu nákłaniaiące nás y ciągnące do kogo, álbo do iákiey rzeczy.

Prendre les affections des autres, épouſer leurs paſſions, entrer daus leurs paſſions. Aſſumere aliorum affectus. *Quint.* Wziąć ná ſię żądze cudze, złączyć ſię z námiętnośćią z chęcią czyią wniść w Jego ſkłonnośći.

Affection contrefaites, ou *feintes.* Ficti & ſimulati, *ou* falſi affectus. *Quint.* Chęć zmyślona.

Emouvoir les affections, ou *les paſſions.* Movere, *ou* commovere, *ou* concitare, *ou* advocare affectus. *Quint.* Poruſzyć żądze, námiętnośći.

AFFECTION, (*Amour, bonne-volonté, inclination qu'on a pour quelqu'un*, ou *pour une choſe.*) Amor, *genit.* amoris, m. Benevolentia, *ou* Benivolentia, *genit.* benevolentiæ, f. Voluntas, *genit.* voluntatis, f. Animus, *genit.* animi, m. Propenſio & inclinatio voluntatis, *genit.* propenſionis & inclinationis, f. Studium, *genit.* ſtudii, neut. *Cic. Quint.* AFFEKT chęć dobra wola ſkłonność ſerca ktorą kto ma do kogo, álbo do czego.

Avoir de l'affection, ou *de l'inclination pour quelqu'un.* Amorem habere erga aliquem. Inclinatione voluntatis propendere in aliquem. *Cicer.* Mieć ſerce do kogo.

Il a une extrême affection pour l'hiſtoire, il aime fort l'hiſtoire. Ardet ſtudio hiſtoriæ: **Pour les belles lettres.* Studioſus eſt litterarum. *Cic.* **Poar apprendre.* In eo ſtudium eſt diſcendi. *Cic.* Ma wielką chęć do hiſtoryi, kocha hiſtoryą, *Náuki, *Lubi ſię uczyć.

Donner, ou *mettre ſon affection à quelqu'un.* Ad aliquem animum ſuum adjicere. *Plaut.* Voluntatem ſuam in aliquem conferre. Animum ſuum alicui dare. *Cic.* Dać komu affekt ſwoy ſercem ſię do kogo przyłożyć.

Donner, ou *mettre ſon affection à une choſe.* Animum ſuum in rem aliquam defigere, *ou* intendere. Alicui rei ſtudere, *ou* dare ſtudium. *Cic.* Toto animo alicui rei ſe dedere. *Cic.* Przyłożyć ſerce ſwoie do czego, przywiązać ſię affektem do iakiey rzeczy.

Gagner l'affection de quelqu'un. Alicujus animum, *ou* voluntatem, *ou* benevolentiam ſibi comparare, *ou* conciliare, *ou* colligere. *Cic.* Pozyſkać czyi affekt.

Manquer d'affection pour les perſonnes & pour les choſes Nullius ſtudio teneri. *Cic.* Nie mieć affektu do oſob do rzeczy iákich.

Ne pas répondre, ou *ne pas correſpondre à l'amitié, à l'affection qu'on nous porte, y manquer.* Non reſpondere alicui in amore. *Cic.* Non æquare amorem alicujus. *Virg.* Nie oddawać wzaiemnie przyiaźni y dobrey woli ktorą kto ma ku nam, nie wyrownać iey, zániedbywać oney.

Quiter l'affection qu'on a pour quelqu'un, luy oſter ſon affection. Animum ſuum de aliquo ejicere. *Ter.* Voluntatem erga aliquem deponere. Abjicere amorem ab aliquo. *Cic.* Odſtąpić affektu ktory kto ma do kogo, odwrocić chęć ſwoię od niego.

Quitter l'affection qu'on a pour quelque choſe. Alicujus rei ſtudium ponere. *Hor.* Oderwać chęć ſwoię od czego.

L'affection que j'ay pour vous. Amor in te meus. Amor meus erga te. Meum in te ſtudium. *Cic.* **L'affection que vous avez pour moy.* Amor tuus erga me. Tua erga me voluntas & ſtudium. *Cic.* **L'affection qu'il a pour moy.* Singularis ejus in me amor, *ou* benevolentia. Studium ejus erga me. *Cic.* Przyiaźń chęć moia ktorą mam do ciebie *Przyiaźń chęć twoia ktorą maſz ku mnie. *Przyiaźń chęć Jego ktorą ma ku mnie.

Témoigner à quelqu'un de l'affection. Alicui ſuum amorem oſtendere. *Cic.* Benevolentiam alicui exhibere, *ou* præſtare. *Col. Phæd.* Teſtificari amorem, *ou* benevolentiam in aliquem. *Cic.* Swiadczyć komu affekt.

Il eſt ſans affection pour ſon païs. Nullo patriæ amore tenetur. Haud amans eſt patriæ. Haud patriæ eſt benevolus. *Cic.* Jeſt bez chęci do kraiu ſwego, nie kocha kraiu ſwego.

Faire une choſe par affection, ou *avec affection.* Propenſo animo, *ou* ſtudioſè, *ou* amanter, *ou* benevolè aliquid facere. *Cic.* Czynić co z chęci, z affektem.

Je vous parle de cœur & d'affection. Verè & ex animo tecum loquor. *Cic.* Mowię ci z ſerca y z miłośći.

Qui n'a point d'affection pour les lettres. A litteris alienus, a, um. Averſus à Muſis. *Cic.* Ktory nie ma chęci do náuk.

AFFECTION *du corps*, (*bonne* ou *mauvaiſe diſpoſition.*) Affectio corporis. *Cic.* AFFEKCYA ciała, zła álbo dobra diſpozycya.

AFFECTIONNE', m. AFFECTIONNE'E, f. part. paſſ. *du verbe* AFFECTIONNER. Amans, *genit.* amantis, omn. gen. (*qui fait au Comparatif* Amantior & hoc amantius, *& au ſuperlatif* Amantiſſimus, a, um.) *Studioſus, ſtudioſa, ſtudioſum, (*qui fait au comperatif* Studioſior & hoc ſtudioſius, *& au ſuperlatif* Studioſiſſimus, a, um.) *avec un genitif.* *Cic.* *Alicui, *ou* erga aliquem benevolus, benevola, benevolum. *Cic.* KOCHAIĄCY, ſprzyiaiący, życzyliwy, chętliwy.

Il luy eſt tres affectionné. Illius eſt amantiſſimus, *ou* ſtudioſiſſimus. Eſt illi benevolentiſſimus. *Cic.* Barzo mu ieſt ſprzyiaiący.

Mal affectionné envers quelqu'un, ou *à l'endroit de quelqu'un*, ou *pour quelqu'un.* Malè animatus erga aliquem. Malè affectus in aliquem. Qui averſo animo eſt ab aliquo. Alicui infenſus. Ab aliquo alienus. Malevolus alicui. *Cic.* Zle ſprzyiaiący komu, álbo, względem kogo, álbo dla kogo.

Des perſonnes mal affectionnées épluchent continuellement ſes ouvrages. Ab iniquis ſcriptura ejus obſervatur. *Ter.* Iniqui naſutè diſtringunt ſcripta illius. *Phæd.* Zle ſprzyiaiące oſoby uſtawicznie prace Jego przebieraią.

Affectionné a quelque choſe, paſſionné pour quelque choſe. Alicujus rei ſtudioſus, a, um. *Cic.* Maiący chęć ſkłonność paſſyą przywiązanie do czego.

Vôtre fils eſt affectionné à l' eſtude, & dans une grande réputation d'honneſte homme. Filius tuus optimis ſtudiis deditus eſt, ſummâque famâ viri honeſti. *Cic.* Syn twoy ma przywiązanie do náuk, y reputacyą wielką poczciwego Człeka.

AFFECTIONNER, V. act. (*Avoir de l'affection pour quelqu'un, porter de l'affection à quelqu'un.*) In aliquem inclinatione voluntatis propendere, (propendeo, propendes, propendi, propenſum.) *Cic.* Benè animatum eſſe erga aliquem amore, *ou* benevolentiâ amplecti, *ou* complecti, (plector, plecteris, plexus ſum.) depon. Aliquem amare, (amo, amas, amavi, amatum.) act. *Cic.* Sprzyiać komu dobrze życzyć kochać.

AFFECTIONNER *une choſe.* Alicujus rei deſiderio teneri, (teneor, teneris, *ſans prét.*) paſſ. *ou* flagrare, (flagro, flagras, flagravi, flagratum.) *ou* ardere, (ardeo, ardes, arſi, arſum, neut. *Impensè, *ou* impenſo ſtudio aliquid velle, (volo, vis, volui.) *C.c.* Pożądać czego.

C'eſt une affaire que j'affectionne & à laquelle je m'intereſſe. Hæc res mihi maximè eſt cordi. *Hor.* Jeſt to ſprawa intereſs ktory kocham, y zá ktorym ſię wdaię.

s'AFFECTIONNER *à une choſe.* Alicui rei ſtudere, (ſtudeo, ſtudes, ſtudui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* Studium ſuum ad aliquid adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) act. *Ter.* PRZYWIĄZANIE wziąć do czego.

AFFECTIONNER, (*Attacher.*) comme *Les faiſeurs de Comedies doivent affectionner les ſpectateurs à leurs princ paux perſonnages.* Comici poëtæ ſpectatorum animos convertere debent in primos actores. OBROCIC ná ſiebie przywiązać do ſiebie: iáko komedyanci powinni patrzaczow przywiązać, obrocić ná pryncypalne oſoby ſwoie.

Je n'ay jamais lû une hiſtoire plus languiſſante, en la liſant on ne prend parti pour perſonne, & l'auteur n'affectionne à rien. Hiſtoriam legi nunquam frigidiùs ſcriptam, legentis animus nullâ re præ aliâ afficitur, nec uni potiùs, quàm alteri favet, *ou* ſtudet. Nie czytałem nigdy tak mdłey hyſtoryi: czytaiąc ią do żadney ſtrony ſię człek nie wiąże, y cale ten author nie czyni żadnego przywiązania.

AFFECTUEUSEMENT, adverb. (*Avec affection, d'une maniere affectueuſe & touchante.*) Amanter. Peramanter. Benevolè. adv. Animo libenti, prolixoque. abl. Amicè. adv. *Cic.* SERDECZNIE z affektem z chęcią ſpoſobem ſerdecznym y przyiemnym.

AFFECTUEUX, m. AFFECTUEUSE, f. (*Touchant, rempli de ſentimens de bienveillance & d'amitié.*) Amoris & benevolentiæ plenus, a, um. *Cic.* **Des lettres affectueuſes, tendres & touchantes.* Litteræ amantiſſimæ. Litteræ pleniſſimæ amoris & benevolentiæ. *Cic.* PRZYIEMNY, życzliwy, pełny affektu y dobrey chęci, *Liſty miłoſne, pieſzczone y ſerdeczne.

AFFERME', m. AFFERME'E, f. paſſ. (*Donné à ferme.*) Locatus, locata, locatum. *Cic.* Aręndowany, dany puſzczony w Arędę.

AFFERME', (*Pris à ferme,*) Conductus, conducta, conductum. *Cic.* Aręndowany wzięty w arędę.

AFFERMER. V. act. (*Donner une terre à ferme*) Locare, (loco, locas, locavi, locatum.) act. accuſ. *Cic.* Locitare, (locito, locitas, locitavi, locitatum.) act. acc. *Ter.* Arędować, puſzczać wieś iáką w arędę.

AFFERMER, (*Prendre à ferme.*) Conducere, (conduco, conducis, conduxi, conductum.) act. accuſ. *Cic.* Arędować, brać w arędę.

Affermer une terre, pour la cultiver. Agrum colendum habere. *Terent.* Arędować maiętność aby koło niey robić.

AFFERMI, m. AFFERMIE, f. part. paſſ. (*Rendu ferme & ſtable.*) Firmatus Stabilitus, Conſtabilitus, a, um. *Cic. Lucr.* Utwierdzony Pokrzepiony ſtałym y pewnym uczyniony.

AFFERMIR, V. act. (*Rendre ferme & ſolide.*) Firmare. Confirmare, (firmo, firmas, firmavi, firmatum) Stabilire. Conſtabilire, (ſtabilio, ſtabilis, ſtabilivi, ſtabilitum) Solidare, (ſolido, ſolidas, ſolidavi, ſolidatum.) act. acc. *Cic. Virg. Vitr.* Utwierdzić pokrzepić ſtałym y gruntownym uczynić.

C'eſt ce qui affermit tout l'ouvrage. Id maxime totum opus firmat. Id addit firmitudinem operi. *Vitr.* To ieſt co utwierdzá cáłe dzieło.

AFFERMIR, au figurè, (*Rendre quelqu'un ferme & inébranlable dans les divers accidens de la vie, de la fortune, ou dans quelque ſentiment.*) Firmare. Confirmare. act. acc. *Cic.* Conſtabilire. act. acc. *Ter.* Utwierdzić w ſenſie niewłaſnym, kogo ſtałym y nieporuſzonym uczynić w rozmaitych przygodach życia, álbo w zdaniu jákim.

Cette penſée ſervit beaucoup à m'affermir contre les accidens de la vie. Cogitatione illâ non mediocriter ſum confirmatus adversùs hujuſce vitæ caſus. *Cic.* Ta myśl przydała mi ſię wiele ná Utwierdzenie mnie przeciwko wſzelkim życia przygodom.

Il l'affermit au ſervice de ſon Prince, lors qu'il chancelloit. Nutantem in obſequio Principis confirmavit. *Tacit.* **S' affermir contre tout évenement.* Confirmare ſe ad omnia. *Cic.* Utwierdził go uſtanowił w wierności ku Panu gdy ſię chwiał y ważył. *Ná wſzyſtkie przypadki ſię utwierdzić

Il affermit ſon eſprit contre la mort. Animum adversùm ſuprema firmat. *Tacit.* Utwierdził umyſł ſwoy przeciwko śmierci.

AFFERMISSEMENT, ſubſt. maſc. (*ce qui affermit & rend ferme.*) Stabilimentum. Firmamentum, *genit.* firmamenti, n. Stabilimen, *genit.* ſtabiliminis, n. Statumen, *genit.* ſtatumis, neut. *Plaut. Colum.* GRUNT to co utwierdza y ſtałym czyni.

AFFERMISSEMENT, au figuré, (*appuy ſoûtien.*) Stabilimen. Firmamentum. *Cic.* Columen, *genit.* columinis, neut. *Cic.* *(Regni ſtabilimen ac firmamentum. *Cic. L' affermiſſement d'un Royaume.*) GRUNT w wyrozumieniu nie właſnym; podpora Filar. * Podpora Páńſtwa.

AFFETE', m. AFFE'TE'E, f. adiect. (*Qui affecte une politeſſe trop étudiée.*) Elegantiæ nimius affectator, *genit.* nimii affectatoris, m. *Quint.* WYTWORNY, WYTWORNA, ktory wymyſłow zbytecznych ſzuka.

UNE AFFE'TE'E, *une Coquette, (parlant d'une femme.)* Exquiſitioris elegantiæ conſectatrix, *genit.* conſectatricis, f. *Cic.* WYTWORNICA, zálotnica mowiąco białeygłowie.

AFFE'TERIE, ſubſt. f. (*Politeſſe trop recherchée.*) Exquiſitioris elegantiæ putida affectatio, *genit.* putidæ affectionis, f. *Quint.* Nimiæ concinnitatis conſectatio, f. Munditiæ nimis exquiſitæ, arum, f. plur. *Cic.* WYTWORNOSC, wymyſły zbytnie.

Elle le volut porter par ſes afféteries & par ſes careſſes à quelque choſe de honteux. Exquiſitioribus munditiis, ſuiſque illecebris ad turpia pellicere voluit. Przyłudą y pieſzczotami ſwemi, chciała go do czegoś ſromotnego przywieść

AFFICHE, ſubſt. f. (*Placard mis dans les lieux publics pour faire ſçavoir quelque choſe au public.*) Affixum, *genit.* affixi, n. Libellus affixus, *genit.* libelli affixi, m. Tabella, *ou* tabella publicè propoſita, *genit.* tabulæ publicè propoſitæ, f. Proſcriptio, *genit.* proſcriptionis, f. *Cic.* KARTA przybita, álbo wywieſzone Piſanie ná mieyſcu iawnym, áby co oznaymić wſzyſtkim.

Je mettray des affiches par-tout, où il y aura écrit en groſſes lettres: Si quelqu'un à perdu une valiſe, qu'il s'adreſſe à Gripus. Cubitum longis litteris ſignabo jam uſque quaque: Si quis perdiderit vidulum, ad Gripum ut veniat. *Plaut.* Wſzędzie wywieſzać będę karty ná ktorych wielkiemi literami nápiſano będzie, kto Tłomok (albo) torbę zgubił, niech ſię uda do Grypuſa.

Céſar fit publier par affiches, qu'il vouloit que le ſénat s' aſſemblaſt le premier du mois. Senatum velle ſe calendis adeſſe Cæſar proſcribi juſſit. *Cic.* Ceſarz przez uniwerſały publicznie przybite obwieśćić kazał, àby ſię ſenat zgromadził pierwſzego dnia mieſiąca.

Racilius publia par affiches qu'il vendroit les eſclaves de Caton. Racillius tabulam proſcripſit ſe familiam Catonianam venditurum. *Cic.* Racyliuſz ogłoſił poprzybiawſzy karty, że miał przedawać niewolnikow Katonowych.

AFFICHES, (*que l'on fait dans les Colleges, en proſe & en vers.*) Programmata, *genit.* programmatum, n. plur. Litterariæ lucubrationes, *genit.* litterarum lucubrationum, f. plur. (*Ce mot eſt de Quintilien.*) PISMA ktore wywieſzaią w ſzkołach wierſzem y niewierſzem.

AFFICHER, V. act. (*Attacher une affiche, ou quelque placard.*) Tabellam proſcribere, (proſcribo, proſcribis, proſcripſi, proſcriptum.) act. PRZYBIIAC wywieſzać karty álbo piſanie iákie.

On afficha des placards dans des lieux publics. In locis celeberrimis libelli propoſiti ſunt. *Cic.* Karty wywieſzono ná mieyſcach publicznych.

AFFICHEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui affiche des placards au coin des ruës.* Qui affigit libellos ad poſtes & limina publica, TEN co karty przybiia ná rogach ulic.

AFFIDE', m. AFFIDE'E, f. adject. (*Celuy, ou celle de la fidélité deſquels on eſt bien aſſuré.*) Fidus. Certus, a, um. Fidelis & hoc fidele, adject. *Cic.* WIERNY, WIERNA, podufały, Ten álbo Ta, oktorego wierności kto ieſt pewny.

AFFILER, V. act. (*donner le fil, ou le tranchant aux outils.*) Acuere. Exacuere, (acuo, acuis, acui, acutum.) act. acc. *Colum. Plin.* DROTOWAC, wecować ſzliſować oſtrzyć, żelazo lub iáki inſzy inſtrument.

AFFINAGE, ſubſt. maſc. (*Action par laquelle on rend les métaux plus fins en les épurant.*) Metallorum coctura, *genit.* cocturæ, f. Coctio, *genit.* coctionis, f. Purgatio, *genit.* purgationis, f. PŁAWIENIE, czyſzczenie, chędożenie Kruſzcow przez co kruſzcze ſię czyścieyſze ſtaią.

AFFINE', m. AFFINE'E, f. part. paſſ. (*Purifié, parlant de l'or & de l'argent.*) Purgatus. Excoctus, a, um. *Aul-Gel.* CZYSTE wyczyſzczone mowiąc o złocie y ſrebrze.

Or bien affiné. Aurum obruſſum, *genit.* auri obruſſi, neut. *Plin.* Aurum ad obruſſam. *Suet.* Złoto dobrze wyczyſzczone ſzczyre złoto.

ON DIT *Du fromage affiné.* Caſeus vetus, *genit.* caſei veteris, m. *Plin.* MOWI ſię Ser doſtały.

AFFINER, V. act. (*Rendre plus pur & plus fin.*) Purgare, (purgo, purgas, purgavi, purgatum.) act. acc. *Plin.* Excoquere, (excoquo, excoquis, exeoxi, excoctum.) act. acc. *Ovid.* WYCZYSCIC, wypalić, czyścieyſze polerownieyſze uczynić.

ON DIT figurément, *Affiner quelqu'un*, & mieux *Raffiner quelqu'un.* Recoctum aliquem reddere. *Horat.* MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym wycwiczyć kogo á lepiey cwiczonym uczynić.

AFFINEUR, ſubſt. maſc. (*Qui affine l'or & l'argent.*) Auri argentive excoquendi & purgandi artifex, *genit.* artificis, m. POLEROWNIK, ktory chędoży złoto y ſrebro

AFFINITE', ſubſt. f. (*alliance qui ſe fait entre deux familles par quelque mariage.*) Affinitas, *genit* affinitatis, f. (*qui fait au genitif plurier* affinitatium, *&* affinitatum *plus uſité.*) *Affinitatis conjunctio, *genit.* conjunctionis, f. *Cic.* POWINOWACTWO, Krewność, między dwoma domami przez iákie małżeńſtwo.

Avoir affinité avec quelqu'un. Affinitate ſe ſe devincire cum aliquo. *Cic.* Affinitates jungere cum aliquo. *Liv.* Mieć z kim powinowactwo.

Qui a de l'affinité avec quelqu'un. Alicui affinis & hoc affine. adject. *Cic.* Ktory ma z kim powinowactwo krewny powinowaty.

AFFINITE', (*Rapport, convenance, connexion, ou connexité que les choſes ont entre elles.*) Conjunctio, *genit.* conjunctionis, f. Convenientia, *genit.* convenientiæ, f. *Cic.* STOSOWANIE ſię złączenie zgadzanie ſię ſkładność iedney rzeczy z drugą.

Ces choſes ont une grande affinité entre elles. Hæ res maxinam habent inter ſe convenientiam, *ou* conjunctionem. *Cic.* Te rzeczy barzo ſię do ſiebie ſtoſuią.

AFFIQUETS, ſubſt. maſc. pl. (*Atours, parures des femmes.*) Mundus muliebris, *gentt.* mundi muliebris, m. Ornamenta muliebria, *genit.* ornamentorum, n. plur. *Phæd. Cic.* UBIOR Białogłowſki, ſtroie, wytwor.

(Mot de raillerie, qui ſe dit des parures legeres, ſuperflues, & affectées.) Słowo na żart ktore ſię mowi o ſtroiach letkich, zbynich, y wymyślnych.

AFFIRMATIF, m. AFFIRMATIVE, f. (*parlant d' une propoſition qui affirme.*) Affirmans, *genit.* affirmantis, omn. gen. Aſſeverans, *genit.* aſſeverantis, omn. gen. Aſſerens, *genit.* aſſerentis, omn. gèn. *Cic.* POTWIERDZAIĄCY, POTWIERDZAIĄCA, mowiąc o mowie ktora co twierdzi.

Il eſt fort affirmatif. Omni aſſeveratione affirmat. *Cic.* Jeſt barzo twierdzący.

Il parle toûjours d'un ton affirmatif. Semper aſſeveranter dicit, *ou* loquitur. Záwſze mowi tonem potwierdzaiącym AFFIR-

AFFIRMATIVE, ſubſt. f. (*en ſous-entendant le mot Propoſition.*) ainſi on dit *Prendre l'affirmative, être, ou tenir pour l'affirmative.* Stare à parte aſſeverantium, (ſto, ſtas, ſteti, ſtatum.) neut. POTWIERDZAIĄCA, domyślaiąc ſię tego ſłowa *ſtrona* y ták ſię mowi wziąć potwierdzaiącą; być, trzymać zápotwierdzaiącą ſtroną.

Diogene tient pour l'affirmative, & Antipater pour la négative. Diogenes ait, Antipater negat. *Cic.* Dyogenes trzyma zá potwierdzaiącą, á Antypater zá niepozwalaiącą.

AFFIRMATION, ſubſt. f. (*l'action d'affirmer & d'aſſurer une choſe.*) Affirmatio. Aſſeveratio, *genit.* onis, f. *Cic.* POTWIERDZENIE, upewnienie, o iákiey rzeczy.

AFFIRMATIVEMENT, adv. (*D'une maniere affirmative.*) Affirmatè. Aſſeveranter. adv. *Cic.* POTWIERDZAIĄC, w ſpoſob potwierdzaiący.

AFFIRMER, V. act. (*Aſſurer une choſe.*) Affirmare. Aſſeverare, (o, as, avi, atum.) Aſſerere, (aſſero, aſſeris, aſſerui, aſſertum.) act. acc. *Cic.* TWIERDZIC co zapewne udawać,

Affirmer avec ſerment. Jurejurando affirmare. *Cic.* Przyſięgą potwierdzać.

AFFLICTION, ſubſt. f. (*Peine du corps & de l'eſprit, douleur que l'ame reſſent de quelque diſgrace.*) Afflictio. Afflictatio, *genit.* onis, f. Afflictus, *genit.* afflictûs, m. animi dolor. *ou* mœror, *genit.* oris, m. Mœſtitia. Triſtitia, *genit.* æ, f. *Cic.* TRAPIENIE udręczenie Ducha álbo ciała żal ktory umyſł czuie z iákiego nieſzczęśćia.

Mon affliction eſt inconſolable, ou Je ſuis inconſolable dans mon affliction. Inconſolabilis eſt dolor meus. Nihil dolorem conſolari poteſt. *Cic.* Utrapienie moie ieſt bez pociechy, ieſtem bez żadney pociechy w utrapieniu moim.

Cette perte luy a cauſé une ſenſible affliction. Ex hoc caſu acerbiſſimum animi dolorem cepit. *Cic.* Ta ſzkoda barzo wielki żal mu ſprawiła.

Il luy cauſe, il luy donne bien de l'affliction. Magnum luctum ipſi importat. *Phæd.* Offert ipſi mœrorem. *Ter.* Wielkie mu czyni utrapienie.

Il eſt dans l'affliction. Jacet in mœrore. *Cic.* Zoſtáie w utrapieniu.

Il ne me pouvoit arriver d'affliction plus ſenſible que cellelà. Nihil mihi ad dolorem acerbius accidere poterat. *Cic.* Nie mogł mnie większy żal potkać nád ten.

Il n'y a point d'affliction qui ne s'adouciſſe avec le temps. Nullus eſt dolor, quem non longinquitas temporis minuat atque molliat, *ou* qui non mitigetur vetuſtate. *Cic.* Nie maſz takiego żalu ktoryby ſią za czaſem nie-uśmierzył,

AFFLICTION, (*Diſgrace, mauvaiſe fortune, adverſité.*) Ærumnæ, *genit.* ærumnarum, f. plur. Miſeriæ, *genit.* miſeriarum, f. plur. *Cic.* Fortuna afflicta, *genit.* fortunæ afflictæ, f. Acerba tempora, *genit.* acerborum temporum, n. plur. NIESZCZĘSCIE przeciwność utrapienie.

Nous ſommes accablez d'afflictions de tous les côtez. Nos miſeriæ premunt undique. *Cic.* Fortunâ duriore conflictamur. *Cic.* Zewſząd nieſzczęśćiami ścíśnieni ieſteśmy.

Je ne ſuis pas ſi fort abatu pour avoir oublié que je ſuis homme, & pour croire qu'il ſe faille laiſſer aller à l'affliction Non ſum ita fractus ut hominem me eſſe ſim oblitus, aut fortunæ ſuccumbendum putem. *Cic.* Nie takem ſtrápiony żebym zapomniał, iż ieſtem człowiekiem, y żebym rozumiał iż ſię trzebá podać żálowi.

Il m'a conſolé dans mon affliction par ſes diſcours. Allevavit dictis ærumnam meam. *Cic.* Pocieſzył mnie w nieſzczęśćiu moim mową ſwoią.

Se moquer de l'affliction d'autruy. Irridere aliena mala. *Phæd.* Suggillare miſerias alicujus. *Petr.* Naśmiewać ſię z nieſzczęśćia cudzego.

Un eſprit perſecuté & obſédé par les afflictions. Vexatus calamitatibus miſeriiſque circumcluſus animus. *Cic.* Duch przeciwnośćiami prześladowany y utrapieniem zewſząd ścíśniony, otoczony.

Avoir de grandes afflictions. Maximis calamitatibus vexari. paſſ. *Cic.* Angoribus, *ou* doloribus opprimi ac confici. paſſ. *Cic.* Mieć wielkie utrapienia.

AFFLICTIVE, adject, f. *Peine afflictive, ou corporelle.* Pœna capitalis, *genit.* pœnæ capitalis, f. TRAPIĄCY, udręczenie dotykaiące, álbo udręczenie ciała.

AFFLIGE', m. AFFLIGE'E, f. part. paſſ. (*Qui reſſent de la douleur & de la triſteſſe d'une choſe.*) Mœrore afflictus & profligatus. Afflictus & jacens. Dolens & mœrens, *genit.* entis, omn. gen. *Cic.* STRAPIONY, załoſny co ponoſi żal y ſmutek z iakiey rzeczy.

Eſtre grandement, ou ſenſiblemens affligé. Summo dolore affici, *ou* confici. In magno dolore eſſe. Dolore angi. Magno in mœtore verſari, *ou* jacere. *Cic.* Wielką ſrodze albo przenikaiącą załośćią być zdięty.

AFFLIGE', (*Qui eſt dans la miſere, dans l'adverſité.*) Afflictus. Calamitoſus. Ærumnoſus, a, um, Miſer, miſerum. *Cic.* Nieſzczęśliwy co wnędzy y biedzie zoſtaie.

Eſtre affigé, eſtre dans la miſére. Fortunâ duriore conflictari. *Cic.* Adverſis premi. paſſ. *Ovid.* Być nieſzczęśliwym, być w mizeryi.

Conſoler les affigez. Afflictos animos recreare. *Cic.* Conſolari afflictos. *Cic.* Smutnych cieſzyć.

AFFLIGE', (*frappé de quelque diſgrace, ou malheur.*) Affectus, affecta, affectum. Strapiony, nieſzczęśćiem iakim dotknięty.

Affigé de peſte. Peſte, *ou* peſtilentia affectus. * *De maladie.* Morbo affectus. *Cic.* Powietrzem ruſzony, *chorobą zdięty albo złożony.

AFFLIGEANT, m. AFFLIGEANT, f. *on prononce* Afflijant (*Qui cauſe de la triſteſſe à l'eſprit.*) Acerbus Moleſtus, a, um. Triſtis & hoc triſte. *Cic.* Trapiący co zal lub ſmutek ná umyſle ſprawuie.

Il eſt bien affligeant de retourner avec infamie dans un lieu d'où l'on eſt ſorti avec honneur. Acerbum eſt, *ou* habet magnum dolorem, unde cum honore deceſſeris, eodem cum ignominiâ reverti. *Cic.* Bardzo to żałoſno powracać ſię z ochydą ná iakie mieyſce z kądeśmy wyſzli ze czcią.

Nous recevons tous les jours quelques nouvelles fâcheuſes & affligeantes. Aliquid quotidie acerbi & incommodi nobis nuntiatur, *Auct. ad Heren.* Codzień iáką nowinę złą y żałoſną odbieramy.

Des nouvelles affligeantes. Triſtes nuntij, *genit.* triſtium nuntiorum, m. plur. *Cic.* Załoſne ſmutne áwizy.

AFFLIGER, V. act. (*faire ſouffrir quelque douleur ſoit du corps ou de l'eſprit à quelqu'un, le contriſter.*) Alicui dolorem afferre, (affero, affers, attuli, allatum.) Dolore aliquem afficere, (afficio afficis, affeci, affectum.) Aliquem contriſtare, (contriſto, contriſtas, contriſtavi, contriſtatum.) act. *Cic.* Utrapić kogo zaſmucić, czynić mu iáką przykrość ná ciele lub ná umyśle.

Eſtre vivement affligé, ou touché de quelque accidens fâcheux. Caſu aliquo graviter commoveri, (commoveor, commoveris, commotus ſum.) paſſ. De caſu afflictari. paſſ. Caſum aliqem vehementer dolere, (doleo, doles, dolui dolitum.) neut. *Cic.* Zywo być tknięty iáką przygodą nieſzczęſliwą.

AFFLIGER *quelqu'un, (le tourmenter, le vexer.)* Aliquem affligere, (affligo, affligis, áfflixi, afflictum.) Afflictare. Vexare, (o, as, avi, atum.) Angere, (ango, angis, anxi, anctum.) act. accuſ. *Cic.* Trapić kogo przeſladować Napaſtować.

Cela m'afflige fort. Id me vehementer afflictat, *ou* angit. Id me graviter pungit. *Cic.* To mnie barzo trapi.

Eſtre affligé de maladie. Morbo afflictari, *ou* conflictari. *Plin. Jun. ou* affici. *Cic. Liv. ou* jactari. *Hor.* * Laborare, *ou* tentari morbo. *Cic.* **Eſtre affigé de grandes doulers.* Maximis doloribus affici. paſſ. *Cic.* być ſtrapionym chorobą * być ścíśnionym wielkiemi boleściami.

Affliger, tourmenter ſon corps. Corpus affligere, *ou* vexare. *Cic.* Trapić ciało ſwoie, dręczyć.

s'AFFLIGER, (*s'attriſter de quelque choſe.*) Aliquid dolere, *ou* mœrere. De aliquâ re dolere. *Cic.* Zaſmucić ſię czym, trapić ſię czym.

S'affliger, ſe tourmenter ſoy-même. Se ſe afflictare. Se macerare, *ou* cruciare, *ou* excruciare. *Ter.* Se affligere. Afflictare. paſſ. *Cic.* Trapić dręczyć ſiebie ſamego.

AFFLUENCE, ſubſt. f. *on prononce* affluance. (*Grand concours de monde.*) Magnus hominum concurſus, *genit.* magni concursûs, m. Frequentia, *genit.* frequentiæ, f. Multitudo, *genit.* multitudinis, f. *Cic.* Mnoſtwo wielká liczbá ludzi zgromadzonych.

Il y eut une grande affluence de peuple à ce ſpectacle. Ad illud ſpectaculum magnus factus eſt populi concurſus. *Cic.* Wielkie mnoſtwo było ludzi ná tym widowiſku.

AFFLUENCE, (*abondance des choſes.*) Affluentia Abundantia.

dantia. Copia, *genit.* æ, f. *Cic.* Obſitość doſtatek rzeczy.

De l'affluence des choſes naiſt l' arrogance. Ex hac rerum affluentiâ nata eſt arrogantia. *Cic.* Z Doſtatku wielkiego rodzi ſię hardość.

AFFLUENCE *de paroles.* Verborum copia. *Cic.* Obſitość ſłow.

Avec Affluence. Abundanter. Copiosè. Largè. adverb. *Cic.* Obſicie.

AFFLUER, V. neut. (*ſe rendre en un même lieu.*) Affluere. Confluere, (fluo, fluis, fluxi, fluxum.) neut. *Cic.* In aliquem locum. Zchodzić ſię zbiegać ſię zebrać ſię ná iedno mieyſce.

(Ce verbe eſt vieux & hors d'uſage.) To ſłowo ieſt ſtare y wyſzło z używania.

AFFOIBLI. m. AFFOIBLIE, f. part. Paſſ. (*Rendu plus foible*) Debilitatus. Fractus. Enervatus, a, um. *Cic.* Oſłabiony Oſłabiona.

Vn peu affoibli. Subdebilitatus, a, um. *Cic.* Nád wątlony trochy oſłabiony.

Des membres affoiblis d'un grand travail. Membra multo labore fracta. *Her.* ou debilitata. *Cic.* Siły oſłabione od wielkiey pracy.

Vne vertu affoiblie. Virtus debilitata. *Cic.* Cnotá oſłabioná

Vn eſprit affoibli de vieilleſſe. Fluxa ſenio mens. *Tacit.* Umyſł ſtarośćią nadſłabiały.

Qui eſt vieux & qui a les forces affoiblies. Qui eſt ætate confectâ & viribus infirmis. *Cic.* Stary y ſił oſłabionych.

AFFOIBLIR, V. act. *on prononce* affeblir. (*Rendre foible, débiliter, énerver.*) Debilitare. Enervare, (o, as, avi, tum.) Frangere, (frango, frangis, fregi, fractum-) Infringere, (infringo, infringis, infregi, infractum.) act. acc. *Cic.* Oſłabić nadwątlić nadwerężyć.

Eſtre affoibli de maladie. Morbo debilitari. *Cic.* Być Oſłabiony chorobą.

Affoiblir les forces du corps. Enervare vires. Vires corporis frangere. *Hor.* Convellere vires corporis. *Celſ.* Oſłabić ſiły ciałá.

Il affoiblit ou *il s'affoiblit tous les jours,* (*parlant d'un malade que la maladie mine peu à peu, & à qui elle oſte les forces.*) Vires ejus debilitantur in dies. *Cic.* Digeritur homo. *Celſ.* Vires eum deficiunt quotidie. Deficitur viribus. *Cic.* *Quint.* Codzień ſłabſzym ſię ſtaie mowiąc o chorym Ktorego chorobá polekku trawi, y ſiły odbiera.

Sa ſanté s'affoibliſſant tous les jours, il ne quittoit point pour cela ſes débauches. Ingraveſcente in dies valetudine, nihil. è libidinibus omittebat, *ou* remittebat. *Tacit.* Lubo ná zdrowiu coraz ſłabſzym był, iednakże roſpuſty nie niepo przeſtawał.

La douleur affoiblit & m'oſte la parole. Dolor me debilitat, includitque vocem. *Cic.* Dolor præcludit vocem. *Phæd.* Zal mi ſiły y mowę odbierá.

Il ſe ſentit affoiblir tout d'un coup. Hunc ſubito defecit omnis motus. *Cic.* Nagle wſzyſtek ſię czuł oſłabionym.

La vieilleſſe affoiblit la veuë: Senecta oculorum aciem retundit. *Sen.* Starość oſłabia wzrok.

Les remedes affoibliſſent. Remedia vires ſubducunt. *Ov.* Medicamentis vires detrahuntur. *Plin* Lekarſtwá oſłabiaią.

AFFOIBLIR, au figuré, (*Diminuer abattre.*) Frangere. Infringere. Debilitare. Imminuere. act. acc. Oſłabić w wyrozumieniu niewłaſnym *Vmnieyſzyć poniżyć.*

(On dit *Frangere dignitatem ſuam.* Affoiblir ſa dignité. * *Cornu ſiniſtrum extenuare.* ou *debilitare,* ou *infirmare.* *Cic.* Affoiblir ſon aile gauche. * *Factionem debilitare. Cic.* Affoiblir une faction. * *Imminuere auctoritatem. Cic.* Affoiblir l'autorité. *Multo infirmiorem humilioremque populum redigere.* *Cæſ.* Affoiblir un peuple.) (Mowi ſię poniżyć godność ſwoię * Oſłabić ſkrzydło ſwoie lewe * Oſłabić fakcyą iáką * poniżyć powagę * Oſłabić narod iaki.)

Affoiblir par des expreſſions baſſes des matieres relevées. Magna tenuare parvis modis. *Hor.* Umnieyſzać wyrazeniem nikczemnym rzeczy wielkie.

L'eſperance s'affoiblit, & s'evanouit. Extenuatur ſpes & vaneſcit. *Cic.* Nádzieiá ſłabieie y zniká.

Affoiblir les couleurs, en diminuer la force. Eluere colores. *Quint.* Rozrzedrać farby tęgość ich rozczyniaiąc.

AFFOIBLISSEMENT, ſubſt. maſc. *on prononce* affebliſſement, (*Diminution de forces*) Defectio. Diminutio. Imminutio. Infractio. Debilitatio, *genit.* onis, f. *Cic.* Oſłabienie umnieyſzenie ſił.

(On s'en ſert dans le ſens propre & figuré, car on dit *Corporis,* ou *virium imminutio.* *Cic.* Affoibliſſement du corps & des forces: comme auſſi *Animi debilitatio,* ou *infractio,* Affoibliſſement de l'eſprit: *Dignitatis & famæ imminutio.* *Cic.* Affoibliſſement. de la dignité & de la reputation.) (Zażywá ſię w wyrozumieniu tak właſnym, iáko y niewłaſnym, gdyż ſię mowi Ciała y ſił oſłabienie, Umyſłu oſłabienie, godnośći y ſławy umnieyſzenie.)

AFFOIBLISSEMENT *des couleurs,* (*lors qu'on les lave pour leur oſter ce qu'elles ont de trop vif.*) Dilutus color, *genit.* diluti coloris, m. *Aul-Gel.* Rozczynianie kolorow, kiedy ie rozrzedzaią dlá pomiarkowaniá co zbyt tęgiego w nich y zbyt zywego.

Affoibliſſement de la lumiere. Luminis diminutio. *Cic.* Umnieyſzenie swiatłá,

AFFOLE', m. AFFOLE'E, f. part. *du verbe* AFFOLER, comme *Il eſt affolé de ſa femme, il en eſt foû.* Amore ſuæ mulieris inſanit. Mulierem ſuam amat ad inſaniam. *Piln.* Omamiony omamioná, od ſłowá mamię, iáko omamiony ieſt od zony ſwey, kochá ią aż do ſzaleńſtwá

(Le verbe *Affoler* ne ſe dit gueres que dans le diſcours familier & en raillant: il ſignifioit autrefois *Eſtropier,* ou *bleſſer quelque membre;* mais en ce ſens il eſt hors d'uſage: ſi ce n'eſt dans quelques provinces parmi le peuple.) (To ſłowo francuſkie nie mowi ſię prawie, chybá w mowie potoczney y to ná żart znaczyło przedtym okaliczyć, álbo obrazić ná Członku iákim, ále już w tym wyrozumieniu nie ieſt używane chybá w niektorych prowincyach między poſpolſtwem.)

AFFRANCHI, m. AFFRANCHIE, f. *Qui eſt franc & libre d'une choſe. qui en eſt exemt & delivré.*) A re aliquâ, *ou* rei alicujus liber, libera, liberum, *ou* immunis & hoc immune. *Cic. Plaut. Ovid.* Liberatus, *ou* ſolutus, a, um. à re aliquâ, *ou ſans prépoſition.* Wolny uwolniony y wyięty od czego Dyſpenſowany.

(On dit *Liber à legibus. Plaut.* Affranchi des loix. *Liber metu,* ou *pavore,* ou *terrore animus. Cic. Plin.* Un eſprit affranchi de crainte. *Laborum liber ruſticus. Hor.* Un païſan affranchi du travail. *Liber omnis cupiditatis dominatu. Cic.* Affranchi de toute cupidité.) (Mowi ſię uwolniony od prawa, wolny od boiaźni y ſtrachu umyſł chłop od robocizny wolny, od wſzelkiey chciwośći wolny.)

AFFRANCHI, comme ſubſtantif, (*Qui eſt fait libre d'eſclave qu'il étoit.*) Liber, *genit.* liberi, m. Manumiſſus, *genit.* manumiſſi, m. *Cic. Ter.* WYZWOLENIEC, (co z poddanego zoſtał wolnym.)

AFFRANCHIE, (*parlant d'une fille à qui l'on donne la liberté.*) Libera, *genit.* liberæ, f. *Cic.* WYZWOLENICA, (mowiąc o dziewce ktorey wolność dano.)

Mon Affranchi, celuy que j'ay affranchi. Libertus, *ou* Libertinus meus, *genit.* i, m. *Ter.* Moy wyzwoleniec Ten ktoregom wyzwolił.

Mon Affranchie, celle que j'ay affranchie. Liberta mea. *Cic.* Moia Wyzwolenica, ta ktorąm wyzwolił.

AFFRANCHIR, V. act. (*Rendre franc & libre, exemter de quelqur choſe.*) A re aliqua, *ou* aliquem liberare, (libero, liberas, liberavi, liberatum.) *ou* eximere, (eximo, eximis, exemi, exemtum.) *Alicujus rei immunitatem alicui dare, (do, das, dedi, datum.) *A re aliquâ immunem aliquem reddere, *ou* præſtare, (reddo, reddis, reddidi, redditum: præſto, præſtas, præſtiti, præſtitum.) act. *Cic.* UWOLNIC, wolnym uczynić od czego diſpenſować.

Affranchir une terre de tous tributs. Eximere de vectigalibus agrum. *Cic.* Uwolnić wieś iáką od wſzyſtkich podatkow.

Des terres affranchies. Immunes agri, *genit.* immunium agrorum, m. pl. *Cic.* Wolne dobra.

AFFRANCHIR, (*délivrer, exemter quelqu'un de tout ce qui luy fait de la peine.*) Re aliquâ aliquem liberare. Eximere alicui quod eum angit. *Cic.* UWOLNIC, kogo od wſzyſtkiego co mu przykrość czyni.

Eſtre affranchi du pouvoir de la fortune. Fortunæ dominatu liberari. paſſ. *Cic.* * *De la tyrannie de ſes paſſions.* Cupiditatis dominatu excedere, (excedo, excedis, exceſſi, exceſſum.) neut. *Cic.* Oſwobodzonym być od władzy fortuny, * Od Tyranniy ſwoich námiętnośći.

Affranchir quelqu'un de chagrin. Curis ſolvere aliquem, (ſolvo, ſolvis, ſolvi, ſolutum.) act. *Ter.* **Des miſeres de cette*

cette vie. Ex miſeriis hujus vitæ eximere aliquem. *Plaut.* Uwolnić kogo od ſmutku, * Od nędzy życia tego.

J'avois à peine affranchi mon cœur de l'empire de Bacchis, & je l'avois donné à une autre. Vix me à Bacchide abſtraxeram atque impeditum in eâ expedivi ánimum meum, & ad aliam contuleram. *Ter.* Ledwie com uwolnił ſerce moie od Bachidy zárazem go inſzey dał.

s'AFFRANCHIR, (*ſecouër le joug.*) In libertatem ſe aſſerere, *ou* ſe vindicare, (aſſero, aſſeris, aſſerui, aſſertum: vindico, vindicas, vindicavi, vindicatum.) act. *Cic. Cæſ.* Jugum excutere, *ou* exuere cervicibus ſuis, (excutio, excutis, excuſſi, excuſſum: exuo, exuis, exui, exutum.) act. *Cic.* UWOLNIC ſię, iarzmo zrzucić.

Les peuples s'affranchirent peu à peu. Populi ſe ſe paulatim in libertatem vindicarunt. *Cic.* * Populi paulatim ſervitutem exuerunt. *Liv.* *ou* Liberi facti ſunt. *ou* Servitutis jugum à ſuis cervicibus depulerunt, dejecerunt, removerunt. *Cic.* Lud ſię po lekku y powoli ná wolność wybił.

S'affranchir de la tyrannie de quelqu'un. Expedire ſe, *ou* ſe liberare ab improbo imperio, (expedio, expedis, expedivi, expeditum.) act. *Cic.* Oſwobodzić ſię od Tyránniy czyiey.

AFFRANCHIR, (*Donner la liberté à un eſclave, le faire ſortir d'eſclavage.*) Libertate aliquem donare, (no, as. avi, a.um.) act. aſſerere aliquem in libertatem, *ou* manu aſſerere aliquem, (aſſero, aſſeris, aſſerui, aſſertum-) In libertatem aliquem vindicare *Cic.* Eximere aliquem ſervitute, *ou* ſervitio. *Liv.* *Aliquem manumittere, (mitto, mittis, miſi, miſſum.) Dare alicui pileum, *ou* alapam, *ou* libertatem. act. *Cic.* UWOLNIC, wolnośćią darować poddanego lub niewolnika.

(Ces dernieres expreſſions Latines ſont tirées des differentes cérémonies qui ſe pratiquoient en donnant la liberté parmi les Grecs & les Romains, que vous pourrez voir dans mon Dictionaire des Antiquitez. Car tantoſt ils prenoient par la main l'eſclave qu'ils vouloient mettre en liberté, & cela s'appelloit *Manumittere,* ou *Manu aſſerere in libertatem:* ou ils luy mettoient ſur la teſte un certain bonnet, ce qu'ils appelloient *Pileum dare:* ou ils luy appliquoient un petit ſoufflet ſur la jouë, & ils nommoient cette cérémonie *Alapam dare;* d'où eſt venuë cette expreſſion Latine dans Phédre *Multò majoris alapæ mecum veneunt,* pour dire *Je ne donne pas la liberté à ſi bon marché:*) Te oſtatnie Łacińſkie ſpoſoby mowienia pochodzą z rożnych zwyczaiow zażywanych u Grekow y Rzymianow, kiedy kogo wolnośćią darowali, ktore obaczyć można w Dykcyonarzu o dawnych rzeczach, Gdyż czaſem zá rękę wziąwſzy wypuſzczali niewolnika: y to ſię zwało *manumittere* álbo *manu aſſerere in libertatem:* lub też kładli mu nagłowę czapkę pewną, to názywali *pileum dare,* álbo mu lekki policzek dawali, názywaiąc to *Alapam dare;* ſkąd ta expreſſya w Fedrze *nie tak tanio wolnośćią daruię,*

AFFRANCHISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Exemption délivrance.*) Liberatio, *genit.* liberationis, f. Vacuitas, *genit.* vacuitatis, f. *Cic.* UWOLNIENIE.

Affranchiſſement de tous maux. Omnium malorum liberatio. *Quint.* Uwolnienie od wſzelkiego złego.

Affranchiſſement de tout chagrin. Liberatio, & vacuitas omnis moleſtiæ. *Cic.* Uwolnienie od wſzelkiey troſki.

AFFRANCHISSEMENT, (*liberté qu'on donne à un eſclave.*) Libertas, *genit.* libertatis, f. Manumiſſio, manumiſſionis, f. *Cic.* WOLNOSCIĄ darowanie niewolnika.

AFFREUX, m. AFFREUSE, f. adject. (*Qui donne de l'effroy, qui fait peur.*) Horridus, a, um. Horribilis & hoc horribile. Terribilis & hoc terribile. adject. *Cic. Hor.* Horrificus, a, um. *Cic.* Teter, tetra, tetrum Tetrior & hoc tetrius, *genit,* tetrioris *pour tous les genres.* Teterrimus, a, um. *Cic.* STRASZNY, ſtraſzliwy, co okropność ſprawuie.

Vne mer affreuſe. Æquor horridum. *Hor.* Morze ſtraſzliwe.

Qui a un regard affreux. Aſpectu terribilis. Vultu horrendus. *Cic.* Vultu torvus. *Quint.* Straſznego poyrzenia.

Il a des yeux affreux. Sunt illi truces oculi. *Cic.* Oculis torvis tuetur. *Ovid.* Straſzne ma oczy.

AFFREUSEMENT, adv. (*d'une maniere affreuſe.*) Horrendum, *ou* horribilem in modum. *Cic.* OKROPNIE, ſtraſznie.

(*Horridè* ſignifie *Sans grace, ſans politeſſe.*) Znaczy niegrzecznie grubiańſko.

P

Regarder affreuſement. Torvè intueri. *Cic.* Krzywo ſtraſzliwie poglądáć.

AFFRIANDER, V. act. (*Accouſtumer quelqu'un à la friandiſe.*) Cupediis ineſcare aliquem, (ineſco, ineſcas, ineſcavi, ineſcatum.) *ou* allicere, *ou* illicere, (illicio, illicis, illexi, illectum.) act. *Terent.* PRZYŁAKOCIC kogo w łakotki wprawić.

(Mot de peu d'uſage dans le ſens naturel, ſi ce n'eſt parmi le menu peuple.) (Słowo rzadko używáne w wyrozumieniu właſnym chyba między drobnym ludem.

AFFRIANDER *quelqu'un à une choſe.* Aliquem ad aliquid allectare, *ou* prolectare, (lecto, lectas, lectavi, lectatum.) *ou* inlicere. act. PRZYŁAKOCIC rozłakomić kogo ná iáką rzecz.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo podłe y poſpolite.

AFFRIOLER, V. act. *mot bas & populaire, le même qu'*AFFRIANDER. PRZYNĘCIC, ſłowo podłe y poſpolite toż ſamo co przyłakocić.

AFFRODILLE, *ou* ASPHODELE, ſubſt, f. *ou* HACHE ROYALE, (*herbe*) Aſphodelus, *genit.* aſphodeli, m. Haſtula regia, *genit.* haſtulæ regiæ, f. *Plin.* ZŁOTOGŁOW, ziele.

AFFRONT, ſubſt. maſc. (*Injure que l'on fait à quelqu'un par des paroles mépriſantes & outrageuſes.*) Injuria *genit.* injuriæ, f. Contumelia, *genit.* contumeliæ, f. *Cic.* POTWARZ zelżenie co ſię ſtaie ſłowami uſzczypliwemi pogardzaiącym łaianiem kogo.

Faire affront, ou *un affront à quelqu'un.* Contumeliam, *ou* injuriam alicui facere, *ou* imponere. *Ter. Plaut. Cic.* Contumeliâ aliquem afficere. *Quint.* Diſtringere aliquem gravi contumeliâ. *Phæd.* Contumeliam jacere in aliquem. *Cic.* Contumeliosè facere alicui injuriam. act. *Ter.* Zelżywość komu uczynić.

Faire affront, ou *inſulte à quelqu'un pour rien.* Alicui de nihilo audacter facere contumeliam. *Plaut.* Zelżyć kogo ſpotwarzyć za nic.

Si vous euſſiez voulu vivre dans la condition que la nature vous avoit donné, vous n'auriez pas receu cét affront. Si quod natura dederat voluiſſes pati, non illam expertus eſſes contumeliam. *Phæd.* Gdybyś był chciał zoſtać w tym ſtanie ktory ci natura dała, nie ponoſił byś tey zelżywośći.

Aioutant affronts ſur affronts. Additâ contumeliâ contumeliis. *Tacit.* Zelżywośći do zelżywośći przydaiąc.

Qui ne peut ſouffrir affront. Contumeliæ impatiens. *Petr.* Ktory zelżywośći znieść nie może.

Qui fait affront à quelqu'un. Injurioſus, *ou* Contumelioſus in aliquem, (a, um.) *Cic.* Obelżywy zelżywy potwarliwy.

Avec affront. Injuriosè. adv. *Cic.* Zelżywie z zelżywośćią.

AFFRONT, (*Honte que nous recevons nous mêmes en faiſant quelque faute.*) Infamia, *genit.* infamiæ, f. Propudium, *genit.* propudii, n. *Cic.* WSTYD, hańba ktorą ſami odbieramy uczyniwſzy co złego.

C'eſt un grand affront à un Général d'armée, lors qu'il eſt forcé de lever un ſiége. Propudioſum eſt Imperatori, cùm urbem obſidione ſolvere cogitur. Wielka hańba Generałowi Woyſka gdy muſi odſtąpić od miaſta obleżonego.

AFFRONTE', m. AFFRONTE'E, f. part. paſſ. (*Trompé, fourbé.*) Fraudatus, fraudata, fraudatum. *Cic.* *Voyez* AFFRONTER. ZDRADZONY, oſzukany ochydzony.

AFFRONTER, V. act. (*Tromper, fourber quelqu'un.*) Fraudare, *ou* defraudare, (fraudo, fraudas, fraudavi, fraudatum.) act. acc. *Cic.* *Alicui ſycophantias ſtruere, (ſtruo, ſtruis, ſtruxi, ſtructum.) *Plaut.* Aliquem inducere, (induco, inducis, induxi, inductum.) act. *Cic.* *Dolo aliquem aggredi, *ou* fraude petere, (aggredior, aggrederis, aggreſſus ſum. dep. Peto, petivi, petitum.) act. *Cic.* ZDRADZIC, oſzukać, oſzalbierować, kogo.

Il m'a affronté de cent écus. Mihi æruſcavit centum nummos. Oſzalbierował mię oſzukał w ſtu talerach.

AFFRONTER, au figuré, (*attaquer ſans rien craindre.*) Aggredi. Adoriri, (adorior, adoriris. adortus ſum.) depon. acc. *Cic.* *Ad pugnam provocare, (voco, as, avi, atum.) act, *l'Ennemi,* Hoſtem, (*à l'accuſatif.*) *Cic. Liv.* POTYKAC ſię uderzyć ná co śmiało nánieprzyiaciela.

Affronter

Affronter les dangers. Pericula confidenter adire, *ou* ſubire, (eo, is, ivi, itum.) act. *Periculis impavidè ſe ſe offerre. Se in pericula inferre, (ero, fers, obtuli & intuli, oblatum & illatum.) act. *Cic.* Uderzyć odważnie ná niebeſpieczeńſtwa.

Il affronta la mort ſans témoigner aucune appréhenſion. Impavidus, *ou* imperterritus ſe ſe morti obtulit. *Cic.* Z śmiercią ſię śmiało potkał nieuſtraſzony.

Les deux armées s'affronterent terriblement. Summo impetu, *ou* ſummo animorum æſtu utraque acies concurrerunt. *Cæſ.* Obadwa Woyſka ſtraſznie ſię potykały.

AFFRONTERIE, ſubſt. f. (*Tromperie.*) Fraudatio, *genit.* fraudationis, f. *Cic.* Sycophantia, *genit.* ſycophantiæ, f. *Plaut.* Captio, *genit.* captionis, f. *Cic.* Impoſtura, *genit.* impoſturæ, f. *Vlp.* OSZUSTOSTWO, ſzalbierſtwo oſzukiwanie.

AFFRONTEUR, ſubſt. maſc. (*Trompeur.*) Fraudator. Defraudator, *genit.* fraudatoris, m. *Cic. Sen.* Sycophanta, *genit.* ſycophantæ, m. *Plaut. Ter.* Planus, *genit.* plani, m. *Cic.* Æruſcator, *genit.* æruſcatoris, m. *Aul-Gel.* Impoſtor, *genit.* impoſtoris, m. *Vlp.* Qui malis artibus corradit pecuniam. *Plaut.* OSZUST.

AFFRONTEUSE, ſubſt. f. (*Trompeuſe.*) Mulier ſycophanta, f. SZALBIERKA.

S'AFUBLER, V. neut. p. (*ſe cacher la teſte & le corps par quelques habillemens.*) Pannis ſe cooperire, (cooperio, cooperis, cooperui, coopertum.) act. *Lucr.* Caput obnubere, (obnubo, obnubis, obnupſi, obnuptum.) act. *Cic.* UWINĄC, ſię z głową całego w odzienie iákie.

(Vieux mot & populaire,) (Słowo ſtare y poſpolite.)

ON DIT figurément & populairement, S'*affubler*, ou *eſtre affublé de quelqu'un, (en être coëffé, l'excuſer en tout juſques à ſes défauts.)* Sibi aliquem induere, (induo, induis, indui, indutum.) act. *Ter.* MOWI ſię nie właśnie y po poſpolitemu wziąć kogo ná ſiebie, głowę ſobie nim nápełnić we wſzyſtkim go bronić, y ſame nawet iego niedoſkonałośći.

Eſt-il poſſible qu'un homme ſoit tellement affublé d'une perſonne, qu'elle luy devienne plus chere que luy-même n'eſt à luy-même! Quemquam-ne hominem in animum inſtituere, aut parare, quod ſibi ſit carius, quàm ipſe eſt ſibi! *Ter.* Czy moznaſz ieſt żeby kto tak ſobie kim głowę nápełnił? żeby mu był milſzy niżeli on ſam ieſt ſobie!

Les Diſciples de Platon étoient affublez des opinions de leur Maiſtre. Platonicorum mentem imbuerant Doctoris opiniones. Uczniowie Platona zaprzątnioną mieli głowę opiniami Nauczyciela ſwego.

(Mot bas & du diſcours familier.) (Słowo podłe y poſpolite.)

AFFUST, ſubſt. maſc. *On prononce.* AFFûT, (*Ce qui ſert à pointer le canon.*) Tormenti bellici lignea compages, *genit.* ligneæ compagis, f. LAWETA co ſłuży do rychtowania armaty.

AFFUST, (*lieu à l'écart & couvert où l'on ſe cache pour attraper le gibier qui vient au giſte.*) Inſidiæ, *genit.* inſidiarum, f. plur. *Cic.* ZASADZKA mieyſce ná uſtroniu y ſkryte gdzie ſię kto zaſadza dla doſtania zwierza ktore przychodzi do łożyſka.

Chercher un lieu pour ſe mettre à l'affuſt. Quærere locum inſidiis. Szukać mieyſca dla záſadzenia ſię.

Eſtre à l'affuſt des beſtes ſauvages. Feris inſidiari, (inſidior, inſidiaris, inſidiatus ſum.) depon. Tendere feris inſidias. act. *Mart. Cic.* Záſadzać ſię ná zwierze dzikie.

ON DIT figurément *Eſtre à l'affuſt, eſtre arreſté & caché en quelque lieu pour parler à quelqu'un.* Aucupari aliquem ex inſidiis. *Plaut.* MOWI ſię nie właśnie záſadzić ſię to ieſt zátrzymać ſię ná iákim mieyſcu dla rozmowienia ſię z kim.

Eſtre à l'affuſt de tous les mots. Aucupari & obſervare ſingula verba. *Cic.* Záſadzać ſię ná każde ſłowo; podchwytywać.

AFFUSTAGE, ſubſt. m. *on prononce* AEFûTAGE. (*Proviſion d'outils preparez.*) Artis inſtrumenta diſpoſita, n. plur. PRZYGOTOWANIE, nárzędzia ułożonego.

AFFUSTER *un canon*, V. áct. *on prononce* AFFûTER. (*Garnir un canon de ſon affuſt.*) Ligneâ compage tormentum bellicum inſtruere, (inſtruo. inſtruis, inſtruxi, inſtructum.) act. LAWETĘ dać pod armatę.

AFFUSTER *ſes outil.*, (*les préparer, les mettre en eſtat de s'en ſervir.*) Inſtrumenta alicujus artis inſtruere, *ou* parare. Inſtrumenta acuere, (acuo, acuis, acui, acutum.) act. acc. PRZYGOTOWAC narzędzie ſwoie nágotować ie do zážywania.

AFIN *de*, ou *Afin que*, (*Conjonction qui dénote l'intention & ſignifie* pour & à deſſein.) Ut. Uti. Quô, (*avec le verbe au Subjonctif.*) *Ad *avec le Gerondif en* dum. *Causâ, *ou* gratiâ *avec le Gerondif en* di *qu'on met devant.* ABY Konjunkcya znacząca zámyſł y znáczy dla, y gwoli czemu.

AFFRICAIN, m. AFFRICAINE, f. (*Qui eſt d'Afrique.*) Africanus, Africana, Africanum. Africus, Africa, Africum. Afer, Afra, Afrum. *Cic.* AFRIKANIN co ieſt z Afryki.

AFRIQUE, ſubſt. f. (*l'une des quatre parties du Monde, & la plus grande de toutes les preſque-Iſles de l'Vnivers.*) Africa, *genit.* Africæ, f. *Cic.* AFRYKA iedna z czterech świata częśći: y ze wſzyſtkich całego świata wyſp wodą nieobeſzłych náywiękſza.

AGA, (*Interiection qui marque admiration,* ou *indignation.*) Papæ. *Terent.* Interiekcya wyrażaiąca podziwienie. álbo gniew.

(Cette interjection ſignifie en nôtre Langue *Voyez, Admirez un peu.* & elle vient du mot grec agao, *j'admire, je m'étonne, je ſuis indigné.*) Ta interiekcya w Francuſkim znáczy patrzayże, zdumiey ſię nie co, y pochodzi z greckiego *agao* dziwuię ſię! dziwno mi to! złym ná to.

AGACE, ſubſt. f. (*eſpece de pie dont le plumage eſt fort noir.*) Pica glanduli-fera, *genit.* picæ glanduli-feræ, f. *Plin.* SOYKA, Rodzay ſrok ktore maią pierze barzo czarne.

AGACEMENT *de dents*, ſubſt. m. (*incommodité qui vient aux dents.*) Dentium habetatio, genit habetationis, f. TRĘTWIENIE zębow, bol ktory ſię przytrafia w zębach.

AGACER *les dents* V. act. (*comme font les fruits verds & les acides.*) Dentes hebetare, (hebeto, hebetas, hebetavi, hebetatum.) act. TRĘTWIC mowiąc o zębach, iáko to ſprawuią owoce zielone, y rzeczy kwaśne.

s'AGACER, (*parlant des dents.*) Hebeſcere, (ſco, ſcis.) TRĘTWIEC, cierpnąć, mowiąc o zębach.

Il a les dents agacées. Torpent, *ou* obſtupent illi dentes. Hebent illi dentes. *Sil-Ital.* Ma zęby trętwiące.

AGACER, (*irriter provoquer.*) Irritare, (irrito, irritas, irritavi, irritatum.) Laceſſere, (laceſſo. laceſſis, laceſſivi, laceſſitum.) Provocare, provoco, provocas, provocavi, provocatum.) Inceſſere, (inceſſo, inceſſis, inceſſivi, inceſſitum.) act. acc. *Terent. Cic.* NAPASTOWAC, nagabać wyzywać.

AGANIPPE, (*Fontaine de Béotie, conſacrée à Apollon & aux Muſes.*) Aganippe, *genit.* Aganippes, f. *Horat.* ZRZODŁO Beocyi poświęcone Apollinowi y Muzom.

AGAPES, ſubſt. f. (*feſtins,* ou *banquets de charité, que faiſoient enſemble les premiers Chrétiens dans les Egliſes.*) Agapæ, arum, f. plur. Bieſiada álbo uczta miłośći, ktorą czynili wſpolnie pierwſi Chrześćianie w Kośćiołach.

(Ce mot vient du grec *àgapáo j'aime*, parce que ces feſtins ſe faiſoient pour lier davantage d'amitié les Chrétiens; máis on fut obligé de les retrancher, à cauſe des abus.) (To ſłowo pochodzi z Greckiego *agao kocham* bo te uczty bywały dla zmocnienia tym barziey miłośći między Chrześćianami; ále muſiano ie znieść, dla zbytkow.)

AGARIC, ſubſt. m. (*eſpece de champignon fort ſpongieux, qui croiſt ſur les branches des vieux arbres, principalement ſur les arbres appellez Melezes; & dont on ſe ſers en Medecine.*) Agaricum, *genit.* agarici, n. *Plin.* MODRZEWOWA gębka, rodzay grzybow barzo porowatych rośnie po gałęziach drżew ſtarych, oſobliwie názwanych Modrzewie, y używaią ich w lekarſtwie.

AGATHE, ſubſt. f. (*ſorte de pierre précieuſe.*) Achates, *genit.* achatæ, m. *dans Solin, & dans Pline* feminin, *ayant égard au mot* Gemma. AGAT gatunek kamieni drogich.

(Cette Pietre a été ainſi nommée, par ce qu'elle fut premierement trouvée en Sicile ſur un fleuve de même nom.) (Nazwany ták ieſt ten kamień iż go náypierwey znaleziono w Sycyliy nad rzeką tegoż Imienia.

AGDE, (*Ville Epiſcopale du bas Languedoc avec un port de mer.*) Agatha, *genit.* Agathæ, f. AGATA Miaſto Biſkupie w Okcytaniy.

D'AGDE. Agathenſis & hoc Agathenſe. adject. AGATENSKI.

AGE, ſubſt. maſc. *la durée naturelle de chaque choſe.*) Ætas, *genit.* ætatis, f. *Cic.* Ætatis tempus, *genit.* temporis ætatis, neut. *Cic.* WIEK trwałość przyrodzona rzeczy káždey.

AGE ſignifie auſſi *l'Eſtat de l'homme en certaines parties de la vie.* comme *le* BAS âGE, *l'enfance, l'âge d'innocence,* ou *l'âge tendre juſques à ſept ans.* Prima, *ou* tenera ætas. f. Ætatula. Pueritia, *genit.* æ, f. Ætas puerilis, f. *Cic,* WIEK znaczy też ſtan człowieka w pewnych częśćiach życia ſwego iako; pierwſzy wiek, dziecińſtwo, wiek niewinności, wiek ſłaby aż do lat 7.

Dès mon bas âge, dès mon enfance, dès ma plus tendre jeuneſſe. A primâ ætate. Ab ætatulâ. A teneris, ut Græci dicunt, unguiculis. A puero. A pueris. A pueritiâ Ab initio ætatis. Ab ineunte ætate. *Cic. Plaut. Ter.* Od pierwſzego wieku mego, od dzieciństwa od naypierwſzey młodośći.

AGE DE RAISON, ou *de diſcretion, de diſcernement.* Provida ætas, f. WIEK záżywania rozumu, álbo rozeznania.

AGE DE PUBERTE', (*l'âge de* 14. *ans pour les garçons, & de* 12. *pour les filles.*) Pubertas, *genit.* pubertatis, f. Pubes ætas, *genit.* puberis ætatis. f. *Liv.* Lanuginis prima ætas. *Ovid.* WIEK młodzieńſtwa doraſtaiący, wiek od 14. lat dla chłopiąt, a od 12. dla dziewcząt.

AGE VIRIL. Conſtans & integra ætas, *genit.* conſtantis & integræ ætatis, f. *Cic.* Bona ætas. *Cic.* WIEK męſki.

AGE MOYEN, *ou Moyen âge.* Media ætas, *genit.* mediæ ætatis, f. *Cic.* SRZEDNI wiek.

AGE AVANCE'. Provecta, *ou* devexa ætas, *genit.* provectæ, *ou* devexæ ætatis, f. *Cic.* PODESZŁY wiek.

AGE DE'CREPIT. Decrepita ætas, *genit.* ætatis decrepitæ, f. Exacta & extrema ætas, f. *Cic.* STARY zgrzybiały wiek.

AGE *des voluptez, le temps de la vie où l'ou ſe laiſſe emporter aux paſſions.* Lubrica, *ou* laſciva ætas, *genit.* lubricæ, *ou* laſcivæ ætatis, f. *Cic. Hor.* Lubricum ætatis, *on ſous-entend* tempus, n. *Cic.* SWYWOLNY wiek czas życia w ktory ſię źá roſpuſtą udaią.

Il a paſſé l'âge des voluptez, il n'eſt plus ſujet aux emportemens de la jeuneſſe. Tempus lubricum ætatis exceſſit. *Cic.* Przebył iuż wiek ſwywolny iuż nie ieſt podległy porywczośćiom młodośći.

Les bouillons de l'âge. Ætatis fervor, *genit.* fervoris, m. Æſtus, *genit.* æſtûs, m. *Lucr.* Gorącość wieku.

La force de l'âge, ou *la vigueur de l'âge.* Robur ætatis, *genit.* roboris ætatis, n. *Tacit.* Moc wieku, álbo czerſtwość wieku.

La fleur de l'âge. Flos ætatis, *genit.* floris ætatis, m. Florens ætas, *genit.* florentis, f, Kwiat wieku.

La Maturité de l'âge. Matura ætas, *genit.* maturæ ætatis, f. Maturitas ætatis, f. *Cic.* Doſkonałość wieku.

Le déclin de l'âge. Ætatis flexus, *genit.* flexûs, m. *Cic.* Wieku ſchyłek.

AGE *d'un an.* Annicula ætas, *genit.* anniculæ ætatis, f. *Colum.* Annua ætas, f. *Plin.* **De deux ans.* Bimatus, *genit.* bimatûs, m. *Plin.* **De trois ans.* Trimatus, *genit.* trimatûs, m. *Plin.* **De quatre ans.* Quadrimatus, *genit.* quadrimatûs, m. *Plin.* **De cinq ans.* Quimatus, *genit.* quimatûs, m. *Plin.* ROCZNIAK, *Dwoch lat. *Trzech lat *Czterech lat. *Pięć lat.

(Aprés cela, il faut ſe ſervir d'*Ætas* avec les genitifs: pour *Six ans* on dit *Ætas ſex annorum;* pour *Sept ans,* on dit *Ætas ſeptem annorum,* & ainſi du reſte.) (Záczym záżywać trzeba tego ſłowa *wiek* z ſpadbiem rodzącym iáko wiek ſześćiu lat, ſiedmiu lat, y tak daley.)

Quel âge avez-vous? Quot annos natus es? Quotum annum agis? Quotum ætatis annum attigiſti? *Cic.* Wiele lat maſz rowiennik.

Quel âge me donneriez-vous bien? Quid tibi ætatis ego videor? *Plaut.* Wiele mi też lat kładzieſz?

Qui eſt de mon âge, ou *Qui eſt auſſi âgé que moy.* Æqualis meus. *Ter.* Meus æquævus. Qui eſt ejuſdem mecum ætatis. *Plin. Cic.* Ktory mego ieſt wieku, w tych leciech co y ia.

Nous ſommes de même âge, vous & moy. Par nobis eſt ætas. *Plaut.* Sumus ætate pares. Ejuſdem tecum ætatis ſum. *Cic.* Jeſteśmy rowych lat, ty, y ia.

J'ay deux fois vôtre age. Accedit mihi duplex plus ætatis quàm tibi. *Plaut.* Dwa razy mam tyle lat, co ty.

Il n'eſt plus en age d'eſtudier, il eſt hors d'age d'eſtudier, ſon age ne luy permet plus d'eſtudier. Defluxit ei ſtudendi ætas. *Saluſt.* Per ætatem ſtudere ampliùs non poteſt. *Cic.* Już nie ieſt w tym wieku áby ſię mogł uczyć wyſzedł z náuki, niepozwalaią mu iuż lata uczyć ſię.

Il eſt hors d'age de ſe marier. Sua jam præterit ad ducendum ætas. *Ter.* Wyſzedł z lat Małżeńſtwa.

Elle n'eſt plus en age d'avoir des enfans. Parere jam hæc per annos non poteſt. *Ter.* Wyſzła z lat rodzenia.

Nous ſommes en un age de tout ſouffrir. Id ætate ſumus. *ou* eâ ſumus ætate, quâ omnia ferre aut pati debemus, *Cic.* Jeſteśmy w wieku tym że wſzyſtko wytrzymać możemy.

AGE *propre pour entrer dans les charges.* Ætas legitima, *genit.* ætatis legitimæ, f. *Liv.* WIEK ſłuſzny do urzędow.

Il eſt en age d'aller à la guere, ou *de porter les armes.* Legitimam, *ou* aptam ætatem habet ad militiam, *Cic.* Arma per ætatem ferre poteſt. *Liv.* Ma lata áby mogł iść ná Woynę álbo broń nosić.

Il eſt on age d'entrer dans les charges, il a l'age pour les charges. Eſt illi ætas legitima ad capeſſendum magiſtratum. *Liv.* Ma lata áby mogł poſtąpić ná urzędy, ma wiek do urzędow.

AGE, (*ſiecle, l'eſpace de cent ans.*) Ætas, *genit.* ætatis, f. Ævum, *genit.* ævi, n. Seculum, *genit.* ſeculi, n. *Cic.* WIEK przeciąg ſtu lat.

Il a vécu trois ages d'homme, ou *trois ſiecles.* Tertiam hominum ætatem vixit. *Cic.* Przeżył trzy wieki ludzkie, álbo trzy wieki.

Il ne vivra jamais age d'homme. Nunquam procedet ad ætatem hominis. Nie dożyie nigdy wieku ludzkiego.

C'eſt un homme de tous les temps & de tous les ages. Omnium ætatum & temporum homo. Jeſt to człowiek wſzyſtkich czaſow, y wiekow.

AGE *du monde,* en chronologie, pour *le temps qui s'eſt écoulé de puis la création.* Ætas, f. Ævum, n. Seculum, n. *Cic.* WIEK świata w kronikach za wſzyſtek czas ktory wyſzedł od ſtworzenia.

Les quatre Ages du monde, pour dire *Les ſiecles d'or, d'argent, d'airain & de fer.* Quatuor mundi ætates, *ou* ſecula. *Ovid.* Cztery wieki świata, chcąc mowić; wiek złoty, ſrebrny, miedziany y zelazny.

AGE', m. AGE'E, f. adject. (*qui a de l'age.*) Ætatem habens, *genit.* habentis, omn. gen. Ætate provectus, *ou* progreſſus, a, um. *Liv.* LETNI, ktory ma lata.

Qui eſt plus agé. Natu major, *genit.* natu majoris, com. gen. *Cic.* **Qui eſt moins agé.* Natu minor, *genit.* natu minoris, com. gen. *Cic.* **Qui eſt le plus agé.* Natu maximus, a, um. *Cic.* **Qui eſt le moins agé.* Natu minimus, a, um, *Cic.* Starſzy, *Młodſzy, *Nayſtarſzy, *Naymłodſzy.

AGE' *d'un an* Unum annum natus Anniculus, a, um. *Var.* **De deux ans.* Natus duos annos. *Ter.* Bimus, bima, bimum. *Catul.* Biennis & hoc bienne. adject. *Plin.* **De trois ans.* Natus tribus annis, *ou* tres annos. Trium annorum puer. *Plaut. Suet.* **De quatre ans.* Quadrimus, *ou* Quadrimulus, a, um. *Cic. Plaut.* Quatuor annis, *ou* annos natus. Quatuor annorum puer. *Plin.* **De cinq ans.* Quinquennis & hoc quinquenne. adject. *Plaut. Hor.* Quinque annis, *ou* annos natus. Quinque annorum puer. **De ſix ans.* Sexennis & hoc ſexenne. adject. Sex annis, *ou* ſex annos natus. Sex annorum puer. *Plaut.* **De ſept ans.* Septuennis & hoc ſeptuenne adject. *Plaut.* Puer ſeptem annorum. Septem annos, *ou* annis natus. **De huit ans.* Octonus, octona, octonum. Puer annorum octo. Octo annis, *ou* annos natus. *Plin.* **De neuf ans.* Novennis & hoc novenne. adject. Novem annis, *ou* annos natus. Novem annorum puer. **De dix ans.* Decennis & hoc decenne. adject. Decem annis, *ou* annos natus. *& ainſi des autres.* Roczny *Dwuletni, *Trzyletni. *Czteroletni. *Pięcioletni. *Sześćioletni. *Siedmioletni. *Ośmioletni. *Dziewięcioletni. *Dzieſięcioletni: *y tak daley.*

Eſtre plus agé qu'un autre. Alium præcurrere. Alicui ætate anteire. Alicui præcedere ætate. *Cic.* Być ſtarſzy niż inſzy.

Vn homme fort agé. Gravis annis homo. *Horat.* Gravis ætate. *Liv.* Multùm ætate provectus. *Cic.* Człowiek barzo podeſzły.

Il mourut agé de ſoixante & neuf ans, un mois & ſept jours. Extinctus eſt annum agens ætatis ſexageſimum ac nonum, ſuperque menſem & dies ſeptem. *Suet.* Umarł maiąc lat Sześćdziesiąt y dziewięć mieſiąc ieden y dni ſiedm.

AGEN, (*ville Epiſcopale de Guyenne ſur la Garonne.*) Aginnum, *genit.* Aginni, n. Agennum Nitiobrigum, *genit.* Anenni Nitiobrigi, n. AZEN miaſto Biſkupie w Akwitaniy nad garumną.

AGENOIS, m. AGENOISE, f. (*celuy*, ou *celle qui eſt de la ville d'Agen.*) Aginnas, *genit.* Aginnatis, com. gen. AZENIANIN, AZENIANKA, ten álbo ta co ieſt z miaſta Azenu.

L'AGENOIS, ou *Le païs d'Agen.* Aginnenſis tractus, *genit.* Aginnenſis tractûs, m. POWIAT Azeńſki.

AGENCE', (*on prononce* ajancè,) m. AGENCE'E, f. part. paſſ. *du verbe* AGENCER. (*Ajuſté, mis par ordre.*) Compoſitus. Diſpoſitus. Ordinatus, a, um. *Cic* UŁOZONY, UŁOZONA, od układam porządnie ułożony.

AGENCEMENT, ſubſt. m. *on prononce* ajáncement. (*Ordre & l'arrangement des choſes.*) Ordinatio. Compoſitio. Diſpoſitio, *genit.* onis, f. Structura, f. *Cic.* UŁOZENIE porządne rzeczy.

L'agencement des choſes & des paroles donne bien de l'éclat à une hiſtoire. Rerum verborumque ſtructura hiſtoriæ affert ſplendorem. *Cic.* Ułożenie rzeczy y ſłow wielką ozdobę daie hiſtoryi.

Je me charge du ſoin de l'agencement. Id ſumo mihi ut res diſponam. *Cic.* Biorę na ſiebie ſtaranie o ułożeniu.

AGENCER, V. act. *on prononce* Ajancer. (*Ajuſter, ranger, donner aux choſes un certain ornement qui procede de l'ordre & de la diſpoſition qu'on leur donne.*) Diſponere. Componere, (pono, ponis, poſui, poſitum.) Ordinare, (ordino, ordinas, ordinavi, ordinatum.) Concinnare, (concinno, concinnas, concinnavi, concinnatum.) act. accuſ. *Cic.* UKŁADAC porządkiem, dać rzeczom nie iaki kſztałt pochodzący z porządku y ułożenia ktore im daiemy.

Agencer ſes cheveux. Diſponere, *ou* ordinare, *ou* concinare capillos. Fingere crines. *Cic.* Układać ſobie włoſy.

Qui agence ſes cheveux. Concinnator capillorum. *Colum.* Ktory włoſy ſwoie układa.

ON DIT au figuré, *Agencer les couleurs d'une harangue.* (Ablancourt.) *Placer les figures d'une harangue aux endroits ou elles ſont quelque beauté.* Ordinare lumina orationis. *Cic.* MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym układać farby mowy iakiey, kłáść kſztałty mowienia w mowie iákiey w tych mieyſcach gdzie iáką ozdobę czynić mogą.

Il agence les choſes à nôtre air. Noſtro modo res ordinat; *ou* diſponit, *ou* ſtruit. Układa rzeczy według nas.

AGENDA, ſubſt. m. (*tablette ou l'on écrit ce qu'on doit faire par jour.*) Tabella, *ou* tabula memorialis, *genit.* tabulæ memorialis, f. *Suetone dit* Memorialis libellus, m. AIENDA Tabliczki ná ktorych náznaczamy co przez dzień mamy do czynienia.

AGENOUILLE', m. AGENOUILLE'E, f. (*Qui eſt à genoux.*) Genibus nixus, *ou* advolutus, a, um. *Liv.* KLĘCZĄCY.

Qui eſt à genoux devant quelqu'un. Alicujus genibus provolutus. *Tacit.* Klęczący przed kim.

s'AGENOUILLER, V. n. p. (*ſe mettre à genoux.*) Genua flectere, (flecto, flectis, flexi, flexum.) Genua ſubmittere, (ſubmitto, ſubmittis, ſubmiſi, ſubmiſſum.) act. *Plin.* Provolvi genibus, provolvor, provolveris, provolutus ſum.) paſſ. *Tacit.* POKLĘKNAC.

S'agenouiller devant quelqu'un, ſe jetter à ſes genoux. Ad pedes alicujus procidere, (procido, procidis, procidi, procaſum.) neut. *Hor.* Procumbere ad pedes, *ou* ad alicujus genua, (procumbo, procumbis, procubui, procubitum,) n. *Liv.* * Se ad pedes alicui abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) *Cic.* Se ad genua, *ou* ſe ad pedes alicujus advolvere, *ou* provolvere, (volvo, volvis, volvi, volutum.) act. *Liv.* *Advolvi genibus alicujus, (advolvor, advolveris, advolutus ſum.) paſſ. *Claud.* Ponere alicui genua, (pono, ponis, poſui, poſitum.) act. *Quint-Curt.* Poklęknąć przedkim do kolan iego ſię zniżyć.

AGENT, m. *on prononce* ajant. AGENTE, f. (*Qui agit.*) Agens, *genit.* agentis, omn. gen. *Cic.* CZYNIĄCY, CZYNIĄCA, (*co czyni.*)

AGENT comme un ſubſtantif, (*Celuy qui fait les affaires d'autruy.*) Agens, *genit.* agentis, m. *dans le Code Theodoſien.* * Procurator, *genit.* procuratoris, m. Qui procurat rationes negotiaque alicujus. Alieno negotio præpoſitus, i. m. *Ciber.* AIENT iako imię iſtotne (*ktory cudze ſprawy odprawuie.*) *w Kodexie Teodozyuſa.*

AGGRANDI, m. AGGRANDIE, f. part. paſſ. (*on ne fait ſonner qu'un g.*) *Amplifié, augmentée.* Auctus. Amplificatus, a, um. *Voyez* AGGRANDIR. PRZYCZYNIONY, PRZYCZYNIONA, (*tylko ſię iedno (g.) wymawia*) Rozprzeſtrzeniony, pomnożony.

AGGRANDIR, V. act. (*Accroiſtre, rendre*, ou *faire plus grand.*) Ampliare, (amplio, amplias, ampliavi, ampliatum.) Amplificare, (amplifico, amplificas, amplificavi, amplificatum.) Augere, (augeo, auges, auxi, auctum.) Extendere, (extendo, extendis, extendi, extenſum. act. accuſ. *Cic.* PRZYCZYNIAC, przydawać, uczynić rzecz iaką większą.

Aggrandir un empire, l'eſtendre en y ajoûtant de nouvelles Provinces, & pouſſant ſes bornes plus loin. Augere. Dilatare, (to, as, avi, atum.) Proferre imperium, *ou* imperii fines, (fero, fers, tuli, latum.) act. *Tacit.* Przyczyniać Państwa iakiego, rozſzerzać ie przydaiąc do niego nowe Prowincye, y poſuwaiąc daley granice iego.

Aggrandir ſa maiſon, y faire des augmentations. Acceſſionem ædibus adjungere, (jungo, jungis, junxi, junctum.) act. **Vne ville.* Terminos urbis propagare, (pago, gas, gavi, gatum.) act. *Tacit.* Augere urbem. **Vne playe avec le raſoir.* Ampliare plagam ſcalpello. *Celſ.* Przyczyniać domu ſwego, przydaiąc co do niego. *Miaſto iákie. *Ranę iáką brzytwą.

ON DIT au figuré *Aggrandir quelqu'un en honneurs & en biens.* Aliquem augere honoribus & divitiis. Fortunam & honores alicujus augere, *ou* amplificare, *ou* ampliare. *Cic.* MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym; Pomnożyć kogo w Doſtoięſtwa y dobrá.

C'eſt par ces voyes-là qu'on s'aggrandit & qu'on s'éleve dans le monde. His rationibus magnæ acceſſiones fiunt fortunæ & dignitatis. *Cic.* Temi to drogami roſną ludzie y podnoſzą ſię ná świecie.

AGGRANDIR *une choſe en l'exaggerant.* Rem verbis, *ou* dicendo amplificare. *Cic.* PRZYCZYNIAC czego przydaiąc więcey.

AGGRANDISSEMENT, ſubſt. m. (*Augmentation, accroiſſement.*) Amplificatio, *genit.* amplificationis, f. Accretio, *genit.* accretionis, f. *Cic.* ROZSZERZENIE, przyczynienie, przybywanie.

Aggrandiſſement d'un empire. Finium prolatio, *genit.* prolationis, f. *Liv.* Finium imperii propagatio, *genit.* propagationis, f. *Tacit.* **D'une ville.* Urbis incrementum, *ou* accrementum, *genit.* urbis incrementi, n. *Liv. Plin.* Rozſzerzenie Państwa iákiego, *Miaſta ktorego.

ON DIT au figuré *Il travaille jour & nuit à ſon aggrandiſſement*, ou *à ſon élevation.* Die ac nocte, fortunæ amplificandæ ſtudet. Suæ fortunæ intendit animum. MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym Dzień y noc pracuie około pomnożenia ſwego álbo podwyżſzenia ſwego.

AGGRAVER, V. act. (*faire plus grief & conſiderable.*) Aggravare, (aggravo, aggravas, aggravavi, aggravatum.) Exaggerare, (exaggero, exaggeras, exaggeravi, exaggeratum.) Augere, (augeo, auges, auxi, auctum.) Amplificare, (amplifico, amplificas, amplificavi, amplificatum.) act. accuſ. *Quint. Cic.* Intendere, (intendo, is, tendi, tentum.) act. acc. *Tacit.* OBCIĄZYC, (*cięższym uczynić y więkſzey uwagi.*)

(On dit dans le langage de l'Egliſe & dans les Monitoires.) *Nous les excommunions, aggravons & reaggravons.* Caput hominum furiis, maniisque devovemus. Mowi ſię w Kościelnych ſprawach wyklinamy ich, obciążamy, y znowu ciążemy.

AGGREGE', m. AGGREGE'E, f. (*Uni à un corps.*) In collegium aliquod cooptatus, a, um. *Cic.* PRZYIĘTY, PRZYIĘTA, do ſpolnośći iákiey przyłączony.

AGGREGER, V. act. (*joindre, unir à un même corps.*) Aliquem in aliquod collegium cooptare, (coopto, cooptas cooptavi, cooptatum.) act. *Cic.* In numerum aggregare aliquem, (aggrego, aggregas, aggregavi, aggregatum.) act. *Cicer.* POLICZYC, przyiąć, przyłączyć, do ſpolnośći iákiey.

AGGRESSEUR, ſubſt. maſc. (*Qui attaque le premier.*) Aggreſſor, *genit.* aggreſſoris, m. *Vlp.* Qui aggreditur. Provocator, *genit.* provocatoris, m. *Plin.* WYZYWACZ ten ktory pierwſzy nápaſtuie nápaſtnik.

AGGRESSER, V. act. (*Attaquer le premier.*) Aggredi, (aggredior, aggrederis, aggreſſus ſum.) dopon. accuſ. Provocare, (provoco, provocas, provocavi, provocatum.) act. acc. *Cic.* WYZYWAC dać pierwey nápaść záczepiać.

AGGRESSION, ſubſt. f. (*l'action de l'aggreſſeur.*) Aggreſſio, *genit.* aggreſſionis, f. *Cic.* NAPASTOWANIE, záczepienie.

AGILE, adject. m. & f. (*Qui a une grande ſoupleſſe de corps.*) Agilis & hoc agile, adject. (*qui fait au Comparatif* Agilior & hoc agilius, *& au Superlatif* Agillimus, a, um.) *Cic. Hor.* CHYBKI, (ktory ma wielką zartkość ciała.)

AGILEMENT, adv. (*avec agilité.*) Agiliter. adv. (*qui fait au Comparatif* Agiliùs, *& au Superlatif* Agillimè.) *Colum* CHYBKO, (z prędkośćią.

AGILITE' ſubſt. f. (*ſoupleſſe du corps, facilité à ſe mouvoir.*) Agilitas, *genit.* agilitatis, f. *Cic.* CHYBKOSC, (zartkość ciała w ruſzaniu ſię.)

AGIR, V. neut. (*faire, eſtre dans l'action.* Agere, (ago, agis, egi, actum.) neut. *Quint.* ROBIC, (być w robocie)

Nous agiſſons par l'eſprit & par les ſens. Animis movemur & ſenſibus. *Cic* Robiemy przez rozum y przez zmyſły

Il agit toûjours, il eſt toujours dan l'action. Semper agit, *ou* In motu eſt *Cic.* Zawſze robi, zawſze ieſt w pracy.

Agir par paſſion & non par raiſon dans la conduite des affaires. Res libidine non ratione gerere, (gero, geris, geſſi, geſtum.) act. *Cic.* Nie rozumem ále paſſyą ſię rządzić w rozporządzaniu ſpraw iákich.

Agir par les voyes de la douceur, ou *par douceur avec quelqu'un.* Agere cum aliquo lenius. *Cic.* Iść ſobie drogami łaſkawośći, álbo łaſkawośćią zkim.

Agir à la rigueur, ou *dans la rigueur avec quelqu'un.* Summo jure agere cum aliquo. *Ter.* Poſtępować ſobie według ſurowośći álbo w ſurowośći z kim.

Ce ſeroit agir en pere déraiſonnable, ſi je recherchois maintenant ces choſes. Nunc ea me exquirere iniqui patris eſt. *Ter.* Byłoby to poſtąpić ſobie iako Ociec nie rozſądny gdy bym ſię teraz dowiadywał o tych rzeczach.

C'eſt en bien agir avec eux, que de les laiſſer vivre en paix Præclarè cum iis agimus, quos pacatos eſſe patimur. *Cic.* Jeſt to dobrze ſię z niemi obchodzić, żeby ich w pokoiu zoſtawić.

Il s'offenſe, il ſe choque de ce qu'il me voit agir d'une autre maniere que luy. Diſſimulitudo meæ rationis offendit hominem. *Cicer.* Uráża ſię, obraża ſię, że widzi iż inaczey ſobie á niżeli on poſtępuię.

On ne pouvoit pas agir avec plus de ſoin & de prudence qu'on a fait. Non potuit accuratiùs agi nec prudentiùs quàm actum eſt. *Cic.* Nie można ſobie poſtąpić z więkſzą pilnośćią y oſtrożnośćią, iak ſobie poſtąpiono.

Agir tout ſimplement. Agere ſimpliciter. *Cic.* Poſtępować ſobie ſzczerze cale.

AGIR, (*faire impreſſion.*) Agere. *Afficere, (afficio, afficis, affeci, affectum.) act. acc. SPRAWOWAC, dokazywać.

Les influences des aſtres agiſſent ſur nos corps. Siderum afflatibus afficiuntur noſtra corpora. Influencye płanet dokazuią ná ciałach naſzych.

Ce remede agit puiſſammont ſur la févre. Hoc remedium valet plurimum adversùs febrem. Hoc remedium agit in febrem. To lekarſtwo potężnie dokazuie przeciwko febrze.

ON DIT figurement, *C'eſt une choſe ſurprenante combien l'opinion qu'on a de la vertu d'une perſonne agit puiſſamment ſur les eſprits.* Mirum quantùm valere poteſt opinio & exiſtimatio virtutis alicujus in animos. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie: Dziwna rzecz iáko mniemanie ktore maią o cnocie oſoby iákiey, wiele dokazuie nád umyſłami ludzkiemi.

L'orateur doit agir ſur les eſprits pour les exciter à la compaſſion. Orator movere, *ou* flectere debet animos ad miſericordiam. *Cic.* Mowca nád umyſłami dokazywać powinien áby ie wzbudzić do kompaſſyi.

AGIR. (*intenter une action en juſtice.*) Agere in jus. *Cic.* SPRAWĘ pociągnąć do ſądu; prawować ſię.

Agir contre quelqu'un pour raiſon d'injures. Agere injuriam cum aliquo (*on ſous-entend* crimine. *Cic.* **Pour raiſon de l'argent qui eſt deu.* Agere pecuniariam litem adversùs aliquem. *Quint.* Sprawę mieć, prawować ſię mieć o krzywdy. *O pieniądze ktore ſą winne.

S'AGIR, (*ſe dit abſolument à l'imperſonel par relation au ſujet.*) Agi, (agor, agor, ageris, actus ſum.) paſſ. *Cic.* IDZIE o co.

Il s'agit de la vie. Agitur caput, *ou* de capite. *Cic.* **De noſtre intereſt.* Res noſtra agitur. *Cic.* * *Du ſalut du peuple Romain.* Agitur ſelus, *ou* de ſalute poupli Romani. *Cic.* Idzie o zycie. *O intereſs naſz. *O całość ludu Rzymſkiego.

(Lorſque l'on dit *Agitur de*, c'eſt un imperſonel, qui fait *Actum eſt* au préterit; car on ne diroit point *Aguntur de illis rebus*, pour dire *Il s'agit de ces choſes*, mais *Aguntur illæ res*, ou bien *Agitur de illis rebus.*) Idzie o te rzeczy.

AGISSANT, m. AGISSANTE, f. part. (*Actif.*) Actuoſus, actuoſa, actuoſum. Operoſus & ſemper agens aliquid. *Cicer.* PRACOWITY pracowita.

AGITATION, ſubſt. f. (*ce mot ſignifie tantoſt l'action d'agiter, tantoſt le mouvement de ce qui eſt agité.*) Agitatio, *genit.* ágitationis, f. Motus, *genit.* motûs, m. *Cic.* Jactatio, *genit.* jactationis, f. Jactatus, *genit.* jactatûs, m. *Plin.* PORUSZENIE Burzenie, znacay to ſłowo ták poruſzenie czego jáko y to co ieſt poruſzone.

La viande eſt pouſſée dans l'eſtomac par l'agitation & le mouvement de la langue Agitatione & linguæ motibus in ſtomachum cibus deducitur, *ou* detruditur, *ou* depellitur. *Cic.* Strawa wprowadzoná bywa do żołądká przez poruſzenie y ſprawę ięzyká.

Il ne faut pas s'imaginer que cette tiedeur vienne d'une cauſe exterieure & étrangere, elle eſt excitée par l'agitation des eaux de la mer. Nec enim ille externus & adventitius habendus eſt tepor, ſed ex intimis maris partibus agitatione excitatur. *Cic.* Nie trzebá rozumieć żeby tá letniość pochodziłá z przyczyny powierzchowney, y obcey; wzbudzoná ieſt przez burżenie wody morſkiey.

AGITATION *de l'eſprit.* Mentis agitatio, f. *Cic.* WZRUSZENIE umyſłu.

Son eſprit eſt toûjours dans l'agitation & dans le mouvement. Semper agitatur, *ou* movetur illius animus. Neque agitatione & motu vacuus. *Cic.* Umyſł iego zawſze ieſt w poruſzeniu.

Cet accident a mis ſon eſprit dans une furieuſe agitation. Graviter hoc caſu fuit agitatus, *ou* perculſus, *ou* commotus. Hunc caſus iſte graviter perculit. *Cic.* Ten przypadek ſprawił w umyśle iego wielkie, w zruſzenie.

AGITE', m. AGITE'E, f. part. paſſ. *du verbe* AGITER. Agitatus. Exagitatus. Commotus. Jactatus, a, um. * (*on dit au aucomparatif* Agitatior & hoc agitatius. Commotior & hoc commotius. *Cic.* WZRUSZONY WZRUSZONA od ſłowa wzruſzam.

Un fleuve agité par de grandes tempeſtes. Fluvius magnis commotus tempeſtatibus. *Cic.* Rzeká poruſzoná wielkiemi náwałnośćiami.

ON DIT au figuré *Un eſprit agité.* Commotus & agitatus animus. *Cic.* MOWI ſię w ſenſie niewłaſnym Umyſł poruſzony.

AGITER, V. act. (*Pouſſer deçà & delà.*) Agere, (ago, agis, egi, actum.) Agitare. Jactare; (o, as, avi, atum.) Commovere, (commoveo, commoves, commovi, commotum.) act. acc. *Cic.* RZUCAC tam y ſam.

Eſtre agité des flots. Jactari fluctibus. *Cic.* * *Des vents.* Ventis. *Prop.* Być rzucanym falami.

AGITER au figuré, (*Parlant des mouvemens de l'ame & de l'eſperit.*) Agitare. Jactare. act. acc. (mente, *Saluſt.* animo, *Liv.* cum animo, *Saluſt.* in mente aliquid.) *Cic.* WZRUSZAC w wyrozumieniu nie właſnym mowiąc o poruſzeniach umyſłu y Duſzy.

Il eſt toûjours agité par de nouveaux deſſeins. Nova ſemper conſilia agitat. Nova verſat in pectore conſilia. *Virg.* Zawſze nowe u niego zamyſły ſię wſzczyniaią.

Il eſt agité de ſoins differens. Vario curarum æſtu fluctuat. *Virg.* Pomięſzany rożnemi ſtaraniami.

Agiter une choſe en ſon eſprit, y penſer. Agitare aliquid animo, *ou* ſecum. *Liv. Ter.* Rem verſare ſecum animis. *Liv.* Aliquid cum animo volvere. *Saluſt.* Mieć co w myśli miślić o czym.

L'affaire fut fort agitée & débattuë dans le conſeil. Res

fuit multùm agitata & jactata in conſilio. *Cic.* Rzecz byłá roztrząſaná barzo ſpornie w radzie.

Il agita la queſtion de l'amitié. Habuit, *ou* egit queſtionem de amicitiâ. *Cic.* Roſprawiał o Kweſtyi przyiazni.

AGITER, (*tourmenter beaucoup.*) Agitare. Jactare. act. acc. *Inſequi. Perſequi, (ſequor ſequeris, ſecutus ſum.) depon. acc. *Cic.* PRZESZLADOWAC trapić barzo.

Les furies agitent & pourſuivent les impies, & ne leur donnent aucun repos. Furiæ agitant & inſectantur impios, nec uſquam conſiſtere patiuntur. *Cic.* Furye prześladuią y trapią bezbożnych, ani żadnego im ſpoczynku niedaią.

Il s'agita beaucoup lors qu'il fut ſur le point de mourir. Variis & inſolitis motibus jam moriens agitatus eſt. Crebrâ commotione morientis corpus concuſſum fuit. Rzucał ſię ſtraſznie gdy był bliſko śmierći.

Il eſt agité de l'eſprit malin. Actus eſt malis furiis. Intemperiæ illum agunt, *ou* agitant. *Pleut.* Diris agitur. *Hor.* Miotany ieſt od złego duchá.

AGNATION, ſubſt. f. (*Lien de conſanguinité entre les maſles qui deſcendent d'un même pere.*) Agnatio, *genit.* agnationis. f. *Cic.* POWINOWACTWO, związek krewnośći między męſzczyznami od iednegoż oyca idącemi.

(Terme de la Juriſprudence Romaine.) *Termin prawa Rzymſkiego.*

AGNEAU, ſubſt. maſc. (*le petit d'une brebis.*) Agnus, *genit.* agni, m. *Cic.* JAGNIE młode od owcy.

Agneau femelle. Agna, *genit.* agnæ, f. *Plin. Ovid.* Owca.

Agneau de lait, qui tete encore & qui n'a pas brouté l'herbe. Agnus lactens. *Ovid.* Subrumus agnus, *genit.* ſubrumi agni, m. *Var.* Expers herbæ agnus, *genit.* expertis herbæ agni, m. *Colum.* Jagnię Oſyſek co ſſie y ieſzcze trawy nie zażył.

Agneau de l'année. Hornus agnus, *genit.* horni agni, m. *Prop.* Baranek Jary latoſi,

Agneau tardif. Cordus agnus, *gonit.* cordi agni, m. *Var.* Baranek nierychły.

Petit agneau. Agnellus, *genit.* agnelli, m. *Plin.* Jagniątko.

Faire teter les agneaux. Admovere agnum uberibus. Subrumare agnos. Subjicere agnos ſub mammam. *Var.* Submittere agnum nutrici. *Colum.* Przyſadzac iagnięta do maciorek.

Sevrer les agneaux. Disjungere agnos à mammâ. *Var.* Depellere agnos à lacte. *Virg.* Submovere agnos ab uberibus. *Colum.* Odſadzać iagnięta.

D'AGNEAU. Agninus, agnina, agninum. *Plin.* JAGNIĘCY.

AGNO, (*fleuve d'Italie dans la Campanie*, ou *terre de labour.*) Clanius, *genit.* Clanii, m. AGNO Rzeka Włoſka w Kampaniy.

AGNUS CASTUS, ſubſt. maſc. (*arbriſſeau.*) Vitex, *genit.* viticis, f. *Plin.* WIERZBA Włoſka, drzewina.

(Il eſt appellé *Agnus Caſtus*, parce que les Dames Atheniennes qui faiſoient profeſſion de chaſteté, couchoient ſur les feuilles de cet arbriſſeau pendant les ſacrifices de la Déeſſe Céres, pour eſtre plus pures.) (Zowie ſię *Agnus Caſtus*, bo damy Atkeńſkie ktore czyniły profeſſyą czyſtośći, legały ná liśćiu tey drzewiny pod czas ofiar Cerery Bogini, áby tym czyſtſze były.)

AGNUS-DEI, ſubſt. maſc. (*certaines figures faites d'une certaine paſte ſur laquelle on voit empreinte la figure d'un Agneau tenant une Croix, que le Pape benit.*) Sacrum amuletum, *genit.* ſacri amuleti, nout. Cerea agni effigies, *genit.* cereæ effigiei, f. *AGNVS-DEI*, pewne wyobrażenie uczynione z pewney maſſy ná ktorym widzieć wyciśnione wyobrażenie baranka trzymaiącego Krzyż y ktore Papiez poświęca.

(*Amuletum* ſignifie dans les Auteurs Claſſiques certaines figures qu'on attachoit aux cous des enfans contre les enchantemens & les ſortileges. Ces paſtes benies font le meſme effet & plus efficacement.) Znaczy w Autorach valnych pewne wyobrażenia ktore záwieſzano na ſzyi dzieciom od czarow y urokow, tę maſſy poświęcone teneż ſkutek czynią, y ieſzcze ſkuteczniey.

AGONIE, ſubſt. f. (*combat, crainte, ſaiſiſſement qui arrive lors qu'on meurt:* Agonia, *agonia*, æ, f. (*mot grec.*) *Ultima corporis & ánimæ luctatio, *genit.* ultimæ luctationis, f. *ou* colluctatio, f. *Cic. Colum.* KONANIE, Paſſowanie, trwoga lękliwość ktora bywa gdy kto umiera.

Il eſt à l'agonie. Animam efflat, *ou* agit. *Cic.* Extremos ſpiritus trahit. *Phæd.* Morti luctatur. *Sil. Ital.* Luctatur cum morte. *Cicer.* * *voyez* AGONIZER. KONA.

Aſſiſter quelqu'un à l'agonie. Excipere extremum ſpiritum alicujus *Cic.* Służyć komu przy ſkonaniu.

AGONIE figurément, (*grandes inquietudes d'eſprit.*) comme *Cette nouvelle mit ſon eſprit dant une mortelle agonie.* Hoc nuntio fuit propè exanimatus ac vix vivus. *Cic.* W WYROZUMIENIU nie właſnym znaczy wielkie utrapienie umyſłu, iáko Ta nowina przywiodła umyſł Jego prawie iak do śmiertelnego zgonu.

AGONIZANT, maſc. AGONIZANTE, f. part actif. (*Qui eſt à l'agonie.*) extremum ſpiritum trahens, *genit.* extremum ſpiritum trahentis, omn. gen. *Phed.* Cum morte luctans, *genit.* luctantis, omn. gen. Animam agens, *genit.* agentis, omn. gen. KONAIĄCY, KONAIĄCA.

Vne voix agonizante. Vox intermortua, *genit.* vocis intermortuæ, f. *Cic.* Głos w poł obumarły.

AGONIZER, V. neut. (*Eſtre à l'agonie, tirer à la fin.*) Animam agere, *ou* edere, *ou* efflare, (ago, agis, egi, actum: edo, edis, edi, editum: efflo, efflas, efflavi, efflatum.) act. *Cic.* Extremos ſpiritus trahere, (traho, trahis, traxi, tractum.) act. *Phæd.* Singultare animam, (ſingulto, ſingultas, ſingultavi, ſingultatum.) act. *Prop.* Cum morte luctari, (luctor, luctaris, luctatus ſum.) dep. *Cic.* KONAC być bliſko zgonu mieć ſię ku końcowi.

L'AGOUT, (*Riviere de France en Languedoc.*) Acuſtus, *genit.* Acuſti, m. Auguſtus, *genit.* Auguſti, maſc. AUGUST Rzeka Francyi w Okcytaniy.

(Elle prend ſa ſource dans les montagnes de la Caune aux Cevennes.) Początek ſwoy bierze w gorach Kauny u Gebenny.

AGRAPHE, *ou* AGRAFFE, ſubſt. f. (*petit crochet avec quoy on attache une choſe.*) Uncinus, *genit.* uncini, maſc. *Vitr.* Fibula, *genit.* fibulæ, f. *Quint.* HAFTKA, mała zwora ktorą co ſpinaią.

Qui a des agraffes. Fibulatus, a, um. *Colum.* Kolca maiący.

AGRAPHER, *ou* AGRAFFER, V. act. (*Attacher avec une agraffe.*) Uncino aliquid retinere, (retineo, retines, retinui, retentum.) act. Fibulare, (fibulo, fibulas, fibulavi, fibulatum.) act acc. ZAPINAC ná haftkę.

AGRE'ABLE, adject. m. f. (*qui agrée & qui plaiſt.*) Gratus Acceptus. Jucundus, a, um. *Cic.* PRZYIEMNY co ſię podobá y ieſt miły.

Il eſt agréable au peuple. Acceptus eſt plebi. *Cæſ.* *ou* apud plebem. *Plaut.* *ou* in plebem. *Tacit.* Przyiemny ieſt Poſpolſtwu.

Cela m'a eſté tres agréable. Id mihi fuit pergratum, *ou* perjucundum. *Cic.* To mi bardzo przyiemno było.

Avoir quelque choſe pour agréable. Aliquid acceptum habere. *Cic.* Mieć co za przyiemne za wdzięczne.

AGRE'ABLE, *plaiſant, charmant, divertiſſant, parlant des perſonnes, & des choſes* comme *d'un lieu, de la lumiere, du temps, des odeurs* &c.) Lepidus. Feſtivus. Amœnus. Jucundus. *Cic.* Weſoły miły rozrywkę maiący; mowiąc o Oſobach, y o rzeczach: naprzykład o mieyſcu iákim o świetle o czaſiech, o wonnościach.

Vn homme agréable dans la converſation. Homo lepidis feſtiviſque ſermonibus. *Cic.* Jucundi ſermonis homo. *Hor.* Homo affluens omni lepore & venuſtate ſermonis. *Cic.* In quo multa eſt jucunditas & magnus lepor. Homo feſtivus, ac lepidus. *Cic.* Człowiek miły w konwerſacyi.

Vne lettre fort agréable & fort divertiſante. Epiſtola jucunditatis plena. Litteræ ſuaviſſimæ. Litteræ ſuavitate & feſtivitate refertiſſimæ, f. plur. *Cic.* Liſt bardzo miły y wielką rozrywkę ſprawuiący.

Vn lieu agréable. Feſtivus, *ou* amœnus locus, *genit.* feſtivi & amœni loci, m. *Cic.* Mieyſce weſołe.

L'AGRE'ABLE, comme ſubſtantif. *Il doit y avoir de l'agréable dans un orateur.* Feſtivitas & concinnitudo debet eſſe in oratrre. *Cic.* PRZYIEMNE, iák imię Iſtotne, coś przyiemnego powinno być w Mowcy.

L'Vtile & l'Agréable. Utile & dulce, *genit.* utilis & dulcis, n. *Horat.* Pożyteczne, y Przyiemne.

AGRE'ABLEMENT, adv. (*d'une maniere agréable.*) Feſtivè. Jucundè. Lepidè. adv. *Cic.* PRZYIEMNIE, miłym ſpoſobem.

AGRE-

AGREDA, (*ville d'Arragon ſur la riviere de Queiles vers les frontieres de Caſtille la vieille.*) Auguſtobriga, *genit.* Auguſtobrigæ, f. AGREDA miaſto Hiſzpańſkie nad rzeką kieyla ku granicom Kaſtiliy ſtarey.

AGRE'ER, V. act. (*Avoir agréable*, ou *pour agréable.*) Aliquid gratum & acceptum habere, habeo, habes, habui, habitum. Acceptus & gratus, a, um.) act. *Cic.* PRZYIĄC mieć za przyiemne.

Je vous ſuis bien obligé de ce que vous avez bien voulu agréer cela. Id gratum fuiſſe adversùm te habeo gratiam. *Ter.* Wdzięczenem tego barzo żeś to przyiąć raczył.

Vous agréerez, s'il vous plait, mes complimens. Gratum fit me tibi ſalutem impertire. *Cic.* Przyiąć raczyſz moiey chęci ku ſobie oświadczenie.

J'attribue à un excès d'affection pour moy la bonté que vous avez d'agréer les ſervices que je ne puis me diſpenſer de vous rendre ſans ingratitude. Facis tu quidem abundantiâ quâdam amoris, ut etiam tibi grata ſint ea quæ prætermitti à me ſine nefario ſcelere non poſſunt. *Cic.* Przyznaię wielkiey twoiey ku mnie chęci tę łaſkę, że raczyſz przyiąć przyſługi te moie od ktorych ia ſię uwelnić niemogę bez niewdzięczności.

AGRE'ER, (*approuver, trouver bon.*) Probare. Approbare. Comprobare, (probo, probas, probavi, probatum.) act. acc. *Cic.* POCHWALAC, podobać ſię.

Je luy ay fait agréer la raiſon que j'avois d'agir de la ſorte. Mei facti rationem illi probavi. *Cic.* Sprawiłem to u niego że mi pochwalił przyczyny dla czegom ſobie ták poſtąpił.

Les gens de bien ni le peuple n'agréent point ce traitté de paix. Hæc pacificatio nec cuiquam bono, neque populo probatur, *ou* placet. *Cic.* Poczciwi ludzie ani poſpolſtwo nie chwalą tego przymierza pokoiu.

AGRE'ER, (*eſtre agréable, plaire à quelqu'un.*) Alicui placere, (placeo, places, placui, placitum.) n. *Cic.* Alicui eſſe cordi. *Ter.* PODOBAC ſię komu być przyiemnym zdawać ſię komu.

Si ce mariage vous agrée. Si tibi hæ nuptiæ ſint cordi. *Ter.* Jeżeli to małżeńſtwo ci ſię zdaie.

Voſtre ſtatuë Panthée qui répreſente un Mercure & une Minerve, m'agrée fort Hermathena tua valdè me delectat. *Cic.* Satua twoia mięſzana ktora pokazuie Merkuryuſza y Minerwę barzo mi ſię podoba.

Il n'y a point d'homme au monde, qui m'agrée davantage. Nullo modo prorsùs plus eo homine delector. *Cic.* Homo ille mihi vehementer arridet. *Cic.* Nie maſz człeka náświecie, ktory by mi ſię barziey podobał.

Si cela ne vous agrée pas, je ne vous preſſeray pas davantage. Si tibi id minùs libebit, non te urgebo. *Cic.* Jeżeli ci ſię to nie podoba, nie będę więcey nálegał ná cię.

AGRE'EZ *que je vous faſſe, que je vous diſe.* pour dire *Permettez*, ou *trouvez bon que je vous faſſe, que je vous diſe.* Concede, *ou* da hoc mihi, ut liceat facere, dicere, Per te quæſo mihi liceat facere, dicere. Bonâ tuâ veniâ, *ou* cum bonâ tuâ veniâ fecerim, dixerim. *Cic.* Sine dicam, faciam. PRZYIMIY że ci uczynię, że ci powiem, miaſto pozwol że ci uczynię że ci powiem.

AGRE'ER *un vaiſſeau*, (*fournir un navire de voiles, de cordages & des choſes neceſſaires à la navigation.* Navem inſtruere armamentis, (inſtruo, inſtruis, inſtruxi, inſtructum.) act. *Col.* OPATRZYC okręt w żagle liny ſznury y inſze rzeczy potrzebne do żeglugi.

AGRE'MENT, ſubſt. maſc. (*ce qui eſt agréable, & ce qui contribue à le rendre tel.*) Feſtivitas. Juconditas. Suavitas, *genit.* aris, f. Delectatio, *genit.* delectationis, f. *Cic.* PRZYIEMNOSC to co ieſt przyiemne y co czyni rzecz táką

Il a un agrément merveilleux dans l'air du viſage, & dans le ſon de la voix. Eſt illi ſumma ſuávitas oris ac vocis. *Cornel-Nep.* Affluit omni lepore ac venuſtate oris & vocis *Cic.* Ma dziwną przyiemność w twárzy y w głoſie.

Ce peintre donne bien de l'agrément & beaucoup de grace à ſes tableaux. Hic pictor multum leporis & elegantiæ ſuis tabulis inſpirat. Ten Malarz wiele przyiemności y wdzięku daie ſwoim obrazom.

Ce diſcours a tout l'agrément poſſible. Hæc oratio omni lepore & feſtivitate condita eſt, (lepor, *ou* lepos *genit.* leporis, m.) *Cic.* Ta mowa ma wſzyſtkę iáká być może przyiemność.

Les fables ont beaucoup d'agrément. Faublæ delectarionis habent plurimum. *Cic.* Bayki wiele maią przyiemnośći.

AGRE'MENT, (*plaiſir.*) Voluptas, *genit.* voluptatis, f. *Cic.* Delectatio, *genit.* onis, f. *Cic.* UCIECHA upodobanie.

J'ay bien de l'agrément à la campagne. Ruri incredibilem capio voluptatem. Mihi placent ante omnia campi. Ruri delector. Mam wiele upodobania ná wſi.

AGRE'MENT, (*Approbation, conſentement que l'on donne à une choſe qui nous eſt agreable.*) Probatio, *genit.* probationis, f. *Cic.* DOZWOLENIE, zezwolenie, ktore kto daie ná iáką rzecz ktora mu ieſt przyiemna.

Il donna ſon agrément à cette noces. Has probavit nuptias. Nuptiæ illi placuerunt. Dał ſwoie pozwolenie na to weſele.

J'ay entrepris cette affaire avec ſon agrément. Id negotii illo probante & annuente ſuſcepi, Podiąłem ſię tego za dozwoleniem Jego.

Il a l'agrément de ſa charge pour ſon fils. Obtinuit (à Rege) munus ſuum pro filio. Ma pozwolenie ná ſwoy urząd dla ſyna.

AGRE'MENS, (*certains petits ornemens qu'on attache ſur des habits*, &c.) Ornamenta, *genit.* ornamentorum, n. pl. *(*s'ils ſont de ſoie, on ajoute* filo ſerico textá: *s'ils ſont d'argent*, ou *d'or*, *on ajoute* filo argenteo, *ou* aureo texta.) PEWNE drobne przyozdobienia ktore ná ſukniach przypinaią &c. czyli ſą ziedwabiu, czyli ſą ze ſrebra álbo złota.

AGRESTE, adject. m. & f. *ſauvage, qui n'eſt point cultivé.*) Agreſtis & hoc agreſte, adject. *Cic.* DZIKI, (ktory ieſt zaniedbany.

AGRESTE au figuré, (*ſauvage & groſſier.*) Agreſtis. *Ruſticus, Ruſticanus. Ruſticulus, a, um. *Cic.* DZIKI w ſenſie nie właſnym (grubiańſki proſty.)

Il a des mœurs agreſtes. Eſt moribus agreſtibus. Ma proſte obyczaie.

Vne vie agreſte & ſauvage. Fera & agreſtis vita, *genit.* feræ & agreſtis vitæ, f. *Cic.* Zycie dzikie y odludne.

AGRICULTURE, ſubſt. f. (*l'art ou la ſcience de cultiver la tere.*) Agricultura, *genit.* agriculturæ, f. *Cic.* Agricolatio, *genit.* agricolationis, f. Agricolationis prudentia, *genit.* prudentiæ, f. ſcientia, *ou* diſciplina ruris, *genit.* diſciplinæ, f. *Col.* GOSPODARSTWO około roli umieiętność około roli.

L'AGRICULTURE, (*l'action de cultiver la terre.*) Agricultura, *ou* cultura agri, f. Cultio agri, *genit.* Cultus agrorum, *genit.* cultûs, m. Agrorum ſolique molitio, *genit.* molitionis, f. Res ruſtica, *ou* agreſtis, *genit.* rei ruſticæ, *ou* agreſtis, f. *Colum.* ORANIE, robienie o koło roli.

Les Anciens faiſoient gloire de l'agriculture. Apud antiquos gloriæ fuit cura ruſticationis. *Colum.* Dawni ſobie mieli zá zaſczyt goſpodarſtwo o koło roli.

S'addonner à l'agriculture. Studium agricolationi dare. *Colum.* Udać ſię ná goſpodarſtwo o koło roli.

Fort entendu dans l'agriculture. Agreſtibus operibus exercitatus, a, um. *Colum.* Experientiſſimus agricola, *genit.* experientiſſimi agricolæ. m. *Cic.* Barzo ſię rozumieiący ná goſpodarſtwie o koło roli.

Qui a écrit de l'agriculture. Auctor rei ruſticæ, *genit.* auctoris, m. *Colnm.* Ktory piſał o goſpodarſtwie o koło roli.

S'AGRIFFER *à quelque choſe.* V. n. p. (*s'y attacher avec les griffes.*) Unguibus retineri, (retineor, eris, retentus ſum.) paſſ. PAZURAMI ſię iąć iakiey rzeczy, przyczepić ſię do czego pazurami.

AGRIGENTE, *ou* GERGENTI, (*ville de Sicile avec Evêché aujourd'huy ſuffrant de Palerme, & autrefois de Syracuſe.*) Agrigentum, *genit.* Agrigenti, neut. AGRYGENT, Miaſto w Sycyliy z Biſkupſtwem dziś Suffraganią Palermu, niegdyś Syrakuzy.

AGRIMONTE, *ou* AGROMONTE, (*ville d'Italie dans la Baſilicate, autrefois Evêché qui a eſté uni à celuy de Marſice.*) Grumentum, *genit.* Grumenti, neut. AGRYMONTE Miaſto Włoſkie w Bazylakadzie niegdyś Biſkupſtwo ktore złączone ieſt do Biſkupſtwa Marſyko.

AGRIPPER, V. act. (*prendre avec une main avide, comme avec des griffes.*) Harpagare, (harpago, harpagas, harpagavi, harpagatum.) act. acc. *Plaut.* CHWYTAC, łakomo brać ręką chciwą iakoby rwać pazurami.

(Ter-

(Terme populaire.) (Słowo poſpolite.)

N'AGUERE, (*il n'y a pas long-temps.*) Non ita pridem. adv. *Cic.* DOPIERO, (niedawno temu.)

(Cette Particule vieillit.) (To ſłowo ſię ſtarzeie.

AGUERRI, m. AGUERRIE, part. paſſ. *du verbe* AGUERRIR, (*fait aux travaux de la guerre, rompu dans le métier de la guerre.*) In re militari & longo bellorum uſu exercitus, a, um. In armis exercitus, a, um. *Cic.* Certáminum expertus. *Liv.* WOIENNY, BITNY, wprawiony do prac woiennych, wypracowany w żołnierſkim kunſzcie

Des troupes bien aguerries. Copiæ exercitatiſſimæ. *Cicer.* Woyſka dobrze wprawne do woyny.

Il eſt aguerri & ſçavant au métier de le guerre. Belli ac rei militaris eſt peritus, (*qui fait au Comparatif* Peritior & hoc peritius, *& au ſuperlatif* Peritiſſimus, a, um.) *Cic.* *Eſt inſtructus bellicarum artium diſciplinis. *Cic.* Wprawny y umieiętny w żołnierſkiey ſztuce.

AGUERRI, *dans quelque profeſſion,* (*qui y eſt exercé & inſtruit.*) Exercitatus ad artem aliquam. In arte aliquâ exercitus & exercitatus, a, um. *Cic.* WYCWICZONY, w iakim kunſzcie, ktory w nim ieſt biegły.

AGUERRIR, V. act. (*faire quelqu'un aux fatigues de la guerre, l'y exercer.*) Aliquem armis exercere, Belli laboribus aliquem exercere, (exerceo, exerces, exercui, exercitum.) *ou* aſſueſcere, (aſſueſco, aſſueſcis, aſſuevi, aſſuetum.) act. *Bellicis laboribus aliquem erudire, (erudio, erudis, erudii, eruditum.) act. *Cic.* Bellicis artibus aliquem inſtruere, (inſtruo, inſtruis, inſtruxi, inſtructum) act. *Cic.* Wprawiać kogo do woiennych trudow.

Nos ſoldats s'aguerriſſent tous les jours. Noſtri milites quotidiè armis exercentur. *Cic.* Zołnierze naſi codzień ſię wprawuią do woyny.

AGUERIR au figuré, (*faire quelqu'un à une profeſſion, l'y rompre & l'y accouſtumer.*) Aliquem in arte aliquâ exercere. *Cic.* WPRAWOWAC kogo do kunſztu iákiego wkładać go y wzwyczaiać.

AGUETS, ſubſt. maſc. comme *Eſtre aux aguets,* (*guetter & épier quelqu'un,* ou *quelque choſe.*) In inſidiis eſſe. *Ter.* Speculari & obſervare aliquem, *ou* aliquid (ſpeculor, ſpecularis, ſpeculatus ſum.) dep. Obſervare, (obſervo, as, obſarvavi, obſervatum. act. acc. *Cic.* SZLAKOWANIE, ſzpiegowanie, Tropienie, iáko: ſzpiegować, ſzlakować, kogo, Tropić zákim.

(Expreſſion populaire.) (Expreſſya poſpolita.)

AH! (*interjection qui ſe dit pour admirer & pour ſe plaindre.*) Ah! heu! vah! pro! *Voyez* HA. AH! mowi ſię dziwuiąc ſię, álbo żaląc ſię.

Ah que je ſuis miſerable! Heu me infelicem! *Cic.* AH! iákom nieſzczęśliwy!

Ah Dieux! Pro Dii immortales! *Cic.* AH Bogowie!

AHEURTE', m. AHEURTE'E, f. part. paſſ. (*Attaché ſopiniaſtrément à une choſe.*) Obfirmatus, a, um, in re aliquâ. *Cic.* Animo pertendens aliquid. *Prop.* UPARTY UPARTA, przywiązany uporczywie do iákiey rzeczy.

Il eſt aheurté au jeu. Ludere pertinax. *Hor.* Przywiązany upornie do gry.

Aheurté à ſon jugement. Tenax propoſiti. *Hor.* (*en bonne part.*) Przywiązany ſtatecznie do źdania ſwego; *w dobry ſpoſob.*

AHEURTEMENT, ſubſt. maſc. (*opiniatreté d'eſprit à outenir & à vouloir une choſe ſans en démordre.*) Obſtinatio, *genit.* obſtinationis, f, Pertinacia, *ou* pervicacia, *genit.* æ, f. *Cic.* PRZYWIĄZANIE záciętość umyſłu w utrzymywaniu y żądaniu czego nic nieuſtępuiąc.

Il a rejetté tout cela non pas par un eſprit d'ingratitude, mais par aheurtement à ſon opinion. Hæc omnia non ingrato animo, ſed obſtinatione quadam ſententiæ repudiavit. *Cic.* Wſzyſtko to odrzucił nie dla niewdzięczności ále dla záciętości w zdaniu ſwoim.

S'AHEURTER, V. neut. p. (*s'attacher avec opiniatreté à une choſe, ne s'en vouloir point départir, n'en vouloir point démordre.*) Se in re aliquâ obfirmare, (obfirmo, obfirmas, obfirmavi, obfirmatum.) act. *Cic, Ter.* Perſtare in aliquâ re, (perſto, perſtas, perſtiti, perſtitum, & perſtatum.) n. Aliquid pertendere naviter, (pertendo, pertendis, pertendi, pertentum.) act. *Ter.* ZAWZIĄC ſię uſadzić ſię upornie ná co nie chcąc odſtąpić áni chcieć uſtąpić.

Ne vous aheurtez point tant. Ne te tam obfirma. *Terent.* Nie upieray ſię ták barzo.

Ils s'étoient aheurtez à vaincre ou à mourir. Animis obſtinaverant vincere aut mori. Uſadźili ſię álbo zwyciężyć álbo umierać.

AIA, (*fleuve d'Italie qui ſe décharge dans le Tibre proche d'un chaſteau nommé Monte Rotondo, celebre par la défaite de deux cent Fabiens.*) Allia, *genit.* Alliæ, f. *Luc.* ALLIA Rzeka włoſka ktora wpada w Tyber bliſko iednego zámku názwanego Monte Rotonde, ſławna klęſką dwochſet Fabiuſzow.

AJAZZO, *ou* AJACCIO, (*ville de Corſe avec un port ſur la mer mediterranée, & un Evêché ſuffragant de Piſe.*) Adjacium & Urſinum, *genit.* i. n. ADIACCO, Miaſto Korſyki z portem ná morzu ſrzod ziemnym, y z Biſkupſtwem Suffraganią Pizańſką.

(Elle appartient à la Republique de Genes.) (Náleży do Rzeczypoſpolitey Genueńſkiey.)

AJAZZO, *ou* l'AJAZZO, (*ville maritime de Cilicie aujourd'huy dans la Natolie ſur le bord de la mer.*) Iſſus, *genit.* Iſſi, f. *Cic.* ADIACCO Miaſto w Cilicyi dziś Natoliy nád brzegiem morſkim.

D'Ajazzo. Iſſicus, a, um. Z Adiacco.

Le Golphe d'Ajazzo. Sinus Iſſicus, *genit.* Sinûs Iſſici, maſc. Odnoga morſka Adiacco.

AIDANT, m. AIDANTE, f. part. act. *du verbe* AIDER Juvans. Adjuvans, *genit.* antis, omn. gen. *Cic.* POMAGAIĄCY, POMAGAIĄCA, od ſłowa pomagać.

Dieu aidant, avec l'aide de Dieu. Deo juvante, *ou* adjuvante. Dei auxilio. abl. *Cic. Liv.* Za pomocą Bożą.

AIDE, ſubſt. f. (*ſecours, aſſiſtance qu'on donne à quelqu'un.*) Auxilium. Adjutorium. Subſidium, *genit.* ii, n. *Ops *inuſité au nominatif, qui fait au genitif* opis, (*le datif,* opi *inuſité.*) *à l'accuſatif* opem, *& à l'ablatif* ope. *Cic.* POMOC (ratunek ktory komu ſię czyni.)

Avoir beſoin d'aide. Adjutorio, *ou* auxilio egere. *Quint. Ovid.* Potrzebować pomocy.

Crier à l'aide. Implorare, *ou* petere auxilium. *Cic.* Vocare aliquem auxilio. *Virg.* Wołać ná pomoc.

ON DIT par forme d'imprecation contre ſoy-même, *Que Dieu ne me ſoit jamais en aide,* ou *que Dieu me puniſſe ſi j'ay mis d'aujourd'huy une goutte de vin dans ma bouche.* Deus me infelicitet, ſi ego in os hodie vini guttam indidi. *Plaut.* MOWI ſię niby ná przeklęctwo przeciwko ſobie Niech mi nigdy nie będzie Bog pomocą *álbo* niech mnie Bog ſkarze ieżelim dziś miał w gębie kroplę wina.

AIDE, comme un ſubſtantif maſc. & f. *Qui aide.*) Adjutor. Auxiliator, *genit.* oris, m. *Cic.* * *ſi l'on parle d'une femme on dira* Adjutrix. Auxiliatrix, *genit.* icis, f. *Cic.* POMOCNIK ktory pomaga ieżeli ſię mowi o niewieście pomocnica.

AIDE *en guerre,* (*qui ſert auprés d'un autre.*) Optio, *genit.* optionis, m. *Cæſ.* NAMIESTNIK Porucznik.

(Dans Varron, dans Feſtus & dans Vegece *Optio* ſignifie *le Miniſtre d'un Centurion ou d'un Décurion* pour executer leurs ordres: & Plaute l'employa pour un *Aide* en general, c'eſt-à-dire pour *un homme qui aide un autre:* Au reſte ce mot n'eſt point du feminin genre, comme Monet & Pomey l'ont cru) U Waroná y Feſtuſá Porucznik znáczy pomocniká ſetnikowego lub Dzięſiętnikowego dlá wykonaniá rozkazow iego; á Plautus powſzechnie go bierze záNamieſtniká toieſt zá tego ktory pomagá drugiemu, naoſtatek to Imię nie ieſt rodzaiu Białogłowſkiego iáko Monet y Pomei rozumięli.

AIDE *de camp* Præfecti caſtrorum vicarius, *genit.* vicarii, maſc NAMIESTNIK Hetmańſki Adiutant.

AIDE, ſubſt. f. *Egliſe ſubſidiaire pour la commodité des paroiſſiens à cauſe de l'éloignement de la paroiſſe.*) Ædes ſubſidiaria, *genit.* ædis ſubſidiariæ, ſ. fem. Pomoc Kościoł dla wygody Paraſianow gdy daleko do Paraſiy.

AIDES au plurier, (*toute impoſition de deniers qu'on leve extraordinairement ſur les peuples dans quelques preſſants beſoins.*) Auxilia tributaria, *genit.* auxiliorum tributariorum. Subſidia, *genit.* ſubſidiorum, n. plur. Vectigalia, *genit.* vectigalium *&* vectigaliorum *dans Svetone,* n. plur. POSIŁKI. (wſzelákie podatki piniężne niezwyczayne włożone ná lud w nagłey iákiey potrzebie.

LA COUR DES AIDES, (*Juriſdiction ſouveraine qui juge les differents qui arrivent pour la levée des aides.*) Tributaria Curia. *genit,* Tributariæ Curiæ, f. Vectigalium ſupremum

premum tribunal, *genit.* vectigalium ſupremi tribunalis, neut. TRYBUNAŁ Poborow ſąd głowny gdzie ſądzą ſprawy wynikaiące z wybieraniá podatkow.

Conſeiller de la Cour des aides. Rei tributariæ Senator, *genit.* Senatoris, m. Radźca Trybunału poborow.

Préſident de la Cour des aides. Rei tributariæ præſes, *genit.* præſidis, m. Sędzia Prezydent Trybunału poborow

AIDE', m. AIDE'E, f. part. paſſ. *Voyez* AIDER. Adjutus, adjuta, adjutum. *Cic.* WSPOMOZONY, WSPOMOZONA.

AIDER *quelqu'un,* V. act. (*luy donner ſecours*) Juvare. Adjuvare, (juvo, juvas, juvi, jutum.) act. accuſ. *de la perſonne, & l'ablatif de la choſe en laquelle on l'aide.* *Alicui in re aliqua auxiliari, *ou* opitulari, (or, aris, atus ſum.) depon. *Alicui adeſſe, (adſum, ades, adſui.) Alicui auxilio, eſſe. *Opem, *ou* auxilium alicui ferre, (fero, fers. tuli, latum.) act. *Cic.* Alicui ſubſidiari, (ſubſidior, ſubſidiaris, ſubſidiatus ſum.) depon. *Suet.* Opitulatum ire alicui. *Plaut.* Adjuvare aliquem auxilio. *Plaut.* Suppetias alicui ferre. *Subvenire alicui, (ſubvenio, ſubvenis, ſubveni, ſubventum.) neut. *Plaut. Hor.* *Aliquem adjumento juvare. *Cic.* Adjutare aliquem. act. *Ter.* POMODZ komu dać pomoc.

Aider à quelqu'un à porter des hardes. Alicui onera adjutare. *Terent.* Pomoc komu dźwigać rzeczy.

Il m'a aidé de ſa bourſe, ou *de ſes biens.* Me ſuis ſuſtentavit opibus. Suis facultatibus me ſublevavit. *Cic.* Ope & re me adjuvit. *Terent.* Pomogł mi workiem ſwoim. albo ſubſtancyą ſwoią.

A quoy bon me faire tous ces beaux diſcours, ſi lors qu'il en faut venir aux effets, vous ne pouvez m'aider non plus que ſi vous eſtiez mort? Nam quid te igitur retulit beneficum eſſe oratione, ſi ad rem auxilium eſt emortuum. *Plaut.* Ná coż mi czyniſz te wſzyſtkie piękne ſłowa ieżeli gdy przychodzi doſkutku nie możeſz mi pomoc nie inaczey iakobyś umarł.

Les ſciences aident un bon naturel, & les ſoins que l'on en prend le fortifient, mais ſi-tôt que l'éducation vient à manquer, les vices le corrompent. Doctrina promovet vim inſitam, & recti cultus roborant pectora, ſed ut defecêre mores, culpæ benè nata dedecorant. *Hor.* Nauki pomocą ſą dobrey náturze y ſtarania ktore około niey mamy umacniaią onę, ále iák prędko uſtanie wychowanie, wyſtępki ią zárażaią.

Venir pour aider quelqu'un. Adjutorem alicui venire. (Adjutor, oris, m.) Venire alicui ſubſidio. *Cic.* Przybyć ná pomoc komu.

Il l'a aidé en cela. In eam rem adjutorium ei fecit. *Suet.* Pomogł mu w tym.

S'aider l'un l'autre, s'entre-aider. Tradere ſibi mutuas operas. *Terent.* Se mutuò juvare. Mutuam ſibi operam præſtare. *Cic.* Pomagać ſobie ieden drugiemu wſpolną ſobie pomoc czynić.

AIDER, (*ſervir à une choſe, y contribuer.*) Adjuvare. Uſui eſſe. *Cic.* POMAGAC ſłużyć do czego być pomocnym.

Aider la digeſtion, ou *à la digeſtion.* Concoctionem adjuvare. *Plin.* **A gagner la victoire.* Adjumento eſſe ad victoriam. *Cicer.* Pomagać do ſtrawienia. *do zwycięſtwa.

Cette ſucceſſion aidera à marier cette fille. Iſta hereditas erit adjumento huic virgini ad contrahendas nuptias. To dziedzictwo pomocne będzie do wydania zámąż tey Panny

S'aider d'une piece dans un procés, s'en ſervir, l'employer, en tirer des inductions. Uti aliquo inſtrumento in lite. Pomoc wziąć z iákiego papieru w ſprawie iakiey, zázyć go, indukować.

Les machines aident à remuer les fardeaux. Machinæ ſublevandis oneribus uſui ſunt. Multum juvant machinæ ad ſublevanda onera, *ou* in ſublevandis oneribus. Kunſzta wynalezione, windy pomagaią do podnieſienia ciężarow.

Si vous m'aviez rendu mon argent, je m'en ſerois aidé. Si reddidiſſes pecuniam, eâ uterer, (utor, uteris, uſus ſum, uti.) dep. Gdybys mi był oddał pieniądze moie, pomogł bym ſobie był niemi.

S'aider de ſon pouvoir à ſon profit. Poteſtate uti ad quæſtum. *Cic.* Zázyć powagi ſwoiey ná ſwoy pożytek.

s'AIDER, (*faire quelque effort,* ou *quelque avance.*) Allaborare, *ou* elaborare, (allaboro, allaboras, allaboravi, al-

laboratum.) n. Eniti, (enitor, eniteris, enixus ſum.) dep. *Cic,* POMOC ſobie, uczynić krok iáki uſilność pokazać.

Aidez vous le plus que vous pourrez, & ne vous laiſſez point abbatre au mal. Suſtenta te ut potes, neque morbo intabeſcas. *Cic.* Pomagay ſobie iak náybarziey możeſz, áni ſię poday złemu.

Si vous vouliez un peu vous aider, ou *faire quelque effort de vôtre côté, on vous aideroit du reſte.* Si quid de tuo præſtares, cætera tibi aliunde ſuppeditarentur. Gdybyś chciał ſobie pomoc trochę, álbo z ſtrony ſwoiey co uczynić, dopomożono by ci do reſzty.

Cela ſe dit d'une perſonne à qui on demande une grande ſomme d'argent, & à qui on dit de s'aider, *c'eſt à dire* de fournir quelque ſomme du ſien.) To ſię mowi o oſobie iákiey od ktorey pretenduią wielkiey ſummy pieniężney, y ktorey ſię mowi áby ſobie pomogłá toieſt żeby iáką ſummę z ſwego dałá.

ON DIT proverbialement *Aider à la lettre, (ſuppléer à ce qui manque à un mot.)* Præſtare vitium alicujus verbi. MOWI ſię w przyſłowiu *dopomoc piſmu* toieſt dokładać czego niedoſtaie do ſłowá iákiego.

ON DIT encore en un autre ſens, *Aider à la lettre, (ajoûter quelque hiſtoire du ſien à quelque hiſtoire.)* Addere, *ou* attexere aliquid de ſuo rei geſtæ. MOWI ſię ieſzcze w inſzym wyrozumieniu *dopomoc piſmu* toieſt przydać co ſwego do iakiey relacyi lub hyſtoryi.

Qui ne s'aide point, ou *qui ne ſe ſert point de ſes membres qui en a perdu l'uſage.* Membris captus, capta, captum. *Cic.* Membribus iners, *genit.* intertis, omn. gen. *Plin.* Ktory ſobie pomoc nie może, ktory nie władnie członkami ſwemi, álbo utracił ich władzą.

AIGLE, ſubſt. f. (*le plus grand, le plus fort & le plus viſte des oiſeaux qui vivent de proye.*) Aquila, *genit.* aquilæ, f. *Cic.* ORZEŁ náywiękſzy naymocnieyſzy y nayprędſzy z ptakow drapieżnych.

L'AIGLE, (*enſeigne des Legions Romaines.*) Aquila, *genit.* aquilæ, f. *Cic.* CHORĄGIEW Pułkow Rzymſkich.

(Les Perſes ſont les premiers qui ont porté l'Aigle dans leurs Enſeignes ſelon le témoignage de Xenophon. Les Romains aprés avoir porté divers animaux à leurs Enſeignes, prirent l'Aigle pour la principale Enſeigne des Légions la ſeconde année du Conſulat de Marius.) Perſowie ſą pierwſi ktorzy orły ná chorągwiach noſili według świadectwa Xenofontowego. Rzymianie ktorzy pierwey rożne beſtye ná chorągwiach ſwoich mieli, wzięli orła zá nayprzednieyſzy znak chorągwi Pułkow ſwoich roku wtorego Konſulatu Maryuſzowego.

Celuy qui portoit l'Aigle dans chaque Légion. Aquilifer, *genit.* aquiliferi, m. *Cæſ.* Chorąży ten co chorągiew z orłem noſił w każdym pułku.

D'AIGLE. Aquilinus, aquilina, aquilinum. *Plaut.* ORLI.

Pierre d'aigle, (*certaine pierre creuſe & ſonante qu'on trouve dans le nid des aigles.*) Aetites, *genit.* aetitæ, m. *Plin.* Orli kamień (kamień pewny wklęſły y dzwięk wydaiący ktory znayduią w orlim gniaźdźie.

AIGLON, ſubſt. m. (*le petit d'une aigle.*) Aquilæ pullus, *genit.* aquilæ pulli, m. *Plin.* ORLĘ.

AIGRE, adject. m. & f. *Acide, qui a une qualité piquante & deſagréable tant au goût, qu'à l'ouye & à l'odorat.*) Acer, acris, acre. Acidus, acida, acidum. Acerbus, acerba, acerbum. PRZYKRY, kwaśny, ktory ma właſność ſzczypiącą y nie przyiemną ták ſmakowi iák ſłuchowi, y powonieniu.

Un gout aigre. Guſtus acris, *genit.* guſtûs acris, m. *Plin.* **Un eſtomac qui rend des rapports aigres.* Stomachus acer, *genit.* ſtomachi acris, m. *Plin.* **Des fruits aigres.* Poma acerba, *genit.* pomorum acerborum, n. plur. *Ovid.* **Le cry d'une ſcie qui eſt aigre.* Horror ſerræ acerbus, *genit.* horroris ſerræ acerbi, m. *Lucr.* Smak kwaśny. *Zołądek ktory ſię kwaſem oddaie. * Owoce kwaśne. * Piła hałas przykry wydaiąca.

Un peu aigre. Acidulus. Subacidus. Subacidulus, a, um. *Plin. Cat.* Trochę kwaśny kwaſkowaty,

Eſtre aigre. Acere, (aceo, aces, acui, *ſans ſupin.*) neut. *Cat.* Być kwaśnym.

Devenir aigre. Aceſcere. Exaceſcere, (aceſco, aceſcis, acui, *ſans ſupin.*) *Hor. Colum. Ulp.* Acorem contrahere. Kwaśnieć.

AIGRE au figuré, (*parlant de l'eſprit & des humeurs.*) Acerbus, a, um. Aſper, aſpera, aſperum. Amarus, amara, amarum. Acer, acris, acre. *Cic.* KWASNY, przykry w wyrozumieniu nie włáſnym mowiąc o umyśle y humorze.

C'eſt un homme aigre. Eſt homo acerbus. *Cic.* Homo acer. *Ter.* Człowiek przykry.

Il avois accouſtumé de ſe moquer de Tibere par des railleries aigres. Acerbis facetiis Tiberium irridere ſolitus erat. *Tacit.* Przykremi żartami zwykł był z Tyberyuſza żartować.

Il a l'eſprit aigre, ou Il à bien de l'aigreur dans l'eſprit. Magna eſt in illo ingenii acerbitas. *Cic.* Ma coś nieprzyiemnego przykrego w umyśle, barzo przykrego ieſt humoru.

Il luy dit des paroles aigres & piquantes. Aſpera & acerba illi loquutus eſt. *Cic.* Słowa mu przykre y przenikaiące powiedział.

Vne femme aigre & facheuſe, Amara mulier. *Ter.* Niewiaſta zła y uprzykrzona.

La vieilleſſe nous rend plus aigres & plus facheux. Amariores nos facit ſenectus. *Cic.* Starość czyni nas przykremi y gorzkiemi.

AIGRE ſe dit auſſi du Métal. (*qui eſt caſſant, quand il vient de la fonte.*) Aſper, aſpera, aſperum. Fragilis, & hoc fragile. adject. MOWI ſię też o Kruſzcu świeżo odlewanym ktory ieſt kruchy y chropawy.

AIGRE-DOUX, (*qui a un goût aigre & doux.*) Acido & dulci miſtus, a, um. *Et danc le figuré on dira,* Acerbitate & ſuavitate miſtus, a, um. KWASKOWATO ſłodki.

AIGRE-FIN, ſubſt. m. (*poiſſon de mer qui eſt une eſpece de gros merlan.*) Jecorarius. *genit.* jecorarii, maſc. *Plin.* SZCZUKA morſka, wilk morſki ryba, rodzay ſzczukow wielkich.

AIGREMENT, adv. (*rudement, d'une maniere aigre.*) Aſperè. Acerbé. Amare. adv. *Cic. Aſcon-Ped.* PRZYKRO oſtro.

AIGREMOINE, ſubſt. fem. (*Eſpece de plante médicinale.*) Eupatoria, *genit.* eupatoriæ, f. *Plen.* RZEPIK (ziele lekarſkie.)

AIGRET, m. AIGRETTE, f. adject. (*Vn peu aigre.*) Acidulus. Subacidulus. Subacidus, a, um. *Plin. Catul.* KWASNIAWY, KWASKOWATY.

AIGRETTE, ſubſt. f. (*oiſeau qui porte ſur la teſte une plume fort blanche; c'eſt une eſpece de Héron blanc ainſi nommé de l'aigreur de ſon cri.*) Aſper erodius, *genit.* aſperi erodii, m. Ardeola, *genit.* ardeolæ, f. Ciris, *genit.* ciris, f. RYBITW ptak maiący ná głowie kitę barzo białą rodzay czapli, ták názwany w Francuſkim dla przykrego barzo głoſu ſwego.

AIGRETTE, (*la plume de cet oiſeau, qu'on porte ſur la teſte en forme d'un bouquet de plumes.*) Ardeolæ ciris criſta, *genit.* criſtæ, f. PIORO tegoż ptaka ktore noſzą ná głowie ná kſztałt kity z pior.

AIGREUR, ſubſt. f. (*Qualité de ce qui eſt aigre.*) Acor, *genit.* acoris, m. *Colum.* Acritas, *genit.* acritatis, f. *Aul-Gel.* Acrimonia, *genit.* acrimoniæ, f. *Plin.* Acritudo, *genit.* acritudinis, f. *Vitr.* KWAS właſność tego co kwaśne ieſt,

AIGREUR, au figuré, (*parlant des eſprits & des diſcours*) Aſperitas. Acerbitas, *genit.* atis, f. *Cic.* PRZYKROSC (mowiąc o umyſłach y mowie.)

Il n'a aucune aigreur dans l'eſprit. Nullum acerbitatis virus habet in animo. Nie ma żádney w umyśle ſwoim przykrośći.

Il ne luy témoigna aucune aigreur de l'affront qu'il luy avoit fait. Non acerbè tuliſſe viſus eſt hanc contumeliam. Żádney przykrośći nie pokazał zá obelgę ktorą mu uczyniono.

Il a jetté toute l'aigreur qu'il avoit dans le cœur. Virus acerbitatis ſuæ evomuit. *Cic.* Wſzyſtkę gorzkość ktorą miał ná ſercu wyrzucił.

Porter les choſes dans l'aigreur, ou *dans l'extrémité.* Ad extrema res deducere. Res exacerbare. Ad extrema & inimiciſſima jura decurrere. *Liv.* Do gorzkości rzeczy przyprowadzić, álbo do oſtatniey.

Parler avec aigreur. Acerbè & inclementer dicere, *ou* loqui. *Plaut. Cic.* Mowić z przykrośćią.

ON DIT, *Aigreur d'une peine, d'un ſupplice.* Suppliciorum acerbitates, *genit.* acerbitatum, f. plur. PRZYKROSC karania iakiego àlbo męki.

AIGRI, m. AIGRIE, f. part. paſſ. (*devenu aigre.*) Acidus, acida, acidum. Aceſcens, *genit.* aceſcentis, omn. gen. *Cic.* ZAKWASNIAŁY co zkwaśniało.

AIGRI, au figuré, (*irrité.*) Exacerbatus. Exaſperatus, a, um. *Liv.* Exulceratus, a, um. *Cic.* Amarulentus, a, um. *Aul Gel.* W wyrozumieniu nie właſnym. (*rozgniewany*) obruſzony rozdraźniony.

Je luy ay trouvé l'eſprit fort aigri contre vous. Is mihi viſus eſt valdè in te exaſperatus. *Liv.* Záſtałem go barzo obruſzonego przeciw tobie.

Appaiſer les eſprits aigris. Sedare exaſperatos animos. *Liv.* Uſpokoić ubłagać umyſły rozdraznione.

AIGRIR, V. act. (*donner, ou cauſer de l'aigreur.*) Acorem facere, (facio, facis, feci, factum.) act. *Col.* KWASIC dać álbo ſprawić kwaśność.

Le levain aigrit la paſte. Fermentum totam farinæ maſſam corrumpit. Fermento farinæ maſſa acorem contrahit. Od kwaſu kiśnie ciaſto.

s'AIGRIR, (*devenir aigre.* Aceſcere. Coaceſcere, (aceſco, aceſcis, acui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* KWASNIEC.

Le fruit qu'on mange au deſſert s'aigris dans un eſtomac debile. Secunda menſa in imbecillo ſtomacho coaceſcit. *Celſ.* Owoce ktore kto ie na wety, kwaśnieią w ſłabym żołądku.

AIGRIR dans le figuré, (*Irriter, piquer.*) Alicujus animum exaſperare, (exaſpero, exaſperas, exſperavi, exaſperatum.) act. *Celſ.* Aliquem exarcerbare, (exacerbo, exacerbas, exacerbavi, exacerbatum.) act. *Suet.* Iram alicujus aſperare, (aſpero, aſperas, áſperavi, aſperatum.) act. *Tacit.* Animum exulcerare, (exulcero, exulceras, exulceravi, exulceratum.) act. *Cic.* Aliquem ad iram irritare, (irrito, irritas, irritavi, irritatum.) act. *Ovid.* W wyrozumieniu nie właſnym (rozgniewać obrazić.

Ce qui m'aigrit davantage eſt de voir qu'on ſe jouë de moy à mon âge. Hoc eſt quod peraceſcit, me hoc ætatis ludificari. *Ter.* To co mię náywięcey obraża ieſt widzieć że żartuią ſobie ze mnie w wieku moim.

AIGRIR, (*empirer, irriter un mal, l'augmenter.*) Exaſperare málum. *Celſ.* Augere malum. POGORSZYC rozdraznić co złego rozrazić.

Les remedes ne font qu'aigrir le mal. Remediis morbus exaſperatur. *Celſ.* Remediis crudeſcit morbus. *Virg.* Lekarſtwa tylko draźnią barziey złe.

Aigrir une playe, Vulnus acerbare, *ou* aggravare, (o, as, avi, atum. act. *Claud. Celſ.* Ranę rozrazić pogorſzyć.

Le mal s'aigrit tous les jours. Ingraveſcit, *ou* recrudeſcit in dies malum, (ingraveſco, ingraveſcis, *ſans preterit ni ſupin,* ingraveſcere: recrudeſco, recrudeſcis; recrudui, *ſans ſupin,* recrudeſcere.) neut. *Cic.* Złe ſię codzień barziey pogarſza, ſili.

AIGU, m. AIGUë, f. adject. (*Pointu, qui ſe termine en pointe.*) Acutus, acuta, acutum, (*qui fait au comparatif* Acutior & hoc acutius, *& au ſuperlatif* Acutiſſimus, a, um. *Cic.*) Acuminatus, acuminata, acuminatum. *Cic.* OSTRY konczaty konczata (zákonczony ná oſtatku.)

Vn coûteau aigu. Acutus culter. *Plaut.* **Vn angle aigu.* Angulus acutus, m. *Plin.* Noż konczaty *Rog konczyſty.

AIGU, au figuré. *Vn eſprit aigu, ſubtil & pénétrant.* Acutum ingenium, n. *Cic,* Acies acris ingenii, *genit.* aciei acris ingenii, f. *Cic.* Acre, *ou* peracre ingenium, n. *Cic.* OSTRY w wyrozumieniu nie właſnym, Dowcip Oſtry, ſubtelny, przenikaiący.

AIGU, (*ſe dit auſſi de la voix & des douleurs.* Acutus, a, um. **Vne voix aiguë.* Acuta vox, *genit.* acutæ vocis, f. **Vne fiévre aiguë.* Febris acuta, f. *Celſ.* **Maladie aiguë.* Morbus acutus, m. *Horat.* OSTRY mowi ſię też o głoſie y o bolach. *Głos krzykliwy, *Gorączka mocna, *Choroba tęga.

EN GRAMMAIRE ON DIT *Vn accent aigu,* (*celuy qui marque que la ſyllabe ſe doit prononcer d'un ton élevé.*) Accentus acutus, *genit.* accentûs acuti, maſc. U GRAMMATYKOW SIĘ MOWI Akcent oſtry, ten co znaczy że iaką ſyllabę wyrażać trzeba wyżſzym głoſem.

AIGUADE, ſubſt. f. (*Renouvellement de proviſion d'eau douce.*) Aquatio, *genit.* aquàtionis, f. *Cæſ.* WODY branie (opatrowanie ná nowe wody ſłodkiey.)

(Vieux terme de Marine.) Dawny termin Marynarſki

Faire aiguade, ou *Aller faire proviſion d'eau douce.* Aquatum ire. *Saluſt.* Aquari, (aquor, aquaris, aquatus ſum.) dep. *Cæſ.* Poyść dla ſprowadzania wody ſłodkiey do picia.

Il reſolut d'empeſcher les vaiſſeaux de faire aiguade, ou *de faire proviſion d'eau douce.* Naves prohibere aquâ inſtituit. *Cæſ.* Poſtanowił przeſzkodzić okrętom áby ſię w wodę ſłodką do picia nie opatrzyły.

AIGUE, ſubſt. f. (*vieux mot qui ſignifioit de* l'EAU, *qui ſe dit encore en ſes compoſez,* comme. STARE ſłowo ktore znaczyło wodę, y ieſzcze go záżywaią w ſłowach ſkładanych.

AIGUES-MORTES, (*Ville du bas Languedoc près de la mer.*) Aquæ Mortuæ, *genit.* Aquarum Mortuarum, f. plur. MIASTO niżſzey Okcytaniy bliſko morza.

AIGUE-PERSE, (*Ville du duché de Montpenſier.*) Aqua Sperſa, *genit.* Aquæ Sperſæ, f. MIASTO w Xięſtwie Montepenſierſkim.

AIGUIERE, ſubſt. f. *on prononce* EGUIERE. (*Vaiſſeau rond à mettre de l'eau.*) Aqualis, *genit.* aqualis, *Plin.* NALEWKA (náczynie do wody okrągłe.)

AIGUILLE, ſubſt. f. *on prononce* EGUILLE. (*petit fer pointu & délié qui ſert à coudre.*) Acus, *genit.* acûs, f. Acicula, *genit.* acieulæ, f. *Cic.* IGŁA (żelaſko małe konczyſte y cienkie ſłużące do ſzycia.)

ON DIT qu'*Vne fille ne ſçait pas ficher un point d'aiguille,* pour dire qu'*Elle eſt tout à fait ignorante,* & qu'*Elle ne ſçait rien faire.* Inertiſſima & deſidioſiſſima virgo. *Cic.* MOWI ſię Dziewka co nie umie Igłą ściega iednego uczynić, *mowiąc* że cale ieſt nieumieiętna, nic nie umie zrobić.

AIGUILLE, (*ſe dit de petits inſtrumens pointus.*) comme *Vne aiguille de teſte, celle qui ſert à coëffer les femmes.* Acus, *genit.* acûs, f. *Juv.* Acus crinalis, f. *Apul.* **Aiguille à broder,* ou *à travailler en tapiſſerie.* Acus Aſſyria, *genit.* acûs Aſſyriæ, f. *Claud.* Acus Semiramia, *genit.* acûs Semiramiæ, f. *Mart.* IGŁA álbo iglica mowi ſię o małych inſtrumentach kończaſtych iáko iglica od włoſow co ſłuży do ſtroienia ná głowie białychgłow. * Igła do wyſzywania.

Faire de la broderie, ou *de la tapiſſerie à l'aiguille.* Acu pingere, (pingo, pingis, pinxi, pictum.) act. Wyſzywać obicia, obicie igłą robić.

AIGUILLE *d'un cadran qui ſert à marquer les heures.* Stylus, *genit.* ſtyli, m. *Plin.* Gnomon, *genit.* gnomonis, m. *Vitr.* Horarum index, *genit.* horarum indicis, m. INDEX ſkażyciel, ná kompaſie ſłużący do pokazywania godzin, pręt zegara ſłonecznego.

AIGUILLE ſe dit proverbialement, *Il eſt venu de fil en aiguille,* pour dire *d'un propos à l'autre.* Ex aliquo ſermone in alium incidit. *Ter.* IGŁA mowi ſię w ſenſie nie właſnym, *iáko* przyſzedł od nici do igły, *to ieſt* z iedney mowy do drugiey.

Faire un procès ſur la pointe d'une aiguille, pour dire *Conteſter ſans ſujet, & pour une affaire de rien.* De re minimâ litigare. neut. *Plaut.* Kłocić ſię o koniec igły: *to ieſt* ſprzeczać ſię bez przyczyny, y o nic.

AIGUILLE, (*Poiſſon de mer long & menu par ſa partie anterieure, & qui reſemble à une aiguille.*) Acus, *genit.* aci, m. *Plin.* IGLICA ryba morſka cienka y długa z przodu y podobna do igły.

AIGUILLE *de Clocher,* (*Pyramide,* ou *Obeliſque.*) Obeliſcus, *genit.* obeliſci, m. *Plin.* IGLICA ná dzwonnicy to ieſt ſłup kamienny cienki pochodziſty ku gorze ſzpica w budowaniu.

AIGUILLE'E, ſubſt. f. Acia, *genit.* aciæ, f. *Cornel-Celſ.* Linum quod acu trajicitur. NIC Dratwa ná raz zawlec do igły.

AIGULLETTE, ſubſt. f. (*cordon,* ou *tiſſu ferré par les deux bouts qui ſert à attacher.*) Ligamen, *genit.* ligaminis, neut. *Colum.* Ligula, *genit.* ligulæ, f. *dans Chariſius.* ZWIĄZEK przepaſka rzemień wſtęga ſznur do czapki álbo taśma z obu końcow zelazem opatrzona dla zapinania.

NOUëR *l'aiguillette,* (*ſe dit d'un prétendu maléfice qui empeſche qu'on ne puiſſe conſommer un mariage.*) Linguâ malâ faſcinare ſponſum. *Catul.* PODWIĄZAC záwiązać, (czary álbo przeſzkoda pewna niedopuſzczaiąca powinnośći małżeńſkiey.)

Vne femme qui court l'aiguillette, (*qui va chercher les hommes, & qui ſe proſtitue au premier venu.*) Secutuleia mulier. *Petr.* Niewiaſta co zá męſzczyznámi biega.

Courir l'aiguillette. Sectari viros. dep. Biegać zá męſzczyznami.

LASCHER *l'aiguillette,* (*aller aux grands beſoins de la vie.*) Exonerare alvum. act. ISC ná potrzebę przyrodzoną

AIGUILLETER, V. act. (*Attacher avec des aiguillettes*) Ligamentis aſtringere, (aſtringo, aſtringis aſtringis, aſtrinxi, aſtrinctum. act. acc. PODWIĄZAC, záwiązać, zapinać.

AIGUILLETIER, ſubſt. maſc.) (*Qui fait & vend des aiguilles,* &c.) Acuum opifex & propola, *genit.* acuum opificis & propolæ, m. Ligularius, *genit.* ligularii, maſc. IGLARZ.

(On dit communément. *Eſpinglier.*) Mowi ſię poſpolicie Szpilkarz.

AIGUILLON, maſc. (*ce qui pique.*) Aculeus, *genit.* aculei, m. Spiculum, *genit.* ſpiculi, neut. *Plin. Virg.* BODZIEC, co bodzie.

Nous ne pouvons ſouffrir l'aiguillon d'une mouche à miel ſans crier de douleur. Apis aculeum ſine clamore ferre non poſſumus. *Cic.* Nie możemy wytrzymać żądła od pſzczoły ażebyśmy nie záwołali od bolu.

Laiſſer l'aiguillon dans la playe. Dimittere aculeum in vulnus. *Cic.* Zoſtawić żądło w ranie.

Aiguillon de Bouvier pour piquer les beufs. Stimulus, *genit.* ſtimuli, m. *Plaut.* Poganiacz do ſturſania wołow.

AIGUILLON, au figuré, (*Ce qui excite & pouſſe à une choſe.*) Aculeus. Stimulus, *genit.* i, m. Incitamentum, *genit.* incitamenti. n. Incitamen, *genit.* incitaminis, n. *Cic.* BODZIEC w wyrozumieniu nie wláſnym, to co pobudza do czego.

Cela ſert d'aiguillon à l'eſprit. Hoc maximum eſt animi incitamentum. *Cic.* To ſłuży zá pobutkę umyſłu.

Tous les aiguillons du courage & de la victoire ſont pour nous. Omnia victoriæ incitamenta pro nobis ſunt. *Tacit* Wſzyſtke pobudki ochoty y zwycięſtwa ſą dla nás.

Il laiſſe un aiguillon dans l'eſprit de ceux qui l'écoutent. Relinquit aculeos in animis audientium. *Cic.* Bodziec zoſtawuie w umyśle ſłuchaiących.

Il y a dans le cœur des gens de bien un certain aiguillon qui les pique jour & nuit pour la gloire. Inſidet quædam in optimo quoque virtus, quæ noctes & dieſanimum gloriæ ſtimulis concitat. *Cic.* Jeſt w ſercu ludzi zácnych bodziec iakiś, ktory ich dzień, y noc do ſławy pobudza.

AIGUILLONNER, V. act. (*Exciter, pouſſer à une choſe.*) Aliquem, *ou* alicujus animum ſtimulare, (ſtimulo, ſtimulas, ſtimulavi, ſtimulatum,) act. *Ter. Liv.* Aliquem incitare, *ou* excitare ad aliquid, (cito, citas, citavi citatum) act. *Cic.* POBUDZAC do czego.

(Ce verbe ne ſe dit gueres qu'au figuré.) To ſłowo nie wiele ſię mowi chyba w wyrozumieniu nie właſnym.

AIGUISE', m. AIGUISE'E, f. part. paſſ. *du verbe* AIGUISER. Acutus. Exacutus, aum, a, um. *Plin.* WYOSTRZONY, WYOSTRZONA.

AIGUISEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action d'aiguiſer.*) Exacutio, *genit.* exacutionis, f. *Plin.* OSTRZENIE.

AIGUISER, act. (*Rendre aigu & tranchant.*) Acuere. Exacuere, (acuo, acuis, acui, acutum. act. acc. *Cic. Plin.* Acutum reddere. (Acutus, a, um.) *Horat.* Aciem (ferri) excitare. *Plin.* Cote acuere. act. acc. *Hor.* OSTRZYC naoſtrzać oſtrym uczynić do kraiania.

Aiguiſer un poignard ſur un caillou pour rendre ſa pointe plus affilée. Pugionem ſaxo aſperare ut in mucronem ardeſcat. *Tacit.* Puinał ná kamieniu oſtrzyć, áby go konczaſtym uczynić.

AIGUISER, au figuré, (*parlant de l'eſprit & des paſſions.*) Acuere, *ou* exacuere. act. acc. *comme* Acuere, *ou* exacuere ingenium. *Cic.* *Aguiſer l'eſprit.* *Aciem oculorum exacuere. *Cic.* *Aguiſer la veuë.* ZAOSTRZYC, w wyrozumieniu nie właſnym mowiąc o umyśle y żądzach, * Zaoſtrzyć dowcip, *Záoſtrzyć wzrok.

Pluſieurs jus qu'un cuiſinier mêle enſemble aiguiſent l'appetit. Multa jura quæ coquus confundit, reficiunt in morſus languentem ſtomachum. *Hor. ou* exacuunt palatum. *Ovid. ou* aviditatem ad cibos excitant, *ou* incitant. *Cic. ou* elaborant ſaporem. *Hor.* Kilka ſmakow ktore kucharz razem pomięſza zaoſtrzaią apetyt.

ON DIT proverbialement *Aiguiſer ſes coûteaux,* pour dire *Se préparer au combat.* Accingere ſe pugnæ, *ou* ad pugnam. *Liv. Virg.* MOWI ſię w przyſłowiu oſtrzyć żelazo ſwoie, to ieſt, gotować ſię do bitwy.

AIL, *au ſingulier;* & Aux *au pluriel,* ſubſt. maſc. (*ſorte d'oignon*

d'oignon d'une odeur très forte.) Alium, *genit.* alii, n. *Hor.* CZOSNEK gatunek cybuli zapachu barzo tęgiego.

Vne teſte d'ail. Alii caput, neut. *Colum.* **Vne gouſſe d'ail.* Allii ſtica, *genit.* ſticæ, f. *Colum.* Allii nucleus, *genit.* allii nuclei, m. *Plin.* Głowka czoſnku. * Ząbek czoſnku.

Frotté d'ail. Alliatus, alliata, alliatum. *Plaut.* Náciérany Czoſnkiem.

Sentir l'ail. Olere, *ou* obolere allium. *Plin. Plant.* Trącić czoſnkiem.

AILE, ſubſt. f. (*Partie du corps des oiſeaux avec laquelle ils s'élevent & ſe ſoutiement en l'air.*) Ala, *genit.* alæ, f. Penna, *genit.* pennæ, f. *Cic.* SKRZYDŁO część ciała u ptaſtwa ktorą ſię wzbiiaią y trzymaią ná powietrzu.

Les ailes des mouches à miel. Apum alæ, *ou* pinnæ, *ou* pennæ, *genit.* alarum, *ou* pinnarum, f. plur. *Col. Virg.* Skrzydła u pſzczoł.

Petites ailes des oiſeaux & des mouches. Pinnulæ, *ou* pennulæ, *genit.* pinnularum, *ou* pennularum, f. pl. *Cic.* Skrzydełka u ptaſzkow y muchow.

Battre des ailes. Quatere alas. Plaudere alis. *Virg* Concutere alas. *Claud.* Bić ſkrzydłami.

Eſtendre les ailes au ſoleil. Pandere alas ad ſolem. *Virg.* Roſpoſtrzeć ſkrzydła ku ſłońcu.

Voler à tire-d'ailes. Perniciter volare. *Plin.* Szybkim ſkrzydłem latać.

AILES *d'un Baſtiment.* Alæ ædificii, f. pl. *Vitr.* SKRZYDŁA w budowaniu, boki pachy.

AILES *d'un Temple,* ou *d'une Baſilique,* (*les deux Voutes qui ſont plus baſſes & à coſté de la grande.*) Alæ Templi, *ou* Baſilicæ, f. pl. *Vitr.* Columnata Templi latera, *genit.* columnatorum Templi laterum, n. pl. *Vitr.* SKRZYDŁA Kośćielne, ſklepienia dwa poboczne niżſze od więkſzego we ſrzodku.

AILES *de Moulin.* Moletrinæ alæ, f. plur. SKRZYDŁA Młyńſkie.

AILES *ou les Nageoires des poiſſons* Pinnæ, *genit.* pinnarum, f. pl. *Plin.* PŁYTWY u Ryb to czym ſię Ryba álbo pław wodny ruſza.

AILES *que les Poëtes mettent aux pieds de Mercure.* Talaria, *genit.* talarium, n. pl. *Cic.* Plantares alæ Mercurii, f. pl. *Stat.* FEDERPUSZ ſkrzydła ktore Poetowie przyprawuią Merkuryuſzowi do koſtek.

AILE *d'une armée.* Ala, *genit.* alæ, f. *Cic.* Cornu, n. & *indeclinable au ſingulier.* SKRZYDŁO Woyſka.

L'aîle droite. Dextra ala. Dextrum cornu. *Cæſ.* **L'aile gauche.* Siniſtra ala. Siniſtrum cornu. *Cæſ.* Skrzydło prawe, *Skrzydło lewe.

Ceux qui ſont ſur les aîles d'une armée. Alares, *genit.* alarium, m. pl. *Liv.* Alarii, *genit.* alariorum, m. pl. *Cæſ.* Alares copiæ, f. pl. Ci co ſą uſzykowani ná ſkrzydłach woyſka

D'abord l'aîle gauche des ennemis fut rompuë. Primo concurſu ab ſiniſtro cornu hoſtes pelluntur. *Cic.* Zaraz ſkrzydło lewe nieprzyiacielſkie złomane było.

L'aîle droite plia d'abord. Dextrum cornu primò verſum eſt in fugam. Skrzydło prawe záraz ſię zwineło, uſzło.

AILE, (*ſe dit en choſes morales & ſpirituelles, & ſignifie Protection, tutelle.*) comme *Cette fille a toujours eſté ſous l'aîle de ſa mere.* Hæc virgo perpetuâ matris diſciplinâ fuit exercitata, *ou* educta. *Cic. Tacit.* SKRZYDŁO ſię mowi w rzeczach obyczaynych y duchownych, y znáczy piecząy obronę *náprzykład* Ta Panienka zawſze była pod ſkrzydłem matki ſwoicy.

Lors que les enfans ſont ſortis de deſſous l'aîle de leur mere. Ubi ætas liberis exceſſit è matrum diſciplinâ. Ubi exceſſit liberorum cura à matribus. Ják wynidą dzieci z pod ſkrzydeł matki ſwoiey.

ON DIT poëtiquement *Il ſera porté ſur les aîles de la Renommée.* Illum aget fama pennâ. *Hor.* Famâ differetur. MOWI ſię po Rymotworſku: ſławą go ná ſkrzydłach ſwoich, noſić będzie.

AILE ſe dit proverbialement dans ces Expreſſions ſuivantes, *il en a dans l'aîle, il en tient dans l'aîle,* pour dire *Il luy eſt arrivé quelque malheur.* Habet, *ou* periit. Ter. SKRZYDŁO mowi ſię przez przyſłowie w náſtępuiących ſpoſobach, *doſtał po ſkrzydle* to ieſt trafiło mu ſię iákie nieſzczęśćie.

Il ne bat plus que d'une aîle, (*parlant d'une perſonne dont le crédit aſt fort diminué, & qui n'eſt plus dans la même fortune.*) Unicâ plaudit alâ. Gratiâ & fortunâ imminutus

eſt atque attenuatus. Languet, *ou* diſſiluit illius gratia. *Już tylko iednym ſkrzydłem ſię trzepie,* to ieſt mowiąc o iakiey oſobie ktorey dużo ubyło ſławy, y iuż nie ieſt w iednakowym pierzu, to ieſt ſzczęśćiu.

Rogner les aîles à quelqu'un, (*le réduire* comme l'on dit *au petit pied, diminuer ſon crédit & ſes biens.*) Pennas alicui incidere. *Cic.* Deciſis pennis aliquem humilem reddere. *Hor.* *Podſkubać ſkrzydła komu,* upokorzyć go poniżyć uiąć mu kredytu y ſzczęśćia.

Il veut voler devant que d'avoir des aîles, (*parlant d'un homme qui veut s'élever ſans merite & ſans biens.*) Volant ſine pennis. *Plaut.* *Jeſzcze mu ſkrzydła nie poroſły á iuż chce latać,* mowiąc o tym co chce powſtać bez záſług y bez fortuny.

Il luy a arraché, ou *tiré quelque plume de l'aîle,* pour dire *Il luy a tiré quelque ſomme d'argent.* Corraſit ab ipſo aliquid pecuniæ. *Terent.* Wyrwał mu Piorko álbo kilka pior ze ſkrzydeł, to ieſt ſummę iáką pieniężną odniego wyciągnął.

Il en tirera pied, ou *aîle.* Prædam qualemcunque, *ou* lucrum qualecunque faciet. *Plaut.* Albo nogę álbo ſkrzydło wezmie z tego, to ieſt cokolwiek pozyſka.

La peur luy a donné, ou *luy a mis des aîles aux talons.* Timor addidit alas. *Virg.* Boiaźń mu ſkrzydła przyprawiła do koſtek.

AILE', m. AILE'E, f. adject. (*Qui a des aîles.* Alatus, alata, alatum. Aligier, aligera, aligerum. Pennatus, pennata, pennatum. Penniger, pennigera, pennigerum. *Cic. Virg Plin.* SKRZYDLASTY, SKRZYDLASTA.

AILERON, ſubſt. maſc. (*le bout de l'aîle.*) Exerema ala, *genit.* extremæ alæ, f. KONIEC u ſkrzydła, ſkrzydełko

AILERON *de poiſſon.* Pinna & pinnula, *genit.* æ, f. *Plin.* SKRZELE płytwy u Ryb.

AILERONS, (*dans les rouëes à faire monter l'eau,* &c.) Pinnæ, *gen.* pinnarum, f. pl. *Vitr.* Łopatki u koł do podnieſienia wody.

AILLEURS, (*en un autre endroit.*) Aliò. Alium in locum. (*En ſignification de mouvement.*) *Alibi. adv. *Cic.* Alicubi. adv. *Plin.* Alio in loco. abl. (*en ſignification de repos*) GDZIEINDZIEY, do kąd indąd.

D'AILLEURS, (*d'un autre lieu, avec les Verbes Venir, retourner.*) Aliundè. adv. *Cic.* Alio ex loco. SKĄD inąd z inſzego mieyſca z ſłowami przyiść powracać.

PAR AILLEURS, (*par un autre en droit.*) Aliâ viâ. Per aliam viam. Per alium locum. KTORĘDY indziey.

D'AILLEURS, (*de plus, outre cela.*) Prætereà. adv. PROCZ tego z inſzey ſtrony z inſzey miary.

Cet homme qui avoit d'ailleurs de belles qualitez regna avec la même ambition qu'il avoit fait paroitre en demandant la royauté. Virum cætera egregium, ſecuta, quam in petendo habuerat, etiam regnantem ambitio eſt. *Liv.* Ten człowiek ktory z inſzey miary miał piękne cnoty, panował z taką wynioſłośćią z iaką ſię o panowanie ſtarał.

On ne ſçauroit faire paroitre ſon eſprit dans ces ſortes de livres, & d'ailleurs le mien étoit tres médiocre. Hi libelli non ingenii ſunt capaces, quod alioquin nobis perquam mediocre erat. *Plin.* Nie można pokazać dowcipu ſwego w takowych księgach, a y moy z inſzey miary był barzo mierny.

AIMABLE, adject. m. & f. (*Qui a des qualitez qui attirent l'amour & l'amitié de chacun.*) Amabilis & hoc amabile, *genit.* amabilis *pour tous les genres.*) *Il fait au Comparatif* Amabilior & hoc amabilius, *Plus aimable;* & *au Superlatif* Amabiliſſimus, a, um. *Tres aimable. Cic.*) **le contraire eſt* Inamabilis & hoc inamabile. *Cic.* *Qui n'eſt point aimable.* PRZYIEMNY, miły luby, ktory ma wſobie przymioty godne kochania, przeciwna ieſt niemiły.

Il a quelque choſe d'aimable dans la converſation, Sa converſation à quelque choſe d'aimable. Neſcio quid amabilitatis in eſt in ejus congreſſu. *Plaut.* Coś ma miłego w konwerſacyi, Jego konwerſacya ieſt miła.

Il a des mœurs aimables, ou *Ses mœurs ſons aimables.* Ipſi ſunt mores amabiles. *Cic.* Obyczaie Jego ſą miłe, ma miłe obyczaie.

Il eſpére ſe rendre aimable auprès de vous. Amabilem ſperat ſe tibi fore. *Hor.* Spodziewa ſię że ſię miłym ſtanie u ciebie.

D'une maniere aimable. Amabiliter. adverb. *Cic.* (Amabiliùs

biliùs *au Comparatif,* & Amabiliſſimè *au Superlatif.*) Mile miłym ſpoſobem.

AIMABLEMENT, adv. *Le même, moins uſité.* MILE toż ſamo mniey używane.

AIMANT, m. AIMANTE, f. part act. *du verbe* AIMER Amans, *genit.* amantis, omn. gen. *avec le genitif. Cic.* Voyez AIMER. KOCHAIĄCY, KOCHAIĄCA.

AIMANT, ſubſt. maſc. (*Pierre minerale noire, qui a de merveilleuſes proprietez, entre autres d'attirer le fer.*) Magnes, *genit.* mágnetis, m. *Prop.* MAGNET, Kamień czarny mineralny maiący dziwne ſkutki, między inſzemi pociągnienia żelaza.

l'Aimant attire le fer. Magnes lapis ferrum ad ſe allicit & trahit. *Cic.* Magnes ferrum ducit. *Prop. ou* ferrum rapit *Solin.* Magnet ciągnie do ſiebie żelazo.

D'AIMANT, ou *qui concerne l'aimant.* Magneticus, a, um. MAGNETYCZNY, co náleży do Magnetu.

AIMANTE', m. AINANTE'E, f. (*frotté d'aimant.*) Magnete perfrictus, *ou* affrictus, a, um. MAGNETOWANY, MAGNETOWANA, Magnetem natarty.

AIMANTER, V. act. (*Frotter quelque choſe d'aimant pour la faire tourner au Nord.*) Magnete aliquid perfricare, (perfrico, perfricas, perfricui, perfrictum.) act. MAGNETOWAC, Magnetem nácierać iáką rzecz áby ſię obracała ku Nordowi.

AIMER, V. act. (*qui ſe dit en general des choſes & des perſonnes pour leſquelles on a de l'amour, de la tendreſſe, de l'amitié ou quelque ſorte inclination*) Amare, (amo, amas, amavi, amatum.) act. accuſ. *Cic.* KOCHAC, mowi ſię ogolnie o rzeczach y oſobach do ktorych kto ma chęć przychylność, przyiaźń álbo mocną iáką ſkłonność.

Aimer fort quelqu'un, avoir bien de l'affection pour luy, avoir beaucoup d'amitié pour luy Aliquem deamare. In primis amare & carum habere. act. acc. Singulari amore áliquem amare. Amare Unicé diligeoe. Summa benevolentiâ aliquem complecti. *Cic.* Kochać mocno kogo: mieć wielką chęć do niego wielką ſkłonność.

Aimer ſincerement, veritablement, de cœur & d'affection. Aliquem amare toto pectore. Verè ex animo amare. Toto pectore, *ou* ex animo amare. *Cic.* Amare corde & animo. *Plaut.* Kochać ſzczerze, prawdziwie ſercem y chęcią.

Eſtre fort aimé de quelqu'un. Eſſe alicui in deliciis & in amore. Eſſe alicui cariſſimum, (ſum, es, fui: cariſſimus, a, um.) *Cic.* Być barzo od kogo kochanym.

S'aimer l'un l'autre, s'entre-aimer. Amare inter ſe. *Cic.* Amare ſe mutuis animis. *Cotul.* Kochać ſię wzaiemnie kochać ſię z ſobą.

Je trouve que d'aimer les gens qui nous haïſſent, c'eſt faire une duoble faute, car c'eſt prendre une peine inutile, & leur être à charge. Qui amat illum cui odio ipſus eſt, bis facere ſtulte duco, laborem inanem ipſe capit, illi moleſtiam affert. *Ter.* Trzymam to, że kochać tych, co nas nie lubią, ieſt dwoiako błądzić, gdyż to ieſt y ſobie nie potrzebną ciężkość, y drugim czynić.

Aimer ceux qui nous aiment. Alios redamere. Aliis in amore reſpondere. *Cic.* Kochać wzaiemnie tych co nas kochaią.

Pleut à Dieu que vous m'aimaſſiez autant que je vous aime! Utinam mihi eſſet pars æqua amoris tecum! *Ter.* Vellem ex æquo me amares! Utinam mihi in amore reſponderes! *Cic.* Day Boże żebyś mię tak kochał, iak cię kocham.

AIMER, (*Avoir une inclination forte, & un grand panchant pour quelqu'un.*) Aliquem amare, *ou* deamare. act. acc. Amore alicujus teneri, (teneor, teneris, tentus ſum.) paſſ. Amare amore ſingulari. act. acc. *Cic.* Conferre amorem in aliquem, (confero, confers, contuli, collatum.) act. *Plaut.* Amplecti aliquem. dep. *Saluſt.* Amore amplecti, *ou* complecti. dep acc. *Cic.* Inclinatione voluntatis propendere in aliquem. neut. *Cic.* KOCHAC mieć paſſyą do kogo y wielką ſkłonność.

Apres mon frere il n'y a perſonne que j'aime plus que vous. Cùm à fraterno amore diſceſſi, amoris erga te mei, tibi primas defero. *Cic.* Po Bracie moim nie maſz nikogo kogo bym barziey kochał nád ciebie.

AIMER *quelqu'un,* (*l'aimer d'un amour déreglé, en eſtre éperdument amoureux, l'aimer juſques à la folie.*) Amare, *ou* deamare perditè & efflictim & miſerè. *Cic. Ter. Plaut.* Deperire aliquem, (depereo, deperis, deperi, deperitum.)

neut. *Plaut.* Deperire amore alicujus. *Liv.* Alicujus amore ardere, *ou* flagrare, (ardeo, ardes, arſi, arſum: flagro, flagras, flagravi, flagratum.) neut. *Cic.* Ardere, aliquem, *ou* in aliquem. *Virg. Cic.* Alicujus amore incendi, *ou* incenſum eſſe, (incendor, incenderis, incenſus ſum. paſſ. Incenſus, a, um.) Inflamari, *ou* inflamatum eſſe alicujus amore, (inflammor, inflammaris, inflammatus ſum. paſſ. Inflammatus, a, um.) *Cic.* Aliquem demori, (demorior, demoreris, demortuus ſum.) dep. *Plaut.* Effusè aliquem diligere, (diligo, diligis, dilexi, dilectum. (act. *Plin. Jun.* Efflictim aliquem perire. neut. *Plaut.* Inſanire amore alicujus, (inſanio, inſanis, inſanivi, inſanitum.) neut. *Hor.* KOCHAC ſię w kim, kochać miłośćią nie porządną, kochać ſzalenie.

AIMER *tendrement quelqu'un,* (*comme une mere ſon enfant,* act.) Aliquem amare. act. acc. Aliquem amplecti, *ou* complecti. Amore complecti. dep. acc. In deliciis habere aliquem, & in oculis ferre. act. acc. *Cic.* Aliquem meduliitùs, *ou* oculitùs amare. act. *Plaut.* Aliquem geſtare in ſinu, (geſto, geſtas, geſtavi, geſtatum.) act. *Ter.* KOCHAC kogo uprzeymie, (iáko matka dziecię ſwoie.)

Aimer quelqu'un juſques à ne rien épargner pour luy ni ſoins, ni peines, ni ſa propre vie. Omnibus ſtudiis, laboribus, vitæ periculis complecti aliquem. *Cic.* KOCHAC kogo zewſzyſtkich miar nic dla niego nie żałuiąc áni ſtarania, áni pracy, áni życia.

AIMER *trop une choſe,* (*avoir bien de l'attache & une grande paſſion pour elle.*) Aliquid amare, *ou* adamare. act. Rem aliquam nimiùm, *ou* plus æquo conſectari, (conſector, conſectaris, conſectatus ſum) depon. *Cic.* ZBYTECZNIE co kochać, mieć zbyteczne przywiązanie y paſſyą do czego.

AIMER, (*ſe plaire à une choſe.*) Aliquid amare. Re aliquâ delectari, (delector, delectaris, delectatus ſum.) paſſ. Rem in deliciis habere, (habeo, habes, habui, habitum.) act. *Cicer.* KOCHAC ſię mieć upodobanie w czym

J'aime cette maiſon. Arrident mihi ædes. *Plaut.* Kocham ten Dom.

Il aime le jeu, la chaſſe & la muſique. Ludo, venatione, muſicis delectatur. *Cic.* Kocha ſię we grze, w polowaniu y muzyce.

Il s'aime bien à la Cour, il s'y plait fort. Aulam in deliciis haber. Delectatur Aulâ plurimùm. Voluptati & delectationi eſt ipſi Aula. *Cic.* Kocha ſię we Dworze, y podoba mu ſię Dwor barzo.

Les Elephants ne s'aiment que dans les païs chauds. Elephanti amant regiones calidas. *Plin.* Słonie nie kochaią ſię tylko w kraiach ciepłych.

Il aime à eſtre loué. Amat laudari. *Hor.* Lubi kiedy go chwalą.

AIMER, (*Reſpecter, honorer quelqu'un qui eſt au deſſus de ſoy.*) Amare. Colere, (colo, colis, colui, cultum.) act. acc. Venerari, (veneror, veneraris, veneratus ſum.) depon. acc. Obſervare, obſervo, obſervas, obſervavi, obſervatum.) act. acc. *Cic.* KOCHAC ſzanować kogo co ieſt nad nami.

SE FAIRE AIMER, (*Attirer à ſoy l'affection de tout le monde, gagner les cœurs.*) Omnes ſibi demereri, (demereor demereris, demeritus ſum.) *Amorem ſibi ab omnibus, *ou* omnium ſibi amorem & benevolentiam conciliare, (concilio, concilias, conciliavi, conciliatum,) Rapere ad ſe omnium amorem, (rapio, rapis, rapui, raptum.) Gratiam ab omnibus inire, (ineo, inis, inivi, *ou* inii, initum.) Gratiam ſibi apud omnes parere, (pario, paris, peperi, partum.) *Cic.* Omnes homines ſibi adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) act. *Ter.* ZARABIAC ná miłość u wſzyſtkich, pociągnąć do ſiebie affekta, ſerca pozyſkać.

Se faire aimer de bien des gens. Amicitiâ multos comprehendere. *Cic.* Zárabiać ná affekt u wielu.

J'ay fait aimer l'ancien Gouvernement à des Peuples, qui n'attendoient que l'occaſion de brouiller. Populorum animos rerum novatum expectatione ſuſpenſos ad veteris Imperii benevolentiam traduxi. *Cic.* Przywiodłem tych do kochania ſię w dawnych rządach, ktorzy zámieſzania nowego czekali.

AIMER, (*Sçavoir bon gré à quelqu'un d'une choſe, luy en eſtre obligé.*) Amare aliquem de re aliquâ, *ou* ob rem. *Cic.* KOCHAC co, mieć co komu záwdzięczne, być wdzięcznym komu zá co.

Je vous aime, ou Je vous ſçay bon gré d'avoir ainſi répondu à Octavius. Multum te amo, quòd ita reſpondiſti Octavio. *Cic.* Kocham cię ieſtem ci wdzięczen żeś ták odpowiedział Oktawiuſzowi.

AIMER MIEUX, *(Avoir un amour de préference pour les choſes, ou pour les perſonnes.)* Habere aliquid potius, (potior & hoc potius, *genit.* potioris.) act. acc. Malle, (malo, mavis, malui, *ſans ſupin.*) neut. *avec un Accuſatif, ou un Infinitif.* BARZIEY lubić wolić, (Kochać iednę rzecz lub oſobę nád inſzą.)

J'euſſe mieux aimé mourir mille fois, que de ſouffrir ces choſes. Mori milles mihi præſtitiſſet, quàm hæc pati. *Cic.* Wolałbym umrzeć tyſiąc razy, niżeli to znoſić.

J'aime mieux eſtre vaincu avec Pompée, que de vaincre avec ces gens là. Malo me cum Pompeio vinci, quàm cum iſtis vincere. *Cic.* Wolę raczey być zwyciężonym z Pompeiuſzem, nizeli zwyciężcą z takiemi.

Celuy qui aime mieux ſes tréſors que ſes amis, mérite de n'eſtre aimé de perſonne. Qui argento omnia ponit, meretur ut nemo ipſi præſter amorem. *Horat.* Ten co woli barziey zbiory, ſwoie álbo ſkarby, nizeli przyiacioł, godzien ieſt żeby go nikt nie kochał.

AIMER, proverbialement. *Qui bien aime, bien chatie.* Qui benè amat, benè caſtigat. KOCHAC; przyſłowiem kto dobrze kocha, ten dobrze karze.

ON DIT burleſquement, *Il l'aime comme ſes petits boyaux, ou comme ſes yeux.* Illum medullitùs, *ou* obulites amat *Plaut.* MOWI ſię żartem, kocha iáko wnętrznośći ſwoie, álbo iák oczy ſwoie.

Il n'aime que luy-même, & perſonne ne l'aime. Sibi carus eſt ſeque diligit, & nemo illum, (*on ſous-entend* diligit.) Se amat ſine rivali. *Cic.* Nie kocha tylko ſiebie ſamego, á nikt go też nie lubi.

AINE, ſubſt. f. (*partie du corps où ſe fait la jonction de la cuiſſe & du ventre.* Inguen, *genit.* inguinis, n. *Plaut. Liv.* Łono, część ciała gdzie ſię łączy udo z Brzuchem.

AINS, *ou* ENS, (*Riviere qui a ſa ſource au Val de Miege dans le Comté de Bourgogne, & ſe jette dans le Rhoſne, vers le Port d'Anton.*) Indus, *genit.* Indi, m. Idanus, *genit.* Idani, m. ENS Rzeka w Hrabſtwie Burgundyi wpadaiąca w Rodan ku portowi Antonu.

AINS, adv. *Ains au contraire,* (*mais au contraire, mais plûtoſt.*) Imò. Imò verò. adv. *Cic.* WIĘC ráczey ále ráczey. (Cet Adverbe François, auſſi bien que *Ainçois*, eſt hors d'uſage; ils ſignifioient autrefois *Mais*. On ne s'en ſert que dans le burleſque de *Ains au contraire.*) To przyſłowie Francuſkie wyſzło ze zwyczaiu, znáczyło przedtym *ále*: nie záżywaią go chyba ná żárt *więc ráczey*.

AINSA, ou AINZA, (*Ville d'Arragon capitale du petit païs de Sobarbe, qui a eu autrefois Titre de Royaume, ſur la riviere de Cinga.*) Ainſa, *genit.* Ainſæ, f. ENSA Miaſto Arragonii; ſtołeczne małego Kraiu Sobarba rzeczonego, ktore miało Kiegdyś tytuł kroleſtwa nad rzeką Cyngą.

AINSI, adverbe. (*de la ſorte, de cette ſorte.*) Sic. Ita. adv. *Cic.* Hoc modo, *abl.* Ad hunc, *ou* ad eum modum. *Cic. Plaut.* Hoc pacto. Eo pacto, *ablat. Plaut. Ter.* TAK tym ſpoſobem.

AINSI QUE, (*comme.*) Sic. adv. *Il eſt ainſi, cela eſt ainſi.* Sic eſt. Sic eſt res. *Ter.* Sic res ſe habet. *Cicer.* Ita eſt. Ita res eſt. *Ter.* TAK JAKO, ták ieſt, to ták ieſt.

Il eſt ainſi que je vous le dit. Res ſic eſt ut narro tibi. *Plaut.* Tak ieſt iak powiadam.

Je ſuis ainſi fait, c'eſt mon humeur. Sic ſum. Sic eſt ingenium meum. *Ter.* Tákim ieſt, táki moy humor.

Il eſt ainſi fait. Ita homo eſt. *Ter.* Ita ingenio eſt. Ita ingenium ejus eſt. *Plaut.* Táki on ieſt.

C'eſt ainſi qu'il faut faire. Ita opus eſt facto. *Ter.* Ták trzeba czynić.

On le dit ainſi. Ita aiunt. Ita prædicant. *Ter.* Ták powiadaią.

C'eſt ainſi que j'eſpere. Ita ſpero quidem. *Ter.* Ták ſię Spodziewam.

Eſt-ce ainſi que tu me mépriſes? Ita-ne contemnor abs te? *Ter.* Ták to mną gardziſz?

J'ay eſté affligé de cela ainſi que je le devois. Sanè quàm pro eo ac debui, graviter, moleſtèque tuli. *Sulp. ad-Cic.* Tak mi to ciężko było iak ciężko być náleżało.

Cela étant ainſi. Quod cùm ita ſit. Quæ cúm ita ſint. Cúm hoc ita ſit. *Cic.* To tak będąc.

Qu'AINSI NE SOIT, (*pour preuve de cela.*) *J'étois dans ce jardin, & qu'ainſi ne ſoit voila une fleur que j'y ay cueillie, c'eſt comme ſi je diſois & pour preuve voila une fleur que j'y ay cueillie.* Eram in horto, atque ut rem ita eſſe intelligas, hunc ibi decerpſi florem. AZE TAK IEST, (nadowod tego,) byłem w tym ogrodzie, á że tak, ieſt oto ieſt kwiat com w nim urwał.

AINSI SOIT-IL, (*ſouhait qu'on fais.*) Utinam id ſit. *Ter.* Utinam ita Deus faxit. *Terent.* Utinam. *ſeul.* Quod utinam. *Cicer.* AMEN, Niech ſię ſtanie życząc czego.

AIR, ſubſt. maſc. (*Element liquide & léger qui environne le Globe terreſtre, ou la mer & la terre.*) Aer, *genit.* aeris, m. *Cic.* Æther, *genit.* ætheris, m. *Virg.* Cœlum, *ou* Cœlum, *genit.* l, n. Aura, *genit.* auræ, f. *Virg.* Spiritus, *genit.* ſpiritûs, m. *Cic.* Animabilis ſpirabiliſque natura, *genit.* animabilis ſpirabiliſque naturæ, f. Vitalis & per omnia meabilis ſpiritus, m. *Colum.* POWIETRZE, Żywioł rzadki y lekki, ktory otacza okrąg ziemi, álbo morze, y ziemię.

Air beau & agréable. Jucundum & amœnum cælum, n. *Cic.* Piękne powietrze y miłe.

Air clair & ſerein. Nudus & apertus aer, m. *Stat.* Serenus aer, m. *Lucr.* *(le contraire eſt Nebuloſus, *ou* nubilus & auſtrinus aer, m. *Plin.* Caliginoſum cælum, n. *Cic.* *Air ſombre, couvert, plein de brouillars.*) Pogodne powietrze, *(*przeciwna ieſt*) Powietrze pomięſzane, pochmurne y pełne mgły.

Air libre & ouvert. Apertus aer, m. *Stat.* Apertum cœli ſpatium, n. *Vitr.* Wolne powietrze y otwarte.

Air pur. Purum cœlum, n. *Cic.* Purus liquiduſque aer, m. *Plin.* Powietrze czyſte.

Air ſubtil. Tenue cœlum, n. Aer tenuis & extenuatus, m. *Cic.* Subtile cœlum, n. ſubtilis aer, m. *Sen.* *(*le contraire eſt*, Craſſus aer, m. Concretus, *ou* denſus aer, m. *Cic. Hor.* Craſſum cœlum, n. *Virg.* *Air épais & groſſier.*) Powietrze ſubtelne, *(*przeciwna ieſt.*) Powietrze ciężkie y grube.

Ceux qui habitent en des païs où l'Air eſt plus pur & plus ſubtil, ont auſſi l'eſprit plus ſubtil, que ceux qui reſpirent un Air épais & groſſier. Licet videre acutiora ingenia & ad intelligendum aptiora eorum qui terras incolunt eas in quibus aer ſit purus ac tenuis, quàm illorum qui utuntur craſſo cœlo atque concreto. *Cic.* Ci co mięſzkaią w kraiach gdzie powietrze ieſt czyſtſze y ſubtelnieyſze, maią też dowcip ſubtelnieyſzy, niż ci co tchną powietrzem cięſzſzym y grubſzym.

Air temperé. Aer temperatus, m. *Cic.* Powietrze pomiarkowane.

Bon air, air ſain. Bonum cœlum, n. *Cat.* Salubre cœlum, n. *Cic.* *(*le contraire eſt*, Cœlum málignum, *ou* maleficum, n. *Cic.* Cœlum inſalubre, n. Morbidus aer, m. *Plin.* *Vn Air mal ſain.*) Dobre powietrze zdrowe. *(*przeciwna ieſt*) powietrze niezdrowe.

Air mauvais & meſchant, Air peſtilentiel. Cœlum malignum. n. Aer peſtilens, m. *Vitr.* Cœlum cujus aſpiratio gravis & peſtilenss n. *Plin* Powietrze złe záraźliwe ſzkodliwe.

Air étouffé. Gravius cœlum, n. Cœli gravitas, *genit.* gravitatis, f. *Cic.* *(*le contraire eſt*, Lenis aura, *genit.* lenis auræ, f. *Air doux.*) Powietrze záduſzone zatkane. ciężkie *(*przeciwna ieſt,*) Wolne powietrze łaſkawe.

Air natal. Natale cœlum, n. *Cic.* Powietrze Oyczyſte.

Bonté de l'Air. Aeris, *ou* cœli ſalubritas, *genit.* ſalubritatis, f. *Plin.* *(*le contraire eſt*, Malignitas cœli, f. *Plin.* *La malignité de l'Air.*) Zdrowość powietrza, *(*przeciwna ieſt*) Nie zdrowość powietrza.

Changement d'air. Aeris, *ou* cœli commutatio, *genit.* commutationis, f. *Cic.* Odmienność powietrza.

Changement de l'air, lors qu'il ſe change. Cœli, *ou* aeris converſio, *genit.* converſionis, f. *Cic.* Odmiana powietrza kiedy ſię ná dworze odmienia.

Corruption de l'air. Aeris vitium, *genit.* aeris vitii, n. Morbus cœli, *genit.* morbi cœli, m. *Virg.* Záraza zepſowanie powietrza.

Intemperie de l'air. Cœli intemperies, *genit.* intemperiei, f. *Colum.* Niepogodność powietrza niepogoda.

Les diverſes ſituations de la terre contribuent beaucoup à la temperature de l'air. Terræ poſitiones huc atque illuc verſæ magna ad aeris temperiem momenta ſunt. *Sen.* Rozmaite położenie ziemi wielką ieſt przyczyną do poſtanowienia powietrza.

Perſanteur de l'air. Cæli gravitas, *genit.* cæli grativitatis, f. *Cicer.* Ciężkość powietrzá.

Groſſiereté de l'air. Cœli craſitudo, *genit.* craſſitudinis, f. *Cicer.* Grubość powietrzá.

Sérénité de l'air. Serenitas cæli, *genit.* ſerenitatis cæli, f. *(*le contraire eſt* Perturbatio cæli, *genit.* perturbationis cæli, f. *Cic.* *Le trouble de l'air.*) Jaſność powietrzá *(*przeciwne ieſt*) pomieſzanie powietrzá.

A L'AIR, (*à découvert.*) Sub dio. Aere aperto. Sub Jove frigido. *Hor.* NA wietrze, ná iáwie.

Eſtre à l'air, ou eſtre expoſé à l'air. Aëri, *ou* in aëre exponi (exponor, exponeris, expoſitus ſum.) paſſ. *colum.* Być ná wietrze wyſtawiony ná wietrze.

Le ſapin a beaucoup d'air & de feu. Abies habet plurimum aëris & ignis. *Vitr.* Jedliná má wiele w ſobie powietrzá y ogniá.

Les animaux terreſtres ont de l'air médiocrement & de la chaleur. Terreſtria animalia aëre, caloreque ſunt temperata. *Vitr.* Zwierżętá ziemſkie maią powietrze pomiarkowane y ciepło.

L'air commence à s'échauffer. Cælum tépeſcit, *ou* caleſcit. *Plin.* *(*le contraire eſt*, Aer gelaſcit. *Cat.* *l'air commence à ſe refroidir.*) Záczyná ſię zagrzewać powietrze *(*przeciwná ieſt*) Zaczyná ſię oziębiać powietrze.

L'air eſtant preſſé par de fréquentes impulſions entre par les ouvertures des robinets & emeplit les canaux. Spiritus frequens compreſſus epiſtomiorum aperturis Influit & replet animâ canales. *Vitr.* Powietrze częſtym poruſzeniem ściśnione będąc, wchodzi przez Luſſty otwartych czopow y napełniá Rury.

Les poûmons ſont d'une nature ſpongieuſe propre à recevoir l'air. In pulmonibus ineſt rariatas ad hauriendum ſpiritum aptiſſima. *Cic.* Płuca ſą przyrodzeniá pulchnego iáko gębká, Spoſobne do wzięciá w ſiebie powietrza.

On donne de l'air aux caves par le moyen des ſoupiraux. Relaxatis ſpiramentis aer in caueas infunditur, *ou* immititur, *ou* introducitur. *Vitr.* Wpuſzczaią powietrze do piwnic przez oddechowe okná.

L'air étant renfermé & ne pouvant ſe dilater, s'échauffe en s'agitant. Aer concluſus, neque habens vagandi poteſtatem, verſando conferveſcit. *Vitr.* Powietrze zamknięte niemogąc ſię rozſzerzyć, rozgrzewá ſię wzruſzeniem ſwoim.

Le meſme air fait les diverſitez du froid & de la chaleur qui arrivent chaque année, & étant attiré par la reſpiration il nourrit les animaux. Idem aer annuas frigorum & calorum facit varietates, & ſpiritu ductus alit & ſuſtentat animantes. *Cic.* Toż ſamo powietrże czyni rożność ciepłá y zimná, ktore co rok przypadá, y pociągnione przez odethnienie ożywiá zwierżętá.

Les conduit des corps eſtant dilatez reçoivent aiſément toutes les impreſſions de l'air. In corpora, quæ habent patentes venas, inſidunt aurarum flatus. *Vitr.* Pory ciałá będąc rozprzeſtrzenione, przymuią łatwo wſzelkie ſkutki powietrzá.

Nous ſommes environnez d'air. Offunditur nobis aer. *Cic.* Powietrzem otoczeni ieſteśmy.

CHANGER D'AIR, (*aller demeurer aillieurs pour y reſpirer un autre air.*) Cælum, *ou* aerem mutare, (ro, as, avi, atum. (act. *Hor. Celſ.* ODMIENIC powietrze, gdzieindziey ſię przenieść dlá odmiany powietrzá.

Prendre l'air à la campagne. Liberius, *ou* purius cælum ruri captare, *ou* ſpirare, (o, as, avi, atum.) act. Liberius cælum ducere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. Zażywać wolnego powietrzá na wſi.

Reprendre ſon air natal. In natale ſolum immigrare, (migro, migras, migravi, migratum.) neut. Aerem nativum ſpirare. act. Peregrinum cælum cum patrio commutare. act. *Cic.* Wrocić ſię do Oyczyſtego powietrzá.

DONNER DE L'AIR *à un lieu.* Aerem in aliquem locum immittere, (immitto, immittis, immiſi, immiſſum.) act. PUSCIC powietrze do iakiego mieyſcá.

Donner de l'air aux arbres en les déchauſſant par le pied. Arbores ablaqueare, (queo, as, avi, atum.) act. *Colum.*

Odkryć powietrze drzewom okopuiąc ie u dołu od korzeniá y odkrywaiąc.

Donner de l'air aux arbres en les élaguant & coupant des branches qui ſont trop touffuës. Aperire cælum árboribus, (aperio, aperis, aperui, apertum.) act. *Plin.* Arbores collucare, (luco, as, avi, atum.) act. *Colum.* Odkryć powietrze drzewom one przerzedzaiąc y obcinaiąc gałęzie zbyt gęſte.

AIR, (*Souffle, vent, haleine.*) Hálitus, *genit* halitûs, m. Spiritus, *genit.* ſpiritûs, m. Aura, *genit,* auræ, f. *Cic.* TCHNIENIE Dech para żionienie.

Donner de l'air à une perſonne qui s'évanouït. Alicui auram præbere. act. Ventulum alicui fácere. *Plaut.* Przewietrzeć wyprowadzić ná wiatr oſobę iáką ktora mdleie.

Donner de l'air, ou du vent à un tonneau. Spiramentum dolio dare. act. Oddech uczynić w beczce.

ON DIT en ce ſens par maniere de Proverbe, *Donnez vous de l'air, Donnez vous patience.* Quieſce paululùm. Expecta dum Pax. *Plaut.* MOWI ſię wtym wyrozumieniu iákoby przez przyſłowie odetchniy ſobie, poczekay trochy cierpliwie.

AIR ſe dit figurément *des choſes qui n'ont point de vérité & de fondement ſolide.* Ainſi on dit. POWIETRZE mowi ſię przez przyſłowie o rzeczach Ktore żadney gruntowney pewności nie maią. Tak mowi ſię.

Des promeſſes & des deſſeins en l'air. Vana promiſſa. Irrita ćonſilia, *genit.* vanorum promiſſorum, irritorum conſiliorum, n. pl. *Cic.* * *Vn raiſonnement en l'air, qui eſt ſans ſolidité.* Inanis ratiocinatio, *genit.* inanis ratiocinationis, f. *Cic.* * *Des conjectures en l'air: vaines & ſans raiſon.* Inanes & futiles conjecturæ, *genit.* inanium & futilium conjacturarum, f. plur. *Cic.* Obietnice y zamyſły nápowietrżu * Dowod nápowietrżu, ktory niemá fundamentu gruntowanego, * Domyślanie ſię ná powietrzu, prożne y bez przyczyny.

Tout cela s'en ira en l'air, ou populairement en eau de boudin. Veneſcent hæc omnia, (vaneſco, vaneſcis, vanui, *ſans ſupin,* vaneſcere.) neut. Hæc omnia irrita cadent, *ou* in irritum cadent, (cado, cadis, cecidi, caſum, cadere.) n. *Tacit.* Wſzyſtko to z wiatrem poydzie, wynidzie ná bicz z piaſku.

Faire cent diſcours en l'air. Quidlibet garrire, (garrio, garris, garrivi, garritum.) act. *Hor.* Wiele prożno mowić y nádaremnie.

ON DIT encore proverbialement *Tirer en l'air, (Habler, ou populairement, Craquer.)* Vana & falſa jactare, (to, as, avi, atum.) act. Magnificè mentiri multa, (mentior, mentiris, mentitus ſum.) depon. MOWI ſię ieſzcze w przyſłowiu, ná wiatr ſtrzelać, oczywiście ſzalbierować.

Battre l'air, travailler inutilement. Aerem verberare, (bero, as, avi, atum,) act. Operam ludere, (ludo, ludis, luſi, luſum.) act. *Ter.* Oleum & operam perdere, (perdo, perdis, perdidi, perditum.) act. *Plaut.* Wiatr młocić, pracować nadaremno.

ON DIT auſſi en maniere de Proverbe, *Se donner de l'air, ſe divertir comme il faut & avec une pleine liberté.* Genio indulgere, (indulgeo, indulges, indulſi, indultum.) neut. *Ter.* Animo ſuo obſequi, (obſequor, obſequeris, obſecutus, ſum.) dep. Animo ſuo obſequium ſumere, (ſumo, ſumis, ſumſi, ſumtum.) act. Sibi benè facere. Facere animo ſuo volupe, (facio, facis, feci, factum.) act. *Plaut. Terent.* MOWI ſię ieſzcze w ſpoſob przyſłowiá Dogodzić ſobie, do woli Zażyć uciechy, pozwolić ſobie.

ON DIT encore *Il a toujours un pied en l'air,* pour dire qu'*Il eſt fort agiſſant & remuant.* Mobilibus eſt pedibus. Eſt pede mobilis. MOWIĄ też zawſze iednę nogę má napowietrzu, chcąc wyrazić człeká co nie poſtoi niepoprożnuie.

AIR ſe dit auſſi en Muſique, *de la conduite de la voix & des autres ſons, (parce qu'ils proviennent des diverſes impulſions de l'air.)* Modus Modulus, *genit.* i. m. Modulatio, *genit.* modulationis, f. *Cic. Hor.* ARYA Ton álbo nutá ſię mowi w muzyce o głoſach y tonach wywodzeniu, bo pochodzą z rożnego poruſzeniá powietrzá.

Je ſçay l'air de cette chanſon, mais je ne me ſouviens pas des paroles. Numeros illius cantilenæ memini, verba non teneo. *Virg.* Wiem notę tey pieśni, ále ſłow niepamiętam

Accorder des airs ſur le luth. Fidibus modos aptare. act. *Hor.* Tony zgadzać ná lutni.

Donner un air à une chanſon, la noter. Cantica modis muſi-

musicis exprimere, (exprimo, exprimis, expressi, expressum.) act. *Quint.* Notę dobieráć ná pieśń iáką.

Jouër un air charmant. Dicere modos quibus aures applicentur, (dico, dicis dixi, dictum.) act. *Horat.* Dziwnie piękną gráć notę.

Jouër des airs sur la flute. Modulationes tibiis canere, (cano. canis, cecini, cantum.) Modulatè canere tibiis. *Cic.* Ad certos modos canere tibiis. *Ovid.* Ad tibiam canere cantilenam. *Cicer.* Carmina tibiis cantare, (to, as, avi, atum.) act. *Cornel.Nep.* Wygrawáć Noty ná flecie.

Qui donne un air à une chanson. Modulator, *genit.* modulatoris, m. *Hor.* Ten co notę daie ná pieśń iaką, muzyk.

AIR, (*maniere d'agir, de parler & de vivre soit en bonne ou mauvaise part.*) ainsi l'on dit *Se donner des airs, Affecter certaines manieres de parler, de marcher & de s'ajuster.* Fingere se ad putidam & affectatam elegantiam, (fingo, fingis, finxi, fictum.) act. Modos quosdam in ornatu, in gestu, in voce putidè consectari, (consector, consectaris, consectatus sum.) dep. Exquisitis quibusdam modis corpus ad affectatam elegantiam cemponere, (compono, componis, composui, compositum.) act. SPOSOB postępowania sobie, mowięniá, życiá ták w dobry iáko y w zły sposob; Ták się mowi Przydawáć sobie coś wytwornie wymyślnie sobie postępowáć wymyślnie się nosić.

Se donner des airs de visage en faisant des minauderies. Os exquisitis modis ducere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. *Quin.* Twarz wykrzywiáć wdzięcząc się y postawę stroiąc.

AIR, (*Mine, facon, l'exterieur d'une personne.*) Facies. Species, *genit.* ei, f. Vultus. Oris habitus, *genit.* ûs, m. Forma, *genit.* formæ, f. *Cic.Ter.* Figura totius oris & corporis, *genit.* figuræ, f. *Cic.* Twarz postawá powierzchowná jakiey osoby.

Il a l'air doux, ou *l'air du visage doux: Il a beaucoup de douceur dans l'air du visage.* Est ipsi suavissima oris species. *Cornel-Nep.* MA postawę łaskawą, postawá twarzy łaskawá, wiele má przyiemnośći w postawie twarzy swoiey.

Vn jeune homme qui a l'air bon, ou *qui a bon air.* Adolescens honestâ & liberali facie, Adolescens bonâ formâ. *Ter.* Probo ore. Honorem eximiæ frontis præferens. *Plin.* Adolescens in quo est formna & species liberalis. *Cic.* Młody człowiek Młodzieniec ktory má dobrą postawę, dobrey postawy.

Elle avoit l'air plus honneste que les autres. Erat formâ præter cæteras honestâ & liberali, *Terence parle d'une fille.* Była przystoynieyszey postawy niżeli insze.

Ne montrez jamais un air chagrin. Deme supercilio nubem. *Hor.* Niepokazuy nigdy smutku po sobie.

Avoir méchant air. Malam faciem habet. *Quint.* Mieć złą postawę, komu nie dobrze z oczu patrzy.

Je n'ay point veu de femme d'un plus méchant air, ou *qui eust plus méchant air que celle-là.* Improbiorem non vidi faciem mulieris. *Plaut.* Niewidziałem niewiasty ktoreyby gorzey z oczu patrzało iák ta.

Il a un air d'impudence & effronterie, ou *la mine impudente.* Est illi os impudens & invercundum. *Ter.* Est perfrictâ & invercundâ, *ou* expudoratâ fronte. *Plaut.* Patrzy mu z oczu z twarzy niewstyd, bespieczeństwo zuchwałość.

Il a l'air honteux & embarressé. Timidor est & rusticè verecundus. *Cic.* Wstydzi się, y mięsza.

Il a l'air étranger, ou *d'un étranger.* Est ipsi peregrina facies. *Plaut.* Twarz Postawá Cudzoziemcá.

A son air, à sa mine, à le voir il paroist un homme de consequence. Cùm faciem vides, videtur esse quantivis pretii. *Ter.* Z Postawy z miny z spoyrzenia zdaie się być człek zacny.

Aprés qu'elle eut essayé dans son miroir tous les airs, que l'on perd bien tôt, quand on folastre avec un amant. Postquam tentavit omnes vultus, quos solet inter amantes risus frangere. *Hor.* Sprobowawszy w zwierciedle wszelkich postaw ktore giną prędko gdy kto szaleie z kochankiem.

Il a l'air grand & la physionomie noble. Spirat in ejus vultu magnus & nobilis animus. Est quiddam in ejus vultu plenum dignitatis & honestatis. Eminet in vultu ac toto corpore animi præstantie. Wspaniałe weyrzenie má, zpoyrzenie szlachetne.

Prendre un air severe & refrogné. Vultus severos induere, (induo, induis, indui, indutum.) act. *Cat.* Frontem, *ou* vultum contrahere, (contraho, contrahis, contraxi, contractum.) act. *Cic.* Surową y zmarszczoną postawę wziąć na siebie.

AIR, (*Ressemblance dans le visage & dans les manieres d'agir.*) Similitudo, *genit.* similitudinis, f. *Cic.* SPOYRZENIE Weyrzenie Podobieństwo twarzy y postawy.

Il a bien de son air, il a beaucoup de son air, il luy ressemble bien. Ad illius similitudinem multum accedit. *Cic.* Ore & habitu multum est ipsi similis. Illum ore refert, (refero, refers, retuli, relatum, referre.) act. *Virg.* Má wielkie z nim podobieństwo Podobny mu iest ná weyrzenie.

AIR, (*Façon maniere,*) Ratio, *genit.* rationis, f. Modus, *genit.* modi, m. *Cic.* SPOSOB kształt.

Il va du grand air, il vit en grand Seigneur. Basilicè & opiparè vivit. *Plaut.* Omnia lauta sunt & magnifica apud illum. Lautum victum & elegantem magnificè. *Cic.* Pańsko sobie postępuie, zyie po Páńsku.

Cela va du bel air. Belle id procedit. *Plaut.* Idzie to pięknie, pięknym sposobem.

Contrefaire l'homme du bel air. Politulum & bellulum se facere, *ou* reddere. *Cic.Plin.* Pięknie się stawiáć, udawáć.

Il parle d'un air à faire croire qu'il est en colere. Ita loquitur, illum ut iratum esse nemo non sentiat. Mowi pokazuiąc iákby się gniewał.

Il luy a parlé du bel air, de la belle maniere. Loquutus cum eo vohementer, *Cic.* Asperè eum habuit. *Plau..* Mowił znim náleżycie, iák się godziło.

Traitter quelqu'un du bel air, de la belle maniere. Versare aliquem probè. act. *Plaut.* Acerbius ad duriùs aliquè tractare. act. *Plin-Nun.* Postąpić sobie z kim należycie, przykro się z nim obchodzić.

Recevoir quelqu'un d'un air doux & obligeant. Comiter & benigne aliquem áccipere, *ou* excipere. act. * *D'un air dédaigneux & arrogant.* Fastidiosè & arroganter aliquem excipere. act. *Cic.* Prayiąć kogo chętnie y miło: * niechętnie, y hardo.

Parler d'un air menaçant. Loqui minaciter. dep. *Cic.* Mowić z groźbą.

Railler quelqu'un d'un air enjoué. Facetè irridere aliquem. act. *Cicer.* Zartowáć z kogo wesoło.

AIR, (*Grace, caractere, maniere.*) Ratio, *genit.* rationis, f. Color, *genit.* coloris, m. character, *genit.* cheracteris, m. *Cic. Phæd.* SPOSOB skład, kształt, po iákiemu.

L'air d'un discours. Ratio dicendi, *genit.* rationis dicendi, f. Facies sermonis, *genit.* faciei sermonis, f. *Cicer.* Kształt mowieniá, álbo mowy.

Il y a un air, ou *un caractere de vanité dans tout ce qu'il écrit.* c'est à dire, *Ses écrits sentent l'homme vain.* Illius scripta spirant, *ou* redolent hominem gloriosum & vanissimum, (redolo, redoles, redolui, redolitum, redolere.) neut. Wszytko co pisze tchnie proznośćią *toiest* Pismá iego pokazuią że iest człowiekiem prożnym letkim.

Chacun a son air & sa maniere de s'exprimer. Suus cuique color proprius, sua cogitatio. *Phæd.* Każdy má swoy układ y sposob mowieniá.

Il a un air de propreté en toutes choses. qui enchante. Est in illo mirificus quidam munditiæ lepos, quo homines capiuntur, (lepos, *genit.* leporis, m. Má we wszytkich rzeczach iákieś ochędostwo koło siebie ktore każdego zniewalá.

On voit sur le visage & dans le port de certaines personnes un air agréable, qui leur est tout particulier. In est proprius quibusdam decor in habitu atque vultu. *Quint.* Widzieć ná twarży y postawie niektorych osob przyiemność iákąś ktora im iest właśná y osobliwá.

Il regne un certain air de politesse dans tous ses ouvrages. In omnibus ejus operibus politior quædam elegantia elucet, *ou* enitescit, (eluceo, eluces eluxi, *sans supin,* elucere: enitesco, enitescis, enitui, *sans supin,* enitescere.) neut. Wydaie się grzeczność iákáś y przystoyność we wszystkich pismach Jego.

Il a un air naturel dans tout ce qu'il dit. In omni sermone est ipsi non fucatus nitor. We wszytkim co mowi wrodzona szczerość się wydaie.

On voit en luy un certain air de probité & de franchise dans les affaires. In tractandis negotiis præ se fert probitatem quandam & ingenitatem. *Cic.* Widzieć wnim wydaiącą się poczciwość, y rzetelność w sprawach.

Ce second écrit est d'un air tout different du premier. Alterum hoc scriptum à primo multum discrepat. Hoc scriptum dissimili oratione ab altero est factum, ac stylo *par imitatiou de Terence.* To drugie pismo cale inszego kształtu iest od pierwszego.

AIR, (*Tour, maniere.*) comme *Mettre les choses à nostre air, les tourner à nostre maniere.* Ad nostram normam, *ou* rationem res exigere, (exigo, exigis, exegi, exactum.) act. KSZTAŁT, poza sposob; iako ułożyć rzeczy kształtem nászym, obrocić ie po naszemu.

Gaster les choses par le mauvais air, ou *le mauvais tour qu'on leur donne.* Modis incultis res depravare, *ou* vitiare, (o, as, avi, atum.) act. Zepsowáć rzeczy przez złą manierę, álbo zły kształt ktory im daiemy.

ON DIT en Peinture, *Il y a de l'Air dans ce Tableau,* (*la couleur de tous les Corps y est diminuée selon les differens degrez d'éloignement.*) Omnes colores in hac Tabellâ sunt inter se benè compositi. MOWI się w malarskim Kunszcie, ten obraz ma wydatność, Farba we wszystkich częśćiach iest umiarkowana według rożnych stopniow dalekośći.

D'AIR, (*Qui est d'air,* ou *qui appartient à l'air.*) Aereus, *ou* aerius, a, um. *Cic.* POWIETRZNY, co iest z powietrza álbo náleży do powietrza.

AIRAIN, subst. masc. (*metal rouge, qu'on mêle quelquefois avec de la calamine pour le rendre jaune.*) Æs, *genit.* æris, n. *Cic.* MIEDZ kruszec czerwony, ktory mięszaią czasem z Tucyą áby go żołtym uczynić.

D'AIRAIN, ou *Qui est d'airain.* Æreus, ærea, æreum. Æneus, ænea, æneum, *Plin.* * *Qui concerne l'airain.* Ærarius, æraria, ærarium. MIEDZIANY co iest z miedzi, co do miedzi náleży.

Couvert d'airain. Æratus, ærata, æratum. *Cas.* Międzią pokryty.

Mêlé d'airain. Ærosus, ærosa, ærosum. *Plin.* Miedzią pomięszany.

Mine d'airain, d'où l'on tire l'airain. Æraria, *genit.* ærariæ, f. (*on sous-entend* Fodina *qui se peut exprimer.*) Æris metalla, *genit.* æris metallorum, n. pl. *Plin.* Mosiężna gora gdzie miedź kopią.

Vtensiles d'airain, ou *Batterie de cuisine d'airain.* Æramenta, *genit.* æramentorum, n. plur. *Plin.* Vasa ærea, *genit.* orum, n. pl. Náczynia miedziane, kuchenna miedz.

Qui travaille an airain, ouvrier en airain. Ærarius faber, *genit.* ærarii fabri, m. *Plin.* Kotlarz co z miedzi wyrabia

Lieu où l'on travaille en airain. Æraria officina, *genit.* æraria officinæ, f. *Plin.* Kotlarnia, kotlarski warsztat.

L'art de travailler en airain. Æris fabrica, *genit.* æris fabricæ, f. Æraria fabrica, æ, f. *Plin.* Kunszt kotlarski mosiężne rzemiosło.

Rouille d'airain. Ærugo, *genit.* æruginis, f. *Cic.* Mosiężny proch, rdza.

ON DIT figurément *Vn Siecle d'airain,* pour dire *Vn siecle dur & fascheux.* Seculum æreum, *genit.* seculi ærei, n. Ætas ærea, *genit.* ætatis æreæ, f. MOWI się nie właśnie wiek miedziany *mowiąc* o czasach trudnych y ciężkich

Vn Ciel d'airain, lors qu'il ne pleut point sur la terre Cœlum æreum, neut, Niebo miedziane, kiedy deszcz nie kapnie na ziemię.

ON DIT aussi qu'*Vn homme a un front d'airain,* pour dire qu'*Il ne rougit point de ses crimes, qu'il est effronté* Homo perfrictæ frontis & expudoratæ. *Plaut.* Cui frons est invercunda. *Quint.* Cui frons periit. *Pers.* MOWI się też człowiek miedzianego czoła, ktory się niezawstydzi za niecnoty swoie, ktory iest bez czoła.

AIRE *sur l'Adour,* (*Ville Episcopale de Gascogne.*) Atyrus & Aturus, *genit.* Atyri & Aturi, f. Aturensium civitas, *genit.* civitatis, f. ATUR nád Adurem rzeką miasto Biskupie w Waskonii.

Qui est d'Aire. Aturensis & Atyrensis & hoc Aturense. adject. Co iest z Atura.

AIRE *sur la Lys,* (*Ville des Pais-Bas dans l'Artois, sur les frontieres de Flandres.*) Heria, *genit.* Heriæ, f. Aeria, *genit.* Acriæ, f. Æria, *genit.* Æriæ, f. Aria, *genit.* Ariæ, f. ERYA nád Legią rzeką, Miasto Niderlandu w Artezyi ná granicach Flandryi.

Qui est d'Aire en Artois. Ariensis & hoc Ariense. adject. Ktory iest z Eryi w Artezyi.

AIRE, subst. f. (*Place dans la grange où l'on bat le bled.*) Area, *genit.* areæ, f. *Cic.* BOJOWISKO plac prożny w stodole gdzie młocą.

AIRE, en Astrologie, (*C'est la Couronne de lumiere qui paroist autour du Soleil & des autres Astres.*) Corona, *ou* Area, *genit.* æ, f. *Sen.* W ASTROLOGIY znaczy koło iasne ktore widzieć około słońca y inszych gwiazd, łuna.

AIRE, en termes de Marine, (*C'est l'opposition d'un vent à l'autre, comme de l'Est à l'Ouest*) on dit *Aire de vent, un vent qui souffle sur une ligne ou division du compas de mer.* Adversus ventorum positus, *genit.* adversi ventorum positûs, m. *Cic.* (On l' appelle aussi *Trait de vent, Rumb de vent, Lit de vent, Quart de vent.*) U ZEGLARZOW Morskich, wiatr przeciwny ieden drugiemu iáko wschodowy y záchodowy, poruszenie powstanie wiatru, wiatr ktory wieie ná linią iáką álbo część kompasu morskiego, zowie się też záwianie wiatru, powstanie wiátru, położenie wiatru, mieysce kwatera wiatru.

AIRE dans la Fauconnerie, (*c'est le nid de l'oiseau.*) Nidus, *genit.* nidi, m. *Cic.* POWIETRZE po Myśliwsku iest gniazdo ptaka.

Faire son aire, faire son nid. Nidificare, (nidifico, nidificas, nidificavi, nidificatum.) neut. Nidum facere, *ou* construere. act. *Colum. Phæd.* Słáć się ná powietrzu, gniazdo swoie uśćiełáć.

AIRIE', m. AIRIE'E, f. part. páss. *du verbe* AIRIER, (*parlant d'un lieu ou l'air est libre, & ou il y a bien de l'air*) Patens & apertus, *genit.* patentis & aperti, m. (Patens, *genit.* patentis, omn. gen. Apertus, a, um.) MIEYSCE gdzie wolne iest powietrze nie zaduszone, gdzie dosyć powietrza.

Vne chambre bien airiée, qui est bien à l'air. Cubiculum quod liberiùs perflatus capere potest. *Col.* Izba gdzie wolno powietrze przechodzi.

Demeurer dans une maison bien éclairée & bien airiée. Habitare ædificio lucido & perflato, (*on sous-entend* in.) *Colum.* Mięszkáć w Domu iasnym y niezáduszone powietrze maiącym.

AIRIER *un lieu infecté,* V. act. Aerem purgare, *ou* repurgare, (purgo, purgas, purgavi, purgatum.) act. Aera tabificum resolvere, (resolvo, resolvis, resolvi, resolutum) act. *Lucan.* PRZEWIETRZEC mieysce zárażone.

AIS, subst. masc. (*Piece de bois de sciage.*) Assis, *genit.* assis, m. Axis, *genit.* axis, m. *Vitr.* Asser, *genit.* asseris, m. *Plaut.* DESKA, żerdź, Tarcica, sztuka drzewa tartego, łata *Petit ais.* Assiculus, *genit.* assiculi, m. Axiculus, i, m. *Colum.* Tabella, *genit.* æ, f. Deszczka.

Joindre des ais ensemble. Coassare, (coasso, coassas, coassavi, coassatum.) act. *Plin.* Spaiáć zbiiáć tarcice.

Faire un plancher d'ais, planchéer d'ais. Assare, asso, assas, assavi, assatum. act. acc. *Vitr.* Axibus compingere, compingo, compingis, compegi, compactum.) act. acc. *Colum.* Pokładáć tárcicami, połap z tarcic dáć.

AISANCE, subst. f. (*Facilité à faire une chose.*) Facilitas, *genit.* facilitatis, f, ŁATWOSC do uczynienia czego.

(Ce mot est vieux en cette signification.) To słowo iest stare w tym wyrozumieniu.

AISANCE, (*Commodité.*) Commoditas, *genit.* commoditatis. *Cic.* WCZESNOSC wygoda.

(En ce se sens il ne se dit qu'en pratique, *Il a accheté cette maison avec toutes ses aisances & ses appartenances,*) W tym wyrozumieniu nie mowi się tylko w prawie kupił tenDom ze wszystkiemi iego wygodami y náleżytośćiami.

AISANCES au plurier, se prend abusivement pour *Le retrait & un lieu de commodité ou l'on va à ses grands besoins.* Latrina, *genit.* latrinæ, f. *Plaut.* **Aller aux aisances.* Ire ad latrinas & ad requisita naturæ. *Salust.* WYGODY w większey liczbie nie właśnie się bierze zá komorkę y mieysce osobne gdzie się chodzi ná potrzebę, * Iść ná wygodę.

AISCEAU, subst masc. (*Outil en façon de petite hache recourbée avec quoy les tonneliers ébauchent les pieces de bois creuses & courbes.*) Ascia, *genit.* asciæ, f *Cic.* BARTA Toporek nárzędzie ná kształt toporka zakrzywione ktorym Bednarze záprawiaią deski wydrożone y skrzywione.

AISE, subst. & adject. (*Joye, contentement*) Letitia, *genit.* letitiæ, f. Voluptas, *genit.* voluptatis, f. *Cic.* RADOSC uciecha wesele.

Je suis ravi d'aise, je ne me sens pas d'aise. Incredibili

lætitiâ afficior, (afficeris, affectus, fum, affici.) paff. Triumpho gaudio, (triumphas, triumphavi, triumphatum, triumphare.) neut. *Plaut.* Multùm gaudeo, (gaudes, gavifus fum, gaudere.) neut. *Cic.* Lætitiâ vix fum apud me. Lætitiâ efferor, (efferris, elatus fum, efferri.) paff. *Cic.* Vehementer lætari, lætor, lætaris, lætatus fum.) dep. *Cic.* Wielką radośćią wefelem zdięty ieftem nie czuię fię od radośći.

Je vous fais bien aife. Beo te. (beas, beavi, beatum, beare.) act. *Ter.* Wielkie wefele ci czynię.

Vous ferez bien aife d'avoir fait cela Gaudebis facto. *Ter.* Będzieſz fię cieſzył żeś to uczynił.

Je fuis bien aife que vous foyiez en bonne fanté. Te rectè valere gaudeo & lætor. *Cic.* Cieſzę fię z dobrego zdrowiá twego.

Je fuis bien aife que vous foyiez de bonne humeur. Te effe animo hilari valdè me juvat, (juvo, juvas, juvi, jutum, juvare.) act. *Cic.* Cieſzę fię że iefteś dobrego humoru.

AISE, (*Commodité, richeffes.*) Commoda, *genit.* commodorum, n. pl. Commoditates, *genit.* commoditatum, f. pl. *Cic.* DOBRE mienie wczefność doftatek.

Chercher fes aifes & fes commoditez. Sua venari commoda, (venor, venaris, venatus fum.) dep. Suis infervire commodis, (infervio, infervis, infervii, infervitum.) n. *Cic.* Szukać wczafow fwoich y wygod.

Prendre fes aifes. Sibi benè facere. Se molliter curare. act. *Plaut. Ver.* Voluptati indulgere, (indulgo, indulges, indulfi, indultum.) n. *Quint.* Genio indulgere. *Perf.* Animo obfequi, (obfequor, obfequeris,) obfecutus fum.) depon. *Terent.* Wygodę fobie uczynić wczafu fwego zażyć.

Eftre couché à fon aife, ou *commodement.* Accubare molliter ac delicatè. *Cic.* Wygodnie fobie leżeć.

Il aime fes aifes, il eft né pour avoir fes aifes. Natus eft fuis commodis. *Cic.* Kochá fwoie w wygodach urodził fię do wygod.

Il n'a pas toutes fas aifes. Durè victitat. Duram & acerbam vitam agit. *Terent.* Nie má wſzyftkich wygod fwoich.

Eftre bien à fon aife, (parlant d'une perfonne qui eft riche) Facillimè fe agere, (ago, agis, agi, actum.) act. *Ter.* Benè & fortunatè vivere, (vivo, vivis, vixi, victum.) neut. *Plaut.* Mieć fię barzo dobrze mowiąc o iákiey ofobie bogatey.

A L'AISE, par maniere d'adverbe. (*Facilement, commodement.*) Facilè. Commodè. adv. (*au Comparatif* Faciliùs, Commodiùs; *au Sepelatif* Facillimè, Commodiffimè. adv.) *Cic.* PRZY ŁATWOSCI záłatwośćią zá wczefnośćią.

Vous ferez cela tout à voftre aife. Id per otium facies. Id facies, cùm erit tibi commodum, *ou* tuo commodo. Id otiofus facies. *Cic.* Uczyniſz to zá wſzelką łatwośćią, kiedyć czas pozwoli.

Je vis plus à mon aife par leur moyen. Illorum operâ aut propter illos, vivo faciliùs, *ou* melius mihi eft. *Plaut.* Zyię z więkſzą wygodą moią przez nich.

ON DIT proverbialement. *Vous en parlez bien à vôtre aife, (cela vous eft bien aifé à dire, & à faire.* Nihil dictu facilius aut factu. *Ter.* MOWI fię w przyſłowiu barzo ci łatwo o tym mowić, to ieft łatwo ći to mowić y czynić.

AISE', m. AISE'E, f. adject. (*Facile.*) Facilis & hoc facile. adject. Expeditus, expedita, expeditum. ŁATWY ŁATWA.

Il eft aifé de le chagriner. Illi facilè fit quod doleat. *Ter.* Łatwo ieft go zaſmucić.

Il eft aifé d'ajouter aux inventions des autres. Facile eft inventis addere. *Horat.* Łátwo ieft przydać do tego co drudzy wynálezli.

Cela eft aifé à faire. Id in expedito pofitum. *Quint.* Id factu facile. *Cic.* Łátwo ieft to uczynić.

AISE', (*commode.*) Commodus, commoda, commodum, (*qui fait au Comparatif* Commodior & hoc commodius; *& au Superlatif* Commodiffimus, a, um.) Facilius & hoc facile. adject. *Cic.* ŁATWY, fpofobny.

Vn efprit aifé à fe fafcher & à s'appaifer, qui fe fafche & s'appaife aifément. Facilis & mollis animus ad accipiendam & ad deponendam injuriam, *ou* offenfionem. *Cicer.* Umyſł łatwy prędki rozgniewać fię y ufpokoić, ktory fię rozgniewa y prędko ufpokoi.

Il a l'efprit, ou *un efprit aifé, qui conçoit aifément les chofes.* Habet ingenium in numerato. *Cic.* Eft ipfi ingenium in excogitando facile. *Quint.* Łátwy poiętny ma dowcip co łatwo poymuie.

Il a une converfation aifée. Facilis eft nec morofa cum illo confabulatio. Łatwe z nim obcowanie.

Il a une maniere aifée & naturelle à dire les chofes. Valet ingenitâ quâdam ad agendum five ad loquendum facultate & gratiâ. Eft ipfi nativa dicendi facultas & copia. *Cic.* Ma łatwość y fpofobność przyrodzoną do wyrażenia rzeczy.

Vn ftile aifé & coulant. Facilis & fluens oratio. *Cicer.* Piſanie kſztałt mowy łatwy y płynący.

Vn homme aifé avec lequel on peut vivre aifément, qui a des mœurs aifées. Homo commodus & facilis. *Plaut.* Homo commodis moribus. *Cic.* Człowiek łatwy z ktorym łatwe pożycie ktory ma obyczaie łatwe zgodliwe.

AISE', (*qui eft à fon aife du cofté des biens de la fortune.*) Benè conftitutus de rebus domefticis. Qui facillimè fe agit. *Ter.* Fortunatus, *ou* Beatus, a, um, (*au Comparatif* Beatior & hoc beatius: Fortunatior & hoc fortunatius: *& au Superlatif* Beatiffimus, & Fartunatiffimus, a, um.) *Cic.* DOBRZE fię maiący ktory fię ma dobrze co do fortuny.

AISE'MENT, adverbe. (*Facilement.*) Facilè. Faciliùs. Facillimè. adv. Haud difficulter. adv. Expeditè. Expeditiùs. Expeditiffimè. adv. *Cic.* ŁATWO.

Concevoir aifément les chofes. Celeriter & expeditè res percipere, *ou* comprehendere. *Cic.* Łátwo rzeczy poymować.

Il parle aifément. Promtus eft linguâ. *Liv.* Promtus eft ad dicendum. *Quint.* Ipfi eft facilis & promta oratio. *Cic.* Łátwo z łatwośćią wymowi.

AISEMENT, fubft. mafc. *Vous ferez cela à vos bons points & aifemens* c'eft à dire *à voftre commodité, lorfque vous en aurez la commodité.* Dum tibi erit commodum. Dum per otium tibi licebit. UCZYNISZ to kiedy fię zdawać będzie, powoli y zá wczefnośćią fwoią.

(Cette expreffion eft populaire.) Tá expreſſya ieft pofpolita.

AISEMENT, (*Privé ou l'on va fe décharger le ventre.*) Latrina, *genit.* latrinæ, f. *Plaut.* Foffa excrementatia, æ, f. WYGODA prewet doł gdzie fię igdzie ulżyć brzucha.

AISNE, (*Riviere qui a deux fources qui fe joignent à Moron, qui paffe à Retel & à Soiffons, & fe joint à l'Oife un peu au de là de Compiegne.*) Axona, *genit* Axonæ, m. *Aufon.* AXONA Rzeka maiąca dwa źrzodła ktore fię łączą w muronie, przechodzi pod Retel, y Sweſſyoną y łączy fię z Ezyą po zá Kompendyą.

AISNE', m. AISNE'E, f. adject. (*qui eft né devant un autre.*) Major & hoc majus, *genit.* majoris *pour tous les genres.* Natu major. *Cic.* Primævus, primæva, primævum. *Catul. Virg.* Primo-genitus, primo-genita, primo-genitum. *Plin.* Primigenius, primigenia, primigenium. *Var.* STARSZY, STARSZA, ktory fię urodził przed drugim.

L'aifné de deux. Natu major, *genit.* natu majoris, com. gen. Starſzy ze dwoch.

L'aifné de plufieurs. Natu maximus, a, um. Starſzy między wielą.

Il eft mon aifné, il eft plus âgé que moy. Frater meus eft major, *ou* natu major. Me ætate antecedit. *Cic.* **Il eft noftre frere aifné, à l'égard de plufieurs.* Natu maximus, a, um. Starſzy moy ieft, ftarſzy odemnie, ftarſzy ieft brat z wielu.

AISNESSE, fubft. f. (*l'Avantage qu'on a d'être né le premier.*) Major, *ou* grandior ætas, *genit.* majoris, *ou* grandioris ætatis, f. STARSZENSTWO prawo ftarſzeńſtwa.

Votre aifneffe vous donne ce droit. Hoc jus ad te pertinet, quòd natu maximus es. Starſzeńſtwo twoie daie ci, to prawo.

AISSELLE, fubft. f. (*Concavité qui eft au deffous de la jointure du bras avec l'épaule*) Ala, *genit.* alæ, f. *Plin.* Vallis alarum, *genit.* vallis alarum, f. *Catul.* PACHA pod paſze dołek ktory ieft pod ftawem łączącym ramię z łopatką.

Celuy qui arrache le poil qui vient fous les aiffelles. Alipilus, *genit.* alipili, m. *Hor.* Ten co wyrywa włofy co pod pachą rofną.

AISSIEU, fubft. mafc. (*Ligne,* ou *piece de bois,* ou *de fer qui traverfe un globe par fon centre.*) Axis, *genit.* axis, m. *voyez* ESSIEU. OS WAŁ lub żelazo, ktore przechodzi przez fam ſrzodek okrągu iakiego.

AJUSTE', m. AJUSTE'E, part. paff. *du verbe* AJUSTER. (*Rendu jufte & propre à une chofe.*) Aptus, apta, aptum, (*qui fait an Comparatif* Aptior & hoc aptius, *Plus ajufté; & au Superlatif* Aptiffimus, a, um, *Fort ajufté.*) *Cic.* PRZYPRAWIONY fpofobny y przyzwoity do iákiey rzeczy uczyniony, *w porownaiącym ftopniu* przyzwoitſzy, *w przenoſzącym* náyprzyzwoitſzy.

Il y en a qui s'imaginent d'être parvenus au fommet du Parnaffe, des qu'ils ont ajufté la cadence des pieds, & renfermé une jolie penfée dans un certain tour de paroles. Sunt qui putant in Heliconem veniffe, ubi verfum pedibus inftruxerunt fenfumque tenerìorem verborum ambitu intexuerunt. *Petr.* Są co rozumieią iż ftaneli ná famym wierzchołku Parnaffu, iák prędko przybrali kadencyą do ſłow y piękną myśl iáką pewnym obrotem ſłow wyrazili.

AJUSTE', (*agencé, paré, orné.*) Comtus. Ornatus. Compofitus. Cultus, a, um. *Cic.* USTROIONY, przybrany, ftroyny.

AJUSTEMENT, fubft. mafc. (*Ornement parure.*) Ornatus, *genit.* ornatûs, m. Cultus, *genit.* cultûs, m. Ornamentum, *genit.* ornamenti, n. *Cic.* STROIE ubior, ochędożka.

Ajuftement des femmes. Mundus muliebris, *genit.* mundi muliebris, m. *Phæd.* Ubior niewieśći ftroie Białogłowſkie.

AJUSTEMENT, (*agencement.*) Compofitio, *genit.* compofitionis, f. *Cic.* UBIERANIE, ftroionie układanie.

L'ajuftement des cheveux. Capillorum compofitio, *ou* comtio, f. Układanie trefienie włofow:

AJUSTER, V. act. (*Accommoder une chofe, la rendre propre & jufte.*) Aptare, (apto, aptas, aptavi, aptatum.) act. accuf. *Colum.* PRZYPRAWIC iáką rzecz, ułożyć fpofobną y przyzwoitą uczynić.

Lorfque vous aurez ainfi ajufté cette planche. Cùm illam tabulam fic aptaveris. *Colum.* Gdy tę deſkę tak przyprawiſz

ON DIT au figuré en ce fens, *C'eft le propre d'un homme fin d'ajufter tout à fes interefts.* Eft aftuti hominis ad fuam utilitatem omnia referre. *Cic.* MOWI fię nie właśnie właſna to człowieka ieft obrotnego, y franta, wſzyftko do fwego intereſſu náftroić przyprawić.

Ajufter fon vifage fur celuy d'un autre. Componere vultus fuos ad alium. *Ovid.* Twárz fwoię według cudzey ułożyć.

Ajufter fes affaires. Componere res fuas. *Saluft.* Ułożyć intereſſa fwoie.

Ajufter des paroles fur le luth. Fidibus aptare modos. *Hor.* Słow do noty przybierać.

AJUSTER, (*agencer, orner, parer.*) Componere, (compono, componis, compofui, compofitum.) Ornare, *ou* exornare, (orno, ornas, ornavi, ornatum.) Comere, (como, comis, comfi, comtum.) act. acc. *Ter.* STROIC, ubierać układać.

Il ajufte, il agence fa tefte, ou *fes cheveux au miroir,* ou *devant un miroir.* Implicat ad fpeculum caput. *Plaut.* Ad fpeculum componit capillum. *Cic.* UKŁADA włofy fwoie w zwierciedle, álbo przed zwierciadłem.

Les femmes font long-temps à s'ajufter. Dum comuntur mulieres, annus eft. *Ter.* Niewiafty długo fię bawią z ftroieniem.

Il eft trop long temps à s'ajufter. In cute curandâ, *ou* in exornando corpore, plus æquo operatur. *Hor.* Zbyt długo bawi fię ftroiąc fię.

S'ajufter. Comere fe. *Tibul.* * *Ajufter fa robe.* Togam componere. *Hor.* Stroić fię, fuknie ná fobie układać.

ON DIT iraniquement *Ajufter quelq'un comme il faut, l'accommoder de toutes pieces.* Adornatum dare aliquem. *Ter.* MOWI fię żartem; uftroić kogo náleżycie, ze wſzyftkich miar mu dokuczyć.

Je t'ajufterois comme il faut. Ornatus effes ex tuis virtutibus. *Terent.* Uftroiłbym cię iák náleży.

Je luy ay ajufté le vifage comme il faut, ou comme parle le vulgaire, *Je luy ay mis le vifage à la compote.* Nimis, autem benè ora commentavi. *Plaut.* Uftroiłem mu twarz iák náleży, álbo iáko pofpolftwo mowi ná zrázy ná kawałki mu gębę pokraiałem.

AJUSTER, (*Accommoder, mettre bien enfemble des perfonnes qui ont quelque different.* Componere. Conciliare, (lio, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* POGODZIC poiednać wzaiemnie, ofoby między fobą porożnione.

Ajufter des amis qui font mal enfemble. Averfos amicos componere. *Hor.* Pogodzic przyiacioł między fobą porożnionych.

ON DIT par un proverbe populaire, *Ajuftez vos flutes, convenez de vos faits, (parlant à des gens, qui ont quelque conteftation.)* Componite lites inter vos. *Virg.* MOWI fię przyſłowiem pofpolitym zgadzaycie fwoie dudy; poiednaycie fię z fobą (mowiąc do ludzi ktorzy między fobą iákie kłotnie maią.

s'AJUSTER, (*Convenir, s' accommoder avec*) Convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Congruere, (congruo, congruis, congrui, *fans fupin-*) neut. *Cic. Ter.* ZGADZAC fię przypaść ná co.

Vne femme s'ajuftera mieux avec une femme. Mulier mulieri magis congruet. *Ter.* Niewiafta z niewiaftą lepiey fię zgodzi.

S'ajufter, s'accommoder au temps. Tempori fervire. *Cic.* Zgadzać fię z czafem.

AIX LA CHAPELLE, (*Ville celebre d'Allemagne fur les frontieres de Juliers & de Limbourg.*) Aquis-granum, *genit.* Aquis-grani, n. Aquæ grani, *genit.* Aquarum grani, f. pl. AKWISGRAN Miafto ſławne Niemieckie ná granicach Juliy y Lemburgu.

(Elle s'appelle *Aquæ* à caufe de fes eaux Minerales, qui y font tres-bonnes.) Názywa fię od wod mineralnych ktore tam fą barzo dobrze.

Qui eft d'Aix la Chapelle. Aquifgranenfis & hoc Aquifgranenfe. adject. Co ieft z Akwifgranu.

AIX, (*Ville capitale de Provence avec Archevefché, Parlement & Univerfité.*) Aquæ Sextiæ, *genit.* Aquarum Sextiarum, f. pl. Aquenfis Civitas, *genit.* Civitatis Aquenfis, f. AKWISEX, Miafto Prowincyi we Francyi z Arcybiſkupftwem, Parlamentem, y Akademią.

Qui eft d'Aix en Provence. Aquenfis & hoc Aquenfe. adject. Aquifextanus, Aquifextana, Aquifextanum. Co ieft z Akwifextu w Prowincyi.

ALABANDE, (*Ville ancienne de Carie.*) Alabanda, *genit.* Alabandorum, n. pl. *Liv.* Alabanda, *genit.* Alabandæ, f. *Plin.* ALABANDA Miafto dawne w Karyi.

D'Alabande, (parlant des perfonnes.) Alabandeus, m. Alabandea, f. *Cic.* **En parlant des chofes & des perfonnes.* Alabandenfis & hoc Alabandenfe. *Cic.* Alabandenus, & Alabandicus, a, um. *Liv.* Z Alabandy mowiąc o ofobach, Alabandyiſki mowiąc o rzeczach y ofobach.

ALAIGRE, adject. m. & f. *on prononce* Alégre. (*Agile, difpos à fauter & à courir.*) Alacer, alacris, alacre. Agilis & hoc agile. Predki, ochotny, bieżeć gotowy.

Il a l'efprit alaigre & difpos. Eft animo alacer. *Cic.* JEST ferca umyſłu ochotnego.

ALAIGREMENT, adv. *on prononce* Alegrement. *D'une maniere gaillarde & joyeufe.*) Alacri & promto animo. abl. *Cic.* Alacriter. adv. (*au Comparatif* Alacriùs. adv.) *Plin.* OCHOTNIE z chęcią z ochotą.

ALAINS, (*anciens Peuples de la Sarmatie d'Europe.*) Alani, *genit.* Alanorum, m. plur. ALANOWIE dawny Lud w farmacyi Europeyſkiey.

ALAIS *fur le Gardon, (Ville de France dans le Bas Languedoc prés les Cevennes.* Alefia, *genit* Alefiæ, fœm. ALEZYA nád Gardonną Miafto Francuſkie w niżſzey Okcytanyi bliſko Gebenny.

Qui eft d'Alais. Alefienfis & hoc Alefienfe. adject. Co ieft z Alezyi.

ALAITER *un enfant,* V. act. *on prononce* Aleter. (*Le nourrir du lait de la mammelle.*) Lactare puerum, (lacto, lactavi, lactatum.) Mammam puero dare, *ou* præbere, (do, das, dedi, datum: præbeo, præbes, præbui, præbitum.) act. *Cic. Phæd.* Ubera puero admovere, (admoveo, admoves, admovi, admotum.) act. *Virg.* KARMIC dziecię dawać mu mleko z pierfi.

ALAMBIC, fubft. mafc. (*vaiffeau,* ou *chapelle de verre a diftiller.*) Clibanus, *genit.* clibani, m. *Bud.* Vas diftillandis fuccis herbarum, *genit.* vafis, n. Vas extrahendis fuccis per diftillationem, n. Vaporarium, *genit.* Vaporarii, n. *Fernel.* ALAMBIK náczynie do diftilowania.

Sucs d'herbe tirez à l'alambic. Vi ignis extracti, *ou* expreffi fucci. Per diftillationem eliciti fucci herbarum. Succi ftillatitii, *genit.* fuccorum ftillatitiorum, m. plur. Olcyki wyciągnione przez alambik.

(Ces mots font de Pline, & il les dit de tout ce qui fe diftille naturellement & artificiellement.) Te ſłowa fą Pliniuſza, y záżywa ich ná wyrażenie wſzyftkiego co fię dyftyluie

dyſtiluie lub z przyrodzenia, lub przez ſpoſob.

ALAMBIQUER, V. act. ne ſe dit point dans ſa ſignification propre & naturelle, car on ne dit point *Alambiquer des herbes*: mais bien dans une ſignification figurée: car on dit fort bien. ALAMBIKOWAC nie mowi ſię w wyrozumieniu właſnym, gdyż nie mowi ſię *alambikować zioła* ále w niewłaſnym wyrozumieniu w Francuſkim barzo ſię dobrze mowi.

ALAMBIQUER *ſon eſprit*, ou ALAMBIQUER *l'eſprit*, (*mettre ſon eſpris à la geſne.*) Torquere ſpiritum. *Phæd.* Se torquere, (torqueo, torques, torſi, tortum.) *Cic.* Verſare ſuum animum, (verſo, verſas, verſavi, verſatum.) act. *Cic.* Ingenio plus ſatis laborare, (laboro, laboras, laboravi, laboratum.)neut. *Mart.* MYSL ſwoie Alambikować, alambikować ſobie rozum to ieſt *dręczyć ſwoy umyſł*; głowę ſobie czym nábić.

Vn diſcours alambiqué, plein de ſubtilitez affectées. Affectatæ ſubtilitatis plena oratio. Dyſkurs iak przez alambik przepuſzczany, Mowa pełna ſubtelnośći wytworney.

ALAN, ſubſt. m. en venerie. (*gros Chien, eſpece de Dogue*) Canis Epiroticus, *genit.* Canis Epirotici, maſc. BRYTAN po myśliwſku, wielki pies.

(Il eſt ainſi appellé en Latin, parce qu'il eſt venu originairement d'Epire.) Tak názwany po łacinie bo z razu wyſzedł z Epyru.

ALANGOURI, m. ALANGOURIE, f. (*affoibli.*)*Voyez* LANGOUREUX. OSŁABIONY.

(Ce mot eſt hors d'uſage, quoique fort ſignificatif.) To ſłowo Francuſkie nie ieſt w używaniu chociaż barzo wyrażaiące.

ALARME, ſubſt f. (*Signal qu'on donne pour faire prendre les armes à l'arrivée impréveuë des ennemis.*) Ad arma conclamatio, *genit.* conclamationis, f. *Sen.* TRWOGA woienna uderzenie álbo trąbienie do potrzeby kiedy do broni znak daią ná przyiśćie nieſpodziane nieprzyiaciela.

Donner, ou *Sonner l'alarme.* Ad arma conclamare, (clamo, clamas, clamavi, clamatum.) neut. *Liv.* Bellicum canere, (cano, canis, cecini, cantum.) act. *Liv.* Uderzyć álbo zátrąbić ná trwogę.

ALARME, figurément, (*toute ſorte d'épouvantes bien*, ou *mal fondées.*) Pavor. Terror, *genit.* oris, m. Trepidatio, *genit.* trepidationis, f. *Cic.* Trwoga przez zamianę ſłow wſzelkie zatrwożenie z przyczyną álbo bez przyczyny.

Donner l'alarme à quelqu'un, l'épouvanter. Terrorem, *ou* trepidationem alicui injicere, *ou* incutere, (injicio, injicis, injeci, injectum: incutio, incutis, incuſſi, incuſſum.) act. *Cic. Liv.* Terrorem alicui offerre, (offero, offers, obtuli, oblatum.) act. Trwogę komu uczynić.

Vn accident ſi ſubit jetta, ou *mit l'alarme par-tout.* Nec inopinata res trepidationes ubique fecit. *Liv.* Przypadek tak nieſpodziewany trwogę wſzędzie ſprawił.

Il eſt, ou *il vit dans de continuelles alarmes de ſon procès.* Trepidus eſt litis ſuæ (*Virgile a dit* Trepidus rerum ſuarum.) Jeſt álbo żyie w uſtawiczney trwodze o ſprawę

Vos lettres m'ont donné l'alarme. Litteris tuis valdè ſum commotus. *Cic.* Liſty twoie mnie zátrwożyły.

Qui eſt en alarme, ou *dans l'épouvante.* Trepidus. Territus. Conſternatus, a, um. *Cic. Salluſt.* Zatrwożony.

L'alarme ſe mit dans l'armée. Incidit terror exercitui. *Cæſ.* Trwoga powſtała w Woyſku.

ALARMER *quelqu'un* V. act (*luy donner l'alarme, l'épouvanter.*) Terrere aliquem, (terreo, terres, terrui, territum.) *Liv.* Terrorem alicui injicere, (injicio, injicis, injeci, injectum.) act. *Cic.* Commovere & perturbare, (commoveo, commoves, commovi, commotum: perturbo, perturbas, perturbavi, perturbatum.) act. acc. *Cic. Ter.* ZATRWOZYC kogo, trwogę ſprawić komu.

s'ALARMER, (*s'épouvanter, prendre l'épouvante.*)Trepidare, (trepido, trepidas, trepidavi, trepidatum.) neut. *Ter. Cæſ.* Conſternari, (conſternor, conſternaris, conſternatus ſum.) paſſ *Liv.* TRWOZYC ſobą, żálęknąć ſię.

Ne vous alarmez point. Ne trepides. Ne commovearis. *Cic.* Nie trwoż ſobą.

Cette nouvelle m'a fort alarmé pour vous. Hoc nuntio valdè de te timui, (timeo, times, timui, *ſans ſupin*, timere.) act. Ta nowina barzo mnie zatrwożyła o ciebie.

La ville eſtoit alarmée dans la crainte d'un ſiége. Urbem ipſam terrebat obſidio. *Flor. Rom.* Miaſto było w trwodze obawiaiąc ſię oblężenia.

ALATRI, ou ALATRIO, (*Ville d'Italie dans la Campanie, qui eſt un Eveſché ſuffragant de Rome.*) Alatrium, *ou* Alatrinum, *genit.* Alatrini, n. *Liv.* ALATRI Miaſto Włoſkie w Kampanii z Biſkupſtwem ktore ieſt Suffraganią Rzymſką.

Qui eſt d'Alatri. Alatrinas, *genit.* Alatrinatis. com. gen. *Liv.* Co ieſt z Alatri.

ALBANIE, (*Province de la Turquie en Europe ſur le Golphe de Veniſe.*) Albania, *genit.* Albaniæ, f. ALBANIA Prowincya Turecka w Europie nad morzem Adryatyckim.

Qui eſt d'Albanie Albanus, Albana, Albanum. Albanczyk co ieſt z Albaniy.

ALBANO, (*Lac & Montagne dans la Campanie de Rome, proche des ruines d'Albe la Longue.*) Albanum, *genit.* Albani, n. ALBANO Jezioro y Gora w Kampaniy Rzymſkiey bliſko obalin Alby długiey álbo ſtarey.

ALBARAZIN, (*Ville d'Eſpagne dans le Royaume d'Arragon, & Eveſché ſuffragant de Sarragoſſe, ſur la riviere de Guadalaviar.*) Lobetum, *genit.* Lobeti, n. Albaracinum, *genit.* Albaracini, n. LOBET Miaſto Hiſzpańſkie w Króleſtwie Arragońſkim y Biſkupſtwo Suffragania Saragoſſy nad rzeką Gwadalawiar.

ALBASTRE, *on prononce* ALBÂTRE. ſubſt. m. (*Eſpece de Marbre fort blanc.*) Alabaſtrites, *genit.* alabaſtritæ, m. *Plin.* ALABASTER Kamień rodzay mármuru barzo biały

Vaſe d'Albatre. Alabaſter, *genit.* alabaſtri, m. Alabaſtrum, *genit.* i, n. *Cic. Mart.* Alabaſtrowy ſłoiek náczynie

ALBE, (*Ville Epiſcopale dans le Montferrat, ſuffragante de Milan.*) Alba-Pompeia, *genit.* Albæ-Pompeiæ, f. ALBA Miaſto Biſkupie w Montferracie ſuffragania Medyolańſka.

ALBE-LA-LONGUE, (*Ville plus ancienne que Rome.*) Alba Longa, *genii.* Albæ Longæ, f. *Liv.* ALBA DŁUGA, Miaſto dawnieyſze niżeli Rzym.

ALBE *ſur la riviere de Tormes*, (*Ville d'Eſpagne, en Eſpagnol* Alva de Tormas.) Alba ad Tormum, æ, f. ALBA nád Tormą rzeką Miaſto Hiſzpańſkie po Hiſzpańſku zowią Alwa de Tormes.

ALBE-ROYALE, (*Ville de la baſſe Hongrie.*) Alba Regalis, *genit* Albæ Regalis, f. BUDA Miaſto w Węgrzech.

ALBERGE, ſubſt. f. (*eſpece de Peſche précoce, jaune & ferme.*) Perſicum duracinum, *genit.* Perſici duracini, neut. BRZOSKWNIA wczeſna przytwardſza.

ALBIGEOIS, m. ALBIGEOISE, f. (*Qui eſt d'Alby.*) Albigenſis & hoc Albigenſe. adject. ALBIGENSKI co ieſt z Alby.

ALBINS, m. (*Habitans d'Albe-la-Longue.*) Albani, *genit.* Albanorum, m. pl. ALBANOWIE obywatele Alby długiey.

ALBONA, (*Riviere d'Italie dans le Duché de Milan, qui ſe jette dans le Pô.*) Albonea & Albunea, *genit.* æ. f. ALBONA, Rzeka Włoſka w Xięſtwie Medyolańſkim ktora wpada w rzekę Pô.

ALBRAN, *ou* ALEBRAN, ſubſt. m. (*jeune Canard ſauvage.*) Anaticula, *genit.* anaticulæ, f. *Cic.* MŁODA Kaczka dzika.

ALBRET, (*petite Ville de Gaſcogne, capitale du Duché de ce nom*) Lebretum, *genit.* Lebreti, n. LEBRET Miaſteczko w Waſkoniy ſtołeczne Xięſtwa tegoż Imienia.

D'ALBRET. Lebretenſis & hoc Lebretenſe. adject. LEBRETANSKI.

Duché d'Albret. Ducatus Lebretius, *gen.* Ducatûs Lebretii, m. Xięſtwo Lebretańſkie.

ALBY, (*Ville Archiepiſcopale du haut Languedoc, & capitale de l'Albigeois ſur le Tarn.*) Albiga, *genit.* Albizæ, f. Albia, *genit.* Albiæ, f. ALBY Miaſto Arcybiſkupie wyżſzey Okcytanii ſtołeczne Albigeńſkiego powiatu nád Tarną.

ALCALA DE HENAREZ, (*Ville de la nouvelle Caſtille, ou il y a une Vniverſité.*) Complutum, *genit.* Compluti, n. KOMPLUT Miaſto nowey Kaſtyliy kędy ieſt Akademia.

Qui eſt d'Alcala. Complutenſis & hoc Complutenſe. adject. Co ieſt z Alkali z Komplutu.

ALCALA REAL, (*Ville dans le Royaume de Grenade.*) Alcala Regalis, *genit.* Alcalæ Regalis, f. ALKALA Krolewſka Miaſto w Kroleſtwie Granady.

ALCANTARA, (*Ville de l'Eſtramadoure.*) Norba Cæſarea, *gen.* Norbæ Cæſareæ, f. Alcantara, *gen.* æ, f. ALKANTARA álbo Norba Miaſto Eſtramadury.

(Trajan

(Trajan y fit un Pont de 670. pieds de longueur. L'Ordre des Chevaliers d'Alcantara porte une Croix verte.) Traianus Ceſarz moſt tam zbudował o 670. ſtop w zdłuż Zakon Kawalerow z Alkantary noſi Krzyż zielony.

ALCORAN, ſubſt maſc. (*Livre qui contient la Loy du faux Prophete Machomet, la quelle eſt une prétenduë conference du Diable & de luy.*) Alcoranus, *genit.* Alcorani, maſc. ALKORAN Kſięga praw fałſzywego Machometa ktora má być rozmowa miana álbo znieſienie ſię Dyabła y iego między ſobą.

ALCOVE, ſubſt. m. *parmi les Architectes*, & f. *dans l'uſage.* Alcoba & Alcova, *genit.* æ, f. ALKOWA.

(Ce mot vient de l'Eſpagnol *Alcoba*, qui tire ſon origine du mot Arabe *Elkauf.* C'eſt un Reduit dans une chambre, propre à placer un lit: ordinairement il y a une Eſtrade avec des Pilaſtres ou des Chambranles qui forment un Arc ſousbaiſſé.) To ſłowo pochodzi z Hiſzpańſkiego Alkoba ktore bierze ſwoy początek z Arabſkiego Elkof y ieſt to uſtronie w Izbie przyzwoite dla poſtawięnia łożka zwyczaynie ma ſtopnie y ſłupy lub ozdoby ſnycerſkiey roboty ktore czynią Bukſztele poniżſze.

ALCION, ſubſt. m. (*petit oiſeau qui fait ſon nid ſur mer parmi les roſeaux.*) Alcyon, & Halcyon, *genit.* Alcyonis, f. *Virg.* Alcedo, *genit.* Alcedonis, *ou* Alcedinis, f. *Var.* ZIMORODEK mały ptaſzek co ſobie ná morzu gniazdo kładzie ná ſitowiu.

(Les jours de bonace durant leſquels l'Alcyon fait ſon nid, s'appellent en Latin. *Alcyonii* & *Alcyonei dies* dans Varron & Columelle: Plaute l'a dit en une ſignification figurée *Alcedonia ſunt in foro*, c'eſt à dire *Le calme eſt dans la place du change;* Ce Poëte veut marquer un temps auquel les Créanciers ne preſſoient point leurs Debiteurs.) Dni pogodne podczas ktorych zimorodek ſwoie gniazdo ſciele zowią ſię od Imienia tey ptaſzyny w Łacińſkim Alcyonia u Warrona y Kolumelli, Plautus zaś zażył tego przez zámianę ſłow mowiąc *Pogoda ieſt ná ratuſzu* to ieſt że kredytorowie nieprzykrzyli ſię ná ſądach dłużnikom.

ALE'GRESSE, ſubſt. f. (*Joye éclatante & extraordnaire, qui vient de quelque nouvelle extraordinaire.*) Alacritas, *genit.* alacritatis, f. Exultatio, *genit.* exultationis, f. *Cic.* RADOSC weſele nie zwyczayne y iawnie ſię wydaiące pochodzące z iakiey nie zwyczayney nowiny.

L'alégreſſe eſtoit générale. Erant omnia plena gratulatione & lætitiâ. *Cæſ.* Rádość była powſzechna.

Troubler l'alégreſſe d'un feſtin. Alacritatem convivii turbare. *Ovid.* Pomięſzać radość ochoty iákiey.

ALENCON, *on prononce* Alanſon, (*Ville & Duché ſur la Sarte en Normandie.*) Alenconium, *genit.* Alenconii, neut. ALENSON, Miaſto y Xięſtwo nád Zartą rzeką w Normandyi.

Qui eſt d'Alençon. Alenconius, Alenconia, Alenconium. Co ieſt z Alonſonu.

AL'ENCONTRE, adv. (*qui ſe dit de ce qui eſt contraire*) Contra. Adverſùs. *qui ſont des prépoſitions qui veulent l'accuſatif.* PRZECIWNIE, Przeciwko.

Il a dit bien des choſes fauſſes à l'encontre de luy. Multa de illo mentitus eſt. *Phæd.* Mowił wiele rzeczy fałſzywych przeciwko niemu.

Parler à l'encontre de quelqu'un. De aliquo, *ou* Adverſùm aliquem loqui. *Terent.* Mowić przeciwko komu.

Mentir à l'encontre de ſoi-meſme. Adverſùm ſe mentiri. *Plaut.* Łgać przeciwko ſobie ſamemu.

ALENOIS, *ou* CRESSON ALENOIS, ſubſt. maſc. (*herbe qui ſe mange en ſalade.*) Naſturtium, *genit.* naſturtii, n. *Plin.* RZEZUCHA ziele ogrodowe co go zázywaią ná ſałatę.

s'ALENTIR, (*parlant d'un mouvement.*) Remittere, (remitto, remittis, remiſi, remiſſum.) neut. Lentiori motu agi, (agor, ageris, actus, ſum.) paſſ. *Cic.* WOLNIEY iść nie ták ſzybko bieżeć mowiąc o iákim poruſzeniu.

s'ALENTIR, au figuré, pour dire *Se relaſcher, perdre de ſon feu & de ſon activité.* Elangueſcere, (elangueſco, elangueſcis, elangui, *ſans ſupin.*) Remittere. neut. *Liv.* W wyrozumieniu nie właſnym oſłabieć zlenieć utracić ogień y żywość ſwoię.

Auſſitôt ſon ardeur & celle de ſon armée s'alentit. Mox & ipſe & exercitûs ardor elanguit. *Flor. Rom.* Wnet gorącość w nim y w Woyſku oſtygła.

(On dit mieux en François *Se ralentir.*) Lepiey ſię mowi w Francuſkim zwolnieć.

ALENTOUR, (*autour.*)Circum, *ou* Circa *prépoſitions qui gouvernent l'accuſatif.* O KOŁO w koło prepozycye co ſię kładą z ſpadkiem oſkarżaiącym.

(Meſſieurs Arnaud d'Andilli & Voiture diſent *A l'enteur de l'Arche*, faiſant ce mot une prépoſition. Mais M. d'Ablancourt & Vaugelas veulent que ce ſoit un adverbe. *Voyez* AUTOUR.) Arnold Dandilli y Woitur mowią około Arki zážywaiąc tego ſłowa iako prepozycyi, ále Ablankur y Wogela chcą go mieć zá przyſłowie.

D'Alentour, (*qui eſt proche.*) Vicinus, a, um. *Cic.* Poblíſki okoliczny.

ALEP, *Ville capitale de Sourie dans la Turquie en Aſie*) Alepum, *genit.* Alepi, n. ALEP Miaſto głowne Surii w Turczech w Azyi.

ALERTE, adv. (*qui ſe dit en parlant des gens qui ſont toujours éveillez & ſur leurs gardes.*) *Il eſt alerte.* Semper eſt animo vigili & attento. Semper vigilans & attentus eſt. *Cic.* CZUYNY, pilny, mowi ſię o ludziach co ſą zawſze oſtrożni y pilni ná ſtraży około ſiebie.

ALESAN, ſubſt. m. (*Cheval aleſan.*) Equus fulvus, i, m. Equus fulvi coloris. **Cheval aleſan brulé.* Equus fulvi coloris & ſaturi. KON gniady, *Jaſno gniady złotawy.

(C'eſt un Cheval qui a le poil d'une couleur rouſſatre, & qui a le coû roux & blanc.) Jeſt ten koń co ma ſzerć rudawą á ſzyię rudą y białą.

ALESNE, ſubſt. f. (*Pointe d'acier emmanché, qui ſert aux Cordonniers.*) Subula, *genit.* ſubulæ, f. *Col.* SZYDŁO kończyſta ſtal z rękoieśćią, ſłużęca ſzewcom.

ALETH, (*Ville Epiſcopale du bas Languedoc.*) Alecta, *genit.* Alectæ, f. ALEKT, Miaſto Biſkupie w niżſzey Okcytaniy.

D'ALETH. Alectenſis & hoc Alectenſe. adject. Z Alektu

ALEU, ſubſt. maſc. (*fonds cenſuel, obligé à des redevances.*) Alodium, *genit.* alodii, n. DOBRA czynſzowe obowiązane do iákich powinnośći.

Vne Terre qui eſt en franc aleu, qui n'eſt chargée d'aucune redevance. Optimo jure prædium, *genit.* optimo jure prædii, n. *Cic.* Ager immunis, *genit.* agri immunis, m. *Cicer.* Właścizna wolna maiętność ktora żadnego czynſzu áni powinnośći ná ſobie niema.

Qui n'eſt pas de franc aleu. Vectigalis & hoc vectigale. adject. *Cicer.* Czynſzowy Co nie ieſt wolną maiętnością.

(Termes conſacrés dans le ſtyle du Palais.(Słowa poświęcone u Prawnych ludzi.

ALEVIN, ſubſt. m. (*Menu poiſſon qui ſert à peupler un eſtang.*) Piſcium fœtus, *genit.* fœtûs, m. *Col.* Mrzewka Ikra tarło owieſek drobiazg ná zárybienie ſtawu.

ALEVINER, V. act. *empoiſſonner un eſtang.*) Fœtus piſcium in ſtagnum immittere, (immitto, immittis, immiſi, immiſſum.) act. ZARYBIAC ſtaw zárościć.

ALEXANDRETE, (*Ville & Port de mer de Syrie.*)Alexandria, *genit.* Alexandriæ, f. ALEXANDRYA Miaſto y Port morſki w Syriy,

ALEXANDRIE, (*Ville d'Egypte ſur la mer mediterranée, celebre par ſon port & par le phare qu'on allume au haut de la Tour pour guider les vaiſſeaux ſur la mer.*) Alexandria, *genit.* Alexandriæ, f. ALEXANDRYA Miaſto Egiptu nád morzem ſrzodziemnym, ſławne Portem ſwoim y Latarnią morſką ktorą zápalaią dla prowadzenia Okrętow.

(On la nomme aujourd'huy *Scanderia.*) Náżywaią dziś Skanderya.

D'ALEXANDRIE. Alexandrinus, Alexandrina, Alexandrinum. Z ALEXANDRYI.

ALGALIE, ſubſt. f. (*Sonde courbe pour aider à faire uriner ceux qui ont une retention d'urine.*) Fiſtula incurva, *genit.* fiſtulæ incurvæ, f. *Celſ.* KATARAKTYK, Inſtrument do dobycia uryny tym ktorzy maią uryny zatrzymanie.

ALGARADE, ſubſt. f. (*inſulte qu'on fait à quelqu'un.*) Inſultatio, *genit.* inſultationis, f. *Quint.* URĄGANIE z kogo uczynione.

(Ce mot ſignifie proprement en noſtre Langue *Courſe impréveue ſur l'ennemi.*) To ſłowo w Francuſkim właśnie znaczy nápadnienie nieſpodziewane ná nieprzyiaciela.

Faire des algarades à quelqu'un. Alicui, *ou* aliquem, *ou* in aliquem inſultare, inſulto, inſultas, inſultavi, inſultatum.) n. *Cic. Saluſt.* Urąganie czynić z kogo.

ALGARBE, *ou* ALGARVE, (*Royaume d'Eſpagne, uni au Portugal par Alphonſe III.*) Algarbia *genit.* Algarbiæ, f.

ALGARBIA Kroleſtwo Hiſzpańſkie przyłączone do Portugalliy przez Alfonſa III.

ALGEBRE, ſubſt. f. (*Eſpece d'Arithmetique univerſelle qui conſidere le plus & le moins en tout genre, & qui ſe ſert des lettres de l'Alphabet & d'autres ſignes au lieu des chiffres ordinaires.*) Numerorum ſcientia quam *Algebram* vocant, f. ALGEBRA część Aritmetiki ogolna ktora we wſzyſtkim bierze mniey lub więcey, y ktora záżywa liter obiecadła y inſzych znákow miaſto liczby zwyczayney.

ALGER, (*Ville & Republique d'Afrique ſur les Coſtes de Barbarie, fameuſe par les pirateries que les Corſaires y exercent.*) Algeria & Algaria, *genit.* Algariæ, f. Algerium, *gen.* Algerii, n. ALGER Miaſto y Rzeczpoſpolita w Afryce nád Brzegiem Barbaryi, ſławna rozboiami morſkich rozboynikow.

ALGUE, ſubſt. f. (*Herbe qui croiſt au bord de la mer.*) Alga, *genit.* algæ, f. *Virg.* POROST ſitowie ziele ktore około brzegow morſkich rośnie.

ALIBI, ſubſt. m. (*Lieu éloigné de celuy où l'on prétend qu'un homme eſtoit en quelque occaſion particuliere.*) Criminis purgatio ob abſentiam, *genit.* purgationis, f. GDZIE INDZIEY Mieſce dalekie od tego, gdzie udaią ze człowiek jaki był w iákiey okazyi.

Prouver la fauſſeté d'un crime par un alibi, ou *Prouver un alibi, (faire voir qu'on n'a point fait une choſe dont on eſt accuſé, parce qu'on eſtoit ailleurs dans le temps qu'on dit qu' elle a eſté faite.)* A ſe crimen, ratione abſentiæ, *ou* ob abſentiam, amoliri, (amolior, amoliris, amolitus ſum.) dep. *ou* removere, (removeo, removes removi remotum.) *ou* avertere, (averto, avertis, averti, averſum.) act. *Quint. Liv.* Dowodzic falſzywego obwinieniá przez pokázanie ze ſię kto na tenczas znaydował gdzieindziey y tám niebył gdzie y kiedy ſię to ſtało.

ALIBI-FORAIN, (*fuite, échappatoire dans un procés.*) Tergiverſatio, *genit.* tergiverſationis. f. WYBIEGI wykręty wycieczki prawne.

Chercher des Alibi-forains. Tergiverſari, (tergiverſor, tergiverſaris, tergiverſatus ſum.) dep. Szukać wykrętow, nárabiać wybiegami.

(Ce mot qui eſt d'uſage dans le Palais, eſt rendu François, quoique Latin: & il ne prend jamais d's au plurier, car on ne dit point *chercher des Alibis* mais bien *des Alibi* ſans *s.*) To ſłowo używane w prawie ſtało ſię Francuſkie lubo ieſt łacińſkie, y nigdy ſię mu nie dodaie *S* w więkſzey liczbie ale ſię mowi wſzędzie *Alibi* bez *S.*

ALICANTE, (*Ville & Port d'Eſpagne dans le Royaume de Valence, où ſe fait le trafic des vins & des fruits du pais.*) Alone, *genit.* Alones, f. *Pomp. Mel.* ALIKANT Miaſto y Port hiſzpańſki w Kroleſtwie Walencyi, gdzie handlują Winami y owocami Kraju włáſnego.

ALIE'NABLE' adject. m. & f. (*Qu'on peut aliéner.*) Quod alienari poteſt. KTORY moze byc oddalony.

ALIE'NATION, ſubſt f. (*Vente de la proprieté d'une choſe.*) Alienatio. Abalienatio, *genit.* onis, f. *Cic.* ODALENIE przedanie włáſności jakiey rzeczy

ALIE'NATION, au figure, (*éloignement qu'on a d'une perſonne.*) Alienatio. Disjunctio, *genit.* onis, f. *Cic. Catul.* ODALENIE w niewłáſnym rozumieniu, wſtręt niechęć ktorą ma kto do kogo.

ON DIT auſſi *Alienation d'eſprit, (égarement, lors qu'un homme n'eſt point en ſon bon ſens.)* Mentis alienatio, f. *Plin.* MOWI ſię tez oddalenie od rozumu, ſzaleńſtwo, kiedy kto nie ieſt przy dobrym rozeznaniu.

ALIE'NE', m. ALIE'NE'E, f. (*Dont on a vendu & tranſporté la proprieté.*) Alienatus. Abalienatus, a, um. *Cic.* ODDALONY ODDALONA czegośmy uſtąpili włáſności.

ALIE'NE' *de quelqu'un, (qui a de l'éloignement pour luy.)* Ab aliquo alienatus. *ou* abalienatus, a, um. *Cic.* ODDALONY od kogo odwrocony co ma wſtręt od kogo.

ALIE'NE' *d'eſprit, (Qui eſt tombé en démence.)* Ab ſenſu animus alienatus, Senſibus alienatus. *Liv.* Alienatus mente. *Plin.* OD rozumu oddalony ktory wpadł w ſzaleńſtwo.

ALIENER, V. act. (*Vendre & tranſporter la proprieté de quelque héritage à un autre.*) Alienare. Abalienare, (alieno, alienas, alienavi, alienatum.) act. acc. *Cic.* ODDALAC od ſiebie, przedać prawo włáſności ſwoiey, y przenieść ná kogo inſzego.

Il a aliené les terres qui eſtoient tributaires de l'Empire Romain. Agros vectigales populi Romani abalienavit. *Cic.* Dobrá hołduiące Páńſtwu Rzymſkiemu zaprzedał.

ALIE'NER *quelqu'un de ſoy, (ſe le rendre indiſpoſé pour ſoy.)* Aliquem à ſe alienare, *ou* abalienare, *ou* avertere. *Cic.* ODWROCIC kogo od ſiebie, uczynić go ſobie niechętnym.

Aliéner de ſoy les eſprits des ſiens. A ſe alienare, *ou* avertere omnium ſuorum voluntates. *Cæſ.* Wſzytkich ſwoich ſercá ad ſiebie odwrocić.

Ils vous ont aliené de moy, & m'ont auſſi fait changer à voſtre égard. Et te à me alienarunt, Et me aliquando immutaverunt tibi. *Cic.* Odwrocili ſię odemnie y ſprawili tez żem ſię dlá ciebie odmienił.

ALIE'NER *l'eſprit d'une perſonne, (le faire devenir fou.)* Aliquem de mente deturbare, (deturbo, as, avi, atum) *Cic.* Inſanum reddere aliquem, (inſanus, a, um.) act. *Plin.* Z ROZUMU wywieść, do ſzaleńſtwá kogo przyprowadzić.

ALIGNEMENT, ſubſt maſc. *Action par laquelle on met les choſes en ligne droite avec la regle,* ou *le cordeau.*(Normæ, *ou* lineæ directio, *genit.* directionis f. Directura, *genit* directuræ, f. *Vitr.* WYPROSTOWANIE rzeczy iákich w linią, proſto uſzykowanie, álbo ułozenie, pod ſznur.

ALIGNER, T. act. (*Tirer un baſtiment en ligne droite.*) Ad lineam ædificium dirigere, (dirigo, dirigis, direxi, directum.) act acc. *Cic.* WYPROSTOWAC podlinią wziąc pod ſznur budowanie iákie.

ALIGNER, en termes de Vénerie. *Le loup aligne la louve,* pour dire *ſaillit,* ou *couvre la louve.* Lupus ſalit lupam. *Ovid.* PO myſliwſku, Wilk ſię z wilczycą ſtanowi.

ALIMENT, ſubſt. m. *on prononce* alimant. (*Nourriture.*) Alimentum. Nutrimentum. Alimonium, *genit.* i, n. *Cic. Var.* Alitura, *genit.* alituræ, f. *Aul-Gel.* Nutritus, *genit.* nutritûs, m. *Plin.* Nutricatûs, m. *Plaut.* Nutrimen, *genit.* nutriminis, n, *Ovid.* STRAWA zywność karmia.

Donner, ou *fournir des alimens.* Alimenta *ou* præſtare, *ou* ſuppeditare, *ou* ſubminiſtrare alicui. *Celſ.* Dodawać żywności.

ALIMENTAIRE *on prononce* alimantaire. adject. m. & . (*Qui concerne les alimens.*) Alimentarius, alimentaria, alimentarium. *Cic.* DO zywności ſłużący.

ALIMENTER *on prononce* alimanter, V. act. (*Nourrir quelqu'un, luy fournir le vivre.*) Alimenta alicui ſubminiſtrare, *ou* ſuppeditare, (o, as, avi, atum.) act. *Celſ.* Præbe, *ou* dare alimenta alicui, (præbeo, præbes, præbui, præbitum: do, das, dedi, datum.) act. ZYWIC kogo zywność dodać.

ALISE, *ou* ALEXIE, (*Ville de Bourgogne dans l'Auxois prés de Flavigni.*) Alexia, *genit.* Alexiæ, f. *Cæſ.* ALIZA miaſto w Burgundyi w Altezyiſkim powiecie bliſko Flawiniy

(Cette ville a eſté fameuſe pour ſon ſiege & pour ſa priſe avec Vercingetorix, Chef des Gaulois, par l'armée Romaine.) To miaſto ſławne było oblężeniem y odebraniem zá Wicyterego Hetmaná Francuzow przez Rzymiany

ALISIER, ſubſt. maſc. (*Arbre qui vien fort haut & produit un fruit plus gros que le poivre, délicieux à manger & bon à l'eſtomac.*) Lotus, *genit.* loti, f. *Plin.* OBROSTNICA drzewo barzo wyſoko wyraſtaiące, y owoce od ziarká pieprżowego więkſze nakſztałt wiſzenek wydawaiące, barzo przyiemnego ſmaku y zdrowe żołądkowi.

ALITE', m. ALITE'E, f. Part. paſſ. & adject. *Qui garde le lit par indiſpoſition.)* Lecto retentus, a, um. *Cic.* In lecto cubans *ou* jacens, *genit.* cubantis, *ou* jacentis, omn. gen. *Plaut.* Qui eſt in lecto. *Cic.* NA łożu złożony dlá choroby.

Il eſt alité. In lecto jacet, (jaceo, jaces, jacui, *ſans ſupin* jacere.) n. In lecto decumbit, (decumbo, decumbis, decubui, decubitum, decumbere.) neut. Łożkiem ſię bawi choruie.

S'ALITER, V. n. p. (*Garder le lit par indiſpoſition.*) Lecto teneri, *ou* detineri, (detineor, detineris, detentus ſum.) paſſ. *Cic.* ŁOZKIEM ſię bawić dlá choroby.

Cette bleſſure l'a alité. Hoc vulnere lecto fuit detentus, *ou* lecto decubuit. Tá Ráná złozyłá go ná łoſzku.

ALLANT, m. ALLANTE, f. part. act. *du verbe* ALLER. Iens, *genit.* euntis, omnis gen. *Cicer.* IDĄCY IDĄCA.

Cette

Cette hoſtellerie eſt ouverte à tous allans & venans. Diverſorium illud pervium eſt, *ou* patet viatoribus. TA Auſteryá otwartá ieſt wſzytkim przychodzącym y odchodzącym.

ON DIT proverbialement, *C'eſt un Allant,* pour dire *C'eſt un homme alerte, un ardent d' aller, (qui ne laiſſe pas perdre ſes affaires par pareſſe & faute d'aller & de venir.)* Strenuus homo & acer ſuis in rebus. Intentus nec indiligens ad res ſuas. PEZYSŁOWIEM ſię mowi ieſt to człowiek chodzący: to ieſt Rzeſki pilno chodzący koło ſiebie, ktory Intereſſow ſwoich przez gnuſność nie zaniedbywá, niechcąc tám y ſam chodzić.

ALLE'CHE', m. ALLE'CHE'E, f. part. paſſ. *du verbe* ALLE'CHER. (*Attiré par careſſes,* ou *par promeſſes & par des préſens.*) Allectus. Illectus, a, um. *Cic.* ZWABIONY namowiony pieſzczotami álbo obietnicami álbo podarunkami.

(Ce mot a vieilli dans la Langue, auſſi bien que ſes Derivez, comme. To ſłowo zeſtarzało ſię w ięzyku francuſkim iako tez y pochodzące z niego, naprzykład.

ALLE'CHEMENT, ſubſt. maſc. (*Amorce, appaſt.*) Illecebra, *genit.* illecebræ, f. Illecebræ, *genit.* illicebrarum, f. pl. *Cic.* Illectûs, m. *Cic.* Delinimentum, *genit.* delinimenti, n. *Ter.* Allectatio, *genit.* allectationis, f. *Quint.* Lenocinium, *genit.* lenocinii, n. *Cic.* * Voluptatis illecebræ *Les allèchemens de la volupté.* PRZYŁUDA nętá ponętá *Ponęty roſkoſzy.

ALLE'CHER, V. act. (*Attirer par careſſes & par promeſſes.*) Allicere. Illicere, *ou* Inlicere. Pellicere. Prolicere. (licio, licis, lexi, lectum.) Allectare. Prolectare, (lecto, lectas, lectavi lectatum.) Delinire, (delinio, delinis, delinivi, delinitum.) *Cic. Plaut.* Ineſcare. (ineſco, ineſcas, ineſcavi, ineſcatum.) act. *Ter.* ZŁUDZIC Przywabić pieſzczotami datkiem obietnicą.

ALLE'E, ſubſt. f. (*L'action d'aller.*) Itio, *genit.* itionis f. Itus, *genit.* itûs, m. *Cic. Ter.* CHODZENIE.

Allée & venuë. Itus, & reditus, *genit.* itûs & reditûs, m. *Suet.* Dochod y odchod.

Aprés pluſieurs allées & venuës. Poſt crebras itiones, *ou* poſt multos itus & reditus. *Cic.* po kilkokrotnym tam y ſam chodzeniu.

ALLE'E *de jardin (pour ſe promener.)* Ambulatio. Inambulatio, *genit.* onis, f. *Cic. Plin.* Ambulacrum, *genit.* ambulacri. n. *Plaut. Plin.* ULICA w ogrodzie dlá przechadzki

Petite Allée. Ambulatiuncula, *genit.* ambulatiunculæ, f. *Cic.* Uliczká máłá.

Allée couverte. Tecta ambulatio. *Cic.* Inambulatio umbroſis operculis opacta. *Plin.* Ulicá floreſowaná toieſt z wierzchu gałęziami ſchodzącemi ſię zamknioná.

Allée découverte Ambulatio aperta, *ou* ſubdialis. Soli & aeri expoſita ambulatio. *Plin.* Hypæthros ambulatio. *Vit.* Ulicá otwartá co nieieſt pod floreſem z wierzchu.

Une Allée (comme celles de Verſailles) entre deux murailles fort hautes plantée de charmille. Ambulatio tunſis viridibus incluſa, f. *Plin.* Ulicá (iako w Werſalu) między dwiemá ſcianami bardzo wyſokiemi ſadzoná z Trzmielu.

Aprés avoir fait deux ou trois tours d'allée. Poſtquam duo aut tria ſpatia deambulando confeci. Przeſzedſzy ſię dwá álbo trzy razy po ulicy.

Dreſſer une allée déſcouverte. Hypæthram, *ou* hypethron ambulationem ſternere. *Vitr.* Sadzić Ulicę otwartą.

ON DIT populairement, *Il luy a donné l'allée & le venir, (il luy a donné un ſoufflet ſur les deux jouës.)* Impegit, *ou* inflixit, *ou* incuſſit, *ou* duxit ipſi colaphum (conversâ & aversâ manu.) *Ter. Plin. Juv. Quint.* Dał mu w gębę y z tey y z tey ſtrony.

ALLE'E, (*Paſſage qui dégage les Appartemens d'une maiſon, & qui communique à pluſieurs.*) Meſaula, *genit.* meſaulæ, f. Iter, *genit.* itineris, neut. *Vitr.* SIEN podługowatá galerya dzieląca pokoie y z kilką pokoiami ſpołeczność maiąca.

ALLE'GATION, ſubſt. f. (*Citation de quelque Auteur.*) Scripturis alicujus prolatio, *genit.* prolationis, f. *ou* Teſtimonium, *genit.* teſtimonii, n. (*Ciceron dit* Exemplorum prolatio.) PRZYTOCZENIE Autorá ktorego.

ALLE'GE', m. ALLE'GE'E, f. part. paſſ. (*Soulagé.*) Levatus. Allevatus, a, um. *Voyez* ALLE'GER. KTOREMU poſolgowano ulżono czego álbo w czym.

ALLEGEMENT, ſubſt. m. *on prononce* allégemant. *L'action de diminuer quelque charge,* ou *fardeau.*) Deductio, *genit.* deductionis, f. *Sen.* ULZENIE poſolgowanie umnieyſzenie iákiego ciężaru.

Donner allégement à un vaiſſeau qui eſt trop chargé. Navem nimis onuſtam levare, *ou* allevare, (levo, levas, levavi, levatum.) act. Ulżyć Okrętowi przeładowanemu.

ALLE'GEMENT dans le figuré, (*Soulagement, adouciſſement de la douleur,* ou *de quelque affliction.*) Levatio Ablevatio, *genit.* onis, f. Levamen, *genit.* levaminis, n. Levamentum. Allevamentum, *genit.* i, n. Mitigatio, *genit.* mitigationis, f. *Cic.* ULZENIE w niewłáſnym wyrozumieniu pociecha w iakim ſmutku álbo boleści.

Donner allégement. Præſtare levamentum, (*avec un datif.*) *Plin.* Folgę ulgę dać.

Ce remede luy a donné beaucoup d'allégement. Hoc remedio levatum eſt illius corpus. *Cic.* To lekarſtwo wielką mu folgę przynieſło.

Cela me ſera d'un grand allégement. Magno id mihi erit allevamento. Magnæ id mihi erit levationi. Id me multum allevabit, *ou* juvabit. *Cic.* To mi wielką folgą będzie.

(Ce mot a vieilli dans noſtre Langue, & on dit mieux *Soulagement.*) To ſłowo *allegement* zeſtarzało ſię w Francuſkim y lepiey ſię mowi *ſoulagement.*

ALLE'GER, V. act. (*rendre un fardeau moins peſant.*) Levare, *ou* allevare onus detrahendo aliquid de pondere, (levo, levas, levavi, levatum.) act. **Soulager quelqu'un de quelque fardeau.* Detrahere alicui onus. De onere aliquid detrahere alicui, (detraho, detrahis, detraxi, detractum.) act. Ulżyć ciężar iaki lżeyſzy uczynić, *Poſolgować komu ciężaru iakiego.

La nature ſe voyant allégée de ce fardeau d'humeurs qui la ſurchargeoit, digére comme il faut, & rejette ce qui luy nuit. Natura eo onere levata, quo tanquam ſarcinâ quâdam premebatur, coquenda coquit, & expuenda expuit. *Fernel.* Przyrodzenie czuiąc ulżenie od tego ciężaru humorow, ktorym było przeładowane, trawi náleżycie y wyrzuca to co mu ſzkodzi.

ALLE'GER, au figuré, (*Soulager les chagrins & les afflictions de l'eſprit.*) Levare. Allevare. act. accuſ. *Cic.* ULZYC w niewłáſnym wyrozumieniu dać pociechę w ſmutku y żalu iakim.

Il a beaucoup allégé mes chagrins, il m'a beaucoup allégé dans mes chagrins. Ægritudines meas multùm levavit. Ægritudines meas valdè levavit. Me levavit ægritudine. Extenuavit mihi moleſtias. Dolorem mitigavit. *Cic.* Wielką ulgę uczynił mi w żalach moich.

ALLE'GORIE, ſubſt. f. (*Métaphore continuée, quand on ſe ſert d'un diſcours qui eſt propre à une choſe, pour en faire entendre une autre.*) Allegoria, *genit.* allegoriæ, allegoria, f. *Quint* Continua tranſlatio, *genit.* continuæ tranſlationis, f. *Cic.* ALLEGORYA uſtawiczna ſłow zámianá, kiedy ſłow záżywamy ktore ſłużą do wyrażenia włáſnego iedney rzeczy, ná wyrażenie nie tey ále inſzey rzeczy.

Si je ſuis obligé de vous écrire davantage, je me ſerviray d' allegories. Si erunt mihi plura ad te ſcribenda allegorias obſcurabo. *Cic.* Jeżeli mi przyidzie więcey do ciebie piſać záżyię allegoryi.

ALLE'GORIQUE, adject. m. & f. Allegoriis, *ou* tranſlationibus refertus, a, um. Ex allegoriis & continuis tranſlationibus conſtans, *genit.* conſtantis, omn. gen. ALEGORYCZNY.

ALLE'GORIQUEMENT, adv. (*Par allégorie.*) Per allegoriam. Allegoricè. *Cic.* ALLEGORYCZNIE, przez Allegoryą.

ALLE'GORISER, V. neut. (*Se ſervir d'allégories en parlant, uſer d'allegories.*) Uti allegoriis. Adhibere tranſlationes continuas. ALLEGORYZOWAC zażywać allegoryi w mowie.

ALLE'GORISTE, ſubſt. maſc. (*Qui ſe ſert d'allégories, qui parle allégories.*) Qui loquitur allegories, *ou* per állegoriam. ALEGORYK ktory alegoryami mowi.

ALLE'GUE', m. ALLE'GUE'E, f. part paſſ. (*Cité, en parlant de quelque paſſage d'Auteur.*) Prolatus. Allatus, a, um. **Parlant de l'Auteur meſme, ou dira mieux.* Laudatus Citatus, a, um. *Cic.* Przytoczony cytowany mowiąc o iákim mieyſcu Kſięgi iákiey, *Mowiąc zaś o ſamym Autorze lepiey ſię mowi wſpomniany.

ALLE' GUER, V.act.(*Citer quelque Auteur, ou ſon témoignage.*) Citare. Laudare,(o,as,avi,atum.) act.acc.*Cic.Liv.* Proferre,(profers,protuli,prolatum.)*Cic.* Allegare,(allego,allegas, allegavi, allegatum.) act. acc. *Quint. Plin.* WSPOMNIEC, przytoczyć Autora iákiego álbo świadectwo iege.

ALLE' GUER, (*Apporter, dire pour excuſe, pour raiſon.*) Allegare, Dicere,(dico,dicis,dixi,dictum.) Afferre. Proferre. act.acc. Cauſari,(cauſor,cauſaris,cauſatus ſum.)depon.acc. *Cic.* PRZYTACZAC przywodzić co na wymowkę.

Il allégue pour excuſe la mort de ſon frere. Mortem fratris cauſatur. *Cic.* Wſpomina przytacza przywodzi dla wymowki śmierć Brata ſwego.

C'eſt d'un petit génie d'alléguer la calamité du temps, ou la ſienne, ou les difficultez de la vente pour s'empeſcher de payer Mediocris eſt animi inopiam excuſare & calamitatem temporum aut propriam ſuam queri, & difficultatem auctionandi proponere. *Cæſ.* Miernego to ieſt geniuſzu nieſzczęśliwość czaſow, álbo ſwoię, álbo trudność utargowania przywodzić, áby nie zápłacić.

Je n'ay pû luy répondre le moindre mot, ni luy alléguer quelque raiſon bonne, ou *mauvaiſe*. Ullum verbum non potui proloqui, aut ullam cauſam ſaltem ineptam. *Ter.* Słowam nie mogł odpowiedzieć áni żádney wymowki dobrey lub złey przywieść.

ALLELUYA, ſubſt. maſc. (*Petite plante qui ſe mange en ſalade & au potage, & qui eſt cordiale.*) Oxys, *genit.* oxeos, m. oxys. *Plin.* SZCZAWNIK ziele ktore ſię w ſałacie záżywa, y w roſole, pomocne na ſerce.

ALLELUYA, (Mot Hebreu qui ſignifie *Louez le Seigneur*, terme d'actions de graces & de joye. C'eſt à peu prés l' *Io Pæan* des Latins. C'eſtoit autrefois un cri militaire, comme nous l'apprenons d'Adon de Vienne.) SŁOWO Zydowſkie ktore znáczy Chwalcie Pana. Było też to niegdyś haſło álbo okrzyk Zołnierſki iáko piſze Ado Lugduńſki.

ALLEMAGNE, *ou prononce* Almagne, *anciennement nommée* GERMANIE, (*païs ſitué au milieu de l'Europe avec titre d'Empire, dont Vienne en Autriche eſt la capitale & la réſidence ordinaire de l'Empereur.*) Germania, *genit.* Germaniæ, f *Cæſ. & communement* Alemannia, *genit.* Alemanniæ, f. NIEMCE kray położony we ſrzodku Europy z Tytułem Ceſarſtwa, ktorego ſtolicą ieſt Wiedeń w Rakuſach y tamże mieſzkanie zwyczayne Ceſarza.

Qui concerne les Allemands, ou *l'Allemagne*. Germanicus, Germanica, Germanicum. Niemiecki náleżący do niemiec álbo do niemcow.

ALLEMAND, m. *on prononce* Almand. (*Celuy qui eſt d'Allemagne.*) Germanus, *genit.* Germani, m. Alemannus, *genit.* Alemanni, m. NIEMIEC.

ALLEMANDE, f. *on prononce* Almande. (*Celle qui eſt d'Allemagne.*) Germana. *genit.* Germanæ, f. NIEMKA.

(Il eſt venu en uſage dans noſtre Langue en ces façons de parler proverbiales.) Weſzło wzwyczay w ięzyku Francuſkim w tych ſpoſobach mowienia przyſłowiem.

Vous me prenez bien pour un Allemand, c'eſt à dire *pour une duppe, pour un homme qui ne connoiſt pas le prix des choſes.* Me bardum & ſtilidum exiſtimas, *ou* habes. *Barzo mnie maſz zá Niemca*, to ieſt zá tego co ſię da oſzukać, co ſię nie zná ná tym, czego co warto.

ON DIT auſſi *Vne querelle d'Allemand*, c'eſt à dire *Vne querelle faite ſans ſujet & de gayeté de cœur*, comme *Faire une querelle d'Allemand à quelqu'un.* Jurgii cauſam deditâ operâ alicui inferre,(infero, infers, intuli, illatum.) act. *Phæd.* MOWI ſię nápaść Niemiecka, to ieſt ſwarzyć ſię bez przyczyny z umyſłu y dobrowolnie. Dáć komu nápaść Niemiecką.

ON DIT encore *Je n'entends non plus cela que le haut Allemand*, c'eſt à dire *que c'eſt une choſe qui n'eſt point intelligible.* Id ſub intelligentiam meam non cadit. Illud eſt ab intelligentiâ longiſſimè disjunctum. *Cic.* MOWI ſię ieſzcze Tyle tu rozumiem iák ná Niemieckim Kázaniu, chcąc wyrázić że iáka rzecz ieſt niezrozumiana.

(Parce que l'Allemand eſt une Langue difficile à entendre & à prononcer.) (Albowiem ięzyk miemiecki ieſt trudny do wymowienia y do zrozumnienia.)

ALLER, V. neut. act irrègulier. (*Se tranſporter d'un lieu en un autre.*) Aliquo, *ou* in aliquem locum ire.(eo,is,ivi,itum.) *ou* Vadere, (vado, vadis, vaſi, vaſum, *ce Preterit & ce Supin ne ſont gueres en uſage.*) neut. *ou* Proficiſci,(proficiſcor, proficiſceris, profectus ſum.) depon. *ou* Pergere,(pergo, pergis, perrexi, perrectum.)n. *Locum aliquem petere, (peto, petis, petii, petitum.) *Iter facere, *ou* habere aliquo, *ou* in aliquem locum. act. *Cic. Liv.* ISC iachać przenieść ſię z iednego mieyſcá ná drugie.

S'en aller à Rome. Romam ſe conferre. *Cic.* **Chez quelqu'un.* Ducere ſe aliquem. *Plaut.* **Dans les païs étrangers.* Abire peregrè. *Plin.* Iść iachać do Rzymu. * do kogo. * do cudzych kraiow.

Avoir deſſein d'aller à Paris. Lutetiam peregre, *ou* cogitare, *ou* ire *Cicer.* * (*on ſous-entend élégament le verbe* ire, *& l'on dit* Lutetiam cogito, & volo Lutetiam. *Cic.*) Mieć wolą iachać do Paryżá.

Aller en claſſe, à l'eſcole. In ludum itare, ſcholam frequentare. *Suet.* Chodzić do ſzkoły.

Aller ſouvent en un lieu. Aliquò itare. neut. *Suet.* Aliquem in locum venitare. neut. Locum frequentare. act. *Cic.* Chodzić częſto ná iákie mieyſce.

Vous allâtes & retournâtes bien viſte. Celeriter iſti & rediſti (*pour* iviſti, & rediſti.) *Cic.* Szedłeś álbo iachałeś y przyſzedłeś álbo powrociłeś barzo prędko.

ALLER, (*marcher.*) Ire. Prodire, (prodeo, prodis, prodii, proditum.) Incedere,(incedo, incedis, inceſſi, inceſſum.) neut. Ingredi,(ingredior, ingrederis, ingreſſus ſum.) depon. Ambulare,(ambulo, ambulas, ambulavi, ambulatum.) neut. Gradi,(gradior, graderis, greſſus ſum.) dep. *Cic. Plaut.* ISC chodzić.

Aller à grands pas, ou *aller grand pas*, ou *bon pas.* Ire grandibus gradibus. neut. *Plaut.* **A grandes journées.* Ire magnis itineribus. neut. *Cæſ.* **Au petit pas, à petit pas*, ou *lentement.* Senſim incedere. *Cicer.* Lento paſſu incedere. neut. Lentis paſſibus iter peragere. act. *Ovid.* **A pas de larron, tout doucement, ſur la pointe du pied.* Suſpenſo gradu ire. *Ter.* Quieto ac placido gradu ire. n. *Phæd.* Chodzić wielkim krokiem; ſporymi krokami, dobrymi krokami *iák ná wielkim dniu wiele nadzień uyiść uiachać; *Po mału małemi drobnemi krokami *po złodzieyſku cichuſieńko ná palcach.

Aller en diligence en quelque lieu. Aliquò advolare, *ou* accelerare, *ou* approperare, *ou* feſtinare, *ou* properare,(o, as, avi, atum.)n. *Cic.* Pilno śpieſzno iáchać dokąd.

ALLER *à pied.* Pedibus ire. neut. *Plaut.* Ingredi, *ou* conficere iter pedibus. depon. act. *Cic.* Incedere peditem, *accuſatif de* pedes, *genit.* peditis, omn. gen. neut. *Liv.* **A cheval.* Equitare, (equito, equitas, equitavi, equitatum.) neut. *Hor.* Ingredi iter equo. dep. *Cic.* In equo, *ou* equo vehi,(vehor, veheris, vectus ſum.) paſſ. **En Caroſſe, en Litiere, dans un Brancard.* Rhedâ Curru, Lecticâ vehi, *ou* geſtari. paſſ. *Cic.* Iter facere vehiculis. act. *Plin-Jun.* *en Chaiſe, ſe faire porter en Chaiſe.* Geſtatoriâ ſellâ defferri. paſſ. *Suet.* PIESZO iść * Konno wierzchem iachać * karetą: lektyką, álbo ná noſzach, kolaſą iachać *Kazać ſię noſić w krzeſle w drodze

Aller par un chemin où il fait bien chaud, & où il y a bien de la pouſſiere. Iter conficere æſtuosâ & pulverulentâ viâ. act. *Cic.* Iachać przez upał y wielką kurzawę.

ALLER *par eau*, ou *en bateau.* Ire navigio. Navigare,(navigo, návigas, navigaui, navigatum.) neut. *Cic.* **Par mer.* Mare navigare. *Cic.* Ire curſu pelagio. neut. *Phæd.* **Par terre.* Terrâ iter facere. Petere iter terrâ. act. *Cic.* *Aller ſur mer.* Conſcendere navem, *ou* in navem. act. **A voiles & à rames.* Velis remiſque navigare, n. *Cic.* PŁYNĄC álbo puścić ſię wodą Batem * morzem *lądem *wſiąść ná okręt ná morze *Zaglami y wiosłami.

ALLER *à reculons*, ou *en arriere*, (*comme vont les écreviſſes.*) Retrò incedere. Retrocedere, (retrocedo, retrocedis, retroceſſi, retroceſſum.) Retrò-gradi. Retrò ire, Retrò-ambulare. *Cic. Plin.* POSTĘPOWAC wzad iák raki idą rakiem iść, cofać ſię.

ON DIT en ce ſens au figuré *Mes affaires vont à reculons, n'avancent point.* Res meæ retrò ſublapſæ referuntur. *Virg.* *ou* retrò labuntur. MOWI ſię w tym wyrozumieniu niewłaśnie Intereſſa naſze rakiem idą to ieſt nie poſtępuią ále co raz w zad uſtępuią.

ON DIT en la meſme ſignification en proverbe, *Aller à reculons comme les écreviſſes*, (*Reculer au lieu d'avancer ſoit dans les eſtudes*, ou *dans quelque entrepriſe.*) Ex tranſverſo cedere quaſi cancer ſolet. *Plaut.* Nihil promovere, *ou* proficere. *Ter. Cic.* MOWI ſię w tym że wyrozumieniu Poſtępować co raz wzad iako rak cofać ſię miaſto poſtępowaniá czyli to w naukach, czyli w iakich imprezach.

ALLER *à taſtons*, (*Taſter en marchant le lieu où l'on va avec les pieds*, ou *les mains*, *de crainte de ſe bleſſer & de faire quelque faux pas.*) Iter manibus, *ou* pedibus prætentare. *Pli.* Pedibus explorare iter. *Tibul.* ISC mackiem po omacku macaiąc mieyſca gdzie idziemy nogami lub rękami áby ſię nie uderzyć, álbo źle nie ſtąpić.

ON DIT en ce ſens figurément *Aller à taſtons dans les affaires*, (*N'y voir & n'y connoiſtre rien.*) In rebus cæcutire, (cæcutio, cæcutis, cæcutivi, *ſans ſupin*) neut. Ad res caligare, (caligo, caligas, caligavi, caligatum.) neut. *Plin.* MOWI ſię w tym wyrozumnieniu niewłaśnie Iść mackiem po omacku w ſprawach: toieſt nie znać ſię ná nich, niebyć w nich obiaśnionym świadomym.

ALLER *devant*, ou *marcher devant.* Aliquem ante-ire-Antecedere. Præcedere. Præire. Ire. præ. neut. *Cic. Ter.* ISC przodkiem poprzedzić wyprzedzić kogo.

Allez devant, je vous ſuis. I præ, ſequar. *Ter.* Poydz przodem, poydę zá tobą.

ALLER *au devant de quelqu'un.* Ire, *ou* exire, *ou* prodire, *ou* progredi, *ou* proficiſci, *ou* procedere alicui obviam. *Cicer.* *Alicui ſe ſe obviam ferre,(fero, fers, tuli, latum.) act. *Cic.* * Ire adverſum alicui. *Ter.* Alicui obviam obſiſtere.) neut. *Plaut.* Adverſum alicui ire, *ou* venire,(adverſus, a, um.) *Pla.* Occurere alicui, (occurro, occuris, occurri, occurſum.) neut. *Cicer.* ISC wyniść ná przeciw komu, drogę zajachać komu, zabieżeć drogę.

ON DIT figurément en cette ſignification, *Aller au devant, prévenir quelqu'un.* Antevenire, *ou* antevertere, *ou* prævertere, *ou* prævenire aliquem, alicujus conſilia, (venio, venis, veni, ventum, neut. verto, vertis, verti, verſum.) act. Alicujus conſiliis occurrere. neut. *Cic. Cæſ.* MOWI ſię niewłaśnie w tym wyrozumnieniu uprzedzić poprzedzić kogo w w czym.

Aller au devant des dangers, les prevenir. Obviam ire periculis. *Saluſt.* Occurre periculis. *Plin, Jun.* **Des efforts des ennemis.* Ire obviam conatibus hoſtium. *Cic.* **D'une maladie.* Venienti morbo occurrere. *Perſ.* Iść odważnie przeciw niebezpieczęſtwom *przecziwko natarczywośći nieprzyiacielá *przeciwko chorobie.

Céſar crut qu'il falloit aller au devant & prévenir ces choſes. Huic rei Cæſar prævertendum exiſtimavit. *Cæſ.* Ceſarz ſądził że trzebá było zabieżeć temu y uprzedzić.

ALLER *à l'entour*, ou *autour d'un lieu.* Ambire,(ambio, ambis, ambivi, ambitum.(neut. acc. Obire, *ou* circuire & circumire locum áliquem,(eo, is, ivi, itum.)n. *Cic.* W KOŁO obeyść krążyć koło mieyſcá iakiego.

ON DIT en ce ſens au figuré *Il va autour du pot*, pour dire qu'*Il biaiſe*, qu'*Il ne parle pas franchement.* Circuitione utitur. *Ter.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu niewłaśnie w chodzi koło garká toieſt kręci bałamuci, nieſzczerze nieprawdziwie mowi.

ALLER *ſelon le cours de l'eau*, ou *ſelon le courant.* Secundo flumine vehi. paſſ. *Taci.* Prono amne vehi. *Virg.* *(le contraire eſt *Aller contre le cours de l'eau*, ou *contre le courant.* Aquâ adverſâ per flumen advehi. *Plaut* Adverſo flumine vehi. *Plin.* ISC zá wodą, za wodą płynąć *(*Przeciwná temu ieſt*) iść płynąć przeciwko wodzie.

ALLER *contre vent & marée, ayant le vent & la marée contraire.* Infeſto mari ac ventis injurioſis ferri,(fero, ferris, latus ſum.) paſſ. *Hor.* ISC przeciwko wiatrom y nawałnośći maiąc y wiatr y morże przeciwne.

ON DIT figurément en cette ſignification, *Aller conre vent & marée*, c'eſt à dire *Entreprendre une affaire ayant tout contraire.* Deo adverſo aliquod movere. act. *Ovid.* Diis & hominibus iratis & adverſis aliquid aggredi, *ou* moliri. dep. *Cic.* MOWI ſię niewłaśnie wtym wyrozumieniu iść przeciwko wiatrom y morzu to ieſt wziąc przed ſię iáką rzecz maiąc wſzyſtko przeciw ſobie.

ALLER, ou *Marcher ſur les pas de quelqu'un, le ſuivre de prés.* Ire, *ou* inſtare, *ou* inſiſtere veſtigiis alicujus, (inſto, inſtas, & inſiſto, inſiſtis, *ſont au préterit*, inſtiti, & *au ſupin* inſtitum.) neut. *Liv.* Ponè ſequi aliquem,(ſequor, ſequeris, ſecutus ſum) depon. W SLADY czyie iść álbo za śladem, śledzić kogo, ſzlakowac kogo, bliſko zá nim tropić.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Aller ſur les pas de quelqu'un*, c'eſt à dire *Suivre ſes exemples, & ſes manieres de faire, l'imiter.* Ire itineribus alicujus *Cic.* Inſiſtere veſtigiis alicujus. *Quint.* Aliquem ſequi, *ou* imitari. *Cic.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu niewłaśnie wſtępować w czyie ślady, w czyie ſtrzemię; toieſt iść zá iego przykładem y zá powodem Iego ták ſobie poſtępować iak on poſtępuie.

ALLER joint avec des Infinitifs. *Aller voir quelqu'un.* Ire uiſere aliquem. *Ter.* Convenire, *ou* inviſere aliquem. Adire aliquem, *ou* ad aliquem. *Cic.* ISC złączone z drugiem ſłowem takze w ſpoſobie nieſkonczonym Iść obaczyć kogo obaczyć ſię z kim.

Aller dormir. Ad ſomnum proficiſci. *Cic.* Ire dormitum. *Plaut.* Somnum petere. *Quint.* Iść ſpać.

Aller demeurer ailleurs. Alio migrare, *ou* immigrare,(migro, migras, migravi, migratum)n. *Cic.* Iść gdzieindziey mięſzkać.

Aller aider quelqu'un. Ire datum operam alicui. Opitulatum ire alicui. *Plaut.* Iść komu dopomoc.

Aller ſouper pour quelqu'un, ou *à ſa place.* Ad cœnam pro aliqo ire. *Plaut.* Iść zieść zá kogo.

Je ne feray qu'aller & venir, je ne feray que le chemin, je ſeray ici dans un moment. Mox redibo. Jam jam adero, *Ter.* Jam egomet hic ero. *Plaut.* Nie bawiąc powrocę tylko co wyidę, zaraz przyidę,

S'EN ALLER, *ſe retirer.* Abire,(abeo, abis, abii, abitum.) neut. Diſcedere, (diſcedo, diſcedis, diſceſſi, diſceſſum.) n. Se auferre,)aufero, afers, abſtuli, ablatum.)act. *Cic.* ODEYSC Odiechać.

S'en aller du logis. Ducere ſe ab ædibus,(duco, ducis, duxi, ductum.)act. *Plaut.* **De chez quelqu'un* Abire ab aliquo. *Plaut* Odeyść z domu *od kogo.

Aprés qu'il s'en fut allé. Poſt ejus abitum. Poſt ejus diſceſſum *Cic.* Poſtquam diſceſſiſſet. *Cic.* Potym iák odeſzedł.

S'en aller ſoudain & comme à la dérobée. Proripere, *ou* corripere ſe,(ripio, ripis, ripui, reptum.)act. *Ter.* Corripere ſe & abire. *Plaut.* Odeyść nagle, y iákoby ſię wykraść, porwać ſię.

ON DIT en ce ſens au figuré *S'en aller, ſe paſſer.* Ire. Abire. *Cic.* MOWI ſię w tym wyrozumnieniu odeyść ominąć

La fiévre, ou *l'accés de fiévre s'en eſt allé.* Deſiit febris. Finita eſt febris. Evanuit, *ou* receſſit febris. *Cic Celſ* **le contraire eſt* Eum febris non dimiſit. *Cel.* *Sa fiévre ne s'en va point.*) Odeſzła gorączká, ominełá, *przeciwna ieſt* gorączka go nie omiia.

S'EN ALLER, *ſe paſſer, s'écouler.* Abire. Præterire. Effluere,(effluo, effluis, effluxi, effluxum.) neut, Elabi, (elabor, elaberis, elapſus ſum.)dep. *Cic.* ODEYSC minąć wyniść.

Tandis que nous nous amuſons à cauſer, le jour s'en va. Dum verba facimus, *ou* dum ſermonem cædimus, it dies. *Plaut.* Iako ſię zabawiamy rozmawiaiąc dzień zeſzedł.

S'EN ALLER, *ſe mouvoir*, (*parlant des corps ſublunaires, & des machines*) Moveri,(moveor, moveris, motus ſum.) Agi, agor, ageris, actus ſum.) Agitari, (agitor, agitaris, agitatus ſum.) *paſſifs. Vitr.* Cieri & agi,(cieor, cieris, citus ſum.) paſſ. *Cic.* ISC ruſzać ſię mowiąc o rzeczach podmieſięcznych y kunſztownych ſztukach.

Ma montre va bien & ſuit le ſoleil. Rectè movetur horologium, & ſolis curſum æquat ſuo curſu. Zegarek moy dobrze idzie y według ſłońcá.

ALLER, (*parlant d'un mouvemement inſenſible*, ou *d'une choſe qui eſt ſur la fin.*) comme *Cét homme s'en va mourant*, ou *tout mourant*, pour dire que *Sa ſanté eſt fort mauvaiſe.* Iniquâ valetudine conflictatur. *Plin-Jun.* Graveſcit illius valetudo in dies. *Taci.* Fluctuat periculosâ valetudine. *Val. Max.* ISC odchodzić mowiąc o przeminieniu ſię iakiey rzeczy nieznacznie ktorá ſię má ku końcowi ſwemu, *naprzykład* ten człowiek kapieie ná zdrowiu zchodzi ná życiu, *toieſt* że ieſt zdrowiá bardzo ſłabego.

Ce malade s'en va tant qu'il peut, (*Il s'en va le grand galop*, comme l'on parle trivialement, *Il ſe meurt, Il tire à la fin.*) Æger ille efflat, *ou* agit animam. *Cic.* Habet mortem in procinctu. *Quint.* Imminet, *ou* impendet ipſi mors. *Cic.* In mediâ morte jam tenetur. *Virg.* Ten chory zewſzytkich ſił ſię ſpieſzy w czwał biezy do zgonu ſwego iáko ſię mowi poſpolicie, zmierza do koncá má ſię ku końcowi.

Il s'en va pleuvoir. Imber imminet, *ou* inſtat. *Hor. Plaut.* Zbiera ſię *Maſię* ná deſzcz, *Zanoſi* ſię.

Le ſoleil va ſe coucher. Sol abit. *Plaut.* Præcipitat in occaſum dies. *Tacit.* Sol rapitur in occaſum. *Plin* Sol jam præcipitat. *Cic.* Sol occidit. *Cic.* *Zabiera* ſię Słońce ku zachodowi má ſię.

Son deshonneur va eſtre public. Propè adeſt probrum, ut fiat palám. *Plaut.* *Má* ſię niedaleko do obiawienia ochydy Iego

Laissez moy encore achever une pensée, le vers s'en va finir. Sinite me sententiam explere, laborat carmen in fine. *Petr.* Niech tylko myśl iednę wyrażę á wiersz się zaraz skończy.

Il s'en va finir, il est sur le point de finir, il est sur la fin de son discours. Brevi dicendi finem faciet. Jam sermoni finem faciet. *Plaut.* Zánosi się ná koniec má się ku końcowi mowy swoiey, iuż kończy.

S'EN ALLER *par terre, (s'en aller tomber, parlant d'un edifice.)* Ruere, (ruo, ruis, rui, ruitum.) n. Ruinosum esse. Labare. n. *Hor.* Iść ku ziemi, Upadać mowiąc o fabryce iakiey.

ON DIT encore qu' *Vn enfant s'en va grand*, pour dire qu' *Il croist beaucoup.* Puer crescit, *ou* adolescit. *Cic.* Fit adultior. *Plin.* In corpus it. *Quint.* MOWIĄ ieszcze, Idzie dzicię w gorę toiest wzrost bierze.

ALLER *au conseil*, c'est à dire *Aller consulter une affaire.* Ire in consilium de re aliquâ. Aliquem consulere, (consulo, consulis, consului, consultum.) act. Inire consilium alicuius de aliquâ re. *Plaut.* **Aller au devin* Conjectorem, *ou* hariolos consulere, *ou* consultare. *Plaut. Phæd.* **Aux avis, aux opinions, Aller prendre les voix.* Ire in consilium, *ou* in suffragium. *Cic.* ISC ná radę toiest iść naradzić się oczym *iść do wrożkow *Iść odbierać głosy, zdanie sentencye.

Aller au sentiment de quelqu'un, (s'y ranger, donner dans son sentiment.) Ire pedibus in sententiam alicujus. *Cic.* Sententiam alicujus sequi. *Cic.* Iść zá zdaniem czyim, stanąć przy nim, w niść wpadać w zdanie.

Les opinions alloient là. Inclinabant cò sententiæ. *Cic.* Zdaniá tám szły.

ALLER *mieux, (réussir, estre en meilleur estat.)* Ire meliùs. Succedere, (sucedo, succedis, successi, successum.) *Benè cadere, (cado, cadis, cecidi, casum.) *ou* Evenire, (evenio, evenis, eveni, eventum.) neut. *Cic.* ISC lepiey, lepiey się powodzić.

Il faisoit courir le bruit que la santé du Prince alloit de mieux en mieux. Vulgabat ire in melius valetudinem Principis. *Tacit.* Głosił że się lepiey á lepiey Pánu ná zdrowiu powodziło.

Quand les affaires alloient tout à fait mal vous témoigniez tant de force d'esprit, prenez courage maintenant, & réjouissez vous, puisqu'elles vont mieux. Si turbidissima sapienter ferebas, fac animo magno, fortique sis, & tranquilliora lætè feras *Cic.* Kiedy wszytko się zle wiedło tak wielkie męstwo pokázywałeś, teraz tedy niech ci serce rośnie y ochotá, ponieważ się lepiey dzieie.

Tout va à souhait, ou *comme nous le souhaitons.* Omnia cadunt, *ou* succedunt ex sententiâ. *Cicer.* Ad nutum & voluntatem nostram res fluunt. *Cæs.* Succedunt res sub manus. *Plaut.* Wszytko się wiedzie, idzie, iákośmy życzyli.

Les commencemens vont bien pour vous. Benè habent tibi principia. *Ter.* Z początku z razu dobrze się wiedzie dlá ciebie.

Dieu veuille que tout aille bien. Faxit Deus ut omnia prosperé cadant, *ou* eveniant, *ou* cedant. Deus omnia benè vertat. *Hor. Pláut.* Day Boże áby wszystko dobrze poszło.

S'EN ALLER, *Se déborder, s'enfuir par dessus, parlant d'un fleuve, d'une riviere.)* Exundare, *ou* redundare, (undo, undas, undavi, undatum.) n. *Col.* WYLEWAC z brzegow mowiąc o rzece.

S'en aller par dessus, (parlant d'une liqueur qui bout sur le feu.) Ebullire. (ebullio, ebullis, ebullii, *sans supin.*) Effervescere, (effervesco, effervescis, efferbui, *sans supin.*) neut. *Cat.* Wybiegać, kipieć, uciekać mowiąc o iakiey rzeczy gotuiącey się ná ogniu.

S'en aller, (parlant d'un vaisseau qui est percé.) Effluere, *ou* perfluere, (fluo, fluis, fluxi, fluctum.) *Terent.* Wyciekać ciec mowiąc o naczyniu dziurawym.

ALLER. (*Agir, se comporter de telle & telle maniere.*) Agere, (ago, agis, egi, actum.) neut Se gerrere, (gero, geris, gessi, gestum.) act. *Cic.* POSTĘPOWAC sobie tym álbo tym sposobem.

Cet homme va droit, (il ne biaise point, il suit l'équité & la raison en tout, il va rondément, il agit avec sincérité.) Sincerè, sine fuco & fallaciis agit. *Cic.* Rectis sensibus it vir ille. *Cic.* Animi rectum servat in omnibus. *Hor.* Postępuie sobie szczerze, nie kręci idzie we wszystkim zá sprawiedliwośćią y rozsądkiem okrągło rzetelnie idzie.

Aller selon droit & raison. Æquum & bonum colore, (colo, colis, colui, cultum.) act. *Plaut.* Iść zá słusznośćią y rozumem.

Ainsi và le monde. His vivitur moribus. *Cic.* Sic vita hominum est. *Cic.* Tak świat idzie.

Il y va de la vie & de la réputation, (il s'agit de la vie & de la réputation.) Agitur de capite & famâ, (actum est, agi.) impers. **De la gloire du Peuple Romain.* Agitur gloria Populi Romani, (agor, ageris, actus sum.) pass. *Cic.* Idzie o życie y Imię, *O sławę Ludu Rzymskiego.

ALLER, (*Atteindre, arriver à.*) Attingere; (attingo, attingis, attigi, attactum.) act. acc. *Procedere, (procedo, procedis, processi, processum.) *ou* Pervenire, (pervenio, pervenis, perventum.) neut. *avec* ad. *Assequi, (assequor, assequeris assecutus sum.) dep. acc. *Cic.* Dochodzić doyść, przybyć dośćignąć dopiąć do.

Il n'y a qu'une grande pénétration qui puisse aller là, ou *qui y puisse atteindre.* Nemo nisi acutissimus, id potest attingere & assequi. *Cic.* Chyba barzo przenikaiący dowcip tam doydzie álbo tego dośćignie.

Je ne puis aller là, (cela surpasse mes forces, ou *les forces de mon esprit.)* Id ingenii mei vires exuperat. Id supra ingenium meum. Nie mogę tego dośćignąć, to przewyższa siły poięcia mego.

Aller au delà de ses forces, faire plus qu'on ne peut. Extendere se supra vires, (extendo, extendis, extendi, extensum & extentum.) act. *Liv.* Czynić nád siły swoie więcey.

Cet homme ira loin, poussera loin sa fortune. Res suas promovebit vir ille. Pervigebit opibus atque honoribus. *Tacit.* Auctus erit honoribus. *Hor.* Res suas amplificabit. Amplificabitur honoribus. *Cic.* Ten człowiek daleko záydzie daleko fortunę swoię pomknie.

La chose n'ira pas loin, on l'étouffera bien viste. Id non longiùs procedet. Illud silentio premetur, *ou* obruetur. Nie daleko to poydzie przytłumią to prędko.

ALLER, (*Aboutir, finir, se terminer.*) Desinere, (desino, desinis, desivi, *ou* desii, desitum.) neut. *Plin*, KONCZYC się zákończyć się wychodzić.

Aller en pointe. Desinere in acuminis finem. **En amenuisant.* In tenuitatem. *Plin.* **En rond.* In orbem. *Plin.* Wychodzić spiczasto, *Co raz cieńczeiąc, *Okrągło, w okrąg.

ALLER, (*Tendre à.*) Tendere, (tendo, tendis, tetendi, tensum & tentum.) neut. Spectare, (specto, spectas, spectavi, spectatum.) n. & act *Cic.* JSC zmierzać do.

Les avis vont là. Eò spectant sententiæ. *Cic.* Zdania głosy tam idą.

Quelques avis allerent à abandonner le bagage & à faire un dernier effort, pour se retirer. Nonnulæ dicebantur sententiæ, ut impedimentis relictis ad salutem contenderent. *Cæs.* Niektore głosy poszły ná to áby tabory porzucić, á ostatnich sił zażyć do salwowania się.

Ces choses ne vont pas là, elles marquent seulement de la légereté & de l'extravagance Eæ res eò non spectant, arguunt solùm animi levitatem & stultitiam. Te rzeczy nie do tego idą znáczą tylką lekkość y głupstwo.

Cette raison va à prouver, que. Ex hac ratione convincitur. (impers.) *Cic.* Ta przyczyna zmierza do tego áby dowieść iż.

Cela va au sale. Id in turpitudinem delabitur. (dep.) *Cic.* To zmierza do nieczystośći.

ALLER, (*Regarder, toucher.*) Spectare. Attinere, attineo, attines, attinui, *sans supin.*) neut. *Cic.* ISC náleżeć tykać się

Je n'ay rien dit qui aille à vous, ou *qui vous regarde, qui vous touche.* Nihil dixi quod ad te attineat. *Ter.* Nic em niemowił coby się ciebie dotykało.

ALLER *bien, (Estre propre, estre séant, convenir.)* Cadere, (cado, cadis, cecidi, casum.) Convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Decere, (deceo, deces, decui, *sans supin)* n. *Cic.* ISC dobrze dobrze przystoić być wygodnym.

Ces souliers vont bien à mon pied, ou *y sont propres.* Isti calcei apti sunt & habiles ad pedem. Isti calcei conveniunt optimè ad pedem. *Cic.* Trzewiki te wygodne są ná moie nogi

Cet habit luy va bien luy sied bien. Decet illum hæc vestis. *Plaut.* Ta suknia mu przystoi przystoyno mu w niey.

ALLER, (*Revenir, se monter à.*) comme *Cette dépense ira à cent écus.* Hi sumptus, nummorum centum summam possunt conficere. Sumptus centum nummorum fiet. ISC wychodzić ná co dochodzić, iáko ten koszt wyniesie ná sto talerow.

J'iray jusques à dix écus. Decem nummos dabo. Postąpię aż do dziesiąciu talerow.

ALLER *à fond*, ou *au fond, (descendre en bas, comme font les choses pesantes.)* Sidere, (sido, sidis, sidi, *ou* sedi *le prenant de* sedeo.) neut. Pessùm ire, *ou* abire. *Plin. Colum. Plaut.* UPADAC osiadać, západać się, grążnąć, iść ná dno iáko ciężkie rzeczy.

La lie va au fond du vaisseau. Fæces sidunt ad imum vasis. Drożdze upadaią osiadaią ná spodku naczynia.

De peur que les ancres n'aillent à fond, ou *au fond.* Ne ancoræ sidant. *Pleut.* Aby kotwice nie zátonęły.

ON DIT en cette signification au figuré, *Aller au fond d'une affaire, l'approfondir.* In rem penitùs ingredi, (ingredior, ingrederis, ingressus sum.) Rem penitùs perscrutari, (scrutor, scrutaris, scrutatus, sum.) Rem subtiliter & à radicibus rimari, (rimor, rimaris, rimatus sum.) dep. *Cic. Phæd.* In rem penitùs intrare, (intro, intras, intravi, intratum.) neut. *Cic.* MOWIĄ w tym wyrozumieniu nie właśnie iść w głąb iákiey rzeczy, głębiey ią uważać.

ALLER *à vau-deroute*, ou *à vau-l'eau.* Pessùm ire, *ou* abire. *Cic.* Susque deque ferri, (feror, ferris, latus sum.) pass. *Plaut.* GINĄC przepadać.

ON DIT figurément en ce sens, *Tout cela s'en ira a vau-l'eau,* ou *en fumée.* Hæc omnia irrita cadent, in irritum cadent, *ou* ad nihilum recident. *Cic.* MOWIĄ nie właśnie w tym wyrozumieniu wszystko to z wodą z dymem poydzie.

ALLER *de mal en pis, empirer, (parlant de quelque malade.)* Gravescere, *ou* ingravescere, (*sans préterit ni supin.*) Augescere, (*de mesme.*) neut. *Tacit. Cic.* Idzie z złego w gorsze, pogarsza się mowiąc o iakiey chorobie.

ALLER *de mal en pis*, dans le figuré, *(parlant des affaires)* In pejus ire, *ou* ruere, (ruo, ruis, rui, ruitum.) neut. Retrò referri. pass. *Cic. Virg.* Idzie co raz gorzey mowiąc o sprawach.

Les malheurs publics allant toûjours de pis en pis. Gravescentibus in dies malis publicis. *Tacit.* Nieszczęśliwośći publiczne co raz gorzey á gorzey idąc.

ALLER *à tout.* (*Prévoir & prévenir toutes les difficultez dans une affaire.*) Omnibus occurrere, (occurro, occurris, occurri, occursum.) n. Animo omnia prospicete. (prospicio, prospicis, prospexi, prospectum.) act. *Cic.* DOCHODZIC wszystkiego, wszystkie trudnośći iákiey sprawy widzieć.

ALLER *à ses affaires, (les soigner, en prendre soin.)* Res suas curare, *ou* procurare. (curo, curas, curavi curatum.) act. Ire in sua negotia. Ire curatum suas res. *Cic.* Iść po swoich potrzebach mieć o nich staranie.

ON DIT vulgairement & abusivement, *Aller à ses affaires* ou *aux grands besoins de la vie, Aller à ses necessitez corporelles, Aller à la selle a la garde-robe.* Ire cacatum. *Cic.* Ire ventrē exoneratum. *Voyez* SELLE, &c. MOWIĄ pospolicie y zle Iść ná potrzebę álbo ná wielką potrzebę, ná stolec ná komorkę.

ALLER *par haut & par bas, (parlant d'un malade qui vomit & rend les excremens par bas.* Vomere simul, & alvum reddere, *ou* exonerare, (vomo, vomis, vomui, vomitum.) n. *Cic. Cels.* ISC gorą y dołem, mowiąc o chorym ktory razem zrzuca y stolec czyni.

Faire aller à la selle, lascher le ventre. Alvum ciese, (cieo, cies, civi, citum.) Alvum, *ou* ventrem movere, (moveo, moves, movi, motum.) Ventrem elicere, (elicio, elicis, elicui, elicitum.) Alvum solvere, (solvo, solvis, solvi, solutum.) *Plin.* Subducere alvum, (subduco, subducis, subduxi, subductum.) *Cels.* Stoleć poruszyć, laxować.

Il va assez à la selle tous les jours. Reddit ei alvus satis quotidiè. *Cels.* Dosyć codzień ná stolec chodzi.

Si l'on ne peut aller à la selle, ou *si l'on ne va point á la selle.* Si nihil excernit venter, (excerno, excernis, excrevi, excretum, excernere.) act. *Cels.* Jeżeli nie chodzi na stolec, álbo chodzić niemoże.

Ce malade laisse tout aller sous luy. Incontinenter fertur, *ou* fluit, *ou* diffluit alvus huic ægro. *Cels.* Wszytko pod tego chorego idzie wszystko puszcza pod siebie

FAIRE EN ALLER, (*oster, chasser, guérir.*) Abigere, (abigo, is, abegi, abactum. (Expellere, (expello, is, expuli, expulsum.) *Cic.* Tollere, (tollo, is, sustuli, sublatum.) Discutere, (discutio, discutis, discussi, discussum.) act. acc. *Cic.* ROZPĘDZAC rozrywać oddalić uzdrowić.

La diette fait en aller la fiévre. Cibi abstinentiâ, è corpore deducitur febris. *Hor.* ou abigitur, *ou* submovetur, *ou* tollitur, *ou* depellitur febris. *Cels.* Dyeta sprawuie że febra ustaie.

Le jus de cette herbe beû avec du vin fait en aller la jaunisse. Regium morbum in vino pota exterminat hæc herba. *Plin.* Sok tego ziela piiąc w winie żołtaczka schodzi.

Faire en aller les taches du visage. Fugare maculas ore, (fugo, fugas, fugavi, fugatum.) act. *Ovid.* Tollere omnes molestias in facie enascentes. *Plin.* Spędzać plamy krosty z twarzy.

Faire en aller le frisson, la fiévre, la maladie, les dégouts. Discutere horrorem, febrim, morbum, fastidium. *Cels. Plin.* Uzdrowić odpędzić febrę, gorączkę, chorobę, ckliwość, mierźiączkę.

ALLER *toûjours son train & son chemin, (Suivre une mesme maniere de vivre & d'agir.)* Eundem vitæ cursum tenere. *Cæs.* Eandem agendi vivendique rationem sequi. *Cic.* ISC sobie záwsze po swoiemu, iednakowo sobie postępować

L'affaire va son train. Res est in cursu. *Cic.* Idzie rzecz trybem swoim.

ALLER *viste dans les affaires, (les expedier promptement)* Res, *ou* negotia expedire, expedio, expedis, expedivi, expeditum.) Celeriter negotia conficere, (conficio, conficis, confeci confectum.) act. *Plaut. Cic. Cæs.* PRĘDKO sobie postępować w sprawach, niebawiąc odprawiać.

ON DIT aussi *Aller viste dans les affaires,* pour dire *les faire inconsiderément & trop précipitamment.* Properanter & inconsideratè res agere. Properare, *ou* præcipitare, *ou* festinare negotia, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* MOWIĄ też Prędko sobie postępować w rzeczach *to iest* nie uważnie y nágle one czynić.

Il va viste dans tout ce qu'il fait. Quidquid agit, properat omnia. *Pluut.* Prędko sobie postępuie we wszystkim co czyni.

Vn homme qui va viste dans les affaires. Consiliis omnibus præceps ac devius. *Cic.* Człowiek ktory nágle sobie w każdey rzeczy poczyna.

Aller lentement dans les affaires. Lentè cunctanterque tractare negotia. *Liv.* Powoli sobie w rzeczach poczynać.

ALLER en terme de jeu signifie *Mettre au jeu & provoquer les autres joueurs à y mettre & à coucher une pareille somme,* comme *j'y vais,* ou *j'y vas de dix écus.* Depono decem nummos, (deponis, deposui, depositum, deponere.) act. *Plin.* IDZIE, w grze znáczy stáwiać y drugich graczow pobudzać áby także stawiali, Idzie álbo idę ná dziesięć tálerow.

Je n'oserois y aller avec vous d'une plus grande somme. Grandiorem pecuniam non ausim tecum deponere. (*par imitation de Virgile, qui dit* De grege non ausim quidquam deponere tecum.) Nie śmiem z tobą iść ná większą sumę.

VA, *Imperatif d'* ALLER, (*se dit absolument pour un commandement que l'on fait à une personne de se retirer, parce qu'on est irrité contre elle.*) Abi. Abeas. Abscende hinc. Exi foràs. *Cic. Ter.* (*lors qu'on parle à une seule personne.*) **Allez-vous-en d'icy, (parlant à plusieurs.)* Abite. Abscedite hinc. IDZ że; sposob roskazuiący słowa Idę: mowi się samo przez się kaząc komu iść precz rozgniewawszy się.

Va, ou *Allez* se dit encore en bonne part. *Allez ou vostre courage vous appelle.* I quò tua te virtus vocat. *I fausto pede. *Hor.* *Allez-vous en a la bonne heure.* Idź że mowi się ieszcze w dobry sposob każąc komu iść dokąd go ochota wiedzie idź szczęśliwie.

VA T'EN *à la mal heure*, par maniere d'imprécation, *Va t'en au diable, va te faire prendre.* Abi in malam rem. Abi in malam rem maximam. Abi in crucem. *Plaut. Ter.* Vapula. IDZ do nieszczęścia; przez złorzeczenie, Idż do czarta, idź ná szubienicę.

LAISSER ALLER *une personne.* Aliquem dimittere, *ou* mittere, *ou* omittere, (mitto, mittis, misi, missum.) act. *Ter. Cic.* PUSCIC kogo ná wolą.

Se laisser aller à ses passions déreglées, les suivre, leur obéir. Indomitis atque effrenatis animi cupiditatibus parere, (pareo, pares, parui, *sans supin.*) neut. *ou* obedire, (obedio, obedis, obedivi, obeditum.) *ou* obtemperare, (obtempero. obtemperas, obtemperavi, obtemperatum.) n. *ou* morem gerere, (gero, geris, gessi, gestum.) act. *Cic.* *Cupiditatibus sinere se abripi, (sino, sinis, sivi, situm.) act. *Cic. Ter.* Puścić się za nierządnemi żądzami iść za niemi być im posłusznym.

Se laisser aller a quelque vice. In aliquod vitium delabi, (delabor, delaberis, delapsus sum.) dep. *Cic.* Puśćić się ná co złego.

ON DIT en termes de Venerie, *Aller ſur ſoy, Se ſur-aller, Se ſur-marcher,(retourner ſur ſes pas.)* Per eandem ſemitam regredi. Suis iterùm veſtigiis inſiſtere. Relegere iter. *Cic. Stat.* MOWIĄ po myśliwſku znowu ná ſwoy ślad napaść wrocić ſię ná zád tąż drogą.

ALLER, proverbialement, *Aller ſon grand chemin, Aller bonnement,* pour dire *N'entendre point de fineſſe en quelque choſe.* Bonâ, *ou* ſincerâ fide agere. *Liv.* Sincerè agere. *Cic.* Simpliciter non fucatè, non ſimulatè agere. ISC ſobie, w przyſłowiu; Iść ſobie proſtą drogą iść ſzczerze, bez wykrętow w iakiey rzeczy ſobie poſtępować.

Sçavoir aller & parler, pour dire *Eſtre éclairé & capable des affaires, ſçavoir s'en démeſler.* Doctum & intelligentem eſſe in tractandis negotiis, (doctus,a,um; intelligens, *genit.* intelligentis,omn.gen.) Umieć ſobie poſtępować y wiedzieć co mowić, być świadomym w rzeczach, y wiedzieć iáko z nich wyniść.

Allez luy dire cela, & puis vous allez chauffer à ſon feu, pour dire *Allez luy reprocher cela en face.* Id ipſi coràm objice & exprobra, & ad focum aſſide. Idź powiedz mu to y zágrzey ſię przy ogniu iego *zá miaſt* idź w oczy mu to wymow.

Tout ſon bien s'en eſt allé à rien, ou pour parler avec le peuple, *en eau de boudin & en brouët d'andouille,* ou *à vau-l'eau.* Omnibus ſe elavit bonis, (*de* elavare.) *Plaut.* Præclaram rem ingluvie ſtrinxit. *Hor.* Dilapſa res illius omnis. *Cic.* Wſzyſtkie dobra iego wniwecz poſzły álbo mowiąc po poſpolitemu poſzły ná roſoł z kiełbaſy, álbo na polewkę od kiſzki czczey.

Ce qui vient de la flute s'en va par le tambourin. Malè parta, malè dilabuntur. *Cic.* Co przez piſzczałkę przychodzi przez bęben odchodzi.

Cet homme va comme on le mene. C'eſt à dire, *C'eſt un homme foible, & qui ne fait rien de luy meſme.* Ut vis eſſe, ſic eſt hic homo. Ad nutum fingis, *ou* flectis hominem. Ten Człowiek idzie gdzie go powiedą, to ieſt człowiek nikczemny ktory nic z ſiebie ſamego nie czyni ále we wſzyſtkim powodzić ſię daie.

Cela ne va pas comme voſtre teſte, ou *comme vous penſez.* Non ita fit, ut tu cogitas. Nie idzie to ták według twoiey głowy, to ieſt nie ták iák ty rozumieſz.

(Le verbe *Aller* a encore d'autres applications, que vous trouverez par les mots auſquels il eſt joint, comme *Hâter d'aller* ſous HASTER *&c.*) Słowo iść ma ieſzcze inſze wyrozumienia ktore obaczyć z ſłow z ktoremi ieſt złączone iáko ſpieſzyć ſię iść.

ALLERION, ſubſt. m. (*Aiglon ſans bec & ſans ongles.*) Minor aquila roſtro & unguibus mutila, *gen.* minoris aquilæ mutilæ, *&c.* f. ORZEŁEK mały bez noſa y pazurow.

(C'eſt un terme de Blaſon.) Jeſt to termin Herbarſki.

ALLEURE, *ou* ALLURE *comme il ſe prononce,* ſubſt. f. (*La maniere de marcher,* ou *le Marcher de quelqu'un.*) Inceſſus, *genit.* inceſſûs, m. *Cic.* Chod czyi, iáko kto chodzi, ſtąpanie, ście.

Vne allure éffeminée. Fractus inceſſus. *Quint.* chod niewieści.

Contrefaire l'allure, ou *le marcher de quelqu'un.* Fingere, *ou* exprimere inceſſum alicujus. *Cic. Ovid.* Podrzeźniać komu w chodzeniu.

ALLURE, au figuré, (*les maniere de faire d'une perſonne.*) comme *Je connois ſes allures, ſes manieres d'agir.* Illius agendi rationes probè, *ou* ſcio calleo, *ou* novi. POSTĘPOWANIE poſtępek iák ſobie kto poſtępuie, znám dobrze iák ſobie poczyna.

ALLIAGE, ſubſt. maſc. (*Meſlange des métaux qu'on met en œuvre.*) Permiſtio, *ou* permixitio, *gen.* onis, f. Temperatio, *genit.* temperationis, f. ZŁĄCZENIE zmięſzanie kruſzcow w robocie przyſada.

O DIT au figuré, *Ils trouverent le moyen de faire un alliage de l'induſtrie des Macedoniens, avec les forces des Thraces.* Induſtriam Macedonum viribus Thracum temperaverunt. *Flor-Rom.* MOWIĄ nie właśnie znaleźli ſpoſob złączyć ſprawność Macedońſką z ſiłami Tatarow.

ALLIANCE, ſubſt. f. (*Liaiſon qui ſe fait entre deux perſonnes,* ou *deux familles par un mariage, &c.*) Affinitas, *gen.* affinitatis, fœm. Fœdus, *genit.* fœderis, neut. Affinitatis conjunctio, *genit.* conjunctionis, f. *Cic.* SPOWINOWACENIE złączenie między dwiema oſobami álbo dwoma domami przez małżeńſtwo.

ALLIANCE, (*parenté.*) Neceſſitudo, *gen.* neceſſitudinis, f. Affinitas, *ou* propinquitas, *genit,* atis, f. *Cic.* KREWNOSC.

Faire alliance, ou *des alliances.* Affinitates jungere, (jungo, jungis, junxi, junctum.) act. *Liv.* Affinitate ſe devincire cum aliquo, (vincio, vincis, vinxi, vinctum.) *Cic.* *(*le contraire,* Dirimere affinitates, (dirimo, dirimis, diremi, diremtum.) act. *Tacit. Rompre des alliances.*) W chodzić w ſpowinowacenie (*przeciwna ieſt* rozſtrzygnąć rozerwać ſpowinowacenie.

Je veux que cette alliance dure toûjours entre nous. Perpetuam hanc eſſe inter nos affinitatem volo. *Terent.* Chcę áby to ſpowinowacenie ná záwſze trwało między nami.

J'ay autant de ſujet d'eſpérer que cette alliance nous donnera du contentement, comme j'en ay de le ſouhaiter. Spero & opto nobis hanc conjunctionem voluptati fore. *Cic.* Ile ſię ſpodziewam że nám to ſpowinowacenie przynieſie pociechy tyle życzę.

ALLIANCE, (*Confédération entre deux peuples,* ou *deux Rois.*) Fœdus, *genit.* fœderis, n. Pactio, *genit.* pactionis, f. Fœdere ſancita ſocietas. *genit.* fœdere ſancitæ ſocietatis, f. *Cic.* Amicitia, *genit.* amicitiæ, f. *Cic.* PRZYMIERZE między dwiema Narodami álbo Krolami.

Vne alliance ſainte & inviolable. Sacroſanctum fœdus & inviolabile. *Cic.* Swięte y nie náruſzone przymierze.

Faire alliance avec quelqu'un. Cum aliquo fœdus facere, (facio, facis, feci, factum.) *ou* inire, (ineo, inis, inivi, &, inii, ictum) *ou* ſancire, (ſancio, ſancis, ſancivi, & ſanxi, ſancitum.) act. *Cic. Liv.* Przymierze z kim záwrzeć uczynić.

Rompre, violer une alliance. Fœdus frangere, *ou* violare, *ou* rumpere, (frango, frangis, fregi, fractum: violo, violas, violavi, violatum: rumpo, rumpis, rupi, ruptum.) act. *Cic.* Złamać zgwałcić przymierze iákie.

Eſtre compris dans une alliance. Aſcribi fœderi, (aſcribor, aſcriberis, aſcriptus ſum.) paſſ. *Liv.* Znáydować ſię w przymierzu iákim.

Qui rompt l'alliance. Fœdifragus, *genit.* fœdifragi, m. *Cic.* Łamiący gwałcący przymierze wiarołomny.

ARCHE D'ALLIANCE, (*chez les Juifs eſtoit le Coffre ou eſtoient enfermées les Tables de la Loy, la manne & la Verge de Moyſe.*) Fœderis arca, *genit.* arcæ, fœm. ARKA przymierza, u żydow była ſkrzynia maiąca w ſobie Tablice zakonu, Mannę, y rożgę Moyżeſzową.

ALLIE, (*Riviere d'Italie fameuſe dans l'hiſtoire par la défaite des Romains.*) Allia, *genit.* Alliæ, m. *mieux que* f. *Luc.* ALLIA Rzeka Włoſka ſławna klęſką Rzymianow.

La bâtaille, ou *la journée d'Allie.* Pugna Allienſis, *genit.* pugnæ Allienſis, f. *Cic.* Porrzeba Alliacka.

ALLIE', m. ALLIE'E, f. part. paſſ. *du verbe* ALLIER, (*Lié de parenté.*) Cognatione, *ou* affinitate junctus, a, um. *Liv.* Affinis & hoc affine. adject. *Cic.* SPOWINOWACONY, SPOWINOWACONA.

ALLIE', (*Confédéré.*) Fœdere junctus. Socius, ſocia, ſocium. Fœderatus, fœderata, fœderatum. *Cic. Cæſ.* SPRZYMIERZONY.

L'ALLIER, ſubſt. maſc. (*Riviere qui prend ſa ſource dans le Diocéſe Mande en Languedoc, & ayant traverſé l'Auvergne & le Bourbonnois, ſe vient jetter dans la Loire au deſſus de Nevers.*) Elaver, *genit.* Elaveris, n. *Cæſ.* ELAWER Rzeka poczynaiąca ſię w Diecezyi Mimateńſkiey w Okcytaniy, y przechodząc przez Arwerniyſką y Borbońſką prowincyą w pada w rzekę Ligeris, pod Niwernyą.

ALLIER *des métaux,* V. act. (*en faire l'alliage, les fondre en ſemble.*) Metalla inter ſe commiſcere, *ou* permiſcere, (miſceo, miſces, miſcui, miſtum & mixtum.) act. ŁĄCZYC kruſzce mięſzać ie razem topić.

ALLIER, (*Joindre, unir par mariage, &c.*) Jungere, *ou* conjungere, (jungo, jungis, junxi, junctum.) *ou* ſociare, (ſocio, ſocias, ſociavi, ſociatum.) act. acc. *de la perſonne, & l'ablatif affinitate, ou* matrimonio, *ou* connubio. * Affinitates jungere cum aliquo. act. *Cic.* ZŁĄCZYC przez małżeńſtwo.

S'allier dans une famille. Cum aliquâ familiâ ſe ſe affinitate devincire, (devincio, devincis, devinxi, devinctum.) act. Spowinowacić ſię; ſkolligować w iakim domu.

On s'allie aujourd'huy avec toute ſorte de réputation, & pourveu qu'il y ait de l'argent on s'apprivoiſe meſme avec le vice. Cujuſvis modi cum famâ hîc facilè nubitur; dum dos ſit, nullum vitium vitio vertitur. *Plaut.* Powinowacą ſię tymi czaſy z ladá kolwiek ſławą, y byleby były pieniądze z famą bezecnością.

ON DIT au figuré, *Allier une grande beauté avec une grande probité.* Formam ingenuam jungere cum integrâ probitate. MOWI ſię niewłaśnie Złączyć ſpowinowacić urodę wielką z wielką poczciwością.

ALLIER, (*Faire alliance, parlant des peuples & des Rois.*) Fœdus ferire, *ou* icere, *ou* ſancire, *ou* jungere. act. *Cic.* Voyez *Faire* ALLIANCE. PRYMIERZE uczynić mowiąc o Národach y Krolach.

ALLOBROGES, (*Peuples qui habitent la Savoye & le Dauphiné.*) Allobroges, *genit.* Allobrogum, m. plur. *Hor.* * (*on dit au ſingulier,* Allobrox, *genit.* Allobrogis, m. *Hor. Vn. Allobroge, un Savoyard.*) ALLOBROGOWIE obywatele Sabaudyi y Delfinatu.

ALLONGE, ſubſt. f. (*ce qu'on ajoute à une étoffe,* ou *à autre choſe pour la rendre plus longue.*) Additamentum, *genit.* additamenti, neut. NADSTAWIENIE co ſię przyſtawiá. do materyi álbo inſzey rzeczy áby ią dłużſzą uczynić.

ALLONGE', m. ALLONGE'E, f. part. paſſ. (*Rendu plus long.*) Provectus. Extentus, a, um. *Voyez* ALLONGER. NADSTAWIONY NADSTAWIONA.

ALLONGEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action d'allonger quelque choſe.* Productio, *genit.* productionis, f. *Cic.* NADSTAWIANIE czego.

ALLONGEMENT, (*Extenſion, l'action d'eſtendre le bras & la main &c.*) Porrectio, *genit.* porrectionis, f. *Cic.* Extenſio, *genit.* extenſionis, f. *Serv.* WYCIĄGNIENIE, wyproſtowanie ramienia y ręki.

ALLONGER, V. act. (*Rendre plus long.*) Extendere, *ou* protendere, (tendo, tendis, tendi, tentum.) Porrigere, (porrigo, porrigis, porrexi, porrectum.) act. acc. *Cic.* NADSTAWIAC.

Allonger les peaux avec les dents. Dentibus pelles producere, (produco, producis, produxi, productum.) act. *Mart.* Wyciągać ſkorę zębami.

Allonger le bras. Extendere, *ou* protendere brahium. *Celſ. Catul.* *La main.* Porrigere manum. *Cic. Plaut.* Wyciągnąć wyproſtować ramię, *rękę.

Allonger les bras l'un apres l'autre. Alterna brachia protendere. *Virg.* Wyciągać iedno ramię zá drugim.

s'ALLONGER *en hauteur,* (*Croiſtre en hauteur, s'étendre*) Se extendere in proceritatem. *Colum.* WYCIĄGNĄC ſię, w gorę urość.

S'allonger en longueur. In longitudinem creſcere, (creſcere, (creſco, creſcis, crevi, cretum.) n. *Liv.* Porrigere ſe, *ou* Porrigi in longitudinem. *Plin.* Wyciągnąć ſię wzdłuż.

s'ALLONGER, (*s'étendre, comme il arrive aux perſonnes fatiguées qui ont envie de dormir.*) Pandiculari, (pandicular, pandicularis, pandiculatus ſum.) dep. *Plaut.* WYCIĄGAC ſię przeciągać ſię iák ſię trafia oſobom zmordowanym ktorym ſię ſpać chce.

ALLONGER, au figuré, (*Prolonger les affaires. y apporter des longueurs & des retardement.*) Extendere. Protendere. Proferre, (proferro, profers, protuli, prolatum) Procraſtinare, (craſtino, craſtinas, craſtinavi, craſtinatum.) Protrahere, *ou* extrahere, (traho, trahis, traxi, tractum.) act. acc. *Cic.* PRZECIĄGNĄC *nie właśnie:* zwłoczyć ſprawy przedłużać ie y opożniać.

Il allonge les proces. Lites extrahit, *ou* ducit. *Cic. Terent.* Sprawy zwłoczy.

Allonger la guerre. Bellum alere, (alo, alis, alui, alitum, *ou* altum.) Bellum prorogare, (rogo, rogas, rogavi, rogatum.) Bellum producere. act. *Cic.* *voyez* PROLONGER, *qui ſe dit mieux.* Woynę przedłużać.

ALLOUER. V. act. (*Approuver quelque article d'un compte.*) Allaudare, (allaudo, allaudas, allaudavi, allaudatum.) *Plaut.* Comprobare, (comprobo, comprobas, comprobavi, comprobatum.) act. acc. *Cic.* POCHWALIC, rachunek iaki przyiąć.

Allouër la dépenſe. Expenſum ferre, (fero, fers, tuli, latum) act. *Cic.* Wydatek przyiąć.

ALLOUVI, m. ALLOUVIE, f. (*Qui a une grande faim, comme celle d'un loup.*) Inexplebili fame laborans, *genit.* laborantis, omn. gen. *Cic,* Famelicus, a, um. *Plaut.* GŁODNY iak wilk.

(Mot populaire, & en uſage parmi les Nourrices quand elles parlent d'un enfant qui tette beaucoup, & qu'on ne ſçauroit raſſaſier.) Słowo poſpolite w uzywaniu u mamek mowiąc o dziecięciu ktore ſſie ſiła y ktorego nákarmić nie można.

ALLUME', m. ALLUME'E, f. part. paſſ. Accenſus, accenſa, accenſum. *Voyez* ALLUMER. ZAPALONY ZAPALONA.

ALLUMELLE, ſubſt. f. (*Fer délié & plat qui fait le tranchant des couteaux*) Lamella, *genit.* lamellæ, f. Lamina, *genit.* laminæ, f. *Plin* (ce mot vieillit.) ZELAZO, cienkie, płaſkie, oſtrze u nożow (to ſłowo ſtarzeie ſię.

ALLUMER, V. act. (*Produire de la lumiere en attachant du feu à quelque matiere combuſtible.*) Accendere. Incendere, (cendo, cendis, cendi, cenſum.) act. acc. *Cic.* ZAPALAC, Swiatło wyprowadzić przyłożywſzy ognia do iákiey rzeczy ktora ſię záiąć może.

Allumer du feu, faire du feu. Ignem facere, *ou* ſuſcitare, *ou* accendere. *Cæſ. Virg.* Ogień ſkrzeſać.

Allumer le feu en ſoufflant avec ſa bouche. Foculum buccâ excitare, (excito, excitavi, excitatum. act. *Juv.* Ogień dmuchaiąc w zniecić.

ALLUMER, au figuré, (*exciter les paſſions du corps & de l'ame.*) Accendere. Incendere Inflammare, (mo, mas, mavi, matum.) act. acc. *Cic.* ZAPALIC *nie właśnie:* wzniecić námiętności ciała albo umyſłu.

Allumer la fiévre. Febrem accendere. *Celſ.* Gorączkę zápalić.

Allumer la cupidité de quelqu'un. Incendere alicujus cupiditatem. *Cic.* Chciwość pożądliwość czyią wzniecić.

Il dit des choſes, qui ne ſervent qu'à allumer davantage ſa paſſion. Ea proloquitur, quò magis libido ſua incendatur. *Ter.* Mowi tákie raczey ktore tylko ſłużą do wzniecenia barziey pożądliwośći iego.

Allumer dans le cœur le deſir des louanges. Inflammare animum laudis amore. *Cic.* Zápalić w ſercu miłość chwały.

Le deſir qu'on avoit de me voir avoit allumé contre luy la haine de tout les citoyens. Omnium in illum odia civium ardebant deſiderio mei. *Cic.* Chęć ktorą miano oglądania mnie, nienáwiść przeciwko niemu zápaliła wſzyſtkich obywatelow.

s'ALLUMER. Accendi, (accendor, accenderis, accenſus ſum.) paſſ. Inflammari, (flammor, aris, atus ſum.) paſſ. Ardere, (ardeo, ardes, arſi, arſum.) neut. Exardeſcere, (ardeſco ardeſcis, arſi, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* ZAPALAC ſię, być zápalonym, záiąć ſię.

La peſte & la guerre ſont allumées en ce païs. Bello & peſte flagrat hæc regio. *Cic.* Woyna y powietrze záięło ſię w tym kraiu.

Sa colere s'eſt allumée. Irâ exardeſcit. *Cic.* Gniew iego zápalił ſię.

La guerre eſt allumée par-tout. Cuncta bello ardent. *Liv.* Woyna wſzędzie ſię záięła.

ALLUMER *les inimitiez.* Offenſiones accendere. *Tacit.* **Vne guerre civile.* Bellum civile accendere, *ou* commovere, (commoveo, commoves, commovi, commotum.) *ou* concitare. *Cic. Cæſ.* **La haine de tout le monde contre ſoy.* Incendere in ſe omnium odia. *Cic.* ZAPALAC niechęci. *Woynę domową, *Nienawiść całego świata ná ſiebie.

ALLUMETTE, ſubſt. f. (*Petit brin de bois ſec,* ou *de roſeau trempé dans le ſouffre.*) Sulphuratum, *ou* ſulfuratum, *genit.* ſulfurati, neut. Sulfuratum ramenrum, *genit.* i, neut. *Mart.* ZAGIEW łuczywo ſiarka do podpalenia.

Vendeur d'allumettes. Sulfurarius, *genit.* ſulfurarii, m. Inſtitor mercis ſulphuratæ, *genit.* inſtitoris, m. *Mart.* Ten co łuczywo ſiarkę przedaie.

ALLUSION, ſubſt. f. terme de Rhétorique. (*C'eſt une Figure qui ſe fait par un petit jeu de mots qui ſont preſque ſemblables.*) Annominatio, *genit.* annominationis, f. *Quint.* Luſus in verbis, *genit.* luſûs, m. *(Alluſio *n'eſt pas aſſez Latin.*) PODOBIENSTWO ſłow w Mowie.

Faire alluſion à une choſe. Verbo quo aliquid exprimimus aliud notare, *ou* denotare. Ludere in verbis. *(*Le verbe* Alludere *n'a pas cette ſignification.*) Przymawiáć do iakiey rzeczy.

ALMANACH, ſubſt. m. (*Calendriér qui contient tous les jours de l'année, les Fêtes, les lunaiſons, les éclipſes, les ſignes dans leſquels le Soleil entre, avec les pronoſtics du beau & du mauvais temps.*) Ephemeris, *genit,* ephemeridis, f. *Cic.* Calendarium, *genit.* calendarii, n. *Vulp.* Kalendarz maiący w ſobie wſzyſtkie dni roku, Swięta, bieg Xiężyca, záćmienia, znaki niebieſkie w ktore ſłońce w chodzi; z opiſaniem pogody álbo niepogody.

ON DIT ironiquement *Il fait des Almanachs*, ou *C'est un faiseur d'Almanachs.* Futura comminiscitur, (comminiscor, comminisceris, commentus sum, comminisci.) dep. *Liv.* MOWI się żartem *Kalendarze piße; álbo Kalendarznik.*

(Cela se dit par raillerie de ceux qui se mélent de prédire l'avenir sans connoissance.) To się mowi żartem o tych co przyszłe rzeczy zgadywaią, o ktorych niewiedzą.

ON DIT proverbialement *Je ne prendray pas à l'avenir de vos Almanachs*, pour dire *Je ne prendray plus vostre conseil sur l'avenir.* Non te ampliùs audiam. Non ampliùs credam tuis consiliis. Non te adhibebo in consilium. *Cic.* MOWI się przysłowiem iuż nápotym kalendarza u ciebie nie wezmę to ieſt: Rady twoiey ná potym nie záżyię.

ALMERIE, (*Ville Episcopale du Royaume de Grenade, & Port de mer.*) Almeria, *genit.* Almeriæ, fœm. ALMERYA, Miasto Biskupie w Krolestwie Granateńskim y port morski

ALOES, subst, masc. (*Arbre des Indes dont le bois est fort amer & purgatif.*) Aloe, *genit.* aloes, f. *Plin.* ALOES, Drzewo Indyńskie ktore ieſt barzo gorzkie y laxuiące.

(Il y a un aloës aromatique qu'on pourra appeller *Aloë odorata*, & l'autre purgatif *Aloë purgandi vim habens.*) (Jeſt ieden aloes korzenny ktory się názywać może aloes pachniący á drugi purguiący.)

ALOPECIE, subst. f. (*Sorte de maladie qui fait tomber les cheveux de la teste.*) Alopeciæ, *genit.* alopeciarum, f. plur. alopecia. *Plin.* Profluvium capillorum, *genit.* profluvii capillorum, n. Area, *genit.* areæ, f. *Cels.* CHOROBA, włosow opadanie.

ALORS, adv. (*En ce temps-là.*) Tùm. *Cic.* Tunc. adv. *Hor. Plaut.* Per id temporis. *Cic.* NA Ten czas, w ten czas.

Je trouvay cela fort bon alors, ou *pour lors.* Placuit tum id mihi. *Terent.* Barzo mi się to ná ten czas podobało.

ALORS, (*En ce cas.*) Tum. NA Ten czas ieżeliby.

Si l'on me fait cette objection, je répondray alors. Si quis mihi id objecerit, tum respondebo. Jeżeliby mi uczyniono ten zárzut, ná ten czas odpowiem.

Jusques alors, jusques à ce temps-là. Ad illud tempus. *Cic.* Aż poty aż dotąd.

ALOSE, subst. f. (*Sorte de poisson de mer, assez semblable à la sardine, mais bien plus gros, qui monte au printemps par les rivieres.*) Alosa, *genit.* alosæ, f. *Mart.* Clupea, *genis.* clupeæ, f. *Plin.* RODZAY ryby morskiey dosyć podobney do Sardeli ále większy daleko, idzie ná wiosnę do rzek.

ALOST, (*Ville de Flandre sur la riviere de Dender entre Gand & Bruxelles.*) Alostum, *genit.* Alosti, neut. ALOST, Miasto we Flandryi nád Dędrą rzeką między Gandawem y Bruxellą.

ALOUETTE, subst. f. (*Petit oiseau & fort connu.*) Alauda, *genit.* alaudæ, f. Galerita, *ou* Cassita, *genit.* æ, f. *Plin.* Galeritus, *genit.* galeriti, m. *Var.* SKOWRONEK, praszek mały barzo znáiomy.

ON DIT proverbialement, (*parlant des gens toujours difficultueux.*) *Si le ciel tomboit il y auroit bien des alouettes prises.* Quòd si cœlum rueret, multæ caperentur alaudæ. MOWI się przysłowiem o ludziach co we wszystkim są trudni y leniwi *Gdyby niebo upadło wieleby się skowronkow náchwytało.*

ALOY, subst. masc. (*Le juste temperament que doivent avoir les métaux d'or & d'argent pour estre employez.*) Legitima nummariæ conflatura, *genit.* legitimæ conflaturæ, f. WAGA gwicht słuszne pomiarkowanie złota y srebra áby go można záżyć.

Monnoye de bon aloy. Boni nummi, *genit.* bonorum nummorum, m. pl. *Cic. Plaut.* *(le contraire est* Nummi adulterini. *Cic. Monnoye de mauvais aloy.*) Moneta dobra prawdziwa, *(przeciwna ieſt* Moneta fałszywa zła.

ALOYAU, subst. masc. (*Piece de beuf qui se coupe le long des vertebres.*) Bubula costa, *genit.* bubulæ costæ, f. SZPONDER sztuka wołowego mięsa od krzyża.

ALPES, (*Montagnes fort hautes & d'une grande estenduë qui séparent l'Italie de la France & de l'Alemagne, & qui s'etendent depuis la Mer de Genes, jusques à la Mer Adriatique dans le Frioul.*) Alpes, *genit*, Alpium, f. plur. *Cic.* ALPY Gory barzo wysokie y daleko się ciągnące ktore dzielą Włochy od Francyi y Niemiec, y ktore się ciągną od Morza Genueńskiego aż do Adryatyckiego w Forli.

On dit LES ALPES GAULOISES, (*celles qui separent l'Italie des Gaules.*) Alpes Gallicæ. Názywaią Alpy Francuskie, te co dzielą Francyą od Włoch.

ALPES ALEMANDES, (*qui séparent la France de l'Alemagne.*) Alpes Germanicæ. ALPY Niemieckie ktore dzielą Francyą od Niemiec.

ALPES MARITIMES, (*qui s'étendent depuis Savone jusques en Province.*) Alpes maritimæ & Ligusticæ. ALPY pomorskie álbo Genueńskie ktore się ciągną od Sawony aż do Prowincyi.

ALPES COTIENNES, (*qui vont depuis Ambrun jusques aux Escilles vers le Piémont.*) Alpes Cottiæ, *ou* Cottianæ. ALPY Kocyiskie ktore się ciągną od Ebrodunu do Piemontu.

ALPES PENNINES, (*depuis Lyon jusques à la source du Rhosne.*) Penninæ alpes. ALPY Apeńninskie od Lugdunu aż gdzie Rodan wypada.

ALPES LEPONTINES, (*au dessus des Pennines vers la source du Rhin.*) Alpes Lepontiæ. ALPY Lepontyńskie nad Apenninowemi áż gdzie się Ren poczyna.

ALPES DU PAÏS DES GRISONS. Alpes Rhætiæ, *ou* Juliæ. ALPY Retyiskie, kraiu Retow.

ALPES NORIQUES, (*vers la Baviere.*) Alpes Noricæ. ALPY Noryckie ku Bawaryi.

ALPES VERS L'AUTRICHE. Alpes Pannoniæ. ALPY ku Rakusom Węgierskie.

DES ALPES. Alpinus, Alpina, Alpinum. *Liv.* OD ALPES gor.

Peuples qui habitent les Alpes. Alpinæ gentes. Populi Alpini. **Ceux qui habitent au milieu des Alpes.* Inalpini, *genit.* Inalpinorum, m. pl. *Plin.* Národy po Alpes gorach mięszkaiące, *W samym pośrzodku gor Alpes mięszkaiący.

Fleuves qui ont leur source dans les Alpes. Alpina flumina, *genit.* Alpinorum fluminum, neut. pl. *Plin.* Rzeki wypadaiące z gor Alpes.

Qui est au delà des Alpas. Transalpinus, a, um. **Qui est au deçà des Alpes.* Cisalpinus, a, um. *Cic.* **Qui est au dessous, ou au pied des Alpes.* Subalpinus, a, um. *Plin.* Co ieſt z po zá gor Alpes, z tamtę stronę. *Co ieſt z tę stronę gor Alpes, *Co ieſt z pod Alpes od Alpes gor,

ALPHABET, subst. masc. (*Disposition par ordre des lettres d'une Langue.*) Abecedarium, *genit.* abecedarii, n. *Cal-Rhod.* Litterarum elementa, *genit.* litterarum elementorum, n. plur. *Hor. Cic.* ABECADŁO ułożenie porządkiem liter iákiego ięzyka.

Cet enfant est encore à l'alphabet, il apprend encore à connoistre ses lettres. Puer iste discit adhuc prima litterárum elementa. *Hor.* Puer est elementariut. *Sen.* To Dziecię ieszcze się ábecadła uczy ieszcze się uczy, znáć litery.

ALPHABE'TIQUE, adiect. m. & f (*Disposé selon l'ordre des lettres de l'alphabet.*) Secundùm litterarum seriem dispositus, *ou* ordinatus, a, um. ABECADLNY ułożony według porządku ábecadła.

Vne table alphabétique. Index elementatius, *ou* alphabeticus, *genit.* indicis elementarii, *ou* alphabetici, masc. Elementarz.

ALPHE'E, (*Fleuve du Peloponnese, appellé aujourd'huy* Orfea *par les peuples de la Morée, &* Carbon *par les matelots Italiens.*) Alpheus, *genit.* Alphei, m. *Virg.* ALFEUSZ rzeka Peloponnezu názwaná dziś Orfea od Moreyczykow, á Karbon od flisow Włoskich.

ALPON VECCHIO, (*Riviere d'Italie dans le Veronnois*) Alpinus, *genit.* Alpini, m. ALPON Wekio; rzeka Włoska w Weroneńskim.

ALPUIARES, (*Montagnes d'Espagne dans le royaume de Grenade entre la ville de Grenade & Almérie.*) Alpuxaræ, *genit.* Alpuxararum, f. pl. ALPUXARY gory w Hiszpanii w Krolestwie Granateńskim między miastami Granatą y Almeryą.

ALSACE, (*Province d'Alemagne sur le Rhin. Strasbourg sur Ill, passe pour la capitale.*) Elsas, *genit.* Elsatis, f. Alsatia, *genit.* Alsatiæ, f. ALSACYA Prowincya Niemiecka nád Renem Strasburg nád Ill rzeką maią iáko zá stołeczne.

Ceux d'Alsace. Alsatæ, *genit.* Alsatarum, m. plur. Tribocci, *genit.* Triboccorum, m. pl. *Cic.* Alzatowie.

ALSE, (*Riviere des Païs bas dans le Duché de Luxembourg.*) Alisuntia, *genit.* Alisuntiæ, f. ALZA rzeka Niderlandu w Xięstwie Luxemburskim.

ALTE, subst. f. (*Arrest, ou pause que font les gens de guerre en marchant, & lors qu'il faut passer des défilez.*) Pausa, *genit.* pausæ, f. *Plaut.* WYTCHNIENIE ktore czyni woysko idące w marszu, y gdy maią iść przez drogi ciasne gdzie ieden tylko zá drugim iść może.

L'armée fit alte pour un peu de temps. Paulisper agmen constitit. *Salust.* Woysko wytchnęło ná czas krotki.

ALTE, *Arrestez.* Sta. Consiste. subsiste. *Ter.* (*parlant à une personne.*) *State. Consistite. Subsistite, (*parlant à plusieurs.*) HALTE stoy mowiąc do osoby iákiey.

Il fit faire alte aux troupes. Sistit milites. *Liv*, Jussit milites sistere. *Cæs.* Wythnąć kazał woysku.

Ils font des altes à toute heure pour s'entre-secourir. Crebrò, ut sint auxilio suis, subsistunt. *Cæs.* Postawaią co godzina áby sobie zobopolnie pomagali.

ON DIT au figuré *Alte là-dessus*, pour dire *N'en parlons plus, brisons là dessus.* Mittamus, *ou* amittamus ista. *Ter.* MOWI się niewłaśnie dość tego to ieſt nie mowmy więcey otym.

ALTE'RATIF, masc. ALTE'RATIVE, f. (*Qui altére & cause quelque changement.*) Alterans. Depravans, *genit.* antis, omn. gen. *Cels.* Corrumpendi ac depravandi vim habens, *genit.* habentis. omn. gen. ODMIENIAIĄCY, ODMIENIAIĄCA, zmieniaiący.

ALTE'RATION, subst. f. (*Action qui corrompt & change la nature d'une chose.* Mutatio, *genit.* mutationis, f. *Cic.* ODMIENIANIE zmięszanie.

ALTE'RATION, (*Changement avec corruption.*) Depravatio. Corruptio, *genit.* onis, f. *Cic.* ODMIANA z zepsowaniem.

ALTE'RATION, (*Soif extreme qu'on ressent causée par la sécheresse du gosier & de la bouche, faute de salive pour l'humecter.*) Arida sitis, *genit.* sitis aridæ, f. *Lucr.* ALTERACYA Pragnienie cięzkie od suchości w gardle y w uściech dla nie dostatku śliny do odwilżenia.

J'ay une grande altération, je sens une grande altération. Aridâ siti laboro. *Cic.* Siti ardeo. *Phæd.* Mam wielką altecyą wielkie pragnienie czuię.

ALTE'RATION signifie au figuré, *Emotion d'esprit qui le change.* Mutatio. Immutatio, *genit.* onis, f. *Cic.* ALTERACYA *niewłaśnie* znáczy pomieszanie ná umyśle ktore sprawuie odmianę.

Cette harangue causa beaucoup d'altération dans les esprits. Hac concione immutati fuerunt & alienati vehementer animi. *Cicer.* Ta mowa wielkie pomięszanie sprawiła w umysłach.

ALTERCATION, subst. f. (*Débat, contestation.*) Altercatio, *genit.* altercationis, f. *Cic.* SPOR sprzeczka kłotnia.

ALTE'RE', m. ALTE'RE'E, f. part. pass. (*Changé.*) Mutatus. Immutatus, a, um. *Cic.* ODMIENIONY pomięszany pomieszana.

ALTE'RE', (*Corrumpu.*) Adulteratus. Corruptus. Depravatus. Vitiatus, a, um. *Cic.* POFAŁSZOWANY.

ALTE'RE', (*Qui a soif.*) Sitiens, *genit.* sitientis, omn. gen. Siticulosus, siticulosa, siticulosum, *Plin.* PRAGNIENIE maiący.

ON DIT au figuré. *Altéré du sang.* Sitiens sanguinem. *Cic.* **Alteré de gloire.* Gloriæ avidus. *Cic.* MOWI się *niewłaśnie* pragnący krwi, *Pragnący sławy.

ON DIT absolument comme un substantif. *C'est un Altéré*, pour dire *C'est un homme aspre au gain.* Ad rem est avidissimus. *(*Terence a dit* ad rem avidior.) MOWI się ogolnie chciwy pragnący łakomy człowiek czuwaiący ná zysk.

ALTE'RER, V. act. (*Causer quelque changement dans les choses.*) Mutare. Immutare, (ro, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* ZMIENIC odmianę iaką w rzeczach sprawić.

ALTE'RER, (*Corrompre, changer avec corruption.*) Alterare. Vitiare. Depravare, (o, as, avi, atum.) act. acc. Corrumpere, (corrumpo, corrumpis, corrupi, corruptum.) act. acc. *Cic.* ZEPSOWAC nárusżyć.

Les bonnes coustumes s'altérent par la corruption du siécle. Boni mores seculi vitiis depravantur, *ou* corrumpuntur & in pejus ruunt, *ou* abeunt. *Cic.* Dobre obyczaie psuią się od nieprawości świata.

La santé s'altére par des exercices trop violents. Nimiâ exercitatione valetudo corrumpitur. Zdrowie się nádweręża gwałtownemi zábawami.

Altérer l'esprit & les mœurs d'une personne. Animum & mores alicujus corrumpere. *Cic.* Odmienić umysł y obyczaie iákiey osoby.

ALTE'RER, (*Causer de la soif.*) Facere, *ou* adducere, *ou* afferre sitim alicui, (facio, facis, feci, factum: adduco, adducis, adduxi, adductum: affero, affers, attuli, allàtum.) act. *Plin. Hor.* PRAGNIENIE czynić.

La temps d'esté altére, fait avoir soif. Æstivum adducit sitim. *Horat.* Lato zápala wzbudza pragnienie.

On s'altére à force de chanter. Colligitur, *ou* concipitur sitis cantando. *Virg.* Pragnienie się zápala od śpiewania.

Estre fort altéré. Ardere siti, (ardeo, ardes, arsi, arsum.) neut. *Phæd.* Być barzo spragnionym.

ON DIT en ce sens figurement, *Estre alteré d'honneurs.* Sitire honores, (sitio, sitis, sitivi, sititum,) act. *Cic.* **De sang.* Sitire sanguinem. *Cic.* MOWI się w tym wyrozumieniu *niewłaśnie* być upragnionym honorow *Krwi.

ALTERNATIF, m. ALTERNATIVE, f. (*Qui se fait l'un après l'autre.*) Alternus, alterna, álternum. *Cic.* Quod fit alternis vicibus. Alternatus, alternata, alternatum. *Sen.* CO się dzieie álbo czyni ná przemiany.

ALTERNATIVE comme substantif. *Prendre l'alternative de deux propositions.* Duarum propositionum alterutram sumere. JEDNĘ z dwoch propozycyi wziąć.

Il n'y a rien de plus divertissant que la diversité des temps & les alternatives de la fortune. Nihil est aptius ad delectationem lectoris quàm temporum varietates, fartunæque vicissitudines. *Cic.* Niemasz nie uciesznieyszego iáko rożność czasow, y przemiany szczęścia.

ALTERNATIVEMENT, adv. (*L'un après l'autre, chacun à son tour.*) Alternâ vice. ablat. *Colum.* *Alternis. *Virg.* (*on sous entend* vicibus, *qu'on peut exprimer.*) *Per alternas vices *Sen.* Alternè. adv. *Plin.* Alternatim. adv. *Claud. Quadrig.* NAPRZEMIANY ieden po drugim każdy koleią.

Les arbres portent des fruits alternativement. Alternant fructus arbores. *Plin.* Drzewa ná przemiany owoce wydaią.

Vous parlerez alternativement, ou l'un après l'autre, car les Muses se plaisent à cette sorte d'alternative. Alternis dicetis, amant enim alterna Camœnæ. *Virg.* Náprzemiany mowić będziecie, álbo ieden po drugim bo się w tey przemianie kochaią Muzy.

ALTESSE, subst. f (*Titre d'honneur qu'on donne à quelques Princes.*) Celsitudo, *genit.* celsitudinis, f. *(*on dira mieux* Celsissime Princeps, *en luy parlant*, Vostre Altesse.) TYTUŁ poszanowania ktory się daie Xiążętom mowiąc do nich Wasza Xięca Mć.

Ils veulent qu'on leur donne de l'Altesse, ils veulent qu'en leur parlant, on les traitte d'Altesse. Dum eos appellas, honos præfandus est, Celsissime Princeps, *ou* tua Celsitudo. Chcą áby im mowić Wasza Xięca Mć.

ALTIER, m. ALTIERE, f. (*Hautain, fier, orgueilleux.*) Ferox & præferox, *geni.*. ferocit, omn. gen. Arrogans, *genit.* arrogantis, omn. gen. Superbus, a, um. PYSZNY, Zuchwały dumny.

ALTIEREMENT, adv. (*D'une façon altiere.*) Ferocitèr. Ferociùs. Ferocissimè. adv. *Cic.* ZUCHWALE.

ALVE'OLE, subst. m. (*qui se dit des trous qui se font dans les gasteaux de miel par les abeilles.*) Alveolus, *gen.* alveoli, m. *Vitr.* KOMORKA mowi się o dołkach w wosku álbo kątach lub przegrodkach w plastrach miodu od pszczoł wyrobionych.

(Ce mot se dit aussi des trous où les dents sont placées.) Toż się mowi o dziurach w dziąsłach gdzie zęby siedzą.

ALUMINEUX, m. ALUMINEUSE, f. (*Où il y a de l'alun*) Aluminosus, aluminosa, alominosum. Aluminatus, aluminata, aluminatum. *Plin.* HAŁUNIASTY, HAŁUNOWY, gdzie hałun się z náydzie.

Vne eau alumineuse, qui passe par des veines de terre où il y a de l'alun. Aqua aluminata, æ, f. *Plin.* Woda hałuniasta, ktora przechodzi przez ziemię w ktorey ieſt hałun.

ALUN, subst. masc. (*Espece de sel fossile & blanc qui se trouve dans la terre.*) Alumen, *genit.* aluminis, neus. *Plin.* HAŁUN soli rodzay białey, ktora się w ziemi znayduie.

Enduit, ou *frotté d'alun.* Aluminatus, a, um. *Plin.* Nacierany hałunem, hałuniasty.

ALUNER, V. act. (*Tremper*, ou *frotter d'alun.*) Aluminare HAŁUNOWAC moczyć w hałunie álbo nácierać háłunem

AMABILITE', subst. f. (*Qualité dans l'esprit & dans l'humeur, qui rend une personne aimable.*) Amabilitas, *genit.* amabilitatis, f. *Plaut.* LUBOSC, przyiemność własność umysłu lub ciała ktora osobę iáką miłą czyni.

(Ce mot a vielli dans nostre Langue.) To słowo starzało się więzyku Francuskim.

AMADOUE', m.AMADOUE'E,f.part.paſſ.Delinitus, delinita,delinitum. *Voyez* AMADOUëR. UGŁASKANY uługodzony ogłaſkaná.

AMADOUER, V.act. (*Flatter quelqu'un en le careſſant, & luy diſant des douceurs.*)Blandiri alicui, (blandior,blandiris, blanditus ſum.) Palpari,*ou* Subpalpari alicui, (palpor, palparis,palpatus ſum.)Lenocinari alicui,(lenocinor,lenocinaris,lenocinatus ſum.)depon. *Cic. Plaut.* ŁAGODZIC podchlebiać komu pieſzcząc ſię z nim, y z nim ſię cieckaiąc.

(Ce mot eſt vieux dans noſtre Langue.) To ſłowo ſtare ieſt więzyku Francuſkim.

*Amadouër les peuples.*Blandimenta plebi dare.*Liv.* Przyłudzać, z łudzać, Poſpolſtwo mamić.

*Qui amadouë.*Delinitior, *genit.* delinitioris,m. *Cic.* Podchlebcá.

AMAIGRI,m.AMAIGRIE,f.part.paſſ.(*Rendu maigre.*) Emaciatus, emaciata, emaciatum. *Plin.* OCHUDZONY, OCHUDZONA

AMAIGRIR,V.act.(*Rendre maigre.*)Emaciare,(emacio emacias,emaciavi,emaciatum.)act.acc.*Colum.* Macie tenuare, *ou* extenuare, (tenuo,tenuas,tenuavi, tenuatum.) act. acc.*Cic.* OCHUDZIC.

AMAIGRIR,(*faire en angle aigu*)Acutum reddere.)acutus,a,um.) ZAKONCZYC zaoſtrzyć wycieńczyć.

(Terme de Maçonnerie & de Charpenterie,qui ſe dit de la coupe du bois ou de la pierre qu'on fait en angle aigu: Les Sculpteurs diſent auſſi en parlant d'une figure de terre qui eſtant nouvellement faite vient à ſécher, (Termin Mularſki y Cieſielſki mowi ſię o cioſaniu Drzewá lub kámieniá w formę kończaſtą. Mowią też ſnycerże)o oſobach z gliny świeżey ulepionych kiedy ſchną.

*Cette figure s'amaigrit.*Hæc figura extenuatur,*ou* gracileſcit. Tá oſobá cienczeie.

S'AMAIGRIR,V.neut.(*Devenir maigre*)Macere,(maceo, maces,macui,*ſans ſupin.*) Macreſcere, *ou* maceſcere, (ſco, ſcis,macui.)neut. *Celſ.*Emaciari, (emacior,aris, atus ſum.) paſſ.*Colum.* CHUDNĄC.

AMAIGRISSEMENT,ſubſt.maſc.Corporis extenuatio, *genit.*extenuationis,f. OCHUDZENIE z chudzenie.

AMALPHI,(*Ville maritime du royaume de Naples.*)Amalphis,*genit.*Amalphis,f.*Cic.* AMALFI,miaſto nad morzem Króleſtwá Neapolitańſkiego.

Qui eſt d'Amalphi. Amalphitanus, Amalphitana,Amalphitanum. Amalfitanin co ieſt z amalfi.

AMAN,(*Ville de Syrie autre-fois Apamée.*) Apamen& Apamia *genit.*æ,f. AMAN,miaſto w Syryi negdyś Apamea.

AMANDE,ſubſt.f.(*Fruit de l'amandier.*)Amygdala, *genit.*amygdalæ,f.*Plin.*Amigdalum,*gen.* amygdali, neut.*Ovi.* MIGDAŁ owoc migdałowy.

AMANDE, *Semence de tous les arbres à noyau,& de quelques légumes.*)Nucleus.*genit.*nuclei,m. *Pliu.* PESTKA náſienie wſzelkiego Drzewá co koſtkę má w ſobie y niektorego warzywá.

D'AMANDE,Amygdalinus,amygdalina,amygdalinum, *Plin.* MIGDAŁOWY.

AMANDE,(*ſorte de peine qu'on impoſe.*) KARA pewná ktorą naznaczaią.

UN AMANDE,*ou un lait d'amandes fait avec des amandes pilées & du ſucre.*Lac amygdalinum,*genit* lactis amygdalini,n.Jus amygdalinum confectum ex amygdalis contiritis & ſacharo.*genit.*juris amygdalini confecti,neut. POLEWKA migdałowá,mleko migdałowe z cukrem zrobione.

AMANDIER,ſubſt.maſc.(*Arbre qui porte des amandes.*) Amygdalia *genit.*amygdaliæ,f.*Plin.*amygdala,*genit.*amygdalorum,n.plur.*Colum.*Amygdalus,*genit.*amygdali,f.*Pallat* MIGDAŁ drzewo rodzące migdały.

D'AMANDIER.Amygdalacius,a,um. *Plin.* Amygdaleus,um. *Pallad.* Z MIGDAŁOWEGO drzewá.

AIMANT,ſubſt.maſc.(*Celuy qui aime,Amoureux.*)Amans *genit.*amantis,m.*Ter.*Amaſius,*genit.*amaſij,m.Amator,*gen.* amatoris, m. *Ter. Cic.* NIEUCZCIWY miłośnik Fryierz.

AMANT,ſubſt f.(*celle qui aime.*)Amatrix,*genit.* amatricis, f. *Plaut.* NIEUCZCIWA, Miłośnicá Fryerka.

AMANTIE,ou AMANTHEA, (*Ville de Calabre ſur la Mediterranée,& Eveſché ſuffragant de Reggio.*)Amantia,*ou* Adamantia,*genit.*æ,f. AMANCYA miaſto w Kalabryi nad morzem ſrzod ziemnym oraz Biſkupſtwo Suffragániá Reggio.

AMARANTE,(*Ville de Portugal.*)Amaranta,*genit.*Amárantæ,fœm. AMARANTA,miaſto Portugalliy.

AMARANTE, ſubſt.f. (*Fleur apellée Paſſe-velours, ou Fleur d'amour.*)Amarantus,(*& non pas* Amaranthus) *genit.* amaranti,m.*Plin.* SZARŁAT kwiat,álbo kwiat miłości.

AMARRAGE,ſubſt.maſc.(*Appareil de cordages pour les navires.*)Nauticorum funium apparatus,*genit.*apparatûs,m. Nutici funes,*genit.*nauticorum funium,m.plur. SZNURY żeglarſkie do okrętu należące, porządek żeglarſki.

AMARRER,V.act.(*Lier les vaiſſeaux avec des cordages.*) Naves rudente,*ou* fune nautico religare, (religo.religas,religavi,religatum.)act. LINAMY okręty poprzywięzywać

AMARRES,ſubſt.maſc.(*Les cordages avec leſquels on attache un vaiſſeau à quelque pieu.*)Funes nautici,*genit.*funium nauticorum, m. pl.Rudentes,*genit*,rudentum,m. & f. *Virg.* LINY okrętne ktoremi okręt do palá przywięzuią.

AMAS,ſubſt.maſc.(*Monceau de quelque choſe.*)Acervus, *genit.* acervi,m, Cumulus, *genit.*cumuli,m.Congeſtus,*genit.* congeſtûs,m. Congeris, *gen.* congerici, f.*Cic.Plin.* GROMADA kupá czego.

AMAS *d'humeurs.*Humorum collectio,*genit.*collectionis, f.*Plin.* **D'ordures.*Colluvies.*genit.*colluviei,f,*Cic.* Zebranie humorow *ſmieci plugaſtwá.

AMAS *de deniers.*Argentaria,*ou* pecuniaria coactio, *genit.*coactionis,f.*Suet.* ZBIOR pieniędzy.

AMAS *de ſoldats.*Militum collectio,*ou* coactio,f.*Liv.Cic.* KUPA żołnierzy.

*Faire amas de gens de guerre.*Manum facere.Milites cogere,*ou* colligere.act.*Cic.* Ludzie do woyny zbierać.

*Faire grand amas de chariots & de beſtes de voiture.*Jumentorum & carrorum quàm maximum numerum coëmere. *Cæſ.* Wiele podwod y ſprzęzaiu zbierać,

*Faire amas de bled.*Cogere frumentum. *Cæſ.* Zbożá zkupować z gromadzać.

AMAS *de monde*, (*Multitude.*) Magna hominum multitudo,*genit.*magnæ multitudinis,f. KUPA ludzi mnoſtwo.

AMASE'E,(*Ville de Coppadoce.*)Amaſea& Amaſia,*genit.* æ,fœm. AMAZEA miaſto w kapadocyi.

AMASSER,V.act.(*Faire un amas de pluſieurs choſes.*)Acervare.Coacervo,(acervo,acervis,acervavi,acervatum)Congerere,(congero,congeris,congeſſi,congeſtum.)*Cæſ.* ZBIERAC zgromadzać do kupy wiele rzeczy,

*Amaſſer des ſoldats.*Cògere,*ou* colligere milites. **Amaſſer des troupes,une armée.*Contrahere,*ou*Conflare exercitum,copias. *Cic.* * *Des humeurs.* Colligere humores. *Cic.* Zbierać zolnierzy *Woyſko *humory.

*Amaſſer du bien,de l'argent,des richeſſes.*Opes,*ou* nummorum acervos ſtruere,*ou* conſtruere,(ſtruo,ſtruis,ſtruxi,ſtructum.)Coacervare pecuniam.*Cic.*Divitias congerere.Pecuniam accumulare.Pecuniæ acervos accumulare.*Cic.* Zbierać dobrá, pieniądze, doſtatki,

Il amaſſe bien du bien à ſes enfans. Facit quam plurimum gnatis.*Ter.*Peculium grande,*on* grandem pecuniam gnatis conficit.*Cic.* Wiele dobr zbierá dzieciom ſwoim.

Il a amaſſé bien de l'argent en gueuſant & par des rapines. Corrogavit & corraſit pecuniam.*Ter.* Nazbierał wiele pieniędzy ſzarpaniną y zdzierſtwami.

Ce qu'un pauvre eſclave aura eu bien de la peine à amaſſer ſoû à ſoû en l'épargnant ſur ſa bouche,il l'enlevera tout d'un coup, ſans conſiderer combien cet argent aura couſté à amaſſer. Quod ſervus unciatim vix demenſo de ſuo comparavit miſer,id ille univerſum abripiet,haud exiſtimans qnanto labore partum. *Terent.* Co ubogi poddany z wielką trudnością zbietze groſz po groſzu uymuiąc właſney gębie, on razem zabierze,nieuważaiąc z iaką pracą to zbierac przyſzło.

Chercher à amaſſer des richeſſes par ſes proſtitutions. Conquirere opes meretricio quæſtu.*Plin.* Szukać zbiorow nierządu patrząc.

*Je ne cherche point à amaſſer des treſors pour les enterrer comme un avare,ou pour les diſſiper comme un débauché.*Haud paravero quod aut avarus terra premam,aut perdam ut nepos diſcinctus. *Horat.* Nieſzukam zbiorow żebym ie álbo zákopał iako łakomiec,álbo rozproſzył iako marnotrawcá.

Il cherche à amaſſer des richeſſes par des veilles continuelles. Quærit magnas opes exaggerare omni vigiliâ. *Phæd.* Stará ſię nazbierac doſtatkow przez uſtawiczne czuyności.

Il s'empreſſe d'amaſſer du bien pour un indigne héritier. Properat indigno heredi pecuniam. *Hor.* Uſilnie ſię ſtará nazbierać dobr dlá niegodnego dziedzicá.

S'AMASSER,(*S'attrouper.*)Coire, (coeo,cois,coivi,coitum.)Confluere, (confluo,confluis,confluxi,confluxum.)n. *Cic.* KUPIC ſię, zbierać ſię, zgromadzać ſię.

AMASSER,(*Ramaſſer.*)Legere.Colligere,(colligo,colligis,collegi,collectum.)act.acc.*Cic.* ZBIERAC.

Lors qu'ils ſont à la campagne,ils s'amuſent à amaſſer des coquillages,& il n'y a point de badineries,ni de jeux,qu'ils n'inventent pour ſe divertir. Cùm ruſticantur,conchas ad flumen legere conſveverunt,& ad omnem animi remiſſionem ludumque deſcendere.*Cic.* Gdy ſą nawſi bawią ſię zbieraiąc ſkorupki,y niemaſz takiey fraſzki áni gry ktoreby niewynalezli dlá rozrywki ſwoiey.

AMASSETTE,ſubſt.f. (*Morceau de corne avec quoy les Peintres ramaſſent les couleurs qu'ils ont broyées ſur le marbre.*)Cornu colligendis coloribus aptum,*genit.* cornu apti &c n.(*cornu eſt indeclinable au ſingulier.*) ŁOPATKA rogowá ktorą malarze zbieraią farby roztarte ná kamieniu.

AMATEUR, ſubſt. maſc. (*Qui aime.*) Amator, *genit.* amatoris,m.*Cic.*Amans,*genit.*amantis.omn.gen. **Amateur de la vertu, (celuy qui a accouſtumé de l'aimer.)* Amans virtutis.*Cic.* KOCHAIĄCY kto kocha *Miłośnik cnoty ktory zwykł ią kochać.

Il eſt grand amateur de la vérité. Magnus eſt veritatis ámator. **Amateur des nouveautez.* Studioſus novitatis. *Cic.* WIELKI ieſt prawdy miłośnik *Miłośnik nowości.

AMATIR,V.act.(*rendre mat & oſter le poli à l'or & à l'argent.*)(Auro aut argento)ſplendorem auferre,(aufero,auferres, abſtuli, ablatum.) act. (Auri) fulgorem obſcurare, obſcuro,as,avi,atum.)act. NA mat złoto dawać bez glanſu złoto y ſrebro dawać.

(Terme d'Orfevrerie.) Termin Złotnikow.

AMATO, (*Riviere d'Italie dans la Calabre, qui ſort de l'Apennin, & ſe jette dans la Mediterranée prés du Golphe de ſainte Euphemie.*)Amatius,*genit.* Amatii,m.Lamettus *genit.* Lametti,m, AMATO,Rzeká we Włoſzech w Kalabryi wypadaiącá z Apeninu á wpadaiącá w ſrzod ziemne morze bliſko odnogi Swiętey Eufemij.

AMATHONTE, (*ancienne Ville de l'Iſle de Chipre.*) Amathus,*genit.*Amathuntis,f,*Virg.* AMATONT dawne miaſto wyſpy Cypryiſkiey

AMAZONES,(*Femmes guerrieres.*)Amazones,*genit.* Amazonum,f.plur.(*on dit au ſingulier* Amazon,*genit.*Amazonis, f. AMAMAZONKI Matrony waleczne.

(Les Amazones ſe firent un peuple ſans hommes dans la Sarmatie Aſiatique: elles s'abandonnoient aux étrangers,& lors qu'elles avoient conceu, elles faiſoient périr tous les enfans masles & reſervoient les filles,qui naiſſoient:elles ſe brûloient auſſi la mammelle droite pour mieux tirer de l'arc.) Amazonki narod ſobie uczyniły bez Mężczyzn w Sarmacyi Azyatyckiey: z cudzoziemcami ſię zpołkowały, á porodziwſzy; wſzytkę Męſką płeć traciły, á dziewczętá chowały,wypalały też ſobie prawą pierś áby lepiey łuk ciągnąć mogły.

AMAZONE ſe dit auſſi *D'une fille,*ou *femme courageuſe, capable de quelque entrepriſe hardie.* Amazon.Bellatrix,*genit.*bellatricis, f.*Virg.* AMAZONKA,mowi ſię też o Pannie lub Matronie rezolutney,ſpoſobney do Imprezy odważney.

DES AMAZONES,(*appartenant aux Amazonnes.*)Amazonius,a,um.*Hor.* AMAZONSKI nalezący do Amazonek

L'AMAZONE,ou *la Riviere des Amazones.*ouL'OREILLANE *dans l'Amérique méridionale, (l'une des plus grandes Rivieres du Monde.)* Amazonum fluvius,*genit.*Amazonum fluvii.m.Orelliana, *genit.*Orellianæ,f. RZEKA Amazonek w afrycc południowey,iedná z naywiękſzych rzek całego świátá.

AMBAGES,ſubſt.f.(*Obſcuritez dans les paroles.*)Ambages,f,plur. MOWA trudná zawikłaná.

AMBASSADE,ſubſt. f. (*Envoy d'une perſonne vers les Princes & les Rois pour traitter des affaires & des intereſts de leurs Eſtat.*)Legatio,*genit.*legationis,f.*Cic.* POSELSTWO wyſłanie oſoby iakiey do Xiążąt y Krolow dlá rozmowienia ſię z niemi o ſprawach ich Kraiow.

Aller en Ambaſſade. Legationem obire, (obeo,obis,obii, obitum.)act.*Cic.* Poiechać w poſelſtwie.

Envoyer quelqu'un en ambaſſade. Legere aliquem, (lego, legas,legavi,legatum.)act.*Cic.* Poſyłać wyprawiać kogo w poſelſtwie.

*Envoyer une ambaſſade vers quelqu'un.*Legationem mittere ad aliquem,(mitto, mittis,miſi,miſſum.) act. *Quint.* Ad aliquem legare. *Cic.* Wyprawiać poſelſtwo ná przeciw komu.

*Qui a eſté en ambaſſade.*Perfunctus legatione.*Cic.* Ktory odprawił poſelſtwo.

AMBASSADEUR,ſubſt.maſc. Legatus,*genit.*Legati,m. *Cic.* POSEŁ.

AMBASSADEUR *pour la paix.*Orator,*genit.*oratoris,m. *Cic.*Pacis legatus,m.Caduceator,*genit.*caduceatoris,m. *Cic. Liv.* POSEŁ o Pokoy.

Il a eſté ambaſſadeur en Egypte & en Syrie. Obiit Legatus Ægyptum & Syriam. *Cic.* Poſłem był álbo poſłował w Egypcie y Syryi.

Envoier des ambaſſadeurs avec plein pouvoir. Mittere legatos cum ſummâ auctoritate.*Cic.* Wyſyłac poſłow pełnomocnych.

*Eſtre ambaſſadeur.*Gerere legationem. Eſſe in legatione. *Quint.* Być Poſłem.

AMBASSADRICE,ſubſt.f. (*Femme d'un Ambaſſadeur.*) Legati uxor,*genit.*uxoris f. POSŁOWA,Zona Poſłá.

AMBERG, (*Ville capitale du haut Palatinat de Baviere en Alemagne.*) Amberga, *genit.* Ambergæ, fœm AMBERG, miaſto wyſokiego Palatynatu Bawaryi w niemczech,

AMBIDEXTRE,m.& f.(*Qui ſe ſert également de la main droite & de la gauche.*) Ambidexter,tri,m.Ambidextra,æ,f. *Siniſtrâ perinde utens ac dextra *genit.*utentis, omn. gen. OBORĘCZNY iednakowo prawey y lewey ręki zażywaiący.

AMBIGU,m.AMBIGUë,f. adject. (*Qui ſe peut entendre en deux ſens,qui a double ſens.*)Ambiguus,ambigua,ambiguum.*Cic.* WĄTPLIWY,oboięcny co ſię może ná obie ſtrony álbo ná dwie ſtrony rozumieć.

Un mot ambigu. Verbum ambiguum, *ou* ex ambiguo dictum.*Cic.* Sermo perplexus,*genit* ſermonis perplexi,m.*Liv.* Verbum perplexabile,*genit.*verbi perplexabilis,neut.*Plaut.* Słowo oboięcne.

*Eclaircir les choſes ambiguës.*Ambiguis explanationem,*ou* lucem adhibere.*Cic.*Verba ambigua diſtinguere,*Cic.* Obiaśniać rzeczy oboięcne.

*Des oracles ambigus & obſcurs.*Oracula flexiloqua & obſcura,n.pl.*Cic.* Wyroki oboięcne y niezrozumiane.

ON DIT un AMBIGU comme ſubſtantif,pour dire *Une Collation lardée,où l'on ſert la viande avec le fruit.* Cœnula ambiuga,*genit.* cœnulæ,f. *(*Terence a dit* Cœna dubia. *Un repas où il y a tant de mets délicats,qu'on ne ſçait que choiſir.* OBOIĘTNE mowi ſię iakoby imię iſtotne zá miaſt kolacyá o iednym daniu,gdzie razem y potrawy y owoce álbo wety zaſtawiaią * Terencyuſz powiedział: Ucztá wątpliwa gdzie tak wiele ieſt potraw delikatnych że niewiedzieć doczego ſię pierwey poſiągnąć.

AMBIGUITE',ſubſt.f. (*Obſcurité de paroles qui fait qu'on leur peut donner double ſens.*)Ambiguitas,*genit.*ambiguitatis,f.Amphibolia & Amphibologia,*genit.*æ,f *Cicer Quint.* OBOIĘTNOSC,oboſtronność ſłow ktore mogą ſię ná dwie ſtrony rozumieć.

Il ſe ſert toûjours d'ambiguitez en parlant,il parle toujours avec ambiguité. Ambiguis verbis ſemper utitur. Ambigua, *ou* ambiguè,*ou* perplexè ſemper loquitur.*Ter.* Zawſze w mowieniu ſłow oboięnych oboſtronnych zażywá.

Lever une ambiguité Ambiguitatem explicare,*ou* ſolvere.*Quint.* Oboięcność wytłomaczyć.

AMBIGUMENT, adv. (*D'une maniere ambiguë & obſcure*) Ambiguè.Perplexim.Perplexabiliter.Perplexè.adv. *Plaut. Ter.* Wątpliwie oboſtronnie,oboiako.

Il parle ambiguement. Ambages agit.Ambiguè loquitur. *Plaut.* **Reſpondre ambiguement.*Perplexè reſpondere. *Liv.* MOWI oboięcnie *Odpowiadać oboſtronnie,

AMBITIEUSEMENT,adverb.(*Avec ambition.*)Ambitiosè.*Cic.*Ambitioſiùs. Ambitioſſimè. adv. PYSZNO z wynioſłością.

AMBITIEUX,m. AMBITIEUSE,f. (*Rempli d'un deſir déreglé de gloire & de fortune.*) Ambitioſus,ambitioſa,ambitioſum.Honoris,*ou* honorum cupidus,*ou* avidus,a,um.*Cic.* WYNIOSŁY,DOSTOIENSTWA nieporządnie zabiegaiący,álbo fortuny.

Il n'eſtoit point ambitieux & ne négligeoit point auſſi ſa ré-

*putation.*Honorum non appetens,famæ nec incurioſus.*Tacit.* Ani doſtoienſtwá nieporządnie niezabiegał áni ſwoiey reputacyi nie zarzucał.

AMBITION, ſubſt. f. (*Paſſion dereglée qu'on a pour la gloire & pour les honneurs.*)Ambitio,*genit.*ambitionis,f.Gloriæ & honorum cupiditas,*genit.*cupiditatis,f.*Cic.* WYNIOSŁOSC zábieganie nieporządne doſtoieńſtwá y ſławy.

L'ambition de l'homme qui eſt auſſi ancienne que le monde s'eſt accruë avec l'Empire. Inſita mortalibus potentiæ cupido,cum Imperii magnitudine adolevit. *Tacit.* Wynioſłość ludzka ktorá tak dawná ieſt iako świat,pomnożyłá ſię z Panowaniem.

L'ambition eſt maintement ſanctifiée par l'uſage,& diſpenſée de toutes ſortes de loix. Ambitio jam more ſancta eſt & libera à legibus. *Plaut.* Wynioſłość teraz zwyczaiem ieſt poświęconá, y od prawa wſzelkiego wolna.

Nos mœurs ſe portent à la trop grande douceur & à l'ambition. Adlenitatem nimiam ambitionemque incumbunt mores noſtri.*Cic.* Obyczaie naſze maią ſię do zbyteczney łagodności,y wynioſłości.

Il n'a point d'ambition, il eſt, ou il vit ſans ambition. Pectus ejus caret ambitone.*Hor.*Eſt minimè ambitioſus.*Cicer* Niemá żadney wynioſłości, zyie bez zabiegániá doſtoieńſtw.

*Il eſt ſans ambition d'eſtendre ſon empire.*Proferendi imperii incurioſus, *Tacit.* Niepragnie roſzerzyć granic Panowania ſwego.

*On n'agit aujourd'huy que par ambition & par diſſimulation.*Mores jam noſtri ad ambitionem & diſſimulationem incumbuerunt.*Cic.* Dziśeyſzemi czaſy wſzyſtko ſię czyni przez wynioſłość y nieſzczerość.

AMBITIONNER,V.act.(*Rechercher avec une forte paſſion les honneurs,les grandes charges & la gloire.*) Ambire, (ambio,ambis,ambivi, ambitum.) aſt. acc. Ambitione aliquid perſequi, (perſequor,perſequeris. perſecutus ſum.) depon. Ambitioſe aliquid conſectari,(conſector,conſectaris,conſectatus ſum,)depon.*ou* Concupiſcere, (concupiſco,concupiſcis,concupivi,concupitum.) act.acc. *Cic.* Zabiegać nieporządnie z wielką chciwościąDoſtieńſtwá,urzędow,y ſławy.

Je n'ambitionne point les richeſſes des Rois,& je me contente de ma forune preſente. Regales, *ou* regias opes non concupiſco, ſorte contentus vivo,*ou* in propriâ pelle quieſco. *Phæd.* Nie zayrzę Doſtatkom Krolewſkim, ná ſwoim teraźnieyſzym przeſtaię ſzczęściu.

*Il n'ambitionna point les richeſſes, mais ſeulement l'amitié de ſes citoyens.*Non pecuniam,ſed civium charitatem concupivit. *Cic.* Nie doſtatkow ále miłości obywatelow ſwoich pragnął.

Ambitionner une haute vertu-Conſectari eminentem effigiem virtutis. *Cic.* Wyſokiey cnoty pragnąć.

AMBLE,ſubſt.maſc.(*Train,*ou *certaine allure de cheval.*) Mollis crurum explicatu glomeratio, *genit.* mollis glomerationis,f.*Plin.*(*D'une Haquenéa,*Aſturconis.)CHOD końſki iednoſtayny iednochodnika.

*Cheval qui va l'amble.*Gradarius equus,*genit.*gradarii,*ou* tolurarii equi,m.Koń iednochodnik.

Aller l'amble. Alterno currum explicatu mollem greſſum glomerare,(glomero,as,avi,atum.) act.Tolutim gradi, (gradior,graderis,greſſus ſum.) depon. Człapią iść.

AMBOISE, (*Ville de Touraine ſur la Loire.*) Ambacia, *genit.*Ambaciæ,f.Amboſia,*genit.* æ, f. AMBOZYA miaſto w Turennie nad rzeką Ligeris.

*Qui eſt d'Amboiſe.*Amboſius,ii,m.Amboſia,æ,f. Co ieſt z Ambozyi.

AMBRACIE,(*Ville d'Epire.*)Ambracia,*genit.*Ambraciæ f.*Cic.* AMBRACYA miaſto Epiru.

D'AMBRACIE, Ambracius,a,um,Ambracienſis & hoc Ambracienſe.adject.*Liv.Stat.*Z AMBRACYI.

AMBRACIEN,m,(*Celuy qui eſt d'Ambracie.*)Ambraciota,*genit.*Ambraciotæ, com. gen. AMBRACYANIN ten co ieſt z ambracyi.

AMBRACIENNE,f.*Celle qui eſt d'Ambracie.*)Ambraciota mulier. AMBRACYANKA tá co ieſt z ambracyi.

*Le Golphe d'Ambracie,*ou *de Larta.* Ambracius ſinus *gen.* Ambracii ſinûs,m.ODNOGA zatokáAmbracyi álbo larty

*Vin d'Ambracie.*Vinum ambraciotes,*genit.*vini ambraciotæ,n. Wino ambracyiſkie.

AMBRE,ſubſt.maſc. (*Gomme,*ou *reſine d'un arbre ſolon Pline.*Succinum,*genit.*ſuccini,n.Electrum, *genit.* electri,n.

Plin. Burſztyn gummá álbo żywicá drzewá pewnego według Pliniuſzá.

(Il y a de l'Ambre blanc,du jaune,du roux & de couleur de citron. Et quelques Auteurs diſent que c'eſt une congélation qui ſe trouve dans la mer Baltique, & dans quelques fontaines où il nage comme le bitume.) Ieſt Burſztyn biały,zołty,rudy,y cytrynowy,á niektorzy autorowie powiedaią że to ieſt zmarznienie, álbo zſiadanie, ktore ſię czyni ná morzu Baltyckim y w niektorych źrżodłach gdzie pływá powierzchu iako kley.

D'AMBRE. Succineus,ſuccinea,ſuccineum. *Plin.* Electrinus,a,um.*Neratius.* BURSZTYNOWY.

AMBRE GRIS,(*gomme qui jette une odeur tres douce,qui ſe trouve ſur les bords de la mer.*) Ambar,*genit.*ambaris,n. *Aetius.*Ambarum,*genit.*ambari,neut.*Ruel* *on dit auſſi Ambra,*genit.*ambræ, fœm- BURSZTYN ſzary gummá ktorá bardzo wdzięczną wonność wydaie,znayduiącá ſię nad brzegami morſkiemi.

AMBRER,V.act. (*Parfumer avec de l'ambre gris.*) Ambaro conſpergere. Ambaro odorare aliquid. * *Columelle dit* Odorare mella,*Parfumer le miel.*) Kadzić burſztynem.

AMBRETTE, ſubſt. f. (*fruit qui a l'odeur de l'ambre gris.*) Ambreta, *genit.* ambretæ,f. BORSZTOWKA owoc maiący zapach burſztynu.

AMBROSIE, ſubſt.f.(*Viande exquiſe dont les Anciens feignoient que leurs dieux ſe nourriſſoient.*)Ambroſia,*genit.*ambroſiæ,f.*Cic.* AMBROZYA wyborná Potrawá ktorą według udaniá dawnych Bogowie ſię ich karmili.

ON APPELLE figurement *Ambroſie,quelque Manger exquis.*Ambroſiæ dapes,*genit.*ambroſiarum dapum,f.pl.*Mart.* MOWI ſię *niewłaśnie* Ambrozya zá wyśmienite potrawy.

Plus doux que l'ambroſie. Ambroſiâ dulci dulcius. *Stat.* Słodſzy wdzięcznicyſzy nad ambrozyą.

(Les Grecs diſoient que l'Ambroſie eſtoit auſſi une boiſſon des Dieux.) Grecy powiadali ze Ambrozya byłá też Napoy Bogow.

AMBROSIE, (*herbe odoriférante qui a l'odeur du vin, & dont les payens ſe couronnoient dans leurs feſtins.*) Ambroſia. Artemiſia,*genit.*æ,f.*Plin.* SŁODYCZ Bozybyt ziele pachniące,ktore má zapach winny,y ktorym ſię Poganie wieńczyli ná Bankietach ſwoich.

AMBRUN,(*Ville Archiepiſcopale, tres ancienne, en Dauphiné.*)Ebrodunum Caturigum,*genit.*Ebroduni Caturigum, n. Ebredunum,i.neut. Ebredun miaſto Arcybiſkupie barzo dawne w Delfinacie.

D'AMBRUN.Ebrodunenſis,& hoc Ebrodunenſe.adject EBREDUNSKI.

LE PAÏS D'AMBRUN. Ambrones,*genit.*Ambronum,m. plur. EBREDUNANIE kray Ebreduńſki.

AMBULANTS,ſubſt.m.(*certains Commis de la Maltoſte, qui ſe promenent par la ville & par la campagne,pour découvrir ſi l'on ne fraude point la maltoſte.*)Muſcæ, *genit.* muſcarum, f.plur.*Plaut.* STRAZNICY, Pewni urzędnicy Celni ktorzy ſię przechodzą po mieście,y po za miaſtem w polu, przeſtrzegaiac áby cłá nie ukrzywdzono.

AMBULATOIRE,adiect.m.&f. (*Qui n'eſt point fixe,qui va & vient.*) Ambulatorius, ambulatoria, ambulatorium. *Plin.* NIESTATECZNY ktory mieyſcá pewnego niemá ále tam y ſam idzie y powracá.

AME,ſubſt.f.(*forme ſubſtantielle ſelon les Philoſophes qui anime le corps.*) Anima,*genit.*animæ,f.Animus,*genit.*animi. m.Spiritus, *genit.*ſpiritûs,m. *Cic.* *Anima *fait au datif plurier* animabus & animis.) DUSZA iſtotná część ktorá ożywiá ciało.

L'AME RAISONNABLE. Animus, *ou* anima conſilii, rationiſque particeps.*Cil.* DUSZA rozumná.

L'AME VE'GETATIVE, (*qui eſt dans les plantes & dans les arbres.qui les fait vivre & croiſtre.*)Virtus quâ vigent plantæ.Anima vegetans,*genit.*animæ vegetantis,f. *(*les Philoſophes diſent* Anima vegetativa.) * Animus qui viget, *Cic.* Animus vitalis. DUSZA czerſtwiącá iak ieſt w ziołach y drzewach daiąc im to ze żyią y roſną.

L'AME SENSITIVE,(*qui eſt dans les animaux.*)Anima ſentiens,*genit.*animæ ſentientis,f.Animus qui ſentit. *Cicer.* DUSZA czuiącá ktora ieſt w bydlętach.

LES AMES *des beſtes ſont privées de raiſon.*Animi beſtiarum ſunt rationis expertes.*Cic.* DUSZE bydląt ſą bezrozumne.

Les

*Les troubles & les agitations de l'ame.*Animi pertubationes,*genit.*animi perturbationum,f.plur.*Cic.* Pomięſzania y wzruſzania ducha.

Dieu a donné l'ame au corps comme ſon ſeigneur & ſon maiſtre, pour qu'il luy obeit. Deus animum ut dominum atque imperatorem obedienti præfecit corpori.*Cic.* Bog dał Duſzę ciału iako Panią y Krolową, áby iey poſłuſzne było.

AME ſe prend pour *La vie.* *Qui n'a point d'ame.*Inanimus,inanima,inanimum. Inanimis & hoc inanime, adject. Inanimatus,a.um. *Cic.* DUSZA bierze ſię za życie. * bez duſzy.

Vn corps ſans ame. Corpus inane.*Ovid.* Sanguinis atque animæ inane corpus.*Ovid.* Ciało bez duſzy.

*Rendre l'ame,*ou *la vie,mourir.*Redere,*ou* edere,*ou* efflare,*ou* exhalare animam.Animam agere Singultare animam. *Cic.Stat.* Duchá oddać, umrzeć.

Il a l'ame ſur le bord des lévres Edit animam.Extremum ſpiritum edit,*ou* trahit.*Cic.Phæd.*Ebullit animam *Peir.* Iuż duſzá u niego ná wargach.

*Il railloit ayant l'ame ſur le bord des lévres.*Extremo ſpiritu ludebat,*Cic.* Zartował a już duſzá mu byłá ná wargach.

Vous m'avez rendu l'ame, vous m'avez redonné la vie. Reddidiſti animum. *Ter.* Duſzęś mi przywrocił życieś mi oddał.

AMES *des morts,(les Manes.)*Manes,*genit.* manium, m. pl.Manes mortuorum,m.pl.*Cic.* Mortuorum animæ, f. pl. Corporis vinculis exolutæ animæ,f.pl. *(Umbræ,*genit.*umbrarum,f.pl.*ſe dit des Damnez.*) DUSZE zmarłych.

*Dieu veuille avoir ſon ame.*Oſſa illi benè quieſcant.*Pe.* Sit ipſi terra levis,*dans les anciennes Epitaphes.* Niech przyimie Bog duſzę iego; *ná dawnych nágrobkach.*

AME ſe prend auſſi pour *Vne perſonne particuliere,*comme *C'eſt une belle ame,*ou *une grande ame.*Eſt illi erectus & ſublimis animus. *Quint.*Magnus eſt illi & excelſus animus. *Cic.*Sublimis & erecti animi vir. *Quint.*DUSZA ſię też bierze zá oſobę iáką,naprzykład:Piękná to Duſzá, wſpaniałá, dobrá duſzá.

*Il a l'ame grande & hardie ſans arrogance.*Magno eſt animo nec utique arroganti. *Vitr.* Má umyſł wielki y odważny bez hardości.

*Vne ame baſſe.*Abjectus & depreſſus animus.*Cic.* Duſza podłá, nikczemnik.

*Vne ame noire,un meſchant eſprit.*Mala mens.Malus animus.*Ter.* Umyſł zły ladaco.

*Vne ame de bouë.*Stercoreus homo.*Plaut* Cœnum.Lutum. Sterquilinium,*genit.*ii,neut.*Ter.Plaut.* Błoto,nikczemnik, podłego ſercá człowiek.

Il a conſervé ſon ame droite & ſans gauchir juſques à la mort. Rectum animi ſervavit ad mortem. *Horat.* Proſtotę ſzczerość umyſłu dochował,nie uſtępuiąc od niey do śmierci

ON DIT ironiquement, *O la bonne àme! (parlant d'un méchant homme, qui veut contrefaire l'honneſte homme.)* Ehodum bone vir! *Ter.*Probum ſcilicet hominem! *Ter.*MOWI ſię przez żarto niewiniątko! mowiąc o złym człowieku,ktory ſię udaie zá poczciwego.

*Il y a plus de dix mille ames,*ou *dix mille perſonnes dans cette ville.*Hac in urbe capitum,*ou* hominum decem millia & ampliùs numerantur, *ou* vivunt.*Liv.* Więcey iak dzieſięć tyſięcy Duſz, toieſt więcy iak dzieſięć tyſięcy oſob rachuią w tym mieście.

*Je n'ay veu ame vivante,*ou *je n'ay veu perſonne.* Hominem vidi neminem. Zywey duſzy niewidziałem,álbo nikogo niewidziałem.

Je ne le diray à ame qui vive. Dicam nemini. Zywey duſzy tego niepowiem nikomu.

MA CHERE AME,(*mot de tendreſſe.*)Mea anima *Cicer.* Meum corculum.*Plaut.* MOIA kochaná duſzo:ſłowo pieſzczoty.

AME ſe dit en morale,comme *Cet homme eſt l'ame d'une telle affaire,d'une telle entrepriſe,*pour dire que *C'eſt luy qui en ſçait le ſecret, & qui en conduit les reſorts.* Rei caput eſt & actor. DUSZA ſię mowi co do obyczaiow iako *ten człowiek ieſt Duſzá tey imprezy* toieſt że on ieſt ktory wie wſzytkie taiemnice iakiey rzeczy, y on całą obracá machynę.

La joye eſt l'ame des feſtins, en eſt l'aſſaiſonnement. Nulla ſunt convivia,niſi hilaritate condiantur,*ou* niſi hilaritate & riſu conſpergantur, *ou* miſceantur. Weſołość ieſt Duſza bankietow, ieſt ich przyprawą

ON DIT *L'ame d'un fagot le menu bois qui eſt dans le milieu d'un fagot.* Anima faſciculi, æ,f. DROBNE drewká ktore w pęku drew we ſrzodku ſię znayduią.

AME,(*Deviſe.*) Lemma,*genit.*lemmatis,n. NAPIS.

AME, (*d'un noyau,*ou *des figures de terre & de plâtre,qui ſervent de moules à celles qu'on jette en bronze.*)Nucleus,*genit.*nuclei,m.*Vitr.* JĄDRO w peſtce álbo formá z gliny lub gipſu do odlewaniá ze ſpiży.

(Terme des Sculpteurs & des Fondeurs.) Termin ſnycerzow y ludwiſarżow.

AME',maſc, AME'E, f. *A nos amés & feaux* &c.c'eſt à dire *à nos amis & fideles ſujets.* Amicis noſtris & fidelibus. ZYCZLIWYM y wiernym poddanym naſzym,

(Terme des lettres de Chancellerie.) Termin w liſtach Kancellaryi.

AMELETTE,ou AUMELETTE,ſubſt.f. (*Oeufs battus & fricaſſez dans la poële.*) Ova trita & in ſartagine frixa, *genit.*ovorum tritorum & in ſartagine frixorum,n.pl. JAIECZNICA bita y ſmażona w rynce álbo ná tyglu.

AMELIA,(*Ville du Duché de Spolette.*) Ameria,*genit.* Ameriæ, f. *Cic.* AMERYA miaſto Xięſtwá Spoletańſkiego.

D'AMELIA. Amerinus,Amerina,Amerinum. Z AMERYI.

AMELIORATION,ſubſt.f.(*L'action de rendre une choſe meilleure.*)Optimitas,*genit.*optimitatis, f. *Cic.* POLEPSZENIE naprawienie.

AME'LIORER,V.act.(*Rendre meilleur.*)Meliorare,(melioro,melioras,melioravi, meliorum.) aſt.acc. *Vlp.* Melius aliquid facere,(facio,facis feci factum:Melior & hoc melius.)*Cic.* POLEPSZAC naprawiać.

AMENAGE,ſubſt.m.(*Voiture.*)Vectura,*genit.*vecturæ,f. *Plin.* PODWODA.

(Mot des Voituriers par terre & par eau.) Nazwiſko podwod wodą y lądem.

AMENDE, ſubſt.f. *on prononce* amande. (*Peine pecuniaire impoſée par un juge pour quelque delict.*)Multa,*ou*Mulctæ,*genit.*æ,f.*Cic.*WINA pięniężna,przeſądy,karanie przez ſędziego naznaczone zá iaką winę.

*Condamner,*ou *mettre quelqu'un à l'amende* Multam alicui dicere,*ou* indicere,*ou* imponere,*ou* irrogare.Multâ multare aliquem.*Cic.Liv.Plaut.* Skarać kogo grzywnami.

Payer l'amande. Multam, *ou* mulctam ſolvere,*ou* diſſolvere.*Cic.* Pendere multam. (*Ciceron a dit* Pendere pœnas.) Płacić przeſądy, grzywny.

Eſtre condamné à l'amende & aux dépeens. Multæ litiſque æſtimationis damnari.(paſſ.) Być oſądzonym ná grzywny y unkoſzta.

*Remettre l'amande.*Multam remittere.Grzywny odpuśćić

Faire une action qui merite d'eſtre à l'amende. Committere multam.*Cicer.* Dopuśćić ſię czego co ieſt godne grzywien.

*L'argent des amendes.*Pecunia multatitia, *genit.*pecuniæ multatitiæ,f.Argentum multaritium,i,neut.*Liv.* Grzywny pieniądze, przeſądow ſkrzynka.

Receveur des amendes,Amendier. Multarum coactor,*genit.*coactoris, m. Ten co grzywny wybiera.

AMENDE HONORABLE,(*Peine afflictive qui emporte note d'infamie.*) Ignominioſa traductio,*genit.* ignominioſæ tradectionis,f. OSŁAWIENIE wyświecenie nápiętnowanie kara dolegliwa pociągaiąca zá ſobą nieſławę.

Il a fait amende honorable. Per ora vulgi traductus eſt. Karanie oſławiaiące podiął, wyświecony ieſt.

Faire faire amende honorable à quelqu'un. Ignominioſa traductione aliqnem infamare.*Bud.* Skazać kogo ná karanie oſławiące, ná wyświecenie.

AMENDEMENT,ſubſt.maſc.*on prononce* amandement (*Engrais qu'on met ſur les terres, comme de la marne, du fumier.*) Stercoratio,*genit.* ſtercorationis, f. *Colum.* UPRAWIANIE poprawianie,náwoz ktory ſię ná polu czyni ſzlamem, álbo gnoiem.

(Mot d'uſage parmi les laboureurs.) Słowo używane między rolnikami.

AMENDEMENT, (*Correction des mœurs,changement de vie.*)Emendatio, *genit.*emendationis,f.Correctio,*genit.*correctionis,f. *Cic.* POPRAWA, poprawienie obyczaiow odmiana życia.

AMENDEMENT *dans une maladiè,(lorſque la maladie diminuë.)* Morbi remiſſio, *ou* relaxatio, *ou* diminuatio, *genit.*

nit. onis, f. *Cic.* POPRAWIANIE kiedy ſię choremu poprawuie.

Il n'y a aucun amendement à ſon mal, Son mal eſt toujours en meſme eſtat. Nihil remiſit vis ipſius morbi. Huic morbo nulla remiſſio facta eſt. *Cic.* Nic mu ſię niepoprawuie, záwſze iednakowo ſię zle ma.

AMENDER, V. act. *on prononce* amander. (*Condamner quelqu'un à l'amende.*) Multam, *ou* mulctam alicui dicere, (dico, dicis, dixi, dictum.) act. *Cic.* Grzywnami kogo ſkarać.

(Il ne ſe dit point, ſi ce n'eſt au Palais.) Nie mowi ſię chyba w prawie.

AMENDER, (*Rendre meilleur & plus fertile, parlant des terres qu'on fume.*) Stercoratione (terram) refovere, (refoveo, refoves, refovi, refotum.) act. acc. *Colum.* Pinguefacere, (facio facis, feci, factum.) act. acc. *Plin.* POPRAWIAC lepſze y urodzaynieyſze czynić grunta gnoiem one nawożąc.

AMENDER, (*S'amender, ſe corriger, devenir meilleur.*) Emendari, (emendor, emendaris, emendatus ſum.) Corrigi, (corrigor, corrigeris, correctus ſum.) paſſ. *Se emendare à contagione vitiorum, (emendo, as, avi, atum.) POPRAWIC ſię, lepſzym ſię ſtać.

Les jeunes hommes n'amendent point pour aller à Rome. Romæ quidem meliorem genium non faciunt adoleſcentes. *Plaut.* Niepomoże młodemu, choć by iechał do Rzymu.

AMENDER *ſa vie.* Emendare vitam. Facere vitam meliorem. *Cicer.* POPRAWIC życia.

Ce malade n'eſt point amendé, ou *Il n'amende point.* Non meliùs ſe habet hic æger. Temu choremu nic ſię niepoprawuie.

AMENDER, (*Profiter, tirer quelque avantage d'une choſe.*) comme *Je n'ay rien amendé de voſtre liberalité je ne m'en ſuis point ſenti.* Liberalitate tuâ non ſum factus auctior. POPRAWIC ſię, pożytek iáki wziąć z czego; niepoprawiłem ſię nic z Twoiey ſzczodrobliwośći, żadnegom z niey niewziął pożytku.

(Terme de Palais.) Termin Prawny.

Cet héritier n'a rien amendé de cette ſucceſſion. Iſti heredi nihil profuit illa ſucceſſio. Non melius factum eſt heredi hac hereditate. *Cic.* Ten dziedzic niepoprawił ſię nic zpanoſzył ſię z tey ſukceſſyi.

AMENDER, ou RAMENDER, comme *Le bled amende tous les jours,* ou *ramende.* Imminuitur, *ou* levatur quotidie annona. *Ter.* TANIEIE zboże codzień.

ON DIT proverbialement, *Tu n'amendes pas ton marché* Conditionem tuam deteriorem facis. Meliorem non facis conditionem tuam. MOWI ſię *przyſłowiem* caleci ſię targ niepoprawuie.

AMENE', m. AMENE'E, f. part. paſſ. Adductus. Deductus, a, um. *Cic.* *voyez* AMENER. PRZYWIEDZIONY, przywiedziona, przyprowadzony.

AMENER, V. act. (*Mener, conduire en quelque lieu,* ou *vers quelqu'un.*) Aliquem aliquò, *ou* ad aliquem ducere, *ou* adducere, *ou* deducere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. PRZYWIESC przyprowadzić dokąd, álbo do kogo.

Amener quelqu'un diſner, ou *pour diſner.* Adducere aliquem ad prandium. *Cic.* Przyprowadzić kogo ná obiad.

Amener par bateau, par chariots, ſur des bêtes de ſomme. Lintre, plauſtro, jumentis aliquid vehere, *ou* advehere, *ou* devehere, (veho, vehis, vexi, vectum.) *ou* Exportare, (exporto, exportas, exportavi, exportatum.) act. *Cic. Tacit.* Czołnem, wozem, ná bydlętach, co przyprowadzić ſprowadzić.

AMENER. (*Entraiſner par force.*) Trahere, (traho, trahis, traxi, tractum.) Rapere, (rapio, rapis, rapui, raptum. (act. acc *Cic. Ter.* PRZYWIESC, gwałtem pociągnąć, porwać.

AMENER, figurément, pour *Introduire (quelque coutume &c.)* Inducere, *ou* introducere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. acc. (morem aliquem.) *Cic.* WPROWADZIC *niewłaśnie* to ieſt zwyczay iáki.

Il a amené, ou *introduit l'ambition dans le Sénat.* Ambitionem in Curiam induxit, *ou* introduxit. *Cic.* **De nouvelles couſtumes.* Novos mores induxit. *Stat.* Wprowadził ambicyą do Senatu. *Nowe zwyczaie.

AMENER ſe dit encore figurément, pour *Perſuader quelqu'un d'une choſe, le conduire à ce que l'on veut.* Adducere, *ou* deducere, *ou* perducere aliquem ad aliquid. *Cic.* NAPROWADZIC ieſzcze ſię mowi niewłaśnie, to ieſt námowić kogo ná co przywieść go ná náſzą wolą.

Il l'a amené à ſon avis, à ſon ſentiment. In aſſenſum ſui

conſilii illum traduxit. *Cic.* In ſuam ſententiam illum deduxit. *ou* adduxit. *Plin. Liv.* Náprowadził go ná zdanie ſwoie.

Je l'ameneray à la raiſon, je luy feray entendre raiſon. Ad rationem hunc adducam. *Cic.* Przywiodę ia go do rozumu náuczę go rozumu.

J'ay amené l'affaire ou je voulois, au poins que je voulois. Quò volebam eò rem deduxit *Cc.* Przywiodłem rzeczy do tego do czegom chciał.

AMENER, (*ſe dit encore dans les jeux de haſard.*) comme *Il a amené ſa carte, il a tirée la premiere.* Charta luſoria prima ſub manum venit. WYPROWADZIC mowi ſię ieſzcze we grze loſowey; iáko: wyprowadził ſwoią grę, wyſzedł z kartą ſwoią.

Il amene toûjours raffle de quarte. Quatuor volturios ſemper jacit. *Plaut.* Záwſze czworkę wyprowadzi, urzuci.

AMENER, (*ſe dit auſſi des choſes qui ſe ſuivent les unes les autres,* ou *meſme des cauſes naturelles.*) comme *Ce vent nous amenera de la pluye.* Hic ventus pluviam colliget. *Virg.* PRZYPROWADZIC mowi ſię też o rzeczach ktore záſobą idą, náwet o przyrodzonych przyczynach: náprzykład, Ten wiatr deſzcz nám przyprowadzi.

La priſe de cette ville nous amenera la paix. Hac urbe captâ pax conficietur. Odebranie tego miaſta pokoy nám przyprowadzi.

Vn malheur en amene un autre. Aliud ex alio malum. *Ter.* (*on ſous-entend* ſequitur.) Jedno złe prowadzi záſobą drugie.

Vne fourberie en amene une autre. Fallacia alia aliam trudit. *Terent.* Szalbierſtwo iedno prowadzi zá ſobą drugie.

AMENER *les voiles,* (*les baiſſer.*) Vela ſubmittere, (ſubmitto, ſubmittis, ſubmiſi, ſubmiſſum.) *ou* contrahere, (contraho, contrahis, contraxi, contractum.) act. *Cic.* SPROWADZIC ſpuśćić żagle.

AMENUISE', m. AMENUISE'E, f. part. paſſ. (*Rendu plus menu.*) Tenuatus, tenuata, tenuatum. *Voyez* AMENUISER. UMNIEYSZONY, UMNIEYSZONA.

AMENUISER. V. act. (*Faire,* ou *rendre plus menu.*) Tenuare. Attenuare. Extenuare, (tenuo, tenuas, tenuavi, tenuatum.) act. acc. *Quint. Plin.* UMNIEYSZYC.

AMER, m. AMERE, f. (*Qui a une ſaveur fort deſagreable à la langue & au gout.*) Amarus, amara, amarum. (*qui fait au Comparatif* Amarior & hoc amarius, *& au Superlatif* Amariſſimus, a, um.) GORZKI co ieſt ſmaku barzo nieprzyiemnego ięzykowi y uſtom.

Vn peu amer. Subamarus, ſubamara, ſubamarum. *Cic.* Gorſzkawy, przygorſzki.

Vne bouche amere. Os amarum. *Celſ.* Uſta gorzkie.

Devenir amer. Amaritudinem contrahere. Amareſcere. neut. *Pallad.* Gorſznieć, ſtać ſię gorſzkim.

AMER pris figurément, (*parlant de la douleur, du chagrin*) Amarus. Acerbus, a, um. *Cic.* GORSZKI biorąc *niewłaśnie* o żałośći y ſmutku.

Vne douleur amere. Amarus, *ou* acerbus dolor, m. *Cic.* **Des paroles ameres.* Dicta amara, n. pl. *Ovid.* Zal gorſzki, *ſłowa gorſzkie przykre.

Oſter ce qu'il y a de plus amer & de plus faſcheux dans le chagrin. Amara curarum eluere. *Hor.* Odiąć co może być náybarziey gorzkiego y przykrego w żałośći.

AMER mis comme un ſubſtantif. *L'Amer & le Doux ſont deux choſes contraires.* Amarum & dulce ſunt duæ res contrariæ, *ou* ſunt duo contraria. GORSZKIE iáko Imię iſtotne wzięte, gorſzkie á ſłodkie ſą to dwie rzeczy przeciwne.

L'AMER, ou *le fiel des animaux & des poiſſons.* Fel, *genit.* fellis, n. Bilis, *genit* bilis, f. *Cic.* ZOŁC bydląt y ryb.

AMEREMENT, adv. (*en un ſen figuré.*) Cum acerbo doloris ſenſu. *Acerbè acerbiùs, acerbiſſimè. adv. (Amarè *n'eſt point Latin.*) GORSZKO *niewłaśnie* żáłość.

AME'RICAIN, m. (*celuy qui eſt de l'Amerique.*) Americanus, *genit.* i, m. AMERYKANIN ten co ieſt z Ameryki.

AME'RICAINE, f. (*celle qui eſt de l'Amérique.*) Americana, *genit.* æ, f. AMERYKANKA ta co ieſt z Ameryki.

AME'RIQUE, (*l'une des quatre Parties du Globe terreſtre.*) America, *genit,* Americæ, f. AMERYKA iedna z Czterech części okrągu ziemi.

(On appelle ce païs là *Le Nouveau Monde,* ou *les Indes Occidentales.* Il fut découvert d'abord par Chriſtofle Colombe; & depuis par Americ Veſpuce, qui luy a donné ſon nom.) (Zowią tę część, *Swiat nowy* álbo *Indye záchodnie.*

zrazu znaleziony był przez Krzyſztofa Kolumbuſa, á potym przez Ameryka Weſpucego ktory mu dał Imię ſwoie.

AMERTUME, ſubſt. f. (*Qualité piquante qui rend amer par ſes ſucs.*) Amarities, *genit.* amaritiei, f. *Catul.* Amaror, *gen.* amaroris, m. *Lucr.* Amaritudo, *genit.* amaritudinis, f. *Plin.* GORZKOSC, właſność przenikaiąca, ktora gorzkość ſprawuie ſokami ſwemi.

Ceux qui mangent de l'abſinthe dans une figue, n'en ſentent point l'amertume. Fallunt amaritudinem edentes abſinthium in fico. *Plin.* Ci co piołun iedzą w fidze nie czuią gorzkośći iego.

AMERTUME, pris figurément pour *Douleur, déplaiſir, chagrin.* Acerbitas, *genit.* acerbitatis, f. Animi dolor, *genit.* doloris animi, m. *Cic.* GORZKOSC wzięta *niewłaśnie* zá żáłość, nieſmak, ſmutek.

Adoucir les amertumes de la vie par la joye. Amara vitæ riſu temperare. *Hor.* Oſłodzić gorzkośći życia weſelem.

AMETHYSTE, ſubſt. f. (*Pierre précieuſe, de couleur violette.*) Amethyſtus, amethyſtos, *genit.* amethyſti, m. *Plin.* AMATYS Kamień drogi koloru ſzarłatnego.

D'AMETHYSTE. Amethyſtinus a, um. *Plin.* SZARŁATNY.

Qui a un habit de couleur d'amethyſte. Amethyſtinatus, a, um. *Mart.* Co ma ſuknią ſzarłatną.

AMEUBLEMENT, ſubſt. maſc. (*Les meubles dont une maiſon eſt garnie.*) Supellex, *genit.* ſupellectilis, f. Inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, n. *Cic.* SPRZĘTY, ruchomośći, ktoremi dom iáki ieſt przybrany.

Il luy faut un petit ameublement. Pluſcula ſupellectile ipſi opus eſt. *Ter.* Potrzebuie trochy przybrania.

Il a enlevé tout l'ameublement & emmené les eſclaves. Omne inſtrumentum diripuit, abduxit. Wſzyſtkie pozábierał ruchomośći, y niewolnikow poprowadził.

Il s'eſt donné un bel ameublement. Egregiam ſibi comparavit, *ou* confecit ſupellectilem. *Voyez* AMMEUBLEMENT Piękne ſobie ruchomośći ſprawił.

AMEUTER *les chiens,* V. act. (*Les aſſembler pour courre la beſte.*) Canes conſociare, *ou* congregare, (o, as, avi, atum,) act. (ad inſequendam feram.) *Agere, *ou* immittere canes, (ago, agit, egi, actum: immitto, immittis, immiſi, immiſſum.) act. (in feram.) ZSWORZYC pſy, parzyć ie do gonienia zá zwierzem.

AMEUTER ſe dit figurément *des perſonnes, (qu'on aſſemble pour faire du mal à quelqu'un.)* Incitare, *ou* inſtigare, *ou* agere in aliquem. act. acc. *Cic. Terent.* Mowi ſię też *niewłaśnie* o oſobach ktore ſię łączą dla wyrządzenia złośći iákiey komu.

AMI, m. AMIE, f. ádject. (*Bon, propre, favorable.*) Amicus, amica, amicum, (*qui fait au Comparatif* Amicior & hoc amicius, *& au Superlatif* Amiciſſimus, a, um.) *Cic.* PRZYIAZNY dobry ſprzyiaiący.

Le freſne eſt ami de l'eau, ou *ſe plaiſt dans l'eau.* Amicior undis fraxinus. *Virg.* Jeſion lubi wodę, álbo podoba ſobie w wodzie.

Le vin eſt fort ami de l'eſtomac. Vinum ſtomacho amicum. Wino ſprzyia barzo żołądkowi.

Il eſt ami de la bonne chere, il aime la bonne chere. Amat lauta & opipara convivia. Lautis conviviis delectatur. Lubi zieść dobrze, kocha ſię w bieſiadach,

AMI comme un ſubſtantif maſc. (*Qui a de l'affection.*) Amicus, *genit-* amici, m. *Cic.* PRZYIAZNY Przyiaciel co ma przyiaźń z kim.

AMIE, f. (*Celle qui a de l'affection.*) Amica, *genit.* amicæ, f, PRZYIAZNA Przyiaciołka ta ktora ma przyiaźń z kim.

Ami intime. Intimus, *ou* ſummus amicus. **Ami familier.* Familiaris. Amicus familiaris. *Cic.* Przyiaciel uprzeymy.

Mon meilleur ami. Meus ſummus amicus. *Ter.* Náylepſzy z przyiacioł moich.

Ami du cœur, un veritable ami. Verus amicus. *Phæd.* Amicus ex animo. *Cic.* Przyiaciel od ſerca przyiaciel prawdziwy.

Il eſt mon grand ami. Eſt homo mihi amiciſſimus. Familiariſſimus. *Cic.* Valdè mihi eſt amicus. Jeſt moy wielki Przyiaciel.

Il eſt de mes intimes, ou *de mes intimes amis-* Ex meis intimis familiaribus eſt. *Cic.* Jeſt z uprzeymych moich przyiacioł.

Il eſt de mes anciens amis. Veteres mihi cum eo neceſſitudines intercedunt. *Cic.* Jeſt z dawnych moich przyiacioł

Il y a des amis qui promettent beaucoup, mais qui ſervent peu. Sunt multi amici linguâ factioſi, inertes operâ. *Plaut-* Są przyiaciele tacy, co wiele obiecuią, ále mało ſię przyſługuią.

Je ſçay que vous n'avez pas encore éprouvé quel ami je ſuis. Scio te non uſum antehac amicitiâ meâ. Wiem żeś ieſzcze nie doświadczył, iáki ieſtem przyiaciel.

Se faire des amis. Sibi amicos parare, *ou* facere, *ou* conciliare. Homines ſibi ad ámicitiam adjungere. *Cic.* Czynić ſobie przyiacioł.

Moins une perſonne ſe voit appuyée, plus deſire-t-elle ſe faire des amis. Ut quiſque minimum firmitatis habet, ita amicitias appetit maximè. *Cic.* Im mniey ſię kto widzi ugruntowanym, tym więcey pragnie ſobie uczynić przyiacioł.

La complaiſance ſe fait des amis, & la vérité des ennemis. Obſequium amicos, veritas odium parit. *Terent.* Podchlebſtwo przyiacioł czyni, prawda nieprzyiacioł.

On connoiſt les amis au beſoin. Amicus certus in re incertâ cernitur. *Cic.* Znáć przyiaciela w potrzebie.

Lors que nous ſommes bien dans nos affaires, nous trouvons des amis fidelles, mais ils nous abandonnent lors que la fortune nous quitte. Cùm manet fortuna ſervant amici vultum, cùm autem cecidit, turpi fugâ ora vertunt. *Petr.* Kiedy ſię dobrze mamy znayduiemy wiernych przyiacioł, ale odbiegaią nás gdy nás ſzczęśćie odſtąpi.

On appelle amis ceux qui aident leurs amis dans le beſoin & dans leur malheur. Is eſt amicus qui amicum in re dubiâ juvat, ubi re opus eſt. *Plaut.* Náżywáią przyiaciołmi tych co ſą pomocą przyiaciołom ſwoim w potrzebie y nieſzczęśćiu.

Il a commencé a devenir ſon ami a cauſe de ſa bonne fortune. Fortunâ & felicitate illius commotus illi amicus eſſe cœpit. *Cic.* Począł mu być przyiacielem dla ſzczęśćia Jego.

J'ay toujours ſouhaité que vous fuiſſiez de mes amis, & j'ay travaillé à vous faire connoiſtre que j'eſtois extremement des voſtres. Ego te mihi ſemper amicum eſſe volui, me ut tibi amiciſſimum eſſe intelligeres laboravi. *Cic.* Záwſzem ſobie życzył ábyś był moim przyiácielem, y ſtarałem ſię ábyś poznáł żem ieſt ſzczerze twoim.

Vous ne trouverez point d'homme plus agréable, ni qui ſoit meilleur ami que luy. Non invenies alterum lepidiorem ad res omnes, nec qui amico amicus ſit magis. *Plaut.* Milſzego człeka y lepſzego przyiaciela nád niego nieznáydzieſz.

S'eſtudier à faire de nouveaux amis. Novis amicitiis indulgere. *Cic.* Starać ſię nowych ſobie uczynić przyiacioł.

ON DIT proverbialement, *J'aimerois mieux voir tous les amis comme toy en terre, qu'en pré.* Malim iſtiuſmodi mihi amicos furno merſos, quàm foro. (*dans le four que dans la place,* c'eſt à dire *qu'il les aimeroit mieux voir morts que vivans.*) MOWI ſię *przyſłowiem* wolałbym wſzyſtkich przyiácioł tákich iák ty pod ziemią widzieć, niżeli ná ziemi w piecu niż ná rynku, *to ieſt* że wolał by ich widzieć umarłych niż żywych.

EN AMI. Amicè. Amiciter. adv. Amico animo. abl. *Cic. Plaut. Horat.* PRZYIAZNIE po przyiacielſku.

Servir quelqu'un en ami. Amicè ac benevolè præſto eſſe alicui. *Cic.* Służyć komu po przyiacielſku.

C'eſt un tour d'ami. Illud officioſi eſt & peramantis. *Cic.* Jeſt to ſztuka przyiacielſka.

Traitter quelqu'un en ami, luy donner a manger ſans façon & ſans cérémonie. Familiari cœnâ, *ou* victu quotidiano aliquem excipere. Częſtować kogo po przyiacielſku; to ieſt bez ceremoniy.

Service d'ami. Opera amicabilis. *Plaut.* Uſługa przyiacielſka.

Petit ami. Amiculus, *gen.* amiculi, m. *Cic.* Przyiaciołeczek

AMI, m. AMIE, f. (*c'eſt quelquefois un terme de galnterie*) comme *C'eſt ſon ami,* pour dire *c'eſt ſon amant.* Amaſius illius eſt. *Cic.* **C eſt ſon amie,* pour dire *ſa maitreſſe.* Amica illius. *Terent.* PRZYIACIEL, PRZYIACIOŁKA, ieſt czaſem termin fryerſki, Jey to przyiaciel *zámiaſt* Jey gach fryerz miłośnik nierządny, Jego to przyiaciołka zámiaſt Jego fryerka nałożnica.

AMI, (*eſt quelquefois un terme de familiarité,* ou *de hauteur.*) comme *Dites moy mon ami.* Dic ſodes, *pour* ſi audes. *Ter.* PRZYIACIELU ieſt czaſem termin poufałośći, álbo wynioſłośći Moy przyiacielu álbo miły bracie powiedz mi

M'amie, pour *Mon amie.* comme *Nourrice m'amie.* Mea nutrix. *Terent.* Kochanko zámiaſt moia kochanko *iáko* Mámko kochanko.

ON DIT dans l'eſcole,*Ami de Socrate,ami de Platon,mais encore plus ami de la verité.* Amicus Socrates,amicus Plato, ſed magis amica veritas. MOWIĄ w Szkołach,miły mi Sokrates, miły mi Plato, ále milſza prawda.

AMIABLE,adject.m.&f.(*qui ſe dit de celuy qui fait l'office d'ami.*)comme *Vn amiable compoſiteur,celuy qui accommode un procès en ami.* Amicus compoſitor,*genit.*amici compoſitoris,maſc.Amicus conciliator,m. PRZYIACIELSKI, co ſię mowi otym ktory powinność przyiaciela czyni iáko przyiacielſki Jednacz, roziemca, ten co po przyiacielſku iedna ſtrony.

A L'AMIABLE, adv. Amicè. Benevolè.adv. Animis libentibus & æquis.abl.*Cic.* Cum bonâ gratiâ. *Ter.* Placidè. Sedatè.adv.*Cic.* PO PRZYIACIELSKU ugodliwie.

Il vaut mieux traitter ces choſes à l'amiable,que de les porter ainſi dans l'aigreur. Hæc potiùs cum bonâ gratiâ componi debent,quàm cum malâ.*Terent.* Lepiey ugodliwie te rzeczy odprawić,aniżeli do iákiey przykrośći ie przywodzić

AMICT.ſubſt maſc.(*Linge que le Preſtre met ſur ſa teſte dans les divins Myſteres.* Amictus,*genit.*amictûs,m.Amiculus, *genit.* amiculi,m. *Plin.* ODZIENIE chuſta ktorą Kapłan kładzie ná głowę ubieraiąc ſię do Mſzy Swiętey *Humerał.*

AMIDON,ſubſt.maſc.(*Paſte qui ſe fait avec du froment*) Amylum, *genit.* amyli, n. *Plin.* KROCHMAL, (co ſię z pſzenicy robi.)

AMIDONNIER,ſubſt.maſc.(*Ouvrier qui fait l'amidon*) Amyli confector,*genit.*confectoris,m, KROCHMALNIK, Ten co krochmal robi.

AMIENS,(*Ville Epiſcopale de Picardie ſur la Somme, & capitale de cette Province.*) Ambianum,*genit.*Ambiani,neut. Samarobria Ambianorum, *genit.* Samarobriæ, f. *Cæſ.* AMBIAN Miaſto Biſkupie w Pikardyi nák Somoną rzeką, ſtołeczne tey Prowincyi.

D'AMIENS,(*de la ville d'Amiens.*) Ambianus,Ambiana,Ambianum. AMBIANIN z Miaſta Ambianu.

L'AMIENOIS,ou *le païs d'Amiens.* Ambiani, *genit.*Ambianorum,m.pl,*Cæſ.* AMBIANSKI Powiat.

De l'Amienois, ou *du dioceſe d'Amiens.* Ambianenſis & hoc Ambianenſe. adject. Od Ambianu álbo z Dyecezyi Ambiańſkiey.

AMIGDALES,ſubſt,f.(*Petites glandes qui ſont au coſté de la gorge,de la figure d'une amande.*)Tonſillæ,*genit.* tonſillarum,f.pl.*Cic.* GRUCZOŁKI co ſą po bokach w gardle nákſztałt migdałkow.

AMIGNARDER,V.act.)*Careſſer avec tendreſſe une perſonne qu'on aime.* Palpare,(palpo,palpas,palpavi, palpatum) act.acc.*Plaut.*Palpari,(palpor,aris,palpatus ſum.)dep.dat. *Juv.* CIECKAC ſię pieścić ſię z kim.

AMIGNOTER, V.act. *le meſme qu'*AMIGNANDER. TOZ ſamo co cieckać ſię z kim.

(Mot bas des Nourrices à l'égard des enfans qu'elles amignotent en les flattant & les dorlotant)Słowo podłe mamek względem dzieci małych ktore zábawiaią ukołyſuiąc

AMINER *les voiles*,V.act. *Ne les pas eſtendre tout à fait*) Carbaſa ſubſtringere, (ſubſtringo, ſubſtringis, ſubſtrinxi, ſubſtrictum.) act. *Virg.* Contrahere vela, (contraho, contrahis,contraxi,contractum.)act.*Hor.* PODWINĄC żagle nie w cale ie rozwiiaiąc.

(Terme de marine.) Termin żeglarſki.

AMIRAL,ſubſt.maſc.(*Grand Officier de la Couronne,qui commande en chef les armées de mer*) Summus maris præfectus,m.Dux & claſſis præfectus,*genit.*ducis & claſſis præfectis,m.*Cic.* Thalaſſiarches, *genit.* Thalaſſiarchæ,maſc.(*mot grec.*) ADMIRAŁ, Wielki Urzędnik Koronny ktory náywyżſzą władzę ma nád Woyſkami ná morzu.

VICE-AMIRAL,ſubſt.maſc. Maris præfecti legatus, *genit.*legati,m. POD-ADMIRAŁ.

L'Amiral,ou *le vaiſſeau que monte l'Amiral.* Navis prætoria, *genit.*navis prætoriæ,f. *Liv.* Okręt Admirała ná ktory Admirał w ſiada, Hetmańſki Okręt.

AMIRAUTE',ſubſt.f.(*La Charge d'Amiral.*)Maris præfectura, *genit.* maris præfecturæ, f. ADMIRALSTWO, Urząd Hetmaná ná morzu.

Donner l'amirauté, ou *la charge d'Amiral à quelqu'un.* Aliquem mari præficere.*Cic.* Dare alicui claſſium præfecturas. *Cicer.* Admirałem uczynić kogo.

AMIRAUTE',(*juſtice qui s'exerce ſous le nom & l'autorité de l'Amiral.*)Juriſdictio rerum maritimarum,*genit.*Juriſdictionis rerum maritimarum,f.Juriſdictio maritima,*genit.* Juriſdictionis maritimæ, fœm. SĄD Admiralſki álbo Trybunał.

AMITERNE, (*Ville des anciens Sabins dans le Latium.*) Amiternum, *genit.* Amiterni,n.*Plin.* AMITERN, Miaſto dawnych Sabinow w Lacyum.

Qui eſt d'Amiterne. Amiternus, Amiterna, Amiternum. *Plin.* Amiternanin.

AMITIE',ſubſt.f.(*Affection,inclination tendre qu'on a pour quelqu'un.*)Amicitia.Benevolentia, *genit.* æ,f.Amor, *genit.* amoris,m.*Cic.* PRZYIAZN uprzeymy affekt do kogo.

Accordez à noſtre amitié un peu plus que ne permet la verité. Amori noſtro pluſculum etiam quam concedit veritas, largiare. *Cic.* Dayże náſzey przyiaźni trochę więcey niż prawda kaze.

On ne diſcerne pas aiſément la veritable amitié d'avec la fauſſe, s'il n'arrive quelque occaſion dangereuſe,qui faſſe connoiſtre la fidélité d'un ami comme le feu éprouve l'or. Non facilè dijudicatur amor verus & fictus, niſi aliquod incidat ejuſmodi tempus,ut quaſi aurum igne, ſic benevolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit. *Cic.* Nie łatwo rozeznać prawdziwą przyiaźń od fałſzywey,chyba że ſię co niebeſpiecznego przytrafi, gdzie ſię poznać daie ſzczerość przyiaciela iák złoto w ogniu.

L'amitié des perſonnes change avec la fortune. Amicitias mutat fortuna. *Cic.* Przyiaźń ludzka z ſzczęściem ſię odmienia.

Avoir amitié avec quelqu'un. Habere amicitiam cum aliquo.*Cicer.* Mieć z kim przyiaźń.

J'ay amitié avec luy. Amicitia mihi eſt cum illo,*ou* mihi cum illo intercedit.*Cic.* Mam z nim przyiaźń.

Avoir amitié,ou *Avoir de l'amitié pour quelqu'un.* Propendere in aliquem inclinatione voluntatis, (propendeo, propendes,propendi, propenſum.)neut.*Cic.Voyez* AIMER. Mieć ſerce do kogo, álbo dla kogo.

Cimenter une amitié. Conglutinare, *ou* coagmentare amicitiam,(o,as,avi,atum.)act.Nectere,*ou* connectere amicitiam, *ou* amicitias, (necto,nectas, nexui,nexum.) act. *Cicer.* Skleiać przyiaźń.

Cultiver une amitié,l'entretenir. Colere amicitiam,(colo, colis,colui,cultum.)act.Amicitiam tueri, (tueor,tueris,tuitus ſum.)depon.*Cic.* Záchowywać przyiáźń,utrzymywać ią

Voſtre ſeul mérite m'engage dans voſtre amitié. Tibi me virtus tua amicum facit. *Hor.* Sama twoia godność pociąga mnie do przyiaźni z tobą.

Engager quelqu'un dans ſon amitié en luy rendant ſervice. Officiis aliquem per ſe comprehendere, (comprehendo, is, comprehendi,comprehenſum.)act.*Cic.* Sobie kogo przyiacielem uczynić, przyſługę mu iaką świadcząc.

Faire amitié avec quelqu'un, ſe lier d'amitié avec luy. Facere,*ou* jungere amicitiam cum aliquo,(facio,facis,feci, factum: jungo,jungis,junxi, junctum.) act. Sprzyiaźnić ſię z kim, przyiaźń z nim zawrzeć.

Faire une étroite amitié avec quelqu'un,ſe lier étroitement, ou d'une amitié etroite avec luy. Penitus in alicnjus familiaritatem ſe ſe dare. Sciſłą przyiaźń z kim zábrać *złączyć ſię.*

Gagner l'amitié d'une perſonne, ſe faire de ſes amis. Amicitiam alicujus obtinere. Pozyſkać czyią przyiaźń,ſtać ſię iednem z przyiacioł iego.

Se ſervir d'adreſſe pour gagner l'amitié d'une perſonne. Ad amicitiam alicujus adrepere, (adrepo,is, repſi,reptum.) n. In amicitiam alicujus callidè ſe inſinuare. act. *Cic.* Spoſobu zázyć dla pozyſkania czyiey przyiaźni.

Retirer ſon amitié d'une perſonne,ne la plus aimer. Abjicere amorem ab aliquo,(abjicio,abjicis, abjeci,abjectum) act.*Cic.*Exuere amicitiam alicujus,(exuo,is,exui,exutum.) act. *Tacit.* Przyiaźń ſwoię wyzuć do kogo niekochać go więcey.

Rechercher l'amitié de quelqu'un. Alicujus amicitiam quærere,(quæro,is,quæſivi,quæſitum.)*ou* petere, (eto,petis,petii,petitum.) act. *Cic.* Szukać czyiey przyiaźni ſtarać ſię o nię.

Rompre l'amitié. Diſſuere amicitiam,(diſſuo,is,diſſui,diſſutum.)act.Diſrumpere,*ou* diſſolvere. *ou* diſcindere amicitiam, (diſrumpo,is,rupi,ruptum: diſſolvo,is,ſolvi, ſolutum: diſcindo,is,ſcidi,ſciſſum.) act.*Cic.* Rozbracić, ſię rozerwać przyiaźń.

AMITIE',(*Grace,plaiſir,faveur,ſervice,bons offices.*)Gratia,

tia, *genit.* gratiæ, f. Officium. Beneficium, *genit.* ii,n. *Cic.* PRZYIAZN łaſka upodobanie,ludzkość, uſługa,dobra chęć

Je luy ay fait toutes les amitiez poſſibles. Omnia officia à me in eum profecta ſunt.Multa & magna beneficia in eum contuli.*Cic.* Wſzyſtę ludzkość mu oświadczyłem iáka być może.

Faites moy l'amitié,ou *cette amitié.* Hanc ineas à me gratiam. *Cic.* Da mihi hanc operam (amabo.) *Plaut.* Uczyń mi łaſkę álbo tę łaſkę.

AMITIEZ au plurier,(*Délices.*)Amores, *genit.* amorum, m.plur. Delitiam,*ou* delitiæ, *genit.*arum,f.plur.*Cic.* POCIECHY upodobania w więkſzey liczbie.

Tulliola qui eſt toute mon amitié. Tulliola delitiæ meæ,*ou* amores mei.*Cic.*Tulliola ktora ieſt wſzyſtkie moie pociechy

AMITIE' & AMITIEZ au plurier, (*Careſſes qu'on fait à quelqu'un.*) comme *Cet homme m'a fait bien de l'amitié*, ou *des amitiez en arrivant.* Me humaniſſimè & amiciſſimè advenientem excepit. Me blanditiis & officioſis verbis tractavit, *ou* habuit. LUDZKOSC ochota ktorą komu oświadczamy, Wielką mi ten człowiek ludzkość pokazał, iakom przyiachał.

AMITIEZ,(*Compliment que l'on foit à quelqu'un.*) comme *Faites luy bien mes amitiez je vous prie*,ou ſimplement, *Mes amitiez je vous en prie.* Plurimam ſalutem à me illi dicito,*ou* dices Amicè illum à me ſalutabis.*Cic.Ter.* Ukłon ſwoy zaſyłać, barzo proſzę kłaniać mu ſię odemnie, álbo kłaniać proſzę,

AMMONIAC, ſubſt.maſc. (*Gomme qui ſe fait du jus d'une eſpece de férule, qui eſt une herbe qui croit á Cyrene de Barbarie auprès du Temple de Jupiter Ammon.*) Ammoniacum, *genit.* ammoniaci,n. *Colum.* AMMONIAK, Guma ktora ſię robi z ſoku pewnego rodzaiu zápaliczki, ieſt to ziele ktore rośnie w Cyrenie w Barbaryi, przy Kościele Jowiſza Ammoniuſza.

AMNISTIE,ſubſt.f.(*Pardon général qu'on accorde à des ſujets rebelles.*)Perduellionis obliuio,*genit.*oblivionis,f.Abolitio, *genit.*abolitionis,f.*Cic.* Lex oblivionis, *genit.*legis oblivionis,f.*Cornel-Nep.* Amneſtia, *genit.*amneſtiæ,f. AMNISTYA Darowanie uraz powſzechne ktore kto czyni poddanym zbuntowanym.

J'ay eſté d'avis que par une amniſtie generale on étouffaſt pour jamais nos diſſenſions. Omnem memoriam diſcordiarum oblivione ſempiternâ delendam cenſui. *Cic.* Zdania tego byłem áby generalną amniſtią pokryć ná záwſze náſze nieſnaſki.

Donner une amniſtie de tout le paſſé. Legem oblivionis ferre de anteactis rebus. *Cornel-Nep.* pokryć Amniſtyą wſzyſtko co ſię minęło.

Chacun s'appercevant de quels malheurs la République eſtoit menacée, on jugea qu'il valoit mieux laiſſer le crime impuni, & par l'avis de Ciceron on paſſa un acte d'amniſtie de tout le paſſé. Cùm appareret quæ ſtrages Reipublicæ immineret displicuit ultio,& conſilio Ciceronis abolitio decreta. *Flor. Rom.* Wſzyſcy widząc ná iáką Rzeczypoſpolitey klęſkę ſię zánoſiło, oſądzili że lepiey kryminał zoſtawić bez kary, y zá radą Cycerona amniſtyą wſzyſtkiego co ſię ſtało uchwalono.

AMODIATEUR,ſubſt.maſc.(*Qui prend une terre à ferme.*)Redemtor, *gen.*redemtoris.m.Conductor, *genit.*conductoris,m.*Cic.* ARĘDARZ, náymacz dobr ktory maiętność iáką zákupuie.

AMODIATION, ſubſt.f.(*L'action de donner une terre à ferme.*) Locatio, *genit.* locationis,f. *Cic.* PUSZCZANIE w arędę.

AMODIATION,(*Priſe d'une terre à ferme.*) Redemtio, Conductio,*genit.*onis,f.*Cic.* Arędowanie wzięcie dobr w arędę

AMODIER, V.act. (*Donner une terre à ferme, l'affermer.*)Locare,(loco,locas,locavi,locatum.) Locitare, (locito,locitas,locitavi, locitatum.) act.alicui agrum. *Cic. Ter.* PUSZCZAC dobra iákie, maiętność iáką w arędę.

AMODIER,(*Prendre à ferme quelque terre.*)Redimere, (redimo,redimis,redemi,redemtum.)Conducere,(conduco, conducis, conduxi, conductum.) act.agrum ab aliquo. *Cic.* AREDOWAC wziąć w arędę dobra iakie.

AMOINDRI, m. AMOINDRIE, f. part.paſſ.*du verbe* AMOINDRIR.Minutus.Diminutus,a,um.*Cic.* UMNIEYSZONY, UMNIEYSZONA, od ſłowa UMNIEZSZAM.

AMOINDRIR, V. act. (*Diminuer de la bo té*, ou *de la quantité.*)Minuere.Diminuere.Imminuere,(minuo,minuis minui,minutum.) Extenuare, (extenuo,extenuas,extenuavi,extenuatum.) act.accuſ. *Cic. Ter.* UMNIEYSZYC, uymować dobroći álbo wielkośći.

Amoindrir les biens d'une perſonne. De bonis alicujus diminuere.Extenuare cenſus alicujus. *Cic.* Umnieyſzyć uiąć dobr czyich.

AMOINDRIR ſe dit figurément pour *Diminuer,rendre moindre quelque action.* Minus facere aliquid. Minuere. Diminuere.Imminuere.Extenuare.Elevare. act.acc.*Cic.* comme *Diminuer un crime.* Extenuare crimen. *Cic.* *Le faire moindre qu'il n'eſt.* Elevare crimen.*Tacit.* *L'attenuer* (comme l'on parle au barreau) *Le rendre plus leger.* ZMNIEYSZAC mowi ſię też *niewłaśnie* umnieyſzać uczynku iakiego iáko umnieyſzać kryminału iakiego * mnieyſzym go udawać niż ieſt *wymawiać go wycięczać iako ſię mowi w prawie, * lżeyſzym czynić.

(Cette derniere expreſſion Latine eſt une metaphore priſe d'une balance dont l'un des plats s'éleve à meſure qu'on en diminuë le poids.) Ta oſtatnia expreſſya wzięta ieſt przez podobieńſtwo od wagi gdzie ſię iedna ſzala podnoſi im więcey ciężaru z niey uymuią.

Amoindrir les chagrins. Elevare ægritudinem. Minuere curas. *Horat.* *La douleur & les peines.* Dolorem & laborem. *Ter.* *Amoindrir l'autorité.* Elevare auctoritatem. *Liv. ou* minuere.*Cic.* *Amoindrir la fureur,la colere.* Furorem;iram minuere. *Hor.Cic.* Umnieyſzyć ſmutku, *Żalu przykrośći, *Umnieyſzyć powagi, *Umnieyſzyć záwziętośći gniewu.

AMOINDRISSEMENT,ſubſt.maſc.(*Diminution.*) Minutio. Diminutio. Imminutio. Extenuatio, *genit.* onis, f. *Quint.Curt.pour le ſens propre & figuré; car on dit.* Imminutio dignitatis,*Amoindriſſemént*,ou *la diminution de la dignité* UMNIEYSZENIE tak *w właſnym* iáko y *niewłaſnym wyrozumieniu*,mowi ſię bowiem umnieyſzenie ubliżenie godnośći

AMOINS-QUE,adv.Niſi.Ni.*Voyez* MOINS.CHYBA że

AMOLLI,m.AMOLLIE,f.part.paſſ.(*Rendu moû.*)Mollitus.Emollitus,a,um.*Liv.* ZMIĘKCZONY, Zmiękczona

AMOLLIR,V.act.(*Rendre moû,& moins dur.*) Mollire. *Hor.*Emollire.*Liv.*Remollire.*Colum.* (mollio,mollis,mollivi mollitum) act. accuſ. **Horace a dit* Mollire Ferrum, *Amollir le fer; & Pline a dit* Emollire ventrem, *ou* alvum, *Amollir le ventre.* ZMIĘKCZYC, miękſzym uczynić nie tak twardym, *Zmiękczyć żelazo,zmiękczyć twardość żołądka.

s'AMOLLIR,(*devenir moû.*) Molliri.Emolliri.Remolliri,(mollior,molliris,mollitus ſum.) paſſ. *Cic.Ter.* Molleſcere. Remolleſcere, (molleſco, molleſcis.) neut.*Catul.Ovid.* ZMIĘKCZYC ſię.

AMOLLIR ſe dit figurément, pour *Attendrir, adoucir.* Mollire.Emollire.*Cic.Terent.*Frangere,(frango,frangis,fregi, fractum.)act.acc.*Stat.* ZMIĘKCZYC mowi ſię niewłaśnie ſkruſzyć ułagodzić.

Amollir un homme qui eſt en colere. Iratum aliquem mollire. *Liv.Ter.ou* frangere. *Ovid.* Ułagodzić człeka będącego w gniewie.

Il l'amollit par un humble gemiſſement. Gemitu ſupplice hunc fregit.*Stat.* Zmiękczył go pokornym weſtchnieniem

Avez vous le cœur ſi dur,qu'il ne puiſſe eſtre amolli par la compaſſion? Adeóne ingenio es tam duro, ut miſericordiâ molliri,non queas? *Terent.* Czy tak że ſerce maſz nieużyte że ſię nieda zmiękczyć do litośći.

AMOLLIR *une perſonne*,(*l'affoiblir,le rendre languiſſant.*) Mollire.Emollire.act.acc.*Cic.Ter.* Animos enervare alicujus.*Ovid.* OSŁABIC kogo,uczynić mdłym ſłabym.

Il apprehendoit que cette ville ſi pleine de délices n'amollit le courage de ſes ſoldats,comme elle avoit fait celuy des ſoldats d'Annibal. Metuebat ne ſuum quoque exercitum ſicut Annibalis nimia urbis amœnitas emolliret. *Liv.* Obawiał ſię áby to miaſto pełne delicyi nieoſłabiło cnoty żołnierzy iego, iáko ſię ſtało z żołnierzami Annibala.

S'amollir par les délices. Molleſcere,*ou* liqueſcere,*ou* diffluere voluptatibus,*ou* deliciis. *Cic.* Oſłabić ſię delicyami.

Ils croient que le vin amollit les hommes à l'égard du travail,& qu'ils deviennent effeminez. Ad laborem ferendum. remolleſcere homines atque effeminari vino arbitrantur. *Cæſ.* Trzymaią że ludzie od wina mdłemi do prac ſię ſtaią y niewieścieią.

AMOLLISSEMENT, ſubſt.m. (*L'action par laquelle l'on*

on rend une choſe molle.) Mollitudo, *genit.* mollitudinis, f. *Cic.* Mollimentum, *genit.* mollimenti, n. *Sen.* ZMIĘKCZENIE.

ON DIT au figuré *Amolliſſement de cœur.* Animi mollitia, æ, f. *Cic.* MOWI ſię *niewłaśnie* miętkiego ſerca.

AMOME, ſubſt. maſc. (*Drogue médicinale & odoriferante, qui vient á un arbre de meſme nom dans les Indes.*) Amomum, *genit.* amomi, n. *Virg.* APTEKARSKIE ziele pachnące, rodzące ſię ná drzewie tegoż názwiſka Amomom w Indyi.

AMONCELER, V. act. (*Mettre en un monceau, en un tas*) Acervare. Coacervare. Accumulare, (o, as, avi, atum) act. acc. *Cic.* KUPIC kopić ná kupę na kopę ſkładać.

(Ce verbe a vieilli dans noſtre Langue.) (To ſłowo ſtarzało ſię w ięzyku.)

AMONT, adv. (*Contre le fil de l'eau.*) Averſo flumine. ablat. PRZECIW wodzie.

ON DIT *Le vent d'amont, le vent d'Orient,* ou *d'Eſt.* Corus & Caurus, i, m. *Virg.* Solanus, i, m. *Vitr.* Subſolanus, i, m. *Colum.* Ventus qui flat ab Oriente. NAZYWAIĄ przeciwny-wiatr wiatr záchodniemu poboczny nápułnocy.

AMORCE, ſubſt. f. (*Appaſt dont on ſe ſert pour attraper les poiſſons & autres animaux.*) Eſca, *genit.* eſcæ, f. Illicium, *gen.* illici, neut. *Cic.* *Var.* NĘTA ponęta ktorey záżywaią ná łapanie ryb lub inſzych zwierząt.

AMORCE *d'arme à feu,* (*poudre à canon fine qu'on met dans le baſſinet d'une arme à feu.*) Ignis illicium, ii, Illex ignis, *genit.* illicis ignis, m, Ignis eſca, æ, f. *Liv.* PROCH cienki ktory ſypią ná panewkę ſtrzelby.

AMORCE au figuré, (*Attrait dont on ſurprend les perſonnes.*) Illectus, *genit.* illectûs, m. Illecebra, *genit.* illecebræ, f. *Plaut.* *Cic.* Eſca, *genit.* eſcæ, f. NĘTA *niewłaśnie* wabienie przyłuda.

Platon a dit divinement que la volupté eſtoit l'amorce de tous les maux, parce que les hommes s'y laiſſent prendre, comme les poiſſons à l'hameçon. Divinè Plato eſcam malorum omnium voluptatem apellat, quòd eâ videlicet homineſ capiantur, ut hamo piſces. *Cic.* Plato barzo zacnie powiedział że roſkoſz ieſt ponętą wſzelkiego złego, gdyż ná nię chwytać ſię daią ludzie iáko ryby ná wędę.

AMORCER, V. act. (*Jetter, ou mettre de l'amorce pour prendre le poiſſon.*) Imponere hamis eſcam. *Petr.* NĘTE założyć ná wędę.

AMORCER *une arme à feu,* (*y mettre de l'amorce dans le baſſinet.*) Pulverem tormentariũ alveolo immittere. Proch ſypać ná panewkę u ſtrzelby.

AMORCER ſe dit figurément, pour *Attirer quelqu'un par adreſſe.* Ineſcare, (ineſco, ineſcas, ineſcavi, ineſcatum. (Illicere, (licio, licis, lexi, lectum.) act. acc. *Ter.* *Cic.* NĘCIC niewłaśnie ſię mowi zámiaſt złudzić przywabić kogo ſpoſobami

AMORTIR, V, act. (*Rendre comme mort & flétrir les herbes & choſes ſemblables.*) Macerare, (macero, maceras, maceravi, maceratum.) act. acc. *Cat.* MIĘKCZYC, wymacerować wymoczyć zioła y podobne rzeczy.

Il faut amortir ces herbes dans le vinaigre. Aceto macerandæ ſunt iſtæ herbæ. Trzeba te zioła wymacerować w occie

AMORTIR, (*eſteindre.*) Exſtinguere, *ou* extinguere. Reſtinguere, (ſtinguo, ſtinguis, ſtinxi, ſtinctum.) Sedare, (ſedo, ſedas, ſedavi, ſedatum.) act. acc. *Cic.* ZGASIC znieść umorzyć.

Cette herbe amortit le feu des playes. Vulnerum inflammationes hæc herba ſedat, *ou* reprimit, *ou* tollit. *Celſ.* To ziele ogień wyciąga z rany.

L'inflammation s'amortit. Remittit ſe inflammatio. Sedatur inflammatio. *Celſ.* Ogień ſię wyciąga, chłodnie rana.

L'ardeur de la fiévre s'amortit par la ſaignée. Sanguinis detractione refrigeratur febris ardor. (*le Verbe eſt de Plante.*) *Mollitur, *ou* remittitur *Celſ.* *ou* reſtinguitur febris. *Cic.* Gorączki upał rozrywa ſię przez krwi puſzczanie.

AMORTIR en une ſignification figurée, *Eſteindre le feu des paſſions & des deſirs déreglez du cœur.* Animi motus ſedare, *ou* exſtinguere, *ou* reſtinguere. *Cic.* *ou* ſupprimere. *Liv.* UMORZYC *w wyrozumieniu niewłaſnym* Oſtudzić wygaśić ogień pożądliwości y nieporządnych ſerca námiętności.

Le feu des paſſions eſtant amorti. Omnium cupiditatum ardore reſtincto. *Cic.* Ogień złych chuci będąc wygaſzony.

AMORTIR *une penſion,* (*l'eſteindre; en payant le fonds, la racheter.*) Se ab annuâ penſione eximere, (eximo, eximis, exemi, exemtum.) Annuâ penſione ſe exolvere, (exolvo, exolvis, exolvi, exolutum.) act. *Cic.* *ou* ſe redimere. *Ter.* ZNIESC roczną penſyą z dobr ſummę płacąc y dobra okupuiąc, oſwobodzić dobra, z długow.

AMORTIR *un fief,* (*conſentir que des gens de main-morte poſſedent des fiefs, moyennant le dédommagement des avantages qu'on en tireroit s'il demeuroit dans le commerce.*) Humano commercio eximere prædia. Emortuæ manus jus concedere. ZNIESC prawo mańſtwa z dobr iákich, pozwalaiąc áby iakie zgromadzenie w poſpolitośći opanowało te Dobra, zá nádgrodą pożytkow ktoreby z nich odbierano, gdyby zoſtawały w inſzych ręku.

Héritage amorti. Prædium quod jure morticinii poſſidetur. Dziedzictwo ná poſpolitość álbo ná zgromadzenie iákie przenieſione.

AMORTISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Adouciſſement d'une douleur, d'une inflammation.*) Extinctio, *ou* exſtinctio. Reſtinctio. Sedatio, *genit.* onis, f. *Cic.* ULZENIE poſolgowanie bolu zapalenia.

AMORTISSEMENT, (*Extinction, rachat d'une penſion*) Annuæ penſionis redemtio, *genit.* redemtionis, f. *Cic.* ZNIESIENIE zgaſzenie okupienie penſyi roczney oſwobodzenie dobr z długow.

AMORTISSEMENT, (*Conceſſion que fait le Prince aux gens de main-morte de tenir des fiefs & héritages à perpetuité, moyennant une ſomme.*) Emortui mancipii jus, *genit.* juris, neut. ZNIESIENIE prawa mańſtwa pozwoleńſtwo ktore daie Pan zgromadzeniu álbo ſpołeczności iákiey trzymać dobra pod prawem mańſtwa zoſtaiące y dziedzictwa wiecznośćią zá zapłaceniem iákiey ſummy.

Lettres d'amortiſſement. Manus emortuæ codicilli, *genit.* codicillorum, m. pl. *chez les Juriſconſultes.* Przywiley ná znieſienie mańſtwa.

AMORTISSEMENT en Architecture, (*Ce qui finit & termine quelque ouvrage.*) Complementum, i, neut. W ARCHITEKTURZE znaczy dokończenie wyprowadzenie ſzczytu fabryki iákiey.

(Les Architectes appellent *Amortiſſement* generalement tout ce qui fait ſaillie ou ornement au haut d'un Baſtiment, d'une Menuiſerie ou d'une Corniche, comme quelque vaſe, quelque figure, *&c.*) Architekci záżywaią tego ſłowa ná wyrażenie wſzelkiego zámknięcia z wierzchu y zákończenia z przyozdobieniem na wierzchu ſtolarſką robotą álbo mularſkim gzemſowaniem fabryki iákiey, iáko náczynie iákie álbo poſąg náwierzchu, ſtawiaiąc.

AMOVIBLE, ou AMOBILE, adject. m. & f. (*Qui peut eſtre revoqué & deſtitué.*) Qui amoveri poteſt ad nutum *de *quelque charge,* ab aliquo munere. KTORY może być ruſzony, *złożony z urzędu iakiego

AMOUR, ſubſt. m. (*Le faux Dieu de l'Amour, Cupidon.*) Cupido, *genit.* Cupidinis, m. Amor, *genit.* Amoris. m. *Cic.* KUPIDYN zmyſlony Bożek miłości.

AMOUR, ſubſt. m. & f. (*Paſſion de l'ame qui nous fait aimer quelque perſonne,* ou *une choſe*) Amor, *genit.* amoris, m. Benevolentia, *genit.* benevolentiæ, f. Studium, *genit.* ſtudii, n. *Cic.* (*Avec in & un accuſatif.*) MIŁOSC iedna známiętności duſzy náſzey ktorą kochamy rzecz iáką álbo oſobę

(Ce Nom eſt maſculin pour le Dieu de l'amour, Cupidon: il eſt maſculin mieux que feminin au ſingulier, quand il ſignifie une *Paſſion, Affection;* mais il eſt ordinairement feminin mis en plurier, pour *Amourettes.*) To ſłowo ieſt męſkiego rodzaiu ile znaczy Boga miłości, á kiedy znaczy namiętność ieſt rodzaiu białogłowſkiego ile kiedy ſię kładzie w większey liczbie zá miaſt *záloty.*

Amour pour la patrie. Amor in patriam. Amor Patriæ. Caritas patriæ, *genit.* caritatis. f. *Cic.* Miłość ku Oyczyznie.

Amour des enfans pour leurs parens. Caritas, *ou* pietas filiorum erga parentes. *Cic.* Miłość dzieci ku rodzicom.

Amour des parens pour leurs enfans. Parentum caritas, *ou* amor, *ou* benevolentia erga filios. *Cic.* Miłość Rodzicow ku dzieciom.

AMOUR *prope,* ou *l'amour de ſoy meſme.* Amor ſui, *or* ſui ipſius. *Cic.* Amor proprius. *Lucr.* Miłość właſna ſamego ſiebie

L'amour que j'ay pour vous. Amor in te meus. *(*le reciproque eſt* Tuus in me amor. *L'amour que vous avez pour moy*) *Cic.* Miłość moia ku tobie, *(wzaiemnie miłość twoia ku mnie.)

L'Amour qu'il a pour vous. Ejus, *ou* illius in te amor. *(*le reciproque,* Tuus in illum amor. *L'amoure que vous avez pour luy*) Miłość Jego ku Tobie, *(wzaiemnie miłość twoia ku niemu.)

L'amour reciproque que nous avons l'un pour l'autre, ou *dont nous nous aimons reciproquement vous & moy.* Tua voluntas erga me, meaque erga te. Par atque mutua benevolentia, *genit.* paris atque mutuæ benevolentiæ, f. *Cic.* Miłość náſza wzaiemna iednego do drugiego, *álbo* miłość, ktorą ſię wzáiemnie kochamy.

L'amour mutuel que ceux d'un meſme païs ont les uns pour les autres. Mutuus popularium amor inter ſe. Mutua popularium benevolentia, *ou* caritas. *Cic* Miłość wzaiemna ktorą ſię kochaią ci co ſą iednegoż kraiu.

POUR *l'amour de moy.* Meâ gratiâ. Mei causâ *Plaut* *Cic* *Pour *l'amour de vous.* Tuâ ipſius causâ. *Cic.* Dla miłośći moiey, *Dla miłości twoiey.

L'amour qu'il a pour vous n'eſt nullement refroidi. Ejus in te amor non ullo mode refrixit. *Cic.* Miłość ktorą ma do ciebie w niczym nie oſtygła.

AMOUR *violente,* (*Paſſion que la nature inſpire aux animaux, & qui va à vouloir multiplier ſon eſpece.*) Amor. Ignis, *genit.* ignis, m. *Cic.* *Virg.* Libido, *genit.* libidinis, f. *Cic.* MIŁOSC gwałtowna lubieżnośc ktorą przyrodzenie wznieca w zwierzętach dla rozmnożenia rodzaiu ſwego.

L'amour fait ſentir des aiguillons, qui percent l'ame & qui bleſſent la réputation. Amor animum fodicat, & famam ſauciat. *Plaut.* Lubieżność daie ſię czuć bodźcem ſwoim, ktory przenika duſzę y obraża ſławę.

Qui n'a point d'amour, n'a point de beaux jours. Certè is nihil eſt, qui nihil amat. *Plaut.* Sine amore jociſque nihil jucundum. *Hor.* Kto nie ma miłości nie ma weſołości.

Sans le vin & la bonne chere, l'amour eſt froid & languiſſant, Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terent.* Bez wina y chleba ſtygnie miłość y ſłabieie.

L'amour qu'on a pour les femmes. Mulierum, *ou* muliebris amor. Mulieroſitas, *genit.* atis, f. *Cic.* Jurność, do niewiaſt chęć.

Par tout où cette femme voyoit ſon avantage, elle y portoit ſon amour. Unde utilitas ipſi oſtendebatur, illuc libidinem transferebat. *Tacit.* Wſzędzie ta niewiaſta żądzę ſwoią obracała, gdzie ſię iáki zyſk pokazał.

L'amour a toûjours beaucoup de fiel détrempé avec le miel; & s'il fait quelquefois gouter ſa douceur, il donne de l'amertume juſques à l'excès. Amor & felle & melle fœcundiſſimus, guſtu dat dulce, & amarum ad ſatietatem uſque oggerit. *Plaut.* Záwſze miłość ma ſłodycz żołcią przyprawną, á ieżeli kiedy ſmaku ſwego da ſkoſztować, ſowicie za to nágodzi nieſmakow.

En quelque ſujet que l'amour ſe trouve, il ſera au goût de toutes ſortes de perſonnes, & plaira infiniment à tout le monde. Ubi inerit amor, condimentum cuivis placiturum credo. *Plaut.* Gdziekolwiek ſię znáydzie miłość wſzyſtkim do ſmaku będzie každego, y wſzyſtkim ſię záwſze podobać będzie.

Rien ne peut eſtre agréable ni bien aſſaiſonné où l'amour n'entre point. Neque ſalſum neque ſuave eſſe poteſt quidquam, ubi amor non admiſcetur. *Plaut.* Nic niemoże być przyiemnego áni dobrze przyprawnego gdzie miłość nie wchodzi

Malheureux amour, à quoy ne portes-tu point les hommes! Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis! *Virg.* Nieſzczęśliwa miłości do czego ludzi nieprzywodziſz!

Le fiel qui a tant d'amertume, de viendra doux comme du miel, ſi l'amour s'y meſle, & par ſon moyen un homme deviendra gay de mélancolique qu'il eſtoit auparavant. Fel quod amarum eſt, amor id mel faciet, & hominem ex triſti lepidum & lenem. *Plaut.* Żołć ktora tyle ma w ſobie przykrośći ſtanie ſię ſłodſza nad miod ieżeli ſię do niey przymięſza miłość, y ona z melancholika uczyni weſołego.

L'amour eſt comme un trait d'arbaleſte, il n'eſt rien de ſi ſoudain & rien ne vole ſi promptement; il bébéte toutefois les hommes & les appeſantit. Amor eſt baliſta, ut jacitur nihil ſic celere aſt neque volat, atque is; mores tamen hominem moros & moroſos efficit. *Plaut.* Miłość ieſt iáko ſtrzała z kuſzy wypuſzczona nic prędſzego y lotnieyſzego iednakże taż ſama tępi ludzi y gnuśnemi czyni.

Il eſt paſſionné d'amour pour cette femme. Ardet amore illius mulieris. *Cic.* Differtur illius cupiditate. *Plaut.* Ardet illam mulierem. *Virg.* Deperit illam. Hanc perditè, *ou* efflictim emat. Inſanit illius amore. *Ter.* *Cic.* Zápalony zdięty miłośćią ieſt tey oſoby.

Il a de l'amour pour une autre fille, il aime ailleurs. In alio eſt occupatus amore. *Ter.* Aliam amat. *Cic.* Ad aliam oculos adjecit. *Plaut.* Gdzieindziey ſię kocha, w kim inſzym.

Si mes amours alloient bien. Si mihi ſecundæ res eſſent de amore. *Terent.* Gdyby mi ſię kochanie powiedło.

Donner ſon amour à quelqu'un. Alicui conferre ſuum amorem. *Prop.* Dać komu ſerce ſwoie miłość ſwoię.

ESTRE *en amour,* ou *en chaleur,* (*parlant d'une cavalle qui demande le mâle.*) Equire, (equio.) neut. *Plin.* **Parlant d'une chienne.* Catulire, (catulio.) neut. *Var.* BESTWIC ſię grzać ſię mowiąc o klaczy ktora chce ogiera, *o ſobace mowią beſtwić ſię.

Faire l'amour. Dare operam amori. *Ter.* Amare. *Cic.* Ludum dare amori. *Hor.* Miłowáć zálotami ſię bawić.

Il fait l'amour à cette fille. Illam virginem procat. *Liv.* Záleca ſię tey Pannie.

Se mettre l'amour en teſte, ſe mettre à aimer. Ingredi amoris vias. *Plaut.* Amare occipere. *Ter.* Miłością ſobie myśl záprzątnąć.

AMOUR, (*Cupidité, paſſion déreglée pour les richeſſes & autres choſes.*) Amor, m. Cupido, *genit.* cupidinis, f. Cupiditas, *genit.* cupiditatis, f. Libido, *genit.* libidinis, f. *Cic.* CHCIWOSC nieporządna bogactw y inſzych rzeczy.

L'amour de la gloire, des honneurs. Cupiditas gloriæ, honorum. *Cic.* Chciwość ſławy doſtoięńſtwa.

ON DIT par maniere de tendreſſe, *Mon amour, Mes amours.* Meus amor. Mei amores. *Cic.* ou *Mon cœur, M'amour* MOWI ſię z pieſzczoty Moie kochanie Moie ſerce.

Il fait tout noſtre amour & toutes nos delices Noſtri amores noſtræque deliciæ. *Cic.* On ieſt kochaniem naſzym y pociechą.

Je l'aime d'amour. In amoribus mihi eſt. *Cic.* Miłośćią go kocham.

LA DE'ESSE *de l'amour.* Venus, *genit.* Veneris, f. *Cic.* BOGINI miłości.

D'AMOUR, (*Qui concerne l'amour.*) Amatorius, amatoria, amatorium. *Cic.* Miłoſny co należy do miłośći.

Livres d'amour, ou *qui traitent d'amour.* Amatorii libri. Amatoriè ſcripti libri. *Cic.* **Lettres d'amour.* Literæ amatoriæ. Epiſtola amatoriè ſcripta, fœm. Kſięgi o miłości, *Liſty miłoſne.

Billet d'amour, ou *Billet doux.* Libellus Venerius, *genit.* libelli Venerii, m. *Plaut.* Karteczki miłoſne.

ON DIT proverbialement, *Il n'eſt point de laides amours* Sua Regina Regi placet, Juno Jovi. MOWI ſię przyſłowiem, nie w lada czym ſię kocha.

ON DIT d'une femme laide qu'*Elle eſt un remede d'amour.* Turpiſſima mulier remedium amoris. MOWI ſię o ſzpetney niewieście że ieſt lekarſtwem przeciwko miłości

S'AMOURACHER, V. neut. (*ſe dit en mauvaiſe part de ceux qui ſont amoureux d'une perſonne vile & abjecte.*) Inſanis amoribus irretiri, (irretior, irretiris, irretitus ſum.) LADAIAKO podło y nikczemnie ſię zákochać.

Il s'eſt amouraché d'une ſervante. Heret in amore apud ancillam. *Plaut.* Animum adjecit ad ancillam. *Ter.* Zákochał ſię w ſłużebnicy.

AMOURETTES, ſubſt. f. (*qui ne ſe dit que des Amours illicites & diſproportionnées.*) Inſani amores, *genit.* inſanorum amorum, m. plur. Amor *au ſingulier.* Amatio, *genit.* amationis, f. *Plaut.* LUBIEZNOSC záloty co ſię nie mowi tylko o niegodziwym y nie rownym zákochaniu.

AMOUREUSEMENT, adv. (*d'une maniere amoureuſe.*) Amanter. adv. *au Comparatif* Amantiùs, & *au Superlatif* Amantiſſimè. adv. *Cic.* **Si c'eſt d'une maniere laſcive.* Amatoriè. adv. *Cic.* MIŁOSNIE z kochaniem * Lubieżnie ieżeli ieſt w ſpoſob wſzeteczny.

AMOUREUX. m. AMOUREUSE, f. adject. (*pris dans une idée generale pour Celuy qui aime une choſe, & qui en eſt paſſionné.*) Amans, *genit.* amantis, omn. gen. Amator, *genit.* amatoris, m. Cupidus. Studioſus, a, um. *avec le genitif: comme* Ruris amator. *Hor.* *Amoureux de la campagne.* *Studioſus eloquentiæ. *Quint.* *Amoureux de l'éloquence.* *Studioſus doctrinarum. *Amoureux des ſciences.* KOCHAIĄCY, KOCHAIĄCA, wzięte powſzechnie zá tego co kocha iáką rzecz y ma paſſyą do niey, *Jako kochaiący ſię we Wſi, *Kochaiący ſię w kraſomoſtwie. *Kocháiący ſię w náukách.

AMOUREUX, en mauvaiſe part, (*Celuy qui aime avec paſſion & deſordonnement.*) Amans. Amator. *Ter.* MIŁOSNIK w zły ſpoſob nierządnik co kocha nierządnie.

Amoureux des femmes mariées. Nuptarum amore inſaniens. Amator mulieris. *Plaut.* Fryerz mężatek.

Amoureux des ſervantes. Ancillariòlus, *genit.* ancillarioli, m. *Mart.* Niarządnik do ſłużebnic.

Eperdument amoureux d'une femme mariée. Mulieris nuptæ vecors, *genit.* vecodis, m. *Tacit.* Szalenie ſię w mężatce kochaiący.

Amoureux tranſi, Amoureux de tric nique. Amatorculus, *gen.* amatorculi, m. *Plaut.* Miłośnik nieuczciwy, nierządnik Fryierz.

Si vous vites jamais un amoureux en peinture, c'eſt celuicy, car à l'âge où il eſt, c'eſt comme une figure peinte contre la muraille. Si unquam vidiſti pictum amatorem, hem illic eſt, nam vetulus, dectepitus ſenex tantidem eſt, quaſi ſit ſignum pictum in pariete. *Plaut.* Jeżeliś kiedy widział malowanego miłośnika, to ten ieſt: bo w tym wieku ieſt właśnie iak oſoba na ścianie malowana.

AMOUREUSE, f. Amatrix, *genit.* amatricis, f. Amans, *genit.* amantis, f. *Plaut.* MIŁOSNICA fryerka.

Amoureuſe des porteurs de chaiſe. Lecticariola, *genit.* lecticariolæ, f. *Mart.* Co zá lada chłopem biega.

D'AMOUREUX, (*Qui concerne l'amour.*) Amatorius, amatoria, amatorium. *Cic.* MIŁOSNICZY.

Diſcours amoureux. Amatorius ſermo, *genit.* amarorii ſermonis, m. *Cic.* Mowa o miłości álbo miłoſna.

Poëſie amoureſe. Poeſis amatoria. *Cic.* Wierſze miłoſne.

Breuvage amoureux, ou *qui inſpire l'amour.* Amatorium, *gen.* amatorii, n. *Plin.* Napoy miłośniczy do miłości pobudzaiący, Czary w Trunku.

AMPHIBIE, adject. & ſubſt. m. (*Amimal qui vit tantoſt dans l'eáu & tantoſt ſur la terre.*) (Animantes communes aquis & terræ. *Plin. Animaux amphibies.*) WODNOZIEMNE Zwierzę, co czaſem ná wodzie czaſem ná ziemi żyie.

APHIBOLOGIE, ſubſt. f. (*Parole à deux ententes.*) Amphibolia, *genit.* amphiboliæ, f. SŁOWA oboiętne dwoiako ſię rozumieiące.

AMPHIBOLOGIQUE, adject. m. & f. Ambiguus, ambigua, ambiguum. *Cic.* OBOIETNY.

AMPHIBOLOGIQUEMENT, adv. (*Par amphibologie.*) Ambiguè. adv. *Cic.* OBOIĘTNIE.

AMPHISBENE, ſubſt. m. (*Serpent qui pique de la teſte & de la queuë.*) Amphisbaena, *genit.* amphisbænæ, f. (*mot grec.*) *Cæcilia, *genit.* cæciliæ, f. *Plin.* WĄZ dwoygłowny co y z pyſka y z ogona żądło puſzcza.

AMPHITHE'ATRE, ſubſt. m. (*Lieu environné d'échafaux, pour voir les jeux.*) Amphitheatrum, *genit.* amphitheatri, n. *Mart.* MIEYSCE widoku otoczone podſieniami da patrzania na igrzyſka.

AMPHORE, ſubſt. f. (*Sorte de Meſure Romaine des choſes ſeches & liquides.*) Amphora, *genit.* amphoræ, f. *Cic.* BECZKA Bania Dzban Miara Rzymſka tak ſuchych iáko y mokrych rzeczy.

(Cette Meſure contenoit environ vingt-huit Pintes de Paris; & un Minot de choſes ſéches.) Ta miara trzymała około 28. kwart Paryzkich, á záś trzy ćwierci Sędomirſkie rzeczy ſuchych.

Qui tient une amphore. Amphoralis & hoc amphorale. adject. *Plin.* Trzymaiący beczkę.

AMPHRYSE, (*Riviere de Theſſalie, celebre dans la fable.*) Amphryſus, *genit.* Amphryſi, m. *Virg.* RZEKA w Teſſaliy.

AMPLE, adject. m. & f. (*Grand & eſtendu.*) Amplus. Vaſtus, a, um. Ingens, *genit.* ingentis, omn. gen. *(*On dit au Comparatif* Amplior & hoc amplius, Vaſtior & hoc vaſtius, *Plus ample;* *& au Superlatif* Ampliſſimus & Vaſtiſſimus, a, um. *Cic. Fort. ample.* WIELKI obſzerny, obſzernieyſzy barzo obſzerny.

AMPLE ſe dit figurément, (*parlant des choſes ſpirituelles*) Amplus. Fuſus. Diffuſus. Copioſus, a, um. (*qui fait* Copioſior & hoc copioſius, *& au Superlatif* Copioſiſſimus, a, um.) Ingens, *genit.* ingentis, omn. gen. *Cic.* OBSZERNY mowi ſię niewłaśnie mowiąc o rzeczach do umyſłu náleżących.

Un diſcours ample. Fuſa, *ou* diffuſa oratio. *Cic.* Mowa obſzerna.

C'eſt un ample ſuiet pour diſcourir. Fuſa, *ou* ingens materia ad dicendum. *Quint.* Obſzerna do mowienia materya.

AMPLE, (*Grand.*) Amplus. Largus, (*qui fait* Largior & hoc largius, *& au Superlatif* Largiſſimus, a, um.) Copioſus, a, um. *Cic.* HOYNY, Wielki, doſtátni.

Il nous donna un ample repas. Copioſam nobis cœnam appoſuit. Largam præbuit dapem. *Phæd.* Wielką nam ucztę ſpráwił.

APPLEMENT, adv. (*D'une maniere ample & eſtenduë.*) Amplè. Ampliùs. Ampliſſimè. Ampliter. Fuſè. Fuſiùs. adv. OBSZERNIE, Szeroko.

APPLEMENT, (*Largement, abondamment.*) Largè. Largiùs. Largiſſimè. Largiter. Copioſè. Copioſiùs. Copioſiſſimè. adv. *Cic.* HOYNIE, Obficie, doſtatecznie.

Il a beu amplement. Largiore vino eſt uſus. *Liv.* Doſtatecznie, dobrze ſię nápił.

AMPLEMENT, *Plus davantage.*) Ampliùs. adv. OBSZERNIEY Barziey więcey.

On ordonna qu'il en ſeroit plus amplement informé. Ampliandum cenſuerunt judices. *Cic.* Judices ampliùs pronuntiarunt. Nákazano obſzerniey otym Inkwizycyą uczynić. (Terme de Droit.) Termin Prawny.

AMPLIATION, ſubſt. f. (*Sentence d'un Juge qui ordonne qu'on ſoit plus amplement informé de quelque action.*) Ampliatio, *genit.* ampliationis, f. *Aſcon-Ped.* ODDANIE ſprawy ná dalſzą inkwizycyą.

AMPLIFICATION, ſubſt. f (*Figure de Rhétorique qui ſert à augmenter & à exag rer quelque action.*) Amplificatio. *gen.* amplificationis, f. *Cic.* WYWODZENIE, kſzałt mowy u Mowcow ſłużący do obſzernego wyrażenia rzeczy iakiey.

AMPLIFICATEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui amplifie.*) Amplificator, *genit.* amplificatoris, m. *Cic.* ROZSZERZAIĄCY, co w mowie, Przyczyniaiący.

AMPLIFIER, V. act. (*Augmenter, aggrandir, exaggerer quelque récit.*) Amplificare. Ampliare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* Adaugere. Exaugere, (augeo, auges, auxi, auctum.) act. acc. *Cic.* ROZSZERZAC, Obſzernie co w mowie wywodzić, przyczyniać.

Qui amplifie & augmente les richeſſes. Auctor divitiarum. *Cic.* Rozſzerzaiący przyczyniaiący doſtatkow Bogactw.

AMPLITUDE, ſubſt. f. (*Largeur, eſtenduë.*) Amplitudo, *genit.* amplitudinis, f. *Plin.* OBSZERNOSC, Szerokość, rozległość.

L'amplitude du corps. Amplitudo corporis. *Plin.* Wielkość ciała, oſobiſtość.

AMPOULLE, ſubſt. f. (*Bouteille de verre qui a un long gouleau.*) Ampulla, *genit.* ampullæ, f. *Cic.* AMPUŁKA Banieczka, ſzklana z ſzyią przydłużſzą.

(Ce mot n'eſt point uſité en cette ſignification, mais ſeulement pour ſignifier *la Sainte Ampoulle,* qui conſerve une huile ſainte dont on ſacre nos Rois.) To ſłowo nie ieſt w używaniu w tym wyrozumięniu tylko dla wyrażenia Swiętey Ampułki w ktorey ſię záchowuie oley Święty ktorym Krolow Francuſkich námaſzczaią.

AMPOULLE ſe dit auſi des *Petites veſſies & élevations qui ſe font ſur la peau.* Puſtula & Puſula, *genit.* æ, f. *Celſ.* MOWI ſię też o przyſzczach y kroſtach ktore ſię ná ciele robią.

Qui a le corps tout plein d'ampoulles. Puſtuloſus. *Celſ.* Puſuloſus, a, um. *Colum.* Kroſtawy ktory po wſzyſtkim ciele ma kroſty; ſprzyſzczony.

AMPOULLE, m. AMPOULLE'E, f. part. paſſ. *du verbe* AMPOULLER *qui ſe dit tres rarement.* (*Enflé.*) Turgidus. Tumidus. Inflátus, a, um. *Cic.* NADĘTY, NADĘTA co ſię rzadko mowi.

(Ce mot ne ſe dit qu'au figuré d'un ſtile vicieux & rempli mal à propos de pluſieurs grands mots & d'expreſſions extraordinaires.) To ſłowo nie mowi ſię tylko niewłaśnie o kſztałcie mowienia ladaiakim y nápełnionym nierozſądnie ſławami y expreſſyami niezwyczaynemi z nadętością.

Il parle d'un ſtyle ampoullé. Turget illius oratio. Inflata eſt illius oratio. *Cic.* Ampullatur in arte. *Horat.* Stilum adhibet inflatum & tumidum. Mowi ſtylem nadętym.

Il a un ſtile ampoullé, ou *enflé.* Tumidis & magnis vocibus ſcribendo utitur. Ma ſtyl mowy nádęty.

AMPUTATION, ſubſt. f. (*Retranchement de quelque membre du corps.*) Amputatio, *genit.* amputationis, fœm. ODCIĘCIE iákiey części ciała.

(Terme de Chirurgie, comme le Verbe qui ſuit.) Termin Cerulicki iáko y ſłowo naſtępuiące.

AMPUTER, V. act. (*Retrancher, couper un membre.*) Secare. Exſecare, (seco, secas. ſecui, ſectum act. accuſ. *Cic.* ODCIĄC członek iaki.

AM-

AMSTERDAM, (*Ville la plus conſiderable de la Hollande, fameuſe par ſes beaux édifices & ſon commerce, à l'embouchure de la reviere d'Amſtel dont elle porte le nom.*) Amſtelolodamum & Amſtelædamum. *genit.* i, n. Amſterodamum *n'eſt pas ſi propre.* AMSZTERDAM, Miaſto naywiękſze Hollandyi ſławne ſtrukturami ſwemi y handlem, nad Uściem rzeki Amſtel ſkąd też Imię noſi.

D'AMSTERDAM. Amſtelodamenſis & hoc Amſtelodamenſe, adject. AMSZTERDAMSKI z Amſzterdamu.

AMUSEMENT, ſubſt. m. (*Tout ce qui ſert à amuſer & à retarder quelqu'un.*) Mora, *genit.* moræ, f. *Cic.* ZABAWA zwłoka wſzyſtko coſłuży do zabawienia koga y zatrzymania.

C'eſt un amuſement, ou *c'eſt amuſer le tapis que de me redire les choſes dont je me ſouviens tres bien.* Quæ memini, mera mora eſt moneri. *Plaut.* Jeſt to prożna zábawa álbo ieſt to trzymać mię ná rzeczy powtarzać mi to co dobrze pamiętam.

AMUSEMENT *que l'on donne à ſa douleur,* (*lors qu'on taſche de la divertir.*) A dolore aberratio, *genit.* aberrationis, f. *ou* avocatio, *genit.* avocationis, f. *Cic. ou* avocamentum, *genit.* avocamenti, n. *Plin. Jun.* ZABAWA Rozrywka ktorą kto czyni w żalu ſwoim.

AMUSEMENT, dans le familier, (*Vaine occupation pour s'amuſer & tuer le temps.*) Vana & inanis occupatio, *genit.* vanæ & inanis occupationis, f. *Cic.* Nugæ. Tricæ, *genit.* arum, f. pl. *Cic.* ZABAWA poſpolicie prożna robota ktorą kto czyni áby czas ztrawić.

Amuſement d'enfant. Pueriles nugæ. *Cic.* Zábawy dziecinne.

AMUSEMENT, (*pour tromper & ſe moquer d'une perſonne.*) Ludificatio, *genit.* ludificationis, f. *Cic.* ZART łudzenie bawienie kogo áby go złudzić.

AMUSER, V. act. (*Retenir, arreſter inutilement quelqu'un, luy faire perdre le temps* Tenere. Detinere. Retinere, (neo, nes, nui, tentum.) act. accuſ. Morari. Demorari. Remorari, (moror, aris, atus ſum.) depon. acc. *Cic.* ZABAWIAC, bawić kogo niepotrzebnie czas mu trawiąc.

Il m'amuſe & me détourne de mon travail. Detinet me de meo negotio. *Plaut.* Bawi mię y robić mi nieda.

Il m'a amuſé long-temps. Detinuit me longâ morâ. *Mart.* Długo mię zátrzymał bawił.

Elle s'eſt amuſée icy fort long-temps. Hic demorata eſt tamdiu. *Plaut.* Bawiła tu długo barzo.

Amuſer un homme qui eſt occupé, Occupatum aliquem morari. Occupato moram moleſtam afferre. *Plaut.* Bawić zátrzymać tego co ieſt zábawny.

AMUSER *quelqu'un de paroles,* (*le tromper, ſe moquer de luy.*) Phaleratis dictis ducere aliquem. *Terent.* Verbis aliquem producere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. *Cic.* BAWIC kogo ſłowami uwodzić trzymać ná rzeczy.

AMUSER, ou *charmer ſa douleur, ſon chagrin,* (*en détourner ſon eſprit,* ou *ſa penſée en penſant à toute autre choſe.*) Aberrare à dolore, à moleſtiâ, (o, as, avi, atum.) n. Avocare, *ou* abducere animum à dolore. act. *Cic.* BAWIC ſię, rozrywać ſię w żalu, odwracaiąc myśl do czego inſzego.

En écrivant icy tout le jour, quoique je ne reçoive aucun ſoulagement, je ne laiſſe pas pour ainſi dire d'amuſer ma douleur. Ego hic ſcribendo dies totos nihil equidem levor, ſed tamen aberro. *Cic.* Piſząc tu cały dzień, chociaż żadney folgi nieczuię, przecięż mam rozrywkę w żalu moim.

s'AMUSER, (*reſter en un lieu, ſans y avoir affaire.*) Ceſſare, (ceſſo, ceſſas, ceſſavi, ceſſatum.) neut. *Terent.* Otiosè ceſſare. BAWIC ſię gdzie bez potrzeby.

Va donc, à quoy t'amuſes-tu? Quid ſtas, quid ceſſas? Quid ceſſas ire? *Ter.* Idźże czego ſię bawiſz.

s'AMUSER *à une choſe, s'y arreſter.* Re aliquâ detineri, (detineor, detineris, detentus ſum.) *ou* occupari, (occupor, occuparis, occupatus ſum.) paſſ. *Cic. Ter.* BAWIC ſię ná czym.

Il s'amuſe à des ſottiſes, à des niaiſeries. Nugis detinetur. *Terent.* Bawi ſię ná fraſzkach ná błażeńſtwie.

Il s'amuſe à voir un danſeur de corde. Animum occupat in funambulo. *Ter.* Bawi ſię zapatruiąc ſię ná kuglarza.

s'Amuſer à regarder un tableau. In ſpectandâ picturâ detineri. *Cic.* Bawić ſię zápatrowaniem ná obraz.

ON DIT proverbialement *Amuſer le tapis,* pour dire *Perdre le temps en pluſieurs queſtions inutiles.* Nugas agere, (ago, is, egi, actum.) act. Nugari, (nugor, nugaris, nugatus ſum.)

dep. *Ter.* MOWI ſię w przyſłowiu *zábawiać Dywan* to ieſt czas trawić ná mowach niepotrzebnych.

S'amuſer à la moutarde. Detineri & immorari nugis. Occupari in otio. *Phæd.* *Bawić ſię nád muſztardą* ná fraſzkach Expreſſion populaire & baſſe.) Expreſſya poſpolita y podła.

AMUSETTE, ſubſt. f. (*Petit amuſement.*) Meræ nugæ, *gen.* merarum nugarum, f. pl. Germanæ gerræ, *genit.* germanarum gerrarum, f. *Plaut.* ZABAWECZKA fraſzki ſame.

AMICLES, (*Ville d'Italie, dans le païs des Arunciens, où eſt preſentement la terre de Labour.*) Amyclæ, *genit.* Amyclarum, f. pl. *Ovid.* AMIKLA Miaſto Włoſkie w kraiu Aruncynow gdzie teraz ieſt Terralawora.

(Il y a une autre ville de ce nom dans le Peloponneſe.) Jeſt inſze miaſto tegoż Imienia w Peloponnezie.

AN, ſubſt. maſc. ANNE'E, ſubſt. f. (*Meſure du temps qui eſt renfermé dans l'eſpace de douze Mois.*) Annus, *genit.* anni, m. *Cic.* ROK, Wymiar czáſu zámknięnty w dziewiąciu Mieſiącach.

(L'Année Solaire eſt de 365. jours, & environ ſix heures: Rok Soneczny ieſt dni 365. y około ſześciu godzin.

L'Année Lunaire eſt de 354. jours, pendant leſquels la Lune parcourt douze fois le Zodiaque.) Rok Mieſięczny ieſt 354. dni przez ktory Xiężyc dwanaście razy odprawuie bieg Znákow niebieſkich Zodyaku.

Tous les ans. Quot annis. *Cic.* Co rok, corocznie.

Tous les deux ans, de deux ans en deux ans. Alternis annis. **Tous les trois ans.* Tertio quoque anno. abl. *Plin.* **Tous les quatre ans.* Quarto quoque anno. abl. **Tous les cinq ans,* ou *De cinq ans en cinq ans.* Quinto quoque anno. abl. *Cicer.* Co dwa lata, *Co trzy lata, *Co cztery lata, *Co pięć lat álbo od piąciu lat do piąciu lat.

Jeux qui ſe donnent tous les cinq ans. Quinquennales ludi, m. pl. *Plin.* **Jeux qui ſe donnent tous les cent ans.* Ludi ſeculares. m. pl. *Plin.* Igrzyſka odprawuiące ſię co pięć lat, *Igrzyſka odprawuiące ſię co ſto lat.

Il y a trente trois ans qu'il eſt mort. Ejus à morte hic tertius & triceſimus eſt annus. Hinc tres abhinc & triginta annos mortuus eſt. *Cic.* Trzydzieści y trzy lat ieſt iák umarł.

Je n'ay pas plus de cinquante quatre ans. Haud ſum natus annos præter quinquaginta & quatuor. *Plaut.* Niemam więcey iák piędzieſiąt cztery lat.

Il a plus de ſoixante ans, il a ſoixante ans & plus. Major jam ſexaginta annis eſt *Liv.* Annos ſexaginta natus eſt & plus eo. *Ter.* Ma więcey niż ſześćdzieſiąt lat, ſześćdzieſiąt lat ma z okładem.

C'eſt une charge bien peſante qu'un fardeau de quatre-vingts ans. Octoginta anni mala merx, *ou* malum onus tergo. *Plaut* *C'eſt une méchante marchandiſe.* Wielki to ciężar lat ośmdzieſiąt, zły to Towar.

Il enterra ſa mere à quatre-vingts dix ans, & luy en ayant ſoixante & ſept. Matrem extulit nonaginta annorum, cùm eſſet ſeptem & ſexaginta. *Cornel-Nep.* Pochował Matkę ſwoię w dziewiędzieſiąt lat, ſam maiąc lat ſześćdzieſiąt y ſiedm.

Il n'y a pas plus de trois jours à dire de l'un à l'autre, mais pour l'eſprit il y a plus de trente ans. Triduum non intereſt ætatis, uter major ſit, verùm ingenium plus triginta annis majus eſt. *Plaut.* Trzema dniami nie ieſt ſtarſzy ieden od drugiego ále co do rozumu ieden od drugiego ieſt o lat trzydzieśći.

Si elle eſt encore au monde elle doit avoir ſeize ans, & pas davantage. Ea ſi vivit, annos nata eſt ſexdecim, non major. *Ter.* Jeżeli ieſzcze ieſt ná świecie ma mieć lat ſzeſnaście a nie więcey.

AN, (*Mis dans le diſcours pour un Temps indeterminé.*) Annus, i, m. *Ter.* ROK w mowie zá czas nie wyraźny.

Les femmes ſont un an à s'ajuſter. Mulieres dum comuntur, annus eſt. *Ter.* Białogłowy rok cały ſię ſtroią.

Il y a un an que je vous cherche, pour *il y a long-temps.* Jam diu te quærito. *Ter.* Szukam cię od roku.

D'UN AN, (*qui dure un an.*) Annuus, annua, annuum. Annalis & hoc annale. adject. *Cic.* ROCZNY co trwa rok ieden.

L'Eſpace d'un an. Spatium annuum, *genit.* ſpatii annui, n. *Plin.* Annale, *ou* annuum tempus, *genit.* annalis, *ou* annui temporis, n. *Var Cic.* **L'eſpace de deux ans.* Biennium, *genit.* biennii, neut. Biennii ſpatium, ii, n. *Cic.* Bienne ſpatium, *gen.*

bien-

biennis ſpatii,n. *Plin.* *L'eſpace de trois ans.* Triennium, *gen.* triennii,n. *Cic.* *L'eſpace de quatre ans.* Quadriennium, *genit.* quadriennii, neut. *Cicer.* *L'eſpace de cinq ans.* Quinquennium, *gen.* quinquennii,n. *Cic.* *L'eſpace de cent ans.* Seculum, *genit.* ſeculi, n. *Cicer.* *Vn ſiecle.* Przeciąg iednego roku, *Przeciąg lat dwoch, * Przeciąg lat trzech. *Przeciąg lat cztere h. * Przeciąg lat pięciu &c *Przeciąg ſtu lat,wiek.

Qui ſe fait,ou qui ſe célébre tous les ans. Anniverſarius,anniverſaria, anniverſarium. *Cic.* Rocznica co ſię co rok obchodzi.

Sacrifice qui ſe celebre tous les ans. Sacra anniverſaria *genit.* ſacrorum anniverſariorum,n.pl. *Cic.* Ofiara ktora ſię co rok odprawuie.

Il prenoit cent ſeſterces par an. Centena ſeſtertia in annum accipiebat. *Suet.* *(*Tite Live dit* Duo millia æris, in annos ſingulos pendere. *Payer deux mille aſſes par an.*) Brał ſto groſzy ná rok. *Titus Liwiuſz mowi: *płacić dwa tyſiące groſzy ná rok.*

Des enfans de ſeize à dix-ſept ans acheterent le nom de Sénateurs. Pueri annorum ſenûm,ſeptenûm denûm Senatorium nomen nundinati ſunt. *Cic.* Dzieci w ſeſnaſtu na ſiedmnaſty rok kupowali Imię Senatorſkie.

Qui a beaucoup d'années. Annoſus,a,um. *Plin.* Le ni podeſzły w latach.

ANACHORETE,ſubſt.maſc. (*Hermite ſolitaire.*) Anachoreta, *genit.* anachoretæ, m. Eremita, *genit.* Eremitæ,m. PUSTELNIK.

ANACHRONISME,ſubſt.maſc.(*Erreur contre la Chronologie.*) Erratum contra temporum rationem, *genit.* errati, neut. OMYŁKA w liczbie czaſow.

ANAGNI,(*Ville d'Italie dans la Campagne de Rome,avec Eveſché.*) Anagnia, *genit.* Anagniæ,f. *Cic.* ANAGNIA,Miaſto Włoſkie w Kampaniy z Biſkupſtwem.

Qui eſt d'Anagni. Anagninus,a,um. *Cic.* Anagniyſki.

ANAGRAMME,ſubſt.f. (*Nom retourné en changeant les lettres de place.*) Anagramma, *genit.* anagrammatis,n. Anagrammatiſmus, *genit.* anagrammtiſmi,m. IMIENIA przewrocenie odmieniaiąc litery z mieyſc ſwoich.

ANALOGIE,ſubſt.f. (*Rapport,conformité,reſſemblance.*) Analogia, *genit.* analogiæ, f. *Var.* PODOBIENSTWO, proporcya iedney rzeczy z drugą.

ANALOGIQUEMENT,adv. (*Par analogie.*)Per analogiam. PRZEZ podobieńſtwo.

ANALISE,ſubſt.f. (*L'anatomie d'un diſcours.*) Analyſis, *genit.* analyſis,f.(*mot Grec.*) ROZBIERANIE iákiey mowy ná części.

ANARCHIE,ſubſt.f.(*Gouvernement ſans Chef veritable*) Anarchia, *genit.* Anarchiæ,f.anarchia.(*mot Grec.*) RZĄD, bez Pana własnego.

Vn Eſtat Anarchique. Sine Principe imperium,ii,n. Pańſtwo bez Pána właſnego.

ANATHEME, ſubſt. maſc. (*Excommunication faite par un Evêque, ou un Concile.*) Anathema, *genit.* anathematis, n.anathema. Execratio, *genit.* execrationis, f. *Liv.* KLĄTWA od Biſkupa álbo od zboru Kościelnego położona.

(*Anathema*, la penultieme longue,ſe prend pour un *Don qu'on pend dans les Egliſes*; & ne ſignifie point *Excommunication*,quoique *Anathema*, la penultieme breve,puiſſe ſignifier auſſi ce *Don.*) To ſłowo w łacińſkim przed oſtatnią ſylabę przedłużaiąc znaczy tabliczkę ktorą w Kościele zawieſzaią ná ofiarę álbo *Wotum* y nie znaczy *klątwa* lubo toż ſamo przed oſtatnią ſyllabę ſkracaiąc może tákże znaczyć *ofiara.*

ON DIT figurément *Il eſt l'anatheme de tout le monde,il en eſt l'exécration*, Eſt omnibus execrationi. Omnibus eſt execrabilis. *Liv.* Omnes hunc execrantur & illi invocant furias. MOWI ſię *niewłaśnie* ieſt przeklęctwem u wſzyſtkich álbo u wſzyſtkich w złorzeczeniu.

ANATHEMATISER *quelqu'un*,V.act.(*Le donner au Diable,l'excommunier.*) Diris aliquem devovere, (voveo,voves, voui,votum.)act. *Cic.* Diris dare. *Hor.* KLĄC wyklináć kogo

ANATOLIE,ou LA NATOLIE. (*l'Aſie Mineure. Cette Province eſt toute entourée de la mer Mediterranée, de l'Archipel & du Pont Euxin,& fait comme une Preſqu'iſle.*) Aſia Minor, *genit.* Aſiæ Minoris,f. ANATOLIA álbo NATOLIA Azya Mnieyſza. Tá Prowincya zewſząd ieſt otoczona morzem ſrzodziemnym; Egieyſkim, y czarnym morzem, y czyni iákoby iedną wyſpę wodą nie obeſzłą.

ANATOMIE,ſubſt.f. (*Diſſection des corps.*) Sectio. Conſectio,Inciſio, *genit.* onis,f. *Plin.* ANATOMIA rozebranie ciała iákiego ná cząſtki.

Faire l'anatomie d'un corps. Secare, *ou* diſſecare corpus, (ſeco,ſecas,ſecui,ſectum.) act. *Plin.* Anatomią czynić rozbieraiąc ná cząſtki ciało iákie.

L'art de faire l'anatomie. Anatomica, *genit.* anátomicæ, f.(*on ſous-entend* ars.) *Macrob.* Náuka Anatomiki.

ON DIT au figuré *Faire l'anatomie d'un diſcours,(en faire l'analyſe quand on ſepare & on dévelope les parties d'un diſcours qu'on ne connoiſſoit qu'en gros.)* Incidere orationem. Orationem inciſim dividere. Conficere analyſim orationis. (*le mot* Analyſis *eſt grec.*) MOWI ſię też *niewłaśnie* Anatomią uczynić mowy iákiey, miaſto rozbierać ią ná części każdą z nich rozdzieláiąc y odkrywaiąc ktorych nie znać było tylko ogolnie y nierozdzielnie.

ON DIT parlant d'une perſonne extremment décharnée, *C'eſt une vraye anatomie, un ſquelette.* Eſt totus oſſa atque pellis. *Plant* MOWIĄ o iákiey oſobie barzo z ciała opadłey *że ieſt Anatomią prawdziwą, álbo śmiercią.*

ANATOMIQUE,adject m.& f (*de l'Anatomie.*) Anatomicus,anatomica,anatomicum. *Macrob.* ANATOMICZNY

Vn diſcours anatomique. Sermo de ſecandis corporibus. Sermo anatomicus, m. Mowa Anatomiczna, rzecz o anatomiy.

ANATOMISTE, ſubſt.maſc. (*Qui fait profeſſion de ſçavoir l'anatomie.*) Anatomicus, *genit.* anatomici,m. *Macrob.* Qui corpora hominum incidit. ANATOMIK Anatomiſta ktory profeſſyą czyni nauki Anatomickiey.

ANCESTRES, on prononce ANCéTRES, ſubſt, maſc. (*Ceux dont nous deſcendons & qui nous ont précedé.*) Majores, *genit.* majorum, m. plur. PRZODKOWIE co przed námi byli, á my z nich pochodziemy.

ANCHE,ſubſt.f.(*Petite languette par le moyen de laquelle on donne du vent au haut-bois & aux tuyaux d'orgue.*) Lingula, *genit.* lingulæ,f. *Col.* STROIK munſtuczek u Oboi,álbo u Organow do głoſu wydania.

ANCHOIS,ſubſt.maſc.(*Eſpece de harang*,ou *de petit poiſſon de mer de la longueur d'un doigt,qu'on ſale.*) Apua, *gen.* apuæ, f. * Lycoſtomus, *genit.* lycoſtomi, m. Encraſicholus,i,m. SLODKI rodzay śledzi álbo drobnych rybek morſkich długości ná palec ktore ſolą.

(Quelques-uns font ce mot feminin en François,avec un e final, *Anchoie*; mais il ne faut pas les imiter.) Niektorzy to ſłowo w Francuſkim kładą w rodzaiu białogłowſkim piſząc *e* ná końcu, ále ich náſladować nie trzeba.

ANCHOLIE,ſubſt.f.(*Fleur qui eſt faite en forme de petite cloche,mais qui eſt pliſſée.*) Calathiana Aquilegia. Aquilina, *genit.* æ, f. *Plin.* DZWONKI Kwiat nakſztałt dzwonkow małych ále złożony.

ANCIEN,m. ANCIENNE,f. (*Qui eſt depuis long-temps, ou qui a eſté autrefois.*) Antiquus, antiqua, antiquum. Vetuſtus,vetuſta, vetuſtum. DAWNY, DAWNA, co ieſt od czaſu dawnego álbo co był przedtym.

Fort ancien. Pervetuſtus. Perantiquus,a,um. Pervetus, *genit.* perveteris, omn. gen. Bardzo dawny.

LES ANCIENS comme un ſubſtantif, (*nos peres.*) Antiqui. Priſci, *genit.* orum,m.pl. Veteres, *genit.* veterum,m.pl. *Cic.* DAWNI iáko Imię Iſtotne *Oycowie naſi.*

A la façon, à la maniere des anciens. Veterum more. Priſco, *ou* vetuſto more.abl. Po ſtaroświecku.

ANCIENNEMENT, adv. (*au temps jadis.*) Antiquitùs. adv. *Caſ.* Quondam.adv. *Cic.* abl. *Quint.* Olim. adverb. *Cic.* ZDAWNA zdawności przeſzłych czaſow.

ANCIENNETE',ſubſt.f.(*Antiquité.*) Antiquitas. Vetuſtas, *genit.* atis,f. *Cic.* STAROZYTNOSC, Dawność.

De toute ancienneté, de temps immémorial,de tout temps. Ex omni memoriâ. Ex omni ævo. A condito ævo. *Cic.* *Plin.* Od wiekow od początku od pamięci.

ANCONE, (*Ville Epiſcopale & port de mer en Italie,capitale de la Marche d'Ancone.*) Ancona, *genit.* Anconæ, f. *Plin.* ANKONA Miaſto Biſkupie y port morſki we Włoſzech ſtołeczne Margrabſtwa Ankonitańſkiego.

LA MARCHE D'ANCNNE. Picenum, *genit.* Piceni, neut. Picentes, *genit.* Picentium,m.pl. MARGRABSWO, ANKONITAMSIE.

ANCRAGE, ſubſt. maſc. (*L'action de jetter l'ancre pour retenir les vaiſſeaux.*) Ancoræ jactus, *genit.* jactûs, m. ZARZUCENIE kotficy dla zatrzymania okrętow.

Ce lieu eſt de bon ancrage, ou *L'ancrage eſt bon en cet endroit.* Jaciendis ancoris locus opportunus, *genit.* loci opportuni,m. Mieyſce dobre do zárzucenia kotficy.

Le droit d'ancrage, ce qu'on paye ſur les coſtes pour avoir droit d'y demeurer à l'ancre. Vectigal ancorale, *genit.* vectigalis ancoralis,n. Quod ſolvitur pro jactu ancoræ, *ou* pro jaciendis ancoris. Prawo kotficzne, portowe to co płacą od zarzucenia kotficy ná grunt y záwinienia okrętu do lądu iákiego.

ANCRE,ſubſt.f.(*Piece de fer courbé par le bout,qui fait deux pointes*,ou *pattes dont l'on ſe ſert en mer pour retenir les vaiſſeaux.*) Ancora, *genit.* ancoræ,f. *Cic.* KOTFICA ſztuka żelaza zakrzywiona ná końcach máiąca haki dwa,álbo wąſy ktorey barzo záżywaią ná morzu dla zátrzymania okrętow

Eſtre à l'ancre. In ancoris, *ou* ad ancoras ſtare, (ſto, as, ſteti,ſtatum.)n. *Cæſ.* Stać ná kotficy.

Demeurer à l'ancre. In ancoris conſiſtere,(ſiſto,is,ſtiti,ſtitum.)n. *Caſ.* Zoſtawać ná kotficy.

Jetter l'ancre devant le port. Ancoras jacere antè portum,(jacio,is,jeci,jactum.)act. *Liv.* Zárzucać kotficę u przedlądem

Lever l'ancre. Ancoras tollere,(tollo,is,ſuſtuli,ſublatum) act. *Cæſ.* Kotficy ruſzyć, od brzegu odwinąć.

Il leva l'ancre avec vent & marée. Ventum & æſtum ſecondum nactus ſolvit ancoras. *Cæſ.* Kotficy ruſzył przy wietrze y pogodzie.

Mouiller l'ancre,ou *Mouiller (ſimplement.)* Jacere ancoras. *Liv.* Zárzucic kotficę, álbo zawinąć ſamo przez ſię.

Couper les cables qui retiennent les ancres. Ancoras præcidere,(cido,is,cidi,ciſum.)act. *Cic.* Odciąć cumy ktore trzymaią kotficę.

D'ANCRE. Ancorius,ancoria,ancorium. KOTFICZNY

(Dans les Baſtimens on appelle auſſi *Ancres* les morceaux de fer qui tiennent les encoignures des gros murs, & en Latin *Ancora.*) W Budowaniu názywaią ſię kotwy álbo *Ankry* żelaza trzymaiące ściany w wiązaniu áby ſię nie roſchodziły

ANCRE, *ou* ENCRE,ſubſt.f.(*Liqueur noire qui ſert pour écrire.*)Atramentum, *genit.* atramenti,n. *Cic.* Atramentum ſcriptorium, i,n. *Celſ.* *voyez* ENCRE. INKAUST; czarny likwor ſłużący do piſania.

L'ancre ne coule point de la plume. Craſſus humor pendet calamo. *Perſ.* Inkauſt niechce ciec z piora.

L'ancre eſt trop blanche, elle ne marque point, parce qu'on y a mis trop d'eau Nigra ſepia, *ou* atramentum, infusâ aquâ vaneſcit. *Pref.* Diluta, geminat fiſtula guttas. *Pref.* Blady Inkauſt,nie dobrze znaczy,bo w niego názbyt wody nálano

ANCRE *d'Imprimerie.* Atramentum librarium, i, neut. *Vitr.* FARBA Drukarſka.

Ancre rouge,ou *roſette.* Encauſtum, *genit.* encauſti, neut. Inkauſt czerwony do piſania Rubryka.

ON DIT familierement & en maniere de proverbe, *Ecrire de bonne ancre à quelqu'un*, pour dire *Luy recommander une affaire de la bonne maniere.* De meliori notâ commendare aliquod negotium. *Cur-Cicer.* MOWIĄ w przyſłowiu tęgim inkauſtem piſać do kogo, zá miaſt zálecić mu rzecz iáką mocno náleżycie.

Il s'eſt perſuadé que des lettres de ma part écrites de bonne encre auroient beaucoup de force ſur voſtre eſprit. Sibi perſuaſit meas de te accuratè ſcriptas,maximum apud te pondus habituras. *Cic.* Rozumie że liſty moie mocno piſane do ciebie wielką moc mieć będą nád umyſłem twoim.

ON DIT encore menaçant, *Je luy écrimy de bonne ancre, ou de la belle maniere.* Vehementer ad illum ſcribam. MOWI ſię ieſzcze grożąc nápiſze do niego dobrym inkauſtem, moco; pozwolę piorowi iák náleży.

ANCRER, V.act.(*Jetter l'ancre.*)Ancoras jacere,(jaceo, jacis,jeci,jactum.)act. *Cæſ.* KOTWICĘ zárzucić.

Il fait bon ancre par toute la plage. Loca ſunt egregia illâ regione ad tenendas ancoras. *Cæſ.* Wſzędzie po całym kraiu kotficę dobrze może zarzucić, wygodnie záwinąć.

s'ANCRER *en un lieu* ſe dit figurément pour *s'y eſtablir fixement.* Sedem alicubi figere,(figo,figis,fixi,fixum.)act. *Cic.* ZARZUCIC kotficę ná mieyſcu iákim mowi ſię niewłaśnie zámiaſt poſtanowić ſię kędy ſtale.

La vanité eſt ſi fort ancrée dans le cœur de l'homme,qu'on ne la peut arracher. Vanitas ita penitùs in animis hominum insedit, ut evelli neutiquam poſſit. *Cic.* Prożność ták ieſt mocno zaſadzona w ſercu ludzkim, że iey wyrwać ztamtąd nie można.

ANCYRE *aujourd'huy* ANGORI, & ANGURI, (*Ville Metropolitaine de Galatie dans le Patriarchat de Conſtantinople.*) Ancyra, *genit* Ancyræ,f. ANCYRA, dziś ANGURA, Miaſto Stołeczne Galacyi w Patryarchiy Carogrodzkiey.

D'ANCYRE. Ancyranus, i, m. *Celuy qui eſt d'Ancyre.* *Ancyra,æ,f. *Celle qui eſt d'Ancyre.* ANCYRANIN, *ANCYRANKA.

ANDALOUSIE, (*grande Province des Eſpagnes,ſa capitale eſt Seville.*) Andaluſia, *ou* Vandaluſia, *genit.* ſiæ, fœm. ANDALUZYA wielka Prowincya Hiſzpańſka ktorey Stołeczne miaſto ieſt Sewilia.

ANDELIS, (*Ville de la Haute Normandie.*) Andelium, ii,neut. ANDEL Miaſto wyżſzey Normandyi.

ANDERNAC, (*Ville d'Alemagne ſur le Rhin dans l'Archeveſché de Cologne.*)Antenacum, *ou* Antenacum, *ou* Antunnacum, *genit.* i, neut. ANDERNACH Miaſto Niemieckie nád renem w Arcybiſkupſtwie Kolońſkim.

ANDOUILLE,ſubſt.f (*Mets compoſé de boyaux de porc, ou de chair hachée.*) Hilla, *genit.* hillæ, f. *Hor.* KISZKA, z mięſa wieprzowego álbo inſzego ſiekanego potrawa zrobiona

Il les faut remettre en appetit en leur donnant des andouilles. Reficiendi ſunt in morſus hillis. *Hor.* Trzeba im appetytu poruſzyć, kiſzki im daiąc.

Andouilles fumées. Hillæ infumatæ, *genit.* hillarum infumatarum,f.pl. *Plaut.* Kiſzki wędzone.

ANDOUILLER *de cerf*, ſubſt. m. (*premiere rameure du bois de la teſte du cerf.*)Imus ſurculus cornu cervivi, *gen.* imi ſurculi. m. SPODNIE kolanka rogu ná głowie Jeleniey.

ANDRINOPLE, (*Ville de Thrace ſur la Marize, qui a eſté Metropole dans le Patriarchat de Conſtantinople.*) Adrianopolis, *genit.* Adrianopolis, f. ADRYANOPOL, Miaſto Romaniy nád Maryczą ktore było ſtołeczne w Patryarchiy Carogrodzkiey.

D'ANDRINOPLE,(*Celuy qui en eſt.*)Adrianopolitanus, *genit.* i,m. *Celle qui eſt d'Andrinople.* Adrianopolitana,æ.f. ADRYANOPOLITANIN, ADRYANOPOLITANKA.

ANDRO, *ou* ANDRIA,(*Iſle de la mer Egée dans l'Archipel,avec une ville de meſme nom,qui eſt au Turc.*) Andros & Andrus & Antandros,i,f. *Terent.* WYSPA morza Egeyſkiego ná morzu ſrzodziemnym z miaſtem tegoż nazwiſka ktore należy do Turka.

Qui eſt d'Andro. Andrius,ii,m. *pour une femme*, Andria, æ,f. Andryanin Andryanka o białeygłowie.

ANDROGYNE,m.& f.(*Qui a les deux ſexes,qui eſt maſle & femelle.*)Androgynus, *genit.* androgyni,m. (*mot grec.*) *Cic.* Ambiguo inter marem & feminam ſexu homo. *Liv.* Homo utriuſque ſexûs *Aul-Gel.* Hermaphroditus, *genit.* hermaphroditi, maſc. HERMAFRODYT, co ma płci obiedwie; ktory razem ieſt y męſzczyzną y białogłową.

ANE'ANTI, maſc. ANE'ANTIE, fem.part.paſſ.& adject. Exinanitus,exinanita,exinanitum. *Voyez* ANE'ANTIR WYNISZCZONY, ZNISZCZONY, ZNISZCZONA.

ANE'ANTIR, V. act. (*Reduir au néant*,ou *à tres peu de choſe.*) Exinanire, (exinanino, exinanis,exinanivi:exinanitum.) Ad nihilum redigire,(redigo,redigis,redegi,redactum) act.accuſ. *Cic.* *Lucr.* ZNISZCYC wniwecz obrocić.

S'ANE'ANTIR (*Eſtre anéanti*, ou *réduit au néant.*) In nihilum interire,(intereo,interis,interii,interitum.)n. *Cic.* In nihilum redigi. paſſ. *Lucr.* ZNISZCZEC, zniknąć, wniwecz ſię obrocić.

Son autorité s'anéantit peu à peu, pendant que celle de l'autre n'eſt pas encore bien eſtablie. Illius auctoritas fluxa eſt, & alterius nondum coaluit. *Tacit.* Powagá iednego niknie pomału,gdy ieſzcze drugiego nie dobrze ugrontowaná.

Son credit s'anéantit peu à peu. Illius gratia ſenſim projicitur. *Tacit.* *ou* in nihilum interit, *ou* perit. *Cic.* Łaſká iego u Paná z lekká y pomału uſtaie.

S'ANE'ANTIR, (*S'humilier,s'abbaiſſer devant Dieu & ſe conſiderer comme un néant.*)Se abjicere. Se projicere. act. Se putare pro nihilo. *Cic.* WYNISZCZAC ſię upokarzać ſię,poniżać ſię przed Bogiem uważaiąc ſię iako nic iedno.

ANE'ANTISSEMENT,ſubſt. maſc. (*Diminution d'une choſe,reduction à rien,au néant.*)In nihilum extinctio, *genit.* extinctionis,f. *Cic.* ZNISZCZENIE rzeczy iakiey umnieyſzenie y prawie iak do niczego przywiedzenie.

ANE'ANTISSEMENT, au figuré & en morale, *Vne grande humilité.* Sui ipſius deſpectus, *genit.* deſpectûs,m.De-

ſpicientia, *genit.* deſpicientiæ, f. *Cic.* WYNISZCZENIE *niewłaśnie* co do obyczaiow, wielká bardzo pokorá.

ANECDOTES, ſumbſt. f. (*Terme dont ſe ſervent quelques Hiſtoriens pour intituler les Hiſtoires des affaires ſecretes & cachées des Princes.*) Anecdota, orum, neut plur. TAIEMNA Hiſtorya ſłowo ktorego zażywaią niektorzy Piſarze ná tytuł Hiſtoryi o rzeczach ſekretnych y utáionych zá życiá Krolow.

(Mot Grec qui ſignifie, les Choſes qui n'ont point paru, qui ont eſté tenuës ſecretes, *Arcanæ Principum hiſtoriæ*, gen. *arcanarum Principum hiſtoriarum*, f. plur. Procope eſt le ſeul des Anciens qui nous ait laiſſé des Ancedotes, & qui ait montré les Princes tels qu'ils eſtoient dans leur domeſtique.) Słowo to Greckie znaczy to co ſię niewyiawiło ále w ſkrytości trzymano. Prokop ſam ieſt między dawnemi ktory nam zoſtawił takie Piſmá, y ktory obiawił Krolow takich iacy potaiemne uſiebie byli.

ANE'MONE, ſubſt. f. (*Fleur printaniere diverſifiée de pluſieurs couleurs.*) Anemone, *genit.* anemones, f. *Plin.* SASANKA kwiat wioſny rożnemi farbami mieniony.

ANET, ſubſt. maſc. (*herbe odoriferente qui reſſemble au fenouil, & fleurit iaune par bouquets*) Anethum, *genit.* anethi, n. *Virg.* KOPR ſwoyſki proſte ziele pachniące podobne do kopru włoſkiego y kwitnie zołto w rownianki.

ANFRACTUEUX, m. ANFRACTUEUSE, f. (*Qui fait pluſieurs tours & retours.*) Sinoſus, ſinoſa, ſinoſum, Flexuoſus, flexuoſa, flexuoſum. Quod plurimos habet anfractus. *Cic.* ZAWIŁY ktory wiele ma zakrętow.

(Mot d'un rare uſage.) Słowo rzadko używane.

ANGAR, ſubſt. m. (*un Couvert fait en Appentis, qui ſert de Remiſe de caroſſes & de chariots*, &c.) Tectum declive, *genit.* tecti declivis, neut. SZOPA przyſtawá pod dachem do ściany przyſtawioná dlá wtaczaniá Karet y wozow.

ANGE, ſubſt. maſc. (*Subſtance ſpirituelle & intelligente, qui tient le premier rang entre les creatures, qui ſont ſorties des mains de Dieu.*) Angelus, *genit.* Angeli, m. aggelos. ANIOŁ Duch iſtotny y rozumny pierwſze mieyſce maiący między Sworzeniami ktore wyſzły z rąk Boſkich.

BON-ANGE, *Qui eſt commis à la garde de chaque créature, & que les Paiens ont connu ſous ces mots*, Bonus Genius. Genius comes. *genit.* boni, *ou* comitis Genii, m. *Cic. Hor.* *(*le contraire eſt* Malus Genius, *Un mauvais Ange, mauvais Genie.*) DOBRY ANIOŁ ktory ieſt zeſłany ná ſtrożą każdey Oſoby, y ktorego znali Poganie pod imieniem dobrych Geniuſzow *przeciwná ieſt zły Anioł, zły Duch.

Je ſuis un Ange du grand Dieu, qui fait trembler la terre & la mer: il m'envoye de coſté & d'autre pour eſtre le témoin des actions, des mœurs, de la bonne foy & de la pieté des hommes. Ego ſum Angelus, civis e civitate cœlitum: qui eſt imperator Divûm atque hominum Deus, is me per gentes diſparat, hominum qui facta, mores, pietatem & fidem noſcam. *Plant.* Jeſtem Anioł wielkiego Bogá przed ktorym drży ziemiá y morże: poſyła mnie w tę ſtronę y w owę abym uważał ſprawy obyczaie, poczciwość y poboznośc między ludźmi.

Nos bons Anges écrivent les noms de ceux qui s'appuyant ſur de faux témoins entreprennent des procès injuſtes: ils portent leurs noms à Dieu, qui eſt informé chaque jour de toutes les démarches des méchans: ils écrivent les noms des gens de bien en d'autres livres. Qui falſas lites falſis teſtimoniis petunt, boni Angeli referunt eorum nomina exſcripta ad Deum: quotidiè ille ſcit, qui hic quærat malum: bonos in aliis tabulis deſcriptos habent. Aniołowie náſi ſtrożowie ſpiſuią Imioná tych ktorzy ná fałſzywych zaſadziwſzy ſię świadkach zaczynaią prawo nieſłuſzne, kładą imioná ich przed P. Bogiem ktory wie codziennie wſzytkie ſprawy y poſtępki złych; á zaś Imioná dobrych w ienſze kſięgi zapiſuią.

(Plaute parle á peu prés ainſi dans le Prologue de ſa Comédie intitulée *Rudens.*) Plautus prawie tak mowi w przedmowie ſwoiey komedyi pod tytułem *Liná.*

ON DIT figurement, *Je tiens mon bon Ange par la main, je tiens mon protecteur & celuy qui me fait du bien.* Teneo dextrâ genium meum, qui me adjuvat opulentiâ. *Plaut.* MOWI ſię niewłaśnie obłapiłem Aniołá mego álbo Paná Boga zá nogi; to ieſt natrafiłem ná Dobrodzieia moiego ná ſzczęście moie.

Il a un viſage d'ange, il eſt beau comme un ange. Mirâ eſt & inſigni facie. Puer eximiâ pulchritudine. *Cic.* Má twarż iak Anioł, ieſt piękny iak Anioł.

Il vit comme un ange, il mene une vie d'ange, ou angelique. Sanctiſſimé & integrimé vivit. *Cic.* Zycie prowadzi Anielſkie iak Anioł żyie.

Il écrit comme un ange, il écrit à peindre. Graphicè ſcribit. Scitè exarat literas. Piſze iak Anioł, odmalować by trzebá to piſanie.

ON DIT proverbialement, *Rire aux anges, (quand on rit ſeul & ſans ſujet.)* Ineptè, *ou* ridicule, *ou* inſulsè ridere. SMIAC ſię do Aniołow: kiedy ſię kto niewiedzieć czego ſam z ſobą śmieie.

ANGE, (*poiſſon de mer aſſez ſemblable à une raye, mais plus gros.*) Squatina, *genit.* ſquatinæ, f. RYBA morſka podobna do raſzpli ále więkſza.

ANGELIQUE, adject. m. & f. (*Qui concerne les anges.*) Angelicus, angelica, angelicum. ANIELSKI co náleży do Aniołow.

Les Eſprits Angeliques, les Anges. Angeli, *genit.* angelorum, m. plur. Duchy Anielſkie Aniołowie.

ANGELIQUE, (*qui ſe dit des qualitez rares & extraordinaires.*) ANIELSKI mowi ſię o przymiotach oſobliwych y nádzwyczaynych.

ON DIT familierement *Il nous a fait une chere angelique, une fort bonne chere.* Baſilico victu nos excepit. Opiparam cœnam nobis appoſuit. *Plant.* MOWI ſię poſpolicie częſtował nas po Anielſku, to ieſt barżo wyśmienicie.

ANGELIQUE, ſubſt. f. (*Plante médicinale, qui croiſt ſur les montagnes de Boheme.*) Radix Syriaca, *genit.* radicis Syriacæ, f. Spondylium, *gen.* ſpondylii, n. *ſelon Voſſius.* DZIĘGIEL polny mnieyſzy, ziele lekarſkie.

ANGERS, (*Ville Epiſcopale & capitale de l'Anjou.*) Andegavum, *genit.* Andegavi, n. Juliomagus, *genit.* Juliomagi, f *Cæſ.* ANDEGAW, Miaſto Biſkupie y ſtołeczne Adwegawenſkiego Xięſtwa.

D'ANGERS. Andegavenſis & hoc Andegavenſe. adject. ANDEGAWENSKI.

LES ANGEVINS, (*Peuples de l'Anjou.*) Andegavenſis. Andes, *genit* Andium, m. pl. Andegavi, *genit.* Andegavorum, m. plur. ANDEGAWIANIE Lud Andegawenſki.

ANGLE, ſubſt. maſc. (*L'inclination de deux lignes l'une vers l'autre.*) Angulus, *genit.* anguli, maſc. *Cic.* ROG, náchylenie dwoch liniy ku ſobie węglaſto.

ANGLE *droit.* Angulus rectus, *ou* normalis. *Quint.* **Angle aigu.* Angulus acutus. **Angle obtus.* Angulus obtuſus. *Lucr.* **Angle ſaillant & qui préſente la pointe vers la campagne.* Angulus prominens. **Angle rentrant, qui préſente la pointe vers la place.* Angulus intro recedens. Intimus angulus. *Hont.* * *Angle flanqué, (la pointe du baſtion compriſe entre les deux places.)* Angulus duo intra latera prominens, maſc. Rog proſty, * Rog ſpiczaſty, kończyſty, * rog przytępiony, * rog zewnętrzny zewnątrz ſzpicą obrocony, *rog kſobny ku ſobie wewnątrz obrocony, *rog poſrzedni, rog baſtyonu między dwoma mieyſcámi záwarty.

(Termes de Géometrie & de Fortification.) Terminy Geometryi y Fortyfikácyi.

Qui eſt fait en angle, ou *à angles.* Angulatus, angulata, angulatum. *Cic.* Węglaſty.

Qui à pluſieurs angles. Anguloſus, anguloſa, anguloſum. *Vitr.* Kilkograniaſty.

Qui a deux angles. Duos habens angulos. **Qui en a trois, qui eſt triangulaire.* Triangulus & Triquetrus, a, um. *Colum.* Triangularis & hoc triangulare. adject. * *Qui en a quatre.* Quadrangulus, quadrangula, quadrangulum. *Plin.* **Qui en a cinq, qui eſt pentagone.* Quinquangulus, a, um. Pentagonus, a, um. *Hygin.* **Qui en a ſix*, ou *qui eſt hexangone.* Sexangulus, a, um. *Colum.* Hexangonus, a, um. *Hygin.* * *Qui en a ſept*, ou *qui eſt heptagone.* Heptagonus, a, um. Habens ſeptem angulos. **Qui en a huit*, ou *qui eſt octogone.* Octogonus, u, um. Habens octo angulos. **Qui en a neuf*, ou *qui eſt ennagone.* Ennagonus, a, um. *Hygin.* Novem habens angulos. * *Qui en a dix*, ou *qui eſt decagone.* Decagonus, a, um. Decem habens angulos. O dwu graniach dwugraniaſty, * co ma trzygrania trzygraniaſty. * Czworograniaſty. * Pięciograniaſty. * Sześciograniaſty. * Siedmiograniaſty. * Ośmiograniaſty. * Dziewiąciograniaſty. * Dzieśiąciograniaſty.

ANGLE', m. ANGLE'E, comme *Une Croix anglée*, en terme de Blaſon, (*d'où il ſort quatre fleurs de lys*) Crux è cujus angulis quatuor lilia prodeunt. GRANIASTY, GRANIASTA, iáko Krzyż graniaſty terminem Herbarſkim, z ktorego rogow wychodzą cztery lilie.

AN-

ANGLETERRE, (*Royaume de l'Europe en la partie meridionale de la Grande Bretagne.*) Albion, *genit.* Albionis, m. *Cæſ.* (*ainſi nommée à cauſe des rochers blancs qui ſont ſur ſes coſtes.*) *Thule, *genit.* Thules, f. *Virg. Communément* Anglia *genit.* Angliæ, f. ANGLIA Krolcſtwo Europeyſkie w ſtronie południowey Wielkiey Brytanniy *Albion* tak názwana od ſkał białych ktore ſą po brzegach Jego.

D'ANGLETERRE. Anglicus, Anglica, Anglicum. ANGIELSKI.

ANGLEUX, m. ANGLEUSE, f. (*parlant des noix qu'on a de la peine à tirer de la coquille.*) Nux anguloſa, *genit.* nucis anguloſæ, f. WĘGLASTY mocno ſiedzący mowiąc o orzechach ktore z trudnością dobyć z łupiny.

ANGLOIS, ſubſt. m. Anglus, *genit.* Angli, m. ANGLIK.

ANGLOISE, ſubſt. f. Anglica, *genit.* Anglicæ, f. ANGIELKA

ANGOISSE, ſubſt. f. (*Douleur, triſteſſe qui reſſere le cœur.*) Angor, *genit.* angoris. m. Ægritudo premens, *genit.* ægritudinis prementis, f *Cic.* Auguſtiæ anguſtiarum, f. plur. *Cic.* ZAŁOSC ſmutek opanowan e ſerca ściśnien e, ucíſk.

(Mot vieux, & d'un rare uſage.) Słowo ſtare y rzadko używane.

Il a ſenti beaucoup d'angoiſſe de la mort de ſon fils. Ingenti preſſus eſt ægritudine ex morte filii. Wielką żałość uczuł z śmierci ſyna ſwego.

ON DIT au figuré, *On luy a bien fait avaller des poires d'angoiſſe, on luy a bien dit des choſes fâcheuſes & dures, ſans qu'il ait oſé s'en plaindre.* Plurimas & conquiſitas acerbitates invitus ſuſtinuit. Multis acerbitatibus invitus fuit exagitatus. *Tacit.* MOWI ſię *niewłaśnie* nákarmiono go gruſzkami cierpkiemi, nágadano mu wiele rzeczy przykrych y niemiłych, á on nieśmiał ná to ani ſię odezwać.

ANGOULESME, (*Ville Epiſcopale & capitale de l'Angoumois ſur la Charante.*) Inculiſma, *ou* Encoliſma, *genit.* æ. f. ENKOLIZMA Miaſto ſtołeczne y Biſkupie w Xięſtwie Enkolizmeńſkim nád karantoną.

Né, ou *natif d'Angouleſme.* Engoliſmas, *ou* Inculiſmas, *genit.* atis, omn. gen. Urodzony álbo rodem z Enkolizmy.

D'ANGOULESME, (*en parlant des choſes.*) Engoliſmenſis & Inculiſmenſis & hoc engoliſmenſe. ENKOLIZMEYSKI, mowiąc o rzeczach.

ANGOUMOISIN, (*Qui eſt d'Angoumois.*) Inculiſmenſis & hoc Inculiſmenſe. adject. ENKOLIZMEYCZYK, co ieſt z Enkolizmy.

ANGUILLE, ſubſt. f. (*Poiſſon de riviere de la figure d'un ſerpent.*) Anguilla, *genit.* anguillæ, f. *Plin.* **Il y a auſſi des Anguilles de mer, qu'on pourra appeller*, Anguilla marina, æ, f. WĘGORZ ryba rzeczna nákſztałt węża: ſą też węgorze morſkie.

ON DIT proverbialement, (*parlant d'un homme qui trouve toûjours des défaites & des échapatoires.*) *Il échappe comme une anguille.* Anguilla eſt, elabitur. *Ter.* *Il a toûsjours quelque défaite toute preſte.* Mowi ſię w przyſłowiu o tym ktory zawſze wybiegi y wycieczki znayduie, wyśliznął ſię iak węgorz, záwſze ma dla ſiebie gotowe wybiegi.

Ecorcher une anguille par la queuë, c'eſt à dire *Commencer une affaire par où il la faut finir.* Præpoſterè rem inchoare. Odzierać węgorza od ogona, to ieſt záczynać rzecz iáką tam náczym ią kończyć náleżało.

ON DIT encore *Il y a quelque anguille ſous roche*, c'eſt à dire *Il y a quelque myſtere caché la deſſous*, Aliquis later error. Latet anguis in herbâ. *Virg.* MOWIĄ też ieſzcze tu ieſt iaki węgorz w dziurze, to ieſt ieſzcze pod tym coś ſię ukrywa.

ANGULAIRE, adject. m. & f. (*Qui a*, ou *qui fait des angles*) Angularis & hoc angulare. adject. *Vitr.* GRANIASTY, co ma álbo czyni grania.

ANICROCHE, ſubſt. f. (*Certaines défaites dont on ſe ſert pour ſe dédire d'un marché, ou de ce qu'on a promis.*) Anſa, *genit.* Anſæ. f. *Plaut.* WYBIEG pozorne racye ktore kto wynáyduie dla zrzucenia ſię z iákiey umowy uczynioney

Il cherche quelque anicroche pour ne point tenir le marché. Anſam quærit, infectum ut faciat. *Plaut.* Szuka wybiegu iakiego áby niedotrzymał targu.

ANIMADVERSION, ſubſt. f. (*Coinſideration*) Animadverſio, *genit.* animadverſionis, f. Annotatio, *genit.* onis, f. *Cic.* POSTRZEGANIE Baczenie.

ANIMADVERSION dans le ſtyle du Palais, (*Correction.*)

Animadverſio. Caſtigatio. Correctio, *genit.* onis, f. *Cic.* W STYLU Prawnym znaczy karanie.

ANIMAL, ſubſt. maſc. *qui fait au plurier* ANIMAUX, (*On appelle ainſi généralement ce qui a une ame & le ſentiment.*) Animal, *genit.* animalis, n. Animans, *genit.* animantis, omn. gen. *Cic.* ZWIERZ, w więkſzey liczbie Zwierzęta, názywaią powſzechnie to wſzyſtko co ma Ducha y zmyſł.

Sous ce mot general on comprend l'Homme & les Animaux à quatre pieds, comme auſſi les Oiſeaux & les Poiſſons. Pod tym Imieniem poſpolitym rozumieią człeka, bydlęta y zwierze o czterech nogach, ptaſtwo, y ryby.

Il y a quatre ſortes d'animaux; les uns divins & celeſtes: les autres aëriens & couverts de plumes; quelques-uns aquatiques, & d'autres terreſtres. Animantium genera quatuor, quorum unum divinum atque cœleſte; alterum aerum & pennigerum: aquatile tertium, terreſtre quartum. *Cic.* Czworakie ſą zwierzęta iedne Boſkie y niebieſkie, drugie powietrzne pierzem odziane, niektore wodne, inſze ziemſkie.

Il y a bien des animaux differents, les uns ſont couverts de peaux, les autres reveſtus de poil, & quelques-uns heriſſez de pointes. Nous en voyons d'autres qui ont ou des plumes ou des écailles: quelques-uns ſont armez de cornes & d'ongles; d'autres ne ſe défendent que par le ſecours de leurs ailes Animantium quanta varietas eſt quarum aliæ coriis tectæ ſunt, aliæ villis veſtitæ, aliæ ſpinis hirſutæ: plumâ alias, alias ſpuamâ videmus obductas: alias eſſe cornibus & unguibus armatas; alias habere effugia pennarum. *Cic.* Wiele ieſt rozmaitych zwierząt iedne ſkorą przyobleczone, drugie ſzercią y włoſami okryte niektore ſzczecinami y kolcami naiezone, widziemy inſze co maią álbo pierze álbo łuſkwy, inſze uzbroione ſą rogami y kopytami, inſze záś inſzey oprocz ſkrzydeł obrony niemaią.

ON DIT figurément, (*parlant d'un homme beſte & ſtupide.*) *C'eſt un gros animal, une beſte.* Stupidus bardus eſt. MOWI ſię niewłaśnie o człowieku głupim y tępym że ieſt właśnie ni głupie bydlę álbo iak beſtya niepoymuiąca.

ANIMAL, m. ANIMALE, f. adject. (*Qui appartient au corps ſenſitif.*) Animalis & hoc animále. adject. *Cic.* ZWIERZECY. Bydlęcy, Bydlęca, co náleży do ciała zmyślnego.

ANIMATION, ſubſt. f. (*Infuſion de l'ame, qui ſe dit en médecine du temps que l'ame eſt infuſe dans le corps & qu'elle l'anime.*) Animatio, *genit.* animationis, f. *Cic.* Animatus, *gen.* animatûs, m. *Plin.* OZYWIENIE Ducha w ciało wlanie co ſię mowi w medycynie o czaſie w ktory duſza w ciało bywá wlana.

ANIME', ANIME'E, f. part. paſſ. Animatus, animata, animatum. *Cic. voyez* ANIMER. ZYWY żywa Ducha w ſobie maiący.

ANIMER, V. act. (*Donner, inſpirer une ame, donner la vie & le mouvement.*) Animare, (animo, animas, animavi, animatum.) act. acc. *Cic.* OZYWIC dać thnąć ducha y poruſzenie

C'eſt ainſi que les enfans qui viennent au monde ſont animez & formez. Ita pueri orientes animantur atque formantur. *Cic.* W ten ſpoſob dzieci ná świat przychodzące ożywione y uformowane bywaią.

ANIMER ſe dit figurément en ce ſens, (*parlant des Orateurs, des Peintres & des Sculpteurs, qui ſemblent animer leurs diſcours & leurs ſtatuës en leur donnant du vif.*) comme *Cét Orateur anime ſon diſcours d'un feu divin.* Oratoris illa oratio igne divino incitata fertur. OZYWIAC mowi ſię *niewłaśnie* o Mowcach Malarzach y Snycerzach ktorzy żywości niby dodaią Mowom ſwoim Obrazom y Oſobom. Ten mowca ogniem niebieſkim mowę ſwoię ożywia.

Praxitele animoit ſes ſtatuës. Praxiteles ſtatuas ſpirantes effingebat, *ou* ad vivum exprimebat. Praxiteles ſtatuis quaſi animam inſpirabat. Animas hominum, ære comprehendebat. *Petr.* Praxiteles iák żywe oſoby wyrzynał.

Un diſcours qui n'eſt point animé. Exanguis oratio. Mowa bez wſzelkiey żywości bez duſzy.

Animer les converſations, & les égayer par des contes divertiſſans. Hilaria colloquia fabulis jucundioribus animare. *Petr.* Ożywić rozweſelić poſiedzenie iákie powieściami krotofilnemi.

ANIMER, (*Exciter, encourager quelqu'un à bien, ou à mal faire.*) Ad alipuid aliquem accendere, *ou* incendere, (cendo, is, cendi, cenſum.) *ou* excitare, *ou* concitare, *ou* incitare, *ou* inflammare, *ou* inſtigare, (o, as, avi, atum.) act. *Cic. Terent.* POBUDZIC, zapalić ochotę czyią wzniecić do złego álbo do dobrego.

Ani-

Animer, porter la jeuneſſe aux beaux arts. Ad bonas artes juventutem excitare,*ou* acuere,(acuo,is,acui,acutum.) act. *Cic.* Záchęcić młodź do pięknych náuk.

Animer quelqu'un à la cruauté. Acuere aliquem ad crudelitatem.*Cic.* Pobudźić kogo do okrucieńſtwa.

*Cela avoit animé Marius contre Metellus.*Quæ res Marium contra Metellum vehementer accenderat.*Saluſt.* To Maryuſza potężnie przeciwko Metellemu pobudziło.

*Ils ſont animez l'un contre l'autre.*Contra ſe invicem exarſerunt.*Cic.*Exarſerunt in iras.*Mart.* Jeden ſię zawziął przeciwko drugiemu..

Ils ſont plus animez au combat. Impenſiùs accenduntur in certamina.*Liv.* Barziey ſię do bitwy pobudzili.

Les uns ſont animez par le deſir de la vengeance,les autres ſe ſont relaſchez par la proſpérité. Hos ultionis cupiditas ad virtutem accendit,illi rebus proſperis hebeſcunt. *Tacit.* Jednych pobudza chciwość zemſty, drugich ſzczęście mdli y oſłabia.

*Il eſt bien animé contre vous.*In te incenſus eſt,*ou* incitatus, *ou* concitatus, *ou* inflammatus Barzo ſię ná ciebie záwziął.

ANIMOSITE',ſubſt.f.(*Paſſion de l'ame par laquelle nous témoignons de la colere, de la haine & du reſſentiment contre quelqu'un, qui nous anime à la vengeance.*) Simultas,*genit.* ſimultatis,f.Acre odium, *genit.*acris odii,n.*Cic.* NIECHĘC, nienawiść, do kogo;námiętność duſzy przez ktorą pokazuiemy gniew, y złe serce pobudzaiące do zemſty ná kogo.

Je n'agis par aucune animoſité particuliere. Nec me ullæ privatæ injuriæ movent.*Cic.*Nie czynię przez żadną niechęć prywatną.

*Avoir de l'animoſité contre quelqu'un.*Infenſo & malevolo animo eſſe in aliquem. Mieć niechęć przeciw komu.

*Par animoſité.*Iniquo,*ou* malevolo,*ou* infenſo animo.abl. *Cic.* Przez złość, przez złe ſerce.

ANJOU,(*Province du Royaume de France.*)Andes.*genit.* Andium, m. pl. *Cæſ.* ANDEGAW Prowincya Francuzka.

D'ANJOU. Andegavenſis & hoc Andegavenſe. adject. ANDEGAWENSKI.

ANIO, (*Riviere qui vient des montagnes de Tibur.*ou *de Tivoli,& qui ſe jette dans le Tibre au deſſus de Rome avec un grand bruit.*)Anio, *genit.*anienis,m. (*C'eſt aujourd-huy* le Teveron.) ANIEN, Rzeka wypadaiąca z gor Tywoli y wpadaiąca do Tybru ponad Rzymem z wielkim hałaſem dziś názywaią Teweron.

ANIS, ſubſt. maſc. (*Plante qui porte une graine agréable au gout.*) Aniſum, *genit.*aniſi,n. *Plin.* ANYZ ziele ziarnka doſmaku przyiemne wydaiące.

ANNAL,m. ANNALE,f. (*Qui dure un an.*) Annalis & hoc annale.adject.*Var.* Roczny co rok ieden trwa.

ANNALES,ſubſt,f. (*Hiſtoires chronologiques des évenemens par années.*)Annáles, *genit.*annalium,m.plur.*Cic.*Annalium monumenta, *genit.*monumentorum,n.pl.*Cic.* ROCZNE dzieie Kroniki.

ANNALISTE,ſubſt.maſc.(*Qui écrit l'hiſtorie par années.*)Annalium ſcriptor,*genit.* ſcriptoris,m. KRONIKARZ, co roczne dzieie opiſuie.

ANNATE,ſubſt.f. (*Le revenu d'une année d'un Benefice conſiſtorial,qu'on paye au Pape depuis le Concordat entre le Roy François,I,& le Pape Jean XXII.*) Annata, *genit.*annatæ,f. Beneficii reditus annuus, *genit.* reditûs annui, m. ANNATY ie'en rok dochodu Duchownych dob Konſyſtoryalnych ktore płacą Papieżowi od czaſu ugody uczynioney między Franciſzkiem I. y Janem XXII. Papieżem.

ANNEAU,ſubſt.maſc. (*Bague qu'on met au doigt.*) Annulus, *genit.* annuli,m. & Annulus,i, m. *Cic.* PIERSCIEN obrączka ktorą kładą ná palec.

*Petit anneau.*Annellus, *ou* Anellus, *genit.* i,m. Pierścioneczek mała obrączka.

*Anneau conſtellé.*Annulus ferreis ſtellis ferruminatus.*Petr.* Obrączka w gwiazdki.

Anneau qui a un cachet. Annulus ſignatorius. *Val. Max.* Obrączka z pieczątką ſygnet.

*Le chaton d'un anneau.*Annuli pala, *genit.* palæ,f. *Cic.ou* funda, *genit.*fundæ,f. *Plin.* Kaſzta w pierścieniu, álbo głowa pierścieniowa, oprawa.

*Mettre un anneau au doigt.*Annulum induere.*Cic.ou* digito inducere. *Plin.* Pierścień włożyć ná palec.

Oſter,tirer un anneau du dogit. Annulum detrahere. *Cic. Ter.* Zdiąć pierścień zpalca.

*Anneau de clef,ou d'une porte.*Clav's,*ou* forium annulus. Ucho u Klucza, álbo antaba u drzwi.

ANNEAUX, (*Boucles de cheveux.*) Cincinni, *genit.* cicinnorum,m.pl.*Cic.* PIERSCIONKI, kędziory włoſow.

D'ANNEAUX. Annularis & hoc annulare.adject.*Plin.* PIERSCIONKOWY.

*Qui fait des anneaux.*Annularius, *genit.*annularii,m.*Cic.* Pierściennik co pierścienie robi.

Qui porte un anneau. Annulatus, annulata, annulatum. *Plant.* Co pierścień noſi.

ANNECY, (*Ville de Savoye ſur un Lac de meſme nom.*) Annecium, *genit.* Annecii, n. ANNEC, Miaſto Sabaudyi nád Jeziorem tegoż Imienia.

(C'eſt aujourd'huy la retraitte de l'Eveſque de Geneve & de ſon Clergé.) Jeſt to teraz mieyſce ſchronienia Biſkupa Geneweyſkiego y Duchowieńſtwa iego.

ANNE'E,ſubſt.f. (*La meſure du temps que le Soleil & la Lune employent pour revenir au meſme point du Zodiaque.*) Annus, *genit.*anni, m. ROK, wymiar czaſu przez ktory Słońce y Xiężyc bieg ſwoy odprawuią powracaiąc do tegoż punktu Zodyaku.

(Nos Années ſont compoſées de douze Mois,& commencent au premier de Janvier, elles commençoient autrefois le lendemain de Paſques,environ le 23.de Mars, mais Charles IX. dans ſon Ordonnance de 1565. les a fixées au premier de Janvier.) Roki náſze złożone ſą z dwunaſtu Mieſięcy a poczynaią ſię pierwſzego Stycznia; záczynał ſię przedtym rok názaiutrz po Wielkieynocy, około dnia 23. Marca; ále Karol IX. ſwoią uſtawą Roku 1564. poſtanowił áby od dnia pierwſzego Stycznia początek roku rachowano.

*Au commencement de l'année.*Initio anni.Principio anni. *Liv.*Ineunte anno.abl.*(*le contraire eſt* Extremo anni. Fine anni.Exeunte anno.abl.*Cic.A la fin de l'année.*) Na początku roku.**przeciwna ieſt*: ná końcu roku.

*Il me vint voir l'année précedente.*Me inviſit priori anno. *Liv.ou* anno.ſuperiore.*Cic.* Náwiedził mnie roku przeſzłego

*Je vous verray l'année ſuivante.*Te videbo anno inſequente,*ou* ſequente. *Liv.* Te videbo poſtero anno. *Cic.* **Dans la meſme année, ſur la fin.* Intra finem anni vertentis.*Cic.* **Avant la fin de l'année.* Toto non vertente anno. abl. *Suet.* Náwiedzę cię w roku przyſzłym. *Tegoż roku ku końcowi *Przed dokończeniem roku.

Il ſe fit créer Conſul pour cette année là. In eum annum creatur Conſul.*Liv.* Kazał ſię Burmiſtrzem obrać ná ten rok

Année ſuivante. Inſequens annus. *Liv.* **Année courante.* Annus currens. *Plin.* **Année qui finit.* Annus vertens. *Cic.* **Année intercalaire,* ou *biſſextile.* Intercaláris annus. *Plin.* **Année accomplie.*Plenus annus.*Hor.*Abſolutus & perfectus annus.*Cic.*Expletus annus. *Quint.* Rok náſtępuiący. *Rok idący terazniey ſzy.*Rok ſchodzący. *Rok przeſtępny álbo przybyſzowy. *Rok zupełny ſkończony.

*Les années qui nous raviſſent nos plus beaux jours,nous font connoiſtre, que nous ne devons pas nous promettre l'immortalité.*Ne ſperemus immortalia monet annus & hora,quæ diem rapit. *Hor.*Lata ktore nam naypięknieyſze dni náſze zábieraią, daią nám znáć że ſię niemamy ſpodziewać wiekować.

*Ces vins ſe gardent,*ou *ſont de garde pluſieurs années.* Ferunt annos iſta vina. *Quint.* Te wina chować ſię dadzą kilkanáście lat, álbo ſą ná chowanie.

*Qui a bien des années ſur la teſte, chargé d'années, qui eſt fort agé, fort vieux.*Gravis annis.Maximus annis.*Hor.Virg.* Letni podeſzły w lata,wielkiemi latami obciążony.

ANNELE',m. ANNELE'E,f. part. paſſ.& adject. **Des cheveux annelez.* Capilli in annulos inflexi. Capilli cincinnati,m.pl.*Cic.* KĘDZIERZAWY,*Włoſy kędzierzawe złożone w pierścionki.

ANNELER,V.act.(*Faire des boucles aux cheveux.*)Cincinare capillos. TREFIC włoſy, zwiiać w pierścionki.

ANNELET,ſubſt.maſc.(*petit Anneau.*)Annellus, *genit.* annelli,m.*Plin.* PIERSCIONEK mały.

ANNELURE,ſubſt.f.(*Friſure des cheveux par anneaux, par boucles.*)In cincinnos flexura,*genit.*flexuræ,f. KĘDZIORY, zwiianie Włoſow w pierścionki.

ANNEXE,ſubſt.f.*Une Paroiſſe annexe d'une autre.*Parœcia alteri in ſubſidium adnexa, *ou* adjuncta, *genit.* Parœciæ adnexæ,*ou* adjunctæ,&c.f. PEZYŁĄCZONY Kościoł ieden do drugiey Parafiy.

ANNEXER, V.act. (*Attacher, joindre à une choſe.*) Adjungere,(adjungo,is,adjunxi,adjunctum.)act.aliquid alicui rei,*ou* ad aliquid.*Cic.* PRZYŁĄCZYC iednę rzecz do drugiey

ANNIVERSAIRE,m.& f.adject.(*Qui ſe fait tous les ans*) Anniverſarius, anniverſaria, anniverſarium.*Cic.* ROCZNICA co ſię co rok odprawuie.

ANNIVERSAIRE *de quelque cérémonie,* (*qui ſe renouvelle tous les ans.*) Dies anniverſarius, *genit.* diei anniverſarii,m. ROCZNIA pamiątka co ſię co rok ponawia.

L'anniverſaire pour un mort, (*Service qu'on fait pour luy au bout de l'année.*) Anniverſaria ſacra pro mortuo, *genit.* anniverſariorum ſacrorum, neut.plur. Rocznica zá umarłego Ofiara za duſzę iego w rok po zeyściu Aniwerſarz.

Faire l'Anniverſaire,ou le bout de l'an d'une perſonne défeunte. Anniverſaria ſacra pro mortuo facere. Odprawiać Aniwerſarz, álbo rocznicę zá umarłego.

ANNONCE,ſubſt.f. (*Publication qui ſe fait des Comédies des Bans de mariage.*)Denuntiatio.Significatio,*genit.*onis,f. *Cicer.* ZAPOWIEDZ, ogłoſzenie Komedyi,álbo wſtępuiących w Małżeńſtwo.

ANNONCER, V.act.(*Publier, faire ſçavoir.*)Annunciare.Denunciare.Renunciare,(cio,as,ávi,atum.) act. ZAPOWIEDZIEC, ogłoſić.

Il luy annonça ſa mort,il luy fit ſçavoir qu'il devoit mourir Neceſſitudinem ultimam illi denuntiavit.*Tacit.* Horam nigram denuntiavit.*Tibul.* Zápowiedział mu o śmierci,że miał umrzeć.

ANNONCIATION, ſubſt.maſc.f. (*Nouvelle que l'Ange apporta à la Vierge du Myſtere de l'Incarnation.*) Annuntiatio, *genit.*onis,f. Salutata ab Angelo Virgo, *genit.* ſalutatæ Virginis,fœm. ZWIASTOWANIE, uczynione przez Anioła Náyświętſzey Pannie o Taiemnicy Wcielenia.

ANNOTATION,ſubſt.f.(*Remarque ſur quelque Auteur*) Notatio. Annotatio, *genit.*onis,f. *Quint.*Nota, *genit* notæ,f. Animadverſio, *genit.*animadverſionis,f.*Cic.* Obſervatio,*gen.* obſervationis, f. *Suet.* POSTRZEGANIE czego y náznaczenie w Autorze iakim.

ANNULAIRE,adject.m.&f.comme *Le doigt annulaire, où l'on met l'anneau.* Annularis digitus, *genit.* digiti annularis,m.*Aul-Gel.* PALEC, Czwárty u ręki ná ktorym pierścień noſzą.

ANNULLER,V.act. (*Rendre nul,caſſer un acte, un jugement,une procedure,une loy.*)Actum,judicium,legem abrogare, (abrogo,as, abrogavi, ábrogatum.) ZNIESC, zápis iáki Dekret, poſtępek prawo.

Annuler un teſtament. Voluntates mortui reſcindere. Teſtamentum irritum facere.*Cic.* Znieść Teſtament.

ANNULLER,*caſſar une procedure.*Cognitionem litis circumducere, (circumduco,is, circumduxi, circumductum.) Cognitionem litis irritam eſſe jubere. *Cic.* ZNIESC ſkaſowáć ſąd proceſſ prawny.

ANOBLI,m. ANOBLIE.f.part.paſſ (*Rendu noble.*)*voyez* ANOBLIR. DO SZLACHECTWA przypuſzczony przypuſzczona.

ANOBLIR,V.act.(*Rendre noble.*) Nobilitare, (nobilito, as,nobilitavi,nobilitatum.)act.acc.Nobilem ex plebeio aliquem facere, (facio,is,feci,factum.) act.*Plin.* SZLACHCICEM uczynić.

ANOBLIR,(*Rendre illuſtre & fameux.*) Aliquem nobilitare. *Ter.* Clarum & illuſtrem facere aliquem. *Cic.* ZASZCZYCIC, ſławnym y zacnym uczynić.

ANOBLISSEMENT,ſubſt.maſc.(*Titre par le quel on eſt anobli.*)In nobiles cooptatio, *gen.*cooptationis,f.(ic SZLACHECTWA Przywiley, Nobilitacya.

ANODIN,m. ANODINE,f.adject. (*Qui eſt doux & reſolutif, parlant des remedes.*) Anodynus,a,um. *Celſ.* PRZYIEMNE y rozczyniaiące mowiąc o lekarſtwach.

(Terme de Medicine.) Termin Lekarſki.

ANOMAL,m.ANOMALE,f.adject. (*Irrégulier, parlant d'un Verbe,*ou *d'un Nom,qui ſe conjugue & ſe décline contre les regles ordinaires de la Grammaire.*)Verbum anomalum, *genit.*verbi anomali, neut. *Priſcien.* Inæqualis & inæquale, *pour tous les genres. Var.* Nierownie nie iednoſtayne mowiąc o ſławach álbo Imionach ktore ſię nachylaią przez ſpadki álbo odmieniaią przez czaſy y ſpoſoby nie według opiſania reguł Grammatyki.

ANONYME,adject.m.& f. (*Qui eſt ſans nom d'Auteur.*) Sine nomine Cujus auctor ignoratur. ANONYM bez Imięnia właſnego Autora.

(*Anonymos ſe trouve dans Pline avec la terminaiſon grecque,parlant d'une herbe dont on ne ſçavoit point le nom.*) Zywokoſt ziele ktorego Imienia niewiedząc po grecku znáyduie ſię w Pliniuſzu *Anonymos.*

ANSE,ſubſt.f.(*Ce qui ſert à prendre & à tenir un panier*) Anſa, *genit.*anſæ,f.Manicula, *genit.*maniculæ,f.*Plaut.* RĘKOIESC ucho u ſtatku iákiego dla uięcia y trzymánia.

Une anſe tortillée. Anſa tortilis, f. *Ovid.* Ucho plecione.

Petite anſe. Anſula,*gen.*anſulæ,f.*Val-Max.* Uſzko małe.

Qui a une anſe Anſatus,anſata,anſatum. Uſzaty.

Un petit ſeau d'argent ayant deux anſes. Situla argenteola & duæ connexæ maniculæ.*Plaut.* Wiaderko, álbo kuſzyk, álbo wanienka, álbo czareczka, ſrebrna o dwoch uchach.

ONDIT populairement,(*parlant d'une perſonne qui marche les deux mains ſur les coſtez.*)*Il fait le pot à deux anſes.* Anſatus ambulat.*Plaut.* Subnixis alis incedit.*Plaut.* MOWI ſię przyſłowiem o iákiey oſobie ktora chodzi podparſzy ſię obiema rękami pod boki,chodzi iák garniec o dwoch uchach.

LES SERVANTES à Paris appellent *l'Anſe du panier,* (*le profit qu'elles font ſur ce qu'elles achetent allant au marché avec un panier.*) Emolumentum furtificum, *genit.* emolumenti furtifici, neut. DZIEWKI ſłużebne Paryzkie názywaią *uchowe* álbo koſzykowe to co utarguią ná ſwą ſtronę idąc ná rynek z koſzykiem kupować.

ANSE'ATIQUE,adject.m.& f. *Villes anſeatiques.* Urbes inter ſe fœderatæ commercii, *ou* negotiationis causâ. ANZEATYCKI, Zprzymierzony, Miaſta zprzymierzone.

(On appelle ainſi certaines villes d'Allemagne confédérées & liguées enſemble pour la ſcureté du commerce.) Tak názywaią niektore miaſta Niemieckie zprzymierzone y ztowarzyſzone między ſobą dla beſpieczeńſtwa handlow.

ANTAGONISTE, ſubſt m. (*Adverſaire, qui eſt oppoſé.*) Adverſarius, *genit.* adverſarii,m.*Cic.* PRZECIWNIK, ktory ieſt przeciwny.

ANTARCTIQUE,ou *Le Pole Antarctique,(qui eſt oppoſé au Pole Arctique.)* Polus antarcticus. Auſtrinus polus, *gen.* poli antarctici,*ou* auſtrini,m.*Plin.* Vertex auſtrinus, *genit.* verticis auſtrini,m.*Plin.* Meridiani axis card , *genit.*cardinis, m. *Vitr.* PUNKT niebios południowy ktory ieſt naprzeciwny punktowi połnocnemu.

ANTE'CEDENT,maſc.*ou prononce* Antecedant,ANTE'-CEDENTE,f. (*Qui va devant.*)Antecedens, *genit.* antecedentis,omn.gen. PRZODKUIĄCY, PRZODKUIĄCA,co wprzodzie idzie.

ANTECEDENT *en Logique,(c'eſt la propoſition d'un Syllogiſme appellé Enthymeme.)* Antecedens,*ou ſous entend* propoſitio. f. Antecedens, neut. U LOGIKOW zowie ſię tak propozycya Syłogizmu názwanego *Entymema.*

ANTECESSEUR, ſubſt.maſc. (*Profeſſeur en Droit civil & canonique.*) Anteceſſor, *genit.*anteceſſoris,m. *ce mot eſt de Suetone pour dire* Un homme qui va à la découverte d'un païs; *on peut dire* Juris utriuſque doctor, *ou* antiſtes, *genit.* doctoris, *ou* antiſtitis, maſc. PRZODEK Miſtrz w Prawie świeckim y Duchownym,to ſłowo ieſt Swetoniuſza,y znáczy tego ktory idzie rozeznać kray iaki.

ANTECHRIST,ſubſt.m.(*Tyran qui doit regner ſur la terre un peu avant le ſecond Avenement de J.C.*) Antichriſtus, i, m. ANTYCHRYST, Tyran co ma panować náświecie nie co przed powtornym przyiściem Chryſtuſa Pána.

ANTENNE,ſubſt.f.(*Piece de bois ſuſpenduë à une poulie, à laquelle on attache les voiles.*) Antenna, *genit.* antennæ, f. Antennæ, *genit.* antennarum, f. plur. *Cic.* MASZTOWY, drąg,żáglowy drąg ná windzie,do ktorego żagle przypinaią

Baiſſer l'antenne. Antenam demitere. *Ovid. ou* disjectare *Lucr.* Spuścić żagle.

Attacher les voiles aux antennes. Subnectere vela antennis.*Ovid.* Przywiązać zágle do drągá.

ANTE'PENULTIE'ME, ou *La ſyllabe antepenultiéme d'un mot.* Tertia ſyllaba ab extremâ. *Quint.* *Antepenultimus,a,um, TRZECIA ſyllabá przed oſtatnią w ſłowie iakim.

ANTE'RIEUR,m. ANTE'RIEURE,f. adject. (*Qui eſt devant pour raiſon du temps.*)Anterior & hoc anterius,*genit* anterioris *pour tous les genres, (ce mot ſe trouve dans Prudence & dans le Digeſte.)* Prior & hoc prius. Antiquior & hoc antiquius.*Cic.* PIERWSZY PIERWSZA ten co ieſt w przody co do czaſu, (To ſłowo ieſt w Prudencyuſzu y w Prawie.

ANTE'RIEUR,(*Qui eſt devant pour le lieu,& pour la ſituation.*)Prior & hoc prius. Anterior & hoc anterius.*Celſ.* Przedſobny przedſobna co ieſt na przodzie co do mieyſcá y położenia,

ANTE'RIEUREMENT,adv.)*Avant*,ou *devant, pour le temps*)Priùs.Antè adv.*Cic.*W PRZODY Pierwey co do czaſu

ANTES, ſubſt. f. (*Pilaſtres qu'on mettoit au devant des Temples.*)Anta,*genit.*antarum, fœm. plur. *Vitr.* FILARY

ANTHROPOPHAGES,ſubſt.maſc. (*Mangeurs d'hommes.* On appelle ainſi *des Peuples ſauvages qui mangent de la chair humaine.*)Anthropophagi,*gen.*anthropophagorum, m.pl. LUDOIEDZCY Dzicy ludzie co żyią ludźmi.

ANTIBE, (*Ville & port de mer de Province.*) Antipolis, *genit.*Antipolis,f. ANTIPOL Miaſto y Port morſki wProwincyi.

Qui eſt d'Antibe. Antipolitanus,*genit.* Antipolitani, m. **Celle qui eſt d'Antibe* .Antipoliana,*genit.* Antipolitanæ, f. Antypolczyk,Antypolká Ten,tá co ieſt z Antypolá.

ANTI-CHAMBRE, ſubſt. f, (*Chambre qui eſt devant la chambre où l'on couche.*) Antithalamus, *genit.* antithalami, maſc.*Vitr.* PRZED POKOY pokoy przedpokoiem ſypialnym.

ANTICIPATION,ſubſt,f.(*Lors qu'on prévient le temps, & que quelque choſe ſe fait par avance.*) Anticipatio,*genit.* anticipationis, f. *Cic.* UPRZEDZENIE kiedy kto czas, uprzedzá y że ſię co ſtanie przed czaſem.

*Goûter par anticipation la joye de la victorie.*Gaudia victoriæ prægustare,*ou* præcipere,*ou* prælibare.*Cic.* Skoſztować przed czaſem radośći zwycięſtwá.

ANTICIPE',m.ANTICIPE'E,f. part. paſſ. Antecaptus antecapta,antecaptum.*Liv.Voyez.* ANTICIPER. UPRZEDZONY UBIEZONY.

ANTICIPER,V. act. (*Prévenir le temps, faire une choſe avant le temps.*)Anticipare,(anticipo,as, anticipavi, anticipatum.) UPRZEDZIC POPRZEDZIC czas y czynić co przed czaſem.

*Anticiper d'un jour.*Anticipare uno die.*Plin.* Uprzedzić dniem iednym.

*Il n'y a point de peuple qui n'ait une connoiſſance anticipée de Dieu, & meſme ſans eſtude.*Nulla gens eſt quæ anticipationem quandam Dei ſine doctrinâ non habeat. *Cic.* Niemaſz narodu ktoryby niemiał poprzedzaiącey znaiomośći o Bogu,nawet bez nauki.

Voicy le terme de mes promeſſes, que j'anticiperay meſme ſi vous venez. Dies promiſſorum adeſt,quem repræſentabo ſi adveneris.*Cic.* Oto iuż bliſko ieſt czas obietnic moich, ale y ten poprzedzę, ieżeli pierwey przyiedzieſz.

ANTICIPER ſignifie encore *Empieter,avancer ſur l'héritage d'autruy ſoit en bâtiſſant*,on *en labourant.*Limites ſuos extendere in campum alienum. ZNACZY też ieſzcze zaiąć gruntu cudzego, orżąc, álbo buduiąc.

ANTICYRE, on appelle de ce nom *Deux Iſles celebres, dont l'une eſt dans le golphe de Malée,l'autre proche de Delphes.*Anticyra,*genit.*Anticyræ,f. *Horat.* ANTICYRA tym imieniem nazywnią dwie znaczne wyſpy z ktorych iedná ieſt ná odnodze *Malei* drudá bliſko *Delfu.*

(Il croiſſoit dans ces Iſles beaucoup d'Ellebore,& de là eſt venu le Proverbe dans Horace,qui renvoye un foû pour eſtre guéri de ſa folie dans l'Iſle d'Anticyre où il croiſt beaucoup d'Ellebore, qui a la vertu de guérir de la folie. *Naviget Anticyram.* Hor.) (Wiele bardzo ciemierzycy ná tych ſię wyſpach rodziło,ſtąd Horacyuſz ſzalonych odſyłał w wierſzach ſwoich do Artycyry dlá kuracyi gdzie wiele rośnie ciemierzycy ktora má moc leczyć ſzaleńſtwo)

ANTIDATTE, ſubſt. f. (*Datte antérieure qu'on met à quelque acte de juſtice*,ou *à une lettre.*)Dies antiquior aſcripta alicui inſtrumento,*ou* epiſtolæ,*genit.*diei antiquioris aſcriptæ, f. *Cic.* DATA dawnieyſzá w jakim Dekrecie álbo liśćie dniem pierwey położona.

ANTIDATTER, V.act. (*Mettre une datte antérieure à quelque acte*,ou *à une lettre.*)Diem antiquiorem epiſtolæ aſcribere, (aſcribo, is,aſcripſi,aſcriptum.) *Cic.* DATĘ dawnieyſzą położyć w piſaniu, iakim lub liśćie.

Vos lettres eſtoient antidattées. Antiquior dies in tuis erat aſcripta literis.*Cic.* Liſty twoie datę miały dawnieyſzą.

ANTIDOTE, ſubſt.maſc. (*Préſervatif contre le poiſon.*) Antidotus,*ou* Antidotum,*genit.*antidoti,f.*ou* neut.*Aul-Gel. Plin.* LEKARSTWO záchowuiące od trucizny.

ANTIE,(*Ville capitale des Volſques dans le Latium.*)Antium,*genit.*Antii,n.*Hor.* ANCYUM miaſto ſtołeczne Wolſkow w Lacyum.

ANTIATES,ou *les peuples d'Antie.*Antiates,*genit.* Antiatium,m plur. ANCYANIE.lud od Ancyum.

ANTIENNE,ſubſt.f.(*un Trait tiré des Pſeaumes*,ou *de l'Ecriture.*)Antiphona,æ,f. WIERSZ wyięty z Pſalmu álbo piſmá, Antyfoná.

(Terme dont on ſe ſert dans le Breviaire qu'on dit à l'Egliſe.) Termin ktorego zażywaią w Brewiarżu ktory odprawuią w kośćiele.

ANTILLES,*ou* LES ISLES ANNTILLES,(*dans la mer du Nord entre les deux Amériques.*) Antillæ, *genit.* Antillarum,f. plur. WYSPY ná morzu Nordowym między obiemá Amerykami.

ANTIMOINE,ſubſt.m.(*Mineral purgatif.*)Stibium,*genit.*ſtibii, n. Stimmi, n. *& indeclinable.* ANTYMONIUM Minera purguiąca.

ANTIOCHE *ſur le fleuve Oronte*,(*Ville capitale de la Syrie.*)Antiochia,*genit.*Antiochiæ,f. ANTYOCHA nad rzeką Orontem miaſto ſtołeczne Syryi.

ANTIOCHE *ſur le Méandre*, (*Ville de la Carie.*) Antiochia ſupra Mæandrum. ANTYOCHIA nad Meandrem rzeką miaſto Karyi.

ANTIOCHE *ſur l'Euphrate*, (*Ville de Syrie, dont Pline fait mention.*)Antiochia ſupra Euphratem. ANTIOCHIA nad rzeką Eufrates miaſto Syryi o ktorym wſpominá Pliniuſz

ANTIPAPE,ſubſt,maſc. (*Vne Pape qui veut ſe faire reconoiſtre au préjudice d'un Pape légitimement éleu.*) Papa non legitimus,*genit.* Papæ non legitimi,m.Pſeudo-pontifex, *genit.* pſeudo-pontificis, maſc. ANTYPAPA ten co chce zeby go uznano zá Papieżá, przeciwko Papieżowi dobrze obranemu.

ANTIPATHIE,ſubſt.f.(*Inimitié naturelle,contrarieté ſecrette,qui eſt entre deux choſes.*)Antipathia,*genit.*antipathiæ, f. *Plin.* ANTYPATYA wſtręt niechęć przyrodzoná ſprzeciwność wnętrzná tajemná ktorá ieſt między dwiemá rzeczami.

On parlera des ſympathies & des antipathies naturelles que les choſes inſenſibles ont entre elles. Odia amicitiæque rerum ſurdarum ac ſenſu carentium dicentur. *Plin.* Mowić ſię będzie o Sympatyach y Antypatyach ktore rzeczy nieczuiące maią między ſobą.

*Les choſes qui ont de l'antipathie, ou de la ſympathie entre elles.*Quæ inter ſe vel diſſident,vel conveniunt. *Plin.* Rzeczy między ſobą ſympatyą álbo antypatyą maiące.

J'ay une grande antipathie avec luy. Non congruo cum illo naturâ.Non congruent mores cum illius moribus. *Cic.* Mam wielką ſprzeciwność do niego.

ANTIPATHIQUE,adject.m.&f.(*Qui vient de l'antipathie.*)Adverſans.Repugnans,*genit.*antis,omn.gen. SPRZECIWNY co pochodzi z ſprzeciwnośći.

Leurs humeurs ſon antipathiques. Contrariæ, diverſæque atque inter ſe repugnantes ſunt naturæ illorum. *Cic.* Humory ich ſą ſprzeciwiaiące ſię.

ANTIPERISTASE,ſubſt.f.(*Qualité contraire & oppoſée*) Antiperiſtaſis, *genit.*antiperiſtaſis,f.Contrarietas,*genit.*contrarietatis,fœm. PRZECIWNE Właſnośći.

ANTIPHONIER,ou ANTIPHONAIRE,ſubſt.m. (*Livre d'Egliſe où les Antiennes qui ſe chantent ſont notées.*)Antiphonarium,*gen.*antiphonari,n. ANTYFONARZ,Kśięga Kośćielna gdzie ſą ſpiſane Antyfony do ſpiewania.

(Terme Eccleſiaſtique.) Termin Kośćielny.

ANTIPHRASE, ſubſt. f. (*Contre-verité, figure ironique par la quelle en diſant une choſe on entend tout le contraire.*) Antiphraſis, *genit.*antiphaſis,f.*Serv.*& *Donat.* KSZTAŁT, mowy nie doprawdy ále żartem co mowiąc,á cale co inſzego rozumiejąc.

ANTIPODES,ſubſt.maſc. (*Ceux qui ont les pieds oppoſez à nous,qui marchent ſous l'hémiſphere qui nous eſt oppoſé.*) Antipodes, *genit.*Antipodum,m.plur.*Cic.*Antichthones, *genit.* antichthonum, m. plur. *Plin.* ANTYPODY, ci co nogi maią do nas obrocone ktorzy nogami do nas chodzą pod połokrągiem świata ná ktorym my zoſtaięmy.

(Séneque parlant de ces perſonnes qui font du jour la nuit, & de la nuit le jour dit. Seneka mowiąc o tych co dzień w noc á noc w dzień obracaią mowi.

Nous avons dans noſtre ville des Antipodes, qui, comme dit Caton, n'ont jamais veu lever, ni coucher le Soleil. Sunt quidam in urbe Antipodes, qui ut M. Cato ait, nec orientem unquam Solem viderunt nec occidentem.) *Sen.* Mamy w mieśćie naſzym Antypodow ktorzy iáko mowi Kato nigdy niewidzieli wſchodzącego Słońca áni záchodzącego.

ON DIT figurément (*d'un homme qui a des ſentimens oppoſez à la raiſon.*)*C'eſt l'Antipode du bon ſens.*Communi ſenſu planè caret. *Hor.* MOWI ſię niewłaśnie o człowieku ktory ma zdania iakie przeciwko rozumowi: *Jeſt to Antypoda zdrowego zmyſłu.*

ANTIQUAILLE,ſubſt. f. (*terme de mépris,qui ſe dit des pieces antiques*, ou *vieux meubles de peu de conſéquence.*) Viles vetuſtatis reliquiæ, *genit.* vilum vetuſtatis reliquiarum, f.pl.Viles vetuſtatis quiſquiliæ,*genit.*vilium quiſquiliarum, f.pl.Vilia veteramenta,*genit.*vilium veteramentorum, neut. plur. STARZYZNA ſtare rupieci ſłowo pogardy ktore ſię mowi o ſtarym towarże álbo ſprzęcie mało co wartym.

ANTIQUAIRE,ſubſt.maſc. *Curieux des monumens anciens,qui les recherche.*)Antiquarius.*genit.*antiquarii,m.*Suet.* Antiquitatis ſtudioſus, i,m. STAROZYTNOSCI ciekawy.

ANTIQUE,adject.m.& f. (*Ancien,qui eſt fait il y a longtemps.*)Antiquus,antiqua, antiquum. Vetuſtuſtus, vetuſta, vetuſtum.Vetus,*genit.*veteris,omn.gen. *Cic.* DAWNY ſtaroświecki ktory dawno ieſt zrobiony.

Se ſervir, ou *uſer de mots antiques.* Ex vetuſtate ſumere verba.*Cic.* Staroświeckich ſłow zażywáć.

Des mœurs antiques. Antiqui mores. *Plaut.* **Vn homme d'une vertu & d'une fidélité antique.* Homo antiquâ virtute ac fide. *Ter.* Staroświeckich obyczaiow * Staroświeckiey cnoty y poczciwośći człowiek.

ANTIQUE,(mis comme un ſubſtantif,qui ſe dit des ouvrages d'architecture, & de ſculpture, qui ont eſté faits du temps des anciens Grecs & Romains : depuis Alexandre le grand juſques à l'Empereur Phocas)*Aniquum*,genit.*antiqui* n. on ſous-entend *opus*. STAROSWIECZYZNA co ſię mowi o robotach Arhitektury Malarſtwá y Snycerſtwá ktore ſię ſtały zá czaſow dawnych grekow y Rzymian: od Panowaniá Alexandrá wielkiego aż do Foki Ceſarza.

Cette peinture eſt d'un tour antique,ou *ſent ſon antique.*Antiquitatem ſapit hæc tabella. Ten obraz ieſt po ſtaroświecku zrobiony ſtaroświeczyzną ſię wydaie.

Vn baſtiment à l'antique,ou *qui eſt antique.*Ædificium operis antiqui.Ædificium antiquo opere perfectum.*Cic.*Budowanie ſtaroświeckie, po ſtaroświecku.

Il n'aime que les antiques. Solis antiquis operibus delectator. Antiqua ſolùm laudat & probat opera. Nie kocha ſię tylko w ſtaroświecczyżnie.

Voſtre probité eſt trop à l'antique pour eſtre du goût du ſiecle. Tua probitas nimium eſt antiqua, ut ſit ejus ætatis, *ou* quam ferre poſſit hæc ætas. Poczciwość twoiá barzo ieſt ſtaroświecká,áby ſię miałá teraźnieyſzemu światu podobać.

Vne fortreſſe à l'antique. Propugnaculum antiquo opere munitum,Forteca z ſtaroświecká.

A L'ANTIQUE Antiquo modo.abl.Antiquè.adv.*Horat* PO STAROSWIECKU.

ANTIQUITE',ſubſt.f. (*le vieux temps,les ſiécles paſſez.*) Antiquitas.Vetuſtas, *genit.* atis,f. *Cic.* STAROZYTNOSC ſtare czaſy wieki przeſzłe.

Qui ſçait bien l'antiquité. Omnis antiquitatis peritiſſimus.*Cicer.* Ktory świadomy ieſt ſtarych wiekow.

Antiquité d'une race. Antiquitas generis. *Cic.* Dawność iakiego Domu Familiy.

ANTIQUITE',(*les Anciens.*)Antiqui.*genit.*antiquorum, m.pl.*Cic.*Antiquitas,f.*Cic.* STARZY ſtarozytni dawni.

De toute antiquité. Ab ultimâ antiquitate.*Cic.* Zdawnośći zdawna od wſzego wieku.

ANTIQUITEZ, (*beaux morceaux qui nous reſtent des anciens.*) Antiqua opera, *genit.* antiquorum operum, n. plur. STAROZYTNOSCI, piękne reſzty piſm y dzieł ſtarych ktore ſię do nás doſtały.

ANTITHESE,ſubſt.f. (*Figure de Rhétorique qui conſiſte dans un jeu & une oppoſition de mots.*)Antitheſis, *genit.*antitheſis,f.*Quint.* PRZECIWNOSC ſłow w mowie dla kſztałtu y ozdoby.

ANTONOMASE, ſubſt. f. (*Figure d'éloquence dans laquelle on employe un nom appellatif au lieu d'un nom propre, comme le* philoſophe *pour dire* Platon.)Antonomaſia, *genit.* antonomaſiæ,f.*Quint.* IMIENIA poſpolitego zá Imię właſne używane ná przykład *Filozof* miaſto *Plato.*

ANTRE, ſubſt.m. (*grande caverne*,ou *creux ſouſterrain.*) Antrum,*genit.* antri, n. Spelæum, *genit.* ſpelæi,n. Specus, *genit.* ſpecûs, m. *Cic. Homt.* JASKINIA wielka Jama głęboka podziemna.

ANVERS, (*belle & grande Ville de Brabant dans les Païs Bas, ſituée ſur l'Eſcaut.*) Antuerpia, *genit.* Antuerpiæ, f. ANTEWERP piękne y wielkie Miaſto w Brabancyi w Niderlandzie nád rzeką Skaldą.

(L'Eveſque eſt ſuffragant de Malines.C'eſt auſſi un Marquiſat du S. Empire.) Biſkup Antwerpſki ieſt Suffraganem Mchlinii y ieſt Anterpia Margrabſtwem S.Państwa Rzymſkiego.

Qui eſt d'Anvers. Antuerpienſis & hoc Antuerpienſe. adject. Antwerpſki.

S'ANUITER,V.neutre.(*Se mettre à la nuit.*)Sub obſcurum noctis,*ou* ſub ipſa nocte,*ou* ſub noctem ambulare, (lo, as,avi,atum.) neut.*Cic. Cæſ.* PO NOCY chodzić, pod noc wychodzić.

ANUS, ſubſt. m. (*l'Orifice du fondement, le trou du cu.*) Anus, *genit.* ani,m.*Celſ.* ODBYT. dziura w poślądku.

ANXIETE',ſubſt.f. (*Peine,embarras d'eſprit.*) Anxietas, *gen.*anxietatis,f.*Plin.* Anxietudo.*genit.*anxietudinis,f.*Cicer.* UTRAPIENIE fraſobliwość ná umyśle.

(Ce mot a vieilli dans notre Langue, & ne ſe dit qu'en Morale,pour expliquer cette paſſion de l'ame, qui vient de la difficulté d'eviter les maux dont l'eſprit eſt attaqué.) To ſłowo zeſtarżało ſię w ięzyku Francuſkim y niemowi ſię tylko co do obyczaiow, dlá wyrażeniá tey paſſyi naſzey ktorá pochodzi z trudnośći uniknieniá złego,ktorego ſię obawiamy.

ANXUR, aujour d'huy TERACINE,(*Ville de la Campanie,baſtie ſur des rochers.*)Anxur,*genit.*Anxuris,m.& n.*Hor. Mart.* ANXUR dziś Tarracina zowią,miaſto położone ná ſkałach w kampanii.

AONIE,(*la partie montueuſe de la Béotie.*) Aonia,*genit.* Aoniæ,f. CZĘSC gorzyſta Beocyi.

AORISTE, ſubſt.m. (*Préterit indéfini de la Conjugaiſon des Verbes.*) Aoriſtus,i,m. PRZESZŁY czas nieokryślony.

(Terme de la Grammaire Grécque. Les Grecs ont deux Aoriſtes,les Latins n'en ont pas un. Les verbes François en ont un, qu'on appelle *Préterit indéfini*, comme *J'aimoy*, &c.) (Termin Grammatyki Greckiey Grecy maią dwa takie czaſy nie okryślone,Łaciński ięzyk żadnego niema,ſłowa Francuſkie maią ieden iáko kochałem.)

AORTE, ſubſt.f. (*la grande artere qui ſort du ventricule gauche du cœur pour porter le ſang dans tout le corps.*) Aorta, *genit.* aortæ,f.Magna arteria è ventriculo cordis ſiniſtro exiens,f. ZYŁA wielka wychodząca z lewego boku od ſerca nioſąca krew po wſzyſtkim ciele.

AOUST, *on prononce* Oût. Auguſtus,*genit.* Auguſti, *on ſous-entend* menſis,m. SIERPIEN.

(Il s'appelloit avant Auguſte *Menſis Sextilis*, le ſixiéme Mois de l'année, les Romains ne la commençant autrefois qu'au premier jour de Mars. Nazywał ſię przed Auguſtem ſzoſty Mieſiąc roku,ktory Rzymianie zaczynali niegdyś od pierwſzego Marca.

AOUST pris pour *la recolte des bleds,la moiſſon.* Meſſis, *genit.*meſſis,f. *Cic.* ZNIWO.

*Faire l'aouſt.*Facere meſſem. *Colum.* Żąć żniwo zbierać.

ON DIT figurément, *Il fait ſon aouſt, il gagne beaucoup.* Eſt lucrum illi amplum. *Plaut.* MOWI ſię niewłaśnie *piękne ma zniwo*, wielki ma zyſk.

AOUSTE',m.AOUSTE'E,f. (*parlant des fruits qui ſont meurs,& qui ont paſſé le mois d'Aouſt.*)Maturus,matura,maturum.*Cic.* OWOCE ktore przebyły mieſiąc Sierpień y ſą iuż doyrzałe.

APAME'E *ſur l'Oronte*,(*Ville de Syrie, autrefois Archeveſché ſous le Patriarchat d'Antioche.*)Apamea & Apamia, *genit.*æ,f. APAMEA Miaſto nad Orontem rzeką w Syryi niegdyś Arcybiſkupſtwo pod Patryarchią Antyocheńſką.

(Il y a eu deux autres Villes de ce nom,l'une ſur le Marſe, Ville de Phrygie; l'autre ſur la Propontide, Ville de la Bithynie entre Burſe & Cyzique.(Jeſt ieſzcze dwoie Miaſt inſzych tegoż Imienia,iedno nád Marſą w Frygiy,drugie nad morzem Carogrodzkim w Bityniy między Burſą y Cyzykiem.

APATHIE,ſubſt.f.(*Inſenſibilité pour toutes choſes.*) Apathia.

thia, *genit* apathiæ, f. Stupor, *gen.* ſtuporis, m. *Cic.* Affectuum vacuitas, *genit.* vacuitatis. NIECZUŁOSC, niecierpiętliwość, ná wſzyſtko, *bezchętność.*

APATHIQUE, adject. m. & f. (*Inſenſible.*) Homo rigidus & humanorum affectuum expers. BEZCHĘTNY, co ná wſzyſtko ieſt niewzruſzony y iákoby ſerca niemaiący do żádney rzeczy ná świecie.

APENNIN, ſubſt. maſc. (*Chaine de Montagnes qui traverſent l'Italie du couchant au levant.*) Apenninus, *genit.* Apennini, m. *Liv.* APENNIN, Ciągłe gory między ſobą związane przerzynaiące Włochy całe od wſchodu do zachodu.

Qui habite l'Apennin. Apennicola, *gen.* Apennicolæ, com. gen. *Virg.* Apenninu obywatel.

Qui demeure ſur l'Apennin. Apenninigena, *genit.* Apenninigenæ, com. gen. *Claud.* Mieſzkaiący ná Apenninie.

APE'RITIF, m. APE'RITIVE, f. (*qui ouvre & relaſche, parlant de certains remedes.*) Meatus aperiendi vim habens, entis, omn. gen. Meabilis & hoc meabile. adject. *Plinius.* OTWIERAIĄCY, OTWIERAIĄCA, ktory otwiera y rozczynia y rozchodzi mowiąc o niektorych lekarſtwach.

APHORISME, ſubſt. maſc. (*Sentence qui comprend en peu de mots les propriétez de chaque choſe.*) Aphoriſmus, *genit.* aphoriſmi, m. SUMMOWANIE zebranie w krotkich ſłowach właſności iakiey rzeczy.

APOCALYPSE, ſubſt. f. (*Revelation, nom du dernier livre du Nouveau Teſtament, qui contient les revelations faites à S. Jean l'Evangeliſte*) Apocalypſis, *genit.* Apocalypſis, Detectio, *genit.* detectionis, f. Viſiones, *genit.* viſionum, f. pl. Viſa, *genit.* viſorum, neut. plur. *Quint. Cicer.* OBIAWIENIA, názwiſko oſtatnich kſiąg Nowego Teſtamentu; zámykaiące w ſobie obiawienia uczynione Janowi Swiętemu.

ON DIT dans le familier, (*parlant d'un homme qui s'explique obſcurément, & qu'on a de la peine à comprendre.*) *Cét homme eſt bien apocalypſe.* Obſcurus eſt tetrus hic homo & involutus naturæ obſcuritate. Inexplicitus eſt, & ſcientiæ inexplanatæ. *Contortè dicit. *Cic.* MOWI ſię potocznie o człowieku ktory niewyraźnie y záwikłanie co mowi. *Ten człowiek ieſt wielki apokaliptyk.*

APOCRYPHE, adject. m. & f. (*Secret, caché, inconnu, reſſervé, mis à part.*) On appelle *Livres apocryphes* dans l'Egliſe, (*ceux dont les ſaints Peres n'ont pas ſçeu l'origine, ou bien ceux qui eſtoient gardez ſecretement, ou leus en particulier dans l'Egliſe, & qu'elle ne reçoit pas*) Libri apocryphi, m. pl. Libri dubiæ fidei. Libri quibus meritò fides derogatur, *ou* denegatur. SKRYTY, Taiemny, ná ſtronę odłożony, nieznaiomy niepewny. Kſięgi niepewne w Kościele názywaią te o ktorych Oycowie SS. nie wiedzą ſkąd ſię wzięły, álbo te ktore potaiemnie chowaią y czytaią ále Kościoł ich nie przyimuie.

APOGE'E, ſubſt. maſc. (*le plus haut point & le plus éloigné du centre du monde.*) Apogeum, *genit.* apogei, n. Summa apſis, *genit.* ſummæ apſipis, f. *Plin.* NAYWYZSZY, y náydalſzy punkt ſrzodka świátá.

ON DIT en un ſens figuré, *Sa gloire eſt dant ſon apogée*, ou *dans ſon élévation, elle ne peut pas aller plus haut, ni plus loin.*) Altiùs gloria illius aſcendere non poteſt. Cumulatior eſſe non poteſt illius gloria. Cumulatiſſima eſt gloria illius. *Cicer.* MOWI ſię niewłaśnie ſława iego do náywyżſzego przyſzła punktu álbo ieſt w náywyżſzym ſtopniu, áni daley, áni wyżey poſtąpić nie może.

APOLOGE'TIQUE, adject. m. & f. comme *Vn diſcours apologétique.* (*qui contient la défenſe & la juſtification d'une perſonne.*) Alicujus defenſio, *genit.* defenſionis, f. *Cic.* OBRANIAIĄCY; Mowa; álbo piſmo na obronę, maiące w ſobie obronę ſławy álbo ſprawy czyiey.

APOLOGIE, ſubſt. f. (*Défenſe, juſtification.*) Apologia, *genit.* apologiæ, f *Apul.* Defenſio. Purgatio, *genit.* onis, f. *Cic.* OBRONA ſławna.

Il entreprit ſon apologie, ſa défenſe. Illius defenſionem ſuſcepit. *Cic.* Podiął ſię obrony Jego ſławy.

APOLOGISTE, ſubſt maſc. (*celuy qui écrit une Apologie.*) Defenſor, *genit.* defenſoris, m. *Cic.* Apologiſta, *genit.* apologiſtæ, m. OBRONCA ſławny.

APOLOGUE, ſubſt. maſc. (*Inſtruction morale qu'on tire d'une fable inventée exprès.*) Apologus, *geni.* apologi, maſc. Affabulatio, *genit.* onis, fœm. NAUKA obyczayna wzięta z bayki iákiey umyślnie náto wynalezioney.

APOPHORETE, ſubſt. maſc. Apophoreta, *genit.* apophoretorum, n. plur. *Suet.* KRES zawodniczy, podarunek.

(Martial a intitulé de ce nom quelques livres de ſes épigrammes touchant les dons qui ſe faiſoient à Rome en certaines ſolemnitez ou feſtins, *Saturnalibus dabat viris apophoreta, & Calendis Martii fœminis.* Suet. Il envoyoit des preſens aux hommes à la feſte de Saturne, et & aux femmes le premier jour de Mars.) Marcyaliſz názwał od tego Imienia nie ktore Kſięgi wierſzy ſwoich o podarunkach ktore czyniono w Rzymie w pewne święta y bieſiady. Poſyłał podarunki Męſzczyznom w święta Saturnowe, á Matronom pierwſzego Marca.

APOPHTHEGME, ſubſt. maſc. (*Parole ſentencieuſe & remarquable.*) Apophthegma, *genit.* apophthegmatis, neut. Facetè dictum, *genit.* facetè dicti, neut. *Cicer.* PRZYPOWIESC mowa poważna y godna uwagi.

Beaucoup de bons mots dits par pluſieurs, comme ſont ceux que le vieux Caton a ramaſſés, & qu'on appelle apophthegmes. Multa multorum facetè dicta, ut ea quæ à ſene Catone collecta ſunt. *Cic.* Wiele pięknych przyſłowia powiedziane od rożnych: iáko ſą te, ktore ſtary Kato zebrał, y názywaią ie przypowieści.

APOPLECTIQUE, adject. m. & f. (*Qui eſt ſuiet à des attaques d'apoplexie.*) Attonitus, attonita, attonitum. Cujus mens ſtupet. *Celſ.* APOPEKTYK, niemocy podległy.

Vn remede apoplectique, bon contre l'apoplexie. Remedium contra nervorum ſtuporem præſentiſſimum, *genit.* remedii preſentiſſimi, n. Lekarſtwo dobre przeciwko apopleklyi niemocy.

APOPLEXIE, ſubſt. f. (*Etourdiſſement, ou abatement du corps & de l'eſprit, ſoudaine privation de ſentiment & de mouvement.*) Apoplexia, *genit.* apoplexiæ, f. *Celſ.* Morbus ex reſolutione nervorum. Sideratio, *genit.* ſiderationis, f. *Scrib-Larg.* Nervorum ſtupor, *genit.* ſtuporis, m. *Cic.* APOPLEKSYA, nágłe ná wſzyſtkich ſiłach ciała y umyſłu západnienie bez zmyſłow y poruſzenia.

(Cette maladie eſt cauſée d'une pituite épaiſſe & froide, qui vient à remplir tout à coup les verticules du cerveau, & bouche ou étrecit les arteres.) Tey choroby przyczyną ieſt flegma gruba y zimna, ktora nagle wpadſzy wewnątrz do mozgu zátyka álbo zádnſza y cieśni krtąnie.

Il a eu une atteinte, une attaque d'apoplexie. Tentatus fuit ſtupore nervorum. (*par imitation d'Horace.*) Napadła go apopleksya.

Il eſt mort d'apoplexie. Stupore nervorum ſublatus eſt. Umarł ná apopleksyą.

APOSTASIE, ſubſt. f. (*Revolte, abandonnement du parti qu'on avoit ſuivi pour en ſuivre un autre, ce qui ſe dit en matiere de la Religion Catholique, lors qu'on la quitte pour embraſſer le Paganiſme au quel on avoit renoncé par ſon Baptême.*) Apoſtaſia, *genit.* apoſtaſiæ, f. *mot grec & Latin.* Averſio defectio, *ou* deſertio, *genit.* onis, f. ODSTĄPIENIE, odpadnienie od ſtanu álbo ſtrony przy ktorey kto zoſtawał, y przerzucenie ſię na inſzą ſtronę, co ſię mowi o Wierze Katolickiey, ktorey kto odſtępuie przyimuiąc Bałwochwalſtwo ktorego ſię wyrzekamy przy chrzcie.

APOSTASIER, V. neut. (*Renoncer à la vraye Foy & à la veritable Religion après l'avoir embraſſée.*) A fide, *ou* à verâ Religione deficere, (deficio, deficis, defeci, defectum.) ODPADAC, odſtępować, od prawdziwey Religiy ktorą kto przyiął

APOSTAT, ſubſt. maſc. (*Celuy qui renonce à la foy dont il avoit fait profeſſion.*) Apoſtata, *genit.* apoſtatæ, com. gen. *mot grec.* Fidei deſertor, *genit.* deſertoris, m. A fide deficiens, *gen.* deficientis, maſc. ODSTĘPCA, zbieg, ten co odſtępuie wiary ktorą wyznawał.

APOSTATE, ſubſt. f. (*Celle qui renonce à la Foy.*) Mulier à fide deficiens, *genit.* mulieris deficientis, f Mulier apoſtata, *genit.* mulieris apoſtatæ, fœm. TA co wiary odſtępuie.

APOSTILLE, ſubſt. f. (*Annotation, ou renvoy qu'on fait à la marge d'un écrit pour y ajouter quelque choſe qui manque dans le texte, ou pour l'éclaircir & l'interpréter.*) Nota, *gen.* notæ, f. Annotatio, *gen* annotationis, f, *Cic.* Brevis áppendix, *genit.* brevis appendicis, f. *Cic.* NAZNACZENIE, odſyłanie w piſmie iákim do brzegow, dla przydania czego niedoſtaie w tekſcie, álbo dla obiaśnienia y wytłumaczenia iakiego, *Konkordancye.*

APOSTILLER, V. act. (*Faire, ou mettre des apoſtilles à quelque écrit, ou livre.*) Notam alicui ſcripto apponere, (appono, is, appoſui, appoſitum.) act. *Cic.* *KONKORDANCYE* znaczki dawać w kſiędze iákiey lub piſmie iakim. *Vn écrit apoſtillé en divers endroits.* Scriptum cui variis locis additæ ſunt ad marginem annotationes. Piſmo w rożnych mieyſcach ponáznaczane.

APOSTOLAT, ſubſt. maſc. (*Dignité, ou Miniſtere d'un Apoſtre.*) Apoſtolatus, *genit.* apoſtolatûs, *mot conſacré dans l'Egliſe.* Apoſtoli munus, *genit.* muneris, neut. Apoſtolica dignitas, *genit.* apoſtolicæ dignitatis, f. Apoſtolſtwo, godność urząd Apoſtolſki ſłowo poświęcone w Kościele.

APOSTOLIQUE, adject. m. & f. (*d'Apoſtre.*) Apoſtolicus apoſtolica, apoſtolicum. *mot conſacré.* APOSTOLSKI ſłowo poświęcone.

APOSTOLIQUEMENT, adverb. (*à l'apoſtolique, comme un Apoſtre.*) Apoſtolorum in mortem. Apoſtolorum more. abl. PO APOSTOLSKU, iáko Apoſtoł.

APOSTRE, ou *comme on prononce* APÔTRE, ſubſt. maſc. (*Diſciple de J. C. qui a eu ſa miſſion de lui pour preſcher ſon Evangile par tout le monde.*) Apoſtolus, *genit.* Apoſtoli, m. APOSTOŁ Uczeń JEZUSA Chryſtuſa ktory od niego poſłany ieſt ná opowiedanie Ewangeliy po wſzyſtkim świecie

ON DIT proverbialement, *C'eſt un bon Apoſtre*, pour dire *C'eſt un bon compagnon, c'eſt un gaillard.* Eſt feſtivus & hilaris. **C'eſt un adroit compere.* Eſt verſutus. **C'eſt un bon hypocrite.* Simulator, *gen.* ſimulatoris, m. MOWI ſię w przyſłowiu *dobry to Apoſtoł*; chcąc wyrazić dobry Rubacha, *Chytry dowcipny ſwat obrotny, *Iſtny obłudnik,

APOSTROPHE, ſubſt, f. (*Virgule qu'on met au-deſſus d'une lettre au lieu d'une voyelle qu'on retranche.*) Apoſtropha, *genit.* apoſtrophæ, fœm. Eliſæ vocalis nota appoſita, *genit.* notæ appoſitæ, f. ZNACZEK liniyka kreſka obok nadliterą iaką położona zámiaſt odrzuconey iakiey litery ſamo przez ſię brzmiącey.

APOSTROPHE, (*Converſion, figure de Rhétorique, lors qu'on adreſſe la parole à quelqu'un.*) Apoſtropha, *genit.* apoſtrophæ, f. *Aſcon-Ped.* OBROCENIE ſię do kogo z mową, kſztałt mowy u kraſomowcow.

APOSTROPHER, V. act. (*parmi les Grammairiens ſignifie Omettre, ou retrancher une voyelle, ne la pas prononcer, ni marquer en écrivant.*) Vocalem elidere, (elido, is, eliſi, eliſum.) act. U GRAMMATYKOW znaczy opuścić literę iáką przez ſię brzmiącą w czytaniu, álbo mowieniu, álbo w piſaniu oney nie wyrażać.

APOSTROPHER, (*Adreſſer la parole à quelqu'un dans un diſcours.*) Ad aliquem orationem convertere, (converto, is, converti, converſum.) act. *Cic.* OBRACAC ſię z mową do kogo.

APOSTUME, ſubſt. f. (*Abſces, tumeur contre nature, enflure qui vient à quelque partie du corps, cauſée par quelque humeur corrompuë qui aboutit en ſuppuration.*) Apoſtema, *genit.* apoſtematis, n. *Plin.* Vomica, *gen.* vomicæ, f, *Plaut.* WRZOD nábiegłość w ciele przeciwko przyrodzeniu nápuchłość iákiey części ciała pochodząca z iákiego humoru zepſowanego, maiącego ſię, do obierania ſię.

Apoſtume ouverte, percée, crevée. Inciſa, *ou* rupta ſuppuratio. *Celſ.* Wrzod otworzony przekłoty, przepukniony.

Avoir une apoſtume. Laborare vomicâ. *Celſ.* Mieć wrzod iáki.

Crever une apoſtume, l'ouvrir, la percer. Rumpere, *ou* ſecare vomicam. *Celſ. Plaut.* Przekłoć wrzod otworzyć go przepuknąć.

Ne touchez pas je vous prie à cette apoſtume, car dès qu'on y touche tant ſoit peu, je ſens des douleurs extremes; je n'ay pas voulu la faire percer, ou y faire donner un coup de lancette, de crainte que n'eſtant pas meure, je n'en reçoive plus d'incommodité. Vomicam prenſare parce, nam ubi quis eam malâ manu tangit, dolores cooriuntur; ſecari non juſſi, metuo ne immaturam ſecem, & mihi exhibeat plus negotii. *Plaut.* Nie tykay ſię proſzę wrzodu tego, bo za naymnieyſzym dotknieniem dziwnie mnie dolega, nie kazałem go przekałać álbo lancetem otworzyć boiąc ſię żeby znać ieſzcze nie był wyſtały, y więcey bym ſobie przyczynił przykrości.

ON DIT figurément & proverbialement, *Il faut que l'apoſtume creve*, pour dire *Il faut qu'une colere*, ou *quelque paſſion cachée, quelque conjuration*, ou *affaire ſecrette vienne enfin à éclatter.* Erumpat tandem occultum odium & fiat palàm neceſſe eſt. *Cic.* MOWI ſię niewłaśnie: y w przyſłowiu *muſi ſię wrzod rozpuknąć*; to ieſt iáka niechęć àlbo paſſya ſkrytá lub fakcya taiemna muſi ſię ná oſtatek wyiawić.

APOSTUMER, V. neutre. (*Venir à ſuppuration.*) Suppurare, (ſuppuro, as, ſuppuravi, ſuppuratum) Abſcedere, (abſcedo, is, abſceſſi, abſceſſum.) n. *Plin. Celſ.* OBIERAC ſię przychodzić do ziątrzenia.

APOTHEOSE, ſubſt. f. (*Cérémonie payenne, que faiſoient les idolatres, pour mettre les Empereurs au rang des Dieux, après quoy ils leur dreſſoient des temples & des autels.*) Apotheoſis, *genit.* apotheoſis, f. In Deos relatio, *genit.* relationis, f. *Cic.* OBRZĄDEK u Pogan Bałwochwalcow policzaiąc Ceſarzow w poczet Bogow, zá czym ſtawiano im Ołtarze y Kościoły.

APOTHICAIRE, *ou* APOTHIQUAIRE, ſubſt. maſc. (*Celuy qui exerce cette partie de la médicine, qui conſiſte dans la préparation des remedes.*) Medicamentarius, *genit.* medicamentarii, maſc. *Plin.* Pharmacopola, *genit.* pharmacopolæ, maſc. *Cic. Hor.* APTEKARZ co ſię bawi koło tey części náuki lekarſkiey, ktora lekarſtwa gotuie.

(Ce dernier mot ſignifie proprement *un Droguiſte*, celuy qui vend les remedes ſans les préparer: le mot d'*Vnguentarius* ſignifie *un Parfumeur.*) To oſtatnie ſłowo znaczy właśnie tego ktory przedaie rzeczy do gotowania lekarſtw ſam ich nie robiąc, znaczy tego co Oleyki Perfumy robi.

APOTHICAIRERIE, ſubſt. f. (*Lieu où l'on prépare les remedes, la boutique d'un Apothicaire.*) Officina medicamentaria, *genit.* officinæ medicamentariæ, f. *Plin.* Medicinæ, *gen.* medicinarum, f. plur. *Plaut.* APTEKA mieyſce gdzie robią lekarſtwa, ſklep Aptekarſki.

APOTHICAIRESSE, ſubſt. f. (*Celle qui prépare les remedes.*) Medicamentaria, æ, f. APTEKARKA, co robi lekarſtwa.

APOZEME, ſubſt. m. *mieux que* f. (*Remede liquide compoſé de diverſes décoctions & ſyrops.*) Decoctum variis ſyrupis mixtum, *gen.* decocti variis ſyrupis mixti, n. *Plin.* LEKARSTWO w Trunku z rożnych Ulepkow y rzeczy lekarſkich zrobione. *Dekot.*

APPAISER, V. act. (*Rendre paiſible & tranquille ce qui eſt agité & ému, parlant des perſonnes & des choſes.*) Sedare. placare, (o, as, avi, atum.) Mitigare. Tranquillare. Pacificare, (o, as, avi, atum.) act. ác. *Hor.* Tranquillum aliquem facere. *Plaut* USPOKOIC ſpokoynym uczynić to co ieſt wzruſzone; mowiąc o oſobach, y o rzeczach.

Appaiſer quelqu'un qui eſt en colere. Iram alicujus placare, *ou* ſedare. *Cic* Uſpokaiać rozgniewanego, koić.

Appaiſer une ſedition, des inimitiez, un tumulte. Seditionem, inimicitas, tumultum ſedare, *ou* compeſcere, (compeſco is, compeſcui, compeſcitum *autrefois:* **Appaiſer des querelles* Jurgia flectere, (flecto, is, flexi, flexum.) act. *Petr.* Uſpokaiać bunt, niechęć, rozruch, *zwady kłotnie uſpokaiać.

La mer eſt appaiſée, (n'eſt plus agitée, ni emuë.) Tranquillum eſt mare. *Cic.* Placidum ventis ſtat mare. Silet æquor. *Virg.* Mare pacatum eſt. *Hor.* Morze ſię uſpokoiło, iuż nie ieſt wzruſzone, nie burzy ſię.

Les troubles ſont appaiſez. Sileſcunt, *ou* conſileſcunt turbæ. *Plaut. Ter.* Zámięſzania ſię uſpokoiły.

Les vents s'appaiſent, ou *ſont appaiſez.* Venti cadunt, *ou* concidunt. Conſiſtunt venti. *Cic.* Venti ponunt, *ou* ſilent. *Virg.* Sternuntur venti. *Hor.* Wiatry ſię uſpakaiaią, uſtaią, álbo uſtały.

APPAISER *quelqu'un qui eſt en colere*, ou *Appaiſer ſa colere.* Pacare. Pacificare. Placare. Sedare. Tranquillare. act. accuſ. *Cic.* USPOKAIAC kogo zagniewanego, álbo koić gniew czyi.

Je le priay d'appaiſer ſa colere, ou *de s'appaiſer.* Rogavi ut effringeretur, *ou* ut mitigaretur, *ou* ut precibus flecteretur, *ou* ut remitteret iras. *Petr.* Proſiłem áby gniew ſwoy ukoił, áby ſię ukoił.

Appaiſer quelqu'un de paroles. Verbis confutare aliquem, (confuto, as, avi, atum.) act. *Ter.* Uſpokoić kogo ſłowami.

(Ce verbe eſt proprement un terme de cuiſine, qui veut dire *Futo aquam ferventem compeſcere*, Jetter de l'eau froide ſur de l'eau bouillante avec un petit pot qu'on appelloit *futum.* Titinnius dans une Piece appellée *Setina* dit, *Coquus ahenum quando fervit, futo confutat*, Quand le pot bout trop, le cuiſinier l'appaiſe avec un petit pot d'eau froide. Et de là ce mot a eſté dit de ceux qui appaiſent les emportemens de colere qui ſont les bouillons du ſang.) To ſłowo ieſt właśnie kucharſkie ktore znaczy zalać zimną wodą wodę wrzącą małym garczkiem ktory nazywano *Futum* Titynniuſz w iednym piſmie názwanym *Setina* mowi, kiedy garnek wre na-

názbyt, kucharz go zálewa garnuſzkiem małym wody zimney, y ztąd to ſłowo rzeczono o tych co uſpokaiaią popędliwości gniewu, ktore ſą krwią wrzącą.

Dites moy, je vous prie, ce qu'on ſervit au premier ſervice pour appaiſer la groſſe faim. Da, ſi non eſt grave, quæ prima eſca iratum ventrem placaverit. *Horat.* Powiedz mi co náprzod dano ná ſtoł, dla uſpokoienia pierwſzego appetytu.

Vn gros chien d'attache abboya fort après nous, mais nous appaiſâmes ſa fureur en luy jettant à manger. Canis catenarius multo tumultu nos excepit, ſed cibo furorem illius ſuppreſſimus. *Petr.* Pies wielki ná uwiązaniu mocno ná nás ſzczekał, áleśmy iegó złość uſpokoili, ieść mu rzucaiąc.

S'APPAISER, (*ſe calmer.*) Se dare ad lenitatem. *Cic.* USPOKOIC ſię, uśmierzyć ſię.

Il s'appaiſera. Miſſam iram faciet. *Cic.* Decedet jam ira illius. *Ter.* Uſpokoi ſię.

J'avois quelque eſperance que voſtre colere s'appaiſeroit. Spes animum ſubibat, deflagrare iras tuas poſſe. *Liv.* ou quòd ira deferveſceret. *Cic.* Miałem nie iáką nadzieię że ſię twoy gniew ukoi.

Il s'eſt appaiſé; ſa fureur, ſa colere eſt paſſée, ou *appaiſée.* Furor, *ou* ira illius jam conſedit. Ardor animi conſedit. *Cic.* Uſpokoił ſię gniew iego, popędliwość iego ſię ukoiła.

Sa colere s'eſtant appaiſée. Cùm illius iræ reſediſſent. *Liv.* Ubi ira conſediſſet. *Liv.* Gdy ſię gniew iego ukoił.

Voyant qu'il ne s'appaiſoit point. Cùm modum iræ nullum faceret. Widząc że ſię nie chciał ukoić.

Vous prétendez appaiſer l'envie en quittant le chemin de la vertu. Paras invidiam placare relictâ virtute. *Horat.* Rozumieſz że zázdrość ukoiſz uſtępuiąc zdrogi cnoty.

Les méchants ſe ſont mis en teſte d'appaiſer Dieu par des offrandes & des ſacrifices; mais ils perdent leur peine & leur argent, perce qu'il ne reçoit pas les préſens des parjures. Scelesti in animum inducunt ſuum, ſe placare poſſe Deum donis & hoſtiis, verùm operam & ſumtum perdunt, nihil enim ei acceptum eſt à perjuris. *Plaut.* Zli umyślili ſobie że ukoią Boga ofiarami y darami; ále darmo czás trawią y koſzt, bo Bog nie przyimuie ofiar krzywoprzyſięzcow.

Les montagnes d'or ni les ſuperbes édifices n'appaiſent, ou *ne calment point les troubles de l'ame.* Non animo curas deducunt, montes auri atque ſuperba atria. *Hor.* Złote gory ani przepyſzne ſtruktury nie uſpokoią zamięſzanego umyſłu.

APPAISER ſignifie encore *Amoindrir, diminuer.* Mollire Lenire. Mitigare. Levare, (levo, as, avi, atum.) *Cic.* Compeſcere act. acc. *Tibul.* Znaczy ieſzcze umnieyſzyć uśmierzyć.

Les douleurs s'appaiſent par la longueur du temps, ou *avec le temps.* Dolores vetuſtate mitigantur, *ou* ſedantur. *Cic.* Zale dolegliwośći z czaſem ſię uśmierzaią.

Il n'y a point de ſi petite femmelette, qui après avoit pleuré la perte de ſes enfans, ne s'appaiſe à la fin. Nous devons prévenir l'effet du temps par la force de noſtre eſprit, ſans attendre laſchement la medicine que ce lent medecin nous prépare. Nulla unquam fuit liberis amiſſis tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit. Certè nos quod eſt dies allatura, id conſilio anteferre debemus, neque expectare temporis medicinam. *Cic.* Niemaſz tak ſłabey kobietki ktoraby opłakawſzy ſtratę dzieci ſwoich naoſtatek ſię nie ukoiła, ále to co czas ma dokazać uprzedzić náleży rozumem, nie czekaiąc nikczemnie lekarſtwa ktore nam ten leniwy medyk gotuie.

Ce remede appaiſe la douleur. Dolor mollitur, *ou* mitigatur hoc remedio. Mollit dolorem illud remedium. *Celſ.* To lekarſtwo uśmierza boleść.

Si la douleur ne s'appaiſe point. Si dolor non quieſcit. Si dolor non deſinit. Si non ſe remittit dolor. *Cic.* Jeżeli bol nieuſtaie.

Facile à appaiſer, qu'on appaiſe, ou *qui s'appaiſe aiſément.* Placabilis & hoc placabile. adject. *(*le contraire eſt* Implacabilis. *Cic.* *Qu'on ne peut appaiſer, qui eſt implacable.*) Łatwy do uſpokoienia, ktorego ukoić łatwo. **przeciwna ieſt* ktorego niemozna ukoić, co ieſt nie ukoiony.

APPANAGE, ſubſt. maſ. (*Terre,* ou *Seigneurie qui fait le patrimoine des Princes & des Princeſſes.*) Bonorum pars quæ cedit Principibus in dotem. MAIĘTNOSC álbo Páńſtwo ktore w poſagu albo w dziedzictwie daią Xiążętom álbo Xiężniczkom.

APPANAGER *un Prince* V. act. (*Luy donner quelque Seigneurie,* ou *quelque Province en appanage.*) Dare aliquod dominium, *ou* aliquam provinciam in dotem alicui Principi. PROWINCYĄ iaką naznaczyć iakiemu Xiążęciu w dziedzictwie álbo w poſagu.

APPARAT, ſubſt. maſc. (*Préparations qu'on fait pour quelque action ſolemnelle*) Apparatus. Ornatus, *genit.* ûs, m. Pompa. Magnificentia, *genit.* æ, f. *Cic.* GOTOWOSC przygotowanie ktore czynią ná iaki akt publiczny.

Il aime les choſes d'apparat, ou *d'éclat.* Magnifico & ſplendido in rebus ápparatu ducitur, *ou* delectatur. Pompâ tenetur. Wſpaniałość okazkę kocha w rzeczach.

APPAREIL, ſubſt. maſc. (*Préparatif.*) Paratus. Apparatus. Inſtructus, *genit* ûs, m. *Cic* Apparatio. Præparatio, *genit.* onis, f. *Quint.* PRZYGOTOWANIE, gotowośc.

Appareil de guerre. Belli apparatus. **D'un feſtin.* Epularum apparatus. **D'un triomphe.* Triumphi apparatus. **De jeux, de chaſſe.* Apparatus ludornm, venationemque. *Cic.* GOTOWOSC do woyny *do uczty *Do tryumfu *do Igrzyſk, do polowaniá.

Les jeux ſe célébrerent avec beaucoup d'appareil, les jeux ſe firent avec bien de l'appareil, mais ils ne furent point de voſtre goût. Ludi quidem apparatiſſimi, ſed non tui ſtomachi. *Cic.* Igrzyſká ſię opprawiły z wielkim przygotowaniem ále niebyły do ſmaku twego.

APPAREIL en terme de chirurgie, (*la premiere application d'un remede ſur une playe.*) Fomentum vulneri recenti adhibitum, *genit.* fomenti adhibiti, neut. W HYRURGIY znaczy pierwſze záwiązanie álbo przywinienie czego ná ranę.

Lever le premier appareil. Fomentum recenti vulneri admotum, *ou* adhibitum tollere, *ou* detegere. *Celſ.* Odiąc to co naypierwey zrazu przywiniono na ranę.

ON DIT au figuré *Voilà le premier appareil qui a guery ma douleur.* Hiſce medicamentis, *ou* his remediis dolorem meum abegi, *ou* repuli, *ou* abſterſi. *Cic.* MOWI ſię niewłanie otoż pierwſze przywinienie ktore uleczyło boleść moię.

APPAREIL, en Maçonnerie, (*la hauteur d'une pierre.*) *Vne pierre de haut appareil,* pour dire *une pierre bien épaiſſe,* Lapis craſſiſſimus, *genit.* lapidis craſſiſſimi, m. W MULARSTWIE znaczy kamień miąźſzy y wyſoki.

APPAREILLER, V. act. (*Trouver un pareil à quelque choſe, pour les joindre enſemble.*) Æquare, (æquo, as, æquavi, æqutum.) Parem pari jungere, (jungo, is, junxi, junctum.) act. *Hor.* POROWNAC ſparzyć znaleść iedną rzeć rowną do drugiey áby ie do pary przybrać.

APPAREILLER, (*Préparer, accommoder tout preſt.*) Inſtruere, (inſtruo, is, inſtruxi, inſtructum.) Adornare. Aptare, o, as, avi, atum.) act-accuſ. *Cic.* PRZYGOTOWAC zewſzyſtkim.

(Ce verbe eſt d'uſage dans la Marine, car au lieu de dire *Nous nous préparames à faire voile,* ou *à mettre à la voile,* on dit *Nous appareillames;* To ſłowo ieſt w uzywaniu w żeglarce morſkiey, za miaſt byliśmy w gotowości odwinąć od lądu.

Avoir des vaiſſeaux appareillez. Inſtructas ac paratas naves in aquâ habere. *Cic.* Mieć gotowe ze wſzytkim okręty.

Vne pierre APPAREILLE'E, (*Tracée ſelon les meſures pour la tailler.*) Lapis deſcriptus, *genit.* lapidis deſcripti, m. Kamien głaz naryſowany według miary do cioſania.

APPAREILLEUR, ſubſt. maſc. (*c'eſt en architecture, Celuy qui trace les pierres de la maniere qu'elles doivent eſtre taillées.*) Delineator, *gen.* delineatoris, m. Apparator, *genit.* oris, m. Qui delineat ſeculos lapides. W ARCHITEKTURZE znaczy tego ktory ryſuie kamienie iak maią być cioſane.

APPAREILLEUR *des jeux.* Apparator, *ou* deſignator ludorum. *Liv. Plaut.* TEN CO igrzyſká gotuie.

APPAREILLEUSE, ſubſt. f. (*ſe dit en mauvaiſe part d'une femme qui fait des intrigues & des commerces d'amour, & qui prépare les plaiſirs des autres.*) Conciliatrix, *genit.* conciliatricis, f. *Plaut.* Lena, *genit.* lenæ, f. *Plin.* JEDNACZKA Ruſianká Kuplerká, mowi ſię w zły ſpoſob o niewieſcie ktorá intrygi czyni, y porozumiewá nierządnie oſoby iakie poſługuiąc nierządnym uciechom inſzych.

APPAREMENT *on prononce* apparament, adverb. (*d'une maniere apparente,* ou *vray-ſemblablement.*) comme *Il eſt apparement malade.* Hic verè ægrotat. Veriſimile eſt illium ægrotare. PODOBNO ná podobienſtwo, iako: Podobno ieſt chory.

Ap-

Apparement le meſſager arrivera aujour d'huy. Veriſimile ſit adventurum hodie tabellarium. Et quidem aderit hodie tabellarius. Podobno dziś przybieży poſłaniec.

APPARENCE, ſubſt. fem *on prononce* apparance (*l'Exterieur, ce qui paroiſt en dehors, les dehors.*) Species, *genit.* ſpeciei, f. *Cic.* POZOR Poſtać, zwierzchny rzeczy pozor, co ſię powierzchownie wydaie.

Aller aux apparences, donner dans les apprences. Specie duci, (ducor, eris, ductus ſum.) paſſ. *Horat.* Uwodzić ſię pozorem zwierzchnym.

Garder les apparences, ou *les dehors.* Servare extrinſecùs quod decet. Honeſtatem & decus, ad ſpeciem, *ou* ſpecie tenùs, conſervare. *Cic.* Zachować pozor powierzchownie.

Sauver les apparences, (dérober ſes vices à la connoiſſance des hommes par un exterieur honneſte & reglé.) Tegere, *ou* obtegere, *ou* velare ſua vitia. *Cic.* Specioſo & honeſto habitu ſe mentiri ad homines. *Plin. Jun.* Salwować pozor powierzchowny, ukrywać przed ludzmi wyſtępki ſwoie powierzchownym pozorem poczciwości y dobrych obyczaiow,

Se laiſſer prendre aux apparences, ou *par les apparences.* Specie duci, *ou* capi, *Hor. Liv.* Dać ſię zwieść pozorem powierzchownym.

On eſt ſouvent trompé par les apparences, ou *Les apparences trompent ſouvent.* Decipit prima frons *Phæd.* Frons, *ou* vultus perſæpè mentiuntur. *Cic.* Pozor powierzchowny częſtokroć zawodzi.

Il a l'apparence d'un homme de bien, Il eſt homme de bien en apparence, ou *ſelon les apparences.* Speciem viri boni præ ſe fert *Cic.* Zdaie ſię być poczciwy człowiek. Jeſt człowiek poczciwy z weyrzenia, z poſtawy.

C'eſtoit une flotte belle en apparence, mais qui en effet eſtoit foible & dépourveuë de tout. Præclara claſſis in ſpeciem, ſed inops & infirma propter dimiſſionem propugnatorum & remigium. *Cic.* Piękne to było ná pozor woyſko wodne, ále w rzeczy ſamey ze wſzytkiego ogołocone.

La pieté ne peut eſtre avec les apparences & la diſſimulation. Pietas ineſſe non poteſt in fictæ ſimilitudinis ſpecie. *Cic.* Pobożność być niemoże z ſamym powierzchownym pozorem y udaniem.

Il avoit gagné d'honneſtes gens par une apparence trompeuſe de vertu. Multos viros bonos ſpecie quâdam virtutis aſſimulatæ tenebat. *Cic.* Pozyſkał ſobie był poczciwych ludzi pozorem oſzukuiącym cnoty,

Il avoit beaucoup de réputation & d'eſtime parmi le peuple par quelque apparence de vertu. Claro apud vulgum rumore erat per virtutem, aut per ſpecies virtutibus ſimiles. *Tacit.* Miał wielkie imię y powagę między poſpolſtwem dlá podobieńſtwá nie iakiego cnotliwości.

Il affectoit une gravité de Stoique accouſtumé à garder en tout les apparences d'un honneſte homme ſur ſon viſage & dans ſon maintien, mais dans le fond de l'ame perfide, fourbe & qui cachoit une extreme paſſion pour les richeſſes & pour la volupté. Auctoritatem Stoicæ ſectæ præferebat habitu & ore ad exprimendam imaginem honeſti; cæterùm animo perfidioſus, & ſubdolus, avaritiam & libidinem occultans. *Tacit.* Pokazywał ſtateczność Stoicką przywykſzy we wſzytkim zachować pozor poczciwego człowieká ná obliczu, y poſtawie ſwoiey, ále w ſercu y umyśle zdradliwy, y chytry, pokrywaiący niezmierną pożądliwość bogactw y rozpuſty.

Honneſte homme en apparence & à l'extérieur, mais au dedans rien qui vaille. Pelle decorâ ſpecioſus, introrſum turpis *Horat.* Poczciwy ná pozor y pierzchownie ále wewnątrz nic dobrego.

Sçavant en apparence. Doctrinâ ore tenùs exercitus. *Tacit.* Nápozor uczony,

Pompée favoriſoit Scaurus, mais on a douté, ſi c'eſtoit veritablement ou ſeulement en apparence. Pompejus Scauro ſtudebat, ſed utrum fronte an mente, dubitatum eſt. *Cic.* Pompeiuſz ſprzyiał Skauremu, ále wątpiono czy ná pozor czy ſzczerze.

APPARENCE, (*vray-ſemblence.*) Veri-ſimilitudo. Similitudo veri, *gen.* veri-ſimilitudinis, f. *Cic.* PODOBIENSTWO

Il y a peu d'apparence à cette accuſation. Minùs ſpecioſa eſt iſta criminatio. *Cic.* Mało ieſt podobieńſtwa w tym udaniu

Cela eſt hors d'apparence, cela n'eſt pas vray-ſemblable. Id non ſit veriſimile. *Terent.* Id non credibile. *Cic.* To cale nie ieſt do podobieńſtwa, nie ieſt podobna.

Il n'y a pas d'apparence, que. (*Il n'eſt pas vray-ſemblable, que.*) Non eſt veriſimile, *avec un infinitif. Cic.* Niemaſz podobieńſtwa żeby.

APPARENCE, (*Signe, marque.*) Signum. Indicium. Veſtigium, *genit.* ii, neut. Nota, *genit.* notæ, f. *Cic.* Znak ślad podobieńſtwo.

Il ne reſte pas la moindre apparence de liberté. Ne veſtigium puidem relrquum libertatis. *Cic.* Zádnego nie zoſtaie náymnieyſzego znaku wolności.

Il y a grande apparence que la choſe eſt ainſi. Satis eſt ſigni, *ou* magnum ſignum eſt, rem ſic eſſe. Wielkie podobieńſtwo ieſt do tego że tak muſi być.

APPARENCE, (*ſe dit quelquefois de ce qu'il eſt raiſonnable de faire.*) comme *Il n'y a point d'apparence de tranſporter ce malade en l'eſtat qu'il eſt.* Non conducit, *ou* non convenit *ou* conſentaneũ non eſt, hunc ægrum, ut ſe habet, aliò transferre. PODOBNA mowi ſię czaſem za to co ſię rozſądnie czynić może: iáko, niepodobna áby tego chorego przenieść w tym ſtanie iák ſię znáyduie.

APPARENT, m. *on prononce* apparant. APPARENTE, f. adject. (*Qui paroiſt & ſe voit.*) Specioſus, ſpecioſa, ſpecioſum. Simulatus, a, um. *Cic.* ZNACZNY wydatny, co ſię widzieć daie pozorny.

Les Princes ne manquent point de raiſons apparentes pour faire la guerre. Non deſunt Principibus cauſæ ad bellum inferendum, *ou* cauſæ belli inferendi. Krolom nigdy ná przyczynach pozornych nieſchodzi dla prowadzenia woyny.

ON DIT abſolument *Les plus apparents d'une ville, les plus conſiderables.* Primi civitatis. Viri in civitate primarii m. pl. Primores urbis, *genit* primorum urbis, m. pl. *Cic. Liv.* MOWI ſię po proſtu zácnieyſi w mieście, znácznieyſi.

APPARENTE', m. APPARENTE'E, f. *on prononce* ap-paranté. (*Qui a des parens conſidérables.*) comme *Il eſt fort bien apparenté* Eſt ampliſſimâ cognatione. *Cic.* SKREWIONY ſpowinowacony, ſpowinowaconá ktory má krewnych znacznych, iako: barzo dobrze ieſt ſpowinowacony.

Sa famille eſt bien apparentée. Illius domus ſerpit multis cognationibus. *Cic.* Dom iego zacnie ieſt ſkrewniony.

S'APPARENTER *de quelqu'un* V. neut. *on prononce* s'apparenter. (*Faire alliance avec quelqu'un.*) Cum aliquo cognatione conjungi, (jungor, eris, junctus ſum.) paſſ. *Cic.* SKREWNIC ſię z kim w kolligacyą z kim wniść.

APPARIER, V. act. (*Joindre les choſes qui doivent aller naturellement enſemble.*) Pares cum paribus jungere, *ou* conjungere, (jungo, is, junxi, junctum.) act. *Plin.* SPARZYC złączyć rzeczy ktore z ſobą być powinny wkupie z przyrodzenia

Les predrix s'apparient au printemps, le maſle avec la femelle. Perdices coeunt junguntur que verno tempore. *Plin.* Kuropatwy ſię parżą ná wioſnę ſamiec z ſamicą.

La tourterelle qui a perdu ſon pair, ne s'apparie plus. Ubi ſemel turtur amiſit parem, alteri non jungitur *ou* non copulatur, *ou* non coit cum altero. Synogarlica pary poſtradawſzy więcey ſię nieparzy.

APPARIER, (*ſe dit auſſi de ce qui vient de la diſpoſition des hommes.*) comme *Ces chevaux ſont bien appariez.* Illi equi ſunt pares inter ſe & mole corporis & colore. SPARZYC mowi ſię o tym co idzie z zrządzeniá ludzkiego iako, te konie ſą dobrze ſparzone, ſprzężone.

Apparier des combattans, les égaler. Pares facere bellatores Porownać parami dobierać zapaśnikow.

APPARITEUR, ſubſt. maſc. (*Bedeau, Huiſſier qui marche devant les Magiſtrats dans les Vniverſitez & les Officialitez*) Apparitor, *genit.* apparitoris, m. *Cic.* WOZNY Ceklarż ktory przed Urzędnikami idzie w Akademiach y Urzędnictwach.

L'office d'Apparieteur. Appatitio, *genit.* apparitionis, f. Apparitura, *genit.* apparituræ, f. *Cic.* Woźnictwo Ceklárſtwo urżąd woźnego.

APPARITION, ſubſt. f. (*Viſion, image qui ſe forme en noſtre eſprit ſoit vraye,* ou *fauſſe.*) Species, *genit.* ſpeciei, f. *Hor.* Viſio, *genit.* viſionis, f. Viſum, *genit.* viſi, n. *Cic.* OBIAWIENIE widzenie ktore ſię w imaginacyi naſzey udaie lub prawdziwe, lub fałſzywe.

Il eut une apparition en dormant. Ei dormienti viſa occurrerunt. *Cic.* Miał widzenie śpiący álbo we śnie.

Si Dieu nous envoye ces appparitions pour nous précautioner, il devroit nous les envoyer pendant que nous ſommes éveillez, & non pas pendant que nous dormons. Si Deus iſta viſa nobis providendi causâ dat, vigilantibus det potiùs, quam

dormien-

dormientibus. *Cic.* Jeżeli nam Pan Bog z fyłá te widzenia dlá przeftrogi, ná iawie by to być miało, á nie we śnie.

APPARITION *des étoiles.* Stellarum ortus, *ou* exortus, *genit.*ortûs,m.*Cic.* POKAZOWANIE fię gwiazd.

APPAROISTRE,V.neut.*on prononce* apparetre.(*Se rendre vifible.*)Apparere, (appareo,appares,apparui,apparitū.) neut.Videri,(videor,eris,vifus fum.) paff.Videndum fe præbere.(præbeo,es,præbui, præbitum. POKAZAC fię, ftanąć, ftáć ię widomym.

Il luy apparu en dormant. Vifus eft ipfi in fomnis. *Cic.* Pokazał mu fię we śnie.

Cela apparoift, cela eft clair. Id patet. Id conftat.*Cic.* To widomá, iawná ieft.

APPARTEMENT,fubft.mafc.*on prononce* Apartemant. (*Portion d'un logis qui confifte en une Antichambre, Chambre & Cabinet, Cuifine & le refte des autres commoditez.*) Pars domûs,*genit.*partis domûs,f.*Ter.* POMIESZKANIE część mięfzkania maiąca w fobie pokoy przedpokoy y gabinet, kuchnią y infze wygody.

*Dans l'appartement le plus reculé du logis.*In intima parte domûs.*Ter.* W części domu naygłębfzey.

*Je luy ay demandé un appartement chez luy.*Petii ab illo, ut mihi aliquid de habitatione commodaret.*Cic.* Profiłem o pomięfzkanie u niego.

APPARTEMENS, (*certaines feftes & divertiffemens que le Roy donne dans fes beaux Appartemens de Verfailles à toute fa Cour.*) comme *Il y a ce foir appartement chez le Roy.* Serò varii dantur lufus variaque oble&amenta ædibus in regiis, ut aleæ, mufices. Fiet ferò variorum concurfus ludorum in ædibus regiis. POKOIE; niektore Swięta y zábawy wefołe ktore Krol daie ná fwoich pokoiach w Werfalu całemu dworowi fwemu; iáko: dziś fą Pokoie u Krola.

APPARTENANCES, fubft. f. (*Dépendances.*) On dit *Acheter une maifon & fes appartenances.*) Ædes emere & quæ ædibus cedunt.*Vlp.* NALEZYTOSCI przyległości: *mowi fię* kupić dom y iego przyległości.

APPARTENIR *à quelqu'un*,V.neut.(*Eftre à luy,eftre en fa poffeffion.*) Ad aliquem pertinere, (pertineo, es, pertinui, *fans fupin.*)neut.*Afcon-Ped.*Alicujus effe, (fum, es, fui.) *Cic.* NALEZEC do kogo,być czyim y w iego dzierżawie.

L'Europe appartenoit de droit aux Romains. Europa jure ad Romanos pertinebat.*Flor-Rom.* Europa náleżała przez prawo do Rzymianow.

Il nous a ofté tout ce qui nous appartenoit. Ademit nobis omnia,quæ noftra erant propria. *Cic.* Odiął nam wfzyftko co do nas nalezało.

APPARTENIR,(*Eftre bienséant & convenable.*)comme *Il n'appartient qu'au fage de commander à fes paffions.* Sapientis eft,*ou* fapientem decet,fuis imperare cupidinibus.*Hor.* NALEZYC być przyzwoitym: iáko nienależy tylko famemu rozumnemu człowiekowi panować nad affektami fwemi

*Il luy appartient d'être riche.*Eum decet opulentia.*Plaut.* Należy mu być bogatym.

APPARU,m. APPARUë,f. part. paff. *du verbe* APPAROISTRE.Vifus,vifa,vifum.*Cil.* *Voyez* APPAROISTRE. POKAZANY, POKAZANA, od flowa Pokazać fię.

APPAST,*on prononce* APPAS,fubft.mafc. (*ce qu'on met à un hameçon pour prendre le poiffon.*) Efca,*genit.*efcæ,f.Illicium,*gen.*illicii, n.*Cic.Var.* NĘTA co fię zákłada ná wędę dla złapania ryby.

APPAS ce dit figurément,(*Attrait.*)Illecebra, *genit.*illecebræ,f.Ille&us, *genit.*ille&ûs,mafc. *Plaut.* Illecebræ,*genit.* illecebrarum,f.pl. *Cic.* NĘTA mowi fię niewłaśnie miafto przyłuda, powab.

La vertu a des apas qui nous portent au véritable bonheur. Trahit nos virtus fuis illecebris ad verum decus. *Cic.* Ma cnota powaby fwoie ktore nas do prawdziwey fzczęśliwości pociągaią.

Eftre attiré par les appas de la volupté. Deliniri voluptatis illecebris.*Cic.* Być pociągnionym przyłudami rofkofzy.

*La ville a beaucoup d'appas.*Urbs multa habet invitamenta. *Cic.* Miafto ma wiele powabow.

APPASTER,*on prononce* APPâTER, V.a&. (*Mettre un appaft à un hameçon,*ou *à un piége.*)Efcam apponere, (appono,is,appofui,appofitum-)a&.*Vn hameçon.* Hamo, *au datif.* ZAŁOZYC nęcę na wędę álbo ná fidło, żobiu náfypać.

APPASTER *des oifeaux*, (*leur donner la paftée,leur donner à manger.*)Avibus cibum ingerere,(ingero,is,ingeffi,ingeftum.)a&.*Celf.* Ptaftwo karmić, pofypać żobiu ptaftwu.

Les oyfeaux appaftent leurs petits qui font encore foibles. Aves teneris infirmifque fœtibus,cibos ore fuo collatos partiuntur.*Quint.ou* alternant cibum.*Plin.* Ptaki karmią małe fwoie kiedy iefzcze fą flabe.

*Il le faut appafter comme un enfant.*Ipfi tanquam puerulo cibi funt introferendi,*ou* ingerendi.*Cic.Celf.* Trzeba go karmić iák dziecię.

APPAUVRI,m.APPAUVRIE,f part.paff.(*Rendu pauvre*) PODUPADŁY, Zubożały, zuboż ła.

APPAUVRIR,V.a&.(*Rendre pauvre.*)Pauperare, (paupero,as,pauperavi,pauperatum.) a&,accuf. *Plaut.* ZUBOZYC ubogim uczynić.

s'APPAUVRIR,(*devenir pauvre.*)Pauperem & inopem fieri,(pauper, *genit.*pauperis: inops, *genit.* inopis: fio,fis,fa&us fum. ZUBOZYC fię,ftać fię ubogim podupadłym

APPAUVRISSEMENT,fubft.m.(*Perte de biens.*) Pauperies,*genit.*pauperiei,f. *Cic.* PODUPAD NIENIE, zubożenie ftraceine fortuny.

APPEAU, fubft.mafc. *on prononce* appau. (*Oifeau privé dont on fe fert pour appeller les autres oifeaux.*) Avis illex, *genit.* avis illicis, f. WAB, ptak przychowany,ktorego záżywaią do wabienia infzych.

APPEAU, (*certain fifflet d'oifeleur qui contrefait le chant des oifeaux,& avec le quel il les attire & les prend*)Calamus illex,*gen.*calami Illicis,m. WABIK inftrument ptafznikow náfladuiący głofu ptafzego y ktorym ich zwabia y chwyta.

APPEL,fubft.mafc.(*l'a&ion d'appeller quelqu'un par fon nom.*)Nomenclatio, *gen.* nomenclationis,f.*Colum.* Nomenclatura, *genit.* nomenclaturæ,f. *Plin.* NAZWANIE kogo Imieniem właſnym.

Faire l'appel, (*appeller chacun par fon nom.*) Appellare aliquem nominatim. Pronuntiare nomina. *Cic.* Citare per nomina.a&.acc.*Colum.* Názwać záwołać każdego po Imieniu iego.

APPEL, (*d'une fentence à un juge fuperieur.*) Appellatio. Provocatio,*genit.*onis.f. *Plin.Cic.*(Ad judicem fuperiorem.) APELACYA, odwoływanie fię do wyżfzego fądu.

Eftre puni fans appel. Dare pœnas fine provocatione.*Cic.* Być fkaranym bez apelacyi.

Nonobftant l'apel. Provocotione fublatâ.(abl.) Nieuważaiąc ná apelacyą.

La Cour a mis & met l'appellation & ce dont eft appelé au néant d'une part, & de l'autre fans amende, a condamné les appellans l'un envers l'autre de la caufe d'appel aux dépens. Curia provocationibus unaque rebus judicatis inductis, utrumque litigantium impendiis litium judicio reciprocante multavit. Urząd fkafowawfzy apelacyą y to dla czego apelowano z obu ftron; fkazał obiedwie ftrony iednę drugiey ná wzáiemne unkofzta prawne.

Convertir fon appel en oppofition. Provocationem interceffione commutare. Odmienić apelacyą w Indykcyą.

Relever un appel. Appellationem è formulâ denuntiare. **Renoncer à fon appel.* Provocationem remittere. Apelacyą założyć, *Od apelacyi odftąpić.

(Toutes ces expreffions Latines font des anciens Jurifconfultes.) Wfzyftkie te łacińfkie fpofoby mowięnia fą dawnych Prawnych ludzi.

APPEL *en duel.* Ad fingulare certamen provocatio. WYZYWANIE ná poiedynek.

Faire un appel à quelqu'un pour fe battre. Ad fingulare certamen aliquem provocare. Wyzwać kogo ná poiedynek.

APPELLANT,m. APPELLANTE,f.(*Celuy,*ou *celle qui appelle de la fentence d'un juge.*)Appellator.Provocator,*gen.* oris, m. *Cic.* *(*pour le feminin,* Quæ appellat ad alium.) APELUIĄCY, APELUIĄCA, ten álbo ta ktora apeluie od fądu iakiego.

APPELLATIF,m.APPELLATIVE,f.adje&. Appellativus, appellativa, appellativum. *Afcon-Ped.* POSPOLITE Imię.

(Terme de Grammaire.C'eft un nom qu'on donne à une Efpece,comme *Ange, Homme* &c.) Termin Grammatykow, Jeft to Imię ktorym názywamy wiele rzeczy iednego rodzaiu: iáko *Anioł, człowiek.*

L'appellation mife au néant,(*terme des Arrefts.*)Appellatio circumfcripta,*ou* inducta. Apelacyą fkafowawfzy, nieprzypuściwfzy, termin dekretow.

Paffer outre non obftant oppofition ou appellation quelconque. Non interceffioni cedere nec provocationi. Poftąpić daley w fprawie nieuważaiąc apelacyi álbo fprzeciwienia fię żadnego.

APPELLE',m.APPELLE'E,f.adje&.part. Vocatus Appellatus. Nominatus, a, um. *Cicer.* NAZWANY, NAZWANA.

APPELLER,V.a&. (*Nommer.*) Appellare. Nominare. Vocare.Nuncupare,(o,as,avi atum.) a&.acc. *Cic.* NAZYWAC mianować.

*Appeller quelqu'un par fon nom.*Aliquem nomine vocare. Appellare nomine, *ou* nominatim. Nominare alicujus nomen. Citare aliquem per nomen. *Cic. Ter. Colum.* Nazwać kogo zawołać po imieniu.

*Appeller quelqu'un à haute voix par fon nom.*Inclamare aliquem nomine.*Liv.* Głośno wołać kogo po imieniu.

Appeller par fignes. Appellare nutu & fignificatione.*Cic.* Zawołać znakami.

Je m'appelle Phormion. Vocor Phormio. *Ter.* Zowię fię Formyon.

Je n'ay point eu de parent qui s'appellaft de ce nom. Non mihi quifquam fuit cognatus hoc nomine.*Terent.* Niemiałem zadnego krewnego coby fię tak zwał.

APPELLER,ou E'PELLER *les lettres.*Appellare literas *Cic.* LITERY mianować,fylabizować.

APPELLER,(*Faire venir mander.*) Vocare. Advocare. Evocare,(voco,as,avi, atum.) ZAWOŁAC wezwać pofłać po kogo.

*Appeller quelqu'un de la part d'un autre.*Evocare aliquem verbis alterius.*Plaut.* Zawołać kogo od kogo infzego.

Si mon mary me demande,faites moy appeller. Vir fi quid me vocet,hinc me accerfatis.*Plaut.* Jeżeli mię mąż potrzebować będzie,niech mnie zawołaią.

*Allez vous-en l'appeller.*Ito accerfitum. *Cic.* Idź wezwiy go zawołay go.

*Eftre appellé pour un malade.*Advocari ægro,*ou* ad ægrum *Ovid.* Być zawołanym do chorego.

Appeller quelqu'un à fon aide,à fon fecours,le reclamer. Aliquem appellere,Vocare aliquem auxilio.*Cic. Virg.* Wzywać kogo ná pomoc ná ratunek.

Ceux d'Autun appellerent Céfar à leur fecours. Cæfar appellatus eft ab Æduis. *Cicer.* Edwanie wezwali Cezará ná pomoc fwoię.

APPELLER *quelqu'un à quelque honneur;l'y élever.* Ad honores,*ou* ad dignitatem aliquem vocare.*Cic.* WEZWAC kogo na godność iaką,podnieść go do niey.

*Appeller quelqu'un á fes plaifirs,le mettre de fes plaifirs.*In partem deliciarum aliquem vocare. *Cic.* Wezwać kogo do uciech przypuścić go do krotofil fwoich.

L'appeller à une vie oifive & voluptueufe. Vocare ad vitam otiofam, ac deliciis diffluentem, Wezwać go do życiá gnuśnego y piefzczonego.

APPELLER *quelqu'un en juftice.* In jus, *ou* in judicium vocare aliquem *Cic.* POZWAC kogo do prawa.

*Appeller d'un jugement.*Appellare judicem,*ou* ad judicem *Cic.* Apelować od fędziego, álbo od fądu iakiego.

En appeller au peuple,aux Tribuns, ou *pardevant les Tribuns.*Provocare ad populum,appellare Tribunos,*ou* ad Tribunos.*Cic.* Apelować do pofpolftwá, do obrońcow pofpolitości.

APPELLER,(*citer quelqu'un,le prendre à témoin,l'appeller en témoignage.*) Ad teftimonium aliquem vocare Ad rē aliquam teftem aliquem citare, WEZWAC kogo brać go na świade&wo,przypozwać go ná świade&wo.

APPELLER *quelqu'un en duel.* Ad fingulare certamen aliquem provocare. *Liv.* WYZWAC kogo ná poiedynek.

APPENDICE,fubft.f(*Ce qui eft une fuite néceffaire d'une chofe.*)Apendix,*genit.*apendicis,fœm. *Cic.* NALEZYTOSC co zá iaką rzeczą koniecznie iść powinno.

APPENDRE,V.a&.*Pendre, attacher comme on fait dans les temples les dépouilles prifes fur les ennemis,*ou *quelque offrande faite à Dieu.*) Appendere.Sufpendere,(do,is,di,fum,) a&.ac.*Plin.Cic.* ZAWIESZAC przypiąć iako w kośćiołach łupy wzięte z nieprzyiacioł,álbo co ná Ofiarę Bofką.

APPENS *du verbe inufité* APPENSER, *& qui ne fe dit que dans cette phrafe.C'eft un guet appens* pour dire *un affaffinat concerté & deliberé fait en guettant fon ennemi.*Medita. ta cædes,*genit.*meditatæ cædis,f. Umyślny z umyflu dobrowolny od flowá niezażywanego umyflam, y niemowi fię chybá w ten fpofob:ieft to fzlakowanie z umyflu, toieft zaboyftwo namyślone y dobrowolne fzlakuiąc z umyflu nieprzyiacielá fwego.

*Faire,*ou *commettre un meurtre de guet appens.* Meditatā cædē patrare,*ou* perpetrare.*Liv* Z umyflu fzlakować ná zabicie.

APPENTIS, fubft.m *on prononce* appantis. (*Toit qui n'a de pente que d'un cofté.*) Te&um ex una parte teftudiatum, *genit.*te&i teftudinati. PRZYDASZE dach z iedney ftrony tylko zawiefzony.

APPERCEVOIR,V.a&.(*Découvrir de loin,reconnoiftre*) Videre, (video, es, vidi, vifum.) POSTRZEDZ; odkryć z daleka, rozeznać.

APPERCEVOIR fignifie auffi, *Ramarquer une chofe en y faifant attention,* ou *reflexion.* Videre.Advertere.*ou* animadvertere,(adverto,is,adverti,adverfum.)Intelligere,(intelligo, is, intellexi, intelle&um) a&. acc. *Cic.* ZNACZY też poftrzedz iaką rzecz uczyniwfzy nad nią pilną uwagę.

Je m'étois apperçu que vous fouhaitiez cela. Id vos velle animum adverteram, *ou* adverteram. *Ter.* Poftrzegłem żeście tego życzyli.

*S'appercevoir du deffein d'une perfonne.*Cognofcere,*ou* intelligere alicujus confilium. *Cæf.* Poftrzedz do czego kto zmierza, ná co ciągnie.

A peine m'en fuis-je apperceu, ftupide que je fuis! Vix fenfi,ftolidus! *Ter.* Záledwiem to poftrzegł,co zá nie przezorność moia.

*On ne s'apperçoit point de la vieilleffe,la vieilleffe vient fans qu'on s'en apperçoive.*Non intelligitur quando obrepit fene&us.*Cic.* Nikt niepoftrzeże ftarości, ftarość przychodzi tak że icy nikt niepoftrzeże.

APPERT, verbe imperfonnel qui n'eft d'ufage qu'en cette phrafe & encore dans le Palais. WIADOMO to iawno ieft, flowo ktore nie ieft w używaniu tylko w ten fpofob mowienia y to w Prawie.

C'eft un fait dont il appert. De hoc liquet, *ou* conftat. Id apparet.*Cic.* Jeft to rzecz o ktorey-iawno.

APPESANTI,m. APPESANTIE,f.part.paff. (*Devenu pefant.*) Gravatus, gravata, gravatum. Gravis & hoc grave Gravis vino & fomno. *Liv.* *Appefanti par le vin & le fommeil.* OCIĘZAŁY, OCIĘZAŁA, ociężały od wina y fnu.

APPESANTIR,V.a&.(*Rendre pefant*)Aggravare,(aggravo, as, aggravavi, aggravatum.) *Plin-Jun.* OBCIĄZYC ciężkim uczynić.

Je fuis tout appefanti d'avoir beu & d'avoir dormi. Gravis, *ou* gravatus fum fomno & vino. *Liv.* Całem ieft ociężały od piiańftwa y fpania.

*Odeur qui appefantit la tefte.*Odor aggravans caput.*Plin.* Zápach głowie ciężkość czyniący.

*Je fens ma tefte toute appefantie.*Mihi caput gravatum eft. *Ovid.* Czuię że mi cale cięży głowa.

*Des yeux appefantis du fommeil de la mort.*Oculi in morte gravati.*Ovid.* Oczy obciążone fnem śmierci.

s'APPESANTIR,(*Devenir lourd & pefant.*) Gravefcere. Ingravefcere, (gravefco, is,) neut. OCIĘZEC ciężkim fię ftać.

Les corps s'appefantiffent par le trop grand exercice Nimiâ exercitatione corpora ingravefcunt. *Cicer.* Ciało ciężeie od zbyt wielkiey pracy.

APPETER, V.a&.terme dogmatique parmi les Philofophes.(*Defirer par un mouvement naturel.*)Appetere,(appeto, is,appetii,appetitum.)a&.accuf.*Cic.* CHCIEC flowo náuki między Filozofami, Pragnąć żądzą przyrodzoną.

Les animaux appetent ce qui eft conforme à leur nature. Animantes id appetunt quod eft accommodatum ad naturam *Cic.* Zwierzęta pragną tego co ieft przyzwoita ich przyrodzeniu.

APPE'TISSANT, m. APPE'TISSANTE, f. part. paff. a&if. (*Qui donne de l'appétit,* ou *qui fait venir l'appétit.*) Appetentiam fui excitans. APETYT wzbudzaiący,fmaczny co apetytu dodaie.

Vne viande appetiffante. Jucundus palato cibus,*genit.* jucundi palato cibi,m. Smaczna potrawa,

APPETISSER,V.a&.*on prononce* aptiffer. (*Rendre plus petit.*) Aliquid minuere, (minuo, is,minui, minutum,) *Plin.* ZMNIEYSZAC umnieyfzać.

s'APPETISSER, (*Devenir plus petit, diminuer.*) Minui, (minuor, eris, minutus fum.) MALEC zmnieyfzać fię ubywać.

APPE'TITS,ſubſt.maſc.(*Petites ciboulettes,ou de la cive d'Angleterre qu'on mange en ſalade, qui aiguiſent l'appétit.*) Aſcalonia, *genit.* aſcaloniæ, f. *Plin.* SZCZYPIOR drobny rodzay cebuli ktorą w ſałacie iedzą záoſtrzaiąca apetyt.

APPE'TIT, ſubſt.maſc. (*Paſſion de l'ame,qui nous porte à deſirer quelque choſe.*)Appetitus, *gen.* appetitûs,m.Appetitio, *genit.*appetitionis,f. Appetentia, *gen.*appetentiæ,f.*Cic.* ZĄDZA paſſya umyſłu wiodąca nas do pragnienia czego.

APPE'TIT SENSITIF. Pars animi quæ appetitus habet. *Cic.* Pars animi rationis expers in quâ motus tum iræ tum cupiditatis ponunt Philoſophi. *Cic.* ZĄDZA zmyślna.

APPE'TIT CONCUPISCIBLE. Vis concupiſcendi.Cupiditas, *genit.* cupiditatis,f.*Cic.* ZĄDZA pożądliwa.

APPE'TIT IRASCIBLE. Vis iraſcendi. Pars animi in quâ irarum exiſtit ardor. ZĄDZA gniewliwa.

Il ne peut commander à la violence de ſes appétis, ou *paſſions.* Suis imperare, *ou* reſponſare cupidinibus non poteſt. *Cic. Hor.* Ratione regere animi appetitus non poteſt. *Cic.* Nie może dać rady gwałtownośći żądz ſwoich.

Il y a en luy je ne ſçay quel appétit de vengeance. Inceſſit ipſi neſcio quæ vindictæ cupiditas. *Aſcon-Ped.* Jeſt w nim nie wiem co zá żądza zemſty.

APPE'TIT ſe dit plus particulierement du *Deſir de manger.*Cibi aviditas, *ou* cupiditas,f.*Celſ.* Fames, *genit.*famis,f. *Cic.* APETYT mowi ſię oſobliwiey o chęci do iedzena.

*Avoir de l'appetit,avoir appétit,eſtre en appétit.*Cibum appetere. act.acc. Eſurire, (eſurio,is,eſurivi, eſuritum.) neut. Mieć apetyt być w apetycie.

*Cette herbe donne de l'appétit, met en appetit, fait venir l'appétit.*Hæc herba aviditatem cibi facit,*ou* excitat. To ziele czyni daie ſprawuie apetyt.

*Oſter,*ou *faire perdre l'appétit.* Cibi ſatietatem afferre, *ou* creare.Cibi aviditatem auferre alicui.*Cic.* Odiąć ſtracić komu apetyt.

Remettre quelqu'un en appetit,luy donner de l'appétit, reveiller ſon appétit par le moyen du jambon & du cervelas. In Morſus aliquem reficere pernâ & hillis. *Hor.* Wprawić kogo w apetyt ſprawić mu apetyt wzbudzić w nim apetyt ſzynką y kiełbaſą.

Je ne mange jamais que je n'aye appetit. Nihil edo, niſi fame ſtimulante. Nigdy nie iem chyba czuiąc apetyt.

Il faut demeurer ſur ſon appétit. Non explenda eſt omninò fames.*Cic.* Trzeba zoſtawić cokolwiek apetytu.

Vous avez l'appétit ouvert de bon matin. Benè manè te agit, *ou* te ſtimulat fames. *Cic.* Apetyt maſz gotowy dość rano.

Se promener pour avoir, ou *pour gagner de l'appétit.* Ambulando famem obſonare. *Plaut.* Przechodzić ſię dla nábycia apetytu.

Je perds l'appétit, je n'ay plus d'appetit. Cibi ſatietas me tenet. *Saluſt.* Tracę apetyt, iuż nie mam apetytu.

*Il n'eſt viande que d'appétit, (la faim fait qu'on trouve tout bon.)*Condimentum cibi,fames.*Cic.* Nie maſz záprawy nad głod.

*Faire revenir l'appetit à quelqu'un.*Deducere aliquem ad cibum.*Celſ.* Náprawić komu apetyt.

APE'TIT *déreglé des femmes groſſes,(certaines envies qu'elles ont de manger des choſes extraodinaires.)*Malacia, *genit.* malaciæ,f. Abſurda in gravidis mulieribus appetentia, æ, f. ZACHCIEWANIE nieporządne białychgłow ciężarnych chętka ktora ich bierze do rzeczy niezwyczaynych iedzenia

ON DIT figurément & par maniere de proverbe, *Vn chicanneur a toujours bon appétit,* pour dire, *a grande avidité d'avoir du bien.*Litigioſus curâ habendi immederatâ ducitur. MOWI ſię przyſłowiem; Pieniacz ma záwſze dobry apetyt; to ieſt záwſze ma wielką żądzę nábyć dobr.

L'appétit vient en mangeant,(plus on a de bien plus on en veut avoir.) Creſcit amor nummi quantum ipſa creſcit pecunia.*Quo plus ſunt poræ,plus ſitiuntur aquæ.*Ovid.*(c'eſt à dire *Plus on a beu,& plus on a ſoif.*) Apetyt naprawuie ſię iedząc, to ieſt im kto więcey ma,tym więcey mieć pragnie im kto więcey ſię nápił,tym większe ma pragnienie.

ON DIT adverbialement, *A l'appétit d'une coureuſe.* Ad arbitrium libidinoſiſſimæ mulieris.*Cic.*MOWIĄ przyſłowiem do náſytku nierządney oſoby.

A l'appétit d'une telle ſomme, l'affaire n'a pas réuſſi, c'eſt à dire *pour n'avoir pas voulu donner une telle ſomme.* Denegatâ illâ ſummâ,res non eſt confecta, *ou* res non ſucceſſit. Dla ſkępſtwa ſprawa ſię nie udała, to ieſt że niechciano dać takiey ſummy.

APPETITIF,m.APPE'TITIVE,f.adject.(*Terme de morale qui ſe dit de la faculté appétitive, qui eſt dans l'homme pour deſirer les choſes.*)Facultas concupiſcendi, *genit.* facultatis concupiſcendi,f. POZĄDLIWY,POZĄDLIWA,ſłowo obyczayney náuki, co ſię mowi o ſile pożądliwey ktora ieſt w człowieku wzniecaiąca chęć do czego.

APPLANI,m.APPLANIE,f.part.paſſ.Æquatus.Explanatus,a,um. *Plin.* Æquus & Planus, a, um. *Cic.* WYROWNANY, WYROWNANA.

APPLANIR, V. act. (*Rendre plain, uni & de niveau.*) Æquare. Coæquare, (æquo,as,æquavi,æquatum.) Complanare.Explanare, (plano,as,avi,atum.) act.acc.*Cic.Cat.Vitr. Colum.* WYROWNAC rowne płaſkie uczynić, pod linią.

*Applanir les montagnes.*Montes in planum deducere.*Juſt.* Gory porownać z ziemią.

Du coſté que les montagnes commencent de s'applanir. Quà ſe-colles ſubducere incipiunt. *Virg.* Ztey ſtrony gdzie ſię gory znižać záczynaią.

*Vn lieu applani.*Planus & æquus locus.*Cic.* Mieyſce zrownane.

APPLANIR dans le ſens figuré,comme *Applanir les difficultez.* Explanare difficultates. *Cic.* UPRZĄTNĄC trudności ułatwić.

La grandeur de leur courage leur applaniſſoit toutes les difficultez. Facilia ex difficillimis animi magnitudo redigebat. *Cæſ.* Wielkość ich odwagi wſzyſtkie im ułatwiała trudnośći

Applanir le chemin aux honneurs. Planam facere viam ad honores. *Plaut.* Ułatwić uprzątnąć drogę do godności.

Voſtre pere & voſtre ayeul vous ont applani le chemin & facilité le moyen d'acquerir de l'honneur,mais vous vous l'eſtes rendu difficile par voſtre négligence & vos mauvaiſes mœurs. Pater & avus facilem fecit & planam viam ad honorem quærendum,tu feciſti ut difficilis foret tuâ deſidiâ & ſtultis moribus. Ociec y Dziad twoy otworzyli ci y ułatwili drogę do honorow, ále ty ią ſobie zátrudniłeś ſam gnuſnością y ladaiakiemi obyczaiami.

APPLANISSEMENT,ſubſt.m.(*l'action de rendre un chemin uni.*) Æquatio. Exequatio, *genit.* onis, f. *Vitr.* ROWNANIE drogi.

APPLANISSEMENT ſe dit au figuré *de toutes les difficultez d'une affaire,qu'on leve.* Difficultatum explanatio, *genit.* explanationis, f. MOWI ſię niewłáśnie o uprzątnieniu wſzelkich przeſzkod do ſprawy iakiey.

*Après l'applaniſſement de toutes les difficultez.*Superatis,*ou* exantlatis omnibus difficultatibus. *Cic.* Po uprzątnieniu wſzelkich przeſzkod.

APPLATIR,V.act.(*Rendre plat.*)Palnum aliquid facere, (facio,is,feci,factum.) act.*Plin.* SPŁASZCZYC płaſkie co uczynić.

*Applatir une tumeur.*Tumorem comprimere,(comprimo, is,preſſi,preſſum.)act. Nabrzmiałość iaką ſprowadzić.

s'APPLATIR,(*Devenir plat.*) Planum fieri. (Planus,a, um:fio,fis,factus ſum.) SPŁASZCZYC ſię ſklęſnąć.

*La tumeur s'applatit.*Reſidet tumor,*ou* inflatio.*Celſ.* Nábrzmiałość odchodzi.

APPLAUDIR, V. n. *on prononce* Applodir. (*Battre des mains pour témoigner ſa joye & l'approbation qu'on donne aux choſes.*) Plaudere. Applaudere, (plaudo,is,plauſi, plauſum.) neut.*Cic. Plaut.* POCHWALIC przyklęſkać rękoma oświadczaiąc radość y upodobanie ſwoie z czego.

*Applaudiſſez nous,*ou *battez des mains,*ou *honorez nous de vos applaudiſſemens.* Plaudite.Clarè applaudite.Plauſum date. *Plaut. Ter.* Cieſzcie ſię znami klęſkaycie w ręce rozraduycie ſię.

(C'eſtoit par ces termes que les Acteurs finiſſoient leurs Comédies anciennement,s'addreſſant aux Spectateurs.) Temi ſłowy Aktorowie ná ſcenie kończyli zdawna ſwoie Komedye obracaiąc ſię do zápatruiących ſię ná nich.

APPLAUDIR, ſignifie figurément *Louër quelque action,* ou *quelque diſcours.* Applaudere alicui.n. Laudare aliquem, laudo,as,avi,atum.)act. *Ter.* POCHWALAC ſprawę álbo mowę iáką.

Je leur applaudis à tous. Quidquid dicunt laudo. *Ter.* Pochwalam wſzyſtkich.

Applaudir aux divertiſſemens d'une perſonne. Probare, *ou* laudare alicujus oblectamenta. Applaudare oblectationibus alicujus. *Cic.* Pochwalać rozrywki czyie.

Ce-

Celuy qui applaudit à quelqu'un. Plauſor, *genit.*plauſoris, m.*Hor.*Applauſor,m. *Plin.* Pochwalaiący,co komu rad co pochwalá.

APPLAUDISSEMENT,ſubſt.maſc.(*Approbation,qu'on témoigne par un battement de mains.*)Plauſus. Applauſus, *genit.*plausûs,m. POCHWALENIE przyklęſkaniem rąk.

*Honorez-nous de vos applaudiſſemens.(Civilité dont uſoient les Comédiens à la fin de leurs piéces.)*Plauſum date. Plaudite.*Plaut.* Daycie nam zaſzczyt pochwaleniá waſzego; ludzkość ktorą czynili niegdyś komendyanci ſpektatorom ná końcu ſceny.

Aimer & chercher les applaudiſſemens. Affectare plauſus. *Quint.* Captare plauſus. *Cic,* Quærere, *ou* captare plauſum. *Cic.* Kochać ſię w pochwaleniu ſzukać pochwaleniá.

Je ne cherche que les applaudiſſemens des gens de lettres. In litteratorum plauſum ire deſidero.*Phæd.* Nie ſzukam pochwaleniá tylko od ludzi uczonych.

*Ils luy donnent de grands applaudiſſemens.*Illum proſequuntur plauſu maximo.*Phæd.* Wielkie mu daią pochwały.

Parmi les acclamations & les applaudiſſemens du peuple. Acclamantibus & Plaudentibus populis.abl. Między okrzykami y pochwałami ludu.

APPLICABLE, adject. m. & f. (*Qu'on doit appliquer.*) comme *Amende applicable.* Mulcta addicenda, *genit.*mulctæ addicendæ,f. *avec un datif.* KTORY należy przyłożyć náznaczyć, iáko kara ktora ma być náznaczona.

(Terme d'uſage dans les Lettres de Chancellerie.) Termin zázywany w Liſtach Kancellaryi.

APPLICATION,ſubſt.f. (*Approche d'une choſe contre une autre.*) Admotio, *genit.* admotionis,f *Cic.* Appoſitus, *genit.* appoſitûs, maſc. *Plin.* PRZYŁOZENIE iedney rzeczy do drugiey.

(On trouve en ce ſens dans les Dictionnaires le mot *Applicatio,*mais il ne ſe trouve qu'au figuré dans les bons Auteurs. W tym wyrozumieniu znayduie ſię to ſłowo w Dykcyonarzach,ále ſię tylko w wyrozumieniu niewłaſnym znáyduie w dobrych Autorach.

*Pour faire un ſon ſur un inſtrument à cordes, il faut la main & l'application des doigts.*Ad nervorum ſonos eliciendos apta manus eſt admotione digitorum. *Cicer.* Dla wydania dzwięku ná inſtrumencie maiącym ſtrony, ręki trzeba y palcow przyłożenia.

ON DIT figurément en cette ſignification l'APPLICATION, (*d'une comparaiſon,*ou *de quelque trait d'hiſtoire,*ou *de fable qu'on meſle dans un diſcours-*)Accommodatio, *gen.*onis, f.*Cic.*Traductio, *genit.*onis,f. *Cic.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu niewłaśnie przyłożyć podobienſtwo, hiſtoryą baykę iaką w mowie iakiey, to ieſt przytoczyć, przyſtoſowáć.

APPLICATION,(*Deſtination.*) Addictio, *genit.*addictionis,f.*Cic.*Deſtinatio, *genit.*onis,f.*Plin.* ROZRZĄDZENIE.

J'ay fait l'application de l'argent qu'il a laiſſé par ſon teſtament. Addixi pecuniam iis quibus teſtamento reliquerat. Uczyniłem rozrżądzenie pieniędzy ktore teſtamentem odkazał.

APPLICATION, (*Attention d'eſprit à une choſe.*) Applicatio, *genit.*applicationis,f. Attentio *genit.* attentionis,f. *Cic.* PRZYŁOZENIE umyſłu pilności do czego.

*Je jugeray de l'eſtime que vous faites de moy par l'application que vous donnerez à voſtre ſanté.*Quantam diligentiam in valetudinem tuam contuleris,tanti me fieri á te judicabo.*Cic.* Sądzić będę iák mnie wiele ſobie ważyſz z twoiey około zdrowiá właſnego pilnośći.

Il donne toute ſon application à la medecine. Attendit omni mente ad medicinam.*Cic.* Wſzyſtkę ſwoię pilność przykładá do medycyny.

*S'attacher à l'eſtude avec bien de l'application.*Ad ſtudium acriùs,*ou* intento animo incumbere. *Cic.* Przyłożyć ſię do nauk z wielką pilnością.

*Il eſt ſans application,il n'a point d'application,il ne s'applique point.*Nihil attendit. Minimè attento,*ou* intento animo eſt.*Cic.* Niema żadney do niczego pilności.

Il donne une grande application aux affaires. Negotiis admodum, *ou* magnopere attendit. Animos attendit ad negotia. Wielką pilność przykłada do ſpraw.

*C'eſt un homme d'une grande application,*ou *qui s'applique beaucoup.* Eſt animo attentiſſimo. Wielkiey człowiek pilności, ktory ſię pilnie przykłada do każdey rzeczy.

AVEC APPLICATION. Attento,*ou* intento animo. abl. *Cic.*Attentè. Intentè. adv. *Quint.* PILNIE, z pilnością.

APPLIQUER,V.act.(*Approcher une choſe d'une autre, l'attacher.*) Aliquid alicui rei, *ou* ad rem aliquam applicare, (applico, as, applicavi & applicui, applicatum & applicitum.) PRZYŁOZYC iedno do drugiego, przypiąć.

*Appliquer du cuir ſur des boucliers.*Inducere ſcuta pellibus. *Cæſ.* *Des couleurs ſur un tableau.* Inducere colores alicui picturæ. *Plin.* *Des ventouſes ſur les épaules.* Cucurbitulam ſcapulis admovere. *Celſ.* *Vn remede pour guérir quelqu'un.* Curationem alicui admovere.*Cic.* Applicare alicui remedium. *Plin.* Przyoblec tarcze w ſkory,*Farbę dać ná obrazy, *Stawić bańki ná ciele,*Przyłożyć lekarſtwo plaſtr iaki dla zdrowia.

Il fit appliquer les eſchelles aux murailles. Juſſit ſcalas admoveri, *ou* applicari muris,*ou* ad muros. *Liv.* Kazáł przyſtawić drabiny do murow.

Les bas reliefs s'appliquent ſur des vaſes d'or. Emblemata aureis poculis includuntur & illigantur.*Cic.* Rznięte ſztuki ſtawiaią ná złotych náczyniach.

*Des couleurs appliquées ſur le ſtuc.*Colores tectorio inducti *Vitr.* Farby pod grunt dane.

APPLIQUER *quelqu'un à la queſtion,(Luy donner la queſtion.)* Admovere alicui cruciatus. Ná tortury kogo oddać.

Appliquer des écliſſes à un membre rompu. Fracto membro ferulas accommodare.*Calſ.* W Łubki wziąć część złomaną

Appliquer un ſoufflet ſur la jouë, un coup de bâton, un coup de poing. Impingere alicui colaphum, fuſtem,pugnum. *Cic. Ter.* Dáć w gębę, kiiem uderzyć, pięścią dać.

APPLIQUER,(*Faire l'application d'une fable,*ou *de quelque beau trait d'hiſtoire à quelque ſujet.*) Aliquam fabulam aut hiſtoriam ad aliquid accommodare,*ou* componere, (accommodo,as,avi, atum.) *Cic.* UCZYNIC aplikacyą bayki iákiey do czego.

Appliquer les fables des Poëtes à nôtre diſcours. Fabulas Poëtarum ad ea quæ dicimus accommodare.*Cic.* Bayki Poetyckie do mowy naſzey przyſtoſować.

*Ceux-là doivent s'appliquer cét exemple,qui diminuent par leurs paroles ce qu'ils ne ſont pas capables de faire.*Qui facere quæ non poſſunt verbis elevant, debent ſibi adſcribere hoc exemplum.*Phæd.* Niech ci do ſiebie ten przykład ſtoſuią,ktorzy ſłowami uymuią tego; czego dokazać niemogą

APPLIQUER,(*Deſtiner.*)Deſtinare, (deſtino,as,deſtinavi,deſtinatum,)act.acc.*Cic.* Naznaczyć,łożyć.

*Appliquer une ſomme d'argent à quelque uſage, (en faire l'employ,*ou *l'application.*)Pecuniæ ſummam in rem aliquã impendere, *ou* inſumere, (impendo,is, impendi, inpenſum: inſumo,is,ſumſi,ſumtum.)act. *Cic.* Łożyć ſummę iaką pieniędzy ná co,zażyć iey, wydać ią.

*Il s'eſt appliqué cet argent,il l'a pris pour luy.*Hanc pecuniam in ſuos uſus tranſtulit. Hanc pecuniam ſuam fecit. Sobie tę ſummę wziął, ná ſiebie ią obrocił.

*S'appliquer,s'approprier les louanges d'autruy.*Sibi laudes alienas aſſerere. Przywłaſzczyć ſobie cudze pochwały.

S'APPLIQUER, ou *Appliquer ſon eſprit à une choſe bonne,*ou *mauvaiſe.*Ad aliquid animum, *ou* mentem applicare. Przykładać ſię álbo pilności ſwoiey przyłożyć do czego dobrego,lub złego.

*Appliquer toute la force de ſon eſprit au Grec.*Admovere acumen chartis Græcis.*Hor.* Wſzyſtkie ſiły umyſłu ſwego do Greczyzny przyłożyć.

*S'appliquer à l'eſtude des lettres.*Operam ſtudio literarũ, accomodare.*A quelque eſtude.*Ad aliquod ſtudium animum adjungere.*Ter.*A la Philoſophie.*Appellere mentem ad Philoſophiam.*Au droit.*Attendere juri.*Suet.*Operam dare juri. *Cic.* *A l'hiſtoire.*Se dare hiſtoriæ. *Cic.* *A eſcrire, à compoſer.*Ad ſcribendum animum appellere.*Ter.* *A bien faire, à devenir honeſte homme.* Applicare animum ad frugem. *Plaut.* *(le contraire eſt* Ad deteriorem partem applicare animum. *Ter. S'appliquer à mal faire.*) Przykładać ſię do nauk *do iakiey nauki *do Filozofij *do prawá *do Hiſtoryi *do piſania *do dobrze czynieniá, áby ſię ſtać człowiekiem poczciwym. *(*przeciwná ieſt*) Przyłożyć ſię do złego.

APPOINTEMENT,ſubſt.maſc.en terme de Palais. (*ſe dit des reglemens & jugemens qui établiſſent la conteſtation des parties,donnez par le Juge,*ou *dont les parties ſont convenuës entre elles & leurs Procureurs.*) Juridicialis ſyngrapha *vel* edicto Judicis præſcripta, *vel* à partibus ſine judice conflata.

ſtata. SENTENCYA álbo oſądzenie ſprawy iakiey między ſtronami przez ſędziego álbo zá ugodą tychże ſtron y ich Patronow.

Prendre un appointement en droit,en définitive. Inſtruendæ litis curſum ultimâ ſyngraphâ judiciali claudere. Wziąć oſtatnią ſentencyą w prawie.

Appointement ſigné des Procureurs. Syngrapha cognitorum chirographo ſubſcripta. Ugoda karta z obu ſtron podpiſaná od Patronow.

(Ces expreſſions Latines ſont tirées des Juriſconſultes.) Te expreſſye łacińſkie ſą wzięte z Prawnych Autorow.

APPOINTEMENS, (*Gages, penſions que l'on donne aux Officiers des grands Seigneurs,& à ceux quiles ſervent.*) Penſio annua,*gen.*penſionis annuæ,f. Stipendium annuum, *genit.* ſtipendii annui,n. Honorarium,*genit.* honorarii,n. *Cic.* Demenſum, *genit.* demenſi, n. *Ter.* ZOŁD, płacá,penſyá, ktorą daią Urzędnikom wielkich Panow,y tym co im ſłużą

(Ce dernier mot Latin eſt pris pour ſignifier la *Meſure de bled* que l'on donnoit par mois aux Eſclaves pour leur vivre, & il peut fort bien ſignifier ce qu'on appelle chez le Roy *les Livrées*,qui eſt une certaine ſomme fixe qu'on donne par jour aux Officier, qui n'ont pas bouche en Cour,ou aux domeſtiques qui ont leur argent à depenſer pour leur vivre.) To oſtatnie ſłowo łacińſkie ieſt wzięte dlá wyrażeniá *miary zbożá* ktorą co mieſiąc odmierżano niewolnikom ná ich wyżywienie, y może barzo dobrze znaczyć to co u Krola zowią *ſtrawne*,to ieſt pewná ſumma poſtanowio ná ktorą ná dzień daią Urzędnikom ktorzy ſtołu nie maią náznaczonego u dworu,álbo ſłużącym ktorzy pieniądze biorą ná ſwoy wikt.

Il a augmenté ſes appointemens de cent écus. Adjecit centum nummos ad penſionem annuam. Podnioſł mu wyzey ná ſto talerow płacy;záſług.

Les appointemens ne ſont pas autrement conſiderables, mais il y a une grande recompenſe à attendre. Parva eſt quidem quæ datur penſio, verùm ſpes ampla fortunæ. Zapłatá z ſiebie nie barzo ieſt znaczná, ále wielkiey ſię ſpodziewać trzebá nadgrody.

Il ne luy donne point d'appointement. Nihil ſtipendii ab illo accipit. Zadney mu nic daie zapłaty.

APPOINTER,V.act.(*Mettre but à but*, ou *d'accord, accommoder,*)Componere,(compono, is, compoſui, compoſitum.)act. Aliquos inter ſe. *Cic.* Poſtawić dwie rzeczy końcami iedne przeciw drugiey, ku ſobie przyſtoſowáć.

(Ce Verbe n'eſt d'uſage en ce ſens,que dans cette expreſſion du diſcour familier.) To ſłowo nie ieſt uzywane w tym wyrozumieniu tylko w tey expreſſyi mowy potoczney

Ils ſont appointez contraires,(parlant de deux perſonnes qui ſon toûtours de ſentimens contraires & oppoſez.) Diverſis ſententiis diſſident inter ſe. Contrariis ſententiis pugnant ſemper inter ſe. *Cic.* Przeciwko ſobie ſię poſtawili (mowiąc o dwoch oſobach ktore zawſze ſą między ſobą zdaniá przeciwnego.

APPOINTER *un procés*, on *les parties du Conſeil à écrire & à produire* Amplius pronuntiare,(tio,as,avi,atum.)act Rem eſſe conſilii pronuntiare & ad perindini conſeſsûs diſceptationem proferre, (profero,fers,tuli,latum.) act. ODWŁOKĘ dać ſtronom do obrony, *Dylacya do munimentow*

Les parties ſont appointées en droit à écrire & à produire. Juridiciali formulâ judicium conſtitutum eſt, additumque pronuntiationi ut quod uterque litigantium factum eſſe aut non eſſe contenderet, quodque è re ſuâ futurum eſſe putaret,id ſcriptione perſequeretur,*ou* de eo commentarium proferret. Naznaczono czas ſtronom do wywodzenia dalſzego obron ſwoich.

Les parties ouïes en leurs plaidoyers ont eſté appointées au Conſeil. Cauſa utrinque perorata,præſentis diſceptationis eſſe non viſa eſt,quare Præſes Amplius & ad Conſilium pronuntiavit. Strony wyſłuchawſzy,odeſłano wyżey do rozſądzeniá.

(Façons de parler du Barreau.) Spoſoby mowieniá w ſądach.

APPOINTEUR, m. (*Juge qui appointe un procés* &c.) *voyez ſur* APPOINTER. SĄD álbo ſędzia ktory gdzieindziey odſyłá ſtrony do rozſądzeniá.

APPORT,ſubſt.maſc.(*Lieu public, eſpece de Marché où l'on apporte des marchandiſes pour vendre*, comme *l'Apport de Paris.*)Appulſus,*genit.*appulsûs,m. Advectus,*genit.*advectûs,m. Advectio,*gen.* advectionis,f. *Plin.Tacit.* Mieyſce nákſztałt targowiſká gdzie przywożą towary ná przedaż.

Droit qu'on paye pour l'apport des marchandiſes. Circumvectionis portorium, *genit.* portorii,n. Targowe od towarow przywiezionych.

*Exiger.*ou *lever quatre deniers d'apport pour chaque bouteille de vin.* Nomine portorii in ſingulas amphorás vini quatuor denarios exigere. *Cic.* Wybierać po cztery poczworne a od każdey flaſzy winá

Si le lieu eſt de terre apportée, il le faut affermir avec la batte. Si locus fuerit congeſtititius,fiſtucationibus ſolidetur. *Vitr.* Jeżeli grunt ieſt z ziemi ſypany trzebá go ubić babą

APPORTER, V .act. (*Porter quelque choſe en un lieu.*) Ferre. Afferre. Diferre, (fero, fers, tuli, latum.) Przynośić pryniéść co ná iakie mieyſce.

Apporter dans,ou *dedans.* Importare.Inferre. *Cic.* **De dehors.* Exportare ex aliquo loco.*Cic.* **Par eau.* Aſportare nave. *Plin.* Deportare navibus. *Cæſ.* **Sur des beſtes de ſomme.* Deportare jumentis. *Cic.* Wnieść wnośić dokąd *Wynieść wynoſzę zkąd *wodą *ná bydlętach.

Apporter des lettres à quelqu'un. Alicui,*ou* ad aliquem ferre, *ou* deferre,*ou* afferre literas. *Cic.Cæſ.* Liſty do kogo przynieść

Ils ont apporté la nouvelle que Céſar alloit à Capouë. Attulerunt Cæſarem iter habere Capuam. *Cic.* Przynieśli nowinę że Cezar ſzedł do Kapui.

Les femmes qui n'apportent rien en mariage ſont ſoumiſes à leurs maris: au lieu que celles qui apportent beaucoup ſont leur fleau & leur ruine. Quæ indotata eſt mulier,in poteſtate viri eſt:ſed dotatæ mactant malo & damno viros, *ou* ſed dotata regit *Plaut. Hor.* Białogłowy ktore w małżeńſtwo nic nie wnoſzą ſą podległe mężom ſwoim; te zaś ktore wiele wnoſzą, biczem ná ich ſą y ich upadkiem.

Il a trouvé une femme qui luy a apporté en mariage de quoy payer ſes dettes Reperit mulierem quæ attulit qui diſſolveret quæ debet. *Ter.* Znalazł żonę ktora mu w małżeńſtwo wnioſłá z kąd wſzyſtkie długi zapłacić.

APPORTER ſe dit figurément dans les maniers ſuivantes. Comme *Je vous apporte des penſées & des deſſeins dignes de voſtre grandeur.* Ad te cogitationes & formas, affero dignas tuâ claritate. *Vitr.* PRZYNIESC mowi ſię *niewłaśnie* w naſtępuiących ſpoſobach: naprzyklad,nioſę ci myśli, y zabawy godne twoiey zacności.

Il apporte trop de conſidération & trop d'attention à une choſe. Nimiam conſiderationem attentionemque rei affert,*ou* adhibet. *Cic.* Nazbyt pilnośći, y uwagi daie iakiey rzeczy.

APPORTER,(*Cauſer du bien*:ou *du mal.*)Afferre. Inferre Impetrare.act acc. PRZYNOSIC być przyczyną dobrego álbo złego.

Les diſſenſions publiques apportent de grands maux. Diſcordia civilis clades importat. *Liv.* Publiczne niezgody wiele złego przynoſzą.

Apporter du ſoins,de la diligence. Curam diligentiam, adhibere in realiquâ,*ou* ad rem aliquam.* *Du dégouſt.* Faſtidium alicui afferre, *ou* creare, (creo,as,avi,atum)act. **De la joye.* Lætitiam ailcui afferre. Aliquem afficere,(afficio,is,affeci,affectum.) act. *Cic.* Staraniá pilnośći przyłozyć *Nieſmak przynośić *Radość weſele przynośić.

APPORTER,(*Alléguer.*) Afferre, *Cauſari, (cauſor,aris, cauſatus ſum)depon.ac.*Cic.* PRZYWODZIC.

Apporter des raiſons pour & contre. Diſputare verbis in utramque partem. *Cæſ.* Przywodzić przyczyny *zá* y na *przeciw* czemu.

Ils n'apportent aucune raiſon pour faire voir que les vieillards ne doivent point ſe meſler des affaires de la République Nihil afferunt,qui in re gerendâ verſari ſenectutem negant. *Cic.* Zadney nie przywodzą przyczyny, ná dowod że ſtarży nie powinni ſię wdawać w ſprawy Rzeczypoſpolitey.

APPOSER,V.act. (*Mettre auprés*,ou *deſſus.*) Apponere, appono,is,apoſui,appoſitum.) act.acc. PRZYŁOZYC położyć iedno wedle, álbo ná drugim.

(Ce Verbe n'eſt d'uſage en François que dans les manieres ſuivantes.) Tego ſłowá nie zażywaią w Francuſkim, oprocz w náſtępuiących ſpoſobach.

Appoſer, mettre un ſcelé ou un ſeau à quelque coffre Arcam obſignare, (obſigno, as,obſignavi,obſignatum.) act. *Plaut.* **Vne marque à un mavais vers pour le faire remarquer.* Apponere notam ad malum verſum. *Cic.* **Vne peine aux infracteurs d'un traitté.* Aſcribere pœnam fœderi. *Cic.* Przyłożyć pieczęć ná ſkrzyni iakiey *Znak przy złym wierſzu áby go rozeznać *Karę przeciw gwałcącym przymierze.

APPOSITION,ſubſt, f.(*L'action d'appoſer une choſe ſur une autre.*)Appoſitio,*genit.*appoſitionis,f.*Cic.* **Appoſition du ſeau.* Conſignatio,*genit.*onis,f. *Quint.* PRZYŁOZENIE iedney rzeczy na drugiey *Pzyłożenie pieczęci.

APPOSTE',m.APPOSTE'E,f. part.paſſ.(*Suborné attitré.*) Appoſitus. Adornatus. Subornatus,a,um. *Cic.* ZASADZONY ZASADZONA podmowiony náſadzony.

APPOSTER,V.act.(*Suborner, attirer quelqu'un pour luy faire dire & faire quelque choſe contre quelqu'un & à ſon déſavantage.*) ZASADZAC podmawiać naſadzić kogo ná co kazać mu czynić co álbo mowić przeciwko komu z iego ſzkodą.

Appoſter des accuſateurs contre quelqu'un. Inſtruere,*ou* ſubornare,*ou* comparare accuſatores in aliquem,*ou* alicui. *Cic.* Naſadzić Potwarcow ná kogo.

Il appoſta de faux témoins d'entre ſes domeſtiques pour dire que cette ſucceſſion eſtoit confiſquée & dévoluë à Venus Erycienne. Calumiatores è ſinu ſuo appoſuit,qui illam hereditatem Veneri Erycinæ commiſſam eſſe dicerent. *Cic.* Naprawił fałſzywych świadkow z między domowych ſwoich, ktorzyby powiadali że to,dziedzictwo ieſt ſkonfiſzkowane y ſpadło ná wenerę Erycynſką.

Le vendeur ne doit point appoſter d'encheriſeur pour rehauſſer le prix de la vente;ni l'acheteur de marchand pour le rabaiſſer. Non licitatorem venditor,nec qui contra ſe liceatur, emptor apponet. *Cic.* Ten co przedaie nie má naprawiać nikogo żeby podwyżſzał cenę towaru, ani też ten co kupuie nie má naprawiać nikogo żeby niżſzy targ czynił.

Je ſçay à cette heure voſtre mot, j'appoſteray pluſtôt un encheriſſeur qui en rehauſſe le prix, que de ſouffrir que vous l'ayez à meilleur marché. Nunc tuum pretium novi,licitatorem potiùs apponam, quàm illud minoris veneat. *Cic.* Wiem teraz co chceſz dać, naprawię raczey tákich co więcey poſtąpią, ażebyś taniey nie doſtał.

Ne vous allez pas immaginer que j'aye appoſté ce vieillard. Ne credas á me allegatum hunc ſenem. *Terent.* Nierozumiey żem tego ſtarcá naprawił.

APPRE'CIATEUR,ſubſt.maſc (*Qui met le prix aux choſes.*) Æſtimator,*genit.*æſtimatoris,m. *Cir.* TEN co cenę rzeczom naznaczá. *Podwoiewodzy.*

APPRE'CIATION, ſubſt.f. (*Eſtimation,prix des choſes.*) Æſtimatio, *genit.* æſtimationis,f. *Cic.*. CENA rzeczy iakich otakſowaná,*Tákſa.*

APPRE'CIER,V.act. (*Mettre le prix aux choſas.*) Æſtimare,(æſtimo,as,æſtimavi,æſtimatum.) act.acc.*Cicer.* Pretium(rebus) imponere,(impono,is, impoſui, impoſitum.) *Cic. Quint.* CENE kłáść rzeczy.

APPRE'HENDER,V.act.*on prononce* appréander(*Prendre,ſaiſir au corps.*) Prehendere. Apprehendere. Comprehendere, (prehendo, is, prehendi, prehenſum.) act. acc. *Cicer.* IMAC chwytać, łapać.

Ce verbe ne ſe dit qu'au Barreau en cette ſignification.) To ſłowo w tym rozumieniu niemowi ſię tylko w prawie

APPRE'HENDER,(*Craindre.*)Formidare, (formido,as, formidavi,formidatum.) OBAWIAC ſię.

Il n'appréhendoit ni pour luy,ni pour ſa légion. De ſuo ac legionis periculo nihil timebat. *Cæſ.* Nie bał ſię ani o ſiebie ani o pułk ſwoy.

J'appréhende pour ſa vie-Ejus vitæ timeo. *Terent.* De vitâ timeo. *Cic.* Obawiam ſię o życie iego.

J'appréhende pour moy & pour mon argent, Formido & mihi & auro. *Plaut.* Obawiam ſię o ſiebie, y o pieniądze moie,

Qui eſt à appéhender,(Qu'on doit craindre.) Formidandus Formidoloſus. Timendus. Metuendus,a,um. *Cic.* Ktorego ſię obawiać trzebá.

APPRE'HENSIF,m.APPRE'HENSIVE, f. (*Craintif.*) Timidus. Formidoloſus. Meticuloſus. Pavidus,a,um. *Cic. Pla.* BOJAZLIWY.

APPRE'HENSION, ſubſt.f.terme de Logique, (*la premiere idée que l'eſprit ſe forme d'une choſe avec abſtraction de toutes ſes qualitez.*) Apprehenſio, *genit.* apprehenſionis,f. *Cic.* POIĘCIE pierwſze w umyśle iakiey rzeczy nieuważaiąc żadney właſności.

APPRE'HENSION,(*Crainte.*) Timor. Pavor, *genit.*oris, m. Metus,*genit.*metûs,m. Formido, *genit.*formidinis.f.*Cicer.* BOIAZN, obawianie ſię.

Donner à quelqu'un des appréhenſions de l'avenir. Injicere alicui timorem futurorum. *Cic.* Wzruſzyć w kim boiaźń przyſzłych rzeczy.

APPRENDRE,V.act.*on prononce* apprandre.(*Enſeigner, inſtruire.*Erudire (erudio,erudis,erudivi,eruditum.) *Inſtituere aliquem ad aliquid. UCZYC, náuczać.

Apprendre les beaux arts à un enfant. Erudire puerum artibus. *Liv* Uczyć dziecię nauk wyzwolonych.

APPRENDRE ſignifie auſſi, (*S'inſtruire, eſtre enſeigné.*) Diſcere. Ediſcere,(diſco,is,didici.) act. ZNACZY też uczyć ſię y być uczonym-

Apprendre par cœur. Diſcere Memoriter. **Mot à mot.* Ad verbum diſcere. *Cic.* Uczyć ſię ná pamięć *ſłowo w ſłowo

Apprendre à jouër des inſtrumens. Diſcere fidibus. *Cic.* **Deux langues.* Linguas duas ediſcere. *Ovid.* **L'agriculture à fonds* Perdiſcere diſciplinam ruris. *Colum.* Uczyć ſię grać ná inſtrumentach * dwoch ięzykow * Goſpodarſtwá gruntownie.

Tout ce que vous apprenez n'eſt que pour vous. Quidquid diſcis,tibi diſcis. *Petr.* Wſzyſtko czego ſię uczyſz nie ieſt tyko dlá ciebie tylko ſamego.

Il apprit tout cela par eſtude & rien de là nature. Illud totum habuit è diſciplinâ, inſtrumenta naturæ illi deerant. *Cic.* Uczył ſię pilnie tego wſzytkiego,á niemiał tego z przyrodzeniá.

Il n'y a point d'art qui s'apprenne ſans interprete & ſans exercice; & on ne peut pas aller bien loin: on ne peut apprendre le droit civil dans les livres ſans lumiere & ſans maiſtre. Nulla ars ſine interprete & ſine aliquâ exercitatione percipi poteſt; non longè abieris : non jus civile ex libris cognoſci poteſt, doctorem lumenque deſiderat. *Cic.* Niemaſz nauki ktoreyby nabyć możná bez tłomaczá y bez ćwiczeniá,y niemożná daleko poſtąpić,niemożná ſię prawá świeckiego nauczyć z kſiąg bez obiaśnienieniá y bez nauczyciela

Apprenez à ſoutenir une ſi grande fortune. Diſce magnam ferre fortunam. *Hor.* Naucz ſię iák maſz utrzymywać ták wielkie ſczęście.

Apprenez de moy mon fils à eſtre vertueux; & des autres à eſtre heureux. Diſce puer virtutem ex me verumque laborem,fortunam ex aliis. *Virg.* Ucz ſię odemnie ſynu być poczciwym, od inſzych być ſzczęśliwym.

Apprenez à eſtre gens de bien & à reſpecter Dieu. Diſcite juſtitiam moniti, neque temnere Deum. *Virg.* Uczcie ſię być poczciwemi, y bać ſię Boga.

Apprendre à bien regler & à bien arranger ſa vie. Dediſcere veræ vitæ modos numeroſque. *Hor.* Uczyć ſię rządzić ſię dobrze w życiu ſwoim.

Vne ſcience qui s'apprend par des regles. Sciencia cujus eſt diſciplina. *Cic.* Scientia diſciplinabilis. *Auct.ad Heren.* Nauka ktorey ſię uczemy przez opiſane reguły.

Qui a appris l'art militaire d'un maiſtre. Edoctus belli artes ſub magiſtro. *Liv.* Ktory ſię náuki Rycerſkiey uczył pod náuczycielem iákim.

La jeuneſſe Romaine apprend aiſément le mal. Pravi docilis Romana juventus. *Hor.* Młodź Rzymſka łatwo ſię złego náuczy.

Le roſſignol apprend aiſément à parler Grec & Latin. Docilis luſcinia Græco & Latino ſermone. *Plin.* Słowik łatwo ſię náuczy mowić po grecku y po łacinie.

APPRENDRE *une choſe à quelqu'un,(la luy faire ſçavoir)* De re aliquâ certionem aliquem facere,(facio,is,feci,factum) act. OZNAYMIC co komu,dać mu znać,wiadomo uczynić

Il m'a appris la mort de mon pere. Me certiorem fecit de morte patris mei. Oznaymił mi o śmierci Oyca mego.

Apprendre des nouvelles,(les recevoir.) Accipere nuncios. act. *Cic.* Nauczyć ſię nowin,odebrać nowiny.

APPRENDRE ſignifie encore *Eſtre informé*, ou *inſtruit d'une choſe.* Diſcere. Audire, (audio, is, audivi, auditum.) ZNACZY ieſzcze dowiedzieć ſię być uwiadomionym oczym

J'aime mieux que vous appreniez cela des autres, ou *de la bouche des autres. que de la mienne.* Hoc te ex aliis audire malo, quàm ex me. *Cic.* Wolę że to uſłyſzyſz od inſzych álbo z inſzych uſt, niż z moich.

Je l'ay appris par ouï-dire. Id auditione & famâ accepi. *Cic.* Nauczyłem ſię, álbo dowiedziałem ſię tego z ſłyſzenia

APPRENDRE,(*Connoiſtre.*)Sentire, (ſentio,is ſenſi, ſenſum.) Videre,(video,es,vidi,viſum.) act. *Phæd.* NAUCZYC ſię, znáć poznać.

APPRENDRE,(*faire connoiſtre.*) Oſtendere,(oſtendo,is, oſten-

oſtendi, oſtenſum.) act. acc. NAUCZYC kogo dać mu poznać.

Je vous apprendray, ou *Vous apprendrez à qui vous vous jouëz.* Senties quem attentaris. *Phæd.* Náuczę cię álbo poznaſz ty z kimeś zágrał.

APPRENTI,m.(*on prononce* appranti.) APPRENTIE,f. *ou* APPRENTICE *comme l'on dit parmi le peuple*, (*Qui eſt novice dans les Arts & dans les Sciences.*) Tiro,*genit.*tironis, maſc. UCZEN, co w iakiey nauce ieſt niećwiczony, Fryc.

Vn petit apprenti. Tirunculus, *gen.*t,runculi,m. *Plin-Jun.* Zaczek młody.

UNE APPRENTIE,(*Celle qui apprend quelque profeſſion*) *on pourra dire* Puella,*ou* tiruncula,f. Ta co ſię záczyna dopiero czego uczyć.

APPRENTI dans le figuré, (*parlant d'un homme qui eſt neuf à une choſe, qui n'a point ni l'uſage ni l'experience.*)Tiro, *genit.* tironis, m. Rudis & hoc rude. Inexpertus,a,um. *Cic.* ZAK Fryc *niewłaśnie* mowiąc o człowieku ktory ieſt nowicyuſz niemaiący áni zwyczaiu áni świadomośći czego.

Il eſt apprenti en cela, il y eſt tout neuf. In eâ re eſt novitius. In eâ re eſt tiro ac rudis, *Cic.* Zák'em ieſt w tym, cale nowicyuſzem w tym ieſt Fryc.

Il eſt apprenti dans les fortunes de la mer. Periculis maris inexpertus atque inſuetus. *Cæſ.* Nieświadomy niebeſpieczeńſtw ná morzu, Fryc ná morzu.

Apprenti dans la pratique du Palais, qui n'a point de Palais, ou *d'uſage du Palais.* Uſu forenſi atque exercitatione tiro. *Cic.* Nieświadomy Fryc w prawie ktory prawa niezna.

APPRENTISSAGE, ſubſt.maſc. *on prononce* apprantiſſage, (*l'Eſtude que font les novices & les apprentis d'un art.*) Tirocinium. Rudimentum. Tirocinii rudimentum, *genit.*i,u. *Plin. Juſt.* NAUKA uczenie ſię, Frycowanie w iákiey nauce

Eſtre en apprentiſſage de quelque art. Artem aliquam ediſcere. **Faire l'apprentiſſage d'un art ſous quelqu'un.* Diſciplinæ, *ou* artis alicujus ponere, *ou* deponere tirocinium ſub aliquo. **Mettre quelqu'un en apprentiſſage d'un art.* Rudimentis alicujus artis imbuendum dare aliquem. In diſciplinam & in artem tradere aliquem. *Cic.***Sortir d'apprentiſſage d'un art.* Ex elementis, *ou* ex tirocinio artis alicujus exire. Być ná nauce iákiey, *Uczyć ſię czego pod kim, *Oddać kogo ná náukę iáką, *Wyniść z náuki.

APPREST, ſubſt.maſc. *on prononce* APPRêT. (*Préparatif*) Apparatus, *genit.* apparatûs,m. *Cic.* PRZYGOTOWANIE, gotowość.

On fait par-tout de grande apprests pour la guerre. Magni ubique belli apparatus. *Cic.* Wſzędzie wielkie przygotowania czynią do woyny.

APPREST, (*Aſſaiſonnement qu'on donne aux viandes.*) Condimentum, *genit.* condimenti,n. Conditio, *genit.* conditionis.f. *Plaut. Plin.* ZAPRAWIANIE przyprawa potraw.

APPRESTE', m. (*on prononce* APPRE'TE'.) APPRESTE'E,f. Apparatus,apparata,apparatum. (*qui fait au Comparatif* Apparatior & hoc apparatius: *& au Superlatif* Apparatiſſimus,a,um. *Cic.* GOTOWY, Zgotowany, zgotowana

APPRESTE', (*Aſſaiſonné, parlant des viandes.*) Conditus condita, conditum. ZAPRAWNY, Zaprawna, mowiąc o potrawach.

APPRESTER, act, *on prononce* APPRE'TER. (*Préparer faire des préparatif.*) Parare. Apparare, (o,as,avi,atum.) *Cic. Plaut. Phæd.* PRZYGOTOWAC, przygotowania czynić.

Il employe tout le jour a appreſter le feſtin. In apparando convivio totum conſumit diem. *Terent.* Cały dzień gotuie ucztę.

On luy commenda d'appreſter le ſouper de meilleure heure. Juſſus eſt, maturiùs cœnam parare. *Phæd.* Kazano mu wieczerzą wcześniey nágotować.

Appreſter des pyramides de viande, Appreſter bien à manger ou abondamment. Concinnare ſtruices patinarias. *Plaut.* Nágotować ſtoſy mięſa, kupę ieść nágotować.

Appreſter les navires, Naves expedire, *Cæſ.*, *ou* inſtruere. *Cic.* **Du bois pour mettre dans le poêle.* Ligna ad fornacem conficere. *Cat.* Okręty nágotować, *Drew do piecá.

s'APPRESTER, (*Se préparer, ſe diſpoſer à une choſe.*) Parare ſe. GOTOWAC ſię ná co.

S'appreſter pour fuir. Ornare, *ou* parare, *ou* apparare fugam *Cic.***Au combat.* Expedire ſe ad prælium, *ou* ad pugnam. **A faire voyage.* Comparare ſe ad iter. *Liv.* Gotować ſię uciekać, *Do ſprawy, *W drogę.

Ils s'appreſtent de venir à moy pour me mal-traitter. Gladiatorio animo ad me affectant viam. *Ter.* Gotuią ſię przyiść do mnie aby mi co złego zrobili.

Il s'appreſte à tout évenement. Animos præparat ad omnem eventum. *Cic.* Accingit animos futuris. *Val-Flac.* Gotuie ſię ná wſzyſtkie przypadki.

S'appreſter à répondre. Comparare ſe ad reſpondendum. *Cic.* Gotować ſię ná odpowiedź.

ON DIT proverbialement en ce ſens, (*parlant de quelque ridicule.*) *Appreſter à rire à quelqu'un.* Eſſe alicui deriſui. *Phæd.* Dare alicui riſus. *Hor.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu przyſłowiem mowiąc o człowieku iákim pocieſznym *ná gotowaé śmiech ludziom.*

Je ne ſçaurois dire combien tu nous as appreſté à rire là dedans Non poſſum tibi narrare quos ludos nobis præbueris intùs. *Ter.* Nie mogę wypowiedzieć iákoś nám w tym wiele śmiechu nágotował.

APPRESTER, (*Aſſaiſonner les viandes.*) Condire, (condio, is, condivi & condii, conditum.) act. accuſ. *Plaut.* ZAPRAWIAC potrawy.

Ce cuiſinier appreſte bien à manger. Coquus ille ſcitè & eleganter condit cibos. Ten kucharz dobrze ieść gotuie.

Les cuiſiniers qui appreſtent les viandes en tant de manieres differentes, ne mettent pas toutefois en uſage le plus exquis de tous les aſſaiſonnemens, puis qu'ils n'y meſtent point de la joye. Coqui qui tot utuntur condimentis, eo condimento uno haud utuntur quod præſtat omnibus, nam ubi inerit lætitia, condimentum cuivis placiturum credo *Plaut.* Kucharze co tak wyśmienicie záprawuią potrawy nigdy náywyśmienitſzey záprawy nie kładą do nich, bo nigdy weſołości do nich nie włożą.

APPRIS, m. APPRISE, f. part. paſſ. *du verbe* APPRENDRE (*Inſtruit, enſeigné.*) Doſtus. Edoctus. Eruditus, a, um. *Cic.* NAUCZONY, NAUCZONA, od ſłowa UCZĘ.

Vne jeune homme bien appris, bien inſtruit, bien élevé. Adoleſcens liberaliter, *ou* ingenuè educatus, *(*le contraire*, Malè inſtitutus. Malè moratus. *Mal appris.*) Młody kawaler dobrze wychowany, * *przeciwna ieſt* źle wychowany zle ćwiczony złych obyczaiow.

APPRIVOISE', m. APPRIVOISE'E, f. part, paſſ. (*Rendu privé.*) Cicuratus, a, um. *Cicur, *genit.* cicuris, omn. gen. *Vàr. Liv. Cic.* OGŁASKANY, chowany.

APPRIVOISER, V. act. (*Rendre privé, parlant d'un oiſeau, ou de quelque animal ſauvage, le rendre doux & traittable.*) Cicurare, (cicuro, as, cicuravi, cicuratum.) Manſuefacere. Condocefacere, (facio, is, feci, factum.) *Colum Var.* Manſuetum reddere, *ou* facere. *Cic. Plaut.* Ex feritate ad manſuetudinem traducere, (traduco, is, traduxi, traductum.) act. acc. *Cic.* Domare, (domo, as, domui, domitum.) act. acc. OGŁASKAC mowiąc o ptaku àlbo iákim zwierzu dzikim przyuczaiąc go do ludzi, przychowuiąc przy domu.

Les animaux s'apprivoiſent parmi les hommes. Aſſueſcunt ad hominem & manſueſiunt animalia. *Cæſ.* Zwierzęta ſię ogłaſkaią między ludźmi,

Servons nous des animaux qui ont eſté apprivoiſez. Utamur domitis & condocefactis animalibus. *Cic.* Zażyimy zwierząt ogłaſkanych.

APPRIVOISER *quelqu'un*, (*le rendre traittable de farouche qu'il eſtoit auparavant.*) Manſuefacere aliquem. *Horat. Liv.* Ex feritate ad manſuetudinem aliquem traducere. *Cic.* OGŁASKAC kogo uczynić go przyiemnym y łaſkawym z przykrego y dzikiego, iákim był.

S'apprivoiſer, (*quitter ſon naturel farouche.*) Manſueſieri, (manſueſio, ſis, manſuefactus ſum.) paſſ. *Cæſ.* Manſueſcere, (manſueſco, is, manſuevi, *ſans ſupin.*)n. *Col.* Ogłaſkać ſię, porzucić przyrodzoną dzikość ſwoią.

Le vin ſçait apprivoiſer l'eſprit le plus dur, & ſe rendre en badinant le maiſtre des ſecrets. Vinum ingenio admovet lene tormentum, & arcanum conſilium jocosè retegit. *Hor.* Wino umie ogłaſkać umyſły naynieużytſze, y iakoby igraiąc panem ſię ſtać ſekretow.

Qui apprivoiſe les beſtes farouches, Magiſter ferarum, *gen.* magiſtri, m. *Sen.* Ten co ogłaſkiwa dzikie zwierzę.

APPROBATEUR, ſubſt. maſc. (*Qui approuve une choſe*) Probator. Approbator. Comprobator. Laudator, *genit.* oris, m, *Cic.* ZALECAIĄCY, pochwalaiący rzecz iáką.

APPROBATRICE, ſubſt. f. (*Celle qui approuve.*) Laudatrix, *gen.* laudatricis, f. *Cic.* ZALECAIĄCA, pochwalaiąca.

AP-

APPROBATION, ſubſt. f. (*Témoignage qu'on donne de l'eſtime qu'on fait d'une choſe.*) Approbatio. Comprobatio. Laudatio, *genit.* onis, f. *Cic.* ZALECENIE, pochwalenie świadectwo dane o ſzacunku ktore kto czyni albo o zdaniu ktore ma o iákiey rzeczy.

Son diſcours eut l'approbation de tout le monde. Illius oratio fuit approbata ab omnibus. *Quint.* Mowa iego miała pochwałę u wſzyſtkich.

Il emporta l'approbation de toute l'aſſemblée. Concionis approbationem habuit, *ou* obtinuit, *ou* conſequutus eſt. Odebrał zálecenie całego zgromadzenia.

Je ne deſire que l'approbation des gens de lettres. In litterarum plauſum ire deſidero. *Phæd.* Nie pragnę pochwały tylko od ludzi uczonych.

Lorſque beaucoup d'honneſteté éclate dans la vie d'une perſonne, cela attire l'approbation de ceux avec qui l'on vit. Cùm decorum elucet in vitâ, movet approbationem eorum. quibuſcum vivitur. *Cic.* Kiedy wiele poczciwości wydaie ſię w życiu iakiey oſoby, to pociąga zálecenie wſzyſtkich z ktoremi kto żyie.

APPROCHANT, m. APPROCHANTE, f. part. act. & adject. (*Qui approche.*) Appropinquans, *gen.* appropinquantis, omn. gen. Accedens, *genit.* accedentis, omn. gen. *Cicer.* ZBLIZAIĄCY ſię ZBLIZAIĄCA.

La mort approchant. Morte appropinquante. abl. *Cic.* Gdy ſię śmierć zbliża, álbo zbliżała.

APPROCHANT, (*Qui a du rapport.*) Accedens, *genit.* accedentis, omn. gen. *Cic.* ZGADZAIĄCY ſię, co ma podobieńſtwo do czego.

La condition la plus approchante de la liberté, qui a plus de rapport à la liberté. Conditio ad libertatem quàm maximè accedens. *Cic.* Stan naypodobnieyſzy do wolnośći ktory ma naywiękſze podobieńſtwo z wolnością.

Cela a quelque choſe d'approchant de la vray-ſemblance. Id ad ſimilitudinem veri quoquo modo accedit. *Cic.* Illud propius vero eſt. *Liv.* To ma coś podobnego do prawdy.

Il luy a donné vingt mille ſeſterces, ou *quelque choſe d'approchant.* c'eſt à dire, *en viron vingt mille ſeſterces.* Dedit ipſi circiter ſeſtertiûm vicena. *Suet.* (*on ſous-entend* milliá.) Dał mu dwadzieśćiá tyſięcy groſzy, álbo coś podobnego; to ieſt około dwudzieſtu tyſięcy groſzy.

APPROCHE, ſubſt. f. (*Action par laquelle une choſe eſt renduë proche, ou voiſine d'une autre*) Appropinquatio, *genit.* approqinquationis, f. Acceſſus, *genit.* acceſsûs, m. Appulſus, *genit* appulsûs, maſc. *Cic.* ZBLIZENIE przyblizenie iedney rzeczy do drugiey.

Ceux qui ſont parvenus à une extreme vieilleſſe s'affligent fort des approches de la mort. Anguntur appropinquatione mortis confecti homines ſenectute. *Cic.* Ci co do oſtatniey przyſzli ſtarości, bardzo ſię trapią dlá zbliżaniá ſię Smierci.

Les approches du ſoleil. Solis appulſus, *ou* acceſſus. *(*le contraire eſt* Solis diſceſſus. *Cic.* *L'éloignement du ſoleil, lors qu'il ſe retire de nous.*) Zbliżenie ſię Słońca do nas, * *przeciwná ieſt* oddalenie ſię Słońcá od nas, kiedy ſię od nas oddalá

APPROCHES au plurier, (*ſe dit en termes de guerre de tous les travaux, qui ſe font pour s'avancer vers une place qu'on aſſiége.*) Admotio, *gen.* admotionis, f. PODSTĘPY álbo przyſtępy mowi ſię terminem woyſkowym o wſzelakich robotach ktore czynią dlá podemknieniá ſię bliżſzego pod mieyſce iakie oblężone.

Il avoit commencé de faire les approches, à la faveur des mantelets. Aggerem & vineas ad opidum agere, *ou* admovere inſtituerat. *Cæſ.* Zaczął ſię podſuwać, pod zaſłoną grobelek ſypanych.

Faire les approches. Ad muros admovere machinas. *Liv.* Succedere muris. *Quint-Curt.* Podſtąpić pod mury pod miaſto.

Il faiſoit les approches de ſes tours contre les ouvrages de Céſar. Turres ad opera Cæſaris appellebat. *Cæſ.* Podſtępował wieżami ſwemi pod okopy Cezará.

Ils povoient aiſément en empeſcher l'approche avec des leviers & des pierres. Poterant ſudibus & lapidibus accedentes repellere. *Vitr.* Mogli łatwo niedopuścić przyſtępu drągami y kamieńmi.

APPROCHES au figuré, (*parlant des pas & des avances que les gens font pour s'accommoder.*) comme *Il y a apparence que cét accommodement réüſſira, car chacun fait des approches de ſon coſté*, ou *ſe relaſche de ſes pretenſions.* Pax erit in-

ter illos facilis, unuſquiſque enim de ſuo jure concedit, *ou* remittit. *Cic.* ZBLIZENIE niewłaśnie mowiąc o Krokach y poſtąpieniu czego, ktore ſtrony czynią, maiąc ſię między ſobą do ugody *iako:* ieſt podobieńſtwo że tá zgodá doydzie, bo każdy z ſwoiey ſtrony zbliżá ſię do tego *álbo* uſtępuię co z prawá ſwego.

APPROCHER, V. act. (*Mettre une choſe auprés d'une autre, la mettre proche.*) Propiùs rem admovere, (admoveo, admoves, admovi admotum.) PRZYBLIZYC przymknąć iedno do drugiego.

Approcher les machines de guerre d'une muraille, ou *contre une muraille.* Machinas bellicas muris, *ou* ad murum admovere. *Cæſ.* Machiny ſztuki woienne armatę do murow przyłożyć.

Approcher ſes troupes du retranchament des ennemis. Caſtris hoſtium aciem ſuam ſubjicere. *Cæſ.* Woyſko ſwoie pomknąć pod ſzańce nieprzyiacielá.

Approcher des eſchelles des murailles. Applicare ſcalas muris, *ou* ad muros. *Liv.* Drabiny ná mury założyć.

APPROCHER, neut. (*Venir proche quelqu'un*) Ad aliquē appropinquare, (appropinquo, as, appropinquavi, apropinquavi, appropinquatum.) ZBLIZYC ſię Przyiść bliſko kogo.

S'approcher d'une porte, des murailles. Accedere ad fores, mœnibus *Ter. Liv.* Zbliżyć ſię do bramy, do murow.

Toute l'armée de Céſar approchoit. Cæſaris exercitus adventabat. *Cic.* Wſzytkie woyſko Cezará zbliżało ſię.

APPROCHER *quelqu'un*, ou s'APPROCHER *de quelqu'un.* Adire aliquem. (adeo, is, adivi, aditum.) Accedere aliquem. *Cic.* ZBLIZYC ſię do kogo, ábo z kim.

Perſonne ne ſçauroit l'approcher. Aſpirare nemo poteſt ad illum. *Cic.* Adiri non poteſt. Nullus ad illum aditus patet. NIKT nie śmie do niego ſię zblizyć.

Il approche les grands, ou *près des grands.* Deos propiùs contingit. *Hor.* Faciles aures Principum habet. *Quint.* Utitur familiariter magnatum conſuetudine. Má przyſtęp do Panow.

APPROCHER, (*Eſtre prés d'arriver*, ou *ſur le point d'arriver.*(Propinquare. Appropinquare. Adventare. Zblizać ſię być bliſko nadchodzić.

La mort approche. Mors adventat, *ou* appropinquat, *ou* inſtat. Imminet fatum Mors imminet. *Cic.* Smierć ſię zbliżá.

Ma vie approche tous les jours de la mort. Mea vita morti quotidie appropinquat. *Cic.* Zycie moie codzień ſię zbliżá do śmierci.

L'hiver approchoit, ou *s'approchoit.* Hyems appropinquabat, *ou* appetebat. *Cæſ. Cic.* Zimá zblizałá, zbliżałá ſię.

La nuit approche. Nox appetit. *Liv.* **Le printemps.* Ver appetit. *Var*, Noc nadchodzi *Wioſná ſię zbliżá.

Le temps de ſes couches approchoit, elle eſtoit toute preſte d'accoucher. Partus propé inſtabat. *Ter.* Czas nadchodził połogu, byłá bliſká barzo połogu.

APPROCHER, (*Eſtre preſque ſemblable.*) Accedere ad aliquid, BLISKO być, być prawie podobnym.

Approcher de la vertu de quelqu'un. Virtuti alicujus accedere *Cicer.* Bliſko być cnoty czyiey.

Il n'approche point d'eux en ſcience. Multum ab iis diſtat doctrinâ. *Cic.* Dalcko ieſt od nich w nauce.

J'aimois le caractere d'Alexis, parce qu'il approchoit fort du voſtre, qu'il avoit de la reſſemblance & du rapport au voſtee. Alexidis manum amabam, quod tam propè accedat ád ſimilitudinem literæ tuæ. *Cic.* Kochałem ſię w characterze Alexida bo podobny był do twego.

Sulpitius & Cotta ne ſçavoient pas le quel des deux approchoit le plus de la vérité. Sanè dubitare viſus eſt Sulpitius & Cotta, utrius oratio propiùs ad veritatem videatur accedere. *Cic.* Sulpicyuſz y Kottá niewiedzieli ktoby ze dwoch bliżſzy był prawdy.

Approcher du ſtile d'un Auteur. Aſſequi propè auctorem ſtilo. *Plin-Jun.* Być podobnym w ſtylu do iakiego Autorá

Le Poëte approche fort de l'Orateur. Oratori finitimus, *ou* proximus Poeta. *Cic.* Poetá bardzo bliſki ieſt kraſomowcy.

L'amour approche de la folie. Amor non procul abeſt inſania. *Cic.* Miłość y ſzleńſtwo bliſko ieſt ſiebie.

Cela approche fort du criſtal. Ad viciniam cryſtalli deſcendit. *Plin.* To bardzo podobne ieſt do kryſztału.

S'APPROCHER, (*relaſcher chacun de ſes prétentions.*) Remittere de ſuo jure, (remitto, is, remiſi, remiſſum. USTĄ-

PIC

PIC każdy z prawá ſwego, zbliżyć ſię ku zgodzie.

APPROFONDIR.V.act.(*Rendre profond,creuſer.*)Altiùs fodere, (fodio,is,fodi,foſſum.) Defodere. act.acc. *Plaut. Colum.* *Agere altiùs cuniculos.*Phed.* GŁĘBIEY bracgłęboko uczynić, kopać w głąb.

APPROFONDIR,figurément,(*Creuſer, pénétrer dans le fonds de quelque affaire.*) Altiùs perſcrutari,(perſcrutor,aris, perſcrutatus ſum.) GŁĘBIEY brać *niewłaśnie* przenikać do gruntu rzecz iáką.

Si ce pere de famille eut approfondi le menſonge, il n'euſt pas détruit ſa famille par un crime ſi déteſtable. Si hoc mendacium pater-familias à radicibus rimatus fuiſſet, non evertiſſet domum funeſto ſcelere. *Phæd.* Gdyby ten goſpodarz był głębiey ſię rozpatrzył w kłamſtwie tym, nie byłby zgubił domu ſwego tak ſproſną zbrodnią.

APPROFONDIR *une matiere*,(*La traitter à fonds.*)Enucleatè penituſque de re aliquâ diſſerere, *ou* diſputare,*ou* tractare, (diſſero,is,diſſerui, diſſertum. diſputo, as,avi, atum.) neut.*Cic*, GŁĘBIEY rzecz iáką uważać,gruntownie o niey mowić, álbo piſać.

APPROFONDISSEMENT,ſubſt.maſc. (*Action par laquelle on fait une foſſe plus profonde.*) Altior foſſio, *genit.*altioris foſſionis,f.*Colum.* Rycie kopanie w głąb branie.

(Ce mot n'eſt point d'uſage dans le ſens naturel.) To ſłowo nie ieſt używane w wyrozumieniu ſwoim właſnym.

APPROFONDISSEMENT,au figuré,(*L'action d'approfondir une affaire.*) Inquiſitio. Inveſtigatio, *genit.*onis,f.*Cic.* GŁĘBIEY branie *niewłaśnie* iákiey rzeczy.

APPROPRIATION, ſubſt.f.(*L'action de s'approprier les choſes.*)Vindicatio, *genit.*vindicationis,f. (*les Juriſconſultes parlent ainſi.*)Przywłaſzczanie ſobie czego ták mowią prawni

APPROPRIE',m. APPROPRIE'E, f (*Ajuſté, cultivé, rendu propre.*)Cultus.Concinnus,a,um. Elegans, *genit.* elegantis,omn.gen.*Cic.* OCZYSZCZONY, ochędożony,przybrany.

Tout eſt bien approprié,ou *bien propre chez luy.* Culta ſunt domi omnia. Wſzyſtko u niego czyſto barzo porządnie.

Vne metairie bien appropriée. Cultiſſimum rus, *genit.*cultiſſimi ruris,n.*Colum.* Folwark porządny zewſzyſtkim.

APPROPRIE', (*Attribué.*) Vindicatus, vindicata,vindicatum. PRZYWŁASZCZONY.

APPROPRIER, V.act. (*Ajuſter,rendre propre.*) Colere. Excolere, (colo,colui,cultum.) Concinnare, (concinno,as, concinnavi, concinnatum.) OPORZĄDZIC, oprzątnąć, przybrać,

Approprier une planche de jardin. Aream concinnare. *Plaut.* Kwatrę w ogrodzie uprzątnąć.

ON DIT en ce ſens figurément *Approprier un exemple à ſon ſujet.*Exemplum argumento accommodare, (accommodo, as, avi, atum.) act. MOWI ſię w tym wyrozumieniu, przybrać przykład iáki do mowy ſwoiey.

S'APPROPRIER *une choſe*,(*Se la rendre propre, ſe l'attribuer.*)Aſſerre,(aſſero,is,aſſerui,aſſertum.)Aſciſcere,(aſciſco,is,aſcivi,aſcitum.) PRZYWŁASZCZYC ſobie co.

Quand on a de l'eſprit comme vous en avez,on trouve toujours le moyen de s'approprier par ſes diſcours la gloire que les autres ont acquiſe avec bien de la peine. Labore alieno partam gloriam verbis ſæpè in ſe tranſmovet, qui habet ſalem qui in te eſt. *Terent.* Kiedy kto ma tyle rozumu iáko ty, znaydzie záwſze ſpoſob przywłaſzczyć ſobie mowami ſwemi ſławę, ktorey inſi nábyli z wielką pracą.

APPROUVE',m.APPROUVE'E,f.part.paſſ.Probatus. Approbatus, a, um, *Cic.* POCHWALONY, POCHWALONA.

APPROUVER, V.act. (*Donner ſon approbation, trouver bon.*)Probare.Auprobare.(o,as,avi,atum.) act.acc.*Cic.* POCHWALIC dać zalecenie ſwoie.

Son ouvrage eſt approuvé,ou *a l'approbation de tout le monde.* Illius opus omnium ſuffragiis,*ou* omnium aſſenſu approbatur. *Cic.* To dzieło iego ma zalecenie wſzyſtkiego świata.

*Je n'ay pu approuver une cupidité ſi criminelle & ſi abandonnée.*Mihi neutiquam probari potuit tam flagitioſa & tam perdita libido. *Cic.* Nie mogłem pochwalić ták niecnotliwey y oſtatniey ſwywoli.

Je ſuis bien aiſe que vous approuviez ce que j'ai fait, que vous y donniez voſtre approbation. Meum factum probari abs te gaudeo.*Cic.* Cieſzę ſię żeś pochwalił to com uczynił, że ſwoie daieſz temu zálecenie.

Approuver l'erreur de quelqu'un. Alterius errorem adjuvare, (adjuvo,as,adjuvi,adjutum.) act. *Cic.* Album adjicere errori alicujus. (adjicio,adjicis,adjeci adjectum.) act. *Plin-Jun.* Pochwalić błąd czyi.

(Cette derniere expreſſion Latine vient de la couſtume qu'on avoit anciennement de marquer ce qu'on approuvoit avec des pierres blanches.) Ta oſtatnia expreſſya łacińſka pochodzi od zwyczaiu ktory był dawno, náznaczać białymi kamykami, to co kto pochwalał.

Approuver les divertiſſemens de quelqu'un. Conſentire alicujus ſtudiis. Utroque pollice laudare ludum alicujus. *Hor.* Pochwalic rozrywki czyie.

(Cette derniere expreſſion eſt empruntée des Gladiateurs quand ils combattoient,ſi les Spectateurs mettoient les pouces enſemble en ioignant les deux mains & entrelaçant les doigts, c'eſtoit une marque qu'ils favoriſoient le Gladiateur qui etoit vaincu,& alors le vainqueur donnoit la vie au vaincu; mais s'ils tournoient les pouces en joignant les mains, c'eſtoit un ſigne de haine, & pour lors on ne faiſoit point de quartier au vaincu: cela s'apelloit *Premere pollicem* Preſſer le pouce, ou *Laudare utroque pollice*;au contraire *Vertere pollicem* Renverſer le pouce, c'eſt à dire Condamner. C'eſt ce que nous apprenons encore de ce vers de Juvenal. On donne maintenant des ſpectacles,& quand le peuple tourne le pouce, on tuë tout pour luy plaire.) (On diſoit dans la Religion des Romains, *Admittunt ritè aves*,Les Auſpices approuvent voſtre entrepriſe, y ſont favorables, car les Romains n'entreprennoient rien, qu'ils n'euſſent auparavant conſulté les auſpices ou le vol des oiſeaux.) Ta oſtatnia expreſſya łacińſka ieſt wzięta od widoku poiedynkuiących kiedy poiedynkowali z ſobą,Jeżeli patrzący kładli palec ná palec ręce ſkładaiąc y palce zápletaiąc iedne w drugie,znak był żeſprzyiali zwyciężonemu,y ná ten czas zwycięzca darował zwyciężonego życiem;ále ieżeli odwracali wielkie palce ſkładaiąc ręce,był to znák záwziętości;y ná ten czas nieprzepuſzczano zwyciężonemu;tamto zwało ſię:*ściſnąć wielkie palce*, álbo *obiema wielkiemi palcami ſprzyiać*, to záś: *odwrocić większe palce* to ieſt *potępić.* To ieſt czego dochodziemy z tych wierſzy Juwenaliſza. Teraz widowiſka ſprawuią,á gdy poſpolſtwo palec odwroci wſzyſtko zábiiaią,áby ſię mu podobać. Mowiono w obrządkach Rzymſkich Ptaki ſprzyiaią pochwalaią przedſięwzięcie twoie, bo Rzymianie nic nie poczynali poki ſię nie poradzili wieſzczkow,álbo lotu Ptaſtwa.

APPUREMENT,ſubſt.maſc. (*Cloture d'un compte.*) Rationum confectio, *gen.*onis,f. RACHUNKOW zámknięcie

APPURER *un compte*, V.act terme de finances,(*le faire clorre & payer le reliqua.*)Conficere rationes,(conficio,conficis,confeci,confectum.)act.*Cic*, ZAMKNĄC ſkończyć rachunek, termin ſkarbowy; zlikwidować, y reſztę zápłacić.

APPUY,ſubſt.maſc. (*ſoutien, ce qui ſert à ſoutenir & appuyer quelque choſe.*) Fultura, *genit.*fulturæ,f. *Vitr.Liv. Colum.Plin.* Fulmentum, *genit*, fulmenti,neut. *Var.Celſ.Vitr. Solin.* PODPORA to co ſłuży do wſpierania y utrzymywania rzeczy iákiey.

APPUY,(*Modillon,ou-corbeau,en Architecture,qui ſort de la muraille pour ſoutenir une poutre.*) Mutulus, *genit.*mutuli, m.*Colum.* KROKSZTYNY w Architekturze co wychodzą z ścian dla podpierania balki iákiey.

APPUY, (*d'un lit les quenouilles qui ſoutiennent les matelas,&c.*)Fulcrum, *genit.*fulbri,neut.*Var.Prop.Juv.* PASY álbo deſki w łożku ná ktorych leżą materace.

APPUY *fourchu*, (*dont on ſoutient les cabanes.*) Cervus, *genit.* cervi, m. *Virg.* SOCHY roſochate podpory u chat, kozły.

APPUY-MAIN, (*petite baguette dont ſe ſervent les peintres en travaillant.*) Manûs fulcrum,n. LASECZKA ktorey malarze zażywaią maluiąc, do podpierania ręki.

APPUY dans le figuré,(*le ſoutien de quelqu'un*, ou *d'une famille.*) Columen, *genit.* columinis,n.*Ter.* Firmamentum, *genit.* firmamenti,n.Præſidum, *genit.* præſidis,n.*Cic.* PODPORA *niewłaśnie* utrzymanie czyie, *albo* Familiy iákiey.

Avoir de l'appuy,avoir des amis. Valere amicis,*ou* amicorum præſidio. *Cic.* *(*le contraire eſt*, Nullo amicorum præſidio tegi. *Cic.* *Eſtre ſans appuy.*) Mieć podporę, mieć przyiacioł, *przeciwna ieſt* być bez podpory żadney.

Chryſippe paſſe pour l'appuy du Portique,ou *de la ſecte Stoïque.* Putatur Chryſippus fulcire porticum Stoicorum. *Cic.* Il Chryzyppa maią zá podporę ſekty Stoikow.

Il ſera l'appuy de ma vieilleſſe. Erit ſubſidium ſenectutis. *Cic.* Podporą będzie ſtarości moiey.

ON DIT proverbialement, *Venir à l'appuy de la boule*, (*appuyer & ſoutenir de ſon credit une affaire commencée.*)Rem inchoatam auctoritate ac gratiâ fulcire & ſuſtinere. *Cicer.* MOWIĄ w przyſłowiu przyiść ná poparcie rzeczy ktora ſię toczy: weſprzeć powagą ſwoią rzecz iaką záczętą.

Je ſeray à l'appuy de la boule, pour vous ſoutenir en cas de beſoin. Ego in ſubſidiis hic ero ſuccenturiatus, ſi quid deficies.*Ter*, Ja,tu będę ná poparcie rzeczy, ábym cię utrzymał, gdy tego będzie trzeba.

APPUYE',m.APPUYE'E,f.part.paſſ.(*Soutenu.*)Fultus, fulta, fultum Nixus,nixa,nixum, Incumbens baculo, *Virg.* *Appuyé ſur un baſton.**Incumbens cardini.*Plin.Appuyé ſur un pivot.**Incumbens columnis. *Mart.* *Appuyé ſur des colonnes.* WSPARTY, WSPARTA,*Oparty na kiiu, ná laſce,*oparty ná zawiaſach, ná biegunie, *Wſparty ná ſłupach.

Demi-appuyé. Semifultus, a,um. *Mart.* Wpoł-wſparty.

APPUYE' *de la faveur,de l'amitié.*Fretus,*ou* nixus gratiâ,amicitiâ.*Cic*, WSPASTY przyiaźnią, łaſką.

APPUYER,V.act. (*Mettre un appuy pour ſoutenir.*) Fulcire. Suffulcire, (fulcio, is, fulſi, fultum.) *Colum.* PODEPRZEC dać podporę dla utrzymowania.

Appuyer la vigne. Vitem adminiculare. *Colum.*& adminiculari.depon.*Cic.* Popierać, podwięzywać winnicę.

S'appuyer,ou *eſtre appuyé.* Niti.Adniti.Inniti,(nitor,eris, nixus ſum. (dep. Podpierać ſię náczym, być wſpartym.

S'appuyer ſur une javeline. Niti haſtâ. *Virg.* *Ciceron a dit* Innixus in humeris, *Appuyé ſur les epaules.*) Podpierać ſię ná kopiy,*Cycero powiedział*; podparty na ramionach.

Il s'appuyoit ſur un baſton en marchant. Firmabat gradus baculo. *Quint.* Podpierał ſię ná laſce chodząc.

S'appuyer contre un arbre. Applicare ſe ad arborem. *Cæſ.* Oprzeć ſię o drzewo.

APPUYER en une ſignification figurée, (*Soutenir quelqu'un*,ou *une choſe de ſon credit, & de ſes biens.*) Fulcire,Suſtinere.act.acc *Cic.* WESPRZEC w wyrozumieniu niewłaſnym, utrzymywać kogo, *álbo* co,powagą ſwoią y fortuną.

*On ſe préparoit d'oſter la vie à celuy, ſur lequel le ſalut de la Republique eſtoit appuyé.*Ei viro mors parabatur,cujus in vitâ nitebatur ſalus civitatis.*Cic.* Gotowano ſię życie temu odebrać, ná ktorym ſię całość Rzeczypoſpolitey wſpierała.

Appuyer la Republique qui eſt ſur ſon panchant. Rempublicam labantem & propè cadentem fulcire.*Cic.* Weſprzeć Rzeczpoſpolitą, náchyloną do upadku.

Il s'appuye, ou *il eſt appuyé de credit de ſes amis.* Potentiâ & auctoritate amicorum fultus eſt. *Cicer.* Wſpiera ſię *álbo* wſparty ieſt powagą przyiacioł ſwoich.

Si vous voulez m'appuyer dans cette occaſion, je ſuis ſeur de l'affaire,ou *d'emporter l'affaire.*Si hac in re ſuſtinere me velis, rem auferam. Jeżeli mnie weſprzeć w tym raczyſz pewien ieſtem rzeczy, *albo* że wygram ſprawę.

Nous avons appuyé l'injuſtice en ſoutenant le party de Metellus. Favimus injuſtitiæ, dum ſtetimus ab Metello. *Cicer.* Popieraliſmy nieſłuſzność,utrzymuiąc ſtronę Metellego.

APPUYER ſe dit encore figurément pour *Soutenir une choſe par de bonnes raiſons, par ſon credit, par ſa faveur.*Aliquid rationibus,gratiâ,auctoritate fulcire. *Cic.* POPIERAC mowi ſię ieſzcze, zámiaſt utrzymywać popierać mocnemi racyami, powagą, łaſką.

*L'affaire eſt appuyée de pluſieurs raiſons fort bonnes.*Pluribus & graviſſimis rebus cauſa fulta eſt. *Cic.* Rzecz ieſt poparta wielą barzo dobremi dowodaami.

Appuier un ſentiment,(*le fortifier,le défendre.*)Opinionem firmare,*ou* confirmare,(mo,as,avi,atum.) act.abl. Popierać iákie zdanie,umacniać ie, bronić ie.

ON DIT *S'appuyer ſur un roſeau*, pour dire *Avoir des eſperances mal fondées.*Spe levi niti.*Cic.* MOWIĄ *podpierać ſię na trzcinie*, zámiaſt mieć nádzieie niegruntowne.

APPUYER ſignifie encore, *Poſer ſur une choſe,la preſſer, comme cette poutre appuye ſur mon mur.*Trabs illa ſupra murum meum poſita eſt, illumque premit. ZNACZY ieſzcze oprzeć ſię náczym przyciſkać co, iáko: ta belka oparła ſię ná ścianie moiey.

*Appuyer ſon cachet.*Imprimere altiùs ſigillum. Przyciſnąć pieczątkę ſwoię.

Il n'oſe encore s'appuyer ſur les pieds,ils ſont foibles. Pedibus inſiſtere adhuc non poteſt,adeò ſunt debiles. Nie śmie ieſzcze oprzeć ná nogach, ſłabe ſą.

Gg

ON DIT au figuré en ce ſens *Appuyer ſur une raiſon, y faire fort.* Inſiſtere rationi, (inſiſto,is,inſtiti,inſtitum.) neut. MOWIĄ w tym wyrozumieniu oprzeć ſię záſadzić ſię ná iákiey przyczynie,ſiła ná niey zákładać.

APRE'S,(*Prépoſition qui ſert à marquer la ſuite d'une choſe avec une autre,& particulierement dans le temps & dans le lieu.*)Poſt.Secundùm. Po; za;prepozycya ſłużąca do wyrażenia iedney rzeczy náſtępuiącey zá drugą; á oſobliwie co do czaſu, y mieyſca.

On a mis les ſergents après luy, ou *à ſes trouſſes.* Accenſi illum inſequuntur. Wartę mieyſką zá nim poſtawiono *álbo* tuż zá paſem.

*Il eſt ſi humble qu'il marche après les autres.*Adeò humilis eſt & abjectus, ut pone alios vadat. Tak ieſt pokorny że zá drugimi chodzi.

*Ne faites pas attendre après vous.*Vide,ne ſis in morâ.*Ter.* Nie day czekać zá ſobą.

ON DIT *Il eſt toujours après luy*,pour dire *Il le tourmente & il l'importune.*Semper illum inclamat & verbis ſubagitat *Plaut.* MOWIĄ uſtawnie chodzi zá nim *zamiaſt* przykrzy mu ſię.

ON DIT en termes de Peinture & de Sculpture, *Ce portrait eſt fait d'après nature.*Hæc pictura ſecundum,*ou* ad naturam delineata, *ou* expreſſa eſt. MOWI ſię w Malarſtwie y ſnycerſtwie; ten obraz ieſt do oryginału żywego robiony.

APRE'S (*ſuivi d'un Infinit f.*) ou APRE'S QUE. Poſtquam.Poſteaquam.*Cic.* PO, zá; maiąc po ſobie ſpoſob nieokreślony, *álbo* za tym iák.

*Après qu'on eut leu ces lettres,les voſtres furent leuës.*Sub eas litteras,ſtatim recitatæ ſunt tuæ. *Cic.* Zá tym iák przeczytano te liſty, záraz czytano twoie.

Après Dieu les hommes ſont tres utiles aux autres hommes. Secundùm Deum homines hominibus maximè utiles eſſe poſſunt.*Cic.* Po Bogu ludzie ludziom ſą barzo pożyteczni.

Après vous je n'aime rien tant que la ſolitude. Secundùm te nihil eſt mihi amicius ſolitudine. *Cic.* Po tobie nic tak nie kocham iáko oſobność.

*Nigidius le plus ſçavant après Varron.*Nigidius juxta Varronem doctiſſimus. *Aul-Gel.* Nigidiuſz po Warronie nayuczeńſzy.

Le ſommeil ne vaut rien après avoir diſné. Non eſt bonus homini ſomnus de prandio. *Plaut.*Sen nic niewart poobiedzie.

APRE'S,(*Adverbe en noſtre Langue quand il n'eſt ſuivi d'aucun cas qu'il regiſſe.*) Pòſt. Poſteà.Deinde.Poſteriùs.Poſthæc.*Cic.* ZA; Po: przyſłowie w Francuſkim, kiedy żadnego po ſobie ſpadku niema.

*Ceux qui viendront après nous,nos ſucceſſeurs,nos deſcendans, la poſtérité.*Poſteri, *genit* poſterorum,m.pl. Poſteritas,*gen.* poſteritatis,f.*Cic.* Ci co zá námi, po nas náſtąpią: náſtępcy náſi, potomność náſza.

Le jour d'après,le lendemain. Poſtridie. *Cic.* Dzień po ná záiutrz.

APRE'S *tout,tout bien conſidéré.* Omnibus accuratè perpenſis. POWSZYSTKIM, wſzyſtko dobrze zważywſzy ná oſtatek w oſtatku.

APRE'S *tout, enfin.* Denique. *Cic.* Ná oſtatek, w reſzcie.

L'APRE'S-MIDY,*ou* L'APRE'S-DISNE'E, ſubſt.f.Pomeridianum,*ou* poſtmeridianum tempus, *genit.*pomeridiani temporis.n.*Cic.* PO-OBIEDZIE, po-południe.

Cy-après, (parlant du temps.) Poſthac. Deinceps. **Si l'on parle de quelque choſe qu'on doit traitter dans un ouvrage.* Infra. adv. *Cic.* Po tym mowiąc o czaſie: za tym. *Jeżeli ſię mowi o rzeczy iakiey o ktorey ma ſię mowić w piſmie iákim

APRE'S ſe dit proverbialement en ces manieres.*Après la panſe vient la danſe.* Poſt cœnam ſaltatio. PO; mowi ſię przyſłowiem w te ſpoſoby; Po ſtole, idzie taniec.

Après cela il faut tirer le rideau, ou *l'eſchelle*, pour dire *Quand on a veu cela,il ne faut plus rien voir.* Nihil ſupra. *Ter.* Po tym trzeba firankę záſłonić, álbo umknąć drabiny:zámiaſt to widziawſzy iuż nie trzeba nic więcey widzieć,

APT,(*ancienne Ville de Provence,dont l'Eveſque,eſt premier ſuffragant d'Aix.*)Apta Julia, *genit.*Aptæ Juliæ,f.Apta Julia Vulgentium. APT Miaſto ſtare w Prowencyi ktorego Biſkup ieſt pierwſzym Suffraganem Akwiſekſtyiſkim.

APTITUDE, ſubſt. f. (*Diſpoſition naturelle à une choſe.*) Habilitas, *genit.*habilitatis,f. *Cic.* SPOSOBNOSC przyrodzona do czego.

*Il a de l'aptitude & de la diſpoſition pour les lettres.*Litteris, ou

ou ad litteras natus eſt. Litteris edifcendis eſt aptus & idoneus.*Cic.**(*le contraire eſt* Ad litteras minimè natus.*Cic. Qui n'a nulle aptitude aux lettres*, ou *pour les lettres*.) Ma ſpoſobność y ſkłonność do náuk. *przeciwna ieſt* żadney do náuk nie ma ſpoſobności.

AQUA-PENDENTE, (*Ville de l'Eſtat Eccleſiaſtique, & Eveſché ſuff agant de Rome.*) Acula, *genit.* Aculæ, f. Aquula, *genit.* æ, f. AKWAPENDENTE Miaſto ſtanow Papieſkich y Biſkupſtwo Suffragania Rzymſka.

AQUARIUS, ſubſt. maſc. (*Le Verſeur d'eau, ſigne du Zodiaque qui eſt l'onziéme à compter depuis Aries,*) Aquarius, *genit.* Aquarii, m. *Cic.* WODNIK znak niebieſki iedenaſty záczynaiąc rachowáć od *Barana*.

(Le Soleil le parcourt au mois de Janvier, & on le marque ainſi dans les Almanachs ≈) Słońce go obiega w ſtyczniu a znáczą go w Kalendarzach ták ≈

AQUATILE, adject. m. & f. (*Qui vit dans l'eau.*) Aquatilis & hoc aquatile, adject. *Cic.* WODNE co żyie w wodzie.

AQUATIQUE, (*quelques-uns prononcent* acatique.) adject. m. & f. (*Qui aime l'eau, ou qui y croiſt.*) Aquaticus, aquatica, aquaticum. Aquatilis & hoc aquatile. adject. *Cic.* WODORODNE co ſię kochá w wodzie álbo w niey rośnie.

AQUEDUC, ſubſt. m. *on prononce* akeduc. (*La conduite des eaux.*) Aquæ-ductus, *genit.* aquæ-ductûs, m. *Cic.* RURMUS rurmuſowy row prowadzenie wody.

AQUEUX, m. *on prononce* akeux. AQUEUSE, f. adject. (*Qui tient de la nature de l'eau, & qui en a beaucoup.*) Aquoſus, aquoſa, aquoſum. *Liv.* WODNISTY, WODNISTA, co ieſt przyrodzenia wodnego, álbo ma w ſobie wiele wody.

AQUILE'E, (*Ville d'Italie dans le Frioul ſur le Conflent de l'Anſa & du Torre.*) Aquileia, *genit.* Aquileiæ, f. *Cicer.* AKWILEIA Miaſto Włoſkie w Forliyſkim tam gdzie ſię zbiegaią Anſa y Torra rzeki.

AQUILIN, adject. m. *on prononce* akilain. (*Epithete qu'on donne aux nez qui ſont courbez par le bout comme le bec d'une aigle.*) Aquilinus, aquilina, aquilinum. *Plaut.* **Il a un nez aquilin.* Eſt adunco naſo. *Ter.* GARBONOSY, noſa wypukłego garbatego y zakrzywionego ná końcu iáko orli nos. *Jeſt orlego noſa.

AQUILON, ſubſt. maſc. *on prononce* akilon. (*Vent qui ſouffle du coſté du Nord.*) Aquilo, *genit.* Aquilonis, m. *Plin.* WIATR Nordowy pułnocnemu poboczny ku wſchodowi.

D'AQUILON. Aquilonaris & hoc Aquilonare, adject. *Cic.* POŁNOCNY.

AQUINO, ou AQUIN, (*Ville Epiſcopale d'Italie en la Terre de Labour, qui eſt du Royaume de Naples.*) Aquinum, *genit.* Aquini, neut. AKWIN Miaſto Biſkupie we Włoſzech w Terralawora, Kroleſtwa Neapolitańſkiego.

Qui eſt d'Aquino. Aquinas, *genit.* Aquinatis. com. gen. Ktory ieſt z Akwinu.

AQUITAINE, (*Province de l'ancienne Gaule.*) Aquitania *genit.* Aquitaniæ, f. *Plin.* OKCYTANIA Prowincya ſtarey Francyi.

Qui eſt d'Aquitaine. Aquitanus, Aquitana, Aquitanum. *Tibul.* Ktory ieſt z Okcytaniy.

L'Ocean Aquitanique, ou *la mer d'Aquitaine.* Oceanus Aquitanicus, *genit.* Oceani Aquitanici, m. Morze Okcytańſkie.

ARABE, adject. m. & f. (*Qui eſt d'Arabie.*) Arabs, *genit.* Arabis, com. gen. *Hor.* ARABCZYK co ieſt z Arabiy.

UNE ARABE, ou *une femme d'Arabie.* Mulier Arabs, *genit.* mulieris Arabis, f. ARABKA Białogłowa z Arabiy.

(Comme les Arabes ſons d'ordinaire cruels & avares, on dit parlant d'un homme dur & cruel. Ze Arabowie ſą zwyczaynie okrutni, y łakomi, mowi ſię o człowieku nieużytym y okrutnym.)

C'eſt agir en Arabe, ou *Vous avez agi en Arabe.* Factum eſt à vobis duriter. *Ter.* Jako Arab iáki ſobie poſtępuieſz.

C'eſt un Arabe, un avare, dur & cruel, qui tire juſques au dernier ſou. Durus eſt & immiſericors. *Cic.* Arab z niego łakomić . okrutnik, áż do oſtatniego groſza zdziera.

ARABESQUE, adject. m. & f. (*Qui concerne l'Arabie.*) Arabicus, & Arabius, a, um. ARABSKI náleżący do Arabiy.

ARABESQUES dans l'Architecture, (*certains rainceaux d'où ſortent des feuillages qui ſont faits de caprice, & qui n'ont rien de naturel.*) Arabica ornamenta, *genit.* Arabicorum ornamentorum, neut. plur. Z ARABSKA przyozdobienia nic ktore dane w Architekturze iáko to liście nic nie maiące podobnego do przyrodzonych, álc tylko według fantazyi przydane.

ARABIE, (*grand Païs dans la partie occidentale de l'Aſie*) Arabia, *genit.* Arabiæ, f. *Cic.* ARABIA, wielki Kray w Azyi záchodniey.

(L'Arabie ſe diviſe en Petrée, Deſerte & Heureuſe: les deux premieres ſont au Turc, & l'autre à des Princes particuliers.) Arabia dzieli ſię na Opoczyſtą, Opuſzczoną, y Szczęśliwą, pierwſze dwie nálezą do Turka, á druga ma Panow ſwoich udzielnych.

La Langue Arabique, ou *Arabeſque.* ou ſimplement *l'Arabe.* Lingua Arabica. Arabſki ięzyk, álbo poproſtu Arabſczyzna.

ARAGON, (*Royaume d'Eſpagne entre les Pirennées du coſté de France, Sarragoſſe en eſt la capitale.*) Aragonia, *gen.* Aragoniæ, f. ARAGONIA Kroleſtwo Hiſzpańſkie między gorami Pireneyſkiemi od Francyi, Saragoſſa ieſt iego ſtołeczne.

(Il eſt entre la Navarre, la Caſtille & la Catalogne.) Jeſt między Nawarrą, Kaſtylią, y Katalonią.

ARAGONOIS, ſubſt. maſc. (*Celuy qui eſt d'Aragon.*) Aragonius, *genit.* Aragonii, m. ARAGONCZYK, Co ieſt z Aragoniy.

ARAGONOISE, (*Celle qui eſt d'Aragon.*) Aragonia, *gen.* Aragoniæ, f. ARAGONKA ta co ieſt z Aragoniy.

ARAIGNE'E, ſubſt f. (*petit inſecte venimeux.*) Araneus, *genit.* aranei, m. *Plaut.* Aranea, *genit.* araneæ, f. *Phæd.* PAIĄK owad trucizną maiący.

Petite araignée. Araneola, *genit.* araneolæ, f. *Cic.* Araneolus, i, m. *Virg. in Culice.* Paiączek.

Toile d'araignée. Aranea, *genit.* áraneæ, f. *Catul. Ovid.* Araneæ tela, *genit.* telæ, f. *Plin.* Paięczyna.

Quelle peine y auroit-il d'oſter ces toiles d'araignées, ou *ces araignées?* Quantum laboris eſſet tollere hæc aranea? *Phæd.* Coby za praca była omieść te paięczyny, álbo te paiąki.

Ne t'ay-je pas commandé d'oſter ces araignées d'autour de ces piliers? Nonne juſſi columnis dejici operas aranearum. *Plaut.* Niekazałżemci omieść te paięczyny około tych ſłupow.

ARAIS, ou ARAXES, (*Riviere d'Arménie.*) Araxes, *gen.* Araxis, m. *Virg.* ARAXES Rzeka w Armeniy.

ARBALESTE, *on prononce* ARBALE'TE, ſubſt. f. (*Arc d'acier qu'on bande avec effort.*) Scorpio, *genit.* ſcorpionis, m. *Cæſ. Liv.* KUSZA łuk ſtalowy ktory z ſiłą nápinaią.

ARBALESTRIER, *on prononce* ARBALE'TRIER, ſubſt. maſc. (*Qui eſt armé d'Arbaleſte.*) Manubaliſtarius, *genit.* manubaliſtarii, m. *Veg.* Sagittarius, *genit.* ſagittarii. m. *Cic.* STRZELEC co kuſzą ieſt uzbroiony.

ARBALESTRIERS en architecture, (*Jambes de force, pieces de bois ſervant à la charpente d'un baſtiment.*) Paraſtatæ, *genit.* paraſtatarum, m. pl. *Vitr.* W ARCHITEKTURZE znáczą podſtawy, ſłupy, Drzewa należące do budynku cieſielſka ſztuką ſtawionego.

ARBALESTRER en architecture, V. act. (*Appuyer un baſtiment avec des arbaleſtriers.*) Paraſtatis fulcire. act. accuſ. PODEPRZEC ſłupami Budynek iáki.

ARBELLE, (*Ville entre le Tigre & l'Euphrate, celebre par la deſfaite de Darius par Alexandre le Grand.*) Arbela, *genit.* Arbelæ, f. *Quint-Curt.* ARBELA Miaſto między rzekami Tygris y Eufrates ſławne znieſieniem Daryuſza przez Alexandra wielkiego.

ARBITRAGE, ſubſt. m. (*Juriſdiction qu'on choiſit volontairement, & qui s'exerce en vertu du pouvoir donné par les parties.*) Arbitratus, *gen.* arbitratûs, m. *Plaut.* Arbitrium, *gen.* arbitrii, n. *Cic.* UGODA ſąd przyiacielſki ktory ſobie ſtrony obieraią, y ktory ſądzi ſprawy ſtron ná ſiebie zdaiących ſię.

Mettre une affaire en arbitrage. Rem arbitrorum judicio permittere. act. *Cic.* Zdać rzecz ná ſąd przyiacielſki.

Nous ſommes en arbitrage. Arbitrium litis in arbitros trajecimus. *Ovid.* Zdaliſmy ſię ná rozſądzenie przyiacioł.

ARBITRAIRE, adject. m. & f. (*Qui dépend de l'eſtimation des hommes, qui n'eſt point fixé par le droit ni par la loy.*) Arbitrarius, arbitraria, arbitrarium. *Plaut.* WOLNE co záwiſło od zdania ludzkiego, co nie ma poſtanowienia od prawa.

ARBITRAL, m. ARBITRALE, f. (*d'Arbitre.*) Arbitralis, & hoc arbitrale. adject. *Macrob.* **Un jugement arbitral.* Judicium ab arbitris datum. PRZYIACIELSKI iednacki. *Sąd przyiacielſki. Ugodliwy.

ARBITRE, ſubſt. maſc. (*Juge choiſi par les parties pour terminer leurs differents.*) Arbiter, *genit.* arbitri, m. *Cic.* Diſceptator & arbiter, m. *Cic.* JEDNACZ, roziemca, ná ktorego ſąd przyiacielſki ſtrony ſię zdaią.

Choiſir, ou *prendre quelqu'un pour arbitre.* Arbitrum capere, *ou* ſumere, *ou* aſſumere. act. Uti aliquo arbitro. dep. *Cic. Ter.* Obráć álbo wziąć kogo ſobie zá iednacza zá roziemcę, zá ſędziego polubownego.

Il prend mon maiſtre pour arbitre. Ad meum herum arbitrum me vocat. *Plaut.* Pána mego zá ſędziego polubownego proſi.

Nommer un arbitre. Dicere aliquem arbitrum. *Hor.* ou ſtatuere. *Cic.* Náznaczyć ſędziego polubownego.

On luy a donné un arbitre ſur ce different. Arbiter datus eſt ei de re iſtâ. *Cicer.* Naznaczono ſąd polubowny w tey ſprawie.

Eſtre arbitre dans un procès, ou ſur quelque different. Arbitrum in rem eſſe. *Cicer.* Być ſędzią polubownym w iakiey ſprawie.

LE LIBRE-ARBITRE, ou *le franc Arbitre, la liberté qu'on a d'agir, ou de ne pas agir.* Liberum arbitrium, *genit.* liberi arbitrii, n. WOLNA WOLA Wolność ktorą kto ma czynić álbo zániechać.

ARBITRER, V. act. (*Liquider, eſtimer une choſe en gros.*) Arbitrari, (arbitror, aris, arbitratus ſum.) depon. *Cic* MNIEmać ſądzić o czym ogolnie.

ARBOIS, (*petite Ville de Franche-Comté, fameuſe pour ſes bons vins.*) Arborſa, *genit.* Arborſæ, fœm. ARBOROZ Miaſteczko w Hrabſtwie Burgundyiſkim ſławne dla dobrych win.

ARBOISE, ſubſt. f. (*Fruit d'arboiſier.*) Arbutum, *genit.* arbuti, neut. *Virg.* JEZOWKOWY Owoc.

ARBOISIER, ſubſt. maſc. (*Arbre qui porte des fruits gros comme une prune.*) Arbutus, *genit.* arbuti, fœm. *Virg.* JEZYNA Drzewo noſzące owoc wielkości iak śliwa.

D'ARBOISIER. Arbuteus, a, um. *Virg.* JEZOWKOWY

ARBORER, V. act. (*Planter* en un ſens figuré, car on ne dit point *Arborer un arbre*; mais bien *Planter un arbre.*) mais on dit *Arborer des eſtendarts, le pavillon.* Signa figere, *ou* defigere, (defigo, is, defixi, defixum.) act. *Sil-Ital. ou* attollere, (attollo, is, ſuſtuli, ſublatum.) act. *Plaut.* POSTANOWIC wyſtawić záſzczepić *niewłaśnie* bo ſię nie mowi wyſtawić álbo poſtawić drzewo, ale wſadzić álbo ſzczepić, mowi ſię zaś wyſtawić chorągiew; znaczek.

Nous arboraſmes France, ou le pavillon de France. Signum imperii Gallorum ſuſtulimus. *comme l'on parle ſur mer* Wyſtawiliſmy Francyą, álbo znáczek Francyi, iáko ná morzu mowią.

ARBRE, ſubſt. maſc. Arbos, *ou* Arbor, *genit.* arboris, f. *Cic.* DRZEWO.

ARBRE *fruitier*, ou *Arbre à fruit*, ou *qui porte du fruit.* Arbor frugifera. **le contraire eſt* Arbor infructuoſa, *Arbre qui ne porte point de fruit.*) DRZEWO płodne álbo użyteczne co owoc daie. *przeciwna ieſt* Drzewo płonne nieużyteczne nieurodzayne.

ARBRE *cultivé*, ou *de jardin, Arbre franc.* Arbor ſativa. *Plin.* ou culta. *Cic.* *(*le contraire eſt*, Arbor ſilveſtris. *Plin. Arbre ſauvage.*) DRZEWO Ogrodowe, ſadzone, ſzczep. *przeciwna ieſt* Drzewo dzikie płonka.

ARBRE *de haut vent, en plein vent, en plein air, à haute tige.* Arbor patenti & aperto aere poſita. Arbor juſtæ magnitudinis. DRZEWO wyroſłe, wyſokie.

Arbre nain. (*qui demeure toujours bas.*) (Arbor pumila, fœm Karzeł drzewo, małe záwſze poziome.

Arbre en eſpalier. Arbor extenſa & muris applicita, fœm. Drzewo w ſzpalery.

Arbre en buiſſon. Arbor humilis & manu retenta. *Plin. Jun.* Drzewo karłowate, krzewiſte.

Arbre qu'on taille & qu'on façonne avec le ciſeau, (comme la charmille & le chevre-feuille.) Arbor tonſilis, fœm. *Plin.* Drzewo ktore ſię da ciąć nożycami, iako grabina y powoy.

Arbre d'une belle venuë, bien droit & bien fait. Arbor recta proceraque. *Sen.* Drzewo piękne roſtące proſto, y rowno.

Jeune arbre. Novella arbor. *(*le contraire eſt*, Arbor vetula *Un vieux arbre.*) Młode drzewo. *przeciwna ieſt* ſtare drzewko. Dziub.

Arbre qui porte deux fois l'an. Arbor bifera. *Plin.* **Qui porte trois fois.* Arbor trifera. *Colum.* Drzewo co dwa kroć ná rok owoc wydaie. *Drzewo co trzy kroć na rok owoc wydaie.

Arbre qui porte de menus fruits, ou des graines. Arbor baccifera. *Plin.* *Arbre qui porte du gland.* Arbor glandifera. *Plin* Drzewo co drobne owoce wydaie álbo iágodorodne. *Drzewo zołądziorodne, co zołądź wydaie.

Petit arbre. Arbuſcula, *genit.* arbuſculæ, f. *Var. Colum.* Drzewko.

D'ARBRE. Arboreus, arborea, arboreum. *Virg.* DRZEWOWY.

Lieu planté d'arbres. Arboretum, *genit.* arboreti, neut. *Claud. Quadring. dans Aulu-Gel.* Mieyſce drzewami zaſadzone.

Planter des arbres dans une terre. Agrum arbuſtare. act. *Plin.* Sadzić drzewa ná gruncie.

Les arbres portent plus ou moins une année que l'autre. Alternat fertilitas arborum. *Plin.* Drzewa mniey álbo więcey rodzą iednego roku niż drugiego.

Lieu planté d'arbres fruitiers, ou d'arbres à fruit, un Verger. Pomarium. Sad, mieyſce ſadzone drzewami urodzaynemi.

Croiſtre, ou *devenir en arbres.* Arboreſcere, (arboreſco.) neut. *Plin.* Rość w drzewo.

Qui émonde & élague les arbres. Arborator, *genit.* arboratoris, maſc. *Plin.* Sadownik ogrodnik co drzewa okrzeſuie chędoży.

ARBRE *d'un vaiſſeau, (le grand maſt.)* Navis arbor. *Juv.* MASZT ná okręcie álbo ná ſtatku.

ARBRE *d'un preſſoir.* Arbor torcularia, *genit.* arboris torculariæ, f. *Cat.* Drzewo od praſy.

ARBRE *de genéalogie*, on *genéalogique.* Graduum cognationis ſchema, *genit.* ſchematis, n. Drzewo Rodowite Domu Familii iakiey.

ARBRISSEAU, ſubſt. maſc. (*petit arbre.*) Arbuſcula, *genit.* arbuſculæ, f. *Var.* DRZEWINA Drzewko.

Arbriſſeau qui ne s'éleve jamais à la hauteur d'un arbre. Frutex, *genit.* fruticis, m. *Plin.* Krzewina co nigdy do ſłuſzności drzewa niedoydzie.

ARBRISSEAU *qui ne jette que des verges & des ſions, (comme les coudriers,)* Virgultum, *genit.* virgulti, neut. *Cic. Virg.* CHROST chrościna co tylko rozgi y patyki wydaie, iako Leſzczyna.

Lieux où il y a des arbriſſeaux. Frutetum, *ou* fructectum, *genit.* fruteti, n. *Colum.* Fruticetum, *genit.* fruticeti, n. *Hor.* Mieyſce gdzie ſą chroſty y łodygi krzewina.

Plein d'arbriſſeaux. Frutetoſus, frutetoſa, frutetoſum. *Plin.* Chroſtowaty, krzewiſty.

ARC, ſubſt. m. (*Arcade.*) Arcus, *genit.* arcûs, m. *Hor.* Arcus *genit.* arci, m. *Var.* Fornix, *genit.* fornicis, m. *Cic.* FRAMUGA ſklep, brama.

ARC *de triomphe* ſubſt m. Arcus, *gen.* arcûs, m. Fornix, *genit.* fornicis, m. *Cic.* BRAMA zwycięſka.

ARC, (*Inſtrument qui ſert à tirer des fléches.*) Arcus, *genit.* arcûs. m. *Cic.* ŁUK do wypuſzczania ſtrzał.

Avoir un arc bandé. Tenſum habere arcum. *Phæd.* *(*le contraire eſt* Arcum retenſum habere. *Phæd.* *l'Avoir débandé.*) Mieć łuk napięty *przeciwna ieſt, mieć łuk ſpuſzczony.

Il a toûjours ſon eſprit bandé comme un arc. Animum intenſum tanquam arcum habet. *Cic.* Má zawſze myśl nápiętą iako łuk.

ON DIT en maniere de proverbe & figurément. *Avoir pluſieurs cordes à ſon arc*, pour dire *Avoir pluſieurs moyens de ſortir d'une affaire.* Spe duplici uti, (utor, uteris, uſus ſum.) depon. *Ter.* MOWI ſię w ſpoſob przyſłowia y niewłaśnie mieć kilká cięciw przy łuku ſwoim: to ieſt mieć kilká ſpoſobow wyiścia z czego.

ARC-EN-CIEL, (*c'eſt une bande, ou eſcharpe diverſement colorée, qui paroiſt dans une nuée pluvieuſe, & qui ſe fait par la réflexion des rayons du ſoleil.*) Iris, *genit.* Iridis, f, *Virg.* TĘCZA niebieſká, ieſt to pás ná powietrzu rozmaitych farb pokazuiący ſię w obłoku dżdżyſtym ktory ſię wyrażá przez odbicie promieni ſłonecznych.

Eſtre courbé en forme d'arc. Arcuari, (arcuor, aris, arcuatus ſum.) paſſ. Obłączyſty być ſkrzywiony iáko łuk.

En forme d'Arc. Arcuatim. adv. *Olin.* Obłączyſto.

ARCADE, ſubſt. f. (*Voute courbée en arc.*) Arcus, *genit.* arcûs, m. Fornix, *genit.* fornicis, m. *Cic.* Fornicatio, *genit.* fornigationis, f. *Sen.* SKLEP ſramugá obłączyſto daná ják łuk.

Faire une arcade avec des pierres liées enſemble. Efficere arcum & ducere compagibus lapidum. *Ovid.* Sklepienie dać kamienne.

Fait en arcade. Fornicatus. Confornicatus. Arcuatus,a,um *Plin. Vitr. Cic.* Sklepiony, Framugowany.

ARCADIE,(*Païs du Peloponneſe.*)Arcadia.*genit.*Arcadiæ,f.*Virg.* ARKADYA Kray Poloponezu.

ARCADIEN,ſubſt.maſc.(*Qui eſt d'Arcadie.*)Arcas,*gen.* Arcadis,m.Arcadius,*genit.*Arcadii,maſc.*Juv.* ARKAD ten co ieſt z Arkadyi.

ARCADIENNE,(*Celle qui eſt d'Arcadie.*)Arcadia, *genit.* Arcadiæ,f. ARKADYANKA tá co ieſt z árkadyi.

D'ARCADIE. Arcadicus. Arcadica, Arcadicum. Arcadius a,um, ARKADYISKI.

ARC-BOUTANT,ſubſt.m. (*qui appuye quelque édifice.*) Anteries,*genit.*anteridis,f.Eriſma.*genit.*eriſmatis,n. *ou* Eriſma.*genit.*eriſmæ,f.*Vitr.* ZASTRZAŁ w budowaniu,ſtęple.

ON DIT au figuré *Il eſt l'arc-boutant de la tyrannie,il en eſt l'appuy & le ſoûtien.* Columen tyrannidis. MOWI ſię niewłaśnie, on ieſt zaſtrzałem tyrańſtwá,on ie wſpiera y utrzymuie.

ARCEAU,ſubſt.maſ. (*Arc qui ſoûtient une porte,* ou *une feneſtre.*) Arcus, *genit.* arcûs, m. SKLEPIENIE mnieyſze trzymaiące drzwi lub okná,

ARCENAL,ou ARCENAC,ſubſt.maſc.(*Magaſin des inſtrumens pour la guerre.*)Armamentarium,*genit.*armamentarii,n.*Cic.* ZBROIOWNIA *Arſenał* ſchowanie rynſztunkow woiennych,

(On dit au plurier *Arçenaux* ſelon Vaugelas. On dit plus communément *Arcenac* qu'*Arcenal* au ſingulier,& toûjours *Arçenaux* au plurier,Quelques-uns ecrivent *Arſenal.*) MOWI ſię Arſenały w więkſzey liczbie według Woglaſa, poſpoliciey ſię w Francuſkim mowi *Arcenak* niż *Arcenal* w mnieyſzey liczbie,á zawſze Arſenały w więkſzey: niektorzy piſzą *Arſenal.*

ARCHAL,ou FIL D'ARCHAL,(*& non pas* Fil de richar *comme le commun de Paris.*) Æreum ſtamen *genit.*ærei ſtaminis, STRONY moſiężne.

ARCHANGE,ſubſt.m.*on prononce* Arcange. (*Qui tient un huitiéme rang dans la Hierarchie des Eſprits céleſtes.*)Archangelus,*genit.* Archangeli. m. ARCHANIOŁ Duch w oſmym porządku Hierarchiy niebieſkiey.

ARCHE,ſubſt.f. (*Ouverture ceintrée.*)Arcus,*genit.*arcûs m.Froinx,*genit.*fornicis,m. *Cic.* MIEYSCE prożne bukſztelami oſadzone dlá ſklepieniá.

ARCHE DE NOE',(*Navire que Noé conſtruiſit par l'ordre de Dieu pour ſe ſauver du naufrage dans le déluge univerſel.*) Arca, *genit.*arcæ,f. Navigium, *genit.* navigii,neut. ARKA NOEGO okręt ktory Noe zbudował z rozkazu Boſkiego dlá ochronieniá ſię od zatonieniá podczas powſzechnego potopu.

ARCHE-D'ALLIANCE *dans la loy de Moyſe,* (*où eſtoit enfermée la Manne,les Tables de la Loy,& la Verge de Moyſe.*)Fœderis arca,*genit.*arcæ,f. ARKA álbo ſkrzyniá Przymierzá w prawie Moyżeſzowym gdzie chowano Mannę,Tablice Zakonu, y rozgę Moyżeſzową.

ARCHER,ſubſt.maſc. (*Celuy qui eſt armé d'un arc pour tirer des fléches.*)Sagittarius,*genit.*ſagitarii,m.*Cic.* STRZELEC co ieſt uzbroiony łukiem do wypuſzczaniá ſtrzał.

ARCHER *du grand Prevoſt.* Tribuni capitalis ſagittarius, m.*ou* Satelles,*genit.*ſatellitis. m. Halabartnik ſługá urzędu náywyżſzego.

ARCHER *de Ville.* Urbanus ſagittarius,m.SŁUGA mieyſki, wartá mieyſka.

ARCHER *du Guet.* Vigil nocturnus, *genit.*vigilis nocturni,m.RUNT, ſtraż nocná.

ON DIT proverbialement & figurement, *C'eſt un franc Archer,(parlant d'un femme hardie & effrontée.)* Audaciſſima & procaciſſima mulier, MOWI ſię w przyſłowiu *Iſtny Kozak* mowiąc o białogłowie beſpieczney y bez czoła.

ARCHET,ſubſt.m.(*Petit inſtrument dont on touche le violon & la viole.*)Plectum,*genit.*plectri,neut.*Cic.*SMYCZEK mały inſtrument ktorym pociągaią ná ſkrzypcach y wioli.

(Il eſt compoſſé d'un baſton ou d'un brin qui ſoûtient le crin; de 80,ou 100 brins de crin de cheval ou de ſoye,& d'une Demi-rouë qu'on appelle *Hauſſe*,qui entretient ſes filets dans une tenſion convenable.)Złożony ieſt z drzewcá álbo łaſzczki ktorá trzymá włoſie 80 lub 100 końſkich włoſow álbo nici iedwabnych y z poł kołká ktore nazywaią pieſek ktory należycie wyciągnione trzymá włoſy.

ARCHET *de Serrurier,* (*Verge de fer,où de baleine qui fait reſſort,& don il ſe ſert pour percer les cleſs.*) Arcus ferreus, *genit.*arcûs ferrei,m. ŁUCZEK żelazny álbo z rybiey kości ślusarſki ná ſprężynie do wydrozenia kluczow.

ARCHETYPE,adject.(*Original.*)Archetypus,a,um. *Plin Jun.* WYZERUNK przedni,pierwſzy ſtatek *Oryginał.*

ARCHEVESCHE', ſubſt. maſc. *on prononce* ARCHEVéCHE'.(*Province qui eſt ſous la juriſdiction ſpirituelle d'un Prélat qui a des ſuffragans ſous luy.*)Archiepiſcopi diœceſis, AZCYBISKUPSWO Prowincyá kray pod duchowną władzą Prałatá iakiego maiącego ſuſtraganow Biſkupow pod ſobą.

(Mot conſacré dans l'Egliſe,auſſi bien que ceux qui ſuivent,pour exprimer des Dignitez Eccleſiaſtiques. On compte dix-huit Archevêſchez en France.) Słowo poświęcone w kościele iako y naſtępuiące dlá wyrażeniá doſtoięńſtw Kośctelnych. Rachuią ośmnaście Arcybiſkupſtw we Francyi.

ARCHEVESCHE',(*Dignité d'Archeveſque.*) Archiepiſcopatus,*genit.*Archiepiſcopatûs,m. ARCYBISKUPSTWO godność Arcybiſkupiá,

ARCHEVESCHE', (*la Maiſon où dameure l'Archevêque.*)Archiepiſcopi ædes,*genit.*ædium,f.plur,*ou* manſio, *gen.* manſionis,f. ARCYBISKUPSWO,Rezydencyá gdzie mieſzká Arcybiſkup.

ARCHEVESQUE,ſubſt.maſc.*on prononce* ARCHE VêQUE. (*Prélat métropolitain, qui a pluſieurs ſuffragans ſous luy.*) Archiepiſcopus, *genit.* Archiepiſcopi, m. ARCYBISKUP Prałat,metroplitá,maiący wielu pod ſobą Suffraganow

(Le mot d'*Archeveſque* n'eſt d'uſage en France que depuis Charlemagne.)To ſłowo nie było w używaniu we Francyi dopiero od czaſu Karolá wielkiego.

ARCHIDIACONAT,ſubſt.m. (*Office,* ou *la charge d'un Archidiacre.*)Archidiaconatus,*genit.*Archidiaconatûs,maſc. Archidiaconi munus,*gen.*muneris,neut. ARCYDYAKONSTWO Urząd álbo godność Arcydyakoná.

ARCHIDIACONE',ſubſt.m.(*certaine partie d'un dioceſe ſujette à la viſite de l'Archidiacre.*) Archidiaconi forum, *genit.* fori, n. ARCYDYAKONAT część Dyecezyi podległa wizycie Arcydyakoná.

ARCHIDIACRE,ſubſt.maſ.(*le premier des Diacres dans une Egliſe.*)Archidiaconus,*genit.*Archidiaconi, maſc. ARCYDYAKON pierwſzy z Dyakonow iakiego kościołá.

(L'Archidiacre a droit de viſiter les Paroiſſes de ſon canton, pour voir ſi les vaiſſeaux ſacrez & les ornemens ſont dans la decence,& pour faire rendre compte aux Fabriciens, du revenu des Fabriques de la campagne en preſence des Curez: ilt peuvent auſſi en paſſant recevoir les plaintes qu'on fait des Curez, & en faire leúr rapport à l'Eveſque. Ce qu'ils ſont de plus aujourd'huy eſt une pure uſurpation.) ARCYDYAKON ma prawo wizytować kościoły powiatu ſwego áby widzieć iak przyſtoyne ſą naczyniá Swięte y ſtroie kościelne, y rachunki odbierać z prowentow Fabryk od budowniczych w przytomności Plebanow:mogą też ſkargi wyſłuchać przeciwko Plebanom,y donieść o nich Biſkupowi, Co zaś więcey dziś ſobie pozwalaią ieſt przez ſamo przywłaſzczenie.

ARCHIDUC, ſubſt. maſc. (*Dignité ſuperieure à celle de Duc.*)Archidux.*genit*,archiducis,m. ARCYXIĄZE godność wyżſzá nad Xiażęcą.

ARCHIDUCHESES,ſubſt.f.(*Femme d'un Archiduc*)Archiduciſſa, *genit.*æ,f. ARCYXIĘZNA Zoná Arcyxiążęciá.

ARCHIDUCHE',ſubſt.m.(*Dignité d'Archiduc.*) Archiducatus,*genit.*Archiducatûs,m. ARCYXIĄZĘCA godność Arcyxięſtwo.

ARCHIEPISCOPAL, maſc. ARCHIEPISCOPALE, f. (*Qui appartient à l'Archeveſque.*) Archiepiſcopalis & hoc Archiepiſcopale, adject. ARCYBISKUPI, ARCYBISKUPIA, co należy do Biſkupá.

ARCHIEPISCOPAT, ſubſt. maſc. (*Dignité d'Archeveſque.*)Archiepiſcopatus.*genit.*Archiepiſcopatûs, maſc. ARCYBISKUPSTWO godność Arcybiſkupiá.

ARCHI-FRIPON,ſubſt.maſc. *Vn maiſtre fripon.*)Inſignis nebulo,*genit.*inſignis nebulonis,m.*Cic.* Magnus nebulo, m. ARCYSZALBIERZ Herſzt ſzalbierzow.

ARCHIPEL,ou MER BLANCHE,*& autrefois* LA MER EGE'E,

EGEE',(*Partie de la mer mediterranée entre l'Europe & l'Aſie.*)Ægeum mare, *genit.* Ægei maris,neut.*Cic.* MORZE białe niegdyś morze Egeyſkie część morzá ſrzodźiemnego między Europą y Azyą.

ARCHIPRESTRE,ſubſt.maſc.*on prononce* ARCHIPRèTRE. (*Curé établi dans les villes, qui reçoit les Mandemens de l'Eveſque, & qui a ſoin de les envoyer aux autres Curez ſes Confreres.*)Archipresbiter, *genit.*Archipresbiteri,m. ARCHIPRESBITER Arcypleban, Pleban poſtanowiony w wielkich miaſtach do ktorego nalezy Roſkazy Biſkupá odbierać y inſzym Plebanom rozſyłać.

ARCHITECTE, ſubſt.maſc. (*Celuy qui ordonne un baſtiment & qui le conduit.*) Architectus, *genit.*architecti,m.*Cic* ARCHITEKT budownik co záwiaduie budowaniem.

Vn architecte doit eſtre mediocrement inſtruit dans les arts, qui appartienent à l'architecture,afin que s'il eſt néceſſaire d'en juger & de les examiner il n'ait pas la honte de demeurer court. Architectus ex ſingulis doctrinis partes & rationes earum mediocriter habeat notas,eas quæ neceſſariæ ſunt ad architecturam, uti ſi quid de his rebus judicare & probare opus fuerit,ne deficiatur.*Vitr.* Architekt má być pomiernie świadomy nauk należących do architektroniki, áby gdy ſię trafi ſądzić onich,y one examinować,niemiał wſtydu zemowić onich nie umie.

L'architecte doit ſçavoir la juriſprudence & les coûtumes des lieux pour la conſtruction des murs mitoyens,des égous,des toicts & des cloaques,pour les veuës des baſtimens & pour l'écoulement des eaux. Jura nota habeat oportet architectus, quæ nececeſſaria ſunt ædificiis communibus parietum, ad ambitum ſtilicidiorum & cloacarum & luminum, item aquarum ductiones.*Vitr.* Architekt powinien umieć prawa y zwyczaie kraiow dlá ſtawianiá murow poſrzednich,rynien dachow y wychodow, dlá świátłá w mieſzkaniach y ściekow.

ARCHITECTURE,ſubſt.f.(*l'Art,*ou *la ſcience des baſtimens.*) Architectura, *genit.*Architecturæ,f.*Cic.*Architectonice.*genit.*architectonices,f.*Quint.*ARCHITECTONIKA,nauká budowaniá.

L'ARCHITECTURE *eſt une ſcience,qui doit eſtre accompagnée d'une grande diverſité d'eſtude & de connoiſſance, par le moien des quelques elle juge de tous les ouvrages des autres arts.* Architectura eſt ſcientia pluribus diſciplinis & variis eruditionibus ornata, cujus judicio probantur omnia quæ ab cæteris artibus perficiuntur opera.*Vitr.* Archytektońſká nauká ieſt,ktorá má być złączoná z wielą inſzych rożnych nauk y wiadomości przez ktoreby ſądzić mogła o wſzyſtkich inſzych nauk ſprawach.

ARCHITRAVE, ſubſt.f. (*partie de la Colomne,qui eſt au deſſous de la Friſe & au deſſus du Chapiteau.*) Epiſtylium,ii, n.*Vitr.* TRAM, kapitelá,część ſłupá,ktorá ieſt pod rznięciem ſnycerſkim nad Kapitelem.

(Les Maçon prononcent *Arkitrave*,& le font de maſculin genere. Vitruve appelle les Architraves ſoûtenus par des colomnes qui ſont aux coſtez des veſtibules, & qui en font les ailes.) Mularze zowią Tramem w rodzaiu męzkim;Witruwiuſz nazywá Tramy podparte,ſłupami pobokach w ſieniach y ktore ſą ich ſkrzydłami.

ARCHIVES, ſubſt.f. (*Chambre où l'on garde les titres & papiers d'une maiſon,* ou *d'une Communauté.*) Tabularium, *genit.*tabularii,n.*Cic.*Archivum, *genit.*archivi,n. *Vlp.* METRYKA álbo Kancelaryá mieyſce gdzie chowaią papiery y prawá Domu iakiego,álbo zgromadzeniá.

ARçON,ſubſt.m.*on prononce* arſon (*Petit arc.*)Arcus,*genit.*arcûs,m. ŁUK mały.

Faire perdre les arçons à un cavalier,le deſarçonner. Equitem è ſellâ, *ou* ex equo dejicere, *ou* excutere, *ou* deturbare. Zrzucić zwalić z konia Rycerzá iakiego.

ON DIT figurement *Faire pérdere les arçons à quelqu'un,luy faire perdere la tramontane,* ou *la préſence d'eſprit.* Mentem alicui excutere. *Plin. Jun.* ZNACZY też; z rozumu kogo wyw eść.

ARCTIQUE,adject.(*Septentrional.*) on dit *Le Pole Arctique.* Axis Boreus, *genit.* axis Borei, m. *Ovid.* Połnocny; mowią oś pułnocná niebieſká.

(C'eſt l'epithetere qu'on donne au Pole qui eſt èleveé ſur nôtre horiſon: ainſi nommé à cauſe des etoiles de la petite Ourſe nommée Arctos.) Imię to ieſt ktore daią punktowi niebá wynieſionemu ná naſzym połokręgu, tàk nazwanemu od gwiazdek wozu niebieſkiego nazywaiącego ſię *Arktos.*

ARCTURE,ſubſt.m. (*Ourſe,* ou *eſtoile qui eſt ſur la cuiſſe du Bootes.*)Acturus,*genit.*Acturi,m.*Plrut.* POGANIACZ niebieſki,gwiazdá ná nim.

(Il ſe nomme ainſi,parce qu'il eſt à la queuë de l'Ourſe) Tak ſię nazywa bo ieſt przy ogonie Niedźwiedzia.

ARDEMMENT, adv. *on prononce* ardammant. (*Avec ardeur.*)Ardenter. Flagranter.(*on dit* Ardentiùs,Flagrantiùs, *plus ardemment:* Ardentiſſimè, Flagrantiſſimè, *tres ardemment.*)adv. GORĄCO goręcey naygoręcey.

ARDE'ES,ou ARDRES,(*Riviere de Normandie,qui ſe jette dans l'Ocean auprès d'Avranches.*)Ardea, *genit.*Ardeæ, m. Ardurus, *genit.* arduri, m. ARDURA Rzeka Normanniy wpadaiąca w Ocean pod Abrynką

ARDENNES, (*grande foreſt des Païs-Bas.*) Arduenna ſilva, *genit.*Arduennæ ſilvæ,f. ARDENNA wielka puſzcza wniżſzych Niemczech.

ARDENS,ſubſt.m.*on prononce* ardans. (*certains méteores,* ou *feux folets qui ſe forment de quelques exhalaiſons graſſes qui s'anflamment dans l'air.*) Ignes nocte errantes, *genit.* ignium nocte errantium, m. plur. LATAWIEC, pewne widowiſka iákoby goraiące ktore ſię udaią z niektorych wilgoci tłuſtych zápalaiących ſię na powietrzu.

ARDENT, maſc. *on prononce* ardant. ARDENTE, f.adject.(*Brulant & enflammé.*)Ardens, *genit.* ardentis,omn.gen. Candens, *genit.* candentis,omn,gen.*Cic.Var.* PAŁAIĄCY, goraiący.

Vn ſoleil fort ardent, fort brulant. Flagrantiſſimus ſol. *Plin.* Słońce zbyt pałaiące, dopiekaiące.

ARDENT dans un ſens figuré, (*parlant d'une perſonne, qui a bien de l'ardeur,bien du feu.* (*Qui eſt ardent pour une choſe.* Ad aliquid, *ou* re aliquâ ardens,*ou* fervens, *genit.*entis, omn.gen. Fervidus,a,um. Acer,acris,acre. *Cic.* PAŁAIĄCY w wyrozumieniu niewłaſnym co ma wiele ognia w ſobie co ieſt zápalony do czego.

*C'eſt un homme ardent,*ou *c'eſt un ardent.* Ardens homo. *Virg.* Fervidi animi vir. *Liv.* Flagrantiſſimus homo.*Cicer.* Człowiek to ieſt gorący iák ogień álbo gorączka.

Il eſt fort ardent à l'eſtude. Acri animo in cumbit in ſtudia.*Cic.* Summo diſcendi ſtudio ardet,*ou* flagrat.*Cic.* Gorącość ma wielką do nauk.

Il eſt ardent dans ſes deſirs. Ardentet res ɔcupit. Ardentiore ſtudio res appetit.*Cic.* Gorący w żądzach ſwoich.

Il eſt fort ardent après l'or. Æſtuat in aurum. *Claud.* **Au gain.* Avidior ad rem. *Ter.* Do złota iák zápalił,*Do zyſku.

ARDEUR,ſubſt.f.(*Chaleur ardente du feu.*)Ardor, *genit.* ardoris,m.*Cic.* UPAŁ od ognia.

Ardeur du ſoleil. Solis ardor,*ou* fervor. Æſtus, *genit.*æſtûs, m.*Cic.** *Eſtre brulé de l'ardeur du Soleil.* Solis ardore torreri.*Cic.* Upał od ſłońca, *Goreć od upału ſłonecznego.

ARDEUR en un ſens figuré,(*Feu de l'eſprit, chaleur qu'on a pour les choſes & pour les perſonnes.*) Ardor. Fervor. Æſtus, m. *Cicer.* OGIEN gorącość upał ktory kto ma do rzeczy iákich álbo oſob.

*Son ardeur,*ou *ſon feu s'eſt ralenti.* Ardor animi conſedit, *Cic.ou* reſedit. *Plin.* Ogień iego ſię uśmierzył.

Ils augmentoient l'ardeur de l'armée. Ardorem exercitûs intendebat.*Tacit.* Ochotę w woyſku zágrzewał.

Il a bien de l'ardeur pour les louanges. Iniit cum magnus laudum ardor.*Stat.* Gorąco pragnie pochwały.

ARDILLON,ſubſt.maſc.(*partie pointuë d'une boucle, qui ſert à arreſter les ſangles,*ou *courroyes.*) Fibula, *genit.* fibulæ,f. *Quint.* PRZĘCZKA trzpień kolec u przęczki ſłużący do podpięcia popręgow, lub paſow.

ARDOISE,ſubſt.f. (*pierre bleuë & foſſile qu'on coupe en feuilles deliées pour couvrir des maiſons.*)Ardoſia, *genit.*ardoſiæ,fœm. KAMIEN modrawy ktory kopią w Arezyi,y kraią w tablice, dla pokrycia dachow.

ARDOISIERE,ſubſt. f. (*Carriere dont on tire l'ardoiſe.*) Areſia, *genit.*areſiæ,f. GORA gdzie kopią ten kamień.

ARDRES,(*Ville de Picardie.*)Ardea, *genit.* Ardeæ,fœm. ARDYA Miaſto Pikardyi.

ARENE,ſubſt.f.(*menu ſable.*) Arena, *genis.*arenæ,f. Arenula, *genit.* æ, f. PIASEK drobny.

ARENE,(Lieu ſablé dans les Amphitheatres à Rome,où combattoient les gladiteurs.) Arena,æ,f. *Plin.* PLAC poiedynkow ná mieyſcach widokow w Rzymie piaſkiem poſypany gdzie ſię bili poiedynkuiący.

(Delà font venuës ces manieres,de parlerfigurées, *Defcendere in arenam*, Venir fur l'arene *ou* dans le champ de bataille pour combattre; & cette autre *Confilium in arena*, Confeil pris fur le champ & fur le lieu du combat. Ztąd te pofzły fpofoby mowienia niewłaśnie; wyniść ná plac dla potkania fię, y ten drugi, Rada ná placu; to ieft rada podczas famey potrzeby y w fprawie wzięta.

ARE'OPAGE, fubft.mafc. (*Tribunal des Atheniens, qui fe tenoit dans un petit bourg où il y avoit un Temple de Mars, qui luy a donné fon nom.*) Areopagus, *genit.* Areopagi, m. *Cic.* AREOPAG Pałac Sądowy Ateńczykow ktore fądy bywały w Kościele Marfa w miafteczku iednym fkąd to imię mu nádano.

ARE'OPAGITE, fubft.m. (*un des Juges, de l'Aréopage.*) Areopagites, *genit.* Areopagitæ, mafc. *Cic* AREOPAGITA, Sędzia Ateńfkiego Trybunału Areopagu.

Solon eftablit les Aréopagites. Areopagitæ à Solone conftituti funt, *Cic.* Solon poftanowił Areopagitow.

AREZZO, (*Ville d'Italie en Tofcane & Evefché de la Province Romaine.*) Aretium, *genit.* Aretii, neut. ARECO Miafto Włofkie w tofkaniy y Bifkupftwo Prowincyi Rzymfkiey

ARGEMONE, fubft.f. (*Efpece de pavot fauvage qui eft bon pour les tayes des yeux*) Argemone, *gen.* argemones, f. Argemonia, *gen.* argemonæ, f. *Plin.* BIELMOK ziele, rodzay maku dzikiego, ktory pomocny ieft ná fpędzenie bielmu z oczu.

ARGENS, (*Riviere de Province, qui fe jette dans la mer prés de Frejus.*) Argenteus. *gen.* Argentei, mafc. ARGENT, Rzeka Prowencyi wpadaiąca w morze pod Frejus miaftem

ARGENT, fubft.m. *on prononce* arjant. (*Métal fort blanc & fort dur.*) Argentum, *gedit.* argenti, n. *Cic.* SREBRO Krufzec barzo biały y twardy.

Argent fabriqué, ou *mis en œuvre*, ou *de la vaiffelle d'argent.* Argentum, *genit.* argenti, n. (*mis feul.*) Argentum factum, n. *Cic.* *(*le contraire eft* Argentum infectum. *Liv. Argent en maffe*, ou *en lingot.*) SREBRO robione rożne naczynia frebrne, fłużba ftołowa. **przeciwna ieft* frebro nierobione, frebro w cegiełkach.

Argent affiné, ou *épuré.* Argentum purum. *Juv.* **Argent tres fin & tres pur.* Argentum puftulatum. *Suet.* Srebro przednie *Srebro barzo przednie.

L'éclat, ou *le brillant de l'argent.* Argenti fplendor, *genit.* fplendoris, m. *Hor.* Jafność Srebra.

Veines d'argent. Argenti venæ, *genit.* venarum, fœm. plur. Zyły frebra w ziemi,

Argent battu & reduit en feuilles. Argentum in tenues laminas ductum. Srebro bite, frebro w liściach, kfiążkowe frebro.

Argent trait. Argentum ductile, *genti.* argenti ductilis, neut. Srebro ciągnione.

ARGENT, (*parlant en general de toute forte de Monoye dont on fe fert dans le commerce.*) Argentum, i, n. *Plaut. Ter. Hor.* Pecunia *gen.* pecuniæ, f. Nummi, *ou* nummorum, m. plur. *Cic.* PIENIĄDZE mowiąc ogolnie, o monecie ktorey zażywaią w kupczeniu.

ARGENT, (*Monnoye feulement faite d'argent.*) Argentum fignatum, n. *Cic.* Argenti nummus. SREBRO, monetá famá

Il aime l'argent. Sufpicit argentum. Pallet amore argenti. *Hor.* comme qui diroit, *La paffion qu'il a pour l'argent le rend toutpafle.** *Faute*, ou *difette d'argent.* Nummaria difficultas, *gen.* nummariæ difficultatis, f. Kochá fię w pieniądzach iakoby kto mowił, pobladł od chciwości pieniędzy. * Niedoftatek pieniędzy.

Il a faute, ou *diffette d'argent, il manque d'argent.* Numaria difficultas eum tenet. *Cic.* Eft illi inopia rei pecuniariæ. *Cic.* Braknie mu niemá pieniędzy.

N'avoir point d'argent comptant. Pecuniam numeratum non habere in præfentiâ. *Cic.* Niemieć gotowych pieniędzy, niebyć przy pieniądzach.

On ne trouve plus d'argent à emprunter. Argentum nufquam invenitur mutuum. *Plaut.* Już nie doftatanie pieniędzy pożyczyć.

Il y a peu d'argnt à l'épargne, ou on cherche de tous les coftez pour en donner aux foldats, qui ont bien fervi. Incredibiles anguftiæ pecuniæ publicæ, quæ conquæritur undique, ut optimè meritis militibus promiffa folvantur. *Cic.* Mało ieft pieniędzy w fkarbie, wfzędzie ich fzukaią dlá zapłaceniá żołnierzá zafłużąnego.

Argent à metre en rente. Pecunia calendario deftinata. Pecunia in calendarium converfa. Pieniądze ná prowizyą ná interefs odłożone.

(Les Rentes fe payoient anciennemement à Rome le premier des Mois, qu'on nommoit Calendes.) Płacono niegdyś prowizye od fumm w Rzymie pierwfzych dni miefiąca każdego, ktore nazywano Kálendy.

Amaffer, ou *faire de l'argent.* Pecuniam facere, *ou* conflare, *ou* cogere. *Cic.* Zbierać pieniądze.

Amaffer bien de l'argent, fe faire riche en peu de temps. Venire ad maximas opes, *ou* pecunias, *ou* divitias paucis ánnis *Cic. Plin.* Nazbierać wiele pieniędzy, w krotkim czafie fię zbogacić.

Amaffer de l'argent par toutes fortes de moyens. Pecuniam ærufcare, *ou* corradere. *Plaut.* Wfzelakiemi fpofobami grofz zbiiać.

Attrapper de l'argent à quelqu'un. Emungere aliquem argento. *Ter.* Wyciągnąć, wykręcić u kogo pieniędzy.

Donner fon argent à intereft, ou *en rente.* Locare argentum Locare argentum fœnori. *Plaut.* Dać pieniądze fwoie ná interefs ná lichwę.

Il eft affamé d'argent. Eft illi fames & fitis argenti. *Hor.* Głodny nienáfycony pieniędzy.

Dépenfer, manger fon argent. Argentum abfumere. *Plaut.* Adedere argentum. *Cic.* Stracić, przetrawić, przemarnować, pieniądze, przeieść ie.

Dépenfer l'argent d'autruy. Conficere argentum alicujus. *Ter.* Stracić, wydać cudze pieniądze.

Vous ne m'avez point marié à de l'argent, mais à un homme. Non me tu argento dedifti, fed viro. *Plaut.* Nie wydałeś mię zá pieniądze, ále zá człeka, zá mąż.

Faire argent d'une chofe. Pecuniam ex re aliquâ conficere. Spieniężyć co.

Prefter de l'argent à quelqu'un. Credere alicui argentum, Mutuum argentum alicui dare. *Plaut. Cic.* Pożyczyć komu pieniędzy.

On vous a donné à prendre l'argent le plus liquide, ou *le plus comptant.* Pecunia expeditiffima tibi decreta eft. *Cic.* Naznaczono ci, odkazano gotowiufieńkie pieniądze.

Rendre l'argent à celuy qui nous l'a prefté Argentum alicui refcribere, nummos alicui reponere. *Plaut. Ter.* Oddać pieniądze temu co nam pożyczył.

Avancer de l'argent à quelqu'un, luy en donner d'avance. Præ manu dare álicui pecuniam. *Ter.* Dać poftąpić komu ná rękę pieniędzy.

Donner de l'argent à quelqu'un pour l'empefcher de parler. Aftringere linguam alicujus mercede. *Cic.* Dać komu pieniędzy, áby nie gadał.

On ne fçauroit mieux employer fon argent qu'à cela, on n'en peut jamais faire un meilleur employ. Pecunia meliùs poni nufquam poteft. *Cicer.* Nie można lepiey záżyć pieniędzy iak ná to, nie można ich lepiey nigdy wydać.

Emprunter de l'argent. Mutuas pecunias fumere. *Plaut.* Mutuum rogare. *Plaut.* Pożyczać pieniędzy.

Argent qui ne porte point d'intereft, ou *qui ne profite point.* Pecunia otiofa. *Plin-Jun.* Nummi vacui, m. plin. *Scæv.* *(*le contraire eft* Pecunia quæftuofa, *ou* fœnore occupata. *Argent qui profite & qui eft mis à intereft.*) Pieniądze pożytku żadnego nie czyniące leżące darmo. **przeciwna ieft* pieniądze dane ná interefs, pożytkuiące.

Faire profiter fon argent. Pecuniam occupare. *Cic.* Szukać pożytku dochodu z pieniędzy fwoich.

C'eft un homme à argent, qui fait tout pour de l'argens. Venalis homo. *Saluft.* Zá pieniądze człowiek, co nic nie uczyni chyba zá pieniądze.

Avec de l'argent on a de la nobleffe & de la beauté. Genus & formam donat regina pecunia, **Avec de l'argent on a des honneurs.* Dat cenfus honores. **Avec de l'argent on fe fait des amis.* Cenfus dat amicitias. *Hor.* Y urodzenie, y uroda ieft przy pieniądzach, *Zá pieniądze doftanie godności. *Doftanie przyiacioł zá pieniądze.

Il n'y a point d'inventions qu'il ne fçache pour avoir de l'argent. Omnes vias pecuniæ novit. *Cic.* Nie mafz fpofobu ktoregoby nie wiedział dla doftania pieniędzy.

Qui a bien de l'argent. Benè nummatus, a, um. *Plaut.* Pecuniofus, a, um. *Cic.* Pieniężny bogaty.

Il a bien de l'argent en contrats, ou *en obligations.* Pecuniam habet in nominibus. Habet argentum in tabulis debitum. *Cic.*

Ma wielkie fummy ná záftawach ná intereffie.

Je ne fçay ce que mon argent devient. Ratio mihi impenfarum non conftat. *Suet.* Nie wiem w co fię moie pieniądze obracaią.

Retenir l'argent fans le rendre. Supprimere nummos, *ou* pecuniam. *Cic.* Zátrzymać pieniądze nieoddaiąc ich.

ARGENT, (*qui fervoit à Rome pour fournir à la dépenfe des jeux publics, & recompenfer les Comédiens.*) Lucar, *genit.* lucaris, neut. ZAPŁATA krotofilnikow widowy kofzt, pieniądze ktore fłużyły w Rzymie na zápłacenie y nádgrodę Komedyantow.

(Ce mot felon S. Ifidore viēnt de *Lucus* qui fignifie un *Bois*, parceque l'argent qui provenoit de la coupe des Bois publics, eftois deftiné à cet ufage.) To fłowo według S. Izydora pochodzi od *Lucus* co znaczy gay, bo pieniądze ktore zbierano z gaienia fię w lafach publicznych, obracano ná te unkofzta.

ON DIT proverbialement, *Argent comptant porte médecine.* Præfens argentum, præfens medicina. **L'argent eft le nerf de la guerre.* Nervus belli, pecunia. *Cic.* c'eft à dire que *Sans argent on ne peut faire la guerre.* **Point d'argént, point de Suiffes.* Ut ab Helvetiis non fine ftipendio, fic à nemine fine lucro, præftatur auxilium.* *Qui a de l argent, a des pirouëttes* pour dire qu'*Vn homme qui a de l'argent ne manqee de rien.* Multa habenti, nihil deeft. Quidvis nummis præfentibus opra & veniet. Claufum poffidet arca Jovem. *Petr.* c'eft à dire *Vn coffre plein d'argent vaut un Jupiter.* **Il vaut trop d'argent, il vaut beaucoup.* Hunc auro decet expendi. *Plaut.* MOWIĄ przyfłowiem *gotowizna naylepfze zdrowie* *Pieniądze náywiecey dokazuią ná woynie to ieft że bez pieniędzy trudno woiować. *Nie mafz pieniędzy nie mafz fzwaycara, to ieft darmo nikt niechce fłuzyć. *Kto ma pieniądze ma wfzyftko, fzkatuła pełna pieniędzy ftoi za Jowifza. *Wiele kofztuie pieniędzy, barzo ieft drogi.

ARGENT-VIF, *ou* VIF-ARGENT, fubft.mafc. (*Mercure, fubftance liquide, acide, fubtile & aërée.*) Argentum-vivum, *genit.* argenti-vivi, n. *(*Pline l'appelle encore* Vomica liquoris æterni & rerum omnium venenum. **Les Philofophes employent le mot* Hyddrargyrum, i, n. *qui eft grec.*) ZYWE Srebro, Merkuryufz; iftota rzadka, fzczypiąca, fubtelna, powietrza pełna. *Pliniufz názywa żyłą wiekuiście płynąca. *Filozofowie názywaią *Hydrargir* z grecka.

D'ARGENT, ou *Qui eft d'argent.* Argenteus, argentea, argenteum. *Cic.* SREBRNY co ieft ze frebra.

Meflé d'argent. Argentofus. a, um. *Plin.* Międzany ze frebrem.

ARGENTAN, *fur Orne, on prononce* ariantan. (*Ville de Normandie.*) Argentomagum, *genit* Argentomagi, neut. ARGENTORAT nad Orną Miafto Normaniy.

(Il ne la faut pas confondre avec Argentan, *ou* Argenton fur la Creufe dans le Berry.) Nie trzeba go brać zá argentorat nád Krewzą w Bareńfkim Xięftwie.

ARGENTE', m. ARGENTE'E, f. (*coloré*, ou *couvert d'argent.*) Argentatus. Inargentatus, a, um. *Plin.* POSREBRZANY frebrem powłoczony.

ARGENTER, V. act. *on prononce* arjanter. (*Colorer*, ou *couvrir d'argent.*) Aliquid argento obducere, (obduco, is, obduxi obductum.) *Cic. Plin.* POSRZEBRZAC.

ARGENTERIE, fubft. f. *on prononce* arjanterie (*De la vaiffelle d'argent*, ou *des utenfiles d'argent.*) Argentea vafa, *genit.* argentorum vaforum, n. pl. *Cic.* SREBRA; naczyniá frebrne, fłużbá ftołowá lub wfzelkie fprzęty frebrne.

ARGENTEUX, m. *on prononce* arjanteux. ARGENTEUSE, f. adject. (*Accommodé, & qui a de l'argent mignon.*) Benè peculiatus. *Cic.* KTORY má piękny grofz.

(Ce mot eft bas, & peu en ufage dans noftre Langue.) To fłowo ieft podłe, y mało co w uzywaniu, w ięzyku Francufkim.

ARGENTIER, fubft.m. *on prononce* arjantier. (*Officier d'un Prince*, ou *d'un Seigneur, qui reçoit & garde l'argent pour fervir aux befoins du Prince.*) PODSKARBI, co fkarbem, pieniędzmi Pańfkiemi zawiaduie.

ARGENTIN, m. *on prononce* arjantin. ARGENTINE, f. adject.) *Qui a la couleur*, ou *le fon de l'argent.*) Argentus, argentea, argenteum. *Ovid.* SREBRNY co má dzwięk álbo farbę frebrną; Biało iafny.

Vne fontaine argentine, dont les eaux font claire, comme de l'argent. Fons argenteus, *genit.* fontis argentei, m. *Ovid.* Zrzodło frzebrzyfte ktorego wody fą czyfte iak frebro.

ARGENTINE, fubft.f. *on prononce* arjantine. (*herbe, qui a le deffous de la feuille tout blanc comme de l'argent.* (Argentina, *genit.* argentinæ, f. SREBRNIK ziele liście maiące od fpodu białe iak frebro.

ARGIE, (*Contrée du Péloponnefe.*) Argia, *genit.* Argiæ, f. *Strab.* ARGOLIA Kray Peloponezu.

ARGIEN, m. (*Celuy qui eft d'Argie.*) Argiuus, Argiva, Argivum. *Virg.* ARGOLIK, co ieft rodem z Argoliy.

ARGIENNE, f. (*Celle qui eft d'Argie*) Argiva, *gen.* æ, f. *Virg.* ARGOLICZANKA, ta co ieft rodem z Argoliy.

D'ARGIE, (*Qui concerne le païs*) Argivus. *Virg.* ARGOLICKI co należy do Argoliy.

ARGILLE, fubft.f (*Terre graffe à faire dela poterie.*) Argilla, *genit.* argillæ, f. *Cic.* GLINA Ziemia tłufta, do lepionych robot fłużąca.

D'ARGILLE. Argillofus, argillofa, argillofum. *Colum.* GLINIANY.

ARGILLEUX, m. ARGILLEUSE, f. adject. GLINIASTY

ARGO, (*Vaiffeau qui porta les Argonautes à la conquefte dela Toifon d'or.*) Argo, *feul. genit.* Argûs, f. OKRĘT flawny, ktory prowadził Kawalerow po złote runo płynących

ARGONAUTES, fubft.mafc. *Heros de la Grece, qui pafferent à Colchos & en rapporterent la Toifon d'or.*) Argonautæ, *genit.* Argonautarum, mafc. plur. ARGONAUTOWIE flawni Kawalerowie Greccy ktorzy do Kolchow płynęli y złote runo przywieźli.

(Les Poëtes difent que ces Heros furent 14. dont Jafon étoit le Chef.) Poetowie powiadaią że tych Kawalerow było 14. ktorych wodzem był Jazon.

ARGOS. (*Ville du Peloponnefe.*) Argos, neut. ARGOS Miafto Peloponezu.

ARGUER, V. act. (*Trouver à redire à quelqu'un, & le reprendre.*) Arguere, (arguo, is, argui, argutum.) STROFOWAC znaydować co w kim godnego karczenia.

Mot bas & rare dans l'ufage.) Słowo podłe, y rzadko używane.

ARGUMENT, fubft.mafc. *on prononce* argumant (*Sujet, matiere d'un difcours.*) Argumentum, *genit.* argumenti, n. RZECZ o ktorey fię mowi.

ARGUMENT, (*Syllogifme en Philofophie.*) Argumentum, i, n. Argumentatio, *genit.* onis, f. Syllogifmus, *genit.* fyllogifmi, m. *SYLLoGIZM* u Filozofow *Argument*; dowod.

Vn fort argument. Argumentum firmum, *ou* Validum, *ou* grave. *Cic.* **Vn foible, & languiffant.* Argumentum frigidum & vanum. *Quint.* **Argument qui n'eft pas en forme, qui eft vicieux.* Argumentum vitiofum. **Argument captieux.* Sophifma, *genit* fophifmatis, n. Mocny dowod. *Słaby mdły dowod. *Dowod źle ułożony niedofkonáły. *Dowod chytry, podchwytliwy frantowfki,

Mettre un argument en forme, ou *felon les regles de la Logique.* Syllogifmum, *ou* argumentum ex Dialecticæ præceptis contexere, *ou* componere. Dowod ułożyć náleżycie według opifania Logiki.

Serrer un argument Argumentum aftringere. *Cic.* *(*le contraire eft* Dilitare argumentum. *Cic. Eftendre fon argument, fon raifonnement.*) Dowod zebrać krotko. **przeciwna ieft* dowod obfzerniey wyrazić.

ARGUMENTATION, fubft, f. *on prononce* argumentation. (*Syllogifme dont on fe fert en Philofophie.*) Argumentatio, *genit.* argumentationis, f. *Cic.* DOWODZENIE Sylogizm ktorego w Filozofiy zażywaią.

ARGUMENTER, V.n. *on prononce* argumanter. (*Raifonner par arguments.*) Argumentari, (argumentor, aris, argumentatus fum. (dep. *Cic.* DOWODZIC rozważać dowodami

ARGUTIES, fubft.f. (*fubtilités d'efprit.*) Argutiæ, *genit.* argutiarum, f. pl, SUBTELNOSC, wybieg rozumu, wykręt.

(Mot qui n'eft point en ufage.) Słowo ktore nie ieft w używaniu.

ARICIA aujourd'huy LA RICCIA, (*petite Ville dans la campagne de Rome.* Aricia *genit.* Ariciæ, f. *Cic.* RIKCYA Miafteczko w Kampaniy Rzymfkiey.

ARIDE, adject. m. & f. (*Sec.*) Aridus, arida, aridum. SUCHY.

Des terres arides. Arva arida, n. pl. *Ovid.* Grunta fuche.

ARIDE dans le figuré, (*Sec.*) Aridus. Siccus, a, um. *Cic.* SUCHY *niewłaśnie.*

ON DIT *Vn difcours aride & fec.* Genus fermonis aridum

Sicca oratio.*Cic.* **Vne narration aride & feche.* Narrátio arida ac jejuna. *Quint.* **Vn efprit aride, fec, qui ne produit rien.* Aridum, *ou* infelix ingenium. *Cic.* MOWIĄ; Mowa fucha. *Powieść fucha nie przyiemna. *Dowcip fuchy tępy, poięcie trudne.

ARIDITE', fubft.f. (*Secherefſe.*) Ariditas, *gen.* ariditatis. SUCHOSC.

ON DIT Siccitas orationis. *Cicer.* (*Vne fecherefſe d'un difcours, un difcours fec & aride,*) MOWI fię ofchłość w mowieniu.

ARISTOCRATIE, fubft.f. (*Efpece de Gouvernement politique, qui fe fait par un nombre de perfonnes les plus confiderable.*) Ariftocratica, *genit.* ariftocraticæ, f. RZECZYPOSPOLITEY fprawowanie, rząd polityczny, gdzie przednieyfze ofoby rządzą.

ARISTOCRATIQUEMENT, adverb. PRZEDNIEYSZYCh rządem.

ARISTOLOCHIE, fubft.f. (*plante médicinale.*) Ariftolochia, *genit.* ariftolochiæ, f. *Cic.* KOKORNAK, álbo kokorycz, ziele lekarfkie.

ARITHME'TICIEN, fubft.m. (*Qui fçait l'Arithmétique, ou le calcul.*) Arithmeticus, *genit.* arithmetici, mafc. RACHMISTRZ, znaiący fię ná liczbie y rachunku.

ARITHME'TICIEN, (*Quienfeigne l'arithmétique.*) Arithmeticæ doctor. Arithmetices doctor, *ou* profeffor, oris, mafc. RACHOWAC, álbo liczby uczący.

ARITHME'TIQUE, fubft.f. (*L'art de fupputer, la fcience de compter, & de calculer.*) Arithmetice, *genit.* arthmetices, f. Arthmetica, *genit.* arthmeticæ, f. *Cic.* RACHMISTRZKA Nauka.

ARLES *fur le Rhofne,* (*Ville Archiepifcopale de Provence*) Arelate, *genit.* Arelates, f. *Sue.* Arelas, *genit.* Arelatis, f. *Aufon.* ARLES, Miafto nad Rodanem rzeką w Prowencyi.

D'ARLES. Arelatenfis & hoc Arelatenfe. adject. ARELATCZYK, álbo Arelacki.

ARMAGNAC, (*Comté en Gafcogne.*) Armeniacus ager, *genit.* Armeniaci agri, m. ARMENIAK Hrabftwo w Wafkoniy

ARMANSON, (*Riviere de Bourgogne, qui fe jette dans l'Yonne, prés d'Auxerre.*) Armeatio, *genit.* Armentionis, f. ARMENC Rzeka w Burgundyi wpadaiąca w Ikawnę blifko Antyzyodoru.

ARMATEUR, fubft.m. (*Commandant de quelque vaiffeau armé en guerre pour courir fur les vaiffeaux du parti ennemi*) Navis præfectus qui incurrit in naves hoftiles, & illas confectatur prædandas. STARSZY Urzędnik okrętu iakiego woiennego podiazdowego przeciwko nieprzyiacielowi.

(C'eft une efpece de Pirate, mais qui a pouvoir ou commiffion de faire un armement, de courir fur les vaiffeaux ennemis & de les piller.) Jeft to nakfztáłt naiezdnika Morfkiego, ále ktory ma zlecenie y moc uzbroić okręty, nápadać ná nieprzyiacielfkie ftatki, y one rabować.

ARME, fubft. fem. BRON.

(Ce mot n'eft d'ufage au fingulier en noftre Langue que lors que l'on parle d'une arme particuliere, comme d'un Fufil, d'un Moufquet, car on dit par exemple *le Fufil eft une bonne arme.* On fe fert en Latin de *Telum* pour toute Arme de Trait; de *Bombarde,* de *Sclopus,* & de *Sclopetum* pour toute Arme à Feu.) To ſłowo w Języku Francufkim nie ieft w używaniu w liczbie poiedynczey tylko kiedy fię mowi o rynfztunku iákim w ofobności iáko *Fuzyi, Mufzkiecie,* gdyż ná przykład mowi fię *Fuzya ieft dobra broń;* záżywaią w łacińfkim ſłowa *Telum,* zá wfzelką broń pocifkową; á zaś *Bombarda fclopus,* y *fclopetum;* zá wfzelką broń ogniftą.

ARMES (*en general.*) Arma, *genit.* armorum, neut. plur. Telum, *genit.* teli, n. *Cic.* Ferramenta, *genit.* ferramentorum, n.pl. *Cic.* BRON w ogolności.

Armes défenfives, (*dont on fe fert pour repouffer ceux qui nous veulent nuire.*) Arma ad tegendum. *Cic.* **Armes offenfives.* Arma ad nocendum. *Cic.* **Armes de combat.* Pugnatoria arma, n. pl. *Suet.* Broń álbo woyna fprawiedliwa, ná obronę wláfną przeciw tym co nam chcą fzkodzić. *Broń álbo woyna nieſłufzna záczepiaiąca kogo. *Broń woienna, rynfztunek woienny.

J'ay toûjours efté curieux d'avoir de bonnes armes. Semper bonorum ferramentorum ftudiofus fui. *Cic.* Zawfzem fię oto ftarał ábym miał broń dobrą.

Prendre les armes, s'armer. Arma induere. Accingi armis. Uzbroić fię, nofić broń ná fobie.

Crier aux armes, ou *qu'on prenne les armes, faire prendre les armes.* Arma imperare. Ad arma vocare. *Cic.* Zawołać do broni, kazać broń brać.

On court aux armes Ad arma itum eft. *Cic.* Pobiegną do broni.

Eftre en armes. ou *fous les armes.* In armis effe. *Cef.* Stać pod bronią, ftać uzbroiony.

Il a combattu les armes à main. Congreffus eft armatus. *Cic.* Potkał fię broń w ręku maiąc.

Les armes ne peuvent gueres avoir de fuccés au debors, s'il n'y a un bon confeil au dedans, ou *Sans un bon confeil, les armes ne fervent gueres.* Parva fant foris arma, nifi fit confilium domi. *Cic.* Ná mało fię zdá broń w polu kiedy rady niemafz w domu.

FAIRE *des armes, les forger, les fabriquer.* Arma facere, *ou* cudere. *Cic* BRON robić odlewać.

FAIRE *des armes, efcrimer.* Rudibus batuere. *Plaut. Suet. ou* pugnare. *Cic.* *Præpilatis gladiis digladiari. depon. UCZYC fię bronią robić.

Apprendre à faire des armes. Artem digladiandi difcere. UCZYC fię bić fię, y broni zażyć.

Vn maiftre d'armes, ou *Maiftre en fait d'armes.* Lanifta, *genit.* lanistæ, m. *Cic.*. Ten co uczy woiennych ćwiczenia.

ON DIT *Paffer un foldat par les armes,* pour dire *Exécuter un foldat pour un crime militaire.* Damnatum capite militem armis difplofis necare, *ou* interficere, *ou* occidere. *Cic.* ROZTRZELAC żołnierza, przepuścić go przez broń zá kryminał.

ARMES fe dit figurement. *Cette foumiffion luy fit tomber les armes des mains,* ou *le defarma, fit ceffer fa colere.* Illum infregit humilis precatus. *Stat.* BRON fię mowi niewłaśnie, Tá pokorá broń mu z ręki wytrąciłá álbo fprawiłá to że fię gniew iego ukoił.

Voftre vertu a quelque deftin particulier, car fans prendre les armes vous avez des fuccés, que n'ont point ceux qui les prennent. Fatale nefcio quid tuæ virtuti datum, eft enim tua toga omnium armis felicior. *Cic.* DZIELNOSC twoia coś mà zá los fwoy ofobliwy, bo y bez broni má to fzczęście ktorego inſi chociaż zbroyni nie maią.

(*Toga* eftoift un Habit Romain qu'on portoit en paix.) *Togá* byłá fukniá Rzymfká ktorey podczas pokoiu zażywáno,

La conftance eft fans armes contre un malheur fi extraordinaire. Tanto tamque infolito cafu frangitur omnis conftantia & firmitas animi. Już tu y męftwo bezbronne w tak niezwyczaynym niefzczęściu.

ON DIT encore *Combattre un homme par fes propres armes.* Suo gladio aliquem jugulare. *Ter.* Mowią iefzcze włáfną bronią kogo woiować.

Baiffer les armes, pour dire *Se foumettre faire d'humbles foumiffions.* Submitere fe in humilitatem. *Cic.* Broń złożyć to ieft upokorżyć fię.

ARMES pour *la Guerre.* Arma Bella, n.pl. *Cic.* OREZE zá woynę.

Il eft né pour les armes, ou *pour la guerre.* Ad bella, *ou* ad arma natus. *Cic.* Urodził fię do orężá, do boiu.

Il eft en age de porter les armes. Per ætatem arma ferre poteft. *Liv.* Jeft w wieku do nofzeaia orężá.

On refolut de prendre les armes & de faire la guerre. Decretum eft ut ad arma, *ou* ad faga iretur. *Cic.* Poftanowiono brać fię do orężá, y woynę zacząć.

(*Sagum* eftoit un Habilement que les Romains portoient en guerre, *Sagum* byłá fzatá ktorey Rzymianie zażywali podczas woyny.

Les armes font journalieres, pour dire *Tantoft on a l'avantage, & tantoft du defavantage.* Belli Mars communis & incerti exitus præliorum. *Cic.* Codzień fię fzczęście odmieniá ná woynie to ieft raz fię fzczęści drugi raz nie.

Toute l'Europe eft en armes. In armis eft omnis Europa. *Cef.* Bello ardet, *ou* flagrat Europa. *Cic.* Cała Europá ieft w zbroi, wfzędzie woyná.

Mettre bas les armes, ceffer de faire la guerre. Arma ponere, *ou* deponere, *ou* abjicere. *Cic. Cef.* Ab armis difcedere. *Cic* Poprzeftać woyny.

Porter les armes fous un Général. Aliquo imperatore mereri. Aliquo Duce ftipendia mereri. *Cic.* Służyć pod znakiem iakim woyfkową.

ARMES, (*les defenfes naturelles des animaux comme les ongles,*

ongles, les griffes &c.) Arma, u. pl *Cic.* Broń obroná przyrodzoná zwierząt iako pazury, fzpony.

ARMES, fubft. f. pour *Armoiries.* (*Ce font des marques d'honneur qui fe mettent dans les Efcus, & fur les Enfeignes.*) Gentilitii fcuti infignia, *gen.* infignium, n.pl. Gentilitia ftemmata, *gen.* gentilitiorum ftemmatum, n.pl. HERB kleynot Rycerftwá, znaki zacności ktore fię wyrażaią ná tarczach y ná chorągwiach.

ARME', m. ARME'E, f. part. paff. *du verbe* ARMER. Armatus. Armis inftructus, a, um. *(*le contraire eft* Inermis & hoc inerme. *adiect.* Inermus, a, inermum. *Cic. Saluft.* *Qui n'eft point armé &* Semiermis & hoc femierme. *Liv.* *Qui eft armé à demi.*) ZBROYNY UZBROIONY od ſłowá uzbraiam *przeciwná bezbronny y wpoł zbroyny.

Armé de toutes pieces, de pied en cap, depuis les pieds jufques à la tefte. Inftructus omnibus armis. *Stat.* Cataphractus miles. *Saluft.* Loricatus, a, um. *Liv.* Uzbroiony od ftop do głowy.

Soldats armez à la legere. Levis armaturæ milites. Levis armatura. *Cic.* *(*le contraire eft* Milites gravis armaturæ. *Cic Soldats pefament armez*) Letko uzbroiony żołnierz letki żołnierz *przeciwna żołnierz ciężko uzbroiony.

Vn vaiffeau armé en guerre, ou *en courfe.* Navis inftructa & parata ad bellum. Okręt uzbroiony gotowy do woyny.

ON DIT au figuré *Armé d'impudence, d'infolence.* Armatus audaciâ, infolentiâ, *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie uzbroiony niewftydem, zuchwałością.

Il eft armé contre la mauvaife fortune. Armatus eft optimè contra adverfam fortunam. *Cic.* Uzbroiony ieft przeciwko niefzczęściom.

ARME'E, fubft. f. (*Corps de plufieurs gens de guerre affemblez fous un Général.*) Exercitus, *genit.* exercitûs. WOYSKO zebranie wielu ludzi woiennych pod iednym wodzem.

ARME'E *rangée en bâtaille,* ou *en ordre de bâtaille.* Acies, *genit.* aciei, f. Acies inftructa. *Cic.* WOYSKO ufzykowane do boiu, *álbo* w porządu do potrzeby.

ARME'E *en marche.* Agmen, *genit.* agminis, n. *Ci.* WOYSKO w ciągnieniu.

ARME'E *de vielles troupes.* Veteranorum exercitus. Veteranus exercitus. *Cic.* *(*le contraire eft* Exercitus tiro. *Armée de nouveaux foldats.*) WOYSKO z ftarych żołnierzy. **przeciwna ieft* Woyfko z młodych ludzi nowozáciężni.

ARME'E *de gens de pied.* Pedeftres copiæ, *genit.* pedeftrium copiarum, f.pl. *Cic.* WOYSKO piefze, piechota.

ARME'E *de cavalerie.* Equeftres copiæ, *genit.* equeftrium copiarum, f.pl. *Cic.* WOYSKO Konne Kawalerya.

ARME'E *de gens ramaffez.* Collectitius exercitus, *gen.* collectitii exercitûs, mafc. *Cic.* WOYSKO zbierane, zbierana drużyna.

ARME'E *levée à la hafte.* Tumultuarius, *ou* fubitarius exercitus, *gen.* tumultuarii, *ou* fubitarii exercitûs, m. WOYSKO nagle zbierane.

ARME'E *de terre* Terreftres copiæ, *genit.* terreftrium copiarum, f. pl. *Cic.* WOYSKO lądem.

ARME'E *Navale, Armée par mer. Armée de mer.* Claffis, *genit.* claffis, f. *Cic.* WOYSKO wodne ná morzu.

La tefte d'une armée rangée en bâtaille. Prima acies. *Liv.* **La queuë d'une armée rangée en bâtaille.* Poftrema, *ou* noviffima acies. Czoło woyfka ufzykowanego do potrzeby. *Tył woyfka ufzykowanego do boiu.

La tefte d'une armée qui eft en marche. Primum agmen, *genit.* primi agminis, neut. **La queuë d'une armée en marche.* Poftremum agmen. *Liv.* Przednia ftraż woyfka w ciągnieniu będącego. *Odwod woyfka w ciągnieniu będącego.

ARMEMENT, fubft, mafc. *on prononce* armemant. (*Appareil,* ou *préparatif de guerre.*) Belli apparatus, *genit.* belli apparatûs, m. *Cic.* WYPRAWA woienna.

Faire un grand armement fur mer & fur terre. Terrâ marique ingentem exercitum comparare. *Cic.* Wielkie woyfka wyprawiać lądem y wodą.

ARMEMENT *de vaiffeaux.* Navalis apparatus, *genit.* navalis apparatûs, m. *Cic.* OKRĘTOW uzbroienie.

ARME'NIE, (*Contrée,* ou *Royaume de l'Afie.*) Armenia, *genit.* Armeniæ, f. ARMENIA Kray Kroleftwa Azyi.

(Elle eftoit anciennement divifée en deux par l'Euphrate, la grande & la petite Arménie.) Z dawności dzielił ią Eufrates ná dwoie, ná wielką y małą.

D'ARM'ENIE. Armeniacus, Armeniaca, Armeniacum. ORMANSKI.

ARME'NIEN, m. (*celuy qui eft d'Armenie.*) Armenius, *genit.* Armenii, m. *Cic.* ORMANIN ten co ieft z Armeniy.

ARMENIENNE. f. (*celle qui eft d'Armenie.*) Armenia, *genit.* Armeniæ, f. *Cic.* ORMIANKA ta co ieft z Armeniy.

ARMENTIERS, (*Ville du Comté de Flandres fur le Lis.*) Armentariæ, *genit.* Armentariarum, f. pl. ARMENTAR, Miafto Hrabftwa Flandryi nad Ligerą rzeką.

ARMER, V. act. (*Donner des armes, mettre des armes à la main de quelqu'un.*) Armare, (armo, as, armavi, armatum.) act. acc. *Cic. Cæf.* UZBROIC kogo, dodać broni, dać komu broń w rękę.

s'ARMER, (*Veftir,* ou *prendre fes armes, les endoffer.*) Se armare. act. UZBROIC fię ubrać fię w zbroią wdziać ná fiebie

Armer, faire prendre les armes. Amare. *Liv.* Ad arma vocare. *Cic.* Do Broni kazać, do boiu ztrębować.

On arme, ou prend les armes de tous les coftez Armatur, bellum ubique paratur. *Cæf.* Zewfząd fię do broni biorą, woynę gotuią

L'efpérance de la liberté avoit armé les peuples. Spes libertatis armaverat populos. *Liv.* Nádzieia wolności uzbroiła była nàrody.

ARMER, (*Garnir les chofes de ce qui leur peut fervir de défenfes & de foûtien.*) Armare. Munire, (munio, is, munivi, munitum.) Tegere. Protegere, (tego, is, texi, tectum.) act. acc. *Cic. Cæf.* UZBROIC, przybrać rzeczy w to co im może być obroną y pomocą.

Il arma ces tours de parapets & de clayes en flanc & fur le devant. A fronte atque ab utroque latere turres cratibus ac pluteis protexit. *Cæf.* Opatrzył wieże fwoie kratami y uzbroił płotami z bokow y przodu.

Armer les navires, les équiper de tout ce qui eft neceffaire pour combattre. Armare naves. *Cæf.* **Les armer de roftres,* ou *de longs becs.* Inftruere roftris. *Colum.* Okręty opatrzyć wfzelką obroną wyprawić ie zewfzyftkim co potrzeba. *Uzbroić ie z przodu nofami długiemi.

ARMER fe dit figurément en morale, (*Fortifier.*) Armare. Munire. act. acc. *Cic.* UZBROIC mowi fię niewłaśnie co do obyczaiow, umocnić utwierdzić.

Voftre rare & grand génie vous a armé & fortifié contre tous les évenemens. Ad omnia te fummum atque excellens ingenium armavit. *Cal. ad. Cic.* Ofobliwy twoy y wielki umyſł uzbroił fię y umocnił ná wfzelakie przypadki.

La philofophie n'a pas feulement diffipé toutes mes inquiétudes, mais elle m'a encore armé contre tous les coups de la fortune. Philofophia me non modò à follicitudine abduxit, fed armavit præterea ad omnes fortunæ impetus. *Cic.* Filozofia nie tylko rozpędziła wfzyftkie moie niefpokoyności, ále mnie też uzbroiła ná wfzyftkie fzczęścia odmiany.

S'armer d'éloquence; de refolution. Armare fe eloquentiâ; ad firmitatem & conftantiam intendere fe. *Cic.* Uzbroić fię, wymową, odwagą.

ARMET, fubft.m. (*Cafque,* ou *habillement de tefte.*) Galea *genit.* galeæ, f. Szyfzak, uzbroienie ná głowę.

ARMOIRE, fubft.f. (*Meuble de bois à ferrer les chofes.*) Armarium, *genit.* armarii, n. *Cic.* SZAFA fprzęt z drzewa dla fchowania.

ARMOIRE *à Livres.* Plutei, *genit.* plutueorum, m. plur. Foruli, *gen.* forulorum, m.pl. *Juv. Suet.* SZAFA ná Kfięgi.

Petite armoire. Armariolum, *genit.* armarioli, n. *Plaut.* Szafka.

ARMOIRIES, fubft.f. (*Armes, marques de nobleffe & de dignité.*) Gentilitia infignia, *genit.* gentilitiorum infignium, n.plur. HERBY znaki fzlachectwa y zacności.

ARMOISE, fubft.f. (*herbe reptile & odoriferante appellée communément Herbe de la S. Jean.*) Artemifia, *genit.* artemifiæ, f. *Plin.* BYLICA ziele ciągłe po ziemi y pachniące pofpolicie nazwane ziele S. Jana.

ARMONIAC, fubft. mafc. (*c'eft le nom qu'on donne à un fel artifficiel fait de fuye de cheminée & de fang humain, ou de deux tiers de fel marin & de dix parties d'urine d'un homme qui boit du vin.*) Sal ammoniacus, *genit.* falis ammoniaci, mafc. *Colum. Ovid.* SOL robiona z fadzy od kominow y krwi ludzkiey, álbo ze dwoch części foli warzoney y z dziefiątey części, uryny człeka co wino piia.

(Quelques-uns difent *Ammoniac,* mais ce nom eft proprement celuy d'une gomme.) Niektorzy mowią *Ammoniak* ále to właśnie znaczy gummę.

ARMORIAL, m. ARMORIALE, f. (*d'Armories.*) Gentilitius, a, um. HERBOWNY, HERBOWNA.

ARMORIER, V.act. c'eſt à dire *Peindre des Armoiries.* Inſignia pingere.act. HERBY malować.

ARMORIQUE,(*Province de France,comme la Province Armorique,*ou *le Duché de Bretagne.*) Britannia Armorica, *genit.*Britanniæ,fœm. ARMORYKA Prowincya Francuzka, iáko Prowincya Armoryka álbo Xięſtwo Brytaniy.

ARMURE,ſubſt.f. (*Armes défenſives.*) Armatura, *genit.* armaturæ,f. Arma,*genit.* armorum,n.plur. ZBROIA broń ná obronę Rynſztunek woienny.

ARMURIER,ſubſt.maſc.(*Qui fait des armes à feu.*)Scutarius, *genit.* ſcutarii, m. *Plaut.* Armamentarius, *genit.* armamentarii,m.Armorum faber.*gen.*fabri,m.Armorum opifex,*gen.*opificis,m.PUSZKARZ ten co rożną ſtrzelbę robi.

ARNHEIM, (*Ville du Duché de Gueldres dans les Provinces-Vnies.*) Arenacum,*genit.* Arenaci, n. ARNNEM Miaſto Xięſtwa Geldryi w Holandyi.

ARNAY-LE-DUC,(*petite Ville de Bourgogne dans l'Auxois*) Arnæum-Ducium, *genit.* Arnæi-Ducii,neut. ARNEDUK Miaſteczko w Burgundyi w Auxyiſkim powiecie.

ARNE,ou ARNO, (*Riviere d'Italie qui paſſe à Florence à Piſe,& ſe jette dans la mer de Toſcane.*) Arnus, *genit.*Arni, maſc. ARNO Rzeka Włoſka ktora płynie koło Florencyi y Pizy, y w pada w morze Toſkańſkie.

AROMATES,*ou* AROMATS,ſubſt.maſc.(*Drogues aromatiques & odoriférantes.*) Aromata, *genit.* aromatum, n. plur.*Colum.* WONNE rzeczy,korzenie.

AROMATIQUE,adject.m.&.f. (*Qui eſt de la nature des aromates,*ou *qui en eſt compoſé.*)Aromaticus,aromatica,aromaticum. *Plin.* KORZENNY co ma w ſobie korzenność.

AROMATIZER, V. act. Aromatibus condire. act. acc. ZAPRAWIAC Korzeniami.

Du vin aromatique, ou *aromatizé.* Vinum aromatites, *genit.*vini aromatitæ,n. WINO przyprawne.

ARPENT, ſubſt.maſc.*on prononce* arpant. (*Certaine meſure de terre,qui eſt différente ſelon les diverſes Provinces,& qui eſt ordinairement de cent perches en quarré.*) Jugerum, *genit.* jugeri, n. MORG wymiar pewny gruntu rożny według rożnych Kraiow poſpolicie ſto prętow w kwadrat.

DEMI-ARPENT.Semi-jugerum,*gen.*ſemi-jugeri,n.*Col.* *Par arpent.*Jugeratim.adv.*Col.* POŁ MORGU Morgami.

ARPENTAGE, ſubſt. maſc.*on prononce* atpantage. (*L'action d'arpenter & de meſurer la terre,*) Agrorum menſio, *ou* dimenſio, *genit.* menſionis, f. *Cicer.* WYMIERZANIE gruntow ná morgi.

ARPENTER, V.act. *on prononce* arpanter. (*Meſurer les terres.*) Agros metiri, (metior,iris,menſus ſum.)dep. *Cicer.* WYMIERZAC ziemię ná morgi dzieląc.

ARPENTER ſignifie figurément, *Marcher beaucoup & à grands pas.* Proferre gradus,(profero,fers,protuli,prolatum) act. *Plaut. Stat.* Znaczy niewłaśnie też ſiłą y ſpieſzno chodzić

ARPENTEUR,ſubſt.maſc.*on prononce* arpanteur. (*Celuy qui arpente & meſure les terres.*) Menſor, *genit.* menſoris, maſc.*Colum.*MIERNICZY ten co mierzy y ná morgi dzieli grunta.

ARPINO, ou ARPINAS, (*Ville de Latium, patrie de Ciceron.*) Arpinum, *gen.*Arpini,n.*Cic.* ARPINO Miaſto w Lacyum oyczyzna Cycerona.

*Qui eſt d'Arpino,*ou *d'Arpinas.* Arpinas, *genit.*Arpinatis, comm.gen.*Cic.* Arpinateńczyk co ieſt z Arpinu.

ARQUEBUSADE, ſubſt.f. (*Coup d'arquebuſe.*) Sclopeti ictus, *genit.* ictûs,maſc. STRZELENIE z Strzelby.

ARQUEBUSE, ſubſt.f. (*Arme à feu.*) Sclopetus, *genit.* ſclopeti,m. STRZELBA.

ARQUEBUSIER, ſubſt. m. (*Qui fait des Arquebuſes.*) Scloperorum faber, *genit.* fabri,m. **Armé d'une Arquebuſe.* Scloperarius,ii,m.PUSZKARZ ten co ſtrzelby robi,*Strzelec co ſtrzelbą uzbroiony.

D'ARRACHE-PIED,adv. (*ſans relaſche,*) Sine ullâ intermiſſione. NIEUSTAIĄC bez przeſtannie.

ARRACHEMENT,ſubſt.m. (*l'action d'arracher.*)Avulſio,Evulſio,*genit.*onis. **Si l'on parle des plantes,*on dira *Arrachement d'une plante.* Extirpatio, *genit.* extirpationis, f. *Colum.* WYRYWANIE. * Jeżeli ſię mowi o Drzewach wykopanie.

ARRACHER,V.act.(*Tirer,oſter, ſéparer de force,de violence & avec effort une choſe d'une autre.*) Aliquid ab re Eliquâ vellere,*ou* evellere, (vello,is, vulſi vulſum. *Cic. Ter.* axtirpate, (extirpo,as,extirpavi, *Mart.* WYRYWAC odrywać ſiłą y gwałtem iedno od drugiego.

Arracher les dents. Eruere,*ou* evellere dentes. *Plin.* **Les plumes à un oiſeau.*Avi pennas eripere.*Phæd.* **Les meſchantes herbes.* Eruncare herbas. *Colum.* **Les racines.* Extirpare radices.*Colum.* **Les poils du corps.* Pilos corporis extirpare. *Mart.* **Les cheveux.* Capillos evellere. *Phæd.* Wyrywać zęby.*Piora Ptakowi.*Złe zioła. *korzenie.*Włoſy z ciała. *Włoſy z głowy.

*Arracher l'oreille avec les dents.*Auriculam mordicùs auferre.*Cic.***Les yeux à quelqu'un* Alicui oculum excludere,*ou* effodere. Ucho ugryść urwać zębami.*Oczy wydrzeć komu

ARRACHER ſe dit figurérement pour (*Détacher, oſter de ſon eſprit & de ſon cœur une choſe en ſe faiſant violence.*) Abſtrahere, *ou* avellere, *ou* extrahere. act. acc. *Cic. Terent.* WYRWAC mowi ſię niewłaśnie,zá oderwać odłączyć wyrugować co z ſerca álbo z myśli ſwoiey gwałtownie.

Je l'ay arraché d'avec elle. Hunc ab eâ abſtraxi.*Terent.* Oderwałem go od niey.

*Arracher de ſon cœur le deſir empreſſé d'avoir du bien.*Eradere penitùs corde curam habendi.*Phæd.* Wydrzeć z ſerca zbytnią chciwość mienia dobrego.

*Arracher quelqu'un à ſes plaiſirs.*Divellere -liquam à voluptatibus.*Cic.* Oderwać kogo od roſkoſzy.

Arracher les inquietudes de l'eſprit. Spinas animi evellere **Vne opinion de l'eſprit.* Ex animis evellere opinionem. *Cic.* Uprzątnąć troſkliwości z ſercá*Wybić zdanie iakiekomu z głowy.

Arracher entierement les troubles de l'eſprit. Perturbationes extirpare ex animo. *Cic.* **L'humanité de ſon eſprit.* Extirpare humanitatem ex animo.*Cic.* Wſzyſtkie pomięſzane myſli wyrugować *Ludzkość wyrugować z umyſſu.

Epicure a arraché entierement la Religion des eſprits. Ex animis Religionem extraxit Epicurus.*Cic.* Epikurus wyrugował cale wiarę z ſerc.

Ce n'eſt rien faire parmi tant d'épines dont on eſt bleſſé, d'en arracher une ſeule Nil eſt ſpinam unam de pluribus eximere. *Hor.* Mało to ieſt między tak wielą ciernia ktorym kto ieſt obrażony, iedno wyrwać.

ARRACHER, (*Tirer par force & de violence, extroquer*) Excutere, (excutio,excutis,excuſſi,excuſſum.) Eripere,(eripio,is,ripui,ereptum.(aliquid ad aliquo.act. *Ci.* WYDRZEC gwałtem wziąć.

Mon déplaiſir m'arrache l'ame. Ægritudo mihi animam adimit. *Plaut.* **La triſteſſe m'arrache le cœur.* Pectus meum vellitur ſecreto morſu. *Stat.*Nieſmak moy duſzę mi wydzierá. *Załość mi ſerce odbierá.

Il m'a arraché, ou *il m'a tiré les larmes des yeux.* Mihi excuſſit lacrimas.*Ter.* Wyciſnął mi łzy z oczu.

*Il luy a arraché une ſomme d'argent,*ou populairement,*il luy a arraché une dent.* Pecuniæ ſummam ab eo expreſſit. Emunxit illum argento. *Ter.* Wydarł mu ſummę pieniędzy albo poſpolicie ząb mu wyrwał.

*Je n'ay pu luy arracher un ſeul mot,une ſeule parole.*Nullam omninò vocem ab illo exprimere potui.*Cæſ.* Niemogłem ná nim ſłowá wymoć, áni ſłowá iednego wyciągnąć.

C'eſt luy arracher les entrailles, que de luy demander de l'argent. Qui nummos ab illo petit, deripit,*ou* ſolvit viscera. *Ovid.* Iakby wnętrzności mu wydzierał,kiedy mu o pieniądze mowią.

Arracher la victoire des mains des ennemis. Hoſti victoriam extorquere, *ou* præripere. *Liv.* Wydrzeć zwycięſtwo z rąk nieprzyiacielſkich.

Il m'a arraché ce bon morceau de la bouche, ſe dit figurément pour dire *Il m'a fait manquer une bonne occaſion.*Illum bolum mihi è facibus eripuit.*Ter.* Wydarł mi ten kąſek ſmaczny z gęby;mowi ſię niewłaśnie zamiaſt ták dobrey okazyi mnie pozbawił.

On ne le peut arracher de l'eſtude, du jeu,du cabaret &c. Hunc à ſtudio,à ludo,à popinis abſtrahi,nuſpuam poteſt. Niemożná go oderwać od nauk,od gry,od karczmy.

*On ne peut arracher de l'argent de perſonne.*Pecunia à nemine aſerri poteſt.*Cic.* Niemożná nikomu wydrzeć pieniędzy.

ARRACHER *ſa vie,* ſignifie *Eſtre pauvre & avoir de la peine à vivre.*Tolerare ſe.Vitam tolerare opere faciendo.*Ter.* OBRYWKAMI żyć, być ubogim,y z ciężkością mieć pożywienie.

*Il en arrache par où il peut.*Hic unde unde abripit, Urywa gdzie może.

J'en arracheray pied ou aile. Aliquid ſalutem auferam. Urwę co kolwiek,nożkę álbo ſkrzydełko.

ARRACHEUR,ſubſt.maſc.(*Celuy qui arrache.*) Avulſor, *genit.*avulſoris,m. WYDZIERACZ.

*Arracheur de dents.*Dentium avulſor. *Plin.* Dentifrangibulus,*genit.*i,m.*Plaut.* TEN co zęby wyrywá.

ON DIT proverbialement en ce ſens. *Il ment comme un arracheur de dents.* Ampliter mentitur. *Plaut.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu przyſłowiem, *łże iak ten co zęby wyrywá.*

(Proverbe bas & du diſcours familier, perceque les arracheurs de dents ſont mille menſonges ſur leur art & ſur leur adreſſe.) Przyſłowie podłe y poſpolite, ztąd że ci co zęby wyrywaią, tyſiąc kłamſtw udaią, o ſwoiey około zębow ſztuce, y ſpoſobności.

ARRAGON, ou ARAGON, (*Royaume des Eſpagnes.*) Tarraco, *genit,*Tarraconis,f. Arragonia,*genit.*Arragoniæ,f. ARAGONIA Króleſtwo Hiſzpańſkie.

(Il comprend aujourd'huy la Galice, les Aſturies & la Biſcaye.) Zamyká dziś w ſobie Galecyę,Aſturyą, y Kantabryą.

ARRAGONOIS, ſubſt. maſc. (*Celuy qui eſt d'Arragon.*) Tarraconnenſis,*gen.*Tarraconenſis,m. ARAGONCZYK ten co z Aragoniy.

ARRAGONOISE,f.(*Celle qui eſt d'Arragon.*)Tarraconenſis mulier,f. ARAGONKA ta co z Aragoniy.

ARRANGE',maſc. ARRANGE'E,f. part.paſſ.*du verbe* ARRANGER. Ordinatus. Diſpoſitus,a,um.*Cic.* PORZĄDNY, PORZĄDNA, porżądkiem uſtawiony od ſłowá zrządzam.

Des dents arrangées dans la bouche. Dentes in ore conſtructi.*Cicer.* Porządnie zęby w gębie.

ON DIT figurement *Vn homme arrangé, qui n'eſt point confus,qui fait & dit tout par ordre.*Diſpoſitus vir.*Plin-Jun* MOWI ſię niewłaśnie Człowiek porządny, ktory nie ieſt pomięſzany,wſzyſtko należytym porządkiem czyni,y mowi

ARRANGEMENT,ſubſt.maſc.*on prononce* arrangement (*Diſpoſition des parties en une certain ordre.*)Ordo, *genit.*ordinis,m. Ordinatio. ROZPORZĄDZENIE, rozrżądzenie porżądne, części.

*Arrangement des paroles.*Verborum apta collocatio,conformatioque.*Cic.* Porżądne ſłow ułożenie.

ARRANGER,V.act.(*Ranger,mettre en ordre.*)Ordinare, (ordino,as,ordinavi,ordinatum.) PORZĄDNIE układać.

Il arrangea ſon armée à la teſte de ſon camp.(mieux)*il rangea.* Copias ante frontem caſtrorum ſtruxit. *Cæſ.* Woyſko ſwoie ná czole obozu porządnie rozłożył.

ARRANGER *ſes paroles, ſon diſcours.* Verba diſponere, *ou* aptare, *ou* ſtruere partes orationis ordinare. *Cic.* SŁOWA ſwoie mowę ſwoię ułożyć.

Arranger ſa vie,ſes penſée. Ordinare,*ou* diſpenſare, *ou* diſponere vitam,cogitationes. Zycie ſwoie myśli ſwoie ułożyć.

ARRAS,(*Ville des Païs Bas,capitale de l'Artois ſur la Scharpe.*) Atrebatum, *genit.*Atrebati,n. Origiacum, *genit.*Origiaci,n. ATREBAT miaſto niżſzych niemiec ſtołeczne Artezyi nad rzeką Szkarpą.

Qui eſt d'Arras. Atrebas,*genit.* Atrebatis,adject. Atrebatenczyk.

Qui eſt du Dioceſe d'Arras, ou *de l'Artois.* Atrebatenſis & hoc Atrebatenſe,adject. Atrebatenſki co ieſt z Diecezyi. Atrebatu álbo Artezyi.

ARRENTEMENT,ſubſt.maſc. *on prononce* arantemant (*Bail d'héritage qu'on donne à rente.*) Locatio,*genit.*locationis,f.*Cic.* PUSZCZENIE dobr w arędę.

ARRENTEMENT,(*Priſe à rente.*)Conductio,*genit.*conductionis,f,*Cic.* BRANIE dobr w arędę.

ARRENTER,V.act.*on prononce* aranter.(*Donner à rente.*)(agrum) locare,(loco,as,locavi,locatum.)act.*Cic.* AREDOWAC puścić w arędę.

ARRENTER,(*Prendre à rente.*)Aliquid conducere,(conduco,is,conduxi,conductum.)act. *Cic.* ARĘDOWAC wziąć w arędę.

ARRE'RAGES,ſubſt.maſc.pl.(*Ce qui eſt dû,ce qui eſt échen de l'interêt d'une rente.*)Uſura,*genit.*uſuræ,f.*Cic.* ZALEGŁE czynſze,prowizye, rathy.

*Payer les arrérages.*Pendere uſuras. *Cic.ou* ſolvere. *Paul-Juriſc.* Płacić zaległe długi.

Faire payer les arrérages à quelqu'un. Exigere uſuras ab aliquò.*Paul-Juriſc.* Kazać komu płacić zaległe długi.

*Remettre les arrérages.*Remitere alicui uſuram.*Paul-Juriſc.* Odpuścić komu zaległe długi.

*Devoir des arrérages.*Reliquari,(reliquor,aris,reliquatus ſum.)(*avec l'accuſatif de la ſomme que l'on doit.* (*Vlp.* Być winnym zaległe długi.

ARREST,ſubſt.maſc.*on prononce* ARRêT.(*Ce qui ſert à arreſter & à retenir.*) Retinaculum, *genit.* retinaculi, neut. To co ſłuży do przytrzymaniá.

*Mettre quelqu'un en arreſt,l'arreſter priſonnier.*Aliquem retinere. *Cic.*Aliquem in carcerem compingere,*Plaut.*Manum injicere alicui.*Cic.* Dać kogo do więzienia,przytrzymać go.

ON DIT figurément *Cét homme-là n'a point d'arreſt,*pour dire qu' *Il eſt inconſtant & volage.* Volaticus eſt hic homo, mutabilis eſt, inconſtans & inſtabilis. *Cic.* MOWI ſię ten człowiek niemá utrzymania w ſobie,toieſt że nieſtatek zniego lekomyślny.

ARREST,ou ARRESTE' *des juges,*(*Sentence.*)Decretum. Sententia,*genit.*ſententiæ,f.Judicium,*genit.*judicii,neut.*Cic.* DEKRET Sędziow, ſąd.

*Cét arreſt du Senat avoit eſté rendu ſur mon avis-*Hoc Senatûs conſultum in meam ſententiam factum fuerat. *Cic.* TEN wyrok Senatu zá moim zdaniem ſtanął.

Son avis ſera l'areſt de ma vie ou de ma mort. Per unam ejus aut vivam aut moriar ſententiam,*Terent.* Jego zdanie będzie dlá mnie Dekretem życiá álbo śmierći.

ARRESTE *de poiſſon,*ſubſt.f.*on prononce* ARêTE.Spina, *genit.*ſpinæ,f *Cic,* OSC rybia.

La terre eſtoit converte d'arreſtes de poiſſon. Humus cooperta erat ſpinis piſcium.*Cic.* Ziemia okryta była rybiemi ościami.

ARRESTE',ſubſt maſc.*on prononce* ARRêTE'. (*Vn arreſté du Parlement.*) Senatûs decretum, *ou* ſtatutum, *genit.* i,n.*Cic.* ZDANIE wyrok Dekret uſtawa Senatu álbo Rady

ON DIT au figuré *Vn homme arreſté, un eſprit arreſté, qui n'eſt point volage,qui eſt poſé & retenu.*Stabilis & certus animus. Homo ſedatus ac ſtabilis. MOWIĄ niewłaśnie człowiek uſtanowiony,rozum uſtatkowany co nie ieſt płochy ále uſtatkowany y utrzymany.

ARRESTE-BEUF,ſubſt.f. (*Herbe ainſi appellée,à cauſe que ſes branches & ſes racines arreſtent ſouvent la charruë en labourant.*) Ononis, & Anonis, *genit.* anonidis, ſem. *Plin.* ZAWADA, Liſi ogon, Ziele oraczom niemiłe że w ſprawowaniu rol czyni záwadę,y pług w ciągnieniu záwściąga

ARRESTER,V.act.(*Tenir,retenir,amuſer.*) Tenere.Detinere.Retinere, (neo,es,nui,tentum.) act.acc.*Cic.Cæſ.* ZATRZYMYWAC zábawiać trzymać.

Vne maladie m'arreſte, ou *me retient au lit, m'empeſche de me lever.* Morbus me lecto detinet. Choroba mnie trzyma, łożkiem ſię bawić każe wſtać niedopuſzcza.

Noſtre flotte eſtoit arreſtée par les vents contraires. Noſtræ naves tempeſtatibus adverſis detinebantur.*Cæſ.* Okręty náſze zátrzymane były przeciwnemi wiatrami.

*Je ne vous arreſtemy pas long-temps.*Non diutiùs te morabor. *Cic.* Nie zábawię cię długo.

s'ARRESTER, *s'amuſer.* Detineri, *ou* diſtineri, (tineor, eris,tentus ſum.)paſſ.*Cic.* BAWIC ſię gdzie,opożniać ſię.

Si je me fuſſe arreſté tant ſoit peu,je ne l'euſſe plus trouvé à la maiſon. Paululùm ſi ceſſaſſem, domi non offendiſſem. *Ter.* Gdybym ſię choć trochę opożnił,nie byłbym go záſtał w domu.

ARRESTER,ou s'ARRESTER *en quelque lieu, y demeurer, y ſéjourner quelque temps.* Alicubi morari. *Cic.* Remorari. *Plaut. Liv.*Commorari, depon.Conſiſtere,*ou* ſubſiſtere, (ſiſto,is,ſtiri,ſtitum.)n. *Cic.* Stanąć zátrzymáć ſię ná mieyſcu iakim,záſtanowić ſię mięſzkáiąc w nim iaki czas.

Arreſter les navires en quelque lieu, y ancrer. Conſiſtere in ancoram, *ou* in ancoris.*Cæſ.* Stánąć gdźie, zawinąć z Okrętámi,Kotwicę zarzućić.

S'arreſter tout court. Premere veſtigia. *Virg.* Gradum ſiſtere. *Liv.* Nagle nieſpodzianie ſtánąć iák wryty.

*Arreſter,*ou *s'arreſter ſouvent.* Reſtitare,(reſtito,as,reſtitavi, reſtitatum.)neut. *Plaut.* Poſtawać, częſto ſtawáć.

Arreſter, ou *s'arreſter dans ſa marche,* ou *en marchant.* Subſiſtere in viâ. Stánąć w drodze,wytchnąć.

Arreſter une armée dans ſa marche. Exercitum itinere prohibere, (prohibeo, es, hibui, hibitum.) act. *Cæſ.* Záſtanowić woyſko w ćiągnienie.

Arreſte toy paſſant. Sta viator. Siſte viator. Stań, kto idźieſz!

(Expreſſions ancienne qu'on mettoit au haut des Epitaphes pour obliger les paſſants à les lire.) Dawne ſłowa, ktore kładziono ná wierzchu Nagrobkow, áby ie Podrożni czytáli.

ARRESTER *quelqu'un priſonier.* Alicui manum, *ou* manus injicere. *Cic.* Attinere aliquem publicâ cuſtodiâ. PRZYTRZYMAC kogo, wſadzić kogo do więzienia.

Arreſtez, arreſtez le voleur, (*comme l'on crie.*) Tene, tene furem. *Plaut.* Łapay, łapay złodzieia: iáko więc wołaią.

ON DIT figurément, *Arreſter,* ou *s'arreſter en beau chemin,* ou *dans des choſes aiſées & faciles.* In re facili & expeditâ hærere, (*hæreo,* es, hæſi, hæſitum.) *(*le contraire eſt* Hærere in ſalebrâ. *Cic. S'arreſter en mauvais chemin,* c'eſt à dire *Lors qu'on recontre quelque difficulté dont nous ne pouvons nous démeſler.* MOWI ſię niewłaśnie ſtánąć ná drodze dobrowolney, bawić ſię nád rzeczámi łatwemi. *Przeciwna ieſt ſtánąć w złym raźie, nápadſzy ná trudność iáką, z ktorey nie łatwo wyniść.

ARRESTER, (*Retenir, reprimer la fureur, l'inſolence, le reſſentiment, la douleur d'une perſonne.*) Furorem, inſolentiam, dolorem alicujus cohibere, (cohibeo, es, cohibui, cohibitum.) POHAMOWAC, Uſkromić zapalczywość, roſpuſtę, żal, zemſtę iákiey Oſoby.

Arreſter quelqu'un dans ſes entrepriſes. Cohibere aliquem. Frenos alicui injicere. *Cic.* Cofnąć kogo w zapędzie.

Arreſter les mœurs diſſoluës par la force. Mores diſſolutos vi compeſcere. *Phæd.* * *Ses larmes.* Tenere lacrymas. *Cic. Sen.* Pohamowáć mocą obyczaie zepſowane. * Łzy gwałtem hamowáć.

Il a arreſté par ſes paroles voſtre pere, qui eſtoit fort en colere. Confutavit verbis iratum admodum Patrem. *Ter.* Pohamował namową ſwoią Oycá twego, ktory był bárzo zagniewany.

Il n'a pû arreſter ce déſordre par la punition des coupables. Sontium ſuppliciis malum hoc coercere non potuit. *Cic.* Nie mogł tego nierządu pohamowáć karániem winnych.

Il eſt difficile d'arreſter un eſprit, qui ſentant en ſoy combien il eſt innocent, ſe voit néanmoins attaqué par l'inſolence des meſchans. Difficulter continetur ſpiritus integritatis, qui ſinceræ conſcius à noxiorum premitur inſolentiis. *Phæd.* Trudno pohamowáć umyſł, ktory znaiąc ſię w ſobie iak ieſt niewinnym, przecię ſię widzi od złych prześladowauym

La compaſſion n'a pû arreſter ſon eſprit. Miſericordia illum non repreſſit. *Terent.* Nie mogła pohamowáć umyſłu iego litość.

Arreſter un furieux. Colligare impetum furentis. *Cicer.* Związać ſzalonego.

ARRESTER, (*faire ceſſer, empeſcher quelque mal naturel,* ou *autrement.*) Siſtere, *ou* inhibere. act. acc. *Celſ.* ZATRZYMAC, záſtanowić iákie złe lub przyrodzone lub inaczey.

Arreſter le vomiſſement. Vomitus inhibere. *Celſ.* *le cours de ventre.* Siſtere, *ou* inhibere alvum. *Plin.* Záſtanowić wymioty. *Biegunkę.

Cette herbe arreſte le ſang, le crachement de ſang, le flux de ſang. Hæc herba ſiſtit ſanguinem Sanguinis exſcreationes, *ou* ſanguinis profluvium hæc herba inhibet. *Plin.* To ziele záſtanawia krew, krwią plwanie, upławy krwawe.

Son vomiſſement eſt arreſté. Stomachus conſiſtit. *Celſ.* **La pituite eſt arreſtée,* ou *ne coule plus* Curſus pituitæ conſiſtit. *Celſ.* Wymioty iego uſtały, *Kaſzel uſtał, álbo flegma juz nie odchodzi.

ON DIT figurément *Arreſter le cours de ſes débauches.* Nequitiæ ſuæ modum figere, *ou* ponere, (figo, is, fixi, fixum: pono, is, poſui, poſitum.) act. *Hoc.* ZASTANOWIC bieg ſwoiey roſpuſty.

ARRESTER *tout court ſes chevaux.* Equos cohibere, *ou* ſuſtinere. *Cic.* NAGLE konie wſtrzymać ná mieyſcu.

Arreſter le cours d'une affaire. Suſtentare rem. *Cic.* Zatrzymać bieg ſprawy iakiey.

S'arreſter en liſant. Spiritum ſuſpendere inter legendum, (ſuſpendo, is, ſuſpendi, ſuſpenſum. (act. *Quint.* Záſtanawiać ſię, ſtawać czytaiąc, czytać ſtawaiąc gdzie náleży.

S'arreſter, demeurer court par défaut de mémoire. Hærere, *ou* hæſitare, *ou* ceſpitare memoriâ. *Liv.* Stanąć zápomniawſzy ſię w mowie.

ARRESTER *une choſe,* (*la retenir, l'attacher.*) Retinere. *ainſi on dit* Retinere unco, *Arreſter avec un crochet.* ZATRZYMAC co záwściągnąć záhamować ták ſię mowi, hakiem przytrzymać.

Cette poutre n'eſtoit arreſtée qu'avec des clous. Trabs illa clavibus retinebatur, *ou* revincta erat. *Vitr.* Ta Belka nie trzymała ſię tylko ná ćwiekach.

ON DIT au figuré en cette ſignification, *La diverſité des combats arreſte l'eſprit du lecteur & réveille ſon attention.* Præliorum varietates retinent ac redintegrant legentis animum. *Tacit.* MOWI ſię niewłaśnie w tym wyrozumieniu, Rozmaitość woien zábawia czytelnika, y iego pilność wzbudza.

ARRESTER, ou *s'arreſter ſur une choſe, y faire fort, y inſiſter, y demeurer long-temps.* Inſiſtere in rem aliquam. *Plaut Cæſ. ou* in re aliquâ. *Quint.* ZASTANOWIC ſię záſadzić ſię ná czym wiele ná tym záłożyc, bawić ſię ná tym

Il n'y a rien ou je me ſois arreſté plus long-temps que ſur l'amitié. Nihil preſſi magis, quàm amicitiam. *Cic.* Ná niczym ſię ták niezáſtanowiłem iáko ná przyiaźni.

S'arreſter ſur chaque choſe en particuler. Singulis rebus inſiſtere, *ou* immorari. *Cic. Quint.* Nád każdą rzeczą oſobno ſię záſtanowić.

S'arreſter à des penſées honeſtes. Honeſtis cogitatiouibus immorari. *Plin-Jun.* Bawić ſię nád myślami przyſtoynemi

Il faut s'arreſter ſur ce point. In hoc vehementer incubendum eſt. *Quint.* Trzeba ſię nád tym zábáwić zátrzymać.

*Il s'eſt fort arreſté là deſſus-*Multus in eo fuit. *Cic.* Barzo ſię nad tym zaſtanowił zábawił.

ARRESTER, (*fixer, déterminer.*) Statuere. Conſtituere, (tuo, is, tui, tutum.) act. acc. *Cic.* POSTANOWIC ułożyć.

S'arreſter au ſentiment de quelqu'un. Stare, *ou* conſtare in ſententiâ alicujus. *Cic.* Stanąć przeſtać ná czyim zdaniu.

Nous avons arreſté. Statuimus. Conſtituimus. *Cic.* Poſtanowiliśmy.

Cela eſt arreſté. Statutum eſt. Conſtitutum eſt. Stabile eſt. *Cic. Terent.* Stanęło to.

Arreſter, fixer, marquer déterminement un lieu, un jour, une heure. Locum, diem, horam rei faciendæ dicere, *ou* conſtituere, *ou* præſtituere. *Cic.* Poſtanowić naznáczyć pewny dzień godzinę mieyſce.

ARRESTER, (*retenir, empeſcher de ſe mouvoir, parlant des riviers,* ou *d'une machine.*) Siſtere. act. accuſ. Curſum alicujus rei inhibere. act. ZATRZYMAC záſtanowić mowiąc o rzekach, álbo iákich ſztukach.

Les fleuves arreſtent leurs cours. Subſidunt flumina. *Ovid.* Conſiſtunt flumina. *Hor.* Rzeki ſię zaſtanawiaią w biegu.

Arreſter une horloge, une machine. Inhibere horologium, *ou* curſus horologii. Zátrzymać zegar, machynę iáką.

Arreſter les rames, ne plus ramer. Inhibere remos. *Quint.* Poprzeſtać wioſeł, iuż niemi nie robić.

Nous nous apperçumes que le bateau eſtoit arreſté. Non procedere lintrem ſenſimus. *Hor.* Poſtrzegliśmy że ſię ſtatek zátrzymał.

ARRHES, ſubſt. f. plurier. (*Gage qu'on donne,* ou *une avance d'une partie du prix d'une marchandiſe, &c.*) Arrha, *genit.* arrhæ, f. *Plin.* Arrhabo, *genit.* arrhabonis, m. *Plaut.* f. *Varr.* ZADATEK zádanie ná rękę części zápłaty zá ktorą ſię kto zgodził o co.

Il a pris des arrhes de moy pour un livre que j'ay acheté. Arrhabonem à me accepit, ob librum. *Plaut.* Wziął zádatek odemnie zá Kſięgę ktorąm kupił.

ARRIERE, (*Adverbe de lieu, qui ſe joint plus ordinairement avec la particule* en.) Retrò, Retroſùm. Retroverſùs. adv. *Cicer.* WZAD, pozad, wſtecz, przyſłowie mieyſca krore ſię częściey łączy z partykułą w.

Aller, marcher en arrier. Retrò ambulare. Retrò ire. *n. Plin.* Wſtecz chodzić.

Se retirer en arriere. Retrò cedere, *ou* retrocedere. *Liv.* Wzad ſię cofać.

Jetter ſes cheveux en arriere. Capillos retroagere. *Quint.* Po zá tył włoſy roſpuścić.

ON DIT au figuré, *Il eſt demeuré en arriere, il eſt en demeure de payer ſes dettes.* In multis nominibus hæret. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie pozoſtał w zadzie, pozoſtał w płaceniu długow.

ARRIERE, (*s'eſt mis autrefois avec un regime, & il eſtoit alors prépoſition, qui ſervoit à marquer l'averſion qu'on avoit pour une choſe.*) comme *Arriere de moy, prophanes.* Procul ô procul eſte, prophani. *Virg.* NAZAD álbo zaſię niegdyś kładło ſię z ſpadkiem y było ná ten czas prepozycyą znácząc wſtręt iaki kto miał od czego: iako; wſtecz odemnie nie święci.

Arriere de moy toutes ces penſées vaines. Faceſſant procul, *ou* abſint procul à me vanæ illæ cogitationes. Wſtecz odemnie te prożne myśli.

ARRIERE-BAN, ſubſt. maſc. (*Convocation de la nobleſſe pour aller a la guerre.*) Nobilitatis ad bellum convocatio, *ou* evocatio, *genit* onis, f. *Cic. Plin.* WICI, wzywaiąc ſzlachtę ná poſpolite ruſzenie.

ARRIERE-BOUTIQUE, ſubſt. f. (*Lieu ou les marchands tiennent leurs meilleurs marchandiſes*) Interior officina, *ou* taberna, *genit.* interioris, æ, f. SKLEP głębſzy, gdzie kupcy przednieyſze ſwoie towary trzymaią.

ARRIERE-FAIX, ſubſt. maſc. (*Membrane qui envelope le fétus dont une femme ſe délivre aprés avoir mis ſon enfant au monde.*) Secundæ, *genit.* ſecundarum, f. pl. *Plin.* BŁONA w ktotorey ſię dziecię rodzi, y ktorey pozbywa położnica wydawſzy potomſtwo ná świat.

ARRIERE-GARDE, ſubſt. f, (*d'une armée en marche.*) Ultimum agmen, *genit.* ultimi agminis, n. *Cæſ.* **Arriere garde d'une armée en bataille.* Poſtrema acies. Noviſſima acies, *genit.* poſtremæ, *ou* noviſſimæ aciei, f. *Liv.* ODWOD woyſká będącego w ciągnieniu. *Tył woyſka uſzykowanego do potrzeby.

ARRIERE-MAIN, ſubſt. m. (*Coup du derriere de la main*) Adverſa manus, *genit.* averſæ manûs, f. ODLEW, uderzenie ręką odlew.

ARRIERE-SAISON, ſubſt. f. (*ſaiſon éloignée d'une autre.*) Sera tempeſtas, *genit.* ſeræ tempeſtatis, f. *Plin.* OSTATNIA część roku, pożná porá.

Foin de l'arriere-ſaiſon, ou *du regain.* Fenum cordum. Fenum autumnale, *genit.* ſeni cordi, *ou* autumnalis, n. *Colum.* Potraw, ſiano powtornie álbo w ieſieni zbierane.

Des fruits de l'arriere-ſaiſon. fructus ſerotini, *genit.* fructû ſerotinorum, m. pl. Poma ſerotina, n. pl. Owoce pożne.

ON DIT figurément, *C'eſt ce qui me conſole dans mon arriere-ſaiſon,* ou *ſur ma vielleſſe.* Ablanc. Hoc me ſolatur extremâ ſenectâ. MOWI ſię niewłaśnie, to ieſt co mnie cieſzy w pożną porę moię, toieſt ná ſtarość moię.

ARRIVE'E, ſubſt. f. (*L'action d'arriver,* ou *de venir en quelque lieu.*) Adventus. Acceſſus, *genit* ûs, m *Cic.* PZYIAZD przybycie ná iakie mieyſce.

ARRIVE'E *par eau, par mer, par bateau.* Appulſus, *gen.* appulsûs, m. *Liv.* Adventus & acceſſus *ſe diſent en ce ſens.* PRZYPŁYNIENIE wodą morzem ſtatkiem.

DE L'ARRIVE'E, (*Qui concerne l'arrivée.*) Adventitius. Adventorius, a, um. *Suet. Mart.* GOSCINNY przychodniowy.

Feſtin que les anciens donnoient à l'arrivée d'une perſonne. Cœna adventitia. *genit.* cœnæ adventitiæ, fœm. *Suet.* Gościnny obiad, álbo uczta co ią dawni ſprawowali kiedy przyiechał gość iáki.

ARRIVER, V. neut. (*Venir en quelque lieu.* Venire. Advenire. PRZYIACHAC przybyć ná mieyſce iákie.

Arriver à temps, ou *à propos.* In tempore venire, Opportunè ſe offerre. Przyiachać w ſam czas, właśnie dobrze.

Arriver au port ayant ſon vaiſſeau ſain & ſauf. Salvâ nave pervenire ad portum. *Quint.* Przypłynąć do portu z okrętem cáłym y zdrowym.

On ne peut arriver à ces villes là par terre. Pedibus aditum non habent hæ urbes. *Cæſ.* Niemożna lądem doiechać do tych miaſt.

Eſtre ſur le point d'arriver en quelque lieu. Aliquò adventare. *Cicer.* Bliſko być przyiachania ná iákie mieyſce máiąc w krotce gdzie ſtanąć.

ARRIVER, (*parlant des évenemens fortuits.*) Accidere, Contingere. *Cic.* PRZYDAC ſię, przytrafić, mowiąc o przygodach trafunkowych.

Il luy eſt arrivé une maladie. Morbus ei accidit, *ou* advenit. *Plaut.* Przydała mu ſię choraba.

Cela m'eſt arrivé lors que j'y penſois le moins, contre mon attente & contre mon deſir Id mihi nec opinanti accidit. *Cic.* To mi ſię przydało gdym mniey o tym myślił mimo wolą y nadzieię moię.

Il luy eſt arrivé quelque déplaiſir. Incommodi aliqui cecidit ei. *Cic.* Przydało mu ſię coś nie ſmacznego.

Cela m'eſt arrivé tout à point. Percommodè, *ou* peropportunè cecidit mihi hoc. *Cic.* To mi ſię właśnie w ſam czas trafiło álbo nádało.

Je voudrois bien ſçavoir comment cela eſt arrivé. Hæc res quemadmodum ceciderit, ſcire velim. *Cic.* Radbym wiedział iák ſię to trafiło.

ARRIVER, (*ſe dit auſſi figurément en choſes morales.*) Devenire. Pervenire. *Cic.* PRZYSC mowi ſię też co do rzeczy obyczaynych.

Il eſt arrivé à une grande fortune. In ſummam fortunam devenit. *Cic.* Przyſzedł do wielkiey fortuny.

Je n'eſtois point encore arrivé au haut point d'honneur, que je m'eſtois propoſé. Ad propoſitum mihi finem honoris nondum perveneram. *Cic.* Jeſzczem nie był przyſzedł do wyſokiego ſtopniá godności, ktorym ſobie założył.

ON DIT encore *Il arriva mets ſur mets, on apporta mets ſur mets.* Congeſta ſunt cibariis cibaria. *Horat.* MOWI ſię Potrawy ſzły ná potrawy, álbo noſzono potrawy ná potrawy.

ARROCHE, ſubſt. f. (*Herbe potagere.*) Atriplex, *genit.* atriplicis, neut. ŁOBODA, lebiodká ziele do warzywá należące

ARROGAMMENT, adv. (*Avec arrogance*) Arroganter. Arrogantiùs. Arrogantiſſimé. adv. PYSZNIE, zuchwale, dumnie.

Vn peu arrogament. Subarroganter. adv. *Cic.* Trochę dumnie.

ARROGANCE, ſubſt. fœm. (*Orgueil, Superbe,*) Arrogantia. *genit* arrogantiæ, f. *Cic* DUMA Zuchwałość.

Vn diſcours rempli d'arrogance. Sermo plenus, arrogantiæ. *Cic.* Mowá pełná dumy.

On le taxe d'arrogance. Arrogantiæ opinione laborat. *Quint.* Maią go zá pyſznego.

Diminuer de ſon arrogance. Minuere arrogantiam. *Cic.* **La quitter tout à fait.* Exuere arrogantiam. *Tacit.* Spuścić z hardości. *Cale ią opuścić.

ARROGANT, m ARROGANTE. f. adject. *Superbe, fier, inſolent.*) Arrogans *genit.* arrogantis, omn. gen *Cic.* PYSZNY DUMNY, hardy, Zuchwały.

Arrogant envers ſes inférieurs Arrogans minoribus. *Tacit.* Dumny ku mnieyſzym od ſiebie.

S'ARROGER *une choſe,* V. act. (*ſe l'attribuere, ſe la donner.*) Sibi aliquid arrogare, (arrogo, as, arrogavi, arrogatum.) PRZYWŁASZCZAC ſobie co ptzyznawać ſobie.

Il s'arrogea, il ſe donna un nom tres inſolent. Sibi inſolentiſſimum nomen arrogavit. *Quint.* PRZYWŁASZCZYŁ ſobie Imię bardzo harde.

ARRONDI, m. ARRONDIE, f. part. paſſ. (*Fait rond.*) Rotundatus, rotundata, rotundatum. *Cic.* OKRĄGŁO toczony.

ARRONDIR, V. act. (*Faire rond.*) Rotundare. OKRĄGŁO toczyć okrągło uczynić.

Vn lieu arrondi au compas Locus ad circinum factus. *Vit.* Mieyſce pod cerkiel wokrąg toczone.

S'ARRONDIR. Globari in rotunditatem. paſſ. *Plin.* KRĄZYC ſię, zwiiać ſię.

ON DIT, *Vne période arrondie.* Rotundus verborum ambitus. *genit.* rotundi ambitûs, m. f. *Cic.* MOWIĄ mowá okrągłogładko rowno wyrażoná.

ARRONDISSEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action d'arrondir.*) Rotundatio, *genit.* rotundationis, f. *Vitr.* TOCZENIE okrągło.

ARRONDISSEMENT *d'une période.* Apta periodi conſtructio, *genit.* aptæ conſtructionis, f. *Cic.* ROWNY Tok mowy kſztałtney.

ARROSSEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action d'arroſer.*) Aſperſio, *genit.* aſperſions, f. POKROPIENIE roſzenie.

ARROSER, V. act. (*Repandre légérement quelque liqueur, & la faire tomber comme une roſée.*) Irrorare, (irroro, as, irroravi, irroratum.) *Colum.* POKRAPIAC roſić, ſpuſzczać lekko kroplami iako roſę.

Arroſer d'eau de fontaine. Aſpergere è fonte. *Cic.* Pokrapiać wodą kryniczną.

Il arroſoit la tere qui eſtoit brûlante, avec un petit arroſoir de bois. Conſpergebat humum æſtuantem alveolo ligneo. *Phæd. ou* irrigabat terram &c. *Cic.* Pokrapiał ziemię gorącą polewadłem drewnianym.

Arroſer les portes de vin. Vino fores conſpergere, **l'Autel de ſang.* Aram ſanguine. *Cic.* Pokrapiać winem podwoie. *Ołtarż krwią.

ARROSER, (*ſe dit des Rivieres qui paſſent au travers des Provinces & des Villes,& qui les baignent.*) Alluere, (alluo, is,allui, *ſans ſupin.*) Rigare, *ou* irrigare. act. acc. *Cic. Plin.* POKRAPIAC mowi ſię o rzekach ktore przez kraie iakie przechodzą y one oblewaią.

Ce fleuve arroſe pluſieurs provinces. Hic fluvius multas provincias alluit.*Cic.* Tá rzeká kilká Prowincyi pokrapiá oblewá

Le Nil arroſe l'Egipte. Nilus Ægiptum irrigat. *Plin.* Nil pokrapia Egipt.

ON DIT (*parlant d'un homme qui a eſſuyé une groſſe pluye*) *Il a eſté arroſé comme il faut.* Multo,*ou* largo imbre madet. MOWI ſię o człowieku ktory deſzcz wielki wytrzymáł, Pokropiono go náleżycie.

L'action d'arroſer. Rigatio.Irrigatio.Aſperſio, *genit.*onis, f. *Cic.* Aſperſus, *genit.* aſpersûs, maſc. *Plin.* Pokrapianie

ARROSOIR, ſubſt. maſc. (*Vaiſſeau qui ſert pour arroſer des fleurs &c.*)Alveolus ligneus,*s'il eſt de bois. Phæd.* *Alveolus æreus,*s'il eſt de cuivre*,ou *d'airain.* KROPIDŁO, polewadło durſzlak naczynie ſłużące do polewania kwiatow ieżeli Jeſt drewniane, *Jezeli ieſt z miedzi álbo moſiądzu.

ARSENIC, ſubſt. maſc. (*Minéral fort cauſtique & poiſon tres violent.*) Arſenicum, *genit.* arſenici, neut. *Plin.* ARSZENIK Sanduraka Minera barzo paląca, oraz trucizna barzo gwałtowna.

ART, ſubſt. maſc. (*Tout ce qui ſe fait par l'adreſſe & par l'induſtrie des hommes.*)Ars, *genit.*artis,f. Artificium, *genit.* artifici, neut. *Cic.* SZTUKA ſpoſob, wſzyſtko co ſię ſtaie przez wynalazek dowcipu ludzkiego.

LES BEAUX ARTS,(*les Arts liberaux.*) Artes liberales, *ou* ingenuæ, *ou* bonæ, *genit.* artium liberalium,*ou* ingenuarum,*ou* bonarum,f.plur. *Cic. Horat.* NAUKI wyzwolone.

Vn enfant inſtruit dans tous les beaux arts. Puer centum artium. *Horat.* Dziecię w wſzyſtkich náukach wyzwolonych ćwiczone.

Les arts uſent, ou *épuiſent l'eſprit.* Artes bibunt ſuccum ingenii. *Quint.* Náuki wyſilaią rozum.

LES ARTS *Méchaniques.*Artes humiles & vulgares, *genit.* artium humilium & vulgarium,f.pl. *Cicer.* RZEMIESŁA, álbo náuki proſte.

Vn art où l'on gagne beaucoup. Pecunioſa ars, f. *Mart.* Náuka ktorą wiele zárobić, zyſkać może.

*L'art de la médicine.*Medicæ artes, *genit.*medicarum artium,f.pl. *Ovid.*Medentium ars. *Stat.* Náuka lekarſka.

*L'art magique.*Magica ars. *Virg.* Náuka czarnokſięzka.

*L'art de la lutte.*Paleſtrica ars,f.**L'art oratiore.* Oratiora ars,f. *Quint.* **L'art d'éloquence.*Artificium dicendi,n.*Cic.* **L'art de commander.*Imperatoria ars,f. *Quint.* **L'art*,ou *la ſcience des armes.* Armorum ars,f. *Quint.***L'art d'aſſiéger une ville.*Oppugnationis artificium,n.*Cæſ.***L'art d'accuſer.* Accuſatorium artificium. n. *Cic.* Náuka zápaśnicza. *Nauka kraſomowſka. *Náuka mowienia álbo wymowy. *Nauka rządzenia panowania.*Náuka Rycerſka,żołnierſka.*Náuka oblężenia miaſt. *Náuka obwinienia, patronizowania,rzeczenia.

*Inſtruit dans l'art de diſſimuler.*Artificio ſimulationis eruditus.*Cicer.* Wycwiczony w ſztuce nieſzczerości.

C'eſt un ouvrage qui demende bien de l'art & du travail. Opus magnæ artis. *Ovid.* Jeſt to robota ktora wiele dowcipu y pracy potrzebuie.

Des veſtemens faits avec art, où il y a bien de l'art. Arte veſtes laboratæ. *Virg.* Szaty odzienie ſuknie wielką ſztuką robione.

Se rendre recommandable dans quelque art. Commendare ſe arte aliqua. *Hor.* Zálecenie mieć w nauce iákiey.

*Apprendre quelque art.*Diſcere,*ou* accipere artem aliquam *Cic.* Uczyć ſię náuki iákiey.

Quitter un art. Artem ceſſare. *Cic. ou* omittere. *Hor. ou* reponere.*Virg.* Zaniechać náuki iákiey,porzucić ią.

Illuſtre dans l'art de la médicine. Clarus arte medicinæ. *Quint.* Sławny w náuce lekarſkiey.

*Des vers faits ſans arts.*Verſus inertes. *Hor.* Wierſze bez náuki, ladaiako zrobione.

ART, (*ſe dit auſſi de toutes les inventions & de toutes les adreſſes,dont l'on ſe ſert pour déguiſer les choſes.& pour reüſſir dans ſes deſſeins.*)Ars,*genit.*artis,f. Artificium,*genit.*artificii,neut. *Cicer.* Sztuká mowi ſię też o wſzelakich wynalazkach, y ſpoſobach: Ktorych zazyć możná dlá pokrycia iakiey rzeczy, y dokazaniá zamyſłow ſwoich.

*Il a l'art de plaire. de ſe faire aimer, de s'inſinuer dans le monde & de faire fortune.*Placendi,ſibi animos conciliandi, ſe inſinuandi & rem faciendi artem & rationem adinvenit. Má ſpoſob podobaniá ſię ludziom,y żeby go kochano, umie ſię zálecić u ludzi; y fortuny ſwoiey dokazać.

Il y a de l'art en tout ce qu'il fait,il eſt compoſé juſques à l'affectation. Artificii plena ſunt cuncta quæ facit. Artificioſus eſt in omnibus. Wewſzyſtkim co czyni ſztuczności zażywa, zmyślony ieſt aż do wytworności.

ARTE'RE, ſubſt. f. (*Vaiſſeau dans le corps des animaux, qui ſert à porter le ſang ſpiritueux & élabouré dans le ventricule gauche du cœur.* Arteria, *genit.* arteriæ, f. *Cic.* ARTERIA żyła w ciele zwierząt ſłużąca do wprowadzenia krwi żywey y wyrobioney w lewym boku ſerca.

L'ASPRE,*ou* LA TRACHE'E ARTE'RE,(*ainſi nommée à cauſe de ſon inégalité,car elle eſt aſpre, raboteuſe & cartilagineuſe. C'eſt le conduit qui fait paſſer l'air dans les poûmons quand on reſpire.*) Aſpera arteria, *genit.*aſperæ arteriæ,f.*Cic.* ARTFRIA oſtra przeginana od nierowności ſwoiey tak názwana,gdyż ieſt oſtra,nierowna, y krtoniowata, y ieſt ta ktorą powietrze wchodzi do płuc kiedy oddychamy.

*Le ſang eſt porté par les veines dans tout le corps, & les eſprits par le moyen des artéres.*Sanguis per venas in totum corpus diffunditur, & ſpiritus per arterias. *Cic.* Przez żyły idzie krew po wſzyſtkim,ciele á duchy przez arterye.

ARTICHAUT, ſubſt. maſc. (*plante qui a des feuilles piquantes.*) Cinara, *genit.* cinaræ,fœm. *Colum.* KARCZOCH ziele maiące liście kolące.

ARTICHAUT, (*fruit de la plante.*) Cinaræ caput, *genit.* cinaræ capitis,neut. *Plin.* GŁOWKI od karczochow, karczochy owoc.

ARTICLE, ſubſt.maſc. (*Jointure des membres du corps.*) Articulus, *gen.* articuli,maſc.*Cic.* STAW między częściami ciała.

ARTICLE, (*partie*,ou *diviſion d'un ouvrage.*) Articulus, i,m.*Cic.* Caput, *genit.* capitis,neut. ARTYKUŁ część piſania iakiego rozdział.

Article d'une loy. Leges caput. Artykuł prawa iakiego.

ARTICLE,(*Condition de quelque traitté.*)Conditio, *genit.* conditionis, f. *Cic.* ARTYKUŁ kondycya warunek przymierza iakiego.

Les articles de la paix. Pacis conditiones. Warunki pokoiu.

Ne point tenir les articles qui ont eſté accordez. Fuge cà conditionibus. *Cic.* Recuſare conditiones, *Phæd.* Nie dotrzymać warunkow umowionych.

ARTICLE dans la Grammaire,(*c'eſt ce qui ſe met devant le Nom pour en déterminer le genre,le cas & le nombre,comme* hic,hæc,hoc, *le,la.*) Articulus, i, m. *Var.* ARTYKUŁ u gramatykow to co ſię kładzie przed ſłowami dla wyrażenia ich rodzaiu, ſpadku,y liczby,iáko; ten,ta,to.

ARTICLE *de la mort*, (*le moment où Lon meurt.*) Media mors, *genit.* mediæ mortis, f. *Virg.* SMIERC czas oſtatni życia gdy kto kona.

Il eſt à l'article de la mort. Animam agit. *Cic.* Już ieſt bliſki ſkonania iuż kona.

Railler, ou *ſe railler à l'article de la mort.* Ludere extremo ſpiritu.*Cic.* Zartować przy ſkonaniu.

ARTICULATION, ſubſt. f. (*la jointure des membres du corps de l'animal.*) Articulatio, *genit.* articulationis,f.*Plin.* KOLANKOWATOSC rozłożenie ſtawow y części w ciele ludzkim.

ARTICULATION *de la voix*, (*Prononciation claire & diſtincte de la voix.*)Explanata vocis impreſſo, *genit.* explanatæ impreſſionis,f.*Cic.* WYRAZENIE głoſu z wymowieniem wyraźnym.

ARTICULE', maſc. ARTULE'E,f.comme *Vn corps bien articulé.*Articulis compactum corpus. CIAŁO dobrze ułożone.

ARTICULE',(*Diſtinct,parlant de la voix & de la parole*) Diſtinctus. Explanatus,a,um. *Cic.* WYRAZNY mowiąc o głoſie y mowieniu.

ARTICULER, (*Diviſer, mettre par articles.*) Articulis diſtinguere, (diſtinguo, guis,diſtinxi, diſtinctum. *Cic.* ROZDZIELAC ná części na punkta.

ARTICULER, (*Marquer diſtinctement ſes lettres & ſes paroles, ſe faire bien entendre.*)Diſtinctè & explanatè voces efferre, *ou* proferre. Diſtinctè loqui. *Cic.* WYRAZAC wymawiać, wyraźnie y náleżycie ſłowa y litery.

ARTICULER en terme de palais,(*Déclarer préciſement, mettre en fait.*) Enumerare ſcriptitando. Commemorare ſigillatim. PRZEZ punkta wyrażać ná punkta rozłożyć ſprawę iáką.

*Cela a eſté nommément articulé dans le traitté.*Hoc in fœdere ſanctum atque perſcriptum eſt.*Cic.* To wyraźnie było warowano w przymierzu.

Articuler les faits d'un procès. Argumenta cauſæ capitaque centuriare. Punkta ſprawy iákiey do ſądu ułożyć.

Articuler de nouveaux faits. Themata nova articulatim edere, eaque probanda ſuſcipere. Nowe punkta układać.

J'ay articulé tous les faits. Singula facta articulatim numeravi,*comme parlent les Juriſconſultes.* Wſzyſtkie punkta ſprawy ułożyłem; iáko mowią prawni.

ARTIEN, terme de College, (*Ecolier qui eſtudie en Philoſophie.*) Artiſta, *genit.* Artiſtæ, maſc. ARTYSTA termin ſzkolny,ten co ſię wyżſzych náuk Filozoficznych uczy.

ARTIFICE,ſubſt.maſc.(*art, adreſſe, induſtrie.*) Ars, *genit.* artis,f. Artificium, *genit.* artificii,n. Induſtria, *genit.* induſtriæ,f.*Cic.* SZTUKA ſztuczność obrot dowcip.

Avec artifice. Artificiosè. Artificialiter. adverb. *Quint.* *(*le contraire eſt*, Sine arte. Sine artificio.*Cic.* Inartificialiter.adv. *Quint. Sans artifice.*) Z ſztuką *przeciwna ieſt* po proſtu.

ARTIFICE ſe dit en mauvaiſe part & ſignifie, *Fraude, déguiſement.* Artificium,ii,neut. Dolus, *genit.*doli,maſc.*Ter.* Fallacia, *genit.*fallaciæ,f. *Plaut.* MOWI ſię też w zły ſpoſob, y znáczy chytrość,zdradę,podſtęp,nieſzczerość.

Surprendre quelqu'un par artifice. Capere aliquem dolis. *Virg.* Sztuką záyść ná kogo, álbo uchwycić kogo.

Se ſervir,ou *uſer d'artifice.* Adhibere dolos.*Cic.* Zażywać ſztuki.

Avoir recours aux artifices. Convertere ſe ad dolos. *Plin-Jun.* Udać ſię do figlow, do ſztucznych ſpoſobow.

ARTIFICE,ou *Feu d'artifice.* Ignes, *genit.*ignium,maſc. plur.*Cæſ.* OGNIE robione.

Jetter des feux d'artifice ſur les ouvrages des ennemis. Ignes hoſtium operibus inferre.*Cæſ.* Ognie robione zápuścić ná nieprzyiacielſkie roboty.

ARTIFICIEL, maſc. ARTIFICIELLE,f.adject. (*Fait d'art.*)Artificioſus,artificioſa,artificioſum. Arte factus,a,um. Factitius, factitia, factitium. *Cic. Plin.* SZTUKĄ wyſtawiony.

ARTIFICIELLEMENT, adv. (*Par art.*) Artificialiter. *Quint.* Articiosè. adv. *Cic.* SZTUKĄ ſztucznie miſternie.

ARTIFICIER, ſubſt. maſc. (*Ouvrier qui fait des feux d'artifice.*) Ignuim miſſilium artifex, *ou* opifex, *genit.* ficis, maſc. PUSZKARZ co ognie Miſterne robi.

ARTIFICIEUX, maſc. ARTIFICIEUSE,f.adject. (*Fin, adroit, ruſé.*) Doloſus. Aſtutus. Callidus,a,um. *Cic.* SZTUCZNY frant nieſzczery.

(*Artificieux* ne ſe dit que de l'eſprit, & *Artificiel* que des choſes materielles.) Sztuczny nie mowi ſię tylko co do umyſłu, á záś miſterny o rzemieſłach y robotach.

ARTIFICIEUX ſe peut prendre en bonne part,pour (*un homme induſtrieux, adroit, ingenieux.*) comme *La nature eſt artificieuſe.* Natura eſt artificioſa. *Cic.* SZTUCZNY może ſię bráć w dobry ſpoſob zá człowieka dowcipnego, obrotnego,iáko:przyrodzenie ieſt ſztuczne.

(On diroit mieux *La nature eſt induſtrieuſe.*) Lepiey by ſię mowiło dowcipne ieſt przyrodzenie.

ARTIFICIEUSEMENT,adv.(*Avec bien de l'art,induſtrieuſement.*) Artificiosè. Sollerter *mieux que* ſolerter. Induſtriè.adv. DOWCIPNIE, wielką ſztuką, obrotnie.

ARTIFICIEUSEMENT, (*D'une maniere artificieuſe & trompeuſe.*) Artificiosè. Dolosè.adv.*Cic.* SZTUCZNIE chytrym ſpoſobem y zdradliwym.

ARTILLERIE,ſubſt.f.(*Gros équipage de guerre,qui comprend les Canons, les Bombes & les autres armes à feu.*) Bellica tormenta, *genit.* bellicorum tormentorum, neut. plur. PORZĄDEK y wſzyſtek rynſztunek woienny ciężki; Artylerya maiąca w ſobie Dizała, Bomby, y inſzą Srzelbę ogniſtą.

(On comprenoit autrefois ſous ces mots generaux,*Catapultæ*,les Catapultes: *Baliſtæ*,les Baliſtes: *Scorpiones*,les Scorpions: *Arietes*, les Beliers qui eſtoient des Machines à l'uſage des Grecs & des Romains: aujourd'huy nous comprenons ſous ces mots, les Canons,les Bombes, les Petards,

æneæ Machinæ,muralia Tormenta, ignita & inflammata Tormenta; on peut encore dire en général par ce mot *Vulcaniæ acies*, qui eſt de Virgile.) Zdawna pod tym imieniem znaczono Bełty,kuſze,proce woienne, Tarany ktore były Machyny zażywane ná woynie u Grekow y Rzymian;dziś záś tym Imieniem znáczemy, Działa, Bomby, petardy, może ſię też ogolnie názwać tym ſłowem *Wulkanowy porządek* ktore ieſt ſłowo Wirgiliuſza.

GRAND MAISTRE *de l'artillerie.* Bellicarum machinarum præfectus, *genit.* præfecti, maſc. GENERAŁ Artyleryi ſtarſzy armatny.

ARTIMON, ſubſt.maſc. terme de marine. (*C'eſt le maſt d'un navire qui eſt placé le plus près de la pouppe.*)Artemon, *genit.* artemonis, maſc. ZAGIEL ná przedzie okrętu termin marynarſki.

ARTISAN, ſubſt. maſc. (*Ouvrier qui travaille aux arts méchaniques.*) Artifex. Opifex, *genit.* opificis, maſc. *Cicer.* RZEMIESLNIK co około rzemieſła pracowitego robi.

ON DIT au figuré *Vn artiſan de la volupté, qui prépare des plaiſirs.*Comparandæ voluptatis artifex.*Cic.* MOWI ſię niewłaśnie;Rzemieślnik roſkoſzy,co uciechy gotuie.

Il eſt luy meſme l'artiſan de ſa fortune. Suæ ipſius fortunæ princeps & architectus. Sam ſwoiey fortuny ieſt Rzemieślnik

ON DIT encore *Cét homme eſt un grand artiſan de fourbes & de calomnies.* Fallaciarum & calumniarum architectus & machinator, *ou* artifex. MOWIĄ ieſzcze ten człowiek ieſt wielki ſztuk miſtrz, y ſzalbierſtw wynaleźca.

ARTISON,*ou* ARTUSON, ſubſt.maſc. (*Petit ver qui s'engendre dans le bois.*) Teredo, *genit.* teredinis, fœm. *Plin.* CZERW robaczek mały co ſię w drzewie lęże.

ARTISTE, ſubſt.maſc. (*Ouvrier qui travaille avec art.*) Peritus artifex, *genit.* periti artificis, maſc. *Cic.* DOBRY rzemieśnik, co doſkonáłą ſztuką robi.

Il eſt bon artiſte,(parlant d'un homme qui prépare bien les remedes chymiques.) Artis Chymicæ peritus artifex. Dobry aptekarż doſkonały mowiąc o tym co doſkonale lekarſtwá chimiczne gotuie.

ARTISTE, maſc.& f.adject.(*Fait avec bien de l'art*,ou *de main de maiſtre.*)Artificioſus,a,um.*Cic.* Multo artificio elaboratus,a,um. DOSKONAŁY Doſkonałá robotá,iak z pod miſtrzá ręki.

ARTISTEMENT. (*Avec bien de l'art & de la délicateſſe.*)affabrè factum. *Liv.* *(*le contraire eſt* Infabrè ſcalptum. *Hort, Gravé groſſierement.*) BARDZO doſkonale ſubtelnie rzecz zrobioná **Przeciwná ieſt* grubiańſko rzecz rznięta

ARTOIS,(*Province & Comté des Païs-Bas,dont la capitale eſt Arras.*)Arteſia, *genit.*Arteſiæ,f. ARTEZYA Prowincyá y Hrabſtwo niżſzych niemiec, ktorego ſtolicą ieſt Atrebat.

Qui eſt d'Artoits. Atrebatenſis & hoc Atrebatenſe,adject. ARTEZYICZYK co ieſt z Artezyi.

ARVE,(*Riviere de Savoye qui a ſa ſource aux montagnes de Foucigny,& ſe rend dans le Rhoſne aux portes de Geneve*) Arva, *genit.*Arvæ, maſc. ARWA Rżeka ſabaudyi ktorá ſię poczyná w gorach Focyniaku, á wpadá w Rodan pod brámami Genewy.

ARUSPICINE,ſubſt.f.(*La ſcience des Aruſpices.*)Aruſpicina *genit.*aruſpicinæ,f.*Cic.* WIESZCZBIARSTWO.

ARUSPICE. ſubſt maſc.(*Sacrificateur Romain, qui prédiſoit l'avenir par l'inſpection des entrailles des animaux qu'on immoloit.*)Aruſpex, *genit.* aruſpicis,maſc.*Cic.* WIESCZEK Kapłan Rzymſki, ktory przyſzłe rzeczy opowiadał, przypatruiąc ſię wnętrznościom bydląt ktore ofiarowano.

AS,ſubſt.maſc. Ce mot vient d'*As*,genit. *Aſſis* Latin, qui ſe dit d'une choſe particuliere conſiderée comme un tout, ainſi qu'en cette phraſe *Hæres ex aſſe*, Heritier du tout,Légataire univerſel. Ce mot n'eſt François en nôtre Langue, que pour dire. GROSZ ſzeląg od łacińſkiego *As Aſſis* co ſię mowi o rzeczy iakiey oſobliwey ktorą biorą zawſzyſtko iako mowiąc dziedzic co do ſzelągá ze wſzyſtkim, ktory ma wſzyſtko zapiſane ſobie od kogo;To ſłowo nie ieſt Francuſkie oprocz mowiąc.

As,dans le jeu de cartes & de dez,(*Face marquée d'un ſeul point.*)Punctum, *genit.*puncti,neut.Monas, *genit.*monadis f. TUZ w grze kart, álbo koſtek ieſt karta lub ſtroná naznáczona iednym tylko punktem.

ASCARIDES, ſubſt.maſc. (*Petits vers qui s'attachent au fondement de l'homme, & qui remuent toujours.*) Aſcarides, *genit.*

genit. aſcaridum,m.pl. ROBAKI ktore do ſtolca ſię przypinaią y zawſze ſię wiią.

ASCENDANT,ſubſt.maſc.*on prononce* aſſandant. (*L'aſcendant du ſoleil.*) Solis aſcenſus, *genit.* aſcenſus,maſc. *Cic.* WSCHOD Słońcá wſtępowanie ku gorze.

ASCENDANT, (*l'Aſtre qui préſide à la naiſſance d'une perſonne.*)Natalitium aſtrum, *genit.*natalitii aſtri,neut. *Cic.* GWIAZDA álbo Płanetá panuiący gdy ſię kto rodzi.

ASCENDANT, (*ſe dit d'une ſupériorité qu' on a ſur l'eſprit de quelqu'un.*)In aliquem imperium, *genit.*imperii, neut.*Cic.* POWAGA moc władzá ktorą kto má nad umyſłem czyim.

Il a un grand aſcendant ſur luy,ſur ſon eſprit. Multum imperii & auctoritatis eſt in illum.*Cic.Plant.* Má wielką gorę nad umyſłem iego wiele nad nim dokazać może.

*Il prend trop d'aſcendant ſur luy.*Multum imperii in illum ſibi arrogat, Názbyt ſobie nad nim gorę bierże.

ASCENSION,ſubſt.f.*on prononce* Aſſanſion.Aſcenſio,*genit.*aſcenſionis,f. WSTĄPIENIE ku gorże.

(On ne le dit au propre que de l'*Elévation miraculeuſe de J. C.* qui monta au Ciel 40.jours ápres ſa Reſurection.) Nie mowi ſię właśnie tylko o cudownym Podnieſieniu Jezuſá Chryſtuſa ktory wſtąpił ná niebioſá 40. dniá po zmartwywſtaniu ſwoim.

ASCENSION *d'une eſtoile.*(*le point de l' Equateur,qui ſe trouve en meſme temps que cette eſtoile.au Méridien.*)Stellæ progreſſus,*genit.*progreſſus,maſc.*Cic.*POROWNANIA dniá znocą punkt.

ASCHAFFENBOURG, *ou* ASCHEBOURG,(*Ville de Franconie en Allemagne ſur le Mein,ou reſide l'Electeuur de Mayence.*)Aſchaffemburgum,& Aſciburgium,*genit.* i,neut. *Tacit.* ASZPURG Miaſto Frankoniy w niemczech nád Menem gdzie mięſzká Elector Moguntſki.

ASCOLI *ſur le Tronto,* (*Ville d' Italie dans la Marche d' Ancone avec Eveſché ſuffragant de Rome.*)Aſculum in Picenis,*genit.*Aſculi,neut. ASKOLI álbo Aſcul;nád Trontą miáſto włoſkie w Marchiy Ankonitańſkiey z Biſkupſtwem ſuffraganią Rzymſką.

ASCOLI *di Satriano,* (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples, avec titre de Principauté, & Eveſché ſuffragant de Benevent.*) Aſculum Satrianum, *ou* Apulum, *genit.* Aſculi Satriani,*ou* Apuli,neut. ASZKUL názwane Satryano Miaſto Włoſkie w Kroleſtwie Neapolitańſkim z tytułem Xięſtwa y Biſkupſtwem Suffraganią Benewentſką.

ASIATIQUE,adject (*de l'Aſie.*)Aſianus.Aſiaticus,a,um. *Quint. Cic.* AZYATYCKI.

UN ASIATIQUE, (*Qui eſt né en Aſie.*) Aſianus & Aſiaticus, *genit.* i, m. *Quint. Cic.* AZYATYK co rodem ieſt z Azyi.

UNE ASIATIQUE,(*Celle qui eſt née en Aſie.*) Aſiana,*ou* Aſiatica, *genit.* æ, f. AZYANKA ta co ieſt rodem z Azyi.

ASIE,(*Une des quatre Parties du Monde,en la partie orientale de noſtre Continent.*) Aſia, *genit.* Aſiæ, f. *Cic.* AZYA iedna z czterech części Swiata w części wſchodniey náſzego połokręgu.

Elle a d'Orient à l'Occident 2000. lieuës ou environ,& 1400. du Midi au Septentrion: Dieu l'a choiſie pour créer le premier homme.) Ma od wſchodu do záchodu 2000. mil albo około,ázáś 1400.od poludnia do pułnocy,Wybrał ią Bog ná ſtworzenie pierwſzego człowieka.

L'ASIE MINEURE, ou L'ANATOLIE, (*Partie de la grande Aſie,entre la mer Noire & la Mediterranée.l'Archipel & l'Euphrate.*) Aſia Minor,*genit.* Aſiæ Minoris, f. AZYA mnieyſza álbo Natolia część wielkiey Azyi między morzem Czarnym y Srzodziemnym,morzem białym y rzeką Eufrates

ASINE,*ou* BESTE ASINE,f.(*un Aſne.*)Aſinus, *genit.*aſini, maſc. *Cic.* OSIEŁ.

(C'eſt par ces mots que les Avocats s'expliquent au barreau,ne diſant jamais *un Aſne*,mais *une Beſte aſine.*) Tego słowa záżywaią w ten ſpoſob Patronowie ná ſądach.

ASNE,ſubſt.maſc. *on prononce* âne. (*Baudet, animal fort commun & fort connu.*)Aſinus, *genit.*aſini,maſc.*Cic.*Aſellus, *genit.* aſelli, maſc. *Colum. Horat.* OSIEŁ Oſiełek bydlątko barzo znaiome.

ASNE *ſauvage.*Aſinus ferus,*ou* ſilveſtris.*Var. Plin.* Onager, *genit.*onagri,maſc.*Mart.* Oſieł dziki.

Petit aſne. Aſellus, *genit.* aſelli. maſc. *Colum.* Oſiełek.

ASNE ſignifie figurément. *Un ignorant,un ſtupide,*Aſinus.

Stupidus, *gen.*i,m.*Cic.* OSIEŁ znaczy *niewłaśnie* Głupca, nikczemnika.

Des aſnes baſtez capables d'un peſant fardeau. Hominos clitellarii magni oneris. *Plaut.* Oſły ſiodłane, wal ná nich co chceſz.

*Nous ſommes de vrais aſnes baſtez, d'ajoûter foy à ſes impoſtures.*Aſini homines ſumus,qui illius ſycophantiis ducemur. Właśni Oſłowie ſiodłani wierzymy iego ſzalbierſtwom.

D'ASNE. Aſininus, aſinina, aſininum. *Var.* OSLI.

ASNE ſe dit proverbialement dans ces façons ſuivantes. OSIEŁ mowi ſię przyſłowiem w náſtępuiących ſpoſobach.

Des contes de peau d'aſne, des contes de vieille. Fabulæ aniles, *genit.* fabularum anilium,f.pl. Bayki o oſley ſkorze baśnie babſkie.

On ne ſçauroit faire boire un aſne s'il n'a ſoif, c'eſt à dire, *On ne peut pas faire faire une choſe à quelqu'un malgré luy.* Nemo cogitur invitus. Nienápoiſz oſła kiedy niechce, to ieſt nikogo gwałtem do niczego nieprzymuſiſz.

A laver la teſte d'un aſne on n'y pred que la leſſive, pour marquer qu'*Un homme ſtupide ne profite de rien.* Laterem lavas. *Ter.* Kto chce zmyć łeb oſłowi daremnie tylko ług pſuie wyrażaiąc człeka nikczemnego co z niczego pożytku niebierze.

(Metaphore priſe de ce que quand on lave une Brique cruë,on perd ſa peine,parce qu'elle ſe diſſout dans l'eau,& plus on la lave,& plus elle ſe gaſte.) Podobieńſtwo wzięte z tego że kiedy kto myie cegłę ſurową daremnie pracę ſwoię traci, ponieważ ſię rozpuſzcza w wodzie; y im ią barziey płocze, tym ſię barziey pſuie.

*Les armes de Bourges,un aſne dans une chaiſe.*Inſignia Biturigum,aſinus docens. Herb Biturykow Oſieł w Katedrze

*On l'a ſanglé comme un aſne baſté,on luy a fait un rude traittement.*Graviter & durè eſt habitus. Podpięto mu pojęgow iak Oſłowi ſiodłanemu; oſtro y ciężko ſię z nim obeſzli.

ASNERIE,ſubſt.f.*on prononce* ânerie.(*qui ne ſe dit qu'au figuré pour une Stupidité d'eſprit & une ignorance craſſe.*) Aſininus ſtupor, *genit.*aſinini ſtuporis, maſc.*Cic.* OSLARSTWO, co ſię nie mowi, chyba niewłaśnie, o głupſtwie y niewiadomości grubey.

ASNESSE, ſubſt. f. *on prononçe* âneſſe. (*la femelle d'un aſne.*)Aſina, *genit.*aſinæ,f.*Var.* OSLICA.

Lait d'aſneſſe. Lac aſininum, *genit.* lactis aſinini, neut. *Var.* Mleko oślicy.

ASNIER,ſubſt.maſc. *on prononce* ânier.(*Qui conduit des aſnes.*) Aſinarius, *genit.* aſinarii,maſc.*Suet.* OSLARZ, poganiacz Oſłow.

ASNON, ſubſt. maſc. *on prononce* ânon.(*Le petit d'une aſneſſe.*) Aſininus pullus, *genit.* aſinini pulli, maſc. *Var.* OSLĄTKO,młode od Oślicy.

ASNON *Sauvage.* Laliſio, *genit.* laliſionis,f *mieux que* maſc.*Plin.* OSLĄTKO dzikie.

ASNONER, V. neut. *on prononce* ânoner. (*Mettre bas parlant d'une aſneſſe qui eſt pleine*)Fetum aſininum edere,*ou* deponere.*Cic.*Zrzebic ſię o Oślicy ktora wydaie oſlę z ſiebie.

ASNONNER, (*Lire,*ou *parler en répetant ſes lettres,* ou *en cherchant ſes paroles.*) Aſperè & inconditè verba proferre. Inconditè loqui. JĄKLIWIE y niedobrze czytać.

ASPECT. ſubſt. maſc. (*Veuë.*) Aſpectus, *genit.* aſpectûs, maſc.*Cic.* WIDOK weyrzenie wzrok.

ASPECT,(*en parlant d'une maiſon,*ou *d'un lieu qui eſt en bel aſpect,* ou *en belle veuë.*) Proſpectus, *genit.* proſpectûs, maſc. *Cic.* WIDOK mowiąc o domie álbo mieyſcu ktore ieſt ná pięknym widoku.

Une maiſon qui eſt en bel aſpect, ou *qui a fort belle veuë.* Domus pulcherimo proſpectu.*Cic* Dom ná barzo pięknym widoku.

ASPECT *des aſtres,* (*c'eſt la ſituation qu'ont les eſtoiles & les planets les unes à l'égard des autres.*) Il y a quatre ſortes de ces aſpects; *Le Trin aſpect.* Trigonum, *genit.* trigoni, n. ASPEKT położenie płanet y gwiazd iedney względem drugiey; czworakie te ſą aſpekty. *Potroyny.*

L' ASPECT *quarré.*Quadratum,*genit.*quadrati,neut.*Cic.* ASPEKT *poczworny.*

LE SEXTIL *Aſpect.* Hexagonum, *genit.* hexagoni,neut. *Jul. Firm.* *POSZOSNY* Aſpekt.

L'ASPECT *diamétral.* Diametrum, *genit.*diametri,neut. *Cenſ.* ASPEKT *náprzeciwny.*

Eſtre en trin-aſpect. In trigono.eſſe.*Vitr.* Być w aſpekcie potroynym.

Les planettes qui ont leur cours au deſſus du Soleil font un trin-aſpect avec luy,s'arreſtent & reculent en arriere, juſques à ce que le Soleil changeant cét aſpect, paſſe en un autre ſigne. Planetæ autem qui ſupra Solis iter circinationes peragunt, maximè cùm in trigono fuerint, tum non progrediuntur, ſed regreſſus facientes, morantur, donec idem Sol de eo trigono in aliud ſignum tranſitionem fecerit. *Vitr.* Planety ktore chodzą po nad ſłońcem potroyny z nim czynią aſpekt, zaſtanawiaią ſię y cofaią ſię wzad poki ſłońce odmieniwſzy ten aſpekt nie przeydzie w inſzy znak.

ASPERGE,ſubſt f.(*Plante qu'on cultive dans les jardins*) Aſparagus, *genit.* aſparagi, maſc. *Plin.* SZPARAG ziele ktore w ogrodach ſadzą.

ASPERGE *ſauvage.* Silveſtris aſparagus, maſc. *Plin.* Corruda, *genit* corrudæ.f.*Colum.* DZIKI ſparag.

ASPERGER,V.act. (*Jetter de l'eau,*ou *la faire tomber, comme une roſée*) Aſpergere.(ſpergo,is,ſperſi,ſperſum.)act. accuſ.*Cic.* KROPIC, wodę iak roſę ſpuſzczać.

ASPERSION, ſubſt. f. (*l'action d'arroſer légérement.*) Aſperſio, *genit.*aſperſionis,f.*Cic.* POKRAPIANIE.

ASPERSOIR,ſubſt.maſc. (*Goupillon,*ou *branche d'arbre à jetter de l'eau légérement & en forme d'une roſée.*) Aſpergillum, *genit.* aſpergilli, neut. *Sipont.* KROPIDŁO, Kita, álbo gałązka do rzucania wody kroplami nakſztałt roſy.

ASPHODELE, ſubſt. f. (*Herbe médecinale qui a ſa tige ſemblable au grand poireau.*)Haſtula regia, *genit.*haſtulæ regiæ, f. Aſphodelus,i,maſc. *Plin.* ZŁOTOGŁOW ziele lekarſkie ktore ma pręt ſwoy podobny do Brodawnika wielkiego.

ASPIC,ſubſt.maſc. (*Petit Serpent fort venemeux.*)Aſpis, *genit.*aſpidis,f.*Plin.* ZMIIA gadzina mała bárzo iadowita.

ASPIC ſe dit au figuré *D'un médiſant.Une langue d'aſpic* Lingua aſpidis. Homo malæ linguæ. *Plaut.* ZMIIA mowi ſię niewłaśnie o obmowcy, Język Zmiy.

ASPIC, (*Herbe odoriférante, qu'on appelle.*) Spica nardi, *genit.*ſpicæ nardi,f.Pſeudonardus, *genit.*pſeudonardi,f.*Plin.* LEWANDA ziele pachniące.

ASPIRANT,maſc.ASPIRANTE,f. part.act.(*Qui aſpire à une choſe.*) Aſpirans. Anhelans, *genit.* antis, omn.gen. ad aliquid.*Cic.* PRAGNĄCY do czego.

ASPIRANT *à une charge,* (*qui la brique, qui y prétend.*) Alicuius muneris candidatus, *genit.* candidati, maſc. *Cicer.* PRAGNĄCY zábiegaiący iákiego urzędu.

(Autrefois à Rome ceux qui aſpiroient aux Magiſtratures eſtoient reveſtus de blanc,pendant qu'ils briguoient les Charges de la République) Przedtym w Rzymie ci co ſię ſtarali o urzędy w bieli chodzili poty poki ſię ſtarali o urzędy w Rzeczypoſpolitey.

ASPIRATION, ſubſt.fœm. (*Action de celuy qui aſpire & tire ſon baleine.*) Aſpiratio, *genit.* aſpirationis, fœm. *Cicer.* ODDYCHANIE Odetchnienie.

ASPIRATION, (*Eſprit aſpre dont on marque une voyelle, pour dire qu'il la faut aſpirer en la prononcant.*)Spiritus aſper *genit.*ſpiritûs aſperi,maſc. TCHNIENIE dech mocny ktorym wyrażaią literę iednę ſamobrzmiącą przez ſię ná znak że trzeba tchnąć wymawiaiąc ią.

ASPIRATION ſe dit figurément en morale & ſignifie *Le deſir de parvenir à quelque choſe.*Alicujus rei appetitio, *genit.* appetitionis, f. TCHNIENIE mowi ſię obyczaynie y znaczy że kto ma pragnienie przyiść do czego.

ASPIRER,V.neut. (*Pouſſer ſon haleine dehors.*) Spirare. Aſpirare.Exſpirare. Reſpirare, (ſpiro,as,ſpiravi,ſpiratum.) neut.*Cic.* TCHNĄC parę ſwoię z ſiebie wydać.

ASPIRER ſe dit auſſi en Grammaire pour *Marquer une forte prononciation de quelque voyelle..* Vocalem aſpirare. Spiritu aſpero vocalem pronuntiare. TCHNIENIEM wyrażać mocny ton litery iákiey przez ſię brzmiącey.

ASPIRER,ſe dit auſſi figurément pour *Prétendre à quelque charge,*ou *à quelque honneur.*Ad aliquid ſpirare,*ou* aſpirare,*ou* contendere,(contendo,is,contendi,contentum.)neut *Suet. Cic.* TCHNĄC mowi ſię też niewłaśnie, żądać czego pragnąć do iakiego urzędu, do iákiey godności.

*Il aſpire au tribunat.*Spirat tribunatum.*Liv.* **A de grandes choſes.*Magna ſpectat.*Cic.* Pragnienie ſtara ſię o urząd, *Do wielkich rzeczy ſię bierze.

Aſpirer à l'éloquence. Ire ad eloquentiam. *Petr.* Starać ſię o wymowę.

ASPRE, *on prononce* âpre.adject.maſc.& f. (*Rude, raboteux, inégal, parlant d'un lieu,*ou *d'un chemin.*) Aſper,aſpera,aſperum.*Cl∫.* PRZYKRY, ciężki, oſtry, nierowny mowiąc o mieyſcu *álbo* drodze.

ASPRE, (*ſe dit auſſi de ce qui frappe violemment & deſagréablement les ſens, & particulierement celuy du toucher.*) Aſper, aſpera, aſperum. Acerbus, acerba, acerbum. *Cic.* PRZYKRY ſię też mowi o tym co dolega gwałtownie y nieprzyiemnie zmyſły á oſobliwie dotykanie.

ASPRE, (*Violent, véhément, parlant du feu.*) Acer,acris, acre. adject. TĘGI gwałtowny potężny mowiąc o ogniu.

ASPRE,(*Dur,rude, parlant d'une façon de vivre auſtere*) Aſper. Durus, dura, durum. OSTRY, przykry, nieprzyiemny mowiąc o ſpoſobie życia ſurowym.

*Une vie aſpre & dure.*Victus aſper.*Plaut.* Zycie przykre y oſtre.

*Un homme aſpre,qui a les mœurs & la parole rudes.*Homo aſper,durus oratione & moribus.*Cic.* Człowiek oſtry przykry ktory ma obyczaie y mowę ſurową.

*Il menoit une vie aſpre & auſtére.*Duram & auſteram trahebat vitam.*Ter.* Prowadził życie oſtre y przykre.

ASPRE(*ſe dit auſſi de celuy qui eſt fort avide dans ſes deſirs & dans ſes paſſions,*) Alicujus rei ſtudio flagrans, *genit.* flagrantis, omn. gen. *Quint.* PRZYKRY ſię też mowi o tym ktory ieſt zbyt chciwy w pragnieniach ſwoich, y pożądliwościach.

*Aſpre à la viande.*Cibi avidus.*Ter.* **Aſpre pour le bien des riches.*Avidus in pecuniis locupletum.*Cic.***Aſpre à l'argent.* Avidior ad rem. *Ter.* Łakomy chciwy ná mięſo. *Chciwy ná fortuny bogatych. *Chciwy ná pieniądze.

EN MEDECINE on appelle *l'Aſpre artére,* (*le conduit qui fait paſſer l'air dans le poumon.*) Aſpera arteria, *genit.* aſperæ arteriæ,f. *Cic.* U LEKARZOW przykrą żyłą názywaią krtąń, meat przez ktory dech álbo powietrze wchodzi do płuc.

ASPREMENT,adv. *on prononce* âpremant. (*Fortement.*) Aſperè.Acerbé Acriter.adv. OSTRO mocno ſurowo.

ASPREMENT,(*Ardement.*(Ardenter.adv. *Cic.* GORĄCO chciwie.

ASPRETE',*on prononce* âPRETE' *en faiſon l'A long,* ſubſt. fœm. (*Acreté des fruits.*) Aſperitas. OSTROSC wymawiá ſię w francuſkim przeciągaiąc *A,* Cierpkość owocow.

*L'aſpreté du vinaigre.*Aſperitas aceti,f. Moc tęgość octu

ASPERTE' ou *rudeſſe au toucher.*Scarbrities.*genit.*ſcabritici,f.*Plin. Col.* CHROPOWATOSC oſtrość co do dotykaniá.

ASPRETE' *du froid.* Acerbitas frigoris,f. *Hor.* PRZYKROSC zimná.

ASPRETE' ſe dit figurément pour *La rudeſſe des mœurs.* Morum aſperitas.PRZYKROSC ſię mowi niewłaśnie zá ſurowość obyczaiow.

L'aſpreté du diſcours,la rudeſſe. Orationis aſperitas. *Liv.* Przykrość nieprzyiemność mowy.

ASSABLER,V.act.(*Combler de ſable.*)Sabulo complere, (compleo,comples,complevi,completum.)act. PIASKIEM zaſypać do pełná.

La mer avec le temps a aſſablé le port. Sabulo mare portum complevit. Morże za czaſem piaſkiem zaſypało ten port.

Le riviere de Loire aſſable ſouvent les prez, ou *les couvre de ſable.* Ligeris prata ſabulo ſæpè cooperit. Ligera częſto piaſkiem łąki zaſypuie.

S'ASSABLER, (*Demeurer ſur le ſable, s'engraver.*) In arenam impingere.(impingo,is,impegi,impactum.)*Cæſ.*NA haku ſię zaſtanowić,ná piaſku oſieść.

ASSA-FETIDA,ſubſt.fœm.(*Gomme fort puante que l'on tire d'une plante nommée.*Laſerpitium.) Laſer, *genit.*laseris, neut.*Plin.* CZARTOWE łayno,miazgá álbo żywicá ktorą robią z ziela Cyrenayſkiego.

ASSAILANT,maſc.ASSALANTE, fœm.part.act. (*Qui attaque.*) Aggreſſor. *genit.* aggreſſoris,maſc. *Cic.* **pour le feminin.*Quæ aggreditur. NAPASTNIK,NAPASTNICA,co nagabá zaczepiá.

ASSAILIR,V.act.(*Attaquer quelqu'un,*ou *une place.*)Aggredi,(aggredior,deris,aggreſſus ſum.depon accuſ. *Invadere,(invado,is,invaſi,invaſum.) act. accuſ. ZACZEPIAC uderzyć ná kogo álbo ná fortecę iaką.

Une flotte aſſaillie avec grand dagner. Attentata claſſis ma-

magno cum periculo. *Cic.* Woyſko wodne zaczepione z wielkim niebeſpieczeńſtwem.

ASSAILLIR ſe dit au figuré (*de l'attaque des maladies & des paſſions.*)*Les douleurs & les infirmitez viennent de toutes parts aſſaillir les vieillards.* Dolores, morbi in ſenes undique incurrunt. NAPADAC, zaczepiać *niewłaśnie* o napaſtowaniu álbo naſtąpieniu chorob lub żądzy; Boleśći y ſłabośći ze wſzytkich ſtron napadaią ná ſtarych.

*Il a eſté aſſailli de mille terreurs paniques.*Terrores vani il lum invaſerunt.*Liv.* Napadły go tyſiączne prożne ſtrachy.

*Il a eſté aſſailli de mal.*Valetudo adverſa eum inceſſit.*Tacit.* Napadłá go choroba.

ASSAISONNE',maſc.ASSAISONNE'E,fœm.part. paſſ Conditus,condita,conditum.ZAPRAWNY,ZAPRAWNA.

ASSAISONNEMENT,ſubſt.maſc.(*Maniere de préparer les viandes pour les rendre agréables au goût.*)Conditio,*genit.* conditionis,f.*Plaut. Col.* ZAPRAWA ſpoſob przygotowaniá do ſmaku.

ASSAISONNEMENT ſe dit au figuré: comme *L'aſſaiſonnement de l'amitié eſt la douceur des mœues & de l'entretien.*Condimentum amicitiæ,ſuavitas morum & ſermonum. *Cic.* ZAPRAWA mowi ſię niewłaśnie,iako, Zaprawa przyiaźńi,ieſt przyiemność w obyczaiach y w poſiedzeniu.

ASSAISONNER, V. act. (*Donner du goût aux viandes.*) Condire, (condio,is,condivi, conditum. act. acc. *Cic.* ZAPRAWIAC, ſmak dać potrawom.

La chaſſe fait que l'on trouve les viandes mieux aſſaiſonnées Facit conditiora cibaria venatio. *Cic.* Polowanie czyni że potrawy lepiey przyprawne ſię zdaią.

Qui aſſaiſſonne & dreſſe un feſtin. Conditor,inſtructorque convii,*Cic.* Przyprawiacz, co ucztę gotuie przyprawiá.

ASSAISONNER ſe dit auſſi figurément,(*Accompagner.*) Condire. act. acc. PRZYPRAWIAC mowi ſię też niewłaśnie chodzić razem.

La felicité des Rois eſt aſſaiſonnée de beaucoup de maux. Regum felicitas multis conditur,*ou* miſcetur malis. Szczęśliwość Krolow wielą nieſzczęliwośći ieſt przyprawná.

*J'ay perdu cette gayeté dont nous aſſaiſonnions le malheur des temps.*Hilaritatem,illam,quâ hanc triſtitiam temporum condiebamus,in perpetuum amiſi. *Cic.* Odeſzłá mnie owá weſołość ktorąśmy cieſzyli złe czaſy.

ASSAISONNEUR,ſubſt.maſc. (*Qui aſſaiſonne.*) Conditor, *genit.*conditoris. maſc. *Col.* ZAPRAWIACZ ktory zaprawiá.

ASSASSIN,ſzbſt.maſc. (*Meurtrier,qui attaque un autre de guet appens.*) Percuſſor, *genit.*percuſſoris,maſc. Sicarius, *genit.* ſicarii, maſc. *Cic.* ZABOYCA co ná życie naſtępuie ſzlakuiąc zakim umyślnie.

ASSASSINAT,ſubſt.maſc.(*Meurtre qui ſe fait de propos déliberé.*) Meditata cædes, *genit.*meditatæ cædis,f.*Cic.* ZABOYSTWO umyślne y dobrowolne.

ASSASSINER,V. act, (*Tuer quelqu'un d'un propos déliberé.*)Trucidare,(trucido,as,trucidavi,trucidatum.)act.acc. *Cic.* POPEŁNIC zaboyſtwo dobrowolne.

ASSASSINER, ſe dit figurement, (*Faire de la peine par quelque choſe.*)comme *Aſſaſſiner quelqu'un de médiſances.*Aliquem maledictis figere,(figo,is,fixi,fixum.)act. *Cicer.* ZABIC mowi ſię niewłaśnie, iako; zabiiać kogo śmierte nie ná ſławie ięzykiem.

Il m'aſſaſſine tous les jours de ſes viſites. Me quotidie vexat, *ou* mihi quotidie moleſtus eſt,ſuis ſalutationibus. Zabiiá mię codziennie bytnośćią, nawiedzaniem ſwoim.

Il m'aſſaſſine de ſes lettres. Creberrimis ſuis literis vehementer mihi moleſtus eſt ac gravis. Zabiiá mię uſtawicznym piſaniem ſwoim do mnie.

ASSAUT,ſubſt.maſc. (*Attaque.*) Aſſultus, *genit.*aſſultûs maſc.*Virg.* SZTURM.

Aller,ou *monter à l'aſſaut.*Ad oppugnationem ire.Iść ſkoczyć do ſzturmu.

*Donner l'aſſaut à une ville.*Urbem,*ou* oppidum oppugnare, (oppugno,as,avi,atum.) act. *Cic.* Przypuśćić ſzturm do miaſtá iakiego.

Les ennemis donnent un aſſaut général à la ville. Urbs omnibus copiis oppùgnatur.*Liv.*Oppidi mœnia omni ex parte hoſtes aggrediuntur.*Liv.* Nieprzyiaciele przypuśćili generalny ſzturm do miaſtá.

*Alors il fit donner l'aſſaut par mer & par terre.*Tum terrâ marique urbem oppugnari jubet. *Liv.* Natenczas ſzturm kazał przypuśćić morżem y lądem.

*Prendre,emporter une ville d'aſſaut.*Impreſſione factâ urbem expugnare.*Plaut.* Dobyć wziąć miaſto ſzturmem.

*La ville fut priſe d'aſſaut par le courage de nos ſoldats.*Virtute militum victum atque expugnatum eſt oppidum.*Plaut.* Dobyto miaſtá ſzturmem przez męſtwo żołnierży.

*Repouſſer un aſſaut.*Oppugnantium impetum propulſare. *Cic.* Szturm odraźić.

Soutenir un aſſaut. Suſtinere oppugnationem.*Liv.* Wytrzymać ſzturm.

ASSAUT ſe dit auſſi en morale (*de toutes les attaques & de toutes les ſurpriſes qu'on fait à quelqu'un.*)comme *La chaſteté a bien de la peine à ſoutenir les aſſauts de la concupiſcence.* Pudicitia vix ſe tuetur ſalvam & incolumem à cupiditatis incurſibus, *ou* illecebris. SZTURM álbo natarcie mowi ſię też co do obyczaiow zá wſzelką napaść lub podeyście komu uczynione, iáko; Czyſtość z wielką trudnośćią wytrzymać może napaśći pożądliwośći.

Donner un aſſaut à la fidélité de quelqu'un. Fidem alicujus attentare. *Cic.* **A la chaſteté d'une femme.* Pudicitiam mulieris aggredi. *Petr.* Natrzeć ſzturm przypuſcić ná poczciwość czyią *Ná wſtyd matrony iakiey.

ASSEMBLAGE, ſubſt. maſc. *on prononce* aſſamblage, (*Vnion,jonction de pluſieurs choſes.*) Coagmentatio. Compactio. Copulatio. Conjunctio, *genit.*onis,f. *Cic.* Junctura.*genit.* juncturæ, f. *Sen-Phil.* ZŁĄCZENIE zebranie złożenie w raz wielu rzeczy.

ASSEMBLAGE *déja fait des choſes.* Coagmentum, *genit.* coagmenti, neut. *Plaut.* Compages,*genit* .compagis,f. *Cic.* ZEBRANIE złożenie iuż uczynione rzeczy w kupie będących.

*L'aſſemblage des membres du corps.*Membrorum corporis compactio.*Cic.* Złożenie częśći ciała.

Aſſemblage des Elemens. Elementorum compages. *Stat.* Złożenienie Zywiołow.

Aſſemblage de menuiſerie. Pagmentum, *genit.* Pagmenti, neut.*Vitr.* Spoienie roboty ſtolarſkiey.

*Faire un plancher d'aſſemblage.*Axibus ſolum compingere.*Colum.* Spoioną z wielu ſztuk podłogę dać.

ON DIT quelquefois, *Il a fait un aſſemblage de mauvais livres pour ſa bibliotheque.* Comparavit ſibi bibliothecam ex rudi peſſimorum librorum congerie. MOWIĄ czaſem uczynił zbieranie ladaiakich kſiąk.

*Il eſt né d'un aſſemblage de toutes ſortes de crimes.*Ex omni ſcelerum colluvione natus eſt. *Cic.* Urodził ſię z iednego zebrania wſzyſtkich niecnot.

ASSEMBLE'E, ſubſt.f. *on prononce* aſſamblée. (*Troupe,* ou *multitude de perſonnes aſſemblées pour quelque choſe que ce ſoit.*) Cœtus. Conventus, *genit.*ûs,m. Congregatio, *genit.* congregationis, f. *Cic.* ZGROMADZENIE ſchadzka álbo liczba znaczna ludzi zebranych dla czegokolwiek.

ASSEMBLE'E *du peuple,* (*qui ſe faiſoit autrefois à Rome pour les affaires de la Rèpublique, & pour l'élection des Magiſtrats.*) Cœtus. Conventus, ûs,m. Comitia, *genit.* comitiorum, neut.plur. Concio, *genit.* concionis,f Concilium, *genit.* concilii,neut. *Cic. Cæſ.* SCHADZKA zwołanie poſpolſtwa ktore bywało przedtym u Rzymian dla ſpraw Rzeczypoſpolitey y dlá obierania ná urzędy.

Indiquer l'aſſemblèe. Comitia edicere,*ou* indicere.*Liv.*Indicere conventus. Indicere concilium. *Liv.* Náznaczyć ſchadzkę, zbor, ſeym.

Faire,ou *tenir des aſſemblées.* Habere, *ou* facere comitia. Conventus agere. *Cic. Cæſ. ou* celebrare. *Saluſt.* Trzymać ſeym,ſchadzkę iáką mieć.

*Convoquer l'aſſemblée.*Convocare concilium.*Cæſ.*Vocare, *ou* convocare ad,*ou* in cancionem. *Cic.* Zgromadzić ſeym.

Se trouver aux aſſemblées. Obire comitia. Inire cœtus. Adeſſe comitiis. Znaydować ſię ná záſiadaniach publicznych.

Congédier,ou *renvoyer l'aſſemblée.* Dimittere cœtum, *ou* concilium.*Cic.*Solvere cœtum. *Ovid.* Roſpuśćić pożegnać zgromadzenie.

*Qui avoit droit de convoquer l'aſſemblée.*Juſtus comitiorum rogator, *genit.*juſti comitiorum rogatoris,m. *Cic.Liv.* Ten co miał prawo nákazać zgromadzać ſeym.

Le jour des aſſemblées. Comitialis dies, *genit.* diei comitialis. maſc, Legitimus dies habendis comitiis. *Cic.* Dni zgromadzenia, záſiadania.

Le bruit qui ſe faiſoit dans les aſſemblées. Concionalis clamor,

clamor, *genit.*concionalis clamoris,maſc. *Cic.* Hałas ktory był ná zaſiadaniach, ziazdach.

La trompette avec laquelle on convoquoit l'aſſemblée du peuple. Concionatoria tibia, *genit.* concionatoriæ tibiæ, f. *Aul-Gel.* Trąba ktorą zwoływano do gromady poſpolſtwo

DE L'ASSEMBLE'E *du peuple.*Concionalis & hoc concionale,adject.*Cic.* SEYMOWY gminny.

ASSEMBLE'E *de perſonnes,* (*pour entendre quelque diſcours,* ou *harangue.*) Conſeſſus, *genit.* conſeſsûs, maſc.Corona, *genit.*coronæ,f.Concio,*genit.*concionis,f.Auditorium, *genit.* auditorii, neut. *Cic.Quint.* SŁUCHACZE, zgromadzenie ludzi ná ſłuchanie mowy iakiey álbo Oracyi.

ASSEMBLE'E *de perſonnes ſçavantes,* (*qui ſont en converſation touchant quelque ſujet d'érudition.*) Cœtus, ûs, m. Congreſſus, *genit.* congreſsûs, maſc. Circulus, *genit* circuli, maſc. *Cic.* ZEBRANIE ludzi uczonych ktorzy z ſobą rozmawiaią o iákiey rzeczy do nauk należącey.

Aller dans les aſſemblées. Hominum cœtus celebrationeſque obire *Cic.* Chodzić na ſchadzki.

ASSEMBLE'E *de gens aux jeux & les divertiſſemens.*Ludorum cœtus,ûs, m. Chorus, *genit.* chori, maſc. ZEBRANIE ludzi ná gry y rozrywki.

ASSEMBLE'E,(*Complot de gens ſéditieux.*) Seditioſorum coitio, *genit.* coitionis, f. *Cic.* SWYWOLNE kupy, bunt.

ASSEMBLER,V.act.*on prononce* aſſambler.(*Joindre pluſieurs choſes enſemble.*) Jungere.Conjungere,(jungo,is,junxi, junctum)acc. *Cic.* ZBIERAC, Składać wiele rzeczy razem.

Aſſembler des mots. Componere & coagmentare verba. *Cic.* **Les aſſembler eſſemble.* Verba verbis coagmentare. *Cic.* Składać ſłowa. * Składać ie razem.

Aſſembler toutes les forces d'un royaume. Vires imperij in unum conjungere, *ou* conferre. *Liv.* Zebráć wſzyſtkie śiły Kroleſtwá iákiego.

Aſſembler un Livre, (*en mettre les feuilles par ordre & de ſuite pour le donner à relier.*) Libri chartas in ordinem diſponere. Zbieráć Kśiążkę arkuſz, álbo karta zá kartą do oprawy.

ASSEMBLER *des perſonnes,*(*les joindre enſemble dans un meſme lieu.*)Aggregare.Congregare,(congrego,as,avi,atum.) Cogere, (cogo, is, coegi, coactum.)act.acc. *Cic.* ZEBRAC ludzie wraz ná iedno mieyſce.

*Ils aſſemblerent toutes les filles en un lieu.*Virgines in unum locum conduxerunt.*Cic.* Wſzyſtkie Pánny ná iedno mieyſce zebráli.

*Vne armée aſſemblée de diverſes nations.*Exercitus contractus ex diverſiſſimis gentibus.*Tacit.* Woyſko zebráne z rożnych narodow.

ASSEMBLER,*ou faire aſſembler le Senat.* Advocare concionem. *Cic.* **Aſſembler le Peuple.* Populum ad concionem advocare. *Liv.* ZGROMADZIC, álbo kazáć ſię zeyść Senatowi. * Zebrać gminnych, poſpolſtwo.

Il aſſembla le Sénat ſur cette nouvelle. Hoc accepto nuntio, Senatum habuit,*ou* coegit. *Cic.* Zgromadził Senat zá tą wiadomośćią.

Aſſembler le Sénat pour donner audience à des ambaſſadeurs. Senatum Legatis dare. *Liv.* Zebráć Senat dla wyſłuchánia Poſłow.

Le Sénat ne fut point aſſemblée ce jour là. Eo die non fuit Senatus. *Cic.* Nie ziechał ſię Senat tego dnia.

s'ASSEMBLER *en un lieu.*Convenire.(convenio,convenis,conveni,conventum)*Cic.*ZBIERAC ſię ná iedno mieyſce.

Il avoit aſſemblé vingt cohortes des païs voiſins. Ex finitimis regionibus viginti cohortes coegerat. *Cæſ.* Zebrał był dwadzieśćia pułkow z okolicznych kráiow.

On aſſembla le conſeil ſur ſon ſujet. De eo coactum eſt conſilium. *Quint.* Zgromadzono radę nád tym.

ASSENER,V.act. (Ablanc.) (*Porter un coup juſte à l'endroit où l'on veut donner.*) Certo ictu dirigere (telum) quò deſtinatum eſt. WYMIERZYC proſto, cel bráć, gdzie kto zámyśla, trafić.

ASSEOIR,V. act.(*Mettre, poſer, placer.*)Locare.Collocare, (loco,as,locavi,locatum.) Ponere. (pono,is, poſui,poſitum.) Statuere, (ſtatuo, is, ſtatui, ſtatutum.) act. acc. *Cic.* POSADZIC, Położyć, poſtáwić.

*Aſſeoir un camp.*Caſtra locare,*ou* ponere.*Cic. Cæſ.* **Aſſeoir ſon camp proche d'un fleuve.*Flumini applicare caſtra.Oboz założyć, poſtawić. * Rozłożyć oboz bliſko rzeki.

Ayant choiſi un lieu propre pour aſſeoir ſon camp. Loco caſtris idoneo capto.*Cæſ.*Obrawſzy mieyſce dobre dla założenia obozu.

*Aſſeoir des bornes.*Terminos ſtatuere. *Liv* Granice ſypać.

ASSEOIR *la taille par teſte,* (*la mettre.*) Tributum deſcribere in capita, *ou* in familias.*Cic.* PODATKI układáć ná każdą głowę.

ON DIT au figurè en ce ſens,*Aſſeoir ſon jugement,*(*le poſer,le mettre ſur une choſe.*) Statuere, (ſtatuo,is, ſtatui,ſtatutum.) act. accuſ. *Cic.* MOWI ſię w tym rozumieniu *niewłaśnie* położyć ſwoy ſąd ná iàką rzecz.

On ne ſçauroit aſſeoir aucun jugement là deſſus. Nihil certi ex eâ re ſtatui, *ou* dijudjcari poteſt. Niemożna o tym ſądzić, dać ſądu żadnego.

s'ASSEOIR,V.neut.(*Se mettre ſur un ſiége.*) Sedere,(ſedeo,es,ſedi,ſeſſum.) SIĄSC ná ſiedzeniu iákim.

*Aſſéiez-vous-là.*Aſſide hîc.*Plaut.* Siądź tam.

Je m'aſſieray ſur ce tabouret, mais attendez que je vous donne un carreau pour mettre deſſus. Ego ſedero in ſubſellio, ſede mane pulvium. *Plaut.* Já ſiądę ná tey ławce, ále poczekay a że ci wezgłowie dam ná nię położyć.

*Nous nous aſſimes proche la ſtatuë de Platon.*Propter ſtatuam Platonis conſedimus. *Cic.* Siedliśmy przy poſągu Platona.

Mener aſſeoir quelq'un. Aliquem ſeſſum deducere. *Poll. ad Cic.* Prowadzić kogo śiedzieć.

Faire aſſeoir quelqu'un deux places au deſſus de ſoy. Subſellio ſecundo ſupra ſe collocare aliquem. *Suet.* Poſadzić kogo dwiema mieyſcami wyżey nád ſiebie.

Hiempſal s'aſſit à la droite d'Adherbal. Hiempſal Adherbalem dextrâ aſſedit.*Saluſt.* Hiempſal ſiadł po prawey ręce Aderbala.

Ils demanderent des couſſins & s'allerent tous aſſeoir ſous des ſieges qui eſtoient à l'ombre d'un plane. Pulvinos popoſcerunt, & omnes in his ſedibus, quæ erant ſub platano, conſederunt. *Cic.* Mowili o poduſzki, y poſzli wſzyſcy ſiedzieć ná ſtołkach ktore były w cieniu Jaworowym.

Allez vous aſſeoir je vous prie. Ite, vos, ſeſſum precor. Idźże ſiedzieć, proſzę.

s'ASSEOIR *à table,* (*S'y mettre.*) Accumbere in convivio. Accubare ad epulas.*Cic.* SIĄSC do ſtołu zaſieść do niego

(Ces manieres de parler Latines viennent de l'uſage des anciens Romains qui mangeoient couchez ſur des lits.) Te ſpoſoby mowienia łaćińſkie pochodzą z tego zwyczaiu dawnych Rzymian ktorzy iadali leżąc náłożkach koło ſtołow.

Il eſtoit aſſis au haut bout. In ſummo accuberat.*Cic.* **Auprès de luy.* Illi aſſidebat.*Cic.* Siedział ná pierwſzym mieyſcu. *Siedział przy nim.

s'ASSEOIR *pour ſe repoſer.*Conſidere. **Les abeilles s'aſſirent,*ou *ſe repoſèrent ſur les levres de Platon.* In labellis Platonis conſederunt apes.*Cic.*SIĄSC dla odpoczynku.*Pſzczoły ſiadły, upadły; álbo ſpoczęły ná wargach Platona.

ASSERTION,ſubſt.f. (*Propoſition avancée comme veritable.*) Aſſertio, *genit.* aſſertionis,f. *Cic.* TWIERDZENIE Mowa iáka wyrażona za prawdę.

ASSERVIR,V.act. (*Aſſujettir,mettre en ſervitude,rendre ſerf & eſclave.*) In ſervitutem addicere, (addico,is, addixi, addictum.)*ou* aſſerere, (aſſero,is,aſſerui,aſſertum.)act.accuſ. *Cic. Liv.* PODDAC w niewolą wziąć, poſtrzydz ná niewolnika.

S'aſſervir à quelqu'un, s'en rendre eſclave, s'y aſſujettir. Alicui ſe in ſerritutem tradere, (trado,is,tradidi.traditum.) *Cic.* Poddać ſię w niewolą komu,w poddańſtwo czyie poyść

s'ASSERVIR ſe dit figurément, (*en parlant de ſes paſſions, dont on ſe rend eſclave.*) Se aſtringere in ſervitutem, (aſtringo,is,aſtrinxi, aſtrinctum.) *Cic. Quint.* **S'aſſervir à ſes paſſions.* Servire cupiditatibus, (ſervio, is, ſervivi, ſervitum.) neut. *Cic.* PODDAC ſie mowiemy *niewłaśnie* mowiąc o námiętnośćiach ktorych kto ſię niewolnikem ſtaie.

Il eſt aſſervi, ou *il eſt aſſervi à ſes paſſions.* Cupiditatibus ſervit,*ou* obtemperat.*Cic.* Poddał ſię námiętnośćiom ſwoim

Aſſervi à une femme. Emancipatus feminæ. *Hor.* Poddany białogłowie.

ASSERVISSEMENT,ſubſt.maſc.(*Aſſujettiſſement.*)Servitudo, *genit.* ſervitudinis,f. *Liv.* Servitium, *genit.* ſervitij, neut.*Ter.* PODDANSTWO niewola.

Il eſt dans un grand aſſerviſſement. Triſti ſubiectus eſt ſervitio. *Liv.* W wielkiey ieſt niewoli.

ASSESSEUR, subst. masc. JUGE ASSESSEUR (*Officier dans une justice subalterne qui est assis proche du Juge, & qui luy donne conseil.*) Assessor, genit. assessoris, masc. *Cic.* Qui judici assidet. ASSESSOR Sędu iakiego, zásiadaiący zdrugiemi ná sądzie iákim niższym ktory podle sędziego siada, y rady mu dodaie.

ASSETTE, ou HACHETTE, subst. f. (*c'est un marteau qui a une teste platte d'un costé, & un large tranchant de l'autre à l'usage des tonneliers.*) Ascia, genit. asciæ, fœm. *Plin.* TOPOREK Barta iest to obuch płáską maiący głowę z iedney strony, á szerokie ostrze z drugiey według zwyczaiu Bednarzow.

ASSEYEUR *des tailles*, subst. masc. (*Qui est commis pour les asseoir, & en faire l'imposition.*) Qui tributa describit. Tributis describendis præpositus, i, masc. NAZNACZONY do postanowięnia pogłownego.

(Mot d'usage à la Cour des Aides & à l'Election.) Słowo w używaniu u Dworu, y ná Elekcyi.

ASSEZ, adv. (*Beaucoup, suffisamment.*) Satis. Sat. (*qui se dit par contradiction.*) Abundè. Affatim. adv. *Cic. Ter.* DOSYC siłę dostatecznie co się mowi przez sprzeciwianie się czemu

Assez de partisans qui nous favorisent. Sat fautorum. *Cic.* **Assez de matiere.* Affatim materiæ. *Liv.* *C'est assez baiser.* Sat osculi est. *Plaut.* Dosyć przyiacioł co nam sprzyiaią. *Dosyć rzeczy. *Dosyć tego cáłowania.

Vous avez assez de bien. Tibi divitiarum affatim. est. *Plaut.* Dosyć masz fortuny.

C'est assez & plus qu'il ne faut. Satis superque. Plus quàm satis est opus. Dosyć tego y nad to co trzeba.

N'ayant pas assez de quoy vivre, il se fit Maistre d'Escole. Cùm non satis haberet unde viveret, ludi-magister fuit. *Cic.* Niemaiąc dosyć o czym żyć podiął się uczyć szkoły.

Il est assez courageux & assez homme de bien Satis fortis homo & satis planè frugi. *Cicer.* Dosyć ma serca, y dosyć poczciwy człowiek.

Il estoit assez sçavant pour un Romain. Multæ ut in homine Romano litteræ *Cic.* Dosyć był uczony ná Rzymianina

Il a assez fait pour son honneur & pour son avantage. Ad laudem & utilitatem suam satis perfecit. *Cic.* Dosyć dla honoru swego y pożytku uczynił.

Il y a assez long-temps qu'il nous jouë. Satis diu verba dedit nobis. *Terent.* Dosyć dawno z nas sobie dworuie.

Assez à temps. Satis tempore. *Cic.* Dosyć wczesnie.

C'est assez, n'en dites pas davantage. Satis est. Satis verborum est. *Cic.* Dosyć tego, niepowiaday więcey.

Il entendoit assez bien le Grec & le Latin pour ce temps là. Erat cùm literis Græcis, tùm Latinis, ut temporibus illis, eruditus. *Cic.* Dosyć dobrze rozumiał Greczyznę y Łacinę, według tamtych czasow.

Cela est assez de mon gout. Id mihi quidem satis sapit, ou satis arridet. To mi się dosyć podoba.

J'entre assez dans son sentiment. Ejus sententiam satis probo. Wchodzę dość w zdánie iego.

Assez civil. Non inurbanus. **Assez plaisant.* Non parum facetus. *Cic.* **Qui sçait assez bien son monde.* Non inurbanus. *Cicer.* Dosyć ludzki. *Dosyć grzeczny. *Dosyć się zna ná ludziach, ná obyczaynośći.

ASSIDU, masc. ASSIDUË, f. adject. (*Qui s'applique fortement a une chose.*) Assiduus. Continuus, a, um. *Cic.* USTAWICZNY co bardzo czego pilnuie y przykłada się do czego mocno.

Il a esté assidu auprès de luy. Assiduus cum illo fuit. *Cic.* Ustawiczny był przy nim.

Il est assidu à l'estude, (il estudie assidument.) Assiduus est in litteris. Litteris dat operam assiduam. *Cic.* Ustawiczny w náuce, ustawicznie się uczy.

ASSIDUITE', subst. f. (*Application continuelle.*) Assiduitas, genit. assiduitatis, f. *Cic.* USTAWICZNOSC, nieustanna pilność.

Assiduité à faire sa cour à quelqu'un. Officiosa sedulitas, genit. officiosæ sedulitatis, f. *Hor.* Ustawiczność w służeniu komu.

Avoir de grandes assiduitez auprès de quelqu'un, luy rendre bien d'assiduitez. Summâ assiduitate adesse alicui. *Cic.* Mieć wielką pilność około kogo, pilność mu swoię wielce oświadczać.

Vostre assiduité m'est fort agréable. Pergrata mihi est assiduitas tua. *Cic.* Pilnośći twoiey bardzo wdzięczen.

ASSIDUMENT, adv. (*d'une maniere assiduë.*) Assiduè, ou Assiduò. adv. *Cic. Plaut.* USTAWICZNIE sposobem nieustannym.

ASSIE'GEANS, subst. m. (*Ceux qui assiégent une place.*) Obsessores, genit. obsessorum, masc. plur. *Liv.* Obsidentes, genit. obsidentium, masc. plur. OBLEGAIĄCY ci co oblegli iáką twierdzę.

Les ASSIEGEZ, ceux qui sont assiégez. Obsessi, genit. obsessorum, masc. plur. OBLEZENCY ci co są obleżeni.

ASSIE'GER, V. act. (*Mettre le siége devant une ville &c.*) Obsidere. Circumsedere *Cic.* Circumsidere. Insidere, (deo, es, sedi, sessum.) *Liv.* OBLEDZ, otoczyć zewsząd miasto iákie

Assiéger une ville. Obsessam urbem tenere, (teneo, es, tenui, tentum.) *Cic.* Coronâ urbem invadere. (invado, is, invasi, invasum.) act. *Cic.* Trzymać miasto iakie w obleżeniu.

Ils avoient assiégé tous les endroits par où ils pouvoient s'évader. Effugia insederant. *Tacit.* Zastąpili wszytkie mieysca ktoredyby mogł uyść.

Je suis résolu d'assiéger son logis, jusques à ce qu'il revienne. Domi certum est obsidere, usque donec redierit. *Ter.* Postanowiłem otoczyć dom iego, poki się nie powroci.

ASSIE'GER se dit figurement (*en parlant de tout ce qui nous importune & qui nous fait de la peine.*) Obsidere. act. acc. OBLEDZ otoczyć mowi się *niewłaśnie*, o tym wszytkim, co nam ciężkość iaką czyni.

Les vieillards sont assiégez de mille incommoditez. Multa senem circumveniunt incommoda. *Hor.* Starzy obleżeni są tysiącznemi przykrościami.

Tant de choses m'assiégent tout d'un coup, que je ne puis m'en tirer. Tot res me repentè circumvallant, unde emergere non possum. *Terent.* Tyle mnie razem ogarneło spraw, tyle się námnie razem ich zwaliło że rady sobie daćnie mogę.

Les pauvres nous assiégent. Nos circumsistunt pauperes, *Cæs. Lov.* Ubodzy nas oblegli.

ASSIETTE, subst. fœm. (*Situation.*) Situs, genit. sitûs, masc. Natura genit. naturæ, fœm. *Cic. Cæs.* POŁOZENIE.

Une ville forte d'assiete. Oppidum situ munitum. *Liv.* Oppidum loci naturâ munitum. *Cæs.* Miasto mocne z położenia swego.

Prendre l'assiette d'un camp. Locum castris capere. *Tacit.* Położenie obozu wziąć.

ASSIETTE se dit au figuré (*de la situation de l'esprit.*) Status. genit. statûs, masc. Sedes, genit. sedis, fœm. *Cic.* Położenie mowi się niewłaśnie o postanowieniu umysłu.

Mon esprit n'est point dans son assiette, ou dans sa situation ordinaire, & je change à tous momens de couleur. Mens mihi nec color certâ sede manent. *Horat.* Umysł moy nie iest w postanowieniu swoim zwyczaynym, y co moment mienię cerę.

Il conserve une même assiette d'esprit dans la pauvreté, comme dans l'abondance. Idem est illi animus in paupertate, qui in divitiis fuit. *Plaut.* Iednákowe chowá postanowienie umysłu w dostatku y niedostatku.

Son ame s'est conservée dans la mesme assiette parmi les diverses agitations de cette vie. Varias inter hujusce vitæ vicissitudines mens illius stetit eodem in statu. Umysł iego w iednostaynym zawsze był postanowieniu we wszytkich odmianach zycia tego.

La volupté met l'esprit hors de son assiette ordinaire. Voluptas mentem è suâ sede & statu dimovet. *Cic.* Roskosz wzrusza umysł z postanowięnia iemu zwykłego.

ASSIETTE, (*Imposition des tailles qu'on met sur chaque personne.*) Tributorum descriptio, genit. onis, f. *Cic.* PODATEK Pobor co każdemu náznaczą płacić od siebie,

ASSIETTE, (*dont on se sert à table pour manger dessus.*) Orbis, genit. orbis. m. TALERZ co go u stołu do iedzenia zázywaią.

ASSIGNATION, subst. f. *on prononce.* assination (*Rendez-vous qui se donne pour se trouver en un lieu, & à certain jour.*) Loci, ou diei constitutio, genit. constitutionis, fœm. *Cic.* NAZNACZENIE mieysca y czasu między osobami iakiemi.

Donner une assignation pour une affaire. Locum rei faciendæ constituere, ou præfinire. Naznáczyć mieysce y czas do czego.

J'approuve le jour de l'assignation, & je m'y trouveray. Diem probo & eundem ipse sequar. *Cic.* Przyimuię dzień naznaczony, y stawię się.

Donner à quelqu'un une assignation amoureuse, ou un rendez-vous amoureux. Convadari aliquem veneriis vadimoniis Citare aliquem libello venerio. *Plaut* Naznaczyć komu czas ymieysce co do miłości.

ASSIGNATION, (*Ajournement, exploit pour comparoistre en justice.*) In jus vocatio, genit. vocationis, fœm, *Cic.* POZEW ná stawienie się do sądu.

Donner une assignation à quelqu'un. Alicui diem dicere. *Cic.* Vadimonium alicui facere. *Plaut.* Wydać pozew komu

Comparoistre à l'assignation. Venire ad vadimonium. Sistere, ou obire vadimonium. *Cic.* Stawić się ná pozew.

Promettre de se trouver à l'assignation. Facere, ou promittere, ou constituere vadimonium. *Cic.* Obiecać się stawić ná pozew.

Ils promettent de comparoistre à Syracuse à l'assignation. Promittunt vadimonium Syracusas. *Cic.* Obiecuią stawić się w Syrakuziech ná pozew.

Faire défaut, manquer à l'assignation. Deserere vadimonium. *Cicer.* Nie stawić się ná pozew, nie stanąć ná termin.

Estre tenu de se trouver à l'assignation. Debere vadimonium. *Cic.* Musić się stawić ná pozew.

ASSIGNER, V. act. *on prononce* assiner. (*Marquer le jour, l'heure, le lieu & le temps pour faire une chose.*) Constituere. Præstituere. Dicere. act. *Cic.* NAZNACZYC dzień godzinę y mieysce stawienia się do czego.

ASSIGNER *quelqu'un à comparoistre en justice.* Alicui diem dicere vadimonii obeundi. act. Vadari aliquem, (vador, aris, vadatus sum.) dep. In jus aliquem vocare, (voco, as, vocavi vocatum,) act. *Cic.* ZAPOZWAC kogo áby się stawił do sądu.

ASSIGNER, (*Marquer, donner.*) Assignare, (assigno, as, assignavi, assignatum.) Adscribere, (adscribo, is, adscripsi, adscriptum.) act. alipuid alicui. *Cic.* NAZNACZYC dać zapisać

Vous avez assigné à Sextus Clodius le Rheteur deux mille arpents des terres des Léontins exempts de toutes charges. Duo millia jugerum campi Leontini Sexto Clodio Rhetori assignasti, & quidem immunia. *Cic.* Naznaczyłeś Sextemu Klaudiuszowi dwá tysiące morgow gruntu u Leontynow wolnych od wszelakich ciężarow.

Assigner à quelqu'un une pension sur le public. Alicui honorarium stipendium de publico statuere. *Cic.* Naznaczyć komu dochod z skarbu publicznego.

Assigner les causes veritables des évenemens, les marquer, les dire. Veras eventum, ou eventorum causas assignare. *Cic.* Naznaczyć prawdziwe przyczyny przypadkow, one wyrażać, opowiedzieć.

ASSIS, masc. ASSISE, fœm. part. pass. *du verbe* ASSEOIR. Sedens. Assidens, genit. Sedere. *Cic.* SIEDZIĄCY SIEDZĄCA od słowá siedzę.

Estre assis. Sedere *Cic.* Siedzieć.

Estre assis auprès d'une personne. Alicui assidere. Ad latus alicujus sedere. *Cic.* **Estre assis derriere quelqu'un.* Post aliquem sedere. Ponè aliquem sedere. *Cic.* Siedzieć wedle kogo przykim. *Siedzieć zakim, w tyle za nim.

ASSIS, (*Mis, situé, posé.*) Situs. Positus. Collocatus, a, um. *Cicer.* POŁOZONY postawiony, leżący.

Cette ville est assise sur une coline. Sita est hæc urbs supra colem. To miasto położone iest ná w zgorku.

L'empereur Tibere vint dans sa maison de Misene, qui est assise sur le haut d'une montagne. Cæsar Tiberius in Misenensem villam suam venit, quæ monte summo posita est. *Phæd.* Cesarz Tyberyusz do Mizeny Pałacu swego wieyskiego przyszedł, ktory leży ná wzgorku.

ASSISE, subst. f. (*Rangée de pierres mises de rang les unes sur les autres.*) Corium, genit. corii, neut. Lapidum ordo, genit. ordinis, masc. *Vitr.* SZYCHTA álbo rząd kamieni ułożonych iedne ná drugich.

Ils allerent d'assise en assise, & abatirent toutes les fortifications. Gradatim ordines lapidum deiecerunt, & totam communitionem dissipaverunt. *Vitr.* Szli od szychty do szychty y wszytkę twierdzę obalili.

ASSISES, ou *les* GRANDS JOURS, (*qu'on tiend dans les Provinces éloignées des parlements pour corriger les abus & punir les vexations.*) Conventus, genit. conventûs, m. Misc. *Cæs.* ZASIADANIA álbo roczki sądy ktore się odprawuią w Prowincyach dalekiech od Trybunałow dla sądzenia krzywd, y skarania szarpanin.

Tenir les assises, ou les grand jours. Conventus agere. *Cæs.* Zásiadać ná roczkach ná sądach sądy mieć.

ASSISE, (*Ville Episcopale de l'Estat Ecclesiastique en Ombrie.*) Assisium, genit. Assisii, neut. ASSYZ Miasto Biskupie Páństwa Kościelnego w Umbryi.

Qui est d'Assise. Assisias, genit. Assisiatis, omn. gen. Z Assyża.

ASSISTANCE, subst. f. (*Aide, secours.*) Auxilium. Adjumentum, i, neut. *Cic.* POMOC ratunek.

Avoir besoin d'assistance. Adjutorio egere. *Quint.* Potrzebować pomocy.

Il m'a promis son assistance en cela, ou *de m'assister.* Se ad eam rem professus est mihi adjutorem. *Cic.* Obiecał mi pomoc swoię w tym *álbo* dopomoc mi.

Donner, ou *prester assistance à quelqu'un.* Dare, ou præbere, ou præstare alicui auxilium. *Cic.* Dać komu pomoc w czym

ASSISTANCE signifie encore (*présence.*) Præsentia, genit. præsentiæ, f. *Cic.* ZNACZY iesżcze przytomność.

Les Chanoines ont telle recompense pour leur assistance au service divin. Tali donantur stipendio Canonici, ob præsentiam in divinis. Kanonicy maią takową nágrodę zá przytomność ná nábożeństwach w Kościele.

ASSISTANCE signifie de plus (*Assemblée de personnes qui assistent à quelque cérémonie, ou à quelque discours.*) Cœtus, gen. cœtûs, m. ZNACZY nad to mnostwo zgromadzenie schadzkę ludzi zebranych ná iáki obrządek, álbo mowę

Il congédia, ou il renvoya l'assistance. Dimisit cœtum. *Cic.* Rospuścił pożegnał zgromadzenie wszytkie ludzi.

L'assistance fut plus nombreuse qu'à l'ordinaire. Fit turba major. *Phæd.* Ludu zgromadzenie było większe niż zwyczaynie.

ASSISTANT, masc. ASSISTANTE, f. Par. act. (*Qui assiste, qui est présent.*) Assistens, genit. assistentis, omn. gen. *Quint.* Præsens, genit. præsentis, omn. gen. *Cic.* PRZYTOMNY, PRZYTOMNA.

ASSISTANS, (*les Controlleurs qui assistent un Supérieur dans ses fonctions.*) Adjutor (in tractandis negotiis, ou muneribus.) genit. adjuaoris, masc. f. *Cic.* PRZYTOMNI zásadzaiący Pisarze przytym ktory prezyduie w Kamerze ná rachunkach skarbowych.

ASSISTANT, (*Qui assiste à quelque spectale.*) Spectator, gen. spectatoris, masc. *Cic.* PRZYTOMNY co ná widok iaki się stawił.

ASSISTANT, (*secourant, aidant.*) Opitulans, genit. opitulantis, omn. gen. Subveniens, genit. subvenientis, omn. gen. *Cic.* POMOC daiący ratuiący.

ASSISTER, V. neut. (*Estre present.*) Adesse. Interesse, (sum, es, fui,) *Cic.* (*On dit* Interesse convivio, ou in convivio; in cædem. *Cic.* *Assister à un festin; à un meurtre.*) BYC przytomnym, Mowią być przy uczcie, przy záboystwie.

Ils y assisterent pour rire, & non pas pour voir. Derisuri non spectaturi sedent. *Phæd.* Byli dla śmiechu, nie dla widzenia.

ASSISTER, V. act. (*Aider, secourir.*) Aliquem juvare, ou adjuvare, (juvo, juvas, juvi, jutum.) *Cic.* DOPOMOC, poratować.

Je fais ce que je puis pour assister de mes services & de mes conseils ceux qui m'honnorent de leur amitié, & mesme les personnes indifferentes. Enitor ut neque amicis, neque etiam alienioribus, operâ, consilio, labore desim. *Cic.* Czynię co mogę ábym mogł być pomocą usługami memi y radą tym ktorzy mi świadczą przyiaźń swoię y owszem, y osobom oboiętnym ku mnie.

Il m'a assisté en cela. In eam rem adjutorium mihi fecit. *Suet.* Dopomogł mi w tym.

C'est en vain que vostre bonté s'efforcera de m'assister en un temps où vos bienfaits me seront inutiles. Frustrà adjuvare bonitas tua nitetur, cùm in me desierit esse beneficium utile. *Phæd.* Prożno się dobroć twoia starać będzie dopomoc mi na ten czas, kiedy iuż dobrodzieystwa twoie będą mi niepożyteczne.

Je vous assisteray de mes consolations, de mes conseils & de mon bien. Aut consolando aut consilio aut re juvero. *Ter.* Dopomogęć pociechą, radą fortuną.

ON DIT, *Dieu vous assiste,* (*à un pauvre qu'on econduit.*) Opituletur tibi Deus. Adsit tibi Deus. Bonis te ditet Deus. MOWIĄ niech Pán Bog dopomoże, odprawuiąc ubogiego

ON DIT aussi (*à une personne qui esternuë.*) par maniere de civilité, *Dieu vous assiste.* Salvus sis. Benè tibi sit. *Cicer.* MOWIĄ też życząc zdrowia osobie iákiey kichaiącey *Pomoc Boska ná zdrowie.*

(Cette maniere civile est tresancienne. Aristote dit qu'on sa-

ſaluë celuy qui eſternuë pour deux raiſons, la premiere à cauſe de l'honneur que l'on rend à la partie d'où l'eſternuement procede,& qu'il nomme ſacrée, qui eſt le cerveau de l'homme: La ſeconde pour congratuler la perſonne qui eſternuë, & donne par cette action une marque de bonne ſanté. Pline nous aſſure que ce fut Tibere chez les Romains, qui voulut le premier qu'on le ſaluaſt, lors qu'il eſternuoit.) Ten zwyczay ludzkośći ieſt barzo dawny. Ariſtoteles powiada że zdrowia życzą kichaiącemu z dwoch przyczyn: pierzſza dla poſzanowania ktore oddaiemy tey części zkąd kichanie pochodzi to ieſt głowie ludzkiey, druga dla powinſzowania kichnienia co ieſt znakiem zdrowia dobrego. Pliniuſz záś twierdzi że Tiberyuſz był náypierwſzy ktory ſobie kazał ſię kłaniać, y zdrowia życzyć kiedy kichał.

ASSOCIATION, ſubſt. fœm. (*Traitté de ſocieté par lequel deux ou pluſieurs perſonnes ſe joignent enſemble.*) Conſociatio, *genit.* conſotiationis, f. *Cic.* ZTOWARZYSZENIE ſpołeczność kontrakt umowa między kilką oſobami ktore ſię ſpułkuią z ſobą.

ASSOCIE', maſc. ASSOCIE'E, fœm. part. paſſ. Societate conjunctus. Socius, ſocia, ſocium. *Cic.* SPOLNIK SPOLNICA.

Vn aſſocié à l'empire. Imperrii ſocius, *ou* collega, maſc. *Cic.* Spolnik Panowaniá, przybrany do ſpołeczności panowaniá.

Vn aſſocié dans la marchandiſe, dans le trafic. In mercaturis faciendis ſocius. Spolnik w handlu w kupiectwie.

ASSOCIER, V. act. (*Faire une ſocieté, admettre quelqu'un dans une compagnie.*) Sociare. Conſociare, (ſocio, as, ſociavi, ſociatum.) act. accuſ. ZTOWARZYSZYC, Przypuścić do ſpołeczności kogo, wniść co ſpołeczność.

Il l'aſſocia à l'empire. In ſocietatem imperii illum aſcivit. Sibi eum collegam adſcripſit in ſotietatem imperii. *Cicer.* Przybrał go do Páńſtwá.

S'aſſocier avec quelqu'un dans un voyage. Itineris ſocium aliquem aſſumere, *ou* adjungere ſibi. *Cic.* Przyłączyć ſię z kim w podroż

S'aſſocier avec quelqu'un dans la marchandiſe. In mercaturâ faciendâ adhibere aliquem ſocium. Społkować ſię z kim w handlu.

S'aſſocier avec un peuple pour faire la guerre. Conſociare arma cum aliquo populo. *Liv.* Złączyć ſię z narodem iakim ſiłami dlá woiowaniá.

S'aſſocier à quelqu'un pour mal faire. Adjungere ſibi ſocium ad malam rem. *Plaut.* Złączyć ſię z kim ná złe.

Il s'eſt aſſocié de deux ou trois fripons. Conjunxit ſe cum perditis ac profligatis hominibus. *Cic.* Złączył ſię z dwomá lub trzemá hultaiami.

ASSOCIER, (*Recevoir quelqu'un dans une compagnie.*) In aliquod collegium cooptare, (coopto, as. cooptavi, cooptatum.) act. acc. *Cic.* Przyiąć przyłączyć kogo do ſpołeczności iakiey.

S'aſſocier à quelque compagnie, s'en mettre, s'y faire recevoir. Se alicui ordini adoptare. *Plin.* Przyłączyć ſię do ſpołeczności iakiey ſtarać ſię o przyięcie do niey,

ASSOMMER, V. act. proprement (*Eſtourdir à force de coups donnez ſur la teſte, tuer avec une maſſuë,* ou *autre choſe péſante.*) Trucidare. Mactare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* ZABIC zamordować ubić zagłuſzyć biiąc w głowę pałką za bić, álbo inſzą macugą.

Aſſommer un beuf. Malleo in caput bovis impacto trucidare. Rześ bić, wołu bić.

ASSOMMER ſe dit encore (*des coups violents & ſouvent réiterez qu'on donne a une perſonne.*) Contundere aliquem pugnis, (contudo, is, contudi, contuſum.) act. *Plaut.* MOWI ſię też o biciu częſtym y ciężkim kogo.

ASSOMMER ſe dit figurément pour (*Accabler quelqu'un de paroles,* ou *de longs complimens.*) Aliquem verbis trucidare. *Cic.* ZABIIAC mowi ſię niewłaśnie o Mowie álbo długich oracyach.

Il m'a aſſommé de termes barbares. Verbis barbaris & obſoletis me confecit, *ou* enecavit. *Cic. Ter.* Doiął mi do żywego ſłowami grubemi.

Il m'aſſomme de ſes longues lettres. Longis ſuis epiſtolis me obtundit. *Cic.* Zabiiá mię długiemi liſtami ſwemi.

Cette affliction m'aſſomme, me tuë. Hæc animi ægritudo me conficit, enecat. *Cic.* To nieſzczęście mię zabiiá, pokonywá

ASSOMPTION *de la Sainte Vierge, (ſa mort, ſon triomphe dans le ciel)* Beatæ Virginis aſſumtio *communement; ou* Dormitio, *genit.* dormitionis, f. *comme on le lit dans les anciens Breviaires de Paris; ou* Triumphus, *genit.* triumphi, maſc. WNIEBO wzięcie Nayśw. Panny, śmierć Iey, Tryumf Iey w niebie iako ie zowią w dawnych Brewiarzach Paryſkich.

ASSORTI, maſc. ASSORTIE, fœm. part. paſſ. Inſtructus. Paratus, a, um. OPATRZONY ſporządzony gotowy ze wſzyſtkim.

ASSORTIMENT, ſubſt, maſc. (*Fourniture des marchandiſes,* ou *des étoffes qui conviennent.*) Inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, neut. *Cic.* DODANIE gatunkow y towarow iak przyſtoi.

ASSORTIR *des couleurs,* V. act. (*Les unir enſemble.*) Colores inter ſe conciliare, *ou* nectere, (necto, is, nexui, nexum.) act. ZGADZAC farby przy ſtoſować iednę z drugą.

La doubleure n'aſſortit point au drap. Interior panus non conguit, *ou* non convenit cum exteriori. Poſzewká nie ſtoſuie ſię do ſukni.

Ces couleurs ne ſont point bien aſſorties. Hi colores non benè nectuntur. *Virg. ou* non conveniunt. Te farby niezgadzaią ſię z ſobą nie ſtoſuią ſię z ſobą.

ASSORTIR *une boutique de marchandiſes.* Tabernam inſtruere mercimonio, *ou* mercibus. OPATRZYC oporządzić ſklep w Towary.

Il eſt fort bien aſſorti dans ſa boutique Sa boutique eſt fort bien aſſortie, ou *fournie de toutes ſortes de marchandiſes.* Refertam habet abernam omni genere rerum promercalium. Sklep iego barzo dobrze ieſt opatrzony w rożne towary, má doſtatek wſzelkich towarow w ſklepie.

ASSOTER, V. act. & neut. comme *Cet homme eſt fort aſſoté de ſa femme.* Vir uxorius eſt. Uxorem inſanè amat. OD URZYC opanować; Iako: ten człowiek cale ſię dał opanować żonie.

(Mot populaire & du diſcours familier.) Słowo poſpolite y mowy potoczney.

ASSOUPI, maſc. ASSOUPIE, f. part. paſſ. Sopitus. Conſopitus, a, um. USPIONY, USPIONA.

Vn peu aſſoupi. Semiſopitus, a, um. *Liv.* Záſypiaiący nieco uſpiony drzymiący.

ASSOUPIR, V. act. (*Endormir à demi.*) Sopire. Conſopire, (ſopio, ſopis, ſopivi, ſopitum.) *Cic. Plin.* USYPIAC wpoł uſpić z drzymać.

ASSOUPIR an figuré, (*Appaiſer, étouffer, parlant des troubles, des diſſenſions & des paſſions.*) Sedare, (ſedo, as, ſedavi, ſedatum.) act. acc. *Cic.* USPIC *niewłaśnie* uſpokoić ukoić ucíſzyć zatłumić, mowiąc o zamięſzaniach, roſterkach y námiętnościach.

ON DIT Sedare diſcordias. *Cicer. Aſſoupir des diſſenſions.* *Seditionem comprimere. *Liv. Aſſoupir une ſedition.*) MOWIĄ uſpokoić niezgody. *Ucíſzyć przytłumić bunt.

L'affaire eſt aſſoupie, ou étouffée. Compreſſa res eſt. *Cic.* Uſpokoiona uſpiona ieſt ta rzecz, zátłumiło ſię to.

Aller aſſoupir ſon chagrin au ſon des inſtrumens. Ceſſatum ducere curam ad ſtrepitum citharæ. *Hor.* Iść dla uſpokoienia ſmutku ſwego ſłuchaiąc muzyki.

ASSOUPISSANT, maſc. ASSOUPISSANTE, f. part. act. (*Qui cauſe l'aſſoupiſſement.*) Soporifer, ſoporifera, ſoporiferum. *Stat. Virg.* USYPIAIĄCY ſpanie czyniacy.

ASSOUPISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Eſtat de ce qui eſt aſſoupi.*) Sopor, *genit.* ſoporis, maſc. *Cic.* USPIENIE záśnienie

ASSOUPISSEMENT *accompagné de frayeurs.* Trepidus ſopor. *Stat.* SEN nieſpokoyny z trwożeniem ſię złączony.

ASSOUPISSEMENT ſe dit figurément (*des troubles & des ſeditions.*) comme *L'aſſoupiſſement de cette guerre a eſté avantageux aux ennemis.* Illius belli extinctio, *ou* reſtinctio fuit utilis hoſtibus. USPIENIE mowi ſię niewłaśnie o zámięſzaniach y buntach iáko; uſpienie tey woyny pożyteczne było nieprzyiaciołom.

ASSOUPISSEMENT ſe dit (*d'une létargie d'eſprit, qui le rend inſenſible à ſes malheurs.* ſtupor *genit.* ſtuporis, maſc. *Cic.* Veternus, i, m. & Veternum, i, n. *Plaut.* **Eſtre dans un grand aſſoupiſſement ſur les malheurs de la République.* Malis reipublicæ indormire. *Cic.* USPIENIE mowiąc o letargu na umyśle ktore ſprawuie że kto nieczuie nieſzczęścia ſwego. *Záſypiać mocno ná nieſzczęśliwośći Rzeczypoſpolitey

Tirer quelqu'un d'un grand aſſoupiſſement. Grandi veterno arcere aliquem. *Hor.* Wyprowadzić kogo z letargu ciężkiego

ASSOUPLIR *un cheval,* V. act. en terme de Manege. (*Le rendre ſouple & obéiſſant.*) Fingere equum docilem tenera cervice. *Horat.* UGŁASKAC uſpokoić koniá ſłowo Rycerſkiey ſzkoły o uieżdżeniu koniá.

ASSOURDIR, V. act. Paſcal. (*Rendre ſourd.*) Surdum aliquem reddere, *ou* efficere. OGŁUSZYC głuchym uczynić.

ASSOUVI, maſc. ASSOUVIE, fœm. part. paſſ. *Voyez* ASSOUVIR. Satiatus. Expletus, a, um. Saturatus, a, um. *Cic.* NASYCONY NASYCONA.

ASSOUVIR, V. act. (*Rendre ſoû & regorgé de viande, raſſaſier.*) Explere, (expleo, es, explevi, expletum.) act. acc. *Cicer.* NASYCIC natkać napełnić obeżrzeć az do zbytku.

Aſſouvir ſon avarice, ſa haine. Avaritiam, odium explere. Naſycić chciwość ſwoię, zemſtę ſwoię.

Qu'on ne peut aſſouvir. Inexplebilis. Inſaturabilis. Inſatiabilis, & hoc le adject. *Cic.* Nienaſycony ktorego naſycić nie można.

ASSOUVIR ſe dit figurément pour (*Contenter ſes deſirs, ſes paſſions.*) Satiare. Explere. act. acc. *Cic.* NASYCIC znaczy *niewałaśnie* zadoſyć uczynić namiętnościom ządzom ſwoim

On ne peut jamais aſſouvir, ni contenter la cupidité. Nunquam expletur nec ſaciatur cupiditatis ſitis. Nigdy niemożna naſycić ani zadoſyć uczynić pożądliwości.

Sa cruauté n'a pû eſtre aſſouvie par leur mort. Illorum ſanguine non potuit expleri ejus crudelitas. *Cicer.* OKRUTNOSC iego śmiercią ich ſię naſycić niemogłá.

Vne convoitiſe aſſouvie. Exſaturata libido. Satiata libido, *Cic. Stat.* Pożądliwość ſytá naſyconá.

ASSOUVISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Raſſaſiement.*) Expletio, *genit.* expletionis, f. Satietas, *genit.* ſacietatis, f. *Cic. pour le ſens propre & figuré.* NASYCENIE naſytek co do właśnego y niewłaſnego rozumieniá.

Les voluptueux ne ſongent qu'à l'aſſouviſſement de leurs plaiſirs. Voluptarii explendis libidinibus ſtudent. Roſkoſznicy niemyślą tylko o naſyceniu ſwych lubieżności.

ASSUJETTI, maſc. ASSUJETTIE, fœm. part paſſ. (*Soumis.*) Subjectus, ſubiecta, ſubiectum. PODDANY PODDANA podległy.

ASSUJETTIR, V. act. (*Soumettre.*) Subjicere, (ſubjicio, ſubjicis, ſubjeci, ſubjectum.) act. accuſ. *Cicer.* PODDAC Podbić.

Les couſtumes aſſujettiſſent les loix, & ſont plus incommodes à pluſieurs que les enfans ne le ſont à leurs peres. Mores perduxerunt leges in poteſtatem ſuam, & magis ſunt multis obnoxii, quam liberi parentibus. *Plaut.* Zwyczaie poddaią ſobie prawa, y ciężſze ſą nicktorym, niżeli dzieci rodzicom ſwoim.

Il avoit aſſujetti, ou *il s'eſtoit aſſujetti tous let peuples d'Orient.* Orientis populos ſibi ſubjecerat, *ou* ſuam in poteſtatem, *ou* ſub poteſtatem redegerat. *Cornel-Nep.* Podbił ſobie był wſzyſtkie wſchodnie narody.

s'ASSUJETTIR *à quelqu'un.* Subjicere ſe alicujus imperio. PODDAC ſię panowaniu czyiemu.

ASSUJETTIR *ſon corps à des paſſions honteuſes.* Addicere corpus ſuum turpiſſimæ cupiditati. *Auct. ad Her.* PODDAC ciało ſwoie ſromotnym namiętnościom.

ASSUJETTISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Devoir,* ou *obligation un peu forcée, ſujettion.*) Subjectus, *genit.* ſubjectûs, maſc. *Plin.* PODDANSTWO powinność nieco przymuſzona *Subiekcya.*

Il vit dans un grand aſſujettiſſement, il eſt fort ſujet. Subjectam & morigeram vitam trahit. Zyie w wielkim poddańſtwie; barzo podlega.

Cette charge eſt belle, mais elle demande bien de l'aſſujettiſſment & de l'aſſiduité. Præclarum ſanè munus, aſſiduam & ſubjectam operam exigit. Piękny to urząd ále wiele podlegania y pilności wyciąga.

ASSURANCE, ſubſt. f. (*Seureté.*) Tutus locus. BESPIECZENSTWO beſpieczność.

Eſtre en aſſurance, ou *en ſeureté.* Tuto, *ou* in tuto eſſe. *Liv. Cicer.* Być w beſpieczeńſtwie.

Si les légions d'Afrique viennent, nous ſerons en aſſurance de ce coſté-là. Si Africanæ legiones venerint, ſecuri nos ab hac parte erimus. *Plan. ad Cic.* Jeżeli Pulki Afrykańſkie nádeydą beſpieczni będziemy od tey ściany.

Il nous a mis en aſſurance & hors d'eſtat de rien craindre. Nos præſtitis ſecuros. *Plin.* Poſtanowił nas w beſpieczeńſtwie, y tak, że niemamy czego ſię obawiać.

Dormir en aſſurance. Dormire in utramque aurem. *Plaut.* Spać beſpiecznie.

ASSûRANCE, (*Certitude que l'on a que quelque choſe eſt.*) Certa rei alicujus notia. BESPIECZENSTWO pewność ktorą kto ma oczym.

J'ay une parfaite aſſurance de tout cela. Hæc omnia ita eſſe certò, *ou* certùm ſcio. Mam pewną o tym wſzyſtkim wiadomość.

Avec aſſurance, avec certitude. Certò. *Cic.* Indubitanter. adverb. *Plin.* Zápewne nieomylnie.

ASSûRANCES, (*Précautions, ſeuretez qu'on prend dans les affaires.*) Cautio, *genit.* cautionis, fœm. BESPIECZENSTWA Warunki pewności ktore kto ſobie czyni w rzeczy iákiey.

Demander des aſſurances. Satis exigere, (ſatis exigo, is, exegi, exactum.) act. *Cic.* Warunkow wyciągać.

Donner des aſſurances à quelqu'un pour de l'argent. Alicui cavere de pecuniâ. *Cæſ.* Dać komu warunki o pieniądze.

Il m'a envoyé ſon billet pour aſſurance. Miſit mihi cautionem chirographi. *Cic.* Przyſłał mi kartę ſwoię dla warunku

Je ne vous payerai point à moins que vous ne me donniez des aſſurances que perſonne ne me redemandera cette ſomme. Tibi ego non ſolvam, niſi priùs à te cavero neminem hanc pecuniam petiturum. *Cic.* Nie zápłacę ci chyba że mi daſz warunki iáko ſię umnie nikt inſzy tey ſummy nieupomni.

Recevoir les aſſurances qu'on nous offre. Satis accipere, *ou* ſatis capere ab aliquo. *Cicer.* Przyimować warunki ktore nam kto daie.

On a donné des cautions & des terres au peuple pour aſſurance. Prædibus & prædiis populo cautum eſt. *Cic.* Rękoiemſtwa y grunta dano poſpolſtwu dla pewności.

Prenez vos aſſurances avec luy. Cave tibi abillo. Oſtrożnie z nim miey ſię ná pilności.

ASSûRANCE, (*Hardieſſe, réſolution.*) Fiducia. Fidentia. Confidentia, *genit.* æ, f. *Cic.* BESPIECZENSTWO śmiałość odwaga.

Témoigner de l'aſſurance ſur ſon viſage & dans ſes paroles. Fiduciam in vultu & in verbis præ ſe ferre. Beſpieczeńſtwo pokazywać ná twarzy y w ſłowach.

Il a eu l'aſſurance de le nier. Auſus eſt negare. *Cic.* Smiał ſię tego záprzeć.

Donner de l'aſſurance à quelqu'un, l'enhardir. Fiduciam, *ou* confidentiam alicui afferre. *Cic.* Ośmielić kogo.

Avec aſſurance. Fidenter. Confidenter. Audacter. adverb. Beſpiecznie śmiało.

Il a de l'aſſurance, il eſt hardi. Confidens eſt. *Ter.* Ma beſpieczeńſtwo, śmiały ieſt.

ASSûRANCE, (*Gages, marques.*) Pignus, *genit.* pignoris, neut. *Cic.* ZASTAW zádatek.

Il m'a donné des aſſurances de ſon amitié. Amicitiæ ſuæ pignus dedit *Cic.* Dał mi zadatki przyiaźni ſwoiey.

ASSURE', m. ASSURE'E, f. (*Seur.*) Tutus. Securus. *Cic.* PEWNY, Beſpieczny ubeſpieczony.

ASSûRE', (*Seur certain.*) Fidus. Certus, a, um. Compertus, Perfectus, a, um. *Cic.* PEWNY, niezawodny doświadczony.

Des perſonnes aſſurées, ſeures. Certi, *ou* fidi homines. *Cic.* Oſoby pewne.

ASSûRE', (*Certain, connu.* (Certus. Exploratus. Non dubius, a, um. *Cic.* PEWNY, znáiomy.

Je n'ay aucunes nouvelles aſſurées de mon frere. De fratre nihil certi hadeo. *Cic.* Nie mam żadney wiadomośći pewney o bracie ſwoim.

ASSûRE', (*Hardi, plein de confiance.*) Fidens. Confidens, *genit.* fidentis. omn. gen. *Cic. Ter.* BESPIECZNY, śmiały, pełen odwagi.

Vn viſage aſſuré & intrépide. Vultus confidens & interritus. *Tacit.* Twarz beſpieczna y niezatrwożona.

Aller à la mort d'un viſage aſſuré. Animo fidenti gradi ad mortem. *Cic.* Iść ná śmierć twarzą beſpieczną.

Parler d'un ton aſſuré. Voce fidenti loqui. *Cic.* Mowić beſpiecznie śmiało,

ASSURE'MENT, adv. (*Certainement, certes, par maniere d'affirmation.*) Profecto. Equidem. Quidem. adverb. *Cicer.* ZAPEWNE pewnie, twierdząc co záiſte.

ASSûRE'MENT, (*Avec aſſurance, avec certitude.*) Certò. Certùs. Certiſſimè. adv. *Cic.* ZAPEWNE záiſte.

ASSûREMENT, (*Avec aſſurance & réſolution.*) Fidenter. Confidenter. adverb. *Cic.* ODWAZNIE śmiało.

ASSURER, V. act. (*Rendre ſeure, & appuyer une choſe de peur qu'elle ne tombe.*) Firmare, (firmo, as, firmavi, firmatum)

tum.) act. accuſ. Cicer. UBESPIECZYC utwierdzić co podeprzeć áby nie upadło.

Cette planche n'eſt pas bien aſſurée. Hæc tabula non firmiter retinetur. Vitr. Ta deſka nie ieſt beſpieczna.

Aſſurer avec des étayes une maiſon qui menace de ruine. Ædes labentes fulcire. Ubeſpieczyć podporami podſtęplowáć dom ktory grozi upadkiem.

ON DIT en cette ſignification au figuré, Aſſurer ſa domination. Imperium ſuum firmare, ou ſtabilire. Cic. UBESPIECZYC Panowanie ſwoie.

Il falloit nous aſſurer une armée qui eſté ſollicitée par de grandes promeſſes. Confirmandus erat exercitus nobis, magnis præmiis ſollicitatus. Cicer. Trzeba nám było ubeſpieczyć ſobie woyſko ktore obietnicami wielkiemi namawiano.

ASSûRER, (Rendre quelqu'un ſeur le mettre en ſeureté & hors de toute crainte.) Tutum & ſecurum aliquem reddere, ou efficere. Cic. UBESPIECZYC kogo uczynić go beſpiecznym y bez boiaźni.

S'aſſurer contre les efforts des ennemis. Ab inimicorum impetu tutum ſe præſtare. Cic. Ubeſpieczyć ſię przeciwko zamachom nieprzyiacioł.

Aſſurer les chemins, les rendre ſeurs. Intinera tuta reddere. Cæſ. Beſpieczeńſtwo podrogach uczynić.

Je vous aſſureray de ce coſté-là. Te ex hac parte reddam ſecurum. Ter. Ubeſpieczę cie z tey ſtrony.

ASSûRER une choſe, (La mettre en ſeureté, la bien placer) Rem benè ponere, (pono, is, poſui, poſitum.) Cic. Plaut. UBESPIECZYC rzecz iaką, beſpiecznie ią położyć.

Son argent eſt bien aſſuré. Pecunia benè collocata eſt. Cic. Beſpiecznie ſą położone Jego pieniądze.

Pour mieux aſſurer le bien de cette femme, il a eu ſoin de le placer ſur cét héritage. Quò mulieri res eſſet cautior, curavit ut in eo fundo dos collocaretur. Cic. Dla ubeſpieczenia lepſzego poſagu tey Białogłowy, ſtarał ſię go położyć ná tym dziedzictwie.

Aſſurer ſes affaires. Res ſuas in tuto collocare, ou ponere. Cic. Ubeſpieczyć rzeczy ſwoie.

ASSûRER, (Rendre ſeur, garantir, promettre avec certitude.) Præſtare, (præſto, as, præſtiti, præſtitum.) Spondere, (ſpondeo, es, ſpopondi, ſponſum.) Affirmare, (affirmo, as, affirmavi, affirmatum.) act. accuſ. Cic. UPEWNIC o czym ręczyć obiecywać zápewne.

Perſonne ne vous peut aſſurer de cela; Hoc tibi præſtare nemo poteſt. Cic. Nikt ci za to ręczyć nie może.

Qui vous aſſurera que le temps ſera commode? Quis tibi præſtabit opportunum tempus fore? Cic. Kto cie upewni że czas będzie ſpoſobny.

Aſſurer quelqu'un de ſa liberté. Confirmare aliquem libertati. Cæſ. Upewnić kogo o wolności ſwoiey.

ASSûRER, (Rendre ſeur, certifier, donner des aſſurances.) Affirmare. act. accuſ. Cicer. UPEWNIC, zápewne twierdzić

Je vous aſſure de la maniere du monde la plus forte, que le peu de bien que j'ay me donne plus de chagrin, que de plaiſir. Omni tibi aſſeveratione affirmo, mihi maiori offenſioni eſſe quàm delectationi poſſeſſiunculas meas. Cic. Upewniam cię iák mogę náymocniey że ten kawałek ſubſtancyi ktorą mam więcey mi utrapienia ſprawuie niż pociechy.

Je vous aſſure que vous n'avez point au monde de meilleur amy que moy. Affirmo tibi me amitiorem eſſe neminem. Cic. Upewniam że nie maſz ná świecie przyiaciela lepſzego nademnie.

s'ASSûRER d'une perſonne, ou d'une choſe: comme Je me ſuis aſſuré d'une maiſon, je l'ay louée & arreſtée. Ædes mihi piovidi. Petr. UPEWNIC ſobie oſobę iáką, rzecz iáką: iáko, Upewniłem ſobie mięſzkanie, náiąłem, zmowiłem.

Il s'eſt aſſuré des voleurs, il s'en eſt ſaiſi. Latrones dedit in cuſtodiam. Cic. Tenet latrones. Pochwytał iuż złodzieiow.

Aſſurez vous d'un homme pour vous conduire. Provide tibi certum itineris ducem. Upewniy ſobie człeka za przewodnika.

S'aſſurer des paſſages, s'en ſaiſir, s'en rendre le maiſtre. Aditus occupare, ou tenere. Cic. Itinera intercipere. Liv. Ubeſpieczyć ſobie przeyiścia, przeprawy odebrać ie, opanować

s'ASSûRER de quelqu'un, (Eſtre ſeur de ſa fidelité.) De alicujus fide certum eſſe. Cic. UBESPIECZYC upewnić ſię okim byé pewnym o iego wierności.

Eſtre aſſuré de l'eſprit & de l'amitié d'une perſonne. De animo & de amicitiâ alicujus certum eſſe. Cic. Być pewnym o umyśle y przyiaźni oſoby iakiey.

ESTRE ASSûRE', (Eſtre certain & ſeur d'une choſe.) Pro certo aliquid habere. Cic. BYC pewnym o czym.

Dire une choſe dont on eſt bien aſſuré. exploratum dicere. Plaut. Powiadać co; o czym kto ieſt barzo pewny.

La victoire nous eſt aſſurée, nous ſommes ſeurs de la paix. Explorata nobis eſt victoria; pacem exploratam habemus. Cic. Mamy pewne zwycięſtwo, pewni ieſteśmy pokoiu.

Je ne ſuis pas bien aſſuré de cela. Parùm certum eſt mihi de hoc. Plan. ad Cic. Nie ieſtem barzo pewny o tym.

ON DIT au manége, Aſſurer la bouche à un cheval, l'accouſtumer à ſouffrir le mors. Equum freno aſſueſcere. MOWIĄ w Rycerſkiey ſzkole uieżdzania koni; przyuczyć konia do wędzideł.

ON DIT auſſi, Aſſurer un oiſeau de proye, l'accoutumer à ne point s'effaroucher devant le monde. Accipitrem ad homines aſſuefacere. Plin. MOWIĄ też opłochać ptaka polowego, ośmielić go y przyzwyczaić żeby ſię nie płochał przy ludziach.

ASSYRIE, (Royaume de l'ancienne Aſie.) Aſſyria, genit. Aſſyriæ, f. Cic. ASSYRYA Kroleſtwo dawney Azyi.

D'ASSYRIE. Aſſyrius, Aſſyria, Aſſyrium. Cicer. ASSYRYISKI.

ASSYRIEN, ſubſt. maſc. (Qui eſt né d'Aſſyrie.) Aſſyrius, genit. Aſſyrii, maſc. ASSYRYCZYK rodem z Aſſyryi.

ASSYRIENNE, ſubſt. f. (Celle qui eſt en Aſſyrie.) Aſſyria, genit. Aſſyriæ, f. ASSYRYIKA ta co rodem z Aſſyryi.

ASTE'RISQUE, ſubſt. maſc. (Petite note faite en forme d'étoile qu'on met dans les livres pour ſervir de renvoy, ou pour marquer quelque explication.) Aſteriſcus, genit. aſteriſci, maſc. GWIAZDECZKA znaczek ná kſztałt gwiazdeczki, ktorą kładą w kſięgach dla odeſłania álbo znaku iákiego wytłumaczenia.

ASTHMATIQUE, adiect. maſc. & fœm. ou ASMATIQUE comme on prononce, (Qui a un aſme, ou difficulté de reſpirer.) Aſthmaticus. DYCHAWICZNY co ma ciężkość w oddychaniu.

ASTHME, ou ASME comme on prononce, ſubſt. m. (Malade du poumon, courte haleine difficulté de reſpirer.) Anhelatio, genit. anhelationis, f. Plin. Aſthma, gen. aſthmatis, naut. Cæſ. DYCHAWICA ciężkośc oddychania choroba płuc.

ASTRAGALE, ſubſt. maſc. (Terme d'architecture.) Aſtragalus, genit. aſtragali, maſc. Vitr. OBRĄCZKA termin Architektońſki.

(C'eſt un petit membre dont on orne le haut & le bas des colomnes, fait en forme d'anneau ou de bracelet.) Jeſt to cząſtka ktorą z wierzchu y udołu zdobią ſłupy nákſztałt obrączek álbo maneli.

ASTRAGALES, (Ce ſont les ſept vertebres du cou.) Aſtragali, genit. aſtragalorum, maſc. plur. SIEDM pacierzy álbo kręgow w ſzyi ludzkiey.

ASTRAGALE, chez les anciens Botaniſtes, (Plante, qui eſt une eſpece de pois ſauvage, ou pois de montage, qui fleurit rouge.) Aſtragalus, (frutex parvus, ciceris foliis ſimilis, flore purpureo.) i, m. KOTY álbo orzechy álbo figi ziemne u dawnych Ziołopiſow ziele ktore rumiano kwitnie ſtrączki iákoby groch wydaiące.

ASTRE, ſubſt. maſc. (Corps plein de lumiere qui roule dans les cieux au deſſus de la Région élémentaire.) Aſtrum, genit. aſtri, neut. Sidus, & non pas ſydus, genit. ſideris, neut. Cicer. GWIAZDA Planeta ciało świałe obracaiące ſię ná niebie po nád żywiołami.

Aſtre qui préſide à la naiſſance. Aſtrum naſcens, genit. aſtri naſcentis, neut. Gwiazda Planeta panuiąca narodzeniu

Nous ſommes nez ſous le meſme aſtre, ou ſous la meſme conſtellation. Utrumque noſtrum conſentit aſtrum. Horat. Urodziliśmy ſię pod iedną płanetą, álbo pod tąż konſtelacyą.

Né ſous un aſtre heureux. Dextro ſidere editus. Stat. Pod ſzczęśliwą płanetą ſzczęśliwey godziny urodzony.

Le ſage commandera aux aſtres. Sapiens dominabitur aſtris. Rozumny panuie nád konſtelacyami płanetami.

ASTRE (ſe dit auſſi du Soleil, de la Lune & des Eſtoiles) car on appelle Le Soleil l'aſtre du jour. Sol diei ſidus. PŁANETA mowi ſię o Słońcu, Xiężycu y gwiazdach, gdyż nazywaią ſłońce płanetą dnia.

ASTRE ſe dit figurément en ce ſens, (d'une perſonne extraordinaire, qui brille par ſa beauté, ou par ſa ſcinece.) Il naquit comme un nouvel aſtre pour eclairer les hommes par ſa ſcience. Ut novum quoddam ſidus oritur, qui hominibus ſcientiâ ſuâ præluceat. Cic. GWIAZDA, álbo Planeta, mowi ſię niewłaśnie o iákiey oſobie oſobliwey iaśniciącey urodą, álbo náuką ſwoią.

ASTREINDRE, V. act. on prononce aſtraindre. (Contraindre) Aſtringere. Obſtringere, (ſtringo, is, ſtrinxi, ſtrictum.) act. acc. Cicer. OBOWIĄZAC, Przymuśić, przywiązać.

Je n'ay point voulu m'aſtreindre à certains mots. Ad certa verba me aſtringere nolui. Quint. Niechćiałem ſię przywiązáć do ſłow niektorych.

Il eſt aſtreint aux loix. Eſt legibus aſtrictus. Cic. Obowiązany ieſt prawem.

ASTREINDRE ſe dit parmi les Medecins pour Reſſerrer le ventre qui eſt trop lache. Alvum & ventrem aſtringere. Celſ. ZWIĄZAC, álbo ścíſnąć u Lekarzow, mowi ſię o utwierdzeniu żołądka zbyt wolnego y puſzczaiącego.

ASTRINGENT, m. on prononce aſtrinjant. ASTRINGENTE, f. (Qui reſſerre.) Aſtringens, genit. aſtringentis, omn. gen. Celſ. SCISKAIĄCY, Utwierdzaiący, co utwierdza żołądek.

ASTROLABE, ſubſt. m. (Inſtrument propre à marquer la hauteur du pole & des aſtres ſur mer.) Aſtrolabium, genit. aſtrolabij, n. PERSPEKTYWA ná Morzu ſłużąca do rozeznánia wyſokośći niebios odległośći gwiazd.

ASTROLOGIE, ſubſt. f. (Science qui juge des aſtres.) Aſtrologia, genit. aſtrologiæ, f. Cic. GWIAZDARSKA nauka, Aſtrologia.

ASTROLOGIE Judiciaire. Aſtrologia divinans, ou divinatrix, genit. aſtrologiæ divinantis, ou divinatricis, f. *Cicer. l'appelle Chaldaicum prædicendi genus, neut. WIESZCZBIARSKA náuka, *Cicero názywa Haldeyſka ſztuka wrożenia.

ASTROLOGIQUE, adject. maſc. & f. (Qui appartient à l'Aſtrologie.) Aſtronomicus, aſtronomica, aſtronomicum. (& non pas Aſtrologicus.) Manil. GWIAZDARSKI co należy do Aſtrologiy.

ASTROLOGUE, ſubſt. maſc. (Qui prédit les évenemens des choſes par les aſtres.) Aſtrologus, genit. aſtrologi, maſc. Cic. GWIAZDARZ co opowiada wypadki przyſzłe rzeczy z gwiazd.

ASTRONOME, ſubſt. maſc. (Celuy qui enſeigne le mouvement des aſtres.) Aſtronomus, genit. aſtronomi, maſc. Qui ex ratione motûs ſiderum colligit. TEN co pokazuie obroty płanet y gwiazd.

ASTRONOMIE, ſubſt. f. (Science qui enſeigne à obſerver & à connoiſtre le mouvement & la diſpoſition des aſtres.) Aſtronomia, genit, aſtronomiæ, fœm. NAUKA o obrotach planet y gwiazd y ich położeniu.

ASTRONOMIQUE, adject. maſc. & f. (Qui appartient à l'Aſtronomie.) Aſtronomicus, aſtronomica, aſtronomicum. Manil. ASTRONOMICZNY co náleży do tey náuki.

ASTRONOMIQUEMENT, adv. (Selon les regles de l'Aſtronomie.) Aſtronomicè. adv. WEDŁUG opiſaniá Aſtronomiy.

ASTUCE, ſubſt. fœm. (vieux mot qui veut dire Fineſſe.) Aſtutia, genit. aſtutiæ, f. STARE ſłowo znaczące frantoſtwo, ſztuczność.

ASTURIES, (Province d'Eſpagne; il y a l'Aſturie d'Oviedo qui eſt proche de la Galice, & l'Aſturie de Santillana, voiſine de la Biſcaye.) Aſturia, genit. Aſturiæ, f. ASTURYA, Prowincya Hiſzpańſka, ieſt dwoiaka Aſturya Owetańſka, bliſko Galicyi y Aſturya Kantabryiſka nazwana Santilla.

D'ASTURIE. Aſtur, genit. Aſturis, maſc. Plin. Aſturicus, Aſturica, Aſturicum. Sil. Ital. ASTURIANIN z Aſturyi

Les chevaux d'Aſturie. Aſturcones, genit. aſturconum, m. plur. Petr. Aſtures equi, genit. Aſturium equorum, maſc. plur. Plin. Aſturczyk Koń Aſturyiſki.

ASYLE, ſubſt. maſc. on prononce azile. (Lieu de franchiſe & de ſeureté où les criminels ſe retiroient, & d'où on ne les pouvoit tirer ſans ſacrilege.) Aſylum, genit. aſyli, neut. Cicer. MIEYSCE wolności y beſpieczeńſtwa gdzie ſię wolno było zbrodniom uciekać á nie wolno było ich brać z tamtąd bez świętokradztwa.

(Les premiers Aſyles furent eſtablis à Athenes par les Deſcendans d'Hercule, pour ſe defendre de la violence de ceux qu'il avoit rendus ſes ennemis. Pierwſze takie mieyſca były poſtanowione w Atenach od ſukceſſorow Herkuleſowych dla ſchronienia ſię od nápaśći tych ktorych ſobie był nieprzyiaciołmi uczynił.

Tirer quelqu'un d'un aſyle par force. Ab aris pulvinaribuſque aliquem detrahere. Cicer. ou abripere, ou deripere. Plaut. Gwałtem kogo brać z mieyſca świętego.

ASYLE, (ſe dit de tous les lieux où l'on eſt en ſeureté de ſa perſonne.) Perfugium, genit. perfugii, neut. Cic. WSZELKIE mieyſce gdzie kto ſię ſchrania dla beſpieczeńſtwa oſoby ſwoiey.

ASYLE, (ſe dit figurément de tout ce qui donne ſecours & protection) comme Les belles lettres ſervent d'aſyle & de conſolation dans la mauvaiſe fortune. Perfugium ac ſolatium adverſis ſtudia præbent. Cic. WSZYSTKO to co daie beſpieczeńſtwo y zaſłonę. Jako: náuki ſą ucieczką y obroną od złey przygody.

La mort eſt l'aſyle de la vieilleſſe. Senectutis perfugium mors eſt. Cic. Smierć ieſt ſchronieniem ſtarości.

ATABULE, ſubſt. maſc. (Vent faſcheux & incommode qui vient de la Pouille & eſt nuiſible aux arbres & aux vignes.) Atabulus, genit. Atabuli, maſc. Virt. WIATR ſzkodliwy y zárazliwy ná drzewa y winnice ktory wieie od Apuliy wiatr pułnocny.

ATERMOYEMENT, ſubſt. maſc. vieux mot. (Terme, ou délay de payer.) Prorogatio, genit. onis, fœm. NAZNACZENIE czaſu do zápłacenia, odwłoka.

ATHE'E, ſubſt. maſc. & f. (Celuy, ou celle qui ne croit pas en Dieu.) Atheus, Qui Deum tollit & eſſe negat. Cic. ATEUSZ bez Boga, człowiek co wiary nie ma.

ATHE'ISME, ſubſt, maſc. (l'opinion de ceux qui ne reconnoiſſent point de Dieu.) Opinio eorum qui Deum negant. ATEIZM błąd tych co nie przyznawaią Boga.

ATHE'ISTE, ſubſt. maſc. (Qui nie la Divinité.) Impius, genit. impii, maſc. Horat. Cicer. ATEISTA nieprzyznawaiący Boga.

(Ce mot vieillit en noſtre Langue.) To ſłowo ſtarzeie ſię w Francuſkim.

ATHENES, (Ville de Grece, fort celebre, qui fut autrefois la mere des ſciences & des grands hommes.) Athenæ, genit. Athenarum, fœm. plur. ATENY Miaſto Greckie barzo ſławne ktore było niegdyś miaſto náuk y wielkich ludzi.

(Les Grecs la nommoient ſouvent par un ſeul mot; comme les Latins diſoient ſimplement Vrbs pour dire Rome. Elle étoit ainſi appellée d'Minerve, à qui elle eſtoit dédiée. Grecy nazywali ie iednym ſłowem Miaſto, iako Łacinnicy názywali Rzym; názwane tak było od Minerwy ktorey było poświęcone.

ATHENIEN, ſubſt. maſc. (Qui eſt d'Athenes,) Athenienſis, genit. Athenienſis, m. ATENCZYK ten co ieſt z Ateny.

ATHENIENNE, ſubſt. fœm. (Celle qui eſt d'Athenes.) Athenienſis, genit. is, f. Cic. Attica, æ, f. ATENIANKA ta co ieſt z Ateny.

ATHLETE, ſubſt. maſc. (Homme fort & robuſte, qui combattoit dans les jeux à Rome & en Grece, à la Courſe, à la Lutte, & à d'autres jeux ſemblables.) Athleta, genit. athletæ, m. Cicer. ZAPASNIK Człowiek duży y mocny ktory ſię potykał w Igrzyſkach Rzymſkich y Greckich, w záwodzie w zápaſy y w inſzych widokach.

ATHELETE qui combattoit à coups de poings. Pugil, genit. pugilis, maſc. Plaut. TEN co na tuży ſię potykał pięściami.

ATHLETE qui combattoit avec les poings & les pieds. Pancratiaſtes, genit. pancratiaſtæ, maſc. Aul, Gel. TEN co ſię potykał biiąc y rękami y nogami.

D'ATHLETE, (Qui concerne les Athletes.) Athleticus, athletica, athleticum. Plin. ZAPASNICZY ſzermierſki.

Les exércices des Athletes. Athletica, genit. athleticæ, f. Plin. *A coups de poings. Pugilatus, ûs, m. *A coups de poings & de pieds. Pancratium, genit. ii, neut. Plin. Szermierſkie zábawy, *Bicie ſię pięściami. *Bicie ſię pięściami y nogami

ON DIT d'un homme qui a une ſanté forte & vigoureuſe, Il a une ſanté d'Athlete, ou pancraticè, ou pugilicè valet. Plaut. MOWIĄ o człowieku co ieſt mocnego zdrowia zdrow iáko wyſiekacz.

La nourriture des Athletes. Athleticus victus, genit. athletici victûs, maſc. Celſ. Szermierſki wikt.

ATHOS, (Montagne de Macédonine.) Athos, m. ATOS Gora w Macedoniy.

ATLANTIQUE, comme *La mer Atlantique,(qui fait une partie de l'Ocean au couchant de l'Europe & de l'Afrique.)* Atlanticum mare, *genit.* Atlantici maris, neut. *Cicer.* MORZE Atlantyckie częśc Oceanu to ieſt wielkiego morza ná zachodzie od Europy y Afryki.

ATLAS, *(Montagne d'Afrique fort élevée.)* Atlas, *genit.* Atlantis, maſc. *Cic.* ATLAS Gora w Afryce barzo wyſoka.

ATLAS, *(Recueil de la Geographie univerſelle, qui contient toutes les Cartes du Monde.)* Atlas, *genit.* Atlantis, maſc. ATLAS, Kſięga maiąca opiſanie całego Swiata powſzechne, y Kárty wſzyſtkie iego.

ATLAS en médicine, *(La premiere vertebre du coû qui ſoûtient la teſte.)* Prima colli vertebra, *genit.* primæ colli vertebræ, f. ATLAS w lekarſkiey nauce pierwſzy kręg w ſzyi ktory nâ ſobie noſi głowę.

(Elle eſt ainſi appellée par alluſion à cette Montagne, qui eſt ſi haute qu'on croit qu'elle ſoûtient le Ciel, & à la Fable qui a voulu faire croire que le Roy Atlas portoit le Ciel ſur ſes épaules, par ſon application à l'eſtude du mouvement des Aſtres.) Tak ſię názywa ná podobieńſtwo od gory tey ktora ieſt tak wyſoka iż rozumieią że Niebo dzwiga, y do Bayki: ktora udaie że Krol Atlas noſił Niebo ná ramionach ſwoich dla tego że wielce pilnował náuki obrotow Niebieſkich.

ATOME, ſubſt. maſc. *(Petit corps indiviſible, dont Democrite ſoûtenoit que le monde eſtoit compoſé.)* Atomus, *genit.* atomi, f. *Cic.* PROSZEK nierozdzielny o ktorych powiadał Demokryt że z nich świat ieſt złożony.

ATOURS, ſubſt. maſc. plur. *(Vieux mot qui ſignifioit autrefoit Tout ce qui ſervoit à parer & à orner les femmes.)* Mundus, *genit.* mundi, maſc. *Cic.* STROIE Białogłowſkie, cokolwiek do ich ſtroiow należy.

Dame d'atour chez la Reine. Ornatrix, *genit.* ornatricis, fœm. *Suet.* Matrona od ſtroiu u Krolowey.

ATRABILE, ſubſt. f. mot de Médecine, *(Bile brulée & noircie par un ſuc mélancholique.)* Bilis atra, *genit.* bilis atræ, f. *Plaut.* MELANKOLIA, Żołć ſpalona y ſczerniała przez melancholią.

ATRABILAIRE, adjeꝍ. m. & f. *(Qui a une bile brûlée.)* Atrâ bile percitus, a, um. *Plaut.* MELANKOLIK, co żołć ma w ſobie zczerniałą od melankoliy.

ATRE, ſubſt. maſc. *(Le ſol, ou le bas d'une cheminée.)* Focus, *genit.* foci, m. *Plin.* OGNISKO Komina.

ATROCE, adjeꝍ. m. & f, *(Outré, exceſſif, énorme.)* Atrox, *genit.* atrocis, omn. gen. *Cic.* OKRUTNY, Straſzny, zbyteczny, wielki.

Une injure atroce, ſanglante. Injuria atrox. *Cic.* Krzywda wielka, ſroga.

ATROCITE', fœm. *(Noirceur d'une action.)* Atrocitas. Immanitas, *genit.* atis, f. *Cic.* SROGOSC, okrutność, ſproſność iakiego uczynku.

Augmenter l'atrocité d'un crime. Atrocitatem alicujus criminis augere. *Cicer.* Przyczyniać ſrogości uczynku iakiego

ATROPHIE, ſubſt. f. terme de Medicine, *(Maigreur extraordinaire & deſſechement qui arrive à tout le corps, ou à quelque partie, qui ne prend point de nourriture.)* Atrophia, *genit.* atrophiæ, f. *Celſ.* Suchoty opadanie z ciała chudnienie niezwyczayne termin doktorſki o ciele wſzytkim álbo części iakiey ciała ktora ſchnie nadzwyczaynie.

Ceux qui ſont malades d'atrophie. Atrophi, *genit.* atrophorum, maſc. plur. *Plin.* Suchotnicy ci co ná tę chorobę choruią.

ATTABLER & mieux s'ATTABLER, V. neut. *(Se mettre à table pour boire & manger.* Accumbere, (accumbo, is, accubui, accubitum.) neut. Menſæ accumbere. ZASIĄSC do ſtołu ieść y pić.

(Mot bas & du diſcours familier, qui ne ſe dit que parmi le vulgaire.) Słowo podłe y ktore ſię nie mowi chyba między poſpolſtwem.

ATTACHE, ſubſt. f. *(Tout ce qui ſert à attacher & à lier.)* Vinculum, *genit.* vinculi, neut. *Cic.* SCIĘGNO wſzyſtko co ſłuży do związania álbo ściągnienia.

Chiens d'attache, qu'on tient attachez pendant le jour. Canes catenarii, *genit.* canum catenariorum, maſc. plur. *Petr.* Pſy łáncuchowe co ich na uwiązaniu trzymaią przez dzień.

ON DIT en un ſens figuré, *Il eſt comme un chien d'attache, il ne peut quitter ni le logis, ni le travail.* Domi ſedit totos dies, nec loco movetur. MOWI ſię nie właśnie w tym wyrozumieniu; *właśnie iák pies ná uwiązániu,* to ieſt że ſię nigdzie wychylić nie może z domu áni odeyść od roboty.

ATTACHE, *(l'engagement qu'on a à une choſe.)* Amor. Ardor, *genit.* oris, maſc. Ardens ſtudium, *genit.* ardentis ſtudii, neut. *Cic.* PRZYWIĄZANIE ktore kto ma do czego.

Il a de l'attache pour les lettres. Incenſus eſt ſtudio literarum. *Cic.* Ma przywiązanie do náuk.

Il joue avec attache. Studio ardenti ludit. *Suet.* Gra z paſſyą z przywiązaniem.

Attache à la vie. Amor vitæ pertinax. Przywiązanie do życia.

Il a de l'attache pour cette perſonne. Amat ardenter illam mulierem. *Plin-Jun.* Przywiązanie ma do tey oſoby.

ATTACHE, *(Forte application d'eſprit à une choſe.)* Attentio, *genit.* attentionis, f. *Cic.* PRZYWIĄZANIE pilność umyſłu około iákiey rzeczy.

Il eſtudie avec attache, ou *avec application.* Intentiore ſtudio litteris operam dat. *Cic.* Uczy ſię z pilnością.

ATTACHE, *(Permiſſion du Juge qu'il met au bas d'une Requeſte, un* Parcatis.) Mandatum, *genit.* mandati, neut. Juſſus, *genit.* juſsûs, maſc. *Cicer.* ROZKAZ Sędziego ktory kładzie ná ſpodzie iákiey ſuppliki.

Il faut prendre l'attache du juge. Velit jubeat-ve judex poſtulandum eſt. Trzeba proſić ſędziego o wydanie roſkazu.

ON DIT au figuré en ce ſens, *Je ne feray rien ſans voſtre attache,* ou *ſans vos ordres.* Injuſſu tuo nihil agam. Niſi jubente te nihil agam. MOWI ſię w tym wyrozumieniu niewłaśnie nic nie uczynię bez dozwolenia.

ATTACHES, au plurier, *(Ordonnances & placards qu'on attache.)* Affixa, *genit.* affixorum, neut. plur. ROSKAZY ktore po mieyſcach publicznych ná kartach przylepiaią álbo przybiiaią.

ATTACHE', maſc. ATTACHE'E, f. part. paſſ. *(Lié, qui tient à quelque choſe.)* Ligatus. *Cic.* PZYWIĄZANY do czego.

Ayant les mains attachées derriere le dos. Illigatis poſt tergum manibus. *Liv.* Maiąc ręce w tył związane.

ATTACHE', *(Engagé, lié d'affection,* ou *d'inclination à une perſonne,* ou *à une choſe.)* Addictus. Studioſus, a, um. *Cicer.* PRZYWIĄZANY ſercem affektem do kogo álbo do czego.

Il eſt parfaitement attaché à voſtre ſervice, & à celuy de vos enfans. Hunc addictum, *ou* obſtrictum habes tibi ac liberis tuis. *Cic.* Doſkonale do uſług twoich y dzieci twoich ieſt przywiązany.

Ils ſont attachez au bien plus qu'il ne faut. Ad rem attentiores ſunt plus æquo. *Ter.* Przywiązani do dobr zbytnie więcey niż trzebá.

ATTACHE', ou *Appliqué à l'eſtude.* Doctrinarum ſtudioſus. **A ſon devoir.* Ad officium præſtandum attentus, *ou* intentus. PRZYWIĄZANY do nauk, pilny Do ſwoiey powinności.

ATTACHE' *à ſon ſens, à ſon ſentiment, (Opiniâtre.)* Pertinax, *genit.* pertinacis, PRZYWIĄZANY do właſnego zdaniá uparty.

ATTACHEMENT, ſubſt. m. au figuré, ſeulement. *(une Inclination & une affection forte qu'on a pour les perſonnes & pour les choſes.)* Studium, *genit.* ſtudii, neut. Ardor, *genit.* oris, m. *Cic.* PRZYWIĄZANIE niewłaśnie mocná ſkłonność do oſob álbo rzeczy iakich.

J'ay perſiſté dans mon attachement pour vous, lors que vous m'aviez abandonné. In meâ ergâ te voluntate, etiam deſertus ab officiis tuis, permanſi. *Cic.* Trwałem w moim do ciebie przywiązaniu ná tenczas kiedyś mnie odſtąpił

Il a de l'attachement aux richeſſes, il a de la paſſion pour les richeſſes. Ardet divitiarum deſiderio. *Phæd.* Má przywiązanie paſſyą do bogactw.

Il a de l'attachement pour les richeſſes, il les aime lors qu'il les a. Bonis partis incubat. Má przywiązanie do bogactw ktore nabył.

Il a de l'attachement à ſon devoir. In officio perſolvendo conſtantiſſimus eſt. Má przywiązanie do powinnoſci ſwoiey.

Il n'a aucun attachement, il n'aime point. Nullis amoribus implicitus eſt. Niemá zadnego przywiązaniá niekochá ſię wniczym.

Il a un grand attachement à ſon ſervice. Huic ancillatus eſt ſeque addixit. *Cic. Saluſt.* Wielce ieſt przywiązany do uſług iego.

AT-

ATTACHER, V. act. *(Joindre, lier,.)* Ligare. Alligare. *Cic.* PRZYWIĘZYWAC złączyć związać.

Il faut attacher à la circonférence de la rouë, des caiſſes de bois enduites de poix & de cire. Circum extremum latus rotæ figentur modioli quadrati pice & cerâ ſolidati. *Vitr.* Trzebá we dzwoná u koł klubelki wprawić ſmołą y woſkiem napuſzczone.

Attacher quelqu'un pieds & mains. Conſtringere aliquem quadrupedem. *Plaut.* Związać kogo iak baraná ręce y nogi

Attacher des moulures ſur des coupes d'or. Illigare, *ou* includere in aureis poculis emblemata. *Liv.* Wprawiać ſztuki wydatne na złotych náczyniach.

On attachera des planches ſur des ſolives avec des clouds de chaque coſté, afin d'empeſcher qu'en ſe tourmentant, elles ne s'élevent par les bords. Extremis partibus axis bini clavi figantur, uti nullâ ex parte poſſint ſe torquendo anguli excitare, *Vitr.* Ná ſłupach ćwiekami deſki poprzybiiaią áby wruſzaniu ſię z końcá ſię nie podnoſiły.

ESTRE ATTACHE', ou *lié.* Religari, (religor, aris, religatus ſum.) *paſſifs. Cic. Cæſ.* BYC ZWIĄZANYM.

Les ancres au lieu de cordes eſtoient attachées avec des chaiſnes de fer. Anchoræ pro funibus, ferreis catenis erant revinctæ. *Cæſ. ou* religabantur. *Cic. ou* retinebantur. *Vitr.* Kotfice miaſto lin przywiązane były łancuchami zelaznemi.

ATTACHER *en croix, à une potence,* ou *à un gibet.* Cruci figere, *ou* affigere, *ou* defigere. *Liv. Voyez* PENDRE. OBWIESIC ná ſzubienicy.

Attacher ſes chauſſes, ou *s'attacher.* ſimplement. Religare braccas. Podwiązać ſobie zawiązać.

S'ATTACHER, *(Se lier, ſe joindre, tenir,* ou *eſtre attaché à quelque choſe, s'y accrocher.)* Adhærere. Inhærere, (hæreo, es, hæſi, hæſum.) Inhæreſcere, (inhæreſco.) neut. PRZYWIĄZAC ſię przylgnąć przypiąć ſię do czego.

La vigne s'attache avec ſes tendons à tout ce qu'elle rencontre. Vitis claviculis ſuis quidquid eſt nacta complectitur. *Cicer.* Latoroſl winna witeczkami ſwemi do wſzyſtkiego ſię wiąże.

La poix s'attache aux mains. Pix adhæreſcit manibus. Smołá lgnie do rąk,

ON DIT au figuré, *La gloire attache à ſon char éclatant le Roturier auſſi bien que le Noble.* Gloria curru fulgente trahit non minùs ignotos generoſis. *Horat.* MOWI ſię niewłaśnie; ſławá do poważnego woza ſwego zaprzęgá zarowno ſzlachcicá y chłopá.

C'eſt un malheur qui eſt attaché à ma fortune, de trouver des envieux, qui me traverſent ſans l'avoir mérité. Mea fortuna, neſcio quomodò, obtrectatores invenit, non meo merito *Cicer.* To nieſzczęście ieſt do moiey przywiązane fortuny że zawſze trafiam ná zazdroſnych lubo ná to niezarabiam.

ON DIT auſſi figurement, *S'attacher, ſe lier, s'engager d'inclination à quelqu'un.* Se alicui aſtringere, *ou* conſtringere. MOWI ſię też niewłaśnie: przywiązać ſię do kogo ſercem y ſkłonnością przylgnąć.

S'attacher auprès de quelqu'un, (luy faire ſa Cour, luy rendre ſes aſſiduitez & ſes ſervices, ſe dévouër à ſon ſervice.) Aliquem obſequiis & aſſiduitate colere. Ancillari & addicere ſe alicui. *Cic. in Saluſt.* Przywiązáć ſię do kogo, ſłuzyć mu uſtawiczną mu piłność ſwoię oświadczáć, do iego ſię uſług ofiarować.

S'attacher à la fortune de quelqu'un. Fortunam alicujus ſequi. *Cicer.* Przywiązać ſię do ſzczęściá czyiego.

S'attacher quelqu'un luy faiſant du bien. Aliquem beneficiis ſibi divincire. *Cic.* Obowiązać ſobie kogo dobrodzieyſtwy.

Si la fortune nous fait quelque bien, elle nous l'oſte le plus ſouvent: au lieu que les ſciences étant comme attachées à nos ames, leur poſſeſſion nous en eſt tellement aſſurée, que nous ne les ſçaurions jamais perdre qu'avec la vie. Omnia munera fortunæ cùm dantur, ab eâ facillimè nobis adimuntur; diſciplinæ verò conjunctæ cum animis, nullo tempore deficiunt, ſed permanent ſtabiliter ad ſummum exitum vitæ. *Vitr.* Jeżeli nám kiedy ſzczęście co daie, toż częſtokroć ſamo odbierá; ále nauki że ſą nieiako przywiązane do umyſłu náſzego, poſſeſſyá ich tak nam ieſt pewná, że ich nigdy chyba z życiem utracić niemożemy.

S'attacher à une femme, avoir de l'attache pour elle. Ad mulierem oculos ſuos, *ou* animum adjicere. *Plaut. Terent.* Przywiązać ſię do niewiaſty iakiey, mieć ſkłonność do niey

s'ATTACHER, *(s'appliquer fortement & d'inclination à*

quelque choſe.) Alicui rei ſe addicere, (addico, is, addixi, addictum.) *Cic.* PRZYWIĄZAC ſię mocno, y ſkłonnością do czego.

Il s'attache fortement à l'eſtude. Acriter in ſtudia litterarum incumbit. *Cic.* Mocno ſię do náuk przywięzuie.

S'attacher à la volupté. Dedere ſe voluptáti, (dedo, is, dedidi, deditum.) *Cic.* Przywiązać ſię do roſkoſzy.

S'attacher à l'équité, à l'honneſteté. Juſtitiæ & honeſtati adhereſcere. *Cic.* Przywiązanym być do ſłuſznosci do poczciwości.

Ne s'attacher point avec paſſion à une choſe plus qu'à une autre. Nihil egregiè præter cætera ſtudere. *Ter.* Nie być barziey paſſyą przywiązanym do iedney rzeczy niż do drugiey.

L'hiſtoire de ſoy attache le lecteur, l'entretenant toujours par l'attente de quelque nouvelle aventure. Hiſtoriæ per ſe tenent lectores, habent enim novarum rerum expectationes. *Vitr.* Hiſtorya ſama do ſiebie przywięzuie czytaiącego nadzieią coraz nowego przypadku.

Il eſt bien attaché à ſa profeſſion. Impenſius arti ſuæ vacat. Mocno ieſt przywiązany do profeſſyi ſwoiey.

Il s'attacha à la médicine. Medicinæ imprimis ſtuduit. *Cic.* Przywiązał ſię do lekarſkiey nauki.

s'ATTACHER *à quelqu'un, (Faire, lier amitié avec luy.)* Aliquem ſibi in amicitiam adjungere. *Cic. Cæſ.* PRZYWIĄZAC ſię do kogo, przyiaźń z nim zábrać.

s'ATTACHER *à quelque parti, à quelque ſentiment, l'épouſer.* Tenere, *ou* ſequi partem aliquam. PRZYWIĄZAC do ſtrony iákiey, do zdania iákiego ſię przyłączyć.

Je ne m'attache à aucun parti. Nulli parti ſtudeo, *ou* faveo. *Cic. Hor.* Do żadney ſtrony ſię nie wiążę.

S'attacher opiniaſtrément à ſoutenir la fauſſeté de ſon ſentiment. Stare pro judicio erroris ſui. *Phæd.* Mocno ſię uwziąć ná bronienie omylnego zdania ſwego.

ATTAQUE, ſubſt. f. *(L'action de celuy qui attaque un autre.)* Aggreſſio. Petitio, *genit.* onis, f. *Cic.* NAPASC Naſtępowanie.

ATTAQUE *d'une place.* Oppugnatio, *genit.* onis, f. *Cic.* SZTURMOWANIE do fortecy iakiey.

L'attaque de cette ville eſt tres difficile, eſtant baignée de la mer de trois coſtez. Hæc urbs difficilem habet oppugnationem, cùm ex tribus partibus mari alluatur. *Cæſ.* Dobywanie tego miaſta ieſt barzo trudne poniewaz ze trzech ſtron ieſt morzem oblane.

Entreprendre une attaque de nuit. Nocturnam oppugnationem audere. *Tacit.* Nocą ſię kuſić o dobycie fortecy iákiey.

ATTAQUE, *(ſe dit figurément des reproches,* ou *demandes qu'on fait en paroles couvertes,* ou *à demi-mot.)* comme *Il luy donne quelque attaque ſur ſon avarice.* Semper illius avaritiam loquendo carpit. ZNACZY też przymowkę nieznaczną ſłowy podpodobieńſtwem álbo w poł domawiaiąc *táko* tknął go nie co o łakomſtwo iego.

ATTAQUE, *(Avant-coureurs,* ou *ſignes de maladies.)* Tentatio, *genit.* tentationis, f. *Cicer.* Nápaſtowanie znáki poprzedzaiące chorobę.

Je me réjouïs de ce que vous eſtes reſtabli de voſtre ancienne maladie, & que vous n'en ayiez reſſenti aucune attaque. Valetudinem tuam jam eſſe confirmatam à vetere morbo & à novis tentationibus gaudeo. *Cic.* Cieſzę ſię żeś przyſzedł do ſiebie od dawney choroby ſwoiey, y że iuż cię cale nie nápaſtowała.

ATTAQUE', maſc. ATTAQUE'E, f. part. paſſ. Provocatus. Laceſſitus, a, um. *Cic.* NAPASTOWANY, NAPASTOWANA.

ATTAQUE' *de toutes parts de maladie & de pauvreté.* Circumventus morbo, inopia. *Cic.* ZEWSZYSTKICH ſtron chorobami y uboſtwem ściśniony.

ATTAQUER, V. act. *(Provoquer.)* Provocare, (provoco, as, provocavi, provocatum.) act. accuſ. Aggredi, (aggredior, deris, aggreſſus ſum.) *Cic. Cæſ.* NAPASTOWAC, nápadać, nágabać, draźnić wyzywać.

Attaquer l'ennemi, le charger. In hoſtem impreſſionem facere, *Liv.* Impetum dare, *ou* facere in hoſtem. *Liv.* Naſtąpić ná nieprzyiaciela uderzyć ná niego.

Attaquer quelqu'un à coups d'eſpée & de pierres. Adoriri aliquem gladiis & lapidibus. *Cic.* Uderzyć ná kogo mieczem y Kámieńmi.

Il a attaqué ſon frere de paroles. Il l'a fort querellé. Adortus

sus eſt jurgio fratrem. *Ter.* Ná brata ſłowy náſtąpił, barzo go złaiał.

Attaquer quelqu'un par fineſſe. Inceſſere aliquem dolis. *Plaut.* Náſtąpić ná kogo zdradą.

Attaquer quelqu'un par des médiſances. Vellicare aliquem. *Cic*, Laceſſere aliquem maledictis. *Cicer.* In famam alicujus verbis incurrere. *Cic.* Náſtąpić ná kogo złorzeczeniem.

Attaquer par des ſatires les plus grands d'une ville. Famoſis verſibus primores populi arripere. *Horat.* Náſtąpić opiſywaniem na znacznieyſze oſoby w mieście iákim.

On attaque l'innocence par de faux ſoupçons. Maligna ſuſpicio innocentem deprimit. *Phæd.* Naſtępuią na niewinnośc fałſzywemi podeyrzeniami.

S'attaquer à quelqu'un d'une choſe, s'en prendre à luy. Ab aliquo rationem rei alicujus repoſcere, (repoſco,is,repopoſci,repoſcitum.)act. *Cic. Cæſ.* Brać ſię do kogo o co ná niego náſtępować.

s'ATTAQUER *à quelqu'un, ſe jouër à luy.* Attentare aliquem, (attento,as,avi,atum.act. *Phæd.* Ná kogo nápadać, pozbadać go ſobie, z niego ſobie żartować.

ESTRE ATTAQUE' *de maladie.* Tentari morbo,(tentor, aris,atus ſum.)paſſ. *Hor.* Być nápadniony chorobą.

Il eſt attaqué d'une ſi grande fluxion, qu'il ne peut parler. Tantâ epiphorâ oppreſſus eſt, ut loqui non poſſit. *Cicer.* Taki go katar napadł że mowić nie może.

ATTEINDRE, V.act.(*Taſcher de toucher à une choſe éloignée de nous.*) Attingere. Contingere,(tingo,is,tigi,tactum) *Cic. Phæd.* DOSIĘGAC, uſiłować dotknąć ſię rzeczy iákiey dalekiey od nas.

Vn renard preſſé par la ſoif taſchoit de toute ſa force d'atteindre à une grappe de raiſin. Fame coacta vulpes uvam appetebat, ſummis ſaliens viribus. *Phæd.* Lis pragnieniem zdięty wſzyſtkiemi ſiłami uſiłował doſięgnąć grona winnego

Cela eſt trop haut, je n'y puis atteindre. Id nimis altum, attingere non poſſum. Barzo to ieſt wyſoko doſięgnąć tego nie mogę.

ATTEINDRE, (*Arriver, parvenir.*) Attingere. Contingere. Aſſequi. Conſequi,(ſequor,ſequeris,ſequutus ſum.)dep. acc. *Cic.* DOSCIGNĄC, doyść, przyiść do czego.

Vne belette ne pouvant atteindre les ſouris à la courſe à cauſe de ſa vieilleſſe, ſe couvrit de farine. Muſtela annis & ſenectâ debilis cùm non valeret aſſequi mures, farinâ ſe involvit. *Phæd.* Łaſiczka nie mogąc dogonić myſzy że iuż ſtara była, okryła ſię mąką.

ATTEINDRE *quelqu'un,* (*l'attrapper, le joindre en marchant.*) Aſſequi.dep.acc. *Cic.* DOGONIC, doſiągnąć, kogo wchodzeniu.

J'ay eu bien de la peine à vous atteindre. Vix adipiſcendi te mihi fuit poteſtas. *Cicer.* Wielką miałem trudność ábym cię mogł dogonić.

Il les atteignit ſur le ſoir. Ad veſperam illos conſequutus eſt. *Cic.* Dogonił ich nád wieczorem.

Il a atteint l'âge de vingt ans. Il a vingt ans faits. Ætatis vigeſimum annum attigit. *Cic.* Doſzedł dwudzieſtu lat ma dwadzieścia lat z pełna.

ATTEINDRE, (*Arriver jusques à.*) *Atteindre un ſiecle heureux.* Ad fortunatum ſeculum pervenire. *Plin-Jun.* Doyść doſiągnąć, przyiść, aż do, Doyść wieku ſzczęśliwego.

Atteindre à l'eſprit d'un autre, venir à avoir autant d'eſprit que luy. Ingenium alterius aſſequi. *Cic.* Doſięgnąć kogo w rozumie, przyiść do rowney doſkonałości rozumu z nim.

La raiſon ne peut atteindre la, ou *aller juſque là.* Id aſſequi ratio non poteſt. Rozum tego nie doydzie nie doścignie.

ATTEINT, maſc. ATTEINTE, fœm part.paſſ. & adject. (*Accuſé d'un crime.*) Inſimulatus. Argutus,a,um. *Cic. Plaut.* UDANY, obwiniony, oſkarżony o iáki wyſtępek.

Atteint & convaincu d'un crime. Compertus ſceleris. *Liv.* ou flagitii. *Cic.* Obwiniony y przekonany o wyſtępek.

(Il faut bien remarquer qu'il y a de la difference entre ces mots *Atteint* & *Convaincu*, en ce que le mot d'*Atteint* ſe dit ſeulement d'un Accuſé contre lequel il y a ſimplement des indices ou des preuves imparfaites, ce qu'on dit autrement *Eſtre prévenu d'un crime:* au lieu que le mot de *Convaincu* ſe dit de celuy contre lequel il y a des preuves certaines du crime dont il eſt accuſé.) Trzeba dobrze zważyć rozność iáka ieſt między temi dwoma ſłowami *Obwiniony y przekonany*, bo obwiniony mowi ſię tylko o oſkarżonym, przeciwko komu tylko ſą znaki lub dowody niezupełne, co ſię inaczey mowi być udanym o wyſtępek, á záś przekonany mowi ſię o tym ná ktorego ſą dowody pewne o wyſtępku w ktorym go obwiniono.

ATTEINT *de maladie,* (*Attaqué de maladie.*) Morbo tentatus,a,um. *Cic.* CHOROBĄ zdzięty złożony ruſzony.

ATTEINTE, ſubſt. fœm. (*Action par la quelle on atteint & l'on touche.*) Petitio, *genit.* petitionis, f. Ictus, *genit.* ictûs, m *Cicer.* DOTKNIENIE tknięcie ruſzenie.

Ils ont remporté la victoire ſans recevoir d'atteinte. Nullâ acceptâ clade victoriam reportarunt. *Cic.* ODEBRALI miaſto bez ſwoiey ſzkody.

ATTEINTE ſignifie auſſi (*quelque legere attaque de maladie.*) Morbi tentatio. ZNACZY też lekkie nágabanie y napaſtowanie choroby.

Avoir quelque atteinte de fiévre. Febri tentari. Być napaſtowany od febry.

Sentir quelque atteinte de douleur. Aliquo doloris ſenſu affici. *Cicer.* Uczuć iaką boleść.

L'eſperance du bien fait ſupporter la douleur dont les atteintes ſont ſi violentes. Dolor corporis cujus morſus acerrimus perfertur ſpe propoſitâ boni. *Cic.* Nádzieiá dobrego czyni znośnieyſzą boleść ktorey dotknienie ieſt tak gwałtowne

ATTEINTE ſe dit en ce ſens au figuré. *Sa mort m'a donné une rude atteinte.* Mors illius me vehementer perculit. *Cicer.* Vehementer illius morte perculſus ſum. DOTKNIENIE tknięcie w tym wyrozumieniu mowi ſię *niewłaśnie;* śmierć iego ciężko mnie dotknęłá.

Sa vertu eſt hors d'atteinte à la calomnie, ou *hors des atteintes de la calomnie.* Virtus ejus injuriis calumniæ non patet. Cnoty iego niedoſięże potwarż.

La fortune me donne ſouvent des atteintes. Fortuna me ſæpè vellicat. *Cic.* Częſto mnie napaſtuie fortuná.

Je ſuis hors de vos atteintes, Vous ne pouvez me nuire. A te ſum tutus. *Cæſ.* Beſpieczny ieſtem od twoiey napaści nic mi nieuczyniſz.

ATTEINTE en terme de Manege, (*L'action de toucher à la bague avec la lance, lors qu'on court la bague.*) comme *Il a fait deux atteintes, il a touché deux fois la bague.* Bis annulum attigit. TKNĄC ruſzyć dotknąć według ſzkoły Rycerſkiey iezdźcow to ieſt ruſzyć kopią pierścieniá biegaiąc do niego, iako dwá razy dotknął álbo ruſzył pierścieniá.

ATTEINTE, (*ſe dit de ce qui oſte de la force d'un contrat d'une loy.*) comme *Donner una atteinte aux loix.* Legibus obtrectare.neut. *Cic.* NARUSZYC mowi ſię o tym co oſłabiá kontrakt iaki, álbo prawo iáko; naruſzyć prawo.

Il n'a pas voulu ſigner cét écrit de peur de donner atteinte à ſon droit. Huic ſcripto ſubſcribere recuſavit, ne jus ſuum labefactaret. *Cic.* N echciał podpiſać tego piſmá boiąc ſię áby nie náruſzył prawá ſwego.

ATTELAGE, ſubſt. maſc. (*Pluſieurs chevaux pour tirer un carroſſe, une chaiſe, une charette, une charruë.*) Equi bijuges. *genit.* equorum bijugum, maſc. *s'il y en a deux.* *Quadrijuges, *genit.* quadrijugum, maſc. *s'il y en a quatre.* **Vn beuf d'attelage.* Jugatorius bos, *genit.* bovis jugatorii, maſc. *Var.* SPRZĘZAY cug kilká koni do ciągnieniá karety, kolaſy, kary álbo wozká pługá założonych. * Parą koni ieśli ich ieſt dwá. *Czteremá końmi ieśli ich ieſt cztery. *Wołroboczy ſprzężayny.

ATTELAGE, (*L'équipage néceſſaire pour atteler les chevaux.*) Jumentorum & currûs inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, neut. SPRZĘZAY to co potrzebá do zaprzęganiá.

ATTELER *des chevaux à un caroſſe,* V. act. (*Mettre les chevaux au caroſſe.*) Currum equis jungere. *Boves jugare, *ſi ce ſont des bœufs. Colum.* ZAPRZĄDZ konie do karety, założyć konie do karety, zaprządz założyć woły, ieżeli woły przyprzęgaią,

(On dit mieux *Mettre les chevaux au carroſſe*, qu'*Atteler*, qui eſt un mot d'uſage parmi les Chartiers.) Lepiey ſię mowi *założyc* konie, niżeli zaprżądz.

ATTELIER, ſubſt. maſc. (*Lieu où travaillent les artiſans*) Officina, *genit.* officinæ. fœm. *Cic.* WARSZTAT gdzie rzemieśnicy robią.

Attelier de charpentier. Fabrica materiaria, *ou* lignaria, *genit.* æ, fœm. *Plin.* Warſztat cieſielſki.

Attelier où l'on fond l'airain. Æraria officina. **Où l'on fabrique le papier.* Chartaria officina. *Plin.* Hamernia gdzie około miedzi robią. *Papierniá gdzie papier robią.

ATTELLES, ſubſt. fœm. (*Deux petites planches de bois qu'on met au devant d'un collier des chevaux de charette, ou de coche.*) Helcium, *genit.* helcii. neut. *Apul.* Homąto, dwie deſzczki złączone ktoremi okładaią kołnierz ktory wdziewaią ná ſzyię koniom wozowym álbo brycznym.

ATTELLES, par métaphore, (*Ecliſſes qu'on met autour d'un membre rompu.*) Ferulæ, *genit.* ferularum, fœm. plur. *Celſ* ŁUBKI deſzczki ktoremi okładaią y obwiązuią złomaną kość

Mettre des attelles à un membre rompu. Accommodare ferulas membro fracto. *Celſ.* Wziąć w łubki złomaną część.

ATTENANT, maſc ATTENANTE, fœm. (*Qui joint, qui tient à.*) Attingens. Contingens, *genit.* entis, omn. gen. *Cicer.* TYKAIĄCY STYKAIĄCY ſię co ſię tycze.

Eſtre attenant d'une province. Attingere provinciam aliquam. *Cicer.* Tykać ſię iakiego kraiu.

ATTENDANT, maſc. ATTENDANTE, fœm. part. act. *du verbe* ATTENDRE. Expectans, *genit.* expectantis, omn. gen. *Cic.* CZEKAIĄCY, CZEKAIĄCA, od ſłowá CZEKAC.

EN ATTENDANT, adverbe. (*Cependant.*) Interim. adver. TYMCZASEM.

ATTENDRE, V. act. *on prononce* attandre. (*Eſperer la venuë de quelqu'un.*) Expectare, (expecto,as,expectavi,expectatum.)act.acc. *Cic.* CZEKAC, ſpodziewać ſię kogo.

Va t'en la-dedans & m'y attends. Abi intrò, & ibi me opperire. *Ter.* Wnidź tam y czekay mnie.

Attendre quelqu'un bien avant dans la nuit. Aliquem expectare ad multam uſque noctem. *Horat.* **A toute heure.* In totas horas. *Prop.* Czekać kogo długo barzo w nocy, *Co godziná.

Pour s'attendre les uns aux autres, ils ſont plus negligens Mutuâ inter ſe fiduciâ negligentiores fiunt, *Plin-Jun.* Czekaiąc oglądaiąc ſię ieden ná drugiego opuſzczaią ſię.

ON DIT auſſi abſolument, *Attendez.* Expecta. Mane, (*quand on fait une pauſe dans un diſcours,* ou *quelque digreſſion.*) **Attendez, je m'en allois vous le dire.* Mane, mane iſtuc ibam. *Ter.* MOWI ſię też cale *Poczekaycie*, kiedy kto ſtawá w mowie, álbo z boku do czego z nią ſię obracá, *Poczekay, to właśnie mowić miałem.

ATTENDRE, (*Eſpérer, ſe promettre une choſe de quelqu'un.*) Aliquid ab aliquo expectare, *ou* ſperare. act. CZEKAC ſpodziewać ſię obiecować ſobie co od kogo.

Faites moy l'honneur d'attendre de moy toute l'affection & tous les bons offices qu'on peut eſpérer d'un amy, & vous n'y ſerez pas trompé. A me omnia ſumma in te ſtudia, officiaque expecta, non fallam opinionem tuam. *Cic.* Racz tylko czekać po mnie wſzelkiey życzliwości, y wſzelakich przyſług, ktorych po przyiacielu ſpodziewać ſię możná, á niezawiedzieſz ſię ná tym.

Il a fait trop long-tems attendre le monde, & a amauſé l'eſpérance qu'on fondoit ſur ſa volonté. Diutiùs hominum expectationem & ſpem de ſuâ voluntate tenuit ſuſpenſam. *Cic* Długo trzymał ludzi ná rzeczy y omylił nadzieię ktorą ná iego dobrey woli zaſadzono.

Attendez vous à tout le reſſentiment que merite un homme ſans honneur. Expecta dum evomam omne virus acerbitatis meæ apud te hominem omni honeſtate ſpoliatum. Spodzieway ſię wſzelkiey gorzkości y przykrości odemnie, ták iako należy człowiekowi bez poczciwości.

J'attends une réponſe à l'équité de mes demandes. Expecto æquiſſimis meis, poſtulatis reſponſa. *Cæſ.* Czekam odpowiedzi ná ſłuſzne żądania moie.

C'eſt en vain que je m'attends à de l'argent, que j'eſpére avoir de l'argent. Quòd de argento ſperem nihil eſt. *Plaut.* Daremnie czekam ſpodziewam ſię pieniędzy.

Vous n'avez que faire de vous attendre à moy. Nihil eſt quòd in dextram aurem meâ fiduciâ dormias. *Plaut.* Darmo na mnie nie czekay, prożno ſię na mnie nie uſypiay.

ON DIT, *Il y a un bon feſtin qui vous attend.* Opipara cœna te manet. *Plaut.* MOWIĄ czeká cię dobrá poczeſna.

On ne s'attend point à luy. Nihil eſt in eo præſidii. *Liv.* Nie ſpodziewaią niczego od niego, z iego ſtrony.

ON DIT proverbialement, *Qui s'attend à l'écuelle d'autruy, a quelque fois bien mal diſné*, pour dire *Qui s'attend aux promeſſes d'autruy eſt le plus ſouvent trompé.* Qui cenam ſperat, ou præſumit alienam, hæc eum ſpes ſæpè decollat, *Plaut.* (*Il parle à peu prés ainſi.*) *Qui pendet al erius promiſſis ſæpè decipitur, *ou* fruſtratur. *Cic. Plin.* MOWIĄ przyſłowiem: *kto ſię ná cudzy garnek oglądá, częſtokroć źle obiaduie;* to ieſt kto ſię ná obietnicy zaſadzá cudzey, częſto bywá omylony.

(Expreſſion baſſe & populaire.) Mowá podłá y między poſpolſtwem.

ON DIT encore *Attendre quelqu'un au paſſage*, pour dire *Le ſurprendre en quelque occaſion* In ipſo articulo opprimere al quem. *Terent.* MOWIĄ eſzcze: *czekać kogo ná przeprawie*, to ieſt w ſamey potrzebie ná niego napaść.

ON DIT percillement en matiere de nouvelles, *Il faut attendre le boiteux.* pour dire, *Celuy qui en apportera la confirmation.* Qui fidem faciat rei iſtius, eſt expectàndus. MOWIĄ także względem Nowin: *trzebá czekać kulawego* to ieſt tego co przynieſie potwierdzenie ich.

ON DIT auſſi en diſputant, *C'eſt là où je vous attendois,* pour dire, *C'eſt de cela que je veux tirer avantage contre vous.* Illuc te volebam, *ou* te expectabam. MOWIĄ także w wſporce iakiey, *á tum cię też czekał*, to ieſt na tym chcę cię przekonać.

Attends juſques à amen, ou *juſques à la fin.* Mane uſque ad plaudite. Czekay aż do Amen, to ieſt aż do końcá.

(On finiſſoit ordianairement les Comédies par ce mot.) Kończono zwyczaynie komedye tym ſłowem.

FAIRE ATTENDRE, (*Retarder quelqu'un.*) Morari. Remorari. (moror,aris,moratus ſum.) dep.acc. *Cic. Ter. Plaut.* TRZYMAC ná rzeczy, ná oczekiwaniu, kogo bawić.

Il ſe fait bien attendre. Nimium nos moratur. *Ter.* Długo ſię czekać każe.

Il y a long-temps qu'il me fait attendre un diſiné. Jam dudum dedit mihi expectationem convivii. *Cic.* Już to dawno iako mnie zapraſzá ná obiad.

C'eſt la joueuſe de flute & ceux qui doivent chanter l'hymenée, qui nous font attendre Hoc nobis mora eſt, tibicina & hymenæum qui cantent. *Ter.* Czekamy zá śpiewaczką y muzyką z weſelem.

EN ATTENDANT, (*Cependant.*) Interim. Intereà. adv. *Cic.* TYMCZASEM.

ATTENDRI, maſc. *on prononce* áttandri. ATTENDRIE, fœm. paſſ. & adjectif. (*Devenu,* ou *rendu tendre, parlant des viandes qui ſont dures.*) Maceratus,a,um. ZKRUSZAŁY co ſię ſtał kruchym mowiąc o mięſie.

ATTENDRI dans le figuré, (*Touché de pitié & de compaſſion.*) Miſericordiâ tactus, *ou* commotus, *ou* permotus,a, um. *Cic.* SKRUSZONY *niewłaśnie* zdięty litością żalem.

ATTENDRIR, V. act. *on prononce* attandrir. (*Rendre tendre.*) Macerare, (macero, as, maceravi, maceratum.) *Ter.* SKRUSZYC zmacerować.

(On pourroit ſe ſervir en ce ſens du verbe *Mollio*, puis, qu' Ovide à dit *Lanam mollire trahendo*, rendre la laine plus douce, auſſi bien que du verbe *Emollio*, puiſque Pline a dit *Emollire alvum*, amollir le ventre.) Mogłby zażyć w tym rozumieniu ſłowá *miękczyć*, ponieważ Owidyuſz powiedział? miękczyć wełnę, iako też ſłowá *zmiękczam*, ponieważ Pliniuſz powiedział; żołądek zmiękczyć.

Le figuier attendrit la viande, lors qu'on l'y attache pendant quelque temps. Caro appenſa ficu tenereſcit. *Plin.* Ná figowym drzewie kruſzeie mięſo, zawieſiwſzy go ná nim czas iaki.

S'attendrir, (*Devenir tendre, parlant des viandes.*) Tenereſcere, (tenereſco.) neut. *Lucr.* Kruſzeć, ſkruſzałym ſię ſtać mowiąc o mięſie.

ATTENDRIR ſe dit figurement en choſes morales, (*Toucher de compaſſion.*) Mollire. Emollire, (mollivi,is, mollivi, mollitum.) act.acc. *Cic.* Zmiękczyć mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow, tknąć litością, wzruſzyć do litości.

Je me ſens attendri ſur voſtre ſujet. Tui ipſius miſericordiâ frangor. *Cic.* Wzruſzonym zdiętym litością nad tobą ſię czuię.

Les diſgraces des Rois attendriſſent tout le monde. Afflictæ Regum fortunæ alliciunt omnes ad miſericordiam. *Cicer.* Nieſzczęśliwości Krolow każdego wzruſzą do politowania

S'attendrir, ſe laiſſer toucher de compaſſion. Tangi miſericordiâ, (angor,eris,tactus ſum.) paſſ. Dare ſe ad lenitatem. *Cicer.* Dáć ſię zmiękczyć wzruſzyć litością.

ATTENDRISSEMENT, ſubſt. maſc. *on prononce* attandriſſemant. (*Qui ne ſe dit qu'au figuré pour exprimer un mouvement du cœur, qui inſpire de la tendreſſe & de la compaſſion pour les malheureux.*) Miſericordia, *genit.* miſericordiæ, fœm Miſeratio. Commiſeratio, *genit.* onis, f. *Cic.* ZMIĘKCZENIE zlitowanie co ſię nie mowi chyba niewłaśnie, o wzruſzeniu ſerca do politowania nad nieſzczęśliwemi.

ATTENDU, maſc. *on prononce* attandu. ATTENDUË, f. part. paſſ. & adject. (*Qu'on attend.*) Expectatus, expectata, expectatum. OCZEKIWANY, Oczekiwana ktorego czekaią.

Vous eſtes fort attendu. Summa eſt tui expectatio. *Cicer.* Bardzo cię oczekuią.

La paix eſt fort attenduë. In ſummâ expectatione pax eſt. *Cic.* Pokoiu bardzo czekaią.

ATTENDU *que*, & ATTENDU, *mis ſeul*, (*Conjonction cauſative qui ſignifie Parceque, D'autant que.*) Cùm. Quia. PONIEWAZ; ile że.

ATTENTAT, ſubſt. m. *on prononce* attantat. (*Entrepriſe téméraire ſur la vie des Souverains.*) In vitam Regum molitio, *ou* machinatio, *genit.* onis, fœm. PORWANIE ſię odważenie ſię zuchwałe ná życie Krolow.

ATTENTAT en general, (*Crime énorme au premier & ſecond chef.*) Nefarium crimen, *genit.* nefarii criminis, neut. Scelus immane, *genit.* ſceleris immanis, neut, *Cic.* PORWANIE ſię ogolnie, zbrodnia ſzkaradna w naypierwſzym y powtornym ſtopniu kryminałow.

ATTENTAT, (*Entrepriſe ſur l'autorité d'un autre.*) Alieni juris, *ou* alienæ auctoritatis violatio, *genit.* violationis, fœm. PORWANIE ſię ná władzę cudzą, ná zwierzchność

ATTENTE, ſubſt. fœm. *on prononce* attante. (*Eſperance, prévoyance d'une choſe qui doit arriver.*) Expectatio, *genit.* expectationis, fœm. *Cic.* OCZEKIWANIE, wyglądanie, rzeczy iakiey ktora ma naſtąpić.

Toute la province eſt dans l'attente de la vengeance qu'on en fera. Mirifica eſt provinciæ expectatio, quæ ultio fuerit. *Cicer.* Wſzyſtek kray w oczekiwaniu zoſtaie iáko ſię tego zemſzczą.

Il eſt bien éloigné de ſon attente. Aliter evenire multò intelligit. *Terent.* Daleko zoſtał od nadziei ſwoiey.

Reſpondre à l'attente qu'on a de nous. Aliorum de nobis expectationi reſpondere. *Cic.* Zádoſyć czynić nadziei o nas powziętey.

Surpaſſer l'attente qu'on a de nous. Omnium de nobis expectationem vincere. *Cic.* Zwyciężyć nadzieię ktorą o nas miano.

Tromper l'attente de quelqu'un. Decipere expectationem alicujus. *Cic.* Omylić nadzieię czyią.

Sa punition n'eſt que differée, il n'y perd que l'attente. Nihil præter tempus noxæ lucratur. *Lucr.* Karanie iego tylko ieſt odłożone, nie ſtraci na nim, chyba czas przez ktory go oczekiwa.

Contre l'attente de tout le monde. Præter omnium expectationem. *Cic.* Citra ſpem omnium. *Flor-Rom.* Mimo nadzieię wſzyſtkich.

ON APPELLE *Pierres d'Attente*, certaines pierres avancées à l'extremité d'un mur pour en faire la liaiſon avec celuy qu'on a deſſein de baſtir auprés, *Lapides eminentes*, ou *extantes*, genit. *lapidum eminentium*, ou *extantium*, m. plur. *Vitr.* *On le dit auſſi au figuré quand on laiſſe des marques d'un ouvrage, d'un deſſein qu'on a entrepris ſans l'avoir achevé tout-à-fait, *Opus inchoatum*, genit. *operis inchoati*, neut.) NAZYWAIĄ Kamienie oczekiwania, poſpolicie *ſtraby*, niektore cegły lub kámienie wydane zwierzchu ná brzegu ſciany, dla związania z tą ktorą daley pociągnąć zamyślaią wedle niey. *Mowi ſię toż niewłaśnie o rozpoczęciu ſprawy iakiey niedokończywſzy iey zupełnie.

ON DIT auſſi *Tables d'Attente*, des pieces de marbre, *ou* des quadres deſtinés à recevoir des inſcriptions, des tableaux, des bas reliefs, qu'on doit remplir en achevant l'ouvrage, *Nudæ*, ou *puræ tabulæ*, genit. *nudarum*, ou *purarum tabularum*, fœm. plur. MOWI ſię toż o głazach álbo marmurach gotych wſztuki wyrobionych gładko, ná ktorych nápiſy iákie álbo obrazy, álbo rznięcia dawać maią kończąc robotę.

ON LE DIT auſſi au figuré, *L'eſprit d'un jeune homme eſt une table d'attente, qui eſt capable de recevoir telles inſtructions qu'on y voudra mettre.* Cereus adoleſcens in bonum vel in vitium flecti. MOWIĄ też *niewłaśnie*; Umyſł młodego ieſt iako goła tablica ná ktorym wyraziſz wſzyſtko co zechceſz

ATTENTER V. neut. *on prononce* attanter. *Attenter à la vie de quelqu'on*, (*Entreprendre ſur ſa vie.*) Struere vitæ inſidias, (ſtruo, is, ſtruxi, ſtructum.) act. *Liv.* PORWAC ſię targnąc ná życie czyie naſtąpić ná nie.

Attenter à l'autorité des Souverains. Regum auctoritatem violare, *ou* uſurpare. Targnąć ſię ná powagę ná władzę Krolow.

Attenter à la pudicité d'une fille. Puellæ pudicitiam attentare. *Vlp.* Kuſić ſię áby wſtyd pannie odebrać.

Il ne ſçavoit pas qu'on attentaſt rien ſur ſa vie, ni ſur ſon royaume. Nullas inſidias neque vitæ neque regno ducebat fieri. *Cic.* Nic wiedział żeby co o życiu Jego álbo Kroleſtwie zámyślano.

Il a ſouvent attenté à ſa vie. Vitæ ipſius ſæpè inſidiatus eſt. Inſidias ſæpè paravit. *Cic. Tacit.* Ná życie mu nie raz naſtąpił.

ATTENTIF, maſc. *on prononce* attantif. ATTANTIVE, f. adject. (*Qui écoute avec attention.*) Attentus, attenta, attentum. *Cic.* PILNY, PILNA, co ſłucha z pilnością.

Vne oreille attentive. Attenta auris. *Hor.* Pilno pilnie.

Tenir ſes auditeurs attentifs, les rendre attentifs. Tenere, *ou* facere auditores attentos. *Cic.* Pilnych uczynić ſłuchaczow, trzymać ich w pilności.

Soyez s'il vous plaiſt attentifs. Attendite. Præbete vos attentos. *Cic.* Pilnuycie, proſzę patrzcie, przeſtrzegaycie.

Il m'a rendu attentif par ſon diſcours. Suo mihi ſermone aures arrexit. *Plaut.* Pilnym mnie uczynił mową ſwoią.

Chacun eſtant fort attentif à ſes demandes. Erectis omnibus expectatione quidnam poſtulaturus eſſet. *Liv.* Gdy wſzyſcy z pilnością ſłuchali, czegoby żądał.

Vous n'eſtes point attentif, (voſtre eſprit eſt ailleurs, vous ſongez à toute autre choſe.) Alias res agis. *Ter.* Peregrinatur animus. Nie ieſteś pilny, nie uważaſz, myśl twoia gdzie indziey ieſt, myśliſz cale o czym inſzym.

ATTENTIF ſe dit figurément. (*Appliqué à une choſe, attaché.*) Attentus. Intentus, a, um. *Ter.* PILNY mowi ſię *niewłaśnie* przykładaiący ſię do czego, przywiązany do czego.

Eſtre attentif à une choſe. Ad aliquid attendere. act. *Ter. Liv.* Pilnować czego, dać baczność.

Vn pere de famille qui eſt attentif à ſes intereſts. Attentus rerum ſuarum pater-familiàs. *Cic.* Goſpodarz pilnuiący tego, co do niego należy.

Eſtre trop attentif à ſes intereſts. Ad rem attentiorem eſſe. *Ter.* Názbyt pilnować pożytkow właſnych.

ATTENTION, ſubſt. fœm. *on prononce* attantion. (*Application d'eſprit à une choſe.*) Attentio. *Cic.* PILNOSC; myśli do czego przyłożenie.

Donner attention à une choſe. Attendere rem aliquam. *Cic.* Pilności do czego przykładać.

Je vous le diray, ſi vous voulez me donner un peu d'attention. Id dicam, ſi opera eſt auribus. *Plaut.* Opowiem ci to, ieżeli mi trochę daſz pilności.

Faire attention ſur une choſe. Aliquid attento, *ou* intento animo conſiderare, (conſidero, as, aui, atum: act. *Cicer.* Pilną uwagę nad czym uczynić.

Il faut une grande attention. Intento animo opus eſt. *Cic.* Trzeba wielkiey pilności.

Avec attention. Attentè. adv. *Cic.* Z pilnością.

ATTENTIVEMENT, adv. *on prononce* attantivemant. (*Avec attention.*) Attentè. Attentiùs, *plus attentivement.* Attentiſſimè. *fort attentivement. Cic.* Pilnie z pilnością, z więkſzą pilnością, barzo pilnie.

ATTE'NUATION, ſubſt. f. (*Affoibliſſement, ou l'action par laquelle on affoiblit*) Virium imminutio, *genit.* imminutionis, fœm. *Cic.* WYCIĘCZANIE, oſłabienie, przez co kto co oſłabia.

La grande atténuation de ce malade vint de trop de remedes. Nimiis remediis attenuatus, eſt æger ille. Wycięczenie wielkie tego chorego pochodzi z lekarſtw zbytecznych.

ATTE'NUATION, en fait de crime, (*Diminution.*) Attenuatio. Imminutio. Elevatio, *genit.* onis, f. *Cic.* WYCIĘCZANIE względem wyſtępkow, umnieyſzanie.

(Terme qui ſe dit au Palais.) Termin Prawny.

Eſcrire par atténuation en un procès criminel. Crimen extenuare, *ou* elevare. *Cic. Liv.* Piſać wycięczaiąc wyſtępek iáki w ſprawie kriminalney.

ATTE'NUE', maſc. ATTE'NUE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Affoibli, qui n'a que la peau & les os, fort maigre.*) Attenuatus. Extenuatus, a, um. *Cic.* WYCIĘCZONY, zmarniały, zeſłabiony, co nie ma tylko ſkorę á kości bardzo chudy.

Vn corps atténué de maigreur. Tenuatum macie corpus. *Horat.* Ciało wymorzone chudością.

Vne femme atténué par la diette de quelques jours laiſſa vaincre ſon opiniaſtreté. Mulier aliquot dierum abſtinentiâ ſicca paſſa eſt frangi pertinaciam ſuam. *Petr.* Białogłowa wymorzona kilkodniową dietą ná oſtatek dała ſwoy upor przezwyciężyć.

ATTE'NUER, V. act. (*Diminuer, oſter de l'embon-point.*) Tenuare. Attenuare. Extenuare, (tenuo, as, tenuavi, tenuatum.) act. accuſ. *Ovid. Cic. Plin.* WYCIĘCZAC, ochudzać tuczności uiąć.

Je ſuis tout atténué, J'ay le corps tout deſſeché. Tenuatum eſt macie corpus. Wſzyſtekem opadł, wyſechł, zmarniał.

ON DIT auſſi au Palais parlant figurément, *Attenuer un crime, (l'affoiblir, en diminuer l'atrocité)* Extenuare, *ou* elevare, *ou* imminuere crimen. *Cic. Liv.* MOWIĄ też w Prawie wycięczać kryminał iáki umnieyſzać ſzkaradności iego

Atténuer l'autorité. Auctoritatem elevare *Liv.* *Le chagrin.* Ægritudinem elevare. *Cic.* Umnieyſzać, ubliżać powagi. *Smutku żałości.

ATTERRE', maſc. ATTERRE'E, fœm. part. paſſ. (*Jetté par terre.*) Proſtratus. Afflictus, a, um. *Cic.* O ZIEMIĘ uderzony, uderzona.

ATTERRER, V. act. (*Jetter par terre*) Aliquem humi, *ou* ad terram proſternere, act. acc. *Cic.* UDERZYC o ziemię

ATTERRER ſe dit figurément pour (*Detruire quelqu'un, ou ſa fortune, le renverſer.*) Alicujus opes affligere. act. *Plin.* MOWI ſię niewłaśnie zámiaſt zgubić kogo ná fortunie obalić go wywrocić ná ſzczęściu.

ATTESTATION, ſubſt. fœm. (*Témoignage qu'on rend de quelqu'un par écrit.*) Conſignata litteris teſtificatio, *ou* teſtatio. *Cic.* SWIADECTWO komu ná piſmie dane.

ATTESTER, V. act. (*Rendre témoignage de la vérité d'un fait.*) Teſtari. or, aris, atus, ſum.) dep. accuſ. *Cicer. Plin.* SWIADCZYC o czym, iáko prawda ieſt.

ATTESTER ſignifie auſſi *Prendre à témoin.* Appellare aliquem *ſeul*, *ou* aliquem teſtem. *Cic.* ZNACZY też świadczyć ſię kim, brać ná świadectwo.

J'atteſte les hommes que cette diviſion n'eſt point arrivée par ma faute. Neque culpâ meâ hoc eveniſſe diſſidium id teſtor homines. *Ter.* Swiadczę ſię wſzyſtkiemi ludźmi że nie z moiey przyczyny ta kłotnia.

Atteſter Dieu d'une choſe. Teſtem Deum appellare. *Cic.* Brać Boga ná świadectwo w czym.

ATTIE'DI, maſc. ATTIE'DIE, fœm. part. paſſ. *Voyez* ATTIE'DIR. Teporatus, teporata, teporatum, Tepidus, a, um, *Plin. Cic.* OSTYGŁY, zwolniały.

ATTIE'DIR; V. act. ſe dit rarement dans la ſignification naturelle pour *Rendre tiede.* Tepidum facere. act. acc. *Mart.* OSTUDZIC rzadko ſię mowi w właſnym wyrozumięniu znacząc oſtygłym uczynić.

s'ATTIE'DIR, (*Perdre de ſa chaleur, ou en ſouffrir diminution.*) Tepeſcere, (tepeſco, is, tepui, *ſans ſupin.*) neut, *Mart.* OSTYGNĄC, utracić co z gorącości ſwoiey.

s'ATTIE'DIR, au figuré, (*Perdre de ſa ferveur, ſe relaſcher, ſe ralentir.*) fervorem remittere,) remitto, is, remiſi, remiſſum.) act. *Lucan. Cic.* OSTYGNĄC niewłaśnie ſtracić ochotę, uſtać, zleniwieć.

ATTIE'DISSEMENT, ſubſt. maſc (*Tiédeur.*) Tepor, *genit.* teporis, maſc. *Cic.* OSTYGNIENIE ochłodzenie.

(Ce ſubſtantif n'eſt point d'uſage en ce ſens, & ne l'eſt gueres plus dans le ſens figuré, ſi ce n'eſt dans un langage de Devotion, comme. To ſłowo w tym wyrozumieniu nie ieſt w używaniu, y iuż prawie nie záżywaią go w wyrozumieniu niewłaſnym, chyba mowiąc o pobożności, iáko.

L'ATTIE'DISSEMENT *de la dévotion & de la piété.* Pietatis remiſſio, *genit* remiſſionis, fœm. OCHŁODNIENIE, oſtygnienie w nábożeńſtwie, y pobożności.

ATTIFER, V. act. (*Ajuſter.*) Comere. Ornare. act. acc. *Ter.* STROIC, ubierać.

S'ATTIFER, V. neut. (*Ajuſter ſa teſte, ou ſes cheveux.*) Se comere, (como, is, comſi, comtum.) act. *Terent.* STROIC ſię, guzdrać ſię.

Les femmes ſont long-temps à s'attifer. Dum comuntur mulieres, annus eſt. *Ter.* Białogłowy długo ſię guzdraią koło ſtroienia.

(Mot bas & de mépris.) Słowo podłe y z wzgardą.

ATTIFETS, ſubſt. maſc. plur. (*Ajuſtemens de femme.*) Mundus muliebris, *genit.* mundi muliebris, maſc. STROIE białogłowſkie.

ATTIQUE, (*le Pays d'alentour de la ville d'Athenes dans l'Achaie, ou Hellas.*) Attica, *genit.* Atticæ, fœm. *Cic.* ATTYKA Kray około Ateny w Achaiy, álbo Hellas.

DE L'ATTIQUE. Atticus, Attica, Atticum. *comme *La langue Attique, qu'on parloit à Athenes.* Attica lingua. **Vne éloquence Attique.* Attica eloquentia. *Cic.* ATTYCKI; iáko mowa Attycka ktorą mowili w Atenach. *Wymowa attycka

Parler Attique, ou le langage d'Athenes. Atticè loqui *Cic.* *(*Plaute a dit* Atticimus, i, maſc. *l'Atticiſme, le langage d'Athenes, un langage pur & éloquent;* & Atticiſſare *dans le meſme Auteur* pour *Parler attique, ou d'un langage pur & éloquent.*) Mowić po Attyckiemu. *Plautus názwał Attyczyzna, wymowa czyſta y piękna Ateńſka, z Attycka mowić wymową czyſtą y piękną.

L'ORDRE ATTIQUE dans l'Architecture, (*Petit Ordre*) Atticus ordo, *genit.* Attici ordinis, maſc. PORZĄDEK Attycki w Architekturze, drobny rząd ſłupow.

COLOMNES ATTIQUES, ou ATTICURGES, (*Colomnes quarrées qui ſervoient à cét Ordre.*) Columnæ Atticæ, *genit.* columnarum Atticarum, fœm. plur. SŁUPY Attyckie kwadratowe do tego porządku ſłużące w budowaniu.

ON APPELLE auſſi *Vn ſel Attique* parmi les Grecs, (*Vne certaine éloquence qui ſe trouvoit dans le langage des Atheniens.*) Attico lepore tincti ſales, *genit.* tinctorum ſalium, m. plur. *Mart.* ZOWIĄ też ſmak Attycki, pewną moc wymowy ktora ſię znaydowała w ięzyku Ateńſkim.

ATTIRAIL, ſubſt. maſc. (*Equipage de l'Artillerie, ou de la Marine.*) Inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, neut. Impedimentum, *genit.* impedimenti, neut. PODWODY y porządki do Armaty lądem lub morzem.

Dans cette réſolution il envoya tout l'attirail de ſon camp à Labienus. Hoc inito conſilio totius exercitûs impedimenta ad Labienum miſit. *Cæſ.* Według tey zmowy poſłał wſzyſtkę armatę ſwoię z porządkiem Labienemu.

ATTIRAIL *de chaſſe*, ou *Equipage de chaſſe.* Venatorium inſtrumentum, neut. *Plin Jun.* PORZĄDEK do polowania

ATTIRANT, maſc. ATTIRANTE, fœm part. act. *du verbe* ATTIRER. CIĄGNĄCY, CIĄGNĄCA od ſłowa ciągnę.

ON DIT auſſi *Attirant* comme ſubſtantif, (*Qui attire à ſoy.*) Alliciens, *gen.* allicientis, maſc. Allector, *genit.* allectoris, maſc. *Colum.* Blandus, *genit.* blandi, maſc. *Cic.* MOWI ſię też Pociąg powab imieniem iſtotnym co ciągnie do ſiebie

ATTIRANTE, (*parlant d'une femme.*) Blanda mulier, *genit.* blandæ mulieris, fem. POWABNA białogłowa.

ATTIRE', maſc. ATTIRE'E, fœm. part. paſſ. (*Tiré avec quelque ſorte de violence.*) Tractus. Attractus. Pertractus, a, um. *Cicer.* POCIĄGNIONY, POCIĄGNIONA, mocą niciáką.

ATTIRE' *par perſuaſion.*) Inductus, a, um. *Cic.* POCIĄGNIONY namową, wprowadzony.

ATTIRE' *par quelque charme, ou amorce.* Allectus. Illectus, a, um. *Cicer.* POCIĄGNIONY powabem iákim álbo ponętą.

ATTIRER, V. act. (*Tirer à ſoy, emporter, entrainer.*) Aliquid ad ſe trahere. act. *Cic.* POCIĄGNĄC do ſiebie porwać, zá ſobą wlec.

L'aimant attire le fer. Attrahit ferrum magnes lapis. *Plin* Magnes lapis ad ſe ferrum allicit, *ou* trahit. *Cicer.* Magnet ciągnie żelazo.

Les choux attirent toutes les humeurs de la teſte & des yeux. De capite & de oculis omnia deducit braſſica. *Var.* Kapuſta wyciąga ſciąga humory wſzyſtkie z głowy y z oczu.

Attirer la pluye du ciel par des prieres Cœleſtes implorare aquas precibus, *Horat.* Sciągnąć deſzcz z nieba modlitwami

Nous ſommes attirez par le deſir des ſciens. Omnes trahimur ad ſcientiæ cupiditatem. Ciągnie nas chęć do náuk.

ATTIRER, figurément en morale, (*Tirer à ſoy par careſſes, ou autrement.*) Allicere. (licio, licis, lexi, lectum.) act accuſ. *Suet.* POCIĄGNĄC do ſiebie *niewłaśnie*, ciągnąć do ſiebie pieſzczotami lub inaczey.

Attirer quelqu'un dans une revolte, le porter, l'induire à la revolte. Ad defectionem aliquem trahere. **Dans un meſme malheur.* In eandem calamitatem trahere. *Cic.* **Dans ſon parti.* In partes aliquem trahere. *Tacit.* **Dans un parti contraire.* In partem aliam trahere. *Planc-Cic.* **Dans ſon ſentiment* In ſuam ſententiam aliquem trahere. *Cic.* Pociągnąć kogo do buntu wprowadzić go. *W toż nieſzczęście. *Na ſtronę ſwoię. *Ná ſtronę przeciwną. *Ná zdanie ſwoie.

Si la louange ne vous peut attirer à bien faire, la crainte ne pourra vous empeſcher de mal faire. Si te laus allicere ad rectè faciendum non poteſt, ne metus quidem à fœdiſſimis factis

factis poteſt avocare. *Cic.* Jeżeli cię chwała nie pociąga do dobrego, pewnie cię boiaźń nie odwiedzie od złego.

Il ſe les attira à luy ſous de grandes promeſſes. Eos ad ſe magnis pollicitationibus perduxit. *Cæſ.* Pociągnął ich ſobie, do ſiebie pod wielkiemi obietnicami.

ATTIRER *du bien*,ou *du mal*, (*en procurer.*) Bonum aut malum conflare, (o, as, avi, atum.) SPROwadzić złe lub dobre, być przyczyną.

Attirer de l'ennuy à quelqu'un. Ærumnas alicui creare. **Quelque danger.*conflare, alicui periculum.*Cic.***Des affaires,de la haine.* exhibere negotium, odium conflare. **De l'envie.* Aliquem in invidiam rapere. *Cic.* Sprowadzić fraſunek ná kogo. *Jákie niebeſpieczeńſtwo. *Trudności nienawiść. *Zazdrość.

S'attirer la haine publique. Publica odia in ſe concitare. *Cicer.***De meſchantes affaires.*Se in malum conjicere.*Plaut.* Sciągnąć ná ſię nienáwiść wſzyſtkich *co złego ná ſię obálić

Je me ſuis attiré bien des ennemis pour l'amour de luy. Multas contraxi inimicitias illius causâ.*Cicer.* Sciągnąłem ná ſiebie wielu nieprzyiacioł dla niego.

*Je m'attireray volontiers tout le faix de la guerre ſur les bras,pourveu que ma perte faſſe le ſalut de ma patrie.*Omnem impetum belli in me convertere non recuſabo,ſi modò meo caſu confirmare ſalutem patriæ poſſim.*Cic.* Wezmę ná ſiebie wſzyſtkie niebeſpieczeńſtwo woyny ochotnie, byleby moią ſzkodą ſtaneła całość Oyczyzny.

*S'attirer une maladie par ſon intempérance dans le boire & dans le manger.*Suâ intemperantiâ & compotationibus,morbum concipere.*Colum.* Sciągnąć ná ſię chorobę przez ſwoię w iedzeniu y piciu niewſtrzemięźliwość.

S'attirer la bienveillance, la bonne volonté,ou *l'amitié d'une perſonne.*Voluntatem alicujus conciliare ſibi.*Cic.* Sciągnąć ná ſię łaſkawość, dobre ſerce, przyiaźń iakiey oſoby.

*S'attirer l'eſtime de tout le monde.*Omnium æſtimationem ſibi colligere.*Cicer.* Pociągnąć do ſiebie eſtymacyą wſzyſtkich ludzi.

ATTISER *les tiſons d'un feu.* V.act. (*Racommoder le feu en approchant, les tiſons pour les faire brûler.*) Sopitos ignes ſuſcitare. *Virg.* **Souffler le feu.* Foculum buccâ excitare. *Juv.* *(*ſi le bois n'eſt pas encore allumé.* Titiones componere. act.) POPRAWIC ognia głownie poruſzaiąc y do ſiebie zbliżaiąc áby ſię paliły. *Dmuchać ná ogień; układać ogień ieżeli ieſzcze drwa nie zápalone.

ATTISER,au figuré,(*en parlant de la guerre & de quelque paſſion de l'ame.*) comme *Attiſer le feu de la guerre civile.* Civile bellum accendere. *Cicer.* **Attiſer le feu de la colere de quelqu'un.* ſuſcitare iram alicujus. *Virg.* PODPALAC zápalać *niewłaśnie*,mowiąc o woynie,lub zządzy iakiey duſzney Jako: zápalać ogień woyny domowey.*Podpalać gniew czyi

ATTISONNOIR,ſubſt.maſc.(*outil crochu dont ſe ſervent les Fondeurs pour attiſer le feu.*) Admovendis titionibus uncus,i,m. POGRZEBACZ nárzędzie zákrzywione nákońcu ktorego záżywaią dla poprawiania ognia.

ATTITRER,V.act.(*Appoſter,ſuborner quelqu'un.*) Apponere,(appono,is,apposui,appoſitum.)act.acc.*Cic.* NAPRAWIC náſłać náſadzić kogo.

ATTITUDE, ſubſt.f. terme de peinture & de ſculpture, (*certaine diſpoſition des figures d'un tableau*,ou *l'action & la poſture d'une ſtatuë.*) Situs, *genit.* ſitûs, maſc. Poſitio, *genit.* poſitionis,fœm.*Cic.* POSTAC położenie układ oſob w malowaniu lub rznięciu poſtura; termin malarſki y ſnycerſki

ATTOUCHEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action par laquelle on touche.*) Tactus. Contactus, *genit.* ûs,maſc.*Cic.Virg.* Tactio, *genit.* tactionis, fœm.*Cic.* DOTYKANIE ktorym ſię dotykaią.

Se ſouiller par l'attouchement d'un mort. Contaminare ſe contagione mortui. *Cic.* Zmazać ſię dotykaiąc umarłego.

ATTRACTIF,maſc.ATTRACTIVE,f.adject. (*Qui a la force d'attirer.*) Attrahendi vim habens. **Les philoſophes ſe ſervent d'* Attractivus,a,um. POCIĄGAIĄCY, POCIĄGAIĄCA co ma moc pociągnienia.*Filozofowie záżywaią ſłowa *pociągliwy.*

*Vertu attractive.*Vis attrahendi. Moc pociągnienia.

ATTRACTION,ſubſt.fœm. (*L'action d'attirer.*) Attractio, *genit.*attractionis,fœm. POCIĄGNIENIE.

(Ce mot eſt de Quintilien dans une ſignification bien éloignée.je croy qu'on s'en peut ſervir ſans ſcrupule dans celle-cy.) To ſłowo ieſt Kwintyliana w wyrozumieniu od tego dalekim, ále bez ſkrupułu może go y w tym brać.

ATTRAIANT,m.ATTRAIANTE,f.(*Charmant,qui attire à ſoy.*) Blandus, blanda, blandum.*Cic.* POWABNY, POWABNA, miły co do ſiebie ciągnie.

*Il n'a rien d'attraiant dans l'air du viſage.*Nihil eſt in eius vultu quod blandiatur oculis. Nie ma nic powabnego w poſtaci twarzy.

Il a des yeux attraiants, ou *pleins d'attraits.* Illices habet oculos.*Apul.* Ma oczy powabne, pełne powabow.

ATTRAIRE,V.act.(*Attirer, faire venir à ſoy par quelque appaſt*,ou *vertu ſecrette & inconnuë.*) Allicere,(licio,licis,lexi,lectum.)act,acc,*Cic.* NĘCIC,Powabiać do ſiebie ponętami lub inſzą mocą taiemną y nieznaiomą.

ATTRAIRE, au figuré, comme *On attrait les enfans par la douceur.*Lenitate pcuri alliciuntur.PRZYCHĘCIC,przywabić *niewłaśnie* Jako:dzieci łaſkawością przychęcaią.

*La vertu a le pouvoir d'attraire les eſprits les plus ſauvages.*Virtus agreſtiores ad ſe animos allicit.*Cic.* Cnota ma tę moc że przychęci náydzikſze umyſły.

ATTRAIT,ſubſt.maſc.(*Qualité,vertu qui attire.*) Illecebra, *genit.*illecebræ,f. POWAB, ponęta to co przychęca.

Se laiſſer aller aux attraits de la volupté. Deliniri voluptatis illecebris.*Cic.* Dać ſię pociągnąć ponętami roſkoſzy

ATTRAIT, (*Ce qui nous porte & nous invite à une choſe.*) Incitamentum. Invitamentum, *genit.* i, n. POCIĄG, pobudka to co nás do czego wiedzie,y zachęca.

*C'eſt un grand attrait pour ne point craindre les dangers, ni le travail.*Hoc maximum & periculorum invitamentum & laborum. *Cicer.* Wielka to pobudka áby ſię nie wzdrygać niebeſpieczeńſtw, y pracy.

*Il a bien des attraits pour la ville, & pour le barreau.*Multa habet incitamenta urbis & fori.*Cic.* Ma wielkie pociągi do miaſta, y do prawa.

Ils ont beaucoup d'attrait à ſuivre ce deſſein. In hoc conſilium maximè inclinant. *Liv.* Barzo ich chęć wiedzie iść zátym zdaniem.

ATTRAPER, V. act. (*Atteindre quelqu'un qui eſt parti devant.*)Aliquem aſſequi,(ſequor,ſequeris,aſſequutus ſum.) dep. acc. *Cic.* DOSCIGNĄC kogo co wprzody ſię ruſzył.

*Attraper quelqu'un en chemin.*Conſequi aliquem in itinere. *Cic.* **Allez devant, je vous attraperay au giſte.* I præ, ad veſperam te conſequar. *Cicer.* Doścignąć kogo w drodze *Iedź wprzody dogonię cię ná noclegu.

ON DIT en ce ſens qu'*Vn malade ne pourra pas attraper le printemps,aller*,ou *vivre juſques au printems.* Hic æger ad vernum uſque tempus non perveniet. **Il a attrapé ſoixante-dix ans,il eſt venu juſques à ſoixante-dix ans.* Ad annum ſeptuageſimum pervenit.*Cic.***Chacun ſouhaite attraper la vieilleſſe*, ou *devenir vieux, & l'on ſe faſche lors qu'on y eſt arrivé.*Senectutem ut adipiſcantur omnes optant,eandem accuſant adepti . *Cic.* MOWIĄ w tym wyrozumieniu, chory ten niedoścignie wioſny, to ieſt nie dozyie aż do wioſny. *Doścignął ſiedmiudzieſiąt lat,przyſzedł aż do lat ſiedmiudzieſiąt. *Każdy rad doścignąć ſtarości, á nie rad kiedy przyidzie.

ATTRAPER, (*Prendre, ſe ſaiſir de quelqu'un qui fuit.*) Comprehendere aliquem in fugâ,*Cæſ.* ZŁAPAC, zchwytać kogo uciekaiącego.

ATTRAPER, (*Prendre, trouver quelqu'un ſur le fait.*) In aliquo manifeſto ſcelere deprehendere aliquem. ZŁAPAC kogo, zdybać, záſtać ná uczynku.

*Si je t'attrape, je te feray voir à qui tu te jouës.*Si te comprehéndero, ſenties quem attentaris. Bylem cię doſtał náuczę cię z kim to żartuieſz.

ATTRAPER,(*Gagner, faire des acquiſitions légitimes par ſon travail & par ſon induſtrie.*) Comparare, (comparo, as, comparavi, comparatum.) act. acc. *Cicer.* **Il a attrapé de grands biens auprés des grands.*Apud Principes magnas adeptus eſt divitias. *Plaut.* ZYSKAC, náchwytać nábyciem godziwym názbierać pracą ſwoią y rozumem. *Wielkich dobr názbierał u Panow.

ATTRAPER, (*Tromper quelqu'un, le ſurprendre, le faire tomber dans le piége,le faire donner dans le paneau.*)Aliquem capere,(capio,is,cepi,captum.) act.acc.*Cic.* UCHWYCIC, złapać kogo,oſzukać,zwieść,w ſidło álbo w zaſadzkę wprowadzić.

Il m'a attrapé de trente piſtoles, ou *Il m'en a donné pour trente piſtoles.* Me tetigit triginta minis. *Plaut.* comme ſi l'

on diſoit *Il m'a donné une touche de trente piſtoles.* Oſzukał mnie w trzydzieſtu grzywnach, àlbo dałże mi ná trzydzieści grzywien, iákoby kto mowił dał mi tykwę zá trzydzieści grzywien.

*Vn homme de néant m'a attrapé mon argent à moy qui ay les cheveux blancs & la barbe griſe.*Homo nihili me auro emunxit cano capite atque albâ barbâ. *Plaut.* Jeden nikczemnik zpieniędzy mnie oſzwabił, mnie ſiwcá, y ſtarcá.

*J'ay honte à l'âge où je ſuis d'avoir eſté deux fois attrapé vilainement.*Pudet hocce ætatis,ludum,bis factum eſſe indignè.*Plaut* Wſtyd mnie w tym wieku żem ſię dał dwá razy oſzukać ſzpetnie.

*Il y a des filets où les hommes ſe laiſſent attraper tous les jours,on met à manger ſous ces filets,& quand quelqu'un ſe jette deſſus avec trop d'avidité,il ne manque jamais d'y eſtre pris & d'eſtre puni de ſon avarice.*Fiunt tranſennæ,ubi quotidiè homines decipiuntur dolis, & in eas eſca imponitur,quam ſi quis avidus poſcit avariter, decipitur in tranſennâ avaritiâ ſuâ.*Plaut.* Są ſidełká ná ktorych ſię ludźie codzień chwytać daią,ná tych poſypuią nętę, á iak ſię kto ná nię chciwie rzuci, zaraz ieſt uchwycony,y za chciwość ſwoię ſkarany.

*Je vais bien l'attraper.*Hunc decipiam probè.*Plaut.*Złapię iá go dobrze.

ATTRAPER ſe dit figurément en choſes morales,(*Parvenir,arriver juſques.*)Adipiſci,adipiſcor,eris,adeptus ſum.) dep.acc. MOWI ſię też *niewłaśnie*: w rzeczach do obyczaiow, y znaczy, doyść aż do.

On ne peut jamais attraper le dernier point de perfection, pour dire,*y parvenir,y arriver.*Summa perfectio attingi non poteſt. *Cic.* * *Ce peintre attrape l'air du viſage, le prend & le rend bien.*Pictor ille ſcitè,*ou* graphicè exprimit,*ou* reddit faciem. *Plin Jun.* **Attraper le ſens d'un Auteur, le prendre.* Mentem auctoris capere,*ou* comprehendere. *Cic.* Niemożna nigdy uchwycić oſtatniego punktu doſkonałośći,*to ieſt*, nie można doyść do niego. * Ten malarż barzo dobrze poſtać twarzy chwytá, *to ieſt* bierze y wyraża. * Doścignąć myśli autorá iakiego.

ON APPELLE *un* ATTRAPE-MINON, (*un hypocrite, un cagot,qui avec un air doucereux & ſous un voile de dévotion attrape les ſimples.*)Fraudulentus & mendax, *genit.*fraudulenti & mendacis, maſc. Zwodziciel. Oſzuſt ktory pod poſtawą pobożności y łagodności proſtych oſzukuie.

ATTRAPOIRE,ſubſt.maſc.(*Terme populaire,qui ſe dit d'un piége,ou d'une machine pour attraper les renards & d'autres animaux.*) Decipulum, *genit.*decipuli.neut.*Phæd.* ŁAPKA ſłowo poſpolite,co ſię mowi o ſidle,álbo ſztuce iakiey Zaſtawioney ná chwytanie liſow lub inſzych zwierząt.

ATTREMPER *un ferrement*,V.act. (*Donner la trempe à quelque ferrement.*) Ferrum attemperare, (attempero, as,attemperavi,attemperatum.)act.accuſ.HARTOWAC żelazo

(Mot d'uſage parmi les ouvriers qui travaillent en fer.) Słowo w używaniu między rzemieśnikami co koło żelaza robią.

ATTRIBUER,V, act. (*Donner, octroyer.*) Aliquid alicui tribuere,(tribuo,is,tribui,tributum.)act.*Cic.*DAC pozwolić

ATTRIBUER,(*Donner,rejetter ſur quelqu'un un heureux*, ou *un mauvais ſuccés.*) Tribuere. Aſcribere. act.accuſ. *Cic.* *datif de la perſonne.* PRYZNAWAC, zwalać,ſkładać ná kogo ſzczęśliwy lub zły przypadek.

*Si les honeſtes gens réüſſiſſent, nous l'attribuons à Dieu.*Si quando bonos exitus habent boni, eos quidem aſcribimus attribuimuſque Deo immortali. *Cicer.* Jeżeli ſię dobrym udaie, przyznaiemy to Bogu.

J'attribuë à un excés d'affection pour moy la bonté que vous avez d'agréer les ſervices que je vous rends. Quòd grata tibi mea erga te ſtudia ſcribis eſſe,facis tu quidem ex abundantiâ quâdam amoris in me.*Cic.* Przyznaię wielkiey twoiey ku mnie dobroci, że przyiąć raczyſz uſługi ktore ci oświadczam.

Attribuër ſes défauts à la vieilleſſe, Sua vitia in ſenectutē conferre.*Cic.* Ná ſtarość ſkładać defekta ſwoie.

Il faut attribuer la faute à la foibleſſe de l'âge. Imbecillæ ætati culpa eſt aſſignanda, *Cic.* Ná wiek ſłaby tę winę złożyć trzebá.

*Il ne faut pas attribuër à la valeur des ennemis, ce qui vient du déſavantage du lieu.*Quod iniquitas loci attulit,id virtuti hoſtium non eſt tribuendum.*Cæſ.* Nie trzebá tego przypiſywać cnocie nieprzyiacioł, co pochodzi z niewygody mieyſcá.

s'ATTRIBUER,(*Se donner,s'arroger une choſe*)Aliquid ſibi tribuere,*ou* attribuere,*ou* ſumere,act.*Cic.* PZYZNAWAC przypiſować ſobie co,przywłaſzczać.

Il m'attribuë la gloire d'avoir ſauvé l'empire. Mihi ſalutem imperii adjudicat.*Cic.* Przyznaie mi ſławę,żem wybawił całe Państwo.

*S'attribuer la victoire qu'un autre a remportée.*Intercipere victoriam alieno labore quæſitam. *Plin.* **Le ſurnom d'un autre.*Cognomen ſibi arripere ex aliorum imaginibus.*Cicer.* Przyznawać ſobie zwycięſtwo, ktore inſzy odebrał. *Imię cudze.

Je ne m'attribuë pas tant,ou *Je n'ay pas aſſez de préſomption, pour croire qu'on doive abſoudre Plancius, à cauſe des ſervices qu'il m'a rendus*,Mihi non ſumo tantum neque arrogo,ut Plancium ſuis erga me meritis impunitatem conſequuturum putem. *Cic.* Nieprzywłaſzczam ſobie tyle, álbo nietak wiele o ſobie rozumiem, żebym chciał żeby Planká wolnym puſzczono dlá tych przyſług, ktore mi świadczył.

ATTRIBUT,ſubſt.maſc.(*terme de Théologie qui ſe dit de toutes les qualitez qui ſont en Dieu,comme ſa juſtice,ſa miſéricorde* &c.)Divinum nomen, *genit.*divini nominis,n.Qualitas,*genit.*qualitatis,fœm.*Cicer.* ATTRIBUTA termin Teologiczny ktory ſię mowi o wſzyſtkich doſkonałościach ktore ſą w Bogu, iako ſprawiedliwość,miłoſierdzie.&c.

ATTRIBUTION,ſubſt.fœm. *Conceſſion de droits.*) Attributio,*genit.*attributionis,fœm.Conceſſio,*genit.*onis.fœm.*Ci.* PRZYZNANIE, pozwolenie, nadanie prawá.

ATTRISTER,V.act.(*Affliger quelqu'un,luy donner des ſujets de triſteſſe,de chagrin & de douleur.*)Contriſtare,(contriſto,as,contriſtavi,contriſtatum.)act.accuſ. *Cæl-ad-Cic.* ZASMUCIC kogo,utrapić, dać mu przyczyny ſmutku,żalu, y fraſunku.

Vos lettres m'auroient bien attriſté, ſi la raiſon ne s'eſtoit déja renduë maitreſſe de toutes les triſteſſes, & ſi une longue ſuite de malheurs ne m'avoit endurcy à tous les nouveaux deplaiſirs, qui peuvent m'ariver. Magno dolore me affeciſſent tuæ litteræ,niſi jam ratio ipſa depuliſſet omnes moleſtias,& diuturnâ deſperatione rerum obduruiſſet animus ad dolorem novum. *Cicer.* Záſmuciłby mnie był barzo liſt twoy, gdyby iuż rozum nie wziął gory nad wſzyſtkiemi ſmutkami,y gdyby idące po ſobie uſtawicznie nieſzczęścia nieprzyzwyczaiły umyſłu do ſiebie; y uſtał ły.

Vous avez ſujet de vous rejouïr, & non pas de vous attriſter. Eſt quòd gaudeas, nihil eſt quòd te maceres. *Plaut.* Maſz raczey weſela niżeli ſmutku przyczynę.

ATTRITION,ſubſt.f.terme théologique,(*Regret d'avoir offenſé Dieu dans la crainte de ſes jugemens, que S. Paul appelle une crainte ſervile qui ne juſtifie pas le pecheur.*)Attritio, *genit.* attritionis, fœm. Dolor peccati timore pœnæ conceptus, *genit.* doloris concepti, maſc. ATTRYCYA termin Teologiczny, żal że ſię Boga obraziło dla boiaźni ſądow Jego, ktorą S. Paweł náżywa boiaźnią niewolniczą ktora nieuſprawiedliwia grzeſznika.

ATTROUPÉ,maſc. ATTROUPÉE,f.part.paſſ. (*Ramaſſé comme en une troupe.*) Congregatus,a,um. *Cic.* ZŁUPIONY, zgromadzony iáko huſiec.

ATTROUPER,V.act.(*Ramaſſer,aſſembler des gens.*)Cogere, (cogo,cogis,coegi,coactum.) act.acc. *Cic.* ZBIERAC ludzi, zgromadzać do kupy.

s'ATTROUPER Coire, (coeo,cois,coivi,coitum.(neut. *Cic.* ZBIERAC ſię zgromadzać ſię.

AU,cette particule eſt ſouvent la marque du datif ſingulier maſculin en nôtre Langue,dont on uſe devant les Noms qui commencent par des conſonnes ou voyelles aſpirées: *Au pere.* On dit *à la* pour le feminin, *A la maiſon*; & *aux* pour le plurier tant maſculin que féminin commençant par une conſonne ou par une voyelle,*aux mains,aux écoliers* &c. TA partykuła często ieſt znakiem ſpadku dawaiącego w Francuſkim ięzyku, ktorey záżywaią przed Imionami záczynaiącemi ſię od liter dwoygłośnych álbo też przez ſię brzmiących z thnieniem: *Oycu*, w białogłowſkim záś *a la* ſię mowi,á w większey liczbie *aux* ták męſkiey iáko białogłowſkiey czyli ſię záczynaią ſłowa od dwoygłośney czyli od jednogłośnych y przez ſię brzmiących,Rękom, Studentom.

AU devant les Noms appellatifs de lieu,en ſignification de repos, s'exprime par la prépoſition *in*, avec l'ablatif, comme. PRZED názwiſkami poſpolitemi mieyſc znácząc ſpoczynek ná mieyſcu wyraża ſię przez *w* álbo *ná* z ſpadkiem odbieraiącym.

Il

Il est au marché, au jardin. Eſt in foro, in horto. Jeſt ná rynku, w ogrodzie.

En ſignification de Mouvement, on la rend par *in* ou par *ad* avec l'accuſatif: comme. Znacząc zaś ruſzenie ſię ná mieyſce wyraża ſię ztąż prepozycyą *w* albo *ná* y ſpadkiem oſkarżaiącym.

Il eſt allé à la place publique, au port. Ivit in forum, ad portum. Poſzedł ná rynek, ná ląd.

AU marque quelquefois un Endroit ou une partie d'un tout: comme. ZNACZY czaſem mieyſce álbo część całey iákiey rzeczy iáko.

Il eſt bleſſé au front, au bras, au coude. Saucius eſt in fronte, in brachio, in cubito. Obrażano go álbo raniono w czoło, w ramię, w łokieć.

AU ſignifie d'autrefois le temps: comme. ZNACZY też czaſem czas: iako.

Au declin & au renouveau de la Lune. Decreſcente Lunâ eâdemque ſe reficiente. abl. Ná ſchodzie y ná nowiu Xiężycá.

(Cette particule marque encore l'Inſtrument avec quoy l'on fait quelque choſe: comme. Tá partykułá znaczy ieſzcze inſtrument álbo ſtatek ktorym co czynią iako.

Jouër au palet, aux noix. Ludere diſco, nucibus. Grać w piłkę w orzeczy.

Lá Façon ou la Maniere. comme. Spoſob álbo iakość.

Nous ſommes venus au grand galop. Huc citatiſſimo curſu venimus. Przyiechaliśmy w czwał.

L'Uſage à quoy eſt deſtinée quelque choſe: comme: Náznaczenie do czego álbo iakiego używaniá co naznaczono iako.

Le marché aux beufs. Forum boarium. **Le pont au Change.* Pons Argentariorum. Rynek wołowy. *Moſt monetowy.

AU ſe prend pour *Selon* (comme: BIERZE ſię zá. *Według* iako.

Au jugement, ou *au ſentiment de tous les ſages.* Ex omnium ſapientum ſententiâ. *ſelon le ſentiment des ſages.* Według rozſądku, według zdaniá wſzytkich rozumnych.

S'AVACHIR, V.neut *(parlant populairement d'une perſonne qui devient laſche & faineante.)* Marceſcere deſidiâ & otio. *Liv.* WOŁOWACIEC mowiąc po poſpolitemu o kim co nikczemnieie, y gnuśnieie.

AVAL, adv. *(pour déſigner la pente d'une choſe.)* on prononce maintenant *Avau.* **Ce bateau s'eſt détaché, il s'en va à vau-l'eau*, ou *Il va d'aval.* Linter ſolutus ſecundùm flumen fertur. SPADEK ſpadziſtość iakiey rzeczy wyrażaiąc *Oberwał ſię czołn y bieży z wodą.

ON LE DIT figurément *(des choſes qui déperiſſent, & qui ne réüſſiſſent pas.)* comme *Toutes ſes entrepriſes ſont allées à vau-l'eau.* Omnia illius incœpta, dilapſa ſunt. *Cicer.* MOWIĄ też *niewłaśnie* o tym co ginie y nieudaie ſię: iako wſzyſtkie zamyſły iego poſzły z wodą.

Les biens mal acquis s'en vont d'ordinaire à-vau-l'eau. Malè parta, malè dilabuntur. *Hor.* Zle nabyte dobrá zwyczaynie z wodą uchodzą.

ON APPELLE *Vent d'Aval, le vent du couchant.* Africus, *genit.* Africi, maſc. Corus, *genit.* cori, maſc. *Virg. Cæſ.* NAZYWAIĄ Wiatr ſpádkowy, wiatr zachodni na połnocy.

AVALLÉ, maſc. AVALLÉE, fœm. part. paſſ. *(parlant des choſes ſolides.)* Devoratus, devorata, devoratum. *Phæd.* **Vn os qu'un loup avoit avallé luy eſtant reſté dans la gorge.* Os devoratum cùm fauce hæret lupi. *Phæd.* POŁKNIONY POŁKNIONA mowiąc o rzeczach do iedzeniá. *Kość ktorą był połknął wilk oparſzy mu ſię w gardle.

AVALLÉ, *(parlant des choſes liquides.)* Sorptus, ſorpta, ſorptum. Hauſtus, hauſta, hauſtum. *Celſ.* POŁKNIĘTY Połknięta mowiąc o rzeczach do piciá.

AVALLER, V.act. *(Faire paſſer dans l'eſtomac, en parlant de ce qui eſt liquide.* Exhaurire, (haurio, is, hauſi, hauſtum.) POŁKNĄC do żołądká, wlać mowiąc o rzeczach do piciá.

Voyez comme il avalle avidement le vin pur à pleine gorge Vide ut ingurgitet in ſe merum avariter plenis faucibus. *Plaud.* Patrz iako chciwie łyká wino ſamo całym gardłem.

Il a bien la mine d'avaller gayement un verre de vin. Næ iſte vinum ſubmerum exantlat poculo ſcitiſſimè. *Plaut.* Patrzy mu z oczu że rad łyka wino.

J'avallay un broc de vin, comme il venoit de la cuve. Hirenam vini eluxi meri, ut matre fuerat natum. *Plaut.* Połknąłem dzban winá, proſto z kadzi.

Le malade ne peut avaller ni viande ni vin. Æger non cibum devorare, non vinum poteſt. *Celſ.* Chory nie może przełknąć ani pokarmu, áni nápoiu.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Il faut avaller bien de la fumée des lampes avant que de devenir orateur*, c'eſt à dire, *Il faut beaucoup veiller & travailler pour cela.* Fuligo lucubrationum bibenda antequám orator evadas. *Quint.* MOWIĄ w tym wyrozumieniu *niewłaśnie* trzebá ſię nałykać kopciu od świec w przod niż ſię mowcą ſtanieſz: to ieſt trzebá wiele niedoſypiać nocy, y pracować nad tym.

AVALLER *(ſe dit des choſes ſolides qu'on fait deſcendre dans ſon eſtomac.)* Glutire, (glutio, is, glutivi, glutitum) act. accuſ. *Juv.* POŁYKAC mowi ſię o rzeczach do iedzeniá ktore do żołądká ſpuſzczaią.

Avaller les viandes ſans maſcher. Cibos haurire. *Colum.* **Vn œuf* Ovum ſorbere. *Plin.* Połykać mięſo nie zuiąc całkiem. *Iaie wypić.

L'action d'avaller. Sorbitio, *genit.* ſorbitionis, fœm. *Perſ.* Połykanie, łykanie.

Propre à avaller. Sorbilis & hoc ſorbile, adj. *Col.* Do połknieniá łatwy.

AVALLER *ſon bien*, ſe dit figurement pour *(Abyſmer, manger tout ſon bien en feſtins.)* Devorare patrimonium. *Catul.* POŁKNĄC ſubſtancyą ſwoię mowi ſię *niewłaśnie* miaſto ztracić przeieść przetrawić ná bankiety.

On luy a fait un vilain affront, mais il a avallé cela doux comme miel. Contumeliosè facta eſt ipſi injuria, quam tulit, tranquillè. *Cic. Plaut.* Wielkim go nákarmiono wſtydem, ále on to ſłodko połknął iako miod.

Avaller un chagrin de quelque jours. Moleſtiam paucorum dierum devorare. *Cic.* Strawić połknąć nieukontentowanie kilkodniowe.

Il a enfin avallé le calice. Tandem poculum mœroris hauſit, *ou* exhauſit. *Cic.* Ná oſtatek kielich ſpełnił.

On luy a fait avaller bien des couleuvres, on luy a dit des choſes faſcheuſes en face. Multa acerba illi coram exprobrata ſunt. *Cic.* Nakarmiono go żmiiami, przykrośći mu wiele obecnie naczyniono.

Il vous faut avaller la pillule. Quidquid mali eſt, omne eſt exedendum. Trzebá ci tę pigulkę gorżką połknąć.

AVALLER pour *Deſcendre, Abaiſſer.* Demittere. act. accuſ. ZAMIAST ſpuścić, znižyć.

(La populace de Paris ſe ſert de ce mot pour *Deſcendre la Lanterne*, mais elle n'eſt pas à ſuivre; ainſi voyez ABAISSER & DESCENDRE.) POSPOLSTWO Paryſkie zażywá tego ſłowá zamiaſt ſpuścić latarnią, ále go nie trzebá w tym naśladować, obacz SPUSCIC ZNIZYC.

AVALLEUR, ſubſt. maſc. (qui ſe dit ironiquement. *(C'eſt un avalleur de charrettes ferrées. C'eſt un grand mangeur.* Vorax, *gen.* voracis, m. *Cic.* ZARŁOK co ſię mowi ná pośmiewiſko ktory kowaneby wozy połknął, wielki z niego żarłok.

Vne grand avalleur de vin. Vini potor, *genit.* vini potoris, maſc. *Plin.* Obżercá, piianicá.

AVALLOIRE, ſubſt. fœm. mot bas & populaire, *(Vne grande bouche)* Immane os, *genit.* immanis oris, neut. *Stat.* GARDZIEL wielká otchłań ſłowo podłe y poſpolite.

AVALON, *(Ville de Bourgogne ſur la riviere de Couſin, entre Auxerre & Autun.)* Abello, *genit.* Abellonis, fœm. ABALA Miaſto w Burgundyi nad rzeką Kozyną między Antizyodorem y Auguſtodunem.

AVANCE, ſubſt. fœm. *(Saillie qui avance dans un baſtiment.)* Projectura. Prominentia, *genit.* æ, fœm. *Vitr* Eminentia, *genit* æ, fœm. *Cic.* Exſtantia, *genit.* exſtantiæ, fœm. WYSTAWA gzymſowanie antá to co wychodzi w budowaniu iakim.

AVANCE, terme relatif, *Avantage, priorité d'une choſe à l'égard d'une autre.)* comme *Il n'avoit qu'une nuit d'avance ſur luy, il ne l'avoit devancé que d'une nuit* Spatio unius noctis præiverat. *Cæſ.* NAD kogo co mieć, przewyżſzać w czym ieden drugiego: niemiał tylko iednę noc więcey nad niego, iedną go tylko nocą uprzedził.

Par avance. In anteceſſum. In anteceſſus. *Quint.* Przodem, poprzedzaiąc, uprzedzaiąc.

Aller dire par avance. Prænuntiare aliquid alicui. *Ter.* **Avertir par avance* Præmonere aliquem aliquid. *Ter. Cic.* **Condamner par avance.* Aliquem prædamnare. *Liv.* **Connoiſtre par avance.* Prænoſcere. *Plaut.* **Gouter par avance.* Prægustare aliquid. *Juv.* **Sentir*, ou *reſſentir par avance la joye d'une choſe.* Præcipere gaudia rei alicuius. Wprzod powiedzieć *Przeſtrzedz naprzod. *Potępić w przody. *Znać w przody *ſkoſztować w przody. *Czuć álbo doznać w przody radości iakiey rzeczy.

Se rejouïr par avance. Lætitiâ prægeſtire. * *S'affliger par avance.* Moleſtiam præſentire. Cieſzyć ſię poprzedzić radością. *Smucić ſię przed czaſem.

AVANCE *d'argent*, ou *l'argent qu'on avance.* Pecuniæ in anteceſſum numeratio, *genit.* onis, fœm. *Cic.* ZADANIE pieniędzy w przody.

Je ſuis en avance de cent piſtoles, j'ay donné d'avance cent piſtoles. Centum nummos in anteceſſum numeravi, *Vlp.* Zadałem ſto grzywien.

Je feray toutes les avances néceſſaires, ou *tous les frais.* Sumptus in anteceſſum ſuppeditabo. *Cicer.* Wſzytkie koſzty potrzebne czynić będę.

J'ay donné aux ouvriers deux mois d'avance, ou *J'ay avancé deux mois aux ouvriers.* Operis præſtiti diaria in duos menſes. Zadałem rzemieśnikom dwá mieſiące.

AVANCE, au plurier, *(les démarches que quelqu'un fait, les honneſtetés, les ſervices pour ſe racommoder avec un autre, ou pour obtenir & conclure quelque traitté*)comme *Puiſque je vous ay offenſé, je veux bien faire les avances pour regagner & ravoir vos bonnes graces.* Cùm à me ſis primùm laceſſitus, tecum in gratiam redire prior occupo. *Plaut.* UPRZEDZENIE poprzedzenie, pierwſze kroki ludzkości, ktore kto świadczy komu álbo do zgody, álbo do umowy, y zawarciá iakiego przymierżá. Jako, Ponieważem cię obraził chcę być pierwſzym do pozyſkaniá znowu przyiaźni twoiey.

Aprés les avances qu'il a faites, je ne puis luy refuſer mon amitié. Tot officiis ab illo provocatus, amicitiam illi meam non poſſum denegare. Kiedy mnie tak uprzedzá niemogę mu odmowić przyiaźni moiey.

Il eſt honteux à une femme de faire des avances d'amourettes. Propudioſum eſt mulieri offerre ſe ultrò vitiandam. Sromotá ieſt białogłowie, być początkiem w kochaniu.

ON DIT encore *C'eſt une grande avance d'avoir toutes les pieces de ſon procès en main.* Multùm fecit qui omnis litis inſtrumenta habet præ manibus. MOWIĄ ieſzcze wiele to ieſt zyſku mieć wſzyſtkie papiery do ſprawy iákiey gotowe w ręku.

AVANCÉ, maſc. AVANCÉE, f. part. paſſ. *(Qui s'eſtend en avant, comme le bras, la main.)* Porrectus, a, um. *Cicer.* WYCHODZĄCY, WYCHODZĄCA, co ſię wyciągnąć może ná dal, iáko rámie, ręka.

AVANCÉ, *(Pouſſé en avant, comme une machine, quelque groſſe pierre.)* Protruſus, a, um. *Cicer.* POMKNIONY, popchnięty daley, iáko machyna iáka, kamień wielki.

AVANCÉ, *(Propoſé, mis en avant.)* Propoſitus, a, um. *Cic.* ZAŁOZONY iáko propozycya złożona.

AVANCÉ, *(en parlant d'un ouvrage qui eſt preſqu'à la fin)* Affectus, a, um. *Cic.* DOBRZE zaczęty mowiąc o robocie iákiey ktora już ſię ma ku końcowi.

AVANCÉ *en âge* Ætate provectus, provecta, provectum. *Cicer.* PODESZŁY w wieku.

Avancé aux honneurs. Ad honores promotus, *ou* provectus, a, um. *Plin.* Actus, *ou* amplificatus honoribus. *Cic.* Podnieſiony ná godności.

Avancé dans les lettres. Qui progreſſum habet in litteris. *Cic.* Poſtępuiący znácznie w naukach.

Qui eſt avancé dans le chemin de la vertu. Qui habet ad virtutem progreſſionis multùm. *Cic.* Poſtępuiący znacznie w cnocie.

AVANCEMENT, ſubſt. maſc. comme *L'Avancement de ce mur m'empeſche la veuë.* Muri iſtius promotio, proſpectum impedit. *Cæſ.* WYNIESIENIE, iáko, wynieſienie tego muru widok mi tamuie.

AVANCEMENT, *(Ce qu'on a par anticipation*, ou *auparavant le temps.)* comme *l'Avancement des deniers.* Pecuniæ in anteceſſum numeratio, *genit.* numerationis, fœm. ZADATEK, to co kto ma zádane ſobie przed czaſem, iáko, wprzod zádać liczyć pieniądze,

On luy a donné une terre en avancement d'hoirie. Conceſſum eſt illi prædium in anteceſſum hereditatis futuræ. Puſzczono mu maiętność, uprzedzaiąc ſukceſſyą.

AVANCEMENT, *(Progrès dans les choſes.)* Profectus, *genit.* ûs, m. *Cic.* POSTĘPEK w rzeczach.

Avancement dans la vertu. Progreſſio ad virtutem. **Dans les lettres.* Progreſſus in ſtudiis. *Cic.* **Dans les honneurs.* Promotio ad honores. *Aſcon-Ped.* POSTĘPEK w cnocie. *W naukach. *W godnościach.

AVANCEMENT, *(Fortune, élevation dans le monde.)* Acceſſio dignitatis & fortunæ, *genit.* acceſſionis, fœm. *Cic.* UROSNIENIE świátowe w fortuny, godnośći.

Il me doit ſon avancement, ſa fortune, C'eſt moy qui l'ay avancé dans le monde. Fortunam ſuam mihi debet. Mnie winien wynieſienie ſwoie do tego ſtopnia, ſzczęścia, fortuny, iám go wyſtawił światu.

Il doit ſon avancement, ou *ſa fortune à la mutation de l'eſtat.* Imperii mutatione ſibi acceſſiones fecit fortunæ & dignitatis. *Cic.* Szczęście ſwoie álbo fortunę przypiſać ma rewolucyi ſtanu Oyczyzny.

AVANCER, V.act. *(Approcher quelque choſe d'une autre, la pouſſer en avant.)* Admovere. Promovere, (moveo, moves, movi, motum.) POMKNĄC, poſunąć, przymknąć, przyſtawić iedno do drugiego pophnąć daley.

Avancer les eſchelles & les autres machines de guerre. Promovere ſcalas & machinamenta. *Tacit.* Przymknąć przyſtawić drabiny, y inſze ſztuki woienne.

Avancer, ou *faire avancer les travaux juſques aux murailles d'une ville.* Vineas & machinamenta ad muros oppidi agere. *Cic.* Pomknąć álbo kazać pomknąć ſzopy woienne aż do murow miaſta.

AVANCER, *(ſe dit auſſi en parlant de pluſieurs choſes qui ſont commencées, & qui ne ſont pas achevées.)* Promovere. act. acc. *Cic.* MOWI ſię też wowiąc o rożnych robotach záczętych á nie dokończonych.

Mes affaires n'avancent point. Mea negotia procedunt parùm. *Liv.* Sprawy moie, intereſſa niepoſtępuią.

J'avance peu eſtant préſent. Præſens promoveo parùm. *Terent.* Trochę mam wſkorania będąc ſam przytomny.

Avancer les jours, ou *la mort de quelqu'un.* Alicui mortem maturare. *Tacit.* Poſpieſzyć komu dni życia śmierć czyią.

Il avança ſes jours par le poiſon. Toxico mortem anticipavit. *Suet.* Poſpieſzył ſobie śmierć trucizną.

AVANCER ſignifie auſſi, *Pouſſer quelqu'un dans les emplois, dans les charges, luy donner moyen de s'enrichir, de faire fortune dans le monde.* Provehere, *ou* promovere aliquem ad aliquid. ZNACZY też wyſadzić kogo wynieść ná godność, urzędy, daiąc mu ſpoſob zbogacenia ſię, y przyiścia do fortuny ná świecie.

Avancer quelqu'un aux dignitez. Provehere aliquem ad dignitates. *Plin-Jun.* Podnieść kogo ná godność.

S'avancer dans le monde. Proferre ſe. *Plin-Jun.* Przyiść do czego znácznego, urość ná świecie.

Tout pauvre qu'il eſtoit il s'eſt avancé dans le monde par ſes injuſtices. Ex paupere & tenui fortunâ ad magnas opes per flagitia proceſſit. *Plin-Jun.* Lubo był chudy pachołek iednakże uroſł ná świecie przez ſwoie nieſłuſzności.

ON DIT dans le meſme ſens, *Avancer*, ou *S'avancer dans la vertu.* In virtute procedere, *ou* progredi. *Cic.* **Dans l'eſtude.* Facere, *ou* habere progreſſum in ſtudiis. *Cic.* MOWIĄ w tymże wyrozumieniu urość w cnocie * w nauce.

S'avancer dans la famialiarité d'une perſonne. Benè penitùs ſe dare in familiaritatem alicujus. Wniść dobrze w poufałość oſoby iákiey.

AVANCER, ſignifie encore *Payer par avance ce qui n'eſt pas encore deu & avant que le temps ſoit venu.* In anteceſſum numerare, (numero, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* ZNACZY ieſzcze przodem płacić, przed czaſem, co ſię ieſzcze nie winno

AVANCER, *(Eſtre en ſaillie, ſortir dehors.)* Extare, (exto, as, extiti, extitum.) Eminere. Prominere, (mineo, mines, minui, *ſans ſupit.*) neut. *Cæſ. Plin. Vitr.* WYCHODZIC, wyſtępować z wierzchu, co wybiega, wychodzi, wydaie ſię.

Il faut avancer cette pierre. Promineat, *ou* extet ille lapis. *Vitr.* Trzeba wydać ten kamień.

Vn toict avancé, qui avance en dehors. Suggrunda, *genit.* æ, f. *Vitr.* Dach wydany z przodu, obdach.

Vn rocher qui avance dans la mer. Saxum in mare procurrens, *genit.* ſaxi in mare procurrentis, neut. *Virg.* Skała ná morze wybięgaiąca.

AVANCER. *(Aller en avant.)* Procedere, (procedo, is, proceſſi, proceſſum.) neut. *Horat.* POSTĘPOWAC daley.

Nous nous apperçumes que noſtre barque n'avançoit point, n'alloit point. Nihil procedere lintrem ſenſimus. *Horat.* Poſtrzegliśmy, że barka naſza nic nie ſzła.

Il s' avança quelque trois cens pas au-devant de luy. Tria circiter ſtadia proceſſit ei obviam. *Cic.* Zábiegł mu drogę iák ná trzy ſtaia.

Il s' avança le premier à l' aiſle droite. Primus ex dextro cornu præcurrit. *Cæſ.* Poſunąłſię pierwſzy ná prawe ſkrzydło

Avancer, ou *s' avancer, ſe haſter en marchant.* Gradum accelerare. *Liv.* Poſpieſzyć idąc.

Qu' on avance la devant. Promovere vos. Procedite. *Ter.* Niech tam poſtępuią daley.

AVANCER, (*Eſtendre en avant le bras*, ou *la main.*) Porrigere, (porrigo, is, porrexi, porrectum.) act. acc. *Cic.* WYCIĄGNĄC ná dal, ramię álbo rękę.

Il avança ſon bras pour le retirer du précipice où il s' alloit jetter. Protendit ipſi manum, quâ præcipitantem retineret. Wyciągnął rękę áby go wyrwał z przepaści w ktorą leciał

AVANCER, (*Mettre en avant, propoſer.*) Proponere, (propono, is, propoſui, propoſitum.) act. acc. *Cic.* ZAŁOZYC iáką propozycyą.

Avancer les choſes ſans preuve. Allata non confirmare. Założyć co bez dowodu.

s' AVANCER, (*Aller plus loin.*) Nimium excurrere, (excurro, is excurri, excurſum.) neut. POSTĄPIC, pomknąć ſię daley.

S' avancer en marchant, Aller viſte. Magnis itineribus progredi. *Cic.* Poſpieſzać idąc, iść prędko.

ON DIT figurément en ce ſens, *Il s' eſt trop avancé en faiant ces offers*, c'eſt à dire, *Il a offert plus que la choſe ne valoit.* Nimium obtulit. MOWIĄ *niewłaśnie* w tym rozumieniu: barzo ſię poſpieſzył to poſtępuiąc, to ieſt: poſtąpił więcey, niż rzecz warta.

Cét ambaſſadeur s' eſt trop avancé dans les conferences de la paix, il a excedé ſon pouvoir. Legatus in colloquiis de pace ultrà mandata progreſſus eſt. Ten Poſeł wkroczył názbyt w rozmowy o pokoiu, to ieſt: przeſzedł moc ſobie daną.

s' AVANCER *de faire une choſe pour un autre.* Præoccupare alterius partes. *Cic.* PODIĄC ſię czego zá kogo inſzego

ON DIT proverbialement, *Il reſſemble à cogne-fétu, il ſe tuë & n' avance rien.* Multa movet, nihil promovet. *Terent.* MOWIĄ przyſłowiem właśnie iák ſiekiera w brzemieniu, ſili ſię a nic nie dokaże.

ON DIT en terme d'agriculture, *Des fruits avancez, des fruits précoces.* Præcoqua mala, *genit.* præcoquorum malorum, neut. pl. *Colum.* MOWIĄ w goſpodárſtwie: Owoce nágłe przed czaſem.

Vne année fort avancée. Annus adultus, *ou* adultior. *Cic.* **Vn âge avancé.* Ætas adulta. Pora barzo pozna. *Wiek podeſzły.

AVANÇANT, comme *Le jour avançant.* Progrediente, *ou* procedente die. abl. *Liv.* PRZYBYWAIĄCY, iáko: gdy dnia przybywa, *álbo* gdy iuż daleko ná dzień.

AVANIE, ſubſt. fœm. (*Querelle ſans fondement qu' on fait à une perſonne.*) Convicium. Pipulum, *genit.* i, n. *Cic. Plaut.* NAPASC niepotrzebna, niewinna nákogo nápaść.

Faire une avanie à quelqu' un. Dicere, *ou* facere alicui convicium. *Cic.* Niewinnie kogo nápaſtować.

AVANT, (*Prépoſition qui marque la priorité du temps ou du lieu.*) Ante. PRZED prepozycya znacząca przodkowanie czaſu, álbo mieyſca.

Il a fait cela avant moy. Hoc fecit ante me. *Plin.* **Je feray ce que vous me mandez avant toutes choſes.* Rebus aliis antevertam quæ mandas mihi. *Plau.* Przedemną to uczynił. *Uczynię co roſkazuieſz przed wſzyſtkim, naypierwey.

AVANT, adverbe, (*Plus avant, plus profondément.*) Altè, altiùs, altiſſimè. adv. *Cic.* GŁĘBOKO głębiey.

Cét arbre pouſſe bien avant ſes racines dans la terre. Hæc arbor altas in terram agit radices. *Cic.* To drzewo głęboko barzo zapuſzcza korzenie ſwoie w ziemię.

ON DIT figurément en cette ſignification, *Cette penſée eſt gravée bien avant dans mon eſprit.* Hæc cogitatio penitùs in animo meo inſedit. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* w tym rozumieniu: Ta myśl głęboko wyrażona ieſt w umyśle moim

Il n' y a que la ſeule vertu, qui ne peut eſtre ébranlée, lors qu' elle a pouſſé ſes racines bien avant dans les cœurs. Virtus eſt una altiſſimis defixa radicibus, quæ nunquam ullâ vi labefactari poteſt. *Cic.* Cnota tylko ſama ieſt nie wzruſzona, kiedy głęboko ſię w ſercu zákorzeni.

Il n' eſt pas en mon pouvoir d' arracher de l' eſprit des hommes une opinion qui y eſt gravée ſi avant & depuis long-temps. Evellere ex animis hominum opinionem tam penitùs inſitam, tam vetuſtam, non eſt noſtri ingenii. *Cic.* Nie w mocy tomocy ieſt wydrzeć zumyſłow ludzkich to zdanie ktore ſię wnich tak głęboko y od tak dawnego czaſu ugruntowało.

S' inſinuer bien avant dans l' amitié d' une perſonne. In alicujus amicitiam penitùs ſe inſinuare. *Cic.* Wdać ſię bardzo głęboko uprzeymie w przyiaźń czyią.

Il s' eſt mis ſi avant cét homme dans l' eſprit, qu' il luy eſt plus cher que luy meſme n' eſt à luy meſme. Hunc hominem ita in animum ſuum inſtituit, ut ſit carior, quàm ipſe eſt ſibi. *Ter.* Ták ſobie głęboko myśl záprzątnał tym człowiekiem, że mu ieſt milſzy, niż on ſam ſobie ieſt.

Il eſt bien avant dans les bonnes graces du Prince. In maximâ eſt gratiâ apud Principem. *Cic.* Głęboko wſzedł w łáſkę Pańſką. dobrze u Pána położony.

Il eſt bien avant dans mon eſtime, Je l' eſtime beaucoup. Multum locum is tenet apud me, Plurimi illũ facio. *Cic.* Wyſoce go ſobie kładę, ſzacuię.

Il s' eſt mis bien avant dans l' affaire. In hoc negotium ſe ingurgitavit. Se immiſcuit huic negotio. Głęboko ſię w to wdał, głęboko wſzedł.

AVANT, (*Plus loin.*) Ultrà. Ulteriùs. adv. *Cic.* DALEY,

Lors que nous fumes bien avant en mer. Ubi fuimus in altum provecti. *Plaut.* Gdyśmy byli daleko ná morzu.

Bien avant dans le jour. Ad multum diem. *Cic.* Daleko ná dzień.

Bien avant dans la nuit. Ad multam noctem. *Cic.* Głęboko wnoc.

ON DIT encore figurément, *Mettre une choſe en avant*, (*la propoſer.*) In medio proponere, (pono, is, poſui, poſitum.) act. acc. *Cic.* MOWI ſię ieſzcze *niewłaśnie*; wziąć przed ſię rzecz iáką: przełożyć ią.

AVANT QUE. Antequam. Priuſquam. **Avant que je vienne à parler de la République.* Antequam de Republicâ dicam. *Cic.* WPRZOD niż *Wprzod niż o Rzeczypoſpolitey mowić będę.

(On diviſe fort ſouvent *Antequam* dans les Poëtes, comme *Ante, pudor, quàm te violem. Virg.* Avant que je vous viole, ô ma pudeur.) Wprzod niż częſtokroć ſię rozdziela w wierſzach iáko: wprzod wſtydzie moy niż cię zgwałcę.

AVANT *le jour, devant le lever du ſoleil.* Antè lucem. *Cic.* PRZEDEDNIEM przed wſchodem ſłońca.

Avant midy. Ante meridiem. *Cic.* **Des lettres écrites avant midy.* Ante meridianæ litteræ, f. pl. *Cic.* Przed południem. Liſty piſane przed południem.

AVANT BEC, ſubſt. maſc. (*pointe*, ou *éperon qui avance dans les piles des ponts*) Anteris, *genit.* anteridis, f. Eriſma, *genit.* eriſmatis, neut. *Vitr.* BUNTY wbudowaniu, Haki wychodzące w palach moſtowych.

AVANT-CORPS *de logis*, ſubſt. maſc. Cavædium, *genit.* cavædii, neut. *Vitr.* SIEN, Podworze.

AVANT-COUREUR, ſubſt. maſc. (*Qui court devant pour découvrir le pays*, ou *pour annoncer l' arrivée de quelqu' un.*) Ante-curſor, *genit.* ante-curſoris, maſc. POPRZEDNIK co wprzody bieży dla poznania kraiu, lub donieſienia o przyieździe czyiem.

AVANT-COUREUR, (*Ce qui précede*, ou *préſage quelque évenement.*) Signum, *genit.* ſigni, neut. *Cic.* ZNAKI poprzedzaiące, przypadek iáki.

On reſſent toujours des avant-coureurs de la fiévre. Antecedunt febres ſigna aliqua. *Celſ.* Zawſze ſię dadzą poczuć znáki poprzedzaiące gorączkę, frebrę.

Ces paroles furent comme les avant-coureurs du malheur qui devoit arriver. Verba iſta fuerunt prænuntia futuræ cladis. *Ovid.* Te ſłowa były iákoby hasło iákie nieſzczęścia ktore náſtąpić miało.

L aurore eſt l' Avant-courſiere du ſoleil. Aurora ſolis prænuntia. *Ovid.* Jutrzenka poprzednicą ieſt ſłońca.

AVANT-COUR, ſubſt. fœm. (*La premiere cour d' un logis.*) Prius atrium, *genit.* prioris atrii, neut. *Vitr.* PIERWSZE podworze mieſzkánia iákiego.

AVANT-GARDE, ſubſt. fœm. (*La premiere ligne d' une armée rangée.*) Prima acies, *genit.* primæ aciei, f. *Cic.* **D' une armée en marche.* Primum agmen, *gen.* primi agminis, neut. PLACOWA ſtraż pierwſzy ſzyk woyſka ſtoiącego w mieyſcu. *Przednia ſtraż woyſka w ciągnieniu, *Szachownica.*

Antoine arriva à Frejus avec ſon avant-garde. Antonius ad Forum Julii cum primis copiis venit. *Cic.* Antoniuſz ściągnął do Forli z przednią ſtrażą ſwoią.

AVANT-GOUST, ſubſt. maſc. (*Plaiſir imparfait qu' on goute par avance.*) Guſtus anticipatus, *genit.* guſtûs anticipati, maſc. WPRZOD zákoſztowanie; uciecha niezupełna ktorey tylko ſię wprzody troche koſztuie.

Qui a un avant-gout des voluptez. Prægustator libidinum, *genit.* prægustatoris libidinum, maſc. *Cic.* Ktory wprzod zákoſztował roſkoſzy.

Avoir un avant-gout des plaiſirs. Prægustare, *ou* prælibare voluptates. Præcipere *ſeul*, *ou* Ante-præcipere libidines. *Lucr.* Zákoſztowáć uciech.

AVANT-HIER, (*Le jour de devant*, ou *la veille.*) Nudius-tertius. *Cic.* ONEGDAY, dniem przed tym, w wigilią czego.

AVANT-MUR, ſubſt. maſc. Murus mœnibus præſtructus, *genit.* muri præſtructi, maſc. PRZEDMURZE; ściana przed murami.

AVANT-PESCHE, ſubſt. fœm. (*eſpece de peſche précoce.*) Perſicum præcox, perſici præcocis. *Plin.* BRZOSKWINIA ranna.

AVANT-PROPOS. ſubſt. maſc. (*Préface*, ou *diſcours qui en précede un autre.*) Anteloquium. Anteludium, *genit.* ii, n. *Apul. Macrob.* Præfatio, *genit.* præfationis, f. *Cic.* PRZEMOWA przeſtroga poprzedzaiąca mowę daley náſtępuiącą.

AVANTAGE, ſubſt. maſc. (*Prérogative particuliere, qui nous éleve au deſſus des autres.*) Excellentia. Præſtantia, *genit.* æ, fœm. *Cic.* ZYSK korzyść.

Avoir l' avantage ſur quelqu' un, ou *par deſſus luy, Avoir des qualitez qui nous élevent au deſſus de luy.* Alicui re aliquâ antecellere, *ou* præcellere, (cello, is, cellui, *ſans ſupin.* Mieć co nád kogo, álbo nád kim, mieć przymioty w ktorych kogo przechodziemy.

Il a le meſme avantage que les canards d' eſtre toujours ſec en ſortant de l' eau. Anatinâ utitur fortunâ, cum exit ex aquâ, aret tamen. *Plaut.* Ma ten przymiot co y kaczki że záwſze ieſt ſuchy, choćby zwody dopiero wyſzedł.

AVANTAGE. (*la victoire qu' on remporte ſur les ennemis, ou dans les jeux.*) Victoria. Palma, *genit.* æ, f. *Cic.* ZWYCIĘSTWO gora nád nieprzyiacielem, álbo w grze.

Nous avons eu l' avantage de toutes les manieres dans ce combat. In hoc prælio omnibus partibus ſumus ſuperiores. *Cæſ.* Myślemy gorę ze wſzyſtkich miar w tey potrzebie.

Les avantages précedents peuvent bien contrebalancer un petit deſavantage. Multis ſecundis præliis unum adverſum opponi poteſt. *Cæſ.* Przeſzłe wygrane przeważyć mogę iedną małą ſzkodą.

Combattre avec avantage égal. Æquo Marte pugnare. *Cic.* Potykać ſię rownym ſzczęściem.

Il n' a pas eu l' avantage que d' autres ont eu; mais il a recompenſé cela par l' aſſiduité à cultiver ſes amis. Non valuit rebus iiſdem quibuſ nonnulli, at valuit aſſiduitate, at valuit obſervandis amicis. *Cic.* Niemiał tego ſzczęścia co drudzy, ále to nádgrodził uſtawicznością y pilnością ku przyiaciołom.

AVANTAGE, (*Qualité avantageuſe du corps, de l' eſprit & de la nature, qui nous diſtingue des autres.*) Dos, *genit.* dotis, f. *Phæd.* Naturæ donum, *genit.* doni, neut. *Cicer.* ZACNOSC, oſobliwie właſności y przymioty co do ciała, lub co do umyſłu y przyrodzenia, ktore nás od inſzych dzielą.

Ce livre a deux avantages, en ce qu' il divertit & qu' il donne de ſages conſeils pour le reglement de la vie. Duplex libelli dos eſt, quòd riſum movet, & quòd prudenti conſilio vitam monet. *Phæd.* Ta kſięga ma dwie oſobliwości y zábawia y rady barzo dobrze daie do życia.

Il a l' avantage de la beauté & de la taille. Formâ vincit, vincit magnitudine. *Phæd.* Ma w ſobie oſobliwe dwa przymioty wzroſt y urodę.

Voſtre vertu vous a donné plus d' avantage que la fortune ne vous en a oſté. Plus tibi virtus tua dedit, quàm fortuna abſtulit. *Cic.* Więcey nám ſprawiła dzielność twoia, niżeli złe ſzczęście ſzkodzić mogło.

Voſtre bonne fortune vous a donné de grands avantages, que vous n' auriez jamais pû gagner ſans le ſecours de voſtre vertu; mais on attribuë la plus part de ce que vous avez à la fortune & au temps. Fortunâ ſuffragante videris res maximas conſequutus, quod quanquam ſine virtute non potuiſſes, tamen ex maximâ parte ea, quæ es adeptus, fortunæ & temporibus tribuuntur. *Cic.* Dobre ſzczęście twoie wiele dokazało, w tym coś ſprawił lubobyś tego nigdy nie pokazał bez pomocy właſney cnoty, iednakże po większey części to, czegos dokazał, ſzczęściu y czaſowi przyznawaią.

Il a tous les avantages naturels & acquis pour l' éloquence. Naturæ & doctrinæ præſidiis omnibus ad dicendum eſt paratus. *Cic.* Wſzyſtkie ma przymioty przyrodzone y nabyte do wymowy.

Jamais perſonne n' eut de ſi grands avantages pour l' éloquence que luy. Nemo omnium tot & tanta, quanta ſunt in illo, habuit ornamenta dicendi. *Cic.* Nikt nigdy niemiał większych do wymowy przymiotow, iako on.

AVANTAGE, (*Vtilité, profit.*) Emolumentum. Commodum, *genit.* i, neut, *Cic. Ter.* ZYSK, korzyść, pożytek.

Chercher ſes avantages dans la ruine des autres. Ex incommodis alterius ſua comparare commoda. *Ter.* Szukáć pożytkow ſwoich z cudzego uſzczerbku.

Par-tout où elle voyoit ſon avantage, elle y portoit ſon amour. Unde utilitas oſtenderetur, ibi libidinem transferebat. *Tacit.* Gdziekolwiek zyſk zaiaśniał, tám miłość ſwoię obracała.

Chercher ſes avantages. Servire, *ou* inſervire ſuis commodis. Studere ſuis commodis. *Cic.* Szukać zyſkow właſnych ſwoich

Tirer avantage de la foibleſſe d' une perſonne. Alicuius imbecillitate ad ſuum quæſtum abuti. *Cic.* Zyſk brać z ſłabości czyiey.

C' eſt voſtre avantage. Id è re tuâ eſt, *ou* cedit. *Ter. Cic.* W tym twoy pożytek.

AVANTAGE *du lieu*, (*Commodité d' un lieu pour quelque choſe.*) Loci alicujus opportunitas, *genit.* atis, fœm. *Cic.* SPOSOBNOSC mieyſcá do czego.

Ils ont l' avantage du vent. Secundis ventis feruntur. *Cic.* Dobrze barzo im ſłużą wiatry.

Eſtre monté à l' avantage. Equo ſtrenuo & commodo inſidere. *Liv.* Ná dobrym koniu y dzielnym ſiedzieć.

Il prend ſon avantage pour monter à cheval. Locum commodum capit, ut in equum inſiliat. Mieyſce obiera ſpoſobne aby wygodnie wſiadł ná koniá.

Ayant trouvé ſon avantage, ou *ſa belle*, comme l'on dit, *il le battit comme il faut.* Loci ac temporis opportunitatem nactus, egregiè illum verberavit, *ou* luculentis plagis illum excepit. Znalazſzy ſpoſobność, pogodę iák mowią, zbił go náleżycie.

ON DIT, *Parler de quelqu' un avec avantage, parler à l' avantage de quelqu' un.* Honorificè de aliquo loqui. Honorificam de aliquo mentionem facere. *Liv.* MOWI ſię, mowić o kim zacnie, dobrze.

Parler à ſon avantage, parler de ſoy avantageuſement, en dire du bien. Magnificentiùs & jactantiùs de ſe dicere. *Cicer.* Mowić o ſobie ſamym dobrze.

AVANTAGE *que l' on donne dans certains jeux à celuy contre lequel on jouë.*) Melior conditio, *genit.* melioris conditionis, fœm. *Cic.* USTĘPOWAC komu lepſzey we grze.

J' ay l' avantage, (*quand on jouë à la paûme & c.*) Superior ſum Wygrałem, mam wygraną, mowiąc o grze piły.

DAVANTAGE, (*De plus, outre cela.*) Ad hoc. Ad hæc. Porro autem. Præterea. Inſuper. **Que demandez vous davantage?* Quid quæris ampliùs? *Ter.* WIĘCEY, do tego, oprocz tego. *Czegoż więcey chceſz.

Vous le diriez bien davantage, ſi vous ſçaviez ce que je ſçay. Magìs dices, ſi ſcias, quod ego ſcio. *Terent.* Więceybyś mowił, gdybyś wiedział co iá wiem.

Trente jours ou davantage. Triginta dies aut plus eo. Trzydzieści dni álbo więcey.

Rien davantage, rien plus. Nihil ămplius. Nihil ultra. *Terent.* Nic więcey, nic nad to.

AVANTAGER, V. act. (*Donner plus à l' un qu' à l' autre.*) Plus, *ou* amplius uni dare, *ou* tribuere quàm alteri. Alicui aliquid præcipui dare, *ou* addere, *ou* adjicere, (do, das, dedi, datum: adjicio, adjicis, adjeci, adjectum.) act. *Cic.* NADDAC iednemu więcey nad drugiego.

Avantager une femme. Plurimum facere uxori. *Terent.* Przypiſać, zapis iaki uczynić białogłowie.

Eſtre bien avantagé des biens de la nature, de la fortune, & des biens de l' eſprit. Fortunæ bonis, naturæ muneribus, ingenii dotibus auctiorem. Być nalezycie opatrzonym w dobrá przyrodzone fortuny, y umyſłu.

Il ſçait camper avantageuſement. Commodo ſemper & op-

portuno loco caſtra ponit. *Cic.* UMIE zawſze gdzieby pożytecznie oboz założyć.

AVANTAGEUSEMENT, (*Vtilement.*) Utiliter. Utiliùs. Utiliſſimè. Benè. adverb. Cum emolumento. *Cic.* POZYTECZNIE bogato, doſtatnio.

Cette fille eſt avantageuſement pourveuë. Hæc puella benè nupſit. Hæc nupſit in divitias maximas. *Plaut.* Tá Panná bogato ieſt poſtanowioná.

AVANTAGEUSEMENT, (*Honorablement, avec des éloges.*) Honorificè, adv. ZACNIE, uczciwie, z zaleceniem pochwałą.

Il parle toûjours avantageuſement de voſtre pere. Honorificè de tuo patre loquitur. *Cic.* Zawſze zacnie o Oycu Twoim mowi.

AVANTAGEUSEMENT, (*A ſon avantage.*) *Parler de ſoy avantageuſement.* Glorioſius, *ou* jactantiùs, *ou* magnificentiùs de ſe dicere. Multa de ſe prædicare. *Cic.* CHEŁPLIWIE o ſobie ſamym mowić.

AVANTAGEUX, maſc. AVANTAGEUSE, f. adject. (*Excellent.*) Præſtans, *genit.* præſtantis, omn. gen. *Cic.* ZACNY ZACNA wyborny.

Il n'y a rien deplus avantageux à l'homme que l'eſprit. Ingenio nihil eſt homini præſtabilius. *Cic.* Nic zacnieyſzego w człowieku nad rozum.

Vne mine avantageuſe. Egregia forma. *Ter.* **Vne taille avantageuſe.* Statura ad dignitatem appoſita. *Cicer.* Poſtać wyborná. *Wzroſt piękny oſobliwy.

La condition d'un vieillard eſt plus avantageuſe que celle d'un jeune homme; le premier ayant déja acquis ce que le dernier eſpere encore. Senex meliore conditione, quàm adoleſcens, cum id quod ſperat ille, hic conſecutus eſt *Cic.* Wtym ieſt zacnieyſza ſtarego kondycyá nad młodego, że tamten już trzymá, czego ſię ten dopiero ſpodziewá.

AVANTAGEUX, (*Vtile profitable.*) Utilis & hoc utile. adject. *Cic.* POZYTECZNY.

Je ſouhaite que vous faſſiez ce qui vous ſera le plus avantageux. Ego quæ in rem tuam ſint, ea velim facias. *Terent.* Zyczę ábyś to uczynił, co ci będzie pożytecznieyſzego.

Il n'eſt point avantageux à l'homme de pécher, parceque c'eſt une choſe honteuſe. Homini nunquam eſt utile peccare, quia ſemper eſt turpe. *Cic.* Niepozyteczná ieſt człowiekowi grzeſzyć, bo to ieſt rzecz ſromotná.

Il eſt avantageux d'avoir de la conſtance dans l'adverſité. In re malâ animo ſi benè utare, adjuvat. *Terent,* Pozyteczna rzecz mieć ſtateczność w przeciwnościach.

Il vous eſt avantageux. Tuis rationibus conducit. *Plaut.* Pozyteczná ci to.

AVANTAGEUX, (*Commode, parlant de quelque lieu.*) Commodus. Oportunus, a, um. *Cic. Cæſ.* Wygodny wczeſny mowiąc o mieyſcu iakim.

Il combattit en un lieu qui luy eſtoit deſavantageux, mais fort avantageux aux ennemis. Alieniſſimo ſibi loco, contrà opportuniſſimo hoſtibus conflixit. *Cornel. Nep.* POTYKAŁ ſię ná mieyſcu ſobie niewczeſnym, ále barzo wygodnym nieprzyiacielowi.

Il choiſit le poſte le plus avantageux qu'il luy fût poſſible, & s'y retrancha. Quàm æquiſſimo poteſt loco caſtra communit. *Cæſ.* Obrał mieyſce co naywygodnieyſze y tam ſię w obozie okopał.

AVANTAGEUX, (*Favorable, honorable.*) Secundus. Honorificus, a, um. *Cic.* PRZYIAZNY ſprzyiaiący Uczciwy.

Vous avez des ſentimens trop avantageux de moy. Honorificentiſſimè de me ſentis. *Cic.* Barzo ſprzyiáiące dla mnie zdanie twoie.

Vn ſuccès avantageux. Secundus, *ou* proſpereventùs. *Liv.* Przypadek ſzczęśliwy, pomyślny.

Porter un jugement avantageux de quelqu'un. De aliquo præclara judicia facere. *Cic.* Okim zácnie ſądzić, trzymać.

AVANTIN, ſubſt. maſc. (*Croſſette de vigne ſelon les vignerons qu'on met en terre pour prendre racine*) Viticula, *genit.* viticulæ, f. *Cic.* ZRAZ winney latorośli według winnicznych ktory ſadzą w ziemi dla przyięcia *Flane.*

AVARE, m. & f. adject. (*Taquin, qui craint la dépenſe, attaché au bien.*) Avarus, avara, avarum. *Cic.* SKĄPY ſknera łakomy co nie lubi wydatku.

UN AVARE comme un ſubſtantif pour *Vn homme avare, qui a la paſſion d'avarice.* Avarus auri. *Cic.* ŁAKOMIEC mowiąc imieniem iſtotnym ktory ma w ſobie łakomſtwo.

Vn avare refuſe à Diéu des ſacrifices, & à ſoy meſme ſa propre vie. Avarus ture Deum fraudat, & ſe ipſum cibo. *Phæd.* Skąpiec Ani Bogu ofiary áni ſobie ſamemu nie daie.

Avare de louanges, qui donne peu de louanges. Avarus laudis. *Hor.* Skąmpy w chwaleniu ktory mało chwali.

UNE AVARE, (*parlant d'une femme.*) Avara, *genit.* avaræ, f. *Cic.* Hiante avaritiâ mulier. Ardens avaritiâ, f. *Cicer.* SKĄPA łakoma mowiąc o białogłowie.

AVARE, (*Chiche, dont on ne peut rien tirer.*) Tenax, *genit.* tenacis, *Cic.* ŁAKOMY ſzperka u ktorego nie można nic wyciągnąć.

AVARE, (*Trop épargnant, trop ménager.*) Parcus, a, um. *Ter.* SKĄPY zbytnie oſzczędzaiący.

AVARE, (*Sordide, vilain, meſquin.*) Sordidus, ſordida, ſordidum. *Plaut.* ZMINDAK plugawy.

Eſtre avare. Ardere avaritiâ. *Cic.* Łakomym być.

AVAREMENT, adv. (*Avec avarice.*) Avarè. adv. *Cic.* ŁAKOMIE łakomo.

AVARICE, ſubſt. fœm. (*Paſſion des richeſſes, trop grand attachement aux biens de la terre.*) Avaritia, *genit.* avaritiæ, f. *Cic.* ŁAKOMSTWO żądza do bogactw zbytnie przywiązanie do dobr doczeſnych.

AVARICE, *contraire à la libéralité,* (*Chicheté.*) Tenacitas, *genit.* atis, f. *Cic.* SKĄPSTWO przeciwne ſzczodrobliwości ſknerſtwo.

Avarice, épargne trop grande. Nimia parſimonia, *genit.* nimiæ parſimoniæ, f. *Cic.* Oſzczędność zbyteczna.

AVARICE, (*Meſquinerie, vilenie.*) Sordes, *genit.* ſordium, fœm. pl. *Cic.* ZMINDACTWO plugawe.

Souillé d'avarice. Fœdus & maculoſus auaritiâ. *Tacit.* Splugawiony łakomſtwem.

Bruler d'avarice. Ardere, *ou* fervere avaritiâ. *Cic.* Goreć chciwością.

Il n'y a point de vice plus ſale que l'avarice, particulierement dans les Princes & dans ceux qui gouvernent les Républiques. Nullum vitium tetrius eſt, quàm avaritia, præſertim in Principibus & Rempublicam gubernantibus. *Cic.* Nie maſz plugawſzey wady iák łakomſtwo zwłaſzcza w Panach y w tych co rządzą Państwami.

Vn avaricieux ſouhaitte toujours ce qu'il n'a pas, & mépriſe le preſent pour ne penſer qu'à l'avenir; ainſi ſa vie s'évanouït ſans eſtre achevée, & la mort ſe jette ſur luy, lors qu'il s'y attend le moins, & avant qu'il ſoit raſſaſié des choſes de cette vie. Avarus ſemper avet quod abeſt, & præſentia temnit; ſic imperfecta ipſi elabitur vita, & nec opinanti mors ad caput aſtitit, antequam ſatur & plenus rerum poſſit diſcedere. *Lucr.* Łakomiec záwſze tego pragnie, czego niema á to co ma zá nic waży, o przyſzłym tylko czaſie ſię troſzcze; á ták życie iego niknie pierwey niż ſię ſkończy, á śmierć ná niego nápada gdy ſię mniey ſpodziewa, y prędzey niż ſię náſyci temi ziemſkiemi rzeczami.

AUBADE, ſubſt. fœm. (*Concert d'inſtrumens qu'on donne à la porte & ſous les feneſtres de quelqu'un ou de ſa maitreſſe.*) Concentus. Occentus, *genit.* occentût, maſc. *Cic. Val-Max.* SPIEWANIE albo muzyka ná dobry dzień álbo dobranoc ktore kto ſprawuie dla kogo, lub dla oſoby w ktorey ſię kocha

Donner une aubade à ſa maitreſſe. Concentum edere ad fores amicæ. Ná dobry dzień zágrać kochance.

AUBADE ſignifie auſſi à contre-ſens *Inſulte ou quelque forte réprimande qu'on fait à quelqu'un.* Convicium. Pipulum, i, neut. TOZ ſamo znáczy żelżywe złaianie kogo, álbo náſtąpienie przykro.

Vous en aurez l'aubade, ſi vous ne me faites rendre ma vaiſſelle. Niſi reddi mihi vaſa jubes, pipulo aut convicio te differam. *Plaut.* Zágram ci ná dobrydzień tylko mi náczynia nie wroć.

AUBAINE, ſubſt. fœm. terme de juriſprudence, (*Succeſſion d'un étranger qui meurt dans un païs où il n'eſt pas naturaliſé.*) Caduca bona. *Cic.* KADUK termin prawny dobra opuſzczone álbo odumarłe od cudzoziemca ktory niemiał prawa obywatelow w iákim kraiu.

Droit d'aubaine. Jus caduci, Jus fiſci. *Vlp.* Prawo kadukowe

AUBAGNE, (*petit ville de Provence dans le dioceſe de Marſeille.* Aubanca. ALBINIA miaſteczko w Prowincyi dieceзyi Marſelſkiey.

AUBE, (*Riviere de France qui a ſa ſource à Auberive ſur les frontieres du païs de Langres, & qui ſe joint à la Seine au deſſus de Sarron & de Marcilli.*) Alba, *ou* Albula, *genit.* æ, f. AL-

ALBULA Rzeka we Francyi ktora ſię záczyna w Oberwie ná granicach kraiu Lingońſkiego nad Sarroną y Marciliakiem.

AUBE, ſubſt. f. (*Le point du jour, l'Aurore.*) Diluculum, *genit.* diluculi. *Cic.* SWITANIE, dzionek, zorza záranna.

AUBE, (*Veſtement ſacerdotal, qui eſt de toile blanche, & qui deſcend juſques aux talons.*) Alba. *genit.* albæ, f. *Suet.* ALBA ſzata kapłańſka do mſzy z płotna białego po koſtki.

AUBE E'PINE, *ou* E'PINE BLANCHE, ſubſt. fem. Alba ſpina. *Plin.* BIAŁY Oſet.

AUBENAS, (*Ville de Vivarez ſur l'Ardeſche.*) Albenacum, *genit.* Albenaci, neut. ALBENAK Miaſto w Wiwareńſkim kraiu nád Ardeſzką.

AUBERGE, ſubſt. f. (*Maiſon où l'on donne à manger par repas.*) Diverſorium, *genit.* diverſorii, neut. GOSPODA, dom gościnny, garkuchnia gdzie ieść daią godzinami.

Tenir auberge. Cœnaculariam facere, *ou* exercere. *Vlp.* Trzymać ſtoł na goſpodzie.

Changer d'auberge. Mutare cœnacula. *Hotat.* Odmienić ſtoł goſpodę.

AUBERGISTE, ſubſt. maſc. (*Celui qui tient auberge.*) Cœnacularius, *genit.* cœnacularii, maſc. *Vlp.* GOSCINNY ſtoł dla gości lub podrożnych y goſpodę trzymaiący.

Vne Aubergiſte, (Celle qui fait auberge.) Cœnacularia, *genit.* cœnaculariæ, f. Goſpoda ta co gościniec trzyma.

AUBIER, AUBOUR, *ou* OBIER, ſubſt. maſc. (*La partie molle & blanche qui eſt entre le vif de l'arbre & l'écorce.*) Alburnum, *genit.* alburni, neut. *Plin.* BIEL druga w drzewach pod ſkorą, pod ktorą drzeń.

Oſter l'aubier d'un arbre. Exalburnare arborem. *Plin.* Biel zdzierać z drzew.

AUBIFOIN, ſubſt. maſc. *ou* BLUET, (*Fleur bleuë qui croit parmi les bleds,*) Cyanus, *genit.* cyani, m. *Plin.* MODREK, bławatek, kwiatek modry ktory w życie rośnie.

AUCH, AUSCH, *ou* Aux *ſur ſe Gers,* (*Ville de France en Gaſcogne, capitale du Comté d'Armagnac.*) Auſciorum Auguſta. AUSZ nád Zerſą, Miaſto Francuſkie w Waſkoniy ſtołeczne Hrabſtwa Armaniackiego.

D'AUCH. Auſciranus, a, um. AUSZCZYK.

AUCUN, m. AUCUNE, fœm. adject. (*qui à l'affirmative ſignifie Quelqu'un; & á la negative, Perſonne.*) Ullus, ulla, ullum, *genit.* ullius. KTO w potwierdzaiącym rozumieniu znaczy *áby ieden,* w przeczącym, *żáden, nikt.*

En aucune maniere, en nulle façon. Nullo pacto. *Cic.* Zádną miarą.

On ne le trouve en aucun lieu. Nuſquam apparet. *Terent.* Nigdzie ſię nieznaydzie nigdzie go niewidać.

AUCUNE FOIS, *& mieux* QUELQUE-FOIS, (*de fois à autre, par fois.*) Quandoque. Interdum. adv. *Cic.* CZASEM niekiedy, po kilka kroć.

AUCUNEMENT, adv. vieux mot, (*En nulle façon.*) Nullo modo. ZADNĄ miarą.

AUDACE, ſubſt. f. (*Hardieſſe qui va juſques à l'inſolence & à la témérité.*) Audacia, *genit.* audaciæ. *Cic.* SMIAŁOSC beſpieczeńſtwo zuchwałość co aż do lekomyślności y hardości przychodzi.

AUDACIEUX, maſc. AUDACIEUSE, f. adject. (*Plain d'audace.*) Audax, *genit.* audacis, omn. gen. SMIAŁY, zuchwały, hardy, harda.

AUDACIEUSEMENT, adv. (*D'une maniere audacieuſe.*) Audacter. Confidenter. adv. *Cic.* SMIAŁO beſpiecznie.

(Ces mots ſont un peu vieux dans la Langue, & ne ſe diſent bien qu'en Poëſie.) Te ſłowa trochę ſą przyſtare więzyku y nie dobrze ſię mowią chyba w Wierſzu.

AUDE, (*Riviere du Langvedoc qui a ſa ſource aux Pyrenées, & ſe jette dans la mer mediterranée au deſſous de Narbonne.*) Atax, *genit.* Atacis, maſc. ATAK Rzeka Okcytaniy ktora ma ſwoy początek ná gorach Pireneyſkich, y w pada w morze ſrzodziemne pod Narbonną.

AUDIENCE, ſubſt. f. *on prononce* audiance. (*L'action d'écouter & l'attention qu'on donne à celuy qui parle.*) Audientia, *genit.* audientiæ, f. *Cic.* AUDYENCYA ſłuchanie z pilnością kogo mowiącego.

Donner audience à quelqu'un, l'écouter paiſiblement. Alicui aures præbere. *Cic.* Audyencyą dać komu, ſłuchać go ſpokoynie.

Pour ne point abuſer de voſtre audience. Ne veſtrâ in audiendo patientiâ abutar. *Cicer.* Abym ſię nieuprzykrzył audyencyi.

AUDIENCE, *Le ſilence que l'on fait faire pour ecouter celuy qui parle.*) Audientia, *genit.* audientiæ, fœm. *Cic.* AUDYENCYA uciſzenie ktore nakazuią dla ſłuchania tego, ktory mowi.

Il commanda à l'huiſſier de faire audience. Audientiam facere præconem juſſit. *Liv.* Kazał woźnemu áby audyencyą uczynił.

Donner audience à un ambaſſadeur. Ad colloquium admittere legatum. Słuchać Posłá.

Donner audience à quelqu'un, luy perméttre de parler. Orationem alicui dare. *Plaut.* Słuchać kogo, pozwolić mu mowić.

Cét ambaſſadeur a eu du Roy ſon audience de congé. Abeundi licentiam hic legatus obtinuit à Rege. Poſeł miał u Królá audyencyą pożegnaniá.

Demander audience pour plaider. Senatum poſtulare. *Liv.* Proſić o audiencyą u ſądu.

Pourſuivre l'audience. Libellis frequentibus poſtulare ſenatum. *Liv.* Domagać ſię audyencyi u ſądu.

J'eſpre avoir bien-toſt audience. Spero brevi mihi ſenatum datum iri. Spodziewam ſię w krotce że ſprawá mojá przypadnie.

Renvoyer une affaire à l'audience. Litem ad forum deducere. *Phæd.* Sprawę do ſądu odeſłać.

Donner audience pour plaider. Admittere aliquem ad cauſam dicendam. *Liv.* Sprawę przywołać ſtrony, do roſprawieniá ſię zawołać.

Il me vint voir pour me dire que le juge luy avoit promis audience, le même jour qu'on devoit aller aux avis pour l'affaire de voſtre couſin. Is ad me venit, dixitque judicem ſibi operam dare conſtituiſſe, eo ipſo die quo de tuo cognato in conſilium iri neceſſe erat. *Cic.* Nawiedził mnie donoſząc że ſędziá tenże dzień do ſprawy złożył, w ktorey miałá być namowá o ſprawie krewnego twego-

AUDIENCE, (*Le lieu où l'on plaide.*) Forum, *gen.* fori, n. *Cic.* Mieyſce ſłuchaniá, rozprawianiá ſię, Ratuſz, ſąd.

Tenir l'audience. *Cic.* Dicere jus. Habe e forum. Zaſiadać ná audyencyi ná ſądach.

AUDIENCIER, ſubſt. maſc. *on prononce* audiancier (*Huſſier qui ſert à l'audience pour appaller les placets & faire faire ſilence.*) Præco forenſis, *genit.* præconis forenſis, maſc. WOZNY ſądowy co ſtrony przywołuie y uciſzenie nakazuie.

GRAND AUDIENCIER, (*Officier de Chanceleric, qui rapporte à Monſieur le Chancelier les lettres de nobleſſe & autres pieces de conſequence.*) Princeps præco, *genit.* princip s præconis, maſc. WOZNY GENERALNY urzędnik Kancelaryi ktory Kanclerżowi podaie liſty ſzlachectwá y inſze papiery znaczne.

AUDITEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui écoute.*) Auditor, *genit.* auditoris, maſc. *Cic.* SŁUCHACZ ten co ſłuchá.

AUDITEUR *des comptes,* (*Officier de la Chambre des Comptes, qui examine les comptes des Finances du Roy, & en fait ſon rapport à la Chambre.*) Rationum regiarum cognitor, *gen.* cognitoris, maſc. Piſarz ſkarbowy, urzędnik ſkarbowy ktory przepatruie y rachuie Reieſtra dochodow Krolewſkich á do ſkarbu o tym donoſi.

JUGE AUDITEUR *du Chaſtelet,* (*qui juge à l'audience toutes les cauſes au deſſous de 25. liv.*) Judex auditor, *genit.* judicis auditoris, m. SĘDZIA zamkowy Burgrabia ktory publiczne ſądzi wſzyſtkie ſprawy nie dochodzące 25. liwrow álbo 14. złotych naſzych.

AUDITEUR DE ROTTE *à Rome,* (*qui eſt un des juges du Tribunal de la Rotte.*) Rotæ auditor, maſc. AUDYTOR Roty w Rzymie, ieſt ſędzia Trybunału ktory ſię názywa *Rota*

AUDITION ſubſt. f. (*terme du barreau.*) Auditio, *genit.* auditionis, f. SŁUCHANIE termin prawny.

(Car on dit l'*Audition d'un compte,* Rationum auditio: *l'Audition des témoins,* Teſtium auditio.) Gdyż mowią ſłuchanie rachunkow, ſłuchanie świadkow.

AUDITOIRE, ſubſt. m. (*Nom collectif pour une Aſſemblée de perſonnes qui écoutent quelque diſcours.*) Auditorium, *genit.* auditorii, n. *Quint.* SŁUCHACZE ſłuchacz imię znáczące wielu zgromadzonych ná ſłuchanie mowy iákiey.

Grand Auditoire, où il y a grand nombre d'auditeurs. Frequens auditorum cœtus. *Plin. Jun.* Wiele ſłuchacza, gdzie wielka ieſt liczba co ſię do ſłuchania zeſzli.

Il y a eu aujourd'huy un fort bel auditoire. Hodie valdè frequens auditorium fuit. Dzis wiele było pięknego ſłuchacza

Enlever à quelqu'un ſon auditoire, attirer à ſoy ſes auditeurs. Ab aliquo Auditores avocare, *ou* abducere ad ſe. Słuchacza od kogo odciągnąć, do ſiebie przeciągnąć ſłuchaczow iego.

AUDITOIR, pour *Le Siége où les Juges ſubalternes rendent la juſtice.* Auditorium, *genit.* auditorii, n. *Quint.* SŁUCHALNIA Sala mieyſce do ſłuchania gdzie Sędziowie poſrzedni ſprawiedliwość oddaią.

AVEC, *ou* AVECQUE, (*Prépoſition conjunctive.*) Cum. Z. prepozycya łącząca z czym.

Avec tout ſon bien, il ne laiſſe pas d'eſtre pauvre, & comme un autre Tantale il a ſoif au milieu des eaux. Ditiſſimus licet, eget tamen & ut alter Tantalus mediis in aquis ſitit. Z wſzyſtkimi maiętnościami ſwemi przecię on ieſt ubogi y iako drugi Tantalus między wodami pragnie.

Je feray cela avec l'aide de Dieu. Cum Deo, *ou* Deo dante, *ou* juvante, id faciam. Uczynię to z pomocą Boſką.

Avec tout le reſpect que je vous dois; je vous diray. Cum omni tui ipſius obſervantiâ dicam tamen. **Avec voſtre permiſſion.* Pace tuâ. abl. *Cic.* Z wſzelkim reſpektem ktorym ci winien powiem ci. *Zpozwoleniem.

AVEC TOUT CELA, (*Toutefois, nonobſtant cela.*) Tamen. Z TYM wſzyſtkim, przecię.

AVEINDRE, V. act. (*Tirer quelque choſe d'un lieu où on l'avoit mis.*) Educere, (educo, is, eduxi, eductum. act. acc. *Cic.* DOBYC czego zkąd gdzie było złożone.

AVELLINE, ſubſt. f. (*Groſſe noiſette.*) Abellina, *ou* Avellina, *genit.* æ, f. *Plin.* ORZECH wielki laſkowy.

AVELLINO, (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples*) Abellinum, *genit.* Abellini, n. AWELINO Miáſto Włoſkie w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

AVENANT, maſc. AVENANTE, f. adject. (*Qui revient, qui eſt propre.*) Commodus, commoda, commodum. Dexter, dextra, dextrum. *Cicer.* CO ſię zeydzie do czego, co ſię zda zgodzi ná co, wczeſny, wygodny.

C'eſt un homme fort avenant, fort agréable & fort commode partout. Homo acceptiſſimus apud omnes. *Plaut.* Homo comis & dexter. Człowiek miły barzo y przyiemny wſzędzie.

AVENANT, Participe. *Le cas avenant,* ou *arrivant.* Caſu adveniente. abl. GDY ſię przytrafi.

(Ce mot ſe dit au Bárreau.) To ſię mowi w prawie.

A L'AVENANT, adverbe, ſignifie *Rapport, convenance, proportion.* comme *Il dépenſe beaucoup, mais il gagne à l'avenant,* ou *proportion.* Multum quidem inſumit, ſed lucratur multùm. PROPORCYA pomiar, iáko: wydatek ma wielki ale też y dochod proporcyonalny wydatkowi.

AVENAY, (*Petite ville de Champagne près de la riviere d' Marne, où il y a une abbaye de Filles.*) Avenacum, Avenaci, neut. AWENAK miaſteczko w Kampaniy bliſko Marny gdzie ieſt Opactwo Zákonnic.

AVENNES, *ou* AVENNES *le Comté,* (*Ville des Païs-Bas dans l'Artois.*) Avenna, *genit.* Avennæ, f. AWENNA Hrabſtwo Miaſto niżſzych Niemiec w Artezyi.

AVENTIN, *on prononce* avantin, (*Montagne de la ville de Rome.*) Aventinus, *genit.* Aventini, maſc. Mons Aventinus, maſc. *Cic.* AWENTYN Gora miaſta Rzymu.

AVE'RE', maſc. AVE'RE'E, f. part. paſſ. (*Reconnu pour véritable.*) Certus *Cic.* PRAWDZIWY, dowodny, pewny.

La mort de Céſar eſtant avérée. Fine comperto Auguſti. *Tacit.* Smierć Ceſarza będąc dowodna.

AVE'RER *un crime,* V. act. (*en prouver,* ou *trouver la vérité.*) Extrahere ſcelus aliquod in lucem ex occultis tenebris. Teſtari aliquod ſcelus. DOWIESC, wyſtępku, prawdy dochodzić.

On a avéré le crime dont il eſtoit accuſé. Compertum eſt crimen, cujus inſimulabatur. Dowiedziono zbrodni o ktorą był donieſiony.

AVERNE, ſubſt. m. (*Lac de la Campanie proche de Bayes en Italie, dont les eaux exhalent une puanteur extreme: ce qui à donné lieu aux Poëtes de le prendre pour l'entrée de l'Enfer, & pour l'Enfer meſme.*) Avernus, *genit.* Averni, m. *Cicer.* AWRRN Jezioro w Kampaniy bliſko Baiey we Włoſzech niewypowiedziany ſmrod z ſiebie wydaiące, co było przyczyną że go Poetowie mieli zá wſtęp do Piekła, y zá ſamo Piekło.

AVERSION, ſubſt. f. (*Eloignement d'une choſe,* ou *oppoſition d'inclination à une choſe,* ou *à quelqu'un.*) A re aliquâ, *ou* ab aliquo animus alienus, *ou* alienatus, *ou* abhorrens, maſc. NIECHĘC, wſtręt, odwrocenie ſerca od czego álbo od kogo.

Qui a de l'averſion pour la marchandiſe. Averſus à mercaturis. *Hor.* **Pour l'eſtude.* Averſus à Muſis. *Cic.* **Pour l'amour ſale.* Venereis amoribus averſus. *Colum.* Wſtręt maiący od kupiectwa. *Od náuk. *Od nieprzyſtoyney miłości.

Il a une forte averſion pour moy. Averſiſſimo à me eſt animo. *Cic.* Má potężną do mnie niechęć.

Il a de l'averſion pour le mariage. Animus abhorret à nuptiis. *Ter.* Má wſtręt od małżeńſtwa.

Donner de l'averſion aux enfans pour les diſcours trop libres, & dreſſer la jeuneſſe à la vertu. Aurem puerorum torquere ab obſcœnis ſermonibus, & formare pectus amicis præceptis. *Horat.* Wſtręt uczynić dzieciom od mow zbyt beſpiecznych, y przyuczać młodź do cnoty.

Donner à quelqu'un de l'averſion pour une perſonne. Aliquem ab aliquo alienare. Wſtręt uczynić komu od iákiey oſoby.

Avoir de l'averſion pour quelqu'un. Alieno & averſo eſſe animo ab aliquo. Aliquem odiſſe. *Cic.* Mieć wſtręt od kogo

AVERTI, maſc. AVERTIE, f. part. paſſ. Monitus. Admonitus, a, um. PRZESTRZEZONY, PRZESTRZEZONA.

AVETTE, ſubſt. fœm. *vieux mot & hors d'uſage qui ſignifie* ABEILLE. Apis, *genit.* apis, f. *Virg.* STARE ſłowo, ktore znáczy Pſzczołę.

AVEUGLE, adject. maſc. & fœm. (*qui ſe dit de l'homme & de la femme, qui a perdu la veuë*) Cæcus, cæca, cæcum. SLEPY w Francuſkim ſię mowi tak o męſzczyznie iák o białogłowie co wzrok utracił.

Aveugle-né. Cæcus natus. Cæcigenus. *Lucr.* Slepy z urodzenia.

Devenir aveugle. Oculos, *ou* lumina perdere. Aſpectum amittere. *Cic.* Oślepnąć, olśnąć ociemnieć.

Rendre quelqu'un aveugle. Cæcitatem alicui inferre. *Plin.* Oślepić kogo.

AVEUGLE au figuré, (*parlant des paſſions qui offuſquent l'eſprit & l'empeſchent de diſcerner le bien d'avec le mal.*) Cæcus, cæca, cæcum. *Cicer.* ZASLEPIONY *niewłaśnie* mowiąc o paſſyach ktore rozum męſzaią, y niedaią rozeznać dobrego od złego.

ON DIT, *La fortune aveugle.* Fortuna cæca. *Cicer.* **Une crainte aveugle.* Cæcus timor. *Phæd.* MOWIĄ ślepá fortuná ślepe ſzczęście, *Slepá boiaźń.

A l'aveugle Cæco impetu. abl. *Cic.* Oślep.

L'homme eſt aveugle ſur ſes propres défauts, & il eſt fort clairvoyant ſur ceux d'autruy. In ſuis vitiis pervidendis cæcus eſt homo, in alienis perſpicax. Człowiek ślepy ieſt ná ſwoie niedoſkonałości, ále byſtry má wzrok ná cudze,

Nous avons eſté aveugles en cela. Nos cæci in eâ re fuimus. MYSMY ślepi w tym byli.

ON DIT proverbialement, *Il en juge comme un aveugle des couleurs.* pour dire qu'*Il en juge ſans connoiſſance de cauſe.* Perperam & inſcienter, *ou* inſcitè judicat. *Ciceron. Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem: Sądzi o tym iak ślepy o farbach, to ieſt: Sądzi niewiedząc o czym.

AVEUGLE', maſc. AVEUGLE'E, fœm. part paſſ. (*Qui a perdu la veuë, qui en eſt privé.*) Cæcatus. Excæcatus. Oślepiony, záślepiony záślepioná ociemniały. Co wzrok ſtracił.

ON DIT au figuré, *Aveuglé par ſon avarice. par ſa paſſion.* Avaritiâ, cupiditate, *ou* libidine cæcatus. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie: záślepiony łakomſtwem ſwoim, paſſyą ſwoią.

Eſtre aveuglé par des erreurs & par la cupidité. Cæcari erroribus & cupiditate. paſſ. *Cic.* Być záślepionym błędem y chciwością.

AVEUGLEMENT, ſubſt. maſc. (*Privation,* ou *perte de la veuë.*) Cæcitas, *genit.* cæcitatis. f. Orbitas luminis, *Cic. Plin.* SLEPOTA ſtracenie álbo odięcie wzroku.

On dit qu'Aſclepiade interrogé un jour pour ſçavoir quel avantage il retiroit de ſon aveuglement, dit, Un valet qui me conduit. Aſclepiadem ferunt, cùm quidam quæreret, quid ei cæcitas attuliſſet, reſpondiſſe, Ut puero uno eſſet comitatior. *Cic.* Powiadaią: że Aſklepiades ſpytany coby zá zyſk miał z ślepoty ſwoiey? odpowiedział: to że mam człeká ktory mię prowadzi.

AVEUGLEMENT *de l'eſprit,* au figuré, (*parlant de la raiſon offuſquée des nuages des paſſions.*) Mentis, *ou* animi cæcitas, fœm. *ou* caligo, *genit.* caliginis. *Cic. Lucr.* SLEPOTA umyſłu, mowiąc o paſſyach męſzaiących rozum.

Les grandes fortunes répandent beaucoup d'aveuglement dans l'eſprit

l'eſprit des hommes. Magnæ felicitates multùm caliginis mentibus humanis objiciunt. *Sen.* Wielkie ſzczęście, wielkie ciemności ná umyſł ludzki rzuca.

AVEUGLE'MENT, adverb. (*A l'aveugle, d'une maniere aveugle.*) Cæco impetu. Temerè. adv. *Cic.* SLEPO, Oślep, bez uwagi.

AVE'UGLEMENT, (*Sans raiſonner, comme un aveugle qu'on conduit comme l'on veut.* Cæci inſtar. adv. Nullâ ratione adhibitâ, abl. OSLEP, bez rozmyſłu, iák ślepy, co go prowadzą iáko chcą.

AVEUGLER, V. act. (*Rendre quelqu'un aveugle.*) Cæcare. Excæcare. Obcæcare. Occæcare, (cæco, as, cæcavi, cæcatum.) act. acc. *Cic.* OSLEPIC záślepić kogo.

AVEUGLER au figuré, *en morale.*) Cæcare. Excæcare. Obcæcare. act. accuſ. *Cicer.* ZASLEPIC, niewłaśnie co do obyczaiow.

Aveugler les eſprits par des largeſſes. Cæcare mentes largitione. **Par la crainte.* Pavore occæcare. **Par l'eſperance du pillage.* Spe rapiendi atque prædandi occæcare animos. *Cic.* Záślepić umyſły datkiem. *Boiaźnią. *Nádzieią rabunku.

AVEUGLETTES, adu. (*A taſtons, ſans lumiere.*) In tenebris. *Phæd.* POOMACKU, pociemku.

(Mot populaire. Słowo poſpolite.

AUFIDE, (*Fleuve de la Pouille, aujourd' huy* l' OFANTO.) Aufidus, *genit.* Aufidi, maſc. *Hor.* AFANT Rzeka Apuliy (C'eſt un Fleuve fort violent & fort rapide.) Jeſt to Rzeka barzo byſtra y gwałtowna.

AUGE, ſubſt. fem. (*Pierre,* ou *piece de bois creuſée où l'on donne à manger & à boire aux animaux.*) Canalis, *genit.* canalis, maſc. *Colum.* Alveus, & Alveolus, i, maſc. KORYTO, Złob Kamień lub Drzewo wydrożone w ktorym ieść daią bydlętom.

AUGE *à gaſcher du plaſtre,* (*dont ſe ſervent les Maçons.*) Canalis, *ou* Alveus (in quo gypſum aquâ maceratur.) KORYTO náczynie do rozczyniania gipſu ktorego záżywaią Mularze.

AUGE'E *de plaſtre,* ſubſt. f. (*Auge pleine de plaſtre.*) Canalis gypſo plenus. NACZYNIE, SZAFLIK pełny gipſu.

AUGET, ſubſt. maſc. (*Petite auge où l'on met à manger & à boire aux oiſeaux.*) Canaliculus, (in quo ineſcantur & adaquantur aves KORYTKO gdzie ieść daią ptakom, y pić

AUGMENTATEUR, ſubſt. maſc. *on prononce* augmantateur. (*Qui augmente, qui amplifie.*) Amplificator, *genit.* oris, maſc. *Cic.* PRZYCZYNIACZ Rozſzerzacz ktory przyczynia.

AUGMENTATION, ſubſt. f. *on prononce* augmantation. (*ce qui augmente.*) Amplificatio. Accretio. Acceſſio, *genit.* onis, fem. PRZYCZYNIENIE, rozſzerzenie, co czego przyczynia.

Fair des augmentations à un logis. Acceſſionem ædibus adjungere. *Cic.* Przyczynić, rozprzeſtrzenić domoſtwo, mięſzkanie iákie.

ON DIT au figuré, *Des augmentations de fortune & d'honneurs.* Acceſſiones fortunæ & dignitatis. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie przyczynienie fortuny, doſtoieńſtwa.

AUGMENTE', maſc. AUGMENTE'E, f. adject. & part. paſſ. (*on prononce* augmanté.) Auctus, aucta, auctum. PRZYCZYNIONY, rozſzerzony, rozſzerzona.

AUGMENTER, V. act. *on prononce* augmanter. (*Accroiſtre*) Augere. Adaugere, (augeo, auges, auxi, auctum.) act. acc. *Cic.* PRZYCZYNIC, rozſzerzyć, rozprzeſtrzenić.

Augmenter ſon train & ſa depenſe. Famulatum & ſumptus augere. **Son bien.* Opes augere. *Cic.* Przyczynić ſobie ſług, y wydatku. * Dobr.

Vous avez augmenté voſtre patrimoine par mille chicannes Patrimonium tibi litibus accrevit. *Saluſt.* Przyczyniłeś ſobie fortuny przez tyſiączne wykręty, pieniactwa.

Il n'a point augmenté ſon bien par de mauvaiſes voies, & ne l'a point auſſi diminué par ſes débauches. Ratione malâ non fecit rem majorem, neque fecit vitio & culpâ minorem. *Hor.* Nie przyczynił ſobie dobr złym ſpoſobem; áni też umnieyſzył zbytkami.

Les richeſſes s'ugmentent de jour en jour. Adoleſcunt, *ou* convaleſcunt opes. *Tacit. Liv.* Bogactwo co dzień przybywa, przyraſta, pomnaża ſię, przyſparza ſię.

ON DIT au figuré, *Augmenter le courge des ennemis.* Animum inimicorum augere. *Plaut.* **L'ardeur des ſoldats.* Ardorem exercitûs intendere. *Tacit.* MOWIĄ niewłaśnie: przyczynić przydać ſerca nieprzyiacielowi. *Ochoty woyſku.

AUGMENTER, (*Croiſtre,* ou *s'augmenter.*) Augeri. Adaugeri, (augeor, eris, auctus ſum.) paſſ. Augeſcere. neut. ROSC, roſnąć ſzerzyć ſię.

La maladie, la fiévre, augmente ou *s'augmente.* Morbus augetur. Febris accenditur, *ou* augetur, *ou* creſcit, *ou* intenditur. *Cic. Celſ.* Rośnie, ſzerzy ſię gorączka.

Si la maladie vient à augmenter. Si morbus amplior, *ou* auctior factus fuerit. *Terr.* Si valetudo increverit. *Plin-Jun.* Jeżeli ſię ſzerzyć będzie choroba.

Le deſir des richeſſes augmente, ou *s'augmente à proportion que nous en avons.* Amor nummi creſcit, quantùm ipſa pecunia creſcit. *Horat. Plus nous en avons, plus nous en voulons avoir.* Roście chciwość do bogactw im barziey przybywa doſtatkow, Im więcey mamy tym więcey mieć pragniemy

Le vent augmente, ou *s'augmente.* Ventus increbreſcit, (increbreſco, is, increbui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* Wiatr ſię ſzerzy co raz większy powſtaie,

Le prix des vivres eſtant augmenté. Intentis alimentorum Pretiis. *Tacit.* Drożeiąc, gdy zdrożały żywności.

(*On dit* Accendere, *ou* intendere annonam. *Plin. Augmenter le prix des vivres.* *Ingraveſcit annona. In dies annona creſcit. *Cæſ. Les vivres augmentent tous les jours.*) MOWIĄ podwyżſzyć podnieść ceny rzeczy do żywności należących *Co dzień większa drożyzna.

AUGURAL, maſc. AUGURALE, f. adject. (*Touchant les Augures.*) Auguralis & hoc augurale, adject. **La ſcience augurale,* ou *des augures.* Scientia auguralis. f *Liv.* **Les marques augurales.* Auguralia inſignia, *genit.* auguralium, neut. plur. *Liv.* WIESZCZBIARSKI. *Wieſzcza nauka. *Wieſzczkow znaki.

Le baſton augural, (dont ſe ſervoient les Augures pour prendre l'augure; le Lituë.) Lituus, *genit.* litui, maſc. *Cic.* Krzywuła, laſka wieſzczkow.

AUGURATION, ſubſt. f. *L'action d'augurer.*) Auguratio, *genit.* augurationis, f. *Cic.* WIESCZENIE.

AUGURE, ſubſt. maſc. (*Sorte d'Officier de l'ancienne Rome, qui tiroit des préſages de la conſideration du vol & du manger des oiſeaux.*) Augur, *gen.* auguris, m. *Cic.* WIESZCZEK, Urząd, ſtarego Rzymu ktory brał znaki uważaiąc lot, álbo żobanie ptaſtwa.

C'eſtoit un crime digne de mort de des-obéir aux Augures. Auguribus qui non paruerit, capitale eſto. *Cic. de Leg.* Wyſtępek to był śmierci godny, nie ſłuchać wieſzczkow.

AUGURE, (*Sorte de divination, qui ſe fait par l'obſervation du chant & du vol des oiſeaux.*) Augurium. Auſpicium, *genit.* ii, neut. *Cic.* WIESZCZBA, wrożenie z głoſu álbo lotu ptaſtwa.

Prendre l'augure. Agere augurium, *ou* auſpicium. Obſervare de cœlo. *Cic.* Wrożkę wziąć.

Un oiſeau de mauvais augure. Avis mali ominis. Ptak złego znáku, złey otuchy.

LA DIGNITE' D'AUGURE. Auguratus, *genit.* auguratûs, maſc. *Cic.* URZĄD godność wieſzczká.

Le lieu où ſe prenoit l'augure. Auguraculum, *genit.* auguraculi, neut. *Cicer.* Wieſzczbiarnia, zámek, kaplica gdzie wieſzczby czyniono.

AUGURER, V. neut. (*Prendre l'augure.*) Augurium agere, (ago, is, egi, actum.) act. *Cic.* WIESZCZYC, wrożkę brać.

AUGURER, V. act. (*Conjecturer, prédire une choſe.*) Augurare & Augurari, *actif & deponent. Cic.* WIESZCZYC, wrożyć, przepowiadać co.

AUGUSTE, maſc. & f. adject. (*Majeſtueux, vénérable.*) Auguſtus, auguſta, auguſtum. *Cicer.* PANSKI, wſpaniały, czći godny.

(Octavien neveu de Jules-Ceſar fut ſurnommé AUGUSTE.) Oktawian wnuk Juliuſza Ceſarza, był nazwany wſpaniały.

Un viſage plus auguſte. Forma auguſtior. *Liv.* Uroda wſpaniała.

AUGUSTEMENT, adv. (*D'une maniere auguſte & digne de vénération.*) Auguſtè. adv. *Cicer.* WSPANIAŁO, Czci godnie.

AVIDE, maſc. & f. adject. (*Aſpre à une choſe.*) Avidus, avida avidum, (*on dit* Avidus cibi, *ou* eſcæ, *Avide de viande: & auſſi au figuré* Avidus gloriæ, *Avide de gloire.*) *Cic.* CHCIWY łakomy na co. Mowią chciwy iedzenia: *y niewłaśnie:* chciwy ſławy.

AVI-

AVIDEMENT, adv. (*Avec avidité.*) Avidè.adv. **Avec plus d'avidité.* Avidiùs, adv. **Fort avidement.* Avidiſſimè. adv.*Cic.* CHCIWIE z chciwością.*Chciwiey,*Náychciwiey.

AVIDITE', ſubſt.fœm.(*Deſir avide d'une choſe.*) Aviditas,*genit.* aviditatis,f. *Cic.* CHCIWOSC chęć potężna do czego.

Je ſuis bien redevable à la vieilleſſe de m'avoir oſté l'avidité d' boire & manger,& de ne m'avoir laiſſé que celle de l' entretien. Habeo ſenectuti magnam gratiam, quæ mihi ſermonis aviditatem auxit, potionis & cibi ſubſtulit. *Cicer.* Dziękuię ſtarości wielce, że we mnie chciwość do picia y do iedzenia umiarkowała, á do mowięnia chęci przyczyniła

ON DIT auſſi au figurè, *Il avoit une avidité inſatiable pour la lecture, qu'on ne pouvoit contenter.* Erat in eo inexhauſta aviditas legendi, quæ ſatiari non poterat.*Cic.* MOWIĄ też *niewłaśnie:* nienaſyconą chciwość miał do czytania, ktorey zádoſyć uczynić nie można było.

AVIGNON, (*Ville de Provence ſur le Rhoſne, capitale du Comtat, où le Pape a un Legat qui en eſt Archeveſque.*) Avenio Cavarum, *genit.* Avenionis,fœm. Avennicorum civitas, *genit.* Avennicorum civitatis, fœm. AWENION, Miaſto Prowincyi nád Rhodanem ſtołeczne Hrabſtwa tego, gdzie Papież ma Poſła tamecznym Arcybiſkupem.

D'AVIGNON. Avenionenſis & hoc Avenionenſe, adject. AWENIONCZYK.

AVILA *ſur l'Adaia,(Ville d'Eſpagne dans Caſtille la Vieille, avec Eveſché ſuffragant de Compoſtelle.)* Abula. Arbácula & Albicella, *genit.* æ,f. AWILA nád Adaią, Miaſto Hiſzpańſkie w ſtarey Kaſtyliy z Biſkupſtwem Suffraganią Kompoſtelli.

AVILLES, *ou* AVILES, (*Ville d'Eſpagne dans les Aſturies d'Oviedo, vers l'embouchure de la riviere Nalon.*) Avilla, *genit.* Avillæ,fœm. AVILA Miaſto Hiſzpańſkie w Aſturyach Owiedoku, ku uściu rzeki Nalon.

AVILIR *quelqu'un*, V.act. (*Rendre quelqu'un mépriſable & vil.*) Aliquem in contemtionem adducere, (adduco, adducis, adduxi, adductum.) act.*Cic.* WZGARDZONYM, kogo uczynić, podłym, upokorzonym.

s'AVILIR, (*Se rendre vil & mépriſable.*) In contemtionem, *ou* in contemtum venire, *Cic.* ZPODLEC, znikczemnieć ſtać ſię wzgardzonym.

Il s'avilit de telle ſorte, qu'on le mépriſoit en toute occaſion & tout ouvertement. Uſque adeò eviluit, ut paſſim & propalam contemtui eſſet. *Suet.* Tak znikczemniał że nim wewſzyſtkim y iáwnie pogardzano,

S'avilir devant Dieu, s'abaiſſer juſques au dernier mépris la dans conſideration de ſon néant. Abjicere ſe in humilitatem coram Deo. Se vilem & nullius pretii facere coram Deo. Upokarząć ſię przed Bogiem, poniżać ſię aż do oſtatniey wzgardy uważaiąc nikczemność ſwoię.

s'AVILIR, V. neut. (*Devenir de bas prix.*) Vileſcere. Evileſcere, (vileſco, is, vilui, *ſans ſupin.*) neut. *Suet.* STANIEC, ſpaść z ceny,

s'AVILIR ſe dit figurèment en choſes morales: comme *Le courage des ſoldats s'avilit durant la paix.* Militum animi marcent, *ou* marceſcunt tempore pacis. *Celſ. Cic. Saluſt.* ZPODLEC mowi ſię *niewłaśnie:* iáko. Cnota żołnierſka podleie pod czas pokoiu.

Les dignitez s'avilliſſent, quand elles ſont poſſedées par de méchants ſujets. Dignitates vileſcunt, cùm tenentur ab indignis. Godność podleie gdy ſię złym doſtaie.

AVILISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Le bas prix des choſes.*) Vilitas, *genit.* vilitatis, f. *Cic.* TANIOSC niſka cena rzeczy.

AVILISSEMENT ſe dit au figuré pour *Un grand mépris.* Deſpicientia, *genit.* deſpicientiæ, f. *Cicer.* PONIEWIERKA mowi ſię o wielkiey pogardzie.

Il eſt dans un grand aviliſſent. Abjectiſſimus eſt. W wielkiey ieſt poniewierce.

AUJOURD'HUY, adverbe de temps, (*qui marque le jour où l'on eſt.*) Hodiè. adv. Hodiernâ die. abl. *Cic.* DZIS przyſłowie czaſu, wyrażaiące dzień w ktorym ieſteśmy.

Le jour d'aujourd'huy. Hodierna dies, *genit.* hodiernæ diei. fœm.*Cic.* Dziſiaydnia, dzień dziſieyſzy.

AUJOURD'HUY ſe dit auſſi *D'un temps incertain, mais proche*, comme *Aujourd'huy le voicy, demain le voilà.* Modò ita affectus eſt, modò aliter. DZIS ſię też mowi, o czaſie niepewnym ale bliſkim, jako: Dziś tu, iutro tám ieſt.

Aujourd'huy ſur le thrône, demain dans les fers. Modò rex,

Avis. Zdanie. Przestroga. Rada nauka. Nowina.
Lettre d'avis. List ktorym się daje wiadomość o Wexlu.
Il y a jour d'avis. Dosyć czasu do rozmyślania.
Aviser. Deliberować. radzić. obaczyć. uwiadomić.
S'aviser uknować co. namyślać się. Avisé. ostrożny.
C'est bien avisé à vous. Masz racyą.
Videat hoc Omne fol. 48. Adis.

modò ſervus. Hodiè rex, cras ſervus. Dziś ná Tronie, iutro w kaydanach.

AUJOURD'HUY ſignifie auſſi *Le ſiecle dans lequel on vit.* Hodiè. Nunc. adv. DZIS znáczy też wiek w ktorym żyiemy

D'AUJOURD'HUY. Hodiernus, a, um. DZISIEYSZY.

Le langage d'aujourd'huy. Sermo hodiernus. *Cic.* Dziſieyſza teraznieyſza mowa.

Y a-t-il perſonne qui ſoit aujourd'huy plus heureux que moy? Ecquis me vivit hodiè fortunatior? *Ter.* Czy ieſtże kto dziś ſzczęśliwſzy nádemnie.

Comme l'on vit aujourd'huy Ut nunc ſunt mores. *Ter.* Ják dziś, po teraźnieyſzemu żyią.

C'EST D'AUJOURD'HUY *que.* Nunc primùm. DZIS teraz dopiero.

Ce n'eſt pas d'aujourd'huy, que. Non id temporis eſt, cùm. *Jam; olim. Jam pridem. adv. Nie dziś to dopiero, że

AVIRON, ſubſt.maſc.(*Longue piece de bois, plate par un bout & ronde par l'autre pour ramer ſur les rivieres.*) Remus, *genit.* remi, maſc. Palmula, *genit.* palmulæ, fœm. *Cic. Tibul.* WIOSŁO długie drewno z iednego końca płaſkie á okrągłe z drugiego dla robienia ná rzekach.

Tirer à l'aviron, (faire avancer un bateau en ramant.) Cymbam remis propellere. *Cic.* Wioſłami robić áby ſtatek ſzedł ná wodzie.

AVITAILLEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action de fournir une place de vivres.*) Commeatuum ſuppeditatio, *genit.* onis, f. *Cic.* OPATRZENIE fortecy álbo miaſta w żywność.

AVITAILLER *une place*, ou *une armée*, V.act.(*La fournir de vivres.*) Commeatus urbi, *ou* exercitui ſuppeditare, (ſuppedito, as, ſuppeditavi, ſuppeditatum.) act. *Cic.* Commeatus, *ou* cibaria in urbem, *ou* in exercitum importare, (importo, as, importavi, importatum.) *ou* invehere, (inveho, is, invexi, invectum.) act. *Cæſ.* OPATRZYC fortecę żywnością álbo woyſko

Une place bien avitaillé: bien fournie de vivres & de toutes choſes neceſſaires pour ſoûtenir un ſiege. Commeatu & cæteris rebus probè munitum oppidum. *Cæſ.* Forteca dobrze opatrzona w żywność y we wſzyſtkie potrzeby dla wytrzymania oblężenia.

AVIVER, V.act.(*Rendre plus vif & plus ardent.*) comme *Aviver le feu, comme font les mareſchaux en jettant des gouttes d'eau ſur le feu de leur forge, ou en le ſoufflant.* Ignem adjuvare, (adjuvo, as, adjuvi, adjutum.) act. *Liv.* ROZZARZYC żywſzym gorętſzym uczynić, iáko: Rozzarzyć ogień, iák czynią kowale ſkrapiaiąc ogień w kuźnicy álbo miechem dmąc na niego.

AVIVER ſignifie encore *Gratter & polir des figures de metal, pour les rendre plus propres.* Scalpere metallum, (ſcalpo, is, ſcalpſi, ſcalptum.) act. *Juv.* ZNACZY ieſzcze obrabiać polerować oſoby z kruſzcu áby ie przyſtoynieyſze uczynić.

AVIVES, ſubſt. f. plurier. (*Maladie qui arrive aux chevaux, lorſque les glandes de la gorge leur enflent, ce qui les empeſche de reſpirer & les fait mourir.*) Vivulæ, *genit.* vivularum, f. plur. ZOŁZY, Choroba co ſię koniom przydaie, kiedy im gruczoły wgardle nábrzmieią, co im oderchnąć nieda y zdychać muſzą.

AULIQUE, ſubſt. f. (*Acte de Theologie, qu'on ſouſtient lors qu'on eſt reçu Docteur; ainſi nommé parce qu'il ſe fait dans la Sale de l'Archeveſché.*) Aulica, æ, fœm. AKT publiczny Teologiczney dyſputy, ktorą ná Sali Arcybiſkupſtwa odprawuie ten, co Doktorem zoſtaie.

AULNAYE, ſubſt. f. *on prononce* AUNAYE. (*Lieu planté d'aulnes.*) Alnetum, *genit.* alneti, neut. Locus alnis conſitus, *genit.* loci alnis conſiti, maſc. *Colum.* OLSZYNA mieyſce olſzyną ſadzone.

AULNE, ſubſt. maſc. *on prononce* AUNE. (*Arbre qui croiſt fort haut & dans des lieux humides.*) Alnus, *genit.* alni, fœm. *Virg.* OLSZA Drzewo wyſoko wgorę roſnące ná mieyſcach wilgotnych.

AULNE'E, ſubſt. f. *on prononce* ANUE'E. (*Plante médecinale, qui a les feüilles comme le bouillon blanc.*) *les Medecins l'appellent* Enula. OMAN Ziele lekarſkie liście do Dziewanny węźſzey maiąc podobne Doktorowie názywaią *Enula*

AUMALE, (*Petite ville de Normandie.*) Albamala, *genit.* Albamalæ, f. ALBA mała miaſteczko Normandyi.

AUMELETTE, ſubſt. f. (*Oeufs battus & frits dans la poële*) Intrita ova, & ſartagine frixa, *genit.* intritorum ovorum, & ſartagine frixorum, neut. plur. JAIECZNICA Jayca bite, y ſmażone w rynce. albo w swoty jechać

AU-

Aller aux avis. postąpić do wotowania. w zmady
Prendre des lettres d'avis deliberować.
Avisement. zdanie rozsądek.
Je l'ai avisé vulg. spojrzałem na niego.
Aviseur. napominacz.
Avisé. ostrożny. baczny, rozsądny.

AUMOSNE, ſubſt.f. *on prononce* AUMôNE. (*Liberalité faite aux pauvres.*) ſtipis erogatio, *genit.* erogationis, f. *Cicer.* JAŁMUZNA hoyność świadczona ubogim.

Donner, ou *faire l'aumoſne à quelqu'un.* Alicui ſtipem largiri, *ou* conferre. *Ulp. ou* erogare. *Cic.* Dać, czynić, iałmużnę komu.

Il fait de grandes aumoſnes. Largè de ſuo effundit in egenos. Wielkie czyni iáłmużny.

On luy a donné dix écus d'aumoſne pour avoir des livres. Decem numni illi erogati ſunt ad emendos libros. **Pour avoir du bled.* Ad emendum frumentum *Cicer.* Dano mu dzieſięć talerow iáłmużny ná kſięgi. *Ná kupienie zboża.

Demander l'aumoſne. Mendicare, (mendico, as mendicavi, mendicatum.) neut. *Plaut.* Zebrać, proſić iáłmużny.

Vivre d'aumoſne. Mendicato vitam ſuſtentare. Mendicando vivere. *Plaut.* Zyć z iáłmużny.

Tendre la main pour avoir quelque aumouſne. Porrigere manum ad ſtipem. *Sen.* Wyciągać rękę áby doſtać iáką iáłmużnę.

Qui demande l'aumoſne. Mendicus, *genit.* mendici, m. *Cic.* Zebrak, co iáłmużny proſi.

AUMOUSNER, V. act. *on prononce* AUMONER. (*Faire l'aumoſne.*) Stipem, erogare, (erogo, as, erogavi, erogatum.) act. *Cic.* JAŁMUZNĘ dawać.

AUMOSNIER, maſc. *on prononce* AUMôNIER. AUMOSNIER, f. adject. (*Qui donne bien l'aumoſne.*) Erga pauperes beneficus, adject. *Cic.* JAŁMUZNIK, ktory rád iáłmużny czyni.

AUMOSNIER, ſubſt. maſc. (*Officier Eccleſiaſtique, qui ſert le Roy, les Princes & Prélats dans les fonctions qui regardent le ſervice de Dieu.*) A largitionibus. Ab eleemoſynis. URZĘDNIK, Duchowny Kapelan ktory ſłuży Krolowi, Xiążętom, y Prałatom w powinnościach, ktore náleżą do ſłużby Boſkiey.

AUMOSNERIE, ſubſt. fem. *On prononce* AUMôNERIE, (*Office clauſtral des anciennes Abbayes, pour faire l'aumoſne aux pauvres.*) Munus eleemoſynarii, *genit.* muneris eleemoſynarii, neut. JAŁMUZNICTWO Urząd Klaſztorny dawnych Opactw dla czynienia iáłmużny ubogim.

AMUSSE, ſubſt. f. (*Fourrure que les Chanoines portoient autrefois ſur la teſte & dont ils eſtoient tout couverts, & qu'ils ne portent mainteant que ſur le bras.*) Pelliceum amiculum, *genit.* pellicei amiculi, neut. *Vulgairement.* Almutia, *genit.* almutiæ. f. MUCET Futro ktore Kanonicy zdawna noſili ná głowie y ktorym cale byli odziani, ktorego záś teraz nie noſzą tylko ná ręku.

(Il n'y a que les Chanoines de S. Victor, qui obſervent encore quelque choſe de l'antiquité portans leurs Aumuſſes ſur leur coû.) Jedni tylko kanonicy S. Viktora we Francyi ieſzcze ten dawny zwyczay chowaią, noſząc to odzienie ná ſzyi.

AUNAGE, ſubſt. maſc. (*Meſurage des étoffes ſoit de laine ou de fil, ſur l'aune.*) Ad ulnam menſio, *genit.* menſionis, f. Menſio *ſeul. Cic.* ŁOKCIEM mierzanie materyi czyli wełnianych czyli nicianych.

AUNE, ſubſt. f. (*Baſton d'une certaine longueur ſelon les differentes Provinces, dont on meſure les étoffes.*) Ulna, *genit.* ulnæ, f. *Suet.* ŁOKIEC laſka pewney długości według roznych Kraiow ktorą mierzaią materye.

ON DIT proverbialement, *Meſurer tout le monde à ſon aune*, pour dire *Croire que tout le monde nous reſſemble.* Suo modulo ac pede alios metiri. *Hor.* MOWIĄ przyſłowiem: każdego ná ſwoy łokieć mierzyć, to ieſt: rozumieć że wſzyſcy ſą nám podobni.

Je ſçay ce qu'en vaut l'aune, pour dire *J'ay eu de pareilles affaires.* Mihi uſus venit. *Terent.* Expertus loquor. *Sen.* Wiem poczemu tego łokieć, to ieſt: Byłem y iá w tákich okolicznościach.

Je vous en donneray tout du long de l'aune, pour dire *Je vous feray tout le mal que je pourray.* Te probè verſabo. *Plaut.* Dam ci tego zupełny łokieć iák długi, to ieſt dokuczę ci iák tylko będę mogł.

ON DIT d'un grand mangeur, *Il a toûjours dix aunes de boyaux vuides.* Eſuritionum pater eſt. *Cat.* MOWIĄ o wielkim żárłoku. záwſze ma kiſzki prożney ná dzieſięć łokci.

AUNER, V. act. (*Meſurer à l'aune.*) Ulnâ metiri, (metior, iris, menſus ſum.) depon. acc. MIERZAC łokciem.

AUNEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui aune.*) Menſor, *genit.* menſoris, maſc. *Colum.* MIERNIK, mierniczy, ten co mierzy

AUNIS, (*petit Païs dans la Saintonge, dont la Rochelle eſt la capitale.*) Alnenſis, *ou* Alnerenſis, *ou* Alnienſis tractus, *gen.* Alnenſis tractûs, *m.* ALNETENSKI Powiat w Santonach ktorego Rupella ieſt ſtolicą.

AVOINE, ſubſt. f. (*Eſpece de menu blé.*) Avena, *genit.* avenæ, f. *Virg.* OWIES zboża drobnego gatunek.

D'AVOINE. Avenaceus, avenacea, avenaceum. *Plin.* OWSIANY.

AVOIR, verbe auxiliaire, qui ſert à conjuguer les autres Verbes Actifs, meſme le Verbe Subſtantif *Eſtre.* Sa conjugaiſon eſt tout-à-fait irréguliere. *On la trouvera à la fin de ce Dictionnaire avec les autres Verbes irreguliers de noſtre Langue. Mieć: ſłowo przydatkowe, ktore ſłuży do konjugacyi ſłow inſzych znáczących działanie, náwet y ſamego ſłowa iſtotnego ieſtem, Jego záś Konjugacya álbo nákłanianie cale pewnego prawa nie ma. *Znáydzieſz ią ná końcu tego Dikcyonarza z inſzemi ſłowami Francuſkiemi koniugacyi nieregularney.

J'ay un Livre. Habeo librum. Eſt mihi liber. Mam kſięgę

J'ay nom Pierre, Je me nomme Pierre, Mon nom eſt Pierre. Mihi nomen eſt Petrus. Mihi eſt nomen Petri, *ou* Petro. *Plaut.* Mam Imię Piotr, Imię moie, Imię mi ieſt Piotr.

Avoir toûjours une meſme choſe à la bouche. (en parler toûjours.) In ore aliquid ſemper habere. *Cic.* Záwſze toż ſamo mieć w gębie, o iednym wſzyſtko mowić.

Quiconque m'agacera, aura ſur ſes doigts, & il ſera chanté par toute la ville. Qui me commôrit, flebit & inſignis totâ urbe cantabitur. *Horat.* Ktokolwiek mnie záczepi weźmie po palcach, y obnoſić go będą po kolędzie.

Avoir bien de quoy, poſſeder des richeſſes, comme *Il a bien de quoy.* Conſtitutus eſt benè de rebus domeſticis. *Cic.* *(*le contraire eſt* Huic tenues ſunt opes. *Il a peu de bien* *Cicer.* Mieć o czym, mieć ſię dobrze bogato.*przeciwna ieſt: mieć mało fortuny.

Nous n'avons ni ſoldats ni argent. Sumus imparati cùm à militibus, tùm à pecuniâ. *Cicer.* Niemamy ni żołnierza, ni pieniędzy.

On m'a apporté la nouvelle, que vous n'aviez plus de fievre. Mihi nuntiatum eſt te planè febri carere. *Cicer.* Nowinę mi przynieſiono żeś już nie miał gorączki.

N'avez-vous rien à me commander? Nunquid me vis? *Plaut.* Niemaſz mi nic roſkazać.

Le verbe *Avoir* ſe joint à quantité d'Infinitifs avec la particule *à*: To ſłowo Francuſkie kładzie z wielą ſłow w ſpoſobie nie okryślonym w więzyku Francuſkim z tą partykułą *à.*

Je n'ay rien à vous eſcrire touchant voſtre frere. De fratre nihil habeo ad te ſcribere. *Cic.* Niemam co ci napiſać o bracie twoim.

Voilà à peu prés les objections que j'avois à faire touchant la nature des Dieux. Hæc ferè objicenda habui de naturâ Deorum. Te ſą prawie zarzuty, ktorem miał czynić względem przyrodzeniá Bogow.

Lorſque le verbe *Avoir* eſt precedé d'*y* on le rend neceſſarement en Latin par le verbe *Sum*: comme. Kiedy przed tym ſłowem kładzie ſię *y* wyrazać ſię powinno przez ſłowo *ieſtem.*

Il n'y a perſonne dont la compagnie me ſoit plus agréable, que la voſtre. Eſt nemo quîcum ſum libentius quàm tecum. *Cic.* Niemaſz nikogo, czyieby towarzyſtwo milſze mi było nad twoie.

Il y a un défaut que quelques perſonnes affectent. Eſt vitium quod nonnulli de induſtriâ conſectantur. *Cic.* Ieſt wadá taká, w ktorą ſię ludzie radzi wprawuią.

Il y a des recontres où aſſurement il eſt plus avantageux de perdre que de gagner. Eſt, ubi profectò damnum præſtet facere, quàm lucrum. *Plaut.* Są okazye, w ktorych zapewnie pożytecznięy ieſt przegrać, niż wygrać.

Il y a un an que, c'eſt à dire *Depuis un an.* Uno ab hinc anno. Rok ieſt iako: to ieſt, iuż to rok temu.

Il n'y a que la vertu qui ſoit aimable, c'eſt à dire, *La vertu ſeulement eſt aimable.* Virtus ſolùm, *ou* ſola amanda eſt. Niemaſz tylko *cnotá* ktorá ieſt godná miłości, to ieſt: ſama tylko cnotá godná kochaniá.

Il n'y a que deux ans, c'eſt à dire, *Depuis deux ans ſeulement.* Duobus ab hinc annis ſolùm. Niemaſz tylko dwá látá to ieſt: Od dwoch lat tylko.

AVOISINER, V. act, (*Eſtre voiſin, eſtre ſitué auprès.*) In vicinitate verſari, (verſor, aris, verſatus ſum.) depon. Attingere.

Contin-

Contingere.(tingo,is,tigi,tactum.)act.acc.*Cicer.* W ſąſiedztwie być,być ſąſiadem bliſko położonym.

(Vieux mot.) Słowo ſtare.

AVORTEMENT,ſubſt,maſc.terme de médecine,(*qui ſe dit d'une femme qui accouche avant terme,& dont le fruit ne vient pas à bien*)Abortus,*genit.*abortûs,maſc.Abortio *genit.* abortionis, f. *Cic.* PORONIENIE termin doktorſki, mowi ſię o niewieście ktorá porodzi przed czaſem,y ktorey płod niedoſzedł dobrze.

Procurer un avortement. Abigere partum. *Cic.* Poronić chcąc,zepſuć ſię dobrowolnie, ſkazić płod·

AVORTER,V.neut. (*Pouſſer ſon fruit dehors avant le terme ordinaire.*) Abortum facere,*ou* pati.*Pliu-Jun.* PORONIC niechcąc,porodzić płod niedoſzły.

*Faire avorter.*Abortum inferre,*ou* creare,*ou* facere. activ. dat.*Colum.* Poronienie komu czynić.

Se faire avorter, ſe procurer un avortement. Sibi partum, *ou* fetum abigere.*Cic.* Skazić płod w ſobie, poronienie ſobie uczynić.

Qui fait avorter,qui a cet effet, (parlant de certaines herbes, ou *remedes.*) Partum abigens, *genit.* partum abigentis, omn. Poronienie czyniące,co ten ſkutek má,mowiąc o niektorych lekarſtwach y ziołach.

*Pline dit que les mauves ſont avorter.*Plinius dicit malvas eſſe abortivas.*Plin.*Pliniuſz mowi że ślaz czyni poronienie

AVORTER,au figuré, (*parlant des deſſeins & des entrepriſes qui eſchouent.*)Abortum facere.*Plin.* PORONIC *niewłaśnie* mowiąc o zamyſłach,y radach ktore ſię rozchwieią rozeydą.

Faire avorter les deſſeins des ennemis. Hoſtium conſilia frangere.*Cic.*Rozchwiać,rozpędzić,rozbić rady nieprzyiacioł

AVORTON,ſubſt.maſc. (*Qui eſt né avant le temps.*)Abortivus fetus,maſc.*Horat.Suet.* PORONIONY płod, pomiotek,porzutek.

ON DIT dans le figuré *Vous n'eſtes encore qu un avorton,* (*lors qu'on repouſſe la temerité d' un jeune homme qui veut faire l'entendu*) Tu adhuc lacticuloſus. Tu nec *mu* nec *ma* potes pronuntiare.*Petr.* MOWIĄ *niewłaśnie* ieſzcześ ty za ledwie ieſt pomiotek; płod nie donoſzony,uſkramiaiąc zuchwałość młodziká iakiego, ktory o ſobie ſiłá rozumie.

ON DIT auſſi *Vn avorton de l'eſprit, une production de l' eſprit,qui n'eſt qu'ébauchée, & qui n'eſt point arrivée à ſa perfection.*Abortivus ingenii fetus,maſc. Crudum & prælmaturum ingenii opus. MOWIĄ też porzutek dowcipu o dziele to ieſt piśmie iakim, ledwie tylko poczętym, á do doſkonałości nieprzywiedzionym.

AUPARAVANT, adverb. (*Avant.*) Antè. Anteà.Priùs. adv.*Cic.* PIERWEY w przody.

(*Ne falloit il pas m'avoir communiqué cette affaire auparavent?* Non-ne prius communicatum oportuit? *Ter.* Nie trzebaż było pierwey mi ſię z tym powierzyć.

L'on peut remarquer qu'*Auparavant* ne doit jamais eſtre ſuivi d'un *que*,en noſtre Langue.) Może uważyć że to ſłowo *wprzody* nigdy poſobie niemá tego ſłowá *niżeli* w Francuzkim.

AUPRE'S prépoſition, (*Proche.*)Propè,*Cic.*Propter.*Ter.* *Propter patrem cubantes.*Couchans auprés de leur pere.* *Juxta viam.*Le long du chemin.* *Juxta ripam.*Sur le bord.* *Secùs fluvios *Auprès des rivieres.* *Secundùm mare. *Auprès de la mer.* PRZY wedle*Leżąc przy oycu.*Wedle drogi.*Przy lądzie. *Przy rzekach. *Wedle morzá.

*Je ſuis aupres de vous.*Juxta te ſum. Jeſtem przy tobie.

AUPRE'S eſt quelquefois adverbe: comme *Je viens d' icy auprés,*ou *d'icy près.*Non longè hinc venio.*Plaut.*Przy ieſt czaſem przyſłowie, iako przychodzę zpodlá álbo od podlá.

*Icy auprès,*ou *Auprès d'icy.* E proximo. De proximo. Tu w podle.

Tout auprès de le porte. Proximè januam. Zaraz wedle drzwi.

Qui demeure auprès, (d'un lieu.) Accola,*genit.*accolæ,m. *Liv.* Mięſzkaiący wedle mieyſca iákiego ſąſiad.

AVRANCHES, (*Ville Epiſcopale de la baſſe Normandie.*) Abrincæ, *genit.*Abrincarum,f. pl. ARBORYK Miaſto Biſkupie niżſziey Normandyi.

D'AVRANCHES Abrincenſis & hoc Abrincenſe,adject. ARBORYCKI Arboránin.

AUREOLE, ſubſt.f. (*Courronne qui eſt donnée aux Saints* Aureola, *genit.* aureolæ, fœm. WIENIEC koroná ktorą Swiętym daią.

(Terme de Theologie.) Termin Teologiczny.

AURICULAIRE,maſc. & f.adject. **Le doigt auriculaire, (qui ſert à nettoyer l'oreille.)*Auricularis digitus, *genit.*digiti auricularis,maſc.*Celſ.* DO UCHA Palec oſtatni mały ktory ſłuży do chędożeniá uchá.

ON DIT dans l'Egliſe, *La Confeſſion auriculaire, (qui ſe faiten ſecret à l'oreille d'un Preſtre.)* Confeſſio auricularis. MOWIĄ w Kościele Spowiedź do uchá; ktorá po cichu do uchá Kapłaná ſię czyni.

AURYK,(*petite ville d'Allemagne,dans la Friſe Orientale.*)Auricum,*genit.*Aurici, neut, AURYK miaſteczko niemieckie wFryzyi wſchodniey.

AVRIL,*ou* LE MOIS D'AVRIL,ſubſt maſc.(*Le quatriéme Mois de l'année,ſelon noſtre ſupputation, & le ſecond ſelon les Anciens Romains,qui commençoient leur année par le mois de Mars.*) Aprilis, *genit.* Aprilis, maſc. KWIECIEN, czwarty mieſiąc roku według naſzey liczby, á wtory według dawnych Rzymian, ktorzy zaczynali rok ſwoy od Márcá.

AVRILLAC,(*Ville de la baſſe Auvergne.*)Aureliacum,*genit.* Aureliaci,neut. AURELIAK Miaſto niſkiey Alwernii.

Qui eſt d'Aurillac. Aureliacenſis & hoc Aureliacenſe.adject. AURELIACKI, Aurelianin.

AURORE,ſubſt.fœm.(*Lumiere qui paroiſt avant le lever du Soleil, & dont les Poëtes ont fait une Divinité.*) Aurora, *genit.*Auroræ,fœm.*Cic*, JUTRZENKA światło ktore przed wſchodem ſłońcá ſię pokazuie,y ktore Boginią czynili Poetowie.

AURONE, ſubſt.fœm.*on prononce* AURÔNE. (*Eſpece de plante toûjours verte.*)Abrotonum,*genit.*abrotoni,neut.*Plin.* BOZE Drzewko,rodzay zielá,ktore zawſze ieſt zielone.

*Vin d'Auroſne.*Abrotonites vinum,*genit.*vini abrotonitæ, neut Wino z Bozego Drzewká przyprawne.

AUSBOURG,(*Ville impériale d'Allemagne dans la Suabe*) Auguſtá Vindelicorum. AUSZPURG miaſto Ceſarſkie niemieckie Swewiy.

D'AUSBOURG,.Auguſtanus,a,um. AUSZPURSKI,Auſzpurczyk.

AUSONE, *ou* AUXONE, (*Villé du Duché de Bourgogne ſur la Sône.*)Auxonia,*genit.*Auxoniæ,fœm. OXONIA Miaſto Xięſtwá Burgundyiſkiego nad Soną.

AUSPICES,ſubſt.maſc plurier,(*eſpece d'Augure.*) Auſpicium,*genit.*auſpicii,neut.*Cic.* WIESZCZBA,wrozki ſpoſob.

(C'eſtoit chez les Anciens une eſpece d'Augure,lors qu' ils conſidéroient le chant,& le vol des oiſeaux,pour ſçavoir ſi une entrepriſe qu'ils avoient méditée ſeroit heureuſe ou malheureuſe. Pline attribuë l'invention de cette divination à Tireſias de Thebes.) Był u dawnych wrożeniá ſpoſob,gdy uważali głos,y lot praſtwá, wnoſząc ztego czyli to co zamyślali ſzczęśliwie, álbo nieſzczęśliwie ſię powiedzie. Pliniuſz wynalezienie tego wrożeniá przypiſuie Tyrezyaſzowi Tebanſkiemu.

*Prendre les auſpices.*Facere auſpicium.*Liv.* Wrożbę brać

Rompre les auſpices. Diſſolvere auſpicia. *Cic. ou* dirimere. *Plin.* Rozerwać przerwać wrożbę.

AUSPICES ſignifient maintenant *Vne occáſion,*ou *des circonſtances favorables ou malheureſes.*Auſpicium,*genet.*auſpicii,neut.(*on dit* Malo auſpicio.*Sous de mauvais auſpices* Bonis auſpiciis, *Sous d' heureux auſpices.*) WIESZCZBA teraz znaczy powod dobry,álbo zły;zá złym powodem,zá ſzczęliwym powodem.

Sous vos auſpices. Auſpice te. Zá twoim powodem.

AUSSI, (*Conjonction comparative, augmentative & aſſomptive.*) Etiam.Quoque.Itidem.Item. *Cic.Plaut.* TAKZE też iako też: konjunkcya porownania, przyczyniania, y przybieraniá.

On predit les éclipſes du Soleil, auſſi bien que celles de la Lune. Solis defectiones, itemque Lunæ prædicuntur. *Cicer.* Opowiadaią zaćmieniá ſłoneczne, także tez y Xiężycowe.

*On a rendu des honneurs au Prince auſſi grands qu'ils ſe pouvoient.*Principi quantus maximus poterat,honos habitus eſt. *Cic.* Oddano cześć Panu taką iak tylko możná było.

Faire la guerre auſſi bien en hiver qu'en eſté. Juxta hieme atque æſtate bella gerere. Woiować tak zimie iako y lecie.

Auſſi bien les bons que les meſchâns. Juxta boni, maliquè. Ták źli,iáko y dobrzy.

Ils voient auſſi bien la nuit que le jour. Noctibus æquè quàm

quàm de die cernunt *Plin.*Widzą tak wnocy iako y wdzień.

Je ſuis auſſi ſçavant ſur cela que toy. Juxta tecum æquè ſcio.*Terent.* Tak wiele w tym umiem, iako y ty.

Ils tuent les femmes auſſi bien que les hommes. Trucidant feminas pariter ac viros; *Ceux qui ſont armez, comme ceux qui ne le ſont pas.* Armatos pariter ac inermes. *Liv.* Zabiiaią tak białogłowy iako y męſzczyzny; tak zbroynych iako y bezbronnych.

AUSSI, (*Encore,outre cela.*) Præterea. Inſuper.adv.*Cicer* Jeſzcze, ptocz tego.

Nous avans auſſi cét avantage,que, &c. Illud quoque nobis accidit commodum.*Cic.* Jeſzcze y ten mamy żyſk, że.

AUSSI, (*Conjonction aſſomptive pour rendre raiſon d'une choſe.*) Nam.Namque Enim.Etenim,quippe. Też,iako też koniunkcyá przybrania dlá daniá przyczyny czego.

*Allez-vous en,auſſi bien que feriez-vous icy?*Abi;nam quid hîc tu agas?*Ter.* Idz, cożbyś też tu czynił?

*Auſſi je croy que l'immortalité m'eſt acquiſe,ſi ma joye n'eſt point troublée.*Nam mihi immortalitas parta eſt,ſi nulla ægritudo huic gaudio intercelſerit.*Terent.* Iak też rozumiem że mi ieſt pozyſkana nieśmiertelność,ieżeli radość moia pomięſzaná nie będzie.

Auſſi bien quel beſoin avoit-il de moy? Quid enim ille erat indigens mei?*Cic.* Iakoż też w czym że mnie potrzebował.

AUSSI-TOST *que,*(*D' abord que.*)Statim atque.Simul atque.*Cic.* IAK prętko,iak tylko,zaraz iak.

*Auſſi tôt que le jour parut,*ou *Si-tôt que le jour parut,*ou *Si-toſt qu'il fit jour.*Ubi primum illuxit.*Cæſ.* Iak tylko dzień ſię pokazał, ſkoro dzionek.

*Auſſi-tôt qu'il fut hors de charge.*Simul primùm magiſtratu abiit.*Liv.* Ják prędko z urzędu zeſzedł.

*Auſſi-tôt qu'il eut le vent de cela, il ſortit de Rome.*Quod is ſimul atque ſenſit, Româ profectus eſt. *Cicer.* Ják tylko wiatr go o tym záleciał, wyiechał z Rzymu.

AUSSI TOT, (*Incontinent*) Illicò Continuò. Statim.Repentè.adv.*Cic.* WNET, záraz, niebawiąc.

ON DIT proverbialement *Auſſi-tôt dit auſſi toſt fait.* Dictum ac factum. Dictum, factum. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem: Tylko co rzeczono, záraz ſię ſtało.

Auſſi-tôt pris,auſſi-tôt pendu. Captus,ac ſuſpenſus. Tylko co go złapano, záraz obieſzono.

AUSTE'RE,maſc.& fœm.en terme de phyſique,(*parlant d'une ſaveur aſpre qui cauſe un reſſerrement dans la bouche, comme le vitriol & l'alun.*) Auſterus, auſtera, auſterum. CIERPKI mowiąc o ſmaku iákim oſtrym, ściśnienie w uściech ſprawuiącym iáko koperwas, y hałun.

Vn goût auſtére, on pluſtoſt *Vn gout aſpre.* Guſtus auſterior.*Colum.*Vinum auſterius.*Colum.* *Vin aſpre & dur.* Smak oſtry, á barziey ſmak cierpki.*Wino cierpkie.

AUSTE'RE ſe dit au figuré pour *Vn homme ſevere,rigide, qui ne pardonne rien.* Auſterus.Severus,a,um.) OSTRY ſię mowi o człowieku ſurowym ktory nic nieprzepuſzcza.

Sa vie comme ſon diſcours eſtoit auſtere & dure. Ut vitâ, ſic oratione durus. Ták życie iák mowa iego oſtra była.

*Vn viſage auſtére.*Severus ac triſtis vultus.*Cic.* Twarz ſurowa.

Vn homme auſtére, qui mene une vie auſtére & pénitente. Homo vitam duram & auſteram agens. *Ter.* Człowiek ſurowy ktory życie prowadzi ſurowe, y pokutne.

AUSTE'REMENT,adv.(*D'une maniere dure & auſtére*) Auſterè.*Cic.* SUROWO, oſtro, przykrym ſpoſobem.

AUSTE'RITE' ,ſubſt.fœm.(*Sévérité,rigueur.*)Auſteritas. Seueritas. Aſperitas,*genit.* atis. fœm. *Cic.* SUROWOSC, oſtrość, przykrość.

Les AUSTE'RITEZ *de la penitence.* Corporis afflictationes, *genit.*corporis afflictationum,f.pl.*Cic.* OSTROSCI pokutne.

AUSTRAL,maſc.AUSTRALE,f.adiect. (*Méridional,qui eſt du coſté du Midy.*) Auſtralis & hoc auſtrale. adject. *Cic.* POŁUDNIOWY, co ieſt od południowey ſtrony.

AUSTRASIE,(*Ancien royaume dont la Lorraine faiſoit une partie.*) Auſtraſia, *genit.* Auſtraſiæ,f. AUSTRAZYA dawne Kroleſtwo,ktorego część czyniła Lotaryngia.

AUSTRICHE,*on prononce* AUTRICHE, (*Païs d'Allemagne & le ſeul Archiduché de l'Europe ſur le Danube,dont Vienne la capitale.*) Auſtria, *genit.* Auſtriæ, fœm. AUSTRYA, Rakuſy Kray Niemiecki, y iedyne Arcy Xięſtwo Europy, nád Dunaiem ktorego Wiedeń ieſt Stolicą.

D'AUSTRICHE. Auſtriacus, Auſtriaca, Auſtriacum. AUSTRYACKI,Rakuſki.

AUTAN, ſubſt.maſc. (*Vent qui ſouffle du coſté du Midy.*) Altanus, *genit* Altani,maſc. Notus, *genit.* Noti,maſc.*Plin. Virg.* WIATR połudnıowemu poboczny, wiatr zdołu.

AUTANT,Adverbe relatif qui ſert à expliquer deux choſes égales,& ſe rend en Latin par ces mots, *Æquè,Adæquè, Peræquè,Tam,Tantum.* TYLE Ták wiele przyſłowie oddawaiące ſłużące do wyrażenia dwoch rzeczy rownych ſobie y wyraża ſię przez ſłowa *ile,tyle, iák wiele,ták wiele.*

*Je ſuis autant homme que vous.*Tam ego homo ſum, quàm tu.*Plaut.* Ták wiele, Tákem ieſt człowiek, iáko y ty.

Il eſt autant ſçavant qu'on le peut. Tam eſt doctus, quàm qui doctiſſimus.*Cic.* Tyle ieſt uczony, ile być można.

*Je ſuis autant voſtre ami,que qui que ce ſoit.*Tam ſum tuus amicus, quàm qui maximè. *Cic.* Ták wielem ieſt twoy przyiaciel, iák kto inſzy náywięcey.

Nous reſſentons autant la joye & la douleur de nos amis que la noſtre propre. Et lætamur amicorum lætitiâ æquè ac noſtrâ, & pariter dolemus angoribus. *Cicer.* Czuięmy tyle weſele álbo ſmutek przyiacioł náſzych ile náſze własne.

La vieilleſſe a autant de plaiſirs qu'il luy en faut. Senectus delectatur tantùm quantùm ſat eſt. *Cicer.* Starość ma tyle pociechy ile ięy trzeba.

Autant amy de l'un que de l'autre. Æquè utriuſque neceſſarius. *Cic.* Ile iednego tyle drugiego przyiaciel, y tego, y tego.

*Autant que je pouyray,Autant qu'il me ſera poſſible.*Quoad facere potero.*Cic.* Ile tylko będę mogł, ile możności moiey

Il vaut autant qu'un champignon pourri. Tanti eſt, quanti eſt fungus putidus.*Plaut.* Tyle wart, ile grzyb zgniły.

*Il a autant & plus de bien que luy.*Eſt illi tantum, & plus etiam.*Cic.* Tyle y nád to ma dobr ile tamten.

*Il a eſté acheté tout autant.*Tantidem emptus.*Ter.*Kupiono go zá tyleż właśnie.

En autant de paroles, que les Stoiciens. Totidem verbis, quot Stoici.*Cic.* W tylu właśnie ſłowach, iák Stoicy.

*Deux fois autant.*Alterum tantum.**Trois fois autant.*Tertium tantum. Dwa razy tyle, tyle dwoie. *Tyle troie.

Eſtre condamné à payer deux fois autant,quatre fois autant. Condemnari dupli, quadrupli.*Cat.* Być oſądzonym aby zápłacić tyle dwoie, tyle czworo.

Les corneilles viveut neuf fois autant que nous,& les cerfs quatre fois autant que les corneilles. Cornices novies noſtras ſuperant ætates,& cervi quadruplùm. Wrony żyią dziewięć razy tyle ile my, á ielenie cztery rázy tyle, ile wrony.

*On les vend parmi nous cent fois autant.*Apud nos centuplicatò veneunt.*Plin.* U nas ie przedaią ſto razy zá tyle.

Autant que la miſere des temps le pouvoit permettre. Pro eo ut, *ou* prout temporis difficultas tulit. *Cic.* Ile nieſzczęśliwość czaſow pozwolić mogła.

*Je te rendrai mille fois autant ſi je vis.*Sexcenta tanta reddam ſi vivo tibi. *Plaut.* Oddam ci Tyśiąc rázy tyle bylem pożył.

Quand meſme il faudroit perdre une fois autant. Etiamſi alterum tantum perdendum eſt.*Plaut.**Trois fois autant.*Tria tanta. **Quatre fois autant.* Quatuor tanta. Gdyby ſię ieſzcze raz tyla ſtać miało. *Tyle troie. *Tyle czworo.

Autant de gloire que de vertu. Tantùm gloriæ, quantùm virtutis. Tyle ſławy, ile cnoty.

Autant de couronnes que de victoires. Tot coronæ quot victoriæ. Tyle Koron, ile zwycięſtw.

Autant joint à un verbe d'*eſtime* & de *prix*, ou au verbe *Importer.* Tyle z ſłowem ſzacowania, álbo ceny álbo z tym ſłowem: *náleży.*

*Je vous eſtime autant que mon frere.*Tanti te æſtimo quanti meum fratrem. Tyle cię ważę iak ſwego Bratá.

*Je l'eſtime autant que je dois.*Tanti illum facio quanti debeo. Tyle go ważę, ilem powinien.

*Il eſt autant eſtimé,qu'aimé.*Tanti æſtimatur,*ou* fit, quantum amatur. Zarowno go y kochaią y ważą.

AUTANT ſe dit proverbialement en ces façons de parler, TYLE mowi ſię przyſłowiem w tych ſpoſobach mowieniá.

Autant de temps gagné, autant de peine épargnée. Tantum compendii operæ,*ou* temporis *Plin.* Tyle czaſu pozyſkanego,tyle pracy umnieyſzoney.

*C'eſt autant de gagné.*Tantum lucri eſt. Tyle zyſku.

Autant en emporte le vent. Ventis verba fundis. *Lucr.* Tyle tego na wiatr.

Autant bien battu que mal battu. Idem erit malè excepto, quàm qui peſſimè, Tyle dobrze, iak zle pobić.

Je fais autant de cas de luy que de la bouë des ruës, ou *que de la bouë de mes ſouliers.* Pro ſtercore illum habeo. Tyle ſtoie oniego iak o błoto ná ulicy, álbo iak o błoto ná trzewikach moich.

Autant de teſtes, autant d'avis. Quot homines, tot ſententiæ. *Ter.* Ile głow tyle zdaniá, rozumow,

Autant en dit le renard du raiſin, Il eſt encore trop verd. Sic vulpes diſcedens ait, Nondum matura, nolo acerbam ſumere. *Phæd.* Tyle też liſzka o iagodach rzekłá, że ieſzcze zbyt zielone niedoyrzałe.

D'AUTANT PLUS. Eo magis. TYM BARZEY.

Parce que je vous aime, l'ay d'autant plus de de ſoin de ce que vous faites. Quòd te amo, eò magis quæ agis, curæ ſunt mihi *Terent.* Ze cię kocham tym barziey przeſtrzegam tego, co czyniſz.

La voix a d'autant plus de force, qu'elle ſort avec impetuoſité. Eò elatior eſt vox, quò eſt miſſa contentiùs. Głos tym więcey má ſiły, im barziey pędem wychodzi.

Il eſt d'autant plus aimable. Eò eſt amabilior. Tym bardziey ieſt miły.

D'AUTANT MOINS. Eò minùs. TYM MNIEY

D'autant plus que. Eò magis quòd, *avec l'indicatif.* Tym bardziey że.

D'AUTANT *que*, (*Parceque.*) Quia. Quòd. ILE ZE, zwłaſzczá.

AUTEL, ſubſt. maſc. (*Lieu élevé ſur lequel on fait un ſacrifice.*) Ara, *genit.* aræ, fœm. Altare, *genit.* altaris, neut. *Cic.* OŁTARZ mieyſce wyżſze gdzie ofiarę czynią.

Eſtre à l'autel, (*Sacrifier actuellement.*) Sacrum facere. Być u ołtarzá, Ofiarę rżeczą ſamą czynić.

AUTEL ſe dit. proverbialement: on dit qu'*On doit eſtre ami juſques aux autels*, pour dire qu'*On ne doit pas ſervir ſes amis aux dépens de ſa conſcience.* Amicus ad aras. OŁTARZ mowi ſię przyſłowiem. Mowią: że trzebá być przyiacielem aż do ołtarzow, áż po ołtarze; to ieſt: że nikt nie powinien ſłużyć przyiaciołom ſwoim włáſnym ſumnieniem.

Elever autel contre autel, pour dire *Faire une diviſion dans l'Egliſe.* Aram erigere, contra aram. Stawiać ołtarz przeciwko ołtarzowi, to ieſt: Odſzczepieńſtwo w Kościele uczynić.

AUTEUR *mieux qu'* AUTHEUR, ſubſt. maſc. (*Qui a produit une choſe.*) Effector. Conditor. Molitor. Creator. Procreator, *genit.* oris, maſc. Architectus, *genit.* architecti, m. *Cic.* SPRAWCA ten ktory rzecz iáką czyni Autor.

AUTEUR, (*ſe dit en particulier de ceux qui ſont les inventeurs de quelque choſe.*) Auctor, *genit.* auctoris, maſc. *Cicer.* AUTOR oſobliwie mowi ſię o tych, ktorzy ſą wynáleźcami czego.

AUTEUR, (*Chef de parti, d'une opinion, d'une conſpiration, & d'un bruit qui court.*) Auctor, *genit.* auctoris, maſc. *Cicer.* SPRAWCA Powod ſtrony iákiey, zdania, ſpiknienia, y wieści iákiey puſzczoney.

Les Auteurs des religions. Auctores & magiſtri religionum. *Cic.* Powodowie Zákonow.

Ce n'eſt pas un meſchant Auteur ſur la Phyſique & ſur la Morale. Non ſordidus auctor naturæ verique. *Horat.* Niezły to Piſarz o przyrodzeniu, y obyczaiach.

Nous apprenons tous les jours de bonnes nouvelles ſans autre auteur que le bruit commun. Nos quotidie quæ volumus audimus, ſed adhuc ſine capite, ſine auctore, niſi rumore nuntio. *Cicer.* Codzień odbieramy dobre nowiny, niewiedząc ſkądby wyſzły, oprocz wieści powſzechney.

AUTEUR *d'une race, d'une famille*, (*Qui fait ſouche.*) Generis alicujus auctor. *Cic.* POCZĄTEK domu plemienia iákiego, od ktorego ſię krzewi Imię.

Il eſt l'auteur de ſa fortune. Ex ſe natus eſt. *Tacit.* Ipſe ſibi fortunam finxit. *Plaut.* Początkiem ſam ieſt ſzczęścia ſwego

AUTEUR en terme de litterature, (*ſe dit de tous ceux qui ont mis quelque ouvrage en lumiere.*) Auctor. Scriptor, *genit.* oris maſc. *Cic.* AUTOR terminem náuk mowi ſię o tych wſzyſtkich ktorzy wydali ná świat piſma iákie.

Vn auteur qui a bien de la grace & de la politeſſe. Venuſtiſſimus & politiſſimus ſcriptor. *Cicer.* Autor maiący w ſobie wiele przyiemności, y poloru.

Vn tres bon Auteur. Optimus auctor. *Cic.* *(*le contraire eſt* Malus auctor, *Vn meſchant*, ou *mauvais auteur.*) Autor bardzo dobry. *Przeciwna ieſt zły autor, ladaco.

AUTEUR, (*Celuy qui conſeille & qui perſuade une choſe bonne ou mauvaiſe.*) Auctor. Suaſor, *genit.* oris, maſc. *Cic.* RADZICIEL ten co doradza do czego czyli to złe czyli dobre.

L'auteur d'un crime. Auctor criminis. *Mart.* Sprawca zbrodni.

AUTHENTIQUE, adject. maſc. & f. (*Solemnel, célebre.*) Authenticus, a, um. *Vlp.* PEWNY, iawny, dowodny.

(Ce mot eſt purement Grec, & ſignifie *Qui a de l'autorité, & qui merite qu'on y ajoute foy.* To ſłowo cale ieſt greckie y znáczy to co ma poważność, y godne ieſt wiary.

Vne choſe authentique. Res certæ fidei. *Cic.* Rzecz pewna dowodna,

AUTHENTIQUE en terme de juriſprudence. *Vne choſe authentique*, (*qui eſt reveſtuë de toutes les formes, parlant d'un acte.*) Inſtrumentum authenticum & certæ fidei. AUTENTYCZNY, terminem prawnym co ieſt według prawa nápiſane mowiąc o ákrach prawnych.

ON APPELLE AUTHENTIQUES, *les nouvelles Conſtitutions de Juſtinien, depuis qu'on a reçu l'édition d'Accurſe.*) Authentica, *genit.* Authenticorum, neut. plur. *Vlp.* NAZYWAIĄ Authentyki uſtawy nowe Juſtyniana, według wydania Aukurcego.

AUTHENTIQUEMENT, adv. (*Solemnellement, d'une maniere authentique.*) Palàm & publicè. adv. Summâ fide. abl. AUTENTYCZNIE, iáwnie, prawem dowodnym.

AUTHENTIQUER *un acte*, V. act. dans le Droit, (*Le rendre authentique, le reveſtir de toutes ſes formes.*) Alicui ſcripto fidem & auctoritatem dare. AUTENTYKOWAC piſmo iákie, w prawie: według formy prawney go zewſzyſtkim obwarować.

ON DIT auſſi en droit, *Authentiquer une femme*, (*la declarer convaincuë d'adultere & la condamner ſelon* l'AUTHENTIQUE, ut nulli, *qui eſt la* 134. *Nouvelle de Juſtinien; à perdre ſa dot & ſes conventions matrimoniales, à eſtre raſée & enfermée dans un convent.*) Mulierem adulterii compertam juxta Authenticam *ut nulli* damnare. MOWIĄ też w prawie: Autentykować białogłowę: Deklarować ią przekonaną o cudzołoſtwo według Autentyki *ut nulli* ktora ieſt 134. Nowa Juſtyniana, ná utracenie poſagu y wſzyſtkich zápiſow ślubnych, ná ogolenie, y zámknięcie do Klaſztora.

AUTOGRAPHE, adject. maſc. & f. (*Ecrit de la propre main d'une perſonne.*) Autographus, a, um. *Suet.* WŁASNA ręka piſanie włáſney ręki.

(Ce terme eſt d'uſage parmi les Notaires.) Ten termin ieſt w używaniu u Piſarzow urzędowych.

AUTOMATE, ſubſt. maſc. terme de Méchanique, (*Machine qui ſe remuë d'elle-meſme comme les montres.*) Automarum opus, *genit.* automati operis, neut. *Suet.* SAMORUSZNA ſztuka, iako zegarki termin rzemieślniczy.

ARTISAN *qui fait des automates.* Automatarius, faber, *genit.* automatarii fabri, maſc. SZTUK ſamoruſznych rzemieślnik.

AUTOMNAL, maſc. AUTOMNALE, fœm. adject. (*d'Automne.*) Autumnalis & hoc autumnale, adject. *Plin.* JESIENNY, JESIENNA.

AUTOMNE, ſubſt. f. *mieux que* m. *on prononce* AUTONNE, (*Troiſiéme partie de l'Année, ou l'on recueille les fruits & les vins.*) Autumnus, *genit.* autumni, maſc. *Hor.* JESIEN trzecia część roku, w ktorey zbieraią owoce y wina.

Il y eut une Automne ſi peſtilencielle, qu'il mourut trente mille perſonnes à Rome. Peſtilentia fuit unius autumni, quâ triginta funerum millia in rationem Libitinæ venerunt. *Suet.* (comme qui diroit *Qui furent écrits ſur les regiſtres de la déeſſe Libitine qui préſidoit aux funerailles.*) Ták zaraźliwa byłá ieſień, że trzydzieści tyſięcy oſob umarło w Rzymie. Jákoby kto rzekł że byli zápiſani w regeſtr Bogini Libityny ktora zwierzchność miała nád pogrzebami.

L'équinoxe d'Automne. Æquinoctium autumnale. Porownanie dnia z nocą Jeſienne.

La ſaiſon de l'Automne. Autumnitas, *genit.* autumnitatis, fœm. *Cic.* Jeſienna chwila, pora.

AUTORISATION, ſubſt. f. Terme de Palais, (*le pouvoir qu'un Mari donne à ſa femme, pour une obligation &c.*) Auctoritas, atis, fœm. DANIE władzy, *Autoryzacya.* Termin prawny. Moc ktorą mąż żonie daie do tranzakcyi iákiey. AU-

AUTORISER, V. act. (*Donner puiſſance & autorité à quelqu'un.*) Auctoritatem alicui tribuere. *Cic.* DAC moc álbo władzę komu.

AUTORISER *une choſe*, (*luy donner de l'autorité, du poids, la faire valoir.*) Alicui rei auctoritatem tribuere. act. *Cicer.* POWAGĘ moc dać rzeczy iákiey.

Le vice s'autoriſe par l'exemple du Prince. Vitium exemplo Principis invaleſcit. Niepráwość gorę bierze z przykładu Páńſkiego,

Autoriſer le crime par l'impunité. Patrocinari crimini impunitate. *Quint.* Obronę dać wyſtępkom niekarnością.

J'autoriſois moy-meſme les mauvais traitemens qu'on luy faiſoit, dont ma colere ſe repaiſſoit agréablement. Injuriæ illius advocationem commodabam, & veluti quodam cibo me replebam. *Petr.* D łem obronę ſam złościom, ktore mu wyrządzano, paſąc tym záwziętość moię.

Nos anceſtres n'ont pas permis que les femme puſſent faire la moindre choſe meſme en particuler, ſans eſtre autoriſées de leurs maris. Majores noſtri nullam ne privatam quidem rem agere feminas ſine virorum auctoritate voluerunt. *Liv.* Przodkowie náſi niedopuſzczali áby białogłowy mogły co y náymnieyſzego czynić niemaiąc ná to mocy od mężow ſwoich

AUTORITE', ſubſt. f. (*Pouvoir, credit.*) Auctoritas, *genit* auctoritatis, f. *Cic.* POWAGA moc władza zwierzchność.

Vne autorité mépriſée. Projecta auctoritas. *Tacit.* **Vne autorité languiſſante.* Languida auctoritas. *Plin.* **Vne autorité fragile.* Fluxa auctoritas. *Tacit.* Powaga wzgardzona. *Powaga mdła. *Powaga uſtaiąca.

Vn homme d'autorité. Vir ſummæ auctoritatis. *(*le contraire eſt* Homo tenui auctoritate. *Cicer.* *Vn homme de peu d'autorité.*) Człowiek poważny. **przeciwna ieſt:* człowiek lekkiey powagi.

Acquérir de l'autorité. Comparare auctoritatem. *Cæſ.* Nábywać powagi.

Avoir de l'autorité. Valere auctoritate. **En avoir ſur quelqu'un.* Habere auctoritatem apud aliquem. *Cic.* Mieć władzą. *Mieć ią nád kim.

Donner de l'autorité à quelqu'un. Dare alicui auctoritatem. *Cic.* Dać komu moc powagę.

Dieu a donné la ſouveraine autorité aux Rois, & il ne nous reſte que la glorie de l'obéiſſance. Regibus ſummum rerum judicium Deus dedit, nobis obſequii gloria relicta. *Tacit.* Bog dał náywyżſzą władzę Krolom, á nám nie zoſtaie tylko ſława poſłuſzeńſtwa.

Diminuer ſon autorité par ſon inconſtance. Imminuere auctoritatem ſuâ inconſtantiâ. *Cicer.* Ublizyć powagi ſwoiey przez nieſtatek.

Perdre ſon autorité. Amittere ſuam auctoritatem. *Cic.* *Quint* Utracić powagę ſwoię.

Reprendre ſon autorité, faire connoiſtre qu'on eſt Prince. Se in Principem recipere. *Tacit.* Wziąć názad władzę ſwoię pokazać ſię być Pánem.

AUTORITE' ſignifie *Le témoignage d'un auteur qui a écrit.* Auctoritas, f. Pondus, *genit.* ponderis, neut. *Cic.* POWAGA znáczy świadectwo Autora jákiego ktory co nápiſał.

AUTOUR, ſubſt. maſc. (*Eſpece de Faucon, qui a les aiſles courtes, la teſte petite & le bec long.*) Accipiter aſterias, *genit.* accipitris aſteriæ, maſc. *Plin.* JASTRZĄB wielki, przedni co ma ſkrzydła krotkie głowę małą á nos duży.

AUTOUR *de, du, des*, prépoſition, (*A l'entour, aux environs.*) Circum. Circa. *Cic.* OKOŁO, okolicznie, do koła.

Vn air fort épais ſe repand autour de la terre. Terram craſſiſſimus circumfundit aer. *Cic.* Powietrze barzo grube wieſza ſię koło ziemi.

Lieux qui ſont autour d'une ville. Loca urbi circumjecta. *Liv.* Okolice, mieyſca około miaſta iákiego.

ON DIT proverbialement, *Tourner autour du pot*, pour dira *N'oſer pas parler d'une choſe ouvertement, biaiſer & uſer de détours.* Circuitione uti, (utor, uteris, uſus ſum.) dep. *Ter.* MOWI ſię przyſłowiem chodzić około garka, Nieśmieć wyraźnie mowić o czym, krążyć, y zázywać wybiegow.

AUTRE, pronom relatif, maſc. & f. (*different, contraire.*) Alius, alia, aliud. INSZY, inakſzy, przeciwny.

Il eſt autre que je ne penſois. Alius eſt quàm, *ou* ac, *ou* atque putabam. Inákſzy ieſt niżelim rozumiał.

Les uns vivants d'une façon, & les autres d'une autre. Alius alio more, *ou* modo viventes. *Saluſt.* Iedni żyią tym ſpoſobem, inſi inſzym.

Vne tromperie en attire une autre. Fallacia alia aliam trudit. *Ter.* Szalbierſtwo iedno, drugie zá ſobą ciągnie.

L'un plus mechant que l'autre. Alius alio nequior. *Cicer.* Ieden gorſzy od drugiego.

Les uns s'appliquent à la Philoſophie, les autres au Droit, les autres à l'Eloquence, & pour ce qui eſt des vertus meſmes, l'un aime mieux eſtre éminent en l'une; & l'autre, en une autre. Se alii ad Philoſophiam; alii ad Jus Civile, alii ad Eloquentiam applicant: ipſarumque virtutum in aliâ alius mavult excellere. *Cicer.* Jedni ſię przykładaią do Filozofiy, inſi do prawa, inſi do wymowy, y co do cnot ſamych iedeu w tey, inſzy w inſzey chce być znacznieyſzy.

Vous me reſpondez autre choſe que je ne vous demande. Aliud mihi reſpondes ac rogo. *Ter.* Co inſzego mi odpowiedział nie to o co ſię pytam.

Ils ſont tombez les uns ſur les autres. Super alium alius corruerunt. *Liv.* Padli iedni ná drugie.

Nous nous demandons l'un à l'autre. Alius alium percontamur. *Plaut.* Pytamy ſię ieden drugiego.

Je ne ſerois pas autre que je ſuis. Non alius eſſem atque nunc ſum. *Cic.* Niebyłbym inſzym, niżeli ieſtem.

Rien autre. Aliud nihil *Cic.* **Nul autre.* Alius nemo. *Ter.* Non alter quiſquam. *Plaut.* Nic inſzego. *Nikt inſzy.

Vous ne faites autre choſe que jouër. Nihil aliud quàm ludis. Ludo ſemper indulges. Nic inſzego nie czyniſz tylko grać.

On n'a fait autre choſe que veiller cette nuit Illâ nocte nihil præter quàm vigilatum eſt. *Liv.* Nic nie czyniono całą noc, tylko pilnowano.

UN AUTRE *moy meſme.* Alter ego **Vn autre luy meſme.* Alter idem. *Cic.* Drugi iá. *Drugi on, tenże.

Vn autre Mars, un autre Ciceron, (parlant d'un grand guerrier, & d'un homme fort éloquent.) Mars alter. *Liv.* Alter Cicero. Drugi Mars, drugi Cyceron, mowiąc o wielkim żołnierzu, o wielkim Mowcy.

AUTRE ſe dit encore en pluſieurs manieres de parler proverbiales & familieres, comme. INSZY mowi ſię ieſzcze w wielu ſpoſobach przyſłowiem, y mowy potoczney iako.

Il eſt devenu tout autre. c'eſt à dire *Il eſt bien changé.* Multùm ab illo mutatus. *Virg.* Cále ſię inſzym ſtał, to ieſt: bardzo ſię odmienił.

A D'AUTRES (ſe dit abſolument) pour dire *Allez chercher vos dupes ailleurs.* Ad populum phaleras. KOMU inſzemu, do inſzych, mowi ſię ſamo przez ſię, zámiaſt ſzukay ſobie dudkow ſobie podobnych.

ON DIT qu'*Vn homme dit d'un & fait de l'autre.* Aliud dicit, aliud facit. MOWIĄ że ten Człowiek to mowi, á co inſzego czyni.

C'eſt une autre affaire, ou comme l'on parle populairement. To co inſzego álbo iáko ſię mowi potocznie.

C'eſt une autre paire de manches. Aliud eſt. Alia res eſt. *Ter.* To inſza para rękawow.

C'eſt autre choſe de ſçavoir quelque art, & autre choſe de ſçavoir vivre & converſer parmi le monde. Aliud eſt eſſe artificem cujuſdam artis; aliud in communi vitâ & vulgari hominum conſuetudine nec hebetem nec rudem. *Cicer.* Co inſzego to umieć iákie rzemiesło á co inſzego umieć żyć między ludźmi.

AUTRE-PART, *En un autre lieu*, (*en ſignification de mouvement.*) Aliò. *(*en ſignification de repos*, Alibi Aliubi. adv. *Cic.* **D'autre part, d'un autre lieu.* Aliundè. adv. *Plin.* DOKĄD INĄD znacząc ruſzenie ſię. *Znácząc ſpocznienie: gdzie indziey. *Skąd inąd, z inſzego mieyſca z inſzey ſtrony

L'UN ou L'AUTRE, (*en parlant de deux perſonnes.*) Alteruter, alterutra, alterutrum, *pour tous les genres.* *Utervis, utravis, utrumvis. *Cicer.* JEDEN álbo drugi, mowiąc o dwoch oſobach álbo ten, álbo ten.

L'UN ET L'AUTRE, (*tous deux.*) Uterque, utraque, utrumque. *Cic.* Y JEDEN y drugi, y ten y ten, obadwa.

NI L'UN, NI L'AUTRE. Neuter, neutra, neutrum. *Cic.* ANI TEN, ANI TEN.

Nous voulons eſtre de l'un & de l'autre party, de celuy de Socrate & de celuy de Platon. Nos utrique & Socratici & Platonici eſſe volumus. *Cic.* Chcemy być y tey y tey ſtrony, y Sokrateſa, y Platona.

Se tenir tantoſt ſur un pied & puis ſur l'autre. Alternis pedibus inſiſtere. neut. *Plin.* Raz ná tey nodze ſię trzymać drugi ráz ná tey.

LES AUTRES,(*Ceux qui reſtent,le reſte.*)Ceteri.Reliqui, maſc.plur.Ceteræ.Reliquæ,f.pl. Cetera.Reliqua,neut.plur. INSI, ci co zoſtaią, oſtatek.

AUTREFOIS,(*au temps paſſé.*)Olim.Quondam.adv.*Cic.* INDZIEY, niegdyś, kiedyś, przedtym.

Penſez-vous que je ſois autre à préſent,que j'eſtois autrefois? Alium eſſe cenſes nunc me, atque olim?*Terent.* Rozumieſz że żem inſzy teraz, niż byłem przedtym.

UNE AUTREFOIS. Aliàs. adv. *Cic.* INSZYM czaſem, inſzym razem.

AUTREMENT,adv.(*D'une autre maniere.*)Alio modo. Alio pacto. Aliâ ratione. abl. Aliter. Secùs. adv.*Cic.* INACZEY, w inſzy ſpoſob.

Bien autrement. Longè aliter. Multò aliter.*Ter.* Dalcko inaczey.

Il parloit tout autrement que les autres. Loquebatur aliter,atque omnes.*Cic.* Cale inaczey mowił niż inſi.

Je crains qu'il n'ait pris cela autrement que je ne l'ay fait,ou *contre mon intention.*Vereor ne illud aliorsùm,atque ego feci,acceperit.*Ter.* Obawiam ſię żeby tego inaczey nie brał niz iá,*álbo* opacznie.

AUTREMENT,pour *Sans cela*,ou *Si cela n'eſtoit.*Alioqui Alioquin.adv. *Cic.* INACZEY,bez tego,gdyby nieto było.

AUTRICHE, (*Païs d'Allemagne,& le ſeul Archiduché de l'Europe,ſur le Danube,dont Vienne eſt la capitale.*)Auſtria, *genit.*Auſtriæ,fœm.*Voyez*AUSTRICHE. AUSTRYA Rakuſy Kray niemiecki,iedno ſzcegulnie Arcyxięſtwo w Europie nad Dunaiem ktorego Wiedeń ieſt ſtolicą.

(Une partie des Cercles d'Autriche & de Baviere,au Midy du Danube, a eſté appellée par les Anciens *Noricum.* część iedne cyrkułow Auſtryi y Bawaryi ku Południowemu Dunaiowi nazywali dawni *Norykiem.*

D'AUTRICHE.Auſtriacus,Auſtriaca, Auſtriàcum. AUSTRYACKI Rakuſki.

AUTRUCHE,ſubſt.fœm. (*Gros & grand oiſeau,qui a des plumes fines dont on fait des bouquets de plume.*)Struthiocamelus,*genit.*ſtruthiocameli,maſc.*Plin.* STRUS wielki y ogromny ptak,maiący piorá cienkie z ktorych robią kity ſtruſie

AUTRUY,ſubſt maſc.(*Le prochain.*)Alius,alia,aliud,*genit.*aliùs,*Cic.* BLIZNI cudzy.

*Le bien d'autruy.*Alienum, *genit.*alieni, neut.*Cic.* Dobro cudze.

Qui deſire le bien d'autruy, le bien de ſon prochain. Alieni appetens.*Saluſt.* (**le contraire* Alieni abſtinentiſſimus. *Plin-Jun. Qui ne deſire point du tout le bien d'autruy.*) Pragnący cudzego, dobrá bliźniego. **przeciwná ieſt:* cale cudzego nic nie pragnie.

*Vivre par autruy.*Alieno more vivere.*Ter.*Zyć kim inſzym

ON DIT proverbialement *Le mal d'autruy n'eſt que ſonge*,ou *ne nous touche gueres.* Aliena mala nihil nos tangunt. MOWI ſię przyſłowiem: Cudze źle ſen to tylko *álbo* cale go nieczuiemy.

AUTUN, (*Ville épiſcopale du Duché de Bourgogne, ſur l'Arroux.*) Auguſtodunum, *genit.* Auguſtoduni, neut. *Tacit.* AUGUSTODUN Miaſto Biſkupie Burgundyi nad Arrudą.

(Dans Ceſar cette ville Capitale des peuples *Ædui*, eſt nommée *Bibracte*,Mais elle a pris depuis le nom d'*Auguſtodunum* en l'honneur d'Auguſte.) U Cezará to miaſto ſtołeczne Edvenſow nazwano ieſt *Bibrakt*,ále potym wzięło Imię *Auguſtodun*, ná cześć Auguſtá.

D'AUTUN. Auguſtodunenſis & hoc Auguſtodunenſe. adject. AUGUSTODUNSKI,Auguſtodunczyk.

AUVENT,ſubſt.maſc.*On prononce* auvant.(*Petit toit fait de planches.*) Tectum in viam projectum, *genit.* tecti projecti,neut. PODSIENIE, Daſzek wyſtawiony z tarcic.

AUVERNAS,ſubſt. maſc. (*Gros raiſins fort noirs,dans le terroir d'Orleans.*)Nigerrimæ unæ,*genit.*nigerrimarum uvarum,fœm.pl. *Catul.* ALWERN wielkie iagody winne barzo czarne w Okolicy Aurelianeńſkiey.

(Le plant de ces raiſins eſt venu d'Auvergne.) Szczepienie tego winá przyſzło z Alwerniy.

Le vin qu'on fait de ces raiſins s'appelle atrum vinum,*genit.*atri vini,neut.*De l'Auvernas.* Wino z tych gron robione nazywá ſię: *Czarne wino,Alwern* álbo *álwernak.*

AUVERGNE,(*Province de France avec titre de Comté.*) Alvernia, *ou* Arvernia. ALWERNIA Prowinciá Francuſká z tytułem Hrabſtwá.

(On la diviſe en haute & baſſe; S.Flour eſt la ville capitale de la haute,& Clermont capitale de la baſſe.) Dielą ię ná wyżſzą y niżſzą Floriopol ieſt ſtołecznym wyżſzey, á Klaromont niżſzey.

AUVERGNAT, *qui eſt d'Auvergne.* Arvernus, Arverna, Arvernum. ALWERCZYK co ieſt z Alweryi.

AUXERRE,(*Ville épiſcopale du duché de Bourgogne.*)Antiſſiodorum,i,neut.ANTYZYODOR Miaſto biſkupie Burgundyi.

L'AUXERROIS,(*le païs autour d'Auxerre.*) Altiſſiodoris ager. ANTYZYODORU Powiat.

AUXERROIS,maſc.AUXERROISE,fœm.(*Qui eſt d'Auxerre.*)Altiſſiodorenſis & hoc Altiſſiodorenſe. ANTYZYODORCZYK to ieſt z Antyzyodoru.

AUXILIAIRE,adject.maſc.& f.(*Qui eſt au ſecours.*)Auxiliaris & hoc auxiliare,adject.*Cæſ.* POMOCNY co przybywá ná pomoc.

Des troupes auxiliatres. Auxiliares.*Cic.*Woyſká poſiłkowe.

L'AUXOIS,(*Petit païs en Bourgogne aux environs de Semur.*)Alexienſis,*genit.*Alexienſis tractûs,maſc. ALEXYSKI powiat, mały kray w Burgundyi około Semuryi.

AXE,ſubſt.maſc.(*la ligne qui paſſe par le centre de la ſphere.*(Axis, *genit.*axis,maſc. *Cic.* OS przez ſrzodek Okrągu idącá.

AXIOME,ſubſt.maſc.(*Maxime certaine.*)Effatum.*genit.* effati,neut.*Cic*, WYROK przypowieść pewná.

AYANT,*participe du verbe* AVOIR.Habens,*genit.*habentis,omn.gen.*Cic* MAIĄCY od ſłowá mieć.

Ayant terminé mes affaires,je partiray,c'eſt à dire *Lorſque j'auray terminé mes affaires.*Cùm mea negotia confecero, proficiſcar, Skonczywſzy ſprawy moie poiadę, *to ieſt:* potym, zatym iak ſkończę.

Ayant dit cela je m'en allay, on tourne, *Lorſque j'eus dis cela,je m'en allay.*Cùm hæc dixiſſem,abii To powiedziawſzy poſzedłem, *wywracaią:* potym, zatym iak to powiedziałem poſzedłem.

*Ayant fait beaucoup de plamtes,il ſe retira.*Multa conqueſtus,abſceſſit. Narobiwſzy wiele narzekaniá,odeſzedł.

(L'on peut remarquer ici que ce Participie *Ayant* n'a ni feminin ni plurier, & qu'on n'écrit point *ayante* ni *ayants*, mais toûjours.*Ayant.*) Tu uważyć może,że to ſłowo maiący w Francuſkim nie má áni Białogłowſkiego rodzaiu, áni liczby większey, gdyż ſię nie piſze ani w Białogłowſkim po Francuſku *maiąca* áni w większey liczbie nie piſze ſię *maiący* ále zawſze iednakowo maiący.

AYEUL',ſubſt.maſc.(*Grand-pere.*) Avus,*genit.*avi,maſc. *Cic.* * *Ayeul du coſté du pere.* Avus paternus. * *du coſté de la mare*,Avus maternus,maſc.*Aſcon-Ped.* DZIAD. *Dziad po oycu. *Dziad po matce.

BIS-AYEUL.Atavus, *genit.*atavi,maſc. *Ter.* **Tris-ayeul*, (*ayeul du Bis-ayeul.* (Tritavus, *genit.* tritavi, maſc. *Terent.* PRA-DZIAD.*Praprádziad Dziad Pradziada.

AYEULE,ſubſt.fœm.(*Grande-mere.*)Avia,*genit.*aviæ,fœ. *Cic.* BABA Matká matki,

NOS AYEULS,(*nos Anceſtres.*)Majores, *genit.* majorum, maſc plur.*Cic.* PRZODKOWIE naſi.

AZUR,ſubſt.maſc. (*Pierre minérale, dont on fait un bleu fort vif.*)Cæruleum, *gen.*cærulei,neut. LAZUR kamień mineralny z ktorego farbę modrą robią barzo przednią.

D'AZUR, Cæruleus,cærulea,cæruleum.Cyanneus,a,um. *Plin.* MODRY, Lazurowy.

*Cendrée d'azur.*Lomentum,*genit.*lomenti,n.*Plin.* Bielidło.

*Qui tire ſur l'azur.*Subcæruleus,a,um.*Cælſ.* Modrawy co ſię má ná lazurowy.

AZURER,V.act.(*Peindre d'azur.*)Cæruleo pingere,)pingo,is,pinxi, pictum.) act.acc. LAZUROWAC, modrą farbę dawać.

ON DIT poëtiquement, *La voute azurée* pour *Le Ciel.* Cælum,i,neut. MOWIĄ po PoetyckuLazurowany ſuffit álbo ſklepienie, zá niebo.

AZYME,adject.maſc.&fœm. (*Qui eſt ſans levain,tel qu'eſt le pain dont on fait les Hoſties pour conſacrer à la Meſſe.*) Azymus,azyma,azymum. *Gell.* NIE KWASZONY co ieſt bez kwaſu iako ciaſto z ktorego robią Hoſtye do konſekrowaniá we mſzy.

B'La ſeconde lettre de l'Alphabet, qui eſt la premiere des conſonnes;ſa prononciation imite le cri & le beſlement des brebis. B druga litera abecadła,pierwſza z dwoygłośnych wyrażenie iey náśladuie głoſu y beczenia owiec.

Quintilien témoigne que le *B* & le *P* ont un ſi grand rapport entre elles, qu'on les prenoit ſouvent l'une pour l'autre. C'eſt pourquoy nous voyons par les anciennes inſcriptions,& par les vieilles gloſes,que ces deux lettres ont eſté ſouvent confonduës. Et pluſieurs nations meſme prononcent ſouvent l'une de ces lettres pour l'autre, comme les Allemans qui diſent *Ponum vinum* pour *Bonum vinum.* Kwintylian powiada że *B* y *P* tákie między ſobą maią podobieńſtwo że częſtokroć iednę zá drugą brano,dla tego w dawnych nápiſach, y wykładach widziemy że częſtokroć te litery ſą zámienione, y wiele nácyi ieſt ktore częſto wymawiaią iednę z tych liter zá drugą iáko niemcy *Dopre fino* miaſto *Dobre wino.*

B chez le, Anciens eſtoit une lettre numerale qui ſignifioit 300.ſuivant ce vers. B u dawnych była litera liczalna znacząca 300. według tego wierſza.

Et B trecentum per ſe retinere videtur. A záś B trzyſta w ſobie zda ſię trzymać.

Quand on mettoit une ligne deſſus *B* elle ſignifioit trois mille. Kiedy kładziono liniykę nád *B* znáczyło trzy tyſiące

BAAILLEMENT, ſubſt. maſc. *on ne fait ſonner qu'un* a *en prononçant ce mot qu'on fait long.*(*Ouverture involontaire de la bouche, par où on témoigne qu'on a envie de dormir, ou qu'on s'ennuye,ou que le friſſon de la fiévre nous va prendre*) Oſcitatio, *genit.* oſcitationis,f.*Celſ.* ZIEWANIE iedno tylko *a* wyraża ſię wymawiaiąc to ſłowo, ktore przedłużaią, otwieranie ſię dobrowolne uſt, pokazuiąc przez to że ſię komu albo ſpać chce, álbo że mu ſię co przykrzy y tęſkno go gdzie, álbo że febra zimna ma napadać.

Faire de grands baaillemens. Oſcitationes longas trahere. *Plin.* Wielkie poziewania czynić, barzo poziewać.

Baaillement frequent. Oſcedo, *genit.*oſcedinis,f.*Aul-Gel.* Częſte poziewanie.

BAAILLER, V.neut.*on ne prononce qu'un* a *dans ce mot.* (*Faire des baaillemens qui marquent l'envie qu'on a de dormir,ou ſon ennuy.*) Oſcitare, (oſcito,as,oſcitavi,oſcitatum.) neut. *Plin.* POZIEWAC, ziewać, iedno tylko *a* ſię wymawia w tym ſłowie. Ziewania czynić pokazuiąc álbo że ſię ſpać chce, álbo tęſknośc.

*Voyez un peu comme il s'eſtend en baaillant.*Vide ut pandiculans oſcitatur. *Plaut.* Pátrz że ieno iák ſię przeciąga ziewaiąc.

*Baailler toutes les fois que les autres baaillent.*Ad omnium oſcitationem os diducere. *Sen. Phil.* Ziewać zá każdą rázą kiedy drudzy ziewaią.

BAAILLER,(*S'entre-ouvrir, parlant des ouvertures & des crévaſſes qui ſe ſont aux baſtimens.*) Hiare, (hio, hias,hiavi, hiatum.) neut. *Saluſt.* ZIEWAC, roſtwierać ſię mowiąc o ſzczelinach,ſzparach,y ryſach,ktore ſię w domoſtwach trafiaią.

(Ce mot eſt moins uſité en noſtre langue que le mot *Entre-baailler.*) To ſłowo w Francuſkim mniey ieſt używane,niżeli ſłowo, przeziewać.

BAAILLER *apres une choſe* ſe dit figurement,pour *Deſirer fort une choſe,y aſpirer.*Hiare,(hio,hias,hiavi,hiatum.) neut. *Cic.* ZIEWAC, zaiać zaczym,pragnąć barzo czego,do czego thnąć.

*Baailler d'avarice.*Hiare avaritiâ.*Cic.*Ziaie od łakomſtwá

*Ils baaillent après mon bien.*Bona mea inhiant.*Plaut.* Ziaią ná dobro moie.

BAAILLON,ſubſt.maſc.*on prononce qu'un* a *dans ce mot.* (*Piece de bois ou de fer qu'on met dans la boucha de quelqu'un pour l'empeſcher de crier.*)Obturamentum, *genit.*obturamenti,neut. KNEBEL, iedno tylko á ſię wymawiá w tym ſłowie, ſztuka drewná álbo zelazá ktorą wprawiaią w gębę komu áby mu nie dać wołać.

ON DIT d'une perſonne qu'on a cortompuë par argent par promeſſes, *Mettre un baaillon dans la bouche de quelqu'un pour l'empeſcher de dire ce qu'il ſçait.*Os alicui occludere act. *Plaut.* MOWIĄ o oſobie przekupioney pieniędzmi lub obietnicami: dać knebel w gębę komu,niedopuſzczaiąc mu mowić co wie.

BAAILLONNER,V.act.(*Mettre un baaillon dans la bouche.*) Lignum in os inſerere. ZAKNEBLOWAC knebel w gębę w prawić.

BABIL,ſubſt.maſc.(*Un parler continuel & importun,abondance de paroles ſur des choſes de néant & ſuperfluës.*)Loquacitas,*gen.*atis,fœm.*Cic.Plin.* GADATLIWOSC,wielomowność,ſzczebietliwość,uſtawiczne áż do uprzykrzeniá mowienie,zbyteczność gadaniá,o rzeczach prożnych,y nic potym.

Qui a trop de babil. Linguax, *genit.* linguacis, omn.gen. *Plaut.* Nazbyt gadatliwy,rzekotliwy.

*Il m'a rompu les oreilles de ſon babil.*Oppillavit aures meas ſuâ vaniloquentiâ.*Plaut.* Uſzy mi zmordował ſwoią gadatliwością.

BABILLARD, comme un ſubſtantif maſc. (*Qui parle continuellement, & qui ne dit que des choſes de néant.*) Garrulus·Loquaculus.Locutuleius.Dicaculus.Multiloquus,*gen* i,maſc. *Cic.Plaut.*Gerro.Blatero,*genit.*onis,maſc. *Ter. Hor.* GADUŁA, świegot, co uſtawicznie gadá, á nie mowi tylko co nie potym.

BABILLARDE,ſubſt.f. (*Une femme cauſeuſe, qui a bien du babil.*) Loquax mulier. Garrula. Loquacula. Locutuleia.Dicacula. Multiloqua, *genit.*æ,fœm.*Cic.Plaut.Ter.* GADUŁA świegotká, niewiaſtá gadatliwá.

BABILLER,V.neut.(*Parler ſans ceſſe.*) Garrire,(garrio, is,garrivi,garritum.)neut.*Cic.* SZCZEBIETAC bez uſtanku, wiele gadać.

BABINE, ſubſt,f. (*La levre de certains animaux, comme des guenons, chiens & chats &c.*) Labrum, *genit,*labri,neut. PYSK,warga niektorych zwierząt,iáko Małpow,pſow,kotow

*Ce chat a trouvé quelque choſe à manger, il ſe léche les babines.*Feles ille eſcam invenit, labra adhuc ſibi lambit. Kot ten coś ználaſł do ziedzenia, pyſk ſobie oblizuie.

BABINE ſe dit improprement de l'homme en ces phraſes proverbiales.*Il s'eſt donné de ſon bien par les babines.*Sua deglutivit bona. Funus fecit bonis. *Plaut.* PYSK ſię mowi niewłaśnie o człowieku w tych ſpoſobach przyſłowia, nieżałował ſobie właſnego dobra, aż mu ſię z pyſka wracało.

Il faut qu'il s'en torche les babines, pour dire qu'*Il n'en taſtera pas.*Non deguſtavit.Illud non attinget labris primoribus. Trzeba żeby ſobie od tego pyſk utarł to ieſt: niegągnie tego.

(Expreſſion baſſe & populaire.)Mowa podła y poſpolita

ON DIT auſſi d'un hypocrite, *Il remuë bien les babines*, (*quand il ne prie Dieu que des lévres.*)Labra movet metuens audiri. *Horat.* MOWIĄ też o nieſzczerym, o nábożniku zmyślonym, Toż pyſkiem ruſza, (kiedy ſię tylko wargami modli.)

BABIOLE,ſubſt.f.(*Choſe de peu de valeur & puerile.*)Frivola, *genit.*frivolorum,neut.plur.Scruta, *genit.* orum,n.pl. *Juv. Hor.* Quiſquiliæ, *genit.*quiſquiliarum,f.pl. *Feſt.* *Baubella, *genit.*baubellæ,f. *mot de la baſſe latinité.* *Crepundia, *genit.*crepundiorum,neut.plur.*Plaut.* FRASZKA,rzecz podła, nic potym, ni to ni owo.

Qui vend des babioles. Frivolarius, *genit.* frivolarii,maſc *Lucil.* Co fraſzkami nárabia.

BABOUIN,ſubſt.maſc.(*Gros ſinge.*)Cercopithecus,*genit.* cercopitheci, maſc. *Plin.* KOCZKODAN, małpa wielka.

BABOUIN ſignifie auſi *Un marmouſet*,ou *une vilaine figure* (*qu'on fait baiſer par force à qui on veut faire quelque honte*) Larva, *genit.*larvæ.f. KOCZKODAN znaczy też, maſzkarę iáką, álbo ſzkaradę, ktorą muſzą całować ci, ktorym chcą hańbę iáką uczynić.

ON DIT figurément en cette ſignification, *Faire baiſer le babouin à quelqu'un*, pour dire *l'Obliger à faire quelque ſoumiſſion, ou quelque traitté deſavantageux malgré luy.* Ad iniquas conditiones cogere aliquem. MOWIĄ niewłaśnie w tym rozumieniu,do pocałowania koczkodana kogo przywieść, przymuſić go, do poniżenia iákiego álbo ugody iemu przyſtoyney poniewolnie.

BABILONE',(*Ville capitale de l'ancienne Caldée.*)Babylon, *genit.* Babilonis,f.*Cicer.* BABILON Miaſto ſtołeczne ſtarey Kaldei *Kair.*

DE BABYLONE', Babylonicus, Babylonica, Babylonicum. *Plin.* BABILONSKI.

Le païs à l'entour de Babylone. Babylonia, *genit.*Babyloniæ,fœm.*Pomp-Mel.*Babylonicus tractus. Kray około Babilonu, Babilonia.

BABYLONIEN,m.(*Celuy qui eſt de Babylone*)Babylonius

Babylonii.m.*Cic.* BABILONCZYK, ten co ieſt z Babilonu.

BABYLONIENNE,fœm. (*Celle qui eſt de Babilone.*(Babylonia, *genit.* Babyloniæ, fœm. BABILONKA tá co ieſt z Babylonu.

BAC,ſubſt. maſc. (*Grand bateau plat qui n'a ni poupe ni prouë,mais qui eſt ouvert par devant & par derriere.*) Baccus & Bacus,*genit.*baci, maſc. PRUM ſtatek płaſki niemaiący ani przodká ani zadu ále zewſząd otwarty.

(Iniſdore dit que les Latins l'appelloient *Linter*, & que c'eſtoit un Bateau creuſé d'une ſeule poutre: on pourroit ſe ſervir de *Ponto*, gen.*Pontonis maſc.*qui ſe trouve dans Céſar,quoique les *Pontons* ne ſoient pas faits comme nos *Bacs*) Izydorus powiadá że to Łacinnicy nazywali Czołnem,to ieſt łodką z iednego drzewá wydrożonego można by nazwać y Tratwą iako ſię znayduie u Cezará, lubo to nie ieſt taką robotą iak naſze prumy.

LES FONTENIERS appellent auſſi BAC,(*Vn petit Baſſein de fontaine.*)Labrum, *genit* labri,neut.*Vitr.*Concha, *genit.*conchæ,fœm. RURMISTRZOWIE też nazywaią tym imieniem wannę, álbo obrąbienie Fontanny.

BACCALAUREAT,ſubſt maſc. (*Le premier degré qu'on donne dans les Vniverſitez pour les Arts,la Théologie,le Droit,& la Médecine.*)Baccalaureatus, *genit.*ûs,maſc. BAKAŁARSTWO pierwſzy ſtopień ná ktory wyſadzaią w Akademiach nauk, Teologij, Prawá y Lekarſkiey.

(Mot Latin conſacré par l'uſage.) Słowo Łacińſkie zwyczaiem poświęcone.

BACCHANALES,ſubſt.fœm.*on prononce* baccanales.(*Feſtes qui ſe faiſoient anciennement à Rome,en l'honneur du faux dieu Bacchus,autrement apellées* ORGIES.)Bacchanalia, *genit.*bacchanalium & bacchanaliorum, neut. plur. *Cic.* BACHUSOWE dni,Uroczyſtości ktore ſię odprawowały w ſtarym Rzymie ná część fałſzywego bałwana Bachuſa inaczey nazwane Rozgardyaſz

(Nos Maſcarades pendant le Carnaval ont ſuccedé à ces Bacchanales.On appelle auſſi *Bacchanales*,des Tableaux ou bas Reliefs qui nous reſtent de l'antiquité,où ces Feſtes ſont figurées: ce ſont ordinairement des Danſes & des Nuditées) Naſze Maſzki podczas zapuſtow naſtąpiły ná mieyſce tamtych Bachuſowych dni,nazywaią też tymże imieniem obrázy y rznięcia ktore nam zoſtały od ſtarozytności gdzie tamte Uroczyſtości ſą malowane, á ſą zwyczaynie tance y nágości

*Faire les bacchanales.*Bacchanal exercere. *Plaut.* Bachuſować Rozgardiaſz ſtroić.

BACCHANTE,ſubſt.fœm.*on prononce* baccante.(*Femme qui célebroit anciennement les Feſtes de Bacchus.*)Baccha,*genit.*Bacchæ,fœm. BACHUS,Bachuſowá matroná białogłowá ktorá u Pogan odprawowałá obrżądki Bachuſowe.

BACHANTE ſe dit figurément *d'Vne femme en fureur, emportée de rage, de colere ou d'amour.* Rabioſa mulier, *genit.*rabioſæ mulieris,f.*Cic.*Rabida.Furioſa,æ,f.*Cic.* MOWI ſię toż ſamo niewłaśnie o białogłowie rozżartey w złości, y gniewie, zápalczywości wielkiey, álbo ſzpetney miłości.

BACCHIQUE, adject. maſc. & f.*Chanſon bachique*, ou *à boire.* Cantilena bacchica, *qui commençois par ces mots*, io Bacche. PIOSNKI wykrzyki Bachuſowe, pioſnki przy piiátyce, ktore ſię zaczynały od tych ſłow *Hey Bachuſie.*

BACCHUS,ſubſt.maſc. *on prononce* baccus.(*Dieu des payens qui étoit invoqué par les debauchés & par les yvrognes.*) Bacchus, *genit.*Bacchi,maſc. Pater Liber, *genit.* Patris Liberi, maſc.*Cic.* BACHUS Bożyſzcze Pogan, ktorego wzywali roſpuſtnicy, y piianicy.

ON DIT que, *Bacchus & Venus vont de compagnie*,pour dire que, *La débauche du vin mene à celle de l'amour.* Bacchus in Venerem ſolvitur. MOWIĄ że Bachus y Wenera w parze z ſobą chodzą, to ieſt: że zbytek w trunkach, wiedzie do ſwywolney miłości.

DE BACCHUS. Bacchicus,a,um.*Ovid.* BACHUSOWY.

BACHA,*ou* BASSA,ſubſt.maſc.(*C'eſt un Officier en Turquie,qui a le commandement d'une Province.*)Provinciæ præfectus, *genit.* præfecti,maſc. BASZA Urzędnik w Turczech co ma władzą w iákiey Prowincyi.

BACHELIER,ſubſt.maſc. (*Generalement, Apprentif dans quelque profeſſion.*) Tiro, *genit.* tironis, maſc. *Cic.* BAKAŁARZ, ogolnie uczeń w iákim rzemieśle.

BACHELIER,(*Celuy qui a le premier dégré dans les Arts, en Théologie, en Droit & en Medicine.* Baccalaureus, *genit.* baccalaurei,maſc. BAKAŁARZ ten co na pierwſzy ſtopień poſtąpił w náukach, Theologiy, Prawa, y Medycyny.

BACHOT, ſubſt. maſc. (*Petit bateau qui ſert à paſſer les rivieres.*)Bacula, *genit.*baculæ,fœm. ŁODZ, czołn, mały bacik do przewożenia ſię ná rzekach ſłużący.

BACHU, *ou* MER DE SALA, ou KULSUM, (*entre la Perſe, la grande Tartarie, la Moſcovie, la Georgie &c.*)Mare Caſpinum, *genit.*maris Caſpini,neut.*Horat.*. MORZE Azyańſkie, álbo Chwaleńſkie, między Perſyą, Tartaryą, Moſkwą, y Georgią, &c.

BACLER,V.act.(*Fermer avec des chaiſens,ou des barres.*) Catenis, *ou* repagulis obſerare, (obſero, obſeras, obſeravi, obſeratum.) ZAŁOZYC, zámknąć, łáńcuchami, álbo záporami.

ON DIT figurément & baſſement,*C'eſt une affaire baclée*, c'eſt à dire *concluë & arreſtée.*Illud ratum ac fixum.MOWIĄ niewłaśnie y podło, Rzecz drągiem záparta, to ieſt: zákończona, y poſtanowiona.

BACQUET,ſubſt.maſc.(*Cuvier de bas bord.*)Parva cupa, *genit.* parvæ cupæ,f. WANIENKA wanna o niſkich brzegach.

BACTRES, (*Ville capitale de la Bactriane en Perſe.*) Bactra, *genit.* Bactrorum,n.pl. *Virg.* BAKTRY Miaſto ſtołeczne Baktryany w Perſyi.

BACTRIEN,m.(*Celuy qui eſt de Bactres.*)Bactrianus, *genit.*Bactriani,m. BAKTRYANIN.

BACTRIENNE,f. (*Celle qui eſt de Bactres.*) Bactriana, *genit.*Bactrianæ, f. BAKTRYANKA.

BADAJOX, (*Ville de Caſtille la Neuve en Eſpagne dans l'Eſtramadoure & dans le royaume de Léon.*) Pax Auguſta, *genit.* Pacis Auguſtæ,f. BADAJOKS Miaſto Kaſtyliy Nowey, w Hiſzpaniy w Eſtramadurze w Kroleſtwie Leoyńſkim.

BADAUD,m. BADAUDE,f.adject.(*Sot,niais,ignorant.*) Ineptus & ſtolidus rerum admirator. *Quinumerat mapalia *Petr. Qui compte les enſeignes ou les boutiques.* NIKCZEMNIK, głupiec, rozdziaw. *Co wieńce po mieście, álbo ſklepy rachuie.

(C'eſt un Sobriquet injurieux qu'on a donné aux Habitans de Paris, à cauſe qu'ils s'attroupent d'ordinaire & s'amuſent à voir & à admirer juſques à la moindre nouvelle bagatelle)Przygana urazliwa ktorą dano poſpolſtwu Paryſkiemu,ztąd że ſię zwyczaynie zchodzą kupią, y zábawiaią dziwuiąc ſię lada naymniey zey nowey rzeczy.

BADAUDER, V.neut. (*Faire le badaud,s'arreſter à une choſe qui n'en vaut pas la peine.*) Nugis detineri, (detineor, detineris,detentus ſum.) *Cic.* DZIWOWAC ſię lada czemu y przypatrować iáko rozdziaw lada fraſzce co niczego niewarta.

(Mot bas & du diſcours familier en noſtre Langue.) Słowo proſte y mowy potoczney w ięzyku náſzym.

BADAUDERIE,ſubſt.f.(*Sottiſe,niaiſerie.*) Inepta & ſtolida uniuſcujuſque rei admiratio. ROZDZIAWIANIE, lada rźeczy ſię nikczemne dziwienie.

BADE,*ou* BADEN,(*Ville capitale du Marquiſat de ce nom en Suabe.*)Bada, *genit.* Badæ,f. BADEN álbo Cieplice niżſze,Miaſto ſtołeczne Margrabſtwa tegoż Imienia w Swewiy

(Il y a *Baden-Baden* qui eſt le Haut Marquiſat,& *Baden-Durlac* qui eſt le Bas.) Jeſt Baden Baden a to ieſt wyżſze Margrabſtwo y Baden Durlak, ktore ieſt niżſze.

BADE *ou* BADEN,(*Ville de Suiſſe ſur la riviere de Limmath entre Baſle & Zurich.*) Aquæ Helvetiæ, *genit.* Aquarum Helvetiarum,fœm.pl. (*à cauſe des bains chauds qui ont beaucoup de réputation.*) BADEN álbo Cieplice wyżſze,Miaſto Szwaycarſkie, nád rzeką Limatem, między Bazyleą, y Zurychem dla cieplic ktore ſą w wielkim poważeniu.

Qui eſt de Bade,ou *Baden.* Badenſis & hoc Badenſe, adject. Co ieſt z Baden, Badenczyk, Badeńſki.

BADIN,m.BADINE,f.adject. (*Folaſtre, peu ſérieux, qui fait des plaiſanteries.*) Nugax, *genit.* nugacis,omn.gen.*Cic.* PŁOCHY. lekomyślny, nieſtatek, co ſię błazeńſtwem bawi, trefnis, śmieſzny.

Vous eſtes bien badin de luy donner de quoy fournir à cette dépanſe. Nimiùm ineptus es, cùm his rebus ſumtum ſuggeris,*Ter.* Bárzoś ieſt śmieſzny że mu daieſz ná ten koſzt.

*D'une maniere badine.*Jculariter.adv.*Plin.* Zartobliwie śmieſznie ucieſznie.

BADINAGE,ſubſt.m. (*Folaſtrerie, divertiſſement peu ſérieux.*) Nugæ. Gerræ, *genit.*f.pl.*Cic.Ter.* TREFNICTWO, żarty, błaznowanie, ſzalenie, rozrywki mało poważne.

BADINAGE ſignifie auſſi en matiere de galanterie, *Certains petits myſteres,des petites façons & grimaces,qui ſervent à divertir, Jeu diſſimulé & affecté pour cacher quelque paſſion.* Strophæ, *genit.*ſtropharum,f pl.*Phæd.* Jocoſæ offuciæ, *genit.* jocoſarum offuciarum,f.pl. ZARTY ſię też mowi, o zálotach, niektore taiemnice, ieſta, y umizgi,dla uciechy,igraſzki zmyślone y umyślne dla pokrycia iákiey żądzy.

ON DIT figurément,*Il eſt fait à ſon badinage*,(*Lors qu'on s'accommode aux petites façons de faire d'une perſonne.*) Ut homo eſt, ita illi morem gerit *Terent.* MOWIĄ niewłaśnie zgodził ſię właśnie do igraſzki cudzey, kiedy ſię kto ſpoſobi do płochości cudzey.

Il eſt fait au badinage, (*parlant de celui qui s'entend avec d'autres pour tromper.*)Doli conſcius eſt.Człowiek do figlow do ſztuk, mowiąc o tym co ſię z drugiemi porozumiewa, ná oſzukanie.

ON DIT encore (*de celuy qu'on veut tromper,mais qui eſt aſſez fin pour éluder adroitement les ruſes des autres.*) *Il eſt fait au badinage.*Calumniam fictis eludit dolis.*Phæd.* MOWIĄ ieſzcze y o tym ktorego chcą oſzukać, ále on ieſt frant y nieda ſię oſzukać: właśnie człowiek do oſzukania.

BADINER,V.neut. (*Faire le Badin.*) Ineptire. (inepto, ineptis, ineptivi, *ſans ſupin.*)n. Nugas,*ou* ineptias agere act. *Cic.Ter.* BŁAZNOWAC, żartować, Trefniſiem ſię czynić.

Vous badinez dans une affaire où il y va de ma vie. Nugaris in re capitali meâ. *Ter.* Zártuieſz ſobie w tym, gdzie idzie o życie moie.

BADINER,(*Folaſtrer avec une femme.*)Alludere ad mulierem.*Ter.* ZARTOWAC, igrać, ſzaleć z białogłową.

ON DIT, *Badiner ſur la pouſſiere*, (*s'amuſer à tracer des figures ſur la pouſſiere.*)In pulvere ludere opus.*Horat.* MOWIĄ igrać ſobie w piaſku, bawić ſię kreśląc álbo ryſuiąc co ná piaſku.

*Lors que nous n'avons rien de plus ſérieux à faire,nous badinons en écrivant des fables.*Dum nihil majus habemus,calamo ludimus. *Phæd.* Kiedy niemamy co czynić ſłuſznego bawiemy ſię bayki piſząc.

BADINERIE,ſubſt.f. (*Action badine.*) Nugæ.Gerræ.Ineptiæ, *genit.*arum,f.pl.*Cic.Ter.* IGRASZKI, żarty.

*Il n'y a point de badineries ni de jeux,qu'ils ne faſſent pour ſe divertir,lors qu'ils ſont enſemble à la campagne.*Ad omnem animi remiſſionem ludumque deſcendunt, cùm ruſticantur. *Hor.* Niemaſz igraſzki takiey y fraſzek, ktorychby nie czynili, dla rozrywki, kiedy ſą ná wſi.

Faire des badineries. Ineptire.n. *Ter.* Ineptiarum aliquid facere.*Catul.* Igraſzki żarty czynić.

*C'eſt une badinerie.*Illud nugatorium eſt.*Cic.* Zart to,błazeńſtwo, fraſzka.

Laiſſons-là toutes ces badineries, Ne badinons point. Mittamus has nugas. *Plaut.* Zoſtawmy te wſzyſtkie żarty ná ſtronie, á iuż nie żartuymy więcey.

*Des livres remplis de badineries.*De nugis referti libri.*Cic.* Kſięgi fraſzek pełne.

BAEZA *ou* BAEçA, (*Ville d'Eſpagne dans l'Andalouſie.*) Beatia & Biacia, *genit.* æ,f. BAEZA álbo BAECA Miaſto Hiſzpańſkie w Anduluzyi.

BAFOUER,V.act.(*Traitter indignement quelqu'un & avec mépris.*)Inſignitè facere alicui injuriam. proſcindere, (proſcindo,proſcindis, proſcidi, proſciſſum.) *Cic.* LZYC kogo, ſromotnie ſię z nim obeyść, z błotem zmieſzać.

BAGAGE,ſubſt.maſc,(*Equipage de guerre*,ou *de voyage.*) Sarcinæ, *genit.*ſarcinarum,f.pl Impedimenta, *genit.*impedimentorum, n.pl. *Cæſ.* OBŁOGI, ciężary, wozy podrożne, pliki, tłomoki, álbo obozowe Tabory.

Plier bagage. Colligere ſarcinas, *ou* ſarcinulas. *Petr.* Tábory zwinąć, złożyć.

Crier qu'on plie bagage pour décamper. Vaſa conclamare. *Cæſ.* Obwołać áby zwiiano tábory, áby ſię układano do ruſzenia ſię.

*Attaquer les ſoldats chargez de bagage.*Sub ſarcinis adoriri milites*Cæſ.*Uderzyć ná obłogi ná woyſko przy taborach idące

Le bagage ſuivoit l'armée de prés. Impedimenta proximè exercitui inſiſtebant.*Liv.* Tabory ſzły bliſko za woyſkiem

Cheval de bagage,ou *qui porte le bagage.* Equus ſarcinarius, *genit.* equi ſarcinarii,m. Koń pod rzeczy, Juczny koń, co rzeczy dzwiga ná ſobie, Podwodnik koń.

ON DIT figurément & proverbialement,*Il a plié bagage & a fait haut le pied.*Convaſavit, ſeque in fugam dedit.*Ter.* MOWIĄ niewłaśnie zwinął tabory álbo chorągiewkę, y poſzedł w nogi.

BAGARRE,ſubſt.f. (*Batterie de pluſieurs perſonnes,émotien populaire qui amaſſe beaucoup de monde.*) Turba, *genit.* turbæ,f.*Ter.* ZGIEŁK, hałas zámięſzanie kłotnia kilkunaſtu oſob,bunt rozruch w poſpolſtwie, ná ktory ſię wiele ludzi zbiega.

Exciter une bagarre. Excitare turbas populares. *Quint.* Concire turbas.*Plaut.* Bunt zgiełk wſzczyniać pobudzać.

Se ſauver, ſe retirer d'une bagarre. Expedire ſe ex turbâ. *Ter* Uciec, umknąć ſię od zgiełku.

BAGATELLE,ſubſt.f.(*Choſe de peu de conſequence.*)Nugæ, Tricæ. Apinæ, *genit.*arum,f.pl.*Ter.Mart.* FRASZKA, rzecz małey wagi.

(Pline dit que ces mots *Apinæ* & *Tricæ* viennent du nom de deux Bicoques de la Pouille,dont l'une s'appeloit *Apina* & l'autre *Trica.*) Piniuſz powiada że te ſłowa łacińſkie pochodzą od dwoch lichych zámeczkow w Apuliy, z ktorych iedno zwano *Apina*, drugie *Tryka.*

*C'eſt une bagatelle dans le fond.*Nihil eſt reverâ.*Ter.* W rzeczy ſamey, z gruntu fraſzka ieſt.

Occuper ſon eſprit de bagatelles,ou *S'occuper de bagatelles.* Nugis occupari, paſſ. *Cic.* Fraſzkami myśl ſobie záprzątnąć, *álbo* fraſzkami ſię bawić.

*Relever des bagatelles, leur donner du poids & de la conſideration.*Nugis pondus addere. *Hor.* Fraſzki uważać, iáko coś było udawać.

Donner dans la bagatelle. Nugis delectari. Wdać ſię puścić ſię w fraſzki.

S'occuper à des bagatelles, y donner ſon application. Nugis operam dare *Cic.Hor.* Bawić ſię fraſzkami, pilnośći ſwoiey do nich przykładać.

ON DIT abſolument, *Bagatelle que tout cela.* Meræ nugæ.Fabulæ.*Ter.* MOWIĄ ogolnie wſzyſtko to fraſzki.

ON DIT auſſi, *Je devois encore quelque petite bagatelle d'un reſte de compte,qu'il m'a prié de luy ramaſſer, je l'ay fait* Erat mihi de ratiuncula apud me reliquum pauxillulum nummorum, id ut conficerem rogavit, confeci. *Ter.* MOWIĄ też ieſzczem pozoſtał był winien fraſzkę iákąś małą rzecz w rachunku, proſił mnie ábym y to zebrał, uczyniłem.

BAGDET, *ou* BAGDAT, (*Ville de la Province de Hierack ſur le Tigre.*) Bagdatum,i,n. BAGDET Miaſto Prowincyi Jerak, nád Tygris rzeką.

(Quelques Geographes l'appellent *Babylone*, parce qu'elle s'eſt aggrandie des ruines de cette ville.) Niektorzy Kraiopiſowie názywaią *Babylonią* bo powſtało z obalin tego miaſta.

BAGNAREA,(*Ville d'Italie dans le païs d'Orvieto.*)Balneoregium, *genit.* Balneoregii, n. BANIAREA álbo Cieplice, Krolewſkie Miaſto włoſkie w kraiu Orwietańſkim.

BAGUE,ſubſt.fœm.(*Anneau qu'on met au doigt,enrichi de quelques pierreries.*) Annulus, *genit.* annuli,m. *Cic.* PIERSCIEN, obrączka ktorą kładą ná palec oſadzona kamieniami iákiemi.

Le chaton d'un anneau dans lequel le diamant eſt enchaſſé. Pala annuli.*Cic.* Kaſzt, pierścieniowa głowa w ktorey oſadzony ieſt dyament.

*Mettre un anneau au doigt.*Induere digitis annulum.*Plin.* Pierścień wziąć wſadzić ná palec.

BAGUE D'OREILLES,ou *Boucle d'oreilles.* Inauris, *genit.*inauris,f.*Plin.* KOLCA ná uſzy, záuſznice,kolczyki.

COURSE DE BAGUE, (*Exercice du manége que font les gentils hommes, pour montrer leur addreſſe, avec la lance, en courant à toutes brides, & tâchant d'emporter une bague ſuſpenduë à une potence.*Equeſtris decurſio, *genit.*equeſtris decurſionis,(quâ annulus,citatiſſimo equo, trajicitur & aufertur.) fœm. BIEGANIE do pierścienia. Cwiczenie w ſzrankach ktore czyni Rycerſtwo, dla pokazania ſprawności z dzidą biegaiąc we wſzyſtkim pędzie cugle puściwſzy, y uſiłuiąc porwać pierścień záwieſzony ná drzewie.

Courre,ou *courir la bague.*Equeſtri curſu contendere utrum quis auferat annulum.Uganiać ſię do pierścienia,biegać.

*Il a emporté la bague du premier coup.*Primo curſu annulum abſtulit. Porwał pierścień do razu.

BAGUES & *joyaux*,(*Ce ſont les ornemens précieux des femmes,dont on parle dans les contrats de mariage.*)Mundus muliebris, *genit.*mundi muliebris,m.*Petr.Ter.* PIERSCIENIE, kleynoty, ſą to ſtroie koſztowne białogłowſkie,o ktorych wſpominaią przy ślubnych kontraktach.

BAGUES ſignifie *Tous les meubles qu'on a les plus précieux, ſoit en argent, pierreries ou autres choſes ſemblables;* ainſi on dit (*dans les compoſitions qu'on fait aux gens de guerre qui ſe rendent,*) *Ils ſortiront vie & bagues ſauves,* pour dire *avec tout ce qu'ils pourront emporter de plus précieux.* Vitâ incolumi & integris rebus abire dabitur. PIERSCIENIE, znáczy wſzyſtek ſprzęt ktory náybogatſzy kto mieć może, czyli to w ſrebrze, kleynotach álbo inſzych podobnych rzeczach: y ták ſię mowi w umowach ktore ſię dzieią między woiuiącemi kiedy ſię poddaią, wynidą z życiem y pierścieniami w całości; to ieſt ze wſzyſtkim co tylko z ſobą náykoſztownieyſzego zábrać mogą.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme s'en eſt allé bagues ſauves,* pour dire qu'*Il eſt ſorti d'une affaire ou de quelque danger, ſans qu'il luy en ait rien coûté.* Salvis vaſis, *ou* latere tecto evaſit. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem, ten człowiek wyſzedł bez ſzkody z honorem, *w całości ze wſzyſtkim,* to ieſt: że wyſzedł z czego álbo z niebeſpieczeńſtwa iákiego bez ſzkody żadney.

Si je puis une fois ſortir bagues ſauves de cette affaire, je ne crains plus rien à l'avenir. Poſthac ſcio incolumem fore, ſi hoc evito malum. *Ter.* Jeżeli będę mogł z honorem w całości z tego wyniść, niczego ſię daley nie boię.

Ils ſe ſoucient peu, pourveu qu'il ſortent bagues ſauves. Satis habent ſine detrimento diſcedere. *Cæſ.* Mało co dbaią byle w całości zewſzyſtkim wyſzli.

BAGUENAUDE, ſubſt. f. (*Sorte de fruit dans lequel il n'y a que du vent enfermé en de petites bourſes, qui ſort avec éclat quand on le preſſe.*) Solanum veſicarium, *genit.* ſolani veſicarii, neut. *Plin.* MIECHUNKI, zorawiny, rodzay owocu w ktorym niemaſz tylko wiatr zámknięty w pęcherkach, ktory z hałaſem wypada kiedy go ściśnie.

BAGUENAUDER, V. neut. (*Faire le badaud, s'amuſer à la bagatelle.*) Nugari, (nugor, nugaris, nugatus ſum.) depon. Nugas agere, (ago, agis, egi, actum.) act. *Ter.* BŁAZNOWAC fraſzkami ladaczym ſię bawić.

(Cette ſignification vient de ce que les enfans ſe jouënt avec des baguenaudes, prenant plaiſir au bruit qu'elles font en les crevant entre leurs mains.) To wyrażenie pochodzi, że dzieci igraią ſobie miechunkami, maiąc upodobanie w hałaſie ktory wydaią, gdy ſię im w ręku pukaią.

BAGUENAUDER, ſubſt. maſc. (*Petit arbre portant les baguenaude.*) Colutea, *ou* Colitea, *genit.* coluteæ, fœm. *Plin.* MIECHUNKOWE, drzewko ná ktorym roſną miechunki.

BAGUETTE, ſubſt. f. (*Baſton fort menu.*) Virga, *genit.* virgæ, f. Radius, *genit.* radii, m. Bacillus, *genit.* bacilli. m. *Cicer.* ROZGA, laſzczka, pręcik, witka cienka.

ON DIT proverbialement *Commander à baguette, (par une figure tirée de la verge ou baguette que portent les ſergens & huiſſiers qui commandent de la part du Roy & de la juſtice)* Pro imperio agere. *Ter.* Superbè imperare. Sub imperio habere aliquem. *Tacit.* MOWIĄ przyſłowiem, Panować z rozgą, przez podobieńſtwo wzięte od laſki álbo pręta ktory wręku maią ſłudzy urzędowi, álbo halabartnicy ktorzy od Krola álbo urzędu co nákazuią.

Il commande à baguette. Nimius eſt imperii. *Liv.* Surowo rządzi, roſkazuie.

BAHUT, ſubſt. maſc. (*Coffre fait en voute.*) Arca camerata, *genit.* arcæ cameratæ, f. *Vlp.* BAUL, Kufer, ſkrzynka wydrożona iáko ſklepienie.

BAHUTIER, ſubſt. maſc. (*Qui fait des bahuts,* ou *des coffres.*) Vietor, *genit.* vietoris, m. Arcarum cameratarum opifex, *genit.* opificis, maſc. SKRZYNKARZ, Bednarz co tákie Baule robi.

(*Vietor*) dans Plaute ſignifie *Qui fait des bahuts d'oſier.*) Bednarz u Plauta znaczy tego ktory robi Baule wiciane z prącia.

ON DIT proverbialement, *Il fait comme les bahutiers, plus de bruit que de beſogne.* Multa movet, extricat nihil. *Phæd.* MOWIĄ przyſłowiem: Robi iáko Bednarze, więcey hałaſu niż roboty.

(En effet les bahutiers aprés avoir cogné un petit cloud, frappent deſſus à coups redoublez inutilement.) Záiſte Bednarze wſadziwſzy kołek biią w niego młotem pokilkakroć niepotrzebnie.

BAIGNER, V. act. (*Mettre quelqu'un dans le bain.*) In balneum aliquem demittere, act. *Celſ.* KĄPAC, wſadzić kogo do kąpieli.

SE BAIGNER *dans l'eau froide.* Gelidâ undâ perlui. paſſ. *Horat.* KĄPAC ſię w zimney wodzie.

S'aller baigner. Ire lavatum. *Ter.* Iść ſię kąpać álbo do łaźni ſię myć.

Lors qu'elle ſe ſera baignée, on la mettra au lit. Ubi ſe laverit, in lecto collocabitur. *Ter.* Ják ſię ſkąpie w pościeli ią będzie położyć.

On l'eſt venu querir pour aller baigner. Arceſſitur lavatum *Ter.* Záwołano ią do kąpania ſię.

Attens-nous, pendant que nous allons nous baigner, quand nous aurons fait, tu te baigneras ſi tu veux. Mane nos dum lavamus, ubi nos laverimus, ſi voles lavato. *Ter.* Poczekay ná nás poki ſię nieſkąpiemy á iák my ſkończemy, będzieſz ſię kąpał ieżeli zechceſz.

ON DIT hyperboliquement (*d'un homme aſſaſſiné*) *Il baigne,* ou *nage dans ſon ſang.* Proluitur ſanguine. Madet ſanguine. *(*D'une perſonne affligée*) *Il a le viſage baigné de larmes,* c'eſt à dire *Il a répandu beaucoup de larmes.* Lacrimis perfuſus. *Catul. Virg.* MOWIĄ przez nádmiarz; o człowieku zábitym: Pływa álbo ſię kąpie we krwi ſwoiey. *O oſobie záłoſney: pławi ſię twarz we łzach, to ieſt wiele łez wylał.

Il eſt tout baigné de ſueur. Sudore totus madet. *Plaut.* Wſzyſtek ſpłynął od potu.

BAIGNER ſe dit auſſi (*lors que des liqueurs ſurnagent à quelque corps qu'on a mis dedans.*) Inſuccare, (inſucco, inſuccas, inſuccavi, inſuccatum.) act. acc. *Colum.* KĄPAC mowi ſię też kiedy likwory nálane pływaią nád iáką rzeczą w nich námoczoną; námáczać.

BAIGNER ſe dit encore (*des rivieres qui arroſent un païs, une ville.*) Alluere, Subluere, (luo, luis, lui, lutum.) act. acc. *Cæſ.* KĄPAC, myć, płokać mowi ſię ieſzcze o rzekach, ktore oblewaią kray iáki, miaſto iákie.

Deux rivieres baignent la ville. Duo flumina ex duabus partibus oppidum ſubluunt. *Cæſ.* Dwie rzeki myią kąpią miaſto.

Les murailles ſont baignés de la mer. Alluuntur à mari mœnia. *Cic.* Mury od morza ſą ſkąpane.

BAIGNER ſe dit figurément en ces expreſſions ſuivantes. *Cét homme ſe baigne dans la joye; dans les plaiſirs.* Hic homo delibutus eſt gaudio; voluptatibus diffluit. *Ter. Cic.* KĄPAC mowi ſię *niewłaśnie* w náſtępuiących ſpoſobach. Człowiek ten kąpie ſię w uciechach w roſkoſzach.

Les conquérants ſe baignent dans le ſang de leurs ennemis Victores hoſtium ſanguine delectantur. Zwycięzcy kąpią ſię we krwi nieprzyiacioł ſwoich

BAIGNERES, (*Ville de France en Bigorre ſur l'Adour.*) Vicus Aquenſis, maſc. KĄPINY Miaſto Francyi w Bigoryi nad Aturą.

BAIGNEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui ſe baigne.*) Qui lavat corpus. KĄPIĄCY ſię.

BAIGNEUR eſt auſſi *Celuy qui fait profeſſion de baigner les autres, qui tient chez luy des bains pour le public.* Balneator. *genit.* balneatoris. maſc. ŁAZIEWNIK ten co w kąpieli, álbo łaźni myie drugich, ktory u ſiebie trzymá łaźnią poſpolitą.

BAIGNOIRE, ſubſt. fœm. (*Cuve où l'on ſe baigee.*) Labrum, *genit.* labri, neut. Solium, *genit.* ſolii, neut. *Cic. Plin.* WANNA w ktorey ſię kąpią.

BAIL, ſubſt. maſc. *qui fait* BAUX *au plurier, (Ecrit ſous ſeing privé ou devant Notaire, par lequel on louë à quelqu'un une maiſon ou quelque heritage.)* Locatio, *genit.* locationis, fœm. NAIĘCIE, Naiem w więkſzey liczbie naymy, kartá z podpiſem oſobnym, álbo przed urzędem, ktorą kto naymuie komu z puſzczá w dzierżawę domoſtwá iakie álbo dziedzictwo.

Il luy a fait un bail de ſes terres, (parlant d'un proprietaire qui louë à un autre. Locitavit ipſi agros. *Ter. ou* locavit. *Plin.* Naiął mu puścił mu naymem dobrá ſwoie, mowiąc o właſnym Panu ktory ſwoię maiętność naymuie drugiemu.

Prendre à bail. Conducere, (conduco, is, xi, ctum.) act. acc. Naymować, w dzierżawę wziąć.

BAILE, ſubſt. maſc. (C'eſt le nom qu'on donne aux Ambaſſadeurs de Veniſe reſidans à Conſtantinopole: on les appelloit ainſi dès le temps que les Empereurs commandoient en cette ville-là: On le nommoit en Latin, *Bajulus,* comme qui diroit *Bailly;* & il faiſoit ordinairement la charge de Conſul & de Reſident à Conſtantinopole.) *Legatus,* genit *legati.* maſc. BAYL nazwiſko ktore daią Poſłom Weneckim mię-

ſzkaiącym w Konſtantynopolu, nazywano ich tak ieſzcze od czaſow kiedy Ceſarze panowali w tym mieście, nazywano połacinie *Bajulus,* iakoby Komiſarz y odpráwował zwyczaynie urżąd Raycy, y Poſłá poſpolitego Weneckiego.

BAILLER, V. neut. *ce mot a la premiere ſyllabe longue, & on écrivoit autrefois* BAAILLER, (*Faire des baillemens, qui ſout cauſez par une vapeur qui fait ouvrir la bouche extraordinairement pour ſortir, & qui marque de l'ennuy ou l'envie de dormir.*) Oſcitari, (oſcitor, oſcitaris, oſcitatus ſum.) depon. *Plaut.* ZIEWAC to ſłowo pierwſzą ſyllabę przewlokłą má y piſano przedtym *BAAILLER* ziewaniá czynić, ktorych przyczyną ieſt para niciaka otwieraiąca nadzwyczay uſtá dlá wyiściá, á znaczy tękność, álbo ſpiączkę.

BAILLER, V. act. (*Donner, mettre en main.*) Dare, (do, das, dedi, datum.) DAC oddać w rękę.

Voyez *Donner* qui eſt un verbe plus uſité dans la langue; celuy de *Bailler* ayant vieilly, & n'eſtant gueres d'uſage que dans le barreau: comme. Obacz ſłowo dać ktore ieſt bardziey w używaniu niżeli to Francuſkie ktore ſię inż ſtarżało y cale nie ieſt w używaniu, chybá w Kancelaryi iako,

Bailler à louage, à ferme, en rênte. Ablocare. Elocare. (loco, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* (*Donner à quelqu'un la jouïſſance d'un héritage moyennant certain prix & redevance.*) Dać ná naiem ná arędę ná wyderek, puścić komu dzierżawę maiętności zá iaką cenę y powinność.

Bailler des requeſtes pour faire juger ſon procès. Supplicibus libellis flagitare ut Curia ſibi vacet, Dawać ſupliki, proſząc o oſądzenie ſprawy.

Bailler des eſcritures, les fournir. Scripta ſuppeditare. **Bailler griefs.* Commentarium querulum edere. Dawać papiery, dodawać ich. *Proteſtacye Załoby prawne podawać.

Bailler ſalvations de témoins. Argumentis probroſis reſcribere. Obronę piſmem podać ná zarzuty.

Bailler requeſte pour avoir communication & copie. Libello ſupplici poſtulare actorum ſibi inſpiciendorum poteſtatem fieri. Podać napiśmie upomnienie ſię o przepiſy dowodow ſtrony przeciwney dla widzenia ich.

Bailler bonne & ſuffiſante caution Satis dare. *Cic.* Fidei jubere. *Vlp.* Dawać dobrą y doſtateczną rękoymią.

Bailler un camouſflet, ou *un chaumouſflet à quelqu'un.* Fumidi linteoli nidorem é cucullo chartaceo in náſum alicujus inflare. Dać ſinſę, álbo ſinſę dać komu.

ON DIT proverbialement, *Je vous la baille pour telle qu'on me l'a donnée.* Non facio litem meam. *Aul-Gel.* (*Je n'en fais point mon affaire.*) MOWIĄ przyſłowiem: zá taką daię zá iakąm odebrał; nie udaię tego za moie właſne.

En bailler d'une En bailler à garder, pour dire *En faire accroire à quelqu'un.* Alicui imponere. *Cic.* Logos alicui vendere. Nałożyć komu czego, dać mu áby ſobie trzymał, oſzukać go, zwieść.

Je vous le baille ſur voſtre conſcience. Hoc credo religioni tuæ. Daięci to ná twoie ſumienie.

BAILLEUL, ſubſt. maſc. (*Renoueur de membres diſloquez*) Qui luxata membra in ſuas ſedes reponit. *Celſ.* Qui luxata membra reducit ad ſuos uſus. *Celſ.* Oprawcá, co naruſzone części ná mieyſce ſwoie nazad wprawuie.

BAILLEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui bâille, qui a des baillemens.*) Oſcitator, *genit.* oſcitatoris, maſc. *Plaut.* ZIEWACZ co má częſte poziewaniá.

(La premiere ſyllabe dans ce mot doit eſtre longue, car on eſcrivoit autrefois *Baailleur.*) Pierwſzá ſylabá tego ſłowá powinná ſię przedłużać, bo ſię piſało przedtym przez dwoie *aa.*

BAILLEUR, maſc. BAILLERESSE, fœm. (*Celuy & celle qui baille quelque héritage à ferme ou en rente à quelqu'un*) Dator, *genit.* datoris, maſc. *Plaut.* *Datrix, *genit.* datricis, fœm NADAIĄCY, NADAIĄCA, prawo ná dzierzawę iakiey maiętności, álbo arędę.

(Mot uſité au Palais.) Słowo używane w prawie.

ON DIT *Vn bailleur de bourdes, de balivernes.* Nugivendus. Nugigerulus, *genit.* i, maſc. *Plaut.* MOWIĄ pleciuch człowiek lekkomowny.

BAILLIAGE, ſubſt. maſc. (*Juriſdiction d'un Baillif dans certaine eſtenduë de païs.*) Prætoris peregrini juriſdictio, onis, fœm. ZWIERZCHNOSC ſędziego poſtanowionego w pewney części kraiu.

BAILLIAGE ſe dit auſſi du *Lieu où le Baillif rend la juſtice.* Baillivii prætorium, *genit.* prætorii, neut. MIEYSCE ſą-

dow, gdzie ſędziá w części kraiu pewney wyſadzony ſądy odprawuie.

BAILLIF, ou BAILLI *comme on prononce,* ſubſt. maſc. (*Officier qui rend la juſtice dans certain reſſort.*) Prætor peregrinus, *genit.* prætoris peregrini, maſc. SĘDZIA URZĄD wyſadzony dlá ſprawiedliwości czynieniá w pewnym władzy kraiu opiſaniu.

On appelle en Erançois *Baillive,* la femme d'un Baillif,) Zowią w Francuſkim ſędzina żonę Baliwá, ſędziego po ſtronach w Pańſtwie iakim.

BAILLIVEAU, ſubſt. maſc. (*Jeune cheſne qu'on reſerve dans la coupe des bois taillis, pour croiſtre en arbre de haute fuſtaye.*) Talea, *genit.* taleæ, fœm Stolo, *genit.* ſtolonis, maſ. *Var.* Arbuſcula quæ in cæduâ ſilvâ relinquitur ut aſſurgat in arborem. LATOROSŁ młodey dębiny ktorą zoſtawuią w obcinaniu Drzew w ulicach ogrodnych, dlá zabraniá ſię ná wzroſt w zgorę.

BAIN, ſubſt. maſc. (*Lieu plein d'eau où l'on ſe décraſſe & où l'on ſe rafraichit.*) Balneum & Balineum, *genit* i, neut. ŁAZNIA mieyſce pełne wody dlá obmyciá z brudu y ochłodzeniá.

(*Balneum* & *Balineum* au ſingulier ſignifient un *Bain particulier,* parce qu'il n'y en avoit qu'un en chaque maiſon, & *Balnea* & *Balneæ* au plurier ſignifient des *bains publics* Var) ŁAZNIA w liczbie poiedynczey znaczy iednę tylko łaźnią, ktora bywałá w każdym domu oſobná, á żaś łaźnie w liczbie więkſzey znaczy łaźnie poſpolite dlá wſzyſtkich.

Petit. bain. Balneolum, *gen.* balneoli, n. *Juv.* ŁAZIENKA.

BAIN ſe dit encore des *Baſtimens deſtinez pour ſe baigner.* Thermæ, *genit.* thermarum, fœm. plur. *Cic.* ŁAZNIE mowi ſię ieſzcze o Gmachach wyſtawionych dlá kąpaniá ſię.

BAIN, (*L'eau dans laquelle en ſe baigne.*) Lavatio, *gen.* lavationis *Cic.* ŁAZNIA, Wanná, wodá w ktorey ſię myią.

Aller au bain. Ire lavatum. *Hor.* **Entrer dans le bain,* ou *S'y mettre.* Balneum intrare. *Petr.* Iść do łaźni. *Wniść do łaźni, do wanny záſieść.

Elle ne fait point de difficulté de ſe mettre au bain deux fois par jour. De unâ die duas facere nihil metuit lavationes. *Pe.* Nie obawiá ſię dwá razy ná dzień iść do wanny.

J'ay beſoin de me mettre dans le bain à cauſe de ma laſſitude. Mihi quoque præ laſſitudine opus eſt ut lavem. *Plaut.* Potrzebę mam iść do łaźni dlá ſłabości moiey.

Faire chauffer le bain. Balneum calefacere. *Cic.* Kazać łaźnią palić, gotować.

Je feray en ſorte que le bain ſoit tout preſt. Faciam ut lavatio parata ſit. *Cic.* Tak ſporządze żeby łaźniá byłá cale gotowá.

Elle eſt déja ſortie du bain. Exiit de balneis, *Cic.* Już wyſzła z łaźni, z wanny.

BAINS *ſalutaires* Salubres aquæ *gen.* ſalubrium aquarum, fœm. plur. *Tacit.* ŁAZNIE zdrowe.

Qui conſtruit des bains. Faber balneatorius, *gen.* fabri balneatorii, maſc. (*dans les anciens monumens.*) Ten co buduie łaźnie.

Maiſtre des bains, Baigneur, Etuviſte. Balneator, *genit.* balneatoris, maſc. *Cicer.* Łaźiewnik, goſpodarz łaźni.

Maitreſſe des bains. Balneatrix, *genit.* balneatricis, fœm. *Petr.* Łaźienniczká goſpodyni łażien.

Qui concerne les bains. Balnearius, balnearia, balnearium. *Vlp.* Balneatorius, a, um. *Marc-Juriſc.* Łaźienniczy co należy do łaźni.

Nous entrames dans le bains, & dés que nous fumes en ſueur nous paſſames dans le bain d'eau froide. Intravimus balneum & ſudore madefacti ad frigidam eximus. *Petr.* Weſzliśmy do łaźni y iakeśmi ſię tylko zapocili, poſzliśmy do zimney wody.

(Il y avoit trois ſortes de chambres dans les bains: la premiere ſe nommoit *Cella Caldaria,* qui eſtoit celle où l'on ſe faiſoit ſuër: la ſeconde qui eſtoit au milieu ſe nommoit *Tepidaria,* & la troiſieme *Frigidaria.* On entroit dans ces trois lieux l'un aprés l'autre.) Trzy były izby w łaźniach: pierwſzá nazywałá ſię izbá gorącá, do zapoceniá ſię, drugá ſrzednia wolnieyſzá, á trzeciá do ochłodzeniá, chodzono do tych izb iedná po drugiey.

BAIN-MARIE, ſubſt. maſc. (*Quand on met la cucurbite dans l'eau chaude.*) Balneum maris *gen.* balnei maris, n. ALEMBIK podwoyny w wodzie kiedy naczynie do Dyſtylowaniá w wodę ciepłą wſtawią.

BAISE-MAIN,ſubſt. maſc. (*offrande, préſent qu'on fait à une perſonne.*)Oblatum,*genit.*oblati,neut. PODARUNEK upominek, pamięci ſię przypomnienie iakiey oſoby,uniżoności ſwoiey oddanie.

ON DIT proverbialement en ce ſens, *Venir à belles baiſemains demander une choſe.* Demiſſis manibus & humili oratione petere aliquid. MOWIĄ w tym rozumieniu:z wielką uniżonością przyiść, o co proſząc.

(*Baiſe-mains* eſt du feminin dans cette phraſe.) Uniżoność w tym rozumieniu ieſt rodzaiu białogłowſkiego.

BAISE-MAINS, ſubſt.maſc. (*Civilité,*ou *compliment dout on uſe à l'endroit de quelqu'vn.*)Alicui dicta ſalus.*Cic.*UNIZONOSCI ſwoiey oświadczenie,ludzkość ktorey zażywamy ku iakiey oſobie.

*Faites luy mes baiſe-mains,Saluez-le bien de ma part.*A me ſalutem illi dicito. *Cicer.* Uniżoność moię proſzę odemnie donieść, kłaniać mu proſzę barzo odemnie.

Il vous fait bien ſes baiſe-mains. Plurimàm tibi ſalutem dicit,*ou* nuntiat.*Cic.* Kłania uniżenie.

BAISE',maſc. BAISE'E,f.part.paſſ.Baſiatus,a,um. *Cicer.* POCAŁOWANY, POCAŁOWANA.

BAISER,V.act. (*Donner un témoignage d'amitié à quelqu'un par un baiſer.*)Baſiare,(baſio,baſias,baſiavi,baſiatum) act.acc.*Plaut.Petr.*Oſculari.Deoſculari,(oſculor,oſcularis, oſculatus ſum.(depon.acc.*Cic.* POCAŁOWAC,dać dowod przyiaźni komu pocałowaniem.

Je vous ay baiſez aſſez de fois. Sat mihi eſt oſculi veſtri. *Plaut.* Nacałowałem ſię ciebie doſyć.

*Allons au devant de luy pour le baiſer.*Adverſum hominem occupemus ferre oſculum. *Plaut.* Zábieżmy mu drogę do pocałowania.

Se laiſſer baiſer. Detorquere cervicem ad oſcula. Dać ſię pocałować.

(Horace parle d'une fille qui faiſant ſemblant d'éviter un baiſer, tourne ſa teſte de maniere que ſa bouche ſe rencontre avec celle de ſon amant.) Horacyuſz mowi o pannie ktora niby ſtrzegąc ſię pocałowania, odwraca ſię ták że ſię uſta iey ztrafią z uſtami miłośnika.

ON DIT en mauvaiſe part qu'*Vne femme baiſe,*pour dire qu'*Elle n'eſt pas chaſte.*Libidinoſa eſt illa mulier.*Petr.* MOWIĄ w zły ſpoſob Białogłowa całuie,to ieſt: wſzeteczna ieſt

*Celuy qui aime à baiſer.*Baſiator, *genit.*baſiatoris,m.*Mart.* Ten co rad całuie.

ON DIT figurément,*Ils baiſent la main qui les tient opprimez, déplorant dans le fonds du cœur leur triſte ſervitude.* Illam quâ ſunt oppreſſi manum oſculantur, tacitè gementes triſtem ſervitutem *Phæd.* MOWIĄ *niewłaśnie*: całuią rękę ktorá ich przyciſká,á w ſercá głębokości opłakuią okropną niewolę ſwoię.

ON DIT en terme de civilité, *Je vous baiſe les mains,* pour dire *Je me recommande à vos bonnes graces,*Tibi ſalutem dico.*Cic.*Salvere te jubeo.*Terent.* MOWIĄ z ludzkości; całuię nogi ręce,to ieſt: oddaię ſię łaſce reſpektowi.

ON DIT ironiquement *Je vous baiſe les mains,*pour dire *Je ne veux rien croire de ce que vous dites.* Ad populum phaleras.*Perſ.Allez chercher vos dupes ailleurs;Cela eſt bon à dire à des innocens;* ou *A d'autres.* MOWIĄ *żartem,*całuię ręce,to ieſt:niechcemi ſię wierżyć temu wſzyſtkiemu co powiadaſz, ſzukay ſobie kogo inſzego, dzieciom takie rzeczy powiadaią,do inſzych,do kogo inſzego z tym proſzę.

ON DIT proverbialement, *Faire baiſer le babouin à quelqu'un,*pour dire *L'obliger à ſe ſoûmettre à de dures conditions* Iniquis conditionibus aliquem aſtringere.*Cic.*MOWIĄ *przyſłowiem* dać komu pocałować maſzkarę, to ieſt: przywieść go do kondycyi ciężkich.

ON DIT auſſi de celuy qui a grande obligation à un autre.*Il devroit baiſer les pas par où il marche.*Singulis pedum veſtigiis danda eſſent illi oſcula, adeò de illo benè meritus eſt. MOWIĄ też o tym co wielće ieſt obowiązany komu: ślady by iego powinien całować.

BAISE' *ou* BAISER, ſubſt.maſc. (*témoignage d'amitié,en embraſſant quelqu'un & le baiſant.*) Oſculum. *Cic.* POCAŁOWANIE OSWIADCZENIE przyiaźni ściśnieniem y pocałowaniem.

*Donner un baiſer à quelqu'un.*Dare alicui ſuavium,*ou* oſculum. *Cic.Ovid.Plaut.* Aliquem oſculo impertire.*Suet.*Oſcula alicui libare.*Virg.* Dać komu gęby,pocałować.

*Elle me donnoit des baiſers à la dérobée.*Me furtivis oſcu-

lis verberabat.*Petr.* Dawała mi gęby ukradkiem.

*Donner un baiſer fort ſale & fort puant.*Immundiſſimo baſio conſpuere aliquem.Inquinare aliquem baſiis olidiſſimis. *Petr.* Dáć komu brzydkie y ſmrodliwe pocałowanie.

Se donner mille baiſer. Mille dare oſcula. *Catul.* Dawać ſobie tyſiączne pocałowania.

Vn PETIT BAISER.Suaviolum,i,neut.*Catul.* MAŁE pocałowanie.

BAISEUR, ſubſt.maſc. (*Qui baiſe.*) Baſiator,*genit.* oris, m.*Mart.* Ten co całuie.

BAISOTER,V.act. (*Baiſer ſouvent & à coups redoublez.*) Spiſſiùs baſiare. act.acc. *Petr.* CZĘSTO y uſtawicznie powtarzaiąc całować.

BAISSE',m.BAISSE'E,fœm.part.paſſ.*du verbe*BAISSER. SPUSZCZONY, SPUSZCZONA, od ſłowa ſpuſzczam.

*Qui a le viſage baiſſé.*Dejectus vultum.*Stat.***La teſte baiſſée.* Demiſſo capite. abl. *Caſ.***Les yeux baiſſez contre terre.* Dejectis in terram oculis.abl.*Tacit.* Co ma twarz ſpuſzczoną.*Głowę ſpuściwſzy.*Oczy ku ziemi ſpuściwſzy.

BAISSER, V. act. (*Deſcendre quelque choſe & la mettre plus bas qu'elle n'eſtoit.*) Demittere.Submittere, (mitto,mittis,miſi,miſſum.) *Cic. Hor.* SPUSCIC, náchylić, opuścić co z gory niżey,niżeli było.

*Il ſe baiſſoit ſouvent pour luy parler à l'oreille.*Crebrò demittebat ſe ad illius aurem.*Cic.* Náchylał ſię częſto áby mu do ucha mowił.

BAISSER ſignifie auſſi *S'incliner,s'humilier.*Se demittere, *ou* ſubmittere.*Cic.*SPUSCIC znáczy też uniżyć ſię upokorzyć

Baiſſer la veuë par modeſtie. Demittere oculos modeſtiâ. **Baiſſer le viſage de crainte.*Metu vultum demittere. *Cic.Ovid.* SPUSCIC oczy dla ſkromności. *Spuścić twarz dla boiaźni.

ON DIT en ce ſens figurément *Baiſſer la lance,* pour dire *Se ſoûmettre aux volontez du plus fort.*Alicui cedere,faſceſque ipſi ſubmittere.*Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie ſpuścić kopią,* broń złożyć, to ieſt: poddać ſię mocnieyſzemu

BAISSER *les voiles* ſe dit en termes de Marine, (*lors que le vent eſt trop fort & qu'on apprehende d'eſtre jetté contre quelque écueil.*) Vela contrahere, (traho, trahis, traxi, tractum.)act.*Cic.* SPUSCIC,opuścić żagle,mowi ſię po żeglarſkiemu,kiedy wiatr ieſt bardzo mocny, á obawiaią ſię áby nieuderzyć o ſkałę iáką.

*Baiſſer le pavillon,(quand un navire plus fort oblige un autre à le ſaluër & à baiſſer ſon pavillon.)*Submittere velum. Spuścić chorągiewkę, álbo banderę, kiedy okręt mocnieyſzy przywiedzie inſzy, áby mu ſię banderą pokłonił.

ON DIT pareillement en un ſens figuré, *Baiſſer le pavillon,* pour dire *Se ſoûmetre à un plus fort que ſoy.* Faſces alicui ſubmittere. Submittere ſe.*Cic.* MOWIĄ tákże w wyrozumięniu *niewłaſnym,*Spuścić banderę,poddać ſię mocnieyſzemu nád ſiebie.

BAISSER ſe dit auſſi (*de ce qui devient plus foible, ou qui diminuë.*) Decreſcere, (decreſco, decreſcis, decrevi, decretum.)n.*Cic. parlant des rivieres &c.*comme *La riviere baiſſe,*ou *diminuë* Flumen decreſcit.*Hor.* *Declinare.Inclinare, (clino, clinas, clinavi,clinatum.) neut. *parlant du jour,* ou *d'un malade à qui les forces baiſſent,* ou *diminuent:* comme *Ce malade baiſſe fort.* Hic æger inclinatis eſt jam viribus. *Liv.***Le jour baiſſe.* Declinat in veſperum dies *Colum.*Inclinat ſe ſol. *Liv.* **La fortune baiſſe.* Inclinat ſe fortuna. *Caſ.* ZNIZAC ſię mowi ſię też o tym co ſłabieie, y czego ubywa mowiąc o rzekach, iáko: Rzeka opada,ubywa iey. *Mowiąc o dniu álbo o chorym,ktorego ſiły uſtaią, álbo ſię umnieyſzaią, iáko: ten chory dużo ſię náchyla. *Dzień ſię náchyla. *Fortuna náchylona.

BAISSER au figuré,(*parlant des choſes incorporelles.*)comme *L'eſprit baiſſe avec l'âge.* Minuitur & debilitatur ingenium ingraveſcente ætate. NACHYLIC ſię *niewłaśnie* mowiąc o rzeczach co do umyſłu,iáko: Rozum z laty ſię náchyla.

ON DIT qu'*Vn homme donne teſte baiſſée,*ou *va teſte baiſſée dans les ennemis,* pour dire *Il y va aveuglément & ſans faire réflexion au peril où il s'expoſe.* Impavidè,*ou* imperterritè in hoſtes irruit. *Cic.* MOWIĄ: że człowiek idzie głowę ſpuściwſzy álbo idzie głową náchyloną ná nieprzyiaciela, to ieſt: Idzie ná niego oślep odważnie nieuważaiąc niebeſpieczeńſtwa ná ktore ſię wydaie.

ON DIT auſſi au figuré,*Aller teſte baiſſée dans une affaire,* (*n'eſtre retenu par aucune conſidération,s'y jetter à corps perdu*) Inconſideratè in rem aliquam ſe immittere.*Cicer.* MOWIĄ też

też niewłaśnie Iść głowę ſpuściwſzy w iákiey ſprawie, niebyć utrzymanym żádną uwagą, rzucać ſię w przepaść.

ON DIT pareillement (*de celui à qui une entrepriſe n'a pas réuſſi.*) *Il s'en revient les oreilles baiſſées comme un meſchant aſne.*Demittit auriculas ut iniquæ mentis aſellus.*Hor.* MOWIĄ też o tym ktoremu ſię impreza nie udała, Powraca uſzy opuściwſzy iáko oſieł ladaco.

BAL,ſubſt maſc.(*Aſſemblée de jeunes gens de l'un & l'autre ſexe pour danſer.*) Saltatio,*genit* ſaltationis,f *Cic.* *Nocturna chorea, *genit.*nocturnæ choreæ,f. *Ovid.* (*car les Bals ſe font de nuit.*) BAL, Zebranie młodych oſob oboyga płci dla tańcowania. *Bo ſię tańce w nocy odprawuią.

*Donner le bal.*Celebrare,*ou* agitare choros *Sen.Virg.* Bal taniec dawać.

Aller au bal. Frequentare choros, *ou* choreas.act. Iść ná Bal, ná taniec.

BALAFRE, ſubſt.f. (*Taillade faite particulierement ſur le viſage, du tranchant d'une eſpée,* ou *de quelque autre ferrement.*) Stigma, *genit.*ſtigmatis,n.*Mart.Plin* Inciſura, *genit.* inciſuræ,fœm. KRYSA, karb,nácięcie oſobliwie ná twarzy oſtrzem miecza álbo inſzym żelazem.

BALAFRE,(*Longue découpure qu'on faiſoit anciennement aux pourpoints.*) Inciſura, *genit.* inciſuræ,f. *Plin.* WYCIĘCIE długie wyrzynanie ktore zdawna czyniono w kabatach

BALAFRE', maſc. BALAFRE'E,f. (*Qui a des balafres au viſage.*)Stigmoſus,ſtigmoſa,ſtigmoſum.*Petr* Stigmaticus, a,um. *Cic.* KRESOWATY, KRESOWATA, co ma kreſy po twarzy.

BALAFRER, V. act. (*Faire des balafres ſur le viſage de quelqu'un.*) Inciſuris exarare,*ou* deformare faciem alicujus. WYCIĄC komu gębe, twarz mu pokarbować.

BALAGUIER,(*Ville de Catalogne ſur la Segre.*)Valaqueria,*genit.*æ,fœm. BALAKWERYA Miaſto Kataloniy nád Segrą.

BALAIS, adject.maſc. (*Qualité d'un rubis excellent.*)Balaſſius,a,um. BALE,właſność Rubinow wybornych.

(Ce nom vient de *Balaſſia* qui eſt un Royaume en terre ferme entre Pegu & Bengala,où ce trouvent ces rubis balais. To názwiſko pochodzi od Balaſſyi, ktore ieſt Kroleſtwo ná wyſpie między Pegu y Bengalem gdzie te rubiny bale znáyduią ſię.

BALANCE;ſubſt.f. (*Inſtrument qui ſert à connoiſtre l'égalité ou la différence de la peſanteur des corps graves.*) Trutina, *genit.* trutinæ,f. *Cic.* WAGA, nárzędzie ſłużące do rozeznania rowności, y rożności wagi rzeczy ciężkich.

(Ce mot eſt general,car il y a deux ſortes de Balances qu'on rend en Latin par deux mots differens:l'Ancienne ou la Romaine *Statera,*genit *ſtateræ,*f.*Cic.* Elle eſt compoſée d'un fleau mobile qui a un crochet pour y accrocher ce qu'on veut peſer: cette ſorte de Balence eſt encore en uſage aux boucheries,& aux lieux où il faut peſer de grands fardeaux, on l'appelle autrement PESON.) To ſłowo ieſt ogolne,gdyż dwoiaka ieſt waga ktora ſię wyráża dwoma rożnemi názwiſkami, Stara álbo Rzymſka *Bemen,* ieſt złożona z ſzal kołowrotu, to ieſt: rzemienia z haczykiem ná ktorym záwieſzaią to,co chcą ważyć,tey wagi y teraz záżywaią w iátkach, y w mieyſcach gdzie wielkie ciężary ná kamień ważą, názywaią ią inaczey wáznik.

BALANCE *à deux baſſins.* Libra, *genit,*libræ,fœm. *Cicer.* WAGA o dwoch ſądach, álbo ſzalach.

(Les parties de cette ſorte de Balance,ſont.Części tey wagi ſą.

Chaque des deux baſſins. Lanx, *genit.*lancis,f.*Cic.* Lancula, *genit.* lanculæ,f. *Vitr.* Każda ze dwoch miſeczek *ſąda* álbo ſzala.

*Fleau de la balance,(où ſont attachez les deux baſſins.)*Scapus, *genit.*ſcapi,m.*Vitr.* Sznurki álbo,rzemyki ná ktorych wiſzą obiedwie ſzale.

*L'anſe par ou on tient la balance.*Anſa, *genit.*anſæ,f.*Vitr.* Agina, *genit.*aginæ,f. *Feſt.* Pierścień, álbo kołko do trzymania wagi.

La languette de la balance,qui doit eſtre au milieu de l'anſe. Examen, *genit.*examinis,n. *Virg.* Języczek u ſzal, ktory w ſamym ſrzodku ma być wagi.

*Les deux bouts,*ou *extremitez de la balance.* Capita,*genit.* capitum,n.pl.*Vitr.* Dwie ſtrony, álbo rogi wagi.

Le contrepoids de la balance. Æquipondium, *genit.* æquipondii,n.*Vitr.* Sacoma, *genit.* ſacomatis, neut. *Vitr.* Gwichty do ważenia.

Lluz

BALANCE, (*L'un des Signes du Zodiaque.*)Libra, *genit.* libræ,f.*Virg.*Jugum, *genit.*jugi,n. WAGA ieden z znakow niebieſkich.

ON DIT figurement *Tenir la balance égale,* (*Ne pancher pas plus d'un coſté que d'autre, ne favoriſer pas plus l'un que l'autre.*)Equum & æquabilem utrique parti ſe præbere.*Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: trzymać wagę rowno; nie nakłaniać ſię barziey do iedney ſtrony niż do drugiey,nie ſprzyiać barziey iednemu, niż drugiemu.

*Il tint la balance égale entre eux.*Inter illos integrum tenuit judicium *Tacit.* Trzymał wagę w rowności między niemi

*On met les eſcrits des Romains dans la meſme balance avec ceux des Grecs.*Scriptores Romani penſantur eâdem trutinâ ac Græci.*Hor.* Ná iedney wadze kładą Piſma Rzymianow, y Grekow.

Il met en balance ſon devoir & ſa fortune. Incertus animi eſt, officio-ne an fortunæ obſequantur. Kładzie ná ſzalę poczciwość ſwoię y fortunę.

Faire entrer une choſe en balance avec des vices Rem cum vitiis conferre, *ou* comparare *Juv. Cic.* Włożyć ná ſzalę rzecz iàką ważąc ią z wadami.

Il eſt en balance,il eſt irréſolu,il ne ſçait à quoy ſe déterminer. Incertus eſt quid agat. *Ter.* Waży ſię, nie wie co ma czynić,ieſzcze ſię nie rozmyślił.

BALANCEMENT,ſubſt.maſc.(*L'action de balancer.*)Libramentum, *genit.*libramenti,n. WAZENIE.

BALANCER *ſon corps,*ou BALANCER,V.act.(*Faire aller ça & là ſon corps.*) Librare corpus. Se librare, (libro,libras,libravi,libratum.)act.*Plin.* WAZYC ſię, ná wadze ſię tam y ſam kołyſać.

ON DIT en un ſens figuré, *Balancer deux partis,Ne pas favoriſer plus l'un que l'autre.*Neutri parti favere,*ou* ſtudere MOWIĄ *niewłaśnie* ważyć rowno obiedwie ſtrony,nie ſprzyiać iedney barziey niż drugiey.

*Balancer la puiſſance des uns par celle des autres.*Quorumdam auctoritatem,aliorum auctoritate ſuſpendere.*Juv.*Moc iednych, powagą drugich ná ſzali záwieſzać.

*Ses vices balancent ſes vertus, Il eſt auſſi vicieux qu'il eſt vertueux.*In eo vitia virtutes adæquant.In eo æquilibilis eſt miſtura vitiorum atque virtutum *Suet.* Wady iego ná ſzali ſą z cnotami, zárowno ma cnot y wyſtępkow.

BALANCER, (*Peſer,examiner les choſes au juſte,*ou comme l'on dit *au poids du ſanctuaire.*)Æquâ judicii lánce ponderare, (pondero,ponderas, ponderavi,ponderatum.) *Cicer.* WAZYC rzeczy miarkować według ſłuſzności álbo, iáko: mowią ná Gwicht Swiątyni Pańſkiey.

*L'affaire fut fort balancée dans le conſeil.*Res multùm diuque fuit agitata in conſilio.*Cic.* Rzecz barzo ſię ważyła w radzie.

BALANCER,(*Eſtre en balance,eſtre irréſolu.*)Suſpenſum & incertum pendere,*Cic.* Pendere animis. *Cic.* WAZYC ſię, być ná ſzali, nie rozmyślić ſię.

Je vous répondray ſans balancer beaucoup Non multùm hæſitans reſpondebo.*Cic.* Odpowiem ci nie długo ſię ważąc

*Lors qu'il balançoit,& qu'il différoit.*Cùm hæſitaret,cùm cunctaretur.*Cic.* Gdy ſię ważył, y odkładał.

Ayant balancé long-temps entre la crainte & l'eſperance. Inter ſpem metumque diu jactatus.*Tacit.* Ważąc ſię długo między boiaźnią, y nádzieią.

La victoire fut fort balancée. Diu incerta fuit victoria; Długo ſię ważyła wygrana.

BALANCIER,ſubſt(maſc.(*Qui fait & vend des balances*) Librator, *genit.* libratoris, maſc. WAZNIK co wagi robi, przedaie.

LE BALANCIER,*d'une horologe &c.* Libramentum, *genit.*libramenti,n.*Colum.* WAZNIK u zegara.

BALANDRAN,ſubſt.maſc.(*Caſaque de campagne.*)Gauſapina penula,*genit.* gauſapinæ penulæ,f. *Mart.* GUNIA, Siermięga, ſuknia wieyſka proſta.

BALAUSTIUM,ſubſt.maſc.terme de Pharmacie (*C'eſt la fleur de grenadier ſauvage.*) Balauſtium, *genit.* balauſtii, n. *Plin.* GRANATU dzikiego kwiat, termin Aptekarſki.

BALAY,ſubſt.maſc.(*Menuë branches de bouleau,liées enſemble, dont on nettoye les ordures.*) Scopæ, *genit.*ſcoparum, f.pl. *Cic.* MIOTŁA, drobne rozgi brzozowe w wiązankę do kupy złączone do oprzątnienia śmieci.

Prendre un balay. Capere ſcopas. *Plaut.* Wziąć miotłę.

Qu'on m'apporte un balay & une houſſine pour oſter ces

arai-

araigoées. Afferte huc fcopas fimulque arundienm,ut araneas de foribus & de pariete dejiciam. *Plaut.* Niech mi przynioſą miotły y oganke do oprzątnienia tych paięczyn.

ON DIT métaphoriquement & dans le difcours familier. *C'eſt un balay neuf,qu'on jettera bien-tôt derriere la porte*, pour dire *Tout luy rit d'abord,& enſuite on le mépriſera.* Multo jam eſt in honore,fordefcet modò. MOWIĄ *przez podobieńſtwo w mowie potoczney*, Nowa to miotła, nie zá długo ią zá drzwiami,wkąt wrzucą, to ieſt: wſzyſtko mu ſprzyia zrazu, naoſtatek go zarzucą.

Il a nettoyé tout au balay,il a tout emporté & n'a rien laiſſé. Corraſit, *ou* convaſavit omnia. *Plaut. Ter.* Wſzyſtko iákby miotłą wymiotł,wſzyſtko zagarnął,zábrał,y nic nie zoſtawił

BALAYÉ, maſc. BALAYÉE,f. Part. páſſ. UMIECIONY, UMIECIONA.

BALAYER,V.act,(*Nettoyer avec le balay.*)Verrere.(verro,verris, *ſelon Chariſius* verri *qui eſt plus uſité que* verſi, verſum.)*Cic.* UMIESC, oprzątnąć miotłą.

ON DIT figurément *On balaya le rempart*,pour dire qu' *On en chaſſa tous ceux qui eſtoient à ſa défenſe.* Nudati fuerunt propugnatoribus muri. *Tacit.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Umieciono ſzaniec, to ieſt: zpędzono tych, ktorzy ná nim byli dla obrony.

BALAYEUR,ſubſt.maſc.(*Qui fait & qui vend des balay*) Scoparius, *genit.* ſcoparii,m.*Vlp.* MIETELNIK, co miotły robi, y przedaie.

(Dans les Colleges on appelle *Balayeur* l'Ecolier qui a ſoin de balayer la claſſe, & à qui les autres Ecoliers donnent de l'argent par mois: & l'on s'y ſert du mot Latin *Verſor, oris*, maſc. W ſzkołach názywaią Pomiatacz, tego ſtudenta ktory ma ſtaranie o zámietaniu Szkoły, y ktoremu ſtudenci płacą ná mieſiąc od tego, y názywaią go ſłowem łacińſkim *Verſor.*

BALAYEUSE, ſubſt,f. (*Celle qui vend des balays, & celle qui balaye.*)Scoparia, *genit.* ſcopariæ,f.*Vlp.* MIETELNICA álbo pomiataczka ta co przedaie miotły, álbo pomiata.

BALAYEURES,ſubſt.f.*Ordures qu'on ramaſſe avec le balay.*)Sordes, *genit.* ſordium,f.pl.*Cic.* WYMIECINY, śmiecie ktore zgarniaią miotłą.

(Quelques-uns prononcent *Baleures*, d'autres *Baléjures*: auſſi bien que *Balier* & *Baléier* pour le verbe: *Balieur*, ou *Baléieur* pour *Celuy qui balie*;& feulement *Baléieur* pour un *Vendeur de balays.*) Jedni w Francuſkim mowią *Baliur* drudzy *Baleier* śmiecie: iáko też *Balier* y *Baleier* za ſłowo zámiatać, *Balieur* albo *Baleieur* zá tego co pomiata, á záś *Baleieur* tylko zá tego co miotły ma ná przedaż,mietelnik.

BALBASTRE,(*Ville d'Eſpagne dans le Royaume d'Arragon ſur la riviere de Cinga.*) Barbaſtrum, *genit.* Barbaſtri,n. Belgida, *genit.* Belgidæ,f. BALABASTR, Miaſto Hiſzpańſkie w Kroleſtwie Arragońſkim, nád rzeka Cyngą.

BALBUTIER, V. neut. (*Parler avec difficulté, ſoit pour avoir la langue graſſe,* ou *faute de preſence d'eſprit & de mémoire.*)Balbutire, (balbutio,balbutis,balbutitum.)neut.*Cic.* SZEPLONIC, iąkać, z trudnością domawiać, álbo dla nieſpoſobności ięzyka, álbo dla ſłabości rozumu, y pamięci.

BALCON,ſubſt.m.(*Saillie qui ſort d'un baſtiment.*)Podium,*genit.* podii,neut.*Plin-Jun.* Menianum, *gen.* meniani,ne. *Cic.*(*qui vient d'un certain Menius qui fut l'inventeur des Balcons.*)GANEK,wyſtawá wydaná na dwor z budynku co pochodzi od nieiakiego Meniuſza,ktory był wynaleźcą gankow

BALDACHIN,ſubſt.maſt.(*Dais*,ou *Poile.*)Baldachinum *genit.* baldachini,neut. CIENNIK zaſłoná z wierzchu.

BALÉARES, (*Iſles prés des coſtes d'Eſpagne dans la Mediterranée,qu'on nomme aujourd'huy Majorque & Minorque*) Inſulæ Baleares,*genit.* Inſularum Balearium,fœm.plut.*Liv.* BALEARYISKIE Wyſpy przy ſtronach Hiſzpańſkich ná morzu ſrzodziemnym,ktore dziś nazywaią Maioryką,y Minoryką.

Qui eſt des Iſles Baléares. Balearis & hoc Baleare. adject. *Liv.* Balearſki, Balearczyk, co ieſt z tych wyſp.

BALEINE,ſubſt.fœm.*on prononce* BALÉNE.(*Gros poiſſon de mer*) Balæna,*genit.* balænæ fœm.*Plin.* WIELORYB, wielká Rybá morſká.

BALEINON, ſubſt.maſc. *on prononce* BALENON. (*Vne jeune baleine,un petit de la baleine.*) Balænæ, vitulus, *genit.* balænæ vituli,maſc.*Plin.* WIELORYB młody.

BALISTE, ſubſt. fœm. (*Ancienne machine de gerre pour lancer de gros quartiers de pierre.*)Baliſta,*genit.* baliſtæ,fœm.

KUSZA dawná ſztuká woienná, do wypuſzczaniá wielkich káwałow kamieni.

BALOVERNES,ſubſt.fœm.plurier.(*Contes faits à plaiſir, niaiſeries.*)Gerræ,*genit.* gerrarum,fæm.plur.*Plaut.* Nugæ,*genit.* nugarum,fœm.plur.*Cic.* FRASZKI bayki zmyślone dlá zabawki.

Donneur de balivernes. Nugivendus,a,um.*Plaut.* Baykarz co bayki prawi.

BALLADE,ſubſt. fœm. terme de poëſie Françoiſe. (*C'eſt une piece de vers compoſée de trois ſtrophes de huit ou de dix vers chacune,dont le dernier vers eſt repeté & toûjours le meſme.*)Rhythmus.*genit.* rhythmi,maſc.Homœoteleuton,i,neut *mot grec.* RYTM wierſz Francuſki ſztuka wierſzami piſaná o trzech zawodach, każdy po ośm álbo po dzieſięć wierſzy w ktorych oſtatni wierſz ſię powtarżá y zawſze ieſt iednakowy.

ON DIT figurément *C'eſt le refrain de la ballade,* (*il dit toûjours la meſme choſe.*) Eandem cantilenam canit. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie wſzyſtko iedno śpiewá iák oſtatni wierſz w zawodach Rytmowych.

BALLADIN,ſubſt.maſc·(*Danſeur de profeſſion ſur le théatre.*)Saltator,*genit.* ſaltatoris,maſc,*Cic.* Saltatorii ludi magiſter,*genit.* magiſtri &c.maſc. TANECZNIK Pląſacz ktorego profeſſya ieſt tańcámi y ſkokami ſię bawić ná widowiſkach.

BALLADINE, ſubſt. fœm. (*Vne danſeuſe de profeſſion.*) Saltatrix,*genit.* ſaltatricis,fœm Saltatricula,*genit.* ſaltatriculæ fœm. *Cic.* PŁĄSKA, tanecznicá z profeſſyi.

ON DIT quelquefois ce mot plus généralement d'un *Bouffon & farceur qui divertit le peuple ſur le théatre.* Scurra,*genit.* ſcurræ,maſc.*Cic.* Mimus, *genit.* mimi,maſc.*Cic.* Zazywaią czaſem tego ſłowá ogolniey, o błaźnie y kuglarzu ktory rozrywkę czyni ludziom ná placu widokow.

Faire le balladin,ou *le bouffon.* Agere mimum.*Juv.* Kuglarſtwem ſię bawić błaznowaniem.

BALLE,ſubſt.fœm.(*Petite boule à jouër.*) Pila luſoria,æ, fœm. PIŁKA, gałká mała do gry.

Fournir des balles à ceux qui jouënt. Pilas ludentibus ſufficere.*Petr.* Dodawać piłek graiącym.

BALLE *de mouſquet.* Glans,*genit.* glandis,fœm. KULA do ſtrzelaniá.

BALLE,ou BALOT *de marchandiſe.* Mercium colligatarum faſcis,*genit.* faſcis,maſc. PAKA,álbo pęk towarow.

Ce Partiſan portoit il n'y a pas long temps la balle ſur le dos, & à préſent il eſt preſque auſſi riche que le Roy. Hic Publicanus collo ſuo circumferebat modò onera venalia,nunc etiam adversùs Regem ferè ſe extendit. *Petr.* Ten Celnik nie dawno paki noſił ná grzbiecie, á teraz prawie tak bogaty ieſt, iako Krol.

(Et comme d'ordinaire les marchandiſes de Balle ſont malfaites & defectueuſes,delà ſont venuës ces façons de parler proverbiales en noſtre langue,) comme. A że zwyczaynie Towary co ie noſzą w pakach álbo pudłach ná grzbiecie ſą ládaiakie, y wady w ſobie maią: z tąd poſzły te ſpoſoby przyſłowiem mowieniá w ięzyku Fracuſkim, iako)

Des raiſons de balle, qui ne ſont pas bonnes. Improbæ,*ou* futiles rationes, f.pl. *Cic.* Racye z paki álbo z pudła, ktore nie ſą dobre.

Vn homme de balle. Homo nihili.*Plaut.* **Vn métier de balle.* Jejuna ars. Człowiek od paki. *Rzemieſło od paki.

BALLE en termes d'Imprimerie, (*Tampon avec lequel on prend l'encre pour toucher ſur les formes ou ſur les planches.*) Folliculus typographicus,*genit.* folliculi typographici, m. PIŁKA terminem Drukarnianym,mieſzek wytkany ktorym farbę biorą do nádania oncy ná formy, álbo na blachy.

BALLE eſt auſſi *Vne petite paille,* ou *gouſſe qui ſert d'enveloppe au grain de blé,quand il eſt dans l'épy,& qui s'en ſépare en le battant.* Gluma, *genit.* glumæ,fœm. Folliculus,*genit.* folliculi,maſc.*Var.Plin.* ŁUPINKA, álbo ſzupinka, też ieſt plewa ſłomy ſłużąca do obwiania ziarna w kłoſie będącego ktora ſię odłącza wmłoceniu.

ON DIT proverbialement *Prendre la balle au bond*,pour dire *Se ſervir de l'occaſion & ne la pas laiſſer eſchaper.* Oblatâ occaſione uti. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem Piłkę uchwycić kiedy podſkoczy, to ieſt: zażyć okazyi kiedy ſię podá á ni iey opuścić.

A vous la balle, pour *C'eſt maintenant à voſtre tour à parler*,ou *à agir.* Tibi jam incumbit. *Cic.* Ná ciebie piłka, to ieſt: Ná ciebie teraz koley mowięnia.

BALLER,V.neut. (*Danſer.*) Saltare.neut. TANCZYC, pląſać, ſkakać.

(Ce verbe François eſt bas & du diſcours familier.) To ſłowo Francuſkie ieſt podłe, y potoczney mowy.

BALLET,ſubſt.maſc.(*Repréſentation harmonique & danſe figurée & concertée,qui ſe fait par pluſieurs perſonnes maſquées, qui repréſentent par leur pas & poſtures quelque choſe naturelle, ou qui contrefont les perſonnes.*) Larvata, *ou* perſonata ſaltatio,*gen.* larvatæ,*ou* perſonatæ ſaltationis,f. TANIEC w maſzkarach) widok taneczny z muzyką od wielu oſob niezwyczaynie ubranych, ktore wyrażaią chodem y poſtawami ſwemi rzecz iáką przyrodzoną albo inſzych podrzeźniaią.

BALLON,ſubſt.maſc.(*Groſſe boule de cuir qui couvre une veſſie qu'on remplit de vent.*) Follis, *genit.* follis, m. *Mart.* PIŁA wielka,kula ſkorzana maiąca w ſobie pęcherz wiatru pełny.

BALLOT, ſubſt.maſc.(*Balle*,ou *Paquet de marchandiſes liées enſemble.*) Mercimoniarum faſciculus, li, m. PAKA tłomok, iuk, pudło towarow w kupę ułożonych.

Il a fait ſon ballot. Collegit, *ou* conſtrinxit ſarcinas. *Cæſ. Plaut.* Sarcinulas collegit. *Juv.* Tłomoczek ſwoy ułożył.

ON DIT figurément & proverbialement. *Voila vôtre vray ballot que ce valet*,pour dire *C'eſt voſtre fait;il vous convient.* Servus tibi eſt ex ſententia. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem właśnie to paczka dla ciebie, ten ſługa, to ieſt: zgodzi ſię dlá ciebie,właśnie ci go potrzeba było.

BALLOTE,ſubſt.f.(*Petit bulletin ſur quoy les Anciens traçoient les lettres* A.C.V.L.*lors qu'ils donnoient leurs ſuffrages par ſcrutin.*)Calculus, *genit.* calculi,m.*Plin-Jun.* Litteratus calculus,i,m. GAŁECZKA, kułkuł mały, ná ktorey ſtarzy wyrażali litery A.C.V.L.kiedy wotowali ná radzie o czym

BALLOTER,V.neut.& act. (*pui ſe dit quand des jouëurs de paume ne font que ſe renvoyer la balle l'un à l'autre & ne jouënt point partie.*) Datatim ludere pilâ. *Cic.* PRZEBIANKĄ ſię bawić, kiedy gracze tylko między ſobą piłkę biią ieden ku drugiemu ią odſyłaiąc á nie graią części iakiey.

ON DIT figurément *Balloter quelqu'un.* (*le renvoyer de l'un à l'autre pour le jouër & ſe mocquer de luy,le renvoyer,* comme l'on dit populairement *de Caïphe à Pilate.*) Quaſi pilam habere aliquem.*Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie iák piłką kim ſzarzać, odſyłać go ſobie ieden do drugiego nápośmiewiſko, y ná żart iáko poſpolicie mowią *od Kaifaſza do Piłata.*

Les dieux nous ballotent & ſe rient de nous. Dii quaſi pilas nos habent ac derident.*Plaut.* Bogowie námi iák piłką rzucaią y z nas żartuią.

ON DIT encore dans le meſme ſens figuré, *Balloter une affaire,*(*l'agiter,la diſcuter avant que de rien décider.*) Rem ſermonibus agitare.*Liv.* MOWIĄ ieſzcze niewłaśnie w tym rozumieniu, roztrząſać rzecz iáką w przod niż co o niey poſtanowić.

BALSORA, *Ville du Diarbek dans la Turquie en Aſie prés du Golphe Perſique.*)Teredon, *genit.* Teredonis,f. BAŁZER, Miaſto Dyarbeku w Turczech Azyatyckich bliſko odnogi Perſkiey.

BALTIQUE,*ou* MER BALTIQUE,(*entre l'Allemagne & le Danemark, entre la Suede & la Pologne.*)Mare Balticum, *genit.* maris Baltici,n.Codanus Sinus, *genit.* Codani Sinûs,m. BALTYCKIE Morze między Niemcami y Danią, między Szwecyą y Polſką.

BALUSTRADE,ſubſt.f. (*Rangs de petits piliers façonnez qui ſont à hauteur d'appuy.*) Pilarum ordo, *genit.* ordinis,m. SŁUPKOW rznięty ch porządnie rozſadzonych rząd rowno z łokciami do podparcia ſię wyſtawiony.

BALUSTRE,ſubſt.maſc. (*Eſpece de cloiſon faite de petits barreaux façonnez au tour.*) Clathratum ſeptum, *genit.* clathrati ſepti,n. GANEK zámknięcie z małych drążkow w koło rzniętych zrobiony.

BALUSTRE (*du Chapiteau de la Colomne Ionique, qui eſt la partie du Rouleau qui fait la volute.*) Pulvinus,i,m.*Vitr.* WAŁEK ná Kapitelach ſłupow porządku Ionickiego,to ieſt część pobrzeżna ktora czyni okrągławość.

(Parce qu'elle a quelque reſſemblance à un oreiller.) Bo ma niei ákie podobieńſtwo do poduſzki.

BAMBERG,(*Ville d'Allemagne en Franconie.*)Bamberga, *genit.* Bambergæ, fœm. BAMBERG Miaſto Niemieckie w Frankoniy.

BAMBOCHE, ſubſt.f. (*petite canne pleine de nœuds qui*

vient des Indes.) Nodoſa arundo, *genit.* nodoſæ arundinis,f. *Liv.* LASZCZKA ſęczkow pełna ktora z Indyi pochodzi Trzcina wydrożona klączaſta.

BAMBOCHES,(*Petites figeres en forme de Marionnettes.*) Nani, *genit.* nanorum,m.plur. ŁĄTKI oſobki robione ná kſztałt karzełkow.

BAN,ſubſt.m.(*Cri public, publication faite à haute voix.*) Denuntiatio publica. *Cicer.* OBWOŁANIE ná głos czego powſzechnie.

BAN & ARRIERE-BAN,ſubſt.m.(*ſe dit de la publication qui ſe fait pour convoquer tous les nobles d'une province ou d'un royaume, qui ſont obligez de ſervir le Roy à l'armée.*)Nobilitatis evocatio, *genit.* evocationis,f. *Plin.* OBWOŁANIE álbo wſzem ogłoſzenie mowi ſię o wydaniu wici ná poſpolite zebranie wſzyſtkiey ſzlachty kraiu iakiego álbo Páńſtwa ktorzy Krolowi ſłużyć ná woynie powinni.

Publier le ban & l'arriere-ban. Evocationem & beneficiariorum militum conventum edicere.*Liv.* Obwołanie uczynić y wici wydać ná poſpolite.

Qui mene, qui conduit le ban & l'arriere ban. Præfectus evocatorum nobilium, *genit.* præfecti &c. m. *Cic.* Ten co poſpolite ruſzenie prowadzi.

BANS, (*Proclamations qui ſe font de ceux qui ſe veulent marier ou entrer dans les Ordres.*) Denuntiatio, *gen.* denuntiationis,f. *Cic.* ZAPOWIEDZI, álbo ogłoſzenie tych co w ſtan małżeńſki wſtępuią, álbo do ſtanu Kapłańſkiego.

Bans de mariage. Præconia ſponſalicia, orum,neut.plur. Zápowiedzi ślubne.

Acheter des bans. Solvere pro juſtis ſponſalitiis. Zákupić zápowiedzi; zápłacić od zápowiedzi.

Eſtre diſpenſé des bans. Solemnitatibus ſponſalium ſolvi. (paſſ.) Być uwolnionym od zápowiedzi, *Indult otrzymać.*

BAN ſignifie encore, *Banniſſement.* Exilium, *genit.* exilii, neut.*Cic.* OBWOŁANIE znáczy ieſzcze wygnanie wywołanie.

BAN dans ces expreſſions.*Four à ban*,ou *Four bannal*,(*où les particuliers ſont obligez d'aller faire cuire leur pain.*)Furnus dominicus, *genit.* furni dominici,m. **Moulin à ban,* ou *Moulin bannal,* (*le moulin du Seigneur où les habitans ſont obligez d'aller moudre leur bled.*) Dominica moletrina,æ,f. **Preſſoir à ban*,ou *bannal,* (*où on eſt obligé de faire preſſer ſa vendange.*) Prelum dominicum,i, neut. OBWOŁANIE w inſzych ſwoich wyrozumieniach Piec obwołany, álbo piec powſzechny, gdzie każdy powinien dać ſwoy chleb do pieczenia. *Młyn obwołany, álbo powſzechny Młyn Pańſki Dworſki, gdzie obywatele powinni dawać mleć zboże ſwoie. *Praſa obwołana albo powſzechna, gdzie ſwoie winobranie każdy nieść powinien do wyciśnięnia.

BANC,ſubſt.maſc.*on prononce* ban.(*Siége de bois où pluſieurs ſe peuvent aſſeoir.*) Scamnum, *genit.* ſcamni,n. *Ovid.* **Banc élevé.* Subſellium, *genit.* ſubſellii,neut.*Cic.* ŁAWA, ławka, ſtołek drewniany gdzie kilku może śiedzieć. *Ława wyſoko poſtawiona.

BANC,en termes de marine,*Siége eſtroit dans les Galeres où l'on met quatre ou cinq galeriens de rang.*)Tranſtrum, *genit.* tranſtri,neut. ŁAWKA terminem żeglarſkim deſzczka wązka ná galerach gdzie czterech lub piąciu niewolnikow razem ſadzaią.

Les bancs des forçats eſtoient de groſſes poutres d'un pied d'épaiſſeur attachées avec des clouds de la groſſeur d'un pouce. Tranſtra erant ex pedalibus in altitudinem trabibus confixa clavis ferreis digiti pollicis craſſitudine.*Cæſ.* Ławki brańcow ná okrętach, były belki grube ná ſtopę w ſzerz przybite cwiekami ná palec wielki grubemi.

BANCS *de ſable* dans la mer,(*où les navires échouënt*)Arena, *genit.* arenæ,f.*Virg.* Arenarum cumuli, *genit.* cumulorum, m.pl.Vada, *genit.* vadorum,n.pl.*Cic.* HAK ná morzu miałkczyzna, kupa piaſku, mieyſce niebeſpieczne, gdzie okręty oſiadaią.

BANCS en Theologie, (*ſe dit des eſtudes qu'on fait dans les eſcoles de Théologie, où les eſcoliers,les Bacheliers & ceux qui ſont en licence ne ſont aſſis que ſur des bancs de bois.*)Scamna, *genit.* ſcamnorum,n.plur. ŁAWKI w Teologiy mowi ſię o náukach w ſzkołach teologicznych gdzie uczniowie, Bakalarze, y ci co ſłucháią náuk nieſiedzą tylko ná ławkach drewnianych.

AINSI on dit *Il eſt ſur les bancs, il fait ſa licence.* Exercitationibus theologicis operam dat. Y TAK ſię mowi: *ieſt w ławkach*,ſłucha lekcyi teologiczney.

BANC ſignifie encore *Le ciel de la carriere*. Lapicidinæ cælum, *genit.* cæli, n. ZNACZY też ieſzcze ſzybę wykowaną wkamiennych gorach.

BANCELLE, ſubſt. f. *(petit banc long & étroit.)* Scamnum anguſtum, i, n. ŁAWECZKA, ławka mała długa y wąſka.

BANDAGE, ſubſt. maſc. *(Ligature dont on lie les playes.)* Ligatura, *genit.* ligaturæ, f. ZAWIĄZANIE, záwinienie ktorym rany záwiiaią.

ON APPELLE proprement *Vn bandage, (le Brayer, ou les bandes qu'on employe pour ſerrer les hernies, ou deſcentes de boyaux.)* Faſcia herniæ coercendæ, fœm. NAZYWAIĄ właśnie záwiązanie albo podwiązanie rzemienia álbo paſy ktorych záżywaią do zátrzymania kił; álbo opadnienia wnętrzności.

BANDAGES, *(Cercles de fer qu'on met autour des rouës pour les ſerrer.)* Circuli ferrei, m. plur. OBWOD, ſzyny żelazne ktoremi koła otaczaią w koło dla mocy.

BANDE, ſubſt. f. *(Piece d'étoffe coupée en longueur.)* Inſtita, *genit.* inſtitæ, f. *Hor.* Limbus, *genit.* limbi. *Cic.* *ſi elle eſt fort étroite on la peut appeller* Vitta & Tænia, *genit.* æ, f. *Virg.* PASY, Brety materyi wzdłuſz kraiane. *Jeżeli ſą barzo wąſkie może ſię názwać paſki, liſtwy.

Petite bande. Faſciola, *genit.* faſciolæ, f. Tæniola, *genit.* tæniolæ, f. *Cic.* Paſek mały, zcięgaczka.

BANDE dans le blaſon, *(Piece honorable qui deſcend de droit à gauche par le milieu de l'Ecu.)* Tænia in ſcuto, *genit.* tæniæ, f. PAS w herbach plac ſławny z gory ná doł od prawey ſtrony ku lewey idący ſrzodkiem tarczy.

BANDE *de fer, (qu'on met à la circonférence d'une rouë.)* Canthus, *genit.* canthi, m. *Perſ.* OBWOD żelazny ktorym okładaią dzwona u koł.

BANDE *de fer batu en long, (qui ſert à lier & à renforcer quelque choſe.)* Ferri lamina, *genit.* ferri laminæ, f. SZYNA żelaza bitego wzdłuż dla ściśnienia álbo zmocnienia czego

BANDE ſignifie encore *Vne troupe de pluſieurs perſonnes aſſociées enſemble pour un meſme deſſein.* Caterva. Turba, *genit.* æ, f. Manus, *genit.* manûs, f. *Cic.* PASMO wſpołk ludzi orſzak zebranych ná iednąż imprezę.

BANDE ſe diſoit autrefois *Des troupes, des gens de guerre* Turma, *genit.* turmæ, fœm. ROTA mowiło ſię przedtym o pułkach woiennych.

(Mais il n'eſt demeuré en uſage qu'en cette phraſe. Ale nic zoſtało w używaniu tylko w tym ſpoſobie.

Le Prévoſt des bandes, pour dire *Le juge des ſoldats du Regiment des Gardes.* Legionariorum militum tribunus capitalis, *genit.* tribuni capitalis &c. m. Sędzia Rotny to ieſt ſędzia woyſkowy Regimentu Gwardyi.

Bande de gens de pied. Manipulus, *genit.* manipuli, m. *De gens de cheval.* Equitum turma, æ, f. *Cic.* Rota ludzi pieſzych, *Pułk ludzi konnych.

Par bandes, par troupes. Catervatim. Manipulatim. Turmatim. adv. *Liv. Cæſ.* Rotami, Paſmami, kupami.

BANDE *joyeuſe, (Aſſemblée de gens qui boivent enſemble)* Combibones, *genit.* combibonum, m. pl. *Plaut. Ter.* Gregales, *genit.* gregalium, m. pl. *Plaut.* GROMADA Poſiedzenie weſołe, zgromadzenie ludzi razem piiących.

BANDE, *(Ligue, faction.)* Factio, *genit.* factionis, f. Manus factioſorum, *genit.* manûs, f. ZWIĄZEK, Kupa, Spiknienie.

FAIRE *bande à part, ſe diviſer, ſe ſéparer.* Ab aliis diſcedere, *ou* ſecedere, (cedo, cedis, ceſſi, ceſſum.) neut. ZWIĄZEK oſobny ſobie uczynić, oddzielić ſię, odſtrychnąć.

BANDÉ, maſc. BANDÉE, paſſ. *(Lié de bandes)* Faſciatus a, um. Faſciis devinctus, *ou* obligatus, a, um. *Mart.* ZAWIĄZANY ZAWIĄZANA ſkrępowany związkami.

BANDEAU, ſubſt. maſc. *(Bande qu'on met ſur le front.)* Faſcia, *genit.* faſciæ, fœm. *Cic.* Redimiculum, *genit.* redimiculi, neut. *Juv.* ZAWICIE, Scięgawka ktorey zażywaią ná czoło

ON DIT figurément, *Il a un bandeau ſur les yeux, qui l'empeſche de voir ſes malheurs.* Obducta menti caligo, quæ ſuas illi miſerias obſcurat. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: má zaſłone ná oczách, ktora mu nie dopuſzczá widzieć nieſzczęścia ſwego.

Oſter, lever le bandeau qui nous cache la connoiſſance des choſes. Diſcutere caliginem, quæ nobis rerum notitiam eripit. *Cic.* Odiąć, podnieść záſłonę, ktora nam zaſłaniá poznanie rzeczy.

BANDELETTE, ſubſt. fœm. *(petite bande.)* Faſciola, æ, f. Tæniola, æ, fœm. ZAWITKO małe zawicie.

BANDEMENT, *ou* TENSION *des nerfs*, ſubſt. maſc. Nervorum diſtentio, *genit.* diſtentionis, fœm. *Celſ.* CIĘGOTKI álbo zył nátężenie chorobá.

BANDEMENT, dans le langage des Matrones, *(Erection)* Penis tentia. *genit.* penis tentiæ, fœm. *Phæd.* Tentigo, *genit.* tentiginis, fœm. *Horat.* NASTORCZENIE według ſpoſobu mowieniá niewiaſt, iurność.

BANDER, V. act. & neut. *(Lier d'une bande.)* Ligare. Alligare Colligare. (ligo, ligas, ligavi, ligatum.) act. acc. ZAWINĄC związać zawoynikiem.

BANDER ſignifie auſſi *Mettre un bandeau ſur les yeux de quelqu'un, pour l'empeſcher de voir.* Obducere velum oculis alicujus. *Plin. Jun.* Comprimere faſciis alicujus oculos. *Ovi.* Alicujus oculos velo obtegere. Velare, *ou* obnubere caput. *Liv.* ZAWINĄC zawiązać znaczy też: dać komu zawicie zaſłonę ná oczy broniąc mu widzieć.

ON DIT en ce ſens *Il faut bander les yeux à bien des choſes, n'y prendre pas garde.* Non neceſſe eſt omnia pro ſuo jure agere. *Ter.* *Il faut paſſer ſur mille choſes.* Non advertenda ſunt omnia. MOWIĄ niewłaśnie: trzebá zawiązać oczy ná wiele rzeczy, nie uważać. *Trzebá minąć wiele rzeczy.

BANDER, *(Tendre, parlant des machines à reſſorts)* Tendere, (tendo, is tendi, tenſum.) Napiąć, mowiąc o ſztuce y wynalaſkach.

Bander un arc. Intendere, *ou* adducere arcum. act. *Ovid. Virg.* Napiąć łuk, wyciągnąć.

Si vous tenez toujours voſtre arc bandé, vous le romprez aiſément, mais ſi vous le lâchez, il vous ſera utile dans l'occaſion. Citò rumpes arcum, ſi tenſum ſemper habueris, at ſi relaxâris, cùm voles, erit utilis. *Phæd.* Jeżeli zawſze trzymaſz łuk ſwoy napięty, złamieſz go łatwo, ále ieśli go ſpuściſz, zdá ci ſię w potrzebie.

ON DIT dans le langage des Matrones, *Bander.* Arrigere. MOWIĄ według niewiaſt naſtorczyć.

ON DIT figurement *Bander ſon eſprit*, ou *toutes les forces de ſon eſprit, tous les reſſorts de ſon imagination.* Contendere omnibus nervis. Contendere, *ou* intendere nervos in re aliquâ *Cic. Plin.* Animum alicui rei intendere. *Horat.* Animum in rem aliquam intendere. *Liv.* MOWIĄ niewłaśnie: napiąć natężyć rozum ſwoy, *álbo* wſzyſtkie ſiły rozumu, dowcipu, poiętności ſwoiey.

Je bandray toutes mes forces pour venir à bout de mon deſſein. Omni induſtriâ contendam, *ou* Omnes vires intendam, *ou* Omnibus laborabo viribus, ut conſilium perficiam. *Cicer. Plaut.* Nałożę, napnę, natężę wſzyſtkie ſiły ábym ſwego dokazał.

BANDER *(ſe dit auſſi du froid, quand il augmente.)* comme *le temps eſt plus bandé hier qu'aujourd'huy, eſt plus tendu; Il fait plus froid.)* Hodie frigus eſt quàm heri intenſius. NATĘZAC mowi ſię też o zimnie kiedy go przybywá, iako: czas ieſt barziey natężony dziś niżeli wczoray, tężſze ieſt, większe zimno.

BANDER en terme de paume, *Enlever les balles, les jetter par deſſus les murs*, ou *dans les filets.* intendere, *ou* conjicere pilas in retia. CISNĄC w terminie gry piły, przerzucić piłę przez ścianę, álbo w ſieć ią w pędzić.

ON DIT au figuré dans cette ſignification, *Bander quelqu'un à l'acquit, (lors qu'on ne ſe ſoucie pas d'un homme, & qu'on s'éloigne de luy.)* Nihil curare aliquem. *Ter.* MOWIĄ wtym rozumieniu *niewłaśnie*: wypuścić kogo z pamięci álbo wyrugować z łaſki, kiedy kto niedbá o kogo, y ſtroni álbo ſię oddalá od niego.

SE BANDER, *(Se liguer, s'unir pluſieurs bandes de perſonnes enſemble pour s'oppoſer à quelqu'un*, ou *à quelque entrepriſe.)* Conjurare in aliquem, (conjuro, as, avi, atum: n. *Cic.* ZWIĄZAC ſię, związek, zmowę, ſpiknienie między ſobą uczynić w kilkanaście oſob ná ſprzeciwienie ſię komu, álbo iákiey imprezie.

ON DIT proverbialement *Bander les voiles*, pour dire *S'en aller:* Intendere vela. *Virg.* *Abire. Diſcedere Secedere. n. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: żagle rozwinąć, to ieſt: odchodzić

BANDEROLLE, ſubſt. f. *(Petit eſtendart en forme de guidon qu'on met aux maſts des vaiſſeaux.)* Navale vexillum, *genit.* navalis vexilli, n. *Claud.* ZNACZEK mała chorągiewka nákſztałt proporczyka ktorą kładą ná maſztach okrętow lub ſtatkow.

BANDIT, *ou* BANDI, ſubſt. maſc. *(Exilé, voleur, aſſaſſin des montagnes en Italie, les Alpes & les Pyrennées.)* Graſſator, *genit.* graſſatoris, maſc. *Cic.* Latro, *genit.* latronis, maſc. *Cicer.* WYGNANIEC Hultay, Rozboynik, Zboyca wgorach we Włoſzech w Alpes, y Pyreneyſkich.

BANDOULIERE, ſubſt. f. *(eſpece de Baudrier, à l'uſage d'un Cavalier, d'un Mouſquetaire & d'un Garde; qu'ils mettent de gauche à droit.)* Balteus minor, *genit.* baltei minoris, maſc. PAS nákſztałt pendenta w używaniu konnego żołnierza, ſtrzelca, álbo Gwardyaka; ktory zawieſzaią na ſobie od lewey ſtrony ku prawey.

BAN-LIEUE, ſubſt. f. *(L'eſtenduë d'une lieuë aux environs d'une ville.)* Primus lapis, *genit.* primi lapidis ab urbe, maſc. *(parce que les Romains marquoient leurs lieuës avec des pierres.)* MILA odległość mieyſca ná milę w okolicy miaſta iákiego gdyż Rzymianie znaczyli mile ſwoie Kamieńmi.

BANNAL, maſc. BANNALE, f. *(qui ſe dit d'un lieu public qu'un Seigneur a droit d'eſtablir pour y moudre le bled, cuire le pain & preſurer le vin.)* OBWOŁANY, OBWOŁANA, co ſię mowi o mieyſcu iákim powſzechnym, ná ktorego poſtanowienie ma prawo Pan właſny dla mielenia zboża, pieczenia chleba, wina robienia.

BANNE, ſubſt. f. *(eſpece de Tente*, ou *couverture de toile qu'on met dans les bateaux & qu'on y tend, pour ſe garantir de la playe.)* Operimentum linteum, *genit.* operimenti lintei, neut. NAMIOTEK zwierzchu nákſztałt záſłony, álbo nákrycie z płotna, ktore ná ſtatkach álbo łodziach wyſtawiaią dla záſłony od deſzczu.

BANNERET, *ou* SEIGNEUR BANNERET, *(Qui a droit de porter banniere pour faire aſſembler ſes vaſſaux.)* Vexilli prærogativâ donatus, *genit.* donati, m. PROPORNIK Pan Proporcu, ktory ma prawo Proporzec podnieść dla werbowania y zbierania poddanych ſwoich.

BANNIERE, ſubſt. f. *(Eſtendart ſur mer.)* Vexillum, *genit.* vexilli, n. *Cic.* BANDERA Okrętowa, chorągiew.

BANNI, m. BANNIE, f. *(Exilé.)* Exilio affectus, a, um. *Cic.* WYWOŁANY, Wygnany, Wygnana.

ON DIT abſolument *un* BANNI. Exul, *gen.* exulis, com. gen. *Cic.* MOWIĄ poproſtu Wywołany.

Vne bannie. Exul & extorris mulier, *Cic.* Wygnanka.

Eſtre banni. Exulare, (exulo, exulas, exulavi, exulatum.) n. *Cic.* Być wygnanym wywołanym.

BANNIR, V. act. proprement *(Mettre quelqu'un à ban, le condamner à un banniſſement, l'exiler.)* In exilium aliquem agere, (ago, agis, egi, actum.) WYWOŁAC *właśnie* wygnańcem kogo ogłoſić, ſkazać go ná wygnanie, wygnać, wyświecić.

Eſtre banni, eſtre condamné au banniſſement. Exilio multari, paſſ. *Cic. Cornel-Nep.* Być wywołanym, ſkazanym ná wywołanie.

Eſtre banni pour dix ans de la ville. In decem annos urbe prohiberi. *Tacit.* Być wywołanym z miaſta ná lat dzieſięć.

Eſtre banni, eſtre envoyé en exil. In exilium ejici. Być ná wygnanie odeſłanym.

Se bannir volontairement de ſon païs. In exilium voluntarium ire. *Cic.* Dobrowolnie z kraiu ſwego ná zawſze wyniść

BANNIR ſignifie auſi *Chaſſer, éloigner quelqu'un de ſa préſence, une choſe de ſon eſprit.* Aliquem, *ou* aliquid à ſe pellere, *ou* depellere, *ou* expellere. *Cic.* WYGNAC odpędzić znáczy też wyrugować co od ſiebie álbo zmyśli ſwoiey oddalić

Bannir la faim & la ſoif en beuvant & en mangeant. Famem depellere potione & cibo. *Cic.* *Bannir les chagrins de ſon eſprit*, Curas depellere. *Tibul.* Ejicere omnem curam ex animo. *Plaut.* *Bannir de ſon eſprit le ſouvenir de quelqu'un.* Ejicere ex animo memoriam alicujus. *Bannir la joye de ſon cœur.* Expellere ex omni pectore lætitias. *Catul.* Odpędzić głod y pragnienie iedząc y piiąc. *Uprzątnąć ſmutki fraſunki z myśli. *Wyrugować kogo ſobie z pamięci. *Weſełe z ſerca ſwego wyrzucić.

Le vin bannit les chagrins qui nous rongent. Vino diffugiunt mordaces curæ. *Horat.* Wino rozpędza fraſunki ktore nas gryzą.

Ce ne ſont pas les richeſſes qui banniſſent de l'eſprit les inquiétudes. Non gazæ ſubmovent miſeros mentis tumultus. *Hor.* Nie bogactwa wyrugować mogą niepokoy z umyſłu.

Pour bannir l'oiſiveté parmi les ſoldats, ils firent dreſſer un pont ſur le Pô, ayant rangé des batteaux en égale diſtance joints par de groſſes poutres. Ne milites otium ſegne teneret, pontem inchoarunt ſupra Padum, navibus pari inter ſe ſpatio, validis utrinque trabibus connexis. *Tacit.* Aby nie dać proznować żołnierzom ſtawiać kazali moſt ná rzecze Padus porządkiem wrowney odległości ieden od drugiego uſtawiwſzy ſtatki złączone grubemi Tramami.

Je veux bannir deſormais toutes les femmes de mon cœur. Deleo jam omnes ex animo mulieres. *Ter.* Już odtąd chcę wyrugować z ſerca mego wſzyſtkie białogłowy.

Bannir de ſon eſprit la molleſſe. Ejicere animo mollitiem. *Ter.* Wyrugować z umyſłu ſwego pieſzczotę.

ON DIT auſſi *Se bannir du monde*, pour dire *S'en retirer, luy dire adieu, y renoncer.* A mundo refugere, neut. *Cicer.* MOWIĄ Też pożegnać świat, odniego ſię oddalić, uchodzić.

BANNISSEMENT, ſubſt. maſc. *(Exil.)* Exilium, *genit.* exilii, neut. Relegatio. Deportatio, *genit.* onis, f. *Cicer. Vlp.* WYWOŁANIE, wygnanie.

BANQUE, ſubſt. f. *(Eſpece de negoce qui conſiſte à faire tenir de l'argent par lettre de change.)* Argentaria, *genit.* argentariæ, f. *Cicer.* BANK handel ktory záwiſł ná liczeniu pieniędzy przez weksle.

Tenir la banque, faire la banque. Argentariam exercere. *Vlp.* Argentariam facere *Cic.* Trzymać bank, nim ſię bawić

Quitter la banque. Argentariam diſſolvere. *Cic.* Foro cedere. Poprzeſtać banku.

BANQUE, *(Table du banquier.)* Menſa, *genit.* menſæ, f. *Cic.* STOŁ bankierſki.

Le lieu ou s'exerce la banque. Argentaria, *genit.* argentariæ, f. *Plaut.* Mieyſce gdzie bank trzymaią.

BANQUEROUTE, ſubſt. f. *on prononce* bancroute. *(Faillite, fuite, abandonnement de biens que font les banquiers & autres négociants.)* Argentariæ diſſolutio, *genit.* onis, fœm. UCIEKANIE, Porzucenie dobr ktore czynią Bankierzy, y inſi kupcy Bankretowanie, podupadnienie.

Faire banqueroute, en general, *(Manquer.)* Argentariam præ inopiâ diſſolvere, (ſolvo, is, ſolvi, ſolutum.) *ſi c'eſt par fraude & par des dépenſes exceſſives, on dira.* Foro cedere, (cedo, cedis, ceſſi, ceſſum.) Bankretować, ogolnie ſtracić podupaść. *Czyli przez zdradę, czyli przez koſzta zbyteczne.

Il m'a fait banqueroute de cent écus. Centum nummos mihi decoxit. Stracił mi ná ſto talerow.

Apréhendant que ſes créanciers ne cruſſent qu'il alloit faire banqueroute, il fit crier qu'il vendroit les choſes ſuperfluës. Cùm timeret ne creditores illum conturbare exiſtimarent, auctionem rerum ſupervacuarum facturum proſcripſit. *Petr.* Boiąc ſię áby dłużnicy iego nie rozumieli że miał bankretować obwołał iż zbytnie y niepotrzebne rzeczy przedawał

ON DIT figurément, *Faire banqueroute à l'honneur.* Miſſum facere honorem. act. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* zbankretować na ſławie, podupaść ná niey, ſtracić ią.

BANQUEROUTIER, ſubſt. m. *on prononce* bancroutier. *(Qui fait banqueroute.)* Decoctor. Conturbator creditorum. Fraudator, *genit.* oris, m. *Cic.* BANKRET utratnik, marnotrawca, ſtracony kupiec.

BANQUET, ſubſt. maſc. *(Feſtin, grand repas qu'on fait à ſes amis.)* Epulæ, *genit.* epularum, f. pl. *Cic.* BANKIET, uczta wielka dla przyiacioł.

(Ce mot n'eſt d'uſage en noſtre Langue, que pour exprimer le Banquet ou Souper que J.C. donna à ſes Apoſtres la veille de ſa Paſſion: autrement il ne ſe dit qu'en raillant.) To słowo w ięzyku Francuſkim nie ieſt w uzywaniu chyba dla wyrażenia Uczty owey álbo wieczerzy Pańſkiey ktorą Chryſtus dał Uczniom ſwoim dniem przed męką ſwoią inaczey nie mowi ſię chyba ná żart.

Jeſus-Chriſt nous a préparé un celeſte banquet. Jeſus-Chriſtus appoſuit, *ou* inſtruxit nobis cœleſte convivium. Jezus Chryſtus nám niebieſką ucztę nágotował.

BANQUETER, V. neut. *(Faire un banquet.)* Struere, *ou* inſtruere epulas. *Liv.* Dare epulas. *Virg.* CZĘSTOWAC, ucztę ſprawiać.

(Mot qui ne ſe dit point que dans l'ironie.) Słowo ktore ſię nie mowi chyba ná żart.

BANQUETTE, ſubſt. f. *(Chemin élevé, comme ſont les deux coſtez du pont-neuf, par où les gens de pied marchent d'ordinaire.)* Agger loricatus, *genit.* aggeris loricati, m. GROBLA droga podnieſiona ktorędy pieſi zwyczaynie chodzą, iáko ſą obadwa kraie nowego moſtu.

BANQUIER, ſubſt. maſc. *(Négociant en argent, qui donne des lettres de change.)* Daniſta, *genit.* daniſtæ, maſc. *Plaut.* Argentarius, *genit.* argentarii. maſc. *Cicer.* BANKIERZ co pieniądze ná weksle daie y niemi handluie.

BANQUIER, (*Expeditionnaire en Cour de Rome.*) Mercator & Scambiator Domini Papæ. BANKIERZ kupiec Urzędnik expedycyi dworu Rzymskiego.

(Officier de nouvelle creation qui se charge de faire venir Bulles, Rescrits, Dispenses & autres expeditions de Conr de Rome. Urzędnik nowo postanowiony ktory ná siebie bierze przesyłanie Buł Papieskich, Odpisow, Dyspens álbo pozwoleństw, y innych podpisow Dworu Rzymskiego.

BAPAUME, (*Petite ville forte des Païs-Bas dans l'Artois.*) Bapalma, *genit.* Bapalmæ, fœm. BAPALMA Miasteczko obronne niższych niemiec w Artezyiskim.

BABTESME, subst. masc. *on prononce* BATÉME, (*Le premier Sacrement de l'Eglise*) Baptismus, *genit.* baptismi, masc. Baptismum, i, neut. Baptisma, *genit.* baptismatis, neut *mots grecs & consacrés en ce sens par l'Eglise.* CHRZEST pierwszy Sakrament kościoła, słowá greckie poświęcone w Kościele w tym rozumieniu.

(Car l'on plongeoit anciennement les enfans par trois fois dans les eaux pour recevoir le baptesme.) Gdyż nárzano przedtym potrzykroć w wodzie dzieci y tych ktorych chrzczono.

Le jour du baptesme. Dies lustricus, *genit.* dieilustrici, masc. *Suet.* Dzień chrztu.

(C'estoit parmi les Anciens le jour qu'ils imposoient un nom aux nouveaux nez.) Był to u dawnych dzień w ktory mianowali nowo narodzonych.

Tenir un enfant sur les fonts de baptesme. E sacro baptismi fonte suscipere puerum. Trzymać dziecię do chrztu nad chrzcielnicą.

BAPTISMAL, masc. BAPTISMALE, fœm. adject. (*Qui appartient au Baptesme.*) Baptismalis & hoc baptismale, CHRZESTOWY, CHRZESNY, Chrzesńá.

Les fonts baptismaux. Sacer baptismi fons. Zrżodłá wody chrztu Swiętego.

BAPTISTERE, subst. m. *on prononce* BATISTERE. (*lieu ou l'on baptise*) Baptisterium, *genit.* baptisterii, n. CHRZCIELNICA miejsce kędy chrzczą.

(Le premier mot signifie dans Pline le Jeune *Vn grand vaisseau ou l'on se baignoit dans les maisons particulieres.*) Pierwsze słowo w Pliniuszu młodszym, znaczy wielką kufę, w ktorey się kąpano osobnie w domach.

EXTRAIT BAPTISTERE, ou *du Baptesme.* Litteræ baptisterii, fœm plur. Wyięte świadectwo chrztu; metryká.

BAPTISTERE, (*Registre baptistere, ou des baptesmes.*) Baptizatorum commentarium. METRYKA Regestr imion ochrzczonych.

BAPTIZER, V. act. *on prononce* BATISER. (*Conferer, donner le baptesme.*) Baptizare, (baptizo, baptizas, baptizavi, baptizatum) act. acc. *Vn* BAPTIZÉ, Baptizatus, a, um. CHRZCIC okrzcić ochrzczony.

Celuy qui baptize. Baptismi administer. Ten co chrzci.

BAQUET, subst. masc. (*Cuvier de bas bord.*) Cadus, *genit.* cadi. masc. *Plin.* KADZ stągiew statek o niskich brzegach.

BAR *sur la riviere de Kou,* (*Ville de Pologne en Podolie.*) Barum & Barium, *genit.* Bari & Barii, neut. BAR nad rzeką Dniestr Miasto w Polszcze na Podolu.

BAR LE DUC *sur l'Ornain,* (*Ville capitale du Barrois.*) Baroducum, *genit.* Baroduci, neut. BAR nad Orną Miasto stołeczne Barskiego Xięstwá.

BAR SUR AUBE, (*Ville en Champagne.*) Barium ad Albulam. BAR nad álbulą Miasto w kampaniy.

BAR SUR SEINE, (*Ville de Bourgogne.*) Barium ad Sequanam. BAR nad Senną Miasto Burgundyi.

BARAGOUIN, subst. masc. (*Langage fort corrompu, & qu'on n'entend point.*) Inexplicitus sermo. GWARZENIE mowá barzo popsowaná y ktorey nierozumieć.

Vn baragouin, un homme qui baragouine, dont on n'entend point le langage. Inexpliciti sermonis homo. Gawor człowiek ktory gaworzy ktorego mowy niezrozumieć.

BARAQUE, subst. fœm. (*Hutte, ou petit logement pour loger les soldats dans un camp.*) Tugurium, *genit.* tugurii, neut. *Virg.* Casa, *genit.* casæ, fœm. *Hor.* BUDA, maiak chatá dlá żołnierzy prostych w obozie.

BARATTE, subst. fœm. (*Vaisseau plus étroit en haut que par le bas, qui sert à battre le beurre.*) Vas longum angusto foramine ad butyrum faciendum. MASLNICA naczynie węższe zwierzchu niżeli od spodu służące do robienia masłá

(*Pline a dit.* Fit butyrum crebro jactatu in longis vasis augusto foramine. *On fait le beurre en le battant à coups redoublez dans une barate qui est un vaiseau long qui a l'embouchure étroite.*) Pliniusz powiadá masło robią biiąc długo w maślnicy á to iest naczynie długie, z wierzchu wązkie.

BARBACANE, subst. fœm. (*Fente, ou petite ouverture qu'on fait dans les murs des forteresses pour tirer à couvert sur les ennemis.*) Spiramentum, *genit.* spiramentorum, neut. pl. *Vitr.* STRZELNICE, lochy álbo otwarciá, ktore zostawuią w murach fortec áby z zá sciany ogniá dawać ná nieprzyiaciela.

BARBARE, adject. masc. & fœm. (*Estrangere, qui est d'un païs fort éloigné, qui est sauvage, mal poli, & dont les mœurs sont differentes des nostres.*) Barbarus. Extraneus, a, um. (*on dit au Comparatif* Barbarior & hoc barbarius, & Barbarissimus, a, um. *au Superlatif.*) *Cic.* DZIKI, obcy, z dalekiego bardzo kraiu nie násżyniec zle cwiczony y ktorego obyczaie są rozne od naszych *Barbarzyniec.*

(Les Grecs appelloient Barbares tous ceux qui n'estoient pas de leur païs où regnoit la politesse, & ce mot ne signifie autre chose en leur langage qu'un *Estranger.* Nous appellons aujourd'huy de ce nom les nations infideles de l'Afrique & de l'Amerique. *Ce mot se dit des personnes & des choses.) Grecy nazywali Barbarzyńcami tych wszytkich ktorzy niebyli z ich kraiu co w ięzyku ich nieznaczyło co innego tylko Cudzoziemcá obcego. Nazywamy dziśiay tym Imieniem Narody niewierne Afryki y Ameryki. *Te słowo mowi się o osobach y o rzeczach.

BARBARE signifie aussi *Cruel, inhumain,* (*Comme sont les peuples qui ne sont point policez.*) Barbarus. Inhumanus. Ferus, a, um. Crudelis & hoc crudele. Immanis & hoc immane. adject. *Cic.* BARBARZYNIEC, grubianin, znaczy okrutniká, nie ludzkiego, iako są narody ktore niemaią poloru.

BARBARE en terme de Grammaire, (*Se dit d'un langage, ou des termes durs & inconnus.*) Barbarus. Durus, a, um. *Cic.* DZIKI, grubiański, terminem Gramatyckim mowi się o słowach y mowie przykrey y nieznaiomey.

Qui est barbare de nation & de langage. Linguâ & natione barbarus. *Cic.* Dziki grubiański z narodu y z mowy.

BARBAREMENT, adv. *on prononce* barbaremant. (*Mal proprement, mal poliment*) Barbarè. adv. *Cic.* GRUBIANSKO niegrzecznie nieładnie.

BARBAREMENT, (*Cruellement, inhumaniement.*) Barbarè Crudeliter. Inhumanè. adv. *Cic.* GRUBIANSKO, Dziko, okrutnie nieludzko.

BARBARIE, subst. fœm. (*Grand Païs en la Province septentrionale de l'Afrique, le long de la mer méditerranée; qui comprend le Barka, & les Royaumes de Fez, de Tunis, de Maroc, de Tripoli.*) Barbaria *genit.* Barbariæ, f. BARBARIA wielki kray w stronach Afryki wzdłuż po nad morzem srzodziemnym; ktory zamyká w sobie, Barkan, Krolestwo Fezkie, Tunis, Algeryiskie, Maroku, y Trypoli.

Qui est de Barbarie. Afer, Afra, Afrum. Barbarzyniec. Barbarzyński, Afrykanin.

BARBARIE, subst. fœm. (*Dureté soit dans le langage ou dans les mœurs.*) Barbaria. *genit.* barbariæ, f. *Cic.* GRUBIANSTWO nieprzyiemność obyczaiow czyich álbo mowy.

Pour lors tous ceux qui n'estoient point sortis de la ville, & qui n'auoient point esté infectez d'aucune barbarie de langage, parloient fort bien. Omnes tum qui nec extra urbem hanc exierant, nec eos aliqua barbaries domestica infuscaverat, *ou* infecerat, rectè loquebantur. *Cic.* Ná ten czas wszyscy ktorzy niewyszli bili z miastá y ktorzy niebyli zarażeni żadną grubiańską mową, mowili bardzo dobrze.

BARBARIE, (*Cruauté, inhumanité.*) Barbaria, *genit.* æ. fœm. Feritas. Crudelitas. Immanitas. *genit.* atis, fœm. *Cicer.* GRUBIANSTWO okrutność nieludzkość.

S'opposer à la barbarie de quelqu'un. Resistere immani alicujus barbariæ. *Cic.* Sprzeciwić się oprzeć się grubiaństwu czyiemu.

BARBARISME, subst. masc. terme de Grammaire, (*Faute dans le langage qui tient le milieu entre le solécisme & le impropriété.*) Barbarismus *genit.* barbarismi, masc. *Auct. ad Heren. Quint.* GRUBIANSTWO, termin grubiański, myłká w mowie, ktora srzodek trzymá między złą mową álbo nie składną y między niewłaśną.

(Il se commet quand on se sert de quelque mot ou phrase estrangere, & qui n'est pas naturelle à la Langue.) Trafia się kiedy zażywaią wyrażenia iakiego, álbo słowá obcego, ktore nie iest właśnie przyzwoite ięzykowi iákiemu.

BAR-

BARBE, subst. fœm. (*Poil qui vient au menton des hommes*) Barba, *genit.* barbæ, f. *Cicer.* BRODA włosy ktore rosną u brody męszczyznom.

Petite barbe. Barbula, *genit.* barbulæ, f. *Cic.* Brodka.

Qui a de la barbe Barbatus, barbata, barbatum. *Cic.* **Qui en a peu.* Barbatulus *Cic.* **Qui en a beaucoup.* Benè barbatus. *Cic.* **Qui commence d'avoir de la barbe, à qui la barbe vient.* Pubescens, *genit.* pubescentis, omn. gen. *Sil-Ital.* Brodaty, zarastaiący brodą. *Mało zarastaiący rzadk ey brody. *Gęstey brody, gęsto zarastaiący *Młody dopiero zarastaiący.

Barbe qui commence à venir, ou Poil folet. Prima lanugo, fœm. *Virg.* Broda dopiero się sypiąca, mech, meszek.

Qui n'a point de barbe. Imberbis & hoc imberbe. *Gicer.* Bez brody, goławąs, babiasty.

Qui a les cheveux & la barbe blanche. Qui cano est capite & albâ barbâ. *Plaut.* Siwy ná głowie y brodzie.

Qui a la barbe en chat fâché. Qui est barbis horrentibus. Co ma brodę naieżoną násrożoną iák kot kiedy się gniewa.

(Maniere de parler populaire.) Sposob mowienia u pospolstwa.

Barbe faite, ou Barbe rasée. Tonsa barba. *Mart.* **Barbe longue.* Promissa barba. *Liv.* **Barbe peignée.* Pexa barba. (*le contraire est* impexa barba. *Virg.*) Broda zdięta, ogolona *Broda długa zapuszczona. *Broda wyczesana, *przeciwna iest:* Broda nie oczesana.

Faire la barbe, (*raser quelqu'un.*) Abradere barbam alicui *Cic.* Golić kogo.

Se faire raser la barbe. Dare operam tonsori. *Suet.* Golić się kazać.

Laisser croistre sa barbe. Promittere barbam. *Tacit.* Zapuszczać brodę.

BARBE se dit aussi du *Poil qu'ont les autres animaux au menton.* Barba, æ. f. Villus, *genit.* villi, m. *Plin.* BRODA się też mowi o włosach, álbo kosmach ktore maią bydlęta insze pod brodą.

ON DIT par derision, *Il a une barbe de bouc.* Hircina est ipsi barba. MOWIĄ ná pośmiech ma brodę iáko kozieł.

Se faire une barbe à l'estrangere, & non point comme on la porte dans un païs. Barbam sibi peregrinâ ratione figurare. *Petr.* Brodę golić z cudzoziemska, nie ták iáko w kraiu iakim ią golą.

BARBE *d'une chevre.* Aruncus, *genit.* arunci, m. KOZIA broda, ponta.

BARBE se dit proverbialement en ces façons de parler d'usage en nostre Langue, BRODA mowi się przysłowiem w ten sposob zwyczayny w ięzyku Francuskim.

Il n'est philosophe que par la barbe. Barbâ tenùs philosophus. *Cic.* Nie iest to Filozof chyba z brody.

(Les anciens Philosophes affectoient de porter une grande barbe) Dawni Filozofowie starali się z wielką brodą chodzić

Rire dans sa barbe, en soy mesme. Ridere in sinu suo. *Cicer.* Smiać się do brody swoiey, w sobie samym się rośmiać.

Ce coquin emportera nostre argent à nostre barbe en se moquant de nous. Impuratus ille à nobis tantum argenti auferet tam aperte irridens. *Ter.* Ten hultay pieniądze przed brodą nam weżmie oczywiście z nás żartuiąc.

Vous avez encore la barbe trop jeune, pour m'apprendre cela. Barbatulus adhuc, & doces doctiorem te. *Ante hoc novi quàm tu natus es. *Phæd.* *Je sçay cela avant que vous fussiez au monde.* Jeszcześ młody ábyś mnie miał náuczać. *Wiem o tym kiedyś ty ieszcze ná świecie niebył.

ON DIT *Faire la barbe à quelqu'un,* pour dire *Luy faire affront & insulte.* Vellere alicui barbam. *Horat. Pers.* MOWIĄ, Ogolić kogo; miasto: uczynić mu hańbę iáką.

(C'estoit autrefois faire le dernier affront à une personne que de luy tirer les poils de sa barbe.) Z Dawna było to ostatnią hańbę uczynić komu, żeby mu zdiąć brodę.

BARBE *de bled,* (*Longs poils qui sont au bout des espis.*) Arista, *genit.* aristæ, f. *Virg.* WĄSY w zbożu, długie ości ktore są ná końcu kłosow.

BARBE *de chevre,* ou *La Reine des prez,* (*herbe.*) Barba caprina, *ou* Regina prati, fœm. *Plin.* KOZIA broda, Ilmowna ziele.

Vn BARBE, *ou Vn cheval Barbe, ou de Barbarie.* Equus Punicus, *genit.* equi Punici, m. Koń Grecki álbo Barbaryiski

BARBEAU, subst. masc. (*Poisson d'eau douce.*) Barbus, *genit.* barbi, m. *Auson.* Mugil fluviatilis, *genit.* mugilis fluviatilis, m. *Plin.* Mullus barbatus, *genit.* mulli barbati, m. *Cic.* BARWENA, Barma, Brzana ryba rzeczna.

BARBEAU, *ou* BLUËT, (*Fleur bleue qui croist dans les bleds.*) Cyanus, *genit.* cyani, m. *Plin.* BŁAWATEK Kwiat modry w życie rosnący.

BARBES, subst. f. *Pustules qui viennent aux chevaux sous la langue.*) Ranæ, *genit.* ranarum, f. pl. *Plin.* ZABY krosty ktore się przydaią koniom pod ięzykiem.

BARBET, ou CHIEN BARBET. subst. m. *Chien qui a le poil long & frisé, & qui va à l'eau.*) Canis villosus & cirratus masc *Col. Pers.* KUDŁA, pies kudłaty kędzierzowato, ktory idzie ná wodę.

BARBETTE, subst. f. (*la femelle d'un Barbet.*) Canis villosa & cirrata, f. KUDEŁKA, suka od kudły psa.

ON DIT proverbialement. (*de celuy qui suit & accompagne toûjours quelqu'un.*) *Il le suit comme un barbet.* Comes individuus. MOWIĄ Przysłowiem o tym co wszędzie chodzi zá kim y nigdy go nie odstępuie: *Chodzi zá nim iak kudła* iák cień zá ciałem.

Il est crotté comme un barbet. Totus lutulentus. *Colum.* **Il n'est que de bouë.* Luto aspersus. *Hor.* Uszargany iák kudła *Cale iák iedno błoto.

BARBIER, subst. masc. (*Celuy qui fait la barbe & les cheveux.*) Tonsor, *genit.* tonsoris, m. *Cic.* BALWIERZ co brodę y włosy zdeymuie.

Vn barbier qui rase mal. Inæqualis tonsor. *Hor.* Partacz co zle goli.

BARBIERE. f. (*la femme d'un Barbier.*) Tonstrix, *genit.* tonstricis, f. *Cic.* BALWIERKA, żona Balwierza.

DE BARBIER. Tonsorius, tonsoria, tonsorium. *Cic.* BALWIERSKI.

Boutique de barbier. Tonstrina, *genit.* tonstrinæ, f. *Terent.* Balwiernia.

ON DIT en proverbe, *Vn barbier rait, ou rase l'autre,* pour dire que *Chacun se rend service dans sa profession.* Tonsores inter se serasitant. *Aul-Gel.* Manus manum lavat. *Petr.* MOWIĄ Przysłowiem: *Balwierz Balwierza goli* to iest każdy w stanie swoim ieden drugiemu służy: *Ręka rękę myie.*

BARBILLON, subst. masc. (*Petit poisson de riviere.*) Barbulus. Mullulus, i, m. BARAMKA Brzanka mała barwena ryba rzeczna.

BARBON, subst. masc. (*Vn homme avancé en âge, & qui est revenu de tous les plaisirs de la jeunesse, & qui les condamne*) Homo saturatus voluptatibus ad fastidium. *Salust. Cic.* SEDZIWY nie młokos człowiek podeszły w latach, y ktory już się od wszelkiey rospusty młodych wrocił, obrzydził ią sobie y onę gani.

ON DIT, *Je suis trop barbon pour oser faire cela,* (*Je suis trop âgé pour faire cela, Cela ne convient point à un homme de mon âge.*) Id ætati meæ non convenit. *Cic.* MOWIĄ iużem iá stary iuż nie młokos ábym to miał czynić, nieprzystoi to człowiekowi wieku mego.

BARBOTER, V. neut. (*Plonger dans l'eau & fouiller dans la bouë comme les canards.*) Rostro cœnum movere. PLUSKAC się w wodzie, w błocie pyskląc iáko kaczki.

BARBOTER se dit encore (*de ceux qui marmottent entre leurs dents, & qu'on ne sçauroit entendre.*) Mussare, (musso, mussas, mussavi, mussatum.) MRUCZYC sobie coś pod nosem niezrozumianie.

BARBOTEUR, subst. masc. (*Canard privé de basse cour.*) Anas lutensis, *ou* lutaria, *genit.* anatis lutensis, *ou* lutariæ, f. *Cic.* KACZOR chowany folwarkowy.

BARBOTINE, subst. f. (*Poudre fort amere qui tuë les vers*) Semen sanctum. PROSZEK barzo gorzki ktory robaki morzy

BARBOUILLAGE, subst. masc. (*L'action de barbouiller & d'enduire de quelque couleur.*) Litura, *genit.* lituræ, f. *Colum.* POMAZANIE, pogwazdanie czego farbą iáką.

BARBOUILLER, V. act. (*Peindre grossierement avec une brosse, enduire de quelque couleur.*) oblinere, (oblino, oblinis, oblevi, oblitum.) act. acc. *Plin. Colum.* MAZAC gwazdać pomalować poprostu kwaczem iákim, farbą powlec.

BARBOUILLER signifie aussi *Gaster, salir avec de la suye, de la bouë ou chose semblable.* Inquinare. as, act. *Colum. Petr.* POMAZAC znaczy też spaskudzić, splugawić, poszpecić, splamić sadzami, błotem, álbo czym podobnym.

Barbouiller son visage de bouë, ou Se barbouiller de bouë. Cœno ora oblinere. *Cic.* Pomazać sobie twarz błotem, błotem się splugawić.

Se barbouiller le visage de suye. Faciem fuligine perfricare. *Petr.*

Petr. **De charbon.* Sopitis titionibus faciem pingere. *Petr.* Pomazać ſobie twarz ſadzami. *Węglami.

Il ſe barbouilla le viſage de ſon ſang, de peur d'eſtre reconnu. Oblitus faciem ſuo cruore, ne noſceretur. *Tacit.* Pomazał ſobie twarz krwią żeby go nie poznano.

BARBOUILLER ſe dit en un ſens figuré, (*des compoſitions de l'eſprit, & de la réputation.*) *Cét Auteur a bien barbouillé du papier, Il a bien écrit des choſes qui ne valent rien.* Multa ſcripſit perversè & inſulsè. *Cic.* GWAZDAC mazać mowi ſię *w wyrozumieniu niewłaſnym*, o pracach rozumu, y o ſławie. Ten Autor wiele papieru pogwázdał wiele ladaczego popiſał.

Cét homme s'eſt bien barbouillé dans le monde. Apud omnes famam ſuam inquinavit, *ou* obliteravit. *Liv. Saluſt.* Ten człowiek dużo ſię między ludźmi zplamił.

Il s'eſt barbuillé en prenant des mœurs eſtrangeres. Moribus externis ſe oblevit. *Cic.* Splamił ſię, zmazał ſię, obyczaie obce biorac.

SE BARBOUILLER *par trop boire*, (*Ne ſçavoir plus ce qu'on dit.*) Nimio vino mentem fuſcare, *ou* infuſcare. *Plin.* USZARGAC ſię zbytnim piiaństwem aż do gadaniá ſam nie wiedzieć czego.

BARBOUILLEUR, ſubſt.m. *qui peint groſſierement avec la broſſe, & qui en duit une muraille de quelque couleur.*) Fuſcator, *genit.* fuſcatoris, m. GWAZDACZ co ſzczotką maluie y ſciany farbą iaką maże.

(*Lucain a dit* Cœli fuſcator Eoï Corus. *Le vent Corus qui pient de noir l'Orient.*) Lukanus powiedział wiatr zachodniemu poboczny ktory czarnością farbuie niebioſá.

ON DIT ironiquement, (*parlant d'un meſchant peintre.*) *Ce n'eſt qu'un barbouilleur*, ou *un enlumineur de jeu de paume.*) Malus & inſulſus pictor, *genit.* mali & inſulſi pictoris, maſc. MOWI ſię ná pośmiewiſko o partaczu malarzu proſty gwazdacz, co grę piłki iaſno maluie.

BARBU, maſc. BARBUë, fœm. (*Qui a de la barbe.*) Barbatus, barbata, barbatum. *Cicer.* BRODATY, BRODATA, co ma brodę.

BARBUë, ſubſt. fœm. (*Poiſſon de mer qui eſt plat & délicat à manger.*) Rhombus, *genit.* rhombi, m. *Hor.* PŁASZCZKA rybá morſká barzo delikatná do ſmaku.

BARCELONE *ſur la mediteranée*, (*Ville capitale de Catalogne, au Roy d'Eſpagne avec Univerſité, Cour ſouveraine, Inquiſition & Eveſché ſuffragant de Terragone.*) Barcino. *genit.* Barcinonis, fœm. BARCELONA nad ſrzodziemnym morzem miaſto Katalonij głowne Krolá Hiſzpańſkiego z Akademią, ſądem głownym inkwizycyą Biſkupſtwem Suffraganią Tarrakony.

De Barcelonne. Barcinonenſis & hoc Barcinonenſe. adject. Barcellońſki.

BERCELONETTE, (*Ville & Principauté du Duc de Savoye dans les Alpes, entre le Piémont, le Dauphiné & la Provence.*) Barcinola ad Alpes, *genit.* Barcinolæ, fœm. BARCELLONKA Miaſto y Xięſtwo Xciá Sabaudyi w Alpes, między Piemontem, Delfinatem y Prowencyą.

BARDACHE, ſubſt. maſc. Puer meritorius. *genit.* pueri meritorii, maſc *Cic.* Catamitus. SODOMCZYK.

BARDANE, ſubſt. fœm. (*Glouteron, herbe,*) Perſonaca, *ou* Perſonata, *genit.* æ, fœm. ŁOPIAN ziele.

BARDE, ſubſt. fœm. vieux mot & hors d'uſage, qui ſignifioit autrefois *L'armure d'un cheval de gens d'armes.* Tegmenta. Ornamenta equorum ſplendida, *genit.* orum, neut. plur. UBRANIE ná koniá całego, ſłowo ſtáre wyſzło z zwyczaiu ktore niegdyś znaczyło uzbroienie koniá woiennego.

(*Phaleræ* ne ſignifient point des *Bardes*, mais bien un certain ornement particulier des chevaux, qu'ils portoient ſous les oreilles ſelon Hérodote, ou au front ſelon Suidas) Rząd nie znaczyło ubranie ná całego koniá ále inſzy ſtroy ná koniá ktore noſili pod uſzami według Herodota, álbo ná Czele według Swidy.

BARDE, ſubſt. fœm. (*Grande tranche de lard, fort mince, qu'on met ſur les volailles.*) Lardi lamella, *genit.* lamellæ, fæm. SŁONINA cienko kraianá płatami ktorą ptaſtwo okładaią do pieczeniá.

BARDES, maſc. parmi les anciens Goulois eſtoient *des Poëtes & des faiſeurs de Romans. qui chantoient les louanges des Héros.* Bardi, *genit.* Bardorum, maſc. plur. *Cæſ.* SPIEWACY między dawnemi Francuzami byli Rymotworcy baicczni ktorzy pochwały Bohatyrow śpiewywali.

BARDEAU, ſubſt. maſc. (*Petit ais dont on couvre les maiſons.*) Scandula, *genit.* ſcandulæ, fœm *Cic.* GONTA Deſzczká mała ktorą domy pokrywaią.

BARDER, V. act. (*Mettre une barde ſur un cheval.*) Stragulis equum inſtruere. act. USTROIC koniá, ubrać.

(Mot qui eſt hors d'uſage.) Słowo ktore nie ieſt w uzywaniu.

ON DIT ſeulement, *Un chapon bardé, ſur lequel on a mis une barde de lard.* Lardi laminâ capo coopertus, a, um. MOWIĄ tylko kapłon ſłoniną okładany.

BARDOT, ſubſt. m. (*petit Mulet.*) Puſillus mulus, *genit.* puſilli muli, m. MUŁEK mały.

BARGUIGNER, V. n. (*Marchander une choſe ſoû à ſoû.*) Barcaniare, *qui ſe trouve dans les Capitulaires de Charles le Chauve en cette ſignification.* In emendis rebus cunctari, (cunctor, aris, cunctatus ſum.) depon. TARGOWAC ſię o rzecz iáką groſz po groſzu poſtępuiąc co ſię znáyduie w uſtawach Karola łyſego.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo podłe y mowy potoczney.

BARGUIGNER ſe dit figurément (*des irréſolutions d'eſprit, quand un homme a peine à conclure quelque affaire, & marchande trop à faire une choſe.*) Cunctari. dep. Hærere, (hæro, hæres, hæſi, hæſum.) n. *Cic.* TARGOWAC ſię mowi ſię o nierozmyśleniu ſię, kiedy kto z trudnością ſię námyśla, iákoby zákończyć rzecz iáką y waży ſię długo, nim ſię odważy ná co.

J'ay dit qu'il ne falloit point barguigner. Negavi circuitu agendum. *Petr.* Mowiłem że nie trzeba ſię długo targować.

BARGUIGNEUR, ſubſt. maſc. (*Qui barguigne, qui eſt irréſolu.*) Cunctator, *genit.* cunctatoris, m. NIEODWAŻNY co ſię długo chwieie, y waży ná co.

BARI, (*Ville archiépiſcopale du Royaume de Naples, avec titre de Duché.*) Barium. Baretum, *genit.* i, n. BAR Miaſto Arcybiſkupie Kroleſtwa Neapolitańſkiego z tytułem Xięſtwa

BARIL, ſubſt. m. *on prononce* bari. (*Petit vaiſſeau de bois rond en forme de tonneau.*) Cadus, *genit.* cadi, maſc. *Plant.* BARYŁKA naczynie małe okrągłe nákſztałt beczki.

BARILLET, ſubſt. m. (*Petit baril.* Modiolus, *genit.* modioli, maſc. BARYŁECZKA.

BARJOLS, (*Ville de Provence.*) Barjolum, *genit.* Barjoli, neut. BARZOL, Miaſto Prowencyi.

BARIOLCER, V. act. (*Diverſifier de couleurs differentes.*) Variare, (vario, varias, variavi, variatum. (act. acc. *Mart.* Wzory dawać z roznych kolorow.

Un habit bariollé de figures antiquites. Veſtis variata figuris priſcis. *Catul.* Szatá wzorzyſtá ſtarodawnemi oſobami.

Il avoit un habit bariollé. Variâ veſte exornatus erat. *Terent.* Miał ſuknią wzorzyſtą.

BARIQUE, ſubſt, fœm. (*Gros tonneau à mettre le vin en Gaſcogne.*) Dolium, *genit.* dolii, neut. *Plin.* BECZKA wielká, kufá do zlewaniá winá w Waſkoniy.

BARKA, (*Royaume d'Afrique.*) Marmarica, *genit.* Marmaricæ, fœm. BARKA Kroleſtwo Afryki Marmaryckie.

BARLONG, maſc. BARLONGUE, fœm. adject. (*Plus long d'un coſté que d'autre.*) Longior, quàm latior, *genit.* longioris quàm latioris, maſc. DŁUZSZY z iedney ſtrony niż zdrugiey.

Le BAROIS, (*le Païs du Duché de Bar.*) Barenſis ager, *genit.* Barenſis agri, maſc. BARSKIE, kray Xięſtwá Barſkiego.

BAROMETRE, ſubſt. maſc. (*Inſtrument de méchanique, qui ſert à connoiſtre la peſanteur ou la légereté de l'air. (Torricelli en a eſté l'inventeur.*) Inſtrumentum quo aeris gravitas aut levitas deprehenditur. TORRYCELA, Barometrum, Inſtrument do pomiarkowaniá ciężkości álbo poſolgowaniá powietrzá. Torrycelli był tego wynaleźcą.

BARON, ſubſt. maſc. (*Dégré de nobleſſe, qui eſt au deſſus des ſimples Gentils-hommes.*) Baro, *genit.* Baronis, maſc. BARON ſtopień ſzlachectwá wyżſzy nad proſtą ſzlachtę.

(M. Menage dérive ce mot de *Baro* qui ſignifioit parmi les Romains *un homme fort & vaillant*, comme auſſi *un homme féroce & brutal*; & parce que les Rois avoient anciennement auprés d'eux, des hommes les plus vaillants & les plus forts pour les défendre, ils les récompenſoient ſouvent de pluſieurs Seigneuries: on a depuis appellé Barons ces Nobles qui les avoient obtenuës, de ſorte qu'il n'eſt pas ſurprenant, ſi dés le temps meſme de Saint Auguſtin on a appellé Barons, les plus conſidérables de la Cour & de l'Armée. Hirtius Panſa au premier livre de la guerre d'Alexandrie parle ainſi, *Concurritur ad Caſſium defendendum, ſemper enim Barones ſecum habere conſueverat*, c'eſt à dire *On accourut à la defenſe de Caſſius, qui tenoit toûjours auprès de luy des gens forts & vaillants.* Ce qui confirme ce que M. Ménage a avancé. Auſſi en Eſpanol *Varo* ſignifie *un homme vigoureux, vaillant & noble.*) Menagiuſz prowadzi to ſłowo od *Baro*, co znaczyło u Rzymian człowieká mocnego y mężnego iako też okrutnego y nieludzkiego; á że z dawności Krolowie miewali przy ſobie ludzi co nayodwaznieyſzych, y naymężnieyſzych dlá obrony ſwoiey, w nagrodę im częſtokroć dawali wiele maiętności: nazwano zatym Baronami tę ſzlachtę ktorzy ie otrzymáli, zaczym niedziw że ieſzcze zá czaſow nawet S. Auguſtyná nazywano Baronami znacznieyſzych u Dworu, y w woyſku. Hircyuſz Panſa w pierwſzey kſiędze o Woynie Alexandryiſkiey tak mowi. Zbiegaią ſię na obronę Kaſſyuſzá ktory zawſze przy ſobie miał ludzi mocnych y odważnych. co potwierdza to, co Menagiuſz powiada. Jakoż y w Hiſzpanii Varo znaczy człeka dzielnego, odważnego, y zacnego

BARONE, fœm.) (*La femme d'un Baron.*) Baronis conjux, *genit.* Baronis conjugis, fœm. BARONKA żoná Baronowá.

BARONNIE, ſubſt. fœm. (*Terre qui donne la qualité de Baron.*) Baronia, *genit.* Baroniæ, fœm. BARONIA maiętność ktorá dáie godność Barońſtwa.

BAROQUE, adject. (*Qui n'eſt pas parfaitement rond.*) Oblongus, a, um. OBDLUZSZY podługowato okrągły co nie ieſt doſkonale okrągły.

(Terme de Joallier à l'égard des perles.) Termin Jubilerow względem pereł.

BARQUE, ſubſt. fœm. (*Petit batiment de mer qui n'a que des voiles.*) Phaſelus & Faſelus *gen.* phaſeli. BARKA, łodź, ſtatek mały ná morżu ktory tylko ſame má żágle.

Petite barque. Parvum navigium. *Cic.* Małá nawá niekryta obacz inſze ſłowá wyżey.

Barque de peſcheur. Horia, *genit.* horiæ, *f. Plaut.* Navigium piſcatorium, *genit.* navigii piſcatorii, n. *Quint.* Czoln, łodz rybakow.

ON DIT au figuré *Conduire bien ſa barque*, (*Ménager ſagement ſa fortune.* Rem ſuam tutò & prudenter gerere. MOWIĄ *niewłaśnie*: dobrze ſwoią kierować łodzią, rządzić ſię rozumnie w fortunie ſwoiey.

Vous avez bien conduit voſtre barque Servaſti omnem ratem. *Plaut.* *Vous l'avez ſauvée.* Dobrześ łodź ſwoię prowadził, wyprowadziłeś ią.

ON DIT auſſi *Il conduit la barque, Il tient le timon.* Tenet clavum. *Cic.* Sedet ad clavum. *Virg.* MOWIĄ też on náwą kieruie, ſter trzyma.

Je conduis moy meſme ma barque, Je ſuis mon maiſtre. Meo remigio, *ou* meo arbitratu rem gero. *Plaut.* Sam ſobie łodź właſną kieruię, ieſtem Panem ſwoim,

BARRAGE, ſubſt. maſc. (*Droit eſtabli pour la refection des ponts & paſſages.*) Pro reficiendis viis & pontibus vectigal. *Cic.* MOSTOWE, dochod poſtanowiony dla náprawienia moſtow y przepraw.

BARRAGER, ſubſt. maſc. (*Fermier du barrage.*) Pro reficiendis pontibus vectigalium exactor. *Cæſ.* MOSTOWNICZY co moſtowe odbiera.

BARRE, ſubſt. fœm. (*Menue & longue piece de bois, ou de metal, à fermer une choſe.*) Vectis, *genit.* vectis, maſc. *Cicer.* ZAPORA, drąg, długa a cienka ſztuka drzewa lub kruſzcu do zámykania czego.

BARRE *pour fermer une porte.* Vectis, is, m. Obex, *genit.* obicis, m. *Hor. f. dans Tite-Live.* ZAPORA do zákładania y zámykania drzwi.

BARRE eſt auſſi (*Une ligne*, ou *un trait qu'on fait avec la plume pour marquer la fin d'un article, d'un chapitre*, ou *pour paſſer ſur une écriture qu'on veut rayer.*) Linea, *genit.* lineæ, f. *Cic.* NAZYWAIĄ też linią pociągnioną piorem dla náznaczenia końca punktu iákiego, rozdziału, álbo dla zmazánia tego co nápiſano, á wymazać chcemy.

Tirer une barre. Lineam ducere. Linią pociągnąć, zákreślić

BARRE en termes de blaſon, (*une des Pieces honorables de l'Ecu, qui le diviſe en deux parties égales, en angle d'angle, à commencer par le coſté gauche d'en haut tirant du coſté droit*) Tænia, *genit.* tæniæ, *f. Plin.* ROZDZIAŁ Pas terminem herbarſkim mieyſce poczeſne w polu herbownym Ktory go dzieli ná dwie części rowne od rogu do rogu záczynaiąc od lewey ſtrony z gory ciągnąć ku prawey.

(Elle ſert communément pour les Princes baſtards: de là vient qu'on dit en proverbe, quand on veut taxer quelqu'un de baſtardiſe, *Il eſt du coſté gauche*, & en Latin *Non juſto matrimonio natus.*) Służy zwyczaynie Xiążętom Baſtardom zkąd też kiedy komu wyrzucaią bękarſtwo mowią przyſłowiem, że ieſt nieprawego łoża álbo po lewym boku.

ON APPELLE *la* BARRE *de la Cour*, (*Le lieu où ſe placent quelquefois les Conſeillers.*) Curiæ repagula, *genit.* repagulorum, n. plur. NAZYWAIĄ zámknięcie álbo kracenie ſali radney, mieyſce gdzie czaſem radni ſiadaią.

Commiſſaire à la Barre de la Cour. Pedaneus diſceptator ad curiæ repagula. Roziemca Radny u ſzrankow.

BARRES au plurier ſe dit d'un *Jeu*, ou *courſe*, (*où les deux partis ſe placent toûjours en des lieux oppoſez, & courent l'un ſur l'autre pour ſe dépoſſeder du lieu qu'ils occupent.*) Mutuum de intercipiendo ſibi loco certamen. SZRANKI ſię mowi w większey liczbie o grze albo záwodzie, gdzie obiedwie ſtrony ſtawaią záwſze ná mieyſcach dwoch przeciwko ſobie, y ná ſiebie biegną, áby zepchnąć z mieyſca ieden drugiego.

Jouer aux barres. De intercipiendo ſibi loco inter ſe certare neut. Grać o mieyſca odebranie ieden drugiemu.

Donner barres. Alicui locum ſibi intercipiendum præbere. Z mieyſca uſtąpić drugiemu we grze mieyſce ſtracić.

ON DIT au figuré *Donner barres*, ou *priſe ſur ſoy.* Reprehenſionis anſam alicui dare. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* dać mieyſce dać gorę nád ſobą.

Avoir barres ſur quelqu'un. Aliquem carpendi, *ou* objurgandi anſam habere. Dać ſię w czym poſzlakować.

ON DIT encore *Avoir barres ſur quelqu'un*, (*Avoir avantage ſur luy*) Alicui prævalere *Plin.* MOWIĄ ieſzcze mieć mieyſce nadkim mieć gorę nád nim.

ON DIT proverbialement & populairement, *Il eſt roide comme la barre d'un huis, Il ne fléchit point.* Inflexibilis eſt. *Plin.* MOWIĄ przyſłowiem y poſpolicie trzyma ſię tęgo iák zapora u drzwi, nie dał ſię nákłonić.

BARREAU, ſubſt. m. (*Barre de bois*, ou *de fer, qui ferme à jour quelque paſſage.*) Clathri, *gen.* clathrorum, m. pl. OKRACENIE krata, ſzranki z drzewa álbo żelaza zamykaiące otworzyſto mieyſce iákie, to ieſt że przeyrzeć można przez nie.

Fermer de barreaux, ou *Mettre des barreaux à une feneſtre.* Feneſtram clathrare, (clathro, clathras, clathravi, clathratum.) Kratą zámknąć, kratę dáć w oknie iákim.

Romper des barreaux. Objectos frangere clathros. *Horat.* Wyłamać kraty.

BARREAU, (*le Parquet, le lieu où eſt la barre de la Cour & où les Avocats plaident.*) Forum, *genit.* fori, neut. *Cicer.* SĄDOWE mieyſce, okracenie w ſali ſądowey, gdzie Rzecznicy to ieſt Patronowie ſtawaią.

Commencer d'entrer au barreau. Forum attingere. *Cicer.* Záczynać wchodzić álbo ſtawać w ſądach, w ſprawach, w kancellaryi, w grodzie.

Eſtre deſtiné pour le barreau. Deſtinari foro. *Quint.* Być náznaczonym do prawa, do kancellaryi.

Hanter le barreau. Frequentare, *ou* ſequi forum. *Cic.* Verſari in foro. *Cic.* Chadzać, uczęſzczać ná prawo, do kancellaryi.

Engagé dans le barreau. Merſus foro. *Plaut.* Wdany w prawo co ſię barzo w nie wdał.

Il n'y a plus de bonne foy au barreau. De foro fides ſublata. *Cic.* Niemaſz iuż w prawie rzetelności.

BARREAU ſe dit figurément *des Avocats*: comme *On a conſulté tout le barreau ſur cette affaire*, c'eſt à dire *tous les Avocats.* Aditi ſunt eâ de re patroni omnes. GROD bierze ſię zá Patronow całego grodu, wſzyſtkiey Paleſtry ſię radzono w tey ſprawie.

Il eſt l'honneur du barreau. Ille eſt fori ornamentum & decus, (*parlant d'un Avocat.*) On ieſt ozdobą całey Paleſtry mowiąc o Patronie.

DU BARREAU, (*Touchant le barreau.*) Forenſis & hoc forenſe, adject. *Cic*, GRODOWY prawny.

L'éloquence du barreau. Eloquentia forenſis. *Cic.* **La diſcipline & les reglemens du barreau.* Ratio forenſis. *Quint.* **Eſtre habile dans le barreau.* Marte forenſi valere. *Ovid.* Wymowa prawnego ſtylu. *Cwiczenia y opiſania prawne. *Być w prawie biegłym.

BARREAU, (*Sorte de tombeau.*) Benna, *gen.* bennæ, f. *Cat.* SPOSOB pochowania.

BARREAU, terme d'Imprimerie, (*Piece de fer en forme de*

de manche, qui fait baiſſer la Platine pour preſſer.) Vectis,is, maſc. DRĄG termin Drukarſki, ſztuka żelaza nákſztałt rękoieści ktora ſpuſzcza blachę do wyciſkania.

L'Imprimeur tire le barreau deux coups. Vecte,retracto bis premit Typographus. Drukarz dwakroć pociąga drąga dla wyciśnienia.

BARRER,V.act.(*Fermer avec une barre.*)Vecte, aliquid claudere. ZAPRZEC drągiem, záłożyć.

BARRER,(*Tirer des lignes ſur quelque choſe de remarquable dans un livre.*) Ductis lineis aliquid notare act. *Cic.* PODKREŚLAC linie pociągać náznaczaiąc co oſobliwego w kśiędze iákiey.

Barrer, tirer des lignes pour rayer & effacer quelques endroits. Cancellare, (cancello,cancellas,cancellavi,cancellatum.)act.*Vlp.* Gluzować zákreślać co dla zmazania mieyſca iákiego.

ON DIT auſſi *Barrer un port,(quand on en empeſche l'entrée.)* Præcludere portum. MOWIĄ też zámknąć záporą port kiedy przeyścia zábraniaią przez niego.

ON DIT au figuré,*Barrer quelqu'un,(l'empeſcher de faire réüſſir quelque affaire,* ou *quelque deſſein.*) Injicere alicui cunctationem. *Liv.* MOWIĄ niewłaśnie okracić kogo przeſzkodzić mu áby mu ſię rzecz iáka nieudała álbo zámyſł iáki.

BARRETTE, ſubſt.f. (*Bonnet dont l'on ſe ſert en Italie.*) Biretum, *genit.* bireti,neut.) BIERET czapka ktorey záżywaią we Włoſzech.

(C'eſtoit autrefois une coëffure fort ſerrée ſur la teſte,faite de toile très fine, qui n'eſtoit d'abord portée que par les Papes: depuis on donna ce nom au Bonnet des Docteurs,& enſuite à diverſes autres coëffures qui ont eſté en uſage dans l'Italie.On donne la Barrette aux Cardinaux avant le Chapeau.) Przedtym to było nákrycie barzo ciaſne ná głowę zrobione z płotna barzo cienkiego, ktorego zrazu nie noſili tylko ſami Papieże: potym názwano ták czapki Doktorow, á daley rożne inſze nákrycia głowy ktorych záżywano we Włoſzech.Bieret daią Kardynałom przed Kapeluſzem

ON DIT proverbialement & populairement *Parler à la barrette de quelqu'un.(Luy faire en face quelque ſanglant reproche.)* Inclementer alicui in os dicere. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem po poſpolitemu do czapki,w ręcz do kogo mowić w oczy mu co barzo przykrego mowić.

BARRICADE,ſubſt.f.(*Defenſe & fortification,* ou *retranchement qu'on fait à la haſte, avec des barriques, poutres ou arbres, pour fermer quelque paſſage.*) Viarum ſubita munimenta. SIECZ,záſieka,obrona y twierdza álbo oſzancowanie ſię nágłe z prędka uczynione beczkami,kłodami,ſłupami,álbo drzewami, dla zámknięcia paſu.

Auſſi-tôt les citoyens coururent aux armes,& firent des barricades. Civitas ad arma repentè eſt excitata, & viæ occluſæ munitionibus. Záraz obywatele pobiegli do broni, y záſiekli ſię.

BARRICADER,V.act.(*Fermer les avenuës & les paſſages avec des barricades.*) Munitionibus objectis aditus viarum obſtruere. ZASIEC ſię, zámknąć paſy zagrodami.

Barricader une porte. Longuriis ſudibuſque fores præcludere.*Ovid.* Záporami drzwi obwarować.

Ils s'eſtoient bien barricadez en dedans. Variis ſeptis ſe intùs muniverant. Mocno ſię byli zámknęli wewnątrz.

Nous nous barricadames dans le poſte que nous venions de prendre, de crainte que l'ennemy ne nous y vint attaquer. Objecto munimine occupatum locum obſepſimus, ne hoſtis irrueret. *Cæſ.* Ogrodziliśmy ſię w mieyſcu,gdzieśmy ſtanęli byli,obawiaiąc ſię áby tam ná nas nieprzyiaciel nie nápadł

BARRIERE,ſubſt.f.(*Sorte de fortification qui ſe fait à un paſſage pour en défendre l'entrée.*) Clauſtrum. Repagulum, *genit.*i,n.*Cic.* TAMA, zapora, ſpoſob obrony ktore czynią ná paſach przeyście zágradzaiąc.

Arracher les barrieres. Convellere repagula.*Cic.* Odedrzeć tamy y zápory.

Ouvrir les barrieres. Laxare repagula. *Lucan.* Otworzyć zápory.

BARRIERE dans les Jeux de courſe, (*Parc fermé.*) Carceres, *genit.* carcerum, m.plur. *Cic.* SZRANKI w grze gonitw ogrodzenie zámknięte.

Sortir des barrieres. Exire è carceribus, *Cic.* Effundere ſe ſe carceribus. Wypadać zá ogrodzenie.

BARRIERE *devant les maiſons des Princes.* Prothyrum, *genit.* prothyri,n. *Vitr.* PRZEDSIENIE ſłupoganki przed Domami Xiążąt.

BARRIERE *des Sergents, (Petite loge à Paris où s'aſſemblent les Sergents, pour attendre la pratique.)* Apparitorum urbanorum pluteus, *genit.* plutei,m. GIEŁDA ſług mieyſkich domek poſpolity, gdzie ſłudzy mieyſcy ſię ſchodzą czekaiąc zawołania.

(Ils ſe tenoient autrefois ſur les barrieres qui eſtoient à la porte de l'Hoſtel ſeigneurial où l'on rendoit la juſtice. & ils en eſtoient comme les gardes: depuis on leur a permis de baſtir un petit Logement pour y eſcrire plus commodément leurs exploits,qui a retenu le nom de *Barriere.*)Stawali przedtym u zaporow ktore były przededrzwiami Radnego domu Panow, kędy ſię ſądy odprawowały, y byli tam iákoby ná warcie, potym pozwolono im domek ſobie wyſtawić,ábytam ſobie wygodniey notować mogli pozwy ſwoie

BARRIERE ſe dit figurément de *Quelque obſtacle qui arreſte quelque paſſion d'un homme.* Repagulum, *genit.*repaguli,n.*Cic.* Obex, *genit.*obicis,maſc. *Liv.* TAMA mowi ſię niewłaśnie o iákiey przeſzkodzie zátrzymuiącey iáką żądzę ludzką.

La rigueur des ſupplices n'eſt pas une barriere aſſez forte pour arreſter les crimes. Nonſatis coercentur delicta ſuppliciis.*Hor.* Surowość karania nie ieſt to doſyć mocna Tama dla pohamowania wyſtępkow.

Il les oppoſe pour barriere à ſa puiſſance. Contra illius auctoritatem illos objicit, *ou* opponit. *Cic.* Stawia ich, iáko iakie támy mocy iego.

Cela ſert de barriere à ſa violence. Id retardat ejus impetum.*Cic. Hor.* To ieſt ná zátamowanie gwałtowności iego.

Donner une barriere à la colere de quelqu'un. Recludere repagulis iram alicujus.*Cic.* Zátamować czyi gniew.

BAS, comme un ſubſt. maſc. (*La plus baſſe partie d'une choſe, ce qui eſt au deſſous d'une autre choſe à laquelle il a relation*)Imus.Infimus,a,um.*Cic.* SPODEK nayniżſza część czego, co ieſt ná ſpodzie rzeczy iakiey do ktorey náleży.

Cette femme a le bas du viſage fort beau. Hæc mulier imâ ſui vultûs parte pulchra eſt. Ta białogłowa ma ſpod twarzy bardzo piękny.

Le bas d'une maiſon eſt mal ſain pour y habiter. Infima pars domûs, non eſt habitationi ſalubris. Doł w domu ieſt niezdrowy ná mięſzkanie.

Il eſt logé par bas. Infimam partem domûs habet,*ou* habitat. Mieſzka ná dole.

Le bas de la robe. Extrema,*ou* ima pars veſtis. Kray ſzaty

ON DIT en aſtrologie *le Bas du Ciel,* Imum cœli. MOWIĄ w Gwiazdarſkiey náuce ſpod nieba.

Il écrivit ces mots au bas de la page. In ima paginâ hæc verba ſcripſit. Nápiſał te ſłowa ná ſpodzie karty.

ON DIT figurément en ce ſens, *Il y a du haut & du bas dans ce païs, (Ce païs n'eſt point égal, Il y a des plaines & des montagnes)*Regio illa inæquabilis eſt,modò plana modò clivoſa.*Ver.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: ieſt y wyſoko y niſko w tym kraiu, to ieſt ten kray nie ieſt rowny ſą w nim rowniny y gory.

ON DIT en ce ſens au figuré la meſme choſe *(d'un ſtile, d'un ouvrage de poëſie & d'éloquence)Cet homme a des hauts & des bas dans ſon humeur,Il eſt fort inégal.* Sibi ipſi eſt impar. *Hor.* MOWIĄ w tymże rozumieniu tożſamo o ſtylu, o piśmie wierſzem y mową. Ten człowiek ma w ſwoim humorze y gory y doły, ieſt bardzo nie iednoſtayny.

Son diſcours a des hauts & des bas. Non lenitate æquabili profluit eius oratio.*Cic.* **le contraire eſt* Tractus ejus orationis lenis & æquabilis eſt. *Cic. Son diſcours eſt coulant, il n'y a ni hauts ni bas.* Mowa iego y wyſoka y niſka. **przeciwna ieſt* Mowa rowno płynąca, áni niżey, áni wyżey.

BAS,maſc.BASSE,fœm.adject.terme relatif,(*Qui a moins de hauteur qu'un autre corps; qui n'eſt point élevé.*) Demiſſus. Depreſſus. Submiſſus. Dejectus,a,um.*Cic.*&c. NISKI, NISKA, co nie ma tyle wyſokości iák inſza rzecz, co nie ieſt wyſokie.

Vne maiſon baſſe. Domus humilis.*Hor.* Dom niſki.

Lieux bas & mareſcageux. Demiſſa & paluſtria loca,neut. plur.*Cæſ.* Mieyſce niſkie y bagniſte.

BAS, (*ſe dit des Païs qui approchent de la Mer ou vers la ſource des Rivieres.*) comme *la Baſſe Bretagne.* Inferior Britannia,fœm. NISKI mowi ſię o kraiach bliſkich morza álbo tam gdzie ſię rzeki poczynaią,iáko niżſza Brytannia.

ON NOMME *La Flandre* abſolument, *Les Païs-Bas.* Inferiores regiones,f.plur. NAZYWAIĄ Flandryą właśnie niżſze Kraie.

ON DIT *La Baſſe Region de l'air,*pour dire *La partie de l'air où ſe forment les nuées.* Infima,*ou* ima aëris regio.*Cicer.* MOWIĄ niżſzá część powietrzá, to ieſt: Część powietrzá gdzie ſię chmury y mgły wieſzaią.

ON DIT auſſi *Vn temps bas, (lorſque le ciel eſt obſcur & chargé de nuées qui ſemblent plus près de la terre)*Obnubilum tempus, *genit.* obnubili temporis, neut. MOWIĄ też czas niſki, ponury, kiedy niebo poſępne, chmur pełne ktore ſię zdaią bliżſze ziemi.

BAS, (*ſe dit encore de ce qui eſt au deſſous des autres dans les Emplois.*) comme *Les bas Officier.* Inferiores miniſtri,m. plur. NISKI mowi ſię ieſzcze o tym co ieſt niżey inſzych co do urzędu, niżſi urzędnicy.

Les baſſes Claſſes,(par rapport à l'Eloquence & à la Philoſophie.) Scholæ inferiores. fœm.plur. Niżſze ſzkoły względem Retoryki Filozofiy.

BAS,(*ce qui eſt baiſſé & ravalé.*)Depreſſus.Demiſſus.Submiſſus,a,um.*Cic.* NISKI co ieſt pochyłe wklęſłe.

Vne fille qui a les épaules baſſes. Demiſſis humeris virgo. *Ter.* Dziewká co má ramioná wklęſłe.

Le rivage plus bas. Demiſſiores ripæ. *Pl.n.Jun.* Brzeg niżſzy.

Vne voix baſſe. Vox depreſſa.*Quint.* Glos niſki.

BAS, (*Creux,profond.*) Altus,alta,altum. Profundus,profunda,profundum. NISKI,głęboki,dołowaty,nizina,ſpádziſtość.

BAS,ſe dit figurément de l'ame & du diſcours,(*Rempant, qui n'eſt point élevé, parlant d'un diſcours & de quelque eſprit, & des penſées de l'ame.*) Abjectus. Humilis & humile. *Cic.* NISKI mowi ſię *niewłaśnie* o mowie czołgaiącey y podłey ktorá nic wyſokiego w ſobie niema álbo o umyśle álbo myśli ludzkiey.

Vn diſcours bas & rempant. Oratio humilis & abjecta.* *Des mots bas.* Verba abjecta & humilia. * *Vn ſtile bas.* Humile dicendi genus.*Cic.* Mowá unizoná niſka,y po ziemi ſię czołgaiącá. *Słowá podłe. *Styl niſki podły.

Il a l'eſprit bas & rempant. Demiſſo & infimo eſt animo. *Cic.* Jeſt umyſłu nikczemnego, y czołgaiącego ſię.

Leurs penſées n'ont rien de bas. Nihil abiectum,nihil humile cogitant.*Cic.* Myśli ich nic niſkiego nie maią.

Avoir des ſentimens bas de ſoy-meſme. Demiſsè & humiliter de ſe ſentire.Niſko o ſobie ſamym rozumieć,trzymać.

BAS, (*Abjet,vil mépriſable.*) Abjectus,a,um. *Cic.* NISKI wzgardzony podły nikczemny.

Qui a la fortune baſſe. Abjectus fortunâ. *Cic.* Niſkiey fortuny,podłey.

*Il eſt né de bas lieu,*ou *Il eſt de baſſe condition.* Obſcuro loco, *ou* genere ortus. *Cic.* Ná niſkim ſię mieyſcu rodził, niſkiego ſtanu.

Vn métier bas. Humilis ars. *Cic.* Niſkie podłe rzemioſło.

Tenir bas quelqu'un, (l'Humilier, l'empeſcher de s'élever & de s'enorgueillir.) Humilem & abjectum habere aliquem. *Cic.* W niſkości,w poniżeniu kogo trzymać,nie dać mu ſię wdumę w fantazyą wbiiać.

Mettre bas quelqu'un,(l'Humilier,le ravaller,l'abaiſſer.) Deprimere,(deprimo,is,depreſſi,depreſſum.)act.accus.*Cicer.* Niſkim kogo uczynić,poniżyć go,pogrążyć,upokorzyć.

Cela eſt à trop bas prix. Hoc vilius eſt. *Ter.* To ieſt barzo niſká cená.

*Vendre à bas prix,*ou *à vil prix.* Vili vendere.*Plaut.* **Acheter à bas prix.* Vili emere. *Plaut. A plus bas prix.* Viliùs. **A tres bas prix.* Viliſſimè.adv.*Cic.Plaut.* Przedać niſką cenątanio. *Kupić tanio zá małe pieniądze.*Taniey zá niżſzą cenę. *Barzo tanio zá barzo podłą cenę.

A BAS; ou BAS,BAS (*Qu'on ſe baiſſe,*ou *Qu'on s'abbaiſſe.*)Submittite,*ou* deprimite vos.Sedete. NIZEY, DOŁEM NISKO,niech ſię ſchylą poniżą.

(Cela arrive ordinairement dans les ſpectacles,lorſque ceux qui ſont devant ſe levent & empechent ceux qui ſont derriere de voir:pour lors on crie *Bas.bas,*c'eſt à dire, *Qu'on ſe baiſſe,Abaiſſez vous.*) To zwyczaynie bywá ná widowiſkach kiedy ci co z przodká ſą,powſtaną á drugim zaſłaniaią, ná ten czas zwyczaynie wołaią niżey, niżey, niech ſię ſchylą niech ſiądą.

BAS,A BAS,ou *En bas.* pour dire *Deſcends.* Mitte te deorsùm. Ná doł álbo dołem, zamiaſt znidź ſpuść ſię.

Courir haut & bas. Sursùm deorſum curſitare.*Ter.* Biegać ná gorę y ná doł.

Aller haut & bas,ça & là. Sursùm deorsùm,ultro citròque commeare,*Cic.* Chodzić po gorach y dołach tam y ſam.

*Vers le bas,*ou *en bas.* Deorsùm versùs. *Terent.* Ku dołowi,na doł.

Vne galerie qui tire en bas Porticus deorsùm. *Ter.* Przyſionek dolny nadolny, pochodziſty.

Les atomes ſe portent en bas par leur propre poids. Feruntur deorsùm atomi ſuopte pondere.*Cic.* Proſzki maią ſię ná doł właſną wagą ſwoią.

Lorſque vous ſerez arrivé là,il y a une deſcente qui tire en bas. Ubi eò veneris, clivus deorsùm verſuseſt. *Ter.* Iak tam ſtanieſz ieſt tam ſpadek ná doł ſię maiący,pochodziſty.

ON DIT (*d'un homme qui vomit & qui va en même temps à la ſelle*)*Il va haut & bas.* Per os & per anum egerit. *Celſ.* MOWIĄ o człowieku co womituie y razem ná ſtolec chodzi, idzie gorą, y dołem.

Ce remede la fait aller haut & bas. Hoc remedio vomitus, & egeſtio per inferius guttur provocatur. To lekarſtwo y gorą y dołem ruſza.

BAS,adverbe.*Il a acheté cette charge argent bas,*c'eſt à dire,*argent comptant,argent ſur table.* Hoc munus emit præſenti pecuniâ. GOTOWIZNĄ położywſzy przyſłowie: kup łten urząd gotowizną, to ieſt: pieniądze wyliczywſzy zaraz, ná ſtole położywſzy.

Mettre bas les armes, Arma abjicere.*Cæſ.* Broń położyć.

Mettre bas toute animoſité. Deponere inimicitias. *Cicer.* Wſzelkie niechęci złożyć.

Mettre bas le chagrin. Anxietatem animi & curam ponere.*Cic.Liv.* Złożyć troſki fraſunki.

METTRE BAS,(*parlant des animaux qui font leurs petits.*) Fœtare, *ou* fetare.*Colum.* POŁOZYC, mowiąc o bydlętach ktore rodzą ſwoie małe.

METTRE BAS *quelqu'un,(parlant d'une maladie,*ou *d'un remede*)Attenuare.Debilitare,(o,as,avi.atum)act.acc.*Ovid. Cic.* OSŁABIC wycieńczyć mowiąc o chorobie,álbo iakim lekarſtwie.

La fiévre l'a mis bien bas. Febri factus eſt inclinatis viribus *Celſ.* Febra go barzo wycieńczyła.

Ce malade eſt bien bas,Il n'en peut plus. Hic æger ad ultima iam venit. *Cic.* Ten chory barzo zeſłabiał iuż cale nie może.

La République eſt ſi bas, qu'elle ne ſe relevera jamais. Adeò proſtrata & affecta Reſpublica, ut reſurgere nullatenùs poſſit.*Cic.* Ták pogrążona ieſt Rzeczpoſpolita,że iuż nigdy ſię nie dzwignie.

*Le vin eſt bas,*ou *au bas.* Fæcatum & fæculentum eſt jam vinum. Wino iuż ná ſpodzie ieſt, álbo mętne.

Le ſoleil eſt bas. Inclinat ſe ſol.*Liv.* Słońce ieſt niſko.

Jetter bas une maiſon,la démolir,l'abattre. Evertere ædes. act.*Cic.* Zrzucić domoſtwo rozebrać obalić.

Parler bas. Submiſsè loqui. Demiſsâ voce loqui. *Quint. Ovit.* Mowić, niſko po cichu.

Parler plus bas. Remittere vocem.*Cic.ou* ſubmittere *Quint.* Mowić niżey.

S'entretenir tout bas. Cum aliquo ſubmiſsùm fabulari.*Suet.* Rozmawiać z ſobą niſko pocichu.

ON DIT en termes de Marine, *Mettre le pavillon bas, (quand on l'abaiſſe pour ſaluër un vaiſſeau plus puiſſant,* ou *pour ſe rendre.*) Navale vexillum ſubmittere.*Stat.* Alicui cedere & faſces ſubmittere. *Cic.* MOWIĄ terminem Zeglarſkim: uchylić, zniżyć bandery, kiedy ią ſkłaniaią dla przywitania okrętu mocnieyſzego,álbo dla poddania ſię.

ON DIT figurément en cette ſignification *Traitter un homme de haut en bas,*pour dire,*Luy parler avec orgueil,le traitter avec mépris;* & abſolument *Le tenir bas & dans la ſoûmiſſion.* Inſolenter & contemtim aliquem habere. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie.* w tym rozumieniu od wierzchu do ſpodu do ſzczętu wniwecz kogo obrobić, to ieſt mowić do niego z hardością,poſtępować ſobie z nim wzgardliwie; y iednym ſłowem: trzymać go w poniżeniu y wzgardzie.

METTRE *bas dans un attelier,* pour dire *N'y travailler plus & y ceſſer travail.* Opera intermittere. POŁOZYC warſztat, zniść z warſztatu, to ieſt nie robić ná nim więcey, poprzeſtać roboty.

ON DIT proverbialement, *Vn homme a le cœur haut & la fortune baſſe,* pour dire, *Il n'a pas tout le moyen de faire*

voir sa générosité. Altiore animo est, sed fortunâ parvâ & exiguâ. MOWIĄ przysłowiem człowiek ten ma wspaniałe serce ale fortunę podłą, to iest: nie ma sposobu pokazać wspaniałości swoiey.

ON DIT qu'*un homme est bas percé, Les eaux sont basses chez luy, (quand il n'a pas bien de quoy vivre.)* Jam res est inclinata. *Cic.* MOWIĄ że człowiek iest ná schyłku, iuż u niego woda ná spodzie, kiedy nie ma oczym żyć náleżycie

ON DIT aussi *Parler d'un ton plus bas,(quand on se radoucit après avoir bien menacé & tempesté.)*Molliri,& sedatiore voce loqui. MOWIĄ też: Mowić trochę niżey, spuścić głos, kiedy się kto uśmierzy nágroziwszy mocno, y ná hałasowawszy.

ON DIT aussi d'un discours qu'on n'entend point, *C'est du bas Breton pour moy,* ou *du haut Allemand.* Hæc loquela sub intelligentiam meam non cadit. MOWIĄ też o mowie ktorey kto nie rozumie, niska to Bretońszczyzna dla mnie, álbo Niemczyzna wysoka.

QUAND on frappe à une porte,on demande d'en haut, *Qui est là bas?* Quis est qui pulsat fores! *Plaut.* KIEDY kołacą do drzwi, tedy się pytaią z gory, kto tam ná dole.

*Tant que nous vivons icy-bas,ou sur la terre.*Quamdiù mortales hic in terris degimus. *Cic.* Poki tu ná tym padole żyiemy, álbo ná świecie.

ON DIT, *Je vous envoyeray là bas,* pour dire, *en prison, (par ce que sous la Grande Chambre du Parlement est la Conciergerie.)*Deorsùm te dabo.Te detrudam,*ou* compingam in carcerem. MOWIĄ poślę cię tam nádoł, to iest: do więzięnia bo pod Wielką Izbą Parlamentu; iest Kierat.

BAS DE CHAUSSE,*(dont on se couvre les pieds.)*Tibialia *genit.*tibialium,n.pl.*si l'on parle d'un seul Bas,on se servira du singulier.* Tibiale,is, neut. *Suet.* PONCZOCHY obucie ná nogi odzienie, *Jeżeli o iedney tylko się mowi ponczosze, zażyć liczby poiedynczey pończocha.

*Bas de drap.*Tibialia è panno.* *De soye.*Tibialia serica.* *D'estame, ou de laine.* Tibialia stamine contexta. neut. plur. Pończochy sukienne. *Jedwabne. *Sztámetowe álbo wełniane.

BASSE-COUR,subst.f.*(Le lieu où sont les escuries,estables & la volaille dans une métairie.)*Cors,*ou* chors, *genit.*cortis, f.*Var.* NIZSZE podworze, mieysce gdzie są staynie,obory, y kurniki ná folwarku.

De basse cour. Cortalis & hoc cortale.adject.*Col.* Kurnikowy, folwarkowy staienny.

ON APPELLE, *Des nouvelles de la basse-cour,(Celles qui sont fausses, & qui viennent de gens mal informez.)* Falsi rumores.*Cic.* NAZYWAIĄ nowiny wszystkie álbo folwarczne te ktore są fałszywe y pochodzą od osob nie dobrze rzeczy wiadomych.

BASSE-FOSSE,subst.f.*(Lieu sous-terrain.)* Crypta, *genit.* cryptæ,f. *Juv.* SKLEP podziemny Pieczary mieysce podziemią.

BASSE,subst.f.en terme de Musique, *(La partie de la musique qui fait les sons les plus graves & les plus sourds.)* Gravis cantus, Gravissimus sonus.*Cic.* BASS, terminem Muzyki część muzyki ktora wydaie głosy náypoważnieysze y náygłuchsze.

(On se sert des mesmes mots Latins pour dire une *Basse-Contre,*qui est une seconde Basse dans les mesmes concerts.) Tychże słow łacińskich zażywaią,ná wyrażenie kontra bassu, ktory iest drugi bass w tymże koncercie.

Il chante ou fait la Basse. Gravis cantûs partes sustinet. Spiewa bassem, álbo bass trzyma.

*C'est une belle Basse.*Bellè & graviter sonat.Pięknym to bass

Vne Basse-Continue. Gravis cantus continuus. bass ustawiczny.

*Il fait la Basse-Continuë.*Graviter & continuò cantat. bassuie ustawicznie.

Vne Basse-Taille. Vox acuta & gravis, *genit.* vocis acutæ & gravis, fœm. Bass głosny y poważny.

Basse de-Viole. Soni gravis barbitus, *genit.* barbiti,masc. Basetla, skrzypce do Bassow.

BASSES, subst.f. en termes de Marine, *(Ce sont des lieux dans la mer qui sont pleins de bancs de sable & de rochers, où les navires échouënt.)* Scopulosa vada. MIAŁCZYZNY, u Żeglarzow morskich názywaią się mieysca na morzu pełne bakow, piasku y skał gdzie się okręty roztrącaią.

BASANE,subst.f. *(Peau de veau, ou de mouton, préparée à l'alun.)*Aluta, *genit.*alutæ,f.*Plin.*ZAMSZA álbo zámesza, cielęca, lub kozłowa skora hałunem wyprawna.

BASANÉ,masc.BASANÉE,f.adject.*(Qui a un teint olivastre, tirant sur un noir de fumée.)* Fuscus.Aquilus, a, um. *Colum.Plaut.*Qui est adustioris coloris.*Liv.*SNIADY,SNIADA coma płeć oleiowatą iákoby okopciałą od dymu,Chabry

BASCULE,subst.fœm. *(Contrepois qui sert à lever le pont-levis d'une ville, & à élever des eaux.)* Tolleno, *genit.* tollenonis,masc.*Vitr.* ZORAW waga służąca do podnieśienia zwodu mieyskiego, y do wyciągnienia wody.

BASE,subst.f. *(Appuy, soutien.)* Basis, *genit.*basis,fœm.*Cic.* PODPORA podstawek.

BASE se dit figurément *(des choses qui servent de soutien, en morale.)* Basis,is,f. Fundamentum, *genit.* fundamenti.n. PODPORA grunt mowi się *niewłaśnie:* orzeczach służących do utrzymania czego obyczaynie.

La pieté est la base de toutes les vertus. Virtutum omnium fundamentum pietas.*Cic.*Pobożność iest podpora,grunt wszystkich cnot.

BASE se dit encore *(du principal ingrédient. qui entre dans quelque composition.)* Præcipuum condimentum, *genit.* præcipui condimenti,n. GRUNT się mowi ieszcze o tym co náypierwey w chodzi do iákiey rzeczy z wielu zápraw złożoney.

BASILIC,subst. masc. *(Serpent dont le seul regard tuë, & qu'on estime le Roy des serpents.)* Basiliscus, *genit.* basilisci, m. *Plin.* BAZYLISZEK Wąż ktory samym wzrokiem zábiia, y maią go zá Krola gadzin.

BASILIC, est aussi *(une herbe odoriférante.)* Ocimum, *ou* ocymum, *genit.*ocimi,n.*Plin.* BAZYLIKA ziele pachniące

BASILICON,subst.masc.*(Sorte d'onguent qui sert à consolider les playes.)* Tetrapharmacum. BAZYLIKON pewna maść służąca do zamknięcia ran.

BASILIQUE, subst.f. *(c'est proprement ce que nous appellons Vne grande Salle.)* Basilica, *genit.* basilicæ,f. *Vitr.* qui veut.dire.*Vne Maison Royale.* BAZYLIKA Gmach wielki wspaniały,to właśnie co názywamy salą, co znáczy Gmach Krolewski.

(Dans la suite des temps, on a nommé *Basiliques,*les Salles où les Princes rendoient la justice à leurs sujets.Elles ont esté depuis abandonnées aux Juges,& les Marchands s'y establirent; & enfin on les a prises pour servir d'Eglises aux Chrétiens. Chez les anciens ces Salles avoient deux rangs de colomnes qui faisoient comme une nef au milieu, & deux ailles à costé.) Zá czasem názwano Bazylikami Sale sądowe w ktorych Panowie poddanym sprawiedliwość czynili, potym ie zostawiono Sędziom,y Kupcy ie osiedli, á náostatek obrocono ie ná Kościoły Chrześcian. U dawnych te Sale miały dwa rzędy słupow ktore czyniły iákoby łodź we srzodku y dwa skrzydła po bokach.

BASIN,subst.masc.*(Espece de Futaine.)* Xylinum, *genit.* i,n. BAWEŁNICA gatunek bawełniany materyi.

BASLE, *on prononce* BÂLE, *(Ville de Suisse, Capitale d'un Canton de ce nom,avec Vniversité & Evesché qui dépend immediatement du S.Siege.)* Basilea, *genit.* Basileæ,fœm. BAZYLEA Miasto Szwaycarskie głowne iednego kantonu,álbo powiatu tegoż názwiska, z Akademią y Biskupstwem, ktore od samey S.Stolice dependuie.

DE BASLE. Basileensis & hoc Basileense,adject. BAZYLEYSKI.

BASOCHE,subst.f. *(Communauté des Clercs du Parlement de Paris.)* Scribarum forum, *genit.*scribarum fori,neut. PISARZOW álbo Kancellarystow Paryskiego Parlamentu zgromadzenie.

BASQUES,*(Peuples au couchant de Bearn, sur le penchant des monts Pyrennées.)* Vasci, *genit.* Vascorum, masc. plur. WASKONOWIE,národ ná záchodzie Bearnu ná Spadzistych mieyscach gor Pireneyskich.

LE PAÏS *des basques,ou la Biscaye.* Vascitania, *genit.*Vascitaniæ,fœm. WASKONIA kray Waskonow.

ON DIT en proverbe.*Il court come un Basque,*Currit perniciter.*Cicer.(parce que les Basques sont fort vistes à la course.)* MOWIĄ *przysłowiem:* biegá iák Waskon,gdyż Waskonowie są barzo szybcy w biegu.

BASQUE,subst.fœm.*(petite piéce d'estoffe,qui fait la partie d'en bas d'un pourpoint.)*Thoracis plagula, *genit.*plagulæ. fœm. POŁA,kawał materyi część dolną kabata czyniący.

BASSEMENT,adv. *(D'une maniere basse & meprisable.)* Demissè.adv. (Demissiùs. *Cic.* PODŁO, w sposob podły y wzgardzony.

BASSEMENT,comme *Il s'exprime bassement,Ses expressions sont basses & rampantes.* Abiecto sermone utitur. PODŁO,iako; wyrażenia má podłe y czołgaiące się.

BASSESSE,subst.fœm.*(Petitesse,néant.)*Ignobilitas,*genit.* atis,fœm. Abiectio, *genit.*abiectionis,fœm.*Cic.* PODŁOSC, małość,nikczemność.

Considerer sa bassesse,son néant. In se se descendere. *Pers.* Uważać podłość swoię,nikczemność swoię.

La bassesse de sa condition,de sa naissance. Generis ignobilitas.*Cic.* Podłość stanu urodzenia swego.

*Reprocher a quelqu'un la bassesse de sa naisance.*Humilitatem generis alicui,*ou* exprobare.*Cic.* Wyrzucać komu podłość urodzenia iego.

*Il y en a qui dans la bassesse de leur naissance,travaillent à devenir riches.*Sunt qui humiles nati,dici locupletes student *Phæd.* Są tacy co w podłości urodzenia swoiego, pracuią áby się zbogacili.

Il y a des femmes que la bassesse anime,& qui n'ont de passion que pour des valets. Quædam feminæ sordibus calent, nec libidinem concitant nisi servos viderint. *Petr.* Są białogłowy ktore się zá podłością uwodzą, y ktore niemaią chęci tylko do służebnikow.

BASSESSE se dit au figuré, *(de la pussillanimité & bassesse du courage.)*Infractio & demissio animi, *genit.*onis,fœm.*Cic.* PODŁOSC mowi się *niewłaśnie:* o nieśmiałości y małości serca.

ON DIT aussi en ce sens, *Faire des bassesses,(lors qu'on fait de basses soumissions & quelque chose d'indigne de sa naissance & de la raison.)*Aliquid agere se indignum.*Hor.* MOWIĄ też w tymże rozumieniu, Podłość czynić, kiedy kto uniżoności wielkie,y co niegodnego urodzenia swego czyni.

Il luy remontra que ces bassesses blessoient sa gravité. Dixit non decere gravitatem ejus tam humiles inpetias.*Petr.* Pokazał mu że iego podłości obrażały poważność iego.

*Il a fait mille bassesses pour avoir ses bonnes graces.*Indignissimis modis ad illius amicitiam irrepsit. Czynił tysiąc podłości áby pozyskać łáskę iego.

BASSET,masc.BASSETTE,fœm.adject. *(Qui est de taille médiocre.)* Qui,*ou* quæ est staturâ humili. NISKI, MAŁY, poziomy poziomá co iest miernego wzrostu.

UN BASSET, ou *Chien basset, (pour prendre les renards.)* Canis brevioribus tibiis. OGAR pies niski do liszek chwytania. iamczyk.

BASSIGNY,*(Païs de Champagne, dont Chaumont est la capitale.)* Bassiniacus ager. *genit.*Bassiniaci agri,masc. BASYNIAK powiat Kampaniy ktorego Kalwomont albo łysa gorá iest głowne miasto.

BASSIN,subst.m.*(Vaisseau plat & large à laver les mains)* Pelvis, *genit.*pelvis,fœm. *Var.* Miednicá naczynie płaskie y szerokie do umywania rąk.

BASSIN se dit aussi *(des grands plats à servir quantité de viandes sur table.)* Lanx escaria, *genit.* lancis escariæ, fœm. *Pers.Cic.* MIEDNICA się też mowi o misach wielkich ná wiele mieśliwá do stołu.

*Vous avez accoustumé de nous servir des légumes dans des bassins & des corbeilles magnifiques.*Lancibus & splendidissimis canistris,olusculis nos soles pascere. *Cic.* Zwyczaynie nam zastawiasz iarzynę ná misach y wybornych koszykach.

BASSIN *à détremper la chaux & à l'esteindre.*Mortarium, *genit.* Mortarii,neut.*Vitr.* Lacus, *genit.*lacûs, masc. WAPIENNA skrzynia do rozczyniania wapná y gaszenia,álbo doł.

BASSIN *ou Cuve à se baigner.*Labrum, *genit.* labri,neut. *Cic.* KADZ álbo wanná do kompania się.

BASSIN *de fontaine.*Crater, *genit.* crateris,masc.*Plin.*Labrum, *genit.* labri,neut.Labellum, *genit.*labelli,neut. *Plin. Jun.Colum.* KRANIEC około fontany.

BASSIN *de chaise percée.*Lasanum,*genit.*lasani,neut.*Petr* NACZYNIE stolcowe.

BASSIN *d'une balance.*Lanx, *genit.* lancis.*Vitr.* SZALA u wagi, miská.

ON DIT proverbialement & populairement, *Faire cracher quelqu'un au bassin,* pour dire *L'obliger à donner quelchose.*Pecuniam ab aliquo exprimere,*ou* extorquere. *Plaut.* MOWIĄ przysłowiem: przywieść kogo że musi odcharchnąć ná miednicę to iest przywieść go żeby co dał.

BASSINER *une playe avec de l'huile ou du vin,* V. act. *(l'en estuver.)*Vino aut oleo vulnus fovere, (foveo,foves,fovi,fotum.)act.*Cels.* OBMYC ranę opłokać winem álbo oliwą, otrzeć, czysto chować.

BASSINER *un lit,(le chauffer avec une bassinoire.)*Lectum ignitabulo calefacere. *Plin.* POSCIEL ogrzewać fajerką *skandalenem.*

BASSINET,subst.masc.*(Petit bassin d'un mousquet à mettre l'amorce.)*Alveolus, *gen.*alveoli,m. PANEWKA rowek u strzelby na podsypkę.

BASSINET,*(Fleur jaune qui croist dans les prez.)* Ranunculus, *genit.* ranunculi,m. Struma, *genit.* strumæ,f. *Plin.* JASKIER, Kwiat żołty co ná łąkach rośnie.

BASSINET *de gland.* Caliculus, *genit.* caliculi, m. *Plin.* CZASZKA żołędziowa.

BASSINOIRE, subst.f. *(Vtencile de chambre, de cuivre, ou d'argent qui sert à chauffer un lit, & où on met du feu.)* Excalfactorium, *genit.* excalfactorii, neut. *Plin.* SZKANDALAN, Fajerka zámknięta,náczynie pokoiowe miedziane álbo srebrne do ogrzewania pościeli, w ktore ogień sypią.

BASSON,subst.masc. *(Instrument de Musique à vent & à anche, qui sert de Basse.)* Major tibia soni gravioris, *genit.* majoris tibiæ,&c.f. BASSON Puzan Instrument muzyczny do dęcia y uięcia.

BAST, subst. masc. *on prononce* BÂT. *(Selle grossierement faite qu'on met sur le dos d'un asne.)* Clitellæ, *genit.* clitellarum,f pl.*Cic.* SIODŁO prostą robotą ktorym Ossa siodłaią

Qui porte un bast. Clitellarius, a, um. *Cic.* Tłomokowy ciężarowy robotny co siodło nosi.

BASTANT,masc.BASTANTE,f.part.act. *du verbe inusité* BASTER. *(Suffisant.)* Sufficiens, *genit.* sufficientis,omn. DOSTATECZNY od słowa niezwyczaynego Dostarcza.

BASTARD,masc.*on prononce* BÂTARD, *sans faire sonner l'S, mais faisant seulement l'a long. (Qui n'est point né d'un légitime mariage.)* Nothus. Spurius. Non justo matrimonio natus,i,m. BĘKART, nieprawy, nieczyta się *S.* w Francuskim, ále tylko *a* się przedłuża: ten co się urodził z nieprawego łoża.

BASTARDE,f.*(Celle qui n'est point née d'un légitime mariage.)* Spuria, *genit.*æ,f. BĘKARTKA, ta co z nieprawego łoża zrodzona.

BASTARD, *(Sauvage, parlant des plantes & des arbres.)* Silvestris & hoc silvestre, adject. Silvaticus,a,um.*Cat.* BĘKART,dzika płonka mowiąc o szczepach y drzewach.

BASTARD,*(Qui dégénere.)*Adulterinus,a,um.BĘKART odrodny mięszany.

BASTARDEAU,subst.masc.*on prononce* BÂTARDEAU. *(Cloison de planches entre deux rangs de pieux, qu'on remplit de terre glaise pour bastir dans l'eau.)*Arca, *genit.*arcæ,fœm. *Vitr.* SKRZYNIA do murowania, álbo budowania ná wodzie: ustęp, forsztowanie z desek między dwoma rzędami słupow ktore nápełniaią gliną dla budowania ná wodzie.

BASTARDIERE,subst.fœm.*on prononce* BÂTARDIERE. *(Plant d'arbres greffés.)* Plantarium,*genit.* plantarii,n.*Cic.* PŁONNIK, latorośle dzikie szczepione.

BASTARDISE,subst.f. *on prononce* BÂTARDISE.*(Qualité de bastard.)* Natalium vitium. BĘKARSTWO wada urodzenia.

BASTELAGE,subst.m.*on prononce* BÂTELAGE.*(Charlatanerie.)*Sycophantiæ.Præstigiæ, *genit.*arum.fœm.plur.*Ter.* SZALBIERSTWO, oszustostwo, kuglarstwo.

Ils amasserent quantité d'argent par ce bastelage. His sycophantiis grandem pecuniam ærusearunt. Názbierali wiele pieniędzy tym oszustostwem.

BASTELEUR,subst.m. *on prononce* BÂTELEUR. *(Charlatan.)* Sycophanta, *genit.*sycophantæ,m.Circulator, *genit.* circulatoris. KUGLARZ, Ciarlatan, oszust.

DE BASTELEUR,*(Qui ressent le basteleur.)*Histrionalis & hoc histrionale,adject.Mimicus,mimica,mimicum.*Tacit. Cic.* OSZUSTOWSKI, co trąci oszustem.

Ils ont cru nous tromper par une adresse de basteleur & par les ombres de ces faux caractères. Mimicis artibus petiit sumus & adumbratâ inscriptione derisi.*Petr.* Rozumieli że nás oszukaią tą sztuką oszustowską y tym zmyślonym pismem.

BASTELEUSE,subst.f.*on prononce* BÂTELEUSE. Ludia, *genit.* ludiæ, fœm. *Mart.* Mima,*genit.* mimæ, fœm. *Horat.* KUGLARKA, Oszustka.

BASTER *on prononce* BÂTER, *prononçant l'a long*, V. act. (*Mettre un baſt ſur un aſne, ou ſur quelque beſte de ſomme.*) Clitellas imponere, (impono, imponis, impoſui, impoſitum.) act. (*datif de la beſte.*) *Phæd.* SIODŁAC wymawia ſię, *a* przedłużaiąc, śiodło kłáść ná oſła, álbo inſze bydlę do pracy.

ON DIT populairement, *C'eſt un aſne baſté*, pour dire *Vn parfait ignorant.* Codex ac bardus homo. MOWIĄ poſpolićie, Jeſt to Ośieł śiodłany, to ieſt, głupiec ze wſzyſtkim iák pień.

BASTER, en faiſant ſonner l'*s*, vieux verbe & hors d'uſage, qui ſignifioit autrefois *Suffire.* STARE ſłowo y wyſzłe z zwyczáiu, ktore niegdyś znaczyło wyſtarczać.

BASTE, (*Soit, Je le veux, Paſſe.*) Eſto. Sit ita ſanè. BĄDZ, pozwalam, idzie, niech y ták będzie.

BASTIDE, ſubſt. f. Villa. *Cic.* WIOSKA.

(On appelle ainſi les *Maiſons de campagne* en Provence.) Ták zowią w Prowencyi Budynki po wśiach.

BASTIER, ſubſt. maſc. *on prononce* BÂTIER. (*Faiſeur de Baſts, ou Selles.*) Clitellarum opifex, *genit.* opificis, m. SIODLARZ, co śiodła robi, álbo terlice.

BASTILLE, ſubſt. f. (*Fortereſſe à créneaux.*) Caſtellum, *genit.* caſtelli, neut. *Cic. Cæſ.* BASTYLA Forteca w blanki.

(On a donné ce nom à la Fortreſſe ou Chaſteau, qui eſt à Paris entre l'Arcenal & la Porte S. Antoine, & où l'on met les Priſoniers d'Etat.) To nazwiſko dano Fortecy, álbo Zamkowi, ktory ieſt w Paryżu między Arſenałem y Bramą S. Antoniego, y kędy wſadzaią więźniow publicznych.

BASTIMENT, *on prononce* bâtimant, *élevant l'a dans ce mot*, ſubſt. m. (*Edifice, ouvrage de maçonnerie.*) Ædificium, *genit.* ædificii, neut. *Cic.* BUDYNEK, Struktura, Fabryka mularſką robotą, wymawia ſię podnoſząc *a* w tym ſłowie.

Vn baſtiment bien éclairé, bien percé. Ædificium luminoſum, *ou* lucidum. *Vitr.* Dom doſyć świátła máiący, dobrze otwarty.

Je ne ceſſe de preſſer Cyrus d'achever voſtre baſtiment. De ædificatione tuâ Cyrum urgere non ceſſo. *Cic.* Nieprzeſtáię naglić Cyruſa około fabryki twoiey.

BASTIMENT pour dire *Vn corps de vaiſeau ſur la mer.* Navis, *genit.* navis, fœm. *Cic.* Okręt ná morzu.

BASTION, ſubſt. maſc. (*Piece de fortification, avancée ſur les angles ſaillans du corps d'une place.*) Terreus, *ou* ſaxeus agger. WAŁ, Zrąb w rogách ſzańcow wychodzący około Twierdzy iákiey.

BASTIR, *on prononce* BÂTIR, V. act. (*Ædifier, conſtruire.*) Ædificare, (ædifico, ædificas, ædificavi, ædificatum.) *Cicer.* BUDOWAC, Stawiać, murowáć.

Baſtir ſur le fonds d'autruy. Exſtruere ædificium in alieno. *Vitr.* Budowáć ná gruncie cudzym.

Vne maiſon de campagne baſtie ſans trop de magnificence. Frugalis villa, *genit.* frugi, *ou* frugalis villæ, f. *Var. Pliv.* Wieyſki Pałac ſtawiany bez wielkiey okazałości.

ON DIT au figuré, *Se baſtir, ſe faire une réputation par ſon eſprit.* Famam ſibi condere ingenio. *Phæd.* MOWIĄ *niewłaśnie* wyſtawić uczynić ſobie reputacyą z rozumu ſwego

ON DIT proverbialement, *Baſtir des chaſteaux en Eſpagne.* Magnas res in mentem inſtruere. *Plaut.* MOWIĄ *przyſłowiem*: Stawiać Zamki w Hiſzpanii, to ieſt ná ciężkie ſię rzeczy kaſać.

BASTI, *on prononce* BÂTI, m. BASTIE, f. part paſſ. (*Edifié, conſtruit.*) Ædificatus. Conſtructus, a, um. *Cic.* BUDOWANY, BUDOWANA, Wyſtawiony.

Vne ville baſtie de brique & de ciment. Urbs effecta ex latere & cæmento. *Cic.* Miaſto z cegły y wapna ſtawiane.

Vne ville baſtie dans une plaine. Planiſſimo loco explicata urbs. *Cic.* Miaſto ná rowninie wyſtawione.

ON DIT figurément, *Ce traitté eſt baſti à chaux & à ciment*, pour dire *Il eſt bien fait, on y a mis toutes les clauſes qui le rendront inébranlable.* Fœdus omni ex parte firmum & ſtabile. MOWIĄ *niewłaśnie:* To przymierze ieſt wapnem y gruzem ſtawiane, *to ieſt*: że gruntownie ſtanęło, wſzyſtkie w nim włożono warunki ktore ie czynią niewzruſzonym.

BASTI *bien ou mal*, dans le meſme ſens figuré, pour *Bien fait, bien conſtitué, bien ou mal formé.* Benè aut malè conſtitutus, *ou* formatus, *ou* conformatus. ZBUDOWANY dobrze álbo źle, w tymże *rozumieniu niewłaſnym*: dobrze ułożony, dobrego álbo złego kſztałtu álbo układu.

Vn corps bien baſti, bien diſpoſé. Corpus benè conſtitutum. *(le contraire,* Corpus affectum. *Cic. Vn corps mal baſti.*) Ciało dobrze ułożone, *przeciwna ieſt*: ciało źle zbudowane.

Je ſuis, tout mal baſti, ou *Je ſuis indiſpoſé.* Non benè mihi eſt. *Cic.* Wſzyſtekem ladaco w ſobie ułożony, źle mi ieſt

ON DIT encore, *Comme vous voilà baſti. Comme vous voilà fait?* Quis iſte ornatus? *Plaut.* MOWIĄ ieſzcze co to za poſtawa? poiakiemu to wyglądaſz.

ON DIT parlant d'un homme qui a du ventre, *Il baſtit ſur le devant.* Aliquantulum eſt panſa, *ou* ventrioſus. *Plaut.* MOWIĄ o człeku brzuchatym, nabudował ſobie z przodu.

ON DIT familierement, *Je ſuis baſti ainſi, Voilà mon humeur.* Sic eſt indoles. Sic ſum. Ita ſum compoſitus. *Plaut. Ter.* MOWIĄ poufale, takem u ſiebie ułożony, álbo tak u mnie ſtanęło, ten ieſt moy humor.

BASTISSEUR, *on prononce* BÂTISSEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui ſe plaiſt à baſtir.*) Ædificator, *genit.* ædificatoris, maſc. *Cic.* BUDOWNIK ten co ſię rad budowaniem bawi.

(Ce mot François n'eſt d'uſage que dans le familier, quoique M. Godeau l'ait employé dans le ſerieux.) To ſłowo Francuſkie nie ieſt w używaniu chyba w poufałey mowie potoczney, lubo *Godeau* záżył go w poważney.

BASTON, ſubſt. m. *on prononce* Bâton *élevant l'a.* (*Morceau de bois rond & long qui ſert à s'appuyer, & à battre.*) *Cic.* Baculus, *genit.* baculi, m. *Ovid.* Scipio, *genit.* ſcipionis, m. *Liv.* KIY wymawia ſię *a* wynoſząc; kawalec drewna okrągły y długi do podpierania ſię y uderzenia.

Petit baſton. Parvum bacillum, n. *Cic.* Kiiek mały.

Petit baſton, ou *baguette à ſoûtenir des œillets,* ou *des paillaſſons.* Canteriolus, *genit.* canterioli, maſc. *Var.* Kiek álbo ſoſzka do podpierania goździkow, álbo mat ſłomiannych.

Baſton un peu courbé par le haut, (comme eſtoit celuy des anciens Augures à Rome.) Lituus, *genit.* litui, maſc. *Cicer.* Koſztur, kiy nieco zákrzywiony z wierzchu iáko była laſka dawnych Wieſzczkow Rzymſkich.

BASTON, ou *Baguette, que portent les Huiſſiers.* Accenſi, *ou* Apparitoris bacillum. **Baſton de Mareſchal de Fance, qui eſt fleur deliſé.* Bacillum liliatum, neut. KIY, lub laſka ktorą w ręku noſzą ſłudzy mieyſcy. *Regiment Hetmanow Francuzkich ktory ieſt laſka w lilią rznięta.

(Les Maiſtres d'hoſtel chez le Roy portent auſſi des baſtons fleurdeliſez.) Kuchmiſtrze, u Krola także noſzą laſki w lilią rznięte.

BASTON *ferré.* ou *à deux bouts.* Sudes ferrata, *genit.* ſudis ferratæ, f. *Liv.* KOŁ drąg ná obudwu końcach kowany.

BASTON *paſtoral*, ou *la Croſſe des Eveſques, (qui n'eſtoit autre ſoit qu'un baſton figure de la Croix, pour conduire leur troupeau.)* Pedum paſtorale, *genit.* pedi paſtoralis, neut. LASKA Paſterſka, álbo Paſtorał Biſkupow, ktory z dawna niebył tylko laſka z Krzyżem dla prowadzenia trzody ſwoiey

(Les Chantres dans les Egliſes épiſcopales portent auſſi des Baſtons, dont ils ſe ſoûtiennent, eſtant obligez de ſe promener pour modérer le chant dans l'Ofice divin, *Baculus Cantoris*, ou *Scipio*; qui eſt noſtre Bec de Corbin. Kantorowie w Kościołach Biſkupich, noſzą tákże Laſki ktoremi ſię podpieraią, ponieważ muſzą ſię przechadzać dla miarkowania ſpiewania w godzinach kapłańſkich; zowie ſię Kruczy Nos; u Francuzow.

BASTON ſe dit encore (*des choſes qui reſſemblent à un baſton, quoi qu'en tres petit volume.* (comme *Vn baſton de caſſe.* Caſſiæ bacillum. **Vn baſton de cire d'Eſpagne.* Ceræ Hiſpanicæ bacillum, i, neut. LASKA ſię mowi ieſzcze o rzeczach ktore maią podobieńſtwo do laſki chociaż barzo małey miąſzſzości, Jáko laſka Kaſſyi. *Laſka laku Hiſzpańſkiego.

BASTON ſe dit figurément en ces phraſes. *Baſton de vieilleſſe, (Celuy dont on eſpere du ſecours & de l'aſſiſtance ſur ſes vieux jours.)* Senectutis ſubſidium, *genit.* ſubſidii, neut. *Cicer.* LASKA ſię mowi *niewłaśnie:* w tych ſpoſobach: Laſka podpora ſtarości, Ten od ktorego ſię kto ſpodziewa pomocy ná ſtarość ſwoię.

Vous ſerez mon baſton de vieilleſſe. Ætas mea ingraveſcens in tuâ adoleſcentiâ conquieſcet, *Cic.* Ty będzieſz podporą ſtarości moiey.

ON DIT auſſi qu'*Vn homme en mene un autre le baſton haut,* ou *le baſton à la main*, pour dire qu'*Il luy commande avec autorité & durement.* Diſtrictiùs & duriùs illi imperat. *Cicer.* MOWIĄ też że ieden człowiek drugiego ſobie powoduie Laſkę trzymaiąc do gory, álbo laſkę trzymaiąc w ręku, to ieſt: że mu roſkazuie gorno y z ſurowością.

BASTON ſe dit proverbialement en ces façons de parler. *Il a eſté réduit au baſton blanc,* pour dire *Il a eſté abſolument ruinée & contraint de ſortir de chez luy avec un baſton à la main.* Abiit nudus & vacuus ab omni re. *Cic.* LASKA, kiy mowi ſię niewłaśnie w tych ſpoſobach: przyſzedł, álbo przyſzło mu do kiia, to ieſt cale podupadł, y zálewie o kiiu mu wyniść od ſieb e doſtało ſię.

ON DIT auſſi *Eſtre bien aſſuré de ſon baſton, (lors qu'on a de bons garants de ce que l'on dit & de ce que l'on fait, & lors qu'on eſt ſeur du ſuccès de quelque entrepriſe*) Bonis auctoribus aliquid agere aut dicere. MOWIĄ też być beſpiecznym pewnym o laſce ſwoiey, kiedy kto ma dobrych popleczników tego co mowi albo czyni, y kiedy kto ieſt pewny o ſkutku dobrym imprezy iákiey.

ON DIT auſſi *Tirer au baſton avec quelqu'un,* pour dire *Luy conteſter quelque choſe comme d'égal à égal.* Æquâ quaſi lance contendere aliquid cum aliquo. MOWIĄ też kiy ſobie zkim wydzierać, ſprzeczać ſię o co zkim iákoby zárowno z rownym ſobie.

Faire ſauter le baſton à quelqu'un, pour dire *L'obliger à faire quelque choſe contre ſa volonté.* Invitè ad aliquid cogere aliquem. Kázać komu ſkakać bez kiy, to ieſt przywieść go áby co uczynił poniewolnie.

(Metaphore priſe des Charlatans qui font ſauter un baſton à des ſinges en les menaçant du baſton.) Podobieńſtwo wzięte od Ciarlatanow ktorzy Małpom tańcować bez kiy każą grożąc im laſką.

Repaſſer quelqu'un à coups de baſtons, (Luy repaſſer ſon buſle) Fuſte dolare aliquem. Lumbos alicujus dolare. *Plaut.* Kiiem kogo wyſmarować, ſkorę mu wypraſować.

(Maniere de parler populaire.) Spoſob mowienia poſpolſtwa.

Faire une choſe à baſtons rompus, pour dire *Après pluſieurs repriſes & interruptions.* Interruptè aliquid facere. Laſkę złomaną zkleiać álbo do kupy ſkładać rzecz iaką przerwaną y zániechaną znowu wziąć przed ſię.

(Metaphore tirée des deſſeins ſemblables de tapiſſerie.) Podobieńſtwo wzięte od wzorow obicia w kiie podobnego.

Vn diſcours fait à baſtons rompus. Interrupta, *ou* hiulca oratio, *genit.* interruptæ, *ou* hiulcæ orationis, fœm. *Cic.* Mowa przerywana, iąkliwa momotać.

Parler à baſtons rompus. Mutila & hiantia loqui. Gadać mową przerywaną iąkliwą.

ON APPELLE *Le Tour du baſton, (les profits illicites qu'on fait ſecrettement & avec adreſſe dans une charge ou dans quelque commiſſon.)* Lucrum furtificum, *genit.* lucri fuitifici, n. *Plaut.* Lucrum furtivum, *genit.* lucri furtivi, neut. NAZYWAIĄ obrot laſki, zyſki niegodziwe ktore ſię dzieią pokryiomu, y ſztucznie ná urzędzie iákim álbo zleconey ſprawie.

(Métaphore priſe des charlatans, qui font mille ſubtilitez, qu'ils attribuent à la vertu de leur petit baſton ou baguette de Gibeciere.) Podobieńſtwo wzięte od Ciarlatanow, ktorzy tyſiąc ſztuk dokazuią, przyznaiąc to wſzyſtko laſzce ſwoiey ktorą w torbie noſzą.

ON DIT, (*lors qu'on menace quelqu'un de luy donner des coups de baſton.*) *Martin jouëra ſon jeu,* c'eſt à dire *Tu ſeras battu.* Fuſtibus tunderis. MOWIĄ kiedy komu odgrażaią kiymi: *Marcin, kiy będzie w robocie*: to ieſt będzieſz bity.

(Parce qu'on appelle communément *Vn aſne, Martin,* comme ſi l'on diſoit *Le baſton de Martin.*) Bo zwyczaynie Oſły *Marcin* zowią iákoby mowiono kiy Marcinow.

BASTONNADE, ſubſt. f. (*Coups de baſton,* ou *une volée de coups de baſton.*) Fuſtuarium, *genit.* fuſtuarii, neut. *Cic.* KIYMI zbicie, kiiowe karanie.

BASTONNER, V. act. *on prononce* BÂTONNER. (*Donner des coups de baſton.*) Fuſte, *ou* fuſtibus, *ou* bacillo aliquem cædere, (cædo, cædis, cæcidi, cæſum.) *ou* tundere, (tundo, is, tutudi, tunſum.) act. acc. *Cic.* KIYMI dać, zbić kiymi.

BASTONNET, *on prononbe* BÂTONNET, *en élevant ſeulement l'a*, ſubſt. m. (*Petit baſton.*) Parvum bacillum. KIIECZEK, *a* tylko podnoſząc wymawia ſię mała laſeczka.

BASTONNIER, *on prononce* BÂTONNIER, ſubſt. maſc. (*Chef de la Communauté des Avocats & Procureurs.*) Cauſidicorum coryphæus, i, maſc. PALESTRY Patronow głowá y ſtarſzy.

(Terme du Palais où l'on ſe ſert meſme du mot Latin *Baſtonerius*, qui eſt un mot de la baſſe latinité.) Słowo ſądowe gdzie tez złacińſká nazywáią Baſtoneriuſz, co ieſt ſłowo podłey łaciny.

BATAIL, ſubſt. maſc. (*Piece de fer ſuſpenduë au milieu d'une clocbe pour la faire ſonner.*) Batallum, *genit.* batalli, neut.

mot de la baſſe latinité. Æris campani clava ferrea. MŁOT we dzwonie ſztuká żelazá wiſzącá we ſzrodku dzwoná dlá dzwonienia ſłowo podłey łaciny

BATAILLE, ſubſt. fœm. (*Choc de deux armées.*) Pugna, *genit.* pugnæ, fœm. BITWA ſpotkanie ſię uderzenie ſię woyſk między ſobą.

Bataille navale, ou *ſur mer.* Navale prælium. *Quint.* Maritimum prælium. *Aul Gel.* **Bataille ſur terre.* Terreſtre prælium. n. Potkanie ſię woyná okrętow ná morzu. *Potkanie ſię woyná ná ziemi.

Le front de la bataille. Prima acies, *genit.* primæ aciei, fœm. *Liv.* Czoło woyſká, pierwſzá ſtraż.

Ils eſtoient au front de la bataille. Primi in acie verſabantur. *Tacit.* Byli w pierwſzey ſtrazy ná czele woyſká.

Bataille rangée & preſte à combattre, Acies inſtructa, fœm *Cic.* Woyſko w ſzyku, gotowe do potrzeby.

Vne bataille trop eſtenduë. Porrectior acies. *Tacit.* Longitudo agminis. *Cæſ.* Woyſka ſzyk zbyt długi.

Aller, ou *marcher en bataille.* Progredi, *ou* procedere inſtructa acie *Liv.* Iść w ſzyku komunikiem.

Soldats rangez en ordre de bataille. Compoſiti acie milites. *Tacit.* Zolnierże uſzykowani porządnie do boiu.

Donner, livrer bataille. Manum conſerere. act. *Cic.* Congredi acie *Tacit.* Wydać bitwę.

On ne donna nulle part aucune bataille générale. Nuſquam ad univerſæ rei dimicationem ventum eſt. *Liv.* Nigdzie nie wydano, żadney bitwy ogolney.

Oſer donner la bataille. Aciem. *ou* in aciem audere. *Tacit.* Odważyć ſię wydać bitwę.

Preſenter la bataille à l'ennemi. Pugandi copiam hoſti facere. *Liv.* Ofiarować bitwę nieprzyiacielowi.

Donner bataille ſur mer. Claſſe coſligere. *Corn-Nep.* Wydać bitwę ná morzu.

En venir à une bataille générale. In caſum univerſæ dimicationis venire. *Liv,* Przyiść do potyczki generalney.

Eſtendre la bataille. Dilatare aciem. *Liv.* Explicare aciem. *Liv.* Rozciągnąć ſzyki.

Sortir en bataille. Exire in aciem. *Liv.* Ire in aciem. *Tacit.* Procedere in aciem. *Liv.* Wyniść do boiu, wpole.

Gagner la bataille. Prælium ſecundum facere. *Liv.* Prælio Vincere, (vinco, is, vici, victum.) act. *Cic.* **le contraire eſt* Prælium adveſum facere. *Cæſ. Perdre la bataille.* Wygrać bitwę: **Przeciwná ieſt* przegrać bitwę.

Ranger une armée en bataille, (la mettre en bataille.) inſtruere, *ou* ordinare aciem, *Liv.* Uſzykować woyſko do boiu, poſtawić do boiu.

Il rangeoit ſes gens en bataille à meſure qu'ils avoient paſſé la riviere. Ut quoſque traduxerat trans flumen, ita in acie locabat *Liv.* Szykował ſwoich do boiu, zaraz iak tylko ſię przeprawiali przez rzekę.

(Plaute nous a donné la deſcription d'une bataille qu'on ſera bien aiſe de voir.) Plautus podał nam opiſanie iedney potrzeby, ktorą rad każdy będzie widział.

Cette réponſe ayant eſté rapportée au Géneral de l'armée, il fit auſſi-toſt ſortir ſes troupes hors du camp: les ennemis de leur coſté font ſortir leurs troupes de la ville dans l'appareil du monde le plus pompeux. Les armées eſtant hors de leurs retranchemens, on les rangea en bataille chacun à ſa maniere, après quoy les deux Géneraux s'avancerent à la teſte de leurs troupes, s'aboucherent enſemble, & convinrent que ceux qui ſeroient vaincus dans le combat, ſeroient au pouvoir du vainqueur, eux, leurs femmes, leurs enfans & leurs Dieux. Cela fait on ſonna la charge de part & d'autre, la terre enretentit, les deux armées pouſſerent de grands cris, & les Géneraux ayant fait leurs prieres à Jupiter, encouragerent leurs ſoldats, & chacun fit de ſon mieux; les javelots ſe rompent, le Ciel reſonne du cri des ſoldats, & il s'éleve un nuage épais du ſouffle & de la reſpiration des combattans; les bleſſez tombent de toutes parts & ſont obligez de ceder à la force. Mais enfin la fortune ſecondant nos vœux nos troupes ſont victorieuſes: On fit un grand carnage des ennemis, les chargeant ſans relaſche; cependant aucun d'eux ne prend la fuite, ſe battant de pied ferme ſans rompre leurs rangs, & perdent la vie ſans quitter leur poſte. Noſtre Géneral voyant les choſes en cét eſtat, cammanda auſſi-tôt à la cavalerie de ſon aiſle droite de s'avancer; elle obéit, & venant fondre tout à coup ſur les ennemis, elle les renverſe, & leur paſſe ſur le ventre avec une grande impetuoſité. Hæc ubi Legati pertulêre, Dux caſtris illicò producit omnem exercitum:

contrà ex oppido hoſtes legiones educunt ſuas nimis pulchris armis præditas. Poſtquam utrinque exitum eſt maximâ copiâ,diſpertiti viri,diſpertiti ordines,nos noſtras noſtro more & modo inſtruximus legiones; item hoſtes contrà ſuas inſtruunt: deinde utrique Imperatores in medium exeunt extra turbam ordinum; colloquuntur ſimul, convenit, victi utri ſint eo prælio, urbem,agrum,aras, focos ſeque uti dederent.Poſtquam id actum eſt,tubæ utrinque canunt,contrà conſonat terra: clamorem utrinque efferunt: Imperatores vota Jovi ſuſcipere, hortari exercitum· pro ſe quiſque id quod quiſque poteſt & valet, edit; ferro ferit, tela frangunt,boat cœlum fremitu virûm, ex ſpiratu atque anhelitu nebula conſtat,cadunt vulneris vi & virum.Denique,ut voluimus,noſtra ſuperat manus: vicimus vi feroces: hoſtes crebri cadunt,noſtri contrà ingruunt;ſed fugam in ſe tamen nemo convertitur,nec recedit loco,quin ſtatim rem gerat:animã amittunt, priuſquam loco demigrent; quiſque uti ſteterat, jacet,obtinetque ordinem.Hoc ubi Dux conſpicatus eſt,illicò equites jubet dextrà inducere; equites parent citi,ab dextrâ maximo cum clamore involant, impetu alacri fœdant & proterunt hoſtium copias. *Plaut.* Amphit.1.1.v.92. Tę odpowiedź gdy przynieſiono wodzowi,zaraz kazał woyſkom ſwoim wyniść z obozu; Nieprzyiaciele też z ſwey ſtrony wyprowadzili ſwoie woyſko z miaſtá,w porządku na świecie nayokazalſzym. Woyſká wyſzedſzy z ſzańcow ſwoich,ſzykowano ich do boiu,każdy po ſwoiemu,zatym obadwá Wodzowie ruſzyli ſię káżdy przed woyſkiem ſwoim,rozmowili ſię z ſobą, y ná to przyſtali áby ci co będą zwyciężeni w potyczce,doſtali ſię w moc zwycięzcy, oni, żony ich, dzieci ich y Bogowie,To uczyniwſzy zatrąbiono do ſprawy z obu ſtron, á ogłos rozſzedł ſię po ziemi, obadwá woyſká wielki krzyk uczyniły, á Wodzowie odprawiwſzy modły ſwoie do Jowiſzá ochoty dodaią woyſku,każdy iak może naylepiey czyni, kruſzą ſię dzidy, po niebie ſię rozlegá wrzaſk woyſká, a powſtaie tuman wielki tchem y parą walczących wzdndzony, zewſząd padaią ranni, y potędze uſtępować muſzą A ná oſtatek ſzczęście naſzym ſprzyiaiąc chęciom,woyſká naſze zwyciężyły, Mord wielki czyniono nieprzyiacioł bez uſtanku ich wycinaiąc, iednakże zaden kroku nieuſtępuie,y placu doſtawaiąc biie ſię,ſzykow ſwoich niemięſzaiąc,y życie tracą pola nieuſtępuiąc.Co widząc Wodz naſz,kazał na tychmiaſt Jezdnym prawego ſkrzydłá ſwego ſię ruſzyć, uſłuchałá do razu, y uderzywſzy uagle ná nieprzyiacioł porażaią, y tułowy ich nogami końſkiemi wielkim impetem tretnią.

ON DIT proverbialement, *Voila ce que j'ay ſauvé de la bataille,(ce qui me reſte de mes pertes.)*Id reporto ex hoſtibus Id mihi reſtat ex bonis quæ habui. MOWIĄ *przyſłowiem*: o toż com z klęſki wyratował co mi z ſtrat moich zoſtaie.

BATAILLER, V. neut. & act. qui ne ſe dit qu'en cette phraſe figurée,*Il m'a bien fallu batailler,avant que d'obtenir mon congé*, c'eſt-à-dire *Avoir bien des conteſtations.* Multum mihi fuit decertandum, ut miſſionem obtinerem. POTYKAC ſię co ſię niemowi chybá w tym ſpoſobie mowieniá *niewłaſnym:* Muſiałem potężnie ſię potykać pokim ſwoiey d-prawy niedoſtał, to ieſt mieć wiele ſprzeciwności.

BATAILLON,ſubſt.maſc.(*Corps d'infanterie rangée en bataille.*) Agmen, *genit.*agminis, neut. *Cic.Liv.* ROTA pułk żołnierzy pieſzych do ſprawy.

Bataillon quarré. Quadratum agmen,neut.*Cic.* *Bataillon en triangle.* Agmen cuneatum, neut. * *Gros bataillon ſerré.* Phalanx,angis,fœm.*Cic.* Szyk ná cztery ſtrony álbo we cztery czołá złożony. *Szyk klinem dany we trzy graniá złożożony.*Szyk ściśniony do kupy Hufiec.

(L'mot d'*Agmen* ſignifie pluſtôt une *Compagnie* qu'un *Bataillon.*) Słowo chorągiew raczey znaczy Kompanią ani żeli Rotę álbo hufiec.

(Nos Bataillons ſont compoſez d'ordinaire de cinq ou de huit cens hommes de pied.) Naſze Roty álbo hufce zwyczaynie ſą złożone z piąciu ſet álbo ośmiu ſet ludzi.

BATEAU,ſubſt maſc. (*Vaiſſeau qui ſert à naviger ſur les rivieres & ſur les lacs.*)Navicula, *genit.*naviculæ,fæm.*Cicer.*

ŁODZ Bat ſzkutá ſtatek ſłużący do płynieniá po rzekach y ieziorach.

Bateau chargé de pierres. Cymba onuſta lapidibus. * *De charbon,de foin,de bois, de vin.* Cymba onuſta carbone, fœno, ligno, vino. Łodź kamieńmi ładowná. *Węglami,ſianem,drzewem, Winem.

ON DIT proverdialement qu'*Vn homme eſt tout eſtourdi du bateau,(quand il luy eſt arrivé depuis peu quelque infortune qui luy a cauſé quelque trouble d'eſprit.)*Caſu adhuc perculſus.*Cic* MOWIĄ przyſłowiem człowiek cale zapamiętáły iak nałodzi, kiedy mu ſię iakie nieſzczęście nagłe przytrafi ktore mu iakie pomięſzanie uczyni w umyśle.

BATELE'E,ſubſt.fœm. (*la charge d'un bateau.*) Navigii onus, *genit.* oneris,neat. *parlant des perſonnes qui ſont dans un bateau.* Vectores,um,maſc. plur. ŁADOWANIE,ſzaſunek to czego nakładą naſypią nabiorą na ſzkutę álbo łodź. *Mowiąc o oſobach ktore ſię znayduią na ſtatku,wſiadanie.

BATELIER, ſubſt. maſc. (*Celuy qui mene un bateau pour paſſer la riviere.*) Navicularius, *genit.*navicularii, maſc.*Cicer. Hor.Ter.* PRZEWOZNIK ſzyper co prowadzi ſtatek álbo łodź dlá przeprawy ná wodzie, żeglarz.

BATELIERE,ſubſt.f.(*Celle qui mene un bateau.*)Navicularia, *genit.* naviculariæ,f. PRZEWOZNICZKA ſzyperka żeglarka, ta co ſtatek prowadzi.

Eſtre batelier, exercer la profeſſion de batelier. Naviculariam exercere, *ou* facere. *Cicer.* Bawić ſię ſzyprowaniem, przewoźnictwem żeglarką, ſzyprować.

BATIFOLER,V.n.terme populaire,(*qui ſe dit de ceux qui s'amuſent à badiner, particulierement des païſans & des païſannes*)Nugari & pertractare ſe invicem.ZARTOWAC,igrać, gzy ſtroić,ſłowo poſpolite mowiąc o tych,co ſię igraſzkami proſtemi bawią, oſobliwie o wieśniakach, y wieśniaczkach.

BATTANT, *d'une porte*, ſubſt. m. (*l'un des coſtez d'une porte, qui s'ouvre en deux.*) Valvæ, *genit.* valvarum,f.plur. Valvata foris, *genit.* valvatæ foris,f. SKRZYDŁO, iedna ſtrona drzwi mowiąc o drzwiach o dwu ſkrzydłach,álbo wedwoie ſię otwieraiących.

Vne porte à deux battans. Bifores, *genit.* biforum,fœm.pl. *Vitr.* Drzwi roſchodzące ſię, dwu ſkrzydlaſte.

BATTANT *d'une cloche.*Batallum, *gen.*batalli,n.*mot de la baſſe latinité.*SERCE,młot we dzwonie ſłowo proſtey łaciny

BATTANT, ſe dit en ces phraſes proverbiales. *Faire une choſe tambour battant*,c'eſt à dire *de hauteur,au veu & au ſceu de tout le monde, ſans craindre que perſonne l'empeſche.*Palam & apertè aliquid facere. BIIĄC, uderzywſzy, od ſłowa biię uderzam mowi ſię w tych ſpoſobach przyſłowia: Czynić co w bębny biiąc to ieſt głośno iawnie, áby wſzyſcy widzieli, y ſłyſzeli; nic obawiaiąc ſię áby temu kto miał przeſzkodzić

ON DIT auſſi (*des gens qu'on a mis en fuite.*) *On les a menés tambour battant.* Palantes acti ſunt. MOWIĄ też o ludziach ktorych rozgromiono, ſpłoſzono ich w bęben biiąc.

Ils les menerent battant juſques à leurs retranchement. Ad vallum eos agere cœperunt. *Hirt.* Płoſzono ich tnąc aż do ſzańcow.

ON DIT figurément (*de ceux ſur qui on a eu de continuels avantages, ſoit en diſpute, en procès, au jeu.*) *Mener quelqu'un tambour battant.*Strenuè agere cum aliquo. MOWIĄ *niewłaśnie:* o tych nad kim kto záwſze ma gorę czyli w ſporze iakiey, czyli w prawie, álbo we grze: iák mu zábębnią ták iść muſi.

ON DIT au ſens naturel, *Ils ſont ſortis de la place enſeignes déployés & tambours battans.* Egreſſi ſunt ex arce vexillis explicatis,& tympanis concrepantibus. MOWIĄ w wyrozumieniu właſnym: wyſzli z fortecy znaki rozwinąwſzy y w bębny biiąc.

BATTE,ſubſt.f.(*Machine à enfoncer le pavé, ou à battre le ciment.*)Pavicula, *genit.* paviculæ,f.*Colum.* BABA, Kafar, ſtatek do ubiiania bruku álbo tłuczenia gruzu.

BATTEMENT, ſubſt.maſc. (*L'action de battre & de fraper.*) Percuſſio, *genit.*percuſſionis,f.*Cic.* BICIE ubiianie.

Les diverſes manieres d'exprimer ſon deuil, ſont les battemens de poitrine, de la cuiſſe & de la teſte. Varia illa genera lugendi ſunt pectoris, feminum, capitis percuſſiones. *Cicer.* Rozmaite ſpoſoby wyrażenia żalu ſwego ſą biicie tłuczenie pierſi, lędźwi, głowy.

BATTEMENT *des cailloux l'un contre l'autre (pour faire du feu.)* Lapidum conflictus atque tritus, *genit.* ûs, màſc. *Cicer.* UDERZENIE, krzemieni ieden o drugi dla ſkrzeſania ognia.

BATTEMENT *des mains pour applaudir.* Plauſus,plauſûs, m.*Cic.* UDERZENIE, klaſkanie rękoma dla pochwały.

BATTEMENT *des veines, des atteres.* Venarum,arteriarum pulſus, *ou* perculſus, *genit.*ûs,m.*Celſ.Plin.* BICIE pulſowych żył.

BATTEMENT, *Palpitation du cœur.* Cordis palpitatio, *genit.*

genit. palpitationis, fœm. *Plin.* BICIE, drżenie ſerca.

BATTERIE, ſubſt.f. (*Action de ceux qui ont querelle enſemble,& qui en viennent aux mains pour la vuider.*) Pugna, *gen.*pugnæ,f.*Cic.* BICIE ſię, ſzamotanie,ſprawa tych ktorzy wkłotni z ſobą będąc do rąk przychodzą y ſiebie ſię chwycą.

BATTERIE, (*Terres élevées ſur leſquelles on met les canons pour battre une ville.*)Agger, *genit.*aggeris,m. Aggeſtus, *genit.* aggeſtûs, maſc. *Cæſ.* Suggeſtus,ûs,m. GROBLA wał wyſypany, ná ktorym ſtáwiaią działa, dla rażenia miaſta iakiego.

Il dreſſa une batterie de quatre-vingts pieds de haut. Aggerem in altitudinam pedum octoginta extruxit.*Cæſ.* Wyſypał wał ná ośmdzieſiąt ſtop wyſoki.

Ils ruinoient la batterie en venant par deſſous enlever la terre & les faſcines avec beaucoup d'adreſſe, parce qu'il y a beaucoup de mines de fer en leur païs, & qu'ils ſont fort experts en cét art. Aggerem cuniculis ſubtrahebant, eò ſcientiùs, quòd apud eos magnæ ſunt ferrariæ,atque omne genus cuniculorum notum.*Cæſ.* Wywracali wał podkopuiąc ſię,ze ſpoſodu ziemię y pęki chroſtow wywłocząc wielką ſprawnością,gdyż w ich kraiu ieſt wiele gor żelaznych,y że w tym ſą biegli.

BATTERIE,(*l'Artillerie élevée pour battre une place.*)Tormenta bellica diſpoſita (contra urbem) ROZSTAWIENIE Rychtowanie,proſtowanie dział do rażenia twierdzy iákiey.

Mettre, diſpoſer une batterie ſur les murs. Diſponere, *ou* locare tormenta in muris.*Cæſ.* Stawiać armatę po murach.

BATTERIE ſe dit figurément (*des conteſtations qui ſurviennent dans les élections & dans les jugemens, pour leſquels on fait des brigues & de fortes ſollicitations.*)Machinatio, *genit.*onis,fœm. *Cic.* &c. WALKA, Sprawka, wſporka, przeciwne zdania ná obraniach,y ſądach ná ktorych wielkie zábiegania y przemawiania ſtron czynią.

*Il a une forte batterie dans le Parlement, Il a bien des juges pour luy.*Multi ſtant ab illo judices in Senatu. Ma potężne plecy zá ſobą w Trybunale, ma wiele ſędziow po ſobie.

*Il a encore une autre batterie à faire jouër.*Machinario alia eſt ipſi adhuc contorquenda,*ou* adhibenda.Ma ieſzcze inſzą armatę,zktorey może zagrać.

Redonbler ſes batteries,(lors qu'on fait de nouvelles ſollicitations, de nouvelles brigues, ou *qu'on intereſſe quelque Puiſſance pour la réüſſite d'un deſſein.*Novis machinationibus & artibus uti, (utor,uteris,uſus ſum.) depon.(ut aliquid benè cadat.) Powtorzyć ſzturm,ná nowe ſzturmować,kiedy kto nowe zabiegi nowe wynayduie ſpoſoby, álbo że wda iáką moc dla dokazania zámyſłu iákiego.

Il avoit dreſſé pluſieurs batteries contre luy,capables de renverſer la vertu la mieux eſtablie. Multas eum oppugnandi rationes excogitârat, quibus vel probatiſſima virtus frangi poterat. Wiele ſzturmow ná niego przypuścił ſpoſobnych do obalenia cnoty by też náylepiey ugruntowaney.

ON dit proverbialement & figurément,*Changer de batterie,(lors qu'on ſe ſert de nouveaux moyens,qu'on prend de nouvelles voies pour faire réüſſir une affaire,les premieres n'ayant pas réüſſi.)* Aliam tentare viam. Novam agendi rationem inire. *Cic. Ter.* MOWIĄ przyſłowiem inſzego ſzturmu záżyć, kiedy kto zážywa nowych ſpoſobow, bierze przed ſię nowe drogi dla dokazania ſwego, gdy mu ſię pierwſze nieudały.

*Je m'en vas dreſſer une batterie, pour luy enlever deux cens écus.*De ducentis nummis intendam baliſtam in illum.*Plaut.* Wyſtawię iá ná niego fortel żebym mu wziął dwieście tálerow.

Il dreſſe des batteries pour vous excroquer de l'argent. Sycophantias componit, ut aurum abs te auferat.*Plaut.* Fortele ná ciebie knuie áby cię z pieniedzy obrać.

Dreſſer une batterie contre quelqu'un. Dolum ad aliquem machinam-ve commoliri *Cic.*Tragulam in aliquem injicere. *Plaut.* Fortel ná kogo ſtawiać, fortelem zdradą ná niego záchodzić.

BATTERIE *de Cuiſine*, terme collectif, (*qui ſe dit de tous les utenſiles qui ſervent à la cuiſine.*) Vaſa coquinaria, *genit.* vaſorum coquinariorum,n.pl.*Petr.* MIEDZ kuchenna ſłowo zbieralne wiednym znàczące wſzyſtkie ſtatki kuchenne.

BATTEUR, ſubſt. maſc.(*Celuy qui bat.*) Percuſſor, *genit.* percuſſoris,m.*Cic.* BIIAK, ten co biie.

BATTEUR *en grange*, (*Qui bat le bled dans la grange.*) Spicarum in areâ tritor, *genit.*tritoris,m. MŁOCEK w ſtodole, co zboże biie w ſtodole.

BATTEUR *d'or*, (*Qui bat l'or & le met en feuille.*) Bractearius, *genit.* bractearii,m. Bracteator, *genit.* bracteatoris, *Firm.*Qui aurum malleolis tundit ad quamvis levitatem ductile. BLACHARZ złotnik ktory złoto ná blaſzki y liście ciągnie.

(On dit à Paris un TIREUR D'OR.) Názywaią w Paryżu Ten co złoto ciągnie,złoto ciągnione robi.

ON APPELLE à la guerre, *Les Batteurs d'eſtrade,)des cavaliers détachez qui vont reconnoiſtre l'ennemi & découvrir le terrain pour en donner avis aux Généraux.*) Excurſor, *genit.* excurſoris,m. Concurſator, *genit.* concurſatoris,m.*Cic. Liv.* NAZYWAIĄ ná Woynie podiezdnicy, konnych wyprawionych, dla wywiadow ták o nieprzyiacielu iáko też o kraiu, dla uwiadomienia Wodzow.

ON APPELLE proverbialement, (*des filoux & des faineants.*) *Des Batteurs de pavé.* Vagabundi, *genit.*vagabundorum,m.pl.*Sen.* NAZYWAIĄ przyſłowiem: hultaiow y prożniakow, temi co tylko bruki krzeſzą.

BATTOIR, ſubſt.maſc. (*Inſtrument plat fait de bois, dont on bat le linge pour le blanchir.*) Palmula, *genit.* palmulæ,f. KIIANKA ſtatek drewniany płaſki ktorym tłuką chuſty dla wyprania ich.

BATTOIR *à jouër à la longue paûme.*Palmula luſoria, *genit.* palmulæ luſoriæ,fœm. RĄCZKA łopatka do przebiiania piły.

BATTOLOGIE,ſubſt.f.(*Redite,quand on repete le meſme mot,mais inutilement.*) Battologia, *genit.*æ,f. ZAIĄKANIE powtarzanie ſłow niepotrzebne.

BATTRE,V.act.& neut. (*frapper, outrager, bleſſer quelqu'un.*) Verberare.(verbero,as,avi,atum.) act.acc.*Cic.*Cædere, (cædo, cædis, cecidi, cæſum.) act. acc. *Cic.* BIC uderzyć obrazić kogo.

Battre bien quelqu'un,le battre comme l'on dit *dos & ventre.* Aliquem malè multare, (to,as, avi,atum.) Zbić dobrze kogo, ztłuc iako mowią zewſząd od ſtop do głowy.

*Battre quelqu'un juſques à rendre l'ame,le rouër de coups, l aſſommer de coups.*Aliquem multare ad mortem,*ou* contundere.*Plaut.* Zbić kogo ná śmierć,zwalić,zgruchotać kiymi.

*Nous nous ſommes tous deux laſſez,luy de me battre,& moy d'eſtre battu.*Ego vapulando,ille verberando uſque ambo defeſſi ſumus. *Ter.* Obadwáśmy ſię zmordowali on biiąc á iá zbiciem.

Il a eſté battu du foudre. Afflatus,*ou* percuſſus eſt fulmine. Piorunem ieſt uderzony.

SE BATTRE, (*combattre de quelque maniere que ce ſoit.*) Pugnare.Expugnare,(o,as,avi,atum.)neut.*Cic.* BIC ſię walczyć iakim tylko być może ſpoſobem.

Se battre avec quelqu'un,ou *contre quelqu'un.*Cum aliquo pugnare,*Cic.ou* in aliquem.*Liv.ou* contra aliquem. *Quint.* BIC ſię z kim,álbo przeciw komu,poiedynkować.

*Se battre à coups de poings.*Pugnis contendere, *ou* certare. *Cic.* **A coups de baſtons,à coups d'eſpées.*Fuſtibus,gladiis pugnare, *Hor. Ovid.* BIC ſię zkim pięściami, ná tuzy ſobą poyść. *Bić ſię kiymi álbo w kiie. *Ná ſzpady.

On en eſt venu juſques à ſe battre,On en eſt venu aux mains. Res ad manus atque ad pugnam venit. *Cicer.* Przyſzło, aż do bitwy,przyſzło między niemi do rąk.

BATTRE ſiginifie auſſi *Défaire des troupes aſſemblées en un corps.*Percutere. **Battre l'armée ennemie.* Hoſtes percutere, *ou* profligare,act. *Plaut.* BIC pobić znaczy też znieść woyſká całe zebrane do kupy.*zBić woyſko nieprzyiacielſkie

BATTRE ſignifie encore, *Tourmenter,agiter,ſecouër.*Verberare.Agitare.Jactare.Pulſare,(o,as,avi,atum.)act.acc.*Cic.* Bić znaczy ieſzcze ſtrapić ſprzykrzyć ſię, wytrzepać.

*Eſtre battu de la pluye & des vents.*Imbre & ventis verberari.paſſ.*Plin.* Deſzczem y wiatrami być ſtrzepanym.

*Il a eſté battu de la tempeſte.*Tempeſtate fuit multùm agitatus.*Virg.* Rzucany był náwałnością, ſkołatany.

*Des vignes battuës de la greſle.*Verberatæ grandine vineæ, *Hor.*Winnice gradem ſtłuczone.

*On bat les noyers avec des pierres & la gaule, pour en abbattre les noix.*Nuces decutiuntur ſaxis & perticis. Orzechy otłukuią kamieńmi y Tyczą dla obicia z nich orzechow.

ON LE DIT auſſi (*des plus legeres agitations.*) *Ce malade eſt bien bas, ſon pous ne bat plus.* Hic æger eſt in extremis. Pulſus non ampliùs movetur. *Cic.* MOWI ſię też o náyleKſzych wzruſzeniach ten chory barzo ſpadł, puls iego iuż nie biie.

Le cœur me bat. Cor mihi ſalit. *Plaut.* Serce mi biie.

(Le meſme a dit par une expreſſion bouffonne de théatre, *Cor facit artem ludicram*, comme qui diroit *Mon cœur danſe ſur la corde.*) Tenże powiedział mową kuglarſką widowiſk, iákoby kto mowił ſerce mi tańcuie, po linie ſkacze.

BATTRE ſignifie encore (*Forger*, ou *Frapper avec le marteau.*) *Battre du fer à la forge.* Cudere, (cudo, cudis, cudi, cuſum.) *Plaut.* BIC znáczy ieſzcze wyrabiać młotem kowáć wybiiać. Bić kuć żelazo młotem wkuźnicy.

Battre de l'or & de l'argent, (*l'eſtendre en feüilles.*) Tundere aurum vel argentum ad quamlibet levitatem ductile. Bić złoto, ſrebro, ná blaſzki álbo ná liście go ciągnąć.

BATTRE *monnoye.* Nummos cudere, *ou* ſignare. *Cic.* BIC pieniądze.

BATTRE *le fer*, ſignifie *S'exercer à faire des armes chez des maiſtres d'eſcrime.* Præpilatis gladiis inter ſe digladiari. BIC ſię znaczy też ćwiczyć ſię w robieniu bronią u tych co uczą ſzermierki.

EN CE SENS on dit figurément, q'*Vn homme a long-temps battu le fer*, (*quand il s'eſt long-temps exercé en quelque art ou profeſſion que ce ſoit.*) Longo uſu in arte aliquâ exercitus, *Cicer.* W TYM rozumieniu mowi ſię ten człowiek długo ſzermował, kiedy przez długi czas ſię ćwiczył w iákiey náuce, álbo kunſzcie iákim.

BATTRE ſe dit (*des choſes qu'on pile dans un mortier, ou qu'on enfonce avec quelque inſtrument.*) Tundere. act. acc. Terere. *Plaut* Tłuc mowi ſię o rzeczach ktore tłuką w możdzerzu, albo trą náczyniem iákim.

Battre du poivre avec un pilon de bouis. Molâ buxeâ piper terere. *Petr.* **Battre des livres, en preſſer les feuilles avec le marteau.* Malleo tundere libri folia. **Battre des ſieges, des tapiſſeries, des habits, en faire ſortir la poudre en les frappant avec des baguettes.* Bacillis excutere pulverem ſedilium, aulæorum, veſtium. **Battre en grange, faire ſortir le grain de l'épy en le frappant avec des baguettes ou un fleau.* Frumentum flagellare. *Colum. Var.* **Battre le fuſil, en tirer du feu en le frappant avec une pierre.* Excutere ignem venis ſilicis. *Virg.* **Battre la terre, la rendre unie avec des battes.* Terram pavire, (pavio.) *Plin.* **Battre des pieux, les enfoncer avec la batte. Colum.* Fiſtucare palos. *Plin.* Trzeć pieprz tłuczkiem wſtępie *Zbiiać kſięgi karty ściſkać młotem. *Otrzepywać krzeſła obicia, ſuknie, z kurzu ie wybiiać, prętem biiąc. *Młocić w ſtodole, áby wypadało ziarno z kłoſa biiąc kiymi, álbo cepem. *Uderzyć w krzeſiwo, dobywać ognia z niego krzeſząc ſkałką. *Ubiiać ziemię, rownać ią babami biiąc. Ubiiać pale, wgłąb ie wkopywać kafarem.

BATTRE ſignifie quelquefois (*Meſler, brouiller.*) comme *Battre des œufs.* Ova interere. BIC znaczy czaſem mięſzać, kłocić, iako: bić iaycá.

BATTRE veut dire auſſi, (*Fouler en marchant.*) comme *Battre le païs*, ou *la ſemelle.* (comme l'on parle populairement.) *Courir la campagne, peleriner.* Regiones peragrare. *Cic.* ZNACZY też deptać chodząc iako włoczyć ſię pokraiu, po wſiach, po-wſi-nogá, iako ſię poſpolicie mowi, Biegać po świecie, włoczęgą ſię bawić.

BATTRE *la campagne*, en terme de guerre, (*Aller çà & là*) Campos pervagari. *Cic. Plaut.* Terminem woyſkowym tam y ſam podiazdami wypadać.

Ils battoient les lieux avec grand bruit. Tumultuoſius omnibus in locis pervagabantur. *Cæſ.* Wypadali po rożnych mieyſcach z wielkim hałáſem.

La cavalerie bat la campagne pendant la nuit. Circumfunditur noctu equitatus. *Cæſ.* Konni co noc wypadaią podiazdami.

BATTRE *le pavé*, (*Eſtre vagabond & faineant, Courir la ville ſans rien faire.*) Totâ urbe, *ou* per totam urbem vagari dep. *ou* diſcurrere. neut. *Tibul.* Concurſare. neut. *Cic.* WŁOCZYC ſię błąkaczem być, y tułaczem, po mieście ſię błąkáć nic nie robiąc.

ON DIT figurément *Il bat la campagne*, (*parlant d'un Orateur qui ſort de ſon ſujet, qui s'en éloigne, qui bat bien du païs.*) Excurrit, *ou* vagatur ejus oratio. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie; ná podiazd wyiechał. Mowiąc o mowcy ktory wypada od rzeczy w mowie ſobie záłożoney, od niey ſię oddalaiąc, ná rożne ſtrony mową wybiega.

BATTRE ſignifie, (*Venir toucher legerement & comme en paſſant.*) comme *La riviere bat les murailles de la ville.* Fluvius urbem alluit. *Cic.* BIC, uderzyć, otrzeć ſię lekko, y iákoby przechodząc, iáko; Rzeka obiia ſię, ociera ſię o mury miaſta.

Le rivage eſt battu des flots de la mer. Littus undis tunditur. *Cic.* Obiiaią ſię o brzeg fale morſkie.

§BATTRE ſe dit en guerre, comme *Battre le tambour.* Tympanum ferire. BIC mowi ſię po woyſkowemu, iáko: bić w bęben.

Battre aux champs, Battre la marche. Tympano profectionis ſignum dare. Profectionem indicere tympano. act. Uderzyć w pole, uderzyć ná pobudkę do ruſzenia ſię.

Battre l'eſtrade, Aller aux nouvelles des ennemis. Ad exploranda hoſtium conſilia excurrere. Wypadać wybiegać ná ſzpiegi, na wywiady o nieprzyiacielu podiazdami biegać.

BATTRE *des mains*, (*Applaudir, & témoigner ſa joye en battant des mains.*) Plaudere. Plauſum dare. *Cic. Plaut.* UDERZYC w obie ręce, klaſkać ná pochwalenie czego.

BATTRE (*ſe dit des attaques qui ſe font avec l'artillerie.*) *Battre une ville en ruine avec le canon.* Tormentis bellicis urbem verberare. *Cic.* BIC, mowi ſię o ſzturmach ktore czynią armatą. Bić do miaſta ſzturmuiąc armatą.

EN CE SENS on le dit figurément (*des perſonnes qu'on pourſuit juſques à l'extrémité, & des diſputes où l'on apporte de ſi fortes raiſons qu'elles détruiſent abſolument le parti contraire.*) comme *Battre quelqu'un en ruine.* Evertere aliquem bonis, *ou* fortunis omnibus. *Cic.* W TYM rozumieniu mowi ſię niewłaśnie: o tych ktorych prześladuiemy do ſzczętu, y o wſporkach gdzie ták mocne dowody ſię daią, że cale przeciwną ſtronę gubią. Jáko zgruntu kogo pokonać.

Battre quelqu'un en ruine, (*Détruire toutes ſes raiſons.*) Rationes alicujus retundere, *ou* confutare. act. *Cic.* Zgruntu kogo pokonać, wſzyſtkie iego dowody zepſować.

Il m'a battu de cette raiſon. Hac ratione me confutavit. *Cic.* Zwyciężył mnie, przekonał mnie zbił mię tym dowodem.

Battre quelqu'un de ſes propres armes, c'eſt à dire, *Se ſervir de ſes raiſons contre luy meſme.* Aliquem gladio ſuo jugulare. *Cic.* Pobić kogo pokonać go właſną iego bronią. to ieſt: zážyć iego dowodow ná niego ſamego.

BATTRE *des aiſles*, (*parlant des oiſeaux.*) Alas verberare. *Plaut.* BIC ſkrzydłami, trzepać ſię ſkrzydłami mowiąc o ptaſtwie.

EN CE SENS on dit figurément qu'*Vn homme ne bat plus que d'une aiſle*, (*lors que ſa fortune & ſon credit ont beaucoup diminué.*) Deceſſio facta eſt ipſi, fortunæ & dignitatis. W TYM rozumieniu mowią niewłaśnie: że ten człowiek iuż tylko iednym ſię ſkrzydłem trzepie; kiedy mu ſzczęścia y powagi dużo ubędzie.

ON LE DIT auſſi (*lors que ſa ſanté eſt affoiblie & diminuée.*) *Il ne bat que d'une aiſle*, c'eſt à dire, *Il traine toûjours, Il ne ſe porte pas bien.* Conflictatur jam iniquâ valetudine. *Plin-Jun.* MOWIĄ toż ſamo, kiedy ná zdrowiu oſłabieie y zwątleie, iednym ſię ſkrzydłem trzepie, to ieſt: powłoczy ſię, nie dobrze ſię ma.

BATTRE ſe dit pareillement (*de cette guerre continuelle que ſe font les élemens & les animaux.*) comme, *Les vents contraires ſe battent ſur le mer.* Diſcordes confligunt venti. *Virg.* BIC ſię walczyć mowi ſię też o tey walce y przeciwności uſtawiczney ktorą między ſobą maią żywiοły, y zwierzęta, iáko: wiatry przeciwne walczą z ſobą ná morzu.

Le froid ſe bat contre le chaud. Frigus & calor confligunt. Zimno walczy przeciwko gorącu.

BATTRE *les oreilles à quelqu'un d'une meſme choſe.* Aures alicujus iiſdem de rebus tundere. *Cic.* NABIC komu uſzy zmordować uſtawicznie iedną rzeczą.

BATTRE s'employe figurément en ces autres phraſes. *Battre froid à quelqu'un*, (*Luy faire un mauvais accueil, luy témoigner qu'on n'a point ſa veuë, ni ſa viſite agréables.*) Frigidè aliquem excipere. *Cic.* BIC, zbić, mowi ſię niewłaśnie: w tych ſpoſobach. Zbić, álbo zbyć kogo ná zimno, źle go przyiąć; pokazać że ſię nám bytność iego y przytomność niepodoba.

Se battre en retraitte, (*Se retirer du combat toûjours en ſe battant.*) E prælio ſe ſubducere pugnando. Obronną ręką wyniść, wracać ſię z potrzeby záwſze ſię broniąc.

ON DIT en cette ſignification, *Se battre en retraitte*, (*parlant d'un homme qui ſe retire des affaires & du monde.*) Subtrahere ſe, *ou* ſubducere ſe à rebus gerendis. *Cic.* OBRONNĄ ręką uchodzić mowiąc o człeku co ſię oddala od ſpraw publicznych, y świata.

BAT-

BATTRE *la meſure dans la Muſique.* Muſicum concentum moderare. act. *Saluſt.* *ou* moderari. depon. *Cic.* Cantus moderari. depon. *Cic.* BIC tákt, dawać tákt w Muzyce.

BATTRE s'employe proverbialement en ces façons de parler. *Ils ſe battent comme chiens & chats.* Rixantur perpetuò inter ſe ut canes & feles. BIC, zażywaią przyſłowiem w tych ſpoſobach: biią ſię iák pſi y koci.

Il a eſté battu dos & ventre, (*On luy en a donné ſur le dos & par tous.*) Verberibus egregiè fuit multatus. *Tacit.* Zbito go po grzbiecie y brzuchu wſzędzie.

C'EST BATTRE *l'eau*, (*quand on s'amuſe à quelque travail où il n'y a rien à profiter.*) Oleum & operam perdis. *Ter.* In aquâ ſementem facis. Æthiopem lavas *Petr.* c'eſt à dire *Vous perdez vôtre huile & vôtre peine. Vous ſemez dans l'eau. Vous lavez un Maure.* JEST to wodę młocić kiedy ſię kto bawi pracą iáką niepożyteczną, to ieſt: tracíſz darmo y oley y robotę, ſieieſz ná wodzie, myieſz Murzyna.

ON DIT en meſme ſens, *Il vaudroit autant battre ſa teſte contre le mur*, pour dire, *Toute la peine qu'on prendroit à faire quelque choſe ſeroit inutile.* Laterem lavas. *Ter.* (c'eſt à dire *C'eſt comme ſi vous vouliez laver une tuile qui n'eſt point encore cuite, plus vous la lavez, plus elle devient ſale.*) MOWI ſię w tym rozumieniu: iednoſz byto było co głową mur wybiiać, to ieſt wſzyſtka około tego praca byłaby bez ſkuteczna. To ieſt iákobyś chciał cegłę płukać niepaloną, ktorą im więcey płoczeſz tym ſię barziey rozmazuie.

Nous avons battu les buiſſons, un autre a pris les oiſeaux, pour dire *Vn autre a profité de noſtre travail.* Fructus laborum noſtrorum alter intercepit. Myśmy wyſtraſzyli ptaki á kto inſzy ie pobrał, zá miaſt Kto inſzy ſię pożywił z pracy náſzey.

Autant vaut bien battu que mal battu, c'eſt à dire, *ce ſera la meſme choſe pour luy, de donner un ou pluſieurs coups.* Perinde illi erit ſi unam an ſi plures plagas dederis. Ná iedno o wynidzie źle álbo dobrze zbić, to ieſt: iednoż to będzie dla niego iednę plagę mu dać álbo wiele.

Il n'eſt rien tel, que de battre le fer tandis qu'il eſt chaud, pour dire *Il ne faut pas perdre l'occaſion de faire réüſſir une affaire, quand on en trouve le moyen.* Nihil eſt niſi dum caletur, hoc agitur. *Ter.* Niemaſz nic lepſzego iáko żelazo bić poki ieſt gorące, to ieſt: Nie trzeba omięſzkać okazyi dokazania czego poki ſię podaie.

ON DIT qu'*Vn homme eſt battu de l'oiſeau*, pour dire qu'*Il eſt rebuté des traverſes, des perſécutions qu'on luy a faites en une affaire.* Satias eum tenet injuriarum fortunæ. MOWIĄ człowiek zrażony od ptaka, to ieſt: Ze ieſt odrażony przeciwnościami y przykrościami ktore mu w iakiey rzeczy ſię przytrafiły.

BATTU, m. BATTUë, f. part. paſſ. & adject. *qui a preſque toutes les ſignifications du verbe.* BATTRE. Mais on dit encore qu'*Vne femme à les yeux battus*, (*quand ils n'ont plus le vif éclat, qu'ils avoient.*) Eſt oculis liventibus. *Claud.* BITY BITA wſzyſtkie też prawie rozumienia ma co y ſłowo *Bić* Ale mowią ieſzcze że białogłowa ma oczy iák zbite, kiedy iuż tego żywego światła nie ma w oczach ktore przedtym.

Qui mérite d'eſtre battu. Verberabilis & hoc verberabile, adject. Godzien być bity.

Qui a eſté battu de verges par les carrefours. Verbero compitalitius. *Liv* Smaganiec rozgami bity po rogach mieyſkich

BATTUE, ſubſt. f. (*ſorte de Chaſſe, lors qu'on bat les buiſſons & les bois avec des houſſines & des grands cris pour en faire ſortir le gibier.*) Venatio in quâ ſubitis clamoribus & voce inſuetâ terrentur feræ. STRASZENIE płoſzenie zwierza, ſpoſob polowania kiedy po krzewinach, y laſach harapnikami klaſkaią y głośno wołaią áby zwierze wyſtraſzyć zgęſtwy.

BAVARD, maſc. BAVARDE, f. adject. (*Indiſcret, qui parle trop, qui dit tout ce qu'il ſçait.* Futilis & importunus loquutor. *Aul-Gell.* BLAZGON co wiele mowi nieuważny co wſzyſtko wygada co wie.

(Ce mot François eſt bas & eſt dérivé du mot grec Bavaz, qui ſignifie *Cauſeur*: comme auſſi le mot de. To ſłowo Francuſkie ieſt podłe pochodzące z Greckiego *Bawaz* co znáczy gadatliwego iáko też y ſłowo.

BAVARDISE, ſubſt. f. Stulta & inepta loquacitas. *Cicer.* GADATLIWOSC Pletliwość.

BAVARDER, V. neut. (*Parler trop, faire des indiſcretions dire des vanitez.*) Ineptias loqui. *Cic.* BLAZGONIC, Pleść y gadać wiele nieuważnym być w mowie gadać ni to ni owo

(Mot bas & ironique.) Słowo podłe y ná śmiech.

BAVAROIS, maſc. BAVAROISE, f. adject. (*Qui eſt du Duché de Baviere.*) Bavarus, Bavara, Bavarum. Boius, Boia, Boium. BAWARCZYK, BAWARKA, co ieſt z Xięſtwa Bawaryi.

BAUDET, ſubſt. maſc. vieux mot qui ſignifie (*un petit aſne.*) Aſellus, *genit.* i, m. *Cic.* OSIEŁEK ſtare ſłowo.

ON LE DIT auſſi d'un homme fort ignorant ou fort beſte. *C'eſt un baudet.* Aſinus *Plaut.* MOWI ſię toż o człowieku proſtaczku co nic nie poymuie iák bydlę: ieſt właſny Oſiełek.

BAUDIR, V. neut. uieux mot qui ſignifioit autrefois (*Se rejouïr.*) Laſcivire, Geſtire. *Cic.* BESTWIC ſię, roſpuſtować ſłowo ſtare.

(Ce Verbe n'eſt d'uſage en François que dans ſon composé *Ebaudir.*) To ſłowo nie ieſt w używaniu w Francuſkim, oprocz w ſkładanym ſłowie wyſkakiwáć z roſpuſty.

BAUDRIER, ſubſt. maſc. (*Eſcharpe de cuir qu'on porte ſur l'épaule droite qui ſert à tenir l'eſpée.*) Balteus, *genit.* baltei, maſc. PAS rzemienny, pendent ktory noſzą ná prawym ramięniu y od ktorego ſzpada wiſi.

BAVE, ſubſt. f. (*Salive gluante qui découle de la bouche.*) Salivoſus humor. *Plin.* PIANA ślina lipka ciekąca z gęby.

ON APPELLE *Bave d'un limaçon*, (*cette humeur viſqueuſe & gluante qu'il jette, avec laquelle il s'attache aux arbres & aux parois.*) Salivoſus lentor, maſc. NAZYWAIĄ piana ślimakowa te wilgoć lipką ktorą wyrzuca, y nią ſię przypina do drzew y do ścian.

ON DIT populairement, qu'*Vn homme n'a que de la bave*, pour dire *Il n'a que du babil.* Inaniloquus eſt. *Plaut.* MOWIĄ poſpolicie ten człowiek nie ma tylko ślinę, to ieſt: nie ma ieno prożne ſłowa w gębie co mu ie ślina przynieſie

BAVER, V. neut. (*Jetter de la bave.*) Lentorem ſalivare, (ſalivo.) act. *Plin.* SLINIC ſię.

BAVETTE, ſubſt. f. (*Linge qu'on met aux petits enfans au devant de l'eſtomac.*) Linteum pectorale, *genit.* lintei pectoralis, neut. ZAKŁADKA chuſta ktorą małym dzieciom kładą przed pierſiami.

ON DIT ironiquement, *Vous n'eſtes encore qu'à la bavette, Vous eſtes encore trop jeune & ſans expérience, & vous enſeignez un plus ſçavant que vous?* Puerulus adhuc es, & doctiorem doces? MOWIĄ ná pośmiech, ieſzcześ dopiero w ſurku álbo paſku, ieſzcześ ſmarkacz á iuż drugich chceſz náuczyć mędrſzych od ſiebie.

BAVEUR, m. BAVEUSE, f. (*Qui jette de la bave.*) Salivario lentore fluens. SLINIĄCY ſię, SLINIĄCA ſię.

Vne aumelette baveuſe. Intrita ova lentore ſalivantia, n. plur. Jaiecznica śliniąca ſię.

BAUGE, ſubſt. f. terme de chaſſe. (*Le lieu où repoſe le ſanglier & les autres beſtes mordantes qui eſt toûjours ſale & bourbeux.*) Volutabrum, *genit* volutabri, neut. BAGNO kałuza doł termin myśliwſki mieyſce gdzie Dzik ſpoczywa y inne okrutne zwierze ktore zawſze ieſt nieczyſte y bagniſte.

BAUGE, (*Mortier de terre pétri avec de la paille qu'on appelle Torchis.*) Aceratum, *genit.* acerati, n. *Feſt.* ZARNA, możdzerz z gliny plewami zmięſzaney ulepiony.

BAUGE ſe dit proverbialement en cette phraſe, *Avoir tout à bauge*, pour ſignifier *Avoir en abondance*, (*& ſe dit particulierement des valets, à la diſcretion deſquels on abandonne les proviſions d'un logis.*) Affatim, *ou* affluenter omnia habere. DO ſytu zgęby do zdechu mowi ſię przyſłowiem w tych ſpoſobach mieć wſzyſtkiego poty, do zdechu to ieſt doſtatecznie obficie, y mowi ſię zwłaſzcza o Czeladzi na ktorych ręce oddaią wſzyſtko co ieſt w domu żywności.

BAUGÉ, (*Ville de l'Anjou.*) Balgium, ii, neut. BAŁCZ Miaſto w Andyi.

BAUGENCY, (*Ville de l'Orleanois.*) Bulgenciacum, *gen.* Bulgenciaci, neut. BAŁZENCAK Miaſto Orleanenſkie.

LA BAVIERE, (*Duché, Electorat & Palatinat d'Allemagne.*) Bavaria, *genit.* Bavariæ, f. BAWARYA Xięſtwo, Elektorſtwo, y Woiewodztwo w Niemczech.

(Dans Céſar *Noricum* ſignifie le Païs *de Baviere* & d'*Auſtriche* en Allemagne, d'où eſtoient venus les peuples appellez *Boii.*) U Cezara *Noryk* znáczy Bawaryą y Rakuzy w Niemczech zkąd poſzły były narody ktore zwano Boiarami.

BAUME, ſubſt. maſc. (*Plante médecinale, dont on tire une* liqueur

liqueur pendant les jours caniculaires en l'égratigant avec des griffes de fer.) Balſamum, *genit.*i,n.*Plin.* BALSAM drzewo lekarſkie z ktorego zbieraią ſok pod czas dni pſiey gwiazdy oſkrobuiąc go widełkami żelaznemi.

Le ſuc, ou la liqueur qui découle du baume. Balſami ſuccus, *genit.* ſucci,m. Balſami lacryma, *genit.* æ,f. BALSAM tok álbo ſok ciekący z drzewa Balſamu.

DE BAUME Balſaminus,balſamina,balſaminum.**Huile de baume.*Balſaminum oleum, *genit.*balſamini olei,n. *Plin.* BALSAMOWY. *Oleiek balſamowy.

BAUME eſt auſſi (*Vne petite herbe odoriférante, qui ſe mange en ſalade.*)Mentha, *genit.*menthæ,fœm.*Col.* MIĘTA ziołko pachniące ktore iedzą w ſałacie.

BAUME LES NONAINS,(*Ville du Comté de Bourgogne.*) Balma Virginum, *genit.* Balmæ Virginum, fœm. BALMA Dziewic Miaſto Hrabſtwa Burguńdyiſkiego.

BAVOLET,ſubſt.maſc.(*Coëffure des filles de village.*) Rica,*genit.*ricæ,fœm.*Var.* PODWIKA ścięgaczká chuſta odzienie ná głowie wieyſkich dziewek.

BAY,maſc.BAIE,fœm,(*Couleur du poil d'un cheval,que le vulgaire appelle* Rouge.)*Vn cheval bay.*Spadix,*genit.*ſpadicis, maſc.*Plin.* CISAWOSC maść ſzerci końſkiey ktorą poſpolſtwo nazywá czerwony.Koń ciſawy.

BAYE,ſubſt.fœm. (*petit golphe, ou bras de mer,qui s'ouvre entre deux terres.*)Sinus,*genit.*ſinûs,maſc.*Cic.* ZATOKA wylewá,máłá odnoga,álbo zatoká morzá wpadaiącá między dwiemá ziemiami.

BAYE ſe dit auſſi en maçonnerie,(*des ouvertures qu'on laiſſe aux murs en les élevant.*)Hiatus,*genit.*hiatûs,maſc. *Vitr.* Rima,*genit.*æ,fœm.TOZ ſię mowi w mularce o lochach zoſtawionych w murach kiedy ie podnoſzą.

BAYE en terme d'agriculture, (*ſe dit des gouſes de pluſieurs arbres,comme du lierre & du laurier*)Bacca,*genit.*baccæ, fœm.*Plin.*TOZ ſię mowi o ſtrączk: chálbo iagodach niektorych drzew iako o bluſzczu y bobkach.

BAYE,(*Plaiſanterie qu'on fait aux dépens de quelqu'un à qui on fait peur d'une choſe qui n'eſt pas vraye,ou à qui on donne de grandes eſpérences.*)Jocoſum mendaciolum.*Plaut.*TOZ ſię mowi o kłamſtwie żartobliwym z kogo żartuiąc álbo go co zmyśliwſzy ſtraſząc,álbo nadzieiami wielkiemi zwodząc.

Vn donneur de bayes. Mendaciloquus, *gen.*mendaciloqui, maſc.*Plaut.* Zwodnik ſzalbierz.

BAYER,V.neut.mot bas,(*Voir & regarder niaiſement en ouvrant la bouche, comme font les niais.*) Hiante ore aliquid aſpicere,act. ROZDZIEWIAC gębę, ſłowo podłe, przypatrywać ſię iak rozdziaw,gębę otworzywſzy.

ON DIT proverbialement BAYER *aux corneilles*, pour dire *s'amuſer en niaiſant à contempler les choſes comme les enſeignes des ruës.*Stupere omnia.*Plaut.* PRZYPATRYWAC ſię praſtwu rozdziawiwſzy gębę łada rzeczy ſię dziwić.

BAYES,(*Ville de la terre de Labour dans le royaume de Naples où il y a des eaux ſalutaires.*)Baiæ *genit.*Baiarum,f.plur. *Cic.* BAIA Miaſto, Terralawora w Kroleſtwie Neapolitańſkim gdzie ſą wody zdrowe.

*Qui eſt de Bayes.*Baianus,Baiana,Baianum.*Cic.* Co ieſt z Baii.

BAYEUX,(*Ville épiſcopale en Normandie.*)Baiocæ,*genit.* Baiocarum,fœm plur.BAIOK,Miaſto Biſkupie w Normanii.

*Qui eſt de Bayeux.*Baiocenſis & hoc baiocenſe,adject. Co ieſt z Baioku.

BAYONNE,(*Ville épiſcopale en Gaſcogne dans le païs des Baſques ſur le Confluent de l'Adour & de la N ve.*) Baiona, *genit.* Baionæ,fœm. BAIONA, Miaſto biſkupie Waſkonii, w kraiu Waſkow tam gdzie ſię ſchodzą rzeki Atur y Niwá.

*De Bayonne.*Baionenſis & hoc baionenſe.adject.Z Baiony

BAYONNETE,ſubſt.fœm. (*Sorte de poignard court.*)Sica, *genit.*ſicæ,fœm.*Cic.* PUINAŁ,kſztałt ſztyletu krotkiego barzo.

LE BAZADOIS, (*Païs de Guyenne fort fertile en bleds.*) Vaſatenſis ager, *genit.* Vaſatenſis agri, maſc. WAZAT powiat Okcytaniy bardzo obfituiący w zboże.

*Peuples du Bazadois.*Vaſates,*genit.*Vaſatum, maſc. plur. Wazatowie obywatele Wazatu.

BAZAS *ſur la Beuve*, (*Ville épiſcopale dans la Guyenne.*) Coſſium Vaſatum. WAZAT nad Bewą, Miaſto Biſkupie w okcytanii.

BDELLIUM,ſubſt.maſc.(*Gomme d'un arbre qui reſſemble à l'olivier pour la groſſeur,& dont les feuilles reſſemblent à celles du cheſne.*)Bdellium,*genit.*bdelii,neut.*Plin.* BDELIUM żywicá drzewá ktore ieſt podobne do oliwnego co do miąższości,á li cie iego po obne do dębiny.

BE'ANT,maſc.BE'ANTE,fœm.(*Qui montre une grande ouverture.*)Hians *genit.*hiantis,omn.gen.*Cic.* ZIEWAIĄCY rozpadniony co wielkie ryſy y ſkały pokazuie.

Avoir la bouche béante,ou extrémemen ouverte. Hiante, *ou* patulo ore eſſe. Mieć gębę otwartą y zawſze rozdziawioną.

LE BEARN,*ou prononce* Bear,(*Province au pied des monts Pyrennées,dont Pau eſt la capitale.*) Bene rnia, *genit.*Benearniæ, fœm. BEARN Prowincyá pod gorami Pireneyſkiemi ktorey Pal,ieſt miaſto ſtołeczne.

BE'ARNOIS,maſc.BEARNOISE,fœm. (*Celuy & celle qui eſt de Bearn.*) Bearnus, a, um. Benearnenſis & hoc Benearnenſe.adject. BEARNEYCZYK,BEARNKA.

BE'AT,maſc.BEATE',fœm.adject.(*Qu'on eſtime Saint.*) Beatus,bata, beatum. *Cic.* Błogoſławiony ktorego maią zá Swiętego.

(Il ne ſe dit qu'en mauvaiſe part, comme. Niemowi ſię chybá w zły ſpoſob iáko.

UN BE'AT & UNE BE'ATE, (*Celuy,ou celle qui affecte de paroiſtre devot & modeſte dans ſes actions & dans toutes ſes manieres,quoi qu'il ait le cœur tres corrompu*)Larvatæ pietatis cultor, *genit* cultoris, maſc. SWIĄTASZEK zmyſłony nabożnik nabożnicá ktory álbo ktorá ſtara ſię udawać zá świętą álbo świętego, wſprawach ſwoich y obyczaiach,á ſerce ma cale zepſowane.

*Il fait le Béat.*Pietatem mentitur.Swiątaſzkiem ſię czyni

*Avec ſon viſage béat, avec ſa mine béate.*Vultu in oſtentotionem veræ pietatis compoſito. Z ſwoią twarżą świątaſzkową, z ſwoią poſtawą zmyśloną.

UNE BE'ATE,*une femme hypocrite.*Larvatæ pietatis cultrix, *genit.* cultricis, f. Umbra mendax pietatis, f. *Ovid.* Swiątaſzká białagłowá zmyśloná dewotká.

BEATIFICATION,ſubſt.f. (*Déclaration que fait l'Egliſe qu'un homme eſt ſaint après ſa mort,& qu'on peut l'invoquer.*) In beatorum numerum aſcriptio,*genit.*onis,f.BEATYFIKACYA obwieſzczenie od kościołá uczynione o Swiętym iakim pośmierci, y iż go wzywać ſię godzi.

BEATIFIER, V.act. (*Declarer quelqu'un bienheureux, & l'expoſer à la piété des fideles.*)aliquem beatis aſcribere. BEATIFIKOWAC obwieścić Swiętego iakiego,y wyſtawić go pobożności wiernych.

BE'ATILLES,ſubſt.fœm.(*Petites viandes délicates, dont on farcit des ragouſts,comme ris de veau, creſtes de coq, artichaux,piſtaches &c*)Minutiæ eſculentæ,*Sen.* DROBKA,kąſki ſmaczne ktore kładą w potrawy iako ſą mleczká cielęce, grzebyki kogutow, karczochy, piſtacie.

BEATITUDE, ſubſt.f. (*Félicité, bonheur ſouverain dont jouïſſent les bien-heureux dans le Ciel.*) Beatitudo, *gen.*beatitudinis,f.*Cic.* BŁOGOSŁAWIENSTWO ſzczęśliwość naywyżſze dobro, ktorego zażywaią Błogoſławieni w Niebie.

BEAU,*ou* BEL,maſc.*on prononce* bau.BELLE,fem. (*Qui plaiſt,& qui agrée ſur-tout à la veuë.*) Pulcher,pulchra, pulchrum. PIĘKNY piękná, co ieſt przyiemne, y podoba ſię oſobliwie oku.

(On met *Beau* devant les mots qui commencent par une conſonne, comme *un Beau viſage* & *Bel* devant les mots qui commencent par une voyelle, comme *Vn bel homme.*) Kładzie ſię *Beau* przed ſłowami ktore ſą zaczynaią od dwoygłoſney litery,iako: piękná twarz, á zaś *Bel* przed ſłowami ktore ſię poczynaią od iednogłośney litery,iáko: piękná oſobá.

C'eſt un bel enfant, ou *Vn enfant fort beau.* Puer egregiâ forma.*Terent.* Ieſt to piękne dziecię, dziecię barzo piękne.

*Il ſe dit plus beau qu'Alexandre.*Alexandri formæ præſtare prædicat ſuam, *Plaut.* Má ſię za piękniejſzego nad Alexandrá.

*Il fait le beau fils.*Bellatulat,*ou* Bellulus ſibi videtur. Wdzięczy ſię, umizga, áby ſię zá pięknego udał.

J'apprehende que vous ne m'ayiez fait plus belle,que je ne ſuis en effet. Metuo ne prædicatio tua meam formam exſuperet.*Plaut.* Boię ſię ábyś mnie piękniey nie wyraził niżeli ieſtem.

Vne femme extrémement belle, ou *d'une extreme beauté.* Eximiâ pulchritudine mulier.*Cic.* Białogłowa dziwnie piękna niewypowiedzianey piękności.

*Elle eſt belle depuis la teſte juſques aux pieds; C'eſt une vraye peinture.*Ad unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiſſima *Plaut* Piękná od głowy do ſtop,właſne malowanie.

Parce qu' il ſçait qu'il eſt beaü,il en eſt tout fier,& il prétend vendre ſes careſſes,au lieu de les accorder galamment. Quia novit venerem ſuam,ſuperbiam captat,venditque amplexus,non commodat.*Petr.* Ze wie do ſiebie iż ieſt piękny z tąd hardzieie y chce przedawać przyiaźń ſwoią miaſto żeby ią z grzeczności miał dárować.

BEAU, (*Agréable à la veuë, qui fait plaiſir à voir.*) Præclarus ad aſpectum.*Cic* PIĘKNY miły ná weyrzenie.

ON DIT,*Vne belle maiſon.*Domus pulchra,*Cic.* **Vne beau ſoleil.* Sol pulcher.*Hor.* MOWIĄ piękny dom. *Piękne ſłońce.

BEAU, (*Agréable, ſerein, parlant des lieux & du temps.*) *Vn beau lieu*,Locus amœnus **Vn beau temps* Sudum tempus. *Cic.* **Vn beau jour* Dies pulchra.*Hor.* **Vn païs où il y a toûjours de beaux jours.*Apricitatis perpetuæ regio,f *Plin.* PIĘKNY,przyiemny,pogodny,miły, mowiąc o mieyſcu y czaſie. Mieyſce weſołe. *Czas piękny. *Dzień iaſny pogodny. *Kray gdzie zawſze dni ſą piękne.

BEAU,(*Excellent,rare,parlant de l'eſprit & de choſes ſemblables.*) Præclarus. Eximius,a,um.Inſignis, & hoc inſigne. Singularis, & hoc ſingulare.*Cic.* PIĘKNY, zacny, wyborny mowiąc o rozumie y tym podobnych rzeczach.

Vn bel eſprit. Præſtans ingenium. *Cic.* Piękny rozum, dowcip.

*De beaux mots.*Verba præclara.*Cic.*Piękne wyborne ſłowa.

Vne belle action. Præclarum, *ou* eximium, facinus.n. *Cic.* Piękny uczynek,dzieło.

BEAU,(*Bien-ſéant,honneſte.*) Decorus. Honeſtus, a, um. *Cic.* PIĘKNY przyſtoyny uczciwy.

*Cela n'eſt pas beau,ni honeſte.*Hoc indecorum eſt.*Cic.Mart.* To nie piękná ieſt ani przyſtoyná.

BEAU ſe dit auſſi ſubſtantivement, comme *Il y a du beau & du grand dans cét ouvrage.*Eſt aliquid pulchri & ſublimis in hoc opere.PIĘKNE mowi ſię też iak imieniem iſtotnym iako: ieſt coś pięknego,y wielkiego w tey robocie.

BEAU ſe dit adverbialement, comme *Il fait beau.* Sudum eſt tempus.*Cic.* PIĘKNIE mowi ſię przyſłowiem,iako: pięknie ieſt,pogodno.

*Il fait beau chaſſer.*Venationi,dies idoneus. Pięknie dobrze dziś polować.

Vous avez beau faire,ou *Quoique vous faſſiez,il faut que cela ſoit.* Nihil agis,fieri aliter non poteſt.*Ter.* Czyń co chceſz inaczey niebędzie, poſtaremu to muſi być.

*Il eut beau profiter de ces diviſions.*Facile illi fuit his diſſenſionibus ad ſuum quæſtum abuti. Właśnie pięknie mu ſię udało zażyć tych niezgod ná ſwoię ſtronę.

Vous l'avez beau, ou *Vous avez une belle occaſion de vous vanger.*Nunc tibi occaſio eſt & tempus te ulciſci,*ou* ulciſcendi. *Plaut.* Tu nactus es ultionis amplam occaſionem. *Cic.* Właśnie maſz piękny czas zemſzczeniá ſię.

*Donner beau en jouant à la paume.*Commodè pilam offerre. Pięknie dobrze wydać piłę graiąc.

ON DIT en ce ſens *Donner beau à quelqu'un*,ou *Luy donner beau jeu.* Latus nudum aperire inimico. MOWIĄ w tym rozumieniu: Pięknie właśnie ſię, podać komu,dać mu do wtenu, wyſtawić mu ſię.

(Metaphore priſe de la ſcience de faire des armes où un homme ſe découvre trop á ſon ennemi,& luy preſente le coſté à découvert.) Podobieńſtwo wzięte od ſzermierki gdzie ſię ieden drugiemu zbytnie podaie, y bokiem mu ſię odſłaniá do trafieniá.

TOUT BEAU,pour dire *Ne vous emportez point, Ne vous mettez point en colere.* Bona verba quæſo. *Ter. Cicer.* PIĘKNIE ieno,zámiaſt: nie tak ſię barzo choleryzuy,nie gniewuy ſię.

TOUT BEAU,pour dire *N'allez pas ſi viſte, Ne vous empreſſez pas tant.*Ne propera.*Cic.Ter.* PIĘKNIE ieno,powoli, nie tak nagle.

BEAU ſe dit proverbialement en ces façons de parler. *Il luy fait beau beau*, pour dire *Il fait ſemblant de le careſſer.* Mulſa illi loquitur.*Plaut.* Alterâ manu fert lapidem, alterâ panem oſtentat. *Plaut.* PIĘKNIE, mowi ſię przyſłowiem: w tych ſpoſobach, Pięknie mu ſię pokazał,udaie iákby mu ſprzyiał.

(Cette derniere expreſſion eſt un proverbe Latin qu'on

dit de ceux qui vous diſent des douceurs,& en meſme temps vous trahiſſent.) To oſtatnie wyrażenie ieſt przyſłowie łacińſkie mowiąc o tych, co łagodnie z tobą mowią y razem cię zdradzaią.

Il ſera beau temps quand je l'iray voir,pour dire *Je n'iray jamais.*Illum nunquam inviſam. Będzie pięknie názbyt nádworze kiedy do niego poydę; to ieſt nigdy nie poydę do niego.

Il l'a mis en beaux draps blancs,pour dire *Il a parlé de luy déſavantageuſement.* Malis rumoribus hunc diſtulit.*Cic.* Pięknie go w białey pościeli położył, to ieſt: mowił o nim źle

Nous l'avons échappé belle, pour dire *Nous avons couru un grand danger* Summo periculo evaſimus.*Cic.* Pięknieśmy ſię wykręcili,to ieſt: byliśmy w wielkim niebeſpiec eńſtwie

*Vous m'en contez de belles.*Lepida ſanè narras.*Plaut.*Piękne mi bayki prawiſz.

*Voilà une belle demande?*Scilicet,rogas?*Ter.* Piękne to,ładne pytanie, ba náylepiey ieſzcze mię pytay.

Il pleut de plus belle,ou *plus qu'auparavant.* Spiſſiùs pluit. Deſzcz idzie iák w náylepſzą, barziey niż przed tym.

Cela fit penſer de plus belle à la guerre, ou *plus qu'auparavant.*Res ad priſtinam belli rationem redegit.*Caſ.* To ſprawiło,że w naylepſzą myśleli o woynie,bárziey niż przedtym.

A beaux deniers compants. Præſenti pecuniâ.abl. *Cic.* Pieniędzmi gotowemi.

ON DIT ironiquement, *Voilà le bel homme ſur qui je m'appuyois.* Hem, quo fretus ſum. *Tar.* MOWIĄ żartem pięknie, otoż ten ná ktoregom ſię ſpuścił.

BEAUCAIRE,(*Ville de Languedoc ſur le Rhoſne.*)Bellicadrum. BELIKADR Miaſto Okcytaniy nád Rodanem.

LA BEAUCE,(*Province de France dont Chartres eſt la capitale.*) Belſia, *genit.* Belſiæ,f. BEOCYA Prowincya Francyi ktorey Karnut ieſt miaſto głowne.

Qui eſt de Beauce. Belſienſis & hoc Belſienſe. adject. Beocyanin ktory ieſt z Beocyi.

BEAUCOUP,on prononce *beaucoup.*Adverbe de quantité qui marque l'abondance,l'excès.Il s'exprime en Latin tantoſt par un adverbe *Multùm: Plurimùm:* & tantoſt par un nom *Multus, Permultus, Plurimus, a,um*, comme les exemples ſuivants le feront connoiſtre. WIELE, ſiła, przyſłowie mnogości, ktore znaczy wielość doſtatek, zbytek,á wyraża ſię po łacinie álbo przyſłowiem, álbo Imieniem iáko náſtępuiące przykłady pokazuią

*Aimer beaucoup quelqu'un.*Aliquem multùm amare *Plaut.* Kochać wielce kogo.

*Il les ſurpaſſe tous de beaucoup.*Longè omnes, multùmque ſuperat.*Cic.* Zwycięża przewyżſza ich wſzyſtkich barzo.

*Je n'entens pas beaucoup cela.*Non multùm in iſtis rebus intelligo.*Cic.*Nie barzo wiele ſię ná tym albo to rozumiem.

BEAUCOUP ſe rend auſi par les Adjectifs, que l'on fait accorder avec les Subſtantifs exprimez ou ſous-entendus. WIELE wyraża ſię też Imieniem przydatnim zgadzaiąc ie z Iſtotnym wyraźnie, albo ſkrycie domyślaiąc ſię go.

*Vous avez beaucoup de réputation en ce païs.*Nomen tuum multum eſt in his locis.*Cic.* Maſz wielkie Imię w tym kraiu

On a beaucoup parlé de vous. Multas de te ſermo habitus eſt.*Cic.* Wiele mowiono o tobie.

*Le ſtile,*ou *la compoſition eſt une choſe, qui demande beaucoup de travail* Stilus multi ſudoris eſt.*Cic.* Styl, álbo układanie ſłow ieſt rzecz ktora wielkiego czaſu y pracy potrzebuie.

Nous avons employé beaucoup de temps à cette diſpute. Multum temporis in iſtâ diſputatione conſumſimus. *Cic.* Wieleśmy czaſu ná tey wſporce bawili.

L'exorde doit avoir beaucoup de gravité & de ſentences. Exordium ſententiarum & gravitatis plurimum habere debet.*Cic.* Poczęcie ma mieć wiele powagi y wiele poważnych myśli.

Je l'eſtime beaucoup. Multi illum facio. *Cic.* Wielce go poważam.

*Il ſe trouve beaucoup moins de bons Orateurs que de bons Poëtes.*Multò pauciores Oratores quàm Poetæ boni. *Cicer.* Znayduie ſię daleko mniey dobrych mowcow, niż dobrych wierſzopiſow.

Il vaut beaucoup mieux ſe ſouvenir du bien que du mal. Multò præſtat beneficii,quàm maleficii memorem eſſe.*Saluſt.* Więcey y dłużey przyſtoi pamiętać dobre niż złe.

*Avoir beaucoup d'eſprit,de ſçavoir,d'amis.*Ingenio,doctrinâ,

nâ,amicis,*ou* valere. *Cic.* Mieć wiele rozumu, náuki, przyiacioł.

Pour moy je n'ay jamais eſté touché de ces choſes eſtant jeune,beauboup moins le ſuis-je maintenant que je ſuis ſur l'âge. Me verò nihil iſtorum ne juvenem quidem movit unquam, nondum ſenem.*Cic.* Co do mnie nigdym ſię nie uwodził zátym będąc młodym á dalekoż barziey ná ſtarość.

Cette femme vous paroiſt de beaucoup plus ſage que les autres Iſta mulier tibi videtur multò aliarum ſapientiſſima. *Plaut.* Ta białogłowa zdaie ci ſię daleko mędrſza od inſzych.

Je l'eſtime beaucoup plus que les autres. Multò pluris illum facio quàm omnes alios. Poważam go daleko nád inſzych.

BEAU-FILS,ſubſt.maſc.(*Qui n'eſt pas le fils du Mari*,ou *de la femme.*) Privignus,*genit.* privigni, maſc. *Mart.* PASIERB co nie ieſt ſyn właſny Matki lub Oyca.

BEAU-FRERE,ſubſt.maſc.(*Frere du Mari*,ou *de la Femme.*) Mariti, *ou* uxoris frater. SZWAGIER, Brat Męża albo Zony.

LE BEAUJOLOIS, (*Province du Gouvernement général du Lyonnois,à l'Orient.*) Baujovienſis ager, *genit.*Baujovienſis agri, maſc. BOZOLSZE Prowincya Generalnego ſtaroſtwa Lugduńſkiego ná wſchodzie

BEAUMONT, *on prononce* baumont. (*Ville du Gouvernement général de l'Iſle de France, ſur l'Oyſe.*)Bellomontum, *ou* Bellomontium,i,n.ad Iſaram. BELMONT Miaſto ſtaroſtwa generalnego wyſpy Francuſkiey nád Ezyą.

Qui eſt de Beaumont ſur Oyſe. Bellomontanus ad Iſaram. adject. Belmonteńczyk co ieſt z Belmontu nád Ezyą.

BEAUMONT,(*Ville de Païs-Bas dans le Hainaut.*) Bellus-Mons.BELMONT Miaſto niżſzych Niemiec wHanoniy

BEAUNE, *on prononce* baune. (*Ville du Duché de Bourgogne, fameuſe pour ſes bons vins,à quatre lieuës de la Saone, entre Dijon & Châlon ſur Saone.*) Belna, *genit.*Belnæ,fœm. BEŁNA Miaſto Xięſtwa Burgundyi ſławne dla dobrych win,o cztery mile od Sekwany między Dywionem y Kabilonem nád Sekwaną.

*Qui eſt de Beaune.*Belnenſis & hoc Belnenſe.adject. Bełneńczyk.

BEAU-PERE,ſubſt.m.(*le Pere du Mari*,ou *de la Femme.*) Socer, *genit.*ſoceri,maſc. *Cic.* TESC Ociec Męża lub Zony.

BEAU-PERE *à l'égard des enfans que ſa femme a eus d'un autre lit.* Vitricus, *genit.* vitrici, maſc. *Cicer.* OYCZYM względem dzieci ktore żona iego miała z inſzego łoża.

BEAUTE',ſubſt.f. *on prononce* bauté. (*Ce qui plaiſt,ce qui agrée aux ſens & ſur-tout à la veuë.*)Pulchritudo,*genit.*pulchritudinis,f. Species, *genit.* ſpeciei,f. PIĘKNOSC, uroda, wdzięczność co ſię podoba, co przyiemno ieſt zmyſłom náſzym, zwłaſzcza ſpoyrzeniu.

*Vne grande beauté.*Eximia pulchritudo.*Cic.*Wielka uroda

Vne dame d'une beauté au delà de toutes nos expreſſions & qui ſurpaſſe de beaucoup tout ce qu'on en pourroit dire. Mulier omnibus ſimulachris emendatior. Pani urody nád wyrażenie, y ktora pięknieyſza ieſt nád to wſzyſtko co ſię mowić może.

*Sa beauté l'inquiéte.*Hunc forma ſollicitum habet.*Plaut.* Uroda go właſna fraſuie.

*On rencontre rarement la beauté avec la ſageſſe dans une meſme perſonne.*Raram facit miſturam forma cum ſapientiâ *Petr.*Zrzadka ſię trafi uroda y cnota rázem w iedney oſobie

*Corrompre ſa beauté par ſes déreglemens.*Formam corrumpere nequitiæ malis.*Phæd.* Urodę ſwoię pſować nierządem

*Rendre à quelqu'un toute ſa beauté.*Totam ſuam formam alicui reddere.Aliquem in priſtinum decorem reponere.*Petr.* Wrocic komu wſzyſtkę iego dawną urodę.

*C'eſt voſtre beauté qui fait que tout ce que vous avez, vous ſied bien.*Virtute formæ id evenit, te ut deceat quidquid habes. *Plaut.* Uroda twoia ſprawuie że wſzyſtko co maſz ná ſobie przyſtoi ci.

Je ne puis plus ſouffrir toutes ces beautez communes. Tædet me quotidianarum formarum.*Ter.* Nie mogę iuż znieść wſzyſtkich tych urod poſpolitych.

*Sa beauté ſe paſſe.*Defloreſcit formæ dignitas.*Auct.ad Her.* Piękność iego miia.

*Vne femme dont la beauté eſt paſſée.*Floris extincti mulier. *Petr.* Białogłowa ktorey piękność minęła.

*Elle avoit un fonds de beauté à toutes ſortes d'épreuves, & rien ne pouvoit l'effacer.*Vis boni in ipsâ inerat firma,& nihil poterat illam extinguere. *Ter.* Miała gruntowną piękność przeciwko wſzelkim przypadkom, y nic iey zgładzić niemogło.

BEAUTE' ſe dit abſolument pour *Vne belle perſonne*,comme *Il courd après toutes les beautez*,ou *toutes les belles perſonnes.* Formoſas mulieres ſectatur. PIĘKNOSC uroda mowi ſię przez ſię o oſobie iákiey piękney, iako biega zá wſzyſtkiemi urodami; álbo za wſzyſtkiemi pięknemi oſobami.

BEAUTE',(*ſe dit du temps,du lieu,&c.*)Amœnitas, *genit.* amœnitatis,f.*Cic.***Beauté d'un jour.*Diei ſerenitas.*Cic.Colum.* PIĘKNOSC mowi ſię o czaſie o mieyſcu.*Piękność dnia.

Beauté d'un diſcours, d'une langue. Sermonis, linguæ venuſtas.*Cic.* Piękność mowy, ięzyka.

Il y a de la beauté & de l'agrément dans cette Comédie. Ineſt lepos,luduſque in haccomœdiâ.*Plaut.* Jeſt y piękność y przyiemność w tey komedyi.

Qui connoiſt les beautez de l'une & l'autre langue. Doctus ſermones utriuſque linguæ. *Hor.* Ktory ſię zná ná pięknośći oboyga ięzykow.

BEAUVAIS *ſur le Therin*, (*Ville Epiſcopale & capitale du Beauvoiſis,en Picardie*) Belovacum. BELWAK nad Teriną Miaſto Biſkupie y głowne powiatu Belwackiego wPikardyi.

Qui eſt de Bauvais. Bellovacus, Bellovaca, Bellovacum. Belwanin co ieſt z Belwaku.

Qui eſt du Beauvoiſis. Bellovacenſis & hoc Bellovacenſe. adj. Belwanin co ieſt z powiatu Belwáckiego.

BEC,ſubſt maſc.(*La partie dure & pointuë de l'oiſeau qui luy ſert à manger & à ſe défendre.*)Roſtrum, *genit.*roſtri,neut.*Cic.* NOS, Dziub, pyſk,część twardá y kończata u ptaká,ſłużącá mu do iedzeniá y do obrony.

*La pointe du bec.*Acies,*ou* acumen roſtri. Dziub kończatość u ptaká.

*Petit bec.*Roſtellum, *genit.*roſtelli,neut. *Plin.* Pyſzczek, dziubek.

Donner des coups de bec. Roſtro petere, act. acc. Klwać dziubać, kąſać.

ON DIT figurément & proverbialement,*Donner un coup de bec à quelqu'un*,pour dire *Donner en paſſant quelque trait ſatirique à quelqu'un.*Aliquem proſcindere,proſcindo, proſcindis,proſcidi,proſciſſum.) act.*Cic.* MOWIĄ przyſłowiem: Dziubnąć kogo, to ieſt: znienacka kogo dotknąć ięzykiem.

ON DIT,*Prendre une perſonne par le bec*,pour dire *La confondre par ſa propre confeſſion.*Arguere aliquem ſuâ confeſſione. *Tacit.* MOWIĄ uchwycić kogo zá dziub,zgromić go właſnym wyznaniem iego.

ON DIT, *Faire le bec à quelqu'un*, (*L'inſtruire de ce qu'il doit dire & répondre.*)Aliquem quid dicat & quid reſpondeat docere,act.*Cic.* MIOWĄ Dziub komu przyprawić, nauczyć go co má mowić y odpowiedzić.

Je m'en vas luy faire le bec,de peur qu'il ne ſe coupe dans ſes reponſes. Hunc præceptis meis onerabo,ne quid titubet. *Plaut.*Poydę mu dziub przyprawię, áby ſię nie zaciął w odpowiedzi.

*Témoins à qui on a fait le bec.*Teſtes præcompoſiti, maſc. plur. *Ovid.* Swiadkowie náprawieni.

AVOIR *bec & ongles*,pour dire *Eſtre en eſtat de*,ou *pouvoir ſe défendre,Sçavoir parler & agir.*Linguâ & manu valere. Poſſe ſe defendere linguâ & viribus. *Cicer.* MIEC dziub y pazury: być w ſtanie, álbo moc ſię bronić. Umieć, mowić y uczynić.

TENIR *le bec en l'eau*,pour dire *Amuſer quelqu'un de belles paroles ſans vouloir rien conclure.* Suſpenſum & hiantem habere aliquem.*Ter.Cic.* TRZYMAC nos w wodzie. Zabawiać kogo pięknemi ſłowami á nic niechcieć kończyć.

PASSER *la plume par le bec à quelqu'un*,pour dire *Le fruſtrer de quelque avantage qu'il auroit prétendu.* Fruſtra aliquem habere. *Plaut.* DAC komu po noſie, piorem mu po noſie pociągnąć, omylić go w tym czego ſię ſpodziewał.

(Quelques-uns croyent que ce proverbe vient des Clercs & des Eſcoliers niais à qui leurs compagnons tirent une plume pleine d'encre,qu'ils leur voyent tenir à la bouche,afin de les barbouiller.) Niektorzy rozumieią że to przyſłowie poſzło od Kancelarzyſtow y Studentow frycow, ktorym koległowie, ich pioro pełne inkauſtu, widząc że go w uściech trzymaią naſztukę wyciągną,y inkauſtem im gębę pomażą.

ON DIT auſſi d'une grande cauſeuſe,qu'*Elle a le bec bien affilé.* Loquacula,*ou* loquax mulier. *Lucr.* MOWIĄ też o wielkiey rozmownicy że iey pyſk nieuſtanie.

BEC (*ſe dit quelquefois de la bouche d'un homme.*)comme *S'aller coucher le morceau au bec*,ou *auſſi-tôt qu'on a mangé.*Ire dormitum à cœnâ. *Plaut.* PYSK dziub mowi ſię czaſem o gębie ludzkiey.Iako: iść ſpać kąſek ieſzcze w dzubie maiąc, álbo zaraz ziadſzy.

Punir quelqu'un par le bec,en luy retranchant à manger. Deducere alicui cibum.*Ter.* Skarać kogo ná gębie,uymuiąc mu iadłá.

Voilà bien du gibier, mais il nous paſſera bien loin du bec, pour dire *Nous n'en mangerons point.* Ferina multa, quam minimè guſtabimus. Kupá tu zwierżyny, ále daleko nam przed nosem minie,toieſt: nieſkoſztuiemy iey.

ON DIT encore qu'*On luy fera voir ſon bec jaune*, pour dire *On luy fera voir qu'il s'eſt trompé.* Quanto ſit in errore demonſtrabitur. POKAZĄ mu obaczy ſię z dziubem żołtym, to ieſt że ſię oſzukał.

BEC *d'un navire.* Roſtrum, *genit.* roſtri,n.*Cic.* KONIEC zákrzywiony, nos u przedniey częſci okrętu.

BEC,ou *Pointe de terre entre deux rivieres.*Lingula,*genit.* lingulæ,fœm. *Cæſ.* OSTROW kępa między dwiema rzekami poł wyſep.

LE BEC *d'Allier*,(*où l'Allier ſe joint à la Loire.*) Lingula excurrens quâ Elaver influit in Ligerim. OSTROW,kępa Elaweru,gdzie ſię Elawer łączy z Ligerą rzeką.

BEC *d'Ambez*,(*où la Garonne & la Dordogne ſe joignent.*) Lingula excurrens quâ Garumna & Duranius inter ſe junguntur. *Cæſ.* OSTROW, kępa gdzie Garumna z Daranim rzeką ſię łączy.

BEC *de gruë*,ou *de cigogne*,(*Plante qui reſſemble aux mauves, & qui rend une bonne odeur.*) Geranium, *genit.* geranii, neut. ZORAWIE noſki, álbo Bocianie ziele, podobne zá wilczu y ktore wydaie dobry zapach.

(On la nomme en François *Herbe robert.*) Zowią ie po Francuſku Ziele robert álbo rubrecht.

BEC-JAUNE,ſubſt.maſc *on prononce* Bé jaune. PISKLĘ. (Terme de Fauconnerie, qui ſe dit des Oiſeaux niais & tout jeunes, qui ne ſçavent encore rien faire: ce qu'on applique aux Apprentifs en tous les arts & ſciences: & ainſi on faiſoit autrefois payer aux Eſcoliers de Droit leur *Bec-jaune*, pour dire leur *Bien-venuë:* & les Clercs de la Baſoche de Paris appellent encore des *Lettres de Bec-jaune*, celles qu'on leur donne pour atteſtation de ſervice,qu'ils ont fait chez les Procureurs,quand ils veulent eſtre receus à quelque charge. On appelle auſſi *Bec-jaune*,le *Feſtin* que faiſoient les Clercs & les Apprentifs, lors qu'ils eſtoient receus en charge ou paſſez Maiſtres. Termin Myśliwſki co ſię mowi o ptakach ieſzcze w gniaździe młodych, y głupich á nic ieſzcze nieumieiących, co ſtoſuią do zwolennikow álbo ná náuce będących każdego konſztu y rzemiosła: y ták przedtym do prawa przyſtępuiącym kazano płacić od przyięcia do náuki to ieſt zapłacić wſtępne: y Kancelaryſtowie Paryſkiey Kancelaryi zowią liſtami wyuki, te wypiſy ktore im daią ná dowod ich ſłużby ktorą czynili u Rzecznikow,kiedy maią być przyięci do urzędu iákiego; názywaią też wypiśne álbo wyzwolenne, ucztę ktorą dawali Kancellaryſtowie,y chłopcy kiedy z chłopcow wychodzili, á między Towarzyſzow przyięci byli álbo do urzędu.

BEC-JAUNE ſignifie figurément, (*Ignorance,béveuë à quoy ſont ordinairement ſujets les apprentifs.*)& on dit en proverbe populaire, *Faire voir à quelqu'un ſon bec-jaune.*Inſcitiam, *ou* imperitiam alicujus in re aliquâ redarguere.act.*Cic.*ZOŁTONOS Fryc ſię mowi ſię niewłaśnie, o nieumieiętności,omyłkach,ktorym poſpolicie podlegaią ci co ſą ná iákiey náuce y mowi ſię przyſłowiem potocznym,pokazać komu Dziubek dopiero ſię kluiący ieſzcze żołty z iaia,to ieſt iego niewiadomość nowość y nieświadomość że ieſt Frycem w rzeczach.

BECCA-FIGUE,ſubſt.maſc.(*Petit oiſeau,qui eſt une eſpece d'ortolan, qui vit de figues.*) FIGOIADKA ptaſzek mały rodzay ortolanow,co figami żyie.

BECCARD, ſubſt. maſc. (*Femelle du Saumon,qui a le bec plus crochu que le maſle.*) Sulmo fœminina. ŁOSOS Samica coma pyſk barziey zákrzywiony niż ſamiec.

BECCASSE, ſubſt. f. (*Oiſeau de paſſage marqueté de gris, qui eſt tres bon à manger en hiver.*) Scolopax. PARDWA. Ptak dziki cętkowany ſzaro,barzo dobry do iedzenia zimie.

ON DIT proverbialement *Brider la beccaſſe*, pour dire *Tromper*,(*ſurprendre quelqu'un.*) Deducere aliquem in fraudem.*Cic.* MOWIĄ przyſłowiem: uſidlić pardwę,to ieſt: złapać zwieść kogo.

Ce qui ſe dit figurément à cauſe d'une chaſſe qu'on fait aux beccaſſes avec des Lacets où elles ſe brident elles meſmas.) Co ſię mowi niewłaśnie od myśliſtwa ná pardwy ſidła ná nie záſtawuiąc, gdzie ſię ſamę chwytaią.

BECCASSINE,ſubſt.f. (*Autre oiſeau plus petit que la beccaſſe & qui a un long bec.*) Ruſticula minor, *genit.* ruſticulæ minoris,f. PARDWA mnieyſza,Słomka inſzy ptak mnieyſzy od pardwy noſa długiego.

BE'CHE'E, *ou* BEQUE'E, ſubſt. f. (*Ce qu'on donne à un petit oiſeau pour le nourrir, & ce que les oiſeaux portent à leur bec.*) Eſca, *genit.* eſcæ, f *Cic.* ZOB, Karmia małego ptaſzka dla karmienia go,y zdziebła ktore ptaki w pyſku ſwoim noſzą

Donner la bequée à ſes petits. Ore ſuo cibos pullis conferre. *Quint.* Karmić małe ſwoie.

BECQUETER,V.act. (*Donner des coups de bec.*) Roſtro petere aliquem. ZOBAC Dziubać,bić dziubem.

BEDAINE,ſubſt.fœm.(*terme populaire qui ſignifie,un gros ventre.*) Abdomen, *genit.* abdominis, neut.*Cic.* KAŁDUN Proto-Brzuch ſłowo proſte znaczące brzuch wielki.

Qui a une groſſe bedaine. Ventrioſus, *genit.* ventrioſi,maſc. *Plaut.* Kałduniaſty Brzuchaty co má brzuch wielki.

BEDEAU, ſubſt. maſc. (*c'eſtoit autrefois un Sergent dans les Juſtices ſubalternes*,c'eſt aujourd'huy *Vn porte-verge dans les Egliſes*)Bidellus,*gen.* bidelli,m. Apparitor,*gen.*apparitoris, m.Accenſus,*gen.*accenſi,m.*Cic.Plin.* SŁUGA mieyſki urzędu niżſzego, teraz ten, co z laſką chodzi w kościołach.

(On donne auſſi le nom de *Bedeaux* aux Porte-maſſes dans les Univerſitez qui marchent devant le Rectuer & les Facultez: & en Latin on les appelle *Apparitores.* Nazywaią też Sapient ſługę Akademickiego co w Akademiach berło nieſie idąc przed Rektorem, y Nauczycielami.

BEDFORT,(*Ville du comté de meſme nom,en Anglettere*) Bedfordia,æ,fœm. BEDFORD,Imię Hrabſtwá tegoż nazwiſka w Angliy.

BE'ER,V.neut.*ou* BAYER. (*Ouvrir la bouche d'un façon niaiſe & admirative.*) Stolidè & oſcitanter aſpicere,aſpicio, aſpicis,aſpexi,aſpectum.)act.acc. OTWARTĄ trzymać gębę iak rozdziaw ladaczemu dziwuiący ſię.

ON DIT proverbialement *Béer aux corneilles*,c'eſt à dire *Eſtre oiſif, s'ennuyer, ne rien faire.**Numerare mapalia.*Petr.* proprement *S'amuſer à compter les maiſons,les enſeignes.*MOWI ſię przyſłowiem,ſtać gębę rozdziewiwſzy ná wrony,toieſt być prożniakiem, cknić ſobie, nic nierobic. *Właśnie bawić ſię rachuiąc domy y znaki przed niemi wiſzące.

BEFFROY,ſubſt.m.(*Lieu élevé dans une place frontiere, d'où on découvre de loin,dans lequel il y a une cloche.*)Specula,*genit* ſpeculæ.f. STRAZNICA mieyſce wyſoko wydane w twierdzy, pogranicznej ſkąd z daleká poſtrzedz może,gdzie ieſt dzwon.

BEFFROY,(*certaine cloche dans des lieux publics,& qu'on ne ſonne qu'en certaines occaſions.*) Æs campanum (quod ad ſubitarium gaudiũ aut periculum pulſatur.)Dzwon w mieyſcu publicznym w ktory nie dzwonią chybá w pewnych okolicznościach.

(Il y à trois Beffrois à Paris,celuy de l'Hotel de Ville,du Palais,& de la Samaritaine.Quand il naiſt un Fils de France,on donne ordre de tinter le Beffroy pendant 24.heures.) Są trzy takie dzwony w Páryżu,ieden ná ratuſzu,drugi ná Pałacu,trzeci u Samarytanki,kiedy ſię urodzi Syn Krolá Francuſkiego każą w te Dzwony dzwonić przez godzin 24.

BE'GAYEMENT. ſubſt.maſc. (*Prononciation imparfaite & inarticulée.*)Linguæ hæſitantia,*genit.*hæſitantiæ,f.*Cic.*Titubantia linguæ,*ou* oris,fœm.*Suet.* ZAIĄKANIE ſię w mowie,wymowá nie doſkonałá,niewyraźná.

BE'GAYER,V.neut.(*Prononcer mal, & en repetant pluſieurs fois un meſme mot*)Linguâ hæſitare. ZAIĄKAC ſię mowić źle powtarzaiąc kilka razy toż ſamo.

BEGUE,adject.m.&f.(*Celuy*,ou *celle qui a difficulté de parler, qui repete en parlant pluſieurs fois la meſme ſyllabe d'un mot.*) Blæſus,blæſa, blæſum. *Mart.* ZAIĄKLIWY, momot, ten co źle wymawiá powtarzaiąc kilká razy tęż ſamą ſylabę.

BEGUIN,ſubſt.maſc. (*Coëffe de linge qu'on met aux enfans ſous leur bonnet.*)Calantica, *genit.*calanticæ,f.*Cic.*Vitta puerilis, *genit.* vittæ puerilis, f. KAPIK nakrycie płocienne ktore kłądą dzieciom ná głowę pod czapeczką.

BEGUINE,ſubſt.f.(*Fille qui vit dans une Communauté, ſans*

faire de voeux)Cœlebs & Cœnobita.BEGWINA Klaſztorna Panná żyiąca wiákim zgromadzeniu bez czynienia ślubow

ON APPELLE par injure *Beguine*, *celle qu' on veut taxer de bigotterie*. Simulata pietatis cultrix. BEGWINĄ názywaią uſzczypliwie te oſoby ktore kto chce obmawiać zá oſoby zmyśloney pobożności.

BELAC, (*Ville de la Marche.*)Belacum, *genit.* Belaci, n. BELAK Miaſto Marchiy.

BELESME,(*Comté & Ville du Perche.*)Beleſma,æ,f. BELEM, Hrabſtwo y Miaſto Pertyki.

BELETTE, ſubſt.f. (*Petit animal ſauvage qui mange les fruits & les pigeons.*) Muſtela, *genit.*muſtelæ,f.*Phæd.* ŁASICA, mała beſtyika dzika, ktora ziada owoce, y gołębie.

DE BELETTE. Muſtelinus, muſtelina,muſtelinum.*Ter.* ŁASI, Łaſiczny.

BELGES,(*Peuples de l' ancienne Gaule Belgique.*) Belgæ, *genit.* Belgarum,m. plur. *Cæſ.* BEŁGOWIE Holenderzy, Lud, dawney Francyi Belgiczney.

BELGIQUE, adject. Belgicus, Belgica, Belgicum. *Plin.* BELGICKI.

BELGRADE, (*Ville de Hongrie, ſur le Danube, dans la Raſcie.*) Alba-Græca. BELGRAD Miaſto Węgierſkie nád Dunaiem w Raſcyi.

BE' LIER, ſubſt. maſc. (*Le maſle des brebis.*) Aries, *genit.* arietis,m. Petro, *genit.* petronis,m.*Plaut.* BARAN, ſamiec owiec.

DE BE' LIER. Arietinus, arietina,arietinum.*Plin.* BARANI.

BE' LIER,(*Vn des douze Signes du Zodiaque, où le Soleil entre au mois de Mars.*)Aries,m.*Cic.* BARAN ieden z dwunaſtu Znakow Niebieſkich, gdzie Słońce w chodzi w Marcu

Celuy qui naiſt ſous le ſigne du Bélier eſt pour l' ordinaire fort riche en troupeaux & en laine; outre cela il a la teſte dure, eſt effronté & aime à choquer les gens. Quiſquis naſcitur illo (Arietis)ſigno,multa pecora habet,multum lanæ;caput præterea durum,frontem expudoratam,cornu acutum.*Petr.* Ten co ſię rodzi pod znakiem Barana zwyczaynie ieſt bogaty barzo w trzody y wełnę, á nád to ma głowę twardą, ieſt czoła bez wſtydu, y rad ludziom nápaść daie.

BE' LIER,(*ancienne Machine de guerre à battre les murailles des villes.*) Aries, m. TARAN dawna ſztuka woienna do tłuczenia murow.

(C'eſtoit une groſſe poutre ferrée par le bout en forme de la teſte d'un Bélier,ayant deux cornes de cuivre pour arracher les pierres; elle eſtoit ſuſpenduë,& pouſſée à force de bras contre les murailles.) Był to tram gruby żelazem kowany na końcu nákſztałt głowy baraniey, maiąc dwa rogi miedziane dla wytrącania kamieni, wiſzący był á ze wſzyſtkiey mocy rękami go roſkołyſawſzy uderzano o mury.

BELISTRE, *on prononce* BELITRE,ſubſt.m.(*Gros gueux qui mendie par faineantiſe.*) Bliteus, *genit.*blitei,m.*Cic.* PASORZYT żebraczyſko nikczemne co żebraniną ſię bawi z gnuſności.

BELLAY,*ou* BELLEY, (*Ville épiſcopale en Breſſe, & capitale du Bugey.*) Bellica, *genit.* Bellicæ,f. BELEY Miaſto Biſkupie w Breſſyi głowne krainy Bużey.

DE PLUS BELLE,(*Plus qu' auparavant.*)Magis,*ou* vehementiùs quàm anteà. W IAK NAYLEPSZĄ, barzicy niż przedtym.

BELLE-FILLE,ſubſt.f.(*La femme de ſon fils.*)Nurus, *genit.*nurûs,f. *Cic.* SYNOWA, żona ſyna właſnego.

BELLE-FILLE,(*Fille d'un autre lit,à l'égard d'une Belle-Mere.*)Privigna, *genit.*privignæ,f.*Cic.* PASIERBICA Corka inſzego łoża względem Macochy.

BELLEGARDE,(*Ville du Duché de Bourgogne.*)Bellogardia,æ,f.Seurregium,ii,n. BELGARD Miaſto Xięſtwa Burgundyi.

BELLE-ISLE, (*Iſle de France, ſur les coſtes de Bretagne.*) Caloneſus, *genit.* Caloneſi,f. BELIL Wyſpa Francuſka ná ſtronach Brytaniy armoryki.

BELLEMENT, adverbe. (*Sans bruit.*)Placidè.*Cic.* PIĘKNIE bez hałaſu, cicho.

Se retirer tout bellement & ſans bruit. Quietiſſimè ſe recipere.*Plaut.* Odeyść pięknie po cichu.

*Frapper à la porte tout bellement.*Placidè fores pultare.*Plaut.* Zákołatać do drzwi cicho.

BELLE-MERE,ſubſt.f.(*La Mere du mari ou de la femme.*) Socrus, *genit.*ſocrûs,f. TESCIA, Matka Męża álbo Zony.

BELLE-MERE,(*Maraſtre à l'égard des enfans d'un premier lit.*)Noverca, *genit.* novercæ,f.*Cic.* MACOCHA względem dzieci pierwſzego łoża.

*De Belle-Mere,de Maraſtre.*Novercalis & hoc novercale, adject.*Cic.* Macoſzyn.

BELLE-SOEUR,ſubſt.f. (*Sœur du mari ou de la femme.*) Glos,f.Soror mariti vel uxoris. SWIESC, Sioſtra męża álbo żony.

BELLE-SœUR,(*Femme du frere.*)Fratris conjux. BRATOWA Zona Brata.

BELLIQUEUX,m. BELLIQUEUSE, f.adject.(*Guerrier, qui aime la guerre.*)Bellicoſus,bellicoſa,bellicoſum *Cic.Hor.* WALECZNY bitny co ſię w woynie kocha.

BELLISSIME,adject.(*Tres beau.*)Pulcherrimus,a,um.*Cic.* BARZO piękny.

BELLOT,m.BELLOTTE,f.adject.(*Qui eſt un peu beau.*) Bellulus,bellula,bellulum. *Cic.* PIĘKNIAWY co ieſt nieco piękny.

BELLUNE, (*Ville d'Italie dans la Marche Treviſane à la République de Veniſe.*) Bellunum,i,n. BELLUNA Miaſto Marchiy Trewizańſkiey, Rzeczypoſpolitey Weneckiey.

BELVEDERE,*ou* BELVEDER, ſubſt.maſc. (*Plante qui a une touffe verte dont les Apotibicaires ornent leurs boutiques.*) Oyſris,*genit.*oſyridis,f.*Plin.* LENEK ziele liścia wkoło wiſtego zielonego ktorym Aptekarze ſtroią ſwoie ſklepy.

BELVEDERE ſignifie auſſi *Vn lieu dont la veuë n'eſt point bornée.* Locus in ſummo poſitus ex quo longè latéque proſpectare nobis licet.BELWEDER znaczy też mieyſce gdzie wzrok daleko puścić może á nic oku nie przeſzkadza.

BELVEDERE,(*Ville de Grece ſur le fleuve Penée.*) Elis, *genit.* Elidis,f. BELWEDER Miaſto Grecyi nád rzeką Peneuſz.

BENAIS, ſubſt. maſc. mot bas.*Idiot,niais,nigaud,qui n'a point veu le monde.*) Bardus,barda, bardum. PIECUCH, leżuch ſłowo podłe, głupiec, rozdziaw co ſię w domu ſchował á świata nic widział.

BE' NE' DICTION, ſubſt.f. (*Grace, faveur, bienfait du Ciel.*)Beneficium.Donum, *genit.*i,n.Bona, *genit.*bonorum, n.pl.*Cic.* BŁOGOSŁAWIĘSTWO, Łaſká Dar Byt Boży.

Abuſer des bénédictions,ou des faveurs du Ciel. Uti perversè Dei beneficio.*Cic.* Nazłe zażywać Darow niebieſkich.

*Accabler quelqu'un de bénédictions.*Onerare donis aliquem. *Cicer.* Bonorum copiam in aliquem effundere. *Cic.* Okryć obficie kogo błogoſławieńſtwy.

*Les gens de bien attirent ſur eux les bénédictions du Ciel.*Porbi homines divinam alliciunt bonitatem,ad profundendos in ſe-ipſos munificentiæ ſuæ theſauros. Poczciwi ludzie ściągaią ná ſiebie błogoſławięſtwá niebieſkie.

Dieu a toûjours verſé liberalement ſes bénédictions ſur le Roy. Maximis iiſque perpetuis à Deo donis cumulatus fuit Rex. BOG zlewał zawſze hoynie Błogoſławięſtwá ſwoie ná królá.

BE' NE' DICTION, (*Louange qu'on donne à Dieu.*) Laus, *genit.*laudis.f. BŁOGOSŁAWIENIE chwałá ktorą oddaiemy Bogu.

BE' NE' DICTION, (*Souhait, ou Priere qu'on fait qu'un autre ſoit beni & favoriſé de Dieu.*) Fauſta precatio, *genit.* fauſtæ precationis,f.*Cic.* BŁOGOSŁAWIENSTWO, prozbá, álbo ſprzyianie komu błogoſławieńſtwá od Bogá.

Il luy a donné ſa bénédiction en mourant. Illi moriens fauſta, *ou* proſpera, *ou* felicia precatus eſt. Dał mu błogoſławieńſtwo ſwoie um eraiąc.

J'aime mieux les bénédictions des pauvres, que l'admiration des hommes. Pauperum vota quàm mortalium admirationem malo conſequi. Wolę że mnie ubodzy błogoſławią, niż że mię ludzie z podziwieniem chwalą.

Bénédiction eſt auſſi *une Cérémonie Eccléſiaſtique, qui ſe fait pour rendre une choſe ſainte & vénerable.* Benedictio, *genit.* benedictionis,f. Błogoſławienie ieſt też obrządek Kościelny dla poświęcenia iákiey rzeczy y powáżności iey.

La bénédiction nuptiale. Benedictio nuptialis. Błogoſławieńſtwo Małżeńſkie, ślub.

BE' NE' DICTION ſe dit plus particulierement en ce ſens du *Signe de la Croix,(que font les Preſtres en pluſieurs occaſions.)* Benedictio,f. BŁOGOSŁAWIENSTWO pobłogoſławienie mowi ſię oſobliwie w tym rozumieniu o znaku Krzyża to ieſt przeżegnaniu ktore czynią Kapłani w wielu okazyach

Les Preſtres donnent la bénédiction au peuple à la fin de la Meſſe.

Meſſe. Sacerdotes ſub finem ſacrificii ſublatâ manu ſignum crucis exprimunt, ac benè precati populum dimittunt. Kapłani błogoſławieńſtwo, przeżegnanie daią ludziom ná końcu Mſzy.

Donner la bénédiction de table, Benir la table avant que de manger. Conſuetas ante cibum preces adhibere. (*on appelle* Menſæ conſecratio,*La bénédiction de table.*) Błogoſławić do ſtołu, przeżegnanie uczynić przed zaſiadaniem do ſtołu, názywaią przeżegnanie ſtołu.

BE' NE' FICE, ſubſt. maſc. (*Egliſe*, ou *Chapelle dottée de quelque bien & revenu pour y faire quelque Office Eccléſiaſtique,*) Beneficium, *genit.* beneficii,n. *mot conſacré dans l' Egliſe.* DOBRODZIEYSTWO Kościoł álbo Kaplica nádana iákim dochodem, dla odprawowania tamże pewnych powinności *Beneficyum* ſłowo poświęcone w Kościele.

(Les Benefices ſont en effet des bienfaits de ceux qui les ont fondez de leurs biens.) Beneficya zaiſte ſą dobrodzieyſtwa tych, ktorzy ie nádali dochodami z dobr ſwoich.

BE' NE' FICE *à charge d' ames.*Sacerdotium, *genit.*ſacerdotii,n. Nadanie Kościoła dochodami z obowiązkiem ſtarania około duſz.

(Il faut eſtre Preſtre pour poſſeder un Bénéfice à charge d'ames.) Trzeba być Kapłanem na trzymanie Kościoła nadanego z obowiązkiem ſtarania koło Duſz.

BE' NE' FICE *en patronage laïque, qu'un laïque confére.* Beneficium juris patronatûs, *dans le Droit.* KOSCIOŁ Kaplica gdzie prawo podania oſob maią oſoby świeckie. Kolatorſtwo, kolacya, w prawie.

BE' NE' FICE ſignifie auſſi *Gain, profit qu'on tire d'une choſe.*Lucrum.*Cic.* DOBRODZIEYSTWO znaczy też zyſk zárobek ktory z iákiey rzeczy mamy.

BE' NE' FICE *de ventre* ſe dit en Médecine d'un *Dévoyement naturel, qui arrive ſans aucune médecine.* Alvus cita, *genit.*alvi citæ,f.*Celſ.* DOBRODZIEYSTWO żołądka mowi ſię w lekarſkiey nauce o ruſzeniu dobrowolnym ktore bywa bez wſzelkiego lekarſtwa.

Il fut délivré de ce danger par un bénéfice de ventre. Alvi profluvio ex hoc periculo evaſit.*Tacit.* Wolnym zoſtał odtego niebeſpieczńſtwa przez Dobrodzieyſtwo ſtolca łacnego

*Avoir un bénéfice de ventre.*Alvum liquidam,*ou* fluentem habere *Celſ.* Mieć ſtolec łacny.

BE' NE' FICIAIRE,adject.m. & f.comme *Vn héritier bénéficiaire*,ou *par bénéfice d'inventaire,* (*comme l'on parle en Droit.*) Hæres beneficiarius, *genit.* hæredis beneficiarii, m. DZIEDZIC z łaſki,Dziedzic przez dobrodzieyſtwo teſtamentu iáko w prawie mowia.

BE' NE' FICIER,ſubſt maſc.(*Celuy qui poſſede quelque bénéfice.*) Beneficiarius, *genit.* Beneficiarii, maſc. Ten co trzyma iákie Dobrodzieyſtwo Kościelne *Beneficyum*.

BE' NETIER,*ou* BE' NITIER,ſubſt.maſc. (*Vaſe à mettre de l'eau benie.*) Aquæ luſtralis vas. KROPIELNICA Naczynie ná wodę święconą.

BE' NE' VANT,(*Ville de l'ancien païs des Hirpiens dans le Royaume de Naples.*) Beneventum, *genit.* Beneventi,n. *Hor.* BENEWENT Miaſto dawnego kraiu Hyrpow w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

DE BE' NEVENT. Beneventanus,Beneventana,Beneventanum. BENEWENTANIN.

BENGALA, (*Ville de l'empire du Grand Mogol dans les Indes.*) Bengala, *genit.* Bengalæ,f. BENGAL, Miaſto Pańſtwa Wielkiego Moguła, w Indyach.

Golphe de Bengala. Gangeticus ſinus, *genit.* Gangetici ſinûs,m. Zátoka Bengalu.

BENI,m.BENIE,f.Benedictus,a,um. BŁOGOSŁAWIONY, BŁOGOSŁAWIONA.

BENIN, m. BENINE, f. (*Doux, bien-faiſant.*) Benignus, benigna, benignum. ŁASKAWY, dobroczynny, łagodny.

(Ce mot ne ſe dit gueres en noſtre Langue que des remedes,& des influences céleſtes; car on dit. To ſłowo nie mowi ſię prawie w ięzyku Francuſkim chyba o lekarſtwach, y ſkutkach niebieſkich obrotow mowi ſię bowiem.

Vn remede benin, qui purge doucement & ſans de grandes évacuations, ni tranchées. Lene remedium. *Liv.* Lekarſtwo łaſkawe ktore wyprowadza łagodnie bez wielkiego wyniſzczenia, y bez rznięcia.

ON LE DIT quelquefois d'une perſonne, *Il eſt benin, il eſt doux, il eſt humain.* Benignus.Clemens.*Cic.* MOWIĄ też czaſem o iakiey oſobie. Jeſt łagodny, miły, ludzki.

BENIGNEMENT, adv. (*Avec benignité, avec douceur.*) BenignèClementer,Leniter.adv.*Cic.* ŁAGODNIE łaſkawie

BENIGNITE' ,ſubſt.f.(*Douceur bonté.*) Benignitas.Lenitas, *genit.*atis,f. Clementia, *genit.*æ,f. *Cic.* ŁAGODNOSC, łaſkawość.

BENJOIN,ſubſt.maſc.*on prononce* binjoin. (*Suc odoriférant d'un arbriſſeau qui croiſt en l'Iſle de Sumatra & dans le Royaume de Siam*)Benzuinum, *gen.*benzuini,n.*Laſer,*genit.* laſeris,neut. *Plin.* BENDZWIN ſok pachniący ziela ktore rośnie ná Wyſpie Sumatra y w Kroleſtwie Siam.

L'herbe d'où provient le benjoin Laſerpicium, *genit.*laſerpicii, neut. *Plin.* Ziele Cyrenayſkie z ktorego pochodzi ſok będzwin.

Lieu où croiſt le benjoin. Laſerpicifer, fera, ferum. *Catul.* Mieyſce gdzie rośnie to ziele.

*Vinaigre où on a fait infuſer du benjoin.*Laſerpiciatum acetum,i,neut. *Plin.* Ocet zaprawny ſokiem bendźwinu.

BENIR *Dieu*, V.act. (*Louër Dieu,le glorifier,le remercier de ſes graces.*) Deo,*ou* Deum benedicere.*Cic.* WIELBIC Bogachwalić go wywyżſzać dziękować mu za Dobrodzieyſtwa

BENIR,(*Souhaiter du bien à quelqu'un, luy ſouhaiter mille bénédictions.*) Benè, *ou* fauſtè alicui precari. *Cic.* BŁOGOSŁAWIC kogo,życzyć mu dobrego ſprzyiać mu tyſiącznych błogoſławieńſtw.

*Tout le monde me benit.*Omnes benedicunt.*Ter.* Wſzyſtek świat mię błogoſławi.

Que Dieu Vous beniſſe. Benè tibi ſit. *Plaut.* Niech cię Bog błogoſławi.

Que Dieu beniſſe vos entrepriſes,vos deſſeins. Deus fortunet tua conſilia.*Cic.* Niech Bog błogoſławi imprezom twoim, zámyſłom twoim.

Dieu a beni les armes du Roy;luy a fait obtenir la victoire. Armis Regis ſucceſſus proſperos dedit Deus *Tacit Liv.* Bog pobłogoſławił woyſkom Krola, dał mu otrzymać zwycięſtwo.

*Dieu a beni ce mariage d'une heureuſe lignée.*Hoc conjugium felici progenie auxit Deus.Bog pobłogoſławił to małżeńſtwo ſzczęśliwym potomſtwem.

Jacob benit Iſaac. Jacob fauſta multa precatus eſt Iſaaco. Jakub pobłogoſławił Izaakowi.

BENIR (*ſe dit des cérémonies Eccleſiaſtiques & des prieres que font les Preſtres pour obtenir du Ciel les graces ſur les choſes qu'ils conſacrent à ſon ſervice.*Benedicere Conſecrare aliquid act. POBŁOGOSŁAWIC przeżegnać mowi ſię o obrządkach Kościelnych, y modlitwach ktore czynią Kapłani dla ziednania u Nieba łaſk ná te rzeczy ktore uſługe iego poświęcaią.

BENIR ſe dit auſſi en ces phraſes proverbiales, *Dieu vous beniſſe,(ce qui ſe dit tant à ceux qui eſternuent,qu'aux pauvres qu'on éconduit.)* Adſit tibi Deus. Adjuvet te Deus. Det tibi bona Deus. BŁOGOSŁAWIC mowi ſię ieſzcze w tych ſpoſobach przyſłowia, Błogoſław, ſzczęść, wſpomoż Boże, co ſię mowi tak do tych co kichaią, iáko y do ubogich ktorych odſyłamy od ſiebie.

BENIT,m. BENITE,f.adject. (*Qui a eſté beni,Conſacré à Dieu.*)Benedictus. Conſecratus,a,um. **Pain benit* Panis benedictus.BŁOGOSŁAWIONY,BŁOGOSŁAWIONA,ktory ieſt pobłogoſławiony poświęcony Bogu,*Chleb święcony

BENIT ſe dit auſſi en ces phraſes proverbiales,*Eau benite de Cour,* (*ce ſont de grandes careſſes,de belles proteſtations d'amitié des gens de Cour qui ſont ſimulées,& qui n'ont aucun effet.*)Blanditiæ fucatæ. BŁOGOSŁAWIONY święcony mowi ſię też w tych ſpoſobach przyſłowia:*Woda święcona Dworſka* podchlebſtwa wielkiechęci oświadczania ludzi dworſkich zmyślone y bez ſkutku.

Il donne de l'eau benite de cour. Simulatis & fucatis verbis blanditur.*Plant.* Daie wodę święconą dworſką.

ON DIT encore populairement que *C'eſt pain benit,(quand il arrive quelque diſgrace à un homme qui l'a bien meritée.)* on dit autrement *C'eſt bien employé.*Meritò-quidem fert infortunium. *Ter.* MOWIĄ ieſzcze po poſpolitemu chleb to święty, kiedy ſię nieſzczęście iakie przytrafi człowiekowi ktory ná nie záſłużył, mowią ináczey; dobrze mu ták.

BEQUILLE,ſubſt.f.(*Baſton pour s' appuyer en marchant.*) Scipio, *genit.* ſcipionis,m. *Liv.* KOSTUR kiy do podpierania ſię chodząc.

BERCAIL,ſubſt.maſc.vieux mot. (*Vne Bergerie.*) Ovile, *genit.*ovilis,n. OWCZARNIA ſłowo ſtare.

(Il

(Il ſe dit en François dans le langage de l'Egliſe.) Mowi ſię po Francuſku terminem Kościelnym.

BERCEAU, ſubſt.maſc. (*Lit d'un enfant qui eſt encore au maillot.*) Cunæ, *genit.* cunarum,f.pl. KOLEBKA poſłanie dla dziecięcia w powiciu.

Hercule ſauta de ſon berceau & étouffa deux ſerpents. E cunis exiliit Hercules, & angues manu apprehenſos enecavit. *Plaut.* Herkules wyſkoczył z kolebki y dwa węże zabił.

ON DIT figurément, *Au berceau*, ou *Dès le berceau, dès ſa plus tendre jeuneſſe.* A cunabulis. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie od kolebki, od naypierwſzego wieku.

BERCEAU eſt auſſi *Vne Treille de jardin couverte de pampres de vigne, & d'autes arbriſſeaux.* Pergula cameraria, *genit.* pergulæ camerariæ,f. *Col.* KOLEBKA ieſt też chłodnik w ogroddie zámknięty z wierzchu liściami winnemi, y innych gałążek.

Berceau de vigne. Arcella, *genit.* arcellæ,f. *Colum.* Chłodnik z winnych latorośli.

BERCER,V.act. (*Agiter ça & là, comme on fait à un enfant dans ſon berceau pour l'endormir.*) Ultrò citroque verſare, (verſo, verſas, verſavi,verſatum.) *Cic.* KOŁYSAC tam y ſam ruſzać iáko dziecięciu czynią dla uſpienia.

BERCER ſe dit figurément (*des belles promeſſes & des belles paroles dont on nous amuſe, & on nous endort, ſans en exécuter aucune.*) comme *Il y a long temps qu'on me berce de cette eſperance.* Hac ſpe jam dudum deludor. *Ter.* KOŁYSAC mowi ſię niewłaśnie o obietnicach y ſłowach pięknych ktore nam czynią y nás uſypiaią, żadney nie wykonawſzy. Jako: Już to dawno iák mię tą kołyſzą nadzieią.

ON DIT proverbialement, *J'ay eſté bercé de tels contes*, pour dire *Il y a long temps que je ſçay cela, je l'ay appris de ma nourrice en me berçant, Je le ſçay avant que vous fuſſiez né.* Antè hoc novi, quàm tu natus es. *Phæd.* MOWIĄ przysłowiem, Kiedy mię kołyſano to mi takie rżeczy powiadano, to ieſt: Już to dawno ſłyſzałem ieſzcze mi o tym mamka moia prawiła kiedy mię kołyſała, wiem to pierwey niżeś ty był ná świecie.

BERG, (*le Duché de Berg*, ou *de Mons, Province d'Allemagne, dont la capitale eſt Duſſeldorp.*) Bergenſis & Montenſis Ducatus. BERG Xięſtwo Bergu álbo Gor, Prowincya Niemiecka ktorey głowne miaſto ieſt Duſſeldorp.

BERGAME, (*Ville d'Italie dans l'Eſtat de Veniſe.*) Bergomum, *genit.* Bergomi,n. BERGOM Miaſto Włoſkie w Pańſtwie Weneckim.

BERGAME, ſubſt.f. *Tapiſſerie groſſiere faite d'un tiſſu de laine, de fil ou de coton.*) Tapetia Bergomena,n.plur. BURGATELA Obicie proſte robione wełną, niciami, álbo bawełną.

(La premiere fabrique eſt venuë de la ville de Bergame: on les fait maintenant à Rouën.) Pierwſza robotá ich wyſzła z Bergomu a teraz ie robią w Rotomagu.

BERGAMOTE, ſubſt.f. (*Eſpece de poire verte & ronde.*) Pyrum bergamotum,i,n. BERGAMOTA rodzay gruſzek zielonych okrągłych.

BERGE, ſubſt. f. (*Bord d'une riviere élevé & eſcarpé.*) Abruptiſſima ripa, *genit.* abruptiſſimæ ripæ, f. *Plin-Jun.* BRZEG rzeki oberwany y wyſoki.

BERGER, ſubſt.maſc. (*Qui garde des troupeaux de brebis*) Paſtor, *genit.* paſtoris, m. *Cic.* OWCZARZ ktory pilnuie trzody owiec.

BERGERE, ſubſt.f. (*Celle qui garde des moutons ou brebis*) Oviū cuſtos,f. *Cic.* OWCZARKA Paſterka Boranow, lub owiec

DE BERGER. Paſtoritius,paſtoritia,paſtoritium. *Cic. Var.* OWCZARSKI Paſtuſzy.

Vn habit de berger. Paſtoralis habitus, m. *Liv.* Suknia owczarſka.

BERGERAC, (*Ville ſur la Dordogne en Perigord.*) Bergeracum, *genit.* Bergeraci,n. BERGERAK Miaſto nád Dordoną w Perygordzie.

BERGERIE, ſubſt. f. (*Eſtable où on retire les moutons.*) Ovile, *genit.* ovilis,n. Caulæ, *genit.* caularum,f.pl. *Hor. Virg.* OWCZARNIA ſzopa dla trzody.

ON DIT proverbialement *Enfermer le loup dans la bergerie,* (*quand on laiſſe rent[r]er une playe trop-toſt.*) Vulnus nondum ſanatum obducer[e], *Cic. Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem zámknąć wilka w owczarni, kiedy ranie dadzą ſię zámknąć z otokiem zbyt prędko.

BERG-OP-ZOOM, (*Ville des Paï-Bas, dans le Duché de Brabant, ſituée ſur la riviere de Zoom, & poſſédée par les Hollandois.*) Bercizoma, *genit.* Bercizomæ,f. BERG nád Zomem Miaſto niżſzych Niemiec w Xięſtwie Brabanckim nád rzeką Zom, ktore trzymaią Holendrzy.

BERG-St.VINOC, *ou* VINOXBERG, (*Ville de Flandres dans les Païs-Bas.*) Vinoberga, *genit.* Vinobergæ,f. WINOKSBERG Miaſto Flandryi niżſzych Niemiec.

BERIL, ſubſt. maſc. (*Pierre précieuſe, ſemblable au criſtal.*) Beryllus, *genit.* berylli,m. *Plin.* BERYL, Kamień drogi podobien do krzyſtału.

BERLE, ſubſt.f. (*Herbe qui croiſt dans l'eau.*) Laver, *genit.* laveris,n. *Plin.* Sion, *genit.* ſii,n. *Plin.* POTOCZNIK Ziele ktore rośnie ná potokach.

BERLIN, (*Ville du païs de Brandebourg, où reſide l'Electeur*) Berolinum, *genit.* Berolini,n. BERLIN Miaſto kraiu Brandeburſkiego gdzie mieſzka Elektor.

BERLUE, ſubſt.f. (*Veuë trouble & obſcurcie.*) Offuſa oculis caligo, *genit.* offuſæ caliginis. CMIENIE w oczach, mdłość pomięſzanie.

Avoir la berlue, (*Ne voir pas bien clair, Avoir la veuë trouble.*) Caligare, (caligo,caligas,caligavi,caligatum.) n. *Quint.* Mieć ciemnie w oczach, nie widzieć wyraźnie, mieć wzrok pomięſzany.

ON DIT ironiquement & populairement (*d'une perſonne qui ſe trompe.*) *Tu as la berluë.* Cæculant oculi. *Plaut.* MOWIĄ ná żart y potocznie o kim co ſię myli, ćmi ci ſię w oczach.

BERNAY, (*Ville & Abbaye de la Haute Normandie.*) Bernæum,i, neut. BERNEY Miaſto y Opactwo Wyżſzey Normandyi.

BERNE, (*Ville capitale d'un des treize Cantons des Suiſſes, ſur la reviere d'Aar.*) Berna, *genit.* Bernæ, fœm. BERNA Miaſto Stołeczne iednego z trzynaſtu Powiatow Szwaycarſkich nád rzeką Aar.

BERNE, ſubſt.f. (*Saut en l'air qu'on fait faire à quelque niais, le faiſant ſauter dans une couverture.*) Ludicra alicujus è ſago in altum jactatio. SKOK do gory, ktory iákiemu rozdziawiowi czynić każą, do gory go podrzucaiąc w iákim obwiciu, koziołka wywracać.

BERNER, V.act. (*Faire ſauter quelqu'on en l'air dans une couverture.*) Aliquem diſtento ſago in ſublime jactare. *Suet.* RZUCAC ſobie kogo dogory w obwiciu iákim.

Tu ſeras berné Ibis ab excuſſo miſſus in aſtra ſago. Będą cię kołyſać.

BERNER ſe dit auſſi figurément pour *Balloter, railler quelqu'un, le faire ſervir de jouët à une compagnie.* Aliquem deridiculè agere. *Cic. Ter.* KOŁYSAC mowi ſię niewłaśnie zá: podawać ſobie kogo, żartować z niego, w igraſzkę w poniewierkę kogo ſobie obrocić w poſiedzeniu iákim.

BERNIQUET, ſubſt.maſc. qui ne ſe dit qu'en cette phraſe *Il eſt allé au berniquet*, pour dire qu'*Il eſt ruiné, Il a malfait ſes affaires.* Pauperavit ſe. *Plaut.* WNIWECZ, co ſię nic mowi tylko w ten ſpoſob. Wniwecz poſzedł wniwecz ſię obrocił, to ieſt: do ſzczętu podupadł, wſzyſtko ſtracił.

(Façon de parler populaire.) Spoſob mowienia poſpolity

LE BERRY, (*Province de France, dont Bourges eſt la capitale.*) Bituricenſis ager, *genit.* Bituricenſis agri,m. Bituriges, *genit.* Biturigum,m. plur. BRERY Prowincya Francuſka ktorey Bituryk ieſt ſtołeczne.

Qui eſt du Berry. Bituricenſis & hoc Bituricenſe. Co ieſt z Berry.

BERTAUDER *ou* BRETAUDER *un cheval.* V.act. vieux mot. (*Couper les oreilles à un cheval.*) Equo aures abſcindere, *& *dans la ſuite*, il à ſignifié *Chaſtrer,* (*dont on ſe ſert encore dans le burleſque.*) Caſtrare. act. acc. URZNĄC konia, ſłowo ſtaroświeckie. *A potym znaczyło wałaſzyć, czego dotąd zażywaią w komedyach.

S.BERTRAND *de Comminges,* (*Ville épiſcopale de Gaſcogne au pied des Pyrennées.*) Cominiæ, *gen.* Cominiarum,f.pl. KONWENA Miaſto Biſkupie w Waſkoniy, pod gorami Pyreneyſkiemi.

BESACE, ſubſt.f. (*Biſſac, longue piece de toile couſuë en forme de ſac, qui eſt ouverte par le milieu, & que les freres mendians & les gueux portent ſur l'épaule.*) Mantica. Pera, *genit.* æ,f. *Hor. Phæd.* TORBA ſakwy długa ſztuka płotna zſzyta nákſztałt worka, otwarta w ſrzodku, ktorą bracia żebrzący y inſze żebractwo noſzą ná ramieniu.

ON DIT proverbialement, *Reduire à la beſace.* Mendicitatem alicui afferre. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie: do torby kogo przywieść.

Il eſt reduit à la beſace, Il eſt à la beſace, (*Il eſt ruiné & réduit à la mendicité.*) Res ad manticam redit. Przyſzło mu do torby, do uboſtwá, oſtatniego, do żebraniá chlebá.

BESAIGUE, ſubſt.f. (*Outil de fer ſervant aux Charpentiers, qui eſt une barre de fer acerée par les deux bouts, ayant un manche de fer au milieu.*) Bipennis, *genit.* bipennis,f. *Plin.* NOZ oboſtrzony, ſtałek ſłużący Cieślom, toieſt ſztuká żelazá z obu końcow oſtrzoná maiącá rękoieść żelazną weſrzodku.

BESANçON, *on prononce* Beſanſon, (*Ville de la Franche-Comté ſur le Doux.*) Veſuntio, *ou* Veſontio, *genit.* Veſuntionis,f. Veſuntium, *genit.* Veſuntii,n. **Selon les Livres des Conciles,* Chryſopolis,is, fœm. WEZUNCYA, Miaſto w Hrabſtwie Burgundyiſkim nád Dub zem rżeką według kſięgi Zborow Chryzopol.

(Cette ville a été cedée au Roy en 1678. par le traité de Nimegue.) To miaſto uſtąpione ieſt krolowi Roku 1678. przez przymierze Nemauzyiſkie.

De Beſançon. Veſontinus,a,um. Wezontynſki.

BESANT, ſubſt.m. (*Piece de Monnoye de la ville de Byſance, dont on ſe ſert dans le Blaſon.*) Byzuntius nummus, i,m. PARA monetá Miaſtá Carogrodzkiego, ktorey zażywaią w Herbarſkiey nauce.

BESANTE' *de huit pieces de monnoye.* Byzantiis nummis octo diſtinctus,a,um. NAZNACZONY oſmią par monety.

BESCHE, ſubſt,f. *on prononce* BêCHE. (*Outil de fer tranchant & large, emmanché de bois.*) Ligo, *genit.* lingonis, maſc. Marra, *genit.* marræ,f. *Colum.* MOTYKA, rydel ſtałek żelazny oſtry z rękoieścią álbo toporzyſkiem drewnianym.

BESCHER. V. act. *on prononce* BêCHER.) *Labourer la terre avec la beſche.*) Ligone fodere, act. acc. *Hor.* KOPAC, około ziemi motyką robić álbo rydlem.

Beſcher aux pieds des arbres, ou *à l'entour.* Cicumfodere arbores. *Colum.* Okopywać drzewá od dołu, álbo w koło.

BESICLES. ſubſt.f. (*Lunettes appliquées avec des yeux de verre.*) Ocularia, *genit.* fabri ocularii,m. OKULARY z oczamy ſzklanemi.

Qui fait & vend des beſicles. Faber ocularius, *genit.* fabri ocularii,m. Ten co okulary robi, álbo przedaie.

BESIERS, (*Ville épiſcopale de Languedoc ſur la riviere d'Orb.*) Bliteræ, *ou* Beterræ, *genit.* arum. fœm. plur BLITERY Miaſto biſkupie w Okcytaniy nad rzeką Orbem

Qui eſt de Beſiers. Bliterenſis & hoc Bliterenſe. adj. Co ieſt z Blitery.

BESLANT, *on prononce* BêLANT *en élevant l'e.m.* BESLANTE, f. (*Qui beſle, parlant des brebis.*) Balans, *genit.* balantis, omn.gen. *Phæd.* BECZĄCY wymawia ſię *e* podnoſząc Becząca co beczy mowiąc o owcach.

BESLEMENT, ſubſt.m. *on prononce* bêlement *élevant fort le premier* e. (*Cri des brebis.*) Belatus, *genit.* belatûs,m. *Plin.* BEK, beczenie mocno podnoſząc *e* pierwſze, głos owiec.

BESLER, *on prononce* BêLER, V.n. (*Crier, parlant des brebis.*) Balare, (balo,balas,balavi,balatum.) n. *Cic.* BECZYC, wołać mowiąc o owcach.

BESOGNE, ſubſt.f. (*Travail, occupation.*) Opus, *genit.* operis,n, *Cic.* ZABAWA robotá, co do czynieniá.

Je fais la beſogne pour le prix de l'argent. Pro pretio, facio, ut opera mea appareat. *Plaut.* Robię roborę zá pieniądze.

Qui n'a point de beſogne, Qui n'a rien à faire. Vacuus operum. *Hor.* Co nie má zabawy, niemá nic do czynieniá.

Achever ſa beſogne. Operis ſui penſum peragere. *Col.* Kończyć robotę.

Des valets qui ont achevé leur beſogne. Soluti operum famuli. *Hor.* Czeladź co pokonczyłá ſwoię robotę.

Il y a bien de la beſogne à cela, ou *Il y a bien à faire.* Res multum operæ & laboris. *Cæſ.* Ieſt ſiłá roboty koło tego, ieſt tu co robić.

BESOGNES, au plurier, ſignifie *Hardes qu'on porte avec ſoy,* (*dont on a ordinairement beſoin.*) & il ſe dit particulierement *Des hardes,* ou *beſognes de nuit.* Nocturnæ ſarcinulæ, *gen.* nocturnarū ſarcinularū, f.pl. POTRZEBNE rzeczy znaczy rzeczy zwyczaynie potrzebne ktore kto z ſobą bierze á mowi ſię z właſzczá o rzeczach potrzebnych ná noc.

ON DIT proverbialement, *Il reſſemble au Bahutier, il fait plus de bruit que de beſogne.* Multa movet, nihil promovet. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem właſny bednarz, więcey hałaſuniż roboty.

ON DIT auſſi, *Tailler de la beſogne à quelqu'un,* pour dire non ſeulement au propre, *Luy préparer de la beſogne pour travailler,* mais auſſi au figuré *Luy ſuſciter bien des affaires* Multa negotia alicui faceſſere, *Cic.* MOWIĄ też dać komu robotę, dać mu do czynienia, nietylko w właſnym rozumieniu, wydawać robotę do robieniá, ále też w niewłaſnym : wiele mu zadać kłopotu.

ON DIT encore (*d'un faineant.*) *Il aime bien beſogne faite.* Eſt inſignis ceſſator, MOWIĄ ieſzcze o gnuſnym, barzo ſię kochá w robocie kiedy iuż zrobioná, kiedy przeſtać.

BESOGNER, V.n. (*Travailler, faire ſa beſogne.*) Operari, Opus facere. act. Laborare. n. *Cic.* ROBIC pracować, robotę ſwoię robić, działać.

(Ce mot eſt vieux & hors d'uſage, ſi ce n'eſt en raillant.) To ſłowo ieſt ſtare y wyſzło z wyczaiu, chybá ná żart.

BESOIN, ſubſt.m. (*Manque, diſette de quelque choſe*) Opus, *Cic.* POTRZEBA, niedoſtatek czego, karyſtyá.

Avoir beſoin de quelque choſe. Egere re aliquâ, *ou* rei alicujus, *Cic.* Potrzebować czego,

Avoir beſoin de conſeil. Egere conſilii, *ou* conſilio. *Cic.* Potrzebować rady.

Nous avons beſoin d'un chef. Dux nobis opus eſt. *Cic.* Potrzebuiemy głowy Wodzá.

J'ay beſoin d'argent. Opus eſt mihi nummorum, *ou* nummis. Potrzebuię pieniędzy.

Il eſt beſoin de nourriture pour l'enfant. Opus eſt cibi puero. Cibi opus eſt puero. *Plaut.* Potrzebá pokarmu dlá dziecięciá, trzebá dziecięciu ieść.

J'ay beſoin de voſtre ſervice en toute rencontre. Opportunitatem operæ tuæ omnibus locis deſidero. *Cic.* Potrzebuię przyſługi twoiey w każdey okazyi.

Il eſt beſoin de lire. Opus eſt lectionis, *ou* lectione. *Quint.* Potrzebá czytać.

On prépara la nuit tout ce qui eſtoit de beſoin pour l'attaque. Quæcunque ad oppugnationem opus erant, noctu comparantur. *Cæſ.* Przygotowano w nocy wſzyſtko co potrzebá było do ſzturmu.

Prépare ce qu'il eſt beſoin, que tu prépares. Quod paratu opus eſt, para. *Ter.* Nagotuy wſzyſtko co potrzebá, nagotuyże.

Vous m'obligerez fort de l'aider dans les choſes où il aura beſoin de vous. Pergratum mihi feceris, ſi eum quâ in re opus ei fuerit, juveris. *Cic.* Wielce mnie obowiążeſz, kiedy mu pomożeſz we wſzyſtkim czego potrzebować będzie.

Il eſt fin où il n'en eſt pas de beſoin Ut cautus eſt, ubi nihil opus eſt! *Ter.* Frant z niego, tam gdzie tego nie trzebá.

BESOIN, *ou* au plurier LES BESOINS, (*Les neceſſitez de la vie.*) Vitæ neceſſaria, *genit.* vitæ neceſſariorum, n.pl. *Cicer.* POTRZEBY w większey liczbie, co potrzebá do zyciá.

Ne vous mettez point en peine pour les beſoins de cette vie qui ſe contente de peu. Ne trepides in uſum ævi poſcentis pauca. *Hor.* Nie troſzcz ſię o zyciá tego potrzeby, ktore niewiepotrzebuie.

Il ne m'a point manqué au beſoin. Nunquam mihi laboranti defuit. *Cic. Ter.* Nie opuścił mnie w potrzebie, nie chodziło mi ná nim.

On connoiſt les vrais amis au beſoin. Amicus certus in re incertâ cernitur. Poznać prawdziwego przyiacielá w potrzebie.

Celuy-là eſt ami, qui aide ſon ami dans le beſoin. Is amicus eſt qui re juvat, ubi res opus eſt. *Plaut.* To mi przyiaciel co przyiacielowi w potrzebie rękę podá.

On ne deſire les richeſſes que pour les beſoins de la vie. Ad uſus vitæ neceſſarios expetuntur divitiæ. *Cic.* Nie pragniemy doſtatkow tylko dlá potrzeb życiá tego.

ON DIT auſſi par honeſteté, *Aller au petits beſoins,* pour dire *Aller piſſer.* Aquam petere. *Petr.* Ire mictum. **Aller aux grands beſoins, Aller décharger ſon ventre.* Ire cacatum. MOWIĄ też przez uczciwość Iść ná małą potrzebę, toieſt: iść z wodą. *Iść ná wielką potrzebę, iść ná odbyt.

Si vous avez quelque grand beſoin, il y a un lieu là dehors où tout eſt préparé, c'eſt à dire, *de l'eau, une chaiſe percée & autres commoditez.* Si quid plus venit, omnia foras parata, aqua, laſanum & cætera minutalia. *Pet.* Jeżeli będziez chciał ná potrzebę, ieſt tam mieyſce ná dworże zewſzyſtkim gotowe, to ieſt wodá ſtolec y inſze wygody.

BESSARABIE, (*Province de la Turquie en Europe. & ſur la Mer Noire.*) Beſſarabia, æ, f. BESSARABIA Prowincyá Turecká w Europie y nad Czarnym Morzem.

BESSIERE, ſubſt.f. (*Vin qui eſt au bas,*) Vinum fæculentum,i,n.*Plin.* SCHYŁEK wino ná ſpodzie ná ſchyłku.

(*Vappa,a,f. Hor.* ſignifie du *Vin pouſſé,*ou *tourné.*) Zwietrzałki, znaczy wino,ktore ſię odmieniło.

BESSIN, (*Païs de la Baſſe Normandie aux environs de Bayeux.*)Bajocenſis ager,*genit.*Bajocenſis ágri,maſc. BESSYN znaczy podole álbo kray niżſzey Normaniy około Baioku.

BESTAIL,ſubſt.m.*on prononce* BêTAIL,*élevant l'e,:Terme collectif qui ſignifie des Beſtes à quatre pieds qui ſervent au labourage & pour la norriture de l'homme*)Pecus, *genit.*pecoris,n.*Cic.* Pecus,*genit.*pecudis,f.*Colum.* BYDŁO wymawiá ſię podnoſząc e ſłowo zbieralne znaczące bydlętá czwor-nogie,ſłużące do roboty,y do iedzeniá dlá ludzi.

*Gros beſtail.*Armentitium pecus. *genit.*armentitii pecoris, *Var.* Bydło więkſze,ſtadne.

*Troupeu de gros beſtail.*Armentum, *genit.*armenti,n.*Cicer.* Stado Bydłá.

*Menu beſtail.*Pecus,*genit.*pecoris,n.*Virg.*Pecudes,*genit,*pecudum,f.pl *Cic.*Minores pecudes,f.pl.*Var.* Bydło mnieyſze.

*Troupeau de menu beſtail.*Grex,*genit.*grecis.m.*Cic.* Trzodá gromadá mnieyſzego bydłá.

*Berger qui garde le gros beſtail.*Armentarius,*genit.*armentarii,m.*Var.* Paſtuch co pilnuie ſtadá.

*Païs qui abonde en gros beſtail.*Armentoſa regio, *genit.*armentoſæ regionis,f.*Plin.* Kray obfituiący w bydło.

*Qui nourrit du beſtail.*Pecuarius, *genit.*pecuarii,maſc. *Cic.* Ten co ieść daie bydłu paſterż

Chien qui garde le beſtail. Canis pecuarius,m. *Col.* Pies ſtroż od bydłá.

Faire profeſſion de nourrir du beſtail & d'en vendre. Pecuariam facere.*Suet.* Bydłem kupczyć handlować.

*Qui eſt riche en beſtail.*Cui eſt pecuaria res ampla.*Cic.*Bogaty w bydło w ſtadá.

BESTE,ſubſt.f. *on prononce* BêTE, *élevant le premiere* e, (*Animal privé de raiſon.*)Beſtia,*genit.*beſtiæ,f. *Cic.* BYDLE zwierzę bez rozumne beſtyá.

Pour ce qui eſt des mots,*Beſtia,Bellua, Pecudis* gentif, ils ſe diſent en général de tous les animaux irreſonables; mais *Beſtia* plus ordinairemenr: *Bellua* ſe dit plus ſouvent des Beſtes fauves & farouches,comme des Lions,&c.& *Beſtia* ſans épithete, pour une Beſte fèroce.) Co do imion Bydlę zwierzę Beſtya, te ſię mowią ogolnie o wſzyſtkich bydlętach bezrozumnych, ále Beſtyá zwyczayn ey:Zwierz zaś częściey ſię mowi o Beſtyach dzikich y leśnych,iako o Lwach &c. á Beſtyá ſamo przez ſię o Zwierzu drapieżnym.

*Petite beſte.*Beſtiola, *genit.*beſtiolæ,f.*Cic.* Beſtyika

BESTES *à Cornes,* (*comme les Beufs* &c.)Armenta, *genit.* armentorum,n.pl.*Var.* BYDŁO Rogate.

BESTES *à Laine.*Lanigerum pecus, *genit.*langeri pecoris, n.*Virg.* BYDŁO Wełniſte.

BESTES *de Somme,de voiture,de charge.* Jumenta, *genit.* jumentorum,n. pl. *Colum.* BYDŁO robotne ciężarowe do iárzma.

BESTE *Sauvage,qui n'eſt point domeſtique.* Fera, *genit.*feræ,f·Fera beſtia,f.**Le contraire eſt* Beſtia cicur, *genit.*beſtiæ cicuris,f.*Cic.Beſte domeſtique & apprivoiſée.* BESTYA dzika zwierz, co nie ieſt domowe.*przeciwna ieſt Beſtya ogłaſkana, chowana przy domu.

*Beſte féroce & cruelle.*Immanis & fera bellua. Beſtya dzika y okrutna.

Beſte noire, ou *Beſte mordante*, c'eſt *le Sanglier.* Aper, *genit.*apri,m.*Phæd.* Beſtya krwawa, drapieżna,to ieſt dzik.

(On donne auſſi ce nom au Blaireau,au Renard,au Loup, &c.) Toż názwiſko daią Zbikowi, Liſowi, Wilkowi.&c.

BESTES ſe dit auſſi de la *Vermine,* (*comme des chenilles, mulots & tiques qui gaſtent les fruits.*)Beſtiolæ, *genit.* beſtiolarum,f.pl. BESTYE ſię też mowi o robactwie, iáko gąſienicach, myſzach, kleſzczach álbo muchach co pſuią owcce.

DE BESTE. Belluinus. Ferinus, a,um. *Cic.* BESTYALSKI, zwierzęcy.

*Lieu où il y a quantité de beſtes.*Beſtiis,*ou* belluis abundans locus. Mieyſce gdzie wiele ieſt zwierząt.

Tapiſſerie où il y a des beſtes repreſentées. Belluata taperia, n.pl.Aulæum,*ou* periſtroma belluatum, neut. *Plaut.* Obicie opony ná ktorych wyſzywane álbo wyrażone ſą beſtye ſzpalery.

(Horace appelle la mer où il ſe trouve quantité de grands & gros poiſſons comme Baleines, Marſouins,&c. *Belluoſum*

mare.) Horacyuſz nazywa morze gdzie ſię znayduie moc wielkich, y potężnych ryb; iáko Wielorybow, wyzow morſkich, morze beſtyi pełne.

Condamner quelqu'un à eſtre expoſé aux beſtes. Damnare, *ou* condemnare ad beſtias.*Cic.Suet.* Skazać kogo ná pożarcie beſtyiom.

Eſtre expoſé aux beſtes. Beſtiis objici. *Val-Max.* Być porzucony wydany beſtyom ná pożarcie.

(Supplice des anciens Romains.) Kara dawnych Rzymian

Combatre contre les beſtes. Pugnare contra beſtias. Paſſować ſię z beſtyami.

(Spectacle uſité chez les Romains, qui ſe plaiſoient à ces ſortes de carnage.) Widowiſko zwyczáyne u Rzymian, ktorzy mieli upodobanie w takowym morderſtwie.

Ceux qui combattoient contre les beſtes. Beſtiarii, *genit.*beſtiariorum,m. pl. *Cic.* Ci co ſię paſſowali z beſtyami zápaśnicy.

EN BESTE, ſe dit figurément en morale (*d'Vn homme qui ne cherche que ſes plaiſirs à la façon des beſtes.*)Belluarum ritu, *un* more *Cic. Aul-Gel.* PO BESTYALSKU mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow o człowieku ktory nieſzuka tylko lubieżności ſwoiey iák beſtye czynią.

*Il a veſcu & eſt mort en beſte.*Vixit & mortuus eſt beſtiarum ritu. Zył y umarł po beſtyalſku.

*C'eſt une beſte brute.*Brutum animal.Beſtya to bezrozumna

ON DIT populairement (*de celuy qui eſt trop particulier & trop retiré.*)*C'eſt une beſte farouche, C'eſt un Miſanthrope.* Homo naturâ triſti ac reconditâ. *Cic.* MOWIĄ potocznie o tym co ieſt barzo odludnym y od ludzi ſtroniący człowiek dziki, nie ludzki odludek.

ON DIT auſſi,(*de celuy qui eſt trop colere,& trop emporté.*) *C'eſt une beſte féroce.* Iracundus. *Cic.* MOWIĄ też o tym co ieſt názbyt gniewliwy y popędliwy, beſtya dzika.

BESTE ſe dit auſſi d'*Vne perſonne ſans eſprit & ſans conduite.* Stupidus & bardus,a, um. Codex, *genit.* codicis. BYDLĄTKO Cielę mowi ſię też o oſobie głupiey bez uwagi y obyczaiow.

*Rendre beſte.*Stupidum reddere.Odurzyć, głupim iák bydlę uczynić.

ON DIT proverbialement, *Remonter ſur ſa beſte,*(*Rétablir ſa fortune, ſes affaires ruinées,Se remettre en ſelle.*)Reſurgere, (reſurgo, reſurgis, reſurrexi, reſurrectum.)n. *Liv.* MOWIĄ przyſłowiem, znowu wſiąść ná bydlę ſwoie, poſtawić ná nogi ſzczęście ſwoie obalone, powſtać znowu,porość.

ON DIT auſſi, *Morte la beſte,mort le venin,*pour dire,*Ceux qui ſont morts ne ſont plus en eſtat de nous faire du mal.*Mortuâ belluâ, virus extinguitur. MOWIĄ też zdechła beſtya zdechła trucizna, to ieſt:Ci co pomarli iuż nam ſzkodzić nie mogą.

ON DIT ironiquement, *Vn homme eſt une méchante,* ou *une fauſſe beſte,* pour dire,*Il eſt dangereux de s'attaquer à luy.* Mala beſtia, *genit.* malæ beſtiæ,f. *Plaut.* MOWIĄ żartem człowiek ieſt zła álbo zdradliwa beſtya niebeſpieczna go rozdraźnić.

BESTIAL,m:BESTIALE,f.adject.(*Qui tient de la nature de la beſte.*) Belluinus. Ferinus,a,um *Aul-Gel.Cic.* BESTYALSKI,BESTYALSKA co ma przyrodzenie beſtyi.

LE BESTIAL, *ou* LE BêTAIL, comme un ſubſtantif m. *au plurier* LES BESTIAUX. Pecora, *genit.* pecorum,n.plur. Pecudes, *genit.* pecudum,f.pl.*Cic.* BYDLĘTA Bydło.

BESTIALITE',ſubſt.f. (*La nature des beſtes.*)Animalitas. Natura pecudum, *genit.*naturæ pecudum,fœm. BESTYALNOSC Beſtyalſtwo przyrodzenie beſtyi.

BESTIALITE', (*Brutalité.*) Feritas atque agreſtis immanitas, *genit.* atis,f. *Cic.* BESTYALSTWO nieobyczayność dzikość.

BESTIALEMENT,adv.(*D'une maniere brutale.*)Pecudum more.abl. BESTYALNIE bez rozumnie ſprośnie.

BESTIOLE,ſubſt.f.(*Petite beſte.*)Beſtiola, *genit.*beſtiolæ, f.*Plin.* BESTYIKA.

BESTISE,ſubſt.f. *on prononce* BêTISE, *élevant le premier e,*(*Stupidité.*) Stupiditas, *genit.* ſtupiditatis,f. Stupor, *genit.* ſtuporis,m. *Cic.* GŁUPSTWO durność bez rozumność.

BETHUNE, (*Ville des Païs-Bas dans l'Artois, ſur la riviere de Biette.*)Bethunia, *genit.* Bethuniæ,fœm. BETUNA Miaſto niżſzych Niemiec w Artezyiſkim nád rzeką Bietą.

BETHLE'EM, (*Ville de Juda,où naquit J.C.N.S.*) Bethleem *indéclinable.* Bethleemum, *genit.* Bethleemi,n. BETLEEM

Miaſto Judzkie gdzie národził J.CH:P.N.

BE'TIQUE, (*Partie de l'ancienne Eſpagne,qui comprenoit l'Andalouſie d'aujourd'huy,& la plus grande partie du Royaume de Grenade*) Bœtica, *genit.* Bœticæ,f. BETYKA część dawney Hyſzpaniy, ktora miała w ſobie dziſieyſzą Andaluzyą, y więkſzą część Kroleſtwa Granaty.

BE'TOINE,ſubſt.f. (*Herbe céphalique.*) Betonica, *genit.* betonicæ,f.Serratula, *genit.*ſerratulæ,f.*Plin.* (*à cauſe que ſes feuilles ſont dentelées.*) BETONIKA bukwica Ziele głowne od tego że liście ma ząbkowate.

BETTE, ſubſt. f. (*Herbe & racine potagere.*) Beta, *genit.* betæ,f. *Plin.* CWIKŁA Ziele y iarzyna kuchenna.

(Il y en a deux eſpeces,la blanche,*Beta candida*,& la rouge, *Beta rubra,* que Pline appelle *Nigra*, parce qu'elle eſt d'un rougebrun & obſcur,qu'on nomme vulgairement *Bette-rave*) Dwoiaki ieſt rodzay ćwikły biała y czerwona ktorą Pliniuſz náżywa czarną dla tego że ieſt ciemno czerwona, ktorą zwyczaynie nażywaią *Burak.*

DE BETTE. Betaceus, betacea, betaceum. *Var.* BURAKOWY.

BEU,m.BEUE,f.adject.Partic.paſſ.*du verbe* BOIRE. Epotatus,a,um. *Phæd.* WYPITY, WYPITA. od ſłowa pić.

BE'VEUE, ſubſt.f (*Faute qu'on commet pour ne ſçavoir pas bien les choſes.*) Erratum, *genit.*errati,n.*Cic.* OMYŁKA błąd popełniony dla nieświadomości w rzeczach.

*Faire une béveuë.*Errare.(erro,erras,erravi,erratum.)n.*Cic.* Omylić ſię błąd popełnić.

BEUF, ſubſt.maſc.*ou* BœUF, (*Animal*)Bos, *genit.*bovis, m.& *lors qu'il ſe prend pour une Vache,*feminin. WOŁ bydlę Krowa.

*Jeune Beuf.*Juvencus, *gen.*juvenci,m.*Var.* Ciołak Wolec

*Beuf ſauvage.*Bubalus, *genit.*bubali,m.*Mart.* Bawoł.

Troupeau de beufs. Boum grex, *genit.* boum gregis,m. *Cic.* Stado wołow.

DE BEUF.Bubulus,bubula,bubulum.*Plaut.*WOŁOWY

Eſtabl à beufs. Bovile, *genit.* Bovilis,n. *Phæd.* Obora ná Woły, ſtaynia.

Marché aux beufs. Forum boarium, *genit.* fori boarii, n. *Plin.* Targ targowiſko ná woły.

Bouvier, qui a ſoin des beufs. Bubulcus, *genit.*bubulci,m. *Phæd.Cic.* Poganiacz wołowiec paſtur.

BEUGLEMENT, ſubſt. maſc. (*Mugiſſement,cri du beuf.*) Boatus, *genit.*boatûs,m.Mugitus, *gen.*mugitûs,m.*Plin.Virg.* RYK Ryczenie wołu.

BEUGLER, V.n. (*Mugir.*) Boare, (boo,boas,boavi,boatum.)*Plaut.* RYCZYC.

BEURRE, ſubſt. m. (*Subſtance graſſe & onctueuſe, qui ſe fait de lait épaiſſi en le battant.*)Butyrum, *genit.*butyri,neut. *Plin.* MASŁO rzecz tłuſta y omaſna ktora ſię czyni z mleka zgęſłego biiąc ie.

ON DIT prouerbialement, *Promettre plus de beurre que de pain,* pour dire *Amuſer une perſonne par pluſieurs belles promeſſes.* Vanis promiſſis aliquem deludere, *ou* ducere. act. MOWIĄ przyſłowiem więcey maſła niż chleba obiecywać, to ieſt: Zwodzić kogo pozornemi obietnicami.

BEURRER,V.act.(*Frotter,enduire de beurre.*)Butyro aliquid illinere, (illino, illinis, illevi, *ou* illivi, illitum.) act. OMASCIC, okraſić, maſłem náſmarować zaprawić.

UNE BEURRE'E,ſubſt.f. (*Morceau de pain ſur lequel on a eſtendu du beurre.*) Fruſtum panis butyro illitum, *genit.* fruſti &c illiti,n.POMAZANKA,chleb maſłem powleczony

BEURRIERE, ſubſt.f (*Celle qui vend du beurre.*) Mulier quæ butyrum vendit, *genit.* mulieris &c.f. MASLARKA ta co maſło przedaie.

BEUVANT,m. BEUVANTE,f part.act (*Qui boit.*) Bibens, *genit.* bibentis, omn.gen. PIIĄCY, PIIĄCA.co piie.

BEUVETTE, ſubſt.f. (*Débauche à boire.*)Potatio.*Cicer.* PIIATYKA, zbytek w piciu.

Retrancher toutes les beuvettes. Tollere omnes compotationes. Znieść wſzyſtkie piiatyki.

Faire ſouvent des beuvettes. Sæpè compotare.*Cic.* Częſte piiatyki czynić.

BEUVETTE, (*Lieu eſtabli dans les Cours & les Juriſdictions, où les Juges vont prendre un doigt de vin avant l'audience.*) Popina forenſis, *genit.* popinæ forenſis, f. SZYNK mieyſce poſtanowione w Sądowych Dworach y Urzędowych gdzie Sędziowie idą nie co zákropić ſię winem przed záſiadaniem ná ſądy.

BEUVETTIER, ſubſt.maſc. (*Celuy qui tient la beuvette, & qui fournit à boire aux Juges.*) Caupo forenſis, *genit.*cauponis forenſis,m. SZYNKARZ, Kredencerz ten co trzyma ſzynk dla Sędziow.

BEUVEUR, *on prononce* BûVEUR, ſubſt. m. (*Qui boit bien.*)Potator, *gen.*potatoris,m.*Plaut.* PIIAK co dobrze piie

BEUVEUSE,ſubſt.f.*on prononce* BûVEUSE,(*Celle qui boit bien.*) Potrix.*Phæd.* Bibacula. *Plaut.* PIIACZKA ta co dobrze piie.

BEUVOTER *on prononce* BûVOTER,V.n. (*Boire à coup réiterées*)Potitare,(potito,potitas,potitavi,potitatum)*Plaut.* POPIIAC poſſyſać ſobie pomału.

BEZOARD,ſubſt.maſc (*Pierre médecinale, qui eſt un excellent contre-poiſon.*) Lapis Bezachari. BEZOARD Kamień lekarſki barzo wyborny przeciw truciźnie.

BIAIS,ſubſt.maſc. (*Situation oblique & de travers.*) Obliquitas, *genit.* obliquitatis,f.*Plin.* UKOS położenie ukośne krzywo ná ſtronę.

*De biais,de travers.*Obliquè.adv.*Cic.* In obliquum. *Plin.* Ukośnie krzywo na bok ná ſtronę.

Qui eſt de biais, ou *de travers.* Obliquus, obliqua, obliquum.*Cic.* Ukośny krzywy.

BIAIS,ſe dit figurément (*des diverſes manieres de tourner, de regarder une affaire ou une entrepriſe. Moyen, expédient.*) Modus, *genit.* modi,m. Ratio, *genit.* rationis,f. Via, *genit.* viæ,f.*Cic.Ter.* STRONA miara ſpoſob y rożne wzięcia iákiey rzeczy, y oney uważenia, ſrzodek, rada.

*Ce biais ne nous a pas réüſſi,il en faut prendre un autre.*Hâc non ſucceſſit, aliâ aggrediamur viâ. *Ter.* Ten ſpoſob nam ſię nie udał trzeba nam zażyć inſzego.

Il a pris cette affaire du biais qu'il la falloit prendre. Eam ſecum rem rectâ reputavit viâ. *Ter.* Tę drogę wziął w tey ſprawie, ktorą náleżało.

Si vous prenez l'affaire d'un autre biais,vous n'y réüſſirez jamais. Si rem iſtam aliâ aggrediaris viâ,nunquam perficies. Jeżeli inaczey ſię obroſz w tey ſprawie nigdy nie wſkoraſz.

Je ne ſçay quel biais prendre pour terminer cette affaires: Quam rationem ineam hujus rei expediendæ,haud ſcio.Nie wiem iáką drogą ſię udać, w ktorą ſtronę uderzyć ábym dokończył tey rzeczy.

*Il ſçait pluſieurs biais pour avoir de l'argent.*Novit multas vias pecuniæ.*Cic.*Wie wiele ſpoſobow,drog dla doſtania pieniędzy.

BIAISEMENT,ſubſt.maſc.(*Détour qu'on prend pour tromper quelqu'un*, ou *pour éluder de faire une choſe.*) Cavillatio, *genit.* cavillationis, fœm. Calumnia, *genit.* calumniæ,f.*Cic.* OBROTY, wykręty,wybiegi ktorych kto zażywa dla oſzukania kogo, álbo dla wykręcenia ſię z czego.

BIAISER, V.n.(*N'eſtre pas droit, eſtre poſé obliquement.*) comme *Ce baſtiment biaiſe.* Illud ædificium obliquè poſitum eſt. ZBOCZAC wybeczyć być nákrzywionym ná ſtronę być danym ukośnie. Jako: to domoſtwo ieſt krzywo ná bok ukośnie.

BIAISER,ſe dit figurément (*de ceux qui cherchent des biais, des détours,de mauvaiſes, fineſſes, des eſchappatoires pour ſortir d'une méchante affaire,* ou *pour tromper quelqu'un.*) Non rectè agere *Cic.* WYBIEGOW, obrotow, wykrętow ſzukać dla wyiścia z złego razu, álbo oſzukania kogo.

Conte luy l'affaire d'un bout à l'autre ſans biaiſer. Rectâ viâ rem illi narra. *Terent.* Opowiedz mu rzecz wſzyſtkę od końca do końca bez wybiegow.

Dire la vérité ſans biaiſer. Poſitis ambagibus vera loqui. *Ovid.* Prawdę rzetelną bez wykrętow powiedziec.

BIAISER, (*Détourner un peu.*) Paululùm declinare, (declino, as, avi, atum.) n. WYBOCZYC trochę, udać ſię ná ſtronę, uchylić ſię.

J'ay paré le coup en biaiſant un peu. Parvâ corporis declinatione ictum effugi. *Cic.* Uſzedłem razu trochę ſię ná bok uchyliwſzy.

BIAISER, *act* ſe dit en ce ſens au figuré, (*Détourner un peu.*) Paululùm inflectere, (inflecto,is,inflexi,inflexum.)act. acc. WYBOCZYC nie co mowi ſię w tym wyrozumieniu niewłaſnym.

Il faut ſouvent biaiſer en traduiſant, pour trouver les graces de la Langue en laquelle on traduit. Circuitione opus eſt, ut elegantias & veneres alicujus linguæ aſſequaris.Trzeba często wyboczyć trochę w tłomaczeniu áby rzecz dobrze y pięknie wyrazić, w ięzyku w ktorym ſię tłomaczy.

BIBERON, ſubſt. maſc. mot bas & populaire, (*Qui boit beaucouc, qui boit bien, qui boit ſec.*) Potator, *genit.* potatoris, m. *Cic. Hor.* OPOY ſłowo podłe y poſpolite ten co tęgo piie, ktoremu uſtawicznie ſchnie w gębie.

BIBERON eſt auſſi *Vn vaſe qui a un long col pour faire boire les petits enfans & les malades.* Vaſculum cum colli longitudine, *genit.* vaſculi &c. n. DZBANEK Flaſzeczka z ſzyią długą dla napawania dzieci, y chorych.

BIBLE, ſubſt. f. (*Livre par excellence, qui contient la Sainte Ecriture, le Vieux & le Nouveau Teſtament.*) Biblia ſacra, *genit.* bibliorum ſacrorum, n. pl. *mot conſacré*. BIBLIA Kſięga przez wybor, maiąca w ſobie Piſmo Swięte Stary y Nowy Teſtament, ſłowo poświęcone.

BIBLIOTHE'CAIRE, ſubſt. maſc. (*Celuy qui a la charge d'une Bibliotheque.*) Qui tractat bibliothecam alicujus. *Cic.* Qui præeſt bibliothecæ. Qui curam ordinandarum bibliothecarum ſuſcepit. *Suet.* Bibliothecæ præfectus, *genit.* præfecti, m. Qui eſt à libris, *ou* ad libros. DOZORCA Kſiąg, urząd maiący dozoru Kſięgarni.

BIBLIOTHEQUE, ſubſt. f. (*Cabinet rempli de livres de toutes ſortes de ſcience.*) Bibliotheca, *genit.* bibliothecæ, f. *Cic.* KSIĘGARNIA, Pokoy ułożony Kſięgami wſzelakiey náuki *Biblioteka.*

BIBLIOTHEQUE, pour *Les livres d'une bibliotheque.* Bibliothecæ, *genit.* bibliothecarum, f. pl. Libri, *genit.* librorum, m. pl. KSIĘGI w Kſięgarni znayduiące ſię.

Nous n'aurons beſoin des bibliotheques Grecques, ou *des Livres Grecs.* Ne bibliothecis quidem Græcis egebimus. *Cic.* Niebędziemy potrzebować Bibliotek Greckich, álbo Kſiąg Greckich.

BIBUS, terme indéclinable & ironique, (*qui ſe dit des choſes qu'on veut mépriſer.*) comme *C'eſt un homme de bibus, de néant.* Homo nihili. Nullius nominis ac pretii. Nimis nihil homo. *Plaut.* **Vne affaire de bibus.* Res nihili, f. **Des raiſons de bibus.* Futiles ac nihili rationes. NI-TO-NI-OWO ſłowo nienákłaniaiące ſię, y pośmiewiſka, co ſię mowi o rzeczach ktore mamy w pogardzie, iáko: Jeſt to człowiek ni-to-ni-owo *Rzecz ni-to-ni-owo. *Przyczyny racye ni-to-ni-owo.

BICHE, ſubſt. f. (*La femelle du cerf, qui n'a point de bois ſur la teſte.*) Cerva, *genit.* cervæ, f. *Virg.* ŁANI Samica Jelenia, co nie ma rogow ná głowie.

DE BICHE. Cervinus, cervina, cervinum. *Hor.* JELENI, Łani.

UN FAON, ou *le petit d'une biche.* Hinnulus, *genit.* hinnuli, m. *Plin.* JELONEK, młode od łani.

BICHON, ſubſt. maſc. (*Chien à longs poils.*) Canis villoſus, *genit.* canis villoſi, m. KOSMEK, Kudła, pies kudłaty.

BICHONNE, ſubſt. f. (*La femelle d'un bichon.*) Canis villoſa, *genit.* canis villoſæ, f. KUDEŁKA Suka od kudły.

BICOQUE, ſubſt. f. (*Petite place peu fortifiée & preſque ſans défenſe.*) Immunitum caſtellum, *genit.* immuniti caſtelli, n. Vile & ignobile oppidulum, *genit.* vilis & ignobilis oppiduli, n. TWIERDZA licha, Zameczek mało co obronny y prawie bez obrony.

BIDET, ſubſt. maſc. (*Petit cheval.*) Mannus, *genit.* manni, m. *Hor.* ZMUDZINEK, podiezdek, mały koń.

Petit bidet. Mannulus, *genit.* mannuli, m. *Plin. Jun.* Podiezdeczek.

BIEN, ſubſt. maſc. (*Ce qui eſt oppoſé au mal.*) Bonum, *genit.* boni, n. *Cic.* DOBRO co ieſt przeciwne złemu.

Dieu eſt le ſouverain bien de l'homme. Summum hominis bonum Deus eſt. *Cic.* Bog ieſt náywyżſze dobro człowieka.

BIEN, (*Ce qui regarde la bonté, la vertu.*) comme *Vn homme de bien.* Vir bonus, *ou* probus. *Cic.* DOBRE poczciwe co náleży do dobroci, do cnoty, iáko: Człowiek dobroci, poczciwości, zácności.

Vn parfaitement homme de bien, ou *Fort homme de bien.* Multùm bonus vir. Valdè bonus homo. *Cic.* Człowiek doſkonałey zupełney dobroci poczciwości, barzo poczciwy.

Il eſt trop homme de bien. Nimis ſanctè pius eſt. *Plaut.* Srodze zácności wielkiey człowiek.

Plus homme de bien & d'une meilleure réputation. Melior moribus & famâ. *Hor.* Człowiek większey poczciwości y ſławy.

Devenir homme de bien. Ad frugem bonam ſe recipere. *Plaut.* Redire in rectam viam, *ou* ſemitam. Stać ſię poczciwym człowiekiem.

Faire devenir quelqu'un homme de bien. Ad frugem corrigere aliquem. *Plaut.* Przywieść kogo áby ſię ſtał poczciwym człowiekiem.

Elle me parut plus honneſte & ſentoit mieux ſon bien. Erat formâ præter cæteras honeſtâ & liberali *Ter.* Zdawała mi ſię być grzeczniey ſza, y lepiey ſię znaiąca ná ſobie.

BIEN, *ou* BIENS, (*Richeſſes.*) Bona, *genit.* bonorum, n. pl. *Cic.* DOBRO álbo Dobra Bogactwa.

Vn homme qui a bien du bien, ou *beaucoup de bien, Qui a de grands biens.* Ampliſſimæ fortunæ homo. Fortunis maximis ornatus. *Cic.* **Le contraire eſt* Bonorum pauperrimus. *Hor. Très-pauvre de biens.* Człowiek dobrze ſię maiący, maiący Dobr wiele; Ktory ma wielkie dobra. *Przeciwna ieſt: barzo ubogi w dobra.

Il a beaucoup de bien & plus qu'il ne luy en faut, comme qui diroit *Il a du bien par deſſus les maiſons,* ou *par deſſus la teſte.* Illi multa res eſt, & ſupereſt. *Ter.* Ma wiele dobr wiele doſtatkow nád to co mu potrzeba. *Jakoby kto rzekł:* Ma dobr po nad gmachy, wyżey głowy.

Il n'a pas tant de bien que luy. Eſt infra illius cenſum. *Hor.* Nie ma tyle dobr iák tamten.

On ne ſçauroit avoir trop de bien, puis qu'on n'eſt conſideré qu'à proportion du bien qu'on a. Nihil ſatis eſt, quia tanti ſis, quantùm habeas. *Hor.* Nie może nikt mieć nád to doſtatkow, ponieważ każdego ták wiele ważą, iák wiele ma.

Vous ne m'avez pas mariée au bien, mais à un homme. Non me tu argento dediſti nuptum, ſed viro. *Plaut.* Nie wydałeś mię zá mąż zá doſtatki, ále zá człowieka.

Tout le monde croit que vous avez du bien, & du bien bien acquis. Omnes te in re laută & benè parta putant. *Plaut.* Cały świat rozumie że maſz doſtatki, a doſtatki dobrze nabyte

Nous avons beaucoup de bien acquis par la bonté de Dieu, par les ſoins de nos Anceſtres & par les voſtres; ſi nous en uſons liberalement pour le ſecours d'un ami, nous nous repentirons plûtoſt de ne l'avoir pas fait, que de l'avoir fait. Dei virtute & maiorum & tuâ multa bona benè parta habemus; benè ſi amico fecerimus, non pigeat feciſſe, at potiùs pudeat, ſi non fecerimus. *Plaut.* Mamy wiele dobr nabytych z dobroci Boſkiey, z ſtarania Przodkow náſzych, y twoich, ieżeli ich zażyiemy hoynie dla podania ręki przyiacielowi, tego żałować nie będziemy, y owſzem prędzey byśmy żałowali gdybyśmy tego nie uczynili.

A quoy nous ſert le bien, ſi l'on ne nous permet pas d'en jouïr? Quid mihi fortunæ ſi non uti conceditur? *Hor.* Coż nam po doſtatkach ieżeli ich záżyć nie pozwolą.

Elever ſes enfans ſelon ſon bien. Liberos pro re ſuâ collere. *Ter.* Wychowanie dać dzieciom według fortuny ſwoiey.

Quand je ſuis venu au ſecours de la République, j'avois de grands biens, & tant s'en faut que mon bien ſoit net aujourd'huy, qu'au contraire j'ay endetté tous mes amis pour moy. Cùm ad Rempublicam acceſſi multum mihi fuit pecuniæ, tantùm abeſt ut meæ rei familiaris liberum ſit quidquam, ut meos jam amicos omnes ære alieno obſtrinxerim. *Cic.* Kiedym Rzeczypoſpolitey ſłużyć zaczął miałem wielkie doſtatki, á teraz nietylko dobra moie nie ſą wolne, álem ieſzcze y wſzyſtkich przyiacioł moich dla ſiebie pozadłużał.

Tout ſon bien me revient ſelon les loix. Ejus morte ea ad me redeunt lege bona. *Ter.* Wſzyſtkie dobra iego, cała ſubſtancya ná mnie ſpada według prawa.

Il luy a laiſſé dix mille livres de bien. Talentûm rem reliquit decem. *Ter.* Zoſtawił mu dzieſięć tyſięcy liwrow fortuny

Les biens ſont comme eſt l'eſprit de ceux qui les poſſedent. Ils ſont biens pour ceux qui ſçavent s'en ſervir; & de veritables maux pour ceux qui n'en font pas l'uſage qu'ils doivent. Bona perinde ſunt, ut illius animus qui ea poſſidet. Qui uti ſcit, ei bona: illi qui non utitur rectè, mala. *Ter.* Dobra takie ſą iáki ieſt umyſł tego ktory ie ma, ſą dobra dla tych co umieią ich záżyć, á prawdziwe złe dla tych, ktorzy nie tak ich záżywaią iák powinni.

Croyez moy, ayez bien du bien & faites vous valoir par ſon moyen; car on ne vous eſtimera qu'autant que vous en aurez; & c'eſt par là que moy qui eſtois peu de choſe, ſuis maintenant conſideré comme un Roy. Credito mihi, aſſem habeas habes, habeberis; ſic ego rex perhibeor. *Petr.* Wierz mi miey wiele fortuny, y ſtaray ſię przez nię ſobie powagę uczynić; bo tyle cię ważyć będą ile mieć będzieſz y tym ſpoſobem ia ſam z podłego ſtanu przyſzedłem do tego że mnie ſobie ważą iáko Krola iákiego.

Celuy là eſt heureux, qui a aſſez de bien pour vivre par la bonté de Dieu. Benè eſt ei, cui Deus obtulit parcâ manu, quod ſatis eſt. *Hor.* Ten ieſt ſzczęśliwy ktory ma oczym żyć z łaſki Boſkiey.

Tant que vous avez du bien, vous trouvez des amis fermes; ſi vous le perdez, vous perdez vos amis. Ut cuique homini res parata eſt, firmi ſic amici, ſi labat itidem amici collabaſcunt. *Plaut.* Poki ſię maſz dobrze znáydzieſz záwſze przyiacioł. Jak podupadnieſz, y przyiaciele cię odbiegną.

Tout ſon bien eſt en argent comptant. Omnia in nummis habet. *Petr.* Wſzyſtka iego fortuna ieſt w gotowiznie.

Il avoit beaucoup de biens ſans enfans. Is niſi divitias (*on ſous-entend* habebat;) liberorum nihil erat. *Plaut.* Miał wielkie doſtatki bez dzieci.

Il luy a laiſſé aſſez de bien en luy laiſſant ſa réputation. Satis amplū patrimoniū ei reliquit, memoriā nominis ſui *Cic.* Doſyć mu zoſtawił fortuny, ſławę imienia ſwego zoſtawiwſzy

Je vous ay apporté plus de bien en mariage que vous n'en aviez. Dotem ad te attuli majorem multò quàm tibi erat pecunia. *Plaut.* Wnioſłam ci więcey w małżeńſtwo niżeliś miał.

Voſtre bien eſt à moy, & le mien eſt à vous. Quod tuum eſt, meum eſt omne, meum eſt autem tuum. *Plaut.* Subſtancya twoia ieſt moia, á moia ieſt twoia.

LES BIENS *de nos anceſtres.* Bona avita, n. pl. *Tacit.* **Les biens de nos parens.* Bona paterna, n. pl. *Quint.* Bona patria, n. pl. *Ter.* Dobra Przodkow naſzych. *Oyczyſte dobra.

Diſſiper, manger, conſumer les biens de ſes peres. Bona paterna diſſipare, *ou* conficere. *Cic.* *(Patria bona abligurire. *Ter. Les diſſiper en faiſant grande chere.*) ROSPROSZYC, przeieść, przetrawić dobra przodkow ſwoich. *Przehulać, ie, przeczęſtować buczno żyiąc.

BIENS *de la terre* en general, comme *Les bleds, les fruits.* Fruges, *genit.* frugum, f. pl. *Cic.* URODZAIE ziemi ogolnie iáko zboża, Owoce.

BIENS *Meubles.* Res mobiles, *ſelon les Juriſconſultes.* DOBRA ruchome według prawnych.

BIENS *Immeubles* comme *Les fonds, les héritages &c.* Res non moventes, f. pl. Fundi, Prædia. *Cic.* DOBRA nieruchome iako grunta dziedzictwa.

BIEN, (*Avantage, profit, utilité.*) Res *gen.* rei, f. Commodum *genit.* commodi, n. *Cic.* DOBRO, pożytek zyſk korzyść.

C'eſt ſon bien, ou *ſon avantage.* In rem illius eſt. *Ter.* Z iego to dobrem, álbo pożytkiem.

Je vous dis cela pour voſtre bien. In rem tuam illud eſt quod dico. *Plaut.* Mowię ci to ná twoie dobre, álbo ná twoie lepſze.

Je vous prie de croire que tout ce que je vous dis, n'eſt que pour voſtre bien. Velim te arbitrari tuæ rei causâ me verba hæc facere. *Plaut.* Proſzę cię ábyś mi ufał że wſzyſtko cokolwiek ci mowię ieſt ná twoie dobro.

Si vous croyez que ce ſoit le bien de la République. Si arbitraris ex republicâ eſſe. *Cic.* Ieżeli rozumieſz żeby to było z dobrem Rzeczypoſpolitey.

Ce ſeroit un grand bien pour les hommes. Benè cum rebus humanis ageretur. *Suet.* Wielkie byto było dobro dla ludzi

Le repos vous fera du bien. Quies tibi multùm proderit. *Plaut.* Odpoczynek dobrze ci uczyni.

Ce remede m'a fait du bien. Profuit mihi hoc remedium. *Petr.* To lekarſtwo mi ná dobre wyſzło, polepſzyło mi ſię po nim.

BIEN, (*Plaiſir, Service. Bienfait, bons Offices.*) Beneficium. Officium, *genit.* ii, n. *Cic.* DOBRO, upodobanie przyſługá dobrodzieyſtwo uczynność.

Vous avez fait du bien au plus reconnoiſſant & au plus agréable de tous les hommes. Homini tu gratioſiſſimo jucundiſſimoque benè feciſti. *Cic.* Uczyniłeś dobrze naywdzięczniey ſzemu, y naymilſzemu człowiekowi ze wſzyſtkich.

Le bien que vous avez fait, c'eſt pour vous & non pas pour moy. Benè quod feciſti, tibi feciſti, non mihi. *Plaut.* Coś dobrego uczynił dlá ſiebieś uczynił nie dla mnie.

Faire du bieu à quelqu'un Bona alicui, *ou* in aliquem facere. *Plaut.* **Luy vouloir du bien.* Benè alicui velle *Cicer. Ter.* Benignitatem in aliquem conferre. *Cic.* Dobrze komu czynić. *Dobrze mu życzyć.

Dans mon cœur je voulois du bien à celuy qui le battoit. Favebam ego verberanti. *Petr.* W ſobie ſamym miło mi było ná tego ktory go bił.

Procurer du bien à ſes amis. Amicorum commodis, utilitatique ſervire, *ou* conſulere. *Cic.* Starać ſię o dobro ſwoich przyiacioł.

Ce fut un grand bien pour eux de ce qu'il fut tué. Bono eis fuit illum occidi. *Cic.* Wielkie ſzczęście dlá nich że go zábito.

Faire de grans biens à quelqu'un. Augere commodis aliquem. *Cic.* Czynić komu wiele dobrego.

BIEN, (*Adverbe qui fait pluſieurs manieres de parler en noſtre Langue.*) Benè. Bellè. Probè. Rectè. adverb. *Cic.* DOBRZE przyſłowie ktore wielorakiem ſpoſobem ſię mowi w ięzyku Francuſkim.

Eſtre bien logé. Benè habitare. *Cornel-Nep.* **Jouër bien de la flute.* Scienter tibiâ cancre. *Cornel-Nep.* Mięſzkać dobrze *Dobrze grać ná flecie.

Cét homme eſt fort bien dans ſes affaires. Benè ſe habent illius res. *(*Le contraire eſt* Eſt illi anguſta res domi. *Hor. Il eſt mal dans ſes affaires.*) Ten człowiek barzo ieſt dobrze w intereſach ſwoich. *przeciwná ieſt źle mu ſię powodzi źle ſię má w intereſach ſwoich.

Cét homme eſt bien mal, c'eſt à dire *Il eſt dangereuſement malade.* Periculosè ægrotat. *Cic.* Ten człowiek bardzo ſię źle má, to eſt: że niebeſpiecznie choruie.

Cét homme eſt bien bas, Il s'en va mourir. Mors illi imminet. *Cicer.* Ten człowiek dobrze ſię zachwiał, bliſko ieſt śmierci.

SE BIEN TRAITTER, *Avoir bien ſoin de ſa petite perſonne, (comme l'on parle familierement.)* Benè curare cuticulam ſuam. *Hor.* DOBRZE ſię chować, mieć dobre ſtaranie o ſobie, o ſwoiey gąbce iako potocznie mowią.

Se bien porter & faire grande chere. Benè habere & lautè vivere. *Plaut.* Dobrze ſię miec ná zdrowiu, y żyć doſtatnio.

L'affaire a bien tourné. Bene ac feliciter evenit. *Liv.* Res benè ceſſit. *Cic.* Rzecz dobrze ſię nakierowáłá, obrociłá, nádałá

Eſtre bien traité & à peu de frais Benè eſſe parvo diſpendio. *Plaut.* Dobrze być ſtrawowanym o małym koſzcie.

Bien né. Benè natus. *Hor.* Eductus liberè. *Ter.* Dobrze urodzony.

Faire bien ſes affaires. Benè gerere ſuum negotium. *Cicer.* **Qui fait bien ſes affaires.* Benè gerens negotii. *Cic.* Dobrze ſię rządzić u ſiebie. *Ktory ſię dobrzę rządzi u ſiebie.

Vous venez bien à propos. Ades optimè. Optimè in tempore advenis. *Plaut.* Dobrześ ná ſam czas przyſzedł.

C'eſt bien fait, je m'en rejouïs, j'en ſuis bien-aiſe. Bene factum, gaudeo. *Terent.* Dobrze ſię ſtało, cieſzę ſię z tego.

Bien m'en a pris d'avoir diſné. Et rectè quidem, quòd pranſus eram. Dobrzem uczynił żem ziadł obiad.

Je voy bien. Video. **Je ſçay bien.* Scio. Widzę dobrze. *Wiem dobrze.

BIEN, (*Fort, grandement, beaucoup.*) Benè. Valdè. Multùm. adv. *Cic.* Dobrze barzo, ſrodze wielce.

Qui a bien beu. Benè appotus. Totus madidus. *Plaut.* Ten co ſię dobrze napił.

Recommandez luy bien mon affaire. Ei cauſam meam valdè commendes velim. *Cic.* Zaleć mu bardzo ſprawę moię.

Je ne m'entends pas bien à ces choſes. Non tam multùm in iſtis rebus intelligo. *Cic.* Nie dobrze ſię znam ná tych rzeczach.

(*Bien & Beaucoup* ont la meſme ſignification, & s'expriment l'un & l'autre de meſme façon; ainſi voyez l'Article *Beaucoup.*) Dobrze y ſiła toż ſamo znaczą y iednakowo ſię wyrażaią zaczym obaczyć ſłowo ſiła.

BIEN, (*Environ, preſque.*) Quaſi. Ferè. Fermè. Sanè. *Cic.* Circiter. adverb. DOBRZE prawie, około, właśnie.

Il eſtoit bien minuit, ou *environ minuit.* Erat fermè media nox. Było dobrze, prawie połnoc, álbo około pułnocy.

Il ſe tient bien ſouvent aux champs. Fermè ruri ſe continet. *Terent.* Zoſtaie prawie często ná wſi.

Il en tua bien ſix mille. Sex circiter millia occidit. Zabił ich około ſześciu tyſięcy.

BIEN après la particule *Auſſi,* comme *Je le ſçavois auſſi bien que vous.* Id perinde ac tu ſciebam. DOBRZE potym ſłowie tak; iako: tak dobrze o tym wiedziałem, iak ty.

Oſtez vous d'icy, auſſi bien vous n'y gagnerez rien. Vos hinc amolimini, neque enim quicquam obtinebitis. Uſtąpcie ſię z tąd, iakoż też nic tu nie wſkoracie.

BIEN mis après la conjonction *Et.* Sanè. Et verò. **Et bien vous voyez comme il me hait.* Ecquid vides mei odio teneri eum. *Quint.* **Et bien, que cela ſoit* Sit ita ſanè. **Et bien qu'il le diſe.* age, dicat. *Plaut.* DOBRZE po konjunkcyi y *Y dobrze widziſz iako mnie nie nawiedzi. *Y dobrze niech to będzie. *Y dobrze niech to powie.

BIEN dans l'interrogation. *Vrayment c'eſt bien de quoy le mon-*

monde se met en peine? Id populus curat scilicet? Ter. DOBRZE, pytaiąc się: prawiec? właśnie? prawieć o tym ludzie myślą?

BIEN-DISANT, m. BIEN-DISANTE, f. adject. (Eloquent, qui parle bien.) Disertus. Facundus, a, um. Cic. DOBRZE, MOWIĄCY MOWIĄCA; Wymowny, ktory pięknie mowi.

BIEN-FAIRE à quelqu'un, V. neut. (Luy faire du bien.) Benè facere alicui. Cic. DOBRZE CZYNIC komu, uczynić mu dobrodzieystwo.

Ce remede m'a bien-fait, m'a soulágé. Me plurimùm juvit hoc remedium. Cic. To lekarstwo dobrze mi uczyniło, pomogło mi.

BIEN-FAIT, m. BIEN-FAITE, f. adject. (Qui est de bonne mine & de belle taille.) C'est un garçon parfaitement bien-fait & qui donne liberalement. Adolescens nimis mortalis lepidus, nimisque dator probus. Plaut. PIĘNIE STWORZONY STWORZONA, co iest składu dobrego, osoby piękney. Ten młodzian iest doskonale piękná osobá, ktory się dobrze wydaie.

Il est ingenieux & assez bien fait de sa personne. Ingeniosus est & bono filo. Petr. (id est pulchrâ specie.) Iest dowcipny y dość piękny z osoby.

Vne fille bien faite. Virgo eleganti, ou scitâ staturâ. Panná piękney urody.

BIENFAIT, subst. masc. (Don, bon office, plaisir.) Benefactum. Donum. Beneficium. genit. i. n. Cic. DOBRODZIEYSTWO dar łaská uczynność.

Faire valoir à quelqu'un un bienfait imaginaire. Imputare alicui vanum beneficium. Phæd. Udawać komu za coś wielkiego dobrodzieystwo prożne.

Les bienfaits que j'ay receus de vous. Tua erga me beneficia, ou merita, ou promerita. Cic. *Les bienfaits que vous avez receus de moy. Mea in te bennficia, ou merita. Cic. Dobrodzieystwá ktorem od ciebie odebrał. * Dobrodzieystwá ktoreś odemnie odebrał.

BIENFACTEUR, subst. masc. ou BIENFAICTEUR, (Celuy qui fait, on qui a fait du bien à quelqu'un.) Beneficus. Benignus, genit. i, m. *de quelqu'un, in, ou erga aliquem. Cic. Dobrodziev, ten co komu uczynił, czyni dobrze. na kogo.

BIENFACTRICE, subst. fœm. (Celle qui fait du bien.) Benefica. Benigná, genit. æ, fœm. Cic. DOBRODZIEYKA, co do brzeczyni.

BIEN-FAISANT, m. BIEN-FAISANTE, f. adject. (Qui aime à faire du bien.) Beneficus. Benignus, a, um. Cic. Horat. DOBROCZYNNY DOBROCZYNNA co rad dobrze czyni.

Bien-faisant à ses amis. Beneficus in amicos. Cic. Dobrze czyniący przyiaciołom,

BIEN-HEUREUX, m. BIEN-HEUREUSE, f. adject (Celuy, ou celle qui jouït de la beatitude éternelle.) Beatus, i, m. *Beata, æ, f. SZCZĘSLIWY SZCZĘSLIWA Błogosławiony ten álbo tá co zażywá szczęściá wiekuistego,

Les BIEN-HEUREUX, (Les Saints.) Beati, genit Beatorum m. pl. Felices animæ, genit. felicium animarum, f. pl. Cic. BŁOGOSŁAWIENI, Swięci.

BIEN- HEUREUX se dit en morale, (de ceux qui ont quelque bien & quelque avantage par dessus les autres, qui sont bien dans leurs affaires.) Beatus. Fortunatus, a, um. Cic. BŁOGOSŁAWIONY szczęśliwy mowi się obyczaynie o tych co maią szczęście iakie, álbo coś nad inszych, ktorym się dobrze rzeczy wiedą.

Bien-heureux de tous les costez. Ab omni parte beatus. Hor. Błogosławiony ze wszech miar.

BIEN-LOIN, adverbe de lieu. (En un lieu fort éloigné.) Longissimè. Procul. adv. BARDZO daleko, ná mieyscu bardzo obległym.

BIEN-LOIN, (Bien éloigné de, tant s'en faut que.) Tantùm abest, ut avec un Subjonctif. BARDZO daleko, y owszem.

Bien loin de me louër, il me blasme. Tantùm abest ut me laudet, ut contrà me vituperet. Bardzo daleko áby mnie chwalił, y owszem mnie gani.

BIEN-QUE, (Quoique, encore bien que.) Etsi. Tametsi Quanquam. Chociaż, lubo, luboby.

Je ne laisseray pas d'y aller, bien que cette ésperance m'ait déja trompé. Ibo, etsi sæpè jam me spes hæc frustrata est. Ter. Przecię tam poydę chociaż mnie iuż nadzieia tá omyliłá.

BIENSE'ANCE, subst. f. (Décence, bonnesteté.) Decentia. Condecentia, genit. æ, f. Decorum, genit. decori, n. Cic. PRZYZWOITOSC, Przystoyność, grzeczność.

Bien-tôt. zaraz. prędko. wkrotce.

Il est de la bienséance que les Palais des Grands soient toûjours ouverts aux hommes illustres. Valdè decorum est patere domos hominum illustrium, illustribus hospitibus. Cicer. Przyzwoitá iest áby pałace Panow zawsze były otwarte ludziom zacnym.

Il croyoit qu'il estoit de la bienséance de prendre les plaisirs du peuple. Decorum esse existimabat, vulgi voluptates sectari. Tacit. Miał zá rzecz przyzwoitą bawić się uciechami pospolstwá.

Garder la bianséance, ou les regles de la bienséance en toutes choses. In omnibus decorum servare. Cic. Przestrzegać przyzwoitośći; strzedz prawá prrzystoyności w rzeczy każdcy

Vous avez soin de ne rien faire, qui ne soit dans toutes les regles de la bienséance, Caves ne quid indecorè facias. Cicer. Starasz się abyś nic nieczynił, co by ze wszystkim nie było według prawá przystoyności.

BIENSE'ANCE se dit aussi (de ce qui accommode & est avantageux. (comme Ce jardin est à ma bienséance, m'accommode, me convient. Hinc hortus mihi optimè convenit, ou conducit. Cic. Przyzwoitość się też mowi o tym co się nam zeydzie ná pożytek y wygodę. Iako ten ogrod mi iest przyzwoity wygodny, zda mi się.

Avec bienséance Decorè. Decenter. Decentissimè. adv. Cic. Przystoynie pięknie przyzwoicie.

BIEN-SE'ANT, m. BIEN-SE'ANTE, f. adject. (Qui sied bien.) Decorus, decora, decorum. Decens, genit. decentis, omn. gen. *(Le contraire est. Indecorus, a, um. Cic. Indecens, genit. indecentis, omn gen. Sen. Qui est indécent, qui est contre la bienséance.) PRZYSTOYNY, PRZYSTOYNA, co przystoi. *Przeciwná iest nieprzystoyny, co iest przeciwko przystoyności.

BIENVEILLANCE, subst. f. (Affection, inclination qu'on a à faire du bien.) Benevolentia, genit. benevolentiæ, f. PRZYCHYLNOSC, Zyczliwość sprzyianie, chęć dobrze uczynieniá

Gagner la bienvillance de quelqu'un. Conciliare sibi alicujus benevolentiam. Cic. Pozyskać życzliwość łaskę czyią.

Tascher de gagner la bienveillance de quelqu'un. Confectari benevolentiam alicujus. Cic. Starać áby sobie łaskę czyią pozyskać.

Avec bienveillance. Benevolè. adv. Cic. Zyczliwie chętnie.

BIEN-VEILLANT, m. BIEN-VEILLANTE, f. (Qui veut du bien à quelqu'un.) Benevolus. benevola, benevolum. Cic. ZYCZLIWY, ZYCZLIWA, Co komu dobrze życzy.

*Ce mot se dit peu dans nostre Langue.) *To słowo mało się mowi w języku Francuskim.

BIEN-VENU, m, BIEN-VENUë, f. adject. *Soyez le bienvenu Optatus venis, ou advenis. Optatatò, ou Optatus ades. Cic. WITAYZE, WYTAMY, Bywayże.

BIENVENUE, subst. f. (Qui se dit du repas que l'on donne lors qu'on entre dans quelque compagnie.) Adventitia cœná, genit. adventitiæ, cœnæ, f. Plaut. WSTĘPNE, Uczta ktorą sprawnią kiedy kto wchodzi do społeczności iakiey.

BIEN-VOULU, m. BIEN-VOULUë, f. odject. (A qui l'on veut du bien.) Alicui acceptus, a, um. Cic. Bien-voulu de quelqu'un. PRZYIEMNY, PRZYIEMNA, Miły komu dobrze kto życzy przyiemny komu.

Il estoit bien-voulu du peuple. Maximè plebi acceptus erat. Cæs. Przyiemny miły był pospolstwu.

BIERE, subst. f. (Cercueil de bois, ou de plomb pour mettre un corps mort.) Feretrum, genit. feretri, n. Sandapila, genit. sandapilæ, f. Mart. *Le lit funebre Lectus stygius, genit. lecti stygii, m, Mart.. TRUMNA z drzewá álbo ołowiu dlá pochowániá trupá. *Mary.

Vn vieillard qui a déja un pied dans la biere, qui est sur le bord de sa fosse. Capularis senex. Starzec co iuż iedną nogą stoi w grobie, nad brzegiem mogiły swoiey.

BIERE, subst. f. (Sorte de boisson faite avec du grain & du ho blon.) Cervisia, genit cervisæ, f. Plin. PIWO, napoiu sposob z ziarná y chmielu robiony.

BIEVRE, subst. masc. (Espece de loutre, ou de castor qui vit dans l'eau & sur la terre, qui est un animal amphibie.) Fiber, genit. fibri, m. Plin. WYDRA rodzay bobrow co żyie częścią ná lądzie częścią ná wodzie co iest zwierże wodnoziemne.

BIFFER, V. act. (Raturer, rayer une écriture.) Expungere, (expungo, expungis, expunxi, expunctum.) Delere, (deleo, deles, delevi, deletum.) act. acc. Cic. ZGŁADZIC, zmazać, wyskrobać, wydrapać, pisanie iakie.

BIGAME; subst. m. (Qui a eu deux femmes en mesme temps, ou qui a eu deux femmes.) Bigamus, ou Digamus, genit. bigami, m. Duarum nuptiarum homo, *Ciceron a dit Multarum nuptiarum homo, Qui a eu plusienrs femmes. DWOYZON co miał dwie żony razem, álbo co miał dwie żony iedná po drugiey. *Cicero powiedział wielożon co miał żon kilka.

BIGAMIE, subst. f. (Mariage contracté avec deux femmes.) Bigamia, ou Digamia gen. bigamiæ, f. (ces mots sont du Droit.) DWOYZENSTWO, Małżeństwo zdwiema.

BIGARRADE, subst. f. (Sorte d'orange, qui a sur la peau plusieurs petites excroissances.) Malum aureum tuberosum, genit. mali aurei tuberosi, n. POMARANCZA brodawczatá, Rodzay pomarańczy co má ná skorce wiele narostkow.

BIGARREAU, subst. masc. (Fruit rouge tacheté de blanc.) Duracinum cerasum, genit. duracini cerasi, neut. ZIMOSTRATKI, Owoc czerwony, centkowany biało.

BIGARREAUTIER, subst. masc. (Arbre qui porte les bigarreaux.) Duracina cerasus, genit. duracinæ cerasi, fœm. ZIMOSTRADEK, Drzewo.

BIGARRE', m. BIGARRE'E, f. adject. part. pass. Discolor. Versicolor, genit. oris, omn. gen Cic. Diversicolor, oris, omn. gen. PSTRY, ROZMAITY, ROZMAITEGO kształtu, álbo farby.

BIGARRER, V. act. (Diversifier de couleurs.) Diversis coloribus distinguere, (distinguo, distinguis, distinxi, distinctum) act. acc. Ovid. PSTRAWO, rozmaitą farbą dawać co.

BIGARRURE, subst, f. (Mauvais assortiment de couleurs qui ne convienent point ensemble.) Varia colorum mixtura, genit. æ, f. Colum. IASKRATOSC, złe wydanie farb ktore się z sobą nie zgadzaią.

BIGLE, adject. m. & f. (Qui a les yeux tournez, & qui ne peut regarder droit ni fixement.) Strabo, genit. strabonis, com. gen. Luciosus, i, m. Cic. Colum. ROZO OKI, zyzowaty, co má oczy wywrocone y ktory niemoże patrzyć prosto y mocno.

BIGLER, V. neut. (Loucher.) Distortis oculis aspicere neut. ZYZEM patrzyć.

BIGNET, subst. masc. (Sorte de patisserie qui se foit avec le lait & la farine dans la poële.) Arto-laganus, genit. artolagni, m. Pet. ad Cic. Globulus genit. globuli, m. Cat. PĄCZEK sposob ciastá z mlekiem y z mąką w tyglu smażonego.

BIGORNE, subst. f. (Espece d'enclume, qui aboutit en pointe.) Incus bicornis, genit. incudis bicornis, f. KOWADŁO o dwoch końcach.

BIGORRE, (Païs de France en Guienne, dont Tarbe est la capitale.) Bigerri, genit. Bigerrorum, m. plur. BIGORRA, Kray Francyi w Akwitaniy, ktorego Tarbá iest głowne miasto.

Qui est de Bigorre. Bigerrensis, & hoc Bigerrense, adject. Co iest z Bigorry.

BIGOT, m. BIGOTTE, f. adject. (Qui a une dévotion outrée & superstitieuse.) Superstitiosus, superstitiosa, superstitiosum. Cic. ZABOBONNY, Gusłarz, Gusłarká co má dziwackie nabożeństwo, y zabobonne.

BIGOT se dit aussi d'un Hypocrite, (Qui contrefait l'homme de bien & de pieté. sans l'estre en effet.) Simulatæ pietatis. NIESZCZERY co zwyślá pobożność á w samcy rzeczy nie iest.

BIGOTERIE, subst. f. (Dévotion d'un Bigot.) Pietatis umbra, ou larva, genit. æ, f. GUSLARSTWO, Bałamuctwo zmyślone nabożeństwo.

BIGOTISME, subst. m. f. (Dévotion contrefaite.) Larvata pietas, genit. larvatæ pietatis, f. BAŁAMUCTWO Nabożeństwo fałszywe.

BIGUER, V. act. (Changer de main à la main, troquer but à but.) Permutare, (permuto, permutas, permutavi, permutatum.) act, accus. FRYMARCZYC z ręki do ręki mieniać się.

BIJOU, subst. m. (Tout ce qui sert à parer les femmes.) Monilia, genit. monilium, n. plu. KLEYNOTY wszystko co do stroiu bogatego białogłowskiego służy.

BIJOU se dit aussi de Toutes les petites curiositez qui ornent une chambre, ou un cabinet. Emblemata, genit emblematum, n. plur. Cic. KLEYNOTY mowi się także o wszystkich malękich sztuczkach y ciekawościach ktore zdobią pokoy iaki, albo schowanie.

ON DIT au figuré (Parlant d'un bel enfant.) C'est un bijou. Margaritum, genit. margariti, n. Petr. Puer formâ eximius, genit. pueri fomâ eximii, masc. Cic. MOWIĄ niewłaśnie o pięknym dziecięciu mowiąc, Iest to ieden kleynot.

C'estoit un bijou & il possedoit mille belles qualitez. Certum margaritum, & omnium numerûm (pour numerorum.) Petr. Był to ieden kleynot y wiele pięknych miał przymiotow.

BIJOUTIER, subst. m. (Qui est curieux en bijoux, qui aime les bijoux.) Emblematum curiosus. genit. emblematum curiosi, m. Cic. KOCHAIĄCY się w kleynotach y ciekawy o nie.

C'EST aussi Celuy qui vend & qui fait trafic de Bijoux. Unionum & margaritarum mercator, genit. mercatoris, masc. JEST też ten co przedaie kleynoty y niemi kupczy.

BILBAO, (Ville d'Espagne sur la riviere de Nervio, capitale de la Biscaye.) Flaviobriga, genit. Flaviobrigæ, fœm. BILBAO Miasto Hiszpaniy nád rzeką Nerwią głowne Kantabryi.

BILBOQUET, subst. masc. (certain engin de bois, qui a un petit bassinet à chaque bout, & une balle de plomb attachée à une corde au milieu de la poignée, & que l'on jette en l'air adroitement pour la recevoir alternativement dans ces bassinets.) Machina lignea cum duabus lancibus, (in quas glans plumbea artifici & celeri manûs agitatione recipitur. BILBOKET, gra pewna, sztuczka z drzewa maiąca szalkę z obu końcow, y gałkę ołowianą wiszącą na sznurku w pośrzodku rękoieści, ktorą rzucaią dogory zręcznie, áby ią raz po raz w szalkę dostać.

BILE, subst. f. (Humeur jaune & acre qui est dans le corps des animaux.) Bilis, genit. bilis. f. Cels. ZOŁC Miazga żołta y przykra ktora iest w ciele zwierząt.

Bile jaune. Bilis rufa. Cels. Bilis lurida. Sen. *Bile verte, ou porracée, ou couleur de porreau. Bilis viridis. (C'est la plus mauvaise.) *Bile noire, Bile aduste, Bile brûlée, (qui vient d'un grand fond de melancolie.) Bilis atra. Bilis nigra. Cels. Miazga żołta, *Miazga zielona álbo trawiasta ta iest naygorsza *Miazga czarna, podpalana, spalona ktora pochodzi z zbytniego smutku.

Purger la bile avec de l'ellebore. Purgare bilem elleboro. Horat. Czyścić żołć ciemierzycą.

La bile bout dans ses entrailles. Inæstuat bilis præcordiis. Horat. Zołć wrc we wnętrznościách iego.

Vomir de la bile, la rendre, la jetter. Reddere bilem. Cels. Ejicere. Cic. Zrzucać żołć, oddawać ią, wyrzucić.

Si-tost que vous meslez le bouilli avec le roti, tout ce qu'il y a de doux se tourne en bile, & la pituite gluante venant à se mesler avec la bile, excite du tumulte dans l'estomac. Ut simul assis miscueris elixa, dulcia se in bilem vertunt, & lenta pituita fert stomacho tumultum. Hor. Jak prędko warzone z pieczystym pomieszasz, cokolwiek iest słodkiego obraca się w żołć, á flegma lipka zmięszawszy się z żolcią sprawuie zamięszanie w żołądku.

ON DIT figurément, Il est aisé d'emouvoir sa bile, ou de le mettre en colere. Irasci celer, ou facilis. Plaut. Hori. MOWIĄ niewłaśnie: łatwo iest żołć w nim poruszyć, álbo rozgniewać go.

BILIEUX, m. BILIEUSE, f. (Plein de bile.) Biliosus, biliosa, biliosum. Cels. KOLERICZNY pełen żołci.

BILLARD, subst. m. (Baston recourbé de deux pieds de long ayant un bout d'yvoire.) Clava lusoria genit. clavæ lusoriæ, f. LASKA do grania zákrzywiona, ná dwie stopy długa, maiąca koniec z kości słoniowey.

BILLARD, (Divertissement honneste & d'adresse, q 'on jouë sur une grande table couverte d'un tapis verd tendu, qui a des belouses aux coins, où l'on pousse de petites boules.) Ludus in quo super oblongam mensam globuli eburnei clavis incurvis impelluntur, & in cavos detruduntur. ZABAWA, przystoyna y zręczna, ktorą graią na stole wielkim obitym zielono, ktory ma po kątach iamy w ktore wpędzaią gałki małe. Bilar.

BILARD est aussi La grande table couverte d'un drap verd bien tendu, où l'on pousse les boules, ou les billes. Mensa oblonga panno viridi cooperta, genit. æ, fœm. BILAR też iest stoł wielki obity zielonym suknem gładko rozciągnionym

BILARD, (Le lieu, l'endroit où est un billard & où l'on jouë dans les maisons.) Sphæristerium, genit. sphæristerii, n. Plin. Jun. BILAR mieysce kędy tę grę graią w domach.

(Sphæristerium se prend aussi pour un Jeu de paume.) Toż się bierze za mieysce gdzie piłę biią.

Jouër au bilard. Clavâ incurvâ, ou lusoriâ globulos super mensam agitare, ou impellere. act. Grać w Bilar.

BILLARDER, V. n. (Toucher la bille deux fois en jouant.) Geminare globuli ictum. BIŁARDOWAC dwa razy uderzyć w gałkę graiąc.

BILLE, subst. f. (Petite boule d'yvoire dont on jouë au billard.)

lard.) Globulus eburneus, *genit.*globuli eburnei,m. *Erasme l'appelle* Sphæra,æ,f. GAŁKA ſłoniowa ktorą graią w bilar

Placer mal ſa bille en jouant, & la donner en proye à ſon adverſaire. Malè collocare globulum & dare adverſario in prædam. Zle ſię poſtawić w grze y gałkę ſwoię wyſtawić przeciwnikowi ná ſtracenie.

Belouſer une bille. Globulum detrudere in cavum. Wpędzić gałkę w iamę.

Cette bille eſt aiſée à belouſer,ou à faire. Quàm facilè hunc globulum in cavum detruſeris. Te gałkę łatwo wpędzić, łatwo zrobić.

J'ay fait une belle bille. Scitè quidem hunc globulum detruſi. Pięknіem tę gałkę zrobił.

ON DIT proverbialement que *Deux hommes ſont billes pareilles*, ou qu'*Ils ſont ſortis d'une affaire billes pareilles.* Æquâ conditione evaſerunt. MOWIĄ przyſłowiem obadwa rowną grę maią, Wyſzli z czego ieden nád drugim gory niemaiąc.

BILLE,(*Branche d'arbre*, ou plûtoſt *Verge coupée par les deux bouts pour planter.*)Talea, *genit.*taleæ,f.*Colum.* Clavula & Clavola, *genit.*æ,f.*Var.* ZRAZ Latorośl roſzczka drzewa zerznięta z obu końcow do ſadzenia.

Planter des billes. Taleas ſerere.*Plin.* Sadzić latorośle.

BILLEBARRER, V.aN. (*Mettre pluſieurs couleurs differentes & peu aſſorties ſur quelque veſtement.*) Variare, *ou* diſcriminare coloribus diſcordibus, (o,as,avi, atum.) act. acc. UPSTRZYC,rożne płatki do ſiebie ſię nie ſtoſuiące na iakie odzienie pokłaść.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo podłe y mowy potoczney.

BILLET, ſubſt. maſc. (*Ecriteau qu'on attache & où on a écrit quelque choſe.*Pittacium, *genit.*pittacii,n *Petr.* Scheda, *genit.* ſchedæ,f.*Cic.* KARTA Piſmo ktore gdzie zawieſzaią, y ná ktorey co nápiſano.

*Petit billet.*Schedula, *gen.*ſchedulæ,f. Karteczka maleńka

BILLET *doux*, ou *Poulet qu'on envoye à ſa maitreſſe.* Libellus venereus, *genit.* libelli venerei, m. *Petr.* KARTECZKA miłoſna,Piſklę poſłane Fryerce.

BILLET *d'enterrement.*Libellus funereus, *genit.*libelli funerei,m. KAKTKA pogrzebowa.

BILLET *pour convoquer quelqu'un à quelque aſſemblée, ou à quelque cérémonie.* Libellus citatorius, *genit.*libelli citatorii, m. KARTECZKA przypowiednia obwieſzczaiąca przypowieſzczenie do gromady iakiey dla wezwania kogo ná ſchadzkę iáką.

BILLET, (*Promeſſe, obligation.*) Scheda, *genit.* ſchedæ,f. Chirographus, *ou* Chirographum, *genit.* chirographi, m. *ou* neut.*Cic.* KARTA oblig obowiązek piſmo ná ſię dane ręką właſną.

BILLET,(*Lettre écrite ſans cérémonie à quelque ami.*)Literulæ, *genit.* literularum,f.pl. Schedula, *genit.* ſchedulæ,f. *Cic.* KARTA Liſt piſany poproſtu y pouſale do przyiaciela

BILLET ſe dit auſſi de *Certains petits bulletins,*ou *papiers roulez qui ſervent pour donner ſon ſuffrage & pour les lotteries.* Tabella, *gen.*tabellæ,f.*Cic.* Pittacium, *genit.*pittacii,n.*Petr.* KARTECZKI zwinione do wotowania álbo grania loteryi.

TIRER *au billet*, (*parlant des ſoldats qui tirent pour ſcavoir lequel ſera puni,lors qu'ils ſont coupables d'une meſme faute, & qu'on ne ſcait point qui l'a commiſe.*) Extrahere tabellas è ſitella. Efferre foràs ſortem. *Plant.* WYCIĄGAC kartkę ná ſzczęście mowiąc o żołnierzach ktorzy kartki ciągną niewiedząc kto ma być ſkarany kiedy wſzyſcy zawinili toż ſamo, á nie wiedzę zápewne kto zrobił.

BILLETTE,ſubſt.f. en termes de Blaſon, (*Piece en forme de quarré long.*) Scheda, *genit.* ſchedæ,f. KARTA termin Herbarſki ſztuka nákſztałt czworogrania obdłużſzego.

BILLEVESE'E,ſubſt.f.uieux mot qui ſignifioit autrefois, (*Une balle ſoufflée & pleine de vent*: & il ſe dit figurément *Des paroles*,ou *des choſes vaines,qui n'ont aucune apparence*) comme *C'eſt un donneur de billeveſées.*Inaniloquus eſt.*Plaut.* BANKA nádęta ná powietrzu wiatru pełna ſłowo ſtare ktore przedtym znaczyło gałkę álbo bańkę tchem ná powietrze puſzczoną pełną wiatru, y mowi ſię *niewłaśnie*: o ſłowach y rzeczach prożnych ktore żadnego podobieńſtwa nie maią, iáko: *Wiatr tylko robi*, prożne ſłowa gada.

BILLOM,(*Ville de la Baſſe Bretagne.*) Billomum,i.neut. BILLOM Miaſto niżſzey Brytanniy.

DE BILLOM. Billomenſis & hoc Billomenſe, adject. Z BILOMU Bilomſki.

BILLON,ſubſt.maſc.(*Monnoye décriée,qu'on eſt obligé de porter au billon pour eſtre coupée & refonduë.*)Æs confuſaneum, *genit.*æris confuſanei.n. WYWOŁANA Moneta ktorą wywołuią y każdy powinien oddać do mennicy,aby była porznięta y przerobiona.

Porter la monnoye au billon. Improbatos nummos novæ conflaturæ dare,Dare de novo conflandos improbatos nummos. Odnoſić monetę do Mennicy.

BILLONNER, V.neut. (*Recueillir les eſpeces décriées au billon pour les refondre.*) Colligere nummos improbatos de novo conflandos. ZBIERAC złą monetę wywołaną do mennicy dla przerobienia.

BILLONNER, (*Trafiquer de la monnoye de billon.*)Nummorum ſpecies intervertere, (interverto,is, interverti,interverſum.)act. *Cic.* ZŁĄ monetą handlować.

BILLONNEUR, ſubſt.maſc.(*Celuy qui ſe meſle de billonner.*)Nummorum improbatorum interverſor, *genit.*oris,m. ZMIENACZ ten co złą monetą handluie.

BILLOT,ſubſt.maſc. (*Groſſe piece de bois large & courte, à hacher.*)Caudex,*genit.*caudicis,m.Truncus,*genit.*trunci,m. KLOC Pień drzewa ſztuka gruba ſzeroka á krotka do zarąbania.

ON DIT proverbialement *J'en mettrois ma teſte ſur le billot*, pour dire *Je gagerois ma teſte à couper, tant j'en ſuis aſſuré.*Ita pro certo rem teneo,ut darem caput amputandum MOWIĄ przyſłowiem dałbym zá to głowę moię ná pień, to ieſt: záłożyłbym ſię o głowę moię ná ścięcie, ták pewny ieſtem o tym.

(Terme du diſcours familier.) Termin mowy potoczney.

BINER,V.act.(*Donner un ſecond labour,une ſeconde façon à la vigne & au bled.*)Repaſtinare,(repactio,as,repaſtinavi, repaſtinatum.) act. acc. *Colum.* PRZEORYWAC drugi raz ſprawować rolą ná zboże ná winnicę.

BINEMENT,ſubſt.maſc.(*La ſeconde façon qu'on donne à la vigne.*)Repaſtinatio, *genit.*repaſtinationis,f.*Var.* PRZEORYWANIE, ſprawowanie.

BINGEN *ſur la Nave*,(*Ville au deſſous de Mayence,où les Romains eurent le meſme échec qu'à Cannes.*)Amagetobriga, æ,f.*Cæſ.* BINGEN nád Nawą Miaſto pod Moguncyą gdzie Rzymianie tákowąż klęſkę odnieśli iáko pod Kannami.

BIS,m BISE,f.adject. (*Noir-brun.*) Ater,atra,atrum. *Ter.* SNIADY, Czarno-ſzary.

*Du pain bis.*Panis ater.*Ter.*Cibarius panis.*Cic.*Secundarius panis,*Suet.* Chleb żytny śniady.

ON DIT auſſi d'une femme, *Elle a le teint bis*, ou *brun.* Fuſca,*ou* atra mulier.*Ter.* MOWIĄ też o białogłowie, ma płeć śniadą, álbo czarniawą.

BIS-AYEUL,ſubſt.maſc.(*Le pere du grandpere.*)Proavus, *genit.*proavi,m.*Tacit.* PRADZIAD, Ociec Dziada.

BIS-AYEULE,ſubſt.f. (*La mere de la grand'mere.*) Proavia, *genit.*proaviæ,f.*Suet.* PRABABA, Matka Baby.

BIS-AYEUL *du Biſ-ayeul.* Tritavus, *genit.* tritavi, maſc. *Plaut.* PRAPRADZIAD.

BIS AYEULE *de la Biſ-ayeule.* Tritavia, *genit.*tritaviæ,f. PRAPRABABA.

LA BISCAYE, (*Province d'Eſpagne dont Bilbao eſt la capitale.*) Cantabria, *genit.*cantabriæ,f.*Plin.* KANTABRIA, Prowincya Hiſzpaniy ktorey Bilbao ieſt głowne miaſto.

Qui eſt de Biſcaye Cantaber, *genit.*Cantabri,m.Cantabricus,a,um.*Hor.* Co ieſt z Kantabryi Kantabryiczyk.

BISCUIT, ſubſt. maſc. (*Pain deſſeché au four,d'uſage ſur mer.*)Panis nauticus, *genit.*panis nautici,m.*Plin.* Tricoctus panis, *genit.* tricocti panis,m.*Mart.* **C'eſt auſſi une eſpece de pat ſſerie qu'on fait avec de la farine,des œufs & du ſucre.*Dulciarius panis, *genit.*dulciarii panis,m. SUCHAR, Chleb ſuſzony w piecu do záżywania ná morzu. *Jeſt też to ciaſto robione z mąki z iáiec y cukru *Biſzkokt.*

ON DIT proverbialement *S'embarquer ſans biſcuit*, pour dire *Entreprendre une affaire ſans avoir pris toutes ſes meſures.* Imprudenter & improvisè rem aggrtdi. depon. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem Puścić ſię ná morze bez ſucharow, odważyć ſię ná co nie wſzyſtko co náleży przygotowawſzy.

BISE,ſubſt.f.(*Vent froid qui ſouffle du Septentrion.*) Aquilo, *genit.* onis,maſc. Boreas, *genit.*Boreæ,maſc. *Cornel.Nep.* WIATR zimny pułnocnemu poboczny

BISEAU,ſubſt.m.(*Endroit du pain où il n'y a pas de croûte.*) Pars panis ſine cruſtâ. PRZYLEPKA Strona Chleba gdzie ſkorki nie maſz.

BISEAU en termes d'Imprimerie, (*Bois en glacis qui ſert à ſerrer les coins d'une forme.*) Lignum declive, *genit.* ligni declivis,n. (intra quod & quadrum ferreum cunei etiam ligneі abiguntur.) TERMINEM Drukarſkim Sztegi drewna nákſztałt liſtwow ſłużące do ściśnienia rogow formy.

BISEGLI,(*Ville d'Italie dans le royaume de Naples.*) Vigiliæ, *genit.* Vigiliarum,f. plur. BISELI Miaſto Włoſkie w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

BISERTE, (*Ville d'Afrique ſur la méditerranée.*) Biſerta, *genit.* Biſertæ, f. Utica, *genit.* Uticæ, f. BISERTA Miaſto Afryki nád ſrzodziemnym morzem.

BISET, ſubſt.m. (*Pigeon ſauvage, qui a les pieds & le bec rouges.*) Palumbus, *genit.*palumbi,m.*Mart.* GRZYWACZ, Gołąb dziki co ma nogi y nos żołty.

BISNAGAR, (*Ville capitale du Royaume de meſme nom dans l'Inde moderne.*) Biſnagaria, æ, f. BISNAGAR Miaſto głowne Kroleſtwa tegoż Imienia w Indyi teraźnieyſzey.

BISQUE, ſubſt.f. (*Potage exquis fait de pluſieurs ſucs de viandes.*) Jus ex diverſarum carnium ſuccis conditum. POLEWKA wyborna z treści mięſa rozmaitego.

BISQUE,à la paume,(*Coup que l'on donne gagné au joueur, & qu'il prend quand il veut dans une Partie.*) Quindenarius arbitrarius, ii, m. PIĘTNASCIE w piłę wygrana ktorą kto daie graczowi, álbo też ſam ią ſobie rachuie kiedy chce.

ON DIT familierement & proverbialement, *Je vous donneray quinze & biſque*, *ſi*: c'eſt à dire *Je vous donneray ce que vous voudrez.* Cedo tibi multa, ſi. *Eris mihi magnus Apollo,ſi,*Je vous regarderay comme un Apollon,*. MOWIĄ pouſale y przyſłowiem: Dam ci piętnaście y wygraną ieżeli: to ieſt: Dam ci co chceſz, będę cię miał zá Apollina, ieżeli.

Prendre ſa biſque, (*Se divertir,& quitter ſon travail ordinaire.*) Genio indulgere.n. *Perſ.* Rozrywkę ſobie uczynić zabaw zwyczaynych poprzeſtawſzy.

BISSAC,ſubſt.m.(*Sac double.*) Biſaccium, *genit.*biſaccii,n. *Petr.*Mantica.Pera, *genit.*æ, SAKWY bieſagi wor dwoiſty.

BISSEXTE, ſubſt. maſc. (*Année de 366. jours qui arrive tous les quatre ans, à cauſe de l'addition qu'on y fait d'un jour inſéré dans le mois de Février.*)Annus biſſextus,Annus intercalaris. PRZYBYSZ Rok o 366.dniach ktory co czwarty rok bywa, dla dnia iednego przybywaiącego w Mieſiącu Lutym.

(Cette année Biſſexte eſtoit eſtimée malheureuſe des Anciens, & Ammian Marcellin rapporte à ce ſujet que l'Empereur Valentinien ne vouloit point ſortir le jour du Biſſexte de Février,comme le croyant malencontreux.De là vient le mot de *Biſſeſtre* qui eſt un terme populaire pour dire *Malheur* ou *Malencontre*, par corruption de *Biſſexte*. Ce mot de *Biſſexte* viene de ce que les Romains comptoient deux fois le meſme jour de Février où l'on mettoit le Biſſexte, *Bis ſexto Calendas Martias*, Six jours devant Mars.) Ten rok przybyſzowy był poczytany zá nieſzczęśliwy u dawnych,y Ammian Marcellin powiadá z tey okazyi że Walentynian Ceſarz niechciał nigdzie wychodzić dniá tego przybyſzowege w Lutym,iako maiąc go za przeciwny,z tąd pochodzi ſłowo,krzybyw co ieſt ſłowo proſte,znaczące nieſzczęście,álbo przygodę od zmienionego ſłowá przybyſz. To ſłowo też pochodzi z tąd że Rzymianie dwá razy rachowali tenże dzień w Lutym gdzię kładziono dwa razy Szoſty dzień przed pierwſzym Marcá.

BISSEXTIL,m.BISEXTILE,f.adject.(*Epithete de l'année où l'on met le Biſſexte.*) Interclaris & hoc interclare, adject. *Cicer.* PRZYBYSZOWY PRZYBYSTOWA imię roku gdzie kładą dzień przybyſzowy.

BISTORTE,ſubſt.f. (*Plante médecinale, dont la racine eſt faite en façon d'un ſerpent.*) Colobrina, *genit.* colubrinæ, f. WĘZOWNIK mączyniec ziele lekarſkie,ktorego korżeń ieſt zatoczyſty nakſztałt wężá wiłego.

BISTOURI,ſubſt.maſc.(*Inſtrument de Chirurgien,en forme d'un petit raſoir recoubré.*)Scalpellus recurvus, *genit.*ſcalpelli recurvi, maſc. Puſzczadło naczynie Cerulickie nakſztałt brzytewki zagiętey.

BITETTO,(*Ville du Rayaume de Naples & de la Province de Barri.*) Bittetum, *genit.*Bitteti,neut. BITETT Miaſto Kroleſtwá Neapolitanſkiego,y Prowincyi Barri.

BITHYNIE,(*Province de l'Aſie Mineure.*)Bithynia, *genit.* Bithyniæ,f *Cic.* BITYNYA Prowincyá Azyi mnieyſzey.

BITONTE,(*Ville du Royaume de Naples.*)Bituntum, *gen.* Bitunti,neut. BITUNT miaſto Kroleſtwá Neapolitanſkiego

BITUME,ſubſt.maſc.(*Eſpece de graiſſe épaiſſie qu'on trouve dans le lac Aſphaltite.*) Bitummen, *genit*,bituminis,neut. *Plin.* GLETYA, tłuſtość zgęſtá ktorą znayduią w martwym morzu álbo iezіorze.

BITUMINEUX,m.BITUMINEUSE,f. adject. (*Qui tient du bitume.*) Bituminoſus, bituminoſa, bituminoſum. *Vitr.* GLEYCISTY KLEIOWATY,co má kleiowatość.

Qui eſt meſlé de bitume. Bituminatus,bituminata,bituminatum. *Plin.* Kleiowy mięſzany z kleiem.

BIVOVAC,ſubſt.m.terme de guerre.(*Garde que fait la nuit une armée ou une partie,qui ſort des lignes, pour la ſeureté d'un camp, qui eſt proche de l'ennemi.*) comme *L'armée eſt au bivouac devant le camp.*Pro portis caſtrorum ſtat in ſtatione exercitus. CZATA, termin woienny, wartá ktorą w nocy czyni woyſko,álbo część woyſká wyſzedſzy zá linie dlá beſpieczęńſtwá obozu ſtoiącego bliſko nieprzyiacielá, iako: ieſt woyſko ná czacie przed obozem.

BIZARRE,adject.m.& f.*plus uſité que* BIGEARRE.(*Fantaſque,qui a des humeurs inégales & que tout choque.*)Moroſus,moroſa, moroſum.*Cic.* DZIWAK, niedogodliwy co má umyſł niedogodliwy,y ktorego każda rzecz obrażá.

Un peu bizarre. Submoroſus,ſubmoroſa,ſubmoroſum.*Cic.* Przydziwaczny.

BIZARREMENT,adv.(*D'une maniere bizarre.*)Moroſè. adv *Cic.**(au Camparatif* Moroſiùs,*au Superlatif* Moroſiſſimè) PO DZIWACKU, obyczaiem dziwackim.

BIZARRERIE,ſubſt.f.(*Caprice,fantaiſie,inégalité d'humeur*) Moroſitas, *genit.* moroſitatis, f. *Cic.* DZIWACTWO niedogodliwość, nieiednoſtayność,przykrość umyſłu.

ON DIT auſſi *Vous ſçavez la bizarrerie de ma fortune*, pour dire *la varieté.*Notæ tibi ſunt meorum temporum varietates *Cicer.* MOWIĄ też: wieſz dziwactwá ſzczęściá mego,to ieſt dziwne przemiany.

BLAFARD,m. BLAFARDE, f.mot populaire, (*Qui eſt paſle,qui a perdu de ſa couleur & de ſon éclat*)Pallidus.Pallidulus.Evanidus,a,um.*Catul.* ZPEŁZŁY,co zbladł, ſtracił farbę y żywość ſwoię.

BLAIREAU,ou BLEREAU *comme on prononce*,ſubſt. m. (*Petit animal ſauvage qu'on appelle autrement Taiſſon.*) Meles, *genit.*melis,f.Taxus, *genit* taxi,m *Plin.* ZBIK Małá beſtyiká dzika ktorą inaczey zowią kot dziki.

LE BLAISOIS, (*Le païs aux environs de Blois.*) Bleſenſis ager, *genit.* Bleſenſis agri, m. BLEZEYSKI powiat kray o koło Blezyi.

BLANC,m.BLANCHE,f.(*De couleur blanche.*)Albus,alba,album. BIAŁY, koloru białego.

*Vin blanc.*Album vinum.*Plaut.***Sel blanc.*Sal candidum. *Cat.***Pain blanc comme la neige.*Panis candidus. *Quint.* **Poivre blanc.*Piper album.*Horat.* **Peau blanche* Cutis candida. *Plin.* **Dents bien blanches.* Canciduli dentes. *Cic.* **Cheveux blancs.* Cani, *genit.* canorum,m,pl.*Cic.* *(*Plaute dit* Canum caput,& Alba barba,*Une teſte & une barbe blanches.*)**Pline appelle la mouſſe de certains arbres*,Cani arborum villi,m.pl. **On trouve auſſi dans Plaute* Canitudo capitis *pour* Canities, *Une teſte blanche.* Wino białe. *Sol biała. *Chleb biały iák śnieg.*Papier biały.*Skora biała.*Zęby bieluſieńkie. *Włoſy białe ſiwe.*Plautus mowi. Siwa głowa,Broda biała.*Piniuſz nazywa mech pewnych drzew. *Znayduie ſię też w Plaucie, Głowa biała.

Blanc comme du lait. Lacteus, a, um. *Virg.* **comme de la neige.* Niveus, nivea,niveum.*Horat.* Biały iák mleko. *Jak śnieg śnieżyſty.

Veſtu de blanc. Albatus. Candidatus,a,um. *Cic.Plaut.* W Bieliſchodzący.

*Eſtre blanc.*Albere,(albeo,albes.)*Plin.* Bielić ſię.

*Devenir blanc.*Albeſcere,(albeſco,n.Bielec bieleię.

Devenir blanc,(en parlant des cheveux. Caneſcere. *Ovid.* Bielec,ſiwieć mowiąc o włoſach.

Devenir blanc, ou *Paſlir de crainte.* Exalbeſcere *ſeul*, *ou* Metu exalbeſcere.*Cic.* Zbielec od ſtrachu, zblędnąć.

ARGENT BLANC,(*ſe dit de toute la monnoye d'argent qui eſt oppoſée à l'or & aux autres eſpeces.*) Argentum ſignatum. *Cic.* BIAŁE pieniądze mowi ſię o wſzelkiey monecie ktora nie ieſt złota, álbo inſzego gatunku.

MER BLANCHE,ou *Mer glaciale,la mer hyperboree* Mare hyperboreum.**on appelle auſſi* MER BLANCHE,(*La Mer Egée.*) Ægeum mare. MORZE lodowate połnocne morze.

LE BLANC, (*Ce qui eſt blanc.*) Album, *genit.*albi,n.*Cic.* BIAŁE to co ieſt białe.

LE BLANC,*la blancheur.*Candor,*gen.*candoris,maſc.*Cic.* BIAŁEK białość.

*Le blanc des yeux,*ou *d' l'œil.* Oculi album. *Celſ.* Białek oczu álbo oká.

LE BLANC *d'un œuf.*Ovi album. *Celſ.* BIAŁEK iaiá.

BLANC D'ESPAGNE, (*Blanc de piomb,Céruſſe,eſpece de fard.*)Ceruſſa,*genit.*ceruſſæ,f.*Plant.* BIELIDŁO,BLEYWAS białe co odchodzi od cyny gatunek małowidłá.

Vous n'avez point beſoin de blanc ſur voſtre viſage,car c'eſt vouloir blanchir l'yvoire avec de l'encre, puiſque le blanc eſt noir en comparaiſon de voſtre teint. Ceruſsâ tibi non opus eſt,qui malas oblines,unâ operâ ebur atramento candefaceré poſtulas. *Plaut.* Nie potrzebuieſz bielidłá ná twarż ſwoię,bo by to było chcieć bielić ſłoniową kośćinkauſtem,ponieważ y bielidłá ſą ciemne, w porownaniu z płćią twoią.

Vous n'avez que faire à voſtre âge de blanc ni de rouge,ni d'aucun autre fard. Iſtam ætatem non oportet pigmentum ullum attingere neque ceruſſam, neque purpuriſſum, neque aliam ullam offuciam. *Plaut.* Niepotrzebuieſz iuż w tym wieku áni bielidła áni farbiczki áni inſzego żadnego malowidła.

BLANC *d'Eau,*ou *Lys d'eſtang,*(*herbe.*)Nymphæa, *genit.* nymphææ,f.*Plin.* GRZYBIENIE wodne ziele.

BLANG SIGNE',(*Papier qu'on donne ſigné de ſa main ſans qu'il y ait rien d'écrit*)Charta nomine nudo ſubſcripta.BLANKIET Membran goły Karta podpiſana ręką ſwoią, ná ktorey nic nie maſz nápiſanego.

BLANC,(*Le But où l'on viſe & où l'on tire*)Metæ álbum, *genit.* metæ albi, neut. META Cel do ktorego ſtrzelaiąc zmierzaią.

BLANC,(*Monnoye ancienne de France,qui valoit cinq deniers.*) Solidi Francici quincunx. BLANEK Moneta ſtara Francuzka ważąca pięć poczwornych groſzy.

EN BLANC,adverbe qui ſe dit en ces phraſes. *Vne viſite en blanc,*(*lors qu'on ne trouve pas la perſonne qu'on va voir.*) Ad aliquem aditio inanis. **Faire une viſite en blanc.* Inaniter aliquem inviſere. act. PROZNY, daremny przyſłowie coſię mowi wtych ſpoſobach náwiedziny prożne kiedy kto niezaſtanie tego do kogo przyſzedł. *Prożno ſię do kogo zátłuc, álbo trudzić nádaremnie.

Vn livre en blanc, (*qui n'eſt point relié.*) Liber nondum compactus. Kſięga w arkuſzach, ktora ieſzcze nieoprawna.

Rotiſſeur en blanc,(*qui vend les viandes lardées & non roſties.*) Fartor qui volatilia vendit non aſſa, ſed cruda. Miánowniczy co ſurowe przedaie praſtwo ná ſzpikowane ſłoniną, á nie pieczone.

ON DIT proverbialement, *Vn homme a mangé ſon pain blanc le premier,*pour dire,*Il a aſté nourri délicatement en ſa jeuneſſe, & maintenant il luy faut eſſuyer bien du mal.* Album panem primò exedit,nunc ater eſt illi exedendus. MOWIĄ przyſłowiem człowiek ten chleb ſwoy pſzenny ziadł zrazu, to ieſt zmłodu go delikatnie chowano,á teraz mu wiele złego zażyć trzeba.

ON DIT qu'*Vn homme ſe fait tout blanc de ſon eſpée,*pour dire qu'*Il ſe promet de faire bien des choſes où ſon pouvoir ſe trouvera court.* Multa pollicetur,ſed nihil præſtabit. SERDYT á nieduż do korda iak zápalił á od niego iák wgębe dał, o tym co ſię przechwala, á ſiły nie potemu.

ON DIT auſſi que *Des perſonnes ſe mangent le blanc des yeux,* pour dire qu'*Ils ſe querellent continuellement, & qu'ils ſe diſent pis que pendre.* In ſe invicem perperuò ſæviunt.*Cic.* MOWIĄ też te oſoby ledwie ſobie białkow z oczu,álbo oczu niewydrą uſtawicznie z ſobą ſię wadzą, á gorzey ſobie mowią niż od ſzubienicy.

ON DIT encore figurément *Mettre un homme en beaux draps blancs,* (*quand on a déchiré ſa réputation par des médiſances.*) Malam famam alicui inure e. *Cic.* ou facere. *Quint.* MOWIĄ ieſzcze *niewłaśnie:* położyć kogo pięknie w prześcieradła białe, kiedy iego ſławę ſzarpią obmowiſkami.

Reduire quelqu'un au baſton blanc, (*Le mettre au blanc,'le reduire dans la derniere pauvreté.*) Ad aſſem,*ou* ad inopiam aliquem redigere.act. *Plin. Te.* Przywieść kogo do kiia gołego, do czyſta go wyzuć ze wſzyſtkiego,do oſtatniego niedoſtatku przywieść.

Il eſt ſorti de chez luy le baſton blanc à la main. Nudus inopſque domo abiit.*Hor.* Wyſzedł od ſiebie o iednym tylko kiiu.

Il paſſe du blanc au noir, pour dire,*Il paſſe d'une extremité à l'autre.* Ab uno extremo ad aliud tranſit. Z Białego poſzedł ná czarne, z iednego końca na drugi.

ON DIT,*Je ne ſçay ſi vous eſtes blanc ou noir,* pour dire *Je ne vous connois en aucune maniere.*Albus an ater ſis ignoro.*Cic.* MOWIĄ niewiem czy biały ieſteś czy czarny, nieznam cię żadną miarą.

ON DIT qu'*Il faut faire une choſe à bis ou à blanc,* pour dire,*Il la faut faire abſolument.*Illud eſt faciendum, ſive velis ſive nolis. MOWIĄ czy czarno czy biało, *czy cetno czy licho* trzeba to uczynić,to ieſt: że koniecżnie co zrobić trzeba.

*Dans ce ſiécle corrumpu on ne récompenſe que ceux qui font voir que le blanc eſt noir.*His temporibus nunc præmium eſt illis, qui recta, prava faciunt. *Ter.* Temi czaſami nie maią nádgrody chyba ci ktorzy białe zá czarne udaią.

LE BLANC,(*Ville de Berry, dont une partie eſt du Poitou*) Oblincum, *genit.*oblinci,n.BLANK álbo Białe Miaſto Barſkie ktorego cześć iedna náleży do Piktawſkiego.

BLANCHASTRE, adject. m. & f.*on prononce* blanchâtre, *en élevant le dernier* a.(*Qui tire ſur le blanc.*)Albicans.Candicans,*genit.*antis,omn. *Celſ. Plin.* BIAŁAWY, bielący ſię wymawiaią podnoſząc *a* oſtatnie co ſię má ku białemu.

BLANCHEMENT,adv.(*D'une maniere blanche & propre*) Candidè.adv.*Plin.*Nitidè.adv.*Cic.* BIAŁO,Czyſto chędogo.

Veſtu blanchement, ayant du linge blanc. Candidè veſtitus, a,um. Co biało czyſto chodzi, maiący chuſty białe.

BLANCHERIE,ſubſt.f (*Lieu deſtiné à blanchir les toiles*) Lintearia officina in quâ linteâ albeſcunt. BLECH mieyſce do bieleniá płocien.

BLANCHET,ſubſt,maſc.en termes d'Imprimeur. (*Lange que l'on met entre les deux timpans.*) Pannus,i,maſc. SUKNO, terminem, Drukarſkim płát,ktory kładą między obiemá deklami.

BLANCHEUR,ſubſt.f.(*Couleur blanche.*)Albor, *genit.*alboris,m.Albus color,*genit.*.albi coloris,maſc.*Cic.* BIAŁOSC kolor biały,

Blancheur éclatante, comme celle de la neige & du ſucre.) Candor,*genit.*candoris,maſc.*Cic.* Białość iaśniciąca, wyſoká iako śniegu y cukru.

BLANCHEUR *de la teſte,*ou *des cheveaux.*Canities,*genit.* canitiei,f.*Hor.* BIAŁOSC ná głowie álbo włoſach.

BLANCHIMENT *d'une muraille,* ſubſt. maſc. Albarium opus,neut.*Plur.*BIELENIE ściany.

BLANCHI,m.BLANCHIE,f.part.paſſ.Dealbatus,dealbata,dealbaũt.Candefactus,candefacta,candefactũ. BIELONY.

*Blanchi avec de la craye.*Cretatus,cretata,cretatum. *Cicer.* Bielony kredą.

BLANCHIR,V.act.(*Rendre,*ou *faire blanc*)Dealbare,(dealbo,dealbas,dealbavi,dealbatum.)act.acc.*Cic.* BIELIC pobielać białym uczynić.

*Blanchir de la toile,*ou *de la cire,* (*en l'expoſant ſur l'herbe à la r ſée.*) Candorem linteis aut ceræ inducere. * *Blanchir la peau.*Inducere cuti nitorem *Plin.* Bielić płotn álbo woſk rociągaiąc go ná roſie.bielić ſkorę.

*Blanchir du linge le mettant à la leſſive.*Cinere lixiviolintea abluere,*ou* mundare. Bielić prać chuſty w ługu ie mocząc.

*Blanchir une muraille avec de la cheaux.*Par ... em dealbare. **Des colomnes,*Columnas de albare.*Cic.* Bielić ścianę wapnem. *Bielić ſłupy.

BLANCHIR,(*Eſtre,*ou *devenir blanc.*)Albeſcere, (Albeſco,albeſcis,*ſans préterit ni ſupin.*) Inalbeſcere. *Celſ.*Candere,(candeo.)& Candeſcere.n.*Horat.* BIELEC.

Blanchir de vieilleſſe, (*en parlant des perſonnes & des cheveux.*)Caneſcere,(Cane co,caneſcis,canui, *ſans ſupin.*)*Plaut.* Zbieleć, od ſtarości mowiąc o oſobach y włoſach oſiewieć.

Blanchir de crainte,(*paſſir.*)Exalbeſcere *ſeul, ou* Metu exalbeſcere.*Cic.* Zbieleć zblednąć od ſtrachu.

BLANCHIR ſe dit auſſi (*de la mer agitée.*)comme *La tempeſte faiſoit blanchir les flots de la mer.* Tempeſtate albeſcebat mare. *Cicer.* ZBIELEC ſpienić ſię mowi ſię też o morzu ſkołatanym, Od nawałności, iako: Zbielały ſpieniły ſię fale morſkie.

ON DIT encore *Il a blanchi ſous le hárnois,*C'eſt à dire,*Il a paſſé ſa vie dans les armes,* ou *dans quelque autre profeſſion.*Conſenuit in armis,*ou* in arte aliquâ. MOWIĄ ieſzcze zbielał oſiwiał pod kiryſiem, To ieſt wiek ſwoy ſtrawił ná woynie,álbo w inſzym iákim kunſzcie.

BLAN-

BLANCHIR ſe dit auſſi (*des coups de canon & de mouſquet,qui ne font qu'effleurer une muraille y laiſſant une marque blanche d'un éclat emporté.*)Leviter attingere,*ou* perſtringere ictu (murum.)act. OKURZYC mowi ſię też o uderzeniu z armat, álbo ręczney ſtrzelby ktore tylko oſmalą mury iákie, znak biały od ognia y uderzenia zoſtawiwſzy ná nich.

EN CE SENS on dit au figuré (*de ceux qui entreprennent d'attaquer ou de perſuader quelqu'un, dont tous les efforts & les raiſons ont eſté inutiles.*) *Tout ce qu'ils ont fait & tout ce qu'ils ont dit n'a fait que blanchir auprès de luy.* Dicta & facta irrita fuerunt adverſus illum. W TYM wyrozumieniu niewlaśnie mowi ſię o tych co uſiłuią uderzyć ná kogo ſiłą álbo námową, á wſzyſtkie ich uſilności. y ſpoſoby ná daremne ſą: *Wſzyſtko co czynili y co mowili tylko ſię otarło o niego, y zpełzło.*

BLANCHISSAGE, ſubſt. maſc. (*L'action de blanchir le linge*) Lotura, *genit.*loturæ,f.*Plin.* PRANIE, mycie chuſt.

BLANCHISSAGE,(*Ce qu'on donne pour blanchir ſon linge.*) Pro loturâ ſalarium. PRANIE, to co od prania chuſt ſwoich kto daie.

Il paye un eſcu pour le blanchiſſage. Nummum dat,pro loturâ linteorum. Płaci taler bity od prania ſwego.

BLANCHISSEUR,ſubſt.maſc.(*Qui blanchit le linge.*)Lotor, *genit.*lotoris,maſc. PRACZ co chuſty pierze.

BLANCHISSEUR *de muraille.* Albarius tector, *genit.* albarii tectoris,m.*Vitr.* BIELARZ co ściany bieli mularz.

BLANCHISSEUSE,ſubſt.f.(*Qui blanchit le linge.*)Lotrix, *genit.*lotricis,f. PRACZKA co chuſty pierze.

BLANCHISSERIE, *ou* LAVANDERIE, *dans les Monaſteres,* ſubſt.f. (*le lieu où l'on blanchit le linge & les habits.*) Albaria officia, *genit.*albariæ officinæ,f. PRALNIA w Klaſztorach mieyſce do prania chuſt y ſzat.

BLANQUE, ſubſt.f. (*Sorte de jeu de hazard où l'on tire dans un livre avec une éguille.*) Ludicra ſortitio, *genit.* ludicræ ſortionis,f. Ludicræ ſortes, *genit* Ludicrarum ſortium,f. plur. NA SZCZĘSCIE,gra loſowa,w ktorey Iglicą w Kſięgdze ſzukaią ſzczęściem co kto trafi.

Tirer à la blanque. Sortes ducere,*ou* educere, (duco,ducis, duxi, ductum.) *ou* trahere, (traho,trahis,traxi,tractum.)act. *Virg.Suet.* Na ſzczęście w Kſięgdze Iglicą trafiać.

*Je n'ay rien gagné à la blanque.*Nihil tuli ſortitò. Nietrafiłem na nic.

ON DIT proverbialemenr, *Hazard à la blanque,*pour dire *Arrive tout ce qui pourra,*(*lors qu'on entreprend une choſe dont le ſuccès eſt incertain.*) Quidquid ſors tulerit,feram, *Je ſupporteray tout ce qui m'arrivera.* MOWIĄ przyſłowiem: *na ſzczęście,*to ieſt:bądź co bądź,kiedy ſię kto podeymuie iakiey rzeczy ktorey ſkutek nie pewny, Przyimę co ſzczęście przynieſie.

BLASMABLE, adiect. m. & f. *on prononce* BLâMABLE. (*Digne de blaſme, qui merite d'eſtre blaſmé, réprehenſible.*) Reprehenſione dignus, a, um. *Cic.* NAGANNY co godzien nágany hańby ſtroſowania.

BLASME,ſubſt.maſc.*on prononce* BLâME. (*Repréhenſion*) Vituperatio.Reprehenſio,*genit.*onis,f.*Cic.Aul-Gel.* NAGANA, Karczenie, ſtroſowanie.

*Attirer,*ou *prendre ſur ſoy le blaſme d'une choſe.* Alicuius rei vituperationem ſubire, *ou* ſuſcipere. act. *Cic.* Wziąć ná ſiebie ściągnąć ná ſię náganę iakiey rzeczy.

Donner le blaſme a quelqu'un,(*Le jetter,*ou *le faire tomber ſur quelqu'un.*) Culpam alicui tribuere, *ou* attribuere. act. Przyznać komu naganę, obrocić ná niego náganę hańbę iákiey rzeczy.

Encourir le blaſme. Incurrere in reprehenſionem. n. *Cic.* Popaść náganę.

Eviter le blaſme. Vitare,*ou* effugere vituperationem. act. *Cic.* Uyść nágany.

*Mettre,*ou *rejetter le blaſme ſur quelqu'un.*Culpam in aliquem conferre,act.*Cic.* Zkładać zwalać winę ná kogo.

*Tout le blaſme retombera ſur luy.*Omnis vituperatio in eum cadet. Omnis culpa in illum recidet. *Cic.* Wſzyſtka wina ſpadnie ná niego.

BLASMER,V.act.*on prononce* BLâMER.(*Reprendre quelqu'un.*)Vituperare,Reprehendere.act.acc.*Cic.* GANIC przyganiać komu ſtroſować go.

*Blaſmer quelqu'un à tort,*ou *injuſtement.*Injuſtè alicui dicere.*Plaut.* Przyganiać komu nieſłuſznie.

Ils blaſment la bonne chere qu'on leur fait & ils y trouvent à redire,cependant ils ne laiſſet pas toûjours de manger. Quod obſonatum eſt ipſorum causâ culpant, & comedunt tamen. *Plaut.* Ganią ſtoł dobry ktory maią, y coś zá przyganę mu daią, á przecię iedzą.

Se blaſmer. Detrahere ſibi, *ou* de ſe. *Cic.* Strofować ſamego ſiebie.

C ſt un défaut de blaſmer quelque art, ou *quelque ſcience, à cauſe d s défauts de ceux qui en font profeſſion.* Vitioſum eſt artem, *ou* ſcientiam aliquam vituperare, propter eorum vitia,qui in eo ſtudio ſunt.*Cic.* Jeſt to wada przyganiać iakimu kunſztowi albo nauce dla winy tych co ſię nią bawią.

Blaſmer quelqu'un d'une choſe. Vitio & culpæ dare. act. aliquid alicui.*Cic.* Ganić kogo o co w czym.

*Eſtre blaſmé de tout le monde.*In omnium vituperationem venire.n *Cic.* Vapulare omnium ſermonibus. *Cic.* Mieć náganę u wſzyſtkich.

BLASON,ſubſt.maſc.(*Deviſe & armes qui ſont dépeintes ſur un eſcu.*) Scuta gentilitia, *genit.*ſcutorum gentilitiorum, n.pl. Stemmata gentilitia, *gonit.*ſtemmatum gentilitiorum, neut. plur. HERBY y znaki wyrażone ná tarczy iákiey álbo ná polu iákim.

BLASSONNER, V. act. (*Expliquer le blaſon,* ou *les armes d'une maiſon.*) Gentilitia ſcuta explicare, *ou* ediſſerere, (ediſſero,is,rui,ſertum.) act. HERBY Domu iakiego opiſywać, wykładać.

BLASPHEMATEUR, ſubſt. maſc. (*Qui dit des paroles outrageuſes contre Dieu.*)In Deum impius obtrectator.BLUZNIERCA co ſłowa niezbożne przeciw Bogu mowi.

BLASPHEMATOIRE,adject m.&f.(*Qui contient un blaſpheme.*)In Deum,*ou* in Sanctos contumelioſus,a,um. BLUZNIERSKI co w ſobie ma bluźnierſtwo.

BLASPHEME, ſubſt.maſc. (*Parole outrageuſe prononcée contre Dieu.*)Injurioſa & contumelioſa in Deum verba,*genit.* orum,n. plur. BLUZNIERSTWO niegodna przeciwko Bogu mowa.

BLASPHEMER,V.n (*Parler mal de Dieu & de la Religion.*)Impia in Deum & in Religionem verba evomere,(evomo. evomis,evomui,evomitum.) act. *ou* proferre, (profero, profers,protuli,prolatum.)act.*Cic.* BLUZNIC źle niegodnie o Bogu mowić.

BLAYE,(*Ville de Guyenne ſur la Garonne.*)Blavia, *genit.* Blaviæ,f. BLEYA Miaſto Akwitaniy nád Garumną.

BLED,*ou* BLE',*comme on prononce,*ſubſt.m.(*Grain qu'on ſeme.*)Frumentum.Triticum,*genit.*i,n.*Cic.* ZDOZE ziarno do ſiewu.

*B é froment,*Far, *genit.*farris,n *Liv.* Zboże pſzeniczne.

B'é en herbe,(*Qui eſt encore ſur pied,qui n'eſt point coupé.*) Seges, *genit.*ſegetis,f.*Cic.* Zboże zielone ná polu roſnące co ieſzcze ieſt ná pniu nie pożęte.

*Blé qui pouſſe quantité d'épis.*Seges ſpicis uberibus & crebris.*Cic.* Zboże kłoſiſte.

*Blé qui pouſſe trop & qui vient trop épais.*Frumentum luxurioſum. *Cic.* Seges luxurioſa, *ou* luxurians. *Ovid.* Zboże gęſte názbyt.

Faire paiſtre aux brebis le blé qui vient trop épais. Luxuriam ſegetum caſtigare dente pecoris. *Plin.* Przerwać paſąc trządą zboże co zbyt gęſto wſchodzi.

*Le blé eſt trop épais.*Luxuriat ſeges.*Ovid.* Zbyt gęſte ieſt zboże.

*Terre à blé,Terre à froment, propre à porter du blé & du froment.*Frumentarium ſolum. *Col.* Grunt dobry ná zboże, ná pſzenicę.

*Manquer de blé.*Re frumentariâ laborare.neut *Cæſ.* Zboża niedoſtatek ponoſić.

Qui appartient au blé. Frumentarius, frumentaria, frumentarium.*Cic.* Zbożowy od zboża.

Marchand de blé. Frumentarius, *genit.*frumentarii,maſc. *Cic.* Kupiec co zbożem handluie.

Faire proviſion de blé Frumentari,(frumentor,frumentaris, frumentatus ſum.) depon. *Cic. Cæſ.* Zboża ſkupować zgromadzać.

La proviſion de blé. Frumentatio, *genit.*frumentationis,f. *Cæſ.* Zboża zgromadzanie.

Qui fait proviſion de blé. Frumentator, *genit.* frumentatoris,maſc *Liv.* Ten co zboże zgromadza ſkupuie.

ON DIT proverbialement, *Manger ſon blé en herbe,* ou *en verd,* pour dire *Manger ſon revenu avant que les termes en ſoient échus.* Rem ſuam decoquere antequàm advenerit.

MOWIĄ

MOWIĄ przysłowiem: Spaść zieść zboże swoie ieszcze w trawie álbo zielone, to iest: Przetrawić swoy dochod przedczasem.

Crier famine contre un tas de blé, (*Quand un avare se plaint de la misere quoi qu'il ait bien de quoi vivre.*) Inter ingentem frumenti acervum famem clamitare. Wołać od głodu pod brogiem zboża pełnym: kiedy skąpiec skarży się ná biedę choć ma dostatek wszystkiego.

ON DIT aussi *Estre pris comme dans un blé*. (*Estre pris sans défense & sans armes.* Nudum & inermem capi. MOWIĄ też, być zábranym iák w zbożu, to iest bez broni y obrony

BLESME, adject. m. & f. *on prononce* BLêME. (*Pâle.*) Pallens, *genit.* pallentis, omn. gen. *Virg. Plin.* BLADY.

Vn peu blesme. Subpallidus, subpallida, subpallidum. *Cels.* Przyblady bladawy.

Estre blesme. Pallere, (palleo, palles, lui, *sans supin.*) n. *Cic.* Być bládym.

BLESMIR, V. neut. *on prononce* BLêMIR. (*Pastir, devenir blesme.*) Pallere, (palleo, palles, pallui, *sans supin.*) *Cic.* Expallescere, *Plaut.* Exalbescere. n. *Cic.* BLEDNIEC blednąć.

BLEMISSEMENT, subst. m. (*La pâleur, lors qu'on devieut pasle.*) Pallor, *genit.* palloris, m. *Cic.* ZBLEDNIENIE.

BLESSE', m. BLESSE'E, f. part. pass. Saucius. Vulneratus *Cic.* RANIONY, RANIONA.

BLESSER, V. act. (*Faire une playe ou plusieurs.*) Vulnerare. Sauciare. *Cic.* RANIC ranę iednę álbo więcey zadać.

Blesser quelqu'un à mort. Mortiferum, *ou* lethale, *ou* letiferum vulnus alicui inferre, *ou* infligere. *Cic.* Ranić ná śmierć śmiertelnie.

Il s'estoit blessé à l'épaule & à la jambe gauche. Humore & sinistro crure vehementer erat saucius. *Hirt.* Ranił się był w łopatkę y w lewą goleń.

On dit qu'il tomba de son cheval, & comme il estoit d'une santé foible il se blessa dangereusement au costé. Cecidisse ex equo dicitur, & homo infirmâ valetudine latus offendisse vehementer. *Cic.* Powiadaią że spadł z koniá, á że był zdrowiá słabego niebespiecznie się stłukł w boku.

Mon soulier me blesse. Urit mihi pedem calceus. *Hor.* Trzewik, obuwie mię uraża.

BLESSER signifie aussi *Choquer, toucher fortement.* Lædere, (lædo, lædas, læsi, læsum.) Offendere, (offendo, offendis, offendi, offensum. *Cic.* ZNACZY też obrażić uderzyć dotknąć przykro.

Blesser la réputation de quelqu'un. Lædere famam. *Cic.* Obrazić sławę czyią.

Blesser quelqu'un par des vers satyriques. Versu tristi lædere aliquem. *Horat.* Obrażić kogo dotknąć wierszami uszczypliwemi.

Ce discours blesse les oreilles chastes. Hæc oratio castas aures offendit. *Cic.* Ta mowá obrażá uszy wstydliwe.

Je témoignois par un visage triste que j'estois fasché qu'on blessast mes oreilles par des paroles obscénes. Severâ tristitiâ violari aures meas obscœno sermone dolebam. *Petr.* Pokazałem twarżą ponurą żem zá złe miał iż obrażano uszy moie słowy brzydkiemi.

Mon esprit est blessé de plusieurs choses. Animus meus multis rebus offenditur. *Cic.* Przykrość mam ná umyśle z wielu miar.

Il a le cerveau plus blessé que le vostre. Putidius multò cerebrum est illi, quàm tibi. *Horat.* Bardziey ná mozgu obrażony niż ty.

Ces choses blessent, ou *choquent la veuë.* Hæc oculos lædunt. *Horat.* To obrażá y kole w oczy.

BLESSER signifie au figuré, *Nuire, estre préjudiciable à une chose, y donner atteinte.* Nocere, (noceo, noces, nocui, *sans supin.*) neut. dat. *Cic.* OBRAZAC znaczy *niewłaśnie* szkodzić dolegać być prz ec wnym iak ey rzeczy, narusząć ią.

Cét aveu blesse vostre cause. Hæc confessio causæ tuæ nocet. To wyznanie szkodzi sprawie twoiey.

ON DIT proverbialement en ce sens, *On ne sçait pas où le soulier nous blesse, où le bas nous blesse*, (*quand on ne sçait pas le déplaisir secret que nous avons dans l'ame.*) Quâ parte urit mihi calceus pedem, non vides. MOWIĄ przysłowiem nikt niewie z ktorey strony nas trzewik álbo obuwie ciśnie, kiedy ludzie niewiedzą co kto má zá skryte nieukontentowanie ná sercu.

SE BLESSER, (*se dit d'une femme grosse qui fait une fausse-couche.*) Abortum facere. *Plin. Jun.* Lædere, *ou* elidere partum. OBRAZIC się, mowi się o białogłowie ciężarney, kiedy poroni.

BLESSURE, subst. f. (*Playe, contusion.*) Vulnus, *genit.* vulneris, n. Plaga, *genit.* plagæ, f. *Cic.* *On dit* Mortiferum, *ou* lethale vulnus. *Cic.* *Vne blessure mortelle.* *Cruentum vulnus. *Cels. Vne blessure sanglante.* *Tenue vulnus. *Cels. Vne legere blessure.* RAZ, raná stłuczenie. *Mowią raz śmiertelny. *Raz krwawy. *Raz lekki.

Il mourut de ses blessures. Mortuus est ex vulneribus. *Cic.*) Umarł od ran swoich.

Il ne receut aucune blessure. Invulneratus fuit. *Cic.* Zadnego nie poniosł szwanku.

Ses blessures ne sont point dangereuses. Vulnera ipsius non sunt periculosa. *Cic.* Rany iego nie są niebespieczne.

Il est guéri de ses blessures. Sanus factus ast ex vulneribus. *Cet.* Wyleczył się z ran swoich.

Les blessures les moins dangereuses, sont dans les chairs. Tutissima omnium vulnera in carne sunt. *Cels.* Razy mniey niebespieczne są w ciele.

Ses blessures vont bien. Ad sanitatem venit vulnerum curatio. *Phæd.* Rany iego dobrze idą, goią się.

ON DIT figurement, *Cela ne guérit aucune des blessures qu'on a faites à mon honneur.* Hæ res nihil ad levandas injurias honori meo illatas videntur conferre. MOWIĄ niewłaśnie: to zadney rany sławie moiey zadaney niezagoi.

BLEU, m. BLEUë, f. adject. (*Qui est de couleur d'azur.*) Cæruleus, cærulea, cæruleum. *Cic. Plin.* BŁĘKITNY, BŁĘKITNA, koloru modrego.

Bleu céleste. Cæsius, cæsia, cæsium. *Cic. Terent.* Niebieski.

Bleu turquin, ou *Bleu foncé.* Cæruleus color staturi, *gen.* cærulei coloris saturi, m. Lazurowy, ciemno modry, granatowy.

Bleu mourant, bleu pasle. Cæruleus color evanidus. Modro blady lawendowy.

ON APPELLE, *Vn Cordon bleu, Vn Chevalier de l'Ordre du Saint Esprit*, (*parce que la marque de cet Ordre est une Croix attachée à un cordon bleu.*) Eques torquatus, *geint.* Equitis torquati, m. NAZYWAIĄ też Wstęgá błękitná, Kawalerá znaku Duchá Swiętego, bo znak tego stanu iest Krzyż zawieszony ná Wstędze błękitney.

Le cordon bleu. Crux tæniâ cæruleâ suspensa, *genit.* crucis suspensæ tæniâ cæruleâ. f. Order znak zacności Kawalerow.

ON DIT proverbialement *Voilà les contes bleus qui vous plaisent.* His caperis fabulis. *Cic.* TE TO są bayki modre ktore ci się podobaią.

BLEUASTRE, adject. m. & f. *on prononce* BLEUâTRE. (*Qui tire sur le bleu.*) Subcæruleus, subcærulea, subcæruleum. *Cels.* MODRAWY, Co ná modre ciągnie.

BLOC, subst. masc. *on prononce* blo. (*Morceau de marbre, ou de pierre comme on le tire de la carriere.*) Massa, *genit.* massæ, fœm. **Bloc de Marbe.* Massa marmorea. **Bloc de pierre.* Massa lapidea. BAŁWAN, Słup sztukà Marmuru tak iako go z szyby dobywaią. *Bałwan Marmuru. *Bałwan Kamienia.

BLOC se prend collectivement. (*Tout ensemble.*) Simul. adv. CAŁKIEM, ogolnie.

Acheter en bloc & en tasche, (sans compter en détail.) Semel emere Aversione emere. *Ascon-Ped. Vlp.* Kupować całkiem nie na sztuki álbo części.

BLOCAILLE, subst. f. *ou* BLOCAGE, subst. m. (*Moilon, ou petites pierres qui servent à remplir les vuides des murailles.*) Cæmentum, *genit.* cæmenti, n. *Vitr.* KAMIEN łamany ábo gruz do oblepy ścian.

Vne muraille de blocaille, ou *de blocage.* Cæmentitius paries, *genit.* cæmentitii parietis, m. *Vitr.* SCIANA wysadzaná z łamanych kamykow, lepianka, oblepa.

BLOCUS *d'une place*, subst. masc. (*lors qu'on ne l'assiege point dans les formes, qu'on se contente seulement d'en fermer toutes les avenuës.*) Omnium adituum ad urbem interclusio, *Cic.* OPASANIE Fortecy kiedy ią nie w cale oblegną ále tylko wszystkie pasy do niey y przystępy zamkną y zastąpią.

Faire le blocus d'une place. Arcem omni aditu intercludere. Opasać fortecę iaką.

Il a changé le siegé en blocus. Ab obsidione destitit, sed omnes aditus interclusit. Odmienił oblężenie ná opasanie.

BLOIS, (*Ville nouvellement épiscopale, & capitale du blaisois sur la Loire.*) Blesæ, *genit.* Blesarum. BLEZA, Miasto z nowym Biskupstwem głowne Bleskiego kraiu nad Ligeris rzeką.

Qui est de Blois. Blesensis & hoc Blesense. adject. Blezanin ten co iest z Blezy.

BLOND, m. (*on prononce* blon.) BLONDE, f. adject. (*Couleur entre le blanc & le roux,*) Flavus, flava, flavum. *Plin.* PŁOWY maść między białą y rudawą śrzednia, iasny.

Blond ardent, ou *roux.* Rufus. Rutilus. Fulvus, a, um. *Ter.* Zołty zołto czerwony lisowaty.

Vn peu blond Subflavus, subflava, subflavum. *Suet.* Trochy iasny pod płowy.

Devenir blond. Flavere, (flaveo, (neut. *Colum.* Płowieć

BLONDIN, m. BLONDINE, f (*Qui a les cheveux blonds*) Flavis capillis adolescen . BIAŁOKUROWATY BIAŁOKUROWATA.

BLOQUER, V. act. (*Occuper les passages à l'entour d'une ville pour l'affamer & la priver des autres secours.*) Arcem præsidiis interclusam tenere, act. OPASAC fortecę iaką dlá ogłodzeniá y odięciá inszych pomocy.

BLOQUER, en termes d'Imprimerie, (*Mettre, en composant, une Lettre de mesme épaisseur que celle qui manque.*(Typum in aiterius locum collocare, *ou* supponere. ZASTĄPIC terminem Drukarskim założyć mieysce inszą iáką literą iednakowey grubości zamiast tey ktorey nie staie.

BLOTIR, V. neut. (*qui ne se dit qu'avec le pronom.*) comme *Se blotir, se caher dans un lieu obscur, se ramassant en petit volume.* Obscuro loco & contracto corpore se abjicere, *Phæe.* ZWINĄC się w kł bek schować się gdzie skurczywszy się.

BLOUSE, subst. f. (*Trou de la table d'un Billard, où l'on pousse les billes.*) Cavum, *genit.* cavi, neut. IAMA Worek, kieszeń dziurá w stole bilaru kędy wpędzaią gałki.

ON DIT proverbialement, *Mettre quelqu'un dans la blouse, ou en prison.* Aliquem in carcerem contrudere, *Cic.* MOWIĄ przysłowiem Wsadzić kogo do dziury, zá miast wsadzić go do więzieniá.

BLOUSER *une bille*, V. act. (*la pousser, la mettre dans la blouse.*) Globulum in cavum detrudere. WPĘDZIC gałkę wsadzić ią w iamę.

ON DIT figurément *Se blouser*, (*Se tromper, prendre mal ses mesures.*) Allucinari, (allucinor, aris, allucinatus sum.) dep. *Cicer.* MOWIĄ niewłaśnie, Wpaść álbo wpędzić się w iamę omylić się, źle się pomiarkować.

(*Terme populaire & du discours familier.*) Termin pospolity y potoczney mowy.

BLUET, subst. masc. (*Fleur bleue qui croist dans les bleds.*) Cyanus, *genit.* cyani, m. *Plin.* BŁAWATEK kwiat modry co w zbożu rośnie.

BLUETTE, subst. f. (*Petite étincelle de feu.*) Scintilla, *gen.* scintillæ, f. *Cic.* ISKIERKA,

Il ne faut qu'une petite bluete de feu negligée pour causer un grand incendie. Parva scintilia neglecta excitat sæpè magnum incendium. *Cic.* NIETRZEBA tylko iedney iskierki ogniá zaniedbaney ná zrobienie wielkiego pożaru.

BLUTEAU, subst. masc. *on prononce* blutau. (*Instrument à séparer le son d'avec la farine.*) Pollinarium cribrum, neut. *Plin. Cic.* SITO mączne do odsianiá mąki od otrąb.

BLUTER, V. act, (*Séparer la farine d'avec le son en la passant par le bluteau*) Farinam incernere, (incerno, incernis, increvi, incretum.) act. *Cat.* Farinario cribro secernere. act. *Plin.* ODSIEWAC przez sito przepuszczać mąkę od otrębow.

BOBECHE, subst. f. (*Le trou d'un chandelier où l'on met la chandelle.*) Tubulus, i, m. RURKA, w lichtarzu do wstawianiá świecy.

BOBINE, subst. f. (*Petit morceau de bois tourné en rond sur lequel on devide de la soye & du fil d'or & d'argent.*) Sucula, *genit.* suculæ, f. *Catul.* WAŁEK drewna kawałek okrągło toczony do zwiiania iedwabiu álbo nici złota álbo srebra.

BOCAGE, subst. masc. (*Petit Bois*, ou *Bosquet.*) Silvula, *genit.* silvulæ, f. Nemus, *genit.* nemoris, n. *Colum. Cic.* GAY Gaik, mały lasek.

(Il se dit des Bois touffus & agréebles, mais de petite estenduë.) Mowi się o lasach gęstych, y wesołych, á nie wielkich.

BOCAGE *de myrte.* Myrtetum, *genit.* myrteti, neut. *Hor.* GAY cisowy.

Vn païs rempli de bocages. Silvosa, *ou* nemorosa regio, *genit.* silvosæ, *ou* nemorosæ regionis, f. *Plin.* Kray pełny gaiow, gaisty.

BOCAGER, m. BOCAGERE, f. (*Qui aime & qui se plaist dans les bocages, qui habite les bocages.*) Silvosus. Nemorosus, a, um. *Liv.* Silvestris & hoc silvestre. adject. *Cic.* GAIOWY, GAIOWA, co się kocha y ma upodobanie w gaiach, co mieszka w gaiach.

(Il ne se dit que dans les fictions poetiques des Nymphes Bocageres, *Nymphæ nemorosæ.*) Nie mowi się tylko w baykach Poetyckich o Nimfach álbo Boginiach gaiowych.

BOCAL, subst. masc. (*Espece de grosse bouteille ronde qui a le col étroit & long.*) Baucalis, *genit.* baucalis, masc. (*mot latin selon Scaliger, qui vient de l'Arabe Baucal.*) Lagena colli longitudine, *genit.* lagenæ, fœm. &c. *Phæd.* BUKŁAK; Gąsior wielki okrągły z szyią długą.

BOCCAN, *ou* BOUCAN, subst. m. (*Mauvais lieu.*) Fornix, *genit.* fornicis, m. Lupanar, *genit.* lupanaris, n. *Plaut.* Ganea, *gen* ganeæ, f. *Ter.* NIERZĄDNY Dom, podeyrzane mieysce

BOETE, subst. f. (*Vase de diverses matieres, figures & grandeurs.*) Pyxis, *genit.* pyxydis, f. *Cic.* Sitella, *genit.* æ, f. *Plaut.* PUDŁO Náczynie rożney wielkości kształtu y roboty.

(Ces mots Latins ne se disent que des petites Boëtes, car pour celles qui sont à peu près de la grandeur d'une Cassette, on dira *Capsa*, ou *Capsula, æ*, f.) Te słowa Łacińskie nie mowią się chyba o małych pudełkach, bo o większych mowi się raczey szkatułka.

BOëTE dans l'artillerie, (*Petit mortier de fer qu'on charge de poudre jusqu'au haut & qu'on bouche avec un tampon.*) Capsula ferrea pulvere tormentario farta, æ, f. RACA terminem zbroiowni pudełko żelazne ktore násypnią prochem aż do wierzchu zátkawszy go czopem z wierzchu.

BOëTE en terme d'anatomie, (*L'endroit où les os sont enclavez l'un dans l'autre.*) Acetabulum, *genit.* acetabuli, neut. *Plin.* Pyxidula, *genit.* pyxidulæ, f. *Cels.* Sinus, *genit.* sinûs, m. *Cels.* PUDŁO terminem anatomiy stawy mieysce w ciele gdzie kości iedna w drugą wpadaią.

BOëTE *à parfums.* Myrothecium, *genit.* myrothecii, n. *Cic.* PIZMOWKA pudełko do wonności.

BOETIER, subst. m. (*Petite boëte à mettre des onguens à l'usage des Chirurgiens.*) Unguentaria pyxidula. *Plin.* SZKATUŁKA słoiek pudełko álbo náczynie małe do maści według zażywania Cerulikow.

BOEUF, *on prononce* BEUF, (*ou* beu *sans faire sonner l'f.*) subst. m. (*Taureau qu'on a chastré pour l'engraisser, ou pour le rendre plus doux pour le labourage.*) Bos, *genit.* bovis, masc. *Cic.* WOŁ, Byk oberznięty do karmienia, álbo roboty.

BEUF se dit aussi des *Chairs coupées de cét animal.* Bubula caro, *genit.* bubulæ carnis, f. Bubula æ, f. *mis seul. Plaut.* (*on sous-entend* caro.) WOŁ się też mowi o sztukach mięsa, z niego porąbanych.

Vn couple, ou *une paire de beufs.* Juga boum, *genit.* jugorum, n. plur. Para wołow, iarżmo wołow.

ON DISOIT autrefois en maniere de proverbe, *Vn beuf sur la langue*, pour dire *Vn orateur corrompu par argent* Bos in linguâ. MOWIONO przed tym przysłowiem *Woł w gębie* zá miast: rzecznik przekupiony pieniędzmi.

(Ce Proverbe est venu de ce que les Atheniens firent marquer un beuf sur leurs monnoyes.) To przysłowie pochodzi z tąd iż Ateńczykowie bić kazali wołu ná monecie swoiey.

ON DIT encore populairement, *Je ne luy ay dit ni œuf ni beuf*, pour signifier *Je ne l'ay point maltraitté de paroles.* Illum non increpui ferociter. *Plaut.* MOWIĄ ieszcze poprostu nie mowiłem mu *ani kot áni woł*, to iest słowam mu marnego nie powiedział.

LA BOHEME, (*Grand païs d'Allemagne avec titre de Royaume dont Prague est la capitale.*) Bohemia, *genit.* æ, f. *Vel-Patercul.* CZECHY wielki kray niemiecki, z tytułem Krolestwá ktorego Pragá iest głowne miasto.

Qui est de Boheme. Bohemus, a, um. Czech, co iest z Czech

Appartenant à la Boheme. Bohemicus, a, um. Czeski należący do Czech.

BOHEME, adj. m. & f. *ou* BOHEMIEN, m. BOHEMIENNE, f. adj. (*qui se dit de certains gueux errants, vagabonds & libertins, qui vivent de larcins & de filouteries & qui se meslent de dire la bonne aventure.*) *Des Bohemes*, ou *des Bohemiens.* Errones, *genit.* erronum, m. plur. *Plin.* Pergraphici sycophantæ, *genit.* pergraphicorum sycophantarum, m. pl. *Vlp. Plaut.* CYGAN CYGANKA, co się mowi o niektorych hultaiach błąkaiących się y swywolnych ktorzy kradzieżą, y oszukaniem żyią, y ktorzy się w daią w wrożbę: cygani cyganki.

(Pasquer en rapporte ainsi l'origine dans ses *Recherches de la France*: Le 17. d'Aoust 1427. vinrent à Paris douze *Penanciers*, c'est à dire *Penitens*, qui se qualifioient Chretiens de la basse Egypte chassez par les Sarrasins, qui estant venus vers le Pape confesser leurs pechez, receurent pour pénitence

d'aller ſept ans par le monde ſans coucher en lit. Leur ſuit eſtoit environ de 120. perſonnes tant hommes que femmes & enfans. On les logea à la Chapelle, où on les alloit voir en foule.Ils avoient les oreilles percées,où pendoit une boucle d'argent.Leurs cheveux eſtoient tres noirs & cieſpés,leurs femmes tres laides,ſorcieres,laroneſſes & diſeuſes de bonne-aventure.L'Eveſque les obligea á ſe retirer,& excommunia ceux qui leur avoient donné leurs mains à voir Par ordonance des Eſtats d'Orleans de 1561. il fut enjoint à tous ces impoſteurs ſous le nom de Bohemiens ou Egyptiens de vuider le Royaume à peine des galeres.) Paſkier tak o ich poiawieniu piſze w ſwoich Sladowaniach o Francyi, Dniá 17.Sierpniá Roku 1427.przyſzło do Parzyżá dwunaſtu pokutuiących, ktorzy ſię udawali zá Chrześcian niżſzego Egiptu wygnanych przezSaracenow,że puściwſzy ſię doPapieżá áby ſię wyſpowiadali grzechow ſwoich, naznaczoną mieli pokutę,áby przez ſiedm lat chodzili po świecie,w pościeli nie legaiąc,zá nimi idących było około 120 oſob tak męſzczyzn iako białychgłow y dzieci.Poſtawiono ich w kapelaniy gdzie tłumem do nich chodzono dlá widzeniá,mieli uſzy przewiercone y wiſzącą u nich zauſznicę iednę ſrebrną. Włoſy ich były barzo czarne y zlepione, żony ich bardzo brzydkie, Czarownice, hultayki, y wrożkę opowiadaiąc. Biſkup im kazał precz wyniść, y wyklął tych co im ręke ſwoie pokazywali. przez wyrok O leanéńſki Roku 1561.kazano wſzyſtkim tym oſzuſtom pod imieniem cyganow álbo Egipcyanow, áby uſtąpili z Kroleſtwa pod winą galerow.

BOIRE, V.act.(*Avaler quelque liqueur.*)Bibere, (bibo,bibis,bibi,bibitum.)act.acc.*Cic.* PIC, Łykać trunek iaki.

Boire de l'eau de pluie,ou *de ciſterne*.Collectos imbres bibere.* *De l'eau de ſoucre*.Bibere puteos perennes dulcis aquæ. *Horat.* Pić wodę deſzczową, álbo ſtudzienną. * Wodę kryniczną.

Boire à ſa ſoif, pour dire *Ne boire que pour la neceſſité*. Bibe e ad ſitim depelendam.*Cic.* Pić według pragnieniá, *to ieſt* niepić chyba z potrzeby.

*Chacun boit à ſa ſoif & à ſa fantaiſie,(ſelon qu'il aime les grands ou les petits verres)*Pro ut cuique libido eſt,ſiccat inæquales calices. *Horat.* Każdy piie według pragnienia ſwego, álbo według upodobaniá ſwego, álbo według myśli ſwoiey tak iáko mu ſię podobá wielkiemi álbo małemi ſzklenicami

Il boit à ſa ſoif.Sitiens bibit.*Cic.* Piie według pragnienia, co mu ſię chce.

Boire frais,*Boire à la glace*. Frigidum,*ou* gelidum bibere. *(*le contraire eſt* Calidum bibere,*Boire chaud.*) Pić zimno,z lodu. **przeciwna ieſt* pić ciepło.

Boire de grands coups,ou *à grands coups*,*Boire des raſades*. Tollere grandia pocula.*Juv.**(*le contraire eſt* Bibere hauſtibus exiguis. *Ovid.* *Boire de petits coups*, ou *à petits coups*.) Pić dużemi ſzklenicami álbo wielkiemi kielichami pełne wypiiać ſpełniać. *przeciwna ieſt pić małemi kieliſzkami powoli popiiać.

Boire à longs traits.Pocula trahere. *Hor.* *ou* ducere. *Prop.* Pić długo, wyciągać kielichy.

Boire du vin de la bouche, c'eſt à dire *du vin que boit le Maiſtre*. Vinum dominicum potare. Pić wino gęby Pańſkiey, ktore Pán piia.

Boire du vin pur. Merum potare. *Mart.* *(*le contraire eſt* Dilutius potare.*Plaut.*)**Boire ſon vin trempé*, *y mettre de l'eau*. Pić wino ſamo przezſię. *przeciwna ieſt pić wino rozczynione, zwodą go mięſzać.

Qui boit du vin pur. Merobibus,a, um.*Plaut.* Winkoſz, co wino ſamo przez ſię rad piia.

Il boit du vin avec vingt fois autant d'eau. Bibit vinum addito vicies tanto aquæ. *Plin.* Piie wino dwadzieścia razy tyle wody przydawſzy.

*Il ne l'a pas voulu laiſſer aller, ſans luy avoir fait boire trois coups de ſuite, ſelon leur couſtume.*Eum non dimiſit tribus niſi potionibus è lege ſiccatis.*Petr.* Niechciałgo puścić aż trzy kielichy ſpełnił według zwyczaiu.

Boire juſques à ſe faire malade. Damnosè bibere. *Horat.* Pić aż do ſzkodzenia zdrowiu.

Boire plus qu'il ne faut. Invitare ſe pluſculum.*Plaut.* Pić nád to co trzeba.

Boire tout un jour, ou *Paſſer tout un jour à boire*. Totum potare diem.*Cic.*Pić cały dzień,dzień cały ná piiatyce ſtrawić

Bien boire,*Boire ſec*. Egregiè bibere. *Plaut.* *Liv.* Pić dobrze, pić ná ſucho.

Lors qu'il a bien beu & mangé. Ubi multo cibo & potione eſt completus.*Cic.* Gdy ſię dobrze nápiie y náie.

Boire à l'Allemande,*Boire comme un trou*.Pergræcari,(pergræcor, pergræcaris, pergræcatus ſum.) dep. *Plaut.* Pić iák Niemiec, lać w ſiebie iák w doł, *iák w beczkę*.

Bois ſi tu veux boire.Bibe ſi bibis.*Plaut.* Piyże maſzli pić

Qui a bien beu & bien dormi.Vini & ſomni benignus.Ten co ſię dobrze napił, y wyſpał.

Il ne fait que boire & manger, comme ces animaux qu'on engraiſſe, ſans ſe ſoucier de rien. Vino & cibis ſe ingurgitat, ut animalia quæ ſaginantur, nihil præterea curans. Tylko piie,á ie iáko te bydęlta ktore ſą w karmniku o niczym więcey niemyśląc.

Cette femme boit beaucoup & boit pur. Eſt multibiba illa mulier & merobiba. *Plaut.* Ta niewiaſta piie y mocno y ſamo przez ſię wino.

Combien avons-nous bû de coups,ou *de verres?*Quot cyathos bibimus?*Plaut.*Wieleżeśmy ſzklenic wypili álbo wiele razy.

Nous bûmes tout noſtre ſoû du vin de Falerne, ou *Nous en bumes tant qu'à des noces, (comme l'on parle vulgairement.)* Vino Falerno inundamur. *Petr.* Opiliśmy ſię po dziurki wina Felernu,álbo tákeśmy pili iák ná godach, iáko poſpolicie mowią.

BOIRE *à quelqu'un*,ou *à ſa ſanté*. Alcui propinare,neut. *Cic.* PIC do kogo,álbo zá zdrowie iego.

Je bois à voſtre ſanté & à celle de mes amis, ou ſimplement,*A voſtre ſanté, à celle de mes amis*. Tibi propino & amicis *Cic.* Piię zá zdrowie twoie, y zá zdrowie moich przyiacioł. *álbo poproſtu*: Zá zdrowie twoie, y przyiacioł moich.

Boire enſemble. Simul potare,*ou* combibere *Cic.Plin.* Pić z ſobą ſpolnie.

Qui boivent enſemble. Compotores. Społpiiący z ſobą.

Qui boit bien, bon Beuveur, Biberon. Potator acer, *genit.* acris potatoris,m.*Hor.*Ten co dobrze piie,Piiak dobry,Opoy

Qui a bien beu, qui eſt plein de vin.Madidus.*Plaut.* Vinolentus. *Cic.* Temulentus.*Ter.* Potulentus,a,um.*Stat.* Co ſię dobrze nápił,opiły.

DONNER,*Préſenter*, ou *Verſer à boire à quelqu'un*. Adminiſtrare alicui pocula.act. *Cic.* DAC, podać, nálewać komu pić,

Qui donne, ou *qui verſe à boire*, (*Echanſon.*) Pocillator, *genit.*pocillatoris,m.*Plin.* * *Qui preſente à boire chez le Roy, Chef de Gobelet*. Qui ſtat Regit ad cyathum. Podczaſzy od nálewania y podawania napoiu.*Ten co uKrola podaie pić ſtarſzy od czaſzy.

ALLER BOIRE. Ire potum,*ou* potatum.POYSC ſię nápić

Lors qu'il a gagné cinq ſols,il les va boire au cabaret.Quinque aſſibus ditatus ſe in ganeam potaturus immergit. Iak tylko zarobi pięć halerzy zaraz idzie ie przepić w karczmie

Emmener quelqu'un boire.Abducere aliquem potatum.*Ter.* Prowadzić kogo ná piiatykę.

S'échauffer à boire.Vino incaleſcere,n.*Liv.* Zagrzać ſobie głowę piiąc.

Faire boire à quelq'un de grands coups.Poſcere aliquem majoribus poculis. *Cicer.* Przywieść kogo áby pił wielkiemi kielichami.

Il a plus beu que de couſtume. Largiore vino eſt uſus. *Liv.* Pił więcey nad zwyczay.

BOIRE *le vin du marché*,(*Couſtume pratiquée parmi le peuple, de ne faire aucum marché ſans aller boire enſuite.*) Redemtionem alicujus operis potatione certam facere. PIC litkup,álbo targ przepić, zwyczay wprowadzony między poſpolſtwem,że żadnego targu nię uczynią żeby ſię po nim napić niemieli.

Donner quelque choſe pour boire à un valet qui nous apporte quelque preſent,ou *qui nous a rendu quelque ſervice*.Pro dono (*ou* pro operâ præſtitâ) erogare ſervo aliquid in vinum. Dać ná piwo człekowi iákiemu ktory nám co przynioſł, álbo w czym uſłużył.

FAIRE BOIRE, ou *Mener boire le bétail*. Animalia adaquari, (adaquor, adaquaris, adaquatus ſum.) depon. *Saluſt.* PROWADZIC do wody dla napoięnia bydlęta iákie.

Diſputer à qui boira le mieux. Certare mero. *Hor.* Pić o lepſzą.

ON DIT poëtiquement *Boire le nectar*,pour dire *Eſtre au rang des Dieux*, *Eſtre aſſis à leur table*. Epulis Divûm accumbere.*Virg.* **Boire le Styx*,*le Cocyte*,pour dire *Eſtre mort*, *Aller au royaume de Pluton*. Stygiam innare paludem. *Virg.* MO-

MOWIĄ według wierſzopiſow Napawać ſię z nektaru,*to ieſt:* Być policzonym między Bogi záſiadać do ſtołu zniemi.*Pić z Stygu, z kocytu, *to ieſt:* Być umarłym, poyść do Kraiu Plutonowego.

La Parque noire au Styx l'a mené boire, pour dire *Il eſt mort*. E vivis abiit. *Cic.* Parka żałobna poprowadziła go nápoić do Styga, *to ieſt*: umarł.

ON DIT figurément, *Boire le calice juſques à la lie*,*Souffrir avec patience tous les opprobres imaginables*.Siccare calices opprobriorum. MOWIĄ niewłaśnie, Spełniać kielich aż do ſzczętu, znoſić cierpliwie wſzelkie obelgi wierutne.

Boire un affront. Sorbere, *ou* haurire contumeliam. Spełnić połknąć hańbę iáką.

ON DIT encore figurément,*Le papier boit*.Charta eſt bibula. *Plin.* MOWIĄ ieſzcze niewłaśnie papier piie, to ieſt przebiia.

Les arbres boivent l'eau qu'on leur a verſée au pied.Arbores potant aquam, quam infudimus. *Plin.* Drzewa wodę ciągną w ſiebie, ktorą ie od dołu polewaią.

La laine boit la teinture pendant cinq heures. Quinis lana potat horis ſaniem ac colorem. *Plin.* Wełna farbę w ſiebie ciągnie przez pięć godzin.

BOIRE ſe dit proverbialement, *Tu as fait la faute, c'eſt à toy à la boire*. Tu-te hoc intrîſti, tibi omne eſt exedendum. PIC mowi ſię przyſłowiem, Tyś piwa,náwarzył wypiyże go

BOIRE,ſubſt.maſc.(*Boiſſon.*) Potus, *genit.*potûs,maſc.Potio, *genit.*potitionis,f.*Cic.* NAPOY, Piwo, trunek.

Il eſt ſi attaché à l'eſtude qu'il en perd le boire & le manger. Ita attendit,ut obliviſcatur cibi & potûs.*Tacit.*Tak ieſt przywiązany, do nauk że zápomina ieść y pić.

Il a toute honte beuë, il a paſſé par devant l'huis d'un patiſſier.Eſt frontis expudoratæ.*Petr.* Bez wſtydu wſtyd wſzelki utracił, przeſzedł przez podwoie paſztetnika.

(Parlant d'un homme ſans honneur,qui ſe moque de tous les reproches qu'on luy peut faire. Ce Proverbe vient de ce que les Patiſſiers tenoient autrefois cabarets ſur le derriere de leur logis,où ceux qui avoient quelque pudeur entroient par une porte ſecrette; & quand un debauché y entroit par la boutique, on diſoit qu'*Il avoit toute honte beuë*.) Mowiąc o człowieku bez poczciwości, ktory za nic ſobie ma wſzyſtko co mu tylko mowią.To przyſłowie pochodzi ztąd że Paſztetnicy trzymali przed tym ſzynk na tyle u ſiebie, gdzie ci co iaki wſtyd mieli wchodzili drzwiami ſkrytemi, á kiedy iáki nierządnik proſto przezedrzwi wchodził tedy o nim mowiono że *wſzyſtek wſtyd ſtracił*.

BOIS,ſubſt.maſc.(*Foreſt.*)Silva,n.*Cic.* BOR, Las.

Bois conſacré à quelque ancienne Divinité, *Un bouquet de bois*.Lucus, *genit.*luci,m.*Cic.* Las Gay poświęcony iakiemu Bożyſzczu dawnych gęſtwina gaiowizna.

Petit bois.Silvula, *genit.* ſilvulæ,f.*Cic.* Laſek.

Bois de haute futaye.Alta & excelſa ſilva.**Bois taillis qu'on coupe de temps en temps*. Cædua ſilva, *genit.* cæduæ ſilvæ, f. *Colum.* Las o wielkich drzewach wyſoko wyroſłych. *Las obcinany, ktory obcinaią czaſami.

Qui eſt couvert de bois. Nemoroſus.Silvoſus. Saltuoſus,a, um.*Colum.Liv.* Okryty, otoczony laſami, gaiſty.

Montagnes couvertes de bois. Montes veſtiti atque ſilveſtres,m.pl.*Cic.* Gory okryte laſami.

Qui aime les bois,les foreſts. Silvaticus,a,um. *Plin.* Silveſtris & hoc ſilveſtre.*Cic.* Kochaiący ſię w borach, w laſach, leśny, Laſota.

BOIS,(*qu'on coupe dans les foreſts pour ſe chauffer*.Lignum, *genit.*ligni,n.*Cic.* Drzewo ścinane w leſiech ná opał.

Bois de quartier,(qu'on fend par quartiers.Lignum fiſſum, *ou* fiſſile,n.*Virg.* Drzewo łupane ná części.

Bois flotté,(Celuy qu'on amene par trains ſur les rivieres) Lignum ratibus per flumina advectum.**Bois de cheſne*.Quercicum lignum. **Bois pelard, (dont on a enlevé l'écorce pour faire du tan.)*Lignum decorticatum.**Bois de charme*.Lignum carpineum.**Bois de heſtre*.Fageum lignum.**Bois de bouleau*. Lignum betulæ. Drzewo wodą ſpuſzczane tratwami, álbo gleniami.*Drzewo dębowe.*Drzewo ze ſkory odarte zktorego ſkorę z dięto ná trociny.*Drzewo grabowe.*Drzewo bukowe. *Drzewo brzozowe.

Mettre du bois au feu. Reponere ligna ſuper foco. *Horat.* Włożyć drew ná ogień.

Couper, ou *fendre du bois pour mettre au feu*. Conficere ligna ad fornacem. *Cat.* Rąbać łupać drwa ná ogień.

Aller faire proviſion de bois,*Aller au bois(pour une armée)*Ire lignatum.*Cæſ.* Iść poſtara ſię o drwa,Iść ná drwa dla woyſka.

Celuy qui va à la proviſion du bois. Lignator, *genit.* lignatoris,m.*Liv.* Ten co ná drwa idzie drewniczy.

La proviſion de bois.Lignatio, *genit.*lignationis,fœm.*Cæſ.* Drew ſprowadzenie.

DE BOIS; (*Fait de bois.*) Ligneus, lignea, ligneum. *Cic.* DREWNIANY z drzewa zrobiony.

Une figure de bois.Signum,*ou* ſimulacrum ligneum.*Cic.Ovid.* Oſoba poſąg drewniany.

Petit pont de bois. Ponticulus ligneus maſc. *Cic.* Sublicius pons,m. *Liv.* Moſtek drewniany na palach drewnianych.

Voye de bois. Lignorum vehis.*ou* vehes, *gen.*vehis,f.*Plin.* Fura drew.

Pile de bois. Lignorum ſtrues, *genit.* ſtruis,f. *Plin.* Kupa drew.

BOIS *de charpente*, (*qui ſert à baſtir.*) Materia, *genit.*materiæ,f. DRZEWO rznięte obrabiane budowne.

Du bois qui reſiſte à la pourriture.Incorrupta contra omnia vitia materia.*Plin.* Drzewo nieſkażytelne co wſzelkiemu ſię przeciwi zepſowaniu.

Une maiſon faite de meſchans bois. Ædes malè materiatæ. *Cic.* Domoſtwo z ladaiakiego drzewa ſtawiane.

Aller faire proviſion de bois de charpente. Ire materiatum. *Cæſ.* Starać ſię o drzewo do budowania rznięte.

Faire proviſion de bois de charpente. Materiari,(materior,aris, materiatus ſum.)dep.*Cæſ.* Sprowádzić drzewo ná budowanie

Bois mis en œuvre,ou *travaillé*. Lignum dolatum,n.*Juv.* Drzewo obrabiane.

BOIS *de lit*, (*un Chalit*.) Lectus ligneus, *genit.*lecti lignei, m.*(Lectus in citreis. *Perſ.* *Bois de lit d'un certain arbre de Libye*. ŁOZKO drzewiane. *Łożko z pewnego drzewa Libiyſkiego.

BOIS dans les manieres ſuivantes proverbiales. *Il verra de quel bois je me chauffe*,pour dire *Je le baſtonneray du bois que j'ay à mon feu*, (*Lors qu'on menace quelqu'un*. Multabo illum fuſtibus. *Cic.* DRZEWO w ſpoſobach náſtępuiących przyſłowia,*Obaczy iakiemi drwami u mnie palą*, to ieſt: Obiię go głownią drzewa ktore ſię u mnie pali, kiedy kto komu odkazuie.

Vous ne ſçavez pas de quel bois je me chauffe, c'eſt à dire *comment j'agit*. Qui ſim, ignoras. Qualis homo ſim, neſcis. *Ter.* *Nie wieß iákiemi drwami umnie palą*, to ieſt: iák ſobie poczynam.

ON DIT en ce meſme ſens.*Charger un homme de bois*,*Luy donner ſa proviſion de bois*, *Le charger de coups de baſtons*. Onerare aliquem fuſtibus. *Plaut.* MOWIĄ w tymże rozumieniu obłożyć kogo drewnem Dobrzemu drew nádać,Kiymi go zbić.

ON DIT, *Un homme eſt du bois dont on fait les vieilles*, *Il eſt de tous bons accords*, *Il eſt complaiſant*. Homo ommium hominum, *ou* horarum. *Hor.* MOWIĄ ten człowiek ieſt z tego drzewa z ktorego lutnie robią,to ieſt zgodliwy do wſzyſtkiego, przyiemny da ſię zażyć do wſzyſtkiego.

ON DIT baſſement (*d'un viſage paſle & défait.*) *C'eſt un viſage de bois flotté*. Cadaveroſa facies,f.*Plaut.* MOWIĄ podło o cerze bladey y mizerney, Twarz iák drzewo w tratwach

ON DIT en termes de venerie, *Un bois de cerf*, ou *Corne de cerf*. Cervina cornua,n. plur. *Var.* MOWIĄ terminem myśliwſkim drzewo ielenie, álbo rogi ielenie.

C'EST *porter du bois dans la foreſt,que de vouloir augmenter le nombre des Poëtes*. Non feras ligna inſanus in ſilvam,ſi velis implere Poëtarum catervas. *Hor.* JEST to Drwa do laſa wozić, liczby Wierſzopiſow przyczyniać.

BOIS-LE-DUC,ou BOLDUC,)*Ville des Païs Bas dans le Brabant*.) Silva-ducis, *genit.* Silvæ ducis,f. BOLDUK Miaſto niżſzych Niemiec w Brabantſkim.

BOISER, V. act. (*Couvrir de bois, reveſtir de menuſerie.*) Ligno, *ou* materiâ veſtire, *ou* incruſtare, act. acc. *Cic.* *Var.* DRZEWEM powlec, ſtolarſką robotą co przybrać.

BOISSEAU, ſubſt. maſc. (*Sorte de meſure pour le grain & la farine* &c.)Modius, *genit.*modii,m.*Cic.* KORZEC miara pewna ná ziarno mąkę &c.

Demi-boiſſeau. Semi-modius, *genit.* ſemi-modii,m. *Colum.* Połkorce połmiary.

Un boiſſeau & demi.Seſqui-modius, *genit.*ſeſqui-modii, m. *Cic.* Połtora korca połtory miary.

Qui tient un boiſſeau,ou *Qui eſt d'un boiſſeau*. Modialis & hoc

hoc modiale, adject. *Plaut.* Korcowy co korzec w ſobie trzyma

BOISSELIER, ſubſt. maſc. (*Artiſan qui fait & qui vend des boiſſaux, des ſeaux & des ſoufflets.*) Artifex modialis. BEDNARZ co robi y przedaie korce, konwie, ſzafliki, miechy.

BOISSON, ſubſt. f. (*Ce qui eſt propre à boire.*) Potio, *genit.* potionis, f. Potus, *genit.* potû, m. *Cic.* NAPOY trunek co pić można.

BOITE, ſubſt. f. (*La ſaiſon où le vin eſt bon à boire.*) comme *Ce vin eſt dans ſa boite, Il eſt bon à boire maintenant.* Nunc potui aptum eſt hoc vinum. *(*Il n'eſt pas encore dans ſa boite.* Nondum maturum eſt hoc vinum.) DO picia czas kiedy wino iuż ieſt do picia dobre, iáko: to wino da ſię pić ieſt do picia dobre teraz. *Nie ieſt ieſzcze dobre do picia.

BOITEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action de boiter, ou démarche d'un boiteux.*) Claudicatio, *genit.* claudicationis, f. *Cic.* KULAWIENIE, chromanie, chod kulawego.

BOITER, V. n. (*Clocher, ne marcher pas droit.*) Claudicare, (claudico, claudicas, claudicavi, claudicatum.) n. *Cic.* CHROMAC kulawieć nie proſto chodzić.

Il boite de ſa bleſſuere. Ex vulnere claudicat. *Cic.* Chromieie od razu ſwego.

Faire boiter. Afferre claudicationem. (dat.) *Colum.* Chromym uczynić.

BOITEUX, m. BOITEUSE, f. adject. (*Qui boite.*) Claudus. clauda, claudum *Cic.* CHROMY kulawy.

M. D'ABLANCOURT a dit au figuré, *Vn eſprit boiteux.* Claudum ingenium, n. Ingenium non rectum, n. ABLANKUR w niewłaſnym rozumieniu powiedział umyſł náchramuiący.

ON DIT proverbielement *Attendre le boiteux, Attendre l'occaſion & la fortune, (qui vient toûjours tard & lentement comme les boiteux.* Lentám fortunam preſtolari. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem czekać ná kulawego, Czekać ſpoſobności y ſzczęścia ktore záwſze nierychło przychodzi iáko kulawy

BOL, *ou* BOLUS, ſubſt. maſc. terme de Médicine. (*Médicament preparé qui ſe prend en bol.* Bolus, *genit.* boli, m. *Ter.* KĄSEK Lekarſtwa przygotowanie ktore ſię w kawałkach bierze, *Morſelka.*

BOL-D'ARMENIE, (*Terre medicinale qui vient d'Armenie.*) Rubrica Sinopica, *genit.* rubricæ Sinopicæ, f. KĄSEK Ormiańſki, Ziemia lekarſka pochodząca z Ormiańſkiego kraiu (On s'en ſert utilement dans les crachemens de ſang, contre les venins, pour la diſſenterie, pour les rhumes, les catarres, & les ulceres de la bouche. On le tire de certaines cavernes de Cappadoce & on l'apporte en la ville de Sinope, d'où il a pris ſon nom.) Záżywaią iey pożytecznie w ſcharchaniu krwią, przeciwko truciznom, ná biegunki, ná katary, ná pryſzcze y rany w uściech. Bierą ią z pewnych iáſkiń Kappadocyi, y przynoſzą do miaſta Synopu, ſkąd też ma názwiſko

BOLENA, (*Ville d'Achaïe dans le Peloponneſe*) Bolenæ Bolenarum, f. plur. BOLENA Miaſto Achaiy w Peloponezie.

BOLOGNE *la Graſſe*, (*Ville d'Italie dans l'Eſtat Eccleſiaſtique avec Archeveché & Vniverſité.*) Bononia, *genit.* Bononiæ, f. BONONIA Tłuſta, Miaſto Włoſkie w Państwie Kościelnym z Arcybiſkupſtwem y Akademią.

Qui eſt de Bologne la Graſſe. Bononienſis & hoc Bononienſe, adject. BONONSKI, co ieſt z Bononiy tłuſtey.

BOLOGNE, *ou* BOULOGNE *ſur Mer près de la Lyane,* (*Ville Epiſcopale de Picardie.*) Bononia, *ou* Bolonia ad mare, *genit.* æ, f. Bononia álbo BULONIA ná morzu bliſko Lygany, Miaſto Biſkupie Pikardyi.

BOLONNOIS, m. BOLONNOISE, f. (*Qui eſt de Bologne*) Bononienſis œ hoc Bononienſe. BONONCZYK, BONONKA co ieſt z bononiy.

Le BOLONNOIS, *ou le* BOULONNOIS. Bononienſis ager, *genit.* Bononienſis agri, m. Bonońſki Powiat, Kray.

BOLSENA, (*Ville d'Italie dans la Toſcane, elle eſt aujoud'huy du patrimoine de S. Pierre.*) Volſinium, *genit.* Volſinii, neut. BOLSENA Miaſto Włoſkie w Etruryi dziś náleży do dziedzictwa Piotra świętego.

BOMBANCE, ſubſt. f. vieux mot & populaire qui ſignifie *Grand' chere.* Lautæ epulæ, *genit.* lautarum epularum, f. pl. *Plaut.* BUCZNO ſłowo ſtare y poſpolite znaczące ucztę wielką

Faire bombance. Lautè epulari. Saliarem in modum epulari. *Cic.* (c'eſt-à-dire *comme les Saliens, Preſtres de Mars.*) Zyć bogato hoynie buczno ſię częſtować to ieſt iáko Saliowie Kapłani Marſa.

BOMBARDER *une Ville*, V. act. (*Jetter des bombes dans une place, pour la brûler & détruire ſes édifices.*) Urbem glandibus ferventibus verberare. act. BOMBARDOWAC, Miaſto iákie, Bomby rzucać do miaſta iákiego, dla palenia go y pſowania domow w nim.

BOMBE, ſubſt. f. (*Groſſe grenade de fer aigre, remplie de ferrailles & de poudre à canon.*) Glans ignita, *ou* fervens. BOMBA Wielka kula z żelaza proſtego pełna żeleźcow y prochu (On la tire dans un mortier de fonte, & elle enflamme l'endroit où elle tombe & fait de grands deſordres en s'écartant) Puſzczaią ią z możdżerza lanego, zápala to mieyſce gdzie pada, á wielkie ſzkody czyni rozlatuiąc ſię.

BOMMEL, (*Place forte du Duché de Gueldres, qui donne ſon nom à l'Iſle de Bommel que forme la Meuſe & le Vabal*) *Céſar l'appelle* Inſula Batavorum, *genit.* Inſulæ Batavorum, f. BOMMEL Forteca Xięſtwa Gueldryi ktora Imię daie Wyſpie Bommel ktorą czyni Mozella y Wabal.

BON, m. BONNE, f. adject. (*Qui ſe dit premierement & éminemment de Dieu.*) Bonus, bona, bonum. *Cic.* DOBRY, DOBRA, co ſię mowi náypierwey y nádewſzyſtko o Bogu.

Il n'y a que Dieu qui ſoit bon. Deus ſolus bonus eſt. Niemaſz tylko Bog ieden dobry.

BON ſe dit *à l'égard des créatures ſpirituelles, de ce qui perfectionne leur nature, & qui leur acquiert l'eſtime des hommes: en ce ſens il eſt opposé à Mauvais.*) *Bon ange.* Bonus angelus. **Mauvais ange.* Malus angelus. **Bon genie.* Bonus genius. **Mauvais genie.* Malus genius. DOBRE mowi ſię o ſtworzeniach duchownych o tym co ich udoſkonala przyrodzenie, y pozyſkuie im powagę u ludzi, w tym rozumieniu przeciwna ieſt temu co ieſt złe. Dobry Anioł. *Zły Anioł. *Dobry umyſł. *Zły umyſł álbo geniſu.

BON ſe dit auſſi (*des Eſtres corporels, ſoit hommes, ſoit animaux, plantes, minéraux & meſme de tout ce qui reſulte de l'art.*) *Bon garçon.* Bonus adoleſcens. **Bon cheval.* Bonus equus. **Bon vin.* Bonum vinum. Vinum bonæ notæ. *Colum.* *Bon pain.* Bonus panis. DOBRY mowi ſię też o Iſtnościach cieleſnych czyli to ludziách, czyli zwierzętach, drzewach, kruſzcach, náwet wſzyſtkim co od ręki ludzkiey y kunſztu pochodzi. *Dobry młodzieniec. *Dobry koń. *Dobre wino. *Dobry chleb.

(Généralement parlant ce mot peut ſervir d'épithete à tous les ſubſtantifs de la Langue.) Ogolnie to ſłowo ſłużyć może za ſłowo przydatne do wſzyſtkich iſtotnych iákiego ięzyka.

BON, (*rare, excellent.*) Bonus. Excellens. Eximius. Egregius, a, um *Cic.* **Vn bon eſprit.* Bonum, *ou* excellens ingenium. Vena ingenii benigna. *Ter.* **Bon argent.* Bonus, *ou* probus nummus. *Cic. Plaut.* Argentum probum. *Liv.* **Bonne voix. Bonne mémoire.* Bona vox, Bona memoria. *Quint. Cic.* **Bonne nature, Bon temperament.* Natura bona. *Ter.* **Bonne réputation.* Bonum nomen. *Cic.* **Bon courage.* Bonus animus. *Plaut.* DOBRY wyborny wyśmienity. *Wyborny dowcip. *Dobre pieniądze ſrebro. *Głos dobry, Dobra pamięć. *Dobre przyrodzenie. Dobre pomiarkowanie. *Dobra ſława. *Dobre ſerce.

Vn fort bon homme. Multùm, *ou* valdè bonus vir. *Cic.* **Bon air.* Bonum cœlum. *Catul.* **Bonne couleur.* Bonus color. *Var.* **Bonne cauſe.* Bona cauſa. *Cic.* Bardzo dobry człowiek. *Dobre zdrowe powietrze. *Dobrá cerá. *Dobrá ſprawá.

BON eſt quelque fois relatif aux choſes à quoi il peut ſervir, (*Propre, utile, avantegeux.*) Bonus, a, um, Utilis & hoc utile, Idoneus, idonea, idoneum. DOBRY má ſię czaſem dorzeczy do ktorych ſłużyć może, zdać ſię, y być pożytecznym.

Il n'eſt bon à rien. Ad nullam rem eſt utilis. *Cic.* **Il n'eſt bon ni pour le conſeil, ni pour l'execution.* Nec conſilio, nec manu valet. Doniczego nie ieſt dobry, niezdá ſię. *Do niczego áni do rady, áni do wykonaniá áni go ſpytać áni mu zlecić.

Ces eaux ſont bonnes pour les yeux. Aquæ illæ oculis ſunt ſalubres. *Plin.* Wody te ſą zdrowe ná oczy.

Le pavot eſt bon pour faire dormir. Sommo aptum eſt papaver. *Celſ.* Mak ieſt dobry ná ſen.

Cette fleur eſt bonne à teindre les habits. Indoneus tingendis veſtibus flos. *Plin.* Ten kwiat ieſt dobry do farbowaniá ſukien.

Cette herbe eſt bonne pour la veuë. Ad habetes oculos facis hæc herba. *Plin.* To Ziele ieſt dobre ná wzrok.

Cela eſt fort bon à l'eſtamac, ou pour l'eſtomac. Stomacho admodum prodeſt. *Plin.* To ieſt bardzo dobre ná żołądek, álbo dlá żołądká.

Ce poiſſon n'eſt pas bon à manger. Hic piſcis adcibos, *ou* cibis non admittitur. *Plin.* Tá rybá nie ieſt dobrá do iedzenia.

Cette fontaine eſt bonne pour le cerveau. Fiuit utilis fons iſte infirmo capiti. *Horat.* Ta krynicá ieſt dobra ná mozg, ná głowę.

Vn poiſſon frais eſt bon de quelque façon que vous l'accommodies, ſoit à l'étuvée, ſoit roſti. Piſcis recens, quoquo pacto condias, ſive patinarium ſive aſſum, habet ſuavitatem. *Plaut.* Rybá świeżá dobrá ieſt iak tylko ią nagotuieſz, czyli duſzono czy pieczono.

Son vin de Falerne m'a ſemblé toûjours aſſez bon pour une hoſtellerie. Ejus Falernum mihi ſemper viſum eſt idoneum diverſorio. *Cic.* Iego wino Falernſkie zdało mi ſię zawſze dość dobrę ná karczmę.

Cela eſt bon contre la retention d'urine, ou *pour la retention.* Hoc facit ad difficultatem urinæ. *Plin.* To ieſt dobre ná zatrzymanie moczu, od zatrzymaniá moczu.

Bon, ou *propre à la guerre.* Bonus bello. *Liv.* Dobry ſpoſobny do woyny.

Si je vous ſuis bon à quelque choſe, ſervez vous de moy. Si quâ in re opera mea tibi utilis eſſe poteſt, utere. *Plaut.* Ieżeli ſię zdam ná co, zażyi uſługi moiey.

BON, (*Favorable, heureux.*) Bonus. Secundus. Benignus, a, Felix *genit.* felicis. *Cic.* DOBRY, Sprzyiaiący ſzczęśliwy.

Naviger par un bon vent. Ire vento ſecundo *Horat.* Secundante vento ire. *Tacit.* Płynąć dobrym wiatrem.

Vn bon ſuccès, Succés hueureux, favorable. Felix exitus, *genit.* felicis exitûs, *Horat.* Dobre, ſzczęśliwe powodzenie.

Bonne-aventure, ſubſt. fœm. (*Recontre heureuſe, favorable*) Felix caſus, *genit.* felicis casûs, m. Fortuna felix f. *Cic.* Dobry czas, ſzczęśliwy trafunek, ſprzyiaiący moment.

ON APPELLE, *Dire la bonne-aventure à quelqu'un, (quand par l'inſpection des lignes de la main on luy pronoſtique ſes bonnes ou mauvaiſes fortunes.)* Ex ſignis manû portendere alicui proſpera vel improſpera. NAZYWAIĄ: dobrą wrożkę komu powiedzieć kiedy z weyrzeniá ná linie ręki wieſzczą mu o dobrych álbo złych przygod ch iego.

BONNE *année*, (*Année fertile, heureuſe.*) Annus felix, *Ov.* Lætus & ferax annus. *Liv.* DOBRY rok, Rok żyzny ſzczęśliwy.

A LA BONNE *heure*, (*Heureuſement.*) Bonis avibus. abl. *(*le contraire eſt,* Malis avibus. *Liv.* *A la malheure, Malheureuſement.* W DOBRY czas ſzczęśliwie. *przeciwná ieſt: w zły czas, nieſzczęśliwie.

Cette expreſſion latine eſt dite de la couſtume qu'avoient les Romains de ne rien faire qu'ils n'euſſent couſulté le vol des oiſeaux.) To wyrażenie łacińſkie mowi ſię od zwyczaiu ktory mieli Rzymianie nic nie zaczynać ażby ſię poradzili lotu ptakow.

BON ſe dit encore (*de ce qui eſt franc & ſincere.*) Bonus. Sincerus, a, um. (*au Comparatif* Sincerior & hoc ſincerius. *Mart.* DOBRY mowi ſię ieſzcze o tym co ieſt prawdziwe, y ſzczere.

C'eſt un bon homme. Homo rectus & naturâ ſimplex. *Cic.* Dobrego ſzczerego ſercá człowiek.

Faire, ou *dire quelque choſe à la bonne foy.* Bono animo aliquid facere, *ou* dicere. *Plaut.* Czynić albo mowić co dorym ſercem.

Vne bonne conſcience. Conſcienciá boná. *Tacit.* Dobre ſumienie.

Celuy-là eſt bon qui ne ſe repent point de l'eſtre par les actions qu'il fait d'un homme de bien & d'un bon naturel. Is probus eſt quem haud pœnitet quod probus ſit & frugis bonæ. *Plaut.* Ten ieſt dobry, ktoremu nie żal być dobrym, przez ſprawy ktore czyni poczciwego człeká, y dobrego umyſłu.

ON LE DIT auſſi (*de l'habileté.*) comme *C'eſt une bonne teſte, un bon eſprit, un bon ſens.* Eſt ingenio bono. *Ter.* Eſt ipſi ſenſus peracer. Benè ſenſatus eſt. MOWIĄ toż ſamo o ſpoſobności y poięrności, iako: dobrá głowá, dobry rozum, dobry roſądek rozeznanie.

BON eſt ſouvent augmentatif en bien & en mal. *Vn bon drole, Vn bon drille, Vn bon compagnon, Vn bon éveillé, Vne bonne piece, Vn bon vivant,* pour dire *Vn homme qui aime la joye, la compagnie, qui n'eſt pas ennemi du plaiſir, qui eſt commode & de tous bons accords.* Omnium lætitiam, omnium voluptatum, & omnium horarû homo. DOBRY, znaczy częſto więkſze wyrażenie w złym álbo dobrym. Drobry rubachá weſoły, Kompaniſta dobry hulaká, *za miaſt:* Człowiek kochaiący

ſię w uciechach, W poſiedzeniach, ktory nie ieſt przeciwny krotofilom, krory ſię da pociągnąć do wſzyſtkiego y zażyć.

Vn bon fripon, on ſe ſert de *Inſignis nebulo,* genit. *inſignis nebulonis,* m. *Cic.* Wierutny łotr,

Vn bon ſcélerat. Homo nequam. Homo nequiſſimus, Scelus, n. (*ſeul.*) *Plaut.* **Vn bon gueux.* Alpha penulatorum. *Mar* Hultay doſkonały niecnotá. *Nic poczciwego.

Vne bonne peſte. Peſtis ac pernicies, f. *Cic.* Powietrze zarazá zgubá.

BON-AIR, ſubſt. maſc. (*Bonne grace, bonne mine, maniere agréable d'agir & de s'habiller.* Elegantia, *genit.* elegantiæ, f. *Cic.* DOBRA poſtawá przyiemność udatność oſoby przyſtoyność w ſprawach y ſtroiach.

BON-BON, ſub. m. terme enfantin, (*Friandiſes, qu'on donne aux petits enfans pour leur faire apprendre quelque choſe,* ou *pour les appaiſer.*) Cupedia, *genit.* cupediæ, f. Cupedia, *genit.* cupediorû, n. pl. *Cic.* DOBRE, Ca Ca, łakotki ktore daią dzieciom dlá zachęceniá ich aby ſię czego nauczyły, álbo żeby ich ukoić.

Comme les maiſtres, qui veulent apprendre à lire aux enfans, leur donnent des bons-bons. Ut blandi doctores dant pueris cruſtula, ut elementa prima velit diſcere. *Horat.* Iako nauczyciele ktorzy chcąc dzieci nauczyć czytać daią im łakotki.

COURIR *le bon bord*, c'eſt en terme de marine, *Pirater,* Piraticâ exercere, *ou* facere. *Cic.* MAIACZYC ſobie w naylepſzą, to ieſt terminem żeglarſkim rozbiiać koło brzegow.

(On le dit auſſi des femmes publiques, qui frequentent les mauvais lieux, *Nequam facere* Petr.) Mowią toż o niewiaſtach iawnych ktore biegaią ná mieyſcá złe.

BONNE-BOUCHE, ſubſt. f. au propre, (*La bonté de l'haieine qu'on ſe procure en mangeant quelque choſe d'odoriférant.*) Comendatio halitûs, *genit.* commendationis halitûs, maſc. ODDECH zdrowy, dobry, ktory ſobie kto ſprawuie iedząc co pachnącego.

L'anis fait bonne bouche. Aniſum commendat halitum *Plin.* Anyż ſpawuie oddech dobry.

BONNE-BOUCHE, au figuré, (*Les choſes qu'on reſerve en dernier lieu.*) comme. SMACZNY kąſek ktory ná oſtatek zachowuią.

Il a gardé, ou *reſervé cette nouvelle pour la bonne bouche, pour réjouir & pour faire plaiſir.* Voluptatis faciendæ causâ) hunc nuntium reſervavit. Tę nowinę zatrzymał ná oſtatek áby ucieſzył y ukontentował.

BONNE-GRACE, ſubſt. f. (*Agrément d'une perſonne qui a bonne mine,* ou *bonne-façon.*) Elegantia, *genit.* elegantiæ, f. *Cic.* Vultûs dignitas, atis, f. *Cic.* PIĘKNOSC grzeczność, ſkłádność iakiey oſoby ktorá má weyrzenie wdzięczne, y ſkład piękny.

Il a bonne-grace à cheval. Inſidet equo eleganter. *Liv.* **Accompagner une choſe de bonne grace & de politeſſe.* Exornare aliquid gratiâ & venere. *Quint.* Pięknie ná koniu ſiedzi. *Przydać łączyć do iakiey rzeczy grzeczność, álbo przyiemność.

BONNES-GRACES au plurier. (*L'amitié & la bienveillance de quelqu'un.*) comme *Je me recommande à vos bonnes graces, (Je vous demande la continuation de voſtre bienveillance.*) Cupio tuam gratiam. Peto tuam gratiam. *Plaut.* ŁASKA przyiaźń życzliwość czyiá, iako: oddaię ſię łaſce, proſzę o dalſzą zyczliwość.

Mettre quelqu'un dans les bonnes-graces d'un autre. Ponere aliquem in gratiam apud alterum. *Cic.* **Négliger les bonnes-graces d'une perſonne.* Negligere gratiam alicujus, *Plaut.* **Acquerir, gagner les bonnes-graces de quelqu'un.* Conciliare alicujus gratiam ſibi. *Cic.* **Recevoir dans ſes bonnes-graces.* Recipere in gratiam. *Cic.* **Entretenir les bonnes-graces d'une perſonne.* Retinere alicujus gratiam. *Cic.* Wprowadzić kogo, wprawić go właſkę czyią. *Niedbać, nieſtać ołaſkę czyią. *Pozyſkać z iednać ſobie łaſkę u kogo. *Przyiąć przypuścić do łaſki ſwoiey. *Utrzymywać ſię w łaſce czyiey.

ON DIT auſſi, *Vous avez bonne-grace de vous mêler de cette affaire! (tant dans le ſérieux, que dant l'ironie.)* Lepidum ſanè caput, qui te huic rei admiſceat! *Ter.* MOWIĄ: właśnie ci przyſtoyno mięſzać ſię do tego! *tak do prawdy mowiąc, iako y żartem.*

BONNE-FORTUNE, ſubſt. f. (*ſe dit non ſeulement de l'élévation de quelqu'un en biens & en honneurs, mais auſſi des rencontres favorables & avantageuſes qui arrivent dans la vie.*) Proſpera, *ou* ſecunda fortuna, *genit.* proſperæ, *ou* ſecundæ fortunæ,

tunæ,f.*C'eſt un homme à bonnes-fortunes. Bonarum fortunarum homo. DOBRE ſzczęście mowi ſię, nie tylko o podwyżſzeniu czyim na fortunie y honorze, ále też o przygodach weſołych y pożytecznych ktore ſię trafiaią w życiu. *Jeſt to człowiek dobrego ſzczęścia.

BON-HOMME, (parlant d'un vray homme de bien.) Homo multùm, ou valdè bonus. Cic. Homo ſanctiſſimus. Phæd. *Parlant d'un vieillard, qui ne peut faire de mal. Bonus homo. *Parlant d'un homme ſimple, qui ne ſonge à aucune malice. Vir bonus & ſimplex. Cic. Homo minimè malus. CZŁOWIEK dobry zácny mowiąc o Człowieku prawdziwie poczciwym. *Mowiąc o ſtarcu ktory nie może złego uczynić. *Mowiąc o proſtaczku ktory o niczym złym nie myśli.

BON-JOUR, ſubſt. maſc. comme Donner le bon-jour à quelqu'un, (Luy ſouhaiter une heureuſe journée.) Salvere jubere aliquem, (jubeo, jubes, juſſi, juſſum.) neut. Ter Plaut. Cic. DOBRY DZIEN, iako dać powiedzieć dobry dzień komu życzyć mu dnia dobrego.

Il vouloit qu'on luy vînt ſouhaiter le bon-jour tous les matins. Salvere ſibi manè dici jubeat. Suet. Chciał áby mu corano dobry dzień powiadać przychodzili.

BON-JOUR ſe dit abſolument, (lors qu'on rencontre quelqu'un.) Salve. Salvus ſis. Ter. Plaut. *(le contraire eſt, Adieu, bon ſoir, (lors qu'on le quitte.) Vale. Valeas. Cic. Dobry dzień mowi ſię po proſtu ſpotkawſzy kogo. *przeciwna ieſt: Byway zdrow, zoſtań z Bogiem, Dobra noc, odchodząc od niego.

BONNE-MAIN, ſubſt.f. (Main propre à bien eſcrire & à bien réuſſir dans les arts.) Docta, ou perita manus, genit. doctæ, ou peritæ manûs, f. DOBRA RĘKA ręka do piſania, y do dokazania w konſztach.

ON DIT, (en jugeant d'un livre, d'un tableau ou de quelque autre ouvrage.) Il vient d'une bonne-main. Hoc opus eſt docti & periti artificis. MOWIĄ ſądząc o kſiędze, malowaniu álbo inſzey robocie; wyſzło to od dobrey ręki.

ON DIT en core qu' Vne affaire eſt en bonne-main, pour dire qu'Elle eſt entre les mains d'un bon juge, bien éclairé & integre. Res bono judice ſecanda, ou dirimenda eſt. MOWIĄ ieſzcze że ſprawa iaka ieſt w dobrych ręku to ieſt: że ieſt w ręku ſędziego ſprawiedliwego y rozſądnego.

BONNE-MAISON, ſubſt.f. (Famille noble & riche.) Familia clara, genit. familiæ claræ, f. DOBRY DOM zácny Imię ſzlachetne y bogate.

Il eſt de bonne-maiſon. Ampliſſimâ familiâ natus eſt. Cic. Jeſt dobrego domu.

ON DIT d'un jeune homme, Il a eſté traité en enfant de bonne-maiſon, pour dire, On ne luy a pas ſouffert la moindre faute. On l'a corrigé comme il faut. Egregiè exceptus eſt. Cic. MOWIĄ o młodym, wychowano go iáko dziecię domu dobrego, to ieſt: nic mu nie przepuſzczano, ſtrofowano karczono go iák należy.

BON-MOT, ſubſt. maſc. (Quelque trait ſentencieux, ou Vne bonne rencontre.) Bonum dictum, genit. boni dicti, neut. Effatum, genit. effati, n. Cic. POWIESC dobra, co dowcipnie powiedziano, álbo co ſię udało pięknie powiedzieć z okoliczności iakiey.

BON-VISAGE, ſubſt maſ. (ſignifie non ſeulement un Viſage ſain, mais auſſi un Accueil favorable, Témoignage qu'on donne à ſes amis par un viſage gay & ouvert qu'ils ſont les bienvenus.) Benignus vultus & hilaris, genit. benigni vultûs & hilaris, m. Liv. DOBRA twarż, znaczy nietylko zdrową cerę, ále też przyięcie dobre, Oświadczenie affektu przyiaciołom uczynione twarzą weſołą y miłą pokazuiąc że ſą wdzięczni unas goście.

BON' Interiection, pour faire une ironie en ſe moquant, Vous me menacez, Bon je ne vous crains point. Mihi minaris ſcilicet, verùm minis tuis minimè moveor. *Bon, Courage. Eia age, Macte animo. BA Y bardzo, lekce co ważąc y w żart obracaiąc; Groziſz mi, Ba y bardzo nieboię ſię. *Nużeſz daleyże, lepiey.

MON BON, terme, da careſſes, pour dire Mon cher. Mi cariſſime. *Ma bonne, Ma chere. Mea cariſſima. Ter. Mea. ſeul. MOIE DOBRO, termin pieſzczoty, zamiaſt: moy dobry, moy naymilſzy, moiá naymilſzá, moia kochana.

BON, eſt quelquefois ſubſtantif. *Le bon de l'affaire, c'eſt à dire L'avantage qu'on y trouve, Quod in hac re optimum eſt. DOBRE czaſem ieſt, Imię iſtotne. *Co dobrego co naylepſzego w tey rżeczy, to ieſt to co w niey pożytecznego ſię znayduie.

Il y a du bon & du mauvais dans cét ouvrage. Eſt aliquid boni & aliquid pravi in hoc opere. Ieſt y dobre y złe w tey robocie.

Cét homme là a bien du bon, ou de bonnes qualitez. Vir ille pluribus ingenii dotibus ornatus eſt. Ten człowiek má wiele dobrego, wiele dobrych przymiotow.

ON DIT auſſi qu'Vn homme a du bon, ou de revenant bon dans quelque maniment de deniers. Reſtat illi aliquid lucri ex vectigalibus publicis. MOWIĄ też że człowiek má coś zá zyſk z tego, álbo że mu ſię coś dobrego okroi w wydawaniu iakim pieniędzy.

ON DIT, Noſtre armée a eu du bon ou de l'avantage de tous les coſtez ſur l'armée ennemie. Noſtri omnibus partibus ſuperiores fuerunt. Cæſ. MOWIĄ: Woyſko naſze miało dobre ſzczęście, wſzędzie gorę nád woyſkiem nieprzyiacielſkim

Trouver ſon bon, ou ſon avantage, (Trouver un parti plus avantageux qu'on n'avoit auparavant. (Conditionem meliorem nanci ci. Cic. Znaleść dobrą ſwoię, ſzczęście ſwoie, co dlá ſiebie lepſzego niż przedtym.

BON ſe dit abſolument & adverbialemeut, comme Boire du bon, ou du meilleur, on ſous-entend vin. Melioris notæ vino uti, DOBRE mowi ſię ſamo przez ſię y przyſłownie, iako pić dobre, álbo co naylepſze domyślaią ſię wino.

Il fait bien vivre en ce païs là, pour dire Les vivres y ſont à grand marché. Benè & facilè vivitur in hac regione. Dobrze tam żyć w tym kraiu, to ieſt że tania tam ieſt żywność

TENIR BON, c'eſt Se défendre avec courage, reſiſter contre. Obſiſtere, ou Perſiſtere,) ſubſiſto, is, ſubſtiti, ſubſtitum.) n. dat. Ter. Cæſ. Cic. Liv. DOBRZE ſię trzymać trzymać ſię mocno, odpor należycie dawać.

Tenir bon contre les ennemis. Impetum hoſtium ſuſtinere. Cic. Dobrze placu doſtawać przeciwko nieprzyiaciołom.

Nous tinſmes bon un mois dans la place. Obnixi per menſem hoſtium impetum in arce excepimus. Liv. Wytrzymaliśmy dobrze przez mieſiąc w fortecy.

Il croyoit qu'il eſtoit aisé de tenir bon dans cette Iſle avec des vaiſſeaux & des vivres, & d'y tirer la guerre en longueur. In inſulâ frumento navibuſque comparatis bellum duci non difficile exiſtimabat. Cæſ. Rozumiał że łatwo tu wytrzymać przeciwko nieprzyiacielowi, y okrętami y żywnościami, woynę dłużey pociągnąć.

TENIR BON contre quelqu'un, (Luy reſiſter, s'oppoſer à luy tenir teſte.) Obſiſtere, ou Reſiſtere alicui. Cic. WYTRZYMYWAC przeciwko komu niedać ſię, dawać mu odpor ſprzeciwiać mu ſię mocno.

TENIR BON, (Ne ſe point relaſcher de ce qu'on a reſolu & entrepris.) In propoſito, ſuſceptoque conſilio perſeverare, n. Cic. NIEUSTĘPOWAC, trwać ſtatecznie wprzedſięwzięciu y tym co ſię zaczęło.

FAIRE BON pour quelqu'un, (Promettre de payer pour luy.) Repreſentare ab aliquo, act. Cic. RĘCZYC zá kogo obiecuiąc że zapłaci.

TOUVER BON, (Prendre gout à quelque choſe.) comme Je trouve le vin bon Sapit vinum palato. Colum. MIEC co zá dobre, śmak wziąć do czego, iako wino to mi ſię zdaie dobre.

Il trouva parfaitement bon le pain bis qu'il mangea. Nihil ipſi viſum eo pane c bario jucondius. Cic. Chleb pośledni ktory iadł zdawał mu ſię barzo dobry.

Il ne trouve rien de bon. Nulli ſapiunt illi cibi. Nic mu ſię dobrego nie zdaie.

TROUVER BON, (Approuver, gouſter une choſe.) Probare, ou approbare, (o, as, avi, atum.) act. Cic. MIEC zá wdzięczne nie mieć zá złe ále przyiąć co y zá miłe poczytać.

Je trouvay cela fort bon alors. Placuit tum id mihi, n. Ter. Ná ten czas mi ſię to bardzo dobrze widziało.

Je trouve bon vos railleries, Je les prends en bonne part. Tuos jocos in bonam partem accipio. Tuis jocis non offendor. Cic. Przyimuię záwdzięczną żarty twoię, biorę ie ná dobrą ſtronę.

ON DIT qu'Il fait bon avec quelqu'un, pour dire qu'On fait fortune avec luy. Rem noſtram facimus, ou benè ſtabilimus cum illo. Benè nobis eſt cum illo. MOWIĄ Dobrze z nim, to ieſt: że z nim trzymaiąc nie ſtraci ále zyſka.

ON DIT, Il y fait bon, pour dire L'occaſion eſt belle. Belliſſima occaſio. Petr. MOWIĄ dobrze teraz, to ieſt czas potemu.

Il fait bon ſemer, le temps eſt prope pour ſemer, ou pour les ſemailles. Tempus idoneum ad ſementem. Cic. Liv. Dobrze teraz ſiać, to ieſt: czas ieſt dobry do ſiania álbo ná záſiewki

TOUT DE BON, (Sérieuſement, ſans ſe mocquer.) Seriò. adv. Ter. Extra jocum. *Remoto joco. Cic. CALE dobrze, doprawdy, bez żartu.

Tout de bon, (Veritablement, ſans déguiſement.) Bonâ fide. abl. Ex animo. Ter. Do prawdy nie zmyślaiąc żart ná ſtronę

Il eſt faſché tout de bon. Ex animo dolet. Tert. Do prawdy ſię gniewa.

BON, nous voila aux mains. Benè eſt, ou optimè eſt, manus conſerimus. Ter. DOBRZE, ſprobuymy ſię.

Bon, pour me faire battre? Ut ſcilicet vapulem? Ba y dobrze, áby mię pobito.

Bon, le voilà pris. Benè ſanè captus eſt. Ter. Dobrze, złapał ſię, mamy go wręku.

Bon, c'eſt bien répondre, on ne peut pas mieux. Optimè quidem Nihil melius. Dobrze, piękna odpowiedź, nie można lepiey.

Bon, Courage, cela va bien. Eia age, rectè, ou bellè rei procedit. Dobrze daley ieno, ieſzcze lepiey.

BON ſe dit proverbialement en ces phraſes. A tout bon compte revenir, Compter de nouveau avec quelqu'un. Rationes iterùm putare cum aliquo. Cic. DOBRZE mowi ſię przyſłowiem w tych ſpoſobach, ná nowe ſię z kim znowu dobrze ráchować.

Les bons maiſtres font les bons valets. Uti domini, itidem ſervi (on ſous-entend ſunt.) Plaut. Dobrzy Panowie dobrych ſług czynią.

Faire bonne mine à mauvais jeu, pour dire Ne pas faire paroiſtre le chagrin qu'on a dans l'ame, Cacher ſes mauvaiſes affaires, ſa douleur, ſon affliction. Diſſimulare curas. Corde dolorem premere. Cic. Virg. Dobrą poſtawę pokazać chociaż gra álbo ſzczęście ladaco, niewydawać żalu álbo ſmutku ktory kto w ſercu mieć może, Taić złe powodzenie ſwoie żal ſwoy ſmutek.

Faire bonne mine & mauvais jeu, c'eſt à dire Careſſer quelqu'un en apparence, & luy braſſer quelque meſchante affaire. Alicui ſubdole & fallaci vultu blandiri, & perniciem illi machinari. Dobrze ſię komu ſtawić ná pozor á źle mu ná kartować to ieſt: ná pozor z kim ſobie łagodnie poczynać á złe mu iákie knować.

Contre fortune bon cœur, pour dire, Avez de la fermeté & du courage dans les diſgraces & les adverſitez. Fortia pectora opponite rebus adverſis. Hor. Durate vos adversùs fortunæ impetus. Virg. Dobry umyſł w złym razie. Miey ſtałe ſerce y umyſł odważny w nieſzczęściach y przeciwności.

A BON ENTENDEUR ſalut, (quand on fait quelque reproche ou reprimande à quelqu'un en poroles couvertes.) Quidquid dico, tibi dico. Ter. Mutato nomine de te fabula narratur. Hor. Ce que je dis, je le dis pour vous, C'eſt à vous que je parle. KTO dobrze rozumie ná zdrowie, kiedy kto ſtrofuie álbo komu przymawia ſłowy pod pokrywką, co mowię, do ciebie mowię.

J'ay bon pied, bon œil, pour dire Je ſuis ſain & vigoureux. Pernix ſum pedibus, & oculis valeo. Plaut. Mam dobrą nogę dobre oko to ieſt zdrow ieſtem y czerſtwy.

A BON CHAT, bon rat, Bien attaqué, bien défendu. Par pari reſpondeas. Ter. Paria verba, paribus ſubjicere. Répondez comme on vous aura parlé. DOBREMU Kotowi Dobry ſzczur, iakie pomaga Bog tákie boday zdrow, odpowiedź iák cię pytaią.

METTRE quelqu'un ſur le bon pied, Eſtablir ſa fortune, le faire paroiſtre dans le monde avec éclat.) Benè aliquem collocare. Cic. POSTAWIC kogo dobrze na nogi, ſzczęście iego poſtanowić, pokazać go światu pięknie.

METTRE quelqu'un ſur le bon pied, (Le dreſſer, le mettre en eſtat d'obéir, & de ne point contrarier, le rendre parfaitement ſoûmis à ce que nous voulons. Fingere aliquem ad ſuum arbitrium & nutym. Cic. POSTAWIC kogo ná dobrey drodze, wyćwiczyć go, ſobie wprawić go áby był poſłuſzny áni ſię ſprzeciwiał, zupełnie go podległym uczynić woli ſwoiey.

ON DIT qu'Vn homme n'eſt bon à rien, N'eſt bon qu'à noyer, N'eſt bon ni à roſtir ni à bouillir. Prorſus inutilis eſt homo. Plaut. MOWIĄ Ten człowiek do niczego nie ieſt dobry, nie zda ſię tylko ná to żeby go utopić, áni pieczono áni warzono nic niewart.

Vn bon avertiſſement en vaut deux. Bis monet qui ſemel monet. Celuy qui avertit une fois, avertit deux. *Sat eſt ſemel monuiſſe. Il ſuffit d'avertir une fois. Jedna dobra przeſtroga ſtoi zá dwie ten co raz nápomni iakby dwa razy nápomniał. *Doſyć raz przeſtrzedz.

ON DIT, Vous ne tirerez rien de luy que par le bon bout, pour dire, Vous n'en aurez rien que par la force. Nihil ab eo niſi vi, quidquam auferes. MOWIĄ nic z nim nie wſkoraſz chyba dobrym końcem, nic nie będzieſz miał z niego chyba przez gwałt.

TOUT cela eſt bel & bon, mais l'argent vaut mieux, (à ceux qui apportent des raiſons & des excuſes pour ne point payer.) Bona ſanè verba, ſed præſens pecunia melior. WSZYSTKO to piękne y dobre ále lepſze pieniądze, (do tych co racye y wymowki przynoſzą aby nie zápłacili.

BONACE, ſubſt.f. (Le calme de la mer, quand le vent eſt abatu, ou à ceſſé.) Malacia. genit. malaciæ, f. Cic. CISZA uſpokoienie morza, kiedy wiatry uſtaią y uciſzą ſię.

Ce vent amene la bonace. Hic ventus tranquillitatem facit. Plaut. Ten wiatr prowadzi zá ſobą uciſzenie.

Il ſurvint tout d'vn coup une ſi grande bonace, que nos vaiſſeaux ne purent démarer. Tanta ſubitò malacia & tranquillitas extitit, ut naves ſe loco movere non potuerit. Cæſ. Tak nagle wielkie náſtąpiło uciſzenie że ſię okręty naſze ruſzyć álbo odwinąć nie mogły.

BONASSE, adject.m. & f. mot vulgaire. (Qui eſt bon, ſimple & facile.) Bonus, bona, bonum. Facilis & hoc facile. adject. Cic. DOBRUCH, ſłowo poſpolite to ieſt dobry ſzczery, y dobrowolny.

Il eſt bonaſſe. Eſt animo leni & humano. Dobruch, z niego dobrowolny.

BOND, ſubſt. maſc. on prononce bon ne faiſant point ſonner le d. (Réfléxion, rejailliſſement que fait quelque corps dur en tombant avec violence ſur un autre corps dur.) Repercuſſus, genit. repercuſsûs, maſc. Plin. ODBICIE ſkok odſkoczenie rzęczy iákiey twardey uderzywſzy ſiłą o rzecz inſzą tákże twardą.

Le boulet rejaillit ſur luy d'un bond qu'il fit. Impetu refracto in illum reſilit globus. Kula odbiwſzy ſię ná niego odſkoczyła.

BOND, (Saut en l'air, que font les chevres & les autres animaux bondiſſants.) Saltus, genit. ſaltûs, m. SUSY, ſkoki, pląſy do gory ktore czynią kozy y inſze zwierzęta wyſkakuiąc ſobie.

PRENDRE une bale au bond. Salientem piłam excipere. Sen. *Et par metaphore, Prendre la bale au bond, Prendre le temps juſte & l'occaſion aux cheveux (comme l'on parle familierement.) Oblatam occaſionem tenere, ou capere, ou opprimere. Cic. Plaut. PIŁĘ gdy od ſkoczy z ziemi uchwycić *Y niewłaśnie: uchwycić piłę gdy ſkoczy: wziąć czas właśnie do czego, y okazyą uchwycić zá włoſy gdy ſię poda iáko potocznie mowią.

ON DIT auſſi qu' Vn homme a fait faux-bond, (lors qu'il a fait banqueroute.) Decoxit rem creditoribus. Cette fille a fait faux-bond à ſon honneur. Hæc virgo ſui corporis uſuram fecit. MOWIĄ też że człowiek ſkoczył z gory ná łeb kiedy zbankretuie. *Dziewka przeſkoczka.

BONDE, ſubſt.f. (Piece de bois dont on ferme l'ouverture d'une écluſe, ou un eſtang.) Obturamentum ligneum, i, n. Plin. TAMA ſztuka drzewa do zátykaniá upuſtu, grobli, álbo ſtawu.

ON DIT figurément, (Laſcher la bonde à ſes ſoupirs, à ſes paſſions, pour dire Les laiſſer aller, ou agir librement.) Laxare ſuſpiria. Claud. Cupidinibus laxar dare. MOWIĄ niewłaśnie Tamę álbo upuſt otworzyć żalom namiętnościom ſwoim, dać im wolność.

BONDIR. V. neut. (Faire des bonds.) Salire, (ſalio, ſalis, ſalii, ou ſalui, ſaltum.) Subſultare, ſubſultas, ſubſultavi, ſubſultatum.) n. Cic. Plaut. WYSKAKIWAC ſkoki czynić pląſać

Les canards bondiſſent dans l'eau. Saliunt in aquâ anates. Var. Kaczki pląſaią ná wodzie,

ON DIT au figuré, Cela me fait bondir, ou ſoulever le cœur. Id mihi nauſeam movet, ou facit. Cic. MOWIĄ niewłaśnie: Od tego ſię ſerce we mnie przewraca, zwiia.

Le cœur me bondit, quand je vois du fromage. Salit mihi cor, cùm video caſeum. Caſeus mihi facit nauſeam. Cic. Serce ſię we mnie przewraca zwiia kiedy ſer obaczę.

ON DIT figurément, Le cœur me bondit de joye. Mihi cor ſalit præ gaudio. MOWIĄ niewłaśnie: Serce mi ſkacze od radości.

BONDISSANT,m.BONDISSANTE,f. (*Qui bondit.*) Saliens, *genit.* salientis.omn.gen. *Virg.* PLĄSAIĄCY, PLĄSAIĄCA, ſkaczący.

BONDISSEMENT, ſubſt.m. (*Qui ne ſe dit que du ſoulevement du cœur, qui vient de quelque dégouſt.*) Nauſa, *genit.* nauſeæ,f.*Cic.* CKLIWOSC zwiianie co ſię nie mowi, tylko o wzruſzeniu ſerca ktore ſię przytrafia z obrzydzenia iákiego

BONDON,ſubſt.maſc.(*Ce qui ſert à boucher un tonneau.*) Obturamentum,neut. *Plin.* SZPUNT do zátykania beczek.

BONDONNER,V.act. (*Boucher avec un bondon.*)Obturare, act.acc. *Plaut.* ZASZPUNTOWAC zatkać ſzpuntem.

BONHEUR, ſubſt.maſc. (*Félicité parfaite, poſſeſſion d'un bien qui ne laiſſe rien à ſouhaiter.*)Felicitas, *genit.* felicitatis, f.*Cic.* Summum bonum, *genit.* ſummi boni,n. SZCZĘSCIE Szczęśliwość doſkonała, doſtąpienie dobra ze wſzyſtkim do ktorego nic więcey nie doſtaie.

*Les hommes ne ſçauroient jouïr d'un bonheur parfait, que dans le ciel.*Summa hominum felicitas,in cœlo ſperanda eſt Ludzie nie mogą zażywać ſzczęścia doſkonáłego chyba w niebie.

BONHEUR ſe dit auſſi en cette vie, *Des bonneurs,des richeſſes,des plaiſirs & de tout ce qui contribuë à la rendre agréable.* Felicitas, *genit.* felicitatis,f. Bonum, *genit.* boni,n.*Cic.* SZCZĘSCIE ſię też mowi w tym życiu, o godnościach bogactwach, y o wſzyſtkim co życie miłe czyni.

Le bonheur de la vie eſt traverſé de mille déplaiſirs. Vitæ felicitas pluribus moleſtiis interpellatur. Szczęście życia tego przeplatane ieſt tyſiącznemi nieſmakami.

BONHEUR ſe dit auſſi *Des Rencontres & du Hazard.* Proſpera,*ou* ſecunda,*ou* bona fortuna.SZCZĘSCIE ſię też mowi o przypadkach y trafunkach.

*Il a du bonheur;Il eſt heureux.*Utitur proſperâ fortunâ.*Cic.* Ma ſzczęście, ieſt ſzczęśliwy ſzczęści mu ſię.

Cét homme ajoué de grand bonheur d'eſtre eſchapé des pieges qu'on luy avoit tendu. Felici ſanè fortunâ uſuseſt qui ex inſidiis ſibi paratis evaſerit. Wielkie tego człowieka ſzczęście było, że uſzedł záſadzek ktore ná niego zgotowano.

BONHEUR ſe dit auſſi *en termes de compliments par exaggération,* comme *Depuis que j'ay eu le bonheur de vous écrire.*Ex quo ad te ſcripſi. SZCZĘSCIE ſię też mowi przez ludzkość y poſzanowanie, iáko: Od tego czaſu iákom miał ſzczęście piſać do ciebie.

BONIFIER, V.act. mot bas & populaire, (*Rendre meilleur.*)Meliorare, (molioro,melioras,melioravi,melioratum.) act.acc.*Vlp.*POLEPSZYC poprawić ſłowo podłe y poſpolite

Cela bonifiera voſtre ſauſſe. Id faciet condimentum tuum meliuſculum. To ci poprawi iuſzkę.

BONN,(*Ville d'Allamagne ſur ſe Rhin au deſſus de Cologne*) Bonna, *genit.* Bonnæ, f. BONNA Miaſto Niemieckie nad Rhenem po nad Kolnem.

BONNE,*Ville d'Afrique,dont S.Auguſtin a eſté Eveſque.*) Hippo, *genit.* Hipponis,m. Hippo Regius, *genit.* Hipponis Regii,m. BONNA Miaſto w Afryce gdzie S. Auguſtyn był Biſkupem, *Hippona.*

*Qui eſt de Bonne.*Hipponenſis & hoc Hipponenſe.adject. Co ieſt z Bonny Hiponeńczyk.

BONNEMENT, adv. (*D'une maniere bonne & ſincere.*) Simpliciter. *Cic.* Sine fuco & fallaciis.*Cic.* SZCZERZE prawdziwie w ſpoſob dobry y rzetelny.

BONNEMENT, (*marque quelquefois de l'incertitude.*) comme *Je ne ſçay pas bonnement cela, Je ne le ſçay pas bien.* Non id planè ſcio.*Plaut.* DOBRZE, prawie,znaczy czaſem niepewność, iáko: tego prawie álbo dobrze álbo doſkonale niewiem.

BONNET, ſubſt, maſc. (*Ce qui ſert à couvrir la teſte.*)Pileus, *genit.* pilei,m. *Colum. Aul-Gel.* CZAPKA co ſłuży do nákrycia głowy.

Bonnet quarré. Pileus quadratus, *ou* Pileum quadratum. Czapka o czterech rogach.

Bonnet de nuit. Pileus nocturnus. Czapka nocna.

Petit bonnet. Pileolus, *genit.*pilooli,m.*Colum.* Czapeczka.

Bonnet de peau de beſte en caſque. Galerus, *genit.*galeri,m. *Virg.* Kapuza,czapka z ſkory bydlęcey nakſztałt przyłbicy

*Qui porte un bonnet ſur la teſte.*Pileatus,a,um.*Liv.* Czapkę maiący na głowie.

ON DIT figurément, *On a opiné du bonnet,Cette affaire a paſſé du bonnet,* (*Lorſque tout le monde eſt de meſme avis,* ou *qu'on opine ſans raiſonner & ſelon le ſentiment de ceux qui*

ont déja opiné.) Huic rei nutu omnes aſſenſi ſunt ad unum. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: zgodzili ſię czapki zdiąwſzy, kiedy wſzyſcy ſą iednego zdania, álbo że kto zgadza ſię na co z drugiemi co przed nim mowili.

Opiner du bonnet,(*Suivre le ſentiment de ceux qui ont opiné les premiers.*) Nutu ſententiam dicere. *Czapką zdanie ſwoie dać,* Iść zá zdaniem inſzych ktorzy pierwey mowili.

ON DIT proverbialement,*Vn homme a mis ſon bonnet de travers,*pour dire,*Il eſt chagrin & il ne ſçait à qui il en a,*ou *à qui il en veut.*Ita moroſus eſt,ut unumquemque jurgio adoriatur. MOWIĄ przyſłowiem, *Człowiek ten nábakier czapkę noſi,* Zły ieſt, á nie wie ná kogo, y o co.

ON DIT,*Vn homme a la teſte près du bonnet,* pour dire,*Il eſt aiſé à ſe mettre en colere.* Facilis, *ou* celer iraſcitur.Cerebroſus eſt. *Hor.* MOWIĄ *Człowiek ten ma głowę przy czapie,* to ieſt: łatwiuſieńko ſię rozgniewa.

(Façon de parler baſſe.) Przyſłowie podłe.

ON DIT auſſi(*de trois perſonnes liées étroitement d'amitié & toûjours de meſme ſentiment.*)*Ce ſont trois teſtes en un bonnet.* Tria capita,& una mens idemque animus. MOWIĄ o kilku oſobach ściſłą przyiaźnią z ſobą złączanych,y záwſze iednego zdania, *Trzy głowy á iedna czapka.*

BONNETER,V.act.terme bas & du diſcours familier.(*Solliciter quelqu'un en le ſalutant & luy faiſant la reverence toûjours le chapeau bas.*)Salutationibus,*ou* obſequiis prehenſare. *Cic.*CZAPKOWAC,ſłowo podłe y mowy potoczney kogo uymować záwſze mu ſię kłaniaiąc czapkę przednim trzymaiąc.

BONNETERIE,ſubſt.f. *on prononce* bonetrie.(*La profeſſion de Bonnetier.*)Pileorum & tibialium textura. CZAPNICTWO Rzemieſſo czapek robienia.

BONNETIER, ſubſt. maſc. *on prononce* bonetier. (*Celuy qui fait & qui vend des bonnets & des bas.*) Pileorum & tibialium textor, *genit.* textoris,m. CZAPNIK ten co czapki robi y przedaie lub ponczochy.

BONTE',ſubſt.f.(*Attribut de la Divinité.*) Bonitas divina, *genit.*bonitatis divinæ,f.*Cic.* Dobroć Przymiot Boſtwa.

BONTE', (*Qualité de ce qui eſt bon dans chaque corps.*) Bonitas, *genit.* bonitatis,f.*Cic.* **La bonté des terres.* Bonitas agrorum.*Cic.***Bonté de la terre.*Bonitas ſoli. *Quint.ou* terræ. *Lucr.* **Bonté de la voix.*Bonitas vocis.*Cic.* **Bonté de l'eſprit.* Ingenii bonitas.*Cic.***La bonté des mots Latins.*Verborum latinorum bonitas.*Cic.* DOBROC właſność chwalebna każdey rzeczy. *Dobroć gruntow rol. *Dobroć pola roli, *Dobroć głoſu.*Dobroć dowcipu.*Dobroć ſłow łacińſkich.

BONTE' ſe dit en morale, (*de la douceur & de l'honneſteté qu'on a pour quelqu'un.*) Humanitas, *genit.*atis,f. DOBROC mowi ſię obyczaynie o łaſkawości y ludzkości ktorą kto komu oświadcza.

Il m'a écrit que vous avez eu la bonté de recevoir ſes excuſes. Pro tuâ humanitate, ſe tibi purgatum eſſe ſcribit.*Cic.* Piſał mi żeś z łaſkawości ſwoiey raczył przyiąć wymowkę iego.

*J'attends cette grace de voſtre bonté.*Hanc abs te gratiam viro optimo & humaniſſimo expecto. *Cic.* Czekam tego z łaſki twoiey.

*Ayez s'il vous plaiſt la bonté de m'écouter.*Pro tuâ(amabo) humanitate auſculta me. *Cic.* Proſzę o tę łaſkę chciey mię wyſłuchać.

BONTE' ſe dit encore figurément pour (*l'inclination qu'on a d'aſſiſter ſon prochain,& de luy faire du bien,& le bien qu'on luy fait.*)Bonitas.Benignitas,*genit.*atis,f.*Cic.**Officia.Merita, *genit.*orum,n.pl.*Cic.* DOBROC ſię ieſzcze mowi *niewłaśnie* zá ſkłonność do poratowania bliźniego, y onemu dobrze czynienia, y zá dobroczynność ktora ſię mu świadczy.

*Je vous ſuis bien obligé de toutes vos bontez.*Ob tua in me beneficia maximam à me iniſti gratiam. *Ter.* Bardzom ci obowiązany zá wſzyſtkie dobroczynność.

En vain vous voudrez me ſoulager par vos bontez, lorſque je ſeray extrémement vieux. Fruſtrà me ſenio debilem adjuvare nitetur bonitas tua. *Phæd.* Już to prożno mi dobroczynność ſwoię świadczyć zechceſz kiedy ſię iuż zſtarzeię.

Je ſuis aſſez riche par vos bontez,& au delà meſme de mes eſperances. Satis ſupraque me tua benignitas ditavit. *Horat.* Doſyć mam z dobroczynności twoiey, y nád ſpodziewanie moie.

BONTE' ſe dit,(*des actions,& eſt oppoſé à Malice.*)comme *Cét homme eſt plein,*ou *rempli de bonté,C'eſt la bonté meſme.* Singulari bonitate præditus eſt, & ipſa bonitas. DOBROC mowi

mowi ſię o uczynkach y ieſt przeciwna złości,iáko:Ten człowiek ieſt pełen dobroci, ieſt ſama dobroć.

IL SIGNIFIE de plus(*Simplicité,bêtiſe*)comme *Cét homme s'eſt ruiné par ſa trop grande bonté.* Bonum quod habebat,nimiâ humanitate(*ou* per comitatem)diſperdidit.*Plaut.* ZNACZY nád to proſtactwo nikczemność, iáko: Ten człowiek ſię ſtracił przez dobrowolność ſwoię zbyteczną.

BONTE' ſe dit encore (*des ſimples Civilitez*)comme *Vous aurez la bonté de luy faire tenir ma lettre.* Velis (amabo) mittere ad illum meas litteras. DOBROC mowi ſię ieſzcze o ludzkości poſpolitey, iako będzieſz miał tę dobroć ábyś mu oddał liſt moy.

BORAX,ſubſt.maſc.(*Mineral qui ſert à ſouder l'or.*Chryſocolla, *genit.*æ,f. *Plin.* KLEY ogniſty do lutowania złota Borax.

BORD,ſubſt.maſc.*on prononce* bor. (*L'extrémité des choſes, ce qui termine.*) Ora, *genit.* oræ,f.*Cic.* BRZEG Kray rzeczy iakiey gdzie ſię kończy.

BORD, ou *le rivage de la mer.* Litus, *genit.*litoris,n.*Cic.* BRZEG álbo Ląd morſki.

*Qui ſe tient ſur le bord de la mer.*Litoreus,litorea,litoreum. *Mart.* Pobrzeżny nádbrzeżny co ſię nád brzegiem trzyma.

*Vne maiſon conſtruite au bord, ou ſur le bord de la mer.*Litorea domus, *genit.*litoreæ domûs,f. *Mart.* Dom Domoſtwo ná brzegu morſkim álbo nád brzegami poſtawione.

*Fortereſſe baſtie ſur le bord de la mer.*Litorea arx,*gen.*litoreæ arcis,f.*Stat.* Forteca nád brzegiem morſkim poſtawiona.

BORD *d'une riviere,d'un lac,d'un eſtang.* Ripa, *genit.* ripæ,f.*Cic.*Litus, *genit.*litoris,n.*Cic.* BRZEG rzeczny, ieziora, ſtawu.

BORD *d'une fontaine.* Margo, *genit.*marginis,maſc.*Var.* BRZEG Kryniczny.

BORD *élevé d'une riviere.*Crepido, *genit.*crépidinis,f.*Colum.**(C'eſt auſſi *Le bord d'un précipice.*)**Le bord d'un foſſé.* Labrum, *genit.* labri,n. *Cæſ.* BRZEG rowu brzegu rzecznego.*Ieſt też to brzeg przerwy, y brzeg przepaści.

BORD *d'une robe,* (*Ce qui ſert à la border.*) Limbus, *genit.* limbi,m. Inſtita, *genit.* inſtitæ,f. *Virg.* BRZEG brama u ſzaty do obłożenia iey pokraiach, obłoga.

BORD en terme de marine ſignifie (*un Navire.*) Navis, *genit.*navis,f.Navigium, *genit.*navigii,n,*Petr.***Je me rendis à ſon bord.* Navem illius conſcendi. *Cic.* BRZEG terminem żeglarſkim znaczy okręt. *Wſiadłem ná brzeg iego, na ſtatek iego.

ARRIVER *au bord,* (*Prendre terre.*) Ad litus appellere, (appello,appellis,appuli,appulſum.) *Quint.* Przybić przyſtawić doládu przypłynąć przylądować.

Mettre à bord les navires. Naves appellere. *Cic.* Przybić okrętami ſtatkami do brzegu.

ON DIT proverbialement & figurément, *Vn homme eſt ſur le bord du précipice,* pour dire, *Il eſt en danger de faire une grande chute.* In præcipiti eſt. *Celſ.* MOWIĄ przyſłowiem, y *niewłaśnie*: Człowiek ten ieſt nád brzegiem przepaści ſwoiey, *to ieſt*: Jeſt w niebeſpieczeńſtwie wielkiego upadku.

ON DIT d'un homme fort âgé, *Il eſt ſur le bord de ſa foſſe,* pour dire, *Il eſt vieux & près de mourir.* Capularis ſenex,m.*Plaut.* MOWIĄ o człowieku barzo ſtarym ſtoi nád brzegiem mogiły ſwoiey, *to ieſt*: ſtary ieſt y bliſki śmierci.

ON DIT encore d'un malade,*Il a la mort ſur le bord des levres,* ou *Il eſt près d'expirer.* In præcipiti eſt ægrotus. *Celſ.* MOWIĄ ieſzcze o chorym,Má śmierć ná ſamym brzegu ná wargach *álbo* bliſki ieſt ſkonania.

ON DIT auſſi, *Avoir une choſe ſur le bord,* ou *ſur le bout des levres,* (*quand on a de la peine à nommer une choſe à un certain moment,qu'on nomme facilement quelque moment après.*) comme *J'avois ſon nom ſur le bord des levres.* Verſabatur mihi illius nomen in labris primoribus.*Plaut.*MOWIĄ też mieć rzecz iáką ná końcu ięzyka,ná wargach, kiedy nie można ſobie záraz przypomnieć iák ſię co zowie, co wkrotce potym przypomniawſzy ſobie mianuięmy, iáko: *Miałem Imię iego ná końcu ięzyka.*

ON DIT pareillement,*Boire à rouges bords, à pleins verres.* Potare plenis cantharis. *Plaut.* MOWIĄ też z brzegami pełne wypiiać, aż ſię brzegi zámoczą.

(On parle ainſi dans le familier parmi les gens qui aiment la joye.) Tak ſię mowi ponſale między temi co lubią poſiedzenia, ochodki.

BORDAGE,ſubſt.maſc. (*Planches qui couvrent les coſtez du navire en dehors.*) Margines navium, maſc. & fœm. pl. BRZEGI, krańce, tarcice ktore okrywaią boki okrętu álbo ſtatku zwierzchu.

BORDE',m.BORDE'E,f.part.paſſ.*Qui a un bord,(parlant d'un veſtement.*) Limbo circumdatus,a,um. BRAMOWANY obłożony co ma obłogę pobrzegach mowiąc o ſzatach.

*Robe blanche bordée de pourpre.*Prætexta, *genit.*prætextæ, f.*Cic.*(*il faut ſous-entendre* Toga, *qu'on peut axprimer.*) Szała biała bramowana purpurą.

(Les CitoyensRomains portoient cette robe juſqu'à l'âge de 15.ans: leurs Preſtres & leurs Magiſtras la portoient auſſi aux jeux public.) Obywatele Rzymſcy noſili tę ſzatę aż do 17.lat wieku ſwego Kapłani ich,y urząd brali ią też ná ſię pod czas igrzyſk publicznych.

BORDE'E,ſubſt.f.(*Pieces d'artillerie,qui ſont le long des coſtez d'un vaiſſeau,*)comme *Ce Capitaine laſcha ſa bordée contre l'ennemi.*Imperator ille ab uno navigii latere ignita tormenut diſploſit in hoſtem.STRONA,bok ſztuki armaty rozſtawione po iedney ſtronie okrętu; iako:Ten wodz wyſtrzelił z iedney ſtrony okrętu ná nieprzyiacielá.

BORDEL,ſubſt.m.(*Lieu infame & de proſtitution.*)Lupanar, *genit.*lupanaris,neut.*Catul.* Luſtrum, *genit.*luſtri,neut. *Cic.*BURDEL,Dom nierządny,zamtus mieyſce niepoczciwe.

Hanter les bordels. Luſtrari, (luſtror, luſtraris, luſtratus ſum.)depon *Plaut.* Uczęſzczać chodzić do Zamtuzá.

BORDELIER,ſubſt.maſc.(*Coureur de bordels,*ou *Qui hante les bordels.*)Ganeo, *genit.*ganeonis,m.*Cic.* ZAMTUZNIK co po zamtuzach biegá.

BORDER,V.act.(*Mettre quelque choſe le long des extrémitez d'une autre.*)Circumfundere, *Hirt.*BRAMOWAC okładkę dawać około brzegow iakiey rzeczy.

Vne plaine de quatre lieuës, bordée d'une longue chaiſne de montagnes en forme d'amphiteatre. Campus planitie patens millia paſſuum quindecim,quem jugum montium cingit,& veluti theatri ſpeciem efficit. *Hirt.* Rowniná ná cztery mile opaſaná ciągłemi gorami nakſztałt placu widoku.

*Il borda les murailles de canons.*Diſpoſuit tormenta in muris.*Cæſ.* Porozſtawiał armatę po murach.

(C'eſtoit proprement des Machines de guerre anciennes, car on n'avoit point encore l'invention des Canons du temps de Cèſar.) Były to właśnie ſztuki Woienne dawnych,bo ieſzcze armatá niebyłá wynalezioná zá czaſow Cezárá.

*Les chemins eſtoient bordez de ſoldats.*Secundùm iter milites erant circumfuſi. Drogi były pozaſtawiane żołnierzami.

BORDER *un habit,* (*Mettre,* ou *coudre un bord deſſus.*) Veſtem limbo circumdare,(circumdo,circumdas,circumdedi, circumdatum.)act. *Ovid.* OBŁOGĘ dać na ſukni,kraie iey czym obłożyć obſzyć.

*Sa veſte eſtoit bordée d'or.*Aureus limbus obibat chalamydem.*Ovid* Szatá iego ſpodniá byłá złotem obſzyta.

Border d'argent quelque vaſe. Circumcludere vas argento là abris.*Cæſ.* Oprawić w ſrebro dać ná naczynie iakie.

*Border de pierres.*Lapidibus ſtatuminare.act.acc.*Plin.*Kamieńmi obłożyć utwierdzić.

BORDEREAU,ſubſt.maſc.(*Petit papier,où les Banquiers écrivent les eſpeces des monnoyes qu'ils donnent.*)Scheda Schedula,*genit.*æ,f.*Plin.* KARTECZKA,brzeżek papieru gdzie Bankierże piſzą iakie pieniądze daią.

BORDURE, ſubſt. f. (*Ce qui garnit, ce qui ſoûtient,*on *ce qui orne les bords d'une choſe.*) Limbus, *genit.*limbi,m. *Virg.* OBŁOGA, oprawa, to co ſtroi wſpierá,álbo ozdabiá brzegi iakiey rzeczy.

BORDURE ſe dit particulierement(*du quadre dans lequel on met on tableau.*) Pluteus, *genit.*plutei,m. *(*Ciceron appelle* Pluteale ſigilum, *Vne petite ſtatuë, qui eſt dans une bordure.*) OBŁOGA ſię oſobliwie mowi o ramach w ktorych oſadzaią obraz iaki. *Cycero nazywá małá oſobká w ramy oprawná.

*Donner une bordure à un tableau.*Tabellam marginare.act. *Liv.* Ramy dać koło obrazu.

BORDURE *d'une parterre.* Pulvinorum hortenſium buxea,*ou* buxeus margo,(*les bordures eſtant ordinairement de bouis.*) SADZENIE w koło kwatery bukſzpanem ponieważ w ogrodach o koło kwater zwyczaynie bukſzpan ſadzą.

BOREAL,m. BORE'ALE,f.adject. (*Septendrinal, qui eſt du Septentrion.*)Boreus,Borea,Boreum.*Ovid.* POŁNOCNY

BORGNE,adject.m.& f.(*Qui n'a qu'un œil.*)Cocles,*gen.* coclitis.*Plin.* IEDNO oki,co tylko iedno má oko.

Borgne qui a perdu un œil par accident. Luſcus, *genit.* luſci, m. *Cic.* Slepy iedno oki, ktory iedno oko przypadkiem utracił.

Borgne ſoit de naiſſance, ou *par accident.* Unoculus, a, um. *Plaut.* Iedno oki czyli od urodzeniá, czyli z przypadku.

ON DIT proverbialement, *Vn compte borgne,* (*qui eſt oppoſé à rond.*) Impar numerus, *genit.* numeri imparis, m. *Plin.* MOWIĄ przyſłowiem liczbá ślepá, álbo *licho* ktoremu ieſt przeciwne *cetno* liczba rowna.

ON DIT, *Faire des contes borgnes,* pour dire *Reciter des fables & des contes de vieilles.* Aniles narrare fabulas. BABSKIE wieści, álbo bayki prawić.

Changer ſon cheval borgne en un aveugle, (*Faire un mauvais troc.*) Malè permutare. *Plin.* Wymieniać niedo-widá zá ślepego, złe miany, ſtracić ná frymarku

BORGNESSE, ſubſt. f. (*Femme qui n'a qu'un œil.*) Mulier cocles, *genit.* mulieris coclitis, f. Luſca, *genit.* æ, f. Altero oculo capta, *ou* orba, æ, f. *Mart.*. IEDNO oka niewiaſtá o iednym oku.

(Il ne ſe dit que par injure) Niemowi ſię chybá przez urąganie

BORNE, ſubſt. f. (*Pierre plantée dans un champ pour en marquer les limites.*) Terminalis lapis, *genit.* terminalis lápidis, m. *Plin.* GRANICZNY miedzowy kamień, kopiec.

BORNES au plurier, (*Limites.*) Limites, *genit.* limitum, m. Termini, *genit.* terminorum, m. plur. *Cic:* GRANICE w liczbie więkſzey, kopce.

Eſtendre les bornes d'un empire. Fine. imperii propagare, *ou* proferre. *Cic.* Pomknąć rozſzerzyć granice Páńſtwá iakiego.

BORNES, au figuré, dans ces façons de parler, *Donner des bornes plus eſtroites à ſes eſpérances, & ne s'attendre point au lendemain.* Spem longam reſecare quàm minimè credulum poſtero. *Hor.* GRANICE *niewłaśnie:* wtych rozumieniach. Granice ſzczupleyſze położyć nadzieiom ſwoim, y nieczekać aż do iutrá.

Donner des bornes à ſon ambition. Certos ambitionis fines ſibi conſtituere. *Cic.* **A ſa méchanceté.* Ponere modum ſuæ nequitiæ. *Horat.* **Sortir des bornes de la raiſon.* Tranſcendere rationis fines. Granice położyć ſwoiey wynioſłości. *Złości ſwoiey. * Wybieżyć z granic, álbo zá granice rozumu wypadać.

Je paſſe les bornes que je m'eſtois préſcrites. Excedit animus, quem propoſui terminum. *Phæd.* Wychodzę z granic ktorem ſobie był założył.

Celuy qui a une fois paſſé les bornes de la pudeur, porte l'impudence & l'effronterie juſques dans l'excès. Qui ſemel verecundiæ fines tranſiit, eum benè & naviter impudentem eſſe oportet. *Cic.* Ten co raz wyſzedł z granic wſtydu, niewſtyd y bezczelność coraz daley aż do zbytku poprowadzi.

Il ne ſort jamais des bornes qu'il s'eſt preſcrites. Extra cancellos quos ipſe circumdedit, nunquam egreditur. *Cic.* Nie wychodzi nigdy z granic ktore ſobie założył.

C'eſtoit un eſprit vaſte & ſans bornes. Erat ipſi immenſum & ingens ingenium. *Hor.* Rozum to był wielki y nieograniczony.

L'ambition d'Alexandre n'avoit point de bornes, eſtoit ſans bornes. Immenſa erat interminata Alexandri ambitio. Wynioſłość Alexandra byłá bez granic y bez kreſu.

Qui *n'a point de bornes,* (*Qui n'eſt point limité.*) Interminatus, a, um. *Cic.* Co granic niemá, nieokreślony.

QUI *n'a point de brones dans ſa durée.* Infinitus, a, ũ. *Cic.* CO niemá granic áni końcá bytności ſwoiey y trwania nieſkończony.

QUI *n'a point de bornes dans ſes deſirs, ni dans ſes plaiſirs.* In deſideriis & voluptatibus immenſus, *ou* infinitus, a, um. *Cic.* CO niemá granic chciwości y uciech ſwoich.

BORNER, V. act. (*Mettre des bornes à un champ* &c.) Terminos pangere, (pango, is, pepigi, *ou* panxi pactum.) act. dat. *Cic.* ROZGRANICZAC granice naznaczać w polach między rolami.

BORNER ſe dit au figuré, comme *Donner des bornes à ſon ambition, Borner ſon ambition. ſes deſirs.* Ponere, *ou* figere ambitioni, deſideriis modum. OGRANICZYC mowi ſię *niewłaśnie* iako położyć granice wynioſłości ſwoiey, ograniczyć wynioſłość ſwoię chciwość ſwoię.

Borner l'amitié. Fines in amicitiâ conſtituere. *Cic.* Granice położyć przyiaźni.

Qui borne ſes deſirs au ſeul néceſſaire, ne court point les mers orageuſes. Deſiderans quod ſatis eſt, non ſollicitat æſtuoſum mare. *Hor.* Kto chciwość ſwoię określił ograniczył ſamą potrzebą, nie puſzczá ſię ná morze nawałności pełne.

LE BORYSTHENE, aujourd'huy *le Neper,* (*Fleuve de Pologne, qui ſe va décharger dans le Pont-Euxin, ou Mer Noire.*) Boryſthenes, *genit.* Boryſthenis, maſc. DNIEPR Rzeká Polſká ktora płynie y wpada w czarne morze.

BOSNIE, (*Province de la Turquie en Europe.*) Boſnia, *gen.* Boſniæ, f. BOSNYA Prowincyá Turecká w Europie.

LE BOSPHORE *de Thrace.* Boſphorus Thracius, *genit.* Boſphori Thracii, maſc. MORZE ciaſne ściśnione Tracyi. (On l'appelle maintement les *Dardanelles,* ou le *Détroit de Conſtantinopole.*) Zowią dziś Dardanelle, álbo uście Carogrodzkie.

BOSPHORE CIMMERIEN, ou *le Détroit de Caffa,* (*qui fait: la communication du Pont-Euxin avec le Palus Méotides.*) Boſphorus Cimmerius, i, m. MORZE CIASNE Cymmeryiſkie álbo uście Kaffy ktore łączy morze czarne z morzem álbo Ieżiorem Tatarſkim.

BOSQUET, ſubſt. maſc. (*Petit Bois, qu'on éleve dans les jardins des maiſons de plaiſance.*) Nemus, *genit.* nemoris, neut. Silvula, *genit.* ſilvulæ, f. GAIK, Laſek drzewin ſadzonych ktory zapuſzczáią w ogrodach Pałacow wieyſkich krotofilnych.

BOSSAGE, ſubſt. maſc. plur. (*Pierres non taillées qu'on laiſſe en batiſſant pour y tailler quelques ouvrages de ſculpture.*) Eminentiæ, *genit.* eminentiarum, f. plur. *Vitr.* PROSTE kamienie nie rznięte ktore zoſtawuią wyſtawuiąc gmachy dlá rznięciá ná nich iakiey roboty ſnycerſkiey.

BOSSE, ſubſt. f. (*Tumeur qui vient au dos & à l'eſtomac.*) Gibbus, *gen.* hibbi, m. *Juv.* GARB wypukłość ktorá ſię przydaie ná plecach, y w pierſiach.

Les chameaux ont deux boſſes ſur le dos. Tubera bina in doroſo habent cameli. *Plin.* Wielbłądy maią dwá garby na grzbiecie.

BOSSE *qui vient naturellement à l'érable.* Bruſcum, *genit.* bruſci, n. *Plin.* SŁOIE z przyrodzeniá w iaworach y klonach.

BOSSE *ou* BOSSETE *qui eſt au milieu d'un bouclier.* Umbo, *genit.* umbonis, m. *Virg.* PUKIEL we ſrzodku u tarczy.

BOSSE *qui commence à s'élever à la teſte des animaux,* (*lorſque les cornes commencent à pouſſer.*) Subula, *genit.* ſubulæ, f. *Mart.* GUZ ktory ſię pokazuie ná głowie zwierząt kiedy im rogi wychodzić zaczynaią.

Petite boſſe. Tuberculum, *genit.* tuberculi. n. *Plin.* Garbek.

BOSSE, dans la Sculpture, (*Bas relief,* ou *plein relief.*) Eminentia, *genit.* eminentiæ, f. *Cic.* WYPUKŁOSC wydatniá robotá ſnycerſká rycie wydatne pełne.

Ouvrages en boſſe. Ectypa, *genit.* ectyporum, neut. plur. *Pli.* Robotá ſnycerſká wydatniá rznięcie głębokie.

Ouvrages de demie boſſe. proſtypa, *genit.*. proſtyporum, n. plur. *Plin.* Robotá ſnycerſká ſrzednio wydatna, rznięcie miałkie, nie głębokie.

Statuë, ou *Image en boſſe.* Statua, *genit.* ſtatuæ, f. Signum, *genit* ſigni, n. *Cic.* Obraz poſąg wyrzynany.

BOSSETTE, ſubſt f. (*Petite boſſe de fonte, en forme de nombril, qu'on mes ſur les livres pour les fermer.*) Umbilicus, *genit.* umbilici, m. *Hor.* GUZIK lany nakztałt groſzku do zamykaniá kſięgi, rożyczká.

BOSSU, m. BOSSUë, f. (*Qui a une boſſe.*) Gibber, gibbera, giberum. *Sues.* GARBATY, GARBATA, co garb má.

BOSSUER, V. act. (*Faire une boſſe à de la vaiſſelle* &c) Depravare, (depravo, depravas, depravavi, depravatum.) act. acc. (*Seneque a dit* Deprаware hominum *en ce ſens pour Rendre un homme boſſu.*) ZKRZYWIC, Pogarbić naczynie iakie, Senecká powiedział człeká przekrzywić przełamać.

BOT, adject, m. comme *Vn pied bot,* (*Vn homme qui a le pied mal tourné, & qui a de la peine à s'en ſervir.* (Atta, *gen.* attæ, m. *Feſt.* KULA, ná palcach nogi włoczący, człowiek co má nogę niedołężną.

BOTANIQUE, adject. & ſubſt. f. (*C'eſt la partie de la Médecine qui s'applique à connoiſtre les ſimples & leurs qualitez*) Botanica, æ, f. Ars herbaria, *genit.* artis herbariæ, f. *Plin.* NAUKA o ziołach zielnictwo, część nauki lekarſkiey bawiącá ſię o koło poznawaniá zioł y ich właſności.

Vn Médecin botanique, ou ſelon quelques-uns *un* BOTANISTE. Botanicus. Zielnik lekarż.

BOTTE, ſubſt. f. (*Eſpece de fagot de pluſieurs choſes de meſme nature liées enſemble.*) Faſciculus, *genit.* faſciculi, m. *Colum.* PĘK, Snopek, wiązanká, wielu rzeczy iednogoſz gatunku, wkupę związanych.

Botte d'échalas, de foin, de paille. Faſciculus pedamentorum, fœni, ſtraminis. *Plin. Colum.* Pęk tyczy, wiązań BOTſianá, pęk ſłomy.

BOTTE en terme d'eſcrime, (*Coup qu'on porte à quelqu'un avec le fleuret.*) Petitio, *genit.* petitionis, fœm. *Cic.* RAZ terminem ſzermierki, uderżenie dotknienie dane komu floretem, bronią rycerſkiego ćwiczeniá; ſzytch.

Porter une botte à quelqu'un. Aliquem petere, (peto, petis, petii, petitum.) act. Sztych dać komu.

BOTTE, (*Sorte de Chauſſure qui couvre toute la jambe juſques au genou.*) Ocrea, *genit* ocreæ, f. *Liv.* BUT, ſpoſob obuwia ná całą nogę aż do kolana.

ON DIT proverbialement *Accoler la botte à quelqu'un,* (*Luy faire des careſſes baſſes & intereſſées.*) Blandè & ſubmiſsè ſubpalpari alicui. dep. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem buty kumu wycierać, niſkie mu poſługi y podchlebſtwá czynić z intereſu.

BOTTÉ, m. BOTTÉE, f. part. paſſ. & adject. (*Qui a des bottes.*) Ocreatus, a, um. W BUTACH, ten ta co má buty ná nogach.

SE BOTTER, V. act. (*Se mettre des bottes.*) Ocreas induere, (induo, induis, induitum.) act. *Liv.* BOTY brać, wdziewać ſobie.

Botter quelqu'un. Alicui ocreas induere. *Liv.* Boty komu wdziewać.

BOTTELAGE, ſubſt. maſc. (*L'action de faire & de lier des bottes.*) In faſciculos colligatio, *genit.* onis, fœm. WIĄZANIE robienie ſnopkow ſnopow pękow.

BOTTELER, V. act. (*Faire,* ou *mettre en bottes.*) In faſciculos colligare. act. acc. *Colum.* WIĄZAC w ſnopy &c

BOTTINE, ſubſt. f. (*Botte legere.*) Ocrea levior, *genit.* ocreæ levioris, f. BUTECZKI lekkie buciki.

BOUC, ſubſt. maſc. (*Le maſle d'une chevre.* Hirquus, *ou* Hircus, *genit.* hirci, m. *Hor. Cic.* Caper, *genit.* capri, m. *Var.* KOZIEŁ ſtadnik.

Vn bouc chaſtré. Caper, *genit.* capri, m. *ſelon Martial.* Kozioł czyſzczony.

DE BOUC, *ou* Hircinus, a, um. *Plin.* KOZŁOWY.

Barbe de bouc. Aruncus, *genit.* arinci, m. *Plin.* Koźlá brodá.

Qui ſent le bouc, ou *le bouquin,* (*Odeur forte & tres dés-agréable.*) Hircoſus, hircoſa, hircoſum. Parkotem śmierdzący, co kozłem ſmierdzi trąci, ſmrod tęgi y barzo nieprzyiemny. (Horace a dit *Gravis hircus hirſutis cubat in alis.* c'eſt à dire, *Il ſent le bouquin,* ou *le gouſſet; Plus laſcif qu'un bouc,* pour exprimer un homme fort adonné aux plaiſirs de la chair. *Laſcivior hirco,* genit. *laſcivioris hirco.*) Horacyuſz mowi parkotem trąci, álbo machęrzyną; Roſpuſtnieyſzy iurniey, ſzy od kozłá, chcąc wyrazić człeká bardzo wdanego w cieleſność.

BOUCAN, ſubſt. maſc. (*Mauvais lieu.*) Lupanar, *genit.* lupanaris, n. *Catul.* NIEPOCZCIWE mieyſce, Burdel.

BOUCANNER, V. act. (*Faire ſecher du poiſſon & de la chair au ſoleil ou à la cheminée, comme font les Sauvages, & ceux qui font un voyage de long cours.*) Infumare, (infumo, as, avi, atum.) act. WĘDZIC ſuſzyć Ryby álbo mięſo ná wietrze álbo w kominie, iako czynią dzicy ludzie, àlbo ci co w dalekę puſzczaią ſię podrożę.

BOUCHAIN, (*Ville du Comté de Haynaut, ſur l'Eſcaut*) Bochanium, ii, n. BOCHEN, Miaſto Hrabſtwá Hannoniy nad Skaldą rzeką.

BOUCHE, ſubſt. f. (*Ouverture qui eſt dans le viſage de l'homme, qui luy ſert à parler & à manger.*) Os, *genit.* oris, n. Bucca *gen.* buccæ, f. *Cic.* USTA, Gębá otwarte mieyſce w twarzy ludziey ſłużące do mowieniá y iedzeniá.

Vne bouche bien fenduë. Scitè dictum os. Uſtá dobze wycięte.

Vn bouche trop fenduë, trop grande. Vaſtiùs dictum os. Uſtá ſzerokie, zbyt więcięte, wielkie.

Il faut prendre garde de ne pas trop ouvrir la bouche. Cavendum eſt ne immodicus hiatus rictum diſtendat. *Quint.* Przeſtrzegać trzebá áby nie barzo uſtá otwierać.

Ouvrir la bouche. Diducere, *ou* diſtendere rictum. *Juv. Quint.* Otwierać uſtá, gębę.

Tordre la bouche, (*Faire la grimace.*) Diſtroquere os. *Plaut.* Ducere os. *Ter.* Skrzywić, wykrzywiać gębę.

Il a la bouche petite, les yeux fort noirs & le teint brun. Eſt ore parvo, oculis pernigris, aquilo colore. *Plant.* Má uſtá małe, oczy czarne, á płeć czarniawą.

ON DIT, *Ecrivez moy tout ce qui vous viendra à la bouche.* Quod tibi in buccam venerit, ad me ſcribe, *Cic.* MOWIĄ napiſz mi wſzyſtko co ci ſliná do gęby przynieſie.

Il a toûjurs ce mot à la bouche. Frequenter illud verbum uſurpat. *Cic.* Zawſze má to ſłowo w gębie w uściech.

Je l'ay appris de ſa propre bouche, ou *de luy-meſme.* Ab ipſo id, *ou* accepi. *Cic.* Mam to, wiem o tym z iego właſnych uſt, od niego ſamego.

J'aime mieux vous dire le reſte de bouche, que de vous l'écrire, De reliquo malo loqui tecum, quàm ſcribere. *Cic.* Wolę ci oſtatek uſtnie powiedzić, niżeli napiſać.

Je vous diray le reſte de bouche. Cætera coram. *Cic.* Oſtatek uſtnie opowiem.

ON DIT encore, *Je n'oſe plus ouvrir la bouche à cette heure,* ou *dire le moindre mot* Nihil jam mutire audeo. *Ter.* MOWIĄ ieſzcze Iuż teraz y gęby nie śmiem otworzyć, álbo naymnieyſze ſłowo mymowić.

Vous m'avez fermé la bouche d'un ſeul mot. Verbo uno me elinguem reddidiſti. *Cic.* Zamknąłeś mi gębę iednym ſłowem

ON DIT, *Faire la petite bouche,* (*Affecter de faire paroiſtre qu'on a la bouche petite.*) Os contrahere, *ou* coarctare. *(*Faire paroiſtre qu'on eſt petit Mangeur, & qu'on eſt délicat au choix des viandes.*) Tangere cibos dente ſuperbo, act. *Hor.* MOWIĄ uſtá zbierać, małą gębę ſtroić gąbkę ſtulać. *Pokazywać że mało co iadamy, álbo żeśmy przywykli do czegoś lepſzego, *Przebarſzczać.*

ON DIT figurement en ce ſens, *Il n'en fait pas la petite bouche,* (*Il le dit par tout, il ne s'en cache point.*) Id apertè fert. *Liv.* MOWIĄ *niewłaśnie:* całą gębą o tym powiada, nie tai ſię z tym.

Qui a une grande bouche. Bucculentus, a, um. *Plaut.* Pyſkaty gębaty co ma wielką gębę.

BOUCHE ſe met auſſi pour *Les perſonnes qu'il faut nourrir.* comme *J'ay vingt bouches à nourrir tous les jours ſans compter les chiens.* Viginti ventres paſco & canes *Petr.* GEBA kładzie ſię też zá oſoby, ktore żywić trzeba, iáko: mam dwadzieścia gąb żywić codzień, pſow nierachuiąc.

Nous ſommes trente bouches à table, ou *trente perſonnes.* Triceni convivæ diſcumbimus. Jeſteśmy trzydzieści gąb do ſtołu, trzydzieści oſob.

Il fut réſolu au plus de voix qu'on mettroit dehors toutes les bouches inutiles pour la guerre. Conſtituunt ut qui valetudine aut ætate inutiles ſunt bello, oppido exeant. *Cæſ.* Więkſzą liczbą głoſow ſtanęło, áby kazać uſtąpić wſzyſtkim gębom, (*oſoby*) ktore ſię do woyny nie zdadzą.

EN CE SENS on appelle *Dépenſe de bouche,* (*Celle qu'on fait pour ſe nourrir.*) Sumtus cibarius. W TYM rozumieniu nazywaią wydatek álbo wychod na gębę, to co wychodzi ná wikt.

LES OFFICIERS *de la Bouche chez le Roy,* (*ſont ceux qui luy appreſtent à manger.*) Coqui regii, *genit.* coquorum regiorum, m. plur. URZĘDNICY gęby, ſtołu, kuchni u Krola, ci co Krolowi ieść gotuią.

ALLER *à la bouche,* c'eſt à dire *aux Cuiſines du Roy.* Ad culinam regiam ire. CHODZIC do kuchni, do ſtołu Krolewſkiego, żyć z kuchni Krolewſkiey.

Vin de la bouche du Roy, (*Vin que le Roy boit.*) Vinum regium. Wino gęby Krolewſkiey, ktore Krol, piia.

AVOIR *bouche à Cour,* pour dire *Eſtre nourri aux tables du Roy.* Jus rectæ cœnæ habere apud Regem. Regiis menſis accumbere. MIEC ſtoł u Dworu, to ieſt: Być ſtrawowanym koſztem Krolewſkim.

J'ay bouche à cour & un cheval entretenu. Rex me alit, & equus me portat. *Hor.* Mam ſtoł u dworu, y obrok ná konia

ON DIT parlant d'un gourmand, *Il eſt ſur ſa bouche,* (*Il eſt aſpre à ſa bouche.*) Abdomini natus. *Cic.* MOWIĄ o obżartym wſzyſtek ieſt około gęby ſwoiey.

Moderer ſa bouche. Gulæ temperare, n. *Plin. Jun.* Uiąć gębie.

ON DIT qu'*Vn choſe fait bonne bouche,* (*quand après l'avoir mangée, il nous en reſte quelque goût dans la bouche.*) Id ſuave os efficit. *Plin.* MOWIĄ że rzecz iáka záprawia uſta, kiedy ziadſzy ią zápach iáki nám w uściech po niey zoſtaie.

GARDER *une choſe pour la bonne bouche,* (*Garder la meilleure choſe, pour la ſervir la derniere.*) Optimo ferculo claudere conviyium. *Mart.* SCHOWAC co ná oſtatek náwety, náylepſzą rzecz zátrzymać, áby ią ná końcu dáć ná ſtoł.

Il a gardé ces fruits pour la bonne bouche, (*pour la fin du repas.*) Hos fructus ſecudis menſis apponendos reſervavit.

Schował te owoce ná wety, ná koniec obiadu.

FLUX *de bouche*, dans les maladies veneriennes,(*La salivation.*) Salivarius lentor. PŁYNIENIE śliny z gęby w chorobach szpetnych: *Syliwacya*.

*Flux de bouche.(parlant de ceux qui parlent trop.)*Nimius sermo, *genit.* nimii sermonis, m. Płynie z ust, mowiąc o tych co siła mowią.

FERMER *la bouche à quelqu'un,(lors qu'on luy défend de parler.)*Occludere alicui linguam.*Plaut.**(*lors qu'on luy coupe la parole.*)Os loquentis opprimere.*Ovid.Cic.* *(*lors qu'on luy apporte des raisons si convainquantes, qu'il ne sçauroit y répondre.*)Responsiones omnes suis rationibus alicui eripere. *Cic.* ZAMKNĄC gębę komu kiedy mu zabronią mowić. *kiedy mu mowę przerwą. *kiedy mu ták przekonywaiące dowody przywodzą, że nie ma co ná to odpowiedzieć.

BOUCHE se dit au figuré en morale, comme *La valeur trouve facilement des bouches éloquentes en sa faveur.* Facilè sibi fœcunditatem virtus argutam invenit. *Plaut.* GĘBA, Usta, mowi się *niewłaśnie*, y *obyczaynie:* iáko, Dzielność znáyduie łatwo wymowne usta dla siebie.

Les playes d'un homme assassiné sont autant de bouches qui crient vengeance. Quot vulnera occisi hominis, totidem ora vindictam sonant. Rany człeka zábitego są tyle ust otwartych ktore o zemstę wołaią.

BOUCHE *d'un four*, ou *la Gueule du four.* Præfurnium, *genit.*præfurnii,n. *Cat.* CZELUSCIE u pieca.

BOUCHE se dit *Des ouvertures (par lesquelles les fleuves se déchargent dans la mer.)* Os, *genit.*oris,n. **Le Nil a sept bouches.*Septem discurrit in ora Nilus.*Virg.* USTA álbo uście mowi się o otwarciach ktoręd y rzeki wpadaią w morze.*Nil ma siedm ust.

LA BOUCHE *d'un sac.* Sacculi os. *Juv.* **La bouche d'un cheval.*Os equi. *Ovid.Hor.* WIERZCH woru z ktorey strony go záwięzuią y rozwięzuią *Gęba pysk u koniá.

Un cheval qui est fort en bouche. Durior oris equus. *Ovid.* Koń twardousty.

EN CE SENS on dit figurément, *Qui n'a ni bouche ni éperon.* pour dire, *Qui ne sçait ni parler ni agir.* Mutus & iners homo. W TYM rozumieniu mowią niewłaśnie, *áni on z gęby áni z ostrogi*,to iest: nie umie áni mowić,áni czynić

ON DIT au contraire,*Un homme fort en bouche*,& populairement *fort en gueule,(quand il est outrageux en paroles & en injures.)* Petulans & injuriosus homo. *Cic.* MOWIĄ zaś przeciwnie, człowieka tego strasżna gęba,álbo po pospolitemu pysk okrutny, kiedy iest zelżywy w słowach y łaianiu.

BOUCHE se dit proverbialement en ces façons de parler, *Vous dites cela de bouche,mais le cœur n'y touche,(en parlant de celuy qui ne parle pas comme il pense.)* Id ore tenus, nec vero ex animo. GĘBA się mowi przysłowiem: w tych sposobach mowienia, mowisz to ustami,ále serce o tym nie wie, mowiąc o tym co nie ták mowi, iák myśli.

ON DIT, *Faire venir l'eau à la bouche à quelqu'un* pour dire *Exciter dans luy l'appétit de manger d'une viande.* Excitare alicui appetentiam alicujus cibi. *Plin.* **Luy faire naistre le desir*, ou *l'envie d'une chose.* Iucunde alicui alicujus rei desiderio. *Hor.* WZBUDZIC w kim apetyt do iedzenia czego. *Chęć álbo pragnienie do czego.

Traiter quelqu'un bouche que veux-tu, pour dire *Luy donner tout ce qu'il peut souhaiter de manger.*Omni obsoniorum genere pascere aliquem.act. Częstować kogo co tylko gęba pomyśli dać mu co záchce

Manger une viande de broc en bouche, pour dire *sortant de la broche*,ou *toute chaude.*Ab igne cibos mandere.Nieść kąski prosto z rożna do gęby, to iest: gorące prosto od ognia.

ON DIT aussi d'un indiscret,*Il dit tout ce qu'il sçait,C'est St. Jean bouche d'or.* Non scit tacere. Plenus rimarum est hac & illac perfluit. *Ter.* MOWIĄ też o niepomiarkowanym człeku wszystko wymowi co tylko wie gęba iák rzeszoto nic w sobie nie zatrzyma.

BOUCHE *confuse*,(*pour recommander le secret d'une chose à quelqu'un.* St. preme labia digito. Sis alter Harpocrates. *Plaut.* GĘBĘ zasżyć zalecić komu sekret w czym.

(Harpocrate estoit estimé le Dieu du Silence, & on le représentoit ayant un doigt sur la bouche, pour marquer qu'il falloit se taire.) Harpokratesa miano zá Boga milczenia, y wyrażano go trzymaiącego palec ná gębie, ná znák ze milczyć náleży.

BOUCHE'E, subst.f.(*Morceau qu'on met à sa bouche, lors qu'on mange.*)Bolus, *genit.* boli,m.*Ter.* KĄSEK to co náraz do gęby włożyć iedząc.

BOUCHE',m.BOUCHE'E,f.(*Fermé avec quelque chose.*) Clausus.Obstructus,a,um. ZATKANY, ZATKANA, czym z wierzchu záwarty.

Bouché d'un bouchon. Obturatus, obturata, obturatum. *Plin.* Zátkany czopem.

BOUCHER,V.act. (*Fermer,clorre.*) Claudere.Occludere, (cludo,cludis,clusi,clusum.) *Cic. Cæs. Liv.* ZATKAC, zamknąć, zástawić.

L'enceinte des chariots bouchoit les passages par où on pouvoit s'enfuir. Circumjecta vehicula sepserant abitus. *Tacit.* Opasanie wozow w koło dane zámykało przeyścia ktoręd y uciekać można.

BOUCHER, (*étoupper, fermer bien.*) Obturare, (obturo, obturas, obturavi, obturatum.) act.acc.*Plaut.* ZATYKAC dobrze zwierzchu opatrzyć zámknięciem.

On bouchoit anciennement les bouteilles avec de la poix, ou du plastre, pour empescher que le vin ne s'évaporast. Lagenæ picabantur olim,(*ou* gypso illinebantur.) ne anima vini recondita exspiraret.*Petr.* Zátykano z dawna flasze smołą,álbo gipsem áby wino nie wietrzało.

*Lors qu'il va coucher il bouche bien la gueule de son soufflet, de crainte qu'il ne perde du vent pendant qu'il dort.*Cum it dormitum follem obstringit ad gulam, ne quid animæ amittat dormiens. *Plaut.* Kiedy idzie spać zátyka dobrze turkę miecha áby wiatr z niego nie wyszedł gdy on śpi.

ON DIT figurément, *Boucher à quelqu'un le chemin qui conduit aux honneurs (L'empescher d'y arriver.)*Obsepire viam adipiscendi honores.*Cic.* MOWIĄ niewłaśnie zágrodzić komu drogę do szczęścia,przeszkodzić mu do niego.

SE BOUCHER *les yeux*, pour dire *Ne vouloir point voir*, ou *Faire semblant de ne point voir quelque chose,la dissimuler.* Dejicere oculos à re aliquâ.Conniuere in re aliqua.*Cic.* ZATKAC sobie oczy, to iest: niechcieć widzieć, álbo pokazywać iákobyśmy czego nie widzieli, przezierać.

Se boucher les oreilles, Ne vouloir point écouter les plaintes, ni les remontrances. Surdas aures præbere querimoniis & admonitionibus. Aures claudere ad querimonias. *Cic.* Zatkać sobie uszy, niechcieć słuchać skarg,álbo doniesienia iákiego.

Se boucher les oreilles à la verité. Claudere aures veritati. *Cic.* Zatkać sobie uszy przed prawdą.

ON DIT encore figurément, *Boucher un trou, (Acquiter quelque dette.)*Alicui dissolvere.*Cic.* MOWIĄ iesżcze zatkać dziurę, długu iákiego zbyć.

ON DIT proverbialement,*Boucher la bouteille*, pour dire *Prendre un morceau de pain après avoir beu, (de peur de sentir le vin)* Vini haustus frustulo panis claudere. MOWIĄ przysłowiem zátkać wino, Przećieść kawałek chleba nápiwszy się áby nie czuć było wina.

ON DIT figurément, qu'*Un homme a l'esprit bouché, (quand il est peu intelligent,il a la conception dure & tardive)* Est ingenio tardo. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie: Człowick zátkanego rozumu, kiedy iest mało poiętny, kiedy ma dowcip tępy, y trudny do poięcia.

BOUCHER,subst masc. *on ne fait point sonner la derniere consonne en prononçant ce mot*,un bouché. (*Qui tue des bestes & en vend la chair.*) Lanius, *genit.* lanii,m. *Cic.Ter.* RZEZNIK niewyraża się r ostatnie w tym słowie. Ten co biie bydło y mięso znicgo przedaie.

DE BOUCHER,(*Qui concerne le boucher.*)Lanionius,lanionia,lanionium.*Suet.* RZEZNICZY, Rzeźnicki.

Un estable de boucher. Mensa lanionia, æ,f. *Suet.* Jatka Rzeźnicza, stoł rzeźniczy.

BOUCHERE, subst.f. (*Celle qui vend de la viande.*) Quæ carnes vendit. **La femme du Boucher.* Uxor lanii,f. RZEZNICZKA co mięso przedaie.*Zona Rzeźnika.

BOUCHERIE,subst.f.(*Tuerie,écorcherie, Lieu où l'on tue les animaux.*) Laniena, *gen* laniena,f.*Plaut.* SZLACHTUZ Rzeź mieysce gdzie bydło biią Rzeźniczy warsztat.

BOUCHERIE, (*Lieu où l'on vend de la viande.*) Macellum carnarium,i,n.*Cic.* JATKA mieysce gdzie mięso przedaią.

BOUCHERIE se dit figurément, (*d'un grand Massacre d'hommes,d'une grande défaite.*) Cædes, *genit.* cædis,f.Strages, *genit.* stragis,f. *Cic.* JATKA Rześ mowi się niewłaśnie: o znacznym mordzie, klęsce ludzi y z niesienia.

Il fit une estrange boucherie,ou *un grand carnage des ennemis.* Ingentes hostium strages fecit. *Cic.* Ná iátkę ná rześ straszną podał nieprzyiaciela.

Exposer des soldats à la boucherie. Milites ad apertam & cruentam cædem exponere. Wydáć woysko ná iatki.

BOUCHON, subst. masc. (*Ce qui sert à boucher quelque chose.*) Obturamentum, *genit.* obturamenti,n. *Plin.* CZOP, czopek to co służy do zátykania czego.

*Bouchon fait de liege.*Obturamentum subereum. **Bouchon d'étouppes.*Stupeum obturamentum. Czop korkowy. *Czop pacześny.

BOUCHON *de Taverne*, (*Signe qu'on met à une maison pour montrer qu'on y vend du vin, ou de la biere.*) Hædera, Hæredæ. ZNAK przed szynkownym domem wiszący ná znák że tám przedaią wino álbo piwo, wiecha,wienieć, &c.

(Il est fait ordinairement de Lierre,de Houx,*ou* de Cyprès, *Hedera,Aquifolium*, ou *Cupressus.*) Zwyczaynie bywa z Bluszczu, z Ostrokrzewu, álbo z Sabiny.

BOUCHON *de paille*, ou *de foin*, (*avec quoy on panse un cheval & on le frotte après l'avoir étrillé.*)Stramineus *seu* feneus peniculus, *genit.* straminei *seu* fenei peniculi, masc. GARSC słomy, álbo siana ktorą konia opatruią y ścieraią zdrapawszy go wprzody.

BOUCHONNER *un cheval*,V.act.(*Le frotter avec un bouchon.*) Stramineo peniculo equum defricare, (defrico, defricas, defricui, defrictum.) act.acc. ZETRZEC konia wytrzeć go wiecheiem.

BOUCHONNER, (*Mettre en bouchon,chiffonner.*) Rugare,(rugo,rugas,rugavi,rugatum.) act.acc. *Plaut.* ZWINĄC w wiecheć, zmiąć.

*Elle secoua sa robe,qui estoit toute bouchonnée, ou chiffonnée contre terre,& entra brusquement dans un petit temple.*Excussit vexatam vestem, raptimque in ædem intravit. *Petr.* Wytrzęsła sukinią swoię ktora była wszystka pomięta od ziemi, y weszła nagle do Kościoła iednego.

BOUCHONNER *quelqu'un* au figuré, pour *Caresser.* Attrectare aliquem,(attrecto,attrectas,attrectavi,attrectatum.) act. *Plaut.* MIĘTOSIC kogo *niewłaśnie:* Gnieść się z nim.

BOUCLE,subst.f. *Espece d'anneau de metal servant à divers usages.*)Annulus,*ou* Orbiculus, *genit.*i,m. PRZĘCZKA sposob kolcow z krusżcu iákiego służąca do rożney potrzeby

*Boucle avec un bardillon.*Annulus,instructus,m. Przęczka z trzpieniem.

BOUCLES *d'oreilles.* Inauris, *genit.*inauris,f.*Plin.* KOLCZYKI ná uszy.

BOUCLES *de cheveux frisez en rond & par anneaux.* Cirri, *genit.*cirrorum,m.pl.*Cic.* PIERSCIONKI w włosach pozwiianych w kołka.

BOUCLES, (*qu'on met aux portes pour heurter.*) Orbiculi ferrei, quibus fores pulsantur,m.pl. KOŁKA ktore zawieszaią u drzwi do kołatania.

BOUCLER, V.act. (*Fermer avec une boucle ou plusieurs*) Annulis fibulatis adstringere, act.acc. ZAPIĄC ná przęczkę álbo ná przęczki.

BOUCLER *une cavalle,une jument, (en luy fermant la nature avec une boucle pour l'empescher de concevoir.)* Equam fibulare, ou infibulare, act. *Colum.* SPIĄC klacz, bydlę, zamknąwszy ią kolcem áby się stanowić nie mogła.

BOUCLER *les cheveux*, (*Les mettre par boucles.*) In orbes crines sinuare.*Claud.* WKOŁKA w pierścionki włosy zwiiać

Des cheveux bouclez avec le peigne. Flexæ pePine comæ, f.pl.*Petr.* Włosy grzebieniem trefione.

BOUCLIER, subst. masc. (*Arme dont les anciens soldats se couvroient le corps en combattant.*) Clypeus, genit. clypei,m. Scutum, *genit.* scuti,n.*Cæs.* Parma, *genit.*parmæ,f.*Liv.* PUKLERZ, Paiż tarcza, pawęza broń ktorą dawni żołnierze okrywali ciało swoie bijąc się.

(A proprement parler ces trois mots Latins signifient trois sortes de Bouclier differents dans les anciens Auteurs. *Clypeus*, estoit un Bouclier rond & d'airain pour l'ordinaire, qui servoit aux gens de pied. *Parma* estoit aussi un Bouclier rond,mais plus petit & de cuir fort: *Scutum* estoit un Bouclier de bois quarré plus long que large; néanmoins on les confond, & on les prend l'un pour l'autre, selon la remarque d'Alde-Manuce le Jeune.) Właśnie mowiąc te trzy názwiska Łacińskie znáczą troiaki rodzay Tarczy dawnych Pisarzow. Puklerz álbo Paiż była tarcza okrągła miedziana zwyczaynie służąca piechocie,Pawęza była także tarcza ale mnieysza, y ze skory tęgiey. Tarcza była z drzewa czworograniasta dłuższa niż szersza,iednakże ie zamieniaią y biorą iedno zá drugie: iáko uważa Aldus Manucyusz młody.

BOUCLIER *à l'usage des Amazones, (qui avoit la figure d'une feuille de lierre selon Xenophon*; ou *d'une feuille de figuier d'Inde, selon Pline*; ou *d'une demi-lune, selon Virgile*) Pelta, *genit.* peltæ,f.*Virg.* TARCZA pawęza według zażywania Amazonek ktora miała kształt liścia bluszczowego, według Xenofonta, álbo pol-xiężyca, według Wirgiliusza.

BOUCLIER (*dont se servoient les anciens Espagnols.*) Cetra, *genit.* cetræ,f. *Liv.* TARCZA pawęza ktorey zażywali dawni Hiszpani.

ARME' *d'un bouclier.*Clypeatus,a,um.*Plaut.*Parmatus,a, um.*Liv.*Scutatus,a,um.*Cic.* Peltatus,a,um. Peltastes, *genit.* pelsastæ,m. Cetratus,a,um.*Liv.* UZBROIONY Tarczą Puklerznik, pawęzny.

*Petit bouclier.*Parmula, *genit.*parmulæ,f.*Cic.*Tarczka mała

BOUCLIER au figuré pour *toute sorte de défense & de protection*, comme *Hector fut comme le bouclier de Troye.* Hector fuit defensor & propugnator urbis Trojanæ.*Cic.* TARCZA Puklerz niewłaśnie zá wszelką obronę y zássonę,iáko: Hektor był niby puklerzem Troy.

Il s'est fait un bouclier de sa vertu. Suâ virtute veluti clypea tectus est. Suâ se virtute involvit. *Cic.* Wziął sobie zá Puklerz cnotę swoię.

J'ay toujours regardé ces préceptes comme un bouclier pour défendre ma vie. Isthæc præcepta mihi semper habui ætati meæ tegumentum. *Plaut.* Záwszem ia iego przestrogi miał zá Puklerz y Tarczą w życiu moim.

ON DIT figurément, *Une levée de bouclier*, pour dire *Une entreprise, qui semble d'abord quelque chose de grand, mais qui demeure sans effet.* Inceptum specie præclarum,sed vanum & inutile. MOWIĄ *niewłaśnie:* Jest to iedno do tarczy się porwanie Impreza ktora się zaraz zdaie coś wielkiego ále iest bez skutku.

*Faire une levée de boublier.*Magnum aliquod opus incœptare. Porwać się z tarczą, porwać się ná co, y ustać.

*Voilà sans doûte une belle levée de bouclier.*Magnum sanè & egregium molimen, sed irritum.*(*On peut rendre cette façon de parler par ce Proverbe.* Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus, *Les montagnes enfanterent, & il en naquit une petite souris*: Mons parturiebat immanes gemitus ciens,erat-que interris summa expectatio, at murem peperit. *Phæd.*) Porwał się iak lew, ustał iák mucha. *Może toż samo wyrazić tym przysłowiem łacińskim, Przyszło gorom porodzić, y porodziły myszkę.

BOUCON,subst.masc.(*Breuvage empoisonné.*) Toxicum, *genit.*toxici,n.*Phæd.* TRUNEK trucizną záprawny.

Boire,ou avaler le boucon. Bibere toxicum. *Prop.* Wypić połknąć truciznę.

*Donner un boucon à quelqu'un.*Infundere alicui venenum. *Cic.* Podać komu truciżny.

IL SE DIT figurément (*de ceux à qui on fait souffrir quelque chose de fort fascheux sans se plaindre.*)comme *Il a surpris sa famme en adultere: mais il a fait sagement d'avaler le boucon sans bruit.* Uxorem in adulterio deprehendit, sed sapienter quidem fecit,hausto illo tacitè dedecoris poculo,(*ou* qui hoc dedecus tacitè sustinuerit.) MOWI się niewłaśnie otych ktorym co bardzo przykrego zádaiemy á y użalić się nie dopuszczamy, iáko: Záštał żonę swoie ná uczynku, ale mądrze sobie postąpił że to połknął bez hałasu.

BOUDER, V.n. (*Témoigner par son silence & par sa mauvaise humeur,qu'on est fasché d'une chose, sans se plaindre, ni en vouloir dire la cause.*) Tacito corde premere re aliquâ dolorem,(premo,is,pressi,pressum.)act. DĄSAC się pokazywać milczeniem y gniewną postawą że się gniewamy o co, bez nárzekania, y oświadczenia przyczyny dla czego.

*Bouder contre quelqu'un, Luy faire la mine.*Turgere alicui *Plaut.* Dąsać się ná kogo, postawę przykrą mu pokazywać (Mot bas,populaire & enfantin.) Słowo podłe pospolstwa y dziecinne.

BOUDEUR,m.BOUDEUSE,f.(*Celuy,ou celle qui boude.*) Qui, *ou* quæ turget. DĄSAL, DĄSALKA, ten álbo ta co się dąsa.

(Mot rare & du vulgaire.) Słowo rzadkie y pospolite.

BOUDIN,subst.masc. (*Boyau de porc rempli de sang & de graisse,*) Botellus & Botulus, *genit.*i,m.*Mart.* KISZKA wieprzowa nápełniona krwią y tłustością.

Qui fait & vend du boudin. Botularius, *genit.* botularii, m. *Suet.* Ten co robi y przedaie kiſzki.

BOUE, ſubſt. f. (*Crotte, ordure, terre detrempée avec de l'eau*) Lutum. Cœnum. *genit.* i, n. *Cic.* BŁOTO plugaſtwo śmiecie ziemia wodą rozczynioná.

L'homme eſt fait de bouë. Fictus ex argillâ & luto homulus. *Cic.* Człowiek ieſt z błota zrobiony.

Se veautrer dans la bouë. In luto volutari. paſſ. *Cic.* Walać ſię w błocie.

Qui eſt de bouë. Luteus, lutea, luteum. *Ovid.* Co ieſt z błota błociſty błotniſty.

Qui ſe tient dans la bouë, (parlant de certains poiſſons.) Lutarius, lutaria, lutarium. Co ſię w błocie chowa błotniſty mowiąc o niektorych rybach.

Ouvrage fait de bouë. Opus luteum. *Ovid.* Robota z błota lepianka polepa.

Il eſt tout couvert, ou tout plein de bouë. Totus eſt lutulentum *Cic.* Wſzyſtek ieſt okryty błotem pełen błotá.

Se changer en bouë. Luteſcere, (luteſko, is, n. *Colum.* Obrocić ſię w błoto.

Enduire de bouë. Luiare, (cuto, lutas, lutavi, lutatum.) act. acc, Luto oblinere, act. acc. *Cat.* Kalać namazywać lepić oblepiać błotem.

BOUë, (*Pus que ren une playe.*) Sanies, *genit.* ſaniei, f. *Cicer.* BŁOTO ropá ktorą z ſiebie raná wydaie otok.

ON DIT figurem ent. *Vne ame, ou un homme de bouë.* Homo lutum & ſordes. Stercoreus homo. *Plaut.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Duſzá álbo człowiek iak z błotá.

Il regarde ſon bien comme de la bouë. Bona ſua pro ſtercore habet. *Plaut.* Má ſwoie dobrá za błoto.

La fortune met aujourd'huy des perſonnes ſur le throne, & demain dans la bouë. Fortuna nunc hos evehit, nunc illos deprimit. Szczęście dziś ludzi ſadzá ná tronie, á intro ich ſpychá w błoto.

Ce prince a tiré ce favori de la bouë. c'eſt à dire *d'une eſtat bas & abiect.* Ex imâ hunc principes ad ampliſſimam evexit. *Petr.* Ten Pan tego człowieká z błota wyprowadził, to ieſt z ſtanu podłego y wzgardzonego.

ON DIT proverbialement, *Vne maiſon qui n'eſt que de bouë & de crachat,* pour dire *Vne maiſon qui n'eſt pas bien baſtie.* Malè fundatæ ædes. *genit.* malè fundatarum ædium, f. pl. *Cic.* MOWIĄ *przyſłowiem:* Dom iák cale ieſt z błota y z gliny zá dom ladaiako ſtiwany.

BOUEUX, m. BOUEUSE, f. adiect. (*Qui eſt couvert de bouë*) Lutouſus, Cœnos. *Cic. Colum.* BŁOTNISTY, BŁOTNISTA, błotem okryty.

BOUEUX, (*Sali de bouë.*) Cœno oblitus, a, um. *Cic. Plaut.* BŁOTNISTY, błotem ſplugawiony.

BOUEUR, ſubſt. maſc. (*Vuidangeur, qui enleve les bouës d'une ville.*) Stercorarius. Lutarius, *genit.* ii, maſc. BŁOTNIK, Karownik, co ulicę czyści y błoto wywozi z miaſta.

BOUFFE, ſubſt. f. (*Legere agitation de l'air & paſſagere, qui ſemble venir d'un ſouffle de bouche.*) Venti flatus, *genit.* waporis, m. *Cic.* ZIONIENIE para, lekkie ruſzenie powietrzá y przemiiaiące ktore ſię zdaie pochodzić iako od tchnienia parą.

BOUFFE'E *de fiévre.* Febris tentatio, *genit.* tentationis, fæm. OZIONIENIE febry, ograżka.

BOUFFER, V. act. (*Enfler les jouës.*) Inflare ambas buccas, (inflo, inflas, inflavi, inflatum.) act. *Hor.* NADĄC gębę.

Le vent fait bouffer les voilles. Carbaſus inflatur auſtro. *Virg.* Wiatr rozdymá żagle.

BOUFFER, neut. ſe dit au figuré, (*de la vanité & de la colere.*) Turgere, Turgeſcere. neut. NADYMAC, mowi ſię niewłaśnie o prożności y gniewie.

(Ce mot en François eſt bas & populaire.) To ſłowo w Francuſkim ieſt podłe y poſpolſtwá

Il bouffe contre moy. Totus mihi turget. *Plin.* Jacet in fermento. *Plaut.* Tumet iracundiâ. Proflat iras. *Plin.* Nadyma ſię przeciwko mnie.

Il bouffe d'ambition, de vanité. Ambitione, aut ſuperbiâ tumet, *ou* inflatur. Nadyma ſię prożnością y wynioſłością.

BOUFFI, m. BOUFFIE, f. part. paſſ. (*Enflé.*) Tumidus. Inflatus, a, um. *Cic.* NADĘTY, NADĘTA.

Eſtre bouffi. Tumere. *Ovid.* Być nadętym.

Il a les yeux bouffi. Turgidis eſt oculis. *Plaut.* Ma oczy nápuchłe nábrzmiałe.

Vn membre bouffi. Membrum tumidum ac turgidum. *Cic.* **Des levres bouffies.* Labra turgida, n. pl. *Mart.* Członek nábrzmiały. *Wargi wzdęte nabrzmiałe.

Celuy qui eſt tout bouffi & tout paſle des excès de la bonne chere, ne trouve plus de goût à rien. Qui pinguis eſt vitiis & albus, nihil eum juvat. *Hor.* Ten co wſzyſtek nábrzmiał y pobladł od zbytkow obżarſtwa nieznayduie iuż więcey w niczym ſmaku.

Il eſt fort bouffi. Vaſtiùs tumet. *Celſ.* Bardzo nádęty nábrzmiały hardy.

ON DIT au figuré, *Il a le cœur bouffi de colere.* Irâ tumidus eſt. Bile jecur tumet. *Hor.* MOWIĄ niewłaśnie, ma ſe ce nádęte nábrzmiałe od gniewu.

Vn eſprit bouffi d'orgueil. Inflatus & tumens animus. *Cic.* Umyſł nadęty pychą.

BOUFFISSURE, ſubſt. f. (*Enflure.*) Tumor, *genit.* tumoris, m. Inflatio, *genit.* inflationis, f. *qui ſe dit auſſi au figuré.* NABRZMIAŁOSC nádętość wzdęcie co ſię też mowi niewłaśnie

BOUFFON, ſubſt. maſc. (*Comedien, Farceur qui divertit le public par ſes plaiſanteries.*) Mimus, *genit.* mimi, m. *Cic.* KUGLARZ trefniś krotofilnik co żartami ſwemi wſzyſtkim rozrywkę czyni.

BOUFFON, (*Qui fait profeſſion de faire rire le monde par ſes bons mots hors du théatre.*) Scurra, *genit.* ſcurræ, m. *Cic.* Sannio, *genit.* ſannionis, m. *Cic.* BŁAZEN, Smieſzek, Trefniś ktory ſię puścił ná takie życie áby do śmiechu pobudzał ludzi powieściami ſwemi.

Vn bouffon celebre par ſes bons mots. Scurra notus urbano ſale. *Phæd.* Trefniś ſławny powieściami ſwemi.

Vn bouffon fort divertiſſant. Non parùm facetus ſcurra. *Cic.* Trefniś bardzo śmieſzny.

Faire le metier de bouffon. Scurrari, ſcurror, ſcurraris, ſcurratus ſum.) depon. Scurriliter ludere *Plin-Jun.* Błaznować, ſzmieſzkować, trefnictwem ſię bawić.

BOUFFON, m. BOUFFONNE, f, eſt. quelquefois adjectif. (*Plaiſant.*) Scurrilis & hoc ſcurile, adject SMIESZNY, SMIESZNA,

Vne humeur bouffonne. Scurrilis indoles, *genit.* ſcurrilis indolis, f. *Vn conte bouffon.* Scurrrilis fabula, æ, fœm. Humor śmieſzny żartobliwy, powieść. śmieſzná.

Cela eſt bouffon. Hoc ſcurrile eſt. To ieſt śmieſzna.

BOUFFONNER, V. n. (*Plaiſanter, faire des actions bouffonnes ſur le théatre pour divertir le peuple, ou dans les compagnies par enjouement pour le meſme ſujet.*) Scurrari, (ſcurror, ſcurraris, ſcurratus ſum.) depon. *Hor.* KUGLOWAC kuglarſtwo śmieſzne udawać dla rozrywki ludu náplacu widowiſk, álbo w poſiedzeniach dla tegoż rozweſelenia ludzi.

BOUFFONNRIE *de théatre,* ſubſt. f. Scenika dicacitas, *genit.* ſcenicæ dicacitatis, f. *Quint.* KUGLARSTWO ná widowiſkach.

BOUFFONNERIE *hors du théatre.* Scurrilis jocus. *genit.* ſcurrilis joci, m. Scurrilis dicacitas, f. *Cic.* BŁAZNOWANIE śmieſzkowanie gdzieindziey nie ná widowiſkach.

BOUGE, ſubſt. m. (*Petite Chambre, ou Garderobe pour coucher un valet.*) Cella, *genit.* cellæ, f. *Cic.* KOMORA kąt izdebka álbo ſzatnia ſypialna dla ſługi.

BOUGEOIR, ſubſt. m. *on prononce* boujoir. *Chandelier plat avec un long manche, où l'on met bougie.*) Candelabrum cum manubrio. SWICZNIK Lichtarz płaſki z długą rączką do ſtawiania świecy.

BOUGER, V. n. (*Se remuër, changer de lieu.*) Se movere. RUSZAC ſię z mieyſca odmieniać ſię z mieyſca.

(Ce Verbe François ne s'employe gueres qu'avec la particule négative.) To Słowo Francuſkie nie mowi ſię prawie chyba z niepozwalaniem.

S'ils ne ſont pas encore partis, ils n'ont que faire de bouger. Si nondum profecti ſunt, nihil eſt quòd ſe moveat. *Cic.* Jeżeli ieſzcze nie poiechali nie maią czego ſię ruſzać.

Ne bougez point delà. Nuſquam te veſtigio moveris. *Liv.* Nieruſzay ſię z tamtąd.

ON DIT par civilité, *Ne bougez, ne vous bougez pes.* Maneas velim. *Plaut. Ter.* MOWIĄ przez ludzkość, proſzę ſię nie ruſzać.

ON DIT par menaces, *Si tu bougês tant ſoit peu.* Si tu ex iſto loco digitum tranſverſum exceſſeris. *Plaut.* MOWIĄ grożąc: Tylko ſię ruſz.

BOUGER, (*Demeurer en un lieu, y eſtre continuellement & aſſidûment.*) Sedere, n. Tenere ſe, act. SIEDZIEC ná mieyſcu uſtawicznie ani ſię ruſzyć. *Ne*

Ne bouger du logis. Tenere ſe domi. *Cic.* *Ne bouger d'une place.* Tenere ſe loco. *Cic.* Siedzieć doma, w domu. Nie ruſzyć ſię z mieyſca.

Je ne bouge d'icy, Je ne vas nulle part Pedem nuſquam. *Ter.* Siedzę tu áni ſię z mieyſca ruſzę nigdzie nie chodzę.

Il n'a point bougé d'avec moy, il a toûjours eſte avec moy. Aſſiduus mecum fuit. *Cic.* Nie ruſzył ſię nigdzie odemnie, záwſze był przy mnie.

Il ſoûtient qu'il n'a bougé d'auprès de vous, qu'il ne vous a pas quitté le moins du monde, ou d'un moment. Negat unquam ſe à te pedem diſceſſiſſe. *Cic.* Twierdzi że ſię nie ruſzył od ciebie że cię nie odſtąpił y ná krok, *álbo* ná moment.

Il ne bouge de ſes héritages. Aſſiduus eſt in prædiis. *Il ne bouge de l'eſtude.* In ſtudiis aſſiduus. *Cic.* Ani ſię ruſzy z dobr ſwoich. *Ani ſię ruſzy od náuk.

BOUGETTE, ſubſt. f. (*Petit ſac, ou Bourſe à mettre de l'argent, que les voyageurs portent à l'arçon de la ſelle, ou ſur la crouppe de leurs chevaux.*) Bulga, *genit.* bulgæ, f. Hippopera, *genit.* hippoperæ, f. *Sen.* TŁOMOCZEK Torbeczba ſakiewki kaleta ná pieniądze ktorą podrożni w troki záwięzuią przy kulbace, álbo ná zadzie ná koniu.

BOUGIE, ſubſt. f. (*Chandelle de cire.*) Candela cerea, *genit.* candelæ cereæ, f. SWIECA Woſkowa.

ON APPELLE auſſi BOUGIE, (*une tres petite chandelle de cire.*) Filium, *ou* Xylium modicè ceratum, *genit* fili, *ou* xylini modicè cerati, n. NAZYWAIĄ tymże imieniem świeczkę malęką iák nitka woſkiem powleczoną.

Pain de bougie. Fili incerati meſſa, *ou* maſſula, *genit*, æ, f. Stoczek.

Faire de la bougie. Filum ſeul (*ou* filum xylinum) cerare, *ou* incerare, (cero, ceras, ceravi, ceratum.) act. *Colum.* Swiece Stoczki robić.

Femme qui vend de ſpetites bougies. Cerazia, *genit.* cerariæ, f. *Plaut.* Swieczarka co świece, ſtoczki przedaie.

Qui fait de la bougie. Certarius, *genit.* cerarii, maſc. *Cic.* Swiecznik co świece robi y ſtoczki.

BOUGIER, V. act. (*Enduire de cire une étoffe coupée qui eſt ſujette à s'effiler, ce qui ſe fait avec une petite bougie allumée.*) Cerâ, *ou* circumliniere, act. acc *Cic* WOSKIEM nápuścić brzeg materyi ktora ſię ſtrzępi co ſię czyni ſtoczkiem zápalonym.

BOURACAN, ſubſt. m. (*Toile forte & gommée*) Bucaranum & Buchiranum, *genit* i, n. *mot de la baſſe latinité.* DRELICH płotno tęgie y kleione, Słowo podłey łaciny.

BOUILLANT, m. BOUILLANTE, f. part. act. & adjectif. (*Qui bout.*) Fervent, *geni.* ferventis, omn. gen. WRZĄCY, WRZĄCA, co wre.

De l'eau bouillante. Fervens aqua, *genit.* ferventis aquæ, f. *Cic.* Woda wrząca.

BOUILLANT ſe dit auſſi au figuré. *Vn homme bouillant, Vn eſprit bouillant.* Fervidi animi vir. *Liv.* WRZĄCY mowi ſię też *niewłaśnie:* Człowiek wrzący, Umyſł wrzący gorący.

Je ſuis bouillant de mon naturel. Sum naturâ caldus. *Petr.* Jeſtem gorączka z przyrodzenia.

ON DIT auſſi, *Les bouillans,* & mieux *les bouillons de l'âge.* Ætatis fervor, *genit.* fervoris, m. *Cic.* MOWIĄ wrzący wiek, *y lepiey* gorącość wieku burzenie ſię.

BOUILLI, m. BOUILLIE, f. Elixus, elixa, elixum. *Plaut.* GOTOWANY warzony warzona.

Je vaux mieux bouilli que roti. Elixus ſum ſuavior, quàm aſſus. *Plaut.* Lepſzym ieſt warzony niż pieczony.

La meſme viande eſt plus nourriſſante bouillie que rotie. Idem cibus magis alit jurulentus quàm aſſus. *Plin.* Jednoſz mięſo poſiłek większy daie warzone niż pieczone.

BOUILLI *dans quelque liqueur.* Cum aliquo iiquore infervefactus. *Colum.* WARZONY w iákim ſoku.

LE BOUILLI, *ou La chair bouillie.* Elixum, *genit.* elixi, n. *Hor.* WARZONE mięſo.

Meſler le bouilli avec le roti. Miſcere elixa aſſis. *Hor.* Mięſzać warzone z pieczyſtym.

BOUILLIE, ſubſt. f. (*Nourriture des petits enfans qui ſe fait avec du lait & de la farine.* Puls, *genit.* pultis, f. Pulticula, *genit.* pulticulæ, f. *Plin.* KASZKA dziecinna, papka dla dzieci ktorą gotuią z mleka y mąki.

Donner de la bouillie à un petit enfant. Pulticulam infanti dare. In os infantis indere, *ou* ingerere pulticulam. Dać kaſzkę dziecięciu.

Grand mangeur de bouillie. Pultiphagus, *genit* pultiphagi,

m. *Plaut.* Wielki ziadacz kaſzki,

BOUILLIR, V. n. (*Se raréfier, ſoit par la chaleur naturelle de la fermentation, ſoit par un feu actuel.* Bullire. *Cat. Her. Le pot bout.* Olla fervet. *Petr.* WREC rozrzedzać ſię czyli to przez ciepło przyrodzone czyli przez kiśnienie námięknienie, czyli przez ogień y Garnek wrę.

Quand tout cela aura bien bouilli avec des herbes hachées, vous y verſerez de la plus excellente huile. Hoc ubi confuſum herbis ſectis inferbuerit, addes inſuper oleum. *Celſ.* Kiedy to wſzyſtko uwre z ziołami poſiekanemi náleieſz náyprzednieyſzey oliwy.

Commencer a bouillir. Suffervefieri, (ſuffervefio, ſuffervefis, ſuffervefactus ſum.) paſſ. *Plin.* Záwierać, záczęć ſię gotować

Faire bouillir. Fervefacere. act, acc. *Cat. Colum.* Warzyć gotować.

Faire bouillir, ou cuire une choſe dans quelque liqueur. Coquere. act acc *Plin. Colum.* *ex oleo aliquid coquere. *Plin.* *Faire bouillir une choſe dans l'huile.*) Wárzyć álbo gotować co w ſoku iákim, *Gotować co w oliwie.

Faire bouillir une liqueur juſques à la diminution de la troiſiéme ou quatriéme partie. Liquorem aliquem ad tertias aut quartas decoquere. **Juſques à la moitié,* ad dimidias. Warzyć ſok aż go ubędzie trzecia, lub czwarta część. *Aż do połowy.

Vous les ferez buillir à petit feu, ou ſur un feu lent l'eſpace de deux heures. Duarum horarum ſpatio igni lento elixentur. *Apit.* Gotować będzieſz ná lekkim ogniu, álbo ná wolnym ogniu przez dwie godziny.

ON DIT figurément, (*des gens courageux & ardents.*) que *Le ſang leur bout dans les veines.* Sanguis in venis æſtuat, *ou* fervet. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* o ludziach odważnych y gorących. Ze krew im wre w żyłach.

Eſpargne ce jeune homme, le ſang luy bout dans les veines, montre toy le plus ſage. Parce huic adoleſcentulo, ſanguis illi fervet, tu melior eſto. *Petr.* Wybacz temu młodzikowi, krew mu wre w żyłach, ty ſię pokaż rozumnieyſzym nád niego.

ON DIT proverbialement & populairement. *Il me ſemble qu'on me bout du lait, lors qu'on me dit cela,* pour dire, *On me repait de vains amuſemens qui ne me ſatisfont pas.* Cùm hæc audio, meras ineptias audire mihi videor. *Hæc quæ loque is, meras nugas, tramas putridas, & caſſam glandem exiſtima. *Plaut. Ce que vous me dites, croyez que ce ſont des bagatelles, des trmmes pourries, & un gland vuide.* MOWIĄ przyſłowiem y popoſpolitemu, Jákby mi mleko przewarzano kiedy mi to powiadaią: Karmią mię prożnemi nádzieiami, ktore mię nie náſycą. *To co mi prawiſz wierz że to ſą iedne fraſzki, zgniłe pakuły, y czcza żołądź.

ON DIT d'un profit journalier, *Cela fait bouillir la marmite.* Id facit ut olla fervet. MOWIĄ o zárobku codziennym, y záto garnek uwre.

Il faut avoir ſoin de faire bouillir la marmite. Culinæ ſtudioſi eſſe debemus. *Hor.* Trzeba ſię poſtarać áby co było w garku uwarzyć do garka włożyć.

BOUILLON, ſubſt. maſc. (*Bouteille qui vient ſur la ſurface des choſes échauffées, ſoit par la fermentation naturelle, ſoit par le feu.*) Bulla, *genit* bullæ, f *Var.* Globus, *genit* globi, m. *Ovid.* BANKI Bulki wzwieranie ktore ſię czyni ná wierzchu rzeczy gotuiących ſię czyli to przez kiśnienie przyrodzone, czyli przez ogień.

Vn bouillon de ſang. Sanguinis globus. *Ovid.* **Vn bouillon d'eau.* Bullans aqua, *genit.* bullantis aquæ, f *Plin Eau qui fait des bouillons.* Wzwieranie krwie. *Wzwieranie wody, *Woda ktora wzwiera.

L'eau ſort de la roche à gros bouillon. E rupe aqua erumpit, *ou* ſcaturit undantibus globis. Woda wypada ze ſkały wielkiemi wałami.

Bouillon qui s'éleve dans les ruiſſeaux, lors qu'il pleut. Bulla, *genit.* bullæ, f. *Var.* Bulki bańki ktore ſię robią ná wedzie gdy deſzcz pada.

BOUILLON ſe dit auſſi (*des Etoffes qui ſortent avec enflure ſur un habit.*) Criſpatum & undatum ſegmentum, i, n. WODNO wzorzyſta materya.

ON DIT figurément, *Il faut arreſter les bouillons de la colere.* Iræ æſtus frangendi ſunt. MOWIĄ niewłaśnie trzeba hamować gniew wrzący.

LES BOUILLONS *de l'âge, (lors que le ſang bout dans les veines dans le temps de la jeuneſſe.)* Ætatis fervor, *genit.* ætatis

tis fervoris, m. *Cic.* BURZĄCY fię wiek, kiedy krew wre w żyłach czasu młodości.

BOUILON fe dit auffi (*de la liqueur, ou du fuc des viandes, ou des herbes.*) Jus, *genit.* juris, n. *Cic.* Sorbillum, *genit.* forbilli, n. *Plaut.* MOWI fię o Juszce albo rosole y polewce mięsney albo ziol.

Vn petit bouillon. Jusculum, *genit.* jusculi, n. *Catul.* Polewka, rosołek, juszka.

Prendre un bouillon tiede. Jus tepidum ligurire. *Hor.* Polewkę brać zwolnioną.

Il ne vit que de bouillons. Sorbitionibus vivit. *Celſ.* Nic żyie tylko samemi polewkami.

Il ne falloit pas vous donner un bouillon, ayant un méchant eſtomac. Jus tibi dandum non fuit. *Cic.* cùm malum ſtomachum haberes.) Nietrzeba ci było dawać rosołu gdyż masz żołądek zły.

BOUILLON BLANC, *ou* BOUILLON MASLE, (*Plante médecinale, qui eſt combuſtible & peut ſervir de flambeau.*) Verbaſcum album, *genit.* verbaſci, n. *Plin.* *Bouillon noir, ou *Bouillon femelle.* Verbaſcum nigrum, neut. *Bouillon ſauvage. Verbaſcum ſilveſtre, n. KNOTNICA albo Gorzyknot biały, ſamiec ziele lekarſkie ktore fię pali ktore może ſłużyć do kagańcow miaſto knotow. *Knotnica ſamica. *Knotnica leśna ſzalba.

BOUILLON, (*Duché dans la Seigneurie de l'Evesché de Liege.*) Bullionium, ii, n. BULLION Xięſtwo Biſkupſtwa Leodyiſkiego.

BOUILLONNEMENT, ſubſt. maſc. (*Fermentation d'une liqueur qui ſort par bouillons.*) Fervor, *gen.* fervoris, m. Æſtus, *genit.* æſtûs, m. *Cic.* KIPIENIE wybieganie rzeczy iakiey burzącey fię.

BOUILLONNER, V. neut. (*Sortir par bouillons.*) Æſtuare, Fervere. n. KIPIEC wybiegać w gotowaniu fię.

BOUILLONNER, (*Prendre ſouvent des bouillons.*) Sorbillare jus. ROSOŁKOWAC, często brać rosoły.

BOVIGNES, *ou* BOUVIGNES, (*Ville des Païs-Bas dans le Comté de Namur, ſur la rive gauche de la Meuſe.*) Bovinæ, *genit.* Bovinarum, f. pl. BOWINY Miaſto niższych niemiec w Hrabſtwie Nemurſkim, po lewey ſtronie Mozelli.

BOVINO, (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples.*) Bovinum, *genit.* Bovini, n. BOWINO Miaſto Włoſkie w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

BOUIS, *plus uſité* BUIS, ſubſt. m. (*Arbre dont le bois eſt fort dur & ſec.*) Buxum, *genit.* i, n. *Virg.* BUKSZPAN Drzewo barzo twarde y ſuche.

De bouis. Buxeus, buxea, buxeum. *Colum.* Bukſzpanowy.

Bocage de bouis. Buxetum, *genit.* buxeti, neut. *Mart.* Gaik Bukſzpanowy.

Qui porte du bouis. Buxifer, buxifera, buxiferum. *Catul.* Bukſzpanorodny.

BOUIS, eſt auffi *Vn inſtrument de cordonnier* (*qui eſt fait d'un morceau de bouis, & qui ſert à polir les talons des ſouliers*) Buxeum inſtrumentum, (quo calceorum calces poliuntur.) i, neut. BUKSZPAN ieſt inſtrument ſzewſki z ſztuki bukſzpanu zrobiony do glancowania korkow u trzewikow *Galant.*

ON DIT figurément en ce ſens, *Donner le bouis*, pour dire *Farder une choſe*; (*La regratter, la polir pour la faire paroiſtre plus belle.*) Interpolare, uſt. acc. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* w tym rozumieniu dać glanc odnowić iaką rzecz przykraśić przyſarbować oſkrobać polerować áby fię pięknicy wydawała.

Qui donne le bouis aux choſes. Interpolator, *gen.* interpolatoris, maſc. Glancownik ten co poleruie rzeczy iakie.

(Expreſſion populaire.) Mowa poſpolſtwa.

BOULANGER, ſubſt. maſc. *on prononce* boulangé. *Qui fait & vend du pain.*) Piſtor, *genit.* piſtoris, m. PIEKARZ ten co chleb piecze y przedaie.

BOULANGERE, ſubſt. fœm. (*Femme qui fait & vend du pain.*) Piſtrix, *genit.* piſtricis, f. PIEKARKA ta co chleb robi y przedaie.

DE BOULANGER. Piſtorius, piſtoria, piſtorium. *Plin.* PIEKARSKI.

BOULANGERIE, ſubſt. f. (*Le métier de Boulanger.*) Ars piſtoria, *genit.* artis piſtoriæ, f. PIEKARSTWO kunſzt Piekarſki.

BOULANGERIE, (*Le lieu où l'on paiſtrit le pain.*) Piſtrina, *gen.* piſtrinæ, f. *Suet.* PIEKARNIA, mieyſce kędy chleb robią.

BOULANGER *le pain*, V. act. (*Faire le pain.*) Panes facere, **Le paiſtrir.*) Panem depſere, (depſo, is, depſui, act. *Cat.* **Cuire le pain.* Coque e panem, act. *Plin* CHLEB robić. *Rozczyniać ná chleb gnieść ciaſto. *piec chleb.

BOULE, ſubſt. f. (*Corps ſolide & rond de tous les coſtez.*) Globus, *genit.* globi, m. *Cic.* KULA rzecz gruntowna y okrągłá zewſząd.

Petite boule. Globulus, *genit.* globuli, m. *Plin.* Kulká małá kulá.

Jouër à la boule. Rotare, *ou* verſare globum. Grać w kulki w Boczki,

Aller à l'appuy de la boule, (*Jouër une boule qui en appuye une autre, en ſorte qu'on ne la puiſſe tirer.*) Globum adminiculare. act. *ou* adminiculari dep. *Colum. Cic.* Przybyć ná poparcie Boczki, wydać tak kulkę że inſzą ſobą podeprze tak że iey ruſzyć niemożná.

ON DIT figurément *Venir à l'appuy de la boule,* pour dire *Soûtenir quelqu'un, l'appuier dans une choſe* Ferre alicui ſuppetias. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie Przybyć ná poparcie boczki, to ieſt utrzymywać kogo y weſprzeć w czym.

Allez le joindre le premier, je viendray à l'appuy de la boule, pour vous ſoûtenir en cas de beſoin. Nunc prior adito tu, ego in ſubſidiis hic ero ſuccenturiatus, *Ter. Plaut.* Poſtaw fię przy nim bliſko, á iá przyidę ná poparcie boczki ábyś fię utrzymał ieśli tego będzie potrzeba.

BOULE-VEUË, comme *Faire une choſe à la boule-veuë,* pour dire *à tout hazard & d'une maniere incertaine.* Temerè & inconſideratè rem agere. *Cic.* NADOMYSŁ, Napamięć czynić rzecz iaką, ná ſzczęście; czy fię uda: czy nie udá.

Dire les choſes à la boule-veuë, ſans réfléxion, inconſiderement. Temerè & inconſideranter omnia effutire. *Cic.* Gadać co ślíná do gęby przynieſie bez uwagi y rozmyſłu.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme tient pied à boule, pour dire qu'Il ne quitte point ſon travail.* Affidet operi. **Il tient pied à boule à l'eſtude.* Affiduus eſt in ſtudiis. *Cicer.* MOWIĄ przyſłowiem człowiek ſtoi uſtwicznie ná kuli, to ieſt nieodſtępnie pracy w uſtawicznym ieſt obrocie. *Stoi nad kulą nad ſferą, uſtawiczny w nauce.

BOULEAU, ſubſt. maſc. (*Arbre fort connu, dont on fait des balais.*) Betula, *genit.* betulæ, f. *Plin.* BROZA, Brzezina drzewo barzo wiadome z ktorego robią miotły.

BOULET, ſubſt. maſc. (*Groſſe bale de fer. ou de fonte, qu'on met dans des canons & dans des mortiers.*) Globus ferreus, *ou* æneus. KULA wielká gałká żelazná álbo odlewana ktorą w puſzczaią w działá y w możdzerze.

Des Boulets rouges. Glandes ferventes, *ou* ignitæ. Kule czerwone ogniſte.

BOULEVART, ſubſt. maſc. (*Gros Baſtion comme on l'appelle en termes de guerre, ſorte de fortification qui eſt de terre ramportée, & reveſtuë quelquefois de pierres de taille.*) Agger, *gen.* aggeris, m. Wał ſypany z ziemi, Baſtion iako po wojſkowemu zowią czaſem też kamieniem ciofanym wymurowany.

ON DIT figurément, *On fit un boulevart de corps morts qu'on amaſſa de tous coſtez.* Ex congeſtis cadaveribus aggeres effectus eſt. *Flor. Rom.* MOWIĄ niewłaśnie: Zrobiono wał z trupow zewſząd pozbieranych.

BOULEVERSEMENT, ſubſt. m. *on prononce* boulverſement (*Renverſement de* (*quelque édifice.*) Everſio. Demolitio. Diſturbatio *genit.* onis, f. *Cic.* OBALENIE, wywrocenie gmachu iakiego.

BOULEVERSEMENT, (*Grand changement qui arrive dans les choſes.* (Everſio. Inverſio, *gen t.* onis, f. *Cic. Ce remede a fait un grand bouleverſement dans tout mon corps.* Illud remedium perturbationes multas commovit in meo corpore. WYWROCENIE, Zburzenie, odmianá wielká ktora fię trafiá w rzeczach. To lekarſtwo barzo wielkie w ciele moim wzburzenie uczyniło.

BOULEVERSER, V. act. *ou prononce* boulverſer. (*Renverſer un édifice.*) Evertere, *ou* Subvertere. OBALIC, Wywrocić gmach iaki zburzyć.

BOULEVERSER ſe dit figurement pour *Mettre en deſordre, en confuſion.* Turbare. Diſturbare, Evertere. *Cic.* ZBURZYC wywrocić mowi fię niewłaśnie, zá: zamięſzać.

Les grandes afflictions luy ont bouleverſé l'eſprit. Ingentes calamitates hunc de mente deturbarunt. *Cic.* Wielkie utrapieniá przewrociły mu rozum.

Les haines & les diſſenſions ont bouleverſé toute la ville. Odiis atquediſſidiis civitas funditùs everſa eſt. *Cic.* Nienawiści y niezgody całe miaſto pomięſzały.

La banqueroute d'un tel a bouleverſé les affaires de tous ſes aſſociez. Diſturbatio rationum illius hominis, diſturbavit, æs ſociorum. Upadek tego á tego wſzyſtkich ſpolnikow iego rzeczy pomięſzał.

Il a bouleverſé tout pour ſon agrandiſſement. Cuncta turbavit, ut fortunam ſuam amplificaret & augeret. Wſzyſtko pomięſzał ſzukaiąc wynieſienia właſnego.

BOULIMIE, ſubſt. f. terme de médicine. (*Maladie qui cauſe un appétit deſordonné.*) Inextincta fames, f *Ovid.* BULIMIA apetyt zbytni łaknienie uſtawiczne nienaſycenie choroba.

BOULIN, ſubſt. maſc. (*Petit trou, ou logette qu'on diſpoſe autour d'un colombier, pour y loger des pigeons.*) Columbarium, *genit.* columbarii, n. *Var.* DZIURY przegrody w gołembnikach dla ſadzania gołębi.

Boulins faits de terre. Columbaria fictilia, *genit.* columbariorum, n. plur. *Col.* Garki dla gołębi albo naczyniá gliniane pozawieſzane.

BOULINE, ſubſt. f. terme de marine. (*Corde ammarée vers le milieu de chaque côté d'une voile, qui luy fait prendre le vent de coſté, quand on ne l'a pas en pouppe.*) Velum obliquè obtentum, *genit.* veli obliquè obtenti, n. LINA Sznur przyprawiony od ſrzodka z każdey ſtrony żagla ktory go zawiatrem obraca zboku kędy go nie maią z przodu okrętu.

Aller à la bouline, (*Prendre le vent de biais.*) Obliquo velo ferri, (ferror, ferris, latus ſum.) paſſ. *Virg.* Zboku wiatr wziąc bakierować.

BOULINER, pour dire *Biaiſer dans les affaires.* Non rectè agere quærere ambages in tractandis negotiis. BAKIEROWAC wybiegow ſzukać kręcić w ſprawach.

(Façon de parler rare,) Spoſob mowienia rzadki.

BOULINGRIN, ſubſt. maſc. mot Anglois. (*Jardin verd & orné de pallisſadas, & parterres de gazon.*) Hortulus arboribus conſitus, voluptaris & amœnitatis causâ paratus, m. OGRODEK zielony okracony y w kwatery z murawy dane wykſztałtowany.

BOULON, ſubſt. maſc. (*Groſſe cheveille de fer, qui a une teſte ronde.*) Fibula ferrea, æ, f. ANKRA gruba zwora żelazna w głowie okrągła.

BOUQUER, n. ſe dit figurément (*des choſes qu'on eſt contraint de faire par violence.*) comme *il luy a fallu bouquer, Il a eſté contraint de le faire.* Coactus fuit id facere. MUSIC być przymuſzonym do czego, iako: Muſiał uſtąpić muſiał to uczynić.

Il le fit bouquer devant cette ville, Il rendit tout ſon feu & ſes travaux inutiles. Ad hanc urbem, fregit illius impetum, *Cæſ.* Przymuſił go przed tym miaſtem dokazać że wſzyſtek ogień iego, y praca ná nic fię niezdały.

Faire bouquer quelqu'un, (*Le contraindre à une choſe.*) Aliquem ad aliquid cogere, act. *Cic.* Przymuſić kogo do czego

BOUQUESPINE, ſubſt. maſc. (*Arbriſſeau qu'on appelle autrement* NOIR-PRUN, *qui porte une graine médecinale & purgative.*) Spina cervina, *genit.* ſpinæ cervinæ, f. Rhamnus, *genit.* Rhamni, f. BODŁAK Ziele inaczey oſet czarny ktore wydaie ziarnka lekarſkie y czyſzczące.

BOUQUET *de fleurs liées enſemble,* ſubſt. maſc. Florum faſciculus, *genit.* florum faſciculi, m. ROWNIANKA, ſnopek kwiatow związanych w kupę.

Faire un bouquet. Nectere flores, (necto, nectis, nexui, nexum.) act. *Hor.* Kwiaty wiązać w rowniankę.

Porter un bouquet au nez. Florum faſciculum ad nares admovere. *Cic.* Przytykać kwiaty do noſa.

ON DIT, *Donner le bouquet à quelqu'un,* (*quand on l'invite à donner un bal ou un repas à une compagnie.*) Choreas aut epulas indicere alicui. **Rendre le bouquet,* (*quand on s'acquite de ſon devoir en cela.*) Officium hac in re præſtare. MOWIĄ rowniankę komu podać, kiedy go zapraſzaią w koley áby dł ucztę albo ochotę ſprawił kompaniy iakiey. *Oddać rowniankę kiedy kto czyni zadoſyć powinności ſwoiey w tey mierze.

BOUQUETIERE, ſubſt. f. *on prononce* bouqtiere. (*Celle qui fait des bouquets de fleurs & des couronnes.*) Quæ nectit flores, Coronaria, *genit.* coronariæ, f. *Plin.* TA co kwiaty wyrabia álbo rowniankí zkwiatow y wieńce.

BOUQUETIN, ſubſt. maſc. (*Bouc ſauvage qui eſt une eſpece de chamois.*) Ibex, *genit.* ibicis, m. *Plin.* KOZIEŁ dziki.

BOUQUIN, ſubſt. maſc. (*Vieux bouc.*) Hircus, *genit.* hirci, maſc. *Hor.* KOZLISKO ſtare Cap.

ON APPELLE figurement, *Vn vieux Bouquin,* (*Vn homme puant & laſcif, qui a paſſé ſa vie dans la debauche.*) Senex ſordidus & hircinâ libidine fœtens. *Apul.* NAZYWAIĄ *niewłaśnie:* Stary kozioł człowieká ſmrodliwego, ktory życie ſwoie ná roſpuście ſtrawił.

BOUQUINS, (*Vieux livres qui ſentent le relent.*) Carioſi codices ſitum redolens. STARE Księgi ſpleśniałe Ktore czuć zbutwiáłością.

CORNET A BOUQUIN, ſubſt. maſc. (*c'eſtoit autrefois une grande flûte de païſan.*) Buccinum, *genit.* buccini, n. *Plin.* KOZI ROG, była to przedtym trąbá chłopſká, wielká.

BOUQUINER, V. act. (*Rechercher & feuilleter de vieux livres, ou de vieux bouquins.*) carioſos libros evolvere. SZPERAC ſzukać po kſięgach ſtarych zbutwiałych.

BOURACAN, ſubſt. m. *on diſoit autrefois* BARRACAN. (*Sorte d'étoffe tiſſuë de poil de chévre.*) Pannus cilicinus, i, maſc. BURAKAN przedtym mowiono Barakan Materya tęga przędziona z wełny koziey.

BOURASQUE, ſubſt. f. (*Tempeſte ſoudaine & violente ſur mer ou ſur terre.*) Procella, *genit.* procellæ, f *Cic.* ZAWIERUCHA záwiewka nàwałność nagła y gwałtowna ná morzu álbo na ziemi.

J'ay toûjours eſtimé voſtre frere un grand perſonnage, particulierement depuis que j'ay veu qu'il eſt quaſi le ſeul parmi tant de bouraſques, que je voye au port. Fratrem tuum ſemper magnum hominem duxi, ſed imprimis quòd his tempeſtatibus eſt propè ſolus in portu. *Cic.* Záwſzem iá Bratá twego miał zá wielkiego człeka, zwłaſzcza od tego czaſu iakom obaczył że on prawie ſam ieſt ná lądzie między temi náwałnościami ktore widzę.

BOURASQUE ſe dit auffi *d'une émotion populaire qui dure peu.*) Motus civicus, *genit.* motûs civici, m. *Hor.* ZAWIERUCHA fię też mowi o rozruchu poſpolitym nie długo trwaiącym.

BOURASQUE au figuré ſe dit (*des emportemens & des failles violentes d'un homme bourru.*) comme *Il a eſſuyé toutes ſes bouraſques & ſon humeur chagrine.* Illius impetus omnes & moroſitates tulit, *ou* ſuſtinuit. ZAWIERUCHA fię też mowi o człowieku cholerycznym nápaſtnym, y popędliwym, iako: wytrzymał wſzyſtkie iego záwieruchy y humor iego gniewliwy.

BOURBE, ſubſt. f. (*Crotte épaiſſe comme celle des eaux croupies.*) Cœnum, *genit.* cœni, n. *Cic.* BAGNO, Kałuża, błoto geſte iáko wod zſiadłych.

Vn poiſſon qui vit dans la bourbe. Lutenſis, *ou* lutarius piſcis, maſc. *Plin* Ryba co w błocie żyie.

Il eſt tombé dans la bourbe. Merſus limo hæret. *Phæd.* Wpadł w kałużę.

BOURBELIER, ſubſt. maſc. terme de chaſſe, (*qui ſe dit de la partie du ſanglier qu'aux autres animaux on nomme poitrine.*) Apri ſumen, *genit.* ſuminis, n. *Plin.* WYMIĘ co fię mowi o tey części dzika ktora fię u inſzych nazywa pierś.

BOURBEUX, m. BOURBEUSE, f. adject. (*Plein de bourbe*) Cœnoſus. Lutulentus. Limoſus, a, um. *Cic.* BŁOTNISTY Bagniſty pełen błota.

BOURBIER, ſubſt. maſc. (*Lieu rempli de bourbe.*) Lacuna cœnoſa. *Cic.* KAŁUZA Bagno.

ON DIT figurément, *J'avertiray voſtre pere afin qu'il vous retire promptement du bourbier où vous allez vous jetter.* Patri faciam palam ut te ex lutulento cœno properè eliciat foràs. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie: Przeſtrzegę Oyca twego áby cię prędko odwiodł od tey kałuży w ktorą leźieſz.

BOURBIER ſe dit (*des embarras d'affaires, d'où on a peine de ſe tirer.*) comme *Eſtre toûjours dans le meſme embarras, ſe trouver toûjours dans le meſme bourbier.* In eodem luto hæſitare. *Ter.* KAŁUZA fię mowi o trudnościach zábaw z ktorych z ciężkością wyniść kto może, iáko: Zoſtawać záwſze w tychże trudnościach, záwſze fię w tyżże kałuży znaydować

BOURBIER, (*où ſe veautrent les pourceaux, la Bauge.*) Volutabrum, *genit.* volutabri, n. *Virg.* BŁOTO mieyſce wałania gdzie fię walaią wieprze, kałuża.

BOURBON L'ANCY, (*Ville & Chaſteau en Bourgogne.*) Borbonium Anſelminum. BORBON ANCY Miaſto y Zámek w Burgundyi.

BOURBON L'ARCHAMBAUT, (*Ville capitale du Bourbonnois.*) Borbonium Archambaldi, n. BORBON ARSZAMBALD Miaſto głowne Borbońſkiego kraiu.

LE BOURBONNOIS, (*Province de France.*) Borbonius ager. BORBONIA Prowincya Francyi.

BOURBOURG, (*Ville de Flandres.*) Burburgum, *genit.* Burburgi,n. BURBURG Miaſto Flandryi.

BOURDE, ſubſt.f. (*Menſonge dont on ſe ſort pour s'excuſer*,ou *pour ſe divertir de la credulité des autres.*) Commentum, *genit.* commenti, neut. OSZUSTWO Kłamſtwo ná żart ktorego kto záżywa álbo ſię wymawiaiąc álbo kogo co łatwo uwierzyć może zwodząc.

Donner des bourdes. Confingere & aliquid comminiſci. Bayki prawić oſzuſtwa zmyślać,udawać co.

Donneur des bourdes. Sycophanta, *genit.* ſycophantæ,m. *Plaut.* Frant oſzuſt ſzalbierz kłamca.

Pleindebourdes. Commentitius,a,um.*Cic.* Pełen kłamſtw

BOURDEAUX, (*Ville capitale de le Guyenne où il y a un Archeveſché, un Parlement & une Vniverſité.*) Burdegala & Burdigala, *gen.*æ,f. BURDEGALA Miaſto głowne Akwitaniy gdzie ieſt Arcybiſkupſtwo, Parlament, y Akademia.

BOURDELOIS,m. (*Celuy qui eſt de Bourdeaux.*) Burdigalenſis, *genit.* Burdigalenſis,m. BURDEGALCZYK Ten co ieſt z Burdegali.

BURDELOISE,f. (*Celle qui eſt de Bourdeaux.*) Burdigalenſis, *genit.* Burdigalenſis,f. BURDEGALKA Ta co ieſt z Burdegali.

LE BOURDELOIS, *ou* LA VRAIE GUYENNE, (*Païs autour de Bourdeaux.*) Burdigalenſis ager, *genit.* Burdigalenſis agri,m. BURDEGALIA prawdziwa Akwitania kray około Burdegali.

BOURDEUR, ſubſt. maſc. (*Donneur de bourdes.*) De ce mot corrumpu on a fait le Proverbe, *Autant pour le brodeur*, au lieu de dire *pour le bourdeur*. OSZUST kłamca ſzalbierz od tego ſłowa zepſowanego uczyniono przyſłowie: Tyle albo tak wiele dla Paſamonnika, zámiaſt dla oſzuſta.

BOURDON, ſubſt.maſc. (*Baſton fait au tour à l'uſage des pelerins qui vont à S. Jacques.*) Peregrinantium baculum, *genit.* baculi,n. LASKA toczona Pielgrzymſka, pielgrzymow idących do S. Jakuba.

BOURDON eſt auſſi (*une groſſe Mouche Gueſpe, qui fait beaucoup de bruit en volant.*) Fucus, *genit.* fuci,m. *Virg.* JEST też to wielka Mucha Oſa, trąd, álbo trzmiel co wiele hałasu czyni lataiąc.

BOURDON eſt auſſi (*Vn jeu de l'orgue, qui fait la baſſe, qui a le ſon le plus creux, & qui a les plus gros tuyaux.*) Tuborum ſoni gravioris & depreſſioris ordo. JEST też to Bas w organach co ma głos naygłębſzy, y piſzczałkę náygrubſzą

FAUX BOURDON, (*Muſique ſimple qui ſe chante note contre note.*) Rudior & depreſſus muſicorū concentus. CHORAŁ Muzyka proſta co ſię śpiewa nota za notą.

ON DIT proverbialement, *Planter le bourdon en un lieu, (y eſtablir ſa demeure.)* Sedem alicubi ponere MOWIĄ przyſłowiem: Záłożyć ſobie gdzie ſiedliſko.

BOURDONNEMENT, ſubſt.maſc. (*Bruit ſourd que font les bourdons & les abeilles.*) Fremitus, *genit.* ûs.m. *Colum.* BRZĘCZENIE, Dzwonienie ciche ktore czynią Trędy y pſzczoły.

ON LE DIT auſſi (*De ce bruit confus que font les hommes qui murmurent.*) Murmur, *genit.* murmuris,n. *Colum.* TOZ MOWIĄ o ſzemraniu niewyraźnym ludzi mruczących.

ON APPELLE auſſi *Vn bourdonnementt d'oreilles,(qui eſt un commencement de ſurdité.)* Aurium tinnimentum, *genit.* aurium tinnimenti,n. *Plaut.* NAZYWAIĄ Dzwonienie w uſzach co ieſt początkiem głuchoty.

BOURDONNER, V.n. (*Faire un bruit ſourd, tel que font les bourdons & les mouches à miel.*) Strepere, (ſtrepo,is,ſtrepui, ſtrepitum.)n. *Plin.* BRZĘCZYC Dzwonić iák muchy ábo pſzczoły.

Trois jours avant, ou environ, que les abeilles ſortent de leurs ruches, on les entend bourdonner comme des ſoldats qui décampent. Ferè ante triduum, quam eruptionem factura ſint apes, velut militaria ſigna moventium tumultus ac murmur exoritur. *Var.* Trzydni przedtym niż ſię pſzczoły wyroią z ulow ſłychać że dzwonią iáko woyſko kiedy ſię ma ruſzać.

Lorsque les abeilles ſont ſur le point de s'envoler, ou qu'elles commencent de le faire, elles bourdonnent plus fort qu'auperavant. Antè quàm evolaturæ ſint apes, aut etiam incœperunt, conſonant vehementiùs. *Var.* Kiedy pſzczoły iuż maią wylecieć álbo że wylátywać záczynaią dzwonią bárziey niż przedtym.

BOURDONNER ſe dit figurément (*d'un murmure*, ou *de quelque bruit confus.*) Strepere, (ſtrepo, ſtrepis, ſtrepui, ſtrepitum.)u. *Cic.* BRZĘCZYC, Gruchać mowi ſię niewłaśnie: o ſzemraniu iákim, álbo ogłoſce niewyraźney.

BOURG, ſubſt.maſc. *on prononce* bour. (*Vn lieu qui n'eſt ni ville ni village, mais qui tient le milieu.*) Pagus Vicus, *genit.* i,m. *Hor. Cic.* MIASTECZKO co nie ieſt ani miaſto, áni wieś ále ſzrzednie między obiemá.

Habitant d'un bourg. Vicanus. Paganus, *genit.* i, maſc. *Cic.* Obywatel miaſteczká mieſzczanek.

Habitant d'un bourg. Vicana. Pagana, *genit.* æ, fœm. Obywatelká miaſteczká mieſzczká.

Qui appartient au bourg. Paganus, pagana, paganum. *Prop.* MIEYSKI, Mieſzczáńſki.

FAUX-BOURG. Suburbium, *genit.* ſuburbii,n. PRZEDMIESCIE.

Vous avez icy près dans le Faux-bourgun peu de terre que vous affermez, donnez luy en la jouiſſance. Agelli eſt hîc ſub urbe paulatim quod locitas, huic des qui fruatur. *Ter.* Maſz tu ná przedmieściu niektore grunta ktore arenduieſz, puść mu ie w dzierżawę.

BOURG-EN-BRESSE, (*Ville capitale de Breſſe.*) Burgus, *genit.* Burgi, *ou* fœm. BURG, Miaſto głowne Breſſyi.

Qui eſt de Bourg-en-Breſſe. Burgenſis & hoc Burgenſe, adject. *genit* Burgenſis, *pour tous les genres*. Co ieſt z Burgá z Breſſyi.

BOURG-LA-REINE, (*Bourg de l'Iſle de France, à une lieuë de Patris.*) Reginoburgus, i. fœm. REGINOBURG, Miaſto Wyſpá Francyi o milę od Paryżá.

BOURG-St-ANDIOL, (*Ville du Vivarez.*) Burgus Andeolii, maſc. BURGANDEOL, Miaſto Wywareyſkiego kraiu.

BOURGADE, ſubſt.f. (*Petit Bourg.*) Parvus vicus. MIASTECZKO małe mieściná.

De bourgade en bourgade. Pagatim. adv. *Liv.* Od miaſteczká do miaſteczká.

BOURGEOIS, ſubſt.m. *on prononce* bourjois. (*Nom collectif*, pour dire *Les habitans d'une ville.*) Cives, *genit.* civium, *Cic.* MIESZCZANIE Imię zbieralne, to ieſt: obywatele miaſtá

BOURGEOIS, ſe dit (*De chaque habitant particulier.*) Civis, *genit.* civis, *Cic* MIESZCZANIN ſię mowi o każdym obywatelu z oſobná.

Receu bourgois de Paris. Aſcriptus Pariſinus. * (*Ciceron a dit* Aſcriptus Heraclienſis, *ReceuBourgeois d'Héraclée.*) Przyięty mięſzczaninem Paryſkim. *Cicero powiedział przyięty mieſzczaninem Heraklei.

BOURGEOISE ſubſt.f. *on prononce* bourjoiſe. (*Citoyenne d'une ville.*) Civis, *genit.* civis,f. MIESZCZKA obywatelká, miaſtá iakiego.

ON DIT, (*en parlant d'un homme, ou d'un femme peu polis*) *Il a l'humeur*, ou *les manieres bourgeoiſes.* Inſulſæ urbanitatis homo. MOWIĄ o męſzczyznie álbo białogłowie mało obyczaynych, má obyczaie mieyſkie.

Cela eſt bourgeois. Hoc in ſulam urbanitatem ſapit. To ieſt po mieyſku.

BOURGEOISEMENT, adv. *on prononce* bourjoiſement, (*en Bourgeois.*) More civico. PO MIEYSKU.

BOURGEOISIE, ſubſt.f. *on prononce* bourjoiſie. (*Les Bourgeois d'une ville.*) Civitas, *genit.* civitatis,f. *Cic.* MIASTO Mieſzczanie miaſtá iakiego.

BOUREOISIE, ou *le droit de bourgeoiſie.* Civitas. *genit.* civitatis, *Cic.* MIEYSKIE, prawo mieyſkie.

Avoir le droit de bourgeoiſie. Jouïr des priviléges des bourgeois d'une ville. Habere civitatem. *Cic.* Mieć mieyſkie, záżywać praw y przywileiow Mieſzczan miaſtá iakiego.

Accorder, donner à quelqu'un le droit de bourgeoiſie. Aſciſcere aliquem civem. *Cic.* Pozwolić dać komu prawo mieyſkie.

Perdre le droit de bourgeriſie. Jure civitatis excidere. Abalienari jure civium. *Cic.* *Inter ærarios referri. *Cic.* Comme qui diroit *Eſtre mis à la taille.* Ztracić mieyſkie prawo. *Jakoby kto rzekł, między poſpolſtwem być takſowany.

Oſter à quelqu'un le droit de bourgeoiſie, l'en priver. Eripere, alicui civitatem. *Cic.* Odiąć odebrać komu mieyſkie.

Obtenir le droit de bourgeoiſie. Adipiſci, *ou* conſequi civitatem. *Cic.* Otrzymać mieyſkie.

BOURGEON *de vigne*, ſubſt.m. *on prononce* bourjon. (*Bouton qui pouſſe à la vigne.*) Gemmá, *genit.* gemmæ,f. PĄCZKI winne, liſtki ktore wypuſzczá winnicá.

BOURGEON, (*Bouton qui vient au viſage.*) Papula, *genit.* papulæ,f. *Plin.* KROSTKI, ktore ſię ná twarzy robią.

BOURGEONNER, V.neut. *on prononce* bourjonner. (*Pouſſer des bourgeons.*) Gemmare, (gemmo, gemmas, gemmavi, gemmatum.) *Colum.* PĄCZKI wypuſzczać rozwiiać ſię.

BOURGEONNE', m. BOURGEONNE'E, f, (*Plein de boutons, parlant du viſage.*) Pupulis exaſperatus,a,um. KROSTAWY, KROSTAWA, pełen kroſt mowiąc o twarzy.

Il a le nez tout bourgeonné. Eſt tuberoſiſſimæ frontis. *Pla.* Má nos wſzyſtek kroſtami obſypany ſzyſzk waty.

BOURGES, (*Ville Archiepiſcopale & capitale du Berry.*) Bituriga, *genit.* Biturigæ,f. BITURYGA, Miaſto Arcybiſkupie głowne Barreyſkiey Prowincyi.

Peuples du Dioceſe de Bourges. Bituriges Cubi. *genit.* Biturigum Cuborum,m. plur. Ludzie Diecezyi Biturycкiey Bozurygowie.

Qui eſt de Bourges. Bituricenſis. Bituryżanin co ieſt z Biturygi.

BOURGMESTRE, ou *Maiſtre du Bourg*, ſubſt.m. Conſul, *genit.* Conſulis,m. BURMISTRZ rządcá miaſtá miaſteczká. (Ce mot eſt d'uſage en Flandre, en Hollande & en Allemagne, c'eſt comme le premier Magiſtrat d'une ville, qui donne des ordres pour le gouvernement, la juſtice & la police, comme autrefois les Conſuls à Rome. *On prononce l'*s* dans ce mot) To ſłowo ieſt w używaniu w Flandryi, Hollandyi, y Niemczech, ieſt to iakob pierwſzy urząd w mieście ktory roſkazuie co do rządu miaſtá ſprawiedliwości, y porządku należy iako przedtym Konſulowie w Rzymie. *Wymawiá ſię *ſ* wtym ſłowie.

BOURGOGNE. Burgundia, *genit.* Burgundiæ,f. BURGUNDIA.

(Province de France, qui a eu autrefois titre de Royaume, & puis celuy de Duché-Pairie. C'eſt proprement la Baſſe Bourgogne qui a pour Capitale Dijon, *Burgundia Inferior*: la haute Bourgogne, *ou* le Comté de Bourgogne, *ou* la Franche-Comté, *Burgundia Superior*, ou *Burgundiæ Comitatus*, genit. *Comitatûs*,m.) Prowincya Franzuſká, ktorą niegdyś zwano kroleſtwem, a potym Xięſtwo-Rowności. Ieſt to właśnie niſká Burgundyá ktorá ma głowne miaſto Diwion. Wyżſzá Burgundyá álbo Hrabſtwo Burgundyiſkie, álbo wolne Hrabſtwo

BOURGUIGNON, m. BOURGUIGNONE, f. adject. (*Celuy, ou Celle qui eſt du Duché de Bourgogne.*) Burgundio, Burgundionis. BURGUNDYICZYK, BURGUNDYIKA, ten álbo tá co ieſt z Xięſtwá Burgundyi.

BOURGUIGNON *de la Franche-Comté.* Sequanus Burgundio,m. **Bourguignonne de la Franche-Comté*, Sequana Burgundio,f. BURGUNDYICZYK, Burgundyiká, od ſekwany to ieſt z Hrabſtwá wolnego Burgundyiſkiego.

BOURGIGNOTE, ſubſt.f. (*eſpece de Caſque*, ou *de Salade.*) Galea,æ,f. SPOSOB Szyſzaka przylbicy, ábo ſałaty.

BOURRADE, ſubſt.f. (*Atteinte que les chiens donnent à un liévre, quand au lieu de le prendre, ils n'attrapent qu'un peu de ſa bourre*, ou *de ſon poil.*) Tomenti leporis avulſio, fœm. OBRCANIE uſzczknienie ktore pſy czynią zaiącowi kiedy miaſto tego żeby go ugoniły tylko ſzerci iego co urwą.

BOURRADE ſe dit au figuré, (*d'une attaque, d'un coup qu'on porte à quelqu'un, ſoit en le frappant, ou pluſtôt en le raillant & écrivant contre luy.*) Vellicatio, *genint.* velicationis,f. *Suet.* OBROCENIE uſzczknienie mowi ſię niewłaśnie o napaści álbo godzeniu ná kogo czyli to biiąc ná niego, á raczey żartuiąc álbo piſząc przeciwko niemu.

Donner une bourrade, ou *des bourrades à quelqu'un.* Aliquem lancinare. *Cicer.* *ou* vellicare. *Plaut.* Obracać kogo przez żarty wziąć go ná obroty.

BOURRE, ſubſt, f. (*Poil de pluſieurs animaux, qui ſert à garnir des choſes, des ſelles & des matelas.*) Tomentum. *genit.* tomenti,n. *Suet.* PILSN, Szerść wielu zwierząt ſłużącá do wyściełaniá ſtołkow krzeſeł y materacow.

BOURRE, (*Couverture qui paroiſt ſur le bourgeon de la vigne, avant que la feuille ſorte, qui eſt comme de la boure.*) Burra *genit* burræ. f. MECH odzienie ktore ſię pokazuie ná pączkach latorośli pierwey niżeli liście wypuści podobne do włoſia.

BOURRE ſe dit figurement en morale (*de tout ce qui eſt groſſier dans quelque ouvrage de proſe ou de vers, par une métaphore tirée (des garnitures de chaiſes, qui ſont mal conditionées, quand on y met de la bourre au lieu de crin.*) comme *Il y a de beaux endroits danc ce livre, mais il y a auſſi bien de la bourre.* Et multa laudanda ſunt in hoc libro, & multa reprehendenda. Fluit ille liber luculentus, eſt tamen quod tollere velles. *Il y a dans ce poëme beaucoup de méchans vers, mais il y en a auſſi beaucoup de bons & à imiter.* PILSN ſię mowi niewłaśnie y co do obyczaiow o wſzyſtkim co ieſt proſte w piśmie iakim tak nie wierſzem iako y wierſzem, przez podobieńſtwo wzięte od robieniá krzſeł ktore nie dobrey roboty bywaią kiedy ie wyściełaią pilśnią miaſto włoſia, *Jako*: Są piękne mieyſca w tym piśmie ále też wiele ieſt pilśni. W tym Rytmie ieſt wiele wierſzy ladaiakich, ále też ieſt ich wiele godnych náśladowania.

BOURREAU, ſubſt.maſc. *on prononce* bourrau (*Executeur de la juſtice.*) Carnifex. *Cic.* KAT ten co ſprawiedliwość wykonywa oprawca.

ON APPELLE auſſi BOURREAU, (*Celuy qui eſt ſanguinaire, cruel & ſans pitié.*) Crudelis m. *Cic.* NAZYWAIĄ też Katem tego ktory ieſt okrutny y krwi pragnący.

ON LE DIT encore figurément *des remords de la conſcience.*) comme *Vn criminel porte toûjours ſon bourreau avec luy.* Animus tortor ſontem ſemper excruciat. MOWIĄ toż ſamo *niewłaśnie*: o zgryzliwościach ſumnięnia, iáko: Zbrodzień záwſze z ſobą ma kata ſwego.

BOURRE'E, ſubſt.f. (*Petit fagot de bois fort menu, qui fait un feu prompt & de peu de durée.*) Faſcis virgultorum & ſtramentorum,m. *Caſ.* CHRUST pęczek rozg barzo cienkich z ktorego ogień prędki ále krotko trwaiący.

BOURRELER, V.act. *on prononce* bourler. (*Tourmenter.*) Cruciare. Torquere, *Cic. Ter.* TRAPIC, Męczyć, dręczyć.

ON DIT figurément, *Eſtre bourrellé en ſa conſcinnce, Avoir ſa conſcience bourrelée.* Excruciari animi conſcientiâ. *Cicer.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Być udręczonym od właſnego ſumnienia, mieć ſumnienie udręczone.

BOURRELET, ſubſt.maſc. *on prononce* bourlet, (*Eſpece de cordon rond que les Doceeurs portoient anciennement ſur leurs chapperons, & que portent encore aujourd'huy les Avocats Généraux des Parlements.*) Circulus, *genit.* circuli,m. KOŁKO, ſznurek okrągły ktory zdawności Doktorowie noſili ná kapach ſwoich, y ktory ieſzcze teraz noſzą Generalni Patronowie Parlamentow, to ieſt: Sądow głownych.

BOURRELET, (*dont les femmes ſe coëffent pour ſuûtenir & arranger leurs cheveux, & qui ſert à ſe mettre ſur une chaiſe percée.*) Circulus tomento fartus,m. KOŁKO wyściełane do ſtroiu białogłowſkiego y układania włoſow ná głowie, y do ſiadania ná ſtolec.

BOURRELET, (*qu'on met ſur la teſte pour porter plus facilement quelque choſe deſſus, comme les Laitieres à Paris.*) Ceſticillus, *genit* ceſticilli,m. *Feſt.* KOŁKO ktore kładą ná głowę dla łatwieyſzego dzwigania czego ná nim iáko Mlekarki Paryſkie.

BOURRELIER, ſubſt. m. *on prononce* bourlier. (*Artiſan qui fait des harnois de chevaux, garnis de bourre.*) Helciarius, *genit.* helciarii,m. *Apul* SIEDLARZ rzemieślnik co chomąta robi ná konie wyściełane pilśnią.

BOURRER, V. act. (*Garnir*, ou *remplir de bourre.*) Tomento farcire. *Plin.* WYSCIEŁAC pilśnią, nátykać.

ON DIT familierement parmi le peuple, *Je me ſuis bourré le ventre comme il faut dans ce feſtin.* In his epulis explevi ventrem meum. *Cic.* MOWIĄ między poſpolſtwem wytkałem wyſłałem ſobie brzuch náleżycie ná tym bankiecie.

BOURRER ſe dit proprement (*des chiens qui bourrent les lievres en les chaſſant, lors qu'ils n'emportent que de leur bourre*, ou *poil.*) Vellere tomentum leporis, act. *Plaut.* OBRACAC uſzczknąć urwać mowi ſię właśnie o pſach kiedy goniąc zá záiącem tylko ſzerci ich pyſkiem urwą.

ON DIT par metaphore *Bourrer quelqu'un*, (*Le battre, luy donner pluſieurs coups.*) Crebris ictibus aliquem verberare, cædo,is, cecidi, cæſum: impeto, impetis, impetivi, impetitum.) **Bourrer quelqu'un*, (*dans la diſpute, dans des écrits.*) Aliquem lancinare, *ou* vellicare, (o,as, avi, atum.) act. acc. **Je l'ay bourré comme il faut.* *Verbis illum protelavi. *Ter.* MOWIĄ *niewłaśnie*: obracać ſzarpnąć urwać kogo, zbić go dać mu plag kilkanaście. *Obracać kogo w wſporze, w piſmach. *Obracałam go należycie.

BOURRIQUE, ſubſt.f. (*Meſchante beſte de voiture.*) Iniquæ mentis aſellus, *genit*, aſelli,m. *Hor.* HETKA wywłoka, bydlę ladaco do iázdy.

BOURROCHE, ſubſt.f. (*Herbe potagere, que les Medecins appellent* Bourrache, *& que Matthiole dit eſtre la meſme choſe que noſtre* bugloſſe.) Bugloſſus, *genit.* bugloſſi. *Plin.* MIODUNKA Wołowy język ziele kuchenne Doktorowie názywaią Burak, á Matyolus powiada że ieſt toż ſamo co náſza miodunka.

BOURRU,m. BOURRUë,f. (*Extravagant, bizarre,qui a des manieres extravantes.*) Moroſus,moroſa,moroſum. *Hor.* NIEOBYCZAYNY,niedogodny,dziwak,co ma obyczaie dziwackie-

Il eſt d'un naturel bourru. Moroſæ eſt indolis. Mirabiliter moroſus eſt.*Cic.*Jeſt przyrodzenia dziwackiego,niedogodnego

VIN BOURRU, (*Vin qu'on empeſche de bouillir & qui eſt trouble.*) Vinum lene & fæculentum. WINO niedogodne wino ktoremu wyrobić niedadzą y ieſt mętne.

MOINE-BOURRU,(*Lutin,Loup-garou.*)Verſipellis,is,m. *Plaut.* WILKOŁEK.

(Horace appelle en Latin *Lémures*,genit. *lémurum,m.pl.* des Eſprits malins qui courent la nuit ſous des figures épouvantables.Horacyuſz názywa poczwary nocne,ſtrachy złych duchow ktore biegaią w nocy pod poſtaciami ſtraſznemi.

BOURSE, ſubſt.f. (*Petit ſac de cuir à mettre de l'argent.*) Crumena.*Hor.* Sacculus.*Mart.* Marſupium.*Plaut.* Loculus. *Var.* WACEK, Mieſzek, Kieſa, Kaleta, Worek mały ſkorzany ná pieniądze.

Vn avare porte toûjours ſa bourſe & tout ce qu'il a d'argent avec luy.Il mange,il couche,il ſe baigne avec ſa bourſe: toutes ſes eſperances ſont dans ſa bourſe,& ſa vie eſt liée à ſa bourſe. Avarus bulgam & quidquid habet nummorum, ipſe habet ſecum. Cum bulgâ cœnat,dormit, lavit:omnis ſpes hominis in unâ bulgâ eſt, & hac devincta eſt vita. *Lucil.* Łakomiec wſzędzie worek ma z ſobą y cotylko ma pieniędzy przy ſobie noſi, iada, ſypia, kąpie ſię z workiem ſwoim, wſzyſtkie nádzieie iego ſą u niego w worku,y życie iego zawiſło od worka

Petite bourſe. Locellus, *genit.* locelli,m. *Mart.* Mieſzek mały kieſka.

BOURSE ſe dit auſſi (*de l'argent,* ou *des richeſſes de quelqu'un.*)comme *Avoir la bourſe bien ferrée,l'avoir bien garnie d'argent.*Benè nummatum habere marſupium.*Plaut.* WOREK ſię mowi niewłaśnie zapieniądze, álbo doſtatki czyie, mieć worok dobrze kowany, dobrze opatrzony pieniędzmi.

*Il n'a rien dans ſa bourſe.*Nihil habet in loculis.*Hor.* Nic nie ma w worku.

Manier la bourſe de quelqu'un. Rem alicujus adminiſtrare.*Cic.* Workiem czyim rządzić, ſzkatułą.

*Aider quelqu'un de ſa bourſe.*Re aliquem juvare.*Ter.* Ære ſuo aliquem levare. Dopomoc komu workiem właſnym ſzkatułą.

De mander la bourſe à quelqu'un. Alicui aurum poſcere. *Phæd.* Worek ſobie kazać oddać komu.

Vuider la bourſe de quelqu'un. Aliquem excutere. *Suet.* **Luy couper la bourſe.* Crumenam alicujus pertundere,*ou* ſecare.*Plaut.* Wyprożnić worek komu.*Urznąć mu kieſę.

Il a toûjours eu ſa bourſe ouverte pour ſes amis. Nunquam clauſa fuit in amicos illius benignitas.*Ter.* Záwſze miał kieſę ſzkatułę otwartą dla przyiacioł.

Faire de la depenſe ſelon ſa bourſe. Pro re ſuâ ſumtus facere.*Cic.* Pomiarkowanie według worka ſwego wydawać.

COUPEUR *de bourſe.*Sector zonarius, *genit.*ſectoris zonarii,m.*Plaut.* RZEZIMIESZEK.

BOURSE *comme,* (*Societé de perſonnes où les droits & les émolumens ſont mis & partagez en commun.*) Secietas in quâ jura & emolumenta communia ſunt.*Cic.* WOREK poſpolity, wſpolność oſob ktorych prawa y pożytki ſą wraz złożone y ktorzy między ſobą ſię dzielą z tego co maią álbo zyſkaią.

BOURSE,(*Ce qui enveloppe les fruits & les fleurs.*) Folliculus,*genit.*folliculi,m.*Colum.* WOREK łuſka ſtrąk co okrywa kwiaty y owoce.

BOURSE *qui enferme les chaſtaignes & qui eſt toute heriſſée de petits piquans.* Echigus, *genit.*achini,maſc.*Plin.* KASZTANOWA łuſka wſzyſtka kolcami drobnemi náieżona.

BOURSE *qui enferme les teſticules.* Scrotum, *genit.*ſcroti, n.*Celſ.* WOREK moſzny co iądra w ſobie zámyka.

BOURSE *de College,*(*Certain revenu affecté dans un College pour faire eſtudier quelque pauvre enfant.*) Penſio annua,*genit.* penſionis annuæ,f. **On dit communément* Burſa, *genit.* burſæ,fœm. NAZNACZONY w ſzkołach dochod ná naukę iákich ubogich dzieci. *Názywaią poſpolicie *Burſa.*

BOURSE dans certaines provinces ſe dit pour *Le lieu du change où l'on négocie les billets.*Forum argentarium, *genit.* fori argentarii,neut.*Plaut.* *(*on l'appelle* LA PLACE, *ou* LE CHANGE.) BURSA w niektorych prowincyach,Bank gdzie wekſlami handluią.*názywaią Bankiernia.

(Ce mot vient de ce que dans la ville de Bruges,(où fut la premiere Place des Marchands appellée Bourſe.) ſur le couronnement du Portail d'un grand Hôtel il y avoit trois Bourſes gravées.) To ſłowo pochodzi ztąd iż w mieście Biturydze gdzie náypierwſze było mieyſce kupcow názwanych Burſa, nád ſzczytem odrzwi, wielkiego iednego gościnca były trzy worki rznięte.

BOURSE *de paſteur,* (*Petite herbe qu'on appelle autrement* Tabouret.)Burſa paſtoris, *genit.*burſæ paſtoris,f. TASZNIK álbo Taſzka ziele inaczey názywaią Tabolka.

BOURSEAU,*ou* BOURSAUT,ſubſt.maſc.(*Eſpece de ſaule*) Fatua ſalix, *genit.*fatuæ ſalicis, fœm. IWA witwina rodzay wierzby.

BOURSIER *d'un college,* ſubſt. m. (*Celuy qui eſt pourveu d'une Bourſe.*) Alumnus, *genit.* alumni, m. *(*On le nomme communément.* Burſarius, *genit.* burſarii,m. WYCHOWANIEC Ten co z Burſy ſzkolney ma wychowanie y opatrzenie ſwoie. *Názywaią poſpolicie Burſak.

BOURSIER, (*Faiſeur de bourſes.*) Zonarius, ii, m. TASZNIK, Ten co mieſzki taſzki robi.

BOURSILLER, V.n.(*Fournir ſa quotte part d'une ſomme néceſſaire ou de quelque dépenſe.*) In commune conferre aliquid.*Plaut.* TASZKOWAC dać z worka ſwego cząſtkę ſwoię nákładu iakiego potrzebnego álbo koſztu.

(Mot bas & d'uſage parmi la populace.) Słowo podłe między poſpolſtwem używane.

BOURSIN, ſubſt. m. (*Couche de terre qui ſe trouve ſur la pierre qu'on tire de la carriere.*)Lapidis cruſta,æ,f. GRUDA, przywara ziemi ktora ſię znayduię na głazach ktore z ſzybu wykopuią.

BOURSON,*ou* BOURSERON, ſubſt,m.(*Petite poche attachée à la ceinture d'une culotte.*) Locellus, *genit.* locelli, m. *Mart.* Taſzka kieſzonka mała u paſa w ſpodnich.

BOURSOUFFLE', m. BOURSOUFFLE'E,f. adject. & part.paſſ.(*Bouffi,enflé.*) Tumidus. Infl-tus.*Plin.* NADĘTY nábrzmiały.

BOURSOUFFLER, V. act. (*Enfler de vent.*) Sufflatione tumefacere, act.acc. NADYMAC wiatrem, wzdąć.

SE BOURSOUFFLER, (*S'enfler, comme la paſte dans le four.*)Tumeſcere,(tumeſco,tumeſcis,tumui, *ſans ſupin*) neut. NADYMAC ſię, roſnąć iak ciaſto w dzieży.

BOURSOUFFLURE,ſubſt.f,(*Enfluere.*)Tumor,*genit.*tumoris,m. NADĘCIE Nabrzmiałość.

BOUSE,ſubſt.f.(*Fiente de beuf ou de vache.*) Bucerda, *genit.* bucertæ, fœm.*Plin.* GNOY Wołowy álbo krowi, krowieniec.

BOUSILLAGE,ſubſt.m.(*Baſtiment fait avec de la terre & de la paille.*)Lutum paleatum, *genit.* luti paleati, n. *Colum.* LEPIANKA Chatá,lepiona z gliny y ſłomy.

BOUSILLER,V.act.(*Faire un mur de terre paitrie avec de la paille.*) Ædes,*ou* murum ex luto paleato conficere.act. LEPIC oblepiać ścianę lepiankę ſtawiać.

ON DIT au figuré,*Vn ouvrage bouſillé,* (*qui eſt mal-fait.*) Inelaboratum & infabrè factum opus, n. MOWIĄ niewłaśnie robotá lepioná ladaiako zrobiona.

ON DIT proverbialement & par mepris (*d'un logis baſti de méchants materiaux,*ou *d'un ouvrage mal fait.*)*Ces maiſons ſont bouſillées.*Malè confectæ,*ou* materiatæ ædes,fœm.pl.*Cic.* MOWIĄ przyſłowiem y przez wzgardę o Domoſtwie ſtawianym z ladaiakiey materyi,álbo o robocie iakiey. Te domy ſą klecone.

BOUSSOLE,ſubſt.f.(*Cadran de mer où il y a une aiguille aimantée.*) Pyxis nautica,Buxula,f, KOMPAS wodny morſki, gdzie ieſt iglicá magnetowaná.

BOUT,ſubſt.m.(*L'extremité d'une choſe,ce qui la termine.*) Extremum, *ou* Ultimum. *Cic. Cæſ.* KONIEC iakiey rzeczy gdzie ſię kończy.

Le bout d'une ruë. Ultima platea,æ,f. *Ter.* **Le bout d'une foreſt.*Ultima ſilva,æ,f.*Liv.* **Le bout du maſt.*Ima mali pars, f. *Vitr.* **Le bout d'un cercle,* Circuli extremitas,atis,f. *Plin.* **Le bout d'une robe.*Extremum tunicæ, n. **Les bouts des ſolives.*Tignorum capita,n.pl.*Cæſ.* Koniec ulicy. *Koniec boru. *Maſztow odziemek. *Koniec cerklá. *Koniec, kray ſzaty. *Koniec belkow, głowa.

Vne choſe aportée du bout du monde. Res ex ultimis terris accerſita.*Cic.* Rzecz przywiezioná od końcá świata.

*Envoyer quelqu'un au bout du monde.*Mandare aliquem in ultimas terras.*Cic.* Poſłać kogo na koniec świata.

Vous demeurez au bout du monde, pour dire *fort loin, à l'extremité de la ville.* Longiſſimè habitas. *Hor.* Mieſzkaſz ná końcu świata, toieſt bardzo daleko ná końcu miaſtá.

Enfoncez vos greffes par le bout que vous aurez ratiſſé. Eo autem fine,quâ adraſeris,ſurculos demittito. *Colum.* Gałązki wſadzay z tego końcá z ktoregoś oberżnął,oſkrobał.

BOUT *de la mamelle* (*que l'enfant tette.*)Papilla,*genit.*papillæ,f *Plin.* BRODAWKA u pierſi,cycek ktory dziecię śſie

BOUT,(*Fin.*)Finis,*genit.*finis,m.*Cic.* Koniec.

*Vous ne verrez jamais le bout.*ou *la fin de ce procès.* Illius litis nullus finis erit. Nie obaczyſz nigdy końcá tey ſprawy

Nous ne ſommes pas encore au bout de nos maux. Tot malorum noſtrorum nondum finis. *Petr.* Ieſzcze to nie koniec nieſzczęściá naſzego.

*Vous n'eſtes pas encore au bout, Vous en ſouffrirez bien d'autres,je n'en demeureray pas là à voſtre égard.*Non ſat pœnarum dediſti mihi,ampliùs urgebo. Ieſzcze to nie koniec dlá ciebie, ieſzcze więcey znoſić muſiſz,nie tu koniec z tobą uczynię, nie ná tym przeſtanę.

Je ſuis au bout de mon Conſulat, ou *ſur la fin de mon Conſulat.*In exitu eſt meus Conſulatus.*Cic.* Ieſtem ná końcu urzędu mego, kończy ſię moy urząd.

*Au bout de l'année.*Eexunte anno.abl.*Cic.*Na końcu roku.

ON APPELLE *Haut bout,* pour dire *les places plus honorables à table,*ou *dans les aſſemblées.*Summus locus.*(*Le contraire* Imus,*ou* infimus,*ou* ultimus locus,*Le bas bout.*) *Plaut.* NAZYWAIĄ wyżſzy koniec, to ieſt mieyſce poczeſne godnieyſze u ſtołu, y w poſiedzeniach. *Przeciwna ieſt niżſze mieyſce, oſtatnie.

Il avoit le haut bout à table. Accumbebat ſuperior, *ou* in ſummo.*Plaut.Cic.* Miał pierwſze mieyſce u ſtołu,

ON DIT figurement en ce ſens, *La ſageſſe tient aujourd'huy le haut bout.* Sapientia primas nunc tenet. MOWIĄ niewłaśnie: dziś Mądrość ma pierwſze mieyſce.

Tenir le haut bout chez quelqu'un, (*Eſtre le premier dans ſon eſtime.*) Priores partes habere apud aliquem,*Ter.* Trzymać pierwſze mieyſce u kogo, być náypierwſzym w powadze u niego.

BOUT,adverbialement dans ces façons ſuivantes, *De bout en bout, D'un bout à l'autre:* comme *Aller d'un bout à l'autre dans un navire.* A puppi ad proram ire.A prorâ ad puppim ire. KONIEC przyſłowiem w tych naſtępuiących ſpoſobach od końca do końca iáko od iednego końca do drugiego chodzić, w okręcie.

Il m'a conté toute l'affaire d'un bout à l'autre,depuis le commencement juſques à la fin. Rem omnem mihi narravit ordine.*Ter.* wſzyſtko mi od końca do końca powiedział.

*J'ay leu voſtre lettre d'un bout à l'autre.*Perlegi literas tuas. *Cic.* Przeczytałem liſt twoy od końca do końca.

J'ay parcouru ce Livre d'un bout à l'autre. Hunc totum Librum evolvi. Przebiegłem przeczytałem tę Kſięgę od końca do końca od deſki do deſki.

VENIR *à bout d'une entrepriſe,*(*l'achever heureuſement.*) Aſſequi propoſitum,(aſſequor,aſſequeris,aſſecutus ſum.)dep. SKONCZYC ſzczęśliwie rzecz iáką przed ſię wziętą.

*Je ne deſavoueray pas que pour venir à bout de mes deſſeins, j'ay malgré moy feint & diſſimulé bien des choſes.*Nunquam diffitebor multum me, ut ad effectum horum conſiliorum pervenirem, & ſimulaſſe invitum & diſſimulaſſe. *Cic.* Nie zaprę ſię żem wiele rzeczy udał y nieuważał abym do końca przyſzedł zámyſłow moich.

Je viendray aiſement à bout du reſte. Mihi reliqua erunt expedita.*Cic.* Reſzty łatwo dokażę.

*Mener,*ou *pouſſer une affaire à bout.*Rem conficere,*ou* perficere. *Cic.Plaut.* Przywieść przyprowadzić rzecz do końca dotrzeć do końca.

Venir à bout de quelqu'un, (*Le reduire & le mettre dans ſon devoir,*ou *dans le bon chemin.*) Caſtigare,*ou* corrigere aliquem ad frugem.*Plaut.* Dokazać ná oſtatek czego nádkim, zwyciężyć go y do właſney powinności, ná prawą drogę ná prowadzić.

L'argent vient à bout de tout. Nihil tam munitum quod non expugnari pecuniâ poſſit. *Cicer.* Pieniądze do ſzczętu wſzyſtkiego dokażą.

POUSSER *quelqu'un à bout,* (*Le mettre à bout, le reduire à l'extrémité.*)Ad incitas aliquem redigere. KOGO do oſtatniey przywieść.

(*Incitæ* vient de *Cieo,* (*moveo*) parce que ceux qui jouënt aux Dames, eſtant pouſſez juſques aux derniers rangs, ne peuvent plus ſe remuer. Lucilius a dit *ad Incita,*on ſous-entend' *loca.*) Do oſtatniey ſię mowi to ci co graią w warcaby będąc do oſtatniey liniy zápędzeni, dáley ſię ruſzyć nie mogą.

*Mettre quelqu'un à bout,*ou *le mettre à quia,* comme l'on parle populairement,(*Luy ſouffler toutes ſes raiſons dans une diſpute.*) Vincere & expugnare aliquem. *Cic.* Do oſtatniey kogo przywieść álbo przywieść go do *więc-dla-tego,*iáko popoſpolitemu mowią, zdmuchnąć mu wſzyſtkie iego dowody w wſporce iakiey.

Vous me mettez à bout, je ne ſçay plus que vous répondre. Vincis, nihil eſt mihi quod tibi reſpondeam. Przywodziſz mnie do oſtatniey, iuż nie wiem co mam odpowiedzieć.

Mettre la patience de quelqu'un à bout, (*La laſſer, l'épuiſer.*) Patientiam alicujus vincere,*ou* exhaurire. Przyprowadzić cierpliwość czyią do oſtatniey,zmordować ią wyſilić ią

Vos deſordres ont mis ma patience à bout. Victa eſt viciis mea patientia.*Ovid.* Twoia roſpuſta przywiodła cierpliwość moię do oſtatniey.

POUSSER *une fille à bout, la porter à conſentir au mal.*Conficere virginem. *Cic.* PRZYPROWADZIC pannę iáką do oſtatniey, przywieść ią do zezwolenia ná złe.

BOUT ſe dit proverbialement en ces phraſes. KONIEC ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby.

ON DIT qu'*Vn homme eſt au bout de ſon rolet,* (*quand il ne ſçait plus que dire ni que faire.*) Incertus eſt quid agat vel quid dicat MOWIĄ iuż mu przyſzło do oſtatniey do końca kiedy kto już nie wie co ma czynić álbo mowić.

Il eſt au bout de ſon rolet, (*il a épuiſé toutes ſes ruſes.*) Nihil eſt illi technarum amplius. Już mu przyſzło do oſtatniey, iuż mu ſztuk nieſtało.

*Il fait des fautes à chaque bout de champ.*Singulis ferè momentis labitur. Co ſtąpi to ſię potknie co moment co nowego zrobi.

Il manque à tout bout de champ, pour dire *La mémoire luy manque très ſouvent.* Ceſpitat, *ou* labat nonnunquam illius memoria.*Cic.* Co ſłowo to ſtanie,pamięć go częſto odbiega

*J'avois tout-à l'heure ſon nom ſur le bout des levres.*Verſabatur mihi modò illius nomen labris primoribus. *Plaut.* Dopieruſieńko miałem Imię iego ná końcu ięzyka.

Goûter une ſcience du bout des levres,(y eſtudier légerement & comme en paſſant.) Primis ut dicitur labris ſcientiam aliquam attingere. *Cic.* Końcem ięzyka tylko liznąć náuki iákiey,uczyć ſię iey po lekku y iákoby mimo iazdem.

Vn avare n'eſt heureux, que par le bout des dogits dont il compte ſon argent. Avarus extremis ſolùm digitis, quibus nummos numerat, ſibi beatus videtur. Łakomiec tylko ná końcu palcow ma ſię zá ſzczęśliwego,bo niemi rachuie pieniądze.

*Toucher une choſe du bout du doigt,(en eſtre fort proche.)*Aliquid attingere extremis digitis. *Cicer.* Dotykać ſię czego końcem palca, palcem, być tego barzo bliſkim.

(Dans le ſens naturel & figuré.) W wyrozumieniu właſnym, y niewłaſnym.

*Nous touchons du bout du doigt au printemps,(Nous en ſommes fort proche.)*Apperit jam ver.*Catul.* Już ſię końcem palca,palcem tykamy wioſny,barzo iey bliſko ieſteśmy.

ON DIT d'un eſcolier qu'*Il ſçait ſa leçon ſur le bout du doigt,(quand il la ſçait fort bien.)* Apprimè callet lectionem. Benè memoriter tenet lectionem. MOWIĄ o ſtudencie że umie lekcyą ſwoię ná palcach, ná końcu palcow, kiedy ią bardzo dobrze umie.

ON DIT qu'*Vn mot eſt demeuré au bout de la plume,(quand on a oublié de l'eſcrire.)*Extremo calamo hæſit illud verbum. MOWIĄ że iákie ſłowo zoſtało ſię ná końcu piora kiedy go zápomniano w piſaniu.

ON DIT,*Tenir le bon bout de ſon coſté,*pour dire*Conſerver toûjours l'avantage de la poſſeſſion d'une choſe.*Sibi meliorem partem ſervare. MOWIĄ trzymać záwſze zá dobry koniec z ſwey ſtrony, to ieſt: záwſze utrzymywać ſię przy poſſeſſyi iákiey rzeczy.

Si vous l'avez,vous ne l'aurez que par le bon bout,qu'après avoir bien plaidé & conteſté. Id non auferes niſi poſt multa jurgia & altercationes. Jeżeli dokażeſz, nie dokażeſz chyba z wielką trudnością mocno ſię prawuiąc y kłócąc.

ON DIT, *Brûler la chandelle par les deux bouts,* (*lors qu'un homme eſt mauvais ménager, qu'il jouë & qu'il aime les plaiſirs.*)

plaiſirs.)Rem decoquere aleâ & libidinibus. MOWIĄ świecę palić z obu końcow, kiedy kto ieſt nie goſpodarny bawiący ſię grą y roſpuſtą.

ON DIT encore, qu'*Il faut finir par quelque bout*, pour dire qu'*Il faut mourir d'une maniere ou d'autre*. Debemus nos morti noſtraque. *Hor.* MOWIĄ ieſzcze trzeba przecię przyiść do końca iákiego, to ieſt: trzeba umrzeć czy to tym czy tym ſpoſobem.

BOUT *de l'an*,(*Service que l'on fait pour un défunt au bout de l'année de ſa mort.*)Funebre ſacrum anno ab alicujus morte, *genit.* funebris ſacri,n. ROCZNICA Nábożeńſtwo zá umarłego w rok kiedy, rok przychodzi po śmierci iego. *Aniwerſarz.*

BASTON *à deux bouts*. Baculus hinc & inde cuſpidatus, *genit.*baculi hinc & indè cuſpidati,m. KIY odwoch końcach

BOUTADE, ſubſt. f. (*Caprice, tranſport d'eſprit qui ſe fait ſans raiſon, avec impétuoſité.*) Impetus, *genit.*impetûs,m.*Cic.* PĄD popędliwość, porywczość, wzruſzenie umyſłu bez przyczyny, z nágłością.

(Il ſe prend en bonne & en mauvaiſe part.) Bierze ſię w zły y dobry ſpoſob.

ON DIT en bonne part, *Ce Poëte a des boutades pleines d'eſprit*, ou *a des ſaillies*. Poeta iſte habet impetus quoſdam ingenioſos,Inſtinctus habet ingenioſos hic Poeta. MOWIĄ w dobry ſpoſob ten Wierſzopis ma zapędy ſwoie pełne dowcipu

ON DIT en mauvaiſe part,*Il n'agit que par boutades, par fougues, par caprices.* Cæco & præcipiti impetu agit omnia. MOWIĄ w zły ſpoſob; nic nie czyni tylko przez popędliwość, przez porywczość,przez fantazyą.

On dit qu'il prit une boutade à ſon frere de tuër ſon ennemy. Cepiſſe impetum frater ferebatur occidendi hoſtem. *Tacit.* Powiadaią że Bratu iego przyſzła fantazya zabić nieprzyiaciela ſwego.

BOUTE-FEU,ſubſt.m.(*Incendiaire, qui met le feu en quelque lieu.*) Incendarius, *genit.* incendarii,m. *Tacit.* POZOG, zápalacz ktory ogień zápuſzcza w mieyſcu iákim.

BOUTE-FEU ſe dit figurément (*de celuy qui ſuſcite une ſédition, une guerre civile*, ou *quelque diviſion.*)Seditionis fax, f.*Cic.* POZOG mowi ſię niewłaśnie otym co wſzczyna bunt woynę domową, álbo iákie niezgody.

Les yeux ſont les boute-feux de la concupiſcence. Oculi ſunt illices voluptatis.*Cic.* Oczy ſą to pożogi pożądliwości.

(Remarquez qu'au Plurier on ne met point d'*s* dans ce mot,& qu'on écrit *des Boute-feux.*) Miarkuy że w większey liczbie niekładą *s* w tym ſłowie ále ſię piſze bez niego.

BOUTE-HORS,ſubſt.m. (*Facilité d'exprimer ſes penſées, de faire connoiſtre ſon mérite & ſon ſçavoir dans les compagnies.*) Expedita ſermonis facilitas. *Cic.* WYMOWNOSC udatność łatwość wyrażenia myśli ſwoich, Oświadczenia zacności ſwoiey, náuki zálecenia ſię w poſiedzeniach.

Il eſt aſſez ſçavant, mais il n'a point de boute-hors,(*mais il ne peut faire paroiſtre ſa ſcience.*) Sat doctus eſt ſed ſuam depromere, ſcientiam non valet. Jeſt dość uczony ále nie ma wymowy nie umie ſię wydać z náuką ſwoią.

(Ce mot n'eſt pas tout à fait du bel uſage, mais il ſe dit dans le familier.) To ſłowo nie zewſzyſtkim ieſt przednie w uzywaniu, zážywaią go iednak w mowie potoczney.

ON DIT proverbialement, *Ces gens jouent à boute-hors,* (*Ils ſont concurrens en faveur, & ils taſchent à ſe détuire l'un l'autre.*)Illi ſe ſe mutuò expellere,*ou* dejicere,*ou* deturbare nituntur. MOWIĄ przyſłowiem ci ludzie graią o lepſzą kto ſwoie lepiey uda: obadwa ſię ſtaraią o łaſkę y uſiłuią zgubić ieden drugiego.

BOUTEILLE, ſubſt. f. *Vaiſſeau portatif dont on ſe ſert à metre diverſes liqueurs.*) Lagena, *genit.*lagenæ,f.*Cic.* FLASZA naczynie noſzone, do rożnych nápoiow.

Petite bouteille. Laguncula, *genit.*lagunculæ,fœm.*Colum.* Flaſzka mała.

*Bouteille de terre.*Teſta, *gen.*teſtæ,f.*Hor.* Flaſza gliniana

*Bouteille qui mérite d'eſtre décoëffée en un jour de rejouïſſance.*Teſta digna moveri bono die.*Hor.*Flaſza godna áby ią odetkać ódśrubować w dzień ochoty.

*Au lieu de livres, vous voyez des bouteilles cachetées avec de la poix ſur leſquelles il y a des écriteaux.*Pro libris videas litteratas fictiles pice ſignatas.*Plaut.* Miaſto kſiąg widzieć popieczętowane ſmołą flaſze z nápiſami.

Il y avoit un écriteau aux bouteilles où l'on voyoit de quelle année eſtoit le vin. Schedium erat affixum ampullis, cui inſcripta ætas vini.*Petr.*Bywał nápis ná Flaſzach áby wiedziano ktorego roku było wino.

On apporta de groſſes bouteilles de verre bien bouchées avec du plaſtre, du gouleau deſquelles pendoient des écriteaux avec ces mots VIN DE FALERNE DE CENT ANS.Allatæ ſunt amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ, quarum in cervicibus pittacia erant affixa cum hoc titulo, FALERNUM ANNORUM CENTUM. *Petr.* Przynieſiono wielkie flaſze ſzklanne dobrze zátkane gipſem, od ktorych ſzyiek wiſiały nápiſy z temi ſłowy. WINO FALERNSKIE STOLETNIE.

BOUTEILLE ſe dit auſſi (*du vin qu'on y met.*) comme *Il aime la bouteille,*(*il aime le vin, il aime à boire.*) Vino deditus,*ou* devotus eſt,*Cic.Phæd.* FLASZA ſię też mowi o trunku ktory w nię leią, iáko: lubi flaſzkę, bańkę, lubi wino, rád ſię napiie.

Qui a la charge, ou *le ſoin des bouteilles*, ou *du vin.* Qui præficitur Cado vini. *Plaut.* Ten ktory ma ſtaranie około wina, piwniczny.

BOUTEILLE ſe dit encore (*de celle qui ſe forme ſur la ſuperficie de l'eau*, ou *de quelque autre liqueur.*) Bulla, *genit.* bullæ,f. *Var. Celſ.* BANKA ſię ieſzcze mowi o tey co ſię robi ná wodzie, álbo iákim inſzym trunku.

Former des bouteilles ſur l'eau, ou *ſur les liqueurs.*Bullare, (bullo, bullas, bullavi, bullatum.) neut.act. *Celſ.* Báńki ná wodzie czynić, álbo na trunku.

DES POIRES *qui ont la forme de bouteilles.* Pyra ampullacea, *genit.*pyrorum ampullaceorum,n. plur. GRUSZKI, ktore ſą nákſztałt baniek.

QUI FAIT *des bouteilles.* Ampullarius, *genit.* ampullarii m. *Plaut.* TEN co flaſze robi.

BOUTE-SELLE,ſubſt.m.Terme de guerre, (*Signal qu'on donne aux Cavaliers pour monter à cheval.*Signum equitationis, *genit.* ſigni equitationis,f. POBUDKA trwoga termin woyſkowy znak ktory daią iezdnym do wſiadania ná koń.

On ſonne le boute-ſelle. Equitatio imperatur. Trąbią ná pobudkę ná trwogę do koni.

BOUTE-TOUT-CUIRE, ſubſt.m.mot bas & populaire, (*Un gourmand qui trouve tout bon.*)Omnium eſcarum homo, maſc. CO NA PLACU to nieprzyiaciel ſłowo podłe y poſpolite, Obżartuch co wſzyſtko ma za dobre.

BOUTIQUE,ſubſt.f.(*Lieu où les marchands expoſent leurs marchandiſes.*) Taberna, *genit.*tabernæ,f.*Cic.* SKLEP mieyſce gdzie kupcy towary ná przedaż wyſtawuią.

Lever boutique. Tabernam inſtructam mercibus aperire. Otworzyć ſklep.

Qui tient boutique. Tabernarius, *genit.* tabernanii,m.*Cic.* Co ſklep trzyma.

BOUTIQUE, (*Ouvroir, attelier d'artiſans.*) comme *Boutique de Fripier.*Veſtium promercalium officina, *genit.*veſtium promercalium officinæ,f.*Suet.* *Boutique de Chouderonnier.* Æraria officina,æ,f.*Suet.* **De Cordonnier.* Sutrina, *genit.* ſutrinæ,f.*Liv.***De Charpentier, d'un Menuiſier.* Fabrica materiaria,*ou* lignaria,æ,f.*Plin.***De Parfumeur.* Unguentaria taberna,æ,f.*Suet.* **De Libraire.*Libraria taberna,æ,f.*Cic.* **De Barbier.* Tonſtrina, *genit.*tonſtrinæ,f. **De Changeur.* Argentaria, *genit.*argentariæ,f.*Plaut.***d'Orfévre.* Aurificina, *genit.* aurificinæ,f.*Plin.***d'Apothicaire.* Medicinæ, *genit.*medicinarum,f.pl. Pharmacopolium, *genit.*pharmacopolii,neut.**De Papetier où l'on fait le papier.* Chartaria officina,æ, f. *Plin.* SKLEP Kram iátka rzemieślnikow: iáko: Kram tandeta ná ſuknie,ſklep Kotlarſki.*Jatka Szewſka. *Warſztat Cieſielſki. *Stolarſki. *Słoykarſki Kram. *Kſięgarſki. *Cyrulicki Dom. *Wekślarſki *Złotnicki.*Aptekarſki ſklep.*Papierniczy gdzie papier robią.

ON DIT populairement, *C'eſt une boutique d'apothicaire,* (*parlant de celuy qui eſt toûjours dans les remedes.*) Medicamentis nimis utitur. MOWIĄ poſpolicie ieſt to ſklep Aptekarſki, mowiąc o tym co uſtawicznie ieſt w lekarſtwach.

BOUTIQUE *à mettre du poiſſon, qui eſt ſur les rivieres.* Piſcina loculata, *genit.*piſcinæ loculatæ,f.*Var.* SKRZYNIA Sadz ná ryby wyſtawiony ná wodzie.

BOUTIS *du ſanglier*, ſubſt. m. (*La marque de ſon grouïn ſur la terre.*)Aprugni roſtri veſtigium, *genit.* ii,neut. SLAD Trop Dzika znak ryty pyſkiem iego na drodze.

BOUTOIR,ſubſt.m.terme de chaſſe. (*Le bout du grouïn d'un ſanglier.*)Apri roſtrum, *genit.*apri roſtri,n. RYIŁO termin myśliwſki, pyſk Dzika.

BOUTON,ſubſt.m.(*Le bourgeon de la vigne & des arbres à fruit.*)Gemma, *genit.* gemmæ,f.*Cic.* PĄK Pączek winnicy álbo inſzego drzewa owocorodnego.

BOUTON *de roſe* Roſæ alabaſtrus **Bouton qui enveloppe une fleur.* Folliculus,i,m. *Colum.* PĄKI ná roży, gałuſzka ktorą kwiat ieſt uwiniony.

BOUTONS *qui viennent au viſage de chaleur*, ou *de trop boire* Papulæ, *genit.* zapularum,f.pl. *Plin.* KROSTY ktore ſię na twarzy czynią z gorącości, álbo z piiańſtwa zbytniego

BOUTON *de feu*, (*dont ſe ſervent les Chirurgiens.*) Cauterium, *genit.* cauterii,n. *Celſ.* GAŁKA ognista ktorey záżywaią Cerulicy, żegadło.

BOUTONS *à mettre ſur les habits.* Globuli, *gen.*globulorum,m.pl. *(*S'ils ſont d'or, d'argent, de ſoye.* Globuli auro, argento, bombyce texti, *ou* operti. **S'ils ſont d'argent & d'or metal.* Globuli auro & argento ſolido facti.) GUZY, guziki do ſukien.*Jeśli ſą złote, ſrebrne, iedwabne.*Jeśli ſą ſrebrne złote odlewane.

ON DIT figurément, *Serrer le bouton à quelqu'un,* (*Le tenir en bride, & le preſſer comme il faut.*)Urgere,*ou* premere aliquem. MOWIĄ przyſłowiem ciaſno kogo zápiąć,trzymać go krotko ná wodzy, nálegać nániego náleżycie.

Sa robe ne tient qu'à un bouton,(*Il la quittera facilement.*) Togam haud invitus exuet. Nie trzyma ſię ná nim ſuknia tylko ná iednym guziku, łatwo ią zrzuci.

LA BOUTONNE,(*Riviere de Poitou qui ſe joint à la Charente, à S. Jean d'Angeli.*) Vultunia, *ou* Vultonia, *genit.*æ, m. & f. BUTONNA Rzeka Piktawii ktora w pada w Karanton.

BOUTONNER,V.n. (*Pouſſer des boutons, parlant des arbres*) Gemmare, (gemmo, gemmas, gemmavi, gemmatum.) Gemmaſcere, (gemmaſco,gemmaſcis.)n. Florum alabaſtros emittere,(emitto,is,emiſi,emiſſum.)act.acc. WYPUSZCZAC pączki mowiąc o drzewach.

BOUTONNER, (*Fermer avec des boutons,*) Globulis aliquid aſtringere,*ou* conſtringere, (ſtringo,ſtringis,ſtrinxi,ſtrictum)act.acc. ZAPINAC ná guzy.

BOUTONNE', (*parlant d'un viſage plein de boutons.*)Papulis exaratus,a,um. KROSTAWY mowiąc o twarzy pełney kroſt.

BOUTONNIERE, ſubſt. f. (*Petite fente qu'on fait à un pourpoint*, ou *à quelque caſaque pour y paſſer un bouton.*) Fiſſura, *genit.*fiſſuræ,f. DZIURKA ná guziki w ſukniach.

BOUTONNIER,ſubſt.m.(*Artiſan qui fait des boutons pour mettre aux habits.*) Qui globulos (aureos, *ou* bombycinos) tegit. GUZIKARZ co guzy do ſukien robi.

BOUTURE, ſubſt.f. (*Le bout d'une plante*, ou *de quelque arbriſſeau qu'on plante ſans racine.*) Talea. Taleola. Clavula & Clavola, *genit.* æ,f.*Var. Colum.* LATOROSL zraz do ſadzenia bez korzenia.

BOUVERIE,ſubſt.f. (*Eſtable à mettre des beufs.*) Bubile, *genit* bubilis,n *Phæd.* WOŁOWNIA, ſtaynia ná woły.

BOUVIER,ſubſt m. (*Qui a ſoin des beufs*)Bubulcus, *genit.* bubulci,m. *Phæd.* POGANIACZ wołowiec co ma ſtaranie o wołech.

Eſtre bouvier. Bubulcitari, (bubulcitor,aris,atus ſum.)depon.*Plaut.* Być wołowcem.

BOUVIER, (*Signe céleſte* Bootes, *genit.* Bootæ, maſc.*Cic.* WOZNICA niebieſki, znák, gwiazda ná niebie.

BOUVILLON,ſubſt.m.(*Jeune beuf.*)Juvencus, *genit.* juvenci,m.*Virg.* WOŁEK młody ciołak.

BOUYS,*ou* BOUIS.Buxus, *genit.*buxi,f. BUKSZPAN.

BOYAU,ſubſt,m. (*Conduit*, ou *tuyau dans le corps des animaux, par où la groſſe matiere ſort des corps.*)Inteſtinum, *genit.* inteſtini,n. *Cic.* Inteſtinus.i, m. *Plin.* KISZKA ieliro w ciele ludzkim y bydlęcym ktoredy gruba materya wychodzi

(On appelle *les Boyaux*.en Medecine *les Inteſtins.*) Zowią kiſzki po Lekarſkiemu wnętrzności.

*Le gros boyau, le boyau culier.*Omaſum, *genit.*omaſi,n. Jejunum, *genit.* jejuni,n. Jejunum inteſtinum,i,n. *Hor. Celſ.* Kiſzka czcza, kątna, oſtatnia, dolna, odbytowa.

CORDE *de boyau*,(*corde faite de boyau.*) Fides ex inteſtinis, *genit.* fidis ex inteſtinis,f. STRONY kręcone z kiſzek.

DESCENTE *de boyau,* (*C'eſt un boyau qui tombe dans les bourſes*)Ilium procidentia,*gen.*ilium procidentiæ,f.*Plin.*WYPUKLINA, kił, kiedy wnętrzności wpadaią w macherzynę.

ON DIT proverbialement qu'*Il a toûjorus dix aunes de boyaux vuides,* pour exprimer *Un homme qui a toujours bon appetit.*Semper eſurit.*Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem Ma záwſze dziećięć łokci kiſzki czczey, mowiąc o tym co ma záwſze dobry apetyt.

Elle penſa vuider tripes & boyaux. Penè inteſtina vomuit. *Petr.* Mało flakow y kiſzek z ſiebie nie wyrzuciła.

J'ay reſervé un boyau vuide pour mettre les reſtes des reſtes dans mon ventre. Reliqui in ventre cellæ uni locum ubi reliquiarum reliquias reconderem. *Plaut.* Zoſtawiłem ſobie iednę kiſzkę prożną ábym wſzyſtkie oſtatki oſtatkow tam ſchował.

BRABANÇON,maſc. (*Celuy qui eſt de Brabant.*) Brabantinus, *genit.* Brabantini,maſc. BRABANCZYK Ten co ieſt z Brabancyi.

BRABANÇONNE,f. (*Celle qui eſt de Brabant.*) Brabantia, *genit.* Brabantinæ,f. BRABANKA Ta co z Brabancyi.

LE BRABANT, (*Province des Païs-Bas dont Louvain eſt la capitale.*) Brabantia, *genit.* Brabantiæ,f. BRABANCYA, Prowincya niżſzych Niemiec ktorego ſtołeczne ieſt Łowań.

BRACELET,ſubſt.m.(*Ornement de metal*, ou *de diamants qu'on met au bras.*)Brachiale, *genit.*brachialis,n.*Plin.*Armilla, *genit.*armillæ,f.*Petr.* MANELKA ſtroy z kruſzcu álbo dyamentow, ktory ná rękę kładą, náramiennik.

Petit bracelet. Brachiolum, *genit.* brachioli, neut. *Catul.* Manelka mała.

BRACCIAN, (*Petite ville d'Italie, dans le Patrimoine de S. Pierre.*) Braccianum, *genit.* Bracciani,n. Arcenum, *genit.* Arceni,n. BRAKCIANO miaſteczko Włoſkie dziedzictwa S Piotra.

BRAGANCE, *ou* BERGANÇA, (*Ville de Portugal.*) Brigantia, *genit* Brigantiæ,f. BRAGANCYA Miaſto Portugaliy

DE BRAGANCE.Brigantinus,a,um. BRAGANCZYK z Bragancyi.

BRAGUES,*ou* BRAGA,(*Ville de Portugal ſur la riviere de de Cavado.*)Braccara & Bragara,*genit.*æ,f.BRAGA álbo BRAKARA, Miaſto Portugalſkie nad rzeka Kawadą.

DE BRAGUES.Bracarenſis & hoc bracarenſe.adject.*gen.* Bracarenſis *Pour tous les genres.*BRAKAREYCZYK,z BRAKARY.

BRAILLER,V.neut.(*Parler beaucoup & fort haut & ſans rien dire de bon.*) Blaterare. *Hor.*Deblaterare,(blatero,blateras,blateravi,blateratum.) Blatire, (blatio,blatis.)n. *Plaut.* BLAZGONIC,gadać wiele, y głośno, á nic dorzeczy.

BAILLEUR,ſubſt.m. (*Qui parle & qui crie ſans raiſon.*) Blatero,*gen.*blateronis,m.*Aul-Gel.* BLAZGON co gada woła ladaco.

BRAILLEUSE,ſubſt.f. (*Une femme qui parle & qui crie ſans ceſſe.*)Quæ cum clamore blaterat. *Hor.* HAŁASNICA Białágłowá co gadá y woła bez przeſtánku.

BRAIRE,V. neut. *Terme dont on ſe ſert pour exprimer le cri des aſnes.*)Rudere,(rudo,rudis,rudi.)neut *Ovid* RYCZYC ſłowo ktorego zażywaią nawyrazenie głoſu oślego.

BRAIRE ſe dit auſſi (*des cris importuns & exceſſifs qu'on fait d' une voix rude & déſagreable.*) Vociferari, (vocifero, vociferas, vociferatus ſum.) depon. *Plaut.* RYCZYC ſię też mowi o wołaniu uprzykrzonym y zbytnim ktore kto czyni głoſem przykrym y nieprzyiemnym.

LE BRAIRE,ou *le cri d'un aſne.*Ruditus,*genit.*ruditûs,m. RYK,Krzyk oſłá.

BRAISE,ſubſt.f. (*Charbon allumé.*) Pruna, *genit.* prunæ, f. *Horat.* ZARZEWIE węgle goraiące.

BRAN,ſubſt.maſc.(*Excrement de l'homme.*)Merda, *genit.* merdæ,f. Stercus, *genit.*ſtercoris,n. *Hor.Juv.* GNOY łayno człowiecze.

BRAN *de Judas* ſe dit (*des taches de rouſſeur qui viennent au viſage.*) Lenticulæ, *genit.* lenticularum,f.pl. *Celſ.* Piegi plamki rudawe ktore ſię robią ná twarzy.

BRAN *de vin*,(*Eau de vie faite de la lie de vin.*)Aqua vitæ, *genit.*aquæ vitæ,f. BRANT winny wodka z lagru winnego robiona.

BRANCARD,ſubſt.m.*on prononce* brancar.(*Eſpece de litiere portative.*) Arcera, *genit.*arceræ,f.*Aul-Gel.*Lectica, *genit.* lecticæ,f. KOLASA kryta, Lektyka noſzona.

BRANCHAGE, ſubſt. m. (*Nom collectif qui ſe dit en general de toutes les petites branches d'un arbre.*) Ramalia, *genit.*ramalium,neut.plur. *Ovid.* GAŁĘZIE gałęzi puſzczánie imię zbieralne záwſzyſtkie gałęzie drzewa iákiego.

BRANCHE,ſubſt.f. (*Jet de bois qu'un arbre pouſſe.*) Ramus, *genit.*rami,m.*Cic.* GAŁĄZ wyrzucenie ktore drzewo z ſiebie czyni młodych latorośli.

Petite branche. Ramulus, *genit.* ramuli,m. *Cic.* Gałąźka mała.

Branche d'olivier & de palmier. Termes, *genit.*termitis,m. Gałąźka z liściem y owocem urwana oliwna álbo palmowa

Qui a beaucoup de branches. Ramoſus, ramoſa, ramoſum. *Plin.* Gałęziſty co ma wiele gałęzi.

Qui a beaucoup de petites branches. Ramuloſus, ramuloſa, ramuroſum. Gałęziſty roſochaty co ma wiele drobnych gałązek.

BRANCHE URSINE, ſubſt.f. (*Herbe appellée, Acanthe.*) Acanthus, *genit,*acanthi,m.*Virg.* BARSZCZ Ziele.

De branche urſine. Acanthinus, acanthina, acanthinum. *Plin.* BARSZCZOWY.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme eſt comme l'oiſeau ſur la branche,(quand il n'a point de fortune certaine, ni d'eſtat aſſuré.)* Incertus ſortis. MOWIĄ przyſłowiem że człowiek ieſt iák ptak ná gałęzi, *na powietrzu*, kiedy nie ma fortuny áni ſiedliſka pewnego.

ON DIT d'un orateur qu'*Il ſaute de branche en branche,(quand il paſſe d'un diſcours à l'autre,)* Orator iſte de curſu digreditur in oratione. *Cic.* MOWIĄ o Mowcy ſkacze z gałązki ná gałązkę, kiedy od iedney rzeczy do drugiey idzie w mowieniu

BRANCHER, V.neut.(*Se poſer ſur les branches d'un arbre, parlant des oiſeaux.*) Conſidere ramis arborum, neut. *Virg.* SIEDZIEC ná gałęziach ná drzewie mowiąc o ptaſtwie.

BRANCHER *quelqu'un*, V.act. (*Pendre un ſoldat, ou un vagabond à une branche d'arbre.*) Aliquem de arbore ſuſpendere.*Cic.* NA GAŁĄZ kogo oddać, obwieſić żołnierza, álbo błąkacza iákiego ná drzewie.

BRANCHU, BRANCHUË, f. (*Qui a bien des branches.*) Ramoſus, ramoſa, ramoſum. *Plin.* GAŁĘZISTY, GAŁĘZISTA, co ma wiele gałęzi.

BRANDEBOURG, (*Marquiſat & Electorat de l'Empire.*) Marchia Brandeburgenſis, f. *Et la ville qui eſt au milieu du Pays, ſe nomme* Brandeburgum, *ou* Brennobrugum, *genit.*i,n. BRANDEBURGIA zgorzelce Margrabſtwo y Elektorſtwo Ceſarſtwa Niemieckiego. y miaſto wpoſrzodku kraiu ktore zowią Brandeburg.

BRANDEBOURG, ou L'ILE VULCAIN (*de la mer des Indes.*) Inſula Vulcani, *genit.*Inſulæ Vulcani,f. BRANDEBURG álbo wyſpa Wulkanowa morza Indiyſkiego.

(On l'appelle ainſi à cauſe qu'elle vomit ſouvent des feux comme le mont Etna.) Tak názywaią że częſto ognie z ſiebie wyrzuca iáko Etna gora.

BRANDEBOURG, ſubſt. m. (*Groſſe Caſaque venuë à la mode de ce pays-la.*) Gauſapa, æ, f. BRANDEBURA ſzata grubiańſka ktora weſzła w zwyczay od tamtego kraiu.

BRANDILLEMENT, ſubſt.m. (*L'action de ſe brandiller & de s'agiter çà & là.*) Agitatio. Jactatio, *genit.* onis, fœm. CHYBOTANIE tam y ſam kołyſanie.

SE BRANDILLER, V.act.(*S'agiter, ſe mouvoir çà & là.*) Corpus huc & illuc agitare. *Hygin.* CHYBOTAC ſię tám y ſam, kołyſać ſię.

BRANDILLOIRE, ſubſt.f.(*Corde qui ſert à ſe brandiller.*) Funis quo quis huc illuc jactatur. KOŁYSKA ſznur do kołyſania ſię chybotka.

ON DIT proverbialement, *Enlever quelqu'un tout brandi,* c'eſt à dire *à vive force, tout d'un coup.* Tollere,(tollo,is,ſuſtuli ſublatum.) act.acc. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem porwać kogo cale nim zátrząſnąwſzy, to ieſt gwałtem zewſzyſtkiey mocy.

BRANDON, ſubſt.m. (*Flambeau de paille qu'on allume la nuit.*)Straminea fax, *genit.*ſtramineæ facis,f. SŁOMIANNY kaganiec álbo pochodnia, ktorą w nocy zápalaią.

BRANDON, en terme de Palais,(*Ce ſont des panonceaux de paille qu'on met ſur des terres ſaiſies.*) Faſcis ſtramineus, *genit.*faſcis ſtraminei,m. TERMINEM prawnym zowią też zawiązaną ſłomę ná tyce ktorą zátykaią grunta odebrane.

BRANSLANT,m. BRANSLANTE,f. (*Qui branſle.*)Nutans, *genit.* nutantis, omn. gen. *Tacit.* CHWIEIĄCY ſię, CHWIEIĄCA.

BRANSLE, ſubſt.m. *on prononce & on peut écrire* BRANLE, (*Mouvement.*) Motus, *genit.* motûs, m. Motio. *Cic. Colum.* CHWIANIE wzruſzenie.

Donner le branle à quelque machine, (La faire aller, luy donner le mouvement.) Movere, *ou* ciere machinam. Ruſzyć iáką ſztukę żeby ſzła, dać iey poruſzenie.

BRANLE, (*Sorte de Danſe où pluſieurs perſonnes danſent en rond en ſe tenant par la main, & ſe donnant un branle avec des pas concertés.*)Orbis ſaltatorius, *genit.*orbis ſaltatorii,m. *Cic.* TANIEC w koło wielu oſob zá ręce ſię trzymaiących y ſkaczących w takt.

Danſer un branle. Orbem ſaltatorium verſare. *Cic.* Tańcować w koło, ſkakać.

Ce ſera vous qui menerez le branle parmy elles. Tu intereas reſtim ductans ſaltabis. *Ter.* Ty będzieſz záwodził tániec w koło między niemi.

(Cette expreſſion nous mene aiſément à croire que dans ce temps là, quand pluſieurs perſonnes danſoient un branle, elles avoient un cordon qu'elles tenoient, & qu'on diſoit de celle qui marchoit la premiere, qu'elle menoit le cordon, *Reſtim ducebat.*) To wyrażenie wiedzie nas łatwo do wierzenia, że ná ten czas kiedy kilka oſob tańcowało w koło, miały ſznur ktorego ſię trzymały, á o tey co pierwſza ſzła, mowiono że ſznur záwodziła.

BRANLE ſe dit figurément, (*lors qu'on donne du mouvement aux choſes, ou qu'on let met en train.*)Motus, *genit.*motûs,m. Motio, *genit.* motionis,f. *Cic.* RUSZENIE mowi ſię niewłaśnie gdy rzeczom dáiemy poruſzenie że idą trybem ſwoim.

Voſtre conſeil a donné le branle à mon eſprit, & m'a tiré de mon irréſolution. Magnum pondus acceſſit ad tollendam dubitationem conſilium tuum.*Cic.* Rada twoia wzruſzyła moy umyſł, y wyprowadziła mnie z wątpliwości moiey.

C'eſt luy qui a donné le branle à tout cela. Harum omnium rerum ille auctor & impulſor fuit. *Cic.* On ieſt co to wſzyſtko poruſzył.

Donner le branle aux affaires. Res movere, *ou* promovere. *Cic.* Ruſzyć ſprawy, uczynić áby poſzły trybem ſwoim.

Tandis que l'eſprit de l'homme eſt incertain, le moindre branle le fait pancher d'un coſté, ou d'autre. Dum in dubio eſt animus, paulo momento illuc impellitur. *Ter.* Kiedy umyſł ludzki ieſt wątpliwy, náymnieyſze wzruſzenie nákłoni go ná iednę ſtronę lub ná drugą.

ON DIT encore, *Sa fortune eſt bien en branle, (ſa fortune vacille.)* Nutat illius fortuna. *Liv.* **La victoire eſt en branle.* Nutat victoria.*Plin. Jun.* MOWIĄ ieſzcze dużo ſię záchwiało ſzczęście iego, waży ſię ſzwankuie. *Chwieie ſię waży ſię zwycięſtwo.

QUI *mene le branle.* Præſultor, *genit.*præſultoris,m. Choragus, *genit.*choragi,m.*Suet.* TANECZNIK co w tańcu rey álbo koło prowadzi.

BRANSLEMENT, ſubſt. m. *on prononce & on écrit auſſi* BRANLEMENT.(*L'action de branler, vacillation.*)Nutatio. Vacillatio, *genit.*onis,f. CHWIANIE ſię ważenie.

Il accordoit le branlement de ſon corps avec le ſon de ſa voix, Nec abſoni à voce motus erant. *Liv.* Zgadzał ruſzanie ciała według tonu głoſu.

Il a approuvé mon diſcours par un branlement de teſte. Nutu, *ou* nutatione orationem meam probavit. Pochwalił mowę moię, głową ruſzywſzy.

BRANLEMENT *de dents.* Dentium mobilitas, *genit.*dentium mobilitatis,f.*Plin.* CHWIANIE zębow.

BRANSLER, *on prononce & on écrit auſſi* BRANLER, V. act.(*Agiter, remuer.*) Movere, Agere, Agitare. Jactare, act.acc. *Cic.* Ruſzać wzruſzać poruſzać.

Se branler, s'agiter. Se movere. Se agere. Ruſzać ſię poruſzać.

BRANLER, (*Vaciller, eſtre preſt de tomber.* Vacillare, Labare,(labo,as,*Cic.Ter.* CHWIAC ſię, náchylać ſię do upadku, ſzwankować.

Le baſtiment branle. Labat ædificium. Nutat domus Ædes labant. *Hor.* Budynek ſię chwieie.

Affermir une maiſon qui branle. Labantes ædes reficere. *Hor.* Poprawić utwierdzić Budynek chwieiący ſię.

Les dents luy branlent. Dentes illi moventur, *ou* labant. Zęby mu ſię chwieią.

Il y avoit plus d'une heure que pluſieurs perſonnes s'efforçoient de renverſer la ſtatuë, cependant elle ne branloit ni d'un coſté ni d'autre. Horâ ampliùs jam in demoliendo ſigno permulti homines moliebantur, illud intereà nullâ lababat ex parte. *Cic.* WIĘCEY niż godzina była iáko kilka oſob uſiłowały obalić ſtatuę iednakże áni ná tę áni ná tę ſtronę ſię nie záchwiała.

BRANLER ſe dit figurément pour *Chanceler, eſtre irréſolu dans les choſes, ne tenir pas ferme contre l'ennemi.* Nutare. Titubare. Vacillare. Fluctuare. *Cic.* CHWIAC ſię mowi ſię

niewłaśnie záważyć ſię być wątpliwym y nie odważnym na co, nie mocno ſtać przeciw nieprzyiacielowi.

Branler dans une affaire, (manquer de réſolution.) Fluctuare in re aliquâ. *Cic.* Chwiać ſię w rzeczy iakiey ważyć ſię nie mieć odwagi.

Si-tôt qu'Hoſtus eut eſté tué, l'armée Romaine branla. Ut Hoſtus cecidit, confeſtim Romana inclinatur acies *Liv.* Jak tylko Hoſtus zginął woyſko ſię Rzymſkie záchwiało.

Vne armée qui branle. Acies labans, *ou* vacillans. *Tacit. Cic.* Woyſko ſzwankuiące náchylone yáchwiane.

Les eſprits branlent. Animi nutant. *Stat.* Umyſły ſię ważą chwieią.

Si la fortune vient à branler dans le combat, il vaut mieux y périr que prendre la fuite. Si fortuna nutabit, in prælio potius, quàm in fugâ, mortem oppetere neceſſe eſt *Liv.* Jeżeli ſię ſzczęście záchwieie lepiey ginąć ná placu niż z placu uciekać.

On combattit trois heures, ſans qu'on branlaſt ni d'un coſté ni d'autre. Tribus horis pugnatum eſt neutrò inclinante pugna. *Liv.* Trzy godziny bitwa trwała áni z tey áni z owey ſtrony ſię nie záchwiawſzy.

BRAQUE, *ou* BRAC, ſubſt. m. (*Eſpece de chien de chaſſe, qui eſt bon queſteur & de haut nez.*)Braccus canis ſagaci nare, *genit.* bracci canis,m. PIES łowczy węchem śledzący zwierza, iáko ogar, wyżeł.

BRAQUEMENT, ſubſt. m. (*L'action de braquer quelque machine de guerre.*) Librabentum, *genit* libramenti,n. *Tacit.* RYCHTOWANIE, proſtowanie ſztuki iákiey woienney.

BRAQUER *le canon,* V.act. (*Le pointer ſur certaine ligne, pour le faire tirer où l'on veut.*)Tormenta bellica librare,(libro,libras,libravi,libratum.)PROSTOWAC Armatę wyrychtować proſto według liniy iákiey dla trafienia gdzie ſię zmierza.

BRAS, ſubſt.m. (*Partie du corps de l'homme qui aboutit d'un coſté à l'épaule, & de l'autre à la main.*) Brachium, *genit.* brachii,n. *Cic.* RAMIĘ część ciała ludzkiego z iedney ſtrony kończąca ſię u łopatki, z drugiey u ręki.

De bras, (qui concerne le bras.) Brachialis & hoc brachiale, *genit,*brachialis *pour tous les genres. Plin.* Ramienny ramieniowy.

Le nerf du bras. Nervus brachialis, *Plaut.* Żyła ramieniowa

Petit bras. Brachiolum, *genit.*brachioli,n.*Catul.* Ramionko

Qui a les bras forts, qui a les bras nerveux. Lacertoſus, lacertoſa, lacertoſum.*Cic.* Barczyſty co ma ramiona mocne żyłowate

Qui a des bras. Brachiatus, brachiata, brachiatum. *Colum.* (*parlant de la vigne en treille, qui a comme des bras.*) Ramieniſty mowiąc o winnicy podwiązaney ktora ma iákoby ramiona.

A tour de bras. Alternis brachiis, abl. *Plin.* ná zámian raz porаz ramionami.

A force de bras. Multorum molimine & niſu. abl. *Liv.* Siłą ze wſzyſtkiey mocy robiąc ramionami.

Demeurer les bras croiſez ſans rien faire. Compreſſis manibus ſedere. *Liv.* Stać záłożywſzy ręce ná krzyż nic nie robić

Il eſt mort dans mes bras, ou *entre mes bras.* In complexu meo vitam dedit. *Cic.* Umarł ná ręku moich álbo między rękami memi.

Arracher les enfans d'entre ler bras de leurs parens. Filios è *ou* à complexu parentum abſtrahere. *Cic. Liv.* Wydzierać dzieci z rąk rodzicow.

Recevoir quelqu'un à bras ouverts, avec de grands embraſſemens. Sinu complexuque aliquem recipere. *Cic.* Przyiąć kogo otwartemi rękami, zwielkiemi ściſkaniami.

BRAS ſe dit figurément en ces façons de parler: *Tirer quelqu'un d'entre les bras de la mort,* pour dire *Le tirer d'une dangereuſe maladie.* E faucibus fati aliquem eripere. *Cicer.* RAMIĘ Ręka mowi ſię *niewłaśnie*: w tych ſpoſobach: wyrwać kogo z rąk śmierci, wyprowadzić go z choroby niebeſpieczney.

Tendre les bras à quelqu'un, pour dire *L'aider, luy preſter* comme l'on dit *la main.* Tendere alicui adjutrices manus. *Cic.* Wyciągnąć rękę do kogo, podać mu rękę, to ieſt: dopomoc mu iáko poſpolicie mowią.

J'ay honte de ne pas tendre les bras à celuy, qui m'a ſecouru autrefois. Pudet me deeſſe illius ſaluti, qui non defuit meæ. *Cic.* Wſtyd mnie nie podać ręki temu ktory mi był pomocą przedtym.

Avoir toutes les affaires de la République ſur les bras, en eſtre chargé. Omnia Reipublicæ negotia curare. *Cic.* Mieć ná ramionach ſwoich na głowie wſzyſtkie ſprawy Rzeczypoſpolitey, mieć ie ná ſiebie zwane.

Avoir pluſieurs affaires fort accablantes ſur les bras. Operoſis negotiis implicari. *Cic.* Mieć wiele ſpraw bardzo przykrych ná głowie.

Avoir pluſieurs ennemis ſur les bras. Multis hoſtibus laborare *Cic.* Mieć razem do czynienia z wielą nieprzyiacioł.

S'attirer ſur les bras tout le monde pour enemi. Inimicitias hominum in ſe ſuſcipere. *Cic.* Sciągnąć ná ſiebie obruſzyć cały świat, wſzyſtkich ſobie nieprzyiaciołmi uczynić.

Se jetter entre les bras de quelqu'un, réclamer ſa protection, y avoir recours. Opem & auxilium alicujus implorare. *Cic.* Ucieć ſię do kogo y w ręce ſię iego w opiekę oddać.

Nous nous jettons entre vos bras, faites de nous ce qu'il vous plaira. Nos tibi permittimus, quid vis de nobis ſtatue *Ter.* Oddaięmy ſię rzucamy w ręce twoie czyń známi co ſię podoba

C'eſt ſon bras droit. In omni re hunc habet adjutorem & miniſtrum. *Cic.* Jego to prawa ręka.

Il ſe fie ſur ſes bras, ſur ſa force, ſur ſon crédit. Fidit brachiis ſuis. Ufa rękom ſwoim mocy ſwoiey powadze ſwoiey.

Il a ſix enfans ſur les bras, pour dire *Il eſt chargé de ſix enfans.* Sex liberos nutricandos curat. Ma ſześcioro dzieci ná głowie ſwoiey, ſześciorgiem dzieci ieſt obciążony.

ON DIT qu'*Vn homme n'a que ſes bras,* pour dire qu'*Il ne vit que de ſon travail, Il n'a ni rente ni revenu.* Quærit victum opere faciendo. Corpus alit opere exercendo. MOWIĄ Ten człowiok nie ma tylko ręce ſwoie, to ieſt: że z rąk z pracy tylko rąk ſwoich żyie, nie ma áni dobr, áni żadnego dochodu.

BRAS ſignifie encore figurément *Pouvoir, puiſſance, (parlant de Dieu.)* Potentia, *genit.* potentiæ,f. Poteſtas, *genit.* poteſtatis,f. *Cic.* comme *Le bras de Dieu s'appeſantit ſur les meſchants.* Manus Dei premit improbos. RAMIĘ znaczy ieſzcze moc Władzą mowiąc o Bogu, iako: Ramię ręká Boſká cięſzká ieſt ná złych.

Il s'eſt jetté entre les bras de Dieu. In ſinum Dei confugit. *Cic.* Porzucił ſię oddał ſię w ręce Boſkie.

BRAS ſe dit auſſi *des autres Puiſſances*: comme *Les Rois ont les bras bien longs, (leur pouvoir s'étend loin.)* Regum poteſtas latiſſimè patet. RAMIĘ mowi ſię ieſzcze o inſzych władzach, iako: Ramię, ręka Krolow dalcko doſięga, ich władzá roſzciąga ſię daleko.

BRAS SÉCULIER, ſe dit *de la puiſſance temporelle & laïque.* Poteſtas civilis,f. Auctoritas civilis,f. RAMIĘ SWIECKIE mowi ſię o władzy świeckiey zwierzchności.

Implorer le bras ſéculier. Fidem publicam advocare. *Phæd.* Wzywać ramieniá świeckiego.

Livrer quelqu'un au bras ſéculier. Puniendum aliquem tradere civili magiſtratui. Oddać kogo ramieniowi świeckiemu.

BRAS ſe dit auſſi *de la mer & des rivieres, (quand leurs eaux ſe ſéparent & font un petit canal.)* Maris, *ou* fluminis brachium, *genit.*brachii,n. *Cic. Liv.* RAMIĘ mowi ſię tez o morzu y rzekach kiedy ſię dzielą na małe odnogi.

BRAS DE MER, ou *Détroit.* Fretum, *genit.*freti,n. *Cic.* Æſtuarium, *gen.*æſtuarii,n. *Cæſ.* ODNOGA MORSKA, álbo zatoká, wylewá.

BRAS DE St. GEORGE, ou *Détroit de Gallipoli.* Helleſpontus, *genit.*Helleſponti,m. ODNOGA, Gallipoli zatoká Swięto Ierſká.

BRAS ſe dit pareillement *Des choſes qui ont quelque reſſemblance avec le bras*: comme. RAMIĘ ſię mowi także o rzeczach iakie podobieńſtwo do ramion maiących.

Les bras d'une chaiſe. Sellæ brachia, Ramioná, poręcze u krzeſłá.

Vn chandelier à bras, (qu'on applique contre les murailles, & qui a la figure d'un bras.) Brachiatum candelabrum. Lichtarze z rączkami ktore przybiiaią po ścianach y maią podobieńſtwo zramieniem.

Moulin a bras, (qu'on tourne avec les bras.) Moletrina verſatilis, *genit.*moletrinæ verſatilis, fœm. *Catul.* Młyn ręczny, żarná, gdzie rękami mielą.

BRASER, V.act. (*Souder le fer, en joindre deux pieces enſemble.*) Feruminare. Aglutinare, (o,as,avi, atum.) act.acc. *Plin.* SPAIAC żelazo ſztuká do ſztuki nitowáć.

BRASIER, ſubſt. maſc. (*Feu bien allumé & à demi conſumé.*)Ardentes prunæ. WĘGLE żarzyſte w poł przepalone.

BRASIER, (*Sorte de grand réchaud qu'on remplit de braiſe allu-*

allumée.)Ignitabulum,*genit.*ignitabuli,n. FAIERKA patelniá w ktorą węgle ſypią.

BRASSART,ſubſt.m.(*Arme défenſive,qui couvre le bras.*) Armilla,*genit.*armillæ,f.*Liv.* NARAMIENNIK męſki żołnierſki do okryciá ramieniá.

(L'Infanterie Suiſſe porte encore des braſarts.) Piechotá ſzwaycarſká ieſzcze noſi naramieniki.

Qui porte des braſſarts. Armillatns, armilata, armilatum. *Prop.* W naramiennik przybrany.

BRASSE,ſubſt.f. (*Sorte de meſure,qui comprend la longeur de deux bras eſtendus.*) Orgya, *genit.* orgyiæ, SĄZEN miará długości obudwoch ramion wyciągnionych.

BRASSE'E,ſubſt.f.(*Autant qu'on peut embraſſer d'une choſe avec les deux bras.*) comme *Vne braſſée de foin.* Quantum fœni utriuſque brachii complexu poteſt contineri. BRZEMIĘ Tyle ile kto może zagarnąć obiema rękami do kupy iáko brzemię ſiana.

BRASSER,V.act.(*Remuer quelque liqueur à force de bras*) Tuditare, (tudito, tuditas, tuditavi,tuditatum. act.acc. *Var.* ROBIC mięſzać rzecz iaką mocno rękami.

Braſſer de la biere, (*Agiter & remuer fortement la liqueur avec de grandes perches pour la meſler avec l'orge & le houblon.*)Coquere cerviſiam. Robić gotować warzyć piwo mięſzać mocno wioſłami ná kadzi áby ſię z ſłodem y chmielem zmięſzało.

BRASSER ſignifie figurément, *Faire quelque conſpiration,* ou *machine pour trahir,* ou *perdre quelqu'un.* Machinari, *ou* Architectari,Moliri. *Cic. Plaut.* WARZYC znaczy *niewłaśnie* uczynić iakie ſpiknienie,álbo zmowę dla zdradzeniá kogo lub zgubieniańá.

Braſſer quelque choſe contre la vie d'une perſonne. Moliri aliquid de vitâ alicujus. *Cic.* Warzyć co przeciwko życiu czyiemu knować.

Qui a braſſé toute l'affaire. Totius rei architectus. *Plaut.* Ten co náwarzył wſzyſtkiego tego

BRASSERIE,ſubſt.f.(*Lieu où l'on fait la biere.*) Bracina, *genit.*bracinæ,f.Braſeria, *genit.*braſſeriæ,f.*mots de la baſſe latinité.* BROWAR piwowarniá gdzie piwo robią ſłowá podłey łaciny.

BRASSEUR *de biere,* ſubſt.m.(*Qui braſſe,*ou *qui fait de la biere.*) Cerviſiæ coctor, *genit.*cerviſiæ coctoris, m. Piwowar mielcarz co gotuie, robi piwo.

BRASSIERES,ſubſt.f.(*Chemiſette de nuit, à l'uſage des femmes,qui eſt fort étroite,& qu'elles mettent dans leurs bras.*) Subuculą, *genit.* ſubuculæ, fœm. *Horat.* SERDAK Koſzulká ciaſna nocná Białogłowſká, ciaſnochá.

ON DIT proverbialement qu'*Vne perſonne eſt en braſſieres,* (*lors q'elle n'a pas ſes coudées franches, & qu'elle eſt geſnée & contrainte.*)Coangaſtatus,*ou* Coarctatus eſt,nec illi,quid ſentiat,loqui liberum eſt. MOWIĄ przyſłowiem że oſobá iaká ieſt w ciaſnoſze, kiedy niemoże,wolno ſobie począć,y że ieſt iako przymuſzoná y ściśnioná.

BRASSIN,ſubſt.m. (*Grande chaudiere où les Braſſeurs font cuire leur biere.*)Braxatorium, *genit.* braxatorii,n.*mot de la baſſe latinité.* Kocioł gdzie piwowarowie piwo warzą.

BRAVACHE,ſubſt.m.mot vieux.(*Fanfaron ſur le fait de la valeur,faux brave.*)Plenus gloriarum, *genit.*pleni gloriarum,m.*Plaut.* BRAWURA Darmochwał.

BRAVADE, ſubſt. f. (*Menace d'un fanfaron.*) on le dit mieux au plurier *Bravades.* Jactatio, *genit.* jactationis,f.*Cic.* BRAWURA przegrażanie ſię odkazywanie prożne lepiey ſię mowi w więkſzey liczbie *Brawury.*

BRAVE,adject.m.& f.(*Qui fait toutes choſes d'une maniere brave & honneſte.*)Elegans,*genit.*elegantis,omn.gen.Honeſtus,honeſta,honeſtum.*Terent.*ZACNY,Grzeczny co wſzyſtko zacnie czyni.

*Vous me parlez là d'un brave homme.*Hominem elegantem mihi narras.*Ter.* O iakimſi to zacnym człeku mi powiadaſz

BRAVE en guerre,(*Vaillant,génereux, qui affronte les perils.*)Vir ſtrenuus & magnanimus, *genit.*viri ſtrenui & magnanimi,m. *Cic.* ODWAZNEGO, rezolutnego ſercá człowiek ktory niebeſpieczeńſtwá lekce waży.

C'eſt l'ordinaire du peuple de paroiſtre chez eux auſſi braves que des lions, & d'eſtre auſſi laches que des renards lors qu'ils ſont éloignez. Nunc populus eſt domi leones, foras vulpes. *Petr.* Zwyczayná to poſpolſtwu odwagę iak lew pokazywać u ſiebie,á bać ſię iak tchorze gdy ſię gdzie indziey pokażą.

BRAVE ſignifie auſſi *Bien veſtu, bien propre.*Benè cultus,

benè culta, benè cultum. ZNACZY też ſtroyny dobrze ubrany chędogo koło ſiebie ſię noſzący.

Vous le faites trop brave. Veſtitu nimio indulges. *Terent.* Názbyt go grzecznym robiſz zbytnie ſtroiąc.

BRAVEMENT, adv. (*Bien.*) Benè. Egregiè. adv. *Cicer.* ZACNIE dobrze.

BRAVEMENT, (*Courageuſement.*) Strenuè.Fortiter.adv. *Cic.* ZACNIE odważnie.

BRAVER,V.act.(*Choquer,mépriſer quelqu'un,le traitter de haut en bas.*)Frontè ſuperba aliquem deſpicere,act.*Cic.*GARDZIC kim znieważać kogo znieſc cic wzgardliwie z kim ſobie y hardzie poczynać.

BRAVER ſe dit figurément (*en choſes morales*) comme *Braver la mort, la pauvreté, les richeſſes.* Mortem,paupertatem,divitias excelſo animo deſpicere. *Cic.* GARDZIC mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow, iáko: Gardzić lekce ważyć śmierć, uboſtwo, doſtatki.

BRAVERIE,ſubſt.f.(*Superfluité,* ou *excés dans les parures du corps.*) Nimius cultus. *Ter.* ZBYTEK w ſtroiach.

BRAVOURE, ſubſt.f. (*Vaillance*) Strenuitas, *genit.* ſtrenuitatis.*Cic.*ODWAGA Męſtwo, śmiałości dowod nadzwyczayny.

Il a de la Bravoure,Il eſt brave. Vir fortis ad pericula.*Cic.* Ma w ſobie męſtwo, odwagę, ſerce.

BRAVOURE, (*Action de generoſité extraordinaire.*) Strenuum facinus, *genit.* ſtrenui facinoris, neut. PRZEWAGA dzieło niepoſpolitey odwagi.

BRAVOURE, (*fauſſe générofité, faux courage.*) Inanis, *ou* frivola jactatio, *genit.* inanis, *ou* frivolæ jactationis, fœm. SERDYT, prożna y fałſzywa rezolutność.

BRAY *ſur Seine,* (*Ville & Abbaye de la Brie Champenoiſe.*) Broium ad Sequanam, *genit.* Brai, n. BRAIA nád Sekwaną Miaſto y Opactwo, Bryiſkiego powiatu Kampaniy.

BRAYE, ſubſt. f. (*Couche de linge qu'on met ſous les petits enfans de peur qu'ils ne ſe gaſtent.*) Paniculus,i, maſc. PŁAT powiak ſzmaty ktore podkładaią pod małe dzieci áby ſię nienáruſzyły

BRAYEMENT,ſubſt.m.*ou* LE BRAIRE, (*le cry d'un aſne.*)Ruditus,ûs,m. RYK albo ryczenie krzyk oſła.

BRAYER,ſubſt.m.(*Sorte de bandage pour ſoûtenir les deſcentes de boyeux.*) Faſcia, *genit.* faſciæ,f. *Celſ.* OBWIĄSŁO, podwiązanie ná opadnienie wnętrzności.

BRAYETTE, ſubſt. fœm. (*Fente qui eſt au devant d'un haut de chauſſe.*) Sinus, *genit.*ſinûs,m.*Petr.* ROSPOR w ſpodnicy,álbo w ubiorach.

BRAZZA,*ou* LA BRAZZA,(*Iſle de la mer Adriatique ſur la coſte de Dalmatie,qui eſt aux Vénitiens.*) Brachia,*ou* Brattia, *genit.*æ,f. BRADZA,Wyſpá morza Adryatſkiego ku ſtronie Dalmacyi należąca do Wenetow.

BRE'ANT, ſubſt.m. (*Oiſeau dont le plumage eſt d'un vert brun.*)Anthus,*genit.*anthi.m. KONIK ptak.

BREBIS, ſubſt. f. (*La femelle du Bélier; animal à quatre pieds couvert de laine.*)Ovis, *genit.*ovis,f.*Cic.* OWCA ſamicá baraná, zwierzę o czterech nogach odziane wełną.

Troupeau de brebis. Ovium grex,*gen.*gregis ovium,m. *Virg.* Gromadá owiec, trzodá.

De brebis, ou *qui concerne les brebis.* Ovillus, ovilla,ovillum.*Liv.* Owczy co należy do owiec.

*Eſtable à brebis.*Ovile,*genit.*ovilis.*Colum.* Owczarniá ſzopá oborá ná owce.

ON DIT par maniere de proverbe, *Qui ſe fait brebis, le loup le mange.* Nimia ſimplicitas, dolis facilè oprimitur. MOWIĄ przyſłowiem kto ſię owcą robi wilk go zie

Vous avez donné la brebis à garder au loup. Ovem lupo commiſiſti.*Terent.* Dałeś owcę ná chowanie wilkowi.

BRE'CHE,ſubſt.f. (*Rupture de quelque partie d'une closture,ſoit qu'elle ſe faſſe par violence,ou par caducité*)Ruina,*gen.* ruinæ,f.*Cic.* OBALENIE, Walenie,upadek gwałtowny zamknięciá iakiego, czyli ſiłą, czyli dobrowolnie.

*Faire bréche aux murailles d'une ville.*Muri partem diruere. Walić mury miaſtá iakiego.

*Vne bréche raiſonable pour donner l'aſſaut.*Idonea irruptioni ruina. Obaliná doſtateczná do wpadnieniá wmiaſto.

*Aller à la breche,*ou *Monter à la breche.*Urbem ſubire,quâ parte murus fecit ruinam. Skoczyć przez obaliny wmiaſto.

*Défendre la breche.*Dirutam muri Bronić obalin.

Réparer la breche. Dirutam muri partem reficere. Naprawiać obaliny.

BRE-

BRECHE ſe dit *Des diminutions qui arrivent à pluſieurs choſes,* comme *Cette ſucceſſion a reparé les breches de ſon patrimoine.*Hac hereditate res illius patria refecta eſt. OBALINA uſzczerbek mowi ſię o uſzkodzeniu różnych rzeczy,iako: to dziedzictwo oyczyſtey iego fortuny nágrodziło uſzczerbek.

Quelle breche ce goulu a fait au lard,& à la tetine de vache? Quantam labem larido hic intulit helluo, quantam ſumini abſumedinem? *Plaut.* Jaką ſzkodę ten obżartuch uczynił w ſłoninie, y wymieniu krowim.

BRECHE ſe dit figurément (*en choſes morales.*) comme *Faire breche aux loix.* Leges labefactere. *Cicer.* SZKODA, uſzczerbek mowi ſię niewłaśnie w rzeczach co do obyczaiow, iáko: uczynić uſzczerbek prawa.

Faire breche à la réputation de quelqu'un, l'entamer. Exiſtimationi alicujus labem inferre. *Cic. Liv.* Uſzczerbek ſławy czyiey uczynić, náruſcyć iey.

Faire bréche à ſon honneur. Inurere pudori ſuo maculam. *Liv.*Uſzczerbek poczciwości ſwoiey wſtydowi ſwemu uczynić

BRECHE-DENT,adject.m.& f.(*A qui il manque des dents par devant.*) Primoribus dentibus mutilus, mutila,mutilum. SZCZERBAK, ſzczerbaty człowiek w zębach,z przodu.

BRECHET, *& ſelon quelques-uns.* BRICHET,ſubſt.maſc. (*Le devant de la poitrine.*) Thorax, *genit.* thoracis, m. *Celſ.* MOSTEK przodek pierſi.

BRECHIN,(*Ville d'Allemagne dans le Royaume de Boheme.*) Brechynium, *genit.* Brechynii,n. BRECZYN Miaſto Niemieckie w Czechach.

BREDA, (*Ville & Baronie des Païs-Bas ſur la riviere de Mercke.*)Breda, *genit,*Bredæ,f. BREDA Miaſto y Barońſtwo niżſzych Niemiec nad rzeką Merką.

*Qui eſt de breda.*Bredanus,a,um. Bredanin co ieſt z Bredy

BREDOUILLEMENT,ſubſt.m. (*L'action de bredouiller.*) Linguæ hæſitantia,*ou* præcipitatio.*Cic.Sen.* BLEKOTANIE momotanie prędkomowność.

BREDOUILLER, V.neut. (*Parler avec difficulté,*ou *trop viſte.* Indiſtinctè & confusè, loqui. *Plaut.* BLEKOTAC w mowie mowić álbo z trudnością, álbo zbyt prędko.

BREDOUILLEUR,m. BREDOUILLEUSE,f. (*Qui bredouille en parlant.*) Qui,*ou* quæ eſt blæſæ & inexplanatæ linguæ. BLEKOT momot prędkomowny.

BREF,m.BREVE,f.adject.(*Qui eſt court & de peu d'eſtenduë*) Brevis & hoc breve.*Cic.* KROTKI mało co rozciągły.

*Faire une ſyllabe breve.*Contrahere ſyllabam.*Quint.* Skracać ſylabę iáką.

Qui parle bref. Inexplanatæ linguæ homo.*Plin.* Prędkomowny co prędko niewyraźnie mowi.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme ſçait les longues & les breves d'une affaire,* pour dire qu'*Il en ſçait toutes les particularitez & tout le détail.* Rei alicujus apices novit. MOWIĄ przyſłowiem że Człowiek wie w ſzerz y w zdłuż rzecz iáką, to ieſt: że wie wſzyſtkie icy oſobliwości y okoliczności.

ON DIT encore, *Faire obſerver à quelqu'un les longues & les breves,* pour dire *Luy faire exécuter ponctuellement tout ce qu'on luy avoit preſcrit.* Ad amuſſim imperata ab aliquo exigere. MOWIĄ ieſzcze kazać komu przeſtrzegać tak krotkie iák długie, kazać mu wykonać co do náymnieyſzego wſzyſtko co mu opiſzą.

BREF *du Pape,*(*Lettre que le Pape adreſſe aux Rois & aux Princes.*) Papæ diploma. BREWE Papieſkie, Liſty ktore Papież piſze do Krolow y Panow.

BREF, (*Calendrier Eccleſiaſtique, qui contient l'ordre pour reciter l'Office divin.*) Dini officii ordo. KROTKIE opiſanie porządku dla duchownych co do odprawowania godzin Kapłańſkich.

BREF,adverbe. (*En un mot.*)Uno verbo.ablat.*Cic.* KROTKO, przyſłowie, iednym ſłowem.

En bref, (*dans peu de temps.*) Intra breve tempus. *Cicer.* W krotce, w krotkim czaſie.

BREHAIGNE,adject f.(*Sterile, parlant des animaux femelles qui ne peuvent point concevoir.*) JAŁOWA niepłodna mowiąc o zwierzętach ſamicach ktore nie mogą zaſtąpić.

BRELAN,ſubſt.m.(*Académie de jeu.*) Ludus luſionis, *genit.* ludi luſionis,m.*Cic.* GRA náuka o grach rożnych Dom grow rożnych.

*Il y a dans cette maiſon un brelan continuel.*Domus iſta aleatoribus ſemper referta eſt. W tym domu uſtawiczne koſterſtwo

BRELANDIER,ſubſt.m.(*Qui frequente les brelans.*)Ale-

ator.*Cic.* KOSTERA co uczęſzcza na gry.

BRENE, (*Païs qui fait partie de la Touraine & du Berry*) Brennenſis ager, m. BRENA Kray częścią Torreny częścią Baru.

BRENEUX,m. BRENEUSE,f. Cacatus,a, um. Merdâ infectus.*Cic.* KALANIEC zakalany, zakalana, záſraydany ſrala

LE BRESIL, (*Grand païs dans l'Amérique méridionale.*) Braſilia, *genit.* Braſiliæ,f. BREZYLIA Wielki kray w Ameryce południowey.

BRESIL,(*Bois rouge,fort dur qui a eſté apporté du Breſil.*) Braſilicum lingum, *genit.* braſilici ligni, neut. DRZEWO Brezylſkie czerwone y bardzo twarde.

BRESLAW,*ſur l'Oder,*(*Ville d'Allemagne,capitale de Sileſie.*)Vratiſlavia,*genit.*Vratiſlaviæ,f. WROCŁAW nad Odrą Miaſto Niemieckie głowne Sląſká.

BRESME, *ou* BRESMEN, *on prononce* BRêME, *ou* BRêMEN, *prononçant le premier e long,* (*Ville Anſeatique ſur le Veſer dans la baſſe Saxe.*)Brema,*genit.*Bremæ,fœm.BREMA wymawia ſię *e* pierwſze przedłużaiąc,Miaſto Anſeantyckie nad Wezer rzeką w niżſzey Saxoniy.

BREME, (*Poiſſon de mer qui a le corps fort large,qui a le dos de pluſieur couleurs,les coſtes argentées, & le ventre de couleur de lait.*) Aurata, *genit.*auratæ,fœm. ZŁOTOBREM rybá morſká ſzeroka barzo w ſobie,rożnych farb ná grzbiecie, boki ſrebrzyſte,brzuch biały.

(C'eſt auſſi le nom d'une poiſſon d'eau douce qui reſſemble aſſez à une Carpe,mais qui eſt plus plat,& qui a de plus grandes écailles, *Bremia,* genit. *bremiæ,*f.) Ieſt też to nazwiſko ryby rzeczney, dosyć podobnych do Karpi ále płaſzczeyſzych y łuſki więkſzey *Iażdż.*

LA BRESSE,(*Province de France entre les rivieres de Saone,de Seille, du Rhoſne & d'Ains*) Breſſia, *genit.*Breſſiæ.f. BRESSYA Prowincya Francuſká między rzekami Sekwaną y Sellą Rodanem y Enſą.

*Qui eſt de la Breſſe.*Breſſianus,a,um. Breſſyanin co ieſt z Breſſyi.

BRESSE, (*Ville de Lombardie ſur le Gorzo près de la Mela.*)Brixia *genit.*Brixiæ,f. BRYXIA, Miaſto Lambardyi nad Gorczą bliſko Meli.

Qui eſt de Breſſe,la ville. Brixianus,a,um. Bryxyanin co ieſt z miaſtá Bryxyi.

BREST *ſur mer,* (*Ville de Bretagne avec un excellent port où les vaiſſeaux ſont toûjours à flot.*) Brivates portus Geſobrivate,*genit.* Geſobrivates,f.Breſtum, *genit* Breſti,neut. BRESTA nad morzem Miaſto Brytaniy z wyśmienitym Portem gdzie okręty ſą zawſze ná wodzie.

BRETAGNE,*la Grande,*ou *La Grande Bretagne,*(*La plus grande Iſle de l'Europe, comprenant l'Angleterre & l'Ecoſſe*) Britania, *genit.*Britaniæ,f.*Cæſ.*Britania major, *genit* Britaniæ maioris,f. BRYTANIA wielká álbo wielká Brytaniá nayviękſza, wyſpá całey Europy zawieraiąca w ſobie Anglią y Szkocyą.

Qui eſt de la Grande Bretagne. Brytannus,a,um. Brytańczyk co ieſt z Wielkiey Brytaniy.

Qui appartient à la Grande Bretagne. Britanicus, a, um. Brytańſki co należy do wielkiey Brytaniy.

BRETAGNE, (*Grande Province de France, avec titre de Duché, on l'appelle* BRETAGNE ARMORIQUE,Britania Aremorica & Armorica, *ou* minor. BRYTANIA, Prowincyá wielká Francyi z tytułem Xięſtwá nazywaią ią Brytanniá Aremorycka.

BRETAUDER *un cheval,*V.act. (*Luy couper les oreilles.*) Equm auribus mutilare. BACHMATOWAC Koniá,urznąć mu uſzy.

(Ce mot veut dire auſſi *Chaſtrer,* ou *Couper quelqu'un;* en Latin *Caſtrare.* Voyez COUPER, CHASTRER.) To ſłowo znaczy też wałaſzyć álbo urznąć.

BRETEUIL.(*Ville de Picardie.*)Bretolium,ii,n.BRETOL Miaſto Pikardyi.

BRETON, ſubſt. m. (*Celuy qui eſt de la petite Bretagne*) Brito,*genit* Britonis,maſc.Armoricus,ci,maſc. BRETON ten co ieſt z małey Brytaniy.

BRETONNE,ſubſt.f.(*Celle qui eſt de la Bretagne Armorique.*) Mulier Brito, *ou* Armorica.f. BRETANKA, tá co ieſt z małey Brytaniy.

BRETTE, ſubſt,f. (*Longue Epée.*) Machera,æ,f. KORD miecz, długá ſzpadá.

BRETTEILLE,ſubſt.f.(*Corde,*ou *Sangle qui ſert pour por-*

ter

ier la hotte.)Cingulum,i,n. PASYRAMIĄCZKA Sznur álbo rzemien dlá noſzeniá koſzá.

ON DIT populairement, *Il en a par deſſus les bretelles, (Il a trop bû.)*Eſt vino madidus,*ou* obrutus.**Il a plus de mal qu'il n'en peut porter.* Mole malorum obruitur. MOWIĄ po poſpolitemu má po nad ramiączká (pił nád to) * Má więcey złego,niżeli znieść może.

BRETTEUR,ſubſt.m.mot de mépris,(*Celuy qui porte une brette.*) Machærâ accinctus,a,um. DO KORDA przypaſany,ten co z kordem chodzi,ſłowo wzgardy.

BREVET, ſubſt.m. (*Acte expedié par un Secretaire d'Eſtat,qui porte la conceſſion d'une grace*, ou *d un don que le Roy a fait à quelqu'un.*) Diploma regium,*genit.*regii diplomatis, neut. PRZYWILEY, Liſt Krolewſki piſany przez ktorego Sekretarzá Kancellaryi, maiący w ſobie pozwolenie iakiey łaſki álbo daru od Królá.

BREVIAIRE, ſubſt. maſc. (*Livre qui contient l'Office divin, qu'on recite tous les jours dans l Egliſe.*)Breviarium, *genit.* breviarii,n. BREWIARZ, Kſięgá maiącá w ſobie godziny Kapłańſkie ktore codziennie odprawuią w Kościele.

BREUVAGE,*ou* BRUVAGE, ſubſt.m. (*Liqueur qui ſert de boiſon.*)Potio, *genit.*potionis,f. *Cic.Hor.* TRUNEK rzecz ciekącá ſłużącá do napoiu.

Donner un breuvage pour quelque maladie. Dare potui aliquid ad aliquem morbum. *Plin.* Dać trunek iáki ná iaką chorobę.

UN BRUVAGE *d'amour, un Philtre.* Amoris poculum. *Horat.* TRUNEK miłośniczy,czary w trunku ná ziednanie miłości u kogo.

*Petit breuvage.*Potiuncula,*genit.*potiunculæ,f.*Suet.* Truneczek.

BRIANçON,(*Ville dans les montagnes de Dauphiné, capitale du Briançonois.*)Brigantium, *gen.*Brigantii,neut. BRYgant miaſto ſw gorach Delfinatu głowne Brygantyiſkiego powiatu.

*De Briançon.*Brigantinus,a,um, Brygantyn z Bryganru.

BRIARE, (*Ville du Gaſtenois ſur la Loire, renommée par ſon Canal.*)Brivodurum. BRYAR, MiaſtoWaſtynu nad Ligerą rzeką.ſławne Kanałem ſwoim.

BRIBE,ſubſt.f.(*Morceau de pain*,ou *de viande*,)Fruſtum, *ou* Fruſtulum,*genit.*i,n.*Cic.Plaut.* SZTUKA partyká kawał chlebá álbo mięſá.

BRICOLE *contre un mur*, ſubſt. f. (*Reflection oblique contre une muraille.*)Obliqua in pariecem impactio,*genit.*impactionis obliquæ,f. UDERZENIE o ścianę ukośne.

BRICOLE *de Porteurs de chaiſe*, (*Morceaux de cuir attachez enſemble, qui paſſent dans les deux bâtons de la chaiſe.*) Cingulum, *genit* cinguli,n.*Plin.* PASY Drążnikow,rzemiecnie ktore ná oba końce drągow zakładaią.

BRICOLE ſe dit au figuré, pour *Vne tromperie qu'on fait à quelqu'un,(quand on agit avec luy par des voyes obliques & indirectes.)*Techna,*genit.*technæ,f.*Plaut.* UKOS,niewłaśnie mowi ſię zá oſzukanie kogo z nim ſobie poſtępuiąc ſztukami á nie poproſtu.

(Terme bas & populaire.) Termin proſty y poſpolity.)

*Ce valet eſt un grand menteur,il me donne toûjours quelque bricole,quelque détour.*Servus ille graphicè mendax eſt,technis me ſemper deludit.Ten ſługá ieſt wielki ſzalbierz,zawſze mi co naukoś udá, wykręt iaki znaydzie.

BRICOLER *une balle*,V.act. (*La pouſſer obliquement pour la faire aller en quelque endroit par reflection.*) Pilam obliquè in parietem impingere. UKOSNIE piłę rzucać, wydać ią nie proſto áby gdzie indziey trafiła odbiwſzy ſię.

BRICOLER ſe dit figurement,pour *N'aller pas droit dans les affaires,(uſer de déguiſſement pour amuſer & tromper quelqu'un.)* Fruſtratione aliquem eludere. act. UKOSNIE ſobie poſtępować mowi ſię niewłaśnie, iść wykrętámi nie poproſtu w rzeczach, zażywać ſpoſobow áby kogo zabawić y oſzukać.

(Façon de parler vulgaire.) Spoſob mowieniá między poſpolſtwem.

BRIDE,ſubſt.f.(*Aſſortement de bandes de cuir & de fer propres à tenir la teſte d'un cheval ſujette & obéiſſante.*)Frenum, *genit.* freni,neut. *Virg.*Frena, *genit.* frenorum,n. WĘDZIDŁA,Munſztuk rzecz z rzemieniá y ſztuk żelaznych zrobioná ſłużąca do trzymaniá głowy końſkiey ná wodzy poſłuſznie.

(Par le mot de *Bride* nous entendons un composé de reſnes & de mors: *Frenum* ſignifie proprement le *Mors*,ou le *Frein*, & *Habene* les *Reſnes*; mais en Latin nous mettons une partie pour le tout. Przez to ſłowo uzdeczka rozumiemy właśnie rzecz złożoną z cuglow y munſztuká przez wędzidłá rozumi ſię żelazo, á przez Cugle rzemienie,ále w łacińſkim bierze ſię iedno za drugie.

Serrer la bride,ou *Tenir la bride courte.*Habenas adducere, *Cic.* Skrocić cuglow, trzymać cugle krotko.

Tenir bride en main,Retenir ſon cheval,(l'empeſcher de courir.) Equum inhibere. *Quint Curt:* Trzymać cugle w ręku Wſtrzymywać konciá niedać mu ſię rozbiegać.

Donner,ou *laſcher la bride à un cheval.* Equo habenas remittere.*Cic.* Puścić cugle koniowi, wypuścić koniowi.

Tenir la bride courte à un cheval. Anguſtis habenis equum compeſcere.*Catul.* Krotko trzymać cugle koniowi.

Oſter la bride aux chevaux. Detrahere equis frenos. *Liv.* Zdiąć wędzidłá koniowi, wykiełznać go.

Vn cheval qui n'a point de bride Liber equus habenis.*Vir.* Koń nie okiełznany nie ouzdany.

ALLER,ou *Courir à toutes brides.*Effuſis habenis currere. BIEZEC, Cugle wſzyſtkie puściwſzy koniowi we wſzytkim pędzie.

Courir à bride abbattuë ſur l'ennemi. Effuſiſſimis habenis hoſtem invadere. *Liv.* Cugle puściwſzy za nieprzyiacielem w pogoń iść.

Il épouventa l'ennemi qui venoit à luy à toutes brides. Effusè invehentem ſe ſe hoſtem abſterruit.*Liv.*Odſtraſzył nieprzyiaciela ktory ná niego wewſzyſtkim pędzie leciał

BRIDE ſe dit figurement *De tout ce qui arreſte, qui borne la puiſſance de quelqu'un, & qui le retient dans ſon devoir.* Frenum,i, n. *Cic.* CUGLE Wędzidło mowi ſię niewłaśnie o wſzyſtkim co hamuie, ukracá władzę czyią, y utrzymuie w powinności.

Nos ſoldats ont plus beſoin de bride dans les combats pour les retenir, que d'éperons pour les exciter. Magis deterrendi ſunt & continendi milites à periculoſiſſimis dimicationibus,quàm incitandi ad pugnam. *Hirt.* Zołnierze náſi bárziey potrzebuią cuglow w potrzebie żeby ich utrzymać á niżeli oſtrog; żeby ich pobudzać.

*L'un a beſoin de bride & l'autre d'éperons.*Alter frenis eget, alter calcaribus. *Cicer* Jednemu trzeba cuglow, á drugiemu oſtrogi.

(Ciceron parle en cet endroit de deux énfans,dont l'un avoit beſoin d'eſtre retenu & moderé; & l'autre d'eſtre pouſſé.) Cycero ná tym mieyſcu mowi o dwoch dzieciach z ktorych ieden potrzebował pomiarkowania y utrzymania, á drugi popędzenia.

Donner une bride à une trop grande licence. Injicere frena vaganti licentiæ. *Hor.* Wędzidła dać zbyteczney wolności.

Laſcher la bride à ſes paſſions In omni libidine ſe effundere. *Cic.* Puścić cugle nierządom ſwoim.

Tenir la bride courte à quelqu'un, le retenir, le tenir court. Arctè contentèque habere aliquem. *Ter.* Krotko cugle komu trzymać, trzymać go ná wodzy.

Mettre la bride ſur le coû à quelqu'un.(le laiſſer à luy meſme, luy donner toute ſorte de liberté.) Omnem licentiam alicui dare. *Cic.* Porzucić komu cugle ná karku zoſtawić go, puścić go ná wola, dać mu wſzelką wolność.

Tenir la bride haute à quelqu'un. Aliquem coercere, Compeſcere, act.acc. Trzymać cugle wyſoko, tęgo komu.

*Tenir quelqu'un en bride,(le retenir dans la ſujetion, l'empeſcher de s'élever.)*Continere aliquem & regere.*Cic.* Trzymać kogo w wędzidle,trzymać go w pokorze,niedać mu brykać.

Donner une bride à ſon courage. Compeſcere animum frenis.*Hor.* Odwagę ſwoię mieć ná wodzy.

ON DIT proverbialement *Laſcher la bride à ſon imagination, ſe laiſſer aller à des penſées,outrées & tout à fait extraordinaires.* Ad inſulſas cogitationes abripi. MOWIĄ przyſłowiem Puścić cugle imaginacyi ſwoiey, puścić ſię w myśli dziwne y nie podobne.

Aller,ou *marcher bride en main dans une affaire*,pour dire *Agir lentement & prudement dans une affaire.* Lentè & cautè rem agere. Poſtępować ſobie álbo iść cugle w ręku trzymaiąc w rzeczy iákiey, to ieſt: Zwolna ſobie poſtępować, y uwaznie w rzeczy iákiey.

ON DIT auſſi *Hocher la bride à quelqu'un*,pour dire *Sonder ſes intentions pour ſçavoir s'il voudroit faire une choſe, qu'on ne luy a pas demandée ouvertement.* Animum alicujus tentare, *ou* explorare. *Caſ.Cic.* MOWIĄ też ruſzyć cuglami ná kogo, to ieſt: dochodzić iego woli ieżeli zechce co uczynić o co mu wyraźnie nie mowiono.

BRIDER,V.act.(*Mettre*,ou *donner la bride à un cheval*) Equum frenare, *ou* infrenare, act.acc. *Celſ.Liv.* OUZDAC konia.

*Se laiſſer brider.*Recipere frena.*Cic.* Dać ſię ouzdać.

L'homme contraignit le cheval à ſe laiſſer brider. Homo coegit equum frenos invitum pati. *Phæd.* Człowiek przymuſił konia że ſię dał ouzdać.

BRIDER ſignifie figurement,*Tenir quelqu'un en bride,en ſujetion,(l'arreſter,le retenir.)* Continere. OUZDAC okiełznać znaczy niewłaśnie trzymać kogo w podległości.

Cette fortreſſe bride toute la province. Arx illa totam provinciam in officio retinet. *Cic.* Ta forteca trzyma w podległości cały kray.

*Les peuples ſons bridez par les loix.*Populi legibus frenantur,*ou* coercentur. *Hor.Cic.* Lud ieſt okiełznany prawami.

Brider fortement quelqu'un par une obligation. Concludere aliquem in anguſtiſſimam formulam ſponſionis. *Cicer.* Mocno kogo związáć danym ná ſiebie obowiązkiem.

ON DIT proverbialement qu'*Vne affaire eſt ſellée & bridée*, pour dire, *Elle eſt concluë & arreſtée.*Fixum ac ratum. MOWIĄ przyſłowiem, Ze rzecz iáka iuż okulbaczona y okiełznana, to ieſt: Już zákończona y uſtanowiona.

ON DIT encore, *La beccaſſe eſt bridée*, pour dire *On a engagé quelqu'un dans une méchante affaire. & on l'a trompé.* In tricas conjectus eſt. *Cic.* MOWIĄ ieſzcze pardwa ieſt uſidlona, to ieſt: wprowadzono kogo w złą rzecz, y oſzukano.

BRIDES A VEAUX, (*Vaines raiſons qui perſuadent les ſots, & dont ſe moquent les gens éclairez.*) Nugæ. Ineptiæ, *gen.*arum,f.pl.*Cic.* MUNSZTUKI ná cielęta, prożne racye ktoremi ſię głupi uwodzą, ále ſię z nich śmieią ludzie rozumni.

LA BRIE,(*Païs entre la Seine & la Marne, dont Provins eſt la capitale.*)Bria, *genit.*Briæ,f. BRYA Kray między Sekwaną y Marną ktorego Prowin ieſt głowne miaſto.

BRIE-COMTE-ROBERT,(*Petite ville de la Brie proche la riviere d'Iere.*)Bria Comitis-Roberti, *gen.*Briæ,f.BRYA-GRAF-ROBERT miaſteczko Bryi nád rzeką Jerą.

BRIEG *ſur l'Oder*, (*Ville d'Allemagne en Siléſie entre Breſlaw & Oppelen.* (Brega, *genit.*Bregæ,fœm. BRYG álbo Brzeg nád Odrą miaſto Niemieckie w Sląſku między Wrocławiem y Opawą.

BRIEL,(*Ville & Port de mer de Hollande à l'embouchure de la Meuſe.*) Briellium, *genit.*Briellii,n. BRYL Miaſto y Port morſki w Holandyi przy uściu Mozelli.

BRIENNE *ſur Aube*,(*Comté & Ville en Champagne.*)Brienna,æ,f. BRIENNA nád Albą Hrabſtwo y Miaſto Kampaniy.

St.BRIEU, *ou* BRIEUX, (*Ville Epiſcopale dans la haute Bretagne entre les rivieres de Trieu & d'Arguenon.*) Briocum, Brioci,n. BRIOK Miaſto Biſkupie wyżſzey Britaniy między rzekami Tryew y Argeną.

*Qui eſt de ſaint Brieu.*Briocenſis & hoc Briocenſe, *genit.* Briocenſis *pour tous les genres.* Bryoczanin co ieſt z Bryoku

BRIEVEMENT, adv. (*En peu de mots.*) Breviter. adv. Paucis abl.*Cic.* KROTKO w krotkich ſłowach.

*Dire une choſe brievement & en peu de paroles.*Preſsè, *ou* comprehensè loqui. *Cicer.* Krotko w krotkich ſłowach co powiedzieć.

BRIEVETE', ſubſt. f. (*Petite eſtenduë.*) Brevitas, *genit.* brevitatis,f.*Cic.* KROTKOSC, mały przeciąg.

On dit mieux en François *Brieveté*, que *Breveté* que la pluſpart des bons Auteurs rejettent.) Lepiey ſię mowi w Francuſkim *Brieveté* niż *Breveté* ktore więkſza część dobrych Autorow odrzuca.

BRIFFER,V.act.mot bas.(*Manger goulûment.*) Vorare. act.acc.*Cic.* ZRZEC ſłowo podłe ieść łakomo.

BRIGADE,ſubſt.f.(*Troupes détachées d'un corps d'armée, ou d'un regiment.*) Caterva. Centuria, *genit.*æ,f.Cohors, *genit.*cohortis,f.*Cic.* POŁK część ludzi od woyſka oddzielona

BRIGADIER,ſubſt.m. (*Chef d'une brigade, qui la commande.*)Centuriæ ductor, *genit.*centuriæ ductoris,m. POŁKOWNIK ten co ma władzą nád połkiem.

BRIGAND,ſubſt.m. (*Voleur de grands chemins.*)Graſſator, *genit.*graſſatoris,m.*Cic.* Rozboynik po drogach.

BRIGANDAGE, ſubſt. maſc. (*Volerie à main armée.*) Graſſatio,Latrocinium,Latrocinatio,f.*Cic.* ROZBOY z kupami ſwywolnemi.

BRIGANDAGE ſe dit auſſi *de toute ſortes de voleries & d'exactions de droits illegitimes.* Latrocinium, *genit.*latrocinii,n. *Cic.* ROZBOY ſię też mowi o wſzelakim gwałcie y wydzierſtwie bezprawnym.

BRIGANDER, V.neut. (*Voler ſur les grands chemins à main armée.*) Graſſari,(graſſor,graſſaris,graſſatus.ſum.)*Cic.* ROZBIIAC podrogach z kupami ſwywolnemi zbroynemi.

(Mot peu uſité en noſtre Langue.) Słowo mało używane w ięzyku Fraucuſkim.

BRIGANDINE,ſubſt.f.(*Cotte de maille dont les ſoldats & les voleurs ſe ſervoient anciennement.*) Lorica conſerta hamis, *genit.*lorice conſertæ hamis,f.*Virg.* PANCERZ odzienie żelazne ktorego żołnierze y rozboynicy zążywali zdawna.

BRIGANTIN,ſubſt.m. (*Petit vaiſſeau de courſe armé en guerre.*) Myoparo,m. *Cic.* Navis prædatoria, *Liv.* Piratica navis,f. *Quint.Hor.Suet.* BARKA morſkich náiezdnikow zbroyna.

BRIGNOLE, (*Ville de Provence.*) Brinonia, *genit.* æ, f. BRYNIOLA Miaſto Prowencyi.

BRIGNOLE, f. (*Sorte de prune qu'on ſeche & qui vient de la ville de Brignole.*) Brinolium prunum, *genit.* i, nrut. BRYNIOLE gatunek śliw ſuſzonych ktore pochodzą zBrynioli miaſta.

BRIGUE, ſubſt.f. (*L'action de briguer une charge*,ou *une dignité.*) Ambitus,m. Prenſatio,f. *Cic.* ZABIEGANIE doſtoięńſtwa álbo urzędu.

La brigue ſeule a lieu aujourd'huy pour monter aux charges, & non pas le mérite ni la vertu, ou *Les charges ſe donnent aujourd'huy à la brigue, & non pas à la vertu, ni aux mérites.* Ambitioni ſolùm & prenſationibus, non virtuti ac meritis honores hocce tempore tribuuntur. Zábieganie ſamo dziś ma mieyſce w poſtępowaniu ná urzędy á nie záſługa álbo cnota, Albo, Dziś doſtoieńſtwa oddaią zábiegaiącym, á nie záſłużonym y cnocie.

Il fit une loy contre les brigues. Legem ambitûs tulit. *Cic.* Prawo poſtanowił przeciwko zábieganiu doſtoieńſtw.

Conduire une brigue. Gubernare petitionem alicujus.. *Cic.* Prowadzić zábieganie doſtoieńſtw,kierować nim.

BRIGUER, V.act. (*Rechercher les charges en faiſant des ſoumiſſions, & des careſſes extraordinaires à ceux dont elles dépendent*,) Ambire, act. acc. *Cic.* ZABIEGAC doſtoieńſtwa ſzukać urzędow przez unizoności y podchlebſtwa oſobliwie ku tym od ktorych záwiſły.

Briguer quelqu'un. Prenſare aliquem. *Liv.* Uymować ſobie kogo.

(Parce que ceux qui brignoient les charges à Rome,avoient accouſtumé de prendre la main droite des perſonnes qu'ils prioient de leur eſtre favorables dans la pourſuite des charges.) Gdyż ci co zábiegali doſtoieńſtw w Rzymie mieli zwyczay brać zá rękę prawą tych ktorych proſili áby ná nich byli łaſkawi w ſtaraniu ſię o urzędy.

Eſtre condamné d'avoir brigué. Damnari ambitûs. *Cicer.* Być oſądzonym o zábieganie doſtoięńſtwa.

*Briguer de la réputation.*Sibi famam quærere,act. *Quint.* Szukać ſobie ſławy y ſtarać ſię o nię.

BRIGUEUR *de ſucceſſions*, ſubſt.m. (*Celuy qui brigue les ſucceſſions.*)Heredipeta, *genit.*heredipetæ,m.*Petr.* SZUKAC zábiegać o dziedzictwa. Ten co zábiega o dziedzictwa.

BRILLANT,m.BRILLANTE,f. (*Qui brille.*) Fulgens. Splendens.Lucens, *genit.*entis omn.gen.*Cic.***Des yeux brillans.* Oculi fulgentes,m.pl.*Hor.* IASNIEIĄCY,IASNIEIĄCA,Iſkrzący ſię. *Oczy iaśnieiące, iſkrzące ſię.

Vn chien qui a les yeux brillants. Canis oculis acri lumine radiantibus.*Colum.* Pies co ma oczy iſkrzące.

ON DIT au figuré, *Vn eſprit brillant.* Ingenium ſplendidum.*Cic.* MOWIĄ niewłaśnie rozum iaſny świetły.

*Il a un eſprit brillant.*Eſt arguti ingenii homo. Elucet ingenium in eo.*Cic.* Iaśnieiącego dowcipu rozumu człowiek.

BRILLANT,,ſubſt.m.Splendor.Fulgor,*genit.*oris.m. *Cic.* IASNOSC,Blaſk.

Le brillant d'une émeraude. Lux ſmaragdi,f.*Lucr.* Blaſk ſzmaragu.

ON DIT au figuré, *Il a beaucoup de brillant dans la converſation, (Il y fait paroiſtre pluſieurs beaux traits d'eſprit.)*

Splendet maximè in colloquiis. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* Iáśnieie bardzo w poſiedzeniach wydaie ſię iaſność rozumu iego w poſiedzeniach.

Il a quelque brillant,mais dans le fond ſon eſprit n'eſt rien. Lucet aliquâ ex parte,ſed revera infelix eſt illus ingenium. Má blaſk iakiś ále w rzeczy ſamey rozum iego ieſt nic.

Des eſprits qui n'ont point de brillant. Sine lumine animi. *Colum.* Umyſły ktore żadney iaſności nie maią.

Les faux brillans du monde, les faux eclats des choſes de ce monde. Falſus rerum caducarum ſplendor. Prożny rzeczy światowych blaſk prożná okazałość rzeczy znikomych.

Il y a une infinité de faux brillans dans ſes ouvrages. Fucata ſunt multis ineptiis illius opera. *Cicer.* Nieſkończona moc ieſt prożnych blaſkow w iego piſmach.

BRILLER, V.neut.(*Jetter,de la lumiere,*ou*la réfléchir.*) Fulgere. Refulgere. JASNIEC, iſkrzyć ſię rzucać światło albo go oddawać.

*Il avoit veu briller quantité de lumieres pendant la nuit dans une tour voiſine.*Turrim vicino ſitam collucere per noctem crebris luminibus animadverterat. *Taci.* Widział że iaśniało wiele świateł przez noc w wieży iedney bliſkiey.

*La Lune brille d'une lumiere eſtrangere.*Luce alienâ lucet Luna.*Cic.* Xiężyć iaśnieie obcym światłem.

BRILLER ſe dit figurement *De ce qui a de l'éclat & du brillant.* Fulgere.Splendere.Splendeſcere.Lucere.Elucere Enitere,(eniteo,enites,enitui,*ſans ſupin.*)n.*Cic.Hor.* IASNIEC mowi ſię niewłaśnie o tym co má blaſk y coś wydatnego.

L'excellence & la grandeur d'une ame brille,éclate davantage dans le mépris des richeſſes. Elucet maximè animi excellentia magnitudoque in deſpiciendis opibus.*Cic.*Zacność y wielkość umyſłu iaśniey wydaie ſię y bardziey w pogardzie doſtatkow.

Le diſcours de Craſſus brilloit davantage. Craſſi magis enitebat oratio.*Cic.* Mowa Kraſſego bardziey iaśniała.

La vertu brille d'une gloire toute pure: Lucet maximè ac ſplendet virtus.*Cic.* Cnotá iaśnieie ſławą ſzczerą.

Il brille de ſes propres lumieres ſans emprumenter celle de ſes charges. A propriâ virtute,non à ſuâ dignitate ſplendorem trahit. Iaśnieie własnym światłem nie ſzukaiąc iaſnośći z urzędow ſwoich.

*Je ne prétends pas décrier le poëme de voſtre ami. J'a vouë qu'on y voit briller quelque beau mot, qu'on y trouve par-cy par-là de beaux vers; mais cela ne ſuffit pas pour eſtimer tout le poëme.*Non inſector carmen tui amici, neque diffiteor in eo quædam verba emicare, verſus eſſe quoſdam concinniores, unum & alterum, ſed non id ſatis ut totum opus laudetur. *Hor.* Niechcę przyganiać wierſzom przyiacielá twego przyznaię że widzieć w nim niektore piękne ſłowa ktore ſię wydaią, tam y owdzie napadnieſz piękne wierſze, ále to nie doſyć áby cały wierſz poważano.

Il brille dans la converſation & s'y fait admirer par mille traits d'eſprit. In congreſſibus quotidianis elucet maximè illius ingenium.Lumen ingenii elucet in congreſſibus quotidianis & omnium admirationem ad ſe rapit. *Cic.* Iaśnieie w poſiedzeniach, y czyni ſobie podziwienie u wſzyſtkich przez tyſiączne dowcipu dowody.

BRIMBALER, V.act. (*Branler en deçà & en delà,parlant des cloches.*) Huc & illuc agitare, *ou* jactare, (ro,as,avi,atum.)act.acc.*Cic.* KIWAC ſię,rozkołyſać ſię,po tey y po tey ſtronie mowiąc o dzwonach.

(Mot bas: on le dit auſſi de ceux qui agitent leurs jambes & & leurs bras niaiſement & avec indecence,*Pedes, & brachia indecorè jactare.*) Słowo podłe, mowią toż o tych co nogami kiwaią álbo rękami nieprzyſtoynie.

BRIMBORIONS,m.pl. (*Terme de mépris, qui ſert à exprimer des curioſitez légeres & de tres peu de valeur.*) Quiſquiliæ*gen.*quiſquiliarū nugæ nugarū,f.pl.*Perſ.* CZACZKA fraſzki ſłowo pogardy dlá wyrażeniá rzeczy ciekawych podłych y mało co wartych.

BRIN,ſubſt.m. (*Petite branche d'une plante,* ou *menu jet de jones,de cheveux.*) Ramulus, *genit.*ramuli,m. Ramuſculus *genit.*i,m. *Var.Plin.*Coliculus, *genit*,coliculi,m. *Colum.* ODROBINA zdziebło meſzek latoroſlká drzewá, ſitowiá włoſow.

BRINDES, (*Ville du Royaume de Naples dans la terre d'Otrante.*) Brundiſium, *genit.* Brundiſii,neut. *ou* Brunduſium *Cicer.* BRYNDA álbo brunduz, Miaſto Neapolſkie w ziemi Otrantu.

DE BRINDES. Brunduſinus & Brunduſinus,a,um. *Cic.* BRYNDYANIN Brunduzanin.

BROCHE,ſubſt.f.(*Gateau.*)Placenta,æ,f.KOŁACZ,Placek

BRIOUDE,(*Ville d'Auvergne ſur l'Allier.*)Brivas, *genit.* Brivati, neut. BRYUDA, Miaſto Alwernyi nád Allierem.

DE BRIOUDE. Brivatenſis & hoc brivatenſe, adject. BRYUDANIN.

BRIQUE,ſubſt.f.(*Morceau de terre cuite dant un fourneau.*)Later, *genit.*lateris,m.*Cic.* CEGŁA ſztuká gliny palóney w piecu.

*Brique durcie & ſechée ſans feu.*Crudus later.*Vitr.* Cegłá ſuſzoná bez ognia, ſurowa.

*Petite brique.*Laterculus,*genit.*laterculi,maſc.*Colum.* Cegiełká.

DE BRIQUE. Lateritus, lateritia,lateritium. *Plin.* CEGLANY z Cegły.

*Muraille de brique.*Lateritius paries.*Plin.*Sciańá z cegły.

Lieu où l'on fait des briques, (une Briqueterie, ou *Tuillerië)*Lateraria, *gen.*laterariæ,f.*Plin.*Mieyſce cegielniá gdzie cegłę albo Dachowke robią.

*Faire de la brique.*Lateresducere.*Vitr.* **Faire cuire de la brique.* Lateres in fornacem coquere. *Catul.* Cegłę robić. *Cegłę wypalać.

BRIQUETIER, ſubſt. m. (*Qui moule des briques.*)Figulus, *genit.*figuli,m. CEGLARZ, STRYCHARZ co cegłę robi.

BRIQUERAS, *ou* BRIQUERASCO, (*Bourg conſiderable d'Italie en Piémont à cinq lieuës de Pignerol.*)Briqueraſcum, *genit.* Briqueraſci,n. BRYKERASK Miaſteczko znaczne Włoſkie w Piemoncie, dwie mile od Pinierolu.

BRISAC,*ou* BRISSAC,(*Ville & fortereſſe d'Allemagne ſur le Rhin dans le Briſgaw en Alſace.*)Briſacum, *gen.*Briſaci,n. BRYZAK Miáſto y forteca Niemiecka nád Renem w Bryſgawſkim w Alzacyi.

BRISANS.ſubſt.m.pl.(*Rochers dans la mer à fleur d'eau où ſe briſent les vaiſſeaux.*) Scopuli, *genit.* ſcopulorum, m. plur. *Cæſ.* SKAŁY pod wodne rowno z wodą álbo z wody wyglądaiące ná morzu gdzie ſię rozbiiaią okręty.

*Vne mer pleine de briſans.*Scopuloſum mare,*Plin.* Morze ſkał pełne.

BRISE'ES, ſubſt. f. plur. terme de chaſſe. (*Marques que laiſſe un chaſſeur dans un chemin où a paſſé le gibier,qui ſont ordinairement des branches d'arbres qu'il coupe & jette ſur le chemin.*) Virgulta, *genit.* virgultorum,n.pl. SZLAK termin myśliwſki ślad ktory po ſobie zoſtawuie myśliwiec, ktorędy przechodził zwierz ktory ieſt zwyczaynie gałęzie ktore kruſzy ucina, y rzuca po drodze.

Faire des briſées en un lieu. Facere ramorum veſtigia in aliquo loco.*Cic.* Łomiu w mieyſcu iákim ná robić.

ON DIT figurément, *Aller,*ou *marcher ſur les briſées de quelqu'un,* pour dire *Suivre ſes traces, imiter ſon exemple.* Inſiſtere,*ou* Ingredi veſtigiis alicujus. *Quint. Cic.* MOWIĄ niewłaśnie Iść, chodzić zá łomem czyim, to ieſt: w iego ślady wſtępować iść zá przykładem iego.

*Réprendre ſes premieres briſées, (Recommuencer à vivre ſelon ſes premieres manieres.)*Ad ingenium redire.*Ter.* Wrocić ſię do łomu ſwego pierwſzego, zácząć znowu żyć według dawnego zwyczaiu ſwego.

Prendre d'autres briſées. Vertere artes. *Tacit.* Inſzą drogą ſię udać.

*La fortune m'a contraint de prendre d'autres briſées.*Artes meas vertere coegit fortuna. Szczęście mi kazało zá inſzym puścić ſię łomem *inſzą drogą poyść.*

Retourner ſur ſes briſées, (Tenir le meſme chemin.) Idem iter relegere. *Stat.* Wrocić ſię ná łom ſwoy, teyże ſamego ſzlaki ſię trzymać.

Reprendre ſes premieres briſées, (Retourner à ſon ſujet.) Eò regredi unde facta eſt digreſſio. Eò redire unde aberraverat oratio. *Cic.* Wrocić ſię do pierwſzego łomu ſwego, wrocić ſię w mowie do pierwſzey materyi.

BRISEMENT,ſubſt.m.(*Rupture d'une choſe avec éclat.*) Fractura, *genit.*fracturæ,f.*Plin.* Effractura, *genit.*effracturæ, f.*Paul-Juriſc.* ZŁOMANIE ſkruſzenie czego z trzaſkiem.

BRISEMENT *du cœur, (dans un langage figuré.)* Cordis tritura. SKRUSZENIE ſerca: *mowiąc niewłaśnie.*

BRISER, V.act. (*Rompre avec violence & en faiſant des éclats.*) Frangere. Rumpere, act.acc. *Cic.Plaut.* ŁOMAC, kruſzyć ztrzaſkać z ſiłą y z hałaſem.

*Briſer menu & par petits morceaux.*Comminuere,act.acc. *Cic.* Złomać pokruſzyć ná drobne kawałki.

BRISER hyperboliquement ſignifie, *Meurtrir, rompre de coups, de laſſitude & de quelque cheute,*Contundere,Conterere,act.acc *Cic,* POŁOMAC, pogruchotać, *przez zbyt wyrażenie:* znáczy ztłuc, zbić, zwalić plagami, zmordowaniem álbo iákim upadnieniem.

Il m'a briſé de coups. Ictibus me contudit. *Cic.* Potłukł mnie plagami.

*La goute briſe les jointures.*Chiragra contundit articulos. *Cic.* Chiragra łąmie ſtawy.

Il eſt briſé de travail. Labore fracta, *ou* contuſa membra gerit.*Hor Lucr.* Od pracy ieſt iák zbity.

Il a briſé ſon vaiſſeau. Fregit navem.*Terent.* Zgruchotał ſwoy okręt.

Son vaiſſeau s'eſt venu briſer contre des rochers. Navis illius illiſa eſt ſaxis. *Plin.* Rozbił ſię okręt iego o ſkały.

Les flots ſe viennent briſer contre le rivage. Fluctus illiduntur ad litus. *Quint.* Rozbiiaią ſię fale o brzeg.

BRISER ſe dit figurément (*en choſes morales.*)Frangere. Rumpere. Abrumpere.act.acc. ŁAMAC kruſzyć mowi ſię *niewłaśnie co do obyczaiow.*

Cét homme a briſé ſes fers, pour dire *Il s'eſt délivré de l'eſclavage de ſes paſſions.* Se à libidinibus ſuis in libertatem vindicavit.*Cic.* Ten Człowiek porłukł kaydany ſwoie,*toieſt:* uwolnił ſię od niewoli ſwoich namiętności.

La fortune eſt trop légere & trop foible pour n'eſtre pas briſée par un eſprit ferme, de meſme que les flots de la mer ſont briſez par des rochers. Fortuna levis & imbecilla ab animo firmo & gravi, tanquam fluctus à ſaxo frangitur.*Cic.* Fortuna zbyt lekka y ſłaba ieſt áby ſię rozbić niemiała o umyſł ſtały, ták właśnie iáko fale morſkie rozbiiaią ſię o ſkały.

Briſer la colere de quelqu'un, ſon impetuoſité. Iras alicujus,*ou* impetum contundere. *Hor.* Złamać gniew czyi, popędliwość iego.

BRISER ſe dit abſolument, (*quand on veut interrompre, ou faire taire quelqu'un qui dit des choſes deſagréables,& qui peuvent faire naiſtre quelque querelle.*)comme *Briſons là deſſus,n'en parlons pas davantage.*Sed de his ſatis.*Plaut.* ZŁĄMAC mowi ſię ſamo przez ſię kiedy kto chce áby poprzeſtano mowy iákiey nie przyiemney, y zktorey urość może kłotnia iaka; *Jako:* Złammy ná tym nie gadaymy więcey o tym.

UNE PORTE BRISE'E, ou *Porte à deux battans.* Valvæ, *genit.* f. pl. *Cic.* DRZWI łąmane, ná dwie ſtrony ſię otwieraiące.

BRISGAW,*ou* BRISGOU,(*Païs d'Allemagne entre le Rhin & la Foreſt Noire, Fribourg en eſt la capitale.*) Briſgovia & Briſgoia, *genit.* æ, f. BRYZGOW kray Niemiecki miedzy Rhenem y Czarnym laſem,Friburg ieſt głowne iego miaſto

BRISTOL,(*Ville d'Angleterre commune à deux Provinces, Sommerſet & Gloceſter.*) Briſtolium, *genit.* Briſtolii, neut. BRYSTOL Miaſto Angielſkie poſpolite dwoch Prowincyi, to ieſt: Somerzet y Glokeſter.

BRITANNIQUE,adj.(*De la Grande Bretagne.*)Britannicua,a,um. BRYTANNICKI, Wielkiey Brytanniy.

BRIVE, (*Ville de Limouſin.*) Brixa, *genit.*Brivæ.f. BRYWA Miaſto Lemowiku.

BRYXEN,(*Ville d'Allemagne dans le Trol.*) Brixina, *genit* Brixinæ,f. BRYXNA Miaſto Niemieckie w Tyrolu.

BROC, ſubſt. m. (*Vaiſſeau à mettre du vin &c.*) Obba, *genit.* obbæ,f. *Var.* *OEnophorum, *genit.* œnophori,n.*Cic. Mart.* BANIA dzban náczynie ná wino &c.

(Ce dernier mot ne ſe dit que d'un Broc à vin.) To oſtatnie ſłowo nie mowi ſię tylko o Bani ná wino.

BROCARD,ſubſt.m.(*Terme injurieux & ſatyrique.*)Cavillum.*Suet. Mart.* TYKT przymowka zelżywa y uſzczypliwa

*Donner des borcards à tout le monde.*Omnes conviciis proſcindere.*Plaut.* Tykty dawać wſzyſtkim, lżyć każdego

ON APPELLE *Brocards de Droit,(Les premieres maximes du Droit.)* Juris elementa,n. plur. NAZYWAIĄ Przyſłowia prawne pierwſze wyroki nauki prawa.

BROCARD, (*Jeune cerf.*) Junior cervus, m. *Plin.* JELONEK młody.

BROCARDER,V.act. (*Piquer quelqu'un par un mot ſatyrique.*)Dicere alicui convicium.act.*Plaut.* PRZYMOWIC komu uſzczknąć tyktem uraźliwym.

*Brocarder quelqu'un en ſa preſence.*Verberare convicio os alicujus.*Cic.*W oczy komu nágadać zelżyć źnieważyć ſłowy

*Qui brocardade tout le monde.*Dicax in omnes;m.*Cic.* Co każdego ięzykiem obiedzie.

BROCAT,ſubſt.m.(*Etoffe tiſſuë toute d'or,*ou *d'argent,& quelquefois de ſoye.*) Textile aureum, argenteum, ſericum, MATERYA tkana wſzyſtka że złota ſrebra á czaſem iedwabiu złotogłow złotolito ſrebrolito.

BROCATELLE,ſubſt.f.(*Etoffe faite de cotton,*ou *de groſſe ſoye;il y en a auſſi toute de ſoye & de laine.*)Pannus xylino, *ou* bombicino filio contextus. *Plin.* BROKATELA, Materya robiona z bawełny álbo grubego iedwabiu,znáyduie ſię też cała iedwabna, álbo włoczkowa.

BROCHE, ſubſt. f. (*Inſtrument ſervant à la cuiſine, pour roſtir la viande.*)Veru.*Virg.* ROZEN ſtatek kuchenny ſłużący do pieczenia mięſa.

*Mettre à la broche,*ou *en broche,Coucher de la viande au feu.* Carnem verubus figere. Zátknąć ná rozen, przyſtawić pieczyſte do ognia.

*Tourner la broche.*Carnem verubus transfixam verſare ad prunas. Obracać rozen pieczenią ná rożnie.

BROCHE *d'une Serrure,*Verutum, *genit.*veruti,n. SERCE w kłotce w zamku.

BROCHES,ou *les défenſes d'un ſanglier.* Aprugni dentes exerti,m.pl.*Plin.* ROZNY álbo kły dzika.

BROCHES. (*Les cornes d'un chevreuil.*)Capreæ cornua, *genit* cornuum,n.pl. ROZNY álbo rożki ielonka.

ON DIT figurement & proverbialement,*Couper la broche à quelque different, à quelque procès.*Cauſam jurgii præcidere,*ou* ſecare. *Cic. Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie y przyſłowiem:* Oberżnąć rożen w kłotni iakiey álbo prawie.

BROCHE'E,ſubſt.f.(*Broche pleine de viandes.*)Veru extis ardentibus plenum,n.*Petr.* ROZEN pełen mięſa.

BROCHER,V.act.ſignifie *Paſſer de l'or, de l'argent,de la ſoye & de la laine dans des étoffes.*Aurum,argentum &c. intexere, act. dat. *Plin.* WYSZYWAC, tkać, robić złotem ſrebrem iedwabiem włoczką materye.

*Brocher des lettres ſur des habits.*Intexere litteras veſtibus *Plin.* Wyſzywać litery ná ſzatach.

Des robes brochées d'or. Intertextæ auro veſtes. *Quint.* Suknie złotem ſzyte wyſzywane.

BROCHER ſe dit pour *Travailler negligemment & à la haſte à quelque ouvrage.*Aliquod opus facere negligenter & perfunctoriè. SZYC mowi ſię robić niedbale y nágle około iákiey roboty.

Des vers brochez. Incompti, verſus, m.pl. *Hor.* Wierſze łatane niedbale piſane.

BROCHET, ſubſt. m. (*Poiſſon d'eau douce.*) Lucius, m. *Auſon.* SZCZUPAK ryba rzeczna.

BROCHETON, ſubſt. m. (*Petit brochet.*) Luciolus, m. SZCZUPACZEK.

BROCHETTE, ſubſt.f. (*Petite broche.*) Veruculum,i,n. ROZENEK.

BRODEQUIN, ſubſt.m. (*Chauſſure à l'antique,eſpece de bot ne qui couvre le milieu de la jambe.*) Cothurnus, *genit.* cothurni, m. *Cic.* OBUWIE ſtaroświeckie nákſztałt bucika ná ſrzod nogi.

Qui chauſſe des brodequins. Cothurnatus, a, um. *Ovid.* Obuty w obuwie do połnogi.

(Cette chauſſure étoit d'uſage aux Acteurs de Tragedie, & meſme ſelon Seneque le Philoſophe,*Cothurnus* ſe prend au figuré, pour *le Stile des Tragédies.*) To obuwie było w zażywaniu oſobom co Tragedye, to ieſt ſmutne wierſze śpiewali ná placu widoku publicznego, y według Seneki Filozofa bierze ſię zá ſam Styl tych wierſzy.

ON DIT figurement & en poëſie, *Chauſſer le cothurne,* pour dire *Enfler ſon ſtile,l'élever.*Cothurnum induere.MOWIĄ niewłaśnie u Rymotworcow *wyſokie obuwie brać* Nadąć ſtyl ſwoy y wyſoko go podnieść.

Eſope paroiſt avec de nouveux cothurnes(Il enfle ſon ſtile.) In cothurnis prodit Æſopus novis.*Phæd.* Ezop w nowym wyſokim obuwiu ſię pokazuie Styl ſwoy podnoſi.

BRODEQUINS, (*Sorte de ſupplice.*) Cothurni (quibus nocentium crura premuntur.) KATOWSKIE buty, męka.

(On donne les Brodequins à un criminel qui n'avouë point ſon crime,ni ſes complices;& ce ſupplice ſe fait aux jambes avec des ais forts qui les ſerrent,& des coins.) Daią te buty ná nogi złoczyńcy ktory ſię przyznać niechce, áni ſwoich pomocnikow, á to ſię dzieie deſkami mocnemi ktore klinami wbiiaią mu ná nogi.

BRODER,V.act.(*Enrichir un ouvrage de diverſes figures qu'on fait à l'aiguille.*)Textili opere pingere.*Cic.* WYSZYWAC w rożne wzory bogate igłą robione.

Des veſtemens brodez d'or & d'argent,ou *des veſtemens en broderie*. Illuſæ auro veſtes. *Virg.* Suknie złotem y ſrebrem wyſzywane, *álbo* Suknie wyſzywane haftowane.

BRODER ſe dit figurément *des embelliſſemens qu'on ajoute à quelque ſujet*. Illuminare & pingere orationem.*Cic.* TOZ ſię mowi niewłaśnie o ozdobach mowie iakiey przydanych.

BRODERIE,ſubſt.f. (*Ouvrage de brodeur.*) Acu pictum opus, *genit.*acu picti operis,n. HAFTOWANIE wyſzywanie robota haftarſka.

BRODEUR, ſubſt.m. (*Celuy qui brode.*) Phrygio. HAFTARZ ten co wyſzywa haftuie.

BRODEUSE,ſubſt.f.(*Celle qui brode.*) Mulier phrygio,f. HAFTARKA wyſzywaczka.

*Le métier de brodeur.*Phrygionum ars. Haftarſka ſztuka.

(On appelle en Latin les Brodeurs *Phrygiones*, parce que l'invention de la broderie eſt attribuée aux Phrygiens;mais la pluſpart veulent que le mot de *Brodeur* vienne de *Broder*, à cauſe des enrichiſſemens qu'on mettoit ſur les bords des habits; d'où les Latins les ont auſſi appellez *Limbularii.*) Zowią Haftarzow w łacińſkim Frygiyczykami, bo Haftarſki kunſzt Frygianom przypiſuią, ále wielu rozumieią że Haftarz ſłowo pochodzi od bramowania dla bogatych okładek ktore po wierzchu dawano ná ſzatach zkąd ich Łacinnicy názywali *Bramownikami.*

BRONCHER,V.n. (*Mettre le pied à faux, ſe heurter en marchant.*) Pedem offendere ad lapidem,*ou* ad ceſpitem,act. *Colum.* POTKNĄC ſię zle opak ſtąpić uderzyć o co nogą chodząc.

Vn cheval qui bronche, qui eſt ſujet à broncher, qui n'a pas le pied ferme. Equus offenſator. *Plin.* Koń potkliwy co ſię potyka upada na nogi ſłabych nog.

Ce qui fait broncher, ce qui ſert de pierre d'achoppement. Offendiculum.*Plin-Jun.* To o co ſię potknąć można,przeſzkoda, záwada, obraza.

BRONCHER, (*Faillir,manquer, faire une faute.*) In aliquâ re offendere.*Cic.*POTKNĄC ſię upaść pobłądzić wczym

Qui eſt-ce qui eſt aſſez clair-voyant pour ne point broncher parmi de ſi grandes obſcuritez? Quis eſt tam linceus, qui in tantis tenebris,nihil offendat?*Cic.* A ktoż ieſt ták obiaśniony żeby ſię nie potknął w tych ciemnościach.

(Lyncée oſtoit un des Argonautes,qui avoit des yeux fort perçans, ou d'un Linx, loup cervier qui avoit pareillement de fort bons yeux, d'où Horace a dit *Linceis oculis aliquid contemplari.*) Lynce był ieden z Argonautow ktory miał wzrok bardzo byſtry, álbo oſtrowidza,ktory miał także bardzo dobre oczy ſkąd Horacyuſz mowi *Oczami oſtrowidza ná co patrzać.*

*Il bronchoit à chaque parole.*Ad ſingula verba ceſpitabat. *Quint.* Potykał ſię zá każdym ſłowem.

ON DIT proverbialement, *Il n'y a ſi bon cheval qui ne bronche*,pour dire qu'*Il n'y a perſonne qui ne ſoit ſujet à faillir & à faire des fautes.* A culpâ nemo abeſt.*Cic.* *ou *par un proverbe latin.*Quandoque bonus dormitat Homerus, *Quelquefois Homere dort.* MOWIĄ *przyſłowiem*: nie maſz ták konia dobrego żeby ſię nie potknął, to ieſt: nie maſz nikogo ktoryby nie był podległy omyłkom y pobłądzeniu. *álbo przez przyſłowie łacińſkie.*czaſem* y Homerus ſię zdrzyma

BRONZE,ſubſt.m.& f.(*Alliage des métaux,dont le principal eſt le cuivre fondu.*) Æs, *genit.* æris,n. *Plin.* MOSIĄDZ złączenie kruſzcow zktorych przednieyſzy ieſt miedź topiona.

De bronze, Fait de bronze. Æneus,a,um.*Cic.* Moſiężny moſiądzowy z moſiądzu zrobiony.

*Vne ſtatuë de bronze.*Statua ænea,*gen.*æ,f.*Cic.* Poſąg moſiężny.

Jetter des figures en bronze. Ducere ſtatuas ex ære.*Virg.* Robić oſoby moſiężne.

Graver ſur le bronze. Incidere in æs, *ou* in ære. *Liv. Cic.* Rznąć ryſować ná moſiądzu.

Myron avoit preſque trouvé le ſecret d'animer les figures des hommes & des animaux qu'il jettoit en bronze. Myron penè hominum animas, ferarumque ære comprehendebat. *Petr.* Miron wynalazł prawie ſekret że iak żywe odlewał poſtaci ludzkie y zwierząt z moſiądzu:

BRONZE *de fonte.*Æs fuſile.*Colum.**Bronze qui ſouffre le*

marteau. Æs ductile.*Plin.* MOSIĄDZ topiony, odlewany, śpiża.*Moſiądz wybiany młotem.

BRONZER, V.act. (*Peindre de couleur de bronze.*) Æris colere aliquid inficere,act. W MOSIĄDZ malować.

BRONZE'. Æri concolor,*genit.* æri coloris, omn. gen. Æris colore infectus,a,um. MOSIĄDZOWEGO albo miedzianey farby.

BROQUETTE,ſubſt.f.(*Petit clou.*)Clavulus,i,maſc.*Var.* CWIECZEK.

BROSSAILLES,*ou* BROUSSAILLES,ſubſt.f.pl. (*Arbriſſeaux ſauvages qui ſont venus ſans planter & qui ſont fort touffus.*)Frutera.*Cic.**Si ce ne ſont que des épines & des ronces, on pourra ſe ſervir avec Columelle de* Vepreta. KRZAKI krzewie krzewina dzikie chroſty ktore ſię rodzą bez ſadzenia, y ſą bardzo gęſte.*Jeżeli nie ſą tylko ſame głogi y ciernie może názwać z kolumelą cierniſka.

*Lieu rempli de broſſailles.*Locus Fruticoſus,*ou* frutetoſus, a,um.*Plin.* Mieyſce pełne krzewiny krzewiſte.

BROSSE,ſubſt.f.(*Aſſemblage de petites verges de jonc délié, ou de crin.*) Scopula, *genit.* ſcopulæ,f. *Colum.* SZCZOTKA miotełka zebranie do kupy wielu drobnych roſzczek ſitowia álbo ſzczecin lub włoſow końſkich.

BROSSER,V.act.(*Nettoyer avec une broſſe.*)Scopulâ,act. acc.*Colum.* CHĘDOZYC ſzczotką.

BROSSER ſignifie auſſi,(*Courir à travers les bois & païs de bruyeres & de broſſailles.*) Silvas & fruticeta pererrare. ZNACZY też biegać po laſach krzewinach y cierniſkach.

LE BROUAGE, (*Païs de Xaintonge.*) Broagium,ii,neut. BRUAZ Kray Santonſki.

BROUE'E, ſubſt.f. (*Petite pluye,ou nuage, qui eſt de peu de durée.*) Pluviæ tenues.pl. *Virg.* SZRZON mały deſzczek álbo mgła krotko trwaiąca.

ON DIT auſſi *Prendre une brouée de feu*,pour dire, *Se chauffer légerement & en paſſant, Bruler l'ame d'un fagot, (comme l'on parle dans le diſcours familier.)* Leviter calefacere ſe.*Plaut.* MOWIĄ też lekko ſię zagrzać przechodząc, ſpalić pęczek patykow drobnych iáko mowią potocznie.

BROUET, ſubſt. m. (*Bouillon fait de lait, de ſuccre & d'œufs, qu'on porte aux nouvelles mariées parmi le peuple, le lendemain de leurs noces.*)Jus lacte,ſaccharo & ovis conditum. POLEWKA z mleka cukru y iaiec ktorą nioſą nowożeńcom między poſpolſtwem názaiutrz po weſelu.

BROUETTE, ſubſt, f. (*Petite charrette, qui n'a qu'une roüe,& qu'un homme pouſſe devant ſoy,comme les Vinaigriers à Paris.*) Vechiculum unâ rotâ inſtructum & manu truſatile. TACZKI kary o iednym kołku ktore przed ſobą człowiek ieden popycha, iáko Octownicy w Paryżu.

ON APPELLE ironiquement BROUëTTES, (*ces petites Chaiſes qui ſont traiſnées par des hommes qu'on nomme des* VINAIGRETTES) Vehiculum truſatile, n. **Parlant des Carroſſes mal propres & mal attelez, qu'on nomme vulgairement* FIACRES.Ciſium, *genit.*ciſii,n.Sarracum, *genit.*ſarraci, neut. NAZYWAIĄ ná pośmiewiſko taczki, małe wozki ciągnione ludzmi názwane ocetnice. *Jako też mowiąc o karetach nie przyſtoynych y z ladaiakim porządkiem ktore názywaią poſpolicie Rydwan álbo kolaſa.

BROUETTER *quelqu'un*, V. act. (*Le traiſner dans ces petites Chaiſes.*) Ciſio aliquem trahere.act. TACZAC kogo w takach go wozić.

BROUILLAMINI,ſubſt.m.(*Terre rouge & viſqueuſe naturellement ſéche, qui ſe trouve dans les mines de fer, & qui eſt ſouveraine contre toutes ſortes de venins.*) Bolus armenicus, *genit.*boli armenici, maſc. RUBRYKA glinka ziemia czerwona y lipka z przyrodzenia ſucha ktorą znayduią w gorach żelaznych powſzechna ná wſzelkie trucizny.

BROUILLAMINI, mot burleſque pour dire *Embarras, obſcurité.*comme *Il y a bien du brouillamini dans cette affaire (elle eſt fort obſcure & fort embarraſſée.* Hæc res eſt valdè intricata. KOROWODY, ſłowożartowne zá miaſt kłotnie trudności,iáko wiele w tey ſprawie ieſt korowodow ieſt bardzo záwiła y trudna.

BROUILLARD, ſubſt. m. (*Vapeurs épaiſſes que le ſoleil éleve de la terre, & qu'il n'a pas la force de reſoudre ni de diſſiper.*) Nebula.*Sen.* MGŁA ktorą ſłońce podnoſi od ziemi, á nie może iey ſtrawić áni rozpędzić.

*Il y a bien du brouillard dans l'air.*Nebuloſus eſt aer.*Plin.* Wielka mgła ieſt napowietrzu.

Quand le brouillard fut abbatu, ou *diſſipé par la chaleur du*

du ſoleil, & que le jour parut. Cùm caleſcente ſole diſpulſa nebula aparuiſſet diem.*Cæſ.* Gdy mgła opadła á ſłońce ſię pokazało.

*Les rivieres ſont couvertes de brouillards.*Caligant amnes. *Colum.* Rzeki ſą okryte mgłami,

Diſſiper, abbatre le brouillard, Diſpellere nebulam. *Plin. Stat.* Roſpędzić, ná doł mgłę ſpędzić.

Le brouillard eſtoit plus épais dans la plaine que ſur les montagnes. Nebula campo, quàm montibus denſior.*Liv.* Mgła była gęſtſza ná rowninach niżeli ná gorach.

PAPIER BROUILLARD,(*Papier ſans colle,qui boit l'encre*) Bibula charta. PAPIER niekleiony przebiiaiący.

BROUILLEMENT,ſubſt.m. (*Meſlange,confuſion.*) Confuſio. Perturbatio, *genit,* onis,f. *Cic.* POMIĘSZANIE kłotnia zámięſzanie.

(Mot d'un rare uſage en noſtre Langue.) Słowo rzadko używanie w Francuſkim.

BROUILLER, V.act. (*Meſler pluſieurs choſes enſemble.*) Miſcere. Permiſcere,Confundere,act.acc.*Cic.Plaut.* POMIĘSZAC wiele rzeczy razem.

BROUILLER,(*Confondre, ne garder aucun ordre dans ſes paroles.*) Verbis præpoſteris quædam pronuntiare.*Cic.* MIĘSZAC żadnego porządku w mowie nie trzymać.

C'eſt un eſprit brouillé & confus, (qui s'explique mal. Permiſtè & confusè omnia loquitur. *Cic. de Inv.Rhet.* Jeſt to rozum pomięſzany y nierozwiązany ktory ſię nie dobrze wyraża.

BROUILLER,(*Cauſer du trouble & de la diviſion dans un Eſtat, dans une famille, parmi les perſonnes.* Turbare Perturbare, act. acc. *Cic.* MIĘSZAC, zámięſzanie y nieſnaſki czynić w Państwie iákim w Domu, álbo między iákiemi oſobami.

Il brouille bien des choſes,& remuë bien des machines Plurimas res turbat & machinas movet. *Plaut.* Wiele rzeczy kłoci mięſza y ſztuk wiele poruſza.

L'inſolence née de la trop grande liberté brouille toute la ville, y met le trouble & le deſorbre. Procax libertas civitatem miſcuit. *Phed.* Roſpuſta ktora ſię rodzi z zbyt wielkiey wolności mięſza miaſto całe y kłotnie á nie rząd w nie wprowadza.

Il commença dès lors à brouiller,& à concevoir de plus grands deſſeins. Plurima tum miſcere cœpit & majora concupiſcere. *Cornel-Nep.* Już na ten czas záczynał mięſzać, y więkſze iákieś brać nádzieie.

Nous aurons toûjours mille ſujets de nous brouiller. Mille cauſæ nos quotidiè collident. *Petr.* Záwſze tyſiąc przyczyn kłocenia ſię mieć będziemy.

N'avez vous point de honte, qu'un homme à voſtre âge ſe ſoit brouillé avec un enfant? Non te pudet eâ quâ es ætate cum puero ſuſcepiſſe inimicitias? *Ter.* Niewſtydziſz że ſię w tym wieku z dzieckiem ſię kłocić.

Ils ſont fort brouillés enſemble. Inimicitias, *ou* ſimultates inter ſe habent,*ou* gerunt. *Cic.* Bardzo ſię pokłocili z ſobą.

Les enfans ſe brouillent pour des bagatelles. Pro re levi iras inter ſe gerunt pueri.*Ter.* Dzieci ſię kłocą o fráſzki.

BROUILLER *la cervelle à quelqu'un*,(*La luy troubler.*) Invertere alicui cerebrum. GŁOWĘ komu rozum zákłocić pomięſzać.

*Il a la cervelle brouillée.*Cerebro laborat.Ceritus eſt.*Plaut* Ma mozg pomięſzany.

(Cette derniere façon de parler vient de ce que dans les Sacrifices de Cerès on contrefaiſoit le furieux.) Ten oſtatni ſpoſob mowienia pochodzi ztąd iż przy ofiarach Cerery wyrażano ſzalonego.

BROUILLER *une affaire, (L'embarraſſer.)* Invertere negotium aliquod. *Cic.* ZAKŁOCIC rzecz iaką zátrudnić ią.

ON DIT proverbialement,*Les cartes ſont bien brouillées, (lors qu'il y a quelque guerre civile, quelque grande querelle entre deux partis, qu'on ne voit pas pouvoir eſtre de longtemps accommodée.)*Iræ jam factæ ſunt ámpliores.*Ter.* MOWIĄ przyſłowiem Karty ſą potężnie pomięſzane, kiedy ieſt woyna domowa álbo wielka kłotnia między dwiema ſtronami ktore ſię nie łatwo y nie prędko pogodzą.

BROUILLERIE, ſubſt. f. (*Trouble.*) Perturbatio, *genit.* perturbationis,f.*Cic.* KŁOTNIA zamięſzanie.

On cherche de nouveaux ſujets de brouillerie. Novarum perturbationum cauſæ quæruntur. *Cicer.* Szukaią nowych przyczyn kłotni.

Il n'y a aucune brouillerie dans l'Eſtat Nihil turbatur in Republicâ.*Cic.* Niemaſz żadnego zámięſzania w Państwie.

BROUILLERIE, (*Diſſenſion,diviſion.*)Diſſidium,Diſſenſio,*Cic.Ter.*Simultates,*genit.*ſimultatum,f.plur. KŁOTNIA niezgoda roztcrk nieſnaſki.

Il y a de la brouillerie entre eux,ils ſont brouillez. Sunt in ſimultate *Cic.* Kłotnia ieſt między niemi, pokłocili ſię.

BROUILLON, comme ſubſt.maſc. (*Remuant,qui taſche de brouiller les perſonnes & les choſes.*)Turbator. Perturbator, *genit.* oris, m. *Liv.* KŁOTNIK, nieſpokoyny ktory zámieſzanie czyni rzeczy y oſob.

BROUILLON, (*Eſtourdi, qui aime à brouiller.*) Præceps animi,m.*Virg.* WICHER krętogłow co rad kłoci.

BROUILLONNE,ſubſt.f. (*Femme qui aime à brouiller.*) Perturbatrix,*genit.*perturbatricis,f.*Cic.*Novarum rerum cupiens. *Tacit.* Ad novas res prona. Novis rebus proclivis, f. *Tacit.* KŁOTNICA nieſpokoyna Niewiaſta co kłocić rada.

BROUILLONNE,(*Eſtourdie.*)Mulier præceps,*genit.*mulieris præcipitis,f. BAŁAMUTNICA głupia kobieta.

BROUILLON, *ou* PAPIER BROUILLON,(*ſur quoy on écrit une choſe avant que de la mettre au net.* Adverſaria, *genit.* adverſariorum, n.pl.*Cic.* PIERWSZE piſmo proiekt pierwſze ułożenie czego wprzod niż ſię ná czyſte przepiſze należycie.

BROUIR,V.act.terme d'agriculture,(*qui ſe dit de la bruine & de la gelée qui gaſte les boutons des arbres & des vignes & qui les brule lors que le ſoleil vient à paroiſtre.*) Torrere, (torreo, torres, torrui, toſtum.) act.acc. *Virg.* PALIC piec ſłowo goſpodarſkie co ſię mowi o ſtrzezodze y mrozach ktore pſuią pączki ná drzewach y winnicach y one palą gdy ſłońce ſię pokaże,

BROUT, ſubſt.m. (*Paſture que les beſtes fauves trouvent dans les jeunes taillis & qu'ils broutent.*)Bruſtus, *genit.* bruſti,f. *mot de la baſſe latinité.* Paſtio (quæ fit ex bruſcis ſeu dumetis) *gen* paſtionis,f. WRZOS paſza ktorą dzikie zwierze znáyduie w młodym wrzoſie y ktorą ſtrzyże zębami.

Beſte de brout. Fera paſcens, *genit.* feræ paſcentis, fœm. Bydle paſące ſię,co ieſt ná paſzy.

BROUT ſe dit auſſi *des écailles de noix vertes qui ſervent aux Teinturieres.* Viridis nucis cortex, *genit.* viridis nucis corticis, m. & f. *Tibul.* ŁUSKI orzechow zielonych ſłużących farbierzom.

BROUTER, V. act. (*Paiſtre l'herbe dans les prez, manger le brout dans les foreſts, comme les daims, cerfs* &c.) Paſtum morſu carpere, act.*Cic.* JESC trawę ná łąkach wrzoſy po laſach iáko Daniele Jelenie &c.

ON DIT proverbialement, *Là où la vache eſt attachée, il faut qu'elle broute*, pour dire qu' *Il faut demeurer attaché à ſa profeſſion.* Quam quiſque norit artem,in hac ſe exerceat. *Cic.* MOWIĄ *przyſłowiem* tam gdzie krowa ſtoi niech ſię náie, to ieſt niech każdy ſwego ſtanu pilnuie.

ON DIT,(*de ceux qui ont du cœur.*) *Ils aimeroient mieux brouter l'herbe, que de demander l'aumoſne.*Mallent herbam paſcere, quàm mendicando vivere. *Ovid.* MOWIĄ o tych co maią ſerce,wolałby chwaſtem żyć,niż żebrać iałmużny.

ON DIT,(*d'un homme adroit & intelligent.*)*L'herbe ſera bien courte, s'il ne trouve de quoy brouter*, pour dire qu' *Il trouvera bien le moyen de gagner ſa vie.* Inopia licèt alios prefferit,inveniet ille facilè qui vitam alat,*ou* ſuſtentet.MOWIĄ o człowieku obrotnym y ſprawnym; *Muſiałaby być trawa bardzo mała żeby nie miał iey doſtać:* to ieſt znáydzie on czym żyć.

BROUTILLES, ſubſt.f.pl. (*Menuës branches qui ſervent à faire des fagots.* Ramuſculi,orum,m.plur. GAŁĄZKI patyki z ktorych pęczki álbo wiązki drew robią.

BROYEMENT, ſubſt. m. (*L'action de broyer.*) Tritura, *genit.*trituræ,f *Colum.* TARCIE młocba tłuczenie.

BROYER, V. act. (*Briſer menu.*) Terere,Conterere,act. acc.*Plin.* UTŁUC drobno utrzeć.

Broyer parmi. Interere. act. Wetrzeć wkruſzyć między uwiercić.

Eſtant broyé avec le miel, il purifie les ulceres. Contritum ex melle purgat ulcera.*Plin.* Będąc uwierciany z miodem czyści wrzody.

Broyer du poivre dans un mortier de bouïs. Terere, *ou* diſterere piper molâ buxeâ. *Petr. Cat.* Wiercieć pieprz w tarce drewnianey.

BROYEUR,ſubſt.m.(*Celuy qui broye.*)Tritor, *genit.*tritoris,

ris, maſc. *Plin.* WIERCAK Ten co wierci.

BRU, ſubſt.f. (*Belle-fille.*) Nurus, *genit.* nurûs,fœm.*Cic.* SYNOWA.

(C'eſt un terme d'alliance relatif au pere & à la mere d'un fils, à l'égard deſquels la femme qu'il a épouſée s'appelle leur *Bru* ou leur *Belle-fille.*) Jeſt to ſłowo ſpowinowacenia względem oyca y matki ſyna iákiego, względem ktorych żona iego nazywaſię ich Synowa.

BRUANT, ſubſt. m. (*Petit oiſeau d'un plumage jaune & gris.*)Anthus, *genit.* anthi,m. KONIK ptak pierza żołtego y ſzarego.

BRUGES, (*Ville épiſcopale des Païs-bas en Flandres.*) Brugæ, *genit.* Brugarum,f.pl. BRUGA MIASTO Biſkupie niżſzych Niemiec we Flandryi.

DE BRUGES. Brugenſis & hoc Brugenſe, *genit.*Brugenſis *pour tous les genres.* BRUGENCZYK z Brugi.

BRUGNON *mieux que* BRIGNON, ſubſt. m. (*Sorte de peſche.*)Perſicum duracinum,i,n. BRZOSKWINIA twarda.

BRUINE, ſubſt. f. *ou* BROUÏNE, ſubſt. f. (*Petite pluye froide & dangereuſe pour les grains.*) Pruina, *genit.* pruinæ, f.Uredo, *genit.* uredinis,f. *Plin.* SZRZON deſcz drobny zimny ſzkodliwy urodzaiom ſtrzeżoga.

Il tombe une petite bruïne. Levis pruina dilabitur. *Petr.* Pada ſtrzeżoga drobna.

BRUINER, V.n comme *Il bruïne*,(*Il tombe de la bruine.*) Pruina cadit. SZRZON ſtrzeżoga idzie.

BRUIRE, V. n. (*Faire un bruit ſemblable au bruïſſement des flots de la mer agitée.*)Fremere,n.*Cic.* SZUMIEC hałas łoſkot wydawać podobny falom morſkim ſkołatanym.

*Les oreilles me bruïſſent.*Aures mihi tinniunt.*Cat.* Szumi mi w uſzach.

*On entendoit bruïre le vent.*Venti fremebant immani murmure.*Ovid.* Słychać było ſzum wiatru.

BRUISSEMENT,ſubſt.m.(*Certain bruit,tintoin qui frappe les oreilles.*)Tinnitus,Tinnimentum.*Plin.* SZUM dzwonienie w uſzach.

*Le bruiſſement des flots de la mer.*Maris murmurantis fremitus,m.Murmur maris,n.*Cic.* Szum fali morſkich.

Le bruïſſement des vents. Ventoſum murmur. Ventorum murmur.*Virg.* Szum wiatrow.

BRUIT,ſubſt.m. (*Amas de pluſieurs ſons confus.*) Sonus, *genit.*ſoni.*Cic.* HAŁAS zebranie wielu głoſow razem pomięſzanych.

*Bruit des trompettes.*Tubarum clangor.*Virg.* **Bruit ſouterrain.*Terræ mugitus. *Cic.* **Bruit, (certain ſon que rendent les rouës mal graiſſées, le fer chaud qu' on plonge dans l'eau froide, les cordages des navires qu'on bande, les fleches,*ou *les pierres lancées dans l'air,une ſcie qu'on lime.*)Stridor, *genit.* ſtridoris,m.*Cic.* **Bruit,(certain ſon d'une porte qu'on ouvre)* Forium crepitus *Plaut.***Bruit,(certain ſon que rendent les ſables & les cailloux.)* Suſurus, *genit.*ſuſurri,m.*Hor.*Murmur, *genit.*murmuris, n. *Horat.Virg.* **Bruit (qu'on fait des pieds en marchant.)* Pedum ſtrepitus,*ou* ſonitus.*Cic.Virg.* **Bruit,* ou *le Bourdonnement (des abeilles & des autres inſectes bruyants.)*Sonus.Fremitus.Murmur *Colum.Var.* **Bruit,(petilement du laurier qu' on jette dans le feu.)*Crepitus,*genit.*crepitûs,m.*Liv.* **Bruit des coups de fouët.*Plagarum crepitus,ûs, m.*Cic.***Bruit*,ou *Cliquetis des armes(en les frappant l'une autre.)* Armorum crepitus,ûs,m.*Plin.* **Bruit de voix confuſes (qui ſe fait dans les aſſemblées ou dans le Barreau.)*Strepitus, *ou* fremitus,ûs,m Murmur,n.*Cic.* **Bruit, Fracas(d'une choſe qui ſe rompt.)* Fragor, *genit.*fragoris,m.*Liv. Plin.* **Bruit (que fait un vent en ſortant du corps.)* Crepitus,ûs m. **Bruit (que font les aigles en volant & les oyes.)* Clangor, *genit.* clangoris,m *Cic.Colum.* Ogłos trąb dzwięk.*Głos pod ziemny. *Głos pewny hałas ktory zſiebie wydaią koła źle náſmarowáne ſkrzypiąc,żelazo roſpalone w wodę zimną wpuſzczone ſzumiąc, Liny okrętowe kiedy ią przywięzuią trzeſzcząc, Strzały ábo kamienie rzucone ná powietrzu ſzeleſzcząc,piłá kiedy ią oſtrzą. *Skrzypanie drzwi, ſzeleſt liśći ná drzewie od wiatru,ſzum wody álbo ſzmer po kamykach biegącego potoku álbo w piaſkach. *Tupanie teńteń nog w chodzeniu.*Dzwonie brzęczenie pſzczoł,lub inſzego owadu lataiącego.*Trzaſkanie drzewá rzuconego w ogien.*Klaſkanie plaſk od plag,ſzaſtanie od ſmaganiá*Brząkanie dzwonienie żelazá iedno o drugie uderzywſzy.Wrzawá hałas głoſow rożnych razem pomięſzanych iako bywá w poſiedzeniach álbo ná Sądach. *Łoſkot,puk,trzaſk rzeczy iakiey ktorá ſię łamie. *Trzaśnienie przez upuſzczenie wiatru przyrodzonego, puk wiatru z ciałá wychodzącego. * Hałas kreranie gęganie Orłow álbo gęſi lecących.

*Faire du bruit,(Mener du bruit.)*Strepere.Fremere.Concrepare.*Plin.Ovid.* Hałaſawać, hałas czynić, prowadzić.

BRUIT, (*Tintamare,trouble.*)Tumultus, *genit.*tumultûs, *Ter.Cic.* ROZRUCH,Zgiełk hałas.

FAIRE *du bruit pour peu de choſe.*In relevi ingentem tumultum facere.*Plaut.* HAŁAS czyćić o małą rzecz

FAIRE *du bruit à une perſonne qui parle,* (*Le troubler.*) Dicenti obſtrepere,n.*Cic.*PRZESZKADZAC komu mowiącemu,hałaſuiąc.

*Pourquoy faites-vous tant de bruit devant noſtre porte?*Quid tumultuaris antè ædes? *Plaut.* Czemu tak hałaſuieſz przed wrotami naſzemi.

Vous allez entendre beau bruit. Tum turbæ fient. *Terent.* Uſłyſzyſz należyty hałas.

Tout retentit du bruit. Perſonant omnia tumultu. *Liv.* Wſzytko pełne hałaſu zgiełku.

Je n'aime point le bruit. Turbas non amo.*Ter.* Nielubię hałaſu.

BRHIT,(*Diviſion,diſſenſion,qui arrive entre les perſonnes*) Rixæ, *genit* rixarum,f.pl.*Cic.Ter.* HAŁAS,Kłotnie nieſnáſki ktore ſię trafiaią między, oſobami ſwary.

*Avoir du bruit avec quelqu'un.*Cum aliquo rixari.dep.*Liv* Mieć hałas z kim, kłotnią.

*Ils avoient commencé d'avoir du bruit enſemble.*Jam tum inceperat turba inter eos.*Ter.*Zaczęli ſię kłoćić między ſobą

BRUIT ſe dit figurément *de la réputation bonne ou mauvaiſe.* Fama, *genit.* famæ,f.Nomen, *genit.*nominis,n.*Cic.*OGŁOS, Ogłoſká ſię mowi niewłaśnie o ſławie złey álbo dobrey.

*Avoir mauvais bruit,*ou *mauvaiſe réputation.*Malé audire.*Cic.* Mieć złą ogłoſkę o ſobie źle ſłychać o ſobie.

*Vous avez mauvais bruit parmi le peuple.*Malè tibi dictatur in vulgus.*Plaut.* Zle o tobie ſłychać między ludźmi.

*Il a eu quelque bruit dans le monde & quelque eſtime.*Aliquod nomen decuſque geſſit inter homines.*Virg.* Miał iakąś ogłoſkę o ſobie między ludźmi, y nieco poważeniá.

BRUIT ſe dit auſſi *des diſcours & des nouvelles qui courent & dont on s'entretient dans le monde.*Rumor, *genit.*rumoris, m.Fama, *genit.*famæ,fœm.*Cic.* Słychać ſię też mowi o nowinach o tym co powiadaią między ludźmi y oczym ludzie mowią.

Faire courir,répendre,ſemer des bruits. Rumores ferere,ru ſparger.act. *Cic.* Rozſiewać puſzczać wieśći.

Le bruit court par-tout de cela. Illud percrebuit omnium ſermone.*Cic.* Wſzędzie tego pełno ſłychać.

*Le bruit court que vous avez une méchante langue.*Rumor ait malæ te eſſe linguæ.*Mart.* Słychać,pełno tego że maſz ięzyk zły.

*Il eſtoit venu je ne ſçay quel bruit.*Pervaſerat, *ou* inceſſerat rumor.*Tacit.* Przyſzła niewiem co za wieść.

*On fait courir de vous des bruits faſcheux.*Graves de te rumores ſparſi ſunt.*Cic.*Puſzczaią o tobie ogłoſki nieprzyiemne

*Il eſt meſlé dans les bruits de la ville.*Verſatur in pervagato ſermone civitatis.*Cic.*Pokolędzie go ſobie obnoſzą wzięto go ná ięzyki po mieśćie.

*Il en a eſté quelque bruit.*Aliquid ſermonis fuit hac de re. *Cic.* Coś o tym ſłychać było.

Vn bruit incertain, dont on ne ſçait point l'auteur. Rumor ſine auctore.*Cic.* Wieść nie pewná ktorey niewiedzieć ſkąd wyſzłá od kogo.

Ayant répandu par-tout de fort mauvais bruits. Diſſipatis improbiſſimis rumoribus.*Cic.* Wſzędzie puśćiwſzy złe bardzo wieśći.

Le bruit eſt que. Rumor eſt. *Ter.* Aiunt.*Cic.* Słychać że:

*Petit bruit d'une choſe.*Rumuſculus, *genit.* rumuſculi, m. *Cic.* Ogłoſká o czym.

A PETIT BRUIT, façon de parler adverbiale pour dire, (*Secretement,doucement.*)Placidè.adv.*Plaut.* POWOLI POMALU,ſpoſob przyſłowia,cicho łagodnie.

BRULABLE,m.& f. (*Qui merite d'eſtre brulé.*)Cremandus,a,um.*Plin.* OGNIA ſpalenia godzien.

BRULANT,m.BRULANTE, f. participe actif *du verbe* BRULER.Urens, *genit.*urentis,omn.gen.Comburens, *genit.* *Cic.* PALĄCY,PARZĄCY,PARZĄCA,od ſłowá palić.

BRULANT participe en ſignification neutre,(*Qui brule, qui eſt en feu,qui eſt extrémement chaud.*) Ardens. Flagrans, *Virg.*

Virg. PAŁAIĄCY bardzo rozpalony co ieſt iak ogien.

Vn ſoleil fort brulant. Flagrantiſſimus ſol. *Plin.* Słońce bardzo pałaiące.

ON DIT au figuré, *Brulant de déſir, d'en vie,de colere.* Ardens,*ou* flagrans deſiderio, invidiâ,irâ. *Cic.* **Brulant pour les lettres.*Literarum amore flagrans.*Quint.* MOWIĄ *niewłaśnie*: pałaiący żądzą, zazdrośćią gniewem.*Pałaiący do nauk.

BRULE',m.BRULE'F, fœm. part paſſ. Uſtus.Aduſtus. Combuſtus. Exuſtus. Crematus,a, um, *Cicer.* SPALONY, SPALONA,Sparzony,ſpieczony.

Brulé autour. Ambuſtus, a,um. *Plin-Jun.* **Brulé par le bout.*Præuſtus.*Virg.* Opalony dokołá. *Spalony przypalony z końca.

*Qui a le teint brulé d'un voyage.*Quid eſt aduſtioris coloris ex recenti viâ.*Liv.*Opalony ogorzały ná płći z podroży

*Demi-brulé.*Semi-uſtus.*Cic.Suet.* Wpoł ſpalony.

BRULEMENT, ſubſt.maſc. (*L'action de bruler.*) Uſtio. Crematio.Exuſtio. PALENIE.

BRULER,V.act. (*en parlant du feu qui brule & conſume les choſes.*) Urere. *Cic. Liv.* PALIC mowiąc o ogniu palącym y trawiącym rzecz iaką.

*Bruler,*ou *faire bruler.* Comburere. Deurere. *Cic.* *Bruler quelqu'un vif.*Vivum aliquem comburere.Spalić,kazać ſpalić, żywo kogo ſpalić.

BRULER,(*ſe dit du ſoleil, qui par ſa chaleur brule le viſage & les berbes; & auſſi de la gelée & d'un vent froid qui brule le bourgeon de la vigne, & des arbres.*) Adurere. *Var.* Torrere,act.accuſ.*Cic.* SPALIC, Opalić, mowi ſię o ſłońcu ktore gorącem ſwoim opala twarż y ziołá,także też o mrozie,y wietrze zimnym ktory opala pączki winnicy y drzew

*La fiévre brule les entrailles.*Viſcere exurit febris. *Mart.* **Eſtre brulé de l'ardere du ſoleil.* Solis ardore torreri. *Cicer.* **De ſoif.*Siti torreri.*Lucr.***La chaleur du ſoleil brule, le froid brule.* Adurit ſolis calor,adurit frigus. *Virg.* Gorączká pali wnętrznośći.*Być ſpalonym od ſłońcá.*Od pragnieniá,ſłońce gorącem dopieká, mroz dopieká parzy.

BRULER en ſignification paſſive, *Eſtre en feu,eſtre embraſé.*Flagrare.Deflagrare.Conflagrare.*Liv.Plin.*GOREC być w ogniu być roſpalonym.

BRULER ſignifie en un ſens figuré, *Eſtre agité de quelque violente paſſion d'amour, d'ambition,de haine, de colere.* &c.Ardere. Flagrare.Conflagrare.neut.Uri. GOREC,w wyrozumieniu niewłaſnym znaczy być wzruſzonym gwałtowną iaką námiętnośćią miłośći,wynioſłośći, gniewu.

*Bruler d'amour pour quelq'un.*Alicujus amore ardere.*Cic.* Pałać miłośćią do kogo.

*Quoique Venus vous domine elle vous brule d'un feu honneſte & ne vous donne que de belles inclinations.*Quæ te cunque domat Venus non erubeſcendis adurit ignibus,& ſemper amore ingenuo peccas. *Horat.* Lubo ci Wenus panuie iednakże cię przyſtoynym tylko ogniem zagrzewá, y ſame tylko piękne żądze w Tobie wznieca.

*Bruler d'amour pour l'hiſtoire.*Ardere ſtudio hiſtoriæ.**Du deſir de trouver la vérité.*Ardere ſtudio veri reperiendi. Pałać miłośćią ku hiſtoryi. * Pałac chęcią doyśćia prawdy.

Bruler d'avarice. Ardere, *ou* fervere avaritiâ. *Cic.* Pałać łakomſtwem.

*Bruler d'envie de voir quelqu'un.*Ardere aliquem videre. *Plin-Jun.* **Bruler d'envie de ſe venger.*Ardere ad ulciſcendum. *Cæſ.* Pałaiącym pragnieniem kogo pragnąć oglądać Pałać zemſtą.

Tout le monde brule d'envie de reprendre les actions & les paroles d'autruy,& il ne ſe trouve jamais que leur bouche ſoit aſſez grande, ni leur langue aſſez prompte. Ad reprehendenda aliena dicta & facta ardet omnibus animus,vix ſatis apertum os aut lingua prompta videtur.*Saluſt.*Wſzyſcy iak zapalił do uwłaczaniá ſprawom y mowom cudzym, y nigdy im ſię nie zdaie áby ich gębá na to byłá dość im otwarta álbo ięzyk doſyć prędki.

*Eſtre brulé par la cupidité,*ou *Bruler de cupidité.*Inflammari incendiis cupiditatum.*Cic.* Pałać chćiwośćią.

ON DIT *Bruler les yeux à quelqu'un,* pour dire, *Faire en ſa preſence une choſe qu'on ſçait luy devoir faire de la peine & luy eſtre deſagréable.* Urere aliquem. *Terent.* MOWIĄ wypiekać oczy komu,czynić przednim co takowego comu ieſt nieprzyiemno y przykro.

(Cette metaphore eſt tirée de la couſtume des Princes Orientaux,qui aveuglent leurs cadets, en leur mettant un fer chaud auprès des yeux.) To podobieńſtwo ieſt wzięte od zwyczaiu Monarchow Wſchodnich, ktorzy oślepiaią młodſzych ſwoich żelazo gorące im do oczu przykładaiąć.

ON DIT encore,*Bruler de l'encens devant quelqu'un.*pour dire *l'Idolatrer & le flatter demeſurement, en l'encenſant toûjours par des louanges outrées.*Blanda tura alicui dare.*Tibul.* MOWIĄ ieſzcze Palić kadziło przedkim. to ieſt Balwochwalnie go prawie ſzanować podchlebſtwy niezmiernemi kadząc go uſtawicznie zbytecznemi chwałbami.

BRULER ſe dit proverbialement en ces manieres de parler. *Il s'eſt venu bruler à la chandelle, (quand quelqu'un eſt ſorti d'un lieu où il eſtoit en ſeureté, pour ſe venir faire prendre.)*Indicio ſuo ut ſorex periit.*Plaut.* PARZYC,palić mowi ſię przyſłowiem w tych naſtępuiących ſpoſobach: Przyſzedł ſię ſparzyć u świecy, kiedy kto wyidzie ſkąd gdzie był beſpiecznie,tam ſię pokazuiąc gdzie go ſchwytać mogą.

BRULER *la chandelle par les deux bouts,*pour dire, *Faire des dépenſes de pluſieurs manieres qui ruinent bien-toſt un homme.*Variis modis rem oblimare.*Hor.* PALIC, Swiecę z obu końcow, koſztá czynić y wydatki zbytnie ktore do upadku przywodzą.

*J'en viendray à bout,ou j'y bruleray mes livres,*pour dire, *Je pourſuivray l'affaire avec la derniere opiniaſtreté.* Rem iſtam pertendam naviter,aut nullus ero.Albo dokażę albo Kſięgi ſwoie popalę: to ieſt będę ſię o to ſtarał aż do oſtatniey.

L'ACTION *de bruler.* Uſtio.Exuſtio, *genit.* onis, f. *Cat.* Crematio. *genit.*onis,f.*Plin.* Palenie.

CELUY *qui bruloit les corps morts.*Uſtor, *genit.*uſtoris,m. *Catul.* PALACZ ten co palił ciałá umarłych u dawnych.

LE LIEU *à Rome où on bruloit les corps.* Uſtrina, *genit.* uſtrinæ, f.*Plin.* ZGLISZCZE, Zgorzeliſko, ogniſko kędy u Rzymian polono ciałá umarłych.

BRULOT,ſubſt.maſc. (*Vaiſſeau de guerre ſur mer rempli de feux d'artifice pour bruler les vaiſſeaux ennemis.*) Incendiaria navis. Navis ad incendendum præparata, f. *Cæſ.* OKRĘT ogniſty woienny, okręt nápełniony ogniami miſternemi, dla zápalenia okrętow nieprzyiaciełſkich.

*Il mit le feu avec quarante brulots & conſuma cinq galeres, le feu ayant pris aux deux extrémitez.*Quadraginta onerarias naves præparatas ad incendium immiſit, & flammâ ab utroque cornu comprehensâ,naves ſunt combuſtæ quinque. *Cæſ.* Ogień zapuśćił czterdzieſtą ogniſtemi okrętami y ſpalił pięć Galerow gdy z obu końcow ogień ſię záiął.

BRULURE, ſubſt.f. (*endroit brulé.*)Ambuſta, *genit.*ambuſtorum,n.pl.*Plin.* SPARZELINA mieyſce ſparzone.

L'eau de plantin eſt bonne pour les brulures. Ambuſta ſanantur plantagine.*Plin.* Woda babczana dobra ieſt od ſparzeliny.

Les brulures d'eau chaude ne s'élevent point en cloches, lors qu'on met auſſi-tôt un œuf deſſus. Ambuſta aquis,ſi ſtatim ovo occupentur,puſtulas non ſentiunt.*Plin.* Sparzenie wody gorącey nieczyni bąbelow ieżeli zaraz przyłożyſz iaie ná to.

Le jus de la racine d'aſphodele cuite guérit les brulures. Decoctæ radicis aſphodeli ſuccus ambuſta emendat. *Plin.* Sok z korzenia złotogłowowego gotowany goi ſparzeliny.

*La cendre de figuier empeſche les coutures des brulures.*Ambuſtis cicatricem tenuiſſimam obducit cinis fici. *Plin.* Popioł figowy niedopuſzcza ſzwow po ſparzelinach.

Vne noix de galle empeſche la cuiſſon des brulures. Ambuſta ſe dat nucleus gallæ.*Plin.* Gałka galaſu broni bolu ſparzeliny.

BRUN,m. BRUNE,f.adject. (*Couleur ſombre & obſcure, qui tire ſur le noir.*)Fuſcus.Aquilus,a,um. SNIADY,SNIADA, płći ciemney idącey ná czarniawą.

Qui eſt veſtu de brun. Bœticatus, bœticaia, bœticatum. *Mart.* Ubrany czarniawo.

BRUN ſe dit auſſi (*des perſonnes qui n'ont pas la peau fort blanche.*) Fuſcus, fuſca, fuſcum. SNIADY ſię też mowi o oſoboch ktore nie maią płći bardzo białey.

ON DIT, *Le temps eſt brun.* Dies fuſcatur. *Val-Flacc.* MOWIĄ czas ieſt ſzarawy ciemny.

LE BRUN *de la nuit* ſe dit ſur mer, pour *l'obſcurité de la nuit.*Obſcurum noctis.*Lucr.*CIEMNOSC nocy ná morzu

LA BRUNE, (*Le temps entre le ſoleil couché & la nuit.*) Veſper,pl. *Cic. Solin.* MROK wieczor czas między záchodem słońca y nocą ſzara poświata.

Sur la Brune, ſur le ſoir, (entre chien & loup. Flexo in Primâ veſperi. *Liv.* Primo veſpere. *Cæſ.* Dubiâ luce. *Ovid.* Pod mrok pod wieczor.

BRONDUSE, *aujourd'huy* BRINDES, (*Ville de Calabre en Italie, & capitale des Salantins.* Brunduſium,ii, n. *Cicer.* BRUNDUZ álbo BRYNDA Miaſto Kalabryi Wewłoſzech głowne Salantynow.

BRUNET,m. BRUNETTE,f.(*Qui eſt un peu brun.*)Subniher, ſubnigra, ſubnigrum. *Plin.* CZARNIAWY, CZARNIAWA co ieſt trochy śniade.

BRUNIR, V. act. (*Rendre brun.*) Fuſcare.act.acc.*Ovid.* CZERNIC śniedzieć.

BRUNIR,(*Polir l'or & l'argent avec le bruniſſoir.*) Polire. Expolire. *Plin.Stat.* POLEROWAC, glancować złoto ſrebro Glancownikiem.

BRUNISSEUR,ſubſt.maſc. (*Celuy qui brunit l'or & l'argent avec le bruniſſoir.*) Polio, *genit.* polionis, maſc. *Firm.* GLANCOWNIK, Ten co glancuie chędoży złoto, ſrebro, glancownikiem.

BRUNISSURE, ſubſt.f. *ou* BRUNISSEMENT, ſubſt. m. (*Le poli qu'on donne à l'argent avec le bruniſſoir.*) Politura, *genit.* polituræ, f. *Plin.* GLANC ktory daią złotu, ſrebru, glancownikiem.

BRUNISSOIR,ſubſt.m.(*Outil qui ſert à polir des métaux &c.*) Inſtrumentum (quo poliuntur metalla,&c.) GLANCOWNIK ſtatek ſłużący do polerowania kruſzcow.

BRUNSWIC, (*Ville capitale du Duché de meſme nom en la baſſe Saxe.*) Brunſvicum, *genit.* Brunſvici,neut. BRUNSWIK Miaſto głowne Xięſtwa tegoż Imienia w niżſzey Saxoniy.

BRUSC,ſubſt.m. (*Myrte ſauvage.*)Myrtus ſilveſtris, *genit.*myrti ſilveſtris. OSTROKRZEW Myrt leśny.

BRUSQUE, adject.m. & f.(*Prompt,vif,impétueux.*)Acer & præceps in agendo,*genit.*acris & præcipitis. *Cic.* POPĘDLIWY gorący przykry.

Il eſt un peu trop bruſque & plus franc qu'on ne voudroit. Truculentior eſt atque plus æquo liber. *Hor.* Trochy ieſt zbyt popędliwy, y rzetelnieyſzy niżeliby ſobie życzono.

Il a la repartie bruſque. Acriter reponit.*Juv.* Jeſt w odpowiedzi popędliwy przykry.

BRUSQUEMENT,adv.(*D'une maniere bruſque.*)Aſperè adv.*Cic.* POPĘDLIWIE nágle przykro.

Les ennemis donnerent ſi bruſquement que noſtre cavalerie plia. Vi adeò præcipiti hoſtes impetum fecerunt in noſtrum equitatum, nemo ut conſiſteret. *Cæſ.* Ták przykro nátarł nieprzyiaciel że iazda naſza zwinęła ſię.

BRUSQUERIE,ſubſt.f.(*Saillie d'une humeur emportée & violente.*) Acris & vehementis tnimi incitatio, m. *Cic.* POPĘDLIWOSC wypadnienie z popędliwością y gniewem.

*Je ne m'accommode point de vos bruſqueries,(Vos bruſqueries ne me plaiſent point)*Tuos animi præcipites impetus non fero. Nie zdaią mi ſię popędliwości twoie, niepadobaią mi ſię.

BRUSQUER,V.act.(*Faire inſulte de paroles ou autrement à quelqu'un, luy répondre,* ou *luy parler d'une maniere bruſque & peu civile.*) Ferociter & ſubaſperè aliquem habere. OBRAZIC kogo ſłowami popędliwemi álbo inaczey,odpowiadać álbo mowić popędliwie y bez ludzkości.

BRUT,m.BRUTE,f.adject. (*Qui n'eſt point encore poli ni taillé,(parlant des pierres,des diamants, & de choſes ſemblables.*)Crudus,cruda,crudum.Impolitus,impolita,impolitum. *Plin.Cic.* PROSTY, PROSTA,co ieſzcze nie ieſt polerowane áni rznięte mowiąc o kamieniach dyamentach y rzeczach podobnych.

BRUT,m.BRUTE,adject.m.& f.(*Sauvage.*) Brutus,bruta,brutum. *Hor.*BEZROZUMNY,BEZROZUMNA.

*Les beſtes brutes.*Bruta animalia.*Cic.*Bozrozumne beſtye,

ON DIT au figuré,*C'eſt une beſte brute,* pour dire *Vn ſtupide.*Immanis,*ou* fera bellula,f. MOWIĄ *niewłaśnie* ieſt to bezrozumne bydlę,to ieſt głupi.

BRUTAL, maſc. BRUTALE,f.(*Qui convient à une beſte brute.*) Belluinus. *Cic.* BESTYALSKI, BESTYALSKA co przyſtoi beſtyi bezrozumney.

ON DIT figurément,*Vn homme brutal,(Qui agit plus en beſte qu'en homme.)* Ferus.*Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Człowiek dziki beſtyalſki o tym ktory barziey iák bydlę niż iák Człowiek ſobie poczyna.

*Il eſt brutal dans ſes plaiſirs.*In voluptatibus belluarum more volutatur. Beſtyalſko żyie w roſkoſzach ſwoich.

Il eſt brutal, (Il rompt en viſiere aux gens,il ne garde point de meſure.) Truculentus eſt & ferox. *Cic. Plaut.* Dziki żadnego względu niema ná nikogo każdemu gotow do oczu ſkoczyć.

Vn eſprit brutal. Ferum ingenium. Belluina indoles. Umyſł dziki.

BRUTALEMENT,adv. (*D'une maniere brutale.*)Belluino,*ou* ferino ritu.abl. DZIKO Po beſtyalſku.

BRUTALEMENT, (*en eſtourdi.*) Stolidè & truculenter. adverb. Głupie y iák bydlę bezrozumne.

BRUTALITE',ſubſt.f. (*Action d'un brutal.*)Immanitas. Feritas, *genit.*atis,f.*Cic.* DZIKOSC beſtyalność.

*Il a la brutalité des animaux ſous la figure d'un homme.*Feritas & immanitas bellulæ ineſt ipſi in figurâ hominibus. *Cic.* Ma w ſobie dzikość beſtyi pod poſtawą ludzką.

BRUTALITE', (*Stupidité.*) Stupiditas, *genit.*atis,f. Stupor, *genit.*ſtuporis,m *Cic.* GŁUPSTWO.

LES BRUTIENS, (*Anciens peuple. qui occupoient l'extrémité de l'Italie proche du Phare de Meſſine.*Brutii, *genit.*Brutiorum,m.plur. BRUCYANIE dawny lud ktory ná końcu Włochow kray trzymali bliſko Latarni Meſſyni.

BRUSSELLES,*ou* BRUXELLES,(*Ville du Duché de Brabant,la reſidence ordinaire du Gouverneur pour le Roy d'Eſpagne dans les Païs-Bas.*)Bruxellæ, *genit.*Bruxellarum,f.plur. BRUXEL Miaſto Xięſtwa Brabantſkiego, ſtolica zwyczayna ſprawcy zá Krola Hiſzpańſkiego w niżſzych niemczech.

Qui eſt de Bruxelles. Bruxellenſis & hoc Bruxellenſe, *genit.* Bruxellenſis *pour tous les genres.* Bruxelſki Bruxelczyk co ieſt z Bruxel.

BRUYANT, m. BRUYANTE,f. part. act. (*Qui fait un bruit ſourd,comme les mouches & les flots de la mer.*)Stridens, *genit.*ſtridens,omn.gen. BRZECZĄCY, Szumiejący co czyni hałas cichy iáko muchy y fale morſkie.

BRUYERE, ſubſt.f. (*C'eſt un nom general qu'on donne à pluſieurs petits arbriſſeaux ſauvages,qui viennent ſans culture, dont l'on fait des balais & des vergettes.*)Erice, *genit.*erices,f. *Plin.*CHROST Wrzos imię ogolne ktore daią wielom drobnym drzewinom dzikim ſamorodnym z ktorych robią miotły y miotełki.

De Bruyere. Ericæus, ericæa, ericæum.*Plin.* Chrościany wrzoſowy.

BUBE, ſubſt.f. (*Petite élevure, ou bouton qui s'éleve ſur la peau.*) Puſtula, *genit.* puſtulæ, f. Puſula, *genit.* puſulæ,f. *Colum.* PRYSZCZ bąbel ná ciele.

BUBON, ſubſt.m. (*Tumeur,*ou *peſte qui vient aux émonctoires du corps humain, à l'aine & ſous les aiſſelles.*)Bubo peſtilens. *Fernel.* Carbunculus. *Plin.* DYMIENICA guz powietrze ktore ſię przydaie ná grucołowatych mieyſcach ciała ludzkiego w łonie, y pod pachami.

BUCHE, ſubſt.f. (*Piece de gros bois à bruler.*) Truncus, Caudex.*Aul-Gel.*KŁODA pień kłoć ſztuka drzewa grubego na opał.

ON DIT au figuré, *Je ſuis une vraye buche, Je n'ay pas non plus d'eſprit qu'une buche.*Sum ſtipes,*ou* truncus,*ou* caudex. *Ter. Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie ieſtem włáſny pień, nie mam rozumu iák kłoć.

(Maniere de parler familiere.) Spoſob mowienia poufały

BUCHER, ſubſt. m. (*Lieu où l'on ſerre le bois.*) Cella lignaria, *genit.* cellæ lignariæ,f. DRWALNIA gdzie drwa chowaią komora.

BUCHER *Funebre, (Pile de bois qu'on dreſſoit anciennement pour bruler les corps.)* Pyra.*Cic.* ZGLISZCZE pogrzebowe,Stos drew ktory układano u dawnych dla palenia trupow.

Appartenant au Bucher. Buſtuarius,a,um. Grobowy pogrzebowy ſtoſowy.

(Ce mot Latin ſe dit principalement des Gladiateurs qu'on faiſoit combattre auprés du Bucher, lors qu'on brûloit les corps des Grands de Rome.) To ſłowo łacińſkie mowi ſię náybardziey o ſzermierzach ktorym ſzermować kazano przy ſtoſie kędy palono ciała zácnych w Rzymie.

BUCHERON, ſubſt.m.(*Qui coupe & qui façonne le bois dans les foreſts.*)Faber lignarius,(*c'eſt proprement un Menuiſier.*)*(*ce ſont les valets qui alloient au bois pour une armée.*) *Materiarius, ii.m.(*c'eſt proprement un Charpentier.*)TRACZ cieśla co ścina drzewo y obrabia w leſiech to ieſt właśnie ſtolarz.*Drewniczy odrębniczy czeladź co chodzi po drwa dla woyſka. *Cieśla właśnie.

BUCHETTE, ſubſt. f. (*Diminutif de Buche.*) Cremium. KŁODKA pieniek klocek.

BUCOLIQUES,ſubſt.f.pl. (*Petites bardes de peu de conſequence.*)Quiſquiliæ,plur. *Feſt.* GAŁGANY manatki ſzaty mało co warte, rupiecie.

BUCOLIQUES,(*Sorte de vers où l'on fait parler des bergers, & où l'on traitte de l'agriculture.*) Bucolica, *genit.*bucolicorum,n.pl. (*on ſous-entend.*carmina.)*Ovid.* WIERSZE w ktorych paſtuſzkow rozmawiaiących o goſpodarſtwie y wieyſkich rzeczach wyrażaią.

BUDE, (*Ville de Hongrie ſur le Danube,& la capitale de ce Royaume.*) Buda, *genit.* Budæ,f. BUDA Miaſto Węgierſkie nád Dunaiem ſtołeczne tego Kroleſtwa.

BUDOA, (*Ville de Dalmatie aux Venitiens ſur la mer.*) Butua, *genit* Butuæ,f. BUDOA Miaſto Dalmacyi náleżące do Wenetow nád morzem.

BUE'E, ſubſt.f. vieux mot pour dire *La leſſive.* Lixivia, *genit.*lixiviæ,f.*Plin.* Stare ſłowo miaſto Lug.

BUFFET,ſubſt.m.(*C'eſtoit autrefois une Armoire à deux étages où l'on mettoit la vaiſſelle d'argent,les pots & les verres pour ſervir à table.*) Abacus. *Vitr.* SŁUZBA ſtołowa przedtym bywała ſzafa o dwoch połkach gdzie ſtawiano náczynia ſrebrne, garki, ſzkło ſłużące do ſtołu, kredens.

BUFFET ſe dit auſſi *De la vaiſſelle d'argent, qu'on dreſſe ſur le buffet, (qui eſt aujourd'huy une grande table longue.)* Vaſa argentea, *genit.* vaſorum argenteorum, n.pl. *Horat. ſi c'eſt de la vaiſſelle d'argent.* *Vaſa ſtannea, *genit.* vaſorum ſtanneorum,n. pl. *ſi c'eſt de l'eſtain.**Vaſa fictilia, *genit.* vaſorum fictilium,n.plur. *ſi c'eſt ſeulement de la terre.* SŁUZBA ſtołowa mowi ſię też o ſrebrze ktore ſtawiaią ná kredenſie á to ieſt teraz ſtoł wielki długi.Jeżeli ſą náczynia ſrebrne. *Jeżeli ſą cynowe.* Jeżeli tylko gliniane.

On vit des tables dreſſées & des buffets de vaiſſelle d'argent. Triclinia ſtrata videre licuit, & magnum argenti pondus expoſitum.*Cæſ.* Widzieć było ſtoły nákryte y kredenſe ſrebrne.

Triclinia ſignifient *Trois Lits,*parce que les Anciens ſe couchoient pour prendre leurs repas.) Łożka trzy znáczy bo dawni leżący iádali koło ſtołow.

BUFLE,ſubſt,m. (*Beuf ſauvage.*)Bubalus.*Mart.* ZUBR dziki woł, Tur.

(Pline dit que *Bubalus* eſt le nom que donnoient les Anciens à un animal d'Afrique qui reſſembloit plus à un Veau ou à un Cerf, qu'à un Bufle; néanmoins on trouve *Bubalus* pour un *Bufle* dans le Livre des Spectacles attribué à Martial) Pliniuſz powiada że *Bubalus* było názwiſko ktore dawni dawali zwierzowi iednemu Afryki ktory był podobnieyſzy do Łośia álbo ielenia niż do żubra, iednakże znáyduie ſię położone zá żubra w Kſięgach widowiſk ktore przyznaią Marcyaliſzowi.

BUFLE, ou *La peau du bufle.* Bovis feri corium.n. ŁOSIA ſkora czyli Zubrza, álbo Bawola.

*Collet,*ou *Colletin de bufle, (fait de ſa peau paſſée & préparée.)* E bovis feri corio thorax. *Plin.* Kaftan łośi łośica z ſkory łośiey wyprawney y zámſzowaney zrobiona.

ON DIT populairement, *Repaſſer le bufle à quelqu'un,* pour dire *Le battre comme il faut.*Alicui lumbos fuſte dolare. *Hor.Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem wyprawić komu łośicę to ieſt zbić go náleżycie.

BUGEY, (*Petit païs entre le Rhoſne,la riviere d'Ains,& le Comté de Bourgogne, dont la Capitale eſt Bellay.*) Bugivus tractus. BUGIW Powiat niewielki między Rodanem y rzeką Enſą, y Hrabſtwem Burgundyiſkim, ktorego ſtolica ieſt Bellay.

BUGLOSE, ſubſt. f. (*Herbe potagere.*) Bugloſſus. *Plin.* WOŁOWY ięzyk ziele kuchenne.

BUISART, *ou* BUSART, ſubſt.m. (*Oiſeau de proye.*) Buteo.*Plin.* JASTRZĄB ptak gończy.

BUISSON, ſubſt.m. (*Arbriſſeau épineux.*) Dumus, *genit.* dumi,m.Rubus, *genit.*rubi. CIERNIE cierniſko.

Vn lieu rempli de buiſſons. Dumetum. Vepretum. *Colum. Cic.Virg.* Mieyſce pełne cierniſka.

BUISSONNIER,m.BUISSONNIERE,f.(*Pareſſeux qui ſe va repoſer derriere un buiſſon, au lieu de travailler.*) Deſes, *genit.* deſidis, omn.gen. *Cic.* LEZUCH gnuśny co tylko zá krzakiem by leżał miaſto roboty.

ON DIT proverbialement, *Faire l'Eſcole buiſſonniere,*pour dire,*Aller jouër au lieu d'aller en claſſe.* Frangere diem ludo. MOWIĄ przyſłowiem: Zá Szkołą náuki pilnować; Igrać ſobie zá ſzkołą, biegaiąc, miaſto náuki pilnowania.

BULBE, ſubſt. f. (*Racine de diverſes plantes ſemblable à l'ognon, comme des lys, des narciſſes.*) Bulbus. *Plin.* CYBULA korzeń rożnych zioł podobny do cybuli, iáko liliy nárcyſſow.

LA BULGARIE, ou *la Baſſe Myſie,* autrefois *Royaume.* Bulgaria. BUŁGARYA,Myzya niżſza przedtym Kroleſtwo

BULGARE,adject.m.& f. (*Qui eſt de Bulgarie.*)Bulgarus Bulgara,Bulgarum. BUŁGAR co ieſt z Bułgaryi.

BULLE,ſubſt.f.(*Expedition de Lettres en Chancelerie Romaine.*)Bulla, *genit.*bullæ,f.(*mot conſacré dans les deux Langues.*) BULA,BULLA,Liſt Papieſkiey káncelaryi w Rzymie ſłowo poświęcone w każdym z tych ięzykow.

(La Bulle n'eſt proprement que le ſeau ou le plomb pendant à quelque Acte; c'eſtoit anciennement un ornement de ceux qui triomphoient,& les jeunes enfans Romains en portoient auſſi pour les aiguillonner à la vertu. Elle ſignifie auſſi les ſeaux attachez aux patentes & lettres des Princes.) Bulla właśnie nie ieſt tylko pieczęć w ołowiu wiſzącá u Piſma iakiego z dawności byłá też iedną z ozdob zwycięzcow, y młodź Rzymſka noſiłá ie dlá pobudki do cnoty znaczy też pieczęci wiſzące u liſtow Xiążąt y Krolow.

BULLE d'or eſt une Ordonnance de Charles IV. Empereur,qui eſtoit ſcellée d'un ſeau d'or qui y eſt attaché,*Bulla aurea, æ, fœm.* BULLA złotá ieſt uſtawá iedná Karolá IV. Ceſarzá maiącá złotą pieczęć wiſzącą.

Les Bulles d'or ont eſté en uſage chez les Empereurs d'Orient,& l'on s'en ſervoit dans les actes de grande conſequence. Te Bulle álbo pieczęci złote były w uzywaniu u Ceſarzow wſchodnich y zażywano ich w ſprawach bardzo poważnych.

BULLETIN,ſubſt.m.(*Petit billet que les Echevins ou Magiſtrats d'une ville donnent pour loger des ſoldats &c.*) Litteræ ædilitiæ. KARTKI,Goſpodne albo kwater karteczki ktore Sędykowie álbo urząd mieyſki daie dlá goſpod naznaczeniá żołnierzom.

BUPRESTE, ſubſt.f. (*Mouche ſemblable à la Cantharide*) Bupreſtis, *genit.* bupreſtis,m.& f.*Plin.* PASKUDNIK robak lataiący krowká.

(Cet inſecte venimeux fait tellement enfler les beufs, lors que par hazard ils en avallent en paiſſant l'herbe, qu'ils en crevent: Elle fait les meſmes effets aux hommes.)Ten owad zaraźliwy tak odymá bydlętá kiedy ſię trafi że go połknie ktore z trawą że zaraz od tego zdychá, co ſię y ludziom trafia.

BURAT,ſubſt.m.& BURE,ſubſt.f.(*Etoffe faite d'une laine fort groſſiere.*) Pannus craſſiore lanâ contextus. GUNIA Sukno robione z wełny bardzo proſtey,koc.

BUREAU,ſubſt.m.*on prononce* burau. (*Groſſe étoffe faite de laine, qui eſt la meſme choſe que la Bure, ſi non que c'eſt un drap plus fort.*)Burra, *genit.*æ.fœm. PAKLAK toż ſamo co gunia tylko że mocnieyſze.

BUREAU,(*Eſpece de pupitre garni de bure verte.*)Pluteus panno viridi coopertus. PULPIT ſtoł ſtolik piſarſki ſuknem zielonym obity.

(Les Préſidens ont un Bureau devant eux, ſur lequel les Rapporteurs mettent les Pieces d'un procès qu'ils rapportent à la Chambre: & de là ſont venuës ces façons de parler dans noſtre langue. Náywyżſi ſędziowie maią taki ſtolik przed ſobą, na ktorym przed niemi kładą Rzecznicy papiery do ſpraw należące ktore odnoſzą do ſądowey izby y ztąd w Francuſkim poſzły te ſpoſoby mowienia.

Donner le Bureau à un Juge, (Luy permettre de rapporter une affaire.) Dare locum cognitori cauſam referendi coram judicibus, Położyć papiery ná ſtole przed ſędzią.

Avoir le Bureau. Occupare pluteum Curiæ. Mieć mieyſce ſędziowſkie, być ſędzią.

*Mettre un procès ſur le Bureau.*Litem inſtructam inducere in medium. *Plin.Jun.* Sprawę wywodzić u ſtolika przed ſądem.

Mon procès eſt ſur Bureau. Jam inſtituta eſt cauſæ meæ diſceptatio. Sprawa moia ſię ſądzi, ieſt ná kobiercu.

Scavoir l'air, ou *le vent du Bureau.* Judicum ſenſum & mentem tenere. Wiedzieć iáki dekret iákie zdanie iáki ſąd potka w ſprawie.

Sonder l'air du Bureau,(*Preſſentir les ſentimens des Juges qui ont commencé de travailler ſur une affaire.*)Tentare quæ

ſit mens judicum de re aliquâ. Dochodzić wywiadywać ſię iakie ieſt zdanie Sędziow w ſprawie.

Le vent du Bureau n'eſt pas bon pour vous. Tibi judices non faveant. Nie dobrze ná ciebie wieie od ſtolika ſędziow.

C'eſt jour de Bureau, le Bureau ſe tient aujourd'huy, (Il y a aſſemblée.) Habetur hodie conventus. Dziś ieſt dzień ſądu dziś ſądy trzymaią, álbo będą, álbo maią bydź, záſiadać będą ſędziowie.

BUREAU D'ADRESSE, *(Lieu où l'on adreſſe toutes les nouvelles des païs étrangers, & dont on compoſe la Gazette.)* Ædes mercuriales. MIEYSCE nowin wieści gdzie zewſząd wieści z cudzych kraiow donoſzą y gdzie gazetę układaią.

BUREAU *des changeurs & banquiers.* Menſæ trapezitarum, f. plur. BANK Mieyſce wekslow.

BUREAU DES AIDES, *(où l'on reçoit les impoſts qu'on paye au Prince.)* Portorium, Pluteus publicanorum. KOMORA mieyſce gdzie oddaią podatki ktore płcą do ſkarbu Cło

BUREAU *des Tréſoriers, (le lieu où ils s'aſſemblent.)* Quæſtorum ærariorum Curia. MIEYSCE gdzie ſię ſchodzą y zaſiadaią ſkarbowi.

BURELLES, ſubſt. f. pl. terme de blaſon. *(Faſces dans l'Eſcu.)* Faſciæ minutæ, arum, f. pl. PASY, Paſki, termin herbarſki paſki w Tarczy.

Vn Eſcu BURRELE'. Scutum faſciis minutis diſtinctum. i, neut. Tarczá w paſki.

BURETTE, ſubſt. f. *(Petit vaiſſeau à mettre du vin & de l'eau)* Urceolus. *Colum.* KRUZYK naczynie pomierne ná wino karafinká, ámpułká.

BURGAW, *(Païs d'Allemange dans la Suabe.)* Burgavia. BURGAW, Kray Niemiecki w ſzwabiy.

BURGOS, *(Ville Archiepiſcopale & capitale de Caſtille la Vieille.)* Burgi: *genit.* Burgorum, m. pl. BURGOS, Miaſto Arcybiſkupie głowne Kaſtyliy ſtárey.

BURIC, *ou* BUDERICK, *(Ville d'Allemagne ſur le Rhin, dans le Duché de Cleves.)* Buricum. BURYK, Miaſto Niemieckie nad Rhenem w Xięſtwie Kliwiy.

BURIN, ſubſt. m. *(Outil de graveur.)* Cælum, *genit.* cæli, n. *Var. Quint.* DŁOTO narzędzie ſztycharza rylec.

BURINER, V. act. abſolu, *(Graver avec le burin.)* Cælare, *Cic.* DŁOTOWAC, Dłotem rznąć ryć.

Il a excellé dans l'art de buriner, ou *de graver ſur l'or.* In auro cælando inclaruit. *Plin.* Wſławił ſię w ſztuce rznięciá ná złocie y ná ſrebrze.

BURLESQUE, adject. m. & f. *(Plaiſant, divertiſſant.)* Mimicus. Jocoſus, a, um. Jocularius, jocularia, jocularium. Jocularis & hoc joculare, *genit.* jocularis *pour tous les genres. Cic. Hor. Phæd.* ZARTOWNY, Smieſzny rozrywce ſłużący kuglarſki ſzyderſki.

Vers burleſques. Mimici & joculares verſus. Wierſze żartowne.

(M. Scarron a excellé dans cette ſorte de poëſie.) Skaron wſławił ſię w tym rodzaiu wierſzy.

LE BRULEQUE, *ou Le Stile burleſque.)* Jocularis dictio. ŻARTOWNE z wyśmiewaniem piſmo.

BURLESQUEMENT, adv. *(D'une maniere burleſque.)* Jlocaliter. *Plin.* Jocoſè. adv. *Cic.* NAMIEWNIE, żartownie ſzyderſko.

BURSE, *ou* PRUSE, *(Ville d'Antolie en Aſie au deſſous du mont Olympe, autrefois capitale de Bithynie.)* Pruſa ad Olympium. BURSA, Miaſto Natoliy w Azyi pod gorą Olympu niegdyś ſtołeczne Bityniy.

BUSE, ſubſt. f. *(Sorte d'oiſeau de proye.)* Buſio, *genit.* buſionis. KROGULCZYK, Kobus Ptak do polá gończy.

BUSQUE, *ou* BUSC, ſubſt. m. *(Petite lame d'yvoire,* ou *de balaine, que les femmes mettent ſous leur corps, pour les tenir droites.)* Aſſulus pectoralis. TRZASKA, ZATYCZKA Słoniowey kości álbo rogowá białogłowſká w ſznorowkach dlá trzymaniá ſię proſto.

BUSQUER *fortune,* V. act. *(Chercher à faire fortune.)* Omnibus modis indagare fortunam. act. SZUKAC ſzczęściá.

(Ce verbe n'eſt d'uſage qu'en certe ſignification.) To ſłowo nie ieſt w używániu chybá w tym rozumieniu.

BUSTE, ſubſt. m. *(Statuë à demi corps.)* Hermes, *genit.* hermæ, m. OSOBA, w poł, Poſąg popas rznięty álbo kowany z kámieniá.

(Quoique en Peinture ou duiſſe dire d'une figure, *Il n'en paroiſt que le Buſte,* comme d'un Portrait à demi-corps, neanmoins cela ne s'appelle pas ordinairement *un Buſte,* ce mot étant déterminé & propre à ce qui eſt de relief, & de ſculpture.) Chociaſz w malowaniach może ſię mowić o obrazie iakim nie widać go tylko *poſąg,* iako o obrazach po pas álbo do w poł tylko malowanych, iednakże to poſpolicie nie zowie ſię poſągiem, gdyż to ſłowo ſłuży właśnie rzeczom wyrzynanym álbo cioſanym.

BUT, ſubſt. m. *(Point, marqué où l'on viſe.)* Scopus. Meta. *Liv. Cic.* CEL, Punkt znak gdzie kto zmierza.

ON DIT au figuré, *Aller au but,* ou *au point déciſif d'un procés.* Caput rei alicujus attingere. MOWIĄ newłaśnie, Zmierzáć do celu álbo do punktu włáſnego ſprawy iakiey.

J'ay eſté le but de tous les traits de la conjuration, tout a porté ſur moy. In me omnia tela conjurationis adhæſerunt. *Cic.* Iam był ná celu wſzyſtkiego ſpiknieniá, co żywo na mnie zmierzało.

Il eſt le but de l'envie & l'écueil des envieux. Eſt invidiæ ſcopus, invidorumque ſcopulus. On ieſt ná celu zazdrości, y ſzkopuł zazdroſnych.

ON DIT adverbialement, *But à but,* pour dire, *D'une maniere égale.* Æquâ conditione. abl. MOWIĄ przyſłowiem Cel w cel, to ieſt proſto rowno.

Nous ſommes but à but, Nous ſommes à deux de jeu. Jam pares ſumus. *Plaut.* Ieſteśmy cel w cel, rowna gra.

DE BUT EN BLANC, *(Follement, temerairement.)* Temerè. adv. Nullo adhibito conſilio. abl. Inconſideratè. adv. *Cic.* Z CELU w bok, głupie, lekomyślnie.

BUT, *(La Fin qu'on ſe propoſe.)* Scopus. Finis. *Cic.* CEL-Koniec ktory ſobie kto zmierzy.

Le but des fables eſt de corriger les hommes. Nihil aliud quidquam per fabulas quæritur, quàm ut corrigatur error mortalium. *Phæd.* Cel baiek ieſt poprawá ludzi.

Il n'a pour but que ſon intereſt. Suis ſolùm inſervit commodis. Nie má inſzego celu tylko właſny zyſk.

Tous leurs deſſeins n'ont d'autre but que la guerre. Omnia illorum conſilia ad bellum ſpectant. *Cic.* Wſzyſtkie ich zamyſły inſzego celu nie maią tylko woynę.

C'eſt le but de tous mes deſſeins. Eo ſpectant mea conſilia. *Cic.* Ten ieſt cel wſzyſtkich zamyſłow moich.

BUTIN, ſubſt. m. *(Tout ce qu'on prend ſur les ennemis.)* Præda, *Cic.* Zdobycz wſzyſtko co ſię bierze nieprzyiacielowi.

La part du butin (qui appartenoit au General de l'armée Romaine.) Manubiæ. *Aſcon-Ped.* Część zdobyczy ktorá náleżała wodzowi Rzymſkiemu.

Faire du butin. Prædam facere. *Cic.* Zdobycz mieć.

Il fit un grand butin d'hommes & de bétail. Magno pecoris atqua hominum numero potitur. *Cæſ.* Wielką zdobycz wziął ludzi y bydła,

BUTINER, V. act. abſolu. *(Faire du butin.)* Prædari. *Cic.* ZDOBYCZĄ, Łupieſtwem ſię bawić.

L'eſpérance d'enlever & de butiner les aveugla. Spes rapiendi atque prædandi excæcavit eorum animos. *Cic.* Nadzieiá plądrowaniá y zdobyczy ich zaślepiłá.

BUTOR, ſubſt. m. *(Eſpece de héron marqué de taches rouſſes, en forme d'étoiles.)* IASTRZĄB wielki cętkowany nákſztáłt gwiazdek czapla.

ON DIT figurément *(d'un homme ſtupide & mal-adroit.) C'eſt un gros butor.* Stolidus eſt & parùm dexter. *(parce que cét oiſeau eſt fort mal-adroit.)* MOWIĄ o człowieku głupim y niezręcznym właſny iaſtrząb, bo ten ptak ieſt barzo niezręczny.

BUTRINTO, *(Petite Place ſur la coſte de l'Epire aux Venitiens.)* Buthrotum. BUTRINT, Forteczká w ſtroniech Epiru Wenetow.

BUTTE, ſubſt. f. *(Petit tertre, lieu élevé, petite éminence.)* Tumulus, *genit.* tumuli, m. *Virg.* MOGIŁA, Kopiec ziemiá trochy wyſypaná ku gorze.

BUTTE *où l'on viſe.* Meta, *genit.* metæ, f. *Cic.* CEL, gdzie kto zmierzá.

Eſtre en butte à l'envie, à la médiſance, à la calomnie. Invidiæ, maledicentiæ, calumniæ objici. *Cic.* Być ná celu zazdrości, potwarzy, obmowy.

BUTTER, V. act. *(Toucher au but.)* Metam cotingere. *Hor.* ZMIERZAC do celu, trafiać.

BUTTER ſe dit figurément, *(Tendre à quelque choſe.)* Aliquid, *ou* ad ad aliquid ſpectare. *Cic.* TRAFIAC, Zmierzáć do celu mowi ſię niewłaśnie zá zmierzać ciągnąć do czego.

BUYRE, ſubſt, f. vieux mot. *(Sorte de cruche.)* Hydria, *gen.* hydryæ, f. Urceus, *genit.* urcei, maſc. *colum.* WIADRO, Ceber, Kruż ſtare ſłowo.

BYSANCE, *(Ville ſituée ſur le Boſphore de Thrace,* aujourd'huy *Conſtantinople.)* Byzantium, *genit.* Byzantii, neut. CAROGROD, Miaſto nad morzem Ciaſnym Tracyi dziś zowią Konſtantynopol.

BYSANTYN, m. BYSANTINE, f. Byzantinus, Byzantina, Byzantinum. CAROGRODZKI, CAROGRODZANIN, Carogrodzanká.

C. çA. CAB.

C'Troiſiéme lettre de l'Alphabet, qui ſe prononce differement; à l'ordinaire comme un K: mais quand devant les voyelles *a, o,* & *u,* il a une petite virgule deſſous, que les Eſpagnols appellent *Cedille* & les Imprimeurs ç à queuë, on le prononce comme une *S:* & meſme devant les voyelles *i* & *e,* toûjours comme une *ſ.* C, Trzecia litera Obiecadłá wymawiá ſię rożnie zwyczaynie iako K: ále kiedy przed literami *a, o,* y *u,* má ogonek od ſpodu ktory Hiſzpani zowią *roſzczka,* á Drukarze ç z ogonkiem wymawia ſię iako *S:* y nawet przed literami *i,* y *e,* zawſze brzmi iak *ſ.*

C, chez les Anciens eſtoit une lettre numerale, qui ſignifioit *Cent* ſuivant ce vers, *Non plus quàm centū C littera fertur habere* C u dawnych była literá liczby znaczącá *Sto* według tego wierſzá.

Que ſi l'on mettoit un tiret deſſus C̄, elle marquoit *Cent mille.* Ieżeli zaś nad nią liniykę pociągniono C̄ znaczyło ſtotyſięcy.

Eſtant miſe ſeule, elle ſignifie chez les Juriſconſultes *Codice,* ou *Conſule;* & quand on la marque double CC, elle veut dire *Conſulibus.* Gdy ſię ſamo kładzie znaczy u prawnych *Codice* álbo *Conſule* á kiedy ſię kładą dwá CC. znaczy *Conſulibus*

çA, adverbe qui marque le temps & le lieu. Z tę ſtronę przyſłowie znaczące czas y mieyſce.

Qui eſt au deça, ou *en deça des Alpes.* Ciſ-Alpinus, ciſ-Alpina, ciſ-Alpinum. *Cic.* Co ieſt z tę ſtronę gor Alpes.

Qui eſt, ou *qui habite deça,* ou *en deça le Rhin.* Ciſ-Rhenanus, ciſ-Rhenana, ciſ-Rhenanum. *Cæſ.* Co ieſt álbo mięſzká z tę ſtronę Renu.

Ceux qui ſont deça le Rhin, ou *au deça du Rhin.* Qui citra Rhenum ſunt. *Cæſ.* Ci co mięſzkaią po nad Renem.

Qui eſt au deça de l'Euphrate. Qui cis Euphratem eſt. Co ieſt z tę ſtronę Eufrates rzeki.

La Gaule qui eſt en deça. Gallia citerior. Francyá po zagorniá,

Les uns ſont allez de ça, les autres de là. Alii huc, alii illuc tranſmigrarunt. Iedni poſzli wtę ſtronę drudzy w tamtę.

Ils s'enfuyoient qui çà qui là. Alii aliò diffugiebant. Uciekali kto tam, kto ſam.

Il eſt errant çà & là, ou *deçà, delà,* c'eſt à dire *en divers lieux.* Errat huc & illuc. Błąka ſię tuła tu y owdzie.

Si vous venez par deça. c'eſt à dire *en nos quartiers.* Si huc venias. Si huc veneris. Ieżeli powrociſz tędy to ieſt w náſzę ſtronę.

çA, OR çA ſe dit pour encourager, & ſignifie *Sus donc.* Age. Agedum. *Cic. Ter.* *(au plurier, Agite, Agitedum. *Plaut. Liv*) *Eia. *Ter* Eia verò age. *Plaut.* NUZESZ mowi ſię pobudzaiąc zachęcaiąc.

(quelquefois *Age* ſe met avec la premiere perſonne du plurier, *Age omittamus iſta.* ça ne parlons plus de cela. D'autrefois *Age* ſe trouve avec une troiſiéme perſonne du ſingulier, comme dans Tite Live. ça que le plus brave qui ſoit dans Rome paroiſſe maintenant pour combattre. *Quem nunc Roma fortiſſimum virum habet, procedat agedum ad pugnam.*) Nużeſz, czaſem ſię kładzie z pierwſzą oſobą : Nużeſz nie mowmy więcey o tym, czaſem z trzecią oſobą liczby poiedynczey iako u *Tytá Liviuſſa* Nużeſz niech nay rozolutnieyſzy co może być w Rzymie pokaże ſię teraz do ſpotkaniá.

Viens ça. Adeſdum. *Ter.* Poydź ſám.

ON DIT auſſi, *ça ça lavons, mettons nous à table:* Agite, date aquam manibus, accumbamus. *Plaut.* MOWIĄ też nu nu myimy ſię, ſiadaymy do ſtołu.

CABALE, ſubſt. f. *(Science ſecrette que les Hebreux prétendent avoir par tradition & révélation divine, par laquelle ils expliquent tous les myſteres de la divinité & toutes les opérations de la nature.)* Oculta & arcana Hebræorum diſciplina, *Cabala, *genit.* cabalæ, f. *mot Hébreu.* KABALA, Nauká taiemná ktorą Zydzi udaią że maią przez podanie y obiawienie Boſkie przez ktorą wykładaią wſzyſtkie taiemnice Boſkie y wſzyſtkie ſkutki przyrodzone. * Kabałá ſłowo Hebrayſkie.

CABALE, *(Pratique ſecrette entre certaines perſonnes ſoit pour briguer les charges,* ou *pour quelque conſpiration.)* Coitio, *genit.* coitionis, f. Conſpiratio. Conſociatio, *genit.* onis, f. *Cic.* KABAŁA ſztuki ſpoſoby ſkryte między niektoremi ludźmi czyli w zabieganiu doſtoieńſtwa, czyli w zmowie y ſpiknieniu iákim.

Faire cabale contre quelqu'un pour luy enlever ſes biens. De bonis alicujus coire. *Cic.* Kabałę uczynić ná kogo áby go zdobr wyzuć.

CABALE, *(Faction, parti.)* Factio, *genit.* factionis, f. *Phæd.* KABAŁA zmowa ſpiknienie.

Il eſt de la cabale. De grege illo eſt. *Phæd.* Jeſt z tey ſtrony, z tey ſekty, tey fakcyi.

Il ſe fit pluſieurs cabales dans la ville, pluſieurs factions. Multæ factionum partes in civitate conſpirarunt. *Phæd.* Kilka ſtron kilka fakcyi ſię pokazało w mieście.

CABALER, V. n. *(Faire des cabales.)* Coitionem facere. *Cic. Suet.* KABAŁY czynić, ſtrony fakcyey wſzczyniać ſpikać ſię.

CABALER, *(Faire une conjuration,* ou *une conſpiration.)* Conſpirare contrá aliquem. *Cic.* SPIKNĄC ſię ſprzyſiądz.

On avoit cabalé contre luy. Conſpiratum eſt in eum. *Suet.* Sprzyſiężono ſię ſpiknięto ná niego.

CABALEUR, ſubſt. m. *(Celuy qui cabale.)* Factioſus, factioſa, factioſum. *Cic.* NIESPOKOYNY buntownik.

CABALISTE, ſubſt. m. *(Celuy qui ſçait la cabale des Juifs.)* Qui novit occultam Judæorum ſcientiam. KABALISTA, ten co kabałę żydowſką náukę umie.

CABANE, ſubſt. f. *(Hutte, chaumiere, petite maiſonnette couverte de chaume, pour loger les pauvres.)* Caſa. CHATA chałupa ſłomą poſzyta ná mieſzkanie ubogich.

Le pauvre en ſa cabane où le chaume le couvre, Eſt ſuiet à ſes loix, (de la mort.) *Et la garde qui veille aux barrieres du Louvre, N'en défend pas nos Rois. Malh.* Mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, Regumque turres. *Hor.* c'eſt à dire *La mort n'épargne perſonne, elle attaque auſſi bien le pauvre dans ſa cabane, que les Rois dans leurs Palais.* Ubogich w chacie ſwoiey w pokryciu ſnopkowym pod ſwe prawa bierze *(to ieſt śmierć.)* Y wartá co pilnuie zaporow zámkowych Krolow w tym nie uſtrzeże, To ieſt śmierć nikomu nieprzepuści nápada ták ná ubogiego w chacie iák ná Krolow w Pałacach.

PETITE CABANE. Caſula, *genit.* caſulæ, f. *Plin.* CHATKA chałupka.

CABARET, ſubſt. m. *(Lieu où l'on vend du vin en détail & à pot)* Caupona. *Plaut.* KARCZMA Goſpoda dom ſzynkowny gdzie wino przedaią całkiem y ná garce.

CABARET, *(où l'on donne à manger & à boire comme dans les Tavernes, dans les Gargotes & dans les Hoſteleries.)* Popina. *Cic. Plaut.* GOSPODA gościnna gdzie ieść daią iáko w Auſteryach, Garkuchniach, kuchniach mieyſkich.

Il faut que je m'en aille au cabaret pour y vuider les plats & les pots. In popinam divertendum eſt mihi, lances detergam omnes, omneſque trullas hauriam. *Plaut.* Muſzę poyść do Garkuchni dla wyprzątania garkow y miſs.

Il aime le Cabaret, la Gargote. Popinat. *Hor.* Rad chodzi do karczmy ná goſpody.

CABARET *borgne, (Vn méchant cabaret, qui eſt obſcur, mal propre & mal ſervi.)* Tenebricoſa popina, æ, f. *Cic.* Nigra popina & ſordida, æ, f. *Mart.* Immunda popina, æ, f. *Hor.* PLUGAWA nieczyſta niechędoga goſpoda dom goscinny ladaiaki nie wygodny.

CABARET, *(où on loge & où l'on mange, Hoſtelerie.)* Taberna diverſoria. *Plaut.* DOM gościnny gdzie ſtawaią y popaſuią.

Je m'en vas loger au troiſiéme cabaret hors de la porte. Ego divortor, extra portam huc in tabernam tertiam. *Plaut.* Stanę w trzecim gościncu zá bramą.

Petit cabaret où l'on vend ſeulement du vin. Cauponula, *genit.*

*genit.*cauponulæ,f. *Cic.* Szynk Dom ſzynkowny gdzie tylko wino przedaią.

Frequentation, ou *hantiſe du cabaret où l'on boit & l'on mange.*Popinatio.*Aul-Gel.* Uczęſzczanie do karczm.

*Qui hante les cabarets où l'on boit & l'on mange.*Popino. *Hor.* Piiak co w karczmie uſtawicznie przeſiaduie.

Faire, ou *tenir cabaret,* (*Vendre ſimplement du vin à pot.*) Cauponiam artem exercere. Szynk trzymać ſzynkować ná garce.

DE CABARET *où l'on boit àpot.*Cauponius,a,um.*Plaut.* KARCZEMNY.

Vn garçon de cabaret. Puer cauponius. *Plaut.* Szynkarz chłopiec co ſzynkuie w karczmie.

De cabaret où l'on boit & mange. Popinalis & hoc popinale.*Colum.* Kuchta chłopiec co poſługuie w garkuchni.

CABARET,(*Eſpece de nard ſauvage.*)Aſarum.*Plin.* KOPYTNIK ziele rodzay nardu dzikiego.

CABARETIER, ſubſt. m. (*Qui vend du vin à pot,& en détail.*)Caupo.*Cic.* KARCZMARZ Gościnny goſpodarz co przedaie trunki ná garce winiarz.

CABARETIER, (*Qui donne à boire & à manger.*) Popino,onis,m. *Hor.* GARKUCHNIARZ cogarkuchnię trzyma

CABARETIER, (*Hoſtelier, qui loge & donne à manger.*) Tabernarius,ii,m. *Cæl. ad Cic.* GOSCINNY Goſpodarz co mięſzkanie y ſtoł trzyma dla gości.

CABARETIERE, ſubſt. f. (*Celle qui vend du vin à pot.*) Copa, æ, f. *Virg.* GOSCINNA co wino ná garce przedaie.

CABAS,ſubſt.m.(*Petit panier de jonc où l'on met des figues ſeches.*) Fiſcina. Fiſcella. *Cic.Aſcon-Ped.* KOSZYK ſitowy ná figi ſuche.

CABINET,ſubſt.m.(*Petite piece d'un appartement.*)Conclave.*Ter.* POKOIK oſobny w mięſzkaniu iakim.

CABINET *d Eſtude,* (*Lieu où l'on ſe retire pour eſtudier.*) Muſeum, i, n. *Var.* POKOIK do náuk gdzie ſię idzie oſobno dla bawienia ſię náuką iaką.

CABINET *de converſation.*(*où l'on s'entretient de ſciences & de nouvelles.*) Exhedra,æ,f. *Cic.* POKOIK do rozmawiania o náukach álbo nowinach.

CABINET *de tableaux & d'autres curoiſitez* Tablinum,i, neut. *Vitr.Petr.* POKOIK Obrazow, y inſzych ciekawości.

CABINET,(*Sorte d'Armoire à pluſieurs tiroirs,où l'on ſerre pluſieurs choſes.*) Armarium, ii, n. *ſi c'eſt une armoire; ſinon on dira.*Cimeliarchium, *gen.*ii,n. *mot grec.* SZAFA z wielą ſzufladami ná ſchowanie rożnych rzeczy ieżeli ieſt ſzafa,ieżeli zaś pokoik z ſzafami w ścianach może názwać ſkarbczyk álbo lamuz.

CABINET *d'un jardin,* (*Couvert de verdure, de vigne,* ou *de chevrefeuille. pour ſe repoſer en eſté & ſe mettre à l'abri du ſoleil,*&c.)Nubilarium.*Plin.* CHŁODNIK w ogrodzie maiony dla ſpocznienia lecie y ſchronienia ſię od ſłońca.

CABINET ſe dit figurément pour *ce qui ſe paſſe & ſe dit en ſecret dans les cabinets des Rois & dans leurs conſeils ſecrets touchant les affaires d'Eſtat.* Secreta,*ou* arcana conſilia, orum,n.pl. POKOY mowi ſię *niewłaśnie:* zá to co ſię mowi y dzieie ſkrycie w pokoiach Krolewſkich y radach ich taiemnych względem ſpraw Rzeczypoſpolitey.

Charles-Quint n'eſtoit pas grand guerrier, mais c'étoit un grand homme de Cabinet. Carolus-Quintus,non bellator quidem,ſed vir multi conſilii & prudentiæ. Károl piąty niebył wielkim żołnierzem, ále był wielkim człekiem co do rady pokoiowey.

Ce courtiſan ſçait tous les ſecrets & les intrigues du Cabinet. Hic aulicus arcana Regni conſilia,& artes novit. Ten człowiek Dworſki wie wſzyſtkie taiemnice rady pokoiowey.

ON DIT d'un juriſconſulte qui ne ſçait pas plaider,*Il eſt habile dans le cabinet & point dans la plaidoirie.*Ille juris peritus optimus eſt conſultor,ſed neſcit agere cauſas.MOWIĄ o rzeczniku prawnym ktory nie umie ſtawać w ſprawach, Dobry ieſt do rady, ále nie do ſtawania w ſprawach.

Vn homme de cabinet, & qui aime les lettres & les livres. Doctrinarum ſtudioſus. *Cic.* Człowiek náuki kochaiący y niemi ſię zabawiaiący.

CABLE,ſubſt.m. *plus uſité que* CHABLE,(*Tres gros cordage qui ſert dans les navires.*)Rudens,*genit.*rudentis.LINA okrętna żáglowa gruba.

CABOCHE, ſubſt.f. (*Teſte de l'homme.*)Caput, *genit.*capitis,n.*Cic.* ŁEB głowa ludzka.

(Mot populaire qui ſe dit quelquefois dans le familier.)

Słowo potoczne ktore ſię mowi czaſem w poufałości.

CABOCHARD,m. CABOCHARDE,f. adject.(*Teſtu,opiniaſtre.*)Capitio,onis,m.*Plaut.* Cerebroſus,a,um.*Hor.* ŁBISTY záderewiſty, uparty.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe poſpolſtwa.

SE CABRER,V.neut.(*qui ſe dit des chevaux qui ſe dreſſent ſur les pieds de derriere.*) Priores pedes in aera ſubrigere.act. WSPINAC ſię co ſię mowi o koniach co na nogach zadnich ſtawaią, przedniemi ſię wſpiąwſzy do gory.

SE CABRER ſe dit figurément pour, (*S'offenſer & ſe mettre en colere de quelque choſe qu'on a dit.*)Efferre ſe iracundiùs.*Cic.* WSPINAC Się,mowi ſię *niewłaśnie:*Za rozgniewać ſię o co kto powie.

Il ſe cabre pour le moindre mot. Vel minimo effertur. *Cic.* Weſpnie ſię o ladá ſłowko.

CABRIL,*ou* CABRI *comme on prononce,* ſubſt.m. (*Jeune chevreau.*)Capreolus,i,m.*Colum.* KOZIEŁEK młode koźlę.

CABRIOLE,*ou* CAPRIOLE, ſubſt.f. (*Saut leger que font les danſeurs.*)Arguta ſaltatio. KOZIEŁEK ſkok lekki w tańcu

CABRIOLER, V.n.(*S'élever de terre en ſautant & friſant ſes pas en retombant.*) Crebris argutiis pedes vibrare. KOZIEŁKI wyſkakiwać dogory nogi zbieraiąc y znowu ſtawaiąc ná nich.

CABUS,*ou* CHOU CABUS,ſubſt.m.(*Chou pommé.*)Caulis capitatus.*Colum.* GŁOWIASTA Kapuſta.

CACA, ſubſt.m. (*Ordure.*) Sordes, *genit.* ſordium,f.plur. Merda,æ,f.*Hor.* ŁAYNO, Gnoy, Kaka.

(Mot des petits enfans.) Słowo dzieci małych.

CACADE,ſubſt.f. (*Décharge du ventre.*)Ciborum onus. *Plin.* WYPROZNIC ſię, trżnąć.

(Mot du diſcours familier.) Słowo mowy potoczney.

*Faire une cacade.*Ciborum onus ejicere. Stolec odbywać, paſkudzić, kakać.

CACADE ſe dit auſſi figurément *du mauvais ſuccès de quelque folle entrepriſe qu'on s'eſtoit vanté de faire réüſſir.* Ineptum,*ou* infelix ſuſceptum.KAKNĄC ſię też mowi *niewłaśnie:* o złym ſkutku iákiego ſzalonego przedſięwzięcia o ktorym ſię kto przechwalał że go dokaże.

Ce capitaine a fait là une vilaine cacade. Hic dux magna ſe facturum minatus eſt, extricavit nihil. Ten wodz ſzpetnie ſię pokakał, trznął.

CACHE,ſubſt.f.(*Lieu propre à ſe cacher.*)Latebra,æ,f.*Cic.* SKRYTOSC mieyſce ſpoſobne do ſchronienia ſię.

CACHE',m. CACHE'E,f. part. paſſ. Latens,entis,omn. *Cic.Hor.* SKRYTY, SKRYTA.

Argent caché. Nummi ſuppreſſi, orum, m.pl. SKRYTE pieniądze.

CACHE'. (*Occulte, couvert, en parlant d'un chemin,d'un deſſein, d'une entrepriſe.*) Abditus Occultus.Abſtruſus,a,um. SKRYTY, ſchowany, zákryty, ukryty; mowiąc o drodze o przedſięwzięciu iákim.

Vne volonté caché. Abdita voluntas & retuſa.*Cic.* Wola ſkryta.

CACHE',(*Couvert,diſſimulé.*)Tectus.Occultus.Abſtruſus, *Cic.* SKRYTY, ukryty, chytry.

Il eſt fort caché dans ſes paroles..Tectiſſimus eſt in dicendo.*Cic.* Skryty ieſt bardzo w ſłowach.

*Ils ſont cachez aux eſtrangers.*Tecti ad alienos.*Tac.* Skryci ſą przed obcemi.

Vn homme caché,diſſimulé. Abſtruſus homo. *Tacit.* **Vne convoitiſe plus cachée.*Tectior cupiditas.*Cic.* Człowiek ſkryty nieſzczery. *Ządza ſkrytſza.

Il y a du plaiſir dans la recherche des choſes les plus cachées. Indagatio rerum occultiſſimarum habet oblectationem. *Cic.* Jeſt iákieś upodabanie w dochodzeniu rzeczy ſkrytych.

ESTRE *caché,* ou *Se tenir caché en quelque lieu.* Latere, (lateo,lates,latui. *Cic.Cæſ.* CHOWAC ſię ukrywać ſię kędy.

CACHER, V.act. (*Mettre une perſonne,* ou *quelque choſe en un lieu ſecret,où il ne puiſſe eſtre veu ni trouvé par d'autres.*) Tegere, Occultare, Occulere, Abdere, *Cic.Hor.Plaut.* CHOWAC kryć kłaść kogo álbo co, kędyby go ználeść nie możono áni widzieć.

*Il cacha le corps du vieillard dans les marais.*Corpus ſenile paludibus occultavit.*Cic.* Schował ciało ſtarca w bagnach.

*Se cacher.*Abdere ſe & contegere.*Cic.Cæſ.* Kryć ſię, chować ſię.

Il ſe cacha dans les foreſts voiſines. Se in proximas ſilvas abdidit.*Cæſ.* Schował ſię w laſach bliſkich.

*Se cacher derriere quelqu'un.*Obtegere ſe corpore alicujus. *Cic.* Chować ſię za kim.

*Se cacher de quelqu'un, ſe dérober de luy.*Se alicui ſubducere.*Petr.* Chować ſię przedkim kryć ſię przednim.

CACHER,(*Voiler,déguiſer.*)Tegere.Obtegere.*Hor.Tacit.* KRYC pokrywać udawać inaczey.

*Cacher ſes vices ſous de beaux diſcours.*Verbis decoris obvolvere vitia.*Horat.* Pokrywać wyſtępki ſwoie pięknemi ſłowami.

*Dieu par ſon infinie ſageſſe a caché l'avenir dans une profonde obſcurité.*Deus prudens futuri temporis exitum caliginosâ nocte preſſit. *Hor.* Bog nieſkonczoną mądrością ſwoią zakrył przyſzłe rzeczy, w głębokiey ciemności.

*Plus il travoilloit à ſe cacher, & plus la renommée faiſoit éclater ſa gloire.*Quantò occultior,tantò plus famæ adeptus. *Tacit.* Im ſię bardziey ukrywał tym bardziey ſławá głoſiłá imię iego.

Les longues années & tout ce qui eſt difforme en une femme ſe doit cacher ſous l'or & la pourpre. Purpurâ & auro occultanda ætas,& quidquid turpe mulieri.*Plaut.*Wiek podeſzły y wſzytko co ſzpeci matronę pokryć trzebá złotem y ſtroiami.

*Cacher ſes deſſeins à quelqu'un.*Expertem conſiliorum aliquem habere *Liv.* Ukrywać przedkim zamyſły ſwoie.

Eſtre fort cabé dans ſes ſentimens Abditos gerere ſenſus. *Sen.* Być bardzo ſkrytym w zdaniu ſwoim.

*Vn tres grand eſprit eſtoit caché ſous un corps négligé.*Ingenium ingens ſub corpore inculto latebat. *Horat.* Wielki bardzo rozum ukryty był pod nikczemną oſobą.

*Cacher ſa fuite,*ou *le deſſein qu'on a de s'enfuir.* Occultare fugam.*Cæſ.* Pokrywać ucieczkę ſwoię álbo myśl ktorą ktorą kto má uciekać.

Vn méchant ſouhaite toûjours de ſe pouvoir cacher, il veut paſſer pour un homme juſte & ſaint, & couvre d'épaiſſes ténébres ſes crimes, mettant au devant de ſes tromperies un nuage obſcur. Sceleſtus optat ſemper fallere, vult juſtus & ſanctus haberi,noctem peccatis & nubem fraudibus objicit. *Horat.* Zły pragnie,zawſze ſię ukrywać,chce być miany zá człowieká poczciwego y świętego,y pokrywá grubemi cieniami zbrodnie ſwoie, ſtawiaiąc mgłę ciemną przed zdradami ſwemi.

Cacher ſon eſprit,ne le point faire paroiſtre. Ingenium celare.*Hor.* **Sa douleur,ne la point faire paroiſtre.*Premere corde dolorem. *Virg.* Dowcip rozum ſwoy ukrywać, niepokazywać go. *Zal ſwoy niewydaiąc ſię znim.

Le naturel de chacun eſt caché & convert ſous les voiles de la diſſimulation. Multis ſimulationum involucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam obtenditur uniuſcujuſque natura. *Cicer.* Przyrodzenie każdego ieſt zakryte y zaſłonione pod zaſłoną udawania.

SE CACHER,(*Fuir,*ou *éviter d'eſtre connu.*) Se occulere, *ou* tegere.*Horat.*KRYC SIĘ,Taić ſię,ſtrzedz ſię żeby niebyć poznanym.

*Vous n'entreprenez rien qui me puiſſe eſtre caché.*Nihil moliris,quod mihi latere valeat.*Cic.* Nic nie uczyniſz coby ſię przedemną utaić miało.

ON DIT proverbialement, *Cacher ſon jeu,* (*Ne pas faire paroiſtre ſon adreſſe en jouant,afin d'y engager les autres.*)Artem,*ou* peritiam ludendi tegere MOWIĄ przyſłowiem niepokazywać gry ſwoiey nie wydawać ſwoiey umiejętności w grze,áby drugich zwabić

ON DIT en ce ſens au figuré,*Cacher ſon jeu,ſes penſées,ſes deſſeins,*(*les diſſimuler.*)Animum,cogitationes & conſilia occultare.*Cic.* MOWIĄ w tymże rozumieniu niewłaśnie, nie pokazywać gry ſwoiey pokrywać zamyſły ſwoie co inſzego udaiąc.

CACHET,ſubſt.m. (*Petit ſeau qui porte une graveure de quelques armes,*ou *chiffres.*) Signum,i,n.Sigillum,i,n. *Plaut.* PIECZĄTKA,maiąca ná ſobie rznięcie herbu iakiego Cyfry.

*Il y a ſur ce cachet un Soleil levant tiré par quatre chevaux.*In ſigno ineſt Sol oriens cum quadrigis.*Plaut.* Ieſt ná tey pieczątce ſłońce wſchodzące ciągnione czteremá końmi.

LETTRE DE CACHET,(*C'eſt une lettre cachetée du cachet du Roy & ſignée d'un Sacretaire d'Eſtat.*) Diploma regium. *Cic.* LIST Krolewſki pod pieczęcią; zapieczętowany pieczęcią pokoiową Krolewſką, y podpiſany przez iakiego Sekretarzá Dworu.

CACHETER,V.act. (*Appliquer un cachet ſur une lettre.*) Signare.Obſignare.*Plaut.Cic.* ZAPIECZĘTOWAC pieczątkę przyłożyć ná liſt iaki.

*Il m'a rendu vos lettres cachetées fidelement.*Integris ſignis literas mihi tuas reddidit. *Cic.* Oddał mi liſty twoie dobrze zapieczętowane.

*Cela eſt cacheté de voſtre cachet.*Tuo ſigno id obſignatum eſt *Plaut.* To ieſt twoią pieczątką zapieczętowane

*Donnez moy de la cire & du lin, fermez la lettre & la cachetez.*Cedo ceram & linum,age,obliga,obſigna.*Plaut.*Day mi woſk y len,złoż liſt y zapieczętuy.

CACHETTE,ſubſt.f.(*Cache,lieu où l'on ſe cache.*)Latibulum,i,n.Latebre,æ,f.*Cic.* SKRYTOSC, ſchowanie, ſkrytka mieyſce gdzie ſię kto chowa.

EN CACHETTE,adverbe. (*D'une maniere cachée & ſecrette,en ſecret,à la dérobée.*) Occultè. Abſconditè.Latenter Secretò. Clam.Clanculum.Claudeſtinè adv.*Cic.* PO KRYOMU potaiemnie ſkrycie ukradkiem.

CACHOT,ſubſt.m.(*Lieu obſcur & eſtroit dans les priſons, où l'on met les criminels.*)Crypta,æ,f.*Juv.Lucan.* WIĘZIENIE turma mieyſce ciaſne y ciemne doł pod ziemią w wieży kędy ſadzaią zbrodniow.

CACOCHYME, adject. m. & f.(*Plein de mauvaiſes humeurs*)Vitioſis humoribus redundans, *gen.*redundantis,omn. gen. PEŁEN złych wilgoci w ſobie.

(Mot de medicine.) Słowo lekarſkie.

Vn corps cacochyme. Corpus mali habitûs, *genit.* corporis &c.n.*Celſ.* Ciało pełne złych wilgoci.

ON DIT figurément,*Vn eſprit cacochyme,une humeur cacochyme,* pour dire *Vn fantaſque,un bourru.* Moroſus & difficilis homo. *Horat.* MOWIĄ niewłaśnie człowiek pełen złych humorow to ieſt fantaſtyk dziwak niedogodziwy.

CACOCHYMIE, ſubſt. f. (*Mauvaiſe habitude du corps.*) Corporis mala habitudo. *Celſ.* WILGOTNOSCI zbytek w ciele, złe pomiarkowanie ciała.

(Terme de medicine.) Słowo lekarſkie.

CACOPHONIE,ſubſt.f.(*Rudeſſe de deux ſyllabes qui font un ſon deſagréable.*Sonus aſper.MOWA przykra przykrość dwoch ſylab dzwięku niewdzięcznego.

CADAVRE, ſubſt.m. (*Corps mort.*) Cadaver, eris,n. *Cic.* TRUP, ciało umarłe.

*Il a un viſage de cadavre,*ou *d'un mort.*Eſt ipſi cadaveroſa facies. *Plaut.* Ma twarz iák trup, álbo iák umarły.

CADEAUX, ſubſt. m. pl. (*Grands traits de plume & fort hardis que font les Maiſtres Eſcrivains pour orner leur écriture.*)Linearum interſeimplexarum circumductiones,onum, f.pl.Linearum volumina, *genit.* linearum voluminum,n.pl. ZAWOD Zawodzenie piorem pociągnione y bardzo znaczne ktore czynią doſkonali w piſaniu dla przyozdobienia piſania ſwego.

CADEAUX ſe dit auſſi *des repas,* ou *des collations qu'on donne hors de chez ſoy.* Comeſſatio, onis,f. *Plaut.* TOZ ſię mowi o podwieczorkach ktore kto ſprawuie nie u ſiebie w domu ále gdzie indziey.

CADENAC,(*Petite ville du Quercy ſur la riviere de Lot.*) Uxellodunum,i,n.Cadenacum,i,n. KADENAK miaſteczko Kwerkeraku nád rzeką Lotem.

CADENAS *ou* CADENAT, ſubſt.m. (*Serrure mobile & portative.*)Cadenatium.(*mots de la baſſe latinité.*)KŁOTKA zámek ruchomy y do noſzenia. ſłowo podłey łaciny.

CADENASSER, V. act. (*Mettre un Cadenas.*) Catenatâ ſerâ illigare. KŁOTKĘ dać do czego, ná kłotkę zámykać.

CADENCE,ſubſt.f.*on prononce* cadance.(*Meſure juſte & agréable que l'on garde dans le chant, dans la danſe & dans le diſcours.*)Numerus-Modus,i,m.Menſura,æ,f.*Cic.*MIARA ſłuſzna y wdzięczna ktorą zachowuią w ſpiewaniu, tańcowaniu, y mowieniu.

Qui a de la cadence,qui eſt nombreuz,(*parlant d'un diſcours.*) Numeroſus,a,um. Numeroſè cadens, entis, omn. gen. *Cic. Quint.* Co ma miarę mowi, co mowie.

*Faire un diſcours qui ait de la cadence.*Numoroſè fundere, *ou* dicere orationem. *Cic.* Mowę z pomiarem ſłow piſać.

*Garder une certaine cadence dans la proſe,évitant toutefois de faire des vers.*In ſolutâ oratione,modum & numerum ſervare,& verſum effugere.*Cic.* Záchowac pewną miarę w mowie ciągłey ſtrzegąc ſię iednak áby wierſzami niegadać.

*Vn geſte fait avec cadence, avec meſure.*Geſtus numeroſus, m.*Ovid.*Jeſt uczyniony w miarę,iednoſtaynie

Garder la cadence en chantant. Canere in cantu numeros. *Cic.* Chować miarę takt wśpiewaniu.

Danſer en cadence. Ludere,*ou* ſaltare in numerum. *Virg.* Tańcować w miarę w takt.

Sortir de cadence,ou *hors de cadence*.Extra numerum ſaltando ſe movere.*Cic.*Wyniść z miary miary taktu nię przeſtrzegać.

Avec cadence.Numeroſè.adv.*Cic.* Z miarą w takt.

CADENCE ſe dit figurément *des juſtes meſures qu'on obſerve dans les choſes morales:* comme, *Cet homme fait toutes ſes actions avec une ſi juſte cadence,qu'on n'y ſçauroit trouver à redire.* Ita prudenter & accuratè cuncta agit,ut minimè culpandus ſit. MIARA ſię mowi wrzeczach co do obyczaiow, iáko: Ten człowiek wſzyſtkie ſprawy ſwoie ták w miarę czyni że nie maſz co przyganić.

CADENE, ſubſt.f. vieux mot pour *Chaiſne.* Catena,æ,f. *Cic.* STARE Słowo zá Łańcuch.

CADET,m.CADETTE,f.adject.(*Le plus jeune des freres, la plus jeune des ſœurs.*)Natu minor.*Cic.*MŁODSZY,MŁODSZA, z braci álbo ſioſtr.

Ils ſont tous mes cadets, (parlant d'un aiſné qui a pluſieurs freres,) & celui-cy eſt le plus jeune de tous, ou *eſt le cadet de tous.* Fratres mei ſunt omnes natu minores, hic verò omnium minimus. Wſzyſcy ſą młodſi odemnie mowiąc o bracie ſtarſzym maiącym kilku braci.

Le pere eſtoit accompagné de ſon cadet. Patrem minor natu filius comitabatur. Ociec był z młodſzym ſwoim.

*Il a retenu ſon fils aiſné auprès de luy & a envoyé ſes deux cadets à la guerre.*Filium majorem natu ſecum retinuit,minores & juniores duos miſit ad bellum. Zoſtawił przyſobie ſtarſzego á dwoch młodſzych ſynow poſłał ná woynę.

CADETE,ſubſt.f. (*Jeune ſœur, à l'égard d'une aiſnée.*) Soror natu minor Soror adoleſcentior,f. MŁODSZA Sioſtra względem ſtarſzey.

CADIS, ou CALIS, (*Iſle & ville Epiſcopale d'Eſpagne ſur la coſte occidentale d'Andalouſie,avec un bon port de mer, au nord du détroit de Gibraltar.*)Gades,ium,f.plur.*Cic.*GADES Wyſpá y miaſto Biſkupie Hiſzpańſkie ná ſtronach zachodnich Andaluzyi z dobrym Portem morſkim ku nordowi załoki Gibraltaru.

Qui eſt de Cadis.Gaditanus,a,um.*Cic.* Gadytanin.

CADRAN,ſubſt.maſc.(*Quadre*,ou *Table où ſont décrites les heures.*) Tabula in quâ horæ deſcribuntur. KOMPAS,

CADRAN *Solaire*.Horologium ſciatericum.*Plin.*KOMPAS Słoneczny.

*Que les Dieux confondent l'inventeur des heures & des cadrans: Je puis dire que dès mon enfance mon ventre m'eſtoit un cadran beaucoup plus ſeur & plus fidele que tous les cadrans du monde.*Ut illum Dii perdant qui primus horas reperit & primus ſtatuit ſolarium,nam me puero uterus hic erat ſolarium multo iſtorum omnium optimum & veriſſimum.*Pla.* Niech Bog potłumi tych co godziny y kompaſy wymyślili, mogę mowić że od młodości moiey żołądek moy był mi kompaſem lepſzym nad wſzytkie naświecie kompaſy.

CADUC,m.CADUQUE,f.adject.(*Qui eſt près de tomber, de vieilleſſe & de caducité.*)Caducus,a,um.*Plin.* UPADKU bliſki od ſtarości álbo ſłabości.

*Un corps caduc,infirme.*Caducum & infirmum corpus.*Cic.* Ciało ſłabe niedołężne.

CADUC,(*Fragile,periſſable.*)Caducus.Fragilis & hoc fragile, *genit.*is.*Cic.* NIETRWAŁY,Przemiiaiący.

Tout eſt caduc ſur la terre & ſujet au changement horſmis la vertu. Caduca omnia & mobilia præter virtutem. *Cicer.* Wſzytko ieſt nie trwałe ná świecie y przemianom podległe prócz cnoty.

Les richeſſes,la ſanté, les honneurs ſont des biens caducs & incertains.Caduca & incerta ſunt divitiæ,valetudo,honores. *Cic.* Doſtatki zdrowie godności ſą to dobrá nietrwałe y nie pewne.

LE MAL CADUC,(*Le haut-mal.*) Morbus caducus,i,m. *Apul.* KADUK,Chorobá wielka.

(Cette derniere expreſſion vient de ce que celuy qui tomboit de ce mal dans les aſſemblées autrefois à Rome,les rompoit.) To oſtatnie wyrażenie z tąd idzie że kiedy kto wpadł w wielką chorobę ná Seymie w Rzymie tym ſamym ſeym rwał.

Qui tombe du mal caduc,qui y eſt ſujet. Comitialis homo, *Plin.* Skłonny do wielkiey choroby, kto ieſt tey podległy

CADUCÉE,ſubſt.m. (*Baſton entortillé de deux ſerpents.*) Caduceus,i,m.*Var.* Caduceum,i,n. *Apul.* LASKA,Dwomá wężami opleciona.

(Le Caducée étoit la Verge que Mercure portoit en ſa

main,avec laquelle il endormoit les hommes & reſſuſcitoit les morts,ſelon les Poëtes.Ta Laſká byłá ktorą Merkuryuſz wręce ſwoiey noſił,ktorą uſypiał ludzi,y umarłych wſkrzeſzał według Poetow.

Chez les Romains ceux qui dénonçoient la guerre s'appelloient *Feciales*;& ceux qui alloient faire la paix,s'appelloient *Caduceatores*,m.plur.*Cic.*parce qu'ils portoient un caducée en leur main.) U Rzymian, Tych co wypowiadali woynę zwano:*Heroldami*: *álbo woźnemi*.tych zaś co ogłaſzali pokoy zwano *Poſłami.* bo laſkę poſelſką w ręku mieli.

CADUCITÉ,ſubſt.f,(*Eſtat de ce qui menace ruine.*)Senium, ii, neut. SŁABOSC, ſkłonność do upadku.

Cette maiſon eſt tombée de caducité. Illæ ædes ſenio collapſæ ſunt. Ten dom zapadł obalił ſię od ſtarości.

Il eſt mort de caducité,ou *de vieilleſſe.* Senio extinctus eſt. *Cic.* Umarł od ſtarości.

Caducité de l'âge,(*Age caduc.*)Declinata ætas.*Quint.*Wiek podeſzły ſtary.

CAEN *on prononce* Can,(*Ville de Normandie ſur la riviere d'Orne,capitale de la Baſſe Normandie.*) Cadomum,i,n. KAEN, Miaſto Normanij nad rzeką Orną głowne niżſzey Normanii.

Qui eſt de Caen. Cadomenſis & hoc Cadomenſe, *genit.* is. Kaenczyk.

Quelques Geographes croyent que la ville de *Caen*, répond à l'ancien *Breviodurus,i, f.*de Céſar.) Niektorzy kraiopiſowie rozumieią że Kaen miaſto ieſt toż co dawny Breviodur Cezará.

CAFFARD,m.CAFFARDE,f. (*Bigot;hypocrite.*) Falſus Dei cultor, *genit.* falſi Dei cultoris, m. NABOZNIK, álbo NABOZNICA,zmyſlona.

Il ſe dit particulierement des gens qui font leurs affaires ſous prétexte de religion,en abuſant de la ſimplicité & de la confiance des autres,) Mowi ſię oſobliwie o tych co ſwego do kazuią pod pozorem religii, wiary proſtoty y drugich nazłe zazywaiąc.

CAFFARDERIE,ſubſt.f.(*Hypocriſie.*)Simulata,*ou* larvata pietas. BAŁAMUCTWO w nabożeńſtwie zmyślonym.

(Mot bas & injurieux.) Słowo podłe y uraźliwe.

CAFFÉ,ſubſt.m. (*Eſpece de féve qui croiſt dans l'Arabie Heureuſe.*) Fabula, æ, f. (quæ aſportatur ex Arabiâ felici.) KAFEA rodzay bobu ktory ſię rodzi w Arabiy ſzczęśliwey

CAFFÉ,(*Sorte de breuvage qu'on fait avec ces féves brulées & miſes en poudre,& qui ſe boit chaud.*)Sorbitio fabagina. KAFFA trunek ktory robią z tych ziarnek palonych y na proch z mielonych y ktore ciepło piią.

Un CAFFÉ, (*Lieu où l'on va prendre du caffé en boiſſon & d'autres liqueurs chaudes.*)Thermopolium,ii,n.*Petr.*KAFARNIA mieyſce gdzie ná kaffę chodzą lub ná inſze ciepło trunki.

(Anciennement le lieu où l'on vendoit des liqueurs chaudes à Rome,s'appelloit ainſi.) Zdawna mieyſce gdzie trunki ciepłe ſzynkowano w Rzymie ták ſię názywało.

Eſtablir un caffé. Thremopolium inſtruere,*Plaut.* Kaffarnią wyſtawić otworzyć.

CAFFETIERE, ſubſt.f.(*Eſpece de coquemart dans lequel on prépare la boiſſon du caffé.*) Cucumella,æ,f. *Ulp.* DZBANEK, kociełek, ſtatek náczynie do kaffy.

LA CAFRERIE,ou *le païs des* CAFRES,(*qui ſont au Midi de l'Afrique.*) Cafrorum regio. KAFFRA álbo kray Kafrow ktorzy ſą na południu Afryki.

LES CAFRES, (*Peuples de la Cafrerie en Afrique.* Cafri. KAFROWIE Národ Kafry w Afryce.

CAGE, ſubſt.f. (*où l'on met des oiſeaux.*) Cavea, æ,f. *Cic.* KLATKA ná ptaki.

CAGE *d'oſier* (*à mettre devant les feneſtres,eſpece de jalouſie.*)Tranſenna.*Saluſt.*KRATKA ſitowiana z pręcia po przed okna.

CAGE en terme de marine, (*Eſpece d'eſchauguette d'oſier faite en forme de cage au haut du maſt d'un navire: on l'appelle* GABIE *ſur la mer Mediterrannée,&* HUNE *ſur l'Ocean*) Corbula. KOSZ ná maſzcie okrętowym, ſtrażnica.

ON DIT figurément, *Mettre quelqu'un en cage*,pour dire *le mettre en priſon.* Includere aliquem in caveam, *ou* in carcerem. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie wſadzić kogo do klatki,to ieſt wſadzić go do więzienia.

CAGLI,*ou* CAGLIO,(*Ville d'Italie dans le Duché d'Urbin*) Callium,ii,n. KALI Miaſto Włoſkie w Xięſtwie Urbinu.

CAGLIARI,(*Ville capitale de l'Iſle Sardaigne.*)Calaris,is, fœm. KALARI Miaſto głowne Sardyńſkiey Wyſpy.

Qui eſt de Cagliari. Calaritanus,n,um. Kalarytańſki Kalarytanin co ieſt z Kalary.

CAGNARD, m. CAGNARDE,f. mot bas & populaire, (*Faineant, pareſſeux qui ne quitte point le coin du feu.*)De es, *genit.* deſidis,omn. gen. PIECUCH, Kopciuch. ſłowo podłe y poſpolſtwa. Znáczące człeka gnuśnego coby tylko zá piecem ſiedział.

CAGNARDER, vieux mot. s'ACCAGNARDER, V.n. (*S'accouſtumer à la faineantiſe & à demeurer au coin du feu ſans rien faire.*)Deſidiam ſequi. PIECUCHEM Kopciuchem ſię ſtać nikczemnieć.

CAGNEUX,m.CAGNEUSE,f.(*Qui a les jambes tournées en dedans.*)Varus,a,um.*Hor.* KRZYWONOGI co nogi ma wewnątrz obrocone iák ſoſzki rozkraczone.

CAGOT,m.CAGOTTE,f.adject.(*Faux devot & fauſſe devote,qui affecte de tromper ſous de fauſſes apparences de pieté*) Larvatus pietatis cultor. NABOZNIK, álbo náboznica ná pozor co zmyśla y oſzukuie poſtacią zmyſloną.

CAGOTERIE,ſubſt.f.*ou* CAGOTISME,ſubſt.m. (*Fauſſe dévotion.*)Larvata,*ou* adumbrata pietas. ZMYSLONE Nábożeńſtwo na udanie.

Il tira de luy de grandes ſommes d'argent par ſon cagotiſme, ou par ſes cagoteries. Hac fictâ,pietate ab ipſo æruſcavit ingentem pecuniam. Wyciągnął od niego wielkie pieniądze ſwoim Nábożnictwem udatnym.

CAHORS, (*Ville épiſcopale & capitale du Quercy ſur le Lot.*)Cadurcum.KADURK Miaſto Biſkupie y głowne Kwerkeraku nád Lotem.

(Pluſieurs ſçavans Geographes font voir que Cahors répond parfaitement à l'ancien *Vexellodunum*,& *diolindum, i, neut.* de Céſar.) Wielu uczonych Kraiopiſow dowodzą że Kadurk cale ieſt toż co dawny Uxlodun y Diolind Cezara

*Qui eſt de Cahors.*Cadurcenſis & hoc Cadurcenſe, *genit* is. Kadurczanin co ieſt z Kadurku.

CAHOT, ſubſt.m. (*Secouſſe qu'on reſſent dans une voiture par l'inégalité du termin.*)Succuſſus.*Cic.* TRZĘSIENIE ktore ſię czuć daie iádąc po drodze nie rowney.

CAHOTER,V.act.abſolu,(*Donner des cahots.*)Subcuſſare,(ſubcuſſo,as,avi,atum.(act.acc TRZĄSC trzęſienie czynić

ESTRE CAHOTÉ. Succuſſibus vexari, paſſ. BYC ztrzęſionym.

CAHUTTE, ſubſt.f. (*Petite loge*,ou *cabane.*) Caſula,æ,f. *Juv.* CHATKA Chałupka.

CAIETTE,(*Ville & Port d'Italie.*)Caieta,æ,f. KAJETA, Miaſto y Port Włoſki.

CAILLE, ſubſt.f. (*Oiſeau paſſager.*) Coturnix,icis.f.*Ovid.* PRZEPIORKA ptak czaſowy.

CAILLETEAU, ſubſt.m.*on prononce* cailtau. (*Le petit d'une caille.*) Coturnicis pullus. PRZEPIORCZĘ młode od przepiorki.

CAILLÉ,m.CAILLÉE,f.part.paſſ.(*Qui eſt pris & caillée, parlant du lait.*) Coagulatus, a, um. *Var. Plin.* ZSIADŁY, ſcięty, y zgęſły mowiąc o mleku.

DU CAILLÉ, ou *Du lait caillé.* Coactum. MLEKO z ſiadłe.

SE CAILLER, V.n.(*Se prendre,en parlant du lait ou d'autre choſe ſemblable.*) Cogi,paſſ.Concreſcere,n.*Colum.* ZSIADAC ſię mowiąc o mleku y tym podobnych rzeczach.

Faire cailler,ou *faire prendre du lait.*Lac cogere,coagulare, *ou* glaciare. *Aul-Gel.* Kwaſić mleko źlewać go áby ſię zſiadało.

CAILLETTE,ſubſt.f.(*Ventricule des animaux.*)Scrotum, i,n.*Celſ.* ZOŁĄDEK zwierząt.

CAILLOU,ſubſt.m.(*Petite pierre dure.*) Silex, *genit.*ſilicis.*Virg.* KRZEMYK kamień mały twardy.

Petit caillou.Calculus,i,m *Cic.* Krzemyk mały kamyczek

Plein de petits cailloux. Calculus,a,um. *Colum.* Krzemieniſty pełen krzemykow.

DE CAILLOU, ou *Dur comme un caillou.* Siliceus,a,um. *Cat.* KRZEMIENNY álbo twardy iák krzemień.

CAIMAND,m. CAIMANDE,f. (*Mendiant, qui demande l'aumoſne.*) Mendicus, Mendica. DZIAD żebrak co iałmużny proſi.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo podłe y potoczne.

CAIMANDER, V.act.(*Mendier.*)Mendicare Rogare ſtipem. ZEBRAC.

CAJOLER,V.act.il ſe dit originairement au propre(*des petits enfans, qui apprenent à parler.*) Garrire, (garrio, is, ivi, itum.) neut. *Cicer.* ZNACZY náypierwey właśnie ſzeplenie dzieci małych przemawiać ſię uczących.

CAJOLER ſignifie maintenant, *Careſſer quelqu'un, (afin d'attraper de luy quelque choſe par des flatteries & des complaiſances intereſſées.*) Alicui blandiri Subpalpari alicui. *Cic.* TERAZ znáczy podchlebiać komu, záchodzić na kogo áby co od niego złapać podchlebianiem pieſzczeniem y mileniem ſię z potrzeby właſney.

*Il faut à droit & à gauche cajoler les vieillards pour les engager à vous faire leur heriter.*Captes ubique teſtamenta ſenum Trzeba ze wſzyſtkich miar podchlebiać ſtarcom záchodzić ná nich áby cię uczynili dziedzicem ſwoim.

CAJOLER ſe dit plus particulierement (*à l'égard des femmes & des filles auſquelles on fait l'amour & dont on tache de ſurprendre les faveurs à force de leur dire des douceurs & des flatteries.*) Procari mulieres. *Cic.* MOWI ſię záś oſobliwie względem niewiaſt, y Panien ktorym ſię kto záleca, y pieści ſzczęścia ſzukaiąc,pieſzczoty im prawiąc.

ON DIT auſſi *Cajoler ſon vin*,(*l'égayer par quelque petite chanſon avant que de boire.*) Vinum ſuave facere.*Petr.* MOWIĄ też popieścić ſię z winem, rozweſelić ſię pioſnką iaką wprzod niż ſię go ná piie.

CAJOLERIE, ſubſt.f. (*Flatteries pour gagner l'amitié de quelqu'un & en obtenir ce qu'on deſire.*) Blanditiæ, arum, f. plur. *Cicer.* PODCHLEBSTWA pieſzczoty dla pozyſkania przyiaźni czyiey y dokazania czego kto pragnie.

Il a tiré de l'argent de luy par ſes cajoleries. Expreſſit ab illo nummulos ſuis blanditiis. *Cic.* Pieniędzy od niego doſtał pochlebſtwem.

CAJOLEUR,m.CAJOLEUSE,f.adject. (*Flatteur.*) Blandidicus,a,um.Blandiloquentulus,a,um.*Plaut.* PODCHLEBNIK, PODCHLEBNICA.

CAIRE, ou LE GRAND CAIRE *ſur le Nil*, (*Ville capitale de l'Egipte.*)Cairus,i,fœm. KAIR álbo wielki Kair nád Nilem Miaſto głowne Egyptu.

(Les Caldéens l'ont nommé *Alchabir*,& d'autres *Alcair.*) Chałdeyczycy názywaią Achabir,inſi Alkair.

CAISSE,ſubſt.(*Eſpece de coffre à ſerrer de l'argent & choſes ſemblables.*) Caſpa. Arca, æ, fœm. *Cic.* KUFER nákſztalt ſkrzyni ſzkatuła do ſchowania pieniędzy y tym podobnych rzeczy.

Si je te laiſſe approcher de ma caiſſe,ou *de mes coffres.* Si te ad meas capſas admiſero. *Cic.* Jeżeli ci dam przyſtąpić do ſzkatuły moiey, álbo do kufrow moich.

CAISSE *à mettre des arbres.*Arboris arca,æ,f. SKRZYNIA na ſadzenie drzew.

CAISSE,(*Tambour.*) Tympanum,i,n.*Virg.* BĘBEN.

Battre la caiſſe, Battre le tambour. Tympanum quatere, act.*Ovid.* Bić wbęben.

Qui bat la caiſſe,ou *le tambour*.Tympanotryba,æ,m.*Plaut.* Doboſz co w bęben biie.

ON DIT proverbialement, BANDER *la caiſſe*, pour dire *S'en aller,décamper.* Timpanum tendere act. MOWIĄ przy ſłowiem nápinać náwięzywać bęben: *wybierać ſię precz.*

CAISSIER,ſubſt,m.(*Celuy qui tient la caiſſe d'un banquier,* ou *des gens d'affaires.*)Capſarius. PODSKARBI ten co trzyma pieniądze bankierzow, álbo ſkarbowych.

CAISSON,ſubſt.m.(*Grande caiſſe.*)Capſa,æ,f.*Cic.* KUFER wielka ſzkatuła.

LA CALABRE, (*Province d'Italie dans le Royauyme de Naples.*) Calabria,æ,f. *Hor.* KALABRYA kray Włoſki w Króleſtwie Neapolitańſkim.

(Elle ſe diviſe en Citerieure & en Ulterieure.) Dzieli ſię ná Kalabrią ztę ſtronę gor y ztamtę.

CALABROIS,m. (*Celuy qui eſt de Calabre.*) Calaber, bri, m.*Hor.* TEN co ieſt z Kálabryi Kalabryiczyk.

CALABROISE, f. (*Celle qui eſt de Calabre.*) Calabra, æ,f. *Ovid.* KALABRYIKA tá co ieſt zKalabryi.

De Calabre, (parlant des choſes.) Calaber, Calabra, Calabrum.*Colum.* KALABRYISKI mowiąc o rzeczach.

CALAHORRE, (*Ville d'Eſpagne dans Caſtille la Vieille, ſur l'Ebre.*)Calaguris,is,f. KALAGORA Miaſto Hiſzpaniy w Kaſtyliy Starey nád Ebrem.

(Quintilien & Prudence eſtoient de cette ville.) Kwintylian, y Prudencyuſz byli z tego miaſta.

*De Calahorre.*Calaguritanus,a,um. Kalagurytanin.

CALAIS,*Ville & port de mer en Picardie.*) Caletum Caleſium. KALET Miaſto y Port morſki w Pikardyi.

Qui eſt de Calais, ou CALE'SIEN,m. Caletenſis,is, maſc. Caleſienſis,is,m. Kaletanin ten co ieſt z Kaletu.

Celle qui eſt de Calais, ou CALE'SIENNE. Caletenſis,is,f. Kaletanka ta co ieſt z Kaletu.

DE CALAIS. Caletenſis & hoc Caletenſe,adject. KALETENSKI.

CALAMENT, ſubſt.m. *on prononce* calamant. (*Eſpece de pouliot ſauvage.*)Nepeta,æ,f. *Plin.* LEBIOTKA rodzay poleiu dzikiego.

CALAMINE, ou VILLE DE St.THOMAS (*ſur le Détroit de Coromandel.*) Calamina,æ,fœm. KALAMINA álbo Miaſto S.Tomaſza na Zundzie Koromandoli.

CALAMINE,f.(*Mineral,*ou *fer foſſile qu'on meſle avec le cuivre, pour le rendre jaune.*) Cadmia, *ou* Cadmea,æ,f. *Plin.* TUCYA, moſiężna ruda, minera álbo ruda ktorą kopią y mięſzaią z miedzią áby ią żołtą uczynić.

CALAMITE', ſubſt.f. (*Déſaſtre, miſére publique.*) Calamitas,atis,f. NIESZCZĘSLIWOSC, Utrapienie powſzechne (Ce mot Latin vient de *Calamus*, le *Tuyau du bled*, que la greſle briſe & rompt.Le mot de*Calamité* ne ſe dit plus gueres en François,que des malheurs publics.) To ſłowo łacińſkie pochodzi od zdźbła álbo ſłomy zboża ktorą grad kruſzy y łamie, to ſłowo nie mowi ſię w francuſkim chyba o nieſzczęściu publicznym.

CALAMITEUX,m.CALAMITEUSE,f.(*Infortuné, miſérable.*) Calamitoſus, a, um. *Cic.* NIESZCZĘSLIWY, Utrapiony nędzny.

(Il ne ſe dit gueres que des temps de trouble & de guerre, qu'on appelle *Temps calamiteux.*) Nie mowi ſię prawie chyba o czaſach zámięſzania woiennego ktore názywaią *czaſy nieſzczęśliwe.*

CALATAYUD,(*Ville d'Arragon en Eſpagne.*)Bilbilis,is,f. KALATAYUD Miaſto Arragońſkie w Hiſzpaniy.

*De Calatayud.*Bilbilatanus,a,um. Z Kaladayudu.

CALATRAVA,(*Ville de Caſtille la Neuve.*)Calatrava,æ, fœm. KALATRAWA Miaſto Nowey Kaſtyliy.

(Elle eſt célebre pour les Chevaliers de l'Ordre de Calatrava.) Sławne ieſt Kawalerami Zákonu Kalatrawy.

CALCE'DOINE,(*Ville de l'Aſie Mineure, ſur le Boſphore, vis à vis de Conſtantinople.*) Chalcedon, onis,f. KALCEDONA Miaſto Azyi Mnieyſzey nád Ciaſnym morzem przeciwko Konſtantynopola.

*De Chalcédoine.*Chalcedonius,a,um. Z Kalcedoniy.

CALCE'DOINE, ſubſt. f. (*Pierre précieuſe.*) Chalcedonius lapis. KALCEDONIA Kamień drogi.

CALCINER, V.act. (*Reduire les metaux en poudre, en les faiſant brûler au feu.*) Lapides, *ou* metalla igni torrere. NA proch ſpalić kruſzcze w ogniu, albo rudę.

(C'eſt un terme de Chymie.) Jeſt to termin Chymiczny.

CALCUL, ſubſt. m. (*Pierre qui ſe forme dans les reins.*) Calculus,i,m. *Plin. Celſ.* KAMIEN co ſię robi w nerkach.

CALCUL,(*Supputation des ſommes qui ſe faiſoient avec de petites pierrrs, au lieu de jettons.*) Calculus,i,m.Computatio, onis,f.*Plin.* Rachunek ſumowanie pieniędzy co ſię czyniło małemi kamyczkami miaſto liczmanow.

Faire le calcul de, (*Supputer.*) Calculum ponere. *Colum.* Zrachować rachunek,uczynić *Z*: porachować.

ON DIT proverbialement,*Se tromper en ſon calcul,(quand on s'abuſe dans ſes proiets.)*In conſiliis capiendis errare.MOWIĄ przyſłowiem pomylić ſię w liczbie,kiedy ſię kto zawiedzie w zamyſłach ſwoich, źle ſię porachować.

CALCULER, V.act.(*Compter, ſupputer.*) Calculum ponere, Rationem, *ou* calculos ſubducere.*Cic.* RACHOWAC, Rachunki czynić.

Il calcule ſans ceſſe, & renouvelle tous les jours ſon teſtament. Sedet quotidie ad rationes ſuas, tabulaſque teſtamenti omnibus diebus renovat. *Petr.* Rachuie uſtawicznie y teſtament codzień odnawiá poprawiá.

CALCULATEUR,ſubſt.m. (*Qui calcule.*) Ratiocinator, oris,maſc.*Colum.* RACHOWNIK ten co rachunek odbierá.

CALDAIQUE,adject.m.& f.(*De Caldée,* ou *des Caldéens.*) Chaldaicus,a,um.*Cic.* KALDEYSKI.

LA CALDE'E, *aujourd'huy* CALDAR,(*Province d'Aſie dans l'Aſſyrie, entre l'Euphrate, le Tigre & le Golphe Perſique*) Chaldæa,æ,f.Chaldeorum regio,onis,f. KALDEA dziś Kaldar Prowincyá Azyi w Aſſyryi między Eufratezem, Tygryſem, y odnogą Perſką.

CALDE'EN,ſubſt.m.(*Celuy qui eſt Caldée.*) Chaldæus, i, m.*Cic.* KALDEYCZYK ten co ieſt z kaldey.

CALDE'ENNE,ſubſt.f.(*Celle qui eſt de Caldée.*)Chaldæa, æ,f.*Cic.* KALDEYKA tá co ieſt z kaldei.

*Les Caldéens ont excellé par deſſus tous dans la connoiſſance des aſtres.*Chaldæi cognitione aſtrorum antecelluerint.*Cic* Kaldeyczykowie przeſzli wſzyſtkich w nauce gwiazdarſkiey.

CALE,ſubſt.f.*ou* FOND DE CALE, (*Le lieu le plus bas d'un vaiſſeau.*)Pars navis inferior,f.*Petr.* STEK SPODEK w obręcie mieyſce naynizſze.

CALE,(*Une ſorte de coëffure, à l'uſage des Villageoiſes de la Brie.*) Calantica, æ,f. *Cic.* CZAPKA niewieściá proſtá, záwicie ktorey wieyſkie kobiety zażywaią w Bryiſkim.

CALE,*C'eſt auſſi un morceau de bois fort mince,*ou *une écaille de pierre qu'on met entre deux pierres pour les afermir.*) Aſſula,æ,f. *Vitr.* KLINIK, Trzaſká kawałek drewná cienki álbo kamieniá ktory w prawuią między dwá kamienie áby ie zaklinić.

CALE, (*Action par laquelle on plonge en infame dans la mer.*) In mare immerſio, onis,f. UTOPIENIE, Niecnoty w morzu.

Qui a merité la cale. In mare immerſabilis. Godzien áby go utopić.

(A Merſeille & à Bourdeaux les Maqueraux & les Garces ſont condamnez à la cale & à eſtre baignez dans la mer, & pour cela on les enferme nuds en chemiſe dans une cage de fer, & on les plonge pluſieurs fois dans la mer. Les Alemands ont pratiqué cette ſorte de ſupplice contre les infames & les faineans, comme le témoigne Tacite.) W Marſyliy Rufianie y Rufianki ſą ſkazani ná utopienie y ſkąpanie w morzu, y dla tego ich nago w koſzuli zamykaią w klatce żelazney y kilká kroć ich nurzaią w morzu. Niemcy teyże kary zażywali przeciwko ſproſnikom, y gnuſnikom iáko piſze Tacyt

CALEBASSE,*ou* CALBASSE *comme il faut prononcer,* ſubſt. f.(*Courge.*)Cucurbita,æ,f.*Plin.* TYKWA.

ON DIT proverbialement, *Tromper la calbaſſe,* pour dire *Tromper ſon compagnon, Boire le vin qui eſt dans la calbaſſe.* Fucum facere comiti.*Cic.* MOWIĄ przyſłowiem, Odrwić tykwę, miaſto oſzukać ſwego towarzyſzá, wypić wino co ieſt w tykwie.

CALECHE, ſubſt.f. (*Sorte de petit carroſſe coupé fort leger.*) Pilentum, i, neut. *Liv.* KOLASKA nakſztałt karetki w poł robioney bardzo letkiey.

CALEÇON,ſubſt.m.*on prononce* calſon.(*Veſtement qui couvre les cuiſſes, & qu'on met ſur la chair nuë.*)Interiora feminalia, *genit.* interiorum feminalium,n.plur. SPODNIE, ubranie ná udá,ktore ná gołe ciało kładą.

CALEÇON(*que portoient autrefois à Rome les lutteurs pour cacher leurs parties honteuſes.*) Campeſtre, is, n. *Horat.* UBRANIE,Zapaſńikow ktore niegdyś noſili w Rzymie zapaśnicy dlá pokryciá wſtydliwego ciałá.

CALENDES,*ou* KALENDES,ſubſt.pl.*on prononce* calandes.(*C'eſt ainſi que les Romains nommoient le premier jour de chaque Mois.*) Kalendæ,*ou* Calendæ,arum.f.pl. *Cic.* PIERWSZY Dzień każdego mieſiącá iako Rzymianie nazywali *Kalendy.*

ON DIT proverbialement, *Renvoyer quelqu'un aux Calendes Grecques,* pour dire, *Le mettre à un temps qui n'arrivera jamais, (parce que les Grecs n'ont point de Calendes.)* Ad Calendas Græcas. MOWIĄ przyſłowiem, Odeſłać kogo aż do Kalendow Greckich, to ieſt odeſłać go do takiego czaſu ktory nigdy nie będzie, bo Grecy niemaią żadnych Kalendow.

CALENDRE,*ou* CALENDRE,*comme on prononce,* ſubſt. f. (*Machine à preſſer les draps les toiles, pour les rendre plus liſſés & plus polis.*)Prelum, (quo panni & telæ denſantur & levigantur.) PRASA ná ſukná y, płotná áby ie gęſtſze, y gładſze uczynić.

CALENDRE,(*Charenſon, petit ver qui ronge le bled.*)Curculio, *Plaut.* ROBAK w życie co żyto toczy.

CALENDRER,*ou* CALANDRER,*du drap, de la toile,* V. act.(*Les mettre ſous la calendre.*) Panum,*ou* telas denſare & levigare. WZIĄC w praſę ſukno álbo płotno ściſkać ie w praſie praſować.

CALENDRIER,*ou* CALANDRIER,*comme on le prononce.* ſubſt. maſc. (*Almanach qui contient l'ordre des jours & des feſtes de l'année.*)Faſti,orum,m.plur.*Cic.*KALENDARZ Regeſtr dni y świąt rocznych.

(L'on peut voir les Remarques que j'ay faites dans mon Dictionnaire des Antiquitez, ſur le CALENDRIER des anciens Romains, où j'ay mis tous leurs Jeux & leurs Cérémonies.)Może obaczyć uwagi ktore napiſał Donet w Dykcyonarzu ſwoim o ſtarozytnościach, ná KALENDARZ dawnych Rzymian gdzie wſzyſtkie ich igrzyſka y obrządki położył.

CALER, V.act.terme de marine, (*Amener,* ou *baiſſer les voiles d'un vaiſſeau.*) Vela demittere.act. *Horat.* Sciągnąć, ſpuścić żagle ná okręcie,zwinąc.

*Les matelots effrayez coururent chacun à leur manœuvre & calerent les voiles, pour les dérober à la violence de la tempeſte.*Nautæ trepidantes ad officia diſcurrunt,& vela tempeſtati ſubducunt. *Petr.* Zeglarze ſtrwożeni biegli każdy do powinności ſwoiey y zwinęli żagle, áby ie ſchronić od gwałtowney nawałności.

ON DIT en ce ſens figurement, *Caler la voile,* (*Plier, s'humilier, filer doux.*) Submiſſiùs ſe gerere, Vela contrahere. act. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu *nie właśnie*: Zwinąć żagle, złożyć z dumy, unizyć ſię upokorzyć.

CALER *des pierres.*(*Mettre une cale entre des pierres pour les affermir davantage.*) Aſſulâ lapides arictùs retinere. act. ZAKLINIAC kamienie, kliny między nie wprawiać áby ie utwierdzić bardziey.

CALER *des noix,* ſignifie auſſi *Oſter la premiere peau des noix vertes.* Nuces decorticare. *(*on dit mieux ce me ſemble,* E'CALER *des noix.*) ŁUPIC orzechy pierwſzą ſkorę zieloną z nich zdeymować.*Lepiey ſię zdami ſię mowi obłupiać

CALFATER *des vaiſſeaux,* V.act,(*Boucher bien les fentes & les ouvertures d'un vaiſſeeu, le radouber.*) Naves reficere. *Horat.* UTYKAC okręty, ſzpary w nich dobrze zatykać y otwarte mieyſcá zaprawiać, naprawiać, kitować.

CALFATEUR,ſubſt.m. (*Celuy qui radoube un vaiſſeau.*) Refector *Suet.* TEN co okręt náprawuie.

CALFEUTRER, V.act. (*Boucher bien les fentes de quelque lieu.*)Hiantia committere Obturare.act.accuſ.*Plin-Ju.* UTYKAC, Dobrze ſkałki, ſzpary mieyſcá iakiego.

*Je me ſuis calfeutré comme il faut dans mon cabinet.*Conclavis mei rimas explevi omnes. Poutykałem ściany iakom mogł naylepiey komory ſwoiey,

CALIBRE,ſubſt.m. (*Ouverture d'une piece d'artillerie & de toute autre arme à feu.*)Os,*genit.*oris,n. DZIURA otwor ſztuki armatney, y kazdey ſtrzelby ogniſtey.

CALIBRE en architecture, ſignifie *Volume, groſſeur.* comme *Deux colomnes de meſme calibre,* ou *même groſſeur.* Duæ columnæ paris amplitudinis. W ARCHITEKTURZE znáczy miąższąc grubośc, iako: Dwá ſłupy rowne iedney miąższości.

CALIBRE chez les Charpentiers & Menuſſiers. *Ais qui a une entaille d'un angle rentrant & qui eſt droit.* Amuſſis,is,f. *Vitr.* U CIESLOW y Stolarzow znaczy węgielnicę prawidło zrzynane rogato tępo, á proſte.

CALICE,ſubſt.m. (*Coupée pour boire.*) Calix,icis,m. *Hor.* KIELICH,Czará do piciá

(Il ne ſe dit que pour marquer la Couppe qui ſert dans nos Sacrez Myſteres.) Niemowi ſię tylko wyrażaiąc kielich ktory ſłuży w zbawiennych naſzych taiemnicach.

LES JARDINIERS FLEURISTES appellent auſſi *Le calice d'une Tulippe, des Imperiales & des autres fleurs.* Calix, icis,m. *Plin.* OGRODNICY KWIATNI. Nazywaią głowki rozwinione Tulipanow, Imperiałow y inſzych kwiatow kielichamy.

CALIGINEUX,m.CALIGINEUSE, f.adject.vieux. (*Obſcur, ténébreux.*)Caliginoſus,a,um.*Cic.* CIEMNY,CIEMNA

CALLOSITE',ſubſt.f. (*Petit calus qui ſe fait en quelque partie de la peau.*) Calloſitas, atis, f. *Scrib. Larg.* ODRĘTWIAŁOSC,Stwardnienie ktore ſię przydaie kędy ná ſkorze

Des ulceres pleins de calloſitez Calloſa ulcera, *genit.* calloſorum ulcerum,n.plur *Plin.Celſ.* Wrzody pełne twardości.

CALLEUX,m. CALLEUSE, f.adiect. (*Qui a des calus.*) Calloſus,a,um.*Celſ.* STWARDNIAŁY, ZDRĘTWIAŁY.

CALMAR, (*Ville de Suede.*) Calmaria, æ,f. KALMAR, Miaſto ſzwedzkie.

CALME,adject.m.& f.(*Tranquille, qui n'eſt point émû ni agité.*)Pacatus.Placidus.Tranquillus,a,um.*Cic.*CICHY,ſpokoyny co nie ieſt wzruſzony áni pomięſzany.

La mer calme Pacatum mare.*Horat.* Morze ſpokoyne.

CALME ſe dit figurement(*d'un homme qui n'eſt point émû ni agité d'aucune paſſion.*) Placidus. Tranquillus. Sedatus,a,

um.*Horat.* SPOKOYNY ſię mowi niewłaśnie o człowieku żadną namiętnością nie pomięſzanym.

*Eſcrire d'un eſprit calme.*Sedatiore animo ſcribere.*Cic.* Piſać umyſłem ſpokoynym.

CALME, comme un ſubſtantif m. (*Tranquillité.*) Tranquillitas,atis,f,*Cæſ.* SPOKOYNOSC ciſzá.

*Le calme a retenu noſtre vaiſſeau.*Tranquillitas tenuit navem.*Petr.* Ciſzá zatrzymała naſz okręt.

Il fait un grand calme, ou *un temps calme.* Tranquillum eſt. *Plaut.* Wielká ciſzá ieſt ná dworze, ſpokoyna pogoda.

Le calme de la mer. Maris tranqualitas.*Cic.*Malacia,æ,f. *Cæſ.* Spokoyność morzá.

*Partir par un grand calme.*Magnâ tranquillitate proficiſci. Wyiechać pod czas barzo ſpokoyny.

CALME ſe dit auſſi *de l'eſprit,(la tranquillité de l'eſprit.)* Animis ſedatio,onis,f. SPOKOYNOSC ſię też mowi o umyśle, ſpokoyność umyſłu.

*Il eſt d'un tres grand calme, Son eſprit eſt dans un tres grand calme.*Tranquilliſſimus eſt illius animus.*Cic.*Wielce ieſt ſpokoyny bardzo ſpokoynego umyſłu.

CALMER, V.act.(*Tranquilliſer, rendere tranquille, donner le calme.*) Tranquillum reddere. act. acc.*Cic.* UCISZYC, Uſpokoić ſpokoynym uczynić ukoić.

*Calmer les flots.*Componere fluctus,act.*Virg.*Uſpokoić fale

SE CALMER,(*Devenir calme.*) Tranquillare.Sedari,(or, aris atus ſum.) Uſpokoić ſię, ſtać ſię ſpokoynym.

*La mer ſe calme,*ou *devient calme, en y jettant de l'huile.* Mare tranquillatur oleo.*Plin.* Morze ſię uſpokaia, ſtaie ſię ſpokoynym, oliwy wnie wpuściwſzy.

CALMER ſe dit au figuré,(*Appaiſer quelqu'un.*)Tranquillare. Sedare, act. acc.*Cic.* USPOKOIC mowi ſię niewłaśnie Ukoić kogo.

*Calmer un eſprit, le remettre dans le calme.*Animum alicujus in tranquillo ac tuto ſiſtere. *Plaut.* Ukoić umyſł, wrocić go do ſpokoyności.

*Calmer ſon reſſentiment.*Compeſcere mentem.*Hor.*Calmer quelqu'un qui eſt en colere.* Tranquillum aliquem facere ex irato. *Plaut.* Uſpokoić niechęć ſwoię. *Ukoić kogo wgniewie będącego.

*Il a calmé tout ce deſordre.*Eam ſeditionem in tranquillum contulit. *Plaut.* Wſzyſtek ten rozruch uſpokoił.

CALOMNIATEUR,ſubſt.m.(*Qui impoſe un crime à quelqu'un.*) Columniator, oris,m. *Cic.* POTWARCA co zadaie komu zbrodnią iáką.

*Faire paſſer quelqu'un pour un calomniateur.*Imponere alicui calumniæ perſonam.*Cic.* Kogo zá Potwarcę udawać.

CALOMNIATRICE, ſubſt.f. (*Celle qui calomnie.*) Calumniatrix,icis,f.POTWARLIWA białogłowa,ta co potwarza

CALOMNIE, ſubſt.f. (*Fauſſe accuſation, faux crime dont on accuſe un autre.*) Calumnia,æ,f. *Cic.* POTWARZ fałſzywe udanie, obwinienie kogo w czym.

CALOMNIER, V.act. (*Accuſer fauſſement quelqu'un, luy impoſer un faux crime.*) Calumniari, (nior, aris, atus ſum.) depon.acc. POTWARZAC fałſzywie udawać kogo zádawać mu zmyślony wyſtępek.

Calomnier quelqu'un en ſecret. Secretis criminationibus aliquem infamare.*Tacit.*Potwarz ná kogo kłáść potaiemnie

CALOMNIEUX,m.CALOMNIEUSE,f.adject.(*Qui contient des calomnies.*)Calumnioſus,a,um.*Vlp.* POTWARLIWY, POTWARLIWA, co wſobie potwarz ma.

CALOMNIEUSEMENT,adverb. (*Fauſſement.*)Calumnioſè *Pap* POTWARLIWIE, fałſzywie.

CALONIERE, *ou* CANONIERE, ſubſt,f. (*Petit tuyau de ſureau, en forme de ſarbatane.*)Tubulus ſambuccus,i,m. PUKAWKA ze bzu, ná kſztałt Dmuchawki.

CALOTTE,ſubſt.f. (*Petit bonnet de cuir ou de laine.*Pileolus,i,m.*Colum.* JAMUŁKA czapeczka mała ſkorzana lub wełniana.

CALOTTIER, ſubſt. m. (*Qui fait & vend des calottes.*) Pileorum artifex, *genit.* artificis, m. CZAPNIK.

CALQUER,V.act.(*Contre-tirer un deſſein ſur une muraille &c. pour en prendre les meſmes traits.*) Ichnographiam (alicujus ædificii) exprimere. MODEL Gruntu iakiego wziąć ryſunek zrobić.

LE CALVAIRE, (*Mont ſur le quel N.S. a eſté crucifié.*) Mons Calvarius, *genit.*Montis Calvarii,m, KALWARYA, Gora ná ktorey Zbawiciel náſz był ukrayżowany.

C'eſtoit un Tertre proche de Jeruſalem, comme la Butte de

Montmartre l'eſt de Paris.) Była to mogiła bliſka Jerozolimy ták iáko mogiła Męczennikow ieſt bliſko Paryża.

CALVILLE, ou POMME DE CALVILLE, ſubſt. f. (*Sorte de fruit fort tendre qui eſt rouge par la pleure, & qui eſt meſme rouge en une partie de la chair.*) Malum purpureum, i, neut. *Colum.* JABŁKA krwawe czerwone po wierzchu y wewnątrz owoc bardzo kruchy.

CALVITIE, ſubſt. f. (*Cheute des cheveux qui ne peuvent plus revenir.*) Calvities, ici, f. *Cic.* ŁYSINA, opadnienie włoſow ktore ſię więcey wrocić nie mogą.

CALUS, ſubſt. m. (*Durillon qui vient aux mains d'un grand travail, & aux pieds de trop marcher.*) Callus, i, m. Callum, i, n. *Cic.* ODROBIENIE, oddeptanie ſkora twarda ná ręku od pracy álbo ná nogach od deptania od chodzenia.

ON DIT figurément *Vne longue accouſtumance a formé un calus ſur mon cœur.* Diuturna conſuetudo callum obduxit ſtomacho meo. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* długim zwyczaiem otwardniało mi ſerce.

CAMAIEU, ſubſt. maſc. (*On appelle ainſi en France les Agathes ſur leſquelles ſe trouvent pluſieurs figures ou repréſentations de païſages & autres choſes par un jeu de la nature*) Achates (in quo figuræ videntur non impreſſæ, ſed ingenitæ) AGAT w rożne wzory kamień, ták názywáią Agaty we Francyi ktore wydaią rożne podobieńſtwa náſobie pol, drzew domoſtw potrafione z przyrodzenia.

(Les Lapidaires donnent encore ce nom à l'Onyx, & aux autres Pierres précieuſes taillées en creux,) Kamiennicy toż imię daią ieſzcze Onyxom y inſzym kamieniom drogim wydrozanym.

CAMAIEU ſe dit auſſi *d'un deſſein fait par un peintre, où il n'employe qu'une ſeule couleur.* Imago monochromatos. MALOWANIE iedney maści.

Peindre en cameieu. Singulis coloribus pingere. *Plin.* Monochromata pingere. Malować iedną tylko farbą.

CAMAIL, ſubſt. m. (*Sorte de couverture de teſte à l'uſage des Eveſques & des Preſtres.*) Epomis, idis, f. Humerale, is, n. *Paul-Juriſc. ou bien.* Camelaucius, ii, maſc. (*mot de la baſſe latinité.*) MUCET ná głowę, ktorego zazywaią Biſkupi y Xięża.

(Ce mot vient de *Cap de maille:* car il eſt certain qu'il y avoit autrefois des couvertures de teſte faites de mailles. On peut encore ſe ſervir de *Capitium, ii, neut.*) To ſłowo pochodzi od kaptura z kolcow bo pewna ieſt że były zdawna pokrycia ná głowę robione z kolcow może ieſzcze záżyć ſłowa kaptur.

CAMARADE, adject. m. & f. (*Celuy,* ou *Celle en general, avec qui on a quelque ſocieté.*) Socius, ii, maſc. *Cic.* Socia, æ, f. SPOLNIK ten álbo ta ogolnie z kim kto maiáką ſpołeczność, towarzyſtwo.

CAMARADE en guerre, (*Qui eſt d'une meſme chambre, qui fait chambrée avec un autre.*) Commilito, onis, m. *Cæſ.* Contubernalis, is, m. *Cæſ.* TOWARZYSZ wſpołmieſzkaniec ten z ktorym kto ſię ſpołkuie w mieſzkaniu.

CAMARADE *d'eſclavage,* (*Qui ſert avec un meſme maiſtre.*) Conſervus, i, m. *Ter.* TOWARZYSZ niewoli co zdrugim ſpolnie ſłuży w niewoli Panu iednemu.

CAMARADE *de débauche,* (*Avec lequel on boit & mange, & l'on ſe divertit.*) Coepulo, onis, m. *Plaut.* TOWARZYSZ roſpuſty z kim kto ie y piie y roſpuſtuie.

CAMARADE *de voyage.* Comes itineris. *Cic.* TOWARZYSZ drogi.

CAMARADE, (*Qui travaille dans un attelier ſous un meſme maiſtre.*) Operum ſocius, ii, m. *Hor.* TOWARZYSZ co robi w tymże warſztacie pod iednymże Mayſtrem.

CAMARD, m. CAMARDE, f. (*Qui a le nez plat & enfoncé*) Simus, a, um. PLASKONOSY, PLASKONOSA, co ma nos wklęſły.

CAMBOUIS, ſubſt. m. (*Vieux oing.*) Canubium, *genit*, ii, n. MAZ ſtara, álbo omaſta.

CAMBRAY, (*Ville archiepiſcopole & capitale du Cambreſis ſur l'Eſcaut.*) Cameracum, i, n. KAMERAK Miaſto Arcybiſkupie y głowne Kambrezyiſkiego Kraiu.

Qui eſt de Cambray. Cameracenſis & hoc Cameracenſe. Kambrezyanin co ieſt z Kambrezu álbo z Kameraku.

LE CAMBRESIS, (*Le païs aux environs de Cambray dans les Païs-Bas Catholiques.*) Cameracenſis ager. KAMBREZYISKI Kray okolica Kambrezu Niżſzych Niemiec Katolickich.

CAMBRE', m. CAMBRE'E, f. part. paſſ. parmi les artiſans (*Creux & concave.*) Curvus, a, um. *Plin. Ovid.* ZAKRZYWIONY, záwiły rogow zakrzywionych obłąkowaty, między rzemieśnikami.

CAMBRER, V. n. (*Qui ne ſe dit gueres qu'avec le pronom perſonnel du bois qui ſe déjette.*) Curvari, (curvor, aris, atus ſum.) paſſ. OBŁĄKOWATO ſtrugać co ſię kładzie zawſze znázwiſkiem drzewa ktore ták zakrzywiaią w rznięciu.

CAMBRER, V. act. (*Former en voute.*) Concamerare, (concamero, as, avi, atum.) *Plin.* SKLEPIC obłąkowato dawać.

CAMBRIGE, (*Ville & Comté du Royaume d'Angleterre*) Cantabrigia, æ, f. KAMBRIGA Miaſto y Hrabſtwo Angielſkiego Kroleſtwa.

CAMBRURE, ſubſt. f. (*L'eſtat d'une choſe cambrée.*) Curvatura, æ, f. Curvamen, inis, n. *Ovid.* OBŁĄKOWATOSC zákrzywienie rzeczy iakiey, gruba.

CAME'LEON, ſubſt. m. (*Petit animal des Indes fait à peu près comme un lézard, ſi ce n'eſt qu'il a la teſte plus groſſe & la queu plus longue.*) Chamæleun, ontis, m. *Plin.* KAMELEON beſtyika mała Indyi nakſztałt iąſzczurki tylko że ma głowę większą, y ogon dłużſzy.

(Cet animal paroiſt de diverſes couleurs ſelon la poſition de l'air, ou des choſes dont on l'approche: d'où vient qu'on a dit d'un homme inconſtant & changeant, qu'*Il eſt un vray cameleon,* & en Latin *Ad omnem auram mobilis.*) Ta beſtyika rożney ſię wydaie farby według położenia powietrza, álbo tych rzeczy do ktorych ią zbliżą ſkąd powiedziano o człowieku nieiednoſtaynym y odmiennym że ieſt właſny kamelon.

CAMELOT, ſubſt. m. (*Etoffe faite de poil de chévre ou de bouc.*) Contextum caprinum, i, n. KAMLOT Materya z kameli to ieſt z wełny kożley robiona.

CAMELOT *gauffré,* ou *ondé.* Pannus è villis hircinis undulatus. KAMLOT w wodę robiony.

CAME'RIER, ou CHAMBRIER, m. (*Maiſtre de la Chambre.*) Cubicularius, ii, m. *Cic.* PODKOMORZY Pokoiowy.

Le primier mot François ſe dit dans l'Italie à Rome chez le Pape & les Cardinaux, & le ſecond ſe dit dans les Chapitres, & ces mots ſont bornez à ces ſignifications.) Pierwſze ſłowo Francuſkie mowi ſię we Włoſzech w Rzymie u Papieża y Kardynałow, a drugie mowi ſię w kapitułach, y te ſłowá ſą określone do tego znaczeniá.

CAMERINO, (*Ville d'Italie, autrefois dans l'Ombrie & aujourd'huy dans la Marche d'Ancone.*) Camarinum, *ou* Camerinum, i, n. KAMERYNO, Miaſto Włoſkie niegdyś w Umbryi á teraz w Marchiy Ankońſkiey.

CAMERLINGUE, ſubſt. m. (*Cardinal qui régit l'Eſtat de l'Egliſe pendant la vacance du Saint Siége.*) Cubiculariorum decurio, onis, m. *Suet.* KAMERLING, Kardynał co rządzi Państwem Kościelnym podczas prożney ſtolice Apoſtolſkiey

C'eſt l'Officier le plus éminent de la Cour de Rome, parce que tout le bien du Pape eſt adminiſtré par la Chambre dont il eſt le Preſident: Le Siege vacant, il fait battre monnoye & publie des Edits.) Ieſt to urzędnik nayznakomitzy Dworu Rzymſkiego gdyż wſzyſtkiemi dobrami Papieſkiemi rządzi ta kamerá ktorey on ieſt Prezydentem, á pośmierci Pápieſkiey, on każe bić pieniądze, y wydaie nakazy.

CAMION, ſubſt. m. (*Petite eſpingle fort deliée.*) Acicula, æ, f. *Laur. Val.* SZPILECZKA, Bardzo mała

CAMISSADE, ſubſt. f. terme de guerre, (*C'eſt une attaque qu'on fait par ſurpriſe la nuit,* ou *vers le point du jour, au temps qu'on prend d'ordinaire ſa chemiſe.*) Nocturna & antelucana oppugnatio. *Tacit.* NOCNE álbo na świtaniu uderzenie nieſpodziane ná nieprzyiaciela w tenczas kiedy zwyczaynie koſzulę ná ſię ludzie biorą.

Donner une camiſade à une place. Noctu & antelucano tempore arcem, *ou* urbem oppugnare. *Cic.* W nocy ná miaſto álbo fortecę uderzyć.

CAMISOLE, ſubſt. f. (*Petit veſtement qu'on met entre la chemiſe & le pourpoint.*) Subucula. Interula, æ, f. *Hor. Tertul.* KAMIZELKA, Spodnia ſukniá, między koſzulą y wierzchnią.

CAMOMILLE, ſubſt. f. (*Gerbe odoriférante, dont on fait de l'huile.*) Anthemis, idis. RUMIEN, Ziele pachnące z ktorego oleiek robią.

CAMOUFLET, *ou* CHAUMOUFLET, ſubſt. m. (*Fumée qu'on ſouffle au nez d'un homme qui ſommeille, par le moyen d'un cornet de papier allumé par un bout.* Nidor fumidi cucu-

li chartacei (in nares alicujus dormientis afflatus. FINFA, Dym puſzc ony w nos drzymiącemu człekowi przez papier zwiniony w trąbkę y nákońcu zapalony wątki w nos puſzczone

Donner un camouflet à quelq'un qui dort. Alicui dormienti fumum afflare. Finfę wątki w nos komu wprawiać.

CAMP, ſubſt. m. (*Grand terrain où une armée plante le piquet pour ſe loger ſous des tentes & des huttes.*) Campus, i, m. *Tacit. Cic. Cæſ.* OBOZ, Plac wielki gdzie woyſku iakiemu ſzachownicę zatykaią dlá ſtanowiſká pod namiotami y ſałaſzami.

CAMP *d'eſté, où l'on campe l'eſté.*) Æſtiva, orum, n. plur. *Cic.* OBOZ, podczas latá ſtanowiſko ná lato.

CAMP *d'hiver, où l'on campe l'hiver.* Hiberna, orum, n. pl. *Cic. Cæſ.* OBOZ podczas żimy ſtanowiſko ná zimę.

UN CAMP *fixe & fortifié.* Stativa caſtra, orum, n. pl. *Cic.* STANOWISKO pewne, y obronne.

CAMP *volant,* (*petite armée qui campe tantoſt en un lieu & tantoſt en un autre.*) Expedita manus. f. *Cic.* LEKKIE chorągwie ktore pewnego ſtanowiſká nie maią ale y tu y owdzie ſtáwaią.

DU CAMP, (*qui concerne le camp.*) Caſtrenſis & hoc caſtrenſe, *genit.* is. Obozowy

Meſtre de camp. Militum, *ou* militaris Tribunus. **Marechal de camp.* Caſtrorum præfectus. Marſzałek woyſkowy. *Obożny

Qui prend les dimenſions d'un camp. Caſtrorum metator, oris, n. *Cic.* Ten co rozmierza mieyſce ná oboz.

Aſſeoir un camp. Ponere caſtra. Obozem ſię położyć.

Ayant choiſi un lieu propre pour aſſeoir ſon camp. Loco caſtris idoneo capto. *Cæſ.* Obrawſzy mieyſce ſpoſobne dla położenia obozu ſwego.

Enlever le camp des ennemis. Exuere hoſtem campis. *Tacit.* **S'en rendre maiſtre.* Potiri caſtris hoſtium. *Cæſ.* Oboz zabrać nieprzyiacielowi. *Opanować go.

Se tenir dans ſons camp. Caſtris ſe tenere, *ou* ſe continere. *Cæſ.* Zoſtawac trzymać ſię w obozie.

CAMPAGNA, (*Ville du Royaune de Naples dans la Principauté Vltérieure.*) Campagna, æ, f. KAMPANIA Miaſto Kroleſtwa Neapolitańſkiego w Xięſtwie ztamtę ſtronę gor.

CAMPAGNARD, ſubſt. m. (*Vn homme de campagne, de province, un Provincial.*) Provincialis, is, m. *Cic.* Ruris incola, æ, m. *Cic.* WIESNIAK człowiek ze wſi álbo z Prowencyi.

CAMPAGNARDE, ſubſt. f. (*Celle qui eſt de province & qui vit dans la campagne, une Provinciale.*) Provincialis mulier, f. Ruris incola, æ, f *Cic.* WIESNIARKA ta co ieſt z Prowencyi, y na wſi mięſzka.

CAMPAGNE, ſubſt. f. (*Plaine, grande eſtenduë d'un païs plat & uni.*) Campus, i, m. Campi patentes. *Cic.* POLE rownina obſzerna przeſtronność kraiu, rowna y płaſk

De vaſtes campagnes, des campagnes à perte de veuë. Spatia immenſa camporum. *Cicer.* Obſzerne wielkie pola ktorych okiem nieprzeyrzy.

Céſar crut qu'il luy ſeroit plus avantageux de tenir la campagne. Hanc ſibi Cæſar commodiſſimam belli rationem judicavit, uti ſemper eſſet in itineribus. *Cæſ.* Cezar ſądził że mu pożytecznieyſza będzie w polu ſię trzymać.

Les ennemis ſont en aſſez grand nombre pour tenir la campagne & garder les paſſages ſans dégarnir leur camp. Poteſt hoſtis & vagari & vias obſidere, & caſtris ſatis præſidii relinquere. *Cæſ.* Nieprzyiaciel ieſt dość w wielkiey liczbie że y wypadać może w pole, y paſow pilnować, y obozu ſwego przez to nie odkryie.

LA CAMPAGNE, (*Les champs.*) Rus, *genit.* ruris, n. *Cic.* WIES, pola, grunta.

Maiſon de campagne, ou *Maiſon des champs.* Rus, n. Villa, æ, f. *Cic. Ter.* Dom, Dwor, Pałac wieyſki dla rozrywki.

Il eſt chez luy à ſa maiſon de campagne. Ruri apud ſe eſt. *Cic.* Jeſt u ſiebie we wſi.

Je tire cet avantage de ma maiſon des champs qui eſt proche d'icy, que je ne ſuis jamais las ni de la ville ni de la campagne. Ex meo propinquo rure hoc capio commodi, ut neque agri neque urbis tædium me unquam percipiat. *Ter.* Ten mam pożytek z wioſki tu pobliſkiey że mi ſię nigdy nie ſprzykrzy, áni miaſto, áni wieś.

Vn habit de campagne. Ruſtica veſtis fem. Szata odzienie ubior ſtroy wieyſki.

Aller à la campagne. Rurare, (ruro, as, avi, atum.) n. *Plaut.* Ruſticari. dep. *Cic.* Jechać na wieś wieyſki żywot prowadzić

Pendant que les gens ſont à la campagne. Dum ruſticantur

homines. *Cic.* Czas kiedy ludzie ná wſiach ſiedzą.

LA CAMPAGNE *de Rome.* Campania, æ, f. *Cic.* KAMPANIA Rzymſka.

LES BIENS *de campagne.* Res ruſticæ, f. pl. *Cic.* WIEYSKIE dobra, pożytki, urodzaie.

CAMPAGNE en terme de guerre, *eſt le Temps de chaque année, pandant lequel on tient des troupes en campagne,* & en cette ſignification on dit *Commencer, Ouvrir la campagne.* Conſurgere ad bellum. neut. *Liv.* Ire in bella. *Ovid.* POLE terminem woyſkowym znaczy porę roku każdego przez ktorą trzymaią woyſko w polu, y w tym rozumieniu ſię mowi, wyniść w pole, otworzyć pole.

On commença cette année la campagne par la priſe d'une forte ville. Eo anno belli initium ductum eſt ab expugnatione oppidi validiſſimi. Záczęto pole tego roku przez odebranie miaſta potężnego.

Mettre une armée en campagne. Educere exercitum in expeditionem. *Liv.* Wyprowadzić woyſko w pole.

Il leur commanda de ſe mettre en campagne. Expedirijab bellum jubet. *Tacit.* Kazał im w pole wychodzić.

CAMPAGNE ſe dit auſſi pour *Les Années qu'on fait la guerre.* Stipendium, ii, n. *Cæſ.* POLE ſię też bierze zá lata ktore kto rachuie ná woynie.

Il a fait une campagne. Unum emeritus eſt ſtipendium. *Plaut.* Jedno pole odprawił.

Cette légion a déja fait huit campagnes. Octavo jam ſtipendio functa eſt legio. *Cæſ.* Ten pułk iuż ośm razy pole odbył

Cét Officier a quinze campagnes, ou *quinze années de ſervice.* Quindecim ſtipendia meruit, *ou* fecit. *Cic. Liv.* Ten Urzędnik woyſkowy (*Officyer*) ma pietnaście lat ſłużby.

EN CETTE SIGNIFICATION, on le dit encore pour deſigner *Vne certaine année où l'on a fait quelque notable Expedition de guerre.* comme *La Campagne de Cambray nous fut fort heureuſe.* Expeditio Cameracenſis nobis proſperè ceſſit W TYM rozumieniu mowi ſię ieſzcze wyrażaiąc rok pewny w ktory znaczną iáką potrzebę woienną odprawiono. iáko: Potrzeba Kambrezyiſka była nam ſzczęśliwa, álbo pole Kambrezyiſkie &c.

Sur la fin de la campagne Céſar mena ſon armée contre ceux de Terouanne. Cæſar exactâ æſtate in Morinos exercitum ducit. *Cæſ.* Ku końcowi woyny kiedy ſię pole kończyć miało tego roku, Cezar woyſko ſwoie poprowadził ná Terowanow

BATTRE *la Campagne,* ou *l'eſtrade,* (*parlant d'un camp volant qui fait ſes courſes çà & là dans le païs ennemi.*) Excurſiones facere in terram hoſtilem. *Cic.* BIEGAC po polu mowi ſię o lekkich chorągwiach, ktore podiazduią tu y owdzie przeciwko nieprzyiacielowi.

CEUX *qui battent la campagne.* Excurſores, orum, m. plur. *Cic.* PODIAZDOWI.

ON DIT figurément en cette ſignification, *Battre la campagne,* (*parlent d'un Orateur qui dit quantité de choſes inutiles, qui n'ont point de rapport au ſuiet.*) Excurrere. n. Divagari, (vagor, aris, atus ſum.) depon. *Cic.* MOWIĄ toż niewłaśnie o Mowcy ktory wiele rzeczy niepotrzebnych prawi nie náleżących nic do tego co ſobie do mowienia założył.

ON DIT encore, *Mettre tous nos amis en campagne pour ſolliciter quelque affaire, Emlpoyer leur crédit.* Omnes amicos ſollicitos habere pro re noſtrâ. MOWIĄ ieſzcze wſzyſtkich przyiacioł ſwoich wyprowadzić álbo ſtawić w polu, álbo wyprawić w pole ſtaraiąc ſię o co, ich powagi zażyć.

ON DIT (*parlant d'un homme promt & colere.*) *Si-tôt qu'on luy dit le moindre mot, le voilà en campagne,* ou *le voilà aux champs.* Vel minimo verbo irâ excandeſcit. *Cic. Liv.* MOWIĄ o człeku popędliwym y gniewnym zá lada ſłowkiem iużci go maſz w polu, iuż gotow do boiu.

ON DIT, *Il a quelque affaire en campagne.* Eſt illi aliquid quod gerat. MOWIĄ ma coś ná placu, do czynienia.

CAMPANE, ſubſt. f. (*Creſpine de ſoye, d'or & d'argent.*) Finbria ſerica, aurer, argentea, æ, f. KAMPANKA brzeg koronka z iedwabiu, ze ſrebra, lub z złota.

CAMPANE, en Architecture, (*Corps du Chapiteau Corinthien appellé par les ouvriers Tambour.*) Campana, æ, f. KORONKA ná wierzchu ſłupow Korynrſkiego kſztałtu ktorą robotnicy názywaią Taraban.

LA CAMPANIE, (*Province de l'anncienne Italie, qui fait une partie de la Terre de Labour & de la Principauté Citétieure dans le Royaume de Naples.*) Campania, æ, f. KAMPANIA Prowincya dawnych Włoch ktora ieſt część Ter-

rylawora y Xięſtwa z tę ſtronę w Kroleſtwie Neapolitańſkim

Qui eſt de la Campanie. Campanus,a,um. *Cic.* Kampananin co ieſt z Kampaniy.

CAMPEMENT,ſubſt.m.(*L'action de camper.*)Caſtrorum poſitio,onis,f. POŁOZENIE obozu, ſtanie obozem, oboz ſtoiący, rozłoczony, koczuiący.

CAMPER,V.act. (*Aſſeoir un camp.*)Caſtra ponere,(pono, ponis,poſui,poſitum.) *Cæſ.Cic.* Stawiać,rozłożyć oboz, rozkoczować ſię.

Camper vis à vis les ennemis. Conferre caſtra caſtris hoſtium.*Cæſ.* Stawić,poſtawić,rozłożyc oboz,koczować ná przeciwko nieprzyiaciela.

Les deux armées campoient vis à vis l'une de l'autre. Uterque exercitus è regione caſtris caſtra ponebat.*Cæſ.* Obadwa woyſka koczowały náprzeciwko ſobie.

Nous campaſmes au pied de la montagne. Radicibus montis caſtra fecimus.*Cic.* Koczowaliśmy pod gorą.

Ayant appris des priſonniers où l'ennemi s'eſtoit campé. Ubi ex captivis cognovit quo in loco hoſtium copiæ conſediſſent. *Cæſ.* Doſtawſzy ięzyka od niewolnikow kędy nieprzyiaciel koczuie.

CAMPER,*ou* SE CAMPER,ſe dit figurément(*de ceux qui ſe viennent placer hardiment en quelque lieu.*) Sedem ponere, *ou* figere,(figo,figis,fixi,fixū.)act. ROZKOCZOWAC ſię mowi ſię niewłaśnie o tych co ſobie beſpiecznie kędy ſtaną.

CAMPHRE, ſubſt. m. (*Eſpece de gomme qui diſtille d'un arbre qui croiſt aux Indes dans les montagnes maritimes.*) Camphora, *ou* Caphura, æ, f. KAMFORA rodzay gummy ktora ciecze z drzew pewnych w Indyi roſnących w gorach pomorſkich.

CAMPOS, ſubſt. m. terme d'eſcolier. (*Jour auquel on n'eſtudie point & qu'il eſt permis de ſe divertir.*)Ludendi licentia,æ,f.POLE,rekreacya ſtudentſka,dzień ſpoczynku od náuk w ktory wolno ſię rozerwać.

Nous avions campos à cauſe d'un jour de feſte. Dies ſolemnis arctaverat ludum(*pour* ſtudiū)*Petr.* Mieliśmy pole dla święta

CAMUS,m.CAMUSE,f. (*Qui a le nez court, creux & enfoncé.*) Simus Reſimus,a,um. *Virg.Colum.* Silo,onis,m.*Plin.* PLASKONOSY co ma nos mały płaſki y wklęſły.

Vn peu camus. Subſimus, a, um. *Var.* Noſa płaſkawego przyklęſłego.

ON DIT proverbialement, *Vn homme eſt bien camus, On l'a rendu bien camus,* pour dire, *Il a eſté trompé, Il eſt tout honteux.* Benè deluſus eſt. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem temu człowiekowi dobrze noſa przytarto,to ieſt oſzukano go, wſtyd go.

LE CANADA, *ou* LA NOUVELLE FRANCE, (*Grand païs de l'Amérique Septentrionale.*) Canada,æ,f.Nova Francia,æ,f. KANADA Nowa Francya kray Wielki Ameryki połnocney.

CANADOIS,ſubſt.m. (*Celuy qui eſt né en Canada.*) Canadenſis,is,m. KANADANIN ten co ieſt z kanady rodem.

CANADOISE,f. (*Celle qui eſt de Canada.*)Canadenſis,is,f. KANADANKA ta co ieſt z Kanady.

CANAILLE,ſubſt.f.(*Gens de néant.*) Fæx,*ou* fex populi. *Cic. Ter.* *Canalicolæ,arum,m.pl. *Plaut.* (Qui circa canales fori conſiſtebant, *Qui habitoient proche des canaux.*) HULTAYSTWO, nic dobrego,ladaco,drużyna, co koło rynſztokow álbo drużyny mięſzkali.

CANAL, ſubſt.m. (*Le lit d'une riviere, d'un ruiſſeau:* on dit CANAUX *au plurier.*)Alveus,i,m. *Quint.* *Canalis,is.ŁOZE rzeki, koryto, kanał.

CANAL ſe dit *des Conduits artificiels qu'on creuſe dans les terres.* Canalis, is, m. *Ceſ.* KANAŁ ſię też mowi o rowach kopanych w ziemi dla prowadzenia álbo ſpadku wody.

CANAL en Maçonnerie, (*pour conduire des eaux*) Canalis ſtructilis,is,m. *Vitr.* KANAŁ murowany dla prowadzenia wody.

CANAL, en architecture, *ſe dit d'une partie du chapiteau Ionique, qui eſt un petit creux en forme de canal.* Canaliculus, i,m.*Vitr.* TOZ w architekturze zá rowki ktore daią u wierzchu kapitelow kolumn Jonickiego kſztałtu.

CANAL, (*Tuyau de plomb qui reçoit les eaux des toits.*) Stillicidium, ii, n. *Vitr.* RYNNA, rura, ołowiana w ktorą woda z dachow ſpada.

ON DIT en terme de marine, *Les Galeres font canal,(lors qu'elles s'eloignent de la terre.)* Triremes provehuntur in altum.*Plaut.* MOWIĄ po żeglarſku ſtatki ſtrugę czynią,kiedy ſię od lądu oddalaią.

PETIT CANAL. Canaliculus,i,m. *Virt.* Canalicula, æ,f. *Celſ.* KANAŁEK rynſztok mały.

DE CANAL,Canalitius,a,um.*Plin.* KANAŁOWY.

Fait en forme de canal. Canaliculatus, a, um. *Plin.* Na kſztałt kanału robiony.

CANAL ſe dit figurement dans les manieres ſuivantes. *C'eſt le canal de toutes les graces,Toutes les graces viennent de là.* Ex illo tanquam ex fonte beneficia praſluunt. KANAŁ ſię mowi niewłaśnie wnaſtępuiących ſpoſobach: ieſt kanałem wſzyſtkich łaſk wſzyſtkie łaſki z tamtąd idą.

Il eſt entré par le bon canal à la Cour. Secundis ventis aulam ingreſſus eſt. Wſzedł do dworu ſzczęśliwie, dobrą wodą

LE CANAL DE CONSTANTINOPLE. Propontis,idis,f. KANAŁ morze Carogrodzkie.

LE CANAL DE VENISE. Mare Adriaticum. KANAŁ morze Weneckie.

CANAPE',ſubſt.m. (*Eſpece de chaiſe à dos fort large où il peut s'aſſeoir deux perſonnes fort à l'aiſe: quelques-uns l'apellent* SOPHA: *c'eſt ce que les Latins apelloient* Biſelliū.)KANAPA,ſpoſob ławy do ſzedzenia ktorá tył do oparciá má bardzo ſzeroki,gdzie dwoch bardzo wygodne ſiedzieć może,niektorzy nazywaią ZOFA: to ieſt co łacinnicy zowią ſtołek nádwoch

CANARD,ſubſt.m. (*Oiſeau aquatique & domeſtique, qui eſt le maſle de la cane.*)Anas,atis,f. *Cic.* KACZOR,Ptak wodny domowy ſamiec od kaczki.

Canard ſauvage. Anas fera. Kaczor dziki.

DE CANARD. Anatinus,a,um. *Plaut.* KACZOROWY.

Je voudrois avoir l'avantage des canards,de ſortir de l'eau ſans eſtre mouillé. Utinam anatinâ uterer fortunâ,ut cùm exiviſſem ex aquâ,arerem tamen.*Plaut.* Radbym miał to ſzczęście co kaczor ábym mogł z wody wyniść á nie zmoknąć.

ON DIT proverbialement, *Donner des canards à quelqu'un,(luy en faire accroire, luy en impoſer.)* Alicui verba dare. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem,Naści,álbo dać komu kaczorá, udawać mu co, zwieść go.

CANARDER *quelqu'un*,V.act.(*Tirer ſur luy quelque coup de fuſil en ſecret & ſans eſtre apperceu, de meſme qu'on tire les canards ſauvages.*) Aliquem clàm fiſtulâ ferreâ petere. POTAIEMNIE, Zdradą ná kogo ſię zaſadzić, álbo też wyſtrzelić do niego z boku tak żeby poſtrzedz niemożná tak iak do kaczek dzikich ſtrzelaią.

CANARIES, (*Sept Iſles à l'Occident de l'Afrique,tres fertiles & abondantes de toutes choſes néceſſaires à la vie.*) Inſulæ Fortunatæ, arum,f.pl. KANARYISKIE, Wyſpy ſiedm wyſp ná zachodney ſtronie Afryki bardzo urodzayne y obfituiące wewſzytko co do życiá ieſt potrzebnego.

(La principale de ces Iſles ſe nomme Canarie, & a communiqué ſon nom à toutes les autres,*Canaria,æ,f.* Elles ſont ſituées à l'oppoſite du Royaume de Maroc.) Przednieyſzá z tych wyſp zowie ſię Kanaryá y ſwoie imię nadłá wſzyſtkim inſzym, maią położenie naprzeciwko Kroleſtwá Maroku.

Vn CANARIE,ou *un Serin de Canarie.* Canarienſis paſſer. KANAREK,Czyż álbo wrobel Kanaryiſki.

CANCELLER,V.act.terme de pratique,pour dire *Barrer une obligation,ou quelque acte en faiſant des traits deſſus.* Cancellare, (lo,as,avi,atum.) act.acc. *Vlp.* PRZEKREZLAC w kratkę, ſłowo prawne,gluzować iakie piſmo, kartę, piorem linie ponim ciągnąć.

CANCER, ſubſt. m. (*Sorte de maladie qui vient dans les chairs & qui les ronge peu à peu, qui reſſemble au poiſſon appellé Cancre,ou Cancer,*) Cancer,cri,m.*Plin.Cat.* RAK,chorobá ktorá ſię wdaie w ciało żrąc ie po mału podobná do ryby nazwaney rak.

CANCER eſt auſſi *Vn des Signes du Zodiaque, (qui fait le ſolſtice d'Eſté le 21.de Juin.)* Cancer,cri,m. *Cic.* RAK, ieſt też ieden z nakow Niebieſkich gdzie bywá przeſilenie dniá y nocy,dniá 21.Czerwcá.

CANCER,ſubſt.m. (*Ecreviſſe de mer,d'eſtang & de riviere.*) Cancer,cri,m.*Plin.* Cancer,eris,m. *dans Lucrece.* RAK, Morſki iezierny, y rzeczny.

CANCRE *fiſtuleux,ou plein de trous comme une éponge.* Fiſtuloſus cancer, *genit.* fiſtuloſi canceri,m.*Catul.* DZIURKOWATY iák gębka.

CANCRE ſe dit proverbialement (*d'un homme fort pauvre & mépriſable.*)Canalicola,æ,m.*Plaut.*(Pauper qui circa canalem fori conſiſtebat.)Homo nihili.*Plaut.* RAK ſię mowi przyſłowiem o człeku nędznym y bardzo podłym chudy pachołek.

ON DIT auſſi, *C'eſt un Cancre,un Vilain,qui n'eſt point liberal.* Sordidus eſt ac fœdè tenax. MOWIĄ też ieſt to rak zmindak co nie ieſt hoyny.

CANDELABRE,ſubſt.m.*C'eſt un grand Chandelier de ſale à pluſieurs branches fait à la maniere des anciens.*)Candelabrum, bri, n. Candelabrum ramoſum,i,n. *Cic.* Lychnuchus penſilis, *genit.* lychnuchi penſilis, m. LICHTARZ,O kilku promieniach do Izby ſtołowey poſtaroświecku robiony.

CANDEUR,ſubſt.f.(*Blancheur éclatante comme du marbre & de la neige.*) Candor,oris,m. BIAŁOSC bardzo iaſná y wyſoká iako marmuru,y śniegu.

(Il ſe dit tres rarement au propre; mais ſeulement au figuré.) Rzadko bardzo ſię mowi w właſnym rozumieniu ále tylko w niewłaſnym.

CANDEUR,(*Bonté ſincere, franchiſe d'ame.*)Candor,ris, m.*Ovid.* SZCZEROSC proſtota ſercá rzetelność.

Avec candeur,avec ſincérité. Candidè. adv. *Cic.* Szczerze rzetelnie.

CANDIDAT,ſubſt.m.(*Celuy qui briguoit les Magiſtratures anciennement à Rome.*)Cándidatus,ti,m. *Cic.* KANDYDAT ten co ſię ſtarał o urząd z dawna w Rzymie.

(Ce mot vient du Latin *Candidus*,car ceux qui briguoient anciennement à Rome les Magiſtratures eſtoient appellez *Candidati*,de la Robe blanche qu'ils portoient dans la pourſuite qu'ils faiſoient des charges.) To ſłowo pochodzi od ſłowá Łacińſkiego *Candidus Biały* bo ci co z dawná w Rzymie ná urząd ſię pięli nazywali ſię Kandydaci od ſzaty białey w ktorey chodzili poki ſię ná urząd w praſzali.

CANDIDE,adject.m.& f.(*Franc, ſincere,qui aime la vérité.*) Candidus,a,um, *Hor.* Pectora candidus. *Ovid.* Anima candidior,f.*Hor.* SZCZERY rzetelny proſty w prawdzie ſię kochaiący

Vne vie candide & innocente. Vita candida. *Cic.* Zycie proſte y niewinne.

Vn eſprit candide. Ingenium candidum. *Hor.* Umyſł ſzczery proſty.

CANDIDEMENT,adv.(*Sincerement.*)Candidè.adv.*Cœl. ad Cic.* SZCZERZE.

CANDIE,*Iſle & Royaume de l'Europe dans la Mediterranée à l'entrrée de l'Archipel.*)Creta,æ,fœm.Crete,es,f. *Cicer.* *(*on la nommoit autrefois* L'JSLE DE CRETE.)KANDYA Wyſpá y Kroleſtwo w Europie ná morzu ſrzodziemnym ná ſamym wſtępie morzu Europeyſkiego nazywano przedtym Wyſpa Kretenſka.

CANDIE, (*Ville tres forte de l'Iſle de Candie,qui appartient au Turc depuis* 1669.) Candia, æ. f. KANDYA, Miaſto potężne Wyſpy Kreteńſkiey álbo Kretyngi, nalażące do Turká od roku 1669.

DE CANDIE, Creticus,a,um.*Hor.* Cretenſis & hoc Cretenſe, adject. *genit.* is. KRETENSKI.

CANDIOT,ſubſt.m.(*Qui eſt de l'Iſle de Candie.*)Cres, *gen.* Cretis,m. (*au plurier* Cretes, *genit.* Cretum,m.pl.) KRETKRETENCZYK Kandyotá. ten co ieſt z Kandyi.

CANDIOTE,ſubſt.fœm. (*Celle qui eſt de Candie.*) Creſſa, æ,f.*Ovid.* KANDYANKA, Kreteńká tá co ieſt z Kandyi.

CANE,ſubſt.f. (*Oiſeau domeſtique.*)Anas,atis,fœm.*Cicer.* KACZKA,Ptak domowy.

CANE,ou CHIEN BARBET,(*qui va à l'eau après les canes.*) Canis villoſus, *genit.* canis villoſi, maſc. PIES, Kudłá co ná wodę idzie po kaczki.

ON DIT proverbialement, *Faire la cane,(Reculer par timidité dans les entrepriſes.)* Metu ſubtrahere ſe periculo. *Cic.* A ſuſcepto abire. *Liv.* MOWIĄ przyſłowiem kaczego zażyć cofać ſię z boiaźni w niebeſpiecznych przedſięwzięciach.

LA CANE'E,*Ville d'l'Iſle de Candie.*)Cydon,onis,f. KANA,Miaſto Wyſpy Kandyiſkiey.

(Elle eſt au Turc depuis 1645.) Należy do Turká od roku 1645.

DE LA CANE'E. Cydonius,a,um. *Ovid.* KANEYSKI, Kaneyczyk.

CANELLE,*ou* CANNELLE,ſubſt.f.(*Ecorce odoriferante d'un petit arbriſſeau,qui vient dans l'Iſle de Ceylan.*) Caſia,æ, f. *Plin.* CYNAMON, Skorká pachniąca drzewká iednego małego w Wyſpie Ceylan.

(On nomme auſſi l'Arbiſſeau *Caſia* en Latin. Ce n'eſt point *Cinnamum*, ni *Cinnamomum*,comme Solin,Saumaiſe & Voſſius le prétendent,quoique cet arbriſſeau ſoit ſelon Theophraſte une eſpece de Cinnamome qui reſſemble au Poivrier.) NAZYWAIĄ to drzewko w Łacińſkim Kazya co nie ieſt Cynamon iako Solin, Somez,y Woſſ powiadaią, lubo to drzewko według Teofraſtá ieſt rodzay Cynamonu,podobne do pieprzowego drzewá.

CANELIE,(*Fontaine,*ou *tuyau d'un tonneau.*) Fiſtula,æ, f.Epiſtomium,ii,n. CZOP,Kurek ſrzubowany u beczki.

CANETTE,ſubſt.f.(*Petite cane.*)Anaticula,æ,f.fœm.*Cic.* KACZKA,Mała Cyranká.

CANETILLE,ſubſt.f. (*Eſpece de bouillon de ſoye &c: ſur les habits.*) Spiræ, arum, f. plur. *Orbiculi, orum,m. plur. KWIATY,Sztuki iedwabne wydatne ná ſukniach.

(On y joint l'adjectif de la metiere,*Aurei*, s'ils ſont d'or; *Argentei*,s'ils ſont d'argent,*&c.*) Przydaią imioná z czego ſą iako złote ſrebrne ieżeli ſą ze ſrebra. &c.

CANEVAS,ſubſt.m.(*Toile à travailler en tapiſſerie*)Cannabacea tela,æ,f. Cannabina,æ,f, *Colum.* KANWA.Płotno rzadkie zgrzebne do roboty wyſzywaney.

ON APPELLE figurément,(*Le tiſſu de quelque ouvrage d'eſprit.*)le CANEVAS *d'un ouvrage.* comme *Mon ouvrage n'eſt tout au plus que du canevas que vous couvrirez de voſtre or & de voſtre ſoye.* Opus meum tantùm eſt elaboratum craſsâ minervâ,quod tu perpolies & ornabis. NAZYWAIĄ Niewłaśnie pracę iaką głowy łudzkiey KANWĄ do roboty: iako moia pracá nie ieſt naywięcey tylko kanwá, ktorą ty przyozdobiſz złotemi wzorami ſwemi y ſrebrnemi.

GANGRENE, ſubſt. f. (*Chair morte & livide qui arrive à une partie du corps deſtituée d'eſprits.*) Gangrena,æ,f.*Plin.* GANGRENA, Ciało obumarłe y ſine ktorá ſię przydaie w części ciałá prożney od Duchow ożywiaiących.

On dit auſſi *Gangraine* par un *G.*) Mowi ſię też Gangrená przez *G.*

CANGRENE',m.CANGRE'NEE,f.(*Où il y a la cangrene.*)Gangrenâ vitiatus,a,um.*Celſ.* GANGRENĄ zarażony.

CANGRENER,V.neut.qui ſe dit avec le pronom perſonnel. *Voilà un bras qui commence à ſe congrener.* Brachium gangrænâ jam jam vitiatur. ZARAZAC gangreną.iako:oto ramię ktore zaczyná ſię zarazać gangreną.

CANICULAIRE,adject.m.& f.(*Il ſe dit des jours pendant leſquels la Canicule domine, ſçavoir depuis le* 24. *de Juillet juſques au* 25.*d'Aouſt.*)Canicularis & hoc caniculare,adject. *genit.* is. KANIKUŁA, pſie dni przez ktore pſiá gwiazdá ná niebie panuie, to ieſt od 24. Lipcá aż do 25. Sierpniá.

Les jours caniculaires. Dies caniculares. Rabioſi ſigna temporis,n.pl. *Hor.* Pſie dni.

CANICULE,ſubſt.f.*Conſtellation céleſte qui a deux eſtoiles*) Canis,is,com.gen.*Hor.* Canicula æ,f.*Cic.* Caniculæ ſidus, *genit.* Caniculæ ſideris,n.*Plin.* Minuſculus canis. *gen.* minuſculi canis,m. *Vitr.* KANIKUŁA, pſiá gwiazdá ná niebie o dwoch gwiazdach.

Les chaleurs de la canicule. Æſtus caniculæ, *genit.* æſtus caniculæ,m.*Hor.* Gorącá kanikuły.

CANIF, *on prononce* GANIF,ſubſt.m. (*Petit morceau d'acier fort tranchant, garni d'un petit manche, dont on taille les plumes.*) Canipulus, i,m. Scalpellum, i,n. SCYZORYK nożyk do pior,ſtali kawałek bardzo oſtry,oprawny w rękoieść, ktorym piorá robią.

CANIN,m.CANINE,f.adject.(*De chen.*) Caninus,a,um. *Plant.* PSI, PSIA,Sobaczy.

Faim canine,(Vne faim extraordinaire,qu'on ne peut raſſaſier.) Phagedæna,æ,f.*Plin.* Fames inextincta, *genit.* famis inextinctæ,f.Inſatiabilis fames,f.Fames canina, f.Inexplebilis ciborium aviditas, *genit.* inexplebilis aviditatis, f. Wilczá chorobá, chęć do iedzeniá nienaſyconá.

Les dents canines,(Dents pointuës,telles que celles des chiens.) Dentes canini, *genit.* dentium caninorum,m.pl. *Plin.* Pſie zęby kończate *iako* u pſow.

CANNAYE,ſubſt.f.(*Lieu planté de canes,*ou *de roſeaux*) Arudi entum,i,n.*Plin.* Canetum,i,n.*Pallad.* TRZCIA,mieyſce zaſadzone trzciną.

CANNE,ſubſt.f.(*Roſeau.*)Canna,æ,f.Arundo,dinis,fœm. *Liv.* Calamus,i,m.*Plin.* TRZCINA.

CANNE *de ſucre,(qu'on plante dans les Indes,& dont la mouëlle ſert à faire le ſucre.)* Sacchari arundo,fœm.TRZCIMA cukrowá, ktorą ſadzą w Indyi á miazga iey ſłuży do cukru robieniá.

DE CANNE,(*qui eſt fait de canne.*)Canneus. Arundineus a,um.*Colum.Virg.* TRZCINOWY z trzciny zrobiony.

Abondant en cannes. Arundinoſus,a,um. *Cat.* Trzciniaſty, trzciny pełny.

CANNE, (*Sorte de meſure, dont ont on ſe ſert en pluſieurs villes de commerce.*) Arundinea menſura,æ,fœm. MIARA, z Trzciny zrobiowá ktorey zażywaią w wielu miaſtach.

CANNES, (*Bourg celebre dans l'hiſtoire par la ſanglante défaite des Romains par Annibal.*) Cannœ, arum, f. plur. KANNA, Miaſteczko ſławne w Hiſtoryi dla zniſzeniá Rzymianow przez Annibala.

La journée, ou *la bataille de Cannes.* Cannenſis pugna, *gen.* Cannenſis pugnæ, f. *Cic.* Potrzeba potyczka Kanneyſka.

CANNELE', m. CANNELE'E. f. part paſſ. (*Qui a des cannelures & comme de petits canaux.*) Canaliculatus,a,um. Striatus,a,um. *Plin. Vitr.* FUGOWATY, LASKOWY, Stryſiaſty

CANNELER *une colomne*, ou *autre choſe*, V. act. (*Tailler de petits canaux du haut en bas du fuſt d'une colomne.*) Striare, (ſtrio,as,avi,atum.) act. acc. *Vitr.* LASKOWAC ſłup iaki rznąć go w rowki wydrożane od gory do dołu po całym ſłupie do koła.

CANNELURE, ſubſt. f. (*Cavité ronde qu'on fait dans une colomne, le long d'un pilaſtre*, ou *d'un morceau d'architecture, pour luy ſervir d'ornement.*) Striatura, æ, f. *Vitr.* LASKOWANIE, Stryſowanie po ſłupie iakim czynione álbo ſztuce budowania dla ozdoby.

CANNULE, ſubſt. f. (*Petit tuyau que les Chirurgiens laiſſent dans les playes qu'ils n'oſeroient fermer, parce qu'elles ſuppurent toûjours.*) Fiſtula, æ, f. *Plin.* RURKA, Kanelká ktorą Cerulicy zoſtawuią w ranie iakiey nie śmieiąc iey zamknąć dlá otoku ktory odchodzi uſtawicznie.

CANNULE ſe dit auſſi du *Tuyau qu'on met à un tonneau.* Epiſtomium,ii,n. CZOP, Kurek ktory wprawuią do beczki.

CANON, ſubſt. m. (*Regle.*) Canon, onis,m. Regula,æ,f. PRAWO opiſane Kanon.

(De la vient le *Canon de Meſſe*, parce qu'il contient la regle qu'il faut exactement obſerver pour conſacrer le Corps & le Saug de J.C. *Canon Miſſæ*, genit. *Canonis Miſſæ*, (*quia in eo eſt legitima Sacramenti confectio.*) Ztąd idzie Kanon we Mſzy bo ma w ſobie opiſanie ktore trzebá doſkonale zachować dlá poświęceniá Ciałá y Krwi Pańſkiey.

LES CANONS *des Conciles*, (*Les Decret ſur les choſes de foy & touchant la diſcipline, faits par l'Egliſe aſſemblée*) Conciliorum Canones, Conciliorum decreta. KANONY, Zborow uſtawy o rzeczach do wiary należąc ch y do obyczaiow álbo karności Kościelney czynione przez Kościoł zgromadzony.

LE DROIT CANON, *ou* CANONIQUE, (*La Science des Canons.*) Jus canonicum. PRAWO, Duchowne Nauka prawa Kościelnego.

CANON eſt auſſi *Un Catalogue des Livres Sacrés*, ou *des Saints*, (*qui ont eſté reconnus pour tels dans l'Egliſe.*) Catalogus Sacrorum Librorum & Sanctorum, (quorum meminit Eccleſia.) REGESTR, Kſiąg y oſob Swiętych ktore Kościoł uznaie.

CANON en terme de guerre, (*Piece d'Artillerie*, ou *Arme à feu de fer*, ou *de fonte, pour battre les villes en ruine.*) Tormentum bellicum,i,n. ARMATA Działo ſtrzelba ogniſta z żelaza álbo ze śpiży, do rażenia miaſt do ſzczętu.

Canon de fonte. Æneum tormentum. Działo lane ſpiżowe

Canon de fer. Ferreum tormentum,i,n. Działo żelazne.

L'ame d'un canon, *ou creux* Cavum tormenti. **La Bouche*, ou *l'entrée d'un canon.* Tormenti os. **La lumiere du canon*, *trou qu'on remplit de poudre fine*, *& par où on met le feu.* Foramen per quod tormentum diſploditur. **Affut*, ou *le fuſt du canon.* Lignea compages tormenti. **La culaſſe du canon*, (*cette partie maſſive qui termine le canon.*) Extrema pars tormenti Rura w Armacie. *Dziura w Armacie. *Zapał u Armaty, Dziura ktorą náſypuią prochem cienkim y ogień przykładaią. *Laweta pod armatą. *Głowa Armaty.

Volée de canon. Tormentorum emiſſio. Strzelenie z Armaty.

Charger un canon, (*y mettre de la poudre & des boulets.*) Sulphuratum pulverem & globos ferreos intormentum immittere. Nábiiać armatę, prochem y kulmi.

Braquer, ou *pointer le canon.* Tormentum bellicum aliquò dirigere. **Tirer le canon.* Tormentum bellicum diſplodere. **Battre une ville à coups de canons.* Urbem tormentis bellicis verberare. Proſtować armatę. *Zápalić wyſtrzelić armatę *Razić miaſto, bić do miaſta z armat.

CANON *d'un Mouſquet*, ou *de quelque autre arme à feu.* Tubus,i,m. Fiſtula, *genit.* fiſtulæ, f. *Plin.* RURA u muſzkietu álbo inſzey ſtrzelby.

CANON *Muſical*, (*le ſomnier ſoutenant les conduits qui portent le vent d'un tuyau à l'autre, en un jeu d'Orgues.*) Canon muſicus. *Vitr.* RURMUS w organach ktorędy wiatr chodzi do piſzczałek.

CANONADE, ſubſt. f. (*Coup de Canon.*) Tormenti bellici emiſſio,onis,f. BICIE z armaty uderzenie z armaty.

CANONER, V. act. (*Battre à coups de canons.*) Tormentis bellicis verberare, *ou* oppugnare, *ou* quatere. BIC wywracać co ſtrzelaniem z armaty.

CANONIAL, m. CANONIALE, f. adject. (*Qui appartient à un Chanoine.*) Canonicus,a,um. **Maiſon canoniale*, (*la demeure d'un Chanoine.* Ædes canonicæ. *Prieres*, ou *les Heures canoniales.* Preces canonicæ. KANONICZY KANONICZE co należy do Kanonika iákiego. *Mieſzkanie Kanonicze, Pacierze godziny Kapłańſkie.

CANONICAT, ſubſt. m. (*Prébende, titre d'un benefice de Chanonie.*) Canonicatus. (*mot conſacrez.*) KANONIA tytuł nádanie ná Kanonika ſłowo poświęcone.

CANONICAT, (*Le revenu annuel d'un Chanoine.*) Fructus canonicus. KANONIA dochod ná Kanonika roczny.

CANONIER, ſubſt. m. (*Celuy qui pointe & qui tire le canon*) Tormentorum librator. PUSZKARZ ten co Armatę proſtuie y wyſtrzela.

CANONIERE, ſubſt. f. (*Embraſure dans une muraille pour tirer le canon.*) Feneſtra ad tormenta mittenda. STRZELNICA w murach ná wyſtawienie działa.

CANONIQUE, adject. m. & f. (*Régulier, légitime.*) Legitimus,a,um. *Cic.* PORZĄDNY ſprawiedliwy ſłuſzny według prawa.

CANONIQUEMENT, adv. (*Régulierement, légitimement*) Legitimè. *Cic.* PORZĄDNIE prawnie, ſłuſznie, dobrze, według prawa.

CANONIZATION, ſubſt. f. (*l'action de mettre quelqu'un au nombre des Saints.*) Alicujus in numerum Sanctorum relatio. KANONIZACYA policzenie kogo między Swiętych

CANONIZER, V. act. (*Mettre quelqu'un au nombre des Saints.*) Inter Sanctos aliquem referre. *Cic.* POLICZYC, poczytać wpiſać kogo w regeſtr Swiętych.

Eſtre canonizé. Aſcribi numini. *Plin.* Być policzonym między Swiętych.

(Dans les premiers temps de l'Egliſe, lors que quelqu'un avoit vêcu ſaintement ou ſouffert le martire, on l'inſeroit dans le Canon de la Meſſe, & c'eſtoit la maniere de l'Egliſe de canoniſer les Saints: aujourd'huy on fait d'autres cérémonies.) Pierwſzych czaſow ná początku Kościoła kiedy kto życie ſkończył świątobliwie, álbo męczeńſtwo podiął wpiſywano Imię iego w Kanonie Mſzalnym y ten był ſpoſob ktorego zażywał Kościoł Kanonizowania kogo, álbo między SS. policzenia Dziś inſzych zażywaią obrządkow.

CANONISTE, ſubſt. m. (*Docteur en Droit Conon.*) Juris canonici peritus. NAUCZYCIEL prawa Duchownego.

CANOPE, (*Ville d'Egypte à l'embouchure du Nil avec un golphe de meſme nom.*) Canopa,æ,f. KANOP Miaſto Egiptu przy uściu Nila z zatoką tegoż Imienia.

CANOSA *ſur l'Ofante*, (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples, & la terre de Bary.*) Canoſa,æ,f. Canuſium,ii,n. *Horat.* KANOSA nad Ofantem Miaſto Włoſkie w Krolestwie Neapolitańſkim ziemi Barſkiey.

CANOT, ſubſt. m. (*Petit bateau à l'uſage des Sauvages.*) Linter, tris, maſc. CZOŁN mała łodka używania dzikich ludzi.

CANTHARIDE, ſubſt. f. (*Mouche venimeuſe, qui s'engendre ſur le freſne & qui eſt verte & luiſante.*) Cantharis, idis, f. KANTARYDA Mucha iadowita ktora ſię rodzi ná Jeſionie lśni ſię y ieſt zielona.

CANTIQUE, ſubſt. m. (*Chant ſpirituel, qui eſt fait en l'honneur de Dieu.*) Canticum, ci,n. *Cic.* PIESN, Pienie duchowne ná chwałę Bogu.

(Le Cantique des Cantiques eſt un des Livres Canoniques de Salomon, dans lequel en termes allégoriques eſt figurée l'union de J.C. avec ſon Egliſe, & il eſt ainſi nommé parce que c'eſt un Cantique par excellence. *Cantica, orum*, n. plur.) Pienie Pieniow ieſt iedná z kſiąg przyznanych Salomoná w ktorey pod ſłowami podobieńſtw ieſt wyrażone złączenie Chryſtuſa z Kościołem y ieſt tak nazwaná bo to ieſt Pienie przednieyſze zewſzyſtkich.

CAN-

CANTON, ſubſt. m. (*Quartier d'une ville conſideré en tant qu'il eſt ſeparé du reſte de la ville.*) Regio, onis, f. *Plin.* STRONA, Powiat część miaſtá wzięta oſobno od miaſta.

Je l'ay cherché par tous les Cantons de la ville. (on dit mieux) *par toute la ville.* Urbis regiones ſingulas perreptavi, ut illum quærerem. *Plaut.* Szukałem go powſzyſtkich ſtronach álbo cięściach miaſtá, lepiey ſię mowi po całym mieście.

CANTON ſe dit auſſi (*d'un petit païs qui a un gouvernement particulier*,) & en ce ſens on dit *Les treize Cantons des Suiſſes*, (*qui forment chacun une République.*) Tredecim Helvetiorum pagi, *genit.* pagorum, m. pl. *Cæſ.* POWIAT też ſię mowi o Kraiu małym oſobno ſię rządzącym, y w tym rozumieniu ſię mowi. Trzynaście Powiatow ſzwaycárſkich, z ktorych każdy czyni Rzeczpoſpolitą.

CANTONNER, V. neut. qui ne ſe dit guere qu'avec le pronom perſonnel, *Se cantonner*, (*Se retrancher, ſe fortifier dans quelque canton.*) In angulum (*ou* in tutum locum) ſe recipere. *Cic.* ZAMKNĄC ſię gdzie na uſtroniu chronić ſię kędy y oſadzić.

SE CANTONNER *enſemble*, (*S'atrouper en quelque lieu.*) In aliquem locum coire. *Cic.* KUPIC ſię, Schodzić ſię kędy do kupy y oſadzać ſię kędy kupami.

(Mot du diſcours familier.) Słowo mowy potoczney.

CANTORBERY, *ou* CANTORBIE, (*Ville d'Angleterre.*) Cantuaria, æ, f. KANTORBIA, KANTUARYA, Miaſto, Angielſkie.

CANUSE, (*Ville d'Italie ſur l'Aufide.*) Canuſium, ii, neut. *Hor.* KANUZ, Miaſto Włoſkie nad Ofidem.

CAP, ſubſt. m. mot. gaſcon qui ſignifie *La Teſte*, & qui ne ſe dit qu'en cette phraſe, *Il eſt armé de pied en cap*, ou *depuis la teſte juſques aux pieds* Cataphractus miles, *genit.* cataphracti militis, m. *Liv.* Continuo ferro tectus,a,um. *Tacit.* SŁOWO, Waſkońſkie znacząc głowá, y nie mowi ſię tylko w tym wyrażeniu uzbroiony ieſt od ſtop do głowy.

CAP, (*Promontoire*, ou *pointe de terre qui avance dans la mer.*) Promontorium,ii,n. *Cic.* GORA nad morſká, grunt klinem w morze wchodzący. Klin ná morzu.

CAP DE BONNE ESPERENCE, (*Promontoire d'Afrique ſur la coſte des Cafres.*) Caput bonæ Spei. KLIN DOBREY Otuchy, Grunt klinem w morze w chodzący Affryki ku ſtronie Kafrow.

CAPABLE, adjectif. m. & f. (*Qui peut contenir beaucoup de monde*, ou *de choſes.*) Capax, acis, omn. gon. *Ovid.* PRZESTWORNY, Obiętny wielki gdzie wiele zmieścić ſię może ludzi lub rzeczy.

Un cirque capable de contenir bien du peuple. Circus populi capax. *Ovid.* Koło mieyſce gdzie ſię wiele zmieścić może.

CAPABLE ſe dit figurement en ce ſens, (*des fonctions de l'ame, entant qu'elle peut contenir*, ou *embraſſer pluſieurs connoiſſances.*) comme *Une ame capable de pluſieurs connoiſſances.* Mens multarum diſciplinarum capax. SPOSOBNY, poiętny obeymuiący mowi ſię *niewłaśnie*: O ſiłach Duſzy ile może wiele poiąć y obiąć wiadomosci, iako: Umyſł ſpoſobny do wielu nauk.

CAPABLE ſe dit auſſi (*des diſpoſitions qui ſe trouvent dans l'eſprit pour eſtre propre à recevoir les ſciences.*) Capax, acis. SPOSOBNY, Poiętny mowi ſię też o ſprawności umyſłu do nauk poięci

Un jeune homme en un âge capable des ſciences. Juvenis eâ ætate, quæ intellectum diſciplinarum capere poteſt. Młody człowiek w wieku ſpoſobnym do nauk.

Le ſage eſtime celuy-là ſeulement capable de regner, qui regarde d'un œil dédaigneux les treſors de la terre. Sapiens defert illi regnum qui ingentes acervos auri ſpectat oculo irretorto. *Hor.* Mądry tego tylko godnym Panowaniá ſądzi ktory zpogardą patrzy ná wſzyſtkie ſkarby ziemſkie.

Cette femme eſt fort capable de garder un ſecret. Capaciſſima omnis ſecreti mulier. *Plin-Jun.* Ta białogłowá bardzo ieſt ſpoſobná do zachowania ſekretu.

Il eſt capable de tous les emplois que vous luy voudrez donner. Ad omnem rem docilis eſt. *Cic.* Spoſobny ieſt do wſzytkiego co mu tylko zlecić zechceſz.

Comme je ne connois point d'homme au monde plus capable de donner de bonnes inſtructions à la jeuneſſe, je vous prie de ſouffrir que mes enfans dameurent chez vous, afin qu'ils puiſſent entendre vos diſcours, & c'eſt le meilleur héritage que je leur puiſſe laiſſer. Cùm tu ſis ſolus in orbe terrarum qui præ-

ceptis ſalubribus inſtruere juvenes quotidie poſſis, relinquere velis meos pueros in domo, ut te loquentem audiant, & hæc ſola poteſt hereditas juvenibus dari. *Petr.* Nieznaiąc ná świecie nikogo ſpoſobnieyſzego do daniá dobrey nauki młodym, proſzę ábyś pozwolił, áby dzieci moie mięſzkali u ciebie, áby ſię przyſłuchać mogli tobie, y tá ieſt naylepſzá ſukceſſyá ktorą im zoſtawić mogę.

CAPABLE, (*Sçavant, qui a de l'eſprit & du ſçavoir.*) Doctus. Capax. *Cic. Ovid.* UCZONY, Godny człowiek co ma dowcip y wielką naukę.

CAPABLE, (*Qui peut quelque choſe.*) Qui aliquid valet. SPOSOBNY ktory może co, podobien do czego.

Il n'eſt pas capable d'une ſi grande reſolution. Tanta audere non poteſt. Niepodobien on do tak wielkiey przewagi.

Il n'eſt pas capable de ſi hautes connoiſſances, ſon eſprit ne ſçauroit aller là. Id ab illius intelligentiâ ſenſuque disjunctum eſt. *Cic.* Nieſpoſobny on do tak wyſokich nauk, nie doſięże tam rozum iego.

CAPABLE ſe dit en meſme ſens (*des qualitez qui ſont requiſes en quelques perſonnes par les loix*, ou *les couſtumes pour faire une choſe.*) comme *Par le Droit Romain un Eunuque, un Impuber ne ſont pas capables de faire un teſtament.* Jure Romano, Eunuchus aut Impubes teſtamenti factionem non habent. *Cic.* SPOSOBNY Zdolny w tym rozumieniu ſię mowi o przymiotach potrzebnych y ktorych wyciąga prawo álbo zwyczay do czego. Iako, prawem Rzymſkim Trzebieniec, y dziecię nie ſą ſpoſobni teſtament czynić.

Un âge capable des charges. Munerum capax ætas. *Des honneurs.* Honorum. *Plin. Tacit.* Wiek ſpoſobny do Urzędow do godności.

Si-tôt que la jeuneſſe eſtoit capable de porter les armes, elle apprenoit la diſcipline militaire. Juventus ſimulac belli patiens erat, militiam diſcebat. *Saluſt.* Jak prędko młodź była zdolna do noſzenia broni uczyła ſię ćwiczenia woyſkowego

CAPABLE ſe dit phiſiquement (*des choſes qui ont de la force pour réſiſter aux poids & aux efforts de quelqu'un ou des choſes.*) comme *Une garniſon de mille hommes dans cette place eſt capable de réſiſter à une armée.* Mille hominum præſidio munitum oppidum exercitui obſiſtere poteſt. ZDOLNY, właśnie ſię mowi o rzeczach ktore maią moc ſprzeciwić ſię y odpor dać uſiłowaniu czynieniu álbo inſzey rzeczy, iáko: Oſadzonych ná obronę tyſiąc ludzi w tey fortecy zdolni ſą dać odpor woyſku całému.

Cette colomne n'eſt point capable de ſoûtenir un ſi grand fardeau. Hæc columna eſt impar tanto oneri ferendo. Ten ſłup ten filar nie zdolny ieſt utrzymać taki ciężar.

CAPABLE peut auſſi ſignifier *Suffiſant*, comme *Ce remede eſtoit capable de vous tuër.* Illo remedio vita tibi tolli poterat. SPOSOBNY może też znaczyć doſtateczny, iáko: To lekarſtwo ieſt ſpoſobne cię zábić.

CAPABLEMENT, adv. (*D'une maniere capable.*) Doctè & eruditè, Peritè & ſcienter. adv. *Cic.* SPOSOBNIE zdolnie.

CAPACCIO, (*Ville d'Italie dans la Principauté Citérieure au Royaume de Naples.*) Caput Aqueum. KAPACIO Miaſto Włoſkie w Xięſtwie z tę ſtronę gor Neapolu.

CAPACITE', ſubſt. f. (*Eſtenduë d'un lieu, ce qui peut contenir quelque choſe.*) Capacitas Amplitudo. *Plin. Colum.* OBSZERNOSC mieyſca ktore może co zmieścić.

CAPACITE' ſe dit figurément pour *l'Eſtenduë, la portée de l'eſprit.* Captus, ûs, m. Facultas, atis. *Cic.* OBIĘTNOSC, ſię mowi niewłaśnie za poiętność byſtrość dowcipu.

Selon ma capacité. Pro modo ingenii. *Cic.* Pro meo captu *Quint.* Według udolności moiey, według poiętności moiey

CAPACITE', (*Suffiſance, ſçavoir.*) Intelligentia, æ, f. *Cic.* Ingenium, ii, neut. *Cic.* ZDOLNOSC, ſprawność, rozum, dowcip.

Avoir une grande capacité, Avoir beaucoup de capacité, (*Eſtre fort capable.*) Præclarâ eſſe eruditione & doctrinâ. *Cic.* Mieć wielki rozum dowcip, Mieć wiele rozumu, Być bardzo dowcipnym.

CAPARAçON, *on prononce* CAPARASSON, ſubſt. maſc. (*Couverture qu'on met ſus les chevaux.*) Stragulum. Stratum, i, n. *Cic.* *(inſtrati auro alipedes. *Virg.* *Des chevaux caparaçonnés d'or, qui ont des couvertures d'or.*) DEK, Dywdyk: Stroy ná konia nákrycie. *Konie pod złotemi dekami.

CAPARAçONNER, *ou* CAPARASSONNER *comme on le doit prononcer*, V. act. (*Couvrir un cheval d'un caparaçon.*) Sternere equum. DEKIEM konia nákryć.

Vn

Vn cheval caparaſonné. Equus phaleratus,i,m.*Liv.* Koń pod dekiem.

CAPE,ſubſt.fœm. *on prononce l'a long dans ce mot. (Gros manteau de campagne ayant un coqueluchon qu'on met dans ſa teſte.)*Tegillum,i,n.*Plaut.* PŁASC podrożny z kapturem ná głowę,opończá,w tym ſłowie *a* ſię przedłużá wymawiaiąc

CAPE, (*Morceau d'étoffendont les femmes ſe couvrent la teſte pendant la pluye.*) Capitium. Capiti, neut. *Feſt.* KAPTUR Białogłowſki ná głowę od deſzczu.

CAPE en termes de marine, (*C'eſt la grande Voile qu'on met au grand maſt.*) Magnum velum,i,neut. ZAGIEL,płachta wielká u maſztu wielkiego.

CAPE ſe dit proverbialement en ces façons de parler.*Rire ſous cape.*In ſtomacho ridere In ſinu ſuo gaudere.*Cic.*KAPTUR ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby: rośmiać ſię w kaptur, śmiać ſię w ſobie.

Il n'a que la cape & l'eſpée,il n'a point de bien que ſa teſte & ſon eſpée. Nihil illi eſt præter caput & gladium. Niemá nic tylko ſzpadę y kaptur niemá żadnych dobr.

CAPELINE,ſubſt.f.(*Sorte de chaupeau fait de paille à larges bords & de forme baſſe pour ſe garantir du ſoleil.*)Petaſus,i,m.*Plaut.* KAPELUSZ ſłomiany ſzeroki od ſłońcá.

(C'eſt le Chapeau qu'on donne à Mercure.)Ten ieſt kapeluſz ktory Merkuryuſzowi przypiſnią.

LACAPELLE,(*Fortereſſe de France dans laTierache,vers les frontieres de Haynaut eu Picardie.*)Capella,æ,f. KAPELA, Fortecá Francyi w Tyraſcyi ku granicom Hannoniy w Pikardyi.

CAPENDU,*ou* COURT-PENDU,ſubſt.m.(*Sorte de pomme qui a la queuë fort courte.*) Malum curtipendulum.*Plin.* IABŁKO,o krotkim bardzo ogonku.

CAPILLAIRE,ſubſt m.(*Herbe dont il y a cinq ſortes principales,dans on fait du ſyrop pour le rhume,qui ſont* Adiantum album,*Capillaire de Montpellier;* Adiantum nigrum, *le vulgaire,le Polytrichon,le Ceterach;*Salva via *nommée auſſi* Ruta muraria: *on y ajoûte* Lingva cervina, *la Scolopendre: le* Capilli Veneris *en fait la principale eſpece.* KAPILARYA Włoſki, ziele pięciorakiego gatunku przedniego z ktorego robią ulepy ná katar,á te ſą Kapilaryá álbo Włoſki białe, Włoſki czarne, poſpolite Włoſki złote, Rząſa ſkalná przydaią Ieleni ſczaw,y ſtonogowiec, ſame zaś włoſki álbo kapilaryá ieſt przedni tego zielá rodzay.

Syrop capillaire. Syrupus ex adianto & capillis Veneris, *genit.*ſyrupi,m. Ulepek kapilerowy.

CAPILLAIRES au plurier, ſe dit en Anatomie,*des petites Venules déliées comme les cheveux.* Fibræ venarum. KAPILLERY ſię mowi w Anatomiy o żyłkach cienkich iák włoſki.

CAPILLATURE, ſubſt.f.terme des botaniques, (*parlant des racines déliées des plantes.*) Capillamenta, orum,n.plur. *Plin.*WŁOSKI po Herbarſku álbo włoſkowatość o korzonkach drobniuchnych zioł.

CAPILOTADE, ſubſt.f. (*Sauſſe qu'on fait à des reſtes de volailles dépecées.*)Minutal,alis,neut. *Juv.* POTRAWKA Bigos záprawny z podrobkow kurzych kapłonich.

Faire une capilotade. Minutal reliquiarum facere.Podroby ná potrawkę záprawić.

ON DIT figurément & vulgairement, *Mettre quelqu'un en capilotade,* pour dire,*Déchirer ſa réputation, la mettre en pieces.* Famam alicujus lacerare,(lacero,as,avi,atum.)*Cicer.* MOWIA *niewłaśnie:* kogo ná bigos wydać, ſzarpać Imię iego y ſławę ná ſztuki.

CAPITAINE,ſubſt.m. (*Chef,*ou *General d'armée.*) Dux, *genit.* ducis,m. Imperator, oris,m. *Cic.* HETMAN Głowa woyſká wodz.

Capitaine qui commande une compagnie de ſoldats ſoit à pied, ou *à cheval.* Centurio,onis,m.*Cic.* Ordinis ductor,oris, m *Liv.* Kapitan co ma ſtarſzeńſtwo nád rotą pieſzych nád chorągwią álbo nád hufcem konnych.

*Capitaine d'Infanterie.*Peditum præfectus,i,m. **De Cavalerie.* Equitum magiſter. KAPITAN ſtarſzy nád piechotą. *Rotmiſtrz nád konnemi.

CAPITAINE COLONEL *d'un regiment.*Primipili centurio.*Cæſ.* PUŁKOWNIK, Pułku iákiego ſtarſzy.

CAPITAINE DES GARDES,(*Officier qui commande une des quatre Compagnies des Gardes à cheval.*) Prætorii præfectus,i,m. Prætorianorum dux, *genit.* ducis,m. KAPITAN gwardyi, Urzędnik woyſkowy ktory ma ſtarſzeńſtwo nad iedną chorągwią z czterech chorągwi warty konney.

CAPITAINE AUX GARDES,(*Officier qui commande une des trente compagnies d'infanterie, qui compoſent le regiment des Gardes Françoiſes.*)Centurio,onis,m. KAPITAN gwardyi ſtarſzy nad iedną z trzydzieſtu chorągwi warty pieſzey z ktorych ieſt złożony Pułk gwardyi Francuſkiey.

(Chaque Compagnie eſt ordinairement decent hommes. *Il eſt bon de remarquer qu'on dit *Capitaine des Gardes,* lors qu'on parle des Gardes du Corps; & que l'on dit *Capitaine aux Gardes,* quand on veut parler des ſoldats aux gardes.) Każda chorągiew ma zwyczaynie ludzi ſto, *Trzeba uważać że ſię zowie Kapitan gwardyi, kiedy ieſt mowa o gwardyi ciała álbo oſoby Krolewſkiey, á záś zowie ſię Kapitan w gwardyi kiedy ieſt mowa o żołnierzach ná warcie.

CAPITAINE DE VAISSEAU.Navis præfectus,i,m. KAPITAN ſtarſzy ná okręcie.

CAPITAINE DE CHEVAUX-LEGERS. Expeditæ leviter armatorum equitum turmæ prefectus. KAPITAN Lekkiey iazdy.

CAPITAINE DES CHASSES. Venationum præfectus,i, maſc. KAPITAN Myśliwcow álbo ſtrzelcow.

CABITAINE DES MAISONS ROYALES. Baſilicarum, *ou* ædium regiarum præfectus,i,m. KAPITAN Pałacow Krolewſkich.

CAPITAINE DES PORTS.Portuum maritimorum præfectus,i,m. KAPITAN Portow,ſtarſzy nád Portami.

CAPITAINE DES CORSAIRES. Archipirata,æ,m. **Des voleurs.*Latronum dux.*Cic.* KAPITAN Morſkich náiezdnikow. *rozboynikow Herſzt.

CAPITAINE,*ou* LE CHEF *d'une entrepriſe.* Dux, *genit.* ducis,m.*Cic,*Auctor, *genit.*oris.m. Princeps, *genit.*principis, maſc. WODZ,głowa,Herſzt imprezy iákiey.

CAPITAINERIE, ſubſt. f. (*La Charge de Capitaine des chaſſes.*) Venatica præfectura, æ, f. **La maiſon du Capitaine des chaſſes.* Ædes præfecti venatici,*genit.* ædium,f.pl. KAPITANSTWO Urząd Kapitana ſtrzelcow..*Mięſzkanie kapitana ſtrzelcow.

CAPITAL,m. CAPITALE,f.adject. (*Principal,le chef & comme la teſte.*) Caput, *genit.*capitis,n. GŁOWNY walny náypierwſzy y iákoby głowa.

Paris eſt la capitale, ou *la ville Capitale du Royaume de France.*Lutetia caput imperii Gallorum.Lutetia urbs princeps regni Gallorum. Paryż ieſt głowne miaſto Pańſtwa Francuſkiego.

Socrate faiſoit ſon étude capitale de la Morale. Socrates Morali diſciplinæ operam dabat præcipuam. Sokrateſa náuka náygłownieyſza była o obyczaiach.

CAPITAL, (*Qui regarde la vie,où il va de la vie.*)Capitalis & hoc capitale, *genit.*is. **Vn crime capital, où il va de la vie.*Crimen capitale,neut. **Vn ennemi capital.* Hoſtis capitalis, m. *Cic.* GŁOWNY co ſię tycze życia, álbo gdzie idzie o życie *Głowny kryminał gdzie idzie o życie. *Głowny nieprzyiaciel.

Accuſer quelqu'un d'un crime capital, qui mérite la mort. Accuſare aliquem capitis, *ou* rei capitalis (*on ſous-entend* crimine.) *Cic.* Oſkarżyć donieść kogo o głowny kryminał gdzie idzie o życie.

CAPITALE, (*Lettre capitale,* ou *majuſcule, qui ſe mes au commencement d'un mot, Grande Lettre.*) Maximæ litteræ, arum,f.plur.*Cic.* GŁOWNA Litera, litera więkſza co ſię z początku piſze.

CAPITAL miscomme un ſubſtantif,(*Le fond d'une rente.*) Caput, *genit.* capitis,n. Sors, *genit.* ſortis,f.*Ter.* KAPITAŁ funduſz dochodu iákiego.

*Je ſuis en danger de perdre mon capital,*ou *mon principal.* De ſorte nunc venio in dubium. *Ter.* Jeſtem w niebeſpieczeńſtwie utracić ſwoy kapitał álbo ſummę.

*Je fais mon capital de vous obeir.*Imprimis ſtudeo tibi auſcultare.Mam ſobie zá náypierwſzą rzecz być poſłuſznym roſkazom twoim.

LA CAPITANATE,(*Province de la Pouille dans le Royaume de Naples.*) Capitanata,æ,f.(*le mont Gargan y eſt ſitue.*) KAPITANATA Prowincya Apuliy w Kroleſtwie Neapolitańſkim, Gora Garganu tam ieſt położona.

CAPITANE, ſubſt.f. *La principale galere d'une eſcadre, qui eſt monté par le commandant.*) Navis prætoria, *genit.*navis prætoriæ,f.*Liv.* HETMANSKA Nawa.

CAPITATION, ſubſt.f.(*Impoſition par teſte dans les preſſants*

ſants beſoins de l'Eſtat.) Æs quod exigitur in capita, *genit.* æris,n. POGŁOWNE Podatek od każdey głowy w wielkiey potrzebie Rreczypoſpolitey.

*Payer la capitation.*Æs pro capite dare.*Plaut.* Pogłowne płacić.

*Mettre,*ou *impoſer la capitation.* In capita ſingula æs imperare.*Cæſ.* Pogłowne nákładać

CAPITOLE,ſubſt.m. (*Quartier de l'ancienne Rome,où il y avoit un Temple de Jupiter ſurnommé* CAPITOLIN, *de ce lieu.*)Capitolium,ii,neut.*Cic.* KAPITOL mieyſce w ſtarym Rzymie gdzie był Kościoł Jowiſza przezwanego Kapitolińſki od tego mieyſca.

(Il fut ainſi appellé *à Capite,* parce qu'on y trouva la teſte d'un homme,lors que Tarquin le Superbe en ietta les fondemens. *On a auſſi donné le nom de *Capitole* aux principaux Temples des Colonies des Romains,) Tak był nazwany ten Zámek od Głowy, bo głowę ludzką tam ználeziono kiedy Tarkwiniuſz pyſzny zákładał go zgruntu. *Kapitolem też zwano przednieyſze Bałwochwalnie Rzymſkich oſad

CAPITULAIRE,adject.m.&.f.(*Qui ſe fait & ſe paſſe dans un Chapitre,*ou *Qui eſt d'un Chapitre.*)Capitularis & hoc capitulare, adject. *genit.*is. KAPITULNY co ſię dzieie y ſtanowi przez Kapitułę.

*Acte capitulaire.*Decretum capitulare.**Manſe capitulaire.* Reditus capitulares. Uſtawa Kapituły.*Dochod Kapituły.

LES CAPITULAIRES (*de Charlemagne, de Louïs le Débonnaire, de Charles le Chauve.*) Sanctiones, onum,f. plur. Capitularia, rium,n.pl. USTAWY Karola wielkiego, Ludwika pobożnego, Karola Łyſego.

(Ce ſont pluſieurs Articles des Loix tant Eccleſiaſtiques que Civiles,qui ont été faits par nos Rois dans l'Aſſemblée des Eſtats generaux, par l'autorité des Princes,de la Nobleſſe,& du Peuple On leur a donné ce nom,parce qu'elles eſtoient diſtinguez par ſections & par chapitres.) Są to wielorakie Artykuły Praw tak Duchownych iako y świeckich, uſtawione przez Krołow ná ziázdach walnych powagą Panow,Szlachty,y poſpolſtwa,názwano ich Kapituły, bo były rozłożone ná pargrafy, y razdziały.

CAPITULAIREMENT,adv.(*Dans l'aſſemblée du Chapitre*) Plenis Canonicorum comitiis,abl. KAPITULNIE ná zgromadzeniu Kapituły.

CAPITULANT,m. CAPITULANTE,f.part.act. (*Qui a droit d'enter en Chapitre & d'y donner ſa voix*)Qui jus habet ſuffragii in comitiis Canonicorum. KAPITULARNY,KAPITULARNA, co ma głos y mieyſce ná Kapitule.

CAPITULATION, ſubſt. f. (*Traitté entre les aſſiégez & les aſſiégeans pour la reddition d'une place.*) Pactio.Conditio, onis,f. NAMOWA umowa między oblężonemi y temi co oblegli o oddanie fortecy iákiey.

*En venir à une capitulation.*Venire ad bellicas pactiones. Przyiść do námowy.

Ne vouloir point entendre à aucune capitulation. Omnes conditiones recuſare.*Phæd.* Niechcieć ſłyſzeć o żadney námowie.

*Tenir la capitulation.*Stare pactis conditionibus.*Cic.* Trzymać zachować zmowę.

CAPITULER,V.n.(*Traitter avec les aſſiégeants de la reddition d'une place ſous certaines conditions.*) Ad pactionem venire deſcendere neut. *Cic. Liv.* NAMAWIAC ſię z oblężeńcami o oddaniu miaſta iákiego,pod pewnemi warunkami

*Il capitula avec les Chef des Celtibériens moyennant une grande ſomme d'argent,qu'ils retireroient leurs troupes.*Paciſcitur magnâ mercede cum Celtiberorum Principibus,ut copias abducant.*Liv.*Namowę uczynił z Starſzyną Celtyberow że mieli odſtąpić z woyſkiem zá wielką ſummę pieniędzy.

CAPITULER *avec quelqu'un d'une choſe,*(*Tranſiger avec luy.*) De re aliquâ tranſigere cum aliquo Convenire cum aliquo de re aliquâ. NAMOWIC ſię z kim o co umowić ſię z nim,docierać czego.

CAPO *d'Iſtria.* Juſtinopolis,is,f. Ægida caput Iſtræ, *genit.*f. KAPO Diſtrya.

(Elle eſt ſituée ſur la mer Adriatique.) Miaſto nad morzem Weneckim.

CAPONNIERE,ſubſt.f.terme de Fortification.(*Logement couvert & creuſé dans le fond d'un foſſé.*) Crypta ſupterranea,æ,f.WYCIECZKA termin forteczny ſzyia podziemna z mieſzkaniem krytym, w ſzańcu iákim.

CAPORAL, ſubſt.m.(*Vn bas Officier d'une compagnie d' infanterie, qui commande une eſcouade.*) Optio,onis,m. *Vir.* KAPRAL, dzieſiątnik, ſtarſzy nád ſtrażą álbo wartą.

CAPOT,ſubſt.m.(*Habillement que mettent les Chevaliers lors qu'ils ſont receus dans l'ordre du S. Eſprit.*) Humerale, Humeralis,n. KAPA Stroy Kawalerow ktory kładą ná ſiebie gdy bywaią przyimowani do Orederu S.Ducha.

C'eſt une eſpece de Cape ancienne & qui aboutit par devant en forme d'un Scapulaire arrondi.) Jeſt to nákſztełt Kapy dawney ktora z przodu ſię kończy nákſztełt ſzkaplerza okrągło.

CAPOT, terme du jeu de piquet, (*qui ſe dit quand on ne leve pas une carte en juant.*) comme *Il a eſté capot.* Nullum tulit punctum. KAPOT, maciek, termin gry názwaney pikieta, kiedy y iedney gracz karty nie zábiie graiąc, iáko: dał mu Kapot, dał mu maćka.

CAPOUE, (*Ville Archiépiſcopale d'Italie en la terre de Labour*)Capua,æ,f.*Cic.*KAPUA Miaſto Arcybiſkupie Włoſkie w terralawora.

Qui eſt de Capouë. Capuanus, a, um. Kapuanin co ieſt z Kapui.

CAPPADOCE, (*Grand païs de l'Aſie Mineure, qui a eu autrefois titre de Royaume.*)Capadocia,æ,f. KAPADOCYA wielki kray mnieyſzey Azyi ktory przedtym miał tytuł Kroleſtwa.

CAPPADOCIEN,maſc. CAPPADOCIENNE,f.(*Celuy & celle qui eſt de Capadoce.*)Capadox,ocis,*Cic.* KAPADOCYANIN,KAPADOCYANKA,ten álbo ta co ieſt z Kapadocyi.

DE CAPPADOCE. Cappadocius,a,um. *Cic.* KAPADOCKI.

CAPRE'E,*ou* CAPRI,(*Iſle du Royaume de Naples dans la mer de Toſcane vis-à-vis de Puzzol.*) Caprea, æ, f. KAPRI Wyſpa Kroleſtwa Neapolitańſkiggo ná morzu Toſkańſkim przeciwko Puzolo.

(Cette Iſle eſt fameuſe par les débauches & le long ſéjour de Tibére.) Ta wyſpa ieſt ſławna wſzeczeńſtwami y długim tam bawieniem Tyberyuſza.

CAPRE, ſubſt. f. (*Petit fruit vert qu'on confit dans le vinaigre & qu'on mange en ſalade,& qu'on met dans les ſauſſes*) Caparis, is, f. *Celſ.* KAPARY owoc mały zielony ktory w occie tretuią y zá ſałatę iedzą, y w iuſzki kładą.

CAPRICE,ſubſt.m.(*Déreglement d'eſprit,boutade,biſarrerie d'humeur.*) Moroſitas,atis,f.*Cic.* NIEOBYCZAYNOSC, przykrość, nieiednoſtayność umyſłu, niedogodliwość, dziwactwo.

Faire une choſe pluſtôt par caprice que par une meure délibération. Impetu quodam animi potiùs, quàm cogitatione aliquid facere. *Cic.* Czynić co bardziey przez dziwaczność umyſłu,niż przez ſłuſzny namyſł.

Je n'ay que faire d'eſſuyer tous ſes caprices. Non eſt quòd moroſos illius animi impetus ſuſtineam. Nic mi po tym wſzyſtkie iego znośić dziwactwa.

CAPRICE ſe dit auſſi *des pieces de Poëſie & de peinture, (qui réüſſiſſent pluſtôt par la force du génie & de l'imagination, que par l'obſervation des regles de l'art.)* comme *Ce Peintre fait des ouvrages de caprice ſans s'attacher aux regles de l'art, ni ſuivre les originaux.* Hic pictor artem & manum dirigit ad ſpecies quæ ipſius in mente inſident, non ad regulas artis neque ad exemplaria. RZECZ z kopyta nagle czyniona wlot oſobliwie w Wierſzach y malowaniu, kiedy ſię co uda bardziey przez dowcipu byſtrość y umyſłu, niż przez záchowanie opiſania nauki, iáko: ten malarz maluie nádomyſł,zprędkości nie wiążąc ſię do kunſztu áni do przednich wizerunkow.

CAPRICE, (*Légereté d'eſprit,inconſtance.*)Animi leuitas: *Cic.* LEKKOSC umyſłu porywczość płochość.

CAPRICIEUX,m. CAPRICIEUSE,f. adject. (*Sujet à des caprice..*) Moroſus, a, um. Difficilis & hoc difficile,adject. *genit.*is,*Cic.* DZIWACKIEGO umyſłu.

(Il ſe dit des hommes & des animaux.) Mowi ſię o ludziach y bydlętach.

CAPRICIEUX,(*Opiniaſtre.*)Pervicax.*Ctc.* ZACIĘTY,Uporny, krnąbrny.

CAPRICIEUX, (*Inconſtant, léger.*)Levis & hoc leve.*Cic.* PŁOCHY nieſtateczny.

La fortune eſt capricieuſe. Varia eſt fortuna.*Cic.* Fortuna ieſt nieſtateczna.

CAPRICORNE,ſubſt.m. (*L'un des douze Signes du Zodiaque,qui fait le Solſtice d'hiver,& dans lequel le ſoleil entre*

le 22.de Decembre.) Capricornus,i,m. KOZIOROZIEC ieden z dwunaſtu znákow niebieſkich w ktorym bywa przeſilenie dnia z nocą zimowe,á w ten ſłońce wchodzi 22.grudnia

CAPRIER,ſubſt.m.(Arbre qui porte des capres.)Capparis, is,f.Colum. KAPAROWE Drzewo, co Kapary rodzi.

CAPRIOLE,ſubſt.f.(Saut en l'air.)Agilis in ſublime ſaltus. KOZIELEK ſkok w gorę.

CAPRIOLER,V.n. (Faire des ſauts en l'air.) Agili ſaltu ſe in ſublime tollere. KOZIEŁKI do gory ſkakać.

CAPSE,ſubſt.f. (Petite boëte où les Docteurs &c. mettent leurs ſuffrages.) Pyxidicula. Capſula,æ,f. SKRZYNECZKA kędy wota kładą Doktorowie.

CAPSULE, ſubſt.fœm. terme de Chymie & d'Anatomie, (Membrane, ou tunique des veines.) Capſula,æ,fœm. Plin. BŁONKA okrywaiąca żyły.

(C'eſt auſſi chez les Botaniſtes ce qui envelope la graine des palntes.) Toż ieſt u Zielnikow ſzupina álbo plewa co pokrywa ziarno,

CAPTER,V.act. vieux mot eſcorché du latin,(Gagner la bienveillance de ſes auditeurs.)Captare benevolentiam,(capto,as,avi,atum.)act.Cic.CHWYTAC uymować dobrą chęć do ſłuchania ſłuchaczow ſwoich,kaptować,ſtare ſłowo złacińſkiego udarte.

(Mot bas & ironique.) Słowo podłe y ná śmiech.

CAPTIEUX,m.CAPTIEUSE,f.adject.(Trompeur, ſophiſtique.) Captioſus,a,um. Fallax, acis,omn.gen. Cic. ZAWODNY omylny oſzukuiący ſztuczny.

(Il ſe dit particulierement des raiſonnemens faux. Oſobliwie ſię mowi o dowodach fałſzywych.

Interroger quelq'un d'une maniere captieuſe. Aliquem captioſè interrogare.Cic. Pytać kogo ſztucznie frantowſko.

Cette propoſition n'a rien de captieux. Hæc ſententia nihil habet captionis.Cic. Ta mowa to zdanie nie ma w ſobie nic záwodnego.

CAPTIEUSEMENT,adv. (D'une maniere captieuſe.)Captioſè.adv.Cic. CHYTRZE, ſztucznie.

CAPTIF,m.CAPTIVE,f.adject. (Eſclave pris par des Infideles,ou par des Corſaires.)Captivus,a,um.Cic. NIEWOLNIK Braniec wzięty przez niewiernych,albo morſkich náiezdnikow.

Mener quelqu'un captif en triomphe. Ducere aliquem captivum in triumpho. Niewolnikow prowadzić w zwycięſtwie.

Racheter les captifs des ennemis.Redimere captivos ab hoſtibus.Cic. Wykupować niewolnikow od nieprzyiacioł.

CAPTIF ſe dit auſſi de celuy qui eſt dans la ſujettion, & qui n'eſt pas libre de faire ce qu'il veut, qui eſt geſné. Captivus,a,um.Cic. NIEWOLNIK ſię też mowi o tym co ieſt w poddańſtwie y niewolno mu czynić co chce, to ieſt przymuſzony przyniewolony.

Je ſuis captif, je n'oſerois dire mon ſentiment, ma penſée. Non poſſum corde libero fabulari. Plaut. Jeſtem iák niewolnik nie mogę wymowić co chce.

CAPTIVER,V.act.(Faire des captifs.)ne ſe dit point dans noſtre langue, nonobſtant l'autorité de M. l'Abbé Furetiere dans ſon Dictionnaire.NIEWOLNIKA w niewolą brać chwytać Kaptywować niemowi ſię w języku Francuſkim mimo zdanie J. X. Foretyerego w ſwoim Dykcyonarzu.

CAPTIVER, (Aſſujettir, engager.) Capere Tenere. Detinere,act.acc. Cic.ZNIEWOLAC,podbić,wdać w co,wprawić

Vn bon Prince captive la volonté de ſes ſujets.Bonus Princeps ſubditorum captat voluntates. Cic. Dobry Pan zniewala ſobie chęć poddanych ſwoich.

CAPTIVER, (Aſſujettir, contrainder à faire une choſe.) Aſtringere ad aliquid Cogere, act.acc. Cic. PRZYNIEWOLIC przymuſić do czego.

SE CAPTIVER,(Se contraindre, s'aſſujettir à une choſe.) comme Il aime trop ſes plaiſirs,il ne ſçauroit ſe captiver.Nimis voluptatibus indulget,cogere ſe non poteſt. PRZYMUSIC ſię doczego, iáko: Bardzo ſię kocha w wczaſach ſwoich nie może ſię przyniewolić.

Je ne ſçaurois me captiver a faire cela. In animum inducere nequeo,ut id faciam. Nie mogę tego przewieść ná ſobie abym to uczynił.

CAPTIVER quelqu'un, (Luy donner peu,ou point du tout de liberté.) Arctè contenteque aliquem habere. Cicer. Ter. PRZYNIEWOLIC kogo mało co albo nic mu nie dać wolności.

CAPTIVITE',ſubſt.f. (Eſclavage.) Captivitas.Plin. Servitus.Cic. NIEWOLA poddańſtwo.

Tirer quelqu'un d'une longue captivité. Levare aliquem longo ſervitio.Hor. Wyprowadzić kogo z długiey niewoli

Mettre en captivité.Adducere aliquem in ſervitutem,Cic. Wprawić zárowadzić kogo w niewolą.

CAPTIVITE' ſignifie auſſi Sujettion,empire tyrannique & rude.Servitium,ii,n.Servitus.utis,f.Hor.Phæd. NIEWOLA znaczy też Tyrańſkie y ciężkie panowanie.

Les Princes d'Orient tiennent leurs ſujets ſous une dure captivité.Principes Orientis duro ſervitio ſubditos premunt. Virg.Panowie wſchodni trzymaią poddánych ſwoich w ciężkiey niewoli.

Ils pleurent leur triſte captivité.Triſtem flent ſervitutem. Phæd. Opłakuią załoſną niewolę ſwoię.

CAPTURE,ſubſt.fœm. (La priſe d'une perſonne,ou d'une choſe.) Captura,æ,f. Comprehenſio,onis,f.Cicer. ŁAPANIE chwytanie wzięcie oſoby álbo rzeczy iákiey.

(Mot d'uſage parmi les Sergents.) Słowo używane między wartą.

Faire une capture,(Prendre quelqu'un.) Aliquem comprehendere,(do,dis,di,ſum.)Capere,(capio,capis,cepi,captum.) act.acc,Cic. Łapać kogo, zchwytać, wziąć wſadzić.

CAPUCHON ou CAPUCE, ſubſt. m. (Froc des Moines, dont ils ons la teſte couverte.)Cucullus,i,m.Juv. KAPTUR ſzłyk mnichow ktorym głowę nákrywaią.

CAQUE,ſubſt.m.(Petit baril qui tient le quart d'un muid) Cadus,i,m.Plaut. CWIERTOWKA Baryła miara trzymaięca Cwierć beczki.

ON DIT proverbialement & populairement, Le caque ſent toûjours le harang,pour dire qu'On ſe ſent toûjours de la baſſeſſe de ſa naiſſance à quelque fortune qu'on ſoit élevé. Cadus halecis ſervat diu odorem.*Horace a dit à peu près en ce ſens,Servabit odorem teſta diu. MOWIĄ przyſłowiem baryła zawſze trąci śledziem, to ieſt: że podłość urodzenia zawſze ſię wyda w iákimkolwiek ſzczęściu kto być może. *Horacyuſz w tym prawie wyrozumieniu powiedział czego ſkorupa náwre tym długo trąci.

ON DIT auſſi, (parlant de ceux qui ſont fort preſſez dans un lieu eſtroit.)Ils ſont preſſez comme des harangs dans un caque.Premitur pede pes & tergore tergus. Virg. MOWIĄ o tych co ſą w wielkiey ciaſności kędy;ſą ściśnieni iak śledzie w Baryle, w beczce.

(Façon de parler baſſe & triviale.) Spoſob mowienia proſty y potoczny.

CAQUET,ſubſt.m. (Abondance de paroles vaines,Babil.) Loquacitas. Garrulitas, Cic. GADATLIWOSC, świegotliwość, mowliwość nie potrzebna.

ON DIT proverbialement & figurement,Rabattre,ou rabaiſſer le caquet de quelqu'un,pour dire Rabaiſſer ſon orgueil. Frangere alicujus lopuacitatem. Cic.Phæd. MOWIĄ przyſłowiem y niewłaśnie: Poſkromić komu gąbkę, to ieſt Upokorzyć hardość iego.

ON DIT,(d'une perſonne qui promet beaucoup, ſans ſe mettre en peine d'effectuer ſes promeſſes.) Cét homme n'a que du caquet,ou du babil.Multa pollicetur,extricat nihil.Phæd.MOWIĄ o tym co wiele obiecuie á nie myśli o tym żeby dotrzymał; Tego człowieka tylko gęba.

CAQUETS, (Rapports indiſcrets qu'on fait les uns des autres.)Loquacitas Maledicentia.Cic. PLOTKI nieuważne obmowy iednych o drugich.

Je vous prie de ne me point meſler dans vos caquets. Ne me admiſceas tuis maledicentiis. Proſzę cię ábyś mnie w twoie plotki niemięſzał.

Je n'ay que faire de vos caquets. Apage ſis maledicam iſtam tuam garrulitatem. Nic mi po twoich plotkach.

On fait des caquets de cette fille. Multa mala dicuntur in illam virginem.Plaut. Gadaią plotą o tey Pannie.

CAQUETER, V.n. (ſe dit au propre de ce bruit que font les poules,quand elles veulent pondre.) Glocire,(glocio,is.)n. Col. GDAKAC mowi ſię właśnie o głoſie kokoſzy kiedy ma iáie znieść.

CAQUETER, (Cauſer, jaſer, parler beaucoup, ſans rien dire de ſolide, comme font la pluſpart des femmes.) Garrire, Loquitari. GDAKAC,gadać,wiele mowić á nic potym iáko czynią poſpolicie białogłowy.

CAQUETEUR,ſubſt.m.(Qui caquete,qui jaſe.)Loquax, Garrulus. PLOTUCH, gaduła, co wiele gada.

CAQUETEUSE, ſubſt.f. (Celle qui parle beaucoup.)Garrula,

rula,æ,f.Loquax mulier.Hor. PLOTKA roſprawnica ta co wiele gada, mowi.

CAR, (Conjonction cauſative,qui rend raiſon de ce qui a eſté avancé.)Nam.Namque.Enim.Cic. BO, álbowiem, Koniunkcya daiąca przyczynę tego co ſię pierwey powiedziało.

CARABIN,ſubſt.m.(Cavalier armé d'une carabine.)Sclopetarius eques (qui Carabinus vocatur.) genit. ſclopetarii equitis,m. KARABINNIK żołnierz Karabinem uzbroiony.

CARABINE, ſubſt.f. (Arme à feu.) Sclopeti genus,(quod vulgò carabina dicitur.) n. KARABIN ſtrzelba ogniſta.

CARACOL,ſubſt.m.quelques-uns le diſent fœm. & écrivent CARACOLE, (C'eſt un mouvement que fait le cavalier en demi rond,ou demi tour à gauche ou à droit en changeant de main.) Equeſtris in gyrum procurſio. WPRAWĄ, álbo w lewą, ruſzenie ſię ktore czyni konny żołnierz w poł kołka w prawą lub w lewą odmieniaiąc rękę ná ktorey ſtał.

Faire des camcols.Equum cirbumagere. Equum in orbem agere,(ago,agis,egi,actũ.)Quint-Curt. Procurſu agere equũ. act.Stat. W prawą lub w lewą ná koniu ſię w poł kołka obrocić

CARACOLER ſe dit figurément, pour Biaiſer dans les affaires,ne marcher pas droit. Sycophentioſè agere in rebus. W PRAWĄ y w lewą kręcić, nierzetelnie ſobie w ſprawach poſtępować.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo podłe mowy potoczney.

CARACTERE,ſubſt.m. (Certaine figure qu'on trace ſur le papier, ſur l'airain, ſur le marbre, avec le plomd, le burin,le ciſeau.) Character,characteris.m.Col.Littera,æ,f.Cic.PISMO charakter pewne litery wyrażone ná papierze, ná Miedzi, ná Marmurze, piorem, rylcem, ſcycorykiem.

Cela eſt gravé en gros caracteres.Illud inciſum eſt maximis litteris.Cic. To ieſt wielkiemi literami wyrznięte.

CARACTERE ſe dit auſſi de la maniere dont chacun forme ſes lettres.Manus,ûs,f.Littera,æ,f. PISMO charakter ſię też mowi o kſztałcie iákim kto piſze, Ręka.

J'aimois le caractere,l'écriture,ou la main d'Alexis, parce qu'il approchoit fort du voſtre. Alexidis manum amabam, quòd tam propè accedebat ad ſimilitudinem litteræ tuæ.Cic. Podobała mi ſię ręka álbo charakter Alexyda bo bardzo był podobny do twego.

On introduiſit Statilius qui reconnut ſon caractere & ſon cachet.Introductus Statilius,cognovit manum & ſignum ſuum. Cic. W prowadzono Statyliuſza ktory ſię do ręki ſwoiey przyznał y do pieczątki.

CARACTERE ſe dit encore de certaines marques & empreintes (dont les anciens marquoient leurs eſclaves ſur le front, ou les criminels, pour les faire reconnoiſtre.) Littera, æ,f.Inſcriptio, onis,f. Stigma, matis,n. Petr. CHARAKTER ſię ieſzcze mowi o pewnych piątnach y znákach ktoremi dawni znaczyli niewolnikow ſwoich ná czele, álbo zbrodniow; dla poznaki.

Il nous fit à tous deux de grandes lettres ſur le front,& traça diſtinctement ſur nos jouës les caracteres dont on marque ordinairement les eſclaves deſerteurs.Implevit frontem utriuſque ingentibus litteris & notum fugitivorum epigramma per totam faciem duxit. Petr. Obodwom nam wypiątnował wielkie litery ná czele y wyraził oſobno ná licu náſzym charaktery ktoremi znácząc niewolnikow żbiegłych.

CARACTERE, (Genie, eſprit particulier d'une perſonne.) Character,eris,m. Ingenium,ii,n. Color, oris,m. Cic. Phæd. CHARAKTER,umyſł przymiot właſny oſoby iákiey.

Chacun a ſon caractere particulier. Suus cuique eſt color proprius.Phæd. Każdy ma ſwoy przymiot ſwoy charakter oſobliwy.

Donner fidelement à chacun ſon caractere. Quemque fideliter exprimere reddere. Cic. Plin. Każdego wiernie opiſać według iego przymiotu.

Ce Poëte donne à chacun ſon caractere.Poeta ille reddit unicuique perſonæ convenientia. Hor. Ten Poeta każdego opiſuie według przymiotu iemu przyzwoitego.

Les voilà bien tous deux dans leurs caracteres! Quàm uterque eſt ſimilis ſui! Terent. Otoż obadwa właśnie według przymiotow ſwoich wyrażeni.

Il a le caractere de ſon pere,qui eſt d'eſtre ſage. Ingenium patris habet,quod ſapit. Plaut. Ma charakter Oyca ſwego, to ieſt być rozumnym.

Soûtenir le caractere d'un pere avare. Tueri pates patris attenti nimis ad res ſuas. Hor. Záchować przymiot Oyca ſkąpego.

Voilà mon caractere.Sic eſt character.Var.Sic ſum.Sic eſt ingenium.Ter. Ten ieſt moy umyſł, ten charakter.

Rendre les caracteres.Rendre perſonas.Opiſywać ludzkie obyczaie, przymioty.

CARACTERE ſe dit des qualitez inviſibiles qu'on reſpecte en ceux qui ont des charges.Character,eris,m. CHARAKTER ſię mowi o przymiotach niepodpadaiących pod zmyſły ktore ſzanuiemy w tych co ſą ná iakich urzędach.

Cét homme ſoûtient bien ſon caractere.Suam perſonam bellè ſuſtinet. Ten czlowiek utrzymuie dobrze ſwoy charakter zacność ſwoię.

Cela eſt indigne de voſtre carectere. Id alienum eſt à tuâ dignitate. Ta rzecz niegodna ieſt charakteru twego.

Rendre l'honneur deu au caractere de quelqu'un,c'eſt à dire à ſa qualité.Meritis aliquem honoribus pro munere impertire,ou afficere. Oddać poſzanowanie náleżyte według zácności każdego

CARACTERIZER,V.act. (Marquer, décrire le caractere de chacun,ou leurs inclinations.) Notare.Deſignare, Pingere formam & characterem cujuſque hominis. Cicer. CHARAKTERYZOWAC, opiſować każdego podług przymiotow iego.

CARAFFE,ſubſt.f.(Bouteille de verre à long coû.)Lagena, cum colli longitudine, fœm.Phæd. KARAFKA bańka ſzklanna z ſzyią długą.

CARAMANIE,ou L'ANCIENNE CILICIE,(Province d'Aſie.) Cilicia,æ,f. KARAMANIA dawna Cylicya, Prowincya Azyi.

CARAMIT,(Ville d'Aſie dans la Méſopotamie,ou Diarbec) Amida,æ,f. KARAMIT Miaſto Azyi w Mezopotamiy álbo Diarbeku.

CARAT,ſubſt.m.(Certain degré d'affinage,ou de titre qu'on donne à l'or & à l'argent.) Certa auri & argenti coctio. KARAT, niektore ſtopnie proby złota y ſrebra.

ON DIT proverbialement qu'Vn homme eſt badin à vingquatre carats, pour dire qu'Il eſt extrémment badin.Pergraphicus nugator. MOWIĄ przyſłowiem, że człowiek ieſt śmieſzny ná dwadzieścia cztery karatow, to ieſt: że bardzo ieſt śmieſzny.

(Expreſſion baſſe & familiere.) Mowa podła y potoczna

CARAVANNE,ſubſt.f.(Aſſemblée que font en Orient les marchands & les voyageurs pour marcher de compagnie,à cauſe des bandits & des voleurs.) (Mercatorum, viatorum) coacta manus. KARAWANA złączenie ſię kupcow y podrożnych w wſchodnich kraiach, áby z ſobą w towarzyſtwie puścili ſię w drogę, dla beſpieczeńſtwa od rozboynikow.

ON APPELLE auſſi CARAVANNES, (Les Campagnes ſur mer que les Chevaliers de Malte font pendant leur noviciat contre les Turcs & les Pirates.) Equitum Melitenſium navales expeditiones. NAZYWAIĄ też Karawanami, potyczki álbo podiazdy ktore czynią Kawalerowie Maltańſcy pod czas Nowicyatu ſwego przeciwko Turkom y morſkim rozboynikom.

CARAVELLE, ſubſt. f. (Vaiſſeau de mer rond à voiles.) Auriti veli lembus. OKRĄGŁY okręt morſki z żaglami.

(On l'appelle à oreilles de liévre,parce que ſes voiles en ont la figure Náżywaią o záięczych uchach, bo żagle iego ten kſztałt maią.

CARBONNADE, ſubſt.f.mot gaſcon, (Morceau de viande roſtie ſur les charbons.) Super carbones caro toſta, genit carnis toſtæ,f. MIĘSA kawał ná węglu opiekany.

CARCAN, ſubſt. m. vieux mot qui ſignifioit Vn Collier, ou une chaiſne garnie de pierreries que les femmes portoient à leur coû. Torques, ou Torquis. ŁANCUCH arkan ſtare ſłowo znaczące kołnierz albo łańcuch drogiemi kamieńmi przybrany ktory białogłowy noſili ná ſzyi.

CARCAN eſt maintenant un genre de Supplice,(qu'on fait ſouffrir aux banqueroutiers & à d'autres malfaicteurs,en leur mettant un collier de fer au cou & les attachant à un potence dans un carrefour.) Collaria,æ,f.Plaut.Ferrum collare.Var. ARKAN teraz znaczy karanie ktore zadaią bankretom y inſzym złoczyńcom daiąc im żelazny kołnierz ná ſzyię, y przywięzuiąc ich tak do ſłupa po ulicach: kuna żelazna.

Mettre,attacher quelqu'un au carcan.Ferro collari aliquem ad palum aſtringere. act. Aliquem catadimiare. act. Spart. Wſadzić kogo do kuny.

CARCASSE,ſubſt.f. (Squelete,corps d'un animal mort & deſſeché

desséché.) Forma offea, genit. formæ offeæ, f. Ovid. Offea compages, genit. offeæ compagis, f. KOSCI z ciała opadłe śmierć

CARCASSE se dit figurement des personnes devennës fort maigres soit par maladies ou de vieillesse, & qui n'ont que la peau collée sur les os Offeus,a,um. Plaut. SMIERC, się mowi niewłaśnie o osobach bardzo zcięczonych od choroby álbo starośći, y ktorych tylko skorá á kośći.

Je n'ay plus que la carcasse. Totus sum offa atque pellis. Niemasz mię tylko skorá á kosci.

Cette guenon vient icy faire parade de sa carasse. Venit hùc cum exornatis suis offibus clurinum genus. Plaut. MAŁPA, tá tu przychodzi swoim się kierkutem pokazować.

CARCASSE, Espece de Bombe dans l'Artilerie, composée de plusieurs cercles de fer en forme d'une carcasse, qu'on remplit de grenades & de ferrailles.) Tormentum circulis ferreis compactum & fartum ignibus,i,neut. KARKASSA; Ksztalt Bomby w Zbroiowni z kilku obręczy żelaznych złożoná nakształt żeber w ciele ktorą nakładaią granatami y zieleżcami

CARCASSONNE, sur l'Aude, (Ville en Languedoc.) Carcasso,onis,f. Ptol. KARKASSONA nad Odą Miasto Okcytanii.

De Carcassonne. Carcassonensis & hoc Carcasonense. Z Karkassony.

CARDAMOME, subst.m. (Plante & graine médecinale fort aromatique.) Cardamonum,i,n. Plin. RAYSKIE Ziarnká, Kardyban ziele y ziarnká lekarskie, y bardzo korzenne.

(On l'appelle autrement Graine de Paradis.) Inaczey zowią ziarnká Rayskie.

CARDE, subst.f. (Coste de poirée.) Tener betæ caulis. GŁĄBY kapusty młodey.

Carde d' artichaut. Tener cinaræ caulis,m. Plin. Karczochy młode.

CARDE est aussi un Peigne fait de plusieurs petites pointes pressées & crouchuës, de fil de fer, à carder la laine & la soye. Ferreus pecten. Juv. GRĘPLA, Szczotká do wełny, grzebień drociany z drotow gęsto kączystych y zakrzywionych do wybiiania wełny y iedwabiu.

CARDEMENT, subst.m. (L'action de carder.) Carminatio,onis,f. Plin. WYBIANIE Wełny.

CARDER, V.act. (Démesler les poils de la bourre avec un peigne de carde) Carminare, act. accus. Plin. WYBIAC wełnę

L'action de carder, ou LE CARDAGE, subst.m. Cárminatio,onis f. Plin. Wybianie.

CARDEUR, subst.m. (Celuy qui carde la laine.) Qui lanam carminat. WYBIIACZ wełny.

CARDIAQUE, adject.m. & f. (Qui est bon pour le cœur.) commme Vn remede cardiaque. Ad cordis dolores efficax remedium,n. SERDECZNY, Dobry ná serce, iako lekarstwo serdeczne.

CARDINAL,m. CARDINALE, f. adject. (Principal, sur qui quelque chose roule.) Præcipuus, a,um, Id in quo aliquid vertitur. Cic. GŁOWNY, GŁOWNA, Przedni ná ktorym co się obraca.

LES QUATRE VENTS CARDINAUX, (sont SOLANUS, qui souffle du costé du Levant équinoctial: AUSTER du costè du Midy: FAVONIUS du costé du Couchant équinoctial; & SEPTENTRIO du costé de l'Aquilon.) Sunt quatuor Venti (Solanus, Auster, Favonius, Septentrio) Vitr. CZTERY WIATRY GŁOWNE są: Wiatr wschodowy prawy, Wiatr południowy prawy srzedni, Wiatr zachodny prawy, Wiatr pułnocny prawy.

LES QUATRE VERTUS CARDINALES, (sont la PRUDENCE, la JUSTICE, la FORCE & la TEMPERANCE.) Quatuor Virtutes morales præcipuæ,) Prudentia, Justitia, Fortitudo, Temperantia.) CZTERY CNOTY GŁOWNE są: Rostropność, Sprawiedliwość, Męstwo, Wstrzemięźliwość.

CARDINAL, subst.m. (Vn des Prestres, ou Diacres de l'Eglise Romaine, qui elisent le Pape comme leur Evesque, & le Chef de toute l'Eglise, lors que le Siége de Rome est vacant) Cardinali,is,m. KARDYNAŁ, ieden z Duchownych Kapłanow álbo Dyakonow Kościołá Rzymskiego ktorzy obieraią Papieżá zá swego Biskupá, y głowę całego Kościołá, kiedy Stolicá Rzymská wakuie.

(Les Cardinaux dans leur premiere institution n'estoient autre chose que les Prestres principaux ou les Curez des Paroisses de Rome. Le pape Nicolas II. ordonna que le Pape seroit seulement esleu par les Cardinaux, au lieu qu'auparavant il l'estoit par tout le Clergé de Rome.) Kardynałowie

z pierwszego postanowieniá swego nic inszego niebyli tylko głowni Plebani Parafiy Rzymskich, Nikołay II. Papież postanowił áby Papież niebył obierany tylko przez kardynałow á záś przedtym bywał obierany przez wszystkie duchowieństwo Rzymskie.

CARDINALAT, subst.m. (La dignité de Cardinal,) Cardinalatus,ûs,m. (mot consacré.) KARDYNALSTWO, Godność kardynalská.

CARDON d'Espagne, sub.m. (qui vient dans les jardins.) Carduus sativus,i,m. OSET Włoski álbo Hiszpański ktory się rodzi w ogrodach.

CARDONE, (Ville en Catalogne.) Cardona, æ,f. KARDONA, Miasto w Katolonii.

CARENE, subst.f. proprement (La quille d'un vaisseau, ou la piece de bois qui est au fond sur laquelle se fait tout l'assemblage; mais ce mot signifie aujourd'huy Tout le creux du navire) Carina,æ,f. Cæs. GRUNT nawy właśnie, álbo drzewa sztuka od ktorey całego okrętu idzie złożenie, ále to słowo dziś znaczy całe dno nawy.

Fait en forme de la carene d'un vaisseau. Carinatus,a,um. Plin. Wypukło robiony, nákształt dna okrętu.

CARENER, V. act. (Donner carene au navire, le mettre sur le costé pour le radouber & luy donner le suif.) Ungere carinam. UTYKAC okręt od dna záśmarowywać szpary w dnie nawy ná bok ią nálądzie położywszy.

CARENTAN, (Ville de Normandie dans le Coutantin sur la Douve.) Carentum,i,n. KARENTAN Miasto Normanniy w Konstancyeńskim nad Duwą.

LA CARENTONE, (Riviere de la Haute Normandie.) Carentona,æ,f.

CARESME, on prononce CARêME, subst. masc. (Les quarante jours de jeusne & d'abstinence devant Pasques.) Jejunium dierum quadraginta, genit. jejunii, n. Carnisprivium, Carnisprivii, neut. POST Czterdziestodniowy przed Wielką nocą.

Le Caresme se fait par l'Eglise à l'imitation des quarante jours de jeusne de J.C. dans le desert.) Post odprawuie Kościoł ná pamiątkę Czterdziestu dni postu Chrystusá Páná ná puszczy.

CARESME pour les Sermons qui se preschent en Caresme. Quadragesimales conciones. POST kazania całego postu.

CARESME-PRENANT, subst.m. (Le jour du Mardigras, qui précede le Caresme.) Hilaria,orum. Cic. MIĘSOPUST tłusty Wtorek, poprzedzaiący post.

On a appellé ce jour dans la basse latinité Carnivora,æ,f. à cause que ce jour-là on consume tout ce qui reste de chair.) Nazywaią ten dzień podłą łaciną ostatki, bo weń wszystko co tylko zostaie mięsa ziadaią.

CARESSANT,m. CARESSANTE,f. part. act. & adject. Blandiens,entis,omn.gen. Blandus,a,um. PODCHLEBNY, PODCHLEBUIĄCY, pieszczący.

D'une maniere caressante. Blandè. Cic. Blandiditer. adv. Plaut. Łagodnie, podchlebnie.

Il est fort caressant, ou d'une humeur furt caressante. Homo est naturæ blandientis. Bardzo iest podchlebny łagodny.

CARESSE, subst.fœm. (Comme celles qu'on fait aux petits enfans.) Blanditiæ,arum,f pl. Cic. PIESZCZOTY cieckanie iákie czynią dzieciom małym.

Des caresses basses & de valet. Verniles blanditiæ. Tacit. Pieszczoty podłe parobcze.

Tirer de l'argent de quelqu'un par des caresses. Exprimere nummulos blanditiis ab aliquo. Cicer. Wypieścić u kogo pieniądze, przez pieszczoty pieniędzy u kogo dostać.

Vendre ses caresses. Vendere blanditias. Tibul. Vendere amplexus. Petr. Przedawać pieszczoty swoie.

CARESSE, (Témoignage d'une amitié tendre qu'on a pour une personne.) Amoris, ou benevolentiæ blanda significatio, ou Cic. OSWIADCZENIE, affektu uprzeymego komu.

Il m'a fait mille caresses en arrivant. Advenientem blandè & benignè me excepit. Mille blanditiis me habuit advenientem. Tysiąc mi przyiaźni uprzeymości oświadczył przyiechawszy.

CARESSER, V. act. (Faire des caresses.) Alicui blandiri, Cic, Plaut. PIESCIC się z kim.

CARESSER quelqu'un (Luy témoigner bien de l'affection & de la tendresse.) Vultu, oculis, verbis alicui benevolentiam significare. act. Cic. OSWIADCZAC, komu wielką przychylność y uprzeymość.

CARESSER une fille (en signification obscene.) Virginem attrectare. Plaut. NIERZĄD płodzić.

CARFAGNANA, (Vallée d'Italie dans le mont Apennin & de l'Estat de Florence.) Carferuniana,æ,f. KARFANIANA Dolina Włoska w gorach Apenninu Państwa Florentskiego.

CARFOUR, subst. m. (Place dans une ville.) RYNEK mieysce publiczne w mieście.

CARIE, subst.f. (Maladie des os & des dents, qui les corrompt & qui les mange.) Caries, iei,f. Ovid. PROCHNIENIE zaraza kości y zębow ktora ie psuie y trawi.

CARIE',m. CARIE'E,f. part.pass. (parlant des os & des dents gastez.) Cariosus,a,um. Colum. Cels. SPROCHNIAŁY SPROCHNIAŁA, mowiąc o kościach y o zębach zepsowanych.

CARIER, V.act. (qui se dit des dents & des os qui se gastent & se pourrissent.) Infestore aliquid carie. act. Colum. PROCHNIEC co się mowi o zębach y kościach psuiących się.

SE CARIER. Trahere, ou sentire cariem. Plin. PROCHNIENIE sprochnieć.

CARIE, (Province de l'Asie Mineure.) Caria,æ,f. Cicer. KARYA Prowincya Azyi mnieyszey.

CARIENS, (Peuples de la Carie.) Cares, genit. Carum, dat. Caribus; m.plur. Virg. KARYICZYKOWIE, Karyanie národ Karyi.

DE CARIE. Carius, ou Caricus,a,um. Stat. KARYICZYK

CARIAGNAN, (Ville de Piémont.) Carinianum,i, neut. KARYNIAN Miasto Piemontu.

CARILLON, subst. m. (Son des cloches agréable & harmonieux.) Numerosus & modulatus æris campani sonitus. DZWONKOW małych igranie wdzięczne y melodyine.

CARILLON se dit aussi (du bruit & des crieries que font les femmes & les harangeres à quelqu'un ou devant sa porte) Convicium Pipulum,i,n. Plaut. TOZ się mowi o hałasie y wrzasku białogłow śledziarek álbo przekupek ktory czynią ná kogo álbo przed wrotami czyiemi.

(Mot populaire.) Słowo pospolstwa

Il luy a fait un beau carillon devant sa porte. Fecit convicium ante illius ædes. Ter. Pipulo hunc distulit. Plaut. Nawrzeszczał mu nákrzyczał przededrzwiami.

CARILLONNER, V.n.absolu. (Sonner les cloches en carillon & avec harmonie.) Æs campanum argutè & modulate, pulsare. DZWONKI poruszyć áby grały.

CARILLONNEUR, subst.m. (Celuy qui carillonne.) Æris campani ad numerum, pulsator. ZEGARNIK co zegaru pilnuie y dzwonkow graiących.

CARINTHIE, (Province d'Allemagne.) Carinthia, æ, f. KARYNTYA Prowincya Niemiecka

CARIOLE, subst.f. (Petite voiture à deux rouës.) Carruca, æ,f. KARA, woz o dwoch kołkach, biedka.

CARLILE, (Ville d'Angleterre sur les frontieres d'Ecosse.) Carleolum, i, n. KARLIL Miasto Angielskie nád granicą Szkocyi.

CARMANIE, (Province de l'ancien Royaume de Perse, aujourd'huy Kerman.) Carmania.æ,f. Plin. KARMANIA, Prowincya dawnego Krolestwa Perskiego dzisiay Kerman.

Qui est de Carmanie. Carmanus,a,um. Karmanin co iest z Karmaniy.

CARMEL, (Montagne de la Palestine, fameuse par la residence du Prophete Elie.) Carmelus,i,m. Tacit. KARMEL Gora Palestyny sławna mieszkaniem Eliasza Proroka.

CARMIN, subst.m. (Couleur d'un rouge fort vif.) Minium ii,n Plin. MINIA wysoki kolor czerwony

CARMINATIF, masc. CARMINATIVE,f. adject. (Qui chasse les vents du ventre. Tormina discutiens,entis,omn.gen. ROZPĘDZAIĄCY co wiatry przyrodzone w żołądku rozpędza.

CARNACIER,m. CARNACIERE,f. adject. (Qui se nourrit de chair.) Carnivorus, a, um. Plin. ZARŁOCZNY ná mięso, chciwy drapieżny.

(En ce sens il se dit seulement des animaux farouches comme des Lions, des Loups & des Oiseaux de proye.) W tym rozumieniu nie mowi się tylko o dzikich bestyach iáko Lwach Wilkach y ptakach.

CARNACIER se dit aussi (d'un homme, qui mange beaucoup de chair.) Carnarius homo. MOWI się też o człowieku obżartuchu co wiele ie mięsa.

CARNAGE, subst.m. (Grande tuërie, massacre d'hommes

& d'animaux.) Strages,gis,f. Cic. Internecio,onis,f. Cic. PORAZKA záboy y wielka strata ludzi álbo bydląt.

Vivre dans le carnage & de carnage. In cæde atque ex cæde vivre. Cic. Zyć w záboystwie y záboystwem.

Faire un grand carnage. Stragem edere. Cic. ou dare. Liv. Wielki mord álbo záboy uczynić.

CARNATION, subst. f. terme de peinture (qui se dit de toutes les parties d'un tableau en géneral, qui representent de la chair, qui sont nuës & sans draperie.) Carnosus candor. Plin. GOLIZNY słowo malarskie co się mowi o wszystkich częściach obrazu iákiego ciało wyrażaiące nágie y bez odzienia.

Faire une carnation. Nudam corporis partem suis nativis coloribus exprimere. Golizny dawać ná obrazie, malować nagie ciała przyrodzonemi farbami.

CARNAVAL, subst.m. (Temps de joye & de bonne chere, qui se compte depuis les Rois jusqu'au Caresme.) Bacchanalia Plaut. Geniales dies. KARNAWAŁ Zápust Czas uciech y uczty rachuiąc od Krolow aż do Postu.

Faire le carnaval. Geniales ferias Dionysia, ou hilaria agitare. Plaut. Tet. Zapustować.

CARNE, subst.f. (Angle pointu d'une table &c.) Angulatus mucro. ROG, Kraniec kończaty stołu.

CARNET, subst. masc. terme de Negoce, (Petit Livre-journal.) Adversaria, orum,n.pl. REGESTR dziennik kupiecki.

CARNIOLE, (Province d'Allemagne.) Carniola,æ,fœm. KARNIOLA Prowincya Niemiecka.

CARNOSITE', subst.f. (Excrescence de chair qui se forme dans la verge, & qui bouche les conduits de l'urine.) Caruncula,æ,f. Cic. CIAŁO ciskawka wyrastaiąca w członku zátykaiąca uście uryny.

CAROGNE, subst.f. (Terme injurieux qui se dit entre les femmes de basse condition, qui est le mène que CHAROGNE, Puante, sale, vilaine.) Stercus, genit. stercoris,n. Sordes, genit. sordiū,f.pl. Cœnū,i,n. Plaut. Smierdziałka smrodliwa słowo urażliwe co się mowi między białogłowami podłego stanu, toż samo co ścierw zdechlina.

CAROLUS, subst.m. (Monnoye hors d'usage, qui valoit dix deniers.) Carolens,ai,m. (on sous-entend nummus.) KAROL Moneta ktora wyszła z używania ważąca dziesięć poczwornych groszy.

ON DIT proverbialement d'un homme riche, Il a bien des carolus. Multarum rerum dives. Hor. MOWIĄ przysłowiem o człowieku bogatym, ma wiele Karolusow.

CARONCULES, subst.f. terme de Médicine. (Ce sont de petites chairs glanduleuses.) Carunculæ,arum,f.pl. Cels. GRUCZOŁKI termin Doktorski.

CAROTTE, subst.f. (Racine qu'on mange en potage, qui est une espece de panais.) Pastinaca,æ,f. Plin. MARCHEW, Pasternak głuchy.

CARPE, subst. f. (Poisson d'eau douce fort commun.) Cyprinus,i,m. Plin. KARP ryba rzeczna bardzo znaioma.

CARPENTRAS. on prononce. carpantras, (Ville episcopale du Comtat d'Avignon.) Carpentoracte Meminorum. Plin. KARPENTRAK Miasto Biskupie Hrabstwa Awenionu.

Qui est de Carpentras Carpentoractensis. Karpentranin co iest z Karpentraku.

CARQUOIS, subst. m. (Estuy à mettre des fléches qu'on porte sur l'epaule.) Pharetra,æ,f, Virg. *Coritus,a,um. Ovid. SAYDAK, sztuciec álbo pochwa ná strzały, ktory náramieniu noszą.

Qui porte une carquois. Pharetratus,a, um. Ovid. Saydaczny w saydak przybrany.

CARRA, (Ville de Mesopotanie sur un fleuve de mesme nom.) Carræ,arum,f.pl. Lucan. KARRA Miasto Mezopotamii nád rzeką tegoż imienia.

(Elle a esté fameuse par la défaite de Crassus, & par la mort de l'Empereur Caracalla) Sławne było zniesieniem Krassego, y śmiercią Karakalli Cesarza.

CARRAFE, subst.f. (Certain bocal de verre.) Lagena,æ,f. PEWNE naczynie szklane flasza.

CARRE',m. CARRE'E,f. adject. (Qui est de figure carrée, qui a quatre angles droits.) Quadratus,a,um. Cic. CZWOROGRANIASTY kształtu czworograniastego co ma gran cztery prostych.

ON DIT figurement, Vn homme carré, (qui est d'une taille renforcée & bien fournie.) Homo quadrato corpore. Cels. Suet.

Suet. MOWIĄ człowiek czworograniaſty, co ieſt w zroſtu z ſiadłego z oſoby ſwoiey y mocny.

UN CARRE', (*Vne figuré carrée.*) Quadratum,i,n. *Vitr.* CZWARTOWANIE czworgranie.

Faire un carré. Quadratum deſcribere. Czworgranie zrobić.

Vn carré en lozange. Quadratum paribus lateribus ſed duobus acutis. Czworogranie rownych ſtron, ále dwoch kończyſtych.

Vne terre qui a cent pieds en carré. Agellus quadratus. *Vitr.* Grunt co ma czterdzieści ſtop w ſzerz y w zdłuż.

Pied en carré. Pedes quadratus. *Colum.* Stopa w ſzerz y w zdłuż.

Vn carré barlong,(*qui eſt plus long que large.*)Quadratum longius,quàm latius.*Colum.*Czworogranie obdłużſze co ieſt dłużſze niż ſzerſze.

CARREAU, ſubſt.m. *on prononce* carrau. (*Pavé de terre cuite, carré, & dont on pave les chambres.*) Leterculus quadratus,i,m. *Cæſ.* POSADZKA z cegły paloney czworograniaſta ktorą wyſadzaią izby.

Petit carreau. Laterculus quadratus,m.*Cic.*Mała poſadzka

Carreau de figure ronde. Later rotundus,m. **Carreau a ſix pans.*Later hexagonus.**A huit pans.* Octogonus,i,m.**Carreau à lozange.*Later paribus lateribus,ſed duobus augulis acutis. Poſadzka okrągła. *Poſadzka o ſześciu graniach. *O ośmiu graniach.*W kwadrat kończyſto dawana

CARREAU ſe dit auſſi(*du pavé de la ruë,& meſme de la terre qui eſt hors des maiſons.*)comme *Mettre des meubles ſur le carreau,*(*les jetter hors du logis.*) Foràs projicere ſupellectilem. POSADZKA ſię też mowi o Bruku, y o ziemi zá domami ná ulicy, iáko: wyrzucić ruchomości ná bruk, wyrzucić ie z domu

Il l'a mis ſur le carreau. Hunc foràs ejecit. Wyrzucił go ná bruk ná dwor.

JETTER *quelqu'un ſur le carreau,* (*Le tuer ſur la place.*) Morti ſternere aliquem. *Virg.* POŁOZYC kogo ná bruku zabić go ná mieyſcu.

ON DIT proverbialement en ce ſens, *Mettre du cœur ſur le carreau,* pour dire *Vomir, rendre gorge.* Vomere, (o,is,ui, itum.)neut.*Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu przyſłowiem, Wnętrze ná bruku położyć, to ieſt ublwać ſię ná ulicy.

CARREAU, (*Couſſin rempli de plumes qu'on met ſur des chaiſes & ſous les genoux, pour eſtre plus commodement.*)Pulvinus,i,m. *Plaut.* Poduſzka pierzem wypchana ktorą kładą ná ſtołkach y pod kolana dla wygody.

Attendez que je vous donne un carreau. Mane, pulvinum. *Plaut.* Poczekay aż ci dam poduſzkę.

CARREAU *de jardin, Eſpace quarré.*) Area, æ, f. *Colum.* KWATERA w ogrodzie.

(Un jardin eſt ordinairement diviſé en pluſieurs carreaux, & les carreaux ont pluſieurs planches, qu'on appelle en Latin *Pulvini.*) Ogrod zwyczaynie ieſt podzielony ná kilka kwater á kwatery ná grzędy ktore w łacińſkim zowią poduſzki, álbo wały.

CARREAU *de la foudre,*(*Le trait ou la pierre qu'on croit eſtre dans la foudre qui bleſſe & qui tuë.*)Fulmen, *genit.*inis, neut.*Cic.* KAMIEN piorunowy pociſk o ktorym rozumieią że ieſt w piorunie y ktory rázi, y zábiia.

CARREAU, (*Fer avec quoy les tailleurs applaniſſent les coutures des habits en les preſſant.*) Ferrum quo ſarcinatores ſuturas premunt & coæquant, neut. ZELAZO krawieckie ktorym ſzwy gładzą praſuiąc.

ON DIT proverbialement & par mépris, *C'eſt un valet de carreau.*Servus nihili.*Plaut.* MOWIĄ wzgardliwie wſzędzie ná ulicy tákiego doſtanie,ieſt to ſługa brukowy.

CARREFOUR,*on prononce* CARFOUR,ſubſt.m.(*Endroit dans une ville où ſe croiſent diverſes ruës.*) Compitum,i,n. *Cic.*PRZECZNICE rozſtanie ulic mieyſce w mieście gdzie ſię rożne ulice ſchodzą Tret.

DE CARREFOUR, (*touchant les carrefours.*)Compitalitius,a,um.*Cic.* TRETOWY poſpolity

*Il ordonna qu'on ornaſt deux fois l'an les Lares des carrefours au printemps & en eſté,*ou *des fleurs printannieres & d' eſté.*Compitales Lares ornare bis anno inſtituit,vernis floribus & æſtivis.*Suet.* Poſtanowił áby dwa razy do roku ſtroili Balwochwalnie po ulicach tretowych ná wioſnę y w lecie, álbo kwiatami wioſny y lata.

Des jeux des carrefours. Compitalitii ludi,orum,m.pl.*Cic.* Igrzyſka tretowe co ſię na roſtay nych mieyſcach odprawiały

*Les feſtes des carrefours.*Compitalia,& Compitalitia,orum, n.pl.*Cic.**Le jour dans lequel on faiſoit ces feſtes.* Compitalitius dies,m.*Cic.* Swięta tretowe.*Dni w ktore te święta odprawowano.

CARRELAGE, ſubſt.m.*on prononce* Carlage.(*L'action de cerreler ou de paver une chambre.*) Stratura, æ,f. *Suet.* POSADZKOWANIE dawanie poſadzki w izbie.

CARRELER,V.act.*on prononce* carler.(*Paver une chambre de carreaux.*)Laterculis ſternere. POSADZKĘ dać w izbie.

CARRELER ſignifie auſſi, (*Racommoder des ſouliers, y remettre des ſemelles.*) Suppingere ſoccos,(ſuppingo,is,pegi, pactum.)act. Fulmenta ſoccis ſuppingere. *Plaut.* ZNACZY też podſzycie dawać albo łatać podeſzwy u obuwia.

(On dit mieux en François, *Reſſemeler des ſouliers,* y remettre des ſemelles.) Lepiey ſię mowi w Francuſkim podeſzwy dawać.

CARRELET,m,ſubſt,m.*on prononce* carlet,(*Groſſe aiguille à quatre carnes ou coſtez.*) Quadrata acus, *genit.* quadratæ acûs.f. IGŁA wielka o czterech graniach.

CARELET,(*Poiſſon de mer fort plat.*)Scombrus,i,m.*Plin.* JASZCZUR, wrzeciennica ryba morſka bardzo płaſka.

CARRELEUR, ſubſt.m.*on prononce* Carleur,(*Qui carrele & pave les chambres.*) Qui lateribus loca ſternit. POKŁADACZ poſadzki Brukarz.

CARRELURE, ſubſt.f. *on prononce* carlure, (*L'action de carreler une chambre.*) Stratura è lateribus. POKŁAD poſcielanie poſadzki brukowanie.

CARRELURE *de ſouliers.*Suppactum ſolum corio. ŁATANIE, poprawianie trzewikow.

CARRELURE *de ventre* ſe dit populairement,pour dire *Vn bon repas que fait un goinfre ou un paraſite.* comme *J'ay pris une bonne carrelure de ventre.*Habeo in ſtomacho confidentiam.*Plaut.*(*Plaute a dit* Sumſi in ventre confidentiam.*Je me ſuis bien bourré le ventre, J'ay pris une bonne carrelure de ventre*) POKŁAD wyſłanie brzucha mowi ſię potocznie zá dobry obiad ktory czyni iáki paſorzyt. iáko dobrzem ſobie wyſłał brzuch Plautus powiedział dobrzem ſobie wypchał brzuch y wyſłał wyłożył.

(Cette maniere de parler eſt baſſe & populaire:M.D'Ablancourt s'en eſt ſervi dans la traduction de Lucien, faiſant parler un Savetier.) Ten ſpoſob mowienia ieſt podły y poſpolſtwa Ablankur go záżył tłomacząc Lucyana, gdzie ſzewca partacza mowiącego wyraża.

CARRER, V. act. (*Faire quarré.*) ne ſe dit point dans le ſens naturel; mais on dit bien ECARER,ou ECARIER une piece de bois,la faire quarrée. KWADRATOWAC nie mowi ſię w wyrozumieniu właſnym; ále ſię dobrze mowi wydać w kwadrat,álbo w koſtkę rznąć drzewo,w kwadrat dawać

ON DIT avec le pronom perſonnel *Se carrer,* pour dire *Marcher avec affectation & les mains ſur les coſtez.*Anſatum ambulare.*Plaut.* MOWIĄ wziąwſzy ſię pod boki chodzić, chodzić dumnie y z wytwornością roſpierać ſię.

CARRIER,ſubſt.m.*on prononce* carrié,(*Homme de journée, qui tire de la pierre des carrieres.*)Latomus.*Plin.*KAMIENNIK Człowiek ná dzień zgodzony ktory kamienie wycina y dobywa z gor kamiennych.

CARRIERE, ſubſt. f. (*Lieu d'où l'on tire de la pierre ou du marbre.*) Latomia & Latumia, æ,f. *Cicer.* GORA gdzie doſtaią kamieni álbo marmuru.

CARRIERE *de marbre.* Marmorea latumia,æ,f. GORA marmurowa,ſzyb marmurowy.

Carriere de grez,(*Vne Greſſerie.*) Silicea latumia,æ,f. Gora Krzemienna, ſzyb Krzemienny.

CARRIERE ſignifie auſſi (*L'eſtenduë d'un champ où l'on peut pouſſer un cheval.*) Campus,i,m.*Cic.*Curriculum,i,neut. Stadium, ii, neut. ZNACZY też błonie iákie w polu gdzie konia wypuścić może,plac záwodniczy,ſtaianie, záwod.

CARRIERE en termes de manege ſignifie *Vn lieu fermé de barrieres où on entre pour courir la bague & à cheval.*Hippodromus,i,m. *Plin-Jun.* Curriculum,i,n. *Hor.* ZNACZY też mieyſce álbo plac gonitwy,w rycerſkiey ſzkoły rozumieniu,mieyſce opaſane w koło kobylicami gdzie więdzaią dla biegania do pierścienia álbo nakoniu.

*Il y en a qui ſe plaiſent de ſe voir tout couverts de pouſſiere après avoir couru dans la carriere aux jeux Olympiques.*Sunt quos juvat curriculo pulverem Olympicum collegiſſe. *Hor.* Są ktorzy maią upodobanie widzieć ſię cale okrytych od ku-

rzu

rzu nábiegawſzy ſię w záwodzie igrzyſk Olypiackich.

Donner carriere à un cheval,(*le laiſſer courir.*) Admittere equum.*Cic.* Wypuścić koniowi, dać mu biegać.

Celuy qui court dans la carriere,(*ſoit à pied, ſoit à cheval*) Curſor,oris,m.*Cic.* **Celuy qui y court ſeulement à pied.* Stadiodromus,i,m.*Plin.* Ten co biega w záwodzie czyli ná koniu czyli pieſzo.*Ten co pieſzo biega záwodnik.

*Le bout de la carriere.*Calx, *genit.*calcis,f. Meta,æ,f.*Sen.* Meta kres w záwodzie.

CARRIERE ſe dit figurément en ce ſens *du cours de la vie,& des fonctions dans les quelles on la paſſe.*Curriculum,i, n.Curſus,ûs,m. *Cic.* ZAWOD ſię mowi w tym rozumieniu o biegu życia, y zábaw w ktorym ie kto pędzi.

Achever, fournir heureuſement ſa carriere, (*achever heureuſement ſa vie.* Curſum vitæ,feliciter conficere.*Cic.* Skończyć ſzczęśliwie ſwoy záwod, ſkończyć bieg życia.

Je ſuis preſque au bout de ma carriere. Mihi quidem ætas acta eſt fermè.*Plaut.* Jeſtem prawie u kreſu biegu, záwodu mego.

CARRIERE ſe dit auſſi figurement *d'un beau ſujet,d'une belle matiere où l'on peut s'exercer à eſcrire & à diſcourir.* Campus,i,m,*Cic.* Materia,æ,f. *Cic.* POLE ſię też mowi niewłaśnie o piekney iákiey okazyi álbo materyi do piſania, mowienia &c.

*Vn grande carriere eſt ouverte à vos louanges.*Magnus campus ad laudes. *Cicer.* Wielkie pole do pochwał twoich ſię otwiera.

Donner carriere à ſon eſprit, (*ſe laiſſer emportor à ſon génie, s'eſtendre ſur un ſujet au delà des juſtes bornes, pouſſer un éloge ou une raillerie trop loin.*) Dare,*ou* permittere vela ingenio. *Cicer.* Wypuścic myślom ſwoim, uwieść ſię zá myślami ſwemi daley nád ſłuſzność o czym piſać pozwolić piorowi w pochwały álbo żarty ſię zbytnie puścić niż ná leży.

La fortune n'a point laiſſé de carriere à voſtre vertu. Nullum tibi ſors campum dedit, in quo virtus tua poſſet excurrere.*Cic.* Szczęście nie dało pola cnocie twoiey.

ON DIT, *Ces gens ſe donnent carriere, ſe divertiſſent, ſe réjouiſſent comme il faut.* Hi genio indulgent. *Plaut.* MOWIĄ ci ludzie ſobie pozwalaią cieſzą ſię ochotuią do woli.

ON DIT proverbialement, *Faire paſſer carriere à quelqu'un,* pour dire *Luy faire quelque choſe haut à la main,& malgré luy.* Ad aliquid imperiosè & invitè aliquem adducere, adduco,is,xi, ctum.) act. MOWIĄ przyſłowiem wypędzić kogo w pole, wdać kogo w co poniewolnie, kazać mu iść po ſwoiey woli.

CARROBE,ſubſt.fœm.*ou* CARROUGE. (*Arbre dont les feuilles reſſemblent à celles du freſne, qui fleurit à la fin de l' hiver, & porte ſon fruit à la fin de l'eſté.*) Siliqua,æ,f. *Plin.* SAŁSZA Drzewo ktorego liście ieſionowym podobne kwitnie ná końcu zimy, á owoc ná końcu lata daie.

CARROSSE,ſubſt.m.(*Voiture de commodité pour la ville & pour la campagne.*)Carrus,i,m.*Cæſ.* KARETA powoz wygodny w mieście y w podroży.

*Il va dans un caroſſe à quatre chevaux.*Curru quadrigarum vehitur. *Cic.* **A deux chevaux.* Rhedâ duobus equis junctâ vehitur. *Cic.* Jedzie w karecie czterema końmi. *Parą koni.

(On peut encore ſe ſervir de *Biga* au ſingulier,ou de *Bigæ, arum, f. plur.* pour un Caroſſe à deux chevaux.) Może ieſzcze mowić Parka w mnieyſzey liczbie, álbo Parki w więkſzey liczbie zá karetę parokonną.

*Mettre les chevaux au carroſſe.*Jungere equos curru.*Virg.* Założyć konie do karety.

*Chevaux de carroſſe.*Equi rhedarii,orum,m.plur.*Var.*Konie kareciane.

CARROSSIER,ſubſt.m. (*Faiſeur de carroſſe.*Carrucarius. Rhedarius,ii,m. KOŁODZIEY, Stalmach wozowy co powozy robi.

(Ces mots dans Ulpien ſignifient proprement un *Cocher,* celuy qui mene le carroſſe.)To ſłowo u Ulpiana znaczy właśnie woznicę co powozi.

CARROUSEL, ſubſt.m. (*Cavalcade de pluſieurs ſeigneurs ſuperbement veſtus à la maniere des anciens Chevalier,qui ſont diviſez par quadrilles.*) Ludus equeſter & curulis. IGRZYSKO konne rycerſkie iázda walna wielu Panow bogato po dawnemu uſtroionych, podzielonych ná rothy:

(Tertullien dans ſon livre des Spectacles attribue l'invention des Carrouſels à Circé,& il veut qu'elle ait eſté la premiere à dreſſer le Cirque,& des courſes en l'honneur du Soleil ſon pere.) Tertulian w ſwoiey Kſiędze o widowiſkach przypiſuie wynalezienie tych igrzyſk konnych Circei,twierdząc że ona náypierwey koło rycerſkich Ieźdźcow wynalazła, y záwody álbo iázdy poſtanowiła na cześć ſłońca Oyca ſwego.

CARROUSSE,ſubſt.f.(*Bonne chere qu'on fait en beuvant & en ſe réjouiſſant.*)Compotatio,onis,f.*Cic.* BIESIADA uczta iedząc y piiąc dobrze.

Faire carrouſſe avec ſes amis, bien boire & ſe divertir. Cum amicis largiùs perpotare. Bieſiadować, z przyiaciołmi ſię cieſzyć.

(Maniere de parler populaire en noſtre Langue.) Słowo mowienia poſpolſtwa w ięzyku francuſkim.

CARRURE, ſubſt. f. (*L'eſtenduë ou l'eſpace d'un carré.*) Quadrum,i,n. PLAC przeſtronność kwadratu, iákiego.

Baſe qui a trois pieds en quarré. Tripedanea in quadrum baſis. Dno ſpodek czego ná cztery ſtopy w kwadrat.

CARTE, ſubſt.f. (*Papier,il n'eſt gueres en uſage que dans cette phraſe.*) comme *Donner la carte blanche à quelqu'un,* pour dire *Luy donner un papier blanc ſigné pour le remplir de ce qui luy plaira.* Pura charta,æ,f. *Vlp.* KARTA papier nie ieſt w używaniu prawie chyba w tym ſpoſobie, iáko: Dać kartę białą komu *goły membran,*áby ſobie nápiſał ná nim co zechce.

ON LE DIT auſſi au figuré,pour dire *Se ſoumettre à toutes les conditions qu'on nous voudra donner.* Optio,onis,f.*Plaut.* MOWI ſię też to niewłaśnie zá poddanie ſię wſzelkim warunkom ktore ná nás kto zechce włożyć.

Vous avez la carte blanche. Tua eſt optio. *Plaut.* **Il luy donna la carte blanche.* Optionem illi dedit,*ou* permiſit.*Cic. Quint.* Maſz blánkiet ná mnie, kartę daię ná ſiebie,podpiſuię ſię ná wſzyſtko.*Podpiſał mu ſię poddał mu ſię ná wſzyſtko.

CARTE eſt auſſi *Vne grande feuille de papier,*(*ſur laquelle on a gravé ou deſſiné la repreſentation du monde & de ſes parties.*)Tabula,æ,f. Charta,æ,f. KARTA ieſt też papier wielki wyrażaiący ná ſobie rznięcie álbo ryſunek całego świata y części iego.

CARTE GEOGRAPHIQUE, (*qui contient la deſcription des terres.*) Tabula geographica,æ,f.Terræ in chartâ deſcriptio,onis,f.**Carte Hydrographique*(*qui contient la deſcription des mers & des eaux.*)Tabula hydrographica,æ,f.**Carte Chorographique,* (*qui contient la deſcription de quelque païs.*)Tabula aliquam regionem complectens. **Carte topographique,* (*qui contient la deſcription de quelques lieux particuliers.*)Tabula topographica, æ,f. **Carte marine,* (*qui marque les coſtes, les ports & les bancs de ſable.*)Tabula nautica,æ,f. KARTA Kraiopiſow maiąca w ſobie opiſanie świata. *Karta opiſania morza y wod.*Karta maiąca opiſanie kraiu iákiego z oſobna *Karta opiſanie maiąca mieyſca iakiego oſobliwego. *Karta żeglarſka opiſuiąca lądy, porty, y wyſpy.

*Sçavoir,*ou *connoiſtre la carte.*Noſcere geographiam.Znać ſię ná karcie, umieć kartę kraiopiſow położenia kraiow.

ET CELA ſe dit non ſeulement au propre (*de ceux qui ſçavent la Géographie.*)*mais plus ſouvent au figuré(*de ceux qui connoiſſent le train & les intrigues de la Cour, le train des affaires d'un Eſtat & les ſecrets des familles.*)Noſſe mores & ingenia hominum.*Ter.* *Sçavoir la carte.* A TO ſię nie tylko mowi właśnie o tym co ſię zna ná opiſaniu kraiow, y ich położeniu, ále też częściey niewłaśnie o tych co ſię znáią z gruntu ná ſztukach y obrotach dworu,iák idą ſprawy Páńſtwa iákiego,y táiemnice poſtronne domowe *Znáć ſię na karcie*

CARTE ſignifie auſſi *Vn corps fait de pluſieurs feuilles de papier collées enſemble.*Charta ſpiſſior. KARTA znáczy kilka kart papieru razem grubo ſkleionych.

ON DIT en ce ſens *de petits morceaux de carte marqués de pluſieurs points & figures dont on jouë.*Folia luſoria,orum n.pl.**Jouër aux cartes.*Foliis pictis ludere. **Battre les cartes pour les meſler enſemble.* Folia luſoria verberando miſcere. MOWIĄ w tym rozumieniu zowiąc kartami kawałki kart kleionych y rozmaitemi znakami náznaczonych do gry ſłużących.*Grać w karty.*Mieſzać taſować karty

ON DIT figurément en ce ſens, que *Les cartes ſont bien brouillées dans un Eſtat ou dans une Cour,* (*lors qu'il y a des troubles & des affaires fort difficiles à accommoder.*) Permiſta & turbata, ſunt omnia in republicâ. MOWIĄ niewłaśnie w tym rozumieniu karty ſię bardzo pomięſzały w Páńſtwie

iákim,

iákim, álbo u dworu iákiego, kiedy ſą zámięſzania y ſpráwy bardzo trudne do uſpokoięnia.

CARTEL, ſubſt.m.(*Ecrit par lequel on appelle quelqu'un en duel.*Libellus citatorius, (ad ſingulare certamen.) KARTECZKA wyzywaiąc ná poiedynek.

CARTHAGE, (*Ville autrefois celebre qui a tenu teſte fort long-temps aux Romains.*) Carthago,inis,f.*Cic.* KARTAGINA Miáſto niegdyś ſławne, ktore ſię bardzo długo ſprzeciwiało Rzymowi.

CARTHAGINOIS, ſubſt. m. (*Celuy qui eſt de Carthage.*) Pœnus,i, maſc. Carthaginenſis & hoc Carthaginenſe.adject. KARTHAGENCZYK ten co ieſt z Kartaginy.

CARTHAGINOISE, ſubſt.f.Carthaginenſis mulier,fœm. KARTAGENKA.

DE CARTHAGE, (*Qui concerne les Carthaginois.*)Punicus,a,um.*Cic*.Punicanus,a,um.*Cic*.(*On dit* Bellum punicum. *Cic. La guerre de Carthage*, ou *contre les Carthaginois*, ou *la guerre Punique.**Sagum punicum. *Hor.Vne caſaque àla Carthaginoiſe.**Lectulus Punicanus.*Cic.Vn lit à la Carthaginoiſe*) KRRTAGENSKI, Woyna Kartageńſka, álbo przeciw Kartageńczykom. *Pancerz Kartageńſki. *Łożko Kartageńſkie.

CARTHAGENE, (*Ville d'Eſpagne ſur la mediterranée dans le Royaume de Murcie.*) Carthago nova, *genit.* Carthaginis novæ,f. KARTAGENA Miaſto Hiſzpańſkie ná morzu ſrzodziemnym w Kroleſtwie Murcyi.

CARTIER,ſubſt.m.(*Qui fait des cartes.*)Chartarius,ii,m. KARTARZ co karty robi.

CARTIER,ou *la quatriéme partie d'un tout.* Voyez Quartier. CWIERC czwarta część wſzyſtkiego.

CARTIER,(*Quelque partie d'une ville.*)Voyez Quatrier. KWATERA część ſtrona iáka miaſta mięſzkanie.

CARTILAGE,ſubſt-m.terme d'anatomie.(*C'eſt une partie ſimilaire du corps entre la chair & les os.*) Cartilago, ginis, f.*Celſ.* CHRZĄSTKA termin anatomiy część iednoſtayna ciała między mięſem,á kościami.

*De Cartilage.*Cartilagineus,a,um.*Plin.* Chrząſtkowy.

CARTILAGINEUX, m. CARTILAGINEUSE,f. (*Plein de cartilages.*) Cartilaginoſus,a, um. *Plin.* CHRZĄSTKOWATY.

CARTON,ſubſt.m.(*Groſſe carte faite avec du papier collé ou du papier haché & ſeché dans la preſſe.*)Spiſſior,*ou* denſior charta, *genit.* ſpiſſioris,*ou* denſioris chartæ,f. KARTA gruba kleiona z kart zlepionych álbo papieru pokraianego y w praſie ściśnionego.

CARTONNER *un livre*, V. act. (*Le couvrir de carton.*) Chartâ denſiori compingere librum. OKŁADKĘ dawać ná Kſięgę oprawę.

CARTONNIER,ſubſt.m.(*Qui fait du carton.*)Spiſſiorum chartarum compactor, oris,m. KSIĘGARZ co klei okładki papierowe.

CARTOUCHE, ſubſt. m. (*C'eſt un rouleau de carte, au milieu duquel on met quelque inſcription.*)Voluta,æ,f.Helix, icis,f.*Vitr.* KARTA papier zwiniony z nápiſem iákim we ſrzodku.

(Ce mot François eſt maſculin parmi les ouvriers,& dans le langage ordinaire il eſt feminin.) To ſłowo Francuzkie ieſt rodzaiu męſkiego między rzemieślnikami, á białogłowſkiego w mowie potoczney.

CARTULAIRE, ſubſt.m. (*Livre des anciens Monaſteres où l'on marquoit les choſes les plus mémorables du Monaſtere.*) Chartula, æ, f. KSIĘGA dawnych Klaſztorow gdzie piſano co oſobliwſzego y do pamięci trafić ſię mogło w Klaſztorach

CARYATIDES,ſubſt.f.plurier.(*Statuës en forme de femmes bonneſtement veſtuës, qui ſervent de pilaſtres ou de colomnes dans los baſtimens.*) Caryatides, idum,f.plur. *Stolatæ. *Vitr.* POSĄGI białogłowſkie przyſtoynie odziane ſłużące zá pilaſtry álbo ſłupy w Architekturze, *Karyanki.*

(Les Cariates peuples de Carie,ville du Peloponneſe, ayant eſté défaits par les Grecs, leurs femmes furent emmenées captives;& les Architectes de ce temps-là,pour éterniſer leur ignominie,en firent des ornemens d'Architecture,& les mirent au lieu de colomnes pour ſoûtenir des Saillies ou Balcons: celles qui portoient des paniers ou corbeilles ſur leur teſte, étoient appellées *Cenephoræ*, & *Ciſtiferæ.*) Karyanie narod Karyi miaſta Peloponezu będąc zbici od Grekow Białogłowy ich w niewolą zábrano; á Architekci czaſow owych ná wieczną pamiątkę tey ich ochydy,brali ſobie z nich kſzałty ná ozdobienie fabryk, y ſtawiali te kſztałty miaſto ſłupow do podpierania gzemſew álbo gankow, te ktore ná głowie miały koſzyki álbo koſze názwane były koſznice,álbo koſz nioſące.

CAS, ſubſt.m. (*Accident arrivé par la fortune.*) Caſus,ûs, m.*Cicer.* PRZYPADEK przygoda traf ſzczęścia.

PAR *cas fortuit, Par haſard.* Caſu.abl. Fortuitò.adv.*Cic.* SZCZĘSCIEM, przypadkiem, trafunkiem.

EN *ce cas*,ou *Lorſque cela arrive.*In hoc caſu.*Celſ.* W ten czas,gdy ſię to przytrafi.

CAS, (*Eſtime que l'on fait d'une perſonne & des choſes.*) Æſtimatio, onis,f.*Cic.* POWAZANIE ſzacunek iák kto ſobie co waży.

Faire cas de quelqu'un, l'eſtimer, le conſiderer. Magni facere. Magni pendere aliquem. *D'une choſe*,rem aliquam.act Ważyć ſobie kogo poważać go, poważać ſobie rzeć iaką.

On fait cas de l'écorce pour les médicamens. Corticis ad medicamenta pretium eſt. *Plin.* Poważaią ſkorkę dlá lekarſtwá.

Ce peuple ne fait aucun cas des lettres; l'éloquence en eſt bannie,la temperance & les bonnes mœurs n'y ſont aucunement eſtimées,ni recompenſées. Apud hos populos literarum ſtudia non celebrantur, non eloqwentia locum habet,non frugalitas, ſanctique mores laudibus ad fructum perveniunt. *Petr.* Ten narod zanic ſobie waży nauki,wymowá u nich ieſt wywołaná, wſtrzemięźliwość y poczciwe obyczaie nic nieważą áni nadgrody niemaią.

Il ne fait pas de cas de ſa porole. Fidem parvi pendit. Zanic ſobie waży dane ſłowo.

CAS *de conſcience*.De moribus quæſtio,onis,f.PYTANIE w zględem ſumieniá.

Réſoudre un cas de conſcience. Rem ad coſcientiam pertinentem ſolvere.Odpowiadać ná pytanie w zględem ſumieniá

*Enſeigner les cas de conſcience.*Moralem Theologiam tractare. Uczyc nauki obyczayney co do ſumieniá.

CAS,pour *une action.* Facinus, *genit.*facinoris,n. **C'eſt un vilain cas, une vilaine action.* Turpe facinus, n. *Cic.* **Vn cas pendable, qui merite la corde*, ou *la mort.* Crimen capitale. TRAF przypadek miaſto uczynku *ſzpetny to przypadek go dzien obieſzeniá,wart ſtryczká,álbo śmierci.

CAS en termes de Grammaire(*ſe dit de la différente inflexion des Noms.*) Caſus,ûs,m. *Quint.* PRZYDATEK Spadek w Pramatyce ſię mowi o rozmaitym nakłonieniu ſłow.

LES Noms ont ſix cas; ſçavoit 1.LE NOMINATIF qui vient du verbe *Nominare, Nommer*, & marque directement la choſe,par *le,la,les*, 2.LE GENITIF,qui vient de *Gignere, Engendrer*, ſert à former les autres Cas,& ſe connoiſt par *de, du,des*, précédé d'un ſubſtantif. 3.LE DATIF,qvi vient de, *Dare, Donner*, marque à quoy la choſe ou l'action a rapport & ſe connoiſt par *à, au,aux*,4. L'ACCUSATIF,qui vient d' *Accuſare,Accuſer*,marque le ſujet où paſſe l'action,& ſe connoiſt par *le,la,les*,précedé d'un Verbe. 5.LE VOCATIF,qui vient de *Vocare,Appeller*, ſe connoiſt par *ô* qui eſt quelquefois ſous-entendu, & ſert pour parler à quelqu'un 6. L'ABLATIF,qui vient d'*Auferre,Oſter*,& ſe connoiſt par *de,du, des, par avec*,précedez d'un Adjectif ou d'un Verbe.) Imiona álbo Názwiſká máią ſześć ſpadkow; to ieſt 1. MIANUIĄCY od ſłowá mianuię 2.RODZĄCY od ſłowá rodzić ſłużący do inſzych ſpadkow robieniá 3.DAWAIĄCY od oddawaniá znaczy do czego co należy y poznaie ſię z tego pytániá komu 4. OSKARZAIĄCY, od oſkarżaniá znaczy kogo álbo co czynić, kiedy poprzedzone od ſłowá, á poznaie ſię przez *go, ią, ich*, 5. WZYWAIĄCY, od wzywać poznaie ſię przez *ô* ktorego ſię czaſem dorozumieć, y ſłuzy mowiąc do kogo. 6.ODBIERAIĄCY,od odbierać, y poznaie ſię przez, *od, tego tym, przez, z kim, zaczym*, gdy go poprzedza imię przydatkowe álbo ſłowo,

CAS ſe dit adverbialement en ces phraſes. *En tout cas, au moins,du moins.*Certé.Saltem adverb.**En tout cas*,pour *Quoy qu'il arrive.Cic.*CO ſię trafi,mowi ſię przyſłowiem w te ſpoſoby, Naoſtatek, przynaymniey, áby, *Ná oſtatek bądź co bądź.

EN *cas*, ou *Au cas que cela arrive.* Si id evenerit. Ieżeli ieśli to ták ſię trafi,padnie.

EN *ce cas-là j'agirois de la ſorte.*Tali in re ita me gererem NA tenczas tak bym ſobie poſtąpił.

POSONS *le cas que cela ſoit ainſi*,ou *Je veux que cela ſoit ainſi.* Fac ita eſſe. Eſto.*Cic.* POMYSLMY daymy to że ták będzie,że ták padnie,niech ták padnie.

EN *cas de fruits*,pour *Quant aux fruits,je n'en mange point de cruds.* Quod autem ad fructus, crudis non utor. CO do owocow tych nie iádam ſurowych.

CASAL,(*Ville capitale du Mont-ferrat ſur le Pô,qu'on appelle* CASAL St.VAS, *pour la diſtinguer du* GRAND CASAL *qui eſt dans le Duché de Modene,& d'un autre dans la Principauté de Landi.*) Caſale ſancti Evaſii,n. KAZAL Miaſto głowne Mont-Ferratu nád Padem ktore názywaią KAZAL S:Ewaziy dla roznicy od wielkiego Kazalu,ktory ieſt w Xięſtwie Mutyneńſkim,y od inſzego ktore ieſt w Xięſtwie Landi.

CASANIER, ſubſt.m. (*Qui ne bouge du coin du feu, faineant, pareſſeux.*) Caſarius,ii,m.*Feſt.* DOMATOR piecuch co ſię z domu nie wychyli,gnuśny, lezuch.

CASANIERE, ſubſt f. (*Celle qui ne bouge du coin du feu.*) Caſaria. Focaria,æ,f.*Vlp.* DOMATORKA.

CASAQUE, ſubſt.f. Sagum,i,n. *Cic.* SZATA krotka żołnierſka Saian.

(Ces mots ſignifioient proprement une *Caſaque*, que les Romains portoient en guerre, mais comme elle n'eſt point differente parmi nous de ces anciennes Caſaques;on s'en peut ſervir ſans ſcrupule, puiſque meſme Columelle appelle les Sayes ou Caſaques des païſans *Saga*, & que l'Auteur des Rhetoriques à Herennius ſe ſert de *Chlamis*,parlant d'un jouëur de luth veſtu de cet habillement.) Te ſłowa znáczą właśnie ſzatę żołnierſką ktorey Rzymianie záżywali ná woynie, ále że u nas ſię nie rożni od Saianow, może go zażyć bez trudności ponieważ y Kolumella náżywa ſukmany wieśniakow proſte *Saianami*, á Autor Kraſomowſtwa do Herenniuſza názywa *ubiorem* mowiąc o lutniście ták ubranym.

Petite caſaque,ou CASAQUIN. Sagulum,i,neut. Saianek kawtanik zwierzchni katanka.

Veſtu d'une caſaque. Sagatus. *Cic. Suet.* Ubrany w ſaian.

ON DIT figurément *Tourner Caſaque*, (*Changer de parti.*) Ab aliquo deficere, deſciſcere. *Cicer.* MOWIĄ niewłaśnie, burkę obrocić, odmienić ſię y udać ná inſzą ſtronę,odſtąpiwſzy kogo.

CASCADE,ſubſt.f. (*Cheute d'eau de haut en bas.*)Præceps aquæ lapſus. SPADEK wody z gory ná doł po ſtopniach.

CASE ſubſt.f. (*Petite cabane.*) Caſa,æ,f. *Cic.* Chata mała chaſupa.

CASEMATE,ſubſt.f.terme fortification,(*Ce qu'on appelle autrement.* PLACE BASSE,*ou* FLANC BAS.)Ima crypta ad latera propugnaculorum. ZIEMIANKA termin twierdzy co inaczey zowią twierdza dolna.

CASPIENNE,*ou* LA MER CASPIENNE,*dans l'Aſie.* Mare Caſpium. MORZE Chwaleńſkie Azyańſkie.

CASQUE,ſubſt.m. (*Armure de teſte*,ou *Heaume.*) Galea, eæ,f.*Cic.* SZYSZAK, Zbroia ná głowę álbo Przyłbica.

ON DIT populairement,*Ce vin donne dans le caſque*,pour, *donne dans le teſte.* Hoc vino icitur caput. MOWIĄ przyſłowiem to wino lezie w przyłbicę, miaſto w głowę.

CASSADE, ſubſt.f. (*Bourde qu'on invente pour ſe défaire d'une perſonne & de ſes importunitez.*)Stropha,æ,f.*Cic.* WYKRĘT, wybieg ſztuka wynaleziona dla zbycia ſię kogo y iego náprzykrzenia.

Donner des caſſades à quelqu'un. Aliquem ludere dep.acc. *Plaut.* Kogo ſztuką zbywać gładko.

CASSANO, (*Ville du Royaume de Naples dans la Calabre citerieure.*) Caſſanum,i,neut. KASSANO Miaſto Kroleſtwa Neapolitańſkiego w Kalabryi z tę ſtronę gor.

CASSANT, m. CASSANTE,f. adject. *voyez* FRAGILE. Fragilis,is *Cic.* SŁABY ſtłuczeniu łatwo podległy.

CASSATION *d'une loy*, ſubſt.f. Legis abrogatio, onis,f. ZNIESIENIE prawa.

CAS,m. CASSE,f. adject. (*Caſſe.*) Caſſus,a,um. **Vne voix caſſe.* Vox caſſa, *ou* fuſca,*ou* obtuſa,*ou* obſcura, fœm. *Quint.* STŁUCZONY,głuchy,nie głośny.*Głos niſki głuchy ſłaby

Ce vaiſſ au ſonne cas. Vas illud obtusè ſonat. To náczynie źle dzwoni, iák ſtłuczone.

CASSE,ſubſt.fœm.(*L'action de caſſer un Officier.*)comme *Donner de la caſſe à un Officier*, (*Le caſſer aux gages, le démettre de ſa charge.*) Aliquem ab aliquo munere ejicere. ZŁOZENIE z urzędu Urzędnika iákiego Woyſkowego złożyć z urzędu iákiego Officyera, wymazać go z regeſtru z záſług.

(Mot bas & populaire) Słowo podłe y potoczne.

CASSE,ſubſt.f.(*Fruit qui vient aux Indes,& qui eſt pur atif.*) Caſia,caſiæ. KASSYA owoc ktory ſię rodzi w Indyach y ieſt czyſzczący.

(Les Anciens ont appelle *Caſſe* un bois aromatique, qui eſtoit une eſpece de Cinnamome,car la Caſſe dont nous uſons pour remede leur a eſté inconnuë.)Dawni názywali Kaſſyą drzewo iedno korzenne ktore było rodzay Cynamonu, bo Kaſſya ktorey my teraz záżywamy w lekach była im nie znaioma.

CASSE,(*C'eſt la partie d'une écritoire,où l'on met les plumes*) Graphiarium,ii,n.*Mart.* PIORNIK przy kałamarzu ná pior ſchowanie.

CASSE, en termes d'Imprimerie, (*eſt une eſpece de grande Boëte plate diviſée en pluſieurs caſſetins où l'on met les lettres.*)Capſa,æ,f. KASZTA Drukarſka ſzuflada wielka płaſka podzielona w komorki małe gdzie litery kładą.

CASSE',m.CASSE'E,f.part.paſſ.*du verbe* CASSER. Fractus.*Cic.Hor.* STŁUCZONY, STŁUCZONA, od ſłowa ſtłuc

Caſſé de vieilleſſe. Ætate & ſenio confectus. *Cic.* Nádwątlony od ſtarości.

Caſſé de travail,de fatigue. Multo labore fractus. *Hor.Cic.* Nádwerężony od pracy od trudu.

CASSE,(*Annulé, parlant d'une Loy.*)Abrogatus.Reſciſſus, a,um. ZNIESIONY, mowiąc o prawie.

CASSEL,*ou* KESSEL,(*Ville d'Allemagne dans la Franconie, capitale du Langraviat de Heſſe.*) Caſtellum Cattorum.KASSEL albo KESSEL Miaſto Niemieckie w Frankoniy głowne Landgrawſtwa Heſſeyſkiego.

CASSEL,*ou* MONT CASSEL, (*Petite Ville des Païs-Bas en Flandre à quatre lieuës de Bergue ſaint Vinox.*) Caſtellum Morinorum. KASSEL álbo Gora Kaſſel małe miaſto niżſzych Niemiec we Flandryi o cztery mile od Berg Winox.

CASSE-NOIX,m.*ou* CASSE-NOISETTE,m.(*Petit inſtrument en forme de tenailles qui ſert à caſſer des noix.*) Nucifrangibulum. DZIADEK naczynie do tłuczenia orzechow nákſztałt kleſzczy.

CASSER,V.act.(*Rompre, briſer, fracaſſer.*)Frangere.Confringere.act.acc.*Cic.Ter.* TŁUC, gruchotać pſować.

Je crains qu'il ne ſoit tombé & qu'il ne ſe ſoit caſſé quelque membre. Vereor ne uſpiam ceciderit aut perfregerit aliquid. *Ter.* Boię ſię żeby nieupadł y nie złomał potłukł ſię gdzie.

Caſſer des pots ſur la teſte de quelqu'un. Frangere ollas in caput alicujos.*Plaut.* Tłuc garki komu o głowę.

Caſſer des noix. Frangere,*ou* conficere nuces. Orzechy tłuc

La dent ſe caſſe ſous le davier. Dens ſub forfice conficitur. *Celſ.* Ząb ſię łamie pod kleſzczami.

CASSER, (*Egruger, réduire en parties menuës.*) Frangere in micas. *Plin.* TŁUC, ſtłuc, ná drobne cząſtki, ná proch, ná kawałki zetrzeć.

Caſſer les mottes de terre. Erangere glebas.*Virg.* Rozbiiać bryły ziemi.

CASSER, (*Licencier des ſoldats, des troupes.*) Dimittere milites act.*Cic.* ZWIIAC woyſko, odprawiać.

Caſſer un Officier, (*Supprimer ſa charge, l'en démettre.*)Ab officio aliquem dimittere. *Cicer.* Złożyć Urzędnika iákiego woyſkowego, urząd iego znieść.

Céſar caſſa quelques Enſeignes, qui n'avoient pas bien fait leur devoir. Nonnullos ſigniferos Cæſar loco movit. *Cæſ. ou* exauctoravit. *Liv.* Cezar złożył niektorych chorążych co ſwoiey powinności nie dobrze czynili.

Vn ſoldat caſſé. Exauctoratus miles. *Liv.* Odprawiony ze ſłużby żołnierz.

CASSER, (*Annuler une loy, un teſtament, le rendre nul.*) Abrogare. *Plin-Jun.* ZNIESC prawo, teſtament iáki, nie ważnym go uczynić.

ON Dit proverbialement, *Il eſt caſſé aux gages chez moy*, pour dire *J'ay rompu ſocieté avec luy & tout commerce.* Diſſiluit gratia illius apud me. MOWIĄ przyſłowiem: Odprawiłem go od ſiebie, wypowiedziałem mu myto: to ieſt rozbrat z nim uczyniłem.

CASSE-TESTE,ſubſt.m.(*Ce vin eſt un caſſe teſte,un caſſe-poitrine.*)Icitur caput,*ou* ſtomachus hoc vino. **Horace a dit* Ictum vino caput,*parlant d'un vin qui donne à la teſte.* TRĄCI ŁEP, wino trąci łep,trapi głowá męczy żołądek.*Horacyuſz powiedział wino w głowę biiące mowiąc o winie tęgim

CASSEROLE,ſubſt.f.(*Plat de cuivre fort profond & à petit bord.*)Ænea paropoſis. RĄDEL naczynie miedziane głębokie z wązkiemi brzegami.

CASSERON,ſubſt.m.(*Eſpece de poiſſon volant.*)Loligo,ginis,f.*Var.* PŁAW lataiący

CASSETTE,ſubſt,f.(*Petit coffre portatif où on enferme ce*

qu'on a de plus précieux.) Capſa, Capſæ, fœm. Cic. Arcula, ou Capſula,æ,fœm. Catul.Cicer. *Caſſette de nuit où l'on met ſes beſognes de nuit. Arcula nocturna, æ, fœm. KAŁAMARZ Szkatułka ſkrzyneczká do noſzeniá, w ktorey chowaią co kto má naydrożſzego. * Szkatułá nocná ná chowanie potrzeb nocnych.

Qui fait des caſſettes Arcularius,ii,m. Plaut. Skrzynkarz co ſzkatuły robi.

CASSETIN,ſubſt.m.terme d'imprimerie,C'eſt un des petits carrez qui diviſent une Caſſe d'Imprimerie,où l'on met les lettres.) Loculus, Loculi, maſc. Loculamentum,i,n. Var.Vitr. KOMORKI po Drukarſku,krupki ná ktore podzieloná ieſt kaſztá do liter rozkładaniá.

CASSIDOINE,ſubſt.f. Pierre minérale & précieuſe,qui a des veines de pluſieurs couleurs,dont on fait des vaſes qui ſont fort eſtimez.) Murrha,æ,f.MIROWY kamień kruſzcowy drogi maiący żyły rożnych kolorow z ktorego robią naczyniá ktore bardzo ſzacuią.

CASSIN,ou MONT CASSIN,(Celebre Abbaye d'Italie dans le Royaume de Naples,& une ville de même nom au pied de cette montagne.)Mons Caſſinus,genit.montis Caſſini,m.*Caſſinum i,n. pour la ville. KASSYN, GORA KASSYNU,ſławne Opactwo Włoſkie w Koleſtwie Neapolitańſkim,y miaſto tegoż imieniá pod tą gorą.

CASSINE,ſubſt.f.(Petite Caſe,ou Cabane.)Caſa,æ,f.Cicer. CHATA,Chałupká,máłá Budá.

CASSIOPE'E, f. (Conſtellation céleſte qui eſt dans la partie boréale du ciel.)Caſſiopeia,æ,f.Vitr.Caſſiopeiæ ſimulacrũ,cri, n.Vitr. GWIAZD złożenie ná niebie ná ſtronie pułnocny

CASSOLLETTE,ſubſt.f. (Petit vaiſſeau où l'on fait bruler des paſtilles & des odeurs agréables.)Anthepſa odoraria,ou unguentaria,æ,f. KADZIDEŁ wdzięcznych,Kadzielniczká

ON DIT ironiquement,Voilà une eſtrange caſſolette!(quand on ſent quelque choſe de fort mauvais.) Fædus ſanè & gravis odor! m. Celſ. MOWIĄ żartem dziwne to kadzidło! kiedy kto poczuie co bardzo nieforemnego.

CASSONNADE,ou CASTONNADE,ſubſt.f. (Sucre qu'on vend en morceaux ou en poudre,qui n'a pas eu ſa derniere perfection.)Saccharum nondum expurgatum,i,neut.CUKIER proſty ſzary niedorobiony ktory ſztukami álbo miałko tłuczony przedaią.

(Le premier mot eſt plus uſité en noſtre Langue.) Pierwſze ſłowo ieſt zwyczayniejſze w Francuſkim.

CASTAGNETTES. ſubſt. f. (Inſtrument compoſé de deux petits ronds de bois creuſez, dont les concavitez ſe mettent l'une ſur l'autre,qu'on attache aux deux pouces des doigts,& qu'on bat de temps en temps avec le doigt du milieu pour marquer les mouvemens & les cadences en danſant.)Crumata,arũ, n.pl. Mart. BRZĘKADŁO, Inſtrument z dwoch kawałkow drzewá okrągłych, wydrożanych ktore ſię iedno ná drugim kładzie złobkowato, á przywiązawſzy do obudwu wielkich palcow u rąk á ſrzednim palcem ná nich raz wraz przebieraiąc wyraża ſię takt w tańcowanin.

CASTEL A MARE,ou CASTEL A MARE DI STABIA, (Ville du Royume de Naples dans la terre de Labour.)Stabiæ, arum,f.pl. KASZTEL álbo Sztabiá miaſto Kroleſtwá Neapolitańſkiego w Tarralawora.

CASTEL A MARE DELLA BRUCCA,(Ville du Royaume de Naples dans la Principauté citerieure.)Velia,Veliæ,fœm. KASZTEL Abrucy Miaſto Kroleſtwa Neapliotańſkiego w Xięſtwie ztę ſtronę gor.

CASTEL ARAGONENSE,(Ville de l'Iſle de Sardaigne) Caſtrum Aragonenſe. KASZTEL Aragoniy Miaſto Wyſpy Sárdyńſkiey.

CASTEL DEL VOLTURNO,ou CASTEL A MAR DI BOTORNO. (Bourg d'Italie dans le Royaume de Naples.) Vulturnum,i,n. KASZTEL Woltorno Miaſteczko Włoſkie Kroleſtwa Neapolitańſkiego.

CASTELNAU D'ARRY, (Ville de Languedoc.) Caſtellum Arianorum, genit. Caſtelli Arianorum,n. Caſtellavium Auracium,ii,n. KASZTELNODARY Miaſto Okcitaniy.

CASTILLE,(Royaume en Europe vers le milieu de l'Eſpagne; elle eſt diviſée en Vieille & en Nouvelle.) Caſtella & Caſtilla. KASTYLIA Kroleſtwo Europeyſkie ku poſrzodkowi Hiſzpaniy dzieli ſię ná Starą y Nową.

(Burgos eſt la capitale de l'Ancienne Caſtille,& Tolede de la Nouvelle.) Burgos ieſt głowne Miaſto Starey Kaſtyliy,á Toled Nowey.

CASTILLAN,ſubſt.m.(Qui eſt de Caſtille.) Caſtellanus,i, Celtiber,beri. KASTYLANIN co ieſt z Kaſtyliy.

CASTILLANE,ſubſt,f.(Celle qui eſt de Caſtille.)Caſtellana, Caſtellanæ. KASTYLANKA ta co ieſt z Kaſtyliy.

CASTILLE,ſubſt.f.terme populaire,(qui ſignifie des Querelles légeres ou de petites riottes, qui arrivent entre les perſonnes qui vivent enſemble.)Rixa,æ,f. Jurgium,ii,neut.Cicer. KŁOTNIE ſłowo poſpolite znáczące małe przemowienia y ſprzeciwności trafiaiące ſię między oſobami ktore wkupie z ſobą żyią.

CASTOR,ſubſt.m.(Animal amphibie.) Fiber, genit.fibri, m.Plin. BOBR zwierzę oboiętne to ieſt wodno ziemne.

DE CASTOR. Fibrinus,a, um. *Peau de caſtor. Fibrina pellis.Plin. BOBROWY. *Skora Bobrowa.

UN CASTOR, (Chapeau de Caſtor.) Fibrinus pileus,i,m. BOBR,Kapeluſz Bobrowy.

CASTORE'E,ſubſt.f.ou LE CASTOREUM,(Médicament compoſé de la liqueur qui eſt enfermée dans les bourſes du caſtor) Caſtorum,ci,n.Plin. BOBROWY Stroy oleiek Lekarſtwo z ſoku ktory ſię znáyduie w moſznách Bobra.

CASTRAME'TATION, ſubſt.f. (Campement,ou l'action de camper.) Caſtramentatio, onis,f. POŁOZENIE obozu, obozowanie, koczowanie.

CASTRES,(Ville du haut Languedoc ſur la riviere d'Agout) Caſtrum Albienſium, genit.Caſtri Albienſium,n. KASTRY Miaſto wyżſzey Okcytaniy nád Agudem rzeką.

Qui eſt de Caſtres.Caſtrenſis & hoc Caſtrenſe. genit.is.Kaſtronin co ieſt z Kaſtrow.

CASUEL,m.CASUELLE,f.adj.(Qui arrive fortuitement.) Fortuitus,a,um. Cicer. PRZYPADKOWY co trafunkiem przypadnie.

LE CASUEL, ou le revenu caſuel d'un Benefice. Fortuitus proventus,genit. fortuiti proventûs, m. PRZYPADKI, gratki, dochody przypadkowe,Plebaniy iákiey ſtułowe.

LES PARTIES CASUELLES.Fortuitus proventus,maſc. ZYSKI, dochody przypadkowe.

CASUELLEMENT, adv.(D'une maniere caſuelle. fortuitement.) Caſu. abl. Fortuitò. adv.Cic. PRZYPADKIEM z przypadku.

CASUISTE,ſubſt.m.(Qui enſeigne la Theologie Morale.) Moralis Theologus. KAZISTA co náukę daie o obyczaiach według Boga, Teolog co do obyczayney náuki.

(Il faut prononcer Caſuïſte, & non pas Caſuïte comme la pluſpart.) Trzeba mowić Kazuiſte á nie Kazuit.

CATACOMBES,ou CATATOMBES,ſubſt.f.pl.Catatumbæ,arum,f.pl. PIECZARY.

(Lieu ſous terre proche de Rome, où l'on croit que les Chrétiens ſe retiroient durant la perſécution,& y enterroient les Martyrs. CATACOMBES eſt maintenant le plus en uſage en François.) Pieczary ſklepy podziemne bliſko Rzymu mieyſce gdzie powiedaią że ſię Chrześcianie ſchraniali y Męczennikow grzebli, Katakumby ſię zwyczayniey mowi.

CATADOUPES,ou CATADUPES, ſubſt.m.& f.pl. (Les Cataractes du Nil, lieux où le Nil tombe de deſſus des rochers eſcarpez avec un bruit effroyable,qui rend ſourds les habitans des lieux d'alentour.) Catadupa,orum,n pl.Cic. PROGI ná rzekach ſpadek wod z ſzumem y hałaſem oſobliwie ná Nilu mieyſca kędy Nil leci z ſkał przerwanych z hałaſem ſtraſznym ktory ogłuſza mięſzkańcow okolicznych.

CATAFALQUE,ſubſt.m.(Repréſentation d'un Cercueil.) Tumulus inanis,genit.tumuli inanis,m.Virg. GROB wyſtawiony koſztownie, Katafalk Pogrzebowy,żałobne budowanie.

(Les peintres & les Sculpteurs appellent ainſi la Repréſentation d'un Tombeau élevé dans les Pompes funebres: le mot vient de l'Italien Catafalco qui ſignifie Echaffaut.) Malarze, y Snycerze tak zowią widowiſko pogrzebowe wyſtawione ná wſpaniałych pogrzebach, á to ſłowo pochodzi z Włoſkiego Katafalko co znáczy ruchome budowanie.

CATALAN,ſubſt.m.(Qui eſt de Catalogne.) Catalanus,i, maſc. KATALANIN ten co ieſt z Kataloniy.

CATALANNE,ſubſt.f.(Celle qui eſt de Catalogne.) Catalana,æ,f. KATALANKA ta co ieſt z Kataloniy.

CATALOGNE, (Province d'eſpagne, dont Barcelonne eſt la capitale.)Catalania,ou Catalaunia,æ,f. Gothalania,æ,fæm. KATALONIA Kray Hiſzpaniy ktorey Barcellona ieſt Stolica

CATALOGUE,ſubſt.maſc.(Liſte & memoire qui contient pluſieurs nom des perſonnes & des choſes.) Index, gen.indicis, Cic. REGESTR wypis Imion oſob y rzeczy dla pamięci.

CATANE, (Ville de Sicilie à l'embouchure de la riviere Judicello ſur un golphe qui porte ſon nom.) Catina,æ,f. Plin. KATANA Miaſto Sycyliy przy Uściu rzeki Dziudicello nád Zátoką tegoż Imienia.

(Le voiſinage du mont Etna luy eſt fort préjudiciable à cauſe de ſes frequents embraſemens.) Bliſkość gory Etny bardzo mu ieſt ſzkodliwe dla częſtych ogniow ktore wyrzuca

De Catane. Catanæus,a,um. Katananin.

CATANZARO,(Ville d'Italie dans le Royaume de Naples en la Calabre ultérieure.) Catacium,li, neut. KATANCAR Miaſto Włoſkie Kroleſtwa Neapolitańſkiego w Kalabryi dalſzey álbo z támtę ſtronę gor.

CATAPLASME, ſubſt. m. terme de medécine. (C'eſt un remede extérieur & topique qu'on met ſur quelque partie du corps.)Cataplaſma,atis,n.Celſ. PLASTER,mieyſcowe lekarſtwo powierzchowne ktore przykładaią náiaką część ciała

CATAPULTE. ſubſt. f. (Machine de guerre dont ſe ſervoient les Anciens à lancer des javelots.) Catapulta,æ,f.Virt. KUSZA, woienna ſztuka, ktorey záżywali dawni do wypuſzczania Bełtow.

CATARACTE, ſubſt. f. (Taye qui vient ſur la prunelle de l'œil.)Oculi ſuffuſio,onis,f. Celſ. OKA zálánie, álbo záſłonienie, Błonka ktora ſię czyni na źrzenicy w oku,Katarakta

CATARACTES au plurier (ſe dit d'une grande abondance d'eau qui tombe de deſſus un rocher fort élevé avec un grand bruit.) Cataractes,æ,m. Plin. KATARAKTY ſię też názywáią znáczne upuſty álbo ſpadki wod ſpadaiących z ſkał wyſokich z wielkim hałaſem.

CATASTROPHE, ſubſt.f.terme de poëſie,(c'eſt la révolution qui ſe fait dans un poëme dramatique,& qui le termine.) Cataſtrophe Triſtis fabulæ exitus. ODMIANA, przemiana, termin Rymotworſki,oſtatnia część wierſza poważnego ktory ſię kończy ſzczęścia przemianą.

CATE'CHISER. V. act. (Enſeigner les premiers élemens de la Religion.) Fidei Chriſtianæ elementa docere. act. acc. KATECHIZOWAC náuczać pierwſzych prawd Wiary S.

CATE'CHISME, ſubſt.m. on prononce l's. (Les premiers élemens de la Religion.)Fidei Chriſtianæ elementa,orum,n. plur. Chriſtiana inſtitutio, genit. Chriſtianæ inſtitutionis,f. KATECHIZM wyraża ſię s. pierwſze początki Wiary S.

CATECHISME,(Petit livre,qui contient les principes de la Religion Chrétienne.) Doctrinæ Chriſtianæ libellus,i,maſc. KATECHIZM Kſiążeczka náuczaiąca pierwſzych początkow Wiary S. Náuka Chrześciańſka.

CATE'CHISTE,ſubſt.m.on prononce l's.(Qui enſeigne le Catechiſme.) Doctrinæ Chriſtianæ doctor, oris, m. KATECHISTA Náuczyciel pierwſzych początkow Wiary S.

CATE'CHUMENE,m.& f.adject.on prononce catecumene (Qui ſe fait inſtruire des Myſteres de la Foy,& des principaux préceptes de la Religion,avant que de recevoir le Bapteſme.) Doctrinæ Chriſtianæ diſcipulus.*Doctrinæ Chriſtianæ diſcipula. parlant d'une femme Catecumene. *Catecumenus,i, m. & Catecumena,æ,f. KATECHUMEN mowi ſię Katekumen Chrztu czekaiący y do niego ſię gotuiący daiąc ſię náuczać Táiemnic Wiary, y praw Chrześciańſkich przed przyięciem Chrztu S. *Katechumenka gotuiąca ſię do Chrztu mowiąc o białogłowie.

CATE'GORIE,ſubſt.f.terme de Logique, (Prédicament, certain orde dans lequel les Philoſophes enferment toutes choſes.) Prædicamentum,i,neut. OGOLNE wſzyſtkich rzeczy w rodzaiu każdym przyzwoite mianowanie y położenie porządne, w ktorym Filozofowie wſzyſtko zámykaią.

VOUS N'ESTES pas de noſtre Catégorie, vous vous moquez des diſcours que nous faiſons nous autres pauvres ignorans: nous ſçavons que vos grandes études vous ont rendu éloquent. Non es noſtræ faſciæ, & ideò pauperum verba derides: ſcimus te præ litteris facundum eſſe. Petr. NIE NASZEGO ieſteś porządku, żártuieſz ſobie z náſzych rozmow, iáko ubogich proſtaczkow, wiemy że wielkie náuki twoie wymownym cię czynią.

CATEGORIQUEMENT, adv. (D'une maniere catégorique & préciſe.)Præcisè.ad.Cic. RZETELNIE wyraźnie.

CATELET,(Petite ville en Picardie ſur l'Eſcaut.)Caſtelletum,i,n. KATLET miaſteczko w Pikardyi nád Skaldem

CATERRE, ſubſt.m. (Fluxion, diſtillation d'humeurs ſur le viſage ou ſur la gorge.) Deſtillatio. Cic. KATAR ſpadek ściekanie wilgotności do twarzy álbo do gardła.

Balbus m'a écrit qu'il eſt tourmenté d'un ſi grand caterre, qu'il ne ſçauroit parler.Balbus ad me ſcripſit tantâ ſe epiphorâ oppreſſum, ut loqui non poſſit. Cic. Balbus mi piſze że táki go katar trapi iż mowić nie może.

CATERREUX,m. CATERREUSE,f. (Sujet aux caterres & aux fluxions.) Diſtillationibus, ou epiphoris obnoxius,a, um. KATAROM często podległy.

CATHARTIQUE,adject.m.& f.terme de Médecine, (qui ſe dit des remedes & potions purgatives.)Purgans,antis,omn. gen. Ovid. CZYSZCZĄCY termin lekarſki co ſię mowi o lekarſtwach wywodzących purguiących.

CATHE'DRALE,adject.f. l'Egliſe Cathédrale, ou la Cathédrale,(La principale Egliſe d'un Dioceſe où réſide l'Eveque.)Cathedralis Eccleſia. KATEDRA Kościoł Katedralny álbo náyprzednieyſzy y głowny Diecezyi iákiey kędy mięſzka Biſkup.

CATOLIQUE, adject.m.& f.(Vniverſel, general.)Catholicus,a,um. KATOLICKI, Powſzechny ogolny.

LA FOY CATHOLIQUE,(La Foy univerſelle de l'Egliſe) Fides Catholica, genit.fidei Catholicæ,f. La Religion Catholique,l'Egliſe Catholique. Religio Catholica,Eccleſia Catholica WIARA Katolicka, powſzechna całego Kościoła. *Relija, Kościoł Katolicki.

Vn CATHOLIQUE,ſubſt.m.(Qui fait profeſſion de la Foy Catholique.) Catholicus,i,m. *Vne CATHOLIQUE, ſubſt.f. (Celle qui profeſſe la Foy Catholique.) Catholica, æ, f. Qui & quæ profitetur Fidem Catholicam. KATOLIK co w Wiarę Katolicką wyznaie.*Katolickza ta co Wiarę powſzechną wyznaie.

EN CATIMINI,adv. (Secretement, d'une maniere cachée & ſans bruit.) Clàm & placidè, adv. Suſpenſo gradu. ablat. POKĄTNIE cicho ſkrycie po cichu bez hałaſu niewydaiąc ſię

CATIR, V.act. (Preſſer le drap, le rendre uni & luiſant.) Pannum premere & facere ſplendidum. PRASOWAC, gładzić, glancować ſukno.

(Terme de l'Art.) Słowo Kunſztu.

CATOPTRIQUE,ſubſt.f.(Science qui conſidere la vuë en tant qu'elle réfléchit.) Catoprica, æ, f. NAUKA uważaiąca wzrok ile ſię w patrzaniu odbiia,álbo ogląda.

CAVAILLON,(Ville de Provence dans le Comté Venaiſſin, près de la Durance.) Cabellio, onis,f. KAWAŁON Miaſto Prowencyi w Hrabſtwie Wenezyiſkim bliſko Durancyi.

De Cavaillon.Cabellionenſis & hoc Cabellionenſe. adject genit.is. Kawalonanin.

CAVALCADE,ſubſt.f.(Marche pompeuſe de pluſieurs gens à cheval pour accompagner & honorer quelque Prince.) Solemnis equitatio, gen.ſolemnis equitationis,f.Plin. JAZDA poważna wielu oſob ná koniach dla prowadzenia y czci Pána iákiego Kawalkada.

CAVALE, ſubſt.f. (Jument,la femelle du Cheval.) Equa, æ.f.Plin. KOBYŁA,Klacz, ſamica od Konia.

CAVALERIE,ſubſt.f.(Corps de gens à cheval.)Equitatus, ûs,Cic.Cæſ. KONNI, iázda konna, gromada ludzi konnych.

Il a bien de le cavalerie, il eſt fort en cavalerie.Equitatum habet maximum. Cic. Ma wiele iázdy moc, ma w konnych

Mettre la cavalerie ſur les aiſles. Locare equites pro cornibus. Quint. Stawiać iazdę,álbo iezdnych ná ſkrzydłach.

Mener la cavalerie au combat.Inducere equites in pugnam Liv. Prowadzić iezdnych do boiu do potrzeby.

Vn combat de cavalerie. Equeſtre prælium. Cæſ. Pugna equeſtris. Potyczka bitwa konnych.

Ayant receu quelque cavalerie & infanterie. Acceptâ peditum, equitumque modicâ manu. Tacit. Odebrawſzy trochę piechoty y iázdy.

La cavalerie eſtoit ſur les aiſles.Pro cornibus eques aſtiterat.Tacit. Jazda była ná ſkrzydłach.

CAVALIER,m.CAVALIERE,f. comme Il a la mine cavaliere. Equitis frontem habet. RYCERSKIEGO oblicza weyrzenia, żołnierz ná weyrzeniu, odważny, beſpieczny.

Traitter quelqu'un d'une maniere cavaliere,c'eſt à dire peu civilement & de haut en bas.Superbè ac ferociter habere aliquem.Obchodzić ſię z kim nie grzecznie lekce go ſobie ważyć

IL SE PREND quelquefois adverbialement, Il fait des vers à la cavaliere, c'eſt à dire qui ſont fort meſchants. Incultos & malè natos verſus facit. Cic. CZASEM ſię bierze przyſłowiem: wierſze ſkłada po żołnierſku,to ieſt:bardzo złe

CAVALIER, ſubſt. m. (Soldat qui ſert & qui combat à cheval dans les armées.) Eques, genit. equitis. m. Cic. JEZDZIEC co konno ſłuży woynę y konno ſię potyka w woyſku

CAVALIER ſe dit de tout homme qui eſt à cheval. Eques, genit.

*genit.*equitis,m.*Cic.* JEZDNY ieździeć mowi ſię o każdym człowieku ná koniu ieżdżącym.

CAVALIER en terme de fortification, (*Eſpece de terraſſe, ou Plate-forme élevée par deſſus les remparts d'une ville.*) agger, *genit.*aggeris,m. SZANIEC wał po nád mury mieyſkie ſypany.

CAVALIEREMENT. adv.(*D'une maniere civile & galante.*) Lepidè.Venuſtè.Comiter.adv.*Cic.* PRZYSTOYNIE zácnie grzecznie.

IL SE PREND quelquefois en mauvaiſe part, pour *Incivilement & bruſquement* (*comme ſont les gens de guerre.*) Inurbanè Durè. *Cic.* BIERZE ſię czáſem w zły ſpoſob, iáko grubiańſko, przykro, nieprzyiemnie iáko czynią woyſkowi.

LE CAUCASE,(*Montagne de l'Aſie,fameuſe dans la Fable par ſupplice de Promethée.*) Caucaſus,i,m.*Virg.* KAUKAZ, Gora ſławna w Azyi męką Prometeuſza.

CAUDEBEC,(*Ville de Normandie dans le Païs de Caux.*) Calidobecum,ci,n. KODBEK Miaſto Normandyi w Kraiu Kodow.

Qui eſt de Caudebec. Calidobecus, i, m. *Calidobeca,æ.f. *parlant d'une femme.* Kodbekanin.*Kodbekanka mowiąc o białogłowie.

CAVE,ſubſt.f. (*Lieu bas & ſous-terrain.*) Crypta,æ,f.Cavum,i,n.*Plin.* PIWNICA mieyſce dolne y podziemne.

CAVE,(*Lieu où l'on met le vin.*) Cella,æ,f.Cella vinaria, æ,f *Plaut.C'eſt proprement* UN CELLIER. PIWNICA gdzie wino wſtawiaią.

*Cave voutée.*Crypta,æ,f.*Juv.* Sklep, piwnica ſklepiona.

CAVE,adject.m.& f.(*Creux.*) Cavus.*Cic.* PIWNICA, doł Loch.

VEINE CAVE, (*qui ſe dit de la plus groſſe de toutes les veines & qui eſpand ſes ramaux preſque par toutes les parties du corps.*) Vena cava, *genit.*venæ áavæ,f.*Cic.* ZYŁA CZCZA náywiękſza żyła zewſzyſtkich ktora rozpuſzcza odnogi od ſiebie prawie po wſzyſtkim ciele.

CAVEAU ſubſt.m. (*Petite cave voutée.*)Crypta,æ,fœm. SKLEPIK mała piwniczka ſklepiona.

CAVÉ,m.CAVÉE,f.(*Creuſé.*)Cavatus.Excavatus,a,um. *Virg.Cic.* WYKOPANY, Lochowaty.

CAVER,V.act.(*Creuſer petit à petit.*) Cavare.*Liv.* Excavare *Plin.* (cavo,as,cavavi,cavatum.) act. acc. KOPAC dobywać po troſze

CAVERNE, ſubſt. f. (*Grand creux qui ſe trouve fait naturellement & ſans art ſous quelque montagne.*) Caverna,æ,f. Spalunca,æ,f. Specus,ûs.m. & f. JASKINIA. iáma, Loch, gruba, wielka znáyduiąca ſię z przyrodzenia á nie robiona w gorze iákiey.

On dit *Specus denſus*,une Caverne ſombre,*Specus ultima,* le fonds d'une Caverne *Cic.Hor.*) Mowią iáſkinia ciemna, y iáſkini głąb, álbo głębokość.

CAVERNEUX,m.CAVERNEUSE,f.terme de médecine, (*parlant des nerfs où s'enferment plusieurs eſprits.*)Cavernoſus, a,um.*Plin.* LOCHOWATY,termin lekarſki,mowiąc o żyłach ſuchych w ktorych, ſię záwiera wiele duchow.

CAVESSON,*ou* CAVEÇON,ſubſt.m.(*Eſpece de Bride qui ſerre & contraint le cheval.*)Lupatum.*Solin.* KAWECAN, muſztuk, uzda utrzymuiąca y przymuſzaiąca konia.

CAVILLATION. ſubſt. f. terme de l'Eſcole. (*Argument faux & ſophiſtique.*) Cavillatio,onis,f. *Quint.* WYKRĘT, ſłowo Szkolne dowod fałſzywy y wykrętarſki.

CAVITÉ,ſubſt.f.(*Creux,*ou *Vuide*)Cavum, *genit.*cavi,n. **La cavité d'un ulcere.*Ulceris ſinus.*Celſ.* LOCH, doł, gruba głębokość. *Głębokość rany.

CAUSE,ſubſt.f.(*Ce qui produit un effet.*)Cauſa,æ,*Cic.*Cauſſa,æ,f *ſelon Quint.*PRZYCZYNA co ſkutek iaki wydaie.

CAUSE en termes des Philoſophes. *Cauſe Efficiente,* (*qui produit quelque choſe.*Res & ratio Efficiens.*Cic.* **Cauſe Materielle,* c'eſt à dire *la matiere de quoy l'on fait quelque choſe.* Materia,æ,*Cic.**Cauſe Formelle,*(*c'eſt le changement qui reſulte d'une action dans le ſujet, comme l'ame raiſonnable dans l'homme, & la figure qu'on donne aux métaux.*) Forma, æ, f. **Cauſe Finale,* (*la fin que l'agent ſe propoſe & le motif qui le fait agir.*)Finis,is,m. Cauſa propter quam aliquid fit.**Cauſe Phyſique,* (*qui produit un effet ſenſible & corporel.*) Cauſa Phyſica,æ,f. **Cauſe Exemplaire,* (*le patron ou l'idée ſur laquelle on forme le deſſein d'un ouvrage.*)Exemplar.aris,neut. Idea,æ,f.*Sen.* **Cauſe Morale,* (*qui produit un effet réel, mais dans les choſes morales.*)Cauſa Moralis,fœm. PRZYCZYNA

terminami Filozofij: Przyczyna ſprawuiąca ktora co ſprawuie, czyni, wyprowadza. *Przyczyna materyalna z ktorey co robią. *Przyczyna iſtotna to ieſt przemiana álbo przeiſtoczenie w rzeczy iákiey ſprawione, iáko Duſza rozumna w człowieku, y kſztałt ktory dáią kruſzczom. *Przyczyna dla ktorey ſię co czyni, to ieſt koniec ktory ſobie kto założy czyniąc co,y pobudka ktora go do czynienia wiedzie.*Przyczyna rzetelna iáwna ktora wywodzi ſkutek oczywiſty podzmyſły podpadaiący y powierzchowny. *Przyczyna wzorowa kſztałt y wzor ná ktory ſię co robi. *Przyczyna obyczayna ktora wywodzi ſkutek rzetelny, ále w rzeczach do obyczaiow náleżących.

CAUSE,(*Sujet,occaſion,motif,raiſon.*) Cauſa,æ.f. Occaſio, onis,f.*Cic.* PRZYCZYNA,pobudka,powod,doczego okazya.

Eſtre cauſe d'un ſcandale, d'une querelle ou de la fortune de quelqu'un, pour dire *en fournir les occaſions, les moyens.* Eſſe cauſam ſcandali, jurgii, fortunæ alicujus. *Phæd.* Być przyczyną zgorſzenia, zwady, álbo ſzczęścia czyiego.

Eſtre cauſe de la mort de quelqu'un. Alicui eſſe cauſam mortis.*Cic.* Być przyczyną śmierci czyiey.

Voſtre femme n'eſt point la cauſe de tout cecy, Ce n'eſt point ſa faute. Nullam de his rebus commeruit culpam uxor tua. *Ter.* Zona twoia nie ieſt tego wſzyſtkiego okazyą niewinna temu.

Je ſuis la cauſe de ſon mariage. Effeci illius nuptias. *Ter.* Jam ieſt przyczyną iego zámęścia.

Vous eſtes la cauſe, ou *Vous avez eſté cauſe de ſa condamnation.* In cauſa fuiſti damnationis. *Quint.* Ty ieſteś przyczyną tyś dał powod potępienia iego.

Vous en eſtes la cauſe. Injuriâ tuâ factum eſt. *Plaut.* Tyś tego ieſt przyczyną.

Cela a eſté cauſe que j'ay eſté refuſé. Repulſam mibi attulit hæc res.*Cic.* To było przyczyną że mię odrzucono.

Ce n'eſt pas ſans cauſe, ſans raiſon. Non pol temerè eſt. Non ſine causâ.*Ter.Cic.* Nie bez przyczyny,nie darmo.

Je vous le dis,afin que vous n'en pretendiez cauſe d'ignorance, ou *pour que vous ne puiſſiez alléguer voſtre ignorance pour raiſon.*Tibi dico ut ſis ſciens.*Ter.* Mowię ci to żebyś ſię niewymawiał niewiadomością, álbo żebyś ſobie żá przyczynę nie brał niewiadomości.

*Appeller quelqu'un en juſtice pour cauſe d'injures.*De injuriijs,appellare hominem.*Cic.*Pozwać kogo do prawa o ſzkalowanie.

SES HEIRITIERS *& ayants cauſe,* (*Formule de Droit.*) Heredes & illi ad quos res tum pertinebit. *Paul-Juriſc.* DZIEDZICE y prawo maiący, Formuła prawa.

Des gens ſont cauſe que nous ſommes en different. Quidam faciunt apertè quòu rixemur. *Quint.* Ludzie winni że ſię kłociemy,żeśmy wporożnieniu z ſobą.

CAUSE,(*Procès.*)Cauſa,æ,f.Lis. *genit.*litis,f.*Cic.* KAUZA ſprawa prawo.

Vne bonne cauſe. Bona cauſa. **Le contraire eſt,* Mala, *ou* improba cauſa, *Vne mauvaiſe cauſe.**Dubia cauſa,*Vne cauſe douteuſe.* *Anceps, *ou* perplexa cauſa, *Vne cauſe embaraſſée.* *Parùm verecunda cauſa.*Vne cauſe honteuſe.* *Quint.*Controverſia intractabilis, *ou* ambagioſa & ſinuoſa, *Vne cauſe embrouillée dont on ne ſe peut tirer, une cauſe embarraſſée.* Dobra ſprawa. **przeciwna ieſt:* Zła ſprawa. *Wątpliwa ſprawa. *Zawiła ſprawa.*Brzydka ſprawa ſromotna. *Sprawa zámięſzana powikłana z ktorey ſię wyplątać trudno.

Faire d'une mauvaiſe cauſe une bonne. Jus ex injuriâ facere. Ze złey ſprawy dobrą zrobić.

S'appuyer ſur la bonté de ſa cauſe. Cauſæ fidere, *ou* confidere.*Cic.**S'endormir en ſa cauſe.(la négliger,ne la point ſolliciter.)*Indormire cauſæ.*Cic.**Eſtre en danger de perdre ſa cauſe.* Periclitari causâ. *Quint.**Avoir une bonne cauſe.* Bonam cauſam habere.*Cic.*(*le contraire eſt* Causâ laborare.*Cic.* *Avoir une mauvaiſe cauſe.*) **Défendre,* ou *plaider une cauſe.*Agere cauſam. *Cic. Hor. Quint.* **Donner gain de cauſe à quelqu'un.* Tradere cauſam alicui.*Ter.* **Gagner ſa cauſe.*Vincere *Ovid.* (*le contraire eſt,* Cadere causâ, *Cic.* *Perdre ſa cauſe.*) Ufać ſłuſzności ſprawy ſwoiey. *Spać záſypiać ſprawy ſwoiey zániedbywać oney. *Być w niebeſpieczeńſtwie przegrania ſprawy. *Mieć dobrą ſprawę. **przeciwna ieſt:* Mieć złą ſprawę. *Bronić ſtawać w ſprawie. *Dać ſprawę wygrać komu.*Wygrać ſprawę. *przeciwna ieſt:* Przegrać ſprawę.

Il a toûjours emporté, ou *gagné de mauvaiſes cauſes, & a ſuccombé dans les bonnes,* ou *il les a perduës.* Cauſas malas ſem-

ſemper obtinuit, in optimis concidit. *Cicer.* Záwſze on złe ſprawy wygrał, à dobre poprzegrywał.

Intervenir dans une cauſe. Accedere, *ou* adire ad cauſam. *Cic.* Wniść w ſprawę iáką.

*Prendre le fait & la cauſe de quelqu'un.*Suſcipere cauſam alicuius. *Cic.* Litem alicuius ſuam facere. *Cic.* Wziąć ná ſię rzecz ſprawę czyią, zá ſwoię ią mieć właſną.

Mettre quelqu'un en cauſe,(*le rendre partie au procès.*)Vocare aliquem in litem. Wciągnąć kogo w ſprawę do prawa w powodowey álbo obwinioney ſtronie pociągnąć.

CAUSES *d'Appel.*Provocationum cauſæ,arum,fœm.plur. SPRAWY Apelacyine.

Donner ſes cauſes d'oppoſition. Interceſſionis cauſas edere. Dać przyczyny ſwoiey ſprzeciwności.

Aſſigner quelqu'un pour dire ſes cauſes d'oppoſition. Interceſſionis ædendæ causâ diem dicere alicui. Pozwać kogo áby ſię ſprawił co ma ná przeciw.

(Termes du Palais.) Terminy Sądowe.

A CAUSE *de moy,(pour l'amour de moy.) A cauſe de luy, (pour l'amour de luy.)* Mei, *ou* illius causâ. *Cic.* DLA mnie dla miłości moiey, dla niego dla miłości iego.

A CAUSE *de cela.* Propterèa.adv.*Cic.* DLA tego,dla tey przyczyny.

C'eſt à cauſe de cela que, ou *C'eſt pour cette cauſe que.* Eâ de causâ Ideò. Dla tego ieſt że, álbo ztąd ieſt że.

Je ne puis camper à cauſe de la ſaiſon. Caſtra propter anni tempus facere non poſſum. *Cic.* Nie mogę obozować dla pory.

ON SE SERT (*dans les Requeſtes, Arreſts, Edits, Déclarations.*)de cette formule,A CES CAUSES, (*pour commencer le diſpoſitif de l'Acte.*)His de cauſis. ZAZYWAIĄ w memoryałach, Dekretach, Edyktach, Deklaracyach tey formuły: *Dla tych przyczyn* przyſtępuiąc do dalſzego wyrażenia rzeczy

CAUSER,V. act. *Eſtre cauſe, produire quelque effet.*)Aliquid facere, Creare, Producere, act. acc. *Cicer.* BYC przyczyną wywodzić, co uczynić, ſprawić.

Cauſer de la douleur à quelqu'un. Inurere dolorem animo alicujus.*Cic.**Cauſer des peines à quelqu'un.* Creare alicui ærūnas. *Plaut.* *Vn devoyement d'eſtomac,* Diſſolutionem ſtomachi.*Plin.**Cauſer la ruine,la perte de quelqu'un,en eſtre cauſe.* Perniciem,alicui afferre.*Cic.Cæſ.* *Du dommage,* Calamitatem, *ou* cladem.*Cic.**Cauſer,*ou *exciter du ſommeil.* Inducere ſomnum alicui.*Cic.* *La peſte* Peſtilentiam. *Du ſcrupule,* religionem.*Vne maladie,*Morbum. *De l'inquiétude,*Sollicitudinem. *Des ſéditions,*Seditiones.*Cic.* **Cauſer un endormiſſement.*Torporem obducere, *Plin.* Być przyczyną boleści żalu komu. *Być przyczyną przykrości komu.*Sprawić biegunkę.*Byc przyczyną upadku zguby czyiey.*Szkody czyiey. *Przywodzić ſprawować ſen, powietrze,ſkrupuł,chorobę,nieſpokoyność,rozruchy bunty.*Sprawić ſpiączkę.

Il le ſupplia de ne luy point cauſer une ſi ſenſible affliction. Orare cæpit ne tantum ſibi luctum importaret.*Phæd.* Proſił go áby mu tak przykrey dolegliwości nieczynił.

CAUSER,V.neut.(*S'entretenir de choſes familieres & peu importantes.*) Fabulari.Confabulari,(fabulor,aris,atus,ſum.) depon.*Plaut.Cic.* ROZMAWIAC gadać poufale o rzeczach potocznych,małey uwagi.

*Cauſer enſemble.*Inter ſe fabulari.*Ter.* Rozmawiać między ſobą.

*Pendant que nous nous amuſames à cauſer,nous les avons laiſſées derriere.*Intereadum ſermones cædimus,illæ ſunt relictæ ponè. *Ter.* Gdy ſię bawiemy rozmawiaiąc zoſtawiłyśmy ie za ſobą.

(Cette maniere de parler eſt aſſez remarquable *Cædere ſermones,* pour *Fendre des diſcours, s'entretenir par des diſcours interrompus,* comme il arrive dans l'entretien où tantoſt l'un parle & puis l'autre.) Ten ſpoſob mowienia ieſt dość uwagi godny przerywać mowę zabawiać ſię rozmowami ná przerywkę iako ſię trafiá w poſiedzeniach gdzie raz ten drugi raz ten mowi.

CAUSER ſignifie encore (*Babiller, parler ſans fin & indiſcretement.*) Garrire, (io.is,ivi,itum.*Hor.Plaut.* ZNACZYieſzcze gadać y pleść bez końcá y uwagi.

Elle cauſe comme une pie borgne,quand elle a la teſte ſur le chevet. Pica pulvinaris eſt,garrit. *Petr.* Gadá iak ſroká ślepa kiedy głowę má ná poduſzce.

Tu as cauſé à tous les voiſins que je donnois un grand mariage à ma fille. Deblateraſti jam vicinis omnibus me meæ fi-

liæ dotem grandem daturum. *Plaut.* Poplotłeś przed wſzyſtkiemi ſąſiadami żem wielkie poſag gotował dlá corki.

CAUSER ſe dit auſſi pour *Parler mal,* comme *Cette femme a une mauvaiſe langue, on en cauſe,on en parle mal.* Eſt malæ linguæ iſta mulier. Malo rumore differtur iſta mulier. GADAC znaczy też źle mowić,iako: ta Białagłowá má złe ięzyki,gadaią o niey, zle oniey mowią.

CAUSER,ſubſt.m.(*Celuy qui parle trop,*ou *qui parle indiſcretement.*)Garrullus,i,m.*Ter.Cic.* GADUŁA co wiele álbo nieuważnie mowi,Blazgoń.

CAUSEUSE,ſubſt. f. (*Celle qui parle trop.*) Garrula, æ, f. GADUŁA tá co wiele, álbo nieuważnie mowi

CAUSTIQUE,adject.m.& f.(*Qui a la vertu de bruler,qui eſt corroſif.*) Cauſticus,a,um. *Plin.*Adurens.*Celſ.* PALĄCY, gryzący.

ON DIT figurément & familierement,*C'eſt un homme cauſtique,* (*qui eſt mordant & injurieux,& qui emporte la piece.*) Mordax. Contumelioſus.*Cic.* MOWIĄ potocznie: kąſaiący to człowiek, gorączká popędliwy ktory, prętko urwie kogo

CAUT,m.CAUTE,f adject vieux mot, (*Fin,ruſé.*) Catus, a,um.*Ci.*Aſtutus.Verſutus,Vafer.*Cic.Plaut.* FRANT,Obrotny,Oſtrożny,ſtare ſłowo.

CAUTELE,ſubſt.f.(*Précaution.*) Cautela,æ,f. OSTROZNOSC,przeſtrogá.

(Ce mot n'eſt d'uſage qu'en Droit Canonique,quand on parle des Abſolutions *à cautele,* qu'on prend pour ſe mettre en ſureté de conſcience.) To ſłowo nie ieſt w używaniu chybá wprawie duchownym gdy ſię mowi o rozgreſzeniach przez oſtrożność áby mieć beſpieczne ſumnienie.

CAUTELEUX,m.CAUTELEUSE,f. (*Sujet à ſurprendre par quelque fineſſe ou mauvais artifice.*) Frandulentus,a,um. *Cic.* Verſipellis.Subdolus,a,um.*Cic.* FRANTOWSKI ſztuczny zdradliwy podchwytliwy.

(Ce mot eſt vieux en noſtre Langue.) To ſłowo ieſt ſtare w Francuſkim.

CAUTELEUSEMENT,adv.(*D'une maniere fine & cauteleuſe.*)Subdolè.Fraudulenter.adv.*Cic.* ZDRADLIWIE,chytrze.

(Vieux mot en François.) Stare ſłowo Francuſkie.

CAUTERE,ſubſt.m.terme de Chirurgie.(*Remede brulant dont on ſe ſert pour guerir quelque ulcere.*) Cauterium, ii. n. *Plin.*Lapis cauſticus, *genit.*lapidis cauſtici,m.Lapis adurens, *gen.* lapidis adurentis,m. KAUTERYUM, Naczynie lekarſkie palące ktorego używaią dla uleczeniá iakiego wrzodu. Zegadło.

CAUTERE ſignifie encore *L'ouverture que fait dans les chairs le bouton de feu,*ou *la pierre infernale.* Inuſta cauterio plaga. KAUTERYUM znaczy ieſzcze dziurę ktorą w ciele czyni żegadło,álbo kulká ogniſtá,wypalaiąc álbo kamień piekielny.

CAUTERIZER, V.act. (*Appliquer un cautere en quelque partie du corps.*) Adurere cauterio aliquam corporis partem, *Cicer.* KAUTERYZOWAC,Wypalac zegadłem dziurę gdzie ná ciele.

CAUTION,ſubſt.fœ.(*Pleige, Répondant, qui s'oblige pour quelqu'un.*) Præs, *genit.*prædis,m.Vas, *genit.*vadis,m. Sponſor,oris,m. *Cic.Hor.* (*en matiere civile & criminelle.*) RĘKOYMIA,Zaręcznik w ſprawie potoczney y głowney.

CAUTION,(*Aſſurance qu'on donne ou que l'on prend.*Cautio, onis,f. *Cic.* RĘKOIEMSTWO obowiązek zárękа dana álbo wzięta.

*Donner caution,*ou *une caution.*Prædem dare.Satiſdare,(ſatiſdo,das,dedi,datum.)*Cic.* Rękoymią álbo zárękę komu dać

On a donné des cautions & des terres au peuple pour aſſûrance. Cautum eſt populo prædibus & prædiis. *Cic.* Dano rękoymią y grunta poſpolſtwu dla pewności.

Se faire, ſe rendee caution pour quelqu'un. Sponſorem pro aliquo fieri.*Cic.* Rękoymią brać na ſiebie zá kogo záręczyć ſię zá kogo, ſtáwiać ſię zá kogo.

*Donner caution en cas de dommage.*Satiſdare damni infecti (*on ſous-entend* nomine.)*Cic.* Ręczyć zá ſzkodę.

Donner caution de payer ce qui ſera jugé. Judicatum ſolvi ſatiſdare. *Cicer* Ręczyć o zápłacenie tego co będzie przyſądzono.

S'il a beſoin de caution en cette affaire, ayez la bonté de luy en faire trouver à qui je ſerviray de garant. Si quid ſatiſdandum erit, cures ut ſatiſdetur fide meâ.*Cic.* Jeżeli záręki będzie potrzebował w tey ſprawie raczyſz mu dopomoc áby ią ználazł ná Imię moie. Don-

*Donner caution de ſe repréſenter en perſonne.*Cavere capite.*Plin.* Ręczyć obiecuiąc ſię ſtawić w oſobie ſwoiey.

Recevoir des cautions. Accipere prædes. *Cic.* Rękoymią brać od kogo przyimować.

Décharger une caution. Fidem vadis ſponſoriſque expedire. Od rękoiemſtwa uwolnić.

Qu'il prenne telle caution d'eux qu'il voudra. Ab illis caveat quemadmodum velit. *Cic.* Niech takie zaręki od nich weźmie iakie chce.

Celuy qui ſe fait caution avec un autre. Conſponſor, oris, m. *Cic.* Ten co wſpolnie z drugim ręczy.

Vne arriere caution,(Celuy qui ſert de caution à une autre) Compræs, *gen.*comprædis, m. *Feſt.* Społrękoymia ten co ieſt rękoymią inſzemu rękoymy.

CAUTION eſt auſſi une maniere de parler dans la converſation. *Cette nouvelle eſt vraye, j'en ſuis caution.* Verus nuntius eſt, do fidem: *Je vous en aſſure, je vous en donne ma parole.* RĘCZĘ ieſt też ſpoſob mowienia w poſiedzeniu, iáko: ta nowina ieſt prawdziwa, záto ręczę.

ON DIT proverbialement d'un grand hableur, *Tout ce qu'il dit eſt ſujet à caution.* Quidquid dicit, id præſtandum aliorum fide. MOWIĄ przyſłowiem o wielkim furfancie: Wſzyſtko co powiada rękoymii potrzebuie.

CAUTIONNEMENT, ſubſt.m.(*Acte par lequel on ſe rend caution pour quelqu'un.*) Satiſdatio, onis, f. *Cic.* ZARĘCZENIE Rękoiemſtwo ktorym kto ręczy zákogo.

CAUTIONNER, V. act. (*Se rendre caution pour quelqu'un, répondre pour luy.*) Pro aliquo prædem fieri. RĘCZYC, zá kogo ſtawiać ſię w odpowiedzi zá niego.

Cautionner quelqu'un en matiere criminelle. Vadem pro aliquo fieri. *Cicer.* Rękoymią ſię ſtawić zá kogo w ſprawie głowney.

CAUX,(*Païs en Normandie, dont Caudebec eſt la capitale*) Caletenſis ager. KODY Kray w Normandyi ktorego Kodbek ieſt głowne miaſta.

Qui eſt du païs de Caux. Caletenſis & hoc Caletenſe, adject. Kodanin co ieſt z kraiu Kodow.

CAYER, ſubſt. maſc. (*Feuille de papier pliée en quatre.*) Chartæ folium in ſe quater replicatum. PAPIERU arkuſz we czworo złożony.

CAYEU, ſubſt.m. (*Le reietton d'un oignon de fleur.*) Bulbulus, i, m. *Pallad.* CYBULKA młoda kwiatow.

CAZERNE, ſubſt.f. (*Petite chambre baſtie ſur un rempart d'une ville, pour loger les ſoldats de la garniſon.*) Tugurium, ii, n. *Virg.* MIESZKANIA ſtawiane po wałach mieyſkiáh dla żołnierzy.

CE, Pronom demonſtratif, du Maſculin genre, qui ſe dit d'une perſonne ou d'une choſe preſente ou comme preſente, *Hic, Hæc, Hoc,* genit. *Hujus*; datif *Huic,* pour tous les genres; acc. *Hunc*; *Hanc Hoc,* n. Ten zá imię pokazuiące rodzaiu męſkiego co ſię mowi o oſobie iákiey álbo rzeczy obecney álbo iák obecney.

(Si le mot ſubſtantif qui ſuit, commence par une voyelle ou par une *H,* qui n'eſt point conſonne ou aſpirée, on dit pour le Maſculin *Cet,* comme *Cet homme,* en Latin *Hic homo*: *Pour le Feminin, on met *Cette,* comme *Cette femme,* en Latin *Hæc mulier.* *Le plurier, *Ces* eſt Maſculin & Feminin: car on dit également, *Ces livres,* en Latin *Hi libri*; *Ces villes,* en Latin *Hæc oppida.*) Jeżeli ſłowo iſtotne náſtępuiące záczyna ſię od wſpołbrzmiącey álbo litery *H.* ile kiedy nie ieſt wſpołbrzmiącą álbo mocno tchnioną mowi ſię zá rodzay Męſki w Francuſkim *Cet* iáko *Cet homme* ten człowiek. *W Białogłowſkim kładą *Cette* iáko: *Cette femme* ta Białogłowa W większey liczbie *Ces* ieſt ták Męſkie iáko Białogłowſkie bo iednakowo mowią Te kſięgi, iáko Te miaſta.

Ce que l'on dit communément eſt vray, qu'il faut qu'un menteur ait bonne mémoire. Verum eſt illud, quod vulgò dicitur, mendacem memorem eſſe oportere. *Quint.* To co poſpolicie mowią ieſt prawda, że kłamcy náybardziey potrzeba dobrey pamięci.

Ce que j'eſtime plus que tout le reſte, eſt la parole que mon fils m'a donnée. Illud mihi multò maximum eſt, quod mihi pollicitus eſt gnatus. *Ter.* To conádewſzyſtko ważę ieſt ſłowo dane mi od ſyna mego.

Ce qui eſt vieux a eſté autrefois neuf. Quæ vetera nunc ſuntfuerunt olim nova. *Quint.* Toſco ieſt ſtare było kiedyś nowe

L'avare manque auſſi bien de ce qu'il a, que de ce qu'il n'a pas. Tam deeſt avaro quod habet, quàm quod non habet. *Quint.* Skąpemu tak tego niedoſtaie co ma iak tego co niemá.

Il m'a remercié de ce que je luy avois donné ce conſeil. Mihi qui id dediſſem conſilium, egit gratias. *Terent.* Podziękował mi żem mu dał tę radę.

Ayant ſceu qu'ils avoient ce deſſein, pourquoy ne l'as-tu pas auſſi tôt dit à Pamphile? Cùm intellegeres, id conſilii capere, cur non dixiſti extemplo Pamphilo? *Ter.* Wiedząc że on otym myśli? á czemuś tego zaraz niepowiedział Pamfilemu.

CE QUE *ou* CE QUI entre deux verbes. *Je viens voir ce que fait Pamphile.* Proviſo quid agat Pamphilus. *Terent.* TO CO między dwomá ſłowami: Przychodzę obaczyć to co Pamfili czyni.

Penſe-t-il à ce qu'il dit? Se repent il de ce qu'il a fait? Num cogitat quid dicat? Num piget facti? *Terent.* Czy myśli on o tym co wymowił? czy żałuie tego co uczynił.

CE, après la conjonction ET. *Pour lors la douleur s'empare de l'ame, & ce d'autant plus facilement qu'elle ſe trouve déja émuë du meſme mouvement qui eſt propre à cette paſſion.* Tum dolor invadit animum, idque eò faciliùs, quòd jam eodem motu cietur, qui perturbationis propriuseſt. TO po Y Natenczas żal opanuie ſerce, y to tym łatwiey że już ieſt w zruſzone tym co ieſt właśne tey paſſyi.

CE, devant le Verbe Subſtantif, *C'eſt vous meſme que je cherche,* Te ipſum quærito. **C'eſt vous meſme à qui je veux parler,* Te ipſum volo. *Ter.* TO przed Słowem Iſtotnym Ty to ieſteś ſam ktorego ſzukam, Ty to ieſteś do ktorego chcę mowić.

C'eſt un homme du vieux temps, de cette probité & loyauté d'autrefois. Antiquâ homomo virtute & fide. *Terent.* Starych to czaſow ieſt człowiek poczciwości y ſprawiedliwości dawnych wiekow.

C'eſt moy qui ſens le premier nos maux, C'eſt moy qui ſçais le premier toutes choſes. Primus ſentio mala noſtra, primus reſciſco omnia. *Ter.* Ia to ieſtem ktorego naypierwey dolega złe naſze, Ia to ieſtem co naypiewey o wſzytkim ſię dowiem.

Je viens ſçavoir ſi c'eſt vous ou eux qui reſvent. Id viſo, tu-ne, an illi inſaniant. *Ter.* Przychodzę dowiedzić ſię, czy tobie, czy im ſię przyśniło.

C'eſt à vous que je parle. Te alloquor. *Ter.* Ty to ieſteś do kogo mowię.

CE après le Verbe Subſtantif, *Eſt-ce moy que vous cherchez?* Me-ne quæris? *Ter.* TO po Słowie Iſtotnym. Jáſz to ieſtem kogo ſzukaſz.

Eſt-ce moy qui remuë tout cecy? Ego iſtæc moveo? *Terent.* Jáſz to ieſtem com to wſzyſtko poruſzył.

Eſt-ce ainſi que? Y także to ieſt.

A CE QU'ON DIT, (*A ce que l'on dit, comme l'on dit.*) Ut aiunt, Ut ferunt. Ut dicitur. Ut rumor eſt. *Cic. Plaut. Te.* Iak to prawią, iak powiadaią, iak to ſłychać.

A ce que j'ay ouy dire. Ut audivi. Ut accepi. *Cic.* Iakom ſłyſzał.

C'EST POURQUOY. Quocirca. Quamorbem. Quare. *Cic.* DLACZEGO więc dlá tego, przeto.

C'EST A DIRE. Hoc eſt. Id eſt. TO IEST.

Le Senat ſe devoit aſſembler aujourd'huy, c'eſt à dire le premier jour d'Octobre. Senatus hodiè futurus erat, id eſt Calendis Octobris, *ou* Octobribus. *Cic.* Senat dziś miał zaſiádać to ieſt pierwſzego Października.

C'eſt *tout un.* Poindè eſt. *Cic.* Wſzyſtko to iedno.

Qu'il vienne, ou *qu'il ne vienne pas, ce m'eſt tout un.* Si veniat perindè mihi erit, atque ſi non veniat. przydzie, álbo nie przyidzie, wſzyſtko mi to iedno.

Ce n'eſt pas que je doute de voſtre fidelité, (Je ne dis point cela, doutant de voſtre fidelité.) Non eò dico quò mihi veniat in dubium fides tua. *Terent.* Nie to żebym miał wątpić o wierności twoiey, nieżebym o twey wierności powątpiwał.

CEANS, terme demonſtratif du lieu où l'on eſt, qui ſe joint avec les Verbes de repos & de mouvement. TUTAY termin pokazuiący mieyſce gdzie kto ieſt z ſłowami ſpoczynku y ruſzenia.

CEANS, (*en ce logis, avec les Verbes de repos.*) Hîc. In his ædibus. TUTAY w tym domu z ſłowami ſpoczywaniá.

CEANS, (*avec les Verbes de mouvement.*) Huc intrò, In hanc domum. *Ter. Plaut.* TUTAY z ſłowami ruſzeniá.

CEANS, (*avec les Verbes de mouvement d'un lieu en un autre.*) Hinc à nobis. Ex his ædibus. *Ter.* TU z tąd ſłowami ruſzeniá z mieyſcá na inſze.

CECY, Hoc, *gnit.*hujus.*dat.*huic. TO.

Cecy eſt louable, cecy eſt blaſmable. Hoc laudi eſt, hoc vitio datur. *Ter.* To ieſt chwalebna to naganna.

CEDER, V.act.(*Tranſporter un droit à une autre perſonne*) Cedere. act. acc. USTĄPIC przenieść prawo iakie ná inſzą oſobę.

ON DIT en ce ſens, De jure cedere alicui. *Cic.* Jus cedere. *Scæv.* Bonis cedere. *Quint. Ceder ſes biens.* *Cedere villâ creditoribus. *Suet. Ceder, abandonner ſa maiſon de campagne à ſes créanciers.* *Uſum fructum alicui cadere. *Vlp. Céder l'uſufruit.* *Peſſeſſione cedere. *Liv. Ceder la poſſeſſion.* MOWIĄ w tym wyrozumieniu Uſtąpić prawá dobr. *Uſtąpić ze wſi dłużnikom; Uſtąpić dochodu, Uſtąpić dzierżawy.

CEDER ſignifie auſſi, *Laiſſer, quitter, abandonner quelque choſe pour un temps ou par civilité.* Cedere. USTĄPIC znaczy też zoſtawić, odſtąpić, zaniechać czego ná czas przez ludzkość.

Il m'a cedé ſa maiſon. Ceſſit mihi ædes ſuas. Uſtąpił mi domu ſwego.

Je cederois de bon cœur toutes les richeſſes aux autres, pourveu que je puiſſe vivre de cette maniere ſans aucun trouble. Libenter omnibus omnes opes conceſſerim, ſi mihi liceat vi nullâ interpellante, iſto modo vivere. *Cic.* Uſtąpiłbym chętnie wſzyſtkich bogactw inſzym, ábym tylko tak mogł żyć bez wſzelkiey kłotni.

Je vous cede les arts dans leſquels vous excellez. Omnes tuas artes, quibus tu magnus es, tibi concedo. *Cic.* Uſtępuię ci wſzyſtkich náuk w ktorych wielce ſłynieſz.

CEDER, (*Obéïr, déferer, ne pas conteſter.*) Alicui in re aliquâ cedere, *ou* concedere. *Cic.* USTĄPIC być poſłuſznym znáć ſię nátym co komu należy, nie ſprzeciwiać ſię

Ceder au temps. Tempori cedere. *Cic.* Uſtąpić czaſowi.

Nos ſoldats ne le cedoient à l'ennemy ni en force, ni en courage, mais ils manquoient de chefs & de fortune. Noſtri milites erant & vitrute & numero pugnandi pares, tametſi à duce & à fortunâ deſerebantur. *Cæſ.* Woyſko náſze nieprzyiacielowi nieuſtępowało w niczym, áni w męſtwie, áni w odwadze, lubo wodza y ſzczęścia nie było.

Je vous cede la premiere place parmi les orateurs. Primas tibi in dicendo partes concedo. *Cic.* Uſtępuię ci pierwſzego mieyſca między mowcami

Je vous le cede, je ne veux pas conteſter avec vous. Tibi cedo, faſceſque ſubmitto. *Cic.* Uſtępuię niechcę ſię ſprzeciwiać tobie.

Ceder ſes honneurs & ſa réputatior à un autre. Cedere honore & nomine ſuo alteri. *Plin-Jun.* **Ceder à la religion, s'y ſoûmettre.* Religioni cedere. *Cic.* Uſtąpić godności y ſławy ſwoiey drugiemu. *Uſtąpić Religiy, wierze, poddać ſię iey.

Il ne luy cede en rien. Nihil illi cedit. *Cic.* Wniczym mu nie uſtępuie.

Je ne le cede à perſonne, pour avoir eſté plus ſenſible aux malheurs de la Requblique. Nemini concedo, qui majorem ex pernicie Reipublicæ moleſtiam traxerit. *Cicer.* Nikomu nie uſtępuię áby miał być dotkliwſzy ná nieſzczęśliwośći Rzeczypoſpolitey.

CEDILLE, ſubſt.f.terme emprunté de l'Eſpagnol, *Cedilla* pour ſignifier un petit ɔ renverſé qu'on met au deſſous du ç, quand on luy veut donner le ſon de l'*S* devant les voyelles *a, o, u,* comme *Glaçon,* pour *glaſſon: Maçon,* pour *Maſſon.* CEDUŁA ſłowo wzięte od Hiſzpańſkiego *Cedilla* dla wyrażenia ogonka ɔ przewroconego ná ſpodzie ç kiedy go chcą wyrażać iák *S.* przed ſamoprzezſięb rzmiącemi literami *a o u* iáko *Glaçon* ſople lodowate zá *glaſſon, Maçon* Mularz zá *Maſſon.*

CEDRE, ſubſt.m.(*Arbre dont le bois eſt odoriférant & incorruptible.*) Cedrus, dri, f. *Plin.* CEDR Drzewo pachnące y nieſkażytelne.

Grand cedre, comme ceux du mont Liban. Cedrus major, f. *Plin.* Wielki cedr iáko ná gorze Libanu.

Le fruit du cedre. Cedri malum, Nux. Jábłko cedrowe owoc cedrowy.

Liqueur qui coule du cedre. Cedrium, ii, Cedri ſuccus, i. *Plin.* Cedrowy ſok co z cedru płynie.

Huile de cedre. Cedrelæon, æi, n. *Plin.* Cedrowy oleiek.

Poix que l'on tire du grand cedre en le brulant. Cedria, æ, f. *Plin.* Cedrowa żywica z cedru wielkiego palona ſmoła.

DE CEDRE. Cedrinus, a, um. *Plin.* CEDROWY.

Des livres frottez de l'huile de cedre. Cedrati libri, orum, m.pl. *Plin.* (*ce qui les conſerve des vers.*) Kſięgi cedrowane ná záchowanie od molow.

CE'DULE, ſubſt.f. (*Ecrit, obligation ſignée de ſa main.*) Chirographi cautio. *Cic.* Syngrapha. *Cic.* CEDUŁA, Karta obowiązek nápiſmie ná ſiebie dany ręką ſwoią.

CEILAN,(*Iſle des Indes en Aſie.*) Ceilanus, i, f. CEYLAN Oſtrow, Wyſpa Indyiſka w Azyi.

CEINDRE, V.act.(*Mettre autour quelque choſe qui lie & qui ſerre*) Cingere. Præcingere. *Cic.* OPASAC otoczyć do koła co dać co wiąże y ściſka.

Se ceindre d'une eſpée. Cingere ſe gladio. *Liv.* Przypaſać ſię do oręża, ſzabli, miecza, ſzpady.

CEINDRE ſignifie encore *Environner, enfermer, entourer.* Cingere. Precingere. *Cic. Cæſ.* OPASAC znaczy ieſzcze okoliczyć otoczyć zámknąć w około.

La ville eſtoit ceinte de la riviere, ou *environnée de la riviere.* Urbs fluvio cingebatur. *Caſ.* Miaſto było rzeką opaſane álbo otoczone rzeką.

Le port eſt ceint & enfermé dans la ville. Cingitur & concluditur urbe portus. *Cic.* Port ieſt otoczony y zamkniony w mieście.

CEINT, m. CEINTE, f. (*Environné, entouré.*) Cinctus, a, um. *Cic.* OPASANY, otoczony.

CEINTRE, ſubſt.m. *on écrit auſſi* cintre. (*Arcade de bois pour baſtir des voutes.*) Arcus ligneus ſubjectus fornici dum ſtruitur. BUKSZTELE do ſtawiania ſklepienia.

CEINTRER, V.act. *on écrit auſſi* cintrer. (*Mettre un ceintre pour conſtruire une voute.*) Arcum ligneum ſtruendo fornici ſubjicere. BUKSZTELE dawać do ſklepienia bukſztelować.

CEINTURE, ubſt.f.(*Ce qu'on met autour des reins pour ſe ceindre.*) Cingulus, Cingulum. *Cic.* PAS opaſanie koło lędźwi opaſuiąc ſię.

Petite ceinture. Zonula, æ, f. *Catul.* Paſek.

Mettre une ceinture. Cinctu cingere. **Le contraire eſt,* Cinctu ſolvere. *Plin. Oſter une ceinture.* Opaſować. **Przeciwna ieſt:* Roſpaſować.

ON DIT métaphoriquement, *La rate me fait comme une eſpece de ceinture quand je marche.* Quaſi zonâ liene cinctus ambulo. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie śledziona iák pas mię ciśnie gdy chodzę.

ON DIT proverbialement, *Vne perſonne eſt toûjours penduë à la ceinture d'une autre,* pour dire *Elle eſt toûjours avec elle, & elle ne la quitte point.* Lateri illius ſemper adhæret. *Liv.* MOWIĄ przyſłowiem záwſze mu u paſa wiſi to ieſt záwſze z nim ieſt y nigdy go nie odſtępuie.

Il ſera toûjours pendu à voſtre ceinture. Habebis ad latus ſervulum. *Petr.* Záwſze ci będzie wiſiał u paſa.

Bonne renommée vaut mieux que ceinture dorée. Bona fama divitiis præſtat. Lepſza ieſt ſława, niż złote opaſanie.

CEINTURIER, ſubſt.m. (*Qui fait des ceintures.*) Zonarius, ii, m. *Cic.* PASAMONNIK Szmukłerz co paſy robi,

CEINTURON, ſubſt.m. (*Ceinture de cuir pour porter une épée.*) Balteus minor, Cinctulus. *Plaut.* PENDENT pas ſkorzany u ſzpady,

CELA, Pronom demonſtratif & indéclinable qui ſe dit d'une choſe qu'on montre. (*Cette choſe.*) Id Illud, Hoc. TO, zá ſłowo pokazuiące co ſię mowi o rzeczy ktorą pokazuią. Ta rzecz To.

Je me ſouviens de cela. Ejus rei, *ou* illius rei memini. Pamiętam to, o tym.

Il n'y a rien de ſemblable à cela. Nihil rei ſimile eſt. Nie maſz nic podobnego temu álbo, do tego.

Cela vaut fait. Factum puta. *Id præſtabo, *Je le feray.* To warto. Ják by ſię ſtało.

CELADON, ſubſt.m.(*Couleur verte qui tire ſur le blanc*) Color thalaſſinus. SELEDYNOWY kolor, zielony iáſny kolor ciągnący ná biały.

CE'LE'BRATION, ſubſt.fœm. (*L'action de célébrer une feſte.*) Celebratio, onis, f. *Cic.* SWIĘCENIE odprawowanie Swięta.

CE'LE'BRE, adject.m. & f. (*Qui ſe fait avec célébrité, Solemnel.*) Celeber, celebris, celebre. UROCZYSTY co ſię z uroczyſtością odprawuie.

CE'LE'BRE, (*Fameux, renommé, qui a de la réputation.*) Celebris. Famoſus. Clarus, a, um. *Cic. Tacit.* SŁAWNY, głośny zácny.

Fort célébre dans la Grammaire. Celeberrimus arte grammaticâ, *ou* in arte grammaticâ. *Plin.* Bardzo ſławny w Grammatyce.

Rendre quelqu'un célébre. Clarare aliquem.*Cic.Hor.* Clarum aliquem reddere. *Cic.* Sławnym kogo uczynić,wſławić.

Il s'eſt rendu célébre dans la graveure d'or. Inclaruit in auro cælando.*Plin.* Wſławił ſię w rznięciu ná złocie.

Il s'eſt rendu fort célébre par ſa maniere d'enſeigner. Docendi genere maximè inclaruit.*Suet.* Wſławił ſię ſpoſobem ſwoim uczenia.

*Se rendre célébre à boire.*Se ipſum celebrare mero. *Ovid.* Wſławić ſię w piciu.

CE'LE'BRER,V.act.(*Solemniſer, feſter, faire une feſte.*) Celebrare.Concelebrare.act.acc.*Ludos, & diem feſtum agere,*ou* agitare. *Cic. Faire des jeux & un jour de feſte.* SWIĘCIC Swięto. *Igrzyſka y dni Uroczyſte odprawiać.

Célébrer le jour de la naiſſance de quelqu'un. Natalē alicujus celebrare.*Plin-Jun.* **Les noces.*Solemnia nuptiarum celebrare.*Tacit.*Nuptias celebrare *Liv.***La victoire.*Victoriam celebrare. *Cæſ.* Uroczyſtość dzień národzenia czyiego obchodzić. *Weſele. *Zwycięſtwo.

ON DIT CE'LE'BRER,pour *Dire la Meſſe.* Sacra celebrare Sacra facere.Facere.*mis ſeul.Cic.* MOWIĄ odprawiać, mſzą mieć *Celebrować.*

CE'LE'BRITE,ſubſt.f. (*Pompe, magnificence.*)Celebritas, atis,f.**La célébrite des jeux.*Ludorum celebritas,f.*Cic.** Des noces.*Nuptiarum ſolemnia.*Tacit.* **Des funerailles.* Diei ſupremi celebritas,f.*Cic.*Funerum ſolemnia.*Tacit.* UROCZYSTOSC, okazałość, wſpaniałość.*Uroczyſtość Igrzyſk.*Weſela.*Pogrzebu.

CE'LE'BRITE',(*Renom réputation.*)Celebritas Nomen. *Cic.* SŁAWA, ogłos.

CELER,V.act. (*Cacher,tenir ſecret & caché.*) Celare Obtegere aliquid.*Cic.Plaut.* TAIC, kryć co, pokrywać,chować

Je ne vous celeray rien de ce que je ſçay. Nihil reticebo quod ſciam.*Plaut.*Nie zátaię nic przed tobą,z tego co wiem

*A ne vous rien celer,Pour ne vous, rien celer ni cacher.*Ne quid te celem *Ter.* Abym przed tobą nic nie utaił.

ON DIT qu'*Vn homme ſe fait celer, (quand il fait dire qu'il n'eſt pas chez luy.)*Domi abeſſe mentitur.MOWIĄ kiekto oſobie powiadać nie każe, káże ſię utaić kiedy każe powiadać że go niema w domu.

CELERI,ſubſt.m.(*Herbe bonne à manger en ſalade.*)Apium Macedonicum,i,n. SELERY Ziele dobre do iedzenia w ſałacie.

(On l'appelle autrement. *Perſil de Macédoine.* Nážywaią inaczey Pietruſzka Macedońſka Opich.

CE'LERITE',ſubſt.f. (*Promptitude,diligence.*) Celeritas, *Cæſ.*Celeritudo. *Var.* PRĘTKOSC, ochota pilność.

Cette guerre demande célerité, & ſi on y en eût apporté,elle ſeroit déja finie. Opus eſt celeritate in hoc bello, quâ ſi eſſemus uſi, bellum nullum haberemus *Cic.* Ta woyna potrzebuie prędkości, y gdyby iey zážyto iużby była ſkończona

CELESTE, adject. m. & f. (*Qui tient quelque choſe des cieux.*) Cæleſtis & hoc cæleſte, *genit.* cæleſtis *pour tous les genres.Cic.* NIEBIESKI co ma coś od Nieba.

Les regions céleſtes. Regiones cæleſtes.*Tacit,* Plagæ cæleſtes. Kraie, ſtrony niebieſkie, części nieba.

*Les Intelligences céleſtes.*Intelligentiæ cæleſtes,f.pl. Niebieſkie Duchy.

ON APPELLE auſſi *la gloire celeſte,la béatitude éternelle.* Gloria cæleſtis.**Les eſprits céleſtes.*Animi cæleſtes.*Virg.*Cælites, *Plin.* ZOWIĄ też chwała niebieſka, błogoſławieńſtwo wiekuiſte, Duſze niebieſkie.

CE'LESTE ſe dit auſſi *de tout ce qui eſt parfait & excellent, & qui vient da la grace du Ciel & d'enhaut.* EN CE SENS on dit *Vne ſageſſe céleſte.*Sapientia cæleſtis. *Hor.* **Vn homme céleſte & divin.*Vir cæleſtis.*Cic, Quint.* NIEBIESKI ſię też mowi o wſzyſtkim co ieſt doſkonałe y ná wybor y cokolwiek od nieba z łaſki pochodzi z wyſokości: W tym wyrozumieniu mowią: Mądrość niebieſka. *Człowiek niebieſki y Boſki.

CE'LESYRIE,(*Troiſiéme partie de l'ancienne Syrie.*) Syria Cœle,*genit.* Syriæ Cœles,f. *Plin.* CELEZYRYA Trzecia część dawney Syryi.

CE'LIAQUE, ſubſt.f. terme de médecine, (*C'eſt une maladie, ou eſpece de flux de ventre dans lequel en rend ſes excrement en forme de chyle ou de creſme.*) Cœliacus moribus. *Plaut.* WODNOTOK choroba álbo ciekączka żołądka w ktorey odbyt tylko śliną álbo pianą odchodzi.

CE'LIBAT,ſubſt.m.(*Eſtat d'un homme qui vit hors le mariage.*)Vita cœlebs. BEZZENSTWO.

*Qui eſt dans le célibat.*Cœlebs. *genit.* cœlibis,m.& f.*Cic.* Bezżeniec.

Vivre dans le célibat. Vitam cœlibem agere. Bezżeńſkie życie ſtan prowadzić.

CELLERIER, ſubſt.m. mot d'uſage dans les Monaſteres pour *Celuy qui a ſoin des proviſions d'un Couvent.* Cellarius, ii,m. Obſonator,ori,m. *Plaut.* KANAPARZ ſłowo zážywane w Klaſztorach Mnichow,ten co ma ſtarania o żywności Klaſztorney.

CELLERIERE, ſubſt. fœm.(*Celle qui a ſoin des proviſons d'un Monaſtere de Filles.*) Cellaria, Cellriæ, fœm. KANAPARKA.

CELLIER,ſubſt.m.(*Lieu où l'on ſerre les proviſions d'une maiſon, le vin, le bois &c.*)Cellarium,ii,n.Cella,æ,f.*Cic.***Cellier ou l'on met l'huile.* Cella olearia,æ,f. **Le cellier où l'on met le vin.* Cella vinaria, æ,f. *Cic.* Apotheca, æ,f. *Plin.* PIWNICA ſklep ſchowanie ná potrzeby domowe. *Piwnica, ſklep ná oliwę.*Piwnica winna piwna.

CELLULE,ſubſt.f.(*Petite chamb re où couchent les Religieux dans un Couvent.*) Cella,æ,f. Cellula,æ.f. *Cic.Suet.Ter.* CELA, Komorka, Izdebka gdzie Zákonicy ſypiaią w Klaſztorach.

CELLULES ſe dit auſſi *des petites diviſions qui ſe trouvent dant les ruches des mouches à miel où elles ſe retirent.* Cellæ, arum,f. plur. *Virg.* KOMORKA ſię też mowi o dziurkach ktore ſię znáyduią w ulach gdzie ſię pſzczoły ſchraniaią.

CELTES, (*Peuples de l'ancienne Gaule.*) Celtæ,arum,m. pl.*Cæſ.* CELTOWIE Narod dawney Francyi

CELTIBERIE,(*Païs de l'ancienne Eſpagne Torraconnoiſe.*) Celtiberia, æ, f. CELTYBERYA Kray Hiſzpaniy Tarakoneńſkiey.

CELTIBERIENS, (*Peuples de la Celtiberie.*) Celtiberi, orum,m.pl. *Mart.* CELTYBEROWIE Narod kraiu Celtyberyi.

CELTIQUE, adject. comme *La Gaule Celtique.* Gallia Celtia,æ,f. CELTYCZNA Francya.

CELUY, m. CELLE,f. *au plurier* CEUX, m. CELLES,f. (*Pronoms demonſtratifs qui ſignifient la meſme choſe que* CE.) Ille,illa,illud, *genit.*illius; *dat.*illi.*Is,ea,id. *genit.*ejus;*dat.*ei. TEN, TA, w większey liczbie Ci, Ta, imiona pokazuiące znáczące toż ſamo co *To.*

Vous voyez le temple de la vertu, & celuy de l'honneur. Vides virtutis templum,vides honoris.*Cic.* Widziſz Kościoł cnoty y Kościoł Godności.

Ceux du party de Céſar. Qui ſtant à partibus Cæſaris. Cæſariani.*Cic.* Ci co ſą z ſtrony Cezara.

*Les biens du pere,ceux de la mere.*Res paternæ atque maternæ.*Horat.* Dobra Oyczyſte Macierzyſte.

CELUY-LA, m. CELLE-LA, f. Is, ea, id. TEN TAM, TA TAM.

CE'NACLE,ſubſt.m.(*Sale à manger chez les anciens,qui eſtoit au haut du logis.*) Cœnaculum, i, n. WIECZERNIK, Sala do iádania u dawnych ktora bywała ná gorze w domach

(Mot qui eſt d'uſage en noſtre langue ſeulement pour marquer la Sale où N. S. J.C. fit la derniere Céne ou le dernier ſouper avec ſes Diſciples.) Słowo ktorego niezażywaią w Francuſkim chyba wyrażaiąc Salą ową gdzie Zbawiciel Naſz Jezus Chryſtus oſtatnią wieczerzą czynił z Uczniami ſwemi.

CENDRE,ſubſt.f.*on prononce* ſandre.(*La matiere terreſtre qui reſte du bois ou autres matieres combuſtibles, quand elles ont eſté conſumées par le feu.*) Cinis,*genit.*cineris,m.*Horat.* POPIOŁ materya ziemſka ktora zoſtaie od drzewa álbo inſzey rzeczy ſpaloney kiedy ią ogień ſtrawi.

Cendre chaude. Favilla,æ,f.*Plin.* Perzyna popioł gorący, zárzew.

ON DIT,*Se reveſtir de ſac & de cendres.*Cooperiri cilicio & cinere, *pour dire, Faire penitence, ſe mortifier.* MOWIĄ worem y popiołem ſię pokrywać, to ieſt Martwić ſię pokutę czynić.

(Parce qu'autrefois les Hébreux metoient de la cendre ſur leurs teſtes dans les deſolations publiques.) Bo przedtym Zydzi ſypali popioł ná głowy ſwoie pod czas utrapienia álbo pokuty publiczney.

CENDRE ſe dit auſſi *de ce qui reſte des morts,aprés qu'on en a conſumé les corps par le feu.* Cinis *ſingulier, ou* Cineres *plurier.* POPIOŁ ſię też mowi o tym co zoſtaie z umarłych po ſpaleniu ciał ich.

Il ne faut point troubler les cendres des morts. Non eſt inurendus dolor cineri atque oſſibus alicujus (mortui) *Cic.pour dire Troubler leur repos,flétrir leur mémoire.*Nie trzeba mięſzać popiołow umarłych,to ieſt nie trzeba tykać ich ſpoczynku, áni náruſzać ich pamiątki.

CENDRES BENIES, (*qu'on met ſur la teſte des Chrétiens au commencement du Careſme.*)Sacri cineres, *genit.*ſacrorum cinerum,m.pl. POPIOŁ Swięcony, popielec ktory poſypuią ná głowy Chrześcian ná początku poſtu.

Le jour des Cendres, (qu'on prend des cendres ſur la teſte dans l'Egliſe Catholique.) Sacrorum cinerum dies, m. Popielec,dzień popielcowy, w ktory popioł ná głowę biorą w Kościele powſzechnym.

CENDRE',m.CENDRE'E,f. (*De couleur de cendre.*)Cinereus. POPIELATY, POPIELATA, Koloru popielawego

CENDREUX, m. CENDREUSE,f. (*Couvert de cendre.*) Cinere aſperſus, *ou* conſperſus, *ou* reſperſus,a, um. POPIOŁEM oſypany zákurzony.

CENDRIER,ſubſt.m.*on prononce* ſandrier.(*Celuy qui fait des cendres.*) Cinerarius,ii,m. POPIELNIK, Potaſznik ten co popioł, potaſze robi.

CENDRIERE, ſubſt. f. (*Celle qui fait des cendres & qui en trafique.*)Cineraria,æ,f. POTASZNICA ta co potaſze robi y niemi handluie.

CE'NE, ſubſt.fœm. Cœna, & Cena,æ,f. WIECZERZA.

(Ce mot ſe dit ſeulement en noſtre Langue, pour dire le dernier Souper que fit J.C.avec ſes Diſciples, & dans lequel il inſtitua le Sacrement de ſon Corps.) To ſłowo Francuſkie ſię tylko mowi o oſtatniey wieczerzy ktorą czynił J. Chryſtus z Uczniami ſwemi, ná ktorey poſtanowił Sakrament Ciała ſwego.

CENGLE, ſubſt.f. *on prononce* SANGLE.Cingulum,i,n. PAS.

CE'NOBITE,ſubſt.m.(*Religeux,qui vit dans un Couvent*) Cenobita,æ, m. ZAKONNIK co żyie w konwencie iakim.

CE'NOTAPHE,ſubſt.m. (*Vain tombeau,monument dreſſé à la gloire de quelque illuſtre mort.*) Honorarius tumulus, Cenotaphium,*Vlp.* GROB prożny, z ozdobami wyſtawiony ná cześć iakiego zacnego umarłego.

CENS, ſubſt. m. *on prononce* ſans. (*Rente ſeigneuriale & fonciere d'un héritage envers le Seigneur de fief.*) Cenſus, ûs,*Cic.* CZYNSZ dochod Pańſki z gruntu ktory ná grunt ieſt włożony do płaceniá Panu dziedzicznemu gruntu.

CENSE,ſubſt,f.*on prononce* ſanſe.(*Férme,meterie.*) Villa, æ,f.*Cic.* WIOSKA, folwark.

(Mot d'uſage en quelques Provinces.) Słowo używane w niektorych Prowincyach.

CENSIER,ſubſt m.*on prononce* ſanſier.(*Fermier.*)Villicus i,m.*Var.* Arędarz.

CENSIERE, ſubſt. f. (*Fermiere,la femme d'un Fermier.*) Villica,æ,f.*Colum.* ARĘDARKA.

(Mots d'uſage en certaines Provinces.) Słowo uzywane w niektorych Prowincyach.

UN SEIGNEUR CENSIER, (*qui a droit de cens.*) Qui jus habet ſolarii vectigalis,m. *Dans le droit.* PAN czynſzowny co má prawo odbieraniá czyńſzow w prawie.

*Vn fond cenſier,(qui paye cens & rente.)*Fundus vectigalis. Grunt czynſzniący czynſzowy co czynſzowy dochod płaci.

CENSIVE,ſubſt.f.*on prononce* ſanſive. (*Droit ſeigneurial*) Solarium jus & mancipium. CZYNSZOWANIE Prawo dziedziczne Prawa.

CENSE',m.CENSE'E, f.part.paſſ,Habitus. Exiſtimatus, a,um. ROZUMIANY, MIANY, Mniemany, mniemaná.

CENSER,*on prononce* ſenſer. *Ce verbe n'eſt point en uſage à l'Actif, mais on dit.* MNIEMAC to ſłowo nie zażywa ſię u Francuzow w wyrozumieniu czynienia,ále ſię mowi.

ESTRE CENSE',(*Eſtre tenu,reputé,eſtimé.*) Cenſeri Exiſtimari.*Cic.* BYC MIANYM,rozumianym.

Il eſt cenſé complice de ce meurtre. Hujus cædis particeps conſcius cenſetur. Jeſt miany zá pomocniká tego zaboyſtwá

CENSEUR,ſubſt.m.*on prononce* ſanſeur. (*C'étoit autrefois un des premiers Magiſtrats de la République Romaine,qui avoit le ſoin de l'intereſt public,& de la correction des mœurs.*) Cenſor,oris,m. Magiſter morum,m. Præfectus moribus,m. Magiſter diſciplinæ & ſeveritatis cenſor,m.*Cic.* Sanctiſſimus cenſor,m. *Quint.* STROZ obyczajow y obyczaynoſci. Był to przedtym ieden z naypierwſzych urzędow Rzymſkiey Rzeczypoſpolitey,ktory miał pieczą o dobru publicznym y poprawie obyczaiow.

Les Cenſeurs faiſoient le dénombrement des biens du Peuple Romain, de leur âge, de leurs enfans & de leurs familles; ils veilloient à la conſervation des Temples,des Chemins, des Eaux,du Treſor public, & des Tributs; ils partageoient le Peuple en Tribus. Ils veilloient à la ſainteté des mœurs, & empeſchoient de garder le celibat, & qu'on ne deshonoraſt le Senat: *Cenſores Populi cenſus,ævitates,ſoboles,familias,pecuniaſque cenſento; Vrbis Templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor; Populique partes in Tribus diſtribuunto,cœlibes eſſe prohibento,mores Populi regunto,probrum in Senatu ne relinquunto.*Cic.3.de leg.6.& 9.) Ci Strożowie popiſy czynili dobr ludu Rzymſkiego, wieku ich, y dzieci ich y familiy, przeſtrzegali zachowania Bałwochwalnic, drog, wod, ſkarbu poſpolitego,y poborow,dzielili lud ná Cechy,á ſtrzegli przyſtoyności obyczaiow,zabrániali bezżeńſtwa, y żeby ſię iákie nieuſzanowanie nie ſtało Senatowi.

CENSEUR ſe dit auſſi *d'un honme critique, (qui a couſtume de reprendre & de blaſmer les actions & les ouvrages d'autruy.)* Cenſor & caſtigator,oris,maſc. *Cic.* CENZOR ſię też mowi o człowieku ktory rad przygania y ſtrofuie ſprawy álbo piſma cudze.

Je l'ay prié d'examiner mon ouvrage en cenſeur ſévere. Petii ab illo, ut judicium rationemque cenſoriam teneret in opus meum. *Cic.* Proſiłem go áby roztrząſnął piſma moie iáko cenzor ſurowy.

Ne ſoyez point mon cenſeur, ne me reprenez point avec force. Ne ſis mihi patruus. *Hor.* Nie bądź moim cenzorem nieprzyganiay mi ták mocno.

(Cette expreſſion eſt figurée, & vient de ce que parmi les Romains les oncles avoient un grand empire ſur leurs Neveux, & comme ils avoient bien de la ſéverité pour eux de là vieut que le meſme Horace dit de ceux qui apprehendoient les vives reprehenſions,*Patruæ metuentes verbera linguæ. Hor.* To wyrażenie ieſt niewłaśne; y idzie ztąd, że w Rzymie ſtryiowie mieli wielką zwierzchność nád ſynowcami ſwemi, á że też byli ná nich bardzo oſtremi, ztąd idzie to co Horacyuſz mowi o tych co ſię oſtrego ſtrofowania obawiali.

DE CENSEUR. Cenſorius, a, um. *Cic.* CENZOROWY karczący, przyganiaiący.

*Qui a eſté cenſeur.*Homo cenſorius.*Cic.* Ten co był ná urzędzie Cenzorá.

Eſtre cenſeur. Cenſuram agere. *Ovid.* Być ná urzędzie Cenzorá.

CENSURE,ſubſt.f.*on prononce* ſanſure.(*Magiſtrature conſiderable dans l'Empire Romain.*) Cenſura,æ,fœm. CENZURA, Urząd ſtrażnika obybzcayności, znaczny u Rzymian.

CENSURE,(*Réprehenſion,critique.*)Cenſura.Reprehenſio Correctio.*Cic.* CENZURA,Przyganá,poprawienie ſtrofowanie karczenie.

Mettre quelqu'un à la cenſure. Aliquem cenſuræ ſubjicere. Wziąć kogo ná cęzurę ná obroty.

La cenſure n'attaque que les innocens. Vexat cenſura columbas.*Juv.*(c'eſt à dire *On punit les colombes, oiſeau doux & chaſte.*) Przyganá nie padá tylko ná niewinnych, to ieſt karzą gołębie łaſkawe y czyſte ptaſzyny.

Encourir la cenſure de tout le monde. Incurrere in omnium reprehenſionem. *Cic.* Paść ná przyganę u wſzyſtkich.

CENSURE (*Jugement que l'on porte des ouvrages d'autruy.*) Cenſura,æ,f.*Vel-Patercul.* CENZURA ,Zdanie ktore kto daie o piſmach cudzych.

CENSURES *Eccleſiaſtiques, (Les menaces que fait l'Egliſe des peines qui ſont encouruës ſi l'on contrevient à ſes loix, comme l'interdiction, l'excommunication.)* Cenſuræ eccleſiaſticæ,arum, fœm.plur CENZURY Kościelne, Kary ktoremi Kościoł grozi, y w ktore w padaią ci co prawá Kościelne gwałcą,iako zakazanie obrządkow Kościelnych publicznych, klątwá.

CENSURER,V.act.*on prononce* ſanſurer. (*Réprendre,critiquer une choſe.*) Reprehendere,Carpere,Notare.*Cic.* CENZUROWAC,Przyganiać ſtrofować poprawiać co.

Ils ne s'occupent qu'à cenſurer les plus honneſtes gens. Nec quidquam poſſunt niſi meliores carpere.*Phæd.*Niebawią ſię tylko przyganiaiąc naypoczciwſzym ludziom

*Cenſurer, un livre.*Librum damnare.Potępiać kſięgę iaką álbo iey przyganiać poprawiać piſm.

CENT,terme numeral maſculin, (*Nombre quarré de dix multiplié par luy meſme.*) Centum. *Cic.* STO ſłowo liczby,

liczba powtorzoná przez dzieſięć dzieſiątkow.

CENT ſe met tres ſouvent en François pour *Vn nombre incertain*.Multa, Sexcentena,orum.n.plur. STO kładzie ſię bardzo częſto w Francuſkim zá liczbę niepewną.

Il adit cent choſes là deſſus. Multa in eam rem congeſſit. Sto rzeczy ná to powiedział.

(Les Latins ſe ſervent auſſi de *Centum* en ce ſens; comme Horace a dit *Puer centum artium*, un jeune homme qui ſçait cent belles choſes. Łacinnicy też w tym rozumieniu zażywaią ſłowá *Sto* iako Horacyuſz powiedział, młody człowiek Stu nauk. Sto pięknych wiadomości maiący.

On peut rapparter cent & cent choſes de cette nature. Sexcenta licet ejus modi proferre. *Cic.* Sto y drugie rzeczy by takich można powiedzić.

J'aurois cent choſes à dire, ſi j'avois le loiſir. Sexcentena ſunt quæ memorem,ſi ſit otium.*Plaut.* Mogłbym ná to ſto rzeczy mowić gdyby mi czas pozwolił.

Faites moy pluſtôt cent procès.Sexcenta potiùs mihi ſcribito dicas.*Ter.* Raczey mi ſto pozwow wyday.

(Le nombre de Cent ſe marque dans le Chiffre Romain par la premiere lettre du mot *Centum*,c'eſt à dire par un C, & en Chiffre Arabe 100.) Sto w łacińſkim wyraża ſię kościelną álbo Rzymſką liczbą przez pierwſzą literę tego ſłowá *Centum*.to ieſt przez *C*, liczbą arabſką piſze ſię 100.

(On ajoute une *s* au mot *Cent* quand on parle de plusieurs *Cents*; ou bien l'on met une *s* au lieu du *t*, *Cens*.Mais lorſque *Cent* eſt mis pour *Centiéme*, il ne prend point d'*S*,quoi qu'Il ſe rencontre ſouvent un autre Nombre devant, qui ſemble le faire du plurier, comme dans les dattes d'années, *l'An mil ſix cent*,d'autant qu'alors il eſt mis pour *ſix-centiéme*, ainſi que dans le Latin; il en eſt de meſme dans cette phraſe,*C'eſt un des Cent Suiſſes du Roy*,où l'on ne met point d'*s*, parce qu'il n'y en a veritablement qu'un Cent.) W Francuſkim piſze ſię *s* ná końcu kiedy o kilka ſet ſię mowi albo też *s* ná końcu ſię piſze miaſto *t* ále kiedy to ſłowo znaczy ſetny tedy nie kładzie ſię *S*.ná końcu chociaż częſto ſię kładzie przednim inſzá liczbá ktorá zdaie ſię go czynić większey liczby, iako w datowaniu Lat, Rok Tyſiąc-Sześćſet,ile że ſię ná tenczas bierze zá Sześć-ſetny iako w łacińſkim,toż ieſt o tym wyrażeniu: *Ieſt to ieden* z Stu Szwaycarow Krolewſkich, gdzie ſię nie kładzie *s*,ná końcu bo tylko w prawdzie ich tylko iedno Sto ieſt.

Les compoſez de *Centum* ſe declinent & ſe marquent ainſi, *Deux cens*. Ducenti, *Cicer.* Duceni, *Tit. Liv. Colum.* *CC. *chiffre Romain*.200. *chiffre Arabe*. Słowá złożone od ſłowá ſto nakłaniaią ſię y piſzą ták dwieście. *CC.liczbą Rzymſką kościelną, 200.liczbą Arabſką.

Trois.Trecenti,*Cic.*Treceni,*Liv.Colum.* *CC.*chiffre Romaine* 300.*chiffre Arabe*. Trzy ſtá *CCC. liczbą Rzymſką, kościelną, 300.Arabſką.

Quatre cens.Quadriginti.Quatringeni. *Cic.*CCCC. *chiffre Romain*,400 *chiffre Arabe*.Cztery ſta.*CCCC.KościelnąRzymſką,400.Arabſką.

Cinq cens.Quingenti,Quingeni.*Cic.* *D.*ou* IↃ.*chiffre Rom* 500.*chiffre Arabe*. Pięc ſet. **D* álbo *IↃ*.Rzymſkąkościelną. 500.Arabſką.

Six cens.Sexcenti,ſexcentæ,ſexcenta.Sexceni.*Cic.*Sexceteni.*Colum.* *DC.*ou* IↃD.*chiffre Rom*.600.*chiffre Arabe*.Sześć ſet. **DC*.álbo *IↃD*.Rzymſką Kościelną 600.Arabſką.

Sept cens.Septingenti.*Liv.**DCC.*ou* IↃCC.*chiffre Romain*, 700. *chiffre Arabe*. Siedm ſet. **DCC*. álbo *IↃCC*. Rzymſką, 700.Arabſką.

Huit cens.Octingenti,*Cic.**CCC.*ou* IↃCCC.*chiffre Romain*, 900. *chiffre Arabe*. Ośm ſet. **DCCC*. álbo *IↃCCC*. Rzymſką, 800.Arabſką.

Neuf cens.Nongenti.*Cic.*Noningenti.*Colum.* *DCCCC. *ou* IↃCCCC. *chiffre Romain*, 900. *chiffre Arabe*. Dziewięć ſet. *DCCCC*.álbo *IↃCCCC*.Rzymſką,900.Arabſką.

CENT FOIS.Centies.**Deux cens fois*.Ducenties.**Trois cens fois*.Trecenties. **Quatre cens fois*. Quatringenties.**Cinq cens fois* Quingenties. **Six cens fois*.Sexcenties. *Cicer.* **Sept cens fois*. Septingenties.**Huit cens fois*.Octiegenties. *Aſcon-Ped.* *Neuf cens fois*.Noningenties.(*adverbes*.) *Vitr.* STO RAZY. *Dwieście razy. *Trzyſta razy. *Czteryſta razy. *Pięćſet razy *Sześćſet razy. *Siedmſet razy. *Ośmſet razy*Dziewięćſet razy.

CENT *à la fois*.Centum, *ou* centeni ſimul. **Deux cens à la fois*.Ducenti ſimul. STO razem. *Dwieście razem.

DE CENT.Centenarius,a,um.**Vn troupeau de cent beſtes*. Centenarius grex.*Var.* **Le poids de cent livres*.Centenarium pondus. *Plin.*O STU.*Trzodá gromadá ſtado oſtu ſztuk bydła. *Cetnar waga o ſtu funtach.

De deux cens. Ducenarius, a, um. **Le poids de deux cens livres*. Ducenarium pondus. *Plin.* **Vn baſſin qui peſoit cinq cens livres*.Quingenaria lanx,f.*Plin.* Dwucetnarowy. *Waga dwoch ſet funtow. *Miednicá ważącá pięć ſet funtow.

Qui a cent teſtes.Centiceps.*Hor.* **Qui a cent mains*. Centimanus.**Qui a cent pieds*.Centipes.*Plin.**Inſecte à cent pieds*. Centipeda.*Plin.* **Froment à cent grains*. Triticum centigranum,i,neut. *Plin.* **Roſe à cent feuilles*. Roſa centifolia, æ, f. *Plin.* O ſtu głowach, ſto głow maiący. *O ſtu rękach ſtorąk.*Owad oſtu nogach,ſtonog. Zboże oſtu ziarnach.*Rożá oſtu liſtkach.

Piece de monnoye ancienne qui valoit cent aſſes. Centuſſis, is,m.*Perſ.* Moneta dawná ważącá ſto groſzy.

Le poids de cent livres.Centumpondium.*Plaut.* Wagá ſto funtow.

CENT *fois autant*.Centies tantum, *ou on l'exprime par l' adverbe*. Centuplicatò. *Plin.* STORAZY tyle, mowi ſię też przyſłownie *ſtokrotnie*.

CENTAINE,ſubſt.f.*en prononce* ſantaine.(*Cent.*)Centum **Vne centaine de pieces d'or*. Centum nummi. **Vne centaine d'hommes*. Centum homines. STO. *Iedno ſto czerwonych złotych. *Iedno ſto ludzi.

CENTAINE, pour dire *Beaucoup*, (*Vn nombre indéterminé*.)comme *Il y a tant d'oiſeaux en ce lieu là qu'on les prend à centaine ou par centaine*. Illic tanta eſt avicularum multitudo, ut centenæ capiantur. STAMI, Wiele bardzo, liczbá nie pewná, iáko: Tak wiele ieſt ptaſtwá ná tym mieyſcu że ie ſtami łapaią,po ſto razem chwytaią.

Par centaine.Centum adv.*Cic.* Po ſto,ſtami.

CENTAURE,m.f.*on prononce* ſantore.*Monſtre fabuleux de l'Antiquité*.)Centaurus.Hipocentaurus. *Cic.* MIĘSZANIEC, Potworá dawnych baieczná, koń y człowiek.

DE CENTAURE,ou *Qui concerne le Centaure*.Centaureus,a,um.*Hor.* Centauricus,a,um.*Stat.* POTWORNY,Mięſzancowy, konno,człowieczy.

CENTAURE'E,ſubſt.fœm.*on prononce* ſantorée.(*Herbe, dant il y a deux eſpeces,la grande & la petite centaurée*.)Centaureum. IASIENIEC ziele centurzya, ktora ieſt dwoiaka, większa y mnieyſza centurzya,

CENTENAIRE,adject.m.& f.*on prononce* ſentenaire.(*Decent.*)Centenarius a,um.*Var.* CENTNAROWY ſetny.

CENTENIER,ſubſt.m.*on prnonce* ſantenier. (*Capitaine de cent hommes d'armes*.) Centurio,onis, maſc. *Cic.* SETNIK, Urzędnik moyſkowy nad ſtem ludzi.

CENTIESME *ou* CENTIE'ME, adj.m.& f. (*on prononce* ſantiéme.) Centeſimus. *Plaut.* **Deux-centiéme*. Ducenteſſimus. * *Trois-centieſme*. Trecenteſimus. * *Quatre-centieſme*. Quadringenteſimus. **Cinq-centieſme*. Quingenteſimus. **Six-cetieſme*. Sexcenteſimus. **Sept-centieſme*. Septingenteſimus. **Huit-centieſme*.Octingenteſimus.**Neuf-centieſme*.Nongenteſimus,a,um. SETNY. *Dwuſtetny. *Trzechſetny. *Czterechſetny. *Pięćſetny.*Sześćſetny.*Siedmſetny. *Ośmſetny. Dziewięćſetny.

LE CENTIESME,(*Impoſt du centi ſme denier ſur les marchandiſes*.) Centeſima, æ,f. *Tacit.* SETNY, podatek ſetnego groſza ná towarach.

Le peuple deſira d'eſtre déchargé de l'impoſt du centieſme qui avoit eſté mis pendant les guerres civiles. Populus deprecabatur centeſimam rerum venalium bellis civilibus inſtitutam, tolli. *Tacit.* Poſpolſtwo żądało áby znieſiono ſetny groſz ktory był uchwalony ná towarach pod czas woien domowych.

CENTINODIA, *ou* RENOUE'E,f. (*Herbe médecinale*.) Sanguinaria,æ,f.*Celſ.* STORYSZ ziele lekarſkie.

CENTON, ſubſt. m. *on prononce* ſanton. (*Sorte de poëſie compoſée de vers de pluſieurs Poëtes ou paſſages joints enſemble*.) Cento,onis,m.*Cic.* LATANINA,wierſz złożony z wierſzow rożnych Wierſzopiſow, álbo mieyſc z nich kawałkami połączonych.

(Ce mot vient du mot Latin *Cento*, qui ſignifie un manteau fait de cent pieces raportées.) To ſłowo pochodzi z Łacińſkiego łata, álbo łachmana, co znáczy ſuknią zrobioną z rożnych kawałkow pozſzywanych.

CENTRAL,m. CENTRALE,fœm.(*on prononce* ſantral.) comme

comme *Le feu central*. Centralis ignis, *genit*.centralis ignis, m.*Plin.* POSRZODKOWY,iáko ogień poſrzodkowy w ſam ſrzodek biiący.

(Ce mot n'eſt d'uſage en nôtre Langue,qu'en cette phraſe de Chymie.) To ſłowo nie ieſt w używaniu w Francuſkim procz tego iednego wyrażenia Chymiy.

CENTRE,ſubſt.m.*on prononce* ſantre. (*Le point qui eſt au milieu d'un globe*,ou *d'un cercle*.)Centrum.*Plin.* SRZEDNI punkt w okrągu iákim ſam ſrzodek czego.

La terre eſt comme un point au milieu du monde, qu'ils appellent centre. Terra in medio mundi ſita inſtar quod *centro* illi vocant. *Cic.* Ziemia ieſt iák ſrzedni punkt w poſrzodku całego świata,ktory nazywaią centrum.

CENTRE ſe dit auſſi *d'une ville capitale ſituée au milieu d'un Eſtat ou d'une Province*. Umbilicus,i, m. *Liv.* SRZEDNI punkt mowi ſię też o mieście iákim ſtołecznym w ſamym poſrzodku Państwa iákiego álbo kraiu.

Le centre de la Grece. Umbilicus Græciæ. *Liv.* Srzedni punkt Grecyi.

CENTRE ſe dit figurément *d'un Lieu où ſe trouvent tous les plaiſirs & toutes les commoditez de la vie*.Locus voluptatum ac deliciarum plenus,i, maſc. CENTR ſię też mowi o mieyſcu iákim kędy ſię znayduią wſzyſtkie uciechy y wygody do życia ſłużące.

Quand un yvrogne eſt au cabaret, il eſt dans ſon centre. Ubi ebrioſus eſt in cauponâ, tum ſibi videtur beatus. Pianica w karczmie kiedy ieſt, ieſt iáko w centrze ſwoim.

Vous eſtes au centre de toutes les nouvelles & de toutes les ſciences. Rumores omnes iſtuc deferuntur, ibique ſcientiæ omnes florent. Znáyduieſz w poſrzodku ſamym wſzyſtkich wiadomości, y náuk.

CENTUMVIRS,ſubſt.m.pl.*on prononce* ſantonvirs.(*Corps de Gens de Juſtice à Rome, qui fut compoſé d'abord de cent cinq hommes, enſuite il fut beaucoup augmenté juſques à cent quatre vingts, qu'on appella toûjours* CENTUMVIRS.) Centumviri, *genit*.Centumvirorum,maſc.pl.*Cic.**(*On dit au ſingulier* Centumvir, *genit*. centumviri,m.*Liv. parlant d'un de ces cent Juges*.) STO MĘZOW zgromadzenie urzędowych oſob w Rzymie ktorych było zrazu ſto pięć oſob, potym przyczyniono ich wiele,aż do ſtu ośmdzieſiąt,zwano iednak záwſze ſtomężow,mowi ſię też w mnieyſzey liczbie ſtomąż mowiąc o iednym z tych ſto mężow.*Ławnicy Ławnik*.

CENTUMVIRAL,m.CENTUMVIRALE,f.adject.(*Qui concerne les Centumvirs*.) Centumviralis. *Cic.* STOMĘZOWY, Ławniczy.

CENTUPLE, ſubſt.m.*on prononce* ſantuple. (*Centfois autant*.) Centies tantùm. *Plin.* STOKROTNY.

CENTURIE,ſubſt.f.*on prononce* ſanturie. (*Bande de cent hommes*.)Centuria,æ,f.*Cic.* STO,Setnik ludzi rota.

Par centuries. Centuriatim,adv. Per centurias.*Cic.* Stami po ſto.

Ranger, ou *diſtribuer le peuple par centuries*. Centuriare, Centuriatim deſcribere.*Cic.Liv.*Popiſować ludzi,rotami,ſtami

ON DIT Centuriata comitia.*Cic.* *Des aſſemblées du peuple, non point par tribus,mais par centuries*. *(*On dit auſſi* Centuriatæ leges, *Cicer.* *Les loix faites par le peuple diſtribué par centaines*.) NAZYWAIĄ ſeymy ſtokrotne, o ziazdach poſpolitych nie całemi powiatami, ále po ſto ludzi z każdego powiatu. *Mowią też ſtokrotne prawa o prawach poſtanowionych poſpolſtwu przez zgromadzone po ſto oſob zpowiatow.

CENTURION,ſubſt.m.*on prononce* ſanturion.) *Capitaine d'une centurie*, ou *de cent hommes*.) Centurio,onis,m. *Cicer.* SETNIK,Starſzy nád rotą ſtu ludzi.

L'office de centurion. Centuriatus,ûs,m.Centurionatus,ûs, m.*Tacit.* Setnikoſtwo.

CEP,ſubſt.m. (*Souche, pied de vigne*.) Vitis, is,f. *Colum.* Vinea Truncus.*Colum.* LATOROSL Winna macica drzewo winne.

CEPS ſe dit au plurier, *Des fers qu'on met aux pieds des criminels*.Compedes,*genit*. compedum,f.plur. OKOW kaydany żelazne ná nogi złoczyńcow.

(Ce mot eſt vieux dans noſtre Langue en cette ſignification) To ſłowo ieſt ſtare w ięzyku Francuſkim w tym rozumieniu

CEPENDANT, adv. *on prononce* cepandant. (*Pendant ce temps là* Interim.Intereà.adv.*Cic.* TYM Czaſem.

CEPENDANT, (*Toutefois*.) Et tamen. **Il veut devenir ſçavant, cependant il n'eſtudie point*. Vult fieri doctus, nec

tamen ſtudet. TYM Czaſem przecię iednak. *Chce być uczonym, tym czaſem przecię ſię nie uczy.

CE'PHALIQUE, adiect.m. & f.terme de Medecine. (*De la teſte*.)Cephalicus. GŁOWNY, termin lekarſki.

La veine céphalique, (*qui eſt un rameau de la veine axillaire*.) Vena cephalica, æ, fœm. Zyła głowna, ktora idzie od żyły podpachowey.

ON LE DIT auſſi (*des remedes qui ſont bons pour fortifier le cerveau*.) Capiti utilis & hoc utile. TOZ ſię mowi o lekarſtwach ſłużących do umocnienia głowy.

CERASTES, ſubſt. maſc. (*Eſpece de ſerpent qu'on appelle* CORNU.)Ceraſtes,æ,m.*Plin.*ZMIIA gadziny rodzay rogaty

CERAT,ſubſt.m.(*Eſpece d'onguent fait de cire & d'huile*.) Ceratum,i,n. *Celſ.* PLASTR maść woſkowa, z oliwy y woſku robiona.

CERBERE,ſubſt.m.(*Chien à trois teſtes,que les Poëtes ont feint eſtre commis à la garde des Enfers*.) Cerberus,i,m.*Virg.* CERBER pies piekielny o trzech głowach o ktorym Poetowie baiali że był poſtawiony ná warcie przed piekłem.

CERCEAU,ſubſt,m.*on prononce* cerſau,(*Cercle dont on relie les tonneaux*.)Circulus,i,m.*Cic.* OBRĘCZE do pobiiania beczek.

CERCELLE, *ou* CERCERELLE, ſubſt.f. (*Sorte d'oiſeau de riviere,qui eſt fort délicat à manger*.)Querquedula.*Colum.* CYRANKA,Ptak wodny bardzo ſmaczny do iedzenia.

CERCLE,ſubſt.m.(*Ligne tirée en rond*.) Circulus,i,maſc. Orbis,is,m.*Cic.* OKRĄG, Linia w okrąg w kołko wiedziona

En cercle.Circulatim.adv.*Suet.* W okrąg,w kołko,w koło

De cercle. Circularis,is, m. & f. Circulare, is, neut. *Bud.* Okrągowy, kołkowy, kołowy.

CERCLE ſe dit auſſi *d'une aſſemblée qui ſe fait chez la Reine où les Dames ſe tiennent en rond autour d'elle*.Matronarum circulus apud Reginam. KOŁO ſię też mowi o ziazdach u Krolowy gdzie ſię Panie znayduią w koło niey będące

(Ciceron prend ce mot pour une Aſſemblée de perſonnes polies & ſçavantes qui s'entretiennent, *Circulus,i,maſc.Conſeſſus, ûs,m. Cic.*) Cycero to ſłowo koło bierze zá zgromadzenie ludzi wypolerowanych y uczonych w poſiedzeniu z ſobą rozmawiaiących.

On parle avec plus de liberté dans les cercles ou dans les feſtins qu'auparavant.in circulis ſermo liberior.*Cic.* Beſpiecznicy ná kołach mowią álbo w poſiedzeniach niżeli przedtym

Se retirer du cercle.De circulo ſe ſubducere. *Cic.* Wyniść z koła.

LES CERCLES *d'Alemagne*, (*Les diverſes Provinces & Principautez de l'Empire*. Provinciæ Imperii. KOŁA Cyrkuły Niemieckie rzeſze ich y Prowincye ná ktore ſię dzielą

(La diviſion de l'Empire en dix Cercles a eſté eſtabli par Maximilien premier, & confirmée par Charles-Quint dans la Diette de Nuremberg en 1522.) Podzielenie Ceſarſkiego Państwa ná dzieſięć cyrkułow álbo Prowincyi lub kołu ſtaneło zá Maximiliana pierwſzego, á potwierdzone ieſt od Karola piątego ná ſeymie Noremberſkim Roku 1522.

CERCUEIL, ſubſt. m. (*Biere où l'on met un corps mort*.) Feretrum,i,n.*Plin*, TRUMNA Mary grob ná pochowanie umarłego.

CE'REMONIAL, ſubſt. m. (*Livre où eſt contenu l'ordre des cérémonies*.) Ritualis liber. OBRZĄDKOWE Kſięgi Ajenda opiſanie obrządkow.

CE'REMONIAL,maſc. (*qui fait* CE'RE'MONIAUX *au plurier*,) CE'RE'MONIALE, f. (*comme des préceptes cérémoniaux, des loix cérémoniales*.) Ritualis & hoc rituale, *genit*. ritualis. OBRZĄDKOWY, OBRZĄDKOWA iáko uſtawy y przykazania obrządkowe.

CE'RE'MONIE, ſubſt. f. (*Aſſemblage de certaines actions qui ſervent à rendre une choſe plus magnifique*.) Cæremoniæ, ou Cærimoniæ Ritus,ûs,m. *Cic.* OBRZĄDKI ſpraw, niektorych zebranie ktore ſłużą do dania okazałości y powagi rzeczy iákiey *Ceremonie*.

CE'RE'MONIE ſe dit *des déférences qu'on ſe fait les uns aux autres par honneſteté & civilité*. Urbana & honeſta agendi ratio. CEREMONIE ſię też mowi o uſzanowaniu y uſtępowaniu ktore między ſobą ludzie ieden drugiemu dla ludzkości y uſzanowania czynią.

Vous faitez trop de cérémonies. Nimis ragiſverenter. Názbyt ludzkości wiele przeſtrzegaſz.

Habit de cérémonie. Solemnis veſtis. Szata ſtroy poważny od święta.

Le Senat en habit de cérémonie. Festo cultu Senatus. *Tacit.* Senat w stroiu odświętnym.

Maistre des cérémonies. Designator,oris,m. *Plaut.* Starszy nád obrządkami, y do porządku czynienia.

CE'RE'MONIEUX, m. CE'RE'MONIEUSE, f. adject. (*Qui fait beaucoup de cérémonies,qui est importun à force de vouloir faire trop d'honneur.*) Nimius comitatis affectator. *Cic.* WYTWORNY w ludzkości co ceremoniy przestrzega aż do náprzykrzenia.

Sans cérémonies, (*Familierement, simplement.*) Familiariter adv. Bez ceremoniy bez wymysłow poufale po przyiacialsku.

CERF, subst.m. (*Animal sauvage.*) Cervus. *Cic.* JELEN zwierz dziki.

Jeune cerf (*qu'on appelle* BROCARD.) Cervus bimulus Subulo. Jelonek młody.

DE CERF. Cervinus,a,um. *Plin.* JELENI.

Cornes de cerf. Cervi cornua. *Phæd.* Jelenie rogi.

CERF-VOLANT, subst.m. (*Espece d'escarbot,ou d'insecte volant, qui a des cornes dentelées & mobiles.*) Scarabæus lucanus. *Plin.* JELONEK robak, owad lataiący co ma rogi żąbkowate y ruchome.

CERF-VOLANT, (*Bastons croisez sur quoy on colle du papier,& que les enfans font voler en l'air.*) Virgæ decussatæ & chartis tectæ. JELEN lataiący álbo ptak dziecinny, ktory dzieci robią dwa pręty złożywszy ná krzyż y papierem pokleiwszy ná wiatr puszczaią aby po powietrzu latał.

CERFEUIL, subst.m. (*Herbe de jardin fort salutaire.*) Cærefolium,ii,n. *Plin.* TRZEBULA, álbo trybula ziele ogrodowe bardzo zdrowe.

CE'RICO, (*Isle prés de la Morée.*) Cythera. *Plin.* CERYKO, ostrow blisko Morei.

CERISAYE, subst.f. (*Lieu planté de cerisiers.*) Cerasetum, i,neut. MIEYSCE wiszniami zásadzone.

CERISE, subst.f. (*Fruit du cerisier.*) Cerasum,i,neut. *Plin.* WISZNIA Owoc wiszni drzewa.

CERISIER, subst.m. (*Arbre qui porte des cerises.*) Cerasus, i,f. *Plin.* WISZNIA Drzewo co wisznie rodzi.

Cerisier nain. Chamæcerasus,i,f. *Plin.* Wisznia karzeł.

CERNE, subst.m. (*Cercle ou ligne tirée en rond.*) Circulus, i,m. *Cic.* OKRĄG linia wkoło ciągniona, kołko.

CERNEAU, subst.m. *on prononce* cernau. (*Fruit de la noix qu'on cerne avec un couteau.*) Juglandium nucleus è viridi putamine eductus. ORZECH młody nożem z zieloney łupiny dobyty.

CERNER *des noix*, V.act. (*Faire des cerneaux.*) Virides juglandes cultro enucleare. ORZECHY dobywać, młode orzechy wyłupować.

CERTAIN, m. CERTAINE, f. adject. (*Constant, véritable, assuré.*) Certus,a,um. *Cic.* Indubitatus. *Quint.* PEWNY, PEWNA dowodny prawdziwy.

On le croit pour certain. Pro certo creditur. *Salust.* Maią to zápewne.

Tenez cela pour aussi certain que tous les oracles d'Apollon. Illud tanquam ex oraculo Apollinis editum puta. Trzymay to zá rzecz ták pewną iák wszystkie Appollinowe wyroki.

Je le sçay pour certain. Id certò scio. *Cic.* Wiem to zápewne

CERTAIN, (*Fixé, déterminé, précis.*) Certus,a,um. PEWNY, stateczny, istny, postanowiony.

Vn certain temps de l'année. Certum anni tempus. *Plin.* Pewny czás roku.

CERTAIN pour *Vn quidam,* ou *quelqu'un.* Quidam,quædam,quoddam. *Cic.* PEWNY człowiek, ktoś, niektory.

Il y a de certains défauts dont il n'y a personne qui ne se défasse. Sunt quædam vitia, quæ nemo est quin libenter fugiat. *Cic.* Są niektore występki ktorych nikogo niemasz żeby nie rad ich pozbyć.

ON DIT qu'*Il ne faut jamais quitter le certain pour l'incertain.* Certum pro incerto deserere non oportet. POWIADAIĄ że nigdy nietrzeba opuszczać pewne zá niepewne.

CERTAINEMENT, adv. (*Certes, assurement.*) Certè. Sanè. ZAPEWNE, záiste pewnie że.

CERTAINEMENT, (*Avec certitude, assurement.*) Certè. Certò. *Cic.* ZAPEWNIE bez wątpienia.

CERTES, adv. (*Assurement, en vérité.*) Certè. *Hercule. Hercle. *Cic,* (comme qui diroit *Par Hercules.*) ZAPEWNE, záprawdę, prawdziwie, iákoby kto mowił, przez Herkulesa Bostwo.

(Formules Latines anciennes pour affirmer les choses.) Sposoby stare łacińskie twierdząc o czym.

CERTIFICAT, subst. masc. (*Ecrit faisant foy de quelque chose.*) Scriptum testimonium.i,n. Scripta testificatio, genit. scriptæ testificationis,f. DOWOD ná pismie karta ná świadectwo oczym ná pismie dana.

Donner un certificat. Stripto testari. dep. Dać świadectwo ná pismie o czym.

CERTIFICAT *de mort.* Apodixis defunctoria. *Petr.* DOWOD ná pismie o śmierci czyiey

CERTIFIER, V.act. (*Rendre témoignage de la verité d'une chose.*) Testari Testificari. *Cic.* UPEWNIC świadectwo dać o pewności iákiey rzeczy.

CERTITUDE, subst. f. (*Assûrance que nous avons d'une chose.*) Explorata certa rei cognitio, *Cic.* PEWNOSC upewnienie, ktore mamy o czym.

Avec certitude. Certò. **Avec plus de certitude.* Certiùs. **Avec une tres grande certitude.* Certissimè.adv. *Cic.* Zpewnością. *Z większą pewnością. *Z náywiększą pewnością.

CERVEAU, subst.m. *on prononce* cervau. (*Substance moëlleuse & blanche enfermée dans le crane de la teste de l'homme*) Cerebrum,i,neut. *Plin.* MOZG Treść wilgotna y biała zámkniona w czaszce głowy ludzkiey.

PETIT CERVEAU, *ou* CERVELET. Cerebellum,i,neut. *Plin.* MOSZCZEK, mały mozg.

ON DIT figurément qu'*Vn homme a le cerveau creux,* ou *le cerveau vuide* (*quand il est un peu fou.*) Cerebro laborat. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie człowiek ma mozg západły, álbo pusty, kiedy trochę iest szalony.

CERVELAS, subst.m. (*Boudin,* ou *Saucisson gros & court rempli de chair de pourceau, assaisonné avec beaucoup de sel & d'epices.*) Botellus. *Mart.* SALSESON Kiszka krotka gruba mięsem wieprzowym nádziana, solą y korzeńmi bardzo przyprawna.

CERVELLE, subst.f. (*Substance molle enfermée dans la teste de l'animal.*) Cerebrum,i,n. *Ovid.* MOZG treść miętka záwarta w głowie bydląt.

Faire sauter la cervelle à quelqu'un. Excutere alicui cerebrum. *Ter.* Mozg komu wytrącić z głowy, uderzyć go áż mu mozg wyskoczy.

Voila un beau visage, c'est dommage qu'il n'ait point de cervelle. Quanta species, cerebrum non habet. *Phæd.* Piekna uroda, szkoda że mozgu niemasz.

CERVELLE se dit figurément *de l'esprit & du jugement.* Cerebrum,i,n. MOZG się też mowi niewłaśnie o rozumie y rozsądku.

Qui a une bonne cervelle, une bonne teste. Felix cerebri. *Hor.* *Vn bon esprit.* **Vn homme sans cervelle,* (*qui n'a point d'esprit.*) Infelix cerebri, *par imitation d'Horace.* Cucurbita,æ, fœm. *Petr:* (*car les citrouilles sont creuses.*) Ten co ma mozg dobry, dobrą głowę rozum dobry. *Człowiek bez mozgu, ktory rozumu nie ma, dynia, gdyż dynie są prożne.

Avoir la cervelle renversée, ou *la glande pinéale tournée, avoir l'esprit mal fait,* ou *de travers,* ou *en escharpe.* Sanæ mentis non esse. *Cic.* Mieć mozg przewrocony, álbo nádoł, mieć nábakier rozum zle ułożony krzywo opak.

Il a la cervelle brouillée. Matæus est. *Petr. du mot grec mateos d'où l'Italien a fait* MATTO, *qui veut dire un* FOU. Pomięszanego rozumu, od słowa greckiego Mateos skąd Włoch nazywa Matto, co znáczy głupi.

Il n'y a qu'elle de tous mes domestiques qui n'a point la cervelle troublée. Hæc sola meorum familiarium mentem sanam gestat. *Plaut.* Ona tylko iest między wszystkiemi sługami memi co nie ma mozgu pomięszanego.

Qui a une meschante cervelle, (*qui a la cervelle mal faite.*) Cui putidum est cerebrum. *Hor.* Co ma zły mozg, mozg zle ułożony.

Renverser la cervelle à quelqu'un, (*le faire devenir fou.*) Aliquem ad insaniam adigere. *Ter.* Przewrocić komu mozg w głowie, szalonym go uczynić.

ON DIT proverbialement, *Mettre quelqu'un en cervelle,* (*le mettre en peine, en inquiétude.*) Alicui sollicitudinem afferre. *Cic.* MOWIĄ dać komu w mozgownice dać mu do myślenia trudność mu y niespokoyność zádać.

Tenir quelqu'un en cervelle, en inquietude. Aliquem sollicitum habere. *Cic.* Trzymać kogo w utrapieniu áni mu odetchnąć nie dać.

CERVOISE, subst. f. (*Boisson faite de bled & d'orge avec le boublon.*) Cervisia, æ,f. *Plin.* PIWO Trunek zrobiony z zboża ięczmiénia z chmielem.

CE'RUSE, subst. f. (*Blanc d'Espagne,* ou *Blanc de plomb, dont on fait du fard.*) Cerussa, æ, f. *Plaut.* BIELIDŁO Hiszpańskie álbo Baniecka z ktorego robią farbiczkę.

Fardé avec de la céruse, ou *du blanc d'Espagne.* Cerussatus, a,um. *Cic.* Bielony bielidłem.

CE'SARE'E, (*Ville de Cappadoce.*) Cæsarea, æ,f. CEZAREA Miasto Kapadocyi.

(Comme il y a plusieurs Villes de ce nom, on pourra ajoûter *Cæsarea Cappadociæ.* *Césarée de Palestine, *Cæsarea Palæstinæ.*) Aże wiele iest Miast tego imienia tedy może przydać Cezarea Kapadocyi, Cezarea Palestyny.

CESENE, (*Ville Episcopale de la Romagne en Italie.*) Cæsena,æ,f. *Plin.* CEZENA Miasto Biskupie Romanii we Włoszech.

Qui est de Cesene. Cæsenas,atis,con.gen. Cezenanin co iest z Ceseny.

CESSANT, m. CESSANTE, f. part. act. & adject. comme *Toutes affaires cessantes.* Relictis rebus omnibus.ablat. *Cicer.* USTAWAIĄCY, USTAWAIĄCA, iáko Wszystkich spraw poprzestawszy.

CESSATION, subst.f. (*Discontinuation, interruption.*) Cessatio. Intermissio. *Cic.* PRZESTAWANIE, ustawanie przerywanie.

CESSE, subst f. *le mesme.* Intermissio,onis,f. Intermissus, ûs,m. *Cic. Plin.* USTANEK toż samo.

Sans cesse, sans intermission. Sine ullâ intermissione. *Cicer.* Bez ustanku bez odpoczynku.

Il n'a point eu de cesse, qu'il ne l'ait fait sortir. Non priùs cessavit, quàm illum extruserit foràs. Nie ustał áż poki go precz nie ruszył.

CESSER, V.act. & neutre. (*Discontinuer, ieterrompre, arrester le cours d'une chose.*) Cessare, intermittere. *Cic. Liv.* PRZESTAC, ustać, przerwać, zátrzymać bieg rzeczy iakiey.

Cesser de faire la guerre. Desistere bello. *Liv.* Absistere bello. *Tacit.* Ab armis conquiescere. *Cic.* **Cesser de combatre.* Przestać, woyny.* Poprzestać bić się.

Ne point cesser de travailler & d'estudier. Non cessare in opere & studio. Niepoprzestawać pracy, náuki.

Il ne cesse point de parler. Loquendi nullum finem facit. *Cic.* **Cessez de parler de cela.* Abstine jam sermonem de rebus istis. *Plaut.* Nie przestaie gadać. *Przestań gadać o tym.

Il ne cesse point de médire de nous. Non cessat de nobis detrahere. *Cic.* Nieprzestaie zle gadać o nas.

La nuit fit cesser l'attaque. Finem oppugnandi nox attulit. *Cæs.* Noc kazała poprzestać szturmu.

Cessez de vous fascher contre luy. Desine ei succensere. *Cic.* Poprzestań gniewać się na niego.

Si je vous eusse esté voir, j'aurois fait cesser vos irresolutions. Si ad te venissem, omnem tuam cunctationem discussissem. *Cic.* Gdybym był poszedł widzieć się z tobą ustałoby było nierozmyślenie twoie.

Cessez vos plaintes efféminées. Desine mollium tandem querelarum. *Horat.* Poprzestań że tych kobiecych nárzekania twoich.

Ce fut le premier qu'on cessa d'appeller Papisius. Is primus est Papisius vocari desitus. *Cic.* Ten pierwszy był co go Papizyuszem zwać przestali.

Les pluyes avoient cessé. Imbres desierant. *Ovid.* Deszcze były ustały.

Faire cesser un bruit. Tumultum comprimere. *Cic.* **Vne sedition.* Seditionem. *Tacit.* Hałas usyokoić. *Bunt uśmierzyć.

Il le fit cesser au milieu de son discturs. Sermonem illius medium abrupit. *Tacit.* Zástanowił go poprzestać mu kazał w pośrzodku mowy iego.

CESSION, subst, f. (*Transport, abandonnement qu'on fait d'une chose à quelqu'un.*) Cessio. *Cic.* USTĄPIENIE, przeniesienie prawa, odstąpienie czego komu.

Faire cession de son droit à quelqu'un. Alicui jure suo. *Cic.* Ustąpienie prawa swego wlewek prawa swego komu uczynić

FAIRE CESSION, (*Abandonner tous ses biens à ses créanciers.*) De suis bonis omnibus creditoribus suis cedere. *Cicer. Liv.* USTĄPIC wszystkich dobr swoich dłuznikom swoim.

(La cession emporte note d'infamie & oblige à porter un bonnet verd dans sa poche.) To ustąpienie pociąga zá sobą niesławę y táki ma nosić czapkę zieloną w kieszeui swoiey.

CESSIONNAIRE, subst.m. (*Celuy qui fait cession.*) Qui de suis bonis cedit. USTĘPUIĄCY Ten co ustąpienie prawa czyni.

CESTE, subst. m. (*Ceinture que les Poëtes & les Peintres attribuent à Venus & à Junon.*) Cestus. *Mart.* PAS ktory Poetowie y Malarze przydaią Wenerze y Junonie.

(C'estoit chez les Anciens la ceinture que le mary délioit à son épouse la premiere nuit de ses noces.) Był to u dawnych pas ktory mąż zonie rospasywał pierwszey nocy po ślubie.

CESTE est aussi *Vn gros gantelet de cuir garni de lames de plomb,* (*dont se servoient les Athletes qui combattoient à coups de poing dans les jeux publics.*) Cæstus. JEST też to pas szeroki rzemienny blachami ołowianemi okryty ktoreko záżywali zápaśnicy ktorzy się pięściami bili w igrzyskach publicznych.

CE'SURE, subst.f. terme poëtique, (*Repos qu'on trouve au milieu d'un vers.*) Cæsura,æ,f. *Quint.* PAUZA spoczynek we śrzodku wiersza znáyduiący się.

CE'T.m. CETTE,f. (*Pronom demonstratif.* Hic,hæc,hoc. TEN, TA, zá słowo pokazuiące.

(On met *Cet* devant un mot masculin qui commence par une voyelle; mais on met *Ce* devant une consonne.) Kładą *Cet* przed Imieniem męskiego rodzaiu ktore się záczyna od litery samoprzezsiębrzmiącey, á zaś *Ce* przed wspołbrzmiącemi.

CE'TERAC, subst.m. (*Plante qui ressemble à la scolopendre, & qui croist sur les murailles.*) Asplenum *Plin.* OZANKA ziele podobne do słonogowcu po murach rosnące.

CE'VENES, (*Montagnes entre l'Aquitaine & la Gaule Narbonnoise des Anciens.*) Gebenna,æ,f. *Cæs.* CEWENNY, gory między Okcytanią y Francyą Narboneńską dawnych

CEUTA, (*Ville & Chasteau d'Afrique sur le Detroit de Gibraltar, aux Espagnols.*) *les Romains la nommoient* Civitas, & *Pomponius Mela l'appelle* Septa. CEUTA Miasto y Zámek Afryki nád międzymorzem Gibraltaru Hiszpanow Rzymianie názywali Miasto á Pomponius Mela zowie Parkanami.

CHABLAIS, (*Province de Savoye:*) *les Romains avoient des haras de chevaux dans cette Province, qui fut nommée.* Provincia equestris & caballica. KABALLA Prowincya Sabaudyi Rzymianie w niey trzymali stada skąd ią zwano kray końśki y klacz.

CHABLIS, (*Ville de Bourgogne, fameuse pour ses bons vins*) Cabliacum,ci,n. SZABLIS Miasto Burgońskie sławne w wina

CHABOT, subst.masc. (*Poisson de riviere qui a une grosse teste.*) Gobius capitanus Capito. *Cat.* KIEŁB ryba rzeczna z dużą głową

CHACUN, m. CHACUNE, f. adject. (*Pronom qui singularise les choses & les personnes.*) Quisque, quæque, quodque *Cic.* KAZDY, KAZDA, zá słowo w osobności rzecz każdą znáczące y osoby.

Ce qui est utile à chacun en particulier, l'est aussi à tous en génaral. Eadem est utilitas uniuscujusque, & universorum. *Cicer* To co każdemu z osobna iest pożyteczne, iest też pożyteczne dla wszystkich w ogolności.

Je vous remercia chacun en particulier & tous en general. Vobis singulis ago gratias, & universis. Dziękuię wszystkim w obec y każdemu z osobna.

CHAGRIN, subst. m. (*Fascherie, peine d'esprit, tristesse, mécontentement.*) Mœror, Ægritudo, Offensa. *Cicer.* **Si ce chagrin est avec inquietude.* Sollicitudo, inis,f. Molestia,æ,f. **Si le chagrin est accompagné d'ennuy,* ou *de dégoust.* Anxietas Angor Anxietudo. *Cic.* SMUTEK, frasunek, gniew, nieukontentowanie uraza ná umyśle. *Jeżeli ten smutek iest z niespokoynością. Frasunek, troska.*Jeżeli iest z niesmakiem y tęsknicą złączony, Ckliwość, utrapienie, frasowliwość.

Les chagrins domestiques. Offénsiones domesticæ. *Var.* Troski domowe kłopoty turbacye.

C'est un chagrin de deux ou trois jours, & cela passera. Hæc sollicitudo bidui aut ttidui est posteà abscedet. *Ter.* Frasunek to ná dwa álbo trzy dni, y minie się to kłopor.

Causer, ou *donner du chagriu à quelqu'un, luy faire du chagrin.* Facere, *ou* creare alicui molestiam. *Cic.* Záfrasować kogo zásmucić utrapić.

Le chagrin le ronge, le tuë, le fait mourir. Absumitur curâ. Conficitur curis Coquit eum cura. *Cic.* Frasunek go gryzie, trawi zábiia do śmierci przywodzi.

J'ay le chagrin de me voir à la fleur de mon âge accablé par

par vous des incommoditez d'une vieilleſſe décrepite. Mihi eſt ægrè quòd traducam annos primo florentes vigore, ſenectæque ultimæ mihi laſſitudinem imponis. *Petr.* To mię trapi że w kwitnącym wieku moim widzę ſię być ućiśnionym od ciebie dolegliwościami ſtarości zgrzybiałey.

J'entre dans tous vos chagrins, je partage avec vous tous vos chagrins. Quod tibi eſt ægrè, idem mihi eſt dividiæ. *Plaut.* Wchodzę we wſzyſtkie utrapienia twoie, niemi ſię z tobą dzielę.

Toutes ſortes de chagrins me dévorent. Multiplex cura me exercitum habet. *Plaut.* Wſelakie utrapienia mię trawią.

Prendre des chagrins. Suſcipere ægritudines. *Cic.* Być w utrapieniu wziąć ie ná ſię.

Il ſe fait des chagrins de tout, Tout luy fait de la peine. Stomachatur omnia. *Cic.* O wſzyſtko ſię gniewa każdá rzec go dolega.

Chaſſer, oſter le chagrin, le diſſiper. Curas adimere Eripere curam. *Celſ.* Roſpędzić ſmutek odiąć roſproſzyć.

Diminuer le chagrin. Elevare, *ou* extenuare ægritudinem. *Cic.* Umnieyſzyć ſmutku.

Supprimer ſon chagrin l'étouffer. Premere, *ou* ſuprimere ægritudinem. *Cic. Virg.* Utaić przytłumić żal ſwoy.

Se laiſſer aller au chagrin. Se totum ægritudini dedere. *Cic.* Puścić ſię w żale w ſmutek.

J'ay reconnu vos chagrinis & voſtre joye dans les diverſes rencontres de ma vie. Penitùs perſpexi in meis variis temporibus & ſollicitudines & lætitias tuas. *Cic.* Poznałem żale twoie y weſela w rożnych przypadkach zyciá mego.

Il n'a point de chagrin dans l'eſprit. Ab omni moleſtiâ vacuùs eſt. *Cic.* Niema żadnego fraſunku na myśli.

CHAGRIN, m. CHAGRINE, fem. adject. (*Qui a de l'ennuy.*) Mœſtus. Anxius. Sollicitus. Moroſus, a, um. *Cic. Ter.* SMUTNY, ZAŁOSNY ſtrapiony ſtrapioná co má co przykrego.

Qui eſt chagrin de la gloire d'autruy. Anxius gloriæ alicujus. *Liv.* Ten co ieſt záłoſny o cudzą ſławę.

Chagrin en ſoy meſme. Ex animo ſollicitus. *Plaut.* Zgryźliwy, ſtrapiony zrzędny w ſobie ſamym.

La vieilleſſe nous rend chagrins, ou *de mauvaiſe humeur.* Amariores nos facit ſenectus. *Cicer.* Starość nas zrzędnemi zgryźliwemi, czyni y niedogodliwego umyſłu.

Il eſt chagrin. Anxio animo eſt. *Cic.* Załoſny, ieſt ſtrapiony, zgryźliwy.

CHAGRIN, *ou* CHAGRAIN, ſubſt. m. (*Cuir d'un certain poiſſon, qui eſt fort dur & d'un beau grain.*) Squali corium. JASZCZUR Skora ryby pewney bardzo twarda y groſzku pięknego.

CHAGRINER, V. act. (*Cauſer, faire du chagrin à quelqu'un.*) Moleſtiam, *ou* mœrorem, *ou* ſollicitudinem, *ou* curam alicui afferre. *Cic.* Zaſmucić, utrapić, przykrość komu zádać.

SE CHAGRINER. Angi animo. *Cic.* TRAPIC ſię ſmucić gryść ſię.

Ne chagrinez point les gens de lettres, de peur qu'ils ne vous chagrinent à leur tour. Noli moleſtus eſſe omninò litteris, ne tibi majorem exhibeant moleſtiam. *Phæd.* Nie trap ludzi uczonych áby cię wzaiemnie nie utrapili.

Il ſe chagrine de ſes diſgraces. Suis incommodis angitur. *Cic.* Trapi ſię dla ſwoich nieſzczęśliwości.

CHAIR, ſubſt. f. (*Partie de l'animal engendrée du ſang.*) Caro. CIAŁO część bydląt ſpłodzona ze krwi.

Chair vive. Caro viva. **Chair morte.* Caro emortua. *Celſ.* **Chair de veau,* ou ſimplement *Du veau.* Vitulina caro. **Chair de mouton,* ou *du mouton, comme l'on parle.* Ovilla, *ou* vervecina caro. **De cochon,* ou *de porc.* Suilla, *ou* porcina caro. **De beuf.* Bubula caro. **De ſanglier.* Aprugna caro, f. *Cic. Plin.* Zywe ciało mięſo. *Martwe ciało. *Mięſo cielęce cielęcina. *Baranie, baranina iáko mowią, baran. *Wieprzowe świnina. *Wołowe. *Dzicze.

Chair bouillie, ou *Du bouilli.* Caro elixa. *Plaut. Celſ.* Warzone mięſo warzyſte.

Chair roſtie, ou *Du roſti.* Aſſa caro. *Celſ.* **Chair fricaſſée.* Caro fricta. Pieczone mięſo, pieczyſte. *Smażone.

Chair fraiſche, ou *d'animaux fraiſchement tuez.* Caro recens. *Plin.* **Chair ſalée.* Caro ſalſa. **Chair fumée.* Caro infumata. *Plaut.* Mięſo świeże z bydlęcia świeżo zábitego. *Mięſo ſolone. *Mięſo wędzone.

Manger de la chair, (ſe nourrir de chair, vivre de chair.) Carne veſci. *Carnes eſſe. Jeść mięſo żyć mięſem.

QUI EST *de chair,* Carneus, a, um. *Plin.* MIĘSISTY co z mięſa ieſt.

Qui vit de chair. Carnivorus, a, um. *Plin.* Mięſoiad co mięſo rad iada.

CHAIR ſe dit auſſi *des poiſſons & des fruits.* Caro. **La chair de vipere.* Vipereæ carnes. *Ovid.* MIĘSO ſię też mowi o rybach y owocah. *Mięſo gadziny.

La chair de melons. Peponum caro. *Plin.* **La chair de courge.* Cucurbitæ caro. *Plin.* Mięſo melonu, *Mięſo korby.

LIEU *où l'en garde la chair dans un logis.* Carnarium. *Col.* MIĘſiarnia, mieyſce gdzie mięſo chowaią w domu.

LIEU *ou l'on vend la chair, la Boucherie.* Carnarium. *Plaut.* JATKA Mięſiarnia mieyſce gdzie mięſo przedaią w iatkach

LA CHAIR, (*Le corps oppoſé à l'eſprit.*) Corpus Caro. CIAŁO przeciwne Duchowi.

ON DIT, *Mortifier ſa chair,* ou *ſon corps.* Corpus domare, *ou* affligere. *Cic.* MOWIĄ martwić ciało ſwoie.

LA CHAIR, ou *les plaiſirs de la chair,* ou *du corps.* Voluptates ad corpus pertinentes *Cic.* Libidines, inum, f. plur. *Cic.* CIAŁO roſkoſzy cieleſne álbo ciała.

Si j'aimois les plaiſirs de la chair. Si libidinoſa eſſem. *Petr.* (*parlant d'une femme.*) Gdybym ſię kochała w roſkoſzach cieleſnych mowiąc o białogłowie.

CHARCUTIER, ſubſt. m. (*Qui vend de la chair de porc.*) Porcinarius. *Plaut.* Ten co wieprzowe mięſo przedaie.

CHAIRE, ſubſt. f (*Siége élevé d'où l'on fait une harangue,* ou *une prédication.*) Suggeſtum, ti, n. Suggeſtus, ûs, m. *Cic. Plin* KATE-DRA Ambona Mieyſce wydatne gdzie kazanie álbo mowąiáką prawią.

ON DIT figurément *l'Eloquence de la Caire,* pour *l'Eloquence des Prédicateurs.* Sacrorum Oratorum eloquentia, æ, f. MOWIĄ niewłaśnie wymowa Ambony zá wymowę Kaznodzieyſką.

Il a eu les meilleures chaires de Paris. In celebrioribus Ædibus ſacris Lutetiæ conciones habuit. Miał náyſławnieyſze Ambony Paryſkie.

Il a obtenu une chaire de Profeſſeur Royal. Regius Profeſſor renuntiatus eſt. Otrzymał katedrę Nauczyciela Krolewſkiego.

CHAISE, ſubſt. f. (*où l'on s'aſſied.*) Cathedra Sella. *Cicer.* STOŁEK krzeſło do ſiedzeniá.

CHAISE *à porteurs.* Sella, & *quelquefois* Cathedra, æ, f. KRZESŁO lektyká do noſzeniá.

PORTEURS *de chaiſe.* Lecticarii, iorum, m. plur. DRĄZNICY pacholcy do noſzenia lektyki.

ALLER *en chaiſe,* ou *ſe faire porter en chaiſe.* Geſtatoriâ ſellâ deferri. *Suet. Tacit.* JECHAC w lektyce poyść w lektyce, álbo kázać ſię zánieść.

CHAISE CURULE *ornée d'yvoire (que les grands Magiſtrats Romains avoient droit de faire porter.)* Selia Curulis, f. *Cic.* KRZESŁO poważne z ſłoniowey kości ktore Senatorowie Rzymſcy mieli prawo áby przed niemi nieſiono.

CHAISE *à bras,* (*qu'une preſonne traiſne avec les mains.*) Chiramaxium, ii, neut. *Petr.* WOZEK rękami popychany w ktorym ſię ſam człowiek ſiedząc wozi z mieyſza ná mieyſce

CHAISE PERCÉE, ou *Chaiſe de commodité (pour les grands beſoins de la vie.)* Sella familiaris, *ou* familiarica, f. *Var.* STOLEC z dziurą od wygody ná wielką potrzebę.

CHAISE *roulante.* Ciſium, ii, n. *Cic.* WOZEK potoczny.

CHAISNE, ſubſt. f. *on prononce* CHAÎNE. (*Piece de fer compoſée de pluſieurs anneaux.*) Catena, æ, f. *Cic.* ŁANCUCH ſztuka żelazna z wielu ogniw złużona.

Petite chaiſne. Catella, æ, f. *Liv.* Łańcuſzek mały.

Chaine d'or, (qu'on porte pour ornement.) Catena aurea. *Plin. Hor. Liv.* Łańcuch złoty ktory ná ozdobę od ſtroiu noſzą.

METTRE *quelqu'un à la chaiſne.* Alicui catenas injicere. *Liv.* W ŁANCUCH kogo wſadzić.

Il eſt á la chaiſne. Datus eſt ad catenas. Siedzi w łańcuchu

La chaiſne partira cette année. Sontes catenati in remum proficiſcentur hoc anno. Więźniowie popłyną tego roku

CHAISNE *de montagnes, (une longue ſuite de montagnes comme enchaiſnées les unes avec les autres.)* Continui & perpetui montes Continuatio ſerieſque montium, f. *Cic.* ŁANCUCH wiązanie opaſanie gor ciągłych po ſobie idących iákoby łańcuchem iedná zá drugą.

CHAISNE ſe dit figurément en morale *de tout eſclavage & ſoumiſſion d'eſprit ou de corps.* Jugum, Jugi, neut. *Cicer.* ŁANCUCH ſię mowi niewłaśnie y co do obzezaiow o wſzelkiey niewoli y poddańſtwie umyſłu álbo ciała.

Ces peuples ont briſé leurs chaiſnes. Hi populi excuſſerunt, *ou* dejecerunt jugum à ceruicibus ſuis. *Cic.* Te národy zerwały pęta ſwoie.

CHAISNE ſe dit auſſi *des choſes qui ont de la ſuite, & qui en attirent beaucoup d'autres.* comme *Une grande chaiſne de malheurs affligent cette famille.* Immensâ malorum ſerie hæc familia vexatur. ŁANCUCH ſię też mowi o rzeczach ciągnących ſię po ſobie y ktore zá ſobą wiele inſzych pociągaią, Jako: Łańcuchem ſię álbo paſmem nieſzczęścia w tym domu ciągną.

CHAISNE ſe dit encore *des fils eſtendus en long ſur le métier d'un tiſſerand.* Subtemen. *Ter.* **Une ſervante faiſoit la chaiſne.* Ancillula ſubtemen nebat. *Ter.* ŁANCUCH mowi ſię ieſzcze o oſnowie álbo przędzy ſnowaney wzdłuſz y zwiianey ná wał tkacki. *Służebnica iedna przędzę ſnowała.

CHAISNETTE, ſubſt. f. *on prononce* CHAÎNETTE. (*Petite chaiſne.*) Catenula, æ, f. *Liv.* ŁANCZUSZEK.

CHAISNON, ſubſt. m. *on prononce* CHAÎNON. (*Anneau d'une chaiſne.*) Annulus, i, m. OGNIWO w łańcuchu.

CHALAND, ſubſt. m. (*Bateau plat & long qui deſcend ſur la Marne.*) Cymba, æ, fœm. STATEK płaſki długi ktorym płyną po Marnie rzece.

PAIN CHALAND, *ou* PAIN BOURGEOIS. Autopyrus. panis. CHLEB ſrzedni poſpolity.

(Il a eſté appellé *Pain Chaland,* à cauſe qu'il vient par bateaux nommez Chalands, de Corbeil, es de Ville Neuve Saint George à Paris.) Zowią go chleb ſtatkowy w Francuſkim bo na ſtatkach przychodzi z Korbiy y Nowego Miaſta w Paryżu

CHALAND, m. CHALANDE, f. adject. (*Celuy,* ou *celle qui a accouſtumé d'acheter à un meſme marchand.* Qui, *ou* quæ ab aliquo mercatore emere ſolet mercimonia. TEN, álbo TA, co zawſze u iednego kupca kupuie handluie.

Il a bien des chalands. Emtores frequentes ad eum ventitant. Ma wiele kupcow do ſiebie.

CHALANDISE, ſubſt. f. (*Les pratiques d'un Marchand, ceux qui ſe fourniſſent chez luy.*) comme *J'ay ſa chalandiſe.* De me emit merces. HANDEL Kupiecka ſprawa y tych co u niego nábywaią, iáko: u mnie biera kupuie.

Il n'aura plus ma chalandiſe. De illo nihil emam ampliùs. Już u niego więcey nic nie kupię.

CHALCEDOINE, *ou* CHARCEDOIUE, ſubſt. f. (*Eſpece d'agathe d'une couleur tirant ſur le jaune.* Charcedonius lapis *Plin.* KALCEDON rodzay agatu farby ciągnącey ná żołte

CHALCEDOINE, (*Ville d'Aſie en Bithynie ſur le Boſphore, ou Canal de la mer Noire, vis à vis de Conſtantinople.*) Chalcedon, onis, f. KALCEDONIA Miaſto Azyi w Bithynii nád ciaſnym morzem álbo kanáłem czarnego morza ná przeciwko Konſtantynopola.

CHALEUR, ſubſt. f. (*Sentiment qui reſulte de l'action & du mouvement des petits atomes de feu.* Calor, oris, m. *Cicer.* Caldor, oris, m. *Var.* CIEPŁO gorącość To co ſię czuć daie pochochodząc z dzielności y poruſzenia małękich atomow ognia.

Chaleur du ſoleil, du feu. Calor Æſtus. *Cic.* Ciepło gorącość ſłoneczna, ciepło gorącość ognia.

Pendant les grandes chaleurs de l'Eſté, pendant le grand chaud. Æſtivo fervore. *Plin.* Podczas wielkich upałow lata, podczas wielkiego gorąca.

Il y a beaucoup de chaleur dans l'air, l'air eſt fort chaud. Aer multo calore admiſtus eſt. *Cic.* Wielka gorącość ieſt ná dworze wielki upał.

La chaleur ſe paſſe. Remittit ſe calor. *Cic.* Miia gorącość.

Qui ne peut ſoufrir la chaleur, ni le chaud. Impatiens coloris. *Ovid.* Ten co nie może znieść gorąca áni upału.

Eſtre brulé de la grande chaleur du ſoleil. Nimio ſolis ardore torreri. Być ſpalonym od wielkiego upału ſłonecnego.

Eſtre incommodé de la chaleur ou du grand chaud. Laborare æſtu. *Colum.* Przykrość czuć upałow álbo wielkiego gorąca.

Une terre brulée de la chaleur du Soleil. Torrens æſtu terra. *Colum.* Ziemia przepalona od upałow ſłonecznych.

Empeſcher la trop grande chaleur du Soleil. Nimios ſolis aadores defendere. *Cicer.* Niedopuścić wielkich upałow ſłonecznych.

Je ſuis tout en chaleur. Totus æſtuo. *Plaut.* Wſzyſtek ieſten w upale w ogniu.

La chaleur de la fiévre. Febris æſtus. *Cic.* Upał gorączki.

CHALEUR, (*Ardeur à faire les choſes.*) Ardor. Fervor. Calor, oris, maſc. GORĄCOSC, chciwość, chęć do czynienia czego.

Il ſert ſes amis avec chaleur. Multo ardore ac ſtudio ſuis inſervit amicis. *Cic* Służy przyiaciołom ſwoim gorąco.

Il ſouhaite l'affaire avec chaleur. Ardenter id cupit. *Cicer.* Gorąco tego pragnie.

Se mettre en chaleur, s'animer, s'échoffer. Incaleſcere Exardeſcere. n. Zápalić ſię, zágrzać ſię, rozgoreć.

Qui eſt dans la chaleur, ou *dans le feu de la colere.* Irâ incenſus, a, um. *Cic.* Ten co ieſt w upale gniewu.

Il a quelquefois des chaleurs de foye, ou *des emportemens qui durent peu.* Impetu animi nonnunquam abripitur, ſed non diutino. Czaſem go zápalczywość weźmie álbo popędliwość ktora mało co trwa.

CHALEUR ſe dit *des femelles des animaux, (lors qu'elles demandent le maſle.) Eſtre en chaleur, Eſtre chaude.* Catulire, (catulio, catulis) n. *Var.* (*qui ſe dit proprement des chiennes à l'égard des chiens.*) GORĄCO mowi ſię o ſamicach beſty kiedy ſię beſtwią do ſamcow, Grzać ſię, ciekać ſię, co ſię właśnie mowi o ſobakach względem pſow.

CHALEUREUX, m. CHALEUREUSE, f. adjeſt (*Qui a de la chaleur.*) comme *Les vieillards ne ſont gueres chaleureux.* Non admodum habent ſenes vivum calorem. GORĄCY, GORĄCA, co ma gorącość w ſobie, iako: Starzy nie bardzo ſą gorący.

(Cet Adjectif n'eſt gueres d'uſage en noſtre Langue, que dans cette phraſe.) To ſłowo przydatne prawie nie ieſt w używaniu w Francuſkim ięzyku oprocz w tym ſpoſobie mowienia.

CHALIT, ſubſt. m. (*Bois de lit.*) Lectus, i, m. Lecti companges, gis, f. DRZEWO łożkowe, łożko, ramy ná łożko.

CHALONS, *ou* CHAALONS *ſur Marne,* (*Ville Epiſcopale en Champagne.*) Catalaunum, i, n. KATALON nád Marną Miaſto Biſkupie w Szampaniy.

Qui eſt de Chalons ſur Marne. Catalaunenſis. Katalonanin co ieſt z katalonu nád Marną.

CHALON, *ou* CHAALONS *ſur Saône,* (*Ville Epiſcopale de Bourgogne.*) Cabillonum, i, neut. KABILON nád Sekwaną Miaſto Biſkupie w Burgundyi.

Qui eſt de Chalon ſur Saône. Cabillonenſis. Kabilonanin co ieſt z Kabilonu nád Sekwaną.

CHALOUPPE, ſubſt, f. (*Petit vaiſſeau de mer deſtiné au ſervice des grands vaiſſeaux.*) Lembus, i, maſc. Speculatorium návigium, ii, n. *Florus-Rom.* ŁODZ, Statek mały náznaczony dla pomocy wielkich okrętow.

CHALUMEAU, ſubſt. m. *on prononce* chalumau. (*Tuyau de bled.*) Calamus, *ou* Culmus, i, m. *Colum.* TRZCIA źdźbło ſłoma zboża.

CHALUMEAU ſe dit auſſi *D'un inſtrument de muſique champeſtre compoſé d'un ou de pluſieurs tuyaux de bled.* Calamus, i, m. Avena, æ, f. *Virg.* TRZCINA ſię też mowi o fuiarce wieyſkiey z iednego álbo kilku zdźiebeł złożoney.

Vous chantez une chanſon champeſtre ſur voſtre chalumeau Silveſtrem tenui muſam meditaris avenâ. *Virg.* Wygrywaſz pioſnkę wieyſką ná fuiarce ſwoiey.

CHAMADE, ſubſt. f. terme de guerre, (*C'eſt une certaine maniere de battre le tambour,* ou *de ſonner de la trompette pour ſigne qu'on veut capituler.*) Signum tympani, *ou* buccinæ ad colloquium. UDERZENIE do námowy o poddaniu ſię ſpoſob bicia w bęben álbo trąbienia ná znák námowięnia ſię o poddaniu.

Battre la chamade. Tubæ ſigno evocare ad colloquium. Uderzyć w bębny do námowy.

CHAMÆLEON BLANC, ſubſt. m. (*Plante médicinale qu'on appelle auſſi* CARLINE, *qui eſt douce & aromatique.*) Chamelæon albus. RUMIEN biały ziele lekarſkie ktorą też zowią lepczyca wdzięczne y wonne.

CHAMÆLEON NOIR, *qu'on appelle autrement* CHARDONNETTE, (*qui a les feuilles ſemblables à l'Artichaut.*) Chamæleon niger. RUMIEN czarny álbo bronátny ináczey zowią Oſtropeſt co ma liście podobne Karczochom.

CHAMAILLER, V. n. (*Se battre contre un ennemi armé de toutes pieces, & frapper reciproquement ſur les armes des uns & des autres.*) Confligere. *Cic.* PASOWAC ſię, potykać ſię, z nieprzyiacielem ieżeli miia nieprzyiacielowi ále zbroynym we wſzyſtką, broń o broń uderzać ieden z drugim.

CHAMAILLER *enſemble*. Ictus miſcere cum aliquo. *Tacit*. *Chamailler avec quelqu'un*. PASOWAC ſię z drugim w targańca z ſobę poyść.

CHAMAILLIS,ſubſt.m. (*L'action de chamailler*.)Conflictus, Conflictatio. *Cic*. TARGANIEC bitwa paſowanie ſię z kim.

CHAMARRER,V act. (*Mettre du paſſement*,ou *du galon ſur un habit*.)Veſtem(ſegmentis,*ou* auro)diſtinguere.OKŁADAC Suknie paſamonami álbo złotem lub ſrebrem haftować

Des veſtemens chamarrez. Veſtes ſegmentatæ. *Plaut*. Suknie z obłogami álbo haftowane.

Qui porte un habit chamarré. Segmentatus,a, um. *Mart*. Ten co w haftowanych ſukniach álbo w ſukniach z obłogą chodzi.

CHAMRRURE, ſubſt.f. (*Ornement d'habits fait avec du paſſement ou de la broderie*.) Segmenta,orum,neut.plur.*Plin*. OBŁOGA haftowanie ſukien paſſamonami álbo haftem.

CHAMBELLAN,ſubſt.m.(*Grand Maiſtre de la Chambre du Roy,& le premier Officier de la Couronne de France*.)Sacri cubiculi præpoſitus. PODKOMORZY Wielki Ochmiſtrz Pokoiu krolewſkingo y náypierwſzy Urzędnik Korony Francuſkiey.

(La charge de Chambella nous eſt décrite par Corrippus Afriquain en ces termes. Urząd Podkomorzego ieſt opiſana przez Koryppa Afrykańſkiego w te ſłowa.

Conſervare domum, ſanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, veſteſque parare.
Strzedz Domu, y Pańſkiego w chodzić do pokoiu,
Drzwi wewnątrz obwarować, y pilnować ſtroiu.

Cet Officier avoit auſſi le nom de *Cubicularius* ou de *Domeſticus Regis*,au commencement de noſtre Monarchie,ayant la charge d'habiller & de déshabiller le Roy,de faire ſon lit, & de coucher dans ſa chambre: & c'eſt aujourd'huy la fonction des premiers Valets de Chambre.) Ten Urzendnik miał też Imię Pokoiowego álbo Domownika Krola ná początku Monarchiy Francuſkiey, maiąc powinność ubierać, y rozbierać Krola łożko iego ſłać, y ſypiać w pokoiu iego, á dziś to ieſt powinnośc pierwſzych Izdebnych ſług.

CHAMBERY, (*Ville capitale de Savoye ſur la petite riviere d'Orbanne*.) Camberiacum, ci,n. Camberium,ii,n. Cameriacum,ci,n. SZAMBERY Miaſto głowne Sabaudyi nád rzeką Orbanną.

(Quelques Geographes donnent le nom de *Civaro,onis, f.* à Chambery.)Niektory Krayopiſowie názywaią Ciwaro miaſto Szambery.

Qui eſt de Chambery.Camberiacenſis & hoc Camberiacenſe.adject. Szamberyanin ten co ieſt z ſzambery.

CHAMBORT, (*Château royal dans le Blaiſois*.)Camboritum,i,n. SZAMBOR Zámek Krolewſki w Blezeyſkim.

CHAMBRANLE,ſubſt.m. (*Ornement de menuiſerie, ou de pierre qu'on met autour des chambres & des cheminées*.) Antepagmenta. *Vitr*. ODRZWI, Snycerſką robotą álbo kamieniarką koło odrzwi y kominow ozdobnie dane.

CHAMBRE,ſubſt.f.(*Membre d'un logis,qui fait partie d'un appartement*.) Camera.*Cic*. (*les chambres eſtoient autrefois voutées*.)Conclave.*Cic*. Jzba częśc mięſzkania w domu.Izby bywały przedtym ſklepione.

CHAMBRE *où l'on couche*.Cubiculum,i,n.*Cic*.Thalamus i,m.*Virg* IZBA ſypialnia, łożnica.

CHAMBRE *ſecrete & reculée dans le derriere d'un logis*. Cella,æ,f. *Cic*. IZBA nátylná ná uſtroniu ſchowanie.

CHAMBRE *de louage,Chambre garnie*.Meritorium cœnaculum,i, neut. IZBA do náięcia, Izba porządnie w ſprzęty ubrana náiemna.

*Loger en chambre garnie,(Donner à loger.)*Cœnaculariam facere.*Vlp*. Naymować mięſzkania,trzymać nánaiem gotowe mięſzkanie.

*Loger en chambre garnie,(y habiter.)*Meritorium cubiculum habitare. Mięſzkac w mięſzkaniach przybranych náięmnych.

CHAMBRE *où l'on mange*.Cœnaculum.*Plin.Jun*.OEcus, i,m.*Vitr*. IZBA iadalnia.

CHAMBRE *où l'on reçoit les hoſtes*.Hoſpitale cubiculum. IZBA Gościnna do przyimowania gości.

CHAMBRE *du pilote (dans un navire.)*Magiſtri diæta,æ, fœm.*Petr*. IZBA, Buda, ſzyprowſka naſtatku.

CHAMBRE s'employe auſſi (*en parlant des valets qui rendent ſervice à la chambre, & de quelques utenſiles qui y ſervent aux neceſſitez de la vie*.) comme *Homme*, ou *Valet de chambre*. Cubicularius,ii,m. *Cic*. IZBA álbo izdebna kładzia ſię też mowiąc o czeladzi ktora w izbie poſługuie, y o niektorych ſtatkach álbo ſprzętach izbie ſłużących y potrzebom życia iako człowiek álbo ſługa izdebny.

Fille,ou *Femme de chambre*. Ancilla cubicularia. Panna, álbo Białogłowa izdebna.

Robe de chambre.Nocturna veſtis, *ganit*.nocturnæ veſtis,f. *Hor*. Szata izdebna ſypialna.

Pot de chambre.Matula,*ou* Matella,æ,fœm. *Plaut. Mart*. Náczynie izdebne wodne, urynał.

Nous nous ſommes haſtez de faire les chambres & de nettoyer par tout.Lectis ſternendis,munditiiſque apparandis ſtuduimus.*Plaut*.Spieſzyliśmy z oporządzeniem izb y z uprzątnieniem wſzędzie.

CHAMBRE ſe dit par excellence (*de la Chambre du Roy, & des Officiers qui y ſervent, & des meubles qui y ſont deſtinez*.)comme *Les premiers Gentils-hommes de la Chambre*.Primicerii ſacri cubiculi. *Caſſiod*. IZBA Pokoy ſię mowi przez wybor o Pokoiu Krolewſkim y Urzędnikach tám ſłużących y ſprzętach do niego náleżących: iáko, Pierwſi Pokoiowi Krola.

Premier valet de chambre. Decurio cubiculariorum.*Suet*. Starſzy nád izdebnemi álbo ſzatnemi Krolewſkiemi.

Valet de chambre, (*chez le Roy*.) Cubicularius, ii,m. *Cic*. Izdebny ſzatny Krolewſki.

Huiſſiers de la chambre, (*qui ſont à la porte de la chambre du Roy*.)Qui aſtant ad foros cubiculi regii. Odzwierni Krolewſcy co przy drzwiach pokoiu Krolewſkiego ſtawaią.

Page de la chambre.Ephebus cubicularius,i,m. Młodzianie izdebni álbo pokoiowi.

CHAMBRE ſignifie quelquefois *Vn lieu caché & retiré*. comme *Eſtre en chambre, travailler en chambre, (parlant de certains ouvriers qui ne ſont point en boutique*.) Intra privatos parietes operari. IZBA znáczy czaſem mieyſce ſkryte y oſobne, iáko: Być w izbie, robić co w izbie mowiąc o niektorych rzemieślnikach ktorzy nie w ſklepie ſiedzą.

CHAMBRE ſe dit auſſi de pluſieurs Juriſdictions où on rend la juſtice en chaque Parlement. IZBA ſię też mowi o urzędowych mieyſcach gdzie ná ſądy zaſiadaią y ſprawy ſądzą w każdym Trybunale.

LA GRAND'CHAMBRE,(*qu'on appelle autrement* CHAMBRE DES AUDIENCES.) Primarium centumviralis Senatûs tribunal. WIELKA izba inaczey nazywaią izba ſłuchania ſpraw.

Conſeillers de la Grand'Chambre.Senatores primarii tribunalis. Radni Panowie wielkiey izby ſądowey.

CHAMBRE DE LA TOURNELLE,(*où ſe jugent les proces criminels,qui eſt ainſi appellée, parce que les conſeilliers des autres Chambres du Parlement y vont tour à tour*.) Rerum capitalium ſummum tribunal, n. IZBA ſądow koleynych kędy ſądzą ſprawy głowne tak nazwana, bo Radni Panowie innych izb ſądowych tam zaſiadaią koleyno.

Conſeiller à la Tournelle. Rerum capitalium Senator. Radny Pan izby ſądow koleynych.

LES CHAMBRES DES ENQUêTES,(*qui jugent des procès par écrit*.) Inquiſitorum curia. Izba Inkwizycyi gdzie ſądzą ſprawy ná piśmie.

Conſeillier aux Enqueſtes.Inquiſitor. Inkwizytor.

CHAMBRE DES VACATIONS,(*où l'on juge pendant les vacations,des matieres proviſoires*.)Juſtitii curia. Izby ſądow wywołanych, gdzie ſię ſądy odprawiaią podczas wywołania ſądow, inſzych ſpraw wczeſnego opatrzenia.

CHAMBRE DES COMPTES,(*eſt une Cour ſouveraine où ſe rendent & s'examinent tous les comptes des deniers royaux*) Rationum regiarum, (*ou* fiſci) curia. IZBA Skarbowa álbo ſpraw ieſt ſąd naywyżſzy gdzie oddaią y roſtrząſaią wſzytkie rachunki pieniędzy krolewſkich.

Les Officiers de la Chambre des Comptes,(qui ſont les Maiſtres des Comptes, les Correcteurs des Comptes, les Auditeurs des Comptes.) Rationum regiarum, (*ou* rerum ad fiſcum pertinentium) ſupremi judices. Urzędnici Izby albo ſądow ſkarbowych ktorzy ſą Rachmiſtrze, Poprawiacze, rachunkow, y ſłuchacze rachunkow.

CAUSES, ou *Procès ou ſe jugent les chambres aſſemblées*. Cauſæ comitiales. SPRAWY Walne ktore ſię ſądzą na Trybunałach álbo izbach ſądow razem zaſiadaiących.

LES CHAMBRES *aſſemblées*. Conſeſſus univerſæ curiæ. SĄDY zagaione wſzyſtkich urzędow zaſiadaiących razem.

AR-

ARRESTS DONNEZ *les chambres aſſemblées*.Decreta comitialia. DEKRETA wydane od ſądow walnych zaſiadaiących, álbo Dekreta Trybunalſkie ſądow głownych.

CHAMBRE ſe dit auſſi *des Juriſdictions extraordinaires eſtablies par des Commiſſions du Roy pour un certain temps*. comme *La Chambre de Juſtice, (où l'on juge des malverſations dans l'adminiſtration des finances*.) Curia exactionum, f. IZBA ſię też mowi o ſądach nadzwyczaynych ktore Krol ſtanowi dla iakich ſpraw oſobliwych ná iaki czas, iako Izba álbo ſądy ſprawiedliwości, gdzie ſądzą ukrzywdzenia w ſprawowaniu ſkarbu.

Chambre ardente,(où l'on juge des empoiſonnemens.)Veneficiorũ curia,f.Izba álbo ſądy ogniſte gdzie ſądzą czarownictwa

ON DIT proverbialement,*Vn homme a des chambres vuides, Il a des chambres à louër dans la tête*,pour dire,*Il eſt extravagant, il a peu de cervelle, il a la teſte légere*. Infelix eſt cerebri. *Horat*. MOWIĄ przyſłowiem: Człowiek u ktorego izby puſtkami ſtoią *álbo* má izby ná náiem w głowie,to ieſt dziwak małoco má muzgu,puſta głowá.

CHAMBRÉE, ſubſt. f. (*Nom collectif qui ſe dit de ceux qui ſont & qui logent dans une meſme chambre*.) Contubernium.*Cicer*. SPOŁ mieſzkanie w iedney izbie.

Qui eſt d'une meſme chambre,en terme de guerre, (*qui fait chambrée avec un autre*.) Conturbernalis. *Cic*. Towarzyſz termin woyſkowy,iednego huſca.

Faire chambrée.Veſti contubernium facere. *Petr*. Towarzyſzyć ſpołkować w mięſzkaniu.

CHAMBRER,V.neut. terme de guerre, (*Loger enſemble ſous une meſme tente*,ou *en une meſme baraque*, ou *cazerne*. Veſti contubernium facere. *Petr*. POD Iednym namiotem, kotarą,nakryciem mieſzkać.

CHAMBRETTE,ſubſt,f.(*Petite chambre*.) Cellula, æ, f. *Plin*. IZDEBKA.

CHAMBRIER,ſubſt.m.(*C'eſt un Officier chez les Moines & dans les Chapitres qui a le ſoin du revenu & des affaires au Chapitre*.) Camerarius.m SKLEPOWY urzędnik u mnichow y w Kapitułach,co má ſtaranie o dochodach y potrzebach kapituły.

CHAMBRIERE,ſubſt.f.(*Servante qui nétoye la chambre*) Ancilla cubicularia,æ,f. IZDEBNA, ſłużbiſta do izby,dziewká.

(Mot de mépris dans noſtre Langue.) Słowo wzgardy w ięzyku Francuſkim.

CHAMBRIERE,(*Vn long fouët fait d'une large courroye de cuir*.) Scutica, æ, f. *Horat*. TRZEPACZKA bicz długi z ſzerokiego rzemienia zrobiony.

CHAMBRILLON,ſubſt.f. (*Petite ſervante fort mal-propre*.) Quaſillaria,æ,f.*Petr*.SZORTUCH dziewczyſko bardzo nieochludne.

(Mot de Mépris dans noſtre Langue.) Słowo wzgardy w ięzyku Francuſkim.

CHAMEAU,ſubſt.m.*on prononce* chamau.(*Animal de voiture, qui eſt fort commun dans l'Orient*.)Camelus.*Solin.Liv*. WIELBLĄD bydlę do iazdy bardzo poſpolite w wſchodnich kraiach.

De chameau Camelinus.*Plin*. Wielblądzy.

CHAMELIER, ſubſt. m. (*Qui penſe & conduit des chameaux*.) Camelarius.*Arcad*.WIELBŁĄDNIK,co koło wielblądow chodzi, y one prowadzi.

CHAMOIS,ſubſt.m.(*Chevre ſauvage qui habite ſur le plus haut des montagnes*.) Rupicapra. *Plin*. KOZA dzika co ná ſkałach naywyſzych ſię znayduie.

CHAMOIS,ou *Peau de chamois*.Rupicapræ pellis. SKORA kozy dzikiey.

CHAMP,ſubſt.m.*on prononce* chan *ſans faire ſonner le* p, *& prononçant l'*m *comme une* n.(*Piece de terre qu'on laboure*.)Ager.*Cic*. POLE,Rola około ktorey robią nie wymawia ſię *w* Francuſkim *p*,ná końcu á *m* brzmi iáko *n*.

Petit champ.Agellus. Rolka.

DES CHAMPS,(*qui concerne les champs*.) Agrarius. *Cic*. ROLNICZY.

CHAMP *labouré,(où il n'y a rien de ſemé*.) Arvum.*Var*. ROLA uprawna nie ſiana.

Champ labouré & enſemenſé. Sata, oeum, n.plur. ROLA zaſiana.

Champ qu'on laboure pour la premiere fois au Printemps, & qu'on laiſſe repoſer juſques à l'Automne. Vervactum.*Plin*. Odłog ruſzany ná wioſnę pierwſzy raz, y ktory tak lezy aż do Ieſieni.

Champ qu'on laiſſe repoſer de deux années l'une.Novalis ager.*Virg*. Ugor pole ktore odpoczywá co drugi rok.

Champ qu'on laboure & qu'on fait porter toutes les années. Reſtibilis ager.*Var*. Rola co rok rodząca.

Champ cultivé. Cultus ager. *(*Le contraire eſt* Incultus ager.*Cic*.*Champ qui n'eſt point cultivé*.) Rola uprawná, przeciwná ieſt rola nietykana zaniedbaná.

Champ fertile.Ager fertilis.*(*Le contraire eſt* Ager infelix. *Virg*.*Vn champ ſtérile*. Rola urodzayna.*Przeciwna ieſt rola nieurodzayna.

Champ qui ne porte preſque plus rien.Ager jejunus & exilis, **Vn champ qui ne porte plus,qui eſt uſé*.Ager effœtus.*Virg*.Effetum ſolum. **Vn champ qui n'a encore rien porté*. Rudis ager. Rola chuda co prawie nic nie wydaie z ſiebie. *Rola wyſilona co iuż nic nie rodzi cale. *Puſtka ná ktorey ſię ieſzcze nic nie rodziło odłog.

LES CHAMPS,ou *La Compagne,(ce qui eſt hors des villes)* Rus. POLA Wſie,to co ieſt za miaſtem.

Maiſon des champs. Villa,æ,f.Rura.*Cicer*.Wioſka Folwark mięſzkanie wieyſkie.

Ils ſont venus à leur maiſon des champs. In ſua rura venerunt.*Cic*. Przybyli do wioſki ſwoiey.

Aller aux champs. Rus petere.*Cic*. Iść iechać ná wieś,do wſi.

Paſſer quelque temps aux champs Ruſticari.*Cic*. Bawić ſię goſpodarſtwem, wieyſki żywot ná czas iaki prowadzić.

Lors que les hommes ſont allez aux champs.Ubi ruri rurant homines. *Plaut*. Gdy ludzie po wſiach ſiedzą, álbo na wieś wyieżdżaią.

Vne femme des champs.Ruſtica & ruſticana mulier.Wieśniaczká.

ON DIT proverbialement,*Vn homme a un œil aux champs & l'autre à la ville*,pour dire,*Il eſt fort vigilant & fort clairvoyant*. Hic homo habet centum oculos. *Phæd*. MOWIĄ przyſłowiem: Ten człowiek má iedno oko ná wſi, á drugie w mieście,albo u dworu,to ieſt,ieſt bardzo cyuyny pezezorny

ON DIT auſſi, *Vn homme court les champs, court les ruës*, pour dire *Il eſt fou*.Ceritus eſt.*Cic*.MOWIĄ też biega po polach pod ulicach,to ieſt oſzalał.

ON DIT encore,*Il ſe met aux champs, il s'emporte de colere pour la moindre choſe*.Effertur iracundiâ pro re minimâ. MOWIĄ ieſzcze: wypada w pole,rozgniewa ſię o lada rzecz

Mettre quelqu'un aux champs, le faire emporter. Stomachum ac bilem alicui movere. *Cic*. W pole kogo wywieść, do gniewu go przywieść.

ON DIT pareillement,*Donner la clef des champs à quelqu'un, (le mettre en liberté, le laiſſer aller*.) Abeundi copiam & facultatem alicui dare.*Cic*. MOWIĄ też dać komu klucze w pole,to ieſt puścić go wolno dać mu precz poyść.

CHAMP ſe dit quelquefois *d'une place publique,qui a de l'eſtenduë & qui eſt unie*.Campus. **Le champ de Mars (Place de l'ancienne Rome.)* Campus Maritus. *Hor*. **Le Champ de Flore*.Floræ campus. *Cic*. POLE ſię mowi czaſem o placu iakim poſpolitym obſzernym, y rownym. *Pole Marſa plac w ſtarym Rzymie *Pole Flory.

CHAMP en terme de guerre ſignifie *Le lieu où ſe donne quelque bataille*. Campus, i,m. *Virg*. Pole po woyſkowemu znaczy mieyſce gdzie bitwę iaką wydaią.

Ils demeurerent maiſtres du champ de bataille,ils gagnerent le champ de bataille des ennemis.Potiti ſunt campo hoſtium. Pola panami zoſtali,wygrali odebrali pole nieprzyiaciołom, pole nad niemi otrzymali.

Il mourut ſur le champ de bataille. In prælio cecidit. *Cic*. Poległ umarł ná placu.

CAMP ſe dit au figuré *des ſujets & des matieres,où les Orateurs peuvent exercer leur éloquence*.Campus,Materies.*Cic*. POLE ſię mowi, niewłaśnie, o rzeczach y okolicznościach gdzie mowcy mogą z ſwoią ſię obſzerniey rozſzerzyć wymową.

Cet hiſtorien a un beau champ pour louer ſon héros. Hiſtoriricus magnum habet campum ad laudem herois ſui.*Pli.Jun* Ten Hiſtoryk ma piękne pole do pochwał Rycerza ſwego.

J'ay un beau champ,ou *une belle occaſion de me venger de luy*.Nactus ſum ultionis amplam occaſionem.*Cic*. Mam piękne pole álbo okazyą do zemſzczenia ſię.

Vn beau champ pour diſcourir. Latiſſimus dicendi campus. *Cic*. Obſzerne do mowienia pole.

ON DIT en terme de guerre,*Battre aux champs*, pour di-

re

re *Battre la marche pour décamper.*Signum profectionis dare. MOWIĄ po woyſkowemu zatrąbić w pole, do ruſzenia obozu.

LES CHAMPS *Elysées*, ou *Eliſiens (dont Virgile fait la deſcription dans le 6. liv.de ſon Enéide,) le ſéjour des Bienheureux ſelon les Poëtes.*Campi Elyſii, *Virg.*POLA Elyzeyſkie ktore wirgiliuſz opiſuie w 6.kſięgze Eneidy ſwoiey.Ray błogoſławionych według Poetow.

SUR LE CHAMP,(*Sur l' heure,dans le moment.*)Extemplo.E veſtigio.Illicò.Continuò.Statim.Inipſo temporis articulo.*Cic.* WLOT, zaraz, w tym punkcie.

Parler,ou *diſcourir ſur le champ.*Dicere ex tempore.*Cicer.* Mowić álbo rozmawiać o czym do razu.

*Diſcours fait ſur le champ.*Extemporalis oratio.*Quint.*Mowá oczym do razu, bez przygotowania.

Facilité de parler ſur le champ. Facilitas extemporalis. *Quint.* Łatwość mowienia do razu niegotuiąc ſię.

Il avoit le Latin & le Grec ſi à commandement,qu'il pouvoit faire ſur le champ des diſcours en l' une & en l' autre Langue. Latinæ Græcæque linguæ erat promptus & facilis ad extemporalitatem uſque. *Suet.* Tak doſkonały był w ięzyku Łacińſkim y Greckim że dorazu mogł mowę mieć w tym álbo owym ięzyku niegotuiąc ſię.

*Prendre conſeil ſur le champ.*Conſilium ex tempore capere *Cic.* Dorazu wtym punkcie rádę wziąć iáką.

CHAMP,(*de l'Ecu*,ou *d' une Tapiſſerie.*)Area,æ,f. POLE w Herbie álbo w tarczy álbo tło w obiciu.

A TOUS BOUTS DE CHAMP, (*A tous momens.*)In ſingula momenta.**Il héſite à tous bouts de champ.*Fermè continenter ceſpitat illius memoria. CO MOMENT co raz. *Co raz co ſtąpi to ſię potknie,álbo to ſtanie.

CHAMPAGNE, (*Province de France, dont Troyes eſt la capitale.*) Campania,æ,f. SZAMPANIA Prowincya Francuzka ktorey, Treki ieſt ſtołéczne.

CHAMPENOIS,m. (*Celuy qui eſt de Champagne.*)Campanus,i,m. SZAMPANIANIN ten co Ieſt z ſzampaniy.

CHAMPENOISE,f.(*Celle qui eſt de Campagne.*)Campana,æ,fœm. SZAMPANIANKA ta co ieſt z Szampaniy.

CHAMPART,ſubſt.m.(*Droit qu' un Seigneur a de prendre ſur les champs de ſa ſeigneurie,la dixiéme, treziéme ou quinziéme gerbe dans les moiſſons de ſes tenanciers.*) Decumanus ager, *genit.*decumani agri,m.*Cic.* ZAGONOWE Prawo ktorema Pan odbierania z rol dziedzicznych ſwoich dzieſiąty trzynaſty álbo piętnaſty ſnop od dzierżawcow.

CHAMPESTRE,adject.m.& f.*on prononce* CHAMPêTRE *élevant fort le premier e.*(*Des champs,de la campagne.*)Campeſtris & hoc campeſtre. *Cicer.* POLONY wymawia ſię *e.* pierwſze w Francuzkim bardzo wyraźnie rolniczy wieyſki.

CHAMPIGNON, ſubſt. m. (*Petit fruit qui vient de luy meſme ſans ſemer & en tres peu de temps.*)Fungus,i,m. *Hor.* Boletus,i,m. *Juv.* GRZYB owoc mały ktory ſię ſam przez ſię rodzi bez ſiania y w krotkim czaſie.

Les meilleurs champignons ſont ceux des prez. Pratenſibus fungis optima eſt natura. *Hor.* Náylepſze grzyby ſą z łąk z bierane.

Aſſaiſonner des champignons. Boletos condire. *Juv.* Przyprawiać záprawiać grzyby.

CHAMPIGNON *d' une lampe*,ou *d' une chandelle*,(*Le bout de la meſche,quand elle eſt conſumée,qui paroiſt comme un petit champignon.*) Fungus,i.m.*Virg.* GRZYBEK w lampie álbo u świecy wierzch knota ſpalonego, ktory ſię wydaie iáko grzybek iaki.

DE CHAMPIGNON.Funginus,a, um.*Plaut.* GRZYBOWY.

ON DIT au figuré, *Il eſt de la nature du champignon*, (*Il eſt venu tout en une nuit*, c'eſt à dire *Il a fait fortune tout d' un coup.*) Fungino genere eſt, ſubitò crevit de nihilo. MOWIĄ niewłaśnie: z rodzaiu ieſt grzybow, nágle uroſł przez noc iedną, to ieſt: nieſpodzianie y nagle do ſzczęścia przyſzedł.

CHAMPION,ſubſt.(*Homme de guerre brave & genereux, qui ſoûtient une querelle par les voyes d' honneurs.*) Bellator, Pugnator.*Cic.*ZOŁNIERZ, Walecznik rycerz ſerca pięknego co drogami poczciwemi y z honorem dochodzi ſwego,Junak.

(Ce mot ſe dit bien en Poëſie,& eſt ironique dans la proſe.) To ſłowo ſłuży w wierſzu,á w mowie inſzey ieſt ná pośmiech

CHANCE, ſubſt. f. (*Premier coup de dez qu' on jette pour en faire jouër un autre.*)Primi teſſerarum jactûs fortuita puncta. RZUCENIE, Padnienie koſtki rozrucaiąc ſię przed grą.

CHANCE ſignifie auſſi *Coup heureux, rencontre avantageuſe & fortuite.* Sors, Fortuna, Felix caſus,*Cic.* RZUCENIE koſtki álbo padnienie znáczy też wypadek iáki ſzczęśliwy y nieſpodziany.

Cet homme eſt en chance, eſt en bonheur. Aſpirat ipſi fortuna.*Cic.* Temu człowiekowi ſzczęśliwie koſtka pada,powodzi mu ſię ſzczęśliwie ſzczęście mu ſłuży.

La chance a voulu, le hazard a voulu qu'il a trouvé une bourſe. Caſu & fortuito crumenam reperit. Los ſprawił ſzczęście chciało,że ználazł worek.

La chance tourne. Mutat fortuna. *Liv.* Mutatur fortuna. *Plaut.* Loſy ſię odmieniaią.

La chance eſtoit déja tournée. Jam fortuna verterat. *Liv.* Już ſię loſy były odmieniły.

CHANCEL, ſubſt.m. (*Une partie du Chœur d' une Egliſe, qui eſt entre le maiſtre Autel & la baluſtrade qui le ferme.*) Cancellum. SZRANKI mieyſce okreſzone álbo ogrodzone część choru Kościelnego między wielkim ołtarzem, y kratą ktora ie zámyka.

CHANCELANT.m.CHANCELANTE,f.adject. (*Qui n' eſt pas ferme & aſſuré.*) Titubans. Labans. Vacillans. *Cicer. Quint.* POTACZAIĄCY,ſię co nie ieſt pewny,y mocny.

*Chancelant d' avoir beu.*Ex vino vacillans.*Quint.* Potaczaiący ſię od piiańſtwa.

ON DIT au figuré *Un Royaume chancelant.* Labans imperium.*Claud.* MOWIĄ niewłaśnie Kroleſtwo chwieiące ſię

Soûtenir la fortune chancelante du peuple Romain. Labantem fortunam populi Romani ſuſtinere. *Liv.* Weſprzeć záchwiane ludu Rzymſkiego ſzczęście.

*Un eſprit chancelant.*Titubans.animus*Plaut.Liv.***Une armée chancelante, (qui n' eſt pas ferme pour ſon Prince.)* Exercitus vacillans. *Tacit.* Umyſł chwieiący ſię ważący ſię. *Woyſko chwieiące ſie ważące ſię, ktore nie ieſt ſtałe ná ſtronę Pána ſwego.

CHANCELEMENT,ſubſt.m. (*Démarche chancelante,& qui n' eſt point ferme ni aſſurée.*) Titubantia.*Suet.* Titubatio. *Quint.Sen.* POTACZANIE ſię,zátaczanie ſię,chod nie mocny y niebeſpieczny.

CHANCELER,V.n.(*Branler,n' eſtre pas ferme ni aſſuré.*) Titubare. Vacillare. *Ovid.Cic.* POTACZAC ſię zataczać ſię chwiać ſię niebyć pewnym y ſtatecznym.

Chanceler d' avoir trop beu. Vacillare ex vino. *Quint.* Zátaczać ſię nápiwſzy ſię zbytecznie.

Il chancele & marche en penchant tout le corps des deux coſtez. Vacillat toto corpore in utramque partem. *Cic.* Zátacza ſię y chodzi ná obie ſtrony ſię wſzyſtek ważąc.

Il chancele d' avoir beu & d' avoir dormi. Titubat mero ſomnoque gravis. *Ovid* Zátacza ſię nápiwſzy ſię y rozeſpawſzy.

CHANCELER, ſe dit figurément *de ceux qui ſont incertains,& qui ne ſont pas fermes dans leurs ſentimens.*Animo titubare.*Cic.* Fluctuare,*ou* Animo fluctuare. *Cic.Liv.* POTACZAC ſię mowi ſię niewłaśnie otych co nie ſą ſtali y nie odważni w zdaniu ſwoim.

*Chanceler en parlant, (ne pas parler avec aſſez de fermeté, ſe couper en parlant.)*Titubanter & inconſtanter loqui.*Auct. ad Heren.* Sermone labare. *Plin.* Potykać ſię w mowieniu, nie mowić beſpiecznie y odważnie záiąkać ſię mowiąc.

La mémoire chancele. Memoria labat. *Cicer.* Pamięć ſię potyka.

*Sa fidelité & ſon courage ne chancela point le moins du monde dans mon affaire.*In meâ causâ,hujus fides,virtus nunquam contremuit.*Cic.* Wierność iego y odwaga niezachwiała ſię áni potkneła bynaymniey w ſprawie moiey.

CHANCELLERIE,ſubſt.f. (*Lieu où ſe ſcellent les Lettres Royaux,les Arreſts & les Proviſions des Offices.*) Officina diplomatica, æ, f. KANCELARYA mieyſce gdzie pieczętuią liſty Krolewſkie, Dekreta, y przywileie ná urzędy.

CHANCELIER,ſubſt.m.(*Premier Officier de la Couronne en ce qui regarde la juſtice, & qui eſt le Chef de tous les Conſeils.*) Quæſtor Principis candidatus. Quæſtor ſacri Palatii. KANCLERZ pierwſzy Urzędnik Koronny co do Sprawiedliwości náleży,y ktory ieſt głową wſzyſtkich rad ſądowych.

(Le *Cancellarius* dans l'Empire Romain n'eſtoit pas le meſme que celuy que nous appellons aujourd'huy Chancelier, qui eſt le meſme pour les fonctions & pour la dignité que celuy qu'ils appelloient, *Quæſtor Principis candidatus*,ou *Quæſtor ſacri Palatii*, de qui dépendoient les Secretaires & les Maiſtres des Requeſtes, ou enfin *Referendarius*, ou *Comes diſpoſitionum*, qui gardoit l'anneau, le cachet ou le ſeau du Prince, comme le dit Gregoire de Tours. Le *Cancellarius* de l'Empire Romain eſtoit un Officier de peu de conſequence, comme il paroiſt dans le Numerian de Vopiſcus,au lieu que le *Quæſtor ſacri Palatii* eſtoit l'Aſſeſſeur de l'Empereur & grand Juriſconſulte, comme en parle l'Empereur dans Caſſiodore,*Talem oportet eſſe Quæſtorem, qualem portare Principis deceat imaginem, adeſſe debet ſcientia juris.* Il l'appelle de plus *la voix & l'oracle de ſa Langue*, car il dreſſoit les Edits & Ordonnances, & les Reglemens qu'il falloit obſerver & mettre à exécution,il ſouſcrivoit tous les Actes d'importance, ſans quoy ils ne pouuoient eſtre publiez. Les Empereurs ſignoient les Minutes par ces 4. lettres, A. A. M. D. c'eſt à dire AUGUSTUS MANU DIVINâ,& le Chancelier mettoit au bas *Subſcripſi.*Quand cet Officier marchoit par les ruës,un Huiſſier portoit des faiſceaux devant luy, & le Peuple faiſoit des acclamations,l'appellant le Pere de l'Empire.On portoit auſſi les marques de ſa dignité, qui eſtoient entre autres un buffet couvert d'un tapis ſur lequel il y avoit un livre,& au milieu l'image du Prince, avec un rouleau d'Ordonnances; l'Empereur luy donnoit les titres de *Sublimitas & Magnificentia tua.*) Kanclerz w Páńſtwie Rzymſkim nie ten był co tu ſię opiſuie,y ieſt właśnie ten co do urzędu y godności ktorego oni názywali Sędzią náywyżſzym nádwornym,do ktorego władzy náleżeli ſekretarze y ſtarſi nád ſupplikami álbo náoſtatek Referendarz lub Namieſtnik władzy Krolewſkiey, ktory trzymał u ſiebie pierścień ſignet álbo pieczęć Krolewſką iáko otym piſze Grzegorz Turońſki. Kanclerz zaś Páńſtwa Rzymſkiego był urzędnik nie tak wielkiey powagi iáko ſię pokazuie w Numeryanie Wopiſka,ále Sędzia Náywyżſzy zádworny záſiadał z ſamym Ceſarzem,y bardzo biegły w prawie był iáko o nim mowi Ceſarz u Kaſſydora; Takim powinien być Kanclerz iáko temu należy ktory godnie na ſobie noſi y wyraża obraz ſamego Pana,u niego wiadomość prawa,á nád to názywa go Głoſem ſwoim y uſt ſwoich wyrokiem. Gdyż on Mandaty y Uſtawy układał y Uniwerſały y to wſzyſtko co záchowywać wſzyſcy mieli y do ſkutku przywieść.On też ſię podpiſywał ná wſzyſtkich poważnych iákich rzeczach á bez tego nie mogły być wydane y ogłoſzone. Ceſarze podpiſywali papiery ſobie podane temi czterema literami, A.A.M.D. to ieſt AUGUST z RĘKI BOSKIEY á Kanclerz ná ſpodzie przydawał *Podpiſałem* kiedy ten Urzędnik ſzedł po mieście przed nim urzędowy ſługa ieden chodził nioſąc Laſkę, á poſpolſtwo okrzyki czyniło názywaiąc go Oycem Páńſtwa całego, noſzono też znáki urzędu Iego iáko między inſzemi kredens nákryty kobiercem ná ktorym była kſięga, á náſrzodku Obraz Ceſarza,y kilka kart uſtaw zwinionych,Ceſarz mu dawał Tytuł: *Zácność y Wſpaniałość Twoia.*

CHANCELIER *des Univerſitez, (eſt un Commis du Pape pour donner la benediction Apoſtolique aux Licenciez des quatre Facultez, ſçavoir des Arts, de la Theologie, du Droit Canon & de la Medicine.)* Univerſitatis Cancellarius,ii, maſc. KANCLERZ w Akademiach ieſt poſtanowiony od Papieża dla dania Błogoſławieńſtwa Apoſtolſkiego tym ktorzy ſię wyzwalaią we czterech głownych náukach, to ieſt Konſztow, wyzwolonych, Teologii, Prawa Duchownego, y Lekarſkiey nauki.

CHANCEUX,m.CHANCEUSE,f.adject.(*Qui eſt heureux, qui a de la bonne fortune.*) Fortunatus,a,um. *Cic.* Felix,icis, omn.gen.*Cic* SZCZESLIWY komu loſy ſzczęśliwe ſprzyiaią

CHANCEUX ſe dit auſſi en mauvaiſe part,*Il eſt chanceux à tomber,& à ſe caſſer la jambe.* Malo fato cecidit & perfregit ſibi crura. SZCZĘSLIWY ſię też bierze w zły ſpoſob, iáko: ſzczęśliwy ieſt, álbo má ſzczęście do upadnienia y nogi złomania.

CHANCRE,ſubſt.m.(*Ulcere malin qui ronge les chairs,& qui eſt cauſé ſouvent par un mal vénérien.*)Cancer, *genit.*cancri,m.*Catul.* Carcinoma,atis. *Plin.* KANCER wrzod ziadliwy trawiący ciało,á częſto ſię przydaie z choroby wſzeteczney

Avoir un chancre. Occupari Laborare Exedi cancro. **Remedier à un chancre.*Obſiſtere cancro.*Colſ.*Mieć kancer.*Leczyć ná káncer.

CHANCRE,(*Poiſſon,eſpece d' écreviſſe.*)Cancer, *genit.*cancri,m *Plin.* RAK.

ON DIT proverbialement d'un goulu, *Il mange comme un chancre.* Venter vorax.*Ovid.*MOWIĄ przyſłowiem o obżartym, zrze iáko kancer.

CHANCREUX,m. CHANCREUSE,f. adject. comme *Un ulcere chancreux.* Ulcus ſerpens & corrodens. KANCEROWANY, Kanceruiący Kanceruiąca iáko wrzod kanceruiący

CHANDELEUR, ſubſt. f. (*Feſte de la Purification de la ſainte Vierge, qu' on celebre dans l' Egliſe le 2.de Février.*) Purificatio beatæ Mariæ. GROMNICA Swięto Oczyſzczenia N.M.P.ktore obchodzi Kościoł 2. Lutego.

(Parce qu'on porte des cierges ce jour là qui repreſentent que J.C.eſt la lumiere du Monde) Gdyż tego dnia gromnice noſzą wyrażaiące że Chryſtus Jezus ieſt światłością świata

CHANDELIER, ſubſt. m. (*Utenſile qui ſert à mettre une chandelle.*)Candelabrum,bri,n.*Cic.* LICHTARZ ſprzęt ſłużący do ſtawiania świecy.

CHANDELIER *à branche*,(*qu' on pend au plancher.*)Candelabrum brachiatum penſile. LICHTARZ z promieniami ktory wieſzaią u połapu Luſtr.

CHANDELIER *à mettre contre une muraille.*Candelabrum quod parieti affigitur.LICHTARZ ktory do ściany przybiiaią

Petit chandelier bas. Humile candelabrum. Mały niſk lichtarzyk.

CHANDELIER, ſubſt.m. (*Qui fait & vend de la chandelle.*) Candelarum opifex. SWIECARZ co robi y przedaie świece.

CHANDELLE, ſubſt. f. (*Compoſition de ſuif fondu ou de cire,qu' on fait prendre autour d' une meche,& qui ſert à éclairer.*) Candela,æ,f. *Plin.* SWIECA rzecz złożona z łoiu álbo woſku roztopionego w ktory maczaią knot áby ſię go do koła chwycił, y ſłuży do świecenia.

Chandelle de ſuif. Candela è ſebo, *ou* è ſevo. *Apul.* Swieca łoiowa.

Chandelle de cire. Candela cerea,æ,f. Swieca woſkowa.

(Les Chandelles qu'on brule dans les Egliſes ſont de pure cire,& s'appellent *Cierges*,& chez les Grands Seigneurs elles s'appellent *Bougies*,& lors qu'elles ſont de ſuif,elles ſe nomment ſimplement *Chandelles*;on dit pourtant quelquefois des *Chandelles de cire.*) Swiece ktore palą w Kościele ſą z woſku ſzczerego y názywaią ie *Sierż* w Francuſkim, u wielkich Panow zowią *Buży* á kiedy ſą łoiowe názywaią poproſtu świece, iednakże mowią czaſem świece woſkowe.

*Faire de la chandelle.*Candelas ſebare.*Colum.* Swiece robić

CHANDELLE ſe dit proverbialement en ces phraſes, *Cette fille n' eſt belle qu' à la chandelle.*Eſt illi nocturna facies.*Petr.* SWIECA ſię mowi przyſłowiem w náſtępuiący ſpoſob: Ta Panna nie ieſt piekna chyba przy świecy.

ON DIT auſſi des choſes fort peu importantes,que *Le jeu ne vaut pas la chandelle, (Il y a plus à perdre qu' à gagner.)* Plus ex inde piſpendii quàm lucri. MOWIĄ też o rzeczach bardzo mało wartych: Gra świecy nie warta, więcy ſtraty niż zyſku żal ſię Boże świecy.

ON DIT encore (*d' un homme qui fait dépenſe d' un coſté, & ſa femme de l' autre.*) *Ils brulent la chandelle par les deux bouts.* Ab marito & ab uxore res perit. MOWIĄ ieſzcze o człowieku ktory z iedney ſtrony wydaie y traci, á żona iego z drugiey, Palą świece z obu końcow.

CHANGE, ſubſt. m. (*Echange, troc d' une choſe pour une autre.*)Commutatio.Permutatio,onis,f.*Cic.* ZAMIANA mienianie wymienianie rzeczy iedney zá drugą.

(Change ſe dit proprement d'un troc de meuble: *Eſchange* ſe dit des heritages: & *Permutation* ſe dit d'un benefice contre un autre. W ięzyku Francuſkim wymienianie ſię mowi właśnie o mienianiu ſprzętu iákiego,Zámiana ſię mowi odziedzictwie álbo dobrach, á pomienianie mowi ſię o Plebaniach

*Je n' ay pas perdu au change.*Hæc commutatio mihi fraudi non fuit. Nie ſtraciłem nic mieniaiąc ſię

CHANGE ſignifie auſſi *Le Commerce d' argent, quand on le remet pour le faire tenir en un lieu éloigné de celuy où l' on eſt.* Permutatio.onis,f. *Cic.* MIENIANIE wekſel mowi ſię o handlowaniu y przeſyłaniu pieniędzy kiedy kto liczy pieniądze,áby były oddane w dalekim iákim mieyſcu od tego,gdzie ſię znáyduie.

Je ſeray peu de temps à Rome, pour y toucher une lettre de change que j'y dois recevoir. Per paucos dies Romæ commorabor,dum accipio pecuniam quæ mihi ex publicâ permutatione debetur. *Cic.* Krotko ſię zábawię w Rzymie czekaiąc ná kartę pieniężną ktorą mam odebrać. *Ná wekſel.*

Envoyer de l' argent à Athenes par lettre de change. Permutare pecuniam Athenas. *Cic.* Odſyłać pieniądze do Aten przez kartę pieniężną, *przez wekſel.*

CHANGE, (*le profit qu'un Banquier tire de l'argent qu'il fait tenir.*) Collibus,i, m. Permutatæ pecuniæ uſura,æ,f. Emolumentum,i,n. *Cicer.* WEKSLOWE, zyſk od pieniędzy ktory bankierz bierze licząc pieniądze przez wekſel.

Faire tenir ou envoyer de l'argent par lettre de change à quelqu'un en payaut le change. Collybo pecuniam alicui mittere, *ou* curare. *Bud.* Poſyłać komu pieniądze przez kartę pienięzną przez wekſel zápłaciwſzy weksłowe.

LETTRE DE CHANGE. Reſcriptum permutatæ pecuniæ ab alio ſolvendæ. WEKSEL, karta ná pieniądze zámienione

Ce Banquier m'a fait tenir à Lyon mille écus par lettre de change. Hic menſarius ſuo chirographo mille nummos Lugduni juſſit mihi numerari. Ten Bankierz dał mi ná tyſiąc talerow do Lugdunu wekſel.

LA PLACE *du change.* Forum argentarium,i,n. Argentariæ,arum,f.pl. *Plaut.* PLAC Kambierſki Wekſlarſki.

Le lieu où ſe fait le change, la Banque. Menſa, æ, f. *Cic.* Kambiernia, wekſlarnia kram mieyſce zmieniania pieniędzy.

CHANGE en termes de venerie, (*quand des chiens qui pourſuivoient un cerf ou quelque gibier, le quittent pour courir après un autre qui ſe preſente.*) In ſectando cervo, canū erratio, onis,f. NA przełay terminem myśliwſkim: kiedy pſy ktore goniły Jelenia álbo iákiego zwierza tamtego porzucą á zá inſzym gonią co ſię dopiero ruſzy.

Garder le change du cerf, c'eſt en venerie, (*ne prendre pas le change.*) Canes ab omni alio cervo abſtinere, quàm quem ſectantur. **Prendre le change,* c'eſt au contraire *Chaſſer en autre cerf que celuy qui a eſté lancé.* Alium cervum ſectari, *ou* perſequi, quàm qui fuit excitatus. Trzymać trop zwierza nie gonić ná przełay. *Gonić ná przełay, gonić zá inſzym zwierzem ktory ſię pokaże á nie zátym ktory był wyſtraſzony

Les chiens prennent ſouvent le change du cerf. Canes ſæpè eluſi adventitium cervum perſequuntur. Pſy często na przełay Jelenia gonią.

EN CE SENS on dit figurément qu'*Vn homme a pris le change,* (*quand on luy a fait quitter quelque bonne affaire, pour en pourſuivre une moindre.*) Unum quid melius & unctius dimittit, ut quid vilius ſectetur. W TYM rozumieniu mowią człowiek poſzedł ná przełay kiedy odſtąpi co dobrego á zá czym mnieyſzym ſię puści.

PRENDRE *le change,* (*ſe tromper.*) Errare. Aberrare, (o, as,avi,atum.)n. OMYLIC ſię, oſzukać ſię.

Il eſt aiſé de luy donner le change, ou *de luy faire prendre le change dans la diſpute.* A re propoſitâ facile eſt illum abduci, *ou* avocari. Łatwo go oſzukać zwieść w wſporce.

Il a fait tout ſon poſſible dans cette diſpute pour donner le change à ſon adverſaire. In hac concertatione pro viribus fecit, ut adverſarium aliò traduceret, Wſzyſtko co tylko mogł czynił ná tey wſporce, áby przeciwnika ſwego uwiodł, y w oſzukanie wprawił.

Donner le change aux ennemis, (*faire ſemblant d'attaquer une place, & en attaquer une autre.*) Hoſtes deludere, dum illam modò & aliam urbem oppugnare fingimus. Oſzukać nieprzyiaciela pokazuiąc niby że ſię uderza ná iákie miaſto, á uderzyć ná inſze. *Fintę uczynić.*

ON DIT proverbialement, *Rendre le change à quelqu'un,* (*luy donner ſon change, luy rendre la pareille, luy repliquer fortement.*) Verbum verbo, par pari reſpondere alicui. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem oddać to za to, wet zá wet komu, oddać mu za ſwe.

CHANGÉ, m. CHANGÉE, f. part. paſſ. Mutatus. Immutatus,a,um. *Cic.* ODMIENNY, ODMIENNA, Odmieniony

CHANGEANT, maſc. CHANGEANTE, f. (*on prononce* chanjant,) Part. act. (*Qui change ſouvent.*) Mutans, antis, omn. gen. *Cic.* ODMIENNY, ODMIENNA, mieniący co ſię często mieni.

Couleur changeante, (*qui change ſelon divers aſpects du ſoleil & de la lumiere.*) Color varians. Farba mieniąca co ſię mieni według rożnego poyrzenia ſłońca, lub światła.

ON LE DIT figurément *de ce qui eſt inconſtant & variable* Mobilis & hoc mobile. *Cic.* MOWIĄ toż niewłaśnie o tym co ieſt odmienne y nieſtateczne.

Il n'y a rien de plus changeant que l'eſprit de la femme. Varium & mutabile ſemper fœmina. *Virg.* Nie maſz nic odmieńnieyſzego nád umyſł Białogłowſki.

Le vulgaire eſt fort changeant. Mobiles vulgi animi. *Liv.* **Changeant peur la moindre eſpérance.* Ad omnem auram ſpei mobilis. *Liv.* Poſpolſtwo bardzo ieſt odmienne. *Odmienny zá lada nadzieią

Vne vie changeante. Varia & commutabilis vitæ ratio. *Cic.* Zycie nieſtateczne nieiednoſtayność odmienność życia

CHANGEMENT, ſubſt.m. (*Transformation, alteration d'un corps, qui ſe convertit en autre.*) Mutatio. Immutatio. Transfiguratio,onis,f. *Cic. Plin.* ODMIANA, przewrocenie przemiana rzeczy iákiey w inſzą.

Le changement de la femme de Loth en ſtatuë de ſel, pour avoir regardé derriere elle, fut une punition divine. Lothi conjux, poſt ſe reſpectans, in ſtatuam ſalis fuit mutata à Deo propter vetitum. Przemiana żony Lotowey w bałwan ſoli, dla tego że ſię obeyrzała záſobą, było karą Boſką.

CHANGEMENT ſe dit *des choſes accidentelles.* Mutatio. Immutatio. Permutatio. Converſio. Inclinatio, onis, f. *Cicer.* ODMIANA mowi ſię o rzeczach przypadkowych.

Vn changement de lieu & non point d'eſprit. Loci non ingenii mutatio. *Cic.* **Changement des eſprits & volontez.* Voluntatum & animorum inclinatio. *Cic.* Commutatio animorum & voluntatum. *Cæſ.* Odmiana mieyſca ále nie umyſłu. *Odmiana zdania y chcenia.

Changemens dans les affaires & dans les eſprits. Converſio rerum & animorum. *Cic.* Odmiana w rzeczach y umyſłach.

CHANGEMENT *de mœurs, de vie.* Morum mutatio. Vitæ con mutatio. Commutatum vitæ genus, *gen.* commutati vitæ generis,n. *Cic.* Odmiana obyczaiow y życia.

Le changement de deſſein eſt un port aſſuré pour celuy qui ſe repent. Conſilii mutatio optimus eſt portus pœnitenti. *Cicer.* Odmiana imprezy ieſt port beſpieczny dla tego ktory czego żałuie.

Ces nouvelles ont cauſé de grands changemens dans les eſprits. His nuntiis homines alii facti ſunt. *Cicer.* Te wieści wielką odmianę ſprawiły w umyſłach w ludziach.

LE CHANGEMENT *des ſaiſons ſe fait par l'approche ou l'éloignement des aſtres.* Converſiones, commutationeſque tempeſtatum cæli fiunt acceſſu ſtellarum & receſſu. *Cicer.* ODMIANA pory czaſow dzieie ſię przez oddalenie álbo zbliżenie Planet.

SUJET *au changement, ſuiet à chagrer.* Mutabilis. **(Le contraire eſt* Immutabilis. *Cic. Qui n'eſt point ſujet au changement.*) ODMIENNY, ſkłonny do odmiany. *przeciwna ieſt nieodmienny, co ſię nigdy nie odmienia.

CHANGEMENT, (*Varieté, diverſité.*) Varietas. Diverſitas atis,f. ODMIANA rożność odmienność.

Aimer le changement. Novis rebus, (*ou* varietate) capi, *ou* delectari. *Cic.* Kochać ſię w odmianach.

Le changement réjouït l'eſprit. Reficit animos ac reparat varietas. *Quint.* Odmiany rozrywkę czynią umyſłowi.

CHANGER. V. act. (*Transformer, transfigurer, faire paſſer d'une nature à une autre.*) Mutare. Transformare. Transfigurare. *Cicer.* PRZEMIENIAC, przeiſtaczać, przerabiać iedno przyrodzenie ná inſze.

Se changer en une autre figure. Mutare ſe in formam alterius. Przemienić ſię ná inſzą poſtać.

Toute l'eau de l'etang ſe change en ſel. Totum ſtagnum abit in ſalem. *Plin.* Wſzyſtka woda ſtawu przemienia ſię w ſol

Il me va changer depuis la teſte juſques aux pied & me paiſtrir tout de nouveau. Homo me interpolabit, meumque os finget dennò. *Plaut.* Przemieni mię od ſtop do głowy y cale mię inaczey ulepi.

CHANGER ſe dit auſſi *des choſes accidentelles & paſſageres,* comme *Le vent de Midy ſe changea tout d'un coup en un vent d'Occident.* Auſter in Africum ſtatim ſe vertit. *Cæſ.* PRZEMIENIC mowi ſię też o rzeczach przypadkowych, iáko: Wiatr południowy nágle ſię przemienił ná záchodni.

Changer de logis, (*en prendre un autre que celuy qu'on a, aller demeurer ailleurs.*) Ædes mutare. In alias ædes immigrare. *Cic.* Odmienić mięſzkanie, inſze ſobie mięſzkanie znaleść nie to ktore kto ma, gdzie indziey ſię przenieść.

Changer de place en place. Sedem mutare ex ſede. *Plin.* Odmieniać ſię z mieyſca ná mieyſce.

Se changer d'heure en heure. In horas mutari. *Hor.* Odmieniać ſię co godzina.

Le raiſin commence à changer de couleur, ou *à tourner.* Uvæ variant. *Colum.* Winogrady odmieniaią farbę, álbo zápalaią ſię

Il ſe vit changé dans ſon miroir. In ſpeculo ſe vidit alterum. *Hor.* Obaczył ſię zmienionym w zwierciedle.

Son teint en changeant change ſon viſage & le rend hideux Color mutatus vertit eum in faciem hiſpidam. *Hor.* Płeć mu ſię odmieniaiąc odmienia mu twarz y czyni go brzydkim.

Les

Les plus mauvais temps ſont ceux qui chagent ſouvent. Peſſimæ ſunt tempeſtates, que variant maxime. *Celſ.* Náygorſze ſą czaſy te ktore ſię często mienią.

CHANGER, (*Echanger, troquer une choſe contre une autre*) Rem aliâ re, *ou* permutare, *ou* commutare. *Cic. Hor. Saluſt.* **On dit* Merces mutare, *ou* permutare. *Plin Troquer des marchandiſes.* MIENIAC, zmieniać, wymieniać iedno zá drugie. *Mowią zámieniać towary.

ON DIT au figuré, *Je ne changerois pas mon repos pour tous les treſors du monde.* Non mutarem otia divitiis Arabum. *Hor.* Regnare nolim, ut non ſim liber mihi. *Phæd.* MOWIĄ niewłaśnie niemieniałbym ſię zá pokoy moy ná wſzyſtkie ſkarby swiata całego.

(En effet la liberté eſt preferable à tous les treſors & à tous les royaumes,) Zápewne wolność lepſza ieſt nad wſzyſtkie ſkarby y Kroleſtwa.

CHANGER *de diſcours, tenir un autre diſcours.* Sermonem aliò traducere, *ou* transferre, *ou* convertere. *Cic.* ODMIENIC mowę obrocić mowę do czego inſzego.

Il courut jour & nuit luy en porter la nouvelle, changeant de chevaux pour aller plus viſte. Continuato & die & noctu itinere, atque mutatis ad celeritatem jumentis ad eum contendit, ut id nuntiaret. *Cæſ.* Bieżał dniem y nocą z tą nowiną do niego odmieniaiąc coraz konie dla prędſzego poſpiechu.

Changer un habit de paix en celuy de guerre. Mutare prætextam paludamento. *Plin. Jun.* **Changer d'habit avec quelqu'un.* Mutare veſtem cum aliquo. *Liv.* **Ils ont changé de nom entre eux.* Inter ſe nomina permutarunt. *Plaut.* **Changer de maître.* Dominos permutare. *Hor.* Odmienić ſtroy pokoiu w ſtroy woienny. *Mieniać ſię ná ſuknie z kim. *Pomieniali ſię między ſobą ná Imiona. *Odmienić ſię w Pana.

CHANGER ſe dit figurement en morale, (*Quitter ſes inclinations, en prendre d'autre.* Mutare. Demutare. Immutare. *Cic. Plaut.* **Changer de vie.* Mutare vitæ genus. *Phæd.* **De mœurs.* Mores mutare, *ou* immutare. *Ter. Cic.* **D'eſprit.* Sibi ingenium novum inducere. *Liv.* **De maniere de faire.* De ſuo more decedere. *Cic.* ODMIENIC mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow, porzucić ſkłonności ſwoie á inſze wziąć ná ſiebie *Odmienić życie. *Obyczaie. *Umyſł. *Spoſob poſtępowania ſobie.

Il eſt tout à fait changé d'humeur & d'eſprit. Immutatis eſt moribus atque ingenio. *Plaut.* Cale ſię odmienił umyſłem y humorem.

Il eſt tout changé, il eſt tout autre, il n'eſt plus le meſme qu'il eſtoit auparavant. Immutatus eſt prorsùs. *Cic.* Wſzyſtek ſię odmienił cale ieſt inſzy iuż nie ten co był przedtym.

Changer d'inclination, ou *d'une paſſion amoureuſe.* Amorem ſuum aliò transferre *Cic. Ter.* Odmienić kochanie ſwoie.

On ne change point d'inclination pour changer de païs. Nemo ſe fugit exul patriæ. *Horat.* Nie odmienia ſię człowiek w obyczaie chociaſz ſię odmieni w kraie.

Changer d'avis, de ſentiment, d'opinion. Sententiam, opinionem mutare. *Cil.* Odmienić zdanie radę przedſięwzięcie.

Changer d'avis en quelque point. Quibuſdam in ſententiis paulùm ſe immutare. *Cic.* Odmienić zdanie w punkcie iakim

Il a changé de deſſein, parce qu'il voit que je ne change point d'inclination. Id mutavit, quoniam me immutatum videt. *Ter.* Odmienił imprezę ſwoię bo widział żem nie odmieniał ſkłonności moich.

Contraindre quelqu'un à changer de ſentiment. De ſententiâ detrudere aliquem. *Cic.* Przymuſić kogo áby zdanie ſwoie odmienił,

Qu'on diſe ce qu'on voudra je ne changeray point de ſentiment. Dicat quod quiſque vult, ego de ſententiâ non demovebor. *Plaut.* Niech mowią co chcą, zdania mego nie odmienię.

La fortune ne vous a point changé. Nihil ipſo te fortuna mutavit. *Plin. Jun.* Szczęście cię nie odmieniło.

Changer avec la fortune. Ad motum fortunæ ſe movere. *Cæſ.* Odmieniać ſię z ſzczęściem,

La fortune change en un inſtant la face des choſes. Fortuna parvis momentis magnas rerum commutationes efficit. *Cæſ* Szczęście w momencie poſtać rzeczy odmienia.

La face de la ville eſtoit changée. Immutata erat urbis facies. *Salut.* Poſtać miaſta odmieniona była.

Je ne puis pas me changer, ou comme l'on dit dans le familier, *Me refondre, me refaire.* Non queo immutari. *Terent.* Me ipſum retexere non poſſum. *Cic.* Nie mogę ſię odmienić albo iak mowią pouſale przerobić, przelać inaczey.

CHANGER, (*Varier diverſifier.*) Mutare. Variare. *Cicer.* **changer ſa voix.* Variare, *ou* mutare vocem. *Cic.* ODMIENIAC mienić rożnie. *mienić głos.

Changer de voluptez Variare voluptates. *Cic.* Mieniać roſkoſzy.

ON DIT proverbialement, *Il change du blanc au noir,* (*parlant d'une perſonne qui paſſe d'une vie fort honneſte à une vie tres libertine.*) Frugi vitam deſerit & libidinoſam ſequitur. MOWIĄ przyſłowiem odmienia ſię z białego ná czarne mowiąc o oſobie iakiey ktora od życiá bardzo przyſtoynego idzie zá życie bardzo roſpuſtne.

CHANGER *de batterie,* (*Employer d'autres moyens que ceux dont on s'eſt ſervi.*) Aliam inire agendi rationem. **Cela ne nous a pas réüſſi, nous changerons de batterie, nous prendrons d'autres voyes.* Hâc non ſucceſſit, aliâ aggrediemur viâ. *Ter.* ODMIENIC SZANC inſzych ſpoſobow zażyć niż te ktorych ſię przedtym zażywało. *To nam ſię nie udało ſtrzelemy w inſzą, inakſzą drogą poydziemy.

CHANGEUR, ſubſt.m. (*Qui fait le change.*) Menſarius,ii, Collybiſtes,tæ,m. Trapezita,æ,m. *Plaut.* ODMIENIACZ bankierz monetnik przekupień pieniędzy.

CHANOINE, ſubſt.m. (*Celuy qui poſſede une prébende,* ou *un certain revenu affecté pour pſalmodier & faire l'office divin.*) Canonicus,i,m. Sportulans Frater. KANONIK ten co trzyma daninę, álbo dochod iaki naznaczony ná śpiewanie y odprawowanie godzin kapłańſkich.

(La plus ancienne inſtitution des Chanoines ſe trouve dans Gregoire de Tours, qui nous apprend que Baudouin Archeveque de Tours en inſtitua le premier un College dans ſon Egliſe du temps du Roy Clotaire I. On les appella Chanoines, non ſeulement à cauſe de la penſion qui leur eſtoit aſſignée, & qu'on appelloit *Canon,* ce qu'en vieux François on appelloit *Provende,* d'où ils ont eſté appellez *Sportulantes fratres;* mais auſſi parce qu'on leur donna des regles canoniques, ſelon leſquelles ils eſtoient obligez de vivre, *eò quòd canonicas regulas arctiùs obſervare tenebantur,* dit Yves de Chartres. Les Chanoines de N. D. de Paris s'appelloient dans leur origine, *Fratres famulantes Beatæ Mariæ.*) Naydawnieyſze poſtanowienie kanonikow znayduie ſię w Grzegorzu Turoneńſkim ktory náucza że Baldwin Arcybiſkup Turoneńſki poſtanowił pierwſzy iedno Kanonikow zgromadzenie przy Kościele ſwoim zá czaſow Krola Klotariuſza I. Nazwani ſą Kanonikami nie tylko dla dochodu ktory im był náznáczony á názywano ten dochod *Kanon,* a po ſtaroświecku *Prebenda,* ſkąd ich też zwano *Płatni Bracia,* ále też że im opiſano uſtawy według ktorych żyć mieli, *przeto że prawo Duchowne ściśley záchować byli powinni:* mowi Iwo Karnoteńſki. Kanonicy Panny Maryi Paryſcy zpoczątku zwali ſię, *Bracia ſłużący Nayśw: Maryi.*

CHANOINIE, ſubſt.f. *ou* CHANONICAT, ſubſt.m. (*Benefice d'un Chanoine.*) Canonicatus, *genit.* canonicatûs, maſc. KANONIA.

CHANOINESSE, ſubſt. f. (*Fille qui poſſede une prébende affectée à des Filles par ſa fondation.*) Canonica,æ,f. KANONICZKA Dama trzymaiąca dochod naznaczony Białogłowom z Fundacyi ſwoiey.

CHANSI, maſc. CHANSIE, f. part. paſſ. (*Moiſi.*) Mucidus. Rancidus,a,um. SPLESNIAŁY, zbutwiały zátęchły.

SE CHANSIR, V.n. (*Se corrompre, par trop d'humidité.*) Mucorem contrahere. *Plin.* SPLESNIEC zepſuć ſię od zbytnicy wilgoci.

CHANSISSURE, ſubſt. f. (*Corruption qui vient ſur la ſurface des choſes humides, comme certaine peau,* ou *barbe qui vient ſur les confitures, quand elles ne ſont pas aſſez cuites.*) Mucor,oris,m. Situs,ûs,m. *Colum.* PLESN zepſowanie ktore ſię przydaie zwierzchu ná rzeczach iáko ſkorka iáka, álbo mech ktory ſię robi ná ſmażonych ſłodko rzeczach kiedy nie ſą doſmażone.

CHANSON, ſubſt.f. (*Petite piece de Vers qu'on met en air pour chanter.*) Cantilena. *Cic.* Cantio. *Plaut.* PIESN ſztuka Wierſzy nutowanych do ſpiewania.

Vne petite chanſon. Cantiuncula,æ,f. *Cic.* Pioſnka.

Chanſon bouſonne, ou *badine.* Canticum mimicum,i,n. *Petr.* **Chanſon bachique,* ou *Chanſon à boire.* Bacchica cantilena. **Chanſon lugubre & plaintive.* Cantilena lugubris. Nenia,æ,f. *Horat.* Pioſnka ſmieſzna żartobliwa. *Pioſnka Bachuſowa Karczemna, przy zápianiu. *Pioſnka ſmutna żałobna.

(Ce dernier mot eſt Hebreu & Syriaque, & il ſignifie proprement

prement ce que les Pleureuſes chantoient aux enteremens des morts. Les Anciens n'ont pas encore laiſſé de ſe ſervir de ce mot pour toutes ſortes de Chanſons badines, comme Arnobe appelle *Neniæ*, les chanſons que les nourrices chantoient pour endormir les petits enfans. Ce qu'on peut voir encore dans Horace *Puerorum nenia*, une chanſon d'enfans.) To oſtatnie ſłowo ieſt Hebrayſkie y Syryackie, znaczące właśnie to co płaczki náięte wywodziły podczas pogrzebow nad umarłym, Dawni przecię tego ſłowa zażywali znácząc wſzelkie pioſnki weſołe, iáko Arnobiuſz Nankami zowie pioſnki ktore Mamki dzieciom ſpiewaią dla uſpienia ich, co też może ieſzcze widzieć w Horaczyuſzu: *Nanka Dziecinna* álbo pioſnka dla dzieci.

Chanſon nuptiale. Carmen nuptiale Thalaſſio Hymenæus. Weſelna Pieśń.

(Dans le Mariage des Romains on chantoit *Thalaſſio*, ou *Talaſſio*; & c'eſt le rauiſſement des Sabines qui a donné lieu à cette coutume. Dans le mariage des Grecs on cantoit l'Hymenée. Ná Weſelach Rzymianow ſpiewano pieśń záczynaiąca ſię od ſłowa *Talaſſio* á porwanie Sabinek okazyą dało do tego zwyczaiu, ná weſelach Grekow ſpiewano Hymeneuſz.

Chanſon laſcive & impudique. Canticum obſcœnum Feſcenninum carmen. Pieśń roſpuſtna y niewſtydliwa.

(Les Vers laſcifs ont eſte appellez *Verſus Feſcennii*, parce que les premiers furent faits dans Feſcennium ville de la Campanie.) Pieśni roſpuſtne zowią w łacińſkim pieśni álbo wierſze Feſczyńſkie bo w mieście Kampańſkim Feſczyn názwanym náypierwey takie pieśni ſpiewano.

Des danſes aux chanſons. Choreæ cantatrices. *Claud.* Taniec po głoſach ſpiewanych.

CHANSON ſe dit auſſi *de toutes ſortes de vains propos, & de raiſons frivoles & fabuleuſes*. Nugæ. Fabulæ, arum, f. pl. *Ter.* PIESN álbo Pioſnka ſię też mowi o wſzelbich prożnych záwodach, dowodach ladaiakich y baykach prożnych.

CHANSONS *que tout cela*. Nugæ. Fabulæ. *Ter.* PIOSNKA to wſzyſtko bayka.

(On le dit auſſi de ce qu'on repete pluſieurs fois.) Mowią toż o tym co częſto powtarzaią.

Vous me rebattez toûjours la meſme chanſon, vous ditez toûjours la meſme choſe Cantilenam eandem canis. *Ter.* Záwſze mi tę pioſnkę ſpiewaſz, wſzyſtko mi iedno prawiſz.

CHANSONNETTE, ſubſt. f. (*Petite chanſon.*) Cantiuncula, æ, f. *Cic.* PIOSNECZKA.

CHANT, ſubſt. m. (*Modulation de la voix, qui éleve ou qui baiſſe les tons de la prononciation.*) Cantus, ûs, maſc. *Cic.* SPIEWANIE, Nucenie głoſu ktore wynoſi álbo zniża ton w wymawianiu.

PLAIN-CHANT, ou *Chant Grégorien* (*dont on ſe ſert dans l'Egliſe.*) Planus & ſimplex canendi modus. PROSTE y iednoſtáyne ſpiewanie álbo pienie Gregoryańſkie ktorego záżywaią w Kosciele.

Chant muſical, (*compoſé de divers accords.*) Muſicus concentus. Pienie mużyczne złożone z rożnych nut y głoſow zgadzanych.

ON APPELLE auſſi *le* CHANT *des oiſeaux*, (*les differens ſons & inflexions de la voix des oiſeaux.*) Avium cantus. *Cic.* ZOWIĄ też ſpiewania ptakow rożne głoſy y głoſow ich wydania.

ON DIT, *Dés le chant du cocq*, pour dire *De grand matin.* Sub galli cantum. *Hor.* MOWIĄ o pianiu kurow, o kurach, bardzo rano.

CHANTS *lugubres*. Cantus lugubres. *Hor. Sen.* *Le contraire eſt* Feſtivi cantus. *Claud. Chants joyeux.* PIENIE ſmutne, żałobne, okropne. *Przeciwna ieſt Pienie weſołe, radoſne.

CHANT ſignifie auſſi *La meſme choſe que Chanſon, Cantique*, ou *une piece de Poëſie qui ſe peut chanter*. Cantilena, æ, f. Canticum, i, n. *Cic*, PIENIE znaczy też toż ſamo co pieśń, ſpiewanie, álbo wierſz Rymotworſki ktory ſpiewać można.

Chant nuptial, (*Piece de Vers compoſé en l'honneur du mariage, Epithalame.*) Epithalamium Carmen nuptiale. Pienie weſelne ſztuka Wierſzami piſana ná uczczenie Małżeńſkich god.

Chant de victoire, (*Chant triumphal.*) Epinicium, ii, neut. Pienie zwycięſkie.

Chant funebre, (*Piece de Vers compoſée ſur la mort de quelqu'un*) Epicedium Nenia. Pienie żałobne pogrzebowe, ſztuka wierſzami piſana o śmierci czyiey.

CHANTEAU *de pain.* ſubſt. maſc. Panis angulus, ii, maſc. SKRAWKA chleba z boku.

(On appelle ainſi cette partie qu'on coupe en entamant le pain benit, & qu'on envoye à celuy qui l'a rendu ou qui le doit rendre.) Tak názywaią tę ſztukę ktorą ſkrawaią záczynáiąc chleb poświęcony, y ktorą obſyłaią tego co nim kogo obeſłał, álbo ma obſylać.

CHANTER, V. act. (*Faire par art diverſes inflexions de voix.*) Canere Cantare. *Cic.* SPIEWAC kunſztownie rezne głoſy wydawać.

Chanter le plain chant. Planis ac ſimplicibus modis canere. **La muſique.* Ad harmoniam canere. *Cic.* Spiewać proſte y iednoſtayne ſpiewanie. *Spiewać z nut muzyki.

Chanter enſemble, ou *de concert.* Concinere. *Cicer.* Spiewać razem wſpolnie y zgodnie.

Chanter avec un chalumeau. Avenis ſtructis cantare. *Ovid.* **Chanter avec la flute*, Canere ad tibian. *Cic.* **Chanter ſur la lyre les louanges de quelqu'un.* Canere ad citharam laudes alicujus. *Quint* **Chanter devant la porte de ſa maitreſſe, luy donner une ſérénade.* Cantare ad limen amicæ. *Oxid.* **Chanter le* Deum *pour une victoire.* Pæana, *ou* epinicium canere. Lætum Pæana cauere ob victoriam. Spiewać grać ná piſzczałce owſiancy. *Wyſpiewywać wygrywać ná flecie. *Wyſpiewywać wygrywać ná lutni pochwały czyie. *Spiewania czynić przed drzwiami nałożnicy ſwoiey, ſpiewania iey ſprawdzić *Spiewać *Te Deum* ná podziękowanie Bogu zá zwycięſtwo.

Chanter des chanſons. Canere carmen, *ou* cantica. *Cic.* **Chanter aux intermedes*, ou *aux entr'actes.* Intercinere, (intercino, cinis, cinui, *ſans ſupin.*) n. *Hor* **Chanter des paroles ſur les inſtrumens de muſique.* Sociare verba nervis *Ovid.* Spiewać pieśni. *Spiewać międzi aktami komedyi. *Wygrywac ſpiewaiąc text na inſtrumentach mużycznych.

Chanter bien, ou *harmonieuſement, avec harmonie.* Ad harmoniam canere. *Cic.* (**Le contraire eſt* Malè, *ou* abſurdè canere. *Chanter mal.*) **Chanter de la gorge*, ou *du goſier.* Fundere cantus gutture. *Cic.* Spiewać dobrze gładko wdzięcznie. *Przeciwna ieſt Zle nieprzyiemnie ſpiewać. *Z gardła ſpiewać gorgi ſtroić.

CHANTER, (*Publier, célebrer les louanges de quelqu'un*) Canere Dicere laudes alicujus. *Cic.* WYSPIEWYWAC głoſić wyſławiać chwały czyie.

ON DIT qu'*Vn criminel a chanté à la queſtion*, pour dire qu'*Il a trop parlé, il a tout découvert.* Confeſſus eſt crimen quæſtione adhibitâ. MOWIĄ że złoczyńca ſpiewał álbo wyſpiewał ná mękach, to ieſt: wiele nápowiedał, wſzyſtko wydał.

CHANTER ſe dit proverbialement en ces phraſes, *Il chante toûjours la meſme chanſon*, (*c'eſt la chanſon du ricochet, toûjours la meſme choſe.*) Cantilenam eandem canit. *Ten.* SPIEWAC mowi ſię przyſłowiem w te ſpoſoby: záwſze iednę pioſnkę ſpiewa: *álbo* ieſt ta pieśń ſtarego ſkorupki, záwſze iedno.

Il luy chantera toûjours cela aux oreilles tant qu'il vivera. Id ei dum vivet ad aurem obganniet. *Plaut.* Záwſze mu o tym ſpiewać będzie poki żyć będzie.

ON DIT (*de ceux qui ont découvert quelque ſecret.*) *Il faut que quelqu'un ait chanté*, ou *jaſé.* Aliquis rem extulit. *Cicer.* MOWIĄ o tych co doſzli iakiego ſekretu, muſiał to ktoś wyſpiewać, álbo wypleść.

CHANTER *la gamme à quelqu'un*, comme l'on parle populairement, *le reprendre aſprement d'une choſe* Exagitare aliquem pergraviter. *Cic.* ZASPIEWAC baſſem komu iáko potocznie mowią, ſtroſować goſurowo o co.

Chanter pouille, Chanter goguettes. Chanter des injures à quelqu'un, pour dire *Le quereller en face, luy dire de groſſes injures.* Pipulo aliquem differe. Verberare convicio os alicujus. *Plaut. Cic.* Záſpiewać komu o złym zákominem, ſzkalować go żelżyć w oczy, grubemi ſłowy nań náſtąpić.

ON DIT par dériſion, *C'eſt bien chanter, c'eſt bien dit!* Egregié ſcilicet! *Scilicet! MOWIĄ przez pośmiewiſko A pięknie ſpiewaſz! właśnie dobrze.

ON DIT encore, *Chanter la palinodie*, pour dire *Se retracter de ce qu'on a dit.* Palinodiam canere. *Cic.* MOWIĄ ieſzcze odſpiewywać, odwoływać falſz udany, odſzczekiwać to co ſię niegodziwie powiedziało.

PAIN *en chante*, *pain azyme*, ou *ſans levain*, (*dont on uſe dans les divins Myſteres.*) Azymus panis, *genit.* panis azymi, maſc. HOSTYE opłatki chleb bez kwaſu ktorego zázywaią w Swiętych taiemnicach.

MAISTRE *à chanter*, (*qui apprend à chanter aux autres.*) Qui artem canendi docet. TEN co ſpiewać uczy inſzych.

CHANTERELLE, ſubſt. f. (*La corde la plus déliée d'un luth & des inſtrumens à cordes, qui rend un ſon aigu & clair.*) Vocalis chorda Chorda, cantatrix. *Tibul. Claud.* KWINTA ſtrona naycienſza ná lutni y inſzych inſtrumentach ktore ſą z ſtronámi wydaiąca brzmienie głośne, y czyſte.

CHANTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui chante.*) Cantator, oris, m. *Mart.* SPIEWAK, Ten co ſpiewa.

CHANTEUSE, ſubſt. f. (*Celle qui chante.*) Cantatrix, icis, SPIEWACZKA, Ta co ſpiewa.

CHANTIER, ſubſt. m. (*Lieu où l'on met le bois en pile pour le vendre.*) Area in quâ ſtrues lignorum venalium eriguntur, *genit.* areæ, f. LĄD, Plac gdzie układaią Drzewo ſtuſami do przedania.

CHANTIER, (*Piece de bois qu'on met ſous les muids de vin.*) Canterius, ii, m. *Vitr.* LEGAR ſztuka drzewa ktorą pod kadziami winnemi kładą.

CHANTRE, ſubſt. m. (*Celuy qui chante dans un chœur d'Egliſe.*) Cantor, oris, m. *Hor.* SPIEWAK Kantor Kościelny co w chorze ſpiewa w Kościele.

(C'eſt auſſi le nom d'une Dignité dans les Chapitres, qui regle le chant dans l'Egliſe, le premier des Chantres, *Cantorum Præfectus*, il portoit anciennement un Baſton pour s'appuyer, fait en bec de corbin qu'on appelloit *Scipio*, qui eſt encore en uſage dans quelques Egliſes Chatedrales, & ce Baſton eſtoit couvert d'une ſimple feuille d'argent; ils le portent maintenant élevé comme la Croſſe des Eveſques.) Ieſt też to imię Prałata w kapitułach ktory rządzi ſpiewaniem Kościelnym, ſtarſzy nad ſpiewakami chodził przedtym z laſką wyſoką zakrzywioną nakſztałt orlego dziuba, dlá podpierania ſię, co ieſzcze ieſt w używaniu w niektorych Katedralnych, á ná tey laſce była proſta blaſzka ſrebrna, teraz noſzą go podnoſzony nakſztałt Paſtorała Biſkupiego.

CHANTRERIE, ſubſt. f. (*Office de chantre.*) Cantorum præfectura, æ, f. KANTORSTWO kantorya urząd śpiewaniá

CHANVRE, ſubſt. m. (*Plante qui porte pour graine le chenevi.*) Cannabis, is, f. *Var.* KONOPIE ziele ktore ziarnka noſi konopne.

Du chanvre roui, (*qu'on a laiſſé tremper dans l'eau.*) Cannabis fluviata. *Plin.* Konopie moczone gnoione w wodzie.

Vne corde de chanvre. Torta cannabis. *Perſ.* Funis cannabinus, *Colum.* Poſtronek konopny

De chanvre. Cannabaceus & Cannabinus. *Colum.* Konopny z konopi.

CHAOS, *on prononce* CAOS, ſubſt. m. (*Confuſion, meſlange de tous les élemens.*) Chaos, n. MIĘSZANINA, Pomięſzanie wſzyſtkich żywiołow.

CHAOS ſe dit figurément *de ce qui eſt confus & brouillé.* Rudis indigeſtaque moles, *genit.* rudis indigeſtæque molis, f. *Ovid.* * *Les affaires de cette famille ſont un chaos, tant elles ſont confuſes.* Res iſtius familiæ permixtæ ſunt & confuſæ. POMIĘSZANIE ſię mowi *niewłaśnie* otym co ieſt zmieſzane y pokłocone. *Sprawy intereſa tego domu ſą iedna mięſzanina tak ſą zakłocone.

CHAPE, ſubſt. f. *on prononce* CHàPE. (*Ornement d'Egliſe que portent les Chantres, & que les Anciens appelloient* PLUVIAL.) Sacra trabea, æ, f. Veſtis pluvialis, is, f. KAPA ſtroy Kościelny ktorą noſzą Kantorowie, y dawni zwali opończá álbo płaſzcz od deściu,

(*Trabea* ſignifie trois ſortes de Robes, celle dont on revêtoit les Figures des Dieux, celle des Rois & des Conſuls, & celle des Augures.) Słowo łacinſkie *trabea Płaſzcz* znaczy ſtroy troiaki, to ieſt Poſągow Bożyſzcz, Krolow y Radnych naywyżſzych Rządcow Rzymſkich, y Wieſzczkow

Qui porte une chape. Trabeatus, a, um. W ſtroy Bogow, Krolow, álbo wieſzczkow przybrany.

CHAPE *d'alembic.* Penula, æ, fœm. *Virg.* NAKRYWKA, Czapka Garncowa álbo od garncá.

CHAPEAU, ſubſt. m. *on prononce* chapau. (*Couverture de teſte pour les hommes avec des bords pour ſe défendre du ſoleil & de la pluye.*) Capellum, i, neut. *mot de la baſſe latinité.* Petaſus, i, m. *Plaut.* KAPELUSZ nakrycie głowy męſkie z brzegami dla zaſłonienia ſię od ſłońcá, y deſzczu *Słowo podłey łaciny.*

(Les mots *Pileus, i*, maſc. *Pileum*. neut. & *Cauſia, æ*, fœm. ſignifient proprement un Bonnet comme ceux que nous portons la nuit, ou comme ceux des Matelots: & le mot *Galerus* eſt un Bonnet de peau de beſte en forme de caſque. Ces mots neanmoins ſe peuvent prendre pour nos Chapeaux, puiſque ces Bonnets anciens couvroient la teſte comme nos Chapeaux,) Te ſłowa *Czapka Zawoy* znaczą właśnie czapkę iaką bierzemy zwyczaynie na noc, álbo iaką noſzą maydkowie á zaś ſłowo kołpak znaczy właśnie czapkę z ſkorzaną álbo futrzaną ále ſię mogą brać zá czapkę ponieważ to wſzytko ieſt nakrycie głowy.

Qui a un chapeau. Petaſatus, a, um. *Cic.* Pileatus, a, um. *Liv.* Co má capeluſz, czapkę na głowie.

ON DIT, *Mettre la main au chapeau, donner un coup de chapeau, oſter ſon chaptau*, pour dire *Se découvrir pour ſaluer quelqu'un.* Tollere petaſum, *ou* pileum. Aperire caput, aliquem ſalutandi causâ. MOWIĄ pośiągnąć ſię do czapki álbo kapeluſza, uchylić czapki, kapeluſza, zdaiąć czapkę, kapeluſz, to ieſt odkryć głowę kłaniać ſię komu.

CHAPEAU *de fleurs*, (*une Couronne qu'on met ſur la teſte*) Corona florea, æ, f. *Plaut.* CZAPKA z kwiatow kapeluſz, winiec na głowę włożony z kwiecia zrobiony.

CHAPEAU ſignifie dans l'uſage du monde. *Vn homme* comme *Il y avoit pluſieurs femmes & pas un ſeul chapeau*, pour dire *Vn ſeul homme.* Mulieres multæ aderant, nullus vir erat. CZAPKA, Kapeluſz ze zwyczaiu ludzkiego znaczy męſzczyznę, iako było kilkanaście Pań ale żadney niebyło czapki, albo kapeluſza, to ieſt żadnego męſzczyzny.

CHAPELAIN, ſubſt. m. (*Qui deſſert une Chapelle.*) Capellanus, i, m. (*mot de la baſſe latinité.*) KAPELAN co ſłuży przy kaplicy iakiey, ſłowo podłey łaciny.

(On pourroit ſe ſervir du mot Latin *Flamen*, qui eſtoit un Chapelain des fauſſes Divinitez; car les Romains diſoient *Flamen Dialis*, le Chapelain de Jupiter; & ainſi on pouroit appeller un Chapelain de ſainte Anne, *Flamen ſanctæ Anne* &c. Mogłby zażyć ſłowá Kapłan álbo Kſiądz iako zwano kapłánow fałſzywych Bożyſzcz, gdyż Rzymianie mowili Kapłan Iowiſza, y tak można by mowić Kapłan Swiętey Anny &c.

CHAPELLE, ſubſt. f. (*Petite Egliſe, qui n'eſt ni Paroiſſe ni Prieuré.*) Ædicula, æ, f. Sacellum, i, n. *Cic.* Káplica Kościołek mały co nie ieſt Parafią áni Proboſtwem

Chapelle domeſtique. Lararium, ii, neut. Sacrarium domeſticum, i, neut. Kaplica domowa.

ON DIT auſſi de quelques Princes, (*comme du Pape, de l'Empereur & du Roy d'Eſpagne*) *Tenir chapelle, Aſſiſter à l'Office divin avec cérémonie.* Adeſſe Sacris cum pompâ. MOWIĄ też o niektorych Monarchach iako o Papieżu, Ceſarzu, y Krola Ityſzpawſkim; Trzymać kaplicę to ieſt znaydować ná nabożeńſtwie z obrządami publicznemi.

CHAPELLE ſe dit encore *de l'argenterie & des ornemens qui ſervent aux divins Myſteres* Sacra ſupellex argentea, *ou* aurea. KAPLICA ſię ieſzcze mowi o ſrzebrze y ſtroiach należących do Taiemnic Swiętych.

ON DIT *la* CHAPPELLE *du Roy*, pour dire *les Chapelanis & la Muſique.* Miniſtri & cantores Sacelli Regii. MOWIĄ KAPLICA Krolewſká to ieſt Kapellani y muzyka.

Grand-maiſtre de la Chapelle du Roy. Præcentor regius. Naywyżſzy ſtarſzy kaplicy Krolewſkiey.

CHAPELLE, ou *le couvercle d'un alembic.* Clibanus, i, m. *Bur.* CZAPKA álbo Kapeluſz na garniec.

CHAPELER, V. act. (*Oſter légerement la ſurface de la crouſte d'un petit pain.*) Cruſtas panis diſtringere. SKORKĘ chlębá lekko z wierzchu tarką zebrać.

CHAPELET, ſubſt. m. (*Pluſieurs grains enfilez ſur leſquels l'on dit le* Pater *& l'*Ave Maria.) Teſſeræ precariæ, arum f. plur. KORONKA kilkanaście ziarnek náwleczonych na ktorych mowią Oyczenaſz y Zdrowaś Marya.

CHAPELIER, ſubſt. m. (*Ouvrier qui fait & vend des chapeaux.*) Petaſorum opifex, propola. KAPELUSZNIK, Czapnik rzemieślnik co robi y przedaie kapeluſze álbo czapki.

CHAPELURE, ſubſt. f. (*Ce qu'on enleve de deſſus le pain en le chapelant.*) Cruſtarum ſtricturæ, arum, fœm. plur. OKRUSZYNY z zdiętey tarką ſkorki chleba.

CHAPERON, ſubſt. m. *on prononce* chapron. (*Couverture de teſte à l'uſage des hommes & des femmes.*) Capitium, ii, neut. Tegmen capitis, *genit.* tegminis capitis, neut. *vulgò* Capero, onis, m. KAPTUR nakrycie głowy tak męſkie iako białowſkie.

Le Chaperon à l'uſage des hommes eſtoit une coëffure de drap bordée de fourrure pardevant, & qui avoit une longue queuë par derriere. Depuis ils l'ont porté ſur l'épaule gauche,

che,& les Chanoines fur le bras.On l'appelle donc aujourd'huy en Latin *Humerale,is*,neut. *Epomis,idis*, fœm. Kaptur męski było nakrycie nagłowę fukienne futrem obłożone z przodu z długim końcem z tyłu potym toż nosili na barku lewym á kanonicy naramieniu nazywają tedy dziś połacinie Numerał álbo naramiennik.

Chaperon fourré.Humerale pelliculatum.Kaptur podszyty.

CHAPERON *à l'usage des femmes*.Tegmen capitis mulieris. KAPTUR iakiego białogłowy zazywaią.

ON APPELLE *Vne vieille femme,Vn grand chaperon,(sous la conduite de laquelle on met les jeunes filles.)*comme *Il n'est pas honneste à des filles de s'aller promener, si elles n'ont quelque Dame qui leur serve de chaperon*. Nec decet virgines ire deambulatum, nisi annosâ aliquâ muliere comite. NAZYWAIĄ starą białogłowę,wielki kaptur, pod ktorey rządoddaią młode panienki: *iako*, nieprzystoi młodym panienkom ná przechadzką się bawić ieżeli niemasz przy nich pani iakiey ktora by im służyła iako kaptur zá zasłonę.

CHAPERON en termes de Fauconneire, *est un morceau de cuir dont on couvre la teste des oiseaux*. Cucullus, i, masc. KAPTUR po myśliwsku iest sztuká skory ktorą nakrywaią głowę ptaká.

CHAPERON en Maçonnerie, *(ce qui couvre une muraille.)* Corona.Lorica,æ,f. *Vitr.* KAPTUR álbo kapa po murarsku to co nakrywá ścianę zwierzchu.

CHAPERONNER,V.act. *on prononce* chapronner. *(Couvrir la teste d'un chaperon.)*Capitio operire caput. ZAKAPTURZYĆ, kapturem głowę nakryć.

CHAPERONNER *un Muraille* Murum loricâ tegere. BLANKI dawać po murze.

ON DIT figurément CHAPERONER *quelqu'un,Le bonnetter, luy faire bien des reverences, luy donner bien des coups de chapeau pour attrapper quelque chose de luy.)*Aliquem obsequiis,cultu,prensationibus sibi demereri.*Cic.*MOWIĄ niewłaśnie kapturować komu,czapkować wiele mu ukłonow czynić ustawicznie mu się kapeluszem kłaniać áby co odniego uchwycić.

CHAPIER,subst.m.*(Chantre,qui porte la chape dans l'Eglise.)*Cantor trabeatus, *genit.*cantoris trabeati,masc. KAPNIK śpiewak w kapie Kościelney.

CHAPITEAU,subst.m. *on prononce* chapitau. *(Ornement d'architecture,qui fait partie du haut d'une colomne.)*Capitellum & Capitulum,i,neut. Epistylium,ii,n. *Vitr.* KAPITELA ozdobá w budowaniu nágłowek u wierzchu słupow.

CHAPITRE,subst. masc.*(Corps de Chanoines,qui desservent une Eglise soit Cathédrale ou Collegiale.)* Canonicorum collegium conventus,ûs,m. KAPITUŁA cáłe zebranie pospolitość wszystkich Kanonikow służących Kościołowi iakiemu Katedralnemu álbo kolejackiemu.

CHAPITRE, *(Le lieu où les Chanoines & les Moines s'assemblent à certains jours.)*Capitulum,i, n. KAPITULARZ miejsce kędy się schodzą Kanonicy y Mnisży pewnych dni.

CHAPITRE,*(l'Assemblée mesme des Chanoines & des Moines.)* Canonicorum conventus consessus. *Cic.* KAPITUŁA, zgromadzenie samo, schadzká, ziechanie się zebranie Kanonikow álbo Mnichow.

CHAPITRE dans un sens figuré, *(Réprimande, correction qu'on fait aux Chanoines & aux Moines en plein Chapitre touchant les mœurs & la discipline.)* Reprehensio. Castigatio. Animadversio. *Cic.* KAPITUŁA w rozumieniu niewłasnym karczenie strofowanie napomnienie dane Kanonikom y Mnichom w zupełnym zgromadzeniu ich, względem oby zaiow y karności.

On luy a donné le Chapitre, Il a eu le Chapitre, On l'a réprimandé en plein Chapitre, c'est à dire *dans l'assemblée des Chanoines & en leur présence*. Plenis comitiis Canonicorum castigatione & objurgatione dignus habitus est. *Cic.* Dano mu kapitułę wziął kapitułę napomniano go w kapitularzu zupełnym to iest przy wszystkich w obecności.

CHAPITRE,*(Division de quelque ouvrage d'esprit,afin que les matieres soient plus distinguées & moins confuses.)* Caput. *Cornel-Cels.* ROZDZIAŁ, Rodzielenie pisma iakiego y rzeczy,zosobná,áby każda była osobno w nim y bez pomięszania

CHAPITRE se dit figurement *(de certaines matieres particulieres dont on parle.)* comme *Quand il est sur ce chapitre, il ne se peut taire,il ne peut finir*.Ubi incidit sermo de re istâ, tacere non potest.*Cic.* ROZDZIAŁ się też mowi w Francuskim o niektorych rzeczach z osobna o ktorych się mowi:*iako* kiedy w padnie w ten rozdział, kiedy mu do tego a tego przyidzie álbo o tym á o tym, niemoże zamilknąć, nie wie kiedy ma kończyć.

Après que nous eusmes parlé de plusieurs choses,on vint enfin sur son chapitre. Postquam incidêre nobis varii sermones, tandem de illo sermonem habuimus.*Cic.* Gdysmy o rozmaitych rzeczach mowili przyszło też y o nim mowić.

Je suis tombé sur ce chapitre sans y penser, je suis venu à parler de cela.Insperanti mihi cecidit ut in istum sermonem delaberer,*ou* inciderem.*Cic.* Wpadłem w to nie myśląc przyszło mi mowić o tym.

Il ne faut pas le croire sur vostre chapitre, ou *sur votre sujet*.Non est audiendus de te. Nietrzebá mu wierzyć o tobie, w zględem ciebie.

Il entend le chapitre des sausses, pour dire *Il entend bien à faire des sausses*.Peritus est condiendi cibos. Zna się ná iuszkach,zna się na tym iak co przyprawić.

CHAPITRER *Quelqu'un*, V.act. *(Réprimander, chastier un Chanoine,ou un Moine en plein chapitre,& generalement une personne inferieure par son superieur.)* Reprehendere.Castigare.Objurgare.*Cic.* KAPITUŁOWAĆ kogo karczyć strofować Kanonika álbo Mnicha w zupełnym kapitularzu przy wszystkich, y ogolnie niższemu przez starszego dane pomnienie.

CHAPON,subst. masc. *(Coq qu'on fait engraisser après l'avoir chastré.)* Capus. *Var.*Capo. *Mart.* KAPŁON, Kogut ktorego karmią okapłoniwszy.

CHAPONNEAU,subst.m.*(Jeune chapon.)* Junior capus. KAPŁUNEK,Młody kapłun.

CHAPONNER,V.act.*(Chastrer un coq pour l'engraisser.)* Castrare gallum in saginam,(castro,as,avi,atum.) act. KAPŁONIĆ koguty do karmienia.

CHAQUE,*(Pronom qui est masculin & feminin,& qui sert à singulariser les choses & les personnes.)* Quisque, quæque, quodque,*ou* quidque. *Singuli,singulæ,singula. KAŻDY każdá,każde każdego iakiego białowskiego rodzaiu służące do wyrażenia rzeczy z osobna.

Chaque année,ou *Tous les ans*.Uno quoque anno. Singulis annis.abl.*Cic.* Każdego roku co rok.

CHAR,subst. masc. *Espece de throne roulant, qui sert aux triomphees & aux entrées des Rois.)* Currus, ûs, m.*Cic.* WOZ zwycięski wspaniało przybrany nakształt tronu służący do okazałości zwycięskiego álbo Krolewskiego wiazdu.

CHARANSON,subst.masc. *(Calendre, insecte qui ronge le bled.)* Curculio,onis,m. *Plaut.* ROBAK w życie.

LA CHARANTE,*(Riviere qui prend sa source dans le Limousin,qui passe au dessous d'Angoulesme & de Xaintes, & se jette dans l'Ocean vis à vis l'Isle d'Oleron.)* Carantonus, ni, m. KARANTONA rzeka ktora się poczyna w Lemowiceńskim Kraiu płynie pod Engolizmą y Sentą,y w pada w wielkie morze na przeciwko wyspy Oleron nazwaney.

CHARBON,subst.m, *(Bois à demi brulé.)* Carbo. **Charbon rouge,ardent,ou allumé*. Carbo candens. *Cic.* WĘGIEL drzewo w poł przepalone. *Węgle zarzyste czerwone rospalone.

Denis le Tyran apprehendant les rasoirs des barbiers,se bruloit les cheveux avec des charbons rouges. Cultros metuens Dionysius tonsorios,candente carbone sibi adurebat capillum. *Cicor.* Donizyusz Tyran boiąc się brzytew cerulickich przypalał sobie brodę węglikami zarzystemi.

Je la rendray aussi brulée & aussi noire qu'un charbon. Tam excoctam reddam atque atram,quàm carbo est.*Ter.* Na węgiel czarny ią spalę, czarną uczynię iak węgiel.

Faire du charbon.De lingo carbones coquere.*Cat.* Węgle robić palić.

Vendre du charbon,en faire trafic. Carbonarium negotium exercere. *Plin.* Węglami kupczyć, handel węglami prowadzić.

CHARBON *de terre fort noir, & qui sert aux forges des ouvriers qui travaillent le fer*.Carbo fossilis, *genit.*carbonis fossilis,masc. WĘGIEL z ziemi kopany palony bardzo czarny służący w kużnicach kuznikom koło rudy żelazney robiący.

Noircir avec du charbon.Carbone denigrare.*Plin.* ,*Dessiner avec le charbon*. Carbone delinare.*Plin.* Węglem ucżernić. *Węglami rysować.

CHARBON *de peste*,*(Tumeur,ou pustule qui vient aux parties glandulenses du corps humain.)* Carbunculus, i, m. *Plin.* DYMIENICE morowe guzy, álbo krosty ktore się przydaią w częściach gruczołowatych ciała ludzkiego.

ON

ON DIT dans une signification figurée,*Marquer une chose funeste avec du charbon*. Carbone notare aliquid. **Le contraire est* Cretâ,*ou* álbo lapillo diem notare, *Marquer un jour heureux avec du blanc*. MOWIĄ w wyrozumieniu nie własnym; *Znaczyć węglem rzecz nieszczęśliwą*. *Przeciwna iest, znaczyć iasnym álbo białym charakterem dzień iaki szczęśliwy.

(Les Anciens observoient cette coustume.) Dawni ten zwyczay záchowywali.

ON DIT encore par maniere de proverbe *(de ceux qui sont trompez dans leurs espérances.)Les dieux nous avoient esté favorables,mais la malignité du destin nous a fait trouver,comme l'on dit,du charbon au lieu d'un trésor*.Superûm voluntas favit,sed fato invido,carbonem,ut aiunt,pro thesauro invenimus.*Phad.*MOWIĄ iesżcze przysłowiem otych ktorych nadzieia omyliła; Bogowie nám sprzyiali, ále przeciwność losu sprawiła żeśmy iako mowią miasto skárbu ná węgle trafili.

CHARBONNER,V.act. *(Noircir avec du charbon.)* Carbone denigrare.*Plin.* WĘGLEM co poczernić pomazać.

CHARBONNIER,subst.m.*(Celuy qui fait & qui vend du charbon.)* Carbonarius,ii,m. *Plaut.* WĘGLARZ ten co pali y przedaie węgle.

CHARBONNIERE,subst.f. *(Lieu où l'on cuit le charbon dans les forests.)*Fornax carbonaria. WĘGLARNIA mieysce gdzie węgle palą w lasach.

CHARCUTER,V.act. *(Hacher, ou couper la viande malproprement, comme les païsans.)* Dissecare malè. PO partacku ladaiako mięso pokraiać porzezać.

CHARDON, subst.m.*(Herbe piquante & épineuse.)* Carduus,ui,m.*Virg.* OSET ziele ciernisty y kolące.

CHARDON*à carder*,*ou Chardon à foulon*. Carduus fullonum,m.Dipsacos,aci,f.*Plin.*GRĘPLA do wyczesywania wełny grzebień Pilśniarski.

CHARDON *benit*, *(Herbe medecinale.)* Carduus benedictus,i,m. OSET Włoski,ziele lekarskie.

CHARDON *Nostré-Dame* ou *Argentin(que Matthiole appelle Epine blanche,*ou *Chardon d'asues.)* Leuccachanta,æ,f, Mariæ carduus,i,m. OSTROPEST ziele.

CHARDONNIERE, subst. f. *(Terre semée de chardons.)* Carductum,i,n. *Pallat.* OSETNIK, Pole ostem posiané.

CHARDONNERET, subst.m. *(Petit oiseau agréable par la beauté de son plumage & par son chant.)* Carduelis,is,f. Acanthis, idis, f. *Plin.* SZCZYGIEŁ ptaszek mały piękny z pierza swego y głosu.

(On parle mal quand on dit *Chardonnet* en nôtre Langue) Zle ten mowi w Francuskim kto mowi *Szardonet*.

CHARGE,subst.f.*(Poids, fardeau, faix.)* Onus, *genit.*oneris,n.Pondus, *genit.*ponderis,neut *Cic.* CIĘZAR, ładowanie.

Beste de charge,beste de voiture. Jumentum clitellarium, dossuarium. *Var.* Sacrinarium jumentum. *Cæs. Plin.* Bydlę pod cięzary bydlę wozowe iuczne.

Cette muraille ne peut porter aucune charge. Iste paries non fe onerari patitur. *Vitr.* Ta ściána żadnego cięzaru znieść nie może.

Succomber sous la charge.Cedere oneri.*Plin.* Upadać ustawać pod cięzarem.

Il porte une grande charge sur son dos. Gravius dorso onus subit.*Hor.* Wielki cięzar na sobie nosi,na grzbiecie,na plecach.

Des vaisseaux de charge,qui servent à porter des munitions & des marchandises.Naves onerariæ.*Cæs.* Statki ładowne ktore prowadzą żywności y towary.

ON DIT en ce sens figurement, *C'est une charge fort pesante que quatre-vingts ans sur la teste,c'est un lourd fardeau*. Ætas octoginta annorum est mala merx tergo. *Plaut.* *(Terence a dit*.Paupertas onus est & miserum & grave, *La pauvreté est une mauvaise charge*.) MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: wielki to cięzar na głowie lat ośmdziesiąt wieku cięzki to tłomok,zły towar. *Terencyusz mowi,ubostwo zły to owar.

Estre à charge quelqu'un,luy estre incommode.Oneri esse alicui.*Cic.* Być cięzkim komu,cięzyć mu,naprzykrzać mu się.

Comme je connois sa retenuë,je croy qu'il ne vous sera point du tout à charge.Ut ejus modestiam cognovi, gravis tibi nullâ in re erit.*Cic.* Znaiąc skromność iego rozumiem że cale niebędzie ci cięzkim.

Il est à charge par-tout.Ubique pergravis habetur. *Tacitus.* Wszędzie y wszystkim iest cięzki.

Cette ville est fort incommodée, à cause des grandes charges qu'elle a.Hæc urbs maximis oneribus pressa est.*Cic.*To miasto iest bardzo uciśnione, dla wielkich podatkow ktoremi iest przeładowane.

Cette homme a bien de la charge sur les bras,il a bien de la famille. Est ipsa ampla familia alenda & sustendanda. Ten człowiek má wielki cięzar ná ramionach, na głowie swoiey, ma wiele domownikow żywić.

On met de nouvelles charges sur les peuples durant la guerre. Nova onera,*ou* vectigalia, populis imponuntur bellitempore.*Cicer.* Nowe podatki nakładaią na lud podczas woyny.

Je suis fasché de vous estre tant à charge.Tibi tanto sumtui esse mihi molestum est. *Plaut.* c'est à dire *que vous fassiez tant de dépenses pour l'amour de moy*. Bardzo mi żal tego że ci się naprzykrzam, że ci tak cięzki iestem, to iest że tyle dlamnie kosztu podeymuiesz

CHARGE, *(Employ,dignité, magistrature, office,qui chargent toûjours & incommodent ceux qui les possédent.)* Munus. Onus.*Cicer.* URZĄD, Godność dostoieństwo ktore zawsze cięzy y naprzykrzy się temu ktory ie na sobie má.

CHARGE *de chevalier du guet*. Præfectura vigilium, *gen.* præfecturæ,fœm.*Tacit.* URZĄD,Starszego nad rontami,strażniczy.

ENTRER *en charge*. Inire munus aliquod *(ou* aliquem magistratum.)*Cic.***Sortir de charge*.Abire magistratu.**Se défaire, se démettre d'une charge*. Abdicare magistratum.Abdicare se magistratu.*Cic.* WNIŚC w urzędy.*Wyniść z urzędu *Złożyć urząd swoy.

Estre en charge. Magistratum habere, *ou* gerere. *Cic.* Być ná urzędzie.

Faire bien sa charge, s'en acquiter dignement, en remplir tous les devoirs, toutes les obligations. Munere suo rectè perfungi.*Cic.*Munus publicum pro dignitate tueri, *ou* sustinere. *Cic.* Godnie sprawować swoy urząd, pełniąc wszystkie iego części, y powinności.

Qui a passé par les charges.Honoribus usus,*ou* perfunctus, a,um.*Cic.* Ktory przez urzędy przeszedł.

Faire la charge d'un autre en son absence. Alterius absentis munus obire, *ou* sustinere. *Cic.* Urząd cudzy zá kogo inszego odprawować, w niebytności iego.

LA CHARGE *de consul*. Consulatus, ûs, masc. **De Préteur*.Prætura,æ,f.*D'Edile*. Ædilitas,atis,f. **De Censeur*. Censura,æ,f. *Cic.* URZĄD Naywyższego Radcy.*Naywyższego Sędziego. *Budowniczego álbo Podwoiewodzego. *Naywyższego Przełożonego obyczaynosci y karności.

CHARGE,*(Devoir, obligation.)*Munus, *genit.*muneris,n. Partes, *genit.*partium,f.plur.*Cic.* Officium,ii,n.*Cic.* URZĄD Powinność obowiązek.

C'est vostre charge,C'est vostre devoir.Tui muneris est Tuum est munus, *ou* officium.*Cic.* Twoia to powinność, twoy urząd, twoia rzecz.

CHARGE, *(Commission, ordre qu'on donne à quelqu'un de faire une chose.)* Provincia,æ,f.*Ter.*Negotium,ii,n.Pars, *gen.* partis,f.Cura,æ,f.*Cic.* URZĄD zlecony komu,powinność ná kogo włożona

César m'a donné charge de ne laisser sortir personne d'Italie. Partes Cæsar mihi has imposuit, ne quem omninò discedere ex Italiâ patiar. *Cæs.* Cezar mi zlecił urząd, abym nikomu wyniść z Włoch niedopuszczał.

On donna charge aux Ediles de faire faire garde la nuit autour des temples. Datur negotium Ædilibus, ut noctè vigilias agerent ad ædes sacras.*Cicer.* Roskazano Budowniczym, áby wartę trzymali w nocy około Bałwochwalnic.

Vous avez pris la une charge, ou *un employ bien difficile*. Duram provinciam suscepisti.*Ter.* Wziąłeś ná siebie urząd, powinność bardzo trudną.

Si vous voulez qu'on ait bien soin de quelque chose, vous n'avez qu'à en donner la charge à cét homme la.Huic mandes, si quid rectè curatum velis. *Terent.* Jeżeli chcesz áby wielką pilność miano około czego, temu człowiekowi to zlecć.

CHARGE. *(Condition.)* Lex, *genit.*legis,f.Conditio,onis,f. UMOWA warunek kondycya.

A la charge de ou *que*. Eâ lege,ut. Eâ conditione. Pod tą kondycyą że álbo áby.

A la charge, ou *à condition que*. Id tibi do eâ lege. *ou* eâ conditione. Daię ci to pod tą kondicyą umową ábyś.

4 Cccc CHAR-

CHARGES au plurier, (*Crimes, dépoſitions dont on charge un accuſé*. Criminationes, onus. f. pl. Crimina, *genit.* criminum. neut. pl. *Cic.* OBWINIENIA zárzuty uczynione świadectwo przeciwko złoczyńcy iákiemu złożone.

Envoyer les charges & informations. Mittere criminationes & inquiſitiones. Posłać zárzuty, y winowania.

Interroger un accuſé ſur les charges & informations. Reum interrogare ex elogio. *Bud.* Pytać obwinionego áby ſię ſprawił o zarzuty y winowania przeciwko niemu złożone.

CHARGE, (*Attaque, cambat.*) Aggreſſio, onis. f. Impetus, ûs, m. *Cic.* POTRZEBA, potyczka, bitwa ſprawa.

Sonner la charge. Signum pugnæ dare. *Tacit.* Uderzyć do potrzeby, dać znak do ſprawy.

Aller à la charge. Incurrere in hoſtem. *Cæſ. Cicer.* Iść do prawy, uderzyć ná nieprzyiaciela wſtępnym boiem.

Revenir, ou *retourner à la charge*, (*Recommencer le combat*) Redire ad hoſtem *Cic.* Prælium redintegrare. *Cæſ.* Wrocić ſię do ſprawy, do bitwy, znowu ſię potykać.

ON DIT figurement en cette ſignification, *Retourner à la charge*, (*faire de nouvelles inſtances pour obtenir une choſe dont on a eſté refuſé*) Rem denuò efflagitare. Dare pugnam denuò *Terent.* MOWIĄ niewłaśnie w tym rozumieniu Wrocić ſię do ſprawy, znowu ſię potykać, nowe znowu ſtarania czynić áby dokazáć czego, álbo doſtąpić, co nas pierwey omyliło.

CHARGE, (*La quantité de poudre qu'il faut pour charger quelque arme à feu.*) Certus pulveris tormentarii modus. ŁADUNEK miara wiele prochu trzeba do nábicia ſtrzelby.

Ce canon porte vingt livres de charge. Illud tormentum bellicum oneratur pulveris ſulphurati libris viginti. Ta armata dwadzieścia funtow bierze w ſiebie.

CHARGEANT, m. (*on prononce* charjant) CHARGEANTE, f. Onerans. Gravans, antis. omn. gen. CIĘZĄCY, Uciążáiący, Obciążaiący, Obciążaiąca.

CHARGEANT en un ſens figuré, *Accablant, incommode.* Gravis & hoc grave. Moleſtus, a, um. *Cic.* CIĘZĄCY w rozumieniu niewłaſnym uciſkaiący, náprzykrzony, uciązliwy.

Vne viande chargeante, qui charge l'eſtomac. Gravis cibus. *Cic.* Strawa rzecz do iedzenia ciężąca żołądkowi.

Vne odeur qui charge la teſte, qui l'appeſanti. Odor aggravans capita. *Plin.* Zápach ciężący głowie, przykry, co ciężkość głowy czyni.

CHARGÉ, m. CHARGÉE, f. part. paſſ. Re aliquâ onuſtus Oneratus, a, um. *Cic.* OBCIĄZONY, OBCIĄZONA, Ładowny, naładowany.

Vaiſſeau chargé de bled. Frumento onuſta navis. **De butin* Prædâ. *Cic. Liv.* Statek ładowny zbożem. *Náładowany zdobyczą.

CHARGÉ *de viande & de vin*, (*qui a trop beu & trop mangé.*) Onuſtus cibo & vino. *Cicer.* **De cuiſine, qui eſt gros & gras.* Ventrioſus, i, m. *Plaut* OBCIĄZONY, przeładowany iedzeniem y piciem, co zbytecznie iádł y pił. *Naładował zkuchni, co ieſt gruby y tłuſty.

ON DIT. *Chargé d'eſperance d'une récompenſe.* Præmiorum ſpe onuſtus, *ou* oneratus. *Cic.* MOWIĄ nádzieiami odpłaty obłożony, tyle maiący obietnic że mu aż ciężą.

Vn temps fort chargé, fort noir. Tempus nebuloſum, *ou* turbulentum. *Cic.* Czas bardzo záſępiony, ciemny, mgliſty pochmurny mgłami zewſząd obtoczony.

Vne couleur chargée. Color ſatur. *Plin.* Farba zbytnie przebrana.

CHARGER, V. act. (*Mettre un fardeau ſur quelqu'un*, ou *ſur quelque animal.*) Re aliquâ aliquem onerare. *Onus alicui imponere. *Cæſ.* ŁADOWAC wkładać ciężar iáki ná kogo álbo ná bydlę iakie.

Charger les beſtes de ſomme. Extollere onera in jumenta. *Var.* Sarcinas imponere jumentis. *Plaut.* Walić ciężary ná bydlęta podwodne kłaść iuki.

Je chargeay des vaiſſeaux de vin & de lard. Oneravi naves vinũ & lardũ. *Petr.* Ładowałem ſtatki winem y ſłoniną

Il acheta un navire de trois cens tonneaux qu'il chargea de marchandiſes Navem paravit metretas quæ trecentas tolleret, in eamque merces plurimas impoſuit. *Plaut.* Kupił ſtatek o trzech ſet beczkach ktory náładował towarami

Eſtre trop chargé. Premi, *ou* opprimi onere. *Cic.* Być przeładowanym.

CHARGER, *Rendre, rapporter beaucoup, parlant des arbres & des moiſſons.*) Reddere, Ferre. Afferre. *Colum. Plin.* OBRODZIC zárodzić wydawać przynoſić wiele owocow obradzać mowiąc o drzewach, y zbożach.

Cet arbre charge beaucoup, rapporte beaucoup de fruit. Hæc arbor multos fructus affert, *ou* producit. *Colum.* To Drzewo obradza, obſypuie, wiele bardzo owocow rodzi.

Lors que la moiſſon eſt abondante autre part, mon champ charge moins. Cùm alibi meſſis frumenti maxima eſt, ager meus reddit minùs. *Plaut.* Kiedy gdzieindziey obfity ieſt urodzay, moie pole mniey obradza.

Les branches d'arbres ſont chargées de fruit. Fructu induuntur palmites arborum. *Colum.* Gałązie ſię uginaią pod owocem, obſypane ſą owocem.

L'olivier ne charge pas tous les ans. Olea non continuis annis fructum affert. *Colum.* Oliwnik nie każdego roku obradza

Les vignes ſont chargées de raiſins. Uvis induunt ſe vineæ. *Colum.* **La terre eſt chargée de moiſſons.* Induitur ſegetibus terra. *Plin. Jun.* Winnice obrodziły iágodami. *Pola obrodziły zbożami.

CHARGER dans un ſens figuré, (*Accabler quelqu'un.*) Onerare. Cumulare. act. *Cicer.* OBŁADOWAC w niewłaſnym rozumieniu, nágodzić komu czego, nádać, obłożyć go czym.

Charger quelqu'un de biens, de bienfaits, d'honneurs, de louanges. Bonis, muneribus, honoribus, laudibus, onerare, *ou* cumulare, *ou* extollere aliquem, act. *Cic.* Nágodzić komu łaſk, dobrodzieyſtw, dobr, chwały, ſławy.

Charger quelqu'un d'injures, de malediƈtions, d'opprobres, d'affronts. Onerare aliquem injuriis, maledictis, probris, contumeliis. *Cic. Hor. Plaut.* Nágodzić komu żelyżwości złorzeczeńſtwa, obelgi, hańby.

Charger quelqu'un d'envie. Invidiam alicui conflare. *Cicer.* **Charger le peuple d'impoſts.* Populum vectigalibus onerare. *Plin Jun.* **Trop charger le peuple.* Nimium oneris plebi imponere. **Charger ſon eſtomac de viande.* Cibis onerare ſtomachum. Sumere nimiùm cibi. *Cic.* **Charger quelqu'un de coups de poings & de pieds.* Incurſare aliquem pugnis & calcibus. neut. *Plaut.* Zwalić zazdrość na kogo. *Obciążyć lud podatkami, nałożyć podatki na lud. *Zbytecznie lud obciążać. *Przeładować żołądek iadłem, zbić kogo pięściami y zdeptać nogami.

Eſtre chargé de dettes. Ære alieno premi, (premor, premeris. preſſus ſum.) paſſ. *Cic.* Być obciążonym długami.

ON DIT encore dans le meſme ſens, *Charger quelqu'un d'un crime, l'en accuſer.* Crimine aliquem onerare. *Plaut.* Premere aliquem crimine. MOWIĄ w tymże rozumieniu okryć kogo winą, álbo obwinić go o kryminał.

Les témoins le chargent & le déchargent. Teſtes premunt reum & ſublevant. *Plin. Jun.* Swiadkowie go obwiniaią, y ochraniaią.

CHARGER *l'ennemi*, (*Donner deſſus.*) Aggredi hoſtem Invadere Impreſſionem, *ou* impetum facere in hoſtem. *Cæſ. Cic* Wpaść, uderzyć na nieprzyiaciela.

Charger l'ennemy en queuë. Noviſſimos hoſtes, *ou* noviſſimum hoſtium agmen premere. *Cæſ* Terga hoſtium impugnare. *Liv.* Napaść uderzyć ztyłu na odwod nieprzyiacioł.

CHARGER *une arme à feu*, (*y mettre de la poudre & du plomb.*) Fiſtulam ferream, *ou* tormentum bellicum, pulvere tormentario & glandibus farcire. NABIC ſtrzelbę prochu y ołowiu w nię wſypać.

ON DIT, *Charger ſes comptes d'une ſomme la mettre, la coucher dans ſes comptes, l'enregiſtrer.* Onerare rationes aliquâ pecuniæ ſummâ *Cic.* MOWIĄ ná ſwoy regeſtr ſummę iaką wziąć, wpiſać ią w rachunki ſwoie

Charger ſa memoire de quelque hiſtoire. Aliquam hiſtoriam mandare memoriæ. *Cic.* Wpamięć ſobie hiſtoryą iaką wziąć

CHARGER, (*Donner charge & commiſſion de faire une choſe.*) Aliquid alicui mandare, *ou* demandare. *Cic. Ter. Liv.* ZLECIC, Zlecenie komu dać áby co uczynił.

(S'il ſuit un *de* avec un Infinitif François, on exprime ordinairement ce *de* par *ut* avec un Subjonctif: commme. Ieżeli potym ſłowie żlecić w Francuſkim naſtępuie artykuł *de* z ſłowem w ſpoſobie nieokryślonym wyrażaią zwyczaynie to *de* przez *áby*, iáko.

Il m'a chargé de vous ſaluër. Mihi mandavit ut te ſalutarem. Juſſit ſalvere. *Cic.* Zlecił mi ábym ci ſię kłaniał.

Je te charge d'avoir ſoin des bouteilles. Te lagenis præficio. *Plaut.* Zlecam ci ſtaranie o flaſzach, abyś miał ſtaranie o koło ſzklá.

SE CHARGER *d'une choſe*, ou *d'une perſonne*, (*en prendre le ſoin.*) Alicujus curam ſuſcipere. *Colum.* Wziąć na ſiebie rzecz iaką, oſobę iaką, ſtaranie mieć o niey.

Il s'eſt chargé d'écrire les actions d'Auguſte, & a entrepris de conſacrer l'hiſtoire de ſes guerres à l'immortalité. Sumſit ſibi ſcribere res geſtas Auguſti, & bella diffundere in ævum. *Hor.* Wziął ná ſiebie opiſanie dzieł Auguſta, y podiął ſię podać álbo poświęcić woyny iego pamiątce nieśmiertelney.

Je m'en charge, ſoyez en repos de ce coſté là. Ad me, *ou* in me recipio, jam quieſce. *Cic. Ter.* Biorę to ná ſię możeſz ſię ná tym uſpokoić.

Il s'en eſt chargé à ſes & fortunes. Salvum id fore recepit ſuis periculis. Wziął to ná ſiebie lub zyſk lub ſtrata iego w tym właſna.

Il s'eſt chargé de faire tout cela. Omnia ſe facturum recepit *Cic.* Wziął ná ſiebie, że to wſzyſtko zrobi.

Vn heritier eſt chargé, eſt tenu de payer les dettes d'une ſucceſſion Heres tenetur nomina ſolvere, *ou* præſtare alicujus hereditatis. Dziedzicowi náleży opłacać dziedzictwo z długow

ON DIT populairement (*d'un homme qui groſſit*, ou *dont le ventre groſſit*,) *Il charge ſur le devant*, ou *Il baſtit ſur le devant.* Ventrioſus fit. *Plaut.* MOWIĄ potocznie o człowieku ktory grubieie, ktory tyie, y w brzuch rośnie, Ładuie z przodu, buduie z przodu.

CHARGEUR, ſubſt. maſc. (*Officier de Ville qui eſt ſur les Ports pour charger le bois dans des charrettes.* Qui congerit, *ou* componit (ligna aut fœnum) in vehiculo. NAKŁADACZ, Sługa mieyſki ná portach będący ktory ma urząd nákłádać drew ná fury.

CHARIAGE, ſubſt. m. (*Salaire qu'on paye pour la voiture de bois* &c.) Pro vecturâ ſalarium, ii, n. *Plin.* Furowe, podwodne, płaca od fury drew &c.

CHARIOT, ſubſt. m. (*Voiture à quatre rouës, qui n'a qu'un timon.*) Carrus. i, m. *Cæſ.* Currus, ûs, m. WOZ, powoz o czterech kołach a o iednym dyſzlu.

CHARIOT *à quatre chevaux*, ou *tiré par quatre chevaux.* Quadriga, æ. *Cic.* WOZ o czterech koniach ktory cztery konie ciągną do ktorego cztery konie záprzęgaią.

Chariot armé de faulx, (dont on ſe ſervoit anciennement dans les combats.) Covinus, i, m. *Sil-Ital.* Woz koſami do koła uzbroiony iákiego z dawna ná woynach záżywali.

(Celuy qui combattoit de deſſus ce chariot s'appelloit *Covinarius, ii, m. Tacit.* Ten co ſię potykał ná tym wozie názywał ſię koſzowy.

Conduire un chariot. Aurigare. *Suet.* Wozić wozem.

Qui conduit un chariot. Aurigator. *Suet.* Woźnica.

La conduite, ou *l'action de conduire un chariot.* Aurigatio. *Suet.* Woznictwo, powożenie.

CHARITABLE, adject. m. & f. (*Bien-faiſant, ſecourable.*) Beneficus. Benignus. Benevolus. *Cic. Ter.* DOBROCZYNNY, Uczynny, użyty, chętliwy.

CHARITABLEMENT, adv. (*D'une maniere charitable.*) Benignè. Benevolè. adv. *Cic.* DOBROCZYNNIE, Uczynnie, chętnie.

CHARITÉ, ſubſt. f. (*L'une des trois vertus Théologales, qui conſiſte à aimer Dieu de tout ſon cœur, & ſon prochain comme ſoy meſme. Elle eſt l'ame de toutes les vertus.*) Charitas, atis, fœm. Amor Dei & proximi. MIŁOSC iedna z czterech cnot Teologicznych ktora ná tym záwiſła áby Boga kochać z całego ſerca á bliźniego iáko ſiebie ſamego. A ona ieſt duſzą wſzyſtkich cnot.

CHARITÉ, (*Bonté, tendreſſe qu'on a à ſoulager les pauvres & les miſérables.*) Beneficentia, Benignitas, Benevolentia *Cic.* MIŁOSIERDZIE, Litość, ſkłonność ſerca, ktorą kto ma do politowania nád ubogiemi, y poratowania onych, y nędznych.

Avoir de la charité pour quelqu'un. Charitate & amore complecti aliquẽ. Mieć miłoſierdzie nád kim miłość do kogo

CHARITÉ, (*L'aumoſne que les pauvres demandent aux riches.*) As, *genit.* aſſis, m. MIŁOSIERDZIE, iałmużna ktorey ubodzy proſzą u doſtatnieyſzych.

Celuy qui avoit fait naufrage portoit le triſte tableau de ſon infortune, pour ſe procurer quelque ſecours en demandant la charité. Naufragus fractâ rate, pictâ ſe tuetur tempeſtate, aſſem rogando. *Stat.* Ten co był zátonął noſił żałoſny obraz ſwego nieſzczęścia, ſzukaiąc pomocy iákiey y żebrząc iałmużny.

ON DIT à contre ſens, (*quand on médit d'une perſonne, & qu'on luy impute quelque mal.*) *Je ſçay toutes les charitez qu'on m'a preſtées,* ou *tous les mauvais offices qu'on m'a rendus depuis la mort de Céſar.* Nota mihi ſunt, quæ in me poſt Cæſaris mortem contulerint. Nota ſunt mihi omnia quæ de me ſparſerunt à morte Cæſaris. *Cicer.* MOWIĄ w przeciwnym rozumieniu, kiedy kto zle gada o kim, y co złego mu przyznaie: Wiem iá co ná mnie náprawili od śmierci Cezara, wiem iákie ich ku mnie ſerce, y iák mi ſię przyſłużyli od śmierci Cezara.

ON DIT encore proverbialement, *Charité bien ordonnée commence par ſoy meſme.* Proximus ſum egomet mihi. *Ter.* *Je ſuis le plus proche à moy meſme.* MOWIĄ ieſzcze przyſłowiem: Miłość porządna záczyna ſię od ſiebie ſamego: Jam ſobie ſamemu náybliżſzy.

LA CHARITÉ, (*Ville & Prieuré du Nivernois ſur la Loire.*) Charitas, atis. MIŁOSC Miaſto y Przeorſtwo Niwerniy nád Ligerą.

CHARIVARI, ſubſt. m. (*Bruit qu'on fait la nuit, meſlé de huées & au ſon des utenſiles de cuiſine à la porte de vieilles gens qui ſe ſont rémariez.*) Tumultuoſus & clamoſus ſonitus, *genit.* tumultuoſi & clamoſi ſonitûs. *Plaut.* Hałas, Łoſkot nocny ſzyderſki, z wrzaſkiem zmięſzany, y z trzaſkiem álbo dzwonieniem w náczynia kuchenne, ktory czynią przed wrotami lub drzwiami ſtarych ludzi kiedy znowu w małżeńſtwo idą

Faire un charivari devant la porte de quelqu'un. Vociferatione, ſtriduliſque conviciis ante ædes proſcindere, *ou* differre aliquem *Plaut.* Hałas z ſzyderſtwem czynić przededrzwiami czyiemi.

CHARLATAN, ſubſt. m. (*Vendeur de fauſſe thériaque, faux médecin qui monte ſur le théatre pour débiter de méchantes drogues.*) Circulator. *Celſ.* Circumforaneus pharmacopola. *Cic.* CIARLATAN Oſzuſt, przedaiący fałſzywą dryakiew, fałſzywy doktor, co ná plac widoku wſtąpiwſzy ladaiakie lekarſtwa ludziom udaie.

CHARLATAN, (*Enjoleur, flateur.*) Palpator. *Plaut.* Veterator. *Ter.* PODCHLEBCA Szalbierz.

De charlatan. Circulatorius. *Quint.* Szalbierſki, Oſzuſtowſki.

CHARLATANER *quelqu'un*, V. act. mot bas, (*Enjoler, tromper quelqu'un, en luy diſant des douceurs.*) Blandis verbis & magnidicis mendaciis circumducere aliquem. *Plaut.* ZMAMIC zbłaźnić kogo, odrwić go pozorne mu rzeczy prawiąc

CHARLATANERIE, ſubſt. f. (*Perſuaſion artificieuſe par des paroles & des promeſſes.* Verboſæ ſtrophæ. *Phæd.* OSZUSTOSTWO, Zmanienie ſztuczne ſłowy y obietnicami kſztałtnemi.

Il acquit beaucoup de réputation par ſes charlataneries. Sibi famam acquiſivit verboſis ſtrophis. *Phæd.* Wielkie imię ſobie uczynił przez oſzuſtoſtwa ſwoie.

CHARLEMONT, (*Ville des Païs-Bas dans le Comté de Namur baſtie par Charles-Quint.*) Carolomontiũ, ii, n. KARLOMONT Miaſto niżſzych niemiec w Hrabſtwie Nemurſkim záłożone od Karola piątego Ceſarza.

CHARLEROY, (*Ville des Païs-Bas ſituée ſur une hauteur près de la Sambre à cinq lieuës de Namur.*) Caroloregium, ii, neut. KARLOREG Miaſto niżſzych Niemiec położone ná gorze bliſko Skombry o pięć mil od Nemuru.

CHARLEVILLE, (*Ville ſur la Meuſe au Septemtrion de la Champagne.*) Carolopolis, is, f. KARLOPOL Miaſto nád Mozelą od połnocy Szampaniy.

CHARMANT, m. CHARMANTE, f. adject. (*Qui a des charmes, des attraits.*) Lepidus. Venuſtus. *Cic.* MIŁY przyiemny powabny co ma wſobie wdzięk, powaby, przyiemność.

Il eſt charmant à table. Suavis eſt in convictu. *Petr.* Miły ieſt w poſiedzeniu.

Vne fille qui a les mœurs charmantes. Virgo lepidis moribus. *Cic* Panna ktorey obyczaie ſą pełne przyiemności

Vne beauté charmante. Eximia pulchritudo. Excellens formæ pulchritudo. *Cic.* **Des diſcours charmants.* Suaves, & blandi ſermones. *Cic.* Uroda dziwna. *Mowy dziwnie piękne.

Il eſtoit charmant dans ſes railleries, (il y avoit de la beauté dans ſes railleries.) In jocando lepos erat. *Cicer.* Miły był w żartach ſwoich, coś pięknego było w żartach iego.

CHARME, ſubſt. m. (*Enchantement.*) Cantio. Faſcinatio. onis, f. *Cic. Plin.* Carmen. *Virg.* CZARY.

Faire un charme. Componere cantus. *Tibul.* Czary czynić.

Déliver quelqu'un de la paſſion de l'amour par des charmes. Solvere amores cantibus. *Tibul.* Uwolnić kogo od paſſyi miłości czarami.

CHARME, (*Attrait.*) Illecebra. Lenocinium. *Cic.* Illicium. *Var.* POWAB, wdzięk, ponęta.

La vertu a des charmes pour nous attirer au veritable honneur. Suis nos illecabris trahit virtus ad verum decus. *Cicer.* Cnota ma powaby dla pociągnienia nás do ſzczęścia prawdziwego.

Les charmes des vices. Vitiorum delinimenta. *Tacit.* Powaby ponęty przyłudy złe grzechowe.

CHARME,(*Arbre.*) Carpinus,i,fœm.*Colum.* TRZMIEL Drzewo.

De charme, ou *de bois de charme.* Carpineus,a, um. *Plin.* Trzmielowy, z trzmieliny.

CHARMER, V. act. (*Enchanter, produire quelque effet ſurprenant par la puiſſance des charmes*, ou *du démon.*)Cantare.Incantare,Faſcinare.*Virg. Hor.* OCZAROWAC,Omamić ſkutek iákidziwny wyprowadzić przez moc czarow álbo czarta

*Charmer un ſort.*Devotare ſortes.*Plaut.* Oczarować los.

CHARMER ſe dit au figuré pour *Faire*,ou *dire des choſes qui plaiſent & qui raviſſent d'admiration.* Allicere. Illicere. Pellicere.*Cic.* OCZAROWAC,Omamić mowi ſię *niewłaśnie* zá miaſt czynić álbo mowic tákie rzeczy ktore ſię podobaią, y podziwienie czynią.

Charmer un auditeur par la beauté d'un diſcours. Allicere, Permulcere aures aſſiſtentium. *Quint.* Słuchacza w podziwienie wprawić, pięknością mowy ſwoiey.

Charmer les ennuis de la ſolitude par la lecture des Poëtes. Solitudines ruris Poetarum lectione eblandiri. *Colum.* Oſzukać tęſkność oſobności, czytaniem Wierſzow.

Il dit des choſes qui charment & qui enlevent. Ea loquitur quæ mulcent animos & rapiunt admiratione.*Cic.* Takie rzeczy powiada ktore dziwnie ſię podobaią y porywaią każdego

Je ne vois rien qui ſoit plus capable de charmer mes ennuis & mes maux que voſtre converſation & vôtre amitié. Major mihi levatio afferri nulla poteſt, quàm conjunctio neceſſitudinis, ſermonumque noſtrorum. *Cicer.* Nic nie widzę coby mogło tęſknoty moie y troſki uśmierzyć iáko poſiedzenie y rozmawianie z tobą.

Se laiſſer charmer par le vice & la volupté. Vitiorum illecebris, cupiditatumque lenociniis pellici ac deliniri,*ou* capi.*Cic.* Dać ſię złudzić wyſtępkom y roſpuście.

Eſtre charmé par l'eclat de l'or. Aſtupere auri fulgore.*Stat.* Być złudzonym od blaſku złotego.

CHARMILLE, ſubſt.f. (*Plant de charme dont on fait des paliſſades.*)Carpinea ſemina. TRZMIELINA ſadzona z ktorey palowania robią.

CHARMOYE, ſubſt. f. (*Plant de charmes qu'on éleve.*) Carpinetum,i, neut. TRZMIELINA mieyſce trzmieliną ſadzone ktore chowaią.

CHARNAGE, ſubſt.m. (*Le temps de l'année dans lequel on mange de la chair.*)Tempus anni quo carnibus veſci licet MIĘSNE dni, czas w roku kiedy mięſo iedzą.

CHARNEL,m.CHARNELLE,f.adject.(*De la chair*)Carneus,a,um. CIELESNY, CIELESNA, od ciała.

ON DIT,*Cet homme eſt charnel,Il aime les plaiſirs charnels*, ou *les plaiſirs de la chair.* Libidinoſus homo. *Cic.* MOWIĄ ten człowiek ieſt cieleſny, kocha ſię w roſkoſzach cieleſnych.

Vn plaiſir charnel. Libidinoſa voluptas. *Cic.* Uciecha cieleſna.

Il a eu une connoiſſance charnelle avec cette femme, il l'a connuë charnellement. Uſuram corporis illius mulieris cepit. **Il a eu habitude charnelle avec elle.* Conſuevit cum illâ. *Plaut. Ter.* CIELESNIE obcował z tą oſobą, cieleſnoſć z nią płodził.*W nałog cieleſności z nią wſzedł.

CHARNELLEMENT, adv. (*D'une maniere charnelle.*) Libidinosè.adv.*Cic.*CIELESNIE.

CHARNEUX, m. CHARNEUSE, f. (*Compoſé de chair.*) Carnoſus.*Solin.* CIELESNY, CIELESNA, złożony z ciała.

CHARNIER, ſubſt,maſc. (*Lieu où l'on entaſſoit les os des morts.*) Oſſuarium.*Vlp.* KOSNICA mieyſce gdzie ſkładano. kości zmarłych.

CHARNIERE,ſubſt.f.(*Morceaux de fer ou d'autre métal, qui s'enclavent l'un dans l'autre avec une riveure qui les traverſe.*)Verticuli,orum,m.pl. *Vitr.* WARTACZKA ſztuczki żelazne lub inſzego kruſzcu iedne ná drugie záchodzące z Oſką ktora przez nie przez ſrzodek przechodzi. *Szarnier.*

CHARNU,m.CHARNUë,f.adject. *Qui a bien de la chair*) Carnoſus. Carnulentus. Toroſus, a, um. *Colum.* CIELISTY, CIELISTA, Mięſiſty co ma wiele ciała ná ſobie zſiadły.

(On ne pourroit pas bien dire *corpulentum brachium*, un bras charnu,mais bien *Lacertoſum*,ou *muſculoſum brachium. Colum.*) Nie dobrze by ſię mowiło ramię cieliſte, ále lepiey Ramię barczyſte żyłowate.

CHARNURE, ſubſt. f. (*La chair de l'homme & des animaux.*)Caro.*Celſ.* CIELISTOSC, tuſza,ciało ludzi y bydląt.

CHAROGNE,ſubſt.f. (*Corps mort & puant.*)Cadaver,Cadaver tetrum,n.*Cic.* SCIERW zdechły y zgniły.

LE CHAROLOIS,(*Païs du Duché de Bourgogne.*Caroleſium,ii,n. KAROLEZ Kray Xięſtwa Burguńdyiſkiego.

CHARPENTE,(*on prononce* charpante)ſubſt.f. (*Gros bois dont on conſtruit les baſtimens.*) Materia, æ,f. Materies, iei,f. *Vitr.* DRZEWO budowne do budowania obrabiane.

La charpente d'un édifice. Materiaria ſtructura.*Vitr.* Cieſielſka robota budynku álbo domu iakiego drzewo budowne.

CHARPENTERIE, ſubſt.f. *on prononce* chapantrie .(*La charpente d' un bâtiment.*) CIESIELSKA robota w budowaniu.

CHARPENTERIE, ou *le métier de Charpentier.* Materiatura,æ, f. *Virg.* CIESIELSWO cieſiołka Rzemieſło cieſielſkie.

CHARPENTIER,ſubſt.m.*on prononce* Charpantier. (*Ouvrier qui taille & qui aſſemble la charpente.*) Materiarius, ii, m.*Plaut.*CIESLA rzemieślnik,co obrabia drzewo y obrabiane ſkłada.

CHARPENTER,(*on prononce*)V.act.charpanter. *Mot d'un rare uſage dans le ſens naturel: mais dans le figuré on le dit de ce qui eſt mal coupé.*)comme *Ce tailleur a charpenté mon étoffe.* Hic ſutor malè pannum diſſecuit. CIESAC, cieſielſtwem obrabiać ſłowo rzadko zażywane w Francuſkim co do rozumienia właſnego; ále w niewłaſnym mowi ſię za to co ieſt źle kraiane nie gładko, iako : ten krawiec porzezał pociosał mi materyą moię.

Ce Chirurgien eſt un ignorant, il a charpenté le bras de ce malade. Chirurgus iſte dilaceravit brachium ſauciiiſtius. Ten cerulik nic nieumie,pociosał rękę tego chorego.

CHARPIE,ſubſt.f. *Quelques-uns diſent* CHARPI, au m. (*Filets de vielle toile qui ſervent à faire des tentes & des plumaceaux pour panſer des playes.*)Linamentum,i,neut*Celſ.* Linamentum carptum,volſumque,i,neut. FLEYTUCH mec i z płotna ſkrobanego álbo płotno datre nici na nitki ſzarpane ná knoty do opatrzenia ran.

Metre de la charpie dans une play. Linamentum dare in plagam.*Celſ.* Fleytuch w ranę włożyć.

CHARRETTE,ſubſt.f. (*Voiture montée ſur deux rouës.*) Plauſtrum & Ploſtrum,i,neut. *Cic.Ceſ.* WOZEK na dwoch kołkach, kara.

ON APPELLE proverbialement, (*Vn homme fanfaron & qui ſe fait tout blanc de ſon eſpeé.*) *Vn avalleur de charrette ferrée.* Thraſo,onis,maſc. *Plaut.* NAZYWAIĄ przyſłowie n człowieka ktory ſię iunaczy y kordyaczy, wielki wozow kowanych połykacz.

CHARRETE'E,ſubſt.f.(*Ce que peut contenir une charrete, ſoit de bois ou de foin* &c.) Vehes,his,fœm. *Colum.* FURA to co może ſię włożyć na woz drew ſiana &c.

CHARRIAGE,ſubſt.m.(*Le charroy,la voiture.*) Vectura, æ,f.*Cic.Plaut.* Wożba.

CHARRIER,V.act.(*Voiturer,mener par charroy.*) Vehere, Vectare.Exportare, (o,as,avi,atum.(act.acc.*Cic.Horat.* FURAMI zwozić.

CHARRIER, (*parlant des rivieres qui charrient des glaçons.*)Glaciem vectare.ZASZOROWAC pędzić zatykać mowiąc o rzekach ktore kry pędzą y niemi zatykaią mieyſca iakie.

ON DIT proverbialement,*Charrier droit,(ne point faire de faux pas,avoir une conduite ſage & reglée.*)Rectum vitæ curſum inſtituere. MOWIĄ przyſłowiem proſtą drogą pędzić nie potknąć ſię, poſtępować ſobie proſto y porządnie.

CHARRON,ſubſt.m. (*Qui fait des charrettes* &c.) Carpentarius. STALMACH kołodziey co wozy robi.

*Chevaux de charroy.*Equi vectarii,m.plur.*Var.* Konie wozowe.

CHARRUE,ſubſt. f. (*Inſtrument avec quoy on laboure la terre.*)Aratrum,i,neut.*Cic.* PŁUG do orania roli.

*Manche d'une charuë.*Bura.Stiva,æ,fœm.*Virg.* **La coutre de la charruë.*Arari dens Dentale,is,n.*Virg.* Roſocha u pługa. *Kroy u pługa.

*Le ſoc d'une charruë.*Vomer,eris,*ou* Vomis,is,maſc.*Virg.* Lemieſz u pługa.

ON DIT proverbialement, *Mettre la charuë devant les boeufs*, pour dire *Changer l'ordre naturel des choſes,& mettre au commencement ce qui devroit eſtre à la fin.* Præpoſterè agere omnia. MOWIĄ przyſłowiem: zaprządz pług przed wołmi to ieſt odmienić porządek rzeczy przyrodzony,á to naypierwey kłaść co miało być ná oſtatku.

ON DIT encore, *C'eſt une charruë mal attellée*, (*parlant des gens qui eſtant liez d'intereſts & par quelque ſocieté s'accordent mal enſemble.*) Sunt ſocietate inter ſe diſcordes. MOWIĄ ieſzcze nieſprzęgłe iarzmo mowiąc o ludziach ktorych ieden intereſs wſpolny wiąże w ſtanie iakim ale ſię z ſobą niezgadzaią.

CHARTIER,ſubſt.m.(*Qui mene une charette.*) Ploſtrarius.Carrucarius,ii,m.*Vlp.* WOZNICA ten co powozi.

ON DIT proverbialement, *Il n'eſt ſi bon chartier qui ne verſe*,pour dire qu'*Il n'y a point d'homme ſi ſage qui ne faſſe quelque faute en ſa vie.* Nemo mortalium omnibus horis ſapit.*Plin.* Aliquando bonus dormitat Homerus. MOWIĄ przyſłowiem niemaſz tak dobrego woźnicy ktoryby nie wywrocił kiedy, to ieſt niemaſz człowieka tak mądrego ktoryby kiedy w życiu ſwoim nie pobłądził.

CHARTRES, (*Ville épiſcopale de la Beauce.*) Carnutum, i,n,*Cæſ.* KARNOT Miaſto Biſkupie w Beocyi.

CHARTRE, ſubſt. f. ce mot ſignifioit ancienemant *une Priſon.* Carcer,eris,m.*Cic.* KUCZA to ſłowo z dawna znaczyło więzienie.

LA CHARTRE,(*Petite ville du bas Vendoſmois ſur le Loir*) Carcer, ceris, maſc. KARNOT małe miaſteczko, niżſzego Wandomu nad Ligerą.

LA CHARTRE ſe dit.*d'une maladie,qui fait tomber en langueur,& qui deſſeche toute l'habitude du corps.*Tabes.*Celſ.*Tapitudo. *Plin.* SUCHOTY, Choroba ktore ſłabi,y wſzyſtkie ciało trawi y wycieńcza.

Eſtre en chartre. Atrophiâ laborare. Tabe confici. *Celſ.Ov.* Być w ſuchotach.

Qui eſt en chartre. Atrophus,a,um.*Plin.* Suchotnik coieſt w ſuchotach.

CHARTRES,f.(*Vieux titres & papiers qui concernent un eſtat*,ou *des familles.*) Inſtrumenta Monumenta, orum. *Plin.* Veteres chartæ. KARTY,papiery,prawa dawne ſłużące pańſtwu iakiemu, álbo domowi.

TRESOR *des chartres*, (*Lieu vouté où l'on met les titres & papiers qui concernent une famille.*) Tablinum. Tabularium. *Plin.* SKARBIEC mieyſce ſklepione na papierow álbo prawnych kart złożenie y ſchowanie, kancellarya.

CHARTRIER,(*Celuy qui garde les chartres.*) Tabularius. *Tacit.* PODSKARBI od praw,ten co ma pod kluczem ſwoim prawne papiery czyie, Sekretarz, piſarz,Kanclerz.

LA CHARTREUSE,(*Montagne affreuſe du Dauphiné aſſez proche de Grenoble où ſaint Bruno ſe retira & fonda ſon Ordre.*) Charthuſia,iæ,f. KARTUZYA gora ſtraſzna Delfinatu dość bliſko Gracyanopolu gdzie S. Bruno ſię oddalił, y poſtanowił ſwoy Zakon.

CHARTRIN,au *le païs Chartrin*,(*La vray Beauce, Province de France.*) Carnotenſis,*ou* Carnutenſis ager.maſc. KARNOTENSKA Kraina,prawdziwa Beocya Prowincya Francuſka.

Qui eſt du païs Chartrin. Carnutenſis & hoc Carnutenſe. adject. Karnotanin, álbo Karnotanka, ten álbo ta co ieſt z Karnotańſkiego.

CHARVI,ou CARVI,ſubſt. m. (*Herbe.*) Leontice, es, f. *Plin.* MIŁOSNA ziele.

CHASSE,ſubſt.fœm.on éleve la premiere ſyllabe. (*Caiſſe*, ou *Coffre où l'on enferme ordinairement les reliques des Saint*) Theca. Capſa. Ferculum. *Cicer.* SZKATUŁA wymawia ſię podnoſząc w głoſie literę *a* w Francuſkim, ſkrzynka pudło gdzie zwyczaynie zamykaią relikwie SS.

Châſſe des vaiſſeaux pour les conſerver. Vaſorum theca.*Cic.* Puzdro ná náczynia na ſchowanie naczynia.

CHASSE, ſubſt. f. on abbaiſſe la premiere ſyllabe. (*Pourſuite qu'on fait du gibier* &c. (Venatus. Venatio. *Cic.* POLOWANIE zniża ſię głos wymawiaiąc *a* w Francuſkim,gonienie zwierza.

Vivre de ſa chaſſe,ou *du gibier qu'on tuë à le chaſſe.* Venatu vivere. *Plin.* Alimenta arcu expedire. *Tacit.* Zyć z polowania z zwierzyny ktorą kto uſzczwa poluiąc.

La chaſſe aux oiſeux. Aucupatio. Aucupium.neut. *Quint.* Myśliſtwo ptaſzę.

La chaſſe eſt un exercice de tous temps en uſage,qui eſt bon pour la ſanté & pour rendre le corps agile. Venatio ſolemne viris opus,utile vitæ membris. *Horat.* Polowanie ieſt zabawa wſzelkiego czaſu dobra dla zdrowia, y ciału pomocna do zartkości.

DE LA CHASSE. Venaticus.*Cic.* Venatorius.*Celſ.* ŁOWCZY myśliwſki,do pola.

CHIEN *de chaſſe.* Canis venaticus.*Cic.* PIES myśliwſki do pola.

EQUIPAGE *de chaſſe.* Venatorum. inſtrumentum. *Plin. Jun.* MYSLIWSTWO porządek do polowania.

ON DIT figurement, *Donner la chaſſe à quelqu'un*, (*Le pourſuivre, le tourmenter.*)Exagitare & probè erſare aliquem *Plaut.* MOWIĄ *niewłaśnie* ſzczwać ná kogo,prześladować go,trapić go,obracać go.

Donner la chaſſe aux ennemis, (*les obliger de fuir & de ſe retirer.*)Hoſtes fugare.In fugam hoſtes convertere. Spłoſzyć nieprzyiaciela,ſpędzić go ſpola,podiazdami go płoſzyć,urywać.

CHASSE, (*au jeu de paume eſt une chute de la balle à un certain endroit du jeu.*) Meta,æ,f. POLE w graniu piły znaczy mieyſce pewne we grze gdzie piła upadnie.

ON DIT en ce ſens, *Remarquez bien cette chaſſe*,ou *l'action que vous avez faite.* Illud notate & attendite. W TYM rozumieniu w tey grze mowią: uważayże dobrze to pole; to ieſt to coś zrobił.

CHASSE',m.CHASSE'E,f.Part.paſſ.(*Mis dehors.*) Expulſus,a,um. WYPĘDZONY,WYRUGOWANY precz.

CHASSE-AVANT,ſubſt.m.(*Celuy qui conduit & fait marcher les ouvriers dans les grands atteliees.*) Operum inſtinctor. *Tecit.* PRZODOWNIK ten co za ſobą drugim przywielkiey robocie przodkuie áby zanim poſpieſzali.

CHASSE-MARE'E, ſubſt.m. (*Voiturier de poiſſons.*) Qui piſces,marinos advehit quadrupedante canterio. *Plaut.* RYBOŁOW co Ryby furami wozi.

CHASSER, V. act. (*Pourſuivre les beſtes à la chaſſe.*) Venari,dep.acc.*Cic.Phæd.* POLOWAC,Gonić zwierze poluiąc

Chaſſer un lievre aux chiens courants. Canibus venari leporem. **Vn ſanglier.* Aprum.*Cic.* Szczwać pſami zaiąca.*Dzika

Chaſſer aux oiſeaux. Aves aucupari captare. Aucupium exercere.act. chytać łapać ptaki.

CHASSER, (*Mettre dehors, faire en aller*, ou *ſortir d'un lieu.*)Aliquem alicunde, *ou* ex aliquo loco pellere Depellere. Expellere. Ejicere. Exigere. Exterminare Deturbare.act.*Cicer.* WYPĘDZIC,Wygnać wyrugować ſkąd,na dwor wyforować, wyſadzić z mieyſca iakiego.

Chaſſer de la poſſeſſion d'un bien. Exturbare aliquem ex poſſeſſionibus.*Cic.* Wypędzić kogo, wyrugować, ruſzyć z dobr.

Chaſſer les ennemis. Fugare hoſtes.*Cic.* **La garniſon.* Dejicere præſidium.*Cæſ.* Wypędzić ſpędzić nieprzyiaciela. *Zołnierzy oſadzonych na obronę z fortecy.

CHASSER, (*Diſſiper,oſter, faire en aller.*) Tollere. Abigere.Diſcutere.Pellere.*Cic.* WYPĘDZIC, roſproſyć,roſpędzić, rozegnać,oddalić,precz kazać.

CHASSER, (*Diſſiper, guérir toutes les maladies des nerfs.*) Elidere,*ou* expellere nervorum morbos.*Horat.* Odpędzić roſpedzić,wſzyſtkie choroby żył.

Chaſſer le chagrin de ſon eſprit. Exturbare ex animo ægritudinem.*Plaut.* Wypędzić, wyrugować ſmutek,z ſwoiey myśli.

Les richeſſes ne peuvent chaſſer les inquiétudes de l'eſprit. Divitiæ non ſubmovent tumultus mentis. *Horat.* Bogactwa niemogą wyrugować,niepokoiu z myśli.

Cette herbe chaſſe le venin. Hæc herba abigit,venneum.*Plin.* To ziele odpędza truciznę.

Cela chaſſe l'yvreſſe. Id diſcutit ebrietatem.*Plin.* To rozpędza piiańſtwo.

Chaſſer de ſoy la pareſſe. Amovere à ſe ſegnitiem. *Plaut.* Odpędzić od ſiebie leniſtwo,zrzucić z ſiebie gnuſność.

Chaſſer le froid en faiſant bon feu. Diſſolvere frigus largè reponendo ligna ſuper foco.*Horat.* Wypędzić zimno,paląc dobry ogien.

CHASSER, (*Conduire,mener devant ſoy le bétail.*) Agere. Ducere. act.acc. *Virg.* Pędzić przed ſobą prowadząc bydło.

ON DIT proverbialement,*Chaſſer de race*,(*quand on a les meſmes inclinations que ſes pere & mere.*) Patriſſare, (patriſſo, patriſſas.) n. *Ter*, MOWIĄ przyſłowiem Francuſkim: polować z rodu ſwego, kiedy kto ma ſkłonności Oyca y matki ſwoiey.

CHASSEUR,ſubſt.m.(*Qui aime la chaſſe.*) Venator,oris, maſc.

maſc. MYSLIWY kochaiący ſię w polowaniu,w myśliſtwie

Chaſſeur,qui chaſſe actuellement. Venans, antis. Myśliwiec co ſię myśliſtwem bawi.

CHASSERESSE,*ou* CHASSEUSE,ſubſt.f. (*Celle qui chaſſe.*) Venatrix,icis.*Virg.* ŁOWCZYNA ta co poluie.

CHASSIE, ſubſt. f. (*Humidité viſqueuſe & pituiteuſe qui ſort par les yeux.*) Gramia.*Plin.* OCZNY gnoy,wilgoć lipka y śliniawa co oczu wychodzi.

CHASSIE, (*Maladie des yeux.*) Lippitudo. *Cic.* OCZU pływnienie choroba.

CHASSIEUX,m. CHASSIEUSE,f.adject. (*Qui a les yeux pleins de chaſſie.*) Lippus,a,um.*Cic.* Gramioſus.*Hor.* OCZU cieknących człowiek, álbo oczu zagnoionych pełnych pługaſtwa niechędożonych.

*Eſtrechaſſieux.*Lippire, *Cic.*neut. Pływnienie oczu cierpieć.

*J'avois les yeux chaſſieux & maintenant je les ay fort beaux.*Oculi mei pleni erant ſordium,(*ou* lemæ in oculis erant) ſplendent jam mihi. *Plaut.Plin.* Miałem oczy cieknące á teraz ie mam bardzo czyſte.

CHASSIS,ſubſt.m.(en elevant la premiere ſyllabe.) (*Ouvrage de menuiſerie diviſé en pluſieurs quarreaux qu'on garnit de verre ou de papier.*) Lignei cancelli (vitro, *ou* chartâ obducti) RAMY wymawia ſię w Francuſkim podnoſząc głos w pierwſzey ſylabie robota ſtolarſka na kilká ſztuk Kwadratowych podzielona,oprawiona w ſzkło álbo w papier.

CHASSIS *d'un tableau*, on *d'une table.*) Lignea regularum compages. RAMY koło obrazu álbo koło ſtołu brzegi.

CHASTAIGNE,ſubſt.f.*on prononce*.CHâTAIGNE.(*Fruit fort connu & fort commun.*) Caſtanea,eæ,*Virg.* KASZTAN, owoc bardzo znaiomy, y bardzo poſpolity

BOURSE *piquante qui renferme les chaſtaignes.*Echinatus calix, *genit.* echinati calicis, maſc. *Plin.* ŁUPINA kolca z wierzchnia w ktorey ſię zamyka kaſztan.

CHASTAIGNE *d'eau*,(*Plante qui a des feuilles ſemblables au pourpier, & qui cache ſes eſpines.*) Tribulus ſilveſtris, *ou* aquaticus. KOTEWKI, Orzechy wodne álbo kolące ziele maiące liście podobne do tłuſtoſzy zſkrytemi bodźcami

CHASTAIGNIER,ſubſt,m.*on prononce* CHâTAIGNIER (*Arbre qui produit des chaſtaignes.*)Caſtenea,eæ,f.*Col.* KASZTAN,drzewo kaſztanorodne.

CHASTAIGNERAYE,ſubſt.f.*on prononce*CHâTAIGNERAIE (*Lieuplanté de chaſtagniers*)Caſtanetum.*Colum.*KASZTANOWY Laſek mieyſce kaſztanami zaſadzone.

CHASTAIN, adject. m.& ſubſt. *on prononce* CHâTAIN. (*Couleur de chaſtaigne.*) Caſtaninus color. KASZTANOWATY,koloru kaſztanowego,kaſztanowy.

CHASTE,adject.m.& f.(*Pur,qui n'eſt point corrompu.*)Caſtus.Purus.Pudicus.Incorruptus.*Cic.* CZYSTY,Chędogi,nieſkazony.

Qui a des mœurs chaſtes, & qui eſt plein de pudeur, Caſtus moribus & integer pudore. *Mart.* Co ma obyczaie czyſte y ieſt pełen wſtydu.

Il n'y a rien de plus chaſte que ce jeune homme Caſtius nihil illo adoleſcente.*Cic.*Nic niemaſz czyſtſzego nad tego młodzieńca.

CHASTE ſe dit au figuré (*de la diction.*) *Vn diſcours chaſte.* Caſta & pudica oratio. CZYSTY ſię mowi *niewłaśnie* o mowie: Mowa czyſta.

CHASTEMENT,adverb. (*D'une maniere chaſte.*) Caſtè. Purè.*Cic.* CZYSTO, chędogo.

CHASTETE',ſubſt.f. (*Vertu chrétienne & morale par laquelle on s'abſtient des plaiſirs de la chair.*) Caſtitas,atis,fœm Caſtimonia,æ,f. *Cic.* CZYSTOSC cnota chrześciańſka co do obyczaiow przez ktorą ſię kto wſtrzymuie od roſkoſzy cieleſnych.

(On ne dit pas bien au figuré *La chaſteté du langage*,quoique M.Coſtar diſe.*la chaſteté du ſtile.*) Niedobrze ſię mowi niewłaśnie w Francuſkim *Czyſtość języka*, chociaſz *Koſtar* napiſał,czyſtość wymowy.

CHASTEAU,ſubſt.m.*on prononce* châtau. (*Maiſon de déſenſe*,ou *Fortereſſe.*)Caſtellum.Caſtrum.*Cic.* ZAMEK mieyſce do obrony, álbo twierdza, forteca.

*Ceux qui demeurent dans un chaſteau.*Caſtellani.*Liv.* Ci co w zamku mięſzkaią,zamkowi.

*De chaſteau.*Caſtellanus,a,um.*Liv.* Zamkowy.

ON DIT proverbialement,*Baſtir*,ou *faire des chaſteaux en Eſpagne*, pour dire *Se repaiſtre de chimeres & de vaines imaginations.* Cogitationibus inanibus animum paſcere. In

ſummâ inanitate verſari. Inania cogitare ac meditari. *Cicer.* MOWIĄ *przyſłowiem* Wyſtawiać Zámki w Hiſzpaniy,to ieſt prożnemi myślami ſobie záprzątnąć głowę, y paść ſię dziwnemi nadzieiami.

(Parce qu'en Eſpagne les Grands habitent les villes & ne font point baſtir de Chaſteaux à la campagne; d'autres font venir ce proverbe de plus loin,& diſent que Cecilius Metellus ayant bloqué la ville de Trebie au Royaume d'Arragon, fut obligé d'en lever le ſiege; mais qu'il fit baſtir des chaſteaux par toute la province, ſans qu'on ſceût à quel deſſein, car il les abandonnoit les uns après les autres. Ainſi ayant beaucoup rodé çà & là dans le païs,il revint ſur les Trebiens qui avoient negligé de ſe tenir ſur leurs gardes & les força: de ſorte qu'en ce ſens, *faire des chaſteaux en Eſpagne*, c'eſt méditer quelque deſſein, & faire des choſes qui paroiſſent inutiles,mais qui dans la ſuite peuvent ſervir,*Grandia animo meditari*, ou *Res magnas in mente inſtruere & agitare*, Plaut. Il y en a quelques uns qui font venir ce proverbe des Maures, qui en l'an 700. eſtant paſſez en Eſpagne, y baſtirent pluſieurs chaſteaux pour s'y pouvoir maintenir: de ſorte que quand on dit *Baſtir des chaſteaux en Eſpagne* (où il y en a déja aſſez) on veut dire faire une choſe ridicule & tout-à-fait inutile, comme de porter de l'eau à la riviere.) Bo w Hiſzpaniy Wielcy Panowie mieſzkaią po miaſtach, y zámkow nie wyſtawuią ſobie w dobrach ſwoich we wſiach. Inſi záś daley ieſzcze początek prowadzą tego przyſłowia, y powiedaią że Cecyliuſz Metelluſz opaſawſzy miaſto Trebią w Króleſtwie Arragońſkim, muſiał odſtąpić od oblężenia iego; ále tylko kazał po całym owym Kraiu zámki ſtáwiać, tá że niewiedziano ná iáką imprezę;bo ieden zá drugim opuſzczał; záczym wiele tam y ſam krążywſzy po owym kraiu, wrocił znowu ná Trebiow,ktorzy ſię nie mieli ná oſtrozności,y doſtał ich: á ták w tym rozumieniu to przyſłowie *Stawiać zamki w Hiſpaniy*, ieſt zámyślać dokąd,y o czym, á czynić tym czaſem co inſzego co ſię cale niepotrzebne być zdaie,ále co ſię zdać może zá czaſem. Są niektorzy co to przyſłowie powiadaią że wyſzło od Maurow ktorzy w Roku 700. przeſzedſzy do Hiſzpaniy,wyſtawili tam zámkow kilkanaście á y ſię mogli tamże utrzymać; á ták kiedy kto mowi: *Stawiać zámki w Hiſpaniy* kędy ich iuż ieſt doſyć,znáczy toż,co czynić rzecz śmiechu godną y cale niepotrzebną,iáko noſić wodę do rzeki.

CHASTEAU-DUN, (*Ville ſur le Loir, capitale du Comté de Dunois*) Caſtrodunum,i,n. KASZTELDUN Miaſto nád rzeką Ligerą głowne Hrabſtwa Duńſkiego.

CHASTEAU-GONTHIER,(*Ville d'Anjou.*)Caſtrum Gontheri,n. KASZTEL GĄTYE Miaſto Andegaweńſkie.

CHASTEAU-THIERRY,(*Ville du gouvernement general de Champagne ſur la Marne.*) Theodorici caſtrum, i, neut. KASZTELTYERY Miaſto Generalney gubernatoryi Szampańſkiey nád Marną.

CHASTEAU-REGNAULT,(*Comté & ville de Touraine.*) Caſtrũ Reginaldi,n. KASZTELRENALD Hrabſtwo y miaſto Turreny.

CHASTEAU-ROUX,(*Duché,Pairie & Ville de Berry ſur l'Indre.*) Caſtrum Rodulphium,i,n. KASZTELRU, Xięſtwo Rowność, álbo Pierſzeńſtwo, y Miaſto nád Indurą.

CHASTEL-ERAUD, (*Ville de Poiton ſur la Vienne.*)Caſtrum Eraldi,neut. KASZTELERO Miaſto Piktawſkie nád Wigenną.

CHASTELLAIN,ſucſt.m.ou *Seigneur Chaſtelain.*(*ou prononce* Châtelain.)Caſtellanus,i,maſc. KASZTELLAN, Pan Kaſztelu.

CHASTELET,ſubſt.maſc.*on prononce* CHâTELET.(*Lieu à Paris en forme d'un Chaſteau armé de tours,où l'on enferme des priſonniers & où on rend la juſtice.*) Caſtelletum,i, neut. KASZTEL mieyſce w paryżu nákſztałt Zamku otoczone wieżami kędy zámykaią więźniow, y ſądy odprawuią.

CHASTIABLE,adject.m. & f.*on prononce* CHâTIABLE. (*Qui mérite chaſtiment.*)Caſtigabilis & hoc caſtigabile.*Plaut.* KARANIA godny.

CHASTIE',m. CHASTIE'E,f.part.paſſ. Caſtigatus,a,um. *Cic.* SKARANY, SKARANA.

CHASTIER,V.act.*on prononce* CHâTIER.(*Punir ceux qui ont manqué.*) Caſtigare, Punire, In aliquem animadvertere. KARAC, ſkarać tych co wykroczyli.

Les guerres chaſtient & corrigent les excès du peuple. Luxum populi expiare ſolent bella. *Plin.* Woyny karzą y náprawuią zbytki poſpolſtwa.

Je

*Je croy qu'il eſt important pour le bien de l'Eſtat, & qu'il eſt meſme néceſſaire que la meſchanceté de nos ennemis ſoit enfin chaſtiée, & qu'on ne ſouffre pas qu'elle augmente par l'impunité.*Inimicorum improbitatem aliquando retundi,& non pati impunitate augeri,non ſolùm utile regno, ſed etiam neceſſarium eſſe exiſtimo. *Cic.* Trzymam że wiele ná tym náleży dobru poſpolitemu, y owſzem że tego potrzeba, áby złość nieprzyiacioł náſzych była náoſtatek pokarana, y áby iey niedopuſzczano pomnażać ſię przez niekarność.

CHASTIER ſe dit au figuré, pour *Corriger un ouvrage d'eſprit*, (*le purger de ce qu'il peut y avoir de mauvais.*)Ad unguem caſtigare opus aliquod. *Hor.* SKARAC mowi ſię *niewłaśnie*: w Francuſkim miaſto poprawić dzieło iákie rozumu uprzątaiąc ie y czyſzcząc z tego wſzyſtkiego co w nim może być złego.

Vn ſtile chaſtié. Limatus ſtilus,i,m. Limatum dicendi genus,n.*Cic.* Wymowa poprawna, doſkonała.

Celuy qui chaſtie. Caſtigator,oris,m.*Cic.* Karzący ten co karze ſtrofuie poprawnie czego.

CHASTIMENT,ſubſt.m.*on prononce* châtimant.(*L'action de chaſtier*) Caſtigatio,onis,fœm. Animadverſio,onis,f.*Cicer.* SKARANIE ſtrofowanie poprawianie.

CHASTIMENT,(*La peine qu'on fait ſouffrir pour quelque faute.*)Pœna,æ,f.*Cic.*Supplicium,ii,n. SKARANIE kara komu zadana za winę iáką.

Digne de chaſtiment, *Qui merite le chaſtiment.*Pœnâ,*ou* caſtigatione dignus,a,um. *Cicer.* Godny ſkarania poprawy, co záſłużył ná karę.

CHASTRE', *on prononce* CHâTRE', m. CHASTRE'E,f. part.paſſ.Caſtratus,a,um. TRZEBIONY, rzezany.

Vn chaſtré,un homme qu'on a coupé. Ademtæ,*ou* exciſæ virilitatis homo.*Tacit.* Trzebieniec rzezaniec.

*Vn homme chaſtré de nature,qui vient au monde ſans teſticules.*Spado,onis.*Mart.* Trzebieniec człowiek z urodzenia táki

Plus efféminé qu'un chaſtré. Spadone eviratior.*Mart.* Bardziey zniewieściały niż trzebieniec.

CHASTRER,V.act.*on prononce* CHâTRER. (*Couper, retrancher les teſticules aux animaux maſles.*) Caſtrare.Evirare, *Plaut.* Reſcindere, *ou* reſecare virilia alicui. act. TRZEBIC czyścić zwierzęta,álbo będlęta ſamce.

*Chaſtrer pour empeſcher d'avoir lignée.*Caſtrare in ſterilitatem.*Plin.* Otrzebić,áby przeſzkodzić do mnożenia.

CHASTRER ſe dit auſſi (*des femmes.*)Fibulare,(fibulo,as, avi,atum.) act. acc. *Colum.* TRZEBIC mowi ſię y o białogłowach.

(Athenée raporte que le Roy Andramiris fut le premier qui fit chatrer des femmes. Heſychius & Suidas diſent que Gyges fit la meſme choſe.Dalechamp dit ſur ce paſſage d'Athenée que c'eſtoit ſimplement les boucler, comme l'on fait les cavales.) Ateneuſz piſze że Krol Andramir był pierwſzy ktory białogłowy trzebić kazał. Hezychiuſz y Suidas powiadaią że Gyges toż ſamo czynił. Daleſzam powiada nà to mieyſce Ateneuſza że to było tylko poproſtu ie zamknąć iáko czynią klaczom.

CHASTRER ſe dit figurément *des arbres & des choſes dont on retranche quelque partie*,ou *ce qui nuit.*) Caſtrare.Reſcindere.*Colum.* **Chaſtrer les arbres, en couper quelques branches.* Caſtrare arbores. **Les vignes.*Vites,*Cat.* OBRZYNAC mowi ſię też o drzewach y inſzych rzeczach od ktorych część iáką obcinaią okrzeſuią álbo to co ieſt ſzkodliwe o. *Okrzeſywać obcinać drzewa. *Winnice.

CHASTRER *des ruches*,(*en oſter une partie des gâteaux de cire.*)Alveos caſtrare, Favos ſuccidere.*Colum.* Podbierać ule, część plaſtrow odbierać.

L'action de chaſtrer. Caſtratio,onis,f. Caſtratura,æ,f. *Plin.* Rzezanie,trzebienie,czyſzczenie.

CHASUBLE,ſubſt.m.& f.Planeta,æ,f. ORNAT.

CHASUBLIER,ſubſt.m. (*Qui fait des chaſubles & autre. ornemens d'Egliſe.*) Caſularum & aliorum ornamentorum artifex. KRAWIEC co robi Ornaty y inſze aparaty Kościelne

CHAT,ſubſt.m.CHATTE,f. (*Le maſle & la femelle.*) Feles,*ou* Felis,f.*Aulu-Gelle dit* Ælurus,i,maſc.KOT,KOTKA, ſamiec, y ſamica, żbi

CHAT ſe dit proverbialement en ces façons de parler, *Jetter le chat aux jambes à quelqu'un*, pour dire *Le vouloir rendre coupable de la faute d'un autre.* Alicujus culpam in alium conferre. *Cicer. Plaut.* KOT ſię mowi *przyſłowiem* w tych mowienia ſpoſobach, Rzucić kota komu na nogi, to ieſt: założyć ná niego winę cudzą.

ON DIT auſſi, *Il s'eſt ſervi de la patte du chat pour tirer les marrons du feu*, pour dire *Il s'eſt ſervi du miniſtere de quelqu'un pour faire une affaire avantageuſe.* Lucrum fecit ope alienâ. MOWIĄ też: zážył łapki kociey dla wybrania kaſztanow z ognia: to ieſt zážył kogo inſzego ná dokazanie ſwego pożytku właſnego.

ON DIT auſſi *A bon chat, bon rat*, (*Bien attaqué, bien défendu.*)Verbum verbo, Par pari reſpondere.*Ter.* MOWIĄ też ná dobrego,kota dobry ſzczur,álbo trafił táki ná tákiego, y ten dobrze náſtępuie y ten ſię dobrze broni.

ON DIT encore, *Il ne faut pas réveiller le chat qui dort*, pour dire *Il faut laiſſer en repos ceux qui nous peuvent faire du mal.*Noli irritare crabrones. *Plaut.* MOWIĄ ieſzcze nie budzić kota kiedy ſpi, to ieſt, zoſtawić tych w pokoiu, ktorzy nám ſzkodzić mogą.

ON DIT *Acheter chat en poche*,pour dire *Acheter quelque choſe ſans la voir.* Pretium avellere, antequam merx oſtendatur.*Hor.* MOWIĄ, kupić kota w kieſzeni, w worze, kupować co niewidząc.

*Il l'eſpie comme le chat fait la ſouris.*Illum obſervat,ut feles murem.Pilnuie czatuie ná niego,iák kot ná myſz.

Tout à la franche merguerite ſans faire de la chatte mitte. pour dire *Sans déguiſement,ſans diſſimulation.*Non fucosè aut diſſimulanter.adv. *Cic.* Wſzyſtko po proſtu bez zdrady, nie tak iáko kot co chowa pazury: bez chytrości bez przyſady.

CHATER, V.act. (*Faire des petits chats, parlant d'une chatte qui met bas.*) Felinos catulos producere.*Hor.* KOCIC ſię,kocięta położyć,mowiąc o kotce kocącey ſię.

CHATER, (*Eſtre friand.*) Catillare,neut.*Plaut.* NA łakotki być łakomym.

CHAT HUANT, ſubſt.m. (*Oiſeau de nuit.*) Bubo, onis, *maſculin pour la terminaiſon; néanmoins Virgile le fait Fæminin, le rapportant à* Avis. SOWA nocny Ptak.

CHATON,ſubſt.m. (*Le petit d'une chatte.*)Felis catulus. *Phæd.*Felina proles.*Celſ.* KOCIĘ, małe od kotki.

CHATON *d'un anneau,où l'on enchaſſe la pierre ou le diamant.*Pala.Funda,æ,f.*Cic.* KASZT,oprawa,głowa od pierścienia, gdzie oſadzaią kamień, álbo dyament.

CHATONS, ou *La fleur des noyers & des coudriers.* Paniculæ, arum,f.plur.Nucamenta,orum,neut.plur.*Plin.* RZĘSA Orzechow y Leſzczyny

CHATOUILLEMENT, ſubſt. m. (*Action par laquelle on chatouille.*) Titillatio.*Cic.*Titillatus. ŁECHTANIE kogo.

CHATOUILLER,V.act.(*Toucher legerement quelqu'un en quelque partie du corps.*) Titillare. *Cicer.* ŁECHTAC złekka kogo po ciele dotykać.

*Chatouiller tant ſoit peu.*Tractim tangere.*Plaut.* Łechtnąć z nienacka.

CHATOUILLER au figuré, (*Donner du plaiſir.*) comme *La gloire chatouille les hommes.*Titillat gloria homines.*Hor.* ŁECHTAC *niewłaśnie*: upodobanie czynić,iáko:ſława łechce ludzi.

Il chatouille les oreilles par ſes beaux diſcours. Blandis ſermonibus aures titillat.*Cic.Plaut.* Łechce uſzy piękną wymową ſwoią.

CHATOUILLEUX, maſc. CHATOUILLEUSE,f.adject. (*Qui ne peut ſupporter qu'on le chatouille.*) Titillationis impatiens. ŁECHCYWY, Łechſkliwy, co nie może cierpieć łechtania

ON DIT figurement, *Vne affaire chatouilleuſe*,(*quand elle eſt delicate & difficile à manier.*) Lubricum negotium & periculoſum,i,neut.*Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* rzecz łechtliwa, o ſprawie iakiey ktorey ſię dotknąć ztrudnością.

ON DIT auſſi,*Il eſt fort chatouilleux ſur le point d'honneur, ſur la conſcience*, pour dire *Il y eſt fort délicat, il ne ſouffre point qu'on le viole le moins du monde.* Honorem,*ou* conſcientiam violari, *ou* lædi ne minimùm quidem patitur. *Cicer.* MOWIĄ bardzo ieſt łechtliwy co do honoru,co do ſumięnia, to ieſt bardzo tkliwy, w tey mierze tknąć ſię nie da.

CHAUD,maſc.CHAUDE,f.adject.(*Qui a de la chaleur,*) Caldus.*Vitr.* Calidus.*Cic.* CIEPŁY, CIEPŁA, gorący, gorąca, co ma gorącość w ſobie.

Ford chaud. Fervidus.*Cic.* Bardzo gorący.

De l'eau chaude. Calda *ſeul*, *ou* Calda aqua. Aqua calida. *Celſ. Mart. Juv.**Aqua fervens.*Cic.**De l'eau bouillante.* Woda ciepła gorąca.*Wrząca woda.

*Eſtre chaud.*Calere,neut.*Plaut.* Być ciepłym gorącym.

*Eſtre ford chaud.*Fervere.ceut.*Ovid.* Być bardzo gorącym

De-

Devenir chaud. Caleſcere. Concaleſcere.Incaleſcere, neut. Cic.Ter. Zagrzewać, ſię grzać ſię.

Vn air chaud, ou boullant. Torridus aer. Prop. Æſtuoſum cœlum. Colum. *Vn païs chaud. Æſtuoſa regio. Hor. *Vne chambre chaude. Æſtuoſum cubiculum. Celſ. Powietrze roſpalone gorące. *Kray ciepły gorący. *Izba ciepła.

ON DIT, Le poivre eſt chaud, brulant. Aliquid ignei caloris ineſt in pipere. *Du vin chaud, qui a de la chaleur. Ignitius vinum. Aul-Gel.* Fiévre chaude. Ardens febris. Celſ. MOWIĄ pieprz ieſt gorący zápala. *Wino gorące co ma ogień w ſobie. *Febra gorąca.

ON DIT auſſi Vn jeune homme chaud & bouillant de ſon naturel. Fervidi animi juvenis. Liv. MOWIĄ też młodzieniec gorący y iáko war, iák ogień, z przyrodzenia.

CHAUD, ſubſt. m. (La chaleur.) Calor. Ardor. Fervor. Æſtus, m. Cic. CIEPŁO upał gorącość.

Durant le plus grand chaud de l'Eſté, (durant les grandes chaleurs.) Maximis caloribus. Cicer. Podczas náywiększego ciepła álbo gorąca lata, podczas wielkich upałow.

Avoir grand chaud, étouffer de chaud. Æſtuare, neut. Æſtu fervere. Juv. Cic. Gorąco mieć, ledwie tchnąć od gorąca.

Il commence à faire chaud. Tempus jam incaleſcit. Colum. *Il fait fort chaud, ou Il fait grand chaud. Vehemens eſt calor. Cic. Cœlum eſt æſtuoſum. Colum. Záczyna być ciepło ociepla ſię, *Bardzo ieſt gorąco. Wielkie ieſt gorąco.

Il faut ſupporter le chaud & le froid. Calores & frigora perpetienda ſunt. Cic. Trzeba ponoſić gorąco y zimno.

Nous nous repoſames trois heures pour éviter le chaud. Vitandi caloris cauſâ tres horas acquievimus. Cic. Spoczywaliśmy trzy godziny, unikaiąc gorąca.

Se rafraiſchir dans l'eau par un grand chaud. Solari æſtum fluviis. Hor. Chłodzić ſię w wodzie kąpiąc ſię pod czas wielkiego gorąca.

ON DIT, Il ſera chaud en cette occaſion, pour dire, Il y ſera dangereux. In hac occaſione multum erit periculi. *Le combat fut chaud, (on y combattit fortement & chaudement.) Acerrimè, ou maximè pugnatum eſt. Plaut. MOWIĄ będzie tam gorąco, w tey okoliczności, to ieſt: Będzie tám niebeſpieczno. *Bitwa ſprawa była gorąca, to ieſt mocno, y gorąco ſię bili.

ON DIT proverbialement, Tomber de fiévre en chaud mal, pour dire d'un petit malheur, tomber dans un plus grand. E minimo malo in aliud gravius incidere. *Je ſuis tombé de fiévre en chaud mal. Incidi in Scillam cupiens vitare Charybdim. MOWIĄ wpaść z Febry w gorączkę, to ieſt z iednego mnieyſzego złego wpaść w drugie gorſze. *Wpadłem z Febry w gorączkę, trafiłem z deſzczu pod rynnę.

ON DIT qu'Vn homme ſouffle le froid & le chaud, pour dire qu'Il dit du bien & du mal des meſmes perſonnes. Uno eodemque ore modò laudat, modò vituperat aliquem. MOWIĄ Temu człowiekowi y ciepło y zimno z gęby idzie, to ieſt: y zle y dobrze o tychże oſobach mowi.

ON DIT auſſi qu'Il faut battre le fer tandis qu'il eſt chaud. pour dire qu'Il ne faut pas laiſſer refroidir une affaire. Nihil eſt, niſi dum caletur, hoc agitur. Ter. MOWIĄ też wtenczas żelazo bić, kiedy ieſt gorące, to ieſt: nie trzeba dać ochłodnąć ſprawie iakiey.

A LA CHAUDE, (d'une maniere prompte & précipitée.) Præcipitanter. Primo æſtu, ou impetu. Liv. GORĄCO, prędko, popędliwie.

CHAUDEMENT, adverbe qu'on employe dans un ſens naturel. Vous eſtes ici bien chaudement, cette chambre eſt bonne & bien chaude, on n'y ſent point de froid. Tepidiſſimo cubiculo habitas. *Il faut tenir ce malade bien chaudement. Calidis fomentis prohibendum eſt frigus ab hoc ægro. CIEPŁO przyſłowie, ktore ſię bierze w rozumieniu właſnym przyrodzonym, iáko bardzo tu ciepło mięſzkaſz, dobra to izba, y bardzo ciepła, nie czuć tu zimna. *Trzeba tego chorego bardzo ciepło trzymać.

Je me ſuis tenu bien chaudemont cét hiver. Multo igne depuli à me frigus hac hieme. Horat. Trzymałem ſię bardzo ciepło tey zimy.

CHAUDEMENT dans ſens figuré, Avec chaleur, avec ardeur. Ardenter. Ferventer. Ardenti ſtudio. Cic. CIEPŁO, Gorąco, niewłaśnie gorliwie uſilnie.

CHAUDERON, on prononce CHAUDRON, ſubſt. maſc. (Vtenſile de cuiſine de cuivre, ou de fer. Lebes. KOCIOŁ miedziak náczynie kuchenne miedziane álbo żelazne.

CHAUDERONNIER, on prononce CHAUDRONNIER, ſubſt. m. (Artiſan qui vend des chauderons & autre batterie de cuiſine. Vaſorum æreorum faber. KOTLARZ co przedaie kotły, y inſze náczynia kuchenne miedziane.

CHAUDIERE, ſubſt. f. Grand vaſe d'airain.) Cortina, æ, f. PANEW, Wielkie náczynie miedziane.

CHAUFFAGE, ſubſt. m. (Proviſion de bois à bruler pour ſon année.) Annona lignaria. OPAŁ, przygotowanie drew do palenia ná rok.

Avoir droit de chauffage dans une foreſt, (Avoir droit d'y faire couper du bois pour ſa proviſion.) Jus lignationis, ou lignandi habere in ſilvâ. Mieć wrąb wolny w leſie, mieć wolność w leſie ścinać drzewo na opał.

CHAUFFE', m. CHAUFFE'E, f. part. paſſ. Calefactus, ou Calfactus. ZAGRZANY, ZAGRZANA.

CHAUFFE-CIRE, ſubſt. m. (Officier de la Chancelerie qui amollit & prépare la cire pour ſceler des patentes.) Obſignator diplomatorius. PIECZĘTARZ urzędnik kancelaryi ktory woſk mięk czy y gotuie na pieczętowanie papierow.

CHAUFFER, ou FAIRE CHAUFFER, V. act. (Rendre chaud.) Calefacere, ou Calfacere. Pleut. Hor. GRZAC, ZAGRZEWAC, ZAPALIC, Ciepłym gorącym uczynić.

Se chauffer auprès du feu, ou au feu. Ad ignem, ou ad focum ſe calefacere. Ad ignem calefieri. Cic. Grzać ſię przy ogniu.

Je donneray ordre qu'on chauffe le bain, ou Je feray chauffer le bain. Balineum calefieri jubebo. Cic. Każę zapalić w łaźni; zagrzać wody, nagotować kąpiel, álbo wannę.

Je vous conſeille de vous bien chauffer. Camino luculento utendum cenſeo. Cic. Zyczęć dobrze ſię zagrzać.

SE CHAUFFER au ſoleil, ou comme l'on parle populairemen, Se chauffer aux dépens du bon Dieu. Apricatione caleſcere. Cic. GRZAC ſię na ſłońcu, álbo iako ſię mowi potocznie, grzać ſię, kiedy Pan Bog zapali, kiedy ciepło ná dworze.

ON DIT proverbialement, Il verra de quel bois je me chauffe, pour dire Quel homme je ſuis. Sentiet qui vir ſim.) Phæd. MOWIĄ przyſłowiem, Obaczy on iakiemi drwami u mnie palą, to ieſt com za człowiek.

Allez luy dire cela, & vous chauffez au coin de ſon feu, pour dire Je vous déſie de luy aller dire en face une choſe qui le doit choquer. Id illi venias exprobratum in os, & aſſideas ad focum. Poydź ieno powiedz mu to á ſtań potym u komina iego y grzey ſię: to ieſt nie dokażeſz tego ábyś poſzedł w oczy mu to mowił co go obrazić może.

CHAUFFERRTTE, ſubſt. f. on prononce CAAUFFRETTE. (Sorte de petit réchaud fort bas.) Ignitabulum. FAIERKA, Piecyk ruchomy do zágrzewania.

CHAUFFOIR, ſubſt. m. (Chambre commune où il y a d'ordinaire un poële, & où une Communauté ſe va chauffer.) Hypocauſtum, i, n. Stat. GRZALNIA, Izba napalona, poſpolita dla wſzyſtkich, gdzie ieſt piec y gdzie zgromadzenie iakie idzie dla zágrzania ſię.

CHAUFOUR. ſubſt. m. (Four à chaux & où l'on cuit la pierre de chaux.) Calcaria fornax. Plin. HUTA wapienna, piec kędy kamienie wapienne wypalaią.

CHAUFOURNIER, ſubſt, m. (Qui cuit la chaux.) Calcarius. Plin. Cat. WAPIENNIK, co wapno pali.

CHAUME, ſubſt-m. (Tuyau du bled qui reſte dans un champ après la moiſſon) Stipula. æ, f. Ter. Culmus. Cic. ZDZBŁO ſłoma pozoſtała w polu po zżęciu zboż, rzyſko.

CHAUMER, V. act. (Arracher le chaume.) Stipulam colligere Terent. RZYSKA wycinać, wyrywać.

CHAUMIERE, ſubſt. f. on diſoit autrefois UNE CHAUMINE, (Petite maiſon couverte de chaume.) Caſa ſtipulâ contecta, Tugurium. Cic. CHATA, Chałupa ſłomą pokryta.

CHAUMONT, (Ville du Baſſigny dans le Gouverment de Champagne.) Calvomonitum, ii, n. SZOMONT, Miaſto Baſſyniaku w Gubernatoryi Szampaniy.

(Il y a un Chateau de ce nom dans le Vexin François) Ieſt Zamek tegoż imienia w Wexynie Francuſkim.

CHAUNE, ou CHAULNE, (Duché en Picardie.) Calniacum. SZON Xięſtwo w Pikardyi.

CHAUNI, ou CHAULNI, (Ville de Picardie.) Calviacum. SZONI, Miaſto Pikardyi.

CHAUSSE, ſubſt, f. ou BAS DE CHAUSSE, (Ce qu'on met ſur la jambe pour la couvrir.) Tibiale, Tibialia, ium, Suet. PONCZOCHA to co ſię wdziewa na goleń dla okrycia.

BAS DE CHAUSSES (à l'uſage des ſoldats Romains.) Caligæ, arum, f. plur. Suet. OBOW Zołnierſki, ſtaroświecki u Rzymian.

(C eſto-

(C'eſtoit comme une eſpece de Botines, qui couvroient les pieds juſques au gras de la jambe, & qui ſe fermoient avec des boucles ou un lacet.) Było to nakſztałt bocikow okrywaiąc ch nogi aż po pęgę álbo łytkę, zapinane ná przęczkę álbo ſznurowane taśmą.

HAUT-DE-CHAUSSES, (Cullotte que les François portent aujourd'auy. Bracæ & Braccæ, arum, f. plur. Tacit. UBRANIE Spodnie, pludry ktore dziś Francuzi noſzą.

ON DIT proverbialement, Il eſt ſi pauvre qu'il n'a pas des chauſſes. Adeò pauper nudis ut pedibus ambulet. MOWIĄ przyſłowiem tak ieſt ubogi że y ſpodnich, álbo żegaci niema

ON DIT (d'un jeune homme qui eſt hors d'âge de chaſtiment.) Il a la clef de ſes chauſſes. Exceſſit illi ætas ex magiſterio. Plaut. Manum ferulæ ſubduxit. Juv. MOWIĄ o młodym wyroſtku ktory iuż wyroſł z pląg, ma klucz od ſpodnich ſwoich.

CHAUSSE', m CHAUSSE'E, f. Part. paſſ. Calceatus, a, um. OBUTY, OBUTA.

CHAUSSE'E, ſubſt. f (Conſtruction, ou maſſe faite de pierres, ou de terre graſſe bien battuë.) Agger. Cæſ. Moles. Cic. GROBLA, Wał, ſzaniec z kamièni gliny y ziemi dobrze ubitey.

Faire une chauſſée. Aggerem jacere. Cæſ. Molem fluctibus opponere. Cic. Groblę, wał, ſypać ubijać, utykać.

Faire une chauſſée le long d'une riviere. Ripam munire molibus Plin. Groblę dawać w zdłuż po nadrzeką.

CHAUSSEPIED, ſubſt. m. (Morceau de cuir qui ſert pour chauſſer des ſouliers.) Corium quo calcei inducuntur. RZEMIEN do zazuwania na nogę trzewikow.

CHAUSSER, V. act. & n. (Mettre des ſouliers aux pieds.) Calceare. *Si l'on veut exprimer la chauſſure on dira Calceare aliquem ſoccis. Plin. OBUWAC trzewiki na nogi, zázuwać. *Jeżeli kto chce wyrażić obuwie może mowić obuwać kogo w buty, buty komu wzuwać.

Se laiſſer chauſſer à quelqu'un. Calceandos pedes alicui committere. Phæd. Kazać ſię komu obuwać.

Pendant qu'on luy faiſoit la cour, il ſe chauſſoit & s'habilloit. Dum ſalutabatur, & calceabat ipſe ſe & amiciebat. Suet. Gdy do niego ſię zieżdziali on ſię obuwał y ubierał.

Se chauſſer, (Mettre des ſouliers à ſes pieds.) In pedes ſoleas inducere. Obuwać ſię, trzewiki wzuwać na nogi.

CHAUSSER quelqu'un (Luy mettre ſes bas de chauſſe.) Tibialia, ou femoralia alicui inducere. OBUWAC kogo wdziewać mu ponczochy. &c.

Se chauſſer, en ce ſens, Prendre ſes bas. Tibialia ſibi inducere. Obuwać ſię w tymże rozumieniu pończochy wdziewać.

ON DIT figurement, Chauſſer les eſperons aux troupes ennemis, pour dire Les purſuivre vivement, les obliger à ſe ſervir de leurs eſperons pour fuir plus viſte. Hoſtes acriter inſequi. Inſectari & urgere hoſtes Cic. MOWIĄ niewłaśnie, oſtrogi przypiąc nieprzyacielowi, potężnie go gonić, tak że oſtrogami konie kłoć muſzą dla uciekania prędſzego.

CHAUSSER les arbres, (Mettre au pied des arbres la terre qu'on en avois oſté pendant l'hiver.) Accumulare. Adobruere arbores. aggerare. Colum. OKOPYWAC drzewa, ziemię koło korzenia ſypać, ktorą na zimę odkopano.

SE CHAUSSER une opinion dans la teſte, (Se la mettre bien avant.) Mentem aliquâ opinione imbuere Cic. OBUC Wzuć ſobie zdanie iakie na głowę, nabić ſobie mocno głowę iakim żdaniem.

ON DIT encore dans le diſcours familier, Cét homme n'eſt pas aiſé à chauſſer, pour dire qu'Il n'eſt pas aiſé à gouverner. Non arte facili tractari poteſt hic homo. Ter. MOWIĄ ieſzcze pouſale, niełatwo go obuć. To ieſt nie da ſię ſobą rządzić.

CHAUSSE-TRAPES, ſubſt. f. Murex ferreus, genit. muricis ferrei, m Quint-Curt. KOTEWKI żelazne.

(Ce ſont quatre pointes de fer diſpoſées de telle ſorte qu'il y en a toûjours trois qui portent à terre & une qui demeure de bout On en ſeme pluſieurs dans un champ par ou doit paſſer la cavalerie, afin qu'elles ſe fichent dans les pieds des cheveaux. Są to zelaza o czterech końcach oſtrych, tak zrobione że zawſze trzy oſtrza ma ku ziemi, á czwarte wzgorę wyſtawione, ſieią álbo rzucaią takich kotewek wiele po polu, y drodze, ktorędy iazda ma przechodzić áby nogi końſkie ſię kaleczyły.

CHAUSSETTE, ſubſt. f. (Bas de toile qu'on met par deſſous les bas.) Interiora tibialia. SPODNIE ponczochy płocienne ná ktore wdziewaią ponczochę.

CHAUSSETTIER DRAPPIER, ſubſt. m. (C'eſt un marchand de draps de laine, qui fait des bas.) Tibialium ſarcinator, oris, m. PONCZOSNIK, SZTAMETNIK, Kupiec ſztametowy co ponczochy robi.

CHAUSSON, ſubſt. m. (Ce qui ſert à couvrir le bas du pied qu'on met dans les ſouliers ſous les chauſſes; on en fait de laine, de linge, de coton &c.) Calceolus (laneus, lineus, xylinus.) i, maſc. SZKARPETKI to co ſłuży do nakrycia ſamey nogi ktora w chodzi w trzewik, y zażywaią ich pod ponczochą á bywaią z płotna z wełny z bawełny. &c,

CHAUSSON eſt auſſi (une eſpece de Souliers, plats & ſans talon, dont la ſemelle eſt de feutre.) Udo, onis, maſc. Mart. Vlp. KAPCIE Meſzty nákſztałt ſzkarpetek álbo obuwia lekkiego płaſkie y bez korkow zpodeſzwą pilśnianą.

CHAUSSURE, ſubſt. f. Mot general qui comprend tout ce qui ſert à couvrir les pieds, comme les ſouliers, pantouffles &c.) Calceamentum, i, n. Calceamen, aminis, n. Plin. OBUWIE ſłowo ogolne znaczące każdą rzecz ſłużącą do obuwania y wdziania na nogę, iako trzewiki, pantofle &c.

Ce qu'on donne pour s'entretenir de chauſſure. Calcearium, ii, n. Plin. Obuwne to co daią na obuwie czeladzi, áby ſobie buty &c. ſprawowali.

ON DIT proverbialement, qu'Vn homme a trouvé chauſſure à ſon pied, pour dire qu'Il a trouvé une perſonne qui luy convient & qui eſt de ſon humeur. Par ingenium nactus eſt. Hominem invenit, qui congruit cum illius moribus, ou qui congruit cum illo naturâ & moribus. Cic. Ter. MOWIĄ przyſłowiem że człowiek iaki znalazł obuwie właśnie na ſwoię nogę. To ieſt, że napadł na takiego z ktorym ſię zgodzi, y ktory ieſt znim iedney myśli; trafił ſwoy ná ſwego.

ON LE DIT auſſi (d'un ennemi, quand on l'a trouvé d'égale force.) Cét homme eſt un grand chicanneur, mais il a trouvé chauſſure à ſon pied, pour dire qu'Il a affaire à un homme qui en ſçait autant que luy. Litigioſus ille quidem, ſed parem nactus eſt adverſarium. Æquè litigioſum nactus eſt, ou reperit adverſarium. Et fragili quærens illidere dentem, Offendet ſolido. TOZ MOWIĄ o nieprzyiacielu kiedy go kto wrownych ſiłach napadnie. Ten człowiek ieſt wielki pieniacz ále też trafił na ſwego, to ieſt że ma doczynienia z takim ktory tyle potrafi co y on.

CHAUVE, adject. m. & f. (Qui a la teſte dégarnie de cheveux.) Calvus, va, vum. Pilis defectus, a, um. Cic. Phæd. ŁYSY ktoremu z głowy włoſy opadły.

Chauve par devant. Præclavus. Recalvus. Recalvaſter, ſtri, m. Suet. Plaut. Łyſy na czele tylko, álbo z przodu głowy.

Eſtre chauve. Calvere, (calveo.) n. Plin. *Devenir chauve, Calveſcere. n. Plin. Calvefieri. Var. Być łyſym Łyſieć. *Obłyſieć

ON DIT figurément que L'occaſion a des cheveux par devant & qu'elle eſt chauve par derriere, pour dire que Quand elle ſe preſente à nous il ne la faut pas laiſſer échapper, n'y ayant plus moyen de la reprendre. Occaſio primâ ſui parte comoſa, poſteriori parte calva; quam ſi occuparis, teneas; elapſam ſemel, non ipſe Jupiter poſſit reprehendere. Phæd. MOWIĄ niewłaśnie że okazya od czoła má włoſy, ále z tyłu ieſt łyſa, to ieſt że kiedy ſię nam podaie, nietreba icy chybiać ále ſię icy chwycić zaraz, bo iuż niemaſz ſpoſobu żeby ſię wrociła.

CHAUVE-SOURIS, ſubſt. f. (Petit oiſeau nocturne, dont les aiſles au lieu de plumes ſont de peau.) Veſpertilio, onis, maſc. Plin. NIETOPERZ nocny ptak, ktorego ſkrzydła miaſto pior ſą z błonek.

CHAUVETE, & mieux CALVITIE, ſubſt. f. (Vne teſte chauve.) Calvitium, ii. n. Cic. *(Calvities eſt ſans autorité.) LYSINA.

CHAUX, ſubſt. f. (Pierre cuite au feu.) Calx. Cic. *De la chaux vive. Calx viva. Vitr. WAPNO kamien palony w ogniu. *Wapno nie aſzone.

Four à chaux. Calcaria fornax. Plin. Wapiennia, piec do palenia wapna.

Maiſon baſtie à chaux & à ſable. Ædificium arenâ & calce conſtructum. Dom z wapna y piaſku ſtawiany.

DE CHAUX. Calcarius, a, um. Plin. WAPIENNY.

Faire cuire de la chaux. Calcem coquere. Catul. Wapno palić.

Qui fait cuire de la chaux. Calcarius. Catul. Wapiennik.

Eteindre de la chaux dans l'eau. Calcem reſtinguere, ou extinguere. Vitr. Calcem macerare. Plin. Zalewać wapno wodą, gaſić wapno.

La fosse, ou le bassin où l'on esteint la chaux. Lacus,ûs,m. Mortarium,ii,n.*Vitr.*Doł do zalewania wapna, skrzynia albo grubá do rozczyniania,álbo do moczenia wapna.

Pierre de chaux vive. Calcis gleba,æ,f. *Plin.* Bałwan wapna niegaszonego.

ON DIT qu'*Vn traitté est fait à chaux & à ciment*, pour dire qu'*On y a mis toutes les conditions essentielles pour le rendre inviolable.*Pactio solemnibus verbis absoluta,ideoque firma & stabilis,f. MOWIĄ że przymierze iakie iest z wapná y kamieni uczynione, to iest że wszystkie należyte warunki istotne,są w nim dołożone,áby go nienaruszonym uczynić.

CHEF,subst.m.vieux mot qui signifioit *la Teste.*Caput.*Cic* Głowa: stare słowo w Francuskim znaczące głowę.

(Il se dit maintenant dans ces expressions figurées.) Teraz się mowi w te sposoby *niewłaśnie.*

CHEF,(*Le premier,le plus considérable.*)Caput,neut.Princeps. Coryphæus. Dux.*Cic.* Głowa przodek,nayznacznieyszy nayprzednieyszy, Pryncypał, Herszt,Wodz.

Chef d'armée. Caput exercitûs.Dux. *Cic.* Głowa, Wodz w woysku.

Zenon est le chef des Stoïciens. Stoicorum princeps Zeno. *Cic.* Zenon iest głowa Stoikow.

Chef de parti. Dux partium. *Tacit.* Głowa,Wodz,Pryncypał stron,álbo sprawy iakiey.

Chef d'Office chez les Princes. Tricliniarches,chæ,m.*Petr.* Starszy stołowy,áłbo stolnik krolewski, koronny. Trukzes.

CHEF, (*Article.*) Caput, n. **Répondre à tous les chefs d'accusation.*Ad singula accusationis capita respondere,*ou* dicere. GŁOWNY punkt. *Odpowiedzieć na wszytkie głowne punkta zarzutu iakiego.

CHEF-D'œUVRE subst.m.*on prononce* ché-d'œuvre.(*Ouvrage d'un artisan qui veut montrer ce qu'il sçait faire dans quelque art.*)Artis specimen.*Plaut.*Artis tyrocinium,ii,n. *Jus.* POCZĄTEK, Pierwsza robota,głowna przednia robota. Robota rzemieslnika iakiego ktory chce pokazać co umie w kunszcie iakim.

*Faire son chef d'œuvre.*Artis specimen edere.Pierwszą robotę swoię w iakim kunszcie pokazać.

ON DIT figurement,*C'est un chef-d'œuvre*, pour dire *Cét ouvrage est excellent.* Opus perfectum & elaboratum. MOWIĄ *niewłaśnie:* Głowna to álbo przednia robota, to iest robota wyborna wyśmienita y naydokonalsza.

CHEF se dit aussi (*d'une personne particuliere.*)comme *De son chef*,(*de luy mesme, de sa teste.*) A se. De suo, Marte proprio.E cerebro suo. GŁOWA się też mowi osobliwie o osobie iakiey,iako z głowy swoiey, z własnego domysłu,z siebie samego.

CHEGROS, subst.m. (*Filet enduit de poix avec lequel les Cordonniers & les Bourreliers cousent leurs ouvrages.*) Filum sutorium,neut.Filum subulare Filum picatum. DRATWA Nići nasmalane, ktoremi szewcy y miechownicy szyią robotę swoię.

CHE'LIDOINE,subst.f.(*Eclaire,herbe,plante médecinele. Il y en a de deux sortes.*) **La grande chelidoine.*Chelidonium majus. **La petite chélidoine.*Chelidonium minus,n.*Plin.*CELIDONIA, Iaskołcze ziele lekarskie,dwoiakiego rodzaiu iest *To iest Celidonia większa. *Celidonia mnieysza.

CHELLES,(*Abbaye de l'Isle de France.*) Calæ,arum,f.pl. SZEL,Opactwo Wyspy Francuskiey.

CHEMIN,subst.m. (*Passage qui est au public pour aller d'un lieu a un autre.*) Via,æ,f Iter, *genit.*itineris,n.*Cic.* DROGA,Gościniec pospolity do iechania z iednego mieysca drugie

*Le grand chemin,le chemin public.*Via publica.via militaris. *Plaut.Cic.*Via regia.*Digest.* Walny gościniec, bity,torowny pospolity.

*Le droit chemin.*Via recta. **Chemin de traverse.*Via transversa,f. *Cic.* Semita, æ,f. *Cic.* Droga prosta. *Droga poprzeczna, ścieszka.

Chemin battu,frequenté, par où il passe bien du monde. Via trita,f.Tritum iter,n.*Cic.*Via frequens,f.*Catul.* Via celebris,f. **Chemin abregé,raccourcy, plus court.* Iter brevius,neut. *Plin.* Viæ compendium. *Plin.* Droga bita torowna po ktorey wiele ludzi pospolicie iedzie. *Droga krotsza.

*Chemin par mer.*maris via,f.*Ovid.***Par terre*Terrena via,f. *Vlp.* Droga przez morze álbo morzem. *Droga ziemią álbo lądem.

*Chemins rompus par où l'on ne peut passer,Chemins impratiquables.*Itinera interrupta & impervia,n.pl.*Talit.* Droga popsowana ktorą przeiechać nie można, droga powybiiana.

*Chemin rompus dont on ne se sçauroit tirer à cause des pluyes & du mauvais temps.*Inexplicabiles,*ou* inextricabilel viæ continuis imbribus,f.pl.*Liv.Plin.* Droga napadła lgnąca z ktorey wybrnąć nie można dla deszczow, y niepogod.

Chemin fourchu où deux chemins aboutissent. Bivia via.Via ambigua,f. Via quæ se scindit in partes. *Virg.* Bivium,ii,n. **S'il y a trois chemins on dira* Trivium, ii, neut. **S'il y en a quatre.*Quadrivium,ii,n.*Cic.* Droga rozstayna,gdzie się dwie drogi schodzą.*Jeżeli iest trzy drogi.*álbo cztery tedy mowi się krzyżowe drogi.

Chemin haut. Via sublimis, f. **Chemin bas.* Via declivis,f. *Ovid.* Droga gorzysta. *Droga spadzista.

Chemin ferré, (dont le fonds est dur & solide.) Strata via,f. Droga kowana twarda iák po stole rowna.

Chemin pierreux. Saxosa via,fœm.*Prop.* Droga kamienista krzemienista.

*Chemin couvert.*Umbrosa via,fœm. **Chemin découvert.*Via aperta,f.*Cic.* Iter patens,n. *Horat.* Droga skryta. *Droga iáwna otwarta.

Je vois combien il faut de jours pour faire ce chemin. Video quot dierum via sit. Widzę wiele dni trzeba ná tę drogę,áby tę drogę odprawić.

Il n'y a pas grand chemin de l'un à l'autre. Non longè distant. Nie daleka droga od iednego do drugiego.

*Aller son chemin.*Ire viam. Abire viam. *Plaut.* Jść swoią drogą.

Se mettre en chemin. Viam carpere,Iter ingredi,Dare se in viam. Viæ se committere.*Cic.* Puścić się w drogę, wyiechać w drogę,ruszyć się w drogę.

Abréger chemin,ou *son chemin.*Efficere iter brevius.*Phæd.* Skrocić sobię drogę, umnieyszyć sobie drogi.

Continuer son chemin. Non intermittere iter. *Cæs.* Dalszą drogę kończyć.

Faire un beau chemin. Concinnare viam. *Plaut.* Dobrze iechać,uiechać wiele w drodze.

*Il s'offrit honnestement de me moutrer le chemin.*Viam mihi humanissimè monstravit, *ou* commonstravit. *Plaut. Cicer.* Ofiarował mi się ochotnie do pokazania drogi.

*Se détourner du chemin.*Declinare de viâ.Decedere de viâ. *Cic.* Ziechać zdrogi zmyliwszy, zbłądzić z drogi.

Se détourner de son chemin pour aller faire quelque visite. Deflectere ex itinere ad aliquem invisendum. *Suet.* Ziechać z drogi umyślnie dla náwiedzenia kogo.

Détourner quelqu'un du droit chemin, (Le faire écarter de son chemin. Aliquem de viâ deducere. *Cic.* Sprowadzić kogo z prostey drogi, áby zbłądził.

CHEMIN se dit figurement. *Des voyes, des dispositions & des moyens (dont on se sert pour parvenir à quelque fin & réüssir dans ses desseins.)* Via,æ,f. Iter, *genit.* iteneris,n.Modus,i,m.Ratio,onis,f. *Cic.* Droga się mowi niewłaśnie o drogach sposobach radach ktorych kto záżywa áby przyiść do iákiego końca y swego dokazać.

Il s'est ouvert un chemin pour augmenter ses richesses. Eam sibi viam patefecit ad opes amplificandas.*Cic.* Otworzył sobie drogę do fortuny, do przyczynienia bogactw

Vn chemin facile pour arriver aux honneurs. Iter pronum ad honores.*Plin. Jun.* Droga łatwa dla doyścia do godności.

Aller toûjours son chemin, (Continuer ce qu'on a entrepris.) Cursum eundem tenere. *Cicer.* Iść záwsze swoią drogą, kończyć to co się przed się wzięło.

Se faire,ou *se frayer un chemin à une grande réputation.*Instruere sibi iter ad bonam famam.*Cicer.* Uczynić, uprzątnąć utorować sobie drogę, do wielkiey sławy.

*Je ne fais que luy frayer le chemin à vostre connoissance.*Huic ego tantummodò aditum ad tuam cognitionem patefatio. *Cicer.* Tylko mu toruię drogę, czynię drogę do znáiomości z tobą.

COUPER *chemin à une maladie*, pour dire *La prévenir,en empescher le cours.* Venienti morbo occurrere. *Pers.* **Couper chemin à des procès.*Secare lites,Auferre,*ou* incidere lites.*Hor. Cic.* PRZECIĄC zágrodzić drogę chorobie, záftanowić zátrzymać iey bieg. *Zágrodzić drogę prawnym kłotniom.

METTRE *un homme en beau chemin, (luy applanir le chemin*, pour dire *Luy lever les obstacles & les difficultez.)* Planum aliquid alicui facere.Præstare alicui faciliorē viam ad aliquid.*Quint.* Ná dobrą drogę człeka náprowadzić:przetorować mu drogę, trudności y przeszkody mu uprzątnąć do czego.

EN-

ENSEIGNER, *montrer à quelqu'un le chemin pour parvenir à la connoissance des beaux arts.* Tradere alicui viam optimarum artium.*Cic.* POKAZAC komu drogę do náuk.

IL EST *demeuré en beau chemin*, pour dire qu'*Il a abandonné une entreprise qui estoit sur le point de réüssir.* Planum & expeditum aliquod incœptum abjecit, *ou* deposuit,*ou* deseruit. *Cic.* W SRZOD drogi ustał, to iest: Opuścił imprezę do ktorey dokazania iuż blisko był.

ON DIT qu'*Vn homme est rentré dans le bon chemin,(lors qu'il quitte une vie licencieuse pour bien vivre.)*Recepit se ad frugem bonam. Factus est frugi bonæ. *Ter.Plaut.* MOWIĄ że człowiek iáki wrocił się ná dobrą drogę, kiedy opuszcza życie rospustne, a záczyna żyć dobrze.

Se mettre hors du droit,ou *du bon chemin.*Deflectere de recto.*Cic.* Wyniść z drogi dobrey álbo zmylić z prostey drogi

Il prend un mauvais chemin, ou comme l'on parle dans le familier,*le chemin de la greve.* Malam viam ingreditur. Abit in maximam malam crucem. *Plaut.* Złą drogą się puszcza, álbo iáko mowią potocznie,puszcza się drogą ku szubienicy.

TENIR *le mesme chemin d'un autre, suivre ses manieres de faire.* Ire itineribus alibuius.*Cic.* Insistere vestigiis alienis. *Quint.* Mores alicujus persequi. *Plaut.* ISC tą drogą ktorą kto inszy, zá iego torem się puścić násladować go iák sobie postępuie,w iego ślady wstępować.

CHEMIN se dit en ces manieres de parler proverbiales,*Il est toûjours par voye & par chemin, (Il n'est jamais au logis,il va toûjours ça & là.)*Semper foris est.Nusquam est ferè domi DROGA się mowi w te sposoby mowienia *przysłowiem:*Ustawicznie iest w drogach,y wpodrożach (nigdy go w domu nie masz, záwsze tam y sam ieździ.)

ON DIT en menaçant quelqu'un, *Je te meneray par un chemin où il n'y aura point de pierres*, pour dire, *Je te feray marcher droit, je te traitteray avec un tel excès de rigueur,que tout moyen de te défendre te sera osté.*Te durè & inclementer, *ou* districtè habebo. *Tacit.* MOWIĄ grożąc komu: poprowadzę cię drogą kędy kamieni nie będzie, to iest poprowadzę cię prosto, y ták uymę że się nie będziesz miał czym bronić.

ON DIT encore en menaçant,*Il me trouvera toûjours à son chemin, (Je luy feray tous les obstacles imaginables en tout ce qu'il entreprendra.)* Semper illi obsistam. Illius fortunæ cursum inhibebo. *Salust.* MOWIĄ ieszcze grożąc, záwsze ná mnie w każdey drodze nápadnie, to iest: Wszędzie mu y do wszystkiego gdzie się zapuści przeszkodzę.

ON DIT qu'*Vn homme va son grand chemin, son droit chemin*, pour dire qu'*Il agit franchément & sans user de finesse ni de supercherie.*Viam rectam & simplicem in agendo renet, *ou* sequitur. MOWIĄ że człowiek idzie sobie wielkim bitym gościeńcem, to iest: szczerze sobie postępuie bez figlow y wykrętow.

CHEMIN se dit en maniere d'adverbe,*Chemin faisant, par occasion.* Occasione datâ. In transitu. *Quint.* PODRODZE mimoiazdem niespodzianie.

Tout d'un chemin,pour dire *Tout d'un train,en mesme temps.* Simul.Unà.adv.Eâdem operâ.abl.*Cic.* Zá iedną drogą,za iednym záwodem, pospołu, wkupie razem.

CHEMIN DE S.JACQUES,(*Trace blanche qui paroist dans la moyenne région de l'air,que les Anciens ont appellée la Voye lactée.*) Via lactea,æ,f. DROGA mleczna szlad biały ktory się pokazuie ná srzedniey krainie powietrza tàk od dawnych názwana.

CHEMINE'E, subst. f. (*Lieu où l'on fait du feu dans les maisons.*) Focus, ci,m. Caminus,i,m.*Cic.* KOMIN, ognisko mieysce gdzie ogień palą w domu.

(Il est constant que les Anciens avoient des Cheminées dans leurs logis pour y faire du feu,car nous lisons dans Suetone que la chambre de Vitellius fut brulée, le feu ayant pris à la cheminée.Martial se sert de *Fumarium,ii,neut.* pour dire une Cheminée.) Jasna rzecz iest że Dawni miewali kominy w domach swoich dla palenia ognia, bo czytamy w Swetoniuszu że pokoy Witelliusza zgorzał, ogień się záiąwszy w kominie, Marcyalisz názywa Dymnik,miasto komina.

Tuyau de la cheminée. Camini spiraculum,i,n. Dymnik, Rura, Trąba, Szyia ktorędy dym wychodzi z komina.

Vitruve fait voir que les cheminées des Anciens n'estoient point faites comme les nostres.) Witrywiusz dowodzi że kominy u dawnych nie tákie były iákie są u nas.

CHEMINER, V.n. (*Aller, marcher par les chemins.*) Iter habere, *ou* facere. *Cic.* ISC, chodzić, postępować w drodze.

*Cheminer à pied, aller.marcher à pied.*Ingredi iter pedibus. *Cic. Quint.* **A cheval.*Iter facere equo.*Cic. En voiture*, vehiculis.*Plin.Juv.* **Par terre, par mer.* Iter habere terrâ,mari. Piesz o chodzić.*Konno iechać.Powozem. *Lądem, morzem.

Ayant cheminé trois jours,(Ayant fait trois jours de chemin) Cùm tridui viam processisset. *Cæs.* Trzy dni drogi odprawiwszy.

Cheminer jour & nuit, (Continuer son chemin jour & nuit.) Continuare iter die ac nocte. *Cæs.* Jechać iść w drodze dzień y noc, bez przestanku dniem, y nocą iechać.

CHEMISE, subst. f. (*Vestement qu'on met sur la peau du corp..*) Intusium,ii,n.*Var.*Indusium,ii,n.Subucula, æ,f. KOSZULA odzienie ktore kładą ná gołe ciało.

Chemise de nuit. Interula dormitoria. Tunica nocturna, f. Koszula sypialna, nocna.

ON DIT proverbialement, *La chemise nous touche de plus près que l'habit.* Tunica propior est pallio. *Plaut.* MOWIĄ przysłowiem: bliższa koszula ciała, niż suknia.

ON DIT qu'*Vn homme n'a pas une chemise à mettre à son dos*, pour dire qu'*Il est fort pauvre.* Egentissimus est. Eget maximè.*Cicer.* MOWIĄ ten człowiek nie ma koszuli żeby wdział ná grzbiet, to iest: Ze bardzo iest ubogi.

ON DIT pareillement qu'*Il mangera jusques à sa chemise dans la poursuite d'une affaire*, pour dire qu'*Il y mangera tout son bien.*Pertendet rem istam naviter adassem ultimum.MOWIĄ tákże: straci wszystko aż do koszuli w sprawie, to iest: Straci cała fortunę.

CHEMISETTE,subst.f.(*Partie du vestement qui va jusqu'à la ceinture.*)Inducula,æ,f. KOSZULKA,część koszuli, popas tylko.

CHENET, subst. m. (*Vtensile servant dans les cheminées pour soûtenir le bois.*)Fulmentum focarium,i,n.Subices focarii, *genit.* subicum focariorum,m. plur. WILKI żelazne kuchenne, álbo do kominow ná ktorych drzewo leży.

CHENEVI,subst.m. (*Petite graine à donner aux oiseaux*) Semen cannabinum.*Colum.* SIEMIĘ konopne, ziarnka drobne ktore ptastwu daią.

CHENEVIERE,subst.f. (*Lieu semé de chenevi pour faire venir du chanvre.*) Cannabaria, æ, f. KONOPNYM násieniem mieysce zásiane.

CHENEVOTTE, subst.f.(*Tuyau de la plante de chenevi.*) Calamus cannabinus,i,m. PIEN, álbo pręt konopny.

CHENIL, subst.m. *on prononce* cheni. (*Lieu où on loge des chiens, & particulierement ceux de chasse.*) Canum venaticorum stabulum, *genit.*canum venaticorum stabuli,n. PSIARNIA mieysce dla psow osobliwie psow polowych.

CHENILLE,subst.f.(*Insecte venimeux du genre des vers, qui ronge les feuilles des arbres.*) Eruca,æ,f. Campe,es, fœm. *Colum.* LISZKA gąsienica owad zárazliwy z rodzaiu robactw ktory psuie liście ná drzewach.

CHENU,m. CHENUë,f. vieux mot qui signifie *Blanc de vieillesse.* Canus,a,um.*Horat.* SIWY od starości. słowo stare.

CHEOIR,V.neut.*on prononce* choir. (*Tomber.*)Cadere. n. *Voyez* TOMBER. UPADAC obalić się.

*Il chet de la pluye.*Cadit imber.*Cic.* Pada deszcz.

CHEOIR signifie aussi *Diminuer de credit ou de fortune.* Cadere.Ruere. UPASC, znáczy też podupaść ná szczęściu fortunie.

L'élevation des grands ne sert qu'à les faire choir de plus haut. Potentes tolluntur in altum ut lapsu graviore ruant. *Horat.* Podwyższenie wielkich ludzi nie służy tylko na to áby bardziey z wysoka upadli.

*Il ne courre pas un grand danger, car il ne peut pas cheoir de bien haut.*Magnum non adibit periculum,altè enim cadere non potest.*Cic.* Niewielki strach koło niego, nie z bardzo wysoka upadnie.

*Son credit est cheu.*Gratia illius cecidit.Powaga iego upadła

Il est cheu en pauvreté, pour dire *Il est devenu pauvre.* In paupertatem cecidit. Wpadł w nędzę, w ubostwo.

(Le verbe TOMBER est plus d'usage.) Słowo Francuskie *Tomber* iest bardziey w zażywaniu.

CHER,m.CHERE,f.adject.(*Qui est précieux & de grande valeur.*) Carus,a,um.*Cic.* KOSZTOWNY, KOSZTOWNA drogi y wielkiego waloru.

Ce n'est point trop cher d'en donner trois cens pistoles. Non est trecentis minis cara: (*il parle d'une esclave.*) *Plaut.* Nie drogo to bardzo trzysta grzywien dać zá nię. mowi o iedney niewolnicy.

Les

Les vivres ſont chers. Annona cara eſt. *Cic.* Zywność ieſt droga.

Il eſt né dans la chere année. Per annonam caram natus eſt. *Plaut.* Urodził ſię drogiego roku.

Il a acheté cette maiſon plus cher de la moitié qu'elle ne vaut. Emit domum propè dimidio carius, quèm conſtabat. *Cic.* Kupił ten dom połowę drożey niż wart ieſt; niż ſię ſtoi.

Je demande du poiſſon, ils me le font trop cher. Rogito piſces, indicant caros. *Plaut.* Pytam ſię o ryby, drogo bardzo mi ie czynią.

CHER ſe dit figurement (*des perſonnes pour leſquelles on a de la tendreſſe & de l'amitié.*) Carus,a,um. *Cicer.* DROGI, miły mowi ſię o oſobach do ktorych kto ma przyiaźń.

Il m'eſt cher. Carus mihi eſt. *Cic.* Drogi mi ieſt, miły mi ieſt.

Aprés vous, il n'y a perſonne qui me ſoit plus cher que luy. Cùm à te diſceſſi, nemo mihi illo carior eſt. *Cic.* Potobie nic niemam drożſzego nad niego.

ON DIT auſſi, *Mon cher, Ma cher.* Mi, Mea. *Plaut. Ter.* MOWIĄ też moy miły, moy drogi, moy kochany, moia kochana.

CHER ſe dit auſſi adverbialement, *Il fait cher vivre à Paris.* CarèLutetiæ vivitur. DROGO ſię też mowi przyſłowiem Drogo ieſt żyć w Paryżu.

Ma facilité me couſtera cher. Magno mihi hæc facilitas ſtabit. Szczęście moie drogo mię koſztować będzie.

Cette victoire couſta bien cher aux Carthaginois. Multorum ſanguine ea Pœnis victoria ſtetit. *Liv.* To zwycięſtwo drogo przyſzło Kartagenczykom, drogo że przypłacili.

LE CHER, (*Riviere du Limouſin, qui ſe rend dans la Loire au deſſous de Tours.*) Carus,i,m. SZER, Rzeka Lemowickiego kraiu, ktora w pada w Ligerę pod Turonem.

CHRCHE', m. CHERCHE'E, f. part. paſſ. Quæſitus,a,um. *Cic.* SZUKANY, SZUKANA.

CHERCHER, V. act. (*Apporter la diligence néceſſaire pour trouver ce dont on a beſoin.*) Diſquirere. Exquirere. Perquirere, act. acc. *Cic.* SZUKAC, piłności przyłożyć aby znaleść to co nam potrzeba.

Chercher le gibier à la piſte. Feras veſtigare, *ou* inveſtigare, Odorari, dep. acc. Szukać ſzlakować, zwierza, ſledzić,

Chercher quelqu'un pour le tuer. Quærere aliquem ad necem. *Cicer.* Szukać, kogo ſzlakować zakim na zabicie.

Chercher un ſujet de faire éclat. Cauſam quærere, quomodo aliquid inſigne fiat. *Ter.* **Chercher à ſe faire rire.* Riſus ſibi quærere. *Horat.* Szukać okazyi áby ſię z czym pokazać. *Szukać ſobie pośmiewiſka.

Vn homme qui eſt tombé dans un grand péril cherche de s'en retirer en y jettant les autres. Homo qui venit in magnum periculum, effugium quærit reperire alterius malo. *Phœd.* Człowiek ktory w padł w wielkie niebeſpieczeńſtwo, ſzuka iakoby z niego ſię wydzwignąć inſzych w nie wtrącaiąc.

SE FAIRE *chercher*, comme *Prenez garde que vous ne vous faſſiez chercher lors que j'auray beſoin de vous.* Vide ne in quæſtione mihi ſis; quando accerſam. *Ter.* Vide ne ſis mihi inquiſitioni *Plaut.* DAC ſię ſzukać, iáko: Patrzayże ábyś ſię nie dał ſzukać, gdy mi cię trzeba będzie.

J'ay demeuré exprès au logis, afin que vous ne me fiſſiez point chercher. Tibi ne quæſtioni eſſem, domi conſultò remanſi. *Terent.* Umyśniem ſię w domu zoſtał, ábyś mię niekazał ſzukać.

Chercher noiſe, chercher querelle, ou *des inimitiez.* Jurgii. querelæ, inimicitiarum cauſam quærere. *Liv.* Szukać napaści, kłotni, zwady, okazyi.

ON DIT *Chercher ſa vie*, pourdire *Gueuſer, mendier.* Victum quærere, *ou* quæritare. Mendicare. *Juv.* **& figurément* Mendicare ſibi malum. *Plaut. Chercher malheur.* MOWIĄ ſzukać pożywienia, miaſto żebrać. * Y niewłaśnie: ſzukać nieſzczęścia.

CHERCHER *de la gloire.* Quærere gloriam. **Les bonnes graces de quelqu'un.* Locum gratiæ apud aliquem quærere. *Liv.* SZUKAC ſławy. *Łaſki przyiaźni, u kogo.

Chercher de l'argent à intereſt, ou *à uſure.* Argentum quærere mutuum. *Plaut.* Szukać pieniędzy na intereſs na lichwę

Cercher à faire fortune. Opes quærere. Szukać, tentować fortuny.

Il ſe cherche ſoy meſme dans tout ce qu'il fait, ou *Il eſtudie ſes avantages, ſon profit.* Rebus ſuis, commodis, inſervit, *ou* ſtudet. *Cic.* Szuka ſiebie ſamego we wſzyſtkim co tylko czyni, *álbo* Upatruie pożytku właſnego, zyſku właſnego.

CHERCHER ſe dit proverbialement en ces façons ſuivantes, *Chercher quelqu'un à pied & à cheval, par mer & par terre,* pour dire, *Prendre tous les ſoins imaginables à le chercher.* Terrâ marique conquirere, *ou* perquirere aliquem. Diligenter inveſtigare aliquem. *Cic.* Szukac mowi ſię przyſłowiem w te ſpoſoby náſtępuiące, ſzukać kogo konno, y pieſzo, lądem, y morzem, to ieſt wſzelkiego ſtaraniá przyłożyć ſzukáiąc go.

Il cherche midy où il n'eſt qu'onze heures, pour marquer qu'*Vn homme eſt un écorniſleur.* Paraſiticam cœnam quærit. Szuká południá o iedenaſtey godzinie, to ieſt pokázuiąc że człowiek iáki ieſt páſorzyt.

CHERCHER *une aiguille dans une botte de foin,* (*parlant d'une choſe qui eſt égarée, & qu'on a de la peine à trouver.*) Acum in meta fœni quærere. Rem repertu difficilem quærere. SZUKAC igły w wiązani ſianá, mowiąc o rzeczy iákiey ktorá ſię záwieruſzyłá, y ktorą z trudnością znaleść.

Le bien cherche le bien, pour dire que *Plus on eſt riche, & plus on a le moyen de s'enrichir.* Divitiis divitiæ accreſcunt. Doſtatek ſzuka doſtatku, to ieſt: im kto bogatſzy tym ma więcey ſpoſobow zbogacenia ſię ieſzcze.

CHERCHEUR, m. CHERCHEUSE, f. adject. (*Celuy & celle qui cherche.*) Inquiſitor. Indagator. Veſtigator. *Cicer. Colum.* SZUKAIĄCY, ten, álbo ta co ſzuka.

(Ce mot ne ſe dit gueres qu'en mauvaiſe part, comme, To ſłowo prawie ſię nie mowi chyba w zły ſpoſob.

Vn chercheur de franches lippées, c'eſt à dire *Vn écorniſleur, un paraſite.* Paraſitus Alienæ menſæ aſſecla, Alienâ quadrâ vivens. *Hor.* Cudzego komina ſzukaiący, paſorzyt, co po cudzych obiadach rad chodzi darmoiad.

UN CHERCHEUR *de barbet,* pour dire *Vn filou qui s'introduit dans les maiſons ſous pretexte de chercher un petit chien* Levator, oris, m. *Petr.* SZUKAIĄCY czego niezgubił, złodziey ktory po domach przepatruie, pod pozorem ſzukania czego.

CHERCHEUR *de pierre philoſophale, Souffleur, Chimiſte.* Chymicus, ci, maſc. SZUKAIĄCY kamienia Filozoficznego, Dmuchacz, Alchimiſta.

CHERCHEUR *de ſucceſſions.* Hereditatum captator. Heredipeta, æ, m. *Petr.* DZIEDZICTWA zábiegacz.

CHERE, ſubſt. f. (*Accueil gracieux, reception favorable, bon viſage.* Vultus blandus & hilaris, Blanditiæ, arum, f. plur. *Cic.* MIŁOSC, przyiemność, łagodność; miłe przyięcie twarz weſoła.

Quand on revoit un amy qu'on a cru mort, on ne ſçait quelle chere ou quelles careſſes luy faire. Blanditias omnes effundimus in amicum, quem inter mortuos numerabamus. Kiedy kto ogląda przyiaciela ktorego iuż miał záumarłego nie wie ſam z iáką uprzeymością z iáką radością go ma przyiąć.

CHERE ſe dit auſſi par extenſion (*des chiens*) pour ſignifier *les careſſes qu'ils font à leurs maiſtres* Canum blanditiæ, f. plur. MIŁOSC ſię też mowi y opſach zá łaſzenia ſię ich ktore czynią do Panow ſwoich.

CHERE ſe dit particulierement *Des repas qu'on donne à ſes amis & à ſes hoſtes.* Victus, ûs, m. Menſa, æ, f. *Cicer. Hor.* POCZESNA ſię mowi oſobliwie o częſtowaniu ktore kto czyni záproſiwſzy przyiacioł ſwoich ochota uczta przyiacielſka.

Vn homme de bonne chere, de grandechere, qui aime à faire bonne chere. Lautarum menſarum aſſecla, clæ, m. *Cci.* Człowiek ktory rad dobrze zieść bogato żyie zdoſtatkiem wielki n ſtoł trzyma.

Aimer la bonne chere, ou *à faire bonne chere* Liberales cœnas, *ou* lautiſſimas epulas amare & ſectari. Lautū victum & elegantē colere. Kochać ſię w obiadach wyśmienitych żyć dobrze

Faire bonne chere, (faire grandechere, ſe bien traitter, avoir toûjours bonne table.) Epulari lautè, *ou* pulchrè, *ou* opiparè. *PlautCic.* Zyć dobrze, ſtrawować ſię bogato, mieć záwſze ſtoł dobry.

Je n'ay jamais fait ſi bonne chere de ma vie, ni à ſi peu de frais. Minore diſpendio nuſquam benè ſui. *Plaut.* Nigdym w życiu moim tak dobrze nie iadł, y o tak małym koſzcie.

FAIRE *bonne chere,* ou *grandechere à ſes amis, (les bien regaler, les bien traitter.* Amicis cœnam conquiſitiſſimis epulis exſtruere. *Cicer.* **Le contraire eſt* Parcè & aſperè aliquem tractare. *Ter. Faire mauvaiſe chere à quelqu'un.* CZĘSTOWAC wybornie przyiacioł ſwoich**przeciwna ieſt* Ubogo y ladaiako przyiąć, álbo częſtować.

Vous nous avez fait ſi bonne chere & ſi proprement, que nous n'en perdrons jamais le ſouvenir. Ita in prandio nos lepidè atque nitidè accepiſti, ut ſemper meminerimus. *Plaut.* Takeś nas

nas dobrze y pięknie częſtował że tego nigdy niezapomniemy

Faire mauvaiſe chere, ou *maigre chere, ne ſe pas bien traitter.* Victitare miſeris modis. *Plaut.* Parcè victitare. Zyć mizernie, po chudopacholſku, ubogo.

Il luy avoit fait fort mauvaiſe chere, ſon avarice le portant à un tel excés de vilenie, qu'il ſe dénioit les choſes les plus neceſſaires à la vie. Menſâ ſiccâ & ſterili illum exceperat, adeò quippè ſordibus erat, ut etiam quæ ſunt vitæ neceſſaria ſibi denegaret. *Petr.* Bardzo go mizernie przyiął y ieść mu dał ubogo, gdyż łakomſtwo do tey go nikczemności przywodzi że ſobie y náypotrzebnieyſzych do życia rzeczy żałuie.

C'eſt un homme de grande chere. Vir eſt maximæ eſcæ. *Plaut.* Człowiek ktory dobrze ie, y wiele.

ON DIT par maniere de compliment, *Excuſez s'il vous plaiſt la mauvaiſe chere que vous avez faite.* Oro veniam dapibus. *Ovid.* MOWIĄ przez ludzkość: Przepraſzam proſzę o wybaczenie zá tak ubogi y podły obiad.

CHERBOURG, (*Ville de la baſſe Normandie dans le Coutantin.*) Charaburgus, gi, f. SZARBURG Miaſto Normandyi w Konſtancyeńſkim.

CHEREMENT, adv. (*D'une maniere chere.*) Carè Magno pretio. DROGO, koſztownie.

CHEREMENT, (*Tendrement, avec bien de la tendreſſe.*) Carè. Cariùs. Cariſſimè. Amanter. Amantiùs. Amantiſſimè. adv. *Cic.* Studioſiſſimè. adv. *Cic.* MILE uprzeymie zwielką uprzeymością.

CHE'RI, maſc. CHE'RIE, f. Part paſſ. Carus, a, um. *avec un datif.* **Voyez.* CHE'RIR. KOCHANY, KOCHANA.

CHE'RIR, V. act. (*Aimer tendrement.*) Carum habere aliquem. *Cic. Cæſ.* KOCHAC uprzeymie wielce.

Lors qu'on chériſſoit la vertu ſans déguiſement, les ſciences & les arts paroiſſoient dans leur perfection, & l'on voyoit une émulation qui obligeoit les hommes à travailler pour la poſtérité. Cùm unica virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, ſummumque certamen inter homines, ne quid profuturum ſeculis diu lateret. *Petr.* Kiedy kochano uprzeymie y niezmyślenie cnotę, náuki y kunſzta widzieć było w doſkonałości ſwoiey, y była w ludziach uſilność ktora ich prowadziła do pracowania dla potomności.

CHE'RONE'E, (*Ville de Thrace.*) Chæronea, æ, f. CHERONEA Miaſto Tracyi.

LA CHERSONNESE, *on prononce* Kerſonneſe (*Peninſule, ou Preſqu'Iſle qui eſt environnée des eaux de la mer, & qui ne tient à la terre que par un petit détroit; il y a deux Cherſonneſes.*) *La Cherſonneſe de Thrace ſur la mer de Gallipoli.* Thracia Cherſoneſus. **La Cherſonneſe Taurique.* Cherſoneſus Taurica. KERZONEZ Połwyſpa ktora ieſt oblana wodami morſkiemi á z lądem ſię nietrzyma tylko iednym ięzyczkiem ziemi. Dwoiáki ieſt Kerzonez, Kerzonez Tracyi námorzu Galipoli *Y Kerzonez Tauryki.

CHERTE', ſubſt. f. (*Prix extraordinaire des vivres & des autres choſes.*) Caritas, atis, f. Gravitas, atis, f. *Tacit.* Difficultas, atis, f. DROGOSC, koſzt nadzwyczayny żywności y inſzych rzeczy.

Les vivres ſont venus abondans par la cherté. Cibaria facta ſunt uberiora caritate. *Cicer.* Zywnośći bardzo przybyło dla drogości.

La cherté des vivres augmente. Annona ingraveſcit. *Cicer.* Drogości przybywa coraz większa ieſt drogość.

CHERVY, ſubſt. m. (*Racine bonne à manger.*) Siſer. *Colum.* MARCHEW, Jarzyna dobra do iedzenia.

CHESNAYE, ſubſt. f. (*Lieu planté de bois de cheſne.*) Quercetum, ti, n. *Hor.* DĘBINA, mieyſce ſadzone dębami.

CHESNE, ſubſt, m. *on prononce* CHêNE. (*Arbre dont il y a plusieurs eſpeces.*) Quercus, ûs, f. *Cicer.* Dąb Drzewo ktorego ieſt wiele rodzaiow.

DE CHESNE. Quernus & Querneus Quercinus, a, um. *Virg. Colum. Suet.* DĘBOWY.

CHESNE *appellé* ROUVRE, (*qui porte particulierement la noix de galle.*) Robur, *genit.* roboris, n. *Plin.* DĄB ktory galaſs wydaie.

(C'eſt celuy qui eſt le plus dur de tous les cheſnes.) Ten naytwardſze ma drzewo ze wſzyſtkich dembow.

CHESNE VERD, *ou* L'YEUSE. Ilex, *genit.* ilicis, f. *Virg.* ILM, Dąb zielony, álbo Więzożołd.

(Il porte la graine d'écarlate.) Wydaie ziarnka ſzarłatne.

DE CHESNE VERD. Iliceus. Iligneus, a, um. *Colum.* Ilignus, a, um. *Plaut.* ILMOWY Więzożołdowy.

Vn lieu planté de cheſnes verds, ou *d'yeuſes.* Ilicetum, i, neut. *Mart.* Mieyſce zaſadzone Ilmami, Ilmowina.

CHESNEAU, ſubſt. m. (*Jeune cheſne qu'on laiſſe ſur pied dans les ventes.*) Junior quercus, *gen.* junioris quercûs, f. Dębinka młoda ktorą ná pniu zoſtawuią w przedawaniu.

CHESNEAU, (*Canal,* ou *gouttiere où toutes les eaux de la couverture d'un logis vont tomber.*) Colliquiæ, arum, f. pl. *Vitr.* RYNNA Dachowa, ściek gdzie wſzyſtkie wody z dachow domu iákiego ſpadek maią.

CHE'TIF, m. CHE'TIVE, f. adject. (*Qui eſt de peu de valeur.*) Vilis & hoc vile. PODŁY nikczemny, co mało co wart

Je ſuis le plus chétif de tous les hommes. Sum nullius pretii. *Plaut.* Jeſtem naynikczemnieyſzy ze wſzyſtkich ludzi.

CHE'TIVEMENT, adv. (*D'une maniere chétive & vile.*) Viliter. Viliùs. Viliſſimè. adv. *Cic.* PODŁO, ladaiako, nikczemnie

CHEVAL, ſuoſt. m. (*Animal à quatre pieds, qui hennit.*) Equus, *genit.* equi, m. *Cic.* *Caballus, i, m. *Hor. dit d'un cheval qu'on mépriſe.* KON bydlę o czterech nogach ktore rży. *Szkapa ſię mowi o koniu przez w zgardę.

(On dit au plurier *Chevaux.*) W więkſzey liczbie ſię mowi konie.

Petit cheval. Equuleus, *ou* Equulus, i, m. *Cic.* Konik mały koń.

CHEVAL NAIN, (*Bidet.*) Mannus, ni, m. *Hor.* Pumilus, equus, i, m. ZMUDZINEK podiezdek.

CHEVAL ſe nomme diverſement ſuivant ſon poil, ſon uſage, ſes vices & ſes maladies. KON ſię názywa rozmaicie według ſzerci, uzywania, nárowow, y kalectw.

ON DIT, *Vn cheval blanc.* Equus albus. *Ovid.* **Cheval alezan,* ou *alezan brulé.* Equus ruber, *ou* ruſſeus, *Colum.* **Cheval bay, qui eſt marqué de rouge en divers endroits.* Equus badius. *Var.* Equus Phœniceus. *Aul-Gel.* **Bay clair.* Equus coloris Phœnicei dilutioris. **Bay brun,* ou *chatain.* Equus coloris Phœnicei ſaturioris. **Cheval gris pommelé.* Equus cinerei coloris ſcutulis diſtinctus. **Cheval loubette, de couleur de poil de loup.* Equus lupini coloris. **De couleur de cerf.* Cervini coloris. **De poil de rat.* Murini coloris. **Iſabelle.* Melini coloris. **Cheval baleſan, (qui a les quatre pieds blancs.)* Equus quatuor pedibus albis. **Blanc luiſant.* Equus candidus. **Blanc ſale,* ou *ſoupe de lait.* Equus albidus. **Noir luiſant.* Ater cum ſplendore. **Noir ſale,* ou *moreau.* Ater, Niger, Furvus. **Teſte de more.* Equus atro capite. **Aubere, griſatre, ayant de grandes taches noires.* Equus coloris leucophæi grandibus maculis nigris diſtinctus. **Gris.* Equus leucophæus. **Gris d'aſne.* Equus gilvus, *ou* cinereus. **Truité, marqué de petites taches à la façon des truites ſaumonées.* Equus guttatus. *Pallad.* **Cheval pie.* Equus nigro & albo picarum in morem diſtinctus. **Cheval veron, qui a un œil different de l'autre.* Equus cujus alter oculis, alteri diſſimulis eſt. **Cheval rou, meſlé de rouge & de blanc.* Pilis albis & rubris perſparſus equus. MOWIĄ koń biały. *Koń gniady iáſno gniady. *Koń ciſawy. *Jaſno ciſawy. *Ciemno kaſztanowaty. *Siwo iabłkowity. *Koń wilczaty. *Łoſiowaty. *Myſzaty. *Izabelowy. *Koń co wſzyſtkie cztery nogi ma białe. *Maſłowaty. *Jaſnobiały *Ciemno biały. *Kary. *Szpakowaty. *Koń co czarną ma głowę. *Szaro ſrokaty. *Popielaty. *Płowy. *Cętkowany. *Tarantowaty *Srokaty. *Koń co ma oko iedne rożne od drugiego. *Koń gorczyczkowaty

CHEVAL ſelon ſon uſage ON DIT, *Cheval de bagage.* Equus ſarcinarius, *ou* doſſuarius. *Var.* Jumentum, ti, n. *Cæſ.* **Cheval de guerre, Cheval de bataille.* Bellator equus. *Virg.* **Cheval de louage.* Epuus conductitius. *Var.* Jumentum meritorium. **Cheval de ſelle.* Victorius equus. **Cheval de charroy.* Jugalis equus, *ou* Jugalis *mis ſeul.* Jumentum plauſtrarium. **Cheval de caroſſe.* Equus carrucarius. *Vlp.* **Cheval de haras.* Admiſſarius eqvus, *ou* armentitius. *Var.* **Cheval de voiture.* Eqvus ad vecturam idoneus. *Var.* **Cheval de poſte.* Veredus, i, m. *Mart.* (*c'eſt auſſi un Cheval de chaſſe.*) Equus publicus. **Cheval de trait,* ou *d'attellage.* Jugatorius equus. *Var.* **Cheval qui va l'amble.* Tolutarius equus. *Sen.* **Cheval de pas,* ou *qui va le pas.* Gradarius equus. *Lucl.* **Qui va le trot.* Succuſſator, *ou* ſuccuſſor equus. *Lucil.* **Cheval hongre* Canterius, ii, m. *Cic.* Koń według używania nazywa ſię, koń roboczy ciężarowy. *Koń żołnierſki woienny. *Koń do naięcia. *Koń podſiodło. *Koń wozowy. *Koń kareciany cugowy. *Koń ſtadny ogier *Pod wodny. *Koń poſztarſki álbo koń wierzchowy. *Koń ſprzężayny. *Kłuſak, koń co kłuſem chodzi. *Koń ſzłapak co ſzłapią chodzi. *Kroczak koń ciężko noſzący. *Koń wałach.

CHEVAL selon ses bonnes qualitez & ses défauts. *Cheval qui a la bouche bonne.* Equus ore morigero, qui habenis obsequitur. **Cheval fort en bouche.* Refractarius equus & duri oris. **Cheval qui n'est point dompté.* Equus intractatus. Indomitus equus. *Cic.* **Cheval qui se couche.* Cubitor equus. Sternax equus. *Colum.* **Qui bronche.* Equus offensator. *QuintCes*-pirator equus. *Virg.* **Qui ruë & qui regimbe.* Equus calcitrosus. *Colum.* Equus calcitro. *Var.* **Qui a les estrevins.* Equus suffraginosus. *Colum.* **Cheval retif.* Equus retractans. **Cheval ombrageux.* Equus meticulosus, *ou* pavidus. *Virg.* **Des cheveaux maigres.* Equui macie corrupti. *Cæs.* **Cheveaux qui sont sans frein.* Infrenati equi. *Liv.* **Cheval poussif.* Equus anhelator, *ou* suspiriosus. *Plin.* Koń co do cnot swoich, lub kalectwa, koń miętkiego pyska. *Koń twardousty. *Koń nieiezdzony, nieuieżdżany, niesiadany. *Koń co się kładzie, co ma zaciąg zruczaiący. *Koń potkliwy nie pewny na nogi. *Koń biiący nogami, co przodkiem biie, y zadem wierzga. * Koń włogawy na poślednie nogi upadaiący, przeguby, albo stawy chore maiący *Koń twardousty sprzeciwny. *Koń lękliwy. *Konie chude. *nie ouzdane. *Koń dychawiczny.

UN BEL *homme*, ou *Vn homme de cheval.* Scitè, *ou* belle exceditus in equo. *Cic.* CZŁOWIEK piękny albo ktoremu pięknie na koniu.

BON LOGIS *à pied & à cheval* (*Hostelerie où peuvent loger les gens de pied & de cheval.*) Diversorium, ubi commodè equites & petites diverti possunt. DOBRY gościniec dla pieszych y konnych, kędy wygodnie y z ludzmi y z końmi stanąć może.

ALLER *à cheval.* Equo, *ou* in equo vehi. Equitare. *Cic.* KONNO iechać.

Se tenir à cheval. Hærere in equo. *Cic.* Siedzić na koniu.

Estre bien à cheval. Equo scitè insidere. *Cic.* Dobrze się trzymać na koniu, dobrze na koniu siedzić.

Dresser un cheval qui est encore jeune. Fingere equum tenerâ cervice docilem. *Hor.* Uieżdżać konia młodego.

Manier bien un cheval. Imperitare equo. *Hor.* Dobrze zażywać konia.

Mettre quelqu'un à cheval. Tollere aliquem in equum. *Cic.* Wsadzić kogo na konia.

Tenir la bride à un cheval. Sustinere equum. *Cic.* Trzymać cugle koniowi.

Païs où l'on va aisément à cheval. Locus equitabilis. *Liv.* Kray gdzie konno dobrze ieżdzić.

DE CHEVAL. Equinus, a, um. *Horat.* Equester & Equestris. KONSKI.

Medecin de chevaux, un Maréchal. Equarius medicus. *Val-Max.* Konował, doktor dla koni.

CHEVAL *sauvage.* Ferus equus, i, m. *Plin.* KON dziki.

CHEVAL *de riviere*, (*tels que sont ceux du nil,*) *sorte de poisson assez semblable à un cheval* Hippopotamus, i, m. *Plin.* KON wodny rzeczny iako konie nilowe, rodzay ryby dosyć do konia podobney.

CHEVAL *marin.* Hippocampus, i, m. *Plin.* KON morski.

De cheval marin. Hippocampinus, a, um. *Plin.* Koński morski.

CHEVAL *de Frise*, ou HE'RISSON, (*Sorte de barriere faite d'une poutre armée de fer, ou de pieux armés de fer.*) Ericius, *ou* Hericius, ii, masc. *Cæs.* KOBYLENIE osękowate zagrodzenie z kłodzin, albo z palow żelazem nabiianych.

CHEVAUX LEGERES, (*Gens de cheval légerement armez*) Levis armaturæ equites, m. plur. LETKIE konie, iazda letka, konni ludzie letko uzbroieni.

(On dit au singulier *un Chevau leger.*) Mowią w mnieyszey liczbie letki żołnierz albo letki zaciąg, letko zbroyny

Compagnie de Chevaux legeres. Expedita levis armaturæ turma, *genit.* æ, f. Chorągiew letkich ludzi, albo koni.

Combat à cheval. Equestre prælium, *genit.* equestris prælii, n. Equestris pugna, *genit.* equestris pugnæ, f. Bitwa konna.

Deux chevaux attelez de front. Biga, æ, f. *Suet.* Bigæ, arum, f. pl. *Virg.* **Quatre chevaux attelez de front.* Quadrijuges equi, m. pl. *Virg.* **Chariot attelé à quatre chevaux.* Quadrigæ, arum. f. pl. **Six chevaux attelez de front.* Sejuges, gum. Para koni parka, dwa konie zaprzężone z przodu. *Cztery konie zaprzężone z przodu. *Woz czterema końmi. *Sześć koni zaprzężonych z przodu.

CHEVAL se dit proverbialement en ces phrases, *Il a changé son cheval borgne en un avéugle*, pour dire qu'*Il a fait un mauvais troc*, ou *un mauvais échange.* Iniquam permutationem rei pretiosæ cum re vilissimâ fecit. *Cic.* KON się mowi *przysłowiem*: w te sposoby, wymieniał ślepego ná iedno oko zá ślepego ná obie, to iest: zle się mieniał, zły frymark uczynił.

ON DIT qu'*Vn homme est mal à cheval*, pour dire qu'*Il n'est pas bien dans ses affaires, Il est proche de sa ruine.* Res illius inclinata est ac propè jacens. *Cic.* MOWIĄ że człowiek iaki źle siedzi ná koniu, to iest: Nie dobrze mu się powodzi, bliski iest upadku.

ON DIT aussi qu'*Vn homme fait le cheval eschappé*, (*quand il est libertin, emporté & incorrigible.*) Indomitus est & infrenatus. *Cic.* MOWIĄ też człowiek iako koń wyuzdany sobie poczyna kiedy iest rospustny zły, y nieupamiętany.

ON DIT encore qu' *Vn homme monte sur ses grands chevaux*, pour dire qu'*Il parle d'un ton hautain.* Vehementer & imperiosè loquitur. *Cicer.* Nimis imperiosus est. *Plaut.* MOWIĄ też w Francuskim że człowiek wsiada na konie rosłe, to iest: Zuchwale y dumno mowi y postępuie sobie.

ON DIT pareillement qu'*Il est bon cheval de trompette, il ne s'étonne pas du bruit*, (*lors qu'il ne craint ni la colere, ni les menaces de quelqu'un.*) Neque minis, neque clamoribus movetur. MOWIĄ też ostrzelany to koń, ohukany, niezlęknie się zgiełku, kiedy kto nie dba ná czyi gniew, áni ná groźby.

ON APPELLE (*un homme fort grossier & stupide.*) *Vn cheval de carosse*, ou *Vn cheval de bast.* Bardus & stupidus. *Cic.* NAZYWAIĄ człowieka bardzo grubiańskiego y durnego koniem karecianem, albo koniem iucznym.

Cet homme parle à cheval, Il parle en maistre, ou *d'un ton d'autorité.* Cum imperio loquitur. **Vous parlez bien en maistre qui que vous soyez.* Satis pro imperio quisquis es? *Ter.* (*Cn sous-entend* loqueris.) Ten człowiek z konia mowi, to iest gorno roskazniąc, z hardością, Bardzo to gornie rozprawiuiesz ktożkolwiek iesteś.

CHEVALER, V. act. signifie *Etayer une maison, un mur qu'on reprend par dessous œuvre.* Ædes fulcimentis sustinere, (tineo, tines, tinui, tentum. act. acc. PODPIERAC podpory dawać ścian iakiego domostwa, albo ściany od spodu podpierać podważywszy y sluzuiąc.

CHEVALERIE, subst. f. *l'Ordre des Chevaliers.*) Equitum ordo, *genit.* ordinis, m. Equester ordo, *genit.* equestris ordinis, m. *Cic.* KAWALERSKI Rycerski stan zakon kawalerow.

CHEVAL, subst. m. (*Sorte de machine à tourmenter les criminels.*) Equuleus, ei, m. *Cic.* KOBYLICA sztuka do ciągnienie złoczyńcow.

(Chez les Anciens c'estoit une espece de supplice ou de torture, qui n'estoit autre chose qu'un Cheval de bois fait en dos d'asne. qui avoit un angle fort pointu sur lequel on mettoit le patient, auquel on attachoit des poids aux pieds; on en voit encore dans les Corps de garde des citadelles.) U Dawnych była to męka, albo kara: to iest koń zdrzewa robiony z grzbietem ostrym bardzo, ná ktorym sadzano tego ktorego męczyć miano, przywiązawszy mu do nog wagi cięzkie, widzieć też samo iescze w kordygardach w fortecach.

CHEVALET, (*Etaye pour soutenir les bastimens qu'on veut reprendre par dessous œuvre.*) Fulcimentum, i, neut. STRZAŁA w budowaniu, podpora od spodu dana dla utrzymania budynku y scian wsparcia.

CHEVALET, (*Piece de bois qu'on pose à plomb sur la table des instrumens de musique, pour en soutenir les cordes.*) Caballus, li, masc. Ponticulus, li, mas. (*parce qu'il porte les cordes, comme un cheval fait un homme; & qu'il est fait en petit pont*) PODSTAWEK, Konik, mostek, sztztuczka drzewa ktorą stawiaią rowno na instrumentach muzycznych dla podpierania stron. *Konik*, bo dźwiga na sobie strony iako koń na sobie człowieka, y że iest robiony nakształt mostku obłąkowato.

CHEVALIER ROMAIN, subst. m. (*Le second degré de noblesse parmi les Romains, qui suivoit celuy des Senateurs.*) Eques, *genit.* equitis, m. *Cic.* RYCERZ szlachcic Rzymski, drugi stopień zacności między Rzymianami ktory następował po Senatorach.

Faire quelqu'un Chevalier Romain. Attribuere alicui equum. *Cæs.* Pasować kogo na Rycerstwo, szlachcicem go czynić.

CHEVELIER, (*Le premier degré d'honneur de l'ancienne milice, qu'on donnoit avec certaines cérémonies, à ceux qui avoient fait quelque exploit signalé qui les distinguoit des autres gens de guerre.*) Eques, *genit.* equitis, m. RYCERZ Pierwszy stopień zacności u dawnych w woysku, ktory zdawna z pewnemi obrządkami dawano tym ktorzy znaczney iakiey odwagi do kazali przez co się od inszych żołnierzy rożnili.

CHEVALIER est aussi, *Celuy qui est receu dans quelque Ordre militaire institué par quelque Roy au Prince avec certaines regles & marques d'honneur & de distinction.* comme *Chevalier de l'Ordre du saint Esprit en France*, ou *Chevalier des ordres du Roy*, ou *Cordon bleu*, (*parce qu'ils portent la Croix de l'Ordre attachée à un cordon bleu fort large*) Eques torquatus, *gen.* equitis torquati, m. RYCERZ albo kawaler iest też ten ktorego przyimuią do znaku iakiego Rycerskiego postanowionego od Krola ktorego albo Xiążęcia z pewnemi opisanemi ustawami, y znakami zacności y rożnicy od inszych, iako: Kawaler znaku Ducha Swiętego we Francyi, albo Kawaler znaku Krolewskiego, albo znaku błękitnego, bo noszą Krzyż Rycerski zawieszony na wstędze błękitney bardzo szerokiey

CHEVALIER *de S. Jean de Jerusalem*, *Chevalier de Rhodes*, aujourd'huy *Chevalier de Malte.* Eques sancti Joannis Hierosolymitani. Eques Rhodius. Eques Melitensis. KAWALER znaku S. Iana Ierozolimskiego, Kawaler Rodyiski, dziś zowią Kawaler Maltański.

CHEVALIER *de S. Louïs*, (*qui porte une Croix attachée à un cordon rouge.*) Eques sancti Ludovici. KAWALER znaku S. Ludwika, ktory nosi Krzyż Kawalerski na wstędze czerwoney.

CHEVALIER est aussi *Celuy qui donne la main à la Reine pour marcher*, & on l'appelle *Son Chevalier d'honneur.* Eques honorarius. KAWALER iest też ten ktory podaie rękę Krolowey do chodzenia, y zowią go Kawaler Krolowey od powagi.

CHAVALIER est aussi *Celuy qui commande les Archers qui font la garde de nuit à Paris*, on l'appelle *Chevalier du guet.* Vigilium præfectus, ti, m. *Tacit.* KAWALER zowie się też ten ktory ma komendę nad strażą co po mieście Paryskim w nocy chodzi zowią Kawaler albo starszy nad strażą Runtową.

La charge de Chevalier du guet. Vigilium præfectura. *Tacit.* Strażnikostwo urząd starszego nad strażą nocną.

ON APPELLE dans le burlesque, *Chevalier d'industrie*, pour dire *Vn filou, Vn escroc*, (*qui ne subsiste que par ses fourberies & tours d'adresse.*) Planus & levator. *Petr.* MOWIĄ w opacznym rozumieniu Kawaler od dowcipu, to iest Filut oszust, ktory nie żyie tylko surfanteryą, obrotem y sztukami.

CHEVAUCHE E, subst. f (*Visite que font à cheval certains Officiers par le devoir de leur charge*, comme *les Esleus, les Tresoriers de France* &c.) Equitatio Obequitatio. *Cic.* OBIEZDZANIE, Doieżdżanie ktore czynią z powinności niektorzy urzędnicy, iako Poborcy, y Skarbnikowie Francuzcy.

CHEVAUCHER, V. act. vieux mot qui signifioit autrefois, *Aller à cheval.* Equitare. OBIEZDZAC stare słowo ktore znaczyło ieździć na koniu.

(Ce mot est hors d'usage, à cause d'un sens obscene qu'on luy a donné.) To słowo nie iest w zażywaniu dla nieprzystoynego rozumienia w ktorym go biorą.

CHEVECIER, subst. m. (*Celuy qui est le chef, qui a la premiere dignité dans plusieurs Eglises collegiales.*) Caput. Capicerius. PRZEDNI, Głowny, ten co iest głową albo pierwszym Prałatem naypierwszą godność maiący w kilku Kościołach kolegiackich.

CHEVELU, m, CHEVEULÉ, f. adject. (*Qui a de longs cheveux.*) Comatus, Capillatus, a, um. KOSMATY, KOSMACZ Długowłosy.

(C'est une épiphete qu'on donne à un de nos Rois, Clodion le Chevelu, *Clodio Comatus.* On le dit aussi des Cometes qui paroissent comme avec de longs cheveux. & *Comata Gallia*, la Gaule Cheveluë, dont les peuples portoient de longs cheveux. Les Jardiniers appellent les petites racines des plantes & des arbrisseaux, le Chevelu, *Capillamenta, orum, n, plur. Colu*) Iest to nazwiko dane iedemu z krolow Francuskich: Kłodyon Kosmacz, albo długowłosy. toż mowią o kometach ktore się pokazuią iakoby z długiemi włosami, y Francya długowłosa albo włochata, ktorey narody nosili długie włosy. Ogrodnicy nazywaią kosmacinami, włochacinami, drobne korzonki zioł y drzewek.

CHEVELURE, subst. f. (*Toute le poil qui couvre la teste.*) Coma Crines, nium, Cæsaries. *Cic.* Włosy, na głowie całey włosy.

Fausse chevelure, (*Perruque.*) Coma adoptiva, *ou* ascititia Sutile capillamentum. Włosy przyprawne, peruka.

ON DIT aussi *la Chevelure des arbres & des plantes.* Capillamenta radicum, *ou* seminum, n. pl. *Colum.* MOWIĄ też włochaciny, albo kosmaciny, drzewek y zioł od korzenia.

CHEVESCHE, subst. f. *on prononce* CHEVéCHE, (*Espece d'oiseau nocturne de mauvais augre.*) Noctua, Ulula, æ, *Plin.* PUSZCZYK, puhacz ptak nocny nie dobrego znaku.

CHEVESTRE, *on prononce* CHEVéTRE, subst. m. vieux mot. (*Licol.*) Capistrum, tri, n. *Var.* OGŁOWKA, stare słowo, Uździenica.

CHEVET, subst. m. (*Oreiller long & rond rempli de plumes, sur lequel on met sa teste dans le lit, on l'appelle autrement Traversin.*) Cervical, alis, n. *Juv.* WAŁ, Poduszka długa okrągła pierzem nasypana pod głowy w łożku inaczey zowią wezgłowie poprzeczne.

ON APPELLE, *Vne espée de chevet, Vn ami brave & prompt à nous servir & à nous défendre en toutes occasions.* Amicus ad manum. NAZYWAIĄ szpadą przy wezgłowku, Przyiaciela serca odważnego, y gotowego do usłużenia y obrony w każdey okazyi.

ON LE DIT aussi *des choses qui nous sont familieres*, comme *Horace est son espée de chevet*, (*il le lit jour & nuit.*) Evolvit die ac nocte Horatium. MOWIĄ toż o rzeczach w ktore się kto bardzo y pospolicie wzwyczai, iako: Horaczyusz iest u niego właśnie iak szpada przy wezgłowiu, czyta go dzień y noc

CHEVEU, subst. m. *qui fait au plurier* CHEVEUX. (*Poils longs & déliez qui couvrent la teste des hommes & des femmes.*) Capillus Crinis Pilus. *Cicer.* WŁOS wszelaki długi y cienki okrywaiący głowę męszczyzn y białogłow.

LES CHEVEUX, *la Chevelure.* Capilli, orum, m. plur. Crines, nium, m. pl. WŁOSY, Włosie.

(On se sert aussi souvent de *Capillus* au singulier, comme Ciceron, *Ipse verò composito ac delibuto capillo*, Ayant les cheveux bien peignez & parfumez de parfums liquides, d'essences, comme anciennement, On se sert aussi de la mesme façon de *Crinis* au singulier, soit en vers soit en prose, *Crinem*, ou *barbam promittere. Tacit.* Laisser croistre ses cheveux & sa barbe.) Mowi się często włos wmnieyszey liczbie iako Cycero: maiąc włos dobrze rozczesany y zaprawiony wonnemi oleykami iako u dawnych, Mowi się tymże sposobem Włos w mnieyszey liczbie czyli w wierszu czyli w mowie, Włos, y brodę zapuścić.

Qui porte les cheveux fort longs. Comatus. *Mart.* Intonsus. *Plin.* Ten co bardzo długie włosy nosi, Długowłosy.

Cheveux espars. Passus capillus. *Ter.* Passi crines. *Virg.* **Cheveux longs.* Promissus capillus. *Liv.* **Cheveux mal peignez, mal arrangez.* Horridus, *ou* horrens capillus. *Cic. Plin-Jun.* *(*le contraire est* Comiti crines. *Hor.* (*Cheveux bien peignez, bien ajustez.*) *Włosy rozpuszczone. *Włosy długie. *Włosy zániedbane niewyczesane źle ułożone. *przeciwna iest* Włosy dobrze rozczesane, dobrze ułożone.

Cheveux blancs & qui grisonnent. Albi capilli. Cani capilli. Cani *seul Hor.* Candidi crines. *Val-Falc.* **Cheveux poudrez & parfumez.* Pulvere sparsi & odorati capilli. *Hor.* Włosy białe siwieiące. *Włosy prószkiem białym, to iest pudrem posypane y oleykim záprawione.

Cheveux frisez naturellement. Crines ingenio suo flexi. *Petr.* **Cheveux frisez avec le fer.* Coma calamistrata. **Tressé ou floccon de cheveux.* Cirri Cincinni. Włosy z przyrodzenia kędzierzawe. *Włosy tresione żelazem. *Kędziory, kędzierze, kędziorki.

Faux cheveux, (*Perruque.* Emti crines. *Ovid.* Włosy przyprawne Peruka.

(Ovide parle en cet endroit des fausses coëffures des femmes. Il y avoit pareillement de faux cheveux pour les hommes, car Suetone rapporte que Caligula prenoit une Perruque ou de faux cheveux pour se déguiser, quand il alloit dans les mauvais lieux, *Ganeas atque adulteria capillamento celatus & veste longâ noctibus obibat.* Suet.) Owidyusz na tym mieyscu mowi o przyprawnych włosach białychgłow, były także przyprawiane włosy dla męszczyzn, gdyż Swetoniusz pisze że Kaligula, brał przyprawiane włosy, dla niepoznaki kiedy szedł ná złe mieysca.

Faire les cheveux à quelqu'un. Alicui capillum tondere. *Cic.* Poprawiać komu włosow, strzydz mu włosy.

Se faire faire les cheveux, se faire couper les cheveux. Tonsori operam dare. *Suet.* Poprawiać sobie włosow, kazać się strzydz.

Prendre quelqu'un parles cheveux, ſe jetter à ſes cheveux. Involare in capillum alicujus. *Ter.* Porwać kogo zá włoſy, rzucić ſię mu ná czuprynę.

CHEVEUX ſe dit *des petites racines*, ou *filaments des plantes*. Capillamenta, orum, n, pl. *Plin.* WŁOSKI albo włochaciny ſię mowi o drobnych korzonkach zioł.

ON DIT parlant ((*d'une choſe qui fait horreur.* (*Cela me fait dreſſer les cheveux à la teſte.* Arriguntur horrore comæ. *Virg.* MOWIĄ o tym co ſtrach álbo okropność iaką czyni, od tego mi włoſy wſtaią ná głowie.

ON DIT qu'*Il faut prendre l'occaſion aux cheveux*, pour dire qu'*Il ne la faut pas laiſſer échapper.* Oblata occaſio tenenda eſt. *Cic.* MOWIĄ trzeba okazyą chwytać zá włoſy, to ieſt: nie dać iey ubieżeć.

ON DIT encore (*d'un paſſage*, ou *d'une comparaiſon, lors qu'ils ne viennement pas naturellement au ſujet, qu'ils ſont tirez de trop loin.*) *Tirer quelque choſe par les cheveux.* Longiùs, *ou* altiùs arceſſere, *ou* petere aliquid. MOWIĄ ieſzcze o rzeczy iákiey, álbo przyrownaniu ktore nie do rzeczy ſię ſtoſuie, ále z daleka ieſt náciągnione: Ciągnąć co zá włoſy.

CHEVILLE, ſubſt. f. (*Petit morceau de fer*, ou *de bois qui ſert a tenir un aſſemblage.*) Fibula, æ, f. Clavus, vi, m. *Vitr. Cæſ.* ZWORA Cwiek tybel ſztuczka żelazna álbo drewniana trzymaiąca w kupie rzeczy iákie złożone.

Cheville qui tient deux ais enſemble. Subſcus, udis, f. *Vit.* S. pąga wiążąca wraz dwie deſki złożone.

CHEVILLE *du pied*, (*Eminence qui eſt en la partie inférieure de l'os de la jambe, les Médecins l'appellent.* MALLEOLE.) Malleolus, oli, m. *Fernel.* KOSTKA u nogi wydatnia kość u dolney częſci nogi Doktorowie náżywaią młotek.

CHEVILLE *d'un aviron.* Scalmus, mi, m. Stropha, æ, f. *Cic. Vitr.* WIOSŁOWY goźdź.

CHEVILLE *d'un inſtrument à cordes, avec laquelle on bande les cordes.* Claviculus, i, m. *Var.* KOŁEK inſtrumentu do grania, ktorym náciągaią ſtrony.

CHEVILLE *dans un vers*, (*c'eſt un mot qui ne ſert qu'à remplir la meſure du vers.*) Inane numerorum complementum. *Cic.* ŁATKA w wierſzu ſłowo ktore tylko ſłuży do dopełnienia wier za.

CHEVILLE ſe dit proverbialement en ces façons de parler, *Autant de trous que de chevilles*, pour dire qu'*Il trouvera des raiſons, des diſtinguo pour ſe déſendre de toutes les objections qu'on luy pourra faire.* Quidquid objeceris diluet, *ou* ſolvet. KOŁEK goźdź ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby. *Ile dziur tyle kołkow*, to ieſt: znaydzie on racye ná wſzyſtko, y potrafi ná wſzyſtkie zárzuty ſię obrocić y odpowiedzieć.

ON DIT auſſi (*d'un homme que la fortune a élevé*) *Le voila bien, il ne faut plus qu'une cheville pour le bien tenir.* Hunc ſuſtulit fortuna, ſed ſuffiaminanda eſt. MOWIĄ o człeku ktorego ſzczęście wynioſło, Już tedy mu dobrze, tylko mu ćwieka trzeba żeby go przytwierdzieć.

CHEVILLÉ, m. CHEVILLÉE, f part paſſ. Fibulatus, a, um. Fibulis conjunctus, a, um. *Cæſ.* PRZYBITY, związany przytwierdzony, zbity, ſpoiony.

CHEVILLER, V. act. (*Attacher avec des chevilles.*) Fibulare. *Cæſ.* ZBIIAC do kupy ſpaiać tyblować.

CHEVILLEURES *de teſte Cerf*, ſubſt. f. pl. (*qui ſe dit des corniches qui viennent au bois du Cerf.* Ramulus, li, m. KOLANKA ná głowie ieleniey, gałązki ná ktore ſię dzieli rog ieleni.

CHEVIR, mot populaire & d'un rare uſage. (*Eſtre maiſtre, Jouïr d'une perſonne*, ou *d'une choſe.*) Re aliquâ potiri. POZYC ſłowo proſte poſpolſtwa rzadko używane, być Panem oſiągnąć opanować doſtać czego cieſzyć ſię czym doſtąpić záżywać oſoby álbo rzeczy iákiey.

CHEVRE, ſubſt. f. (*Animal domeſtique qui donne du lait, dont on uſe pour medecine.*) Capra, æ, f. *Plin.* *C'eſt la femelle du bouc.* KOZA, Bydlę domowe co mleko daie á zażywaią go ná lekarſtwo, ſamica od kozła.

Chevre ſauvage. Fera capra Capella. *Colum.* Koza dzika, ſkalna.

DE CHEVRE. Caprinus, a, um. **Poil de chevre.* Lana caprina. *Hor.* **Peau de chevre.* Pellis carpina. *Cic.* **Lait de chevre.* Caprinum lac, n. *Plin.* KOZI, Kozia wełna. *Koźla ſkora álbo kozłowa. *Kozie mleko.

CHEVRE eſt auſſi *Une machine dont ſe ſervent les Architectes pour élever des pierres & des poutres.* Capreolus. *Colum.* KOZŁY ſą też bunty ktorych zażywaią budownicy dla dźwigania kamieni, y balkow.

Qui a les pieds de chevre. Capripes. *Prop.* Kozio-nogi, co ma nogi-kozie.

Barbe de chevre. Aruncus, ci, m. *Plin.* Kozia broda.

Eſtable à chevres. Caprile, illis, n. *Colum.* Kozlarnia, obora ná kozy.

CHEVREAU, ſubſt. m. *ou* CABRIL, (*Le petit d'une chevre.*) Capreolus *Colum.* KOZLĘ, Skoczek, małe od kozy.

Petit chevreau. Hœdilius. Hœdulus. *Plaut. Juven.* Koźlątko małe.

De chevreau. Hœdinus. *Cic.* Koźlęcy.

CHEVREFEUILLE, ſubſt. m. (*Arbriſſeau qui jette des fleures fort odoriferantes.*) Caprifolium. *Plin.* KOZI powoy, ziele ktore z ſiebie wydaie liście bardzo pachniące.

CHEVRETTE, ſubſt. f. (*Petit chenet.*) Canteriolus, i, maſ. SOSZKA, żerdka, żerdź poprzeczna.

CHEVREUIL, ſubſt. maſc. (*Beſte fauve & ſauvage, qui vit dans les bois.*) Capreolus, oli, maſc. *Colum.* Capra, æ, f. *Var.* SARN zwierzę dzikie co żyie w laſach.

CHEVRIER, ſubſt. m. (*Qui garde & éleve des chevres.*) Caprarius, ii, m. *Var.* KOZLARZ, Koziarz paſtuch od koz.

CHEVRON, ſubſt. m. (*Piece de bois de ſciages.*) Capreolus, oli, m. *Vitr.* Canterius, ii, m. *Vitr.* KOZŁY do piłowania drew.

CHEVROTER, V. neut. terme populaire (*S'impatienter, ſe mettre en colere, prendre la chevre.*) Uri. *Terent.* Stomachari. KOZŁY ſtawiać, ſłowo poſpolite, gniewać ſię, kozła poſtawić.

CHEVROTIN, ſubſt. m. (*Petit Chevreau.*) Capreolus. *Var* SARNIĘ, Koźlę.

CHEVROTIN, (*Peau de cheuvreau préparée.*) Pellicula hœdina, f. *Cicer.* KOZŁOWA ſkorka wyprawna, Kurdwan.

CHEUTE, ſubſt. f. *on prononce* CHUTE. (*L'action de cheoir.*) Lapſus. Lapſio. Prolapſio. Ruina. *Cic. Suet.* UPADEK upadnienie.

CHEUTE *d'eau.* Præceps aquæ lapſus. *Claud.* SPADEK wody.

CHEUTE *des cheveux.* Capitis defluvium. *Plin.* OPADANIE włoſow.

CHEUTE ſe dit auſſi *de la décadence des grandeurs de ce monde, & des biens da la fortune.* Lapſus. Caſus, ûs, m. UPADEK ſię też mowi o upadku okazałosci, y ſzczęścia świátowego.

La cheute de Séjan eſt un bel exemple pour tous les favoris Sejani caſus magnum eſt documentum omnibus Principum amicis. *Tacit.* Upadek Seiana ieſt piękny przykład dla wſzytkich ktorym ſzczegulniey łaſka Pańſka ſprzyia

Ce marchand ne ſe relevera jamais de ſa cheute. Hic mercator merſis rebus, nunquam emerget. Ten kupiec tak podupadł że nigdy uiepowſtanie.

CHEUTE ſignifie auſſi *Cadance, harmonie*, (*qui ſe fait à la fin d'une periode, d'une epigramme.*) *La cheute de cette epigramme eſt heureuſe.* Illud epigramma deſinit, *ou* cadit feliciter. SPADEK znaczy też zakończenie gładko y wdzięcznie peryodu álbo wierſza iakiego, wierſza tego koniec ſzczęśliwie wypada.

ON DIT (*d'un malade vieux & languiſant.*) *Il s'en ira à la cheute des feuilles*, pour dire *en Automne.* Cadentibus foliis, cadet hic æger. MOWIĄ o chorym ſtarym y ſłabiejącym poydzie z liſtopadem, to ieſt na ieſień.

CHEZ, Prépoſition qui marque le lieu, la demeure de quelqu'un. U PREPOZYCYA znacząca mieyſce, mieſzkanie czyie

Je ſuis chez luy comme chez moy. Sic ſum apud eum tanquam domi meæ. *Cic.* **Chez Céſar.* Domi, *ou* in domo Cæſaris. Apud Cæſarem. Jeſtem u niego tak iak u ſiebie. *U Cezara.

Il eſt venu chez moy. Ad me venit. *Ter** *Il eſt réſolu de venir aujourd'huy chez moy.* Is hodie venturum ad me conſtituit domum. *Ter.* Przyſzedł domnie. *Poſtanowił dziś przyść domnie, álbo być umnie.

DE CHEZ avec les verbes *Venir, ſortir.* OD z ſłowami przyiść, wyniść.

Vous m'avez chaſſé de chez moy. Me domo meâ expuliſti. Wygnałes mnie z Domu mego.

Il ſort de chez luy. Abs ſe egreditur foras. *Plaut.* Wychodzi od ſiebie.

CHEZ ſe prend quelquefois ſubſtantivement, comme *Il n'eſt rien tel que d'avoir un chez ſoy*, ou *une demeure qui ſoit à ſoy.* Nihil melius, quàm ſedem certam habere. U KŁADZIE ſię czaſem w Francuſkim zá ſłowo iſtotne iako, nie

maſz

maſz nic takowego iáko mieć ſwoy właſny kącik, mieſzkać u ſiebie, mieć ſwoie właſne mięſzkanie.

CHICANE, ſubſt. f. (*Procedures artificieuſes dont on ſe ſert en plaidant.*) Litigatorum artes ſubdolæ Cavillationes. *Ulp.* WYKRĘTY wybiegi ſztuki prawne ktorych záżywaią prawuiący ſię.

CHICANE ſe dit auſſi *des Sophiſmes & autres ſubtilitez qui immortaliſent les diſputes & obſcurciſſent la vérité.* Cavillationes. Fallaces concluſiunculæ. *Cic.* WYKRĘTY, wybiegi mowi ſię też o ſubtelnych obrotach ktore nieśmiertelne czynią wſporki, á prawdę zácimiaią.

CHICANER, V. neut. (*Faire des chicanes qui allongent les procès & qui offuſquent la vérité.*) Cavillationes adhibere. WYKRĘTAMI nárabiać ktore zwłokę czynią w ſprawie, á ćmią prawdę.

Chicaner une perſonne, ou *ſes paroles*, V. act. (*Luy faire de la peine ſur tout, le harceler.*) Vitiligare. *Plin.* Przeciwiać ſię komu, obracać go, przekory mu czynić we wſzyſtkim.

CHICANER, (*Faire de la peine.*) Moleſtium & odioſum eſſe alicui. *Plaut.* SPRZECIWIAC ſię komu, na złe mu robić przykrość mu zadawać.

Ce viſage me chicane, me fait de la peine. Michi odioſus eſt. *Plaut.* Ta twarz mi ſię ſprzeciwia, przykra mi ieſt.

CHICANERIE, ſubſt. f. (*Tour de chicane.*) Techna, æ, fœm. *Cic.* SZTUKI, Figle obroty frantowſkie, podeyścia chytre.

CHICANEUR, m. (*Qui uſe de chicanes.*) Verſutus & fraudulentus litigator. SZTUCZNY, Frantowſki, Chytry co ſztukami frantowſkiemi narabia.

CHICANEUR, *Qui aime les procés.* Homo litigioſus, m. *Cic.* PIENIACZ Kłotnik co ſię rad y w ſądach kłoci.

CHICANEUR, (*Qui ſe plaiſt à diſputer & à chicaner.*) Vitiligator. *Catul.* PRZEKORA co ſię ſprzeciwiać y przekomarzać lubi.

CHAICANEUSE, ſubſt. f. Litigatrix. *Suet.* PIENIACZKA Kłotnica.

CHICHE, adject. m. & f. (*Avare, qui craint la dépenſe, qui ſe plaiſt à épargner.*) Parcus. Tenax. *Plaut. Cic.* SKNERA, Skąpiec co nie rad wydaie, rad oſzcząda.

Fort chiche. Præparcus. Triparcus, a, um, *Plaut. Plin.* Bardzo ſkąpy, ſknerowaty.

Chiche de ſa peine. Parcus operâ. *Plaut.**(*Le contraire eſt* Largus operâ ſuâ. *Plaut.* *Qui n'eſt point chiche de ſa peine.*) Oſzcządaiący pracy ſwoiey.**Przeciwna* nie oſzczędzaiący pracy ſwoiey.

CHICHE, *ou* POIS CHICHE. Cicer. *Hor.* WYKA, WYCZKA groſzek.

CHICHEMENT, adv. (*D'une maniere chiche & avare.*) Parcè. Reſtrictè, adv. *Cic.* SKĄPO oſzcządnie ſknerowato.

CHICHETÉ, ſubſt. f. (*Avarice épargne exceſſive.*) Nimia parcimonia, Tenacitas. *Liv.* SKĄPOSC, Sknerowatość zbytnia oſzczędność.

CHICORÉE, ſubſt. f. (*Endive qu'on mange en ſalade.*) Intubus. Iutubum. *Colum.* ENDYWIA, Szczerbak ziele ktore iedzą w ſałacie.

CHICORÉE *ſauvage.* Intubus erraticus. SZCZERBAK płonny, podroznik ziele.

DE CHICORÉE. Intubaceus. *Plin.* PODROZNIKOWY

CHICOT, ſubſt. m. (*Reſte de dent ou de racine.*) Radix reſidua, KIKUT, Oſtatek zęba álbo korzenia iakiego lub inſzey iakiey rzeczy ogryzek, ułomek.

CHIEN, ſubſt. m. (*Animal domeſtique.*) Canis. PIES beſtya domowa.

CHIEN *d'attache.* Canis catenarius. *Petr.* **Chien de chaſſe.* Canis venaticus. *Colum.* **Chien de berger*, Paſtoralis, *ou* pecuarius canis. *Colum.* **Chien dogue.* Moloſſus canis. *Hor.* **Chien de baſſe-cour.* Villaticus canis. *Colum.* **Chien courtant.* Quadratus canis. *Colum.* **Chien de haut nez.* Canis naribus acer. *Ovi.* **Chien de bonne guette.* Vigilax canis. *Colum.* **Chien de boucher.* Lanionius canis. *Suet.* **Chien courant.* Canis celer, *ou* curſor. **Chien couchant.* Cubitor canis. **Chien de Demoiſelle*, ou *Petit chien de manchon.* Melitæus canis. PIES wiązany łańcuchowy *Pies myśliwſki. *Pies paſtuſzy, owczarſki *Pies brytan. *Pies ſtroż folwarczny. *Pies mops. *Pies łowczy węchu dobrego. *Pies czuyny, ciekawy, ſzczekuła. *Pies od iatki rzeźniczy. *Chart pies prętkonogi. *Pies legawy. *Pieſeczek mały dla damy do rękawka.

CHIEN *de mer*, (*Poiſſon.*) marinus, *genit.* canis marini, m. *Virg.* PIES morſki ryba.

CHIEN *celeſte, Conſtellation, qui eſt de deux ſortes, le grand Chien qu'on nomme autrement* Sirius, *ou* Canis major; *& le petit Chien qu'on nomme autrement la canicule*, Canicula. PIES niebieſki gwiazda pſia, ktora ieſt dwoiaka, to ieſt gwiazda pſia większa, y gwiazda pſia mnieyſza álbo *Kanikuła.*

ON APPELLE CERBERE, *le chien à trois teſtes*, (*que les Poëtes ont feint eſtre commis à la garde des Enfers.*) Cerberus triceps. NAZYWAIĄ *Cerber* pſa o trzech głowach o ktorym Poetowie prawią że ieſt poſtawiony na warcie przed piekłem.

CHIEN ſe dit auſſi *par injure & pour reprocher à quelqu'un ſes défauts.* Canis. *Ter.* PIES mowi ſię też nákogo przez obelgę lub komu wyrzucaiąc iego winę.

ON APPELLE *un Chien de valet, un mauvais valet.* Servus nequam. MOWIĘ pſi ſługa álbo pieſki, to ieſt: ſługa zły ladaco.

ON NOMME auſſi *une femme paillarde, une chienne chaude.* Lutea meretrix. *Plaut.* NAZYWAIĄ też niewiaſtę nierządną: ſuką gorącą.

PETIT *chien.* Catulus, i, m. PSIĘ, ſzczenię.

DE CHIEN. Caninus, a, um. *Plin.* PSI.

Les Petits d'un chienne. Catuli, orum, m. plur. *Phæ.* SZCZENIĘTA od ſuki.

ENTRE *chien & loup*, c'eſt à dire *Sur la brune.* Crepuſculo. Luce dubiâ. abl. *Phæd. Sen.* POD wieczor gdy iuſz ſzara poświata.

ROMPRE *les chiens*, (*ſe dit de la faute d'un Piqueur, lors qu'il paſſe à travres les chiens pendant qu'ils courent & ainſi les rompt.*) Obturbare canes. ZRAZENIE pſow mowi ſię o płochości doieżdzacza kiedy wpadnie między pſy gończe y one zrazi.

ON DIT figurement en cette ſignification; *Rompre les chiens, interrompre quelqu'un qui dit quelque choſe de deſavantageaux à un autre.* Abrumpere, *ou* interrumpere odioſum ſermonem. *Cic. Cæſ.* MOWIĄ wtym rozumieniu *niewłaśnie* zrazić pſy, to ieſt przerwać komu mowę źle mowiącemu o drugim.

CHIEN ſe dit proverbialement en ces manieres de parler. *C'eſt S. Roch & ſon chien, (parlant de deux amis qui ſont toûjours enſemble, & qui ne ſe quittent point.)* Canis aſſecla, maſ. Comes individuus. Fidus Achates. PIES mowi ſię przyſłowiem w te ſpoſoby ieſt to S. Roch zepſem ſwoim, mowiąc o dwoch oſobach ktore ſą z ſobą w przyiaźni á nigdy ſię nieodſtąpią.

ON DIT (*d'un flatteur hypocryte.*) *Il fait bien le chien couchant.* Caudam jactat canino ritu. MOWIĄ o podchlebcy chytrym: Układa łaſi ſię iak pies legawy.

ON DIT (*de deux ennemis.*) *Leurs chiens ne chaſſent point enſemble.* Non convenit illis. *Catul.* Non congruunt. *(*Et par un proverbe de l'Evangile.* Non coutuntur Judæi Samaritanis, *les Juifs traittoient les Samaritains d'heretiques, ainſi ils n'avoient aucun commerce enſemble.*)*Nullius rei inter illios uſus conſociatur. *Phæd.* MOWIĄ o dwoch nieprzyiaciołach, pſy ich nie poluią razem.*Y przyſłowiem Ewangelii: *Zydzi nie obcuią z Samarytany.* Zydzi mieli Samarytanow za Kacerniki, zaczym też znimi nic do czynienia nie mieli.

ON DIT, *Jetter un os à la gueule d'un chien pour le faire taire.* Os mittere cani ne latret pro re domini ſui *Phæd.* Objecto munere velle linguam alicui præcludere. *Phæd.* MOWIĄ: Rzucić pſu kość w pyſk áby nie ſzczekał.

(Cette Phraſe a lieu au figuré, pour dire Faire un preſent à quelqu'un pour l'empeſcher de crier & de troubler quelque affaire.) Ten ſpoſob mowienia ma mieyſce w rozumieniu niewłaſnym: to ieſt, dać komu co áby mu zatkać gębę żeby niegadał y nieſprzeciwiał ſię rzeczy iakiey.

ON DIT (*de ceux qui font des menaces & des imprécations inutiles.*) *Ce ſont des gens qui aboyent à la Lune.* Lunam allatrant. Potentes incaſſum allatrant. MOWIĄ o tych co ſię odkazuią y wiele gadaią: álbo gębuią ſą to ludzie co ſzczekaią na Xiężyc.

C'EST *un chien d'attache, il ne ſort point & ne quitte point ſon travail.* Quaſi canis catenarius domi deſidet totos dies, & operi aſſidet. IEST to pies na uwiązaniu, niewyruſzy ſię nigdzie ſtopą nie odſtąpi od roboty ſwoiey.

CHIEN, (*d'arme é feu.*) Roſtrum, tri, neut. KUREK u ſtrzelby.

CHIEN-DENT, ſubſt. m. (*Herbe qui jette pluſieurs racines, & qui trace ſur terre.*) Gramen, *genit.* graminis, n. *Plin.* TRAWA ziele o wielu korzonkach ſzerzące ſię po ziemi: murawa.

DE CHIEN-DENT. Gramineus,a,um. *Plin.* TRAWNY z trawy trawiaſty murawiany.

ON DIT proverbialement *C'eſt le chien-dent, C'eſt ce qui donnera le plus de peine.* Hoc opus, hic labor eſt. *Virg.* MOWIĄ przyſłowiem tu to perz, to ieſt co ſię naybardziey naprzykrzy tu to ſęk.

CHIENNE, ſubſt.f. (*La femelle d'un chien.*) Canis,is,fœm. *Phæd.* SUKA, ſamka od pſa.

CHIENNER, V.neut. & act. (*Faire de petits chiens.*) Catulos edere. *Phæd.* SZCZENIC ſię, ſzczenięta położyć.

CHIER, V.neut. (*Rendre ſes excremens.*) Cacare, (caco,as, avi,atum.) neut. Ventrem, *ou* alvum exonerare, *ou* evacuare, (o, as,avi,atum.) act. *Celſ. Plin.* PASKUDZIC, Kakać, wyprozniać ſię.

Avoir envie de chier. Cacaturire, (turio,turis,turivi.) neut. *Mart.* Chcieć ná ſtolec.

CHIEUR, m, CHIEUSE, f. (*Celuy & celle qui chie.*) Cacator, oris. SRAL, SRALA, ten álbo ta co kaka.

CHIEURE, ſubſt.f. *on prononce* CHIURE. (*Excrement des mouches qu'elles mettent ſur la viande, d'ou naiſſent des vers.*) Muſcæ excrementum,i,n. PLUGASTWO Smrodzenie much ktore ná mięſie zoſtawuią ſkąd ſię rodzą robaki.

CHIFFON, (*Vieux morceau d'étoffe*, ou *de linge.*) Pannucia,æ,fœm. *Petr.* PŁATEK, gałgan, ſtarzyzna kawałek iaki materyi ſtarey álbo chuſty.

CHIFFONIER, ſubſt.m. (*Céluy qui va ramaſſer des chiffons dans les ruës.*) Qui per vicos quiſquilias ſcrutatur & colligit. Pannucius,ii,m. TEN co zbiera płatki gałgany ſtare po ulicach.

CHIFFONNIERE, ſubſt.f. (*Celle qui ramaſſe des chiffons & de haillons.*) Quæ quiſquilias ſcrutatur & colligit. Pannucia,æ,f. TA co zbiera płatki po ulicach.

CHIFFONNER, V.act. (*Friper, bouchonner un habit*, ou *du linge.*) Rugis vexare, *ou* deformare veſtes. a& *Tibul. Petr.* POMIĄC, pognieść, pomarſzczyć ſuknią álbo chuſty.

Son manteau eſt chiffonné Rugat palliolum. *Plaut.* PŁASZCZ iego ieſt pomięty pugnieciony.

Elle ſe leva & ſecoua ſa robe, qui eſtoit toute chiffonnée d'avoir eſté contre terre. Surrexit & excuſſit vexatam ſolo veſtem. *Petr.* Wſtała y ſuknią ſwoię ſtrząſnęła ktora była wſzyſtka pomięta od ſiedzenia ná ziemi.

Je chiffonnay mes draps à force de me remuër. Torum meum frequenti tractatione vexavi. *Petr.* Pomiąłem, pogniotłem całe prześcieradła od wiercenia ſię.

CHIFFRE, ſubſt.maſc. (*Caractere qui ſert à exprimer les nombres.*) Numeri nota,æ,f. Nota arithmetica,æ,f. LICZBA charakter do wyrażenia liczby.

(Le Chiffre Romain ſe marque par certaines lettres de l'Alphabet, comme C, D, I, L, M, V, X. Le Chiffre des Grecs ſe marque par des lettres de l'Alphabet Grec, *Alpha, Vita*, c'eſt à dire 1,2.&c Le Chiffre Arabe, *ou* vulgaire eſt ainſi figuré, 1,2,3,4,5,6,7,8,9,0.) Liczba Rzymſka álbo kościelna wyraża ſię niektoremi literami obiecadła iako C,D,I,L,M,V, X. Liczba Grecka wyraża ſię literami obiecadła greckiego *Alpha Vita*, to ieſt: 1,2. Liczba Arabſka poſolita tak ſię wyraża: 1,2,3,4,5,6,7,8,9,0.

CHIFFRE *composé de lettres entré-lacées, (qu'on grave ſur des cachets.)* Litterarum notæ implicitæ. CYFFRA z liter związanych złożona iakie wyrażaią ná pieczątkach:

Ecrire en chiffre, ou *par chiffre.* Characteribus, *ou* notis arithmeticis litteras exarare. Piſać cyfframi álbo w cyffry.

CHIFFRES, (*Ecriture ſecrette.*) Arcanæ, *ou* occultæ notæ. CYFFRA, piſmo taiemne.

(L'origine du Chiffre Romain vient de ce qu'on a compté d'abord par les doigts, de ſorte que pour marquer les quatre premiers nombres, on s'eſt ſervi des I, qui les repréſentent, & pour le cinquiéme on s'eſt ſervi d'un V, qui repréſente le Pouce faiſant un angle avec l'Index, & pour le dixiéme une X. qui eſt un double V dont il y en a un renverſé. le Cent fut marqué par ſa capitale C, de meſme le Mille par ſa capitale M. A l'égard de L qui ſignifie Cinquante, & du D qui ſignifie Cinq cens, on s'en eſt ſervi, parce que ces caracteres eſtoient la moitié d'un C, ou d'une M en lettres Gothiques. Les Arabes reconnoiſſent qu'ils ont receu leurs chiffres des Indiens, & ils les appellent figures Indiennes. On a commencé à compter par ces figures ſeulement du temps des Sarazins; & on croit que Planudes qui voit ſur la fin du 13. ſiecle eſt le premier des Chretiens qui ſe ſoit ſervi de Chiffres.) Początek liczby Rzymſkiey álbo Kościelney z tąd idzie że zrazu rachowano przez palce, tak tedy dla wyrażenia cztetech pierwſzych liczby poiedynczych wzięto litere *I.* ktora ie wyraża a na wyrażenie piątey liczby wzięto literę *V.* ktora wyraża palec wielki u ręki węgieł ſkładaiący z palcem ſkazuiącym, á zá dzieſiątą liczbę wzięto *X.* co ieſt podwoyne *V* z ktorych iedno ieſt wſpak álbo do gory zdołu obrocone. Sto znáczono przez literę początkową tego ſłowa włacińſkim *C.* iáko y tyſiąc przez literę *M.* od ktorey ſię záczyna włacińſkim. Co zaś do *L* ktore znaczy pięćdzieſiąt y *D* ktore znaczy pięćſet zażywano ich bo te litery znaczyły połowę ſta álbo tyſiąca w charakterze Gotyckim. Arabowie przyznaią że liczbę ſwoię maią od Indyanow, y názywaią ie Figury álbo charaktery Indyiſkie. Rachować zaczęto temi charakterami u Arabow dopiero za czaſow Saracenow, y mniemaią że Planudes nieiáki ktory żył ná końcu wieku 13. ieſt pierwſzy z Chrześcian ktory takiey liczby zażywał.

CHIFERER, V. act. (*Marquer de chiffres les pages d'un livre.*) Numeris arithmeticis notare libri paginas. LICZBĘ dawać po brzegach ná kartach w kſiędze iákiey.

CHIFFRER, (*Supputer une ſomme au bas des pages d'un compte. d'un memoire.*) Supputare rationes. *Plaut.* LICZBĘ ſumować zebrać porachowawſzy liczbę całkową zewſzyſtkim ná ſpodzie ná karcie iákiego rachunku álbo regeſtru.

CHIGNON *du coû*, ſubſt.m. (*Partie de derriere du coû où ſont les vertebres qui joignent le dos à la teſte.*) Cervix, icis,f. *Plin.* KARK zádnia część ſzyi gdzie ſą pacierze álbo obroty ktoremi ſię łanczy grzbiet z głową.

(Ce nom ſelon les Grammairiens eſt toûjours ſingulier pour dire le Chignon du coû, mais pour ſignifier l'Orgueil & l'Opiniaſtreté, il eſt plurier. Cette diſtinction qui eſt marquée meſme par Servius, eſt ſans raiſon; car ſelon le témoignage de Varron & de Quintilien, Hortenſius fut le premier qui dit *Cervicem* au ſingulier, & avant luy l'on diſoit toûjours *Cervices*, en l'une & en l'autre ſignification, comme en effet on le trouve toûjours en ce nombre, non ſeulement dans Caton, mais auſſi dans Ciceron & les autres.) To imię według Grammatykow ieſt záwſze mnieyſzey álbo poiedyńczey liczby, kiedy znaczy właśnie kark u ſzyi, ále znacząc niewłaśnie hardość y zácietość ieſt, większey liczby. Ta iednak rożność ktorą uważa nawet Serwiuſz, ieſt bez racyi gdyż według świadectwa Warrona y Kwintyliana, Hortenſyuſz był pierwſzy ktory powiedział *Kark* w mnieyſzey liczbie, a przed nim zawſze mowiono *Karki* w tym y tamtym rozumieniu iákoż też znayduie ſię w tey liczbie nie tylko w Katonie, ále y w Cyceronie, y w inſzych.

CHIMERE, ſubſt. f. (*Monſtre fabuleux que les Poëtes ont feint avoir la teſte d'un lion, le ventre d'une chevre, & la queuë d'un ſerpent.*) Chimera, æ,f. *Cic.* HYMERA Potwora baieczna o ktorey prawili Poetowie że miała głowę *Lwa* ſrzodek *Kozy*, á ogon *Smoczy*.

CHIMERE ſe dit figurément (*des vaines imaginations qu'on ſe met dans l'eſprit, des monſtres qu'on ſe forge pour les combattre, & generalement de tout ce qui n'eſt point réel & ſolide.*) Somnia Deliramenta. Figmenta, orum, neut pl, commenta. Terriculamenta. Portenta. Monſtra HYMERA ſię mowi niewłaśnie o prożnych imaginacyach ktoremi kto ſobie záprzata myśl; ſtrachy y widowiſka ktore kto ſobie przed ſobą wyſtawuie przeciwko nim walcząc, nadzieie bez fundamentu ſłuſznego, ktore kto ſobie zákłada, y ogolnie wſzyſtko co nie ieſt w rzeczy ſamey álbo nie ieſt gruntowne.

Les hommes ſont ſujets à ſe remplir l'eſprit de chiméres. Vanis & inanibus cogitationibus animum ſuum inficiunt. Ludzie ſą ſkłonni zaprzątać ſobie álbo napełniać głowę hymerami.

CHIMERES *que tout cela.* Somnia. *Ter.* **Il ſe repaiſt l'eſprit de chimeres.* Inanibus paſcitur. HYMERY to wſzyſtko, bayki, prożność ni to ni-owo. *Paſie ſwoy umyſł Hymerami

Se mettre mille chimeres dans l'eſprit Sibi monſtra & portenta fingere. Inanes viſiones habere. *Cic.* Tyſiącznemi hymerami głowę ſobie nabić.

CHIME'RIQUE, adject.m. & f. (*Qui n'eſt point réel, & qui ne ſubſiſte que dans l'imagination.*) Vanus, a, um. Inanis & hoc inane, adject. *genit.* is Commentitius,a,um. *Cic.* HYMERYCZNY prożny co nie ieſt w rzeczy ſamey, ále tylko ſię roi w Imaginacyi.

CHINA *ou* CINA, ſubſt. f. (*Racine fort renommée qu'on apporte en Eſpagne des parties meridionales des Indes.*) Cina, Cinæ, fœm. CHINA korzeń bardzo ſławny ktory przywożą do Hiſzpaniy od ſtron południowych z Indyi.

(On la préfere au gayac: elle guerit autrefois l'Empereur Charles-Quint de la ſciatique.) Przekładaią go nad drzewo gayak: y tym korzeniem uzdrowiony zoſtał niegdyś Karol piąty na ſcyatykę.

LA CHINE, (*Royaume d'Aſie.*) Sinenſe Imperium Sinarum regnum. CHINA Kroleſtwo Azyi.

CHINFRENEAU, ſubſt.m. mot populaire, (*Coup qu'on reçoit à la teſte ſoit en ſe heurtant par haſard, ſoit en ſe battant*) Ictus, ûs, m. *Plaut.* ŁAPIGUZ ſłowo potoczne uderzenie w głowę álbo uderzywſzy ſię o co z przypadku, álbo biiąc ſię.

CHINOIS, m. CHINOISE, f. (*Celuy*, ou *celle qui eſt de la Chine.*) Sina,æ,maſc. Sinenſis & hoc Sinenſe, adject. CHINCZYK, Chińſki, Chinenka, ten álbo ta co ieſt z chiny.

La langue Chinoiſe. Lingue Sinenſis. Język Chińſki.

CHINON, (*Ville de Touraine ſur la Vienne.*) Caino,onis,f. SZYNO Miaſto Turrenu nád Wigenną.

CHINQUER, V.n. terme populaire, (*Boire par excès en choquant les verres & ſe portant force ſantez pour s'exciter à boire.*) Invitare ſe in cœnâ largius. *Suet.* HULAC zápiiać podpiiać ſobie ſłowo potoczne, pić zbytecznie ſzklenice o ſzklenice uderzaiąc á ieden zá drugiego zdrowie ſpełniaiąc dla pobudzenia ſię do picia *Chłyſtać.*

CHIO *ou* Kio, (*Iſle de l'Archipel.*) Chios, *genit.* Chii, f. *Plin.* CHIO álbo Kio Wyſep na morzu Greckim álbo ſrzodziemnym.

DE CHIO Chius,a,um *Cic.* Z WYSPU Chio.

CHIOURME, ſubſt.f. (*Les Forçats qui montent une galere*) Remiges, igum,m.pl. *Cæſ.* RUDELNICY, brańcy ktorych zábieraią do robienia wioſłami ná galerach, niewolnik wioſłowy.

Malgré la reſiſtance des ennemis nous ne laiſſames pas de rendre noſtre chiourme complette. Delectum remigum magnâ hoſtium contumaciâ ſatis celeriter habuimus. *Cicer.* Lubo z wielką ſprzeciwnością nieprzyiaciela przecięż dokazaliśmy żeśmy mieli zpełna liczbę robotnikow naſzych wioſłowych.

Qui commande la chiourme. Præfectus remigum. *Tacit.* Starſzy nád robotnikami wioſłowemi, ſternik.

CHIQUENAUDE, ſubſt.f. (*Petit coup qui ſe donne en laſchant avec effort le doigt du milieu après l'avoir ſerré contre le pouce.*) Talitrum,tri,n. *Suet.* SZCZUDŁEK uderzenie wypuſzczaiąc ſilnie palec ſrzedni przyciśniony do palca wielkiego.

Donner une chiquenaude au front. Talitro frontem alicujus percutere, *ou* vulnerare. *Suet.* Dać ſzczudłek w czoło.

Il avoit les doigts ſi forts, qu'il bleſſoit d'une chiquenaude la teſte d'un jeune homme. Articulis ita firmis, ut caput adoleſcentis talitro vulneraret. *Suet.* Ták mocny był w palcach że ſzczudłkiem iednym ranił w głowę młodzieńca.

CHIRAGRE, ſubſt.m. *on prononce* kiragre (*Gauteux, qui a la goute aux mains.*) Chirager Arthriticus. *Cicer.* CHIRAGRYK łamanie w ſtawach cierpiący.

CHIROGRAPHE, ſubſt. maſc. *on prononce* kirographe. (*Seing de ſa propre main.*) Chirographus Chirographum. *Cic.* CYROGRAFF podpis właſney ręki, reczna karta.

CHIROGRAPHAIRE, ſubſt. m. (*Créancier dont la dette n'eſt fondée que ſur un billet ſous ſeing privé.*) Chirographarius,ii,m. *Vlp.* CYROGRAFNIK Dłużnik ktory nie ma inſzego dowodu na dług procz ręczney karty proſtey.

CHIROMANCE *ou* CHIROMANCIE, ſubſt.f. *on prononce* kiromancie. (*Divination qui ſe fait par l'inſpection des lignes de la main.*) Chiromantia,æ,f. Divinatio ex inſpectione manum. WROZENIE z ręki patrząc ná rożne linie po rękach.

CHIROMANCIEN, m. CHIROMANCIENNE, f (*Celuy ou celle qui ſçait la chiromancie.*) Chiromantis. WROZEK, WROZKA, co Wroży z patrzania ná ręce.

CHIRURGIE, ſubſt.f. (*Troiſiéme partie de la médicine, qui conſiſte dans les operations qui ſe font de la main pour guérrir les playes du corps humain.*) Chirurgia. *Cic.* Ars ſanandi vulnera, f.Ea medicinæ pars quæ manu curat. *Celſ.* CHYRURGIA, Cerulicka náuka trzecia część náuki lekarſkiey ktora záwiſła ná robieniu rękami około uleczenia ran w ciele ludzkim.

CHIRURGIEN, ſubſt. m. (*Celuy qui ſçait la Chirurgie.*) Chirurgus. *Mart.* Vulnerum medicus. CHYRURG Cerulik ten co ſię Cerulictwem bawi.

DE CHIRURGIEN. Chirurgicus, a,um. *Hygin.* CYRULICKI.

CHOC, ſubſt.m. (*Rencontre des deux corps qui ſe heurtent avec violence.*) Colliſio, onis,f. *Cic.* TRĄCENIE, potkanie dwoch rzeczy ktore ſię o ſiebie mocno uderzaią.

Le choc des armes. Armorum incuſſus, *ou* conflictus. *Tacit. Cic.* **Le choc des flots.* Fluctum confligium. *Solin.* **Des nuées.* Nubium conflictus,ûs,m. *Cic.* Uderzenie tęteń żelazney broni ſzczęk, brzęk. *Uderzenie fali. *Uderzenie, obłokow między ſobą.

Le choc de deux armées. Infeſtus duorum exercituum congreſſus, *genit.* infeſti congreſsûs, maſc. Uderzenie ſię woyſk dwoch o ſiebie potkanie.

Le premier choc eſt le plus rude. Prima coitio eſt acerrima. *Ter.* Pierwſze ſpotkanie ieſt náytężſze.

Soûtenir le choc des ennemis. Impetum hoſtium ſuſtinere, *ou* excipere. *Coc.* Wytrzymać impet nieprzyiacioł.

CHOCAILLER, V.n. terme populaire, (*qui ſe dit des petites gens, comme des crieuſes de vieux chapeaux, qui s'enyvrent dans de petits trous de cabaret ſur le cû d'un tonneau.*) Apud tenebricoſas popinas popiuati depon. *Jul. Capit.* PODPIIAC ſobie co ſię mowi o podłych oſobach, iáko o wendetarkach co z ſtaremi rzeczami chodzą wołaiąc ná przedaż, ktore gdziekolwiek w lada ſzynkowney dziurze ſobie podpiiaią.

CHOCAILLON, ſubſt. f. (*Yvrogneſſe de baſſe condition, crieuſe de vieux chapeaux qui boit le vin pur dans un meſchant cabaret.*) Merobiba & Multibiba,æ,f *Plaut.* PIIACZEK piiaczka podłego ſtanu, wendetarka ſtarzyzny co ſobie podpiia w lada ſzynku.

(Terme populaire & bas en François.) Słowo między poſpolſtwem y podłey Francuzczyzny.

CHOCOLATE, ſubſt. maſc. (*Confection dont la baſe & la principale drogue eſt le cacao, fruit d'un arbre qui croiſt en Mexique.*) Confectura ex cacao & aliis medicamentis. CZOKOLATA Konfekt ktorego treść y grunt ieſt *Kakao* owoc drzewa pewnego ktore ſię w Mexyku rodzi.

CHOEUR, ſubſt.m. *on prononce* keur. (*Pluſieurs perſonnes qui chantent enſemble de concert.*) Canentium, *ou* cantorum chorus. *Sen. Juv.* CHOR kilkanaście oſob razem iednoſtaynie śpiewaiących.

CHEUR dans les anciens Tragedies. (*Troupe d'Acteurs qui y faiſoient des recits & des moralitez.*) Chorus,i, maſc. *Hor.* CHUR wdawnych Traiedyach; zebranie oſob Mowiących y obyczaie ſtroſuiących.

ENFANS DE CHœUR, (*ſont de jeunes enfans qui ſervent à chanter le deſſus dans les Chœurs de Muſique, & aux Miniſtres des Autels.*) Pueri chori. DZIECI chorowe, młode dziatki ktore ſpiewaią wyżſze wierſze ná churze w muzyce, y ſłużą do mſzy przy ołtarzu.

CHœUR ſignifie auſſi (*la plus conſidérable partie de nos Temples, où ſont placez les Chantres & les Preſtres, & où les Laïques ne doivent point entrer.*) Cella ſanctior, Chorus,i.m. CHUR znáczy też náypoważnieyſzą część Kościołow náſzych, gdzie mieyſce ſwoie maią Kantorowie y Xięża, á Swieccy tam wchodzić niepowinni.

CHOISEUIL, (*Duché du Gouvernement de Champagne.*) Caſolium,ii,n. KAZOL Xieſtwo Gubernatoryi Szampańſkiey

CHOISI, maſc CHOISIE, f. part. paſſ. Lectus. Delectus. Electus,a,um. *Cic.* WYBRANY, WYBRANA, wyborny, wyborna.

Orner ſon diſcours de mots bien choiſis. Electiſſimis verbis ornare orationem. *Cicer.* Ozdabiać mowę ſwoię ſłowami dobrze wybranemi, wybornemi ſłowami.

Des enfans choiſis des plus nobles familles. Pueri ex elegantiſſimis familiis lecti. *Cic.* Dzieci wybrane z náyzacnieyſzych familiy

Avoir choiſi quelqu'un à ſa fanteiſie. Judicio ſuo delectum habere aliquem. *Cicer.* Mieć kogo obranego, dobranego do myśli ſwoiey.

CHOISIR, V.act. (*Faire choix d'une choſe ou de quelque perſonne parmi d'autres.*) Legere. Eligere. Seligere. act. acc. *Cic.* OBRAC, wybrać rzecz iáką álbą oſobę między inſzemi.

Il faut toûjours choiſir des ſujets qui ne ſoient pas au deſſus de nos forces, & pour lors on ne manquera ni d'ordre, ni d'expreſſions. Sumenda eſt materia æqua viribus, & tunc nec facundia, nec lucidus ordo te deſeret. *Hor.* Trzeba záwſze obrać ſobie rzecz do mowięnia ktoraby nie była nád ſiły náſze, á ná ten czas nie będzie ſchodziło áni ná porządku áni ná ſłowach.

CHOISIR, (*Faire option d'une choſe pluſtôt que d'une autre*) Eli-

gere act.acc. *Optionem facere. *Cicer. Quint.* WYBIERAC wybieranie uczynić między dwiema rzeczami iedney rzeczy nad drugą.

Donner à choiſir. Dareo ptionem. *Cic.* Dać ná wolne wybranie.

C'eſt à vous à choiſir, prenez de deux conditions celle qui vous plaira le plus. Optio hæc tua eſt, utram harum vis conditionum accipe. *Plaut.* Twoia rzecz obrać obierz ſobie z tego dwoyga iedno co ſię bardziey podoba.

CHOIX, ſubſt.m. (*Jugement par lequel on donne une préference à une choſe ſur une autre.*) Lectio. Electio Electus. Delectus. *Cic.* OBRANIE, wybranie, zdanie ktorym kto iednę rzecz przekłada nad drugą.

Le choix des mots. Verborum delectus. *Cic.* Obranie wybranie ſłow.

Sans aucun choix. Sine ullo delectu. *Cicer.* Bez wſzelkiego obierania, bez uwagi.

Faire choix. (*Choiſir.*) Eligere. Seligere, (ligo, ligis, legi, lectum.) act. acc. *Cicer.* Obierać, obranie uczynić, obrać ſobie.

CHOIX, (*Option.*) Optio, onis, f *Cic.* OBRANIE, wybranie.

CHOMMABLE, adject. m. & f. *Jour commable, Jour de feſte.* Feſtus dies. *Cic.* DZIEN Swięty, Swięto, dzień wolny od robot.

CHOMMER *les feſtes*, V. act. Dies feſtos agere. *Cicer.* SWIĘCIC Swięta.

CHOMMER, (*Ne rien faire.*) Ceſſare & nihil agere. *Cic.* Vacare ſtudiis. Vacuum eſſe operum. (Vacuus, a, um.) *Horat.* WOLNY dzień mieć, nic nie robić, wythnąć od robot.

CHOPINE, ſubſt. f. (*Meſure des choſes ſeches & liquides, qui tient le moitié d'une pinte de Paris*) Duplex hemina. MIARA y waga rzeczy ſuchych y mokrych trzymaiąca połſzoſtaka Paryſkiego, *poł kwarty*.

CHOPINER, V. n. mot bas & populaire. (*Boire chopine à chopine.*) Potitare. *Plaut.* FLASZKĄ ſię bawić, ſłowo podłe y poſpolite flaſzka po flaſzce wypiiać.

CHOPPER, V. neut. (*Heurter du pied contre quelque choſe, broncher.*) Pedem ad aliquid offendere, (offendo, dis, di, ſum.) *ou* offenſare, (offenſo, as, avi, atum.) act. *Ovid. Quint.* OBRAZIC, záwadzić uderzyć nogą o co, potknąć ſię.

CHOPPER ſe dit figurément & ſignifie *Faillir.* Offendere neut. POTKNĄC ſię mowi ſię niewłaśnie y znaczy *pobłądzić pomylić ſię.*

Il n'y a perſonne aſſez clair-voyant qui ne choppe dans de ſi épaiſſes tenebres. Nullus eſt tam linceus qui tantis tenebris nihil offendat. *Cic.* Nie maſz nikogo tak przezornego ktoryby ſię niepotknął w takich ciemnościach.

CHOQUANT, m. CHOQUANTE, f. part. act. & adject. (*Dans le ſens figuré ſe dit de ce qui offenſe & qui bleſſe.*) Odioſus. *Cic.* *Des paroles choquántes, injurieuſes.* Verba contumelioſa. *Des paroles choquantes qui ſont dures & rudes à l'oreille.* Verba quæ aures offendunt, *ou* lædunt. *Auct. ad Heren.* *Des paroles choquantes, ſales & malhonneſtes.* Obſcœna verba, n. pl. *Cic.* OBRAZLIWY, urazliwy, przykry w rozumieniu *niewłaſnym* mowi ſię o tym co obraża y przykrość czyni ſłowa uraźliwe. *ſłowa obraźliwe, przykre uſzom y nieprzyiemne. *Słowa urażaiące, plugawe, y nieuczciwe.

Cela a quelque choſe de choquant. Id habet aliquid offenſionis. *Cic.* *Parler d'une maniere choquante.* Odioſè & putidè dicere. *Cic.* (*parlant d'un Orateur.*) To ma coś uraźliwego, przykrego w ſobie. *mowić przykro y obraźliwie: *mowiąc o mowcy iákim.*

CHOQUER, V. act. & neut. (*Heurter avec violence.*) Concurrere Confligere, Congredi, Collidere, n. *Cic. Liv.* UDERZYC iedno o drugie, trącić mocno, ſpotkać ſię.

Les deux armées ſe choquerent d'une grande violence. Vehementer duo exercitus conflixerunt, *ou* concurrerunt. *Liv.* Obadwa woyſka uderzyły ſię o ſiebie bardzo gwałtownie.

CHOQUER, (*Bleſſer, offenſer quelqu'un.*) Offendere, Lædere, Pungere, act, acc. *Cic.* UDERZYC, obrazić, urazić kogo tknąć go mocno.

Mon eſprit eſt choqué de pluſieurs choſes, ou *Pluſieurs choſes me choquent.* Animus meus multis rebus offenditur. *Cicer.* Umyſł moy wielą rzeczamy ieſt obrażony, álbo uraża ſię o wiele rzeczy.

Ne choquer perſonne. Neminem offendere. *Ter.* Nieurażać nikogo.

Je n'ay jamais rien fait ni dit pour choquer ſa réputation. Nihil feci unquam neque dixi, quod contra illius exiſtimationem eſſe vellem. *Cic.* Nigdym nic nie czynił áni mowił coby obraźiło powage iego.

Il eſtoit choqué qu'on fiſt quelque piece ſur luy, ſi ce n'eſtoit par d'habiles gens & d'un ſtile ſérieux. Componi aliquid de ſe, niſi & ſeriò & à præſtantiſſimis viris, offendebatur. *Suet.* Uraził ſię kiedy ca o nim piſano, chyba poważnie y przez ludzi zacnych.

Il eſt dangereux, ou *Il ne fait pat bon choquer les puiſſances*, ou *les grands.* Offenſa potentium periculoſa. *Quint.* Niebeſpieczna rzecz, álbo ſzkoda urażać możnych álbo wielkich ludzi.

CHOROBATE, ſubſt.m. *on prononce* korobate. (*Eſpece de niveau dont ſe ſervoient les anciens, compoſé d'une duoble équierre.*) Chorobates, tæ, maſc. *Vitr.* WĘGIELNICA ktorey zażywali ſtarzy odwoch ſrzoduwagach.

CHOROGRAPHIE, ſubct. f. *on prononce* korographie. (*La ſcience qui apprend à faire une carte particuliere d'une Province.*) Choragraphia, æ, f. Deſcriptio regionis ac alicujus loci. *Vitr.* NAUKA opiſania karty kraiu iákiego w ſzczegulności.

CHORUS, ſubſt.m. *on prononce* korus. *Terme Latin dont on ſe ſert dans les réjouiſſances de table, quand quelqu'un a chanté un couplet de chanſon, il invite les autres à le répeter en diſant, Allons chorus.* Eia agite, iterate canticum. *Phæd.* W KOLEY, Koleią, Słowo ktorego zażywaią przy ochotach ſtołowych, kiedy ieden pioſnkę záſpiewawſzy záprasza drugich áby też powtorzyli mowiąc: w koley, daley nużeſz koleią.

CHOSE, ſubſt. f. (*Nom general qu'on donne à tout ce qui eſt en la nature.*) Res, *genit.* rei, f. RZECZ imię powſzechne tego wſzyſtkiego co ſię znayduie ná świecie.

C'eſt une choſe faſcheuſe qu'un loup dans la bergerie. Triſte lupus ſtabulis. (*on ſous-entend* Triſte negotium. Okropna to rzecz álbo ſtraſzna to rzecz wilk w oborze.

C'eſt une grande choſe qui merite qu'on y penſe. Magnum quid & multæ cogitationis. *Cic.* Wielka to rzecz, godna áby o niey pomyślić.

CHOSE ſignifie auſſi *Affaire, action.* Res. Negotium. *Cicer.* RZECZ znaczy też ſprawę, zabawę.

La choſe, ou *l'affaire ira bien.* Res feliciter cadet. *Cic.* Rzecz álbo ſprawa dobrze poydzie.

La choſe parle d'elle meſme, ou *L'affaire parle d'elle meſme* Res per ſe loquitur. **Voilà l'eſtat des choſes.* Res ſunt in eo ſtatu. Rzecz ſama od ſiebie mowi, o ſobie mowi, powiada. *W tym ſtanie ſą rzeczy.

ON DIT, *Je vous recomande cela ſur toutes choſes.* Imprimis id tibi commendo. MOWIĄ, Zalecam ci to nadewſzyſtko, nad wſzyſtkie rzeczy.

CHOUX, ſubſt.m. (*Plante potagere.*) Braſſica, cæ, f. Caulis, is, m. *Cic.* KAPUSTA kuchenne ziele Brzoſkiew.

CHOUX *cabus*, ou *Chou pommé.* Caulis capitatus, m. Braſſica capitata, f. *Var.* KAPUSTA głowiaſta.

CHOUX *friſé*, *Choux de Milan.* Braſſica Apiana, æ, f. *Plinius.* Braſſica criſpa, f. KAPUSTA kędzierzawa, kapuſta Włoſka.

CHOUX *verd*, *Choux à coſte.* Crambe, es, f. *Plin.* KAPUSTA zielona nieſkładana, Iarmuż.

Rejetton, ou *tendron de Choux.* Cyma, æ, f. Cyma, atys, neut. *Col* Podczos liście młode kapuściane.

CHOUX, (*que font les Patiſſiers.*) Globuli piſtorii, orum, m. pl. CIASTO w kapuſtę robione álbo ná kapuście.

CHOUCAS ou CHOUCAS, ſubſt. m. (*Eſpece de corneille griſe, qui a le bec & les pieds rouges.*) Graculus, li, m. *Phæd.* KAWKA, álbo ſoyka.

CHOUETTE, ſubſt. f. (*Oiſeaux de nuit.*) Noctua, æ, f. *Plaut.* SOWA, ptak nocny.

De chouëtte. Noctuinus, a, um. *Pla.* Sowi.

Il a des yeux de chouëtte. Noctuinis eſt oculis. *Plaut.* Ma ſowie oczy, ſowich oczu ieſt.

CHOYER, V. act. (*Traiter, manier delicatemens une choſe.*) Lentâ manu tractare aliquid act. acc. *Cic.* SZANOWAC, Oſtrożnie ſię czego dotykać, álbo oſtroznie ſię z czym obchodzić piaſtować.

Il ſe fatigue beaucoup, il devroit un peu ſe choyer davantage. Nimis laborat, ſibi parcere deberet. *Terent.* Nazbyt pracuie zbyteczną ſobie pracę czyni trzeba by mu ſię trochę lepiey ſzanować.

Dans une grande famine il faut choyer les proviſions, il les faut ménager, ou *épargner.* Summâ in fame, annonæ parcendum eſt. Podczas wielkiego głodu trzeba ſzanować żywności trzeba iey oſzczędzać, ſkąpić.

Choyer ſa réputation. Suæ famæ parcere. *Prop.* Szanować ſławy imienia powagi ſwoiey.

CHRES-

CHRESME, ſubſt.m. *on prononce* CHRêME, (*Huile conſacrée dont. on ſe ſert au Bapteſme.*) Sacrum chriſma, *genit.* ſacri chriſmatis, neut. KRZYZMO, Oley poświęcany ktorego zażywaią do krztu.

CHRESTIEN, m. CHRESTIENNE, f. adject. (*on prononce* chretien.) (*Qui profeſſe la Religion de Jeſus-Chriſt.*) Chriſtianus. Chriſtiana. CHRZESCIANIN, KRZESCIANIN, Chrześcianka, Krześcianka, co wyznaie wiarę Iezuſa Chryſtuſa.

CHRESTIENNEMENT, adv. *on prononce* CHRE'TIENNEMENT. (*En chrétien.*) Chriſtiano ritu. Chriſtianum in morem. PO CHRZESCIANSKU.

CHRESTIENTE', ſubſt. f. (*Le païs où l'on fait profeſſion de la Religion Chrétienne.*) Chriſtianus orbis. CHRZESCIANSTWO kray kędy Chryſtuſową Wiarę wyznaią.

CHRISTIANISME, ſubſt. m. (*La Religion Chrétienne.*) Chriſtiana Religio. CHRZESCIAŃSTWO, Wiara Chrześciańſka.

(On prononce les deux *S* dans ce mot.) Oboie *S* w tym ſłowie Francuſkim ſię wymawia.

CHROMATIQUE, adiect m. & f. terme de Muſique. (*Le ſecond genre de Muſique, qui abonde en demi-tons.*) Chromaticus, a, um. *Vitr.* KROMATYCZNA część Muzyki wtora maiąca w ſobie wiele poł-tonow.

(Il a eſté appellé de ce nom, à cauſe que les Grecs le marquoient avec des caracteres de couleur, qu'ils appellent *Chroma.*) Tak ſię nazywa, gdyż Grecy noty w tey części muzyki, piſali charakterami farbowanemi, ktorą oni nazywaią *Kroma* to ieſt *farba*.

La muſique chromatique produit plus de douceur & de délicateſſe, en ſerrant les intervalles des tons avec beaucoup d'art. Chroma ſubtili ſolertiâ ac crebritate modulorum ſuaviorem habet delectationem. *Vitr.* Muzyka kromatyczna ſprawuie większą przyiemność, y głatkość zbieraiąc głoſy wielkim kunſztem, y wdziękiem.

CHRONIQUE, ſubſt. f. (*Hiſtoire ſelon l'ordre des temps.*) Chronica, orum. *Plin.* Libri chronici. *Aul-Gel.* Annales. *Cic.* KRONIKA, Hiſtorya według porządku czaſow.

(On ne le dit gueres que des vieilles hiſtoires.) Niemowi ſię rzadko chyba o dzieiach dawnych.

ON APPELLE *La chronique ſcandaleuſe, les médiſances & les mauvais bruits qui courent de quelqu'un dans le monde.* Mali rumores qui de aliquo feruntur. pl. *Cic.* Malus rumor. NAZYWAIĄ kroniką ſzpetną; obmowiſka y to co źle o kim ſłychać między ludzmi.

ON APPELLE *Maladie chronique, Maladie inveterée, qui dure long-temps.* Morbus chronicus, i, maſc. *Celſ.* CHOROBA zaſtarzała ktora długo wytrzymuie.

CHRONIQUEUR, ſubſt.m. (*Qui a écrit des chroniques.*) Chronicorum ſcriptor, oris, m. KRONIKARZ, co napiſał kronikę.

Ce terme eſt vieux & ironique.) To ſłowo ieſt ſtare y wyśmiewaiące.

CHRONOLOGIE, ſubſt. f. (*Doctrine des temps.*) Chronologius. Chronographus. Temporum hiſtoriæ. NAUKA o czaſiech opiſanie porządku wiekow y dzieiow w nich.

CHRONOLOGIQUE, adject. m. & f. (*Qui appartient à la Chronologie.*) Chronologicus. KRONICZNY, co należy do Kronik álbo opiſania wiekow y czaſow.

CHRONOLOGISTE, ſucſt m. *ou* CHRONOLOGUE, ſub m. (*Celuy qui ſçait ou écrit l'hiſtoire des temps.*) Rationarii temporum ſcriptor, oris, m. TEN co umnie álbo opiſuie porządek wiekow y czaſow.

CHRYSOCOLLE, ſubſt. f. (*Soudure de l'or & des autres métaux.*) Chryſocolla, æ, f. Auri glutinum, ni, neut. *Plin.* GLEYTA, Piana od złota y inſzych kruſzcow w topieniu odchodząca, ſzlak złota.

CHRYSOLITHE, ſubſt. fœm. (*Pierre précieuſe & transparente, de couleur d'or meſlée de verd avec un feu vif.*) Chryſolithus. CHRYZOLIT kamień drogi, przezroczyſty, farby złotey mieſzoney zielono, iaſności żywey.

CHUCHETER, V. neut. (*Parler bas à quelqu'un.*) Alicui inſuſurare, (ſurro, as, avi, atum.) n. *Cic.* SZEPTAC cicho do kogo mowić.

CHUT, (*terme populaire dont on ſe ſert pour faire taire quelqu'un.*) St. (*indéclinable,*) *Plaut.* Pax. *Terent.* CYT ſłowo poſpolite cicho komu roſkazuiąc.

CHYLE, ſubſt.m. (*Suc blanc qui ſe fait dans le eſtomac, des viandes qu'on mange.*) Chylus, i, m. *Fernel.* MIAZGA, Sok biały w ktory ſię obracaią w żołądku potrawy ktore iemy.

CHYMIE, ſubſt. f. (*Science qui fait ſes operations ſur tous les corps naturels.*) Chymia, æ, f. *mot. grec.* CHYMIA nauka ktora doświadczenia czyni ciekawe, ná każdey materyalney rzeczy przyrodzoney.

CHYMIQUE, adiect. m. & f. (*Qui concerne la Chymie.*) Chymicus, a, um. CHYMCZNY należący do Chymii.

CHYMISTE, ſubſt. m. (*Qui fait la Chymie.*) Chymicus, ci, maſc. CHYMIK, co ſię Chymią bawi.

CHYRPE, (*Iſle de la mer méditerrannée.*) Cyprus, pri, f. *Cic* CYPR, Wyſpa morza ſrzodziemnego.

DE CHYPRE. Cyprius, a, um. *Hor.* CYPRYISKI.

CHYPRIOT, m. (*Celuy qui eſt de l'Iſle de Chypre.*) Cyprius, ii, m. *CHYPRIOTE, f. (*Celle qui eſt de Chypre.*) Cypria, æ, f. *Cic.* CYPRYICZYK ten co ieſt z Cypru Wyſpy. *Cypryika ta co ieſt z tey wyſpy.

CIBOIRE, ſubſt.m. (*Sorte de vaſe chez les Egyptiens; aujourd'huy ce mot eſt uniquement conſacré pour le Vaſe où l'on met dans l'Egliſe les ſaintes hoſtes.*) Sacra pyxis. *Ciborium ii, n. *ou* Cibotium, ii, n. (*qui eſt d'Horace pour marquer ce Vaſe ancien.*) CYBORYA pewne naczynie u Egipcyanow, dziś to ſłowo ieſt poświęcone iedynie do wyrażenia tego naczynia poważnego kędy chowaią w kościele Hoſtye Swięte.

CIBOULE, CIBOULETTE, ſubſt. f. Gethyon. CEBULA, CEBULKA mała.

CICATRICE, ſubſt. f. (*Petite couture, ou élevation de la chair calleuſe, qui ſe fait ſur la peau après qu'une plaie eſt guerie.*) Cicatrix, icis, f. BLIZNA ſzew álbo nadroſłość na ciele twarda co ſię robi na ſkorze po ranie zagoioney.

Petite cicatrice. Cicatricula, æ, f. *Celſ.* Blizneczka.

La plaie vient, ou *tend à cicatrice.* Tendit ad cicatricem vulnus. *Celſ.* Ducitur cicatrix. *Ovid.* Rana ſię iuż ma ku bliźnie.

La cicatrice ſe fait. Coit cicatrix. *Plaut.* Blizna ſię robi zaraſta.

CICATRICE ſe dit figurément *des plaies qui ſont faites à la réputation d'une perſonne.* Cicatrix, icis, fœm. *Cic.* BLIZNA ſię niewłaśnie mowi o krzywdzie uczynioney honorowi, álbo ſławie czyiey.

Il ne reſte pas la monidre cicatrice à un cœur, où il y a une bleſſure ſi profonde Etiamſi ingens fuerit vulnus, cicatrix non eſt. *Petr.* Iuż tam żadną blizną niezarośnie żadana w ſercu tak głęboko rana.

La cicatrice n'eſt pas encore refermée. Nondum obducta cicatrix. *Cic.* Ieſzcze blizna nie zaroſła.

Renouveller une cicatrice. Refricare cicatricem. *Cic.* Odnowić bliznę, rozranić.

CICATRISER *une plaie*, V. act. (*La fermer.*) Obducere vulneri ciacatricem. *Cic.* ZAMYKAC, Zawodzić ranę blizna.

Qui eſt cicatriſé. Cicatricoſus, a, um. *Plaut.* Szramowaty.

CICEROLLE, ſubſt. f. (*Eſpece de pois chiches.*) Cicera, æ, f. *Plin.* CIECIORKA dzika ciecierzyca groch płonny.

CICLAMEN, ſubſt.m. (*Plante odoriférante qui eſt miſe au rang des poiſons par Matthiole.*) Cyclaminus, i, GDULA ziemna, świniak ziele pachniące, ktore Matyol między truciznami rachuie.

CIDRE, ſubſt. maſc. (*Boiſſon faite avec du jus de pommes ou de poires pilées.*) Pomoſa potio. IABŁECZNIK trunek robiony z ſoku iabłek tłuczonych álbo gruſzek.

(En Normandie le cidre de pommes s'appelle du *Pommé*; celuy de poires, du *Poiré*,) W Normandyi z iabłek trunek nazywaią iabłecznik, á trunek z gruſzek gruſzecznikiem zowią.

CIEL, ſubſt. m. *au Plurier* LES CIEUX, m. (*Region éthérée au deſſus de l'élémentaire, dans la quelle ſe meuvent tous les aſtres.*) Cœlum, *ou* Cælum, i, n. Templum cœli, n. *Cærulum templum, i, n *pour les Poëtes.* NIEBO część powietrzna nad Elementami, kędy ſię obracaią wſzyſtkie planety y gwiazdy.

CIEL EMPYRE'E, (*qu'on croit aſtre le ſéjour des Bien-heureux.*) Cœlum. Sedes beatæ. Sedes beatorum. *Cic.* NIEBO EMPIREYSKIE o ktorym trzymaią że ieſt mieſzkanie Swiętych.

Mettre quelqu'un dans le Ciel. (*Le mettre au nombre des Bienheureux.*) Aſcribere aſſerere aliquem Cœlo. *Ovid.* Policzyć kogo w niebie, policzyć go między SS.

CIEL, ſe prend auſſi pour *Dieu meſme*, pour *Sa providence*, pour *Sa juſtice.* Ainſi on dit que *Le Ciel eſt offenſé.* Cœlum, *ou* Deus offenditur. NIEBO ſię bierze za Boga za opatrzność Iego y ſprawiedliwość; ták ſię mowi że zagniewane ieſt Niebo

Chûte upadek obalenie.

Gra-

Graces au Ciel, pour dire *Graces à Dieu*. Dei gratiâ. **Que le Ciel vous beniſſe, vous faſſe proſperer*. Secundus ſit tibi Deus Dzięka Niebu, miaſto dzięka Bogu. *Niech cię Niebo błogoſławi, niech ci ſzczęści.

Le Ciel m'eſt temoin, pour dire *Dieu m'eſt témoin*. Teſtor Deum. Swiadkiem mi ieſt Niebo, miaſto Bog mi ieſt świadek.

C'eſt un coup du Ciel, ou *un effet extraordinaire de la bonté de Dieu* Hic digitus Dei. Niebo to ſprawiło, zdarzyło, Bog to zdarzył iego to dobroci ſprawa.

CIEL en termes d'Aſtrologie ſignifie *Les Influences des Aſtres*, ainſi on dit *Il eut en naiſſant le Ciel favorable*, (*les Aſtres benins ont preſidé à ſa naiſſance.*) Dextro ſidere editus eſt *Stat.* * (*Le contraire eſt* Maligno ſidere editus. Fatis invidis, *ou* malo genio, natus. *Qui a eu le Ciel contraire en naiſſant.*) Niebo według gwiazdarſkiey nauki znaczy ſkutki obrotow niebieſkich; y tak mowią, miał rodząc ſię Niebo łaſkawe Płanety ſprzyiazne zaſiadały nad urodzeniem iego. * *Przeciwna ieſt*: Przeciwne mu było Niebo kiedy ſię rodził.

En cette année le Ciel fut d'airain, pour dire qu'*Il fut dur & rigoureux à la terre, à cauſe des peſtes & de la famine*. Hoc anno Cœlum fuit æneum. W tym roku Niebo było nieużyte, to ieſt że było ciężkie y ſurowe dla ziemi przez powietrza y głod.

CIEL ſe prend auſſi pour *l'Air*. Aer Æther, *Cic.* NIEBO ſię też bierze za powietrze.

La roſée du Ciel. Ros cœli. **Le Ciel eſt ſerein*, pour dire *l'Air eſt ſerein*. Sudum cœlum. Serenum cœlum. Roſa Niebieſka. * Niebo ieſt pogodne, miaſto powietrze ieſt pogodne.

CIEL *d'un lit*. Lecti cœlum. **Le ciel de la carriere*, (*le haut d'une carriere.*) Lapidicinæ cœlum. * *Le Ciel de la teſte, le Crane*. Cœlum capitis, n. *Plin.* WIERZCH w gorze nad łożkiem. * Sklep ſtrop w kamienney gorże. * Czaſzka wierzch głowy.

(Dans cette ſignification on dit au Plurier *Ciels* & non pas *Cieux*.) W tym wyrozumieniu oſtatnim więkſzey liczbie mowić trzeba *Ciels* á nie *Cieux* w francuſkim.

CIEL ſe dit proverbialement en ces manieres de parler. *Si le Ciel tamboit. il y auroit bien des alouëttes priſes*. Quid ſi nunc cœlum ruat, multæ caperentur alaudæ. NIEBO ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby mowienia, gdyby niebo upadło wiele by ſię ſkowronkow nałapało.

(Ce qui ſe dit pour ſe moquer de ceux qui cherchent des précautions contre des accidens qui n'arriveront jamais.) Co ſię mowi śmieiąc ſię z tych, ktorzy zabiegaią temu co ſię niegdy nietrafi.

Il éleve cét homme-là juſques au Ciel, juſques au troiſiéme Ciel. Hunc ad Cœlum effert. Wynoſi tego człowieka aż pod niebioſa, aż do trzeciego nieba.

ON DIT auſſi qu'*Il ne voit ni ciel ni terre*, (*parlant d'un homme qui eſt aveugle*, ou *qui eſt dans une grande obſcurité.*) Cæcus eſt, nihil planè videt. **On ne voit ni ciel ni terre*. Spiſſima nox eſt. *Petr.* **Il remue ciel & terre*, pour dire *Il fait tous les efforts poſſibles pour fair réüſſir une affaire*. Omnem movet lapidem. Nihil intentatum relinquit. Omnes terras, omnia maria movet. *Cic.* MOWIĄ też niewidzi áni nieba ani ziemi, o człeku ktory ieſt ślepy, álbo ktory w wielkich ciemnościach zoſtaie. *Nie widać nieba áni ziemi. *Niebo y ziemię poruſza, to ieſt: wſzyſtkiemi ſiłami ſię ſtara áby dokazać rzeczy iakiey.

DU CIEL. Cœleſtis & hoc cœleſte, adj. *genit.* is. *Cic.* NIEBIESKI.

CIERGE, ſubſt. m. (*Chandelle de cire.*) Cereus, ei, m. *Cic.* WOSKOWA świeca.

CIERGIER, *ou pluſtot* CIRIER, ſubſt. m. (*Qui fait & vend des cierges.*) Cerarius, ii, m. *Cic.* SWIECARZ álbo raczey woſkownik co świece woſkowe robi y przedaie.

CIGALE, ſubſt. f. (*Inſecte qui vole & fait grand bruit en eſté dans la campagne.*) Cicada, æ, f. *Phæd.* KONIK robak owad lataiący z hałaſem lecie po polu.

CIGOGNE, ſubſt. f. (*Oiſeau qui a le bec & les jambes longues & rouges, & qui vit d'inſectes.*) Ciconia, æ, f. *Plin.* BOCIAN ptak co ma nos y nogi długie czerwone á żyie gádzinami.

ON APPELLE proverbialement *des Contes de la Cigogne, des Contes faits à plaiſir, dont on amuſe les petits enfans*. Fabúlæ aniles. *Cic.* NAZYWAIĄ przyſłowiem Bayki o bocianie powieści zmyślone na uciechę dla bawienia dzieci.

CIGOGNE, (*Machine à tirer de l'eau.*) Tolleno, onis, m.

Plaut. ZURAW ſtudzienny, ſztuka do ciągnienia wody.

CIGUE, ſubſt. f. (*Herbe aſſez ſemblable au perſil, c'eſt un poiſon qui eſteint la chaleur naturelle.*) Cicuta, æ, f. *Hor.* SWINIA weſz, ziele doſyć podobne pietruſzce, trucizna gaſząca cale ciepło przyrodzone.

(Les Atheniens contraignoient les criminels de boire de la ciguë pour les faire mourir, ce qu'ils firent à Socrate.) Atenczykowie przymuſzali złoczyńcow áby pili to ziele y tak umierali, co też uczynili Sokrateſowi.

CILICE, ſubſt. maſc. *Eſpece de petit ſcapulaire tiſſu de crin & de poil de chevre.*) Cilicium. *Cicer.* WŁOSIENICA nakſztałt ſzkaplerza, rzecz dziana z końſkiego włoſia y koziey wełny.

CILICIE, (*Povince de l'Aſie Mineur.*) Cilicia, æ. f. *Cic.* CYLICYA Prowincya Azyi mnieyſzey.

De Cilicie. Cilicienſis & hoc Cilicienſe, adj. *genit.* is. Z Cylicyi.

CILICIEN, m. CILICIENNE, ſubſt. f. adject. (*Celuy*, ou *celle qui eſt de Cilicie.*) Cilix, *genit.* Cilicis, com gen. *Horat.* TEN álbo ta co ieſt z Cylicyi.

CILLER *les yeux*, V. act. (*Remuer les paupieres.*) Movere oculos, *ou* palpebras. act. MRUGAC oczami, ruſzać niemi.

CIMARRE, ſubſt. f. (*Sorte de longue robe.*) Palla, æ, f. *Auct. ad Heren.* CZAMARA ſzata poważna długa.

CIMBRES, (*Peuples de la Germanie.*) Cimbri, brorum, m. pl. *Tacit.* CYMBROWIE národ niemiecki.

Un Cimbre. Cimber, bri, m. Cymbranin.

CIMBRIQUE, adject. *Cherſoneſe Cimbrique*, (*aujourd'huy le Jutland en Danemark.*) Cherſoneſus Cimbrica. CYMBRYCKI, Kerzonez Cymbrycki dziś zowią Jutland w Daniy.

CIME, ſubſt. f. (*Ce qui eſt le plus éleve dans un baſtiment.*) Cacumen Faſtigium Culmen. *Cic. Liv.* SZCZYT to co ieſt náywyżey wywiedzione w budowaniu.

CIMENT, ſubſt. m. (*Mortirer propre à lier les pierres dans les baſtimens, fait de chaux & de tuiles pilées.*) Arenatum. Arenatum. *Vitr.* Intrita. *Plin.* Wapno rozczyniane rzecz ſłużąca do wiązania kamieni w ſtawianiu Domu iákiego, z wapna y dachowek tłuczonych.

Ouvrage fait avec le ciment. Signinum opus. *Plin.* Robota z wapna rozczynianego.

ON DIT figurément, *La vertu eſt le meilleur ciment qui puiſſe lier les amis enſemble*. Nihil firmius virtute ad conjugendos amicorum animos. *Cic.* MOWIĄ że cnota ieſt náymocnieyſzy związek dla złączenia przyiacioł.

CIMENTER, V. act. *on prononce* cimanter. (*Lier joindre avec le ciment.*) Signinum opus facere. LEPIC mocno co álbo ſkleiać łączyć ſpaiać murować.

CIMENTER ſe dit auſſi au figuré (*en parlant de ce qui lie & affermit une choſe.*) comme *Cimenter la paix*. Coagmentare pacem. **Cimenter l'amitié*. Conglutinare amicitias. *Cicer.*

LEPIC kleić mowi ſię *niewłaśnie*: o tym co wiąże y umacnia iaką rzecz, iáko: ſkleiać álbo kleić pokoy. *Skleiać przyiaźń záwrzeć pokoy &c.

Noſtre differente maniere de vivre n'a pas permi de cimenter nos volontez. Vitæ diſſimilitudo non eſt paſſa voluntates noſtras conglutinari. *Cic.* Rozność obyczaiow naſzych niedopuściła abyśmy z ſobą przyiaźń zawarli.

CIMENTER *un amour impudique par un mariage*. Meretricios amores nuptiis conclutinare. *Ter.* SKLEIC miłość nierządną małżeńſtwem.

CIMETERRE. ſubſt. m. (*Sorte de coutelas.*) Acinaces, cis, m. *Hor.* Gladius falcatus, ii, m. *Ovid.* NOZ mieczyk u paſa wiſzący, Andzar turecki.

CIMETIERE, ſubſt. maſc. (*Lieu où l'on enterre les morts.*) Cœmeterium. Sepulchretum, i, n. *Cic.* CMENTARZ mieyſce gdzie umarłych chowaią.

Cimetiere des pauvres. Sepulchrum commune miſeræ plebis. *Hor.* Cmentarz ubogich.

CIMIER, ſubſt. maſc. (*Piece de chair levée ſur le dos d'un cerf*, ou *d'un beuf.*) Lumbus, (cervinus, *ou* bubulus) POLĘDZWICA ſztuka od lędźwi wołu álbo ielenia.

CIMIER *d'un, caſque*, (*ce qui eſt au haut du caſque.*) Apex m. *Virg.* SZYSZAKOWY wierzch, Hełm.

CINAMOME, ſubſt. m. (*Arbriſſeau qui reſſemble aſſez à la cannelle.*) Cinamonum. *Plin.* CYNAMON drzewo.

CINGA, (*Riviere d'Eſpagne dans le Royaume d'Arragon, qui prend ſa ſource aux monts Pyrenées, & ſe joint à la Segra, & ſe rend dans l'Ebro.*) Cinga, æ, maſc. & f. CYNGA rzeka Hi-

Hiſzpańſka w Kroleſtwie Arragonſkim ktora ſwoy początek bierze z gor Pyreneyſkich łączy ſię z Segrą y wpada w Eber

CINGLER, V. n. & act. (*Naviger en pleine mer avec un vent favorable.*) Paſſis velis & vento ſecundo ferri. paſſ. PĘDZIC po morzu wiatrami dobrze ſłużącemi.

Le vent cingle & fouëtte le viſage. Ventus verberat vultum. *Plin.* Wiatr ſiecze, tnie po twarzy w oczy.

On luy cingloit les yeux avec des verges. Virgis oculi verberabantur. *Cic.* Cięto go w oczy rozgami.

CINNABRE, ſubſt. maſc. (*Couleure fort rouge, Vermillon.*) Cinnabaris. *Plin.* Minium Purpuriſſa. *Plaut.* CYNOBER farba bardzo czerwona iaſna.

CINQ-EGLISES, (*Ville de Hongrie.*) Quinque Eccleſiæ. PIĘC KOSCIOŁOW Miaſto Węgierſkie.

CINQ, (*terme numeral qui eſt le ſecond des nombres impairs, qui ſe marque ainſi en chiffre Romain* V, *& en Arabe* 5.) Quinque. *Cic.* PIĘC ſłowo liczby druga liczba między nierownemi liczbami ták ſię piſze Rzymſką álbo Kościelną liczbą *V*. á liczbą Arabſką ták 5.

DE CINQ, ou *du nombre de cinq*. Quinarius, a, um. *Plin.* PIĄTY popiętny.

De cinq ans. Quinquennis. *Hor.* Pięcialetni.

Qui ſe fait tous les cinq ans. Quinquennalis. *Plin.* Co bywa co pięć lat.

L'âge de cinq ans. Quimatus, ûs, m. *Plin.* Wiek pięciu lat.

L'eſpace de cinq ans. Quinquennium, ii, n. *Cic.* Czas pięciu lat.

De cinq mois. Quinquemeſtris. *Var.* Pięć mieſięczny.

De cinq livres. Quinquelibralis. *Colum.* Pięć funtowy.

Galere à cinq rames par banc. Quinqueremis. *Cic.* Statek o pięciu wiosłach z każdey ſtrony álbo ławy.

Qui a cinq pouces de hauteur, ou *de largeur*. Quincuncialis *Plin.* Wyſoki álbo ſzeroki ná pięć cali.

Qui eſt plié en cinq doubles. Quincuplex. *Mart.* Złożony w pięcioro.

Cinq fois autant. Quinquies tantùm. Pięć razy tyle.

Cinq cens. Quingenti Quingeni. *Cic.* Pięć ſet.

Qui eſt de cinq cens, ou *Qui contient cinq cens*. Quingenarius. *Plin.* Pięć ſetny co trzyma pięć ſet.

Cinq-centiéme Quingenteſimus. Pięć ſetny.

CINQUANTAINE, ſubſt. f. *ou* CINQUANTE, (*qu'on marque en chiffre Romain par un* L, *& en Arabe* 50.) Quinquaginta. *Cicer.* PIĘDZIESIĄT wyraża ſię liczbą Rzymſką przez literę *L*, Arabſką 50.

Cinquante & un, Cinquante deux, Cinquante trois. Unus & quinquaginta, Duo & quinquaginta, Tres & quinquaginta &c. Piędzieſiąt y ieden, y dwa, y trzy.

Cinquante fois. Quinquagiès adv. *Colum.* Piędzieſiąt razy.

DE CINQUANTE, ou *Qui contient cinquante*. Quinquagenarius. PIĘDZIESIĄTNY co trzyma piędzieſiąt.

Cinquante & uniéme. Quinquageſimus primus. *Primus & quinquageſimus. &.) **Cinquante deuxiéme*. Quinquageſimus ſecundus. Secundus & quinquageſimus. Piędzieſiąty pierwſzy. *Piędzieſiąty drugi.

CINQUANTIE'ME, adject. maſc. & f. (*Nombre d'ordre.*) Quinquageſimus. *Cic.* PIĘDZIESĄTY liczba porządkowa.

CINQUIE'ME, adject. (*Nombre d'ordre.*) Quintus, a, um. *Cic.* PIĄTY liczba porządkowa.

Pour la cinquiéme fois. Quintùm adv. *Liv.* Po piąty raz.

Qui eſt au cinquiéme rang. Quintanus, a, um. *Plin.* Co ieſt w piątym rzędzie.

CINQUIE'MEMENT, adv. (*En cinquiéme lieu.*) Quinto loco Quintò. adv. POPIĄTE.

CIRAGE, ſubſt. maſc. (*Application de la cire ſur quelque ouvrage.*) Ceratura. *Colum.* WOSKOWANIE nacieranie woſkiem rzeczy iakiey.

CIRCONCIRE, V. act. (*Retrancher le prépuce*, ou *ce qui couvre le bout du membre viril.*) Circumcidere. *Liv.* OBRZEZAC oberznąć kapturek álbo ſkorkę okrywaiącą członek

Un CIRCONCIS, (*à qui on a coupé le prépuce, comme autrefois aux Juifs ſelon l'ordre de Dieu.*) Lecutitus. *Mart.* Verpus. *Catul.* Apella. *Hor.* OBRZEZANIEC ktoremu odięto obrzezek iáko niegdy u żydow z roſkazania Boſkiego.

CIRCONCISION, ſubſt. f. (*Ceremonie de la Religion Judaïque qui ſe pratiquoit en retranchant le prépuce qui couvre le bout de la verge.*) Circumciſio. *Lact.* OBRZEZANIE obrządek wiary żydowſkiey ktora ſię odprawowała odcinaiąc ſkorkę ná końcu członka.

(C'eſtoit le remede du Peché originel aux Juifs; & aux Chreſtiens le Bapteſme, qui eſt un Sacrement de la Loy nouvelle.) Było to zlecenie grzechu pierworodnego u żydow, iako między chrześcianami chrzeſt ktory ieſt Sakrament nowego teſtamentu.

ON DIT au figuré, *la circonciſion du cœur*, (*le retranchement des deſirs du cœur.*) Cordis deſideriorum reſectio. **Des oreilles*. Aurium reſectio. **Des levres*. Labiorum reſectio. MOWIĄ *niewłaśnie*: Obrzezanie ſerca, okrzeſanie żądzy złych ſerca ludzkiego. *Obrzezanie uſzu. *Uſt.

CIRCONFERENCE, ſubſt. f. (*La ſurface qui termine une figure ronde.*) Circumferentia, æ, f. *Apul.* OKOLICA okoliczenie do koła rzeczy iakiey w okrąg.

CIRCONLOCUTION, ſubſt. f. (*lors qu'on employe pluſieurs paroles pour exprimer ce qui ſe pourroit dire en peu de paroles.*) Circumlocutio, onis, f. *Quint.* Verborum circuitio, onis, f. *Ter.* OGRODKA kiedy kilką ſłow okryślamy to coby ſię krotſzemi ſłowy inaczey wyrazić mogło.

CIRCONSPECT, m. CIRCONSPECTE, f. adject. (*Aviſé, prudent, celuy*, ou *celle qui regarde bien ce qu'il fait.*) Circumſpectus. *Cornel. Celſ.* Conſideratus. *Cic.* OSTROZNY Baczny uważny ten álbo ta co dobrze uważa to co czyni.

CIRCONSPECTION, ſubſt. f. (*Conſideration, grande attention ſur les choſes.*) Circumſpectio, Conſideratio, onis, f. *Cic.* OSTROZNOSC uwaga roſtropność.

Avec circonſpection. Circumſpectè. Conſideratè. *Cic.* *Circumſpectiùs. adv. *Avec plus de circonſpection*. Oſtrożnie uważnie bacznie. *Uważniey oſtrożniey.

Paroles dites avec circonſpection. Verba circumſpecta. *Ovid* Słowa wymowiene z uwagą ſłowa uważne.

Qui n'a point de circonſpection, (*qui agit ſans circonſpection* ou *inconſidérement.*) Inconſiderans. Inconſideratus. Inconſultus. *Cic.* Ktory ieſt bez uwagi, co czyni co nierozmyślnie bez uwagi.

CIRCONSTANCE, ſubſt. f. (*Les particularitez d'une action.*) Circumſtantiæ. *Quint.* Rerum adjuncta. *Cic.* OKOLICZNOSC, Oſobliwości rzeczy iákiey.

CIRCONSTANCIER, V. act. (*Marquer bien toutes les circonſtances d'une action, les particularitez.*) Rei alicujus adjuncta recenſere *Cic.* Z OKOLICZNOSCIAMI wſzyſtkiemi zoſobna należycie rzecz iáką opiſać wyrazić.

CIRCONVALLATION, ſubſt. f. (*Ligne*, ou *grand foſſé qu'on fait autour d'un camp.*) Circumductio. *Vitr.* OKOPANIE w koło Row álbo okop prowadzony do koła obozu iákiego otoczenie oſzańcowanie.

Faire une circonvallation. Vallo & foſſâ cingere. *Cic.* OKOPAC okop dać w koło otoczyć oſzańcować.

CIRCONVENIR, V. act. terme de palais. (*Surprendre quelqu'un dans quelque acte.*) Circumvenire. *Cic.* PODEYSC podſtępem ſłowo prawne oſzukać kogo w ſprawie iákiey.

CIRCONVENTION, ſubſt. f. *on prononce* circonvantion. (*Tromperie, ſurpriſe faite dans un traité.*) Captio *Plaut.* PODEYSCIE, podſtęp, oſzukanie, zdrada uczyniona komu w ugodzie iákiey, álbo umowie.

CIRCONVOISIN, m. CIRCONVOISINE, f. adject. (*Qui eſt aux environs.*) Circumvicinus, a, um. Vicinus. Propinquus. Finitimus, a, um. *Cic.* OKOLICZNY ſąſiedzki.

Des lieux circonvoiſions d'une ville. Circumjecta urbi loca, n. pl. *Liv.* Okolice Miaſta iákiego, mieyſca okoliczne.

CIRCUIT, ſubſt. m. (*Tour de quelque choſe de grande eſtenduë.*) Circuitus. *Cic.* OKRĄZENIE, obwod, okoliczenie, obſzerna wkoło rzeczy iákiey okolica.

CIRCUIT ſe dit figurément (*de certains détours qu'on prend pour expliquer une choſe*. Circuitio. *Ter.* Circuitus. *Cic.* OKOLICZENIE bierze ſię niewłaśnie, o niektorych oſtrożnościach ſłow ktorych kto zażywa dla wyrażenia czego *Ogrodzenie* ogrodka.

Il s'eſt expliqué clairement, Il n'a point uſé de longs circuits. Apertè rem ipſam loquutus eſt, nihil circuitione uſus eſt. *Ter.* Wymowił ſię wyraźnie bez ogrodki wſzelkiey.

CIRCULAIRE, adject. m. & f. (*Qui ſe meut en rond.*) Orbicus, a, um. *Var.* In orbem, *ou* in circulum flexus. *Cic.* OKRĄGŁY w koło w okrąg dany, álbo w koło idący.

Mouvement circulaire. Motus orbicus. *Var.* Toczenie ſię w koło do koła.

LETTRE CIRCULAIRE, (*eſt une meſme lettre dont on fait l'adreſſe à pluſieurs perſonnes qui ont intereſt en la meſme affaire.*) Exemplo eodem litteræ ad plurimos ſcriptæ. *Cicer.*

KOŁEYNY liſt, iedenże liſt do wielu poſſany koleyno ktorzy do tegoż ſamego należą.

CIRCULAIREMENT, adverb. (*En rond.*) In orbem. *Liv.* KOLEYNO w koło.

CIRCULATION, ſubſt. f. ſe dit en Médecine (*du mouvement que fait le ſang qui coule continuellement des arteres dans les veines, & des veines dans les arteres.*) Sanguinis circulatio, onis, f. CYRKULACYA ſię mowi po lekarſku o obrocie krwi uſtawicznym y biegu po żyłach z iednych do drugich.

CIRCULER, V. n. (*Se mouvoir en rond.*) In orbem, *ou* in gyrum moveri. BIEZEC iść w okrąg w koło do koła.

CIRCULER, (*en parlant du ſang dans les veines.*) Circulari. *Colum.* Bieżeć wkoło po wſzyſtkich żyłach mowiąc o krwi

CIRE, ſubſt. f. (*Ouvrage des abeilles.*) Cera, æ, f. *Cic.* WOSK robota pſzczoł.

Cire jaune, ou *Cire vierge*. Cera flava, æ, fœm. *Ovid.* *Cire blanche*. Cera alba. *Plin.* **Cire rouge*. Cerula miniata. *Cicer.* Woſk żołty. *Woſk biały. *Woſk czerwony.

FAIRE *de la cire*, (*parlant des abeilles.*) Ceras facere. Ceras fingere. *Colum. Plin.* ROBIC woſk mowiąc o pſzczołach.

Marquer de cire rouge. Miniatâ cerulâ notare. *Cic.* Czerwonym woſkiem náznáczyć.

Frotter de cire à l'entour. Circumlinire cerâ. *Cic.* Woſkiem dokoła nácierać.

Faire des figures en cire. Fingere in ceris. *Cic.* Oſobki z woſku robić.

Des pots enduits de cire. Illita ceris pocula. *Ovid.* Dzbanſki woſzczone woſkowane.

CIRE D'ESPAGNE *à cacheter des lettres*, autrement appellée *Lacque*. Cera ſigillaris. WOSK Hiſzpańſki, lak do pieczętowania liſtow.

DE CIRE. Cereus, a, um. *Plin.* WOSKOWY.

Vne figure de cire. Effigies, *ou* imago cerea, f. *Cicer.* Oſobka woſkowa.

De couleur de cire. Cerinus. *Plin.* Woſkowy kolor.

Faire de la cire. Ceras facere. *Colum.* Robić woſk.

ouvrier en cire, ou CIRIER. Cerarius. Woſkownik.

CIRE ſe dit proverbialement en ces phraſes. *Il eſt jaune comme de la cire, Il a la jauniſſe.* Ictericus eſt. *Plin.* WOSK ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby: *Zołty ieſt iak woſk, ná żołtaczkę choruie.*

ON DIT d'un homme qui maigrit beaucoup, *Il fond comme la cire au ſoleil.* Tabeſcit ſicut cera ſolis radiis. MOWIĄ o człowieku ktory znacznie chudnie; *Topnieie iák woſk od ſłońca.*

Il eſt comme une cire molle, dont on fait ce qu'on veut. Cereus bonum vel in malum flecti. *Miętki iak woſk ulepi znie go co zechce.*

CIRÉ, m. CIRÉE, f. part. paſſ. & adject. (*Enduit*, ou *frotté de cire.*) Ceratus. *Cic.* WOSKOWANY, Woſzczony powleczony ábo nácierany woſkiem náwoſzczyć.

CIRER, V. act. (*Frotter*, ou *enduire de cire.*) Cerare. Incerare. *Colum. Juv.* Cerâ circumlinere. *Cicer.* WOSKOWAC, ſmarować, nácierać woſkiem.

CIROESNE, *ou* CIROëNE, ſubſt. m. (*Emplaſtre dure & ſolide, qu'on applique ſur quelque partie du corps.*) Cerotum, ti, neut. *Plin.* CEROT Aptekarſki plaſtr twardy y tęgi ktory przykładaią ná iáką część ciała.

CIRON, ſubſt. m. (*Sorte de vermiſſeau qui s'engendre ſous la peau de l'homme* Minutiſſimus vermiculus, i, m. ROBACY co ſię w ciele ludzkim pod ſkorą rodzą.

CIRQUE, ſubſt. m. (*Grand baſtiment de figure ronde ou ovale, qu'on faiſoit chez les anciens pour donner des ſpectacles au peuple.*) Circus, ci, m. *Cic.* KOŁO Wielkie, gmach budowany w okrąg, w koło, álbo w okrąg obdłużny iákie ſtawiano u dawnych dla poſpolſtwa patrzącego ná widowiſka.

On voit encore des veſtiges des Cirques, tant à Rome qu'à Niſmes, & autres lieux. Les Romains n'eurent au commencement point d'autre Cirque pour leurs courſes, que le bord du Tybre d'un coſté, & une paliſſade d'épés droites de l'autre. Tranquin fut le premier qui fit baſtir à Rome un Cirque entre le mont Aventin & le Palais. Il eſtoit long de 2205. pieds, & large de 960; ce qui le fit appeller le grand Cirque. Widać ieſzcze ślady tych gmachow w Rzymie y Nemawzie y po inſzych mieyſcach. Rzymianie z razu nie mieli inſzego koła ná gonitwy ſwoie tylko brzegi Tybrowe z iedney ſtrony á z drugiey ſrzanki álbo ogrodzenie z ſzpad proſto ſtawianych. Tarkwiniuſz był pierwſzy ktory kazał wyſtawić Gmach w koło między Gorą Awentynem y Palacem w zdłuż 2205. ſtop á w ſzerz 960. ſkąd go názwano wielkie koło.

DU CIRQUE. Circenſis & hoc Circenſe, edject. genit. is. *Cic.* *Circenſes ludi. *Cic. Les jeux qui ſe donnoient dans le Cirque.* KOŁOWY co náleży do koła igrzyſk widokow álbo gonitw. *Igrzyſka ktore ſię odprawowali w kole widokow.

CIRURE, ſubſt. f. (*Compoſition de cire.*) Ceratura, æ, f. *Colum.* WOSKOWANIE Woſzczenie, Dzienie z woſku.

CISAILLES, ſubſt. f. pl. (*Fort gros ciſeaux.*) Forfices, cum, f. plur. NOZYCE wielkie.

CIS-ALPIN, m. CIS-ALPINE, f. (*Qui eſt en deçà les Alpes.*) Cis-Alpinus, a, um. *Plin.* ZAGORNY po zá gory Alpes.

CISEAU, ſubſt. m. *on prononce* ciſau. (*Inſtrument de fer tranchant par le bout, à l'uſage des menuiſiers & des maçons.*) Fabrile ſcalprum. DŁOTO rylec ſtatek żelazny wkońcu oſtry według używania ſtolarzow, y mularzow.

CISEAUX au plurier ſignifie *Vn inſtrument compoſé de deux petits couteaux attachez enſemble avec un cloux rivé, qui coupent en les joignant l'un contre l'autre.* Forfices. NOZYCZKI znaczy rzecz złożoną z dwoch nożykaw złączonych do kupy ćwieczkiem ſrubowanym, do kraiania ſłużące iedno ku drugiemu ściſkaiąc.

Petits ciſeaux. Forficulæ, arum, f. pl. *Plin.* Nożyczki małe.

CISELER. *ou* CIZELER, V. act. (*Couper, tailler, graver delicatement avec le ciſeau.*) Sclapere, Cælare. *Cicer.* RZNĄC wyrzynać gładko rylcem álbo dłotem.

CISELURE, *ou* CIZELURE, ſubſt. f. (*Graveure, travail qu'on fait avec le ciſeau.*) Cælatura. Sclaptura, æ, fœm. *Plin.* RZNIĘCIE wyrzynanie; robota ſnycerſka rylcem álbo dłotem robiona.

CISTEAUX, *ou* CITEAUX, comme on prononce, (*Abbaye du Duché de Bourgogna.*) Ciſtercium, ii, n. CYSTERCYA, Opactwo w Xięſtwie Burgundyiſkim.

De Ciſteaux. Ciſtercienſis. Cyſterſki.

CISTERNE, *on dit* CITERNE, ſubſt. f. (*Reſervoir d'eau de pluye.*) Ciſterna. *Colum.* STUDNIA powſzechnie ladaiaka doł gdzie ſię zbiega woda deſzczowa ná ſchowanie iey.

De ciſterne. Ciſterninus, a, um. *Colum.* Studzienny.

CISTERON, *ou* SISTERON, (*Ville Epiſcopale de Provence.*) Segeſtero, onis, f. CISTERON Miaſto Biſkupie w Prowencyi

CISTRE, *ou* SISTRE, ſubſt. m. (*Inſtrument dont les cordes ſont de leton, qui a preſque la figure d'un Luth.*) Ciſtrum, tri, neut. CYTRA inſtrument do grania ktorego ſtrony ſą z drotu mośiężne, prawie podobne do Lutni.

(On tient qu'Amphion a eſté inventeur du chant avec le ciſtre.) Powiadaią że Amfion był wynaleźcą grania y śpiewania ná cytrze.

CITADELLE, ſubſt. f. (*Fortereſſe.*) Arx. *Cicer.* ZAMEK Forteca twierdza.

CITATION, ſubſt. f. (*Aſſignation devant un Juge Eccleſiaſtique pour une affaire qui regarde l'Egliſe.*) Citatio. POZWANIE náznaczenie dnia ſtawienia ſię przed ſędzią duchownym w ſprawie do duchownego ſądu náleżącey.

CITATION *de quelque Auteur*, ou *des quelque paſſage.* Loci alicujus ex ſcriptore pcolatio. PRZYTOCZENIE przywodzenie Autora iákiego, álbo mieyſca iákiego z kſiąg.

CITÉ, ſubſt. f. (*Ville fermée de murs.*) Civitas. *Liv.* MIASTO otoczone y zamknione murami.

CITER, V. act. (*Aſſigner quelqu'un devant un Juge, le mander, le faire venir.*) In jus vocare aliquem. POZWAC kogo do ſądu náznaczyć mu dzień lub czas ſtawienia ſię przed ſądem.

CITER, (*Alléguer un Auteur.*) Auctorem citare. *Liv.* ou laudare. *Cic.* PRZYTACZAC przywodzić Autora iákiego.

CITERIEUR, m. CITERIEURE, f. adject. (*Qui eſt en deçà, de noſtre coſté, plus près de nous.*) Citerior & hoc citerius. Z TĘ ſtronę od nas bliżey nas

CITOYEN, m. CITOYENNE, f. (*Habitant & habitante d'une ville.*) Civis. *Cic.* MIESZCZANIN, Mieſzczka, mieſzkaniec w mieście iákim, obywatel álbo obywatelka.

CITRE, ſubſt. m. (*Arbre d'Afrique, du bois duquel on fait des ouvrages de menuiſerie.*) Citrus, tri, f. *Plin.* CYTR Drzewo Afryki z ktorego robią roboty ſtolarſkie &c.

De citre. Citreus, a, um. Cytrowy.

Vne table de bois de citre, (ou *de cet arbre que les Anciens appelloient* Citrus.) Menſa citrea. *Plin.* Stoł z drzewa cytrowego lub z tego ktore dawni názywali Cytrem.

CITRON, ſubſt. m. (*Fruit de couleur jaune & qui a un jus acide.*) Pomum citreum, i, n. *Pallad.* CYTRYNA owoc koloru żołtego ſoku kwaśnego.

DE CITRON. Citrinus, a, um. *Plin.* CYTRYNOWY.

CITRONNIER, ſubſt. m. (*Arbre qui porte les citrons.*) Citrus, tri, *Plin.* CYTRYNA, Drzewo cytrynowe co cytryny rodzi.

CITRONNÉ, m. CITRONNÉE, f. adject. (*Meſle de citron.*) Citrino ſucco medicatus, a, um. CYTRYNĄ zaprawny.

CITROUILLE, ſubſt. f. (*Gros fruit qui vient ſur terre.*) Citrina cucurbita, æ, f. DYNIA, Bania owoc wielki co ſię po ziemi rodzi y rośnie.

CIVETTE, ſubſt. f. (*Petit animal ſauvage qui reſſemble aſſez à un chat.*) Feles odorata. ZYBET zwierzątko dzikie dosyć podobne do kota.

CIVETTE, (*Le parfum qu'on tire de la civette.*) Zibettum, i, n. ZYBET pachnący balſam zybetowy.

(C'eſt une liqueur odorante qu'on fait ſortir d'un grand nombre de glandes, qui ſont entre les deux tuniques des poches de la civitte.) Ieſto ſok wonny ktory wyciſkuią z iąderek ktore ſą między obiema błonkami moſzen Zybetowych.

CIVIÉRE, ſubſt. f. (*Petit brancard que deux hommes portent à bras.*) Brachiatacrates. fœm. NOSZE koſz ktory dwoch ludzi noſi.

CIVIL, m. CIVILE, f. adject. (*Qui regarde les Citoyens.*) Civilis & hoc civile. *Cic.* MIEYSKI co należy do Mieſzczan.

Guerre civile, guerre entre les citoyens. Bellum civile. *Cæſ.* Woyna domowa, wnętrzna, woyna między obywatelami.

Loy civile, qui concerne les citoyens. Lex civilis, fœm. *Cic.* Prawo mieſkie ktore należy do mieſzczan.

LE DROIT CIVIL. *ou* LES LOIX ROMAINES, (*qu'on a receuës en pluſieurs endroits de l'Europe, il eſt oppoſé au Droit Canon & au Droit Muncipal.*) Jus civile. *Hor.* PRAWO świeckie álbo prawo Rzymſkie przyięte na wielu mieyſcach w Europie, rożni ſię od prawa Duchownego, y prawa Mieyſkiego.

(Tribonian a fait une compilation du Droit Civil par l'ordre de Juſtinien, il eſt compoſé du Digeſte, du Code, des Nouvelles & des Inſtitutes: & c'eſt ce qu'on appelle le Corps Civil, *Corpus civile.*) Trebonian zebranie uczynił prawa Swieckiego z roſkazu Iuſtyniana, złożone ieſt z *Dygeſtu*, z *Kozdexu* z *Nowellow* y z *Inſtytutow*, y to ieſt co nazywaią *Corpus* álbo Zebranie całe Swieckiego Prawa.

Procès civil. Ordinaria cauſa, *ou* lis. Sprawa zwyczayna potoczna.

JUGE *Civil.* Judex ordinarius. SĘDZIA zwyczayny ſpraw potocznych.

LIEUTENANT *Civil.* Prætor urbanus, maſc. WOYT Mieyſki.

ON APPELLE *Vne mort civile*, (*qui emporte un retranchement de la ſocieté civile, comme une condamnation aux galeres.*) Mors civilis. NAZYWAIĄ Smierć polityczna tę ktora odłącza od iakiego obcowania z ludźmi, iako ſkazanie na galery.

CIVIL, (*Affable, courtois, honneſte, comme ſont ordinairement les habitans des villes.*) Civilis & humanus. Urbanus. Officioſus *Cic.* LUDZKI, przyiemny, grzeczny ochoczy iako zwyczaynie ſą ludzie mieyſcy.

Se montrer civil. Agere ſe civilem. *Suet.* **Vn homme civil.* Urbanæ frontis homo. *Hor.* Ludzkim ſię pokazać.

CIVILEMENT, adv. (*Selon le Droit civil*, ou *comme doit un citoyen.*) Civiliter. adv. *Cic.* PRAWNIE według prawa iako powinien obywatel ſię ſprawować.

CIVILEMENT, (*Avec civilité, honneſtement.*) Comiter. Humaniter. Officiosè. adv. *Cic.* LUDZKO przyiemnie, przyſtoynie.

CIVILISER *quelqu'un*, (*Le rendre civil & honneſte, luy apprendre le monde & les manieres d'y vivre.*) Civilem & urbanum aliquem reddere. *Cic.* LUDZKICH obyczaiow kogo nauczać poludzku żyć ſprawować ſię iák ludzie.

CIVILITÉ, ſubſt. f. (*Maniere d'agir honneſte dans le monde.*) Civilitas, atis, f. *Quint. Suet.* Humanitas, atis, f. *Cic.* LUDZKOSC, Obyczayność w poſtępowaniu ſobie z ludźmi.

CIVILITEZ au plurier, ſe dit pour *Compliments qu'on fait à une perſonne.* comme *Il m'a fait mille civilitez.* Comiter ac benignè me excepit. *Ovid.* LUDZKOSC ktorą kto komu oświadcza, iako tyſiąc mi ludzkośći oświadczył.

Faites luy bien mes civilitez, Saluez-le de ma part. Benignè & comiter illum ſaluta. *Cic.* Proſzę mu ſię kłaniać odemnie

CIVILITÉ, (*Livre qui traite de la civilité.*) Civilitatis liber LUDZKOSC obyczayność kſięga ktora piſze o ludzkości o obyczayności.

CIVIQUE, adject. m. & f. (*qui ſe dit des Courronnes de cheſne, qu'on donnoit autrefois à Rome à ceux qui dans la guerre avoient ſauvé la vie à un citoyen.*) Civicus, a, um. *comme* Corona civica, *Vne couronne civique.* *Civica donare aliquē. *Quint.* *Donner la couronne civique à quelqu'un.* MIEYSKA korona co ſię mowi o wieńcu z dębiny uwitym, ktory u Rzymian dawano temu ktory podczas woyny, obywatela iákiego wybawił. *Dać komu mieyſką koronę.

CIVITA-BUSELLA, (*Ville d'Italie, dans le Royaume de Naples en l'Abruzze citérieure*) Bucellum, i, neut. BUCELL Miaſto Kroleſtwa Neapolitańſkiego w Abruzzo ztę ſtronę gor

CIVITA-VECCHIA, (*Ville & Port de mer dans l'Eſtat Eccleſiaſtique, près les Confins du Duché de Caſtro.*) Centum cellæ, Civitas Vetus. CIVITA VEKIA, Miaſto y Port morſki w Państwie Kościelnym bliſko granic Xięſtwa Kaſtro.

CLABAUD, ſubſt. m. (*Chien à grandes oreilles pendantes.*) Auritus canis. PIES z wielkiemi uſzami wiſzącemy.

CLABAUDER, V. neut. (*Abboyer fortement, comme font les chiens clabauds.*) Vehementer latrare. *Petr.* SZCZEKAC mocno iako czynią pſy o długich uſzach.

CLABAUDER ſe dit au figuré, (*de ceux qui crient hautement & qui ne diſent rien de ſolide.*) Vociferari. *Cic.* TOZ ſię mowi w Francuſkim o tych co wołaią y hałaſuią a nic ſłuſznego nie prawią.

LE CLAIN, (*Riviere qui paſſe à Poitiérs & ſe jette dans la Vienne proche de Chateleraud.*) Clanus, *ou* Clenus, i, m. KLEN Rzeka ktora przechodzi pod Piktawem á w pada w Wigenę bliſko Kaſztelro.

CLAIR, m. CLAIRE, f. adject. (*Qui eſt plein de lumiere, qui eſt lumineux, parlant du ſoleil & des autres aſtres.*) Clarus, a, um. *Cic. Hor.* Lucidus, a, um. *Ovid. Hor.* IASNY co ieſt pełen światłości mowiąc o ſłońcu y inſzych planetach.

CLAIR, (*Qui reçoit beaucoup de lumiere, & qui eſt oppoſé à obſcur.*) Clarus. Lucidus. Nitidus. Illuſtris & hoc illuſtre. IASNY ktory bierze wiele światła á ieſt przeciwny ciemności.

Vne nuit claire. Nox lucida. *Tacit.* Noc iaſna.

Vne chambre bien claire, qui reçoit bien du jour. Conclave lucidum *Celſ.* Conclave plurimis illuſtratum feneſtris, (*comme qui diroit, Vne chambre bien percée.*) Izba pokoy iaſny ktory wiele w ſobie ma widoku, iako by kto mowił pokoy dobrze poprzebiiany.

Demeurer dans une maiſon bien claire. Ædificio lucido habitare *Celſ.* Mieſzkać w domu bardzo widnym.

CLAIR, (*Tranſparant, diaphane comme le verre, le cryſtal.*) Perlucidus, *ou* Pellucidus, a, um. IASNY przezroczyſty iako ſzkło, y kryſztał.

Veſtu d'une étoffe fort claire. Amictu pellucenti circumdatus. *Ovid.* W przezroczyſtą bardzo, álbo w świetną materyą uſtroiony.

CLAIR, (*Qui n'eſt point trouble. parlant de l'eau & des autres liqueurs.*) Limpidus. Perſpicuus, a, um. IASNY czyſty co nie ieſt mętny mowiąc o wodzie y inſzych likworach.

CLAIR, (*parlant du ſon & de la voix.*) Clarus. Limpidus, a, um. *Cic.* **Vne voix claire & ſonore.* Limpida vox & ſonora *Vn ſon clair.* Sonus clarus, i, m. *Lucr.* CZYSTY, mowiąc o głoſie. *głos czyſty y donośny. *Dzwięk czyſty.

CLAIR, (*Qui n'eſt point épais ni ſemé dru.*) Rarus, a, um. *Col. Virg.* *Cheveux clairs* Rari capili, m. pl. *Plin. Jun.* IASNY, rzadki co nie ieſt gęſty ani zaſypany, włos czyſty, rzadki.

Vn champ clair ſemé Rarè conſitus ager. *Colum.* Rola niezaſypana obrzednie ſiana.

CLAIR ſe dit au figuré, (*Qui eſt évident, manifeſte.*) Clarus Manifeſtus. Evidens. *Cic.* IASNY ſię mowi niewłaśnie o tym co ieſt iawne oczywiſte.

Il luy a fait voir cela plus clair que le jour en plein midy. Id meridianâ luce clarius oſtendit. Iaśniey mu to pokazał niż dzień w południe.

ON DIT qu'*Vn droit eſt clair*, pour dire qu'*Il eſt évident.* Jus clarum & evidens. MOWIĄ że prawo iakie ieſt iaſne, to ieſt że ieſt oczywiſte.

ON DIT que *Les affaires d'un homme ſont claires, Elles ne ſont point embarraſſées.* Expedita ſunt illius negotia. *Cic.* **Son bien eſt clair, Il n'eſt point embrouillé, Il eſt net & liquide.* Expedi-

peditæ ſunt illius res,nec intricatæ.MOWIĄ że intereſſa czy ie ſą iaſne to ieſt nie ſą pomięſzane.*Dobra iego, ſubſtancya iego ieſt czyſta,nie zakłocona, czyſta y oczywiſta.

ON DIT qu'*Vn homme a l'eſprit clair,(lors qu'il eſt net & pénétrant,& qu'il decouvre la vérité a travers pluſieurs obſcuritez.)* Ingenio eſt perſpicaci & acuto in indigandâ veritate. MOWIĄ że człowiek ma dowcip iaſny to ieſt czyſty y byſtry odkrywaiąc prawdę po między wielą ciemności.

C'eſt un homme qui voit clair dans les affaires,(qui en pénetre le fonds.) Homo ad res perſpicax & acutus. *Ter.* Jeſt to człowiek przenikaiącego rozumu w rzeczach, ktory aż do gruntu wſzyſtko przenika w każdey rzeczy.

Ils voyent beaucoup plus clair dans les affaires des autres que dans les leurs propres. Aliena meliùs vident & dijudicant, quàm ſua. *Ter.* Lepiey widzą y przenikaią w cydzych inteteſſach niżeli w włáſnych.

CLAIR ſe dit auſſi abſolument & adverbialement: comme *Il fait clair, Il fait jour.* Dies eſt. Luceſcit.*Cic. Ter.* JASNO widno przyſłowie: iáko iuż iaſno iuż widno,to ieſt iuż dzień

On voit cela à clair,pour dire *Nettement & ſans obſcurité.* Illud clarè & perſpicuè videtur. *Cic.* Jaśnie to widzieć, to ieſt doſkonale bez cienia wſzelkiego iawnie ná oko.

Il luy a dit cela clair & net, ou *tout clair & tout net, tout franchement.* Id apertè nec diſſimulanter dixit. Jáśnie y czyſto mu to powiedział, to ieſt ſzczerze y po proſtu.

Il ne voit pas bien clair, (Il n'a pas la veuë bonne.) Non clarè oculis videt. *Plaut.* Nie iaſno widzi, nie ma wzroku dobrego y czyſtego.

CLAIR ſe dit proverbialement en cette façon de parler, *Vous ne ferez que de l'eau toute claire, (parlant de celuy qui entreprend ce qui eſt au-de-là de ſes forces.)* Incaſſum deſudabis.*Cic.* JASNY czyſty ſię mowi przyſłowiem w ten ſpoſob Niedokażeſz chyba czyſtą wodę zrobić, ná tego ktory ſię zabiera do czego nád ſiły właſne.

CLAIREMENT,adv. (*Evidemment, manifeſtement.*) Clarè. Non obſcurè. Perſpicuè. Manifeſtò.adv.*Cic.* JASNIE iawnie dowodnie oczywiście wyraźnie.

Parler clairement, (ſe faire entendre aiſément.) Clarè, *ou* dilucidè, *ou* planè, *ou* explicatè, *ou* enucleatè dicere. *Cicer.* Mowić iaśnie iawnie łatwo do zrozumienia, wyraźnie.

Dire clairement une choſe, ſans rien diſſimuler. Aliquid apertè nec diſſimulanter dicere.*Cic.* Powiedzieć wyraźnie co nic nie ogradzaiąc.

CLAIRET,maſc.comme *Vin clairet, rouge paillet.* Rubellum vinum,i,n.*Mart.* WINO białawe.

CLAIRETTE au feminin,au EAU CLAIRETTE, *(ſe dit de l'eau de vie dans laquelle on a mis des ceriſes & du ſucre.)* Claretum,ti,n. WODA álbo wodka przyprawna wiſzniami y cukrem, Klaret.

CLAIRON,ſubſt.m. (*Eſpece de trompette qui rend un ſon aigu.*)Acutioris ſoni tuba.TRĄBA woienna,waltorn,klaryn.

CLAIR-VOYANT, maſc. CLAIR-VOYANTE,f. adject. (*Celuy & celle qui a la veuë fort bonne & pénetrante.*) Homo acerrimi viſûs. Homo acribus oculis. *Plin.* *Homo lynceis oculis. *Hor.* *Qui a des yeux de Lynx,(qui eſt un animal d'une veuë fort perçante, ſelon les Naturaliſtes.)* OSTROWIDZ oſtrego byſtrego oka, Ten álbo ta co ma wzrok tęgi y bardzo przenikaiący. *Co ma oczy oſtrowidza, ieſt to zwierz bardzo tęgiego wzroku y przenikaiącego.

CLAIR-VOYANT ſe dit au figuré (*de celuy qui a une grande pénetration d'eſprit en toutes choſes.*)Perſpicax & acutus. Rerum, Qui plurimùm videt in rebus. *Cic. Phæd.* BYSTREGO wzroku w Francuſkim ſię mowi o tym co ma dowcip bardzo przenikaiący we wſzyſtkim.

Eſtre fort clair-voyant dans les défauts d'autruy,& aveugle dans les ſiens. Acutùm cernere in alicujus vitiis, in ſuis cæcùm.*Hor.* Być bardzo byſtrego wzroku w cudzych defektach á ślepym w właſnych.

CLAMESY,(*Ville du Nivernois.*)Clamenciacum,ci,neut. KLAMECY Miaſto Niwernieńſkiey Prowincyi.

CLAMEUR,ſubſt.f.(*Grand cry.*)Clamor,oris. WRZASK krzyk wielki.

CLAMEUR *de Haro*, (*Plainte qu'on fait en implorant le ſecours du public contre quelque violence.*) Queritatus. WOŁANIE gwałtu, krzyk wzywaiąc pomocy y ratunku publicznego przeciwko gwałtowi.

CLANDESTIN,m.CLANDESTINE,f. adject.(*Secret,caché, qui eſt fait en cachette & à l'inſçeu.*) Clandeſtinus. *Cic.*

Occultus. POTAIEMNY ſkryty utaiony kryomy.

CLANDESTINEMENT,adv. (*D'une maniere ſecrette & clandeſtine.*)Clandeſtinè.*Plaut.* Clanculùm.*Ter.* Clam.Occultè.adv.*Cic.* POTAIEMNIE Skrycie po kryomu.

CLANDESTINITE',ſubſt.f.terme de Palais.(*Ce qui rend un mariage clandeſtin.*)Matrimonium occultum.Clandeſtinæ nuptiæ. POTAIEMNOSC przez co ſtaie ſię małżeńſtwo potaiemne kryome.

CLAPIER,ſubſt.m.(*Terriers*,ou *trous dans les garennes où ſe retirent les lapins.*)Cuniculus.*Phæd.* DOŁY, lochy gdzie ſię chowaią kroliki w zwierzyńcu.

CLAQUE, ſubſt.f. mot bas. (*Coup qu'on donne du plat de la main & qui rend un petit ſon.*) Palmæ extenſæ percuſſio, onis,f.*Cic.ou* percuſſus,ûs,m.*Plin.* KLASK, plaſk, ſłowo podłe uderzenie dłonią ręki z plaśnieniem.

CLAQUE DENT,ſubſt.m.(*ſe dit des perſonnes,& ſignifie un gueux preſque tout nud,qui claque des dents pour émouvoir à compaſſion.*) Mendicus,ci,m. KLASKANIE zębami mowi ſię o oſobach y znáczy mizeraka iákiego hołorę prawie ktory zębami dzwoni áby do miłoſierdzia pobudził.

(Mot fort bas & populaire.) Słowo bardzo podłe y poſpolite.

CLAQUEMENT,ſubſt.m.(*Bruit des choſes qui claquent, comme les dents, les mains*, &c.) Crepitus,ûs,m. *Cic.* KLASKANIE hałas rzeczy ktore klaſkaią iáko zębow rąk.&c.

CLAQUER,V.neut.(*Fraper l'air d'une maniere propre à rendre quelque ſon.*)Crepare.*Plaut.Hor.* KLASKAC klaſnąć plaſnąć.

*Claquer des dents.*Dentibus crepare.*Perſ.Plaut.* *Faire claquer un fouët en l'agitant dans l'air.* Scuticâ, *ou* flagello crepitum ac ſonum facere aut excitare. **Claquer des mains.* Manibus plaudere.*Cic.* Klaſkać zębami dzwonić rękami. *Klaſkać biczem po powietrzu. *Plaſkać rękami.

ON DIT figurément, *Il fait bien claquer ſon fouët, Il fait bruit,il ſe ſignale.* Sibi nomen facit. *Liv.* **Il fait claquer ſon fouet.*(ſe dit en mauvaiſe part) pour *Il fait bien l'entendu, il ſe prévaut de ſon credit & de ſon autorité.*Gloriando & prædicatione ſe effert.*Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Toż klaſka biczem potężnie to ieſt daie ſię ſłyſzeć áby onim wiedziano. *álbo klaſka biczem potężnie pokazuie ſię że coś umie, rozumie że go zá coś mieć będą.

(Expreſſion Françoiſe populaire & du diſcours familier.) Wyrażenie Francuſkie poſpolite y mowy poufałey.

CLAQUET,ou CLIQUET, ſubſt. m. (*Petite latte de bois qui ſert à la tremie d'un moulin qui fait bien du bruit.*)Crepitaculum molare. NAPLATACZ deſzczka mała we młynie ſłużąca do paprzycy ktora wielki hałas czyni.

CLARIFIER, V. act. (*Rendre claire & nette quelque liqueur.*) Clarificare. *Plin.* KLAROWAC czyſty, y przezroczyſty iáki likwor uczynić.

CLARINE, ſubſt. f. (*Eſpece de ſonnette qu'on met au coû des vaches.* Tintinnabulum,li,n. *Juv.* DZWONEK záwieſzony naſzyi krow.

CLARTE', ſubſt.f. (*Lumiere, éclat.*) Claritas,atis,f. *Plin.* Splendor,oris,m.*Plaut.* Fulgor,oris,m.*Cic.* JASNOSC światłość blaſk.

CLARTE',(*Eclat d'une choſe polie.*) Nitor Splendor.*Auct. ad-Heren.* JASNOSC blaſk rzeczy iákiey polerowaney.

CLARTE', (*Lumiere.*) comme *Nous n'avions point de clerté,de lumiere.*Nulla fax in præſidio nobis erat.*Petr.* **Apportez de la clarté, de la lumiere.* Affer lucernam,*ou* lumen. *Phæd.* JASNOSC światło, niemieliśmy żadnego światła. *Przynieś światło.

CLARTE' *de l'eau.*Limpitudo aquæ. *Plin.* **La clarté de la veuë.*Claritas viſûs,*ou* oculorum.**De la voix.*Vocis claritas. *Plin.* JASNOSC wody. *Jaſność wzroku. *Czyſtość głoſu.

Jetter, rendre beaucoup de clarté, ou *de lumiere.* Irradiare, Splendere, Splendeſcere. *Plin.* Wiele rzucać wydawać iáſności światła.

CLARTE' ſe dit figurément (*de ce qui a beaucoup d'éclat & de netteté.*) Perſpicuitas. *Cic.* (*parlent d'un diſcours ou de l'eſprit.*) JASNOSC ſię mowi niewłaśnie o tym co ma wiele ozdoby y poloru: mowiąc o wymowie.

CLASSE,ſubſt.f.(*Diſtinction des perſonnes & des choſes ſelon leur rang & leur mérite.*) Claſſis. *Cic.* RZĄD porządek rozdzielenie rzeczy y oſob ná części według ſtopnia ich y zacności.

Servius Tullius diſtribua le Peuple Romain en cinq claſſes,

*& ceux de la cinquiéme eſtoient le menu peuple.*Diſtribuit Populum Rom. in quinque claſſes Servius Tullius, & quintæ claſſis homines dicebantur infimi & pauperiores, homines nullius auctoritatis.*Cic.*Serwiuſz Tullus rozdzielił lud Rzymſki ná pięć części álbo ſtopni, á w oſtatnim był drobny lud, álbo proſte poſpolſtwo.

CLASSE ſe di *des diſtinctions qu'on fait entre les Eſcoliers qu'on diſtribuë en pluſieurs claſſes.*Claſſis,is,f.*Quint.*Schola,æ,f. RZĄD Część ſię mowi o rożności ſzkoł dzieci uczących ſię ktorych dzielą ná rożne ſzkoły.

(Il y a ordinairement trois Claſſes de Grammaire,ſixiéme, cinquiéme & quatriéme; deux d'Humanitez, troiſiéme & ſeconde; une de Rhetorique qui eſt la premiere, & deux de Philoſophie.) Zwyczaynie ieſt trzy ſzkoły Grammatyki, to ieſt *ſzoſta, piąta*, y *czwarta*, dwie náuk wyzwolonych, to ieſt *trzecia* y *wtora*; iedna Retoryki álbo wymowy ktora ieſt pierwſza: y dwie Filozofii.

CLASSE ſe dit auſſi *du corps des Eſcoliers*, comme *Toute la claſſe s'eſt revoltée contre le Maiſtre*, c'eſt à dire *Tous les eſcoliers.*Omnes diſcipuli in magiſtrum rebellarunt. SZKOŁA ſię też mowi o wſzyſtkich ſtudentach iedney iákiey ſzkoły, iáko cała ſzkoła ſię zbuntowała przeciwko náuczycielowi ſwemu, to ieſt Wſzyſcy uczniowie.

*Durant mes claſſes, (dans le temps de mes eſtudes, du temps que j'allois en claſſe.)*Studiorum tempore. Podczas ſzkoł moich, zá moich ſzkoł, kiedym ſię uczył wſzkołach, kiedym chodził do ſzkoł.

CLASSIQUE, adject.m. & f.qui ne ſe dit que *des Auteurs qu'on lit dans les claſſes* Claſſici Scriptores.*Aul-Gel.*SZKOLNI Záwołani Autorowie, ktorych wſzkołach czytaią.

CLAVEAU, ſubſt. m. (*Maladie qui arrive aux brebis, & qui les fait perir.*) Clavola.*Col.* KROSTY zatarcie záraza ná owce ná ktorą zdychaią.

CLAVESSIN, ſubſt.maſc. (*Inſtrument de muſique dont on jouë en touchant un clavier.*) Organum majus fidibus intentum. KLAWIKORD Klawicymbał inſtrument muzyczny z klawiaturą y ſtronami do grania.

CLAVETTE,ſubſt.f.(*Petit morceau de fer pointu & plat.*) Cuneus.*Vitr.* KLINIK ſztuczka żelazna kończąſta.

CLAVIER, ſubſt.m. (*Rangée de touches ſur quoy on jouë de l'orgue, appuyant les doigs deſſus.*) Organi muſici pinnæ KLAWIATURA rząd tanjętu uorgan na ktorym graią palcami przyciſkaiąc.

CLAVIER *à mettre des clefs.* Claviarium, ii,n. KOŁKO do zawieſzania kluczy.

CLAUSE,ſubſt.f.(*Stipulation particuliere de quelque traité,ou contrat.*) Clauſula. *Cic.* KLAUZULA umowa albo warunek oſobliwy w przymierzu iakim.

CLAUSEMBOURG,(*Ville de tranſilvanie.*) Claudiopolis, KLAUDIOPOL,Miaſto Siedmiogrodzkie.

CLAUSTRAL,m.CLAUSTRALE,f.(*De Cloiſtre.*)Cœnobiticus. KLASZTORNY,KLASZTORNA.

CLAYE,ſubſt.f. (*Ouvrage qui ſe fait d'oſier,à pluſieurs uſages.*)Corates,tis,f. PLECIONKA krata, robota z rokiciny do rozmaitego zażywania.

DE CLAYES,Cratitius,a,um.*Vitr.* KRACIASTY.

Couvrir de Clayes. Cratire, (cratio.) act.acc. *Plin.* Okracić kratą zamknąć.

*Clayes à porter le fumier.*Crates ſtercorariæ,f.pl.*Catul.*Gnoiowki koſz do gnoiu wynoſzenia.

Des toits faits de clayes, ou *avec des clayes.* Cratibus tecta facta.*Liv.* Dachy kracone.

CLAYON,ſubſt.m.(*Rond d'oſier à l'uſage des patiſſiers.*) Cratitius orbis, CIASTO w kratkę iak ie paſztetnicy robią.

CLEF,*ou prononce* CLE',ſubſt. f. (*Ce qui ſert à ouvrir les portes & à les fermer.*) Clavis,is,f. KLUCZ do zamykania y otwierania drzwi.

Eſtre ſous la clef,ou *fermé ſous la clé.* Sub clavi eſſe. *Var.* Być pod kluczem, álbo zamkniony za kluczem.

*Il m'enferma & tira la clef de la porte après luy.*Me incluſit,raptimque clavem poſt ſe exemit. *Petr.* Zamknął mię y wyiął klucz ze drzwi za ſobą zprętkości.

La groſſe clef d'un logis. Clavis laconica. *Plaut.* Wielki klucz od wrot, álbo od kamienicy.

LA CLEF *d'une voute,ce qui la ferme.* Teſtudinis concluſura.*Vitr.* KLUCZ od ſklepu zamknięcie.

CLEF ſe dit encore (*des principes qui donnent ouverture & facilité d'entrer en quelque connoiſſance.*) Via ad ſcienti-

as aditus, ûs. KLUCZ ſię mowi ieſzcze o początkach ktore ułatwiaią y otwieraią poięcie iakiey rzeczy.

CLEF ſe dit au figuré(*des villes fortes,qui ſont ſur les frontieres d'un Royaume, & qui en défendent l'entrée.*) Regni clauſtrum.*Cicer.* KLUCZ ſię mowi niewłaśnie o miaſtach obronnych na pograniczu pańſtwa iakiego,y ktore przeyścia nie dopuſzczaią.

CLEMENCE,ſubſt.f.*on prononce*clemence. (*Douceur, miſericorde dont on uſe envres les criminels.*) Clementia. ŁASKAWOSC,Łagodność miłoſierdzie politowanie nad przewiedzionemi, álbo winowaycami.

*Vſer de clemence.*Uti clementiâ.*Cic.*Łaſkawością ſobie poſtąpić,łaſkawości zażyć.

Avec clemence,avec douceur. Clementer.*Cic.* Łaſkawie,litościwie.

CLEMENT,(*on prononce* clemant.) m.CLEMENTE, fœ adject. (*Doux, miſericordieux.*) Clemens. *Cic.* ŁASKAWY, łaſkawa,litościwy.

(Ce mot vieillit,& ne ſe dit qu'au maſculin.) To ſłowo w Francuſkim ſtarzeie ſię y nie mowi ſię tylko wmęſkim rodzaiu.

CLEMENTINES,ſubſt.f.pl.*on prononce* clementines, (*C'eſt la partie du Droit Canon compoſée de la Conſtitution du Pape Clement V.*) Clementinæ Conſtitutiones. KLEMENTY, NY ieſt to część prawa Duchownego ktora ieſt złożona z uſtaw Klemenſa V. Papieża.

CLEPSYDRE,f. (*Horloge d'eau.*) Clepſydra. *Cic.* KLEPSYDRA ciekący zegar.

CLERC,ſubſt.m.*on prononce* cler,*qui ſignifioit* en vieux Gaulois *un homme de lettres.* Vir literatus.*Cic.* **Le contraire* Vir illitteratus. *Vn homme qui n'eſt pas un grand clerc.* CZŁOWIEK uczony ſtaroświecką Francuzczyzną. *Przeciwna ieſt niedouczony, nie bardzo uczony.

CLERC ſe prend auſſi pour *Vn apprenti, & pour celuy qui ne ſçait pas ſon métier.*Homo rudis ac tiro.*Cic.* ZNACZY też żaka,ucznia w kunſzcie iakim y takiego ktory ieſzcze w konſzcie iakim ieſt nowy y nie douczony.

CLERC *tonſuré.* Clericus, ci,m. KLERYK ſtrzyżony na duchowieńſtwo.

CLERC *de Procureur & des autres Officiers de juſtice.*Scriba. **Clercs du greffe.*Actorum conſcriptores. AIENT,Piſarek Patrona lub inſzych urzędnikow ſądowych. * Ci co piſzą w grodzie, Kancelaryſtowie.

ON DIT proverbialement,*Faire un pas de clerc, Faire une fauſſe démarche*,ou *quelque faute par ignorance.*Errare.Allucinari. *Cicer.* TO przyſłowie Francuſkie znaczy pomylić ſię iako czynią ci co ſą nowotni w iakim rzemieśle álbo kunſzcie.

CLERICATURE, ſubſt. f. (*La dignité de Clerc tonſuré.*) Clerici dignitas. KLERYCKI ſtan ſtopień tego ktory ieſt na Kleryki poſtrzyżony.

CLERGE',ſubſt. m. (*Aſſemblée ou le corps des Eccleſiaſtiques.*) Cleri, ordo. DUCHOWIENSTWO,Zebranie duchownych oſob.

CLERI, (*Ville de l'Orleannois.*) Cleriacum. KLERYAK, Miaſto Orleanenſkie.

CLERMONT, (*Ville capitale & Epiſcopale d'Auvergne.*) Claromontium in Arvernis. *Sidon. Apoll.* KLERMONT, Miaſto głowne y Biſkupie Arwenii.

De Clermont en Auvergne. Claromontanus.(in Arvernis.) Klermontſki w Arwernii,*álbo* klermontanin.

CLERMONT *en Bauvoiſis*, (*Ville de Picardie qui eſt du gouvernement de l'Iſle France.*) Claromontium in Bellovacis KLERMONT w Belowacenſkim, Miaſto Pikardyi,należące do Gubernatoryi Wyſpy Francuſkiey.

*De Clermont en Beauvoiſis.*Claromontanus.(In Bellovacis) Klermontſki z Belowaceńſkiego, *álbo* Klermontanin.

CLERMONT *en Argonne,(Ville dans le Duché de Bar & du Dioceſe de Verdun.)* Claromontium in Virdunis. KLERMONT w Argonnie, Miaſto w Xięſtwie Barſkim Dyecezyi Werdunſkiey.

*Qui eſt de Clermont en Argonne.*Claromontanus,a,um.Klermontańſki z Argonny, *álbo* Klermontanin.

CLERVAUX,(*Ville du Comté de Bourgogne,& Abbaye en Champagne.*)Clara-Vallis. KLARWAL, Miaſto Hrabſtwa Burgundyiſkiego y Opactwo w ſzampanii.

CLEVES, (*Ville capitale du Duché de meſme nom entre la Meuſe & le Rhin.*) Clivia. KLIWIA, Miaſto głowne Xięſtwa

ſtwa tegoż Imienia między Mozą y Rhenem rzekami.

CLIENT,m.CLIENTE,(*on prononce* cliant.)Cliens,entis, m. *Cic.* PODPADAIĄCY pod kogo, rękodayny rękodayna.

(C'eſtoit chez les Romains un pauvre Citoyen qui ſe mettoit ſous la protection d'une perſonne puiſſante & accréditée, qu'il appelloit par relation ſon Patron. Ce patron aſſiſtoit le Client dans ſes beſoins, & le Client donnoit ſon ſuffrage au Patron,quand il briguoit quelque Magiſtrature.) Rękodayni u Rzymian byli ubodzy obywatele ktorzy ſię uciekali do zaſzczytu y łaſki możnego iakiego Pana y powagi wiele maiącego,ktorego zwali ſwoim Opiekunem álbo Obrońcą, ten weſzytkich potrzebach podeymował ſwoich rękodaynych, á rękodayni głoſy ſwoie dawali Obrońcy kiedy ſią ſtarał o urząd iaki.

CLIENT ſe dit maintement d'un *Plaideur*, (*qui a mis ſa cauſe entre les mains d'un Avocat pour le défendre.*) Cliens, entis. TERAZ klientem álbo pod Obrońcą będącym, ieſt ten ktory Patronowi iakiemu odda ſprawę ſwoię y prawne obrony.

CLIENTELLE,ſubſt.f.*on prononce* cliantelle. (*Protection que les grands Seigneurs de Rome donnoient aux pauvres Citoyens.*)Clientela.*Cic.* OBRONA,Opieka ktorą wielcy Panowie Rzymſcy dawali ubogim obywatelom. *Protekcya*

CLIGNEMENT,ſubſt.m.(*Mouvement des paupieres de l'œil qu'on ferme à demi.*)Nictatio.*Plin.*MRUGNIENIE,mruganie powiek oczu, mrużenie oka.

CLIGNE-MUSETTE,ſubſt.f.(*Jeu auquel un de la compagnie ayant les yeux bandez,*ou *fermez cherche les autres.*)Veſtigatoris andabatæ ludicrum.SLEPA babka gra gdzie ieden w poſiedzeniu maiąc oczy zawiązane ſzuka drugich.

CLIGNER,V.act.(*Fermer l'œil à demi.*) Connivere.*Pli.* MRUZYC oczy.

Je n'ay point cligné l'œil cette nuit. Hac nocte ſomnum non vidi oculis meis *Ter.* Nie zmrużyłem oka tey nocy.

CLIGNOTER,V. neut.(*Mouvoir ſouvent les paupieres.*) Nictare.Nictari.*Plaut.* MRUGAC oczami,często pomrugiwać.

CLIMACTERIQUE,m.& f.*on prononce* climaterique**Année climacterique,Année dangereuſe à paſſer, comme l'année 49,56 &63.*) Tempus climactericum.*Plin.*Annus climactericus.*Aul-Gel.*KLIMAKTERYCZNY rok podeyrzany,nieſpieczny do przeżycia iáko ſą 49,56,63.

CLIMAT,ſubſt.m.(*Differente ſituatation où l'on ſe trouve à l'égard du Ciel & du Soleil.*) Clima. KRAY świata gdzie ſię kto rozmaicie znayduie względem obrotow niebieſkich álbo ſłońca y położenia nieba.

CLIN *d'œil*,ſubſt.m.(*L'action de cligner les yeux.*) Nictatio,*Plin.* MRUGANIE,mrugnienie oka.

*Faire ſigne d'un clin d'œil à quelqu'un.*Alicui nictare.*Pla* Dać znać komu mrugnieniem oka.

ON DIT *Dans un clin d'œil*,(*En un moment.*)Puncto temporis Uno ictu oculi.abl. MOWIĄ we mgnieniu oka, w momencie.

CLIO,(*L'une des neuf Muſes ſelon les Poëtes, qui avoit le ſoin d'écrire les grandes actions des Heros.*) Clio, *genit* cliûs. KLYO iedna z dziewięciu Muz według Poetow ktorey zabawa była piſać dzieła wielkich Bohatyrow.

CLIQUETIS, ſubſt.m. (*Bruit des armes en ſe choquant.*) Armormorum ſonitus. TENTEN, Brzęk ſzczęk broni biiąc ſię, y uderzaiąc iedna o drugą.

CLIQUETTE,ſubſt.f.(*Inſtrument fait de deux os ou de deux morceaux de bois qu'on bat les uns contre les autres.*) Crepitaculum. KLEKOTKA rzecz zrobiona z dwoch kości álbo dwoch ſztuk drzewa ktore iednę o drugą uderzaią.

CLOAQUE,ſubſt.m.(*Eſgout dans lequel s'écoulent les immondices.*) Cloaca. *Cic.* WYCHOD ściek ſpadek gdzie ściekaią plugaſtwa.

CLOCHE,ſubſt.f. (*Piece de métal qui eſt ſuſpenduë, qu'on ſonne pour appeller les Peuples à l'Egliſe,*ou *pour quelque réjouïſſance publique.*)Cloca. DZWON ſztuka kruſzcu wiſząca w ktorą dzwonią dla zwołania ludzi do Kościoła álbo ná iáką uciechę powſzechną.

La cloche ſonne. Æs ſonat. Æs campanum ſonat. Dzwon dzwoni.

CLOCHE,(*Vaiſſeau qui a la figure d'une cloche.*) Teſtu,n. **Cloche de fer, de fonte.* Teſtu ferreum. **De verre.* Teſtu vitreum. *Catul. Plin.* DZWON Okręt ktory ieſt nákſztałt dzwona.*Dzwon żelazny*dzwon odlewany.*dzwon ſzklanny

CLOCHE,(*Petites veſſies,*ou *ampoulles pleines de ſéroſitez, qui s'élevent aux pieds & aux mains,de trop de travail,*ou *de trop marcher.*) Puſtula,æ,f.*Juv.* ODCISKI, odtręty, ſkorka odrobiona álbo oddeptana iáko ſię przydaie ná ręku álbo ná nogach od wielkiego robienia álbo chodzenia.

CLOCHE s'employe proverbialement en ces phraſes. *Il eſt temps de fondre la cloche*, c'eſt à dire,*De finir une affaire, de prendre ſa derniere réſolution.* Jam tempus eſt rem iſtam conficere. *Plaut.* DZWON ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby: *już też czas odlać Dzwon:* to ieſt czas co ſkończyć wziąć oſtatnią rezolucyą.

Il eſt eſtourdi, & penaut comme un fondeur de cloches, c'eſt à dire, *Il eſt confus & muet,* (*lors qu'une affaire, qui pouvoit eſtre bonne, a mal réüſſi à quelqu'un par ſa faute.*) Totus ſtupet, quòd res ſuâ culpâ præter ſpem evenerit. *Zdumiał ſię y zaląkł iák ten co dzwony odlewa:* Kiedy rzecz iáká ktora mogła dobrze poyść źle ſię uda komu przez właſną winę.

ON DIT, *Faire ſonner la groſſe Cloche, Faire parler le maiſtre,*ou *celuy qui a l'autorité d'une choſe.*Domini auctoritatem advocare. MOWIĄ *zadzwonić w wielki dzwon*, to ieſt udać ſię w czym do Pana, álbo do tego ktory ma moc roſkazać y zwierzchność.

CLOCHER, ſubſt. m. *on prononce* cloché. (*Baſtiment fort élevé,*ou *une tour où l'on met les cloches.* Campanile,lis,neut. DZWONNICA budowanie wyſokie álbo wieża gdzie záprowadzaią dzwony y záwieſzaią.

CLOCHER ſe prend auſſi pour *Une paroiſſe, Egliſe.* Ædes ſacra,*Cic* Parochia,*ou* Paræcia,æ,f. DZWONNICA,Dzwony ſię też bierze zá parafią zá Kościoł.

CLOCHER,V.n.(*Boiter,ne marcher pas droit.*) Claudicare.*Cic.*KULAWIEC nachramywać niedobrze chodzić.

ON DIT figurément. CLOCHER *dans les affaires,* ou comme l'on parle familierement,(*n'aller pas droit en beſogne*) Claudicare. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie náchramywać wſprawach,nie poproſtu ále oboiętnie ſobie w nich poczynać.

Ce diſcours cloche. Claudicat oratio. *Cic.* **Cette comparaiſon cloche, Son application n'eſt pas juſte.* Ex aliquâ parte claudicat comparatio *Cic.* Ta mowa chramie, to porownanie chramie to ieſt nie ſtoſuie ſię dobrze z ſtron oboyga.

ON DIT qu'*Il ne faut pas clocher devant les boiteaux,* pour dire qu'*Il ne faut pas reprocher à quelqu'un quelque défaut naturel* Noli ſuggillare mi erias alicujus.*Petr.* MOWIĄ że nie trzeba nachramować przed kulawym, to ieſt nietrzeba ni komu wyrzucać ná oczy niedoſkonałości iego.

A CLOCHE PIED, *Qui marche à cloche pied.* Suſpenſo altero pede incedens. O IEDNEY nodze,ten co chodzi o iedney nodze o kuli.

CLOCHETTE,ſubſt.f.(*Petite cloche.*) Parvum Tintinnabulum.*Juv.*Nola. DZWONECZEK,dzwonek mały.

CLOISON,ſubſt.f.(*Séparation des chambres faite avec des ais ou de maçonnerie.*)Sepimentum *Cic.* FORSZTOWANIE przepierzenie izby tarcicami álbo murem.

CLOISONNAGE, ſubſt. maſc. *le meſme que* CLOISON. PRZEPIERZENIE toż ſamo.

CLOISTRE,ſubſt.m.*on prononce* CLOITRE. (*Habitation fermée de murailles, où logent les Chanoines & les Religieux.*) Clauſtrum, tri,n. *Horat.* KLASZTOR mięſzkanie opaſane murem gdzie mięſzkaią Kanonicy y Zákonnicy.

CLOISTRE ſe dit particulierement (*d'un quarré de baſtiment compris en quatre galleries, ſous leſquelles on ſe promene*) Periſtylium,ii,n *Vitr.*KRUZGANEK Filary w koło maiący do przechadzania ſię, budynek ná ſłupach.

CLOISTRER,V act. *on prononce* CLOITRER. (*Enfermer dans un Cloiſtre.*)Intra clauſtra tenere.*Hor.* ZAMKNĄC do Klaſztoru

CLOPINER,V.neut. (*Marcher avec peine, comme ſi l'on étoit boiteux.*) Claudicare,n. Z TRUDNOSCIĄ y zá ledwie chodzić ná nogi iákoby náchramuiąc drepcić.

CLOPORTE,ſubſt.m. (*Inſecte qui a pluſieurs pieds.*)Multipeda. STONOG robak co ma wiele nog.

CLORRE,V.act. (*Fermer,boucher.*) Claudere,act.acc *Cic.* ZAMKNĄC, zátkać záwrzeć.

Clorre les paſſages à quelqu'un pour l'empeſcher de s'enfuir. Fugam alicui claudere. *Liv.* Zámknąć paſy komu áby nie uciekł.

CLORRE eſt quelquefois neutre, comme *Cette porte ne clot pas bien.* Non ſatis clauditur iſta janua. ZAMKNĄC czaſem w Francuſkim ſię kładzie bez wſzelkiego ſpadku, iáko: drzwi nie dobrze ſię zamykaią.

CLOR-

CLORRE,act. ſignifie auſſi,(*Faire une enceinte qui enferme quelque lieu,*ou *eſpace.*)Circumſepire,Circumdare,act. ZAMKNĄC znáczy też opaſanie iákie dać do koła dla zámknięcia mieyſca iákiego.

CLORRE ſe dit auſſi figurément, *Clorre une affaire,* (*la conclure, la terminer.*) Perficere, Finire, Abſolvere, Concludere, Terminare,act.acc.*Cic.* ZAMKNĄC ſię też mowi niewłaśnie: Zámknąć rzecz iáką zákończyć ią záwrzeć.

ON DIT, *Clorre,* ou *fermer la bouche à quelqu'un,* pour dire *l'empeſcher de parler.*Linguam alicui præcludere.Os occludere. *Plaut.* MOWIĄ zámknąć komu gębę, niedać mu gadać.

Il m'a clos la bouche par ſes raiſons, je n'ay pû luy rien répliquer,je ſuis demeuré muet. Mutum & elinguem me reddidit. *Cic.Plaut.* Zámknął mi gębę racyami ſwemi,niemiałem mu co odpowiedzieć, zániemiałem.

CLOS,m.CLOSE,f.adject. (*Qui eſt fermé.*) Clauſus.*Cicer.* **Tenir quelqu'un clos & couvert.* Sartum tectum tenere aliquem. ZAMKNIONY, ZAMKNIONA.*Trzymać kogo w zámknięciu y ſchowaniu.

ON DIT,*Je n'ay pas clos l'œil,* ou *fermé l'œil de toute la nuit, Je n'ay pû dormir.* Somnum non vidi oculis meis hac nocte.*Ter.* MOWIĄ niezamknąłem oka przez całą noc niemogłem ſpać.

*Se tenir clos & couvert,*pour dire, *Ne ſe plus mêler des affaires,Vivre en repos.* Conferre ſe à tumultu in otium. Recedere in oria tuta *Cic.Hor.* Trzymać ſię w zamknięciu y ſchowaniu, to ieſt iuſz ſię w nic niewdawać,być na uſtroniu.

*Se tenir clos & couvert, Ne point ſortir, Eſtre en quelque lieu ſeur.*In tuto eſſe. Trzymać ſię w dobrym zamknięciu y ſchowaniu, być gzie na mieyſcu beſpiecnym, áni z tamtąd niewychodzić.

LETTRE CLOSE, (*le ſecret d'une affaire, dans lequel on ne peut pénétrer.*) Res occulta,*ou* arcana, *ou* impervia. LIST ZAMKNIĘTY.ſekret iakiey rzeczy ktorego dociec niemożna

ON DIT encore, *Bouche cloſe,* (*parlant à celuy à qui on recommande le ſecret d'une affaire qu'on luy a confiée*) Tene linguam. Sis alter Harpocrates. MOWIĄ miey uſta zamknięte, álbo ięzyk za zębami, mowiąc do tego komu kto iaki ſekret, zaleca w ſprawie iakiey ſobie powierzoney.

(Harpocrate eſtoit le Dieu du ſilence, & on le repreſentoit tenant un doigt ſur ſa bouche.) Hapokrateſa miano za Boga milczenia y wyrażano go maiącego palec na uſta przyłożony.

CLOS,ſubſt.m.(*Enclos,lieu fermé de barres,*ou *de murailles.*) Clauſtrum. Sepimentum. *Plin.* Septum. *Colum.* ZAMknienie, oparkanienie, obſłonienie,ogrodzenie obmurowanie.

CLOSTURE,ſubſt.f.*on prononce* ClôTURE.(*Ce qui ſert à clorre & à fermer.*) Septum Clauſtrum. Sepimentum.*Cic.Col. Lucr.* ZAMKNIĘCIE, płot,grodza,co ſłuży do zamknięcia.

CLOSTURE *d'un compte,* (*le Calcul,l'Arreſté.*) Clauſula. *Sen.* ZAMKNIENIE rachunkow,koniec,to naczym rachunki zoſtały.

CLOU,ſubſt.m. (*Petit morceau de fer qui ſert à attacher, ou à ſuſpendre.*) Clavus.**Un clou à teſte.*Clavus capitatus.*Var* **Clou à crochet.*Clavus uncinatus,*ou* Clavus carus. **Gros clou* Clavus trabalis.*Cic.* CWIEK, Gwoźdź ſztuka żelaza ſłużąca do przybiiania, álbo zawieſzania. *Cwiek z głowką. *Cwiek haczykowaty. *Cwiek wielki.

*Petit clou.*Clavulus,li,m.*Var.* Czwieczek.

Attacher un clou à la muraille. Clavum in parietem figere.*Cic. Hor.* *(*Le contraire eſt* Refigere,*ou* revellere clavum. *Plin.* *Arracher un clou.*) Wbić ćwiek w ścianę. *Przeciwna ieſt: wyrwać, wyciągnąć ćwiek.

*Enfoncer un clou dans la muraille.*Clavum in parietem adigere.*Plin.* Wbić głębiey ćwiek w ścianę.

FICHER *le clou.* Clavum figere, *ou* pangere. *Horat.Liv.* WSCIBIC ćwiek,włożyć ćwiek,wetknąć.

(Cérémonie qui ſe pratiquoit anciennement chez les Romains, où pour marquer chaque année le Preteur fichoit un Clou à la muraille du Temple.) Zwyczay ktory ſię odprawował co rok u Rzymian gdzie znacząc każdy rok, Woyt wtykał ćwiek w ścianę Kościelną.

ON DIT proverbialement,*Je luy ay bien rivé ſon clou,Je l'ay bien rembarré.* Sat illius retudi ſuperbiam. *Phæd.* MOWIĄ przyſłowiem wbiłem mu ćwiek dobry,dałem mu do wtenu

*Je n'en donnerois pas un clou à ſoufflet, Je n'en donnerois pas la moindre choſe.*Iſtud non emam titivilitio.*Plaut.*Niedałbym za to ćwieczka złamanego, ſzpilki złamaney, nay-

mnieyſzey rzeczy bym niedał.

CLOU,(*Sorte d'apoſtume,*ou *de petit froncle.*) Clavus. Genus tuberculi,n.*Plin.* WRZOD ſzyſzka w ciele.

CLOU *de girofle.* Caryophylum,li,n.*Plin.* GWOZDZIKI korzenne.

CLOUER, V.act. (*Attacher avec un clou.*) Aliquid clavo figere.*Hor.* Cwiekiem przybić.

Clouër un clou. Figure & pangere clavum. *Livius.* Wbić ćwiek.

*Clouër des planches enſemble.*Configere tabulas inter ſe. *Cat* Zbiiaćdeſki ćwiekami.

CLOUëR ſe dit figurement, comme *Il eſt cloué ſur les livres.*Caput de tabula non tollit.*Petr.*Aſſiduus eſt in literis.*Cic.* **Il eſt cloué ſur ſon ouvrage.*Operi totus incumbit,*ou* intentus eſt. PRZYBIIAC mowi ſię *niewłaśnie* iako:właśnie iak ćwiekiem przybity do kſiąg. *Właśnie iak ćwiekiem przybity przy pracy.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme a cloué la rouë de la fortune,*(*quand il a rendu ſa fortune aſſurée.*) Fixit clavum rotæ fortunæ. MOWIĄ przyſłowiem że człowiek iaki ćwiekiem ſobie przytwierdził koło fortuny, kiedy ſobie ſzczęście ſwoie ubeſpieczył.

CLOUTIER,ſubſt.m. (*Celuy qui fait des clous.*) Clavorum faber. TEN co ćwieki álbo ćwieczki robi, ćwiecznik.

CLUGNY, (*Abbaye du Duché de Bourgogne.*) Clunicum, ci,neut. KLUNIAK, Opactwo Xięſtwa Burgońſkiego.

*De Clugny.*Cluniacenſis & hoc Cluniacenſe, adject.Kluniacki, kluniaceńſki.

CLYSTERE,ſubſt.m. (*Lavement,remede qui ſe donne par le fondement.*) Clyſter,teris,m.*Suet.* KRYSTERA, Płokanie lekarſtwo co ſię daie przez ſtolec.

COACEMENT, ſubſt. m. (*Cri des grenouilles.*) Ranarum clamor,oris,m.*Phæd.* KRZEKANIE żab.

COACER,V.n. (*Crier comme les grenouilles.*) Canere,Clamore edere.*Plin.Phæd.* KRZECZEC iák żaby.

COADJUTEUR,ſubſt.m.(*Celuy qui aide un autre dans ſes fonctions.*) Adjutor. Coadjutor.*Cic.* KPADIUTOR Pomocnik ten co pomaga drugiemu w powinnościach urzędu iego.

COADJUTRICE,ſubſt.f. (*Celle qui aide une autre dans ſes fonctions.*) Adjutrix. KOADIUTORKA Ta co pomaga drugiey w powinnościach urzędu iey.

COADJUTORERIE,ſubſt.f. (*Qualité de coadjuteur.*) Adjudoris munus. KOADJUTORYA, Urząd pomocnika, *álbo* Urząd pomagania.

COAGULATION, ſubſt.f. (*Action par laquelle le ſang ou le lait ſe fige & ſe caille.*) Coagulatio. *Plin.* SCINANIE ſię iako krew álbo mleko ſię z ſiada y ścina.

COAGULER,V.act. (*Faire prendre, cailler ou figer le lait, le ſang.*) Coagulare, act. acc. *Plin.* ZSIADŁE mleko robić, álbo dać ſię z ſiadać mleku,krwi.

COBLENTZ,(*Ville en Allemagne ſur le Conflent de la Moſelle & du Rhin.*) Confluentia. KOBLENC Miaſto Niemieckie tam gdzie ſię zbiegaią razem Mozela y Rhen.

COCAIGNE, *ou* COCAGNE, ſubſt. f. comme *Un païs de Cocaigne,* (*où les habitans vivent heureux & ſans rien faire.*) Fertile ſolum,*genit.* fertilis ſoli,n. ZYZNOSC żyzny, iako kray żyzny gdzie ludzie maią wſzyſtko bez pracy.

(On a nommé le Haut Languedoc, un Païs de Cocaigne,à cauſe de certains petits pains de paſtel, qui ne viennent que dans des terres fertiles, & dont on y fait un fort grand trafic, & cinq ou ſix recoltes par an.) Nazwano wyżſzą Okcytanią Kraiem żyzności,dla farbowniku,álbo urzetu:ktory ſię nierodzi chyba ná bardzo urodzaynych polach,á z tego tam wielki handel prowadzą y dwa álbo trzy razy go zbieraią do roku

COCATRIX, ſubſt. m. (*Eſpece de Baſilic, qui s'engendre dans les cavernes & dans les puits.*)Baſiliſcus. RODZAY Bazyliſzkow ktory ſię lęże w iáſkiniach y ſtudniach.

COCHE,ſubſt.m.(*Sorte de voiture publique à quatre rouës pour aller d'une province en une autre.*)Carpentum viatorium, i,neut. PODROZNA Kareta poſpolita oczterech kołach doiazdy w drogę z iednego kraiu do drugiego.

COCHES *d'eau,* ou *par eau.* Epibades, adum,f.plur. *Ulp.* ŁODZ nákryta, powoz wodny.

COCHE, f. (*Entaille qui ſe fait dans un morceau de bois, pour marquer la quantité de pain ou de vin qu'on a pris.*) Crena,æ,f. *Plin.* KARB nárzynanie ná drewnie dla znáczenia wiele chleba, álbo wina ſię wzięło.

COCHE, (*Vieille truye fort graſſe qui a porté.*) Porca effœta,

ta:æ,f. *Hor.* SWINIA ſtara co ſię proſiła,maciorka.

§ COCHE-MAR,ſubſt.maſc.(*Etouffement qui prend en dormant, cauſé par des vapeurs de ratte.*) Suppreſſio nocturna. *Plin.* MORA Duſzenie przypadaiące ſpiącemu,pochodzące od wiatrow w śledzionie

COCHENILLE,ſubſt.f.(*Graine d'un arbre qui reſſemble à une eſpece d'yeuſe ou de houx,qui produit la graine d'écarlate.*) Granum infectorium. Coccinilla,æ,f. SZARŁATNE iagody owoc drzewka álbo raczey chrościny podobney do więzożołdu, á rodzi ziárnka ſzarłatne to ieſt ziarnka Farbierſkie.

(C'eſt auſſi une eſpece de ver apporté des Indes depuis quelques années, dont le ſang fait une belle couleur de pourpre.) Także ſię názywaią ſzarłatne robaczki ktore niedawnych czaſow z Indyi przynieſiono ktorych krew bardzo piękną ſzarłatną farbę czyni.

COCHER,ſubſt.m.(*Qui conduit un coche ou carroſſe.*)Carpentarius.Eſſedarius,ii,m.Auriga,æ,m.*Ovid.* Rhedarius,ii,m. *Cic.* WOZNICA powoźnik co woz álbo karetę iáką prowadzi

COCHEVIS, ſubſt.maſc. (*Petit oiſeau de la groſſeur d'une alouëtte.*) Alauda caſſita, æ,f. DZIERLATKA ptaſzek mały wielkości ſkowronka.

COCHIN, (*Royaume & ville dans le païs de Malabar aux Indes Orientales.*) Cocinum,i,n. KOSZYN álbo koczyn Kroleſtwo y Miaſto w kraiu Malabarow w Indyach wſchodnich.

LA COCHINCHINE, (*Autrefois Province de la Chine, maintenant Royaume.*)Cocincina,æ,f. KOSZYNCHINA álbo Koczynchyna niegdyś Prowincya Chyny á teraz Kroleſtwo

COCHON,ſubſt.m.(*Animal qu'on engraiſſe & qu'on appelle Pourceau.*) Porcus. Porcellus. *Var. Plaut.* SWINIA beſtya do karmienia ktorą názywaią wieprz.

Cochon de lait, qui tette encore. Porcus lactens,maſc.*Colum.* *Cochon qui ne tette plus.* Porcus à lacte depulſus.*Var.* Proſię proſiątko. *Prośniak ſporſzy.

Cochon engraiſſé. Porcus ſaginatus. *Prop.* Wieprz karmny.

*De cochon.*Porcinus,a,um.*Plaut.* Wieprzowy.

Qui vend de la chair de cochon. Porcinarius,ii,maſc.*Plaut.* Wieprzowiny przekupień, rzeźnik.

L'engrais des cochons. Porculatio, onis,f. *Var.* Wieprzow karmienie.

ON DIT proverbialement (*d'une perſonne qui ne fait que boire & manger.*)*C'eſt un Cochon à l'auge.* Sus in harâ.Pingui omaſo tentus. MOWIĄ przyſłowiem o tym co tylko ie y piie: Jeſt to wieprz w karmniku,álbo w chlewie.

COCHONNÉE, ſubſt. f. (*La quantité de cochons qu'une truye a d'une portée.*)Porcinus fœtus.maſc. OPROSZENIE, wiele razem proſiąt ma świnia zá iednym oproſzeniem.

COCHONNER, V.act. (*Faire de petits cochons.*) Fœtum porcinum ponere.*Phæd.Plin.* PROSIC ſię,oproſić ſię.

COCTION,ſubſt.f.(*La cuite des aliments ou des humeurs.*) Coctio,onis,f. *Plin.* GOTOWANIE iedzenia, álbo humorow

*Faire la coction,(terme de Medecine.)*Farere coctionem,*ou* concoctionem. Trawić,czynić konkocyą.

COCU, ſubſt. maſc (*Celuy dont la femme s'abandonne à d'autres.*) Cuculus,li,maſc. Cujus uxor limat caput cum altero. *Plaut.*Curruca,æ,f.*Juv.* (*par alluſion à cet oiſeau qui nourrit les petits d'un autre.*) PIEGZA,ten ktorego żona zdrzadza,z kim inſzym ſię chowaiąc; ná podobieńſtwo tego ptaka ktory cudze wyſiada,y karmi.

(Mot bas & de la converſation.) Słowo podłe mowy potoczney.

CODE, ſubſt.m. (*Compilation ou recueil des loix & conſtitutions des Empereurs d'Orient fait par l'ordre de Juſtinien.*) Juſtinianus Codex,*genit* Codicis Juſtiniani,m. KSIĘGA zebranie wſzyſtkie praw álbo uſtaw Ceſarzow Wſchodnich maiąca w ſobie; zebrana z roſkazu Juſtyniana Ceſarza.

(Il eſt compris en XII. livres, qui ſont la ſeconde partie du Droit Romain ou du Droit Ecrit.) Zámyka w ſobie XII. kſiąg, y to ieſt wtora część prawa Rzymſkiego, álbo prawa Swieckiego piſanego.

CODICILLE,ſubſt.m.(*Ecrit par lequel une perſonne déclare ſa derniere volonté.*)Codicillus,li,m.*Vlp.* Kſiążeczki,tábliczki, Piſmo ktorym kto wyraża oſtatnią wolą ſwoię.

COEFFE,ſubſt.fœm.*on prenonce* coiffe.(*Couverture legere qu'on met ſur la teſte.*)Capitis leve tegmen. NAKRYCIE lekkie ná głowę, záſłona *kwef.*

Vne coëffe de femme. Calantica,cæ,f.*Cic.* Reticulum,i,neut. *Juv.* Nákrycie białogłowſkie nágłowę,podwiyka,czepiec,ſiatka, zaſłona, *kwef.*

Mettre, ou prendre ſes coëffes. Aptare calanticam capiti. Wdziewać czepiec, ná głowę brać kwef.

COËFFE, (*Peau qui couvre les inteſtins.*) Omentum.ti,n. *Juv.* CZEPEK, ſiatka, błona okrywaiąca wnętrzności.

COËFFE,(*Enveloppe d'un enfant dens le ventre de ſa mere, & dont quelque-uns viennent coëffez en naiſſant.*) Tunica. CZEPIEC przyrodzony błona otaczaiąca płod we wnętrznościach matki, y w ktorey ſię czaſem dzieci rodzą.

ET DE Là on dit qu'*Vn enfant eſt né coëffé*,pour dire qu' *Il eſt fortuné & heureux en tout.* Dives admodum & honoribus auctus in cunabulis. *Bud.* Y ZTĄD pochodzi że mowią to dziecię w czepku ſię urodziło, to ieſt: ſzczęśliwy ieſt we wſzyſtkim.

(L'Italien dit *Naſcer veſtito,* ou *Naſci veſtitum.*) Włoch mowi *rodzić ſię odzianym.*

COEFFER,V.act.(*Couvrir,*ou *parer ſa teſte.*)comme *Cette perruque, ce chapeau vous coëffe bien.* Decet,*ou* convenit tibi hæc cæſaries, hic pileus. UBIERAC ſię ná głowie ſtroić ſię przyſtoynie; iáko tá peruka,ten kapeluſz dobrze ci przyſtoi.

Les femmes ſe coëffent de nuit. Mulieres induunt ſe calanticâ nocturnâ. Białogłowy ná noc ſię ná głowie ubieraią.

COËFFER,(*Ajuſter la teſte & les cheveux d'une femme.*) Comere,act.acc. Crines aptare.*Ter.* STROIC ubierać głowę białogłowſką.

SE COËFFER *au miroir.* Ad ſpeculum caput fingere. USTROIC ſię w zwierciedle, álbo przed zwierciadłem.

Les femmes ſe coëffent en rubans. Implicant vittis comas mulieres.*Tibul.* *En cheveux.*Crinibus.*En diamants.*Gemmis & unionibus. Białogłowy ſię ſtroią ná głowie w wſtęgi. *W włoſy ſame. *W dyamenty.

COËFFER, ſe dit auſſi *des bouteilles (qu'on bouche bien avec de la filaſſe,du liege,de la poix,du plaſtre,comme anciennement.)* Stupâ, ſubere, pice,gypſo, lagenas obturare. *Plaut.* USTROIC mowi ſię w Francuſkim o flaſzach zámiaſt zátkać y dobrze opatrzyć z wierzchu pakułami, korkiem, ſmołą gipſem iako u dawnych.

Il coëffoit des bouteilles qui eſtoient vuides,de peur qu'on ne découvrit qu'il les eût vuidées en cachette. Lagenas inanes obſignabat, ne dicerentur inanes fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccatæ. *Plaut.* Zátykał zaſmalał flaſze prożne, áby nie poznano że ie pokryomu wyprożniał.

COËFFER ſe dit figurément en choſes morales,(*S'enteſter ſe préocouper en faveur de quelqu'un,*ou *d'une choſe.*)Aliquem in animum inſtituere, act. *Ter.* STROIC, uſtroić mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow zámiaſt uprzątnąć ſobie co w głowie,o kim,álbo oczym.

SE COËFFER *d'une opinion.*Animum opinione imbuere. *Cic. Liv.* USTROIC ſobie uprzątnąć ſobie w głowie zdanie iakie.

Ce vieillard s'eſt coëffé de ſa ſervante. Hic ſenex, in animum ancillam ſuam inſtituit, *ou* ancillæ amore captus eſt. Ten ſtarzec záprzątnął ſobie głowę dziewką ſwoią.

Ce jeune homme s'eſt coëffé d'un froc,il s'eſt fait Religieux, il s'eſt jetté dans un Couvent. Cucullum hic adoleſcens induit. Ten młodzieniec uſtroił ſobie głowę kapturem, zoſtał mnichem,wſtąpił do Klaſzora.

COËFFER ſignifie auſſi quelquefois *Enyvrer.*comme *Il l'a coëffé,il l'a enyvré.*Hunc vino depoſuit.*Plaut.* USTROIC ſię też mowi zámiaſt upoić, iáko uſtroił go,upoił.

Se coëffer, s'enyvrer. Invitare ſe ſe in cœnâ pluſculum. *Plaut.* Uſtroić ſię podpić ſobie.

ON DIT populairement & figurément,COËFFER *ſa femme comme il faut,* (*la bien battre, la regaler comme il faut.*) Depexam dare uxorem. *Plaut. Ter.* MOWIĄ potocznie w Francuſkim, uſtroić żonę ſwoię náleżycie,wyczeſać ią pobić ią dobrze,utraktować ią.

COEFFEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui gagne ſa vie à coëffer les Dames.*) Cinifio, onis,m. *Plaut.* TEN co żyie z tego że ſtroi ná głowie Panie, Kędziornik.

(C'eſtoient des Valets de chambre deſtinez à friſer les cheveux de leurs Maitreſſes, avec des fers qu'ils faiſoient chauffer dans des pots de terre faits exprès,qu'on rempliſſoit de cendres chaudes.) Byli to ſługy izdebni od ſtroienia y trefienia włoſow Paniom żelaſkami rozgrzewanemi w gorącym popiele.

COEFFEUSE,ſubſt.f.(*Celle qui coëffe.*)Comarum ornatrix *Suet.* BIAŁOGŁOWA od ſtroiu.

COEFFURE,ſubſt.f. (*Ornement de teſte.*)Comarum ornatus. STROY ná głowie, ſtroy głowy.

CO-

COEUR,ſubſt.m.(*Partie noble de l'animal,qui eſt le principal organe de la faculté vitale, & le principe & le ſiege de la chaleur naturelle.*) Cor, *genit.*cordis,n.*Cic.* SERCE źácna część bydlęcia y zwierząt náypierwſzy inſtrument życia początek y znák ciepła przyrodzonego.

*Il a des battemens,*ou *des palpitations de cœur,(le cœur luy bat, luy palpite.)* Cor illi ſalit, *ou* palpitat, *ou* micat. *Plaut.* *Le meſme a dit* Cor facit artem ludricam, *Le cœur danſe, ſaute.* Serce mu biie cierpi drzenie ſerca bicie. *Toż ſamo ſerce mu ſkacze drga.

Le cœur me fait mal, ſoutenez moy la teſte. Animo malè fit, contine quæſo caput. *Plaut.* Zle mi nie zdrowo trzymać mi głowę.

*La chaleur fait manquer le cœur.*Anima deficit per æſtum. *Cæſ.* Od gorącości uſtaie ſłabieie ſerce.

CœUR ſe dit quelquefois pour *l'eſtomac,*ou *la partie où ſe fait la digeſtion qui donne des forces au cœur,*ou *les autres operations.* Cor,n.Stomachus,chi,m.Anima,æ,f.Animus.i,maſc. *Celſ.* SERCE ſię czaſem bierze zá żołądek álbo tę część ktora trawi y ſił dodaie ſercu lub inſze ſkutki ſprawuie w nim.

Cette graiſſe luy eſt demeurée, ou *s'eſt figée ſur le cœur,(luy a fait bondir le cœur, ſoulever le cœur.)* Iſta pinguedo movit, *ou* excitavit illi ſtomachum.*Plin.* Ta tłuſtość oſiadła mu ná ſercu okrzepła ckliwość mu ná ſercu uczyniła.

Il a de la bile dans l'eſtomac qui luy a fait tirer au cœur, ou vomir toute la nuit. Bilis in ſtomacho illi fecit, *ou* invitavit, *ou* movit vomitus. *Plin.* Ma żołć w żołądku ktora mu przez całą noc nudności ſerdeczne y wymioty ſprawiła.

Il luy faut donner quelque choſe,qui luy faſſe revenir le cœur. Aliquo remedio marceſcentem, *ou* ruentem ſtomachum reficere,*ou* recreare oportet.(*ſeſ expreſſions ſont d'Horace.*) Trzeba mu dać co na orzezwienie ſerca na poſilenie żołądka.

CœUR ſignifie *Vigueur, force, courage.* Animus Virtus, Pectus.*Cic.* SERCE znáczy męſtwo odwagę cnotę.

*Vn grand cœur.*Animus magnus & erectus, Ingens animi. *Tacit.* Ingentis ſpiritûs. *Liv.* Wielkie ſerce wielkiego ſerca człowiek.

Avoir du cœur. Animo forti, *ou* erecto & excelſo eſſe. *Cic.* Być ſerca dobrego.

Vous avez du cœur de la conduite & de la fermeté dans la bonne comme dans la mauvaiſe fortune. Eſt tibi animus rerumque prudens ſecundis tamporibus, dubiiſque rectus. *Hor.* Maſz wielkie ſerce ſtałość y męſtwo tak w złey iáko y w dobrey doli.

Donner du cœur à quelqu'un. Dare alicui animum.*Cic.* Serca komu dodawać.

Se faire du cœur. Sibi facere animos. *Liv.*. Dodawać ſobie ſerca.

Remetre le cœur au ventre à une perſonne, comme l'on parle populairement, *Luy redonner du cœur.* Revelare alicui animum.*Ter.* Wrocić ſerce komu w wtrącić mu go názad do pierſi iáko,potocznie mowią przywrocić mu iego odwagę.

Témoigner avoir du cœur Speciem animi præ ſe ferre.*Liv.* Pokazywać że kto ma dobre ſerce.

CœUR *laſche,* Abiectus animus.* *Qui n'a point de cœur,qui a le cœur laſche.* Qui animo fractior eſt. *Cic.* SERCE podłe nikczemne. *Człowiek bez ſerca nikczemnego ſerca geniuſzu podłego.

*Vn cœur de bronze,*ou *Vn cœur dur & impitoyable,Vn cœur de rocher.*Cor ahenum,*ou* lapideum, *genit.*cordis aheni,*ou* lapidei,n.*Stat.* Serce ſkaliſte nieużyte, twarde okrutne.

Il a le cœur bien placé. Huic eſt cor modeſtè ſitum. *Plaut.* Ma ſerce dobrze położone,álbo ułożone.

ON DIT,*Il a le cœur haut & la fortune baſſe.* Altiores gerit animos, ſed eſt fortunâ humili. *Tacit.* MOWIĄ ma ſerce gorne,ále fortuna uboga.

Pour peu que vous ayez le cœur bien placé, pour peu que vous ayez du ſang aux ongles (comme l'on parle familierement) *vous n'aurez non plus d'eſtime pour luy que pour de la boüe.*Si quid ingenui ſanguinis habes, non pluris eum facies, quàm lutum *Petr.* Jeżeli bynaymniey maſz co ſerca álbo krwi w ſobie (*jako poſpolicie mowią*) za błoto nizacz go poczytaſz.

ON DIT proverbialement, *Contre fortune, bon cœur,* pour dire, que *C'eſt dans l'adverſité qu'il faut témoigner plus de cœur & de courage.* Standum eſt contra res adverſas. *Horat.* MOWIĄ w nieſzczęściu nietrzeba tracić ſerca, to ieſt że ſię mężnie y odważnie w złym razie pokazać trzeba.

*Perdre cœur.*Animo concidere.*Cæſ. ou* deficere.*Cic.* Stracić ſerce.

*Ils ont manqué de cœur.*Defuit illis animus.*Cic.* Serca niebyło,ná ſercu im ſchodziło ſerca nie mieli.

CœUR ſe dit particulierement *de l'eſprit,de l'ame,de l'affection, de la tendreſſe & de la bonne-volonté.* Animus, i,m. Voluntas,atis,f. Studium,ii,n. Mens,Pectus.*Cic.* SERCE ſię oſobliwie mowi o umyśle o Duſzy o żądzy o przychylności do kogo y dobrey chęci.

Vous connoitriez mieux les ſentimens de mon cœur, ſi vous eſtiez à Rome. Tibi multo notior atque illuſtrior meus in te animus eſſet, ſi Romæ fuiſſes. *Cicer.* Lepieybyś ſerca mego ſzczerość poznał gdybyś był w Rzymie.

Son cœur eſt tout à moy, comme le mien eſt tout à luy. Meus eſt illius animus, quando meus illius eſt. *Ter.* Serce iego całe ieſt moie, tak iáko ſerce moie ieſt całe iego.

Vous vous trompez, ſi vous croyez que je ne ſçache pas ce qui ſe paſſe dans voſtre cœur. Erras, ſi tui animi me ignarum eſſe putas.*Tee.* Myliſz ſię, ieżeli rozumieſz, że nie wiem co ſię w ſercu twoim dzieie.

Vn cœur ouvert. Apertus animus. Apertum pectus. *Cicer.* Serce otwarte.

Il a le cœur ouvert, comme l'on parle dans le familier,*Il porte ſon cœur ſur ſes levres.*Apertus eſt illius animus, & totus ſe patefacit.*Cic.* Ma ſerce otwarte iáko mowią poſpolicie ſerce w uściech ma,y na ięzyku.

*Dire ce qu'on a ſur le cœur,*ou *dans l'eſprit, Découvrir ſes penſées.* Intimos animi ſenſus aperire.Animum aperire.Animi ſenſa expromere. Aperire ſe. *Cic. Ter.* Expromere quod ſentias. *Liv.* Expromere pectore conſilia.*Plaut.* Powiedzieć co kto ma na ſercu, álbo w myśli, zwierzyć ſię komu myśli ſwoich.

Ouvrir ſon cœur à quelqu'un, ſe découvrir à luy. Se alicui aperire.Totum ſe alicui patefacere.*Cic.* Detegere ſtomachum. *Plaut.* Otworzyć,ſię z ſercem przed kim,odkryć mu ſię cale.

Connoiſtre quelqu'un dans le fonds du cœur, dans l'ame, le connoiſtre intimement. Penitus aliquem cognoſcere.*Cic.* Znać kogo wſkroś aż do ſerca.

Parler cœur à cœur. Aperto pectore colloqui. *Plaut.Cicrr.* Mowić poufale z kim z ſzczerego ſerca.

*Je dis librement ce que j'ay ſur le cœur.*Ut animus eſt,eloquor. *Plaut.* Wymowię álbo powiadam beſpiecznie to co mam na ſercu.

*Aimer du fonds du cœur,*ou *du meilleur de ſon cœur.*Ex animo ſincereq; diligere.*Cic.* Kochać z całego ſerca.

De bon cœur, du bon cœur, du fonds du cœur. Ex animo. Animo libenti. *Cic.* **Je le feray de bon cœur.* Id faciam lubens,*ou* libenter.*Ter.**(*Le centraire eſt,* Invito animo. Ægrè. adv.*Cic. A contre-cœur.*) Z ſerca, całym ſercem z miłą chęcią. *Uczynię rad z ſerca. *Przeciwna ieſt, nie rad czynię,z oporem,przeciwko chęci ſwoiey.

Sans partager ſon cœur, ni ſes affections. Integro corde. Niedzieląc ſię ſercem ani chęciamy.

*Il n'a le cœur qu'à la cuiſine.*Studio culinæ tenetur.*Cic.**Il a le cœur à l'eſtude.*Studiis tenetur.*Cic.* Serce iego w kuchni wſzyſtkie. *ſerce wnaukach.

CœUR ſe dit encore *des autres paſſions de l'ame.*comme *Il ne faut pas tenir,*ou *garder ſon cœur, ſa colere,ſon reſſentiment contre ſon ami.* Tenere iram, *ou* iracundiam contra amicum non oportet.*Cic.* SERCE ſię mowi y o inſzych paſſyach. Iako; nietrzeba chować ſerduſzka to ieſt gniewu przeciwko przyiacielowi.

Cét homme eſt à la joye de ſon cœur,au comble de ſes deſirs. Cor illius lætitiâ cumulatur.*Cic.*Ten człowiek ieſt w ſerdecznym ukontentowaniu,doſzedł mety pragnienia ſwego.

Décharger ſon cœur, déclarer ce qui nous fait de la peine. Quod nos angit, alicui aperire. Ulżyć ſercu ſwemu wymowić ſię z tym co nas dolega.

Décharger ſon cœur contre quelqu'un Omne acerbitatis virus evomere in aliquem. *Cic.* Wyrzucić przeciwko komu wſzytko co kto ma na ſercu.

Il a le cœur gros, Il eſt fort faſché. Dolet quàm maximè. Totus eſt in fermento *Cic. Plaut.* Serce ma obciążone przeciwko komu,gniewa ſię na kogo niezmiernie.

Il vous fait mal au cœur,il vous faſche de voir une fille mieux ajuſtée que vous. Tibi cor dolet,ſi quam ornatam meliùs te conſpexeris mulierem. *Plaut.* Serce cię boli widzieć oſożę iaką lepiey uſtroioną nad ſiebie.

Ces

Ces paroles me percent le cœur, me tuent. Illæ voces me exanimant. *Terent.* To mi ſerce rani te ſłowa mię zabiiaią.

Rire en ſon cœur, ou en ſoy meſme. Ridere in ſtomacho. Gaudere in ſinu. *Cic.* Smiać ſię w duchu w ſercu u ſiebie ſam w ſobie.

CœUR pour *La memoire*, comme *Apprendre quelque choſe par cœur* Diſcere aliquid memoriter. **Dire, reciter une choſe par cœur.* Aliquid memoriter pronuntiare. *Cic.* **Retenir par cœur* Memoriâ aliquid tenere. *Cic.* SERCE za pamięć iako uczyć ſię na pamięć. *Mowić, co powiadać. *Umieć napamięć

CœUR, (*Le milieu d'une choſe, d'un lieu.*) Umbilicus, ci, m. *Liv.* Medium, ii, n. *Cic.* SERCE, ſrzodek czego.

Au cœur de l'Eſté. Mediâ æſtate. Summâ æſtate. *Cic.* **Au cœur de l'hiver*, ou *au milieu de l'hiver.* Frigoribus mediis. abl. *Cic. Virg.* W ſrzod lata. *W ſrzod zimy.

Le cœur de la Grece, le milieu de la Grece. Umbilicus Græciæ. *Liv.* Srzodek Grecyi.

LE CœUR *de l'Arbre.* Arboris medulla, æ, f. SRZODEK, drzeń Drzewá.

A CœUR, pris adverbialement, comme *Prendre une choſe à cœur.* Advertere aliquid graviter. *Terent.* ** Tu n'as rien plus à cœur que cela.* Id tibi antiquiſſimum eſt. Id maximè tibi eſt cordi. *Horat.* DO SERCA, w ſerce, w pamięć, przyſłownie wziąć ſobie co w pamięć w myśl w uwagę. *Nic niemaſz tak bardzo w myśli iako to.

A CœUR *jeun, ſans avoir rien pris.* Jejunus, a, um. *Plaut.* NA CZCZO, nic w gębie nie miawſzy.

ON APPELLE auſſi (*Vn bon amy.*) *Mon cœur, Mon petit cœur.* Meum corculum. Mea anima. *Ter. Plaut.* NAZYWAIĄ przyiaciela dobrego moie ſerce. Moie ſerdeńko.

ON DIT, *Se donner à cœur joye d'une choſe.* comme *Quand je n'ay rien de bon, je me contente d'un petit repas; mais ſi-tôt que je trouve de bons morceaux, je m'en donne à cœur joye*, ou pour parler trivialement, *Je m'en donne par les barbes*, ou *par les babines.* Parvula laudo, cùm deficiunt; verùm ubi quid meliùs & unctiùs, id totum aſſumo & devoro. *Hor.* MOWIĄ Pozwolić ſobie całym ſercem. Iako, kiedy nic niemam dobrego przeſtaię na małey rzeczy, ále iak na co dobrego trafię pozwolę ſobie z duſzy z całego ſerca, álbo iako potocznie mowią pozwolę ſobie poty, po uſzy.

COFFIN, ſubſt. m. (*Petite corbeille*, ou *panier qui ſert particulierement à ſerrer les fruits.*) *Il vient du Latin* Cophinus, i, m. *ou de l'eſpangol* Cophino, *qui ſignifie un Cabas de figues & de raiſins.* KOSZYK na frukta, na owoce.

COFFRE, ſubſt, m. (*Meuble en forme de caiſſe qui ſe ferme avec un couvercle & une ſerrure.*) Arca, æ, f. *Cic.* SKRZYNIA ſprzęt nakſztałt lady zamykany wiekiem y zamkiem.

Coffre couvert de cuir. Riſcus, ci, m. *Ter.* Skrzynka ſkurą powleczona, macloch kufer baul ſepet.

Coffre à ſerrer les habits. Arca veſtiaria, æ, f. *Catul.* Skrzynia na ſukien ſchowanie ſepet.

ON DIT qu'*Vne fille eſt laide, mais belle au coffre*, c'eſt à dire qu'*Elle a une groſſe dot.* Deformis naturâ eſt, ſed dote formoſa, *ou* formoſior. MOWIĄ ſzpetna ieſt z urody, ále piękna w ſykatule to ieſt że ma dobry poſag.

COFFRE *fort ou ferré.* Arca ferrata, æ, f. *Juv.* SKRZYNIA mocna warowna beſpieczna kowana.

LES COFFRES *du Roy*, (*ce ſont les recettes des domaines & des revenus du Roy.*) Regium ærarium. Ærarium ſanctius. *Cic.* SKRZYNIE Krolewſkie, Dochody z Państw y intrat Krolewſkich.

ON DIT, *Cette dépenſe ſera ſur ſes coffres.* Sumptum de ſuo admittet, *ou* faciet. *Ter.* MOWIĄ odpowie za ten koſzt iego ſkrzynia, iego ſzkatuła.

ON DIT en ce ſens (*des pertes qu'on fait tombear ſur le dos de quelqu'un.* (*Cela ira ſur ſes coffres.* In illum recident illi ſumtus. WTYMZE rozumieniu mowią o ſzkodach ktore nakogo inſzego zwalaią, na iego to ſzkatułę ſpadnie.

COFFRER, V. act. (*Mettre quelqu'un en priſon.*) Incarcerem aliquem detrudere. ZAMKNĄC do ſkrzynki kogo, wſadzić go do więzienia.

(Ce mot ſe dit figurement parmi le peuple, comme ſi l'on enfermoit dans un coffre.) Tak ſię mowi między poſpolſtem o więzniu iak by go do ſkrzynki ſchowano.

COFFRET, ſubſt. m. *ou* UN PETIT COFFRE. Arcula. *Cicer.* SKRZYNECZKA.

COGNAC, (*Ville d'Angoumois ſur la Charante.*) Conacum. Cum piniacum. KONIAK Miaſto w Angolizmeyſkim nad ſzarantą.

COGNE'E, ſubſt. f. (*Inſtrument de fer tranchant ayant un long manche de bois.*) Securis, is, *Ci.* SIEKIERA, Statek żelazny oſtry o długim toporzyſku drewnianym.

Petite cognée Securicula, æ, f. *Plin.* Siekierka mała.

COGNE FESTU, ſubſt. m. (*Epithete qu'on donne à celuy qui ſe donne bien de la peine inutilement ou ſans rien avancer*) Multa agendo nihil agens. *Phæd.* SIEKIERA rodzi przymowka ktorą w Francuſkim daią temu co wſzyſtkiemi do czego uſiłuie ſiłami, á nic nie dokaże.

COGNER, V. act. (*Frapper fortement avec un marteau.*) Tundere. TLUC uderzyć mocno młotem.

Cogner un clou, pour l'enfoncer. Adigere clavum, act. *Colum.* Bić w ćwiek áby go wbić głębiey.

COGNER *à la porte*, (*Y frapper.*) fores pulſare, act. *Pleaut.* BIC we drzwi, kołatać wnie.

SE COGNER, (*Se bleſſer quelque partie du corps.*) Aliquâ corporis partem ad aliquid impingere. *Colum.* UDERZYC ſię o co, ſtłuc ſię gdzie na ciele.

ON DIT, *Il vaudroit autant ſe cogner la teſte contre le mur, que de luy parler.* Surdo verba facis, Surdo loqueris. *Plaut.* *Vous parlez à un ſourd.* MOWIĄ: na iedno to wyidzie głową ścianę przebiiać, co do niego mowić.

COGNI, (*Ville de la Lycaonie, aujourd'huy capitale de la Caramanie.*) Iconium, ii, n. KONIUM, Miaſto Łykaonii po dziſieyſzemu Karamanii.

COHE'RITIER, m. COHE'RITIERE, f. (*Celuy & celle qui partage une ſucceſſion avec un autre.*) Coheres. *Plin. Jun.* WSPOŁ DZIEDZIC, WSPOŁ DZIEDZICZKA, ten álbo ta co z kim w chodzi w rowny dział ſubſtancyi.

COHORTE, ſubſt. f. (*Troupe de gens de guerre.*) Cohors, *genit.* cohortis, f. PUŁK ludzi woyſkowych, pewna liczba.

(C'eſtoit chez les Romains un corps d'infanterie compoſé de 500. hommes.) Pułk u Rzymian był złożony z 500. ludzi pieſzych.

COHUE, ſubſt. f, vieux mot qui ſignifioit *L'aſſemblée des Officiers de juſtice, qui ſe tenoit en certains lieux*, aujourd'huy *Vn aſſemblée tumultueuſe où il n'y a point d'ordre.* Tumultuoſæ conciones. *Cicer.* GIEŁDA ſtare ſłowo znaczyło zgromadzenie urzędu ſądowego, na pewne mieyſca, dziś zaś znaczy zebranie ludzi nieporządne pełne zamięſzania.

COIGNASSIER, ſubſt maſc. (*Arbre qui porte les coings.*) Malus Cydonia. Cotonia. *Colum. Catul.* PIGWA, Pigwowe drzewo. Coignée Siekiera

COING, *ou* COIN, ſubſt. m. (*Fruit du coignaſſier.*) Cydonium, *ou* Cotoneum malum, i, n. *Plin.* PIGWA, owoc pigwowy.

COIN, ſubſt. m. (*Angle.*) Angulus, li, m. *Cic.* Cuneus, nei, m. *Juv.* KĄT, Rog.

Coin de l'œil. Canthus oculi, *genit.* canthi, maſc. KĄCIK w oku.

COIN *à fendre du bois.* Cuneus, nei, m. *Cic.* KLIN do łupania drzewa.

COIN *à marquer de la monnoye & de la vaiſelle.* Typus. *Plin.* Forma. **Frapper de l'argent ou de la monnoye au coin du Roy.* Argentum ſignare typo regio. STĘPEL do znaczenia monety álbo ſrebra. * Bić monetę pod ſtęplem Krolewſkim.

Petit coin à fendre du bois. Cuneolus, li, m. *Cic.* Klinik mały do drew.

COIT, ſubſt. maſc. terme de Médicine, *on prononce* COÏT. (*Accouplement du maſle avec la femelle.*) Coitus, ûs, maſc. *Cic.* ZŁĄCZENIE, Złączenie ſamca z ſamicą, parzenie ſię.

COL, *ou* Coû, (*parlant des animaux.*) ſubſt. m. Collum, li, n. *Cic.* **Plaute a dit* Collus, i, *au maſculn.* SZYIA u zwierząt

(On dit *le Col* d'un Pourpoint, & non point *le Coû.*) U ſukni mowi ſię kołnierz, nie ſzyia.

Le devant du coû, la gorge. Fauces. Jugulum, li, n. **Le derriere du coû.* Cervices. *Cic.* PRZODEK ſzyi gardło. *Tył ſzyi, kark.

SAUTER *au coû d'une perſonne pour l'embraſſer.* In alicuius amplexus ruere. *Sen.* SKOCZYC komu do ſzyi dla obłapienia.

COUPER *le cou à quelqu'un.* Decollare aliquem. *Suet.* **La langue.* Linguam alicui abſcindere. *Plaut.* SZYIĘ komu uciąc. *ięzyk urznąć.

ON DIT en medecine, *Le col de la matrice.* Os vulvæ. MOWIĄ w lekarſkiey nauce ſzyia maciczna.

COL, ou *Paſſage de montagnes*, Fauces, cium, f. plur. *Cæſ.* SZYIA álbo wąwoz w gorach.

LA COLCHIDE, (*Païs ſitué prés le Pont, fertile en venins.*) Colchi. Colchis, idis. *(*les Peuples ſe nomment auſſi* Colchi

Coiffer.

chis, m. plur.) KOLCHYDA kray około Pontu obfity w truciznę. *Narod tameczny ſię też zowią Kolchowie.

COLCHOS, (*La ville capitale de ce païs.*) Colchos, f. KOLCH miaſto głowne tamtego kraiu.

Qui eſt de Colchos. Colchus, i, m. *Hor.* Kolch ten co ieſt z Kolchu.

DE COLCHOS. Colchicus, a, um. *Hor.* KOLCHICKI, z kolchu.

COLERA-MORBUS, ſubſt. m. terme de médecine. (*Dégorgement de bile par haut & par bas, qu'on appelle vulgairement Vn trouſſe-galant.*) Bilis vomitio, *ou* effuſio, onis, f. ZRZUCANIE żołci gorą y dołem choroba rozlania żołci.

Avoir un colera-morbus, ou *un trauſſe-galant.* Reddere bilem per os. *Celſ.* Chorować na rozlanie złoci, żołcią zrucać.

COLERE, ſubſt. f. (*Maladie que Celſe a decrite l. 4. chap. 11.*) Cholera, æ, f. *Celſ.* CHOLERA, Choroba ktorą Celſs opiſał w kś: 4. Rozdz: 2.

COLERE, ſubſt. f. (*Emotion de l'ame, fougue, impetuoſité des animaux, qui les fait emporter contre ce qui les offenſe.*) Ira, æ, f. Iracundia, æ, f. CHOLERA popędliwość umyſłu impet w zwierzętach ktory ich porywa przeciwko temu co ich obraża, gniew, gniewność.

A proprement parler *Iracundia* ſignifie le vice ou l'habitude à la colere, & *Ira* un mouvement ou un acte de colere, cependant ces mots ſe trouvent confondus dans les Auteurs.) Mowiąc właśnie *gniewność* álbo *gniewliwość* znaczy nałog gniewania ſię, gniew zaś znaczy rozgniewanie ſię iednak te ſłowa znaiduią ſię w autorach wźięte iedna zadrugie.

Appaiſer, calmer ſa colere. Iracundiam reprimere, *ou* continere, *ou* inhibere, *ou* compeſcere iram. *Ter. Cic.* Ukoić uśmierzyć gniew ſwoy.

Sa colere s'appaiſera- Decedet hæc ira. *Ter.* Ukoi ſię gniew iego.

S'abſtenir de ſe metre en colere. Abſtinere irarum. *Hor.* Frenea ponere iræ. *Juv.* Wſtrzymać ſię od gniewu.

Se laiſſer aller à la colere. Indulgere iræ. *Liv.* Puścić ſię w gniew.

Se mettre en colere contre quelqu'un. Alicui iraſci, Cum aliquo ſtomachari. *Cic.* Wpaść w gniew rozgniewać ſię na kogo.

Se mettre en grande colere. Irâ excandeſcere. *Cic.* Bardzo potężnie ſię rozgniewać.

Faire mettre quelqu'un en colere. Stomachum alicui facere, *ou* movere. *Cic.* Irâ aliquem incendere. *Plaut.* Rozgniewać kogo do gniewu przywieść. *Se mettre tout d'un coup en colere.* Excandeſcere. Iraſci. Stomachari. dep. *Cic.* Nagle ſię rozgniewać, wpaść nagle w gniew.

Avoir de grands emportemens de colere. Irâ æſtuare. *Ter.* Wielce być do gniewu popędliwym prętkim.

Il a le cœur bouffi de colere. Cumulatur irâ cor. *Cic.* Tumet bile jecur. *Hor.* Serce ma gniewem napełnione, gniewu pełne.

Décharger, jetter ſa colere contre quelqu'un. Evomere iram in aliquem. *Ter.* Effundere bilem in aliquem. *Juv.* Wywrzeć na kogo gniew ſwoy.

S'emporter de colere Irâ efferri. paſſ. *Cic.* Gniewem być zdięty

Il eſt plus en colere contre vous que contre qui que ce ſoit. Tibi magis infeſtus ſoli eſt quàm cuiquam. *Ter.* Bardziey ſię nad wſzytkich na ciebie gniewa, bardziey ſię na ciebie gniewa niż na kogo kolwiek inſzego.

Je ſuis dans une colere horrible. Ardeo, *ou* exardeo iracundiâ. *Cic. Ter.* Ieſtem w ſtraſznym gniewie.

Je ſuis en colere contre vous pour cette parole. Iraſcor tibi iſtud dictum. *Plaut.* Gniewam ſię na ciebie o to ſłowo.

La colere ne me monte pas ſi viſte à la teſte, mais auſſi on ſe fait tort d'eſtre ſi endurant. Non ſoleo citò fervere, ſed in molli carne vermes naſcuntur. *Petr.* Nie tak ſię prędko rozgniewam, nie łatwo ſię álbo nierad ſię gniewem uwodzę, ále też ſzkoda tak bardzo być cierpliwym.

Les neiges ſubſiſtent long-temps ſur les terres pierreuſes & incultes; mais la moindre pluye les fond dans un moment ſur celles qui ſont clutivées: il en eſt de meſme en nous de la colere elle s'entretient dans un cœur brutal, & ſe diſſipe facilement dans ceux qui ont appris à la moderer par l'eſtude de la vertu. Incultis aſperiſque regionibus diutiùs nives hærent, aſt domitâ tellure dilabuntur: ſimiliter in pectoribus ira conſidit, feras quidem mentes obſidet, eruditas prælabitur. *Petr.* Sniegi długo trwaią na gruncie krzemieniſtym y zaniedbanym; ále za lada deſzczem topnicią na polach: toż ſamo ſię dzicie

u nas z gniewem, trwa długo gniew w ſercu grubiańſkim, á zaś łatwo niknie w umyſłach ćwiczonych do miarkowania popędliwości ſwoich przez rozum y cnotę.

Quelle colere pourrois-je avoir contre une perſonne qui ne m'a jamais donné aucun ſujet de chagrin; & qui bien loin de cela, a fait tout ce qu'elle a pû pour me plaire. Quibus iris nunc in illam impulſus iniquus ſim, quæ nunquam quicquam erga me commerita eſt quod nollem, & ſæpè quod vellem meritam ſcio. *Terent.* Coż zá gniew mogłbym mieć przeciwko temu ktory mi nigdy przyczyny żalu niedał: y owſzem wſzyſtko co mogł czynił áby mi ſię przypodobać.

Faire tout par colere. Omnia facere per iram. *Cic.* Wſzyſtko czynić z gniewu, przez impet y popędliwość.

Qui eſt prompt à ſe mettre en colere. Celer iraſci *Hor.* Popędliwy prędki do gniewu.

Qui eſt en colere. Iratus, a, um. *Cic.* Rozgniewany, zágniewany, ten co ieſt w gniewie.

COLERE, adject. m. & f. (*Bilieux, fougueux & emporté.*) Iracundus Stomachſous. *Cic. Hor.* GNIEWLIWY, cholerycżny żołci pełen popędliwy gorączka.

Il eſt colere de ſon naturel & fort emporté. Homo iracundus & animi perciti. *Plaut.* Zprzyrodzenia ieſt choleryk y wielki gorączka.

COLERIQUE, adject. m. & f. comme *Vn temperament colérique, qui porte à la colere.* Animus promptus ad iram. CHOLERYCZNY, poſtanowienie ciała choleryczne pomiarkowanie oſoby ktore do gniewu ciągnie.

COLIFICHET, ſubſt. f. (*Petit morceau de papier, de carte ou de perchemin, découpé avec des ciſeaux, repreſentant diverſes figures ou deſſeins*) Membranulæ variæ in varias figuras inciſæ. CZACZKA fraſzka dziecinne rzeczy, oſobki z papieru lub parganinu wyrznięte rożne rzeczy álbo kſztałty ich wyrażaiące.

COLIFICHET ſe dit auſſi *des petites choſes de peu da valeur.* Quiſquiliæ Frivola, orum, n. pl. TOZ ſię mowi o drobnych iákich álbo rzeczach ktore nie wiele warte.

KOLIOURE, (*Ville du comté de Rouſſillon.*) Illiberis, is, f. KOLIIUR MIASTo Hrabſtwa Ruſylonſkiego.

COLIQUE, ſubſt. f. (*Maladie des inteſtins.*) Colicus dolor *Fernel.* KOLKA choroba, kłocie bol w kiſzkach.

Avoir la colique. Ex inteſtino laborare. *Cic.* Kolkę cierpieć

Qui eſt ſujet à la colique. Colicus, a, um. *Plin.* Koliczny co do kolki ieſt ſkłonny.

COLISE'E, ſubſt. m. (*Amphithéatre baſti autrefois à Rome par Veſpaſien & dedié par Tite proche le Coloſſe de Néron.*) Veſpaſiani amphitheatrum, tri, neut. PLAC widoku, Gmach wyſtawiony niegdyś w Rzymie przez Weſpazyana, á przez Tyta poświęcony przy Koloſſie Neronowym.

COLLATE'RAL, m. COLLATE'RALE, f. adject. (*Qui eſt à coſté.*) Collateralis & hoc collaterale. POBOCZNY co ieſt ná ſtronach po bokach.

(Il ſe dit des vents qui ſoufflent à coſté de ceux qui ſont dans les points cardinaux de l'horizon, comme *le Nord-eſt, Sud-eſt, Nord-Oueſt & Sud-oueſt.*) Mowi ſię o wiatrach ktore wieią z boku tych ktore ſą ná czterech głownych punktach części świata, iáko: połnocnemu poboczny, wſchodowemu poboczny, záchodniemu poboczny, y południowemu poboczny.

Vent collatéral. Ventus cardinalis. Wiatr poboczny ze ſtrony.

COLLATE'RAL, ſe dit au figuré (*d'un parent qui n'eſt point au rang des aſcendants, mais qui eſt comme à coſté.*) Tranſverſo cognationis gradu junctus, juncta, um. **On dit au plurier* LES COLLATERAUX, Tranſverſo cognationis gradu juncti, m. plur. POBOCZNY mowi ſię niewłaśnie o krewnym álbo krewności ktora nie ieſt w liniy y porządku proſtego pochodzenia ale zboku. *Mowią w większey liczbie Poboczni, to ieſt: krewni z liniy poboczney álbo poprzeczny

COLLATEUR, ſubſt. m (*Celuy qui confére un benefice, qui y pourvoit.*) Collator, oris, m. KOLATOR ten co podaie ná Plebanią iáką kogo.

COLLATION, ſubſt. f. (*Droit de pouvoir conférer un bénefice.*) Collatio, onis, f *Plin.* KOLATORYA, Kolacya, prawo podawania ná plebanią álbo inny urząd Kościelny.

COLLATION, *ou* COLLATION, (*Vn leger repas qu'on fait les jours de jeuſne; au lieu du ſouper.*) Collatio, onis, f. Cenula, æ, f. KOLACYA lekka wieczerza w dni poſtne, poſtnik wieczorny.

COLLATION ſignifie encore *Le repas qu'on fait entre le diſner & le ſouper.* Merenda,æ,f. *Comeſſatio, onis,f. *Plaut.* KOLACYA znaczy ieſzcze ucztę álbo bieſiadę iąką między obiadem y wieczerzą.

(Ce dernier mot ſignifie proprement une Collation qu'on fait après ſouper, qui s'appellepar la bourgeoiſie, *Reveillon,* & à la Cour *Medianoche.*) To oſtatnie ſłowo łacińſkie znaczy właśnie kolacyą ktorą czynią powieczerzy á to zowią u mieſzczan *pobudka* á u dworu połnoc.

COLLATIONNER,V.act.(*Comparer une copie avec l'original, pour voir ſi elle y eſt conforme.*) Conferre & componere deſcripta cum archetypis, Scripti fidem ad rationem archetipi expendere. STOSOWAC Kopią z oryginałem dla przeyrzenia ieżeli ſię zgadza iedno z drugim.

COLLATTONNER *les pieces d'un procès,* (*Les vérifier, voir ſi on les a toutes & s'il n'en manque point.*)Ex indice inſtrumenta litis recognoſcere. WEDŁUG regeſtru papiery przeyrzeć ieżeli ſię wſzyſtkie ktore do ſprawy náleżą znáyduią.

Copie collationnée à l'orinal. Exſcriptum collatum & recognitum. Kopia ſtoſowana według oryginału przeyrzana.

COLLATIONNER,(*Faire la collation les jours de jeûne.*) Cenulam ſumere. KOLACYĄ czynić w dni poſtne.

COLLATIONNER,(*Faire la collation l'après-diſné.*)Merendam ſumere.*Si c'eſt après ſouper,* Comeſſari,(meſſor,aris, atus ſum.)dep. *Suet.* KOLACYĄ ucztę ſprawiać poobiedzie podwieczorek dać.*álbo powieczerzy,pobudkowe,álbo przedpołnocne odprawować.

(On ne fait ſonner qu'une *l* dans ces mots, *Colation, Colationner.*) Jedno tylko *l* w tych ſłowach francuſkich ſię wymawia.

COLLE, ſubſt.f. (*Ce qui ſees à joindre & coller des choſes enſemble.*)Glutinum.*Plin.* KLEY,klayſter co ſłuży do ſkleiania.

*Colle de poiſſon.*Ichthyocolla.æ,f.*Plin.* Karuk rybi kley.

Colle forte, faite avec du cuir de beuf. Taurinum glutinum, i,n.*Plin.* Kley tęgi z wołowey ſkory rokiony.

COLLECTIE,ſubſt.f.(*Levée de taille ou d'autres impoſitions*) Collecta,æ,f. Collectio. *Cic,Var.* POBOR wybieranie podatkow álbo inſzych ſkładek.

COLLECTEUR,ſubſt.maſc.(*Celuy qui ramaſſe les tailles.*) Tributorum coactor axactor.*Cic.Cæſ.* POBORCA ten co wybiera podatki.

COLLECTIF.m.COLLECTIVE,f. (*Qui deſigne une multitude.*)Collectivus. ZBIERALNY co mnoſtwo znaczy.

(Terme de Grammaire.) Termin Gramatycki.

COLLECTION,ſubſt.f.(*Recueil qu'on fait des plus beaux paſſages des Auteurs.*) Collectio,onis,f.*Cic.* Excerpta,orum,n. pl.*Aul-Gel.* ZEBRANIE naypięknieyſzych mieyſc z Autorow iákich.

COLLE'GE,ſubſt.m.*on prononce* colége. (*Corps,ou ſocieté de perſonnes.*)Collegium,ii,n.*Cic.* KOLEGIUM zgromadzenie álbo ſpołeczność oſob iakich.

COLLEG'E, (*Lieu où on enſeigne les ſciences.*) Gymnaſium,ii,Scholæ,arum,fœm.pl. *Cic.* KOLEIUM mieyſce gdzie náuk uczą, ſzkoły.

COLLEGUE, ſubſt.m. *on prononce* colegue. (*Qui exerce une charge avec un autre.*)Collega,æ,m.*Cic.* WSPOŁURZĘDOWY ktory wſpolnie z drugim urząd iaki ſprawuie.

COLLER, V.act.*on prononce.*coler. (*Faire tenir une choſe avec de la colle.*)Glutinare Agglutinare.act.acc.*Plin.*KLEIC kleiem co złączyć do drugiego, przykleiać iedno do drugiego

COLLER au paſſif ſignifie *S'attacher fortement à une choſe.* Adhereſcere in rem aliquam. *Cic.* SKLEIC ſię przykleić ſię znaczy mocno ſię zkim złączyć.

Cét homme eſt ſi ſtudieux qu'il ſemble eſtre collé ſur ſes livres Adeò ſtudioſus eſt, ut caput de tabulâ non tollat. *Petr.* Ten człowiek tak ieſt pilnuiący nauk że ſię zdaie właśnie iakby go przykleił do kſięgi.

COLLEUR,ſubſt.m. (*Qui colle.*) Glutinator,oris,m. *Cic.* KSIĘZNIK co kſięgi ſkleia oprawuie.

CÓLLET, ſubſt. m. *on prononce* colet. (*Partie d'un pourpoint, qui fait le tour du coû.*) Collare,aris,neut. *Var.* KOŁNIERZ część ſukni około ſzyi.

COLLET *à l'uſage autrefois des femmes.* Strophium, ii,n. Focale,lis,n. *Quint.* KOŁNIERZ noſzenie ſtroy ſtaroświecki białogłowſki z płotna trefionego w koło ſzyi.

COLLET,(*Rabat à l'uſage aujourd'huy des Eccleſiaſtiques, & des gens de juſtice lors qu'ils ſont en fonction.*)Cæſtium collo ornando linteolum. KOŁNIERZYK iakiego dziś Duchowni y prawni zażywaią kiedy funkcye ſwoie czynią.

EN CE SENS on appelle, *Un petit collet,* (*un homme qui s'eſt mis dans la reforme.*)Diſciplinæ ſeverioris coltor.*& *auſſi d'un hypocrite & faux devot.* Severioris diſciplinæ ſimulator. W TYM rozumieniu nazywaią kołnierzykiem w francuſkim ięzyku tych co ſię do życia Duchownego y ściśleyſzego w świeckim ſtanie udaią. *Jako też obłudnika y zmyślonego nabożnika.

COLLET *de buffle,* (*Sorte de juſte-au-corps ſans manche.*) E bovis feri corio thorax. KOLET,Katanka álbo kaftan bez rękawow z ſkory łoſiey; łoſica.

COLLET *de mouton,*COLLET *de veau.*(*C'eſt la partie de ces animaux qui eſt proche le coû.*)Vervecis,*ou* vituli jugulum. GARDŁO baranie, gardło cielęce.

COLLET ſe prend quelquefois improprement pour *Le coû meſme.* comme *Prendre un homme au collet, ſe ſaiſir de luy.*In aliquem manus injicere. *Cic.* KOŁNIERZ ſię czaſem bierze niewłaśnie zá ſamę ſzyie álbo kark: iáko, wziąć kogo zá kołnierz zá kark to ieſt zchwytać go.

ON DIT en cette ſignification,*Preſter le collet à quelqu'un,* (*Se battre contre luy.*) Congredi cum aliquo. MOWIĄ w tym rozumieniu zá kołnierz poyść z kim bić ſię znim ſzamotać.

PRESTER *le collet à quelqu'un* ſe dit figurement, pour *luy tenir teſte en toutes ſortes de diſputes.*Pugnam non recuſare. POYSC zkim zá kołnierz,to ieſt ná udry zkim iść we wſzyſtkim mu ſię przeciwiąc.

Je vous preſteray le collet. Veniam quocunque vocaris. *Virg.* Wſzędzie ci ſię ſtawić gotow ieſtem.

COLLETER, V.act.(*Se battre corps à corps, ſe prendre au collet & taſcher de ſe terraſſer,*) Luctati. Colluctari. PASSOWAC ſię z ſobą bić ſię ſzamotać ieden zdrugim.

COLLIER,ſubſt.m.*on prononce* colier. (*Ornement que les femmes portent à leur coû.*) Torquis, *genit.*torquis,maſc.& f. *Cic.* NOSZENIE na ſzyi białogłowſkie z pereł álbo że złota

COLLER, ou *filet de perles.* Linea margaritarum. *Scav.* PERŁY ná ſzyię ſznurek pereł.

COLLIER *de chien armé de clous.* Millus,i,m. Collare è corio cum clavis capitatis. OBROZA ná pſa ćwiekami nabita.

COLLIER, (*Ornement particulier que portent les Chevaliers des Ordres militaires.*)Torquis,is,maſc.& f. NOSZENIE poważne y bogate ná ſzyi ktore noſzą kawalerowie znakow iákich Rycerſkich łańcuch Kawalerſki znaku Rycerſkiego.

COLLIER (*qu'on met aux chevaux de charette & de labour*) Helcium,ii,n. *Apuj.* CHOMONTO ná ſzyię koniom wozowym álbo robotnym.

EN CE SENS on dit figurément, *Reprendre le collier de miſere, Retourner à ſon travail ordinaire.*Aſſuetam præſtare vicem. Ad ſuum veſtitum redire. *Cic.* W TYM rozumieniu ſię mowi: znowu dać ſzyię w chomąto, wrocić ſię do dawney pracy.

COLLIGER,V.act.(*Ramaſſer, recueillir, extraire.*) Legere. Colligere Excerpere. *Cicer. Ter.* ZBIERAC, zgromadzać gromadzić, ſkupiać, wybierać.

COLLIGER ſignifie encore en termes de l'Ecole,*Inferer, conclure d'une choſe.* Ex re aliquâ aliquid colligere. *Cicer.* WNOSIC co zczego zebrawſzy razem wſzyſtkie dowody po ſzkolnemu mowiąc.

COLLINE.ſubſt.f.*on prononce* coline.((*Petite coſte élevée au deſſus de la plaine.*)Collis.*Cic.* PAGOREK, mogiła goreczka na rowninie wydatna.

De colline. Collinus.*Colum.* Pagorkowy.

COLLOQUE, ſubſt.m. (*Conférence,diſpute entre perſonnes ſçavantes.*) Colloquium. ROZMOWA rozmawiania wſporka oczym między uczonemi.

(On ne s'eſt ſervi de ce mot, que pour le Colloque de Poiſſi qui fut fait en l'année 1561. pour réunir les Calviniſtes à l'Egliſe Romaine; & pour exprimer un ouvrage d'Eraſme qu'on appelle les Colloques d'Eraſme, ou de Mathurin Cordier.) Tego ſłowa niezázywaią tylko mowiąc o námowie álbo rozmowie w Poeſoy mianey Roku 1561. dla ziednoczenia Kalwinow z Kościołem Rzymſkim, álbo też wyrażaiąc kſięgę Erazma ktorą zowią Rozmowy Erazma, álbo Trynitarza Kordyego.

COLLOQUER, V.act.(*Mettre en ordre & en rang.*) Ordine diſponere *Cic.* USTAWIAC porządnie ułożyć układać.

(Terme de Palais.) Słowo prawne.

COLLUDER,V.n. (terme du Palais.) *S'entendre avec la partie qui plaide, au préjudice d'un tiers.* Colludere. *Cicer.* ZMOWĘ námowę mieć porozumiewać ſię z ſtroną w ſprawie ná ſzkodę trzeciego. *kondykt* termin prawny.

COLLUSION, ſubſt.f. (*Intelligence entre deux parties qui ſe jouent d'un tiers.*) Colluſio.*Cic.* ZMOWA w ſprawie, *kondykt* porozumienie ſię między dwoma ſtrona ná oſzukanie trzeciego.

Découvrir une colluſion. Detegere colluſionem.*Vlp.* *Faire une choſe par colluſion.* Facere aliquid per colluſionem. *Caj.* Odkryć zmowę. Czynić co przez zmowę.

Qui uſe de colluſion. Colluſor,oris,m.*Vlp.* Ten co zmowę czyni co robi, zmowny aktor.

*Avec colluſion.*Colluſoriè.adv.*Vlp.* Zmownie.

COLLUSOIRE,adject.m,&f.(*Qui ſe fait par intelligence, au préjudice d'un autre.*)Colluſorius,a,um. ZMOWNY kondyktowy z ſzkodą trzeciego.

COLLYRE,ſubſt.m. (*Remede externe & liquide bon pour les yeux.*) Collyrium. *Hor.* OCZNE Lekarſtwo rzadkie álbo do przemywania lub zákrapiania.

COLMAR, (*Ville de la haute Alſace.*) Colmaria,æ, fœm. KOLMAR Miaſto wyżſzey Alzacyi.

COLOGNE, (*Ville & Archeveſché en Allemagne ſur le Rhin.*) Colonia Agrippina. f. KOLNO Miaſto y Arcybiſkupſtwo w Niemczech nad Rhenem.

DE COLOCNGE. Colonienſis. KOLENSKI Kolenczyk.

Peuples du païs de Cologne. Ubii,iorum.*Cæſ.* Kolenczykowie.

COLOMBE, ſubſt.f. (*Oiſeau.*) Columba GOŁĄB ptak.

COLOMBIER,ſubſt.m.*ou* COULOMBIER,(*Lieu où l'on nourrit des pigeons ou colombes.*) Columbarium. *Colum.* GOŁĘBNIK, Gołębiniec ſchowanie ná gołębie.

Les boulins d'un columbier.(*les petits trous dans un colombier où nichent les pigeons.*) Columbaria. *Colum.* Dziury w gołębniku kędy ſię gołębie lęgą.

COLOMNE, ſubſt. f. (*Pilier rond pour ſoutenir un baſtiment &c.*)Columna *Cic.*KOLUMNA ſłup okrągły do wſpierania gmachu iákiego.

*Petite colomne.*Columella.*Cic.* Słupek.

*Colomne torſe.*Columna tortilis.**Colomne cannelée.* Columna ſtriata.*Vitr.* **Colomne de pluſieurs pieces.* Columna ſtructilis. *Mart.* Słup kręcony. *Słup wydrozany. *Słup ſkładany.

*Soûtenu de colomnes.*Columnatus.*Var.*Ná ſłupach wſparty

PETITE CO LOMNE(*qu'on mettoit anciennement ſur les tombeaux.*) Stela Columella. *Plin. Cic.* SŁUP nádgrobkowy kamień nágrobny ktory nágrobach ſtawiano z dawna.

COLOMNE ſe dit figurement de *Ce qui ſoutient.*Columen, minis,neut.*Cic.* SŁUP, filar ſię mowi niewłaśnie o podporze iakiey.

COLON,ſubſt.m.(*Le nom du ſecond des gros boyaux,qu'on appelle Boyau culier.*) Colon,*ou* Colum.i,neut.*Celſ.* KISZKA ſtolcowa, odbytowa.

Le vice du colon ſe guérit avec une alouëtte rotie. Coli vitium efficaciſſimè ſanatur ave galeritâ aſſâ, incibo ſumtâ. *Plin.* Náruſzenie álbo zepſowanie Kiſzki ſtolcowey uleczone bywa dzierlatką pieczoną.

COLONEL,ſubſt.m. (*Officier d'armée, qui commande un regiment d'infanterie,* ou *de cavalerie.*) Chiliarchus. *Cornel-Nep.* Legionis Tribunus. PUŁKOWNIK, Urzędnik woyſkowy nád pułkiem pieſzych álbo konnych.

COLONIE,ſubſt.f.(*Peuplade dans quelque païs eſtranger*) Colonia.æ,f.*Cic.* OSADA nowa puſtego kraiu obcego.

Eſtablir, ou *faire des colonies.* Colonias conſtituere. *Cicer.* Oſady nowe záprowadzać, ſtanowić.

Envoyer des colonies. Mittere colonias. *Cic.* Oſady nowe poſyłać.

DE COLONIE.Colonicus,a,um.*Suet.* OSADNY.

Peuples d'une colonie. Coloni.*Cic.* Lud należący do iákiey oſady mięſzkańcy.

COLOPHONE, ſubſt.f. (*Marc de la terebentine diſtillée, dont on frotte l'archet des violons & des violes.*) Terebinthina reſina. *Plin.* ZYWICA Terpentynowa przetapiana do ſmarowania ſmyczkow.

COLOQUINTE, ſubſt. f. (*Courge ſauvage qui a un goût fort amer.*) Colocynthis, idis,f. *Plin.* ZAMORSKIE iábłko dzika bania ſmaku bardzo gorzkiego.

COLORER,V.act.(*Donner de la couleur.*) Colorare, *Cicer.* Inducere colorem. *Plin.* FARBOWAC, farbę dawać ná co.

COLORER ſe dit figurément pour *Donner couleur à quelque action.* Colorare aliquid. *Valer-Max.* FARBOWAC mowi ſię *niewłaśnie* udawać zdobić ſwoię rzecz.

COLORIS,ſubſt.m.(*Meſlange des couleurs.*) Colores.Colorum varietates. ROZNYCH farb przyprawnych zmięſzanie

Donner un beau coloris. Nectere colores. *Virg.* Pięknemi farbami wydać co.

COLOSSAL,m.COLOSSALE,f. (*Qui tient du Coloſſe,qui eſt d'une grandeur énorme & extraordinaire.* Coloſſeus, ea, eum. *Plin.* WIELKI, ogromny, wyſoki nad zwyczay iák naywyżſzy koloſs.

*Il ſe fit peindre d'une grandeur coloſſale.*Coloſſeum ſe pingi jubet. *Plin.* KAZAŁ ſię odmalować więkſzym nad wzroſt ludzki, wyſokości ſzkaradney.

COLOSSE,ſubſt.m. (*Statuë d'une grandeur démeſurée,*ou *d'une grandeur énorme.* Coloſſus,i, maſc. *Stat.* OBRAZ nad wzroſt ludzki odlewany álbo robiony wyſokości ſzkaradney.

COLOSTRE, ſubſt. m. (*Mauvais lait qui vient aux femmes nouvellement accouchés.*) Coloſtrum.*Plin.* SIARA pierwſze mleko ladaiakie po połogu.

COLPORTEUR, ſubſt. m. (*Marchand qui va vendre ſes marchandiſes par les ruës.*) Circumforaneus propola. TEN co z koſzem álbo z ſkrzynią chodzi ná ſzyi zawieſzoną álbo ná plecach towar po ulicach noſząc y przedaiąc, wendetarz.

COLURE,ſubſt.m.terme d'Aſtronomie (*qui ſe dit de deux grands cercles qui paſſent par les deux poles de la ſphère artificielle.*)Colurus.PAS terminem aſtronomicznym álbo gwiazdarſkiey náuki, mowi ſię o dwoch kołach álbo paſach wielkich ktore przechodzą przez oba bieguny álbo punkty oſi niebieſkiey ná ſwerze robioney.

COMAGENE,(*Petit païs dans l'Aſie, qui faiſoit partie de la Syrie, dont la capitale eſtoit Samoſate ſur l'Euphrate.*) Comagenum.Comagene,nes,f.*Plin.* KOMAGENA kray mały w Azyi czyniący część Syryi, ktorego głowne miaſto ieſt Samoſata nád Eufratezem rzeką.

COMBAT,ſubſt.m.(*Different qui ſe vuide par la voye des armes.*) Certamen Pugna Prælium. *Cicer.* BITWA, kłotnia ktora ſię kończy woyną.

*Combat ſur terre.*Pedeſtris pugna.*Virg.* **Combat naval.*Navale prælium. *Quint.* Navalis pugna.*Cic.* Bitwa álbo woyna lądem. *Bitwa álbo woyna okrętowa.

*Combat ſingulier,*ou *entre deux perſonnes,un duel.*Duellum, Singulare certamen. *Plaut.* **Combat à cheval.* Equeſtris pugna.**Combat à pied.*Pedeſtris pugna.*Cic.* Bitwa między dwiema oſobami poiedynek. *Bitwa nákoniach álbo konnych. *Bitwa pieſzych.

*Les évenemens des combats ſont incertains.*Incerti ſunt pugnarum exitus.*Cic.* Koniec woien ieſt nie pewny.

Aller,marcher au combat. Ire,*ou* exire in aciem. *Liv.Tacit.* Iść wyniść do boiu w pole.

*Donner le combat,en venir aux mains.*Certamen edere.*Liv.* Prælium inire. *Cæſ.* Pugnam committere. *Cic.* Wydać pole, bitwę nieprzyiacielowi, przyiść do ſprawy.

*Preſenter le combat à quelqu'un.*Aliquem ad pugnam provocare.*Cic.* Laceſſere.act.*Liv.* Ofiarować bitwę komu wyzywać kogo.

Accepter le combat. Certamen non abnuere.*Liv.* Non detrectare. * (*Le contraire eſt* Certamen abnuere, *ou* detrectare. *Liv. Tacit. Refuſer le combat.*) Przyiąć wypowiedzianą bitwę. *przeciwna ieſt wymowić ſię z niey.

Se preſenter au combat. Se certamini offere.*Liv.* Stanąć do bitwy ná placu ſtawić ſię ná poiedynek do ſpotkania.

*Mettre quelqu'un hors de combat.*Aliquem ad pugnam inhabilem, *ou* invalidum vulneribus efficere. Uczynić kogo nieſpoſobnym do bitwy do boiu.

Rétablir le combat. Pugnam, *ou* prælium reſtituere. *Liv.* Przywracać, ſzykować znowu pomieſzane woyſko w boiu.

COMBAT *naval* (*que les Empereurs Romains faiſoient autrefois repréſenter par divertiſſement.*) Naumachia,æ,f.*Sen.* BITWA, wodna woyna okrętowa ktorą Ceſarze Rzymſcy zwodzić kazali dla rozrywki.

Le lieu dans le Cirque où ſe faiſoient ces ſortes de combats. Naumachia,æf. *Suet.* Mieyſce w placu gonitwy gdzie odprawowano takie igrzyſka woienne, zawod.

Ceux qui eſtoient de ce combat. Naumacharii, iorum,m.pl. *Suet.* Ci co náleże li do takiego igrzyſka Rycerſkiego.

*Ce qui concerne ces combats.*Naumacharius,a,um.*Plin.* To co náleży do igrzyſka wodney bitwy.

COMBATS *inſtituez autrefois en Grece & enſuite à Rome, (qui ſervoient aux exercices du corps & aux divertiſſemens du peuple.)* Ludi gymnici Certamina athletica. *Plin.* BITWA zápaſy zápaśnikow utarczki y paſowanie ſię z ſobą woyna żartowna poſtanowiona niegdyś w Grecyi a potym w Rzymie dla ćwiczenia ſię w ſile y dla uciechy poſpolſtwa.

Ceux qui combattoient dans ces jeux s' appelloient. Athletæ. *Cic.* Ci co ſię ćwiczyli w tych igrzyſkach názywali ſię zapaśnicy.

COMBAT *à coups de poings, le Pugilat.)* Pugilatio,f. *Cic.* BITWA ſzermierſka pięściami.

Ceux qui combattoient à coups de poings. Pugiles.*Cic.* Szermierze ci co ſię pięściami między ſobą bili.

COMBAT *de la lutte appellé le Pancrace (où l'on ſe ſervoit de toutes ſes forces pour terraſſer ſon ennemi.)* Pancratium,ii, n.*Prop.* Lucta,æ,f. *Cicer.* PASSOWANIE ſię zápaſy z ſobą chodzenie gdzie wſzyſtkiemi ſiłami ieden drugiego ſtarał ſię o ziemię uderzyć.

Ceux qui combattoient ainſi. Pancratiaſtæ,arum,m.pl. *Aul-Gel.* Ci co ſię tak paſſowali zapaśnicy.

COMBAT *de gladiteurs.* Pugna gladiatoria. *Cic.* BITWA ná miecze ná ſzable.

*Le bruit ſe répandit qu'on alloit donner un combat de gladiateurs.*Rumor venit datum iri gladiatorium.*Ter.*SŁYCHAC było że mieli wydać bitwę ná ſzablę.

COMBAT ſe dit figurément *des choſes ſpirituelles & morales.* Certamen Pugna,æ,f. Certatio.*Cicer.* BITWA, walka, woyna ſię mowi niewłaśnie o rzeczach do umyſłu y do obyczaiow náleżących.

Ils avoient entre eux un grand combat pour la gloire. Gloriæ maximum certamen inter ipſos erat. *Saluſt.* Wielka była walka o ſławę, wielki ſpór między niemi o ſławę.

Il y a un combat perpetuel entre les qualitez élementaires du chaud contre le froid, de l'humide contre le ſec. Contrariæ qualitatrs elementorum depugnant inter ſe, calor & frigus, humidum & ſiccum. Uſtawiczna ieſt walka uſtawiczny ſpor między przymiotami żywiołow, gorąca przeciwko zimnu, wilgoci przeciwko ſuchości.

COMBATTANT,m. COMBATTANTE,f. part. act.Pugnans,antts. BIIĄCY ſię biiąca ſię bitny bitna ſpoſobny do boiu.

UN COMBATTANT.Pugnator,oris,maſc.*Liv.* BITNY, Waleczny, żołnierz iáki.

COMBATTRE,V.act. (*Donner un combat.*) Certare. Decertare. Pugnare. Depugnare.Dimicare.*Cic.Liv.* BIC ſię ſpotykać ſię mieć ſprawę z nieprzyiacielem.

*Combatre main à main,*ou *de pied ferme avec l'ennemi.*Collato pede cum aliquo congredi.*Liv.* Bić ſię wręcz z nieprzyiacielem kroku nieuſtępuiąc.

*Combattre à cheval.*Ex equo pugnare.*Cic.*Bić ſię na koniu.

COMBATRE ſe dit figurement, (*des choſes ſpirituelles & morales.*) Pugnare. Canfligere. *Cic.* BIC ſię woiować walczyć mowi ſię *niewłaśnie* rozumieniu duchownym.

*Combattre contre ſoy-meſme,*ou *ſes propres inclinations.*Depugnare cum animo ſuo.*Plaut.*Walczyć przeciwko właſnym ſkłonnościom.

*Combatre une maladie.*Impugnare morbum.*Plin.* Walczyć przeciwko chorobie.

Qui a à combattre avec ces ſortes d'eſprits. Quim cum ingeniis conflictatur hujuſmodi. *Ter.* Komu walczyć przychodzi przeciwko takim umyſłom,kto ma doczynienia z takiemi

*Combattre quelqu'un en diſputant, combattre ſes raiſons par d'autres.*Aliquem rationibus impugnare,*ou* oppugnare.Alicujus rationes aliis rationibus impugnare. Walczyć przeciwkokomu w ſporze,zbiiać iego dowody inſzemi dowodami.

Les Loix ſe combattent. Leges confligunt & coliduntur. *Quint.***Les vents ſe combattent.*Confligunt venti.*Virg.* Prawa ſię ſobie ſprzeciwiaią z ſobą walczą,iedno drugie zbiia znoſi. *Wiatry ſię między ſobą przeciwne paſuią.

COMBATU,m.COMBATTUë,f. part paſſ. Jactatus. Agitatus,a,um.*Cic.* ZTRUDZONY,ztrapirny,ſkołatany.

*Vn eſprit combattu,agité de diverſes penſées.*Variis cogitationibus agitatus. *Cic.* Umyſł rożnemi myślami ſtrapiony.

COMBIEN,adverbe de Quantité & d'Interrogation, qui s' exprime en Latin tantoſt par un Adjectif, tantoſt par un Adverbe, & tantoſt par une Conjunction. WIELE przyſłowie wielkości y pytawia ktore ſię wyraża w Łacińſkim czaſem Imieniem przydatkowym czaſem przyſłownie, czaſem przez partykułę złączaiącą.

Il s' exprime par *Quot*, lors qu'il ſuit un nom ſubſtantif du plurier: Mowi ſię wiele kiedy naſtępuie imie iako w więkſzey liczbie.

*Combien ſont-ils? Combien y en a-t-il?*Quot ſunt?Quot ſunt homines? Wiele ich ieſt?

Quot eſtant mis entre deux Verbes veut ordinairement que le dernier ſoit au Subjonctif. Wiele położone między dwoma ſłowami wyciąga tego áby drugie ſłowo było położone w ſpoſobie przyłączaiącym.

*Je ne ſçay pas combieu ils ſont.*Quot ſint neſcio. Niewiem wiele by ich było.

COMBIEN eſtant mis en François devant un Adjectif au genitif,s'exprime par *Quot* en Latin, & l'adjectif ſe met au même cas que le Subſtantif ſuivant.WIELE położone w Francuzkim przed ſłowem przydatkowym w ſpadku rodzącym wyraża ſię przez tę partykułę *quot* wiele po łacinie,a imię przydatkowe kładzie ſię w tymże ſpadku w ktorym ieſt imię Iſtotne naſtępuiąc.

Combien de grands crimes a commis cet homme? Quot & quanta & quam gravia ſcelera perpetravit hic homo?Iak wiele wielkich z brodni popełnił ten człowiek.

Combien de belles actions? Quot præclara facta? Iak wiele zacnych, álbo pięknych dzieł.

COMBIEN,ſuivi d'un ſubſtantif ſingulier,s'exprime quelque fois par *Quantus,a,um,*ou bien par *Quantum* avec un genitif. WIELE kiedy zanim naſtępuie iſtotne imię w mnieyſzey liczbie wyraża ſię czaſem przez iakwielka iak wielki,álbo ili,ila,ile,z ſpadkiem rodzącym.

*Combien de peine & d'inquiétude me donne mon fils?*Quantâ me curâ & ſolicitudine afficit gnatus? *Ter.***Combien devez-vous d'argent?*Quantum eſt æs alienum tuum. **Sçavez-vous combien on a donné d'argent à cet homme?*Scis,quantum huic homini pecuniæ datum ſit. Iak wiele pracy y trudności,álbo iak wielką pracę y trudność mi czyni ſyn moy,iak wiele pieniędzy álbo iak wielkie pieniądze iak wielką ſumę winieneś? *Wieſzże wiele dano pieniędzy temu człowiekowi.

*Combien d'argent.*Quantùm pecuniæ.Quanta pecunia.Wiele iak wie le pieniędzy.

COMBIEN s'exprime encore avec les verbes qui ſignifient *Eſtimer,Vendre,Acheter,Importer,* par le genitif. *Quanti* (on ſous-entend *pretii.*) WIELE kładzie ſię z ſłowami: *Szacowania,*álbo *taxowania, przedawania, kupowania,* przez ten ſpadek rodzący *iak wiele* álbo *wielkiego iak wielkiey,Iley.*

*Voyez combien je vous eſtime.*Vide quanti apud me ſis.*Cic.* **Combien en voulez-vous,Combien voulez vous le vendre?*Quanti mihi indicas? *Combien avez-vous acheté ce livre?* Quanti emiſti librum? Patrz iak cię wielce poważam,iak wielkiey u mnie ieſteś powagi. *Wiele chceſz za to, iak wiele czyniſz, od czego nie przedaſz,iak drogo kupiłeś tę kſięgę, coś, wieleś dał za nię.

COMBIEN mis devant un Comparatif s'exprime par *Quantò.Combien vautil mieux?* Qantò ſatius eſt? WIELE położone przed ſłowem w ſtopniu porownaiącym wyraża, ſię przez *iak daleko* iak daleko lepiey.

COMBIEN mis devant le mot de *Grand* ſe rend en Latin par l'adjectif *Quantus,a,um,*ou par *Quàm magnus,a,um.*WIELE przedtym ſłowem wielki wyraża ſię przez *ili* álbo *iak wielki.*

COMBIEN devant un Adjectif ou un Adverbe s'exprime par *Quàm* ou par *Quantùm.* WIELE przed imieniem przydatnem álbo przed przyſłowiem wyraża ſię przez, *iak* álbo *iak wielce.*

Combien il eſt timide! Quàmidus eſt! Iak ieſt boiaźliwy,álbo iak wielce ieſt boiaźljwy,iak ſię boi.

On ne ſçauroit dire combien ils ſe réjouïſſent. Dici non poteſt quantopere gaudeant. *Cic.* Niemożna wypowiedzić iák ſię raduią.

*Combien vaudroit-il mieüx que vous fiſſiez effort ſur vous meſme,pour aracher cette affeſtion de voſtre cœur.*Quantò ſatius eſt operam te dare, qui iſtum amorem ex animo amoveas.*Ter.* Iak by to daleko lepiey było zebyś nad ſobą tyle dokazał,ten affekt z ſerca ſwego wyrugował.

COMBIEN ſe rend auſſi par une Conjonction.WIELE ſię też wyrażá przez Koniunkcyą álbo partykułę złączaiącą.

Cela ſeul fait connoiſtre combien ceux qui aiment ſont bizares & difficiles à contenter. Quam ſint moroſi qui amant, vel

ex hoc intelligi poteſt. *Cic.* To ſamo pokazuie iak dziwni ſą ci co ſię kochaią,y niedogodliwi,álbo iak im trudno dogodzić

COMBIEN *de fois.*Quoties.adv.*Cic.* IAK wiele razy,wiele kroć.

*Combien de temps,*ou *Pendant combien de temps.* Quandiù. adv.*Cicer.* Iak wiele czaſu,od ktorego czaſu,kiedy.

*Dans combien de temps,*ou *Quand.*Quando.adv.*Cic.* Za iak wiele czaſu,iak prędko kiedy na iaki czas.

Dans combien de jours. Intra quot dies. Za iak wiele dni.

Combien de temps y a-t'il que? Quam dum? Quam pridem? Iak dawno,iak wiele czaſu,od ktorego czaſu.

COMBIEN PEU *de,(ſuivi d'un ſubſtantif ſingulier.)*Quàm parum *avec un genitif.* **Suivi d'un ſubſtantif du Plurier.*Quã pauci, quàm paucæ, quàm pauca. **Avec les verbes.* Eſtimer & Importer *on ſe ſert de,*Quàm pravi. IAK MAŁO:*zaczym na ſtempuie* iakie imię iſtotne mnieyſzey liczby z ſpadkiem rodzącym. * *Albo naſtępuie iſtotne imię więkſzey liczby.* * Iak mało z *ſłowami* ſzacować,poważać,należeć.

*Combien peu d'orateurs.*Quàm pauci oratores.Iak mało mowcow.

*Combien peu il importe aux hommes.*Quàm parvi hominum refert. Iak mało natym ludziom należy.

COMBINAISON,ſubſt.f. (*Aſſemblage de pluſieurs choſes.*) Conjunctio.Capulatio Complexio.Colligatio,onis,f.*Cic.* **Combinaiſon des nombres.*Numerorum complexio. SKŁADANIE złożenie w raz wielu rzeczy zebranie złączenie. * Złożenie liczb.

COMBINER, V. act. (*Mettre deux à deux.*) Connectere, Componere. Conjungere. SKŁADAC łączyć iedno z drugim dwa a dwa parami.

COMBLE,ſubſt.m. (*Le haut, le faiſte d'un édifice.*) Culmen,Faſtigium.*Vitr.*Cmulus. *Cic.Hor.* SZCZYT wierſzchołek naywyżſza część zakończenie domu.

*Ils élevent des combles en penchant pour faire couler les eaux.*Faſtigia faciunt proclinatis tectis,ut ſtillicidia deducant. *Vitr.* Daią ſzczyty pochyło dla ſpadku wody.

COMBLE ſe dit figurement *des choſes qui ſont arrivées au plus haut point où elles peuvent aller.*Culmen.Cumulus.Faſtigium. *Cic.* SZCYT wierſzchołek ſię mowi niewłaśnie o rzeczach ktore przyſzły do naywyſzego ſtopnia,do iakiego tylko przyiść mogą.

*Celuy qui a de pareils ſentimens & qui les met en pratique, eſt arrivé au comble & au plus haut point de la perfection.*Qui hæc ſentit & facit, perfectæ eſt cumulatæque virtutis. *Cicer.* Ten co takiemi ſię rządzi myślamy, y one do ſkutku przywodzi przyſzedł do naywyżſzego ſtopnia doſkonałości.

*Il eſt arrivé au comble des honneurs.*Ad ſumam dignitatem pervenit. *Cic.* Przyſzedł, ſtanął na naywyżſzym ſtopniu godności.

Je ſuis au comble de mes deſirs. Votorum compo, factus ſum. *Sen.* Przyſzedłem do kreſu pożądanego chęci moich.

ON DIT, *Ruiner quelqu'un de fonds en comble,* pour dire *Entierment.*Fortunis omnibus aliquem evertere.*Cicer.Plaut.* MOWIĄ zgruntu kogo zruinować ſkreteſzem ze wſzyſtkim wniwecz obrocić.

POUR *Comble de malcheurs.* Ad ſumam miſeriam. *Ter.* (ſumus,a,um.) NA więkſze nieſzczęście,na koniec nie ſzczęśliwości.

COMBLE,adject. comme *Vn boiſſeau comble.*Supereminentecumulo modius plenus,i,m. WIERZCHEM,z gorą iako miara wierſzchowata z gorą.

COMBLE',m.COMBLE'E,f.part.& adject. Cumulatus,a, um.*Liv.* WIERZCHOWATY Obdarzony,obdarzona.

COMBLER,V.act.(*Remplir une choſe tout-à-fait.*)Cumulare. Complere. *Cicer.* WIERZCHEM, Zogorą co zewſzyſtkim napełnić.

COMBLER ſignifie figurément *Remplir quelqu'un de biens,de bonneurs,de joye,de miſere,de triſteſſe* &c. Cumulare aliquem bonis, honoribus, lætitiâ, miſeriis,dolore, *ou* triſtitiâ. *Cic.* NAPEŁNIC znaczy niewłaśnie obdarzyć kogo dobrodzieyſtwy, powagę mu y uſzanowanie wielkie oſwiadczać radością go napełnić,nędzą álbo ſmutkiem go utrapić.

Vous m'avez comblé de tant de biens,qu'il ne manque plus que de la modération à ma fortune. Tantùm honorum atque opum in me cumulaſti, ut nihil felicitati meæ deſit,niſi moderatio ejus.*Tacit.* Tyleś na mnie wyſypał dobrodzieyſtw że mi iuż niedoſtaie tylko ſame ſzczęścia mego pomiarkowanie.

*Je prie Dieu de combler de bénedictions voſtre magiſtrature.*Eum honorem tibi Deum fortunare volo. *Cic.* Proſzę Boga áby urząd twoy napełnił błogoſławieńſtwem.

*Combler quelqu'un de joye.*Cumulare aliquem gaudio.*Cicer.* **De biens.*Cumulare aliquem bonis.*Cic.* Napełnić kogo radością. *Dobrodzieyſtwy.

Je prie le Ciel de combler le Roy de felicité. Regi feliciter dico.*Petr.* Proſzę Boga áby Krola napełnił ſzczęściem.

COMBUSTIBLE,adject.m.& f.(*Qui brûle aiſément.*) *Vne matiere combuſtible.* Materias quæ facilè ignem concipit. PRĘDKI,Łatwy do palenia ſię.

COMBUSTION,ſubſt,f.(*Diviſion,diſſenſion,trobule.*) comcome *Mettre tout en combuſtion, Mettre le deſorde par-tout & la confuſion.*Permiſcere & confundere omnia act.*Cic.* POZARY,Roſterki,niezgoda, zamięſzanie, iako, wſzyſtko iednym pożarem zniſzczyć zamięſzaniem, y kłotniami wſzyſtko napełnić.

Il aime mieux tout mettre en combuſtion,que de ſouffrir quelque diminution de ſon autorité. Omnia permiſcere mavult, quàm imperium dimittere. *Cæſ.* Woli wſzyſtko zamięſzać á niżeli naymnieyſzy uſzczerbek ſwoiey powagi cierpieć.

COME, (*Ville du Milanois.*Comum,i,neut. *Catul.* KOM, Miaſto Mediolanu.

*Lac de Come.*Lacus Larius, *genit.*Lacûs Larii,maſc. Iezioro Komu.

COME'DIE,ſubſt.f. (*Piece de théatre compoſée avec art, en proſe ou en vers, pour repreſenter quelque action humaine.*) Comœdia.*Cic.* KOMEDYA, Sztuka na placu widoku wydana dowcipnie, wierſzem, álbo mową bez wierſzow,dla wyrażenia iakiey ſprawy ludzkiey.

Vne comédie où les mœures ſont bien repreſentées, quoy qu' elle ſoit ſans grace & ſans art,divertit davantage le peuple,que les pieces où il n'y a que de beaux vers, qui ne diſent rien, & qui n'ont que du ſon. Fabula rectè morata, nullius tamen veneris,& ſine arte,validiùs oblectat populum,quam verſus inopes rerum & nugæ canoræ. *Hor.* Komedya w ktorey obyczaie ludzkie ſę dobrze wyrażone,chociaż żadney przyiemnonośći y ſztuki w ſobie niema,większą rozrywkę czyni ludziom niżeli te ſztuki gdzie tylko piekny wierſz ſię znayduie,prożny rzecy y ſam tylko głos znaczący.

*Faire,*ou *jouër la comédie.*Agere comœdiam. *Ter.* Komedyą wyprawiać.

*La comédie a eſté ſifflée,n'a point eſté trouvée belle.*Fabula cecidit. *(*Le contraire eſt* Stetit fabula.*La comédie a pleu,a eſté receuë.*) *Herat.Terent.* Wyśmiano komedyą,niepodobała ſię. *przeciwna ieſt: Dobrze przyięta od wſzyſtkich komedya.

*Vne comédie pleine de plaiſanteries.*Jocorum referta comœdia.*Cicer.* Komedya pełna żartow.

COME'DIE ſe dit par extenſion (*de toute action plaiſante ou ridicule.*) comme *Il nous a donné la comédie la de dans.* Nobis intus ludos præbuit. *Ter.* KOMEDYA ſię też mowi o wſzelkiey ſprawie ludzkiey ucieſzney, álbo śmieſzney,iako Komedyą nam w tym uczynił.

Il me ſemble que je ſuis à la comédie, quand je les entends parler de la ſorte. Ludere eos dicas,itidem ut fit in comœdijs. *Terent.* Zdaie mi ſię że na iakiey komedyi ieſtem kiedy ich tak ſłyſzę mowiących.

Il jouë la comédie, Il uſe de diſſimulation. Agit comœdiam. Komedyą odprawuie:inaczey ſię udaie niżeli ieſt w ſamey rzeczy.

COME'DIEN,m.COMEDIENNE,f.*Celuy,*ou *celle qui jouë une comédie,Acteur,*ou *Actrice de comédie.*)Comœdus Actor. *tout ſimplement.* Actor comicus,m. *Cic.* AKTOR, AKTORKA, Komedyant, Komedyantka.

COME'DIEN ſe dit figurément (*d'un hypocrite qui jouë tout le monde, qui ſe maſque & ſe contrefait en tout.*) Perſonatus homo. KOMEDYANT mowi ſię *niewłaśnie:* Zaobłudnika co oſzukuie wſzyſtkich co ſię udaie,y zdobi ſwoię rzecz inaczey we wſzyſtkim.

C'eſt une vraye comédienne. Verè perſonata mulier. Prawdziwa komedyantka.

EN COME'DIEN, (*à la facon des Comédiens.*) Comicè. Comœdicè. *Cic.Plaut.* PO KOMEDYANTSKU.

COMESTIBLE,adject.m.& f. (*Qui ſe peut manger.*)Edulis & hoc edule. *Hor.* JADALNY, álbo co ſię iada, co ieść można.

COMETE,ſubſt.f. (*Eſpece de Phénomene qui paroiſt comme une étoile chevelue.* Cometes,tæ,m. *Cic.* KOMETA ziawie-

wienie ná Niebie ktore ſię pokazuie iáko gwiázda rozczochrana.

COMIDIE, *ou* NICOMEDIE, (*Ville de Bithynie.*) Nicomedia, æ, f. NIKOMEDYA Miaſto Bityniy.

COMINGES, (*Païs de Gaſcogne.*) Convenarum territorium. KOMINGA Kray w Waſkoniy.

S, BERTRAND DE COMINGES, (*Ville épiſcopale.*) Convenæ, arum, f. pl. KOMINGA Miaſto Biſkupie.

COMIQUE, adject. m. & f. (*Qui appartient à la Comedie.*) Comicus, a, um. *Cic.* Mimicus, a, um. *Petr.* **Vn Poëte comique.* Poeta comicus. *Cic.* **Vn ſujet comique.* Res comica. *Hor.* KOMEDYINY, ucieſzny, rozrywce ſłużący. *Wierſzopis wierſze do rozrywki ſłużące piſzący. *Rzecz, krotofilna.

COMIQUEMENT, adv. (*d'un air comique.*) Comice. adv. *Cic.* KROTOFILNIE, poſtawą krotofilną.

COMITE, ſubſt. m. (*Officier de galere qui commande à la chiourme, qui a le ſoin de faire ramer les forçats.*) Remigum præfectus, ti, m. Celeuſtes, tæ, m. *Bud.* PORUCZNIK nád robotnikami álbo niewolnikami ná okręcie ktory nád niemi ſtoi y pilnuie áby robili, ſtarſzy nad wioſłowemi Dozorca.

COMMANDANT, m. COMMANDANTE, f. (*Qui commande dans une place & dans une armée.*) Præfectus. *Cic.* Imperator. *Cic.* Qui præeſt urbi, *ou* exercitui. RZĄDCA ſtarſzy Namieſtnik w fortecy álbo w woyſku.

COMMANDATAIRE, adject. *Vn abbé Commandataire,* (*Celuy à qui on a recommandé une abbaye, pour avoir ſoin des biens & des baſtimens, & que les Moines s'acquitent fidelement de leurs obligations.*) Abbas commendatarius. Cujus fidei abbatia demandata eſt. OPAT ktory ma ſobie powierzone Opactwo, y ſtaranie o dobrach y budynkach iego, iáko też żeby mniſzy pilnie ſwoię powinność czynili.

COMMANDE, ſubſt. f. (*Benefice commis aux ſoins d'une perſonne.*) Beneficii fiducia fidei alicujus commiſſa. KOMENDa Plebania oddana w ſtaranie czyie.

DE COMMANDE, (*Qu'on a commandé de faire.*) Juſſus, a, um. *Cic.* Z ROSKAZU, z zlecenia, co ieſt nákazany.

COMMANDEMENT, ſubſt. m. (*Droit de pouvoir commander.*) Imperium Poteſtas. *Cic.* ROZKAZOWANIE, prawo rozkazowania, władza.

Avoir commandement ſur quelqu'un, avoir droit de luy commander. Jus poteſtatemque alicui imperandi habere. *Cicer.* Mieć władzą nadkim mieć moc roſkazania mu.

Donner à quelqu'un le commandement d'une armée. Aliquem exercitui ducem præficere. *Cic.* Dać komu władzę nad woyſkiem.

On luy donna le commandement general de l'armée, à cauſe de ſon experience dans le métier de la guerre. Summum imperium traditum eſt illi propter ſingularem ſcientiam rei militaris. *Cæſ.* Oddano mu náywyżſzą władzę nád woyſkiem dla świadomości iego w kunſzcie woiennym, *albo* w ſztuce żołnierſkiey.

Les perſonnes de commandement. Duces. Imperatores. *Cicer.* Starſzyzna w woyſku.

Il parle d'un ton de commandement. Pro imperio loquitur. *Ter.* Mowi ſobie gorno z zwierzchnością y władzą.

COMMANDEMENT, (*Ordre, précepte qu'un ſuperieur fait à un inferieur.*) Mandatum. Juſſum. Præceptum. *Cic.* ROSKAZ uczyniony od ſtarſzego niżſzemu.

J'ay gardé juſques ici exactement vos commandemens. Tua imperia exequutus ſum. *Cic.* Zachowałem poty doſkonale roskazy twoie.

COMMANDEMENT ſe dit auſſi en termes de civilité (*des offres de ſervice qu'on fait à ſes amis.*) comme *J'attends l'honneur de vos commandemens.* Auſculto quid velis. *Terent.* ROSKAZ ſię też mowi przez ludzkość ofiaruiąc ſłużby ſwoie przyiaciołom dobrym. Jako czekam dla ſiebie ſzczęścia roskazu twego.

Je n'ay pas voulu partir ſans aller recevoir l'honneur de vos commandemens. Abire nolui, quin mihi ſi quid velles imperares. Niechciałem odiechać pokibym nie miał ſzczęścia dowiedzieć ſię ieżeli mi czego nie roſkażeſz, álbo ieżeli w czym ſłużyć ſobie nie roſkażeſz.

A COMMANDEMENT, pour dire *A ſa diſpoſition.* comme *Il a la viande & le vin à commandement.* Cibaria & vinum penès illum ſunt. POD mocą, w ſzafunku, iako ma ſpiżarnią y piwnicę w mocy ſwoiey.

COMMANDER, V. act. & n. (*Faire des commandemens, donner des ordres, ordonner, enjoindre.*) Imperare Præcipere. Jubere. *Cic.* KAZAC, roſkazać.

Vos lettres nous commandent de bien eſperer. Litteræ tuæ rectè ſperare jubent. *Cic.* Liſty twoie każą nam dobrze tuſzyć.

COMMANDER, (*Gouverner abſolument, avoir un empire abſolu ſur les choſes & ſur les perſonnes.*) Imperitare. Præeſſe. ROSKAZYWAC, Rrządzić, Panować, mieć władzą álbo zwierzchność náywyżſzą nád czym álbo nád kim.

On dit *Imperare Vrbi, Imperitare magnis legionibus, Præeſſe exercitui,* Commander à une ville, à des legions, Commarder une armée. Mowią Panować w mieście álbo nád miaſtem, nád pułkami, nad woyſkiem.

On dit auſſi *Summo in imperio eſſe,* ou *cum imperio in aliquâ regione. Cic.* Commander dans un païs.) Mowią też naywyżſzą władzą álbo zwierzchność mieć w kraiu iákim.

Il commandoit abſolument dans tout le païs. Erat ſummo cum imperio in his regionibus. *Cic.* Naywyżſzą władzę álbo zwierzchność miał w całym kraiu.

Qui commande une armée. Imperator. *Cic.* Hetman nád woyſkiem.

ON DIT en ce ſens figurement, *Commander à ſes convoitiſes, à ſa douleur.* Imperare cupiditatibus. *Cic.* dolori. *Plin.* MOWIĄ w tym rozumieniu rządzić ſwemi namiętnościami, roſkazać żałowi ſwemu.

Il eſt bien difficile de ſe commander dans une proſpérité de peu de durée. Difficile eſt temperare felicitati, quâ te non putes diu uſurum. *Tacit.* Trudno ſię pomiarkować w ſzczęściu, o ktorym wiemy że go niedługo będzie.

Qui ſçait ſe commander. Sibi inperioſus. *Hor.* Kto umie ſiebie ſamego miarkować.

COMMANDER, (*Donner ordre de faire une choſe, la preſcrire.*) Imperare, *ou* præcipere aliquid. *Cic.* ROSKAZAC áby co ſię ſtało.

Commander aux villes de donner des oſtages, de fournir de la cavalerie. Imperare obſides, equites cioitatibus. *Cæſ.* **De fournir de l'argent pour la chiourme.* Pecuniam in remiges imperare. *Cic.* Roſkazać do miaſt áby dały zaſtawow, áby wyprawiły iezdnych. *áby złożyli pieniądze na robotnikow wioſłowych.

Commander de prendre les armes. Imperare arma. *Cæſ.* Kazać do broni.

On commanda à chaque cenſeur de fournir trois cens deniers pour la ſtatuë du Préteur. Singulis cenſoribus donarii treçenti ad ſtatuam Prætoris imperati ſunt. *Cic.* Nakazano każdemu Poborcy, áby po tryſta poczwornych złożyli na poſąg Sędziago.

J'ay pris des valets pour me ſervir, & non pas pour me commander. Servientes ſervitute ego ſervos introduxi mihi, non qui mihi imperent. *Pleut.* Przyiąłem ſługi na to áby mi ſłużyli nie żeby mi roſkazywali.

Vous n'avez qu'à commander, je ſuis tout diſpoſé à vous obéir. Quid vis impera, imperium exequar. *Plaut.* Roſkaż tylko ia ſłużyć cale gotowem.

Il comande à ſes gens de ne point toucher à leurs perſonnes, ni à aucune choſe qui leur appartient. Militibus ſuis juſſit, ne qui eorum violarentur, neu quid ſui deſiderarent. *Cæſ.* Roſkazał ſwym ludziom áby ani ich oſob ani rzeczy w niczym nie tykali.

COMMANDER ſe dit encore (*en parlant de l'avantage que donne quelque éminence pour batre une ville.*) comme *La ville eſt commandée d'un montagne.* Urbi mons inſidet, *ou* imminet. Monti urbs ſubjacet, *ou* ſubjecta eſt. ROSKAZYWAC mowi ſię ieſzcze w Francuſkim o gorach ktore ſą w koło ponad miaſtem iakim, á z nich ſpoſobność razić miaſto iakie; iako, miaſto ieſt pod gorą iedną, álbo gorę iednę ma nad ſobą to miaſto.

Le chemin eſtoit étroit & difficile, & un chariot à peine y pouvoit paſſer. & il eſtoit commandé par une haute montagne, de ſorte qu'on pouvoit avec peu de forces en empeſcher le paſſage à toute une armée. Angnſtum & difficile iter, quo vix ſinguli carri ducerentur, mons autem altiſſimus impendebat, ut facilè perpauci prohibere eſſent. *Cæſ.* Droga była ciaſna y cięſzka tak że ledwie podwoda iedna zmieścić ſię mogła, a miała nad ſobą wyſoką gorę, tak że można było małą ſiłą zabronić przeyścia całemu woyſku.

Refuſer de faire ce qu'on nous commande. Imperium alicujus detrectare. *Curt.* Zbraniać ſię czynić to co nam każą.

Je me ſouviens de ce que vous nous avez commandé. Imperium tuum eſt apud nos. *Plaut.* Pamiętam o tym coś nam roſkazał.

COMMANDER ſignifie encore (*Donner charge à un artiſan de faire quelque beſogne.*) comme *Il a commandé un habit au tailleur.* Sarcinatori juſſit veſtem ſibi concinare, *ou* conficere. **Des ſouliers au cordonnier.* Sutori ſoccos. *Plaut. Cic.* ROSKAZAC ſię też mowi zlecić rzemieśnikowi iakiemu aby to czego nam potrzeba zrobił, iako, roſkazać do krawca o ſuknie. *do Szewca o trzewiki.

ON DIT, *Commander à baguette,* pour dire *Hautement.* Diſtrictè imperare. ROSKAZOWAC. ſurowo gorno.

COMMANDERIE, ſubſt. f. (*Bénefice que poſſedent dans les Ordres les Chevaliers de Malthe.*) Equitum Melitenſium beneficium, cii, n. KOMMENDARYA Dochod ktory trzymaią Kawalerowie Maltańſcy w zákonach.

COMMANDEUR, ſubſt. m. (*Qui eſt pourveu d'une Commanderie dans l'Ordre de Malthe.*) Melitenſis Commendator. KOMMENDATOR co ma kommendaryą ſobie oddaną w Zakonie Kawalerow Maltańſkich.

Commandeur des ordres du Roy. Regiorum ordinum Commendator. KOMMEDATOR álbo ſtarſzy znaku Kawalerſkiego Krolewſkiego.

COMME adverbe qui ſert á comparer, (*Ainſi, de meſme, tout ainſi que, Comme ſi.*) Sicut. Sicuti. Ut. Velut. Veluti. Quaſi. Perinde atque &c. *Ter.* JAKO przyſłowie ſłużące do porownywania właśnie iak, tak iako.

Je l'ay élevé comme mon propre fils. Illum habui quaſi eſſet ex me natus. **Je l'aime comme mon frere.* Hunc amo, iuxta ac ſi meus frater eſſet. *Cic.* Wychowałem go iako ſyna ſwego właſnego. *Kocham go iák brata.

Comme l'on dit. Ut dicitur. Ut aiunt. *Plaut. Coc.* Jako mowią, iák powiadaią.

Je ſors de ce monde comme d'une hoſtellerie. Ex vitâ iſtâ diſcedo, tanquam ex hoſpitio. *Cicer.* Wychodzę z tego świata iák z gościeńca.

Vaillant comme un autre Mars. Mars alter. *Liv.* Waleczny iáko Mars drugi.

COMME eſt auſſi un adverbe de temps. *Il arriva comme nous ſortions de ſouper,* ou *de table,* ou *comme nous nous levions de table.* Poſt cœnam venit. *Cicer.* JAKO znáczy też czas. Przyiechał iákośmy wſtawali od ſtołu.

Comme on le menoit au ſupplice, Dans le temps qu'on le menoit au ſupplice. Cùm ad ſupplicium duceretur. *Cornel. Nep.* Jak go prowadzono ná ſtracenie w ten czas kiedy go prowadzono.

IL SERT auſſi pour la narration, *Je vas raconter à mon pere comme la choſe s'eſt paſſée,* c'eſt à dire *de la maniere qu'elle s'eſt paſſée.* Rem patri, ut ut eſt geſta indicabo. *Terent.* SŁUZY też dla donieſienia komu czego: Opowiem oycu memu iak ſię rzecz miała, to ieſt iak ſię co ſtało.

COMME eſt auſſi une eſpece de ſuppoſition. *Comme il eſt conſtant qu'il faut aimer Dieu.* Ut Deus amandus eſt. JAKO znaczy też rzecz korą kto ma zepewaną: Jako to ieſt rzecz pewna że trzeba kochać Boga.

COMMEMORATION, ſubſt. f. terme de religion & de Breviaire, (*Mémoire, ſouvenir qu'on fait de quelque Saint ou de la férie.*) Commemoratio. PAMIĄTKA przypomnienie ſłowo to w Kościele Mſzale Kościelnym y Brewiarzu znaczy modlitwę ktorą czynią wſpominaiąc ktorego Swiętego álbo dzień proſty kez święta.

COMMENCEMENT, ſubſt. m. (*on prononce* commancemant.) (*Naiſſance, principe.*) Principium, Initium. *Cic.* POCZĄTEK.

COMMENCEMENT ſe dit auſſi (*de ce qui paroiſt d'abord en chaque ſujet ou matiere.*) Initium. Principium. Exordium. *Cic.* POCZĄTEK záczęcie iákieykolwiek rzeczy.

DU COMMENCEMENT, *Dès le commencement.* Primò. Initio. Ab initio. *Cic.* OD POCZĄTKU, od záczęcia.

Au commencement du printemps. Ineunte vere. *Cic.* **De l'Eſté.* Primâ æſtate. *Celſ.* **De l'automne.* Primo autumno. *Col.* **De l'hiver.* Primâ hieme. *Celſ.* Ná początku wioſny. *Lata. *Jeſieni. *Zimy.

Dès le commencement de cet empire. Jam inde è principio hujus imperii. *Cic.* Od ſamego początku tego Państwa.

Pleut à Dieu que vous euſſiez eſté de cét avis dés le commencement. Utinam à primo ita tibi eſſet viſum. *Cic.* Dałby to Bog żebyś był tego zdania zaraz ná początku.

Les commencemens vous ſont favorables. Habent tibi benè Principia. *Ter.* Początki ci dość ſprzyiaią, ſą ſzczęśliwe.

Ecrivez moy comme ont eſté les commencements. Ut ſe initia de-

derint, ad me perſcribas *Cic.* Napiſz mi iák ſię záczeło iákie był y początki, iák było zrazu.

Le commencement d'un diſcours. Orationis exordium, ii, n. Exorſus, ûs, m. *Cic.* Zaczęcie mowy iákiey.

Il n'y a ni commencement ni fin, ou comme l'on parle proverbialement. *Il n'y a ni ſel ni ſauſſe à ce que vous dites.* Neque caput, nec pes ſermonis apparet. *Cic.* Nie maſz áni początku, áni końca: álbo iák przyſłowiem mowią: áni ſoli áni záprawy nie maſz w tym co mowiſz.

Le commencement de quelque bel ouvrage. Præclari operis incœptio. *Cic.* Záczęcie początek iakiey pięknej roboty.

Les commencemens de quelque art, ou *ſcience* Alicujus artis, *ou* ſcientiæ prima rudimenta. *Cicer.* Záczęcie początki náuki iákiey álbo kunſztu.

ON DIT figurément, (*Le commencement de la vertu, c'eſt de fuir le vice; & le premier degré de la ſageſſe, c'eſt de n'avoir plus de folie.* Virtus eſt fugere vitium, & ſapientia prima caruiſſe ſtultitiâ. *Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Początek cnoty ieſt chronić ſię wyſtępku, y pierwſzy ſtopień mądrości ieſt przeſtać ſzaleć.

Ce furent là les commencemens de ma réputation. Ab his fontibus profluxi ad hominum famam. *Cic.* Te były początki ſławy, álbo imienia mego.

Je dois le commencement de ma fortune au Prince, com j'en dois le progrès aux Princes ſen enfans. Fortuna mea inchoata eſt à Principe, à filiis autem aucta eſt & longiùs provecta. *Tacit.* Początki ſzczęścia mego Krolowi, á dalſzy poſtępek w nim Krolewicom winienem.

Ce fut là le commencement de ma fortune. Hoc fuit peculii mei fermentum. *Petr.* Ten był początek fortuny moiey.

COMMENCER, (*on prononce* commancer.) V. act. (*Donner le principe, la naiſſance, le commencement à quelque choſe.*) Inchoare. *Cic. Ter.* Aggredi. Ordiri. ZACZĄC co zaczynać dać pochop iakiey rzeczy.

Qui a bien commencé, a fait plus de la moitié de l'ouvrage. Dimidium facti, qui benè cœpit, habet. *Hor.* **Nous avons mal commencé, C'eſt mal commencer.* Malè poſuimus initia. *Cic.* Kto dobrze záczął właśnie iákby większą połowę rzeczy dokazał. *Zleśmy záczęli, Nie dobre to początki.

Commencer par une choſe. Ex re aliquâ initium ducere. *Cic. Cæſ.* Zácząć od czego.

Commencer à parler, Entrer en diſcours. Orationem, *ou* in orationem ingredi. *Cic.* **A eſtudier.* Studia ingredi. *Quint.* Zacząć mowić w niść w mowę. *Záczą́ć ſię uczyć.

Commencer le combat contre l'ennemi. Initium cum hoſte confligendi facere. *Cic.* Záczą́ć potrzebę, rzecz, bitwę z nieprzyiacielem.

On a commencé à nous conſulter ſur les affaires publiques. De republicâ conſuli cœpti ſumus. *Cicer.* Záczęto ſię nás radzić w publicznych ſprawach.

Il commença une vie que la miſere des temps & l'audace des hommes rendirent depuis fort celebre. Formam vitæ iniit, quam poſteà celebrem miſeriæ temporum & audacia hominum fecerunt. *Tacit.* Zaczął ſpoſob życia, ktory nieſzczęśliwość czaſow á potym zuchwałość ludzka bardzo ſławne uczyniła.

Ils avoient commencé d'exercer leur magiſtrature. Magiſtratum occœperant. *Tacit. ou* inierant. *Cic.* Záczęli byli ſwoy urząd ſprawować.

COMMENCER, (*Attaquer le premier quelqu'un.*) Aggredi. ZACZĄC, záczepić pierwſzy kogo.

C'eſt luy qui a commencé, qui m'attaqué le premier. Primus me aggreſſus eſt. On zaczął on mię pierwſzy záczepił.

COMMENCER ſe dit auſſi (*des maiſtres en toutes ſortes d'arts, qui donnent les premieres leçons à des eſcoliers.*) Inſtitutis & primis præceptis aliquem erudire. *Cicer. Liv.* ZACZĄC záczynać mowi ſię też o náuczycielach w każdy náuce kiedy záczynaią pierwſze nauki dawać uczniom ſwoim.

ON DIT au manege, *Commencer un cheval,* (*Luy donner ſes premieres leçons.*) Equum cervice tenerâ orimò fingere. MOWIĄ w Rycerſkiey ſzkole záczą́ć konia, uiezdzać go zrazu go záczą́ć wprawiać.

COMMENSAL, maſc. COMMENSALE, f. adject. (*on prononce* commenſal.) (*Celuy,* ou *celle qui a bouche en cour chez les Princes,* ou *qui mange avec quelqu'un.*) Convictor, Sodalis. *Hor.* STOŁOWNIK Ten álbo ta co ma ſtoł u dworu, álbo co ſiada z kim do ſtołu.

COMMENSALITE', (*on prononce* commanſalitè.) ſubſt. f.

(*Droit de bouche à la Cour chez les Princes.*)Convictus,ûs,m. *Cic.* Stoł u Dworu.

COMMENT,(*on prononce* comant.) adverbe.)*De quelque maniere.*) Quomodò.Quo-modo. Quî.Quâ ratione.Ut. JAK iakim ſpoſobem.

Comment vous portez-vous.?Ut vales? Quomodò te habes? **Comment le ſçavez-vous*? Quî ſcis? *Ter.* Jak ſię maſz. *Jak to wieſz.

Vous ſçavez que je vous fais part de mes ſecrets. Scis mea conſilia ut tibi credam omnia?*Ter.*Wieſz iák ci ſię zwierzam we wſzyſtkim.

COMMENTAIRE, (*on prononce* commantaire.)ſubſt.m. (*Explication d'un Auteur qui eſt obſcur.*)Commentarius.*Suet.* Commentarium.*Quint.*Interpretatio. Explantatio.*Cic.* KOMENTARZ wykład obiaśnienie ułatwienie Autora, Kſięgi iakiey, piſma iakiego trudnego.

Faire des commentaires ſur un Auteur. Conficere, *ou* ſcribere,*ou* componere commentarios in aliquem auctorem.*Suet.* Wykłady obiaśnienia piſać na kſięgę iáką.

Lire les commentaire. d'Ariſtote. Legere commenterios Ariſtotelicos. *Cic.* Czytać wykłady obiaśnienia kſiąg Aryſtoteleſowych.

LES COMMENTAIRES *de Céſar,* (*hiſtoires écrites par Céſar, des guerres civiles & de la guerre des Gaules.*) Commentarii Cæſaris,m.pl. *Cic.* WYKŁADY obiaśnienia kſięgi Cezara, dzieie ktore piſał Cezar o woynach domowych, y o woynie Francuſkiey.

*Petit commentaire.*Commentariolum,i,n.*Cic.* Mała kſięga obiaśnienia.

Laiſſer un commentaire, ou *une hiſtoire abregée de ſes faits & geſtes.*Rerum ſuarum commentarium relinquere,*ou* conficere, *ou* ſcribere. *Cic. Plin-Jun.* Zoſtawić piſmo z obiaśnieniem krotkim álbo Hiſtoryą życia y ſpraw ſwoich.

COMMENTAIRE, (*Addition qu'on fait de ſa teſte, gloſe qu'on donne aux actions d'autruy.*) Maligna & málitioſa, *ou* perverſa interpretatio,f. OPACZNE tłumaczenie ſpraw cudzych.

Il fait des commentaires ſur tout, (*Il gloſe ſur tout.*) Addit & affingit malitioſas rebus omnibus interpretationes. Wykłady na wſzyſtko czyni, wſzyſtko tłumaczy inaczey.

COMMANTATEUR,(*on prononce* commantateur.)ſubſt. maſc (*Interprete d'un Auteur.*) Alicujus ſcriptoris interpres. *Cic.* WYKŁADACZ kſięgi iakiey.

COMMENTER. V. act. *onprononce* commanter. (*Interpreter, expliquer quelque Auteur.*) Aliquem ſcriptorem Explicare, Commentariis illuſtrare.*Cicer.* WYKŁADAC obiaśniać, tłumaczyć kſięgę iáką, Autora iákiego.

COMMENTER ſignifie auſſi en mauvaiſe part, (*Ajouter à la vérité d'une choſe, la déguiſer, la tourner à ſa maniere.*) Perversè aliquid interpretari. Invertere aliquid malignâ interpretaratione. TŁUMACZYC bierze ſię też w zły ſpoſob, to ieſt przydać co do czego, udać co obrocić wziąćináczey.

COMMERCE,ſubſt.maſc. (*Négoce, trafic d'argent,*ou *de marchandiſes.*) Commercium,ii,nent.*Cic.* HANDEL pieniędzmi álbo towarami.

Il m'a aidé dans mon commerce, où j'ay gagné deux fois le double.) Me in mercimoniis juvit, & lurcis conduplicavit rem meam.*Plaut.* Pomogł mi w handlu moim gdziem dwarazy wedwoynaſob zarobił.

*Comme on n'en a jamais aſſez, je me mis le commerce en teſte.*Nemini nihil ſatis eſt,concupivi negotiari. *Petr.* Ják to nigdy nikt nie ma doſyć,záprzątnąłem ſobie handlem głowę

Dans une ſeule courſe je gagney cinquante mille écus, après cela je me retiray du commerce. Uno curſu centies ſeſtertiûm corrotundavi, poſteà ſuſtuli me de negotiatione.*Petr.* Jedną ſamą żeglugą zárobiłem pięʒdzieſiąt tyſięcy talerow, á ták handlu poprzeſtałem.

Je ne veux plus faire le commerce. Nolo negotium meum agere.*Petr.* Już niechcę handlem ſię bawić.

COMMERCE ſe prend en mauvaiſe part pour *Vn vilain négoce, une frequentation illicite.* Commercium,ii,n. Uſus,ûs, m.*Cic.*Conſuetudo,inis,f.*Cic.* ZNACZY też ſpołeczność álbo ſpołkowanie ſię złe, wſzeteczne y niegodziwe uczęſzczanie álbo záchowanie.

Il a un mauvais commerce avec toutes les femmes. Adulter eſt omnium cubiculorum.*Cic.* Ma złą ſpołeczność ze wſzyſtkemi niewiaſtami.

*Il a eu un commerce ſecret avec cette fille.*Conſuevit cum illâ virgine clanculum. *Plaut.* Ma złe zachowanie z tą Panną.

Rentrer en commerce avec une fille. Veterem rationem cum aliquâ virgine deducere.*Petr.* Wrocić ſię do złego ſpołkowania z oſobą iáką.

COMMERCE ſe dit auſſi (*de la correſpondance & l'intelligence qui eſt entre les particuliers, ſoit pour les affaires, ſoit pour les eſtudes.*)Commercium,Societas,Conſuetudo.*Cic.*SPOŁECZNOSC ſpołkowanie, zachowanie mowi ſię też o koreſpondencyi, porozumiewaniu ſię oſob partykularnych czyli co do ſpraw iákich do ſiebie należących, czyli co do nauk.

La volupté n'a aucun commerce avec la vertu. Non habet commercium cum virtute voluptas. *Cicer.* Roſkoſz żadney ſpołeczności nie maz cnotą.

Il ne faut point qu'un honneſte homme ait aucun commerce avec les meſchants. Interdictum dſt ne bonus cum malefico uſum ullius rei conſociet.*Phæd.*Nietrzeba poczciwemu ſpołkować ſię z złemi.

COMMERCER,V.n. (*Trafiquer,négocier.*) Commercium facere.*Claud.*Mercaturam facere.*Cic.*Negotiari,(negotior,aris, atus ſum.)depon.*Cic.* HANDLOWAC.

COMMERE,ſubſt.f. (*Femme,* ou *Fille qui ont tenu quelque enfant ſur les Fonts de Bapteſme.*)Parens initialis, *genit.* parentis initialis,f. KUMA ta co do chrztu dziecię trzymała kmotra.

COMMETTRE,V.act.(*Pécher, faillir, faire.*)Admittere. Committere,(mitto,mittis,miſi,miſſum.) Patrare.Perpetrare, (tro,as,avi,atum.) act.acc.*Cic.* **Commettre un crime.* Facinus conſciſcere,(ſciſco,ſciſcis,ſcivi,ſcitum.) act. Scel.re ſe adſtringere, (ſtringo, ſtringis,ſtrinxi, ſtrictum.) Se alligare ſcelere, (ligo,as,avi,atum.) act. *Liv.* POPEŁNIC, zgrzeczyć, zbłądzić, uczynić.

COMMETTRE,(*Expoſer.*) comme *C'eſt commettre voſtre réputation,voſtre honneur & voſtre repos.*Tua fama & vita in dubium veniet.*Ter.* WYDAC, wyſtawić, podać, Jeſt to wydać ſwoię ſławę, imię, pokoy.

SE COMMETTE, (*S'expoſer trop.*) Plus nimi ſe periculis committere.*Cic.* NAZBYT ſię wydawać álbo podawać w niebeſpieczeńſtwo.

*Il ne crut pas devoir commettre ſa perſonne pour ſi peu de choſe.*Non exiſtimavis ſibi ſubeundum eſſe diſcrimen ob rem tam levem.*Cic.* Niezdało mu ſię dla tak małey rzeczy w dać oſobę ſwoię w niebeſpieczeńſtwo.

Se commettre dans quelque querelle. Rixæ ſe committere. *Ovid.* Wdać ſię w kłotnią iaką w zwadę.

COMMETRE ſignifie auſſi *Confier une choſe ou une perſonne à la prudence, à la fidelité d'une perſonne.*Aliquid,*ou*aliquem alicui committere,*ou* credere.*Cic.* Oddać zdać znaczy też polecić zlecić powierzyć komu rzecz iaką álboosobę roſądkowiwierności y poczciwości drugiego.

*Se commettre ſous la protection de quelqu'un.*In tutelam alicujus ſe committere. *Ter.* Oddać ſię właſkę czyią w obronę komu ſię polecić.

*Je vous commets au ſoin des bouteilles,*ou *du vin.* Te præficio cado.*Plaut.* Oddaię ci piwnicę álbo ſtaranie około wina.

COMMETTRE *deux amis enſemble,(les animer,les irriter l'un contre l'autre.*) Committere inter ſe duos amicos. *Suet.* POKŁOCIC,Powadzić,zwadzić dwoch przyiacioł między ſobą.

*Je n'ay pas voulu me commettre avec luy.*In contentionem cum illo venire nolui.*Cic.* Nie chciałem ſię powadzić z nim.

COMMETTRE, (*Mettre quelqu'un au lieu & place d'un autre,le ſubſtituer.*) In alicujus locum aliquem ſufficere. *Liv.* ſubſtituere. DAC POSTANOWIC kogo na mieyſce inſzego

COMMETTRE, (*Employer quelqu'un à quelque négoce.*) Provinciam aliquam alicui dare.*Plaut.Cic.* ZLECIC, Powierzyć komu co záżyć go do czego.

COMMINATOIRE, adject. m. & f.terme de plais *Peine comminatoire.* (*Clauſe,*ou *peine appoſée dans une Loy, dans un Edit.*) Clauſula minax, *genit.* clauſulæ minacis, fœm. POGROZKA,Pogrożenie, założenie kary w prawie iakim, álbo dekrecie.

COMMIS,m.COMMISE, fem.part.paſſ.& adject. (*Fait.*) Commiſſus.Admiſſus.Patratus.POPEŁNIONY,POPEŁNIONA,uczyniony uczynkiem

COMMIS,(*Confié.*) Commiſſus, a,um. ZLECONY powierzony.

COMMIS comme un ſubſtantif maſculin, (*Celuy à qui on donne quelque commiſſion,* ou *quelque charge.*) Præfectus,*ou* præpoſitus alicui rei. Cui res commiſſa eſt. TEN komu urząd álbo rzecz iaka zlecona.

COMMIS, (*Celuy qui eſt en la place d'un autre.*) Vicarius *Liv.* Qui alterius vice fungitur. *Quint.* PORUCZNIK namieſtnik ten co na mieyſce inſzego ieſt poſtanowiony.

COMMISERATION, ſubſt.f. (*Compaſſion de la miſere d'autruy.*) Commiſeratio,onis,f.*Cic.* POLITOWANIE,Ubolewanie nad nędzą cudzo.

COMMISSAIRE,ſubſt.m.(*Juge donné extraordinairement pour connoiſtre d'une affaire.*) Recuperator, oris,m. *Cic,* SĘDZIA poſtanowiony nie z urzędu dla ſądzienia ſprawy iakiey

COMMISSAIRE *des gueres.*Armaturæ militaris inſpector. KOMISSARZ woyſkowy do luſtrowania álbo popiſu woyſka

COMMISSAIRE *pour la police de la ville.*Quæſitor,*ou* Inquiſitor rerum civilium.KOMISSARZ co do porządku w mieście ſędzia urzędowy.

ON APPELLE,*Chere de Commiſſaire,*ou *Repas de Commiſſaire,(dans le quel on ſert chair & poiſſon.*) Cena in quâ apponuntur carnes & piſces. ZOWIĄ obiad Komiſarſki gdzie razem zaſtawiaią ſtoł z mięſem y zrybami.

Ce Proverbe vient des Commiſſions qui ſe donnoient dans les chambres miparties,où il y avoit des Conſeillers Catholiques & des Huguenots,& à qui l'on ſervoit & du poiſon & de la viande, par raiſon de Religion.) To przyſłowie Francuſkie pochodzi od ſądow ktore ſię odprawowały w urzędach wſpolnych złożonych,gdzie przez połowę zaſiadali Radni álbo Sędziowie Katolicy, y Hugonotowie, dla ktorych dawno y z mięſem y z poſtem według rożności wiary ich.

COMMISSAIRE *aux ſaiſies reelles.* Curator & ſequeſter bonorum addictorum. KOMISSARSZ ſekweſtrowy do zabierania rzeczy urzędownie, ſekweſtrowanych, aż do rozprawy.

COMMISSAIRE *des vivres.* Annonæ præfectus Frumentarius.*Cæſ.* KOMMISSARZ álbo ſtarſzy nad żywneściami.

COMMISSAIRE *de l'artillerie.* Bellicatum macginarum, *ou* armamentorum, curator. KOMMISSAR álbo ſtarſzy armatny álbo nad armatą nad zbroiownią.

COMMISAIRE *des Pauvres,* Pauperum quæſtor ærarius. KOMISSARZ álbo ſtarſzy nad ubogiemi álbo nad ſzpitalnemi dochodami prowizor.

COMMISSION,ſubſt.f.(*Juriſdiction donnée à un Commiſſaire.*) Delegata juriſdictio,f.*Cicer.* KOMISSYA urząd zleconу władza komu zdana.

COMMISSION,(*Charge de faire une choſe.*) Provincia curatio,f.*Cic.* ZLECENIE do czynienia czego.

Avoir commiſſion d'une choſe. Habere alicujus rei procurationem.*Cic.* Mieć zlecenie iakie czego.

Donner comiſſion. Procurationem committere. *Cic.* Zlecić dać zlecenie.

*Faire,*ou *s'acquiter d'une commiſſion.* Demandatum negotium curare,*ou* conficere. *Cic.* Czynić według zlecenia ſobie dawnego,urzędowi álbo władzy ſobie zleconey za doſyć czynić.

Se charger d'une comiſſion. Aliquam provinciam ſuſcipere. *Terent.* Przyiąć na ſiebie zlecenie iakie.

COMMISSION,(*Ordre de faire une choſe.*)Mandatum Juſſum,i,neut. ZLECENIE roſkaz czynienia czego.

Je veux m'acquiter auparavant des commiſſions qu'on m'a données. Mandata amicorum amicis tradam. *Plaut.* Chcę pierwey zadoſyć uczynić temu co mi ieſt zlecono.

Il demanda la commiſſion de venir ſaluër le Conſul au point du jour. Illam ſibi officioſam provinciam depopoſcit,ut primâ luce Conſulem ſalutatum veniret. *Cic.* Proſił ſobie o to zlecenie áby Konſulowi co poranek przychodził kłaniać na dobry dzień.

Quelle comiſſion vous a-t-il donnée? Quid ab illo in mandatis habes? *Liv.* Co za zlecenie maſz od niego,co ci zlecił?

*Donnez moy cette commiſſion.*Da mihi id negotii.Committe mihi rem totam.*Ter.* Zleć mi to daymi to zlecenie.

COMMISSIONNAIRE, ſubſt. m. (*Facteur qué tient un Marchand dans les ports,*ou *dans les villes de trafic.*) Inſtitor, oris,m.*Vlp.* FAKTOR,ſprawca,koreſpondent kupiecki ktorego kupiec iaki trzyma ſobie u portow, álbo w miaſtach handlownych.

COMMITTIMUS,ſubſt.m.*Lettres de committimus,(Droit ou privilegé que le Roy accorde de pouvoir plaider dans une juſtice extraordinaire.*) Regium diploma optandi fori opportunioris, *genit.*regii diplomatis,&c.neut. LIST álbo przywiley Krolewſki dany na ſądzenie ſprawy przed inſzym ſędzią y ſądem, procz urzędowego zwyczaynego.

COMMODE,adject.m. & f. (*Facile,aiſé,qui ne fait point de peine.*) Commodus,a,um. Commodus,a,um. WCZESNY wygodny,miły,przyiemny ktory przykrości nieczyni.

*Vn homme commode,aiſé,avec,qui l'on vit aiſément.*Commodus. Facillimis moribus homo. *Cic.Plaut.* Człowiek miły do pożycia z ktorym żyć miło y obcować.

*Il eſtoit d'un naturel commode & facile.*Comi facilique naturâ fuit. Był przyrodzenia miłego y przyiemnego.

COMMODE,(*Propre,convenable.*)Comodus.Accommodus Opportunus.*Cic.* **Vn temps commode pour la moiſſon.* Accommodata demetendis frugibus tempora. *Cic.* **Vne maiſon bien commode,où on eſt bien logé & à ſon aiſe.* Ædes opportunæ, WCZESNY,Wygodny,dobry,przyſtoyny,przyzwoity. *Czas pogodny,dobry do żniwa *Mięſzkanie bardzo wygodne,gdzie dobrze y wygodnie mięſzkać.

COMMODE, ſubſt. fœm. (Certaine coëffure des Femmes de ce ſiecle, qu'elles mettent tout d'un coup ſur leurs teſtes, que nous pouvons apeller avec Horace *Altum Caliendrum,i, neut.* WYGODNE ubranie y prętkie na głowę białogłowſką tego wieku zażywane ktore razem na głowę kładą.

COMMODEMENT,adv.(*D'une maniere commode.*)Commodè.adv. **Plus commodément.*Commodiùs. **Fort commodément.* Commodiſſimè.adv.*Cic.* WYGODNIE. *Wygodniey. *Bardzo wygodnie.

COMMODEMENT, (*Avec loiſir,* ou comme l'on parle populairement,*à ſon point & aiſement.*) Commodè. Quando. commodum eſt. *Ter. Plaut.* ZWYGODĄ za wſzczeſnością wolnego czaſu.

COMMODITE',ſubſt.f. (*Aiſe, facilité de vivre ſans peine.*) Commoditas. Facilitas. *Cic.Ter.* WYGODA wczeſność życie bez przykrości.

*Lors que vous aurez la commodité,A voſtre commodité,Aux heures de voſtre commodité,A voſtre loiſir.*Ubi per tempus licebit. *Ter.Plaut.* Kiedy czas pozwoli, iak czas y ſpoſobność pozwoli.

*On y trouve toutes les commoditez de la vie.*Ibi reperire eſt, quæ ſunt neceſſaria ad vitam,*ou* ad victum.*Cic.* Znayduią ſię tam wſzytkie wygody do życia.

*Il aime,il cherche ſes commoditez,ſes aiſes.*Suis inſervit commodis. *Plaut. Ter.* Szuka wygod ſwoich lubi ſwoią wygodę.

COMMODITE',(*Vtilité,avantage.*)Commoditas.Utilitas atis,f.*Cic.* POZYTEK,Zyſk.

On ne ſçauroit dire combien on retire de commoditez des rivieres & des fleuves. Enumerari non poſſunt fluminum opportunitates. *Cic.* Wypowiedzić niemożna iak wiele wygod iak wiele pożytkow z rzek odbieramy.

CMMODITE', (*Voiture qu'on trouve pour aller commendément en quelque lieu.*) Vectura,æ,f. Vehiculum,li,n. *Cæſ.* WYGODA okazya powoz ktory kto znayduie, áby wygodnie záiechać ná mieyſce iákie.

J'ay pris une commodité pour vous venir voir. Vecturâ uſus ſum ut te viſerem. Naiąłem okazyą áłym cię nawiedził.

*On trouve tous les jours des commoditez pour Orleans.*Quotidiè reperiuntur vecturæ, quibus deducimur Aureliam. Co dnień okazye ſię trafiaią do Orleans.

COMMODITE' ſe dit auſſi *des occaſions favorables qui ſe preſentent.*Opportunitas Occaſio.*Cic.* SPOSOBNOSC ſię też mowi o okazyach podaiących ſię do czego.

A la premiere commodité, A la premiere occaſion. Ut ſe ſe dabit occaſio.*Cic.* Zá náypierwſzą ſpoſobnością, zá náypierwſzą okazyą.

COMMODITEZ ſignifient auſſi *Les biens de la fortune.* comme *Il a marié ſa fille à un homme qui a bien des commoditez.* Dedit gnatam in divitias maximas. *Plaut.* SPOSOB znaczy też dobra fortuny, iáko wydał Corkę ſwoię zá człeka bardzo maiętnego bogatego álbo doſtatniego.

ON APPELLE auſſi *commoditez dans un logis, (les aiſements où l'on va ſe décharger le ventre.*)Latrinæ.*Var.Plaut.* WYGODA ſię też mowi w domu komorka ſpoſobna gdzie ná potrzebę chodzą.

COMMOTION, ſubſt. f. terme de médecine, (*qui ſe dit particulierement des ébranlemens & des atteintes du cerveau.*) Cerebri percuſſus. Cerebri percuſſio. *Plin.* WEZDRGNIENIE, Urzęśnienie, wzruſzenie co ſię w lekarſkiey nauce mowi oſobliwie o wzruſzeniu álbo naruſzeniu mozgu.

COMMUER, V. act. terme de palais, pour (*Changer une peine en une autre.*)Commutare.*Cic.* ZAMIENIC iednę karanie w drugie.

COMMUN,m. COMMUNE,f. adject. (*Qui appartient à tous également.*)Communis & hoc commune. *Cic.* SPOŁECZNY, poſpolity, powſzechny, co do wſzyſtkich zarowno należy.

Ce malheur nous eſt commun à tous deux. Communis utriuſque noſtrum calamitas. *Cic.* To nieſzczęście nam oboygu ieſt ſpolne.

Vn ennemi commun. Communis hoſtis. *Cic.* Nieprzyiaciel poſpolity.

Vn mur cammun, Vn mur mitoyen. Paries intergerinus. *Plin.* Sciana ſpolna.

*Ils font bourſe commune.*Communis eſt illis fructus muneris ſui. *Cicer.* Spolny worek maią, ſpolny koſzt prowadzą y ſpolnie ſię zárobkiem dzielą.

COMMUN,(*Vulgaire ordinaire.*) Communis.Vulgaris,& hoc vulgare, *genit.*is.*Cic.* POSPOLITY, proſty, zwyczayny.

*Le droit commun.*Commune jus.*Cic.* **Le ſens commun.*Senſus communis.*Cic.* **N'avoir pas le ſens commun.*Senſu communi planè carere.*Hor.*Prawo poſpolite powſzechne.*Zmyſł, zdanie poſpolite.*Niemieć zmyſłu poſpolitego.

*Vn diſcours commun.*Vulgaris ſermo. **Des paroles communes & triviales.*Trivialia verba.*Suet.* **Vn eſprit commun,Vn eſprit mediocre.* Mens communis. Ingenium mediocre.*Cicer.* Mowa poſpolita potoczna.*Słowa poſpolite y potoczne.*Rozum proſty poſpolity pomierny.

La nature a produit toutes choſes pour l'uſage commun de tous les hommes. Omnes res ad communem hominum uſum natura genuit. *Cicer.* Przyrodzenie wſzyſtkie rzeczy wydaie dla poſpolitey wſzyſtkich wygody, y użytku.

Combattre l'opinion commune. Contra communem opinionem pugnare.*Cic.* Sprzeciwiać ſię poſpolitemu zdaniu.

Cette ſorte d'eſtude n'eſtoit point commune à toute la Grece, mais particuliere à la ville d'Athenes. Hoc ſtudium non erat commune Greciæ, ſed proprium Athenarum. *Cic.* Te náuki nie były poſpolite wſzyſtkiey Grecyi ále właśnie miaſta Ateńſkiego.

LIEU COMMUN,(*Retrait où l'on va aux grands beſoins.*) Latrinæ,arum,f.plur. *Suet.* MIEYSCE poſpolite oſobna komorka gdzie wſzyſcy chodzą na wielką potrzebę.

ON APPELLE en matiere de litterature, *Des lieux communs,(des recueils qu'on fait ſur ce qu'on trouve de plus beau dans les Auteurs pour s'en ſervir dans l'occaſion.)* Loci communes.*Cic.* ZOWIĄ codo nauk, mieyſca poſpolite nie ktore zdania co naywybornieyſze z roznych kſiąg wyięte y ſpiſywane do materyi iákiey ſłużące.

ON DIT,*C'eſt un bruit commun*, (*Tout le monde le ſçait.*) Pervagata res eſt & vulgaris neſcit. *Cic.* MOWIĄ Wieść to poſpolita, poſpolicie to ſłychać, oczym wſzyſcy wiedzą.

COMMUN mis comme un ſubſtantif *Ce n'eſt pas un homme du commun, C'eſt un homme au-deſſus du commun.* Non unus eſt de multis. *Cic.* Non unus eſt è vulgo. *Quint.* POSPOLITOSC zá poſpolity niepoſpolity toczłowiek, nád poſpolitych ludzi człowiek.

*Il a une vertu qui eſt au deſſus du commun.*Singulari nec vulgari virtute præditus eſt. Cnota w nim nad ludzi poſpolitych

ON DIT,*Tout eſt commun entre les amis.* Amicorum ſunt omnia communia. Eſt inter amicos omnium rerum communitas.*Cic.*MOWIĄ wſzyſtko ieſt ſpolne między przyiaciołmi

Il s'eſt diſtingué du commun. A vulgo ſejunxit ſe. **Il s'eſt élevé au-deſſus du commun.* Aſſurrexit ſuprà vulgus.**C'eſt un eſprit hors du commun.* Extra omnem aleam ingenii poſitus. *Plin.* Od poſpolitych ludzi ſię wyłączył.*Po nad poſpolitych ludzi wygurował.*Niepoſpolity to dowcip álbo umyſł.

LE COMMUN mis pour *La pluſpart*,pour *La plus grande partie.* Vulgus,gi,n.*Cic.* POSPOLICIE,miaſto większa liczba, większa część.

Ce que le commun des valets ont accouſtumé de faire. Quod vulgus ſarvorum facere ſolet.*Ter.* Co poſpolicie ſłudzy zwykli czynić.

LE GRAND COMMUN *chez le Roy,(eſt un nom collectif qui ſignifie le lieu où les Officiers logent & mangent.)* Communes ædes. *Cic.* WIELKA poſpolita ſala u Krola mieyſce gdzie urzędnicy nadworni mieſzkaią y iadaią.

*Manger au grand commun.*Aſſidere menſæ communi. Jeść w poſpolitości z drugiemi, u ſtołu poſpolitego z drugiemi.

EN COMMUN ſe dit adverbialement, (*En Communauté.*) In commune.*Cic.***Mettre en commun.*In commune conferre. **Vivre en commun.* Habere communitatem vitæ & victûs. *Cic.***Faire quelque choſe en commun.* Facere aliquid communiter. *Cic.* W POSPOLITOSCI w kupie w zgromadzaniu. *W poſpolitey ſkrzynce álbo do poſpolitey ſkrzynki złożyć álbo oddać. *Zyć w poſpolitości. *Czynić co w ſpołeczności álbo ſpołecznie.

ON DIT auſſi,*Vivre ſur le commun,(lors qu'on va queſter un repas de coſté & d'autre.)* Mendicatio ab aliis cibo paſci. *Ovid.* MOWIĄ też żyć z poſpolitey kuchni, kiedy kto u ſiebie kuchni nie ma ále tam y ſam obiadu ſzuka.

COMMUNAUTE', ſubſt.f. (*Societé d'hommes ou de femmes qui habitent & qui vivent enſemble.*) Communitas.Societas. Sodalitas. *Cic.* ZGROMADZENIE, ſpołeczność męſzczyzn albo białogłow z ſobą razem żyiących.

Eſtablir des communautez Sodalitates conſtituere.*Cic.*Zgromadzenia poſtanawiać.

Communauté de ville,de païs,de peuples. Commune, nis,n. *Cic.*Civitas,atis,f.*Cic.Cæſ.* Poſpolitość miaſta álbo mieſzczan kraiu, narodow.

Des ſtatues dorées par la communauté des Siciliens. Statuæ inauratæ à communi Siciliâ datæ. *Cic.* Oſoby złote dane poſpolitym Imieniem od Sycyliyczykow.

COMMUNAUTE *de biens.* Bonorum communio,onis,f. *ou* communitas,atis,f.*Cic.* SPOLNOSC Dobr.

*Faire communauté de biens.*Societatem rerum facere.*Cicer.* Spolność dobr z kim uczynić.

COMMUNE,ſubſt.f. (*Le menu de peuple.*) Plebs Vulgus. *Cic.* GMIN Gminni poſpolſtwo drobne.

COMMUNES au plurier ſignifie *Le peuple de la campagne,* comme *On a fait armer les communes* Ruſticani juſſi ſunt arma ſumere. *Cæſ.* POSPOLSTWO też znaczy wieśniakow. Czernią. Jako: Kazano do broni poſpolſtwu, záwołano ná Czernią.

COMMUNES (pour dire)*les terres*,ou *les paſturages où les habitans de quelque lieu ou village ont droit de mener paiſtre leurs beſtiaux.* Paſcua Ager compaſcuus.*Cic.* PASTERNIKI grunta łąki álbo paſterniki poſpolite gdzie każdemu wyganiać wolno na paſzą.

COMMUNE'MENT,adv. (*Ordinairement.*) Vulgò. adv. *Cic.* POSPOLICIE zwyczaynie.

COMMUNICABLE, adject.m.&.& f. (*Qui ſe communique, qui ſe gagne, parlant de quelque mal.*) Contagioſus, a, um. *Celſ.* ZARAZLIWY przyrzutny co ſię przyrzucić może od drugiego mowiąc o iákiey chorobie.

COMMUNICATIF, m. COMMUNICATIVE, f. adject. (*Qui ſe communique aiſément.*) Diffuſus,a,um.*Cic.* UDZIELAIĄCY, użyczaiący ſię łatwo.

LES PHILOSOPHES diſent *Le bien eſt communicatif de ſoy.* Bonum eſt ſui diffuſivum. FILOZOFOWIE powiadaią że dobro ſię rade udziela.

COMMUNICATION, ſubſt. f. (*l'action par laquelle on fait quelqu'un participant d'une choſe.*) Communicatio.*Cicer.* Contagio. Contagium. *Cic.* SPOŁKOWANIE uczęſtnictwo prawo ſpolności na co komu uczynione, álbo też zárazenie kogo czym.

COMMUNICATION *de deux rivieres,(Jonction de deux rivieres.)* Fluminum conjunctio Confluens, entis, maſc.gen. ŁĄCZENIE ſię dwoch rzek ſtykanie ſię ich z ſobą wpadanie iedney w drugą.

La mer Caſpienne a communication ſelon les Anciens avec les autres mers par des conduits ſous-terrains. Mare Caſpium veterum teſtimonio cum aliis maribus junctum eſt ſubterraneis canalibus. Morze Kapiyſkie álbo Azyańſkie,álbo chwaleńſkie, łączy ſię z inſzemi morzami według dawnych przez podziemne prowadzenia.

ON DIT en guerre, *Lignes de communication, (Foſſez par le moyen deſquels on va d'un camp en un autre.)* Foſſæ,quibus ab uno propugnaculo ad aliud iter patet. ROWY przechodne przez ktore z iednego okopu do drugiego przechodzą.

COMMUNICATION, (*Commerce, ſocieté,liaiſon.*) Communitas. Societas,atis,f. Commertium,ii,n. *Cic. Plaut.* TOWARZYSTWO ſpołkowanie ſię ſtowarzyſzenie.

Je n'ay aucune communication avec luy. Nulla cum illo mihi eſt communitas, *ou* ſocietas. Nullum habeo cum illo commercium. *Cic.* Niemam żadnego z nim ſpołkowania, z nim ſię cale w niczym nieſpołkuię.

COMMUNICATION *des pieces d'un procès que les Avocats ſe communiquent reciproquement.* Inſtrumentorum litis communicatio. POKAZANIE ſobie papierow álbo obron prawnych ktore Patronowie od ſtron ſobie czynią wzaiemnie

COMMUNIER,V.act. (*Adminiſtrer le ſacrement de l'Euchariſtie.*) Corpus Chriſti dare. ROZDAWAC Komunią.

COMMUNIER,neut. (*Recevoir le corps de J C.*) Corpus Chriſti ſumere.PRZYSTĘPOWAC do Nayświętſzego Sakramentu..

COMMUNION, ſubſt.f. (*La participation au corps de J. C.*)Communio.KOMUNIA Uczęſtnictwo Ciała y krwie Pańſkiey.

COMMUNIQUER,V.act.(*Faire participant quelqu'un d'une choſe.*) Aliquid cum aliquo communicare. *Cic.* UCZĘSTNIKIEM czego uczynić kogo, zwierzyć mu ſię wydać mu ſię z czym.

Communiquer ſes louanges à quelqu'un,luy en faire part. Laudes ſuas cum aliquo participare *Liv.* **Communiquer ſon deſſein à quelqu'un,luy en faire part.* Aliquem conſilii ſui participem facere..*Cæſ.* Conſilia ſua cum aliquo conferre. **Communiquer ſa ſcience.*Copiam ſcientiæ ſuæ alicui facere.*Pli-Jun.* **Communiquer à quelqu'un ſa douleur,lui en faire part.* Dolorem ſuum alicui impertire. *Cic.* Wydać ſię przedkim z pochwałami ſwemi. *Wydać ſię przedkim z imprezą iaką zwierzyć mu ſię zamyſłow ſwoich. * Udzielać komu nauki ſwoiey *Wydać ſię przedkim z żalem ſwoim.

Il m'a communiqué tout ce qui luy faiſoit de la peine. Unà mecum communicavit,quibus curâ áfficiebatur.*Cic.* Zwierzył mi ſię we wſzytkim tym co go dolegało.

*Communiquez moy ce que vous avez inventé, faites moy part de vos inventions.*Me imperti quod commentus es.*Plaut.* Powiedz mi coś wymyślił,wynalazł.

La peſte,la lepre ſe communiquement,ſe donnent,ſe gagnent aiſément,ou *ſe répandent.*Peſtis,lepræ ſerpunt,manant,contrahuntur. *Cic. Plin.* Powietrze y świerzb łatwo ſię przyrzuci, łatwo ſię ſzerzy,łatwo ſię przydaie.

*Le feu ſe communique d'une maiſon à l'autre.*Ignis ab unâ domo ad aliam ſubſilit.*Lucr.* Ogień ſię ſzerży przechodzi od domu do domu.

Le feu s'eſt déja communiqué à la maiſon de voſtre frere,ou *a déja gagné la maiſon de voſtre frere qui eſtoit proche.* Jam proxima ardet domus tui fratris. Iuż ogień poſzedł do domu Brata twego, iuż ſię zaięło u brata twego w domu ktory był bliſki.

COMMUNIQUER ſignifie auſſi *Avoir frequentation, intelligence*,ou *commerce avec quelqu'un.*Habere commercium, *ou* ſocietatem cum aliquo.*Cic.*ZNACZY też uczęſzczać do kogo y mieć z nim zachowanie,w dawać ſię z kim.

EN CE SENS on dit avec le pronom perſonnel, qu'*Vn homme ne ſe communique pas,(quand il ne veut pas hanter les autres,ni ſe découvrir à eux*,ou *ſe laiſſer voir,ſoit par chagrin, ſoit par défiance, ſoit par orgueil.)* Supercilio & moroſitate quadam ductus non amat ſui copiam facere. *Hor.Cic.*W TYM rozumieniu ſię mowi o kim że ſię nie rad wdaie z nikim,kiedy ſię niechce ſpołkować zdrugiemi,ani ſię wydać przedkim, álbo że ſię nie daie widzieć czyli z żalu,czyli to że niedowierza,czyli przez hardość.

*Vn Prince ne doit pas trop ſe communiquer,ſe faire voir familieremrnt à ſes ſujets.*Princeps non debet ſe ultrò nimis ſubditis largiri.*Plaut.* Nie trzeba Panu z poddanemi ſię bardzo wdawać

COMMUNIQUER ſe dit encore *des choſes qui ont un paſſage de l'une à l'autre* comme *Ces deux appartement ſe communiquent par le moyen d'une galerie*,Pervius eſt uſus harum ædium porticu. IESZCZE ſię mowi o tym gdzie przyście ieſt z iednego do drugiego,iako te dwa pomięſzkania ſię łączą z ſobą galeryą przez ktorą z iednego ieſt przyście.

Ces deux mers ſe communiquent. Duo illa maria inter ſe conjunguntur & confluunt in ſe.*Plin.* Te dwa morza ſię łączą z ſobą.

COMMUTATIVE, adject.f. qui ſe dit dans ces mots, *La juſtice commutative.* Juſtitia quæ in commutandis rebus verſatur. SPRAWIEDLIWOSC ktora zawiſła w zamięnianiu rzeczy iakich.

COMPACTE,adject.m.& f.(*Preſſé,ſerré,condenſé.*) Compactus.*Var.*Condenſus Compreſſus.*Plin.* SKŁADANY,Spoiony zſiadły ściśniony gęſty.

REMARQUEZ dans ce mot comme dans tous les mots qui ſuivent,que la lettre *M* ſe prononce comme une *N*,ainſi *Compacte*, &c: comme devant un *B*, ou un *P*. UWAZ że w tym ſłowie francuſkim iako y we wſzytkich naſtępuiących litera *M* w pierwſzey ſylabie na początku ſłowa wymawia ſię iak *N Kąpakt* tak przed *B*.iako przed *P*.

COMPAGNE,ſubſt.f. (*Fille qui eſt amie*,ou *voiſine & familiere avec une autre.*) Socia.Comes. *Ter.Plaut.* TOWARZYSZKA Panna ktora ieſt w przyiaźni albo wſąſiedztwie dobrym z drugą.

Compagne de ſervitude,ou *d'eſclavage.* Conſerva,æ,f.*Tere.* Społ niewolnica.

COMPAGNIE, ſubſt.f. (*Aſſemblée de perſonnes.*) Cœtus. Conventus.*Cic.*Congreſſus.Circulus.*Cic.*SCHADZKA zebranie ludzi wielu na iedno mieyſce.

COMPAGNIE, (*Societé de perſonnes unies enſemble pour quelque choſe que ce ſoit.*) Societas. *Cicer.* SPOŁECZNOSC ludzi między ſobą ſpolność iakią maiących.

Compagnie de gens qui mangent & boivent enſemble. Sodalitas, ſodalitatis. Sodalitium Convictus. *Cic.* Społ ſtołownicy co ſpolny ſtoł maią.

*Compagnie de gens qui demeurent & vivent enſemble.*Contubernium.*Cic.* Społ mieſzkancy co ſpolnie mieſzkaią z ſobą

Cet orateur a eu belle compagnie, c'eſt à dire *un bel auditoire.* Orator iſte magno hominium cœtu dixit. Ten mowca miał pięknych ludzi,to ieſt pięknego ſłuchacza..

Aimer la compagnie,ou *les compagnies.*Hominum frequentiâ & colloquiis delectari. Kochać ſię w poſiedzeniach lubić bywać między ludzmi.

Il eſt homme de compagnie. Homo eſt multorum hominum. (*Terence a dit* eſt perpaucorum hominum. *Il n'aime pas autrement la compagnie.* In cœtibus eſt aſſiduus. Ludzki ieſt człowiek, rad u ſiebie miewa gości y ſam rad bywa w gościnie álbo nie lubi wiele gości.

Il eſt toûjours en compagnie. In cœtibus eſt aſſiduus. Zawſze bywa wpoſiedzeniach.

Il reçoit tous les jours grande compagnie chez luy. Hominum frequentiâ domus illius quotidiè celebratur.*Cic.*Codzień u ſiebie wiele gości miewa.

Il eſt venu grande compagnie chez luy pour le ſaluër, pou luy faire la reverence, pour le congratuler ſur ſa ſanté. Magna ad eum confluxit ſalutantium multitudo,gratulantium de ſuâ valetudine. *Cic.* Wielu ſię ziechało do niego dla powitania, y powinſzowania zdrowia iego.

Il mange toûjours en compagnie. Quotidie convivatur.*Ter.* Co dzień częſtuie gości co dzień miewa.

Voir & frequenter les compagnies. Circulos conſectari. *Cic.* Jezdzić, chodzić na po ſiedzenia.

Frequenter, ou *hanter les mauvaiſes compagnies.* Cum improbis ſocietatem inire.*Cic.* Chadzać uczęſzczać ná złe mieyſca na ladaiakie poſiedzenia.

*Se retirer des compagnies, les fuir, ne point voir le grand monde.*Hominum congreſſus fugere.*Cic.* Uchodzić ſtronić od ludzi, niebywać u nich, nie widywać ſię z ludźmi.

*Congédier une compagnie.*Dimittere cœtum.*Cic.* Pożegnać gości.

Il eſt en compagnie, Il a compagnie chez luy, on l'eſt venu viſiter,ou *manger avec luy.*Non ſolus eſt,& multi apud illum cœnant. Ma gości u ſiebie, wielu ſię ziechało do niego.

COMPAGNIE, (*Celuy qui accompagne.*)Comes, *genit.* comitis,m.*Cic.***Je l'ay regalé & ſa compagnie.*Ei cœnam atque ejus comitibus dedi *Ter.* Ten co z kim ſię razem znayduie w towarzyſtwie. *Częſtowałem go y tych co z nim byli.

COMPAGNIE,(*Cortege qu'on fait à une perſonne en l'accompagnant.*) Comitatus,ûs,m. *Cic.* PROWADZENIE kogo ze czcią, orſzak.

Faire compagnie à quelqu'un, luy tenir compagnie. Addere ſe alicui ſocium.*Cic.* Poyść z kim dla ſpołeczności, *dla kompaniy.*

Fauſſer compagnie à quelqu'un, le quitter. Abſtrahere ſe ab alicujus comitatu. *Cic.* Odſtąpić kogo, umknąć ſię od towarzyſtwa z nim, rozſtać ſię z nim, odſtrzygnąć ſię od kogo.

Il eſt toute ma compagnie, Je ne ſuis qu'avec luy. Aſſidu-

rozbratać ſię álbo kompaniy niedotrzymać.

us eſt mecum. Solâ illius conſuetudine utor. *Cicer.* On ieſt wſzyſtkie towarzyſtwo moie, nie mam tylko iego ſamego.

Se mettre en la compagnie de quelqu'un, ſe joindre à luy. Alicui ſe comitem præbere, *ou* adjungere. *Cic.* Stowarzyſzyć ſię z kim, ſpołkować ſię.

Prendre quelqu'un en ſa compagnie. Aliquem ſibi ſocium adjungere,*ou* adſciſcere.*Cæſ.* Przyiąć kogo do ſpołeczeńſtwa do towarzyſtwa ſwego.

ON DIT, *Avoir la compagnie charnelle d'une femme*, ou ſimplement *Avoir la compagnie d'une femme.* Rem habere cum muliere. *Plaut.* MOWIĄ mieć ſpołeczność cieleſną z białogłową, álbo poproſtu miewać ſpołeczność z nią.

COMPAGNIE en termes de negoce & d'affaires *(ſe dit d'une ſocieté de Marchands*, ou *des gens d'affaires.)* Societas, atis,f.*Cic.* *Publicanorum ſocietas. *Cic.* *La compagnie des partiſans.* SPOŁECZNOSC ſię mowi co do kupiectwa y handlu Społeczność, álbo cech kupiecki.* Społeczność tych co naymuią dobra poſpolite.

COMPAGNIE ſe dit auſſi *(des corps de l'Eſtat, comme le Parlement, l'Vniverſité, la Ville* &c.) Societas,atis,f. Ordo, *genit.*ordinis,m. **Le Parlement.* Ampliſſimus ordo Senatùs. Ampliſſima curia,æ,f. **Vniverſité.* Univerſitas,atis,f. Academia, æ, fœm. ZGROMADZENIE zebranie ſię też mowi, o Stanie Oſob publicznych albo urzędowych w Pańſtwie iákim iáko to ſądu głownego álbo Trybunału, Akademiy, Miaſta. *Trybunał głowny Akademia.

*Mander les compagnies.*Convocare ordines.*Cic.*Zebrać zwołać ſtany wſzytkie.

Noſtre compagnie a reſolu. Decertum eſt à noſtro ordine. *Cic.* Stan naſz poſtanowił.

COMPAGNIE,en termes de guerre,*(Corps de ſoldats commandez par un Capitaine.)* Cohors,*genit.*cohortis,f,Turma.Caterva,æ,f.*Cic.* CHORĄGIEW po woyſkowemu kompania ludzi pułk pod władzą iednego ſtarſzego woyſkowego.

*Compagnie de cavalerie.*Equitum turma,æ,f. **De chevaux légers.*Expedita levis armaturæ turma.*Cic.***Compagnie de cent hommes.*Centuria,æ,f.*Liv.* Chorągiew konnych.*Chorągiew konnych letkich,chorągiew w ktorey ſto ludzi.

Il ſe ſauva avec ceux de ſa compagnie. Cum ſuis turmalibus evaſit.*Liv.* Wyſzedł z całą chorągwią ſwoią,ſalwował ſię

COMPAGNIE,en termes de chaſſe,*(ſe dit des beſtes & des oiſeaux qui vont en troupes,comme les ſangliers & les perdrix* Grex, *genit.*gregis,m.STADO po myśliwſku ſię mowi, o tych ptaſtwie y zwierzu ktore kupami chodzi; iako ſtado kuropatw ſtado dzikow.

DE COMPAGNIE,*(Enſemble.)* Unâ.Simul. Pariter.adv. *Cic.* W KUPIE, razem z ſobą.

COMPAGNON,ſubſt.m.*(de voyage, ſur terre, ſur mer,de travaux,de dangers.)* Socius.*Cic.* Itinerum, navigationum,laborum,periculorum.) TOWARZYSZ drogi lądem, morzem, prac niebeſpieczeńſtw.

Compagnon de mon infortune & de mes malheurs. Socius ærumnæ & mali mei. *Plaut.* * *Compagnon de leur bonne & de leur mauvaiſe fortune.*Proſperarum advarſarumque rerum ſocius.*Tacit.* **Compagnon d'eſtude.*Studiorum ſocius.*Cicer.* TOWARZYSZ nieſzczęścia y dolegliwości moich. *Towarzyſze w złym y w dobrym razie. *Towarzyſz nauk ſpołuczeń.

COMPAGNON *de métier,(qui travaille chez les maitres)* Operarius.MercenariusConduitius..TOWARZYSZ u rzemieśnikow w robocie, czeladnik u mayſtra iakiego w rzemieśle.

COMPAGNON ſe dit en ces façons de parler figurées & proverbiales.*C'eſt un bon compagnon,qui aime bien à rire & à ſe divertir.*Multùm hilaris & jocoſus. TOWARYYSZ rubacha ſię mowi w te ſpoſoby przyſłowia: dobry rubacha do ochoty rad ochocie, y krotofili zartowny, weſoły.

FAIRE *le petit compagnon, (lors qu'un homme eſt glorieux & inſolent.)* Plus æquo ſibi ſumere, *ou* arrogare. *Cic.* BRATAC ſię z kim y zarowno ſobie zuchwale poſtępować.

FAIRE *pair & compagnon avec quelqu'un,(le traitter d'égal.)* Æquare ſe cum alio.*Cic.* **Vivre pair & compagnon.* Æquo & pari jure cum aliquo vivere. *Cic.* BRAT á Brat ſobie zkim poczynać. *Po bratymſtwo z kim zabrać pokumać ſię.

ON DIT dans le diſcours familier, *Je l'ay connu qu'il n'eſtoit encore qu'un petit compagnon, qu'il eſtoit peu de choſe.* Hunc novi,cùm eſſet adhuc humili ac tenui admodum fortunâ,*ou* cùm eſſet adhuc rana.*Petr.*(c'eſt à dire, *lors qu'il n'étoit encore que grenouille.*)MOWIĄ w potoczney mowie znałem go ieſzcze chłopcem kiedy ieſzcze niczym niebył,znałem go ieſzcze żabą.

COMPARABLE,adject.m.& f.*(Qui peut eſtre comparé.)* Comparabilis.Comparandus.*Cic.* POROWNANY,Porownana, rownaniu podległy.

Il n'eſt point comparable à luy. Nec comparandus hic quidem td illum eſt. *Ter.* Nie trzeba go rownać z nim.

COMPARAISON,ſubſt.f. *(Raport de deux choſes.)* Comparatio.Collatio,onis,f.*Cic.*Æquiparatio,onis,f.*Aul-Gel.* POROWNANIE Stoſowanie ſię dwoch rzeczy do ſiebie.

*On peut faire comparaiſon de deux biens honneſtes, pour ſçavoir lequel eſt le plus honneſte.*Poteſt ſæpè incidere comparatio duobus honeſtis,utrum honeſtius.*Cic.* Porownać można dwie rzeczy dobre y przyſtoyne,áby zmiarkować ktora z nich ieſt przyſtoynieyſza.

COMPARAISON ſe prend quelquefois pour *Egalité,reſſemblance,*comme *Faire comparaiſon avec quelqu'un.* Æquiparare ſe.*Cic.* POROWNAC czaſem ſię bierze za podobieńſtwo jako: rownać ſię z kim być podobnym do niego.

Faire comparaiſon de ſes belles qualitez avec celles d'autruy Æquiparare ſuas virtutes ad alterius virtutes. *Plaut.* Porownać ſwoie piękne przymioty z cudzemi.

COMPARAISON eſt auſſi *(une Figure de Rhétorique qui ſert á l'ornement & à l'éclariciſſement d'un diſcours.)* Comparatio,onis,f.*Cic.* POROWNANIE álbo podobieńſtwo ieſt tez ſpoſob mowienia Kraſomowcow dla ozdoby y obiaśnienia mowy iakiey.

EN COMPARAISON.In comparatione.In comparationem *Flor-Rom.* W POROWNANIU

*Vous dites peu en comparaiſon de ce qui arrivera.*Parùm, præ ut futurum eſt,prædicas: *Plaut.* Mało mowiſz w porownaniu tego co będzie.

Ils ont eſtimé peu de choſe tous les dangers en comparaiſon de leur vie. Omnia pericula præ ſalute ſuam levia duxerunt. *Cic.* Mało *álbo* lekce ważyli wſzytkie niebeſpieczeńſtwa w porownaniu z życiem.

Ce n'eſt rien en comparaiſon de la noſtee. Nihil ad noſtram hanc.*Terent.* Nic to w porownaniu z naſzą.

*Ce n'eſtoit rien en comparaiſon du malheur qui nous arriva le lendemain.*Nihil acciderat in comparationem cladis diei poſteræ. Ieſzcze to nic, w porownaniu nieſzczęścia ktore ſię nam na zaiutrz traſiło.

PAR COMPARAISON.Comparando rem cum re.Comparatè.adv.*Cic.* NAPRZYKŁAD.

*Sans comparaiſon.*Sine controverſiâ.ſine dubio.Longè.adv. Bez porownania,nieporownanie,nie rowno.

COMPARATIF,m.COMPARATIVE,f.adject.*(Qui compare.)* Comparativus,a,um. *Cicer.* POROWNAIĄCY, POROWNAIĄCA, co porownywa

COMPARATIF, ſubſt. maſc. *(Degré de compariſon chez les Grammairirns.)* Comparativus gradus. *Quint.* POROWNAIĄCY,rownaiący ſtopień porownaiący u Gramatykow

Le Comparatif eſt un Nom Adjectif qui ſignifie la qualité de la Choſe avec comparaiſon: & il ſe connoit en François quand il y a *Plus*, ou *Davantage* devant un Adjectif ou un Adverbe.On met après le Comparatif. *que.* Ten ſtopień ieſt imię przydatkowe znaczące przymiot iaki z porownaniem á znać go w Francuſkim y Polſkim kiedy ſię znaczy wiecey álbo bardziey, ktore ſłowa ſię w Francuſkim kładą przed imieniem przydatkowym w ſtopniu porownaiącym po tey partykule. *Niż.*

Plus diligent que Pierre. Diligentior Petro, *ou* quàm Petrus. **Plus ſçavant que je ne croy.* Doctior quàm credo. Pilnieyſzy niſz Piotr.*Uczeńſzy niż rozumiem.

COMPARER,V.act. *Conférer une choſe avec une autre.)* Rem cum re,aliquem alteri componere,conferre. ROWNAC porownać co czym ſtoſować.

Comparer les crimes de l'un avec ceux de l'autre. Æquare alicujus ſcelera cum alterius ſceleribus. **Comparer Annibal à Philippe.* Æquare Anuibali Philippum. *Liv.* **Les paroles avec les actions.*Dicta cum factis componere.*Saluſt.*Porownać zbrodnie iedueg o,z zbrodniami drugiego. *Porownać Anibalia z Filipem. *Słowa ſtoſować do uczynkow.

Il ne merite pas de luy eſtre comparé. Nec comparandus hic quidem ad illum eſt. *Ter.* Aie wart nie godzien żeby go do niego rownać.

*Comparer une copie avec l'original.*Conferre deſcriptionem cum tabulis.*Cic.* Stoſować przepiſaną rzecz z oryginałem.

COMPAROISTRE, V. neut. *on prononce* COMPAROITRE, *& l'on diſois autrefois* COMPAROIR: *quelques uns prononcent* comparètre. *(Se preſenter en juſtice.)* Apud judicem,*ou* in judicium,*ou* judicio,*ou* in Iudicio ſiſtere ſe.*Cic.Vlp.* STAWIC ſię ſtanąć do ſądu na termin na znaczony.

*Jour marqué pour comparoiſtre.*Vadimonium conſtitutum. *Cicer.* Dzień naznáczony ſtawienia ſię do ſądu.

Manquer de comparoiſtre, Faire défaut. Vadimoniam deſerer.*Cic.* Nieſtanąć na termin do ſądu.

Faire donner des cautions à quelqu'un pour l'obliger de comparoiſtre. Aliquem vadari.*Cic.* Zaręczyć rękoymią kazać koſtawić że ſię ſtawi do ſądu.

Ajourné à comparoiſtre en perſonne. Præſto adeſſe juſſus. Pozew dać na ſtawienie ſię w oſobie właſney.

COMPARTIMENT,ſubſt.m.*(Diſtribution d'un tout en ſes parties.)*Deſcriptio.Dimenſio,onis,f.*Cic.* PODZIAŁ rozdzielenie całey iakiey rzeczy na części ſwoie.

Faire les compartimens d'un jardin. Hortum in areas, *ou* in pulvinos deſcribere.*Hor.* Ogrod podzielić na kwatery,na grzędy.

COMPARTIMENS,*(Faits de pluſieurs couleurs.)*Ceroſtrotum.*Plin.*Tło w koſtkę álborogiem z rożnych farb oſadzone.

COMPARUTION,ſubſt.f. terme du Palais. *(Préſentation en juſtice.)*Vadimonii obitus,ûs,m. STAWIENIE ſię,termin ſądowy, komparycya do ſądu.

COMPAS, ſubſt.m. *(Inſtrument qui ſert à décrire des cercles.)* Circinus,i,m. *Vitr.* CYRKIEL Inſtrument do ryſowania w okrąg.

Meſurer, ou *faire une choſe au compas.* Circinare. *Plin.* Cyrklem wymierzyć w koło,álbo co wkoło dać pod cyrkiel.

ON DIT au figuré, *Il fait tout par compas & par meſure.* Compoſitè & ordinatè omnia facit. **Il marche par compas & par meſure.*Compoſitè & aptò ambulat.*Colum.*Gradibus compoſitis ambulat. *Vieg.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Wſzyſtko czyni iák pod cyrkiel. *Chodzi ſtąpa iák pod cyrkiel rowno raz w raz.

COMPASSE' ,m.COMPASSE'E,f.part.paſſ.*(Meſuré avec le compas.)*Circino deſcriptus. POD CYRKIEL wymierzony

ON DIT au figuré, *C'eſt un homme compaſſé & reglé en toutes choſes.* In omnibus compoſitus & ordinatus.*Sen.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Człowiek wſzyſtko iák pod cyrkiel czyniący, porządnie, rowno iednoſtaynie.

Il n'y a rien de plus compaſſé & de mieux reglé que la nature. Naturâ nihil eſt aptius, nihil deſcriptius. *Cic.* Niemaſz nic porządniey okryślonego, iák ieſt przyrodzenie.

COMPASSER,V.act.*(Meſurer au compas.)*Circinare.Circino deſcribere Circino dimetiri. *Plin.* CIRKLEM mierzyć według cyrkla opiſać.

ON DIT au figuré *Compaſſer toutes ſes actions, les regler.* Dirigere actiones ad normam rationis.*Cic.* MOWIĄ niewłaśnie ocyrklować wſzyſtkie ſprawy ſwoie, pomiarkować ie.

COMPASSION, ſubſt. f. *(Mouvement de l'ame qui nous porte à avoir pitié des diſgraces d'autruy.)* Miſeratio.Commiſeratio Miſericordia.*Cic.* POLITOWANIE wzruſzenie umyſłu do użalenia ſię nad cudzym nieſzczęściem.

Avoir compaſſion de quelqu'un,luy porter compaſſion. Alicujus miſereri.*Cæſ.Cic.avec l'accuſatif.* Mieć politowanie nad kim

*Avoir compaſſion des malheurs d'autruy.*Alicujus fortunam miſeri. *Cic.* Mieć politowanie nad cudzym nieſzczęściem.

L'eſtat où il me vit luy fit compaſſion, car j'étois crotté juſques aux yeux, & plus paſle que la mort. Ille habitum meum miſeratus, quia luto oblitus eram & letho pallidior. *Pet. B.* Stan w iákim mię obaczył do politowania go pobudził, bom był uſzargany po oczy, á blady iák śmierć.

*Ils avoient compaſſion du malheur commun.*Commune periculum miſerabantur. Zal im było nieſzczęścia poſpolitego.

Je l'ay veu dans la miſere, & j'ay eu compaſſion de luy. Illum vidi miſerum, & me ejus miſeritum eſt. *Plaut.* Widziałem go w biedzie y użaliłem ſię go.

Je commence à avoir compaſſion de voſtre pareſſe. Incipit me miſereri tuæ pigritiæ. Zaczynam ubolewać nad gnuſnością twoią.

Emouvoir,ou *exciter quelqu'un à compaſſion.* Alicuius miſericordiam,act.*Cic.**Emouvoir les juges à compaſſion.*Miſeratione mentem judicum permovere. *Cic.* Pobudzić kogo do politowania.*Wzruſzyć ſędziow do politowania.

FAIRE *compaſſion*, ou *Toucher de compaſſion.* Commovere miſerationem.*(avec un datif.)* *Quint.* WZRUSZAC do politowania czynić politowanie.

Digne de compaſſion. Miſeratione, *ou* miſericordiâ dignus Miſerandus Miſerabilis.*Cic.* Godzien politowania.

D'une façon digne de compaſſion, ou *qui merite compaſſion.* Miſerabiliter Miſerandum in modum.*Cic.*Spoſobem godnym politowania, żałośnie.

COMPATIBILITE',ſubſt.f.*(Qualité des choſes qui ne ſont pas contraires, qui peuvent ſubſiſter enſemble.)* Convenientia, æ,f. Non repugnantia,æ,f. *Cic.* ZGODLIWOSC przymioty rzeczy ktore ſię zgadzaią z ſobą y razem być mogą.

ON DIT figurément *Vne compatibilité d'humeurs.* Morum congruentia. *Suet.* MOWIĄ niewłaśnie zgodliwość umyſłow.

COMPATIBLE, adject.m.& f. *(Qui peut demeurer avec un autre dans un meſme ſujet ſans le détruire,comme le ſec & le chaud.)*Patibilis & hoc patibile,adject. *genit.*is.*Cic.* ZGODLIWY co może z drugim ſię razem znaydować y zoſtawać wſpolnie, iáko ſuchość y ciepło.

COMPATIBLE ſe dit au figuré *(des humeurs & des inclinations.)* Congruens. Conveniens,entis,omn.gen.*Cic.* ZGODLIWY mowi ſię o humorach y chęciach.

Nos humeurs ſont compatibles, conviennent enſemble Congruunt, *ou* conveniunt mores. *Ter.* Umyſły naſze ſą zgodliwe, zgodzą ſię z ſobą.

COMPATIR,V.n.*(Demeurer enſemble dans un meſme ſujet ſans ſe détruire.* Non inter ſe repugnare. ZGADZAC ſię znaydować ſię razem ieden drugiemu ſię nie ſprzeciwiaiąc.

COMPATIR ſe dit au figuré pour *Avoir des mœurs & des inclinations qui conviennent.*comme*Nos humeurs compatiſſent bien enſemble,s'accordent bien.*Congruunt mores.*Cicer.* **Nos humeurs ne peuvent compatir enſemble.* Nobis convenire non poteſt. *Petr.* ZGADZAC mowi ſię niewłaśnie o uwyſłach y ſkłonnościach; iáko: Zgodzą ſię z ſobą naſze umyſły.*Naſze umyſły ſię nie zeydą z ſobą.

COMPATIR,*Eſtre ſenſible à la miſere d'autruy.(Eſtre touché de ſes malheurs.)* Miſeriis,*ou* calamitatibus alicujus commoveri.*Cic.* UBOLEWAC nad nędzą ludzką.

*Compatir aux foibleſſes d'un ami,Souffrir ſes défauts.*Peccatis amici indulgere. *Cic.* Znośić niedoſkonałości cudze, wybaczyć, umieć wzrozumieć przyiacielowi.

COMPATRIOTE,ſubſt.m.& f.*(Celuy,*ou*celle qui eſt d'un meſme païs.)* Popularis.*Cic.* Conterraneus,a,um. *Plin.* ZIOMEK, Ziomka Ten álbo ta co ieſt z iednego kraiu.

C'eſt noſtre compatriote. Eſt noſtras, atis, omn. gen. **C'eſt voſtre compatriote, (parlant à pluſieurs.* Eſt veſtras,atis,omn. gen. Ziomek ieſt naſz, naſzyniec.*Waſz ieſt ziomek mowiąc do wielu.

COMPENSATION, ſubſt. f. *on prononce* companſation. *(Quand ce qui manque d'un coſté eſt ſupplée d'un autre.*Compenſatio.*Cic.* NAGRODA kiedy to co z iedney ſtrony niedoſtaie,z drugiey ſię nagradza.

COMPENSER,V.act.*on prononce* conpanſer. *(Equivaler une choſe par une autre.)* Rem unum aliâ re, *ou* cum aliâ re compenſare.*Cic.* NAGRADZAC,iedno drugim wetować.

COMPERE, ſubſt.maſc. *(Celuy qui tient un enfant ſur les fonts de Bapteſme avec une fille.)* Compater. KUM, Kmotr ten co do Chrztu trzyma z kim.

ON DIT burleſquement *(d'un homme fin & habile dans ſon métier.)C'eſt un compere.*Recoctus ſcriba.*Hor.*Pergraphicus nugator. *Plaut.* MOWIĄ krotofilnie o człowieku obrotnym y biegłym w rzeczach ſwoich: Jeſt to kmotrek.

ON DIT encore, *Tout ſe fait en ce monde par comperes & par commeres,* c'eſt à dire *par intrigues & par ſollicitations.* Hocce tempore omnia occultis artibus & ſollicitationibus conficiuntur. MOWIĄ ieſzcze: wſzyſtko ſię teraz ná świecie dzieie przez kmotry, y przez kumy, to ieſt: przez inſzych zabiegania y namowy.

COMPETENCE,ſubſt.f.*on prononce* competance. *(Qualité qui donne le pouvoir à un juge de juger de quelque different.)* Juſta & legitima juriſdictio. WŁASNOSC,Przyzwoitość,przymiot przez ktory ſędzia przyzwoitą ma władzą ſądzenia ſprawy iakiey.

*Cette affaire eſt de voſtre compétence.*Res iſta vertitur in tuo fora. *Plaut.* Ta ſprawa do twego ſądu właśnie należy.

COMPETENT, maſc. *(on prononce* conpetant.) COMPETENTE, f adject. *(Convenable.)* Conveniens Idoneus. *Cicer.* PRZYZWOITY, PRZYZWOITA, przyſtoyny.

Juge competent. Judex competens. *Vlp.* Judex legitimus, maſc. Sędzia przyzwoity właſny iakiey ſprawy.

COMPETER, V.n. & d'uſage au barreau. *(Appartenir.)* Pertinere, (pertineo, pertines.pertinoi, *ſans ſupin.*) neut.*Cic.* NALEZEC.

COMPETITEUR, ſubſt.m. *(Concurrent,celuy qui prétend à un meſme rang, à un meſme employ, à une meſme fortune.)* Competitor,oris,m.*Cic.* SPOŁ proſzący konkurent, ten co ſię razem ſtara o ſtopień tenże, álbo urząd, álbo ſzczęście iákie.

COMPIEGNE, *(Ville dans le Valois du Gouvernement de*

l'Iſle de France ſur l'Oiſe.)Compendium,ii,n. KĄMPIEN, Miaſto Walezyiſkie Gubernatoryi Wyſpy Francuſkiey nád Ezyą rzeką.

COMPILATEUR, ſubſt.m. (*Auteur qui a recueilli & ramaſſé pluſieurs ouvrages.*) Qui opera varia collegit. ZBIERACZ ten co pozbierał w iedno rożne piſma y kſięgi.

COMPILATION, ſubſt. f. (*Recueil de pluſieurs ouvrages ſur une matiere.*) Collectio,onis,f.*Cic.* ZBIERANINA, wielu rożnych piſm álbo dowodow w iedno zebranie.

(*Compilatio* eſt de Ciceron pour un pillage, je croy qu'on s'en pourroit ſervir à exprimer ce mot, puiſqu'en quelque maniere c'eſt un pillage que ce ramas qu'on fait des Auteurs.) To ſłowo w Cyceronie znaczy złupienie álbo ſplądrowanie, mogłby go y w tym rozumieniu záżyć, gdyż ſwoim ſpoſobem y to ieſt iedno złupienie álbo ſplądrowanie ta zbieranina z rożnych Autorow wzięta.

COMPILER, V.act. (*Faire un recueil ou une compilation de pluſieurs Auteurs,* ou *de pluſieurs choſes tirées de leurs ouvrage.*) Colligere. *Cic.* Compilare. *Hor.* ZBIERAC w raz rożne rzeczy álbo zdania do tegoż ſłużące z rożnych autorow

COMPISSER, V.act.vieux mot. (*Piſſer deſſus.*) Meiere in aliquid,(meio,meiis,minxi,mictum.)neut.*Hor.* POSZCZAC zlać co ſzczynami, ſtare ſłowo.

COMPLAIGNANT,m.COBPLAIGNANTE,f.(*Celuy,ou celle qui ſe plaint.*)Querens Queribundus.*Virg.Cic.*Querulus. *Mart.* USKARZAIĄCY ſię, USGARZAIĄCA, ten álbo ta coſię Uſkarża, nárzeka.

COMPLAINTE,ſubſt. terme de Palais.(*Plainte & Doléance.*) Querela. Querimonia,æ,f. *Cic.* ZAŁOBA termin prawny uſkarżenie ſię.

Former une complainte. Conqueri Queritari.*Cic.* Uſkarżyć ſię, ſkargę donieść álbo złożyć u ſądu.

COMPLAIRE, V. n. (*Se rendre complaiſant, déferer aux volontés & aux inclinations de quelqu'un.*) Obſecundare Alicui, *ou* alicujus voluntati indulgere. *Ter.* Alicui ſupparaſitari. *Plaut.* PRZYPODOBAC ſię komu podchlebnie uſtępować mu we wſzyſtkim woli y chęciom iego dogadzaiąc.

Je vous eſtime le denier des hommes, de vous eſtre mis en teſte de complaire en tout à cét homme. Te eſſe infra infimos homines puto, qui in animum induxeris huic aſſentari. *Ter.* Mam cię zá oſtatniego z ludzi żeś ſobie to uprzątnął w głowie ábyś temu człowiekowi we wſzyſtkim ſię upodobał.

*Se complaire en quelque choſe,Avoir de la complaiſance en quelque choſe.*Aliquâ re delectari.*Cic.* Podobać ſobie w czym mieć w czym upodobanie.

COMPLAISANCE, ſubſt.f. (*Déférence aux ſentimens & aux volontez d'autruy.*) Obſequium, ii, n. Obſequentia, æ,f. *Cicer.Cæſ.* DOGADZANIE we wſzyſtkim woli y zdaniu cudzemu.

En ce temps-cy la complaiſance ſe fait des amis,& la verité des ennemis. Hoc tempore obſequium amicos, veritas odium parit. *Ter.* Temi czaſami czyniemy ſobie przyiaciół dogadzaiąc, nieprzyiaciół niedogadzaiąc.

*Ils ont quelquefois une complaiſance aveugle pour leur eſperit.*Indulgent ingeniorum ſuorum voluptati. *Quint.* Maią czaſem ślepe upodobanie w rozumieniu włáſnym.

Celuy qui verra qu'on aura de la complaiſance pour ſes divertiſſemens, en aura de ſon coſté pour les vôtres. Suis ſtudiis conſentire qui crediderit,laudabit utroque pollice tuum ludum *Hor.* Kto obaczy że mu wyrozumieć y dogadzać umieſz w Jego rozrywkach, On też tobie dogadzać będzie y wyrozumie tobie w twoich.

J'ay eu trop de complaiſance pour vous. Nimiùm habui te delicatum.*Plaut.* Názbytem cię pieſzczenie trzymał y wolno

*Je n'ay point tant de complaiſance pour ma femme; ſi vous en uſiez de meſme, nous en ſeroins mieux tous deux,mais vous vous laiſſez entierement gouverner par elle.*Non ſum adeò obſequens uxori meæ; quod tu idem ſi faceres,in rem noſtram & tuam id eſſet, nunc video in illius poteſtate te eſſe. *Ter.* Nie pozwalam ia tyle żonie moiey, gdybyś y ty tak czynił z ſwoią, oboygu by nam lepiey było; ále ty iey bardzo gorę daieſz nad ſobą.

*Je vous avouë que j'ay une grande complaiſance pour mes enfans;mais ma complaiſance ne va pas juſqu'à les gaſter.*Scio ego meis me eſſe apprimè liberis obſequentem, ſed non adeò ut mea facilitas illorum corrumpat animos. *Ter.* Przyznaię że mam wielkie upodobanie w dzieciach moich, ále to nie idzie ták daleko żeby ſię przez to pſowały.

*Elle croit indigne d'elle d'avoir quelque complaiſance pour ma mere.*Se indignam deputat,quæ concedat matri.*Ter.* Ma ſobie za rzecz niegodną áby w czym uſtąpiła matce moiey.

Je ne vous écris pas cela par complaiſance. Non hæc auribus tuis do.*Cic.* Nie piſzę tego do ciebie przez podchlebſtwo

*Vn flatteur a une complaiſance outrée, il obſerve avec ſoin les moindres mouvemens de celuy à qui il fait ſa cour, il releve tous ſes bons mots & repete toutes ſes paroles.*Adulator in obſequium plus æquo pronus, nutum divitis audit, iterat voces & verba tollit cadentia.*Hor.* Podchlebnik ſtara ſię ſtraſznie we wſzyſtkim przymilić y przypodobać, z wielką pilnością uważa wſzelkie poruſzenie tego komu nadſkakuie, każde iego ſłowko chwali, y powtarza.

J'ay trop de complaiſance pour moy,Je me flatte trop. Nimis mihi indulgeo. *Ter.* Názbyt o ſobie dobrze trzymam, y podchlebiam ſobie ſamemu.

COMPLAISANT,m. COMPLAISANTE,f. adject. (*Qui tâche de plaire & de ſe conformer aux inclinations d'autruy.*) Obſequens, entis,omn.gen. Obſequioſus,a,um.Indulgens,entis,omn. gen. dat.*Cic.* PRZYIEMNY, PRZYIEMNA, miły ktory ſię ſtara każdemu ſię podobać,y według myśli dogodzić

S'il ne tient qu'à donner,& à eſtre complaiſant, je ne ſeray pas des derniers. Si id fit dando atque obſequendo,non poſteriores feram, (*on ſous-entend* partes.) *Ter.* Jeżeli tylko o to idzie áby dawać y dogadzać,nie oſtatni będę do tego.

*Il eſt fort complaiſant.*Mollis eſt in obſequium.*Ovid.* Bardzo ieſt uſłużny miły przyiemny.

Faire le complaiſant. Supparaſitari alicui. *Plaut.* Podchlebſtwem ſię bawić.

Il eſt complaiſant à tout le monde. Omnibus obſequitur. Omnium obſequitur ſtudiis. *Ter.* Ku wſzyſtkim ieſt uſłużny dogadzaiący.

COMPLANT, ſubſt.m.terme d'Agriculture. (*Vigne d'un bon complant*)Vitiarium,ii,n.*Colum.* PŁONNIK termin goſpodarſki, Winnica na dobrym płonniku ſadzona.

COMPLEMENT, ſubſt.m.terme de Géométrie. (*Ce qui reſte pour remplir le reſte d'un quart de cercle.*) Complementum i,n.*Cic.* DOPEŁNIENIE to co zoſtaie dla do pełnienia czwartey części cyrkułu álbo okrągu.

COMPLET,m. COMPLETTE,f.adject. (*Qui a toutes ſes parties*) Completus. Perfectus. Abſolutus. ZUPEŁNY, ZUPEŁNA, co ma wſzyſtkie w ſobie części w cale.

Cette ſomme n'eſt point encore complette. Ea ſumma nondum completa eſt.*Cic.* Jeſzcze ta ſummá nie ieſt zupełna.

Vne periode complette. Perfectus & completus verborum ambitus, *genit.*perfecti & completi verborum ambitûs,m.*Cic.* Peryod mowa cała zupełna.

Vn regiment complet, une legion complette. Juſta & plena legio, *genit.* juſtæ & plenæ legionis,f. Pułk zupełny cały.

COMPLEXION,ſubſt.f.(*Habitude,diſpoſition naturelle du corps.*)Conſtitutio,onis,f.*Cic.Celſ.* POMIARKOWANIE poſtanowienie oſoby, ciała przyrodzenie.

Forte complexion. Corporis firma conſtitution. *Cic.* Przyrodzenie mocne.

Vn corps d'une foible complexion. Infirmum & imbecille corpus. **D'une mauvaiſe complexion.* Corpus mali habitûs. Ciało ſłabego przyrodzenia. *Złego pomiarkowania ciało.

*Il eſt devenu d'une mauvaiſe complexion.*Recidit in malum habitum *Celſ.* Stał złego pomiarkowania.

COMPLEXIONNE',m.COMPLEXIONNE'E,f.*bien,ou mal,(Qui eſt d'une bonne,*ou *d'une mauvaiſe conſtitution.*)Benè,*ou* malè conſtitutus,a um.*Cic.* POSTANOWIONY, POSTANOWIONA, pomiarkowany co do przyrodzenia złe álbo dobrze.

COMPLICE,adject.m.& f. (*Celuy,*ou *celle qui a eu part à quelque meſchante action.*) Socius. Conſcius. Particeps. POMOCNIK ten álbo ta co komu do złego dopomagał.

*Vous eſtes complice de ce crime avec luy.*Eſt tibi ſocietas hujus criminis cum illo. *Cicer.* Jeſteś pomocnikiem iego w tey zbrodni.

Accuſer ſes complices. Indicium ſociorum profiteri. *Mart. Liv.* Wydać pomocnikow ſwoich,powołać inſzych.

COMPLICITE', ſubſt.f. (*Participation au crime de quelqu'un.*)Conſcientia,æ,f.*Cic.* POMCNICTWO w złym.

COMPLIES, ſubſt.f. plur. (*Derniere partie de l'Office du Breviaire, qui ſe doit dire le ſoir avant que de ſe coucher.*) Completorium. KOMPLETA oſtatnia część godzin Kapłańſkich ktora ſię odprawuie wieczor przed ſpoczynkiem.

COM-

COMPLIMENT,ſubſt.m.(*Civilité,*ou *Honneſteté qu'on fait à quelqu'un, ſoit en paroles,* ou *en actions.*) Officioſa verba, orum,n.pl. Officioſa urbanitas, *genit.* officioſæ urbanitanis,f. LUDZKOSC, kłanianie ſię, poſzanowanie ktore kto komu czyni ſłowami álbo uczymkiem.

Je n'aime point les lettres où il n'y a que des complimens. Inanis ſermo litterarum mihi eſt injucundus. *Cic.* Nie lubię liſtow gdzie tylko ſame ſą komplementa.

Sourriant à un compliment ſi naïf. Delectatus ille urbanitate tam ſtultâ.*Petr.* Uśmiechnąwſzy ſię ná komplement tak proſty.

Faites luy s'il vous plaiſt mes complimens, ou ſimplement *Mes complimens,s'il vous plaiſt.* Officiosè gic illi verbis meis ſaulutem.*Cic.* Kłaniay mu ſię proſzę odemnie,álbo też,po proſtu, ukłon moy, ſłużby moie.

Treves de complimens,Laiſſez là tous les complimens. Mitte,*ou* apage iſtam officioſam urbanitatem.Daymy pokoy tym wſzyſtkim komplementom.

*Je ne dis pas cela par compliment,je dis ce que je penſe.*Non id do tuis auribus,ſed veritati.Nie mowię tego przez komplement, mowię tak iak myślę iak trzymam, bez podchlebſtwa.

COMPLIMENT eſt auſſi *Vn témoignage de joye,*ou *de douleur,* (*qu'on rend à ſes amis, quand il leur eſt arrivé quelque bonne,*ou *mauvaiſe fortune.*) Officioſa teſtificatio, *ou* ſignificatio,*ou* congratulatio. KOMPLEMENT oświadczenie radości álbo żalu, uczynione przyiaciołom w okazyi ſzczęścia, álbo nieſzczęścia ich iakiego.

Faire compliment à quelqu'un ſur une choſe,(luy témoigner la joye, ou *la douleur qu'on en reſſent.*) Gratulari alicui re, *ou* de re rem *Cic.**On dit* Gratulari adventu,*ou* de adventu,*ou* adventum alicujus.*Cic.Faire compliment à quelqu'un ſur ſon arrivée.* Poſłać z komplementem do kogo, álbo uczynić mu komplement z oświadczeniem radości álbo żalu naſzego.*Mowią też poſłać z komplementem do kogo winſzuiąc mu ſzczęśliwego przyiazdu, witaiąc go z drogi.

*Faire un complement de condolance ſur la mort de quelqu'un.*Mortem,*ou* interitum alicujus officiosè & peramanter codolere. *Cic.* **Il luy envoya des perſonnes pour luy faire compliment ſur ſon mariage.* Miſit qui officiosè & verbis exquiſitis nuptias illi gratularentur. **Sur ſa ſanté.* De ſalute. *Cic.* **Je vous fais compliment ſur l'alliance d'un ſi grand homme.* Gratulor tibi affinitate tanti viri.*Cæl.ad Cic.*Poſłać z komplementem żałobnym. álbo uczynić komu komplement żałobny z okazyi śmierci czyiey.*Poſłał do niego z komplementem powinſzowania małżeńſkiego poſtanowienia.*Z powinſzowaniem álbo dowiadywaniem ſię o zdrowie.*Winſzuięć ſpowinowacenia z tak wielkim człowiekiem.

COMPLIMENT eſt auſſi *Vne petite Harangue courte & pleine de louanges recherchées, (qu'on fait à des perſonnes de marque,quand elles paſſent dans quelque ville.)* Aureola,& laudibus expreſſa oratiuncula.*Cic.*KOMPLEMENT, mowa krotka z pochwałami wielkiemi ná powitanie oſob zacnych przeieżdzaiących krorędy przez miaſta.

COMPLEMENT ſignifie par antiphraſe *Querelle.*comme *Je l'aborderay & luy feray le compliment qu'il mérite.*Adibo atque hominem accipiam quibus dictis meret.*Plaut.* KOMPLEMENT znaczy opacznie,urażenie kogo ſłowem; Poydę do niego,y takim go komplementem potkam,iakiego godzien

COMLIMENTER,V.act.*on prononce* complimanter.(*Faire des complimens de joye ou de triſteſſe ſur quelque bonne ou ſur quelque mauvaiſe fortune.*) Aliquem urbanitatis officiis proſequi.*Cic.* OSWIADCZAC ſię komu przez ludzkość w ſłowach z radością, żalem, powinſzowaniem ſzczęścia iakiego álbo nieſzczęścia.

*Il alla le complimenter ſur la mort de ſon pere.*Dolorem ſuum de morte patris, verbis officioſis & familiaribus, ipſi teſtificatus eſt. Poſzedł mu oświadczyć ſię z żalem ſwoim z śmierci oyca iego.

COMPLIMENTER *un Prince.*Aureolam atque familiarem oratinculam habere ad Principem. POWITANIE mowę krotką witaiącą,mieć do Pana iakiego imieniem wſzyſtkich.

COMPLIMENTEUR,ſubſt.m.*on prononce* complimanteur.(*Qui ne ſe dit qu'en mauvaiſe part,d'un homme qui ſe rend importun à force de faire trop de complimens.*) In officiis præſtandis ſalutator importunus & faſtidioſus.m.NIEZBYTY naprzykrzony z komplementami y oświadczaniami ſwemi.

COMPLIQUE',m. COMPLIQUE'E,f.part.paſſ. (*Qui ne ſe dit que des maladies, des affaires & des incidens meſlez ou

joints les uns avec les autres.*)Implicitus,Implicatus,a,um.*Cic.* SPLECIONY záwikłany co ſię nie mowi chyba o chorobach álbo ſprawach y przypadkach pomięſzanych,y iedne z drugiemi złączanych.

COMPLOT,ſubſt.m.*Eſpece de conſpiration,deſſein de nuire à quelqu'un, concerté ſecretement entre des perſonnes.*) Coitio, onis,f.*Cic.* Conſpiratio. Conjuratio,onis,f.*Cic.* SPIKNIENIE zmowa zámyſł ſzkodzenia komu ſkrycie namowiony między iakiemi oſobami.

*De complot,Par complot.*Compacto.Ex compacto.*Cic.Plaut.* Przez ſpiknienie ſię, ſpiknąwſzy ſię.

Faire un complot. Facere coitionem.*Cic.* **Faire un complot pour accuſer quelqu'un.* Coire in accuſationem alicujus, *chez les Juriſc.* Spiknąć ſię. *Spiknąć ſię, zmowić ſię ná udanie kogo.

COMPLOTER, V.neut. (*Faire un complot.*)Coire Facere coitionem.*Cic.* SPIKNĄC ſię.

Comploter de faire perdre les biens à quelqu'un;de luy faire un procès. De bonis alicujus coire; in lites coire. *Cic.* Spiknąć ná zgubienie kogo ná fortunie; ná pienianie go prawem.

COMPLUTE, vulgairement ALCALA DE HENARES, (*Ville d'Eſpagne en Caſtille la Neuve, celebre par ſon Vniverſité.*) Complutum, ti, n. KOMPLUT poſpolicie Alkala Miaſto Hiſzpaniy w nowey Kaſztyliy ſławne Akademią.

COMPONCTION,ſubſt.f.terme de Théologie, (*Vne douleur qu'on a dans l'ame d'avoir offenſé Dieu.*)Ex peccatis dolor. SKRUCHA termin Teologiczny, żál ná umyśle że kto Boga obraził.

COMPORTEMENT,ſubſt.m.(*La maniere de ſe conduire.*) POSTEPOWANIE ſobie, poczynanie ſpoſob iako ſobie kto poczyna.

SE COMPORTER,V.n.(*Conduire ſes mœurs, ſa vie d'une telle & telle maniere.*) Tali modo, *ou* tali ratione ſe gerere. POCZYNAC ſobie tak, álbo ták w życiu y obyczaiach ſobie poſtępować.

Il eſt d'un homme moderé de ſon naturel & cultivé par les ſciences,de ſe comporter de maniere dans une puiſſance ſi abſoluë, que ceux auſquels il commande n'ayent pas ſujet d'en deſirer un autre. Permagni hominis eſt ipſâ naturâ moderati ac doctrina eruditi, ſic ſe adhibere, *ou* ſic ſe gerere,in tantâ poteſtate, ut nulla alia poteſtas, iis quibus præſit, deſideretur.*Cic.* Pomiarkowanego to umyſłu y naukami wypolerowanego człowieka ieſt właſna, ták zażywać náywyżſzey władzy y zwierzchności áby ci ktorych ma pod ſobą nikogo inſzego ſobie nie życzyli.

Se comporter honneſtement. Honeſtè ſe gerere. *Cic.* **Sagement,avec ſageſſe.*Sapienter vitam inſtituere.*Ter.* Sprawować ſię poſtępować ſobie przyſtoynie poczciwie. *rozumnie.

Il ſe comporta de maniere dans cette charge, qu'il remporta l'approbation de tout le monde. Eo in munere ſic ſe geſſit, *ou* ſic ſe tractavit, ut ab omnibus laudaretur. Ták ſię na tym urzędzie ſprawił że od wſzyſtkich ogolnie miał zalecenie.

COMPOSE',m. COMPOSE'E,f.part.paſſ.(*Fait.*)Factus. Compoſitus. Concretus. Coalitus,a,um. *Cic.* ZŁOZONY zrobiony.

*Ce parfum eſt compoſé d'or,*ou *Il entre de l'or dans la compoſition de ce parfum.*Unguentum iſtud ex auro concretum eſt. Oleick ten ieſt zrobiony ze złotem, álbo w chodzi złoto w robieniu tego oleyku.

Vn mot compoſé. Vox compoſita.**Qui eſt compoſé de deux mots.* Verbum ex conjunctione factum.*Cic.* Słowo ſkładane. *Składane z dwoch ſłow.

ON DIT au figuré, *Vn viſage compoſé,(qui n'eſt point naturel.)*Vultus compoſitus.*Tacit.* MOWIĄ *niewłaśnie:* twarz álbo poſtawa układana ktora nie ieſt według przyrodzenia, ále uſtroiona, álbo zmyślona.

*Qui a un viſage compoſé,*pour dire *Vn viſage modeſte,tranquille.* Adoleſcens modeſto ſpectatus. Ten co ieſt poſtawy, układney,to ieſt ſkromney ſpokoyney.

UN COMPOSE',comme un ſubſtantif maſculin,(*Mélange de diverſes choſes.*)Coagmentatio & copulatio.*Cic.* ZŁOZENIE pomieſzane w iedno rożnych rzeczy.

UN COMPOSE',(*Vn meſlange de pluſieurs drogues.*) Permiſtio Miſtura. *Colum.* ZŁOZENIE pomięſzanie rożnych rzeczy lekarſkich.

UN COMPOSE',(*Vn tout qui a diverſes parties.*) Totum ex diverſii partibus conſtans.*Cic.* SKŁAD złożenie całey iákiey rzeczy z części ſwoich.

L'hom-

*L'homme eſt un compoſé de deux parties, le corps & l'ame, l'une corporelle & l'autre ſpirituelle.*Homo conſtat ex duabus partibus, corpore & animâ, quarum una eſt corporea,altera ab omni materiæ concretione ſejuncta. *Cicer.* Człowiek ieſt iſtota złozona z dwoch części, z duſzy, y ciała, z ktorych iedna ieſt cieleſna, druga duchowna.

ESTRE COMPOSE' *de* Conflari Conſtare Fieri.*Cic.* Componi.*Plin.* *Quint.* BYC złożonym.*Z.*

ON DIT figurément, *Cét homme eſt tout compoſé de fourberie & de menſonge, Il n'eſt que menſonge & fourberie, Vn fourbe achevé.*Homo totus ex fraude & mendacio compoſitus. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Ten człowiek wſzyſtek ieſt złożony z oſzukania, y kłamſtw, nie ieſt tylko oſzuſtoſtwo y ſzalbierſtwo, oſzuſt doſkonały.

COMPOSE' ſe dit en morale(*des aſſemblées qu'on fait des perſonnes propres à un meſme deſſein.*)comme *Les armées ſont compoſées de ſujets qui ſont naturels & d'eſtrangers.* Conflati ſunt & confecti exercitus ex ſubditis & advenis. ZŁOZONY ſię mowi co do obyczaiow o zebraniu oſob do iedneyże imprezy ſłużących, iáko: Woyſka ſą złożone z oſob z ktorych iedne ſą ſwoie,drugie obce.

COMPOSER,V.act. *Faire quelque ouvrage d'eſprit.*)Componere Elucubrare Elaborare Scribere. *Cic.* PISAC co rozumnego, kſięgi &c.

Compoſer des vers. Carmina condere Carmina pangere.*Cic.* *Vne epitaphe en vers.*Verſus in oſſa componere.*Tibul.* Piſać wierſze, ſkładać.*Krotki nagrobek wierſzami.

*Compoſer en proſe.*Oratione ſolutâ ſcribere.*Var.* **Compoſer en vers.*Verſibus ſcribere.*Cic.* **En Grec,en Latin.* Græcè,Latinè. **En François.* Gallicè.*Cic.* Piſać mową nie wiązaną w wierſze.*Piſać co wierſzami.*Po Grecku,po łacinie.*Po Francuſku.

Des livres plus mal compoſez en Latin qu'ils n'étoient en Grec. De malis græcis,Latinè ſcripta deteriùs.*Cic.* Kſięgi gorzey piſane po łacinie,niż były po grecku.

*Il s'eſt mis à compoſer.*ou *à faire des Comédies.* Scripſit fabulam. Ad ſcribendum ſe dedit. *Cic.* Jął ſię piſać, álbo ſkładać komedye.

COMPOSER ſignifie encore en morale,(*Regler ſes mœurs ſes actions, ſes paroles.*)Componere Fingere.*Cic.Tacit.*UKŁADAC mowi ſię ieſzcze co do obyczaiow,ſpraw, y ſłow.

Il compoſa ſon viſage à la triſteſſe, Il prit un viſage triſte. Compoſuit vultum ad triſtitiam.*Tacit.* Ułożył twarz do ſmutku.

*Il ſe compoſoit de toutes les manieres, Il prenoit toute ſorte de contenance.*Exprimebat omnes vultus.*Cic.* Układał ſię rozmaicie, y wſzelką na ſię brał poſtawę.

QUELQUEFOIS il ſe prend en mauvaiſe part & ſignifie *Faire l'hypocrite, le Tartuffe, Se déguiſer.* comme *Il eſt toûjours composé & jamais naturel, Il eſt toûjours maſqué.* Fictos ſemper vultus prætendit.*Quint* Semper fucatus,*ou* larvatus,*ou* perſonatus eſt. *Plin. Cic.* CZASEM ſię bierze w zły ſpoſob y znaczy obłudnikiem ſię czynić, pokazywać ſię inaczey niż ieſt udaiąc, naprzykład zawſze ſię układa á nigdy ſię iák ieſt właśnie w ſobie nie pokaże, zawſze maſzkarkę noſi.

COMPOSER en termes d'Imprimerie, (*Arranger les lettres d'une copie & les aſſembler en une forme.*) Fuſiles litteras ordinare & digerere. Litterarum typos componere. SKŁADAC terminem Drukarnianym,układać porządnie po ſłowku litery z piſma iakiego, álbo *z Exemplarza*, y zbierać ie ná formę.

COMPOSER ſignifie auſſi,*Inventer, ajoûter à la vérité,& meſme mentir.*Comminiſci. SKŁADAC znaczy też przykładać nad to iak ieſt w rzeczy ſamey y owſzem zmyślać.

COMPOSER en Muſique,(*Inventer des airs & des accords pour les chanter à pluſieurs parties,* ou *les jouër ſur les inſtrumens.*) Cantus, *ou* modos componere. *Tibul.* SKŁADAC w Muzyce wynaydować rożne tony y nuty, áby ie ſpiewać ná rożne części głoſami, álbo wygrawać ná inſtrumentach.

*Il a compoſé des vers pour eſtre jouez ſur le luth.*Carmina ad lyram compoſuit. *Quint.* Złożył wierſze do wygrywania na lutni.

COMPOSER en terme de Guerre,(*Capituler, faire des conditions pour rendre une place.*) De arce, *ou* de urbe dedendâ cum hoſte tranſigere.*Cic. Liv.* UŁOZYC iednać ſię w umowę wchodzić po woyſkowemu o oddanie fortecy iakiey.

Il ſe dit auſſi de tous les traitez & accords qui ſe font dans les affaires civiles, comme *J'aime mieux qu'on compoſe de toutes choſes avec eux en mon abſence.* Me abſente omnia cum illis tranſigi malo.*Cic.* Toż ſię mowi o wſzyſtkich przymierzach, ugodach w ſprawach świeckich, iáko: Wolę że ſię o wſzyſtko godzą y umowią z niemi w niebytności moiey.

*On ne pouvoit compoſer à moins avec des particuliers.*Cum privatis nun poterat tranſigi minore pecuniâ.*Cic.* Nie można ſię było úmowić ſię zgodzić za mniey z prywatnemi ludźmi.

*Il a composé à deux mille ſeſterces.*Pactus eſt duo millia ſeſtertium. *Mart.* Zgodził ſię umowił za dwa tyſiące groſzy.

COMPOSER,ſubſt.m.Terme Ironique.(*Méchant Auteur.*) Ineptus ſcriptor. PARTACZ wierſzopiſz ladaiaki.

COMPOSITE, adject. terme d'Architecture, qui ne ſe dit qu'en cette phraſe, *Ordre Compoſite,* ou *Composé,* (*qui eſt le plus beau des cinq Ordres des colomnes, dont la corniche eſt meſlée des ornemens en chapiteau Corinthien & de l'Ionique.*) Ordo miſtus,*ou* compoſitus. SKŁADANY ſłowo Architektoniki co ſię nie mowi tylko w ten ſpoſob: Porządek ſkładalny álbo ſkładany, ieſt naypięknieyſzy, między pięciorakim porządkiem ſłupow, gdzie w gzemſowaniu ozdoby kapitelu Koryntſkiego y Jonickiego ſą wraz złączane y pomięſzane.

COMOSITEUR,ſubſt.m.(*Sçavant Muſicient, qui compoſe des airs & des parties de Muſique, ſoit pour chanter, ſoit pour jouër ſur les inſtrumens.*)Varietatum & modorum vocum compoſitor. SKŁADACZ Doſkonały Muzykant ktory ſkłada nuty y części muzyki tak ná głoſy iák ná inſtrumenta.

COMPOSITEUR, en termes d'Imprimerie, (*Ouvrier qui arrage les lettres ſur une Regle de cuivre,*ou *de fer, qui rend les lgnes de meſme longueur.*)Litterarum fuſilium compoſitor *ou* diſpoſitor,oris,m. SKŁADACZ álbo Zycer ten co zbiera y układa porządnie litery po blaſzcze miedzianey, álbo żelazney dla rownania wierſzy.

(On appelle cette Regle de fer ou de cuivre *Compoſteur & Compoſiteur*; Il ſemble cependant qu'il ſeroit plus correct de l'appeller *Compoſitoire*, & en Latin *Ferula,æ,f.*) Tę blaſzkę nazywaią ſkładaczka iednakżeby lepiey było nazwać prawidło *W nkielak.*

ON APPELLE encore, *Amiable compoſiteur,* (*celuy qui eſt un arbitre d'équité auquel on ſe rapporte pour accommoder une affaire.*)Arbiter qui res componit,(*ou* Qui averſos amicos componit, *Qui reconcilie des amis qui étoient mal enſemble.*)*Cic.* MOWIĄ ieſzcze iednacz przyiacielſki otym co ieſt obrany od ſtron do zgody ſię zábieraiących ſędzią ugodliwym,ná ktorego zdanie obiedwie ſtrony ſię zdaią.Roziemca,Jednacz ten co godzi przyiacioł zwaśnionych.

COMPOSITION ſubſt.f. (*Aſſemblage,* ou *meſlange de pluſieurs corps.*) Compoſitio, onis,f. ſtructura,æ,f. *Cic.* ZŁOZENIE zebranie w raz rożnych rzeczy zmięſzanych.

COMPOSITION *d'onguents,* ou *de parfums.*Unguetorum compoſitio.*Plin.*OLEYKOW álbo maści rożnych robienie.

COMPOSITION ſe dit *d'une bonne Conſtitution,* ou *d'une bonne Diſpoſition, d'un bon Temperament.* Benè conſtitutum corpus.*Cic.* ZŁOZENIE ſię mowi o dobrym pomiarkowaniu ciała álbo poſtanowieniu.

COMPOSITION, pour des ouvrages d'eſprit, (*L'action de compoſer un livre,un diſcours* &c.)Compoſitio.Scriptio.*Quint. Cic.* PISANIE czego rozumnego.

Ce Poëte a la compoſition dure. Hic Poeta durus eſt verſus componere.*Horat.* **Des vers durs.*Immodulata poemata.*Hor.* Ten Wierſzopiſz piſze z trudnością niegładko niełatwo mu wierſz idzie. *Niegładkie wierſze nieſkładne.

SUJET *d'une compoſition,*(*Matiere qu'on donne pour compoſer.*) Scribendi argumentum,ti,n. *Cicer.* RZECZ do piſania dana, álbo wzięta.

ON APPELLE auſſi COMPOSITION, (*L'ouvrage même qu'on a composé.*)Scriptio,onis,f. NAZYWAIĄ ieſzcze piſaniem álbo piſmem, rzecz ſamą napiſaną,

*Il nous a recité pluſieurs ouvrages de ſa compoſition.*Multa proprio marte ſcripta recitavit.*Hor.* Czytał nam kilka ſztuk piſm ſwoich.

COMPOSITION en termes d'Imprimerie,(*L'arrangement des lettres dans le Compoſtaur, ſuivant la Copie de l'ouvrage*) Litterarum fuſilium diſpoſitio, *ou* conſtructio,onis,f. SKŁADANIE liter po drukarſku w winkielaku po prawidle, álbo blaſzcze według Exemplarza.

Il travaille à la Compoſition, *ou* comme l'on parle parmi les Imprimeurs, *Il eſt à la Caſſe.* Fuſiles litteras diſponit & ordinat. Robi ſkładaiąc litery,álbo robi zycerſtwo, u Kaſzty robi iáko Drukarze mowią

COM-

COMPOSITION,(*Accord, convention.*) Compoſitio. Conditio.Pactio.*Cic.* UKŁAD zgoda umowa.

Venir à compoſition. Venire,*ou* accedere ad pactionem.*Cic.* Przyść do ugody.

Se rendre à compoſition. Quibuſdam conditionibus,*ou* legibus ſe dedere. Ad aliquam conpitionem deſcendere.*Cic.*Poddać ſię pod pewnemi warunkami, y umową.

C'eſt un homme de bonne compoſition, avec lequel on s'accommode volontiers. Facilis in pactionem quamlibet deſcendere. Człowiek ieſt zgodliwy z ktorym ſię łatwo zgodzić.

Prendre une ville par compoſition. Urbem certis quibuſdam conditionibus ſe dedentem accipere. Odebrać miaſto przez ugodę.

COMPOSTELLE, SAN JAGO DE COMPOSTELLA, (*Ville capitale du Royaume de Galice en Eſpagne.*)Compoſtella,æ,fœm. KOMPOSTELLA Miaſto głowne Galicyi w Hiſzpaniy.

COMPOTE,ſubſt.f (*Aſſaiſonnement de viandes, qu'on fait cuire dans un pot avec du lard, des épices & d'autres ingrediens.*) Ciborum in ollâ cum larido & pipere conditura. SADZONA potrawa, przyprawa mięſa wgarku z ſłoniną, korzeniami, y inſzemi zaprawami.

ON DIT auſſi *Vne Compote de fruits,* comme *Des pommes à la compote,* ou *Vne compote de pommes.*Malorum contidura ſaccharo ſoparata, fœm. MOWIĄ też owoce ſadzone, iako: Jabłka ſadzone álbo Duſzone.

COMPREHENSIBLE, adiect. m. & f. (*Qu'on peut comprendre.*) Comprehenſibilis. Quod facilè intelligi & percipi poteſt.*Cic.* POIĘTY co poiąć można.

COMPRE'HENSION, ſubſt.f. (*Action de l'eſprit par laquelle il comprend & conçoit les choſes.*) Comprehenſio.Perceptio,onis,f. *Cicer.* POIĘCIE poymowanie ſiła umyſłu przez ktorą rzeczy poymuiemy.

COMPRENDRE,V.act.(*Renfermer,contenir.*) Continere, Complecti.*Cic.* OBIĄC zamknąć w ſobie, trzymać.

*La nature de l'air comprend les étoiles.*Stellas complectitur natura ætheris.*Cic.* Powietrze zámyka w ſobie gwiazdy.

Le monde comprend toutes choſes dans ſon enceinte. Continet mundus omnia ſuo complexu. *Cicer.* Swiat wſzyſtko w okrągu ſowim zámyka álbo obeymuie.

Cette ſeule vertu comprend, ou *renferme toutes les autres.* Hac unâ virtute omnes reliquæ virtutes continentur. *Cicer.* Ta iedna cnota wſzyſtkie inſze w ſobie zamyka.

Ce crime deteſtable compernd en ſoy tous les autres crimes. Deteſtando illo crimine ſcelera omnia comlpexa ſunt. *Cicer.* Ten grzech obrzydliwy wſzyſtkie inſze w ſobie zamyka.

ON DIT en ce ſens, *Comprendre une choſe en peu de paroles,* pour *La dire en peu de paroles.* Pauciſſimis verbis rem comprehendere. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu zamknąć rzecz w krotkich ſłowach.

ON DIT auſſi, *Eſtre compris dans un meſme malheur.* Iiſdem malis implicari.*Cic.*MOWIĄ być ogarnionym zamknionym w tym że nieſzczęściu.

Ceux de l'Achaie & de la Béocie furent compris dans le meſme traitté. Fœderi eidem aſcripti ſunt Achæi & Bœotii. *Liv.*Achayczykowie y Beoci w toż przymierze zawarci byli.

COMPRENDRE ſe dit figurement pour *Concevoir les choſes en ſon eſprit, en avoir l'intelligence.* Comprehendere Capere Concipere,*ou* Percipere.*Cicer.* POIĄC mowi ſię niewłaśnie za zrozumieć co y w umyśle ſą ſwoim zmieścić.

SE COMPRENDRE. Percipi. *Cicer.* POYMOWAC ſię zrozumieć ſię.

Cela ne ſe comprend pas, ou *ne ſçauroit ſe comprendre* Id in intelligentiam non cadit. *Cic.* To ſię niepoymuie, rozumieć trudno álbo poiąć.

COMPRESSE,ſubſt.f. (*Linge plié en pluſieurs doublet qu'on met ſur la playe que fait la lancette quand on ſaigne.*) Penicillum,i,n. *Celſ.* CHUSTECZKA w kilkoro złożona dla przyłożenia ná rankę y ściśnienia iey po krwi upuſzczeniu.

Il faut bander le bras, & mettre par deſſus une compreſſe trempée dans l'eau. Deligandumque brachium ſuper-impoſito expreſſo ex aquâ frigidâ penicillo. *Celſ.* Trzeba zawiązać rękę przyłożywſzy chuſteczkę w wodzie zmaczaną.

COMPRESSION, ſubſt.f. (*L'action de comprimer.*) Compreſſio.*Vitr.* SCISNIENIE czego do kupy.

*Cette boule de plomb allant & venant dans ce canal étroit, fait ſortir par ſon mouvement l'air enfermé & épaſſi par la compreſſion de l'air.*Pila plumbea decurrendo in anguſtias tubulorum, vehementi decurſu per fauces frequentiam cœli compreſſione ſolidatam extrudit. *Vitr.* Kula ołowiana wypadaiąc y wybiegaiąc z rury ciaſney wywodzi za ſobą powietrze w niey zamknione y zgęśnione przez ściśnienie powietrza.

COMPRIMER, V.act. (*Preſſer avec violence.*) Premere. Comprimere. *Plin.* SCISKAC tłoczyć gwałtem.

COMPRIS,m.COMPRISE,f.part.paſſ.(*Contenu,renfermé.*) Comprehenſus,a,um. Complexus,a,um. *Cic.* ZAMKNIĘTY zawarty znayduiący ſię w czym.

COMPRIS *dans quelque traitté.* Alicui fœderi aſcriptus. *Liv.**Dans quelque malheur.* Aliquo malo irretitus implicitus,a,um.*Cic.* ZAWARTY w przymierzu iákim. *Znayduiący ſię w nieſzczęściu iakim.

Il eſt compris dans ce nombre, Il eſt de ce nombre. Eſt ex eo numero. Zamyka ſię znayduie ſię w tey liczbie.

COMPRIS, (*Conceu,entendu.*)Comprehenſus.Preceptus,a,um. Animo,*ou* mente.*Cic.* POIĘTY myślą zrozumiany.

COMPROMETRE,V.neut.& act.*on prononce* conpromettre *commi s'il y avoit une* n. (*Vouloir ſe rapporter de la déciſion d'un different, au ſentiment de quelqu'un.*) Compromittere, (mitto, mittis, miſi,miſſum.) Promiſſum facere de re aliquâ.*Cic.* ZDAC ſię na ſąd na zdanie czyie w ſprawie iákiey.

COMPROMETTRE ſignifie auſſi, *Mettre,expoſer ſon autorité, ſa réputation, ſon honneur.*&c. Auctoritatem, famam, honorem in periculum adducere. *Cicer.* PODAC wdać ſwoy honor, ſławę w niebeſpieczeńſtwo.

SE COMPROMETTRE *avec quelqu'un,* (*Conteſter avec quelque perſonne indigne.*) Venire in controverſiam cum aliquo infimo. *Cic.* WDAWAC ſię zkim, ſporkę mieć z podłą iaką oſobą.

COMPROMIS, ſubſt.m. *on prononce* conpromis. (*Traitté par lequel on donne pouvoir à des arbitres qu'on a choiſis, de juger & de terminer quelque conteſtation.*) Compromiſſum,i, neut. *Cicer.* KOMPROMISS Zdanie ſię na dobre ludzie na przyiacioł dla zákończenia ſprawy iakiey.

*Faire,*ou *paſſer un compromis.* De re aliquâ compromiſſum facere. *Cic.* Zdać ſię ná ſąd przyiacielſki, ná kompromiſs.

METTRE *une choſe en compromis* ſe dit figurément, *La traitter comme une choſe douteuſe,& qui eſt un ſujet de diſpute & de controvorſe.* Aliquid in diſceptationem, *ou* in controverſiam adducere. PODAC rzecz iaką w wątpliwość.

COMPTABLE, (*ou* contable *comme on doit prononcer.*) adject.m & f. (*Qui eſt obligé de rendre compte.*)Qui pecuniarum rationem debet reddere.TEN co ma za co odpowiedzieć álbo z czego dać rachunek.

COMPTANT (*on prononce* contant.) m.COMPTANTE, f (*Celuy,*ou *celle qui compte, qui calcule.*) Computans Numerans. *Plin.* RACHUIĄCY, RACHUIĄCA, ten álbo ta co rachunek czyni.

COMPTANT,(*Preſent,qu'on compte ſur la table, parlant de l'argent.*)*Argent comptant.* Præſens,*ou* numerata pecunia. *Cic.* GOTOWIZNA, gotowe pieniądze ktore liczą ná ſtole.

*Payer quelqu'un comptant.*Præſenti pecuniâ ſolvere.*Cicer.* Płacić komu gotowizną, liczyć zaraz pieniądze, kłaść pieniądze.

Laiſſer en argent comptant trente mille écus. In numerato relinquere triginta nummorum millia. *Plin.* Zoſtawić gotowego groſza albo pieniędzy gotowych trzydzieści tyſięcy talerow.

*Bailler comptant.*Dare in manum.Dać gotowizną wyliczyć do rąk.

ON DIT auſſi au figuré,*Payer une perſonne tout comptant,* (*lors qu'on repouſſe ſur le champ quelque offenſe qui avoit été faite,ſoit par des coups de main, ſoit par une prompte & piquante raillerie.*)Offenſam aliquam ſibi illatam extemporali dicacitate aut ictibus vindicare. MOWIĄ też *niewłaśnie*: zapłacić komu zaraz gotowizną, kiedy w tym punkcie kto odda za ſwoie álbo razami álbo ſłowami w żartach uſzczypliwych.

COMTE,(*on prononce* conte.)ſubſt.maſc. (*Dénombrement qui ſe fait de pluſieurs choſes.*) Numerus,i,m. *Cic.* RACHUNEK liczba porachowanie wielu rzeczy.

Faire le compte des ſoldats. Numerum militum recenſere. *Liv.* Komput żołnierzy czynić woyſka popis czynić co do liczby, woyſko porachować.

COMPTE, (*Calcul.*) Numerus,i,m.Ratio,onis,f.*Cic.* RACHUNEK, liczba, rachunki.

Le compte eſt bon, eſt juſte, le compte s'y trouve juſqnes à

un

un denier. Comparet argenti ratio. *Ter. Plaut.* Quadrat ratio. *Cic.* **Le contraire ſe dit* Non comparet argenti ratio. *Terent. Le compte n'y eſt pas, ne ſe trouve pas.*) Jeſt liczba wſzyſtkiego, aż do ſzeląga dobre ſprawiedliwe rachunki ſą. *Przeciwna ieſt nie maſz nie doſtaie w rachunku.

LIVRES *de compte* (*où l'on couche la recette & la dépenſe.*) Codex accepti & expenſi. *Cic.* Regeſtra gdzie kto rachunki piſze, wziątku, y wydatku.

Faire, ou *dreſſer ſon compte*. Accepti & expenſi rationes inire. *Cic.* Rachunki ſwoie wygotować álbo oddać.

Mettre, ou *coucher quelque choſe ſur ſes comptes*, ou *dans ſon livre de compte*. Aliquid in rationes inducere. *Cicer.* W rachunkach ſwoich co położyć, włożyć w ſwoie rachunki.

Faire ſes comptes avec quelqu'un. Cum aliquo rationes putare, conferre. *Cic.* Rachować ſię z kim.

Rendre ſes comptes à quelqu'un. Alicui rationes edere. *Cic.* Oddać komu rachunek álbo rachunki ſwoie.

Vn compte fait & arreſté, ou comme l'on parle chez les Notaires, *Vn compte clos, affiné*, ou *ſoudé*. Rationes confectæ & conſolidatæ. *Aſcon-Ped.* Rachunki zakończone álbo zamknione wylikwidowane iák mowią w kancelaryi.

Abreger un compte. Conferre in pauca rationes. *Cic.* Skrocić rachunek.

Vn compte rond. Quadrans ſumma. *(*Le contraire eſt* Excurrens ſumma, *Vn compte rompu.*) Rachunek okrągły rowny *Przeciwna ieſt rachunek nierowny, urwany.

Faire un compte rond. Rotundare ſummam. *Hor.* Rowno okrągło ſię wyrachować.

Je gagnay d'un compte rond deux cens mille écus. Centies ſeſtertiûm corrotundavi. *Petr.* Rowno álbo okrągło rachuiąc zyſkałem dwakroć ſto tyſięcy talerow.

J'ay chargé mon compte du reliqua. Reliquum quod erat in rationibus meis retuli. *Cic.* Reſztę wziąłem na moy rachunek.

Tenir compte & faire recette d'une ſomme, Mettre, écrire une ſomme, ou *la coucher dans ſes comptes*, Rationibus, *ou* in rationibus ſummam aliquam referre. *Cic. Suet.* Ná ſwoy regeſtr wziąć ſummę iaką.

Faire en compte. Computare. Calculum imponere. Rationem ſupputare. Rationem inire. Rationes colligere. *Plin. Colum. Plaut.* Rachunek czynić.

Ouïr & examiner un compte. Expungere, *ou* diſpungere rationes. *Papin.* Słuchać rachunkow y one roztrząſać.

ON DIT au figuré, *Je vous tiendray compte de ce que vous ferez pour luy, Je mettray en ligne de compte ce que vous ferez pour luy*. Quidquid ejus causâ feceris, ego tibi acceptum referam. *Cicer.* MOWIĄ *niewłaśnie*: na moy regeſtr wpiſzę wſzyſtko co dla niego uczyniſz, ná ſiebie to biorę.

Je mets ſur mon compte toutes les obligations qu'il vous aura, tous les bons offices, ou *tous les ſervices que vous luy rendrez*. Quidquid in eum officii contuleris, id ita accipio, ut in me ipſum te putem contuliſſe. *Cic.* Na ſiebie biorę wſzyſtkie obowiązki iego ku tobie y cokolwiek przyſługi y życzliwości iemu oświadczyſz.

ON DIT, *Vous rendrez compte de tout ce qu'ils auront fait, Vous en répondrez*. Præſtabis eorum facta. *Cicer.* MOWIĄ: Będzieſz odpowiadał; álbo ty odpowieſz za to wſzyſtko, co oni zrobią, ná ſwoy karb to weźmieſz.

C'eſt pour voſtre compte, ſi vous le perdez Præſtabis, ſi amiſeris. Na ſwoy karb to ſtraciſz ieżli ſtraciſz.

ON DIT encore, *Je n'ay pas trouvé mon compte à la lecture de ce livre*. Nihil mihi profuit hunc legiſſe librum. MOWIĄ, nie wyſzedłem na moy rachunek, tę kſiążkę czytaiąc, inaczey-em ſobie oniey tuſzył, czegom inſzego ſię ſpodziewał.

Vous ne trouverez pas voſtre compte avec moy, vous n' aurez pas ce que vous eſperez. Te fruſtrabo ſpe tuâ. Nie wynidzieſz na ſwoy rachunek zemną, omylę nadzieię twoię.

ON DIT d'un homme qui gagne & qui proſpere, *Il fait bien ſon compte, il fait bien ſes affaires*. Rem ſuam facit. *Ter.* Lucrum facit. *Plaut.* MOWIĄ: o człowieku ktory zyſkuie y ſzczęści mu ſię; wychodzi na ſwoy rachunek, ná ſwoię liczbę, udaie mu ſię dobrze we wſzyſtkim.

Vous avez voſtre compte, vous eſtes bien dans vos affaires. Tibi benè eſt. *Ter.* Wychodziſz ná ſwoie, udaie ci ſię dobrze

COMPTE, (*Eſtime, conſideration.*) comme *Il ne tient non plus compte de ſon bien, que du fumier*. Bona ſua pro ſtercore habet. *Plaut.* **Ne pas tenir compte de ſa réputation, Ne s'en pas foucier, Ne s'en mettre pas en peine*. Nullo loco habere famam *Ter. Cic.* **Ne tenir compte de ſa liberté*. Projicere libertatem. *Cic.* **Ne tenir compte de quelqu'un au prix de ſoy*. Aliquem præ ſe contemnere. *Cic.* **Tenir plus de compte de quelqu'un que de la République, en faire plus de cas, le conſiderer davantage*. Prævertere aliquem præ Republicâ. *Plaut.* **On ne tiendra compte de vous, ſi vous vous jettez ainſi à la teſte*. Tu te vilem feceris, ſi te ultrò largière. *Plaut.* **On ne tient compte de cét Avocat, Il n'eſt point employé*. Hic patronus friget in foro. *Cic.* RACHUNEK ſzacunek uwaga: iáko nic waży ſobie dobra ſwego tyle dba o nie iák o śmiecie. *Niedbać o Imię ſwoię o ſławę, nie trwać o nię. *Nie dbać o wolność. *Nie mieć ſobie nizacz drugiego w porownaniu z ſobą ſamym. *Więcey ſobie kogo ważyć niżeli Rzeczpoſpolitą. *Nie będą cię zanic mieli ieżeli ſię ták ſam łatwo podaieſz álbo natrącaſz. *Nie dbaią o tego Patrona, niezażywaią go.

COMPTE ſe dit adverbialement & proverbialement en ces façons de parler, *A ſon compte*, ou *Si nous l'en croyons, nous ſommes moins que rien*. Si illi fides fit, *ou* habeatur, ſumus nos nihili, & etiam aliquid minus. RACHUNEK ſię mowi przyſłowiem w takowe ſpoſoby; według iego rachunku, álbo Jeżeli iemu wierzyć ieſteśmy mniey niż nic.

A ce compte là, Si cela eſt. Si ita eſt. Tak kładąc, ieżeli to ták ieſt.

Recevez cela à bon compte, ou *déduction de ce que je vous dois*. Illud accipias de ſummâ detrahendo. **Au bout du compte, au pis aller que m'en peut-il arriver?* Ad ſummum, quid mihi mali evenit? Potrąć to ſobie w rachunku możeſz to ſobie ták wziąć iákbyś już miał u ſiebie w reieſtrze nápiſane. *Wſzyſtko zważywſzy, gdyby też y náygorzey ſię ſtać miało náoſtatek coż mię potka.

ON DIT qu' *Vn homme eſt bien loin de ſon compte*, (*quand il mes-offerre de quelque marchandiſe.*) Longè majore pretio res iſta comparatur, *ou* habetur, *ou* emitur. *Cette choſe s'achette bien plus cher*. MOWIĄ że kto ieſzcze ieſt daleko od liczby álbo rachunku kiedy zle podaie za towar iáki targuiąc go, nie po tych pieniądzach to płaci.

ON DIT encore qu' *Vn homme eſt bien loin de ſon compte*, (*lors qu'ayant raiſonné ſur un faux principe, le ſuccès ne répond point à ſon attente.*) Longè evenire multò intelligit. *Terent.* MOWIĄ ieſzcze że kto zle ſię porachował, kiedy zaſadziwſzy ſię ná iákim fundamencie fałſzywym, ſkutek omyla nádzieię iego.

ON DIT auſſi qu' *Vn homme en a pour ſon compte*, (*quand il luy arrive quelque perte*, ou *diſgrace, qu'il doit porter.*) In illum cuditur hæc faba. *Ter.* MOWIĄ cż ma y on ná karb álbo zá ſwoie, kiedy mu ſię ſzkoda álbo nieſzczęście iákie trafi ktore ponoſić muſi.

ON DIT pareillement, *Vous ne trouverez pas voſtre compte avec cét homme là, il eſt plus fort & plus puiſſant que vous*. Ne te illi committas, tibi enim plurimum præſtat. *Cic.* MOWIĄ tákże, nie wdaway ſię z tym człowiekiem, nie wynidzieſz ná ſwoie z ni, mmocnieyſzy on ieſt od ciebie.

FAIRE *ſon compte*, (*Avoir deſſein.*) comme *Je faiſois mon compte de partir demain, mais le mauvais temps m'en a empeſché*. Statueram cras hinc proficiſci, tempeſtas me detinuit. ZAKŁADAC ſobie tuſzyć ſobie, Zakładałem ſobie wyiechać iutro, ále mi niepogoda przeſzkodziła.

CHAMBRE DES COMPTES, (*Cour ſouveraine où ſe rendent les comptes des deniers du Roy*) Rationum regiarum ſuprema curia. KAMERA Izba álbo mieyſce gdzie záſiadaią ná rachunki ſkarbowe dochodow Krolewſkich.

MAISTRE *des comptes*, (*Premier officier de la Chambre des comptes*) Rationum regiarum magiſter, maſc. A rationibus. *ſeul.* PREZYDENT kamery, ſtarſzy nák rachunkami ſkarbowemi.

AUDITEUR *des comptes*, (*Officier qui examine les comptes & les quittances des traittans, & en fait le rapport à la Chambre.*) Qui eſt ab audiendis & expendendis rationibus regiis. PISARZ rachunkow ſkarbowych, ktory rachunki odbiera od kontrahentow, y one w Izbie ſkarbowych rachunkow podaie.

CORRECTEUR *des comptes*, (*qui corrige les erreurs qui ſe ſont gliſſées dans les comptes.*) Qui eſt à corrigendis rationibus, ſi quis error irreſperit. TEN co poprawia omyłki w rachunkach ſkarbowych.

LIVRES *de comptes*, (*où les négotians écrivent la recette & la dépenſe.*) Accepti & expenſi codex, *genit.* codicis, m. *Cicer.* REGESTRA ſkarbowych rachunkow kſięgi.

Tenir les livres de compte. Scribere nomina digeſta in codicem. *Cic.* Trzymać regeſtra ſkarbowe álbo kſięgi rachunkow ſkarbowych.

COMPTE-PAS, ſubſt. m. *on prononce* conte-pas. (*Inſtrument de Géométrie, qui ſert à connoiſtre combien il y a de pas d'un lieu au un autre.*) Pedometrum, tri, n. INSTRUMENT Geometryczny ſłużączy do pomiarkowania wiele ieſt krokow z iednego mieyſca ná drugie.

COMPTER, (*on prononce* conter.) V. act. (*Faire le dénombrement des perſonnes*, ou *des choſes.*) Numerare. *Plin. Colum.* RACHOWAC liczyć oſoby álbo rzeczy.

Il faut compter les ouvriers & les jours. Rationem inire oportet operarum & dierum. *Cat.* Rachować trzeba rzemieślnikow y dni.

COMPTER, (*Calculer, ſupputer, nombrer*) Putare Computare Supputare. *Cic.* RACHOWAC rachunki czynić.

Compter par ſes doigts, ou *ſur ſes doigts*. Digitis, *ou* articulis computare *Suet. Plin.* Rachować na palcach.

Compter avec quelqu'un. Calculum ponere cum aliquo. *Plin-Jun.* Rachować ſię z kim.

Ils comptent plus de grain qu'ils n'en ont ſemé. Longè plus imputant ſeminis jacti, quàm quod ſeverint. *Colum.* Rachuią więcey zboża niż wyſiali.

Compter le bled, le vin, l'argent. Putare rationem frumentariam, vinariam, argentariam. *Cat.* Rachować zboże, wino pieniądze.

COMPTER, (*Mettre au nombre*, ou *parmi*, ou *entre.*) Numerare numerum ponere. *Cic. Suet.* WRACHOWAC policzyć między.

Compter parmi les Dieux. Referre in Deos, *ou* in numerum Deorum. *Cic. Suet.* **Parmi*, ou *entre les Orateurs*. In numerum Oratorum. *Cib.* Policzyć między Bogi. *Między Mowcow.

Compter une choſe perduë. In perditis ac deſperatis aliquid habere. *Cic.* Rachować álbo mieć co zá rzecz zgubioną, *álbo* zá ſtracone.

COMPTER *pour rien les perſonnes & les choſes*. Pro nihilo putare, Nihili facere. *Plaut.* Nullo loco habere. *Cic.* MIEC zá nic oſoby y rzeczy.

Il n'a compté pour rien tous ſes intereſts, quand il a eſté queſtion de me ſervir. Omnia ſibi poſt putavit eſſe præ meo commodo. *Ter.* Zánic miał ſobie wſzyſtkie ſwoie intereſſa kiedy ſzło o przyſługę moię.

Je compte pour rien un ſervice quand il m'eſt rendu malgré moy. Nullum beneficium duco eſſe, id quod cui facias, non placet. *Plaut.* Nie mam ſobie za nic tákiey przyſługi ktorą mi poniewolnie, álbo przeciwko woli moiey czynią.

COMPTER *ſur quelqu'un*, ou *ſur une choſe*, (*Y faire fond.*) Fidere. Confidere. *Confidere virtuti. *Cæſ.* *Compter ſur ſon courage*. *In aliquo. *Hirt.* *Sur quelqu'un*. *Aliquâ re. *Sur quelque choſe*. *Multum naturâ loci confidebant. *Cæſ.* *Ils comptoient beaucoup ſur l'aſſiette*, ou *la ſituation du lieu*. ZASADZAC ſię na czym polegać ná czym, ubeſpieczyć ſpuścić ſię na co. *Ubeſpieczyć ſię na odwadze ſwoiey. *Polegać ná kim ubeſpieczyć ſię ná nim ſpuścić ſię ná niego. *Spuścić ſię ná co. *Ubeſpieczali ſię álbo ufali bardzo w położenie mieyſca.

Vous ne devez pas tellement compter ſur moy, que vous vous endormiez, comme ſi vous n'avi z rien à faire. Nihil eſt, quòd in dextram aurem fiduciâ mei dormias, quaſi nihil tibi ſit agendum. *Plin-Jun.* Nie trzeba ſię tak ſpuſzczać ná mnie ábyś ſpał ná to iakobyś nie miał nic do czynienia.

Vous avez raiſon de compter ſur moy. Meritò habuiſti fiduciam animi mei. *Plin-Jun.* Maſz racyą ſpuścić ſię na mnie.

Jouiſſez du temps préſent ſans compter ſur l'avenir. Carpe diem quàm minimum credulus poſtero *Hor.* Zażyway chwili, nie ſpuſzczaiąc ſię ná to co być może potym.

Vne armée ſur la quelle on ne peut gueres compter, ou *faire fonds*. Minimæ fiduciæ exercitus. *Liv.* Woyſko ná ktore ſię cale beſpiecznie ſpuścić niemożna.

C'eſt compter ſans ſon hoſte. Fruſtra mecum has rationes deputo *Ter.* Jeſt to rachować ſię bez goſpodarza.

ON DIT figurément qu' *Vn homme compte ſes pas*, pour dire qu' *Il marche gravement & lentement*. Teſtudineo gradu incedit. Graditur lentè. MOWIĄ *niewłaśnie:* rachuie kroki ſwoie, ſtąpa iák z liczby, to ieſt chodzi poważnie y zwolna.

ON DIT, *Tout compté, tout rabattu*. Circumſpectis rebus omnibus, rationibusque ſubductis. abl. *Cicer.* *Toute deduction faite, après avoir compensé les avantages & les inconveniens des choſes*. MOWIĄ wſzyſtko porachowawſzy y potrąciwſzy

wſzyſtko odciągnąwſzy, koſzta y pożytki rzeczy iákiey pomiarkowawſzy.

A compter du jour que. Subductâ ratione temporibus ab eo die, quo. Rachuiąc od dnia ktorego.

COMPTOIR, (*on prononce* contoir.) ſubſt, m. (*Banc*, ou *bureau fermé ſur lequel on compte de l'argent.*) Diribitorium, ii, n. *Plin.* Menſa, æ, f. *Cic.* STOŁ zámykany do rachowania pieniędzy.

Comme j'eus beaucoup gagné, je me retiray du comptoir & je quittay le negoce. Ut rem meam majorem feci, manum de tabulâ, *ou* ſuſtuli me de negotiatione. *Petr.* Zyſkawſzy wiele poprzeſtałem dalſzego handlowania.

COMPULSER, (*on prononce* conpulſer.) V. act. terme de pratique, (*Obliger un Notaire*, ou *Greffier, de délivrer des actes, dont il garde les minutes.*) Exigere ab actuario exemplum tabularum, quæ ſunt penes illum. KOMPULS dać termin prawny, przyciſnąć Piſarza, álbo Kancellaryą do wydania papierow ſłużących do ſprawy iákiey ktore ma u ſiebie.

COMPULSOIRE, (*on prononce* conpulſoire.) ſubſt. m. (*Lettre de Chancellerie, pour contraindre les Notaires à délivrer des actes des pieces dont ils ont les minutes.*) Litteræ regiæ, quibus exigitur exemplum tabularum ab actuario. KOMPULS na wydanie aktow.

COMTE, (*on prononce* conte.) ſubſt. m. (*Homme noble qui poſſede une terre érigée en comte*, Comes, *genit.* comitis, maſc. GRAFF Szlachcic maiący maiętność z nádaniem tytułu Hrabſtwa.

COMTE', (*on prononce* conté.) ſubſt. m. *& quelquefois* f. (*Titre d'honneur que les Princes donnent à certaines Seigneuries, pour les diſtinguer des autres.*) Comitatus, ûs, m. HRABSTWA ieſt też czaſem tytuł godności nadany od Krolow maiętnościom iakim dla rozności od drugich.

COMTESSE, (*on prononce* conteſſe.) ſubſt. f. (*Celle qui poſſede un comté.*) Comes mulier, *genit.* comitis mulieris, f. Comitiſſa, æ, f. TA co ma Hrabſtwo, Hrabina.

CONCA, (*Riviere d'Italie, qui traverſe la Romandiole & ſe jette dans la mer Adriatique.*) Cruſtumium. Cruſtumenius. KONKA Rzeka Włoſka przechodząca przez Romandyolę, wpadaiąca w morze Włoſkie.

CONCASSER, V. act, terme de Pharmacie, (*Caſſer avec un marteau*, ou *un pilon des racines* &c.) Terere. Conterere. *Cic.* UTRZEC, uwiercić termin, Aptekarſki, utłuc młotkiem, álbo tłuczkiem korzenie iakie.

CONCAVE, adject. m. & f. (*Creux & courbé en dedans.*) Concavus. Convexus. *Cic. Virg.* WYDROZANY wewnątrz ze ſpodu wklęſły álbo západły.

CONCAVE comme un ſubſtantif. *Le concave de la Lune*. Concavum Lunæ. (*C'eſt l'eſpace où les élemens ſont enfermez.*) OKRĄG podmieſięczny, mieyſce gdzie żywioły ſię znayduią.

CONCAVITE', ſubſt. f. (*La figure creuſe de quelque choſe*) Convexitas. *Plin.* GRUBA złobowatość wklęſłość západłość

Les concavitez des ſpelonques. Convexæ altitudines ſpeluncarum. *Cic.* Gruby álbo iámy w iaſkiniach.

CONCENTRER *une choſe avec une autre*, V. act. (*Les unir & les incorporer enſemble de maniere qu'elles n'ayent pour ainſi dire, qu'un meſme centre.*) Rem aliquam cum alterâ cogere SCISNĄC ziednoczyć wraz iedno z drugim ták żeby ſię nie zdawało być tylko iedną rzeczą.

SE CONCENTRER, (*S'unir, s'incorporer, rentrer en dedans, tirer vers le centre.*) In unum veluti corpus cogi, (gor, geris, coactus ſum.) paſſ. Coaleſcere Coire. *Ad idem centrum permeare. SCISNĄC ſię złączyć wniść wewnątrz wſkroś ſię zmięſzać, brać ſię do celcu iednego, ściſnąć ſię do kupy.

La chaleur naturelle ſe concentre dans le cœur, ſe retire dans le cœur comme dans ſon centre. Calor naturalis in cor permeat. Ciepło przyrodzone ściſka ſię do ſerca ucieka iáko do celcu ſwego.

CONCENTRIQUE. adject. m. & f. (*Qui a un même centre.*) Cui commune eſt centrum cum re aliâ. (*les Aſtronomes ſe ſervent du mot* Concentricus, a, um.) CO ſię do iednego mieyſca álbo ſrzodka zbiega Gwiazdarze názywaią *ſkoncentrowany*.

CONCEPTION, ſubſt. f. (*Action par laquelle l'homme s' engendre dans le ventre de la mere.*) Conceptio, onis, f. Conceptus, ûs, m. *Cicer.* POCZĘCIE záwiązanie płodu w żywocie matki.

LA FESTE *de la Conception de la ſainte Vierge*. Conceptio Beatæ Mariæ. (*Le moment auquel elle a été conceuë dans les entrailles de ſainte Anne.*) SWIĘTO Poczęcia N.M.P. pier-

wſzy moment w ktory ſię poczęła w wnętrznościach Anny S.

CONCEPTION ſe dit figurément (*de la facilité qu'a l'eſprit de comprendre & de concevoir les choſes.*) Rerum perceptio, *ou* comprehenſio, onis,f. *Cicer.* POIĘCIE ſię mowi o łatwości dowcipu w poięciu każdey rzeczy.

Il a la conception prompte & facile. Huic mens acris eſt & vigens. *(*Le contraire eſt*, Eſt obtuſiore mentis acie. *Il a la conception dure.*) Byſtrego poiętnego dowcipu ieſt. **Przeciwna ieſt* Tępego poięcia, twardey głowy.

LES CONCEPTIONS *de l'ame.* Animi fœtus,uum,m.pl. Mentis cogitata,orum,n.pl. Concepta,orum,n.pl. *Cic.* WYNALAZKI dowcipu ludzkiego, myśli koncepty.

Il a de belles conceptions. Acutiſſimè cogitat. Piękne ma myśli, piękny koncept.

CONCERNANT,m. CONCERNANTE,f.part.act.(*Qui concerne,qui regarde.*)Spectans,antis. NALEŻĄCY, NALEŻĄCA co należy.

CONCERNANT,adverbe & prépoſition, (*Touchant.*)De. CO ſię tycze, tykaiąc ſię, co do.

Il a fait pluſieurs loix concernant le mariage. De nuptiis multas leges fecit. **Il m'a donné pluſieurs bons avis concernant ma charge.* Multa ſapienter me monuit de meo munere. Poſtanowił kilka praw co do małżeńſtwa.*Dał mi kilka pięknych przeſtrog co do urzędu mego.

CONCERNER,V.act.(*Eſtre de la dépendance de quelque choſe, luy appartenir en quelque façon.*)Ad aliquem,*ou* ad aliquid pertinere.*Cicer.* NALEŻEC do czego iákim ſpoſobem.

Les choſes qui concernent, qui regardent la poſtérité. Quæ ad poſteritatis memoriam pertinent,*ou* ſpectant.*Cic.* **Ce la me concerne* Hoc ad me attient.*Plaut.* (*Le contraire eſt*, Id nihil ad me attinet. *Ter.* *Cela ne me concerne en rien.*) To co do potomności należy. *To domnie należy. *Przeciwna ieſt* to do mnie nic nie należy.

CONCERT, ſubſt. m. (*Vnion de voix & d'inſtrumens de Muſique.*) Concentus.Symphonia,æ,f.*Cic.* KONCERT z rożnych głoſow y inſtrumentow muzyki złożony.

Le bois qui eſtoit ſur le rivage retentiſſoit des inſtrumens & des voix de femmes. Lucus ille littoris percrepabat mulierum vocibus cantuque ſymphoniæ.*Cic.* Odgłos muzyki y głoſow ſpiewania białogłow oddawał ſię między drzewami w gaiu pod nad brzeżnym.

On le ramenoit du feſtin parmi les concerts. Reducebatur è convivio cum cantu & ſymphoniâ. *Cic.* Odprowadzono go z uczty między głoſami, z muzyką.

On donnoit un concert dans ces feſtins, & on y beuvoit à grands coups. In iis conviis ſymphonia canebat, maximiſque poculis miniſtrabatur. *Cic.* Brzmiała muzyka na tey bieſiadzie y pili wielbiemi kielichami.

Il ſe fit là un concert d'yvrognerie & de doctrine. Perſonabant omnia vocibus ebriorum & doctorum. *Cicer.* Brzmiały tam razem głoſy uczonych y piianych.

CONCERT ſignifie au figuré *l'Accord de pluſieurs perſonnes pour l'exécution de quelque deſſein bon ou mauvais.* Conſenſus.Concentio Conſenſio,onis.f. Concordia,æ,f.*Cic.* ZNACZY też zgodne ſpiknienie ſię álbo zmowienie ná co dobrego álbo złego.

Agir de concert. Concordi voluntate,(*ou* communi conſenſu)agere. Czynić co zmownie.

Nous ſommes de concert en cela. Concordibus animis rem facimus. Conſpiramus ad illud faciendum. *Cic.* **Travailler de concert à une affaire.* Concordem operam ad rem conferre.*Cic.* **Cela s'eſt fait de concert.* Compoſito,*ou* compacto eſt factam. Zgodziliśmy na to zgadzamy ſię ná to. *Zgodnie na co robić, álbo pracować, zgodą iednoſtayną. *To ſię iednoſtaynie álbo z umowy iednąſtayney ſtało.

CONCERTE',m. CONCERTE'E,f. Part.paſſ. (*Arrêtté, médité.*)Pactus,a,um.Conſtitutus,a,um.UMOWIONA rzecz, umyślona, poſtanowiona.

Le jour eſt concerté. Pacta & conſtituta eſt dies. Dzień ieſt umowiony.

CONCERTER,V.act.(*Faire l'eſſay,la répetition des pieces qu'on doit jouër dans un concert.*) Priùs concinere Præludere. PROBOWAC koncertu muzyki ktory ma być grany.

CONCERT ſe dit figurément (*en parlant des perſonnes qui aviſent & qui déliberent enſemble des moyens de faire réüſſir une choſe.*) De re aliquâ conſilia conferre. ZMOWA ná co,mowi ſię o ſpoſobach y radach do dokazania czego ná radzaiąc ſię.

Nous concertames ce qu'il y avoit à faire. Conſilium cepimus, quid eſſet nobis agendum.*Cæſ.* Námowiliśmy ſię ná radziliśmy ſię zmowiliśmy ſię ná to co czynić trzeba.

ON LE DIT (*d'une perſonne ſeule, qui raiſonne en elle meſme ſur l'execution d'une choſe.*) *Il a long-temps concerté dans ſon eſprit ce qu'il y avoit à faire,* (*Il a bien examiné toutes les circonſtances de ce deſſein avant que de l'entreprendre.*) Diu reputavit ſecum, *ou* volutavit mente, quid ſibi agendum. MOWI ſię o iákiey oſobie ktora z ſobą ſię ſama námyśla o czym, Już on dawno u ſiebie ſię náradził námyślił co miał czynić, álbo co mu uczynić náleży, roztrząſnął dobrze y zważył wſzyſtkie okoliczności tey rzeczy ná ktorą ſię zábierał.

CONCERTER *une réponſe,* (*Conſulter quelle réponſe l'on fera.*) Deliberare,*ou* conſulere,*ou* conſultare, quid ſit reſpondendum. NAMYSLAC ſię náradzać ſię o odpowiedzi iáką uczynić trzeba.

ON DIT figurément qu'*Vne perſonne eſt bien concertée,* pour dire qu'*Elle affecte un certain air de modeſtie,* que *Toutes ſes peroles ſont eſtudiées, affectées & ſouvent hypocrites.* Benè compoſitus,a,um. *Quint.* MOWIĄ o iakiey oſobie że ieſt dobrze námyślona,álbo że ſię dobrze námyśliła y ułożyła w poſtawie, ſłowach y zmyślonych wſzyſtkich ſprawach ſwoich wſzyſtko zmyślenie czyniąc.

CONCESSION,ſubſt.f. (*Octroy de quelque grace,*)Conceſſio, onis,f.*Cic.* NADANIE pozwolenie łaſki iákiey.

Par conceſſion. Conceſſu & beneficio alicujus.*Cic.* Z nadania z przywileiu.

CONCEVABLE,adject.m.& f.(*Qu'on conçoit aiſément.*) Comprehenſibilis & hoc comprehenſibile,adject.*Cic.* POIĘTY co ſię łatwo poiąć może.

CONCEVOIR,V.act.(*Qui ne ſe dit que des femmes & des femelles des animaux.*)Concipere.*Cic.* POCZĄC mowiąc tylko o białogłowach y ſamicach zwierząt.

CONCEVOIR ſe dit figurément & ſignifie *Comprendre.* Concipere. Percipere. Animo comprehendere Cogitatione mente complecti.*Cic.* POIĄC poymować.

Après cela,mortels,concevez de grands deſſeins, allez avec toutes vos précautions vous diſpoſer à jouïr long-temps de vos richeſſes. Ite nunc,mortales,& magnis cogitationibus pectora implete, ite & opes per mille annos diſponite. *Petr.* Teraz tedy śmiertelni ludzie nabiiaycie ſobie głowę wielkiemi imprezami zaſiągaycie daleko nadzieiami, y na niezamierzone lata zażywać fortun waſzych ſobie zákładaycie.

CONCEVOIR, (*Penſer, imaginer, prendre.*) Concipere. Mente,ſecum agitare.*Cicer.* **Concevoir de la haine contre les honneſtes gens.* Odium in bonos concipere. **Ils ont conceu pluſieurs moyens pour voler la République.* Innumerabiles fraudes conceperunt,u Republicam compilarent. *Cic.* MYSLIC umyślić wziąć powziąć. *Wziąć niechęć do poczciwych ludzi. *Umyślili ſobie wiele ſpoſobow áby kraść Rzeplтą.

CONCEU,m. CONCEUë,f.part paſſ. Conceptus,a,um.*Cic.* **Vn enfant conceu.* Conceptus filius,*ou* fetus. POCZĘTY POCZĘTA. *Dziecię poczęte.

CONCEU *dans l'eſprit,* (*Entendu, compris.*) Animo comprehenſus,a,um.*Cic.* POIĘTY w umyśle zrozumiany.

CONCEU, (*Ecrit.*) Scriptus,a,um. Contextus,a,um.*Cicer.* NAPISANY, ná piſmie ná karcie wyrażony.

Sa lettre eſtoit conceuë, ou *écrite en des termes fort civils.* Urbaniſſimis verbis ſcriptæ erant illius litteræ. Jego liſt ieſt nápiſany z wyrażony ſłowami wielkiey ludzkości, álbo ieſt nápiſany z wielką ludzkością.

CONCHE,ſubſt.f.vieux mot qui ſignifioit autrefois *la bonne,* ou *mauvaiſe fortune de quelqu'un.* **J'ay veu autrefois cet homme en fort bonne conche, en belle poſture.* Vidi aliquando hunc hominem, benè de rebus domeſticis conſtitutum.*Cic.* POSTAWA,ſtare ſłowo Francuſkie znaczące niegdyś złą álbo dobrą czyią fortunę.*Widziałem tego człowieka przedtym w bardzo dobrey poſtawie, álbo w piękney poſturze.

CONCHES,(*Ville de la Haute Normandie.*) Conchus,chi, fœm. KĄSZ Miaſto wyżſzey Normandyi.

CONCHYLE, ſubſt.m.(*Poiſſon dont on tire le ſuc pour teindre en écarlate.*) Conhylium,ii,neut. *Hor.* SZARŁATNICZY,pław morſki ktorego krew biorą do farbowania ſzarłatow.

CONCIERGE, ſubſt. m. & f. (*Celuy,*ou *celle qui garde la maiſon d'un grand Seigneur,* ou *un château.*) Atrienſis, ii,m. & f. Atrienſis ſervus.. *Serva atrienſis *pour ſignifier Vne concierge. Petr. Plaut.* *inſularius,ii,maſc. *Pomp.* WROTNY, Wrotna ten álbo ta co pilnuie Domu Pana wielkiego álbo Pałacu lub zamku.

CONCIERGE *d'une priſon,* (*Geolier.*)Ergaſtularius,ii,m. *Colum.*Carcerarius,ii,m.(*Ce mot eſt de Plaute, comme un Adjectif.*) *Qui quæſtum carcerarium facit. *Qui fait la charge de concierge.* WIĘZNIOW niewolnikow ſtroż Ten co ſtraż około więźniow odprawuie.

CONCIERGERIE, ſubſt. f. (*La maiſon du concierge d'un Chaſteau,* ou *des maiſons des Prince.*) Atrienſis cella, *genit.* atrienſis cellæ,fœm. STANCYA mięſzkanie wrotnego to ieſt Dozorcy pałacu álbo zamku iákiego pana odzwiernego.

(On employe rarement ce mot en cette ſignification.)Tego ſłowa w Francuſkim rzadko zazywaią w tym rozumieniu.

CONCIERGERIE.(*Priſon à Paris dans la cour du Palais.*) Carcer Palatinus Publica cuſtodia. *Cic.* WIĘZIENIE publiczne zámkowe w Paryżu.

CONCILE,ſubſt.m.(*Aſſemblée des Prélats & des Docteurs, pour déclarer les choſes qui ſont de foy, regler la diſcipline de l'Egliſe,& reformer les abus qui s'y ſont gliſſez.*)Concilium, ii,n.*Cic.Hor.* Synodus,di,f.*mot grec.* Conventus,ûs,m.*Cicer.* **Concile écumenique,* ou *general.* OEcumenicum, *ou* generale concilium OEcumenica ſynodus,f. **Concile nationnal,compoſé des Prélats & des Docteurs d'une nation entiere.* Unius nationis, *ou* gentis concilium. Concilium nationale. **Concile Provincial,* ou *de toute une province.* Concilium provinciale. ZBOR zgromadzenie Prałatow y Doktorow ná poſtanowienie tego co do wiary náleży y karności Kościelney, iako też poprawy obyczaiow. *Zbor powſzechny. *Zbor Narodu iákiego zgromadzenia Prałatow y Doktorow całego iakiego Narodu. *Zbor Prowincyi iákiey całey.

Aſſembler, ou *convoquer un concile.* Concilium cogere, *ou* convocare Indicere conventus. *Liv.* Naznaczyć álbo zgromadzić Zbor.

Tenir un concile. Habere concilium. Agere conventus. Trzymać odprawować zbor.

(Ces expreſſion ſont de Ceſar & de Tite-Live, pour tenir des aſſemblées ou les grands jours.) Te łacińſkie wyrażenia ſą Cezara álbo Tyta Liwiuſza y znaczą Seymować.

CONCILE,pour *Les Peres du Concile.* Concilii Patres. **Le Concile a ordonné.* Statuerunt Patres concilii. ZBOR zá Oycow zgromadzonych ná zborze iákim.*Zbor poſtanowił, álbo poſtanowili oycowie.

CONCILIABULE,ſubſt.m. (*Aſſemblée de Prelats, qui n'a pas eſté convoquée canoniquement.*) Conciliabulum Conventiculum. ZBORZYSZCZE Zbor nieprawy bezprawnie zgromadzony.

(Ces mots ſont de Plaute pour marquer une petite aſſemblée.) Te ſłowa ſą Plauta znaczące ſchadzkę iáką podłą.

CONCILIATEUR,ſubſt.m. (*Celuy qui taſche de concilier, ou d'accommoder les perſonnes enſemble.*) Conciliator,oris,m. *Vur.* JEDNACZ roziemca ten co godzi ſtrony wſpolnie między ſobą.

CONCILIATRICE, ſubſt.f. (*Celle qui concilie.*) Conciliatrix,icis,fœm. *Cic.* JEDNACZKA ta co ſtrony iedna między ſobą.

CONCILIATION, ſubſt.f.(*Action de concilier.*) Conciliatio,onis,f.*Cic.* JEDNANIE ſtron *Komplanacya.*

CONCILIE',m. CONCILIE'E,f.part.paſſ.*voyez* CONCILIER. POIEDNANY, POIEDNANA.

CONCILIER,V.act.(*Accorder enſemble.*)Conciliare Conjungere Conſociare. *Cicer. Plyut.* JEDNAC zgadzać łączyć razem.

La raiſon & le diſcours concilie les hommes entre eux. Conciliat & conjungit inter ſe homines ratio & oratio. *Cic.* Rozum y rozmowa ludzi między ſobą łączą.

SE CONCILIER *l'amitié,* ou *la bien veillance d'une perſonne.* Sibi aliquem conciliare.*Cic.* Animum alicujus ſibi conciliare.*Liv.* ZIEDNAC ſobie przyiaźń álbo życzliwość czyią.

CONCILIER ſignifie *Accorder des auteurs, des paſſages, des loix,* (*Faire voir qu'il n'y a point de contrarieté.*)Conciliare, *ou* componere ſcriptores inter ſe, (leges, opiniones.) *Cicer.* ZGADZAC znaczy ſtoſować do ſiebie Autorow álbo piſma iákie lub prawa dla pokazania że ſobie nie ſą przeciwne.

CONCIS,m. CONCISE,f. adject. (*Bref, ſuccinct, qui n'eſt point étendu, parlant du ſtile,* ou *d'un diſcours.*) Conciſus, a, um.*Cic.* KROTKI, węzłowaty krotko zebrany nie obſzerny álbo rozwlekły mowiąc o mowie y ſtylu mowienia,

CONCITOYEN,m. CONCIVOYENE,f. adject. (*Qui eſt d'une meſme. ville.*) Popularis,is.com.gen. *Terent.* ZIOMEK iednegoż miaſta wſpoł obywatel.

CONCLAVE, ſubſt.m. (*Salle à Rome diſtribuée en autant de petites cellules,* ou *appartemens qu'il y a de Cardinaux, où ils s'aſſemblent à la mort du Pape pour en élire un autre à ſa place.*)Conclav-,vis,neut. Conclavium,ii.n. ZAMKNIENIE Sala wielka w Rzymie, podzielona ná tyle pokoikow, álbo mięſzkania wiele ieſt Kardynałow, ktorzy ſię tam zieżdżaią po śmierci Papieſkiey, dla obierania inſzego.

(Ces mots Latins ſe trouvent dans Ciceron, Terence & Plaute,pour ſignifier Un appartement ſecret dans une maiſon, & ils peuvent fort bien ſignifier le Conclave.) Te ſłowa Łacińſkie znayduią ſię w Cyceronie Terenczyuſzu y Plaucie znacząc mięſzkanie iákie ná uſtroniu, y mogą bardzo dobrze znaczyć to zamknienie Kardynałow.

CONCLAVE ſe prend auſſi pour ſignifier *Le College des Cardinaux* (*qui ſont enfermez après la mort d'un Pape pour en élire un autre.*) Cardinales. TOZ ſię bierze zá ſamo zgromadzenie y zebranie Kardynałow ná obranie Papieża nowego.

Il a eſté éleu Pape par tout le Conclave. Ab omnibus Cardinalibus Papa fuit renuntiatus,*ou* appellatus. Factus eſt Papa cunctis Cardinalium ſuffragiis. Obrany był Papieżem zgodnie od wſzyſtkich Kardynałow zgromadzonych.

CONCLAVISTE,ſubſt.m. (*Domeſtique d'un Cardinal, qui s'enferme avec luy dant le Conclave, à la mort d'un Pape.*) Cardinalis contubernalis. POKOIOWY, ſługa Kardynała ktory mu w tym zamknieniu ſłuży po śmierci Papieſkiey.

CONCLUANT,maſc. CONCLUANTE,f. part.act. (*Qui conclut.*) Concludens. ZAMYKAIĄCY, ZAMYKAIĄCA, ktory zámyka.

CONCLURRE, V.act. & n. (*Finir, achever, terminer.*) Concludere,(cludo,cludis,cluſi,cluſum.)Abſolvere,(ſolvo,ſolvis, ſolvi, ſolutum.) act.acc. *Cic.* ZAMKNĄC ſkończyć zákończyć.

LE JUGE dit au Palais (*à un Avocat qui bat la campagne, & qui ne dit rien à propos pour ſa cauſe.*) *Concluez.* Abſolve. Finis ſit. SĘDZIA ná ſądach Patronowi ktory ni to ni owo prawi mowić zwykł *kończ waßeć.*

CONCLURRE ſignifie encore *Arreſter une choſe,* (*la réſoudre, promettre de l'accomplir.*) Aliquid ſtatuere,*ou* conſtituere, Decernere. *Cicer.* ZNACZY ieſzcze poſtanowić rzecz iáką uczynić.

CONCLURRE en termes de Philoſophie, (*Tirer une conſequence de deux propoſitions.*) Ex re aliqua aliquid concludere, *ou* inferre. *Cic.* **On conclut de là.* Ex his concluditur. *Cic.* KONKLUDOWAC terminem Filozofiy unoſić co z dwoch propozycyi. *Ztąd ſię w noſi.

CONCLURRE en terme de Palais ſignifie (*Propoſer ſa demande, dire en quoy conſiſte ſa prétention.*)comme *Je conclus à ce qu'il ſoit condamné à l'amende & aux dépens* Itaque pronuntiari poſtulo multam cum litis ſumptibus. KONKLUZYĄ kłaść terminem prawnym, znaczy wyrazić to w ſprawie czego ſtrona po wſzyſtkich dowodach wywiedzionych chce co wnoſi iáko, Konkluduię áby był ſkazany ná grzywny y koſzta prawne.

Conclure à la mort. Mittere ad mortem. *Cic.* Dekretować ſkazać ná śmierć.

Les juges ont conclu à la queſtion, ou *que l'accuſé auroit la queſtion.* Judices dixerunt ad quæſtionem reum eſſe abripiendum. Sędziowie ſkazali na tortury obwinionego.

Les médecins qui ont veu ce malade ont tous conclu à la mort. Medici qui huic ægro ſanando adhibiti ſunt,hunc morti deſtinarunt.*Celſ.* Doktorowie wſzyſcy obaczywſzy tego chorego powiedzieli że umrzeć muſi.

CONCLU,m.CONCLUë,f. part.paſſ.& adject. (*Terminé, fini,achevé.*) Concluſus. Terminatus. *Cicer.* SKONCZONY zákończony.

CONCLU, (*Arreſté, réſolu, déterminé.*) Statutus. Conſtitutus.Decretus,a,um.*Cic.* POSTANOWIONY.

Que cela ſoit donc conclu & arreſté Maneat ergo iſtud.*Cic.* Niechże to ſtanie, álbo ná tym ſtanie, álbo niechże ſię ná tym ſkończy.

CONCLUSION, ſubſt.f. (*La fin d'un diſcours.*) Orationis concluſio Peroratio. *Cic.* KONKLUZYA zákończenie mowy iákiey.

CONCLUSION, (*Conſequence qu'on tire de quelques propoſition.*) Concluſio,onis,f.Illatio,onis,f. *Cic.* KONKLUZYA wnieſiona z iakich propozycyi.

Tirer une concluſion d'une propoſition. Ex re aliquâ inferre concluſionem. Wnieść co z iákiey propozycyi.

ON DIT adverbialement *Pour conclusion*, pour dire *Enfin'brrf*.Tandem adv. Ad ſummum. *Cic.* MOWĄ przyſłowiem ná koniec, ná oſtatek, krotko mowiąc.

ON DIT qu'*Vn homme eſt ennemi de la concluſion*, qu' *Il ne ſinit rien.*Nihil abſolvit. MOWIĄ nie rad kończy, nic nigdy nie kończy.

CONCOCTION,ſubſt.f.terme de medecine.(*qui ſe dit des aliments qui ſe digerent dans l'eſtomac.*)Concoctio, onis,fœm. *Plin.* *On dit mieux. COCTION. KONKOKCYA termin doktorſki o trawieniu iedzenia w żołądku. Lepiey ſię mowi Kokcya.

CONCOMBRE, ſubſt. m. (*Plante reptile qui produit un fruit de meſme nom.*) Cucumis. OGOREK ziele poziemi ſię ciągnące, ktore wydaie owoc tegoż imenia.

CONCOMBRE *ſauvage*. Cucumis ſilvaſtris. *Plin.* OGOREK dziki polny.

CONCOMITANCE, ſubſt.f terme de Theologie,(*Accompagnement,union.*) Concomitantia,æ,fœm. SPOŁECZNOSC iedność termin Teologiczny.

(Ce mot eſt uſité par les Auteurs Eccleſiaſtiques, dans le Myſtere de l'Euchariſtie.) (Tego słowa zazywaią mowiąc o Taiemnicy nayświętſzego Sakramentu.)

CONCORDANCE,ſubſt.f. terme de Grammaire,(*La conſtruction reguliere des nons, en genre, en nombre & en cas.*) Conſtructio,onis,f.*Cicer.* ZGADZANIE Imion w rodzaiu liczbie y ſpadku według gramatyki.

CONCORDANCE, (*Dictionaire des mots de la Bible par ordre alphabitique.*) Index biblicus. KONKORDANCYA Kſięga pewna álbo Dykcyonarz ſłow wſzyſtkiey Biblii porządkiem obiecadła.

CONCORDAT,ſubſt.m, (*Traité.*) Pactum,i,n.*Cic.* ZGODA, Przymierze, poſtanowien iezgodne.

CONCORDE,ſubſt.f.(*Vnion.*)Concordia,æ,f. Conjunctio, onis,f *Cic.* ZGODA iedność.

CONCOURIR, V.n. (*Agir de concert avec un autre pour produire quelque effet.*Concurrere.Conſpirare.*Cic.* ZEYSC ſię zgodzić ſię z kim na dokazanie czego, wſpolnie dopomagaiąc ſobie ſpiknąć ſię.

Le peuple Romain concourut à delivrer la République. Populus Romanus ad liberandam Republicam univerſus conſpiravit. *Cicer.* Lud Rzymſki ſpiknął ſię ná uwolnienie Rzeczypoſpolitey.

Mille choſes concourent à tourmenter mon eſprit. Multæ concurrunt opiniones quæ animum exangeant. *Ter.* Tyſiąc rzeczy ſię zebrało ná utrapienie moie ná ſtrapienie umyſłu mego.

CONCOURS,ſubſt.m.(*Action reciproque des perſonnes,*ou *des choſes qui agiſſent enſemble pour une meſme fin*) Concurſus,ûs,m.Concurſio,onis,f. *Cic.* **Le concours de la Lune & du Soleil.* Concurſio Solis & Lunæ. *Cicer.* **Concours fortuit des atomes,* ou *rencontre fortuite des atomes.*Corpuſculorum concurſio.*Cic.***Concours,*ou *rencontre des voyelles.* Vocalium concurſus. *Cic.* ZBIEZENIE ſię wſpolnie wielu oſob do iednego końca zmierzaiących ſtaranie.*zbieżenie ſię Słońca y Xiężyca *Trafunkowe atomow álbo proſzkow zbieżenie ſię. *Zbieżenie ſię liter kilka ſamo przez ſię brzmiących wiednym ſłowie

CONCOURS, (*Amas de pluſieurs choſes & perſonnes qui ſont aſſemblées.*) Concurſus.ûs,m *Cic.* ZBIEGANIE ſię zgromadzenie rzeczy lub oſob wielu razem.

Lors que Demoſthene haranguoit,il ſe faiſoit un grand concours de toute la Grece pour l'entendre.) Cùm Demoſthenes dicturus erat,concurſus audiendi cauſâ ex tota Græciâ fiebant. *Cicer.* Kiedy Demoſtenes mowił zbiegali ſię ludzie z całey Grecyi dla ſłuchania iego.

CONCRE'TION, ſubſt. f. terme dogmatique. (*Epaiſſiſſement des corps qui ſe durciſſent.*) Concretio,onis,f.*Cic.* ZRASTANIE ſię ſpoienie ſię zſiadanie.

CONCUBINAGE, ſubſt.maſc. (*Habitation d'un garçon & d'une fille qui vivent enſemble comme mary & femme.*) Concubinatus, ûs, m. *Plaut.* NAŁOZNICTWO nierząd ſpolnie mięſzkanie męſzczyzny z białogłową iáko mąż z żoną.

CONCUBINAIRE,ſubſt.m. (*Qui abuſe d'une femme, qui l'entretien pour ſes plaiſirs des honneſtes.*) Concubinus. *Hort.* NAŁOZNIK co nierządu ſpatrzy z białogłową wolną.

CONCUBINE,ſubſt.f. (*Femme dont un homme jouït, ſans qu'il ſoit marié avec elle.*) Concubina,æ,*Cic.* NAŁOZNICA co nieczyſtość z kim płodzi bez małżeńſtwa.

CONCUBINE *d'un homme marié*. Pellex, licis, f. *Cicer.* NAŁOZNICA cudzołoznica co ſię trzyma z żonatym.

CONCUPISCENCE,(*on prononce* concupiſſance.) ſubſt.f. (*Appétit déreglé qui eſt un reſte du peché originel,& qui nous porte au mal.*)Concupiſcentia,æ,f. **S. Paul l'appelle.* Fomes peccati Effrenata appetentia,æ,f.*Cic.* POZĄDLIWOSC żądza nieporządna ktora ieſt ſkutkiem grzechu pierworodnego ciągnąca nas do złego.*S.Paweł ią názywa podniętą grzechową.

CONCUPISCIBLE, adject.m.&.f. *l'Appetit concupiſcible,* (*qui nous porte à nous ſouhaiter du bien.*) Appetitio concupiſcens. POZĄDLIWY, część pożądliwa w człowieku ná Duſzy, ktora nás wiedzie do pożądania tego co nam ieſt dobre.

CONCURRENCE,(*on prononce* concurrance.) ſubſt.fœm. (*Prétention réciproque de deux perſonnes.*) comme *Ils ſont en concurrence de cette charge.*Unum idemque munus ambiunt.In petendo magiſtratu ambo æmuli ſunt. KONKURRENCYA wzaiemne dwoch oſob o iednoſz ubieganie ſię, iáko. ubiegaią ſię álbo ſtaraią ſię obadwa o tenże urząd.

Ils ſont en concurrence de la meſme fille, Ils la recherchent tous deux en mariage, Ils ſont rivaux. Eadem eſt amica ambobus.Rivales ſunt.*Plaut.*Proci ſunt.*Cic.* Staraią ſię ſą w konkurencyi o iednę Damę,ſtaraią ſię o nią obadwa w małżeńſtwo ſą przeciwnikami między ſobą, ſpołproſzący.

CONCURRENT,(*on prononce* concurrant.)m.CONCURRENTE, f. (*Celuy,* ou *celle qui a la même prétention qu'un autre à une charge,* ou *à un meſme avantage.*) Competitor, oris,m.*Cic.* KONKURENT ſpołzaletnik álbo ſpołproſzący Ten, álbo ta co ſię o iedno ſtara z drugim o iedenże urząd, álbo dobra iákie.

Il eſt mon concurrent à l'Empire. Æmultus eſt imperii. *Ter* On ieſt moim konkurentem do Ceſarſtwa.

Eſtre concurrent avec quelqu'un pour un meſme heritage Alicui hereditatem concurrere. *Papin.* KONKUROWAC z kim oiednoż dziedzictwo.

CONCURRENT *on Rival en amour.*Rivalis.*Plaut.*SPOŁZALETNIK ſpołmiłośnik, przeciwnik w kochaniu.

CONCUSSION,ſubſt.fœm (*Volerie, exaction faite par un Officier public, qui ſe fait payer de plus gros droits que ceux qui luy ſont attribuez.*) Concuſſio,onis,f. *Vlp.* Repetundarum crimen *Cic.Tacit.* ZDIERSTWO urzędowne.

Accuſer quelqu'un de concuſſion. Accuſare aliquem repetundarum, *ou* de repetundis.*Cic.* Donieść kogo o zdzierſtwo.

Qui eſt accuſé de concuſſion. Repetundarum reus, *genit.* rei m.*Cic.* Zdzierca urzędowny oſkarżony.

Convaincre quelqu'un de concuſſion. Tenere aliquem repetundarum *Cic.* Dowieść komu zdzierſtwo urzędowne.

*Qui eſt convaincu de concuſſion.*Repetundarum compertus, t,m. Przekonany o zdzierſtwo urzędowne.

CONCUSSIONNAIRE,ſubſt.m.(*Qui fait des concuſſions.*) Pecuniarum ultra fas iniquus exactor, *genit.*exactoris iniqui, m.*Quint.* ZDZIERCA urzędowny.

CONDAMNABLE, (*on prononce* condanable, *ſans faire ſonner l'm.*) adject. m. & f. (*Qui merite d'eſtre condamné.*) Damnandus. Condemnandus.*Phæd.* GODZIEN potępienia.

CONDAMNATION, (*on prononce* condanation.)ſubſt.f. (*Jugement qui condamne.*)Damnatio.*Cic.* SKAZANY przez ſąd potępiony oſądzony.

Prononcer une condamnation contre quelqu'un. Damnatorium judicium in aliquem dare. *Cicer.* Dekretem kogo ſkazać potępić.

CONDAMNER,(*on prononce* condaner, *ſans faire ſonner l'm.*)V.act. (*Prononcer un jugement contre quelqu'un.*) Damnare. Condemnare. *Cicer.* POTĘPIC ſkazać dekret ná kogo wydać.

Condamner quelqu'un d'un crime. Damnare aliquem ſceleris.**De violence, de crime de leze majeſté.* Damnare, *ou* condemnare aliquem de vi, de majeſtate, *ou* majeſtatis.*Cic.* Oſądzić kogo o kryminał o gwałt. *O kryminał głowny przeciwko duſtoieńſtwu Krolewſkiemu.

*Condamner à payer une ſomme,*ou *Condamner à une ſomme.* Damnare ſummâ. Dekretować oſądzić ná zápłacenie ſumy.

CONDAMNER *quelqu'un à quelque peine.* Damnare aliquem ad pœnam.**Aux minieres* In metallum damnare.*Plin-Jun.* **A une priſon perpetuelle.* Dare æternùm in cuſtodiam. *Cicer.* **A netoyer les égouts.* Ad purgationes cloacarum dare. *Plin-Jun.* **Aux galeres.*Ad remũ dare.**A l'amende.*Aliquem multâ multare.*Cic.***A l'exil,au banniſſement.*Exilio damnare. *Suet.**A mort.*Addicere morti.*Cicer.* Oſądzić ſkazać kogo ná karę iaką. *Ná kopanie kruſzczow. *Ná wieczne więzienie. *Ná chędożenie kanałow álbo ſtekow.*Ná galery. *Ná przeſądy álbo grzywny. *Ná wygnanie álbo wyświecenie. *Ná pilnowanie,álbo pożarcie dzikich beſtyi. *Ná śmierć.

*Eſtre condamné de peculat.*Damnari peculatûs.**De concuſſion.*De pecuniis repetundis.**Eſtre condamné d'avoir brigué.* Ambitûs damnari. *Cicer.* Być oſądzanym o kradzieſz ſkarbu publicznego. *O zdzierſtwo urzędowne. *O nieporządne zábieganie urzędu.

*Eſtre condamné d'avoir pris de l'argent.*Damnari ſordium. *Plin-Jun.* Bydź oſądzonym o branie korupcyi.

Eſtre condamné envers quelqu'un. Damnari alicui. *Vlp.* Bydź oſądzonym komu ná co.

Eſtre condamné ſans avoir eſté ouï. Indictâ cauſâ damnari. *Cicer.* Bydź oſądzonym nie bywſzy ſłuchanym.

Qu'il ſoit condamné à ne point boire de vin de vingt jourt. Hæc mulcta ei eſto, ut viginti dies vino careat.*Plaut.* Niech go oſądzą áby wina niepił przez dni dwadzieścia.

Qui n'a point eſté condamné. Indemnatus,a,um. *Cic.Plaut.* Nie oſądzony.

CONDAMNER, (*Blaſmer, déſapprouver.*) Vituperare. Arguere.*Cic.* GANIC przyganiać odrzucać.

ON DIT, *Condamner une porte,* (*la fermer, la boucher de maniere qu'un ne la puiſſe plus ouvrir.*) Ita obſtruere & obturare januam ut non poſſit apperiri. ZGUBIC ſtracić drzwi iákie, ták ie zábić, żeby ich więcey nie otwierano.

CONDE', (*Ville du Comté de Hainaut.*)Condæum,æi,neut. KĄDE Miaſto Hannonii.

CONDE' *ſur Nerau.* Condæum ad Nerallum. KĄDE Miaſto nad Neraką.

CONDENSATION,ſubſt.f. *on prononce* condanſation.(*L'action de condenſer & d'épaiſſir une choſe.*) Denſatio,f. *Plin.* ZGĘSNIENIE ściśnienie.

La condenſation de l'air, lors qu'il ſe condenſe & s'épaiſſit. Denſus, *ou* denſatus aer, m. *Hor.* Zgęśnienie powietrza ściśnienie dokupy.

CONDENSER,V.act.*on prononce* condanſer.(*Rendre plus dur, plus ſolide,*ou *épaiſſir.*) Denſare,Condenſare *Liv.* ZGĘSCIC ściſnąć uczynić co gruntownieyſze y mocnieyſze.

SE CONDENSER. Denſari.*Var.* GĘSNIEC, gęſnąć.

CONDESCENDANCE,ſubſt.f.*on prononce* condeſſandance. (*Déférence reſpectueuſe qu'un inférieur a pour ſon ſupérieur.*) Obſequium,ii,n. *Cicer.* USŁUżNOSC poſzanowanie uſtępowanie niżſzego wyżſzemu.

CONDESCENDANCE, (*Indulgence d'un ſupérieur pour inférieur, & un ami pour ſon ami.*) Indulgentia,æ,f.*Cæſ.* ŁASKAWOSC ſkłonność wyżſzego ku niżſzemu álbo przyiaciela ku przyiacielowi powolność.

Qui a beaucoup de condeſcendance pour ſon pere. Perindulgens in partem. *Cicer.* Ktory ma wielkie poſzanowanie ku oycu ſwemu.

Vſer de condeſcendance quand il faut. Obſecundare in loco. *Ter.* Zażyć powolności tam gdzie trzeba.

Il a de la condeſcendance pour tout le monde. Ad omnium mores & voluntates accommodatus eſt. Układny y łagodny ku wſzyſtkim dogadzaiący.

CONDESCENDANT, (*on prononce* condeſſandant.)maſc. CONDESCENDANTE. Obſequens.Indulgens.*Cic.* UKŁADNY łagodny uſłużny miły dogodliwy.

CONDESCENDRE,V.n. *on prononce* condeſſandre. (*Déférer au ſentiment d'une perſonne, acquieſcet à ſes volontez.*) Alicui obſequi Indulgere. *Cic.* USTĄPIC zpoſzanowaniem drugiemu, z iego zdaniem ſię zgadzać y wolą, wybaczać, dogadzać.

CONDESCENDRE, (*Acquieſcer, ſe rendre aux conditions propoſées.*) Venire, *ou* deſcendere ad conditiones propoſitas. *Concedere petitioni alicujus, *Condeſcendre à ſa demande.* USTĄPIC, uſpokoić ſię, pozwolić na kondycye podane. *Uczynić co na prożbę czyią.

Faire condeſcendre quelqu'un à ce que l'on veut. Ad voluntatem ſuam aliquem adducere, *ou* perducere. *Cic.* Nákłonić kogo do woli ſwoiey.

CONDITION,ſubſt.f.(*Eſtat dans la vie dans lequel on eſt né,*ou *qu'on a embraſſé & choiſi.*) Sors. *Hor.* Conditio Locus. KONDYCYA Stan życia w ktorym ſię kto urodził álbo ktory kto wziął y obrał ſobie.

*Perſonne n'eſt content de ſa condition.*Nemo ſuâ ſorte contentus vivit.*Hor.* Nikt nie ieſt kontent ſtanem ſwoim.

UN-HOMME *de condition,de qualité,*(*qui eſt né de parens illuſtres.*) Vir ſummo loco natus. Summo genere. *Cic. Plaut.* *(*Le contraire eſt* Obſcuro loco nátus. Ignobili genere natus. *Cic.**Qui eſt de baſſe condion.*) CZŁOWIEK kondycyi zácney urodzony zacnie. *Przeciwna ieſt podłey niſkiey kondycyi, urodzenia człowiek.

Des gens de la derniere condion. Homines infimi.Fex populi.*Cic.*Ignota capita.*Liv.* Ludzie náypodleyſzey oſtatniey kondycyi.

*Vn homme de ma condition.*ou *de ma ſorte.* Homo mei ordinis.*Ter.*Homo cum quo mihi eſt communitas ordinis.*Cicer.* Człowiek moiey kondycyi moiego ſtanu, urodzenia.

DEMEURER *dans ſa condition.*In propriâ pelle quieſcere. *Hor.*Suo habitu vitam degere. Quod natura dedit,pati.*Phæd.* TRZYMAC ſię według ſwoiey kondycyi, niepozwalać ſobie więcey nád ſwoy ſtan.

Quoique vous marchiez fierement à cauſe de vos richeſſes, la fortune toutefois ne change point la condition. Licet ſuperbus pecuniâ ambules, fortuna tamen non mutat genus. *Hor.* Chociaſz ſobie dumno poczynaſz dla twoich bogactw przecież fortuna kondycyi nieodmieni.

CONDITION,(*Servitude dans laquelle on s'engage.*)Conditio,Servitus. KONDICYA mieyſce,ſłużba ktorą kto przyimuie.

Voſtre condition vous à toûjours eſté tres douce chez moy, parce que vous me ſerviez avec affection. Clemens ſemper apud me tibi fuit ſervitus, quia ſerviebas liberaliter. *Terent.* Służba ci była zawſze miła u mnie,boś ſłużył z chęcią.

Il cherche condition. Servitium quærit. Szuka kondycyi, mieyſca, ſłużby.

Eſtre en condition. Servire. *Plaut. Quint.* Być ná ſłużbie, ná kondycyi.

Sortir de condition. Abire à ſerviendi conditione. *Cicer.* Odſtać od kogo, z ſłużby.

CONDITION, (*Parti,offre que l'on fait.*) Conditio.*Cicer.* KONDYCYA warunek umowa ktorą kto z kim czyni, y ieden drugiemu podaie.

Je vous offre une bonne condition, un bon parti. Conditio luculenta tibi per me offertur. *Ter.* Ofiaruię ci dobrą kondycyą, rzecz ci dobrą raię.

Accepter, ne point refuſer la condition qu'on nous offre. Uti conditione oblatâ. *Cic.* Przyiąć kondycyą, nie gardzić kondycyą ſobie ofiarowaną.

C'eſt aux victorieux à donner les conditions de la paix, & aux vaincus de les recevoir. Ferre conditiones pacis,victoris eſt; accipere, victi. *Cic.* Zwycięzcow ieſt podawać Kondycye pokoiu, á zwyciężonych zaś one przyiąć.

CONDITION ſe dit auſſi dans le meſme ſens(*des clauſes & reſtrictions des traittez & des actes.*) Conditio, f. Lex, *genit.* legis, f. *Cic.* KONDYCYA ſię też mowi w tym że rozumieniu o klauzulach y warunkach Traktatow, y tranſakcyi.

Faire ſocieté avec des peuples a certaines conditions. Certis quibuſdam conditionibus accipere populos in ſocietatem.*Liv.* Uczynić przymierze z narodem iakim pod pewnemi Kondycyami.

A CONDITION *que* ou *de.* Eâ conditione, ut. Eâ lege, ut. Modò.Dum modò. *Cic.* Pod kondycyą, że *álbo* aby.

CONDITION ſignifie pareillement *Avantage, récompenſe.* comme *Si vous voulez me ſervir en cette affaire, je feray voſtre condition bonne.* Si michi operam dare hac in re velis, optima tibi erit conditio. ZNACZY też w Francuſkim nagrodę pożytek zyſk komu uczyniony, iáko: Ieżeli mi w tym zechceſz uſłużyć niebędzieſz tego żałował, nagrodzić ci ſię to.

CONDITIONNE', maſc. CONDITIONNE'E, f, (*Fait avec condition.*)comme *Vn traitté conditionné.* Fœdus cui appoſita eſt aliqua conditio. Pod kondycyą rzecz iáka uczyniona: iáko Traktat pod kondycyą.

ON DIT, *Vne marchandiſe bien conditionée,*(*qui eſt bonne, qui n'eſt point défectueuſe.*) Proba, *ou* integra merx. Towar dobry bez przygany, zewſzyſtkim należyty.

CONDITIONNEL, m. CONDITIONNELLE, f. adiect. (*Qui eſt ſujet à des charges & conditions.*) comme *Vne propoſition conditiennelle.* Sub conditione. Z PRZYDANIEM kondycyi iákiey: iako propozycya z kondycyą álbo pod kondycyą.

CONDITIONNELLEMENT, adv. (*Sous condition,avec condition.*) Cum conditione. Adjectâ conditione. *Conditionaliter. adv. *Paul. Juriſ.* Pod kondycyą, z kondycyą, zprzydaniem kondycyi.

CONDOLE'ANCE, ſubſt. f. (*Témoignage que l' on rend à quelqu' un du déplaiſir que l' on a du malheur qui luy eſt arrivé.*) ſignificatio doloris. OSWIADCZENIE żalu ſwego komu uczynione zokazyi Smutku álbo nieſzczęśćia ktore ſię mu trafiło.

Faire un compliment de condoléance ſur la mort d' une perſonne. Significare dolorem perceptum de morte alicujus. Oświadczenie żalu z okazyi śmierci czyiey uczynić.

CONDOM, (*Ville épiſcopale de Gaſcogne.*) Condomum. Condomium. KONDOM Miaſto Biſkupie waſkonii.

DE CONDOM. Condomenſis & hoc Condomenſe, adiect. *genit.* is. KONDOMSKI, álbo Kondomanin, Kondomka co ieſt z kondomu.

CONDOMOIS, ſubſt.m. (*Païs autour de Condom.*) Condomienſis ager. KONDOMSKIE. Powiat Kray kondomſki.

CONDRIEUX, (*Bourg de France, fameux pour ſes bons vins.*) Condriacum. Kondryew Miaſteczko Francuſkie ſławne dla przednich win.

Qui eſt de Condrieux. Condriacus, a, um. Kondryewſkia z Kondryewu.

CONDUCTEUR, ſubſtantif maſculin (*Celuy qui conduit, qui guide.*) Ductor. Deductor. *Cic.* Przewodnik ten co przewodnią Komu ieſt dokąd álbo do czego. Przednik.

CONDUCTEUR *des jeux*, (*qui en a la conduite.*) Choragus, *Plaut.* PRZEWODNIK álbo Przednik w graniu Marſzałek tameczny ten co grę álbo taniec pierwſzy zawodzi.

CONDUCTEUR *d'une armée.* Dux exercitûs, Ductor, *Cic.* WODZ Hetman Woyſka.

CONDUCTEUR *d' une affaire, d'une entrepriſe, d'un ouvrage.* Dux & magiſter alicujus negotii. *Cic.* TEN ktory w ſprawie iakiey álbo imprzezie Rey wodzi, Pryncypał.

CONDUCRTRICE; ſubſt.f. (*Celle qui conduit quelque entrepriſe.*) Dux. *Virg.* PRZEWODNICZKA w imprezie iákiey.

CONDUIRE, V.act. (*Guider, mener.*) Ducere. Deducere, *Cic.* PROWADZIC przewodnikiem być przeprowadzać odprowadzać.

Je l' ay conduit des yeux, ou *de la veuë*, pour dire *J'ay obſervé ſes pas.* Proſequutus ſum hunc oculis abeuntem. *Ovid.* Odprowadzałem go oczami ſzedłem za nim oczami.

Il ne voit pas a ſe conduire. Non clarè videt oculis, quò ſe deducat. *Plaut.* Nie widzi, niewie gdzie ſię ma obrocić w ktorą ſię udać, iák ſobie ma poſtąpić.

Doner à quelqu'un de quoy ſe conduire, de quoy faire ſon voyage. Viaticum alicui dare. *Plaut.* Dać komu ſpoſob áby ſobie daley poſtąpił. Dać komu na drogę.

Dieu vous conduiſe, Dieu vous veuile bien conduire, Faites bon voyage. Benè ambula. Vade age fauſto omïne. *Plaut.* Benè tibi ſit. Niech P. Bog ſzczęśliwie prowadzi, ſzczęśliwa droga.

CONDUIRE ſignifie dans le meſme ſens, *Accompagner quelqu'un par honneur.* Deducere aliquem. act. *Cic. Liv.* Proſequi. *Cic.* Prowadzić znaczy w tymże rozumieniu odprowadzać kogo dla czci y uſzanowania.

CONDUIRE, (*Mener devant ſoy des troupaux* &c.) Agere, Ducere. *Virg.* Pędzić przed ſobą trzodę álbo ſtado.

Conduire de l' eau, la faire aller en quelque lieu. Aquam ducere. *Cic. Plin. Jun.* Prowadzić wodę dokąd.

Conduire une muraille, un foſſé depuis un certain endroit juſques à un autre. Murum, *ou* parietem, *ou* foſſam ducere. *Cic. Vitr.* Prowadzić ścianę álbo row iáki od iednego mieyſca aż do drugiego.

CONDUIRE pris figurément, *Régir, mener, gouverner.* Regere, Gubernare. Adminiſtrare. Tractare. Ducere. Prowadzić wodzić powodować wzięte *newłaśnie* za miaſt rządzić kierować po ſwoiey woli.

Conduire un enfant. (*l' Elever, avoir ſoin de ſon éducation.*) Puerum inſtituere. *Cic.* Rząd mieć nad dziecięciem iákim co do wychowania.

Conduire & manager les choſes avec prudence. Scite & prudenter rem tractare. *Cic.* Prowadzić rzeczy y poczynać ſobie z niemi roſtropnie.

Conduire une brigue. Gubernate petitionem. *Cic.* * *L'eſprit de quelqu'un.* Ingenium alicujus regere. *Cicer.* Rządzić powodować iáką imprezę, * Rządzić kim powodować go.

On aura bien de la peine à conduire la choſe juſques à ce temps là, & ce ſera meſme un coup de grand hazard. Ut res. iſta ad id tempus perducatur, magnæ tum diligentiæ eſt, tum etiam fortunæ. *Cic.* Wielka będzie trudność doprowadzić rzecz álbo pociągnąć ią aż do tego czaſu, y to chyba pod wielkim ſzczęściem.

Vous avez fort mal conduit celuy qu'on a mis entre vos mains. Inconſiliaſti eum qui tuæ mandatus eſt fidei. *Plaut.* Bardzoś źle dał wychowanie temu ktorego w ręce twoie oddano.

Celuy qui ſe laiſſe conduire aveuglément par ſes paſſions vicieuſes, & qui prend le faux pour le vray, eſt un inſenſé. Quæ mala ſtultitia & inſcitia veri cæcum agit, inſanus eſt. *Hor.* Ten co ſię powodować daie namiętnościom ſwoim wyſtępnym, y fałſz za prawdę bierze ieſt bezrozumny.

Toutes ces manieres de s' exprimer ſeroint ſupportables, ſi elles conduiſoient dans le veritable chemin de l' éloquence, ceux qui tendent à ſa perfection. Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris viam facerent. *Petr.* Wſzyſtkie te ſpoſoby mowienir byłyby ieſzcze znośne, gdyby przynaymniey prowadziły na prawdziwą drogę, wymowy tych ktorzy do iey doſkonałośći ciągną.

ON DIT qu' *Vn homme conduit bien ſa barque, il fait bien ſes affaires, Il menage ſon bien comme il faut.* Benè rem ſuam gerit, *ou* adminiſtrat. *Cic.* MOWIĄ: Ten człowiek dobrze ſwoię łodkę prowadzi, to ieſt umie ſobie poſtąmpić y fortuny ſwoiey ochronić iák potrzeba.

SE CONDUIRE *bien*, ou *mal*, (*Se comporter bien*, ou *mal.*) Benè, *ou* malè ſe gerere, (gero, geris, geſſi, geſtum.) act *Cic.* RZĄDZIC ſię zle álbo dobrze.

CONDUIT, m. CONDUITE, f. part. paſſ. Ductus. Deductus. Perductus. PROWADZONY, prowadzona. Wiedziony, przywiedziony.

CONDUIT, ſubſt. m. (*Canal*, ou *Tuyau par où coulent les eaux & autres choſſes fluides.*) Ductus Meatus. *Cic. Plin.* Row, Rurmus, kanał ktorym woda y inſze rzadkie rzeczy płyną.

LE CONDUIT *de l' urine. par où paſſe l' urine.* Iter urinæ. *Celſ.* KANAŁ álbo upuſt ktorym idzie uryna.

PETIT CONDUIT. Canalicula, æ, f. *Aul-Gel.* Canaliculus. *Vitr.* MAŁY Kanałek, upuſtek.

CONDUITE, ſubſt.f. (*L'action de celuy qui conduit.*) Ductus. *Cic.* RZĄDZENIE kim.

S' appliquer à la conduite d'une perſonne. Applicare ſe ad ductum alicujus. *Cic.* Pilnować doglądać poſtępkow drugiego.

Prendre la conduite de quelqu'un, s'en charger. Suſcipere aliquem regendum. *Cic.* Wziąć ná ſiebie ſtaranie o poſtępkach czyich wziąć ná ſiebie czyie wychowanie.

Il deſire que je prenne le meſme ſoin de ſa conduite, que vous avez pris de la mienne. Ita à me formari & inſtitui cupit, ut ego à te. *Plin-Jun.* Pragnę tákie mieć ſtaranie około wychowania iego, iáko twoie było około mego wychowania.

Eſtre ſous la conduite & la direction de quelqu'un. Conſiliis alicujus regi Sub alicujus imperio eſſe. *Ceſ.* Być pod rządem y władzą czyią.

LA CONDUITE *des eaux.* Ductus aquarum. Inductio aquarum. *Cic.* PROWADZENIE wod.

CONDUITE, (*Maniment, adminiſtration des choſes.*) Adminiſtratio. Gubernatio. *Cicer.* RZĄDY kierowanie ſpraw y rzeczy publicznych opiekowanie ſię niemi.

N'avoir point le ſoin & la condute des affaires. Accuratione & adminiſtratione rerum vacare. *Cicer.* * *En avoir la conduite.* Res gerere, *ou* adminiſtrare, *ou* procurare. Niedbać oto iák ſprawy publiczne idą. Niemieć ſtarania o nich, być wolnym od zábaw y ſtarania publicznego Rzeczypoſpolitey. *Mieć ná ſobie urząd ſtarania o ſprawach publicznych, Rząd w Rzeczypoſpolitey, álbo w Pańſtwie iákim około ſpraw publicznych mieć ſobie zlecony.

Donner la conduite d'une choſe à quelqu'un. Aliquem rei præficere. *Cic. Plaut.* Zlecić rzecz iáką w rząd komu.

CONDUITE, (*Action, maniere de ſe conduire & d' agir parmi le monde.*) Agendi ratio, Ratio Agendi modus. *Cic. Ter.* POSTĘPOWANIE ſobie ſpoſob iák ſię kto rządzi y iák ſobie poſtępuie y poczyna na świecie między ludźmi.

Je ne puis aſſez admirer voſtre coduite. Veſtram nequeo ſatis mirari rationem. *Ter.* Niemogę ſię wydziwić temu co czyniſz.

Il n'y a que la difference de ſa conduite à la miene qui le choque. Tantummodò diſſimilitudo meæ rationis offendit hominem. *Cic.* Jedna tylko obyczaiow álbo poſtępkow moich rozność od niego ieſt, ktora go obraża.

Après que j'ay changé de conduite. Poſtquam mea mutata eſt. ratio. *Cic.* Potym iákom odmienił ſpoſob poſtępowania ſobie.

CON-

CONDUITE *de vie*, (*maniere de ſe conduire dans la vie.*) Vitæ, *ou* vivendi ratio. *Cic* POSTĘPKI obyczaie ſpoſob poſtępowania ſobie iak kto żyie.

CONDUITE, (*Prudence, ſageſſe dans la conduite.*) Prudentia. Solertia. Sapientia, æ, f. *Cic.* ROZUM przezorność w rządzeniu ſię.

Il a de la conduite dans les affaires. Animus prudens rerum *Hor.* Prudens adminiſtrandi. *Cic.* *(*Le contraire eſt* Conſiliis omnibus præceps ac devius. *Cicer.* *Qui n'a point de conduite, Qui fait toutes choſes étourdiment & de travers.*) Roſtropnie, mądrze, przezornie ſobie wrzeczach idzie, álbo poczyna, poſtępuie. **przeciwna ieſt* Ktory ladaiako ſobie poczyna wſzyſtko opak y nieuważnie robi.

Vn homme qui ne manque pas de conduite. Homo non incallidus. *Cic.* Człowiek ktoremu nieſchodzi nábaczności.

Manquer de conduite. Conſilio & ratione defici. *Cic.* Niebacznie nieuważnie ſobie poczynać.

La force ſans conduite ſe ruine d' elle meſme. Vis ſine conſilio, ſuâ mole ruit. *Hor.* Męſtwo bez baczności ſamo przez ſię ginie.

Vn homme de grande conduite, (*qui a bien de la conduite.*) Vir magnâ prudentiâ. **Vn homme ſans conduite*, (*qui n'en a point du tout.*) Homo inconſultus & temerarius. *Cic.* Człowiek wielkiey baczności bardzo uważny. *Człowiek cale niebaczny ktory náymnieyſzy uwagi nie ma.

Il n'a pas eu toute la conduite qu'il devoit pour ménager ſon bien. Minus cautè & cogitatè rem ſuam tractavit. *Plaut.* Nie miał wſzelkiey baczności iák náleżało áby był ochronił fortuny ſwoiey.

AVEC CONDUITE. Prudenter. Conſideratè. Cautè. Callidè. adv. *Cic.* **Avec plus de conduite.* Prudentiùs. Conſideratiùs. Callidiùs. **Avec bien de la conduite*, ou *beaucoup de conduite.* Prudentiſſimè. Conſideratiſſimè. Callidiſſimè. adv. *Cicer.* **Le contraire eſt*, Temerè. Inconſultè. Inconſultò. Inconſideratè. adv. *Cicer.* *Sans conduite.*) BACZNIE, uważnie, przezornie. *Z większą uwagą. *Z wielką bardzą uwagą z uwagą doſkonałą. *Przeciwna ieſt lekomyślnie bez uwagi.

CONDYLE, ſubſt.m. terme de Medecine. (*Petite éminence ronde de l' os.*) Condylus, li, m. *Mart.* KŁĘBY koniec u kości ſtawowey okrągławy.

(C'eſt le Nom que les Medecins donnent aux nœuds des jointures des os.) Tym Názwiſkiem Francuzi Doktorowie nazywaią te mieyſca gdzie ſię wiążą kości ſtawowe.

CONDYLOMES, ſubſt.m. (*Rugoſités*, ou *excroiſſances de chairs ridées.*) Condyloma. SZYSZKI w ciele pomarſzczone.

(Ce ſont des rugoſités & des excroiſſances de chair, qui viennent aux muſcles du fondement & de la matrice.) Są to naroſtki y marſzczki ktore ſtolcowe y macicʼne.

CONE, ſubſt.m terme de Géometrie. (*Corps ſolide qui a un cercle pour ſa baſe, & qui ſe termine en pointe, comme une pomme de pin.*) Conus ni, m. *Cicer.* RZECZ okrągła kończato ku gorze idąca nakſztałt ſzyſzki ſoſnowey.

COFABULATION, ſubſt. f. (*Entretien familier.*) Confabulatio. *Plaut.* ROSPRAWIANIE poſiedzenie rozmowa poufała.

(Ce mot eſt de peu d'uſage dans le ſerieux, & ne ſe dit qu'au burleſque, auſſi bien que ſon Verbe.) To ſłowo rzako ieſt w używaniu mowiąc poważnie, y niezążywaią go chyba żartownie.

CONFABULER, V.n. (*S' entrétenir familierement.*) Confabulari. *Plaut.* ROSPRAWOWAC gadać rozmawiać ſię poufale.

CONFARRE'ATION, ſubſt.f. Confarreatio, onis. f. *Cicer.* ZRĘKOWINY Małżeńſkie chlebem ſię dzieląc.

(Cérémonie ancienne des Romains, qui ſe pratiquoit dans certains Mariages, en faiſant manger d'un meſme pain aux Mariez.) Dawny obrządek álbo zwyczay u Rzymian ktorego zázywano ná pewnych ślubach podaiąc Nowożeńcom iedenże chleb oboygu do iedzenia.

CONFECTION, ſubſt.f. (*Action par laquelle on fait quelque choſe.*) Confectio, onis, f *Cic.* Compoſitio, onis, f. Confectura. æ, f. *Plin.* ZROBIENIE robienie czego.

CONFECTION, terme de pharmatie, (*Remede qui eſt de conſiſtance, & électuaire ſolide, compoſé de pluſieurs drogues précieuſes.*) Medica compoſitio. KONFEKT temin aptekarſki rzecz do ziedzenia z rożnych rzeczy lekarſkich ktore wnięwchodzą.

CONFE'DE'RATION, ſubſt.f. (*Alliance entre deux peuples, ou deux Princes.*) Fœdus, Societas. *Cic.* SPRZYMIERZENIE między dwiema Narodami álbo Panami.

Entrer en coñfédération avec un peuple. Cum populo fœdus inire. *Cic. Hirt.* Sprzymierzyć ſię wniść w przymierze z narodem iákim,

CONFE'DE'RE', m. CONFE'DE'RE'E, f. part. paſſ. *du verbe inuſité* CONFEDERER, (*Ligué, uni.*) Fœderatus. Fœdere conjunctus. Socius, a, um. *Cic.* ZWIĄZANY, złączony, ſprzymierzony od ſłowa niezażywanego ſprzymierzam.

CONFE'RENCE, ſubſt.f. *on prononce* conférance. (*Comparaiſon pour voir le rapport que les choſes ont enſemble.*) Collatio Contentio. *Plin.* ZNIESIENIE ſtoſowanie iedney rzeczy do drugiey.

CONFE'RENCE, (*Entretien qu' on a enſemble.*) Collocutio. Confabulatio Colloquium. *Cic.* ROZMOWA zobopolna między ſobą.

Avoir conférence avec quelqu' un, (*Entrer en confeeence avec luy.*) Cum aliquo conferre, De re aliquâ. *Plaut.* * *Rompre les conferences.* Interrumpere colloquia. *Cæſ.* Mieć rozmowę z kim, wniść w rozmowę z kim. *Przerwać rozmowy.

CONFE'RER, V.act. (*Mettre deux choſes en preſence l'une de l' autre, pour voir le rapport qu' elles ont entre elles.*) Conferre aliquid cum re aliquâ. *Plaut.* STOSOWAC dwie rzeczy iednę do drugiey uważaiąc w czym ſię maią do ſiebie.

CONFERER *une choſe à quelqu'un*, comme *Conferer un benefice eccleſiaſtique.* Beneficium eccleſiaſticum in aliquem. conferre. *Cic. Plaut.* *KONFEROWAC* dać komu co iáko konferować komu Dobrodzieyſtwo Kościelne *Beneficium.*

CONFE'RER *avec quelqu'un d'une choſe*, (*s'entretenir avec luy.*) Conferre. *Plaut.* Colloqui. *Cic.* *KONFEROWAC* Rozmawiać ſię z kim o iákiey rzeczy álbo ſprawie, rozmawiać z kim dla zabawki.

CONFESSE', maſc. CONFESSE'E, f. part. paſſ. (*Avoué.*) *Voyez* CONFESSER. WYZNANY, WYZNANA.

CONFESSER, V.act. (*Avouër une choſe, en demeurer d' accord, la reconnoiſtre.*) Fateri Confiteri. WYZNAC co, przyznáć ſię do czego, znać co zá prawdę.

Il confeſſe qu'il ne tient ſon bien que de vous, ou *qu'il ne tient la vie que de vous.* Patrimonium ſuum per te conſtitutum fatetur, *ou* ſalutem ſuam tibi acceptam refert. *Cicer.* Wyznaie że fortuny nie ma od nikogo tylko od ciebie álbo że życia ſwego nie ma od nikogo tylko od ciebie.

Se confeſſer vaincu. Se victum fateri. Dare alicui manus. *Cic.* Znać ſię być zwyciężonym.

ON DIT, *Il confeſſe la dette*, (*il reconnoit qu'il a tort.*) Se erraſſe confitetur. Agnoſcit debitum. MOWIĄ wyznaie że winien, wyznaie że pobłądził.

On luy a fait confeſſer ſon crime. Extortum eſt ab illo, ut ſcelus fâteretur. *Cic.* Przymuſzono go do przyznania ſię.

Ne point confeſſer ce qu'on nous objecte. De objectis non confiteri. *Cic.* Nie przyznać ſię do tego co nam zadaią.

CONFESSER, (*Entendre, ouïr les confeſſions des fideles.*) Peccatorum confeſſiones audire. Alicujus confeſſionem excipere. SPOWIADAC ſłuchać ſpowiedzi wiernych.

SE CONFESSER *à un Prêtre*, (*luy déclarer ſes péchez.*) Sua peccata Sacerdoti aperire, *ou* patefacere, *ou* indicare. SPOWIADAC ſię Kapłanowi, wyznać przednim grzechy ſwoie.

ON DIT figurément & proverbialement qu' *Vn homme s' eſt confeſſé au renard*, (*quand il a fait confidence d'une affaire à un homme qui a intereſt de l'empeſcher.*) Vulpi ſe patefecit. Indicio ſorex periit. MOWIĄ *niewłaśnie*, y *przyſłowiem*: Wyſpowiedał ſię liſzce, kiedy ſię zwierzy kto czego iákiey oſobie ktora ma intereſs w tym mu przeſzkodzić.

CONFESSEUR, ſubſt.m. (*Celuy qui entend les confeſſions.*) Confeſſarius Qui confitentes audit. Qui confitentibus peccata aures præbet. SPOWIEDNIK Ten co ſłucha ſpowiedzi.

CONFESSION, ſubſt.f. (*Aveu d'un crime.*) Confeſſio, onis, f. *Cic.* WYZNANIE winy, grzechu iákiego ſpowiedź.

Le remede à une faute eſt la confeſſion ou l'aveu qu'on en fait. Sit erranti medicina, confeſſio. *Cic.* Lekarſtwo na winę ieſt iey wyznanie.

S'eſtre découvert par des indices & ſa propre confeſſion. Induciis & confeſſionibus ſuis patefactum eſſe. *Cic.* Wydać ſię przez lica, y właſne przyznanie.

CONFESSIONAL, ſubſt.m. (*mot d'uſage dans l'egliſe pour ſignifier le lieu où l'on confeſſe les fideles.*) Pœnitentiæ tribunal. SPOWIEDNICA ſłowo używane w Kościele wyrażaiąc mieyſce kędy ſpowiedzi ſłuchaią wiernych.

CON-

CONFIANCE, ſubſt. (*Eſpérance, ou aſſurance qu'on fonde ſur quelqu'un, ou ſur une choſe*) Fiducia. *Cic.* UFNOSC beſpieczeńſtwo ktore kto ſobie o kim álbo ná kim álbo w czym zákłada.

Confiance préſomptueuſe, préſomption. Fidentia. Confidentia, æ, f. *Cic. Plaut.* Zbyteczne ufanie.

Il ruine la province, dans la confiance qu'il a d'eſtre appuyé d'un homme tres puiſſant. Hominem habet præpotentē, cujus fiduciâ provinciam ſpoliat. *Cic.* Wniwecz obraca Kray wnadzieię zbyteczną mocney iákiey protekcyi w ktorą ufa.

Il n'y eut pas un des complices qui ſe cachât, ou qui prît la fuite, tant ils eurent de confiance en la foy qu'il leur avoit donnée. Conſciorum nemo aut latuit aut fugit, tantùm illis in illius fide fiduciæ fuit. *Liv.* Z pomocnikow żaden ani uciekł áni ſię ſchował ták zbytnie ufáli ſłowu ktore im dał.

J'ay pris la hardieſſe de faire cela dans la confiance que j'ay euë en voſtre bonté. Hoc fiduciâ indulgentiæ tuæ non dubitavi facere. *Plin.* Odważyłem ſię nato w nadzieię łaſki twoiey.

Il diſoit qu'il ne faiſoit rien que dans la confiance que vous le ſoûtiendriez. Ea quæ faciebat, tuâ ſe fiduciâ facere dicebat. *Cic.* Powiadał że nic nie czynił tylko w nadzieię żeś go miał utrzymać.

Pluſieurs ont cru que d'eſcrire eux meſmes leur vie, c'eſtoit pluſtôt l'effet d'une honneſte confiance en leur vertu, que d'arrogance ou de vanité. Plerique ſuam ipſi vitam narrare, fiduciam potiùs morum, quàm arrogantiam arbitrati ſunt. *Tacit.* Wielu rozumieli że piſać właśne życie ſwoie, bardziey pochodzi z ufności w Cnocie właſney, niż z iákiey chluby álbo prożności.

Parler avec confiance. Fidenter, *ou* confidenter loqui. *Cic* Mowić beſpiecznie z ufnością.

Mettre ſa confiance en quelqu'un, en une choſe. In aliquo, *ou* alicui confidere. *Cic.* Położyć w kim ufność ſwoię álbo w czym.

Donner de la confiance à quelqu'un. Afferre alicui confidentiam. *Cœl. ad Cic.* * *Perdre la confiance.* Amittere confidentiam. *Plaut.* Dodać komu nadziei, * Stracić nadzieię.

Une perſonne de confiance, dont on eſt aſſuré, à qui on ſe peut confier. Homo certus & fidus. *Cic.* Oſoba pewna poufała ná ktorey ſię nie zawiedzie

CONFIDEMENT, adv. *on prononce* confidamant. (*Avec confiance.*) Cum fiduciâ. Poufale.

CONFIDAMMENT, (*Hardiment, avec trop d'aſſurance.*) Confidenter. adverb. *Cicer.* SMIELE Beſpieczno odważnie poufale.

CONFIDENCE, ſubſt. f. *on prononce* confidance. (*Communication de penſées entre des perſonnes amies.*) Mutua animorum, *ou* conſiliorum declaratio. *Cic.* Poufałość ufanie zwierzanie ſię myśli ſwoich komu między przyiaciołmi.

Il eſt de leur confidence, ou dans leur confidence. Eorum intimus eſt conſiliis. *Ter.* Jeſt w ściſłey poufałości z niemi.

Admettre quelqu'un dans ſa confidence. Habere, *ou* facere aliquem omnium ſermonum ac conſiliorum conſcium. *Cic.* Przypuścić kogo do poufałości ſwoiey.

Faire confidence d'un ſecret à quelqu'un. Arcani facere aliquem participem. *Cic.* Powierzyć komu ſekretu iakiego, álbo zwierzyć mu ſię czego.

Vous me contraignez par vos injures de vous faire confidence d'une choſe qu'on avoit confiée à mon ſilence & à ma fidelité. Subigis me maledictis tuis, tibi id concredere, quod meæ concreditum eſt taciturnitati & fidei. *Plaut.* Przywodziſz mię do tego złorzeczeniem twoim żeći ſię muſzę zwierzyć iedney rzeczy, ktorą mi pod ſekretem powierzono abym oney niewydawał.

CONFIDENT, maſc. CONFIDENTE, f. (*on prononce* confidant.) (*Celuy, ou celle à qui on confie tous ſes ſecrets, ou à qui on ouvre ſon cœur & declare toutes ſes penſées.* Qui cum arcana & occulta omnia, communia ſunt. *Cic.* KONFIDENT Konfidentka, przyiaciel uprzeymy Uprzeyma komu ſię kto wſzyſtkiego zwierza co ma w ſercu y w myśli.

Confident de ſes plaiſirs. Conſcius libidinum. *Tacit.* Konfident do złego Rufian.

CONFIER, V. act. (*Donner avec confiance une choſe à quelqu'un, la luy mettre entre les mains.*) Aliquid alicui credere; *ou* concredere. UFAC komu czego, powierzyć mu iakiey rzeczy, do wiernych Iego rąk oddać.

A meſure que j'avois de l'argent je le luy confiois, & jamais il ne m'a donné de déſaite pour ne me le pas rendre. Aſſem, ſemiſſem habui, in illius ſinum demandavi, nec unquam feſellit uſum. *Petr.* Jle tylko mogłem mieć pieniędzy ienum ie zawſze powierzał, á nigdy mi zawodu żadnego nie czynił w oddaniu.

Vous pouvez me confier ce ſecret en aſſurance. Deponere potes iſtud arcanum tutis auribus. *Hor.* Możeſz mi ſię tego ſekretu zwierzyć poufale,

On ne doit pas apprehender de confier ſon ſecret à celuy, dont on a reconnu la fidélité en luy preſtant ſon argent. Cujus tu fidem in pecuniâ perſpexeris, verba ei credere, vereri non debes. *Terent.* Nietrzeba ſię obawiać przed tym wydać ſię z ſekretem ſwoim, komu kto powierzył pieniądze ſwoie.

Confier les ſentimens de ſon cœur à quelqu'un. Credere alicui ſuum animum. *Ter.* Myśli ſwoich, álbo z myſłami ſwemi komu ſię zwierzyć.

SE CONFIER, (*Mettre ſa confiance en quelqu'un, en une choſe.*) Alicui, in re aliqua fidere, *ou* confidere. *Cic. Virg.* UFAC położyć w kim nadzieię ſwoię w iákiey rzeczy.

Se confier en la bonté de ſa cauſe. Cauſæ confidere. *Aſcon. Ped.* Ufać ſprawiedliwości ſprawy ſwoiey.

Se confiant trop au beau temps. Cælo ſereno nimium confiſus. *Virg.* Ufaiąc nazbyt pogodzie.

CONFINER, V. neut. (*Eſtre proche des bornes de quelque païs, ou d'un lieu.*) comme *Ce païs confine avec l'Ethiopie.* Hæc regio confinis eſt Æthiopiæ. *Plin.* GRANICZYC, być bliſko granic Kraju iákiego. Jáko, ten Kray graniczy z murzynami.

CONFINER, V. act. (*Enfermer, releguer quelqu'un en un lieu.*) Aliquem aliquò relegare, Deportare. *Cic. Plaut.* * *Il s'eſtoit confiné en Italie.* Se in Italiam compegerat. *Cic.* ODESŁAC oddalić kogo ná dalekie iakie mieyſce ná wygnanie, álbo odiechać kędy daleko, ſam dobrowolnie ſię oddalić daleko * Oddalił ſię był do Włoch.

On l'a confiné dans une priſon pour le reſte de ſes jours. In carcerem æternum detruſus. *Plaut.* Odeſłano go do więzienia ná reſztę dni Jego.

CONFINS, ſubſt. m. plur. (*Bornes d'un champ.*) Confinia. *Colum. Cic.* GRANICE gruntu iákiego.

CONFIRE, V. act. (*Donner aux fruits, aux fleurs & aux racines, certaines préparations qui les conſervent, & qui les rendent plus agreables.*) Condire. **On confit les fruits & les fleurs avec le ſucre, ou le miel.* Saccharo aut melle fructus condiuntur. **On confit les legumes avec le vinaigre.* Olera aceto condiuntur. *Cic.* SMAZYC owoce, kwiaty, korzenie, Przyprawiać ná długie chowanie. *Smażą owoce y kwiaty w cukrze álbo w miodzie. *Przyprawuią warzywa w occie.

Qui eſt bon à confire. Conditaneus, a, um. *Var.* Dobry ieſt do ſmażenia, álbo przyprawienia.

Des fruits confits ſur l'arbre. Fructus plenæ maturitatis. Owoce doyrzałe ná drzewie przeſtałe.

ON DIT figurément, *Il eſt tout confit en malice.* Graphicè malus. MOWIĄ wſzyſtek ieſt złością przyprawny.

ON DIT auſſi ironiquement & familierement, *Cette femme eſt toute confite en devotion.* Pietate & religione tota imbuta eſt. MOWIĄ też żartem y poufale, Ta białogłowa wſzyſtka ieſt przyprawna nábożeńſtwami.

CONFIRMATIF, maſc. CONFIRMATIVE, fœm. adject. (*Qui ſert à confirmer*) Confirmans. POTWIERDZAIĄCY, POTWIERDZAIĄCA, co ſłuży do potwierdzania.

CONFIRMATION, ſubſt. f. (*L'action de confirmer quelque nouvelle, ou quelque propoſition.*) Confirmatio, onis, f. *Cicer.* POTWIERDZENIE iákiey wiadomości álbo nowiny, álbo propozycyi.

Cette nouvelle a beſoin de confirmation. Hic nuntius eget confirmatione. *Cic* **On attend la confirmation du ſiege de cette ville.* De hujuſce urbis obſidione præſtolatur confirmatio. Ta wiadomość álbo nowina potrzebuie potwierdzenia. *Czekaią potwierdzenia o obleżeniu tego miaſta.

LA CONFIRMATION, ou *le Sacrement de confirmation dans l'Egliſe,* (*qui eſt un Sacrement de la Loy nouvelle.*) Confirmatio, onis, f. BIERZMOWANIE Sakrament w Kościele nowego teſtamentu.

CONFIRMER, V. act. (*Donner de nouvelles preuves, pour affermir une choſe.*) Firmare, Fidem alicui rei facere. *Cic.* POTWIERDZIC nowe dowody dać na potwierdzenie czego.

Pour confirmer de ſi heureuſes nouvelles, il fit jetter des anneaux d'or à l'entrée de la porte. Ad fidem tam lætarum rerum, effundi in veſtibulo curiæ juſſit annulos aureos. *Liv.* Na potwierdzenie ták ſzczęśliwych nowin, złote pierścionki kazał rzucać przededrzwiami.

La verité de ſes paroles ſe confirme de plus en plus. Dictis illius accreſcit fides. *Liv.* Prawda ſłow iego coraz bardziey á bardziey ſię potwierdza, ſłowa iego coraz bardziey ſię prawdzą iszczą.

CONFIRMER, (*Conferer le ſacrement de Confirmation.*) Aliquem Sacramento Confirmationis inſignire. BIERZMOWAC kogo.

ESTRE CONFIRME', (*Avoir receu la Confirmation.*) Sacramento Confirmationis inaugurari. BYC bierzmowanym.

CONFISCABLE, m. & f. adject. (*Qui peut eſtre confiſqué.*) Fiſco addicendus. NALEZĄCY do Konfiſkacyi.

CONFISCATION, ſubſt. f. (*Adjudication des biens de quelqu'un au fiſc du Prince.*) Confiſcatio. *Plin.* Bonorum alicujus fiſco addictio. *Flor-Rom.* KONFISZKOWANIE, Przyſądzenie dobr czyich ná ſkarb publiczny zágrabiony.

CONFISEUR, ſubſt. m. (*Qui fait & vend des confitures.*) Fructuum ſaccharo & melle conditor, oris, m. PRZYPRAWIACZ Ten co ſmaży w cukrze álbo miodzie y przedaie ſmażone rzeczy.

CONFISQUE', m. CONFISQUE'E, f. part. paſſ. Confiſcatus. *Suet.* KONFISZKOWANY, KONFISZKOWANA.

CONFISQUE' ſe dit auſſi figurément (*d'une perſonne ou d'une choſe entierement perduë ou ruinée de ſanté.*) Deſtitutus ac deploratus. KONFISZKOWANY ſię też mowi o oſobie iákiey ktora cale zdrowie ſtraciła, álbo o rzeczy iákiey cale ſtraconey.

CONFISQUER, V. act. (*Ajuger les biens d'une perſonne au fiſc du Prince.*) Confiſcare Addicere bona alicujus fiſco. *Suet. Cæſ.* KONFISKOWAC zábrać álbo przyſądzić dobra czyie ná ſkarb publiczny, álbo ná Paná.

CONFIT, m. CONFITE, f. part. paſſ. *du verbe* CONFIRE. Melle, *ou* ſaccharo conditus. SMAZONY, SMAZONA, od ſłowa ſmażyć.

ON DIT au figuré, *Voſtre langue & vos diſcours ſemblent eſtre confits avec le miel & le ſucre, mais vos cœurs ſont de fiel & de vinaigre.* In melle ſunt ſitæ linguæ veſtræ atque orationes, corda felle ſunt lita atque aceto. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie ſłowa y uſta cukrowane, ále ſerce żołci pełne y kwaſu

CONFITURE, ſubſt. f. (*Fruit confits.*) Fructuum melle, *ou* ſaccharo conditura, æ, f. SMAZONE rzeczy owoce kwiaty w cukrze.

Cette confiture fortifie le cœur & fait bonne haleine. Hæc conditura corroborat cor & halitum commendat. *Api.* Ta przyprawa poſila ſerce, y zapach dobry daie uſtom.

CONFITURIER, ſubſt. m. (*Marchand qui fait & qui vend des fruits confits.*) Fructuum conditor, oris, m. * *Quelques uns l'appellent* CONFISEUR. *On appelle proprement* CONFISEUR, *celuy qui confit actuellement des fruits.* Fructuum conditor, & CONFITURIER, *celuy qui en fait commerce.* Fructuum conditorum propola, æ, m. TEN co cukry albo rzeczy w cukrze ſmażone lub w miodzie robi y przedaie. *Názywaią drudzy Cukiernik. Cukiernikiem záś właśnie zowią tego co robi z cukru rzeczy y ſmaży.

CONFLAGRATION, ſubſt. f. (*Incendie d'une ville.*) Incendium, ii, n. *Cic.* ZAPALENIE Pożar ſpalenie miaſta.

CONFLICT, *on prononce* CONFLIT, ſubſt. maſc. (*Choc de pluſieurs perſonnes armées, qui font du bruit avec leurs armes.*) Conflictus Conflictatio. *Cicer.* UDERZENIE woyſk o ſiebie potkanie ſię, potrzeba, bitwa.

CONFLICT, pour *Un combat, altercation, diſpute entre des particuliers.* Altercatio. Diſceptatio, onis, f. *Cic.* KŁOTNIA roſterk zwada ſtarcie ſię między ſobą.

CONFLICT ſe dit particulierement en juſtice, (*du different qui ſurvient entre les officiers pour leur Juriſdiction.*) Diſceptatio. Concertatio, onis, fœm. SPOR mowi ſię też álbo walka o ſporze między ſędziami álbo urzędami o władzą y mieyſce ſprzeczka.

CONFLUENT, ſubſt. m. *on prononce* confluant & conflans, (*L'endroit où deux rivieres ſe joignent & meſlent leurs eaux.*) Confluens, entis. m. *Cæſ* SCIEK ſciekanie ſię mieyſce kędy ſię dwie rzeki ſchodzą y w ſiebie wpadaią.

CONFONDRE, V. act. (*Fondre avec, Meſler, Prendre l'un pour l'autre.*) Confundere Miſcere. MIĘSZAC kłocić iedno zádrugie brać.

(Ce verbe ne ſe dit point au Propre, en François; mais bien au Figuré.) To ſłowo ſię nie mowi w właſnym rozumieniu w Francuſkim, ále dobrze niewłaśnie.

Confondre le vray avec le faux, la vérité avec la fauſſeté. Confundere vera falſis. * *Le ſacré avec le profane.* Sacra miſcere profanis. *Horat. Claud.* Pomięſzać prawdę z fałſzem. *Swięte rzeczy z świeckiemi álbo prożnemi.

CONFONDRE ſignifie auſſi *Se méprendre, prendre l'un pour l'autre.* comme *On confond ſouvent les deux Séneques.* Erratur ſæpè in duobus Senecis. (*Ciceron a dit* Erratur in nomine, *On prend un nom pour l'autre.*) ZNACZY też częſto omylić ſię biorąc iedno za drugie; iáko, częſtokroć ſię mylą biorąc iednego Senekę zá drugiego. Cyceron mowi. Mylą ſię w imieniu, biorąc iedno zá drugie.

Il ne faut pas confondre le droit avec le fait. Quod eſt juris aliud, aliud quod eſt facti. *Le droit eſt different du fait.* Nie trzeba brać prawa, zá rzecz ſamą, Inſza ieſt prawo do czynienia czego, á inſza uczynek.

Ils ſe reſſemblent ſi fort, qu'il eſt aiſé de les confondre, ou *de les prendre l'un pour l'autre.* Ita formâ ſimili ſunt, *ou* adeò ſunt conſimiles, ut internoſci non poſſint. *Plaut.* Tak ſą bardzo podobni że ſię łatwo omylić może, *álbo* wziąć iednego za drugiego.

ON DIT auſſi, *Confondre quelqu'un dans la foule,* pour dire *Ne le point diſtinguer du commun.* Non eximium aliquem habere. *Cicer.* MOWIĄ też kogo w kupę z mieſzać z drugiemi, nie czynić mu żadney rożności od drugich.

CONFONDRE *quelqu'un,* (*le convaincre, luy fermer la bouche par des raiſons fortes & ſolides.*) Aliquem ratione expugnare, vincere. *Cic.* ZMIĘSZAC kogo, zawſtydzić go, przekonać go gębę mu zámknąć mocnemi y ſłuſznemi dowodami

CONFONDRE, (*Abattre, mettre en déſordre, prendre.*) Perturbare, Evertere. *Cic.* POMIĘSZAC pokłocić wniwecz obrocić zgruntu wywrocić, potłumić.

Que les Dieux te confondent. Dii te perdant. *Ter.* Niech cię Bog potłumi.

CONFONDRE ſe dit auſſi (*de ceux qu'on ſurprend en quelque action honteuſe, qui les faits rougir & les couvre de confuſion.*) Aliquem rubore, *ou* pudore ſuffundere. *Plaut.* ZMIĘSZAC mowi ſię też o tych ktorych záſtaięmy ná iákiey złey ſprawie ktorey ſię záwſtydzić muſzą.

SE CONFONDRE, (*S'avilir, s'humilier, s'eſtimer un rien, un néant.*) Se vilem & nihili facere. *Cicer.* ZAWSTYDZIC ſamego ſiebie poniżyć ſię upokorzyć mieć ſię zá nic.

CONFONDU, m. CONFONDUë, f. part. paſſ. Confuſus, a, um. *Voyez* CONFONDRE *dans la diverſité de ſes ſignifications.* ZMIĘSZANY, záwſtydzony &c. iáko wyżey w rożnych ſwoich rozumieniach.

CONFORMATION, ſubſt. f. (*La conſtruction du corps.*) Conformatio. Conſtructio, onis, f. *Cicer.* KSZTAŁT ułożenie ciała.

CONFORME, adject. m. & f. (*Qui eſt de meſme nature,* ou *de meſme qualité.*) Conſentaneus. Congruens. PODOBNY iednegoſz przyrodzenia álbo właſności.

Sa mort fut conforme à ſa vie, Il mourut comme il avoit veſcu. Ejus mors conſentanea vitæ fuit. *Cic.* PODOBNA była śmierć iego do życia ták umarł iáko żył.

Conforme à la nature. Naturæ conſentaneum. *Cic.* Podobny przyrodzeniu przyzwoity.

Il n'y a perſonne ſur la terre qui ait des ſentimens ſi conformes aux miens. Tam conſentientibus mihi ſenſibus nemo eſt in terris. *Cic.* Nie maſz nikogo ná świecie coby był zdania ták podobnego z moim.

Ce diſcours eſtoit fort conforme à vos lettres. Iſte ſermo valdè congruebat, *ou* congruens erat cum tuis litteris. Ta mowa zgadzała ſię bardzo z liſtami twemi *albo* ſtoſowała ſię do nich.

CONFORME'MENT, adv. (*D'une maniere conforme.*) Congruenter. Convenienter. adv. *Cicer.* * *Vivre conformément aux préceptes de la Philoſophie.* Ex præceptis Philoſophiæ vitam agere. *Cic.* ZGODNIE, iednoſtaynie, podobnie. *Zyć według opiſania Filozofow y ich zdania.

CONFORMER, V. act. (*Rendre ſemblable & conforme.*) Conformare Fingere Accommodare. *Cic.* SPOSOBIC kſztałtować przypodobać iedno do drugiego, podobnym uczynić.

Se conformer à la volonté de quelqu'un. Conformare Fingere ſe & ſe accommodare ad alicujus voluntatem. act. *Cic.* * *A ſes inclinations.* Congruere in mores alicujus. neut. *Liv.* Spoſobić ſię do woli czyiey ſtoſować ſię do niey. *Do iego chęci ſkłonności.

Je conformis, je dressois mon esprit, en me répresentant les grands hommes. Animum ipsâ cogitatione hominum excellentium conformabam.*Cic.* Sposobiłem swoy umysł, stawiaiąc sobie wielkich ludzi na przykład.

CONFORMITE',subst.f. (*Convenance,ressemblance.*)Congruentia.Convenientia.*Cic.* PODOBIENSTWO.

ON DIT, *Conformité de sentimens,d'opinions.* Opinionum consensio,onis,f. **Conformité d'inclinations.* Morum congruentia,æ,f. *Cicer.* MOWIĄ podobieństwo zdania rozumienia. *Podobieństwo skłonności, álbo obyczaiow.

CONFORTATIF, m. CONFORTATIVE, f. (*Qui a la vertu de conforter*, ou *de fortifier.*)Corroborans.*Suet.* UMACNIAIĄCY, Posilaiący, pokrzepiaiący.

CONFORTER,V.act. (*Fortifier.*) Corroborare. *Cic.* POKRZEPIC umocnić.

CONFRAIRIE, subst. fœm. *on prononce* CONFRERIE. (*Societé de personnes qui s' assemblent pour quelques exercies de dévotion.*) Sodalitas.*Cicer.* Sodalitium.*Cicer.* BRACTWO społeczność osob w iákim nabożeństwie.

Eriger une Confrairie. Sodalitatem instituere. Postanowić iákie bractwo.

CONFRATERNITE',subst.fœm. *La mesme signification.* TOZ samo;Bractwo.

CONFRERE, subst.musc.& f.(*Celuy*,ou *celle qui est de la mesme Confrairie.*) Sodalis. BRAT ten álbo ta co iest w bractwie.

CONFRERE, (*Qui est d'une mesme Profession,qui exerce une pareille charge qu' un autre.*)Collega,æ,m.*Cic.* KOLEGA ten co iest iednego stanu álbo ten co urząd spolnie z prugim odprawuie.

CONFRONTATION,subst.f. (*L'action de confronter*, ou *conferer diverses choses entre elles.*) Diversarum rerum inter se collatio. *Cicer.* STOSOWANIE rzeczy kilku rożnych między sobą.

Confrontation des témoins. Testium compositio,onis,f.*Cicer.* Stosowanie świadkow.

CONFRONTER, V. act. (*Mettre deux personnes en présence l'une de l' autre.*)comme *Confronter des temoins avec un accusé.* Cum reo testes componere. *Cic.* STOSOWAC postanowić dwie osoby razem iednę przed drugą, iáko: Stosować świadkow z obwinionym.

CONFRONTER, (*Comparer avec.*)comme *J'ay confronté l'original avec la copie.* Exemplum cum archetypo contuli. STOSOWAC przyrownywać z czym, iáko: Stosowałem kopią z oryginałem.

CONFUS,masc. CONFUSE,f. (*Meslé, brouillé ensemble.*) Confusus·*Liv. Quint.* ZMIESZANY, skłocony wraz.

CONFUS, (*Qui est en désordre, quin'est pas arrangé.*) Indigestus. Inordinatus. Incompositus,a,um.*Cic.Liv.* POMIESZANY, nieporządny, nieułożony.

CONFUS, (*Obscur,embrouillé.*) Confusus.Obscurus.Intricatus,a,um.*Cic.Plaut.* POMIESZANY, záwikłany, trudny.

ON DIT, *Vn discours confus & embrouillé.* Oratio obscura & confusa. **Vn esprit confus embrouillé.* Ingenium obscurum & intricatum. MOWIĄ, mowa pomieszana y zawiła. *Rozum pomieszany powikłany.

CONFUS,(*Honteux,couvert de confusion.*) Pudore confusus. Perturbatus.*Ovid.* ZMIESZANY, záwstydzony.

Confus de ce reproche. Inundatus hac objurgatione. *Petr.* Záwstydzony tą przymowką.

Il est confus de son ignorance. Illum pudet suæ inscitiæ. *Cic.* Wstyd go swoiey prostoty.

CONFUSE'MENT, adv. (*D'une maniere confuse.*) Confusè. Permixtè. Permistè. Perturbatè. *Cic.* POMIESZANIE nieporządnie.

CONFUSION, subst. fœm. (*Meslange confus de plusieurs choses.*) Confusio. Permistio, *ou* Permixtio,onis,f. *Cicer.* POMIESZANIE mieszanina kilku rzeczy pospołu.

CONFUSION,(*Trouble,desordre qui arrive dans un Estat, dans une famille.*) Confusio,onis,f. *Cic.* POMIESZANIE zámieszanie roztyrki ktore się przytrafiaią w Państwie iákim álbo w domach.

Il mit tout en confusion. Turbavit & omnia miscuit. *Cicer.* Wszystko zámieszał, wszystko nápełnił zamieszaniem.

*Les procès jettent les familles dans la confusion.*Litibus turbantur & miscentur familiæ. Prawa zamieszanie wprowadzaią w domach.

CONFUSION se dit encore (*d'une grande multitude de personnes.*) Multitudo, dinis.f. Turba,æ,f. *Cic.* **Il y avoit une grande confusion de monde à son enterrement.*Multa hominum turba sequebatur illius funus. MOWI się też o wielkim tłumie ludzi. *Wielki tłum ludzi był ná iego pogrzebie.

Il a des biens, des richesses en confusion. Illi divitiarum affatim est.*Plaut.* Ma moc bogactw, wielkie mnostwo, dostatek

Il a tout en confusion. Affatim illi adsunt omnia. Ma moc wszystkiego.

CONFUSION, (*Honte.*)Confusio.*Plin.* WSTYD hańba.

Couvrir quelqu'un de confusion,(*luy donner de la confusion.*) Incutere alicui pudorem. Okryć kogo wstydem záwstydzić go haniebnie.

Avoir de la confusion. Pudore suffundi. Wstydzić się mieć wstyd.

CONFUTATION, subst.f. terme dogmatique, (*qui se dit d'une réponse, qui détruit un argûment.*) Confutatio. *Auct.ad Heren.* ODPOR słowami dany ęlbo dowodami: słowo náleżące do zbiiania náuki iakiey przeciwney.

(On dit mieux REFUTATION.) Lepiey się mowi zbiiać czyi dowod.

CONFUTER, V.act. (*Détruire les objections d'un adversaire.*)Confutare.*Cic.* ZBIIAC czyi dowod, dać odpor przeciwney iákiey náuce.

(Ce mot ne se dit point, mais bien REFUTER.) To słowo w Francuskim się nie mowi ále się mowi *refuter.*

CONGE, subst. m. (*Mesure ancienne des choses liquides, qui contenoit six sestiers.*) Congius. *Plin.* GARNIEC Miara dawna maiąca w sobie sześć miarek.

Vne bouteille qui tient un conge. Fidelia congialis. *Plaut.* **Vn baril qui tient un conge.* Congiarius.*Plin.* Flasza garcowa. *Baryłka garcowa.

CONGE',subst.m. (*Licence, permission qu'on donne à quelqu'un de faire une chose.*) Permissus Venia Potestas.*Cic.* **Je me sers du congé qu'on m'a donné.* Utor permissu. *Horat.* POZWOLENIE wolność dana komu czynienia czego. *Zażywam pozwolenia sobie danego.

CONGE, (*qu'on donne à un soldat pour toûjours.*) Missio. *Liv.* UWOLNIENIE odprawa dana żołnierzowi ná zawsze.

*Demander son congé.*Missionem efflagitare.*Liv.* **Avoir son congé.* Habere missionem. **Donner congé.* Missionem dare. *Tacit.* Prosić o uwolnienie o odprawę. *Mieć odprawę. *Dać odprawę.

CONGE',(*que l'on donne à un soldat pour un temps.*)Commeatus. *Liv.* **Obtenir son congé.* Commeatus accipere. *Plin.* POZWOLENIE dane żołnierzowi ná czas. *Otrzymać pozwolenie.

*Il avoit eu son congé pour tout l'esté*Totius æstatis commeatum abstulerat.*Cic.* **Plusieurs soldats quittoient leurs enseignes sans congé.* Multi milites sine commeatibus ab signis dilabebantur. *Liv.* Miał był pozwolenie ná lato całe. *Wiele żołnierzy uchodzili z pod chorągwi álbo z pod znakow swoich bez pozwolenia, nieopowiednie.

CONGE',(*Permission que l'on demande par civilité.*) *Il n'a pas voulu partir sans venir prendre congé de vous.* Te insalutato abire noluit. POZWOLENIE ktore kto bierze z ludzkości opowiedaiąc się, Niechciał odiechać nie opowiedziawszy się.

Aller prendre congé de quelqu' un pour recevoir ses ordres. Adire aliquem, si quid velit. *Cic.* Iść o pozwolenie od kogo odiezdzaiąc dla odebrania roskazow iego pożegnać się.

Nous prismes congé de nos amis. Valere jubemus amicos. *Petr.* Pożegnaliśmy przyiacioł.

CONGE', (*pour sortir d'une maison qu'on tient à bail.*) Commeatus. **Donner congé à un proprietaire par écrit, ou de vive voix.* Commeatum scripto, *ou* voce alicui denunciare. WYPOWIEDZENIE mieszkania komu wystaiąc z domu náiętego. *Opowiedzieć się że kto wystaie z mieszkania czyiego, pismem álbo ustnie.

DONNER *congé à quelqu'un de faire quelque chose.* Aliquid faciendi potestatem alicui permittere. DAC pozwolenie komu aby co czynił.

Donner son congé à quelqu'un, (le renvoyer de chez soy.) Aliquem à se dimittere.*Cic.* Odprawić kogo od siebie.

CONGE'DIE',m. CONGE'DIE'E,f.part.pass. Dimissus. ODPRAWIONY, ODPRAWIONA.

CONGEDIER, V. act. (*Renvoyer quelqu'un, luy donner congé de se retirer.*) Aliquem dimittere.*Cicer.* ODPRAWIC kogo, odesłać go, dać mu pozwolenie odeyścia.

CON-

CONGEDIER *une armée,* (*la licencier, la renvoyer.*)Exercitum dimittere. *Cic.* Missum facere exercitum. *Cic.* ODPRAWIC woysko, podziękować woysku, zwinąć ie.

CONGELATION,subst.f.(*L'action par laquelle une chose est congelée.*) Congelatio.*Plin.* ZMARZNIENIE.

CONGELE',masc.CONGELE'E,f. Part.pass.Congelatus. ZMARZŁY.

CONGELER,V.act.(*Arrester le mouvement des choses liquides par le froid.*) Congelare. MROZIC zámrażać wściągnąć rzecz płynącą, przez zimno.

SE CONGELER. Congelari.*Colum.* MARZNĄC.

CONGLUTINATION,subst.f (*Attache de deux corps ensemble par des choses onctueuses & gluantes.*) Conglutinatio. *Plin.* SKLEIENIE, zlepienie dwoch rzeczy pospołu czym tłustym y lipkim.

CONGLUTINER,V.act. (*Joindre avec quelque chose de gluant.*) Conglutinare.*Cic.* ZKLEIAC zlepiać czym lipkim.

(Ce mot n'est gueres en usage, que dans le dogmatique.) To słowo prawie nie iest w używaniu w Francuskim chyba co do nauk.

CONGRATULATION,subst.f.(*Temoignage de joye qu'on fait paroistre à ses amis,quand il leur arrive qu lque bonheur.*) Gratulatio. *Cicer.* WINSZOWANIE, oświadczenie radości przyiaciołom w szczęściu iákim.

CONGRATULER,V.act. (*Faire des compliments de congratulation.*) Aliquid, *ou* aliquâ re, *ou* de re aliquâ gratulari alicui. WINSZOWAC.

(On se sert mieux du verbe FECICITER, que de celuy de *Congratuler.*) Lepiey w Francuskim zażyć słowa *Feliciter* niż *Congratuler.*

CONGRE,subst.m.(*Poisson semblable à une anguille, dont la chair est ferme.*) Conger Congrus. *Plin.* WĘGORZ morski. Minog ryba podobna węgorzowi mięsa twardego.

CONGRE'GATION, subst.f. (*Assemblée de plusieurs personnes qui font corps.*)Congregatio Cœtus *Cic.* **Confrairie.* Sodalitas, atis, f. ZGROMADZENIE wielu osob ieden stan czyniących. *Bractwo.

CONGRES, subst.m.Congressus. *Stat.* SCHADZKA złączenie zebranie zgromadzenie.

CONGRU, (*Qui a les qualitez requises.*) Congruus Congruens. PRZYZWOITY co ma to wszystko w sobie co náleży.

CONGRUEMENT, adv. (*D'une maniere congruë & à propos.*) Congruenter & aptè.*Cicer.* PRZYZWOICIE, Przystoynie.

CONJECTURAL,m. CONJECTURALE,f adject. (*Qui n'est fondé que sur des conjectures & sur des apparences.*)Conjecturalis.*Cic.* DOMYSLNY co się nie zasadza tylko ná porozumieniu y pozornym podobieństwie.

Des arts conjecturaux. Artes quæ conjecturâ continentur. *Cic.* Náuki domyślne.

CONJECTURALEMENT,adv.(*Par conjectures.*)Ex conjecturâ.*Cic.* DOMYSLNIE, ná domysł, przez domysł.

CONJECTURE,subst.f. (*Raisonnement fondé sur des probabilitez sans aucune démonstration.*) Conjecturâ.*Cicer.* DOMYSŁ zdanie zasadzone ná porozumienieniu samym bez żadnego gruntownego dowodu.

S'appuyer sur une conjecture. In conjecturâ niti. Zasadzać się ná domyśle ná porozumieniu swoim.

Deviner par conjecture. Assequi aliquid conjecturâ. *Cicer.* Zgadać ná domysł.

CONJECTURER,V.act. (*Juger sur des apparences.*)Conjicere. *Cic* SĄDZIC o czym ná domysł przez porozumienie.

Autant que je puis conjecturer. Quantum conjicere licet. *Cic.* Ile się domyślić mogę, ile rozumieć mogę.

Ne pas bien conjecturer, (se tromper dans ses conjectures.) Aberrare conjecturâ.*Cic.* Mylić się w rozumieniu swoim.

Je conjecture de vostre goût par le mien. De tuo stomacho conjecturam facio de meo. *Cic.* Domyślam się smaku twego z moiego.

Conjecturer du visage d'une personne quelques sont ses inclinations. Ex vultu conjecturam facere de moribus. *Cicer.* Domyślać się dorozumiewać z twarzy co są zá skłonności czyie.

Conjecturer des mœurs d'une personne. Conjecturam facere de moribus alicujus. *Plin-Jun.* Domyślać się o obyczaiach czyich.

Vous pouvez conjecturer de cela combien il est changé. Ex hoc facere conjecturam potes,quàm sit emendatus.*Plin-Jun.* Możesz się z tąd domyślić iák się dużo odmienił.

CONIMBRE, (*Ville de Portugal.*) Conimbrica, æ, fœm KONIMBR Miasto Portugalii.

CONJOINDRE,V.act.(*Joindre avec.*)Aliquid alicui rei, *ou* cum re aliquâ jungere,*ou* conjungere.**Il se dit aussi des personnes.* Copulare.*Cic.* ŁĄCZYC Złączyć pospołu. *Mowi się y o osobach.

CONJOINT,m.CONJOINTE,f. (*Qui se dit de deux personnes mariées.*) Conjunctus,a,um. *Cic.* ZŁĄCZONY, ZŁĄCZONA, mowi się o dwoch osobach w małżeństwie będących

CONJOINTEMENT, adv. (*D'une maniere conjointe.*) Conjunctè. Conjunctim.Unà. Simul.Pariter.adv.*Cicer.* POSPOŁU oraz razem.

CONJONCTION,subst.f.(*L'action de joindre avec.*)Conjunctio.Copulatio.*Cic.* ZŁĄCZENIE pospołu.

CONJONCTURE, subst. f. (*Assemblage de plusieurs circonstances, qui fait trouver de la facilité dans la reüssite des affaires.*) Occasio.*Cic.* OKOLICZNOSCI iákich zebranie razem ktore ułatwiaią y pomagaią do dokazania czego *Koniunktura* sposobność.

Dans cette conjoncture il dissimula l'injure. In hac occasione dissimulavit silentio acceptam injuriam. *Quint.* W tey okoliczności pokazał iákoby nie był urażony.

SE CONJOUIR, V. n. (*Se réjouïr avec quelqu'un d'une bonne fortune qui luy est arrivée.*) Gratulari alicui bonam fortunam.*Cic.* CIESZYC się pospołu z kim z szczęścia iego.

(On dit mieux SE REJOUïR, ou FELICITER quelqu'un d'une chose.) Lepiey się mowi winszować komu czego.

CONJOUISSANCE, subst.fœm. (*Compliment qu'on fait à quelqu'un. pour luy témoigner la joye d'un heureux succès.*) Congratulatio Gratulatio, *Cic.* POWINSZOWANIE komu oświadczaiąc radość swoię z szczęścia iego.

(Ce mot est vieux; & ne se dit gueres.) To słowo Francuzkim iest stare y prawie się już nie mowi.

CONIQUE,adj.m.& f.*De la figure d'un Cone.*)Turbinatus, a,um.Cono similis & hoc simile, *genit.*is. KONCZYSTY pochodzisty okrągło ku dołowi.

CONJUGAISON,subst.f.(*Inflexion differente des Verbes.*) Conjugatio, onis,f. *Rhem. Palam.* KONJUGACYA odmienianie słowa iednego roznaite.

Les Verbes François ont aussi quatre Conjugaisons; sçavoir *er* pour la premiere; *ir*,pour la seconde; *oir*,pour la troisieme; & *re* pour la quatriéme.) Słowa Francuskie cztery maią koniugacye to iest kończą się na *er* te co są pierwszey, ná *ir* drugiey, ná *oir* trzeciey, á ná *re* czwartey koniugacyi.

CONJUGAL, m. CONJUGALE,f. (*Qui concerne le mariage*, ou *le mari & la femme.*)Conjugialis & hoc conjugiale. MAŁZENSKI, náleżący do małżeństwa, do męża álbo do żony.

CONJUGUER, V. act. (*Donner aux Verbes suivant leurs modes ou leurs temps differentes terminaisons ou caracteres, pour en faciliter la distinction.*) Inclinare, *ou* declinare. *Var. Quint.* NAKŁANIAC to iest rozmaicie wyrażać słowa według sposobow y czasow ich rożności.

CONJURATEUR, subst.m.(*Qui conspire contre.*) Conjuratus.*Cic.* SPIKNIONY, sprzysięgły.

CONJURATEUR, (*Celuy qui conjure les démons.*) Adjutor,oris. ZAKLINAIĄCY Czarty.

CONJURATION,subst.f.(*Conspiration,cabale,ligue secrete.*) Conjuratio.Conspiratio.*Cicer.* SPRZYSIĘZENIE się spiknienie sekretne, Praktyka skryta, na dokazanie czego.

N'estre point d' une conjuration,n'y avoir aucune part. Extra conjurationem esse.*Cicer.* Nie náleżeć do iákiego spiknienia, nie mieć żadney cząstki w nim.

Faire une conjuration. Conjurationem facere. *Cæs.* Conspirationem facere.*Liv.* Sprzysięgnąć się, spiknąc się.

*Découvrir une conjuration à quelqu'un.*Prodere alicui conjurationem. *Tacit.* Wyiawić odkryć iákie spiknienie komu.

La conjuration a esté découverte. Deprehensa fuit conjuratio.*Cic.* Obiawiło się wyiawilo się sprzysiężenie.

CONJURATIONS,(*Exorcismes pour chasser les démons & les esprits malins.*) Adjurationes. ZAKLINANIA złych duchow y wypędzenia.

CONJURER, V.act. & n. (*Conspirer contre le Prince*, ou *l'Estat.*) Conjurare.Conspirare.*Suet.Cic.* **On a conjuré contre luy.*) Conjuratum est in eum. *Suet.* SPRZYSIĄDZ się spiknąć się przeciwko Panu álbo Państwu. * Sprzysiężono się przeciw niemu.

ON

ON DIT auſſi en ce ſens, (*parlant de choſes moins importantes.*)*Il a conjuré la ruine de cette famille,il la veut perdre* In ruinam iſtius familiæ conjuravit. *Claud.* MOWIĄ też w tym rozumieniu w okazyach mnieyſzych; Poprzyſiągł zgubę iego, zgubę tego domu, imieniá; chce go cale zgubić.

CONJURER *les malins eſprits,les démons,*(*les exorciſer.*) Nequiſſimos ſpiritus adjurare, (juro,as,avi,atum.) act. *Lact.* ZAKLINAC złych duchow wyklinać ich.

Conjurer une tempeſte, (*la détourner par des prieres.*) Tempeſtatem ſacris precibus averruncare *Liv.Cic.* Zákląć záwieruchę nawałność, odwrocić ią przez modlitwy.

ON DIT au figuré en cette ſignification,*Conjurer la tempeſte,*(*quand par adreſſe on s'eſt garanti d'un danger eminent.*)A ſe, *ou* à cervicibus ſuis, malum aliquod depellere. *Cicer.Liv.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie:* Zákląć zawieruchę, to ieſt odwrocić od ſiebie y wyniść z nieſzczęścia iakiego przez ſpoſoby y obrot.

CONJURER ſignifie auſſi, *Prier avec inſtance par tout ce qu'on a de plus cher.*Obteſtari Obſecrare.*Cic.Ter.* POPRZYSIĘGAC znaczy też proſić uſilnie przez wſzyſtkie ſpoſoby naymocnieyſze.

LES CONJUREZ. Conjurati. Conjurati. homines. *Cicer.* SPRZYSIĘZENI.

CONNEXION,ſubſt.f. (*Liaiſon de deux choſes, la dépendance de l'une de l'autre.*) Cognatio. Connexio. *Cic.* ZWIĄZANIE, Złączenie.

Quelle connexion peuvent avoir ces choſes avec la nature? Hæc cum naturâ quam cognationem habent? *Cic.* Co za złączenie te rzeczy mieć mogą z przyrodzeniem.

Des choſes qui ont de la connexion, ou *de la connexité les unes avec les autret.* Res inter ſe aptæ & connexæ.*Cic.* Rzeczy ktore maią z ſobą iakie złączenie w przyrodzeniu.

CONNIL, ſubſt.m. *on dit* CONIN, *& mieux.*LAPIN.Cuniculus,li,m.*Var.* KROLIK zwierzę.

CONNIVENCE, ſubſt. f. *on prononce* connivance. (*Indulgence,* ou *diſſimulation qu'on a pour les fautes d'un inferieur, lors qu'on fait ſemblent de ne pas voir quelque choſe.*) Conniventia. *Aſcon-Ped.* Diſſimulatio.*Cic.* PRZEGLĄDANIE, przebaczanie upadkow czyich kiedy kto pokazuie iákoby niewidział.

CONNIVER,V.n. (*Vſer de connivence, ne faire pas ſemblant de voir les choſes, fermer les yeux deſſus,les diſſimuler.*) Connivere Diſſimulare.*Cic.* PRZEGLĄDAC przebaczać pokazywać iákobyśmy nie widzieli zámknąć oczy ná co.

*Ils connivent aux malheurs de la Republique.*In malis Reipublicæ connivent. *Cic.* Zámykaią oczy ná nieſzczęśliwości Rzeczypoſpolitey.

S'il eût fait quelque faute, tous les gens de bien vouloient qu'on connivaſt, au *qu'on ne fiſt pas ſemblant de les voir.* Si quid erraſſet, omnes boni convivendum arbitrabantur. *Cicer.* Jeżeli ſię w czym potknął, wſzyſcy baczni chcieli áby mu przebaczono y żeby niepokazowáć że to poſtrzeżono.

Dieu ſemble conniver aux crimes des hommes, & en réſerver la punition en un autre temps. Deus immortalis videtur connivere in maximis hominum ſceleribus, aut pœnas in diem reſervare. *Cic.* Zdaie ſię Bog przebaczać grzechy ludzkie, a karanie ich ná inſzy czas odkładać.

CONNOISSABLE,adject.m.& f. (*Qu'on peut connoiſtre.*) Qui dignoſci poteſt. ZNAIOME, co poznać można.

Il eſt tellement changé de ſa maladie, Sa maladie l'a ſi fort changé, qu'il n'eſt pas connoiſſable. Ita morbo immutatus eſt, vix ut dignoſci poſſit.Tak ſię odmienił, ták go choroba zmieniła że go nie poznać.

Son viſage & ſes mœurs ſont ſi fort changez,qu'il n'eſt plus connoiſſable. Hujus vultus & mores adeò immutati ſunt, ut idem eſſe qui fuit non dignoſcatur. Tak ſię ná twarzy y obyczaiach odmienił że go áni poznać.

CONNOISSANCE, ſubſt.f. (*L'action de connoitre quelque choſe.*) Cognitio.*Cic.* ZNAIOMOSC poznanie iákiey rzeczy wiadomość.

La connoiſſance de Dieu eſt naturellement empreinte dans noſtre eſprit. Naturalis atque inſita eſt in animis noſtris Dei notio. *Cic.* Poznanie Boga ieſt z przyrodzdnia wyrażone ná umyśle náſzym.

Avoir la connoiſſance d'une choſe. Alcujus rei notitiam, notionem habere. *Quint.Cic.* Mieć znaiomość *álbo* poznanie *álbo* wiadomość iákiey rzeczy.

S'appliquer à la connoiſſance des choſes. In rerum cognitione verſari.*Cic.* Przykładać ſię do poznaniá iakiey rzeczy.

Souſtraire une choſe à la connoiſſance de quelqu'un. Subtrahere aliquid notitiæ alicujus.*Celſ.* Umknąć rzecz iáką od wiadomości czyiey, áby o tym nie wiedział.

Il faut avoir une parfaite connoiſance des paſſions. Omnes animorum motus penitù pernoſcendi ſunt. *Cic.* Trzeba mieć doſkonałą wiadomość álbo doſkonałe poznanie námiętności.

La connoiſſance des choſes à venir. Præſenſio & ſcientia rerum futurarum. Wiadomość rzeczy przyſzłych.

*Avoir la connoiſſance de l'avenir,*ou *des choſes à venir.*Futura prænoſcere.*Cic.* Mieć wiadomość rzeczy przyſzłych,poznawać ie z daleka widzieć z daleka co ma być.

Eudoxe paſſa ſes jours ſur le haut d'une montagne, pour acquérir la connoiſſance du mouvement des aſtres. Eudoxus in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit, ut aſtrorum cœliquę motus deprehenderet.*Petr.* Eudoxus całe życie ſwoie ſtrawił ná wierzchu gory iedney, áby był doſzedł wiadomości o Plánetach y ich biegu.

CONNOISSANCE, *ou* CONNOISSANCES au plurier, (*qui ſe dit generalement de toutes les choſes qui ont paſſé par noſtre eſprit & particulierement des ſciences.*)Doctrina Eruditio,onis. *Cicer.* WIADOMOSC co ſię mowi ogolnie o wſzyſtkim co tylko przeſzło przez umyſł naſz, a mianowicie o náukach.

*Il eſt tres poli dans toutes les belles connoiſſances.*Is eſt omni liberali doctrinâ politiſſimus.*Cic.* Bardzo ieſt wypolerowany we wſzyſtkich pięknych wiadomościach.

L'architecture eſt une ſcience qui doit eſtre accompagnée d'une grande diverſité d'études & de connoiſſance. Architectura eſt ſcientia pluribus diſciplinis & variis eruditionibus. *Cicer.* Architektura ieſt wiadomość ktora powinna być złączona z wielką liczbą rożnych náuk y wiadomości.

*Les ignorans ont de la peine à comprendre que l'entendement & la mémoire d'un ſeul homme ſoit capable de tant de connoiſſances.*Mirum videtur imperitis hominibus poſſe naturam tantum numerum doctrinarū perdiſcere & memoriâ continere. *Vitr.* Proſtacy poiąć nie mogą iáko to ieden rozum y pamięć ludzka może w ſobie pomieścić ták wiele náuk y wiadomości.

CONNOISSANCE (*ſe dit du jugement & de l'eſprit.*)comme *Eſtant tombé malade, il perdit tout d'un coup connoiſſance.* Cùm in morbum incidiſſet, mente ſubitò lapſus eſt. *Celſ.* ZNAIOMOSC ſię mowi o rozeznaniu y zmyſłach, iáko: Západſzy ná zdrowiu nágle zmyſły y rozeznanie ſtracił.

CONNOISSANCE,(*ſe dit de quelques diſcuſſions d'affaires entre des particulieres.*)comme *Prendre connoiſſance d'une affaire.*Rem,*ou* de re cognoſcere. *Cic.**Se réſerver la connoiſſance d'une choſe, En vouloir connoiſtre* Rem cognoſcendam ſibi reſervare. WIADOMOSC ſię czáſem mowi o zważeniu y rozſądzeniu ſprawy iákiey między oſobami prywatnemi. * Jako dowiadowáć ſię o iákiey ſprawie. *Záchowáć ſobie ſamemu ſprawę iáką do wiadowości y rozſądzenia.

Cela n'eſt point venu à ma connoiſſance, je n'en ay rien ſceu. De hoc nihil quidquam nowi. To nie przyſzło do wiadomości moiey, nic o tym nie wiedziałem.

Cela s'eſt fait ſans que j'en aye eu connoiſſance. Hæc me inſciente.*Vitr.* To ſię ſtało cale bez moiey wiadomości.

Je ne veux pas qu'il entre en connoiſſance de tout ce qui ſe fait chez moy. Ignoret, quæ apud me domi geruntur, volo. Nie chcę żeby wchodził w wiadomość tego wſzyſtkiego co ſię umnie dzieie.

CONNOISSANCE,(*ſe dit encore des perſonnes & des lieux que l'on hante.*)Notitia,æ,f. ZNAIOMOSC ſię ieſzcze mowi o oſobach y mieyſcach gdzie kto uczęſzcza.

Noſtre connoiſſance vient de ce que vous avez acheté une terre dans le voiſinage Hæc notitia inter nos eſt, inde adeò, quòd agrum hic in proximo mercatus es.*Ter.* Znáiomość naſza pierwſza poſzła ztąd, żeś kupił maiętność w ſąſiedztwie náſzym.

*Il eſt de mon ancienne connoiſſance, Il y a fort long-temps que nous nous connoiſſons.*Eſt mihi cum illo vetus uſus & conſuetudo. *Cic.* Dawna to moia znaiomość, od dawnych bardzo czaſow ſię znamy.

Il a mille connoiſances, il connoiſt bien du monde. Pluribus notus eſt & familiaris. Ma tyſiąc znaiomości wiele bardzo zna ludzi.

Faire de nouvelles connoiſances. Novas amicitias parare. *Cic.* Nowe znaiomości zábierać.

Faire connoiſſance avec quelqu'un. Conſvetudinem, *ou* familiaritatem cum aliquo jungere. *Cicer.* Zábrać z kim znáiomość.

Renouvelle connoiſſance avec quelqu'un. Renovare, *ou* repetere cum aliquo priſtinam amicitiam. *Cic.* Odnowić dawną znáiomość z kim.

Qui a connoiſſance du païs. Regionis haud ignarus. *Virg.* Swiadomy znaiomy kraiu.

CONNOISSANCE ſignifie auſſi, *Avoir habituation charnelle avec le ſexe.*Virginem noſſe. *Ter.Plin.* ZNAIOMOSC znaczy też cieleſne záchowanie z kim.

CONNOISSEUR,m. CONNOISSEUSE,f. adject. (*Qui ſe connoiſt bien aux choſes, qui y eſt entendu.*) In aliquâ re intelligens. *Cic.* WIADOMY, WIADOMA czego, co ſię dobrze zna narzeczach.

CONNOISTRE,*on prononce* CONNOÎTRE,V.act.(*Avoir une idée dans l'eſprit que quelque objet preſent rapelle.*) Noſcere. *dit plus ſouvent.* Noviſſe. ZNAC mieć wyobrażenie rzeczy iakiey ná umyśle, ktore nam przytomność iey wraca álbo iáko zwyczaynie mowią: wiedzieć.

*Connoiſtre quelqu'un de veuë.*De facie noviſſe aliquem.*Ter. Cicer.* *Je le connoiſſois de veuë.* Familiaris erat oculis meis. *Petr.* Znać kogo z widzenia. *Nie znałem go chyba z widzenia ſamego.

CONNOISTRE, (*Sçavoir, pénétrer, découvrir juſques au fonds des perſonnes & des choſes*) Cognoſcere. Pernoſcere. Non ignorare. ZNAC przenikać z gruntu oſoby y rzeczy iákie.

*Je ne vous connois point & je n'ay point envie de vous connoiſtre.*Ego te non novi, neque noviſſe adeò volo.*Plaut.* Nie znam ſię, áni znać chcę.

Je le connois auſſi bien que je me connois. Tam facilè illum novi, quàm me. *Plaut.* Tak go znam iák ſiebie ſamego.

*Je le connois comme je vous connois.*Novi illum tanquam te.*Plaut.* Ták dobrze go znam iák ciebie.

*Je connois parfaitement cet homme là.*Ejus animum habeo perſpectum.*ou* cognitum *Cic.* Znám doſkonale tego człowieka, tę oſobę.

Nul ne me connoiſt. Omnes ignorant me. *Plaut.* Nikt mię nie zna.

Penſez-vous que je ne connoiſſe, ou *que je ne ſçache pas le ſujet de vot larmes?* Ignarum cenſes tuarum lacrymarum eſſe me?*Ter.* Myśliſz *álbo* rozumieſz że nie znam przyczyny łeż twoich, czego płaczeſz.

Crois-tu qu'on ne te connoiſſe point, & qu'on ne ſçache pas ce que tu ſçais faire? Etiam-ne credis te ignorari, aut tua facta adeò? *Ter.* Rozumieſz że cię nie znaią, y że nie wiedzą co umieſz.

C'eſt à moy de travailler à connoiſtre vos inclinations, & mettre tous mes ſoins à prevenir vos volontez. Noviſſe mores me tuos meditatè decet, curamque adhibere, ut prævelim quæ tu velis. *Plaut.* Moia to rzecz znać wolą twoię y uprzedzać ią we wſzyſtkim.

Son diſcours fait aſſez connoiſtre, ou *découvre aſſez ſon naturel, ſon eſprit, ſon génie, ſes inclinations.*Qui ſint mores,indicio eſt ejus oratio. Mowa iego doſyć daie poznać *álbo* pokazuie iego naturę, umyſł iego, ſkłonność, co zacz ieſt.

CONNOISTRE, (*Voir, ſentir, découvrir.*) comme *On ne peut connoiſtre aujourd'huy un ami fidele, d'avec celuy qui ne l'eſt pas.* Qui amici, qui infideles ſint, hodie nequeas pernoſcere. *Plaut.* ZNAC obaczyć uznać odkryć rozeznać, iáko: Nie można temi czaſy rozeznać przyiaciela ſzczerego od tego ktory nie ieſt taki.

Donner à connoiſtre, ou *Faire connoiſtre ſon chagrin, ſon mécontentement.* Ægritudinem animi ſui pateſacere.*Ter.* **Sa fidelité.* Fidem ſuam probare *Cic.* **Son ſentiment.* Sententiam ſuam oſtendere.*Tes.* Dać poznać odkryć oświadczyć wyrazić ſwoy żal ſwoie nieupodobanie.*Wierność ſwoię.*Zdanie ſwoie

Se faire connoiſtre, ſe donner à connoiſtre, ſe faire voir, ſe découvrir, ouvrir ſon cœur. Se patefacere. Se cognoſcendum dare, *ou* præbere.*Cicer.* Dać ſię poznać, otworzyć ſię ſercem komu, obiawić ſię odkryć ſię wydać ſię.

Se fairo connoiſtre par ſes tromperies. Fraudibus ſuis innoteſcere neut.*Phæd.*Dać ſię poznać przez ſztuki y zdrady ſwoie

*Se faire connoiſtre par quelque belle action.*Re aliquâ innoteſcere.*Tacit.Cic.Plin.* Dać ſię poznać przez zacną iáką ſprawę wſławić ſię nią.

Comme le amis ſe font connoiſtre dans l'adverſité, je chercbay tous les moyens imaginables pour aller le trouver. Ut in anguſtiis amici apparent, per ſcutum, per ocream ego agitavi, quemadmodum ad illum pervenirem.*Petr.* Ze przyiaciela poznać w przeciwności, ſzukałem wſzelkiemi ſpoſobámi abym mogł być u niego.

CONNOISTRE, (*Avoir connoiſſance des perſonnes & des chos.*)Noſſe. *Plaut.* ZNAC mieć znaiomość rzeczy y oſob.

*Connoiſtre le païs,la province.*Non ignarum eſſe regionum. Znać kray, powiat.

Il connoiſt bien la mer, il ſçait ee que c'eſt que d'aller ſur mer. Maritimis rebus affinis eſt. *Plaut.* **Le contraire eſt* Imprudens maris. *Liv.* *Qui ne ſçait ce que c'eſt que d'aller ſur mer.*) Zna dobrze morze wie on dobrze co to ieſt być ná morzu,*álbo* morzem płynąć. **Przeciwna ieſt,* Nie wiedzieć co to ieſt być ná morzu, nie świadomy morza.

DONNER *à connoiſtre,* ou *Faire connoiſtre une choſe.* Oſtendere Indicare. *Perſ.* DAC poznać rzecz iaką dać znáć o niey, oznaymić ią.

CONNOISTRE, (*Avoir l'intelligence des choſos, en ſçavoir les bonnes & les mauvaiſes qualitez,en ſçavoir bien juger.*) Noſcere, *ou* Noſſe. ZNAC być świadomym rzeczy wiedzieć dobre y złe ich przymioty, umieć o nich ſądzić należycie.

*On me de mande des choſes que je ne connoit point, & où je ſuis tout nouveau.*Ea requiruntur á me, quorum ſum ignarus atque inſolens. Pytaią mię o rzeczy, ktorych nie znam w ktorych ieſtem cale nowotny, na ktorych ſię nie znam.

Il ſe connoiſſoit parfaitement bien en ſculpture & en bronze. Quid inſculptum infabrè, & quid fuſum duriùs,callidus erat. Znał ſię bardzo dobrze na rznięciu y odlewaniu ze ſpiży.

Je ne me connois pas bien à cela. Non multùm in rebus iſtis intelligo.*Cic.* Nie znam ſię dobrze ná tym.

Qui connoiſt l'Antiquité & les Auteurs en homme ſçavant. Antiquitatis, veterumque ſcriptorum, litteratè peritus. *Cicer.* **Qui connoiſt la guerre.* Belli artiſque militaris peritus.*Cicer.* **Qui connoiſt le droit particulier, & le droit public.* Privati & publici juris peritus. *Plin-Jun.* **Qui connoiſt l'eſprit du Prince.* Intelligens Principis. *Plin-Jun.* Ten ktory zna ſtarożytność y Autorow iáko człowiek uczony. *Ten co ſię zna ná woynie *álbo* ná ſztuce, ná nauce woienney. *Ten co ſię zna ná prawie publicznym, y prywatnym ná Pana.

CONNOISTRE *d'une affaire,*(*Avoir pouvoir de la juger.*) Rem aliquam cognoſcere, *ou* de re aliquâ. *Cicer.* SĄDZIC o ſprawie iakiey , mieć prawo rozeznania iey y oſądzenia.

Connoiſtre des differents qui ſont entre les particuliers. Diſceptare controverſias aliquorum.*Cic.* Sądzić o rozrożnieniach między oſobami prywatnemi, ſądzić ſprawy potoczne.

ON DIT,*Il ne ſe connoiſt pas à faire plaiſir, Il ne ſçait ce que c'eſt que de faire plaiſir.*Neſcit ſibi homines beneficiis demereri. *Cic.* MOWIĄ nie zna ſię ná tym co to ieſt przyſługę iaką komu uczynić.

ON DIT proverbialement, *Connois-toy toy meſme.* Noveris te ipſum. **Que chacun ſe connoiſſe.* Se quiſque noſcat. *Cicer.* MOWIĄ przyſłowiem znáy ſię ná ſobie ſamym. *Niech ſię każdy pozna ná ſobie.

CONNU,maſc,CONNUë,f.part.paſſ.*du verbe* CONNOÎTRE.Notus.Cognitus.*Cic.*ZNAIOMY, ZNAIOMA,znaczny

Vn homme d'une vertu connuë. Homo virtute cognitâ.*Cic.* **Vn homme connu dans l'une & l'autre fortune par pluſieurs marques de vertu & de honté* In utrâque fortunâ cognitus homo, multis ſignis & virtutis & humanitatis.**Connu de tout le monde pour ſa meſchanceté & pour ſes vices.* Notus omnibus improbitate & vitiis.*Cic.* Człowiek cnoty znaiomey, iáwney świadomey. *Człowiek y w tym y w tym ſzczęściu doświadczony przez dobroć y cnotę.*Znaiomy całemu światu dla ſwoich złości y wyſtępkow.

Des choſes qui ſont connuës de tout le monde. Res omnibus notæ atque manifeſtæ. *Cic.* Rzeczy wiadome całemu światu.

CONQUE ſubſt.f. (*Sorte de grande coquille.*) Concha,æ,f. *Plin.* KONCHA ſkorupa wielka.

CONQUÉRANT, ſubſt.m. (*Grand Capitaine, qui a conquis des Royaumes & des Provinces,qui s'eſt rendu illuſtre par ſes conqueſtes.*) Orbis, *ou* populorum domitor.*Liv.* Gentium victor Urbium & populorum domator *Cic Tibul.* ZWYCIĘZCA waleczny wielki żołnierz wodz ktory ſię wſławił ná woynach podbiwſzy Państwa y kraie.

*Grand Conquerant, grand Capitaine.*Summus imperator. *Cic.* **Les grands conquerants n'ont en veuë que la victoire.* Summis imperatoribus,*ou* ducibus una propoſita eſt victoria. Wielki

ki zwycięźca wodz ſławny. *Wielcy zwycięźſcy nie maią w myśli nic więcey procz zwycięſtwa y ſławy.

CONQUE'RANTE, ſubſt f. (*Celle qui fait des conqueſtes, ſoit en guerre, comme Amaſtris, Reine des Amazones; ſoit en amours.*) Domitrix,icis,f.*Plin.*Victrix,icis,f.*Cic.* ZWYCIĘZCA Ta ktora zwycięſtw dokazuie czyli ná woynie iáko Amaſtrys Krolowa Amazonek, czyli w miłośći.

CONQUE'RIR, V.act. (*Se rendre maiſtre d'un païs, d'un Royaume, à main armée.*)Sub poteſtatem redigere,*ou* ſubigere. *Imperio adjicere Domare, *Cic.Liv.* PODBIC ſobie opanowáć Páńſtwo iákie bronią y mocą.

CONQUE'RIR ſe dit figurément en choſes morales. *Vn Prince doit travailler à conquérir les cœurs de ſes ſuiets.*Principes debet ſtudere demerendis ſubditorum animis. PODDAC zniewolić mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow. Pan powinien ſię ſtarać áby ſobie poddał, zniewolił, pozyſkał ſerca poddanych

CONQUESTÉ,*on prononce* CONQUèTE,ſubſt.f. (*Ce qui a eſté conquis.*) Bello quæſita, *ou* parta,orum.neut.plur.*Cicer.* PODBITE zawoiowane pzrez woynę y moc nábyte.

*Il a fait la conqueſte de toute l' Europe.*Totam Europam imperio ſuo adjecit.*Cicer.* Podbił ſobie záwoiował cáłą Europę.

Il eſtendit ſes conqueſtes au delà du Rhin. Ultra Rhenum imperium ſuum propagavit, *ou* extendit, *ou* protulit. *Liv. Ovid.* Zwycięſtwa ſwoie pomknął aż po zá Rhen.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme vit comme en païs de conqueſte*, pour dire qu'*Il vit avec inſolence, & maltraitte les habitans.*Dura imperia exercet in incolas.*Virg.* MOWIĄ przyſłowiem że człowiek iaki żyie iáko w kraiu záwoiowanym to ieſt poczyna ſobie roſpuſtnie, y zle ſię obchodząc z obywatelami wiele ſobie pozwalaiąc w kraiu iákim.

CONQUEST, *on prononce* CONQUèT.ſubſt.m. terme de pratique, (*C'eſt un bien acquis pendant la communauté entre un mari & une femme.*) Bona quæſita Bona parta. NABYTE termin Prawny, dobra nábyte po ślubie przez oſoby w ſtanie małżeńſkiem wſpolnie żyiące.

CONQUI, maſc. CONQUISE, f. adject. & part. paſſ.*du verbe* CONQUERIR. Quæſitus. Partus. Adeptus. *Cic.* Nabyty nabyta.

CONSACRER, V. act. (*Dédier, rendre une choſe ſainte de prophane qu' elle eſtoit auparavant*, ou ſimplement *la benir.*) Dicare. Dedicare, Sacrare. Inaugurare. *Cic. Liv.* POSWIĘCIC u czynić rzecz iáką poświęconą z Swiatowey, álbo też pobłogoſławić rzecz iáką.

CONSACRER UN PRESTRE. Flaminem, *ou* ſacerdotem inaugurare. *Liv.* POSWIĘCIC ná Xiędza ná Kapłáńſtwo.

Les Romains conſacroient des temples à leurs Empereurs & à leurs fauſſes divinitez. Romani dedicabant templa imperatoribus & diis ſuis. Rzymianie poświęcali, ſtawiali Kośćioły Ceſarzom ſwoim, y fałſzywym Bożyſzczom.

*Conſacrer une ſtatuë à quelqu'un.*Alicui ſtatuam conſecrare. *Cic. ou* ponere. *Phæd.* Poświęcić poſtawić Oſobę iáką Komu.

ON DIT figurement,*Conſacrer la memoire de ſon nom.*Conſecrare memoriam nominis ſui. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: poświęcić pamiątkę Jmienia ſwego.

*Conſacrer la memoire d'une perſonne par toutes ſortes de monuments.rendre ſa mémoire immortelle.*Conſecrare aliquem omni genere monimentorum. *Cic.* Poświęcić imię czyic wſzelkiemi pamiątkami, Pamiątkę mu nieśmiertelną uczynić.

Il s'eſt chargé d'écrire les actions de LOUIS LE GRAND, *& de conſacrer à l' immortalité l' hiſtoire de ſes guerres & de ſes traitez de paix.* Sibi ſumſit ſcribere res geſtas LUDOVICI MAGNI, & in longum ævum diffundere bella & paces. *Horace parlant d' Auguſte.* Podiął ſię piſać Dzieła Ludwlka Wielkiego y poświęcić nieśmiertelney pamięci Hiſtoryą Woien y Przymierza pokoiu od niego czynionych, Horacyuſz mowiąc o Auguśćie.

SE CONSACRER, (*Se dévouër entierement pour quelqu' un.*) Se alicui devovere. *Cic.* Se alicui addicere. *Liv Cic.* POSWIĘCIC ſię Ofiarowac ſię cale dlá kogo.

Nous devons mourir pour noſtre patrie, & employer & conſacrer tous nos biens pour elle. Pro patriâ mori debemus, eique nos totos dedere, & in eâ noſtra omnia ponere & quaſi conſecrare. *Cic.* Powinniſmy zá Oyczyznę umierać, y wſzyſtko dlá niey wydać y Ofiarować.

Nous luy avons conſacré corps & ames. Corpora animaſque illi religiosè addiximus. *Petr.* Oddaliśmy my mu ciało y Duſzę.

CONSACRER ſignifie encore, *Déterminer quelque choſe à un certain uſage.*)comme *J'ay mis à part une certaine ſomme d'argent,que j'ay conſacrée pour avoir des livres.*Aliquam pecuniæ ſummam in libros ſepoſui. Poświęcić znaczy ieſzcze náznaczyć co y odłączyć ná iednę rzecz z Oſobna. Jáko, odłożyłem naſtronę pewną ſumę pieniędzy ktorą ná ſame Kśiąg nabyćie poświęciłem.

CONSACRER *le pain & le vin (dans nos divins Myſteres) au corps & au ſang de Jeſus-Chriſt.* Efficere corpus & ſanguinem Chriſti verbis quibuſdam divinis & ſacris. Poświęćić Chleb y wino w Ofierze náſzey, ná Ciało y Krew Chryſtuſa Jezuſa.

CONSAGUIN, m. CONSANGUINE,f. adject. (*Iſſu d'un meſme ſang.*)Conſanguineus, a,um.*Cic.* KREWNY z iedney Krwi pochodzący.

(Terme du Barreau.) Słowo Fracuſkie prawne.

CONSANGUINITE', ſubſt. (*Parenté, liaiſon qui eſt entre des perſonnes ſorties d'un meſme ſang.*) Conſaguinitas,atis, f. *Liv.* Cognatio, onis, f. *Cic.* KREWNOSC ſpowinowacenie złączenie między Oſobami z iedney krwi idącymi

CONSCIENCE, ſubſt. f. *ou prononce* coſiance. (*Témoignage, ou jugement ſecret de l' ame raiſonnable, qui donne l' approbation aux actions naturellement bonnes,& qui luy reproche les mauvaiſes.*) Conſcientia, æ, fœm. *Cic.* Sumnienie świadectwo álbo rozſądek wnętrzny Ducha rozumnego pochwalaiące ſprawy dobre, y ſtrofuiące złe.

On ne doit jamais s'éloigner le moins du monde de ce que la conſcience & la raiſon nous dicte. In omni vitâ ſuâ quemque à rectâ conſcientiâ tranſverſum unguem non oportet diſcedere. *Cic.* (comme qui diroit *d'un travers de doigt, le moins du monde.*)

Nigdy ſię by w naymnieyſzey rzeczy od tego oddalać nietrzeba co nám ſumnienie radzi, iákoby kto mowił bynaymniey,áni cal ieden.

J' eſtime plus le témoignage de ma conſcience que tous les diſcours des hommes. Mea mihi conſcientia pluris eſt, quàm omnium ſermo. *Cic.* Więcey ſobie ważę świadectwo ſumnienia właſnego, aniżeli wſzyſtkie mowy ludzkie.

La bonne conſcience eſt la plus grande conſolation qu'on puiſſe avoir dans les diſgraces de cette vie. Conſcientia rectæ voluntatis, maxima eſt conſolatio rerum incommodarum. *Cic.* Dobre ſumnienie ieſt nay więkſzą poćiechą we wſzyſtkich przeciwnośćiach życia tego.

Ma conſcience ne me reproche rien, je ne me ſens coupable de rien. Nihil mihi ſum conſcius. *Cicer.* Wniczym mię nie ſtrofuie ſumnienie,w niczym ſię,*álbo* do niczego ſię nie znam nie czuię.

Eſtre ſeur de ſa conſcience. Conſcientiæ fide non commoveri. *Cicer.* Być pewnym ſumnienia ſwego.

Pourveu que ma bonſcience n'y ſoit point engagée. Quod ſine peccato meo fiat. *Cic.* Byleby niewdać ſumnienia mego.

Vous ne pouvez faire cela en conſcience. Id ſine peccato facerere non potes. Nie możeſz tego ſumnienie, *álbo* według ſumnienia uczynić.

Qui a une bonne conſcience. Æqui bonique obſervantiſſimus & juſtitiæ cultor inſignis. * (*Le contraire eſt* Homo nequiſſimus & nullius fidei, *Vn homme ſans conſcience & méchant.*) Sumienny, * *Przeciwna ieſt*: bez ſumienny ladaco.

Je ne le puis faire en conſcience. Neque me ſatis piè poſſe arbitror. *Terent.* Niemogę tego ſumiennie uczynić.

C'eſt pour nous comme un mur d'airain, d'avoir la conſcience nette, & rien qui nous faſſe paſlir. Hic murus aheneus eſto, nil conſcire ſibi, nullâ palleſcere culpâ. *Horat.* To nam powinno być zá puklerz y ścianę miedzianą, że ſię do niczego nieczuiemy.

PENSER *à ſa conſcience, la ſonder, l' examiner.* Quæſtionem de ſe habere. Percontari ſe. *Cic.* Excutere ſe. MYSLIC o ſumnieniu ſwoim wniść w nie roztrąſnąć go,ſam ſię z ſobą porachować.

CONSCIENCE, (*Les remords, ou les reproches de la conſcience.*) Conſcientia Stimuli,Morſus. *Cic.* SUMNIENIE, zgrzyźliwość y ſtroſowanie właſnego ſumnienia.

Chacun eſt épouvanté par ſes mauvaiſes penſées, & par les remords de ſa conſcience. Quemque ſuæ malæ cogitationes, conſcientiæque animi terrent. *Cic.* Każdego włáſne trapi ſtrofuiąc ſumnienie.

CONSCIENCE, (*Scrupule.*) Religio,onis, f. *Cic.* Scrupulus, i, maſc. SZKRUPUŁ, ruſzenie ſumnienia.

Faire conſcience d'une choſe. Religioni habere rem aliquam.

quam. Religioſum habere aliquid. Szkrupuł mieć w czym ſumnienie ſobie uczynić w czym.

C'eſt conſcience de faire cela. Religioſum eſt id facere *Liv.* * *J'en fais conſcience.* Id religio eſt mihi. *Ter.* **Je ne fais point conſcience de cela.* Religio mihi non eſt, quominus id faciam.*Cic.* * *Quelques-uns firent conſcience de paſſer outre ce jour-la.* Quoſdam etiam religio cœpit ulteriùs eodem die conandi.*Cic.* Sumnięnie ieſt to czynić. *Mam w tym ſumnienie * Nieruſza mnie w tym ſumnienie bez ſzkrupułu ieſtem w tym *niektorzy za rzecz ſumienną mieli dáley tego dnia ſobie pozwolić.

Faire conſcience à quelqu'un d' une choſe, (luy en faire ſcrupule.) Offerre alicui religionem. *Cic.* Szkrupuł; ſumnienie komu w czym uczynić.

EN CONSCIENCE, (*En bonne foy.*) Bonâ fide. Rectâ conſcientiâ. abl. POD ſumnienem, poczciwie.

*En conſcience,(en vérité.)*Verè. Certè. Profectò. Mediusfidius. adv. *Cic.* Pod ſumnieniem, poprawdźie.

CONSCIENCIEUX,m.(*on prononce* Conſiancieux.)CONSCIENCIEUSE, f. adject. (*Celuy, ou celle qui a une bonne conſcience, qui ne veut rien faire dont ſa conſcience puiſſe eſtre chargée.*) Juſtus. Integer Æqui bonique obſervantiſſimus, & juſtitiæ cultor inſignis. SUMIENNY ſumienna. Ten álbo a co má dobre ſumnienie, co nic niechce czynić z obciążeniem ſumnienia właſnego.

CONSCIENCIEUSEMENT. adv. (*En conſcience.*) Bonâ fide. Rectâ conſcientiâ. abl. *Cic.* SUMIENNIE, pod ſumnieniem.

CONSECUTIF, m. CONSECUTIVE, f. adject. (*Qui ſuit après,qui eſt de ſuite.*) Sequens. Conſequens. Subſequens *Cic.* * *Trois jours conſecutifs.* Tribus diebus continuis. *Cic.* NASTĘPUIĄCY naſtępuiąca * Przez trzy dni naſtępuiące po ſobie, *álbo* uſtawiczne.

CONSECUTIVEMENT,adv.(*De ſuite.*) Continuè. Continuò. Continenter adv.*Cic.* RAZ, po raz, iedno zadrugim.

CONSEIL, ſubſt.m. (*Avis qu'on prend*, ou *qu'on donne.*) Conſilium, ii, n. *Cic.* RADA wzięta, álbo dana.

Je vous ay toûjours crû de fort bon conſeil, & pour vous & pour les autres. Semper judicavi in te, & in capiendo conſilio, prudentiam ſummam eſſe: & in dando,fidem. *Cic.* Znałem w Tobie zawſze dobrą radę y dlá ſiebie y dla drugich.

Il eſt de bon conſeil. Homo multi conſilii eſt & optimi.*Cic.* Człowiek ieſt dobrey, y zdrowy rady.

Je vous donne le meſme conſeil,que je prends pour moy meſme. Tibi idem conſilii do, quod mihimet ipſi. *Cic.* Tę ſamę ći radę daię ktorey zażywam dlá ſiebie.

Ne vous laiſſez point aller à des conſeils étrangers;il n'y a perſonne qui vous puiſſe ſi bien conſeiller que vous meſme;vous ne ſerez jamais de faute, ſi vous vous croyez. Ne te auferant aliorum conſilia; nemo eſt qui ſapientius tibi ſuadere poſſit te ipſo; nunquam labère, ſi te audies.*Cicer.* Nie uwodź ſię za obcą radą,nikt ći lepiey radzić nie może iák ty ſam ſobie, nigdy nie pobładziſz, ieśli ſobie ſamemu uwierzyſz.

Il n'y a ni meſure, ni conſeil à prendre dans cete affaire. Ea res in ſe neque conſilium, neque modum habet.*Ter.* Ani miary, áni rady tu wziąć nie podobna.

C'eſt un homme de conſeil & de reſolution. Vir & conſilii magni & virtutis. *Cæſ.* Człowiek to ieſt y do rady dobry y do ſkutku.

Demander conſeil à quelqu'un. Conſilium ab aliquo petere *Cic.* Proſić kogo o radę.

C'eſt une affaire qui demande conſeil. Conſilii res eſt. *Cic.* Jeſt to rzecz ktora potrebuie rady.

*Donner conſeil à quelqu'un.*Alicui conſilium dare. *Cic.* Juvare aliquem conſilio. *Plaut.* Dać poradę komu, poradzić komu.

Prendre conſeil de quelqu'un. Capere conſilium ab aliquo. Adhibere aliquem in conſilium. *Cic.* * *Il ne prend conſeil que de ſa teſte*, Se ſolum adhibet in conſilium. *Cicer.* * *Prendre conſeil ſur le champ.*In ipſo negotio conſilium capere. Wziąć radę zaſięgnąć rady od kogo *Nie bierze rady tylko od ſiebie ſamego, ſwoiey ſię tylko właſney głowy radzi *W tym punkcie wziąć przed ſię *álbo* z naleść radę,poradzić ſobie.

Prendre conſeil, aviſer de quel coſté on ira. Ponere conſilium cui nos regioni credemus. *Petr.* Radźić ſię náradzać ſię gdzie y iak ſię obrocić.

Il prit un conſeil fort ruſé Conſilium multæ calliditatis iniit *Ovid.* Wziął przed ſię radę bardzo frantowſką.

Faire quelque choſe par le conſeil d'un autre. Ex alicujus conſilio aliquid facere *Cic*Il ne ſera rien ſans mon conſeil,que par mon conſeil.*Nihil faciet me inconſulto. Nihil niſi de meo conſilio faciet. Czynić co za radą cudzą *albo* z cudzey rady. *Nic nie uczyni bez rady moiey, chyba zá moią poradą.

CELUY *qui donne conſeil.* Conſultor,oris.m.*Var*,Conſiliarius,ii,m. TEN co radzi, Radźca.

CONSEIL, (*Aſſemblée de perſonnes pour juger & déliberer des affaires.*)Conſilium,ii,n.*Cic.* RADA zgromadzenie ludzi ná pomyślenie y náradzenie ſię w ſprawie iákiey.

Aſſembler le conſeil. Cogere conſilium. Vocare. *Cic. Ovid. Cæſ.***Indiquer le conſeil.* Indicere conſilium *Liv.* **Tenir conſeil.*Habere conſilium.*Cic.***Renvoyer, congédier le conſeil.*Dimittere conſilium.*Cic.* Zebrać zwołać zgromadzić radę.*Złożyć radę. *Trzymać radę. *Pożegnać radę, podziękować radzie zgromadzoney.

GRAND CONSEIL, (*Juriſdiction ſouveraine, établie par Charles VIII l'an* 1402.)Senatus Principis peregrinus. Senatus caſtrenſis & viatorius maſc. Majus,*ou* amplius Conſilium. WIELKA rada urząd naywyżſzy we Francyi poſtanowiony przez Karola VIII Roku 1402. *Sąd zadworny.*

(Il eſt compoſé de huit Preſidens tous Maiſtres des Requeſtes, & de 54. Conſeillers, qui ſervent par ſemeſtre. Ils ſuivoient autreſois la Cour.) Ta rada złożona ieſt z ośmiu Prezydentow z ktorych każdy ieſt Kanclerzem, y 54. Radnych ktorzy co połroka záſiadaią. Jeździli przedtym wſzędzie zá dworem.

CONSEIL PRIVE',ou DES PARTIES, (*eſt un autre Conſeil compoſé de Conſeillers d'Eſtat & de Maiſtres des Requeſtes.*) Privatum Conſilium. RADA oſobna, álbo poſtronna ieſt inſzy ſąd álbo rada złożony z Radnych Páńſtwa y Kanclerzow.

CONSEIL D'ENHAUT. Sanctius interiuſque Conſilium. RADA głowna.

(C'eſt où le Roy preſide en perſonne.) Jeſt ta gdzie ſam Krol záſiada w oſobie ſwoiey.

CONSEIL D'ESTAT. Conſilium de rebus ad regnum pertinentibus. RADA Walna o rzeczach Rzeczypoſpolitey.

CONSEIL *de Guerre & de Marine.* De rebus bellicis & maritimis conſilium. RADA Woyſkowa o woynie lądem lub morzem,o handlach.

CONSEIL *des Finances.* Conſilium de ærario Principis. RADA Skarbowa.

CONSEIL *de Ville, (où préſide le Prevoſt des Marchands, des Conſeillers de ville, & des Echevins.)* Conſilium de rebus urbanis. Conſilium ædilitium,ii, neut. RADA Mieyſka gdzie záſiadaią ſtarſi urzędu mieyſkiego kupieckiego, Raycow y Ławnikow.

CONSEIL ſe dit (*d'une ſimple conſultation d'Avocats*, ou *de Medecins.*)Conſilium. **Aller au conſeil d'Avocats.* Conſulere patronos.**Demander*, ou *appeller du conſeil dans quelque maladie dangereuſe.* Vocare conſilium, *ou* medicos in conſilium.**J'en veux communiquer à mon conſeil.* Id volo communicare cum meo conſilio. RADA ſię mowi y o oſobney radzie Patronow w ſprawie, y Doktorow o zdrowiu chorego iákiego. *Iść ná radę z Patronami. *Sprowadzić radę Doktorow w iákiey chorobie niebeſpieczney. *Chcę ſię z radą moią rozmowić, znieść.

CONSEIL ſignifie quelquefois (*Réſolution.*)comme *Le conſeil en eſt pris*, c'eſt à dire *L'affaire eſt concluë & arreſtée.* Conſtirutum eſt comſilium RADA znaczy czaſem poſtanowienie, iáko: Rada iuż ieſt wzięta, *to ieſt*: Ná tym ſtanęło.

CONSEILLER, V.act. (*Donner conſeil*, ou *avis à quelqu' un.*)Alicui conſilium dare. RADZIC,poradzić komu.

Je vous conſeille de faire tout ce que vous pourrez pour vous remettre bien avec ce Corps. Ego tibi ſum auctor, ut quibus rebus poſſis, cum tibi Ordinem reconcilies. *Cic.* Radzęć czynić co możeſz ábyś ſię z tym ſtanem pogodził, poiednał.

Me conſeillez-vous cela? Id ne eſtis auctores mihi? *Terent.* **C eſt moy qui luy ai conſeillé cela.* Auctor illi ſum de hac re. *Plaut.* Radziſz mi to. *Jam mu poradził áby to uczynił.

J'ay été conſeillé de le faire:Ut id facerem, conſilium mihi datum eſt. Poradzono mi ábym to uczynił.

SE CONSEILLER *à quelqu'un, (luy demander conſeil d' une choſe.)* Aliquem de re aliquâ conſulere, (ſulo,ſulis, ſului, ſultum.) *Cic.* NARADZIC ſię z kim, pytać go, proſić go o radę w iákiey rzeczy.

OFFICE, *charge de Conſeiller.* Senatorium munus, *genit.* ſena-

ſenatorii muneris.n.*Cic.* URZĄD Radny.

CONSENTANT,m.CONSENTANTE,f.part.act. & adject. Conſentiens. ZEZWALAIĄCY, ZEZWALAIĄCA.

CONSENTEMENT, ſubſt.m. *on prononce* conſantemant. (*Acquieſcement de la volonté à une choſe.*) Aſſenſus. Conſenſus.*Cic.* ZEZWOLENIE woli przyſtanie dobrowolne na co.

Il a donné ſon conſentement à ce mariage. Has approbavit & laudavit nuptias. Zezwolił ná to małżeńſtwo.

CONSENTEMENT, (*Accord, union de ſentimens.*) Conſenſus,ûs,m. Conſenſio,onis,f. *Cicer.* ZGODA zobopolna iedność zdania.

Le conſentement des Compagnies fut partagé. Divulſus Ordinum conſenſus.*Cic.* Zgoda ſtanow była rozerwana.

D'un commun conſentement, d'un commun accord. Omnium conſenſu.*Cic.Cæſ.* Zgodą iednąſtayną.

CONSENTIR,V.act.& neut *on prononce* conſantir.(*Agréer qu'une choſe ſe faſſe, y donner ſon conſentement.*) Alicui rei aſſentire. ZEZWOLIC pozwolić ná co.

On n'a jamais pu le faire conſentir à cela. Eò adduci non potuit, ut huic rei aſſentiretur. *Cic.* Nigdy nie można było go przywieść áby ná to zezwolił.

Tous y ont conſenti ſans en excepter aucun. Omnes huic rei aſſenſi ſunt ad unum. *Cic.* Wſzyſcy ná to pozwolili co do iednego nikogo nie wyiąwſzy.

CONSEQUEMMENT, adverb. *on prononce* conſecamant. (*Par une ſuite neceſſaire.*) Conſequenter.Exinde.adv.*Vlp.Cic.* ZATYM.

CONSEQUENCE, ſubſt.f. *on prononce* conſenance. (*Suite des choſes.*)Conſecutio Conſequentia. *Cic.* IDZIE zátym.

Ces conſequences ſont ſi fauſſes, qu'il eſt impoſſible que les propoſitions dont on les tire, ſoient vrayes. Ita falſa ſunt quæ conſequuntur, ut illa è quibus nata ſunt, vera eſſe non poſſint.*Cic.* To co zatym idzie tak ieſt nieſłuſzne, że nie podobna áby to ſkąd pochodzi było prawdziwe.

D'où l'on tire cette conſéquence,que la volupté n'eſt pas le ſouverain bien. Ex quo efficitur,ut voluptas non ſit ſummum bonum. *Cic.* Skąd to naſtępuie że roſkoſz nie ieſt dobro naywyżſze.

CONSE'QUENCE, (*Importance.*) *Vne affaire de conſéquence.* Res magni momenti. *Cic.* RZECZ poważna wielkiey uwagi.

Ces choſes ne ſont pas de conſequence. Levia ſunt hæc. *Cic.* Nie wielkie to rzeczy.

Il n'en voit pas aſſez la conſequence, ni les ſuites. Non ſatis animadverſum eſt quò res pertinent. *Cic.* Nie widzi iák wielka to rzecz ieſt y co zatym idzie.

ON DIT, *Faire l'homme de conſéquence,Tailler du grand.* Magnum ſe facere. COS o ſobie trzymać,zakrawać ná Pana.

PAR CONSE'QUENT, ou CONSE'QUEMMENT. Igitur. Ergò. Itaque adeò. **La vie de l'homme de bien eſt louable, & par conſéquent elle eſt honneſte.* Vita laudabilis boni viri, honeſta ergò,quoniam laudabilis.*Cic.* ZATYM. *Zycie Człowieka poczciwego ieſt bardzo chwalebne,á zátym ieſt przyſtoynie.

CONSERANS,*ou*CONZERANS*comme on prononce*,(*Ville épiſcopale de Gaſcogne.*) Conſeranum, i, n. KĄZERAN Miaſto Biſkupie Waſkonii.

CONSERVATEUR. ſubſt. maſc. (*Qui conſerve.*) Cuſtos & conſervator. *Cic.* OBRONICIEL Obrońca.

CONSERVATION,ſubſt. f. (*L'action de conſerver.*)Conſervatio. *Cic.* ZACHOWANIE.

La conſervation & la recolte des fruits. Conſervatio & perceptio fructuum *Cic.* Zachowanie y zbieranie Owocow.

CONSERVATION, (*Salut.*) Salus, utis, f. Incolumitas, atis, f. *Cic.* ZACHOWANIE całość zdrowie.

Pompée m'a ſouvent attribué la conſervation de l' Eſtat. Pompeius ſæpè multis verbis mihi ſalutem imperii adjudicavit.*Cic* Pompeiuſz często mi przyznawał zachowanie Rzplitey

Eſtre obligé de ſa conſervation à quelqu'un. Incolumitatem habere ab aliquo. *Brut. ad Cic.* Być winnym komu żeśmy zachowani w całości.

Ayez ſoin de vôtre conſervation. Da operam tuæ valetudini. *Cic.* Miey ſtaranie o zdrowiu ſwoim.

CONSERVES, ſubſt. f. pl. *Lunettes qui ſervent à conſerver la veuë aux perſonnes qui l'ont tendre.*) Conſpicillum,i, neut. (quo oculorum acies reficitur. OKULARY ſzkło do czytania dla ochrony oczu ſłabych.

CONSERVE, (*Confiture ſeche avec le ſucre & des ſucs de fleurs,*ou *d'herbes.*) Intrita roſacea,*ou* violacea cum ſaccharo. ROZA álbo inſze Kwiaty lub zioła ſmażone w cukrze y na ſucho chowane.

CONSERVE, en termes de Marine, (*ſe dit des vaiſſeaux qui vont de compagnie ſur mer pour s'eſcorter & ſe défendre des pirates.*)Naves comites,*ou* fœderatæ. OKRĘTY Konwoiowe ná morzu dla beſpieczeńſtwa okrętow kupieckich razem płynących, przeciwko morſkim rozboynikom.

CONSERVER, V.act. (*Avoir ſoin des choſes, pour empeſcher qu'elles ne ſe gaſtent.*) Servare, Conſervare. Tueri. *Cicer.* ZACHOWAC przeſtrzegać pilnie rzeczy áby ſię niepſowały

Conſerver les myrtes de la gelée. Defendre myrtos à frigore.*Virg.* Záchować drzewa mirtowe od mrozu.

Conſerver du vin pour l'arriere ſaiſon. Servare vinum in vetuſtatem.*Colum.* **Les fruits d'eſté ne ſe conſervent point, ne ſont point de garde.* Æſtatis fructus non ferunt vetuſtatem. *Quint.* Chować wino ná dalſzy czas. *Owoce lata nie ſą dochowania.

SE CONSERVER, (*Conſerver ſa ſanté.*) Valetudinem ſuam tueri, *ou* curare, *ou* ſervare. Valetudini operam dare, (do, das,dedi,datum.)Curam valetudinis ſuæ habere, (habeo,habes, habui,habitum.)*Cic.* Suſtentare valetudinem.*Cic.* CHOWAC ſię dobrze przeſtrzegać zdrowia ſwego.

On conſerve ſa ſanté par la diete. Cibi abſtinentiâ defenditur, *ou* ſuſtentatur valetudo.*Celſ.*Záchowuie ſię zdrowie dyetą

Se conſerver, Conſerver ſa vie. Conſulere ſaluti & incolumitati ſuæ.*Cic.* Zachować zdrowie ſwoie y życie,przeſtrzegać go.

Il ne ſe conſerve point, Il ne menage poins ſa vie, Il ſe hazarde trop. Vitæ haud parcit. *Cicer.* Nie przeſtrzega zdrowia ſwego y życia, názbyt ſię podaie.

Conſerver ſon bien. Rem ſuam conſervare.*Ter.* **Conſerver ſon credit, ſa réputation, ſon autorité.* Conſervare & retinere gratiam, famam, auctoritatem. **La memoire d'une choſe.*Memoriam alicujus rei.*Cic.* Záchować dobra ſwoie ochraniać fortuny. *Záchować powagę ſwoię, imię ſławę. *Chować w pamięci rzecz iáką.

Il a conſervé ſans tache ſa vie & ſa réputation. Vitam famamque tuitus eſt incolumen. *Ter.* Záchował bez zmazy życie y ſławę ſwoię.

ON DIT qu'*Vn homme s'eſt conſervé entre deux partis*, pour dire qu'*Il eſt demeuré neutre & également de l'un & de l'autre.* Neutri parti ſtuduit, & utrique amicus. MOWIĄ zachował ſię między dwiema ſtronami to ieſt áni tey áni tey ſię nie naraził ále między obiema był iednoſtayny.

CONSIDE'RABLE,adject.m.& f. (*Digne de conſideration, Remarquable.*) Conſiderandus. Notandus. *Cic.* ZNACZNY; godzien uważenia.

CONSIDE'RABLE, (*Remarquable,illuſtre.*)Notabilis.Inſignis.Spectabilis *Cic.* ZNACZNY Zácny znakomity.

Vne peſonne conſidérable pour ſa qualité & pour ſa vertu. Vir genere & virtute ſpectatus, *ou* clarus. *Cic.* Oſoba znakomita z urodzenia y cnoty.

Il n'a rien qui le rende conſidérable, qu'une feinte & artificieuſe mélancolie. Nihil eum commendat præter ſimulatam verſutamque triſtitiam. *Cicer.* Nic nie ma znacznego wſobie tylko zmyśloną y chytrą melancholią.

CONSIDE'RATION,ſubſt.f.(*L'action de conſidérer & de contempler les choſes.*)Conſideratio,Contemplatio.*Cic.*UWAGA uważanie y przypatrowanie ſię rzeczom.

Cela merite quelque conſidération, ou *eſt digne de quelque conſidération.* Illud aliquâ conſideratione eſt dignum.*Cic.* To godne ieſt uwagi.

Il fait toutes choſes avec conſideération, réflexion, prudence. Quidquid agit, conſideratè agit.*Cicer.* Wſzyſtko z uwagą rozumnie y mądrze czyni.

Il n'a point de conſidération, Il agit ſans réflexion & ſans prudence. Homo inconſideratus.Bez uwagi y rozumu poſtępuie.

CONSIDE'RATION,(*Eſtime, rang.*)Locus,ci,m.Nomen, *genit.* nominis, neut. *Cicer.* POWAGA, Imie, zacność, ſtopień.

Je ſçay quelle conſidération vous avez pour luy, En quelle conſidération il eſt auprès de vous, ou *Combien vous le conſiderez.* Quo loco ſit apud te, *ou* quanti illum facias.*Cic.* Wiem w iakiey powadze ieſt u ciebie, w iakim go maſz poważeniu

Vn homme de conſidération, un homme de marque. Spectatus, *ou* ſpectatiſſimus vir. Clarus & illuſtris. *Cic.* Oſoba znaczna powagi wielkiey.

CONSIDE'RATION,(*Egard.*)Ratio,onis,f.*Cir.* **N'avoir conſidération pour qui que ce ſoit, N'avoir point d'égard pour qui que ce ſoit.*Nullius habere rationem.*Cic.*UWAGA wzgląd *Niemieć względu ná nikogo ná świecie.

*A la conſidération de.*Cauſâ.abl. Dla, gwoli.

*A voſtre conſidération, pour l'amour de vous.*Tuâ cauſâ.abl. *Cic.* Dla ciebie,gwoli tobie.

Par beaucoup de conſidération. Multis de cauſis. *Cic.* Dla wielu przyczyn z wielu miar.

CONSIDE'RANT,maſc. CONSIDE'RANTE,f. part.act. (*Regardant attentivement.*)Conſiderans. UWAZAIĄCY pilnie ſię wpatruiący.

CONSIDE'RANT, (*Circonſpect, qui prend garde & examine toutes les circonſtances d'une action.*) Conſideratus. Circonſpectus. *Cicer.* UWAZNY, oſtrożny, ná wſzyſtkie okoliczności obrot y oko maiący.

*Il n'y a perſonne plus conſidérant que luy, qui ait plus d'égards & de circonſpection.*Nemo illo conſideratior.*Cicer.* Niemaſz nikogo uważnieyſzego nád niego,ktoryby miał większą przezorność y oſtrożność.

CONSIDERE'MENT,adv. (*Avec conſidération.*)Conſideratè.*Cic.* UWAZNIE, bacznie.

CONSIDERE',m. CONSIDE'RE'E,f.part.paſſ.& adject. Conſideratus. Circumſpectus,a,um, *Cic. Suet.Celſ.* **Tout bien conſidéré, veu & examiné.* Circumſpectis, *ou* perpenſis rebus omnibus.*Cic.* UWAZYWSZY. *Wſzyſtko dobrze zważywſzy y zmiarkowawſzy.

CONSIDE'RE',(*Prudent,aviſé.*)Conſideratus.Circumſpectus.*Cic.* UWAZNY, przezorny, roſtropny.

CONSIDE'RE',(*Illuſtre par ſes belles qualitez.*) Spectatus ZNACZNY,dla pięknych przymiotow ſwoich.

CONSIDE'RER,V.act.(*Regarder avec attention, contempler quelque choſe.*) Conſiderare. Spectare.*Cicer.* UWAZAC, przypatrować ſię czemu z pilnością.

*Conſidérer des yeux, Regarder attentivement une choſe.*Aliquid attentè intueri,(tueor,tueris,tuitus ſum.)*ou* Contemplari dep.*Cic.* Uważać oczami pilnie na co patrzać oczyma.

CONSIDE'RER,(*Peſer les choſes,les bien examiner.*)Videre animo Conſiderare. Perpendere. *Cic.* UWAZAC rzeczy dobrze zważyć zmiarkować.

*Conſidérer bien toutes choſes.*Omnia circumſpicere.*Cic.Ter.* Uważyć dobrze wſzyſtko, albo każdą rzecz.

CONSIDE'RER *quelqu'un,* (*L'avoir en conſidération, en eſtime.*) Magni facere aliquem. *Cic.* POWAZAC ſobie kogo.

Conſidérer quelqu'un non pas pour ſon bien, mais pour ſa vertu. Spectare aliquem ex bonâ vitâ, non ex cenſu. *Cicer.* Poważać kogo nie z fortuny ále z cnoty.

Il eſt fort conſideré de ſa compagnie, ou *dans ſa compagnie.* Apud ſuos ſodales, multi nominis eſt & multi pretii. Wielką powagę ma między ſwoiemi álbo u ſwoich.

CONSIDE'RER, (*Avoir des égards.*) Rationem alicujus habere.Spectare aliquem *Cic.* **Sans conſidérer qui que ce ſoit.* Nullus habitâratione. abl. *Cicer.* WZGLĄD mieć y uwagę. *Bez względu wſzelkiego ná nikogo.

Perſonne ne nous conſidére. Nemo nos reſpicit. *Ter.* Nikt na nas nie ma względu uwagi.

Conſidérer la volonté d'une perſonne. Spectare voluntatem alicujus.*Cic.* Mieć wzgląd ná wolą czyią.

CONSIGNATION,ſubſt.f. (*L'action de conſigner.*)Depoſitio,*Vlp.* ZŁOZENIE u kogo oddanie komu czego.

CONSIGNATION, (*Ce qu'on conſigne, ce qu'on met en dépoſt.*) Depoſitum.Res depoſita.*Cic.* RZECZ złożona u kogo oddana do ſchowania komu.

RECEVEUR *des Conſignations,* (*celuy entre les mains duquel ſe fait la conſignation d'une ſomme d'argent.*) Sequeſter, tris.*Cic.Plaut.* Depoſitorum cuſtos.Depoſitarius.*Vlp.* SKŁADNIK, ten u kogo ſkładaią do ſchowania pieniądze. &c.

CONSIGNER,V.act.(*Dépoſer, mettre une choſe entre les mains de quelqu'un.*) Apud aliquem aliquid deponere. *Cicer.* ZŁOZYC u kogo álbo w ręku czyich rzecz iáką do ſchowania.

CONSISTENCE,ſubſt.f.*on prononce* conſiſtance.(*Eſtat permanent des choſes.*) Stabilitas. Firmitas. STAŁOSC gruntowność rzeczy iákich.

Son corps a pris ſa conſiſtence. Plenum eſt corpus & firmatum. *Horat.* Eſt firmo corpore.*Cicer.* Stanął w porze ſwoiey względem ciała.

CONSISTENCE ſe dit au figuré, comme *Les choſes du monde n'ont point de conſiſtence, ne ſont point ſolides ni de durée.*Res humanæ fluxæ ſunt & caducæ. STAŁOSC ſię mowi *niewłaśnie*: iáko, rzeczy ziemſkie żadney nie maią ſtałości ſą nietrwałe.

CONSISTER *en quelque choſe.*V.neur. (*Eſtre,dépendre.*) In re aliquâ conſiſtere.*Cic* **Toute leur eſperance conſiſte en cela* Conſiſtit ſpes eorum in eâ re *Cæſ.* **La République conſiſte en la vie d'un ſeul homme,* ou *dépend de la vie d'un ſeul homme.* Reipublicæ ſalus in unius animâ conſiſtit. *Cicer.* ZAWISNĄC ná czym *álbo* od czego. *Wſzyſtka nádzieia ich ná tym záwiſła.*Rzeczpoſpolita záwiſła od zycia iednego człeka

CONSISTER ſignifie encore, *Eſtre compoſé de telles & telles parties.* Conſiſtere Contineri, *Cic.* **Cette terre conſiſte en prez & en bois.*In pratis ac ſilvis illud prædium conſiſtit.ZNACZY ieſzcze być z czego z iákich części złożonym. *Ta majętność wſzyſtka ieſt w laſach y łąkach.

ON DIT que *La vertu conſiſte dans le milieu.* In medio conſiſtit virtus.In medio poſita eſt virtus.(*pour dire qu'Il faut garder en tout une juſte médiocrité & ne pas outrer les choſes.*) MOWIĄ że cnota zależy ná mierności, to ieſt że we wſzyſtkim záchować trzeba rozumne pomiarkowanie nic nád to niepozwalaiąc ſobie.

CONSISTOIRE, ſubſt.m. (*Conſeil que tient quelquefois le l'Pape avec ſes Cardinaux,dans la grande Sale du Palais Apoſtolique de S.Pierre,où ſe plaident les cauſes judiciaires, & où ſe donnement les audiences aux Ambaſſadeurs des Teſtes Couronnées & des Princes.*)Conſilium & Concilium pontificium. *Cic.* Conſiſtorium. KONSYSTORZ Rada na ktorey czaſem záſiada Papież w wielkiey Sali Pałacu Apoſtolſkiego u S. Piotra w Rzymie kędy ſię ſądzą ſprawy, y Audyencye daią Poſłom Głow Ukoronowanych.

CONSOLABLE,adject.m. & f. (*Qui peut eſtre conſolé,* ou *qui eſt capable de conſolation.*)Conſolabilis & hoc conſolabile, adject. *genit.* is. **Cét homme n'eſt pas conſolable,*ou *eſt inconſolable.*Inconſolabilis eſt vir ille. *Ovid.* POCIESZNY, łaony dociеſzenia. *Ten człowiek żádney pociechy nieprzyimuie.

CONSOLANT,maſc.CONSOLANTE,f. (*Qui ſert à conſoler.*)Conſolatorius.*Cic.* CIESZĄCY, ucieſzaiący pocieſzny.

Des lettres conſolantes, ou *Des lettres de conſolation.* Conſolatoriæ litteræ.*Cic.* Liſty pocieſzne.

CONSOLATEUR,ſubſt.m.(*Celuy qui conſole.*)Conſolator. *Cic.* POCIESZYCIEL.

CONSOLATRICE,ſubſt.f.(*Celle qui conſole.*)Conſolatrix. *Cic.* POCIESZYCIELKA.

CONSOLATION, ſubſt.f. (*Soulagement,adouciſſement de quelque douleur.*) Conſolatio. Solatium. *Cicer.* POCIECHA folga ulżenie żalu iakiego.

Vne légere conſolation. Solatiolum. *Cicer.* Mała pociecha mała ulga.

Il m'a donné une conſolation qui eſt capable d'adoucir au moins ma douleur, ſi elle ne la peut guérir tout-à-fait. Adhibuit mihi conſolationem,quæ levare dolorem poteſt, ſi minùs ſanare poſſit.*Cic.* Dał mi pociechę ktora mi może ulżyć przynaymniey żalu mego, ieżeli nie cale go odiąć.

Ne trouver aucune conſolation à ſes maux. Malorum nullam conſolationem invenire.*Cic.* Nie znaydować żadney pociechy utrapieniom ſwoim.

C'eſt une grande conſolation de n'eſtre point coupable. Vacare culpâ, magnum eſt ſolatium.*Cic.* Wielka to pociecha być niewinnym.

CONSOLER,V.act.(*Soulager la douleur,* ou *l'affliction de quelqu'un, ſoit par ſes diſcours, ſoit par d'autres manieres.*) Solari. Conſolari. *Cic.* CIESZYC rozrywać ſmutek álbo utrapienie czyie, czyli mową,czyli inſzym ſpoſobem.

Conſoler quelqu'un de la mort d'un amy. De morte amici aliquem conſolari. *Cic.* Cieſzyć kogo po śmierci przyiaciela.

Se conſoler dans ſon malheur par le témoignage de ſa bonne conſcience. Conſcientiâ optimæ mentis in malo ſe conſolari. *Cic.* Cieſzyć ſię w nieſzczęściu świadectwem dobrym właſnego ſumnienia.

Je me conſole quand je vous écris & que je lis vos lettres. Acquieſco & ſcribens ad te & legens tua. *Cic.* *Il eſt tous conſolé quand il vous voit.* In tuo vultu acquieſcit. *Cic.* Jeſt mi to pociechą piſać do ciebie y czytać liſty twoie. *Wſzyſtek ſię ucieſzy kiedy cię obaczy.

Je me conſole quand je ſonge que je vous ay rendu tous les devoirs que l'amitié & le zele pouvoient exiger de moy. Eâ conſolatione ſuſtentor, cum cogito tibi nullum à me amoris,

nullum ſtudii officium deſuiſſe. *Cic.* To mi ieſt pociechą ilekroć pomyślę żem ci oddał wſzyſtkie powinności przyiaźni y chęci, ktorey tylko pomnie życzyć ſobie mogłeś.

Je ſuis affligé à un tel point, que rien n'eſt capable de me conſoler. Vincit omnem conſolationem dolor. *Cic.* Takem ſię zaſmucił że nie maſz nic takiego coby mi mogło być pociechą.

Ce qui me conſole, c'eſt que. Illud autem me conſolatur, quòd. To co mię cieſzy ieſt.

CONSOLES, ſubſt.f.pl. (*Pieces d' Architecture ou de Menuiſerie, qui ſont en ſaillie, & qui ſervent à ſoutenir quelque buſte ou vaſe.*) Ancones Prothyrides.*Vitr.* KROKSZTYNY ſztuki wydane z ścian ná ktorych ſtawiaią oſobki iákie.

CONSOLIDATION,ſubſt.f terme de chirurgie. (*Réunion des levres d'une playe.*) Orarum vulneris glutinatio, onis, f. *Celſ.* ZAMKNIENIE rany ſpoienie iey goienie ſię.

CONSOLIDE,ſubſt f *ou* CONSOUDE,comme parlent les Botaniſtes, (*dont il y a trois eſpeces.*) *La grande Conſolide.* Conſolida major f **La petite Conſolide.*Conſolida minor.*Plin.* (*Il y en a une troiſiéme, qu'on nomme* Conſolida regalis, *qui eſt une eſpece de Cumin.*) ZYWOKOST ziele ktore ieſt troiakie, wielki, ſrzedni, á trzeci názywaią żywokoſt ſkalny.

CONSOLIDER,V.act.(*Réunir,réjoindre les levres d'une playe.*) Glutinare. Conglutinare. *Plin.* ZAMYKAC ſpaiać goić ranę.

SE CONSOLIDER.Solideſcere, (ſolideſco, *ſans préterit ni ſupin.*)Solidari,(ſolidor,aris,atus ſum.(paſſ UTWIERDZAC ſię umacniać.

CONSOMMATEUR,ſubſt maſc (*Qui acheve une choſe.*) Perfector *Cic.* Ten co dokonywa czego.

CONSOMMATION,ſubſt.f (*Diſſipation qui ſe fait de vivres & de denrées.*)Abſumedo. *Plaut.*Conſumatio.*Cic* STRAWNOSC żywności y inſzych rzeczy wiele ich gdzie wychodzi: wydanie, roſproſzenie, zmarnowanie.

(On devroit dire *Conſomtion*; mais l'abus a introduit *Conſommation* dans pluſieurs phraſes.) W Francuſkim mowićby ſię miało *Conſomption*, ále zwyczaiem złym weſzło że mowią *Conſommation*.

CONSOMMATION, ſignifie encore *La fin, la perfection d'un ouvrage.*Conſummatio Perfectio.f. *Cic.Plin.* TOZ ſłowo znaczy ieſzcze zakończenie doſkonałe roboty álbo ſprawy iákiey.

CONSOMME',m. CONSOMME'E, f.part. paſſ. & adi. (*Vſé, diſſipé, parlant des vivres & des denrées*) Conſumtus. *Cic.* STRAWIONY, wyſzafowany roſproſzony przemarnowiąc o żywnośćiach.

CONSOMME', (*Achevé, parfait.*) Perfectus. Conſummatus, a, m. (*parlant des perſonnes & des choſes.*) *Colum.* *Cic.* * Abſolutus, a, um. *Cic. parlant des choſes.* DOSKONAŁY zupełny zakończony zewſzyſtkim, mowiąc o Oſobach y rzeczach.

Vne vertu conſommée. Perfecta, cumulataque virtus. *Cic.* Cnota Doſkonała zupełna.

Vn homme conſommé dans les ſciences. Plenus & perfectus omni ſcientia. *Cic.* Człowiek doſkonały w naukach.

CONSOMMER, V. act. (*Vſer, diſſiper.*) conſumere, *ou* abſumere. *Cic. Terrent.* STRAWIC zieść wyſzafować wydać.

(On n'employe gueres ce Verbe que pour *Conſommer les denrées & les proviſions néceſſaires à la vie;* hors ces exemples où le mauvais uſage a prevalu ſur le bon, il faut ſe ſervir de *Conſumer*, quand on veut ſignifier *Détruire.*) Tego ſłowa francuſkiego *Conſommer* niezażywaią tylko mowiąc o żywnościach y tym podobnych rzeczach,a zaś procz tych przykładow w ktorych zły zwyczay przemogł nad dobry, trzeba zażyć ſłowa *Conſumer* chcąc wyrażić co zepſować,zniſzcyć.

CONSOMMER, *Achever, finir.*) Coſummare Abſolvere, Perficere. *Cicer. Colum.* DOKONCZYC doſkonale zewſzyſtkim.

CONSOMPTION eſt auſſi (*une certaine maladie fort commune en Angleterre, cauſée par un ſuc corroſif, qui venant à ſe meſler dans toute la maſſe du ſang, deſſeche comme une eau forte toute les parties du corps,& les conſume peu à peu juſques à la mort.*) Conſumtio Lenta tabes, f. *Cic.* NISZCZENIE álbo ſuchoty choroba bardzo poſpolita w Anglii pochodząca z przyczyny wilgoci ſzczypiącey ktora gdy ſię wmięſza w Krew wſzſtką trawi y ſuſzy iáko ſerwaſerowa wodka wſzyſtkie częśći Ciała, y one potroſze niſzczy aż do śmierći.

Il a la maladie de conſomption. Lentâ tabe pereditur. *Cic.* Choruie ná niſzczenie ná ſuchoty

CONSONANCE, ſubſt. f. terme de muſique,(*Convenance de deux ſons, l'un grave & l' autre aigu.*)Conſonantia *Vitr.* Concentus. *Cic.* GŁOSOW zgadzanie niżſzych z wyżſzemi. *melodya.*

On ne peut faire des conſonances ni au troiſiéme, ni au ſixiéme ton. Nec in tertiâ nec in ſextâ ſede conſonantiæ fieri poſſunt. *Vitr.* Niemożna zgodnych głoſow wydać ani w trzecim ani w ſzoſtym tonie.

CONSONNE, *ou* CONSONNANTE, ſubſt. f. (*Lettre qui n'a de ſon qu'eſtant jointe à une voyelle.*) Conſonans,antis,f.*Quint.* Conſonans littera, f. *Palem.* DWOY głoſna litera ktora głoſu niewydaie niebrzmi nie może być wyrażona chyba złączona zliterą ſamo przez ſię brzmiącą álbo iednogłoſną.

CONSORT, m. CONSORTE, ſubſt. (*Complice.*) Conſcius. Socius, a, um. *Cic.* POMOCNIK do złego.

(Terme de Barreau.) Termim prawny.

CONSPIRATEUR, ſubſt.m. (*Qui ſe dit de celuy qui forme une conſpiration, ou qui y a part.*) Conſpiratus. Conjuratus,i,m.*Cic.* SPRZYSIĘZONY ten co ſpiknienie iákie czyni álbo do niego należy.

CONSPIRATION, ſubſt. f. (*Vnion de pluſieurs perſonnes malintentionnées contre l'Eſtat ou contre le Prince.*) Conjuratio. Conſpiratio, onis, f. *Cic.* SPIKNIENIE ſprzyſiężenie złączenie ſię Kilkunaſtu Oſob ná złe o ktorym zamyślaią, przeciwko Państwu, álbo Pánu.

CONSPIRATION ſe prend quelquefois en bonne part,(*& ſe dit de pluſieurs gens bien unis pour le bien.*) Concordia & conſpiratio. *Cic.* SPIKNIENIE bierze ſię czaſzem w dobry ſpoſob y mowi ſię o kilkunaſtu Oſobach złączonych y z mowionych między ſobą na dobro iákie.

CONSPIRER, V. act. & neut. (*Se liguer, s'unir enſemble contre que'qu'un.*) In aliquem conſpirare, *ou* conjurare. SPIKNĄC ſię między ſobą ná kogo ſprzyſiądz ſię.

CONSPIRER ſe prend auſſi en bonne part : comme *Tout le monde a conſpiré à recouvrer la liberté.* Populus univerſus ad libertatem recuperandam conſpiravit. *Cic.* SPIKNĄC ſię zmowić ſię w dobry ſpoſob: Jáko, wſzyſcy ſię ná to ſpiknęli, zgodzili, áby wolność odzyſkać.

CONSPIRER *contre la vie de quelqu'un, Conſpirer ſa mort.* Conjurare contra ſalutem alicujus. *Cic.* SPIKNĄC ſię ná życie czyie ná śmierć Jego ná zabicie.

CONSTAMMENT, adverb. (*Avec conſtance, avec fermeté.*) Conſtanter. adv. STALE, ſtatecznie, mocno.

CONSTAMMENT,(*D'une maniere certaine & conſtante.*) Certè. Certiſſimè.adv. *Cic.* JEDNOSTAYNIE, ſtatecznie.

CONSTANCE, ſubſt. f. *Force d'eſprit qui entretient toûjours l'ame dans une meſme aſſiette.*) Conſtantia. *Cic.* STATECZNOSC ſtałość umyſłu, utrzymuiąca myśl zawſze w iednymże poſtanowieniu.

C'eſt la marque d'une grande conſtance de ſupporter les accidens faſcheux de cette vie. Fortis & conſtantis animi eſt non perturbari in rebus aſperis. *Cic.* Znak to ieſt wielkiey ſtateczności znośić przeciwne przypadki życia tego.

Nous fuſmes alors ſi troublez,que toute noſtre conſtance nous abondonna, & que nous commençames au milieu de nos malheurs d'enviſager la mort comme certaine. Tum vero excidit nobis omnis conſtantia attonitis, & mors non dubia miſerorum oculos cœpit obducere. *Petr.* Tákeśmy byli natenczas pomięſzani że nás wſzelka naſza odeſzła ſtałość,á poczęliśmy w poſrzodku nieſzczęśćia naſzego ſpodziewać ſię tylko śmierci ják pewney rzeczy.

Qui a bien de la conſtance. Summâ conſtantiâ homo. *Cic.* Ktory ma wiele ſtałośći wſobie.

CONSTANCE, (*Ville d' Alemagne ſituée ſur un lac de ce nom.*) Conſtantia, æ,f. *Cic.* KONSTANCYA Miaſto niemieckie.

Lac de Conſtance. Conſtantiæ lacus, ûs, m. Conſtantienſis lacus, m. Jeżioro Konſtancyi.

CONSANT, m. CONSTANTE,f adject. (*Certain, aſſuré, indubitable.*) Conſtans Certus. Indubitatus, *Cic.* **Vn bruit conſtant.* Rumor conſtans. *Cic.* PEWNY nie wątpliwy nieodmienny * Wiadomość álbo wieść pewna.

Vne verité conſtante. Veritas omnibus perſpicua. *Cic.* Prawda pewna, oczywiſta.

Les aſtres ont un cours & un mouvement reglé & conſtant. Stellæ curſus habent certos & conſtantes. *Cic.* Gwiazdy, Płanety maią bieg porządny,y pewny.

*Il eſt conſtant.*Perſpicuum eſt conſtatque inter omnes.*Cicer.* Pewna ieſt, álbo jawna to ieſt wiadoma wſzyſtkim.

CONSTANT,(*Ferme, inébranlable.*)Conſtans.*Cic.* STATECZNY ſtały nieporuſzony.

La plus-part des hommes ſont conſtants dans le vice & ne changent point de parti. Pars hominum vitiis gaudet conſtanter, & propoſitum tenet. *Horat.* Náywięcey ludzi ſą ſtateczni w złym y nigdy nieodmienni.

*Fort conſtant dans le bien.*Inrebus optimis conſtantiſſimus. *Cic.* Bardzo ſtateczny w dobrym.

Il eſt ferme & conſtant dans ſa réſolution, Il n'en démord point. Vir eſt fortis & tenax propoſiti.*Hor.* Stateczny y nieporuſzony w przedſięwzięciu ſwoim, áni go uſtąpi.

CONSTANTINOPLE,(*Ville maritime appellée anciennement* BIZANCE, *& depuis* CONSTANTINOPLE, *comme qui diroit Ville de Conſtantin, parce qu' elle fut rebaſtie par luy.*) Conſtantinopolis, is, f. KONSTANTYNOPOL Miaſto po nad morzem zdawna zwane Carogrod á potym Konſtantynopol, iákoby Miaſto Konſtantyna, bo od niego było znowu poſtawione.

(Elle eſt aujourd'huy la Capitale de l'Empire des Turcs.) Teraz to ieſt Stołeczne miaſto Państwa Turkow.

DE CONSTANTINOPLE. Conſtantinopolitanus, a, um. KONSTANTYNOPOLSKI.

CONSTELATION, ſubſt.f. (*Amas de pluſieurs eſtoiles qui repréſentent quelque figure, ou ſigne.*) Sidus, *genit.* ſideris, n. Signum cœleſte, *genit.*ſigni cœleſtis,n.*Cic.Hygin.* KONSTELACYA złączenie w raz kilkunaſtu gwiazd ktore wyrażaią poſtać iáką, Płaneta.

Il eſt né ſous une heureuſe conſtellation, ou planete. Dextro ſidere editus,a,um. *Stat.* Urodził ſię pod ſzczęśliwą Płanetą.

CONSTER, vieux verbe neutre, & d'uſage ſeulement au barreau. *Il conſte,Il eſt certain.* Conſtat. Certum eſt. *Cic.* JAWNA ieſt oczywiſta ſtare ſłowo Francuſkie ktorego niezażywaią chyba w prawie.

CONSTERNATION, ſubſt. f. (*Perte, abattement de courage par quelque grande affliction,ou calamité publique.*)Conſternatio Pavor.*Liv.* Terpidatio.*Liv.* TRWOGA ſtrach utracenie ſił y odwagi dla iákiego wielkiego nieſzczęścia, álbo klęſki publiczney.

*Tout eſt rempli de conſternation & de dueil.*Plena ſunt omnia timoris & luctûs. *Cæſ.* Wſzyſtko trwogi y żałoby pełne álbo ſmutku.

*Eſtre dans la conſternation.*Conſternari.*Liv.*Trepidare.*Cic.* Być w trwodze.

Jetter la conſternation parmi les ennemis. Hoſtes conſternare.*Liv.* Puścić trwogę między nieprzyiacioł.

On eſt dans une grande conſternation. Trepidatur. Impreſ. W wielkiey zoſtaią trwodze.

CONSTERNE',m. CONSTERNE'E,f.Part.paſſ.Perculſus,Proſtratus. ZATRWOZONY, ulękniony záſtraſzony.

CONSTERNER,V.act.(*Mettre dans la conſternation, jetter dans la conſternation.*) Conſternare *Liv.* ZATRWOZYC.

CONSTIPATION,ſubſt.f. (*Reſſerrement du ventre,quand on a de la peine d'aller à la ſelle.*)Alvi aſtrictio,*ou* ſuppreſſio, *Cic.* ZATWARDZENIE ſpieczenie żołądka ściśnienie kiedy kto trudny ma ſtolec y z cięſzkością.

CONSTIPER,V.act.(*Reſſerrer,empeſcher d' aller à la ſelle.*) Alvum aſtringere. ZATWARDZAC, zátwardzenie żołądka ſprawować.

Je ſuis conſtipé. Dura moratur mihi alvus. *Hor.* Mam zatwardzenie.

CONSTITUE',m. CONSTITUE'E,f. part.paſſ. & adject. (*Eſtabli.*) Conſtitutus.*Cic.* POSTNOWIONY, POSTANOWIONA, uſtanowiony.

Vne rente conſtituée. Pecuniæ collocatæ in fundo. Dochod poſtanowiony.

ON DIT,*Vn corps bien conſtitué,(lors qu'un homme ſe porte bien & qu'il eſt d'une complexion forte & vigoureuſe.)* Benè conſtitutum corpus. *Cic.* MOWIĄ ciało dobrze poſtanowione,dobre poſtanowienie ciała z przyrodzenia kiedy kto zdrow ieſt y poſtanowienia tęgiego y trwałego.

CONSTITUER,V.act.(*Eſtablir,mettre en un certain eſtat.*) Conſtituere, Collocare, (loco,as,avi,atum.)act.acc. POSTANOWIC uſtawić co iákim ſpoſobem.

Eſtre conſtitué en dignité. In ampliſſimo dignitatis gradu collocari.paſſ.*Cic.* Być poſtanowionym ná godnośći.

CONSTITUER *quelqu'un priſonnier.* Aliquem in carcerem conſtituere. *Cicer.* POSTANOWIC kogo więzniem.

*Conſtituer un procureur, (Luy donner charge d'agir pour ſoy en ſes affaires.)*Procuratorem de aliquâ re conſtituere.*Cic.*Poſtanowić Prokuratora ná mieyſcu ſwoim ktoryby imieniem náſzym w ſprawach czynił.

CONSTITUER ſignifie auſſi *Aſſigner, créer une rente,une penſion.* Conſtituere fœnus, *ou* penſionem.*Vlp.* POSTANOWIC znaczy też náznaczyć dochod iáki,álbo penſyą.

Eſtre bien conſtitué,(Avoir un corps bien fait & d'une bonne complexion.) Benè conſtitutum corpus habere. *Cicer.* Być dobrego poſtanowienia co do pomiarkowania ciała y zdrowia.

CONSTITUTION,ſubſt.f.(*Etabliſſement,reglement qui ſe fait parmi les Moines,*) Conſtitutio Conſtituta. *Cic.* Regulæ. KONSTYTUCYA Poſtanowienie praw, uſtawy między Zákonnikami.*Reguła.*

CONSVITUTION *de rentes*,Fœnus, *genit.*fœnoris,n.*Cic.* POSTANOWIENIE dochodow.

*Donner,*ou *mettre ſon argent à conſtitution.* Dare pecuniam fœnori.*Plaut.* Dać ſwoie pieniądze ná dochod poſtanowiony kędy ná prowizyą.

CONSTITUTION *du corps bonne,*ou *mauvaiſe.*Firma *vel* mala corporrs conſtitutio. *Cic.* **Il eſt d'une bonne cnnſtitution, Il eſt bien conſtitué.*Eſt ipſi benè corpus conſtitutum.*(*Le contraire eſt* Corpus malè affectum. *Liv.* Corpus mali habitûs. *Celſ.Vn corps d'une mauvaiſe conſtitution.*) POSTNOWIENIE, pomiarkowanie ciała przyrodzone dobre álbo złe. *Dobrego ieſt pomiarkowania. *Przeciwna ieſt: Ciało złego pomiarkowania.

CONSTRUCTION,ſubſt.f.(*Fabrique, baſtiment.*)Conſtructio.Ædificatio,onis,f.*Cic.* BUDOWANIE Wyſtawienie iákiego budynku.

Travailler à la conſtruction de quelque fort. Conſtruendo propugnaculo operam dare. Robić około wyſtawienia twierdzy iákiey, *Fortecy.*

La conſtruction, ou *la conformation du corps humain.* Corporis humani conſtructio, *ou* conformatio. *Cic.* Poſtanowienie álbo poſtawa ciała ludzkiego.

CONSTRUCTION *de mots,* ou *l'arrangement.* Verborum ſtructura Conſtructio. UŁOZENIE ſłow y zgadzanie ich między ſobą.

CONSTRUIRE,V.act.(*Baſtir,édifier.*) Conſtruere.Ædificare.*Cic.* WYSTAWIAC, Budować, ſtawiać.

*J'ay décampé de deſſeus l'Iſere,après avoir conſtruit deux forts à la teſte du pont.*Ab Iſara caſtra movi, & pontem quem in Iſarâ feceram, caſtellis duobus ad capita munivi. *Cic.* Ruſzyłem od Izery wyſtawiwſzy dwie fortece nád moſtem.

CONSTRUIRE ſe dit en Grammaire, pour *Arranger les mots ſuivant les regles de la Syntaxe.*Verba,*ou* vocabula conſtruere & ordinare. *Cic.* UKŁADAC mowi ſię w Grammatyce zá ułożenie ſłow między ſobą według opiſania reguł mowienia.

CONSTRUIT, m. CONSTRUITE,f. part. paſſ. Conſtructus. Ædificatus, a, um. *Cic.* WYSTAWIONY, WYSTAWIONA.

CONSUL,ſubſt-m.(*Le ſouverain Magiſtrat dans la République Romaine.*) Conſûl, ulis,m. *Cic.* RADNY, náywyżſzy urząd naywyżſzy w Rzeczypoſpolitey Rzymſkiey, *Konſul.*

Elire quelqu'un Conſul. Aliquem conſulem renuntiare, *ou* declarare.*Cic.*Być u Radnego naywyżſzego u Konſula.

*Eſtre Conſul.*Conſulatum gerere, (gero,geris,geſſi,geſtum.) *Cic.* Być Radnym naywyżſzym, być *Konſulem.*

Qui a eſté Conſul. Vir conſularis, *genit.* viri conſularis,m. Conſulatu perfunctus,i,m.*Plin.* Ten ktory był radnym naywyżſzym.

DE CONSUL. Conſularis & hoc conſulare,*genit.* is. RADZIECKI.

CONSULAIRE,adject.m.& f.*Vne famille conſulaire, (dont les anceſtres ont eſté Conſul.)* Familia conſularis. *Cic.* DOM Radziecki ktorego przodkowie byli Radnemi naywyżſzemi w Rzymie.

CONSULAT,ſubſt.maſc. (*Dignité de Conſul.*)Conſulatus, ûs,m.*Cic.* RADZIECKA náywyżſza godność. *Konſulat.*

*Obtenir le Conſulat.*Conſequi Conſulatum.*Cic.* **Commencer le Conſulat.* Ingredi Conſulatum. *Quint. ou* inire.*Cæſ.* **Sortir du Conſulat.* Abire Conſulatu. *Cic.* Otrzymać naywyżſzą godność Radziecką. *Zacząć ſprawować naywyżſzą godność Radziecką. *Skończyć ſprawowanie naywyżſzey godności Radziekiey.

Durant,ou *pendant le Conſulat de Ciceron*. Cicerone conſule. Ciceronis conſulatu abl. *Cic.* Podczas urzędu náywyżſzego Radziectwa Cyceronowego.

CONSULTANT,*ou* AVOCAT CONSULTANT, (*que l' on conſulte dans des affaires difficiles & épineuſes.*) Advocatus de jure conſultoribus reſpondens,m. *Cic.* Juris legumque peritus,i,m. Juris & juſtitiæ conſultus,i,m. *Hor.* PATRON Prawny, człowiek radny, ktory radę daie w prawnych ſprawach trudnych y záwiłych.

CONSULTANT,(*Celuy qui conſulte.*)Conſultor.*Cic.* NARADZAIĄCY ſię ten co ſię naradza.

CONSULTATION, ſubſt.f. (*Déliberation ſur quelque affaire, ſur une maladie.*) Conſultatio, onis,f. *Cic.* RADA náradzanie ſię námyślanie ſię o ſprawie iákiey.

*Répondre à une conſultation.*Reſpondere conſultationi.Odpowiedzieć proſzącemu o radę.

Il fit une conſultation de quatre médecins ſur ſa maladie. Quatuor medicos adhibuit in conſilium re ſuo morbo. Złożył radę czterech Doktorow o chorobie ſwoiey.

CONSULTER,.Vact.(*Demander conſeil,avis ſur une choſe*) Aliquem de re aliquâ conſultare, *ou* conſulere. RADZIC ſię kogo pytać kogo o radę.

*Ne coufultez point les Aſtrologues pour ſçavoir le jour que vous devez mourir.*Ne tentes Babylonios numeros, ut quæras quem finem tibi Deus dedit. *Hor.* Nieradź ſię Gwiazdarzow dowiaduiąc ſię o dniu śmierci twoiey.

CONSULTER *ſon miroir.*Speculum conſulere.*Ovid.* PORADZIC ſię zwierciadła, przeyrzeć ſię w nim.

Conſulter un oracle. Oraculum conſulere.*Ovid.* Radzić ſię wyroku iákiego.

*Je m'en vais conſulter mes livres, pour y chercher de bons mots & divertiſſants.*Ibo ad libros, & diſcam de dictis melioribus. *Plaut.* Poydę ſię poradzę kſiążek ſzukaiąc w nich co weſołego y ucieſznego do rozmowy.

Aſinius fut d'avis qu'on allaſt conſulter les livres de la Sybille, Cenſuit Aſinius, ut libri Sibyllini adirentur.*Tacit* Azyniuſz był tego zdania áby ſię poradzono kſiąg Sybillinych.

Sans m'avoir conſulté,ou *pris mon conſeil.*Inconſultu meo. *Plaut.* Nieporadziwſzy ſię mnie, nie wziąwſzy rady moiey.

CONSULTER,(*Déliberer d'une choſe.*)De re aliquâ deliberare.*Cic.* RADZIC ſię náradzać ſię oczym námyślać ſię.

Il ſe conſulte luy meſme Se in conſilium ſevocat.*Plaut.* Siebie ſamego ſię tylko radzi.

CONSUME',m.CONSUME'E,f.part paſſ. (*Vſé.*)Conſumtus. Abſumtus.*Cic.* STRAWIONY, Zepſowany.

CONSUMER, V.act. (*Détruire,diſſiper, parlant des denrées.*) Conſumere. Abſumere. *Cicer.* STRAWIC, roſproſzyć, zmarnować mowiąc o żywnośći y inſzych rzeczach.

Le feu conſumma entierement un ouvrage de tant d'années. Tam longi temporis opus incendium conſumſit,*ou* hauſit.*Liv.* Ogień cale ſtrawił pracą álbo robotę tak wielu lat.

CONSUMER ſe dit en bonne & mauvaiſe part, comme *Conſumer,employer,mettre ſes ſoins, ſa peine, ſon temps à quelque choſe.* In re aliquâ, *ou* in aliquid curam,laborem,tempus conſumere,*ou* inſumere.*Cic.***Conſumer le jour.* Diem eximere. *Conſumer ſon bien en débauches.*Conſumere & effundere bona per luxuriam *Cicer.* STRAWIC bierze ſię w zły y dobry ſpoſob, iáko: Strawić álbo łożyć ſtarania ſwoie, pracę, czas, ná co.*Stracić dzień.*Stracić fortunę ná roſpuſtach zbytkach.

*Se conſumer de chagrin.*Conſumi & confici mœrore,*ou* angore.*Cic.* Trawić ſię ſmutkiem, żalem.

On conſuma toute la nuit à vuider le vaiſſeau. Nox tota in exinaniendâ navi conſumitur.*Cic.* Całą noc ſtrawili wynoſząc rzeczy z okrętu.

Qui conſume & détruit tout. Confector omnium. Ten co wſzyſtko pſuie y niſzczy.

CONTAGIEUX, maſc. CONTAGIEUSE,f. adject. (*Qui ſe gagne & ſe communique, parlant de quelque mal.*) Contagioſus, a, um. *Celſ.* **Vne fievre contagieuſe, qui ſe gagne.* Febris contagioſa. *Celſ.* ZARAZLIWY, ZARAZLIWA, o złym iákim co ſię y łatwo przydaie. *Gorączka zarazliwa ktorą ſię może zarazić.

ON DIT au figuré, *Son malheur a eſté contagieux à toute ſa famille.* Illius infortunium infeſtum fuit toti familiæ. MOWIĄ, niewłaśnie; Nieſzczęściem ſwoim Zaraził dom ſwoy cały,to ieſt pociągnął wdał cały dom z ſobą w iákie nieſzczęście.

CONTAGION, ſubſt. f. (*Mal qui ſe gagne par communication, comme la peſte, la verolle* &c.) Contagio Contagium. *Cic. Horat. Plin.* ZARAZA złe co ſię łatwo przyrzuca przez uczeſtnictwo, iáko powietrze Oſpa &c.

CONTAGION ſe dit abſolment (*de la peſte.*) Peſtis. *Cic.* ZARAZA,poproſtu ſię mowi o powietrzu.

CONTAGION ſe dit figurement, *des vices qui ſe gagnent par la fréquentation & par le mauvais exemple.*) Contagio. *Cic.* ZARAZA *nie właśnie* ſię mowi o wyſtępkach, ktorych kto nabywa przez uczęſzczanie y obcowanie z kim y zły przykład.

Les débeúchez infectent de leur contagion ceux qui les hantent. Qui cum perditis & profligatis vivunt, illorum contagione inficiuntur. Roſpuſtni zarazaią ſwoią zarazą tych ktorzy z niemi ſię wdaią.

CONTAMINATION, ſubſt. f. (*Souilleure qu'on contractoit dans la loy Judaïque.*) Spurcitia. *Plin.* ZMAZA nieczyſtość prawna ktorey w prawie żydowſkim podpadali żydzi rozmaicie.

CONTAMINER,V.act. (*Souiller.*) Contaminare. ZMAZAC ſplugawić.

Ces mots ſont vieux & hors d'uſage) Te ſłowa Francuſkie ſą ſtare y wyſzły ze zwyczaiu.

CONTE, ſubſt. m. (*Hiſtoire, recit plaiſant.*) Fabula Sermo facetus. *Cic.* BAYKA powieść Ucieſzna.

Contes de vieilles. Aniles fabulæ. * *De nourrices.* Nutricularum fabulæ. *Quint.* * *D'enfant.* Pueriles fabulæ. *Stat.* **Contes de table , Propos de table.* Convivales fabulæ. *Tacit.* Bayki Babſkie * Bayki mamek * Bayki dziecinne *Bayki powieści ſtołowe.

FAIRE *des contes à dormir debout*, ou *des contes d'enfant, (dont les nourrices bercent les enfans.)* Quidlibet garrire Garrire nugas. *Plaut.* PRAWIC bayki ná ktoreby trzeba ſtoiąc uſnąć. Albo bayki ná ukołyſanie małych dzieci.

CONTE ſignifie auſſi,(*Medisance qu'on fait de quelqu'un, quelque hiſtoire qu'on fait de luy à ſon deſavantage.*) Fabulæ, arum, f. pl. * *On fait mille contes de vous.* In fabulis es. *Ter.* BAYKI plotki znaczy złe gadanie o kim , wieści okim rozſianie z iego krzywdą * Tysiąc baiek o tobie prawią.

ON DIT abſolument, *Contes que tout cela, Ce ſont des contes* Fabulæ! Nugæ! *Ter.* MOWIĄ poproſtu iednym ſłowem Bayki, wſzyſtko to bayki iedne.

CONTEMPLATEUR, ſubſt. m. *on prononce* contanplateur. (*Celuy qui contemple.*) Contemplator. *Cic.* PRZYPATRUIĄCY ſię, bogomyślny.

CONTEMPLATIF, m. CONTEMPLATIVE, f. adject. (*on prononce* contanplatif.) Contemplativus. *Sen.* BOGOMYSLNY rozmyślaiący.

Vn CONTEMPLATIF, (*Méditatif , qui médite & qui contemple.*) Qui in rerum contemplatione defixus eſt. BOGOMYSLNY człowiek.

Vne vie contemplative. Vita contemplativa. Vita quæ in rerum contemplatione verſatur,*ou* tota eſt. Zycie Bogomyślne.

CONTEMPLATION, ſubſt.f. *on prononce* contanplation. (*Méditation, application de l' eſprit à une choſe.*) Contemplatio Meditatio.*Cic.* PRZYPATROWANIE rozważanie przyłożenie myśli do iákiey rzeczy, bogomyślność.

S' addonner à la contemplation des choſes , Se mettre à les conſidérer. In contemplandis perſpiciendiſque rebus ſe totum ponere. Udać ſię na rozważanie rzeczy ná kontemplacyą.

Il eſt toûjours en contemplation. Semper in meditatione verſatur,*Cic.* Zawſze ieſt w myślach w rozważaniu rzeczy.

CONTEMPLATRICE,ſubſt.f. (*Celle qui contemple.*)Contemrlatrix, icis, f. *Celſ.* PRZYPATRUIĄCA ſię rozważaiąca, bogomyślna.

(On dit mieux *Contemplative* en François.) Lepiey w Francuſkim ſię mowi *Contemplative* niż *Contemplatrice.*

CONTEMPLER, V. act. *on prononce* contanpler. (*Attacher ſon eſprit, ſa vuë ſur quelque obiet.*)Contemplare *Slaut.* Contemplari. *Cic.* UWAZAC Przypatrować ſię z uwagą bogomyślnością ſię bawić wlepić oczy álbo myśl wrzecz iáką.

ON DIT auſſi au figuré, *Contempler une choſe de tout ſon eſprit, de toute l'attetion de l'eſprit.*Contemplari aliquid animo, *ou* omni acie ingenii. *Cic.* MOWIĄTEZ niewłaśnie zewſzyſtkich ſił myśl nad czym zawieśić.

CONTEMPORAIN, (*on prononce* contanporain.) maſc. CONTEMPORAINE,f. (*Qui eſt de meſme temps.*) Coævus *Qui eſt ejuſdem ætatis & temporis,*Cic.* ROWIFNNIK tegoż Wieku żyiący, choć lat nierownych.

CON-

CONTEMPTEUR, ſubſt. maſc. *on prononce* contamteur. (*Qui mépriſe.*) Contemtor. *Liv.* GARDZICIEL.

Il ne ſe dit gueres qu'en cette phraſe.) W francuſkim ſię to ſłowo prawie niemowi chyba w ten náſtępuiący ſpoſob.

Les libertins ſont contemteurs des loix divines. Legum divinarum contemtores ſunt impii homines. Roſpuſtnicy ſą wzgardzicielami praw Boſkich.

CONTEMPTIBLE, *on prononce* contamtible, adj. m.& f. (*Qui eſt mépriſable.*) Contemnendus, a, um. *Cic.* PODŁY wzgardy godny.

(Ces mots François ſont vieux & hors d'uſage.) Te ſłowa francuſkie ſą ſtare y wyſzły że zwyczaiu.

CONTENANCE, ſubſt. f. (*C'eſt proprement, la Capacité d'un vaiſſeau, ce qu'il peut contenir.*) Capacitas, atis, f. *Plin.* Obiętność, przeſtwor Obſzerność co w ſobie naczynie iákie trzymać może.

CONTENANCE, (*Poſture, ſituation dans laquelle on met ſon corps.*) Habitus. Status, ûs, m. *Cic.* POSTAWA poſtać poſtura ſkład nłżenie wiakiey kto rzecz iáką poſtawi.

Il a une belle contenance. Oculis totoque vultu compoſitus rectè ac bellè eſt. Piekne má ułożenie wſobie piękny ſkład.

Qui n'a point de contenance, ou *Qui a mauvaiſe contenance.* Vultu motuque corporis vaſtus & agreſtis. *Cic.* Ten ktory niema żadnego ſkładu ani układności w ſobie.

Il a la contenance d'un homme aſſuré. Speciem hominis confidentis præbet, *ou* præſefert. *Liv.* * *Il a une contenance modeſte.* Eſt vultu modeſto. *Terent.* * *Il a une contenance triſte & chagrine.* Vultuoſus eſt & tetricus. Ma poſtać Człowieka beſpiecznego. * Poſtaci ſkromney. * Poſtaci ſmutney.

Il perdit toute contenance, la parole & l'eſprit. Color illi immutatus, vultus , oratio, mens denique excidit. *Cicer.* Wſzyſtek ſię zmięſzał,poſtać mu ſię zmieniła, mowę y rozum ſtracił.

Cette parole luy fit perdre d'abord toute contenance. Adeò vox iſta illum perturbavit, ut nec vultus, nec color ei conſtaret. *Liv.* To ſłowo go cale zmięſzało,

Ce lache s'arreſta tout d'un coup perdant toute contenance, ſans pouvoir dire aucun mot. Vecors repentè ſine ſuo vultu, ſine colore, ſine voce conſtitit. *Cic.* Ten zdrayca ſtanął iák wryty wſzyſtek ſię zmięſzawſzy y ſłowa nie mogąc przemowić.

Il eſt fort empeſché, ou *embarraſſé de ſa contenance*, ou *Il a une contenance embarraſſée.* Eſt vultu agreſti & in compoſito. Niezgrabny gruby nie grzeczny.

Epier la contenance, ou *la mine des ennemis.* Hoſtium motus ſervare. *Cæſ.* Szpiegować każde poruſzenie nieprzyiaciela pilno każdy iego jeſt uważać.

CONTENDANT, m. CONTENDANTE,f. (*on prononce* contandant.) *Celuy*, ou *celle qui aſpire à une choſe, & qui la diſpute contre un autre.*) Competitor Rivalis, is, m. ZABIEGAIĄCY Uśiłuiący Uśiłuiąca doczego wraz z drugim

CONTENIR, V.act. (*Renfermer en ſoy une certaine quantité*, ou *eſtenduë.*) Continere Capere, Complecti, *Cic.* * *Les annales contiennent l'hiſtoire des temps.* Amplectuntur annales temporum memoriam **Ce livre contient tant de chapitres.* Hic liber tot capita complectitur. TRZYMAC mieć w ſobie tyle álbo tyle. *Kroniki maią w ſobie Dzieie czaſow wſzyſtkich. *Ta Księga ma w ſobie tyle rozdziałow.

CONTENIR ſe dit figurement, *Regler, modérer, arreſter ſes mouvemens, ſes paſſions.* Continere. Retinere. Coërcere Cohibere, Comperſcera, Frenare. *Cic.* UTRZYMAC mowi ſię niewłaśnie to ieſt rządzić miarkować wſtrzymać popędliwośći ſwoie y paſſye hamować, poſkromić.

Contenir les citoyens dans leur devoir, les retenir. Cives in officio continere, *ou* retinere. *Cic.* Utrzymać obywatelow w ich powinnośći.

Contenir les eſprits par la crainte & par la rigueur des ſupplices, les retenir. Tenere animos metu & acerbitate pœnarum. *Cic.* Trzymać ludzie przez boiażn y ſurowość Karania poſkromić ich.

SE CONTENIR, (*S'empeſcher, s'abſtenir d'un choſe, comme de dire des injures à quelqu'un.*) Dicta in aliquem continere. *Cic.* Abſtinere à meledictis in aliquam. UTRZYMAC ſię wſtrzymać ſię od czego iáko od złerzeczenia albo zelżenia kogo ſłowami.

Se contenir abſolument, Se contenir dans ſes plaiſirs ſales & honteux. A rebus venereis ſe abſtinere. Se continere in libidinibus.*Cic.* Wſtrzymac ſię *ſamo przezſię* iáko Wſtrzymać ſię od uciech ſwoich lubieżnych y ſproſnych.

Vn eſprit convaincu de ſon innocence a de la peine de ſe contenir, ou *de retenir ſon reſſentiment, lors qu'il ſe voit perſecuté par l'inſolence des méchants.*Difficulter continetur ſpiritus integritatis conſcius, cùm à noxiorum inſolentiis premitur.*Phæd.* Umyſł o ſwoiey niewinności beſpieczny, z trudnością ſię utrzymać może w żalu ſwoim, y urazie, ile widząc że na niego zuchwałość złych náſtępuie.

*Il ne peut contenir ſa joye, ſa douleur.*Non poteſt gaudium, dolorem continere,*ou* premere.*Cic.* Nie może utrzymać, utaić radości ſwoiey, żalu ſwego.

CONTENT,(*on prononce* contant.) maſc CONTENTE,f. adject.(*Satisfait,qui ne deſire rien.*) Contentus.*Terent. Horat.* KONTENT co ma zádoſyć co przeſtaie ná czym y nic więcey nie pragnie.

*Eſtre content de ſa condition.*Suâ ſorte eſſe contentum.Contentum ſorte vivere. *Hor.* Być kontent ſtanem ſwoim.

L'homme content de ſa condition préſente ne doit point ſe ſoucier de l'avenir. Lætus in præſens animus oderit curare quod ultra eſt. *Hor.* Człowiek kontent ſtanem ſwoim teraznieyſzym, o to co naſtąpić może dbać niepowinien.

Renvoyer quelqu'un content. Com bonâ gratiâ aliquem dimittere. *Phæd.* Odeſłać odprawić kogo z ukontentowaniem iego.

Eſtre bien content de ſoy. Sibi admodum placere. Być bardzo kontent z ſiebie ſamego.

N'eſtre pas content de ſoy. Sibi diſplicere. *Cicer.* Niebyć kontent z ſiebie ſamego.

*Jamais je ne fus moins content de moy meſme, qu'hier.*Ego nunquam minùs mihi placui, quàm heſterno die. *Cicer.* Nigdym nie był ták z ſiebie nie kontent, nigdym ſię ták ná ſiebie nie gniewał iáko wczoray.

Pour ce point la je ſuis fort content de moy. In eo valdè me amo. *Cic.* Co do tego punktu, bardzom kontent ieſt z ſiebie.

Je me tiens, ou *je m'eſtime bien content ſi.* Benè mecum agitur,ſi.&c. Będę ſię miał zá ſzczęśliwego ieżeli.

ON DIT abſolument, *J'en ſuis content* pour *Je le veux, Je le permets, J'y conſens.* Fiat.*Ter.* Age fiat.*Ter.* Eſto. Per me licet. Volo. *Cic.* MOWIĄ iednym ſłowem, kontent ieſtem, przeſtaię ná tym, przyſtaię, zgoda ná to.

CONTENTEMENT, ſubſt.m. *on prononce* contantemant. (*Satisfaction, joye qu'on reſſent d'une choſe.*) Delectatio. Oblectatio. Oblectamentum. Voluptas.f.*Cic.* UKONTENTOWANIE radość weſele ktore kto ma z czego.

ON DIT proverbialement,*Contentement paſſe richeſſes*,pour dire qu'*Vne vie tranquille vaut mieux que le tumulte & les grands biens.* Quis ſuis rebus contentus eſt, huic maximæ & certiſſimæ ſunt divitiæ. MOWIĄ przyſłowiem, ukontentowanie lepſze ieſt niż bogactwa;to ieſt że lepiey ieſt mieć ſwoy pokoy, niżeli doſtatki z kłotniami.

CONTENTEMENT ſignifie auſſi,(*Le payement qu'on donne à un ouvrier pour ſon trevail.*)comme *Il a eu deux cent écus pour ſon travail,mais il trouve que ce n'eſt pas contentement*, ou *ce n'eſt pas le bien payer.* Pro opere ducentos nummos abſtulit, nec id ſatis præmii habet. UKONTENTOWANIE, kontentacya znaczy też nágrodę,*álbo* zapłatę robotnikowi daną zá robotę. *Na przykład* Wziął dwieście talerow zá robotę ſwoią, ále ma to ieſzcze za małą Kontentacyą.

CONTENTER,(*on prononce* contanter.)V.act.(*Satisfaire quelqu'un, le rendre content.*) Alicui ſatisfacere.*Cic.* UKONTENTOWAC kogo uczynić mu zadoſyć.

CONTENTER *quelqu'un, Satisfaire ſon eſprit.* Explere aliquem, *ou* animum alicujus. *Cic. Terent.* UKONTENTOWAC kogo, uſpokoić go ná umyśle.

CONTENTER *ſes creanciers*, (*Les payer.*)Satisfacere creditoribus. *Ter.* UKONTENTOWAC, uſpokoić dłużnikow ſwoich.

Contentez viſte cet homme, payez-le. Hunc abſolve hominem. *Ter.* Ukontentuy prędko tego człowieka, uſpokoy go.

SE CONTENTER, *ſe ſatisfaire.*Sibi ſatisfacere. UKONTENTOWAC ſię zádoſyć ſobie uczynić.

Il eſt difficile à contenter, on ne ſçaroit le contenter. Ei ſatisfieri non poteſt. *Cic.* Nie można go ukontentować.

*En cela je contente tout le monde, & je ne puis me contenter moy meſme.*Eâ in re cæteris ſatisfacio omnibus, mihi ipſe nunquam ſatitfacio. *Cic.* W tym wſzyſtkich kontentuię, ále ſiebie ſamego ukontentować nie mogę.

La

La nature ſe contente de peu de choſe. Parvo cultu natura contenta eſt. Przyrodzenie kontentuie ſię małą rzeczą.

Je luy ay permis de ſe contenter quand il eſtoit temps. Dum tempus ad eam rem tulit,ſivi ut animum ſuum expleret. *Ter.* Pozwoliłem mu żeby ſię ucieſzył ukontentował kiedy czas był potemu.

Se contenter de ſon eſtat, de ſa fortune preſente. Sorte ſuâ contenrum vivere. *Hor.* Kontentować ſię ſtanem ſwoim ſzczęściem ſwoim.

Se contenter du jugement des ſçavans, & du ſien propre. Sibi canere & muſis. *Cic.* Kontentować ſię tym co ſądzą rozumni, y co ſam kto ſądzi.

Ses valets ne le contentent point. Ei ſe non probant pueri. *Plaut.* Non ſunt ſervi ſatis ex ſententiâ. Nie kontent z ſług ſwoich, z ludzi ſwoich.

Difficile à contenter. Moroſus,a,um. *Cic.* Trudny do ukontentowania, trudno mu dogodzić.

CONTENTER, (*Suffire.*) Satis habere, (beo, bes, bui,bitum.)act. MIEC zadoſyć przeſtać ná czym.

Il ne s'eſt pas contenté de luy dire des injures, mais il l'a encore mal-traitté de coups. Non ſatis habuit hunc probris oneraſſe; quin & pugnis. *Plaut.* Nie doſyć miał na tym ſłowami go zelżyć, ále go ieſzcze y zbił razami.

Il ne ſe contenta pas d'avoir fait cela. Parum habuit hoc feciſſe. *Saluſt.* *Ce fut peu pour luy.* Nie doſyć miał ná tym, Mało to było dla niego.

CONTENTIEUX,maſc. (*on prononce* contancieux.)CONTENTIEUSE,f. (*Litigieux, dont on ſe débat.*) Contentioſus. Litigioſus. Controverſus. *Cicer.* SWARLIWY, Zwadliwy, Zwadliwa, kłotliwy nie zgodliwy.

CONTENTIEUSEMENT,adv. (*Avec grande contention.*) Acerrimè.adv.*Cic.* SWARLIWIE, z wielkiemi zwadami.

CONTENTION, ſubſt. f. *on prononce* contancion. (*Effort qu'on fait, ſoit de la voix, ſoit de l'eſprit.*)Contentio f.Niſus. *Hor.* USILNOSC uſiłowanie ſilenie ſię czyli to głoſem, czyli myśląc.

Vn diſcours qui demande bien, ou *beaucoup de contention.* Oratio magnæ in dicendo contentionis.*Cic.* Mowa ktora potrzebuie wielkiey uſilności.

CONTENTION *de la voix.*Contentio vocis.*(*Le contraire eſt* Remiſſio vocis. *Cicer. Abaiſſement de la voix..* SILENIE nátężanie podnieſienie głoſu.***przeciwna ieſt* Spuſzczenie głoſu zniżenie.

Parler avec grande contention. Summâ contentione dicere *Cic.* Mowić potężnym głoſem.

CONTENTION, (*Débat diſpute.*)Contentio.Concertatio. Altercatio.*Cic.* ZWADA ſprzeczka ſwar.

CONTENU,m. CONTENUë,f.part.paſſ.*du verbe* CONTENIR. Complexus. ZAWARTY, zámknięty zámknięta.

CONTENU,ſubſt.m. (*Ce qui eſt contenu.*)Summa.*Cic.* **Le contenu d'une lettre.* Summa litterarum. *Cicer.* TO co ſię w czym zámyka álbo záwiera. *To co ſię zámyka w liście, co liſt w ſobie ma.

CONTER,V.act. (*Raconter,dire.*)Narrare.Recitare.*Cicer.* POWIADAC prawić.

Contez luy l'affaire comme elle s'eſt paſſée. Iſti narrato rem omnem ordine ut factum ſit. *Ter.* Powiedz mu rzecz iák ſię ſtała.

CONTER ſignifie auſſi ſimplement, *Faire un conte.*ou *quelque hiſtoire divertiſſante ſoit vraye,* ou *fauſſe.* Narrare. *Cicer.* POWIADAC znáczy też prawić co ucieſznego dla rozrywki prawdali-czy nie prawda.

ON DIT proverbialement, *Conter des fagots.* Narrare fabellas.*Hor.*pour dire *Conter des choſes incroyables.*Incredibilia narrare. PRAWIC o żelaznym wilku, prawić rzeczy niepodobne.

Il en conte de belles, Il conte des ſornettes. Nugas garrit. *Ter.*Prawi co mu námyśl przypadnie, co ślina do gęby przynieſie.

ON DIT auſſi,*En conter à une femme;(la cajoler,luy conter fleurettes.)*Dicere blanditias mulieri.*Ovid.* MOWIĄ ieſzcze prawić kobietce iákiey zálecać ſię icy w zły ſpoſob.

UN CONTEUR *de fleurettes.* Blandidicus,ci,maſc. *Plaut.* ZALETNIK.

UN CONTEUR *de ſornettes.* Fabulator,oris.m.BAJACZ.

CONTESTABLE, adject.m. & f. (*Qu'on peut conteſter.*) Quod in contentionem venit.SPORNY o co ſię ieſzcze ſprzeczać może co nie ieſt pewny zewſzyſtkim ná co można odpowiedzieć.

CONTESTATION,ſubſt.f.(*Diſpute, querelle.*)Contentio. Concertatio.Altercatio.*Cic.* SPORKA, ſprzeczka, zwada.

La plus grande partie du jour ſe paſſa en des conteſtations. Dies magnâ ex parte conſumtus eſt altercationibus.*Cic.* Więkſza część dnia zeſzła ná ſprzeczkach.

Ils ſont en perpetuelle conteſtation, Ils ont toûjours conteſtation entre eux, comme des femmes. Altercantur ſemper inter ſe, mulierum ritu.*Liv.* W uſtawiczney ſprzeczce ſą z ſobą kłocą ſię uſtawicznie z ſobą y ſwarzą iák baby.

Je n'ay jamais eu la moindre conteſtation avec luy. Nunquam accidit ut cum eo verbo uno concertârim. *Cic.* Żádney ſprzeczki náymnieyſzey z nim nigdy niemiałem.

Nous ne croyons pas qu'il ait aucune conteſtation à l'accaſion de la ſucceſſion. Nullam omninò arbitramur de eâ hereditate controverſiam habiturum. *Cicer.* Nierozumiemy żeby iáka ſprzeczka miała być o tę ſukceſſyą.

IL EST *le premier des Orateurs ſans conteſtation.*Eloquentium omnium eſt facilè princeps. *Cic.* Naypierwſzy ieſt między Mowcami bez wątpienia.

CONTESTE',m.CONTESTE'E,f.part.paſſ.Controverſus, a,um.*Cic.* WĄTPLIWY, WĄTPLIWA.

*Vne choſe conteſtée & ſur laquelle les ſçavants ſont partagez.*Res controverſa & plena diſſenſionis inter doctos. *Cic.* Rzecz wątpliwa o ktorą między uczonemi ieſt ſprzeczka ná ktorą ſię nie zgadzaią wſzyſcy ále zdania ſą podzielone iedni ták, drudzy inaczey rozumicią.

CONTESTER,V.act. (*Soûtenir contre,diſputer.*) Cum aliquo contendere.*Cic.* SPRZECZAC ſię ſprzeciwiać ſię ſtawiać ſię ná przeciw czemu.

Conteſter tout,ne laiſſer rien paſſer ſur quoy on ne forme quelque conteſtation. Contendere omnia. *(*On dit encore* Aliquid contendere alicui.*Hor.* Cum aliquo, *ou* contra aliquem.*Cicer.* *Diſputer, ſoûtenir une choſe contre quelqu'un,la luy conteſter.*) Wſzyſtkiemu ſię ſprzeciwiać ná nic nie przyſtać bez ſprzeczki y przeciwności. *Mowią ieſzcze bronić komu czego, niedozwalać ná co oprzeć ſię w czym y ſprzeczać.

Conteſter quelque choſe à quelqu'un, ou *de quelque choſe avec quelqu'un.*De re,*ou* ſuper re contendere cum aliquo.*Cic.* Nie pozwalać komu ná co, o rzecz iáko ſię z nim kłocić.

CELUY *qui conteſte.*Diſceptator.*Cic.***Celle qui conteſte.*Diſceptatrix. *Cicer.* TEN co ſię przegadywa álbo o co z ſkim ſpiera. *Ta co ſię przegadywa álbo o co z kim ſpiera.

Qui conteſte facilement, Qui aime à conteſter. Litigioſus, a, um. Co ſię rad ſprzecza.

CONTEXTURE, ſubſt. f. (*Tiſſu,* ou *l'arrangement des parties.*) Contextus *Cic.* Textura. *Lucr.* TŁO, tkanie, ſpoienie, kſztałt, ułożenie porządne części iákich.

CONTIGU, m. CONTIGUë, f. adject. terme relatif.(*qui ſe dit des choſes qui ſont ſi proches, qu'elles ſe touchent.*) Alicui rei contiguus. *Cic.* STYKAIĄCY ſię, przyległy.

Ceux du Vivarez ſont contigus des Auvergnats. Helvii Arvernorum fines contingunt.*Cæſ.* Helwiow Kray ſtyka ſię z Arwernami.

CONTIGUITE', ſubſt. f. (*Voiſinage de deux choſes qui ſe joignent:*) Continuitas,atis,f. *Plin.* STYKANIE, ſię przyległość dwoch rzeczy bliſko ſiebie będących.

CONTINENCE, ſubſt. f. *on prononce* continance. (*Vertu par laquelle on s'abſtient des plaiſirs illicites.*) Continentia, æ, f. *Cic.* WSTRZEMIĘZLIWOSC Powściągliwość Cnota przez ktorą Kto wſtrzymuieſię od roſkoſzy zakazanych.

Avec continence. Continenter. *Cic.* Powściągliwie ſkromnie.

CONTINENT,*on prononce* continant.)m.CONTINENT, fem. adject. (*Qui a la vertu de continence.*) Continens, entis, omn. gen. *Ter.* POWSCIĄGLIWY wſtrzęmięźliwy wſtrzemięźliwa powśćiągliwa.

CONTINENT, ſubſt. m. (*Terre ferme.*) Continens, entis, f. *Plin.* GRUNT, ląd źiemia.

CONTINGENCE,ſubſt.f.*on prononce* continjance. (*Evenement fortuit.*) Eventus fortuitus. TRAFUNEK przypadkowy Przypadek.

CONTINGENCE, comme *l' Angle de contingence.* Contactus, ûs, maſc. DOTKNIENIE dotykanie.

CONTINGENT, (*on prononce* continjant.) maſc. CONTINGENT, f. (*Fortuit.*) Contingens. *Cic.* PRZYPADKOWY przydadkowa trafunkowy ſzczęściem.

CONTINU, m. CONTINUë, f. adject. (*Qui eſt de ſuite, qui n'eſt point interrompu.*) Continuus Continens.*Cic.* USTAWICZNY bezprzeſtanny nieprzeſtanny. *Tro-*

Trois jours continus. Continuo triduo.alb.*Plaut.* Trzy dni uſtawiczne.

Diſcours continu. Continens oratio.*Cic.* * *Vn ſomeil continu, qui n'eſt point interrompu.* Somnus continues. *Celſ.* * *Vn travail continu.* Continuus labor. *Ovid.* Mowa uſtawiczna. *Sen uſtawyczny nieprzerwany. *Praca uſtawiczna.

EN TERME de Medecine ne on appelle, *Fievre continue, (celle qui agite toûjours un malade, & qui ne luy donne point de relaſche.)* Febris continua.*Ceſ.* PO LEKARSKU mowią: Gorączka uſtawiczna, co bezprzeſtannie trapi chorego y ſpoczynku mu nieda.

CONTINU,ſubſt.m. (*Corps eſtendu dont les parties ne ſont point diviſées.*) Continuum, ui, n. **Le continu eſt diviſible en pluſieurs parties ſelon les Philoſophes.* Continuum in plures ſecatur partes, ſecundum Philoſophos. CIĄGŁOSC rzeczy iákiey wciąż idącey ktorey części od ſiebie ſię niedzielą ále iedna z drugiey płynie álbo ſię ciągnie. * Ciągła rzecz dzielić ſię może na rozne części według Filozofow.

Les Philoſophes diviſent la quantité en continuë & diſcrete. Quantita dividitur à Philoſophis, inter continuam & diſcretam. Filozofowie wielość lub wielkośc dzielą ná ciągłą y rozdzielną.

CONTINUATION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on continuë une meſme facon de faire.*) Continuatio, onis , f. *Cic.* **Vne longue continuation, une longue ſuite de paroles.* Longa verborum continuatio. *Cic.* PROWADZENIE daley czego nieprzeſtaiąc dokończenie. *Wielka ſłow wielu za ſobą idących uſtawiczność.

CONTINUATION, ou *Prolongation d'une charge.* Muleris prorogatio f.*Cic.* POTWIEDZENIE dalſze na urzędzie.

ON DIT par compliment, *Je vous demande la continuation de voſtre amitié,*ou *que vous continuiez de m'aimer.* Peto abs te ut me amare pergas, *ou* perſeveres *Cicer.* MOWIĄ przez komplement proſzę o dalſzą nie odmienną przyiaźń, albo żebyś mi dalſzy ſwoy affekt ſtatecznie záchować raczył

CONTINUE, ſubſt. f. qui n'eſt d'uſage que dans ces expreſſions, *La continuë l'emporte.*Labor continens omnia vincit, *ou* ſuperat. *Cæſ.* USTAWICZNA co ſię nie mowi chyba w ten ſpoſob: Uſtawiczna praca náoſtatek dokaże.

A LA CONTINUë, *A la fin, Après bien du temps.* Poſt multum temporis. NA OSTATEK przez uſtawiczną, koniecznie, koniecznie.

CONTINUEL,m.CONTINUELLE,f.adject. (*Qui a une durée ſans interruption.*) Continuus.Perpetuus. Aſſiduus,a,um. USTAWICZNY co trwa bez przeſtanku.

Vne pluye continuelle. Imber aſſiduus. *Liv.* Deſzcz uſtawiczny.

Il avoit des guerres continuelles. Aſſidua bella gerebat. *Cic.* **Vn ſoin continuel.* Aſſidua & perpetua cura.*Cic.* Miał woyny uſtawiczne. *Staranie uſtawiczne.

CONTINUELLEMENT,adv.(*Sans ceſſe, ſans diſcontinuer*) Continenter. Aſſiduè. Sine intermiſſione. *Cicer.* USTAWICZNIE bez przeſtanku, nieuſtaiąc.

Les Belges ont continuellement la guerre avec les Allemands, ou leur font continuellement la guerre. Belgæ cum Germanis continenter bellum gerunt. *Cæſ.* Belgowie uſtawiczną maią woynę z Niemcami, *álbo* uſtawicznie z niemi woiuią.

Il joue continuellement. Operam aſſiduam dat ludis. *Lucr.* Uſtawicznie gra grą ſię bawi.

Il a eſté continuellement avec moy, ou *toûjours avec moy.* Aſſiduus mecum fuit.*Cic.* Uſtawicznie záwſze był zemną.

Travailler continuellement, ou *jour & nuit à quelque ouvrage.* Diem & noctem opus aliquod continuare. *Cæſ.* Robić uſtawicznie dzień y noc około czego.

CONTINUER, V. act. (*Eſtendre une choſe devantage.*) Continuare.*Liv.Cic.* NIEUSTAWAC, nieprzeſtawać, daley rzecz iaką prowadzić rozſzerzać pociągnąć.

Continuer des maiſons le long des murailles. Continuare domos mœnibus. *Liv.* Daley domoſtwa ſtawiać po wzdłuż murow.

CONTINUER ſe dit auſſi à l'égard du temps, & ſignifie *Proroger,* ou *prolonger le temps d'une charge, d'un employ.* Alicui munus prorogare Continuare alicui magiſtratum. *Cic.* *Liv.* DALEY pociągnąć przedłużyć mowi ſię też co do czaſu, iáko przedłużyć czas iákiego urzędu.

CONTINUER ſignifie auſſi *Pourſuivre, perſiſter de faire une choſe.* Continuare.Pergere.*Cic.Plaut.* Znaczy ieſzcze daley tož ſamo kończyć.

*Continuer le meſme genre de vie qu'on a embraſſé.*Eandem tenere viam quam inſtitueris.*Cicer.* **Continuer ſon entrepriſe.* Incœpta perſequi.*Liv.* **Continuer ſon chemin.* Iter continuare. Inter pergere *Cicer.* **Continuer d'appliquer ſon eſprit à une choſe.*Inſiſtere mente & animo in rem aliquam.*Cæſ.***Continuer de boire.* Pocula ducere.*Prop.* **Continuer les arrerages,* ou *de payer les arrerages.* Uſuras ducere. *Cic.* **Continuer toûjours à bien faire.*Inſiſtere veſtigiis laudum ſuarum.*Liv.* Daley kończyć álbo prowadzić tenże ſpoſob życia iáki kto obrał.*Kończyć przedſięwziętą Imprezę.*Kończyć dalſzą drogę.*Kończyć umyſłu ſwego dalſze do czego przykładanie. *Pić daley.*Płacić dalſze załegłe rathy. *Kończyć daley chwalebnie czynić.

Si vous continuez de me faſcher. Si moleſtus mihi pergis eſſe.*Ter.* Jeżeli mię daley gniewać będzieſz.

Il a continué la débauche deux jours & deux nuits. Biduo duabuſque noctibus perpotationem continuavit. *Plin-Jun.* Dwa dni y dwie nocy bez przeſtanku piiańſtwem ſię bawił.

*Ils continuent de couper les vivres à nos ſoldats.*Commeatibus noſtros intercludere inſiſtunt, *Cæſ.* Daley ieſzcze woyſku naſzemu żywności tamuią.

Continuez de m' aimer comme vous avez fait juſques icy. Perge me amare ut hactenus feciſti.*Cic.* Nieodmiennie daley mię kochay iakoś dotąd czynił.

CONTINUITE',ſubſt.fœm. (*Liaiſon,enchaiſnement d'une choſe avec une autre.*) Continuatio, onis, f. *Cic.* Continuitas, atis.f.*Plin.* NIEROZDZIELNOSC złączenie ciągłość iákiey rzeczy iáko łańcuchem ſię ciągnącey.

CONTORSION,ſubſt.fœm. (*L'action par laquelle on tord quelque membre du corps.*) Contorſio.Diſtorſio,oniſfœm. *Cic.* Skrzywienie iákiey części ciała,nákrzywienie wykręcanie.

ON DIT au figuré, *Contorſion qu'on donne à un diſcours.* Contorſiones orationis.*Cic.* MOWIĄ niewłaśnie nákrzywienie mowy nákłonienie icy rozmaite nakręcenie.

*Il eſt plus difficile de ſçavoir donner des contorſions à un diſcours, que de ſçavoir le lever & le coucher des aſtres.*Majus eſt has contorſiones orationis, quàm ſignorum ortus obituſque perdiſcere. *Cic.* Trudnieyſza ieſt rzecz te nakłonienia przyzwoite dać mowie iákiey,ániżeli poznać wſchod Płanet y ich zachod.

CONTOUR,ſubſt.m. (*Circuit, tour.*)Circuitus,ûs,m.*Plin.* Ambitus,ûs,maſc. *Cicer.* OKRĄZENIE, Obieg, koło dokoła obwod okrąg.

CONTOURNE',m.CONTOURNE'E.f. part.paſſ. & adject. (*Tourné vers quelque lieu.*) Converſus. Obverſus,a,um. *Hor.* OBROCONY ku ſtronie álbo mieyſcu iákim.

CONTOURNEMENT,ſubſt.m.comme *Le contournement des volutes (en Architecture.)* Volutarum flexura, æ, f. *Vitr.* OBIEG okręgow termin Architektury Gzemſow okrągłość.

LE CONTOURNEMENT *de la veſſie.* Converſio veſicæ. *Plin.* OBWOD Macherzyny.

(Terme de Medecine.) Termin Lekarſki.

LE CONTOURNEMENT, ou *la contorſion de la bouche.* Oris diſtortio NAKRZYWIENIE Uſt.

CONTOURNER,V.act. (*Tourner.*) Convertere.Obvertere,(verto,tis,ti,ſum.) act.acc. *Plin.* OKRĄZYC obrocić obtoczyć dokoła.

SE CONTOURNER *comme un furieux, (Faire des contorſions.)* Ora & oculos diſtorquere. *Hor.* WYKRZYWIAC ſię iák opętany.

CONTRACT, *on prononce* CONTRAT, ſubſt. m. (*Pacte qui ſe fait entre certaines perſonnes.*) Pactio. Conventio. *Cic.* KONTRAKT, umowa, zgoda, ktora ſtawa między pewnemi oſobami.

CONTRAT *de mariage.*Contractus,ûs,m.*Vlp.*Tabula nuptialis. KONTRAKT Slubny.

CONTRACTER, V. act. (*Faire un contract, une paction, une convention avec quelqu'un.*) Cum aliquo aliquid contrahere. *Cicer.* SKONTRAKTOWAC uczynić kontrakt zgodę umowę z kim.

Contracter amitié alliance avec une perſonne. Amicitiam, fœdus cum aliquo contrahere, *ou* inire. *Cicer.* Skontraktować zabrać przyiaźń przymierze z iáką oſobą.

CONTRACTER,(*Gagner, ſe procurer du bien & du mal.*) *Contracter des dettes.*Æs alienum contrahere. *Cicer.* ZACIĄGNĄC nabyć doſtać ſobie co złego álbo dobrego, Zaciągnąć długow.

*Contracter quelque maladie.*Morbum concipere contrahere. *Plin.* Nabyć iákiey choroby doſtać iey zachorować.

CONTRACTION, subst. f. (*Retreciſſement des nerfs.*) Nervorum contractio, onis, f. *Plin.* SKURCZENIE żył; kurcz.

CONTRACTION, figure de Grammaire, (*Réduction de deux ſyllabes en une.*) Contractio, f. *Quint.* SKROCENIE *według Grammatyki* dwoch ſylab w iedne zebranie.

CONTRACTURE, ſubſt. f. terme d'Architecture, (*qui ſe dit du retreciſſement*, ou *diminution qui ſe fait dans les colomnes.*) Contractura, (in ſcapis columnarum quâ gracileſcunt.) æ, f. *Vitr.* ZWĘZENIE ścięnczenie termin Architectury o pochodziſtości ſłupow węży ku gorze niż udołu.

CONTRADICTION, ſuſt. f. (*Contrarieté de ſentimens & de paroles.*) Diſcrepantia, *ou* repugnantia, æ, f. *Cic.* SPRZECIWNOSC zdania álbo ſłow.

Ne voyez-vous pas qu'il y de la contradiction à ce que vous dites, ou *Ce que vous dites implique contradiction?* Pugnantia te loqui non vides? Czy nie widziſz co za ſprzeciwność ieſt w tym co powiadaſz, przeciwne rzeczy prawiſz.

Vn eſprit de contradiction. Rixarum amans. Duch ſprzeciwności.

On n'aime pas les eſprits de condiction, ou *les eſprits contrariants.* Adverſus homo nemini placet. Nie lubią duchow ſprzeciwności, nie lubią tych co ſię wſzyſtkiemu radzi ſprzeciwiaią.

Il a un eſprit de contradiction. Contendit contra omnes. *Cic.* Ma ducha ſprzeciwności.

Il y a de la contradiction en cecy. Hoc ſecum pugnat. *Cicer.* Sprzeciwność w tym ſię znayduie, *álbo* ieſt w tym ſprzeciwność.

CONTRADICTOIRE, adject. m. & f. (*Où il y a de la contradiction, de la contrarieté.*) Secum pugnans. A ſe diſcrepans, antis, omn. gen. SPRZECIWNY ſprzeciwiaiący ſię gdzie ieſt iaka przeciwność.

ARREST CONTRADICTOIRE, (*Arreſt rendu après que parties ont été oüies.*) Judicium auditis partibus conſtitutum, *genit.* judicii conſtituti, neut. SĄD po wyſłuchaniu ſtron naprzeciwko ſobie mowiących y dowodach ich przeciwnych; *z oczywiſtey.*

CONTRADICTOIREMENT, adv. Contrariè. adv. Contrario ac pugnante ſenſu. abl.

Ces deux propoſitions ſont contradictoirement oppoſées. Hæ duæ ſententiæ, inter ſe contrariæ ſunt, *ou* inter ſe pugnant. Te dwie propozycye ſprzeciwiaią ſią ſobie ſą przeciwne iedna drugiey.

CONTRAINDRE, V. act. (*Obliger, forcer quelqu'un à une choſe.*) Aliquem cógere adigere compellere. *Cic.* PRZYMUSIC ſiłować kogo do czego przyniewolić.

Contraindre quelqu'un de s'aller pendre. Compellere aliquem ad laqueum. *Plin.* **De ſe faire mourir* In mortem compellere. *Quint.* * *De haïr & d'avoir de l'inimitié.* Onus ſimulatus alicui imponere. *Cicer.* Przymuſić kogo żeby ſię obwieśił, przywieść go do roſpaczy. *Zeby ſię zábił, żeby ſobie śmierć zadał, ná życiu ſobie ſamego ſzkodził. *żeby nienawidział kogo y wſzedł z nim w nieprzyiaźń, w niechęć.

Contraindre de dire la vérité. Extorquere ab aliquo veritatem. **Contraindre de quitter ſon erreur.* Errorem alicui extorquere. *Cic.* Przymuſić do wyznania prawdy. *Przymuſić do odſtąpienia błędu.

Je vous écriray mon ſentiment, puiſque vous m'y contraignez. Coactu tuo ſcribam quæ ſentio. *Cic.* Napiſzę ci zdanie moie, ponieważ mię do tego przymuſzaſz.

Celuy qui fait ſon devoir par la crainte, ſe contraint un peu, lors qu'il croit que s'il fait quelque faute, il ſera découvert. Malo coactus qui ſuum officium facit, dum id reſcitum iri credit, tantiſper cavet. Ten co zboiazni powinność ſwoię czyni przymuſza ſię do niey, obawiaiąc ſię áby gdy co wykroczy nie był wydany.

SE CONTRAINDRE *ſoy meſme, Forcer ſon naturel.* Sibi leges imponere. Sibi imperare. *Cicer.* PRZYMUSZAC ſiebie ſamego, przyrodzenie ſwoie zniewalać.

Comme la ſterilité du ſujet le contraignoit, l'empeſchoit de s'étendre, de donner l'effort à ſon eſprit. Cùm anguſtia materiæ curſum ingenii premeret. *Cic.* Ze ſzczupłość materyi ściſkać mu ſię kazała, nie pozwalaiąc mu obſzerniey ſię rozwodzić, y wypuścić myślom ſwoim.

SE CONTRAINDRE, (*ſe geſner pour l'amour de quelqu'un.*) Alicujus cauſâ cogere ſe. PRZYMUSIC ſię gwałt ſobie uczynić dla przyiaźni czyiey.

Je ne parle jamais de moy, que je n'y ſois contraint. Nunquam de me, niſi coactus, dico. *Cic.* Nie mowię nigdy o ſobie chyba że mię przymuſzą *álbo* chyba muſzę chyba przymuſzony

CONTRAINT, m, CONTRAINTE, f. adject. part. Coactus. PRZYMUSZONY, PRZYMUSZONA.

ON DIT figurément, *Il eſt toûjours contraint, & jamais naturel, Il a des manieres contraintes & geſnées.* Non eſt illi libera, ſed aſtricta agendi ratio. MOWIĄ niewłaśnie zawſze ieſt przymuſzony, zmyślony nic nigdy naturalnie nie czyni, nie mowi.

Vn ſtile contraint, Vn ſtile geſné. Stilus aſtrictior. *Cic.* Styl mowienia ſilony, przymuſzony.

Il eſt contraint dans ſes ſouliers. Uritur calceis. *Hor.* **Dans ſes habits.* Premitur veſtibus. Ciaſno mu w trzewikach. *Sukniach.

Il eſt contraint dans ſa propre grandeur, dans ſon élevation. Sui ipſi magnitudo oneri eſt. Auguſtatur ſuâ dignitate. Sáma mu wielkość iego y godność przymus czyni, ieſt mu przyniewoleniem.

Voſtre diſcours eſt contraint & trop ſerré. Anguſtior, *ou* aſtrictior eſt tua oratio. *Cic.* Przeymuſzona ieſt názbyt mowa twoia

CONTRAINTE, ſubſt. f. (*Violence qu'on fait à quelqu'un.*) Coactus. Vis. *Cicer.* PRZYMUS przyniewolenie gwałt komu uczyniony.

Vſer de contrainte, de force. Alicui vim adhibere. *Cic.* Zażyć muſu, gwałtu, mocy.

Faire une choſe par contrainte. Adverſante naturâ aliquid facere. *Cic.* Czynić co z muſu, gwałtem.

J'ay fait cela par contrainte. Vi neceſſitate coactus id feci. *Cic.* Uczyniłem to z muſu, z przymuſzenia.

CONTRAINTE *dans le ſtile, dans un diſcours.* Orationis, ſtili anguſtia, æ, f. Anguſtiæ, arum, f. pl. PRZYMUSZANIE ſię ſilenie w ſtylu, w mowie.

Son ſtile eſt libre & ſans contrainte. Ejus oratio liberè fluit, ne uſquam aſtrictior. *Cic.* Styl iego wolny y bez muſu.

Il vit ſans contrainte. Vivit ſuopte ingenio, *ou* ſuâptè naturâ. Zyie bez przymuſu według myśli y woli ſwoiey.

CONTRAIRE, adject. m. & f. (*Oppoſé.*) Contrarius. Oppoſitus. Adverſus. Alienus, a, um. PRZECIWNY, náprzeciwny

Vous ſemblez mener une vie contraire à la premiere. Videris ire contraire vitæ priori. *Juv.* Zdaieſz ſię prowadzić życie przeciwne pierwſzemu.

Il n'y a rien de plus contraire à la ſageſſe, que la colere & la précipitation compagnes inſéparables de la folie. Nihil eſt contrarium magis ſapientiæ, quàm ira ac præpropera feſtinatio ſtultitiæ atque imprudentiæ comites. *Cicer.* Nie maſz nic przeciwnego rozumowi iáko gniew y popędliwość álbo prędkość ktora ieſt towarzyſzką nie rozdzielną głupſtwa.

Les vices ſont contraires aux vertus. Vitia virtutibus, *ou* virtutum ſunt contraria. *Cic.* Winy ſą przeciwne cnotum.

Ce ſont deux choſes bien contraires, que d'eſtre heureux, & d'eſtre accablé de maux. Illud vehementer repugnat eſſe beatum, & multis oppreſſum doloribus. *Cicer.* Są to dwie rzeczy bardzo przeciwne być ſzczęśliwym y być uciśnionym zewſząd dolegliwościami.

Cela eſt contraire à mon genie. Alienum illud eſt ingenio meo. **A ma dignité.* Alienum à dignitate. *Cic.* **A mes manieres de faire.* Alienum inſtitutis meis. *Cic.* **A mon amour.* Alienum ab amore meo. *Quint.* **A noſtre amitié.* Alienum amicitiâ noſtrâ. *Cic.* To ieſt przeciwna *álbo* przeciwko humorowi memu *Moiey godności. *Memu zwyczaiowi. *Memo kochaniu, *Naſzey przyiaźni.

CONTRAIRE, (*Ennemy nuiſible*) Contrarius. Inſenſus. Infeſtus. Inimicus. Adverſus. Nocivus. *Cicer.* PRZECIWNIK przeciwny, nieprzyiaciel ſzkodliwy.

Tout m'eſt contraire en cette affaire, J'ay tout contraire Hac in re mihi adverſa ſunt omnia & infenſa. Utor hac in re diis iratis. *Cic. Plaut.* Wſzyſtko mi ſię ſprzeciwia w tey ſprawie, wſzyſtko mi ieſt przeciwne.

Nous avons eu le temps contraire. Tempeſtate adverſâ uſi ſumus *Ter.* Mieliśmy czas, pogodę przeciwną.

Le vent du ſeptemtrion eſt coutraire à ceux qui viennent d'Athenes par mer. Hic ventus à ſeptentrionibus oriens adverſum tenet Athenis proficiſcentibus. *Cornel. Nep.* Wiatr połnocny przeciwny ieſt tym co od Athen morzem płyną.

Rien n'eſt plus contraire & plus nuiſible à la ſanté, que de trop boire. Nihil eſt ſanitati multo vino nocentius. Nie maſz nic przeciwnieyſzego y ſzkodliwſzego zdrowiu, iáko zbytnie piiańſtwo.

Eſtre repouſſé par les vents contraires. Ventis flantibus rejici. *Cic.* Być odtrąconym odepchnionym przeciwnemi wiatrami.

Eſtre contraire, Se montrer contraire à quelqu'un. Alicui adverſari. *Cic.* Być przeciwnym, pokazać ſię przeciwnym komu

AU CONTRAIRE, adv. (*D'une maniere oppoſée.*) Contrà. adv. E contrario. *Cic.* Z PRZECIWNEY ſtrony, przeciwnie, opak.

Tout eſt arrivé au conterraire de ce qu'on nous avoit dit. Omnia contrà ac dicta ſunt, evenerunt. *Cic.* Wſzyſtko ſię przeciwnie ſtało inaczey niż nam powiadano.

CONTRARIANT, m. CONTRARIANTE, f. (*Qui dit, ou fait tout le contraire de ce qu'on deſire.*) Adverſans. Repugnans, antis. Repugnax. *Cicer.* SPRZECIWNY, Opaczny co wſzyſtko opak mowi y czyni inaczey niżeli kto życzy.

Vne femme contrariante, d'une humeur contrariante, (qui ſe plaiſt à contrarier.) Mulier adverſatrix. *Ter.* *Repugnax eſt. *Cic.* *Elle eſt contrariante.* Sprzeciwna białogłowa. *Sprzeciwna ieſt rada, ſię ſprzeciwia.

CONTRARIER, V. act. (*Aller contre quelqu'un*, ou *quelque choſe, luy eſtre contraire, s'oppoſer à luy.*) Alicui adverſari *Cic.* SPRZECIWIAC ſię komu álbo iákiey rzeczy być iey przeciwnym.

Je ne veux pas contrarier voſtre ſentiment. Nolo adverſari tuam ſententiam. *Plaut.* Niechcę ſię ſprzeciwiać zdaniu twemu

SE CONTRARIER, (*Se contredire.*) Secum pugnare. *Cic.* SPRZECIWIAC ſię ſobie ſamemu przeczyć nie zgadzać ſię z ſobą.

CONTRARIETE', ſubſt. f. (*Combat, oppoſition des choſes contraires.*) Diſcrepantia. Repugnantia, æ, f. *Cicer.* PRZECIWNOSC rzeczy ſobie przeciwnych ſpor.

Lors qu'il paroiſt de la contrarieté l'honeſte & l'utile. Cùm pugnare videtur cum honeſto, id quod videtur eſſe utile. Kiedy ſię przeciwność pokaże między tym co ieſt przyſtoyne, á tym co pożyteczne.

CONTRASTE, ſubſt. m. Statûs, habitûs, ſitûs, geſtûs, varietas, atis, f. POSTAC, kſztałt, ſtroy, jeſt.

(C'eſt dans la Peinture & l'Architecture la differente poſition des figures, qui donnent de la varieté dans un tableau par les differentes attitudes.) W malowaniu y Architekturze rozmaite położenie álbo poſtawa oſob ktora rożność czyni w obrazie przez rożnych poſtur wyrażenia.

CONTRASTER, V, act. terme de Peinture. (*Varier les attitudes des figures.*) Statum, habitum, ſitum, geſtum variare. ROZMAITE y odmienne wydawać poſtury w malowaniu.

CONTRAVENTION, ſubſt. f. *on prononce* contravantion. (*Violement d'un traité en quelques chefs.*) Legis, *ou* edicti violatio, onis. f. ZGWAŁCENIE, złamanie przymierza kontraktu iákiego w iákim punkcie kontrawencya kontraktowi.

Il eſt en contravention. In culpâ eſt. On kontrawencyą uczynił.

Il ajoûta une peine à cette loy en cas de contravention. Pœnam adjunxit huic legi, contra obtrectatores legis. Náznaczył karę przytym prawie, ktoby go przeſtąpił.

CONTRE prépoſition. Contra. Adversùs. Adversùm. *Cic.* PRZECIWKO.

Ariſtote eſt le premier qui a inventé la maniere de diſputer pour & contre ſur quelque ſujet. Ariſtotele principe de ſingulis rebus in utramque partem dicendi exercitatio eſt inſtituta. *Cic.* Aryſtoteles był pierwſzy ktory podał ſpoſob ſporki ná tę y ná owę ſtronę *álbo* ná obie ſtrony o iákiey rzeczy.

Contre l'attente de chacun. Contra omnium expectationem. *Cic.* Inaczey niż ſię ſpodziewano, mimo wſzyſtkich czekanie

Cela fait contre moy. Contra me eſt res. *Cic.* To ieſt ná mnie przeciwko mnie.

CONTRE ſignifie auſſi *Au préjudice, ſans avoir égard.* Contra. *acc.* Nullâ habitâ ratione. abl. **Vous avez fait cela contre mes regles, au préjudice de mes regles.* Contra diſciplinam rem geſſiſti. *Plaut.* PRZECIWKO znaczy też nie uważaiąc ná nic, nie maiąc względu. *Uczyniłeś to przeciwko opiſaniu memu.

Vous parlez contre vous meſme. Adversùm te fabulere. *Plaut.* Mowiſz przeciwko ſobie ſamemu.

CONTRE ſe dit auſſi en choſes morales, comme *Il a dit cela contre ſa penſée*, ou *au plus loin de ſa penſée.* Contra mentem ſuam id dixit. PRZECIWKO mowi ſię też co do obyczaiow iáko: powiedział to przeciwko zdaniu ſwemu, álbo więcey powiedział niż myśli.

CONTRE ſignifie encore *le voiſinage.* Contra. Juxta. PRZECIWKO znaczy ieſzcze ſąmſiedztwo.

Il eſt logé tout contre vous. Juxta te proximè eſt. *Plaut.* Zaraz mięſzka przeciwko tobie to ieſt wedle w podle ciebie.

CONTRE ſe met auſſi comme un ſubſtantif. *Il ſoûtient le pour & le contre.* Idem ait, idem negat. In utramque partem diſputat. PRZECIWKO ſię też kładzie iak Imię. Iſtotne; trzyma za y przeciwko, ná obie ſtrony

CONTRE entre auſſi dans la compoſition de pluſieurs mots de noſtre langue, dont voicy les principaux. W Francuſkim w chodzi w złożenie rożnych ſłow ta partykuła, z ktorych przednieyſze tu ſię kładą.

CONTRE-BALANCER, V. act. proprement, (*Peſer une choſe contre une autre.*) & il ne ſe dit point dans le ſens naturel, mais bien dans le figuré, *Mettre en balance, (comparer une choſe à une autre.)* comme *Je veux qu'un bon ami, comme il eſt juſte, contrebalance mes vices avec mes vertus.* Amicus dulcis, ut eſt æquum, cum meis vitiis bona mea compenſet volo. *Hor.* WAZYC iedno przeciwko drugiemu wziąć iedno przeciwko drugiemu ná wagę co ſię nie mowi chyba co do obyczaiow y *niewłaśnie:* Wziąć ná wagę, zważyć iedno wedle drugiego. náprzykład: Radbym żeby iáki dobry przyiaciel, iáko to ieſt ſłuſzna wziął ná wagę álbo zważył ná ſzali wyſtępki moie przeciwko cnotom moim.

Son bonheur a contre-balancé, ou égalé ſa vaillance. Cum virtute fortunam adæquavit. *Cicer.* Szczęście iego ná rowney wadze było z męſtwem iego rownało ſię z ſercem iego.

CONTRE-BANDE, ſubſt. f. comme *Marchandiſe de contrebande, (dont le débit eſt défendu par le Prince.)* Vetita, *ou* interdicta merx. TOWAR zákazany pod przepadkiem y karą

ON DIT figurément, *C'eſt un ſentiment de contre-bande, qui n'eſt point receu, & dont on ne doit pas convenir.* Mala & improba ſententia exploſa ab omnibus, æ, fœm. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie ieſt to zdanie nákſztalt Towaru zakazanego, ktorego áni trzymać áni nábywać ſię niegodzi: ná ktore pozwalać nie należy.

CONTRE-BATTERIE, ſubſt. f. (*Batterie que l'on fait en guerre, pour oppoſer à celle des ennemis.*) Tormenta bellica, hoſtium tormentis oppoſita. WAŁY ſypane przeciwko wałom nieprzyiacielſkim dla ſtawiania Armaty y rychtowania.

CONTRE-BATTERIE dans le figuré (*ſe dit quand on oppoſe ruſe à ruſe, credit à credit, intrigues à intrigues.*) *Faire une contre-batterie.* Fallaciam aliam ab hoſtium fallaciis moliri. Auctoritatem & gratiam, auctoritati & gratiæ aliorum opponere. act. SZTUKA ná ſztukę, moc ná moc, rada ná radę, zdrada ná zdradę.

CONTRECARRER *quelqu'un*, V. act. (*S'oppoſer à luy, le contredire.*) Alicui adverſari, (ſor, aris, atus ſum.) dep. *Cic.* **Contrecarrer les deſſeins de quelqu'un.* Alicujus conſiliis adverſari. *Cicer.* SPRZECIWIAC ſię komu przeſzkadzać mu do czego. *Przeſzkodzić imprezom czyim.

CONTRE-CHANGE, ſubſt. m. (*Change mutuel.*) Mutua permutatio. FRYMARK pomienianie ſię wzaiemne, ſztychowanie ſię.

EN CONTRE-CHANGE, (*Reciproquement.*) Viciſſim. adv. *Cic.* WZAIEMNIE, wet zá wet, to za to.

CONTRE-CHARME, ſubſt. maſc. (*Charme qui empeſche l'effet d'un autre charme.*) Scientius carmen. ODCZYNIENIE czarow, czary ná czary.

CONTRECOEUR *de cheminée*, ſubſt. m. (*Plaque de fer, ou de fonte qu'on met au milieu de la cheminée.*) Tabula ad focum appoſita, æ, fem. BLACHA żelazna álbo odlewana do komina.

A CONTRE-CœUR, adv. (*A regret, avec chagrin.*) Iniquo animo ac repugnance. *Cicer.* PRZECIWKO ſercu niechętnie poniewoli gwałtem z oporem.

CONTRECOUP, ſubſt. m. (*Coup dont on reſſent la douleur dans la partie oppoſée à celle qui a receu le coup.*) Repercuſſus, ûs, m. *Plin.* ODBICIE bolenie ná drugiey ſtronie przeciwko tey gdzie ſię uderzenie ſtało.

CONTRECOUP ſe dit figurément (*d'un malheur qui retombe par reflexion ſur une perſonne.*) comme *Quand un favori eſt diſgracié, toutes ſes creatures s'en ſentent par un contrecoup.* Alicujus potentis exitium ad fautorum illius capita pertinet. NIESZCZĘSCIE ktorego ſię nie iednemu ále wſzyſtkim ktorzy do kogo należą doſtaie, iáko; kiedy ktory wierneк wypadnie złaſki pańſkiey wſzyſtkie iego kreatury poczuć muſzą ten iego upadek.

Il craignoit que l'évenement d'une guériſon peu heureuſe, ne

ne retombast sur luy par un contrecoup. Metuebat ne in ipsius caput parùm prosperæ curationis recideret eventus. *Curt.* Obawiał się áby skutek kuracyi nie zewszystkim pomyślny ná niego się nie obalił z drugiemi.

CONTREDIRE, V. act. (*Contrarier, quelqu'un.*) Alicui adversari refragari. *Cic.* PRZECZYC komu sprzeciwiać mu się.

CONTREDIRE en termes du Barreau, (*Réfuter une production de son adversaire.*) Tabulas & auctoritates contradicere *Cc.* MOWIC od przeciwney strony termin prawny, Zbiiać dowody strony drugiey.

SE CONTREDIRE, (*Se contrarier.*) Secum pugnare. Pugnantia loqui. dep. SOBIE samemu przeciwić się, nie zgadzać się z sobą raz tak, drugi co inszego przeciwnie prawić.

Ces choses se contredisent. Hæc inter se pugnant, *ou* repugnant. *Cic.* *Mon sentiment se contredit.* Sententia mea secum pugnat. *Hor.* To rzeczy z sobą się nie zgadzaią: iedno się do drugiego nie stosuie, iedno drugie znosi zbiia. *Zdanie moie właśne się nie zgadza w sobie.

La nature contredit à de semblables soupçons. Reclamitat istius modi suspicionibus ipsa natura. *Cic.* Sama natura sprzeciwia się takim rozumieniom, takiemu mniemaniu rozum się przeciwi.

CONTREDISANT, m. CONTREDISANTE, f. part. act. & adject. (*Qui se plaist à contredire.*) Contradicens. omn. gen. *Cic.* *C'est un esprit contredisant.* Repugnax est. *Cic.* RAD się sprzeciwiać, rada się sprzeciwiać. *Jest to umysł sprzeciwny.

CONTREDIT, m. CONTREDITE, f. part. pass. & adject. Contradictus, a, um. SPRZECIWIANIE się sprzeciwność.

CONTREDIT, subst. m. (*Allégation contraire.*) Controversia, æ, f. *Cic.* INSZYCH dowodow naprzeciwko iakiey rzeczy pokazanie.

Il est sans contredit le plus sçavant homme de son siecle. Sine controversiâ est in litteris facilè princeps. *Au gré de tout le monde.* Libentissimis omnibus. *Cic.* Jest bez przeciwności bez wątpienia, náyuczeńszy człowiek wieku swego. *Według zdania iednostaynego wszystkich za wolą zgodą wszystkich iednostayną.

CONTREDITS, (*Repliques aux moyens & aux raisons d'une partie adverse.*) Contradicta. *Quint.* ODPOWIEDZI *repliki* ná dowody y racye strony przeciwney.

Donner des contredits contre la déposition des témoins. Testibus scripto obtrectare Instrumenta litis & argumenta dissolvere. act. *Cic.* Replikę dawać przeciwko temu co świadkowie zeznali.

CONTRE'E, subst. f. (*Païs.*) Regio. Tractus. *Cicer.* KRAY strona kraina.

CONTREFAIRE, V. act. (*Imiter, tascher à rendre semblable.*) Fingere. Effingere, (fingo, finxi, fictum.) Exprimere, (primo, premis, pressi, pressum.) Reddere, (reddo, reddis, reddidi, redditum.) act. acc. Imitari, (Imitor, aris, atus sum.) dep. acc. Efficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) act. acc. *Cic. Cæs.* NASLADOWAC czego chcieć udać co na podobieństwo drugiego podrzeźniać, przeiąć.

Ils contrefont si bien nos ouvrages, qu'on diroit que les leurs sont les originaux & les nostres les copies. Ipsi ea quæ à nobis fieri vident, ita efficiunt, ut nostri illorum opera imitari videantur. *Cæs.* Ták dobrze náśladuią álbo przeymnią naszą robotę, że ich za oryginały á naszą za kopią wziąć by można.

Contrefaire la démarche d'une personne. Incessum alicujus exprimere. *Ovid.* Podrzeźniać komu w chodzeniu, udawać go w chodzeniu.

Il le contrefait parfaitement bien. Omnes illius vultus exprimit. *Cic.* Bardzo go dobrze udaie.

CONTREFAIRE, (*Déguiser, faire semblant, feindre.*) Fingere. Simulare. *Cic.* UDAWAC, pokazywać niby, zmyślać.

Il contrefait le fou. Assimulat se insanire. *Plaut.* Udaie szalonego, udaie się zá szalonego, zmyśla się nim.

Il contrefait le malade. Morbum simulat.) Zmyśla chorobę udaie się za chorego zmyśla się czyni się chorym.

SE CONTREFAIRE, (*Se déguiser, se masquer.*) Aliam personam ferre. *Cic.* UDAC się za co inszego nie iak w samey rzeczy.

Il se contrefait, (il fait l'homme de bien.) Personam viri boni suscipit, *ou* induit *Cicer.* *Il contrefait le joyeux, quand il est triste.* Jocum fingit tristi mente. *Tibul.* Zmyśla się udaie się za co poczciwego. *Pokazuie że kontent choć mu niemiło.

Il se contrefait, (Il fait le sévere.) Severos vultus induit. *Mart.* Pokazuie się niby złym.

CONTREFAIRE, (*Falsifier, altérer des signatures, des actes.*) Assimulare, *ou* adulterare Imitando adulterare. act. acc. *Tacit. Cic.* FAŁSZOWAC zmyślać rękę, álbo akta, álbo podpisy.

Contrefaire la signature de quelqu'un. Chirographum, *ou* manum alicujus imitari. *Cic.* Zmyślić ręką czyią.

CONTREFAIT, masc. CONTREFAITE, f. adject. (*Imité.*) Imitatione expressus. ZMYSLONY, udany, fałszowany ná podobieństwo drugiego wystawiony.

CONTREFAIT, (*Feint.*) Fictus, Ementitus Simulatus. *Cic.* ZMYSLONY, udany.

CONTREFAIT, (*Difforme, mal-fait, de corps & d'esprit.*) Distortus. Deformis & hoc deforme. NIE Grzeczny, nie piękny szpetny, brzydki co do osoby, y rozumu niezgrabny.

CONTRE-FICHES, subst. f. pl. Capreoli, orum, m. pl. *Vitr.* BUNTY w budowaniu, krokwienie, wiązanie.

(Ce sont deux pieces de bois, qui en arboutent ou lient d'autres, comme il y en a d'ordinaire dans la charpente des couvertures.) Są to krokwy ktore z inszemi się wiążą iakie zwyczaynie ciesielską robotą wystawuią pod dachy.

CONTRE-FORT, subst. m. (*Arc-boutant, appuy des murs, ou des terrasses, qui sont sujettes à la poussée.*) Anteris, idis, f. Erisma. *Vitr.* ZASTRZAŁ w budowaniu, álbo podpora u grobli dana dla sporu y mocy.

CONTRE-JOUR, subst. masc. (*Jeur, ou lumiere opposée à quelque chose, qui la fait paroistre désavantageusement.*) Adversum lumen, *genit.* adversi luminis, n. SWIATŁO przeciwne iakiey rzeczy dla ktorego zle się rzecz wydaie.

CONTRE-MAISTRE, subst. m. dans la Marine, (*Celuy qui a soin de visiter un vaisseau & de le faire agréer, & d'examiner s'il est garny des apparaux nécessaires pour le voyage.*) Proreta, æ, m. *Plaut.* STARSZY nad okrętami co do żeglarki, ktory ma urząd opatrywania okrętow, y przyimowania ich, uważaiąc ieżeli maią wszystkie porządki potrzebne do drogi ná morzu.

CONTRE-MANDEMENT, subst. m. (*Mandement contraire à celuy qu'on avoit envoyé, revocation d'un ordre.*) Mandatum aliud à priori mandato. ODWOŁANIE roskazu iakiego danego, Ordynans przeciwny pierwszemu. *Kontra-order.*

CONTRE-MANDER, V. act. (*Envoyer à celuy qu'on avoit mandé un ordre contraire, un contre-mandement.*) Aliud ac jussum fuerat demandare. POSŁAC inszą dyspozycyą komu przeciwną tey ktorą mu pierwey dano.

On luy avoit donné ordre de revenir, mais on l'a contremandé, ou on luy a mandé de demeurer. Jussus fuerat huc reverti, sed jussus est iterùm subsistere. Posłano mu dyspozycyą áby się wracał, ale mu znowu ordynans dano áby został ná mieyscu.

CONTRE-MARCHE, subst. f (*quand on fait marcher vers une route contraire à celle qu'on avoit commencée.*) Regressus, ûs, Regressio. *Cic.* COFNIENIE się wrocenie się ná zad z drogi w ktorą się kto zapuścił.

Il fit faire une contre-marche à ses soldats. Suos regredi iubet. Kazał się woysku álbo żołnierzom z drogi znowu wrocić ná mieysce.

CONTRE-MARQUE, subst. f. (*Marque qu'on fait sur un ballot, ou sur de la vaisselle d'argent.*) Diversa nota à primâ. ZNAK álbo pieczęć iedna przeciwko drugiey ná pakach albo srebrze.

CONTRE-MARQUER, V. act. (*Apposer, mettre une seconde marque.*) Aliam notam à primâ apponere, *ou* inscribere. ZNAK álbo pieczęć iednę przeciwko drugiey ná czym dawać.

CONTRE MINE, subst. f. (*Mine qu'on fait pour éventer celles des ennemis.*) Cuniculus transversus. MINA przeciwko minie podkop przeciwko podkopom nieprzyiacielskim.

Tryphon Architecte d'Alexandrie s'avisa de faire plusieurs contre-mines, qui passoient par dessous les remparts, environ la longueur d'un trait d'arc. Trypho Alexandrinus Architectus intra murum plures specus contra hostium specus designavit, & progrediebantur extra murum duntaxat citra sagittæ emissionem. *Vitr.* Tryfon Architek Alexandryiski domyślił się dać kilka podkopow naprzeciwnych po podwałami, każdy długi ná strzelenie złuku.

CONTRE-MINER, V. act. (*Faire des contre-mines.*) Hostium cuniculos transversis cuniculis excipere. *Liv.* PODKOPY nieprzyiacielskie przeciwnemi podkopami przeymować przerzynać.

CON-

CONTRE-MONT. adverbe. (*En haut.*) Sursùm. Sursùm versùs. *Colum.* POD gorę do gory.

Aller contre-mont, ou contre le cours de l'eau. Adverso flumine, *Virg.* Iść pod gorę, álbo pod wodę, przeciwko wodzie.

CONTRE-MUR, subst. m. (*Petit mur qu'on applique à un autre pour le fortifier.*) Humilis paries adjunctus parieti intergerino. PODMUROWANIE Mur niższy od spodu dany przy ścianie dla podpory.

CONTRE-MURER, V. act. (*Faire un contre-mur.*) Humilem parietem adjungere parieti intergerino. PODMUROWAC, dać podmurowanie.

CONTRE-ORDRE, subst. m. Mandatum ab alio diversum. ROSKAZ przeciwny pierwszemu, *kontraorder.*

CONTRE PESER, V. act. (*Peser autant qu'une autre chose.*) Æquè ponderare cum re aliquâ. WAZYC rowno ná szali iedno przeciwko drugiemu.

Deux mille livres de plumes contre-pesent a deux mille livres de plumb. Bis mille pondo plumæ æquè ponderant, cum bis mille pondo plumbi. Dwa tysiące funtow pierza tyle álbo rowno ważą co dwa tysiące funtow ołowiu.

IL SE DIT aussi au figuré, (*de ce qui est d'égal mérite & valeur.*) comme *Les services que je vous ay rendus contre-pesent à tous les dons que vous m'avez faits.* Mea in te officia æquant omnia dona quæ in me contulisti. MOWI się tez *niewłaśnie*: o tym co iest rownego szacunku y waloru, náprzykład, Przysługi ktorem ci świadczył rowno by ważyły ná szalę wzięte ze wszystkiemi łaskami ktoreś mi uczynił.

CONTREPIED, subst, m. en Venerie, comme *Prendre le contrepied de la beste.* Adversis pedum vestigiis feram insectari PRZECIWKO śladowi zwierza tropić.

CONTREPIED se dit au figuré pour (*le contraire.*) *Vous avez pris le contrepied de ce que j'ay dit.* Aliter ac dixi, illud accepisti. OPAK-ES wziął y przeciwnie com mowił przeciwko tropowi poszedłeś nie za tropem.

Il prend le contrepied en tout, Il prend tout à rebours. Pejorem in partem omnia accipit. Wszystko ná opakbierze álbo tłomaczy álbo rozumie.

Il est si bourru, qu'il fait toûjours le contrepied de ce qu'on luy dit. Adeò morosus est & difficilis, ut contrarium ac jusseris agat. Ták iest dziwny że zawsze opak uczyni nie iák mu mowią.

CONTREPOIDS, subst. m. (*Ce qui est mis pour contrepeser.*) Sacoma Æquipondium. *Vitr.* GWICHTY do wagi y ważenia

Les abeilles prennent de petites pierres pour leur servir de contrepoids dans une tempeste. Apes, si procella cooriatur, apprehensi ponduscolo lapilli se librant. *Plin.* Pszczoły kamuszki ná się biorą to iest ziarnka żwiru dla wagi sobie uczyniąc przeciwko nawałnościom y wichrom.

CONTREPOIDS, (*dont se servent les danseurs de corde.*) Libramentum. *Plin.* WAGA ktorey zażywaią kuglarze tań cuiąc po sznurze.

CONTREPOIDS *d'une horloge.* Horologii libramentum. *Plin.* WAGI u zegara.

CONTREPOIDS se dit au figuré, comme *Ce magistrat tient les affaires de l'estat dans un juste contrepoids.* Hic magistratus æquis ponderibus tractat res publicas. WAGA się mowi *niewłaśnie*: náprzykład: Ten urzędnik trzyma sprawy Rzeczypospolitey ná rowney wadze

CONTREPOIL, subst. m. (*quand on prend le poil à rebours.*) *Se peigner à contrepoil.* Adverso capillo pectinem ducere. PODWŁOS kiedy kto przeciwko włosom bierze, iáko czesać się pod włos.

ON DIT au figuré, *Un esprit à contrepoil, Un esprit mal-fait, ou de travers.* Homo moribus incompositis & morosis. MOWIĄ też *niewłaśnie*: umysł pod włos ieżowaty niedobrze pomiarkowany ná opak rozum, na bakier w głowie.

Prendre une chose à contrepoil, à rebours. Rem contra accipere, quàm par sit. Wziąć rzecz iáką pod włos, opak.

Prendre quelqu'un à contrepoil, Le prendre à rebours. Tempore lævo & adverso interpellare aliquem. *Horat.* Ná zły czas trafić do kogo.

SE CONTREPOINTER *les uns & les autres,* V. act. (*Se choquer par des injures & des paroles aigres.*) Se invicem dicteriis lacessere. *Cic.* Przeciwić się ieden drugiemu przemawiać się miedzy sobą łżyć się słowami ladaiakiemi.

CONTREPOISON, subst. m. (*Antidote, ou preservatif contre le poison.*) Antidotum, Antidotus, i, m. *Cels. Aul-Gel.* PRZECIWKO truciźnie lekarstwo.

CONTRESCARPE, subst. f. Acclivis margo, declivis crepido. KONTRASZKARPA, brzeg pochodzisto dany.

(En terme de Fortification, c'est le talus ou la pente du Fossé qui regarde la place.) W FORTYFIKACYI iest to spadek wału z tey strony od Fortecy.

CONTRE-SEEL, subst. m. (*Second seau ajouté au premier.*) Sigillum sigillo ex adverso appositum. PIECZĘC ná pieczęć iedna przy drugiey dana.

CONTRE-SEELLER, V. act. (*Appliquer le contre-seau.*) Adversum sigillo sigillum apponere. PIECZĘC przeciwko pieczęci kłaść.

CONTRESENS, subst. m. (*Sens tout contraire, & opposé au bon.*) Sensus contrarius. PRZECIWKO rozumowi przeciwko myśli, tłomaczenie czego cale przeciwne zdrowemu zdaniu.

Donner un contresens aux paroles de quelqu'un. Alicujus verba in contrarium sensum detorquere. Opacznie przeciwnie tłomaczyć álbo brać słowa czyie.

ON EMPLOYE ce mot le plus souvent adverbialement. *Cét homme a l'esprit mal fait, il prend tout à contre-sens.* In diversum cuncta interpretatur. *Quint.* TE słowo w Francuskim bierze się częściey przysłownie, iako Ten człowiek przeciwnego iest umysłu wszystko na opak bierze, y rozumi, albo opacznie bierze &c.

Mon rapporteur a pris mon affaire à contresens, Il luy a donné un mauvais tour. Cognitor causæ rem meam, in pejorem partem interpretatus est. Moy Prokurator wziął sprawę moię ná opak, zle ią cale obrocił.

Nous donnons souvent un contresens aux bonnes qualitez de nos amis. Virtutes amicorum sæpè invertimus. *Horat.* Często opaczne daiemy tłomaczenie dobrym przymiotom przyiaciol naszych.

CONTRE-SEING, subst. m. (*Seing ajouté à un seing.*) Chirographum chirographo adjunctum. PODPIS po podpisie álbo podpis ná podpis podpis drugiey ręki.

CONTRE-SIGNER, V. act. (*Signer un ordre, une patente avec son maistre.*) Subsignare. PODPISAC co przy podpisie wyższym Pańskim.

CONTRETEMPS, subst. m. *on prononce* contretan. (*Temps mal propre pour faire une chose.*) Alienum tempus. *Cic.* CZAS zły przeciwny niedobry do czego.

Faire une chose à contretemps. Præposterè, *ou* iniquo tempore, cuncta agere. *Cic.* Czynic rzecz iaką nie swego czasu wzły czas.

Prenez garde que vous n'arriviez à contretemps. Considera, *ou* vide ne in alienissimum tempus cadat adventus tuus. *Cic.* Uważay żebyś nie na zły czas trafił.

Cette rencontre est pour vous un contretemps fâcheux. Illud sanè tempus rebus tuis alienissimum est. Ten przypadek iest ci bardzo przeciwny iest ci bardzo nie na czas.

Nous ne devons pas nous fascher lors qu'on nous vient trouver à contretemps. Non debemus irasci intemestestivè accedentibus. Nie trzeba nam się gniewać choćby kto w zły czas do nás przyszedł, álbo czasu nie sposobnego.

FAIRE *un contretemps en dansant.* Extra numerum saltare. *Cicer.* W TANCOWANIU nie po nucie krok ieden lub drugi uczynić umyślnie.

CONTRE-TIRER, V. act. *Copier un dessein, un tableau, en observant les mesmes traits & les mesmes mesures.*) Picturam ex alterâ exprimere. PRZEMALOWAC iedno na przeciwko drugiemu raz wraz wszystkie lineamenta y miarę obserwuiąc, przekopiować iedno z drugiego.

CONTREVENANT, m. CONTREVENANTE, f. part. act. & adject. (*Celuy, ou celle qui contrevient à quelque ordre.*) *Il ordonna sous peine de la vie aux contrevenants.* Capitis pœnam iis, qui non paruerint, constituere. *Cæs.* CZYNIĄCY przeciwko ten álbo ta co przeciwko roskazowi czyiemu czyni. Roskazał pod gardłem tym ktorzyby przeciwko temu czynili.

CONTREVENIR *à, au, aux,* V. neut. (*Faire le contraire de ce qu'on a promis.*) Leges, statuta, præcepta, pactionem, fœdus, Violare. *Hor. Cic.* CZYNIC przeciwko ná przeciwko czemu álbo komu, czynić mimo to co się obiecało.

CONTREVENT, subst m. (*Grand volet qui s'ouvre en dehors, & qui a toute la hauteur de la Fenêtre.*) Asseres, *ou* asserculi compactiles fenestris objecti. OKIENNICE zedwora się otwieraiące rowney wysokości z oknami.

CONTRIBUER, V. act. (*Fournir sa part d'une imposition.*

ou *d' une dépense commune.*) Aliquid contribuere, Conferre, *Cic.* SKŁADAC się przykładać się oddać swoię część podatku publicznego, ná skarb pospolity.

Je n'ay pû rien contribuer à l'excellence de vôtre naturel, que quelques estudes nourries à l'ombre, qui sont devenuës illustres par vostre nom, plustôt que par mon mérite. Nihil ad præclaram illam tuam indolem conferre potui, præter umbratilia studia, quæ nominis tui claritate potius, quàm meâ illuxerunt. *Tacit.* Niemogłem niczym się przyłożyć do zacności dowcipu tego, precz niektorych nauk w cieniu y ná ustroniu prywatnym nabytych, ktore od Jmienia twego raczey splendoru nabyły, niżeli odemnie.

Elle n'avoit rien qui contribuast à relever sa beauté. Nihil ipsi erat adiumenti ad pulchritudinem. *Terent.* Nic niemiała coby mogła przydać do urody swoiey.

Ce chagrin a beaucoup contribué à sa mort, à sa maladie. Hæc animi ægritudo multum fecit ad mortem, ad morbum. Ta turbacya ten kłopot wiele się przyłożył do śmierci Jego álbo do choroby.

Contribuer à la fortune de quelqu'un. Adjuvare alicujus fortunam. Przyłożyć się do fortuny czyiey pomoc komu do szczęścia do fortuny.

FAIRE CONTRIBUER *un païs, le mettre sous contribution.* Regioni tributum imperare. *Cæs.* PODATKI nałożyć na Kray iáki.

Qui contribuë sa part de quelque chose. Collator, oris, m. *Plaut.* Ten co się przykłada ná co álbo doczego.

Sepulture à laquelle plusieurs ont contribué. Collatitia sepultura. *Quint.* Pogrzeb składany, ná ktory się kilku składaią.

CONTRIBUTION, subst. f. (*Payement que chacun fait de la part qu'il doit porter d'une imposition,* ou *d'une dépense.*) Pecuniæ contributio *Liv.* PODATEK Kontrybucya co każdy płaci według tego iako na kogo nałożą.

Mettre tout un païs sous contribution. Toti regioni tributum imponere. *Cæs. ou* pecuniam imponere. *Cic.* Cały Kray iáki do podadkowania przymusić, włożyć podatki na kray cały.

Lever des contributions. Tributa cogere colligere. *Cic.* Wybierać podatki.

CONTRISTER, V. act. (*Donner du chagrin, causer de la tristesse.*) Contristare *Cæl. ad Cic.* ZASMUCIC zadać utrapienie.

SE CONTRISTER, (*S'affliger.*) Tristitiæ, *ou* dolori se dare. *Plin,* SMUCIC się, trapić się, frasoweć się.

CONTRIT, m. CONTRITE, f. adject. (*Touché d'une vive douleur de ses égaremens*) De erratis suis ex animo dolens Dolens errata. *Cic.* SKRUSZONY skruszona zdięty żalem dożywego za swoie obłąkania.

CONTRITION, subst. f. (*Regret veritable, une douleur vive qu'on ressent de quelque faute commise contre Dieu.*) Acerbus dolor de erratis suis. SKRUCHA żal prawdziwy boleść żywa ktorą kto czuie w sobie że Boga obraził grzechem.

CONTROLLE, subst. m. (*Registre double qu'on tient des expeditions, pour en assurer davantage la conservation & la vérité.*) Antigraphum *dans le Droit.* * Commentarium. *Cic,* REGESTR nádwie ręce pisany dlá bespieczństwa.

CONTROLLER, V. act. (*Tenir un controlle, enregistrer des actes de finance,* ou *de justice.*) Describere acta in antigrapho, *ou* in commentariis. REIESTRA trzymać sądowe albo skarbowe co do pieniędzy.

CONTROLLER, (*Examiner les actions d'autruy, les critiquer, y trouver à redire, les censurer, les syndiquer.*) Aliorum facta carpere. *Cic.* PRZYGANIAC cenzurować wzorki wybierac zdrugich.

Il a controllé mes écrits. Scripta mea nasutè distinxit. *Phæd.* Pogluzował zcenzurował pisma moie

CONTROLLEUR, subst. m. (*Celuy qui tient un controlle.*) Inspector rationum. *Plin.* PISARZ Kancellaryi iakiey trzymaiący regestra álbo akta iub księgi.

CONTROLLEUR *general des Finances.* Ærarii regii præfectus. NAYWYZSZY Pisarz skarbowy.

CONTROLLEUR *des Bastimens.* Regiarum ædium inspector. NAYWYZSZY Pisarz Fabryk Krolewskich, Naywyższy budowniczy.

CONTROLLEUR *des vivres.* Agoranomus. *Plaut.* PODWOIEWODZY, Starszy nád żywnościami.

CONTROLLEUR, (*Censeur, critique des actions d'autruy.*) Castigator Censor. *Cicer. Plaut.* PODPATRUIĄCY cudzych obyczaiow, przyganiacący każdemu.

CONTROVERSE, subst. f. terme de dognatique. (*Dispute sur une chose qui n'est pas certaine.*) Controversia. *Cic.* SPOR sprzeczka wątpliwość o czym, przemawianie się o co, dysputa Kontrowersya termin do náuki należący.

C'est un point de controverse. Res est controversa. Ná to nie wszyscy się zgadzaią, iest sporka o tym, rożnie o tym trzymaią.

CONTROVERSÉ, m. CONTROVERSÉE, f. (*Disputé,* ou *ce dont on dispute.*) Controversus, a, um. *Cic.* WĄTPLIWY WĄTPLIWA.

C'est une chose controversée, & qui partage les esprits des sçavants. Res est controversa & plena dissensionis inter doctos. *Cic.* Rzecz to iest wątpliwa o ktorey wątpią ktora dzieli między sobą rozumnych ludzi zdania na dwoie.

CONTROVERSISTE, subst. m (*Qui fait la controverse,* ou *qui écrit des disputes touchant les dogmes de foy.* Controversiarum de rebus fidei scriptor. Dirimendarum controversiarum de fide peritus. KONTROWERSISTA ten co naucza, álbo pisze o tym o co być może sprzeczka álbo wątpliwość iáka co do wiary.

CONTROUVÉ, m. CONTROUVÉE, fœm. part. pass. (*Inventé.*) Fictus Confictus Commentitius. *Cic.* WYNALEZIONY wyszukany wymyślony.

CONTROUVER, V. act. (*Inventer quelque calomnie, quelque imposture.*) Fingere. Confingere. Comminisci. *Cic.* WYSZUKAC iáką kalumnią imposturę falsz.

CONTUMACE, subst. f. (*Refus qu'on fait de se presenter en justice.*) Contumacia. NIE stawienie się do sądu, unikanie stawienia się u sądu *Kontumacya.*

Il a esté condamné par contumace, faute d'avoir comparu à l'assignation. Judicatus est reus per detrectationem judicii, & per desertos vadimonii dies. (*dans le Droit.*) Położono ná nim kontumacyą że się niechciał stawić do sądu dla nie komparycyi u sądu (*w prawie.*)

(Il se dit au Civil & au Criminel.) Mowi się tak w potocznych iáko y głownych sprawach álbo kryminalnych.

CONTUMACER, V. act. (*Donner les assignations, faire les publications & procedures necessaires pour convaincre un homme de contumace & du refus de se presenter en justice.*) Judicare aliquem reum per desertos vadimonii dies. act. SĄDZIC ná kontumacyą.

CONTUMELIE, subst. f. (*Vne vilaine injure & un honteux affront.*) Contumelia, æ, f. *Cic.* OBELGA zelżywy zarzut.

(Vieux mot & hors d'usage.) Stare słowo w Francuskim y nie zażywane.

CONTUMELIEUX, masc. CONTUMELIEUSE, f. adject. Contumeliosus. *Cic.* ZELZYWY, ZELZYWA.

(Vieux mot & hors d'usage.) Słowo Francuskie stare y ktorego iuż niezażywaią.

CONTUS, m CONTUSE, f. terme de Chirurgie, (*Meurtry, froissé.*) Contusus. *Lucr.* STŁUCZONY, STŁUCZONA Zbity zgruchotany termin francuski cerulicki.

CONTUSION, subst. f. terme de Chirurgie. (*Meurtrissure de la chair, qui se fait par des coups de bastons, ou par quelque cheute.*) Contusio. *Cels.* STTUCZENIE z uderzenia álbo upadku. Termin Francuski Cerulicki.

CONTY, (*Principauté en Picardie.*) Contiacum. KONTY Xięstwo w Pikardyi.

CONVAINCRE, V. act. (*Persuader quelqu'un d'une chose par des raisons évidentes & demonstratives.*) Convincere. *Cic.* PRZEKONAC Konwinkować kogo dowodami iawnemi y oczywistemi.

Convaincre quelqu'un de faux, ou *de fausseté & de légereté.* Convincere, *ou* arguere aliquem falsi & levitatis. *Cicer. Liv.* Przekonać kogo o falsz o lekkomyślność dowieść mu tego.

CONVAINCU, m. CONVAINCUë, f. part. pass. Convictus. Evictus. *Cic.* PRZEKONANY, PRZEKONANA, przewiedziony prawem.

Convaincu de maléfice. Convinctus maleficii. *Cic.* **De crimes évidents.* Manifestis criminibus convictus. *Cic.* **De mensonge.* Manifestus mendacii. Przekonany o czary. *O kryminały iawne. *O kłamstwo.

Convaincu par le témoignage de ses propres témoins. Suis testibus convictus. *Cic.* Przekonany świadkami właśnemi.

CONVAINQUANT, m. CONVAINQUANTE, f. adject. (*Evident, démonstratif.*) Evidens. OCZYWISTY iawny, niezbity konwinkuiący.

CONVALESCENCE, subst. f. *on prononce* convalessance. (*Retour en santé.*) A morbo (*ou* ab adversâ valetudine.) recreatio. *Plin.* OZDROWIENIE wzmaganie się przychodzenie do zdrowia potrosze.

Revenir en convalescence, Estre convalescent. Ex morbo convalescere. E morbo recreari. *Cicer. Liv.* Przychodzić do zdrowia.

CONVALESCENT, m. (*on prononce* convalessant.) CONVALESCENTE, f. (*Qui retourne en santé.*) Ex morbo convalescens. *Cic.* PRZYCHODZĄCY do zdrowia powracaiący się do zdrowia.

CONVENABLE, adject. m. & f. (*Qui est propre & qui convient aux personnes & aux choses.*) Conveniens. Congruens, entis. PRZYSTOYNY, przyzwoity, osobom, albo rzeczom.

J'ay cru cela fort convenable à la tranquillité de vostre siecle. Seculi tui tranquillitati convenientissimum esse putavi. *Plin-Jun.* Rozumiałem to za rzecz bardzo przyzwoitą spokoyności wieku twgo.

Peu convenable à la vie rustique. Alienissimum vitæ rusticæ. *Colum.* Mało przyzwoity życiu wieyskiemu.

Propre & convenable à nos estudes. Aptum & congruens nostris studiis. *Cic.* Przyzwoity, właśnie przystoyny naszym náukom, zabawom.

CONVENABLEMENT, adv. (*D'une maniere convenable.*) Convenienter. Congruenter. Aptè. adv. *Cic.* PRZYZWOICIE, przystoynie.

CONVENANCE, subst. f. terme relatif. (*Proportion, rapport ressemblance que deux choses ont ensemble.*) Convenientia. *Cic.* STOSOWANIE się zgadzanie się zgodliwość przyzwoitość iedney rzeczy do drugiey.

CONVENANCE *de mœurs.* Morum congruentia. *Suet.* ZGODLIWOSC podobieństwo obyczaiow iednego do drugiego.

CONVENIR, V. n. (*Avouër, estre du mesme sentiment.*) Convenire. Congruere. *Cic.* ZGADZAC się na co, być iednegoż zdania przyznać co przystać na co.

Tout le monde convient de cela. Consensus in eo est mortalium. *Plin.* Wszystek swiat się na to zgadza.

Nous ne convenons point ensemble, Nous sommes de differens sentiments. Discovenit inter me & te. *Horat.* Niezgadzamy się między sobą iesteśmy zdania rożnego.

CONVENIR, (*S'accorder.*) Convenire. Consentire. *Cic. Terent.* **On convient du lieu, du temps.* Tempus & locus convenit *Liv.* ZGADZAC się. *Zgadzaią się ná mieysce y czas.

On estoit convenu de la paix à ces conditions. In eas conditiones pax convenerat. *Liv.* Zgodzili się ná pokoy pod temi Kondycyami.

CONVENIR, (*Estre sortable,* ou *convenable, bien-séant.*) Convenire. Congruere. Quadrare. *Cic. Horat.* PRZYSTOIC, być przyzwoitym.

Le travail ne convient point à nostre âge. Alienus ab ætate nostrâ labor. Praca nieprzystoi wiekowi naszemu, nieprzystoi nam w tym wieku.

Cela ne convient point au sage. Id alienum à sapiente. *Cic.* **Il convient à un jeune homme d'étudier.* Est adolescentis studere. To nie przystoi mądremu. * Przystoi młodemu człowiekowi się uczyć.

Il ne convient point à une mesme personne d'avoir du mépris pour l'argent, & en mesme temps de la cupidité. Cadere non videtur in eundem & contemtus pecuniæ, & cupiditas. *Quint.* Nie przyzwoita iest iedneyże Osobie lekce sobie ważyć pieniędze, przezwzgardę y onych pragnąć przez chciwość.

CONVENIR se dit impersonellement pour *Il faut, Il est à propos,* comme *Il convient faire part de nos biens à ceux qui sont pauvres.* Convenit, *ou* opus est de re nostrâ familiari indigentibus impertiri *Cic.* PROSTOC mowi się samo za trzeba náleży; iáko, przystoi ábyśmy udzielali dobr naszych ubogim.

Il convient déduire la dépense. Oportet sumtus deducere. *Cic* Trzeba wydatek odciągnąć.

CONVENU, m. CONVENUë, f. part. pass. Conventus, a, um. *comme* Pax conventa. *Salust.* *une paix dont on est convenu.* ZGODZONE pokoy ná ktory się zgodzono.

Ils sont convenus entre eux de cette affaire. De hac re inter illos convenit. *Cic.* Zgodzieli się między sobą oto.

CONVENTICULE, subst. m. *on prononce* convanticule. (*Petite assemblée.*) Conciliabulum. *Plaut.* SCHADZKA.

CONVENTION, subst. f. *on prononce* convantion. (*Accord, pacte, traité.*) Conventum. Partium Pactio. *Cic.* ZGODA ziednanie się, umowa, zmowa, kontrakt.

Faire une convention avec quelqu'un. Cum aliquo pacisci. Cum alipuo pactionem facere. *Cicer.* *Garder, observer les conventions.* Pacta servare. Conventis stare. *Cic.* ZMOWĘ umowę zgodę z kim uczynić. Dochować dotrzymać zgody umowy

CONVENTIONS *matrimoniales.* Nuptiales pactiones. Sponsalitiæ conventiones. KONTRAKTY Małżeńskie.

Cette femme s'est tenuë à ses conventions matrimoniales. Stetit ista mulier pactionibus nuptialibus. Ta Matrona dotrzymała swoich kontraktow małżeńskich.

CONVENTUEL, m. CONVENTUELLE, f. (*on prononce* convantuel.) (*Qui appartient au Convent.* Cœnobiticus, a, um. KONWENTSKI co należy do Konventu to iest do Klasztoru mnichow.

CONVERS, m. CONVERSE, f. (*Frere lai,* ou *Sœur qui sert dans les Convents.*) Frater famulans. Soror famulans. KONWERS, KONWERSKA, Braciszek álbo siostra laiczka ná posługę klasztorną przyięta álbo przyięty.

(Ce mot vient du Latin *Conversus,* parce que c'estoit autrefois des personnes du monde, qui se retiroient dans les Monasteres pour y faire penitence servant les autres. Quelques Auteurs les ont nommes *Fratres barbati,* parce qu'ils laissoient croistre leur barbe, ce qui se pratique encore parmi les Freres Lazaristes, & chez les Chartreux.) To słowo pochodzi z łacińskiego *Conversus* co znaczy nawrocony gdyż ci konwersowie co ich teraz laikami w Klasztorach zowią, były osoby nawrocone od świata, ktore szły do Klasztorow áby tam pokutę czyniły służąc drugim. Niektorzy Autorowie ich zwali *Bracia brodaci* bo zapuszczali brody swoie co się dotąd zachowuie między Bracią-Lazaryſtow y Kartuzow.

CONVERSATION, subst. f. (*Entretien familier qu'on a avec ses amis dans les visites & dans les promenades.*) Conversatio, onis. *Quint.* Collocutio. Congressio. *Cic.* KONWERSACYA posiedzenie y rozmowienie poufałe z przyiaciołmi nawiedzaiąc się, álbo ná przechadzkach.

Vn homme d'une agréable conversation. Amœnissimi sermonis homo. *(*Le coetraire est* Homo amari sermonis. *Horat.* *Qui a la conservation desagreable.*) Człowiek bardzo przyiemny w konwersacyi. *Przeciwna iest Człowiek niemiły przykry w konwersacyi.

Il a une conversation si douce & si charmante, qu'on ne s'ennuye jamais de l'entendre. Tanta est in homine jucunditas, & tantus sermonis lepor, illum ut audire neminem tædeat. Tak miłą ma y przyiemną konwersacyą że się nigdy nie stęskni z nim mowić, álbo nigdy się nie sprzykrzy go słuchać.

Entrer en conversation avec quelqu'un. In alicujus congressum colloquiumque venire. *Cic.* Wniść w konwersacyą z kim

Donner, ou *fournir matiere de conversation.* Serere colloquia cum aliquo. *Liv.* Dać okazyą materyą do konwersacyi,

Cette nouvelle faisoit le sujet de toutes les conversations de la ville. Una in totâ civitate fabula erat. *Petr.* Ta nowina była materyą wszystkich konwersacyi w mieście o tym iednym wszędzie mowiono.

Faire conversation avec un ami, s'entretenir avec luy. Confabulari cum aliquo. Bawić się konwersacyą z przyiacielem, bawić się z nim rozmawiaiąc.

Se mesler dans la conversation. Immiscere se colloquiis. *Liv.* Wdać się w mięszać się w konwersacyą.

Chercher matiere de conversation. Quærere sermonem. *Ter.* Szukać materyi, okazyi do mowienia, álbo do rozmowy.

Nostre conversation fut sur divers sujets, ou *porta sur divers sujets.* Inciderunt nobis varii sermones. *Catul.* Rozmowa nasza była o rożnych rzeczach, mowiliśmy w rożnych materyach.

La conversation venant à languir. Ubi friget sermo. *Terent.* Cùm moritur sermo. *Cic.* Gdy iuż ustawała konwersacya, gdy iuż nie stawało o czym mowić.

CONVERSER, V. n. (*Vivre, & parler familicrement avec quelqu'un.*) Uti aliquo familiariter. *Cic.* Cum aliquo vivere familiariter & colloqui. KONWERSOWAC obcować bawić się y rozmawiać poufale z kim.

Il ne converse qu'avec ses livres. Libris delectatur. *Cicer.* Nie konwersuie nie bawi się tylko z księgami swemi.

CONVERSION, subst, f. (*Transmutation, changement de quelque estre.*) Conversio. Mutatio. Transformatio. *Cic.* NAWROCENIE przemiana odmiana iakiey rzeczy.

CONVERSION se dit dans la Morale pour *Vn changement de vie.* Vitæ, *ou* morum mutatio, *ou* commutatio. *Cicer.*

NAWROCENIE mowi ſię co do obyczaiow za odmianę życia.

CONVERSION *à la foy*. Ab inanium Deorum cultu ad probam fidem tranſitus. NAWROCENIE ſię do wiary.

CONVERTIR, V. act. (*Tranſmuer, faire changer de nature à quelque corps.*) Aliquid in aliud convertere. *Cicer.* PRZEWROCIC, przerobić, przemienić rzecz iaką ná inſzą obrocić w co inſzego.

Lors que les vapeurs de la terre ſe ſeront converties en nuées. Cùm in nubem ſe induerint terræ anhelitus. *Cic.* Gdy wapory ziemie obrocą ſię we mgły.

L'eau de mer ſe convertit en ſel. Aqua maris abit in ſalem. *Plin.* Woda morſka obraca ſię w ſol.

Le feu convertit le bois en cendres. Lignum igne vertitur in cineres. Ogień obraca drzewo w popioł.

ON DIT en ſens figurément, *Tous vos grands deſſeins ſe ſont convertis en fumée & cendres.* Ingentia tua conſilia, in fumum & cinerem abierunt. *Cic.* W TYM rozumieniu mowią *niewłaśnie:* wſzyſtkie twoie wielkie imprezy obrociły ſię álbo poſzły w dym y w popioł.

CONVERTIR ſe dit figurément en choſes morales, pour dire *Remettre les dévoyez dans la bonne voye, leur faire changer de mœurs & de créance.* Alicuius mores mutare, *ou* immutare. *Ter. Cic.* Ad bonam frugem aliquem reducere. NAWROCIC mowi ſię do obyczaiow *niewłaśnie:* Przywieść obłąkanych ná drogę dobrą ſprawić w nich odmianę obyczaiow y życia.

SE CONVERTIR, (*Quitter ſes vices, ſe corriger.*) Ad bonam frugem ſe recipere. *Cic.* Immutare ſe. *Plaut.* NAWROCIC ſię porzucić wyſtępki ſwoie poprawić ſię.

CONVERTIR *un payen à la vraye foy.* Ad Dei cultum & fidem aliquem revocare. NAWROCIC Poganina do wiary prawdziwey.

Convertir un heretique, (luy faire quitter ſes erréurs, & le ramener dans le ſein de l'Egliſe.) Pravis opinionibus imbutū Catholicæ Religioni reſtituere. Nawrocić heretyka przywieść go do porzucenia błędow przyprowadzić go ná łono Kościoła prawowiernego.

SE CONVERTIR, (*parlant d'un Payen, quitter le culte des idoles pour embraſſer la Religion de J. C.*) Repudiato falſorum Numinum cultu Chriſto nomen dare act. Abjectis gentilium erroribus ad Chriſtianam fidem tranſire. NAWROCIC ſię mowiąco poganinie iakim porzucić Bałwochwalſtwo przyimuiąc wiarę Chryſtuſową.

SE CONVENTIR, (*parlant d'un Hérétique.*) Perverſas hæreticorum opiniones repudiare. NAWROCIC ſię mowiąc o heretyku.

CONVEXE, adject. m, & f. (*Parlant de la ſurface exterieure d'un corps.*) Gibbus. *Celſ.* Convexus. *Virg.* OBŁĄCZYSTOSC ſtrona iakiey rzeczy zwierzchu okrągłey á zeſpodu wklęſłey.

Le crane de l'homme eſt concave par dedans, & convexe par de hors. Calvaria hominis ex interiori parte coucava, extrinſecus gibba. *Celſ.* Czaſzka głowy ludzkiey ieſt z wierzchu okrągła á wewnątrz wklęſła.

CONVEXITE', ſubſt. f. (*Superficie extérieure d'un globe.*) Exterior globi ſuperficies. OBŁĄCZYSTOSC ſtrona z wierzchnia kuli iakiey lub inney rzeczy okrągłey.

CONVICTION, ſubſt. f (*Preuve claire & évidente d'une vérité qu'on avoit déniée.*) Certiſſimum argumentum. *Cicer.* KONWIKCYA Dowod niezbity w rzeczy iákiey ktorey kto przeczy.

CONVIE', m. CONVIE'E, f. (*Celuy & celle qui eſt convié,* ou *invité à quelque repas.*) Conviva. *Cicer.* ZAPROSZONY, ZAPROSZONA, kędy ná obiad w gościnę.

CONVIER, V. act. (*Inviter à quelque repas.*) Invitare, *ou* vocare aliquem ad epulas, *ou* ad cœnam, (o, as, avi, atum.) act. *Cic. Terent.* ZAPROSIC kędy ná kolacyą.

Il m'a convié d'aller manger chez luy. Me invitavit domum ad prandium. *Cic.* Me convivam vocavit. *Plaut.* Záproſił mię ná obiad do ſiebie.

Je vous convie de venir demeurer chez moy. Invito te tecto ac domo meâ. *Cic.* Invito te in hoſpitium, *ou* hoſpitio. *Liv.* Zápraſzam do ſiebie ſtanoć u mnie.

Celuy qui convie, ou *qui prie un autre à manger.* Convivator, oris, m. *Liv.* Vocator, oris, maſc. *Mapt.* Ten co zapraſza do ſiebie ná obiad.

CONVIER, (*Exciter, animer quelqu'un à une choſe.*) Invitare. *Cic.* ZAPRASZAC zachęcać do czego.

CONVIVE, adject. m. & f. *car on dit* UN CONVIVE, & UNE CONVIVE, (*qui mange avec un autre.*) Conviva. *Cic.* GOSC u ſtołu ten albo ta co u kogo ieſt u ſtołu.

CONVOCATION, ſubſt. f. (*L'action de concoquer une aſſemblée.*) Convocatio, onis, f. *Cic.* KONWOKACYA zebranie zwołanie zgromadzenia iákiego álbo ziazdu.

CONVOITER, V. act. (*Deſirer ardement le bien d'autruy.*) Concupiſcere *Cic.* Alicujus rei cupiditate teneri. POZĄDAC goraco pragnąć dobra cudzego.

CONVOITEUX, m. CONVOITEUSE, f. adject. mot qui eſt vieux dans la langue, (*Déſireux d'une choſe.*) Rei alicujus cupidus Appetens. POZĄDLIWY, POZĄDLIWA, chciwy łakomy ná co cudzego, ſłowo ſtare w ięzyku Francuſkim.

CONVOITISE, ſubſt. fœm. (*Deſir, concupiſcence.*) Cupiditas Cupido. POZĄDLIWOSC, Chciwość pragnienie czego álbo cudzego.

Commander à ſes convoiſiſes. Imperare cupiditatibus. *Cicer.* Panować nad pożądliwościami ſwemi, umieć ie rządzić, y umiarkować.

CONVOLER, V. n. qui ne ſe dit qu'en cette phraſe, *Convoler en ſecondes noces.* Se in alteras nuptias conjicere. *Ter.* Secundò nubere, *parlant d'une femme.* Secundò ducere uxorem, *parlant d'un homme qui ſe remarie pour la ſeconde fois.* LECIEC ſpieſzyć ſię bieżeć, co ſię nie mowi w Francuſkim chyba w ten ſpoſob ſpieſzyć poſpieſzyć ſię bieżeć powtornie zá mąż mowiąc o białogłowie ktora zá drugiego męża idzie, *álbo* poſpieſzyć ſię bieżeć do ożenienia powtornego, mowiąc o męſzczyznie ktory bierze drugą żonę.

CONVOQUER, V. act. (*Mander, aſſembler, faire venir.*) Vocare. Convocare. *Cic. Cæſ.* ZEBRAC, Zgromadzić, zwołać, ſprowadzić ziazd iáki nákazać.

Convoquer les Eſtats. Indicere conventus. *Liv.* Ziazd Stanom naznaczyć ogłośić ſeym złożyć.

Il convoqua les Eſtats en armes. Ordines armatos indixit. *Cæſ.* Złożył ſeym konny.

CONVOY, ſubſt. maſc. (*Compagnie qu'on fait par honneur à quelqu'un, eſcorte qu'on donne pour ſeureté.*) Comitatus, ûs, m. *Cic.* KONWOY prowadzenie kogo dla powagi álbo też dla beſpieczeńſtwa.

CONVOY *d'argent, de vivres, de munitions, (ſe dit lors qu'on les fait accompagner par un corps de gens de guerre, pour les défendre des inſultes des ennemis.)* Commeatus. *Cæſ. Plaut.* KONWOY álbo konwoiowanie pieniędzy żywności, amunicyi, przydanie żołnierzy dla beſpiecznego tych rzeczy prowadzenia, y obrony od wſzełkiey napaści.

Couper les convoys aux ennemis. Intercludere hoſtes commeatibus. *Cæſ.* **Les empeſcher.* Includere inimicis commeatum. *Plaut.* Przerznąć konwoie prowianty nieprzyiacielſkie. *Przeſzkadzać bronić im przeyścia.

Surprendre les convoys des ennemis. Hoſtium commeatus intercipere. *Cæſ.* Napaść ná konwoie nieprzyiacielſkie zábrać ie.

CONVOY *d'argent.* Argentarius commeatus. *Plaut.* KONWOY pieniężny.

CONVOY *d'enterrement, (c'eſt la compagnie de ceux qui aſſiſtent à un enterrement.)* Funus. Exequiæ. *Ter.* KONWOY pogrzebowy prowadzenie ciała do pochowania.

Accompagner un convoy. Exequias cohoneſtari. *Cic. ou* ducere. *Plin.* Znáydować ſię z drugimi na prowadzeniu ciała.

CONVOYER, V. act. (*Accompagner par honneur ou pour ſeureté.*) Deducere. *Cicer.* KONWOIOWAC prowadzić dla powagi, álbo beſpieczeńſtwa ſłużyć komitywą odprowadzać.

(Ce mot eſt d'un rare uſage dans la langue. To ſłowo w Francuſkim rzadko bardzo ieſt w używaniu.

CONVULSIF, m. CONVULSIVE, f. adject. terme de Medecine. (*Qui cauſe des couvulſions & des retiremens de nerfs.*) Convulſus. *Plin.* **Vn poux convulſif.* Pulſus convulſus. KONWULSYE czyniący, álbo w konwulſyach będący, termin Lekarſki o tym co ſprawuie konwulſye y coſnienie żył ſuchych *Puls z konwulſyami przerywany.

Mouvement convulſif. Motus, qui nervorum convulſione cietur. Poruſzenie z konwulſyami.

CONVULSION, ſubſt. f. terme de Médecine. (*Retirement des nerfs ou des muſcles.*) Convulſio. *Plin.* Diſtentio. Contractio. *Celſ. Plin.* KONWULSYE ſłowo Lekarſkie ſkurczenie żył álbo muſzkulow w ciele.

COOPE'RATEUR, ſubſt. m. (*Agent naturel,* ou *ſurnaturel, qui agit avec un autre.*) Simul agens. *Cic.* POMAGAIĄCY, wſpołczyniący przyrodzona álbo nád przyrodzona pomoc od kogo do czynienia czego.

COOPE'RATION, ſubſt. f. (*Action de deux agents, qui contribuent à un meſme effet.*) Mutuæ operæ collatio Opera collata. POMOC Sprawa dwoch razem ſobie pomagaiących y wſpołecznie czyniących dla zrobienia czego.

COOPE'RER, V. n. (*Joindre ſon action à celle d'un autre, pour produire quelque effet.*) Simul agere. Mutuam operam ad aliquid conferre *Cicer.* DOPOMAGAC złączyć ſię z kim do zrobienia, álbo dokazania czego.

COPEAU, ſubſt maſc. *on prononce* copau. (*Menu bois qu'on retranche & qu'on rogne d'une grande piece.*) Aſſula. *Plin.* Calamentum. *Colum.* WIORY, trzaſki od drzewa ſzczepki, drobne ſzczepane z wielkiey ſztuki drzewa.

COPIE, ſubſt. f. (*Minute, brouillon,* ou *premier projet d'un acte qu'on dreſſe & qu'on met au net.*) Exemplum. Deſcriptio. *Cic.* KOPIA proiekt pierwſzy raz rzecz iaka piſana do poprawienia y przepiſania na czyſte.

Prendre copie par les mains d'un gréfier. Ab actis deſcriptum auferre. Kopią czego wziąć z kancellaryi.

Vn écrit dont on a fait pluſieurs copies. Scriptum pluribus exemplis. *Ovid.* Piſmo na wiele rąk roſpiſać na rożne kopie

COPIE, ſe dit auſſi (*de l'imitation qu'on fait d'un original, & ſe dit particulierement des tableaux, des deſſeins, & des ouvrages de litterature.*) Exemplum Exemplar. *Cic.* KOPIA ſię też mowi o naśladowaniu y przenieſieniu ná drugą rękę oryginału iakiego, á mowi ſię oſobliwie o obrazach, Ryſſunkach, y piſmach álbo kſięgach do nauk náleżących.

COPIE en termes de Libraires & d'Imprimeurs, (*eſt le manuſcrit & s'original d'un livre pour imprimer.*) Deſcriptum opus, *gen.* deſcripti operis, n. EXEMPLARZ po Drukarſku álbo Introligatorſku ieſt oryginał kſięgi do drukowania álbo oprawy

COPIE', m. COPIE'E, f. Part. paſſ. Deſcriptus, a, um. *Cicer.* PRZEPISANY, PRZEPISANA, na drugą rękę.

COPIER, V. act. (*Tranſcrire un acte, un livre, un diſcours, En faire un double.*) Actum, *ou* librum deſcribere, *ou* exſcribere, *ou* tranſcribere *Cic.* KOPIOWAC, przekopiować, przepiſać papier iaki, tranſakcyą, inſtrument, kſięgę, mowę ná drugą rękę nápiſać.

COPIER, (*Imiter, prendre pour patron.*) comme *Copier un tableau ſur un autre.* Tabulam aliquam pingendo imitari. Picturam ex alterâ exprimere Expingere. KOPIOWAC náśladować wziąć za model: iáko kopiować obraz.

COPIER ſignifie auſſi *Contrefaire les manieres, les geſtes d'une perſonne pour la rendre ridicule.* Exprimere, *ou* reddere aliquem, *ou* agendi modos. *Cicer.* KOPIOWAC znaczy też podrzeźniać y pokazywać cudze maniery y jeſta na pośmiech

COPIEUX, maſc COPIEUSE, f. adject. (*Qui eſt abondant.*) Copioſus Abundans Uber. OBFITY, OBFITA co obfituie.

COPIEUSEMENT, adv. (*Abondamment.*) Copiosè. Abundanter. *Cic.* OBFICIE.

COPISTE, ſubſt m. (*Qui décrit une lettre &c.*) Librarius, ii, m. *Cic.* Antigrapharius. *Plin.* KOPISTA ten co przepiſuie liſty, piſarek.

COPISTE. (*Qui ne fait que copier un tableau.*) Imitator, oris, m. *Virg.* KOPISTA Malarz co tylko na drugą rękę maluie.

COPISTE, (*Qui copie les ouvrages d'autruy & ſe les attribuë.*) Plagiarius. KOPISTA co cudze piſma kſięgi &c. Przepiſuie, á ſobie ie przywłaſzcza. Złodziey.

COPPENHAGUE, (*Ville de l'Iſle de Zeeland, & Capitale du Royaume de Dannemarck.*) Hafnia, æ, f. KOPENHAG Miaſto Wyſpy Zelandyi Głowne Kroleſtwa Duńſkiego.

COPULATIF, maſc. COPULATIVE, f. adject. (*Qui ſert à lier.*) Copulans. Connexivus. *Aul-Gel.* ŁĄCZĄCY, ŁĄCZĄCA, wiążący, ſłużący do związania, złączaiący.

COQ, ſubſt. m. (*Oiſeau domeſtique, qui eſt le maſle d'une Poule.*) Gallus. *Cic.* KUR, Kogut, Ptak domowy, ſamiec od kokoſy.

(Quelques-uns écrivent *Coc*, d'autres *Cocq*, le plus grand nombre eſt pour *Coq*.) W Franruſkim inſi piſzą *Coc* inſi *Cocq* ále naywięcey piſzą *Coq*.

COQ *d'Inde*. Gallus Indicus, i, m. INDYK, Kur Indyiſki.

COQ *de Paroiſſe* ſignifie au figuré, *Le premier, le plus conſiderable d'un village.* Vici ales, *genit.* alitis m. *C'eſt le coq du village,* pour dire *Le premier, le plus conſiderable du village.* FRANCUSKIM przyſłowiem zowią, kokot całey parafii. Jego co ieſt nayznacznieyſzm y pierwſzym we wſi między chłopami. Jeſt to kokot całey Parafii álbo wſi to ieſt ten ktorego álbo o ktorym naywięcey we wſi ſłychać.

COQ A L' ASNE, ſubſt. m. (*Vn propos rompu, dont la ſuite n'a aucun rapport au commencement, comme ſi quelqu'un parlant de ſon coq, venoit tout d'un coup à parler de ſon aſne, dont il n'eſt pas queſtion.*) Sermo à propoſito alienus. *Cic.* OD koguta do Oſła, troie niewidy, mowa w ktorey ſię iedno drugiego nietrzyma właśnie iábky kto zacząwſzy coś prawić o Kogucie konczył o Ośle oktorym rzecz nie była.

Faire un coq à l'aſne. Aliquid alienum ab re propoſitâ dicere. Prawić troie niewidy nic do rzeczy.

Vous faites un Coq à l'aſne. Quæ dicis, nec caput, nec pedes habent. *Cic.* Prawiſz troie nie widy nic do rzeczy.

DU COQ, (*Herbe.*) Coſtus, i, f. Coſtum, i, n. ZENISZEK źiele ogrodowe.

COQUE, ſubſt. f. (*Ecorce dure d'une noix, d'un œuf &c.*) Putamem *Cic.* Teſta. *Plaut.* SKORUPA łupina twarda ná orzechu ná iaju &c.

COQUE *de limaçon.* Cochleæ teſta *Colum.* **De ver à ſoye.* Bombycis tunica, æ, f. SKORUPA ślimakowa. *Skorupa ná robaku iedwabnym.

DES œUFS *à la Coque, (qu'on avalle tout d'un coup.)* Ova ſorbilia. *Celſ.* JAYCA w ſkorupach, miętkie ktore razem połykaią.

COQUELICOT, ſubſt. m. (*Fleur rouge en forme de pavot ſimple, qui croiſt dans les bleds, on l'appelle autrement* PONCEAU.) Papaver erraticum. POLNY mak dziki co w zbożach rośnie.

COQUELOURDE, ſubſt. f. (*Eſpece de plante, qu'on appelle en Latin.*) Anemone, es, f. ZAWILEC źiele.

COQUELUCHE, ſubſt. f. (*Gros rhume.*) Cucullatus morbus. KATAR bardzo ćiężki.

COQUELUCHON, ſubſt. m. (*Froc à l'uſage des Moines, dont ils couvrent leurs teſtes.*) Cucullus, i, m. *Juv.* KAPTUR Kapica, Kaptur Mniſki ktorym nakrywaią głowe.

COQUEMAR, ſubſt. m. (*Vtenſile de cuiſine, fait de terre,* ou *des metaux.*) Cucuma, f. *Mart.* KOCIEŁ garniec naczynie Luchenne gliniane álbo z Kruſzcu iakiego.

COQUERELLES, ſubſt f. (*Eſpece de Solanum fait comme des bourſes; qui renferment un grain rouge de la groſſeur d'un anis de Verdun.*) Halicacabum, i, neut. MIECHUNKI źiele gatunek pſinki ná kſzałt Mieſzkow w ktorych ſię zamykaią ziarnka czerwone wielkośći Kminu Kramnego.

COQUET, ſubſt. m. (*Qui eſt galant, & qui cherche à ſe faire aimer des Dames par des galanteries & des douceurs.*) Qui palpationibus & blandidicis dictis, *ou* amatoriis ſermonibus, procat mulieres omnes. Procus, ci, maſc. ZALETNIK nieuczciwy, fryerz gach co ſię kobietom zaleca y one zwodzi bałamuci.

COQUETTE. ſubſt. f. (*Dame qui taſche de gagner les hommes par ſes affétertes.*) Oculis & blanditiis venans viros, Mœcha, æ, f. *Phæd.* FRYERKA zalotna białogłowa, niewſtydliwa bezecna ktora chłopow do ſiebie przyłudza wdzięcząc ſię

COQUETER, V. neut. & act. (*Se plaire à cajoler les dames, faire l'amour en divers endroits.*) Omnes procare mulieres blanditiis. ZALOTAMI ſię bawić białogłowy rożne zwodzić bałamucić.

(Mot familier.) Słowo potoczne.

COQUETER, (*Parlant des dames.*) Oculis ac lenociniis ſuis venari viros. *Phæd.* NIEWSTYDU patrzyć mowiąc o białogłowie wdzięcznemi oczami chłopow zwabiać.

COQUETERIE. ſubſt. f. (*Affectation de plaire, deſſein de ſe faire aimer.*) Lenocinium. *Plaut.* LUBIEZNOSC.

COQUETIER, ſubſt. m. (*Marchand qui amene à Paris des œufs en coque & du beurre.*) Qui ova & butyrum defert (Lutetiam) quadrupedante cantherio. PRZEKUPIEN co Jayca y maſło do miaſta Paryża prowadzi ná przedaż.

(Ces derniers mots ſont de Plaute, parlant des Chaſſes-marée.) Te oſtatnie ſłowa łacinſkie ſą Plauta mowiąc o ſzragach.

COQUETIER, (*Petit vaſe ſervant à table, pour mettre un œuf à la coque.* Cochleare. *Petr.* SOLNICZKA naczynie małe ſtołowe náſtawanie iaia w ſkorupie będącego.

COQUILLAGE, ſubſt. m. terme collectif. (*Poiſſons teſtacés, couverts d'un écaille dure & toute d'une piece.*) Conchylia, iorum, n. plur *Cicer.* MAŁŻE pław morſki ſkorupiaſty wſzyſtek iedną gładką ſkorupą á twardą okryty.

COQUILLE, ſubſt. f. (*Couverture de quelques poiſſons.*) Concha, æ, f. *Cic.* KONCHA ſkorupa niektorych ryb.

COQUILLE *d'œuf.* Ovi putamen Teſta. **Coquille d'un limaçon.* Teſta limacis. *Plaut.* SKORUPA od iaia. Skorupa ślimakowa.

ON DIT proverbialement, *Il ſçait bien vendre ſes coquilles, Il ſçait faire valoir ſes coquilles.* Sua vel minima quæque optimè vendit, *ou* venditat. Mowią przyſłowiem nmie on dobrze przedać ſwoie ſkorupy, umie ſwoy towar udać choć ladaiaki,

A qui vendez-vous vos coquilles à des pelerins? à ceux qui reviennent de S. Michel,(ſe dit aux vendeurs,qui croyent que les acheteurs ne connoiſſent pas la juſte valeur des choſes.) Ad populum phaleras Phaleratis dictis vis nos ducere? *Ter.* Komuſz to ſkorupy ceniſz pielgrzymom? álbo tym co po SS. drożkach chodzą? Mowią Francuzi do przedaiących Ktorzy rozumieią że ſię kupuiący nieznaná rzeczach y co ſię czego warto.

(Expreſſion populaire.) Expreſſya poſpolita.

COQUIN, m. COQUINE,f. adject. terme injurieux,(*qu' on dit à toutes ſortes de petites gens, qui menent une vie libertine, friponne, faineante, qui n'ont aucun ſentiment d'honneur.*)Mendicabulum,i,n, Vile ac nequiſſimum caput.*Plaut.* HULTAY hultayka ſłowo uraźliwe ktore ſię mowi podłym ludziom ladaiákich obyczaiow y żadney poczciwośći wſobie nie maiących,oſzuſtow,furſantow gnuśnych ludzi nic dobrego

(M. Du Cange dit que dans la baſſe Latinité on a appellé *Cocciones*,les Vagabonds & les Filoux qui hantent les foires, pour dérober & couper les bourſes.) Du Kanże powiada że podłą łaciną kocionami zwano włoczęgow, Powſinogow, Filutow Cyganow ktory po iarmarkach y targach biegaią y uwiiaią ſię rzezimieſzkowie.

COQUIN ſe dit auſſi (*d'un poltron, d'un homme qui fait quelque action laſche & infame.*) Propudioſus Infamis & hoc infame *Plaut.* HULTAY ſię też mowi o iákim nikczemniku co ni czci ni wiary niema, y ochydy iákiey ſię dopuści álbo ákcyi nie ſławney.

Je veux eſtre le plus grand coquin du monde, ſi je ne luy arrache aujour d'huy les yeux. Non ego homo trioboli ſum, ni illi exturbo oculos. *Plaut.* Będę nayniepoczciwſzym ieżeli mu dziś oczu nie wydrę.

ON APPELLE auſſi *Une vie coquine, un meſtier coquin, (un certain genre de vie, de profeſſion peu honneſte, plein de libertinage & de faineantiſe, qui attache tellement qu'on ne s' en peut défaire.)* Deſidioſa & propudioſa vita, æ, f. HULTAYSKIE życie ladaiakie ſzulerſkie prozniackie niepoczciwe roſpuſtne nie rządnicze Ktore tak do ſiebie przywięzuie że ſię od niego oderwać niemożna.

COQUIN, (*Sorte de ver qui s'enveloppe dans les feuilles de vigne.*)Convolvulus,i,m. *Plin.* HULTAYKI także zowią zowiąGąſienice robactwo ktore ſię wikle między liście w winnicach y winnicę pſuie.

COQUINAILLE, ſubſt. f mot de mepris, (*pour exprimer une troupe de gens infames & de néant*)Canes.*Plaut.*Viliſſima capita. HULTAYSTWO ſłowo wzgardy zá bandę álbo kilkunaſtu hultaiow.

COQUINERIE.ſubſt.f.(*Action laſche & malhonneſte.*) Indignum facinus *Ter.*Actio turpis & indigna libero homine. HULTAYSKI żywot hultayſka akcya ladaiaka y niepoczciwa

COQUIOLE,ſubſt.f. (*Herbe qui vient parmi l'orge.*) Feſtuca,Ægiliops,*Plqn.* OWIESEK co ſię w daie między ięczmieniem.

COR,*ou* CORS,ſubſt maſc. (*Cuir épaiſſi & formé en calus, durillon.*) Clavus Gemurſa. *Celſ. Plin.* NAROSTKI w ciele, ſzyſzki, ſkora otwardniała y w nagniotek twardy obrocona.

COR, (*Trompette de chaſſeur, inſtrument de cuivre, tourné en demicercle.*) Venatorium cornu. ROG Myśliwſki trąbka inſtrument z miedzi w poł cyrkułu zakrzywiony.

ON DIT *Donner du cor,Sonner du cor.*Cornu canere.MOWIĄ zatrąbić w trąbkę, w rog, odezwać ſię trąbką.

*Cor de berger.*Paſtoris buccina.æ,f.*Var.* Rog paſtuſzy.

ON DIT proverbialement, *Chercher quelqu'un à cor & à cry,*pour dire *Faire toute la diligence poſſible pour le chercher.* Omni diligentiâ quærere aliquem.*Cic.*MOWIĄ przyſłowiem ſzukać kogo wſzędy wołaiąc y trąbiąc, to ieſt wſzelkiey pilności przyłożyć ſzukaiąc go.

CORS *de teſte de cerf*,c'eſt à dire *Les branches de ſon bois, ou de ſes cornes.* Cornuum cervinorum rami. *Solin. Plin.* ROGI ielenie ſoſzki na ktore ſię rogi iego dzielą.

CORAL,*ou* CORAIL,ſubſt.m. (*Plante maritime qui croiſt au fond de la mer.* ON DIT *au plurier des* CORAUX.) Curalium.Corallium.Corallum,i,neut.*Plin.* KORAL Drzewko morſkie ná dnie morſkim.

(Les Anciens l'appellent *Gorgonia. æ, f.* parce qu'ils croyoient qu'il ſe pétrifioit à l'air, comme les choſes à la veuë de la teſte de Méduſe.) Dawni ie nazywali w łacińſkim Gorgonia, bo rozumieli że kamienicie iák prędko ná wiatr zmogą ſię pokaże, iako rzeczy kamieniały ná weyrzenie głowy Meduzyney.

CORALIN, maſc.CORALINE,f. (*Qui a la couleur,ou la vertu do coral.*) Coralinus,a,um. KORALOWY co ma moc álbo kolor koralowy.

CORALINE,ſubſt.f.(*Eſpece de mouſſe marine,qu'on trouve attachée au coral.*) Muſcus marinus,i, maſc. KORALINA Mech morſki poroſt ktory ſię wiąże przy koralu.

CORBEAU,ſubſt.m.*on prononce* corbau.(*Oiſeau d'un plumage fort noir,qui vit de charogne.*)Corvus.*Cic.*Corax,acis.*Solin.* KRUK Ptak pierza bardzo czarnego co żyie ścierwem.

Croaſſement,ou *le cry d'un corbeau.* Crocitus,ûs,m. Krakanie głos kruka.

CROASSER, *Crier comme le corbeau.* Crocire.Crocitare.n KRAKAC krzyczyć iák kruk.

DE CORBEAU. Coracinus. *(Corvinus,a,um. *doit être ſuſpect.*) KRUKOWY. **Corvinus* ſłowo łaciny podeyrzaney.

CORBEAU, (*Modillon,ou mutule pour ſoûtenir le bout d' une poutre,en Architecture.*) Mutulus,i,m.*Vitr.* Interpenſiva, orum,n.pl.*Vitr.* KRUKI, Krokſztyny przyſadzone do balek dla podpory w budowaniu Bunty.

CORBEAU,(*Homme qui dans un temps de contagion vient airier les maiſons infectées de peſte, & qui enterre les peſtiferez.*)Veſpillo.*Mart.* Sandapilarius. *Sidon.Apoll.* KOPACZ co zápowietrzone domy przewietrza, y ciała powietrzem umarłych chowa.

CORBEIL, *Ville de l'Iſle de France, ſur la Seine.*) Corbolium. Joſedum. KORBEL Miaſto Wyſpy Francyi nád Sekwaną.

CORBEILLE,ſubſt.f. (*Sorte de panier d'oſier.*) Corbis,is. *Cic.* KOSZYK z rokiciny álbo pręcia robiony.

Corbeille de joncs Scripiculus,i,m.*Plaut.* Koſzyk z ſitowia.

*Petite corbeille.*Corbula,æ,f.*Var.* Koſzyczek.

CORBIE,(*Ville de Picardie ſur la riviere de Somme.*)Corbeia,æ,f. KORBIA Miaſto w Pikardyi nád rzeką Sommą.

CORBILLON,ſubſt.m.(*Panier d'oſier à mettre des oublies, étroit par le milieu,& large par les deux extremitez.*)Corbula,æ,f.*Var.* KOSZYK wąſki we ſrzodku á ſzeroki z obudwu brzegow na opłatki cukrowe, álbo androty.

CORBIN,ſubſt.m.(*qui ſignifioit autrefois un Corbeau.*)Corvus,vi,m. *& on diſoit auſſi CORBINER pour dire DEROBER, (tirer ce qu'on peut attrapper d'une carcaſſe,comme font les corbeaux.*) Rapere & furari.act. *Cic.* KRUK podawnemu w Francuſkim ſkąd też kraść iako kruk porywać urwać gdzie może iáko krucy czynią.

BEC DE CORBIN, ou *de Corbeau*, (*à mettre à un baſton.*) Coracinum roſtrum,i,n. ROZEK ná laſkę zakrzywiony iák kruczy nos.

CORBINEURS, ſubſt.m.pl. (*Gens qui trompent les autres par des louanges flatteuſes.*) Palpatores.*Plaut.* Plani,orum,m. plur. *Petr.* PODCHLEBCY co drugich zwodzą podchlebſtwem pochwałami, ſzalbierze.

(Mot vieux & hors d'uſage.) Słowo Francuſkie ſtare y wyſzłe z zwyczaiu.

CORDAGE, ſubſt.maſc. (*Tout appareil de corde qu'il faut pour un vaiſſeau, pour un baſtiment & pour un equipage de guerre.*)Funium apparatus Rudentes,tum.*Cic.Virg.* PORZADEK wſzyſtek lin y ſznurow potrzebnych ná ſtatek,ná okręt y wyprawę woienną okrętową.

CORDE,ſubſt f. (*Chanvre,ou filaſſe tortillée.*) Funis,is,m. Reſtis,is,f. SZNUR, Poſtronek, powroz z konopi álbo włokna kręcony.

*Corde d'une poulie.*Ductarius funis,maſc. *Vitr.* Sznur álbo lina windowa.

CORDES,(*qui ſuſpendoient les engins pour la guerre.*)Tormentorum libramenta.*Tacit.* LINY taranowe,ná ktorych tarany álbo inſze ſztuki woienne záwieſzano do ſzturmowania.

PETITE CORDE. Funiculus,i, maſc. Reſticula,æ,f. *Var.* SZNUREK powrozek ſtryczek.

Groſſe corde à lever des fardeaux. Funis. Rudens. *Plaut.* Lina gruba do dzwigania álbo windowania ciężarow.

Danſer ſur la corde. Extentis funibus currere. *Sen.* Tańcować po linie, ná powrozie biegać.

DANSEUR *de cordes.* Funambulus,i,m.*Ter.*Schœnobates æ,m.

æ,m.*Juv.* POWROZOBIEGUN,kuglarz powrozowy.

ON DIT proverbialement & figurément, *Avoir deux cordes à ſon arc, Avoir divers moyens de faire réüſſir une affaire.* Duplici ſpe uti.*Ter.* MOWIĄ przyſłowiem Francuſkim mieć dwie cięciwy przy łuku to ieſt mieć rożne ſpoſoby do dokazania czego choć ſię ieden nie uda to drugi.

CORDE *à monter des inſtruments de Muſique*Chorda.Nervus. *Cic.* STRONY do nawięzywania inſtrumentow Muzycznych.

Une lyre montée de ſes cordes. Lyra nervis intenta. *Quint.* Lutnia nawiązana y náſtroiona.

*L'union des cordes.*Concordia nervorum.*Quint.* Zgadzanie ſię ſtron.

Ils touchent les cordes de la main droite, & en pincent d' autres de la gauche. Alios nervos dextrâ percutiunt,alios lævâ trahunt. Tykaią iedne ſtrony prawą ręką á lewą przebieraią ná drugich, *álbo* przycifkaią ſzczypią drugie.

Les cordes reſonnent comme elles ſont touchées. Sonant ita in fidibus nervi ut à digitis ſunt pulſi.*Cic.* Strony tak graią iak kto na nich przebiera.

Lieu où l'on apprend à jouër des inſtrumens à cordes. Ludus fidicinius *Plaut.* Gdzie uczą grać ná Inſtrumentach ſtronami nawiązanych, iáko ná lutni ſkrzypczach &c.

CORDE ſignifie auſſi *Le ſupplice, la potence, (parce qu'on y étrangle les criminels avec une corde.)*Retis.*Plaut.* Laqueus *Cic.* POWROZ *álbo* poſtronek znaczy też ſtracenie ſzubienicę, bo na niey poſtronkiem duſzą winowaycow.

Il a mérité la corde,ou *d'eſtre pendu.* Crucem meruit. Godzien iść ná powroz,álbo wiſieć.

*Il file ſa corde.*Sibi exitum exitialem parat.*Cic.* Suit aliquid capiti ſuo.*Ter.* Powroz ná władną ſzyię kręci.

Il eſt échappé de la corde,ou *du gibet.* Evaſit ex aliquo mogno malo. Uſzedł powroza álbo ſzybienicy.

Il y va de la corde. Agitur de capite. *Cic.* Idzie o powroz, o ſzyię, o gardło.

Mettre la corde au cou à un criminel. Sonti laqueum injicere.*Liv.* Powroz założyć ná ſzyię winowaycy.

*Se mettre la corde au coû s'étrangler, ſe pendre.*Collum in laqueum inſerere. *Cic.* Samemu ſobie ná ſzyię poſtronek zádzierzgnąć álbo ſię zádáſić obwieſić.

Se mettre la corde au coû, Se jetter dans quelque grand malheur. Induere ſe in laqueum. Samemu ſobie poſtronek włożyć ná ſzyię,Dobrowolnie ſamochcąc wpaść w iákie wielkie nieſzczęście, *kiy ná ſię podać.*

Un homme de ſac & de corde,(Un pendard qui merite d'eſtre noyé,enfermé dans un ſac comme autrefois les Parricides à Rome,ou d'eſtre pendu à un gibet.) Furcifer, ferì,m. Scelratus,i, maſc. *Ter.Plaut.* Wiſielec hultay łáidaco wielkie, co niewart tylko áby go w wor z głową zawiązawſzy utopić iáko przedtym w Rzymie czyniono oycobóycom,álbo áby go ná ſzubienicę záprowadzono.

CORDE ſe dit auſſi à la paume (*de celle qui eſt tenduë au milieu du jeu.*) Funis,is,m. LINA álbo ſznur w graniu piłky.

La bale a friſé la corde. Pila ſtrinxit funem. Pilá tknęła ſię ſznura, poſznurze poſzła álbo ledwie co po ſznurze uſzła.

ON SE SERT de ces mêmes phraſes en un ſens figuré pour dire qu'*Un homme a friſé la corde, il a failli d'eſtre condamné, à perdre ſon procès, à eſtre pendu.* Vix ex judicio evaſit.*Cicer.* TYCHże expreſſyi zazywaią niewłaśnie: Mowiąc że człowiek iáki iuż ſię był dotknął poſtronka álbo powroza,iuż zle było koło niego,tylko też co ledwo go na gardło nie oſądzono o włoſek nie przegrał, o włoſek go nie obwieſzono, ledwie co uſzedł, ledwie uſkrobał.

ON DIT encore figurément *Toucher la groſſe corde,(quand on parle d'une choſe qui touche vivement celuy à qui on parle.)* Illud tangere,quod maximè cordi dolet.Tangere ulcus.*Terent.* MOWIĄ ieſzcze niewłaśnie ruſzyć ſtrony nayglownieyſzey álbo naywalnieyſzey, kiedy kto w mowie dotknie tego co kogo naybardziey boli co náywięcey czuie y co mu nayprzykrzeyſza; tknąć kogo do żywego.

Il ne faut pas toucher cette corde-là pour dire *Il ne faut pas parler de cela.*Ne refrices obductam cicatricem *Cic.*"Noli movere Camarinam,etenim præſtat non tangere *Eraſ.* Nie trzeba tey ſtrony tykać, *to ieſt* Nie trzeba o tym wſpominać.

(Ce Proverbe vient d'un Lac en Sicile près deSyracuſe,qui étoit fort puant.) To łacińſkie przyſłowie pochodzi od iezioṙa iednego w Sycylii bliſko Syrakuzy ktore było bardzo śmierdzące iákby kto mowił: nie tykay czegoś żeby nie śmierdziało

CORDE *de bois*,(*certaine meſure de bois à brûler, qui ſe meſuroit autrefois avec une corde.*) Ligni ſtrues. WIĄZKA drew, pewna miara drew ná opał ktore ná wiązki przedaią. Albo też poſtronek drew, że poſtronkiem niegdyś drzewo odmierzano ná opał go wydaiąc.

ON APPELLE, *Du bois de corde, (celuy qui ſe meſuroit avec une corde, aujourd'huy dans une membrure.)* Funale lignum. ZOWIĄ drzewo poſtronkowe to ktore wydaiąc poſtronkiem odmierzano, Dziś ná ſzczapy, polana, klocki náręcze, ſążnie, pręty, laſki.

CORDEAU, ſubſt. m. *ou* CORDELETTE, ſubſt. f. (*Petite corde menuë.*) Funiculus. *Cic.* SZNUREK ſznureczek.

CORDEAU *de charpentier, de maſſon,de jardinier.* Linea. *Cic.Vitr.* SZNUR ciefielſki dłuż, mularſki pion, Ogrodniczy do rozmierzenia Kwater y robienia grzędow,ſznur grzędowy.

Au Cordeau, ou *A la ligne.* Lineà. abl. Pod ſznur, według ſznura. Pod l[illegible] rowno po ſznurze.

CORDELIERE, ſubſt.f. (*Petits filets de ſoye qui ſervent de colier.*) Funiculi bombycini, orum, m. pl. * (*Si la cordeliere étoit de fil d'or,on pourroit luy donner le nom de* Muræna, æ. fœm.) SZNURKI na ſzyię robione z iedwabiu. * Jeżeliby były ze złota możnaby ie nazwać manela ná ſzyię bogata álbo łáncuſzek.

CORDELLE, ſubſt. f. qui ne ſe dit qu'en mauvaiſe part, (*d'une ſocieté de gens perdus & debauchez.*) *C'eſt un homme de ſa cordelle.* Ejuſdem farinæ Nemo. TEGOZ łancucha, co ſię niemowi chyba wzły ſpoſob, iáko tegoż łancucha ogniwo, teyże bandy ladaiakich ludzi Kompan,

CORDELLER,V, act. (*Tortiller comme une corde.*) Torquere. KRĘCIC zwiać napowrozy.

CORDER,V.act. (*Tordre du fil,ou de l'étouppe pour faire de la corde.*) Torquere, Nectere. *Plin.* POWROZY robić kręcić nici álbo włokno iák powroz.

CORDER *du bois*, (*Menſurer du bois dans une membrure.*) Componere ligna in menſurâ. WYMIERZAC układać drwa ná ſznury ná pręty, ná ſążnie &c.

SE CORDER, (*Devenir en corde & en bois comme certaines racines.*) Indureſcere. Obduréſcere. *Plin.* ZDREWNIEC zwardnieć, ſkołowacić iáko nie ktore iarzyny.

Une racine cordée. Lignoſa radix. *Plin.* Korzeń zdrewniały ſkołowaciały naprzykład pietruſzczanny &c.

CORDIAL, m. CORDIALE, f. adject. (*Qui eſt bon pour le cœur, pour le fortifier.*) Cor confirmans & corroborans,antis, omn. gen. Cordi utilis & hoc utile. Cordi conveniens, entis, omn. gen. Cordi auxilians, auxiliantis, omn. gen. *Plin.* KORBYAŁ, co dobre ieſt ná Serce na poſilenie Serca, poſilaiący, Serce, pomocny ſercu.

CORDIAUX, ſubſt.m.plur. (*Remedes bons pour le cœur.*) Remedia quæ cordi auxiliantur. Remedium efficax, *on* præſens contra cordis dolores, *genit.* remedii efficacis, *ou* præſentis, &c. neut. KORDYAŁY lekarſtwa poſilaiące ſerce, pomocne ſercu.

CORDIAL ſe dit figurément, (*Ami qui parle franchement & du fonds du cœur*) Amicus ex animo. *Cic.* SERDECZNY, przyiaciel co z ſzczerego ſerca mowi.

CORDIALEMENT, adv. (*Du fonds du cœur, d'une maniere franche & cordiale.*) Ex animo. Ex toto pectore. *Cic.* SERDECZNIE, z ſzczerego ſerca, ſzczerym ſercem.

CORDIALITE', ſubſt. f. (*Affection cordiale.*) Amor verus, nec fictus. SERDECZNE kochanie.

CORDIER, ſubſt. m. (*Celuy qui fait des cordes & qui les vent.*) Reſtiarius Reſtio. POWROZNIK, co powrozy robi y przedaie.

CORDON, ſubſt. m. (*Petite corde.*) Funiculus. *Cic.* Reſticula. *Vitr.* POWROZEK ſznurek.

CORDON *de chapeau.* Torulus *Plaut.* Petaſi cingulum tortile. SZNUREK taſma od Kapeluſza.

CORDON *de muraille.* Muri corona, æ,f. *Vitr.* GZEMS u wierzchu ściany.

CORDON BLEU, ſubſt. m. (*Marque de Chevalerie en France.*) Vitta cærulea. * *Quelquefois on entend par ce mot de* CORDON BLEU, *la perſonne qui a eſté faite Chevalier du S. Eſprit.* Eques torquatus. WSTĘGA modra błękitna znak ryſerſki we Francyi.*Czaſem też przez to ſłowo, *Wſtęga błękitna* znaczy ſię ſama Oſoba ktora ten order álbo znak Ryſerſki Ducha S. noſi.

CORDONNER,V.act. (*Tortiller pluſieurs fils enſemble.*) Torquere Texere.*Cic.* PLESC kręcić nici ná ſznurki zwiiać.

CORDONNERIE, ſubſt. f. (*L'art de faire des ſouliers.*) Sutrina, æ, f. (*on ſous-entend* ars.) *Plin.* Sutrinum,i,n. *Sen.* SZEWSTWO ſzewſki Kunſzt rzemiosło robienia trzewikow butow.

Ruë *de la cordonnerie,(où il y a pluſieurs boutiques de Cordonniers.)* Via ſutrina. *Plaut.* Ulica ſzewſka gdzie kilku naſtu ſzewcow mieſzka.

CORDONNIER, ſubſt. m. (*Qui fait des ſouliers.*) Sutor, oris, m. *Phæd. Hor.* Calcearius. *Plaut.* SZEWC co buty, trzewiki robi gdzie iátki ſzewſkie.

DE CORDONNIER. Sutrinus, *Plin.* * *Boutique de Cordonnier.* Taberna ſutrina. **Vn garçon cordonnier.* Sutrinæ tabernæ alumnus. *Petr,* SZEWCKI. *Jatka ſzewcka warſztat ſzewſki. * Szewczyk, uczeń ſzewſkiego rzemiosła.

CORDOUE,(*Ville d'Andalouſie en Eſpagne.*)Corduba.*Cic.* KORDU *álbo* Korduba Miaſto Andaluzyi w Hiſzpaniy.

Qui eſt de Cordouë. Cordubenſis & hoc Cordubenſe. Kordubeńſki, Kordubeńczyk co ieſt z korduby.

CORFOU, (*Iſle & ville de la mer Ionienne près les coſtes de la Romélie, & unie à la République de Veniſe.*) Corcyra. *Cic.* KORFU *álbo* Korcyra Wyſpa y Miaſto morza Greckiego bliſko brzegow Romelii przyłączona do Rzeczypoſpolitey Weneckiey.

Qui eſt de Corfou. Corcyræus,a,um. *Cic.* Korcyránin.

CORIACE,adject. m & f. (*Qui eſt dur qui ſe tire en mangeant comme du cuir.*)Coriaceus. ŁYKOWATY co ieſt twardy y ciągnie ſię iák ſkora w iedzeniu.

Cette poule eſt dure & coriace. Hæc gallina reſponſat dura palato *Hor.* Ta kura ieſt twarda, yłykowata.

CORIANDRE, ſubſt.f. (*Herbe aromatique, qui porte une graine de meſme nom*) Coriandrum. *Colum.* KOLENDRA ziele korzenne wydaiące z ſiebie naſienie tegoż imienia.

CORINTHE,(*Ville de l'Achaïe dans le Poloponneſe & ſur l'Iſthme,auquel elle donne ſon nom: on la nomme* Bimaris *Entre deux mers, à cauſe de ſa ſituation; car elle eſt juſtement au haut du Peloponneſe, dans ce détroit, entre le Golphe Saronique, qui eſt da la mer Egée, & le Golphe de Corinthe, qui eſt de la mer d'Ionie.*) Corinthus, thi,f. *Cic.* KORYNT Miaſto Achaii w Pelopone ie nad ciaſnym morzem ktoremu daie nazwiſko, zowie ſię między morſkie to ieſt między dwoma morzami,a to dla położenia ſwego,bo właśnie ieſt w gorze Peloponezu ná teyże odnodze między zátoką Saroniką, ktora ieſt morza Europeyſkiego, y zátoką Koryntſką, ktora ieſt morza Greckiego.

CORINTHIEN,m. (*Celuy qui eſt de Corinthe.*)Corinthius, ii,m.*CORINTHIENNE,f.(*Celle qui eſt de Corinthe.*)Corinthia,æ,f *Cic.* KORYNTYANIN ten co ieſt z Koryntu.*Koryntyanka, ta co ieſt z Koryntu.

DE CORINTHE, (*parlant des perſonnes & des choſes.*)Corinthius & Corinthiacus, a,um. *Plin.* KORYNTSKI mowiąc o oſobach y rzeczach.

L'ORDRE CORINTHIEN, (*en Architecture.*) Ordo Corinthius. *Vitr.* PORZĄDEK kſztałt Koryntſki w Architekturze.

CORIPHE'E,*ou* CORYPHE'E,ſubſt.m. (*Le premier,le plus conſidérable dans quelque art,*ou *profeſſion.*) Coryphæus. Primus. HERSZT Pryncypał ten ktory rey wodzi w czym álbo między drugiemi.

CORLIEU,*ou* COURLIS, ſubſt.m. (*Oiſeau de riviere gris & marqué de taches rouges & noires, qui a le bec long & courbe.*) Clorius. Corlinus. Corlivus,i,m. LELEK ptak nád wodami ſiemieniowaty *álbo* ſzary pierza mienionego mieyſcami czarno z czerwonym noſa długiego zákrzywionego.

CORME, ſubſt m. (*Fruit fort acide & acre.*)Sorbum,bi,n. *Colum.* JARZĘBINA owoc, iagody bardzo przykre.

CORMIER,ſubſt.m. (*Arbre qui porte des cormes.*) Sorbus, bi,f.*Colum.* JARZĘBINA Drzewo.

CORMORAN,ſubſt.m.(*Oiſeau aquatique, qui approche de la figure du corbeau, il a le bec long & le pied plat, on l'appelle* CORBEAU PESCHEUR.)Corvus aquaticus.*Plin.*CZAPLA Ptak wodny podobny krukowi noſa długiego nog płaſkich názywaią go inaczey rybak: álbo kruk wodny.

CORNALINE, ſubſt. fœm. (*Pierre précieuſe qui n'eſt pas tranſparente.*)Onyx corneola. *Mart.* KARNIOL Kamień drogi nie przezroczyſty.

De cornaline. Onychinus,a,um. *Plin.* Karniolowy z karniolow kamieni.

CORNARD,ſubſt.maſc. (*Cocu,celuy dont la femme eſt infidelle.*)Curruca,æ,f. *Juv.* PIEGZA, kukuł, ten ktoremu żona ieſt nie wierna.

(Mot bas & du peuple.) Słowo podłe y poſpolſtwa.

CORNE, ſubſt.f. (*Partie dure que pluſieurs animaux ont à la teſte & aux pieds.*)Cornu Cornua, *genit.*cornuum, *dat.*cornibus,n. *Cicer.* ROG, część ciała twarda ktorą zwierzęta po większey części maią ná głowie y nogach.

*Beſtes à cornes,*ou *Troupeau de beſtes à cornes,(Vn troupeau de beufs, de vaches,* ou *de chevres.*) Cornutæ beſtiæ. *Plaut.* Cornigera animantia.*Plin.* Bydło rogate,*álbo* ſtado bydła rogatego, iako ſtado wołow, krow, koż.

Petite corne Corniculum,i,n.*Plin.* Rożek mały.

Corne du pied des chevaux. Ungula,æ,f. *Cic.* Kopyto rog u nogi końſkiey.

Qui n'a qu'une corne. Unicornis & hoc unicorne. **Qui en a deux.* Bicornis & hoc bicorne, adject. **Qui en a trois.*Tricornis & hoc tricorne, adject. *Plin.* Jednorożec co ieſt o iednym tylko rogu.*O dwoch rogach dwa rogi maiący.*O trzech rogach trzy rogi maiący.

Vn cheval qui a la corne du pied uſée. Equus cui ſubtritæ ſunt ungulæ.*Plaut.* Koń co ma rog u nogi wytarty álbo kopyto małe wychodzone.

DE CORNE. Corneus,a,um.*Cic.* ROGOWY, dereniowy

Qui approche de la dureté de la corne Corneolus.*Cic.*Twardy iak rog, rogowaty.

Devenir dur comme de la corne. Corneſcere. *Plin.* Ztwardnieć iák rog rogewacieć.

Qui a des cornes. Corniger, gera, gerum. *Plin.* Rogaty.

Qui a les pieds de corne. Cornipes, pedis. *Virg.* Rogonogi kopyta u nogi maiący.

CORNE *d'un cerf,*ou *le bois du cerf.* Cervi cornua, n. pl. *Phæd.* ROGI Jelenie.

CORNE *d'abondance*, en termes de Poëſie, (*Eſt une corne d'où ſortoient toutes choſes qu'on pouvoit ſouhaiter, par un privilege que Jupiter donna à ſa nourrice, qu'on a feint avoir eſté Amalthée.*) Cornu-copia,æ,f. *Hor.* Rog obfitości, *według Poetow;* Jeſt rog z ktorego wſzyſtko ſzło co ſobie kto mogł życzyć y pragnąć z przywileiu od Jowiſza danego mamce ſwoiey o ktorey powiadano że była koza názwana Amaltea.

(Le vray de cette Fable,eſt qu'il y a un Terroir en Libye, en forme de la corne d'un beuf,fort fertile en vins & en fruits exquis, qui fut donné par le Roy Ammon à ſa fille Amalthée,qu'on a feint avoir eſté Nourrice de Jupiter.) Prawdziwe wyrozumienie tey bayki ieſt,że ſię w Libiy znáyduie kray formę maiący Rogu wołowego, bardzo żyzny w wina y owoce wyborne, ktory Krol Ammon dał corce ſwoiey Amaltei o ktorey baiano że była Mamką Jowiſza.

CORNE en termes de l'Ecriture, (*Honneur, gloire, exaltation.*)Splendor,oris,m. Gloria,æ,f. *Cic.* ROG terminem Piſma Swiętego zacność, ſława, wywyżſzenie ná co.

Moyſe parut avec des cornes, qui eſtoient des rayons de lumiere, lors qu'il deſcendit de la montagne de Sinaï. Moyſes viſus eſt radiis ſolaribus ſplendidus, cum à colloquio divino deſcenderet. Moyżeſz pokazał ſię z rogami ktore były promienie iaſne z ſkroni iego wychodzące,kiedy ſchodził z gory Synai.

ON DIT preſque en ce ſens qu'*Vn homme leve maintenant les cornes, qu'Il commence à montrer les cornes, (quand il revient en honneur, en credit, en autorité,après avoir eſſuyé quelque mauvaiſe fortune.*)Effert caput.*Petr* Extollit caput & ſe erigit.*Cic.* MOWIĄ w tym prawie rozumieniu, że dopiero człowiek rogi pokázuie, że ie poczyna podnoſić po iákim poniżeniu y nieſzczęściu.

CORNE ſe dit en un ſens tout contraire pour (*Marquer quelque honte,*ou *quelque infamie.*)comme *Tout le monde luy fait les cornes,Le montre au doigt.*Digito monſtratur. *Hor* ROG ſię mowi w przeciwnym cale rozumieniu, oznaymuiąc komu obelgę iáką y ochydę *Jako,* Cały świat rogami mu ſię ſtawia, palcem go ſobie pokazuią.

ET C'EST en ce ſens qu'on dit *Planter les cornes à un homme, (quand on le deshonore par un mauvais commerce qu'on a avec ſa femme, & qu'on le fait cocu.*) Figere alicui cornua. Conſueſcere cum aliena muliere. *Plaut.* Y W TYM TO rozumieniu mowią; *rogi komu przyprawić.* Ochydziwſzy go niepoczciwym obcowaniem z żoną iego w ſtanie małżeńſkim, y piegżą go uczyniwſzy.

Il heurte de la corne, donnez vous de garde. Cornu ferit,tu tibi caveto. *Hor.* Biie rogiem, ſtrzeż ſię.

ON DIT d'un Satyrique,(*qui a donné quelque trait piquant à quelqu'un.*)*Il luy a donné un coup de corne.*Maledictis hunc fixit. *Cicer.* MOWIĄ o Statyryku ktory kogo uſzczypliwie piorem ciął, trącił go rogiem.

CORNE DE CERF, (*Sorte d'herbe qui ſe mange en ſalade.*) Coronopus.Cornu cervinum. WRONIA-NOGA ziele ſałaciane do iedzenia, ielenie rogi.

CORNE'E, ſubſt. fœm. (*Tunique de l'œil qui eſt dure & tranſparente comme de la corne.*) Cornea tunica,æ,f. ROGOWA Błonka w oku twarda y przezroczyſta iak rog.

CORNEILLE, ſubſt.f. (*Oiſeau de la couleur du corbeau.*) Cornix.*Cic.* WRONA czarna ptak podobien farbą do kruka

*Petite corneille.*Cornicula.*Hor.* Kawka.

Corneille emmantelée, (eſt celle qui eſt en partie noire, en partie griſe.) Cornix partim atra, partim leucophæa. Wrona proſta naſka częścią czarna częścią iaſna.

ON DIT figurément d'un Auteur, (*qui a fait quelque ouvrage en ramaſſant & en dérobant les penſées des autres.*)*C'eſt la Cornelle d'Eſope,* ou *la Corneille d'Horace, (qui ſe trouva ſans plume,quand les autres oiſeaux eurent repris celles,qu'elle leur avoit derobées pour ſe parer.*) Æſopeia cornix, quæ gloriatur alienis bonis. *Phæd.* MOWIĄ *niewłaśnie:* o Autorze iákim ktory co nápiſał tu y owdzie pochwytawſzy y pozbierawſzy cudze; Własna kawka Ezopowa, álbo ſroka Horacyuſzowa ktora ſię zoſtała goła bez pierza, kiedy inſze ptaki, ſwoie odebrały, ktore u nich była pobrała dla uſtroienia ſię.

CORNE-MUSE, ſubſt.f.(*Inſtrument ruſtique, dont ſe ſervent les Bergers dans leur ſolitude.*)Symphoniacus uter, *genit.*ſymphoniaci utris,maſc. Utriculus,i,m.*Plin.* KOBZA, dudy, inſtrument do grania proſty chłopſki, dutki paſtuſze multanki.

Qui jouë de la Corne-muſe. Utricularius,ii,m. *Suet.* Duda co gra ná dudach na multankach.

CORNER, V.act. (*Sonner du cors à la chaſſe pour rappeller les chiens.*)Cornua ſonare *Hor.* TRĄBIC w rog ná polowaniu ná pſow áby ich zebrać.

CORNER ſe dit par extenſion (*de ce qu'on va dire & rapporter par-tout avec bruit.*) Deblaterare.*Plaut.* TRĄBIC ſię mowi obſzerniey, o tym co kto zámyśla wſzędzie ogłoſić y rozſławić.

ON DIT abſolument que *Les oreilles cornent à quelqu'un.* Tinniunt illi aures. MOWIĄ po proſtu dzwoni, trąbi komu w uſzach, ſzumi.

Les oreilles vous ont bien corné en voſtre abſence, car on a bien parlé de vous. Tibi abſenti tinnierunt aures, plurimus enim de te ſermo fuit. Muſiałoci bardzo dzwonić w uſzach przez ten czas iák cię tu nie było, bo tu bardzo o tobie gadano.

ON DIT encore que *La viande corne, (quand elle commence à ſe corrompre & à ſentir mauvais.*) Caro corrumpitur. MIĘSO ktore ſię záczyna pſować, tęchnąć.

CORNET,ſubſt.m. (*Petit corps de chaſſe.*)Buccina.Cornu. TRĄBKA myśliwſka.

CORNET *à bouquin,(Inſtrument de muſique,qui ſert à ſoûtenir un grand chœur.*) Symphoniacum, *ou* muſicum cornu. TRĄBA wielka muzykantſka do choru.

Qui jouë du cornet à bouquin. Symphoniacus cornicen,m. Trębacz.

CORNET *à jouër aux dez.* Pyrgus. *Hor.* Fritillus. *Sen.* TRĄBKA koſtkowa puſzka, kubek do grania y rzurania koſci rogowy.

CORNET *de papier (à mettre des épices.*) Chartaceus cucullus. TRĄBKA papierowa z papieru zwiniona do ſypania czego.

CORNET *d'écritoire (à mettre de l'encre.*) Scriptorium cornu. KALAMARZ rogowy.

CORNETTE,ſubſt.f. Nocturna calyptra.(*parce qu'on s'en ſert la nuit.*) KORNET nocny,ktorego ná noc zażywaią ſypialne ná głowę y ſtroy.

(Ce mot ſe diſoit autrefois de toute ſorte d'habillement de teſte, & on appelloit *Cornette* de Moines, leur capuchon;*Cornette* d'Avocats & de Docteurs, le Chaperon qu'ils portoient autrefois ſur leur teſte, & qui formoit comme deux petites cornes. Il ne ſe dit plus maintenant en langage ordinaire,que des Coëffes de linge que les Femmes mettent ſur leurs teſtes) To ſłowo przed tym ſię mowiło o wſzelkim ná głowę ubraniu álbo nákryciu, y ták mowiono kornet Mniſki za kaptur,kornet Juryſtowſki y Doktorſki kaptur ktory przedtym brali ná głowę ná formę dwoch rożkow. Teraz zwyczaynie ſię nie

mowi chyba o ſtroiu płociennym ktore białogłowy ná głowę biorą.

CORNETTE en termes de Guerre, (*eſt un eſtendart de la Cavalerie, qui eſt quarré,& qui ſe porté au bout d'une lance.*) Vexillum. PROPORZEC chorągiew znaczek Kawaleryi czworograniaſty iezdnych ná końcu dzidy.

CORNETTE, ſubſt.maſc. (*Celuy qui porte l'eſtendart de la compagnie.*) Vexillarius,ii,m. *Liv.* PROPORNIK Chorąży ten co proporzec chorągwiany noſi.

CORNETTE ſe prend auſſi quelquefois pour (*la compagnie entiere, qui marche ſous la Cornette.*) Turma. *Cic.* Equitum vexilla. CHORĄGIEW ſię też bierze zá całą Kompanią ktora pod chorągwią zoſtaie.

On leve trente cornettes de cavalerie. Triginta equitum vexilla conſcribuntur. Werbuią trzydzieści chorągwi konnych

CORNETTE en termes de marine,(*eſt le pavillon du Chef d'Eſcadre.*) Navale vexillum. *Claud.* PROPORZEC ſtarſzego okrętowego ná morzu bandera.

CORNICHE,ſubſt.f.en Architecture,(*eſt la plus haute partie & le dernier ornement d'une colomne.*)Corona.*Vitr.* KORNEZY Rznięcie *álbo* floryzowanie ugory dane w koło ſłupo w ozdobienie ſłupow od wierzchu

CORNICHON,ſubſt.maſc. (*Petite corne,qui ne commence qu'à pouſſer.*) Corniculum. SĘCZEK, Kiełek rogu dopiero ſię kolącego u bydląt.

CORNICHONS,(*Petits concombres avortez & racornis.*) Tortus cucumis.*Virg.* OGORKI znikłe zaraz iák ſię pokażą

CORNIER,m. CORNIERE,f.adject.(*Qui fait l'angle,*ou *l'encoignure d'un baſtiment.*) Angulatus. Angularis. NAROZNY, Węgielny w budowaniu.

Vne pierre corniere (en Architecture.)Lapis angularis. Kamień węgielny w Architekturze.

CORNIERE, ſubſt.f. (*Jointure de deux pentes d'un toit.*) Angulata compluviorum commiſſura. KOZŁY wiązane w budowaniu dla złączenia obudwu ſtron dachow,

CORNOUAILLE, (*Ville de la Baſſe Bretagne.*)Curioſolitæ,arum,f. plur. *Cæſ.* KORNUAL Miaſto niżſzey Brytaniy.

CORNOUAILLE,(*Comté du Royaume d'Angleterre.*)Cornubia. KORNUAL Hrabſtwo Kroleſtwa Angielſkiego.

CORNOUILLE,ſubſt.f. (*Fruit rouge & acide, qui meurit au mois de Septembre.*Cornum,ni,neut.*Hor.* DERENOWA iagoda, owoc czerwony kwaśny ktory dochodzi w mieſiącu Wrześniu.

CORNOUILLIER, ſubſt.m. (*Arbre qui porte des cornouilles.*)Cornus. *Virg.* DEREN Drzewo dereniowe.

CORNU,maſc.CORNUË,f.(*Qui a des cornes.*) Cornutus. *Var.*Corniger.*Plin.* ROGATY, ROGATA,co ma rogi.

CORNUE,ſubſt.f.en termes de Chymie, (*c'eſt un vaiſſeau de verre, qui a un col recourbé, auquel on joint un recipient qu'on met dans l'eau.*) Cornuta ampulla,æ,fœm. ALEMBIK Chymiſtow z recypientem w wodzie.

CORPORAL,ſubſt.m. terme Eccleſiaſtique, (*C'eſt un linge beny fort propre, ſur lequl on met l'Hoſtie au Sacrifice de la Meſſe.*) Linteum corporale. KORPORAŁ, rąbek poświęcony bardzo czyſty ná ktorym kładą Hoſtyą w Ofierze Mſzy S.

(Mot conſacré en cette ſignification.) Słowo poświęcone w tym rozumieniu.

CORPOREL,m.CORPREOLLE,fœm. adject. (*Qui a un corps.*) Corporeus. Corporatus. *Cic.* Corporalis.*Sen.* CIELESNY do ciała należący ciało maiący.

Poſſeſſion corporelle & réelle. Corporalis poſſeſſio, f. Poſſeſſya rzetelna.

LES PLAISIRS *corporels.* Corporis voluptates, *genit.* corporis voluptatum, f. pl. *Cic.* UCIECHY cielesne, roſkoſzy.

CORPORELLEMENT, adv. (*Réellement, à la maniere des corps.*) Corporum more Reipsâ. Reverâ. abl. RZETELNIE Oſobiście według ciała.

CORPS, ſubſt, m. *on prononce* cors. (*Subſtance ſolide & palpable, compoſée ſuivant les Péripatéticiens de matiere & de forme: ſuivant les Epicuriens d'atomes entrelaſſez; & plus raiſonnablement ſuivant les Philoſophes modernes, d'acide & d'alcalis.*) Corpus, *genit.* corporis, n. *Cic.* CIAŁO Jſtota gruntowna y dotykalna, złożona według Perypatetykow z materyi y formy: á według Epikureyczykow z drobniuchnych Atomow między ſobą ſpoionych, á uważniey według nowotnych Filozofow z Kiſnących, y niekiſnących cząſtek.

(Ce mot ſe dit de l'homme, des animaux, des élemens, &

de tous les eſtres corporels.) To ſłowo ſię mowi o ludziach, zwierzętach, bydlętach, żywiołach, Jſtotach materyalnych.

CORPS, (*A l'égard des animaux, ſe dit de ce qui eſt oppoſé à l'ame.*) Corpus, n. *Cic.* CIAŁO co do zwierząt mowi ſię przeciwko temu co ieſt Duchem.

PETIT CORPS. Corpuſculum.*Cic.* CIAŁKO, małe ciało.

Le ſtature, ou *la taille du corps*, (*qui comprend la longueur, largeur & profondeur.*) Corporis ſtatura. *Cic.* Statura Corporatura Corporatio. *Colum.* Statura wzroſt Oſobiſtość ciała znacząca wſobie wyſokość, ſzerokość grubość albo miąſzczość.

(Ces derniers mots ſe dſeint des hommes & des beſtes.) Mowi ſię o ludziach ſtatura, Oſobiſtość; o bydlętach zaś wielkość, małość, tuſza, roſłość &c.

Devenir corps, (*ſe former en un corps, prendre la conſiſtance d'un corps.*) Corporari. *Plin.* Stać ſię ciałem, obrocić ſię w ciało.

DU CORPS, ou *Qui concerne le corps.* Corporeus Corporalis. CIELESNY należący do ciała.

Les défauts du corps. Vitia corporalia. *Sen.* *Les peſtes du corps.* Peſtes corporeæ. *Cic.* *Les voluptez du corps.* Corporeæ, *ou* corporis voluptates. Niedoſkonałości, ułomności, niedołężności ciała. * Zarazy ciała. * Roſkoſzy ciała.

Qui a un corps, qui eſt corporel. Corporeus. *(*Le contraire eſt* Incorporeus. *Cic.* Incorporalis *Qui n'apoint de corps.*) Cieleſny materyalny co ieſt z ciała. *Przeciwna ieſt, bezcielny co nie ieſt z ciała, co niema ciała.

Qui a un gros corps. Corpulentus, a, um. *Plaut.* Cieliſty ciała ſiła maiący, tyłowity

CORPS MORT, *un Cadavre.* Cadever, eris, neut. *Cic.* TRUP CIAŁO umarłe.

ON DIT qu' *Vn homme n'eſt pas traiſtre à ſon corps*, qu' *Il traitte bien ſon corps*, qu'*Il fait bonne chere*, qu'*Il eſt delicat & ſenſuel.* Curat ſe molliter. Sibi benè facit. *Plaut.* Corpori ſervit. *Terent. Cic.* * (*Au contraire* ON DIT qu' *Vn homme eſt ennemy de ſon corps, lors qu'il l'afflige, le maltraitte & le macére par des jeuſnes & des auſteritez.*) Extenuat corpus jejuniis & pœnis. *Celſ.* MOWIĄ nie ieſt zdraycą ciała ſwego, dogadza ſobie, pieści ciało właſne y delikacko chowa. * Przeciwnie mowią. Jeſt nieprzyiacielem ciała ſwego kiedy go trapi złe ſię obchodzi, maceruie poſtami y oſtrościami.

ON DIT qu'*Vne fille a fait folie de ſon corps*, qu'*Elle n'a pas eſté chaſte* qu'*Elle s'eſt abandonnée.* Corpus ſuum vulgavit. *Plaut.* MOWIĄ o pannie iákiey że ſzalenſtwo uczyniła z ciała ſwego, to ieſt nie dochowała czyſtości wydała ſię ná cieleſność.

Rendre un corps ferme & robuſte par une bonne nourriture. Firmare corpus athletico victu. *Celſ.* * *Rendre un corps plus diſpos, plus alaigre.* Reddere corpus expeditius. *Celſ.* Ciało mocne y krzepkie uczynić proſtym wiktem. * Ciało ſpoſobnieyſze, raźnieyſze uczynić.

Faire corps neuf, (*ſe reſtablir en ſanté après une grande maladie, & avoir jetté toutes les mauvaiſes humeurs.* Renovare corpus. Nowego ciała nabierać, przychodzić do ſiebie po długiey iakiey chorobie wſzyſtkich pozbywſzy złych humorow.

ON DIT du corps, (*parlant de ſes qualitez bonnes*, ou *mauvaiſes.*) *Vn bon corps, Vn corps bien conſtitué, Vne bonne conſtitution de corps.* Benè conſtitutum corpus. *Cic.* *Le contraire eſt* corpus mali habitûs. *Cicer.* *Vn corps mal ſain, Vn corps maleficié.*) MOWIĄ o ciele y iego dobrych álbo złych przymiotach, Ciało dobre, zdrowe, dobrey Konſtytucyi, álbo pomiarkowania. **A przeciwnie* Ciało niezdrowe, ſłabey Konſtytucyi, chorowite.

Vn corps ſans ame, Vn corps mort. Exanime, *ou* exanimum corpus. *Quint.* Ciało bez Duſzy, umarłe nieżywe.

Des corps durs au travil, (*qui ſupportent aiſément le travail.*) Ferentia laborum corpora. *Tacit.* *(*Le contraire*, Intolerantiſſima laborum corpora. *Liv.* *Des corps qui ne peuvent ſupporter le travail.*) Ciało trwałe wytrzymałe tęgie do pracy. * *Przeciwna ieſt* ſłabe niemocne do pracy ciało.

Vn corps uſé, épuiſé. Corpus effœtum. *Ovid.* Exſuccum corpus. *Petr.* * *Vn corps qui a changé de temperament.* Corpus motum à ſtatu. *Cic.* Ciało wyſilone, wyrobione, wyniſzczone. *Ciało odmienionego inſzego temperamentu *álbo* pomiarkowania ktore ſię w temperamencie ſwoim odmieniło.

ON DIT, *Je reponds pour luy corps pour corps.* Præſto me pro illo capitis periculo. MOWIĄ Ręczę za niego Oſobą właſną ſwoią.

S'obliger par corps de repreſenter un criminel. Nexu corporis teneri ſontem repræſentare (*dans le Droit.*) Obligować ſię oſobiście ſtawić Winowaycę pod niebeſpieczeńſtwem Oſoby właſney: termin prawny.

Combattre à corps Collato pede inter ſe dimicare, *ou* præliari. depon. *Liv.* Wręcz ſię ſam a ſam z kim bić potkać ſię z ſobą.

Se jetter à corps perdu ſur quelqu'un. Omni niſu, *ou* impetu corporis in aliquem irruere. *Tacit.* Wſzelką ſiłą ná kogo ſię rzucić,

S'obliger corps & biens. Capite & fortunis cavere, n. *Plin.* Zápiſać ſię ná oſobie ſwoiey y dobrach.

Prendre quelqu'un au corps, (*Se ſaiſir de luy, le mettre priſonnier*) In aliquem manum injicere. act. *Cicer.* Złapać kogo, ſchwytać, dać wſadzić do więzienia.

Décerner une priſe de corps contre quelqu'un. Statuere & decernere comprehenſionem alicujus. Wzdać kogo y ſkazać ná ſchwytanie, ná wolne łapanie y więzienie.

CORPS, (*ſe dit des habits & des armes qui ſervent à couvrir cette partie du corps qui va du coû juſques à la ceinture.*) comme *Vn corps de Pourpoint, Vn corps de cuiraſſe*, (*ſans les armures des bras & des cuiſſes.*) Thorax, acis, m, *Plin.* SUKNIE, odzienie, ſuknia ſtanu, zbroia ná ciało ſamo po ſtan bez ná ramiennikow, y nábiodrkow.

CORPS, (*ſe dit des choſes qui ont plus de force, de conſiſtance, de ſolidité que d'autres qui ne laiſſent pas d'eſtre corporelles.*) comme *Vn vin qui a bien du corps.* Vinum ingentium virium. *Celſ.* (*Le contraire eſt* Vinum nullarum virium. *Cicer.* *Vin qui n'a point de corps.*) **Vne couleur qui a du corps.* Color Diplenus, *ou* ſatur. *Plin.* (*Le contraire eſt* Color evanidus, *ou* lutus color *Plin.*) **Vn drap qui a du corps.* Pannus craſſæ texturæ. (*Le contraire*, Pannus tenuis texturæ. *Vn drap qui n'a point de corps.*) CIAŁO w Francuſkim bierze ſię zá moc tęgość żywość, mięſitość. Jáko, *Wino moc tęgość w ſobie maiące*, á zás przeciwnie: *Wino* ſłabiuchne wolne niemocne. **Kolor albo farba mocna tęga żywa*, á przeciwnie: *Farba ſłaba blada.* Sukno mięſite, *á przeciwnie*: Sukno wietkie ſłabe.

CORPS ſe dit encore (*d'un baſtiment, ſoit qu'il ſoit ſeparé, ou joint.*) * *S'il eſt ſeparé, on dira* ædes. *genit.* ædium, f. plur Domus, ûs, f. *Cicer.* **S'il eſt joint à d'autres baſtimens qui luy ſervent d'ailes, on ſe ſervira d'*Ædium regio. CIAŁO w Francuſkim ſię mowi zá całe domoſtwo iákie álbo zá mieſzkania całe, zá pałac cały w ſobie álbo w budowaniach czyli złączonych czyli oddzielonych od ſiebie. *Jeżeli ieſt z oſobna ſam w ſobie to mowią Pałac álbo Dwor &c. Sam w ſobie. *Jeżeli zaś ieſt złączony z drugiem; iako po bokach iego ſą niby ſkrzydła to mowią ſkrzydła Pałacu, Dworu &c. álbo boki, ſtrony.

Vne maiſon qui a trois corps de logis. Domus tribus membris, *ou* regionibus diſtincta. Dom we trzy części ſławiany to ieſt ſam w ſobie y z bokow dwa ſkrzydła ſtykaiące ſię z ſobą maiący.

CORPS ſignifie (*Nombre de perſonnes, qui forment une compagnie, une aſſemblée.*) Corpus, n. Ordo, *genit.* ordinis, m. *Cic.* CIAŁO także w Francuſkim znáczy pewną liczbę oſob czyniących zgromadzenie iakie álbo kompanią, lub pewnego ſtanu ludzi zebranie całe w ſobie.

Le corps des Sénateurs. Senatorius ordo. Senatorum ordo. **Le corps de la Nobleſſe.* Nobilium ordo. *Cicer.* **Le corps de l'Vniverſité.* Univerſitas ordo. Senat cały w ſobie. *Szlachecki álbo Rycerſki ſtan cały w ſobie, Szlachta wſzyſtka. *Akademia cała w ſobie.

Le Senat en corps. Senatus univerſus. *Cic.* Senat wſzyſtek zebrany razem.

Ceux-cy touchez de cét affront s'en vinrent plaindre à Céſar en corps. Hi ills rebus permoti univerſi Cæſarem adierunt, palàmque ſunt queſti. *Cæſ.* Ci urażeni tą obelgą wſzyſcy wraz pośli ſię uſkarżyć o to przed Ceſarzem.

Retrancher quelqu'un du corps du Sénat. Senatorum ordine movere. *Plin.* Odſądzić kogo od Senatu.

Les corps de l'Eſtat. Regni ordines. **Le corps du Clergé.* Cleri ordo. Rzeczpoſpolita ſtany Koronne álbo Páńſtwa iákiego. *Stan Duchowny, Duchowieńſtwo całe w ſobie.

Ceux qui deſcendoient des Sabins vouloient qu'on creaſt un Roy de leur corps. Oriundi ab Sabinis, ſui corporis Regem creari volebant. *Liv.* Ci co ſzli z Sabinow chcieli z ſiebie z ſwego rodu álbo ſtanu mieć Krola.

CORPS en termes de Guere, (*Vne aſſemblée de pluſieurs ſoldats, qui marchent enſemble ſous un Chef.*) Exercitus, ûs, Acies.

Acies. *Cic. Plaut.* TERMINEM Woyſkowym znaczy zebranie iákie Zołnierzy zoſtaiących pod iednymżeś wodzem *Korpus.*

Vn Corps d'Infanterie. Peditum agmen Pedeſter exercitus, Peditatus, ûs. *Plaut. Tacit.* **Vn corps de Cavalerie.* Equitatus, ûs. *Cic.* Piechota wſzyſtka w ſobie, *Jnfanteryi Korpus* * Kawalerya iazda, *Korpus* iezdnych álbo *Kawaleryi.*

LE CORPS *de bataille.* Media acies, f. * *Corps de reſerve.* Subſidium, *Cæſ.* Legiones ſubſidiariæ, f. plur. *Cæſ. Liv.* WOYSKO ſamo wpoſrodku ná czele będące. Czoło. *Woyſko ná odwodzie od przypadku álbo potrzeby, *Korpus rozerwy.*

Ils diviſerent leurs troupes en deux corps. Bifariam diviſerunt copias. *Liv.* Rozdzielili Woyſka ſwoie ná dwoie.

Il en voya le lendemain la cavalerie & l'infanterie diviſée en trois corps. Tripartitò equites, peditesque miſit. *Cæſ.* Poſłał ná zajutrz Jazdę y piechotę ná troie rozdzieliwſzy.

De vieux corps. Legiones veteranæ, narum. *Tacit.* Stary zołnierz, ſtare Woyſka dawne zaſłużone doświadczone. Dawne zaciągi.

S'il y a guerre, j'auray la conduite de quelque corps d'armée. Sin erit bellum, video me certis legionibus præfuturum. *Cic.* Jeżeli będzie woyna będę miał pod ſobą Część iáką woyſka.

CORPS *de garde.* Excubiæ, arum, f. pl. *Cic.* Excubitores, orum, m. pl. *Cæſ.* WARTY ſtraż.

Ils paſſerent juſques au corps de garde le plus proche des retranchemens. In ſtationem pro vallo locatam evecti ſunt. *Liv.* Przeſzli aż do wart po pod ſamemi ſzancami.

GARDES *du Corps.* Latrones regii *Plaut.* WARTA przy boku Krolewſkim, ſtraż Oſoby Pańſkiey warta Krolewſka.

CORPS ſe dit auſſi (*de pluſieurs ouvrages de meſme nature, qui ont eſté recueillis, joints & reliez enſemble.*) Corpus. neut. *Cicer.* TOZ ſię w Francuſkim mowi o zebraniu w iedno rożnych piſm do tegoż náleżących y wraz oprawnych.

Réduire en un corps parfait & accomplt quelque ſcience. Alicujus diſciplinæ corpus ad perfectam ordinationem perducere. *Vitr.* Zebrać doſkonale w iedno porządne ułożenie całą iaką naukę.

Calliſthene a fait un corps ſeparé de la guerre de Troye, de la ſuite de ſes autres hiſtoires. Caliſthenes Troicum bellum à perpetuis ſuis hiſtoriis ſeparavit. *Cicer.* Kaliſtenes oſobne zebranie napiſał o woynie Troiańſkich, oſobno od inſzych hiſtoryi ſwoiey.

On pourra faire un petit corps d'hiſtoire de la conjuration, qu'on pourra conduire juſques à mon retour d'exil. A principio conjurationis uſque ad reditum noſtrum, modicum quoddam corpus confici poterit. *Cic.* Można będzie uczynić małe iákie zebranie hiſtoryi o ſprzyſiężeniu ſię, prowadząc ią aż do mego powrotu z wygnania.

Si vous eſtes dans le ſentiment de détacher du corps de voſtre hiſtoire cette partie de mes aventures, vous me ferez plaiſir. Si in hac ſententiâ fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis, ſecernas hanc partem eventorum meorum, benè mecum egeris. *Cic.* Jeżeli zechceſz od inſzych wſzyſtkich piſm twoich odłączyć tę część moich przypadkow y co ſię mnie w nich tycze bardzo mi wielką łaſkę uczyniſz.

Faire un corps de pluſieurs matieres differentes. In ſpeciem unius corporis res diverſiſſimas colligere. *Quint.* Zebrać w iedno rożne materye.

Le corps d'un diſcours. Orationis contextus, ûs, maſc. *Cicer.* Treść mowy iakiey.

LE CORPS CANONIQUE, (*Recueil des Canons de l'Egliſe fait par Gracien.*) Corpus juris canonici. **Le Corps du Droit Civil* (*eſt compoſé du Digeſte, du Code & des Inſtitutes.*) Corpus civile. Corpus juris civilis. ZEBRANIE Prawa Duchownego, zebranie uſtaw Kościelnych uczynione przez Gracyana. *Zebranie Prawa świeckiego ieſt złożone z kſiąg názwanych; Digeſtum Kodex, y Inſtytucye.

ON DIT figurément, *Voir ce qu'un homme a dans le corps*, pour dire, *Taſcher à découvrir ſes ſentimens, luy taſter le pous.* Expiſcari ſenſus alicujus. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Obaczyć co ſię u kogo w ciele iego dzieie, co ſię w nim dzieie dochodzić ma co w myśli, pomacać mu pulſow.

ON DIT adverbialement, *Prendre un homme à faux de corps*, ou *au faux du corps.* Medium aliquem complecti. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem tknąć kogo álbo trafić go w ſłabiznę.

CORPULENCE, ſubſt. f. *on prononce* corpulance (*Le volume du corps, ſa groſſeur, ſa largeur, ſa hauteur.*) Corpulentia. Corporatura, æ, f. *Plin. Colum.* Corporatio, onis, f. *Col.* WZROST ciała miąſzſzość, grubość, ſzerokość, zſiadłość, wyſokość.

CORPUSCULE, ſubſt. m. (*Atome, petit corps*, ou *petite partie du corps.*) Corpuſculum, li, n. *Cic.* PROSZEK drobniuchna rzecz, atom.

CORRECT, m. CORRECTE, f. adject. (*Où il n'y a point de faute.*) Correctus. Emendatus. Caſtigatus. Expurgatus, a, um. *Cic. Hor.* *(*Le contraire eſt* Mendoſus. *Plin.* POPRAWNY gdzie myłki niemaſz. **Przeciwna ieſt*: Pełen omyłek.

CORRECTEMENT, adv. (*D'une maniere correcte.*) Emendatè. adv, *Cic.* POPRAWNIE, bez omyłkow.

CORRECTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui corrige.*) Corrector. Caſtigator. Emendator. *Cic.* TEN co poprawuie, poprawiacz.

CORRECTEUR *des Comptes*, (*Officier de la Chambre des Comptes qui corrige les comptes des Traittans & des gens d'affaires.*) Emendator rationum regiarum, m. PISARZ Skarbowy co regeſtra ſkarbowe czyſto y z omyłkow poprawne trzyma

CORRECTEUR *d'Imprimerie*, (*qui corrige les fautes que font les Imprimeurs qui ſont à la caſſe.*) Corrector typographicus, m. POPRAWIACZ rzeczy z druku wychodzących co do omyłek drukarſkich.

CORRECTIF, ſubſt. maſc. (*Ce qui ſert à corriger & à temperer les qualitez trop violentes ou mauvaiſes des remedes.*) Temperamentum Temperatio Temperatura. *Plin.* USMIERZAIĄCY co poprawuie y miarkuie właſności zbyt gwałtowne álbo złe iákich lekarſtw.

Le vin eſt le correctif de ce remede. Iſtud remedium vino temperatur. Wino uśmierzaiące ieſt to lekarſtwo.

CORRECTIF, (*dont on uſe quand on dit quelque choſe de trop rude & de trop libre.*) comme *Ce mot ne ſe peut dire civilement ſans correctif.* Hæc vox uſurpari non poteſt, niſi præfato honore. Z OGRODKĄ, ogrodka, zá uczciwością kiedy kto muſi co wymowić przykrego y oſtrego álbo mniey przyſtoynego: iáko, to ſłowo wymowić ſię nie da bez ogrodki, álbo to chyba z ogrodką wyrazić nie podobna.

CORRECTION, ſubſt. f. (*L'action de corriger.*) Correctio. Emendatio. Reprehenſio, onis, f. *Cic.* POPRAWIANIE ſtrofowanie.

CORRECTION, (*Le chaſtiment ſoit de paroles*, ou *autrement.*) Animadverſio & caſtigatio, onis, f. *Cic.* KARCZENIE ſkaranie ſłowy álbo inſzym ſpoſobem.

Faire correction à quelqu'un ſur ſa pareſſe. Caſtigare, *ou* increpare alicujus ſegnitiem. Strofować kogo karczyć go o leniſtwo w czym.

Mettre quelqu'un à la correction. Caſtigandum aliquem tradere. ODDAC kogo ná mieyſce poprawy, ná korrekcyą.

ON DIT adverbialement, SAUF CORRECTION, *Sauf le reſpect que je vous dois*, (*maniere de parler civile dont on ſe ſert, lors qu'on eſt obligé de dire quelque choſe de choquant, de trop dur & de trop libre devant des perſonnes à qui on doit du reſpect.*) Honos ſit auribus. *Salvo tuo honore. Præfato honore. Bonâ tuâ veniâ. abl. *Cicer. Ter.* MOWIĄ przyſłowiem *zá pozwoleniem, zá przeproſzeniem, nieubliżaiąc powinnego reſpektu ktory należy*, albo *ktorym powinien*, Terminy ludzkości ktorych záżywaią kiedy co kto muſi wymowić urazliwego, przykrego, álbo beſpiecznieyſzego przed oſobami poważnemi y zacnemi.

CORRESPONDANCE, ſubſt. f. (*Accord entre deux perſonnes, convenance entre deux choſes.*) Conſenſus, ûs, m. Conſenſio, onis, f. *Cicer.* STOSOWANIE ſię iednego do drugiego.

CORRESPONDANCE, (*Societé de négoce entre pluſieurs perſonnes, qui demeurent en divers lieux.*) Inter abſentes mutua negotiorum ratio & procuratio. KORRESPONDENCYA znoſzenie ſię w ſprawach oſob rożnych daleko od ſiebie w rożnych mieyſcach zoſtaiących.

CORRESPONDANT, ſubſt. m. Abſentis negotiorum procurator, oris, m. **Il eſt mon correſpondant.* Is procurat mea negotia. *Cic.* KORRESPONDENT. *On ieſt moim korreſpondentem.

CORRESPONDRE, V. neut. (*Avoir relation & commerce avec quelqu'un qui eſt éloigné*, ou *abſent.*) Alicujus abſentis procurare negotia, act. *Cicer.* KORRESPONDOWAC znoſić ſię z kim nieprzytomnym przez liſty.

CORRESPONDRE, (*Répondre reciproquement & d'un meſme eſprit & volonté, à l'affection qu'on nous porte.*) Alicui in amore reſpondere. KORRESPONDOWAC wzaiemnie umyſłem y chęcią przyiaźni ktorą kto ma do nas.

Pleût à Dieu que vous puſſiez correſpondre à l'amitié que j'ay

j'ay pour vous. Utinam mihi amore, *ou* in amore responderes. *Cic.* Day Boże abyś mogł korrespondować moiey przyiaźni ku tobie.

Je ne croy pas pouvoir correspondre à de si grands bienfaits, que par un souvenir éternel. Tantis tuis officiis non videor mihi respondere posse, nisi memoriâ teneam. *Cic.* NIE rozumiem ábym mogł kiedy korrespondować inaczey tak wielkim Dobrodzieystwom chyba wieczną y ustawiczną pamięcią.

La fortune a correspondu à mes vœux en vostre faveur. Tuis in rebus meis optatis fortuna respondit. *Cic.* Szczęście z moim zgodziło się ku tobie sprzyianiem.

Vostre vertu ne correspond point à l'opinion qu'on en avoit conceuë. Tua virtus opinioni hominum respondet. *Cicer.* Nie korresponduie cnota twoia, tey ktorą o tobie miano nadziei, *álbo* opiniy.

CORRESPONDRE, (*Se rapporter, estre semblable.*) Respondere: *comme* CORRESPONDRE *à la noblesse de ses Ancestres.* Nobilitati Majorum respondere. *Quint.* KORRESPONDOWAC być podobnym rownać się stosować się; iáko: Korrespondować życiem zácności przodkow swoich.

Le reste correspond, ou *se rapport aux paroles de vôtre mere.* Dictis respondent cætera matris. *Virg.* Reszta stosuie się do słow matki twoiey.

La quatriéme corde correspond. ou *se rapporte à la septiéme.* Quarta chorda ad septimam respondet. *Var.* Czwarta strona korresponduie z siodmą z nią się zgadza.

CORRESPONDRE signifie encore *Aboutir.* **Il y a six allées dans ce bois qui se correspondent.* Sex ambulationes in hac silvâ se invicem prospectant. KORRESPONDOWAC znaczy ieszcze schodzić się z sobą.* Jest sześć drog, álbo ulic w tym lesie ktore się z sobą schodzą.

CORRIDOR, subst. masc. (*Chemin couvert dans une place fortifiée, qui est sur le bord du fossé en dehors, qui fait tout le tour des fortifications de la place.*) Via propter fossam terreo aggere tecta. ULICA álbo droga kryta pod Fortecą od brzega pod wałami zewnątrz dana do koła całey fortecy.

CORRIDOR, est aussi (*Vne longue allée dans un bastiment, qui conduit à plusieurs chambres dégagées l'une de l'autre.*) Ad multa conclavia usus pervius. KURRYTARZ długa sień w budowaniu iákim prowadząca do kilku izb osobnych iedna od drugiey.

CORRIGE', m. CORRIGE'E, f. Part. pass. Emendatus. Correctus. POPRAWNY, POPRAWNA, poprawiony.

CORRIGER, V. act. (*Réformer une chose défectueuse.*) Corrigere. Emendare. Castigare. *Cic. Ter.* POPRAWIAC rzecz iáką niedoskonałą.

Corriger quelqu'un & le rendre meilleur. Corrigere aliquem ad frugem. *Plaut.* Poprawić kogo lepszym go uczynić do poprawy go przywieść.

Se corriger. Ad bonam frugem se recipere. *Cicer.* Poprawić siebie samego, poprawić się.

Corriger un ouvrage, (*en oster les fautes.*) Repurgare opus, Emendare vitia, *ou* errata alicujus. *Plin.* Castigare opus. *Horat.* Poprawiać roboty iákiey co w niey niedoskonałego poprawuiąc

Il a beaucoup corrigé sa maniere d'écrire, ou *Il s'est beaucoup corrigé dans sa maniere d'ecrire.* Longè se castigavit in suâ scribendi ratione, se ipse correxit. Bardzo się poprawił w pisaniu, dużo poprawił sposobu pisania swego.

Quand quelqu'un lit un ouvrage à un véritble ami, il luy doit dire franchement, Corrigez cela & cela; que si on aime à soûtenir ses fautes, il faut s'épargner une peine inutile. Quando quis recitat opus amico, dicat illi sincerè, Corrige hoc & hoc; si defendere delictum malit, non ampliùs operam sumat inanem. *Hor.* Kiedy kto czyta pisma swoie prawdziwemu iakiemu przyiacielowi trzeba mu szczerze mowić popraw to á to, ále kiedy kto lubi ochraniać błędy y omyłki swoie, ná ten czas nie trzeba sobie tey nie potrzeby pracy zádawać.

CORRIGER, (*Punir, chastier.*) Castigare. Punire. POPRAWIAC karczyć strofować karać.

CORRIGIBLE, adiect. m. & f. (*Qui se peut corriger.*) Castigabilis. *Plaut.* Emendandus. KARNY o ktorym nadzieia że się poprawi.

CORRIVAL, subst. masc. vieux mot, qui signifioit originairement, (*Celuy qui tiroit de l'eau d'une mesme source qu'un autre.*) Depuis on l'a dit de (*ceux qui ont les mesmes prétentions de gloire & d'amour.*) Corrivalis, is, m. *Quint.* TO słowo zdawna w francuskim znaczyło tego co z drugim z iednego mieysca wodę bierał. Ale potym go wzięto znacząc tych

co do iedneyże rzeczy pretenduią ták co do sławy iáko y w kochaniu.

CORROBORATIF, m. CORROBORATIVE, f. adiect. terme de Medecine. (*Qui fortifie.*) Corroborans. UMACNIAIĄCY utwierdzaiący termin w francuskim lekarski.

CORROBORER. V. act. terme de Medecine. (*Fortifier.*) Corroborare. *Plin.* UMACNIAC utwierdzać pokrzepiać termin francuski lekarski.

CORRODER, V. act. terme de Medecine. (*Ronger petit à petit.*) Corrodere. *Cic.* GRYSC potroszę y powoli termin w francuskim lekarski wygryzać.

CORROMPRE, V. act. (*Altérer la nature d'une chose en l'empirant.*) Corrumpere, Vitiare, Depravare. *Cic.* PSOWAC naruszyć przyrodzenie iakiey rzeczy gorszą ią czyniąc Zepsować, skazić.

Vne eau renfermée se corrompt aisément. Aqua conclusa facilè corrumpitur. *Cic.* Woda zamknięta łatwo się psuie.

Les fruits se corrompent & se gastent, lors qu'ils ne sont plus à l'arbre. Ægrotant fructus & poma ipsa per sese sine arbore. *Plin.* Owoce się łatwo psuią kiedy iuż nie są ná drzewie, kiedy są oberwane, zebrane będąc z drzewa.

CORROMPRE, (*Vitier. dépraver, déregler.*) Corrumpere. Vitiare. Depravare. act. acc. Pravis moribus aliquem inficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) act. *Cic.* ZEPSOWAC Kogo zgorszyć go, nauczyć go y wprawić w co złego.

Corrompre quelqu'un, & de bon le rendre mauvais. Corrumpere aliquem ex optimo. *Plaut.* *Corrompre son esprit, ses mœurs* Animum & mimores corrumpere, *ou* depravare. *Cicer.* Zepsować kogo z dobrego złym go y ladaco uczynić. *Umysł swoy zárazić czym, obyczaie swoie w złe odmienić, mieć zepsowany umysł, obyczaie.

Les mœurs se corrompent de jour en jour, & on ne sçauroit plus distinguer les vrais d'avec les faux amis. Mores deteriores increbrescunt, nec qui amici, qui infideles sint pernoscas. *Plaut.* Mores in pejus ruunt quotidie, nec *&c.* Psuią się obyczaie codziennie, y iuż rozeznać niemożna prawdziwych od fałszywych y zmyślonych przyiacioł.

Il s'est fait une occupation de sa paresse; & s'est laissé corrompre à ses prosperitez. Nugari cœpit, & æquâ fortunâ in vitium lapsus est. Zabawkę sobie czyni z gnuśności swoiey, y szczęście iego go psuie.

CORROMPRE *une fille.* Virgini illudere. *Tacit.* Virgini pudorem extorquere. *Petr.* ZGWAŁCIC pannę ochydzić ią zesromocić, wstydu ią pozbawić, zwieść ią.

Nostre siecle fécond en crimes a corrumpu les mariages. Fecunda culpæ secula inquinarunt nuptias. *Tacit.* Wiek nasz obfity w niecnoty iuż y małżeństwa pogwałcił, pokaził.

Tascher de corrompre une fille Attentare pudicitiam puellæ. *Vlp.* Następować ná poczciwość panienki iákiey, kusić się áby ią zwieść, wstydu pozbawić.

Corrompre un juge par argent. Judicem largitione, pecuniâ, pretio corrumpere. Judicis fidem pretio labefactare. *Cic.* **Tascher de corrompre sa fidelité.* Attentare fidem alicujus. *Cic.* **Tascher de corrompre quelqu'un par argent.* Pecuniâ aliquem oppugnare. *Cic.* Przedarować przekupić sędziego pieniędzmi. *Starać się wierność czyią przepłacić. *Starać się przekupić kogo.

Se laisser aisement corrompre par argent. Pretio habere addictam fidem. *Cic.* Dać się łatwo przekupić dać się uiąć pieniędzmi.

Juge qui se laisse corrompre. Judex nummarius. *Cic.* Sędzia skrzynkowy, podarunkowy, przedayny. Sędzia co się daie przekupić pieniędzmi.

CORROMPU, m. CORROMPUë, f. adiect. (*Vitié gasté.*) Corruptus. Vitiatus. Depravatus. ZEPSOWANY, ZEPSOWANA, skażony zgwałcony.

Vn sang corrompu. Sanguis corruptus, *ou* vitiosus. *Cels.* *(*Le contraire est* Sanguis integer. *Cels.* *Vn sang qui n'est point corrompu.*) **Vn air corrompu.* Aer vitiatus. Corruptus. Krew zepsowana. *przeciwna iest krew zdrowa nie zepsowana. *Powietrze zepsowane, zarażone.

CORROMPU en sens Moral, (*Déreglé.*) Corruptus. Vitiatus. Depravatus. ZEPSOWANY w rozumieniu co do obyczaiow zły nierządny nie porządny.

Des mœurs corrompuës. Mores corrupti, depravatique. *Cic.* **Vne fille corrompuë.* Vitiata, *ou* corrupta virgo. *Cic.* Obyczaie zepsowane złe ladaiakie. *Panna zgwałcona skażona.

Ce passage de Ciceron est corrompu, alteré, gasté. Corruptus, *ou* depravatus est hoc in loco Cicero. To mieysce ten text Cycerona

iest odmieniony zle wypisany popsowany.

CORROSIF, m. CORROSIVE, f. adiect. (*Qui ronge, qui déchire.* Rodens. *Cels.* **Vn medicament corrosif.* Rodens medicamentum, n. *Cels.* GRYZĄCY, szkodliwy. *Gryzące szczypiące lekarstwo.

CORROSION, subst. f. (*Action de ce qui corrode.*) Rosio, GRYZIENIE.

(Termes de Medecine.) Terminy lekarskie.

CORRUPTEUR, subst. m. (*Celuy qui corrompt les autres.*) Corruptor. *Cic.* PSOTNIK, Psotliwy ten co psuie drugich.

CORRUPTIBILITE', subst. f. (*Qualité des corps, qui leur donne des principes de corruption.*) Corruptionis principia. SKAZYTELNOSC przymiot ciał dla ktorego są podległe zepsowaniu.

CORRUPTIBLE, aject. m. & f. (*Qui se peut corrompre.*) Corruptioni obnoxius. SKAZYTELNY, słaby skazie podległy y zepsowaniu.

CORRUPTION, subst. f. (*Action par lequelle une chose se corrompt.*) Corruptio. *Cicer.* SKAZYTELNOSC Skazenie zepsowanie przez ktore się co psuie.

CORRUPTION, (*Ordures, matieres corrompuës.*) Sordes Res corruptæ. ZBUTWIAŁOSC zgnilizna zepsowanie gnoy plugastwo.

Il y a des animaux qui ne vivent que de corruption. Pleraque animalia corruptis rebus vivunt. Są tákie zwierzęta co nieżyią tylko zgnilizną.

CORRUPTRICE, subst. f. (*Celle qui corrompt.*) Corruptrix, icis, f. *Cic.* PSOTNICA psotliwa ta co psuie.

CORSAGE, subst. m. terme populaire, qui signifie (*la taille d'une personne.*) Corporatura *Colum.* Statura. *Plin.* OSOBISTOSC osoba wzrost Uroda osoby całey składnośc składciała.

Qui a un beau corsage, qui a un corps bien taillé, ni trop gros, in trop maigre. Quadratus, a, um. *Cels.* Qui commodâ est staturâ neque gracili, neque obesâ. Co ma piękną w sobie składność, piękny skład ciała áni otyły áni zbyt chudy.

CORSAIRE, subst. m. *Pirate, escumeur de mer, celuy qui court les mers avec un vaisseau armé, sans aucune commission, pour voler les Marchands.*) Pirata Prædo maritimus. *Cic.* ROZBOYNIK Morski ktory po morzu plądruie y okręty kupieckie nápada y rabuie.

Faire le métier de corsaire. Piraticam facere. *Cic.* Rozboiem rabunkiem po morzu się bawić.

DE CORSAIRE. Piraticus, a, um. ROZBOYNICZY.

ON APPELLE figurement CORSAIRES, (*ceux qui vendent trop cher leurs marchandises,* ou *qui exigent de plus grands droits qu'il ne leur est deu, qui rançonnent ceux qui sont obligez de passer leurs mains.*) Asper exactor. *Quint.* NAZYWAIĄ niewłaśnie rozboynikami tych co nazbyt drogo przedaią towary swoie, álbo zdzieraią y wyciągaią cła nad powinność. Ktorzy się opłacać y okupować każą tym co koło nich przeieżdzaią.

CORSE, (*Isle de la mer méditerranée.*) Corsica, cæ, f. *Plin.* KORSYKA. Wyspa Morza srzodziemniego.

LES CORSES, ou *les habitans de l'Isle de Corse.* Corsi, orum, m. plur. *Plin.* KORSOWIE Korsykani obywatele wyspy Korsyki.

Qui concerne les Corses. Corsicus, a, um. *Plin.* Korsykański

CORSELET, subst. m. (*Cuirasse.*) Lorica, cæ, f. Thorax, acis, m. *Plin.* PANCERZ.

CORSET, subst. m. (*Petit corps sans manche à l'usage des femmes.*) Thorax. *Plin.* KAFTANIK, Korset bez rękawow iáko białogłowy zażywaią.

CORTEGE, subst m. (*Compagnie qu'on fait à quelque Prince, qu'on accompagne par honneur.*) Honorificus comitatus. KONWOY Komitywa Jazda dlá assystencyi y poważnego prowadzenia Pana iakiego. Wiazd.

CORTONE, (*Ville de Toscane.*) Cortona. KORTONA Miasto Florencyi.

CORVE'E, *ou* COURVE'E, subst. f. (*Redevance corporelle qu'on doit à un Segigneur pour quelque droit,* ou *héritage qu'on tient de luy.*) Operarum præbitio. POWINNOSC ktorą kto z osoby swoiey powinien Pánu z Dziedzicznych dobr Jego. Maństwo podatek, wysługa, pańszczyzna.

ON DIT proverbialement, *C'est une corvée pour moy que de l'aller voir.* Hunc convenire, mihi est labor operosus ac molestus. MOWIĄ przysłowiem Cięszka to ná mnie pańszczyzna álbo powinność bywać u niego.

CORYPHE'E, subst. m. (*Le premier, le chef d'un corps, ou de quelque secte.*) Coryphæus, Coryphæi, masc. *Cicer* HERSZT pryncypał przywodźca, głowa Kompanii iákiey. álbo sekty. Ten ktory Rey wodzi kędy wczym, álbo między pewnemi iákiemi osobami.

Estant à Athenes j'allois écouter Zenon, que nostre ami Philon appelloit le Coryphée des Epicuriens. Zenonem quem Philo noster Coryphæum appellare Epicureorum solebat; cùm Athenis essem, audiebam frequenter. *Cic.* Będąc w Atenach chodziłem słuchać Zenona, o ktorym przyiaciel nász Filo powiadał że Rey wodził między Epikureyczykami.

COSAQUES, (*Peuples de la basse Volinie en Pologne, qui habitent vers l'embouchure du Borysthene, & sur le bord de la mer noire.*) Cosaci, orum, masc. plur. KOZACY Narod ná ukrainie mięszkaiący po nad Dniestrem y morzem Czarnym.

COSMOGRAPHE, subst. m. (*Qui enseigne la structure du Monde.*) Qui mundum describit. Cosmographus, phi, masc. TEN uczy nauki Opisania y położenia roznych stron świata *Kosmograf.*

(Ce dernier mot ne se trouve ni en Latin, ni en Grec, non plus que *Cosmographia.*) Te ostatnie słowo to iest *Cosmographus* áni włacinskim áni w greckim się nieznayduie, iáko też y to *Kosmografia.*

COSMOGRAPHIE, subst. f. (*Science qui enseigne la description du Monde.*) Mundi descriptio, onis, fœm. KOSMOGRAFIA Nauka opisania Swiata.

COSMOGRAPHIQUE. adiect. m. & f. (*Qui concerne la Cosmographie.*) Ad Mundi descriptionem pertinens, entis omn. gen. Cosmographicus, a, um. KOSMOGRAFICKI należący do kosmografii náuki opisania świata.

COSSE, *ou* COSSAS, subst. m. (*Gousse qui enveloppe les pois, les féves & les autres légumes.*) Siliqua, quæ, f. *Plin.* STRĄK Łupina łuskwa w ktorey groch, bob &c. się zamyka.

COSSON, subst. m. (*Charençon, calendre, ver qui gaste les bleds.*) Curculio, onis, m. *Var.* ROBAK w życie, co żyto toczy y psuie.

Se COSSER, V. n. (*en parlant des agneaux & des moutons qui se heurtent du front en se battant l'un contre l'autre.*) Coniscare. Cornibus in se invicem arietare. n. *Cicer.* TRYKAC się rogami igrać iáko czynią Barani bodąc się rożkami między sobą.

COSSU, m. COSSUë, f. (*parlant des legumes qui ont bien de cosses.*) Siliquis abundans. STRĄCZYSTY mowiąc o grochu &c. co wiele strączkow ma w sobie.

ON DIT populairement, (*parlant d'un homme qui est fort riche.*) *Il est bien cossu.* Benè peculiatus, *ou* nummatus est. *Plaut.* MOWIĄ potocznie w Francuskim o człowieku bardzo pieniężnym, Bardzo iest strączysty.

COSTE, *on prononce* CôTE. subst. f. terme d'Anatomie, (*Os long & menu qui forme les parois de l'estomac,* &c.) Costa, æ, f. *Cels.* KOSC piersiowa.

Qui a des costes. Costatus, a, um. *Var.* Kościsty.

COSTES, ou *le rivage de la mer.* Litus. Ora maritima, æ, f. *Cic. Plin.* BRZEG, ląd morski álbo rzeki iákiey, Strony kray.

Nous sommes arrivez sur vos costes Vestris adnavimus oris. *Virg.* Przypłynęliśmy ná brzeg wasz, w wasze strony.

ON DIT, *Vn bastiment à demie côte, qui est sur le penchant d'une montagne.* Ædes in declivi positæ. BUDOWANIE ukośnie dane ktore iest spadzisto dane ná gorze iákiey:

COSTE', *on prononce* CôTE', subst. m. (*Partie du corps humain qui est sous les bras depuis les hanches jusques aux épaules.*) Latus. *Cic.* BOK boki część ciała ludzkiego pod ramionami od lędźwi aż do łopatek.

DE COSTE'. Lateralis & hoc laterale, adiect. *genit.* is. *Mal de costé.* Lateris dolor. Lateralis dolor, oris, masc. *Cic.* BOKOWY, od bokow, poboczny, Bolenie bokow.

Il luy prit un mal de costé en parlant. Latus ei dicenti condoluit. *Cicer.* Bokow bolenie go nápadło podczas mowy, w mowieniu, w gadaniu.

Il tomba de son cheval & se blessa fort le costé. Ex equo cecidit, & latus offendit vehementer. *Cic.* **Crassus mourut d'un mal de costé.* Crassus lateris dolore consumtus est. *Cic.* Spadł z końia y bardzo sobie bok stłukł. * Krassus umarł ná bokow bolenie.

COSTE', (*se dit par relation au corps humain, de tout ce qui est à droit & à gauche.*) Latus, neut. *Cic.* BOK się mowi względem ciała ludzkiego, o wszystkim co iest ná prawey álbo lewey stronie.

Marcher à costé d'une personne, ou *coste à coste de luy.* Alicujus lateri adhærere. *Liv.* Chodzić o bok z kim álbo bok o bok z nim iść.

Il est toûjours à mes costés, Il ne me quitte point. A me, *ou* à latere meo nunquam discedit. *Cic.* Tuż zawsze przy mnie iest, nigdy mię nieodstąpi, przy boku moim zawsze iest.

Marcher les mains sur les costez, ou *aux costez.* Subnixis alis se inferre. Chodzić wziąwszy się pod boki hardo z fantazyą.

Il tenoit ses costez de rire, ou *à force de rire.* Risu dissolvebat ilia. *Petro.* Trzymał się zá boki od śmiechu.

DE COSTE', (*Obliquement.*) Obliquè, adv. *Cic.* Z BOKU z strony nieprosto ukośnie.

COSTE' signifie *Un certain lieu qu'on désigne par relation aux costez du corps humain.* Latus, neut. *Cic.* *Les costez d'une Isle.* Latera insulæ. *Cic.* BOK znaczy pewne mieysce względem ciała ludzkiego, *Jako boki, strony, brzegi Wyspy.

Je voyois bien que nous ne devions pas prendre ce costé-là acause d'Antoine. Intelligebam non esse nobis illas partes tenendas propter Antonium. *Cicer.* Widziałem dobrze że nie w tę stronę, *nie na ten bok* nám się brać trzeba było Dla Antoniusza.

DU COSTE' (*à la question* unde *se rend aussi par les prépositions* à *ou* ab.) *Du costé de l'Orient.* Ab Oriente. *Cicer.* *Du costé gauche.* De parte sinistrâ. *Plin.* *On accourt de tous les costez pour esteindre cét incendie.* Concurritur undique ad commune incendium restiguendum *Cicer.* Z, od, na pytanie skąd, od wschodu od wschodniey strony. *Zlewey strony. *Biegną zewszystkich stron áby ten ogień ugasić.

Il courut de costé & d'autre par un tres mauvais chemin. Cursavit huc & illuc viâ deterrimâ, *Cic.* Biegał y tu y owdzie przez złą bardzo drogę.

Nous avons à craindre du costé de la noblesse. A nobilitate periculum nobis impendet. *Cic.* Trzeba nam się obawiać z strony szlachty.

ON SE SERT *de la préposition* ad, *lors que* DU COSTE' *signifie*, VERS *ou* DEVERS, comme *Le soleil fléchit sa course du costé du Septentrion, & du costé du Midy*, c'est à dire *vers le Septentrion & vers le Midy.* Sol cursum suum inflectit tum ad Septentrionem, tum ad Meridiem. *Cic.* ZAZYWAIĄ *przyimek* ku álbo ná kiedy *z strony* znaczy ku iakiey stronie. Náprzykład, słońce bieg swoy obraca ku połnocy, *álbo* ná połnoc y ku południowi álbo ná południe.

Aller d'un autre costé. Aliorsùm ire. *Plaut.* *Du costé droit*, ou *à droit, à main droite.* Dextrorsùm abire. *Du costé gauche.* Sinistrorsùm. *Cicer. Hor.* Iść ná inszą stronę *álbo* ku inszey stronie, *álbo* w inszą stronę. *Wprawą stronę *álbo* ręke. *Polewey stronie, *álbo* w prawą, w lewą.

D'un costé ou d'autre. Utrinque. In utramque partem. Hinc & hinc. *Cic.* Czy z tey czy z o wey strony.

Du costé qu'est le vent. Utcunque est ventus. *Plaut.* Z tę stronę gdzie wiatr,

DE TOUS COSTEZ, (*à la question* ubi.) Ubique. *(*à la question* unde.) Undique. *(*à la question* quò.) Quoquoversum. *(*à la question* quà.) Hac illac. WSZĘDZIE, *ná to pytanie* gdzie. **Ná pytanie* skąd zewsząd. **Na pytanie* dokąd gdzie kolwiek dokąd kolwiek **Na pytanie* którędy, tędy tamtędy.

DE CE COSTE'-CY. (*à la question* ubi.) Hic. *(*à la question* de.) Hinc *(*à la question* quà.) Hac. NA TEY stronie *na pytanie* gdzie. **ná pytanie* skąd z tey strony. **na pytanie* dokąd: ná tę stronę **na pytanie* ktoredy: tą stroną.

D'UN AUTRE COSTE'. (*à la question* ubi.) Alibi. *(*à la question* unde.) Aliundè. *(*à la question* quò.) Aliorsùm. *(*à la question* quà.) Aliâ viâ. ablat. ZINSZEY strony *na pytanie* gdzie, gdzie indziey. *ná pytanie *skąd*, skąd inąd. *ná pytanie *dokąd* dokąd inąd.

D'UN COSTE' *& d'autre*, (*à la question* ubi.) Hic, illic. *(*à la question* unde.) Hinc, illinc. *(*à la question* quò.) Huc, illuc. *(*à la question* quà.) Hac, illac. Z ROZNYCH stron y z tey y z tey strony *ná pytanie* gdzie tam y owdzie. *ná pytanie *skąd* z tąd y z owąd. **ná pytanie ktorędy* tędy owędy.

DE QUEL COTE'? Quò? W KTORĄ stronę.

De quelque costé que. Quocunque. W ktorąkolwiek stronę

COSTE' signifie figurément (*Le party & la faveur.*) comme *Estre du costé de quelqu'un, estre de son parti, tenir son parti.* Stare ad aliquo, *ou* à partibus alicujus. *Cic.* *Avoir quelqu'un de son costé.* Habere aliquem a partibus. *Tacit.* STRONA znaczy niewłaśnie partyą sprzyianie, iáko: być na czyiey stronie trzymać iego stronę. *Mieć kogo ná swoiey stronie álbo ná swoię stronę álbo po sobie

Ils estoient du costé des Romains. Romanæ partis erant. *Liv* Był ná stronie Rzymian.

Se mettre, ou *passer du costé de quelqu'un.* Descendere, *ou* transire in partes alicujus. *Tacit.* *Je crains pour nostre costé, pour nostre parti.* Nostræ parti timeo. *Cicer. Ter.* Przeyść álbo poyść ná czyią stronę. *Boię się o naszę stronę.

COSTE' se dit encore au figuré (*des manieres de regarder & de concevoir les choses.*) Pars, *genit.* partis, f. *Cicer.* STRONA się iesczce mowi *niewłaśnie*: o tym iák kto sobie co bierze, álbo tłomaczy.

Les envieux ne regardent jamais les avantages des autres du bon costé. Lividi limis oculis semper aspiciunt aliorum commoda, *Cicer.* Zazdrośni ná złą stronę záwsze biorą pożytki drugich.

Tourner son esprit de tous les costez. In omnes partes versare animum. *Liv.* Obrocić się umysłem myślą ná wszystkie strony

Tourner les témoins de tous les costez. Versare testes. Obracać świadkow ná wszystkie strony.

Je ne sçay de quel costé me tourner. Quò me vertam, nescio. *Ter.* *Il ne sçavoit de quel costé se tourner.* Quò se verteret non habebat. *Cic.* Niewiem w ktorą stronę się udać. Niewiedział w ktorą stronę się udać.

Ils s'en alloient chacun chez soy, les uns d'un costé, les autres d'un autre. Suam quisque ibant diversi domum. *Plaut.* Szli każdy do siebie ieden w tę, drugi w tamtę stronę każdy w swoią.

ON DIT encore au figuré, *Mettre quelqu'un sur le costé*, (*l'enyvrer.*) Deponere aliquem vino. *Plaut.* MOWIĄ iesczce *niewłaśnie*: położyć kogo ná bok, spoić go.

UN FILS *du costé gauche*, pour dire *Un bastrad.* Spurius, ii, m. *Ter.* SYN nieprawy, bękart.

COSTEAU, subst. m. *on prononce* CÔTEAU *en elevant l'o.* (*Petite élevation de terre en forme de colline.*) Collis, is f. *Cic.* PAGOREK gorka.

COSTELETTE, *on prononce* CÔTELETTE, *en faisant l'o long*, subst. f. (*Une petite coste.*) Parva costa, æ, f. ZEBERKO niewymawia się *s* w Francuskim ále się o przedłuża w tym słowie.

COSTOYER, *on prononce* CÔTOYER. V. act. (*Marcher à costé d'une personne.*) Cingere alicujus latus, (cingo, cingis, cinxi, cinctum.) act. *Ovid.* OBOK Kogo chodzić.

COSTOYER signifie aussi *Marcher le long d'une coste*, ou *le long de quelque lieu.* Littus legere. *Liv.* Oras maritimas legere. ZNACZY też krążyć około brzegu álbo lądu iákiego iák brzeg długi wedle niego płynąć granicami iechać.

Après avoir costoyé toute la coste voisine. Proximo latere lecto. *Tacit.* Krążywszy około wszystkich brzegow pobliższych.

Costoyer les montagnes. Krążyć w koło gor.

COTE, adject. & subst. f. (*Partie d'un tout qui est divisé pour en distribuer à chacun sa quote-part, soit pour le gain, soit pour la perte.*) Quota pars. KWOTA część czego całego podzielonego ná kilku ná każdego kwotę z osobna naznaczaiąc to iest część Jego, lub co do zysku, lub co do straty.

COTHURNE, subst. m. (*C'est une espece de Soulier, ou de Patin élevé par des semelles de liege, dont se servoient les anciens Acteurs de tragédie sur la scene, pour paroistre de plus belle taille.*) Cothurnus, in, masc. *Cic.* OBUWIE ná nogę staroświeckie álbo patynek wysoki ná korkach ktorego obbliwie zażywali Aktorowie dawni ná Trajedyach, áby się wyższego wzrostu pokazali.

(Il couvroit le gras de la jambe, & estoit lié sous le genou.) Okrywały pęgę y podwiężywano ie pod Kolanem.

COTHURNE se dit figurement (*du stile pompeux & tragique.*) *Esope a chaussé le cothurne.* In cothurnis novis prodit Æsopus. *Phæd.* C'est à dire *a changé sa maniere de s'exprimer, ou son stile.* ZNACZY też niewłaśnie mowę wysoką wspaniałą álbo wiersz poważny iákiego w trajedyach zażywaią *Esop na wysokich Korkach* álbo w poważnym stroiu to iest odmiennego stylu nie swoim właśnym y zwyczaynym.

Chausser le cothurne, (*S'enfler.*) Magnum loqui nitique cothurno. *Horat.* Wysoko patrzyć, gornie sobie y dumno poczynać hardzieć.

Mettre bas le cothurne, *abaisser son stile.* Vertere stilum. *Horat.* Spuścić z hardości, niżey y skromniey mowić,

COTIGNAC, subst. masc. (*Confiture, ou paste de coins.*) (Cotonea saccharo condita. SER pigwowy Pigwy smażone w Cukrze.

COTILLON, ou COTILLON, subst. m. diminutif de COTTE, (*Petite juppe*, ou *Cotte de dessous.*) Crocotula, æ, f. *Plaut.* SPODNICA spodniczka, mała spodnia spodnica szata białogłowska.

ON DIT en parlant d'un homme debauché, qu'*Il aime le cotillon*, qu'*Il aime fort la fille.* Puellarius est. *Petr.* Scortorum est cupiens. *Tacit.* MOWIĄ o człowieku rospustnym kocha się w spodniczce, álbo lubi podwikę, to iest Lubieżny iest jurny do płci białogłowskiey.

COTISATION, subst. f. (*Sa part d'une somme à laquelle on est taxé.*) Quota, *ou* justa pars, tis, f. KWOTĘ swoię zapłacić ták iák na kogo náznaczono, álbo ná iák wiele kogo otaxowano.

COTISER, V. act. (*Marquer à chacun la quantité de ce qu'il doit payer d'une somme qui est à lever sur une communauté.*) Imponere, *ou* imperare suam cuique partem stipendii. *Cic.* NAZNACZYC ná każdego álbo nałożyć wiele ma zapłacić od siebie iákiego podatku pospolitego.

On cotisa les Censeurs à payer trois cens deniers pour la statue du Preteur. Singulis Censoribus denarii trecenti ad statuam Prætoris imperati sunt. *Cic.* Náznaczono ná Cenzorow Trzysta groszy zapłacić ná Statuę Woytowską.

Se cotiser soy mesme. Sibi aliquam pecuniæ summam imperare. Ná siebie samego włożyć wiele má zapłacić osądzić się ná iáką summę.

COTITE', subst. fem. (*Sa cote part d'une somme.*) Quota pars. *Ovid.* KWOTA iák wiele ná kogo przypada iákiego podatku, álbo powinności.

COTON, subst. m. (*Substance humide qu'on trouve dans des gousses d'une plante qui provient d'une graine de la grosseur d'un petit pois; quand le fruit en est meur, il devient blanc comme de la neige, & c'est là qu'est contenu le coton qui se file, & dont on fait de belles toiles.*) Gossipii. *ou* xyli bombyx. BAWEŁNA, wilgotność znayduiąca się wstrąkach ziela pewnego ktore się rodzi z nasienia podobnego do ziarna grochu drobnego; á kiedy Owoc iego iest doyrzały staie się białą iák śnieg á tam znayduie się bawełna ktorą potym przędą y bardzo przednie płotna z niey robią.

Toile de coton. Tela è filo xylino texta. Płotno bawełniane, bagazya.

COTON se dit aussi (*du duvet qui vient sur quelques fruits, & au visage des jeunes gens avant l'âge de puberté.*) Lanugo. *Colum.* BAWEŁNA w Francuskim mowi się też o meszku ktory bywa ná niektorych owocach y ná twarzy młodych osob przed zarastaniem

COTONNE', m. COTONNE'E, fœm. (*Qui est rempli de coton, où l'on a mis du coton.*) Xylino filo fartus, a, um. BAWEŁNIANY bawełną wysłany.

COTONNE' se dit (*de certaines étoffes que l'on voit parsemées de petits floccons de coton.*) Flocculis lanuginosis perspersus. KUTNEROWATY mowi się o niektorych materyach wełnistych to iest kutner po sobie maiących.

COTONNEUX, m. COTONNEUSE, f. adject. (*parlant de certains fruits dont la peau est couverte d'une espece de mousse, qui ressemble au coton.*) Lanuginosus. *Plin.* WEŁNISTY, WEŁNISTA, kosmaty mowiąc o niektorych owocach ktore mech álbo perz po sobie maią podobny wełnie álbo bawełnie.

COTONNER, V. act. (*Mettre du coton dans quelque chose pour la rendre plus molle & plus douce.*) Xylino filo farcire. BAWEŁNĄ wyściełać albo wyłożyć co álbo wypchać bawełną rzecz iáką dla miętkości y wygody.

COTONNER signifie aussi *Commencer à se couvrir de duvet.* Lanugine vestiri. *Plin.* ZARASTAC ná twarzy y ciele mchem, włosami, puchem.

COTONNIER, subst. m. (*Plante qui porte le coton.*) Gossipion, Xylum. *Plin.* BAWEŁNIANY krzak ná ktorym się rodzi bawełna. Bawełniany chrost.

DE COTONNIER. Xylinus, a, um. *Plin.* BAWEŁNIANY co do chrostu bawełnę rodzącego.

COTRET, subst. masc. (*Menu bois court & relié avec des hares.*) Cotretum. WIĄZKI łuczywa drobnych trzaszczek smolnych witkami powiązanych albo łyczkami.

(Ce nom a esté donné à cette espece de bois, parce qu'il est venu de la Forest de Villiers Costrets.) Po Francusku ták náżwane *kotres*, bo z lasa Wilie kotres náywięcey te wiązki prowadzą.

COTTE, subst. f. (*Partie du vestement des femmes, qui s'attache à leur ceinture, & qui descend jusques en bas.*) Crocota, æ, f. *Cicer.* SPODNICA, białogłowska suknia od pasa aż ku ziemi.

COTTE *de maille*, ou JACQUE *de maille*, (*Armure en forme de chémisette tissuë de plusieurs petits anneaux de fer.*) Lorica hamis conserta. *Virg.* PANCERZ żołnierski stroy náksztalt koszulki z wielu kolcow żelaznych.

COTTE *d'armes*, ou HOQUETON, (*Habit de guerre à l'usage des Romains.*) Paludamentum. *Liv.* Sagum. *Cic.* SZATA żołnierska kaftan katanka ktorą na wierzchu ná zbroi noszą *Łosica.*

COTTE en termes de Palais, (*est une lettre*, ou *un chiffre qu'on met au dos d'une piece mentionnée en un inventaire.*) Nota, æ, f. PIECZĘC znak z urzędu álbo mocą urzędową położony ná wierzchu rzeczy regestrowanych pod rożnemi literami álbo znakami.

Cette piece est produite sous la cotte B. Instrumentum prolatum sub notâ B. Tę rzecz álbo ten papier wyięty iest pod literą *B.*

COTTER, V. act. (*Marquer une piece au dos d'une lettre de l'alphabet*, ou *d'un chiffre.*) Notare. Inscribere. ZNAKOWAC rzeczy z wierzchu literami, álbo liczbą, lub inszemi znakami.

COTTER signifie aussi *Citer*, *marquer précisément un passage d'un Auteur.* Scriptoris alicujus verba afferre, *ou* proferre, Citare. PRZYWODZIC przytaczać właśnie mianowicie mieysce y pismo álbo text iakiego Autora.

COTTERIE, subst. f. (*Troupe, ou societé de quelques Bourgeois qui se hantent familierement, jouent & mangent ordinairement ensemble.*) Sodalitium. *Cic.* BURSA sekta społnictwo złączenie sie kilku Mieszczan kompania ktorzy się z sobą w iedney sekcie trzymaią u siebie przebywaią wzaiemnie się cieszą iadaią grywaią pospolicie z sobą.

Ils sont de la mesme cotterie. Sunt sodales. Sunt combibones Jedna to sekta iedney są bursy z sobą iednego cechu. Cechowi są z sobą.

COTYLE, subst. m. terme de Médecine, (*qui se dit des cavitez des os, ou emboëtures.*) Acetabulum, li, n. *Plin.* STAWOWYCH kości końce, dołkowate termin lekarski.

COTYLEDON, subst. m. terme d'Anatomie, (*qui se dit de l'orifice des veines hypograstiques*, ou *ombilicales, qui entrent dans le corps & dans le cous de la matrice.*) Acetabula, orum, n. pl. *Plin.* ŻYŁY maciczne termin Anatomiczny.

COTYLEDON, (*Plante qu'on appelle le Nombril de Venus*) Umbilicus Veneris, ci, m. ROZŁOG ziele od podobieństwado pępkow człowieczych.

COU, subst. masc. *on disoit autrefois* COL, qui n'est plus en usage qu'en quelques phrases, (*C'est la partie du corps humain, qui est entre la teste & le tronc du corps.*) Collum, i, n. *Cic.* *On trouve* Collus, im. *dans Plaute.* *Le derriere du cou, ou le chignon du coû s'appelle en latin* Cervix, icis, f. *Le creux qui est entre la premiere & la seconde vertebre, s'appelle la Nuque, & en latin.* Fossa, æ, f. SZYIA część ciała ludzkiego między głową y tułowem w francuskim przedtym mowiono y pisano *le kol*, co iuż wyszło z wyczaiu y nie mowi się tylko *ku* szyia *Tylnia część szyi náżywa się *kark*, á dziura álbo dołek między pierwszym y drugim obrotem álbo kręgiem náżywaią grdyca.

ON DIT qu'*Un homme s'est rompu lo coû*, pour dire qu'*Il s'est blessé, encore que ce soit en toute autre partie que le coû.* Fregit, *ou* perfregit sibi aliquid. *Cic.* MOWIĄ że kto szyię złamał kiedy szkodliwie upadnie choć inszą część á nie kark stłucze.

ET EN CE SENS on dit figurément (*de la fortune, des affaires-*) *Ce Marchand s'est rompu le coû, s'est ruiné.* Pessundedit se. *Liv.* Y W TYM rozumieniu mowi się *niewłaśnie* o szczęściu y powodzeniu rożnym: Ten kupiec szyię złamał to iest zbankretował upadł ná wszystkim

Rompre le coû à une affaire, pour dire *Y apporter des obstacles, l'empescher de réüssir.* Susceptum negotium interpellare. Intervertere. Rem aliquam remorari. *Cic. Cæs.* Złamać szyię iákiey rzeczy, przeszkody iey wielkie czynić niedopuścić iey áby się stać mogła.

ON DIT aussi, *Sauter au coû de quelqu'un*, pour dire *Le baiser, le caresser.* Aliquem amplecti, *ou* complecti. *Cic.* MOWIĄ też skoczyć do szyi komu, u całować go u ścískać.

Coû se dit encore par ressemblance (*de plusieurs choses longues, menuës & étroites.* (*Le coû d'une bouteille.*) Lagenæ collum. *Phæd.* Szyia się też przez podobieństwo o wielu rzeczach

czach długich cienkich y wąſkich, ſzyia u flaſzy.

ON DIT pareillement (*pour aſſurer une choſe.*) *Je veux avoir le coû coupé* pour dire *Je gagerois ma teſte à couper.* Diſpeream. Perdat me Jupiter, ſi, &c. MOWIĄ także potwierdzaiąc co, ſzyię moię zá to dam, álbo dam ſobie ſzyię uciąć ieżeli nie tak &c.

ON DIT qu'*Vn homme a pris ſes jambes à ſon coû*, pour dire qu'*Il s'en eſt allé*, qu'*Il eſt parti.* Se in viam dedit. *Cicer.* MOWIĄ w Francuſkim wziął nogi ná ſzyię zámiaſt poſzedł precz, poiachał.

ON DIT (*d'une mere qui flatte trop ſes enfans, & leur permet toutes choſes.*) qu'*Elle leur met la corde au coû.* Collum obſtringit liberis. *Plaut.* MOWIĄ o matce ktora zbytecznie pieści dzieci y wſzyſtkiego im pozwala: *Ze im ná ſzyię poſtronek zákłada* álbo kręci.

COUARD,m.COUARDE,f. adj. (*Qui manque de hardieſſe, qui a de la lacheté & de la poltronnerie.*)Ignavus. Vecors.*Cic.* TCHORZ boiaźliwy co ſerca y odwagi żadney nie ma.

(Mot bas & populairement.) Słowo podłe y poſpolite.

COUARDISE,ſubſt f (*Timidité, poltronnerie.*)Ignavia. Vecordia,æ,f.*Cic.* TCHORZOSTWO boiaźliwość.

(Vieux mot & du peuple.) Stare ſłowo y poſpolite.

COUCHANT,comme un ſubſtantif.**Le couchant, le Soleil couchant.*Sol occidens Occidens,m. *ſrul.* ZACHOD. *Zachod Słońca, ſłońce zachodzące.

Chien couchant (pour chaſſer à la perdrix.) Canis cubitor. Pies legawy do pola ná kuropatwy.

ON DIT au figuré, *Faire le chien couchant devant quelqu'un, ramper devant luy faire des ſoûmiſſions baſſes & intereſſées.* Alicui ſubpalpari. *Plaut.* Jactare caudam antè aliquem.*Perſ.* MOWIĄ ſzaſzkować, komu układać ſię przednim, podło mu ſię y nikczemnie uniżać czołgać ſię przednim iák pies legawy dla dokazania czego.

ON DIT qu'*On adore pluſtôt le ſoleil levant, que le couchant*, pour dire qu'*On s'attache pluſtôt à la fortune des jeunes Princes, qu'à celle des vieux.* Favetur magis naſcenti, quàm occidenti Soli. MOWIĄ że ſię raczey kłaniaią ſłońcu wſchodzącemu, niżeli záchodzącemu, to ieſt że ſię więcey ludzi wiąże do ſzczęścia młodych Panow niżeli ſtarych.

COUCHE,ſubſt.f.(*Bois de lit ſur quoy on couche.*)Lectus,ti. Legowiſko, łożko drewniane ná ktorym legaią.

ON DIT en ce ſens au figuré, qu'*Vne femme a ſouillé ſa couche, ſon lit, (quand elle y a introduit un autre homme que ſon mari.)* Læſit thalamum. Violavit toros. *Ovid. Sen.* W TYM rozumieniu mowią że: Białogłowa iáka zmazała łoże ſwoie, wprowadziwſzy do łożka inſzego męſzczyznę procz męża właſnego.

COUCHE *de jardin.* Pulvinus, ni,m. *Colum.* INSPEKTY w ogrodach ułożone, kwatery ſypane.

COUCHE eſt auſſi *Vn enduit de couleurs qu'on met ſur de la toile*, ou *du bois.* Coloris inductio. GRUNT farba dana ná drzewie albo ná płotnie.

On n'a mis encore ſur cette toile que la premiere couche. Huic linteo primi colores inducti ſunt. Dopiero grunt pierwſzy dano ná tym płotnie.

COUCHE ſignifie auſſi *L'enfantement.* Partus *Cic.* POŁOG

Femme qui eſt en couche. Puerpera,æ,f.*Tar.* Białogłowa w połogu, Położnica.

Le temps qu'une femme eſt en couche. Puerperium. *Plaut.* Czas połogu leżenia połog.

Elle eſt en couche. Puerperio cubat. *Plaut.* Eſt puerpera. Jeſt w połogu, leży połog odprawuie.

Le temps de ſes couches eſt proche, Elle eſt preſte d'accoucher. Propè inſtat partus. *Ter.* Bliſka ieſt połogu.

Elle eſt encore indiſpoſée de ſes couches. Puerperio adhuc ægra eſt. *Plant.* Jeſzcze ſłaba ieſt po połogu.

Vne fauſſe couche. Abortus. Abortio. *Cic.* Paronienie płodu niechcąc.

Faire une fauſſe couche. Abortum facere, *ou* pati. *Plin.* Poronić.

Eſtre en danger de faire une fauſſe couche. Abortu periclitari. *Celſ.* Być w niebeſpieczeńſtwie poronienia.

COUCHE, (*Enduit de mortier*, ou *de ſtuc.*) Corium,ii,neut. Cruſta,æ,f. *Vitr.* POLEPA,tynk marmurowanie.

Lors qu'on aura appliqué trois couches de mortier & de marbre ſur les murs. Cùm tribus coriis arenæ & item marmore ſolidati parietes fuerint. *Vitr.* Kiedy trzy razy tynk dadzą z piaſku y marmuru tłuczonego ná ściany, álbo trzecie marmurowanie.

Si l'on ne mettoit qu'une couche de mortier & de ſable, & une de marbre pilé, l'enduit ſeroit trop mince. Si unum corium arenæ, & unum minuti marmoris eſſet inductum, tectorium eſſet nimis tenue. *Vitr.* Gdyby tylko ieden dano tynk z piaſku y marmuru ná proch ſtłuczonego tynk by był bardzo ſłaby.

COUCHE eſt auſſi *Vn linge double qu'on met aux enfans pour recevoir leurs ordures.* Linteolum. CHUSTA ktorą pod dziecięciem kładą dla ochędoſtwa, álbo ktorą pod nie kładą pewiiaiąc.

COUCHE',m. COUCHE'E,f.part.paſſ.Cubans. Recubans Recumbens. Jacens. LEZĄCY, LEZĄCA.

Eſtre couché, eſtre aû lit. In lecto jacere.*Cic.* Lezeć być w łożku.

Eſtre couché à terre tout de ſon long. Humi jacere.*Cic.* Leżeć ná ziemi iák długi.

COUCHE', (*parlant des aſtres.*) *Après le Soleil couché.* Poſt Solis occaſum. Zachod mowiąc o ſłońcu, po zachodzie Słońca.

Ils arriverent icy à ſoleil couché. Huc advenerunt poſt Solis occaſum. Przyiechali na záchodzie ſłońca, albo ku záchodowi álbo przed ſamym záchodem ſłońca rowno z zachodem.

COUCHE'E,ſubſt.f. (*Giſte, lieu où l'on couche en voyage.*) Manſio *Suet.* Diverſiorum. *Plaut.* NOCLEG mieyſce noclegu w drodze.

A la premiere couchée. Ad primam manſionem. *Suet.* Ná pierwſzym noclegu.

Il y a huit couchées, ou *huit giſtes de l'Arabie heureuſe, à cette haute montagne.* Manſionibus octo diſtat regio turrifera à monte excelſo. *Plin.* Ośm noclegow ieſt od Arabii ſzczęśliwey, do tey gory.

COUCHER, V. act. & neut. (*Eſtendre en long, mettre en terre.*) Sternere, Proſternere, Deponere. *Colum.* KŁASC układać położyć ná ziemi rozłożyć po ziemi ſłać poſłać.

Coucher une plante, ou *la vigne.* Deprimere plantam Vineam in terram proſternere. *Colum.* Położyć zioła, winnicę álbo latorośl na ziemi, rozeſłać nagiąc drzewko ku ziemi.

ON DIT auſſi *Coucher au feu*, pour dire *Coucher la broche devant le feu pour faire roſtir la viande.* Apponere carnes ad ignem. *Plaut.* MOWIĄ też założyć przyſtawić do ognia pieczenią, mięſo áby ſię gotowało.

COUCHER ſignifie *Abbatre ce qui eſt élevé pour le mettre à fleur de terre.* Dejicere. Proſternere. act. acc. **Il faut coucher par terre ces arbres* Hæ arbores humi ſunt proſternendæ. POŁOZYC obalić rowno z ziemią, co z wierzchu zrzucić wywrocić z gruntu. *Trzeba te drzewa poobalać wywrocić powycinać.

EN CE SENS on dit qu'*Vn lutteur a couché ſon homme par terre*, qu'*Vn combattant a couché ſon ennemi par terre*, qu'*Il l'a couché ſur le carreau.* Luctator hoſtem ferro proſtravit. *Sil-Ital.* Proſtravit humi corpus inimici. *Liv.* W TYM rozumieniu mowią, położyć ná ziemi obalić paſſuiąc ſię z kim y ſzamotaiąc. Położyć niepreyiaciela ná placu w potyczce álbo potrzebie położyć go na mieyſcu.

ON DIT encore en cette ſignification, *Coucher une bouteille ſur le coſté*, pour dire *La vuider.* Lagenam epotare, *ou* exhaurire. *Liv.* MOWIĄ ieſzcze w tymże rozumieniu, położyć flaſzkę ná bok, to ieſt wyproźnić ią.

COUCHER, (*Diſpoſer une arme à feu pour la tirer.*) comme *Coucher ſon ennemi en joüe.* Dirigere telum in hoſtem. *Horat.* MIERZYC ſtrzelbą do czego álbo do kogo álbo w co: mierzyć do nieprzyiaciela proſto.

EN CE SENS on le dit au figuré, (*de ceux qui viſent à quelque choſe avantageuſe, quils taſchent d'obtenir.*) *Il y a long-temps que ce jeune homme couche en joüe cette fille, qu'il la veut épouſer.* Jam diu eſt ex quo adoleſcens animum adjecit ad hanc virginem. *Ter.* W TYMZE rozumieniu mowi ſię *niewłaśnie*: o tych co zmierzaią do ſzczęścia ſwego iákiego, ſtaraiąc ſię áby go doſtąpić. Już to dawno iák ten kawaler zmierza do tey Panny, chce ſię znią poſtanowić.

Il couche en joüe cette charge. Dirigit artes ſuas ad illud munus habendum. Zmierza do tego urzędu, do niego pretenduie.

COUCHER, (*Mettre au lit, aider à quelqu'un à le deshabiller pour ſe mettre au lit.*) Aliquem in lecto collocare componere. *Ter. Plaut.* POŁOZYC ukłaść kogo w łożku pomocmu ſię rozebrać do ſpania.

COUCHER, ou *Eſtre couché.* Cubare. Recubare. Jacere in lecto. *Cic. Plaut.* LEZYC, położyć ſię.

Cou-

Coucher ſur le ventre, ou *ſur le viſage.* Cubare in faciem. *Juv.* Toto corpore in vultus ſterni. *Stat.* **Coucher ſur le dos, le ventre en haut.* Cubare ſupinum. *Juv.* **Sur le coſté.* Cubare in latera. Leżeć ná brzuchu, ná twarz leżeć. *Leżeć ná wznak brzuchem do gory. *Leżeć na bok.

Coucher à part. Secubare. *Liv.* **Coucher entre deux.* Interjacere. *Liv.* **Coucher de hors.* Foris pernoctare, *Ter.* Abnoctare. *Sen.* Leżyć oſobno. *Leżyć we ſrzodku między dwoma. *Leżyć ná dworze, álbo nocować nie wdomu gdzie indziey.

Il ne couchoit que ſur la paille à l'âge de quatre-vingts ans. Annos octoginta natus ſtramentis incubabat. *Hor.* Nie legał nie ſypiał tylko ná ſłomie w ośmdzieſiąt lat wieku ſwego.

ON DIT en ce ſens *Coucher à la belle étoile*, ou *à l'enſeigne de la Lune.* Sub dio pernoctare. *Horat.* MOWIĄ w tym rozumieniu, leżyć álbo nocować pod niebem ná dworze, ná mieſiącu.

Il coucha chez un de ſes amis. Apud aliquem ex amicis manſit. *Suet.* Nocował u iednego z przyiacioł ſwoich.

Coucher dans un meſme lit avec un autre. Veſti contubernium facere. *Petr.* Leżyć w iednymże łożku z drugim ſypiać z kim.

COUCHER, (*Avoir habitation charnelle avec une fille*, ou *une femme.*) Cum virgine cubare. *Cic.* *Cum aliquâ muliere conſueſcere. neut. *Plaut.* SYPIAC mieć cieleſne zachowanie z Panną lub białogłową.

Coucher avec la femme d'autruy. Cubile alicujus inire. *Cic.* Sypiać z cudzą żoną.

S'aller coucher. Ire dormitum. Se conferre dormitum. *Cic.* **Il s'eſt allé coucher ſans ſouper.* Incœnatus ivit cubitum. *Plat.* Iść ſpać. *poſzedł ſpać nie iadſzy.

Eſtre couché au lit fort malade. Graviter jacere. **Eſtre couché ſur l'herbe.* In herbâ recumbere. Leżyć bardzo chorym. *Leżyć ná trawie.

SE COUCHER, (*parlant du ſoleil & des aſtres, quand ils diſparoiſſent de deſſus noſtre horizon.*) Occidere. **Le ſoleil, les aſtres ſe couchent.* Sol occidit, occidunt aſtra. *Cic.* ZACHODZIC mowiąc o ſłońcu y gwiazdach, kiedy nikną ná naſzym horyzoncie. *Słońce y gwiazdy zachodzą.

Le ſoleil eſtant preſque couché. Sole jam ferè occiduo. *Aul-Gell.* Słońce prawie zaſzedſzy

COUCHER ſe dit auſſi (*des enduits de couleurs qu'on étend ſur toutes ſortes de choſes.*) Colores inducere. *Plin.* POŁOZYC Grunt farbę dawać ná jákiey kolwiek rzeczy.

COUCHER ſignifie encore *Mettre au jeu, (parce qu'en effet on couche, on étend l'argent ſur une table & ſur une carte.)* Deponere. Conferre. acc. POŁOZYC ſtawiać pieniądze wegrze, bo zaprawdę kładą ie ná ſtoles álbo ná karcie.

Coucher dix écus ſur une carte. In unum folium luſorium denos nummos deponere. Stawić dzieſięć talerow ná karcie.

Ce jeune homme ne demande pas moins qu'une fille avec cent mille écus en mariage, c'eſt coucher gros. Hic adoleſcens vult nubere in divitias maximas, nimium ſanè poſtulat. Ten kawaler nie pretenduie mniey iáko Panny y ſto tyſięcy talerow poſagu. Drogo bardzo, álbo wyſoko kładzie, álbo zákłada.

COUCHER ſe dit figurement (*des choſes ſpirituelles, des écritures du ſtile.*) comme *Il couche bien par écrit, Il écrit poliment.* Concinnè, *ou* eleganter, *ou* peritè ſcribit. *Cic.* POŁOZYC kłaść co do rzeczy do umyſłu należących o piſaniu ſtylu, iáko pięknie każdą rzecz w piſaniu kładzie, wyraża.

COUCHER, ou *Rédiger par écrit.* Aliquid mandare ſcriptis. *Cic.* NA PISMIE podać napiſać piſmem po dać położyć.

Coucher par écrit le diſcours de quelqu'un. Memoriæ, *ou* litteris, *ou* monumentis prodere ſermonem alicujus. *Cic.* Ná piśmie, podać, napiſać mowę czyią.

COUCHER ſignifie auſſi *Employer, comprendre dans un acte, dans un teſtament.* Exprimere, Digerere. *Cic.* **L'arreſt eſt couché en ces termes.* Senatûs conſultum bis verbis expreſſum eſt. ZNACZY ieſzcze położyć, wyrażić co w teſtamencie w Inſtrumencie iákim piſanym. *w Dekrećie ták ieſt położono

Coucher par ſon teſtament. Cavere teſtamento. *Cic.* Położyć w teſtamencie, obwarować teſtamentem.

Coucher dans ſes comptes. Rationibus inferre. *Cic.* Położyć w Rachunkach ſwoich.

Coucher au chapitre des dons qu'on a receus du Prince. Expenſum ferre liberalitati Principis. *Plin. Jun.* Położyć w Regeſtrze w liczbie inſzych łaſk odebranycg od Pana.

Coucher une ſentence obſcurement. Formas rerum judicatarum ambiguè & preplexè ſcribere. Położyc napiſać Dekret nie wyraźnie.

Avoir couché par ordre toutes ſes dettes dans ſon journal. Nomina ſua in codicem accepti & expenſi digeſta habere. *Cic.* Położyć porządnie wſzyſtkie długi ſwoie w dzienniku álbo codziennym regeſtrze ſwoim.

ON DIT en ce ſens qu'*Vn homme eſt couché ſur l'Eſtats* pour dire qu'*Il a eſté mis & employé ſur l'Eſtat, ſur le catalogus de ceux qui doivent eſtre payez de penſions & de quelque appointemens.* Illius nomen in rationes Regis munificas relatum eſt. W tym rozumieniu mowią że człowiek iáki ieſt położony w Reieſtrze ſkarbowym Rzezypoſplitey kiedy ma w ſkarbie penſyą, álbo zapłatę iáką.

Coucher quelqu'un ſur l'Eſtat. Alicuius nomen in rationes ſtipendiarias Regis referre. Wpiſać kogo w Rejeſtr ſkarbowy, położyć go w Penſyonarzu.

LE COUCHER, *ou* LE COUCHE' (*comme on le prononce.*) ſubſt. m. (*Action de ſe coucher.*) Cubitus. Cubatus, ûs, m. *Plin.* KŁADZENIE ſię kładzenie do ſpania wieczor noc.

Il eſt tout les jours au couché du Roy. Regi cubanti aſſiduus eſt. Jeſt przytomny codzień kiedy ſię Krol kładzie.

COUCHETTE, ſubſt. f.(*Petit lit ſans piliers & ſans ciel.*) Lectu Grabatus. *Cic. Mart.* ŁOZECZKO máłe bez oparcia y wierzchu poſtanie.

Vn bon coucheur, qui dort tranquillement. Tranquille dormiens, entis, omn. gen. Leżuch oſpalec co ſpi twardo áni ſię ruſzy.

COUCOU, ſubſt. m. (*Oiſeau dont le nom eſt exprime par ſon cri, qui va pondre dans le nid des autres oiſeaux.*) Cuculus,li, m. *Hor.* KUKUŁKA ptak ktory imię ſwoie głoſem wyraża, á iáyca znoſi w gniazdzie cudzym.

COUCY COUCY, adv.(*Tellement quellement.*)Utut. *Quoquo modo. abl. JAKO TAKO.

(Façon de parler baſſe & populaire.) Spoſob mowienia podły y poſpolity.

COUDE, ſubſt. m. (*Pli que fait le bras.*) Cubitus, i,maſc. *Plaut. Celſ.* ŁOKIEC w złożeniu ramienia.

COUDE'E, ſubſt. fem (*Meſure dont les anciens ſe ſervoient, & ſur-tout les Hebreux, qui eſtoit compoſée d'un pied & quatre doigts.*) Cubitus, ti, m. *Ceſ.* Se quipes. *Colum.* ŁOKIEC miara u dawnych oſobliwie u żydow, maiąca w ſobie ſtopę y cztery cale.

Qui eſt d'une coudée, ou *Qui a une coudée.* Cubitalis & hoc cubitale, adject. *genit.* is. *Plin.* Łokciowy ná łokieć.

Il n'a jamais plus de deux coudées de haut. Proceritas intra bina cubita ſubſiſtit. *Plin.* Nigdy nie ieſt wyżſzy nad dwa łokcie.

Sa tige eſt haute d'un ecoudée, & quelquefois de deux. Caulis ejus cubitalis & ſæpè duorum cubitorum. *Plin.* Kłącze iego wyſokie ieſt ná łokieć á czaſem na dwa.

Vne petite tour, qui n'a pas moins de douze coudées de large. Turricula lata non minus cubita duodena. *Vitr.* Wieżyczka mała ktora nie má do koła ſzerokośći więcey nád łokci dwanaście.

ON DIT qu'*Ils n'ont pas plus de huit coudées de haut.* Octonûm cubitorum eſſe dicuntur. *Plin.* POWIADAIĄ że nie maią więcey nad ośm łokci wyſokośći.

ON DIT figurement, *Il a ſes coudées franches, Il n'eſt point geſné, ni embaraſſé, Il fait ce qu'il veut.* Liberiùs vivendi eſt illi poteſtas. *Ter.* WOLNY czyni co mu ſię podoba, ma gdzie ſię rozeprzeć.

COUDOYER, V.act. (*Choquer quelqu'un en le pouſſant avec le coude.*) Cubito aliquem pulſare. ŁOKCIEM kogo potrącić popchnąć.

COUDRAYE, ſubſt. f. (*Lieu planté de coudriers.*) Coriletum,ti,n.*Ovid.* LESZCZYNA mięyſce leſzczyną zaſadzone.

COUDRE, *ou* COUDRIER, ſubſt m. (*Arbre qui porte les noiſettes.*) Corilus, li, f. *Virg.* LESZCZYNA Drzewo co orzechy laſkowe rodzi.

De covdre, ou *de coudrier.* Colurnus,a,um. *Cat.* Leſzczynowy Laſkowy.

COUDRE, V.act. (*Joindre delicatement une choſe à une autre.*) Suere. *Var.* SZYC łączyć gładko iedno zdrugim.

Coudre enſemble, réjoindre les levres d'une playe. Committereoras plagæ ſuturis. *Celſ.* Zſzywać ranę iáką do kupy.

On cout la peau avec du fil paſſé dans une aiguille. Cutis acu filum ducente tranſſuitur. *Celſ.* Zſzywaią ſkorę nicią záwleczoną przez igłę.

Coudre des pieces d'or dans la doublure d'un vieu manteau. Nummos aureos in pannis tunicæ detritæ intus conſuere. *Petr.*

Zaſzy-

Zaſzywać czerwone złote, w podſzewce pod ſtarym płaſzczem.

COUDRE ſe dit figurement (*des paſſages d'Auteurs, & des Hiſtoires qu'on ajoute dans les ouvrages pour les allonger, ou les égayer.*) Attexere hiſtorias. *Cic.* POZSZYWAC mowi ſię niewłaśnie o rożnych textach Autorow y Hiſtoryi zebranych w mowie iákiey dlá przedłużenia Jey, álbo obiaśnienia.

ON DIT en ce ſens proverbialement, *Il faut coudre la peau du renard avec celle du lion*, pour dire que *Ce n'eſt pas aſſez d'employer la force contre nos ennemis, mais encore la ruſe & l'adreſſe.* Non vi tantum, ſed etiam aſtu agendum, *ou* depugnandum cum hoſte. Cutis vulpina conſuenda eſt cum cute leonis. W TYM że wyrażeniu mowią francuzi trzeba zſzyć do kupy liſie futro ze Lwią ſkorą, to ieſt że niedoſyć ieſt ſiły záżyć ná nieprzyiaciela, ále trzeba go y ſztuką y ſpoſobem.

COUENE, ſubſt. f. (*Groſſe peau qu'on leve de deſſus le lard d'un cochon.*) Suis cutis, tis, fœm. *Cic.* SZPERKA ſkora gruba ktorą ze ſłoniny zdeymuią.

COULAMMENT, adv. (*D'une manier fluide & coulante.*) comme *Cet orateur parle coulamment & nettement.* loquitur. fluidè. *Cic.* PŁYNĄC iakby płynął, iáko temu mowcy ſłowa piękne płyną.

(Il ne ſe dit que des paroles qui n'ont rien de rude à l'oreille, qui viennent abondamment & naturellement à la ſuite les unes des autres.) Mowi ſię tylko o ſamych ſłowach ktore nic przykrego nie maią wſobie y ktore iedne zá drugiemi idą naturalnie y z wielką łatwością.

COULANT, COULANTE, ſ. part. act. (*Qui eſt fluide.*) Fluens, entis, omn. gen. Fluidus, a, um. *Cic.* CIEKĄCY, CIEKĄCA, płynący upłynny.

COULANT, (*Qui eſt doux qui n'eſt pas rude.*) *Vn vin coulant, qui eſt bien agréable à boire.* Lene vinum. n. *Ternt.* PŁYNĄCY, przyiemny, miły, wino płynące, przyiemne do picia.

ON DIT figurément (*des paroles & du ſtile.*) comme *Vn diſcours coulant.* Liberè fluens oratio. *Cic.* *Des vers coulants.* Faciles verſus. MOWIĄ toż *niewłaśnie:* o ſłowach y mowie iáko mowa płynąca. *Wierſze płynące,

Vn COULANT *garni de diamants.* ſubſt. m. Nodus margaritarum currax, *genit.* nodi curracis, m. KULANT, Kleynot Dyamentami ſadzony.

COULEMENT, ſubſt. m. (*Flux d'une choſe liquide*) Fluxio *Cic.* **Vn coulement de ſang.* Fluxio ſanguinis. *Cic.* PŁYNIENIE, Cieczenie rzeczy iákiey rzadkiey. *Płynienie cieczenie krwi.

COULER, V. act. & neut. (*Se mouvoir avec fluidité, qui ſe dit du cours ordinaire des eaux.*) Fluere Manare. Decurrere. *Cic. Phed.* PŁYNĄC iáko zwyczaynie wody płyną.

Couler autour, on *à l'entour* Circumfluere. *Plin.* **Couler vers quelque lieu.* Affluere. *Colum. Plin.* **Couler de tous coſtez.* Diffluere *Lucr.* **Couler en bas.* Defluere. *Virg.* Perfluere. *Terent.* **Couler deſſous*, ou *au deſſous.* Subterfluere. *Plin.* **Couler dedans* Influere. *Plin.* **Couler entre deux* Interfluere. Intermeare *Plin.* **Couler par deſſus.* Superfluere. **Couler auprès.* Præterlabi. *Sen.* **Couler enſemble.* Confluere. *Plin.* Płynąć do koła *Płynąć do kogo ku czemu. *Płynąć zewſząd. *Płynąć nádoł. *Płynąć ſpodem álbo ze ſpodu. *Pływać wewnątrz, płynąć we ſrzodku po między dwiema. *Płynąć po wierzchu. *Płynąć przy, álbo bliſko álbo przez. *Płynąć razem ſchodzić ſię wraz z ſobą.

Quand le Pactole ne couleroit que pour vous. Tibi licet fluat Pactolus. *Horat.* (*Quand vous poſſédiriez toutes les richeſſes du monde.*) Gdyby tylko dla ciebie Paktole płynęły, gdybyś ſam miał wſzyſtkie doſtatki ná świecie.

(Le Pactole qui eſt fleuve de Lydie rouloit autrefois une eſpece de ſablon d'or, ce qui faiſoit en partie la prodigieuſe richeſſe du Roy Créſus; d'ou vient qu'on dit en proverbe (*Tibi Pactolus fluit*, Le Pactole coule pour vous, c'eſt à dire Vous avez autant d'or que Créſus.) Paktol Rzeka Lidyi ſzorowała przedtym z ſiebie złoty piaſek ſkąd pochodziła część nie mała niepoięcych bogactw Krezuſa Krola Lidyiſkiego: ſkąd też przyſłowiem mowią Paktol dla ciebie płynie maſz tyle złota co Krezus.

Faire couler l'eau dans les chemins. Deducere aquam in vias. *Cat.* Wodę prowadzić áby płynęła po drogach.

COULER, (*Paſſer, filtrer, rendre clair & plus liquide.*) Colare. Percolare. *Plin.* CEDZIC przecedzać klarować, przez chuſtę, álbo przez worek przepuſzczać.

Ils coulent, ou *font couler ces choſes à travers des paniers de jonc.* In junceis fiſcellis ea percolant. *Colum.* Przecedzaią to przez przetaki ſitowiane.

COULER ſe dit auſſi (*des humeurs & des ſucs enfermez dans les corps animez.*) Fluere. Manare. Permanare. *Cic.* PŁYNĄC ſączyć ſię ciec mowiąc ſię o humorow zawartych w ciele.

Le ſang coule dans les veines. Sanguis per venas fluit. *Cic.* **Le ſang ne coule plus.* Conquieſcit ſanguis. *Celſ.* Krew płynie w żyłach. *Krew iuż nie płynie nie idzie.

La ſueur meſlée avec le fard luy couloit du front comme des ruiſſeaux. Perfluebant per frontem acaciæ rivi *Petr.* Pot pomięſzany z malowidłem ściekał iey z czoła ſtrumieniami.

Laiſſer couler des larmes. Profundere lacrymas. *Cicer.* Dać wolno łzom bieżyć.

Ils ne pouvoient s'empeſcher de laiſſer couler des larmes de joye. Non continebant præ gaudio lacrymas. *Cæſ.* Nie mogli ſię wſtrzymać z radości od łez.

La ſueur luy couloit de tout le corps. Manabat ſudor è toto corpore. *Lucr.* Pot z niego ciekł, álbo płynął, po wſzyſtkim ciele.

Les larmes luy couloient des yeux en abondance. Plurima lacryma illi manabat. *Hor.* Profundebat lacrymas. *Cic.* Łzy mu płynęły obficie z oczu.

COULER, (*Faire entrer goutte à goutte.*) Immittere. Infundere. SĄCZYC kroplami co puſzczać kropla zákroplą.

On luy coula de l'or fondu dans la bouche. Liquidum aurum in rictum oris infuſum eſt. *Flor-Rom.* Lano mu złoto roſtopione w gardło.

COULER, ou COULER *à fond des vaiſſeaux.* Naves mergere, demergere. *Cæſ. Ovid. Juſt.* TOPIC okręty zátapiać ie pogrążać ná dno.

On coula trois de nos vaiſſeaux à fond. Tres è noſtris navibus deprimuntur. *Hirt.* Zátopiono nám trzy okręty.

ON DIT figurément en ces, *Couler quelqu'un à fond, le perndre entierement.* Mergere aliquem. *Horat.* **Le ruiner entierement, luy oſter tous ſes biens.* Aliquem peſſumdare. MOWIĄ *niewłaśnie:* pogrążyć kogo do gruntu álbo na dno, to ieſt cale go zgubić, ná wſzyſtkim go zniſzczyć.

Il eſt coulé à fond. Fluctibus fortunæ merſus eſt. Pogrążony ieſt ze wſzyſtkim.

COULER ſe dit (*du temps & des plaiſirs qui paſſent.*) Effluere. *Cic.* UPŁYWAC mowiſię o czaſie y uciechach ktore przemiiaią.

L'age coule. Ætas effluit. *Cic.* Labuntur anni. *Horat.* Wiek płynie, upływa, uchodzi.

Il a veu couler ſes plus belles années parmi le trouble & les diſſenſions publiques. Inter civiles diſcordios & motus turbulentos florentem ætatem duxit. *Tacit.* Widział iako mu náyczerſtwieyſze náylepſze lata upłynęły, zeſzły w poſrzod zamięſzania y roſtyrkow publicznych.

Ils laiſſent couler les premieres heures de la nuit ſous pretexte de traitter, & de ſe vouloir rendre. Tractandis conditionibus & ſimulatione deditionis extrahunt primum noctis tempus. *Cæſ.* Dali upłynąć naypierwſzym godzinom nocy pod pozorem namowy y poddania ſię.

Il faut couler ce temps-cy le mieux que nous pourrons. Quàm æquiori animo poterimus, hæc tempora nobis toleranda ſunt. *Quint.* Trzeba przepędzić ten czas iák náylepiey możemy, przebyć go, przetrawić.

COULER, (*Penetrer, entrer inſenſiblement, parlant de l'air & du vent.*) Permeare Permanare. *Cic.* Penetrare. PRZENIKAC wchodzić przechodzić nieznacznie mowiąc o powietrzu y wietrze.

SE COULER, (*Se gliſſer, entrer inſenſiblement.*) Immittere ſe, Irrepere. Perrepere. *Cic.* WEMKNĄC ſię wniść wſunąc ſię gładko y nieznacznie.

Je me coulay parmi la foule. Immiſi me in turbam. *Plaut.* Wemknąłem ſię między tłumem.

Ils ſe coulerent ſans bruit ſur le milieu de la nuit juſques aux retranchemens. Mediâ nocte ad campeſtres munitiones ſilentio accedunt *Cæſ.* Podemknęli ſię podſunęli cicho w ſrzod nocy aż pod wały.

Ce domeſtique s'eſt coulé adroitement dans cette maiſon. Hic famulus in hanc irrepſit familiam. *Cic.* Ten ſługa (*domowy*) gładko ſię wemknął do tego domu.

Il a coulé ſa main ſubtilement dans ma poche & m'a enlevé ma bourſe. Manum in meam peram cautè immiſit, & crumenam mihi ſubripuit. Wſunął mi gładko rękę ſwoię do kieſzeni, y worek mi wymknął.

Il a

Il a fait couler ſon nom dans le livre des Cenſeurs. Irrepſit in cenſum. *Cic.* Podſunął wemknął Imię ſwoię w kſięgi Cenzorow. *Dozorcow obyczaiow.*

Son nom s'eſt coulé dans le teſtament des riches. In locupletum teſtamenta nomen ejus irrepſit. *Cic.* Weſzło wemknęło ſię Imię iego w teſtamenta bogatych.

ON DIT, *La vigne à coulé cette année.* Uvarum acini roratione defluxerunt hoc anno. MOWIĄ winnice ściekły tego roku, álbo ſpłynęły álbo opadły.

COULER ſe dit figurément (*du diſcours, du ſtile & des opinions.*) Fluere. n. *Cic.* PŁYNĄC *niewłaśnie:* o mowie, ſtylu, zdaniach.

Les vers de ce Poëte coulent de ſource, c'eſt à dire *Ce Poëte travaille de génie.* Iſtius Poetæ verſus proprio marte fluunt. Wierſze tego Poety płyną z ſamego zrzodła, to ieſt Piſze z głowy właſney.

Il couloit de la bouche de Neſtor une éloquence plus douce que le miel. Ex linguâ Neſtoris melle dulcior fluebat oratio. *Cic.* Płynęła z uſt Neſtora mowa ſłodſza niż kanar.

Il y a mille ſuperſtitions qui ſe ſont coulées dans les eſprits du peuple. Mille ſuperſtitiones invaſerunt animos vulgi. *Cic.* Tyſiąc zábobonow zagęściło ſię u poſpolſtwa w umyśle.

COULER en terme de danſe ſignifie *Porter ſa jambe doucement, légerement & à fleur de terre.* Radere terram pedibus PŁYNĄC terminem tanecznym znaczy gładko nogę poſuwać y zlekka po ſamym wierzchu ziemi.

Il tomba, l'eſchelle ayant coulé de deſſous luy. Cùm ſe ſcala ſubduxiſſet; lapſus eſt. Upadł gdy ſię drabina podnim uſunęła.

COULEUR, ſubſt. f. (*Lumiere réfléchie & modifiée ſelon la diſpoſition des corps, qui les fait paroiſtre bleus, jaunes & rouges &c.*) Color, oris, m. *Cic.* KOLOR światło obiiaiace ſię y umiarkowane według położenia rzeczy iákiey, ktore ie wydaie błękitne álbo żołte álbo czerwone &c.

COULEUR ſe dit encore (*des corps ſolides, & des drogues qui ſervent aux peintres*) Color Pigmentum, ti, n. *Cic.* KOLOR ſię ieſzcze mowi o ſarbach ktore ſą rzeczy twarde w ſobie y dotykalne ſłużące malarzom.

COULEUR *naturelle.* Nativus color. *Plin.* *(*Le contraire eſt* Compoſitus color. *Vitr. Couleur artificielle.*) FARBA kolor barwa przyrodzona. *przeciwna ieſt Kolor zmyślony zrobiony kunſztem.

Il y a des couleurs qu'on tire de la terre, il y en a d'autres qui ſe font par artifice. Colores alii ſunt, qui per ſe procreantur, nunnulli ex mixtionum temperaturis compoſiti perficiuntur. *Vitr.* Są farby ktore z ziemi wykopuią ſamorodne, ſą też y robione.

Qui eſt d'une ſeule couleur. Unicolor, oris, omn. gen. *Plin.* **Vn tableau peint d'une ſeule couleur*, ou *peint en camayeu.* Monochroma. *Vitr.* Jedney farby iednego koloru. *Malowanie iedney farby álbo iedną farbą obraz robiony.

Qui eſt de deux couleurs. Bicolor. *Plin.* **De pluſieurs couleurs.* Multicolor. *Plin.* Dwoiſtey farby. *Wielu kolorow, wielorakiey farby.

Qui eſt de diverſes couleurs. Verſicolor. Diſcolor. *Cic.* Varius Rozmaitey farby, pſtry, pſtrzony.

Qui a perdu ſa couleur. Decolor. *Plin.* Decoloratu. *Cicer.* Straconey farby, ktory farbę ſtracił, ſpełzły.

COULEUR *blanche.* Color albus. **Blanche comme neige.* Niveus. *Cic.* **Blanche comme un cygne.* Olorinus. *Plin.* **Blanche comme lait.* Lacteus. *Plin.* **Blanche comme l'écume.* Spumèus. *Plin.* FARBA álbo kolor biały. *Biały iák śnieg. *Biały iák łabęć. *Biały iák mleko. *Biały iák piana.

COULEUR *noire.* Color ater. **D'un noir luiſant comme le corbeau.* Coracinus, a, mu. *Vitr.* **Couleur brune.* Fuſcus. **Coleur rouſſe.* Fulvus. Muſtelinus. *Virg. Terent.* KOLOR czarny. *Czarny iák Kruk połyſkuiący ſię. *Śniady czarniawy ciemny. *Rudy piegaty.

COULEUR *griſe.* Leucophæus, a, um. **Griſe cendrée.* Cinereus. *Plin.* **D'un gris de fer.* Ferrugineus, a, um. **D'un gris tanné.* Cervinus, a, um. *Plin.* KOLOR ſzary. *Popielaty myſzaty. *Stalowy. *Sarni.

COULEUR *bleuë.* Cymatylis. Venetus. Cyaneus, a, um. *Plin.* **D'un bleu turquin.* Cæruleus, a, um. *Virg.* KOLOR błękitny modry ſzafirowy. *Błękitny niebieſki.

COULEUR *verte.* Herbidus. Praſinus. *Ovid.* **Couleur de pourpre.* Color purpureus. *Virg.* **Jaune.* Flavus. **Jaune doré.* Rutilus. Fulvus. Aureus. **Jaune foncé.* Croceus. Luteus. *Plin.* **Tirant ſur le jaune.* Langueſcens color in luteum.

Plin. **Coleur rouge.* Ruber Puniceus. *Plin.* **Couleur violette.* Ianthinus. Violaceus. Amethyſtinus. *Plin.* KOLOR zielony trawiaſty. *Kolor purpurowy. *Żołty. *Żołtogorący. *Szafranowy żołto czerwony. *Żołtawy. *Czerwony. *Fioletowy.

Couleur vive & gaye. Color floridus vividus. *Plin.* *(*Le contraire eſt* Color ſurdus, *ou* auſterus, *ou* nubilus. *Plin. Couleur ſombre.*) Kolor żywy y weſoły. **Przeciwna ieſt:* Kolor ciemny.

Coleur chargée, foncée. Color ſatur. *Ovid.* *(*Le contraire eſt* Dilutus color, *Couleur lavée.*) Kolor tęgi. * *Przeciwna:* Kolor ſłaby rozczyniony mdły.

Couleur qui dure long temps, qui ne ſe défait point. Color pertinax. *Plin.* *(*Le contraire eſt Couleur paſſée.* Obſoletus color. *Colum.* Kolor trwały mocny co długo trwa niepłznący. **Przeciwna:* Kolor pełznący łatwo, co łatwo ginie.

DONNER *couleur à une choſe.* Rem colorare. POŁOZYC farbę ná iáką rzecz malować co.

Coucher, ou *mettre des couleurs ſur un tableau.* Colorem inducere picturæ. *Cic.* Kłaść farby ná obraz.

Vnir les couleurs. Nectere colores. *Virg.* **Laver les couleurs.* Eluere colores. *Quint.* Łączyć farby między ſobą. *Zmywać farbę.

COULEUR ſe dit (*de la diſpoſition du teint, du viſage & des chairs.*) Color, oris, m. *Cic.* KOLOR ſię mowi o cerze ná twarzy, y ná ciele.

Conſerver ſa couleur par les exercices du corps. Tueri colorem exercitatione corporis. *Cic.* Cerę zachować robotami powierzchownemi co do ciała dla zdrowia.

Il eſt haut en couleur. Coloratam frontem habet. *Plaut.* Bardzo czerwony, wyſokiey cery.

La plus grande partie des femmes ne laiſſent pas à leurs corps le pouvoir de prendre quelque couleur de luy meſme, car elles rougiſſent leurs joues & cirent toute leur peau. Pleræque mulieres corporibus ſuis non relinquunt poteſtatem coloris capiendi, nam buccas rubrica, cerâ omne corpus intingunt ſibi. *Plaut.* Więkſza część białych głow nigdy nie pozwolą ciału ſwemu wziąć ná ſię cery iákiey przyrodzoney, bo rumienią li ce, y nacieraią wſzyſtkę ſkorę ſwoię.

N'avoir point de couleur, Eſtre paſle & défait. Sine colore conſiſtere. *Cic.* Niemieć cery, być bladym zmarniałym.

Changer à tous momens de couleur. Mutare frequentiſſimè vultum. *Petr.* Mienić cerę co moment.

Faire revenir la coleur. Colori reddere. act. acc. Przywrocić do cery.

Reprendre coleur. Recipere colorem. *Quint.* Wrocić ſię do cery.

Il ne change point de couleur, ni de viſage. Conſtat ei color & vultus. *Liv.* Nie odmienia nic cery, áni urody.

COULEURS, (*Ornemens d'éloquence.*) Colores orationis. *Cic. Quint.* KOLORY ozdoby w mowie.

COULEUR, (*Prétexte.*) Color Prætextus. *Cic.* KOLOR, pretext, pokrywka, pozor.

Sous couleur d'amitié. Specie amicitiæ, abl. *Liv.* Pod Kolorem przyiaźni.

Il mit ſes vaiſſeaux en mer ſous couleur de les éprouver. Per cauſam exercendorum remigum naves prodire juſſit. *Cæſ.* Wyſłał okręty ſwoie ná morze pod pretextem ſprobowania ich.

Donner couleur à un crime. Rationem turpitudini obtendere. *Plin-Jun.* Dáć pozor iakiey zbrodni.

La proſpérité ſert de couleur aux crimes. Secundæ res mirè ſunt vitiis obtentui. *Saluſt.* Szczęście ſłuży zá pozor zbrodniom.

Sous couleurs de demander de l'argent. Per ſpeciem exigendæ pecuniæ. *Cæſ.* Pod pozorem wybierania pieniędzy.

LES PASLES COULEURS, (*la jauniſſe.*) Arquatus morbus Morbus regius. *Celſ.* ZOŁTACZKA, żołta choroba.

Qui a les paſles couleurs. Ictericus. *Jun.* Zołtaczkę cierpiący

Fille qui a les paſles couleurs. Icterica, cæ, f. *Juv.* Panna żołtą chorobę maiąca.

LES GENS *de couleurs*, ou *de livrée*, (*les Pages, les Laquais &c.*) Segmentati homines. *Mart.* LUDZIE Barwiani Czeladzi do barwy náleżącą, w barwie ſłużący ludzie iáko Paźiowie Lokaie &c

COULEVRÉE, ſubſt. f. (*Plante rampante qui s'étend fort loin, dont il y adeux eſpeces, une blanche & une noire.*) Vitis alba, *ou* nigra. *Plin.* PRZESTĘP źiele ktore ſię pnie po źiemi y daleko rozchodzi chwytaiąc ſię ſię lada rzeczy y krzewiąc; dwoiaki ieſt biały, y czarny.

COULEVRINE, ſubſt. fem. (*Piece d'artillerie fort longue.*) Tormentum bellicum. KOLUBRYNA ſztuka armatna długa.

COULEUVRE, ſubſt. f. (*Serpent qui a la figure d'une anguille.*) Coluber. *Virg.* Colubra. *Celſ.* WĄŻ poſpolity.

Couleuvre qui vit dans l'eau. Enchydrys. *Plin.* Enhydrus. *Solin.* Wąż wodny.

ON DIT figurément qu'*Vn homme a bien avallé des couleuvres,* (*lors qu'on a dit,* ou *fait devant luy pluſieurs choſes faſcheuſes qu'il ſe peut appliquer, ayant eſté obligé de cacher le déplaiſir qu'il en avoit.*) Multa injuriosè in ſe dicta alto corde preſſit. MOWIĄ że kto wiele wężow połknął kiedy ſię ná patrzył álbo ná ſłuchał rożnych nieſmakow ktore ſtrawic muſiał niewydaiąc ſię z nie ukontentowaniem ſwoim.

COULIS, ſubſt. m. (*Jus de viande qu'on fait couler par le ſaz,* ou *par une eſtamine.*) Jus carnium colatum. JUSZKA przez worek álbo ſito cedzona z mięſa gotowanego.

VENT COULIS, ſubſt m. (*Air qui paſſe à travers quelques fentes.*) Ventus per rimam immiſſus. WIATR co przez ſzpary iakie przechodzi.

COULISSE, ſubſt. f. (*Rainure dans laquelle eſt enfermé un chaſſis.*) Canalis, is, m. *Vitr.* FUGA w ktorey co ieſt oſadzono rowek. Kaſzt.

PORTE COULISSE, (*Herſe ſarrazine,* ou *cataracte.*) Cataracta porta, æ, f. STAWIDŁO Upuſt do wody.

COULOIR, ſubſt. maſc. LEY, Leiek.

COULOIRE, ſubſt. f. (*Sorte de ſaz à couler des liqueurs.*) Colum. *Virg.* CEDZIWOREK durſzlak do przecedzenia czego

COULPE, ſubſt. f. (*Péché, ce qui eſt criminel devant Dieu.*) Culpa. WINA grzech, co ieſt z obrazą Boſką.

COULURE, ſubſt. f. (*qui ſe dit de la vigne, quand la fleur de la vigne au lieu de ſe nover à la grappe, s'en détache & coule à terre.*) Roratio. *Colum.* OPADANIE winnic, kiedy kwiat winny nie wiąże ſię w grona, ále opada ná ziemie.

COUP, ſubſt. m. (*on prononce un* cou *ſans faire ſonner le* p.) (*Mouvement violent d'un corps grave & ſolide, qui tombe ſur un autre & qui le frappe.*) Ictus. *Cicer.* Plaga. *Virg.* RAZ Uderzenie, *niewymawia ſię P.* w tym ſłowie Francuſkim nákońcu.

Donner un coup, ou *des coups de baſton à quelqu'un.* Fuſtem alicui impingere. *Cæſ. ad Cicer.* **Vn coup de poing.* Pugnis aliquem cædere. *Cicer. Plaut.* Dać komu kiymi, zbić go kiiem. *Uderzyć go pięścią, ſuchemi razami zbić.

Rouër quelqu'un de coups. Fuſtibus malè multare aliquem. *Cic.* Zbić go kiymi ſtłuc go kiymi ná miazgę.

COUP (*Bleſſure, plage.*) Ictus. Vulnus. Plaga. *Cicer.* UDERZENIE zbicie ſiniec rażenie.

Il luy a porté, ou *donné un coup mortel.* Mortiferum vulnus illi inflixit. *Cic. Liv.* Ranił go śmiertelnie, ranę mu śmiertelną zadał.

Il recent un coup à la teſte. Ictus eſt caput. *Horat.* Raniony ieſt w głowę.

Vn coup de canon luy fit ſauter la cervelle. Emiſſo tormento bellico excuſſum eſt ipſi cerebrum. Armatna kula mu głowę ſtrzaſkała y mozg mu ſię rozpryſnął od niey

Ayant manqué ſon coup ſur un des courtiſans de Porſenna. Fruſtrato circa purpuratum Porſennæ ictu. *Flor-Rom.* Omyliwſzy ſię y trafiwſzy w iednego z Dworſkich Porſeny.

COUP ſe dit figurement dans les expreſſions ſuivantes. *Vn coup de vent enleva mon ennemi, & le précipita au fond de la mer, d'où eſtant revenu, le tourbillon luy fit faire quelques tours, & un gouffre l'engloutit.* Illum ventus excuſſit, repetitumque infeſto gurgite procella circumegit atque hauſit. *Petr.* RAZ ſię w Francuſkim mowi *niewłaśnie:* w tych expreſſyach: wiatr nagły porwał nieprzyiaciela mego, y pogrążył go ná dno morſkie, ſkąd wypłynąwſzy znowu nim wicher kilka razy zákręcił, y topiel go pochłonęła.

Vn grand coup de vent emporta noſtre vaiſſeau contre des rochers. Venti impetu abrepta fuit noſtra navis & ad ſcopulos impacta. *Liv.* Wiatr potężny uderzywſzy ná náſz okręt zánióſł nás ná ſkały.

Ce coup de malheur luy a renverſé l'eſprit. Ictu calamitatis pulſus eſt ipſius animi ſtatus. *Cicer.* Ten raz nieſzczęśliwy mozg mu w głowie przewrocił.

Vous venez de me donner le coup de la mort. Me modò ad mortem dediſti. *Plaut.* Smiertelny raz teraz mi zadałeś, teraz eś mię zábił.

Cet arreſt fut pour moy un coup de foudre. Fulminatus hac pronuntiatione ſui. *Petr.* Ten wyrok był mi właśnie iák uderzenie piorunu.

Quand ce favory apprit ſa diſgrace, ce fut un coup de maſſuë pour luy, Ce fut un coup de foudre qui l'abbatit. Hoc audito infortunio graviter perculſus fuit. Jak prędko ten faworyt dowiedział ſię o tym że z łaſki wypadł, tak to mu było *iak by mu pałką w łep dano,* iákby piorunem był uderzony.

Eſtre touché d'un coup, ou *d'un revers de fortune.* Vulnere fortunæ graviſſimo percuti. *Cic.* Być razonym od nieſzczęścia

Vous m'avez toûjours fait paroiſtre dans vos lettres un grand courage au deſſus de tous les coups de la fortune. Tuis litteris magnum animum mihi ſemper oſtendiſti ad omnes caſus fortunæ ferendos conſtantem atque paratum. *Cic.* Záwſześ mi w liſtach twoich wielkie ſerce pokazywał, na wſzyſtkie zámachy iakiekolwiek fortuny.

Ne me chagrinez point, autrement vous pourrez éprouver quelque coup de ma teſte. Ne me facias ringentem, alioquin experieris cerebrum meum. *Petr.* Nie gnieway mię żeby ci to ná złe raz nie wyſzło, y obaczyſz co umiem.

COUP. (*Affaire, action, entrepriſe.*) *C'eut eſté un beau coup pour nous, ſi nous fuſſions venus à bout de nos deſſeins.* Nos magnum quid feciſſimus, ſi potuiſſemus, quò contendebamus, pervenire *Cic.* RAZ, zámach, przedſięwzięcie, impreza, zámyſł piękna by rzecz była dla nás gdybyśmy byli ſwoich zámyſłow dokazali.

Il ne laiſſa point eſchapper l'occaſion de faire quelque beau coup. Occaſionem rei benè gerendæ non dimiſit. *Cic.* Nie dał upłynąć okazyi uczynienia czego znácznego.

Ce ſera un grand coup, ou *une grande affaire pour moy, ſi je me puis tirer d'icy bagues ſauves.* Triumpho, ſi licet me latere tecto abſcedere. *Terent.* Wielkiey rzeczy dokażę, ieżeli z tego wynide ná ſucho, álbo w całości bez ſzkody, obronną ręką.

Vn coup de neceſſité & de deſeſpoir rétablit le combat. Neceſſitate & deſperatione prælium inſtauratum & renovatum. *Cæſ.* Oſtatnia potrzeba, y roſpacz przywrociła bitwę.

Faire un mauvais coup. Capitale facinus facere, *ou* admittere, *ou* patrare. *Cic.* Ná wielkie złe ſię odważyć, bardzo wielkie ladaco zrobić.

COUP ſe dit (*des actions qui ſe font promptement.*) comme *Donner un coup de chapeau à quelqu'un, luy oſter le chapeau, le ſaluër.* Tollere alcui pileum. RAZ w Francuſkim ſię mowi o tych ſprawach co ſię prędko dzieią, iáko Raz uchylić kapeluſza przedkim, ruſzyć kapeluſza miiaiąc, y kłaniaiąc ſię

Ce valet entend juſques au moindre coup d'œil. Hic verna miniſteriis ad nutus heriles aptus eſt. *Horat.* Ten ſługa zna każde oka pańſkiego ſkinienie.

ON DIT (*d'un homme qui ne prend point de parti.*) qu'*Il n'eſt là que pour juger des coups.* A neutrâ parte ſtat. MOWIĄ o tym co ſię ná żádną ſtronę nie deklaruie: patrzy iák rzecz padnie na ktorą ſtronę.

COUP ſignifie (*Tour ſubtil, adreſſe, promptitude à faire une choſe.*) *Cet homme vous a trompé, ce ſont là de ſes coups ordinaires.* Ab illo fruſtratus es, ſic ſolet agere. RAZ ſztuka obrot ſztuczny prędkość w uczynieniu czego. Ten człowiek cię odrwił, iego to zwyczayne ſztuki.

Ce coupeur de bourſe a bien-tôt fait ſon coup. Sector ille zonarius citò pertudit crumenam Ten rzezimieſzek prędko ſwego, álbo ſwey ſztuki dokazał.

Voilà un coup d'un fin matois En facinus cati & aſtuti hominis *Cic.* O toż ſztuka, ćwika ſtarego.

COUP ſe dit auſſi (*des actions héroïques, hardies & extraordinaires, ſoit en bien, ſoit en mal.*) *La priſe de la Rochelle fut un coup d'eſtat.* Rupellæ expugnatio imperio Gallorum ſaluti fuit. RAZ w Francuſkim ſię mowi o ſprawach wielkich rycerſkich odważnych, w złym y dobrym: odebranie ſkałki fortecy, był raz od ktorego álbo zguba álbo záchowanie Pańſtwa całego zawiſło.

La victoire que nous remportâmes fut un coup de teſte du General. Victoria quam habuimus, ſapientiæ & virtuti ducis debetur. Zwycięſtwo odebrane ieſt ſprawą właſney głowy náſzego Wodza.

COUP ſe dit auſſi (*des accidens extraordinaires, qui ſont des effets de la Providence, de la fortune,* ou *du hazard.*) *La mort de Henry IV. fut un grand coup de malheur pour la France.* Henrici quarti mors, fatale quid fuit & exitiale imperio Gallorum. RAZ ſię mowi też o ſkutkach y wypadkach niezwyczaynych Zrządzenia Boſkiego álbo traſunkowych, śmierć Henryka IV. Ciężki to bardzo raz był ná Francyą.

Le ſuccès de la battaile gagnée par Charles Martel, contre les Sarraſins, fut un coup du Ciel. Secundum prælium, quo uſus

uſus eſt Carolus Martellus contra Sarracenos, à Deo potiſſimùm eſt conſequutus. Szczęśliwe wygranie batalii przez Karola Martella przeciwko Saracenom było to dzieło cale ſamego Nieba.

C'eſt un coup de maiſtre. Hoc artis eſt opus. To ſztuka Pańſka dzieło to nie poſpolite.

COUP s'employe (*en toutes ſortes de jeux.*) Jactus, ûs, m, Bolus, li, m. *Plaut.* RAZ ſię mowi w grach wſzelkich rzucenie wyrzcenie wygranie

Vn coup de dez. Teſſeræ jactus. *Liv.* **Il a fait un beau coup de dez.* Benè & efeliciter jecit talos. *Plaut.* **Il a fait un beau coup de carte.* Dexterè luſit. Rzucenie kości. *Piękną kość urzucił. *Piękną kartę wygrał.

COUP ſe dit figurément (*des attaques qu'on donne dans le diſcours.*) *Cette femme donne toûjours quelque coup de bec,* ou *dedent à ſa rivale.* Maledico ſemper dente hæc mulier rivalem carpit. *Hor. Plin.* RAZ ſię mowi o przycinkach w mowie. Ta białogłowa zawſze tnie w czym ſwoię przeciwnicę.

Ce ſatirique donne toûjours quelque coup de pinceau à ſon ennemi en paſſant. Satiricus iſte deformat ſemper inimicum per tranſennam. Ten Satyryk zawſze mimoiazdem tnie ſwego nieprzyiacielą.

ON DIT en Morale qu'*Vne choſe porte coup,* pour dire qu'*Elle eſt importante,* qu'*Elle tire à conſéquence.* Res maximi momenti. MOWIĄ co do obyczaiow że rzecz iáka ná co ſię zánoſi, czyni zámach ná co pociągnie co zá ſobą, *nie będzie bez kozyry* godna uwagi.

Toutes ſes paroles portent coup, ou *ſont autant d'oracles.* Quot verba illius, tot effata. Wſzyſtkie iego ſłowa godne uwagi, niepoydą ná daremno, żadne z nich prożno nie padnie, ſą iáko wyroki iákie.

COUP ſe dit dans ces façons de parler. *C'eſt un coup ſeur, Cela arrivera certainement.* Id certo eveniet. RAZ ſię mowi w náſtępuiące ſpoſoby, Jeſt to raz nie odbity, iuż to nie chybi zapewne byćmuſi.

Il faut attendre le coup. Vis fati expectanda eſt. Trzeba czekać końca, iák rzecz padnie.

Je ſuis ſeur de mon coup. (dans un ſens naturel.) *Je ſuis ſeur de viſer au but,* ou *de gagner au jeu.* Non deerrabit ictus *Plin.* Palmam auferam in ludo. Pewien ieſtem tego razu: *w wyronumieniu właſnym,* znáczy pewien ieſtem że nie chybię álbo że wygram.

ON DIT au figuré, *Je ſuis ſeur de mon coup, Je ſuis ſeur de réuſſir dans ce que j'entreprends.* Id auferam quod volo Ad optatum finem rem perducam. MOWIĄ też *niewłaśnie:* pewien ieſtem że nie chybię *to ieſt:* że mi ſię uda to co zámyślam.

Manquer le coup, ou *ſon coup* (dans le naturel.) *Ne pas tirer droit au but,* ou *Perdre au jeu.* Scopum non attingere. Aberrare à ſcopo. *Cic.* Chybić odſtrzelić ſię od zámierzonego celu, *w rozumieniu właſnym,* nie trafić do celu, przegrać.

Manquer le coup, ou *ſon coup* (*au figuré.*) Propoſitum non aſſequi. *Cic.* Chybić *niewłaśnie:* Omylić ſię ná zdaniu álbo w imprezie ſwoiey, być záwiedzienym.

Faire d'une pierre deux coups, (*Faire deux choſes par meſme moyen.* Duos parietes de eâdem fideliâ dealbare. *Cic.* Dwa razy trafić zá iednym ciśnieniem ſtrzeleniem. Dwoch rzeczy dokazać razem zá iednym zawodem.

COUP ſe prend adverbialement dans ces manieres de parler *Venir après coup.* poſt tempus venire. *Plaut.* RAZ przyſłowiem ſię mowi w te ſpoſoby náſtępuiące: Przyść *po razie,* po ſprawie po harapie.

Vouloir revenir après coup, Vouloir qu'on juge une choſe jugée. Actum agere. *Ter.* Chcieć ſię ſądzić po ſprawie.

A chaque coup qu'il beuvoit. Ad ſingulos hauſtus. Zá każdym razem iák pił, ile razy pił.

Boire à petits coups, ou *de petits coups.* Exiguis bibere hauſtibus. *Plaut.* Pić po razu po troſze raz po raz pomalęku popiiać

On le manda coup ſur coup. Continuis mandatis, iterùm ac ſæpiùs, idque continenter, accitus, *ou* accerſitus eſt. Ráz po raz po niego poſyłano.

C'eſt à ce coup que tu es pris. Nunc demum, captus es. Terazem cię złapał, teraz cię mam teraześ wpadł w łapkę.

TOUT A COUP, ou *Tout d'un coup, Subitement.* Continuò. Subitò Repentè. adv. *Cic.* NAGLE nieſpodzianie razem.

Pour ce coup, à ce coup, je me ſuis réjouy, c'eſt à dire *En cette occaſion j'ay ſauti de la joye.* In hac occaſione exilui gaudio. *Cic.* Co ná ten raz co w ten czas ucieſzyłem ſię, wyſkoczyłem od radości.

Encore un coup, encore une fois. Iterùm. Rursùm. Rursùs. adv. *Cic.* Jeſzcze raz.

Les malheurs luy arrivent coup ſur coup. Malum poſt aliud illi accidit. Nieſzczęścia na niego raz po raz ná padaią.

COUPABLE, adject. m. & f. *& quelquefois mis comme un* ſubſt. m. & f. *dans le diſcours.* Sons Nocens. *Cicer.* WINOWAYCA zbrodzień.

Je ſçay en ma conſcience que je ne ſuis point coupable de ce crime. Me abeſſe ob hac culpâ certò ſcio. *Cic.* Sumnienie mi świadkiem żem w tym niewinien, że ſię do tego nieczuię.

N'eſtre nullement coupable. Abeſſe à culpâ. *Cic.* Cale niebyć winnym.

Qui ne ſe ſent coupable de rien. Mens benè conſcia. Nil ſibi conſcius. *Hor.* Ten co ſię nie czuie winnym w niczym.

Se rendre coupable de larcin. Furti ſe aſtringere. *Plaut.* Stać ſię winnym kradzieży.

Les innocens ſont punis pour les coupables. Innocentes pro nocentibus, pœnas pendunt. *Cæſ.* Niewinnych karzą zá winnych.

COUPEAU, ſubſt. m. (*Le ſommet d'une montagne.*) Cacumen, Jugum. Vertex. *Cic.* WIERZCHOŁEK gory iákiey.

(Ce mot eſt vieux en noſtre Langue, & ne ſe dit qu'en Poëſie.) To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y nie mowi ſię chyba w Wierſzu.

COUPEAU *& mieux* COPEAU, (*Eclat de bois que font les Charpentiers en coupant leur bois.*) Secamentum. *Plin.* Aſſula. *Plaut.* WIORY ktore padaią przy obrabianiu drzewa.

COUPELLE, ſubſt. f. (*Petit vaiſſeau de terre pour eſſayer l'or & l'argent.*) Vaſculum in quo aurum aut argentum excoquitur. KAPELA naczynie gliniane dla probowania złota y ſrebra u złotnikow.

ON DIT, *Paſſer un homme par la coupelle,* (*quand il aſubi un tres ſevere examen.*) Alicujus periculum facere diſtrictè in aliquâ ſcientiâ. *Terent.* *(*Quand il a eſté bien ſaigné & bien purgé dans une maladie.*) Multa ſangvinis emiſſione, multiſque potionibus ægrum aliquem curare. MOWIĄ też przepuścić kogo przez Kapelę, to ieſt ſurowo ſię z nim obeyść, y ściśle porachować. *Albo kiedy go w chorobie iákiey lekarſtwami y Krwi puſzczaniem mocno wypoleruią.

COUPEROSE, ſubſt. f. *on prononce* couproſe. (*Vitriol, mineral qui ſe trouve dans les mines de cuivre.*) Calchantum. *Celſ.* KOPEREWAS odmiot ſamorodny kruſzczowy znayduiący ſię w rudach miedzianych.

COUPEROSE', m. COUPEROSE'E, f. (*on prononce* couproſe.) (*Qui a le viſage rempli de boutons & de couture.*) Qui eſt tuberoſiſſimæ frontis. *Plaut.* KROSTAWY trędowaty y pokarbowaney twarzy.

COUPLE, ſubſt. f. & m. (*Lien avec lequel on attache les chiens de chaſſe deux à deux.*) Copula. *Ovid.* Jugum. *Cicer.* SMYCZ ná ktorey wiążą charty parami.

COUPLE ſe dit auſſi *de deux chiens attachez enſemble,* & en cette ſignification il eſt ordinairement *maſculin.* Par, Bini. SMYCZ ſię też mowi o sforze pſow parą związanych w tym zaś rozumieniu w francuſkim ieſt zawſze męſkiego rodzaiu.

Vn couple de pigeons. Par columbarum. *Ovid.* **Vn couple d'aigles.* Jugum aquilarum. *Plin.* **Vn couple d'œufs.* Bina ova. Para gołębi. *Para orłow. *Para iáiec.

COUPLER *les chiens,* V. act. (*Les attacher deux à deux.*) Copulâ canes jungere. act. SWOROWAC pſy, parami ná ſmycz ie brać.

COUPLET, ſubſt. m. (*Stance de chanſons,* ou *Strophe.*) Strophe. WIERSZE ſtrofami piſany do ſpiewania.

COUPPE, ſubſt. f. (*Séparation d'un corps ſolide & continu en pluſieurs parties.*) Cæſio. *Plin.* RĄBANIE ná część podzielenie ná ſztuk kilka rzeczy iákiey.

Vn bois qui eſt en couppe. Cædua ſilva, æ, f. *Plin.* WRĘBNY las.

COUPPE-GORGE, ſubſt. m. (*Lieu où l'on vole & où on aſſaſſine les gens.*) Cædibus locus infamis. ROZBOY mieyſce niebeſpieczne gdzie rozbiiaią y zabijaią.

ON DIT figurément, *Ce cabares, cette hoſtellerie eſt un vray couppe-gorge,* (*On y rançonne les gens.*) Hæc popina, *ou* iſta taberna diverſoria, exactionibus eſt infamis. MOWIĄ niewłaśnie tá Auſterya ieſt właſny rozboy gdzie zdzieraią z podrożnych, y każdą rzecz przepłacić trzeba.

COUPPE-JARRET, ſubſt. m. (*Bretteur, aſſaſſin.*) Sicarius. *Cic.* MĘZOBOYCA ktory znaymu zabiia, záſadnik ná życie.

COUPPE, ſubſt. f. (*Taſſe ronde qui ſert à boire.*) Patera. *Cic.* Calix.

Calix. CZARA, okrągłe na czynie do picia.

(Ce mot eſt noble & reſervé aux choſes ſacrées, & au ſtile ſublime.) To ſłowo ieſt wyborne y ſamym tylko rzeczom świętym, álbo mowie poważney á nie potoczney ſłużące.

COUPPER, *ou* COUPER, V. act. (*Séparer avec un inſtrument tranchant.*) Secare Putare. Cædere Scindere. *Cic.* RĄBAC kraiać żelazem álbo czym oſtrym rznąć ſiekać ciąć.

COUPPER, ou *Scier les bleds.* Fruges, *ou* frumenta metere. *Cic. Hor.* ZĄC zboże, z żynać.

Coupper des arbres. Cædere arbores. *Cic.* Scinać drzewa wycinać.

COUPPER *ce qu'il y a de trop & de ſuperflu aux arbres.* Frondare arbores. *Colum.* **Coupper le haut des arbres.* Attondere. Decacuminare arbores. *Plin.* **Coupper par cy par là les branches aux arbres, les élaguer.* Interlucare arbores. *Plin.* OBCINAC Drzewa z zbytnich gałęzi. *Z wierzchu drzewa rownać obcinaiąc. *Przerzedzić tu y owdzie gałęzie w ſpalerze drzew obcinaiąc dlá światła.

Coupper les viandes. Scindere, *ou* lacerare, *ou* carpere obſonia. *Petr.* Krajać mięſo, rąbać, zarębywać.

Coupper & rogner d'une choſe. Mutilare. *Terent.* Urznąc uſzczknąć czego, uſzczerbić.

COUPER *un homme, le chaſtrer.* Secare aliquem. *Plaut,* URZNĄC człeka, rzezańcem go uczynić obrzecać.

SE COUPPER, (*Se chaſtrer.*) Amputare ſibi genitalia. *Plin.* URZNĄC ſamego ſiebie, rzezańcem ſię zrobić, obrzezać ſię.

Coupper, ou *rogner les ongles.* Subſecare ungues. *Tibul.* Urzynać álbo obrzynać paznokcie.

Couper par le milieu. Interſcindere. *Plin.* **Couper en pieces,* ou *par morceaux.* Concidere. Fruſtillatim. *Plin.* **Couper tout à l'entour.* Circumſecare. Circumcidere. *Colum.* Przerznąć przez ſrzodek. *Pokraiać ná ſztuki porąbać. *Oberznąć co do koła, okroić.

COUPPER, (*Fendre, ouvrir la terre en labourant.*) Terram ſulcare. *Colum.* KRAIAC ziemię, orać wſkiby rolą położyć.

Il faut que je prenne garde qu'on ne me couppe ma bourſe. Ne quis pertundat mihi crumenam cautio eſt. *Plaut.* Idzie mi tu o to bardzo, áby mi nie urznięto trzoſa.

Se faire coupper les cheveux. Tonſori operam dare. *Suet.* Kazać ſobie włoſow uciąć, ſtrzydz ſię.

J'apprends qu'il n'eſt pas permis de ſe faire coupper ni les ongles ni cheveux ſur mer, ſi ce n'eſt dans quelque tempeſte. Audio non licere cuiquam mortalium in navi neque unques neque capillos deponere, uiſi cùm pelago ventus iraſcitur. *Petr.* Słyſzę że nie wolno kazać ſobie áni włoſow ſtrzydz áni paznokci obrzynać ná morzu chyba pod czas náwałności iákiey.

Fais toy coupper cette langue babillarde. Jube tibi iſtam prætruncari linguam largiloquam. *Plaut.* Day ſobie urznąć ten ięzyk świegotliwy.

Se faire coupper les veines. Sibi abrumpere, *ou* exſolvere venas. *Tacit.* Dać ſobie żyły pootwierać pokraiać.

COUPER *la gorge à quelqu'un,* (*L'égorger dans le ſens naturel.*) Aliquem jugulare. *Cic.* GARDŁO poderznąć komu zarznąć go właśnie.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Il a couppé la gorge à mes enfans & à moy.* Jugulavit me & totam familiam. MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: Zábił mię ná wſzyſtkim y zdziećmi, zgubił mię.

On couppe la gorge aux enfans, quand on les laiſſe vivre dans le libertinage. Nimiâ licentiâ necantur adoleſcentes. Zábiia ten dzieci ſwoie kto im roſpuſty pozwala.

Le juge a couppé la gorge à cette pauvre veuve, par la perte de ſon procès. Judex peſſundedit hanc viduam, cùm tradidit cauſam adverſario. Sędzia zgubił tę ubogą wdowę kazawſzy iey przegrać tę ſprawę.

Il ſe couppe la gorge par ſes paroles, & par ſon propre aveu. Jugulat ſe ſuis verbis & ſuâ confeſſione. *Cic.* Zgubił ſię ſam ſwoią mową, ſwoim świadectwem wyznaniem właſnym.

Se coupper dans ſes réponſes. Non ſibi conſtare. *Cic.* Nieiednoſtaynie odpowiadać, raz ták drugi raz inaczey.

Ils ne ſe ſont point encore couppez. Cohærent dicta inter ſe. *Cic.* Jeſzcze iednoſtaynie prawią.

Coupper, pour dire *Abréger.* Paucis dicere. Krotko ſkończyć

Couper un raiſonnement, (*Le ſerrer pour luy donner plus de force*) Ratiocinium contrahere *Cic.* **(Le contraire eſt* Dilatare, *l'Eſtendre.*) Skrocić dowod iáki áby go mocniey wyrazić

przeciwnie zaś Rozſzerzać ſię z dowodami.

Il faut coupper cette période en deux, pour rendre la penſée plus claire & plus vive. Secanda, *ou* dividenda eſt bipartitò periodus, quò mens auctoris ſit perſpicacior & acutior. Trzeba przeciąć *rozdzielić* ten peryod ná dwoie áby myśl ſwoię lepiey obiáśnić y żywiey wyrazić

COUPPEZ *par là, c'eſt le plus court.* Hac ito, efficies tuum iter brevius. TNIY idź tamtędy ta náykrotſza droga.

COUPPER *la parole à quelqu'un.* Interrumpere alicuius ſermonem. act *Liv.* PRZERYWAC mowę komu.

Je ne couppe jamais la parole quand quelqu'un parle. Non ſum alteri obloquutor. *Plaut.* Nigdy nieprzerywam mowy kiedy kto mowi.

La douleur & les ſoupirs luy couppoient la voix, pour dire *l'empeſchoient de parler, interrompoient ſon diſcours.* Dolor, ſuſpiria, ſingultus vocem intercludebant *Cic.* Żal y wzdychania ſłowa mu przerywały, to ieſt: mowić mu niepozwalały.

COUPPER *chemin,* (*Mettre quelque obſtacle au paſſage de quelqu'un.*) Itinera intercludere, (cludo, dis, ſi, ſum.) act. *Caeſ* ZAWAŁIC záſtąpić komu drogę przeſzkodzić mu bronić mu przeyścia, paſſy pozáſtępować, przerznąć.

Il craignit qu'on ne luy couppaſt chemin pour la retraitte. Veritus eſt. Ne fugâ intercluderetur. *Cic.* Bał ſię áby mu nie zaſtąpiono od ucieczki.

EN CE SENS on dit *Coupper les vivres à une ville, à ſon ennemi,* (*quand on tient les paſſages, par où les vivres pourroient entrer.*) Commeatum urbi intercludere. *Plaut.* Intercludere urbem commeatibus. *Caeſ.* Frumento, *ou* re frumentariâ prohibere hoſtes. *Caeſ.* W TYM rozumieniu ſię mowi przerznąć żywności miaſtu iákiemu, álbo nieprzyiacielowi, kiedy kto paſſy zaſtąpi ktorędy podwody z żywnościami przechodzą.

ON DIT en cette ſignification au figuré, *Coupper chemin aux ſéditions.* Vias omnes ſeditionum intercludere. *Cic.* TAK ſię też mowi przerznąć bunty, zábieżeć buntom

On a tellement couppé chemin aux deſordres, que nous ne craignons plus aucun danger. Ita compreſſum eſt hoc malum ut ab omni periculo tuti videamur. *Cic.* Ták dobrze zábieżono zámięſzaniu, że ſię iuż żadnego niebeſpieczeńſtwa nie obawiamy.

Un bon juge couppe chemin aux procès. Lites ſecantur bono judice. *Hor.* Sędzia ſprawiedliwy zábiega wſzelkim kłotniom w prawie.

Coupper la racine aux paſſion. Libidines reſecare radicitùs. *Cic.* Eradere voluptatem è pectore. *Hor.* Wykorzeniać námiętności.

ON DIT encore par maniere de proverbe, *Coupper bras & jambe à quelqu'un,* pour dire *Luy faire toutes ſortes de mauvais traittement.* Omnibus incommodis aliquem vexare, (vexo, as, avi, atum.) *ou* affligere, (fligo, gis, xi, tum.) act. MOWIĄ ieſzcze iákoby przyſłowiem, ręce y nogi poobcinać, wſzelką przykrość iáka być może mu zádawać.

Coupper la bourſe à quelqu'un. Aliquid ab aliquo extorquere. *Plaut.* Trzos urznąć komu.

COUPPER ſignifie *Diviſer.* Dividere. *Cic. Hor.* PRZERZYNAC znaczy też dzielić.

L'Apennin eſt une chaiſne de montagnes qui couppe toute l'Italie. Apenninus, continui montes dividunt totam Italiam. Apennin ieſt przeciąg gor ktore przerzynaią całe Włochy.

Ce ſont des montagnes couppées par une vallée couverte d'arbres. Montes valle opacâ diſſociantur. *Horat.* Są to gory przerznięte doliną ciemną.

COUPPER *les cartes, quand on les ſepare, après les avoir battuës & meſlées enſemble.* Dividere folia luſoria. ZBIERAC karty zmięſzawſzy ie wprzody dobrze między ſobą.

COUPPÉ, maſc. COUPPÉE, f. part. paſſ. & adject. Cæſus. Abſciſſus. Exciſus. Amputatus. UCIĘTY, urznięty rznięty.

ON DIT, *Un homme couppé,* ou *Un homme chaſtré.* Vir exſectus. *Lucan.* RZEZANIEC kaſtrat.

ON DIT encore *Un ſtile couppé, Un ſtile Laconique, court.* Stilus conciſus. Oratio conciſa. *Cic.* STYL ucinany ucinkowy krotki Lakońſki.

COUPPERET, (*on prunonce* couppret.) ſubſt. maſc (*Inſtrument tranchant, à l'uſage des bouchers & de la cuiſine.*) Aſcia. TOPOR Rzeźniczy kuchenny ſiekacz.

COUPPEUR, *ou* COUPEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui couppe.*) Sector. Sciſſor, oris, m. *Petr.* SIEKACZ ten co kraie tnie.

CE MOT ne ſe dit gueres que (*de ceux & de celles qui*

cou-

couppent les raiſins dans les vignes au temps de la vendange.) Vindemiator, oris, m. Legulus, i, m. *Colum.* **On dira parlant d'une femme.* Legula, æ, f. *Une coupeuſe.* TO Słowo Francuſkie nie mowi ſię tylko o tych co obieraią wino w winnicach obrzynaiąc grona pod czas winobrania. *o Białogłowie mowiąc *zbieraczka.*

Coupper de bourſe. Crumeniſeca, cæ, m. Rzezimieſzek.

COUPPEURE, *on prononce* COUPURE, ſubſt. f. (*L'action de coupper.*) Cæſio. Inciſio. Sciſſura. *Plin. Colum.* RZNIĘCIE, urzynanie nárznięcie.

COUPPOIR, ſubſt. maſc. (*Outil de fer trachant, dont on ſe ſert dans le fabrique des monnoyes.*) Inciſorium, ii, neut. SCYZORYK Mincarſki ktorego záżywaią w mennicach.

COUPOLLE, ſubſt. f. terme d'Architecture venu d'Italie. (*C'eſt le haut du Dome d'une Egliſe, rond, fait en forme d'une couppe renverſée.*) Cupula, læ, f. Thelus. *Virg.* KOPUŁA termin Architektury ná wierzchu dachu okrągło dana iák czara wywrocona. *Makownica.*

COUR, ſubſt. f. (*Terrain enfermé de murs & à découvert, qui fait partie d'un logis.*) Area, æ, f. *Var.* PODWORZE plac prożny do koła zámknięciem opatrzony część Domu czyniący zwierzchu otwarty.

Cour interieure, environnée de corps de logis. Cavædium. *Plin-Jun.* Podworko wewnętrzne zewſząd dokoła zábudowane.

PETITE *cour d'un logis.* Areola. *Plin-Jun.* PODWORKO małe.

Cour d'une metairie, ou *Baſſe cour.* Chors, *genit.* chortis, f. *Mart.* Cors, tis, fœm. *Var.* Kurnik podworze dla drobiu folwarkowe.

De baſſe cour, ou *de la baſſe cour.* Chortalis, m. & f. chortale, neut. adject. *genit.* is. *Colum.* Folwarkowy kędy kury y inſzy drob trzymaią.

COUR, (*Lieu où habite un Roy,* ou *un Prince ſouverain.*) Aula, Regia. *Cic.* DWOR mieyſce kędy mięſzka Krol iáki álbo Xiąże udzielny.

Aller ſouvent à la Cour. Aulam frequentare. **Suivre la Cour, Vivre à la Cour.* In aulâ verſari. Bywać częſto u Dworu. *Jezdzić zá Dworem, żyć u Dworu.

Un homme de Cour, Un courtiſan. Aulicus. *Cornel-Nep.* Dworſki człowiek.

DE LA COUR, ou *Qui appartient à la Cour.* Aulicus. *Suet.* DWORSKI co náleży do Dworu nádworny, zádworny.

Les dames de la Cour. Aulicæ mulieres. Damy Panie y Panny Dworſkie.

COUR ſignifie auſſi (*Toute la Famille Royale, & les Officiers qui ſont à la ſuite du Prince.*) Aula. DWOR znaczy Familią całą Krolewſką y Urzędnikow u Dworu Krolewſkiego y tych co záwſze Dworowi aſſyſtuią.

COUR ſe prend quelquefois pour (*le corps de l'Etat que le Prince repreſente.*) comme *Il y a une haine cachée & inveterée entre la Cour de France & la Cour d'Angleterre.* Gerunt Galli cum Anglis ſimultates obſcuras & antiquas Dwor ſię czaſem bierze za Państwo całe ktore wyraża w oſobie ſwoiey Krol; iáko, Jeſt nienawiść ſkryta y záſtarzała, między Dworem Franculkim, y Dworem Angielſkim.

COUR ſignifie *Le Roy & ſon conſeil.* comme *Il eſt venu un ordre de la Cour de donner combat.* A Rege prælium demandarum eſt. DWOR znaczy Krola y Radę iego; iáko, Przyſzedł Ordynans odedworu áby wydać batalią.

Faire ſa cour au Prince. In cultu Principis ſe præbere aſſiduum. Służyć aſſyſtować Panu.

Il évite de faire ſa cour aux Grands. Vitat ſuperba potentiorum limina. *Horat.* Strzeże ſię bywać u wielkich Panow.

Il fait ſans ceſſe ſa cour aux Grands. Circumvolitat potentiorum limina. *Colum.* Uſtawicznie ſłużby ſwoie oddaie wielkim Panom záwſze u nich bywa o łaſkę ſię ich ſtaraiąc.

Il avoit paſſé ſa jeuneſſe dans Rome à faire la cour aux Miniſtres. Inſignes amicitias Romæ ambitioſè coluerat. *Tacit.* Strawił młody wiek ſwoy w Rzymie ſłużąc uſtawicznie Miniſtrom.

Nous faiſons noſtre cour tous les matins. Manè ſalutamus. *Cic.* Co rano ná pokoiach bywamy dla oświadczenia ſłużby náſzey Panu.

Faire la cour aux richeſſes & à la fortune d'une perſonne. Fortunâ & divitias alicujus ambire, *ou* aucupari donis & pleniori obſequio. Służyć kłanić ſię ſzczęściu y doſtatkom czyim.

Faire la cour à quelqu'un. Obſervare & aliquem colere

Cic. Nadſługiwać, nádſkakiwać komu, świecić mu.

COUR *de gens de juſtice.* Curia. Senatus. *Cic.* RADA walna ſądowa.

Cour ſouveraine, Summus ſenatus. **Cour ſubalterne.* Inferior curia. Sąd naywyżſzy. *Sądy niżſze z apelacyą.

Cour de Parlement. Supremus Senatus Suprema curla. **Cour des Aides.* Rei tributariæ ſummum tribunal. Suprema rei tributariæ curia, f. Sądy Parlamentowy. *Sąd ſkarbowy.

Cour des Monnoyes. Monetalis curia, f. Sąd Menniczny.

TOUTE LA COUR *s'eſt aſſemblée, Tout le Parlement s'eſt aſſemblé.* Conſilium vniverſum iniit curia. WSZYSTKA rada ſię zebrała, wſzyſtek Parlament ſię zgromadził zaſiadał.

En pleine Cour, en plein Parlement. Palam curiæ conſeſſu coronâque. W zupełney radzie, w zupełnym Parlamencie.

Se rapporter à la Cour. Rem totam Curiæ permittere. Zdać ſię ná ſąd ná ſprawiedliwość.

La Cour dit qu'il a eſté mal jugé. Curia ſententiam pro nullâ habendam eſſe cenſuit & indocendam. Trybunał rzekł że zle oſądzono, ſkaſſował Dekret.

COURAGE, ſubſt m. (*Ardeur, vivacité, fureur de l'ame qui fait entreprendre des choſes hardies ſans crainte des perils.*) Ardor. Mentis furor, oris, m. Animus, i, m. *Plin.* ODWAGA Ochota ſerca, podeymuiąc ſię śmiało rzeczy wielkich nie lękaiąc ſię niebeſpieczeńſtwa.

(En ce ſens il ſe dit des animaux, auſſi bien que des hommes.) W Tym rozumieniu mowić ſię może y o zwierzętach álbo bydlętach.

COURAGE eſt auſſi une *Vertu qui éleve l'ame, qui la porte à mépriſer les dangers, quand il y a des occaſions d'exercer ſa vaillance, quand il y a lieu de montrer ſa conſtance & ſa fermeté.* Animus, i, m. Virtus, utis, f. *Cicer.* ODWAGA Męſtwo Cnota dodaiąca ſerca do lekce ważenia niebeſpieczeńſtw, kiedy ſię podaie okazya dokazania odwagi iákiey, oświadczenia ſtałości y męſtwa.

Un grand courage. Magnus & erectus animus. Altus animus. **(Le contraire eſt* Parvus, *ou* demiſſus animus. Puſillus animus. *Un courage bas & rampént.*) Cic. Wielkie męſtwo *przeciwna ieſt* Małe ſerce podły animuſz.

GRANDEUR *de courage.* Animi excelſitas, atis, f. Animi altitudo, *ou* magnitudo, dinis, f. Magnanimitas, atis, f. *Cic.* **(Le contraire eſt* Animi demiſſio, *ou* Puſillus animus. *Cicer. Baſſeſſe de caurage.*) WIELKOSC wſpaniałość umyſłu. **Przeciwna ieſt* Podłość nikczemność ſerca.

AVOIR *du courage.* Habere animum. Magno & erecto animo eſſe. *Cic.* Mieć ſerca doſyć.

Avoir bon courage & bonne eſpérance. Confidere animo & ſpe. *Caeſ.* Mieć dobrą otuchę.

Ayez bon courage, ou ſimplement *Bon courage.* Bonum habe animum. Fac bono animo ſis. *Plaut.* Fac habeas fortem animum. *Cic.* Ufay nietrać ſerca.

Avoir un courage de femme. Muliebrem animum gerere. *Cic.* Mieć ſerce niewieście, babſkie.

Je vous ay fait voir mon courage; mais pour mon eſprit tel qu'il eſt, la longue ſervitude l'a empeſché de paroiſtre. Animum tibi meum probavi, ingenium certè diutina ſervitus, qualecunque eſt, minus quam erat, paſſa eſt videri. *Cic.* Pokazałem ci animuſz moy, ále co do rozumu iákikolwiek ieſt w ſobie, długa niewola wydać mi ſię z nim niepozwala.

Prenez courage, ce qui ne dépend que de vous: le temps meurira ce qui dépend de la fortune; & nôtre prévoyance le menagera. Fortem fac animum habeas quod eſt in uno te: quæ ſunt in fortunâ temporibus regentur, & conſiliis noſtris providebuntur. *Cic.* Nie trać ſerca bo to od ciebie tylko zawiſło á zaś co zawiſło od ſzczęścia, czas ſam dokaże, y naſza do tego pomoże przezorność.

Prenez un courage, qui réponde à vos entrepriſes. Mentes dignas cœptis inſumite. *Stat.* Weźmiy ſerce ktoreby ſię zgadzało z imprezą o ktorey zamyślaſz.

Donner du courage à quelqu'un. Dare alicui animum. *Cic. Liv.* Serca komu dodawać.

Relever le courage à quelqu'un. Alicui animum erigere. *Cic.* Odwagi ſerca komu dodać.

Ayant repris courage, ils recommencent le combat & reviennent à la charge. Cùm animos collegiſſent, reſtituitur pugna. *Liv.* Serca znowu nabrawſzy wracaią ſię do bitwy.

Perdre courage, (*ſe décourager.* Animum deſpondere. *Liv.* Stracić ſerce ochotę, dać ſię uſtraſzyć.

Ils n'ont point manqué de troupes, mais ils ont manqué de

cou-

courage. Animus illis, non copiæ defuerunt. *Cic.* Nie ſchodziło im ná ludziach, ále ná ſercu.

Faire perdre courage à quelqu'un, (luy abbattre le courage, le décourager.) Alicujus animum debilitare, *ou* frangere. *Cic.* Stracić komu ſerce do czego odwagę mu oſłabić uſtraſzyć go.

Se laiſſer abbattre le courage. Animum contrahere, *ou* demittere. *Cic.* Dáć ſię uſtraſzyć.

Qui a perdu courage. Lapſus animi. *Plaut.* Ten co ſerce ſtracił y odwagę.

COURAGE ſe dit abſolument *(pour exhorter quelqu'un à faire une choſe.)* Macte. *Cic.* Eia agite. *Plaut.* DALEY, nużeſz śmmiało, zachęcaiąc kogo do czego y ſercu mu wczym y ochoty dodaiąc.

COURAGEUX, m. COURAGEUSE, f. adject. *(Qui a du courage,)* Animoſus. Magnanimus. *Cic.* ODWAZNY ODWAZNA wſpaniały.

C'eſt la marque d'un eſprit ferme & courageux de ne ſe point troubler dans les choſes difficiles. Fortis & conſtantis animi eſt non perturbari in rebus aſperis. *Cic.* Znak to ieſt umyſłu ſtałego y odważnego, nie męſzać ſię w przeciwnościach.

COURAGEUSEMENT, adv. *(Avec courage.)* Animosè. adv. Magno animo. abl. Fortiter. adv. *Cic.* ODWAZNIE ſmiało.

COURAMMENT, adv. *Tout courant. (ſans héſiter, ſans s'arreſter.)* Expeditè. Facilè.adv. *Cic.* WCIĄZ nie ſtawaiąc, ani ſię zaiąkaiąc.

COURANT,m.COURANTE,f. part. act. *du verbe* COURIR. Currens, entis, omn. gen. *Cicer.* BIEZĄCY bieżąca od ſłowa biegać biegnący.

COURANT, *(Coulant, parlant des eaux.)* car on dit *Vn courant d'eau, Vne eau courante.* Unda currens. *(*Le contraire eſt* Reſes aqua *genit.* aquæ reſidis, f. *Vne eau qui ne court point, Eau croupie.)* BIEZĄCY Ciekący płynący mowiąc o wodach bo ſię mowi Potok wody, woda bieżąca. **Przeciwna zas ieſt:* woda Stoiąca.

ANNE'E *courante, Année preſente.* Annus qui nunc volvitur. **Le mois courant.* Menſis qui nunc agitur. ROK teraźnieyſzy idący. *Mieśiąc teraźnieyſzy.

Chien courant. Curſor canis. Pies gończy.

EN COURANT, *(à la haſte.)* Curſim Raptim. adv. *Cic.* BIEGNĄC ſpieſzno co prędzey mimoiazdom w dopadki.

MONNOYE *courante,* ou *qui a cours dans un Royaume.* Moneta uſualis. MONETA zwyczayna ktora idzie gdzie w Páńſtwie iâkim, ordynaryina moneta.

Vn COURANT *d'eau.* ſubſt. m. Profluens. *Cic. Liv.* POTOK.

Suivre le courant de l'eau, ſe laiſſer aller au courant. Secundo amne, *ou* flumine ferri. Jść zá wodą, puścić ſię zá wodą.

ON DIT au figuré, *Le courant du monde, la maniere ordinaire dont on vit dans le monde.* Communis & vulgaais uſus & conſuetudo vivendi. MOWIĄ *niewłaśnie:* iák bieg świata tego niesie to ieſt iák ſię zwyczaynie ná świecie dzieie.

Suivre le courant du monde, (Se laiſſer aller, ou *entraiſner au courant.)* Uſu & conſuetudine vulgari abripi. Jść za drugiemi. tám gdzie drudzy idą, y iák ſobie poſtępuią, ták czynić.

COURBE, adject, m. & f. *(Qui n'eſt pas de droite ligne.)* Curvus. *Cic. Vne ligne courbe.* Curva linea. KRZYWY co nie ieſt proſty w linią linia krzywa.

COURBE', m. COURBE'E, f. part. paſſ. & adject. Curvatus. *Cic.* SKRZYWIONY SKRZYWIONA.

COURBE', *(Panché.)* Pandus, Repandus. Cernuus. *Cic. Virg.* KRZYWY ukośny náchylony ſpadziſty.

Courbé ſous le fais des années. Corpore toto ob ſenium curvautus. *Stat.* Skrzywiony od ſtarości, náchylony.

Il eſt toûjours courbé ſur les livres. Libris ſemper incumbit. Caput de tabulâ non tollit. *Petr.* Zawſze nachylony nad Księgami ſiedzi.

COURBEMENT, ſubſt. m. *(L'action de courber.)* Curvatio. Inflexio *Colum. Cic.* KRZYWIENIE wykrzywianie.

COURBER, V. act. *(Rendre courbe.)* Curvare. Incurvare Inflectere *Virg. Cæſ.* KRZYWIC nákrzywiać.

SE COURBER. Curvari. Incurvari, (vor, aris, atus ſum,) paſſ. *Plin. Stat* Se curvare. SKRZYWIC ſię.

COURBETTE, ſubſt. f. *(Aller à courbettes, en parlant d'un cheval.)* Surrectis alternatim ac depreſſis cruribus numerosè incedere. neut. KORWETAMI iść mowiąc o końcu.

ON DIT figurément, *Mener un homme à courbettes, (Le faire aller à courbettes, le gourmander & luy faire faire les choſes de hauteur.)* Imperioſe tractare aliquem. *Tacit.* MOWIĄ niewłaśnie kazać komu chodzić w korwety, po ſwoiey woli go ſobie zażywać iák ſię podoba.

COURBURE, ſubſt. f. *(Qualité de la choſe courbée.)* Curvatatura. *Vitr.* KRZYWOSC krzywizna zakrzywienie.

COUREUR, ſubſt. m. *(Leger à la courſe, qui couroit dans les jeux.* Curſor, oris, m. *Cic.* Stadiodromus, i, m. *Plin.* BIEGUN letki dobiegania, záwodnik co w záwodzie biegiwał.

COUREUR, *(Vagabond.* Erro, onis, m. *Horat.* BIEGUN włoczęga, powſinoga, błąkacz.

COUREUR, *ou* AVANT, COUREUR *(dans les armées, qui va ux nouuelles & à la découverte des ennemis.)* Excurſor. *Cic.* Explorator. *Cic.* SZPIEG, czaty.

COUREUSE, ſubſt. f. *(Femme qui aime à courir qui ça qui là, qui n'arreſte gueres a ſon logis.)* Mulier concurſans, *genit.* mulieris concurſantis, f. BIEGUNKA białowa co w Domu nieposiedzi ále uſtawicznie biega tu y owdzie.

COUREUSE ſignifie plus communément *Vne femme qui vit dans une infame proſtitudion, qui ſe donne à tout venant,* UNE COUREUSE *de pont-neuf, de rempart, une coureuſe de guilledon.* Scortum diobolarium. *Plaut.* SŁOWO to francuſkie poſpoliciey u nich znaczy Białogłowę nierządną co wſzędzie zá chłopami biega, wſzetecnica iawna.

COURGE ſubſt f. *(Plante rampante de la nature des citrouilles.)* Cucurbita, æ, f. *Plin.* TYKWA owoc poziemi ſię pnący rodzaiu Bani.

COURIER, ſubſt. m. *(Poſtillon qui fait le meſtier de courre la poſte.)* Curſor publicus, *genit.* curſoris publici, m. *Cic.* POCZTARZ, pocztarczyk, co z pocztą biega, kuryer, umyślny poſłaniec, goniec.

COURIR, *& quelquefois* COURRE *dans de certaines phraſes que l'uſage a autoriſées, & qu'on trouvera ſous* COURIR. Currere *Cic.* BIEGAC, bieżeć.

Courir en quelque lieu, (y aller en courant & à la haſte.) Aliquò accurrere. Bieżeć ná iákie mieyſce ſpieſzno, lecieć kędy.

Courir de tous les coſtez, ou *de coſté & d'autre.* Circumcurrere. *Cic.* Biegać powſzyſtkich ſtronach, wſzędzie y tu y owdzie.

Courir de haut en bas, Courir en deſcendant. Decurrere. *Liv.* Biegać zgory ná doł, zbiegać ná doł.

Courir en foule. Concurrere. *Cic.* Zbiegac ſię kupami.

Courir devant. Præcurrere. *Terent. Cic.* Ubieżyć pierwey.

Courir juſques en quelque lieu. Percurro. Przybieżeć dobieżyć aż ná iákie mieyſce.

Courir, ou *courre le cerf, le lievre.* Cervum, *ou* leporem venari. *Cic.* Gonić za ieleniem, álbo ielenia, zaiąca.

COURIR, *ou* COURRE *la poſte.* Incitato equo currere. **La bague.* Equeſtri decurſione certare. *Liv.* BIEGAC, albo bieżyć pocztą. *Biegać dopierścienia.

S'exercer à la courſe, ou *à courir.* Curſu ſe exercere. Cwiczyć w bieganiu álbo w biegu.

Courir au devant de quelqu'un. Concurrere alicui obviam. *Ter.* Bieżeć naprzeciw komu.

Courir les mers. Currere æquor. *Virg.* Biegać po morzach.

Il courut jour & nuit luy en porter la nouvelle, changeant de chevaux pour aller plus viſte. Continuato & nocte & die itinere, atque mutatis ad celeritatem jumentis, ad eum contendit, ut iſtud nnntiaret. *Cæſ.* Biegł nocą y dniem tę mu nowinę donoſząc, odmieniaiąc konie dla prędſzego pośpiechu.

Je n'en puis plus d'avoir couru, ou *Je ſuis tout eſſoufflé & hors d'haleine d'avoir couru.* Ex curſurâ anhelitum duco. *Plaut.* Już też nie mogę od biegania wſzyſtekem ſię zdyſzał ledwie thnę od biegania.

Courir ſur quelqu'un, Faire des courſes ſur les ennemis. In aliquem, in hoſtes irruere.n. Impetum facere. *Cic. Liv.* Nápadać ná kogo, wypadać podiazdami ná nieprzyiaciela.

Courir dans le païs ennemi. Hoſtiles terras percurrere, *ou* percurſare. *Cæſ. ou* excurrere. *Liv.* **Courir les mers pour pirater, (comme font les corſaires.)* Mare infeſtum habere. *Cic.* **Courir le païs, voyager, peleriner.* Regiones peragrare. Peregrinari. *Cic.* Plądrować kray nieprzyiacielſki. *Rozbiiać po morzu iáko morſcy naiezdnicy. *Biegać po kraiu iezdzić po świecie, pielgrzymować.

COURIR *les tables, (Faire le paraſite & l'écorniſleur, aller chercher un repas çà & là.)* Percurrere menſas. Omnium menſarum eſſe aſſeclam. *Cicer.* **Courir toute la nuit les mavais lieux en habit d'eſclave pour ſe déguiſer.* Lupanaria veſte ſervili

in diſſimulationem ſui pererrare, (o, as, avi, atum- *Tacit.* BIEGAC po obiadach; paſorzytem ſię czynić wąchać tam y ſam cudzych kominow. *Biegać po mieyſcach podeyrzanych całą noc ptzebrawſzy ſię dla nie poznaki.

On vit courir les paroles, ou *les billets doux, & tous ces petits préſents, qui tiennent lieu d'une grande faveur à un amant.* Litteræ amatoriæ & munuſcula mutuò commearunt. *Cic.* Biegły karteczki liſtki y te wſzyſtkie podarunki ktore zalotnicy maią ſobie za ſzczęście naywiękſze.

Donner à courir à quelqu'un. Exercere aliquem. *Terent.* Dać komu dość do czynienia.

COURIR, *(ſe répandre, parlant d'un bruit,* ou *d'une nouvelle.)* comme *Le bruit court, Il court un bruit, On fait courir le bruit que les ennemis ont eſté battus.* Rumor ſpargitur & ſparſus eſt, hoſtes profligatos fuiſſe. *Cic.* LATAC, za miaſt ſzerzyć ſię mowiąc o tym co ſłychać iáko Wieści lataią, puſzczono wieść iákoby miano pobić nieprzyiacioł.

Faire courir un bruit. Famam, *ou* rumorem ſpargere. *Cic.* Puścić wieść iaką.

Faire courir une ſanté, pour dire *La faire boire à la ronde.* Alicui propinare in orbem. Zdrowie czyie w koley puścić, koleią zá nie pić.

Il court de mauvais bruits de Céſar. Non belli ſunt rumores de Cæſare. *Cic.* Złe nowiny zle ſłychać o Cezarze.

COURIR dans le figuré, *Courir après un héritage.* Inhiare hereditatem. *Plaut.* **Après les hommeurs & les biens de cette vie.* Ambire, *ou* perſequi honores, bona *Cic.* BIEZYC ubiegać ſię niewłaśnie, ubiegać ſię do dziedzictwa. *Ubiegać ſię zá honorami, y dobrami doczeſnemi.

Courir à la ſervitude. Ruere in ſervitutem. *Tacit.* Biegnąc do niewoli lecić w niewolą.

Il court à l'Hoſpital, à ſa ruine, puur dire qu'*Il gouverne mal ſes affaires* Detruditur ad mendicitatem. *Plaut.* Spieſzy ſię do kruchty, do ſzpitala do upadku y ruiny właſney, zle ſię rządzi w ſwoich intereſſach.

ON DIT qu'*Vn homme a bien couru des fortunes en ſa vie,* qu'*Il a bien eſſuyé des perils, des dangers.* Multa & varia diſcrimina ſubiit. *Cicer.* ROZNEGO y rozmaitego záżył ſzczęścia w tym życiu nie o iedno ſię niebeſpieczeńſtwo otarł

Il court bien des maladies, Les maladies ſont communes. Ingruunt morbi. *Plin.* Panuią rozmaite choroby, choroby ſą poſpolite wiele bardzo chorob panuie.

Courir au devant de la fortune, qui nous tend les bras, ou *qui nous rit.* Blandienti fortunæ occurrere. *Tacit.* Bieżyć do ſzczęścia ktore ſię do nas garnie, álbo kiedy ſię do nás uśmiecha.

Courir une meſme fortune. In eâdem eſſe navi. *Cic.* W rownym álbo w tymże być niebeſpieczeńſtwie, w tey toni ná teyże ſzali ſię ważyć.

Tous les honneſtes gens courent la meſme fortune. Una navis eſt bonorum omnium. *Cicer.* (comme qui diroit *ſont tous dans un meſme vaiſſeau, dans un meſme danger.*) Wſzyſcy poczciwi iednakowe ſzczęście maią temuſz niebeſpieczeńſtwu podpadaią iákoby kto mowił ná iedneyże ſzali ſą położeni.

Il court riſque de perdre ſes biens & ſa vie. Fortunæ & vita illius veniunt in diſcrimen. *Cicer.* Jeſt w niebeſpieczeńſtwie utraty życia y fortuny.

Courir quelque riſque, ou *fortune.* Adire periculum, *ou* diſcrimen, *ou* fortunam. *Cic.* Być w iákim niebeſpieczeńſtwie wdać ſię w nie.

COURIR *les rues, (comme font les faineans.)* Per compita, *ou* per plateas vagari. BIEGAC po mieście po ulicach iáko prożniacy, błąkać ſię.

COURIR *les rues, (eſtre furieux & inſenſé.)* Pro cerito circumferri. *Plaut.* BIEGAC po ulicach iák ſzalony.

COURIR *un livre, Le lire en courant.* Raptim librum perlegere. PRZEBIEZEC iáką kſięgę czytaiąc ią ná prętce, urywczą naprędce.

COURIR *ſur le marché de quelqu'un, (vouloir donner davantage d'une choſe qu'on marchande.)* Liceri contra aliquem. *Cicer.* PODKUPOWAC kogo, podłożyć poſtąpić co w targu podeyść kogo w kupnie.

Courir ſur les deſſeins, ou *ſur lés briſées de quelqu'un.* Alterius conſiliis intervenire. Ubieżyć kogo w imprezie, pomięſzać mu zámyſły y ſzyki.

COURIR, *(Se traiſner, parlant des inſectes & des vermines.) Les poux courent ſur luy.* Pedes repunt ſuper illum. BIEGAC chodzić mowiąc o robactwie y owadzie, Robactwo wſzy po nim biegaią.

COURIR, *(Eſtre d'uſage, avoir cours, eſtre receu, parlant des monnoyes.)* In uſu eſſe. JSC być w używaniu mowiąc o monetach.

COURIR ſe dit *(du temps.) L'année qui court.* Annus vertens. **Le mois qui court.* Menſis vertens. ISC bieżeć mowiąc o czaſie rok idący bieżący. *Mieśiąc bieżący, idący.

La rente court depuis un tel jour. Ab eo die ducitur uſura. *Cic.* **La rente court toûjours.* Procedit uſura. *(*Le contraire eſt* Conſiſtit uſura. *La rente ne court plus.*) *Cicer* Prowizya, Czynſz, idzie od tego dnia. *Prowizya záwſze idzie, *przeciwna ieſt: Prowizya uſtała, iuż więcey nieidzie.

ON DIT qu'*Vn homme court ſa dixiéme année.* Decurrit annum decimum. CZŁOWIEK ktory dzieſiąty rok odprawuie, idzie mu ná dzieſiąty rok.

COURU, m. COURUë, f. part. paſſ. & adject. *(Brigué, recherché.)* Ambitus. SZUKANY uſilnie o co ſię bardzo ubiegaią.

COURLIS, *ou* COURLIEU, ſubſt. maſc. *(Eſpece d'oiſeau aquatique, qui a un grand bec façonné en faucille.)* Clorius, ii, maſc. *Plin.* ŁYSZCZAK, plaſkonos ptak wodny.

COURONNE, ſubſt. f. *(Ornement que les Rois mettent ſur leur teſte, pour marque de leur pouvoir abſolu.)* Corona, æ. f. *Cic.* KORONA ſtroy ná Krolewſką głowę ná znak powagi y władzy náywyżſzey.

Petite couronne. Corolla, æ, f. Strophiola, æ, f. *Plin.* Korona mała ſubek.

Couronne de fleurs. Corona florea. *Plaut.* Serta, orum, neut. plur. *Cic.* Korona z kwiecia wieniec.

Couronne de laurier. Laurea, æ, f. *Cic. (on ſous-entend* corona) Wieniec Laurowy zwycięſki.

Femme qui fait des couronnes, une Bouquetiere. Coronaria, æ, f. *Plin.* Wieńczarka co wieńce z kwiatow wiie.

DE COURONNE. Coronarius, a, um. *Cic.* WIENCOWY

Fleurs, herbes dont on fait des couronnes. Coronamenta, orum, n. pl. *Plin.* Wieńcowe kwiaty zioła.

COURONNE ſe met pour *La qualité de Souverain, le Rayaume.* Regnum. Imperium, i, n. *Cic.* KORONA ſię bierze zá doſtoieńſtwo Krolewſkie, za Kroleſtwo Państwo całe.

Charles-quint renonça à la Couronne, abdiqua le Royaume, quitta le Royaume. Carolus-quintus abdicavit imperium. *Cic.* Karol piąty złożył Koronę porzucił Kroleſtwo.

Il y a guerre entre les deux Couronnes, la France & l'Allemagne. Bellum intercedit inter Galliam & Germaniam. Woyna ieſt między dwiema Koronami, Francyą y Niemcami

Less droits de la Couronne. Regni jura, *genit.* regni jurium, neut. pl. **Les meubles de la Couronne.* Regia ſupellex, *genit.* regiæ ſupellectilis. f. Prawa náleżące do Korony, ſprzęty, ſkarby, kleynoty náleżące do Kroleſtwa álbo Páńſtwa iakiego publiczne, Krolewſkie Inſygnia.

Il a rendu de bons ſervices à la Couronne, à l'Eſtat. De regno optimè meritus eſt. *Cicer.* Znaczne przyſługi uczynił Páńſtwu, Oyczyznie, Rzeczypoſpolitey, Koronie, znaczne ma záſługi w Oyczyznie.

COURONNE', m. COURONNE'E, f. part. paſſ. & adject. *(Qui porte une couronne.)* Coronatus. KORONOWANY, KORONOWANA co noſi Koronę.

LES TESTES COURONNE'ES, *(les Rois.)* Reges. GŁOWY Ukoronowane, krolowie.

COURONNEMENT, ſubſt. m. *(L'action de couronner une perſonne, de luy mettre la couronne ſur la teſte.)* Coronæ impoſitio, onis, f. KORONACYA włożenie Korony ná głowę námaſzczenie ná Kroleſtwo.

COURONNEMENT *de chapiteaux des colomnes, (en Architecture.)* Corona, æ, f. *Vitr.* GZEMSY ſłupow rzezanie w Architekturze.

ON DIT au figuré, *Couronnement* pour *la Perfection, (la derniere main qu'on met à quelque ouvrage.)* Coronis, idis, f. *Mart.* MOWIĄ *niewłaśnie*: ukoronowanie zá dokończenie zupełne rzeczy iákiey.

Mettre la derniere main & comme le couronnement à un ouvrage. Operi tanquam faſtigium imponere. *Cic.* Zákończyć do końca ſzczęśliwie przywieść rzecz iáką, dzieło iákie

COURONNER, V. act. *(Donner une couronne, la mettre ſur la teſte.)* Coronare. *Plin.* Coronam dare. *Cic.* KORONOWAC włożyć Koronę ná głowę.

Se couronner. Vincire tempora coronâ. *Hor.* Koronować ſię

ON DIT au figuré, *Couronner la vertu de quelqu'un.* Alicujus virtutem coronare. **Sa patience.* Patientiam alicujus. MOWIĄ *niewłaśnie*: Ukoronować cnotę czyią.*Cierpliwość czyią.

COURROUCE', masc. COURROUC'E, f. part. paſſ. & adject. (*Irrité.*)Iratus.Offenſus,a,um.*Cic.* ZAGNIEWANY, rozgniewany, obrażony, urażony.

COURROUCER,V.act.(*Irriter, mettre quelqu'un en colere*) Facere aliquem iratum.*Cic.* ROZGNIEWAC kogo obrazić go

SE COURROUCER,(*Se mettre en colere.*)Colligere iram *Horat.* ROZGNIEWAC ſię obrazić ſię, kiedy ſię komu ná gniew zbiera.

COURROUX, ſubſt. maſc. (*Mouvement impetueux de colere.*)Ira.Iracundia,æ,f.*Cic.* GNIEW popędliwość gniewu, zápalenie ſię gniewem.

(Ces mots ſe diſent rarement aujourd'huy, on s'en ſert quelquefois en Poëſie, & meſme en proſe, mais en raillant.) Te ſłowa Francuſkie bardzo zrzadka teraz ſą w używaniu chyba w wierſzu u Poetow y wmowie bez wierſza y to żartuiąc.

COURROYE, ſubſt. f. (*Laniere de cuir, morceau qui eſt couppé en longueur.*) Corrigia,æ,f. *Cic.* RZEMIEN krajany wzdłuż, rzemyk, podwiązka.

ON DIT en proverbe, *Faire du cuir d'autruy large courroye, Eſtre liberal de ce qui ne nous couſte rien.* De alieno corio ludere. MOWIĄ przyſłowiem z cudzey ſkory ſzerokie paſy krajać, ſzczodry z cudzego, co go nic koſztuie.

COURROY, ou CORROY, ſub. m. (*La derniere façon qu'on donne aux cuirs, en les foulant avec les pieds.*) Corredium, ou Corrodium. Subactio, onis, f. *Vitr.* DEPTANIE ſkor wyprawiaiąc ie.

COURROY ſignifie auſſi (*De la terre glaiſe, batuë & paîtrie, dont on enduit les baſſins pour tenir leau.*) Argilla ſubacta, æ, f. *Plin.* GLINA wyprawna zdunſka ktorą naczynia wylepiaią ná wodę.

COURROYER, ou CORROYER, V. act. (*Donner la dernier préparation aux cuirs, après qu'ils ont eſté tannez, en les foulant & les amoliſſant.*) Subigere coria.*Virt.* DEPTAC ſkury oſtatnią im wyprawę, dawać po garbowaniu depcąc ie nogami dlá miętkości y oſtatniey wyprawy.

CORROYER *le fer*, (*Le battre à chaud ſortant de la forge, l'eſtendre & le plier pluſieurs fois ſous le marteau.*) Ferrum candens tundendo ſubigere.BIC młotami żelazo z ognia wyciągaiąc go y ſkładaiąc według potrzeby pod młotem.

Corroyer le bois, c'eſt *Le raboter & l'équarrir à l'equerre.* Lignum dolare. act. Obrabiać drzewo rowno go toporem pod ſznur obcinaiąc.

CORROYER *le mortier*, c'eſt *Meſler la chaux & le ſable par le moyen du rabot.* Subigere arenatum bacillorum ſubactionibus. *Vitr.* GRACOWAC wapno z piaſkiem zmięſzawſzy gracą wſkrzyni.

COURROYEU, ou CORROYEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui prépare les cuirs, qui les amollit, qui les graſſe.*) Coriarius,ii, m. *Plin.* Subactarius coriarius. GARBARZ ſkor.

COURS, ſubſt. m. (*Eſpace qu'on traverſe par un mouvement progreſſif.*) On LE DIT premierement (*des mouvemens ordinaires & reglez par la nature.* (*Le cours du Soleil.* Curſus Solis. *Cicer.* BIEG przeciąg zawod ktory kto idąc uyść może. Naypierwey ſię mowi o biegu zwyczaynym y przyrodzonym rzeczy ná świecie, Bieg ſłonca.

La planete de Jupiter, qui fais ſon cours entre Mars & Saturne, le fait plus grand que Mars, & moins grand que Saturne. Jovis, inter Martis & Saturni circinationem currens, majorem quàm Mercurius, minorem quàm Saturnus curſum pervolat.*Vitr.* Płaneta Jowiſz ktory Bieg ſwoy ma między Marſem, y Saturnem, dłużey bieg ſwoy odprawuie niż Mars, á krocey niż Saturn.

Le cours des rivieres. Fluminum curſus. *Cic.* Bieg rzek.

La Saone a un cours ſi lent, que l'œil à peine peut voir de quel coſté elle coule. Tam incredibili lenitate fluit Arar, ut oculis in utram partem fluat, judicari non poſſit. *Cæſ.* Soana ták leniwy bieg ma że ledwie oko poſtrzedz może w ktorą ſtronę bieży.

L'Euphrate fait ſon cours en Occident. Euphrates decurrit ad Solis occaſum. *Plin.* Eufrates bieży ná zachod.

Détourner les cours de rivieres. Derivare flumen. *Plaut.* ou avertere. *Cic. Cæſ.* Odwrocić rzeki, bieg ich w inſzą ſtronę obrocić.

C'eſt un déreglement d'eſtomac qui fait le cours de ventre. Ex ſolutione ſtomachi, fit cita alvus. *Celſ.* Z zepſowania żołądka bywaią biegunki.

Le cours des fievres. Febrium circuitus. *Celſ.* **Sa maladie aura un long cours*, ou *Sa maladie ſera longue*, ou *ſera de durée.* Morbus illius in longum durabit. Bieg przeciąg gorączki czas przez ktory trwaią gorączki. *Przedłuży mu ſię tá choroba ná długą mu ſię chorobę zanoſi.

Voyage de long cours ſur mer. Longa navigatio. *Cic.* Długa podroż na morzu, długa wielka żegluga.

LE COURS *de la vie.* Vitæ curſus. *Cic. Lucr.* BIEG ZYCIA.

Achever le cours de ſa vie. Vitæ curſum implere. *Plin.* Skończyć bieg życia.

COURS ſe dit auſſi (*du temps raiſonnable qu'on employe dans la vie pour apprendre les ſciences.*) Curſus, Curriculum ſtudiorum. BIEG ſię też mowi o czaſie przyzwoitym ktory kto trawi w naukach.

Il a fait ſon cours d'eſtude, Il a achevé ſes eſtudes. Curſum ſtudiorum confecit. Skończył bieg ſwoy w naukach ſkończył nauki ſwoie, wyſzedł z nauk, ze ſzkoł.

Vn COURS CIVIL, (*Recueil des loix compilé par l'ordre de Juſtinien.*)Corpus Civile.**Vn Cours Canonique*, (*Recueil du droit canon compilé par Gratien.*) Corpus Canonicum. BIEG prawney náuki. Zebranie prawney náuki ſwieckiey, z roſkazu Juſtyniąna Ceſarza. *Bieg prawney náuki Duchowney, zabranie praw Duchownych przez Gracyana.

COURS ſe dit figurement en ces expreſſions. *Il a couppé le cours aux diſcours qu'on tenoit de luy.* Eos ſermones, qui de ipſo erant, repreſſit. *Cic.* BIEG ſię mowi nie właśnie w tych ſpoſobach, nie dał daley bieżyć płotkom ktore o nim roſiewano.

Arreſter le cour d'une affaire. Suſtentare, ou ſuſtinere rem. *Cic.* Bieg ſprawy iákiey zátamować, zátrzymać ią w biegu, áby daley nieſzła zaſtanowić.

Vous voyez le cours, le train des affaires, & quel en ſera l'évenement. Perſpicis qui curſus rerum, qui exitus futurus ſit. *Cic.* Widziſz dobrze iáki bieg rzeczy y dokąd idą álbo ná iáki koniec wynidą.

Arreſter le cours du mal. Inhibere, ou reprimere malum. *Cic.* Záſtanowić złe w biegu áby ſię nie ſzerzyło.

Vous avez ſceu vous gouverner ſelon le cours du marché. Sciſti uti foro. *Ter.* Umiałeś ſię miarkować według targu.

COURS ſe dit (*de ce qui eſt à la mode & receu dans l'uſage.*) *La pourpre avoit cours en ce temps là.* Purpura vigebat eo tempore. *Plin.* BIEG w Francuſkim mowi ſię o tym co ieſt w używaniu, w modzie, Purpury záżywano na ten czas.

Cette monnoye a cours en Fance. Hæc moneta in uſu eſt, ou recipitur in Galliâ. Ta moneta idzie we Francyi, ieſt tam w zażywaniu.

Donner cours à un ouvrage, luy donner de la réputation. Celebritatem & nomen dare operi. Dać bieg kſiędze iákiey álbo piſmu iakiemu, wſławić ie między ludźmi.

Cette diſcipline n'a plus de cours, n'eſt plus d'uſage, ou en uſage parmi les gens de guerre. Exolevit illa diſciplina inter bellatores.*Tacit.* Już taka nie idzie w woyſku, iuż tego niezażywaią wyſzło zezwyczaiu z mody.

Cette raiſon a eu cours juſques à nous. Viguit uſque ad noſtram ætatem hæc ratio. *Cicer.* Tak o tym rozumiano aż do naſzych czaſow, to zdanie, to mniemanie, rozumienie trwało aż do nas.

COURSE, ſubſt.f. (*L'action de courir.*) Curſus. *Cic.* **Leger & viſte à la courſe.* Pedibus celer. *Virg.* BIEG bieganie.*Prędki chybki letki do biegania.

Vn vaiſſeau de courſe, Vn bon voilier. Curſoria navis. Okręt letki prędki, Pocztowy.

Prendre ſa courſe. Curſum capeſſere. *Plaut.* Inire curſum. *Cic.* Bieg zacząć, puſzczać ſię w zawod.

Faire une courſe. Curiculum unum facere. *Plaut.* Bieg ieden odprawić.

COURSE, (*Irruption dans le païs ennemi pour ravager.*) Decurſio. Excurſio, onis. *Cic.* WPADANIE w kray nieprzyiacielſki podiazdami dla niſzczenia kraiu.

Vn chemin mauvais a cauſe des courſes des Barbares. Infeſta excurſionibus Barbarorum via. *Cic.* Droga zła ta uſtawicznych napaści nieprzyiacioł.

Faire des courſes dans le païs ennemi. Excurſiones facere in agrum hoſtilem. Agros hoſtiles incurſare. *Liv.* **Faire ſouvent des courſes*, ou *des courſes frequentes.* Incurſitare.n.*Sen.* Wpadać w kray nieprzyiacielſki, podiazdami go nápaſtować. *Częſtemi podiazdami wpadać.

COUSIER, *Cheval courſier, un Coureur* (*Cheval bon pour la courſe.*) Veredus,di,m. KON wierzchowy iezdny.

Vn vaiſeau courſier, qui va en courſe. Curſoria navis. *Sidon-Apol.* Okręt podiazdowy letki.

COURT,m. COURTE,f. adject. terme relatif. (*Corps qui eſt moins eſtendu en longueur qu'un autre.*) Brevis & hoc breve, adject. KROTKI co nie rowney ieſt długości z drugim.

Le chemin le plus court. Brevior, ou compendioſior via. *Cic.* Droga naykrotſza.

COURT, (*Qui n'eſt pas de longue durée, parlant du temps & de la vie.*) Brevis & hoc breve. *Cic.* KROTKI nie długo trwały mowiąc o czaſie, y życiu.

La vie eſt courte. Brevis eſt vita. *Cic.* Krotkie ieſt życie.

Souvenez vous que la vie eſt courte. Vive memor, quàm brevis ſis ævi. *Hor.* Pamiętay na krotkość życia.

Les nuits ſont plus courtes en hiver. Hyeme ſunt dies contractiores. *Cic.* Dni ſą krotſze zimie.

COURT ſe dit (*des beſoins & des choſes qui nous manquent.*) comme *Il eſt court d'argent.* Eſt ipſi inopia rei pecuniariæ. *Cicer.* KROTKO ſię mowi o nie doſtatku iákiey rzeczy potrzebney, iáko krotko u niego pieniędzy, o male ich nieſtaie ich.

COURT ſe dit figurement (*des choſes ſpirituelles & morales.*) *Cét homme a l'intelligance courte, a des veuës courtes.* Non multùm intelligit in rebus. KROTKI ſię mowi *niewłaśnie*: o rzeczach do umyſłu náleżących, y do obyczaynych, Ten człowiek krotkiego miałkiego ieſt rozumu, nie daleko widzi, krotkiey ieſt przezorności.

J'ay la memoire fort courte. Deficit me memoria. *Cicer.* Mam pamięć bardzo krotką.

Voulant eſtre court, je me rends obſcur. Dum brevis eſſe laboro, obſcurus fio. *Horat.* Chcąc ſkracać ſtaie ſię niezrozumianym.

Vn diſcours court. Sermo brevis. Oratio conciſa. *Plaut. Cic.* Mowa krotka.

COURT, adverbe dans ces expreſſions ſuivantes. *Il eſt demeuré court, Il n'a ſceu que répondre.* Obmutuit totus. *Ter.* KROTKO ſkrociło ſię; w náſtępuiących ſpoſobach Urwało mu ſię ſkrociło, Nie przyſzło mu co odpowiedzieć.

Il eſt demeuré tout court en cet endroit de ſon diſcours. Mediâ in oratione memoria illum defecit. *Cicer.* Urwało mu ſię w tym punkcie ſtanął zápomniawſzy ſię w mowie.

Cette parole l'arreſta tout court. Hoc verbum illum repreſſit. **Il arreſta tout court.* Conſtitit. Subſtit. *Cicer.* Stanął ná to ſłowo iak wryty ſtanął záraz ná to ſłowo. *Stanął nágle albo uſtał.

Tenir la jeuneſſe de court, Ne luy donner pas troup de liberté Pueritiam habere arctiùs. *Cic.* Trzymać młodych krotko, nie pozwalać im wiele.

Il luy a répondu tout court & tout net, qu'il n'en feroit rien. Pernegavit id ſe facturum. *Plaut.* **Je me retirois tout court chez moy.* Me tectâ domum recipiebam. Odpowiedział mu krotko y okrągło że z tego nic nie będzie. *Odſzedłem zaraz niebawiąc do ſiebie proſto.

Pour faire court, Pour abréger, Pour dire en peu de mots. Ut brevi dicam. Ut brevi expediam. Ne multa dicam, ou loquar.) *Cic. Ter. Plaut.* Krotko mowiąc, ſkracaiąc, niebawiąc

COURT ſe dit proverbialement en ces façons de parler: comme *Les plus courtes folies ſont les meilleures*, c'eſt à dire que *C'eſt une ſageſſe de ſe retirer d'une mauvaiſe affaire où l'on s'eſt engagé.* Multùm ſapit, qui non diu deſipit. KROTKI ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby mowięnia, iáko: naykrotſze ſzaleńſtwo ieſt naylepſze, to ieſt: Mądrego to ieſt wyniść y cofnąć ſię z złego w ktore ſię kto wdał poprawić tego co ſię zle zaczęło.

ON DIT, *Sçavoir le court & le long d'une affaire*, pour dire *En avoir découvert toutes les particularitez.* Omnem rem noſſe penitùs. WIDZIEC y krotko y długo rzecz iaką, wſkroś ią wiedzieć, ze wſzyſtkimi okolicznościami.

ON DIT, *Le plus court pour vous eſt de ne vous point meſler de cela.* Expeditius tibi erit te rebus iſtis non admiſcere. MOWIĄ naykrotſza droga dla ciebie nie wdawać ſię w to.

TIRER *à la courte paille*, (*quand on met la deciſion d'une choſe au hazard & au ſort.*) Sorti rem aliquam permittere. ROZGRYWAC ſię ná ſzczęście o co, ná ktorą ſię ſtronę więcey álbo mniey urwie, rozrywaiąc co o iáki zákład.

Il a eſté pendu haut & court, pour dire que *Son procès luy a eſté bien-tôt fait, & qu'on l'a pendu au premier arbre.* Brevi diſcipulus datus eſt cruci. *Plaut.* Krotko y prędko go obieſzono, to ieſt prędko go oſądzono, y nie ſzukaiąc ſzubienicy ná naypierwſzey gałęzi powieſzono.

ON DIT auſſi (*d'un homme, qui n'a pas aſſez de force & de credit, pour réüſſir dans quelque entrepriſe.*) *Mon credit s'eſt trouvé court.* Victa eſt auctoritas mea. *Cic.* MOWIĄ też o tym ktory nie ma tyle ſił y powagi áby czego dokazał, krotki álbo kuſy ia do tego, nie dokażę mało w tym ná ſamey powadze moiey.

COURTAGE, ſubſt.m. (*Métier de celuy qui s'entremet de faire vendre des marchandiſes*, ou *de quelque autre négoce.*) Inſtitorium,ii,n. TANDETA, Wendeta, Kramarſtwo, przekupowanie.

COURTAGE ſignifie *Le droit, le ſalaire*, (*qu'on donne à ceux qui exercent le courtage.*) Inſtitoris ſalarium, ii, neut. TANDETNE, Kramne, ſklepowe, kramne zápłata.

COURTAUD,m COURTAUDE,f. adject. Curtus,a,um. Breviculus,a,um. **Vn homme courtaud.* Homo brevioris ſtaturæ. KUSY, mały, poziomy niſkiego małego wzroſtu.

ON DIT proverbialement, *Eſtriller & frotter quelqu'un en chien courtaud.* Fuſte dolare aliquem. *Plaut.* Egregiè aliquem verberare. MOWIĄ przyſłowiem wyſmarować kogo iak kurtę, wyciąć mu kurtę.

COURT-BOUILLON, ſubſt. m. (*Maniere de faire cuire certains poiſſons.*) Garum, i, n. *Mart.* *Garum piperatum. *Petr.* *Vn court-bouillon poivré.* RYBY roſołowe, na prędce ugotowane. *Roſołowe do pieprzu.

COURTE-POINTE, ſubſt.f. (*Couverture de lit fort ample, qui eſt piquée.*) Stragulum acu punctum,i, neut. KOŁDRA wyſzywana, przeſzywana *pikowana.*

COURTIER, ſubſt.m. (*Qui procure le débit des marchandiſes.*)Proxeneta. *Mart.* KRAMARZ przekupień wendetarz

COURTINE, ſubſt.f. terme de fortification. (*C'eſt la partie du mur*, ou *du rempart, qui eſt entre deux baſtions.*)Cortina,æ,f. KORTYNA termin forteczny ściana między dwoma Baſtyonami, álbo ná wale między koſżami.

COURTINE ſignifie auſſi (*Les rideaux d'un lit.*)Cortina, æ,f. Lecti velum, i, n. KORTYNA znaczy też zaſłony wiſzące przed łożkiem, opona.

(Il eſt vieux en François dans cette ſignification.) Stare to ſłowo w Francuſkim wtym rozumieniu.

COURTISAN, ſubſt.m. (*Homme de cour, qui eſt à la ſuite du Roy.*)Aulicus,ci,m. *Suet.* DWORSKI, Dworſki człowiek co ná dworze Krolewſkim ſłuży.

COURTISAN ſe dit auſſi (*de ceux qui rendent des aſſiduitez, qui font leur cour aux grands Seigneurs, pour en obtenir quelque avantage.*) Salutatores. *Cicer.* DWORSCY ſię też zowią ci, ktorzy ſłużą wielkim Panom, y o ich łaſkę ſię ſtaraią.

COURTISANE, ſubſt.f. terme honneſte dont on nomme, *Celle qui vit en Italie de ſes proſtitutions.* Meretrix. *Ter. Cic.* PUBLICZNA nierządnica Włoſka.

COURTISER, V.act. (*Flatter, careſſer quelqu'un, pour en tirer du profit.*) Perofficioſè & peramanter obſervare aliquem *Cicer.* Alicui ſuppalpari. *Plaut.* NADSKAKIWAC komu, świecić, bakować, áby czego doſtać od niego.

COURTOIS,m. COURTOISE,f. adject. (*Civil, qui a les manieres civiles & obligeantes, qui fait un accueil doux & gracieux à tout le monde.*) Concinnus. Humanus. Blandus. Comis. LUDZKI, grzeczny, miły, co ſię zkażdym pięknie obchodzi każdego mile przyimuie y wſzyſtkim przyiemnie ſię ſtawia, *Vczciciel.*

Jamais homme ne fut plus courtois. Nemo unquam ſuavitate conditior. *Cicer.* Nigdym nie znał człowieka większey ludzkości większego uczciciela.

Il n'eſt courtois qu'à ſes amis. Concinnus amicis. *Horat.* Nie ieſt ludzki tylko dla przyiacioł.

COURTOISEMENT, adv. (*Civilement, obligeamment.*) Comiter. Urbanè. Honeſtè.adv.*Cic.* LUDZKO, mile, łaſkawie, grzecznie.

COURTOISIE, ſubſt f. (*Honneſteté.*) Comitas.Humanitas. *Cic.* LUDZKOSC, grzeczność.

Donnez luy des marquez de voſtre courtoiſie. Exprome benignum ex te ingenium. *Plaut.* Oświadcz mu ludzkość ſwoię.

(Tous ces mots ne font plus dubel usage dans nostre Langue.) Wszystkie te słowa Francuskie iuż nie są dobrego używania.

COURTRAY, (*Ville du Comté de Flandres.*) Corteriacum. Cortracum. KURTRE álbo Kurtrak Miasto Hrabstwa Flandryi.

COURVE'E, *ou* CORVE'E, subst. f. (*Travail dû à un Seigneur par ses sujets.*) Operarum præbitio, onis, f. *Vlp.* PANSZCZYZNA, robocizna náleżąca Panu od poddanych.

COURVETTE, subst. f. terme de Marine, (*C'est une espece de barque longue qui n'a qu'un mast & un petit trinquet, qui va à voiles & à rames.*) Navis speculatoria. Navigium speculatorium. *Cæs.* BAT Morski álbo łodź morska o iednym masztcie y żaglu ná przedzie, żaglem y wiosłami idąca do ezatowania lub przepatrywania drogi y bespieczeństwa.

COUSIN, m COUSINE, subst. f terme relatif & de parenté, (*qui se dit de ceux qui sont issus des deux freres, ou des deux sœurs.*) Consanguineus. Ex eodem genere. CIOTECZNY stryieczny krewność między temi co idą od dwoch Braci, álbo siostr.

COUSIN GERMAIN, (*Enfans des deux freres.*) Patruelis frater. *Cicer. Liv.* Patruelis. *Suet.* STRYIECZNI rodzeni, Dzieci od dwoc braci.

Il est mon cousin germain. Frater meus patruelis est. *Cicer.* Jest moy stryieczny rodzony.

COUSIN GERMAIN, *Enfant des deux sœurs.*) Consobrinus, i, m. *Cic.* CIOTECZNI rodzeni, Dzieci od dwoch siostr.

COUSIN GERMAIN, (*Fils du frere & de la sœur.*) Amitinus, i, m. WUIECZNY Syn Brata y Siostry.

COUSINE GERMAINE, (*Fille des deux freres.*) Soror patruelis. *Papin.* STRYIECZNA rodzona. Corka od dwoch Braci.

COUSINE GERMAINE, (*Fille des deux sœurs.*) Consobrina, æ, f, CIOTECZNA rodzona, Corka od dwoeh siostr.

COUSINE *issuë de germain.* Sobrina, æ, f. WUIECZNA idąca od rodzonego Brata y Siostry.

COUSIN est aussi un terme d'honneur, (*que les Rois donnent aux Princes de leur sang, aux Ambassadeurs & aux principales Personnes de leurs Estats, qu'ils veulent honorer*) Cognatus. Amicus, i, m. ZNACZY też powinowaty tytuł poważny ktory Krolowie daią Xiążętom krwi swoiey, Posłom postronnym, y Zacnieyszym Osobom w Państwie swoim, dla powagi ich.

COUSIN, (*Insecte volant qui pique avec grande douleur, & qui incommode fort.*) Culex malus, *genit.* culicis mali, m. *Hor.* Culex tinnulus, *genit.* culicis tinnuli, masc. KOMOR owad lataiący ktory z wielkim bolem kąsa, y bardzo dokucza

COUSIN signifie aussi *Vn chanteau long fait avec du beurre & des œufs, qu'on envoye à ses bons amis, quand on rend le pain beni dans l'Eglise.* Amica placenta. KOŁACZ placek przyiacielski, ktorym się przyiaciele między sobą obsyłaią.

COUSINAGE, subst. masc. (*La parenté.*) Cognatio. *Cicer.* KREWNOSC Powinowactwo.

COUSINER, V. neut. (*Se dire cousins, ou parents.*) Nomen cognationis inter se usurpare. KREWNEMI się názywać bratać się, álbo bratać sobie, daiąc sobie wzaiemnie między sobą tytuł Braci.

COUSSIN, subst. m. (*Espece d'oreiller, ou de carreau.*) Pulvinus. *Plaut. Cic.* PODUSZKA wezgłowie.

Petit coussin. Pulvillus. *Hor.* Wezgłowek.

Attendez que je vous donne un coussin. Mane pulvinum. *Plaut.* Poczekay záraz ci podam wezgłowie.

COUST, *ou* COûT *comme on prononce*, subst. m. (*Prix de la chose qu'on achete, ou la dépense que l'on fait pour l'acheter.*) Sumtus, ûs, m. Impensa, æ, f. Dispendium, ii, neut. *Plaut. Cic.* KOSZT cena rzeczy iákiey kupioney, álbo poczemu ią przedaią, y wiele zá nią dano.

ON DIT en droit, *Frais & loyaux cousts.* Pretii justa corollarii, & accessiones. *Bud.* MOWIĄ w prawie wydatki y unkoszta Prawne.

COUSTANCES, *ou* COûTANCE comme on prononce. (*Ville épiscopale de la basse Normandie.*) Constantia castra constantia. KUTANS álbo konstaneya miasto niższey Normanii.

Qui est de Coustances. Constantiensis, m. & hoc Constantiense, adject. Konstancyenski z Konstancyi.

LE COUSTAN, *ou* LE COûTANTIN. Constantiensis ager, *genit.* Constantiensis agri, m. KONSTANCYENSKI Powiat.

CONSTANT, *ou* COûTANT *comme il se doit prononcer.* adject. m. *Donner une chose au prix coûtant, ou pour le prix coûtant.* Rem tantidem emtam tradere alteri. *Ter.* PRZEDAC komu rzecz bez zarobku zá swoie własne pieniądze, za tyle wiele się dało.

COUSTER, *ou* COûTER, *comme il faut le prononcer.* V. neut. (*Valoir certain prix, estre acheté certain prix.*) Constare. KOSTOWAC iák wiele co Kosztuie.

Cela couste bien cher. Id stat magno pretio. *Horat.* **Il ne me coûte rien.* Gratis constat. **Il me coûte tres peu de chose.* Vilissimè constat. *Cic.* To drogo bardzo drogo kosztuie. *Nic mię nie kosztuie. *Bardzo mało mię kosztuie.

Ce livre me coûte presque la moitié moins que le vôtre. Propè dimidio minoris mihi constat liber, quam tuus. *Cicer.* Ta księga prawie połową mniey mię kosztuie niż twoia.

Acheter un denier ce qui en vaut mille. Emere denario, quod mille sit denariûm. *Cic.* Kupić zá grosz co się stoi álbo co warto tysiąc.

Son équipage de guerre luy a beaucoup cousté, il a bien dépensé pour son équipage. Fecit magnum sumtum in apparatum bellicum, *ou* in supellectilem bellicam. *Cic.* Wyprawa Jego Woienna, Porządek żołnierski bardzo go wiele kosztował, wiele bardzo wydał ná porządek żołnierski.

Nous n'avons rien cousté, On n'a fait aucune depense pour nous. Nullus sumtus factus est in nos. *Cic.* Nicesmy nikogo niekosztowali nic ná nás niewydaną.

ON DIT figurement, *L'éloquence couste quelque chose, & en travaillant aux affaires d'autruy, on ne fait pas les siennes.* Multo sumptu & sudore paratur eloquentia, & alienis non suis desudat negotiis. MOWIĄ *niewłaśnie*: Mowa wiele kosztuie, á cudzemi intereſsami się zaprzątnąwszy, nikt swoich nie pilnuie.

Cette victoire cousta le sang & la vie à plusieurs Carthaginois. Multorum sanguine ac vulneribus ea Pœnis victoria stetit. *Liv.* To zwycięstwo kosztowało krwie wiele y nie iedeu z kartagenczykow życie zá nie położył.

Cette temerité luy cousta cher. Istius temeritatis pœnas dedit acerbissimas. * *Cette parole luy cousta la vie.* Verbum istud summo illi exitio fuit. *Cic.* Zapłacił dobrze tę lekkomyślność. *Tego słowa przypłacił życiem.

Quand il faut servir mes amis, rien ne me couste. Nihil pretio parco, amico dum subveniam, *ou* opituler. Gdzie idzie o przysługę dlá przyiaciela, nic ná koszt nie uważam.

COUSTUME, *ou* COûTUME *comme on prononce*, subst. f (*Train de vie ordinaire, maniere d'agir.*) Usus, Consuetudo, f. Mos. *Cic.* ZWYCZAY sposob życia codzienny, obyczay.

C'est la coustume de chercher les honneurs par le crime. Petere honores per flagitia, more fit. *Plaut.* Jest to zwyczay szukać honorow przez zbrodnie.

Par coustume, suivant, ou selon la costume, ou maniere de faire. More. Moribus. Pro more & consuetudine. *Cic. Ter. Horat.* Przez zwyczay, według zwyczaiu, iák zwyczaynie.

Comme j'ay de coustume.) More meo. *Cic.* **Contre la coustume.* Præter morem, *ou* consuetudinem. * *Faire contre la coustume d'un peuple.* Disedere à populi consuetudine. Jáko mam zwyczay, iák zwyczaynie czynię. *Przeciwko zwyczaiowi. *Przeciwko zwyczajowi narodu iákiego uczynić.

Ce n'est pas ma coustume, j n'ay pas accoustumé cela. Non est meæ consuetudinis. *Cic.* **C'est la coustume d'auiourd'huy.* Ita nunc viget mos. In more est. Mos est. Nie iest to moy zwyczay, nie mam tego w zwyczaiu. *Jaki iest teraz zwyczay.

AVOIR *coustume, Avoir de coustume.* Consuescere, (suesco, suescis, suevi) Solere, (soleo, solitus sum.) n. MIEC zwyczay, mieć co w zwyczaiu.

Amener, introduire une nouvelle coustume. Novum morem *ou* novam consuetudinem inducere tuere. *Cic. Suet. Quint.* Wprowadzać nowy zwyczay.

Ramener une ancienne coustume, la remettre en usage, ou sur pied. Morem referre, *ou* revocare. Intermissum morem reducere. *Cic.* * *Faire passer une chose en coustume.* Aliquid in morem inducere, *ou* perducere. *Cic.* **Garder, ou entretenir une coustume.* Consuetudinem, *ou* institutum tenere. *Cic.* * *Quitter, laisser là une coûtume, s'en défaire.* Desciscere à consuetudine. Intermittere cosuetudinem. *Cic.* **Rompre une coustume.* Solvere morem. *Liv.* **En dispenser.* Solvere aliquem consuetudine. * *La coustume n'est plus.* Discessit mos. *Plin.* Wrocić dawny zwyczay przywrocić go znowu. * Wprowadzić co w zwyczay. *Zachowywać zwyczay iáki. *Porzucić zarzucić zaniechać zwyczay iáki. *Przerwać zwyczay iáki. *Uwolnić kogo od niego. *Już niemasz zwyczaiu.

COUSTUMES *d'un païs, d'un peuple.* Jus moribus constitutum. *Cic.* PRAWA zwyczaiem wprowadzone w narodzie iákim álbo mieyscu.

Faire une chose contre les us & coustumes. Contra morem & consuetudinem civilem aliquid facere. Czynić co przeciwko prawom y zwyczaciom.

COUSTUMIER, *on prononce* COûTUMIER, m. COûTUMIERE, Solitus. Suetus. Consuetus. *Cic. Terent.* **Je suis coustumier de mentir*, & mieux *J'ay coustume de mentir, C'est ma coustume de mentir.* Si mendacium dixero, solens meo more fecerô. *Plaut.* ZWYCZAYNY zwyczayna. * Jestem zwyczayny do kłamstwa, á lepiey iestem wzwyczaiony w kłamstwo, mam zwyczay kłamać.

COUSTUMIER, subst. m. *ou* LA COUSTUME, (*Volume où sont contenuës les coustumes d'un païs.*) Civilium institutorum codex, ZWYCZAIOW opisanie, Księga opisuiąca zwyczaie Kraju, álbo mieysca iákiego.

COUSU, m. COUSUë, f. part. pass. & adiect. *du verbe* COUDRE. Sutus, a, um. *Cic.* Consutus. SZYTY szyta, od Tego słowa szyć, zszywany.

ON DIT (*d'un homme qui a le visage fort maigre, & qui a la peau collée sur les os.*) qu'*Il a le visage cousu, ou les jouës toutes cousuës.* Est ore macilento. MOWIĄ o człowieku bardzo chudym ktorego tylko skora á kośći, má twarz poszywáną ná marszczki zebrane lice.

ON DIT aussi au familier qu'*Vn homme est tout cousu de pistoles*, pour dire qu'*Il est tres riche.* Benè nummatus est. *Plaut.* MOWIĄ też potocznie: Wszystek obszyty w talery w Czerwieńce *to iest*: bardzo bogaty.

ON DIT populairement, *Des finesses cousuës de fil blanc*, pour dire *Des finesses grossieres & aisées à voir.* Vitrea techna. MOWIĄ też figle białemi niciami zszywane, to iest sztuki grubiańskie proste ktore postrzedz łatwo.

ON DIT encore, *Bouche cousuë*, (*pour recommander le secret d'une chose.*) Tace. Taceas, Sile. Sileas. *Cic.* MOWIĄ ieszcze, słuchay, zaszywszy usta álbo proszę áby sobie usta zaszyć, zalecaiąc komu sekret.

COUTEAU, subst. m. *on prononce* coutau. (*Instrument pour couper.*) Culter. *Plaut.* Cultrum. *Prop. Horat.* NOZ instrument do kraiania.

Couteau de cuisine. Cultrum coquinarum. *Hor.* **Couteau de chasseur.* Culter venatorius. *Mart.* Noż wielki kuchenny. *Noż myśliwski.

Petit couteau. Cultellus, li, m. *Hor.* Nożyk, mały noż.

ON DIT figurément, *Voila une jeunesse mise en bonne main, n'est ce pas proprement un couteau que vous luy avez donné pour se coupper la gorge, d'avoir mis de l'argent entre les mains d'un jeune homme, pour entretenir ses debauches & accroistre sa faineantise?* Ædepol adolescentem fidei mandatum malæ, dedisti hoc pacto ei gladium, quî se occideret, cum dedisti adolescenti in manus argentum quî exædificaret suam inchoatam ignaviam. *Plaut.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Otoż młodzik wdobre ręce oddany, właśnieśmu dał noż wręce áby sobie szyię poderznął, daiącmu pidniądze w ręce áby swoiey dogodził rospuście y gnuśnośći.

Il luy a mis le couteau à la gorge pour luy faire avouër cela. Extorsit ab illo ut id fateretur. **Cette nouvelle luy a mis le couteau dans le cœur, ou s'a este un coup de couteau pour luy.* Intremuit post hunc nuntium attonitus. *Petr.* Noż mu do gardła przyłożył áby mu się przyznał w tym. *Ta nowina go przeraziła iákby go nożem pchnął w serce.

ON DIT aussi que *Des gens aiguisent leurs couteaux.* pour dire qu'*Il se préparent à se battre, à se quereller.* Acuunt gladios. Ad manus & ad pugnam veniunt. MOWIĄ: ci ludzie ostrzą noże między sobą to iest że się zanosi między niemi ná kłotnią na bitwę.

ON DIT encore que *Deux hommes sont aux espées & aux couteaux, ou sont à couteaux tirez*, pour dire qu'*Ils sont ennemis jurez*, qu'*Ils sont prests à se battre & à se dire des injures.* Mutuis jam conviciis inter se digladiantur. *Cic.* MOWIĄ też przyszło im do szpad y do nożow to iest są sobie nieprzyiaciele pokłocili się między sobą, gotowi się bić

ON DIT populairement qu'*Vn homme est un couteau de tripiere*, (*lors qu'il dit du bien & du mal de la mesme personne.*) Homo bilinguis. *Phed.* MOWIĄ pospolicie w Francuskim, własny noż do obierania flakow, kiedy ná obie strony, y zle y dobrze o tym samym mowi, po naszemu, *y strzyże y goli, y ciepło y zimno z gęby mu idzie.*

COUTELAT, subst. m. (*Espée de fin acier.*) Acinaces, cis, m. *Hor.* ANDZAR turecki, noż stalowy, Demeszka szabla, mieczyk polowy podrożny bułatowy.

COUTELIER, subst. m. (*Qui fait des couteaux.*) Cultrorum faber. NOZOWNIK co noże robi.

COUTELIERE, subst. f. (*Etuy à mettre des couteaux.*) Cultorum theca, cæ, f. NOZENKI, pochwy ná noż, puzdro.

COUTIL, subst. m. *on prononce* couti. (*Toile faite de fil fort dilié & fort pressé, dont on fait des lits de plume.*) Culcita, æ, f. *mieux que* Culcitra. DRELICH płotno z nici bardzo cienkich gęste ktore nasypuią pierzem ná posłanie.

COUTRE, subst. m. (*Grande plaque de fer attachée à une charruë.*) Aratri culter. *Plin.* KROY Pługowy.

COUTURE, subst. f. (*L'union de deux choses qu'on assemble avec de la soye ou du fil.*) Sutura, æ, f. *Liv.* SZEW złączenie dwoch części do siebie iedwabiem álbo niciami.

COUTURE se dit aussi *de la cicatrice des playes qui reste sur la peau.* Cicatrix. *Cicer.* SZEW, rana zászyta álbo zrosła zwierzchu na ciele, blizna.

ON DIT figurément qu'*Vne armée a esté défaite à platte couture*, pour dire *entierement.* Exercitus funditùs deletus. *Cic. Liv.* WOYSKO zniesione do szczętu co do iednego do ostatniego ściegu.

COUTURE, pour *l'art de coudre.* Ars consuendarum & concinandarum vestium. SZWACTWO szwackie rzemiosło Krawiectwo.

Elle travaille en couture, ou de la couture, Elle est couturiere. Concinnat & consuit vestes. Krawiectwo robi, szwacką iest.

Elle apprend la couture. Discit artem consuendarum vestium. Uczyć się szyć.

COUTURIER, subst. m. (*Tailleur.*) Sarcinator. *Pul. Jurisc.* SZWACZ Krawiec.

COUTURIERE, subst. f. Sarcinatrix. *Var.* SZWACZKA Krawczyna.

COUVE'E, subst. f. (*Assemblage d'œufs, qu'une poule couve* Unius incubatus. LĄG ieden nasadki iayca razem pod kokosz sadzone do wysiedzenia.

COUVE'E, (*Les petits qui sont d'une mesme couvée,*) Pullatio. *Colum.* JEDNO wysiedzenie, kurczenta razem wylęgłe z pod iedney kokoszy iednym lągiem, álbo iednego lągu.

COUVENT, subst. m. (*Monastere de Religieux de l'un & de l'autre sexe.*) Monasterium. Cœnobium, ii, n. KONWENT Zákon Mnichow álbo Mniszek.

COUVENT, (*Le corps & la Communauté des Religieux.*) Conventus, ûs m. KONWENT zgromadzenie całe Zákonnikow iednego Klasztora.

(Ce mot se prend aussi pour le Lieu ou vivent les Religieux. On prononçoit autrefois *Convent*, mais l'usage est maintenant pour *Couvent*, l'*n* ne s'est conservée que dans les dérivez *Conventuel* &c.) To słowo się bierze zá samo mieysce álbo Klasztor kędy mieszkaią Zákonnicy, przedtym w Francuskim mowiono y pisano *Convant* ále teraz zwyczynie sie mowić *Couvant* á zaś *n.* zostało się tylko w słowie pochodzącym *Conventuel* &c.

La Messe conventuelle. Conventûs sacrum, i, n. Konwentualna Msza dla zgromadzenia.

COUVER, V. act. (*qui ne se dit que des femelles des oiseaux qui se tiennent sur leurs œufs.*) Ova, *ou* ovis incubare. *Var. Colum. Petr.* SIEDZIEC ná iaycach, co się mowi o samych samiczkach ptastwa na gniazdzie siedzących, y młode wysiadaiących.

Mettre couver une poule, ou la faire couver. Gallinæ ova supponere. *Cic.* Posadzić kurę ná iaycach, álbo podłożyć iaiec pod nię nasadzić.

J'apprehende que ces œufs ne soient couvis, ou couvés, voyons s'ils sont encore bons à manger à la coque. Metuo ne jam ova concepta sint, tentemus num adhuc sorbilia sint. *Petr.* Boię się áby się te iayca niepozawięzywały sprobuymy czy ieszcze się ieść zdadzą.

Vne poule qui couve. Gallina incubans. Gallina mater, f. *Colum.* Kura stara násadka álbo nośna, co się nosi.

L'action de couver. Incubatus. Incubatio. *Plin.* Siedzenie ná iaycach wysiadanie kurcząt.

ON DIT par comparaison, *Couver quelqu'un des yeux,* (*quand*

(*quand on regarde attentivement une personne, pour qui on à de la tendresse.*) In oculis gestare. *Cic.* MIEC oczy ustawicznie wlepione w kogo z kochania oczu z niego nigdy nie spuścić wszędzie się zanim patrzyć, właśnie iákby go miał wylęgnąć oczami.

COUVER se dit au figuré (*des choses qui sont cachées quelque temps, & qui viennent à éclorre avec éclat.*) Concipere Coquere. *Colum. Cic.* *(*On dit* Concipere morbum. *Colum.* *Couver une maladie.* Bellum coquere. *Liv. Couver une guerre.* Magnum scelus concipere. *Cic. Couver quelque grand crime.*) LĘGNĄC się, lężyć się, kluć się mowi się w Francuskim o tym co iest do czasu zákryte á potym razem się iawnie pokaże. *Mowią kluie się choroba, kluie się woyna, kluie się coś za, álbo iákiś wielki kryminał.

COUVERCLE, subst. masc. (*Ce qui sert à couvrir quelque vaisseau.*) Operculum, li, n. *Plin.* NAKRYWKA nakrywadło denko do nakrywania iákiego náczynia. Wierzch.

COUVERT, masc. COUVERTE, f. adject. & parr. Tectus. Opertus. *Cic.* NAKRYTY, NAKRYTA.

Toute la ville est couverte en terrasse contre les incendies. Incendio urbs tuta est, quòd ædificia tecta sunt pavimentis. *Hirt.* Wszystkie dachy w mieście ziemią są nakryte od ognia

COUVERT, (*Obscur, ténebreux, parlant de l'air & du temps.*) Tectus. Obscurus. Nubilus, a, um. *Cicer.* *Le ciel est couvert.* Nubilus est aer. *Cic.* Obscurus aer. Cœlum obscurum. *Virg.* CZAS ciemny, mglisty, niepogodny, pochmurny. *Niebo iest álbo powietrze dzień nie pogodny nie iasny.

COVERT, (*Ombragé, où il y a bien de l'ombre.*) Tectus. Umbrosus. Opacus. Opertus. CIEMNY, cienisty, gdzie cienia iest dosyć.

Une allée couverte. Ambulatio opaca, *ou* umbrosa, *genit,* ambulationis umbrosæ, *ou* opacæ, f. Ambulacrum umbrosum, i, n. *(*Le contraire est* Hypæthra ambulatio. *Vitr.* *Une allée découverte.*) Ciemna ulica w ogrodzie szpaler kryty. *przeciwna iest, ulica iasna odkryty szpaler.

Je n'ay point veu de lieu plus couvert en esté. Edo locum æstate umbrosiorem vidi nunquam. *Cic.* Nic widziałem mieysca cienistszego, w lecie álbo gdzieby był większy cień przez lato.

COUVERT, (*Caché.*) Cæcus, a, um. *Colum.* *Un feu couvert.* Ignis cæcus. *Virg.* ZAKRYTY skryty utaiony. *Ogień skryty.

COUVERT se dit figurément en ce sens (*d'un homme caché & dissimulé.*) Tectus. Abstrusus. Qui est recondità naturà. *Cic. Tacit.* ZAKRYTY w tymże rozumieniu się mowi, o człowieku skrytym y nieszczerym.

Il est fort couvert dans ses discours. Tectissimus est in dicendo. *Cic.* Bardzo iest skryty w mowie.

Servir quelqu'un à plats couverts, (comme on fait chez le Roy. Opertanea fercula alicui apponere. Zastawiać stoł z przykrywadłami námisach iák u stołow Pańskich czynią.

ON DIT aussi au figuré, *Servir quelqu'un à plats couverts,* pour dire *Luy faire mystere de quelque chose, Luy cacher une parti du secret d'une affaire.* Multa celare aliquem de re aliquâ & astutè reticere. *Cic.* ZASTAWIC przed kogo nakryte połmiski *niewłaśnie*, to iest niewyiawiać mu się ze wszystkim, taić się z czym przed nim.

Dire une chose en paroles couvertes. Tecto sermone dicere aliquid. *Ovid.* Mowić o czym niewyraźnie słowami krytemi álbo pod pokrywką pod figurami.

Je vous ay écrit en couverts. Tectis verbis ad te scripsi. *Cic.* *(*Le contraire est* apertissimis verbis. *Cic. Fort clairement.* Pisałem ci słowami krytemi *Cyfframi* pod figurami. *Przeciwna iest pisałem bardzo wyraźnie.

ON APPELLE aussi *Mots couverts, (Des paroles honnestes, qui en font entendre de sales & d'obscures.*) Tecta verba. *Cic.* NAZYWAIĄ też kryte słowa, álbo pod pokrywką, słowa przystoyne pod ktoremi dorozumiewać się nieprzystoynych y nie wyraźnych.

COUTERT, (*Vestu, revestu.*) Tectus. Indutus. Vestitus. *Cic.* *Il y a des animaux couverts de cuir; d'autres de plumes, & quelques-uns d'écailles.* Animantium aliæ coriis tectæ sunt; plumâ alias; alias squamâ videmus obductas. *Cic.* *Il est bien couvert, ou bien habillé.* Bene & eleganter vestitus est. *Cicer.* NAKRYTY, okryty odziany. *Są zwierzęta álbo bydlęta samą tylko skorą okryte, insze pierzem, insze skorupą y łuskwą. *Dobrze odziany, pięknie ubrany.

COUVERT, (*Plein, chargé.*) Plenus. Opertus. Onustus. *Cic.* OKRYTY pełny z wierzchem z gurą.

Il est tout couvert de poussiere & de sueur. Sparsus pulvere & sudore multo defluit. *Phæd.* *La place publique était couverte des corps des citoyens Romains qu'on avoit massacrés la nuit.* Forum corporibus civium Romanorum cæde nocturnâ constratum erat. *Liv.* *Une table bien couverte de viandes* Conquisitissimis cibis onerata mensa. *Cic.* Wszystek okryty kurzawą y potem. *Rynek okryty był trupami obywatelow Rzymskich w nocy pozabiianych. *Stoł należycie zastawiony, połmiski okryte.

ON DIT en ce sens au figuré, *Un homme couvert de crimes* Coopertus sceleribus. *Cicer.* Cumulatissimus scelerum. *Plaut.* *De miseres.* Miseriis. *Salust.* *De vers satyrique.* Famosis versibus. *Hor.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: Człowiek okryty zbrodniami. *Mizeryą. *Paszkwilami.

Couvert de gloire. Circumfluens & cumulatus gloriâ. *Cic.* Okryty sławą.

COUVERT se dit aussi (*des teintures fortes & foncées, qui tirent sur l'obscur.*) comme *Un bleu couvert, un bleu foncé.* Cæruleus color nubilus, *ou* surdus, *ou* fuscus, *ou* fatur. *Plin.* *Du vin couvert, du vin noir, du gros vin.* Vinum atrum, i, n. *Plaut.* KOLOR maść farba przesana tęga ktora się ciemno wydaie kolor błękitny ciemny granatowy. *Wino czerwone ciemno, wino czarne.

COUVERT comme un substantif masculin, *Lieu à couvert, (Abry.)* Locus opacus, i, m. Locorum opaca, corum, n. pl. *Virg.* MIEYSCE kryte z wierzchu opatrzone.

Ils se retirerent à couvert de leurs murailles. Sub murum se receperunt. *Cæs.* Schronili się pod ścianę pod dachy.

Mettre les mytres à couvert du froid. Defendere myrtos à frigore. *Virg.* *Se mettre à couvert de la pluye.* Vitare imbres. *Lucr.* Myrtowe drzewa przed zimnem pochować álbo pozastaniać. *Schować się schronić się przed deszczem.

ON DIT en ce sens au figuré, *Mettre quelqu'un à couvert de la violence des ennemis.* Sartum & tectum conservare aliquem. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie, schronić kogo álbo zasłonić od nápaści nieprzyiacioł.

Il a épousé cette fille pour mettre son honneur à couvert. Duxit hanc virginem, ut factam ipsi injuriam contegeret. *Ter.* Ożenił się z tą osobą aby pokrył iey ochędę.

Se mettre à couvert de la calomnie par des contes divertissants. Fictis jocis eludere calumniam. *Phæd.* Zartami śmiesznie zbywać obelgi.

Il a mis son bien à convert sous des noms empruntez. Obductis nominibus bona sua in tutum recepit. Ochronił dobra swoie pod cudzemi imionami.

Qui est à couvert des ennemis. Tutus ab hostibus. *Des dangers.* Tutus adversùs pericula. *Cæs. Cicer.* Bespieczny od nieprzyiacioł. *Od niebespieczeństw od przygod.

COUVERT signifie aussi *Le logement où l'on se retire.* Tectum, i, n. *Cic.* POKRYCIE, dach skłonienie gdzie kto się schrania, abo mieszka.

Je ne sçay où je pourray avoir le couvert. Quo loco tectus sim, nescio. *Plaut.* *Donner le couvert à quelqu'un.* Recipere aliquem in tectum. *Plaut.* *Donnez le couvert & toute l'assistance possible à celuy qui vous rendera ma lettre.* Operam atque hospitium perhibe ei, qui tibi meas tabulas afferet. *Plaut.* Niewiem gdzie będę mogł schronienie pod dach. *Przyiąć kogo pod swoy dach do domu swego, dać mu u siebie skłonienie. *Day skłonienie u siebie, y wszelką pomoc temu, ktory ci listy moie odda.

COUVERT signifie encore (*La nappe, la couverture de la table, comme serviette, assiette, cuillere, couteau & fourchette.*) *Mettre le couvert.* Mensam apponere. *Faites mettre le couvert pour nous.* Apponite mensam. *Plaut.* NAKRYCIE znaczy iesżcze obrus nakrycie do stołu, iáko: Serwety, talerze, łyżki, noże, widelce, grabki. Nákryć do stołu. *Kaz nakryć do stołu dla nas.

Apportez encore un couvert, c'est à dire *Assiette, & serviette &c.* Cœnaticum adhuc unum instrumentum apponite. Przynieście iesżcze dla iedney osoby nákrycie, to iest talerz y serwetę &c.

Sa table est de douze couverts, douze personnes mangent à sa table. Duodecim discumbunt mensis. *Stat.* Stoł iego iest ná dwánaście osob, dwunástu siada do stołu.

COUVERTEMENT, adv. (*D'une maniere converte, secrette & cachée.*) Tectè. Occultè. *Tectius. Occultius. *Plus couvertement. Cic.* *Tectissimè. Occultissimè. *Fort couvertement.* SKRYCIE, potaiemnie. *Skryciey. *Nayskryciey.

CO-

COUVERTEMENT, *en paroles couvertes.* Tectis verbis. abl. *Cic.* SKRYCIE słowami skrytemi.

COUVERTURE, subst. f. (*Tout ce qui sert à couvrir généralement quelque chose.*) Tegmen Tegumen Tegumentum Operimentum. *Plin.* NAKRYCIE przykrywadło powszechnie ná wszelką rzecz służącą do nákrycia.

COUVERTURE *d'une maison.* Tectum, i, neut. *Cic.* NAKRYCIE domu dach.

Ces couvertures ne suffisent point pour les mauvais temps d'hiver. Per hibernas tempestates tecta ista non possunt imbres sustinere. *Vitr.* To nakrycie ten dach nie iest dosyc na niepogody zimowe.

COUVERTURE, (*Enveloppe, ce qui sert à envelopper.*) Integumentum Segestre. *Var.* NAKRYCIE, dek, obwicie, co służy do obwiania.

Couverture de lit, ou de mulets. Stragulum, i, neut. Lodix, icis, f. *Juv.* Kołdra ná łożko, Dera ná konie, koc, nákrycie.

COUVERTURE se dit figurément & signifie, *Prétexte, couleur pour déguiser un dessein & paillier une faute.* Tegumentum. Integumentum. Involucrum. Velum, i, neur. *Cicer.* POKRYCIE álbo pokrywka mowi się *niewłaśnie*: y znaczy pozor udanie ináczey niż iest, płaszczyk y zasłona winy iakiey.

Chercher des couvertures à ses crimes. Quærere flagitiorum tegumenta. *Cic.* Szukać płaszczyka zasłony występkom swoim.

Il ne vous est pas permis de vous servir plus long-temps de cette couverture pour cacher tant de vices. Frontis tibi integumento ad occultanda tanta vitia diutiùs uti non licet. Już pod tą pokrywką, pod tym płaszczykiem pod tą zasłoną daley grzeszyć nie będziesz.

COUVERTURIER, subst. m. (*Qui fait des couvertures.*) Stragulorum textor, oris, m. TEN co kołdry robi *Szwacz.*

COUVRE-CHEF, *ou* COUVRE-CHE', subst. m. (*Coëffure des femmes de village.*) Rica, æ, f. *Var.* ZAWICIE białogłowskie chusta ná głowę niewiast wieyskich.

COUVREUR, subst. m (*Qui couvre les maisons.*) Scandularius, ii, m. (*proprement, Qui les couvre de bardeaux en forme de tuiles.*) DACHOWNIK co dachy daie na domach zwyczaynie cieśla co z gontow nákształt dachowki dachy daie.

COUVRIR, V. act. (*Mettre une couverture sur quelque chose.*) Tegere. Operire. *Cic.* NAKRYWAC nákrycie dać na co álbo położyć.

Ils couvrirent le toit de mortier & de brique. Summam contabulationem, lateribus, lutoque constraverunt. *Cæs.* Nákryli dachy dachowką wapnem podrzucaną.

Couvrir de peaux les bouciers. Induere scuta pellibus. *Cæs.* Tarcze w skorę oprawiać.

Faites vous bien couvrir, si vous suez, vous vous en porterez beaucoup mieux. Jube te operiri, beatus eris, si sudaveris. *Plaut.* Kaź się dobrze nakryć ieżeli się zá pocisz zdrowszy daleko będziesz.

COUVRIR *de marbre,* (*Enduire, incruster, revestir une muraille de marbre.*) Parieti crustam marmoream inducere. *Vitr.* NAKRYC pokryć powlec marmurem, kamieniami ściany iaką.

Couvrir les pommes de cire, ou de plastre pour les garder. Crustare mala gypso aut cerâ. *Plin.* Woskować álbo gipsować iabłka y insze owoce dla chowania.

Les murailles du temple estoient couvertes, ou *revétuës par dedans d'un lambris.* Interiores templi parietes tabulis vestiebantur. *Vitr.* Sciany Kościelne wewnątrz były powlekane futrowane snycerską robotą.

Qui couvre & enduit les murailles de marbre, ou de plastre. Crustarius, ii. m. *Plin.* Tector, oris, m. *Var.* Snycerz co futrowanie daie, rzemieślnik Kamieniarz co ściany pokrywa, kamieniem álbo gipsem.

Couvrir des fosses de maniere qu'on ne les puisse point appercevoir. Obcecare fossas. *Colum.* Slepe fosy dawać to iest kryte rowy kopać áby ich niepostrzeżono.

COUVRIR, (*Voiler, mettre une converture, ou un voile.*) Velare. *Cic.* *Il faut couvrir les tableaux, de peur que le grand air & la poussiere ne les gastent.* Velandæ sunt pictæ tabellæ, ne apertiori aere ac pulvere deterantur. *Vitr.* NAKRYC zákryć zasłonić. *Trzeba zastaniać obrazy, áby ich wilgoć y kurzawa niepsowała.

On ne le peut faire couvrir quelque froid qu'il fasse. Nullo frigore adducitur, ut operto sit capite. *Cicer.* Nie można go namowić ábo głowę nákrył choć w naywiększe zimno.

SE COUVRIR, (*Se voiler, mettre son chapeau.*) Caput tegere. *Cic.* *Se couvrir d'un habit.* Corpus veste tegere. *Tib.* NAKRYC głowę, wdziać czapkę kapelusz &c. *Odziać się włożyć co ná siebie, wdziać suknie.

COUVRIR, (*Vestir, orner.*) Vestire. *Cic.* *Le lierre couvre la muraille.* Hedera convestit muros. *Cicer.* *Les prez sont couverts d'herbes.* Convestiuntur herbis prata. *Cic.* UBRAC ustroić pokryć blufzcze pokrywaią ściany. * Łęki trawą pokryte odziane.

COUVRIR se dit aussi (*des animaux qui s'accouplent pour la génération.*) Feminam inire. *Var. Plin.* NAKRYWAC mowi się y bestyach kiedy się parzą z sobą dla przychowku. *Un estalon qui n'est pas bon pour couvrir les cavales.* Admissarius iners in venerem. *Colum.* Ogier nie dobry do klacz.

COUVRIR en termes de guerre signifie, *Mettre quelque corps devant soy pour se défendre.* Tegere. Munire. *Il couvrit son aile gauche d'une chaisne de montagnes.* Sinistrum cornu continuis montibus texit. *Cæs.* ZASŁONIC po woyskowemu znaczy stawiać co przed sobą dla obrony. *Zásłonił lewe skrzydło swoie gorami ciągłemi.

COUVRIR se dit hyperboliquement (*de ce qui est en abondance & en quantité pour remplir.*) comme *Les vignes s'étendent & couvrent tout un grand païs.* Vineæ porriguntur, unamque faciem longè lateque contexunt. *Plin-Jun.* ZASŁANIAC mowi się przez nadmiarz o tym czego gdzie iest dostatkiem wielkim, y pełno, iáko: Winnice się szerzą y zasłaniaią kray wszystek álbo okrywaią.

Xerxès couvrit la terre de soldats. Militibus Xerxes terram implevit, *ou* complevit. Xerxes ziemię okrył woyskami swemi.

La gloire de son nom a couvert toute la terre. Implevit orbem terrarum nominis illius gloria. *Cic.* *Il revint du combat tout couvert de sang & de poussiere.* Sparsus sanguine ac pulvere rediit ex prælio. Sława Imienia iego rozeszła się po wszystkim świecie. *Wrocił się z potrzeby wszystek krwią y kurzawą okryty.

COUVRIR, (*Remplir, charger.*) Onerare. Maculare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Une lasche action couvre un homme d'infamie.* Turpe factum inurit homini infamiam. *Cicer.* OKRYC oszpecić zesromocić obciążyć. * Brzydka akcya okrywa wstydem człowieka.

COVRIR signifie encore figurement *Cacher, dissimuler, dérober à la connoissance des hommes.* Tegere. Obtegere. Occultare. *Cic.* *Couvrir sa laideur par la pureté & l'innocence de ses mœurs.* Facinore turpem bonis moribus vincere. *Phæd.* *Les meschants couvrent leurs vices d'épaisses ténébres, & mettent toûjours quelque nuage au devant de leurs tromperies.* Mali objiciunt noctem peccatis, & fraudibus nubem. *Horat.* *Couvrir & déguiser sa cupidité.* Tegere ac velare cupiditatem. *Cic.* *Couvrir sa lascheté d'une vie privée & particuliere* Ignaviam suam tenebrarum ac parietum custodiis tegere. *Cic.* *Couvrir son sentiment, ne se point ouvrir, couvrir son jeu, dissimuler ses sentimens & ses desseins.* Tegere suam sententiam *ou* sua consilia. *Cic.* POKRYWAC znaczy iesżcze niewłaśnie taić przed ludźmi niewydawać się z czym. *Pokryć nieurodę swoię przystoynością życia y obyczaiow niewinności. *Zli zawsze cienia szukaią dla pokrycia zbrodni swoich y záwsze iák za mgłę chowaią swoie oszukania. *Pokrywać y niewydawać się z chciwością swoią. *Pokrywać tchorstwo swoie życiem osobnym y domatorskim. *Pokrywać zdanie swoie niewydawać się z nim niepokazywać gry swoiey, to iest co kto myśli y do czego zmierza, álbo iákiego iest zdania.

Se couvrir d'un nom de quelqu'un pour conduire quelque intrigue. Adumbrare aliquem, (bro, as, avi, atum.) act. *Cicer.* Pokryć się Imieniem cudzym áby intrygę iáką prowadzić, pod cudzym Imieniem co wyrabiać.

COUVRIR *quelqu'un*, (*Obscurcir sa gloire, luy faire ombre*) Alicujus famam obscurare. *Cic.* *Vous avez couvert, obscurci de profondes ténébres la gloire de vos ancestres, par l'infamie de vostre vie.* Tu tuis majoribus vitâ, quam turpiter egisti, offudisti tenebras. *Cicer.* ZASŁONIC co kogo zácmić, zásłoniłeś grubym cieniem sławę przodkow swoich niesławą życia własnego.

ON DIT proverbialement en ce sens, *Se couvrir du sac mouillé,* (*Apporter de vaines excuses, se servir de pretextes frivoles.*) Vana & insulsa causari. MOWIĄ w tym rozumieniu przysłowiem zásłonić się paięczyną, prożne wymowki y racye dawać pretextow lekkich szkać.

CO-

COUVRIR ſignifie auſſi *Mettre le couvert*, Voyez COUVERT. **Ce magiſtrat fait toûjours bien couvrir ſa table, On y ſert bien des plats.* Iſtius magiſtratûs menſa plurimis ferculis oneratur. NAKRYC znáczy nákrywanie do ſtołu álbo záſtawienie. *Ten urzędnik ſtoł ma bardzo dobry, záwſze u niego ieść bardzo pięknie y dobrze zaſtawiaią.

COY,m. COYE,f.adject. (*Qui n'a aucum mouvement, ni agitation.*) Quietus,a,um. Tranquillus,a,um. *Cic.* SPOKOYNY co ſię nic nie ruſza.

(Cet Adjectif François n'eſt gueres en uſage au feminin.) To ſłowo Francuſkie cale nie ieſt w używaniu w rodzaiu Białogłowſkim.

Ce lieu eſt bien coy. Hic locus eſt quietis & tranquillitatis pleniſſimus. *Cic.* **Il fait un temps bien coy.* Tranquillum eſt. *Plaut.* To mieyſce ieſt bardzo ſpokoyne, ciche. *Bardzo cicho y ſpokoynie ieſt na dworze.

COYAUX, ſubſt. m.pl. terme de Charpenterie. (*Bouts de chevrons qui conduiſent la couverture juſqu'à l'extremité de l'entablement.*) Deliquiæ, arum, f.plur. *Vitr.* KONCE krokiew álbo wiązanie zwierzchu aż do połowy dla położenia dachu. Krokwy.

COYON, ſubſt,m. (*Laſche, poltron.*) Ignavus,a,um. Vecors, dis, omn gen. *Cic.* NIKCZEMNIK ladaco kuion thorz

(Mot populaire & bas.) Słowo proſte y poſpolſtwa.

COYONNER, V.act. (*Faire ſouffrir à quelqu'un des indignitez, luy reprocher ſa laſcheté, ſon infamie.*) Alicui ignaviam, *ou* verecundiam objicere. *Cic.* ZBŁAZNIC kogo ochydzić z ſzydzić.

(Mot vulgaire & bas.) Słowo potoczne y podłe.

COYONNERIE, ſubſt.f. (*Laſcheté, poltronnerie.*) Ignavia. Vecordia,æ.f. *Cicer.* BŁAZENSTWA nikczemności podłości.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y potoczne.

CRABE, ſubſt. f. (*Eſpece d'écreviſſe amphibie.*) Carabus, bi,m. *Plin.* RAK wodnoziemny prędkonogi.

CRACHAT, ſubſt. maſc. (*Excrement qu'on vuide par la bouche, ſalive épaiſſie.*) Sputum,i,n. *Celſ.* PLWOCINY co odchodzi przez uſta ślina gęſta.

ON DIT qu'*Vne maiſon n'eſt baſtie que de boue & de crachat, (quand elle eſt baſtie de méchants materiaux.)* Ædes malè materiatæ. *Cicer.* MOWIĄ że dom iaki nie ieſt tylko z błota y śliny kiedy ieſt ſtawiany z złych materyałow.

CRACHEMENT, ſubſt. m. (*Evacuation de la ſalive par la bouche.*) Exſcreatio. *Plin.* Screatus. *Ter.* **Crachement de ſang.* Sanguinis exſpuitio. PLUCIE, plwanie odchodzenie śliny. *Plucie krwią.

CRACHER, V.act. (*Vuider par la bouche la ſalive.*) Spuere. Deſpuere. Exſpuere. **Cracher le ſang.* Sanguinem ſputare, *ou* exſcreare. PLUC plwać. *Pluć krwią.

La moutarde fait cracher aiſément. Exſcreationes faciles facit in cibo ſumptum ſinapi. *Plin.* **Cela fait cracher les ulceres des poumons.* Id pulmonum vitia exſcreabilia facit. *Plin.* Gorczyca roſprawiona, muſztarda ſprawuie łatwe śliny *álbo* flegmy odchodzenie. *To wyprowadza wrzody przez ślinę z płuc.

Cracher ſur quelqu'un. Conſpuere aliquem. *Plaut.* Pluć *álbo* plunąć ná kogo popluć go *álbo* oplunąć.

CRACHER *au nez* ſe dit figurément, (*d'une grande injure qu'on fait à quelqu'un*) Spuere in os alicujus. PLUNĄC przed nos álbo w oczy, znaczy niewłaśnie wielką obelgę komu uczynioną.

Cracher contre les mœurs de quelqu'un, c'eſt à dire *Les avoir en averſion.* Deſpuere in mores alicujus *Perſ.* Pluć na obyczaie czyie, mieć ie w nienawiści, brzydzić ſię niemi.

ON DIT encore, *Cracher contre ſoy meſme, ſe faire du tort.* In ſinum ſuum conſpuere. *Petr.* MOWIĄ ieſzcze oplunąć ſiebie ſamego, krzywdę ſobie uczynić.

CRACHER ſe dit (*des choſes qui ſortent de la bouche mal à propos.*) *Il a craché & vomi pluſieurs injures contre ſa patrie* Multa dicteria effudit, *ou* projecit in partiam. **Il a craché beaucoup de Grec & de Latin dans ſon diſcours.* Multa Græcè & Latinè effutivit loquendo. WYPLUNĄC mowi ſię o tym co nieuważnie w mowie z uſt wychodzi, álbo ſię nieuważnie wymowi. *Wyplunął, wyziąnął wiele ſłow ladaiakich przeciwko oyczyznie ſwoiey. *Naplwał Greczyzny y Łaciny w mowie ſwoiey.

(Ces expreſſions ſont baſſes & ironiques.) Te expreſſye ſą podłe y urągaiące.

CRACHEUR,m. CRACHEUSE,f. adject. (*Celuy & celle qui crache.*) Sputator. Screator. PLWACZ, PLWACZKA.

CRACHOTER, V.iteratif. (*Cracher peu & ſouvent,*) Sputare. *Plaut.* POPLUWAC częſto, ſtrzykać śliny.

CRACOVIE, (*Ville capitale & epiſcopale de la haute Pologne.*) Cracovia,æ,f. KRAKOW Miaſto ſtołeczne z Biſkupſtwem w Polſzcze.

Qui eſt de Cracovie. Cracovienſis & hoc Cracovienſe, adject. Krakowianiń co ieſt z Krakowa.

CRAIGNANT, maſc. CRAIGNANTE. Timens. Metuens BOIĄCY ſię boiąca ſię.

CRAINDRE, V.act. (*Avoir peur, appréhender.*) Timere. Metuere. *Cic.* BAC ſię obawiać ſię lękać ſię.

Craindre pour quelqu'un. Metuere, *ou* timere alicui. *Plaut.* De aliquo formidare. *Cic.* **Je crains plus pour vous que pour moy.* Non tam de meâ, quàm de tuâ ſalute timeo. *Cic.* Bać ſię o kogo *álbo* zá kogo. *Boie ſię bardziey o ciebie niż o ſiebie ſamego.

Craindre que quelqu'un ne nous faſſe du mal. Ab aliquo timere, *ou* metuere. *Cicer.* Bać ſię áby nam kto co złego nie uczynił.

Craindre ſon ombre, Avoir peur de tout. Metuere umbram *Cic.* Timere omnia. *Ter.* Bać ſię cienia ſwego, bać ſię wſzyſtkiego.

Faire craindre quelqu'un, luy donner de la crainte. Facere alicui metum. *Cic. Liv. Quint.* Záſtraſzyć kogo náſtraſzyć go áby ſię bał.

Se faire craindre. Terrori, *ou* timori eſſe. *Liv.* Straſznym ſię uczynić, ſprawić dokazać áby ſię nás bano.

Craindre de faire une choſe, en faire ſcrupule, ou *conſcience.* Religioni habere rem aliquam. *Cic.* Bać ſię co uczynić, ſkrupuł mieć w tym ná ſummieniu.

CRAINDRE *quelqu'un, (le reſpecter, comme Dieu,* ou *ſes parens.)* Aliquem revereri. BAC ſię kogo ſzanować go, iáko Boga y Rodzicow.

Craindre fort. Pavere. Expaveſcere. Pertimeſcere. neut. *Cic.* Bać ſię ſtraſznie, potężnie.

Qui eſt à craindre, ou *qu'on doit craindre.* Timendus. Metuendus. Formidandus. *Cicer. Liv.* Ktorego ſię bać trzeba, álbo obawiać.

CRAINT, m. CRAINTE, f. Part. paſſ. & adject. (*Qui eſt apprehendé.*) Formidatus, a, um. *Hor.* KTOREGO ſię boią, ſtraſzny.

Qui ne craint point les dangers. Fortis ad pericula. *Cic.* Nieuſtraſzony, co ſię nieboi nie lęká nie beſpieczeńſtw.

CRAINTE, ſubſt. f. (*Mouvement de l'ame qui nous fait appéhender un mal qui nous menance.*) Timor. Terror. Pavor, oris, m. Formido, f. Metus. *Cic.* **Je ſuis toûjours en crainte.* In metu ſum. Semper timeo. *Plaut.* **Donner de la crainte à quelqu'un, (le faire craindre.)* Alicui metum incutere, *ou* afferre. *Cic.* *(*Le contraire eſt.* Liberare aliquem metu. *Quint.* Pellere alicui metum. *Cic.* **Délivrer quelqu'un de crainte, luy oſter la crainte, le mettre hors de crainte.*) BOIAZN wzruſzenie ná umyśle ktorym ſię obawiamy złego. * Boiaźni czego. *Zawſzem ieſt w boiaźni, zawſze ſię boię. * Boiaźni ſtrachu kogo nabawić. **Przeciwna ieſt.* * Uwolnić kogo od ſtrachu od boiaźni.

Chaſſer la crainte. Pellere metum. *Cic.* **Mettre bas toute crainte.* Metum, *ou* timorem ponere, *ou* deponere, *ou* omittere. *Cic.* **Revenir,* ou *ſe remettre de ſa crainte.* Colligere ſe ex timore. *Cæſ.* Odpędzić oddalić boiaźń. *Złożyć wſzelką boiaźń. *Przyiść do ſiebie z przeſzłego ſtrachu.

SANS CRAINTE. Impavidè. Intrepidè. adv. *Cic.* BEZ boiaźni śmiało odważnie beſpiecznie.

DE CRAINTE, ou *Crainte de,* ou *que.* Ne. ZBOIAZNI áby nie obawiaiąc ſię.

CRAINTIF, m. CRAINTIVE, f. adject. (*Timide, qui ſe laiſſe aller aiſément à la crainte.*) Meticuloſus. Formidoloſus. Timidus. Pavidus. *Cic.* BOIAZLIWY BOIAZLIWA co ſię łatwo ulęknie zaſtraſzy lękliwy.

CRAMOISY, m. CRAMOISIE, f. adject. (*C'eſt en general une excellente teinture qui conſerve ſa couleur, malgré les injures du temps: les couleurs cramoiſies ſont celle qui ſe font avec de la cochenille.* Coccus tinctorius. KARMAZYNOWY KARMAZYNOWA Karmazyn ſzarłat Kolor wyborny, ktory ſię zachowuie w całości ná wſzelkie niepogody ten kolor robią ſzarłatem, álbo Czerwcem.

CRAMPE, ſubſt. fem. (*Eſpece de goute, qui prend dans les jointures du corps.*) Convulſionis ſpecies qua pedum manuumque digiti extenduntur vel contrahuntur ſummo dolore, ſed brevi. KURCZ choroba.

CRAMPON, ſubſt. m. (*Piece de fer, qui a les extremitez recourbés.*) Fibula unca, æ, f. *Cæſ.* KLAMRA inſtrument żelazny zakrzywiony ná końcach.

CRAMPONNER, V. act. *Attacher avec un crampon.*) Fibulâ uncâ aliquid conſtringere. KLAMRĄ przybić, zaklamrować.

ON DIT populairement, *Il a l'ame cramponnée dans le corps, (Il a la vie dure.)* Eſt multæ vitæ. *Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie*: zaklamrowana Duſza w ciele, mocney natury.

CRANE, ſubſt. m. terme d'Anatomie, (*C'eſt l'os de la teſte, qui enferme le cerveau.*) Calva, Calvaria. *Celſ.* CZASZKA kość głowna podktorą mozg zamknięty.

CRAN, ſubſt. maſc. (*Hoche, entailleure.*) Crena, æ, fœm. WRĄB Cios nárzynanie nácięcie náſiekanie.

CRAPAUD, *on prononce* CRAPAU, ſubſt. m. (*Eſpece d'inſecte venimeux.*) Bufo. *Virg.* ZABA ropucha ziemna iadowita.

Crapaud verdier, (c'eſt le plus dangereux.) Rana paluſtris. *Plin.* Zaba ná bagniſkach nákrapiana zielono nayiadowitſza.

CRAPAUDINE, ſubſt. fem. (*Pierre précieuſe, qu'on dit ſe trouver dans la teſte d'un vieux crapaud.* (Batrachites. *Plin.* ZABINIEC kamień drogi ktory powiadią że ſię znayduie w głowie żaby ſtarey.

CRAPULE, ſubſt. f. (*Continuelle débauche de vin, qui cauſe une grande peſanteur de teſte.*) Crapula. *Plaut.* PIIANSTWO, głowybolenie od piiańſtwa uſtawicznego.

CRAPULER, V. neut. populaire. (*Boire continuellement.*) Aſſiduè potare. *Hor. Plaut.* PIANSTWEM ſię uſtawicznie bawić.

CRAQUELIN, ſubſt. m. (*Sorte de patiſſerie fort ſeche & qui craque.*) Cruſtulum, li, n. *Horat.* SUCHAREK ciaſto wypieczone bardzo kruche ktore chrupa łamiąc go.

CRAQUEMENT, ſubſt. m. (*Bruit des choſes dures & ſeches*) Creditus. TRZASK chrup rzeczy twardych y kruchych.

CRAQUER, V. neut. (*Faire crac, cauſer un craquement.*) Crepare. *Plaut. Juv.* TRZASKAC chrup uczynić trzaſnąć.

Faire craquer ſes doigts. Concrepare digitis. *Plaut. Cicer.* Concrepare digitos. *Petr.* Trzaſkać palcami łamiąc palce u rąk.

Craquer des dents. Crepitare dentibus. *Perſ.* Crepare dentibus. *Plaut.* Trzaſkać zębami dzwonić zębami.

CRAQUETER, V. iteratif. (*Craquer ſouvent.*) Crepitare. *Plaut.* POTRZASKIWAC częſto.

CRASSE, m. & f, adj. terme de Medecine. (*Eſpais, groſſier, viſqueux.*) Craſſus, a, um. *Cic.* GRUBY, lipki, gęſty.

ON DIT figurement *Vne ignorance craſſe, Vne ignorance groſſiere.* Supina ignorantia. *Vlp.* Craſſa ignorantia. MOWIĄ *niewłaśnie* gruba niewiadomość.

CRASSE, ſubſt. f. (*Ordure qui vient ſur la peau.*) Squallor, *ou* Squalor. Pædor Illuvies. *Var. Ter.* BRUD plugaſtwo ná ciele.

Craſſe qui tombe de la teſte en peignant. Furfures. *Plin.* Porrigo. *Plin. Hor.* Brud z głowy czeſząc iák otręby ſpadaiący proch kurz.

Vne teſte ſale dont on n'a point fait tomber la craſſe. Impexâ porrigine fœdum caput. *Horar.* Głowa brudu pełna niewyczeſana nieczyſta.

CRASSE ſe prend auſſi pour *La mal propreté. Il y a des gens qui aiment la craſſe, la mal-proprete.* Sunt qui ſquallore delectantur. BRUD niechluyſtwo nieochędoſtwo, ſą co ſię w nieochędoſtwie kochaią.

ON DIT figurement, *Vivre dans la craſſe & ſans politeſſe.* Horridè atque incultè vivere. *Cic.* **Oſter la craſſe de ſon ſiecle.* Detergere ſquallorem rudis ſeculi. *Quint.* **Il s'eſt defait de la craſſe du College.* Exuit Scholæ illuviem. MOWIĄ nie właſnie żyć w niechluyſtwie, bez ochędoſtwa. *Niechluyſtwo wieku ſwego zrzucić z ſiebie oddalić. * Pozbył niechluyności ſzkolney, dziecinney.

CRASSEUX, m. CRASSEUSE, f. adject. (*Plein de craſſe & d'ordure.*) Squallidus. *Cic.* NIECHLUY, niechluyny pełen plugaſtwa y nieochędoſtwa.

CRASSEUX, (*Mal-propre, vilain.*) Sordidus,a, um. *Cic.* Sordidulus, a, um. *Plaut.* **Il a un air craſſeux.* Sordidulus eſt. *Plut.* BRZYDKI nieochędożny nieochludny

CRAVATTE, ſubſt. m. (*Eſpece de cheval qui vient de Croatie en Allemagne, qui eſt fort viſte.*) Equus Croata. KON z Kroacyi bardzo prędki y rączy koń ſzybki.

CRAVATTE, ſubſt.f. (*Eſpece de collet qui ſe noue autour du coû.*) Focale,is,n. *Quint.* KOŁNIERZ chuſta na obwinienie ſzyi. *krawat Halſtuch.*

CRAYE, *ou* CRAIE, ſubſt. f. (*Pierre blanche & tendre.*) Creta. *Plin.* Cretula. *Cic.* KREDA kamień biały miętki do piſania.

Qui eſt fait, ou *baſti de craye.* Cretaceus,a,um. *Plin.* Kredziany, z kredy robiony.

Blanchi de craye. Creatus,a, um. *Cicer.* Kredą pobielany kretowany.

Terre où il y a bien de la craye. Cretoſus,a,um. *Plin.* Kreciany grunt gdzie wiele ieſt kredy.

ON DIT chez le Roy, *Il eſt logé à la craye,* c'eſt à dire que *Le mareſchal des logis luy a marqué avec de la craye une telle maiſon pour habiter.* Hoſpitiorum deſignator cretâ notavit ædes illi habitandas. MOWIĄ u Dworu ma kredkę to ieſt że ma zapiſaną ná ſiebie goſpodę z urzędu dworſkiego *ex officio* od ſtanowniczego nadwornego.

CRAYON, ſubſt. maſc. (*Pierre,* ou *minéral qui ſert à marquer.*) *S'il eſt blanc,* ou *de craye, on dira.* Creta,æ,f. **S'il eſt rouge.* Purpuriſſum,i,neut. *Plaut.* **S'il eſt noir.* Carbo, onis, m. *Plin.* **S'il eſt de mine de plomb, on dira* Stilus plumbeus, i, maſc. **S'il eſt de ſanguine, on dira.* Stilus ex hæmatite uſto. **S'il eſt de charbon.* Stilus ex carbone. OŁOWEK do piſania álbo znaczenia kamienny lub kruſzczowy. Jeżeli ieſt biały álbo z kredy, zowią *kredka.* *Jeżeli czerwony *Rubryka.* *Jeżeli z ołowiu ołowek. *Jeżeli krwawnikowy *krwawnik.* *Jeżeli z węgla, węglik piſarſki.

Tirer des lignes avec le crayon. Ducere lineas plumbo, uſto hæmatite, *ou* carbone. Linie ciągnąć ołowkiem &c.

CRAYON ſignifie *Vne ébauche, un portrait imparfait de quelque choſe, tracé ſur le papier.* Deformatio, onis,f. *Var.* Adumbratio, onis,f. *Cic.* ZNACZY ieſzcze ryſunek pierwſzy proſty ná karcie.

CRAYON ſe dit figurement en ce ſens, (*Des deſcriptions qu'on fait par le diſcours, ſoit des perſonnes, ſoit des choſes.*) comme *Il a fait un leger crayon de cét homme là.* Leviter hunc hominem adumbravit. RYSUNEK ſię mowi niewłaśnie w tym rozumieniu to ieſt o opiſaniu mowy álbo obyczaiow cudzych. Ryſunek proſty uczynił tey oſoby odryſował ią odmalował po proſtu go okryślił.

CRAYON ſignifie auſſi *Les portraits & les deſſeins qu'on fait avec le crayon.* Opus rubrica, *ou* carbone adumbratum. RYSUNKI abryſy ołowkiem kreślone, ryſowanie.

CRAYONNER, V.act. (*Marquer avec le crayon.*) Cretâ, *ou* carbone notare. *Horat.* KREDĄ popiſać álbo ołowkiem naznaczyć poryſować.

CRAYONNER ſignifie auſſi *Ebaucher un ouvrage, le croquer, le deſſigner groſſierement.* Adumbrare. Delineare. *Plin.* RYSUNEK pierwſzy proſty czego uczynić.

CRE'ANCE, ſubſt.f. ce mot ſignifie tantoſt (*les Articles de noſtre foy.*) Fides, dei, fœm. Fidei articuli. **Il ne ſçait pas ſa créance.* Fidei elementa neſcit. WIARA to ſłowo znaczy raz punkta álbo artykuły wiary. *Nieumie artykułow wiary, katechizmu.

TANTOST il ſignifie *Vne dette crée ſur autruy.* Creditum, ti,n. *Quint.* DRUGI raz znaczy dochod iaki komu poſtanowiony ná kim álbo ná czym.

IL SIGNIFIE auſſi, *Vn ordre par écrit dont eſt porteur celuy qui n'a qu'une inſtruction de bouche, afin qu'on ajoute foy à ce qu'il dira.* Epiſtola fiduciaria. ZNACZY tákże kredens álbo świadectwo na piſmie dane Poſłowi z uſtnym zleceniem wyprawionemu áby mu wiara była dana w tym o co mowić będzie, liſt świadeczny.

Donner créance à un menſonge. Facere mendacio fidem. *Flor-Rom.* Dać wiarę kłamſtwu.

LETTRES *de créance,* (*que donne un Banquier pour ſervir de lettre de change.*) Litteræ facientes fidem ad pecuniam ab alio accipiendam. LIST świadeczny od Bankierza ná pieniędzy odebranie gdzieindziey.

GENS *de créance, Gens de confiance, Perſonnes affidées qu'on envoye en quelque lieu pour porter quelques nouvelles,* ou *pour traitter de quelque affaire.* Certi & fidi homines. *Liv.* OSOBY wierne poufałe pewne ktore poſyłaią dokąd z wiadomością iáką y upewnieniem o czym, álbo dla traktowania ſprawy iakiey.

CRE'ANCE, (*L'eſtime & l'autorité que s'acquiert un homme ſur les eſprits pour ſe faire croire*) Fides Auctoritas. *Cic* **Qui donnera créance, qui ajoutera foy à ce que nous dirons?* Quis habebit dicentibus fidem? *Petr.* *Avoir beaucoup de créance & d'autorité parmi le peuple.* Valere auctoritate apud populum. *Cicer.* **Il eſt ſurprenant combien le rapport de cét homme trouva de créance dans les eſprits.* Mirum quantum illi viro nuntianti hæc, fides fuerit. *Liv.* KREDYT, powaga oſoby iakiey ktory ma iáko wiary godzien wſzędzie y u każdego. *kto temu da wiarę kto uwierzy temu co mowić będziemy. Mieć wielki kredyt wiele kredytu, powagi u poſpolſtwa. *Dziwna rzecz iáko powieść tego człowieka znalazła wiele kredytu u ludzi.

Vous avez peu de créance, ou *de croyance en moy.* Parùm ſtat mihi fides apud te. *Plaut.* Mało mi ufaſz, wierzyſz, niedowierzaſz mi.

CRE'ANCE, (*Opinion, penſée.*) Opinio. Mens. *Cic.* WIARA rozumienie mniemanie zdanie.

CRE'ANCIER, ſubſt. m. (*Celuy qui a preſté & à qui l'on doit.*) Creditor *Cicer.* DŁUZNIK ten co pożyczył komu y winno mu ſię *kredytor.*

CRE'ANCIERE, ſubſt. f. (*Celle qui a preſté & à qui l'on doit.*) Creditrix. *Paul. Juriſ.* DŁUZNICZKA kredytorka.

CRE'ATEUR, ſubſt. m. qui au propre ne ſe dit que (*de Dieu ſeul, qui a tiré tous les eſtres du néant.*) Creator, oris. STWORCA o Bogu ſamym ktory wſzyſtkie iſtoty wyprowadził z niczego.

ON DIT au figuré, *Il eſt créateur de ſa fortune.* Suam ſibi debet fortunam Ex ſe natus eſt. MOWIĄ *niewłaśnie*: On ſwego ſzczęścia ſam ieſt Tworcą.

CRE'ATION, ſubſt. f. (*L'action de tirer quelque choſe du néant.*) *La création du Monde.* Mundi procreatio *Cicer.* **Depuis la création du monde.* Ab orbe condito. *Cicer. Liv.* STWARZANIE wyprowadzenie rzeczy zniczego. Stworzenie świata. *Od ſtworzenia świata.

CRE'ATION ſe dit d'une maniere plus générale (*des nouveaux établiſſemens, des droits & des charges.*) Creatio, onis, f. *comme* Creatio Magiſtratûs *Cic.* *Création du Magiſtrat.* STWORZENIE w rozumieniu obſzernieyſzym nowe poſtanowienie praw urzędow dochodow iáko Poſtanowienie urzędu

Il fit caſſer ces nobles de nouvelle création, à cauſe de certaines perſonnes ſordides, qui vendoient ces graces. Propter quoſdam ſordidos homines, qui beneficia vendebant, tabulam in quâ nobilium novorum nomina inciſa erant, revelli juſſit. *Tacit.* **Ciceron a dit* Nova nomina civitate donatorum inciſa, revelli juſſit, *ou* abradi imperavit. Znioſł ſzlachtę nową, álbo nowo poſtanowioną dla niektorych oſob łakomych ktorzy przedawali prawo na ſzlachectwo.

Vn impoſt de nouvelle création. Novum vectigal, *genit.* novi vectigalis, n. Podatek nowo uchwalony poſtanowiony.

CRE'ATURE, ſubſt. fœm. (*Tout eſtre qui a eſté créé du néant.*) Res creatæ. *Cicer.* STWORZENIE wſzyſtko co ieſt z niczego ſtworzone.

CRE'ATURE ſignifie auſſi, *Vne perſonne individuelle & particuliere, & particulierement la femme.* **Helene a eſté la plus belle créature de ſon ſiecle.* Helena ſui ævi præſtantiſſima mulier. STWORZENIE ludzkie poiedyńcze oſoba iedna z oſobna iedno ſtworzenie, zwłaſzcza białogłowa. *Helena była naypięknieyſze ſtworzenie ludzkie, ſwego czaſu naypięknieyſza oſoba wieku ſwego.

CRE'ATURE ſignifie figurément, (*Celuy qui eſt attaché & dévoué à une perſonne pour quelque avantage qu'il en eſpere.*) Cliens. **Se faire ſous main des créatures, engager les gens dans ſes intereſts.* Sibi aliquem devincire largitionibus, *ou* ſpe præmiorum. *Cic.* KREATURA niewłaśnie ten ktory ieſt przywiązany do kogo, dla ſwego pożytku właſnego ktory ma od niego álbo mieć ſię ſpodziewa. Rękodaymy. *Czynić ſobie potaiemnie kreatury, przyiacioł ſobie robić ná ſwoię ſtronę ich przeciągaiąc y ſobie obowięzuiąc: uymować ſobie wielu na ſwą ſtronę.

Il marchoit accompagné d'un grand nombre de ſes créatures Magno eorum quos ſibi devinxerat numero ſtipatus incedebat. *Cic.* Chodził zawſze maiąc przy ſobie wielu przyiacioł, wielkie *ſekwito.*

CRE'CERELLE, ſubſt. f. (*Oiſeau de proye de couleur fauve & de race d'épervier, qui fait ſon nid dans les vieilles tours*) Cenchris, idis, f. *Plin.* PUSTUŁKA ptak rodzaiu iaſtrzębiego pierza rudawego zwyczaynie lęże w ſtarych murach álbo wieżach puſtych.

CRE'CHE. ſubſt. f. (*Mangeoire où l'on met le foin & l'avoine pour les animaux.*) Præſepe Præſepium. *Colum. Apul.* ZŁOB iaſła gdzie ieść daią y ſiano zakładaią dla bydląt.

CRECY *ſur l'Anthie*, (*Bourg de Picardie.*) Cariſiacum. ci, n. KRESY álbo Karyzyak nad Antyą rzeką miaſto Pikardyi.

CRE'DENCE. ſubſt. f. *on prononce* crédance. (*Petite table où l'on met ce qui ſert à l'autrel.*) Abacus, ci, maſc. *Vitr.* KREDENS ſtolik ſłużba Ołtarzowa znaczyniami do Mſzy należącemi.

CRE'DIBILITE', ſubſt. f. (*Diſpoſition qu'on a à croire.*) Credibilitas, atis, f. DO wierzenia podobieńſtwo, co podobne do wierzenia.

CRE'DIT, ſubſt. m. (*Croyance, eſtime qu'on s'acquiert dans le public*, ou *dans l'eſprit des gens, par ſon merite.*) Fides, Gratia Auctoritas. *Cic.* KREDYT powaga u ludzi, wiara między ludzmi, przyiaźń.

Mon crédit ſe trouva court. Victa eſt auctoritas mea. *Cic.* Powaga moia nie ſtarczyła.

C'eſt un homme de crédit, ou *qui a bien du crédit.* Homo multæ auctoritatis & gratiæ. *Cic.* **Avoir du crédit.* Auctoritatem & gratiam habere. *Cicer.* Człowiek wielkiego kredytu wielkiey powagi. *Mieć kredyt powagę, moc wiele.

J'employeray ce que j'auray de crédit auprès de luy pour vous ſervir. Quidquid valebo apud illum auctoritate *vel* gratiâ, tibi valebo. *Cic.* **Son crédit diminue.* Conſeneſcit ejus auctoritas *vel* gratia. Wſzyſtko co będę mogł uczynię ábym ci ſię u niego przyſłużył, wſzyſtkim kredytem moim iáki być może ſłużyć będę. *Powaga iego kredyt upada uſtaie.

Mettre quelqu'un en crédit, luy donner du crédit & de la réputation. Adducere aliquem in exiſtimationem. *Quint. Cic.* **Perdre ſon crédit.* Labefacere fidem ſuam. *Suet.* Kredyt komu uczynić w bić go w kredyt w powagę, Imię mu uczynić. *Stracić ſwoy kredyt.

Abbatre le crédit de quelqu'un, (*le ruiner entierement.*) Convellere gratiam alicujus *Cic.* **Se mettre en crédit.* Sibi famam acquirere. *Phæd.* Auctoritatem ſibi comparare. *Cæſ.* **Eſtre en crédit.* Auctoritate valere. neut. *Cic.* Stracić komu kredyt, zruynować go w kredycie. *W kredyt ſię wprowadzić, uczynić ſobie kredyt. *Być w kredycie, mieć kredyt.

Qui a perdu ſon crédit. Lapſus fidei. *Plin.* Straconego kredytu człowiek.

En lever tout le crédit à quelqu'un. Eripere alicui totum favorem. *Petr.* Zruinować kogo cale w łaſce w powadze.

CRE'DIT ſe dit plus ordinairement dans le commerce (*de ce preſt mutuel, qui ſe fait d'argent & de marchandiſe ſur la réputation de la probité & de la ſolvabilité de celuy qui achete.*) Fides, dei, f *Plaut.* KREDYT zwyczayniey ſię mowi o pożyczaniu, álbo braniu ná kredyt ſpoſobem pożyczanym pieniędzy towarow ná imię ſwoie y rzetelność, y że ten co bierze ieſt doſtatni y że może zápłacić y nie záwiedzie, á wierzyć mu można.

Il perd ſon bien & ſon crédit. Res ipſi & fides perit. *Plaut.* **J'ay perdu mon crédit chez mon ami.* Neque apud amicum mihi jam quicquam creditur. *Plaut.* **Le credit eſt mort*, ou *eſt perdu.* Fides de foro ſublata eſt. *Plaut.* **Entretenir ſon crédit.* Fidem ſuam tueri. *Cicer.* **Il m'a donné des ſouliers à crédit.* Credidit mihi calceos. **Faire crédit de ſa marchandiſe, la donner ſans argent.* Aliquid dare fide alicujus. **Acheter à crédit.* Emere ſuâ fide. **Vendre à crédit.* Vendere fide alicujus. *Plaut.* Traci fortunę y kredyt. *Straciłem ſwoy kredyt u przyiaciela. *Kredyt umarł, zginął. *Záchować ſwoy kredyt. *Dał mi trzewiki ná kredyt. *Dawać ná kredyt ſwoy towar, wierzyć komu towaru, ze ſklepu ſwego. *Brać ná kredyt. *Przedawać ná kredyt.

CRE'DULE, adject. m. & f. (*Qui croit facilement.*) Credulus. *Cic.* PRĘDKO łatwo wierzący, lekkowierny.

CRE'DULITE', ſubſt. f. (*Facilité qu'on a à croire.*) Credulitas. *Cic.* PRĘDKIE wierzanie.

La crédulité eſt pluſtôt une erreur, qu'une faute, & les plus gens de bien en ſont ſuſceptibles. Credulitas error eſt, magis quàm culpa, & quidem in optimi cujuſque viri mentem facillimè irrepit. *Cic.* Prędko wierzyć raczey ieſt omyłka niż wina y ludzie naypoczciwſi náybardziey temu podlegaią.

CRE'ER, V. act. (*Tirer du néant, faire quelque choſe de rien.*) Creare. Procreare. *Cic.* STWARZAC z niczego wyprowadzać, z niczego rzecz iáką uczynić.

CREIL *ſur l'Oiſe*, (*Ville du Gouvernement de l'Iſle de France.*) Creolium, ii, n. KREL álbo Kreol nad Ezyą Miaſto Gubernatoryi Wyſpy Francyi.

CRE'MAILLERE, ou CREMILLERE, ſubſt, f. (*Inſtrument de fer à pluſieurs crans, qu'on attache dans la cheminée pour pendre la marmitte.*) Cramacularia, æ, f. ZELAZO do záwieſzania kotła kuchennego nad ogniem.

CRE'MASTERES, *ou* SUSPENSOIRES, adject. plur. terme d'Anatomie (*dont on nomme les deux muſcles qui tiennent les genitoires ſuſpenduës dans les bourſes.* (Cremaſteres. pl. (*mot grec.*) *Colum.* ZYŁY náktorych iądra zwierząt wiſzą w moſznach.

CRE'MONE, (*Ville du Milanez.*) Cremona, æ, f. *Virg.* KREMONA Miaſto Medyolańſkiego Państwa.

Qui eſt de Crémone. Cremonenſis. Kremończyk co ieſt z Kremony.

CRE'NEAU, ſubſt. m. (*Entaillure faire au haut d'un parapet*, ou *d'une muraille.*) Crenæ. Pinnæ *Liv.* BLANKI kramzanſy wyrzynanie w murach u wierzchu.

CRENELER, V. act. (*Faire des creneaux aux tours & aux murailles.*) Crenis, *ou* pinnis muri faſtigium diſtinguere. BLANKOWAC Blanki dawać po wierzchu murow y wieżow

CREPUSCULE, ſubſt. m. (*L'intervalle de jour qui précede le coucher du ſoleil.*) Crepuſculum, ii, n. *Phæd.* WIECZOR Szara poświata przed záchodem Słońca álbo po záchodzie.

CRESME, *ou* CRêME, ſubſt. f. (*La partie la plus épaiſſe & la plus légere du lait, dont ſe fait le beurre.*) Spuma lactis Pingue lactis, neut SMIETANA część mleka naytłuſtſza y naylekſza z ktorey maſło robią.

CRESME (*Le juſ des herbes & des plantes.*) Cremor. *Celſ. Cat.* SOK zioł.

IL SE DIT encore (*de la graiſſe d'une affaire, de ce qu'il y a de meilleur & de plus fructueux.*) *Il en a eu toute la creſme.* Quidquid erat in eâ re optimum abſtulit. MOWI ſię ieſzcze o tym co naylepſzego ieſt w rzeczy iákiey, iáko: śmietana ſama mu ſię doſtała.

ON DIT encore parlant d'un ouvrage, *ou* d'une perſonne, *Ce n'eſt que de la creſme fouottée*, (*lors qu'on n'y trouve que de belles paroles, de belles apparences, & au fond rien de ſolide*) Homo ſpecioſus verbis, re inanis. *Tacit.* MOWIĄ ieſzcze o robocie iákiey, piſmie mowie urodzie oſoby iákiey, álbo y ſamey oſobie co do iey charakteru: piana to ſama, kiedy ſię w niey tylko iákiś pozor znayduie piękny y ſłowa, á nic w ſamey rzeczy.

CRESPE, *ou* CRêPE, ſubſt. m. (*Etoffe claire faite de ſoye cruë & gommée.*) Pannus bombycinus tenuis & criſpæ texturæ. KREPA materia cienka przezroczyſta z iedwabiu ſurowego, gumowanego.

CRESPER, *ou* CRêPER, V. act. (*Friſer.*) Criſpare. *Plin.* STRZĘPIC, kędzierawić.

CRESPIN, *ou* CRE'PIN, ſubſt. m. (*Nom d'un ſaint qui eſt venu en uſage dans cette façon de parler.*) *Il porte tout ſon ſaint creſpin avec luy.* Sua ſecum ſunt cuncta. *Phæd.* KRYSPIN Imię Swiętego iednego ktore weſzło w przyſłowie u Francuzow tákie, wſzyſtkiego Swiętego Kryśpina ſwego z ſobą zábrał, ze wſzyſtkim ſię wybrał, álbo zábrał.

IL SE DIT au propre (*de tous les outils qu'un garçon Cordonnier porte avec luy, quand il bat la ſemelle, & qu'il va travailler chez les maiſtres dans les villes.*) Sutoria inſtrumenta, orum, n. pl. WŁASNIE znaczy ſzewca podrożnego ze wſzyſtkim warſztatem y narzędziem ſwoim od miaſta do miaſta dlá roboty chodzącego.

ON DIT encore, *Il a perdu tout ſon ſaint creſpin, tout ſon vaillant.* Elavit ſe bonis omnibus. *Plaut.* MOWIĄ w tymże wyrażeniu wſzyſtko co miał ſtracił.

CRESPINE, *ou* CRE'PINE, ſubſt. f. (*Frange tiſſuë à maille par en haut.*) Reticulata ſupernè fimbria, æ, fœm. FRANDZLA w ſiatkę od gory robiona kampanka.

CRESPIR, *ou* CRE'PIR, *Comme on prononce.* V. act. (*Enduire une muraille de chaux, & de ſable*, ou *de ſtuc.*) Parietem trulliſſare. *Vitr.* WYPRAWIAC ścianę wyprawę ná nię dawać wapnem rozczynionym.

CRESPI, *ou* CRE'PI, ſubſt. m. (*Enduit de muraille.*) Arenatum parieti inductum. *Vitr.* WYPRAWA ná ścianę z wapna z piaſkiem zmięſzanego.

CRESPI, *ou* CRE'PI, m. CRE'PIE, f. adj. & Part. paſſ. Trulliſſatus. WYPRAWNY WYPAWNA ściana.

CRESPISSEMENT, m. *ou* CRESPISSURE, (*on ne prononce point le premiere s.*) ſubſt. f. (*L'action de creſpir une muraille.*) Trulliſſatio, onis, f. *Vitr.* WYPRAWIANIE. S. pierwſze nie wymawia ſię w tych ſłowach francuſkich.

CRESPODAILLE, *ou* CRAPODAILLE, (*comme il ſe prononce.*) ſubſt. f. (*Creſpe fort délié dont on fait les voiles des Religieuſes, & des coëffes de femme.*) Ventus textilis, Nebula bombycina. *Petr.* GAZA krepa bardzo cienka ná Zakonne *Wela* y Kwefy białogłowſkie.

CRESPON, *ou* CRE'PON, ſubſt. m. (*Etoffe de ſoye cuite, qui eſt fort tortillée.*) Pannus tenuis texturæ ex torto bombyce confectus. KREPA materya bardzo ſię zbiegaiąca do kupy z iedwabiu warzonego.

CRESPU, *ou* CRE'PU, m. CRESPUë, f. adject. (*Friſé, friſoté.*) Criſpus. *Plin.* **Vn peu creſpu.* Criſpulus, um. *Mart.* STRZEPIASTY zbiegaiący ſię co ſię zbiega dokupy. *Trochę zbiegaiący ſię.

CRESPY, *ou* CRE'PY *en Valois en l'Iſle de France.*) Crepiacum, ci, n. KREPI álbo kreſpiak w Wależyiſkim Miaſto głowne Wależyſkiego Kraiuna Wyſpie Francuſkiey.

CRESSELLE, ſubſt. f. (*Inſtrument de bois qui fait du bruit en tournant la manivelle.*) Crepitaculum, i, neut. GRZEGOTKA Jnſtrument ręczny hałas y łoſkot czyniący obracaiąc w koło rąkoieśćią.

(Il eſt à l'uſage de nos Egliſes le Jeudy & Vendredy ſaint, au lieu de cloches.) Zażywaią go w Kośćiołach w Wielki tydzień Czwartek y piątek miaſto Dzwonow.

CRESSON, ſubſt. m. (*Petite herbe fort verte, qui croiſt ſur le bord des ſources & des fontaines.*) Naſturtium aquaticum. RZEZUCHA wodna ziele, *Naſturcyum* poſpolite.

CRESSON *alenois.* Naſturtium, ii, n. *Plin.* RZEZUCHA *Naſturcyum* zwyczayne ogrodowe.

CREST, (*Ville du Dauphiné ſituée ſur la Drome.*) Creſtidium Creſtum, i, n. Criſta Arnaldi, tæ, f. KRET álbo Kreſt miaſto Delfinatu nad Dromą.

CRESTE, *ou* CRéTE, ſubſt. f. (*Excreſcence de chair rouge, qu'ont les coqs ſur la teſte.*) Criſta. *Colum.* GRZEBIEN nagłowie u Kogutow, mięſo wyroſłe czerwone.

CRESTE ſe dit figurément en choſes morales & ſignifie *Orgueil, ſuperbe.* comme *Vous levez la creſte, Vous eſtes devenus orgueilleux, ſous ombre qu'il vous eſt venu quelque bien.* Quia paululum vobis acceſſit pecuniæ, ſublati animi ſunt. *Terent.* **Lever la creſte, devenir fier & ſuperbe.* Conſpicuum tollere verticem. GRZEBIEN ſię mowi niewłaśnie co do obyczaiow y znaczy hardość, naprzykład. Już ci to grzebień uroſł iuż to hardzieieſz że ci ſię coś udało. *Grzebienia podnoſić ſtać ſię hardym zuchwałym.

ON DIT encore, *Il luy a donné ſur la creſte.* Retudit illius ſuperbiam. *Phæd.* MOWIĄ ieſzcze, dał mu po grzebieniu.

CRETE, *aujourd'huy* CANDIE, (*Iſle & ville de Turquie.*) Creta, æ, fœm. *Cic.* KRETA dziś kandyą zowią Miaſto y wyſpa Turecka.

CRETOIS, m. (*Qui eſt natif de Crete.*) Cres, *genit.* Cretis, m *Cic.* KRETENCZYK rodowity z krety.

CRETOISE, f. (*Celle qui eſt native de Crete.*) Creſſa, æ, f. *Ovid.* KRETENKA rodowita z Krety.

Qui appartient à l'Iſle de Crete. Cretenſis, m. & f. Cretenſe, n. adject. Kretenſki náleżący do wyſpy kretenſkiey.

CREU, ſubſt. m. *on prononce*, CRU, *qui vient du verbe* CROISTRE, (*Fruit*, ou *plante qui a eſté élevée*, ou *cultivée ſur la terre de quelqu'un.*) comme *Ce vin eſt de mon cru, Il croiſt chez moy & dans me terres.* Illud vinum in agro meo naſcitur. *Petr.* In meo fundo natum, *ou* genitum eſt hoc vinum. *Plin.* ** Vin du cru du païs.* Vinum indigena. *Plin.* SWEGO gruntu, śiania, ſzczepienia &c. Jako to wino ieſt mego ſzczepienia, umnie ſię rodzi w moiey maiętności. *Wino Domowe Oyczyſte, kraiu ſwego rodowitego, co ſię w domu rodzi.

ON DIT figurément en ce ſens, *Dites-vous cela de voſtre cru, de voſtre fonds, de vous meſme?* An id profers ex cerebro tuo, ex tuo ingenio. **Il a fait un poëme de ſon cru*, ou *de luy meſme ſans ſecours d'autruy.* Suo marte, non alterius adminiculis, poema confecit. *Cic.* W TYM że wyrażeniu ſię mowi *niewłaśnie* z ſiebie to mowiſz, ſwoie właſne powiadaſz? *Wierſze napiſał ſwoie właſne, właſnym koncepтem dowcipem.

CREUE, *ou* CRUE, ſubſt. f. *comme l'on prononce, venant du verbe* CROISTRE, (*Augmentation, accroiſſement.*) Auctus Accretio. Acceſſio Incrementum. *Plin*, WZROST od ſłowa roſnąc, zabranie ſię w gorę, przyroſnienie, czego przybyło co do wzroſtu w zwyſz.

Vne grande crue d'eau. Auctus immenſus aquarom. **La*

crue des tailles. Tributorum auctio, f. Tacit. Przybywanie wielkie wody. *Podwyższenie podatkow.

CREU ou CRU, (Qui n'est pas cuit.) Crudus. SUROWY, surowa, niedogotowany, niedoszły.

CREVASSE, subst. f. (Fente, ouverture, séparation qui se fait de quelques parties.) Rima. Fissura. Cicer. ROSPADLINA, szara dziura Rysa rysowanie się rozstąpienie.

CREVASSER, V. act. (Faire des fentes.) Findere. DZIURAWIC łupać szczepać roższepac rozłupywać rozwalać.

SE CREVASSER, (Se fendre.) Rimas agere Hiare. Plin. RYSOWAC się rospadać się szczepać się rozstępować się.

CREVE COEUR, subst. m. (Dépit qu'on a d'une chose qu'on voit, & qu'on souffre à regret.) Cordolium. Plaut. ZAL ná sercu zwielką przykrością z czego nie przyiemnego y przeciwnego, Serce się pęka álbo kraie ná to.

CREVER, V. act. (Rompre.) Rumpere. Dirumpere. Cic. Plaut. PĘKAC się pęknąć rospęknąć się,

Crever les yeux à quelqu'un, (dans un sens propre.) Effodere alicui oculos. Plaut. Cæs. Wyłupić oczy komu wrozumieniu właśnym wybrać mu oczy, wykłoć.

ON DIT en ce sens au figuré, qu'Vne chose creve les yeux, & est si évidente, qu'il est impossible de ne la pas voir. Ista parent luce meridianâ clariùs. Cic. MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: że tá rzecz wykała oczy, álbo kole w oczy, to iest że ták iest oczywista, że niepodobna iey nie widzieć nie postrzedz.

CREVER les yeux, dans un sens figuré, Aveugler. Obcæcare, (cæco, as, avi, atum. act. acc. *L'interest luy creve les yeux. Cupido habendi illum obcæcat. Cic WYBRAC komu oczy w rozumieniu niewłsnaym zaślepić. *Interess mu wybrał oczy, zaślepił go.

ON DIT encore qu'Il faut que l'apostume creve, pour dire qu'Vne affaire éclatte. Tempus est, ut res fiat palàm. Ter. MOWIĄ ieszcze trzeba żeby się wrzod rospukł, to iest czas żeby się rzecz iáká ná wierzch wydała.

Vne grenouille voulant trop s'enfler, creva. Rana dum vult sese inflare validius, rupto jacuit corpore. Phæd. Zaba nazbyt się nadymaiąc na ostatek się rospukła.

CREVER, (Estre trop plein, regorger:) Redundare Distendi. *Ces granges crevent de grains. Horrea distenta sunt frumento. *Ce partisan creve d'argent. Hic publicanus pecuniâ redundat. *Il creve de graisse. Dehiscit præ pinguedine. Plin. PĘKAC się rospękać się mieć nazbyt czego. *Stodoły ledwie się nie pękaią od zboża. *Ten człowiek ledwie się nie rospęknie od pieniędzy. *Ledwie się nierospęknie nie rozleie od tłustości.

CREVER signifie aussi Se saouler, manger par excès; comme Je creve d'avoir trop magné. Venter meus distenditur præ nimio cibo. Plaut. PĘKAC się rospęknąć znaczy tez ieść y pić nazbyt, iáko: ludzie się nierospęknę com tyle iadł

Il se creve dans les festins. In cœnâ cibis se ingurgitat. Nimio cibo stomachum onerat. Cic. Ventrem distendit. *Il n'y a que pour eux à se crever. Soli ventres suos distendunt. Plaut. Tak iada że ledwie się nie rospęknie. *Dla nich tylko wszystko iest do rospęku.

Ce ressouvenir me creve le cœur. Effodit hæc memoria pectus meum. Cicer. *Il creve de faim & de soif. Fame & siti conficitur, ou absumitur. Liv. *Les flots de la mer viennent se crever contre le rivage. Illiduntur fluctus in littus. Quint. *Crever de travail. Laboribus frangere se. Ile razy wspomnę ná to pęka mi się serce álbo serce mi się kraie, rospada. *Zdychaią od głodu y pragnienia. *Fale morskie rozbiiaią się o brzeg. *Pękać się od pracy.

CREVER signifie de plus, Mourir de mort violente. Perire. *Tous les envieux sont crevez. Invidi omnes perierunt. *Il vaut mieux crever icy de bonne chere, que de mourir de faim où vous estes. Satius est hic cruditate, quàm istic fame mori, ou perire. Cicer. ROSPĘKNĄC się znaczy ieszcze umierać śmiercią gwałtowną. *Wszyscy zázdrośni się porospukali. *Lepiey tu się rospuknąć od niestrawności, niż tam u was od głodu.

ON DIT par maniere d'imprecation, J'aimerois mieux que tu fusses crevé. Mallem te medium ruptum esse. Plaut. Que la peste me creve, ou me tuë, si je ne jouë aujourd'huy quelque piece à ce vieillard. Malo cruciatu peream quàm non illi dem insidias seni. Plaut. MOWIĄ w sposob przeklęctwa wolałbym żebyś się był rospukł. *Niech się rospuknę niech mię powietrze zárazi, ieżeli temu Dziadowi dziś sztuki nie wyrządzę.

CREVER se dit figurément (des passions violentes, qui nous font gonfler le cœur.) Crever de rire. Risu dissolvere ilia Petr. *De douleur. Dirumpi. ou divelli dolore. Cic. *De dépit. Disrumpi. Cic. *Il creve dans ses panneaux (comme l'on parle populairement.) Foditur cor ejus stimulo. Plaut. PĘKAC się mowiemy niawłaśnie: o gwałtownych passyach, od ktorych nam serce brzmieie pękac się od śmiechu. *Od żalu od boleści. *Od złości. *Rospukł się w sidłach w łasnych zginął właśnym fortelem.

CREUSER, V. act. (Faire creux.) Cavare. Fodere. *Creuser des puits. Fodere puteos. Cæs. *Il fit creuser des fossez profondement. Perduxit fossas in altitudinem. Cæs. KOPAC, wgłąb się brać. *Kopać studnie. *Kazał rowy brać głęboko.

ON DIT figurément qu'Vn homme creuse sa fosse, son tombeau, pour dire qu'Il avance sa mort par un excès de travail, ou de débauche. Maturat, ou accelerat sibi mortem. Cic. Lucr. MOWIĄ niewłaśnie: Grob sobie kopie, zbliża sobie álbo pospiesza śmierć zbytnią pracą, rospustą.

CREUSER une affaire signifie encore au figuré, l'approfondir, ou pénétrer dans le fonds d'une affaire, ou d'une science. Rem aliquam rimari. Cic. *Creuser son esprit, ou son imagination. Torquere spiritum, ou ingenium suum. GŁĘBIEY macać dochodzić rzeczy iákiey, náuki iákiey. *Mordować trapić głębszą uwagą myśl swoię.

CREUSET, subst. masc. (Petit vaisseau de terre cuite, à fondre l'or & l'argent au feu.) Fictile, is, Catillus. KRUZYK gliniane małe náczynie nákształt dołka do topienia złota y srebra nád ogniem. Tygielek.

CREUX, m. CREUSE, f. adject. (Profond.) Altus. Profundus, a, um. Cæs. Cic. *Le puits m'a semblé moins creux qu'auparavant. Nimio minùs altus puteus visus est, quàm priùs. Plaut. GŁĘBOKI, GŁĘBOKA, Studnia mi się zdawała mniey głęboka niż przedtym.

CREUX, (Concave.) Cavus, a, um. Liv. DZIURA prożna wewnątrz.

CREUX, (Vuide par dedans.) Vanus. Vacuus, a, um. Inanis. *Vne noix creuse. Cassa nux. PROZNY wewnątrz dziurawy. Orzech prożny, dziurawy.

ON DIT au figuré, Vn ventre creux. Venter inanis & vacuus. Jejunus venter. Hor. *Vn cerveau creux. Inane, ou vacuum cerebrum. *Des pensées creuses. Vana & inania figmenta. Inanes cogitationes. Cic. MOWIĄ niewłaśnie żołądek prożny czczy. *głowa prożna. *Myśli prożne.

ON DIT en ce sens, C'est un songe creux, Vn resveur. Ineptias somnians. Cic. W TYM rozumieniu się mowi śni mu się prożnych záwsze y ni to ni-owo myśli człowiek; co coś głęboko myśli á nić potym.

CREUX, subst. m. Cavité, vuide, profondeur.) Cavum, ou Cavus, i, n. Hor. *Le creux de l'œil. Recessus, ûs, masc. Plin. *Le creux de la main. Cavum manûs, n. Dziura Loch doł głęboko. *Doł w oczach. *Doł w ręce dłoń ściśniona.

CREUX signifie en musique, Vne voix qui discend fort bas. *Ce chantre a un beau creux. Hic cantor vocem habet profundæ altitudinis. BASS głęboki w muzyce spuszczenie głosu przyiemne.

CRI, subst. m. (Elevation, ou effort de la voix.) Clamor. WRZASK krzyknienie záwołanie podniesienie głosu silne.

CRI, (qu'on fait dans quelque grande douleur, ou dans quelque fascheux accident.) Ejulatus. Cic. KRZYKNIENIE z bolu, álbo żalu żałosne zawołanie.

Faire, ou jetter un grand cri. Clamorem edere. Krzyk wielki uczynić.

CRI PUBLIC, (Ban, publication qui se fait hautement.) Præconium, ii, neut. Suet. WYWOŁANIE ogłoszenie czego publiczne, wołanie ogłaszaiąc co otrąbienie.

Cri des vendeurs de danrées dans les ruës. Rerum venalium præconium per plateas. Wołanie przekupniow po ulicach.

CRIAILLER, V. n. (Tempester, crirer souvent.) Clamitare, Vociferari. Cic. Plaut. KRZYKAC wrzeszczeć hałasować.

Le meilleur parti pour toy sera de ne point tant criailler devant cette porte. Ante ædes, non fecisse erit tibi melius convicium. Ter. Naylepsza dla ciebie będzie nie tak bardzo krzykać przed temi drzwiami, álbo wrotami hałasować.

CRIAILLERIE, subst. f. (Bruit & importunité de ceux qui criaillent.) Vociferatio. Convicium. KRZYKANIE hałasowanie tych co krzykaią.

CRIAILLEUR, subst. m. (Qui criaille, qui fait bien du bruit.) Clamator. Clamosus. Cic. Quint. KRZYKACZ hałaśnik wrzeszcz.

CRIAILLEUSE, subst. fœm. Oblatratrix, tricis, fœm. Plaut. WRZESZCZKA hałaśnica.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y potoczne.

CRIARD, m. CRIARDE, f. adject. le mesme. WRZASKLIWY krzykliwy hałaśny toż samo.

CRIBLE, subst. m. (Instrument à vanner & à nétoyer le bled.) Cribrum. Cic. Incerniculum. Plin. SITO, Przetak, młynek ná zboże.

CRIBLER, V. act. (Nétoyer du grain dans un crible.) Cribrare, Excernere. Colum. Cat. Plin. PRZESIEWAC zboże iákie dla chędożenia, ná przetaki ie wziąć, młynkować ie.

CRIBLEUR, subst. m. (Celuy qui crible le bled.) Qui frumentum cribro incernit. PRZESIEWACZ zboż ten co ie ná przetaki bierze, wysiewiarz.

CRIBLEURE, ou CRIBLURE, subst. f. (Ce qui sort en criblant) Excretum, ti, n. Colum. WYSIEWKI co się z przetaka przesieie co odchodzi poślad.

CRIC, subst. m. (on prononce cri.) (Machine qui a plusieurs dents, qui sert à lever des fardeaux.) Machina dentata ad sublevanda onera. WINDA z śrzubą do windowania ciężarow do gory.

CRIE'E, subst. f. (Publication en justice des choses qu'on vend à l'encan & à l'enchere.) Præconium. Cicer. WOŁANIE ná przedaż rzeczy konfiszkowanych álbo ná tákśę publiczną w ziętych.

Mettre les biens de quelqu'un en criée. Bona alicujus præconi, subjicere. Cic. Facere bonorum alicujus præconia, act. Suet. Wywołać dobra czyie ná przedaż álbo ná tákśę.

UN POURSUIVANT en criées. Institor auctionis. *Opposant aux criées. Intercessor auctionarius. STRONA wywoływaiąca ktora ná tym stoi áby dobra czyie wywołano, *Strona broniąca wywołania.

CRIER, V. act. & neut. (Elever sa voix, jetter, ou pousser des cris.) Clamare. Cic. *Crier souvent. Clamitare, (to, as, avi, atum.) n. *Crier, parler fort haut. Clamare, n. Vociferari. Cic. *Crier en se plaignant. Ejulare. Cic. *Crier après quelqu'un qui est loin pour l'appellez. Aliquem inclamare. Cic. Crier à pleine teste. Vehementer, ou summâ contentione clamare. *Crier aux armes. Ad arma conclamare. Liv. *Crier au feu. Clamare aquas. Prop. *Crier à l'aide, au secours. Inclamare, ou implorare auxilium. *Quiritare. n. Liv. (comme qui diroit Implorer le secours des bourgeois.) *Crier qu'on plie bagage. Vasa conclamare. Cæs. WOŁAC krzyczeć. *Wołać ustawicznie, álbo często. *Wołać mowić głośno. *Wołać lamentować nárzekać. *Wołać zá kim z daleka. *Wołać ná wszystek głos. *Wołać ná gwałt do broni. *Wołać ná gwałt dla ognia. *Wołać gwałtu ná pomoc. *Jakoby wołać ná ludzi ná pomoc. Rata gwałtu. *Wołać zátrąbić do ruszenia na zwinięnie obozu.

CRIER quelqu'un à son de trompe par les carrefourt. Voce præconis aliquem citare. *On l'a crié par trois fois à son de trompe. Tribus præconiis forensibus nomen absentis inclamatum est. Wywołać kogo trąbą wytrąbić go po ulicach wszystkich przednieyszych; álbo otrębować co lub kogo. *Otrąbiono go álbo wytrąbiono po trzykroć.

CRIER, (Tempester après quelqu'un.) Inclamare. Clamitare. Vociferari. Cic. KRZYCZEC, wrzeszczyć hałasować zakim

Criez vos gens, c'est eux qui ont tort. Tuos inclama, tui delinquunt. Plaut. Wrzeszcz woły ná twoich ludzi oni winni

CRIER se dit figurément (des choses inanimées qui font du bruit.) Les rouës crient. Rotæ stridunt. *Mes boyaux crient d'inanition. Mihi inanitate intestina murmurant, ou crepant. Plaut. *Cela crie vengeance. Hoc pœnas poscit. Virg. KOŁA trzeszczą skrzypią. *Kiszki wnętrzności we mnie wołaią od głodu. *To pomsty woła.

CRIEUR, (Officier public qui publie les Ordonnances du Prince.) præco, onis, m. Suet. *Estre crieur public, en faire la profession. Præconium facere. Suet. WOZNY Urzędnik publiczny co wywołuie álbo otrębuie co z urzędu. *Być Woźnym.

CRIEUR des danrées par les ruës. Rerum venalium clamitator. PRZEKUPIEN co po ulicach z rzecami przedaynemi woła Tandetnik.

CRIEUR d'enterrement. Feralis præco. Funerum indictor. MARSZAŁEK pogrzebowy, żáłobny Skażyciel.

(Ce mot Designator est un mot general, & il signifioit autrefois des Huissiers, ou Maistres de cérémonies, qui marquoient les places dans les Théatres. Il y avoit de ces Officiers à toutes les cérémonies & aux pompes publiques, pour regler la marche & le rang do chacun. Il y en avoit à toutes les funerailles pour regler la marche du convoy. Quand il alloit lever lo corps d'un défunt, il estoit accompagné d'une troupe de petits Officiers de funerailles, que Seneque appelle Libitinarii, comme estoient anciennement les Pollinctores, qui avoient soin de laver & de parfumer le corps du defunt; Vespillones, ceux qui le portoient; Vstores, ceux qui le brûloient; Sandapilarii, ceux qui faisoient les bieres; & Præficæ mulieres, des Pleureuses d'enterrement. Tous ces gens la vestus de noir marchoient devant cét Officier, que nous appellons proprement Designator, l'Ordonnateur du convoy; & les valets ou petits Officiers s'appelloient du mot de Libitinarii, ou Lictores atri dans Plaute & dans Horace.) Skażyciel Marßałek słowo iest ogolne znaczy powszechnie tego ktory ma zwierzchność, y dyspozycyą aktu álbo publiczney iakiey ceremoniy mieysce każdemu náznaczaiąc na publicznych widokach. Byli bowiem zdawna urzędnicy ná każdey publice, y poważnych sprawach publicznych, áby porządek czynili, y mieysce każdemu według rozności náznaczali. Byli też ná każdym pogrzebie dla porządku czynienia około prowadzenia ciała Marszałkowie, ktorzy kiedy szli áby Trupa iákiego znacznego umarłego wyprowadzić: mieli pewny poczet z sobą ludzi náleżących do pogrzebu, to iest Pogrzebowych, ktorych Seneka názywa Smiertelnymi álbo Smiertelnikami. Jako u dawnych byli; Pomywacze do ktorych náleżało zmyć kadzić y ná maścić Trupa. Grubarze, ci co do noszenia ciała náleżeli. Palacze, ci co go według dawnego zwyczaiu palili ná stus kładąc Trumiennicy ci co Trumnę ná popioł y proch spalony robili y Płaczki álbo Wywodnice, Te ktore zákupowano áby płakały y nucąc wywodziły ná pogrzebach. Wszystka ta assystencya w żáłobie szła przed Marszałkiem náystarszym urzędnikiem pogrzebowym, ktorego Skażycielem názywamy, y porządek czyniącym około prowadzenia ciała. Insi záś sługy y czeladź aktu pogrzebowego názywali się Smiertelnicy álbo Pogrzebowi, lub też Sługy żáłobni według Plauta y Horacyusza.

CRIEUSE, (Celle qui va criant par les ruës des danrées à vendre.) Quæ promercaria per plateas clamitat. PRZEKUPKA wołaiąca ma na przedaż po ulicach.

CRIME, subst. m. (Méchante action contre la loy soit naturelle, soit divine, ou civile.) Crimen. Delictum. Scelus. Cic. WINA grzech występek zbrodnia zła akcya przeciwko prawu czyli przyrodzonemu czyli Boskiemu, czyli ludzkiemu.

Crime honteux & infame. Flagitium, ii, n. *Crime capital, qui mérite la mort, ou qu'on punit de mort. Crimen capitale. Capitis crimen. Cic. Kryminał sprosny y niesławny. *Kryminał głowny, co wart stracenia, álbo ktory Zyciem karzą.

C'est un crime capital, où il va de la vie. Ea res capitali noxæ habetur. Liv. Kryminał to głowny, gdzie idzie o życie.

Crime de leze Maiesté. Perduellio. Cic. *Accuser quelqu'un du crime de leze Majesté. Actionem perduellionis alicui intendere. Cic. Kryminał głowny przeciwko Maiestatowi. *Zadać komu, álbo pozwać go o kryminał głowny przeciw Maiestatowi.

Commettre, ou faire un crime. Crimen admittere. Cic. Popełnić kryminał dopuścić się go.

Commettere un crime infame. Flagitium admittere. Cic. Ter. *Imposer un crime à quelqu'un, l'en charger. Alicui crimen induere, ou inferre. Stat. Cic. Crimen in aliquem intendere. Liv. *Se plonger dans toutes sortes de crimes honteux. Ingurgitare se in flagitia. Cic. *Se purger, se justifier d'un crime dont on est charge. Crimen diluere. Cic. Popełnić kryminał sprosny ostawiaiący. *Zadać komu kryminał włożyć go ná niego obleć go w niego. *Zanurzyć się wszelakich zbrodniach sprosnych. *Oczyszcić się z sprosnych zarzutow.

Faire un crime à quelqu'un d'une chose. Crimini, ou vitio dare aliquid alicui. Cic. Ter. Zadać komu wczym kryminał.

C'estoit un crime à un Senateur de l'ancienne Rome de posseder plus de cinquante arpents de terre. Criminosum, ou flagitiosum, ou flagitium fuit Senatori, supra quinquaginta jugera possedisse. Cic. Ter. Grzech to był Senatorowi w Rzymie dawnym więcey niż pięćdziesiąt stay gruntu trzymać.

CRIMINEL, m. CRIMINELLE, f. adject. (Qui concerne les crimes.) Criminalis. *Vne cause criminelle. Criminalis causa, f. Ascon. Ped. Capitis causa, f. Cic. * Vne affaire criminelle. Res capitalis. KRYMINALNY, głowny. *Sprawa

wa głowna. *Sąd kryminalny gdzie idzie o życie.

LIEUTENANT CRIMINEL. Rerum capitalium prætor. SĘDZIA ſpraw głownych.

CRIMINEL, (*Dont on fait un crime.*) Criminoſus. *Cic.* **Prendre une choſe au criminel, (en faire un crime.)* Loco criminis putare aliquit. *Cic.* * *Il pria le Sénat de ne point prendre au criminel les honeſtes entretient des feſtins.* Poſtulavit à Senatu ne convivalium fabularum ſimplicitas in crimen duceretur. *Tacit.* KRYMINALNY ciężkiego karania godny. * Brać rzecz iáką zá kryminalną zá ciężkiego karania godną mieć co zákryminał. *Proſił Senatu áby zá kryminał niepoczytano ſtołowe wolne dyſkurſa rozmowy.

CRIMINEL, m. CRIMINELLE, f. (*Celuy*, ou *celle qui a commis un crime.*) Nocens, entis, omn. gen. Sons. KRYMINALISTA winowayca Zbrodzien.

CRIMINELLEMENT, adv. (*D'une maniere criminelle.*) Criminaliter. adv. *Vlp.* **Pourſuivre quelqu'un criminellement.* Rei capitalis aliquem reum agere. *Cic.* **Proceder criminellement contre quelqu'un.* Capite inquirere in aliquem. *Cic.* JAKO zbrodzień kryminalnie. *Kogo iáko zbrodnia ścigać w Sądzie Dochodzić ná nim zbrodni iakiey. *Kryminalnie kogo ſądzić.

CRIN, ſubſt. m. (*Long poil qui vient au cou & a la queuë des chevaux.*) Juba æ, f. *Cæſ.* * *Qui a du crin.* Jubatus, a, um. *Plaut.* WŁOS końſki długi, grzywa, álbo ogon. *Koń grzywy piękney, álbo co má doſyć grzywy.

CRINIERE, ſubſt. f. (*Le crin*, ou *poil qui vient au cou des chevaux.*) Juba, æ, f. *Plin.* GRZYWA końſka.

CRIQUET, ſubſt. m. (*Petit cheval de peu de valeur.*) Mannulus, i, m. *Mart.* HETKA podiezdek, koń podły.

CRISE, ſubſt. f. (*Symptome qui arrive à un malade dans le cours de ſa maladie, par où l'on juge de ſa ſanté*, ou *de ſa mort.*) Criſis, is, fœm. (*mot Grec.*) *Sen.* CHOROBY odmiana rożna w chorym z ktorey ſądzą lekarze o zdrowiu álbo śmierci, polepſzeniu, álbo pogorſzeniu chorego.

Jour de criſe, ou *Jour critique.* Dies criticus Dies decretorius, *ou* judicialis, maſc. Dzień krytyczny lekarſki względem rozney odmiany choroby.

CRISE ſe dit figurement, comme *Ce proces eſt dans ſa criſe, va eſtre jugé.* Hæc lis eſt in procinctu. Dień krytyczny, *niewłaśnie*: dzień ſprawy przypadaiącey w ktorey ná tę álbo ná tę ſtronę má być oſądzona.

CRISSER, V. neut. *ou* CRITIQUER, (*qui ſe dit proprement des dents, quand elles font un bruit aigre, lors qu' on les grince*) Stridere, (ſtrido. *Cic.* ZGRZYTAC zębami co ſię tylko o ſamych zębach mowi.

CRITIQUE, ſubſt. f. (*L'art de juger des écrits des Anciens.*) Critice. *Quint.* KRYTYKA zdanie rozumnych álbo uczonych ludzi ktore daią o iákiey kſiędze álbo piſmie, przygana.

CRITIQUE, (*Le jugement que les Critiques portent de quelque ouvrage.*) Cenſura, æ, f. *Plin. Jun.* KRYTYKA przygana.

CRITQUE, ſubſt. m. (*Celuy qui fait profeſſion de juger des écrits des Anciens.* Criticus. *Cic.* **Soyez s'il vous plaiſt le Critique de mes diſcours.* Sis Ariſtarchus mearum orationum. *Cic.* KRYTYK ten co ſię bawi roſtrząſaniem cudzych piſm y kſiąg wydanych przyganiaiąc y uważaiąc w nich co przeciwnego zdaniu zdrowemu y przyzwoitemu. *Proſzę cię bądź krytykiem mow moich zgań co nágannego w nich.

C'eſt le nom d'un des grands Critiques de l'Antiquité, qu' on donne à ceux qui ſe meſlent de critiquer les ouvrages.) Aryſtark ieſt imię iednego z naydoſkonalſzych krytykow ſtarożytności, ktore daią tym co ſię wdaią w krytykę cudzych piſmow y kſiąg.

Prendre un eſprit de critique. Cenſoris animum ſumere. *Hor.* **Il a la critique bonne, Il juge bien & reprend avec raiſon* Rectè ac ſcitè de ſcriptis aliorum judicat. Wziąć na ſię oſobę krytyka. *Dobry ieſt krytyk, ma zdanie zdrowe rozumne o każdey rzeczy y rozſądnie przygania.

Il eſt trop critique. Minutiùs & ſcrupuloſiùs ſcrutatur omnia. *Quint.* Nazbyt przygania wſzyſtkiemu.

S'abandonner à ſon humeur critique. Naribus uti. *Horat.* Naribus indulgere. *Perſ.* Puścić ſią y podać niedogodliwemu humorowi ſwemu, álbo przyrodzeniu przygannemu, ſprzeciwnemu.

CRITIQUER, V. act. (*Juger d'un ouvrage, en examiner & en corriger les défauts.*) Alicujus ſcripta cenſoriâ virgulâ notare. *Quint.* Carpere, Reprehendere. *Cic. Quint.* KRYTYKOWAC przyganiać ſądzić o iákim piśmie, examinować w nim niedoſkonałości, ſzukać y uważać w nim co nágannego.

Critiquer tout. Summâ cum libertate cuncta notare, *ou* carpere. *Hor.* Każdey rzeczy wſzyſtkiemu przgkaniać.

Se railler des penſées & critiquer l'arrangement & la compoſition d'un diſcours. Sententias ridere, ordinemque totius dictionis infamare. *Petr.* Drwić ſzydzić z myśli, y przyganiać całey mowie.

CROASSENENT, ſubſt. m. (*Le cri des corbeaux.*) Crocitus, Crocitatio. KRAKANIE Krukow.

CROASSER, V. n. (*Crier comme un corbeau.*) Crocitare. *Plaut.* Crocire. *Plaut.* KRAKAC iak krucy wołaią.

CROATIE, *ou* Croatie, (*Province de Sileſie en Alemagne.*) Corbavia. Croatia, æ, fœm. KROACYA Prowincya Sląſka w Niemczech.

CROATE, ſubſt. maſc. (*Celuy qui eſt de Croatie.*) Croata. KROAT ten co ieſt z Kroacyi.

CROC, ſubſt. m. (*Inſtrument qui a pluſieurs pointes recourbées.*) Uncus. *Cic.* HAK, Inſtrument o wielu końcach zákrzywionych.

CROC, (*pour conduire des bateaux ſur les rivieres.*) Contus uncinatus. DRĄG laſka przewoźnikow okowana ná końcu

CROC (*pour accrocher les navires ſur mer dans un combat naval.*) Harpago, onis, m. *Plaut.* HAK woienny do porywania okrętow na morzu.

CROC *à pluſieurs dents de fer* (*à pendre la viande dans une cuiſine.*) Inſtrumentum ferreum multorum uncorum, (quo carnes in carnario ſuſpenduntur.) neut. HAK do zawieſzania mięſa w mięſiarni, álbo ſpiżarni.

ON DIT figurément *Pendre une affaire au croc*, (*ne la pas pourſuivre.*) Rem deferere. act. MOWIĄ záwieſić ſprawę na haku, niekończyć iey.

Ce procès eſt pendu au croc. Lis iſta quieſcit. Sprawa ta wiſi.

CROCS, (*Dents pointuës qui viennent aux chiens, &c.*) Unci dentes. KŁY pſie, zęby kończyſte.

CROCHET, ſubſt. maſc. (*Petit croc.*) Uncinus. *Vitr. Celſ.* HACZYK

Garni, ou *armé de crochets.* Uncinatus. Hamatus, a, um. *Cic.* Haczykowaty co ieſt z haczykami

CROCHETS *à porter des fardeaux.* Ærumnæ. WIDŁY do na kładania.

CROCHETER, V. act. (*Ouvrir de force un coffre, une ſerrure.*) Uncino effringere. WYTRYCHEM otwierać zámek iaki.

CROCHETEUR, ſubſt. m. (*Portefaix.*) Bajulus. *Cic.* Sarcinarius. Doſſuarius. *Cicer.* DRĄZNIK chłop do dzwigania ciężarow.

CROCHETEUSE, f. (*Celle qui porte des fardeaux ſur ſes épaules.*) Doſſuaria Sarcinaria. TA co dzwiga co noſi cziężary iákie na ſobie drążniczka.

CROCHETEUR *de portes, de ſerrures.* Effractor, oris, m. *Plaut.* ZŁODZIEY co wyłupuie zamki cudze álbo ſzkatuły.

CROCHU, m. CROCHUë, f. (*Qui eſt recourbé & fait en crochet.*) Uncus. Aduncus. Reduncus. **Vn nez crochu.* Naſus aduncus. *Hor.* **Des ongles crochus.* Ungues adunci. *Cic.* ZAKRZYWIONY zahaczony. *Nos krzywy kończaty, zakrzywiony ná doł. *Pazury zákrzywione.

CROCHUER, V. act. (*Faire crochu.*) Uncum facere. ZAKRZYWIAC.

(Vieux mot & bas.) Dawne y podłe ſłowo w Francuſkim

CROCODILE, ſubſt. m. (*C'eſt une eſpece de grand lezard amphibie, qui ſe trouve dans le Nil & dans les Indes.*) Crocodilus. *Cicer.* KROKODYL Rodzay wielkich Jaſzczurow wodnoziemnych znayduiących ſię w Nilu, y w Indyach.

DE CROCODILE. Crocodilinus, a, um. *Plin.* KROKODYLOWY

ON APPELLE *Des larmes de crocodile*, (*des larmes feintes & trompeuſes.*) Lacrymæ crocodilinæ. Fictæ lacrimæ. ŁZY krokodylowe zmyślone, zdradliwe, nieſzczere.

CROIRE, V. act. (*Eſtre perſuadé de la vérité d'une choſe*) Alicui, *ou* aliquid credere. *Cic.* WIERZYC czemu być przekonanym o iákiey prawdzie.

Croire quelqu'un, croire ſon témoignage. Alicui credere. Fidem alicui habere. *Cic.* **Je vous en croy.* Tuæ fidei credo. *Plaut.* Wierzyć komu, świadectwu czyiemu dać wiarę. *Wierzę ci.

Croire des ſottiſes. Duci ineptiis & fabulis. *Cic.* Wierzać fraſzkom, baykom.

Je

Je vous prie de me croire en ayant eſté témoin moy meſme Hoc mihi ut teſti velim credas. *Cic.* **Croyez moy j'en jure.* Jurato mihi crede *Cicer.* Proſzę mi wiercić bom ieſt tego świadek oczywiſty widziałem ná moie oczy. *Wierzay mi gotowem na to przyſiądz.

On croit aiſément ce qu'on deſire, & l'on s'imagine que ſon ſentiment eſt celuy des autres. Quæ volumus, credimus libenter, & quæ ſentimus, ipſi reliquos ſentire putamus. *Cæſ.* Łatwo temu wierzamy czego życzemy, y rozumiemy że wſzyſcy ſą znami iednego zdania-

Croire de leger. Credere temerè. *Cic.* Lekkomyślnie prędko uwierzyć.

FAIRE CROIRE *quelque choſe à quelqu'un*, (*la luy perſuader.*) Aliquid alicui perſuadere. *Cic.* WPROWADZIC kogo żeby czemu uwierzył wmowić wiarę w kogo.

Il eſt plus à croire. Propius eſt fidem. *Liv.* Podobnieyſza ieſt do wierzenia.

Qui ne croit pas de leger. Homo minùs credulus. *Cic.* Co nie łatwo wierza.

CROIRE, (*Penſer, s'imaginer.*) Exiſtimare Putare. Arbitrari. *Cic.* WIERZYC trzymać, rozumieć, myślić.

On dit qu'il viendla pluſtôt qu'on ne croit, ou *qu'on ne penſe.* Ipſe opinione celeriùs venturus eſt. *Cic.* **A ce qu'on croit.* Ut opinio eſt. Ut creditur. Przyiedzie będzie prędzey niż rozumieią. *Ják rozumieią.

Ou crut plus de mal qu'il n'y en avoit, comme c'eſt la couſtume. Plura, ut mos eſt famæ, in deterius credita. *Tacit.* Myśleli rozumieli że więcey ieſt złego niż w ſamey rzeczy iák to zwyczayna.

CRU, m. CRUë, f. adject. & part. aſſ. *du verbe* CROIRE, Creditus, a, um. *Tacit.* UWIERZONY uwierzona od ſłowa wierzę.

CROISADE, ſubſt. f. (*Entrepriſe d'une guerre ſainte contre les infideles par pluſieurs peuples liguez enſemble.*) Fœderatum bellum contra infideles. KRUCYATA woyna święta z podnieſieniem Krzyża ná Pogany wielu razem Państw.

CROISE'E *de fenſtre*, ſubſt. f. (*grande ouverture qu'on laiſſe dans une muraille.*) Feneſtra, æ, f. OKNA w ścianach zoſtawione ná okna dziury krzyzownice.

CROISE'E *de bois en forme de croix*, (*pour boucher cette ouverture.*) Feneſtræ ſcapi inter ſe tranſverſi. KRZYZOWNICE Drzewiane w oknach.

CROISER, V. act. (*Mettre une choſe de travers ſur une autre, en ſorte qu'elle repreſente une figure de croix en la coupant*, ou *traverſant.*) Decuſſare *Colum.* * *Des lignes qui ſe croiſent.* Lineæ tranſverſæ, f. pl. *Celſ.* **Ces chemins ſe croiſent.* Hæ viæ ſe in tranſverſum ſecant. *Croiſer les bras.* Decuſſare brachia. NA krzyż położyć co. *Linie krzyzowe ná Krzyz dane. Drogi Krzyzowe. *Ręce ná Krzyz założyć.

ON DIT au figuré, *Demeurer les bras croiſez, ſans rien faire.* Deſidere. *Ter.* Feriari. *Plaut.* STAC założywſzy ręce nakrzyż nic nierobięc.

CROISER (*ſe dit en juſtice, pour rayer une écriture en traçant deſſus des rayes en forme d'une croix.*) Liturâ coërcere ſcripturam. Delere. WYMAZAC wygluzować.

CROISER ſignifie auſſi en juſtice, *Marquer une choſe d'une croix, pour montrer qu'il y a quelque choſe à redire*, ou *a refaire.* comme *Croiſer un Arreſt pour empeſcher qu'on ne le délivre.* Paragraphis coërcere. ZNACZYC krzyżykami mieyſca iákie w Kſięgach álbo piſmie iákim dlá poprawy, álbo odpowiedzi. Krzyż uczynić piorem ná Dekrecie iákim, áby go nie wydawano z ksiąg.

CROISER *les mers*, (*Roder ſur les coſtes, aller & venir ça & là pour les garder*, ou *meſme pour pirater.*) Decurrere maria, Mare infeſtum habere. act. *Cicer.* JEZDZIC po morzu tám y ſam dlá oſtrożności portow, álbo rozboiow.

SE CROISER, (*Se liguer enſemble pour un meſme deſſein.*) Coire in fœdus. *Cic.* Złączyć ſię ſpiknąc ſię zmowić ſię ná co złego ſprzymierzyć ſię.

CROISILLON, ſubſt. m. (*Le travers d'une croix.*) Tranſverſum. KRZYZOWNICA drzewo przez ſrzodek poprzecz na krzyz dane.

CROISSANCE, ſubſt. f. (*Augmentation qui ſe fait de la taille, ou de la hauteur des animaux & des hommes.*) Accretio. *Cicer. Plin.* ROSNIENIE branie ſię w gorę co do ciała wzroſtu zwierząt y ludzi.

Prendre ſa croiſſance. Augeſcere incrementis. *Liv.* Rość rozraſtać ſię, zabierać ſię w wzroſt.

LA CROISSANCE *des jours.* Dierum auctus. *Plin.* PRZYBYWANIE dnia.

CROISSANT, maſc. CROISSANTE, f. part. act. Creſcens, entis. ROSNĄCY, ROSNĄCA.

LE CROISSANT *de la Lune*, (*la nouvelle Lune, qui montre un petit rayon de lumiere aboutiſſant en pointe.*) Creſcens, *ou* naſcens Luna. *Hor. Var.* Prima luna. *Ovid.* NOW Xiężyca

CROISTRE, *on prononce* CROîTRE, V. n. (*Augmenter en grandeur, en hauteur & en largeur.*) In altitudinem, in latitudinem, incraſſitudinem creſcere. *Cic. Celſ.* ROSNĄC rość rozraſtać ſię w zwyſz y w ſzerz.

Il a creu de trois coudées de haut en trois ans. Adolevit in tria cubita triennio. *Plin.* Ná trzy piędzi go w zwyż przybyło przez trzy lata.

Vn arbre qui ne croiſt pas fort haut. Non magni incrementi arbor. *Col.* Drzewo ktore nie bardzo wyſoko rośnie karłowate

Laiſſer croiſtre ſa barbe, ſes cheveux. Promittere barbam, capillum. *Liv. Plaut.* Zápuścić brodę włoſy.

CROISTRE ſe dit (*des choſes qui s'enflent, qui s'augmentent, & qui paroiſſent plus grandes.*) Creſcere. Naſci. Venire. **Les vignes croiſſent mieux*, ou *viennent mieux en ce païs.* Illic uvæ feliciùs veniunt. *Virg.* **Les fleuves croiſſent*, ou *s'enflent.* Increſcunt flumina. *Ovid.* **Les jours croiſſent en eſté.* Dies æſtate creſcunt, *ou* fiunt longiores. ROSC ſię mowi o rzeczach ktore ſię wzdymaią brzmieią y ktorych przybywa *Winnice lepiey obradzaią w tym kraiu. *Rzeki przybywaią. *Dnia przybywa lecie.

CROISTRE, (*Augmenter, devenir plus fort & plus violent.*) Creſcere. neut. Augeri. **Le vent croiſt, augmente.* Ventus increbreſcit. *Cic.* **La fiévre croiſt, au lieu de diminuer.* Augetur febris, non remittitur. *Celſ.* **Les maladies croiſſent.* Morbi increſcunt. *Celſ.* ROSC przybywać pomnażać ſię ſilić ſię gwałtowniey. *Wiatr mocniey powſtaie. *Gorączka ſię ſili miaſto żeby iey ubywało. *Choroby ſię ſilą wzmagaią.

CROISTRE ſe dit en ce ſens au figuré, *Croiſtre en biens, en richeſſes.* Creſcere in multas opes. *Liv.* **La cupidité des richeſſes croiſt à meſure qu'elles nous viennent.* Creſcit amor nummi, quantum ipſa creſcit pecunia. *Juv.* **Le mal croiſſoit tous les jours, & ſe fortifioit de telle ſorte, que j'apprehendois que les ſeditions n'alteraſſent le repos de la ville.* Manabat illud malum urbanum, & ita corroboratur, ut & urbi & otio diffiderem. *Cicer.* **Les mauvaiſes mœurs ſont creuës, comme les meſchantes herbes.* Succreverunt mali mores, quaſi herba irrigua. *Plaut.* ROSC w fortunę w bogaſtwa. *Rośnie chciwość im więcey przybywa doſtatkow. *Tak ſię to złe wzmagało codzień bardziey y zmacniało żem ſię obawiał áby bunty niepomięſzały pokoiu wnętrznego. *Złe nałogi roſną iák ladaiakie zioła.

ON DIT (*d'un homme de néant qui a fait grande fortune.*) *Il a creu comme un champignon tout en une nuit.* Subitò crevit fungi inſtar in divitias maximas. MOWIĄ o tym zpowſtał y uroſł z niczego uroſł iák grzyb o iedney nocy.

CROISURE, ſubſt. f. (*Les fils d'une étoffe qui ſe croiſent.*) Fila tranſverſa, orum, n. plur. NICI poprzeczne w materyi iákiey krzyżowey roboty.

CROIX, ſubſt. fœm. (*Piece de charpente compoſée de deux morceaux de bois, dont l'un traverſe & coupe l'autre ordinairement à angles droits.*) Crux, *genit.* crucis. KRZYZ ſztuka drzewa z dwoch kawałow poprzecznie rowno złożonych.

(Elle ſervoit autrefois de ſupplice aux Malfaicteurs & aux Eſclaves, & on les y pendoit: J. C. a voulu y eſtre attaché pour nous rachetter de nos péchez, ayant choiſi par un excès de bonté pour les hommes ce ſupplice qui eſtoit le plus ignominieux parmi les Romains.) Służył przedtym Krzyż zá karę zbrodniow winowaycow y niewolnikow, ktorych ná krzyżach wieſzano. Chryſtus Jezus raczył ná krzyżu być przybitym dla dokupienia náſzego, obrawſzy ſobie z miłości ku ludziom tę karę ktora była naſromotnieyſza u Rzymian.

CROIX *de S. André, traverſée de biais.* Crux decuſſata, f. KRZYZ S: Jędrzeia, ukośny krzyż.

Attacher, mettre quelqu'un en croix, le pendre. In crucem aliquem agere, *ou* tollere. Affigere. *Plin.* Przybić powieſić kogo ná krzyżu, ukrzyżować go.

CROIX ſe dit figurement, (*Peine, affliction, tourment.*) Crux, *genit.* crucis, fœm. Cruciamentum. *Cic. Plaut. Terent.* KRZYZ niewłaśnie utrapienie dolegliwość.

ON DIT, *Quel prenez vous? Croix*, ou *Pile?* Quid eligis? Caput ne, an lilia? CO obieraſz cetno czy licho, rozrucaiąc ſię w grze.

Jet-

Jetter à Croix & à Pile. Jacere calculum, *ou* nummum. Rozrucać ſię w grze cetno czy licho.

ON DIT figurément, *Jetter à croix*, ou *à pile*, pour *Mettre une choſe au hazard.* Jacere omnem aleam. *Suet.* RZUCIC koſć podać rzecz czy cetno czy licho puścić ſię ná ſzczęście.

CROQUER, V. act. & neut. (*Manger quelque choſe de ſec & de dur, qui fait du bruit en le mangeant.*) Frangere. **Les amendier à la praſline croquent ſous les dents.* Sub dentibus crepitant amygdalæ. CHRUPAC, chrzęścić, ſkrzechotać, iedząc co ſuchego y krucheko co chrupa w zębach *Migdały prażone chrupaią w zębach.

CROQUER au figuré ſe dit populairement, *Il a croqué tout ſon bien, Il l'a tout mangé.* Abligurivit bona ſua. *Plaut* SCHRUPAŁ całą fortunę ſwoię, ziadł przeiadł ią przemarnował wſzyſtko.

CROQUER en peinture ſignifie *Tracer à la haſte ſur le papier les premiers traits d'un deſſein.* Rudiore manu aliquod opus delineare. *Plin.* GRUBO y po proſtu pędzlem pierwſze malowanie álbo ryſunek wyrazić.

ON LE DIT (*des vers en ce ſens & de tous les ouvrages d'eſprit.*) *Cét ouvrage n'eſt que croqué.* Adumbratum opus, neque politum neque limatum. O KAZDY rzeczy do piero záczętey álbo roſpoczętey. Dopiero grunt pierwſzy rzucony.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme a eſté long-temps à croquer le marmot à une porte*, pour dire qu'*On l'a fait long-temps attendre.* Diu præſtolatus eſt ante ædes, *ou* ante fores. Długo muſiał czekać przededrzwiami.

(Ce Proverbe vient des compagnons Peintres, qui traçoient ſur les murailles quelques marmouſets, *ou* traits groſſiers de quelque figure, en s'amuſant.) Przyſłowie Francuſkie od malarczykow ktorzy bawiąc ſię, koczkodany proſte malowali po ścianach.

CROQUET, ſubſt. m. (*Pain d'épice fort mince & fort ſec, qui croque ſous les dents en le mangeant.*) Mellitum cruſtulum, i, n. PIERNICZKI ſuchę twarde y kruche ktore chrupaią w zębach ſucharki.

Qui vend du croquet. Cruſtularius, ii, m. *Sen.* Piernikarz co pierniczki ſucharki przedaie.

CROQUIGNOLE, ſubſt. f. (*Chiquenaude*, ou *nazarde.*) Talitrum, tri, n. *Suet.* SZCZUDŁEK w nos.

Donner une croquignole à un enfant. Caput pueri talitro vulnerare, *Suet.* Dać ſzczudłka w nos dziecięciu.

CROSSE, ſubſt. f. (*Baſton Epiſcopal*, ou *d'Abbé.*) Pedum pontificium. PASTORAŁ Biſkupi, Opaci.

CROSSE, (*Baſton crochu*, ou *recourbé par le bout, avec lequel les enfans jouënt en hiver pour s'échauffer.*) Baculus recurvus. LASKI zákrzywione ná końcu ktoremi graią dzieci zimie dla zagrzania ſię.

CROSSER, V. act. (*Pouſſer une bale avec la croſſe.*) Adunco, *ou* recurvo bacillo pilam pellere. LASKĄ piłę popchnąć.

CROSSER *quelqu'un* pris figurément, *Le traitter avec mépris, n'en faire aucun cas.* Nihili facere aliquem. *Cic.* POPYCHAC kogo z błotem go zmięſzać za nic go mieć.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y poſpolite.

CROSSETTE, ſubſt. f. (*Branche de vigne taillée.*) Malleolus. *Colum.* LATOROSL do ſadzenia zraz.

CROTTE, ſubſt. f. (*Ordure, bouë.*) Lutum. *Cic.* BŁOTO plugaſtwo śmiecie gnoy.

CROTTE ſe dit auſſi (*des excremens des animaux, comme les crottes de lievre, de brebis, de cerf & de pigeon.*) *Crotte de pigeon.* Fimus columbinus, i, m. *Fimus ovillus, *Crotte de brebis.* *Stercus columbinum. *Colum. Crotte de pigeon.* GNOY rożnych zwierząt y bydląt, zaięcze bobki, Kozie bobki *Owczy gnoy, Jeleni. *Gołębi.

CROTTÉ, m. CROTTÉE, f. adject. *Sali de bouë.*) Lutoſus Cœno oblitus. UBŁOCONY uwalany w błocie zaſzargany.

CROTTER, V. act. (*Gaſter, ſalir de crotte.*) Luto aliquem aſpergere. Luto inficere. BŁOTEM álbo w błocie zwalać zaſzargać.

Qui eſt moüillé & crotté. Imbre, lutoque aſperſus. *Hor.* Zmokły y uſzargany.

ON APPELLE *un* POËTE CROTTÉ, *un méchant Poëte.* Peſſimus, *ou* miſer Poëta. *Catul.* POETA Wierſzopis zaſzargany ladaiaki.

CROTONE, (*Ville d'Italie.*) Croton, *ou* Croto. KROTONA Miaſto Włoſkie.

CROTONIATE, (*Qui eſt de Crotone.*) Crotoniates, tæ. *Petr.* KROTONCZYK co ieſt z krotony.

CROULEMENT, ſubſt. m. (*Le commencement d'un tremblement de terre.*) Succuſſus, ûs, m. *Cic.* TRZĘSIENIA ziemi początek wſtrząśnieine zadrzenie.

CROULER, V. neut, vieux mot, (*qui ne s'employe qu' en parlant des tremblemens de terre.*) comme *La terre croule ſous mes pieds, s'affaiſſe.* Terra ſub pedibus fatiſcit. ZADRZEC wſtrząſnąć ſię co ſię mowi tylko o trzęſieniach ziemie; iák: ziemia ſię wzruſzyła wſtrzęſła podemną,

CROULER ſignifie auſſi *Secouër un arbre, (pour en faire tomber les fruits.)* Succutere arborem. TRZĘSC drzewo otrząſaiąc zniego owoce.

CROUPION, ſubſt. m. (*Os pointu qui eſt à l'extrémité de l'épine du dos & proche le fondement.*) Uropigium, ii, n. *Mart.* KUPER koſć kończyſta nákońcu krzyża bliſko odbytu koſć kuprzaſta

CROUPION, (*parlant des oiſeaux.*) Clunis, is, m. & f. **Il fit ſervir des ramiers dont on avoit oſté le croupion.* Poni juſſit palumbes ſine clue. *Hor.* KUPER co do ptaſtwa. *Dano Drozdy kupry od nich poodbierawſzy.

CROUPI, m. COUPIE. f. part. paſſ. & adject. *Vne eau croupie.* Aqua reſes. STOIĄCY STOIĄCA woda zatęchła zaſmiardła, woda ktora ſię zaſtała.

CROUPIR, V. neut. (*Se corompere, faute de mouvement.*) Stagnare, Reſidere. *Virg. Plin.* ZATECHNĄC ſię zaſmierdzić ſię, zaſtać ſię, zepſuć ſię dlá nieodchodu.

Lieu où l'eau croupit. Locus pigrum continens humorem. *Colum.* Doł gdzie ſię woda zaſtawa.

CROUPIR ſe dit figurement, comme *Croupir dans l'oiſiveté.* Deſidere. Reſidere *Ter.* Deſidiâ & otio marceſcere. *Liv.* **Croupir dans la haine.* Reſidere in odiis. n. *Plaut.* ZASMIERDZIC ſię niewłaśnie, iáko zaśmierdzić ſię wgnuſności *Zatęchnąć ſię w zawziętośći.

CROUPISSANT, m. CROUPISSANTE, f. part. act. Stagnans. ZASMIERDZIAŁY zaśmierdły zaśmiardła.

CROUPPE, ſubſt. f. (*La partie du derriere du cheval.*) Clunis. *Juv. Hor.* KRZYZ, u konia tył.

CROUPPE ſe dit auſſi (*du panchant d'une montagne.*) Dorſum. Tergum, i, n. *Hor.* **Vn toict en croupe.* Teſtudinatum tectum, i, n. *Vitr.* SPADEK pochyły gory. *Dach w kopułę dany.

A CROUPPETONS, adv. (*D'une maniere accroupit.*) *Eſtre à crouppetons.* Reſidere in clunes. *Plin.* SIEDZIEC ná zadnich nogach.

CROUPPIER, ſubſt. m. (*Aſſocié au jeu.*) Socius, ii, m. KOSTERA wſpolnik graczow w grze iákiey.

CROUPPIERE, ſubſt. f. (*Longe de cuir, qui paſſe au deſſous de la queuë d'un cheval.*) Poſtilena, æ, f. *Plaut.* PODOGONIE końſkie.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Tailler des crouppieres à quelqu'un*, pour dire *Luy faire des affaires, luy donner bien de l'exercice.* Negotium alicui faceſſere. *Cicer. Terent.* WYCIAC komu podogonie licha mu wiele narobić.

CROUSTE, *on prononce* CROûTE, ſubſt. f. (*Partie exterieure dure de la paſte*, &c.) Cruſta, æ, f. *Plin.* SKORKA wierzchnia od chleba twarda.

CROUSTE *d'une playe.* Cruſta, æ, f. **Enlever la crouſte d'un ulcere ſans l'écorcher.* Reſolvere cruſtas puras. *Celſ.* SKORUPA ná wrzodzie. *Zedrzecz ſkorupę z wrzodu nierozdraźniwſzy go.

CROUSTE, ou *Reveſtement des murailles, (ſoit de marbre*, ou *de ſtuc.*) Cruſtæ parietum, f. plur. TYNK pokład poſadzka ścian, marmurowa álbo gipſowa wyſadzanie ścian.

Petite crouſte. Cruſtula, æ, f. *Apul.* Sucharek ſkurka mała.

Qui a bien de la crouſte. Cruſtoſus. Cruſtatus, a, um. *Plin.* Skorupiaſty, wyſadzany.

CROUSTILLE, ſubſt. f. (*Petite croûte.*) Cruſtula. *Apul.* SKORKA.

CROUSTILLER, V. neut. mot populaire, *Beuvoter en mangeant des crouſtes.* Rodendo cruſtas pitiſſare. *Ter.* SKORKI maczaiąc popiiać.

CROUSTILLEUX, m. CROUSTILLEUSE, f. terme populaire & vieux qui ſe dit ironiquement, (*de ceux dont on admire la ſottiſe & l'extravagance.*) Ridiculè facetus, a, um. *Cic.* BŁAZENEK ſłowo ſtare poſpolite ná wyśmianie tego ktorego głupſtwu y błażeńſtwu ſię dziwuią.

CROYABLE, adject. m. & f. (*Qui mérite qu'on le croye.*) Credibilis, & hoc credibile. *Cic.* GODNY wiary.

CROYANCE, ſubſt. f. (*Ce qu'on doit croire dans une Religion qu'on profeſſe*) Credenda, orum, n. plur. Fides. WIARA co wierzyć trzeba w wierze iákiey ktorą kto wyznaie.

CROYANCE, (*Opinion qu'on s'eſt miſe dans la teſte.*) Opinio, onis. *Cic.* **Il eſt dans cette croyance.* In eâ eſt opinione. *Cic.* WIARA zdanie uprzątnione wgłowie, mniemanie, rozumienie. *Jeſt w tym rozumieniu, ieſt tey wiary.

CROYANCE, (*Confiance.*) WIARA ufność.

CRU, m. CRUë, f. (*Qui n'eſt point cuit.*) Crudus. *Celſ.* **A demi cru.* Semicrudus. *Colum.* SUROWY SUROWA co nie ieſt gotowany. *Wpoł ſurowy.

Il rend les alimens tout crus, ſans eſtre digerez. Crudus, *ou* cruda alvus illi fluit. *Celſ.* Oddaie przez ſtolec ſurowe wſzyſtko nic nie ſtrawiwſzy.

Du cuir cru, qui n'eſt point tanné ni préparé. Crudum corium, ii, neut. Skora niewyprawna proſta.

CRU pris dans le figuré, (*ſe dit pour ce qui eſt dur, cruel & faſcheux.* Durus. Acerbus, a, um. *Cic.* **Il luy fis une réponſe fort cruë, fort dure.* Acerbè, *ou* durè, illi reſpondit. **Cela eſt bien cru, bien dur, bien fâcheux.* Illud peracerbum eſt. *Cic.* SUROWY *niewlaśnie* Przykry, Okrutny, uraźliwy *Odpowiedział mu bardzo ſurowo przykro y oſtro. Przykra to rzecz bardzo Oſtra ſurowa y markotna.

ON DIT auſſi (*d'un ouvrage d'eſprit.*) qu'*Il eſt encore tout cru & indigeſte.* Rude, indigeſtumque opus. MOWIĄ też o pracy iákiey głowy ludzkiey że ieſzcze cale ieſt ſurowiueſińka, nieſporządzona nie wygotowana.

CRUMENT, adv. (*Durement.*) Durè. Acerbè. SUROWO, oſtro, przykro.

A CRU ſe dit adverbialement, comme *Chauſſer un bas à cru, ſans chauſſette par deſſous.* Tibialia nudo pede inducere, *ou* induere. WDZIAC pończochę ná gołą nogę bez ſzkarpetek.

CRUAUTÉ, ſubſt. f. (*Qualité de l'eſprit, qui ſe plaiſt à faire du mal.*) Crudelitas. Feritas. Immanitas. Inhumanitas. *Cic.* Sævitia. *Cic.* OKRUTNOSC upodobanie w dokuczaniu komu y złości wyrządzaniu, nieludzkość, Dzikość.

Inhumanitas ſe dit des hommes, & *Feritas* des hommes & des animaux.) Nieludzkość co do okrucienſtwa mowi ſię o ludziach, Dzikość o beſtyach y ludziach.

La cruauté de nos ennemis n'a point eſté raſſaſiée par nos malheurs. Inimicorum crudelitas noſtrâ calamitate non eſt ſatiata. *Cic.* Okrucieńſtwo nieprzyiacioł naſzych, nie náſyciło ſię nieſzczęściem naſzym.

Déchirer quelqu'un par toutes ſortes de cruatez. Omni crudelitate aliquem lacerare. *Cic.* *Vſer de cruauté en vers quelqu'un.* Adhibere crudelitatem in aliquem. *Cic* Dokuczać doymować komu wſzelakim okrucieńſtwem, Zażyć wſzelkiego okrucieńſtwa ná kogo.

CRUAUTÉ ſignifie quelquefois *Vne choſe odieuſe & faſcheuſe. (C'eſt une cruauté de ne ſe pas divertir par un ſi beau temps.)* Odioſum & moleſtum eſt, animum non relaxare tam ſudo tempore. OKRUCIENSTWO znaczy czaſem rzecz przykrą y niemiłą, okrutna to rzecz nie ucieſzyć ſię pod ták piekny czas.

IL SIGNIFIE auſſi ſimplement *Dommage*, comme *C'eſt une cruauté d'abattre ce bois.* Hanc excidere ſilvam damno ſum eſt. ZNACZY też po proſtu ſzkodę iáką: Okrucieńſtwo ſzkoda ieſt te Drzewa wycinać.

AVEC CRUAUTÉ, *inhumainement.* Inhumanè. adv. Crudeliter. *Cic.* OKRUTNIE nie ludzkim ſpoſobem.

CRUCHE, ſubſt. f. (*Vaiſſeau de terre*, ou *de grez à mettre de l'eau.*) Hydria Urceus. **Petite cruche* Urceolus. *Colum.* DZBAN dzbanek gliniany, álbo Kamienny ná wodę. *Dzbanuſzek mały.

CRUCHE ſignifie figurément, *Vn homme beſte & ſtupide, qui ne raiſonne point.* Stolidus & bardus gomo. *Cic.* DZBAN znaczy *niewłaśnie:* Człowieka głupiego nierozumnego co nic niema rozumu.

CRUCHÉE, ſubſt. f. *Cruche pleine d'eau*, ou *d'autre liqueur.*) Urna (aquâ) repleta, æ, fœm. DZBAN pełen wody álbo inſzego likworu.

CRUCHERIE, ſubſt. f. (*Certaine ſtupidité ſur les choſes.*) Supinitas Fatuitas. *Cic.* GŁUPSTWO tępość nierozeznanie wczym.

(Mot nouveau & du ſtile bas & familier.) Słowo w francuſkim nowe podłego y poſpolitego dyſkurſu.

CRUCIFIMENT, ſubſt. m. (*L'action d'attacher à une croix*, ou *à un gibet.*) De cruce ſuſpendium. *Cic.* UKRZYZOWANIE.

CRUCIFIER, V. act. (*Attacher à une croix, pendre à une potence.*) Crucifigere. *Plin.* In crucem tollere Cruci aliquem dare. act. *Cic. Hor. Plaut.* UKRZYZOWAC.

CRUCIFIER ſe dit figurement (*des perſonnes qui crucifient leurs paſſions par des auſtéritez*, ou *autrement.*) Libidines, *ou* mentem conſtringere *ou* domare. *Cic.* UKRZYZOWAC *niewłaśnie:* ſię mowi otych co złe żądze y námiętności ſwoie nieporządne w ſobie martwią oſtrościami.

ON DIT qu'*Vn homme ſe feroit crucifier pour ſes amis.* Vitam, *ou* animam profunderet, *ou* daret pro amicis. *Cic* **Il ſe feroit crucifier pour de l'argent.* Aleam omnem, *ou* cruciatum ſubiret, *ou* perferret pecuniæ cauſâ. *Colum. Cic.* DAŁBY ſię ukrzyżować dlá przyiaciela, umęczyć. *Dałby ſię ukrzyżować umęczyć dla pieniędzy.

CRUCIFIÉ, m. CRUCIFIÉE, f. part. paſſ. Crucifixus, a, um. *Suet.* UKRZYZOWANY, UKRZYZOWANA.

CRUCIFIX, ſubſt. m. (*L'image de J.C. en croix.*) Chriſti de cruce pendentis effigies. KRUCIFIX Męka Pańſka wyobrażenie Chryſtuſa ukrzyżowanego.

CRUDITÉ, ſubſt. f. (*Qualité de ce qui eſt cru & indigeſte.*) comme *La crudité des fruits.* Cruditas atis, f. *Plin.* SUROWIZNA Surowość ná przykład ſurowizna owocow.

CRUDITÉ, *Indigeſtion.* Cruditás, atis, f. *Cic.* **Qui a des cruditez.* Homo crudus, *ou* crudior. *Cicer.* SUROWIZNA nieſtrawność. *Ten co czuie nieſtrawność.

CRUDITÉ ſe dit auſſi au figuré, (*des diſcours faſcheux & déſobligeants.*) comme *Cét homme eſt incivil, il dit beaucoup de cruditez aux gens, des paroles qui ne ſont aſſaiſonnées d' aucun adouciſſemnnt.* Sermonis eſt ingrati & odioſi. SUROWOSC *niewłaśnie*: przykrość nie przyiemność. Naprzykład Ten człowiek ieſt grubian wiele rzeczy przykrych y ſurowych mowi, ſłowa żadną nie preyprawne łagodnością.

CRUEL, maſc. CRUELLE, f. adject. (*Barbare, inhumain.*) Crudelis & hoc crudele. Sævus. Ferus. Inhumanus. Durus. Acerbus. OKRUTNY nieludzki dziki.

Vn homme d'une hardieſſe & d'une cruauté incroyable. Homo audaciâ importunitate incredibili. *Cic.* **Vn autre Cyclope beaucoup plus cruel.* Cyclops alter multò importunior. **Vn homme fort cruel.* Omni diritate atque immanitate teterrimus. *Cic.* **On dit auſſi* Neronior, *(parce que Néron fut un monſtre en cruanté, ayant fait mourir ſa mere, ſa femme, & ſes meilleurs amis.)* Człowiek zuchwalſtwa. y okrucieńſtwa niepoiętego. *Drugi Cyklop daleko okrutnieyſzy. *Człowiek dziwnie okrutny. *Mowią też Neronowaty gdyż Neron był cud ieden okrucieńſtwa zámordowawſzy, właſną matkę, żonę, y naylepſzych przyiacioł.

CRUEL ſe dit (*des choſes douloureuſes & faſcheuſes.*) Crudelis. Durus. **Vn deſtin cruel le perſecute après la mort* Dura fati miſeria poſt obitum hunc perſequitur. *Phæd.* **Il fait un cruel chaud aujourd'huy.* Aer inſanè æſtuat. OKRUTNY rzecz okrutna o rzeczach załoſnych y przykrych. *Los okrutny, álbo wyrok okrutny y po śmierci go trapi, y po śmierci pokoiu mu nie daie. *Okrutne dziś gorąco.

ON DIT qu'*Vne femme n'a pas eſté cruelle à quequ'un, (quand elle luy a accordé les dernieres faveurs.)* Hæc mulier non fuit erga illum auſteræ & pertinacis pudicitiæ. *Ovid.* MOWIĄ o białogłowie, że nie ſtawiła ſię komu okrutną, kiedy mu ſię ſtała powolną do reſzty.

CRUELLEMENT, adv. (*D'une maniere cruelle.*) Crudeliter. Inhumaniter. Atrociter. *Cic.* OKRUTNIE ſtraſznie, okrutnym ſpoſobem.

CRUEMENT, *ou* CRûMENT, adverbe. (*D'une maniere cruë, rude, incivile.*) Auſterè. Parùm comiter. adv. *Cicer.* SUROWO oſtro nieprzyiemnie grubiańſko.

CRYSTAL, ſubſt. m. (*Pierre de roche blanche & transparente comme le diamant, mais qui n'en a pas la duré, ni le feu.*) Cryſtallus, li f. Cryſtallum, li, n. *Plin.* KRZYSZTAŁ kamień ſkalny biały przezroczyſty iáko dyament, ále ktory nie ma takiey twardości, áni iáſności.

DE CRYSTAL. Cryſtallinus, a, um. *Plin.* KRZYSZTAŁOWY.

CRYSTALIN, m. CRYSTALLINE, f. abject. (*Pur, clair & tranſparent comme du cryſtal.*) Limpidus, a, um. *Col.* KRZYSZTALNY czyſty iáſny przezroczyſty iák krzyſztał.

CRYSTALLIN en termes d'Optique, (*eſt une humeur épaiſſe*

épaiſſe en forme de petite boule poſée au milieu de l'œil, dans laquelle ſe fais la refraction des rayons de la lumiere.) Humor cryſtallinus. KRZYSTALNY, humor ieſt w oku gęſty iáko gałeczka malenka w ſrzodku ſamym położona gdzie ſię obiiaią promienie od światła.

CU, *ou* CUL, ſubſt. m. (*Ouverture extérieure du dernier boyau par où l' animal rend ſes excrements, qu'on appelle Anus ou le Fondement en noſtre langue.*) Culus, i, m. *Phæd.* Anus. Podex. *Celſ. Jux. Eor.* ODBYT, odbytowa dziura ſtolcowey kiſzki kątney álbo otwor, przez ktory bydlęta ſię wyprozniaią á zowie ſię po náſzemu ſtolec.

Cû ſe prend auſſi pour *Le derriere, les feſſes.* Nates, tium, f. pl. *Hor.* Clunes, nium, m. & f pl. *Plaut.* BIERZE ſię też y mowi zá zádek álbo poſladkowe częſci.

Cû ſe dit figurément (*du fonds, ou de la partie inferieure d'une choſe.*) comme *Le cû d'un ſac, le cû d'un verre, d'une bouteille.* Fundum ſacci. Fundus fundum vitreæ ampullæ. Fundula. *Var.* Mowi ſię y bierze *niewłaśnie:* w Francuſkim zá ſpodek dno y dolną część rzeczy iakiey: ſpodek woru, ſpodek ſzklanki, ſpodek flaſzy.

Mettre un tonneau ſur le cû. Vertere cadum. *Plaut.* Poſtawić beczkę dnem dogory.

ON APPELLE *Vn cû de baſſe foſſe, (le lieu le mieux gardé & le plus reſerré d'une priſon.)* Imum, *ou* fundum carceris. **Cû de Couvent.* Arctior in Monaſterio & ſecretior locus, m. WIEZA ná dole, ná gruncie ſamym taraſs. *Kąt oſtatni Klaſztoru ſkryte mieyſce.

Cû *de Sac* ſignifie *Vn bout de ruë qui n'a d'entrée & d'iſſuë que d'un coſté.* Angiportum non pervium. *Var.* Ulica cia na ciaſny kąt ulicy z ktorego wyścia nie maſz tylko iedną ſtroną.

Cû DE JATTE, (*Homme impotent, qui n'a ni jambes ni cuiſſes dont il ſe puiſſe aider, & qui marche enfermé dans une jatte de bois.*) Iners membris ſuper clunes gradiens, *genit.* inertis membris gradientis ſuper clunes, m. UŁOMNY kaleka niedołęga co ſię ná zadku czołgaiąc chodzi.

Cû *d'aſne, Eſpece de poiſſon autrement nommé, Ortie de mer.*) Urtica rubra, æ, f. Pokrzywa morſka, Ryba.

Cû ſe dit proverbialement en ces façons de parler, *Il eſt demeuré entre deux ſelles le cû à terre,* pour dire qu'*Il a manqué deux occaſions de profiter.* Duplici ſpe lapſus eſt. *C. ſ.* Uſiadł zadkiem na ziemi między dwoma ſtołkami: przyſłowie znaczące że kto miawſzy wczeſność y ſpoſobność dobrą chybił dwoch dobrych okazyi.

ON DIT qu'*Vn homme eſt à cû,* pour dire qu'*Il n'en peut plus, Il eſt ruiné ſans reſſource.* Res illius ſunt acciſæ. *Cicer.* USIADŁ ná zadku, podupadł ná wſzyſtkim.

CE PROVERBE ſe dit encore (*de celuy qu'on a convaincu dans une diſpute, & qui ne ſçait plus que dire, ni que répondre.*) *Il eſt à cû.* Victus ſilet. TOZ ſię mowi o tym kogo przegadano w wſporce iakiey ták że nie ma co odpowiedzić; uſiadł.

ON DIT (*de celuy qui n'oſe pourſuivre une affaire aprés l'avoir entrepriſe avec bravade,*) qu'*Il a montré le cû.* Turpiter incœpto abiit, *ou* abſtitit. *Liv.* MOWIĄ też Tył podał uſzedł niedokazawſzy tego ná co ſię porwał.

ON APPELLE un petit homme, *Vn bout de cû.* Nanus, i, m. *Juv.* Pumilio, onis, m. *Colum.* CZŁOWIEK po zádek, álbo zádzik iednym ſłowem o człowieku wzroſtu bardzo małego y upośledzonego.

CUBE, ſubſt. maſc. (*Carré ſolide en tout en ſens comme un Dé.*) Cubus, i. *Vitr.* KWADRAT czworograniaſta figura w koſtkę ze wſzyſtkich ſtron rowna, iák koſtka.

CUBIQUE, adject. (*Carré en tout ſens.*) Ex omni parte quadratus, a, um. KWADRATOWY ze wſzyſtkich ſtron rowny.

CUCURBITE, ſubſt. f. (terme de Chymie.) *Vaiſſeau pour diſtiller.*) Cucurbita, æ, f. (*à cauſe que le vaiſſeau reſſemble à une courge.*) TYKIEW Alembik chimiczny nakſztałt tykwy

CUEILLETTE, ſubſt. f. (*Recolte des bleds, des fruits.*) Collectio, onis, f. *Var.* ZBIERANIE zboż owocow.

CUEILLEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui cueille.*) Legulus, i, m. *Var.* (*ce mot ſe dit proprement de celuy qui cueille les olives & les raiſins.*) *Qui fructus decerpit, ex arboribus. TEN co obrywa zrywa owoce z drzew zwłaſzcza oliwki, álbo winogrona

CUEILLIR, V. act. (*Faire la recolte de fruits, les détacher de deſſus les arbres.*) Legere. Deligere. Colligere. Carpere. Decerpere. *Tibul.* **Il faut cueillir les olives avec la main.* Olea diſtringenda eſt. *Colum.* ZBIERAC owoce zdrzew obrywać ná chowanie. *Trzeba oliwki zrywać rękami.

CUEILLIR ſe dit figurément en choſes morales, comme *Cueillir le fruit de ſes bonnes actions.* Fructum ex præclaris ſuis factis colligere perceptum.) **Cueillir une moiſſon de malheurs.* Metere meſſem malorum. *Plaut.* ZBIERAC *niewłaśnie.* iáko zbierać owoc dobrych ſwoich uczynkow. *Zbierać całe zniwo nieſzczęśliwości.

CUEILLOIR, ſubſt. m. (*Panier à cueillir des fruits.*) Fiſcina. Sporta, æ, f. KOSZ do zbierania owocow.

CUENCE, (*Ville de la nouvelle Caſtille.*) Concha, æ, fœm. KWENCA Miaſto nowey Kaſtyliy.

CUJAVIE, (*Province de Pologne & ville Epiſcopale de meſme nom.*) Cujavia, æ, f. KUIAWY Prowincya álbo Woiewodztwo Polſkie z miaſtem y Biſkupſtwem tegoż imienia.

CUILLER, *ou* CUILLERE, ſubſt. f. (*Vtenſile à manger du potage.*) Cochlear. Cochleare. *Mart.* ŁYSZKA ſłużąca do iedzenia roſołow.

CUILLER *à pot.* Majus cochlear. ŁYSZKA wielka, warząchew do garka.

CUILLERE'E, ſubſt. fœm. *ou* UNE CUILLER *pleine de bouillon.* Juris plenum cochleare, n. ŁYSZKA roſołu iedna.

CUIR, ſubſt. m. (*Peau de animaux.*) Corium, ii, n. Pellis, is, f. Tergus, eris, n. *Cic. Plin.* **Appreſter les cuirs.* Coria perficere, *Plin.* SKORA z bydląt. *Wyprawiać ſkory.

Qui appreſte les cuirs, un tanneur, corroyeur. Coriarius, ii, m. *Plin.* Garbarz co ſkory wyprawuie garbuie.

Qui eſt entre cuir & chair. Intercus, utis, adject. *Cicer.* Międzyſkorni záſkorni.

Vn remede propre pour l'eau qui eſt entre cuir & chair, ou *pour diminuer l'hydropiſie,* ou *l'enflure.* Remedium ad aquam intercutem *Cic.* Lekarſtwo ná wodę záſkurnią ná puchlinę.

DE CUIR. Coriaceus, ca, cum. *Apul.* SKORZANY.

CUIR BOUILLI, (*Cuir preparé, qu'on fait bouillir avec pluſieurs gommes & colles.*) Corium multis medicaminibus medicatum. SKORY gotowane prze warzane gumowane.

ON DIT figurément, *Rire entre cuir & chair,* pour *Rire en ſoy meſme.* In ſinu ſuo, *ou* in ſtomacho ſuo ridere. *Cicer.* SMIAC ſię w ſobie ſamym.

ON APPELLE, *Vn viſage de cuir bouilli, Vn viſage extrement laid.* Cadaveroſa facies, f. *Plaut.* TWARZ álbo uroda iák ſkora gotowana, bardzo brzydka.

CUIRASSE, ſubſt. f. (*Arme defenſive qui couvre l'eſtomac & l'dos.*) Lorica, æ, f. *Cæſ.* KIRYSS zbroia żelazna ná pierſi y ná plecy.

CUIRAISSIER, ſubſt. m. (*Armé d'une cuiraiſſe.*) Loricatus. *Liv.* KIRYSSNIK Zbroyny żołnierz.

CUIRE, V. act. & neut. (*Donner aux aliments une préparation convenable par le moyen de la chaleur, pour les rendre plus faciles à digérer.*) Coquere. *Cic.* GOTOWAC rzeczy do iedzenia ſłużące dla prędſzego ſtrawienia.

CUIRE, *ou* FAIRE CUIRE *quelque choſe.* Aliquid coquere. *Plaut. Var.* **Faire cuire parfaitement.* Aliquid excoquere, *ou* percoquere. *Plaut. Plin.* **Cuire des briques,* ou *faire cuire des briques dans le fourneau.* Coquere lateres in fornace. **Cuir dans l'eau.* Aliquid aquâ ferventi incoquere. **Dans l'huile* Coquere aliquid ex oleo. *Celſ.* GOTOWAC co. *Ugotować co dobrze uwarzyć. *Wypalać cegłę w piecu. *Gotować co w wodzie, gotować co w oleiu, ſmażyć, álbo w oliwie.

Les grands parmi les Parthes font cuire des grains de citron avec leurs aliments, afin d'avoir l'haleine plus douce. Melici mali grana Parthorum Proceres incoquunt eſculentis commendandi halitûs gratiâ. *Plin.* Panowie u Tatarow Cytryowe ziarka lub ſkorki w potrawach ſobie każą gotować dla zapachu uſt.

Ce boulanger cuit deux fois le jour, ou *cuit du pain.* Coquit panem bis in die. *Plaut.* Ten piekarz dwa razy ná dzień piecze álbo chleb piecze.

Cuire à la maiſon Domi conficere, *ou* excoquere panem. Piec u ſiebie chleb w domu.

CUIRE ſignifie auſſi *Digérer les viandes dans l'eſtomac.* Digerere. Coquere, *Cic.* TRAWIC w żołądku.

Le ſoleil cuit les fruits. Sol coquit fructus. *Var.* **Des fruits cuits au ſoleil.* Cocti ſolibus fructus. *Plin.* Od ſłońca dościgaią, zrzeią owoce. *Owoce doſzłe ná ſłońcu.

Vne viande facile à cuire, à digérer. Ad coquendum facillimus cibus. *Cicer.* Potrawa lekka do ſtrawienia, łatwa, ſtrawna.

CUIRE, (*Cauſer une cuiſſon.*) Urere. Adurere, (uro, uris, uſſi, uſtum.) act. acc. *Cicer. Plin.* **Les coups de verges me cuiſent.* Uror virgis. *Horat.* **La playe me cuit.* Urit me vulnus. *Cels.* DOPIEKAC dokuczać. *Rozgi mie pieką po ſkorze. *Rana mię piecze boli.

CUIRE ſe dit figurément en cette ſignification, (*De mauvaiſes affaires qui font de la peine & du chagrin.*) Urere. act. accus. **Cela me cuit, me fait de la peine.* Urit me illud. Id me coquit. Id me malè habet. *Cic. Ter.* ** Il vous en cuira de luy avoir dit des injures.* Huic maledixiſſe, tibi dolebit. *Plaut.* DOPIEKAC dogarać dokuczać o dolegliwościach iákich bardzo doymuiących. *To mi dopieka to mi ieſt bardze przykro. *Będzieſz tego żałował przyboleieſz tego coś przeciwko niemu mowił.

ON DIT qu'*Vn homme n'a pas la teſte bien cuite,* pour dire qu'*Il eſt un peu fou.* Infelix eſt cerebri. MOWIĄ że człowiek iáki ieſt głowy niedowarzoney niedoyrzałego zmyſłu czegoś mu niedoſtaie przy głupi.

ON DIT auſſi qu'*Vn homme a pain cuit,* pour dire qu'*Il a du bien acquis,* qu'*Il ſe peut paſſer de travailler.* In ſuis nummis multus eſt. *Cic.* Multa bona habet. *Plaut* MA chleb gotowy: Ma doſyć fortuny nabytey iuż mu koło niey pracować y ſtarać ſię nie trzeba.

CUISANT, (*Qui cauſe de la cuiſſon.*) Urens, entis, omn. gen. Acer, acris, acre, adject. Acerbus, a, um. *Cic.* **Vn froid cuiſant.* Frigus acre. n. *Lucr.* **Vne douleur cuiſante.* Dolor acerbus. *Cic.* BOLESNY przykry dolegliwy párzący dokuczaiący dopiekaiący, doymaiący. *Zimno przeymuiące. przykre bardzo aż parzy. *Bol bardzo przykry.

CUISINE, ſubſt. fœm. (*Lieu dans un logis où l'on cuit & prépare à manger.*) Culina, æ, f. *Cic. Plaut.* KUCHNIA mieyſce w domu gdzie ieść gotuią.

Vtenſiles de cuiſine. Coquinaria vaſa. *Plin.* Kuchenne naczynie.

CUISINE, ou *l'art de faire la cuiſine & d'appreſter à manger.* Ars coquinatia, *genit.* artis coquinariæ, f. KUCHARSTWO kunſzt kucharſki gotowania ieść.

Je ne trouve point de plus mauvaiſe cuiſine que la mienne. Nihil quicquam me juvat, quod edo domi. *Plaut.* NIEWIDZĘ gorſzych kucharzow iák u mnie.

Il n'y a point de cuiſine aujourd'huy. Non coquetur hodie. *Plaut.* Dziś niegotuią, niemaſz dziś kuchni.

Entendre, ſçavoir bien la cuiſine. Artem coquinariam perfectè callere. Znać ſię dobrze ná kucharſtwie.

Faire la cuiſine. Coquinariam exercere. ** Aller faire la cuiſine.* Coquinatum ire. *Plaut.* Kucharſtwem ſię bawić. *Kucharſtwo robić.

ON DIT qu'*Vn homme eſt fort chargé de cuiſine,* pour dire qu'*Il eſt fort gras,* & qu'*Il a un gros ventre.* Eſt ventre craſſo & prominentiore. *Petr.* MOWIĄ, kuchnia mu zbytecznie cięży, otyły ieſt bardzo.

CUISINIER, ſubſt. m. (*Celuy qui fait la cuiſine.*) Coquus, qui, m. *Cic.* **Maiſtre cuiſinier.* Archimagirus. *Juv.* KUCHARZ. *Kuchmiſtrz.

CUISINIER *de bal, de foire, de village.* Coquus nundinalis, m. *Plaut.* KUCHARZ gościnny, targowy álbo iarmarkowy, wieyſki.

J'avouë que je ſuis un cuiſinier bien cher, mais auſſi je travaille bien, & le travail vaut l'argent. Fateor me eſſe coquum cariſſimum, verum pro pretio facio, ut opera appareat. *Plaut.* Prawda żem drogi Kucharz ále też robię należycie, á robota warta pieniędzy.

CUISINIERE, ſubſt. f. (*Celle qui fait la cuiſine.*) Coqua. *Horat.* KUCHARKA.

CUISSART, ſubſt. m. (*Arme défenſive qui couvre les cuiſſes.*) Feminis tegmen. NABIODRKI żelazne od zbroi.

CUISSE, ſubſt. f. (*Membre du corps, qui s'étend depuis la banche juſques au genou.*) Femur, *genit.* femoris, neut. *Cic.* UDO część ciała od kłębow aż do kolana.

Le haut de la cuiſſe, ou *la banche.* Coxa, æ, f. Coxendix, icis, f. *Suet.* biodra, Kłąb.

CUISSON, ſubſt. f. (*L'action de chaleur, qui ſert à cuire.*) Coctura, æ, f. *Colum.* WARZENIE pieczenie gotowanie.

CUISSON ſe dit auſſi au paſſif *de l'inflammation que cauſe quelque playe,* ou *bruſure.* Uredo, inis, f. *Plin.* DOPIEKANIE parzenie bol rany.

CUISTRE, ſubſt. m. (*Valet de College.*) Famulus, i, m. Servus, i, m. SŁUGA Klaſztorny.

CUIT, m. CUITE, f. part. paſſ. Coctus, a, um. *Prop.* UGOTOWANY ugotowana.

Brique cuite au four. Later coctus. *Vitr.* Cegła wypalona wpiecu.

CUIVRE, ſubſt. m. (*Airain, metal.*) Cyprium æs. MIEDZ kruſzer kupr.

CULASSE, ſubſt. f. (*Le cû, ou l'extrémité d'une arme à feu, comme d'un canon, d'un fuſil.*) Fiſtulæ ferreæ ſunda. RURA u ſtrzelby.

CULBUTE, ſubſt. f. (*Cheute d'une perſonne la teſte en bas.*) Sublatis pedibus in caput prolapſio. KOZIEŁKA wywrocenie.

CULBUTER, V. act. (*Faire tomber, renverſer quelqu'un de haut en bas.*) Aliquem pronum, *ou* præcipitem in caput agere. WYWRACAC kogo, koziełki mu kazać czynić.

CULBUTER *tout,* (*Renverſer tout.*) Invertere, *ou* pervertere omnia. *Cic.* WYWROCIC wſzyſtko zgruntu pomięſzać przewrocić.

CULBUTER *quelqu'un,* (*Lui faire faire la culbute, ruiner.*) Pervertere aliquem. *Cic.* ZRUINOWAC kogo ná wſzyſtkim przeſzkodzić mu do czego.

CULIER, *ou* LE BOYAU CULIER, (*Gros boyau que les Médecins appellent Colon.*) Inteſtinum (quod Ile dicitur.) KISZKA kątna, odbytowa, ſtolcowa.

CULOTTE, ſubſt. f. (*Eſpece de Haut de chauſſe, eſtroit & ſerré.*) Femorale aſtrictius. SPODNIE pludry,

CULTE, ſubſt. m. (*Honneur religieux qu'on rend à la Divinité.*) Cultus, ûs, m. *Cic.* CZESC Bogu należąca Chwała Boſka.

CULTIVE', m. CULTIVE'E, f. part. paſſ. & adject. Cultus. *Cic.* **Vn champ qui n'eſt point cultivé.* Incultus ager, nullâ ex parte cultus. *Cic.* ORANY uprawny kopany niezadziczały niezależały nie zapuſtoſzały. * Rola zaniedbana zadziczała ſpuſtoſzała.

CULTIVE' ſe dit figurément (*de l'eſprit & des mœurs.*) *Les letres ne ſont point cultivées dans cette ville.* In hac urbe non celebrantur litterarum ſtudia. *Petr.* Conticeſcunt artes. *Cic.* **Vn eſprit cultivé.* Cultus animus. Cultum ingenium. *Cic.* CWICZONY polor maiący co do umyſłu y obyczaiow, nauki ſą zaniedbane w tym Państwie, nie cwiczą ſię wnich niemaią żadnego poloru. *Umyſł cwiczony, polor piękny maiący.

Vn homme bien cultivé. bien poli. Excuratus homo. *Plut.* Człowiek pięknego poloru, doſkonałego cwiczenia.

CULTIVER, V. act. (*Labourer la terre.*) Colere. Excolere. *Cic.* ORAC uprawiać ziemię.

CULTIVER ſe dit auſſi (*des arbres & des plantes dont on a ſoin.*) Colere, *ou* excolere plantas, arbores. *Cic.* OKOŁO drzew ſtaranie y ſzczepow.

CULTIVER ſe dit figurément (*en choſes morales.*) Cole- Excolere. *Phæd.* **Cultiver les mœurs des jeunes hommes.* Mores adoleſcentum excolere. *Quint.* CWICZENIE dawać co do obyczaiow. *Cwiczenie dać co do obyczaiow młodym. Polor im dać.

ON DIT en ce ſens, *Cultiver l'amitié,* ou *la bien veillance d'une perſonne,* pour dire *Prendre ſoin de ſe la conſerver par des ſoins, des aſſiduitez & des ſervices.* Colere amicitiam, *ou* benevolentiam. *Cic.* **Cultiver quelqu'un, luy faire la cour.* Colere aliquem. *Cic.* STARAC ſię o przyiaźn o łaſkę czyią uſilnego przyłożyć ſtarania áby ią ſobie zachować uſtawicznością y przyſługami ſwemi. *Bywać czeſto u kogo uczęſzczać do niego.

CULTURE, ſubſt. f. (*L'action de cultiver.*) Cultura, æ, f. Cultio, onis, f. *Cic.*

CUMES, (*Ville de l'ancienne Campanie & maintenant de la Terre de Labour.*) Cumæ, arum, f. plur. KUMY Miaſto niegdyś kompanii: á teraz Terralawory.

DE CUMES. Cumanus, a, um. *Cic.* KUMEYCZYK.

CUMIN, ſubſt. m. (*Plante qu'on ſeme, & qui eſt aſſez ſemblable au fenoüil.*) Cuminum, ni, n. *Plaut. Horat.* KMIN ziele ktore ſieią dość podobne do kopru.

CUPIDE, adject. m. & f. vieux mot qui ſignifie *Deſireux.* Cupidus. *Cicer.* CHCIWY ſłowo ſtare francuſkie.

CUPIDITE', ſubſt. f. (*Convoitiſe, deſir.*) Cupiditas. CHCIWOSC Ządza pożądliwość.

Enflammer, allumer la cupidité de quelqu'un. Incendere alicujus cupiditatem. *Cic.* Zapalić żądzę czyią, wzbudzić ią-

CURABLE, adject. m. & f. (*Qui ſe peut guerir.*) Sanabilis & hoc ſanabile, adject. *Cic.* CO MOZE być uleczony uzdrowiony.

CURAGE, ſubſt. f. (*Eſpece d'herbe qu'on appelle Poivre d'eau.*)

d'eau.) Piper aquaticum. RDEST álbo wodny pieprz ziele.

CURAGE, ſubſt. m. (*L'action de curer une riviere, un égout.*) Cloacarum purgatio. SZLAMOWANIE chędożenie Jezior ſtawow kloakow.

CURATELLE, ſubſt. f. (*La charge de curateur.*) Curatio. Procuratio. f. *Vlp.* OPIEKA nád kim *Kuratela.*

Mettre quelqu'un en curatelle. Ad agnatos & gentiles aliquem deducere. *Var.* Committere alicui curam bonorum alicujus. Oddać kogo w kuratelę álbo komu kuratelę nád kim wiedać.

CURATEUR, ſubſt. m. (*Qui a ſoin des biens d'un pupile, ou de quelqu'un, qui eſt en demence.*) Curator. *Juſtin. Feſt.* OPIEKUN co ma ſtaranie o dobrach dziecięcia Jakiego odumarłego w wieku niedoſkonałym, lub też nierozumnego w ku doſkonałym.

CURE *d'une maladie*, ſubſt. f. (*La guériſon d'une maladie.*) Curation, onis, f. *Cic.* * *Vne cure aiſée & facile.* Expedita Curatio. *Cic.* * *Cette cure va bien.* Rectè procedit curatio. *Cic.* LEKOWANIE choroby leki. Zleczenie wyelczenie. *Lekowanie łatwe. *Dobrze idą leki.

CURE, (*Benefice à charge d'ames.*) Parœcia, æ, f. PLEBANIA *Beneficium* Dobrodzieyſtwo Kościelne nadane z powinnością ſtarania około duſz.

CURE, ſubſt. m. (*Celuy qui a le ſoin des ames, qui eſt de droit divin & eſtabli de J.C. en la perſonne des ſeptantes Diſciples, pour la conduite des fideles, ſous le gouvernement general des Eveſques.*) Paſtor, oris, m. Parochus, chi, m. PLEBAN ten co ma w parafii iakiey ſtaranie Duſz ſobie zlecone, Poſtanowienie Plebanow ieſt mocą prawa Boſkiego w poſtanowieniu ſiedmiudzieſiąt Uczniow od Chryſtuſa dlá rządzenia wiernych pod władzą powſzechną Biſkupow.

CURE DENT, ſubſt. m. (*Petit inſtrument pour nettoyer les dents.*) Dentiſcalpium *Mart.* Spina, æ, f. *Petr.* INSTRUMENT naprzykład Pioro do zębow. Ość.

CURÉ, m. CURÉE, f. part. paſſ, (*Purgé, nettoyé*) Expurgatus. UZDROWIONY ULECZONY *wykurowany.*

CURE-OREILLE, ſubſt. m. (*Petit inſtrument pour ſe nettoyer les oreilles.*) Auriſcalpium, ii, neut. *Mart.* JNSTRUMENT do chędożenia Uſzu łyżeczka.

CURÉE ſubſt. f. terme de Venerie. (*Ce ſont les entrailles de la beſte qu'on donne aux chiens après la chaſſe.*) Viſceratio, onis, f. ODPRAWA termin myśliwſki Jelita wyproſzonego zwierza ktore pſom daią po uſzczwaniu.

CURER, V. act. (*Nettoyer.*) Purgare. Expurgare. *Catul.* **Curer un foſſé.* Foſſam luto & terrâ expedire. *Suet.* CHĘDOZYC czyścić ſzlamować. *Wyſzlamować row.

CURER *ſes dents*, ou *ſe curer les dents.* Sibi dentes purgare. *Celſ.* ZĘBY ſobie chędożyć wykałać.

CUREUR *de puits, de riviere*, ſubſt. m. Purgator putearius, *Plin.* Purgator amnium. **Cureur d'égouts.* Cloacarum pugator. **Curcur de privez.* Foricarum purgator. RURNIK co má ſtaranie około ſtudzień y Rur chędożenia. *Grabarz do chędożenia rowow. *Złotnicy nocni Umiatacze y ſzlamownicy wychodkow.

CURIAL, m. CURIALE, f. *Qui concerne le Curé.*) Curialis & *dans le Code.* PLEBANSI FARSKI.

CURIE, ſubſt. f. (*Portion d'une Tribu chez Romains.*) Curia, æ, f. *Cic.* CECH Część poſpolſtwa.

CURIEUSEMENT, adv. (*Avec une curieuſe recherche.*) Studiosè. adv. Magno ſtudio. alb. *Cic.* CIEKAWIE z ciekawym ſtaraniem.

CURIEUSEMENT, (*Avec grand deſir de ſçavoir.*) Curiosè. adv. *Cic.* CIEKAWIE z wielkim pragnieniem, uſilną chęcią dowiedzenia ſię.

CURIEUX, m. CURIEUSE, f. adject. (*Qui veut tout ſçavoir.*) Curioſus. Studioſus, a, um. *Cic.* CIEKAWY CIEKAWA co chce wſzyſtko wiedzieć.

Il n'eſt point curieux de ſa chevelure. In capite comendo incurioſus. *Suet.* Niedba o włoſy ſwoie.

CURIEUX en mauvaiſe part, (*pour exprimer un homme qui veut ſçavoir ce qui ne le regarde point.*) Curioſus & percontator, m. *Cic.* CIEKAWY w zły ſpoſob. Dworny co ſię wdaie w to co mu nie należy.

Les gens curieux ſont grands parleurs. Percontator garrulus idem eſt. *Ter.* Dworni ludzie zawſze ſą bardzo rozmowni.

CURIOSITÉ, ſubſt. f. (*Curieuſe recherche des ſciences.*) Studioſa indagatio, *genit.* ſtudioſæ indagationis, f. CIEKAWOSC badanie ſię dochodzenie byſtre nauk.

CURIOSITÉ, (*Envie de ſçavoir ce qui ne nous regarde point.*) Curioſitas, atis, f. *Cic.* DWORNOSC ciekawość wiedzieć co do nas nie należy.

CURLANDE, *Province entre la Suede & la Pologne.*) Curlandia, æ, f. KURLANDYA kray między Szwecyą y Polſką

CURULE, adject. *Chaiſne curule*, (*à l'uſage des Senateurs Romains.*) Sella curulis, *genit.* Krzeſło Senatorſkie.

CUSTODE, ſubſt. f. (*Rideau d'un lit.*) Aulæum, i, neut. ZASŁONA łożkowa parawan.

ON DIT en Juſtice, *Donner le fouët ſous la cuſtode à un criminel*, c'eſt à dire *En ſecret, pour luy épargner la honte.* Sub aulæo plectere ſontem. MOWIĄ w *prawie* wyſmagać złoczyńcę pod zaſłoną, plagi dać złoczyńcy ſekretnie to ieſt ſkrycie dla uyścia ochydy.

CUVE, ſubſt. f. (*Grand vaiſſeau à mettre cuver la vendange.*) Cupa. *Var.* Labrum vinarium. Lacus, ûs. m. *Colum.* KUFA Wanna kadź wielka ná winobranie y wyrabianie wina álbo tłoczenie.

ON DIT *Vn foſſe à fonds de cuve*, (*Foſſé eſcarpé, qui n'eſt point en talus.*) Foſſa detectis lareribus. *Cæſ.* ROW, Foſſa głęboko y proſto w głąb wybrana odkryta.

Faire tirer deux foſſez à fonds de cuve. Faſſam duplicem lateribus directis deprimi jubere. *Cæſ.* Wybierać rowy głębokie odkryte.

PETITE CUVE. Labellum, i, neut. *Cic.* PRZYKADEK.

ON DIT, *Manger à fond de cuve*, (*Se remplir, ſe regorger de viande.*) Ingurgitare, *ou* explere ſe cibis ad ſatietatem. *Cic.* JESC zbytecznie lać álbo tkać w ſiebie po gardło.

CUVÉE, ſubſt. f. (*La quantité de vin que tient une cuve en une fois.*) Plenum vindemiâ labrum, i, neut. KADZ wina miara iedna wiele razem być może wina wytłoczonego.

ON DIT figurément, *De la même cuvée*, ou *De même nature.* Ex eodem fonte. MOWIĄ niewłaśnie, Teyże kadzi tegoż gatunku.

CUVER, V. act. & neut. *ou* FAIRE CUVER, (*Laiſſer cuver la vendange ou le vin dans la cuve.*) Muſtum in cupis ſinere effervescere. **Le vin a cuvé.* Efferbuit vinum. **Le vin cuve.* Spumat plenis labris vindemia. *Virg.* WINU dać wyrobić ná kadzi. *Wyrobiło wino. *Robi wino.

CUVER *ſon vin*, ſe dit au figuré (*d'un homme qui ayant trop beu, va dormir pour laiſſer paſſer ſon yvreſſe,*) Crapulam, *ou* vinum edormiſcere, *ou* exhalare. *Plaut. Cicer. Terent.* **Aller cuver ſon vin.* Edormiſcere vinum. *Ter* **Je m'en vais au logis pour cuver le vin, dont j'ay plus bû que je ne voulois* Abeo hinc in ædes noſtras, ut edormiſcam hanc crapulam, quam potavi, præter animi, quàm libuit, ſententiam. *Plaut.* WYSZUMAC ſię po piiańſtwie wyſpać ſię. *Poyść ſię wyſzumać. *Poydę do domu wyſzumać ſię bom ſię nápił nád wolą.

J'ay bien dormi & cuvé mon vin. Somno ſepelivi omnem & obdormivi crapulam. *Plaut.* Wyſpałem ſię dobrze, y wyſzumałem.

CUVETTE, ſubſt. f. (*Petit vaiſſeau qu'on met dans la Sale à manger.*) Labellum, i, n. *Plin.* WANIENKA w izbie ſtołowey iádalney kredenſowa.

CUVIER, ſubſt. maſc. (*Vaiſſeau dans lequel on coule la leſſive.*) Cupa, æ, f. SZAFLIK do pomywania z ługu ſtatkow

CY, adverbe de lieu & de temps, (*Icy.*) *Hic jacet. *Icy repoſe.* TU Teraz ſłowo mieyſca y czaſu. *Tu leży.

CY ſe joint avec le pronom demonſtratif, *Celuy-cy.* Hic homo. TEN tu álbo Ten to.

CY-*après.* Poſtea. Deinde. Deinceps. *Cic.* **Cy-devant.* Antè. Suprà. Superiùs. adv. POTYM. *Przedtym.

CYATHE, ſubſt. m. (*Sorte de meſure des choſes liquides.*) Cyathus, i, m. *Plin.* KWATERKA miara rzeczy mokrych.

Cyathus ſignifie auſſi en Latin un Verre, une Taſſe, un Gobelet en general.) Znaczy też kieliſzek ſzklankę kubek.

CYCLADES, *ou* LES CYCLADES, (*dans la mer Egée, ou l'Archipel.*) Cyclades. *Cic.* WYSPY Cykladyiſkie ná morzu Greckim.

CYCLE, ſubſt. m. *du Soleil.* terme du comput eccleſiaſtique, (*Revolution de 28. années, après, leſquelles toutes les lettres dominicales reviennent dans le meſme ordre.*) Solis cyclus, i, maſc. KOŁO ſłoneczne okolenie álbo obchod lat dwudzieſtu ośmiu po ktorych w kalendarzu znowu ſwoim porządkiem wracaią ſię litery Tygodniowe y Niedzielne, termin Kościelney liczby.

CYCLE *de la Lune*, ou *Nombre d'or*, (*C'eſt une revolution de*

19. années, après leſquelles la Lune recommence à faire les meſmes lunaiſons.) Lunæ cyclus, i, m. KOŁO Mieſięczne, álbo złota liczba, okolenie álbo obchod dziewiętnaſtu lat po ktorych Xiężyc znowu ſwoy bieg záczyna wracaiąc ſię do pierwſzego.

CYCLOPE, ſubſt. m. (*Nom que les Poëtes ont donné à des Habitans de Sicile, qu'ils ont feint eſtre les Forgerons de Vulcain.*) Cyclops, opis, m. *Virg.* CYKLOPOWIE Nazwiſko ktore Poetowie dali Sycyliyczykom názywaiąc ich kowalami kuźni Wulkanowey.

DE CYCLOPE. Cyclopeus, a, um. *Virg.* CYKLOPOWY.

CYGNE, ſubſt. m. Cycnus, i, m. Olor, oris, m. *Cic. Virg.* ŁABĘC.

(Le Cygne eſt un gros oiſeau aquatique fort blanc, (excepté quand il eſt jeune.) & qui a le col long & droit. L'Erreur populaire que les Cygnes chantent melodieuſement quand ils ſont près de mourir, fait donner ce nom aux Poëtes, qu'on appelle les Cygnes du Parnaſſe, ſur-tout en parlant de leurs derniers ouvrages.) Ptak wodny wielki, bardzo biały procz młodości, ſzyie długiey y proſtey. Poſpolita omyłka iákoby łabęć miał ſpiewać przed śmiercią, ieſt okazyą że Poetow poſpolicie zowią Łabędziami Gory Parnaſſowey zwłaſzcza o oſtatnich ich rytmach y piſmach mowiąc.

DE CYGNE. Cycneus, a, um. Olorinus, a, um. *Cic. Virg.* ŁABĘCI.

CYLINDRE, ſubſt. maſc. (*Gros rouleau de bois qu'on fait paſſer ſur un champ, pour en caſſer les mottes*, ou *pour unir une place.*) Cylindrus, maſc. Columna teres, rotatu facilis. WAŁEK, wał grube drzewo toku okrągłego do wałkowania álbo rownania rzeczy iákich.

CYLINDRIQUE, adject. m. & f. (*Qui a la figure d'un Cylindre.*) Cylindraceus, a, um. *Plin.* WAŁKOWY okrągły.

CYMAISE, ſubſt. f. (*La partie la plus haute des corniches.*) Cymatium, ii, neut. Undula, æ, fœm. *Vitr.* KAPITELOW eſy wierzchy ſame lambrowane.

CYMBALE, ſubſt. f. (*Inſtrument de muſique.*) Cymbalum, li, n. *Cic.* CYMBAŁ Muzyka.

Jouër des cymbales. Cymbala quatere. Grać ná Cymbałach.

Qui jouë des cymbales. Cymbaliſta, æ, m. *Apul.* **Parlant d'une femme.* Cymbaliſtria, æ, f. *Petr.* Cymbaliſta Muzykant

*Cymbaliścina Brzękaczka.

CYME, ſubſt. f. (*Tige des choux & des herbes.*) Cyma, atis, neut. *Colum.* PODCZOS od kapuſty lub inſzych iarzyn oberwane liście ze ſpodu od głąba.

CYNIQUE, ſubſt. m. (*Ancien Philoſophe qui mépriſoit tout & crioit après tout le monde.*) Cynicus, ci, m. *Cicer.* CYNIK dawnych Filozofow ſekta ktorzy wſzyſtkim gardzili, y wſzyſtkim przyganiali.

CYNOCEPHALE, ſubſt. m. Cynocephalus, li, m. PSIOGŁOWY zwierz, koczkodan.

(Eſpece de Singe qui a une teſte de chien.) Małpow rodzay z pſię głową.

CYNOSURE, ſubſt. f. (*Etoile polaire.*) Cynoſura. *Cicer.* GWIAZDA żeglarſka, woz niebieſki.

CYPRES, ſubſt. m. (*Arbre aſſez connu, qui eſt le ſymbole de la mort.*) Cupreſſus, ſi, f. *Plin.* CYPRYSS drzewo doſyć znáiome ktore ieſt wizerunkiem śmierci.

DE CYPRÉS. Cupreſſus, a, um. Cupreſſinus, a, um. *Liv, Colum.* CYPRYSSOWY.

Lieu planté de cyprès. Cupreſſetum, ti, n. *Cic.* Cypryſſowy gaik.

CYRENE, (*Ville de Libye.*) Cyrene, es, f. *Plin.* Cyrenæ, arum; f. plur. CYRENA Miaſto Libii.

CYRENÉEN, m. (*Celuy qui eſt de Cyrene.*) Cyreneus, i, m. CYRENÉENNE, f. (*Celle qui eſt de Cyrene.*) Cyrenea, æ, fœm. *Cic.* CYRENEYCZYK, CYRENEYKA.

DE CYRENE. Cyrenenſis, maſc. & f. & hoc Cyrenenſe, adject. *Cic.* CYRENEYSKI.

CYRENAIQUE, ſubſt. f. (*Province dont Cyrene eſtoit la capitale.*) Cyrenaica, æ, f. *Plin.* CYRENAIKA Kray ktorego Cyrena było miaſto głowne.

Philoſophie Cyrénaique, (*Secte de Philoſophes, dont Ariſtippe fut le chef.*) Cyrenaica Philoſophia. *Cic.* Cyrenaikow Sekta Filozofow ktorych Wodz był Aryſtyp.

LES CYRYNAÏQUES, (*Les Philoſophes de cette ſecte.*) Cyrenaici. *Cic.* CYRENAICY Filozofowie tey ſekty.

CYTISE, ſubſt. m. (*Arbriſſeau.*) Cytiſus. *Colum. Plin.* Cytiſum. *Ver.* SZCZODRZENIEC chruścina.

CYZIQUE, (*Ville d'Aſie.*) Cyzicus. Cyzicum. *Vitr. Plin.* CYZIKA Miawo Azyi.

DE CYZIQUE. Cyzicenus, a, um. *Cic.* CYZYCKI.

D.

D' Quatriéme lettre de l'Alphabet François, & la troiſiéme des conſonnes. Cette lettre n'eſt qu'une diminution du *T.* ſelon Quintilien, & c'eſt pour cela qu'on les trouve ſouvent mis l'un pour l'autre, *At* pour *Ad*, *Set* pour *Sed*, *Haut* pour *Haud:* auſſi Quintilien ſe moque de ceux qui ſont difficulte d'écrire indifferentment l'un pour l'autre, puis qu'on les trouve dans les anciennes Inſcriptions, & ailleurs. Toutes les fois que le *D* eſt à la fin d'un mot, & que le ſuivant commence par une voyelle, ou une *H* non aſpirée, nous le prononçons comme un *T*, & nous diſons par exemple *Grant eſprit*, *Grant homme*, quoique nous écrivions *Grand homme.* Ce qui vient de ce que noſtre Langue doit toûjours ſoûtenir beaucoup plus fort les conſonnes finales devant les voyelles ſuivantes, qu'ailleurs. D Czwarta litera obiecadła trzecia z dwoygłoſnych, według kwintyliana ieſt tylko odmianą litery T. iákoż często iedna zá drugą ſię kładzie włacińſkim y polſkim iáko ieſtem zá ieſdem, Y Kwintylian śmieie ſię z tych co trudność ſobie czynią áby iedney zá drugą nie piſali ponieważ w dawnych łacińſkich Napiſach y gdzieindziey iedna zá drugą położona znayduie ſię: Jle razy w Francuſkim D litera ná końcu ſłowa iákiego ſię piſze á náſtępuiące ſłowo zaczynaiące ſię od litery H them mocnym niewymaiącey ſię álbo od wokali tedy wymawia ſię to D. iák T. náprzykład wymawia ſię *grant homme* wielki człowiek lubo ſię piſze *grand homme* To záś pochodzi ztąd że wpronuncyacyi Francuſkiego Języka, te Dwoygłoſne litery álbo konſony ktore ſą oſtatnie ná końcu ſamym ſłow przed naſtępuiącemi literami ſamo przez ſię brzmiącemi trzeba wytrzymywać wymawiaiąc wyraźniey niż winſzych ſłowach.

D, ſe met ſeul pour ſignifier tout un mot dans les anciennes Inſcriptions. D ſamo ſię kładzie w dawnych Inſkrypcyach łacińſkich za całe iákie ſłowo.

D.C.A. DIVUS, CÆSAR AUGUSTUS. *D. JUNIUS, BRUTUS pour DECIUS JUNIUS BRUTUS. D.C.A. DIVUS, CÆSAR. AUGUSTUS. *D. JUNIUS, BRUTUS zá DECYUSZ JUNIUS BRUTUS,

D, eſt auſſi un caractere de chiffre Romain, qui ſignifie *Cinq cens*, ce qui vient de ce que le *D.* eſt la moitie de l'*M*, en caractere gothique, qui ſignifioit *Mille.* *Si l'on met au deſſu un tiret, il ſe prend alors pour *Cinq mille.* D. Jeſt też liczba Rzymſka znacząca 500. á to dlá tego że D, ieſt poł M, w gotyckim piſmie ktore znaczy 1000. * Jeśli nad D. położy ſię liniyka náp. D. znaczy 5000.

DA, on écrivoit autrefois DEA. Interjection qui ſert à augmenter l'affirmation ou la dénegation. C'eſt un terme populaire, *Si fait da*, *Non fait da.* Profecto BA. álbo Ba y; dlá tym mocnieyſzego potwierdzenia czego álbo przeczenia, ſłowo potoczne: Ba y bardzo, ba pewnie, Ba nie.

D'ABONDANT, adverb. (*De plus, outre cela.*) Præterea. Inſuper. NAD to Do tego.

(Ce mot a vieilli.) To ſłowo zeſtarzało ſię w Francuſkim.

D'ABORD, adv. (*Auſſi-tôt.*) Statim. Continuò. adv. ZARAZ do razu.

D'ABORD QUE, (*Auſſi-tôt que.*) Statim atque. *Cic.* ZARAZ iák tylko.

DACE, (*Grand Païs de l'ancienne Europe, qui comprend aujourd'huy la Moldavie la Tranſilvanie, & la Valachie.*) Dacia, æ, fœm. DACYA Kray wileki dawny Europeyſki ktory dzis má wſobie multany, ſiedmiogrodzany, wołochy.

Qui eſt de Dace, ou *Vn* DACE. Dacus Dacicus Dacius *Juv.* **Vne Dace.* Daca. Dacica. Dacia, æ, f. Dák, Deńczyk, co ieſt z Dacyi. *Denka to ieſt z Dacyi.

DAGUE, ſubſt. f. (*Poignard.*) Sica, æ, Pugio. *Cic.* MIECZYK Puinał ſztylet.

DAGUE, en terme de Venerie, (*Le premier bois des jeunes cerfs qu'on appelle* BROCARDS.) Ferulæ, arum, f. pl. *Plin.* KOLANKO pierwſze rogu Jeleniego, Jelonka ktoremu ſię rog pierwſzy dopiero kole.

DAGUET, ſubſt. maſc. terme de Venerie, (*Jeune cerf qui a ſa premiere teſte, qui pouſſe ſon premier bois.*) Subulo, onis, m. *Plin.* JELONEK młody ktoremu dopiero ſię kołą rożki pierwſze.

DAIGNER, V. neut. (*Vouloir bien faire une choſe pour honorer quelqu'un*, ou *luy faire quelque faveur.*) Dignari. *Hor.* RACZYC co u czynić dlá kogo ſwiadcząc co dlá niego.

Cultu Deorum & honore dignari. Eſtre jugé digne du culte & des honneurs qu'on rend aux Dieux.) Być uraczonym czcią y poſzanowaniem Bogom ſamym należytym.

Il n'a pat daigné me regarder. Ne aſpectu quidem ſuo me dignatus eſt. * *Il a bien daigné me mettre au nombre de ſes amis.* Is me amicum non eſt dedignatus. *Ovid.* Nieraczył ná mnie y weyrzyć. *Raczył mnie policzyć między przyiacioł ſwoich, w reieſtr przyiacioł ſwoich położyć.

DAIM, *on prononce* dain. ſubſt. m. (*Beſte ſauvage.*) Dama, æ. KOZA dikie zwierzę.

Il y a des daims maſles & des daims femelles. Damæ mares, damæ fœminæ. *Plin.* Są kozy dzikie ſamce y ſamice.

DAIS, ſubſt, m. (*Meuble précieux qui ſert de parade & de titre d'honneur chez les Princes.*) Umbella, æ, f. Umbraculum, i. neut. BALDAKIN ſprzęt bogaty ſłużący do parady, y czoi oświadczenia u Xiążąt y Monarchow.

DALLE, ſubſt f. (*Tranche*, ou *morceau de poiſſon, comme de ſaumon & d'aloſe.*) Offa. Ofella, æ, f. DZWONO ſztuka ryby iáko łoſoſia &c.

DALMATE, ſubſt m. (*Qui eſt de Dalmatie.*) Dalmata, æ, f. DALMATA ten co ieſt z Dalmacyi.

(Ce mot eſt Maſculin pour la conſtruction, & Commun pour ſa ſignification.) To ſłowo ieſt rodzaiu męſkiego co do konſtrukcyi, á znáczy y męſzczyznę y białogłowę.

DALMATIE, (*Grand Païs de l'Europe le long de la mer Adriatique*, ou *Golphe de Veniſe.*) Dalmatia, æ, f. *Vat. ad Cic.* DALMACYA Wielki Kray Europeyſki po nád morzem Adryatyckim álbo Odnogą Wenecką.

DE DALMATIE. Dalmaticus, a. um. *Suet.* Z DALMACYI

DALMATIQUE. ſubſt. f. (*Veſtement aujourd'huy des Dincres & Soudiacres qui ſervent à l'Egliſe.*) Dalmatica, æ, f. *mot conſacré.* DALMATYKA ſtroy Dyakonow y Pod Dyakonow Kościelny kiedy ſłużą przy Ołtarzu.

(L'uſage en eſt venu de Dalmatie.) Wprowadzono Jey modę z Dalmacyi.

DAM, ſubſt. m. (*Dommage.*) Damnum, i, n. *Cic.* *A ton dam.* Cum magno tuo malo. *Plaut.* SZKODA krzywda. *Z twoią ſzkodą ná twą ſzkodę.

(Il n'eſt d'uſage qu'en cette phraſe.) To ſłowo Francuſkie nie ieſt w używaniu tylko w przerzeczonym ſpoſobie.

(Les Théologiens uſent de ce mot pour exprimer la *Peine des damnez*, qui conſiſte principalement dans la privation de la veuë de Dieu, & ils diſtinguent deux peine, que ſouffrent les réprouvez dans les Enfers, la peine du *Dam*, & la peine du *Sang*, qui conſiſte dans les tourments que les réprouvez endurent. *Pœna quâ quis poſt mortem à Dei conſpectu excluditur.*) Teologowie tego ſłowa zażywaią dła wyrażenia karania potempionych, ktore náybardziey náleży na oddaleniu widzenia Boſkiego, y dzielą na dwoie karanie ktore potempieńcy ponoſzą w piekle to ieſt *ná karanie álbo mękę ſzkody*, y *karanie álbo mękę zmyſłu*, to ieſt męki ktore potempieńcy ná wſzyſtkich zmyſłach y ſiłach tak co do ciała iáko y co do duſzy wiekuiście ponoſić muſzą.

DAMAS, (*Ville de Syrie, aujourd'huy la capitale de la Phénicie.*) Damaſcus, ci, f. *Plin.* DAMASK Miaſto Syryi głowne Fenicyi.

DE DAMAS Damaſcenus. *Plin* DAMASCEN z Damaſku.

ON APPELLE, *Prunes de Damas.* Pruna damaſcena. pl. *Mart.* *(*parce qu'elles ont eſté apportées de ce païs là.*) **Raiſins de Damas.* Racemi damaſceni, orum, maſc. plur. (*pour la meſme raiſon.*) ZOWIĄ śliwy Damaſceny. *Bo z kraiu tamtego ſą przenieſione do nas. *Wino Damaſceńſkie latorośle wino tamtego kraiu dla teyże przyczyny.

DAMAS, ſubſt. m. (*Etoffe de ſoye qui ſe faiſoit à Damas, ſur la quelle on voit des figures*, ou *des fleurs tracées.*) Damaſceni operis pannus bombicinus. ADAMASZEK Materya iadwabna robiona przedtym w Damaſku, ná ktorey oſoby y kwiaty ſą wyrażone.

DAMAS CAFFART, (*eſt un Damas dont les trames ſont de fil*, ou *de fleuret, & les chaiſnes de ſoye.*) Damaſceni operis pannus partim lineus partim bombycinus, i, maſc. POŁADAMASZEK z iedwiabiu y nici robiona materya.

DAMASQUINER, V. act. (*Tailler & cizeler le fer, & y faire diverſes figures & ornements.*) Damaſceno encauſto opus diſtinguere. DEMESZKOWAC żelazo bułatować w wzory rożne

DAMASQUINURE, ſubſt. fœm. (*Ouvrage damaſquiné.*) Opus damaſceno encauſto diſtinctum, neut. BUŁAT, Bułatowanie.

DAMASSE', m. DAMASSE'E, f. part. paſſ. (*Où il y a des figures comme au Damas.*) DAMASZKOWANY wzorzyſto iák Adamaſzek robiony.

DAMASSER *du linge*, V. act. (*Le figurer comme du Damas.*) Damaſceno opere fingere lintea. act. ROBIC płotna w Adamaſzek.

DAME, ſubſt. f. (*Maitreſſe à l'egard des domeſtiques.*) Domina. Hera, æ, f. *Cic. Ter.* PANI co do czeladzi y ſług domowych.

DAME, (*Celle à qui quelque terre appartient.*) Domina. PANI co do Maiętności.

DAME, *Femme de qualité.*) **Si c'eſt une Princeſſe.* Princeps femina. **Si elle eſt au-deſſous, on dira.* Illuſtris femina, *ou* matrona, æ, f. *Cic.* PANI zacna oſoba iáka. *Lub Xiężna. *Lub inſza Pani wielka, zacna Matrona.

DAME (*eſt encore un titre d'honneur chez la Reine & chez les Princeſſes.*) *Dame d'honneur.* Honoraria Reginæ aſſecla, æ, f. **Dame d'atour*, (*celle qui prend ſoin de la parer.*) Reginæ ornatrix. **Dame du palais*, (*Dame du lit.*) Palatio, *ou* cubili matrona præfecta. PANIE y Panny álbo Damy Dworſkie u Krolowey y Xiężnych, Damy poważne od powagi. *Damy od ſtroiu, ktore przy gotowalni ſłużą do ſtroiu y ubierania Pani. *Damy Pokoiowe o porządku pokoiu Pańſkiego ſtaranie maiące y poſłaniu łoſzka.

DAME, (*Titre qu'on donne à la Sainte Vierge.*) Noſtra domina. *EN CE SENS *c'eſt quelquefois un terme admiratif, & qui ſert d'interjection au petit peuple*, NOSTQE DAME, *ou* TRE-DAME *par abbreviation.* Papæ. *Plaut.* (*Dame c'eſt voſtre faute, Dame je n'entends pas cela.*) Oh. Ohe. PANI Naſza tytuł ktory daiemy Nayśw: Pannie. *W tym rozumieniu znaczy czaſem zadziwienie ſię, iáko drobne poſpolſtwo częſto mawia: *Matko Boża*, álbo *tkoſ Boża* przez ſkrocenie ſłowa. Ba sameś ſobie winien, Ba álbo Och tego nierozumiem

DAMES ſe prend generalement pour (*toutes les femmes d'un eſtat.*) Fœminæ, arum, fœm. pl. Mulieres, erum, f. pl. *Cic.* DAMY ogolnie wſzyſtka płeć białogłowſka w Państwie álbo kraiu iákim.

DAMES ſe dit auſſi (*en pluſieurs ſortes de jeux.*) Reginæ, arum, f. plur. DAMY w rożnych grach.

(Aux cartes on dit le Roy, la Dame.) Krol Krolowa w kartach.

DAMES *à jouër.* Scrupi, orum, maſc. pl. *Cic.* **Au ſingulier* Scrupus, *Une dame.* **Jouër aux dames.* Scrupis ludere. *Cic.* DAMY do grania, bierki, ſzachy. *W mnieyſzey liczbie Dama ſzach ieden. *Grać w ſzachy.

DAME eſt encore *Un petit palet rond d'yvoire*, ou *de bois, qui ſert à jouër ſur un tablier*, ou *un triquetrac.* Scrupi luſorii, orum, m. plur. WARCAB toczona rzecz z kości ſłoniowey álbo z drzewa do grania ná tablicy.

DAMER, V. act. terme du jeu des Dames, (*C'eſt doubler une dame par une autre dame.*) Scrupos geminare. act. DAMĘ nakryć w grze warcabow, ieden warcab ná drugim z wierzchu położyć.

ON DIT proverbialemens, *Damer le pion à quelqu'un*, pour dire *Encherir, Avoir avantage ſur luy, Le ſupplanter.* Alicui re aliquâ præſtare. *Cicer.* Præſtare ingenio aliquem. *Quint.* PIESKA komu zamknąć że ſią ruſzyć nie może z mieyſca w Damy graiąc. Przyſłowiem Francuſkim znaczy záwoiować ſobie kogo cale, mieć gorę nad nim.

DAMERET, ſubſt. m. (*Celuy qui affecte trop de propreté pour plaire aux Dames.*) Politulus Nimiæ elegantiæ homo. *Plaut. Cicer.* GALANT ten co ſię wytwornie ſtroi áby ſię umizgał y upodobał kobietkom.

DAMERET ſignifie auſſi (*Celuy qui fait le beau fils, qui eſt toûjours auprès des dames.* Eductus in nutricatu venerio. *Plaut.* GALANT Kobieciarz co u kobiet rad przeſiada.

DAMIER, ſubſt. m. (*Echiquier, tablier diviſé en 64. carreaux noirs & blancs, pour jouër aux Dames.*) Alueus luſorius. WARCABNICA ſzachownica tablica do grania warcabow rozdzielowa ná 64. kwadratow białych y czarnych.

DAMIETTE, (*Ville d'Egipte.*) Damiata. DAMIATA Miaſto Egipſkie.

(On croit qu'elle a êſté baſtie des ruines de l'ancien Peluſium.) Rozumieią że to miaſto ieſt wyſtawione z obalin dawnego miaſta Peluzyum.

Qui eſt de Damiette. Peluſiota, æ, com. gen. Ten co ieſt z Damiaty, Peluzyota.

DAMNABLE, adject. maſc. & f. (*on prononce* danable.) (*Méchant, abominable.*) Damnandus. *Cic.* NAGANNY zły ſzkaradny.

DAMNATION, (*on prononce* danation.) ſubſt. f. (*Peine éternelle de l'Enfer qu'on a méritée par ſa mauvaiſe vie.*) Æternæ pœnæ. Supplicia æterna. POTEMPIENIE męka wiekuiſta w piekle ná ktorą kto záſługuie zle żyiąc.

ON APPELLE figurément *Une ame damnée, Un méchant homme qui eſt capable de tous les crimes.* Homo nequam, *ou* peſſimus. ZOWIĄ *niewłaśnie*: Duſza potempiona, álbo potempieniec, piekielnik człowieka złego niecnotliwego ktory ſię ná wſzyſtko złe gotow odważyć.

ON DIT auſſi *Souffrir comme une ame damnée*, (*Souffrir de tres grandes douleurs, par rapport aux peines des damnez dans les Enfers.*) Maximos cruciatus perferre. *Cic.* MOWIĄ cierpieć iák potempieniec wſzelką biedę y wſzelkie utrapienie bole y męki ponoſić.

Je ſouffre comme une ame damnée. Diſcrucior animi. *Ter.* Cierpię iák w piekle.

DAMNER, *on prononce* daner, V. act. (*Condamner aux peines éternelles.*) Aliquem ſuppliciis æternis addicere. *Cic.* POTEMPIC ſkazać do piekła ná wieczne męki.

DAMOISEAU, ou DAMOISEL, ſubſt. m. (*Jeune gentilhomme.*) Domicellus, i, m. PANIĘ Paniątko Panicz.

(Ce nom ſe donnoit non ſeulement aux Fils des Chevaliers & des Barons, mais meſme aux Fils des Rois. Ainſi on trouve dans l'Hiſtoire, Damoiſel Pepin, Damoiſel Louis le Gros.) To názwiſko ſię dawało nie tylko dzieciom ſzlacheckim, ále y Krolewſkim ſkąd w Hiſtoryi znayduie ſię Náyiaśnieyſze Panię Pipin, Náyiaśnieyſze Panię Ludwik gruby.

DAMVILLIERS, (*Ville du Duché de Luxembourg, enclavée dans la Lorraine.*) Damvillerium, ii. n. DAMWILLIER Miaſto Xięſtwa Luxemburſkiego zachodzące w Lotaryngią.

DANDIN, ſubſt. maſc. (*Grand niais qui a une mauvaiſe contenance, & qui porte ſon corps de coſté & d'autre.*) Homo inſulſus & ineptus. KIWAŁA głupiec co ſię kiwa ná tę y owę ſtronę ſam nie wie czego.

DANDINER, V. n. (*Porter ſon corps çà, & la ne ſe tenir pas ferme.*) Ineptire, (io, is, ivi.) neut. *Terent.* KIWAC ſię ná tę y owę ſtronę niewiedzieć czego.

DANNEMARK, (*Royaume de l'Europe au Septentrion & ſur la mer Baltique.*) Dania, æ, f. DANIA Kroleſtwo Europeyſkie ku pułnocy nád morzem Baltyckim.

(C'eſtoit anciennement la demeure des Cimbres & des Teutons.) Z Dawna to był kray Cymbrow y Teutonow.

Qui eſt de Dannemark, ou *qui eſt Danois.* Danus, *ou* Danicus. **Qui eſt de Dannemark*, ou *Danoiſe, (parlant d'une femme.)* Dana. Danica. **Le Royaume de Dannemark.* Danicum regnum. Duńczyk co ieſt z Danii. *Duńka ta co ieſt z Danii mowiąc o białogłowie. *Kroleſtwo Duńſkie.

DANGER, ſubſt. m. (*Péril, riſque.*) Periculum, i, n. Diſcrimen, minis, n. *Cic.* NIEBESPIECZENSTWO ſtrach los.

Eſtre en danger. Periclitari, (clitor, aris, atus ſum.) depon. *In periculo eſſe, (ſum, es, fui.) *ou* verſari, (verſor, aris, atus ſum.) dep. Być w niebeſpieczeńſtwie.

Il n'y a que du danger pour luy, mais pour moy je ne cours aucun riſque. Hujus periculo fit, ego in portu navigo. *Ter.* Nie maſz niebeſpieczeńſtwa chyba dla niego, co dla mnie to żadnego nie maſz.

Je ſuis en danger de perdre ma réputation. Periculum famæ mihi eſt. *Ter.* **De perdre mes biens.* Fortunæ meæ veniunt in diſcrimen. *Cic.* Jeſtem w niebeſpieczeńſtwie utraty życia. *Utraty fortuny.

Il eſt en danger de mort, ou *de mourir.* In periculo mortis eſt. *Celſ.* **D'avoir un cancer.* Periclitatur cancro. *Celſ.* Jeſt w niebeſpieczeńſtwie życia. *Doſtania raka to ieſt żeby mu ſię rak nie wdał w ciało.

Eſtre hors de danger. Abeſſe à periculis. *Cic.* **Il eſt hors de danger, ſon mal n'eſt plus dangereux.* Nullum eſt ipſi periculum à morbo. Wyniść z niebeſpieczeńſtwa. *Już wyſzedł z niebeſpieczeńſtwa.

Mettre, expoſer ſa vie en danger. Vitam adducere in extremum. *Tacit.* In diſcrimen vitæ venire. *Se mettre en danger de la vie, de perdre la vie, Mettre ſa vie en danger, l'expoſer pour quelqu'un.* Subire vitæ periculum pro aliquo. *Cic.* Podać życie ſwoie ná niebeſpieczeńſtwo ná ſzańc wydać życie ſwoie, wdać ſię w niebeſpieczeńſtwo utracenia go dla kogo.

Il n'a point fait de difficulté de mettre ſes biens & ſa vie en danger pour mon ſalut. Periculum fortunarum & capitis ſui pro meâ ſalute neglexit. *Cicer.* Nic nie trudnił podać fortunę y życie ſwoie w niebeſpieczeńſtwo dla zdrowia mego

Se jetter dans les dangers. Adire pericula. *Cic. Virg.* **Détourner un danger.* Amoliri periculum. *Cicer.* **Le repouſſer.* Propulſare periculum. *Cic.* **Se tirer de danger.* Subtrahere ſe periculo. *Celſ.* **Il le prioit de le tirer d'un ſi grand danger.* Ut ſe tanto periculo eriperet, orabat. *Plin-Jun.* **Eſſuyer de grands dangers ſur mer.* Magnis pelagi periculis defungi. *Virg.* Wdawać ſię w niebeſpieczeńſtwa. *Odwrocić niebeſpieczenſtwo iákie. *Oddalić go. *Wybrnąć z niebeſpieczeńſtwa. *Proſił áby go wyprowadził z ták wielkiego niebeſpieczeńſtwa. *Wytrzymać wielkie niebeſpieczeńſtwa ná morzu, otrzeć ſię o nie.

DANGEREUX, m. DANGEREUSE, f. adject, (*Perilleux.*) Periculoſus. Infeſtus. *Cic.* NIEBESPIECZNY NIEBESPIECZNA.

Une foreſt devenuë plus dangereuſe, à cauſe des vols frequents qui s'y ſont. Saltus frequentioribus latrociniis infeſtior factus. *Cic.* *(*Le contraire eſt* Innoxius ſaltus. *Plin. Foreſt qui n'eſt point dangereuſe.*) Puſzcza niebeſpieczna dlá uſtawicznych rozboiow. *Przeciwna ieſt: las pewny beſpieczny

Vous entreprenez une choſe fort dangereuſe & où il y a du riſque. Periculoſum ac plenum opus aleæ tractas. *Hor.* NA RZECZ niebeſpieczną ſię odważaſz y niepewną.

DANGEREUX, (*Qui eſt à craindre, qui eſt nuiſible.*) Damnoſus, a, um. *Cicer.* **C'eſt un homme angereux, ne l'approchez pas, car pour ſe faire rire il n'épargne perſonne.* Fœnum habet in cornu, longè fuge, nulli enim parcit, dum ſibi riſum excutiat. *Horat.* NIEBESPIECZNY ktorego ſię obawiać trzeba. * Niebeſpieczny to Człowiek niewdaway ſię z nim bo dlá ſwoiey uciechy nikomu nieprzepuści.

(Cette maniere de parler eſt metaphorique, & vient de ce qu'anciennement on eſtoit obligé de mettre du foin aux cornes d'un taureau furieux, pour avertir de ſe donner de garde de ſa rencontre, de peur que le maiſtre du beuf ne payaſt le dommage porté par la loy des douze Tables.) Te ſpoſob mowienia w łacińſkim pochodzi ztąd iż zdawna powinien był każdy ſiana założyć ná rogi bydlęciu ſzalonego, dlá przeſtrogi, áby ſzkody niezapłacił ktoreby tákie bydlę u czynić mogło, gdyby ten co ieſt Panem Jego nie oſtrzegł tym znakiem według Opiſania praw Tablic Dwunaſtu.

ON APPELLE encore *Un homme dangereux*, (*Celuy qui médit de ſon amy en ſon abſence, & qui ne le défend pas contre les médiſances qu'on fait de luy.*) Hic niger eſt qui abſentem amicum rodit, & qui alio culpante non defendit. *Hor.* ZOWIĄ też Człowiekiem niebeſpiecznym tego ktory źle mowi za oczy o kim o tym zwłaſzcza z korym ſię dobrze chowa, álbo żego niebroni kiedy o nim za oczy źle gadaią.

(*Niger* Noir, c'eſt à dire *Plein de venin;* le noir eſtant chez les Romains d'un funeſte augure, & le blanc au contraire tres heureux.) Czarny to ieſt pełen iadu ſkrytego czarne bowiem Rzymianie, mieli za zły znák á zaś białe zá znák bardzo dobry.

DANGEREUSEMENT, adv. (*Avec danger.*) Periculosè. adv. Cum periculo. *Cic.* NIEBESPIECZNIE.

DANS, (*Prépoſition de temps & de lieu.*) In. *qui veut ordinairement l'Ablatif, lors qu'il n'y a point de mouvement d'un lieu en un autre; & l'Accuſatif, lors qu'on marque quelque mouvement.* *Deambulare in foro. *Se promener dans la place publique.* *Fundo volvuntur in imo. *Ils vont au fonds.* W NA prepozycya czaſu y mieyſca Ta w łacińſkim zwyczaynie ſię kładzie z ſpadkiem odbieraiącym kiedykolwiek nie ieſt mowa o ruſzeniu ſię z mieyſca ná mieyſce, á zás z Oſkarzaiącym kiedy ieſt mowa o ruſzeniu ſię z mieyſca ná mieyſce. *Chodzić ná rynku, w rynku. *Toczą ſię ná dnie.

(Parce que le mouvement ne ſe fait pas d'un lieu en un autre, mais dans un meſme lieu.) Bo lubo ieſt mowa o ruſzaniu ſię iednak nie z mieyſa iednego ná drugie, ále ná tymże mieyſcu.

Le fieuve Xanthe pourroit ſe décharger dans la mer. Evolvere

vere ſe poſſet in mare Xanthus. Xantus rzeka mogła wpadać w morze.

(L'on met l'Accuſatif, parceque l'on marque le changement de lieu) Tu ſię kładzie ſpadek oſkarzaiący bo ſię znaczy ruſzenie z mieyſca iednego ná inſze.

On trouve auſſi la Prépoſition *In* avec l'Accuſatif, où il n'y a point de mouvement, comme Manuce & Sanctius le remarquent: *Eſſe in magnum honorem. Ter.* Eſtre en grand honneur. *In tabulas perſcribere. Cic.* Ecrire dans les regiſtres. *Ligneæ ſoleæ in pedes indutæ. Cic.* Des ſabots dans les pieds. * On le trouve meſme avec un Ablatif ou il y a du mouvement, *Venit in Senatu*, Il eſt venu dans le Senat ou au Senat; & de la ſans doute eſt venu que l'on trouve pluſieurs Verbes, qui gouvernent l'Accuſatif & l'Ablatif avec *In*, car l'on trouve dans Tite-Live, *Incidere in æs*, & dans Ciceron, *in ære* : *Abdere ſe in tenebris*, ou *in domum. Cic.* Se cacher dans les tenebres ou dans ſa maiſon. *In occultum. Cæſ.* Se cacher dans l'obſcurité.) Znáyduie ſię też ta prepozycya w łacińſkim z ſpadkiem oſkarzaiącym lubo nie znaczy ſię żadne ruſzanie zmieyſca ná mieyſce iáko Manuci y Sankcyuſz grammatycy uważaią. iáko: być w wielkim honorze, álbo w wielkim ſzczęściu w Księgi potomne zapiſać álbo wregieſtra. Trepki ná nogi wdziane. *Y owſzem ták że włacińſkim znayduie ſię z padkiem odbieraiącym, tám gdzie ſię znaczy iákie ruſzenie, przybył w Senacie, álbo do ſenatu ſkąd też y ſłow wiele łacińſkich z tey prepozycyi złożonych znayduie ſię położone raz z Oſkarzaiącym drugi raz z odbieraiącym ſpadkiem z tąż powtorzoną prepozycyą gdyż znaydzieſz w Liwiuſzu Rznąć ná miedzi, á w Cyceronie rznąć ná miedź ſchować ſię w cień, álbo w cieniu, w dom, álbo w domu w ſkrytości ſię ukryć.

DANS ſe dit en pluſieurs occaſions, *Il eſt dans le deſſein, dans la volonté de ſe marier.* Vult ducere uxorem. *Cic.* **Il donne dans voſtre ſentiment, dans voſtro opinion.* Tecum ſentit. *Cic.* W w Francuſkim mowi ſię w wielu okazyach ieſt w intencyi w myśli poſtanowienia ſię: má wolą ſię poſtanowić. *Przypada álbo wpada ná zdanie twoie.

DANS, (*pour marquer l'eſpace du temps.*) Intra *avec l'accuſatif.* **Dans trois jours.* Intra triduum. Triduo, abl. *Cic.* **Dans vingt jours.* Intra viginti dies. Intra viceſimum diem. *Liv. Plut.* * *Navigation qui ſe fait dans quatre jours.* Quatridui navigatio. *Plin.* W ZNACZĄC przeciąg czaſu iák długo, w łacińſkim między, w polſkim za álbo we trzy dni, w trzech dniach zá trzy dni. *W dudzieſtu dniach we dwadzieścia dni álbo zá dni dwadzieścia. *Drogi wodą płynąc cztery: álbo we cztery dni zá cztery dni wodą płynąc.

DANSE, ſubſt. ſ. (*L'action de danſer & de marcher en cadence*) Saltatio. *Cic.* * *Danſe en rond.* Orbis ſaltatorius, *genit.* orbis ſaltatorii, m. *Cic.* **Danſe armée.* ou *la Pyrrhique.* Pyrrhicha *Suet.* Saltatio armata. TANIEC chodzenie w miarę według muzyki. *Taniec w koło, koleyny. *Taniec. Rycerſki zbroynych álbo, Pirriczny.

(Pline ſemble mettre de la diſtinction entre la Danſe armée, & la Danſe Pyrrhique; lors qu'il nous dit que les Curetes inventerent la Danſe armée, & Pyrrhus la Pyrrhique; mais Voſſius nous apprend que c'eſt la meſme choſe, & que toute la difference conſiſte en ce que les Curetes la pratiquerent groſſierement, & que Pyrrhus la perfectionna.) Pliniuſz zdaie ſię iákąś rożność kłáść między táńcem zbroynym Rycerſkim, y między Pirricznym powiadaiąc że kuretowie wymyślili taniec Rycerſki zbroyny, á zaś Pirrus tániec Pirryczny, ále Woſſiuſz naucza że to ieſt iedenże ſam taniec á wſzyſtka w tym tylko rożność że Kuretowie táńcowali ten tániec po proſtu, á zaś Pirrus go doſkonaley opiſał.

Danſe aux chanſons. Cantatrix churea, f. *Claud.* * *Mener la danſe.* Ducere choreas. *Ovid.* * *Celuy qui mene la danſe.* Præſultor, oris, m. *Cic.* Taniec po głoſach ſpiewany. *Prowadzić rey w tańcu. * Marſzałek taneczny.

La tanſe eſt le dernier des excès dans les grandes débauches, qui ſuivent d'ordinaire les repas que l'on fait dans quelque lieu agreable à heure induë. Intempeſtivi convivii, amœni loci, multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio. *Cicer.* Taniec oſtatni ieſt zbytek w wielkich ochotach ktory náſtępuie zwyczaynie wſtawſzy od ſtołu po uczcie ſkończoney ná mieyſcu iákim weſołym godziny pożney y nieprzyzwoitey.

Academie de danſe, (*Lieu où l'on apprend à danſer.*) Ludus ſaltatorius, i, m. Akademia Táńcuiących; ſzkoła gdzie Tańcow uczą.

ON DIT proverbialement & figurément, *Commencer la danſe*, pour dire *Eſtre le premier attaqué, ſoit en guerre, ou en proces.* Primò incipiere bellum, *ou* litem. MOWIĄ przyſłowiem y niewłaśnie, zaczynać iáki tániec, być pochopem y pierwſzym do czego w woynie, lub ſprawie iákiey.

Entrer dans la danſe, pour dire *S'y meſler, s'y embarraſſer, (quand l'affaire eſt commencée.)* Ingredi in bellum, in litem. *Cic.* Wniść w iáki tániec, wmięſzać ſię w iáką ſprawę od kogo zaczętą.

DANSER, V. neut. (*Se plier & ſe relever en cadence.*) Saltare, Tripudiare. *Cic.* **Danſer un branle.* Saltatorium orbem verſare. *Cic.* **Danſer ſur la corde.* Per extentum funem ire. *Hor.* **Danſer en chantant les louanges d'une perſonne.* Saltare laudes alicujus. *Plin-Jun.* TANCOWAC ſkakać w miarę, rozną chybić ciała według taktu grania y muzyki wydaiąc. * Tańcować kołem zá ręce ſię wziąwſzy do koła. *Tańcować po ſznurze. *Tańcować pochwały czyie ſpiewaiąc, pochwały czyie wyſpiewuiąc.

Il le priott de vouloir repreſenter le Cyclope Polypheme en danſant. Rogabat uti ſaltaret paſtorem Cyclopa. *Hor.* **Il ſe met à danſer, ſi-tôt qu'il a la teſte échauffée des fumées du vin, & que les lempes luy paroiſſent doubles.* Saltat ille, ut ſemel acceſſit fervor icto cap.ti, & numerus lucernis. *Hor.* **On ne danſe point quand on n'a point bû, à moins qu'on ne ſoit fou, ni quand on eſt ſeul.* Nemo ſaltat ſobrius, niſi fortè inſanit, neque in ſolitudine, neque in convivio moderato atque honeſto. *Cic.* Proſił go áby mu w tańcu wyraził Cyklopa Poliſema. *Tańcuie iák tylko ſobie głowę winem zágrzeie, y kiedy mu ſię światła w oczach dwoią. *Nikt nie tańcuie trzeżwy chyba o ſzalawſzy, áni ſam ieden będąc.

MAISTRE *à danſer*, ou *Maiſtre de danſe.* Saltandi magiſter. TANC-MISTRZ.

Qui apprend à danſer. Ludi ſaltatorii diſcipulus, i, maſc. Ten co ſię uczy tańcować.

ON DIT proverbialement, *Faire bien danſer quelqu'un*, pour dire *Le menacer de luy donner bien de l'exercice.* Exercere probè aliquem. *Ter. Cic.* MOWIĄ przyſłowiem francuzi: Kazać komu ſię nátańcować, to ieſt wiele mu przykrości y pracy zádać, ná obroty go ſobie wziąć, álbo mu tym odgrazać, náprzykład: nátańcuieſz mi ſię.

ON DIT auſſi (*d'un homme qui entre dans une méchante affaire.*) qu'*Il en danſera*, pour dire qu'*Il luy en coutera bien.* Multis ſumptibus mactabitur, *ou* multabitur. MOWIĄ też o tym co ſię wdaie w złą ſprawę, Nátańcuie ſię nie pomału, to ieſt poczuie y przyboleie tego wytchnie mu zá to.

ON DIT auſſi qu'*Vn homme ne ſçait plus ſur quel pied danſer*, pour dire qu'*Il ne ſçait plus où trouver de quoy vivre, ni de quel bois faire flecbe.* Non habet unde victũ quæritet, *ou* quærat. *Ter.* MOWIĄ też niewie ná ktorą nogę wyſkoczyć, to ieſt w ktorą ſtronę ſię udać czym żyć, álbo z kąd czego wziąć co czynić: Francuzi mowią *z iákiego drzewa ſtrzałę uſtrugać.*

ON DIT auſſi qu'*Vn homme danſe un branle de ſortir, (quand il s'en eſt allé de quelque lieu.)* Abiit, exceſſit, evaſit. *Cicer.* MOWIĄ też wypadł z koła w tańcu, umknął, uciekł poſzedł.

ON DIT qu'*Vn homme paye les violons, & que les autres danſent.* Ille ſolvit fidicinibus præmium, dum alii ſaltant. MOWIĄ on płaci muzykę, a drudzy táńcuią.

DANSEUR, ſubſt. m. (*Qui danſe.*) Saltator. *Cic.* TANECZNIK ten co tańcuie.

DANSEUR *de corde.* Funambulus. *Ter.* Petauriſta. POWROZOBIEGUN co ná linie tańcuie.

DANSEUSE, ſubſt. f. (*Celle qui danſe.*) Saltatrix. *Cic.* TANECZNICA.

DANSEUSE *de corde.* Funambula, æ, f. TA co po linie biega

DANTZICK, (*Ville hanſcatique, capitale de la Pruſſe Royale.*) Dantiſcum. Gedanum. GDANSK Miaſto Anſeatyczne to ieſt ſprzymierzone, głowne Pruſs Koronnych.

LE DANUBE, (*Fleuve, l'Iſter des Anciens, qui prend ſa ſource dans la Suabe, traverſe la Baviere, l'Autriche, la Hongrie & la Servie, & ſe jette par ſix canaux dans la mer Noire.*) Danubius, ii, m. *Ovid.* Iſter, tri. maſc. *Pom-Mel.* DUNAY Rzeka ktora ſię poczyna w Swewii przechodzi przez Bawaryą, Rakuſy, Węgry, Serby y wpada ſześcią korytami w czarne morze.

D'APRES, ſorte d'adverbe & de prépoſition, (*qui eſt un terme de peinture.*) *Peindre d'après Titien.* Ad exemplum Titiani pingere. PO KIM malować álbo kopiować termin malarſki

larſki, kopiować obrazy po Tycyanie Malarzu.

DARD, ſubſt. m. (*Sorte d'arme de trait qu'on jette avec la main.*) Jaculum, li, n. *Cic.* POCISK, broń, ſtrzała pociſkowa Darda.

DARD eſt auſſi *Vn petit poiſſon de riviere qu'on appelle Vendoiſe.* Jaculus, m. *Plin*, STRZELEC ryba rzeczna.

DARDER, V. act. (*Jetter un dard avec la main.*) Jaculari. CISKAC Pociſki, záwodzić ſtrzały do celu z ręki wyrzucone.

DARDER, (*Frapper d'un dard.*) Jaculo ferire. POCISKIEM razić.

DARDEUR, ſubſt. m. (*Qui darde.*) Jaculator. *Juv.* STRZELEC Ciſkacz żołnierz pociſkowy.

DARDANELLES, (*Deux Chaſteaux ſur le Bras de S. George, ou le Détroit de Gallipoli.*) Dardanellæ, arum, f. plur. DARDANELLE dwie Fortece ná morzu álbo odnodze Gallipoli.

(L'un eſt ſitué ſur les ruines de l'ancien Seſtos du coſté de l'Europe. & l'autre ſur celles d'Abydos du coſté de l'Aſie.) Jedna ieſt wyſtawiona ná obalinach dawnego miaſta Seſtos od Europy, á druga ná ruinach dawnego Abidu od Azyi.

DARIOLE, ſubſt f (*Sorte de petit Flanc.*) Parva ſcriblita, æ, fœm KOŁACZEK.

DARIQUE, ſubſt. maſc. (*Monnoye d'or battuë en Aſie.*) Daricus. CZERWONY Złoty Grecki.

(Le darique valoit deux drachmes Attiques, ou 13. livres, 5. ſols, monnoye de France.) Ważył dwie dragmy Attyckie Liwrow trzynaście pięć pieniążkow Francuſkich álbo naſzych połtora czerwonego złotego.

DARTRE, ſubſt. f. (*Maladie du cuir, qui rend la peau galeuſe & farineuſe, & qui cauſe de grandes démangeaiſons*) Lichen. Impetigo. *Plin.* LISZAY Liſzaiec świerzb choroba bardzo ſzpetna świerzbiąca po ciele y ſkorze.

DATIF, ſubſt. m. terme de Grammaire, (*c'eſt le troiſiéme Cas de la declinaiſon du Nom.*) Dativus. *Quint. Var.* ODDAWAIĄCY termin Grammatyki znaczący trzeci ſpadek deklinacyi Imion.

DATTAIRE, *ou* DATAIRE, ſubſt. maſc. (*Officier le plus conſiderable de la Chancelerie Romaine.*) Datarius, ii, m. *mot conſacré.* Qui inſcribit diem & annum Curiæ Romanæ reſcriptis. DATARYUSZ Urzędnik y Dygnitarz náyznacznieyſzy ſzy Kancellaryi Rzymſkiey.

DATTE, *ou* DATE, ſubſt. f. (*Marque du jour, de l'année & du lieu où quelque acte eſt paſſé.*) Dies ſcripta, *ou* aſcripta. DATA Dnia y roku y mieyſca wyrażenie kiedy y gdzie piſanie dane iakie álbo ákt uczyniony.

Voſtre lettre eſtoit de plus vieille datte, que celle de Céſar. Antiquior dies in tuis erat aſcripta litteris, quàm in Cæſaris. *Cic.* Liſt twoy ſtarſzey dawnieyſzey był daty niż Cezara.

Je les attends dans trois jours de la datte des preſentes. Triduo cùm has dabam litteras, illos expecto. *Cic.* Czekam ich za trzy dni od daty teraźnieyſzey.

Il n'y avoit point de datte à voſtre lettre, Voſtre lettre eſtoit ſans datte & ſans cachet. Nec ſignum tuum in epiſtolâ, nec dies erat appoſitus. *Cicer.* Nie było daty w liście twoim, liſt twoy był bez daty y bez pieczęci.

Vne lettre de fraiche datte. Litteræ recens ſcriptæ, *ou* datæ. Recens epiſtola. *(*Le contraire eſt* Litteræ antiquiores, *Vne lettre de vieille datte.*) Liſt świeżey daty. **Przeciwna* Liſt dawney daty.

DATTER, V. act. (*Mettre la datte à une lettre*, ou *à quelque acte*) Dare. Scribere, *ou* aſcribere diem. *Cic.* DATOWAC datę nápiſać w liście álbo Inſtrumencie iákim nápiſanym.

DATTE, (*Le fruit du palmier, qui eſt une eſpece de prune.*) Palmula. *Val.* Palmæ pomum. *Plin.* DAKTYL owoc Palmowy.

DAVANTAGE, adv. (*Plus.*) Magis. Ampliùs. adv. *Cicer.* **Je ne dis rien davantage.* Nihil amplius dico. *Cicer.* **Je n'eſtime perſonne davantage que luy*, ou *plus que luy.* Omnium hominum neminem pluris facio. WIĘCEY, bardziey. *Nie mowię nic więcey. *Nie poważam nikogo bardziey nád niego

DAUBE, ſubſt. f. (*Cuiſſon d'une viande qu'on fait bouillir avec du vin, du lard & des épices.*) Condita caro lardo, vino & aromatis. DUSZENINA ſpoſob gotowania mięſa iákiego z winem ſłoniną y korzeniem duſząc.

DAUBER, V. act. (*Battre ſur le dos d'une perſonne à coups de poings.*) Contundere aliquem pugnis. PIĘSCIAMI kogo wywalić porłuc pięścią w plecy uderzyć.

DAUBER ſignifie figurément & populairement. *Médire*

de quelqu'un, (le railler en ſon abſence.) Maledictis lacerare, *ou* proſcindere. act. acc. *Terent. Plaut. Cic.* ZLE uſzczypliwie o kim zá oczy mowić.

DAUCUS, ſubſt. maſc. (*Plante qu'on appelle* CAROTTE.) Daucus officinarum. MARCHEW polna, ptaſze gniazdo, świniak ziele.

DAVIER, ſubſt. m. (*Inſtrument de Chirurgie, qui ſert pour arracher les dents.*) Forfex. *Celſ.* Forceps. KLESZCZE Cerulickie do wyrywania zębow.

DAUPHIN, ſubſt. m. (*Poiſſon de mer.*) Delphinus, i, m. *Cic.* DELFIN ryba morſka.

DAUPHIN, (*Conſtellation qui conſiſte en dix étoiles.*) Delphinus *Var.* DELFIN gwiazda zdzieſięciu złożona ná Niebie

DAUPHIN, (*eſt le titre qu'on donne en France au Fils aiſné du Roy de France, à cauſe du Dauphiné, qui fut donné à cette condition par Humbert Dauphin de Viennois en 1343. ſous le regne de Philipe de Valois.*) Delphinus, i, m. DELFIN álbo Dofin, ieſt tytuł ktory daią we Francyi Synowi ſtarſzemu Krola Francuſkiego, á to dla Delfinatu darowanego Xięſtwa tą kondycyą przez Humbertego Dofina Wienneyſkiego w Roku 1343. Zá Panowania Filipa Walezyuſza.

LE DAUPHINE', (*Province de France.*) Delphinatus. DELFINAT, álbo Dofinat Prowincya Francyi.

Qui eſt de Dauphiné. Delphinas. Delfinanin ten co ieſt z Delfinatu.

D'AUTANT QUE, adv. (*Parceque.*) Quia. Quod. Quoniam adv. JLE że, przezto że, dla tegoż.

D'AUTANT *plus que.* Eò magis quod. TYM bardziey że

DE, (*Particule qui eſt le marque du Genitif des Noms en noſtre Langue.*) comme *Le fils de Pierre, de Jaques.* Filius Petri, Jacobi. Z, *De* Partykuła álbo Artykuł Francuſki znaczący w Francuſkim Imion ſpadek wtory to ieſt ſpadek rodzący. Syn Piotra, Jakuba.

ON DIT auſſi *Il eſt né de bon lieu.* Summo loco natus. **Né d'un eſprit doux.* Natus animo leni. *Ter.* **Il s'eſt fait de luy meſme, il eſt auteur de ſa fortune.* Natus ex ſe ſe. *Cicer.* **Je tiens cela de luy.* Accepi id ab illo. MOWIĄ też urodził ſię z dobrego domu, dobrze urodzony, zácnie. *Z urodzenia łaſkawy łagodny miły przyiemny. *Z ſiebie ſamego powſtał ſam ſzczęścia ſwego autorem. *To mam od niego.

Il eſt allé de Paris, à Lyon. Profectus eſt Luteriâ, Lugdunum. Z Paryża do Lyonu wyiechał.

De cent ans en cent ans Singulis centum annis. **Cela eſt diſtant de cent lieuës.* Illud centum leucis diſtat. **Il eſt mort de pleureſie.* Lateris dolore conſumtus eſt. **Cela eſt de bon or.* Illud eſt ex optimo auro. Od ſtu lat do ſtu lat. *To ieſt daleko z tąd o ſto mil. *Umarł ná pleurę (bokow bol z zapalenia błony.) *To ieſt z dobrego złota.

DE, DU, DES, entre deux Subſtantifs ſignifians diverſes choſes, s'exprime par un Genitif. *DE, DV, DES*, partykuły y artykuły Francuſkie położone między dwoma Imionami iſtotnemi rożne rzeczy znáczącemi wyrażaią ſię przez ſpadek rodzący: w łacińſkim y polſkim.

L'amour de la vertu. Amor virtutis. Miłość cnoty.

Entre deux Noms ſignifians meſme choſe, c'eſt à dire *De* ſignifiant *Qui eſt*, veut les deux Noms au meſme Cas. Między dwoma zaś Imionami iednęż rzecz znaczącemi kiedy ta Francuſka partykuła *De* znaczy *ktory ieſt* tedy obadwa Imiona w iednymże kładą ſię ſpadku.

La ville de Rome. Urbs Roma. Miaſto Rzym: *nie Rzymu*

DE, ſuivi d'un Infinitif François, & precedé d'un Subſtantif ou d'un Adjectif qui gouverne le Genitif, veut un Gerondif en *di. DE* partykuła po ktorey náſtępuie infinityw álbo ſłowo w ſpoſobie nieſkończonym w Francuſkim przed, ktorym kładzie ſię Imię przydatkowe, ktore po ſobie powinno mieć ſpadek rodzący, wyraża ſię w łacińſkim y polſkim przez ſpoſob názwany Gerondiw w łacińſkim ná di álbo w polſkim przez infinityw.

Deſireux d'apprendre. Cupidus diſcendi. Pragnący náuczenia ſię, *álbo w polſkim* pragnący náuczyć ſię.

Entre deux Verbes, *De* s'exprime par un Infinitif. Między dwoma ſłowa *De* w Francuſkim położone wyraża ſię przez infinityw.

Je ſouhaite de ſçavoir. Cupio ſcire. Pragnę wiedzieć.

DE ſignifiant *De ce que, Parceque*, s'exprime par *Quòd*, ou par *Quippe qui, Quippe quæ, Quippe quod*, avec un Subjunctif. *De* partykuła Francuſkn znácząca gdyż, ponieważ, bo: wyraża ſię przez też ſame partykuły w łacińſkim ále w polſkim przez infinitiw.

 Il

Il n'eſt pas ſage de mentir. Non eſt ſapiens quòd, *ou* quippe qui, mentiatur. Nie rozumna ieſt rzecz kłamać.

Signifiant *à cauſe de*, il s'exprime par *Propter* avec l'Accuſatif. Kiedy ta partykuła znaczy *dla* wyraża ſię przez też partykułę álbo propozycyą álbo *z* w polſkim.

Je te loue de ta modeſtie. Te laudo propter tuam modeſtiam. Chwalę cię dla, *álbo* z twoiey ſkromności.

Signifiant *En*, il s'exprime par le Gerondif en *do* avec *in*. Znacząc *w* wyraża ſię w łacińſkim przez Gerondiw na *do* ſię kończące, á w Polſkim przez też preprzycyą *w* z ſłowem w ſpoſobie Gerondywa trzecim álbo wtorym bez prepozycyi w

Il prend plaiſir de lire. In legendo voluptatem habet. Delectatur in legendo. Ma upodobanie w czytaniu, álbo czytaiąc.

Signifiant *Touchant*, il s'exprime par *De* & un Ablatif. Znacząc *względem*, wyraża ſię w łacińſkim y polſkim przez propozycyę o.

Nous avons parlé de vous. De te ſumus locuti. Mowiliśmy o tobie.

Signifiant *De la part*, il s'exprime par *A* ou *Ab*. Znácząc *od* wyraża ſię przez tęż prepozycyą *od*.

Je vous apporte des lettres de voſtre pere. Tibi affero litteras à patre. Przynoſzę ci álbo oddaię liſt od.oyca twego.

Marquant la *Matiere*, il s'exprime par *E*, ou *Ex* avec l'Ablatif. Znácząc materyą z czego álbo z ktorey co ieſt, wyraża ſię przez preqozycyą Z z ſpadkiem odbieraiącym álbo w Polſkim bez prepozycyi zgadzaiąc Imię iſtotne z przydatkowym.

Vne coupe d'or. Poculum ex auro. Czara ze złota, *álbo* czara złota.

Marquant la *Maniere*, l'*Inſtrument*, il s'exprime par l'Ablatif ſans prépoſition. Znácząc ſpoſob álbo inſtrument wyraża ſię przez ſpadek odbieraiący bez żadney prepozycyi.

Frapper de la main. Percutere manu. Uderzyć ręką.

DE marquant le *Temps*, s'exprime par l'Ablatif ſans prépoſition; mais s'il ſignifie *Depuis*, il s'exprime par *A* ou *Ab* avec l'Ablatif. ZNACZĄC czas wyraża ſię przez ſpadek odbieraiący z prepozycyą *Z*. Ale kiedy znaczy od iák dawnego czaſu: to ſię wyraża przez ſpadek od bieraiący z prepozycyą *od*.

De deux jours l'un. Alternis diebus. Z Dwoch dni Jednego co drugi dzień.

Du jour d'hier, ou *Depuis hier.* Ab heſternâ die. Od wczoray od dnia wczorayſzego.

DE après un Verbe & ſuivi d'un Subſtantif, veut le Cas du Verbe. KIEDY ſię w Francuſkim kładzie po ſłowie, á po ſobie má ſłowo iſtotne to ſię wyraża wſpadku właſnym ktore powinno mieć pierwſze ſłowo po ktorym ſię kładzie náprzykład.

Avoir des livres. Habere libros. Mieć Xięgi.

DE après le Verbe Paſſif s'exprime par *A*, ou *Ab* avec l'Ablatif. Po ſłowie Ktore ieſt Paſſivum wyraża ſię w łacinſkim przez prepozycye *A* álbo *Ab* w polſkim przez prepozycyą *od* naprzykład.

Je ſuis aimé de mon pere. Amor à patre meo. Jeſtem kochany od oyca mego.

Suivi d'une choſe inanimée, il s'exprime par l'Ablatif ſans prépoſinion. Kiedy ſię po niey kładzie z imieniem rzeczy iákiey nieżyiącey, wyraża ſię przez ſpadek oddalaiący bez prepozycyi náprzykład.

Accablé de miſeres. Preſſus miſeriis Przywalony przyciśniony nieſzczęśliwościami, biedą.

DE marquant le *Lieu*, à la queſtion *Vnde*, s'exprime par l'Ablatif ſans prépoſition, s'il eſt ſui vide *Domus*, de *Rus*, ou d'un Nom propre de Ville; autrement il s'exprime par la prépoſition *E*, ou *Ex*, avec l'Ablatif. Znacząc mieyſce ná pytanie ſkąd wyraża ſię przez ſpadek oddalaiący bez prepozycyi, ieżeli ſą nazwiſka właſne Miaſt, álbo też te Imiona *Dom*, *Wieś*, ieżeli zaś ſą názwiſka inſzych mieyſc á nie miaſt, álbo Domu, lub Wſi, to ſię wyraża przez tenże ſpadek oddalaiący z tą prepozycyą *Z*. iáko y w polſkim.

Je reviens de la maiſon. Redeo domo. **Des champs*, Rure (*& non pas* ruri,) **De Paris.* Lutetiâ. Powracam z Domu. *Ze Wſi. *Z Paryża.

Il revient de claſſe. Redit è ſcholâ. **d'Italie.* Ex Italiâ. Powraca ze ſzkoły. *z Włoch.

DE', ſubſt.maſc. (*Petit cube d'os*, ou *d'yvoire, marqué de points differents en ſix faces.*) Teſſera. *Terent.* Talus. *Cicer.* KOSTKA Kwadrat z kości proſtey lub ſłoniowey kości znáczoncy punktami rozmaitemi ná ſześciu graniach.

Le jeu de dez. Teſſerarum ludus. **Coup de dez.* Teſſerarum jactus, ûs, m. **Jouër aux dez.* Teſſeris ludere. *Ter.* Gra koſtek. *Urzucenie koſtek. *Grać w koſtki.

CORNET *à jouër aux dez.* Pyrgus. *Hor.* Fritillus. **Table ſur quoy on jouë aux dez.* Alveus luſorius. PUSZKA Kubek od koſtek wyrzucania. *Warcabnica do grania. Koſtek.

Il faut tenir dans la vie la meſme conduite que dans le jeu de dez, s'il arrive que vous n'ameniez pas le point qu'il vous faut, c'eſt à vous à corriger par voſtre adreſſe ce que le hazard a fait. Ita Vita eſt hominum, quaſi cùm ludas teſſeris, ſi illud quod maximè opus eſt, jactu non cadit, illud quod cecidit fortè, id arte ut corrigas. *Ter.* Toż ſamo w tym życiu czynić trzeba co w koſtki graiąc, ieżeli nie urzuciſz dobrey, popraw ſię drugi raz, y nagrodź to co zle trafunkiem padło.

DE' ſe dit figurément en ces façons de parler, *Il a tenu le dé*, (*Il s'eſt rendu maiſtre d'une converſation, & il y a voulu parler toûjours.*) Solus detinuit ſermone cœtum hominum. Solus occupawit colloquium. **Rompre le dé*, (*interrompre quelqu'un, Rompre ſon propos, Luy couper la parole & parler.*) Intercipere medium ſermonem. *Quint.* **Quitter le dé*, pour dire *Quitter la partie*, ou *Donner gagné à celuy qui diſpute une choſe.* Cedere alicui, faſceſque ſubmittere in re aliquâ. *Cic.* **Flatter le dé*, pour dire *Ne pas parler franchement & librement d'une choſe.* Rem aliquam fuco mentiri. *Quint.* **Le Dé en eſt jetté*, pour dire *La réſolution en eſt priſe.* Jacta eſt alea. *Ter.* KOSTKA ſię mowi *niewłaśnie*: w te ſpoſoby, Koſtka z ręku iego nie wyſzła: to ieſt pierwſze mieyſce miał zawſze y gorę nad inſzemi w poſiedzeniu, uſtawicznie y ſam tylko mowił. * Przerwać komu koſtkę: przerywać mowę komu pomięſzać dyſkurs iego. *Uſtąpić koſtek, dać zawygraną, álbo uſtąpić komu czego w iákiey ſporce. *Mięſzać koſtki nieſzczerze w czym ſobie poſtępować álbo mowić. *Padła koſtka *to ieſt* ſtało ſię, rezolucya wzięta.

DE' en termes d'Architecture, (*eſt un cube de pierre qu'on met ſous les pieds d'une ſtatuë pour l'élever.*) Cubus, i, maſc. *Vitr.* POSTUMENT kamienny pod oſobami rzniętemi dla podpierania ich.

DE' ſignifie (*Vn petit morceau de cuivre*, ou *d'argent avec pluſieurs petis trous pour coudre en linge.*) Digitale, is, n. *Var.* NAPARSTEK ſrebrny álbo miedziany do ſzycia.

DE'BACLE, ſucſt. f. (*L'action de débaraſſer les ports.*) Remotio impedimentorum à portubus. ODBICIE od brzegu dla rumu uczynienia u lądu, odłożenie prożnych ſtatkow, álbo łodzi.

DE'BACLE ſe dit auſſi par extenſion, (*de la rupture des glaces, qui ſe fait tout a coup, lorſque les rivieres ont eſté priſes long-temps*) Amnium gelu concretorum ſubita ſolutio. PUSZCZENIE lodow na rzekach wielkich kiedy ſię kra ruſza po zimie.

DE'BACLER ſignifie auſſi, *Oſter les barres des portes & des feneſtres.* Laxare, *ou* relaxare repagula portarum, (laxo, as, avi, atum.) act. *Colum.* SKLEPY po otwierać, zapory drągi od drzwi y okien odeymuiąc.

DE'BAGOULER, V. act. (*Vomir, déguenler.*) Vomere. (vomo, mis, mui, mitum,) n, *Cic.* RZYGAC *zrzucać* bluć.

(Terme bas & populaire.) Słowo podłe między poſpolſtwem.

IL SE DIT plus ſouvent au figuré pour, *Dire indiſcretement tout ce que l'on ſçait.* Deblaterare. *Plaut.* Effutire. *Terent.* MOWI ſię częściey niewłaśnie zámiaſt gadać ladaco co tylko ślina do gęby przynieſie wſzyſtko wypleść co kto wie.

(Ce verbe n'eſt d'uſage que parmi la populace.) To ſłowo nie ieſt używane chyba między poſpolſtwem.

DE'BALLER, *ou* DES-EMBALLER, V. act. (*Défaire, ouvrir une balle de marchandiſes.*) Colligatas, *ou* complicatas merces ſolvere. PO OTWIERAC paki kupieckie porozwięzywać towary.

DE'BANDADE, ſubſt, f. qui ne ſe dit plus qu'adverbialement en cette phraſe, *Vivre à la débandade*, *Vivre dans le libertinage & ſans diſcipline.* Licenter, vivere. *Cic.* Diſſolutè. HALASPAS, Swywola, roſpuſta, co ſię w Francuſkim nie mowi procz w ten ieden ſpoſob: Zyć halaſpaſem puściwſzy ſię ná wſzyſtko złe bez karności w roſpuście.

Les ſoldats vont à la debandade. Diſperſi ſunt & palati peragros milites *Liv.* Halaſpaſem chodzą żołnierze.

DE'BANDE', m. DE'BANDE'E, ſem. (*Qui n'eſt plus bandé, ni tendu.*) Retenſus. Laxus. Laxatus. Remiſſus. Solutus.

lutus. *pour le ſens propre & figuré.* ROSPASANY ROSPUSZCZONY rozwiozły wolny ſpuſzczony ták w właſnym iáko y niewłaſnym rozumieniu.

DE'BANDER, V. act. (*Oſter la bande d'une playe, délier ce qui eſt bandé.*) Solvere. Laxare. Remittere. *Phæd.* *Cic.* *Hor.* ODWINĄC ranę, rozwiązać co ieſt związanego roſpuścić ſpuścić.

Eſope mit un jour un arc débandé au milieu du chemin. Æſopus arcum retenſum in mediâ poſuit viâ. *Phæd.* Ezop położył raz łuk ſpuſzczony ná drodze.

Vous romprez bien-toſt voſtre arc, ſi vous le tenez toûjours bandé, mais ſi vous le débandez, il vous ſera utile, lors que vous voudrez vous en ſervir. Citò rumpes arcum, ſi tenſum ſemper habueris, at ſi laxâris, cùm voles, erit tibi utilis. *Phæd.* Zmocuieſz álbo złamieſz łuk y pryſnąć ci muſi kiedy go zawſze napięty y natężony trzymać będzieſz, ále ſpuściwſzy go będzieć pożyteczny y zażyieſz go czaſu potrzeby.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Debander ſon eſprit*, ou *Se débander l'eſprit, le relaſcher du travail.* Animum remittere. *Cic.* Relaxare animos & dare ſe jucunditati *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu Rozerwać ſię ucieſzyć Zábawić, dać myſlom ſwoim rozrywkę.

SE DE'BANDER, (*Quitter un party*, ou *une compagnie où l'on eſt enrollé*) A ſignis diſcedere. A caſtris dilabi. *Cic.* **Les ſoldats ſe ſont débandez dans la campagne.* Per agros ſunt palati milites. *Liv.* Paſſim & ſine ſignis errant milites. ODSTRYCHNĄC ſię od drugich oderwać ſię od tey kompanii do ktorey kto náleży, z pod znaku wyiechać. *Roſtrychnęli ſię żołnierze wpolu ieden tám drugi ſam káżdy w ſwoią.

SE DE'BANDER ſe dit figurément (*du froid & de la gelée, quand le temps ſe détend.*) *Le froid ſe débande.* Remittit ſe frigus. *Tibul.* CZAS wolnienie ták co do gorąca iáko y co do zimna álbo mrozu.

DE'BARRASSE', m. DE'BARRASSE'E, ſem. part. paſſ. (*Qui n'a plus d'embarras.*) Expeditus. Solutus. Vacuus. Otioſus, a, um. *Cic.* WOLNY UWOLNIONY.

Je reviens au legis l'eſprit libre & débarraſſé. Defecato animo domum revertor. *Plaut* Powracam do domu maiąc myśl ſpokoyną y wolną głowę.

DE'BARRASSER, *ou* DESEMBARRASSER, V. act. (*Oſter, tirer d'embarras.*) Expedire, Explicare. UWOLNIC OSWOBODZIC.

SE DE'BARRASSER, (*Se tirer*, ou *s'oſter d'embarras.*) Se explicare. Se expedire. Se diſſolvere. **Je me ſuis debarraſſé de cette affaire.* Me ab hoc negotio expedivi. *Cic.* **Lorſque je ſeray débarraſſé, je vous iray voir.* Ubi me expedivero, *ou* me diſſolvero, te conveniam. **Vous cherchez à vous débarraſſer de moy.* Quæris à me diſcedere. *Hor.* * *Avoir l'eſprit débarraſſé des affaires.* Vacare à negotiis. *Phæd.* **Je me ſuis entierement débarraſſé l'eſprit.* Animum vacuum feci. *Cic.* UWOLNIC ſię od kłotni y trudności. *Uwolniłem ſię od tey ſprawy. *Ják wolny będę, iák ſię uwolnię nawiedzę cię. *Chceſz ſię mnie zbyć uwolnić ſię odemnie. *Mieć umyſł wolny od wſzyſtkiego. * Już em też wſzyſtkiego zbył zgłowy głowę mam cale wolną.

En voulant ſe débarraſſer, il s'embarraſſe davatnage. Dum expedire ſe ſe vult, induit. *Cic.* Chąc ſię uwolnić wyplątać bardziey ſię wikła.

DE'BARBOUILLER, V. act. (*Oſter la craſſe du viſage & des mains.*) Sordes eluere. *Plin.* ZMYC ſpłukać obmyć brud zrąk y ztwarzy.

DE'BARDAGE, ſubſt m. (*Action par laquelle on décharge un bateau de ſes marchandiſes qu'on met à terre.*) Mercium in terram deportatio. WYŁOZENIE towarow na brzeg.

DE'BARDER, V. act. (*Décharger un bateau de bois*, ou *d'autre marchandiſe & l'apporter ſur le rivage.*) Merces, *ou* mercimonia in terram deportare. WYŁOZYC wynoſić towary ná brzeg.

DE'BARDEUR, ſubſt. m. (*Officier de ville ſur les ports, qui décharge les bateaux.*) Qui merces è navibus deportat in terram. STRAZNIK przy wykładaniu towarow.

DE'BARQUEMENT, ſubſt. m. (*Deſcente, ſortie à terre d'un vaiſſeau.*) Exſcenſus. Exſcenſio. *Liv.* WYSIĄDZENIE ná ląd z ſtatku iákiego.

DE'BARQUER, V.n. (*Sortir hors du vaiſſeau, deſcendre à terre.*) Exſcenſionem facere in terram. WYSIADAC ná ląd ze ſtatku.

DE'BARQUER *une armée*, V.act. (*La mettre à terre.*)

Copias in terram exponere. *Liv.* WYSIADA woyſko z okrętow ná ląd.

DE'BARRER, V. act. (*Oſter les barres d'un porte, d'une feneſtre.*) Repagula à foribus, *ou* feneſtris convellere. *Cicer.* ODŁOZYC odiąć drągi y zápory od wrot okien &c.

DE'BASTER *un aſne*, V.act. (*Oſter le baſt à quelque beſte de charge.*) Clitellas aſino detrahere. ROZSIODŁAC rozkulbaczyć oſła konia &c.

DE'BAT, ſubſt.m. (*Conteſtation, contention, diſpute.*) Contentio. Concertatio. *Cic.* **Nous n'aurons aucun débat*, ou *aucune diſpute ſur cela.* Nulla controverſia mihi tecum erit. *Cic.* **Eſtre en débat ſur le point d'honneur.* Contendere de honore. *Cic.* **Appaiſer les débats.* Controverſias dirimere, *ou* ſedare. SPORKA kłotnia rożność zdania *Kontrowerſya.* *Niebędziemy mieć żadney ſprzeczki o to, kłocić o to ſię niebędziemy. *Kłocić ſię o punkt honoru. *Godzić uſpokaiać kłotnie.

DE'BATS en termes de Palais, (*Eſcritures qu'on fournit ſur chaque conteſtation des articles d'un compte.*) Exaratæ ſcripto contentiones, f.plur. OBRONY ſtron wzaiemne; papiery ná papiery, dowody ná dowody, między ſtronami roſpieraiącemi ſię w prawie álbo w rachunkach.

ON DIT en proverbe, *Entre eux le débat.* Ipſi viderint. MOWIĄ przyſłowiem: Niech ſię z ſobą ſprobuią, do nich ta kłotnia.

DE'BATTRE, V. act. (*Conteſter, diſputer.*) Aliquid, *ou* dere aliquâ cum aliquo contendere. KŁOCIC ſię ſpierać ſię z kim ſprzecząć ſię o co.

SE DE'BATTRE *avec quelqu'un*, (*en criant & tempeſtant contre luy.*) Cum aliquo altercari. *Cæſ.* KŁOCIC ſię o co z kim ſwarzyć ſię ſpierać ſię z kim o co wołaiąc hałaſuiąc.

SE DE'BATTRE, (*Se tourmenter, s'agiter fort, comme fait un malade qui ſe meurt*, ou *qui ſouffre de grandes douleurs.*) Vehementer agitari. Convelli. *Celſ.* PASSOWAC ſię mocno iáko konaiący ſię paſſuie z bolami tęſknicami y nudnościami.

Il ſe debattit fort, ou *extraordinairement avant que de mourir.* Antequam vitam exhalaret, corpus concuſſit motibus isſolitis. *Celſ.* Paſſował ſię ſtraſznie z ſobą przed ſkonaniem.

DE'BATTU, maſc. DE'BATTUë, f. part. paſſ. (*Conteſté.*) Agitatus. Controverſus, a, um. *Voyez* DE'BATTRE. RZECZ o ktorą ſię rożnie ná tę y ná owę ſtronę ſprzeczano.

DE'BAUCHE, ſubſt. f. (*Mot pris en une ſignification générale pour une vie licencieuſe & débordée dans toutes ſortes de plaiſirs*) Liberior vivendi licentia. *Cic.* ROSPUSTA zbytek wſzelki ſwywola życie roſpuſtne.

DE'BAUCHE (*dans le boire & le manger, dans l'excès de la table & du vin.*) Perpotatio. Commeſſatio. Helluatio. *Cic.* *Plaut.* **Faire la débauche* (*en ce ſens.*) Perpotare. *Horat.* **Nous avons ſouvent fait la débauche enſemble.* Sæpè diem mero fregimus *Hor.* **Paſſer la nuit dans la débauche à boire, & à faire des dépenſes exceſſives en feſtins.* Trahere noctem per vinolentiam. *Tacit.* Perpotare totam noctem. *Suet.* Luxuriari, (or, aris, atus ſum.) dep. *Plaut.* **Des débauches de nuit.* Bacchationes nocturnæ, f.pl. *Cicer.* PIIANSTWO obżarſtwo zbytki ſtołowe. *Zbytkować rozgardyaſz ſtroić hultaić ſię. *Ochotkami ſię bawić. *Nieraześmy ochotowali z ſobą. *Nocy trawić ná zbytkach y koſztach wielkich ná ochotach. *Ochotki nocne, piiatyki.

DE'BAUCHE, (*dans les plaiſis des honneſtes & illicites.*) Flagitioſæ ac perditæ libidines. **Il ne quittoit rien de ſes débauches.* Nihil è libidinibus omittebat. *Tacit.* **Il eſt perdu de débauches.* Vino luſtriſque confectus eſt, *Cic.* Aſſiduis libidinibus rupit ſua membra. *Prop.* **Paſſer ſa vie dans toutes ſortes de débauches.* In omni genere libidinum terere vitam. *Cicer.* **Vn homme infame pour ſes débauches.* Omnium libidinum maculis notatiſſimus. **Il s'eſt perdu de reputation par ſes débauches.* Suis libidinibus famam perdidit. *Plaut.* ROSPUSTA Swywola co do roſkoſey ſromotnych, cieleſność. *Nic ſwoich cieleſności niepoprzeſtawał. *Wniwecz ſię obr ocił przez roſpuſty, wyſechł od roſpuſty y zmarniał. *Pędzić życie w wſzelakich roſpuſtach. *Człowiek nieſławny roſpuſtami. *Oſławił ſię roſpuſtami ſwemi, podał ſię na ochydę.

Lieu de débauche, maiſon de débauche, où l'on vit dans toute ſorte de diſſolution. Ganea. *Cicer.* Burdel mieyſce wſzelkiey roſpuſty.

DE'BAUCHE ſe prend quelquefois en bonne part, (*d'une petite réjouiſſance qui ſe fait de temps en temps entre honneſtes gens, comme d'un repas, d'une promenade, d'une partie de divertiſſement.*) *Nous avons fait une débauche, nous avons ſoupé* enſem-

enſemble. Exhilaravimus nos, unà cœnavimus. OCHOTA w dobry ſpoſob pewnych czaſow przyſtoyna między oſobami przyſtoynemi iáko czeſtuiąc, ſię przechadzki, y rozrywki ſobie czyniąc. Ochotę mieliśmy z ſobą, częſtowaliśmy ſię.

Ils mangerent à ſouper un poulet par débauche. Exhilarandi ſe cauſâ pullum gallinaceum cœnarunt. Ziedli ná wieczerzą kurczę przez ochotę.

DE'BAUCHE ſe dit auſſi (*de ce qui ſe fait au delà de l'ordinaire.*) *Cét homme eſt fort ſobre, & c'eſt une débauche pour luy de boire un demi--ſetier de vin.* Siccisſimus, *ou* temperantiſſimus eſt, nimium eſt illi haurire heminam vini. OCHOTA ſię mowi o tym co kto czyni nád ſwoy zwyczay; Człowiek to bardzo trzeźwy, Już to u niego wielka ochota poł ſzklanki wina wypić.

DE'BAUCHE',m. DE'BAUCHE'E, f.part.paſſ. & ſubſt. (*Qu'on a corrompu.*) Corruptus,a,um.In nequitiam abductus ZEPSOWANY zgorſzony zhultaiony.

DE'BAUCHE', (*comme un ſubſtantif.*) Perditus. Deperditus. Diſſolutus.Diſcinctus nepos.*Cic.Hor.Petr.* HULTAY ladaco roſpuſtnik.

DE'BAUCHE' *au jeu*, (*Qui joüe avec excès.*) Pernox aleator. *Cic.* KARTOWNIK ſzuler koſtera gracz.

DE'BAUCHE' *pour le cabaret*, (*Qui aime le cabaret, qui y eſt toûjours.*) Popino. *Cic.* Comeſſator. *Hor.* PIIAK piianica żarłok obżerca co wſzyſtko w karczmie przeſiedzi.

DE'BAUCHE' *pour le ſexe*, (*Qui aime trop le ſexe*, ou comme l'on dit populairement, *Qui aime le cotillon.*) Immodicus libidinis. Ganeo. *Cic.* ZALOTNIK, iurliwy do kobiet Nierządnik co ſię kocha w podwice.

DE'BAUCHE' *en toutes ſortes de débauches, de vin, de femme &c.* Homo omnium libidinum maculis notatus. *Cic,* HULTAY roſpuſtnik wierutny wſzeteczny.

DE'BAUCHE'E, (*parlant du ſexe.*) Meretrix. Lupa *Cic.* Scortum. *Plaut.* Vaga,æ,f. *Orop.* NIERZĄDNICA mowiąc o płci ladaco niecnota.

DE'BAUCHER, V.act. (*Corrompre, jetter dans le vice.*) Corrumpere. Depravare. *Cic. Ter.* Pravis moribus imbuere. *Cic* GORSZYC pſować kogo hultaić go.

SE DE'BAUCHER, (*Se jetter dans la débauche.*) Se corrumpere. *Plaut.* Vitam omni intemperantiæ addicere. *Cic.* HULTAIC ſię, pſować ſię.

DE'BAUCHER ſignifie auſſi *Perſuader à quelqu'un de changer de maiſtre, de parti, l'éloigner de ſon devoir, l'empeſcher de travailler. Cic.* Solicitare aliquem. act. *Cic.* ZNACZY ſługi od kogo odmawiać, przemawiać namawiać bechtać ná hardość wſadzać.

DE'BAUCHER ſignifie encore, (*Faire faire à quelqu'un une choſe qu'il n'a pas accouſtumé de faire.*) *J'ay débauché mon ami, Je l'ay emmené à la promenade.* Deduxi amicum deambulatum. **Débauchez vous, venez aux champs avec moy.* Velis amabo ruſticari mecum. ZNACZY ieſzcze kogo przeciwko zwyczaiowi iego ná co námowić. Rozrywkęm uczynił przyiacielowi memu, ná mowiłem go ná przechadzkę. *Rozerwiy ſię wyiedzmy ná wieś.

DE'BAUCHER ſe dit figurément en choſes morales, *Les eſprits ſe débauchent comme les corps.* Depravantur ingenia ſicut & corpora.*Cic.* PSOWAC mowi ſię też w duchownym rozumieniu co do obyczaiow; Umyſły ſię pſuią, nie ſame zmyſły.

Celuy qui débauche la jeuneſſe, qui la porte au mal, Corrupteur de jeuneſſe. Juventutis corruptor (& Corruptrix,icis, f. *pour Celle qui débauche la jeuneſſe. Cic.*) Człowiek ktory młodź gorſzy pſuie, ſkaziciel młodych ludzi, niewiaſta. Pſotnik, pſotnica.

Voila le corrupteur de nos deux enfans. Eccum adeſt corruptela communis noſtrûm liberûm. Otoż niecnota co nám dzieci popſował y pogorſzył; z hultaił.

DEBIFFER, V.act. (*Gaſter, mettre en deſordre l'eſtomac par trop de nourriture.*) Stomachum diſſolvere. *Plin.* PSOWAC ſię potrawą iáką álbo zbytnim iedzeniem, żołądek ſobie zepſować ſtruć ſię.

Eſtant encore tout débiffé des viandes du jour précedent. Marceſcente adhuc ſtomacho pridiani cibi onere. *Suet.* **Tout débiffé d'avoir beu & veillé.* Languidus vino, vigiliiſque. *Cic.* **Il a l'eſtomac tout débiffé.* Languenti eſt ſtomacho. Wſzyſtek ieſzcze będąc ſłaby od wczorayſzego obżarcia. Niezdrowy odpiańſtwa przez całą noc y nieſpania. * Zołądek má wſzyſtek zepſowany.

DE'BILE, adject.m.& f. (*Foible, ſans force, languiſſant.*) Debilis, Imbecillis. Infirmus. *Cic.* Languidus. *Cic.* SŁABY mdły bez ſiły.

Il eſt naturellement débile, ou *d'une ſanté fort débile, fort foible.* Valetudine & naturâ imbecillior. *Cic.* * *Vn eſtomac débile.* Infirmus, *ou* imbecillus ſtomachus. *Celſ.* * *Vne veuë débile.* Infirmitas oculorum. *Plin-Jun.* Z przyrodzenia, (z natury) ieſt ſłaby, zdrowia bardzo ſłabego. *Zołądek ſłaby. *Wzrok ſłaby.

DE'BILE ſe dit figurément (*de l'eſprit.*) comme *Vn eſprit débile, qui eſt foible & ſimple.* Imbecille ingenium, n. *Plin-Jun.* **Les enfans ont l'eſprit débile & foible.* Pueri infirmum animum gerunt. SŁABY rozum, miałki. *Dzieci ſłabego, y miałkiego ſą rozumu.

DE'BILEMENT, adv. (*Foiblement.*) Debiliter. adv. *Cic.* SŁABO nie tęgo niemocno.

DE'BILITE', ſubſt.f. (*Foibleſſe de quelque partie du corps.*) Debilitas Infirmitas. **Débilité du corps.* Infirmitas corporis, f. *Cic.* **Des yeux.* Oculorum infirmitas. *Plin-Jun.* * *Des forces.* Virium infirmitas. *Cæſ.* **De ſanté.* Valetudinis infirmitas. * *D'eſtomac.* Infirmus ſtomachus, m. *Celſ.* SŁABOSC ná ciele lub części iego iákiey. *Słabość ciała. *Oczu. *Sił. *Zdrowia. *Zołądka.

DE'BILITE' ſe dit au figuré (*de la foibleſſe de l'eſprit.*) Animi debilitas. SŁABOSC rozumu dowcipu,

DE'BILITER, V. áct. (*Affoiblir, rendre foible.*) Debilitare. *Cic. Plaut.* **Eſtre débilité*, ou *affoibli de maladie.* Debilitari morbo. paſſ. *Celſ.* OSŁABIC ſłabym mdłym niemocnym uczynić. *Być oſłabionym chorobą.

DE'BILLER, V. act. mot d'uſage parmi les Mariniers. (*Détacher les chevaux qui tirent les bateaux ſur les rivieres.*) Disjungere equos à navibus. WYŁOZYC konie ktore ciągną ſtatki po wodzie.

DE'BIT, ſubſt. m. (*Vente facile & fréquente de quelque marchandiſe.*) Facilis & expedita mercium venditio. *Cicer.* **Vne marchandiſe de débit.* Vendibilis merx. *(*Le contraire eſt* Merx invendibilis. *Plaut. Marchandiſe qui n'eſt point de débit, qui ne ſe vend point.*) * *Le marchand a eu un promt débit de ſa marchandiſe.* Facilè emptorem invenit. *Plaut.* POKUP ná towar, częſty y łatwy odbyt rzeczy iákiey przedanyey. *Towar pokupny. *Przeciwna ieſt: towar niepokupny na ktory z rzadka ſię kupiec trafi. *Kupiec miał prędki odbyt ná ſwoy towar.

DE'BIT, pris figurément en ce ſens, *Il a un beau débit, Il parle bien & aiſement.* Facilis & expeditus vir ad dicendum. *Cic.* PIĘKNY mowca, co pięknie y łatwo każdą rzecz wymowi.

DE'BITER, V. act. (*Vendre promptement & facilement une marchandiſe.*) Facilè vendere. Diſtrahere. *Cic.* **Il débitoit de faux antidote.* Falſo nomine antidotum venditabat. *Phæd.* SPRZEDAC łatwo towar iáki. *Sprzedawał zbywał fałſzywe lekarſtwa.

DE'BITER pris figurement, (*Parler bien, reciter agréablement une hiſtoire*, ou *un conte.*) Scitè & facilè loqui, *ou* dicere, *ou* narrare. * *Débiter des menſonges.* Proferre mendacia. * *De faux bruits.* Falſo rumores ſpargare. *Cic.* PIĘKNIE y gładko co wymowić, powiadać rozſławiać rozgłaſzać. *Plotki ſiać. *Nowiny wieści rozſiwać.

Il n'avoit point encore débité ces ſottiſes. Nondum efflaverat iſtas nugas. *Petr.* Jeſzcze tych ſwoich baykow niebył rozſiał.

DE'BITER ſignifie encore *Exploiter du bois dans une foreſt, dans un attelier.* Ligna, *ou* arbores in varium opus cædere, (cædo, is, cecidi, cæſum.) *ou* ſcindere, (ſcindo, is, ſcidi, ſciſſum.) *ou* diſſecare, (co, as, ſecui, ſectum.) act. *Plin.* SCINAC obrabiać drzewo w leſie álbo ná warſztacie.

(Terme de l'Art.) Słowo Rzemieſła.

DE'BITEUR, ſubſt. m. qui ne ſe dit dans le ſens naturel qu'en cette phraſe, *Débiteur de nouvelles.* Famigerator m. *Plaut.* NOWINIARZ baiarz.

DE'BITEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui doit à un autre.*) Debitor, oris, m. DŁUZNIK ten co winien drugiemu.

(Qui vient du verbe *Devoir*, & non pas de *Débiter.* To ſłowo francuſkie pochodzi od *Devoir* być winien, ánie od *Debiter* wydawać rozgłaſzać.

C'eſt un débiteur ſolvable. Bonum nomen exiſtimatur. *Cic.* **Il eſt de mes débiteurs.* Eſt in meis nominibus. *Cic.* Dobry pewny dłużnik má zkąd zapłacić. *Jeſt z moich dłużnikow. DE'BI-

DE'BITRICE, ſubſt.f. *du verbe* DEVOIR. (*Celle qui doit.*) Quæ debet. DŁUZNICZKA tá co winna komu dług.

DE'BLAY, ſubſt. m. terme populaire qui ſignifie *Dégagement, défaite d'une perſonne*, ou *d'une choſe qui importune & qui eſt à charge.* Expeditio ab aliquo. ZBYCIE zbywanie ſię kogo álbo czego ciężkiego ſłowo poſpolite.

DE'BLAYER, V.act. (*Se défaire d'un importun*, ou *d'une choſe onereuſe.*) Expedire ab aliquo, *ou* à re aliquâ. act.acc. ZBYC ſię kogo natręta álbo czego przykrego.

(Il s'eſt dit originairement des marchands de blé, qui s'étoient defait du ble qui embarraſſoit les greniers.) Poſzło ſłowo to francuſkie od przekupniow zboż: kiedy ſwoie zboże pozbywali, ktore im zawalało gory w domach.

DE'BOETEMENT, ſubſt. m. (*Qui arrive lors qu'un os ſort de ſa place.*) Oſſis de ſuâ ſede depulſio. * *Déboëtement des membres.* Luxata membra. WYBICIE wywinienie kości z ſtawu ſwego. *Ruſzenie, wybicie członkow iákich.

DE'BOETER, V. act. (*Diſloquer un os.*) Os de ſuâ ſede movere, Luxare acc. *Celſ.* **Vn membre déboëté.* Luxatum, *ou* eluxatum membrum. *Plin.* WYBIC kość iáką ze ſtawu z mieyſca ſwego. *Członek wybity.

DE'BOIRE, ſubſt.m. (*Mauvais goût qui reſte en la bouche, après avoir beu quelque liqueur deſ-agreable.*) Injucundus ſapor. GORZKOSC nieſmak w uściech ſkoſztowawſzy co nieprzyienego.

DE'BOIRE ſe dit figurement. *(*des chagrins qui reſtent après le mauvais ſuccès d'une affaire.*) *Ce fut un déboire pour moy.* Hoc mihi acerbiſſimum fuit. *Cic.* GORZKOSC *niewłaśnie* o żalu ktory zoſtaie kiedy ſię komu co niepowiedzie. *Gorzko mi to było.

DE'BONDER *un étang.* V. act. (*Lever la bonde d'un étang*, ou *d'une écluſe.*) Stagni obturamentum tollere. UPUST otworzyć w ſtawach, rowach, tamę ruſzyć wyrwać.

SE DE'BONDER, (*ſe dit en parlant des eaux qui s'épandent avec violence par les ouvertures qu'elles trouvent.*) Erumpere, Exundare, Effundi. *Cic.* WYRYWA groble woda wypada przez upuſt.

ON DIT auſſi que *Le peuple ſe débonde*, (*quand il ſort en foule & en confuſion hors de la ville.*) Erumpit populus extra urbem. WYPADA poſpolſtwo zá miaſto tłumem.

Expreſſion baſſe & populaire.) Expreſſya w fraucuſkim podła, y poſpolſtwa.

DE'BONDER ſe dit encore en ce ſens parlant des humeurs du corps. *Quand la bile ſe débonde, elle fait de grands maux dans le corps.* Ubi redundat bilis, morbi naſcuntur. *Cic.* WYLEWAC ieſzcze ſię mowi w tym rozumieniu o humorach wciele ludzkim. Kiedy ſię żołć rozleie, *álbo* kiedy żołć wyleie wiele złego czyni w ciele ludzkim.

DE'BONDER ſe dit figurément en ces façons de parler, *Vne haine cachée s'eſt enfin débondée ſur les biens de tous les honneſtes gens.* Odia occulta in fortunas optimi cujuſque eruperunt. *Cic.* **Ses yeux ſe débonderent en larmes.* In lacrymas effuſus eſt. *Tacit.* WYLEWAC *niewłaśnie*: w náſtępuiące ſpoſoby: Záwziętość ſkryta náoſtatek ſię wylała ná fortuny wſzyſtkich poczciwych. *Wylały ſię ná łzy oczy iego, rzuciły ſię mu izy z oczu.

SE DE'BONDER *contre quelqu'un*, (*Faire éclater ſa colere contre luy.*) Erumpere ſtomachum in aliquem. *Cic.* **Après s'eſtre tenu quelque temps, il ſe débonda & déchargea ſon cœur.* Tacitus aliquantulum in has voces tandem erupit, & omne acerbitatis virus evomuit. WYSFOROWAC ſię, wypaść z gniewem ná kogo. *Milczawſzy przez czas nie iáki ná oſtatek wypadł żal zatamowany w ſercu.

(Expreſſions baſſes.) Expreſſye w Francuſkim podłe.

DE'BONDONNER, V.act. (*Oſter le bondon d'un tonneau.*) Obturamentum auferre. ODETKAC Beczkę, ſzpunta ruſzyć

DE'BONNAIRE, adject.maſc. & f. *on prononce* DE'BONAIRE, (*Doux, gracieux.*) Bonus. *Cic.* DOBRY. Łaſkawy.

(Ce mot a vieilli dans la langue, & ne ſe dit gueres que dans cette expreſſion, LOUIS LE DEBONNAIRE, ou le Pieux, Roy de France, Fils de Charlemagne.) To ſłowo w Francuſkim ſię zeſtarzało, áni ſię mowi chyba w tey expreſſyi: Ludwik Łaſkawy, álbo Prbożny Krol Francuſki, Syn Karola Wielkiego.

DE'BONNAIREMENT, adv. (*Avec grande douceur.*) Benignè. adv. ŁASKAWIE, z wielką dobrocią.

DE'BONNAIRETE', ſubſt.f. (*Bonté, douceur, benignité.*) Lenitas. Bonitas.atis, f. *Cic.* DOBROC, Łaſkawość.

Deboiter. ou deboeter.

(Mot rare dans l'uſage.) Słowo Francuſkie rzadko uzywane.

DE'BORD *de cerveau*, ſubſt.m. ſe dit par les Médecins pour *Débordement.* Profuſior humorum è cerebro effluentia, f. KATAR, ſpadanie humorow ściekanie z głowy od mozgu

Vn débord de bile. Bilis eruptio, onis, f. Rozlanie żołci:

DE'BORDE', m. DE'BORDE'E, f. part. paſſ. *Répandu par deſſus les bords, parlant des fleuves & des rivieres.*) Exundans. WYLANE rzeki z brzegow.

DE'BORDE' dans le figuré, (*Répandu dans les débauches.*) Profligatus ac perditus homo. *Quint.* ROZLANIE *niewłaśnie:* Wylanie ſię ná wſzelką roſpuſtę: roſpaſanie ſię ná złe.

DE'BORDER *un habit.* V. act. (*En oſter le bord.*) Diſſuere vittas veſti aſſutas. *Ovid.* ODPRUC kray od ſukni.

DE'BORDER, (*Sortir hors, avancer au delà.*) Eminere. Prominere. *Cæſ.* Extare. **Les poutres débordoient.* Trabes eminebant. *Cæſ.* **Ils firent déborder les poutres par-delà les murs.* Eminentiores trabes & longiores quàm parietes erant, effeceruut. *Cæſ.* WYNISC zá. *Wychodziły belki. *Wydali belki końcami za ściany.

DE'BORDER, (*Paſſer pardeſſus, ſortir de ſon lit, parlant des rivieres.*) Exundare. *Plin. Cic. Liv.* WYLEWAC zá brzegi, z brzegow, z łoża ſwego y grobli wypadać mowiąc o wodach y rzekach.

Le Nil déborde, ou *ſe déborde.* Effert ſe alveo Nilus. *Plin.* **Le Tibre ſe déborda juſques à douze fois cette année & couvrit le champ de Mars.* Tiberis duodecies eo anno campum Martium inundavit. *Liv.* Nil wylewa. *Tyber wylewał po dwanaście razy tego roku, y zalał *álbo* zátopił pole Marſowe.

La bile ſe déborde ſouvent. Redundat ſæpè bilis. *Cic.* Zołć częſto wylewa, częſto ſię rozleie.

SE DE'BORDER ſe dit figurément en ce meſme ſens, (*des paſſions vicieuſes dans leſquelles on ſe répand ſans moderation.*) In omnem libidinem ſe effundere. *Cic.* WYLAC ſię *niewłaśnie*: w tym rozumieniu o złych nałogach y roſpuſtach na ktore ſię kto puſzcza niepomiarkowanie.

Vne vie débordée & licencieuſe. Vita flagitioſa, *ou* dedita flagitiis. * *Mener une vie débordée.* Licentiùs ac liberiùs vivere. Zycie ná wſzyſtkie roſpuſty rozlane. *Prowadzić życie roſpaſane ná wſzyſtko.

SE DE'BORDER, *Sortir en foule d'un lieu.*) Effundere ſe. *Cic.* **Toute la ville ſe déborda pour aller au devant de luy.* Civitas omnis obviam ei effuſa eſt. *Liv.* TŁUMEM ſkąd wypadać. *Całe miaſto wyſzło tłumem náprzeciwko niemu, ná ſpotkanie iego.

Expreſſion baſſe.) Expreſſya podła w Francuſkim.

DE'BORDEMENT, ſubſt.maſc. (*Inondation des rivieres qui ſortent hors de leur lit.*) Exundatio. Inundatio. *Cic. Piln.* WYLANIE rzek za brzegi.

Après que le Nil eut ceſſé ſes débordemens, & ſe fut retiré dans ſon lit. Ubi Nilus ſedavit diluvia, & ſe ſibi reddit. *Pomp-Mel.* Potym iák opadł Nil, y wrocił ſię w brzegi ſwoie.

DE'BORDEMENT ſe dit (*des humeurs, qui tombent ſur quelque partie du corps & l'affligent.*) Humorum exundatium effluentia, æ, f. *ou* redundatio, onis, f. **Débordement de pituite.* Impetus pituitæ, m, *ou* effuſio, onis, f. *Celſ.* **De bile*-Suffuſio bilis, f. *Plin.* ROZLANIE humorow w ciele ludzkim. *Rozlanie flegmy. *Zołci.

DE'BORDEMENT ſignifie au figuré, *Diſſolution, épanchement de l'ame dans la débauche.* Diſſoluti mores, fœm. **Il fit pluſieurs bonnes loix pour réprimer le débordement du ſiecle, qui ſe répandoit dans toutes ſortes de vices.* Pronum in in omnia mala & in luxuriam fluens ſeculum gravibus legibus coercuit. *Flor-Rom.* WYLANIE *niewłaśnie*: Wylanie ſię ná wſzelką roſpuſtę *Wiele praw poſtanowił ná wściągnienie wieku ná wſzelką roſpuſtę wylanego.

DE'BOTTER, V.act. (*Oſter les bottes de quelqu'un.*) Adimere pedibus ocreas. *Plaut.* WYZUC rozzuć kogo z butow.

SE DE'BOTTER, (*Oſter ſes bottes.*) Ocreas exuere. ROZZUC ſię, zdiąć ſobie buty.

DE'BOUCHER, V.act. (*Oſter le bouchon.*) Relinere. Recludare. *Plaut.* Obturamentum detrahere. ODETKAC czopek wyiąć odlepić.

DE'BOUCHER *ce qui eſt bouché & encombré.* Quod obſtructum eſt patefacere, act. acc. **Il a le ventre plein, il le faut déboucher par des remedes relaxatifs.* Aſtrictus eſt illi ven-

venter, illum ſolvere oportet mollibus remediis. *Celſ. Plin.* OTWORZYC odſzrubować co ieſt záſzrubowane, odetkać co ieſt zátkáne. *Ma żołądek, pełny zatkany: trzeba go odetkać lekarſtwami laxuiącemi.

DE'BOUCLER, V.act. (*Parlant d'une cavale qu'on avoit fermée.*) Diffibulare, act.acc. *Stat.* ODPIĄC otworzyć klacz zamkniętą.

DE'BOUCLER *une perruque qu'on avoit miſe par boucles.* Cirros diſſolvere. act. ROSZCZESAC włoſy, perukę w pierścionki zwinione.

DE'BOURBER, V.act. (*Oſter, tirer de la bourbe.*) Cœno educere, extrahere. OCHĘDOZYC z błota wywlec wyciągnąć.

Faire débourber le poiſſon, (le mettre dans l'eau claire pour le laiſſer dégorger.) Sinere piſcem ludere in aquâ (& cœnum exſpuere.) *Ter.* OCZYSCIC ryby w czyſtą wodę ie wpuściwſzy áby z ſiebie plugaſtwo wyrzuciły.

DE'BOURRER, V.act.eu propre ſignifie *Oſter la bourre.* Tomentum extrahere. POSTRZYGAC właśnie ſukno z wełny.

Ce verbe n'eſt d'uſage qu'au figuré, & ſignifie. To ſłowo Francuſkie nie ieſt w używaniu tylko w rozumieniu niewłaſnym y znaczy.

Apprendre à vivre à quelqu'un, le dreſſer, le façonner dans le monde, le débourrer. Mollire, *ou* ſubigere aliquem. Alicujus ingenium mollire. NAUCZYC kogo żyć ná świecie polerować go (wyćwiczyć, poſtrzygać go.)

Il commence à ſe débourrer, ou *Son eſprit commence à ſe débourrer.* Adoleſcit, *ou* ſubigitur illius ratio, *ou* ingenium. **Ciceron dit* Subactum ingenium, *Vn eſprit débourré.* Zaczyna przychodzić do poloru. *Cyceron názywa rozum ćwiczony

DE'BOURSEMENT, ſubſt.maſc. (*Payement qu'on fait de l'argent de ſa bourſe.*) A ſe pecuniæ numeratio, *ou* dinumeratio, onis, fœm. ZAPŁATA Koſzt, wydatek z worka właſnego.

DE'BOURSE', m. DE'BOURSE'E, f. part.paſſ. Numeratus. Impenſus,a,um. *Cic.* ZAPŁACONY wydany wyliczony.

Ce mot eſt quelquefois mis comme un ſubſtantif dans le diſcours.) To ſłowo czaſem w dyſkurſie znaczy iſtotne imię wydatek, koſzt.

Il faut luy rendre ſon débourſé, ou *l'argent qu'il a débourſé.* Impenſa pecunia eſt ipſi numeranda. Trzeba mu koſzt wrocic

DE'BOURSER, V. act. (*Tirer de l'argent de ſa bourſe.*) Pecuniam de ſuo numerare. *Cic. Liv.* **Je ne veux pas que vous débourſiez un ſoû.* Ego nolo dare te quidpiam. *Plaut.* **Il a trouvé le moyen de faire bien ſes affaires ſans rien débourſer.* Quæſtum ſibi inſtituit ſine impendio. *Cic.* **Rendre le débourſé juſques à un ſoû.* Ad aſſem impendium reddere. *Plin.* WYDAWAC pieniądze z kieſzeni ſwoiey z worka ſwego. *Niechcę żebyś áby ſzeląg miał wydać. *Znalazł ſpoſob wſzyſtko ſobie zrobić nic nie wydawſzy. *Wrocić koſzt co do ſzeląga

DEBOUT, adv. (*D'une maniere droite, ſur pieds, à plomb.*) Stans. **Eſtre debout ſur un pied.* Stans pede in uno. *Horat.* **Eſtre debout, ſe tenir debout.* Stare. *Horat.* **Eſtre debout en preſence de quelqu'un.* In conſpectu alicujus aſtare. PROSTO ſtoiąc. *Stoiąc ná iedney nodze. *Stać. *Stać przed kim.

DEBOUT ſe dit (*de ceux qui ne ſont point couchez, mais qui ſe portent bien.*) comme *Cét homme a eſté long-temps alité, il eſt maintenant debout.* Lecto diu fuit affixus, meliùs jam ſe habet. ZDROWY co nie leży co wſtał z choroby. *Po długiey chorobie powſtał.

ON DIT abſolument (*à un homme qu'on éveille à la haſte.*) *Debout, debout, qu'on ſe leve, il eſt déja grand jour.* Surge, ſurge, *ou* expergiſcere tandem, jam multum dies eſt. BUDZĄC kogo: wſtań wſtań już dzień wielki.

ON DIT (*des baſtimens qui ſubſiſtent encore.*) qu'*Ils ſont encore debout.* Stant adhuc. MOWIĄ o budynkach ktore ieſzcze trwaią: ieſzcze ſtoią

DEBOUT ſe dit figurément (*parlant des perſonnes qui ſe ſoûtiennent au milieu des diſgraces de la fortune ſans en eſtre abbatus.*) Stare. Animis, *ou* animo ſtare. *Cicer. Catul.* STAC *niewłaśnie*: wpoſrzod niebeſpieczeńſtwa, niezachwiać ſię, niedać ſię niemi obalić, być nie wzruſzonego ſtałego umyſłu.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme ne ſçauroit tomber que debout, (quand il eſt tellement appuyé d'amis, de credit, qu'il ne ſçauroit jamais manquer.)* Merges profundo, pulchrior eveniet. (*Plongez le dans l'eau, il en deviendra plus beau.*) *Hor.* Semper emerget ex mendicitate. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem: niepadnie chyba ná nogi, o tym co ma co ma ſzczęście y przyiacioł wielu y wſzyſtko mu ſię zawſze udaie; wrzuciſz go w wodę pięknieyſzy wypłynie.

ON APPELLE, *Des contes à dormir debout, des contes ennuyeux, (qui ſont envie de dormir tout debout.)* Nugæ aniles. *Terent.* BAYKI ná ktoreby ſtoiący uſnął, dyſkurſy táką tęſkność czyniące że y ſtoiąc ſpać ſię chce ſłuchaiąc ich

DE'BOUTER, V. act. terme de Palais, (*Rejetter la requeſte de quelqu'un, la demande qu'il fait en juſtice, le débouter de ſes prétentions, de ſes eſperances.*) De ſuâ ſpe aliquem dejicere. SPASC z Rejeſtru prawny termin.

Débouter quelqu'un de ſa demande. Aliquem actione ſuâ excludere. Spuścić ſprawę czyią z rejeſtru.

Eſtre débouté, par ſint de non recevoir. Cadere, *ou* excidere formulâ. *Cic.* Nieprzyznać komu reieſtru w ſprawie, być oſądzonym o regeſtr nieprzyzwoity o wpis zły w regeſtr nie należyty.

DE'BOUTONNE', m. DE'BOUTONNE'E, f. part. paſſ. ROSPINANY ROSPINANA odpięty.

ON DIT populairement, *Manger à ventre déboutonné.* Ingurgitare ſe cibis. *Cic.* Nimio cibo diſtendere ventrem. *Plaut.* * *Rire à ventre déboutonné, Rire de toute ſa force.* Solvi riſu. JESC aż do roſpięcia ſzpinki, obżarſtwo zbytnie czynić. *Smiać ſię do roſpuku ze wſzyſtkiey mocy.

DE'BOUTONNER *ſon pourpoint.* V. act. Aſtrictum globulis thoracem laxare act. ODPINAC ſię roſpiąć ſuknię.

SE DE'BRAILLER, V. act. (*Se découvrir l'eſtomac avec indécence.*) Pectus inhoneſte nudare. ODKRYC ſię pierſi obnażywſzy nieprzyſtoynie

DE'BRIDER, V. act. (*Oſter la bride à un cheval.*) Equo frenos detrahere. *Liv.* WYKIEŁZNAC konie.

Nous avons fait dix lieuës ſans débrider, tout d'une traitte. Unâ & continenti equitatione, decem leucas confecimus. Dzieſięć mil uiechaliśmy nie wykiełznawſzy.

DE'BRIDER ſe dit figurément (*en parlant de pluſieurs ouvrages qu'on fait ſans diſcontinuation.*) Uno continuoque labore, opus exigere. act. NIEWYKIEŁZNAWSZY, *niewłaśnie:* Bez przeſtanku, bez odpoczynku, co kończyć.

DE'BRIDER ſe dit populairement (*de pluſieurs choſes qu'on fait à la haſte.*) Deproperare. *Plaut.* SPIESZYC ſię ná dorywczu co czynić.

Quelque bon repas qu'on ſerve à ces goinfres, ils l'ont bien-tôt débridé. Quidquid eſcarum apponitur his hellunonibus, citò abſumitur. Cokolwiek tym żarłokom daſz wnet to pochłoną prędzey niż konia wykiełznać może.

DE'BRIS, ſubſt.maſc. (*Ruines d'édifices.*) Ruinæ. Rudera. OBALINY, Rumy upadaiących domow, gruzy.

DE'BRIS ſe dit plus particulierement (*des vaiſſeaux qui périſſent ſur mer par une tempeſte.*) Naufragium. *Cicer.* **Ramaſſer les débris d'un naufrage.* Legere, *ou* colligere fractæ navis reliquias. OSOBLIWIE ſię mowi y znaczy okręty y ich rozbicie ná morzu. *Zbierać reſzty ſztuki rozbitego okrętu

Les vaiſſeaux des ennemis ayont eſté fracaſſez couvrirent toute la mer du débris de leur naufrage. Laceratæ hoſtium rates pelagus naufragio ſuo operuerunt. *Flor-Rom.* Okręty nieprzyiacielſkie porozſtrącane w tey náwałności ſztukami y kawałami ſwemi wſzyſtkie brzegi.

DE'BRIS ſe dit figurément en choſes morales. *Voilà ce que j'ay ſauvé du débris de ma fortune.* Hæ bonorum meorum ſunt reliquiæ. *Plaut.* KAWAŁ reſzta niewłaśnie co do obyczaiow. Otoſz oſtatni kawałek, reſzta fortuny moiey ktorąm mogł wyrwać z nieſzczęścia toni.

Laiſſer fortifier ſon ennemi du débris de ſon autorité. Fractæ auctoritatis reliquiis vires hoſti addere. DAC ſię zmocnić nieprzyiacielowi reſztą powagi ſwoiey.

DE'BROUILLEMENT, ſubſt.m. (*Action par laquelle on démeſle, on débrouille une choſe.*) Explicatio. *Cic.* WYWIKŁANIE rozplątanie czego zawikłanego y pomieſzanego.

DE'BROUILLER, V.act. (*Oſter la confuſion, mettre l'ordre dans les choſes.*) Explicare. *Cicer.* **J'ay débrouillé mes affaires qui eſtoient embrouilées & confuſes.* Res meas impeditas expedivi. **Les ſçavants ont bien débrouillé les Auteurs Latins.* Docti Scriptoribus Latinis multam lucem attulerunt. WYWIKŁAC roſplątać wywieść rzeczy pomięſzane. *Wyprowadzić pomięſzane rachunki. *Wywikłałem pomięſzane intereſſa moie. *Uczeni dobrze piſma Łacińſkie obiaśnili.

DE'BROUILLER, (*Démeſler quelqu'un parmi la foule.*) In turbâ aliquem agnoſcere. **Débrouiller une intrigue.* ROZEZNAC kogo między wielą w gminie. *Rozeznać intrygę iáką, dociec iey, dochodzić iey.

DE'BRUTALISER, V. act. (*Humaniſer une perſonne, de brutale qu'elle eſtoit auparavant.*) Aliquem è ferinis moribus ad humanitatem traducere. *Cic.* OGŁASKAC kogo od dzikości do ludzkości go przyprowadzić.

DE'BRUTIR *une glace de miroir*, V.act. (*En oſter ce qu'il y a de brut & de rude, commencer à la polir.*) Speculi cryſtallum levigare. WYPOLEROWAC wygładzić ſzkło ná zwierciadło zacząc ie polerować.

DE'BOUCHER, V.neut terme de Venerie. *Le même que-*

DE'BUSQUER, V.neut. (*Faire Sortir la bete du bois, parlant de betes ſauvages.*) comme *Dés que le loup eut débuſqué, les chiens d'abord furent après.* Ut lupus ex latibulis nemoroſis erupit, canes inſequuti ſunt. RUSZYC z mieſca pokazać ſię co do zwierza wpolowaniu iák ſię prędko wilk ruſzył iák ſię pokazał zgęſtwy zaraz iák prędko zwietrzyły pſy zá nim goniły.

DE'BUSQUER, V.act. ſignifie auſſi, *Faire ſortir la beſte ſauve de ſa bouge*, ou *de ſon lit.* Feram è latibulo exigere. WYSTRASZYC zwierza z gęſtwy, z łożyſka ſwego z knici ruſzyć.

DE'BUSQUER ſe prend figurément pour dire, *Oſter quelqu'un d'un lieu*, ou *de quelque charge*, ou *employ pour ſe mettre en ſa place.* Aliquem è loco detrudere. **Il m'a débuſqué de ma charge.* Expulit me magiſtratu, *ou* dignitate. RUSZYC z kniei kogo, *niewłaśnie*: ruſzyć go z mieyſca z urzędu áby ſię na mieyſcu iego poſtawić. *Ruſzył mię z urzędu.

DE'BUT, ſubſt.m. dans le ſens propre & naturel, (*Marque qu'on peut mirer & abbatre facilement une choſe, & la jetter loin du but.*) & en ce ſens on dit qu'*Vne choſe eſt un beau début.* Id à ſcopo facile dimoveri poteſt. CO może łatwo zbić z terminu, y od mety zamierzoney odſtrzelić, tak mowią: tę rzecz łatwo bardzo zbić z terminu.

DE'BUT ſe dit figurément (*de toutes les etrepriſes, de toutes les affaires qu'on commence, des diſcours, des ouvrages.*) Exorſus, ûs, m. Initium. Principium. Incœptum, i, n. Incœptio, onis, f. *Cic.* **Le début de ce livre eſt beau, Il commence bien.* Præclari operis incœptio. *Cicer.* **Vn début ſi gaillard ne me plut point.* Non me delectavit tam curioſum principium. *Petr.* POCZĄTEK záczęcie każdey rzeczy mowy ſprawy y roboty. *Początek tey kſięgi ieſt piękny, pięknie ſię zaczyna. *Ták śmieſzne zaczęcie nie cieſzyło mię.

DE'BUTER, V.act. & neut. (*Détourner, rejetter d'auprès du but.*) A ſcopo rejicere, *ou* repellere, *ou* removere. act. ZBIC z terminu, odſtrzelić oddalić od celu zámierzonego.

DE'BUTER, (*Commencer de parler.*) Exordiri. *Cic.* ZACZYNAC mowę od czego.

Il débuta d'abord, ou *Il commença d'abord ſon diſcours par ce beau trait de Socrate.* A præclarâ illâ Socratis ſententiâ fecit initium. *Cicer.* **Je ne ſçay par où débuter.* Neſcio quod principium capiam. *Ter.* Záczął zaraz mowę ſwoię od tych ſłow pięknych Sokrateſowych. *Niewiem ſkąd, od czego záczęć.

DE'BUTER ſe dit ironiquement en ce ſens (*de ceux qui ſont*; ou *qui parlent mal à propos.*) *Voilà bien débuter, Il commence bien.* Egregiè ſanè incœptat? POCZĄC, przez żart mowi ſię o kim co nic do rzeczy co pleść zaczyna: Dobry początek: Pięknie zaczął!

DEÇA', AU DEÇA', DE DEÇA', (*Prépoſition qui marque un lieu plus proche de nous qu'un autre qui en eſt ſéparé.* Cis. Citra. *Liv.* **Au deçà du mont Taurus.* Cis taurum. **De deçà l'Euphrate.* Cis Euphratem. *Cicer.* **Ceux qui ſont au deçà du Rhin*, ou *deçà le Rhin.* Qui ſunt citra Rhenum. *Cæſ.* **Qui ſont deçà les Alpes.* Ciſalpini. *Cæſ.* ZTĘ STRONĘ od nas bliżey. *Z tę ſtronę gory Taurus názwaney. Z tę ſtronę rzeki Eufratez. *Ci co mięſzkaią z tę ſtronę Renu. *Z tę ſtronę gor Alpes mieſzkańcy.

DEÇA' eſt plus ordinairement (*un Adverbe de temps & de lieu opposé à delà.*) *Tournez vous deçà vers moy.* Reſpice ad me. *Ter.* **Les nouvelles de deçà.* Quæ hic geruntur. *Cic.* **Aller tantoſt deçà & tantoſt dela.* Ultrò citroque commeare. *Cic.* CZĘSCIEY znáczy *tu ſam* co do czaſu y mieyſca obroć ſię ſam, álbo tu do mnie. *Nowiny tu ſam, tuteyſze. *Chodzić tam y ſam.

ON DIT (*d'un inconſtant.*) qu'*Il eſt tantoſt deçà & tantoſt delà*, qu'*Il incline tantoſt pour une choſe & tantoſt pour une autre.* Modò ad unâ, modò ab aliâ parte ſtat. MOWIĄ o nieſtatku iakim: *y tam, y ſam* to ieſt raz z tym drugi raz z inſzym trzyma raz tak drugi raz inaczey

DE'CACHETER, V.act. (*Oſter, rompre le cachet, ouvrir une lettre.*) Reſignare. *Cic.* ODPIECZĘTOWAC odiąć odedrzeć pieczątkę oderwac ią otworzyć liſt

DE'CADE. ſubſt.f. (*Ouvrage composé de dix livres.*) Decas. **L'hiſtoire de Tite-Live eſt composée par décades.* Livius libris hiſtoricos ſuos decadas dixit. DZIESIĄTEK Kſiąg. *Hiſtorya Tyta Liwiuſza piſana ieſt dzieſiątkami kſiąg.

DE'CADENCE, ſubſt. m. *on prononce* décadance. (*Chute, ruine éminente.*) Ruina impendens. *genit.* ruinæ impendentis, f. **Son baſtiment tombe en décadence.* Ædes labant. *Virg.* UPADEK znaczny. *Domoſtwo iego ſię wali.

DE'CADENCE ſe dit figurément, *La décadence de l'Empire.* Imperii occaſus, ûs, m. *Cic.* UPADEK Państwa Rzymſkiego.

Son bien s'en va en décadence. Delabitur illi res familiaris *Cicer.* Res illius pereunt. **Les mœurs vont en décadence, ſe perdent, ſe corrompent.* Eunt præcipites mores. *Liv.* **Toutes les choſes du monde vont en décadence.* Omnia terrena peſſum abeunt. Fortuna iego leci do upadku. *Obyczaie upadaią gorſzą ſię pſuią. *Wſzyſtkie rzeczy światowe upadaią.

DE'CAISSER, V. act. terme de Jardinier, (*Tirer quelque arbriſſeau de ſa caiſſe.*) Plantas ſuis è caſpulis extrahere. act. OPRZĄTNĄC drzewa z koſzow, z koſza ie dobyć y ſamo nie oplecione zoſtawić iák czynią ogrodnicy.

DE'CAGONE, ſubſt.m. (*Qui a dix angles.*) Decagonus,a,um *Hygin.* O DZIESIĄCIU graniach álbo rogach dzieſięćgraniaſty

DE'CALOGUE, ſubſt. maſc. (*Les dix Commandemens de Dieu gravez ſur deux tables données Moyſe.*) Decem Dei præcepta. Decalogus. DZIESIĘCIORO Boſkich przykazań ná dwoch tablicach dane Moyżeſzowi.

DE'CAMPEMENT, ſubſt.m. (*La levée d'un camp.*) Caſtrorum motio, onis, f. RUSZENIE obozu z mieyſca, zwinienie obozu.

DE'CAMPER, V. n. (*Lever le camp, mettre une armée en marche pour luy faire changer de poſte.*) Caſtra movere. *Cæſ.* RUSZYC oboz zwinąć oboz ná inſze ſtanowiſko z woyſkiem całym ruſzyć.

ON DIT dans le diſcours familier, *Faire décamper quelqu'un, (luy faire quitter la place.)* Aliquem loco movere. **Je l'ay fait décamper.* Hunc abire coegi. RUSZYC kogo z mieyſca ſpłoſzyć go ſpędzić z placu. *Ruſzyłem go zmieyſca ſpędziłem go zplacu.

DE'CANAT, ſubſt. maſc. (*La dignité de Doyen dans une compagnie.*) Decani munus, *ou* officium, n. DZIEKANSTWO godność Dziekańſka álbo Starſzego między drugiemi.

DE'CANISER, V.n. (*Faire l'office de Doyen.*) Decanum agere. act. DZIEKANIC, Urząd Dziekańſki ſprawować.

DE'CAPITER, V act. (*Couper la teſte à quelqu'un.*) Caput alicui amputare. *Cic. Liv.* Aliquem decollare. *Suet.* SCIĄC kogo, głowę mu uciąć.

ESTRE DE'CAPITE', Securi ſubjici. Securi cervices ſubjicere. *Liv. Cic.* BYC Sciętym.

DE'CARRELER, V. act. (*Oſter les carreaux d'une ſale, d'une chambre.*) Quadratos lateres auferre. act. DOBYWAC poſadzkę w ſali iákiey, álbo pokoiu.

DE'CATONISER, V. act. (*Oſter à quelqu'un de ſa ſeverité.*) Durum Catonem exuere. Tribuere alicui humanitatem *Cic.* OGŁASKAC kogo ułagodzić rozruchać udobruchać.

(Mot nouveau, & employé par M. Scaron avec un correctif.) Słowo Francuſkie nowe ktorego zażywa Skaron ále z poprawką.

DE'CEDE', m. DE'CEDE'E, f. part.paſſ. (*Qui eſt mort.*) Défunctus. Vitâ defunctus. *Cic.* ZESZŁY umarły.

DE'CEDER, V.n. (*Mourir.*) Decedere. *Cic.* De vitâ decedere. n. *Cic.* Fungi vitâ. *Papin.* ZEYSC z tego świata umrzeć.

SE DE'CEINDRE, V. act. (*Oſter ſa ceinture.*) Diſcingi. *Mart*, ROSPASAC ſię.

DE'CELEMENT, ſubſt. m. (*L'action de réveler quelque choſe ſecrete.*) Arcanorum proditio. *Plin. Ter.* OBIAWIENIE wyiawienie odkrycie ſekretu wydanie.

DE'CELER, V.act. (*Divulguer, déclarer quelque ſecret.*) Prodere. Indicare. Aperire. Patefacere. *Cicer.* **Déceler ſes complices.* Sceleris conſcios prodere, *ou* indicare. *Cic.* WYIAWIC wydać rozgłoſić iáki ſekret. *Wydać pomocnikow ſwoich, powołać drugich.

DE'CEMBRE, ſubſt. maſc. *on prononce* deſſambre. (*Le dernier Mois de l'Année, ſelon noſtre ſupputation, dans lequel le Soleil entre dans le Capricorne, & fait le ſolſtice d'hiver.*) December, bris, maſc. *on ſous-entend* menſis.) *Cic.* GRUDZIEN oſtatni Mieſiąc roku według naſzey liczby ktorego ſłońce wchodzi w Koziorożca y bywa porownanie dnia z nocą zimowe.

C'étoit le Sixiéme Mois de l'Année des Romains qui la commençoient au mois de Mars) Był to ſzoſty mieſiąc u Rzymian, ktorzy rok záczynali w Marcu.

(Horace a dit *Vtere libertate decembri*, Uſez de la liberté permiſe au mois de Decembre, c'eſt-à-dire aux Saturnales, où les Eſclaves avoient la liberté de tout dire à leurs Maiſtres, ſans qu'ils oſaſſent s'en faſcher.) Horacyuſz mowi; zażyć wolności grudniowey to ieſt pozwoloney wolności w grudniu podczas igrzyſk Saturnowych; kiedy poddanym y niewolnikom, wſzyſtko ſię godziło mowić w oczy Panom ſwoim co tylko im ſię podobało, á Panowie nie śmieli im nic odpowtedzieć áni záto co mowić.

DECEMVIR, ſubſt. m. *on prononce* deſſamvir. (*Magiſtra chez les Romains qui fut créé pour donner des loix au peuple avec la ſouveraine autorité.*) Decemvir, decemviri. DZIESIĘC mężow, urząd u Rzymian poſtanowiony z naywyżſzą władzą ſtanowienia praw ludowi.

DE DECEMVIR. Decemviralis, maſc. & f. le, neut. *Cic.* DZIESIĘC mężowy.

DECEMVIRAT, ſubſt. m. (*La magiſtrature des Decemvirs.*) Decemviratus, ûs, m. *Cic.* URZĄD dzieſięć mężow.

DE'CENCE, ſubſt, f. *on prononce* déſſance. (*Bienſéance.*) Decorum. *Cic.* Decentia. PRZYSTOYNOSC piękność.

DE'CEMMENT, adv. *on prononce* déſſament. (*Avec décence, avec bien ſéance.*) Decorè. Decenter. *Cicer.* Venuſtè. *Cic.* PRZYSTOYNIE pięknie.

DE'CENT, (*on prononce* déſſant.) m. DE'CENTE, f. adject. (*Qui eſt dans la bien ſéance*, ou *de la bien-ſéance.*) Decens. Decorus. *Cic.* PRZYSTOYNY Piękny Przyſtoyna.

Eſtre décent, eſtre bien-ſeant. Decere. *Cic.* Być przyſtoynym przyſtoić.

DE'CERNER, V. act. (*Ordonner une choſe.*) Decernere, (cerno, cernis, zrevi, cretum,) act. acc. *Cic.* STANOWIC co poſtanowić roſkazać.

DE'CERENR ſe dit auſſi (*des ordonnances & des décrets qui ſe font dans des aſſemblées.*) comme *Décerner un décret de priſe de corps contre quelqu'un.* Decernere carcerem contra aliquem. *Cic.* POSTANOWIC znaczy też wydać Dekret naprzykład wydać kaptywacyą, imanie na kogo. Wieżą kogo ſkarać.

Décerner qu'on faſſe le procès à un criminel. Quæſtionem contra aliquem decernere. *Cæſ.* Wydać ſąd na zbrodnia ſkazać go ná ſąd dać go do ſądu.

DE'CES, ſubſt. m. (*La mort, le trépas d'une perſonne.*) Deceſſus. Obitus. Mors. *Cicer.* ZEYSCIE z tego świata śmierć oſoby iakiey.

DE'CEU, *ou* DE çû, m. DECEUë, f. part. paſſ. *du verbe.* DE'CEVOIR. (*Trompé, abuſé adroitement.*) Deceptus *Cicer.* ZWIEDZIONY od ſłowa zwodzę oſzukany gładko kſztałtnie odrwiony.

DE'CEVANT, m. DE'CEVANTE, f. (*Propre à tromper.*) Decipiens Fallax. *Cic.* ZAWODNY ZWODZIECKI omylny, oſzukuiący, zdradliwy.

DE'CEVOIR, V. act. (*Tromper adroitement, abuſer.*) Decipere *Cic.* ZAWIESC zwieść gładko oſzukać zdradzić odrwić

DE'CHAISNE', *ou* DE'CHAÎNE', m. DE'CHAISNE'E, f. part. paſſ. (*Qui n'eſt plus enchaiſné*) Catenis ſolutus ac liber, *ou* expeditus. ODKOWANY ROSKUTY z łańcucha ſpuſzczony.

DE'CHAISNEMENT, *ou* DE'CHAÎNEMENT, ſubſt. m. (*Emportement de colere, de haine, & de médiſance contre quelqu'un.*) Effrenata, *ou* immoderata maledicendi licentia, æ, fœm. ZŁOSC WYUZDANA przeciwko komu.

On eſt dans un déchaiſnement horrible contre luy. Omnes illum aſpere inſectantur. Wſzyſcy ná niego ſtraſznie powſtaia, wrą ná niego wſzyſcy, co żywo przeciwko niemu.

DE'CHAISNER, *ou* DECHAISNER, V. act. (*Oſter les chaiſnes à quelqu'un*, ou *les rompre.*) Ex catenâ aliquem ſolvere. *Plat.* E vinculis aliquem eximere. *Cic.* ZŁANCUCHA kogo ſpuścić, rozkuć z kaydan, rozwiązać odpętać.

SE DECHAISNER, (*Rompre ſes chaiſnes, parlant des beſtes qui ſont enchaiſnées.*) Catenam abrumpere, (rumpo, rumpis, rupi, ruptum.) **Parlant d'un homme, on dira* Abrumpere ſibi vincula. *Liv.* Z ŁANCUCHA ſię zdiąć zerwać mowią obeſtyach nałańcuchu ſtoiących. *Mowiąc zás o Człowieku mowi ſię zerwać rozerwać pęta álbo więzy ſwoie, rozbić kaydany.

SE DECHAÎNER ſignifie auſſi *S'emporter de colere contre quelqu'un, médire de luy, en dire beaucoup de mal ſans aucune retenuë.* In aliquem ſævire. *Liv.* In aliquem inclementer invehi. *Cic. Liv. Tacit.* NIEPOHAMOWANIE powſtać przeciwko komu, y ná niego naſtępować wiele złego ná niego mowić złorzeczyć bez miary.

Les meſchanst ſe déchaiſnent contre voſtre nom, ou *le déchirent par leurs mauvais diſcours.* Incurrunt mali in tuum nomen. *Cic.* Zli ná Jmię twoie powſtaią, ſzarpią co ięzykiem.

Quand il reconnoiſtra que tout le monde eſt déchainé contre luy. Cum ſe omnium ſermonibus ſentiet vapulare. *Cic.* **Quand tout l'enfer ſe déchaineroit contre vous, vous n'avez rien à craindre.* Etſi in te inferna monſtra irruant, nihil eſt quod reformides. ** Les vents eſtoient dechaiſnez.* Sæviebant venti. *Virg.* Kiedy obaczy że cały świat ná iego powſtał. *Gdyby piekło całe powſtało ná ciebie niemaſz ſię czego obawiać. *Wiatry bardzo panowały.

DECHALANDER, V. act. (*Oſter, deboucher, faire perdre les chalands à un marchand.*) Emtores abalicujus tabernâ avertere. ODWROCIC komu kupcow, ludzi ze ſklepu.

DECHANTER, V. neut. (*Changer d'avis & d'opinion.*) Mutare ſententiam. Aliter ſentire. **Il eſt maintenant de cet avis, mais quand il aura approfondi l'affaire il aura bien à dechanter.* Ejus eſt jam opinionis, *ou* nunc in eâ eſt ſententiâ, ſed cùm rem penitus perſpexerit, aliter ſentiet. INACZEY ſpiewać, poprawić zdania. *Teraz on ták mowi, ále iák ſię lepiey roſpatrzy we ſzyſtkim inaczey ſpiewać będzie.

(Terme du diſcours familier.) Słowo dyſkurſu poufałego. *Il a acheté ſon bled vingt ecus, mais quand il le voudra vendre, il trouvera bien à dechanter, car il eſt bien ravalé de prix.* Frumentum emit viginti nummos, ſed ubi vendere volet, vilius multò fiet pretium. Kupił żyto po dzieſięciu tálerach, ále iák mu ie przyidzie przedawać inaczey zaſpiewać muſi, bo bardzo ſpadło z ceny.

(Terme populaire.) Słowo poſpolite.

DE'CHARGE, ſubſt. fœm. (*Action par laquelle on oſte un poids*, ou *un fardeau qui peſe.*) Ponderis alicujus detractio. ZDIĘCIE ciężarow zrzucenie z ſiebie álbo z kogo.

DE'CHARGE ſe dit auſſi (*d'une voire où l'on décharge les immondices d'une ville.*) Purgamentorum urbis receptaculum, i, n. *Liv.* KANAŁ mieyſki, ſtek, ściek gdzie wſzyſtkie plugaſtwa ſpadaią.

DE'CHARGE *d'un baſſin de fontaine, par où l'eau du baſſin s'écoule.* Aquarum receptaculum, i, n. KONCHA w fontanach gdzie woda graiąca ma ſwoy ſpadek.

DE'CHARGE *des mauvaiſes humeurs.* Humorum detractio. *Plin.* **Décharge de ſang.* Sanguinis detractio. *Plin* ZBYWANIE ſzkodliwych humorow z ciała przez lekarſtwo. *Zbywanie krwi, krwi puſzczenie dobrowolne, álbo umyślne

DE'CHARGE *d'armes à feu*, ou *de trait.* Armorum, *ou* telorum emiſſio. onis, f. *Cic.* **Plus ces mahines ſont bandées, plus leurs décharges ſont violentes.* Eò graviores emiſſiones habent, quò ſunt contenta vehementiùs. *Cic.* **On fit une décharge de tout le canon.* Omnia tormenta bellica diſploſa ſunt Omnium tormentorum bellicorum emiſſiones factæ ſunt. **Ils font leurs décharges ſur luy, ſans luy donner le loiſir de ſe retirer.* In eum tela conjiciunt, neque dant regrediendi facultatem. *Cæſ.* **Après avoir fait leur décharge, ils ſe retirerenet à leurs gros.* Conjectis telis, ad ſuos ſe receperunt. *Liv.* WYSTRZELENIE Strzelby ogniſtey, álbo łuku. *Im bardziey zenápięte tym mocniey ſtrzelaią. *Strzelano wydano ognia wſzyſtkich armat. *Uſtawicznie do niego ſtrzelaią nie daiąc mu y czaſu umknąć ſię. *Wyſtrzeliwſzy uciekli doſwoich.

DE'CHARGE, (*Soulagement.*) Allevatio. *Cic.* **Cela vaà la décharge*, ou *àu ſoulagement du peuple.* Illud eſt levamento plebi. *Cic.* **Payer à la décharge de quelqu'un* Pro aliquo ſolvere. *Cic.* UWOLNIENIE ſolga ulżenie To będzie z poſolgowaniem dla poddanych, dla ludu. *Zápłacić za kogo áby mu ulżyć.

DE'CHARGE *de quelque impoſt*, ou *de quelque ſervitude.* Vectigalis immunitas. *Vlp.* **Ses réponſes vont à la décharge du criminel.* Suis reſponſis culpam à ſonte removet. *Cicer.* ZNIESIENIE podatku iákiego álbo powinności poddanych. *Odpowiedź na obronę ſtrony obwinioney.

DE'CHARGE, (*Quittance par laquelle on eſt déchargé d'une dette*, ou *d'une obligation.*) Soluti debiti cautio. KWIT z długu, z karty ná ſię daney.

DE'CHARGER, V. act. (*Oſter un fardeau, diminuer la charge & le poids.*) Exonerare. *Plin.* **Ils camperent ſur une haute montagne ſans décharger leur bagage.* Supra excelſum montem caſtra ponunt, neque jumentis onera deponunt. *Cæſ.* ULZYC ciężaru iákiego. *Stanęli ná wyſokiey gorze wozow y taborow ſwoich nie ruſzywſzy.

DE'CHARGER *un vaiſſeau*, (*En mettre dehors les marchandiſes.*) Merces è navi expromere. *Plaut. Cic.* WYŁOZYC towary ze ſtatku.

DE'CHARGER, (*Retrancher, jetter dehors ce qui nuit.*) Exonerare. act. acc. **Décharger un arbre qui a trop debranches.* Collucare arborem. **Le vomiſſement décharge l'eſtomac.* Vomitus allevat ſtomachum. **Décharger ſon ventre.* Exonerare ventrem. *Mart.* **Il eſt allé décharger ſon ventre.* Petiit ſeceſſum. UWOLNIC wyrzucić z ſiebie co cięży y przykrość czyni. *Okaſtrować drzewo ktore ma wiele gałęzi. *Womit ulżywa żołądkowi. *Wyprożniać ſię przez ſtolec. *Poſzedł ná ſtolec.

DE'CHARGER, (*Exemter, délivrer.*) Aliquem (ab onere aliquo, *ou* à vectigali) ſolvere, *ou* abſolvere. *Cicer.* **Décharger les pauvres & charger les riches.* Onera inclinare à pauperibus in divites. *Liv.* **Il les fit décharger de toutes ſortes d'impoſts.* De vectigalibus eos eximi curavit. **Il déchargea les locataires du louage des maiſons pendant la guerre.* Mercedes habitationum annuas conductoribus donavit, *ou* remiſit temporibus belli. *Cæſ. Cicer.* UWOLNIC poſolgować ulżyć libertować. *Poſolgować ubożſzym, á włożyć ná bogatſzych. *Uwolnił ich od wſzyſtkich podatkow. *Uwolnił arendarzow od płacenia naymu pod czas woyny.

SE DE'CHARGER *d'une faute & en charger un autre.* Culpam à ſe in alium derivare. *Cic.* ZWALIC z ſiebie ná kogo inſzego winę.

Se décharger d'un crime. A ſe crimen amovere, *ou* removere. *Liv. ou* excutere. *Quint.* Se extra crimen ponere. A ſe crimen amoliri. *Cic.* **Décharger quelqu'un par ſon témoignage* Sublevare aliquem ſuo teſtimonio. *Cic.* **Décharger quelqu'un de l'envie, & s'en charger.* Ab aliquo removere invidiam, & in ſe trajicere. *Ovid. Cic.* **Eſtre déchargé à pur & à plein de quelque, faute.* Eximi noxæ. paſſ. *Liv.* OCZYSCIC ſię z zárzutow. *Uwolnić kogo świadectwem ſwoim. *Na ſiebie inwidyą obrocić odwrociwſzy ią od kogo inſzego. *Być zupełnie uwolnionym y oczyſzczonym z zárzutow iákich y winy zadaney wywieść ſię zupełnie.

SE DE'CHARGER *l'eſprit de quelque chagrin.* Miſeriam aliquam ex animo expuere. *Ter.* UWOLNIC ſobie głowę od myśli iákich y kłopotu.

Décharger quelqu'un du ſoin des affaires. Demovere aliquem rerum curâ. *Tacit.* Removere aliquem à negotiis. *Cic.* **Je me décharge du ſoin de cette affaire ſur vous.* Curam hujuſce rei tibi committo. *Cic.* ZRZUCIC z głowy kłopot. *Na ciebie ſkładam to ſtaranie.

DE'CHARGER ſignifie encore, *Faire une décharge* (*d'armes à feu*, ou *de coups de baſtons.*) Mittere. Emittere. Explodere. **On déchargea le canon à ſon arrivée.* Tormenta bellica illius adventu exploſa ſunt. **Il luy déchargea pluſieurs coups de baſton ſur la teſte.* Plurimos ictus in caput illius ingeſſit. *Ter.* WYSTRZELIC, ſtrzelbę kiymy zwalić, zbić. *Wyſtrzelono Działa, bito zdział ná przyiazd iego. *Kilkanaście razy dał mu kiiem po głowie.

SE DE'CHARGER ſe dit (*de l'écoulement des rivieres.*) Influere. ** Le Nil ſe décharge par pluſieurs bouches dans la mer d'Egypte.* Evomit ſe Nilus multis faucibus in Ægyptium mare. ** Le Danube ſe décharge par ſix embouchures dans la mer de Pont.* Evolvitur in Pontum ſex fluminibus Danubius. *Plin.* **Cette riviere ſe décharge dans la mer Atlantique.* Effunditur amnis iſte in mare Atlanticum. *Plin.* WPADAC o rzekach mowiąc ktore płyną y wpadaią w ſiebie. *Nil wpada kilkonaſtą korytami w morze Egipſtkie. *Dunay wpada ſześćią korytami w Morze Pantyckie. *Tá rzeka wpada w morze Atlantyckie.

DE'CHARGER ſe dit figurément en ce ſens, *Décharger ſa colere contre quelqu'un.* Erumpere ſtomachum in aliquem. Iracundiâ erumpere in aliquem. *Cic. Cæſ.* ** Il déchargea ſa colere ſur trente vaiſſeaux, & les brûla tous avec les pilotes & les matelots.* In triginta naves iracundiâ erupit, omneſque incendit eodemque igne nautas, naviumque dominos interfecit. *Cæſ.* WYRZUCIC, obrocić złość ſwoię ná kogo. *Obrocił gniew ſwoy y zemścił ſię ná trzydzieſtu okrętach ktore ze wſzyſtkiemi robotnikami y ſtyrnikami palił.

Décharger ſon cœur contre quelque'un, (*Luy dire tout ce qu'on a ſur le cœur contre luy.*) Omne acerbitatis virus evomere in aliquem. *Cic.* Wyrzucić z ſerca co kto ma do kogo ze wſzyſtkim ſię komu co kto przeciwko komu má wymowić.

ON DIT auſſi *Décharger ſon cœur à quelqu'un*, (*S'ouvrir à luy.*) Animum ſuum alicui aperire *Cic.* MOWIĄ ieſzcze wymowić ſię przedkim, wydać mu ſię z czym, wyiawić mu ſię z tym co myslemy z ſercem mu ſię otworzyć.

SE DE'CHARGER ſe dit (*des couleurs & des étoffes qui perdent de leur vivacité.*) Evaneſcere, neut. PŁOWIEIE pełznie kolor ná materyach ſuknach.

ON DIT auſſi en ce ſens que *Le temps ſe décharge*, (*quand il pleut après que le ciel eſt demeuré long-temps couvert.*) Cœlum fit liquidius actis imbribus. Cælum repurgatur acto imbre. ROSPUSZCZAC ná deſzcz niebo pochmurne.

DE'CHARGER, ſubſt. m. (*Officier ſur les ports, qui décharge les marchandiſes, & les porte à bord.*) Mercimoniorum exonerator Exportator. STRAZNIK co pilnuie towarow kiedy ie wykładaią ná ląd.

DE'CHARMER, V. act. (*Défaire un charme qu'on a donné à quelqu'un*, ou bien *quelque enchantement.*) Aliquem incantamentis illigatum, ſolvere. *Recantare. *Repercutere ab aliquo faſcinationes. *Plin.* ODCZAROWAC odczyniać uczynek iáki przez czary komu uczyniony.

DE'CHARNER, V. act. (*Oſter la chair de deſſus les os.*) Oſſa carne nudare. *Quint.* ODBIERAC mięſo od kości.

DE'CHARNER ſe dit auſſi figurement (*du ſtile, d'une langue, & d'un diſcours entier, le deſſecher, le dépouiller d'agrémens & d'ornemens.*) *Elegantiâ ſtilus exanguis, *ou* macilentus, *ou* enervis. Enervata, *ou* Jejuna oratio. Exilis oratio. *Cic.* *Vn diſcours décharne.* NIEWYMOWNIE mowić piſać powiadać co. * Mowa bez okraſy wſzelkiey y ozdob ſucha, czcza, bez ſmaku, y wdzięku wſzelkiego.

UN HOMME *decharné*, (*Qui eſt fort maigre, qui n'a que la peau & les os.*) Macilentus. *Plaut. Cic.* Totus oſſa atque pellis. *Plaut.* CZŁOWIEK wſzyſtek z ciała opadły co go tylko ſkora á kości, chudy iák ſzczepa.

Il a le viſage fort décharné. Vultus eſt miſer miſerâ macritudine. *Plaut.* Twarzy ieſt bardzo wychudłey mizerny ná twarzy.

DE'CHARPIR, V. act. mot bas en cette ſignification pour *Séparer deux perſonnes qui ſe battent.* Colluctantes disjungere, (go, gis, xi, ctum.) Divellere colluctantes à ſe invicem. ROZERWAC dwochbiiących ſię z ſobą. Słowo podłe Francuſkie w tym rozumieniu.

SE DE'CHARPIR *de quelqu'un*, (*Se tirer de ſes mains.*) Extricare ſe ab aliquo. *Cic.* WYRWAC ſię komu zrąk, wymknąć mu ſię, wykręcić mu ſię z mocy iego.

DE'CHAUSSE', m. DE'CHAUSSE'E, f. part. ppſſ. & adject. (*Sans chauſſes & ſouliers.*) Diſcalceatus. Excalceatus, a, um. *Suet. Plaut.* BOSSY bez trzewikow butow y ponczoch

DE'CHAUSSE', (*parlant de la vigne & des arbres.*) Ablaqueatus, a, um. *Colum.* OD KOPANY od korzenia mowiąc o drzewach y winogradach.

DE'CHAUSSEMENT, ſubſt. m. qui ne ſe dit que (*quand on parle des arbres qu'on déchauſſe pendant l'hiver.*) Ablaqueatio, onis, f. *Colum.* ODKOPYWANIE drzew od korzenia ná zimę mowiąc o drzewach.

DE'CHAUSSER, V. act. (*Oſter les chauſſes & les ſouliers.*) Diſcalceare. Excalceare. *Plaut.* ROZZUC kogo rozbierać go od nog

DE'CHAUSSER *les arbres*, ?*En oſter lat terre d'alentour, pendant l'hiver.*) Arbores ablaqueare. *Colum.* ODKOPAC drzewa z ziemi od korzenia na zimę.

DE'CHAUSSER *les dents* Circumſcalpere dentes. *Plin.* ZĘBY chędożyć, zdzieraiąc z nich oſkomę.

DE'CHET, ſubſt. m. (*Diminution.*) Deceſſio. Diminutio. Imminutio, onis, f. *Cic.* STRATA umnieyſzenie deceſs ſzkoda

ON DIT en ce ſens, *Sa vertu a receu beaucoup de déchet.* Virtus ipſius plurimùm imminuta eſt. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie wielki miał deceſs ná cnocie ſwoiey wielką ſzkodę. Odwaga męſtwo ſiła cnota upadła.

DE'CHET *d'or*,ou *d'argent*, (*lors qu'on le fond*,ou *qu'on le brûle.*) Auri argentive interrimentum,i,n. *Liv.* ZGUBA ſtrata złota álbo ſrebra wiele go ginie kiedy go topią álbo palą

DE'CHEU,*ou* DE'CHU,m.DE'CHEUë,f.part. & adject. Lapſus. Dejectus. Repulſus,a,um. **Décheu de ſon eſperance.* Spe dejectus, *ou* repulſus. *Cæſ.* UPADŁY, Upośledziony, omylony. *Ktorego nádzieie upadły.

DE'CHEVELER,V.act. *Décoëffer une femme en luy faiſant violence.*) Comas mulieris dejicere, (jicio, cis, jeci, jectum.) *ou* diſturbare, (bo,as,avi,atum.)act. **Vne femme déchevelée.* Mulier disjecta comas.*Ovid.*Paſſis capillis mulier. ROSTARGAC włoſy ná głowie białogłowy gwałtem. *Zerwaać iey co ná głowie niewiaſta zroſtargana.

DE'CHEVESTRER, *ou* DE'CHCVéTRER, *comme on prononce*,V.act.(*Oſter le cheveſtre d'une beſte de ſomme.*)Jumento capiſtrum eximere. WYŁOZYC z iárzma woły,zdiąć chomato koniowi, kaganiec odiąć beſtyi iákiey.

DE'CHIFFREMENT, ſubſt. m. (*L'action de déchiffrer des lettres.*) Litterarum occultis notis exaratarum explicatio, onis,f. DECYFFROWANIE liſtow, wyczytanie liſtow cyfframi piſanych, piſma iákiego taiemnego dochodzenie.

DE'CHIFFRER,V.act. (*Trouver l'alphabet d'un chiffre, ou l'explication d'une lettre écrite en chiffres.*) Litteras occultis notis exaratas explicare. DECYFFROWAC liſt;znaleść klucz do przeczytania liſtu cyfirowanego.

DE'CHIFFRER ſignifie auſſi *Lire un titre*, ou *un acte dont l'écriture eſt ancienne.* ou *à demi effacée*, ou *mal écrite.* Characteres veteres diuturnitate temporis penè deletos legere & explicare. DECYFFROWAC zgadnąć wyczytać piſma iákie dawno z ſtaroświecka y niewyraźnie piſane álbo pogluzowane

DE'CHIFFRER ſe dit figurément pour dire, *Pénetrer dans le fonds d'une affaire fort difficile, la débrouiller.*In rem intricatiſſimam intrare. *Cic.* ET AUSSI *Expliquer ce qu'il y a de plus obſcur*, ou *de plus ſubtil dans un Auteur, dans une ſcience.* Abſtruſa quæque & maximè recondita & intricata expedire, *ou* explicare. DECYFFROWAC, Przeniknąć wſkroś rzecz iáką trudną; wytłomaczyć co być może náyſubtelnieyſzego nayſkrytſzego y náytrudnieyſzego w rzeczy iakiey álbo Autorze, álbo náuce.

DE'CHIFFRER ſignifie encore *Démeſler, découvrir ce qui eſt ſecret & inconnu à pluſieurs.* Detegere. Patefacere. Aperire. *(*En parlant des perſonnes* il ſignifie *Faire connoiſtre les défauts de quelqu'un, & quelquefois ſes bonnes qualitez.*) Alicujus vitam, *ou* mores probè deſcribere. Aliquem depingere ſuis coloribus. DECYFFROWAC Dochodzić dociec tego co inſzym ieſt niewiadomo y táyno. *Decyffrować zaś iáką oſobę ieſt, Odkryć iey przymioty obyczaie złe lub dobre.

(Il ne ſe dit gueres en François qu'en mauvaiſe part.)Nie mowi ſię w tym oſtatnim rozumieniu w Francuſkim chyba w zły ſpoſob.

DE'CHIFFREUR, ſubſt. m. (*Celuy qui déchiffre des lettres.*)Qui litteras notis arithmeticis ſcriptas explicat,*ou* evolvit. TEN co liſty y piſma taiemne wyczytuie y ná ſekretnych cyffrach ſię rozumieie.

DE'CHIQUETER,V.act.(*Coupper menu, raillader.*)Concidere.Incidere.(cido,is,cidi,ciſum.)act.acc.*Cæſ.*Déchiquerer juſques au vif.* Concidere uſque ad ſanum corpus.*Celſ.*KRAIAC ná drobne kawałki poſiekać; kraiać do żywego.

DE'CHIQUETURE,ſubſt.f. (*Découppeure.*) Inciſura. Inciſio. *Colum.* NASIEKANIE cięcie nácięcie nárznięcie karb.

DE'CHIREMENT,ſubſt.m. (*Action de mettre en pieces.*) Sciſſura,æ,f. Laceratio,onis,f. ROZDZIERANIE rozdarcie.

(Ce mot eſt plus en uſage au figuré: car on dit. To ſłowo Francuſkie náywięcey ſię bierze niewłaśnie gdyż ſię mowi.

Déchirement du cœur, Déchirement de conſcience. Cordis laceratio. Diſciſſum cor. Stimulus conſcientiæ.*Cic.* Rozdzieranie ſerca,ſzarpanie katowanie ſumnienia iákoby komu ſerce álbo ſumienie rozdzierano ná ſztuki.

DE'CHIRER, V.act.(*Mettre en pieces.*)Lacerare.Laniare. Dilacerare.Dilaniare.*Cic.* **Il m'a déchiré*, ou *fendu la levre* Diſcidit labrum. *Ter.* **Déchirer de verges.* Virgis conſcindere, *ou* lacerare.*Liv.Plaut.* ROZDZIERAC drzeć ná ſztuki. *Rozdarł mi wargę, rozciął mi álbo przeciął mi wargę. *Zedrzeć rozgi o kogo, orznąć rozgami orznięty rozgami ścięty ſkaleczony od rozg.

DE'CHIRER ſe dit figurément des choſes ſpirituelles & morales, *Agiter, tourmenter par des mouvemens differents.* Lacerare. Dilacerare. Dilaniare. * *L'ambition déchire le cœur des ambitieux.* Ambitio ambitioſorum cor lacerat. **Oreſte ſe ſentit déchirer par de cruels remords de ſa conſcience.* Oreſten angore conſcientiæ ſceleriſque cruciatu torqueri. ROZDZIERAC ſzarpać *niewłaśnie codo obyczaiow*: roznemi paſſyami mięſzać. *Ambicya rozdziera ſerce pyſznego. *Oreſtes czuł ſię bardzo ſtrapionym ſtraſznymi ſumnienia zgryzotami.

DE'CHIRER ſignifie de plus, *Partager, diviſer, ruiner deſoler.* Miſcere.Perturbare.Lacerare.Dilacerare.**Les ambitions barbares déchirerent l'empire & le mirent en pieces.* Barbaræ nationes lacerarunt imperium, & diſcerpſerunt.*Cic.* ROZDIERAC rozrywać ſzarpać znaczy nadto podzielić zruinować ſpuſtoſzyć. * Narody grube rozerwały między ſiebie Państwo Rzymſkie, y ná ſztuki podzielili rozſzarpały

DE'CHIRER ſe dit au figuré (*des perſonnes dont on dit du mal, & qu'on dechire par des mediſances*, ou *des calomnies.*) Lacerare aliquem inceſto ore.*Cic.* Dente Theonino aliquem rodere, *ou* circumrodere. *Hor.* SZARPAC niewłaśnie, złe okim mowić y ſławymu uymować.

(Theon eſtoit un fameux calomniateur, ce qui a donné lieu à cette expreſſion Latine.) Theon był ſławny obmowca y łżyciel ſkąd expreſſya łacińſka zębem theonowym kogo ſięgać.

Déchirer quelqu'un par des injures. Lacerare aliquem probris. *Liv.* Verborum contumeliis lacerare. *Cic.* Conviciis aliquem proſcindere. *Suet.* Mordere aliquem opprobriis. *Horat.* Laceſſere aliquem injuriâ. *Cic.* Łżyć kogo ſzkaradnie ſłowami ſpotwarzyć, czci nánim nie zoſtawić.

DE'CHIRE', m. DE'CHIRE'E,f. part. adject. Laceratus. Laniatus,a,um. *Cic.* PODARTY POSZARPANY ſkatowany ſtrapiony.

Eſtre déchiré de douleur. Lacerari dolore. *Cic.* **Je ſuis déchiré de chagrin.* Lacerat me mœror meus. **Je ſuis déchiré par les remords de ma conſcience.* Me conſcientiæ ſtimulant.*Cic.* Srapiony żałością. * Serce ſkatowane ſtargane żalem ſmutkiem. *Sumnienie ſkatowane zgryźliwością.

DE'CHIRURE, ſubſt. f. (*Rupture de quelque habit.&c. Accroc.*) Sciſſura. *Plin.* ROZDARCIE ſukni, zawadziwſzy o co rozdarcie.

DE'CHOIR, V. neut. (*Diminuer de biens, de crédit, de faveur, de ſanté.*) **Déchoir de ſa premiere fortune, de riche & puiſſant qu'on eſtoit, devenir pauvre.* Abexcitatâ fortunâ, ad inclinatam & propè jacentem deſciſcere. *Cic.* UPASC ná dobrach fortunie, powadze łaſce zdrowiu. *Upaść nápierwſzey fortunie z bogatego y wielmożnego ſtać ſię ubogim mizerakiem.

Il eſt bien déchu de ſa premiere grandeur. Dignitate priſtinâ dejectus eſt. Znacznie podupadł álbo upadł ná przeſzłym ſzczęściu ſwoim.

Il eſt déchu de ſon crédit, Son crédit eſt bien diminué. Diminuta eſt illius gratia. *Liv. Cic.* Upadł ná powadze upadla powaga Jego.

Déchoir de ſon eſperance. Cadere, *ou* decidere, *ou* excidere ſpe, à ſpe, de ſpe. *Ter. Liv.* Spe fruſtrari. paſſ. *Cic.* Upadły nadzieie iego, álbo omylonym być wnadziei ſwoiey.

DE'CIDER, V. act. (*Juger ſouverainement & avec autorité.*) Judicare. Pronuntiare. *Cic. Quint.* **Décider d'une choſe ſeparement.* Seorſum de re aliquâ pronuntiare. *Quint.* SĄDZIC ſtanowić z naywiżſzą władzą oczym. * Stanowić co o iakiey ſprawie z oſobna.

DE'CIDER ſe dit auſſi pour *Terminer, vuider quelque queſtion, quelque different.* Decidere. *Cic.* **Ce jour doit décider nos differents.* Hic dies de noſtris controverſiis dijudicabit. *Cæſ.* **Je vous laiſſe décider de mon ſort.* Sortem meam tibi permitto. **Des affaires decidées.* Deciſa negotia, orum, n. plur. *Horat.* STANOWIC znaczy też zakończyć kłotnią iaką álbo ſprzeczką. *Ten dień zakończyć ma, poſtanowić co o kłotniach naſzych álbo ktore ſą między námi. *Oddaię loſy moie ná ręce twoie,ábyś co ſię podoba o mnie y dalſzym ſzczęściu moim poſtanowił. *Sprawy zakonczone,

Ne decider point une queſtion,(la laiſſer indéciſe.) Rem in medio relinquere. Nic nie ſtanowić o rzeczy iákiey zoſtawić ią zawieſzoną.

DE'CIMATEUR, ſubſt. m. (*Celuy à qui appartiennent les decimes d'un païs.*) Cui addictæ ſunt decimæ. *Cic*, Cui jus eſt in decimis. DZIESIĘCINNIK ten komu należy odbierać dzieſięcinę.

DE'CIMER, V. act. (*Faire tirer au ſort chaque dixiéme ſoldat, en prendre de dix un pour le faire mourir.*) Decimare. *Tacit.* DZIESIĄTKOWAC Loſy dać ná woyſko y co dzieſiątego żołnierza karać ná życiu.

(Terme de l'ancienne Milice Romaine,qui pour punir les Legions entieres, qui avoient manqué à leur devoir, faiſoit mourir chaque dixiéme ſoldat pour donner exemple aux autres, après les avoit fait tous tirer au ſort.) Termin żołnierſki dawnego woyſka Rzymſkiego ktorzy maiąc karać całe pułki ktore w ſwoiey powinności wykroczyły co dzieſiątego żołnierża tracili ná każdego pierwey loſy rzuciwſzy.

DE'CIMES, ſubſt. f. plur. (*Ancien droit que les Rois ont levé ſur les Eccleſiaſtiques dans les grands beſoins de l'Eſtat, ou dans quelque guerre ſainte.*) Decimæ, *ou* Decumæ, arum,f. plur. DZIESIĘCINA dawny pobor ktory Krolowie odbierali od duchownych w oſtatnich potrzebach Państwa całego, álbo ná iáką woynę świętą.

(Ce mot Latin dans Ciceron ſignifie la dixiéme partie des fruits de la terre & de ſes biens, qu'on payoit.) To ſłowo znaczy dzieſiątą część dochodow y kreſcencyi z dobr ſwoich ktorą płacono.

Il ne donneroit pas davantage que la décime. Se plus decumâ non daturum.*Cic.* Niemiał dać więcey iák dzieſięcinę.

DE'CISIF,m. DE'CISIVE,f.adject. (*Qui décide.*) Decretorius, a, um. *Quint.* **Vn combat déciſif, qui décide d'une guerre.* Decretoria pugna,æ,f. *Quint.* PEWNY, nieodmienny, nieodwołany, ſurowy, oſtatni, walny, decyduiący. *Batalia walna ktora o całey woynie álbo ná tę álbo ná owę ſtronę ma poſtanowić.

Le point déciſif d'une cauſe. Cauſæ cardo, *genit.* cardinis, m. *Quint.* PUNKT walny náygłownieyſzy o co idzie y ná czym cała rzecz záwiſłą w ſprawie iákiey.

ON DIT d'un homme qu'*Il eſt déciſif*, qu'*Il a un eſprit déciſif.*Modo decretorio,*ou* præcisè decernit & judicat. MOWIĄ o człowieku iákim oſtrym y ſurowym że ieſt wſzyſtko według ſwego zdanie decyduiący nieżartuie.

DE'CISION,ſubſt.f.(*Loy d'un ſuperieur qu'on doit ſuivre.*) Deciſio, onis, fœm. *Cic.* Decretum. Placitum,i,n. *Cic. Plin.* ROSPRAWA Dekret urzędowny álbo poſtanowienie ſtarſzego ktorego ſłuchać náleży.

DE'CISION, (*Préjugé, avantage qu'on tire de quelque piece dans un procès.*)*Cette piece fait la déciſion de mon procès.* Illud inſtrumentum litem judicat ſecundùm me. TEN dokument o całey ſprawie decyduie decyzyą czyni całey tey ſprawy.

DE'CISIVEMENT, adv. (*D'une maniere déciſive.*)Præcisè.adv Modo decretorio.abl. DECYDUIĄC ſtanowiąc.

DE'CLAMATEUR, ſubſt. m. (*Qui s'exerce à bien prononcer un diſcours.*) Declamator, oris, m. *Cic.* MOWCA co ſię wprawuie w mowienie,co ſię ćwiczy áby dobrze y głoſem náleżytym wymowił.

DE'CLAMATEUR ſignifie auſſi *Vn orateur, qui traitte des queſtions ſur des faits inventez à plaiſir. (comme a fait Quintilien.)* Declamator.*Petr.* MOWCA co mowi o takich materyach ktore ná obie ſtrony y broni, y gani, álbo co rożne ſprawy umyślne wymyślone dla zábawy ſwoiey broni iákoby w nich ſtawał raz zá tą drugi raz zá tą ſtroną mowiąc y od obudwoch ſtawaiąc.

DE'CLAMATION,ſubſt.f.(*Diſcours prononcé en public.*) Declamatio, onis, f. *Cic.* **Exercer les jeunes gens à compoſer des déclamations.* Exercere juvenes declamationibus. MOWA miana publicznie przed walnym ſłuchaczem. *Cwiczyć młodych w udaniu mow publicznych.

DE'CLAMATION, (*Invective qu'on fait contre les perſonnes & les vieces.*) In aliquem, *ou* in vitia, invectio,onis. *Liv.Cic.* POWSTANIE mową przeciwko iákim wyſtępkom náſtępowanie ná co mową, álbo ná kogo.

DE'CLAMATOIR, adjct. maſc. & f. (*Qui appartient*, ou *qui regarde la déclamation.*) Declamatorius,a,um.*Cic.Quint.* KRASOMOWSKI.

DE'CLAMER,V.act. & neut. (*Reciter quelque choſe en public d'un ton d'orateur,s'exercer à parler.*) Declamare.*Cic.* MOWIC mieć mowę iáką publiczną ćwiczyć ſię w mowie.

Déclamer ſouvent. Declamitare, (to,as,avi,atum.neut.*Cic.* Często mowy miewać.

DE'CLAMER ſignifie auſſi *S'emporter contre quelqu'un, & contre ſes vices, en parler avec emportement.* In aliquem declamare, Invehi. Aliquem inſectari. *Cic.* POWSTAC mową z hałaſem ná kogo ſtrofuiąc y przyganiaiąc wyſtępkom iákim lub oſobom z popędliwością.

DE'CLARATION, ſubſt. f. (*L'action de déclarer & faire entendre une choſe.*) Declaratio. Significatio. Denuntiatio, onis,f.*Cic.* WYRAZENIE czego deklaracya.

DE'CLARATION *de ſon bien* (*qu'on donnoit autrefois aux Cenſeurs dans l'Empire Romain.*) Cenſûs ſubſcriptio, *ou* profeſſio,onis,f.*Cic.* **Donner une declaration de ſes biens aux Cenſeurs.* Bona ſua Cenſoribus profiteri.dep. *Cic.* PODANIE na piſmie ſubſtancyi ſwoiey całey:deklaracya fortuny y dochodow ſwoich, iáko to zdawna w Rzymie Cenzorom każdy iák wiele miał fortuny ná piſmie podawał. *Podać ná rejeſtrze dobra ſwoie.

DE'CLARATION, (*Lettres patentes du Prince par leſquelles il déclare quelle a eſté ſa volenté ſur l'execution d'un Edit.*) Explicatio, onis, f. *Cic.* Alicujus edicti interpretatio, onis,f. DEKLARACYA Liſt Krolewſki z wyrażeniem woli Pańſkiey w ſprawie iákiey: álbo wykładaniem iákiego punktu prawa.

DE'CLARATION *de dépens, dommages & intereſts,(eſt un mémoire qu'on donne par articles des frais faits en un procès,* ou *des dommages qu'on a ſoufferts.*) Impendiorum litis enumeratio. **Donner une déclaration de dépens.* Nomina litis impenſarum edere in codicillo. PODANIE rejeſtrem ſzkod wydatkow koſztow &c. Ná prawo iákie łożonych. *Podać reieſtrem koſzta.

DE'CLARE',m. DE'CLARE'E,f. part.paſſ. Declaratus. Significatus. DEKLAROWANY; wyrażony, donieſiony, opowiedziany.

DE'CLARER, V. act. (*faire connoitre, apprendre au public ſa volonté, parlant des Roys & des Souverains.*) Declarare. Significare. Denuntiare.*Cic.* DEKLAROWAC obwieścić publicznie podać dowiadomości, wiadomo uczynić wolą Krolow álko Panow udzielnych.

DE'CLARER ſe dit auſſi des particuliers, (*qui font connoître leurs ſecrets, & qui les confient.*) Credere alicui arcana ſua. *Cic.* DEKLAROWAC mowiąc o rzeczach partykularnych, wyiawić ſię z czym, wydać ſię komu zwierzyć ſię komu ſekretu iákiego przyznać ſię wypowiedzieć.

On donne la queſtion aux criminels pour leur faire déclarer leurs complices. Abripiuntur in queſtionem ſontes, ut conſcios ſceleris indicent. Biorą ná męki złoczyńcow winowaycow áby wydali pomocnikow ſwoich.

DE'CLARER,(*Découvrir ſes ſentimens, ſes penſées.*)Animi ſenſa, *ou* cogitationes ſuas, declarare, *ou* aperire. *Cicer.* WYIAWIC ſię, wydać ſię, zwierzyć ſię myśli ſwoich zdania ſwego.

*Déclarer une guerre ouverte à quelqu'un.*Bellum apertum alicui indicere. *Cic.* Wypowiedzieć iawnie woynę komu.

Se Déclarer ennemi de quelqu'un. Se in aliquem adverſarium intendere. *Cælſ. ad Cic.* **Se déclarer le Déſenſeur des Provinces.* Se Provinciarum defenſorem profiteri. *Cicer.* **Se déclarer pour quelqu'un*, ou *en faveur de quelqu'un.* Profiteri alicui ſtudium ſuum. Favere alicui. **Tout le pays s'eſt déclaré pour Céſar.* Tota regio ſtat à Cæſare. *Cicer.* **Il ne s'eſt déclaré pour perſonne, Il eſt demeuré neutre.* Neutri favere voluit.Neutras partes amplexus eſt. **Ce qui eſt arrivé à mon Collegue m'apprend en quel haſard ſe met un bon Citoyen, qui ſe déclare trop tôt avent que d'être preſt.* Præmatura denuntiatio boni civis imparati, quàm periculoſa ſit, ex caſu collegæ vidi. *Cic.* **il ſemoit par tout ces diſcours ſans ſe déclarer.* Omnia loca his replebat ſermonibus, neque ſe in ullam partem movebat. *Cæſ.* Wypowiedzieć nieprzyiaźń komu, opowiedzieć mu ſię nieprzyiacielem, *Opowiedzieć ſię obrońcą kraiu.*Opowiadać ſię przy kim álbo zá kim. *Wſzyſtek kray opowiedział ſię przy Cezarze.*Zá nikim ſię nie opowiada nie trzyma z nikim, oboiętnym ieſt. *To co ſię przydało koledze memu, nauczyło na iáki los ſię podaie ten ktory ſię opowiada názbyt wcześnie, nie maiąc ieſzcze gotowości. *Wſzędzie takie rozſiewał mowy zá nikim ſię nie opowiedaiąc ná żadną ſtronę.

DE'CLARER *ſes biens au Cenſeur,en faire une déclaration.* Bona ſua apud Cenſorem profiteri. *Cic.* OPOWIEDZIEC ſię z fortuną ſwoią przed Cenzorem-

SE DE'CLARER ſe dit auſſi en Medecine pour *Paroître, ſe faire connoître*, (*en parlant des maladies.*)*Le mal s'eſt déclaré, La fiévre s'eſt déclarée en fiévre continuë.* Febris continua, *ou* aſſidua evaſit. DEKLAROWAC ſię co do ná-

uki lekarſkiey, pokazać ſię wydać ſię, ná wierzch,dać ſię poznać, mowiąc o chorobach. Choroba ſię pokazała. Gorączka ſię wydała uſtawiczną nieuſtanną.

DE'CLIN, ſubſt. m. (*Abaiſſement, Diminution.*) Declinatio.Inclinatio. *Plin.* SCHYŁEK umnieyſzenie ubywanie náchylenie do oſtatka ſchod.

Le Déclin de la Lune. Decreſcentia Lunæ. Schod Xiężyca

LE DE'CLIN *de l'âge, de la vie.* Ingraveſcens ætas.*Cic.* Declinata ætas. *Quint.* SCHYŁEK życia, wieku.

Le Déclin du jour. Declinans dies. *Cic.* Vergens dies.*Sen.* *Le jour eſt ſur ſon déclin.* Declinat in veſperum dies.*Colum.* Schyłek dnia. *Dzień ieſt ná ſchyłku.

L'hiver étoit ſur ſon déclin. Hiems jam præcipitaverat. *Cæſ.* Zima była na ſchyłku iuż ſchodziła.

LE DE'CLIN *de la maladie.*Seneſcens morbus.*Cic.*SCHYŁEK choroby, koniec.

*La fiévre eſt ſur ſon déclin.*Febris declinat.*Cælſ.* Gorączka ſchodzi omija.

LE DE'CLIN *d'un Empire.* Imperii ſenectus, utis, fœm. *Flor. Rom.* Vergens imperium,n. PANSTWO ná ſchyłku upadaiące náchylone do upadku.

DE'CLINAISON,ſubſt.f. en terme d'Aſtronomie eſt.*L'éloignement des Aſtres de l'Equateur.* Declinatio, onis, fœm. DEKLINACYA co do gwiazd: obrot gwiazd ná niebie daleko od Ekwatora, to ieſt od koła niebieſkiego gdzie bywa porownanie dnia z nocą.

DE'CLINAISON, en Grammaire, (*Inflexion des Noms ſelon leurs divers Cas.*) Declinatio, onis,f. Declinatus,ûs,m. Inclinatio, onis, f.*Var.* DEKLINACYA co do Grammatyki nachylanie Imion rozmaite co do oſtatnich ſylab.

DE'CLINATOIRE, adject. & ſubſt m. (*Exception propoſée par un défendeur,qui n'eſt pas aſſigné par devant un Juge competent.*) Exceptio. OCHRONA prawna wybijanie ſię z prawa nie uznaiąc forum to ieſt ſąd iaki zá przyzwoity oſobie lub ſprawie nieznaiąc.

DE'CLINER V.n.(*Diminuer, s'abaiſſer, pencher vers la fin.*) Declinare. Inclinare.Vergere. *Il décline ſur l'âge.* Annis vergit. *Tacit.* *Le jour décline, baiſſe.* Declinat in veſperum dies. *Colum.* *La maladie décline, ou va en déclinant.* Morbus ſe inclinat. *Cicer.* *Ce malade décline tous les jours.* Hic æger ruit,*ou* vergit in interitum.*Ses affaires commencent à decliner.* Res illius dilabuntur, *ou* retrò fluunt. *Cicer.* NACHYLIC ſię ku dołowi álbo do oſtatka ku końcowi, Nachyla ſię ku latom ku ſtarości.*Dzień ſię nachyla. *Choroba omija umnieyſza ſię. *Ten chory co dzień ſię chyli do końca. *Intereſſa iego poczynaią ſię náchylać.

DE'CLINER, (*eſquiver, tâcher d'éviter.*) Declinare Defugere. Effugere.*Cic.* UNIKNĄC, uchronić ſię, ſchronić ſię od czego.

Décliner une Juriſdiction. Juriſdictionis fundanenta ſubducunt. Uchronić ſię wybić ſię z ſądu czyiego nieuznaiąc go.

DE'CLORRE, V.act. (*Rompre une clôture, ouvrir ce qui eſt clos.*) Recludere. ODEMKNĄC otworzyć odedrzeć co zawartego, rozgrodzić.

DE'CLOUER, V. act. (*Oſter les clouds.*) Refigere,(figo. figis,fixi,fixum.)act.acc.*Cic.* ODERWAC odbić ćwieki wyciągać wybijać oddzierać.

DE'COCHEMENT, ſubſt. m. (*L'action de décocher une fléche.*) Emiſſio,onis,f.*Cic.* WYPUSZCZENIE ſtrzały z łuku

DE'COCHER, V. act. (*Tirer une fléche, lâcher un trait d'arbaleſtre.*) Emittere. Torquere. *Cicer.* Vibrare. WYPUSCIC ſtrzałę z łuku, wyſtrzelić z kuſzy.

DE'COCTION, ſubſt. f. (*Cuiſſon de pluſieurs herbes, dont on fait des remedes.*) Decoctum,i,neut. Decoctura,æ,f. *Plin.* DEKOKT wywarzenie zioł rożnych ná trunek dla chorego.

DE'COEFFER,V act.(*Oſter la coëffe,qui couvre la teſte.*) Capitis tegmen eximere. ROZEBRAC z głowy.

ON DIT,*Décoëffer des bouteilles.* Lagenas relinere.FLASZKI wyſuſzać odtykać.

DE'COLLER, V. act. (*Détacher ce qui eſt collé.*) Deglutinare. Reglutinare.*Plin.Catul.* ODLEPIAC co zlepionego.

DE'COLLER, (*Oſter la teſte de deſſus les épaules.*) Decollare SCINAC, głowę uciąć, głowę zdiąć z karku.

DE'COLORE',m. DE'COLORE'E,f. prt. paſſ. Decoloratus,a,um. ZMIENIONY ſpłowiały co do farby álbo cery ſpełzły zblakowany.

DE'COLORER,V.act. (*faire perdre la couleur.*)Decolorare. FARBE pſować mienić tracić.

SE DE'COLORER,(*Se ternir, perdre ſa couleur.*)Decolorari,(or,aris,atus ſum.) paſſ,Colorem amittere,(mitto,is,amiſi,amiſſum)*ou* perdere,(do,perdis,perdidi,perditum.)act.*Ovid* SPEŁZNĄC ogorzeć farbę cerę barwę ſtracić.

DE'COMBRER,V.act. (*Oſter les décombres, ou les ordures qui bouchent quelque canal.*) Eruderare. *Colum.* Ruderibus purgare locum. act. ODTYKAC czyścić chędożyć rury kanały z plugaſtwa y śmieci.

DE'COMBRES, ſubſt.m. plur. (*Platras, gravois, démolitions qui reſtent d'un baſtiment.*) Vetera rudera.*Vitr.* GRUZY ſztuki kawały od budowania,wiory śmiecie &c.

Vn champ où l'on a mis les décombres. Ruderatus ager. *Plin.* *Vne terre dont on a enlevé les décombres.* Ruderatum *Var.* *Lieu rempli de décombres.*Rudetum.*Catul.* Gnoy śmiecie náwoz,pole wywiezione gruzem. *Pole z gruzow ochędożone. *Gruzowate pole gruzu pełne.

DE'COMPTE, ſubſt.m. *on prononce* Déconte. (*Somme à déduire.*) Summæ alicujus deductio, onis, f. *Cicer.* Subductio, onis,f. SUMMA do odrachowania do odciągnienia.

DE'COMPTER, V.act. *on prononce* Déconter. (*Déduire, rabattre ce qu'on a avancé.* De ſummâ deducere. *Cicer.* ODRACHOWAC odciągnąć z tego co ſię náddało.

DE'CONCERTER, V. act. proprement (*Gâter, troubler un concert.*) Concentum vocum turbare, (bo,as,avi,atum.(act. POMIESZAC muzykę.

DE'CONCRTER ſe dit figurément (*de ce qui trouble & renverſe tous les projets qu'on avoit faits.*) Turbare. Diſturbare. Perturbare. *Cic.* *Déconcerter une armée.*Aciem turbare.*Liv.* *Il déconcerta tous les deſſeins de ſon ennemy.* Hoſtconſilia diſturbavit.*Cic.* *Cette diſgrace ne le déconcer a point* Hoc caſu non fuit fractus.*Cicer.* *Je ne vis jamais un homme plus déconcerté.* Nunquam vidi hominem perturbatiorem. *Cic.* *Il repodit ſans ſe déconcerter.* Interritus ſibique conſtans reſpondit. *Vn viſage qui n'eſt point déconcerté.* Vultus interritus. *Quint.* POMIESZAC wſzyſtkie ſzyki y układy do czego uczynione. *Pomieſzać woyſko ſzyki połamać. *Wſzyſtkie imprezy nieprzyiacielſkie pomieſzał. *To nieſzczęście go cale nie zmięſzało. *Niewidziałem nigdy człeka bardziey pomięſzanego. *Odpowiedział nic ſię niezmięſzawſzy. *Twarz nic niezmięſzana.

DE'CONFIRE, V. act. dans le figuré, comme *Déconfire une armée,*(*la diſaire à plates-coutures,* ou *entierrment.*)Exercitum fundere Exſcindere proſternere. *Cic.* ZNIESC woyſko ſkreteſzem, wpień wyciąć.

(Ce mot a vieilli dans nôtre Langue, & ne ſe dit point dans le ſens naturel) To ſłowo ſtarzeie ſię w francuſkim,áni ſię mowi w rozumieniu właſnym.

DE'CONFIT,m. DE'CONFITE, f. Part. paſſ. (*Défait.*) Fuſus. Stratus. Profligatus. *Cic.* ZNIESIONY ZNIESIONA Woyſko znieſione ſkreteſzem, w pień wycięte.

DE'CONFITURE, ſubſt. f. (*Déroute generale.*) Clades, Strages *Cic.* ZNIESIENIE ze wſzyſtkim całego woyſka klęſka.

DE'CONFORT, ſubſt.maſc.vieux mot. (*Découragement, abattement d'eſprit.*) Animi abjectio.f. *Cic.* ZWĄTPIENIE ſtracenie ochoty y ſerca.

DE'CONFORTER, V. act. (*Déſoler, abattre l'eſprit de quelqu'un, par quelque diſgrace, ou quelque mauvaiſe nouvelle*) Animum debilitare frangere,*ou* infringere.*Cic.* STRACIC komu ſerce ánimuſz fantazyą przez iákim nieſzczęście, álbo złą nowinę.

SE DE'CONFORTER. Animis concidere. n. Animum abjicere. *Cic.* *Cette nouvelle m'a tout déconforté.* Animum deſpondi hoc nuntio. *Cic.* ZWĄTPIC ſtracić ſerce ochotę. *Tá nowina mię cale zmięſzała, ochotę mi odięła pomięſzała, ánimuſz ſerce mi ſtraciła.

DE'CONSEILLER,V. act. (*Ne pas conſeiller une choſe, la diſſuader.*) Aliquid alicui diſſuadere. *Cic.* *Il avoit déconſeillé le départ.* Profectionis auctor non fuerat. *Cæſ.* ODRADZAC co komu,nieradzić mu iákiey rzeczy. Odradzał odiazd.

DE'CONTENANCE', maſc. DE'CONTENANCE'E, f. part. paſſ. (*Qui n'a point de contenance.*) Inconcinnus Incompoſitus. NIEGRZECZNY NIEPRZYSTOYNIE ſię trzymaiący y noſzący nieporządny, nieſkładny.

DE'CONTENANCER,V. act. (*Faire perdre contenance à quelqu'un, le rendre tout interdit & confus,le déconcerter.*) Aliquem de ſtatu mentis convellere *Cic.* *Il m'a décontenancé par ſes diſcours.* Me ſuis dictis protelavit.*Tet.* *Il eſt tout décontenancé, il a perdu toute contenance.* Non conſtat ei color neque

neque vultus. *Liv.* POMIĘSZAC kogo. *Pomięſzał mię mową ſwoią. *Wſzyſtek ieſt pomięſzany.

DE'CONVENUE, f.vieux mot, qui ſignifie *Diſgrace, fâcheuſe aventure.* Calamitas,atis, f. Infortunium, ii,n. *Cicer.* PRZYGODA. Stare ſłowo francuſkie ktore znaczy nieſzczęście iákie, ſzkodę, utrapienie.

DE'CORATEUR, ſubſt.m. (*Qui fait les décorations pour les theatres.*) Choragus. Scenæ inſtructor. TEN co przygotowanie czyni y ubiera mieyſce widokow, komedyi ſalę.

DE'CORATION,ſubſt.f. *De theatre.* Choragium.*Plaut.* *Vitr.* Scenæ inſtructus. *Cic.* Exornatio Apparatus, ûs, m. PRZYBRANIE ſali komedyiney y placu widoku uſtroienie ubieranie przygotowanie.

DE'CORER, V. act. (*Orner, parer.*) Decorare. Ornare. *Cic.* UBIERAC przybierać ſtroić ſale.

DE'CORUM, ſubſt. m. (*Bienſance.*) Decorum,i,in. *Cic.* PRZYSTOYNE, przyſtoyność przyzwoitość.

(Ce mot Latin eſt devenu François, & on dit dans le familier, Garder le decorum.*Tenere decus.Cic.*) ZACHOWAC przyſtoyność wewſzyſtkim.

DE'COUCHER, V. act. & neut. (*Coucher hors de chez ſoy.*) Foris cubare, pernoctare. *Ter.* *Prendre le lit de quelqu'un.* Lecto depellere. act. acc. NIESPAC w domu u ſiebie. *Kogo z pościeli iego wypędzić ſam ſię w niey kładąc, ná łożku cudzym ſię ukłaść.

SE DE'COUCHER, (*Quittter ſon lit, & le donnr à un autre.*) Lectum alicui cedere. USTĄPIC łożka pościeli ſwoiey komu inſzemu.

DE'COUDRE,V.act.(*Défaire ce qui eſt couſu.*) Diſſuere. Reſuere. *Suet.* PRUC roſparać to co ieſt ſzytego rozſzyć.

ON DIT au figuré, *Les affaires commencent à ſe découdre, à ſe ruiner.* Res dilabuntur. *Saluſt.* MOWIĄ *niewłaſnie:* rozſzywaią ſię intereſſa ſłabieią upadaią.

ON DIT auſſi populairement & proverbialement, *Il en faut découdre,*(*Il faut ſe battre.*) Res ad arma deducenda eſt. Decertandum eſt. MOWIĄ *przyſłowiem:* trzeba ſię rozſzyć trzeba ſię pobić pokłocić poroznić z ſobą.

DE'COUSU, m. DE'COUSüE, f. part. paſſ. Diſſutus. *Des affaires découſuës,*(*Des affaires ruïnées & en deſordre.*) Res acciſæ, *ou* inclinatæ. *Cic.* ROZSZYTY ROZSZYTA roſproty. *Intereſſa cale rozſzyte rozerwane popſowane pomięſzane.

DE'COULEMENT, ſubſt. m. (*Mouvement d'une choſe liquide qui coule.* Effluvium Effluentia.*Tacit.*Fluxus. SCIEKANIE ſpływanie ſpadek opadnienie.

DE'COULER,V.neut. (*Couler lentement & goute à goute.*) Fluere. Defluere. *Il decoule beaucoup d'influences de la Lune pour la nourriture des animaux.* Multa è Lunâ defluunt quibus animantes aluntur.*Cic.* SCIEKAC powoli kropla zákroplą. *Wiele od Xiężyca ſpływa influencyi ná pożywienie zwierząt.

DE'COUPLER, V.act. (*Détacher les chiens qui ſont attachez enſemble.*) Canes diſparare.*Var.* ROZŁĄCZAC, pſy złączone.

DE'COUPPER, V.act. (*Diviſer en pluſieurs morceaux.*) In fruſta ſecare. act. acc. *Var.* ROZKRAWAC pokraiać ná kilka Części.

ON DIT auſſi, *Découpper un habit, y faire pluſieurs découppures pour l'ornement.* Variis inciſuris ornare veſtem.) act. WYKRAWAC ſuknią dlá ſtroiu wyſtrzygać.

DE'COUPPEUR, ſubſt. m. (*Qui découppe des étoffes.*) Peritus incidendi artifex. Wyſtrzygacz co ſuknie wyſtrzyga.

DE'COUPPURE, ſubſt. f. (*Taillade faite ſur des étoffes.*) Inciſio Inciſura. *Colum.* WYSTRZYGANIE', materyi.

DE'COURAGE',m.D'COURAGE'E, f. part. paſſ.(*Qui a perdu courage.*) Fractus animo. *Cic.* TEN CO ſerce ſtracił y ochotę, ſtraconego ſerca człowiek.

DE'COURAGEMENT, ſubſt. m. (*Abattement de courage & de cœur.*) Animi abjectio. *Cic.* STRACENIE ſerca ochoty fantazyi.

DE'COURAGER, V. act. (*Oſtere faire perdre courage, ou le courage.*)Alicujus animum frangere.*Cic.*STRACIC ſerce komu y ochotę do czego.

SE DE'COURAGER. Animum abjicere. *Cic. Cæſ. Ter. Plaut.* STRACIC ſerce do czego

DE'COURS, ſubſt. m. (*Diminution de la lumiere de la Lune.*) comme *la Lune eſt en décours.* Luna decreſcit. *Var.* SCHOD ubywanie kſiężyca, naprzykład kſiężyca ubywa,ieſt na ſchodzie ná oſtatniey kwadrze kſiężyc.

DE'COUSURE, ſubſt. f. (*L'endroit decouſu de quelque etoffe.*) Disjunctio. Diſſolutio. ROSPOR mieyſce roſprote w materyi iákiey.

DE'COUVERT, m. DECOUVERTE, f. edject. (*Qui n'eſt point couvert.*) Apertus.Patens.*Cic.* *Le Ciel eſt decouvert de tous les côtez.* Cœlum ex omni parte patens & aperrum. *Cic.* *Vne allée decouverte.* Subdialis ambulatio. *Plin.* *Des lieux decouverts.* Aperta hypæthraque loca.*Vitr.* ODKRYTY, ODKRYTA. *Niebo zewſzyſtkich ſtron ieſt odkryte. *Ulica ſzpaler odkryty. Mieyſca odkryte iawne

A DE'COUVERT. In aperto. In propatulo. *Cic.* ODKRYCIE, iáwnie.

DE'COUVERT,(*Dont on a ôte la couverture.*) Detectus. Retectus. *Virg. Liv.* ODKRYTY bez nakrycia bez dachu.

DE'COUVERT au figuré, (*Decelé,manifeſte.*) Detectus. Manifeſtus. *Cic.* * *L'affaire eſt decouverte.* Res palam eſt. *Plaut.* ODKRYTY wydany wyiawiony. *Rzecz ſię wydała.

DE'COUVERT, (*Trouvé.*) Inventus. Compertus. Repertus. *Cic.* *Des Iſles nouvellement decouvertes.* Inſulæ non ita pridem compertæ.*Plin.* ODKRYTY znaleziony. *Wyſpy nowo znalezione, odkryte niedawno.

DE'COUVERTE, ſubſt. f. (*Action par laquelle on decouvre.*) comme *Envoyer à la decouverte des ennemis.* Mittere qui explorent conſilia hoſtium. *Cæſ.* *Enoyer à la decouverte d'un pays.* Præmittere aliquos ad explorandam regionem. WYWIADY ſzpiegi, naprzykład poſłać ná wywiady, dlá ięzyka o nieprzyiacielu. *Wyſłać ná ſzpiegi ná wyſzpiegowanie kraju iakiego ná wypatrzenie.

Ceux qui vont à la decouverte. Speculatores. Exploratores, orum, m. plur. *Cæſ.* Szpiegowie.

DE'COUVERTE, (*L'action de trouuer quelque choſe de nouveau dans les Arts & dans les Sciences.*) Inventio. *Cic.* * *Faire de nouvelles decouvertes dans les Arts & dans les Sciences.* Novis inventis Artes, *ou* Sciencias locupletare. ZNALEZIENIE czego nowego w naukach iákich,álbo Kunſztach. Wynalazek nowy,*Nowe wynalazki czynić dochodzić czego nowego wnaukach álbo kunſztach.

DE'COUVERTE, (*qu'on fait des perſonnes qui trament quelque mauvais deſſein.*) Deprehenſio, f. *Cic.* DOYSCIE odkrycie, doścignienie, poſtrzeżenie oſob iákich ktore coś między ſobą knuią y oczym ſzkodliwym zamyślaią.

DE'COUVERTE, (*qu'on fait des choſes cachées.*) Patefactio. *Cic.* WYIAWIENIE wydanie czego ſkrytego.

DE'COUVRIR, V. act. (*Oſter la couverture qui couvre quelque choſe.*) Detegere. Retegere. *Plaut.Var.* ODKRYC zdiąć nákrycie z czego odetkać.

DE'COUVRIR,(*Oſter les toits qui couvrent les maiſons.*) Tecto nudare. ODKRYC dachy z deymować ná Domach zdzierać.

Le vent a decouvert toute ma maiſon de campagne, & en a enlevé toutes les tuiles, elle eſt percée à jour de tous les côtez. Ventus detexit villam,& omnes de tecto tegulas deturbavit, illuſtriorem fecit, feneſtraſque indidit. *Plaut.* Wiatr pozdzierał pozrywał wſzykę dachowkę ná dworze moim we wſi. zewſzyſtkich ſtron Dach przeziera.

SE DE'COUVRIR,(*Oſter ſon chapeau pour ſaluër quelqu'un.*) Aperire, *ou* detegere caput. *Se découvrir l'eſtomac ou le corps.* Denudari à pectore. paſſ. Nudare corpus. *Cic.* *Je me ſuis découvert trop tôt,j'ay quitté mes habits.* Juſto citiùs amictum rejeci de corpore. *Découvrir les os,les décharner, pour voir s'ils ne ſont point cariez.* Oſſa exuere. *Virg.* ODKRYC głowę zdiąć czapkę witaiąc ſię z kim,kłaniaiąc ſię komu. *Pierſi álbo ciało odkryć, obnażyć. *Bardzom ſię prętko álbo ná zbytem ſię prędko rozebrał. *Odkryćaż do kości áby obaczyć ieżeli ſię niepſuią.

DE'COUVRIR, (*manifeſter ce qui eſt caké, le faire voir, le mettre en évidence.*) Facere palàm. *Plaut.* Detegere.act. acc.*Découvrir une conjuration.* Indicare conjurationem.*Cic.* *ou* de conjuratione.*Saluſt.* *Découvrir, donner aconnoître ſes deſſeins à quelqu'un.* Peſpicua ſua conſilia alicui facere. *Cic.* *Le temps & la verité découvriront l'erreur.* Tempus & veritas errorem diſcutiet. *Cic.* * *Découvrir un crime qui a été caché.* Extrahere celus aliquod in lucem ex occultis tenebris. *Liv.* *Son crime eſt découvert.* Nudatum eſt illius ſcelus. *Liv.* * *J'ay fait comme la ſouris, je me ſuis découvert par mon babil.* Egomet meo indicio miſer quaſi ſorex perii. *Ter.* ODKRYC wydać wyiawić co zakrytego ná oko pokazać. *Odkryć ſpiſek iáki, ſpiknienie ſprzyſiężenie fakcyą.

*Odkryc się komu wydać się z myślami swemi. *Czas y prawda odkryią błąd. *Obiawić skryty iáki kryminał. * Kryminał iego się wydał. *Wydałem się iák mysz piskiem włásnym.

DE'COURIR, (*Voir, appercevoir.*) Videre Deprehendere. Cic. Ter. **Je n'ay pû découvrir le dessein des ennemis.* Hostium consilia cognoscere non potui. Hirt. **Si je puis découvrir aujourd'huy que tu médites quelque fourberie pour empêcher que ce mariage ne se fasse.* Si sensero te hodie quicquam fallaciæ in his nuptiis conari, quominus fiant. Ter. **Découvrir un homme de loin.* Hominem videre procul. Cic. **La veuë découvre le fait.* Res apparet. Ter. Res ipsa indicat. **Les soldats qui étoient en embuscade se découvrirent trop tôt.* Milites in insidiis collocati se celerius aperuerunt. ODKRYC postrzedz obaczyć. *Niemogłem postrzedz odkryć imprezy nieprzyiacioł. *Jeżeli dziś obaczę że o iákich sztukach zamyślasz dlá przeszkodzenia temu małżeństwu. *Postrzedz kogo z daleka. *Ná oko się rzecz sama wydaie. * Ci co byli w zasadzkach nazbyt się prędko pokazali.

SE DE'COUVRIR se dit figurément en choses morales, *Découvrir son cœur à quelqu'un, Se découvrir à luy.* Se alicui patefacere, *ou* ostendere. Animum ostendere. Cic Ter. ODKRYC się *niewłaśnie*. Odkryć się komu z sercem z myślami swemi mu się wydać.

DE'COUVRIR signifie encore, *Trouver quelque chose de nouveau, (en faire la découverte.)* Aliquid adinvenire. Cic. ODKRYC docieć czego doyść wynaleść co nowego y pierwszy raz dochodzić.

DE'CRASSER, V. act. (*Oster la crasse du corps.*) Sordes corporis eluere. Pædorem exuere. Plin. Tacit. Colum. OCHĘDOZYC z brudu obmyć oczyścić.

ON DIT au figuré, *Décrasser quelqu'un, (Luy oster la crasse de la Province & du College, le polir & cultiver son esprit.)* Detergere squalorem alicujus. Detergere mores alicujus. **Il s'est fort décrassé depuis qu'il est avec vous.* Ex quo apud te est, mores suos rudes & agrestes polivit, *ou* expolivit. WYPOLEROWAC kogo ochrostać wykrzesać go z wieyskich álbo szkolnych manier do poloru go sposobić. *Wykrzesał się bardzo y ochrostał od tego czasu iák iest u ciebie.

DE'CREDITE', m. DE'CREDITE'E, f. part. pass. *Voyez* DE'CREDITER. Imminutus existimatione, *ou* gratia. TEN CO wypadł z kredytu z łaski z powagi z szczęścia.

DE'CREDITEMENT, subst. m. Gratiæ, *ou* auctoritatis minutio, *ou* imminutio, onis, f. TRACENIE komu łaski u kogo ruynowanie go w affekcie, powadze.

DE'CREDITER *quelqu'un*, V. act. (*Lui faire perdre le crédit & la réputation.*) Fidem, gratiam, auctoritatem alicui detrahere. Cic. TRACIC komu łaskę powagę Imię, psować serce komu doniego zruinowac go w affekcie ná Jmieniu go y powadze niszczyć.

SE DE'CREDITER, (*Perdre son crédit.*) Existimationem, *ou* fidem perdere, *ou* amittere. Cic. OSŁAWIC się upaść ná imięniu, stracić u ludzi dobre imię, ochydzić się.

Il s'est fort décredité, ou *Il est décredité dans les esprits.* Parva est illi fides apud omnes. Tacit. Bardzo się osławił ochydził u wszystkich.

DE'CREPIT. m. DE'CRE'PITE, f. adject. (*Qui est fort vieux, qui s'en va mourir, qui n'a plus qu'un souffle.*) Senio confectus Decrepitus. Cic. ZGRZYBIAŁY ZGRZYBIAŁA bardzo stary [co iest bliższy támtego świata niż tego: Ktory ledwie ziaie ledwie co má tchu w sobie ktoremu tylko raz ziepnąć do śmierci.

Le Verbe *Decrepare* veut dire Estre à son dernier souffle. Cela se dit d'une Bougie, qui en mourant fait un petit bruit, & pour cette raison on appelle les Vieillards *Decrepitos*, pour dire qu'ils n'ont plus qu'un souffle ou qu'un point de vie. On appelloit aussi les Vieillards sexagenaires qui n'avoient plus droit de suffrage, *Depontani*, parce qu'à cet âge on ne les laissoit plus passer sur les ponts par où les Tribus alloient donner leur voix.) Słowo łacińskie *Decrepare* znaczy iuż ledwie ziepać iák skrzeczek, álbo być na skrzeczku, co się mowi o swiecy ktora iuż się ná samym końcu dopalaiąc doszczętu niby skrzeknie, dla tey tedy racyi starych nazywaią w łacińskim *Decrepiti* to iest iákoby im tylko raz ziepnąć było do śmierci. Názywano też starych sześćdziesiątletnich ktorzy iuż niemieli prawa wotowania w Senacie: *Depontani* w łacińskim; co znaczy *od sądzeni od mostu* Bo ci co do tey starości przyszli iuż ich niepuszczano przez mosty, przez ktore gromady gminnych szły dla wotowania w radzie.

Age décrépit, ou *L'extrême vieillesse.* Ætas decrepita. Summa ætas, f. Cic. Wiek zgrzybiały starość ostatnia.

DE'CRE'PITER, V. act. ON DIT proverbialement & bassement, *Faire décrépiter quelqu'un, (Le faire enrager.)* Urere, *ou* excruciare aliquem. act. Ter. NA ZŁOSC komu robić do ostatniey złości go przywieść.

DE'CRE'PITUDE, subst. f. (*Age décrépit*, ou *Vieillesse décrépite.*) Ætas summa. ZGRZYBIAŁOSC.

(Mot de peu d'usage dans nostre Langue.) Słowo w Francuskim rzadko zażywane.

DE'CRET, subst. m. (*Arresté, resolution.*) Decretum, i, n. Cic. WYROK ustawa uchwała *Dekret sentencya* skazanie.

Les saints Décrets, les Canons des Conciles. Sanctissima jura. Swięte ustawy Kanony zborow Kościelnych.

DE'CRET *de prise de corps, (Ordonnance du juge pour arrester quelqu'un & le mettre en prison.)* Comprehensio hominis decreta. DEKRET kaptywacyi ná złapanie wsadzenie.

DE'CRETALES, subst. f. plur. (*Rescrits des Papes qui jugent quelque question de Droit Ecclesiastique*) Decreta Pontificum. Decretales epistolæ. DEKRETAŁY álbo listy Dekretalne, odpisy y ustawy Papieżow rezolwuiące iáką trudność w prawie Kościelnym.

(Les Decreteles composent le second volume du Droit Canon.) Dekretalne listy są ktore czynią drugi Tom prawa Duchownego.

DE'CRETER, V. act. (*Faire un décret, une ordonnance.*) Decretum facere Aliquid decernere. Cic. POSTANOWIC ustawę iáką uczynić.

(Ce Verbe en ce sens est d'un rare usage; mais il se dit pour *Décreter une prise de corps contre quelqu'un, Ordonner qu'il sera pris & appréhendé au corps dans le stile du Barreau.*) Comprehendendum aliquem decernere. **On décreta un adjournement personnel contre les accusez.* Vocati qui arguebantur. Tacit. To słowo w tym rozumieniu rzadko biorą Francuzi ále się mowi Dekretować ná kaptywacyą kogo osądzić skazać go ná schwytanie wsadzenie &c. Według stylu prawnego. *Kazano się stawić osobiście osobą właśną do sądu stanąć.

DE'CRETER *les biens d'une personne, (Les mettre en décret.)* Subjicere præconis voci bona alicujus. Cic. OSĄDZIC wzdać ná konfiskacyą Dobra czyie.

DE'CRIE', m. DE'CRIE'E, f adject. au figuré. (*Perdu de reputation.*) Infamis. Existimatione damnatus. Cic. NIESŁAWNY osławiony.

Des hommes entierement décriez pour leurs vices. Omnium scelerum flagitiorumque maculis notissimi. Cicer. Ludzie cale osławieni niecnotami swemi.

DE'CRIE', (*Dont l'usage est defendu, qui n'est plus en usage.*) Vetitus Prohibitus. Cic. WYWOŁANY zakazany ktorego już się zażywać niegodzi wytrąbiony.

DE'CRIER, V act. (*Defendre par un cry public l'usage de certaines*) Alicujus rei usum interdicere. Suet. Cic. WYWOŁAC wytrąbić.

DE'CRIER signifie figurément, *Oster l'honeur & la réputation à quelqu'un.* Aliquem diffamare, *ou* infamare. Quint. Plin-Jun. Alicui notam infamiæ inurere. Cic. OSŁAWIC ochydzić kogo u ludzi sławę mu odiąć szkodzić mu ná dobrey sławie zesromocić kogo między ludźmi.

Estre décrié. Malè audire. Infamiâ flagare, *ou* laborare. Cic. **Vous estes décrié de tout le monde.* Malè dictatur tibi vulgo in sermonibus Plaut. Być osławionym. *U wszystkich iesteś w ochydzie w niesławie w sromocie.

Vn homme décrié pour ses vices. Vitiis atque omni dedecore infamis. Cic. CZŁOWIEK dlá występkow osławiony.

L'adversité décrie les gens de bien. Res adversæ bonos detrectant. Salust. Przeciwność chydzi naypoczciwszych.

Sa conduite est tout à fait décriée. Ejus agendi ratio in infamiam vocata est. Ascon-Ped. Postępki iego wszędzie y calego osławiaią chydzą.

Il s'estoit décrié sous Neron. Famam læserat sub Nerone. Plin-Jun. Osławił się był zá Nerona.

DE'CRIRE, V. act. (*Mettre au net une grosse, une copie.*) Describere. Transcribere. Exscribere. Cic. PRZEPISAC czysto co.

DE'CRIRE signifie aussi *Figurer, representer par le pinceau, par la plume & le discours une chose avec toutes ses circonstances*, ou *quelque personne.* Describere. Pingere. Representare. Cic. * *Décrire le génie d'une personne par certaines marques.* Naturam alicujus certis signis describere. Cic. OPISAC

PISAC rzecz iáką y wyrazić ze wszystkiemi okolicznościami odmalować pędzlem, okryślić piorem rzecz álbo Osobę iáką. * Przyrodzenie, Umysł, álbo geniusz czyi opisać pewnemi znakami.

Décrire en vers une baille. Pugnam versibus eximere, *ou* scribere. Cic. Opisać wierszem woynę iáką álbo bitwę.

DE'CROCHER, V. act. (*Détacher quelque chose d'un crochet.*) Uncino aliquid expedire. ZDIĄC rzecz z haczyka, álbo z cwieka.

DE'CROIRE, V. act. (*Ne pas croire.*) Negare, (go, as, avi, atum.) act. act. acc. NIEDOWIERZAC wiary niedać.

(L'usage de ce Verbe est fort borné: il ne se dit que par antithese, pour exprimer l'incertitude de l'opinion, *Je ne la croy, ni ne la décroy.* Zażywanie tego słowa w francuskim iest okryślone y niemowi się prawie chyba chąc wyrazić wątpliwość zdania náprzykład: *Ani wierzę á nie niewierzę.*

DE'CROISSANCE, subst. fœm. & DE'CROISSEMENT, subst. m. (*Diminution.*) Decrescentia. Decrementum, i, neut. Aul-Gell. UBYWANIE, umnieyszenie. schod.

DE'CROISTRE, *ou* DE'CROîTRE, V. n. (*Diminuer de hauteur & de qnantité.*) Decrescere. Minui, Imminui. UBYWAC umnieyszać się, poniżać się, maleć drobnieć, zmnieyszać się wzrostem, álbo czego ubywa.

Les jours décroissent. Dies decrescunt. Plin. **Les Rivieres décroissent, diminuent.* Decrescunt flumina. Hor. Dnia ubywa. *Rzeki opadaią, wody ubywaią.

DE'CROTTER, V. act. (*Oster la crotte des souliers & des habits, &c.*) Detergere. Purgare crebro fricatu. *Ses habits*, Vestem conspersam luto; *Ses souliers*, Soleas. WYTRZEC z błota suknią, trzewiki ochędożyć.

DE'CROTTOIRE, subst. f. (*Petite brosse à décrotter les habits & les souliers.*) Peniculus setis asper. SZCZOTKA do chędożenia sukien trzewikow.

DE'CRY, subst. m. (*Désense faite à son de trompe*, ou *par les crieurs, de l'usage de certaines choses.*) Interdictum prohibitorium. Vlp. WYWOŁANIE wytrąbienie, álbo wołaniem álbo trąbieniem rzeczy iákich záżywanie wytręb uiąc, przez woźnego.

DE'CRY, (*Mauvaise réputation.*) Mala fama, æ, f. Ter. Infamia, æ, f. Cic. NIESŁAWA ochyda.

(Mot qui ne se dit point en ce sens dans nostre Langue.) To słowo w tym rozumieniu się nie mowi w Francuskim.

DE'DRY se dit aussi *Dé la diminution de la valeur des choses pour l'usage, (parce qu'on n'en fait plus de cas.)* Pretii imminutio. SPADNIENIE z ceny kiedy rzecz iáka spadnie z ceny, y iuż nie iest tak droga ták pokupna iák była.

DE'CURIE, subst. fœm. (*Dix personnes rangées sous un Chef.*) Decuria, æ, fœm. Cic. DZIESIĄTEK osob pod iednym starszym.

(Les Soldats Romains estoient rangez par décuries.) Zołnierze Rzymscy szykowali sią Dziesiątkami.

Assembler, ou *distribuer le peuple par décuries*, ou *les cavaliers.* Decuriare, (o, as, avi, atum.) act. acc. Cicer. Liv. DZIESIĄTKAMI lud rzędować, álbo konnych.

Division par décuries. Decuriatio, onis, fœm. Liv. DZIESIĄTKAMI szykowanie, rzędowanie, zwoływanie, zbieranie: rospisowanie, popis.

DE'CURION, subst. m. (*Chef d'une décurie, qui commande à dix hommes.*) Decurio, onis, m. Cic. DZIESIĄTNIK Starszy nád dziesiątkiem iednym w Woysku.

(On donnoit aussi ce nom à certains Magistrats des Villes Municipales de l'Empire Romain, *Decuriones, onum*, masc. plur. Cicer. Dziesiątkami też zwano pewnych urzędnikow Gminnych w niektorych Miastach wolnych Państwa Rzymskiego.

DE'DAIGNER, V. act. (*Ne tenir compte d'une personne, ou d'une chose, la mepriser.*) Dedignari. Fastidire. Hor. Liv. Aversari. Liv. **Dédaigner les prieres de quelqu'un.* Aversari preces alicujus. Fastidire alicujus preces. Liv. Plaut. **Il dédaigne de lire ces sortes d'ouvrages.* Hoc jocorum genus legere fastidit. Phæd. **Il me dédaigne.* Fastidit mei. Plaut. Mihi facit fastum. Petr. **Il meprise toutes les viandes horsmis le paon.* Fastidit omnia præter pavonem. Hor. GARDZIC, pogardzać nizacz sobie nie mieć kogo álbo czego: Cknić sobie w czym zbrzydzić sobie co. *Gardzić modlitwawi prożbami czyiemi. *Nie raczy náwet y czytać ksiąg takich. *Gardzi sobie mną zniewaza mię nizacz mię nie ma. *Wszystkim się brzydzi iedzeniem procz Pawia samego.

DE'DAIGNEUX, m. DE'DAIGNEUSE, f. adject. (*Méprisant.*) Fastidiosus. Fastosus. (& *non pas* Fastuosus.) Cic. Ovid. **Paroissez dédaigneux, comme ne vous en souciant pas.* Fac te fastidii plenum, quasi non lubeat. Plaut. GARDZĄCY lekce ważący drugich ckliwy pyszny zuchwały. *Pokaż że niedbasz, y iákobyś o to niestał.

DE'DAIGNEUSEMENT, adv. (*Avec dédain.*) Fastidiosè. Superbè. adv. Cic. HARDO, Wyniosło dumno z pogardą

DE'DAIN, subst. m. (*Mépris plein de fierté.*) Fastidium, ii, n. Cic. **Parler avec dédain.* Fastidiosè dicere. Cicer. DUMA z pogardą. *Mowić dumnie z pogardą czyią do kogo.

DE'DALE, subst. m. (*C'est le synonyme de Labyrinthe. à cause que Dédal en fut l'inventeur.*) Dædalis. Dædala tecta. Lucr. LABIRYNT od Dedala nieiákiego wynoleziony.

DEDANS, cette Particule est ordinairement un Adverbe en nostre Langue, & une Préposition, aussi bien que *Dehors, Dessous* & *Dessus*; en Latin, *In, Intrà, Intrò, Intùs.* W WEWNĄTRZ zá. wewnątrz pod. nad. prepozycye y adwerby Francuskie.

Le danger est au dedans. Intùs est periculum. **Ce qui est au dedans du corps.* Quæ sunt intùs in corpore. **Je vous connois dedans & dehors, Je vous connois parfaitement.* Te intùs & in cute novi. **Cachez vostre douleur au dedans.* Abde introrsùs dolorem. Sen. **Quand il sera sorti de là dedans.* Ubi ille exierit intùs, Plaut. **Faites venir quelqu'un de là dedans.* Evoca aliquem intùs. Plaut. Wewnątrz iest niebespieczeństwo. *To co iest w ciele wewnątrz. *Znám cię wskroś zwierzchu y wewnątrz. *Pokryi żal swoy utay go wewnątrz *Kiedy z tamtąd wynidzie. *Niech tam kto z tam tąd przyidzie

LE DEDANS, subst. m (*L'interieur.*) comme *Le dedans de la Grande Bretagne.* Britanniæ pars interior. Cæs. WNĘTRZNY, wnętrzna, wnętrznie będący, wnętrzności Krolestwa głęboko zá granice w Państwo iákie Brytania wnętrzna, kray niepograniczny.

Si nous avons bien soin de regler le dehors, ou *l'exterieur, nous ne negligerons point le dedans*, ou *l'intérieur.* Si ea que sunt in luce & in oculis hominum, aptè componere & concinnare curæ nobis est, cur quæ sunt intùs in animo negligemus? **L'homme de bien a plus soin du dedans que du dehors.* Vir bonus animum accuratiùs exolit, quàm corpus. Jeżeli powierzchownie dobrze się ułożyć chcemy tego co wewnątrz w nas iest zániedbywać nie mamy. * Poczciwy człowiek bardziey tego pilnuie co iest wnętrznie, niż to co iest powierzchownie.

PAR DEDANS, & *par dehors.* Intrinsecùs, & exteriùs, Colum. WEWNĄTRZ y zewnątrz álbo y zwierzchu.

ON DIT au Manege qu'*On a mis dedans*, pour dire qu'*On a enlevé la bague avec la lance.* Annulus ablatus est. TRAFIC do pierścienia Lancą w kołko samo we srzodek uderzyć biegaiąc ná koniu do pierścienia.

ON DIT aussi figurément, *Il donne dedans tout ce qu'on luy propose.* Cuilibet sententiæ accedit. Tacit. LEKOMYSLNY Płochy co mu powiesz w to uwierzy.

DE'DICACE, subst. fœm. (*Consecration d'une Eglise, d'un Temple*) Ædis sacræ dedicatio. inauguratio. POSWIĄCANIE Kościoła.

LA DE'DICACE, (*Jour anniversaire de la Dédicace, qu'on celebre toutes les années.*) Ædis consecratæ anniversarius dies. KIERMASZ rocznica poświącania Kościoła.

DE'DICACE, (*Epistre préliminaire d'un livre adressée à celuy auquel on le dédie.*) Dedicatio. Consecratio. Nuncupatio. Plin. PRZEMOWA przypisuiąc komu co: list przypisny

DE'DICATOIRE, adject. qui ne se dit qu'en cette phrase, *Epistre dédicatoire, (Celle qui contient la dédicace d'un ouvrage.)* Nuncupatoria. Coss. LIST przypisuiący przypisny.

DE'DIER, V. act. (*Consacrer une Eglise.*) Ædem sacram dicare, *ou* dedicare. Cic. Liv. **Ceux de Smyrne dédierent un Temple à Homere.* Smyrnæi delubrum Homero dedicaverunt. Cicer. POSWIĘCAC Kościoł. *Smyrnowie wystawili y poświęcili kościoł Homerowi.

DE'DIER *un livre à quelqu'un, (Luy offrir pour luy faire honneur.)* Dedicare, *ou* nuncupare librum alicui. Plin. PRZYPISAC Księgę komu, ofiarować pod Imieniem Jego dla powagi y czci iego.

Je vous dédie mon livre pour rendre honneur à vôtre mérite. Librum meum honori dedico & meritis tuis. Phæd. Ofiaruięć tę księgę áżebym powinną cześć oddał godności twoiey

ON DIT aussi, *Il s'est dédié entierement à l'estude des bel-*

les lettres. Se addixit & conſecravit ſtudiis litterarum. MOWIĄ ieſzcze cale ſię poświęcił uczonym zábawom.

DE'DIRE, V. act. (*Ne ſe pas tenir à la parole qu'on a donnée pour nous d'un choſe.*) Alicujus dictû, *ou* pactû repudiare. Quæ alter noſtro nomine promiſit, præſtare nolle. COFNĄC ſłowo dane niedotrzymać obiecanego ſłowa, záprzeć ſię tego co ſię imieniem náſzym przyrzekło.

SE DE'DIRE, (*Ne pas tenir ſa parole, ſa promeſſe.*) Non ſtare conventis. ZAPRZEC ſię niedotrzymać obiecanego ſłowa.

Se dédire de ſon marché, (*Ne le vouloir plus tenir.*) Ab emtione abire. *Cic.* Ludificari locationem. *Liv.* Zrzucić ſię z targu niechcieć dotrzymać targu.

SE DE'DIRE, (*lors qu'on a dit une choſe fauſſe & qu'on s'eſt trompé.*) Quod dictum eſt revocare. Fateri ſe eſſe mentitum. ODWOŁYWAC co kto fałſzywie powiedział, álbo udał.

SE DE'DIRE, (*Dire le contraire de ce qu'on a dit.*) Recantare. *Hor.* ODSZCZEKIWAC.

Après m'eſtre dédit des injures que j'avois dites. Recantatis opprobriis. *Hor.* **Je ne me dédis jamai de ce que j'ay dit.* Quod ſemel dixi, haud demuto. *Plaut.* Odſzczekawſzy to com był náprawił. *Nigdy nie coſam ſłowa mego.

ON DIT ábſolument, *Il n'y a plus lieu de s'en dédire, de reculer*, (*quand on eſt une fois engadé dans quelque affaire epineuſe, d'où on ne peut ſe retirer ſans des-honneur.*) Non eſt quòd detrectes, *ou* defugias periculum. *Cæſ.* MOWIĄ poſpolicie iuż to nie czas ſię cofnąć, kiedy ſię kto wda w co trudnego, ſkąd ſię cofnąć nie może bez ochydy właſney.

SE DE'DIRE *de ſes anciennes maximes*, (*Ne les plus tenir, ni ſuivre.*) Demutare mores. *Plaut.* A priſtinâ conſuetudine. *Cic.* ODSTĄPIC dawnego zdania y zwyczaiu ſwego iuż zá nim nie iść, áni ſię nim rządzić. Odmienić ſię od tego co przedtym było.

DE'DIT, ſubſt. m. (*Peine ſtipulée dans un marché*, ou *dans un contract, contre celuy qui ne voudra pas l'executer.*) Pœna lata, æ, f. WARUNEK prawny, winy opiſane w kontrakcie álbo umowie iákiey, przeciwko ſtronie ktoraby niedotrzymała; Záręki &c.

Au dédit de deux cens écus, c'eſt à dire que *Celuy* (*qui ne voudra point acquieſcer à un jugement payera deux cens écus.* Qui non ſtabit judicato, ſolvet nummos ducentos. *Petr.* Pod záręką, álbo warunkiem w niedotrzymaniu ſta talerow, *álbo tyſiąc grzywien.*

DE'DOMMAGEMENT, (*on prononce* dédomagemant.) ſubſt. m. (*Reparation du dommage qu'on a ſouffert*, ou *qu'on a cauſé.*) Damni reparatio. NADGRODZENIE ſzkody álbo nádgroda.

DE'DOMMAGER, V. act. (*Reparer le dommage*, ou *quelque perte.*) Damnum alicui illatum ſarcire, *ou* reſarcire. *Colum Cic.* **Il m'offrit de me dédommager de la perte de nom livre.* Jacturæ libri penſionem mihi obtulit. *Petr.* **Il ſe mit en devoir de ſe dédommanger d'une plaiſante maniere.* Mercedem jacturæ ſic feſtivè aggreſſus eſt. *Petr.* **Se dédommager de quelque perte qu'on a faite.* Acceptum detrimentum ſarcire. NADGRODZIC wrocić ſzkodę. *Ofiarował mi nádgrodzić ſtracenie kſięgi moiey. *Smieſzny ſpoſob nádgrody dla ſiebie wymyślił. *Nádgrodzić ſobie ſzkodę ktorą kto poniosł.

DE'DORER, V. act. (*Oſter la dorure de deſſus quelque choſe.*) Aurum alicui rei illitum detergere. ODZŁOCIC, pozłotę z czego zdiąć.

DE'DOUBLER *un habit*, V. act. (*Oſter la doublure d'un habit.*) Aſſutum interiùs veſti panum diſſuere. ODPRUC wypruć podſzewkę z pod czego náprzykład z pod ſukni, odiąć podſzewkę.

DE'DUCTION, ſubſt. f. (*Narration particularisée d'un fait.*) Narratio. Expoſitio, onis, f. *Cic.* **La ſimple déduction du fait ſera connoiſtre la vérité.* Simplex rei prout geſta eſt expoſitio, veritatem declarabit. *Cic.* WYWODZENIE opowiedanie czego. *Sama proſte wywiedzenie rzeczy, prawdę pokaże

DE'DUCTION, (*Souſtraction.*) Deceſſio. Deductio, onis, f. *Cicer. Sen.* **Toute déduction faite.* Deductis omnibus. **Faire une déduction d'une ſomme.* Deceſſionem de ſummâ facere. *Cic.* ODCIĄGNIENIE potrącenie. *Wſzyſtko potrąciwſzy. *Potrącic co w ſummie, álbo z ſummy iákiey.

DE'DUIRE, V. act. (*Raconter quelque fait particulier*, ou *une hiſtoire par le menu.*) Enarrare. Exponere. *Cic.* **Il déduiſit ſes raiſons fort au long.* Rationes ſuas fuſius expoſuit. *Cic.* **Déduire les moyens d'une cauſe*, ou *d'un procès.* Omnia cauſæ argumenta, firmamentaque enumerare & complecti. *Bud.* Wywodzić powiadać opowiadać rzecz iaką iák ſię ſtała. *Rozwodził ſię y wywiodł racye ſwoie bardzo obſzernie. *Wywodzić dokumenta ſprawy iákiey.

DE'DUIRE ſignifie euſſi *Souſtraire, diminuer, retrancher d'une ſomme.* De ſummâ aliquid deducere. *Liv Cic.* POTRĄCAC odciągać co do rachunku z ſumm.

DE'DUIT, m. DE'DUITE, f. (*Raconté*) Expoſitus, a, um. *Cic.* WYWIEDZIONY obſzernie opowiedziany.

DE'ESSE, ſubſt. f. (*Vne Divinité du ſexe feminin.*) Dea, *ou* Diva. *Cic.* BOGINI Boſtwo płci białogłowſkiey.

DEFAILLANCE, ſubſt. f. (*Pamoiſon, évanouïſſement.*) Defectio. *Suit.* Animæ defectio. *Celſ.* MDŁOSC ſłabość omdlewanie.

DE'FAILLANCE, (*Manquement de force.*) Languor virium. Debilitatio. *Cic.* OSŁABIENIE uſtanie ſił.

Il faut toûjours fermer la veine avant que le malade tombe en defaillance. Semper antè finis faciendus, quàm anima deficiat. *Celſ.* **Tomber en défaillance, s'évanouïr.* Linqui animo. *Quint.* Záwſze trzeba żyłę zámknąć záſtanowić, nim oſłabieie chory. *Zemdleć w paść w mdłości.

DE'FAILLANT, m. DE'FAILLANTE, f. adject. (*Qui fait defaut en juſtice.*) Deſertor cauſæ, maſc. **Il fut defaillant.* Citatus non reſpondit. *Cic.* TEN co nie ſtaie do prawá álbo ſtanąwſzy nie ſtarczy mu dowodow. *Nie ſtało mu dowodow.

DE'FAILLIR, V. n. (*Manquer de force.*) Defici viribus. **Je defaus* Deficior viribus *Cic.* SŁABIEC oſłabieć. *Słabieię

DE'FAILLIR, (*S'évanouïr, tomber en pamoiſon.*) Linqui animo. *Quint-Curt.* **Il defaillit entre ſes bras.* In illius complexu, reliquit eum animus. *Cæſ.* MDLEC omdleć zemdleć mdleię omdlewam. *Zemdlał w ręku iego.

SE DE'FASCHER, V. act. (*S'appaiſer.*) Iram ponere, *ou* remittere. act. PRZESTAC ſię gniewać, Uſpokoić ſię w gniewie.

Il eſt faſché, il aura la peine de ſe defâſcher. Iratus eſt, irem remittere, ſi velit. *Cic.* GNIEWA ſię niech że ſię ſam przeſtanie gniewać niech ſię odgniewa; niech ſię ſam przeproſi

(Ce Verbe n'eſt gueres en uſage, que dans cette expreſſion familiere.) To ſłowo Francuſkie nie ieſt używane chyba w tey iedney expreſſyi poufałey.

DE'FAIRE, V. act. (*Détruire ce qui eſt fait.*) Evertere. Demoliri. *Cic.* ODROBIC, zepſować to co ſię zrobiło.

DE'FAIRE *un nœud*, (*le délier.*) Nodum ſolvere. ROZWIĄZAC Węzeł iáki.

Defaire un tiſſu, un paquet de lettres, l'ouvrir. Textum eiſſolvere. *Hor.* Faſciculum epiſtolarum ſolvere, *ou* reſignare *Cic.* **Vn paquet de hardes.* Sarcinas expedire, *ou* depromere. ROZWINĄC rozpleść przędzę álbo co ſplecionego rozmotać motki. *Liſty rozpieczętować. *Pęk rzeczy álbo pakę rozpakować,

DE'FAIRE, (*Détruire quelque choſe.*) Infectum reddere, *ou* facere aliquid. *Plin.* ZEPSOWAC co rozrobić odczynić.

Vn pere trop indulgent defait ce qu'un maiſtre a fait. Pater nimis indulgens, quidquid doctor aſtrinxit, relaxat. *Cic.* **Dans les grandes aſſemblées où chacun dit ſon avis, l'un ſe plaiſt à defaire l'avis d'un autre.* In ampliſſimis comitiis, ubi quiſque ſententiam ſuam dicit, alterum juvat conſilia confringere. *Cicer.* Ociec zbytecznie kochaiący dzieci; pſuie to y odrabia co náuczyciel zrobił. * W wſzelkich poſiedzeniach, gdzie każdy ſwoie zdanie prawi, ieden drugiego zdanie chce przełomać y zepſować.

DE'FAIRE *ſa chambre*, (*La déranger.*) Cubiculi ordinem invertere. *Cic.* ROZPRZĄTNĄC pokoy, ſwoy obicie ſtołki krzeſła &c. powynoſić.

Defaire ce qui eſt fait. Infectum facere. *Plin.* Zepſować to co ſię ſtało.

Defaire ſon lit à force de ſe remuer. Torum vexare frequenti tractione. *Petr.* Poſłanie łożko popſować uſtawicznie ſię ná nim ruſzaiąc.

DEFAIRE *un homme*, (*Le faire mourir.*) De medio tollere aliquem. *Cic.* ZABIC człowieka, zgubić go ſtracić go.

Se Defaire ſoy même. Sibi violentas manus afferre. *Cic.* **Il ſe défit de ſoy par le poiſon.* Veneno ſe ſuſtulit. *Cic.* Zábić ſiebie ſamego. * Zabił ſię trucizny ſobie zadawſzy.

DE'FAIRE *une armée.* Fundere ac deler exercitum; profligare. *Cic. Liv.* ZNIESC woyſko całe.

Le Victorieux portant au bout d'un javelot la teſte du Roy de

defaiſoit les ennemis par la terreur de ſa mort. Caput abſciſſum ſpiculo victor gerens terrore cæſi regis hoſtes fundebat. *Cic.* **Il eût été defait, ſi l'on ſe fût hâté.* Opprimi potuit, ſi celeritas adhibita eſſet. *Cic.* Zwycięſcy ná końcu Dźidy noſząc utknioną głowę Krolewſką znoſili całe woyſko przeſtrachem śmierci Pana ſwego. * Znieſiony bybył gdyby ſię poſpieſzono.

SE DE'FAIRE *d'un homme*, (*le renvoyer.*) Aliquem amovere. *Ter.* A ſe removere, *ou* dimittere. act. *Cic.* ZBYC ſię iákiego człeka, odeſłać go od ſiebie.

Se Defaire de quelqu'un qui nous eſt incommode, s'en debaraſſer. Se ab aliquo moleſto expedire, *ou* extricare. *Cic.* **Se defaire d'une femme de mauvaiſe vie.* Se avellere à meretrice, *ou* avelli, (*paſſif.*) *Ter.* Zbyć ſię kogo bardzo naprzykrzonego. *Porzucić nierządnice, niewiaſtę złego życia.

SE DE'FAIRE, (*Quitter, laiſſer là.*) Se ab re aliquâ removere, *ou* ſeducere, *ou* expedire. *Cic.* **Se defaire des embaras du ſiécle.* A ſeculi incommodis, *ou* multiplicibus negotiis ſe expedire, *ou* ſe extricare. *Cic.* **Se defaire d'un defaut.* Vitium aliquod ponere. *Cic. ou* exuere. *Tacit.* **Il ne s'étoit pas encore défait de ces ſottiſes.* Nondum has ineptias depoſuerat. *Cic.* **Defaites vous de cette humeur bilieuſe, & ſoyez gay & content.* Omitte tuam iſtam iracundiam, & hilarem ac lubentem te fac. *Ter.* **Je me ſuis preſque defait de mes anciennes habitudes.* In me ægrotant artes antiquæ. *Plaut.* **Je veux bien me defaire de cette moleſſe, & j'avouë que je donne trop à mes plaiſirs.* Ejicienda mihi eſt hæc mollitia animi, nimis me indulgeo. *Ter.* **Il s'eſt defait de ſon chagrin.* Abduxit ſe à languoribus & moleſtiis. *Cic.* ODDALIC ſię porzucić odſtąpić. *Oddalić ſię od kłotni światowych. *Zbyć iákiey niedoſkonałości, iakiey wady pozbyć. *Jeſzcze niebył pozbył błazeńſtw ſwoich. *Porzuć tę gorzki humor á bądź weſoły y kontent. * Jużem też prawie pozbył wſzyſtkich dawnych nałogow ſwoich. *Chcę ſię cale oddalić od tey pieſzczoty, y przyznaię że názbyt pozwalam ſobie wczaſow y wygod. *Pozbył żalu ſwego.

SE DE'FAIRE *d'une charge.* Magiſtratum deponere. *Cic.* **Se défaire de ſon metier, quitter ſa profeſſion.* Removere ſe ab arte ſuâ. *Cic.* Artem deſinere. *Suet.* **La gloire eſt la derniere choſe, dont les Sages ont peine à ſe défaire.* Cupido gloriæ noviſſima Sapientibus exuitur. *Tacit.* ODDALIC ſię od Urzędu porzucić go y zrzucić z ſiebie. *Porzucić rzemiosło ſwoie. * Sława oſtatnia ieſt rzecz ktorey zacni ludzie z trudnością pozbywaią.

SE DE'FAIRE, (*Se démonter, ſe déconcerter, ſe déferrer.*) come *Ce jeune homme a été défait au premier mot que je luy ai dit.* Primo verbo hunc juvenem protelavi. *Ter.* ZMIĘSZAC ſię pomięſzać poalterować rozgniewać ſię: naprzykład: Ten młodzieniec za iednym ſłowem odemnie uſłyſzanym wſzyſtek ſię pomięſzał rozgniewał.

DE'FAIRE ſignifie encore, *Effacer par un plus grand éclat.* Delere, (deleo, es, delevi, deletum.) act. accuſ. **Les Dames n'aiment point d'avoir de belles ſuivantes qui les défaſſent.* Dominæ ancillas formoſas non amant, ne illarum ſplendore diluatur & obſcuretur illarum forma. GASIC co mniey pozornego czym pozornieyſzym. * Pánie nie lubią mieć zá ſobą piękne ſługi, ktoreby ich urodę gaſiły.

DE'FAIT, maſc. DE'FAITE, f. part. paſſ. (*Battu, vaincu, parlant d'une armée*) Cæſus. Fuſus. Profligatus. *Cicer.* ZNIESIONY zbity ná głowę mowiąc o woyſku.

DE'FAIT, (*Paſle, qui a mauvais viſage.*) Palidus, a, um. **Il s'eſt levé tout défait d'une grand repas.* Pallidus deſurgit dubiâ cœnâ. *Hor.* **Sa maladie l'a bien défait ou changé.* Morbus vultum ipſius mutavit. *Cic.* ZMARNIAŁY z bladły wynędzniały. *Wſtał od wielkiey bieſiady wſzyſtek pobladły. *Dużo zmarniał w tey chorobie.

DE FAIT, *ou* ET DE FAIT, (*En effet.*) Reverâ. Et re quidem ipsâ. ZAISTE zaprawdę do prawdy.

DE'FAITE, ſubſt. f. *D'une armée.* Strages, *ou* clades exercitûs. **Il apprit la défaite de ſon armée.* Deletum, *ou* cæſum exercitum reſcivit. ZNIESIENIE woyſka. *Dowiedział ſię o klęſce woyſka ſwego.

DE'FAITE, (*Excuſe qui a uqelque apparence.*) Specioſa excuſatio. *Cic. Ter.* **Enfin vous avez trouvé une défaite.* Tandem cauſa inventa eſt. *Ter.* **Voila vos défaites ordinaires.* Has cauſas ſoles prætendere, *ou* adhibere. **Chercher des défaites.* Quærere cauſas. **Se ſervir de défaites.* Cauſis uti. *Prop.* WYMOWKA pozorna áby ſię zbyć. *Náoſtatek znalazłeś pozorną racyą, álbo pozor. *Teto ſą twoie zwyczayne wymowki. *Szukać pozornych racyi. *Zażywać pozornych racyi y wymowek.

DE'FAITE *d'une marchandiſe*, (*lorſqu'on la vend & qu'on en a le debit.*) **Ce marchand a eu une bonne défaite de ſa marchandiſe.* Mercator opportunum mercis exactum invenit. *Quint.* TOWAR pokupny łatwy do zbycia ktorego wiele odchodzi y prędko ze ſklepu. *Ten kupiec miał wielki pokup ná ſwoy towar.

DE'FALQUER, V. act. (*Rabattre, déduire d'une ſomme.*) De ſummâ deducere. *Cic.* ODCIĄC potrącić od ſummy iákiey.

DE'FAUT, ſubſt. maſc. (*Imperfection, ſoit du corps*, ou *de l'eſprit.*) Vitium, ii, n. *Cic.* Menda. *Ovid.* Nævus. *Plaut.* **Il n'y a aucun défaut ni aux murailles, ni à la couverture.* Nihil eſt in parietibus aut in tecto vitii. *Cic.* **Son corps n'avoit pas le moindre défaut.* In toto corpore nuſquam menda fuit. **Vn enfant qui a quelque défaut en ſon corps*, ou *quelque marque.* Inſignis, *ou* inſignitus puer, m. *Plaut.* WADA przywara niedoſkonałość ták co do ciała iáko y co do rozumu álbo umyſłu. *Niemaſz żadney wady żadney przygany áni co do murow áni co do Dachow. *Zadney naymnieyſzey wady niebyło ná ciele. *Dziecię co má iáką wadę znáczną ná ciele álbo znamię.

Les femmes couvrent les défauts de leurs corps avec le fard. Mulieres corporis nævos fuco occulunt. *Plaut.* **Vn viſage plein de défauts.* Facies mendoſa. *Ovid.* Białogłowy barwiczką pokrywaią wady urody ſwoiey. *Twarz pełna przygany.

DE'FAUT (*pour l'eſprit.*) Vitium, ii, n. **Il a deux défauts, que s'il ne les avoit point, il ſeroit parfait & accompli.* Duo habet vitia, quæ ſi non haberet, eſſet omnium numerorum. *Petr.* **Perſonne ne naiſt ſans défauts, le plus parfait eſt celuy qui en a le moins.* Sine vitiis nomo naſcitur, optimus ille eſt, qui minimis urgetur. *Hor.* **Il n'a en luy que des défauts médiocres, & il eſt comme ces perſonnes qui ne laiſſent pas d'eſtre belles, quoiqu'on remarque ſur leurs viſages de petites taches.* Vitiis mediocribus ac paucis mendoſa eſt illius natura, velut ſi egregio corpore nævos inſperſos reprehendas. *Hor.* **Les femmes ont bien des defauts; mais le plus conſiderable eſt la grande complaiſance qu'elles ont pour elles-mêmes, & l'extrême envie de plaire aux hommes.* Multa ſunt mulierum vitia, ſed hoc è multis maximum, cùm ſibi nimis placeant. *Plaut.* **Il a les yeux fermez ſur ſes propres defauts, & ne les a ouverts que ſur les defauts d'autruy.* Sua prævidet vitia oculis inunctis, & in amicorum vitiis cernit acutùm. *Hor.* **Examinez vous vous-même pour voir ſi la nature n'a point fait naître quelque défaut avec vous.* Concute te ipſum, numque tibi vitium natura in ſeverit vide. *Hor.* **Je ſuis exemt de ces défauts.* Ab illis vitiis ego ſanus ſum. *Hor.* **Voila quel fut ſon defaut.* In hoc fuit vitioſus. *Hor.* **Les défauts d'une Maitreſſe echapent à un Amant aveugle par ſa paſſion, & ſouvent il les prend pour des perfections.* Turpia amicæ vitia amatorem cæcum decipiunt, aut etiam hæc ipſa delectant. *Hor.* **Elle a un defaut naturel qui la rend laide.* Aliquo naturali vitio formam excæcat. *Petr.* WADA co umyſł. * Má dwie wady ktorych gdyby nie miał był by bez ále doſkały cale. *Nikt ſię nie urodził bey wady iákiey, ten naydoſkonalſzy ieſt, kto ich má naymniey. * Nie má w ſobie tylko wady pomierne y ieſt właśnie iák owe oſoby ktore nie przeſtaią być piękne, chociaż plamki iákie máią ná twarzy. *Białogłowy maią rożne wady, ále náywiękſza tá ieſt że maią wielkie upodobanie w ſobie y w tym áby ſię Męſzczyznom podobały. *Zámknął oczy ná właſne niedoſkonałości ſwoie y nie otwiera ich tylko ná cudze. *Patrz ſiebie ſamego, y obacz ieżeli iákiey z przyrodzenia nie maſz do ſiebie wady *Niemam tey wady do ſiebie. *Ta była iego wada. *Nikt nie widzi wady w tym co z zaślepieniem kocha y owſzem ſame defekta ma zá doſkonałości. *Ma iákąś wadę przyrodzoną ktora ią ſzpetną czyni.

Se dire ſes défauts à ſoy même. Sua ſibi loqui vitia. *Plaut.* **Il n'eſt pas obſtiné dans ſes défauts.* Non eſt pugnax vitiis. *Cic.* **Souvent voulant éviter un défaut, on ſe jette dans un autre.* Dum vitant vitium, in contraria currunt. *Hor.* Sobie ſamemu wady ſwoie wyrzucać. *Nie ieſt uparty w niedoſkonałościach ſwoich. *Czeſto chcąc iedney niedoſkonałości ſię uſtrzedz wpadamy w drugą.

DE'FAUT, (*Manquement, beſoin.*) Defectus. Penuria, *Dé-

Défaut de mémoire. Memoriæ defectus. *Défaut de conſeil*. Penuria conſilii. *Plin*. *Défaut de viande*. Cibi penuria. *Lucr*. NIEDOSTATEK, Potrzeba. *Słabość pamięci. *Niedoſtaie rady. *Niedoſtatek wiktu.

DE'FAUT, (*parlant des chiens de chaſſe, qui ont perdu la piſte de la beſte.*) Erratio canum in veſtigatione feræ, fœm. WIATRU ſtracenie mowiąc o pſach gończych ktore tracą wiatr álbo ślad zá zwierzem.

Mettre les chiens en défaut. Canes eludere. *Phæd*. Stracić wiatr pſom.

Eſtre en défaut. Aberrare, (o,as,avi,atum.)neut. Zbłądzić wiatr ſtracić.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Mettre quelqu'un en défaut*, (*luy rompre ſes meſures, lui faire perdre ſes veuës.*) Frangere, *ou* diſſolvere, *ou* evertere alicujus conſilia. *Cic*. *NIEWŁASNIE*: wiatr komu ſtracić, pomięſzać mu ſzyki, áby nie trafił gdzie y dokąd zmierzał.

DE'FAUT en Juſtice ſe dit (*lorſqu'on ne comparoit point à l'aſſignation.*) Vadimonium deſertum. Vadimonium non obitum. *Cic*. NIESTAWIENIE ſię ná termin do prawa.

Faire défaut. Deſerere vadimonium. Non obire vadimonium. *Cic*. *Condamner quelqu'un par défaut*. Eremodicium dare. Cauſam deſertam dare. *Bud*. *Rabattre un défaut*. Eremodicium circumſcribere. *Bud*. Nieſtawić ſię ná termin do ſądu. *Zdać kogo proſtym zdawaniem dla nieſtawienia ſię ná termin. *Areſztowanie ſprawy wzdaney z proſtego rejeſtru.

AU DE'FAUT, (*Au lieu de, à la place de.*) comme *Au défaut de la force, il faut avoir recours à la ruſe*. Cùm vires deſunt, ad artes eſt recurrendum. ZA MIAST, ná mieyſce, miaſto, *Naprzykład*: Zá miaſt, álbo miaſto ſiły trzeba záżyć ſztuki.

ON DIT proverbialement que *Chacun porte ſa beſace où il met ſes défauts derriere le dos, & ceux d'autrui par devant* Peras impoſuit nobis Jupiter duas, propriis vitiis repletam poſt tergum dedit, alienis ante pectus ſuſpendit gravem. *Phæd*. MOWIĄ przyſłowiem, każdy ſwoie ſakiewki noſi zá ſobą á kładzie cudze defekta z przodu, á włáſne zárzuca ná plecy zá oczy.

DE'FECTION, ſubſt.f. (*Abandonnement d'un parti.*) Defectio, onis, f. *Liv*. ODSTĄPIENIE zdradzenie ſtrony iakiey

ON DIT en Aſtrologie *Défection du Soleil, Eclipſe*. Defectio Solis, f. *Cic*. ZACMIENIE ſłońca, álbo Xiężyca uſtanie.

DE'FECTUEUX, maſc. DE'FECTUEUSE, f. (*Qui a des défauts.*) Vitioſus. Mendoſus,a,um. *Cicer*. *Ovid*. NIEDOSKONAŁY NIEDOSKONAŁA.

DE'FECTUEUX, (*A qui il manque quelque choſe.*) Imperfectus. Mancus,a,um. *Cic*. NIEDOSTATECZNY ktoremu czegoś brakuie.

DE'FECTUOSITE', ſubſt. fœm. (*Vice, défaut.*) Vitium. Mendum,i,n. *Cic*. NIEDOSKONAŁOSC wada.

DE'FENDEUR, ſubſt. m. *on prononce* déſandeur. (*Celuy qui ſe défend en Juſtice.*) Reus. Defenſor. *Cicer*. STRONA obwiniona co ſię broni u ſądu ſtrona zápozwana.

DE'FENDRE, V. act. *on prononc* défandre. (*Parler pour quelqu'un.*) Defendere. *Cic*. BRONIC ſtawąć mowić odkogo

Défendre quelqu'un, le proteger. Tueri. Tutari. Protegere. Alicui patrocinari. *Cic*. *Défendre la frontiere contre les courſes des ennemis*. Fines imperii ab incurſionibus hoſtium tueri. *Cic*. *Défendre ſa vie & ſa réputation*. Caput & famam defendere. *Ses biens*. Fortunas ſuas. *Défendre le fait d'une perſonne*. Præſtare, tuerique factum alicujus. *Cic*. Bronić kozaſzczyczać go obroną ſwoią. *Bronić granic od inkurſyi nieprzyiacielſkich. *Bronić życia y ſławy ſwoiey. *Fortun ſwoich. *Bronić ſprawy czyiey.

DE'FENDRE *quelqu'un*, *Défendre ſa cauſe*, (*Plaider pour luy.*) Alicui patrocinari. Pro aliquo dicere. *Cicer*. STAWAC od kogo w ſprawie.

Quand on ne ſe ſent point coupable, on doit être hardi à défendre hautement ſon innocence. Qui non deliquit, decet audacem eſſe, pro ſe confidenter & proterve loqui. *Plaut*. Kto ſię czuie niewinnym śmiały ma być co wbronieniu niewinności ſwoiey.

SE DE'FENDRE *d'une choſe*, (*S'en juſtifier, l'éloigner de ſoy.*) Rem à ſe removere, *ou* propulſare. *Petr*. A ſe culpam avertere. *Cic*. BRONIC ſię ſtawać przy niewinności y ſłuſzności ſwoiey: Oczyścić ſię z zárzutow, wymierzać ſię komu.

Se défendre de quelque méchante action, diſant qu'on l'a fait par ſottiſe. Deprecari odium ſummæ improbitatis, excuſatione ſummæ ſtultitiæ. *Cic*. *Permettre à quelqu'un de ſe juſtifier*. Dare alicui defenſionem. *Cic*. Dare alicui purgandi locum. Bronić ſię niewiadomością álbo nieoſtrożnością y nieuwagą. *Pozwolić komu áby ſię bronił, przypuścić kogo do obrony.

Se défendre contre quelqu'un, luy reſiſter, luy tenir teſte. Se contra aliquem vindicare forti dextrâ. *Phæd*. Bronić ſię komu niedać mu ſię obſtawać przeciwko niemu, okuniem mu ſię ſtawić, ſprzeciwiać ſię mu.

DE'FENDRE, (*Interdire une choſe, ne vouloir point qu'on la faſſe.*) Vetare Inhibere. Prohibere. Interdicere. BRONIC czego zábraniać zákazywać niedopuſzczać.

On a accoûtumé de défendre l'adminiſtration des biens des peres & meres à ceux qui les diſſipent. Malè rem gerentibus, bonis paternis interdici ſolet. *Cic*. *Il défendit par un Edit qu'on ne fit aucune traitte de bled, hors du pays*. Vetuit edicto, ne ex regione frumentum exportaretur. *Cic*. *Défendre aux farceurs de monter ſur le théatre*. Interdicere ſcenam hiſtrionibus. *Suet*. *Nous voulons toûjours tout ce qui nous eſt défendu, & nous deſirons ce qu'on nous refuſe*. Nitimur ſemper in vetitum & negata cupimus. *Ovid*. *Je vous défends ma maiſon*. Interdico tibi domo meâ. *Liv*. *Il n'eſt point défendu de dire la verité en riant*. Ridentem, verum dicere, nihil vetat. *Horat*. *Il défendit à ſes gens de leur toucher, ni à leurs biens*. Militibus ſuis juſſit, ne qui eorum violarentur, ne quid ſui deſiderarent. *Cæſ*. Poſpolicie niedopuſzczaią záwiadować dobrami dziedzicznemi utratnikom. *Zákazał wyrokiem, Edyktem áby ani fury zboża z kraiu niewywożono. *Zákazać kuglarzom komedyi wyprawować. *Záwſze tego pragniemy czego zakazuią, y tego chcemy bardziey czego bronią. *Zákazuię ci ábyś w domu moim niepoſtał. *Nie ieſt rzecz zábroniona każdemu prawdę żartem powiedzieć. *Zákazał ludziom ſwoim áby ich oſob y dobr nietykali.

DE'FENDRE, (*Garantir, empêcher d'une choſe.*) Defendere. *Défendre les myrtes de la gelée*. Defendere myrtos à frigore. *Virg*. *On défend les fleurs, ou les garantit de l'hiver avec de la paille*. Stramento flores ab hieme proteguntur. *Plin*. *Se défendre des careſſes de quelqu'un, les rejetter*. Rejicere ſe à blanditiis alicujus. *Petr*. *Se défendre des ardeurs du Soleil*. Defendere Solis ardores. BRONIC záſłonić ochronić co od czego. *Záſłonić mirtowe drzewa od mrozu. *Záſłaniaią kwiaty od zimy ſłomą. *Strzedz ſię pieſzczot czyich bronić ſię od nich. *Schronić ſię od upałow ſłonecznych.

Je ne puis me défendre de ſervir mon ami dans l'occaſion. Amico non poſſum officia non præſtare, ubi opus eſt. *Je n'ay pû me diſpenſer de prendre ce ſoin*. Quin hanc curam ſuſciperem, recuſare non potui. *Je ne puis me défendre, ou m'empêcher de vous obéir*. Tibi imperium detrectare haud licuit. Nie mogę ná ſobie przewieść áby nie świadczył uſługi moiey przyiacielowi w okazyi. *Nie mogłem ſię zbronić ábym tego ſtarania nie wziął ná ſiebie. *Nie mogę ſię zbronić, ábym roſkazow twoich nie ſłuchał.

DE'FENDU, m. DE'FENDUë, f. part. paſſ. (*on prononce* dèfandu.) (*Protegé.*) Defenſus, a, um. *Cic*. OBRONIONY, OBRONIONA, záſzczycony.

DE'FENDU, (*Prohibé, interdit.*) Vetitus. Prohibitus. Interdictus,a,um. *Cic* *Suet*. ZABRONIONY Zákazany.

Vn plaiſir défendu. Interdicta voluptas. *Horat*. *Les jeux de haſard défendu par les loix*. Alea vetita legibus. *Hor*. ROSKOSZ uciecha zakazana. *Gry koſterſkie zákazane prawem.

DE'FENSE, ſubſt.f. *on prononce* défance. (*Action par laquelle on ſe défend & l'on reſiſte à la force.*) Defenſio, onis, f. *Cic*. *Entreprendre la défenſe de quelqu'un*. Suſcipere alicujus defenſionem. *Cic*. *Mettre toute ſa défenſe dans les termes de la loy*. Conſtituere præſidia ſua in arce legis. *Cic*. *Eſtre ouï dans ſes défenſes*. Ad cauſam dicendam admitti. *Cic*. *Se couper dans ſes défenſes, parler contre ſoy en ſe voulant défendre*. Suo gladio defenſionem ſuam conficere. *Cicer*. BRONIENIE ſię przeciwko gwałtowi y mocy. *Wziąć ná ſię bronienie kogo. *Wſzyſtkę ſwoię obronę ná prawie záſadzić. Być ſłuchanym w obronach ſwoich. *Nieſtoſownie mowić ná obronę ſwoię raz ták drugi raz inaczey właſnem dokumentem y obronami ſię pokonáć.

La défenſe de l'innocence que la malice des hommes accable ſe fait jour quelque fois. Innocentiæ defenſio multorum improbitate intercluſa, aliquando reſpirat. *Cic*. Niewinność ktorą ludzie chcą potłumić ſama ſię częſtokroć obroni y ná wierzch wyda.

DE-

DE'FENSE, (*réſiſtance qu'on fait, lorſqu'on eſt attaqué.*) Defenſio, onis, f. *Dites à vôtre frere qu'il mette nôtre maiſon en état de défenſe*. Domus ut propugnacula & præſidium habeat, dic fratri tuo. *Cicer*. *Il a tué tous ceux qui ſe mettoient en défenſe*. Vim parantes occidit. *Liv*. *Il ne leur donna pas le temps de ſe mettre en défenſe*. Ne quàm minimum ſpatii ad ſe armandos dedit. *Cæſ*. OBRONA od nápaści oſtrożność. *Mow bratu áby ſię miał w domu ná obronie y oſtrożności. *Wſzyſtkich pozabiiał ktorzy ſię bronić chcieli. *Niedał im czaſu áby y do broni ſkoczyli.

Nous mettons tous nos ſoins à la défenſe de la ville. Totam curam in urbis defenſionem intendimus. *Liv*. Wſzyſtkie ſtarania naſze obracamy ná obronę miaſta.

DE'FENSES au plurier ſe dit en guerre (*de tout ce qui ſert à la défenſe d'une place, comme baſtions, demi-lunes, &c.*) Munitiones, onum, f. plur. Munimenta. Propugnacula. Præſidia. *Cic*. *Cæſ*. *Ils ſe préſenterent aux défenſes*. In munitionibus conſiſtere auſi ſunt. *Cæſ*. *Perſonne ne paroit aux défenſes* Nemo tuetur propugnacula. *Cæſ*. *Tirer en bas les défenſes, les renvenſer*. Deſtruere munitiones. *Cæſ*. OBRONY w większey libzbie, mowi ſię w woyſku o tym wſzyſtkim co ſłuży do bronienia fortecy iákiey. Náprzykład baſzty ſzańce wały &c. *Pokazali ſię ná wałach. *Nie widać nikogo ná wałach. *Popſować wały z foſſami, poobalać obrony, fortyfikacye popſować.

DE'FENSE, (*Empeſchement de faire une choſe.*) Interdictum. *Plaut*. *Les chefs firent faire défenſe ſur peine de la vie, de quitter ſon rang*. Duces pronuntiari juſſerunt, ne quis ab loco diſcederet. *Cæſ*. *Il fit défenſe aux Comédiens de plus monter ſur le théatre*. Interdixit hiſtrionibus ſcenam. *Suet*. *On fit défenſe, on défendit au peuple d'Antium de ſe mettre en mer*. Interdictum fuit mare Antiati populo. *Liv*. *Faire inhibitions & défenſes*. Edicto vetare. ZABRONIENIE, zákazanie czego. *Starſzyzna zákaz wydali pod gardłem áby ſię żaden z mieyſca nieruſzył. *Zákazał komedyantom áby więcey nie poſtali ná ſcenie. *Ancyotom Zákazane było morze. Zákazać y oſtrzedz ſurowo.

DE'FENSES *d'un ſanglier*, (*Deux grandes dents qui avancent & qui leur ſortent de la gueule, avec leſquelles ils ſe défendent.*) Exerti dentes *Plin*. Apri dentes falcarii. KŁY u dzika ktore mu z pyſka wychodzą y ktoremi ſię broni.

DE'FENSEUR, ſubſt.m. *on prononce* défanſeur. (*Protecteur.*) Defenſor. Propugnator. *Cic*. *Se rendre un courageux défenſeur de la liberté*. Præſtare ſe propugnatorem acerrimum libertatis. *Brut. ad Cic*. OBROŃCA. *Stać ſię odważnym obrońcą wolności.

DE'FENSIVE, adject.f. & *quelquefois* ſubſtantif. *Les armes défenſives & offenſives, (avec leſquelles on ſe défend & l'on attaque.)* Arma ad tegendum & ad nocendum. *Cicer*. BRON záczepna y odporna, to ieſt ktorey záżywaią álbo náſtępuiąc ná kogo álbo odpor czyniąc náſtępuiącemu y broniąc ſamych ſiebie.

Il avoit réſolu de demeurer ſur la défenſive, ou de s'y tenir. Conſtituerat ſigna inferentibus reſiſtere. *Cæſ*. Poſtanowił ſię tylko bronić, á nie záczepiać.

(*Défenſif* pour le maſculin n'eſt pas en uſage.) To ſłowo w Francuſkim w rodzaiu męſkim ſię nie mowi.

DE'FERENCE, ſubſt.f. *on prononce* déferance. (*Reſpect, ſoumiſſion d'eſprit.*) *Déférence aux volontez & aux ſentiment de quelqu'un*. Reverentia. Obſervantia, æ, f. Obſequium, ii, n. *Cic*, *Ter*. POSZANOWANIE, uſtępowanie komu ſzanuiąc zdanie y wolą iego.

J'ay eu des déférences pour vous, dont je ne me repentiray jamais. Tribui tantum tibi, quàm me tribuiſſe nunquam pœnitebit. *Cic*. Miałem to poſzanowanie ku tobie ktorego nigdy żałować nie będę.

Avoir de la déference pour la volonté d'une perſonne. Voluntati alicujus obſequi. *Cic*. *Elle a eu toûjours de la deference pour vous en tout*. Semper tibi fuit morigera in rebus omnibus. *Terent*. *Je n'ay pas eu pour vos préceptes toute la deference que je devois avoir*. Præceptis tuis non ſatis parui. *Cic*. *Il veut qu'on ait de la deference même pour ſes extravagances*. Vult etiam, ut aſſentiamus ipſius deliramentis. Uſtępować komu, chodzić za wolą iego. *Zawſze ſzła zá wolą twoią we wſzyſtkim. *Nie ważyłem ſobie roſkazow twoich ták iákom był powinien. *Chce żeby mu uſtępowano náwet wymyſłom y nieuwadze Jego, áby mu we wſzyſtkim uſtąpić, wſzyſtko choc też nie do rzeczy pochwalić

DE'FERER, V. neut. (*Avoir de la ſoumiſſion & de la deference pour quelqu'un, pour ſes ſentimens, ſe ranger à ſon avis.*) Alicui obſequi. *Cic*. Alicui morigerari. *Ter*. Colere, (colo,is,colui,cultum.) Obſervare aliquem. USTĘPOWAC komu ulegać mu, uſtępować zdaniu Jego, trzymać z nim.

Je défére à vôtre jugement. Sto judicio tuo. Tibi aſſentior. *Cic*. Uſtępuie zdaniu twoiemu.

DE'FE'RER, (*Acquieſcer à l'appel.*) Interceſſioni parere. *Cic*. DOPUSCIC pozwolić apelacyi.

DE'FE'RER, V.act. (*Donner, accorder une choſe à quelqu'un.*) Aliquid deferre. *Cic*. USTĄPIC Dać co komu.

Déférer le premier rang à quelqu'un. Primas alicui deferre, concedere. *Cic*. *Le triomphe*. Triumphum alicui deferre. *Cic*. Uſtąpić pierwſzego mieyſca komu. Uſtąpić zwycięſtwa komu dać mu zá wygraną uſtąpić wygraney.

DE'FE'RER, (*Dénoncer quelqu'un au Juge.*) Alicujus nomen deferre ad judices. DONIESC kogo do ſądu.

DE'FERMER, V.act. (*Tirer hors ce qui eſt enfermé.*) Solvere. Expedire, (dio, is, ivi, itum.) Extrahere. ODEMKNĄC otworzyć co zámkniętego, wypuścić z zamknięcia, dobyć z zámknięcia.

DE'FERRER *ce qui eſt ferré*, V.act. Ferro aliquid exarmare. *Deferrer un cheval*. Equo ſoleas eximere, *ou* detrahere. ODKOWAC, odkuć co okutego. *Odkuć konia odiąć mu podkowy.

Vn cheval déferré. Equus diſcalceatus. *Suet*. Koń odkuty, bez podkow, boſy.

DE'FERRER ſe dit figurément pour *Démonter une perſonne, le déſarmer dans la diſpute*. Exarmare aliquem. *Stat*. ZAWOIOWAC kogo, wſzyſtkie iego racye zbić w ſporce iákiey.

Il ſe déferre aiſement, il ſe trouble. Turbatur vultu & voce Łatwo go zmięſzać.

DE'FI, *ou* DEFFI, ſubſt. m. (*Provocation, appel au combat.*) Provocatio, onis, f. *Cic*. *Faire un défi à quelqu'un*. Provocare aliquem. Vocare ad pugnam. *Liv*. WYZWANIE ná poiedynek. *Wyzwać kogo ná poiedynek.

J'accepte le défi. Cedo provocationi. Veniam quocunque vocâris. *Virg*. Stawię ſię ná poiedynek ná mieyſce náznáczone.

UN CARTEL *de défi*. Scheda provocatoria, æ, f. Libellus provocatorius, i, m. KARTKA wyżywaiąc ná poiedynek.

DE'FIANCE, ſubſt. fœm. (*Soupçon qu'on a, crainte d'être trompé.*) Diffidentia, æ, f. *Cic*. *Entrer en défiance des eſprits*. Diffidere ingeniis. *Cic*. *Je commençay d'entrer en quelque ſorte de défiance*. Cœpi ſubdiffidere. *Cic*. *Avec défiance*. Diffidenter. adv. *J'ay appris par vos lettres que vous aviez eu quelque défiance de mon frere*. Ex tuis litteris cognovi, tibi fratrem meum falsò ſuſpectum fuiſſe. *Cicer*. PODEYRZLIWOSC niedowierzanie boiaźń żeby nie być oſzukanym. *Nie dowierzać nie ufać komu. *Záczą łem ſię iákoś obawiać y nie iákoś mię podeyrzenie niechętność brała. *Nie poufnie nie śmiało z boiaźnią nieſzczerze. *Widzę z liſtow twoich że iákoś nie dowierzaſz bratu memu, iákieś maſz o nim powątpiewanie.

DE'FIANT, m. DE'FIANTE, f. adject. part. (*Soupçonneux, ombrageux.*) Diffidens. Suſpicioſus. *Cicer*. Suſpicax. *Tacit*. *Se défiant de ſes affaires*. Diffidens rebus ſuis. PODEYRZLIWY niewierzący. *Oſtrożny niechętny niedowierza intereſſom ſwoim.

Il eſt défiant, c'eſt un eſprit défiant. Suſpicioſus eſt. *Cicer*. *Qui eſt défiant de ſoy-même*. Sibi ipſi diffidens. *Cic*. PODEYRZLIWY. *Ten co ſamemu ſobie niewierzy.

DE'FIER, *ou* DEFFIER, V. act. (*Faire un défi, provoquer, exciter à une choſe.*) Aliquem ad aliquid vocare, *ou* provocare. *On dit* Provocare aliquem ad ludum, *ou* in aleam, *Défier quelqu'un au jeu*. *Il me défie au combat*. Minimo me provocat. *Hor*. WYZYWAC kogo ná co. *Wyżywać kogo nágrę. *Wyżywać ná ſpotkanie ſię ná poiedynek, w zápaſki o lepſzą ná wycinki.

Il m'a défié à chanter. Cantatum me provocavit. *Terent*. Wyzwał mie ná głoſy do ſpiewania kto lepiey záſpiewa.

Je vous défie à qui ſera mieux des vers de nous deux. Experiamur quis poſſit meliores condere verſus. *Ils commencérent à défier les Barbares d'entrer*. Nutu vocibuſque hoſtes vocare cœperunt, ſi introire vellent. *Cæſ*. Wyżywać kogo ná wierſze, kto lepiey nápiſze. *Záczęli wyżywać nieprzyiacioł, áby do nich przyſzli.

Je

Je vous défie d'expliquer cette enigme. Solve, *ou* interpretare hoc ænigma, eris mihi magnus Apollo. Niezgadniesz mi tego, tey gadki.

SE DE'FIER, (*n'être pas assuré d'une personne*, ou *d'une chose.*) Diffidere. *Cic.* *Se défier de soy-même.* Sibi diffidere. *Plaut.* De se diffidere. *Cic.* **De sa memoire.* Memoriæ diffidere. *Quint.* * *Des esprits.* Ingeniis diffidere. *Cic.* NIE wierzyć, nie ufać czemu álbo komu wątpić o czym. *Nie ufać nie wierzyć sobie samemu. *Nie wierzyć pamięci swoiey. *Nie ufać umysłom.

Il faut prendre garde dans la vie, à qui on se doit fier, & de qui on se doit défier. In omni vita considerandum est, quibus credas, quos caveas. *Cic.* Trzeba uważać w tym życiu komu ufać y komu nie ufać.

SE DE'FIER, (*Se douter.*) **Je me suis toûjours bien défié que cela arriveroit ainsi.* Suspicabar id ita futurum. WĄTPIC, nie ufać nie trzymać o czym nie rozumieć obawiać się. *Zawszem iá się obawiał tego áby to nie było.

Je ne me serois jamais défié qu'il m'eût joué un si vilain tour. Nihil simile ab illo expectassem. Tam improbè mecum acturum, haud credidissem. Nigdybym się był nie spodziewał żeby mi tę sztukę miał wyrządzić.

DE'FIGURE', m. DE'FIGURE'E. f. part. pass. (*Gâté, en parlant d'une figure*, ou *du visage.*) Deformatus. *Cic.* Deturpatus. *Suet.* ZEPSOWANY ZESZPECZONY co do twarzy álbo Osoby.

DE'FIGURER, V. act. (*Changer, gâter la forme ou la figure.*) Turpare. Deturpare. ZEPSOWAC zeszpecić co do twarzy álbo osoby.

Vos dents jaunes, les rides de vôtre visage & vos cheveux blancs vous défigurent. Te luridi dentes, te rugæ & cani capilli turpant. *Hor.* Zęby zbutwiałe lice zmarszczone, włosy osiwiałe cię oszpeciły.

DE'FILE', subst. m. (*Chemin étroit où l'on ne va qu'un à un.*) Via angusta. *Quint-Curt.* **Passer des défilez.* Iter habere per angusta viarum. **Il l'attira dans un défilé.* In angustias illum elicuit. *Cæs.* **Il fit passer ses troupes par un défilé.* Per angustias traduxit copias. *Cæs* **Il l'obligea de combattre dans un défilé.* Angustias transeundo confligere coegit *Cæs.* PASS ciasny przeprawa gdzie tylko ieden zá drugim iść może *Przechodzić przez passy y ciasne przeprawy wąskie. *Wprowadził go w ciasne mieysca. *Przeprowadził woyska swoie przez ciasności *Przywiodł go że się spotkać musiał w ciasnych mieyscach w ciasnościach.

DE'FILER, V. act. (*Défaire de la toile*, ou *quelque étoffe, en oster les fils.*) Telam, *ou* pannum filatim distrahere. ROSPRZĄSC co uprzędzionego po nitce wyciągaiąc rozstrzępić

SE DE'FILER, (*en parlant d'une étoffe.*) Filatim solvi. STRZĘPIC się wystrzępiać się mowiąc o materyi iákiey.

ON DIT en ce sens figurément, *Le chapelet se défile.* (*parlant de gens liez ensemble d'amitié*, ou *qui meurent*, ou *qui se dé-unissent.*) Divelluntur, *ou* disjunguntur à se invicem. PRZYSŁOWIEM Francuskim mowią. *paciorki się rwą* o osobach iákich przyiaźnią álbo krewnością złączonych kiedy mrą, álbo się między sobą kłocą y rożnią.

DE'FILER, V. n. en termes de guerre, (*se dit des soldats qui sont obligez d'aller à la file & l'un après l'autre, pour se mettre en marche.*) comme *On fit défiler l'armée.* Continuatâ serie exercitus processit. **Il défila le long de la coste.* Secundum littus iter habuit. **Il fit défiler les troupes du petit camp dans le grand.* Ex majoribus castris, in minora transduxit copias. *Cæs.* RUSZYC się porządnie mowiąc o woysku ktore záczyna się z mieysca ruszać w porządnym szyku ciągnąć dokąd. Kazano ciągnąć woysku porządnie. *Ruszył z woyskiem y szedł po nád brzegiem. *Kázał ciągnąć woysku z małego do wielkiego obozu.

DE'FILER, (*Passer par des lieux fort étroits par où l'on ne peut aller qu'à la file.*) Per angustias viarum, *ou* per angusta, iter habere, *ou* facere. *Cicer.* CIĄGNĄC ieden zá drugim w mieyscach y przeprawach ciasnych.

Ils furent contraints de défiler contre deux montagnes pour se sauver. Per montium angustias, iter habere coacti sunt, ut vitam servarent incolumem. Musieli ciągnąć w gory, áby z życiem uszli.

DE'FINIR, V. act. (*Déterminer.*) Statuere. Constituere. POSTANOWIC rzecz ná czym albo co ustanowić opisać.

DE'FINIR en termes de Logique, signifie, *Expliquer la nature d'une chose, faire voir son genre & sa difference.* Definire. *Cic.* *Quint.* Definitione propriam vim alicujus rei exprimere. OPISAC wyrazić istotę iákiey rzeczy co do rodzaiu y rożności od inszych.

DE'FINITEUR, subst. masc. (*Conseiller du Géneral, ou du Superieur.*) Definitor, oris, m. Consultor, oris, m. DEFINITOR urząd zákonny, rada Przełożonego.

(Terme d'usage dans l'Ordre de S. François.) Termin zażywany w Zakonie S. Franciszka.

DE'FINITIF, m. DE'FINITIVE, f. adject. (*Qui termine.*) Definitivus, a, um. *Cic.* POSTANOWIENIE ostatnie ná czym rzecz ma stanąć, y co ma koniec iáki czemu uczynić.

ON DIT au palaïs. *Juger une chose en définitive.* Rem ultimâ cognitione judicare. OSĄDZIC sprawę w náywyższym sądzie głownym.

DE'FINITION, subst. fœm. (*Courte & claire explication de la nature d'une chose qui est comme cachée & envelopée sous un mot.*) Finito. Definito. *Quint.* *Cicer.* Rei alicujus brevis explicatio. DEFINICYA opisanie krotkie y iásne istoty iákiey rzeczy, ktora iest iákoby zamknięta w słowie iednym.

DE'FINITIVENENT, adv. (*Décisivement.*) Decidendo. Ultimùm. adv. OSTATNIĄ władzą, sądem náywyższym, Dekretem ostatnim.

DE'FLEURIR, V. n. (*Perdre sa fleur, parlant des arbres.*) Deflorescere *Plin.* **L'arbre défleurit.* Defloret flos arboris. *Catul.* OKWITNĄC opaść z kwiatu mowiąc o drzewach. *Drzewo okwita, opada z kwiatu.

DE'FLORATION, subst. f. (*L'action par laquelle on oste la virginité à une fille.*) Floris. Vitiatio, onis. f. ZGWAŁCENIE Panny, kwiatu panieńskiego pozbawienie wstydu.

DE'FLORER, V act. (*Oster la fleur de la virginité à une fille.*) Devirginare, *ou* Depudicare virginem. *Ter.* ZGWAŁCIC Pannę, pozbawić ią kwiatu panieńskiego wstydu.

(Mot d'usage parmi les Matrones & en Medecine.) Słowo záżywane między Matronami y Lekarzami.

DE'FONCER, V. act. (*Oster le fond à un tonneau.*) Dolio fundum eximere, (eximo, is, exemi, exemtum.) *ou* excutere, (cutio, is, cussi, cussum.) act. WYBIC dno z beczki.

DE'FRAYER, V. act. (*Payer la dépense de quelqu'un.*) Sumtus alicui suppeditare, *ou* subministrare. *Cic.* **Je vous défrayerai de vôtre voyage.* Viaticum tibi dabo *Plaut.* ZASTĄPIC koszta zá kogo uwolnić go od kosztu iákiego y wydatku *Zapłacę ci zá drogę że cię nie będzie kosztowała.

Ils ordonnerent qu'il seroit défrayé. Gratuita ei hospitia decreverunt. *Plin* Kazano go w kosztach podeymować.

DE'FRAYER se dit figurément (*de certaines gens ridicules, qui apprestent à rire aux autres par leurs impertinences & leurs simplicités ridicules.*) comme *Cet homme a défrayé la compagnie, Il a servi de risée.* Præbuit omnibus ridendi occasionem. NA SMIANO się z niego, podał się ná śmiech wszystkim daremnie iák błazen.

DE'FRICHEMENT, subst. m. (*L'action de défricher la terre.*) Rudis & inculti soli cultus, ûs, m. Cultura, æ, f. Cultio, onis, f. *Cic.* UPRAWIANIE roli dobywanie odłogu álbo ugoru álbo nowiny.

DE'FRICHER *une terre*, V. act. (*Cultiver une terre qui est en friche.*) Agrum incultum colere. *Cic.* Rude solum arare. *Var.* DOBYWAC odłogu, albo nowiny, orać odłog.

DE'FRICHER se dit figurément (*des affaires & des sciences qui sont embrouillées, ausquelles on donne quelque éclaircissement.*) Lumen rebus afferre. Res intricatas enodare. *Cic.* NAUKI iákie y sprawy trudne niewłaśnie obiáśnić odkryć.

ON DIT aussi *Défricher un esprit.* Subigere, *ou* excolere ingenium. *Cic.* CWICZENIE pierwsze dać umysłowi iákiemu, wypolerować czyi rozum prosty y nie cwiczony.

DE'FRISER *les chevaux*, V. act. (*Leur faire perdre la frisure.*) Compositos capillos disjicere. *Ovid.* ROZKRĘCIC włosy kędziory popsować rostrefić.

DE'FRONCER, V. act. (*Défaire les plis d'un habit.*) Rugas vestis explicare. ROZMARSZCZYC, rozprostować suknie pomarszczone pogniecione.

SE DE'FRONCER se dit au figuré, *Se dérider, oster les rides du front, témoigner de la joye sur son visage.* Caperatam frontem exporrigere. Frontem sollicitam explicare. *Ter.* *Hor.* ROZMARSZCZYC się marszczki z czoła spędzić, pokazać wesołość ná twarzy

DE'FROQUE, subst. f. (*Dépouille d'un moine qui appartient à l'Abbé*; ou *d'un Chevalier de Malthe, qui appartient à l'Ordre.*) Exuviæ, arum, f. pl. Spolium, ii, n. ZWŁOCZYNY szaty świeckie mnicha ktore náleżą do Opata; álbo z Káwalera Maltańskiego ktore należą do Zákonu tych Kawalerow

DE'FROQUER, V. act. (*Oster le froc à un moine.*) Alicui cucullum eximere, *ou* eripere. act. ZEDRZEC kaptur zákonny komu. álbo suknie zákonne z niego zdiąć.

SE DE'FROQUER, *ou* comme l'on parle vulgairement *Jetter le froc aux orties.* Cucullum deponere, *ou* abjicere. ZRZUCIC kaptur sam go porzucić, porzucaiąc zákon.

DE'FROQUER se dit aussi *d'un marchand à qui on enlevé toute sa marchandise, soit en l'achetant*, ou *la luy ostant par violence.*) Merces alicui eripere. *Phæd.* *Cic.* ODRZEC kupca ze wszystkiego wszystek towar u niego razem zákupiwszy, zábrać, álbo mu go gwałtem biorąc pozbawić.

Ces goinfres ont défroqué ce vendeur d'huitres à l'écaille, ont vuidé tout son panier. Hi helluones ostrearium ostreis inanem fecerunt. Ci żarłocy wszystkie ostrogi zábrali temu przekupniowi ostryg w skorupach, cały mu kosz ich wyiedli y ostryg go pozbawili.

DE'FRUCTU, subst. m. terme tirè du Latin, d'usage en François pour (*le fruit, la menuë dépense, que fait celuy qui preste sa table à ceux qui font des parties pour quelque repas.*) Bellaria, orum, neut. pl. WETY koszt ná wety to iest owoce wetowe.

SE DE'FULER, V. act. (*Oster son chapeau, se découvrir pour saluër quelqu'un.*) Caput aperire. KŁANIAC się komu kapelusz álbo czapkę przed nim zdeymuiąc czapkować komu

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y pospolite.

DE'FUNT, m. DE'FUNTE, f. adject. (*Qui est mort, qui est trépassé.*) Defunctus. *Quint.* Fato functus. Demortuus, a, um. *Cic.* ZESZŁZ, ZESZŁA umarły.

DE'GAGE', m. DE'GAGE'E, f. part. pass. & adject. (*Libre de tout engagement.*) Liber. Solutus. Expeditus. *Cicer.* WOLNY od wszystkiego.

Esprits purs & dégagez de toute matiere. Mentes ab omni materiæ concretione separatæ. *Cic.* Duchy czyste y wolne od wszystkiego do ciała należącego.

Avoir la taille dégagée & libre. Commodâ & eleganti esse staturâ. **Vn gest dégagé, Vn geste libre & qui n'est point embarrassé.* Gestus liber & expeditus. **Sa pronontiation est dégagée.* Vir est ad pronuntiandum expeditus. *Cic.* Stan gładki y piękny co do ciała osoby powierzchowney chybić skład. *Jest piękny, iest wolny nie przymuszony w wyrażeniu mowy jestami. *Wymowa czysta nie obraźliwa, niecharliwa.

DE'GAGEMENT, subst. m. (*Ce qui dégage un lieu*, ou *un appartement, comme les corridors, les montées dérobées* &c.) Pervia transitio, *genit.* perviæ transitionis, f. *Cic.* Usus pervius tectorum, *genit.* usus pervii, m. *Virg.* SIENIE ganki w budowaniu wolne przeyście schody kryte.

DE'GAGEMENT, (*L'action de retirer une chose qui est engagée.*) Rei oppigneratæ redemtio, onis, f. *Plin.* UWOLNIENIE wykupienie záztawy.

DE'GAGEMENT *du corps*, (*à faire ses exercices.*) Libera & expedita agendi ratio, *genit.* liberæ & expeditæ agendi rationis, f. **Il fait ses exercices avec un grand dégagement.* Liberè & expeditè corporis exercitationes conficit. ZRĘCZNOSC w czynieniu czego y odprawianiu zábaw rycerskich żołnierskich. *Zręcznie wszystkie żołnierskie ćwiczenia czyni.

DE'GAGEMENT, (*Liberté*, ou *un estat libre & dégagé de toutes les choses du monde.*) Libertas animi, *genit.* atis, f. *Cic.* * *Il est, il vit dans un grand dégagement pour toutes les choses du monde.* Res humanas despicit atque infra se positas arbitratur. *Cic.* UWOLNIENIE się od rzeczy wszelkich ziemskich prożnych świ啟atowych. *Zyie bez wszelkiego przywiązania z wielkim oderwaniem serca od rzeczy ziemskich.

DE'GAGER, V. act. (*Retirer une chose qu'on avoit mise en gage.*) Rem pignori oppositam liberare. WYKUPIC zastaw.

ON DIT en ce sens *Degager sa parole, la retirer après l'avoir donnée & comme mise en gage.* Fidem suam liberare. *Sen.* **J'ay degagé ma parole pour vous rendre service.* Dissolvi me, ut tibi operam darem. *Ter.* STAWIC się w słowie. *Stawiłem się w słowie dlá przysługi twoiey.

DE'GAGER signifie aussi, *Ratirer quelqu'un d'un lieu dangereux, de quelque mauvais pas, & d'une mauvaise affaire.* Liberare. Solvere. Dissolvere. Expedire. *Cic.* **Il a degagé son fils d'esclavage, Il l'en a retiré.* Expedivit è servitute filium.

Plaut. **Il fut tué voulant degager son fils.* Dum circumvento filio interficitur. *Cæs.* **Ils degagerent la province qui estoit menacée de plusieurs dangers.* Explicarunt provinciam cinctam undique periculis. *Cicer.* **Se degagerde la presse.* Se à turbâ expedire. *Terent.* * *Se degager d'embarras.* Evolvere se ex turbis. *Terent.* WYPROWADZIC, Wyratować, oswobodzić kogo z niebespieczeństwa z złey iákiey okazyi, z nieszczęścia. * Wyprowadził oswobodził syna swego z niewoli. * Zabity iest chcąc wyratować syna swego. *Wyratowali kray od niebespieczeństw ktore zewsząd groziły. *Wyniść z ściśku z tłumu. * Uwolnić się od fasołow y trudności.

DE'GAGER se dit en Architecture, (*parlant d'une maison dont les appartemens sont degagez.*) Perviis transitionibus liberas ædes reddere, act. **Il occupe un appartement bien degagé.* Partem domus semotam ac sejunctam habet. OSOBNE mieszkanie w domu iákim odłączone od drugich. *Stoi wygodie w Osobnym, od drugich mięszkaniu.

DE'GAGER se dit figurément en choses morales, pour *Défaire*, ou *faire quitter à quelqu'un ses passions.* Expedire, *ou* liberare aliquem à cupiditatibus. **Se dégager de ses passions.* Solvere se à cupiditatibus. **Des liens du corps.* Liberare se custodiis corporis. *Cic.* **Il se dégagea peu à peu de l'amour de cette femme.* Paulatim elapsus est huic mulieri. *Ter.* UWOLNIC oswobodzić kogo od passyi iego własnych. *Uwolnić się od passyi swoich. *Od więżow ciała. *Powoli co raz się od tey białogłowy oddalał.

DE'GAINER, V. act. (*Tirer une espée*, ou *couteau hors du foureau.*) Ensem, *ou* gladium è vaginâ educere stringere gladium. *Liv.* DOBYC z pochwow miecza. noża z nożenek.

ON DIT absolument *Dégainer*, pour *Se battre, en découdre, (comme l'on parle populairement.)* Præliari. Decertare. DOBYC szabel bić się rąbać się iáko mowią pospolicie.

SE DE'GANTER, V. act. (*Oster ses gants.*) Chirothecas detrahere. ZDIĄC rękawiczki.

DE'GARNI, m. DE'GARNIE, f. part. pass. (*Dépouillé.*) Spoliatus. Nudus Vacuus & inanis. **Des colines dégarnies d'arbres.* Colles vacui arboribus. *Col.* **Vne maison dégarnie.* Nuda & inanis domus absque supellectili. *Cic.* **Vne ville dégarnie de défenses, qui est sans défenses.* Urbs nuda præsidio. *Cicer.* **Dégarni d'argent.* Nudus nummis. *Hor.* OBRANY, zderty, złupiony, rozebrany, ogołocony, prożny. *Pagorki prożne ogołocone z drzew. *Dom prożny bez sprzętu wszelkiego, álbo z wszelkiego sprzętu obrany. *Miasto ogołocone z obrony, bez obrony. *Obrany z pieniędzy.

DE'GARNIR, V. act. (*Oster ce qui garnissoit un lieu.*) Spoliare. Nudare. Vacuare. *Cicer.* **Dégarnir les costes.* Nudare littora. *Cæs.* OBRAC odrzeć ogołocić co z czego. *Ogołocić brzegi.

DE'GARNIR se dit aussi (*des places de guerre, dont on oste les garnisons & les défenses.*) Spoliare, *ou* nudare urbem milite, propugnaculis, auxiliis. *Stat.* *Cic.* WYPROWADZIC z miasta ludzi osadzonych tam ná obronę, z obron ie ogołocić

DE'GARNIR *une table*, (*En oster quelques plats*, ou *quelques mets.*) Quædam fercula è mensis auferre. OGOŁOCIC stoł połmiski iákie lub potrawy z niego brać.

SE DE'GARNIR, (*Oster une partie de ses habits.*) Deponere aliquid vestimentorum. *Denudare se à pectore, *Se dégarnir l'estomac.* ROZEBRAC się z stroiow. *Rozebrać się od piersi odkryć się odsłonić piersi.

DE'GAST, (*on prononce* dégat.) subst. m. (*Ruine, désolation d'un païs faite par les gens de guerre.*) Populatio. Depopulatio. Vastatio. Vastitas. *Cicer.* PLĄDROWANIE pustoszenie kraiu przez woysko, palenie psowanie rabowanie szkody ruiny.

Faire le dégast dans la campagne, ruiner, ravager la campagne. Agros populari, *ou* depopulari. *Cic.* Pustoszyć plądrować folwarki wioski płokać.

Empescher le dégast à la campagne. Agros à vastatione defendere. *Liv.* Bronic ruiny pustoszenia po dobrach.

DE'GAST signifie encore, *Consomtion, dissipation qu'on fait d'une chose.* Prodigentia. *Tacit.* Disperditio. *Cic.* **On fit un gard dégast de vin le repandant sous les tables.* Vinum sub mensas largiùs profusum est. ROZRUTNOSC marnowanie utratnictwo. *Nápsowali wina bardzo wiele rozlewaiąc go pod stoły.

DE'GEL, subst. masc. (*Adoucissement qui résout la glace.*) Glaciei, nivis solatio. ODWILZENIE mrozu odmarzanie.

Il fait du dégel. Regelat, *impreſ.* Odmarza.

DE'GELER, V.act.n. (*Se diſſoudre, ſe fondre, en parlant de la glace.*) Regelari. *Ovid.* ODMARZAC topnieć taieć odwilżać roſpuſzczać mowiąc o lodzie.

L'eau glacée ſe dégele par le moyen de la chaleur. Aqua frigoribus concreta ſe admiſto calore liquefacta & diplaſpa diffundit *Cic.* Zmarzła woda rozpuſzcza od ciepła.

DE'GELER, V. act. (*Faire dégeler.*) Regelare. Solvere glaciem.*Colum.Sen.*ROSPUSZCZAC co zámarzłego odgrzewać.

DE'GENE'RER, V.n. (*S'abaſtardir, devenir moindre en bonté*) Degenerare.*Virg.***Les fruits dégénérent, perdent leur premiere bonté.* Degenerant poma. *Virg.* WYRADZAC ſię pſować ſię. *Owoce ſię wyradzaią dziczeią leśnieią.

DE'GENERER ſe dit figurément (*de tout ce qui change de mal en pis.*) Degenerare.Deſciſcere. comme *Dégénérer de la gravité de ſes peres.* A gravitate paterna degenerare, *ou* deſciſcere. *Cic.* **De leur vertu.*Virtuti majorum non reſpondere.*Cic.* **C'eſt ce qui fait dégénérer les eſprits.* Illud animos degenerat. *Colum.* WYRODZIC ſię odrodzić ſię co do tego wſzyſtkiego co ſię odmienia z złego ná gorſze.iáko: odrodzić ſię od powagi przodkow ſwoich. *Od cnoty ich. *To ieſt przez co dziczeią umyſły.

DE'GE'NE'RER, (*Se changer, ſe tourner.*) Degenerare. Abire, abeo,is,ivi:itum.) Deſinere, (ſino, is,ſii, ſitum.) neut. **La fiévre quarte dégénére ſouvent en hydropiſie.*Quartana in hydropiſim ſæpiſſimè deſinit,*ou* abit.*Celſ.* ODMIENIAC ſię obrocić ſię. *Kwartanna czẹſto ſię obraca w puchlinę.

DE'GLUER *un oiſeau qui s'eſt pris à la glu.* V. act. Aviculam viſco impeditam expedire. act. ODERWAC ptaka z lepu zdiąć go z lepu.

DE'GOBILLER, V. act. mot bas & populaire. (*Rendre gorge, vomir.*) Vomere. *Cic.* BLWAC rzygać ſłowo podłe y pospolite, zrzucać womitować.

DE'GOISER,V.n. ((*qui ſe dit du chant & du ramage des oiſeaux.*) Garrire.*Plin.* SZCZEBIETAC świergolić, mowiąc o ptaſtwie y ich świergoleniu.

DE'GOISER ſe dit au figuré, (*de ceux qui parlent trop & indiſcretement.*)Garrire.*Cic.* Deblaterare.*Plaut.* SZCZEBIETAC mowiąc o tych co wiele nieuważnie gadaią.

DE'GORGEMENT,ſubſt.m. (*Epanchement,écoulement.*) Effuſio. Suffuſio,onis,f. *Cic.* **Il a un dégorgement de bile.* Bilem per os reddit.*Celſ.* WYLANIE rozlanie. *Wylanie żołci, żołć ſię w nim rozlała żołcią zrzuca.

DE'GORGER, V. act. (*Oſter les ordures des tuyaux*, ou *des conduits qui ſont engorgez.*)Purgare,*ou* expurgare cloacas, *Colum.* CHEDOZYE' zatkane kanały, álbo rury.

SE DE'GORGER, (*Se répandre, rompre les digues.*) Se effundere. Effluere. *Cic.* **Le Nil ſe dégorge par pluſieurs bouches dans la mer d'Egypte.* Evomit ſe Nilus multis faucibus in Ægyptum mare.*Plin.* WYLAC zá brzegi zá groble tamy poznośić. Nil ſię wylewa kilką uściami biegnąc do morza Egipſkiego.

Quand la bile ſe dégorge, elle fait de grands ravages dans un corps. Quando bilis ſe effundit, corporibus plurimùm nocet. Kiedy żołć wyleie wielkie ſzkody czyni w ciele.

DE'GORGER, V. n. ſe dit auſſi (*du poiſſon, quand on le laiſſe nager quelque temps dans l'eau claire pour luy faire perdre un goût de bourbe.*) **Laiſſez dégorger ce poiſſon.* Sinito ludere piſces in aquis.*Ter.* RYBE do czyſtey wody puścić dla oczyſzczenia. *Wſadz tę rybę do wody świeżey dla oczyſzczenia.

DE'GOURDISSEMENT, ſubſt. m. (*L'action de dégourdir.*) Torporis diſcuſſio, onis,f. CO martwieiącego álbo cierpnącego rozczynić.

DE'GOURDIR, V.act. (*Oſter l'engourdiſſement des membres.*) Torporem membrorum diſcutere. *Celſ.* ROZCIERAC część iáką cierpnącą lub trętwieiącą.

DE'GOURDIR ſignifie auſſi, *Manger goulument & à la haſte.* Vorare. Devorare.*Cic.* JESC łakomo.

Des eſcoliers affamez ont bien-tôt dégourdi un gigot. Scholaſtici famelici citò devorant vervecis femur. Zacy głodni wnet ſprzątneli łopatkę ſkopową.

(Expreſſion baſſe & burleſque.) Expreſſya podła y żartowna.

ON DIT auſſi figurement, *Dégourdir ſon office.* Depropepare officium. MOWIĄ *niewłaśnie*: przetrzepać pacierze ſwoie prędko ie zmowić.

(Expreſſion baſſe & burleſque.)Expreſſya podła y potoczna

ON DIT encore, qu'*Vn homme commence à ſe dégourdir,* (*lors qu'il commence à ſe déniaiſer & à s'éveiller, commence à n'eſtre plus ſi lourd, ni ſi groſſier.*) Torporem mentis excutit. Fit, *ou* evadit callidior, & acutior. PRZYCHODZI do poloru, zaczyna ſię mieć do ludzi wyciera ſię między ludzmi

(Expreſſion baſſe & familiere.) Expreſſya podła między poſpolſtwem.

DE'GOUST,*ou* DE'GOûT,ſubſt.maſc. (*Averſion qu'on a pour les choſes & les perſonnes en general.*) Faſtidium. Satietas.Nuſea.*Cic. Terent.* NIESMAK ckliwość nieprzyiemność ſprzykrzenie ſobie czego lub kogo obrzydliwość do czego álbo do kogo.

DE'GOUST *qu'on a pour les viandes.* Cibi ſatietas & faſtidium *Cic.* **Il a du dégouſt pour les beautez communes.* Tædet hunc formarum quotidianarum.*Ter.***Il ſçait parfaitement bien la Langue Greque, mais il a beaucoup de dégouſt pour la Latine.* Perfectus litteris ſed Græcis, faſtidioſus ſanè Latinarum.*Cic.* **Nous ſommes injuſtes de rejetter nos dégouſts ſur un lieu, quand ils ne viennent que de noſtre eſprit qui ne peut jamais ſe fuir luy meſme.* Iniquè culpatur locus aliquis,ut faſtidiorum noſtrorum cauſa, cùm ſit ipſe in culpâ animus,qui nunquam ſe effugit. OBRZYDLIWOSC do iadła. *Niepodobaią mu ſię urody poſpolite. *Umie doſkonale ięzyk Grecki, ále niema ſmaku, upodobania do łacińſkiego. *Nieſłuſzna to rzecz ſkładać nieukontentowania naſze ná mieyſca ktore tylko pochodzą z nas ſamych y umyſłu właſnego ktorego ſię nigdzie uſtrzedz niemożemy.

Il a du dégouſt pour le monde. Hunc ſatietas hominum tenet.*Ter.* Zbrzydził ſobie świat.

Quand le travail & l'exercice auront chaſſé vos dégouſts, vous ne mépriſerez point les viandes les plus viles, lorſque vous mourrez de ſoif & faim. Cùm labor & exercitatio tibi extuderint faſtidia, non ſpernes cibum vilem, ſiccus & inanis. *Hor.* **Oſter le dégouſt.* Detrahere, purgare, abigere, abſtergere, deducere, extundere, levare faſtidium. *Plin. Horat.* **Donner du dégouſt d'une choſe.* Adducere alicujus rei tædium.*Plin.* Praca y głod ſmaczne uczyni to wſzyſtko w czym ſobie ckniſz y nieſmakuieſz. *Odiąć ſtracić obrzydliwość doczego. *Uczynić obrzydliwość do czego.

DE'GOUSTANT, *on prononce* DE'GOûTANT, m. DE'GOûTANTE, f. part. act. & adject. (*Qui dégouſte.*) Nauſeam,*ou* faſtidium movens.*Hor.* OBRZYDLIWY, OBRZYDLIWA, co obrzydliwość czyni.

Il eſt fort dégouſtant de voir les doigts gras d'un valet marquez ſur un verre, &c. Stomacho movent faſtidia, cùm puer tractavit calicem unctis manibus, &c. *Hor.* Rzecz to bardzo obrzydliwa widzieć palce tłuſte ſługi ná ſzklance wyrażone.

DE'GOUSTE', *on prononce* DE'GOûTE', m. DE'GOûTE'E,f. (*Qui n'a point de gouſt.*) Ciborum ſatietate affectus, Quem rerum ſatietas tenet.**Eſtré dégouſté, avoir perdu l'appétit.* Cibos faſtidire. *Hor.* **Tous les hommes ſont dégouſtez de ce qu'ils poſſedent, & avides du bien d'autruy.* Suarum rerum ſatietas eſt mortalibus, alienarumque rerum aviditas. *Plin.* KTORY ſmaku do niczego niema. *Stracić ſmak apetyt chęć do iedzenia.*Wſzyſcy ludzie o ſwoim zápomniawſzy ná cudze tylko oſtrzą appetyt.

DE'GOUSTER, *on prononce* DE'GOûTER, V.act.(*Donner du dégouſt & de l'averſion des choſes & des perſonnes.*) Tædium,*ou* ſatietatem, *ou* faſtidium afferre.*Cic. ou* movere,*ou* creare, *ou* parere. **Certaines perſonnes qui ſont faſchées de l'honneur d'autruy,vous ont quelquefois dégouſté de moy.& m'ont auſſi dégouſté de vous.* Quidam homines laude aliena dolentes, & te nonnumquam à me alienarunt, & me aliquando immutaverunt tibi.*Cic.* OBRZYDZIC zbrzydzić komu co albo kogo.*Niektore oſoby ktorym ſię ſzczęście cudze niepodoba zbrzydzili mię czaſem tobie y ciebie mnie obrzydzali.

SE DE'GOUSTER, ou *Eſtre dégouſté.* Faſtidire, (dio, is, ivi, itum.) act. acc. **Il eſt dégouſté, Il ne ſçauroit manger & ne trouve rien de bon.* Cibi ſatietate & faſtidio tenetur. *Cic.* Cibos faſtidit. *Hor.* **Cela dégouſte de la viande, ou en donne du dégouſt.* Faſtidia cibo affert hæc res *Colum.* ZECKNIC ſobie co álbo w czym álbo kogo ſtracić ſerce chęć. *Nie ma ſmaku w niczym, ſtracił ſmak do wſzyſtkiego ieść nic niemoże nic mu do ſmaku nie przypada. *To ſmak traci do potraw ckliwość y obrzydzenie ſprawuie.

ON DIT au figuré, *Vn pere ne ſe degouſte jamais des défauts de ſon fils.* Pater faſtidit nunquam gnati vitia. *Cic.* **Il eſtoit degouſté de luy à cauſe de ſon arrogance.* Ipſius arrogantia tædium illi moverat. *Tacit.* **Il commence d'eſtre dégouſté du monde & des affaires.* Satietas hominum & negotii odium illum cepit.*Ter.* **Il y a de petits eſprits qui ſont les dégouſtez, & qui pour paroiſtre habiles, trouvent à redire dans le ciel meſme.* Sunt qui ſtultè nauſeant, & ut putentur ſapere, cœlum vituperant. *Phæd.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Nigdy ſię oycu nie przykrzą wady ſynowſkie. * Obrzydził go ſobie dla iego hardości y wynioſłości. *Zaczyna mu ſię przykrzyć ten świat y kłotnie iego. * Są drobni ludzie ktorzy wſzyſtkiemu przyganiaią y áby ich zá coś miano y że ſię znaią ná rzeczy ſmaku nic znayduią náwet y w ſamym niebie.

*Vn homme qui ſe dégouſte de tout.*Faſtidii delicatiſſimi homo.*Cic.* Człowiek ktoremu nic nieſmakuie, ktoremu wſzyſtko idzie w nieſmak.

DE'GOUTTANT, m. DE'GOUTTANTE, f. part. act. (*Qui tombe à goutte.*) Stillans,*Ovid.* SCIEKAIĄCY, ſpadaiący kroplami kropla zá kroplą.

DE'GOUTTER, V.act.n. (*Tomber goutte à goutte.*) Stillare. Diſtillare. Deſtillare.*Celſ.Colum.* **Cet arbre dégoutte de la poix.* Manat picem hæc arbor.*Plin.* **Le ſang luy dégoutte.* Stillat illi ſanguis. SCIEKAC ſpadać kruplami.*Z tego drzewa ciecze ſmoła. *Krew mu ciecze.

On fait dégoutter le ſuc des feuilles dans les oreilles de ceux qui ſont ſourds. Foliorum ſuccus auribus ſurdis inſtillatur. *Plin.* Spuſzczaią ſok z liścia w uſzy tych co ogłuſzeli.

DE'GOUTTER ſe dit figurément (*en parlant de ceux à qui il arrive du bien*, ou *du mal par le moyen de quelqu'un.*) comme *Quand il pleuvra ſur luy, il dégouttera ſur moy.* Bonum quod illum impluet, mihi quoque impluet.*Plaut.* CIEC mowi ſię *niewłaśnie:* o tych ktorym ſię co dobrego lub złego przydaie wſpolnie. Jáko, Kiedy ná niego deſzcz lać będzie,y ná mnie pociecze.

DE'GRADATION,ſubſt.f.en général,(*lors qu'on prive une perſonne de quelque honneur*, ou *dignité.*) De honoris gradu dejectio, *ou* depulſio. **Dégradation d'un gentilhomme.* Alicujus ex ordine nobilium rejectio, *ou* depulſio. **Dégradation d'un ſoldat.* De gradu militiæ dejectio. f. ZRZUCENIE z urzędu z godności z ſtanu, odſądzenie od godności.*Odſądzeod ſzlachectwa. *Odpędzenie od chorągwi z woyſka wytrąbienie.

DE'GRADATION, (*qui ſe fait dans les bois & dans, les maiſons*) Silvarum ſtrages. *Sil-Ital.* Villarum detrimenta. Labes. Pernicies. OBALENIE wywroty co do laſow náchylenie upagek co do Domow.

DE'GRANDER, V.act. (*Deſtituer quelqu'un d'une charge,ou de quelque dignité.*) Aliquem de gradu dejicere. *Cicer.* **Dégrader un ſoldat.* Militem cum ignominiâ exauctorare. ZŁOZYC zrzucić kogo z godności z urzędu. *Zołnierza odſądzić odpędzić odchorągwi wytąbić.

On l'a dégradé de nobleſſe. Ex ordine nobilium depulſus eſt.Inter ærarios relatus eſt.*Cic.* Odſądzono go od ſzlachectwa

DE'GRADER *une foreſt.* Silvam excidere, *ou* cædere. act. **Vne maiſon.* Detrimentum ædibus afferre. WYCINAC laſy las położyć obalić. *Obalić dom iáki.

DE'GRAFFER, V. act. (*Défaire les agraffes.*) Uncinos relaxare. ROSPINAC haftki odpiąć.

DE'GRAISSER, V. act. (*Oſter la graiſſe.*) Adipes alicui detrahere. *Plin.* TŁUSTOSC odbierać ſadło odbierać.

Dégraiſſer un habit. Illuviem veſtis purgare, *ou* depurgare *ou* eluere, *ou* detergere. *Plin.* Suknią z tłuſtości chędożyć.

DE'GRAISSER, (*Amaigrir.*) Adipem tenuare.*Plin.***Cette maladie l'a bien dégraiſſé*, ou *diminué.* Morbo tenuatum eſt ipſi corpus. *Horat.* **Si vous voulez avoir de la ſanté & des forces, il faut vous dégraiſſer, & vous decharger de vos mauvaiſes humeurs.* Si velis ſanus eſſe ac robuſtus, ſcias tibi tenuandos adipes & humores emittendos. *Quint.* OCHUDZIC *Ta go choroba dużo ſchudziła. *Chceſzli mieć zdrowie y ſiłę trzeba ci ſię ochudzić pozbyć tego ciała y humorow.

DE'GRAISSER *quelqu'un* ſe dit au figuré, pour (*luy oſter de ſes biens.*) Opes alicujus minuere, *ou* comminuere. *Cicer.* OCHUDZIC kogo *niewłaśnie*: Dobr go y maiętności pozbawić.

DE'GRAISSEUR, ſubſt.maſc. (*Qui dégraiſſe les taches.*) Purgator, oris,m. TEN co ſuknie z plam tłuſtych chędoży.

DE'GRE', ſubſt. m. (*La marche d'un eſcalier.*) Gradus, ûs,m.*Cic.* STOPIEN ſchod.

(Il ſe dit auſſi de tout l'Eſcalier.) Mowi ſią y o całych ſchodach.

DE'GRE', en Aſtrologie, (*ſoit de la longitude,ſoit de la latitude.*) Gradus,ûs,m. *Hygin.* STOPIEN co do Aſtrologiy długości lub ſzerokości niebieſkiego koła *gradus.*

DE'GRE' *d'honneur.* Honoris, *ou* dignitatis gradus. *Cic.* **Obtenir les honneurs par degrez.* Gradatim aſſequi honores. *Cic.* **J'avoüe que je ne ſuis pas encore arrivé à ce degré de ſageſſe.* Fateor me ad iſtum ſapientiæ gradum nondum veniſſe.*Cic.* STOPIEN godnośći,doſtoięńſtwo.*Poſtempować ſtopniami ná godnośći. * Przyznáię żem ieſzcze nieprzyſzedł do tego ſtopnia doſkonałośći.

DE'GRE' *de conſanguinité.* Cognationis gradus. STOPIEN krewności, pokrewieńſtwá.

DE'GRE' DE *juriſdictions.*Provocationum gradatio,& ſcanſilis juris dicendi ratio, onis, f. *Bud.* STOPIEN zwierzchności władzy ſądowey niżſzey y wyżſzey iuryſdykcyi.

DE'GRINGOLER, V. act. & n. terme bas & populaire, (*Deſcendre les montées quatre à quatre*, ou *avec grande précipitation.*) Geminatis gradibus raptim, *ou* præcipitanter. deſcendere. SKAKAC po ſchodach po cztery przeſtępuiąc z wielką prędkością y nagłością.

DE'GROSSI, m. DE'GROSSIE,f.part.paſſ. *Voyez* DE'GROSSIR. OSTRUGANY, ocioſany co z grubſzego

DE'GROSSIR, V. act. (*Oſter le plus gros du bois*, ou *de la pierre, pour l'employer à faire des ouvrages.*) Marmor, *ou* lapidem deformare.*Vitr.* CIOSAC KAMIEN obcinać toporem drzewo do roboty obrabiać co z grubſzego

DE'GUERPIR, V. act. (*Abondonner,quitter un héritage dont on s'étoit emparé.*) Prædium deſerere. A fundo abſcedere. USTĄPIC z dobr ktore kto był zaiechał.

Faire déguerpir d'un héritage. Moribus aliquem de fundo deducere. *Cic.* Kazać komu uſtąpić z dobr przymuſić go áby uſtąpił z nich.

DE'GUERPISSEMENT, ſubſt. m. (*L'action de déguerpir.*) Abdicatio, onis,f. USTĄPIENIE Z dobr.

DE'GUEULER, V. neut. terme bas & populaire. (*Rendre gorge, vomir.*) Vomere.*Cic.* RZYGAC bluć ſłowo proſte y podłe: zrzucać.

DE'GUISE', m. DE'GUISE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Traveſty,maſqué.*)Perſonatus.*Cic.* **Neron couroit les ruës déguiſé en eſclave*, ou *en habit d'eſclave.* Nero veſte ſervili in diſſimulationem ſui vicos urbis pererrabat.*Tacit.* **Il envoya dix ſoldats déguiſez en bergers.* Decem milites paſtorum habitu miſit. *Liv.* PRZEBRANY. * Neron biegał po mieście przebrawſzy ſię zá niewolnika, zá chłopa. * Poſłał dzieſięciu zołnierzy przebranych zá paſtuchow.

DE'GUISE', (*Caché,diſſimulé.*) Simulatus. *Cic.* SKRYTY nieſzczery.

DE'GUISEMENT, ſubſt. maſc. (*Feinte, diſſimulation.*) Simulatio. Diſſimulatio. *Cic.* SKRYTOSC nieſzczerość pozor udanie.

Avec déguiſement. Simulatè. Diſſimulanter. *Cic.* * *Sans déguiſement.* Sincerè. adv. *Cic.* Skrycie nieſzczerze pod pozorem. *Szczerze bez wſzelkiego pozoru y udania.

DE'GUISER, V. act. *quelqu'un*, (*Luy donner une autre forme, afin de ne le point faire connoître.*) Alienam ſpeciem inducere, act. PRZEBRAC kogo dlá nie poznaki.

SE DE'GUISER, (*Se traveſtir.*) Alienam ferre perſonam. *Liv.* PRZEBIERAC ſię Przebrać ſię inaczey.

DE'GUISER, (*Diſſimuler, cacher.*) Simulare. Diſſimulare, Tegere. Fingere.*Cic.* **Déguiſer ſa haine ſous des careſſes trompeuſes.* Valare odium ſubdolis blandimentis. *Tacit.* **Il paroiſſoit avec une gravité Stoique,& la contenance d'un homme de bien, pour mieux déguiſer ſa perfidie.* Habitu Stoïco & ore ad exprimendam imaginem honeſti exercitus, cæterum animo perfidioſus & ſubdolus. *Tacit.* * *Déguiſant ſon eſprit cruel par mille manieres.* Sævum ingenium vatiis involvens modis. *Phæd.* **Déguiſer ſon nom.* Mentiri nomen. *Plaut.* NIESZCZERZE ſobie poſtępować udawać rzecz inaczey zmyślać co powierzchownie y inaczey udawać. * Taić pokrywać zawźiętość pod zmyśloney chęci pozorem. *Pokazował wielką powagę,układność y ſtateczność człowieka ſłuſznego dlá lepſzego pokrycia zdrady ſwoiey. * Pokrywaiąc umyſł okrutny tyſiącznemi ſpoſobami. * Taić ſię nie wydawać ſię z Jmieniem ſwoim,pod cudzym Jmieniem ſię udawać.

DEHORS, Adverbe de lieu. (*Hors de maiſon.*) Foris (*en ſignification de repos.*) *Si je ſuis au logis, mon eſprit eſt dehors.* Si domi ſum,foris eſt animus. *Plaut.* *Foras (*en ſignification de mouvement.*) *Jetter quelqu'un dehors.* Foras aliquem proji-

projicere. *Cic.* NIEWDOMU nadworze Jeżelim iá ieſt w Domu myśl moia gdzieindziey ieſt. *Wyrzucić kogo ná dwor precz z Domu.

DE DEHORS. Foris. *Par dehors. En dehors.* Forinſecus. adv. *Colum.* Extrtnſecus. adv. *Cic.* ZE Dwora z kąd inąd z wierzchu po wierzchu.

Nous connoiſſons & uous nomprenons par les ſens & par l'eſprit les choſes de dehors. Senſibus & animo ea quæ extra ſunt, percipimus atque comprehendimus. *Cic.* Poznawamy zmyſłami, y umyſłem rzeczy powierzchowne.

Vn fruit ſemblable aux amandes par dehors. Pomum ſimile amygdalis extrà. *Plin.* Owoc podobny do migdałow z wierzchu.

UN HOMME DE DEHORS, *Vn étranger, (qui n'eſt pas de la maiſon.)* Extraneus, a, um. **Vne lettre apportée de dehors.* Peregrè allata epiſtola. *Plaut.* * *Faire venir de dehors.* Peregrè accire. *Liv.* **Venir de dehors.* Peregrè venire. *Plaut.* OBCY CZŁOWIEK, nie domowy cudzy. *Liſty obce z inſzych kraiow. *Kazać ſkąd inąd z cudzych Kraiow ſprowadzić. *Pochodzić z cudzych kraiow.

LE DEHORS, (*L'exterieur, l'apparence.*) Species externa, f. POWIERZCHOWNA poſtać, pozor weyrzenie, uroda oſoba.

Nous ne voyons que le dehors des choſes. Nihil præter externam rerum ſpeciem videmus. Niewidziemy, nie uważamy tylko ſamę rzeczy poſtać powierzchowną.

Garder les dehors, ou *les apparences.* Decorum ſervare. Zachować powierzchowną przyſtoyność.

DES PIERRES *qui avancent en dehors.* Lapides eminentes, *ou* prominentes, *ou* extantes, m. pl. KAMIENIE wychodzące wyſtępuiące wydatne.

LES DEHORS *d'une place,* (*tout ce qui eſt hors des murailles pour la déſenſe de la place.*) Externa propugnacula. WAŁY ſzańce Baſzty &c. powierzchowne obrony mieyſca iákiego.

Il y a déja long-temps. Jam pridem. Jam diu. adv. *Cic.* Juz dawno ieſt.

DEICIDE, ſubſt. m. Deicida, æ, m. BOGOBOYCA. (Ce mot n'eſt d'uſage qu'a l'égard des Juifs, qui firent mourir J.C.) Co ſię niemowi chyba o żydach ktorzy zámordowali Chryſtuſa Páná.

DE' JECTION, ſubſt.f. terme de Medecine, (*parlant des excrements qu'on rend.*) Dejectio. *Celſ.* ZRZUCANIE odbył mowiąc o ſaynach ludzkich co do lekarſkiey náuki, wyprożnianie ſię.

DE' JEUNE', ſubſt. maſc. (*Petit repas qu'on fait le matin.*) Jentaculum. *Mart. Snet.* SNIADANIE poſiłek iáki máły z raná wzięty

DE' JEUNER, V. neur. (*Faire un petit repas le matin.*) Jentare. *Var.* SNIADANIE ieść.

DE' IFICATION, ſubſt. f. (*Cérémonie des Romains, lorſqu'ils mettoient leurs Empereurs au nombre des Dieux.*) In numerum Deorum aſcriptio, onis, f. UBOSTWIENIE policzenie między Bogi. Ceremonia Pogan między Rzymianami względem Ceſarzow ſwoich.

DE' IFIER, V. act. (*Mette au nombre des Dieux.*) In Deos referre. *Cic. Plin.* POLICZYC między Bogi.

DE' IFIER ſe dit figurement. (*de ceux qu'on louë par excès, & qu'on veut faire paſſer pour des Dieux.*) Ad cœlum laudibus extollere aliquem. *Cic.* POROWNAC z Bogami chwalić zbytecznie kogo.

DEISME, ſubſt. maſc. (*Créance en Dieu.*) In Deum unum fides, ei, f. DEIZM wiara wiednego tylko Boga; błąd.

DEISTE, ſubſt. m. (*Qui reconnoit un Dieu.*) Qui Deum unum tantum confiterur. DEISTA ten co ták tylko wierzy.

DEITE', ſubſt f. (*Divinité.*) Deitas. *Aug.* Divinitas. *Plin.* BOSTWO.

DELA, (*Prepoſition & adverbe de lieu & de temps, relatif à* Deçà, *& qui marque l'eloignement du lieu ou du temps ou l'on eſt.*) Inde. * *Je reviens dela tout en colere.* Redeo inde iratus. *Ter.* ZTAMTĄD adwerb, y prepozycya mieyſca y czaſu. *Powracam z tamtąd wſzyſtek w gniewie.

AU DELA, *Par delà* Trans. Ultra. * *Au delà des mers.* Trans maria. **Au delà du Tibre.* Ultra Tiberim. ZTAMTĘ ſtronę: zá. *Zá morzami, po za morza z támtę ſtronę morza. * Zá Tybrem.

Qui eſt au delà des mers. Tranſmarinus. *Cic.* **Qui eſt au delà des Alpes.* Tranſalpinus. **Au delà du Rbin.* Tranſrhenanus, a, um. *Plin.* **Au delà du Pô.* Tranſpadanus, a, um. **Au delà du Danube.* Transdanubianus. *Liv.* Zamorſki co ieſt z zamorza álbo za morzem. *Z za gor Alpes. *Z za Renu, álbo zá renem. *Z zá Padu, álbo zá Padem. *Z zá Dunaiu álbo zadunaycowy.

Ce mal ſe repandit au delà des Alpes. Hoc malum tranſcendit Alpes. *Cic.* To złe rozeſzło ſię po za gory Alpes.

DE DELA. Ulterior, & hoc ulterius, adject. **Le rivage de delà,* ou *de l'autre côté.* Ulterior ripa. *Liv.* **On le tranſporte de delà les Alpes.* Trans Alpes uſque transfertur. *Cic.* ZTAMTĘ ſtronę. * Brzeg z tamrę ſtronę. * Przenoſzą aż z zá Alpes, álbo z tamtę ſtronę gor Alpes.

Cela eſt au delà de mes forces, ou *ſurpaſſe mes forces.* Id vires meas excedit, *ou* ſuperat. *Cic.* **Pertons nôtre eſprit au delà.* Intendamus ultrà animum. *Quint.* To ieſt nád moie ſiły, przewyżſza, przenoſi ſiły moie. *Zapuśćmy dáley myśl naſzą puśćmy ſię myślą dáley

Courir deçà & dela. Ultà citraque pervolare. *Plin.* Biegać tám y ſám.

DE LA, *De cette choſe là.* Inde. Hinc. Ex illâ re. *Cic.* **Il s'en ſuit de là.* Inde ſequitur. *Cic.* ZTĄD. * Ztąd idzie zátym idzie.

DE' LABRE' E, m. DE' LABRE' E, f. part. paſſ. (*Déchiré, mis en pieces.*) Laceratus. *Cic.* PODARTY POSZARNY ná ſzſtuki álbo ſztukami popſowany nádwereżony.

ON DIT au figuré, *Des troupes délabrées,* (*qui ſont en mauvais état, en mechant équipage.*) Laceræ copiæ, arum, f. pl. * *Des affaires délabrées.* Res acciſæ, f. plur. *Liv.* WOYSKO nadſzarpane oſzarpane nieporządne. *Rzeczy álbo intereſſa nádwerężone nád targane podupadłe.

DE' LABRER, V. act. (*Déchirer, mettre en pieces.*) Lacerare. Dilacerare. *Cic.* SZARPAC ſztukami drzeć.

DE' LABRER ſe dit au figuré (*d'une armé, affaire, d'une maiſon & d'une terre, qui ſont en mauvais état.*) Dilacerare. *Cic.* **La diſcorde a délabré mes affaires.* Res meæ diſcordià dilapſæ ſunt. *Saluſt.* **Vne réputation délabrée.* Lacerata fama, æ, f. WOYSKO nádwerężyć intereſſa nadwątlić, Dom nadruinować, maiętnośći fortuny uſzczerbić. *Niezgoda wielką ſzkodę w intereſſach naſzych uczyniła. *Sława nadwerężona uſzczerbiona.

DE'LACER, V. act. (*Defaire un lacet.*) Funiculum laxare. *Ovid.* * *Son armet étant délacé, fit voir ſes cheveux blancs.* Laxatâ caſſide, prodit caniciem. *Claud.* ROZSZNUROWAC. *Rozſznurowawſzy álbo odpiąwſzy ſzyſzak pokazały ſię ſiwe włoſy Jego.

DE'LAISSE, m. DE' LAISSE' E, f. part. paſſ. (*Abandonne.*) Relictus. Derelictus. Deſtitutus. *Cic.* OPUSZCZONY, Porzucony, zoſtawiony, od wſzyſtkich.

DE' LAISSER, V. act. (*Abandonner.*) Linquere. Derelinquere. *Cic. Ter.* **Il l'a délaiſſé dans ſes malheurs.* Hunc dereliquit in malis. *Ter.* OPUSCIC porzucić. *Opuścił go w nieſzczęściu.

DE' LASSEMENT, ſubſt. m. (*Abandonnement.*) Derelictio. Relictio. OPUSZCZENIE.

DE' LAISSEMENT, ſubſt. m. (*Répos qu'on prend après un grand travail, pour ſe délaiſſer.*) Corporis *vel* animi recreatio, *ou* refectio. *Cic.* SPOCZYNEK, odpocznienie, wytchnienie, po wielkiey pracy.

DE' LASSE'; m. DE' LASSE' E, fœm. (*Remis de quelque fatigue.*) Recreatus. Refectus. TEN co ſobie wypoczął po pracy,

DE'LASSER, V. act. (*Faire repoſer quelqu'un, le remettre d'un grand travail.*) Ex labore aliquem. *Cic.* WYTCHNĄC komu po pracy wczas mu uczynić wypocząć mu.

SE DE' LASSER. Tradere ſe quieti. *Cic.* Laſſitudinem ſedare. *Plaut.* SPOCZYWAC odpoczywać ſobie wytchnąć ſobie.

ON DIT au figuré, *Délaſſer l'eſprit,* ou *ſe délaſſer l'eſprit.* Animum recreare. *Cic. Phæd.* **C'eſt le ſeul endroit où je me délaſſe de tous mes chagrins.* Ex omnibus moleſtiis uno in loco conquieſco. *Cic.* WYTCHNĄC umyſłowi zábawiać ſię czym ucieſznym. Ucieſzyć ſię rozrywkę ſobie uczynić. *To iedno ieſt mieyſce gdzie ſobie rozrywkę czynię we wſzyſtkich kłopotach y fraſunkach moich.

DE' LATEUR, ſubſt. m. (*Dénonciateur, accuſateur ſecret.*) Delator. *Tacit.* Index. *Cic.* Quadruplator, oris, m. **Il fait le métier de délateur.* Delationes factitat. *Tacit.* OSKARZYCIEL ten co kogo donoſi potaiemnie inſtygator. Potwarca,

plotuch, baiacz, *Delator.* *Plotkami ſię bawi, Inſtygatorſki urząd odprawuie.

DE' LAY, ſubſt. m. (*Remiſe à une autre fois.*) Dilatio. Procraſtinetio. *Cic.* ODŁOZENIE do inſzego czaſu, odkładanie

DE' LAY, (*Retardement.*) Mora. Cunctatio. *Cicer.* OPOZNIENIE, odwłoka, zwłoka.

Sans Délay. Sine morâ. *Cic.* Nic nieodwłocząc, nieodwłocznie niebawiąc zaraz.

DE' LAY (*en tormes de procès.*) Vadimonii dilatio. ZWŁOKI prawne co do ſądow y ſpraw, Dylacye.

Demander un délay. Petere dilationem. *Plin-Jun.* **Vn délay de trois jours.* In trinundium comperendinatio. *Aſcon-Ped.* Proſić o dylacyą. *Dylacya do trzech dni.

Proroger les délais. Differre vadimonium. **Abreger les délais.* Litium ſpacia conciſiora facere. Dłużſzey zwłoki pozwolić, dalſzych dylacyi. *Znieść wſzyſtkie zwłoki.

DE' LAYER, V. act. (*Détremper, dans quelque liqueur.*) Diluere. *Celſ.* ROZCZYNIC roztworzyć rozmoczyć rozpuścić w likworze iákim.

Délayez une poudre dans du vin. Pulverem vino diluere. *Plin.* Rozczynić proſzek w winie.

DE'LAYER ne ſe dit point pour *Differer, remettre une choſe; mais* DILAYER. ODŁOZYC zwłoczyć odkładać co nie mowi ſię *Delayer* ále *Dilayer* po francuſku.

DE' LECTABLE. adject. m. & f. (*Qui donne,* ou *qui fait du plaiſir.*) Jucundus. Delectationem afferens. MIŁY przyiemny, co uciechę y roſkoſz upodobanie ſprawuie.

LE DE' LECTABLE, comme un ſubſt. Delectatio. Dulce. *Hor.* UCIECHA roſkoſz lubość upodobanie.

Méler l'utile au délectable. Miſcere utile dulci. *Hor.* Mięſzać pożytek z uciechą.

DELECTATION, ſubſt. fœm. (*Plaiſir.*) Delectatio. *Cicer.* UCIECHA upodobanie ukontentowanie.

DE' LECTER, V. act. (*Donner du plaiſir.*) Delectare. Oblectare. CIESZYC upodobanie ukontentowanie czynić.

SE DELECTER, (*Se plaire dans une choſe.*) In re aliquâ delectari. *Cic.* CIESZYC ſię czym kontentować ſię roſkoſz mieć z czego álbo w czym.

DELEGATION, ſubſt. f. (*Commiſſion qu'on donne à quelqu'un.*) Delegatio. *Sen. Phæd.* ZLECENIE Kommiſs zdany ná kogo.

DE' LE' GUE', ſubſt. m. (*Députe.*) Delegatus. Legatus, i. m. POSEŁ zeſłany, deputowany, poſelſtwem wyprawiony.

DE' LE' GUER, V. act. (*Commettre quelqu'un, l'envoyer avec une commiſſion.*) Alicui negotio aliquem delegare. *Cic.* WYSYŁAC náznaczyć kogo z poſelſtwem iákim wyprawić.

DELFT, (*Ville de Hollande.*) Delfi. DELFT Miáſto Holandyi.

DE' LIBE' RATIF, m. DE' LIBE' RATIVE, f. adject. (*Qui délibére.*) Deliberativus, a, um. *Cic.* **Avoir voix délibérative dans les aſſemblées.* Habere jus ſuffragii in comitiis. NARADZAIĄCY ſię rozmyślaiący ſię, náradzaniu ſłużący. *Mieć głos w radzie, ná ſeymie.

DE' LIBE' RATION, ſubſt. f. (*Conſultation.*) Deliberatio. f. *Cic.* **Appeller quelqu'un à des délibérations.* Ad deliberationē aliquem adhidere. *Cic.* **Cette affaire demande une délibération* Habet res deliberationem. *Cicer.* **Je n'ay point eu d'affaire d'une plus grande déliberation.* Nihil mihi adhuc accidit, quod majoris conſilii eſſet. *Cic.* RADA, naradzanie ſię. *Wezwać kogo do rady. *Ta rzecz potrzebuie rozmyſłu rozmowienia ſię uwagi y rady. *Niemiałem rzeczy poważnieyſzey, godnieyſzey uwagi.

DE' LIBE' RE', m. DE' LIBE' RE' E, f. part. paſſ. Deliberatus. Conſtitutus. *Cic.* POSTANOWIONO uradzono.

ON DIT *Vn homme délibéré, réſolu.* Alacer. *Cic.* CZŁOWIEK odważny ochotny śmiały.

Il a un air délibéré. Eſt ſtrenuâ facie. *Plaut.* Ma poſtáć odważną śmiałą rezolutną.

DE PROPOS *délibéré, de deſſein prémédité.* Conſultò. Cogitatò. *Cal. ad Cicer.* Ex deſtinato. *Suet.* ROZMYSLNIE, umyślnie z umyſłu.

DE' LIBERE' MENT, adv. (*D'une maniere hardie & réſoluë.*) Audacter. Strenuè. Confidenter. adv. ODWAZNIE śmiało beſpiecznie.

DE' LIBE' RER, V. n. (*Conſulter.*) De re aliquâ deliberare, *ou* conſultare. *Cic.* **On délibére ſur ſon oppoſition.* Refertur de illius intercesſione. *Cæſ.* **On délibére en plein conſeil de brûler la Ville de Bourges,* ou *de la défendre.* Deliberatur de Avarico in communi conſilio incendi placeret, an defendi. *Cæſ.* **Il faut délibérrr davantage.* Ampliùs deliberandum eſt. *Ter.* NARADZAC ſię. *Naradzaią ſię o iego ſprzeciwności. *Radzą w radzie zupełney czy ſpalić miaſto Awaryk czy go bronić. *Trzeba ſię ieſzcze daley naradzić.

Qui délibére. Deliberator, onis, m. *Cic.* Rozmyślaiący ſię.

DE' LICAT, m. DE' LICATE, f. adject. (*Se dit particuliérement du goût.*) Delicatus. *Cic.* **On dit.* Delicati cibi. Exquiſiti cibi. *Cic.* Molliculæ eſcæ. *Plaut.* *Des viandes délicates, des petits pieds.* **En un mot,* Cupediæ. *Delicatum convivium. *Mart.* *Vn feſtin délicat.* ROSKOSZNY pieſzczony oſobliwy wyśmienity co do ſmaku delikacki. *Potrawy ſmaczne delikatne nożki muſzczki. *Jednym ſłowem łakotki. *Bankiet wyśmienity delikacki.

Il eſt délicat en viandes. Elegans eſt in cibis. *Cic.* **Il fait le délicat dans ſon manger.* Superbo dente tangit cibos. *Hor.* Je ſmaczno, wyśmienity ſtoł ma. *Wymyśla w potrawach w iedzeniu wytworny.

DE' LICAT ſe dit (*des ouvrages de l'art curieuſement & mignardement travaillez.*) Elegans. Politus. Concinnus. Affabre factus. Perfectus, a, um. **C'eſt un ouvrage fort délicat.* Affabrè omnique artis ſubtilitate factum opus. OSOBLIWA ſubtelna delikatna robota. *Robota wyśmienita, wyborna.

DE' LICAT ſe dit en ce ſens (*de ce qui eſt foible,* ou *fragile, & qui ne peut pas réſiſter long-temps aux impreſſions des corps étrangers.*) Delicatus. Tenuis. Fragilis. Tener. DELIKATNY, ſłaby co ſię prędko ſtłucze, y co nie ieſt wytrzymały ná przeciwności y prace.

Ce pilier eſt trop délicat, trop foible pour ſoûtenir ce fardeau. Hæc columna tenuior eſt, ut poſſit tantum onus ſuſtinere. Ten ſłup ieſt ſłaby nie znieſie tego ciężaru.

Il eſt d'une complexion délicate. Eſt mollis & fœminei corporis. *Plin.* Eſt illi mollior ac delicatior corporis conſtitutio. **Vn homme d'une ſanté délicate.* Tenur valetudine homo. *Cic.* Słabey delikatney komplexyi co do ciała. *Człowiek zdrowia ſłabego.

ON LE DIT auſſi (*des ſens.*) *Vne veuë délicate, Vne veuë foible.* Acies oculorum obtuſior. *Cic.* **Oreille délicate,* (*qui a une grande juſteſſe pour les ſons, qui ſent les moindres diſſonances*) Aures teretes. *Cic.* **Vn nez délicat,* (*qui juge avec fineſſe des odeurs.*) Homo acutæ naris. TOZ ſię mowi y o zmyſłach wzrok ſłaby, tępy, ucho ſubtelne, bardzo ſubtelny ſłuch co każdy ton náymnieyſzy rozeznaie y przenika. *Węch mocny dobry ſubtelny co każdy zapach záráz poczuie.

DE' LICAT ſe dit figurément. *Vn eſprit délicat.* Delicatum & elegans ingenium peracre ingenium. *Cic.* * *Vne raillerie délicate.* Jocus elegans. *Cic.* **Vne penſée délicate.* Sententia acuta. **Des vers fort délicats.* Delicatiſſimi, *ou* molliculi verſus. *Catul.* PIĘKNY dowcip wyborny byſtry. *Zart ſubtelny. *Myśl dowcipna, ſubtelny gładki koncept. *Wierſze bardzo ſubtelne,

Il eſt délicat en beauté. Elegans formarum ſpectator. *Ter.* **Il a le gouſt délicat pour les choſes.* Elegans eſt in omni judicio. *Cicer.* Znaiący ſię ná urodach. * Smaku delikatnego ieſt w każdey rzeczy.

DE' LICAT ſe dit auſſi (*des affaire & des queſtions qui ſont épineuſes & difficiles à traitter.*) *C'eſt une affaire bien délicate, dont il eſt difficile de ſe bien démeſler ſans beaucoup de prudence & de circonſpection.* Periculoſa res eſt. Res eſt multæ prudentiæ & conſilii. *Cic.* * *Il ne m'eſt rien arrivé qui ſoit plus délicat.* Nihil mihi accidit, quod majoris ſit conſilili & prudentiæ. *Cic.* DELIKATNY ſię mowi ieſzcze o rzeczach trudnych y záwiłych. Delikatná to ſprawa z ktorey trudno wyniść ſzczęśliwie chyba z wielkim rozeznaniem y oſtrożnośćią. * Nic mi ſię nie trafiło nigdy trudnieyſzego.

DE' LICATEMENT, adv. (*Pour ce qui eſt du manger.*) Delicatè. Molliter. *Ter.* DELIKATNIE ſmaczno co do iedzenia.

DE'LICATEMENT, (*Poliment.*) Molliter. Delicatè. Politè, Eleganter. adv. *Cic.* DELIKATNIE przyſtoynie ładnie pięknie grzecznie.

DE'LICATESSE, ſubſt. f. (*Friandiſe, dans le manger,* &c.) Subtilis gula. Victûs mollities. **Les vins qui ont trop de feu empeſchent la delicateſſe du goût.* Fervida vina ſubtile exſurdant palatum. *Hor.* DELIKATNOSC wytworność w iedzeniu. *Wina zbyt tęgie głuſzą delikatny ſmak.

DE' LICATESSE *des ouvrages de l'art.* Operis alicujus teneritas, atis, fœm. *Virt.* Tenuitas. Concinnitas, atis, fœm.

DELI-

DELIKATNOSC ſubtelność co do robot powierzchownych ręcznych cienkość wietchność.

DE'LICATESSE *des ou vrages d'eſprit.* Elegantia, æ,Subtilitas, atis, f. *Cic.* **Il ſçait toutes les délicateſſes & les beautez de la Langue.* Novit Linguæ elegantias & lepores omnes. **Ceux qu'on éleve de la ſorte ſont auſſi peu capables de parvenir à la délicateſſe du goût,qu'il eſt poſſible de ſentir bon en frequentant la cuiſine.* Qui inter hæc nutriuntur, non magis ſapare poſſunt, quam benè olere, qui in culinâ habitant *Petr.* **Nous avons beſoin icy de la délicateſſe de vôtre jugement & de vôtre profonde érudition.* Opus eſt huc limatulo & politulo tuo ingenio & illis interioribus litteris. *Cic.* **C'eſt un homme,qui a bien de la delicateſſe dans ſon diſcours.* Vir eſt oratione maximè limatus, atque ſabtilis. *Cic.* DELIKATNOSC ſubtelność co do zábáw umyſłowych.*Wſzyſtkę delikatność y ozdoby Języka iákiego umieć. *Ci ktorzy ták ſą wychowani, ták ſą podobni áby kiedy przyſzli do poloru do wcipu,y ſmaku dobrego: iáko ten co w kuchni przeſiada podobien do tego áby kuchnią nie trącił.*Potrzeba nám tu delikatnego rozſądku twego y głębokiego rozumu y náuki. *Jeſt to Człowiek ktory má wielki polor y ſubtelność w mowieniu.

DE'LICATER *quelqu'un*, V. act. (*Le traitter délicatement.*) Molliter curare aliquem. *Ter.* PIESCIC kogo delikatnie go chować.

Se délicater. Molliter ac delicate vivere, *ou* ſe curare. *Ter.* Pieśćić ſię w pieſzczotach żyć.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo w Francuſkim podłe mowy potoczney.

DE'LICES, ſubſt. f. pl. (*Plaiſirs.*) Deliciæ Voluptas. *Cic.* PIESZCZOTY uciechy roſkoſzy.

Des délices ſans grace & ſans politeſſe. Illepidæ & inelegantes deliciæ, Uciechy nieprzyiemne, y grubiańſkie pieſzczoty.

Mes délices, mes plaiſirs. (*Mot de trendreſſe.*) Mea delicia. *Plaut.* Meæ deliciæ. Mea voluptas. Moia pociecho, moia pieſzczoto moie kochanie słowo uprzeymego ſerca.

(Quoique ce mot ſoit feminin au plurier, on ne laiſſe pas que,de dire au ſingulier *un Delice*, en genre maſculin.) Chociaſz to słowo w Francuſkim ieſt rodzaiu białogłowſkiego w większey liczbie, iednakże w mnieyſzey liczbie álbo poiedyńczey, może go brać y w męſkim rodzaiu w tymże ięzyku; moie pieſzczenie.

DELICIEUX,m.DELICIEUSE.f. adject. (*Qui fait plaiſir aux ſens & à l'eſprit.*) Suavis & hoc ſuave, adject. Jucondus a,um, Delectabilis,m. & f. & hoc delectabile. adject. Voluptuoſus,a,um.*Cic. Plin-Jun.* **Viande délicieuſe.* Suaviſſimus cibus. *Cic.* **Vie délicieuſe.* Voluptaria, *ou* mollis vita. *Cicer.* WDZIĘCZNY miły bardzo przyiemny ſmaczny wyśmienity. *Potrawa wyśmienita. *Zycie wdzięczne miłe przyiemne roſkoſzne.

DE'LICIEUSEMENT,adv.(*Avec délice.*) Delicatè. Molliter.adv. *Ter.* WYSMIENICIE bardzo wdzięcznie roſkoſznie.

DE'LIE',m. DE'LIE'E,f. part.paſſ. *du verbe* DE'LIER, (*Détaché.*) Solutus.*Cic.* ODWIĄZANY, ODWIĄZANA,od słowa odwięzuię ſpuſzczony, roſpętany.

DE'LIE',m. DELIE'E,f. (*Mince, menu.*) Tenuis & hoc tenue. adject. *Virg.* Subtilis & hoc ſubtile. adject. CIENKI, ſubtelny.

Fil délié. Filum tenue, *ou* ſubtile. *Lucr.* Gracile filum. *Mart.* **De la toile déliée.* Tenuis tela. *Virg.* **Une robe fort déliée.* Toga tenuſſimo filo texta. *Ovid.* Nić cienka. *Płotno cienkie *Odzienie bardzo cienkie, ktore przeyrzy.

Sa taille eſt déliée. Eſt ipſi gracilitas corporis. *Cic.* Stanu ieſt cienkiego.

ON DIT au figuré, *Un eſprit délié, ſubtil.* Subtile ingenium. Acutum, *ou* acre ingenium *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie w Francuſkim dowcip rozwiązany to ieſt, Subtelny byſtry.

DE'LIER, V.act. *Oſter un lieu, défaire un nœud.*) Solvere. Exſolvere. *Cic.* ODWIĘZAC rozwiązać co związanego węzeł iáki.

DE'LIMENT, ſubſt.m. (*L'action de délier.*) Solutio,onis, fœm. ODWIĘZYWANIE rozwięzywanie.

DE'LINQUER,V.n. (*Commettre quelque faute, prévariquer.*) Peccare, (pecco,as,avi,atum.) neut. WYKROCZYC uczynić co złego wyſtępek iáki popełnić.

(Terme d'uſage au Palais.) Słowo Francuſkie w prawie y ná ſądach.

DE'LIRE. ſubſt. maſc. (*Réverie d'un malade qui eſt en fiévre.*) Deliratio. Delitium. *Celſ.* **Tomber en délire.* Mente labi.*Celſ.* **Eſtre en délire*,ou *dans le délire*.Delirare.*Cicer.* Loqui aliena.*Celſ.* **Ces choſes ſont paſſer le délire.* Hæc inſaniam tollunt.*Celſ.* SZALENSTWO odchodzenie od zmysłow gadanie od rzeczy w chorobie. *Wpaść w ſzaleńſtwo. *Szaleć być w ſzaleńſtwie: gadać od rzeczy. *To ieſt zdrowe od ſzaleńſtwa, od tego omiia ſzaleńſtwo.

Ceux qui ſont dans le délire. Quibus mens labat. Quibus mens læſa eſt.*Celſ.* Ci co ſą wſzaleńſtwie.

DE'LIT, *ou* DE'LICT,ſubſt.m.(*Faute, crime.*) Delictum, i,n.*Cic.* WINA wyſtępek zbrodnia.

Eſtre pris en flagrant délit,ou *ſur le fait.* In manifeſto ſcelere deprehendi *Cic.* Być złapanym álbo wziętym ná uczynku, ná ſamey ſprawie.

DE'LIVRANCE, ſubſt. f. terme de pratique, pour *L'action par laquelle on remet des meubles*,ou *quelque legs à quelqu'un.* Traditio. Addictio.*Cic.* PODAWANIE podanie dobr tradycya termin prawny, oddanie komu co należy z ruchomości álbo czego odkazanego przyſądzenie.

DE'LIVRANCE, pour *L'action de délivrer quelqu'un d'eſclavage, de chagrin, de peine.* Liberatio. *Cic.* OSWOBODZENIE uwolnienie kogo z niewoli z fraſunku kłopotu &c.

(On ne ſe ſert gueres de ce mot en cette ſignification.) Niezażywaią prawie w Francuſkim tego słowa w tym rozumieniu.

DE'LIVRE',m. DE'LIVRE'E,f. part.paſſ.(*Ajugé,en termes de pratique.*) Traditus. Addictus,a,um. *Cic.* PODANY, przyſądzony terminem prawnym.

DE'LIVRE',(*Mis en liberté,tiré d'eſclavage*,ou *de peine.*) Liberatus.*Cic.* OSWOBODZONY uwolniony wybawiony z niewoli, na wolność wyprowadzony.

DELIVRER, V. act. (*Donner, ajuger.*) Addicere. Dare. Tribuere. *Cic.* PODAC przyznać przyſądzić.

Il a délivré ces terres pour un prix tres modique. Minimo prædia addixit. *Suet.* (*on ſous entend.* pretio.) Podał dobra ſwoie zá bardzo mało cenę.

DE'LIVRER, *Tirer de captivité, mettre quelqu'un en liberté.*) Eximere aliquem è vinculis. *Cic. ou* vinculis. *Plaut.* **Délivrer de quelque fardeau.* Eximere alicui onus aliquod. Liberare aliquem onere. *Quint.* OSWOBODZIC z niewoli wyprowadzić ná wolność wybawić z niewoli z więzienia, z kaydan z pętow z więzow. *Uwolnić kogo od ciężkości álbo ciężaru iakiego, zdiąć z niego ciężar iáki.

Délivrer une femme qui eſt en travail. Levare mulierem partu. *Ovid.* **Se délivrer.* Onus naturæ deponere.*Phæd.* Feliciter parere, *ou* eniti, (pario,is, peperi, partum, act. eniti, (tor,exixa ſum. depon.) *Cicer.* **Cette femme s'eſt délivrée de deux fils tout à la fois,* ou *a accouché de deux enfans maſles* Duos virilis ſexûs enixa eſt iſta mulier.*Tacit.* **Elle eraignoit que vous ne luy fiſſiez prendre des remedes, pour ſe délivrer avant terme, & faire périr ſon fruit.* Metuebat ne ſibi perſuaderes ut abortioni operam daret, puerumque ut enecaret. *Plaut.* Rodzącą białogłowę uwolnić. *Porodzić, zbyć płodu zlegnąć ſzczęśliwie. *Ta białogłowa zległa razem dwoch ſynow. *Bała ſię ábyś iey niezadawał iákich lekarſtw ná poronienie przed czaſem, y zbycie płodu.

DE LIVRER *de quelque choſe en general,* (*comme de chagrin, de crainte &c.*) Re aliquâ, *ou* ab re aliquâ liberare aliquem.*Cic.* **Délivrer quelqu'un de crainte.* Eximere aliquem metu.*Plaut.* **De ſcrupule.* Eximere alicui ſcrupulum. *Plin-Jun.* Exolvere aliquem religione. *Liv.* **D'inquietude.* Aliquem ſollicitudine exolvere.*Plin-Jun.* **De ſuperſtition.* Aliquem ſuperſtitione levare. *Cic.* **Délivrer une province environnée de dangers.* Provinciam cinctam periculis explicare. *Cic.* **Se délivrer de chagrin.* Laxare ſeſe moleſtiis. *Cic.* **Se délivrer d'infamie.* Se ſe infamiâ levare. *Cicer.* UWOLNIC kogo od czego ogolnie iáko to od ſmutku, boiaźni. *Uwolnić kogo od ſtrachu. *Od ſkrupułu. *Od nieſpokoyności. *Od zábobonu. *Uwolnić kray iáki otoczony od niebeſpieczeńſtw. *Uwolnić ſię od żalu. *Uwolnić ſię od nieſławy od ochydy.

DE'LOGEMENT, ſubſt. m. (*Changement de logis, déménagement.*) Migratio. *Cic.* PRZENIESIENIE ſię z iednego mieſzkania gdzieindziey,Rumacya, wyprowadzanie ſię.

DE'LOGER, V. neut. (*Changer de logis, aller demeurer allieurs.*) Migrare. Demigrare. Domo migrare. *Cicer.* WYPROWADZAC ſię dokąd.

ON DIT, *Déloger ſans trompette,* (*Se retirer ſans dire mot.*) Silentio, *ou* tacitè diſcedere, *ou* abire. MOWIĄ przysłowiem wyprowadzić ſię cicho, odeyść ſkąd po kryomu álbo odiechać nie trąbiąc ſekretnie.

DE'LOGER *les ennemis d'un poſte*,V.act.(*Les en chaſſer*) Hoſtes ab aliquo loco expellere. *Cæſ.* Ruſzyć nieprzyiaciela ſpędzić go z mieyſca.

DE'LOGER, V.n. (*Parlant des ennemis qui ſe retirent.*) Se ſubitò, *ou* repentè proripere. UCIEC z placu chorągiew, oboz zwinąć uchodzić mowiąc o woyſku nieprzyiacielſkim.

SE DE LOGER ſignifie auſſi, *Ceder ſon logement, ſon appartement à quelqu'un.* Accomodare alicui de habitatione.*Cic.* Uſtąpić mieſzkania ſwego komu.

DE'LOYAL. m. DE'LOYALE,f. (*Traiſtre, perfide.*) Infidus, Perfidus. *Cic.* NIEPRAWY zdrayca niepoczciwy.

DELOYAUTE', ſubſt.f. (*Perfidie.*) Perfidia.*Cic.* ZDRADZIECTWO.

DE'LOS, (*Iſle de la mer Egée, de l'Archipel.*) Delus,i,f. *Virg.* DELOS Wyſpa ná morzu.

Qui eſt de Delos. Delius,a,um.*Virg.* Co ieſt z wyſpy Delos

DELPHES,(*Ville anncienne de la Phocide dans l'Achaïe.*) Delphi,orum,m.pl. *Cic.* DELF Miaſto dawne w Achaii.

Qui eſt de Delphes. Delphicus,a,um.*Ovid.* Co ieſt z Delfu miaſta.

DE'LUGE, ſubſt.m. (*Inondation génerale dont Dieu punit autrefois le genere humain.*) Diluvium. *Ovid.* POTOP wylanie wody powſzechne po całym świecie ktorym Bog niegdyś ſkarał národ ludzki.

DE'LUGE ſe dit auſſi (*des inondations particulieres,& des débordements qui noyent des païs.*) Diluvium. Diluvies. *Lucr.* Eluvio. Eluvies. *Cic. Plin.* POTOP ſię też mowi o rozlaniu wod w mieyſcu iákim oſobliwym y zalaniu kraiu iákiego.

DE'LUGE ſe dit au figuré (*d'un amas de malheurs.*) Malorum eluvies,f. *Cic.* POTOP *niewłaśnie*: zebranie rożnych nieſzczęśliwości rozlanse złego.

DE'MAILLOTER,V.act.*Un enfant qui eſt dans ſon maillot.*) Faſciis involutum infantulum evolvere. ROSPOWIC dziecię z powicia.

DEMAIN, ſubſt.m. (*Le jour d'après celuy où on eſt.*)Dies craſtinus, *genit.* diei craſtini,m. *Cic.* JUTRO, dzień po dziſieyſzym.

Un après domain. Perendinus dies.*Cic.* Poiutrze.

DEMAIN eſt auſſi (*un adverbe de temps.*) Cras. adu. *Cic.* NA ZAIUTRZ adwerb Francuſki czaſu.

Après demain. Perendie.*Cic.* Po iutrze.

DE DEMAIN, ou *Qui ſe fera demain.* Craſtinus,a,um. *Cic.* JUTRZEYSZY co jutro będzie.

D'APRE'S DEMAIN. Perendinus. *Plaut. Cic.* PO POJUTRZEYSZY.

Il ne ſera preſt que pour après demain. In perendinum erit paratus.*Plaut.* Nie będzie gotowy chyba po iutrze.

DE'MANCHER,V.act.(*Oſter le manche à quelque outil.*) Manubrium detrahere. RĘKOIESC odiąć od czego.

DEMANDE, ſubſt.f. Poſtulatio. Petitio, onis,f. Poſtulatum. Petitum,i,n.*Cic.Catul.* PYTANIE prośba żądanie.

Demande faite avec inſtance. Efflagitatio. *Cicer.* Pytanie uſilne, prośba uſilna pilne żądanie.

Demande d'une choſe en juſtice. Petitio. **Voſtre demande eſt raiſonnable.* Jus bonum dicis, *ou* oras, *ou* petis. **Ayant intenté ſa demande pour raiſon de la ſucceſſion de ſon pere qui l'avoit déshérité.* Quum egiſſet lege in hereditatem paternam exheres filius. Dochodzenie czego prawem. *O rzecz słuszną mowiſz, słuszna ieſt ſprawa twoia. *Záczą wſzy ſprawę o ſukceſſyą po oycu ſwoim ktory go był wydziedziczył.

DEMANDER,V.act. Aliquid ab aliquo petere.*Cic.* PYTAC ſię o co proſić,Żądać czego,potrzebować,pragnąć,chcieć czego od kogo álbo po kim.

Demander quelque choſe inſtamment, ou *avec inſtance & importunité.* Aliquid ab aliquo flagitare, *ou* efflagitare. *Cic.* Proſić o co uſilnie upominać ſię mocno o co.

Je vous demande cette faveur. Te hoc beneficium rogo. *Cic.* **Nous vous demandons tous la paix.* Pacem te poſcimus omnes.*Virg.* **J'ay prié quelqu'un de la compagnie de propoſer le ſujet de la conference.* Popoſci aliquem eorum qui aderant cauſam differendi. *Cic.* Porſzę cie o tę łaſkę. *Wſzyſcy o pokoy cię proſiemy. *Proſiłem kogoś w tym poſiedzeniu áby nam podał materyą rozmowy.

Nous demandâmes tous à boire. Scyphos omnes clamamus *Petr.* Wſzyſcyśmy pić wołali.

Il me demande cela. Hoc à me poſcit. Proſi mię o to.

Je vous demande pardon. Peto à te veniam. *Cic.* *(*On dit auſſi* Peto tibi, *Je demande pour vous.*) Przepraſzam, proſzę o przebaczenie, o wybaczenie. *Mowią też przoſzę ci, álbo proſzę zá tobą.

Demander congé pour les ſoldats. Miſſionem militibus petere. *Tacit.* **Demander pardon d'une faute.* Veniam petere errato. *Cic.* **Demander la paix par pluſieurs ſacrifices.* Pacem expetere multis ſacrificiis. *Plaut.* **Demander la victoire à Dieu.* Expoſcere victoriam à Deo. *Cæſ.* **Demander qu'on puniſſe*, ou *qu'on faſſe mourir quelqu'un.* Depoſcere aliquem ad ſupplicium. *Cæſ.* **Demander ſi on n'a rien à nous ordonner, à nous commander, Venir recevoir les commandemens d'une perſonne à qui l'on doit du reſpect.* Depoſcere mandata alicujus. Proſić o odprawę zá żołnierzem. *Proſić o przepuſzczenie winy iákiey. *Błagać o pokoy rożnemi ofiarami. *Proſić o zwycięſtwo Pána Boga. *Naſtępować inſtygować ná życie komu. *Pytać ſię ieżeli nam nic maią co roſkazać,przyiść dla odebrania roſkazow od kogo komu tákie należy poſzanowanie

(Civilité qui ſe pratique lors qu'on prend congé de quelque perſonne conſiderable.) Ludzkość ktorą oświadczamy żegnaiąc ſię y odiezdzać maiąc od iákiey zácney oſoby.

Nous ne demandons rien à perſonne, & perſonne ne nous demande rien. Neque nos quemquam flagitamus, neque nos quiſquam flagitat. *Plaut.* Nieproſiemy o nic nikogo, y nikt nas o nic nie proſi.

Je n'en demande pas davantage: Je voudrois bien voir que vous le fiſſiez? Tantumdem eſt, nihilo peto: Velim quidem ut uno nummo plus petas? *Plaut.* **Demander ſa vie*,ou *l'aumône.* Rogare victum. *Phæd.* Nie proſzę o więcey, radbym tylko widział czy tego dokażeſz. *Zebrać pożywienia álbo iáłmużny.

DEMANDER, *Chercher; s'enquerir, requerir, s'enqueſter.*) Quærere. ſciſcitari. Percontare. *Cic.* SZUKAC dowiadywać ſię przepytywać wywiadować ſię pytać ſię o co o kogo.

Si mon mary,ou *quelque autre vient me demander, je ſeray icy dans un moment.* Ego hic ero,ſi vir aut quiſpiam me quæret.*Plaut.* **On me pourra demander, quelle affaire avez-vous avec luy?* Roget quis, quid tibi cum illo? *Ter.* **La choſe, le temps, la neceſſité demande cela.* Res, tempus, neceſſitas id poſtulat. *Cicer.* **Demander à quelqu'un ſon avis ſur quelque choſe.* Aliquem ſuper re aliquâ, *ou* de re aliquâ ſententiam rogare. *Cic.* Jeżeli mąż moy álbo kto inſzy tu będzie ſię pytał o mnie, záraz tu zá moment niedługo powrocę. *Mogą mię pytać co mam z nim do czynienia, co mam do niego. *Rzecz ſama czas y potrzeba tego wyciąga. *Proſić kogo o zdanie iego w iakiey rzeczy, záſiągać rady y zdania czyiego wczym.

DEMANDBR,(*Actionner quelqu'un en Juſtice.*) Poſcere. Expoſcere. Poſtulare.**Demander juſtice de quelque violence.* Expoſcere pœnas vis illatæ. **Demander main-levée.* Poſtulare, ut jure manûs injectio ſolvatur. **Demander ſon renvoy.* Fori tranſlationem poſtulare, **Demander du répy, du temps pour payer.* Tempus ſolvendæ pecuniæ poſtulare. **Ils demandent du temps pour ſe juſtifier.* Dari ſibi diem ad diluenda crimina poſtulant. *Plin-Jun.* **Demander qu'on faſſe information.* Poſtulare quæſtionem. *Liv.* **Qu'on puniſſe quelqu'un.* Aliquem ad ſupplicium repoſcere. *Virg.* **Demander compte au fermier de l'ouvrage fait.* Ad rationem operum vilicum revocare. *Catul.* **Demander que les eſclaves ſoient appliquez à la queſtion.* Poſtulare ſervos in quæſtionem. *Cic.* POZWAC kogo do ſądu,przypozwać,zapozwać,pozew wydać. *Dochodzić ſzukać ſprawiedliwości w krzywdzie iákiey. *Nalegać o uwolnienie z więźienia z areſztu. *Nálegać o odesłanie ſprawy.*Prośić o zwłokę o czas dalſzy do zapłacenia.*Proſić o czas do obrony prawney. *Proſić o inkwizycyą. *Proſić o kary prawne ná kogo. *Słuchać rejeſtrow Urzędnika w maiętnośći robot y Páńſzczyzny. Proſić áby ná tortury wzięto brańcow.

DEMANDEUR, ſubſt.m. terme de Palais. (*Celuy qui demande.*) Petitor.*Cic.* STRONA powodna w prawie Aktor.

Demandeur incommode. Flagitator. Moleſtus flagitator, *genit.* moleſti flagitatoris,m. Proſzak uprzykrzony niezbyty.

DEMANDERESSE, ſubſt. f. terme de Palais. (*Celle qui demande.*) Petitrix.*Paul.Juriſc.* STRONA powodna w prawie. Aktorka.

DEMANGEAISON, ſubſt. f. (*on prononce* demanjaiſon.) (*Envie de gratter.*) Prurigo. *Colum.* Pruritus. *Plin.* **Les petits limaçons font paſſer les demangeaiſons.* Scabendi deſideria

ria tollunt minutæ cochleæ. Plin. SWIERZBIENIE chęć dodrapania się. * Slimaczki máłe są dobre ná świerzbienie tracą świerzbienia.

DEMANGEAISON se dit au figuré (d'une grande envie qu'on a de faire & de direune chose.)Immoderatum studium. Amor immoderatus. * Ce n'est pas tant une demangeaison d' écrire, mais l'amitié qui fait que je vous envoye de longues lettres. Facit non loquacitas mea, sed benevolentia longiores epistolas. Cic. *Il a une si grande demangeason d'écrire. Tantus amor scribendi hunc rapit. Horat. SWIERZBIENIE niewłaśnie Usilna chęć żądza y pragnienie czynienia czego álbo mowienia. * Nie ták dálece świerzb pisania iáko sama przyiaźń sprawuie że ci przydłuższe listy posyłam. *Ták wielką má świerzbięczkę do pisania. świerzbiączka słowo podłe y potoczne w Polskim chęć w tym rozumieniu.

DEMANGER,V. neut. (Avoir envie de se gratter.) Prurire, Perprurifcere. n. Plaut. *Le dos me demange. Dorsus totus prurit. Plaut SWIERZBIEC. * Plecy mię świerzbią.

ON DIT au figuré, Les dents me demangent, j'ay grande envie de manger. Dentes pruriunt. Plaut. * Les mains me démangent, j'ay grande envie de me battre. In pugnam prurio. Juv. MOWIĄ niewłaśnie: Zęby mię świerzbią, bardzo mi się ieść chce.*Ręce mię świerzbią mam wielką chęć chwycić się kogo bić się z nim.

DE'MANTELER une place, V. act. (Détruire, démolir ses fortifications.)Urbis propugnacula,ou munitiones diruere. Cic. FORTECĘ ogołocic, wszystkie obrony koło niey pobalać, zruinować z ziemią zrownać porozwalać zburzyć.

DE'MANTIBULER la machoire,V.act. (Rompre la machoire.) Perfringere os. Maxillam labefactare. ZĘBY wybić szczękę wytrącić komu.

(Ce Verbe avoit autrefois cette signification au sens propre; mais maintenant il ne se dit qu'au figuré, & au Participe, par le peuple, en parlant d'une chose rompuë & désassemblée.) Comme. To słowo Francuskie w tym rozumieniu włásnym przedtym to znaczyło, ále teraz się tylko bierze w niewłásnym rozumieniu y to tylko między pospolstwam mowiąc o iákiey rzeczy złamaney stłuczoney ná sztuki y popsowaney ktorey się części w kupie nie trzymaią iáko.

Cette horloge est démantibulée. Illud horologium luxatum est Ten zegar iest cale popsowany.

DE'MARCHE, subst.f. (Allure.) Incessus. Gressus, ûs,m. Cic. *Vne démarche précipiée. Citus incessus Salust. *Vne démarche molle & efféminée. Fractus incessus. Quint. Gressus delicatus & languidus. Phæd. *Vne démarche composée. Incessus compositus. Petr. CHOD iście chodzenie postępowanie. *Chod prędki nágły spieszny. *Chod niewieści stąpanie wytworne delikackie. *Chod zmyślony.

Contrefaire la démarche de quelqu'un. Exprimere, ou fingere alicujus incessum. Ovid. Cic. *Ayant fait une fausse démarche il tomba. Fallente vestigio cecidit. Plin Jun. Podrzeźniać komu w chodzeniu. *Zle stąpiwszy upadł.

DE'MARCHE se dit figurément (de la conduite d'une personne.) comme Il a fait une fausse démarche. Deliravit. Erravit. Il a fait les premieres démarches. Prior occupavit. POSTĘPOWANIE krok niewłaśnie: mowi się o postępkach czyich iák sobie poczyna iák się sprawuie. Szalenie sobie postąpił; bardzo ladaiaki krok uczynił. Pierwsze kroki uczynił, do tego, był pierwszym początkiem sam.

SE DEMARCHER,V.n.& mot bas. (Marcher.) Incedere. Liv. Gradi.Virg. CHODZIC postępować pochadzać sobie słowo podłe.

DE'MARER, V. n. terme de marine. (Lever les ancres, pour partir d'un port, d'une plage, avec le flux & le retour de la mer.) Solvere. Navem solvere. act. Ter. Cic. RUSZYC od lądu z wodą gdy iey przybywa ná morzu.

Il va faire démarer le vaisseau, le vent étant bon. Solutu-rus est navim, cùm ventus det operam. Plaut. Ruszy zaraz maiąc wiatr dobry.

DE'MARER signifie aussi, (Changer de place.) Se loco movere,(moveo,moves,movi,motum.) act. Cic. *Je ne veux point démarer d'icy. Inde nusquam pedem moveo. Liv. RUSZYC się ná insze mieysce. *Niechcę się ztąd ruszyć.

DE'MARIER, V act. (Casser, dissoudre un mariage.) Solvere, ou dissolvere matrimonium. ROZWIESC małżeńskie stadło.

SE DE'MARIER Abire ex matrimonio.Plaut. Matrimonium dimittere.Suet. ROZWIESC się z żoną z mężem.

Démêler. vide. Demesler. 139.

DE'MARQUER,V.act. (Oster une marque ou l'effacer.) Abolere notas. Claud. ZNAK odiąć zmazać znieść, odznáczyć co náznaczonego.

DE'MASQUER, V. act. (Oster le masque de dessus le visage.) Personam alicui detrahere. MASZKARKĘ zdiąć z twarzy komu.

SE DE'MASQUER. Os retegere. Lucan. Personam deponere. MASZKARKĘ zdiąć z twarzy swoiey, odkryć się.

DE'MASQUER, se dit figurément pour Faire voir l'hypocrisie & les vices secrets de quelqu'un. Alicui detrahere larvam. MASZKARKĘ zdiąć niewłaśnie: mowi się o wydaniu nieszczerości czyiey.

DE'MASTER,V.act. on prononce DE'MâTER,(Rompre le mast d'un vaisseau.) Malo navem exarmare. MASZT złamać skruszyć okrętowy.

La tempeste a démasté nôtre vaisseau. Navis nostræ malos tempestas fregit. Náwałność maszt złomała ná okręcie nászym.

DE'MEMBREMENT, subst. m. on prononce démambrement. (L'action de mettre un animal en pieces.) Laceratio, onis,f.Cels. Laniatus,ûs,m.Cic. KRAIANIE rąbanie ná sztuki podzielenie ćwiertowanie.

DE'MEMBREMENT, (Détachement d'une partie d'un corps, pour la joindre à une autre.)Il s'est établi plusieurs Monarchies du démembrement de l'Empire Romain. In varia regna distractum est atque divulsum Imperium Romanum. ROZERWANIE oderwanie sztuki, álbo części iákiey od czego, á przyłączenie do czego inszego. Powstało kilka Monarchiy z rozerwanego ná sztuki Páństwa Rzymskiego.

DE'MEMBRER, V. act. (Détacher, séparer les membres d'un corps.) Lacerare atque distrahere membra. Cicer. *Estre démembré. Dividi à membris suis. Ovid. DZIELIC kraiać ná sztuki. Być ná sztuki podzielonym.

DEMEMBRER signifie figurément, Séparer les parties d'un Corps politique, ou d'une Seigneurie. Dividere. *On a démembré plusieurs Provinces du Parlement de Paris, pour établir d'autres Parlements. Multæ provinciæ distractæ fuerunt è Senatu Parisiensi,ut alii Senatus crearentur. DZIELIC ná sztuki, ná części, Páństwo iákie, álbo Dobra. *Oddzielono oderwano wiele Prowincyi od Parlamentu Paryskiego, dla postanowienia inszych Parlamentow.

DE'ME'NAGEMENT, subst. m. (Changement de logis & transport des meubles.) Migratio.f.Cic. *Je souhaite que vous ayiez du contentement de vostre déménagement. Migrationem feliciter tibi evenire volo.Cic. PRZENOSZENIE się z domu gdzie indziey zewszystkim.*Zyczęć szczęśliwych przenosin

DE'ME'NAGER, V.n. (Changer de logis, transporter ses meubles ailleurs. Domo migrare. Cicer. PRZENOSIC się do inszego domu wynosić się skąd z rzecami zewszystkim.

DE'MENCE, subst.f. on prononce démance, (Folie, aliénation d'esprit.) Dementia. Cic. OSZALENIE, szaleństwo.

SE DE'MENER,V.act. (Se donner de grands mouvemens s'agiter, se tourmenter beaucoup pour une chose.) Se se agitare, act. Cicer. BIEDZIC się, mordować się, pracować bardzo y usilnie chodzić około czego.

ON DIT (d'un malade qui tire à la fin.) qu'Il se démene beaucoup. Ægrotus conflictatur. Cels. MOWIĄ o chorym ktory kona, bardzo się morduie.

DE'MENTI, (on prononce démanti.) subst. m. (Reproche qu'on fait à quelqu'un d'avoir parlé faussement.) Prolati mendacii contumeliosa exprobratio.*Il luy donna un démenti. Illum mendacii arguit. KŁAMSTWO zádane komu, fałsz zádany. *Zádał mu fałsz.

DE'MENTI signifie aussi (le mauvais succès d'une affaire qu'on a entreprise.) Il en a eu le démenti. Votis, ou optatis suis res ista non respondit. *Je n'en veux pas avoir le démenti. Istud pertendam naviter. *Je vois bien que j'en auray le démenti. Video non licere, ut cœperam, hoc pertendere. Ter. To co się komu nie udało nie powiodło ták iák sobie założył y obiecował. Nie udało mu się spaszował pomylił się. *Niechcę żeby mię to omyliło. *Widzę dobrze że mię to omyli.

DEMENTIR, (on prononce démantir.) V. act. Reprocher à quelqu'un qu'il a menti Aliquem mendacii arguere.Cic. *Il m'a démenti hardiment.Me dixisse mendacium audacter contendit. FAŁSZ komu y kłamstwo zádać. *Fałsz mi śmiało y bespeicznie zádał.

DE'MENTIR signifie aussi, Nier la vérité d'une chose. Infi-

Inficias ire. Cicer. Terent. ZAPRZEC prawdę npornie.

S'il me dément, j'ay avec moy l'anneau qu'il perdit.Si inficias ibit, testis mecum annulus quem amiserat. Ter. *Il ne peut pas démentir sa signature. Non potest inficiari signum. Non potest non agnoscere signum. *Il faut démentir ses yeux, sa raison & le consentement de tous les siecles, si l'on veut soûtenir ce sentiment. Qui sic sentire velit, oculis illum suis ac rationi & omnibus omnium ætatum hominibus fidem abrogare oportet, Jeżeli się zaprze mam z sobą pierścień ktory zgubił. *Nie może się zaprzeć ręki swoiey podpisu swego. *Trzeba się záprzeć oczu swoich rozumu, y zgodnego zdania wszystkich wiekow ktoby chciał się utrzymać przy takowym rozumieniu.

SE DE'MENTIR se dit figurément (des bastimens & autres choses qui ne demeurent pas fermes dans un mesme estat.) comme Ce bastiment se dément. Vitium faciunt ædes. Cicer. *(Le contraire est Ædes integræ perseverant. Ce bastiment ne se dément point. RUINUIE się rysuie psuie się budowanie iákie. *przeciwna iest: Mocno stoi nieporuszenie budowanie Dom, Fabryka.

SE DE'MENTIR dans sa conduite & dans sa maniere d'agir. Non sibi constare. *(Le contraire est Sibi constare,Sibi convenire. Cicer. Ne se point démentir. *Il faut prendre courage, si vous ne voulez démentir vostre naissance, vostre éducation, & l'opinion qu'on a de vous. Forti sis animo magnoque, ita enim natus, ita etiam cognitus. Cic. *Vos actions dementent vos parol-s. Aliud agis, aliud loqueris. *Vne vie toûjours égale, & qui ne se dément point. Æqualitas ac tenor vitæ per omnia consonans sibi. Sen. NIESTATKOWAC záwod uczynić ráz ták drugi raz ináczey sobie postępować zdradzić sfałszować, niestałym być. *przeciwna iest: Stale y statecznie záwsze iednego się trzymać nie zawodnie. *Trzeba ci się mężnie y odważnie stawić, ieżeli niechcesz záwodu czynić urodzeniu swemu, wychowaniu, y rozumieniu ktore maią o tobie.*To co czynisz nie stosuie się do tego co powiadasz.*Zycia sposob záwsze iednostayny,y nigdy nieodmienny

DE'ME'RITE, subst. m. (Ce qui est opposé au mérite, qui demande punition.) Commissum. *Je le traiteray selon ses démerites, ou selon son merite. Ornatus erit ex suis virtutibus.Ter. WINA,zła zásługa co iest przeciwne dobrey zásłudze, y kary warto. *Postąpię sobie z nim wedsug zásług iego.

(Mot rare dans l'usage,si ce n'est parmi les Theologiens.) Słowo rzadko używane w Francuskim, chyba między Teologami.

DE'MERITER,V.n. opposé à ME'RITER. *Quand il a fait cette action, il n'a pas cru démériter envers vous, c'estoit à dessein de vous rendre service. Hoc facto te demereri, potiùs quàm odium mereri tuum existimavit. ZLE się zásłużyć. *Kiedy to uczynił nie rozumiał żeby ci się miał zle zasłużyć y owszem uczynił to dla przysługi twoiey.

DEMESLE',subst.m. on prononce DEMêLE'. (Different, dispute, contention. Rixa. Cic. SPORKA kłotnia poswarka, zwadka.

Mille démeslez nous contraindront tous les jours d'en venir aux mains. Mille causæ nos quotidie collident. Petr. *J'ay eu plusieurs grands démêlez avec luy. Mihi cum illo contentiones multæ & magnæ fuerunt. Cic. *Je n'auray aucun démeslé avec vous. Mihi tecum nihil controversiæ futurum est. Tysiąc kłotni przywiedą nas kiedy że się pobiiemy. *Miałem wiele y wielkie kłotnie z nim. *Nie będę miał z tobą żádney kłotni.

Oubliant nostre démeslé, je rentrai en grace avec luy, ou je me remis bien avec luy. Depositâ omni offensâ, cum eo in gratiam redii.Petr. *J'ay vecu avec luy sans aucun démeslé Vixi cum illo sine ullâ animi læsione. Zápomniawszy kłotni nászych wrociłem się z nim do przyiaźni pogodziłem się.*Zyłem z nim bez żádney kłotni.

DE'MESLEMENT, subst.masc. on prononce DE'MêLEMANT. (L'action de démesler une chose.) Explicatio. Enodatio.Cic. ROZMOTANIE rozwianie rozwiązanie czego.

DE'MESLER,V.act. on prononce DE'MéLER. (Remettre en ordre ce qui est brouillé & confus.) Confusa in ordinem adducere. Cic. ROZMOTAC rozwiązać co pomotanego.

Démesler ce qui est noué & meslé. Intricarum extricare.Cic. *Il démesla mes cheneux avec ses doigts. Expedivit crines. Stat. Wywikłać co záwiłego, y pomięszanego. *Wywikłał rosczesał mi włosy palcami swemi.

DE'MESLER se dit figurement pour Débrouiller, débarrasser, éclaircir quelque question, ou quelque affaire. Explicare.Cic. WYWIKŁAC niewłaśnie: obiaśnić.

Se démesler avec honneur de quelque affaire, S'en tirer,ou en sortir avec bonneur. Expedire se de re aliquâ.Cic. *Se démesler fort bien d'un employ, s'en acquitter comme il faut, en remplir tous les devoirs. Se in aliquâ provinciâ strenuè gerere. *Les habiles gens ont bien de la peine à démesler cêt endroit d'Horace. Viri docti in hoc Horatii loco explicando multùm laborant,ou desudant. *Il démeslera aujourd'huy cette intrigue. Hic hodie expediet hanc doctè fallaciam.Plaut.*Je me suis démeslé de la foule. Expedivi me ex turbâ.Ter. Wywikłać się wyniść z czego z honorem.*Czynić zádosyć doskonale y náleżycie urzędowi swemu. *Doskonale uczeni ludzie wielką trudność maią w obiaśnieniu tych wierszy Horaczyuszowych. *Dziś doydzie tych sztuk y rak skrytych. *Wycisnąłem się z tłumu.

DE'MESLER, (Séparer, distinguer, reconnoistre entre plusieurs.)Discernere.Cic.Hor.*Démesler le vray d'avec le faux, la verité du mensonge. Discernere vera à falsis. Cicer. *Ce qui est injuste de ce qui est juste. Iniquum secernere justo. Horat. *Vn homme sage d'avec un fou. Discernere stultum à sapiente.Cic. *Démesler quelqu'un parmi la foule. Agnoscere aliquē in turbâ. ROZEZNAC między wielą.*Rozeznać prawdę od fałszu.*To co słuszna od tego co nie iest słuszna. *Rozumnego od szalonego. Rozeznać między wielą kogo w tłumie.

DE'MESLER, (Vuider, terminer, finir.) Dirimere. Cicer. *Démeslez vos differents, si vous voulez. Iras & altercationes tuas dirime, si vis.Liv. *Qu'ils démeslent entre eux leurs differents. Inter se transigant ipsi. Ter. *Démesle les affaires comme il te plaira, pourveu que tu ne m'y mesles point. Isthæc tua misceut,lubet ne meadmisceas.Ter.ROZWADZAC rozrywać rozdzielać rosprawić się kończyć.*Rospraw cie się z sobą iesli chcecie. *Niech się rosprawią. *Rospraw się iák chcesz byleś mnie w to nie wprawiał, nie mięszał.

AVOIR à démesler avec quelqu'un, Avoir affaire à luy. Rixari.Hor. *Je ne comprends pas ce que vous pouvez avoir à démesler avec moy dans mes conquestes.Mihi autem mirum videtur, quid in provinciis quas bello vici, tibi negotii sit. Cæs. *Qu'avez-vous à démesler avec moy? Quid tibi est rei mecum? Ter. *Qu'aura-t-il à démesler avec vous? Quid jurgabit tecum? Ter. MIEC co do kogo mieć z nim do czynienia, kłocić się z nim. *Nie widzę co byś miał do czynienia álbo zá sprawę w kraiach odemnie záwoiowanych *Co masz do mnie. *Co będzie mogł mieć do ciebie?

DE MESME. Sic. Ita. adv. Cic. TAK też, ták.

DE MESME, (Semblablement.) Similiter. PODOBNIE zárowno.

DEMESME que,Tout de mesme que,Tout ainsi que.Quemadmodum.Cic. JAKO to cale ták iáko.

DE'MESURE', m. DE'MESURE'E, f. (Qui est hors de mesure, excessif) Enormis.Cic. NIEZMIERNY szkaradny.

DE'MESURE' se dit au figuré, Vne cupidité démesurée. Immensa cupido.Cic. NIEZMIERNY niewłaśnie: Niezmierna chęć pragnienie, pożądliwość.

Il est démesuré en tout. Intemperans est & immodicus.Col. Szkaradny iest wewszystkim,miary, y pomiarkowania nie ma w niczym. Zbyteczny, niepowściągliwy, niepohamowany.

DE'MESURE'MENT, adv. (Sans mesure.) Immodicè. Liv. NIEZMIERNIE bez końca zkytecznie.

DE'METTRE un os, V.act. (Faire sortir un os hors de sa place.) Os luxare. *Il a les os démis. Excidunt illi ossa. Cels. *Il s'est démis la jambe. Crus sibi luxavit. *Il s'est démis le coude du bras droit. Huic cubitus dexter excidit. WYWINĄC wybić kość z stawu swego. *Ma kości wybite wypadaią mu kości z stawow. *Wybił wywinął nogę. *Wybił sobie łokieć prawy.

DE'METTRE signifie aussi Déstituer, oster d'une charge, d'un employ. Aliquem ab aliquo munere dimittere.Cic. ZŁOZYC z urzędu.

SE DEMETTRE d'un charge. Magistratu abire. Cic. *Se demettre d'une affaire, s'en déporter, ne s'en plus mesler. Ab aliquo negotio se removere.Cic. ZŁOZYC urząd. *Złożyć z siebie sprawę iáką, oddalić się od niey więcey się w nią nie wdawać.

DE'MEUBLEMENT, subst.m.(Transport de ses meubles.) Supellectilis asportatio. Cicer. PRZENIESIENIE sprzętow z iednego mieysca ná insze rozebranie izb pokoiow.

DE'MEUBLER, V. act. (Oster les meubles d'un logis.) Auferre

Auferre ſupellectilem ab ædibus. ROZBIERAC pokoie.

DE'MEURANT, m. DEMEURANTE, f. adject. Manens, entis, omn. gen. MIESZKAIĄCY MIESZKAIĄCA.

DEMEURE, ſubſt.f. (*Maiſon, logis où l'on habite.*) Ædes. *Cic.* MIESZKANIE.

Voilà ma demeure. Hic habeo, *ou* habito. O to ieſt moie mięſzkanie gdzie ſtoię.

DEMEURE, (*Séjour pour un temps en quelque lieu.*) Manſio. *Ter. Cic.* MIESZKANIE zábawienie ſię na mieyſcu ná czas; zámieſzkanie ſię bawienie.

DEMEURE en terme du Palais ſignifie *Retard, retardement.* Mora. *Cicer.* **Il eſt en demeure.* Moram facit. ZABAWIENIE ſię zwłoka po prawnemu. *Zwłoczy zwłokę czyni

DEMEURER, V. neut. (*Habiter quelque lieu.*) Manere. *Cic.* **Il demeure icy.* Hic habitat. *Plaut.* **Il demeure au delà du Tibre.* Tenet ſe trans Tiberim. *Terent.* ** Demeurer à la belle étoile.* Subdio morari. *Horat.* MIĘSZKAC kędy, ſtać gdzie. *Tu mięſzka, ſtoi. *Stoi zá Tybrem. *Mięſzka pod niebem na dworze.

Aller demeurer quelque part pour la bonté de l'air. Demigrare in loca quædem propter cœli, *ou* aeris bonitatem. *Cicer.* **Aller demeurer des champs à la ville.* Demigrare ex agris in urbem. *Liv.* Przenieść ſię dokąd dla zdrowego powietrza. *Przenieść ſię ze wſi do miaſta.

DEMEURER, (*S'arreſter, reſter quelque temps en un lieu, y ſéjourner.*) Manere. Conſiſtere. *Cic.* **Il demeura trois jours à Rome, Il y ſéjourna.* Romæ conſtitit triduum. *Cæſ.* **Il demeura à l'ancre.* Conſtitit ad anchoram. *Cæſ.* ** Nous n'avons point de lieu où nous puiſſions demeurer.* Ubi conſiſtamus, non habemus. *Caſſ. ad Cic.* BAWIC ſię gdzie zátrzymać ſię iáki czas ná iákim mieyſcu; zábawić ſię. *Zábawił ſię trzy dni w Rzymie. * Stał ná kotwicach. * Niemamy mieyſca gdziebyśmy ſtanąć mogli.

Il ne luy eſt demeuré, ou *reſté qu'un ſeul fils.* Manſit illi unicus natus domi. *Ter.* Nie zoſtał mu ſię tylko ieden ſyn ſzczególnie.

La victoire nous eſt demeurée. Stetit à nobis victoria. *Liv.* **Les fleches demeurent attachées ſur le bouclier.* Hærent in ſcuto tela. *Liv.* Zwycięſtwo ſię przynas Zoſtało. *Strzały zoſtaią utknione ná tarczach.

DEMEUREZ, *demeurez.* Mane, mane. Sta, conſiſte. *Ter.* ZOSTAN zoſtań.

(Terme imperatif, dont on ſe ſert pour faire reſter un homme ſoit pour diſner ou autrement.) Zápraſzaiąc kogo áby ſię zoſtał ná obiad álbo żeby gdzie ſtanął.

ON DIT proverbialement en ce ſens, *Il demeure toûjours dans le meſme bourbier, Il eſt toûjours dans le meſme peine.* In eodem luto ſemper hæſitat. *Ter.* ZAWSZE w teyże kałuży lgnie, záwſze zoſtaie w teyże trudności.

DEMEURER, (*Héſiter, s'arreſter en parlant.*) Hæſitare. *Cic.* **Il demeuroit à tous momens dans ſon diſcours.* Ceſpirabat memoria. *Liv.* STAWAC zeiąkiwać ſię w mowie. *Co raz ſtawał y záiąkał ſię w mowie ſwoiey, zápomniał ſię.

DEMEURER, (*Eſtre, reſter.*) comme *Je demeuray tout le jour ſans manger.* Eo die fui impranſus. *Plaut.* **Le blaſme de cette faute luy en demeurera.* In eo culpæ crimen hærebit. *Cic.* **Demeurer*, ou *eſtre toûjours dans le meſme honneur & le meſme crédit.* Eodem dignitatis & auctoritatis loco ſtare. *Cic.* ZOSTAWAC, być, zoſtałem cały dzień nie iedząc. *Zoſtała ná nim ta wina. *Zoſtawać záwſze w tymże ſzczęściu, powadze.

DEMEURER, (*S'arreſter, perſiſter, perſeverer.*) Perſtare Permanere. Perſeverare. neut. *Cic.* **Il luy eſt demeuré fidele jusques à la mort.* Permanſit in fide. **Demeurer les armes à la main.* Permanere in armis. *Cæſ.* ** Dans ſon ſentiment.* Permanere in ſententiâ. *Cic.* **Il eſt de l'homme de ſe tromper; mais il y a de la folie à vouloir demeurer dans ſon erreur.* Errare, cujusvis hominis eſt; in errore verò perſeverare, nullius niſi inſipientis. *Cic.* ** En demeurer au jugement de quelqu'un, s'y tenir.* Judicio alicujus ſtare. *Cic.* **Je demeure toûjours dans la meſme volonté que j'avois pour vous.* In meâ erga te voluntare permaneo. *Cic.* **Cela demeurera ferme & aſſuré.* Firmum immotumque ſedebit. *Virg.* ZOSTAWAC przeſtawać być zawſze. * Był mu zawſze wiernym aż do śmierci. *Być zawſze broń wręku trzymaiąc. * Być zawſze tegoż zdania. *Ludzka to rzecz zbłądzić, ále toieſt ſzalonego chcieć trwać w błędzie y wnim być zawſze. *Stanąć ná czyim zdaniu przeſtawać ná nim. *Zawſze w iednakowey ku tobie chęci zoſtaię. *Na tym ſtanie pewnie nieomylnie

DEMEURER ſe dit au figuré en ce ſens, *L'eſprit du ſage demeure toûjours dans une meſme aſſiette.* Sapientis animus ſemper ſibi conſtat. *Horat.* ** Demeurer dans ſa douceur & dan ſon honeſteté.* Conſtare ſuæ humanitati. *Cic.* **Demeurer toûjours le meſme juſques à la fin de ſa vie.* In vitæ perpetuitate conſtare ſibi. *Cic.* ZOSTAWAC *niewłaśnie*: Umyſł człowieka rozumnego zawſze w iednakowey zoſtaie iednoſtayności. *Zoſtawać zawſze w łaſkawości y ludzkości ſwoiey. *Zawſze zoſtawać iednakowym áż do końca życia.

DEMEURER *d'accord*, (*Tomber d'accord, convenir des choſes.*) Fateri. Convenire. *Cic.* ** Ils demeurerent d'accord entre eux, que ceux qui ſeroient vaincus dans ce combat, ſe rendroient au vainqueur.* Convenit, utri ſint victi eo prælio, uti victori ſe dederent. *Plaut.* ** Nous ſommes demeurez d'accord du prix.* De pretio convenit. *Quint.* ** Il n'en veut pas demeurer d'accord.* De hoc non convenit. *Quint.* PRZESTAWAC naczym przyſtać ná co zgodnie, zgadzać ſię przyznać co pozwolić ná co. *Zgodzili ſię náto między ſobą áby ci ktorzy w tey okazyi będą zwyciężeni, zwycięſcom ſię w moc poddali. *Zgodziliśmy ſię o cenę. *Niechce przyſtać pozwolić ná to.

DEMEURER *de reſte*, (*Reſter.*) Reſtare. *Cic.* ** Voila la planche qui m'eſt demeurée du reſte de mon naufrage.* Hæc una tabula ex naufragio reſtat. **Je voudrois que vous m'euſſiez invité à ce ſouper, il ne ſeroit rien demeuré de reſte.* Vellem me ad cœnam invitaſſes, reliquiarum nihil fuiſſet. *Cic.* ZOSTAWAC to co zoſtało z czego naoſtatku. *Otoż deſka ktora mi ſię tonącemu zoſtała. *Radbym żebyś mię był ná tę wieczerzą záproſił nic by ſię z niey zoſtało.

DEMEURER *en reſte, en reſte, en arriere*, ou *en arrerage, Devoir de reſte.* Reliquari. *Vlp.* POZOSTAC winnym.

DEMEURER ſe dit proverbialement en ces façons de parler. *Demeurer ſur ſon appétit, Manger légerement.* Modicè neque ad ſatietatem edere. *Cic.* ** Demeurer ſur la bonne bouche*, pour dire *Sur ce qui plaiſt & qui eſt agréable.* In jucundo aliquo ſermone conquieſcere. neut. ZOSTAC *przyſłowiem*: Zoſtać przy apetycie niedoiadać do ſytości ále ſkromnie y mało co. *Zoſtać ſię przytym co ſię podoba.

DEMI, m. DEMIE, f. adject. (*Chaque motié d'une quantité diviſée en deux parties égales.*) Medius. *Cic.* **Demi-boiſſeau.* Dimidius modius. *Liv.* **Celuy qui a bien commencé a à demi fait.* Dimidium facti, qui benè cœpit, habet. *Horat.* POŁ, POŁOWA, rzecz ná dwie części rowne rozdzielona. *Poł miary połkorca. * Ten co dobrze zaczął iákby połowę dokazał.

DEMI entre dans la compoſition de pluſieurs mots ſubſtantifs & adjectifs de la Langue, & alors c'eſt une eſpece de particule, qui n'a ni genre, ni declinaiſon, ni regime. *Quand il eſt devant le mot, on l'exprime par. *Semi.* POŁ w chodzi w złożenie roznych ſłow iſtotnych y przydatnych á ná ten czas ieſt iedną partykułą ktora niema áni rodzaiu áni deklinacyi áni ſpadku żadnego álbo konſtrukcyi. *A kiedy ſię kładzie ná początku przed ſłowem to ſię wyraża w łacińſki n przez partykułę *Semi* w Francuſkim *Demi*, w Polſkim *poł.*

Demi-arpent. Semi-jugerum. ** Demi-heure.* Dimidiata hora. *Plaut.* **Demi mois.* Dimidiatus menſis. *Cic.* **Demi-bouc.* Semi-caper. **Demi-beuf.* Semibos. **Demi-ceint.* Semicinctium, ii, n. *Mart.* **Demi-cercle.* Semi-circulus, i, m. *Colum.* **De demi-cercle.* Semi-circularis. **Demi-Dieu.* Semi-Deus. **Demi-homme.* Semi-homo. *Colum.* Semi-vir. **Demi-livre.* Semi-libra. **De demi-livre.* Semi-librali. ** Demi-once.* Semuncia. *Perſ.* ** De demi-once.* Semuncialis. *Plin.* **Demi-ſeſtier, (petite meſure, la quatriéme partie de la pinte.)* Hemina. *Plaut.* ** Demi-ton.* Hemitonium, ii, neut. *Vit.* Poł-ſtaia. *Poł-godziny. Poł-mieſiąca. * Poł-kozy mięſzaniec. Poł-wołu. *Poł-paſa. *Poł-cyrkla. * Poł-cyrklowy. * Poł-Bog. * Poł-człowiek, Poł-mąż. Dziki człowiek, Satyr Pokrzyk. *Poł-funta. *Poł-funtowy. *Poł-uncyi. *Poł-uncyowy. *Poł-kwaterek. *Poł-tonu. Diezy.

DEMI (*devant les Adjectifs & Participes.*) *Demi-abatu*, m. *Demi-abatuë*, f. Semi-proſtratus. *Liv.* **Demi-Allemand*, m. *Demi-Allemande*, f. Semi-Germanus, Semi-germana. *Liv.* **Demi-appuyé*, m. *Demi-appuyée*, f. Semi-fultus, a, um. *Mart.* **Demi-appeſanti*, m. *Demi-appeſantie*, f. Semi-gravis. **Demi-armé*, m. *Demi-armée*, f. Semi-ermis adject. *Liv.* **Demi-boulli*, m. *Demi-boullie*, f. Semi-lixus. *Liv.* **Demi-broyé*, m. *Demi-broyée*, f. Semi-tritus, a, um. *Colum.* **Demi-brulé*, m. *Demi-brulée*, Semi-uſtulatus, a, um. *Cic.* **Demi-cuit*, m. *Demi-cuite*, f. Semi-coctus. *Plin.* ** Demi-cru*, m. *Demi-cruë*, f. Semi-crudus. *Colum.* **Demi-déchiré*, m. *Demi-déchirée*, f. Semi-lacer. *Ovid.* **Demi-endormi*, m. *Demi-endormie*, f. Semi-ſomnus. *Cic. Liv.* **Demi-enterré*, m. *Demi-enterée*, f. Semi-ſepultus. *Ovid.* **Demi-fait*, m. *Demi-faite*, f. Semi-factus. *Tacit.* **Demi-fané*, m. *Demi-fanée*, f. Semi-vietus. *Colum.* **Demi-formé*, m. *Demi-formée*, f. Semi-formis. **Demi-Grec*, m. *Demi-Grecque*, f. Semi-Græcus. *Var.* **Demi-libre*, adject. m. & f, Semi-liber. *Cic.* **Demi-marin*, m. *Demi-marin*, m. *Demi-marine*, f. Semi-marinus, a, um. *Lucr.* ** Demi-maſle*, adject. Semi-mas. *Var.* **Demi-mort*, m. *Demi-morte*, f. Semi-mortuus. *Catul.* Semi-vivus. *Cic.* **Demi-moullé*, m. *Demi-mouillée*, f. Semi-madidus. *Colum.* **Demi-nud*, m. *Demi-nuë*, f. Semi-nudus. *Liv.* **Demi-ouvert*, m. *Demi.ouverte*, f. Semi-apertus. *Liv.* *Demi-plein*, m. *Demi-pleine*, f. Semi-plenus. *Cic.* **Demi-raſé*, maſc. *Demi-raſée*, f. Semi-raſus. *Catul.* **Demi-refait*, m. *Demi-refaite*, f. Semi-refectus. *Ovid.* **Demi-renverſé ſur le dos*, maſc. *Demi-renverſée*, f. Semi-ſupinus. *Ovid.* **Demi-rond.* maſc. *Demi-ronde*, f. Semi-circularis. **Demi-rongé*, m. *Demi-rongée*, fœm. Semeſus. *Hor.* **Demi-ruiné*, m. *Demi-ruinée*, f. Semi-rutus. **Demi-ruſtique*, m. & f. Semi-paganus. *Perſ.* **Demi-ſçavant*, m. *Demi ſçavante*, f. Semi.doctus. *Cic.* **Demi-taillé*, m. *Demi-taillée*, f. Semi-putatus, *Virg.* **Demi-tiré*, m. *Demi-tirée*, f. (*parlant d'un rideau.*) Semi-reductus. *Ovid.* **Demi-vuide*, adject. m. & f. Semi-inanis. *Plin.* **Demi-yvre*, adject. m. & f. Vino Semi-gravis. *Liv.* POŁ przed imionami przydatniemi, y Partycypami. Napoły-zbity. *Poł-niemiec. *Poł-niemka. *Poł-podparty, Podparta. *Poł-cięſzki, Cięſzka. *Poł-uzbrojony Uzbroiona. *Poł-uwarzony, Uwarzona. *Wpoł-przeſchły. *Wpoł-ſpalony. Wpoł-gotowany, Wpoł-ſurowy, Surowa. *Wpoł-przedarty, Przedarta. *Wpoł-ſpiący. *Wpoł-pochowany. * Wpoł-zrobiony, Zrobiona. * Wpoł-zwiędły, Zwiędła. *Wpoł-uformowany Ukſztałtowany Ukſztałtowana. * Poł Greka. *Wpoł-wolny. *Poł-morſki. Poł-męſzczyzny, Hermafrodyt, mieſzaniec. * Wpoł-umarły, Umarła. *Wpoł-zmoczony, przemokły. *Wpoł-nagi, naga. *Wpoł-otwarty. *Poł-pełny. *Poł-ogolony. *Wpoł-naprawny. *Wpoł-nawznak. Poł-okrągły okrągławy. *Poł-obiedzony. *Poł-ſpuſtoſzony. *Poł-grubian. *Wpoł-mądry. *Poł-obcięty, ucięty. *Poł-otwarty odſłoniony mowiąc o záſłonach. *Poł-prożny. *Poł-piiany.

DEMI dans les expreſſions ſuivantes & figurées, *Ne faire les choſes qu'à demi, les faire négligement & ſuperficiellement.* Aliquid molli, *ou* levi brachio agere. *Cic.* **Faire ſon devoir à demi.* Perfunctoriè munus ſuum implere, *ou* exequi. *Cic.* **Il n'entend ces choſes qu'à demi.* Non multum in iſtis intelligit. *Cic.* **Il entend à demi-mot.* Verbum illi dicere ſat eſt, ex paucis multa (*on ſous-entend* intelligit.) POŁ-połowa *niewłaśnie*: czynić co tylko po połowie niedbale y powierzchownie. *Czynić ſwoy urząd, powinność niedbale, byle zbyć. *Nierozumie tego ledwie poczęści. *Zrozumie y po poł ſłowie nietrzeba mu domawiać, zrozumie każdą rzecz dość mu poł ſłowa.

(Lorſque *Demi* eſt devant le mot, il eſt indeclinable. comme *Demi-heure*, & non pas *Demie-heure*; mais s'il eſt après le mot, il devient adjectif, comme *une heure & demie, Deux heurs & demie*, &c. ſans avoir de plurier.) W Francuſkim *Demi* poł kiedy ſię kładzie przed ſłowem nie deklinuie ſię, ále kiedy ſię kładzie po ſłowie iákim ſtaie ſię imieniem przydatnim iáko: Połtory godziny. Połtrzeciey godziny; á w więkſzey liczbie nie mowi ſię.

DE'MIS, maſc. DE'MISE, f. (*parlant de quelque partie du corps qui eſt ſortie de ſa place.*) Luxus. Luxatus. *Saluſt.* WYBITY, WYBITA, wywiniony mowiąc o iákiey części ciała z ſtawu wybitey.

DE'MIS *d'une charge.* Motus magiſtratu. *Cicer.* ZŁOZONY zrzucony z urzędu.

DE'MISSION, ſubſt. fœm. (*L'action de ſe démettre d'une charge.*) Abdicatio. *Liv.* **J'aimerois mieux faire une démiſſion de toute ma gloire en vôtre faveur, que de m'attribuer la moindre partie de la voſtre.* Libentiùs omnes meas, ſi modo ſint aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauſerim ex tuis. *Cic.* USTĄPIENIE z urzędu złożenie urzędu. *Wolałbym uſtąpić wſzyſtkiey ſławy moiey, ániżeli Twoią ſobie w naymnieyſzey części przywłaſzczać.

DE'MOCRATIE, ſubſt. f. (*Gouvernement populaire.*) Populare imperium. DEMOKRACYA, Panowanie poſpolſtwa, gdzie poſpolſtwo rządzi, Rząd-poſpolity.

DEMOISELLE, ſubſt. f. (*Fille de bonne extraction.*) Virgo nobilis. PANNA zácna.

DEMOISELLE *ſuivante.* Pediſequa. *Ter.* PANNA ſłużąca ſłużebna.

ON DIT, *Des Demoiſelles à juſte prix, (parlant des filles de joye, des Coureuſes de Pont-neuf.)* Diobolares meretrices, *Plaut.* PANNA nierządnica naiemna publiczna iawna.

DEMOISELLE, (*Inſtrument dont ſe ſervent les Paveurs pour enfoncer les pavez.*) Fiſtuca, æ, f. (*à cauſe que cette machine a deux anſes dont on la tient.*) BABA Taran ſzlachtawa do ubiiania bruku macuga.

DEMOISELLE *de Numidie.* Scops, *genit* ſcopis, f. *Plin.* SOWA ſowka figlarz ptak.

(C'eſt un oiſeau rare, de plumage gris; on les appelle ainſi, parce qu'il ſemble qu'elles imitent les geſtes d'une femme, qui affecte d'avoir de la grace dans ſon marcher, dans ſes reverences & dans ſa danſe. Ptak rzadki pierza ſzarego po francuſku zowią Panna ſowka, dla tego że ſię wdzięczy y ludzkie białogłowſkie jeſta wydaie w chodzeniu, kłanianiu, y tańcu.

DEMOISELLE, (*Eſpece de petit inſecte, qui prend ſa proye en l'air.*) *Les Latins l'appellent.* Libella. *Plin.* KONIK wodny ſzarańca na wodzie owad.

DE'MOLIR, V. act. (*Abbatre, détruire, ruiner.*) Demoliri. BURZYC zrzucać gmach iáki, rozbierać.

DE'MOLITION, ſubſt. f. (*Deſtruction, ruine.*) Demolitio, onis, f. Everſio. *Cic.* BURZENIE zburzenie wywrocenie.

LES DE'MOLITIONS *d'un édifice*, (*Pierres, platrás, &c.*) Rudera, erum, n. pl. *Liv.* OBALINY gruzy ſztuki rumy

DE'MON, ſubſt. m. (*Les Anciens ont appellé ainſi certains Eſprits*, ou *Genies, qui apparoiſſent aux hommes, tantôt pour tenir ſervir, & tantôt pour leur nuire.*) Genius, ii, m. (Bonus Genius, *Si c'eſt un bon Démon*; *&* Malus Genius, *ou* Malignus. *Plaut.* *Si c'eſt un mauvais Démon.*) Dæmon. *Cic.* DIABŁY ſzatany. Ták názywali Dawni pewne poczwary pokazuiących ſię ludziom álbo dla przyſługi, álbo dla ſzkodzenia, Zły duch ieżeli ſzkodzi.

EN CE SENS, les Poëtes ont dit *Le Démon de la guerre.* Mars, *genit.* Martis, maſc. *Le Dieu Mars.* **Le Démon de la Poëſie.* Apollo. *genit.* Apollinis, m. W TYM rozumieniu Poetowie nazywali: Duchem Woiennym Marſa. Duchem Rymotworſkim Apollina.

ON DIT auſi qu'*Vn homme eſt un démon en ſcience, en eſprit.* Scientiſſimus homo. Dæmon. **Vn démon en malice.* Omni malitiâ refertiſſimus: MOWIĄ też że człowiek iáki ieſt czart w náuce w rozumie. *Czart w złości.

DE'MON ſelon les Chrêtiens (*eſt un Diable ennemi de l'homme, qui a eſté précipité du Ciel aux Eefers, à cauſe de ſon orgueil & de ſa rebellion.*) Malus dæmon. CZART według Chrześcian ieſt to Szatan nieprzyiaciel człowieka y duſzy iego, ſtrącony z Nieba do piekła dla złości y pychy ſwoiey

DE'MONIAQUE, adject. m. & f. (*Qui eſt poſſedé du démon.*) Dæmoniacus. OPĘTANY od Czarta.

ON DIT (*d'un homme*, ou *d'une femme qui tempeſte, qui crie & qui rompt tout dans le logis.*) *Il fait le démoniaque.* Debacchatur. *Ter.* MOWIĄ o mężu álbo białogłowie ktora hałaſuie w domu y kłoci tłucze: opętany, opętana.

DEMONSTRATIF, m. DEMONSTRATIVE, f. adject. (*Qui démontre.*) Demonſtrativus. *Cic.* POKAZUIĄCY, POKAZUIĄCA, ktory pokazuie dowod iawny.

Le genre démonſtratif, (qui conſiſte à faire des panegyriques, ou *des invectives.*) Genus demonſtrativum. *Cic.* (*C'eſt un des trois genres d'Bloquence.*) Spoſob mowy ná pochwałę czyią ieden ze trzech ſpoſobow mow walnych.

ARGUMENT *démonſtratif, Raiſon démonſtrative.* Argumentum demonſtrativum. *Quint.* DOWOD iawny racya oczywiſta.

DEMONSTRATIVEMENT, adv. (*D'une maniere convaincante.*) Perſuaſibiliter. *Quint.* JAWNIE, dowodnie, oczywiście.

DEMONSTRATION, ſubſt. f. (*Raiſonnement convaincant.*) Demonſtratio. *Cic.* JAWNE dowodzenie czego.

DE'MONSTRATION *d'amitié*, (*témoignage.*) Amicitiæ ſignificatio. *Cic.* OSWIADCZENIE przyiaźni.

DEMONSTRER, *on prononce* DEMONTRER, V. act. & neut. (*Faire voir, faire connoître.*) Oſtendere. Demonſtrare. *Cic.* POKAZAC obiaśnić.

DE'MONSTRER ſignifie auſſi *Donner des marques, des témoignages.* Significare. OSWIADCZAC pokazować.

DE'MONSTRER, (*Faire voir, prouver invinciblement quelque choſe.*) Ratione evincere. *Hor.* DOWODZIC czego oczywiście wyrażnie.

DEMONTER, V. act. (*Oſter à un cavalier ſa monture, ſon cheval.*) Equo deturbare. **Démonter un cavalier, luy oſter ſon cheval pour le punir.* Equo multare aliquem. ZRUCIC kogo z konia z ſadzić go. *Zſadzić z konia żołnierza na ukaranie, odſądzić go od konney ſłużby.

DE'MONTER, (*Déſaſſembler quelque machine.*) Machinæ compagem ſolvere, *ou* diſſolvere, (vo, vis, ſolxi, ſolutum.) act. *Luc Cic.* **Démonter le canon, (L'oſter de deſſus ſon affuſt.)* Tormentum bellicum exarmare. **Vn vaiſſeau ſur mer.* Exarmare navem. ROZEBRAC co. *Zdiąć armaty z lawetow okręt rozebrać na morzu. *Zbroyny okręt z armaty rozebrać.

DE'MONTER *quelqu'un* ſe dit figurément, *Rompre tous ſes deſſeins.* Aliquem extexere. *Plaut.* **Il a un viſage qui ſe démonte, qui change ſelon l'occaſion, tantôt triſte, tantôt joyeux* Vultus compoſitus, modo triſtis, modò lætus. **Cette raiſon eſt convaincante pour démonter l'eſprit le plus opiniaſtre.* Hac ratione pertinaciſſimus animus pervinci, *ou* evinci poteſt. **Cette affliction eſt capable de démonter le plus ferme.* Hoc dolore mens firmior, *ou* conſtantior frangi poteſt. **Il a la cervelle démontée.* Mens illius è ſuâ ſede & è ſuo ſtatu dimota eſt. *Cic.* **Cela me démonte.* Hoc me externat. *Catul. ou* conſternat, *ou* perturbat. *Cic.* **Il eſt démontée, il ne ſçait plus où il en eſt.* Turbatus eſt, quò ſe vertat, neſcit. **Son eſprit ſe démonte à vis, Il le tourne comme il veut.* Colubrino eſt ingenio & verſipelli. *Plaut. (parce qu'une Couleuvre ſe plie comme elle veut.)* POMIĘSZAC komu ſzyki. *Łatwo ſię mu mięſza twarz raz weſoła drugi raz ſmutna. *Ta racya ieſt mocna dla zmięſzania umyſłu náybardziey záciętego. *To nieſzczęście pomięſzać może umyſł nayſtalſzy. *Ma rozum pomięſzany. *To mnie mięſza. *Wſzyſtek ieſt pomięſzany nic wie co ſię z nim dzieie. *Umyſł iak ná ſrzubách obrociſz go iák chceſz wiie ſię iak wąż gdyż wąż ſię wiie y rozwiia iák tylko chce.

DE'MORDRE, V. neut. ne ſe dit point pour *Ceſſer de mordre*; mais bien pour *Ne pas lâcher.* comme *Le chien ne démord jamais de ce qu'il tient en ſes dents, Ne quitte jamais ſa proye.* Canis apprehenſum ore cibum non dimittit. *Phæd.* NIEPUSZCZAC, iáko: Pies nigdy niepuśći zpyſka to co raz uchwyci zębami.

DE'MORDRE ſe dit au figuré pour (*Se relâcher d'un ſentiment, d'une entrepriſe, de quelque réſolution.*) Remittere. *Cic.* **Démordre de ſon droit.* De ſuo jure remittere. *Cic.* **Il ne démord point de ſon ſentiment.* Nunquam de ſententiâ dimovetur. *Cic.* **Qu'on diſe ce qu'on voudra, je ne démordray point de mon ſentiment.* Dicat quod quiſque vult, ego de hac ſententiâ non demoverbor. *Plaut.* **Il n'y apas eu moyen de le faire démordre de la reſolution qu'il a priſe.* A propoſito revocari non poteſt. *Cic.* ** Il eſt reſolu de ne point démordre de ſon deſſein.* Certum eſt, illum obfirmare animum. *Ter.* PUSZCZAC niewłaśnie uſtąpić zdania imprezy, przed ſię wziętogo umyſłu. *Uſtąpić prawa ſwego. *Nieuſtępuie zdania ſwego. *Niech mowią co chcą niepuſzczę ſię tego zdania. *Zadną miarą niemożna go było przywieść áby odſtąpił od tego ná co ſię uwziął. *Uwziął ſię na to áby tego nie uſtąpił.

DE'MOUVOIR, V. act. (*Mettre quelqu'un hors d'intéreſt pour luy faire abandonner une demande,* ou *pour ne point plaider.*) Dimovere. *Cic.* **On n'a jamais pû le démouvoir de ſon deſſein.* De ſuſcepto conſilio nunquam potuit dimoveri. *Cic.* RUSZYC kogo odwrocić go od czego od ſprawy od prawowania ſię. *Niemożna go było odwrocić od tego.

DE'MUNIR, V. act. (*Oſter les munitions qui ſont dans une place.*) Munitionibu, *ou* præſidiis urbem nudare. OGOŁOCIC mieyſce z obron iego.

DE'MURER, V. act. (*Ouvrir une porte, une feneſtre qu'on avoit murée.*) Fores, *ou* feneſtram aperire patefacere. ODMUROWAC drzwi álbo okno zamurowane.

DE'NATTER, V. act. (*Oſter la natte d'un lieu.*) Nattam tollere. ODSŁONIC odkryć máty odiąwſzy.

DE'NATTER. *les cheveux qu'on avoit nattez.* Capillos detexere. *Stat.* ROSPLESC grzywy koniom roſpuścić grzywy.

DE'NATURE', m. DE'NATURE'E, f. adject. (*Qui n'a poin de naturel, qui a perdu tous les ſentimens de l'humanité.*) Inhumanus. Humanitatis expers. *Cic.* ODRODNY WYRODNY, z przyrodzenia ludzkiego y wſzelkiey ludzkości wyzuty.

DENDREMONDE, (*Ville de Flandres.*) Teneramunda. DENDRA Miaſto Flandryi.

DE'NE'GATION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on dénie en Juſtice la vérité d'une choſe.*) Inficiatio. *Cic.* ZAPIERANIE czego ſądownie urzędownie záparcie.

DE'NI, ſubſt. m. *Le même.* TOZ ſamo.

DE'NIAISER, V. act. (*Prendre, attrapper finement une choſe à quelqu'un qui eſt ſimple.*) Aliquid alicui aſtutè ſurripere. *Plaut.* SZTUKĄ zażyć proſtaczka iákiego.

DE'NIAISER, (*Détromper, raffiner un niais.*) Rudem aliquem & ſimplicem recoquere. *Mart.* **On luy a fait tant de pieces, qu'il s'eſt enfin deniaisé.* Tot ludificationibus fuit jactatus, ut cautior & aſtutior evaſerit. WYKRZESAC ochroſtać proſtaczka iakiego, rozumu go na uczyć. *Ták wiele mu figlow ná robili, że ſię náoſtatek wykrzeſał.

DE'NICHER, V. act. & neut. (*Prendre les oiſeaux dans le nid.*) Aves nido detrahere. *Virg.* WYBIERAC ptaki z gniazda.

DE'NICHER, (*Prendre une choſe à quelqu'un.*) Aliquid alicui ſurripere. *Plaut* ZEMKNĄC komu co, ukraść.

ON DIT auſſi *Dénicher quelqu'un d'un lieu, (L'en faire ſortir.)* Exturbare aliquem ex loco. *Plaut.* SPĘDZIC koga z gniazda ruſzyć go ſkąd.

IL EST DE'NICHE' *de grand matin,* pour dire *Il eſt ſorti de bon matin.* Summo mane abiit domo, *ou* exceſſit. *Cic.* WYSZEDŁ z domu bardzo rano.

(Terme du diſcours familier.) Słowo w francuſkim potoczney mowy.

DE'NICHEUR, ſubſt. m. (*Qui déniche des oiſeaux, qui les prend au nid.*) Nidorum fur. TEN co ptaki z gniazda wybiera.

ON APPELLE proverbialement, *Dénicheur de fauvetes, (Vn Chevalier d'induſtrie, qui va chercher quelque bon nid,* ou *quelque femme qui faſſe ſa fortune.)* Melioris fortunæ indagator. ZALOTNIK, iurliwy, co ſzczęścia do kobiet probuie.

DE'NIE', m. DE'NIE'E, f. part. Negatus. *Cic.* ZAPARTY, ZAPARTA.

DE'NIER, V. act.)*Nier une choſe.*) Negare. *Cicer. Plaut.* ZAPIERAC czego przeć czego.

DE'NIER ſignifie encore, *Refuſer quelque choſe à quelqu'un.* Denegare. *Cic. Cæſ.* **Dénier de donner ſecours à quelqu'un contre un autre, le luy refuſer.* Denegare alicui auxilium adverſùs alterum. *Cæſ.* BRONIC niedopuſzczać niepozwalać komu czego. *Wzbraniać ſię dać komu pomoc ná drugiego.

DENIER, ſubſt. maſc. (Nom de monnoye ancienne, qui a eſté de diverſe valeur ſelon les lieux & les temps. Le premier Denier Romain eſtoit d'argent du poids d'une drachme, ayant d'un coſté l'empreinte de Janus, & de l'autre la figure du vaiſſeau, qui l'avoit porté eu Itale. Originairement le Denier chez les Romains valoit dix *As*, ou quatre Seſterces, dont chacun valoit deux livres & demie, d'où vient qu'il a eſté appellé *Denarius*, & qu'on le marquoit avec un X. *Cic.*) SREBRNIK pieniądz názwiſko dawney monety rożnie według rożnych kraiow y czaſow ważący. Pieniądz Groſz álbo Srzebrnik Rzymſki náypierwſzy był ze ſrebra ważący dragmę álbo dzięgę iednę maiąc z iedney ſtrony na ſtęplu Januſa á z drugiey ſtrony okręt; ná ktorym on do Włoch przypłynął; zrazu zaś u Rzymian Srebrnik ważył dzieſięć groſzy álbo cztery poczwornych z ktorych każdy ważył poł trzecia liwra Francuſkiego ſkąd go názywano dzieſiątkiem álbo dzieſiętnym y znaczono go w piſaniu liczbą Rzymſką. *X.*

La valeur du Denier courant Romain eſtois, ſuivant M. Piénud Profeſſeur Royal, de *huit ſols & un denier* de notre monnoye. Mais dans l'Ecriture Sainte *Denarius* ſe prend pour *Siclus*, qui valoit de nôtre monnoye *une Livre douze ſols ſeps deniers*; ainſi *Triginta Argentei*, ou *Denarii*, que N. S. J.C. a eſté vendu par Judas, reviennent à la ſomme de *quarante huit livres, dix ſept ſols, neuf deniers.* Srebrnik Rzymſki zwyczayny według Pienuda Profeſſora Krolewſkiego wážył ośm groſzy Francuſkich y pieniązek ieden. Ale w piſmie S. Srebrnik wielki álbo Sykiel Zydowſki ważący monety Francuſkiey liwer ieden dwanaście groſzy ſiedm pieniążkow, to ieſt náſze ſtare połtalera niemal, á zátym trzydzieści

Srebrnikow álbo dzieſiątnych zá ktore Zbawiciel náſz był żydom wydany od Judaſza, wynoſzą ná monetę Francuſką czterydzieści ośm liwrow ſiedemnaście groſzy, y dziewięć pieniążkow to ieſt ná naſzą monetę y złote polſkie około złotych ośmdzieſiąt.

DENIER, (*en France, ſe dit maintenant d'une petite monnoye de cuivre qui vaut la moitié d'un double.*) Denarius Francicus, ii, m. U FRANCUZOW znácy pieniążek miedziany ważący połpodwoynego

DENIER ſignifie auſſi *Argent en general, (en quelque eſpece,* ou *monnoye qu'il ſoit.) C'eſt un homme qui ſçait bien faire valoir ſon denier,* ou *ſon argent.* Hic ſcitè ponit in fœnore nummos. *Horat.* **Cét avare aime le denier,* ou *l'argent.* Hic avarus amat argentum. **Il a donné ſon denier à intereſt ſous de bonnes aſſurances.* Cautus nominibus certis expendit nummos. *Hor.* **Le Roy tire grand denier des impoſts.* Ex vectigalibus multos Rex nummos corrogat. *Cic.* **Faire les deniers bons.* Præſtare pecuniam. **Cette terre a eſté achetée de mes deniers.* Illud prædium meo argento emtum eſt. *Plaut.* ZNACZY u tychże pieniądze ogolnie iakieſzkolwiek czy w złocie czy w ſrzebrze. Jeſt to człowiek u ktorego groſz niepożnuie. *Ten chciwiec kocha ſię w groſzu. *Dał pieniądze ná intereſs wziąwſzy dobre zaſtawy. *Krol wielkie pieniądze odbiera z podatkow. *Ręczyć záręczyć za kogo pieniądze. *Te dobra kupione za moy groſz.

DENIER ſe dit encore (*du taux du Roy,* ou *du prix de l'argent, qui court à intereſt.*) Uſura, æ, f. **De l'argent au denier vingt.* Pecunia uſuris quincuncibus. **Au denier dix-huit.* Uſura quincuncibus & ſemi. **Au denier ſeize.* Uſuris ſemiſſibus. **Au denier quatorze.* Uſuris ſeptuncibus. **Au denier douze.* Uſuris beſſibus. **Au denier dix.* Uſuris dextantibus. ablat. PROWIZYA intereſs pozwolony y uchwalony od ſumm pieniężnych. *Intereſs po dwadzieścia od ſta. *Po ośmnaście. *Po ſzeſnaście. * Po czternaście. *Po dwadzieścia. *Po dzieſięć.

LES DENIERS *publics.* Pecunia publica, æ, f. Ærarium, ii, n. *Cic.* SKARB publiczny, pieniądze dochody publiczne.

DENIER A DIEU, (*petite piece de monnoye qu'on donnge pour faire une aumone, lorſqu'on louë une maiſon,* ou *qu'on fait quelque marché.*) Arrha, æ, f. Arrhabo, onis, m. *Plaut.* **On dit* Arrhabonem dare. *Donner le denier à Dieu.* Arrhabonem accipere, *Recevoir le denier à Dieu.* (*Plaut.*) JAŁMUZNA ktorą kto daie álbo odbiera, przy náięciu álbo kupnie iákim: *Groß Boży*, álbo ſzeląg.

ON DIT (*d'une perſonne qui eſt pauvre.*) q' *Il n'a pas vaillant un denir.* Teruncium non habet. **Rendre juſques au dernier denier.* Ad aſſem reddere. **Payer juſques au dernier denier.* Solvere ad denarium. *Cic.* MOWIĄ o kim bardzo ubogim nie ma áni ſzeląga. *Oddać co do oſtatniego ſzeląga. *Zápłacić co do ſzeląga.

ON DIT par mépris, *C'eſt un maiſtre de quatre deniers.* Magiſter dupondarius, i, m. *Petr.* MOWIĄ przez poſtpozycyą Pán álbo náuczyciel zá trzy groſze.

DE'NIGRER *quelqu'un*, (vieux mot.) V. act. (*Noircir ſa réputation.*) Alicujus famam inquinare. OCZERNIC kogo ſplamić ſławę iego ochydzić, zmazać ſłowo ſtare.

DE'NOMBREMENT, ſubſt. maſc. (*Compte, détail par le menu.*) Deſcriptio. *Cic.* **Faire le dénombrement des Citoyens.* Cenſum habere. *Cæſ. Cicer.* **Donner le dénombrement de ſes biens aux Cenſeurs.* Prædia Cenſoribus cenſere. *Cicer.* **Faire le dénombrement des eſclaves ſelon les quartiers de la ville.* Servorum vicatim totâ urbe celebrare deſcriptionem. *Cic.* **Le dénombrement de la cavalerie & de l'infanterie.* Equitum peditumve deſcriptio. POPIS, Wyrachowanie, rachowanie, ſpiſywanie. * Uczynić popis obywatelow. *Uczynić popis dobr ſwoich y podać do urzędu. *Uczynić popis niewolnikow po wſzyſtkich częściach miaſta. *Popis iezdnych y pieſzych.

DE'NOMINATIF, m. DE'NOMINATIVE, f. terme de Grammaire. (*Nom qui eſt dérivé d'un autre.*) Denominativus. MIANUIĄCY Imię nazwiſko pochodzące od inſzego.

DE'NOMINATION, ſubſt. f. (*Nom qui eſt imposé à une choſe*) Nuncupatio. *Plin.* MIANO, IMIĘ mianuiące iáką rzecz, názwiſko.

DE'NOMMER, V. act. (*Nommer & comprendre une perſonne par ſon nom dans quelque acte.*) Denominare. *Quint.* MIANOWAC nazywać wſpomnieć kogo imieniem własnym w iákiey ſprawie álbo piſmie.

DE'NONCER, V. act. (*Faire ſçavoir par un acte, ou cri public ce qu'on veut faire connoitre au peuple.*) Aliquid alicui denuntiare. *Cic. Plaut.* OGŁOSIC kazać obwołać otrąbić co do wiadomości ludowi.

DE'NONCER, (*Déférer quelqu'un au Magiſtrat, l'accuſant de quelque crime.*) Aliquem ad judicem de re aliquâ deferre. *Cicer.* DONIESC kogo do Urzędu o co, oſkarżaiąc, odnieść.

DE'NONCIATION, ſubſt. f. (*L'action de dénoncer.*) Denuntiatio. Significatio. f. *Cic.* OGŁOSZENIE, Otrąbienie, obwołanie.

DE'NONCIATION *faite au Juge.* Delatio, onis, f. *Cicer.* DONIESIENIE do ſądu *Delacya* odnieſienie.

DE'NONCIATEUR, ſubſt. m. (*Delateur en Juſtice, qui accuſe un autre.*) Delator. *Suet.* TEN co do noſi kogo do ſądu, Oſkarca, *Delator.*

DE'NOTER, V. act. (*Marquer, ſignifier quelque choſe.*) Significare. *Cic.* NAZNACZAC co, znaczyć.

DE'NOTATION, ſubſt. f. (*Déſignation de quelque choſe.*) Significatio. *Cic.* NAZNACZENIE znáczenie czego.

DE'NOUEMENT, *on prononce* DE'NOûMENT, ſubſt. m. qui ne ſe dit qu'au figuré pour *L'explication d'une intrigue,* ou *de quelque piece de Théatre.* Fabulæ ſolutio, *ou* enodatio. *Cic.* **J'ay ſceu tout le démouëment de l'affaire.* Nodus iſtius rei fuit mihi expeditus. ROZWIĄZANIE wytłomaczenie gadki bayki akcyi komedyiney, wyiawienie rady iákiey ſkrytey. *Doſzedłem wſzyſtkiego ſekretu tey ſprawy.

DE'NOUER, V. act. (*Défaire un nœud,* ou *ce qui eſt noué*) Enodare. ROZWIĄZAC co ieſt związanego odwięzować.

DENOUëR ſe dis figurément pour *Délier*, comme *Les querelles dénouent,* ou *délient,* ou *rompent peu à peu les nœuds de l'amitié.* Amicorum rixæ ſenſim amicitias ſolvunt, *ou* diſſuunt. *Cic.* ROZWIĄZAC *niewłaśnie:* Naprzykład ſprzeczki rozwięznią przyiaźń, dzielą przyiacioł y rożnią między ſobą rozrywáiąc powoli związek miłości.

DE'NOUëR ſignifie auſſi *Débrouiller une intrigue, le nœud d'une Comédie.* Nodum rei alicujus ſolvere. ROZWIĄZAC obiaśnić, odkryć intrygę radę iáką taiemną trudność iáką álbo cel do ktorego zmierza akcya iáka komedyina.

SE DE'NOUëR, (*Commencer à croître & à ſe dégager.*) **Le corps ſe dénoue.* Corpus creſcit. **Il ſe dénouë.* Fit ſtaturâ procerior & elegantior. ROZWIĘZOWAC ſię rozraſtać ſię. *Rośnie rozraſta ſię.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Il ſe dénouë,* ou *ſon eſprit ſe dénouë.* Illius ingenium aſſurgit. *Quint.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie*: Rozwięzuie mu ſię rozum, otwiera mu ſię.

DENRE'E, ſubſt. f. *on prononce* danrée. (*Tout ce qui ſe vend ordinairement dans les marchez pour la proviſion d'une maiſon.*) Annona. Olera, piſces, carnes, ligna *&c.*) ZYWNOSCI y wſzyſtko co ná rynku álbo targu przedaią ná domową potrzebę; iáko iarzyny, ryby, mięſo, drwa.

DENRE'E ſe dit auſſi (*d'une méchante marchandiſe, qui eſt de rebut.*) Improba merx Quiſquiliæ. *Feſt.* LADACO towar zły, śmiecie, gnoy wybiorki.

DENSE, (*on prononce* danſe.) adject. m. & f. terme Philoſophique (*Opposé à Rare.*) Denſus. *Horat.* Concretus. *Cic.* GĘSTY ściſły przeciwny temu co ieſt rzadkie.

DENSITE', ſubſt. f. (*on prononce* danſité.) terme de Phyſique. (*Qualité d'un corps denſe.*) Denſitas. *Plin.* GĘSTOSC Sciſłość.

DENT, (*on prononce* dant,) ſubſt. f. (*Petit os tres-dur enchaſſé dans les gencives.*) Dens, *genit.* dentis, maſc. *Cic.* ZĄB koſtka twarda wprawiona z przyrodzenia w dziąſło.

Les dents de devant. Averſi dentes. *Cic. Plin.* Zęby przednie.

Les quatre dents de devant qui coupent. Inciſores, *ou* tomici dentes. **Les dents qu'on appelle machelieres,* ou *Les groſſes dents.* Dentes genuini. *Cic.* **Dents qui ſortent de la bouche.* Exerti dentes. Brochi dentes. *Var.* **Les dents d'enhaut.* Superiores dentes. *Celſ.* **Dents œillieres,* ou *Dents canines.* Dentes canini. *Plin.* Zęby kły cztery po dwa z każdey ſtrony. *Zęby trzonowe wielkie. *Zębatość wyglądanie zębow zgęby. *Zęby gorne. *Zęby pſie kły.

Les dents blanches, Belles dents. Candidi dents. *Cat.* **Dents noires.* Atri dentes. *Horat.* Nigri dentes. *Celſ.* **Dents qui deviennent noires.* Nigreſcentes dentes. *Plin.* **Dents puantes.* Dentes putridi. *Cic.* **Dents creuſes.* Cavi, *ou* concavi dentes.

*(Le

*(*Le contraire eſt* Solidi dentes, *Des dents pleines.*) **Dents puantes & cariées.* Fœtidi & carioſi dentes. **Dents rouillées.* Luridi & ſcabri rubigine dentes. *Ovid.* **Dents pourries.* Dentes putridi. *Cicer.* **Dents qui branlent.* Mobiles dentes. *Plin.* *(*Le contraire eſt* Firmi dentes. *Sil-Ital. Dents fermes, qui ne branlent point.*) Zęby białe piękne. *Zęby czarne. *Zęby dziąſła gniiące śmiordzące pruchniciące. *Zęby ziedzone wydrożone. *Zęby całe zupełne. *Zęby ſpruchniałe. *Zębow pożołknienie. *Zęby zbutwiałe. *Zębow chwianie. *Zęby mocne nic ſię nie chwieiące.

Le creux des dents. Cava dentium. *Celſ.* **Ebranlement des dents.* Dentium labefactio. **Douleur de dents.* Dentium dolor. *Plin.* Dołki w zębach. *Chwianie zębow. *Bolenie zębow.

Arrachement des dents. Dentium evulſio, f. *Cic.* **Eviter les douleurs des dents.* Cavere dolores dentium. Wyrwanie zębow. *Uſtrzedz ſię bolenia zębow.

Arracher les dents. Dentes evellere. *Plin. Celſ.* **Appaiſer les douleurs des dents.* Dolores dentium ſedare. *Plin.* **Les empeſcher.* Prohibere dolores. **Les oſter, les faire en aller.* Tollere dolores. *Plin.* Wyrywać zęby. *Uſpokoić bolenie zębow. *Niedopuścić bolenia zębow. *Bronić bolenia zębow, oddalić bolenie zębow.

Affermir les dents, les fortifier. Firmare, *ou* confirmare dentes. *Cic.* **Les dents branlent.* Dentes labant. **Blanchir les dents.* Dentibus candorem facere. *Plin.* **Curer, nettoyer les dents.* Circumpurgare dentes. *Celſ.* **La pituite fait creuſer les dents*, ou *les creuſe.* Cavantur dentes tabe pituitæ. *Plin.* **Caſſer les dents.* Labefacere dentes. *Ter.* **Déchauſſer les dents.* Circumſcarificare dentes. *Plin.* **Emouvoir les douleurs de dents*, ou *le mal de dents.* Irritare dentes. *Celſ.* **Ebranler les dents* Concutere dentes. *Celſ.* **Le Davier empoigne la dent pour l'arracher.* Comprehendit dentem forfex. *Celſ.* **Frotter les dents avec le miel.* Perfricare dentes melle. *Plin. Ovid.* **Laver les dents.* Lavare dentes. *Catul. Plin.* **Limer les dents* Dentes limare. *Celſ.* **Mettre quelque choſe dans le creux de la dent*, ou *dans une dent creuſe.* Indere aliquid cavernis dentium. *Plin.* **Nettoyer les dents avec une plume*, ou *avec un curedent.* Spinâ dentes perfodere. *Petr.* **La dent ſe rompt ſouvent ſous le davier.* Confringitur dens ſub forfice. *Celſ.* **Les dents tombent.* Cadunt dentes. *Plin.* **Les dents qui ſont tombées reviennent.* Recreſcunt, *ou* renaſcuntur dentes. **La racine de panais fait tomber les dents ſans violence.* Dentes ſine vexatione extrahit radix paſtinaca. *Plin.* **Les dents s'uſent.* Atteruntur dentes uſu. *Plin.* **Vſer les dents l'une contre l'autre.* Fatigare dentem in dente *Ovid.* Utwierdzać zęby. *Zęby ſię chwicią wypadaią. *Bielić zęby. *Chędożyć czyścić zęby wykałaiąc. *Flegma kruſzy dziurawi zęby. *Wytłuc zęby wybić. *Oczyścić zęby oſkomę z nich zdeymuiąc. *Pobudzić ſprawić bolenie zębow. *Záchwiać zęby. *Kleſzczami ściſkaią ząb dla wyrwania go. *Smarować nácierać zęby miodem. *Wymywać zęby. *Pilnikiem zęby rownać piłować. *Włożyć co w ząb dziurawy. *Chędożyć zęby piorkiem álbo ſzpilką od zębow lub oścą. *Częſto ſię ząb ſkruſzy w kleſzczach. *Zęby padaią wypadaią. *Zęby wypadſzy odraſtaią. *Korzeń paſternakowy ſprawuie że zęby wypadaią bez bolu. *Zęby ſię pſuią wycieraią. *Ząb o ząb wycierać.

Il eſtoit chaſſieux & avoit de fort vilaines dents. Lippus erat & ſordidiſſimis dentibus. *Petr.* Kaprawy był, y zęby miał bardzo plugawe.

Qui a de grandes dents. Dento, onis, m. Dentatus, a, um. *Plaut.* **Qui a de mauvaiſes dents*, ou *Qui en a peu dans la bouche.* Malè dentatus. *Ovid.* Zębaty zębal zębow wielkich. *Rzadkich zębow álbo co má zęby w gębie zepſowane.

LA VENUë, ou *la pouſſe des dents.* Dentitio. *Plin.* WYPUSZCZANIE puſzczanie zębow.

Celuy à qui les dents viennent. Dentiens, entis, omn. gen. Ten co mu ſię zęby puſzczaią.

DENT *d'un peigne.* Dens pectinis, m. * *Dent d'une rouë.* Rotæ dens, *ou* denticulus, m. *Vitr.* ZĘBY grzebieniowe. *Sprychy u koła ząbki.

DENT ſe dit figurément, *Déchirer quelqu'un à belles dents*, ou *par des médiſances.* Dente maledico aliquem carpere. *Cic.* **Il donne toûjours quelque coup de dent en paſſant.* Mordet, *ou* carpit ſemper aliquem. *Hor.* **Il me mangeroit volontiers à belles dents.* Laniaret me lubens dentibus. *Liv.* ZĄB *niewłaśnie*: Wziąć kogo ná zęby ſzarpać kogo zębami, obmowiſkami go dotykać. *Záwſze komu zębem doymie mimoiazdem. * Kąſałby mię zębami.

ON DIT pareillement au figuré, *Eſtre ſur les dents, N'en pouvoir plus, Eſtre épuiſé de forces & de ſanté.* Confici. *Petr.* * *Cette promenade m'a mis ſur les dents.* Hæc deambulatio ad languorem me dedit. *Ter.* **Je tombe ſur les dents.* Anima deficit. *Cic. Celſ.* **Vous vous efforcerez de me donner du pain, lorſque je n'auray plus de dents.* Fruſtra adjuvare me bonitas tua nitetur, cùm deſierit in me beneficium eſſe utile. *Phæd.* DOGRYZŁOMI, dokuczyć do żywego. Tu przechadzka mi doiadzła do żywego mi dokuczyła. *Uſtaię całe, y ledwie ſię włoczę. * Daſz mi chleba kiedy go iuż ieść nie będę mogł, kiedy mi zęby wypadną.

DENT ſe dit proverbialement dans ces manieres de parler ſuivantes, *Arracher une dent à quelqu'un, Luy tirer quelque ſomme d'argent par force.* Auferre aliquid pecuniæ ab aliquo. * *Avoir une dent de lait contre une perſonne, luy en vouloir.* Malè ſe habere erga aliquem. * *On prendroit auſſitôt la Lune avec les dents*, pour dire qu'*Vne choſe eſt impoſſible.* Lunam potiùs dentibus arripies, quàm illud perficias. * *Montrer les dents à quelqu'un*, pour dire *Luy reſiſter en face, Luy témoigner qu'on ne le craint point.* Obvertere alicui cornua. *Plaut.* **Rire du bout des dents, Rire par force & ſans en avoir envie.* *Cic.* Ridere riſum Sardonium. **Malgré luy, malgré ſes dents.* Illo invito & reluctante. abl. *Cic.* ZĄB *przyſłowiem*: Wyrwać komu ząb trzonowy, w czym mu znacznie dokuczyć ukrzywdzić go gwałtem. *Mieć ząbek ná kogo, być ná niego zawziętym. *Prędzey byś zębami Mięſiąc uchwycił: o rzeczy iákiey niepodobney. *Zęby komu pokazać, znácząc że ſię go nie boiemy, oczywiście mu ſię ſprzeciwić. *Smiać ſię przez zęby to ieſt niechcąc. *Nieuważaiąc ná niego; choć by ſię ſprzeciwiał.

Il n'a pas deſſerré les dents, Il n'a dit mot, Il n'a pas ouvert la bouche. Totus obmutuit. *Phæd.* Ani przebąknął, ſłowa nie przemowił.

DENTE', (*on prononce* danté.) m. DENTE'E, f. (*Qui a des dents.*) Dentatus. *Plaut.* ZĘBATY ZĘBATA.

DENTELLE, (*on prononce* dantelle.) ſubſt. f. (*Petit paſſement d'or, de ſoye*, ou *de fil.*) Limbus denticulatus. KORONKI złote iedwabne, niciane.

DENTELE', m. (*on prononce* dantelé.) m. DENTE'E, fem. (*Qui a des dents.*) Denticulatus. *Plin.* ZĄBKOWATY, narzynany, kárbowany.

DENTELEURE, (*on prononce* dantelure.) ſubſt. f. terme d'Architecture. (*Qui repreſente comme des dents*, ou *des entailleures.*) Denticuli. *Vitr.* ZĄBKI lambry koronka nárzynanie w budowaniu blanki.

DENTIER, (*on prononce* dantier.) ſubſt. m. (*Rangée de dents.*) Dentium ordo. *Plin.* RZĄD ieden zębow.

DE'NUE', m. DE'NUE'E, fem. part. paſſ. & adject. (*Privé, depouillé.*) Re aliquâ, *ou* ab re aliquâ nudus. OBNAZONY ogołocony obrany z czego.

Il n'y a rien de plus dénué d'argent que ce Royaume, ni de plus gueux que ſon Roy. Nihil illo regno ſpoliatius, nihil Rege egentius. *Cic.* **Dénué de parens.* Nudus à propinquis. *Cic.* **Dénué des terres de ſes peres.* Agris paternis nudus. *Hor.* Niemaſz nic ták ogołoconego z pieniędzy iák to krolеſtwo, áni hołoty większego iako ich krol. *Obrany z krewnych, bez krewnych. *Ogołocony z dobr oyczyſtych.

DE'NUEMENT, ſubſt. m. (*Depouillement.*) Spoliatio. *Cic.* OGOŁOCENIE, obranie.

DE'NUER. V. act. qui ne ſe dit qu'au figuré. (*Dépouiller, priver.*) Nudare. Denudare. Spoliare. OBNAZYC ogołocić co ſię nie mowi w Francuſkim tylko niewłaśnie to ieſt obrać wyzuć.

Vne ville dénuée de garniſon. Urbs nuda præſidio. *Cicer.* **Vne muraille dénuée de défenſeurs.* Nudatus defenſoribus murus. *Cæſ.* Miaſto bez wart. *Mury bez obrońcow.

Se dénuer, ſe dépouiller de ſes biens. Fortunis ſpoliari. paſſ. *Cicer.* Wyzuć ſię z dokr ſwoich.

DE'PAÏSER, V. act. (*on prononce* dépéïſer.) *Faire ſortir quelqu'un de ſon païs pour le faconner & luy faire connoiſtre les diverſes mœurs des peuples.*) Variis apud diverſas nationes peregrinationibus alicujus ingenium excolere. WYPOLEROWAC kogo, polor komu dać przez peregrinacyą po cudzych kraiach.

DE'PAISER, (*Faire changer quelqu'un de païs, pour luy faire perdre ſes connoiſſances*, ou *ſes habitudes.*) Amandare aliquem in exteras regiones. **Je me ſuis dépaïſé.* Mutavi ſolum. *Cicer.* DO CUDZYCH Kraiow kogo wyſyłać. áby

áby domowych włáſnych pozbył, á cudzych nábył zwyczaiow. Przeyrzałem ſię między ludzmi.

Il s'eſt dépaïſé. Fatuos & agreſtes mores exuit. *Quint.* Przeyrzał ſię między ludzmi, przetarł ſię, ochroſtał ſię.

DE'PAQUETER, V. act. (*Défaire un paquet de lettres*, ou *de marchandiſe.*) Faſcem, *ou* faſciculum ſolvere. *Cic.* ROSPAKOWAC odpakować otworzyć pakiet liſtow lub towarow.

DE'PAREILLER, *ou* DE'PARIER, V. act. (*Oſter le pareil.*) Diſparare. ROSPRZĄC rozłączyć.

DE'PARER, V. act. (*Oſter l'agrément.*) Deformare. ROZEBRAC z ſtroiow.

NE PAS DE'PARLER, V. n. (*Ne ceſſer de praler, parler toûjours*) Loqui non deſinere. NIE przeſtać nigdy gadać, gadać uſtawicznie, gęba nieuſtaie.

(Mot du diſcours familier.) Słowo diſkurſu potocznego.

DE'PART, ſubſt. maſc. (*Sortie d'un lieu, à deſſein de faire voyage.*) Abitio. Profectio. *Cic. Ter. Cæſ.* ODIAZD z kąd w drogę wyiazd.

Départ de la vie. Diſceſſus è vitâ. *Cic.* Wyście z tego życia, zeyście z świata.

DE'PARTEMENT, ſubſt. maſc. (*Partage qui ſe fait entre pluſieurs perſonnes de leurs fonctions*, ou *de leurs emplois.*) Diſtributio. *Cic.* **Ce lieu eſt de mon département.* Hic locus mei eſt fori. *Quint.* **Les départemens des tailles.* Vectigalium, *ou* vectigaliorum deſcriptiones. *Suet.* **Les départemens des troupes en leurs quartiers d'hiver.* Militarium copiarum in hiberna diſtributio. URZĘDOW rozdanie z znaczeniem każdemu ſwoiey z oſobna powinności y władzy. *To mieyſce náleży do moiey władzy do moiey Juryſdykcyi. *Komory ſkarbowe gdzie cła wybieraią. Urzędy ſkarbowe Adminiſtratorowie *Superintendenci.* *Stanowiſka zimowe, żołnierſkie leże.

DE'PARTI, m. DE'PARTIë, f. part. paſſ. (*Partage.*) Deſcriptus, a, um. *Cic.* ROZDZIELONY, rozłożony, podzielony, roſpiſany.

Le Peuple Romain étoit départi ſelon ſon bien, ſon rang & ſon âge. Populus Romanus deſcriptus erat cenſu, ordinibus, ætatibus. *Cic.* Poſpolſtwo álbo lud Rzymſki był roſpiſany według fortuny, urzędow, y wieku.

DE'PARTIR, V. aV. (*Partager, diſtribuer.*) Partiri Dividere. Diſtribuere. *Cic.* **Il départit douze arpents de terre à chaque ſoldat.* Deſcripſit in ſingulos milites doudena jugera. *Cic.* **Il a départi de ſes biens aux pauvers.* De ſuis bonis indigentibus impertivit. *Cicer.* DZIELIC rozdzielać rozkładać rozdzielać częściami roſpiſować. *Podwanaście ſtay gruntu na każdego roſpiſał żołnierza. *Rozdzielił udzielił podzielił dobra ſwoie na ubogich.

SE DE'PARTIR, (*Quitter, abandonner une prétention.*) Deſerere. *Cic.* **Se départir des propoſitions qu'on a faites.* A conditionibus ſuis fugere. n. *Cic.* **De ſon devoir.* Ab officio diſcedere. *Cæſ.* **De ſa premiere réſolution.* Conſilium repudiare. *Ter.* **De ſes manieres d'agir.* Deflectere de curſu ſuarum actionum. *Cal. ad Cicer.* **De ſa couſtume.* Decedere inſtituto ſuo. *Liv.* * *Ne ſe point départir de ſon ſantiment, y demeurer ferme.* Perſtare, *ou* perſeverare in ſententia. *Cic.* USTĄPIC czego poniechać, odſtąpić. *Odſtąpić od propozycyi uczynionych. *Zaniechać odſtąpić powinności ſwoiey. *Od pierwſzego przedſięwzięcia ſwego. *Od ſpoſobu poſtępowania ſobie. *Zwyczaiu ſwego. *Nie odſtępować od zdania ſwego, trwać w nim mocno.

DE'PAVER, V. act. (*Oſter le pavé.*) Pavimenta tollere. BRUKI zdeymować, ruſzać, pſować.

DE'PECER, (*on prononce* depſer.) V. act. (*Couper par morceaux.*) In fruſta ſcindere. *Petr.* POKRAIAC rozbierać ná ſztuki.

DE'PEINDRE, V. act. (*Repreſenter en peinture.*) Pingere. Depingere. *Cic.* ODMALOWAC, kolorami wyrazić.

DE'PEINDRE ſe dit plus ordinairement (*de ce qui nous eſt repreſenté par le diſcours*, ou *autrement.*) Deſcribere. *Cic.* ODMALOWAC zwyczayniey w Francuſkim ſię mowi o wyrażeniu czego mową lub inſzym ſpoſobem opiſuiąc.

Vn peintre ne l'auroit pas mieux dépeint. Non potuit pictor rectiùs deſcribere ejus formam. *Plaut.* **Il les a parfaitement bien dépeints.* Probè illos depinxit. *Terent.* **J'ay choiſi quelques fables pour dépeindre mon infortune.* Quaſdam in calamitatem meam delegi fabulas. Malarz by go lepiey nieodmalował. *Bardzo doſkonále ich odmalował. *Obrałem ſobie niektore baieczki dla opiſania nieſzczęścia mego.

DE'PEINT, m. DE'PEINTE, f. part. paſſ. & adject. Pictus. Depictus. *Cic.* ODMALOWANY, ODMALOWANA

DE'PENDANCE, ſubſt. f. *on prononce* Dépandance. (*Sujetion, inferiorité.*) PODLEGŁOSC co od czego záwiſło.

On ne trouve pas de mot Latin pour rendre juſte ce mot François, ainſi il faut avoir recours au Verbe & à des circonlocutions. Nie maſz w łacińſkim ſłowa właſnego przez ktoreby to Francuſkie wyracić można ále trzeba zážyć ſłowa, *zawiſło*: z określeniem rzeczy lub okoliczności.

Eſtre dans la dépendance de quelqu'un, Dépendre de luy. Ab aliquo, *ou* de aliquo, *ou* è aliquo, *ou* ex aliquo pendere. *Cic. Hor.* **Il eſt dans ma dépendance.* Mei juris eſt & arbitrii. **Il vit dans une entiere dépendance aux ordres de la Providence.* Divinæ Providentiæ ſe totum permittit, *ou* ſubjicit. Podległym być komu, záwiſnąć od niego. *Mnie ieſt podległy, mnie podlega, záwiſł odemnie. *Zyie w zupełney podległości, do woli zrządzenia Boſkiego.

LES DE'PENDANCES *d'une maiſon, d'une tere,* (*Ce qui en dépend.*) Appendices. Acceſſiones. *Cic.* NALEZYTOSCI, przyległości dobr iákich, álbo Dworu iákiego to co náleży do niego w budynkach gruntach, ogrodach, lub ináczey.

DE'PENDANT, m. DE'PENDANTE, f. adject. (*Sujet, inferieur.*) Obnoxius. PODLEGŁY, poddany, náleżący.

DE'PENDRE, (*on prononce.* dépandre.) V. act. (*Détacher ce qui eſt pendu.*) Aliquod penſile demittere. **Dépendre des jambons.* Pendentes pernas demittere. ZDIĄC, odiąć, odpiąć, zdiąć co wiſzącego. *Zdiąć ſzynki wiſzące pozdeymować, pozbierać.

Ma réputation dépend de ſi peu de choſe parmi vous. Tam levi momento mea apud vos fama pendet. *Liv.* **Tout dépend bien ſouvent des moindres changements de temps; j'en obſerveray tous les momens, & je ne laiſſeray paſſer aucune occaſion de vous ſervir & de vous ſoulager.* Omnia in temporum inclinationibus ſæpè parvis poſita ſunt; omnia momenta obſervabo, neque ullum prætermittam tui juvandi aut levanei locum. *Cic.* Od ták małey rzeczy ſława moia záwiſła między wami. *Wſzyſtko częſtokroć záwiſło od náymnieyſzey czaſu odmiany, záczym każdego przeſtrzegać będę momentu áni żádney nie opuſzczę przyſługi moiey y twoiego ukontentowania okazyi.

Voſtre vie dépend d'autruy. Tua in alterius manu vita poſita eſt. *Cic.* **Toute la fortune de l'Eſtat dépend du gain*, ou *de la perte d'une bataille.* In uno prælio omnis fortuna regni diſcepat. *Cic.* * *Ne dépendre de perſonne, Ne dépendre que de ſoi.* Sui juris eſſe & mancipii. *Cic.* Zycie twoie záwiſło od kogo inſzego. *Wſzyſtkie ſzczęście Państwa iákiego záwiſło od wygraney álbo przegraney potrzeby iákiey. *Nikomu niebyć podległym, Nie podlegać nikomu procz ſiebie ſamego.

ON DIT proverbialement, *Il eſt à moy à vendre & à dépendre.* In ære meo eſt. *Cicer.* MOWIĄ przyſłowiem wolno mi, ná woli to moiey przedać, wydać ſtracić iák mi ſię podoba.

DE'PE'RIR, V. n. (*S'altérer, ſe gaſter, diminuer de valeur & de qualité.*) Deperire. PSOWAC ſię ginąć niſzczeć pogarſzać ſię.

Ce malade dépérit de jour en jour. Hic æger fit deterior in dies. **Cette tere dépérit.* Prædium fit deterius. Temu choremu co dzień ſię pogarſza. *Ta maiętność te dobra upadaią.

DE'PE'RISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Corruption, altération d'une choſe.*) Detrimentum, ti, n. **Déperiſſement de la beauté.* Formæ alteratio. PSOWANIE ſię niſzczenie ſzkoda iákiey rzeczy ubywanie ſtracenie. *Uroda ginie miia.

DE'PE'SCHE, *ou* DE'PéCHE, ſubſt. fœm. (*Soin, diligence qu'on apporte à une affaire.*) Sedula & diligens rei alicujus accuratio. f. *Cic.* POSPIECH poſpieſzanie ſpieſzność w czym

DE'PESCHE, (*Paquet de lettres qu'on envoye en diligence.*) Epiſtola Litteræ. *Cic.* LISTY pilne ſpieſzne.

DE'PESCHER, V. act. *ou* DE'PèCHER. (*Faire viſte.*) Feſtinare. Accelerare. Properare. *Cic.* **Dépeſcher la beſogne.* Opus accelerare. *Stat.* **Dépeſchez vous, faites viſte, haſtez vous.* Propera. Feſtina. Accelera. Feſtinate. Properate. Accelerate. POSPIESZAC z czym álbo w czym. *Poſpieſzać robotę. *Spieſz ſię, poſpieſzay, czym prędzey.

DE'PESCHER, (*Expedier quelqu'un*, ou *quelque affaire.*) Expedire. *Cic. Ter.* **Dépeſchez moy s'il vous plait.* Abſolve me. *Plaut.* **Il a dépeſché mon affaire.* Rem meam cito confecit. Expedivit negotium. *Cic.* **Je m'en vas à la place pour dépeſcher cét homme.* Ibo ad forum, ut hunc abſolvam. *Ter.* ODPRAWIC kogo niebawiąc. *Odpraw mię proſzę niebaw mię. *Prędko mię odprawił. *Poydę ná rynek odprawić tego człeka.

DE'-

DE'PESCHER ,(*Envoyer en diligence vers quelqu'un*)Ad aliquem feftinanter mittere. *Cic.* POSŁAC kogo umyślnego w pilnym iákim interefie do kogo.

ON DIT ayffi *Dépefcher quelqu'un, Se hâter de luy ofter la vie.* Mortem alicui properare. MOWIĄ też pofpiefzyć fię z kim, niebawiąc życie mu odiąc, śmierć mu pofpiefzyć.

DE'PESTRER, V.act. (*Dégager quelqu'un, le debarraffer.*) Extricare.*Cic.*De luto extricare, *Le tirer d'un bourbier.* UWOLNIC wyprowodzić kogo z czego. Wywlec go z błota

SE DE'PESTRER fe dit figurément, (*Se tirer d'embarras,*ou *de quelque mauvais pas.*) Se extricare. Se expedire. Se explicare. *Cic.* WYBRNĄC *niewłaśnie*: z iákiey trudności wyniść, z niebefpiecznego kroku fię wyratować.

DE'PEUPLEMENT, fubft. mafc. (*L'action de dépeupler un pays.*) Depopulatio. *Cic.* PUSTOSZENIE kraiu iákiego.

DE'PEUPLER, V. act. (*Rendre une ville, un pays moins peuplé.*) Depopulari. *Valer-Flac.* Urbi folitudinem inferre. *Cicer. Virg.* PUSTOSZYC kray mieyfce miafto iákie mniey ludne ie uczynić.

DE'PEUPLER *une vigne.* Vaftitatem vineto inferre.PUSTOSZYC winnice.

DE'PILATOIRE, fubft. m. (*Certaine drogue qu'on applique fur le corps, pour en faire tomber le poil.*) Dropax, acis. *Mart.* MASC do wyrywania włofow flużąca.

DE'PILER, V. act. (*Faire tomber le poil avec le dépilatoire.*) Pfilothro pilos decutere. KOSMATOSC;włofy po ciele tracić obrywać maścią ná to fporządzoną.

Qui eft dépilé. Depilatus. *Mart.* Bez włofow oberwany z włofow gomoły nie kofmaty.

DE'PIT, fubft. m. (*Indignation.*) Stomachus,chi,m. Indignatio,onis,f. *Cic.* **Une lettre pleine de dépit & de plaintes.* Litteræ ftomachofiores. *Cic.* ZŁOSC gniew. Dąfanie fię: żál. gniew. *Lift pełen żalu gniewny.

Créver de dépit. Difrumpi. *Hor.* **Son dépit éclata, parut.* Erupit indignatio. *Quint.* **Faire dépit à quelqu'un.* Alicui ftomachum facere.*Cic.* Pękać fię od złości. *Wypadł z gniewem. *Ná złość komu robić, gniewać go.

*Il falut affembler des Juges en dépit qu'ils en euffent, & les retenir tout de même.*Cogendi Iudices inviti,& continendi contra voluntatem.*Cic.* Trzeba było poniewolnie Sędziow fprowadzić, y poniewolnie ich zátrzymać.

En dépit de tout le monde, malgré tout le monde. Invitiffimis omnibus. *Cicer.* **Je feray cela en dépit de vous.* Velis, nolis, id faciam. **De dépit, par dépit.* Præ ftomacho. Præ indignatione. **Cela me fait grand dépit.*Hoc mihi magno eft ftomacho. *Cic. Ter.* **En dépit foit fait de vous.* Væ ætati tuæ. Væ capiti tuo! *Plaut.* Ná złość wfzyftkim. *Uczynię to ná złość tobie. *Przez złość, z iádu y ze złości. *To mię bardzo gniewa, do wielkiey złości mię przywodzi. *Ná złość, chocby ci fię nie wiem co ftać miało.

DE'PITER,V.act.(*Fafcher, faire de la peine à quelqu'un.*) Alicui ftomachum movere,*ou* facere. *Cic.* GNIEWAC kogo, do złości go przywodzić, rozdraznić go.

SE DE'PITER, (*Se fâcher, s'indigner.*) Stomachari. Indignari. **Un vieillard fe dépite lorfqu'on luy dit quelque chofe de dur & de choquant.* Stomachatur fenex fi quid afperius in illum dicitur. GNIEWAC fię rozgniewać roziešć fię. *Stary fię gniewa, gdy mu co przykrego mowią.

*Un homme qui fe dépite aifément.*Stomachofus.Indignabundus,a,um. *Horat.* Prędki do gniewu co fię łatwo rozgniewa gniewliwy.

DE'PITEUX,m. DE'PITEUSE, fœm. adject. (*mot bas & vulgaire.*) Stomachofus. *Hor. Cic.* GNIEWLIWY, GNIEWLIWA, Dąfal. Niedogodny, zrzędny, flowo podłe y pofpolite.

DE'PLACEMENT, fubft.m. (*L'action d'ofter quelqu'un d'une place.*) E loco depulfio. *Cic.* Rufzenie z mieyfca.

DE'PLACER, V. act. *Ofter quelque chofe d'un lieu.*) Loco movere. *Cic.* RUSZYC kogo álbo co mieyfca fwego.

ON DIT au figuré, qu'*Un homme eft déplacé*, qu'*Il n'a plus fon employ.* De conditione fuâ dejectus, *ou* depulfus eft. Gradu demotus. *Liv.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Rufzono go, z mieyfca iuż nieieft ná mieyfcu.

DE'PLAIRE, V. neut. (*Faire,* ou *dire quelque chofe qui offenfe & qui choque quelqu'un.*) Alicui difplicere. *Cic.* NIEPODOBAC fię mowiąc álbo czyniąc co komu ieft niemiło,co uraża.

Un grand parleur déplaift toûjours a un homme chagrin. Moleftus & odiofus eft garrulus homini morofo. *Hor.* **Je me déplais à moy mefme.* Egomet difpliceo mihi. *Cic.* **Ce qui vous déplaift me plaift.* Id tibiægrè eft,quod mihi volupe. *Plaut.* **Cela plaift aux uns & déplaift aux autres.* Hoc aliis placet, aliis difplicet. *Plin.* ** Se déplaire à quelque chofe.* Re aliqua offendi, (dor, deris, fus fum.) paff. *Cic.* ** Il n'y a rien qui déplaife dans fon difcours.* Nihil injucunditatis habet illius oratio.*Cic.* **Je n'ay point eu deffein de vous déplaire.* Tibi gravis effe nolui. *Cic.* **Il fe déplaift d'eftre fi laid.* Illum pœnitet quod deformis natus fit. WIELOMOWNY zawfze fię niepodoba niedogodliwemu.*Nie miłomi ná fiebie famego. *Co ci fię podoba, mnie nie miło. * To fię iednym podoba, co drugim nie miło. *Obrażać fię czym. *Niema nic tá mowa co by fię mogło niepodobać. *Nie myślałem nigdy cię urazić. *Sam fię obraża fzpetnością fwoią.

Les arbres fe déplaifent,ne viennent pas bien dans ce païs. Arbores hanc regionem refpnunt.Nie podobaią fobie drzewa ná tym mieyfcu, nie udaią fię dobrze.

NE VOUS DE'PLAISE, *Trouvez bon.* (*Façon de parler civile dont on fe fert pour adoucir,* ou *pour excufer quelque chofe de dur & de choquant.*) Pace tuâ. Bonâ tuâ venia.Cum bonâ tuâ veniâ. *Cic.* NIE MIEY ZA ZŁE: profzę zá złe nie mieć, przeprafzaiąc przez ludzkość w czym nie przyiemnym y przykrym, profzę o wybaczenie, przeprafzam.

DE'PLAISANT, m. DE'PLAISANTE, f. (*Incommode, fafcheux.*)Moleftus. PRZYKRY PRZYKRA, nie miły, nie przyiemny cięfzki.

Je fuis deplaifant de cela, Cela me deplaift. Id ægrè mihi eft. Id doleo. *Plaut.* To mi nie miło, obraza mię to, obchodzi mię, Przykrość nieupodobanie mam.

DE'PLAISIR, fubft. m. (*Fafcherie.*) Moleftia. *Cic.* **J'ay bien du deplaifir de fa mort,* ou *Sa mort m'a caufé bien du deplaifir.* Ex illius morte magnum cepi dolorem. *Cicer.* ** Avoir du deplaifir d'une mefchante action.* Offenfione turpitudinis moveri. *Cic.* **J'ay un pareil déplaifir que vous dans l'ame.* Eâdem ægritudo, *ou* idem morbus mihi eft in pectore. *Plaut.* **Je veux joindre cette mifere à fon deplaifir.* In mœrore infuper hanc miferiam illi adjungam, *ou* addam. *Plaut.* **J'ay bien du deplaifir que cét homme me foit efchappé.* Nimio illa res eft dividiæ mihi fic illum hominem fubterfugiffe mihi. *Plaut.* WIELKI mi żal przyniofła fmierć iego bardzo żáłuię tey fmierci. *Záłować iákiey złey ákcyi. *Tenże żál z tobą mię trapi, ná fercu toż mię dolega. *Jefzcze y to na większą przykrość mu przydam. * Bardzo tego żáłuię że moich rąk ufzedł że mi fię z rąk wymknął.

Une femme qui eft mal mariée a toûjours affez de déplaifir dehors & chez elle. Malè nuptæ domi & forisægrè quod fit fatis eft femper. *Plaut.* ** Je ne pouvoïs jamais recevoir un plus fenfible déplaifir.* Nihil mihi ad dolorem acerbius accidere potuit. *Cic.* **Le deplaifir m'arrache l'ame.* Adimit mihi animam ægritudo. *Plaut.* Białogłowa źle poftanowiona má záwfze dofyć przykrośći y w domu u fiebie y u ludzi. * Niemogła mię nigdy podkáć większa fzkoda, większe niefzczęśćie, większa przykrość,nie mogła mi fię w życiu trafić. *Serce mi fię kraie od żalu.

DE'PLAISIR fe dit auffi (*des mauvais offices qu'on rend aux perfonnes, & de la peine qu'on leur fait.*) Offenfio Injuria.*Cicer.* URAZA obrazenie kogo, przykro; komu y ná złe czyniąc.

Faire deplaifir à quelqu'un. Offenfionem alicui inferre. Offerre alicui injuriam. Injugere, *ou* facere alicui injuriam. *Cic. Ter.* Incommodo aliquem afficere. *Cic.* **Empefcher qu'on ne faffe quelque deplaifir à foy & aux fiens.* Prohibere fe & fuos ab injuriâ. *Cæf.* ** Il le pria en l'embraffant tout en larmes, de ne faire aucun deplaifir à fon frere.* Multis cum lacrymis obfecrare cœpit, ne quid gravius in fratrem ftatueret. *Cæf.* ** Il luy promit qu'on ne luy feroit aucun deplaifir.* Ipfi nihil nociturum iri fpopondit.*Cæf.* **Il les renvoya fans leur faire aucun deplaifir.* Dimifit eos incolumes. *Cæf.* ** Je fuis aife de cela quelque deplaifir qu'il m'ait fait.* Iftud gaudeo, ut erga me meritus eft. *Plaut.* Urażić kogo, krzywdę mu uczynić, przykrość zádáć. *Nie dać fobie krzywdy czynić áni fwoim. *Profił go ze łzami, áby żádney przykrośći nie czynił Brátu. * Przyrzekł mu że mu nic fię przykrego nie ftanie. *Odefłał ich bez naymniefzey przykrości. *Ciefzę fię z tego,chociaż mi fię na to nie záflużył.

DE'PLANTER, V. act. (*Lever, ofter un arbre,* ou *une plante de terre.*) E terrâ deplantare, *ou* explantare, (to, as, avi, atum.) act. acc. *Colum.* DOBYWAC z korzeniem drzewa, wykopywać z ziemi fzczepy.

DE'PLIER, *ou* DE'PLOYER, V. act. (*Etendre en long ce qui étoit plié, dérouler.*) Explicare. Evolvere. *Cic.* ROZWINĄC rofpuśćić co z winionego.

Déployer les voiles d'un vaiffeau. Vela pandere. *Cic.* Explicare vela. *Plaut.* ** Aller à voiles deployées.* Velis paffis pervehi. ** Marcher tambour battant & enfeignes déployées.* Perfonantibus tympanis, expanfifque velis incedere. Rozwinąć rofpufcić żagle. *Płynąc rofpuściwfzy żagle. * Wyniść z bębnami álbo biiąc w tarabany, y chorągwie rozwinąwfzy.

ON DIT figurément , *Déplier fes bataillons.* Explicare aciem, *ou* agmen. *Liv.* **Comme les montagnes vinrent à s'ouvrir, il déplia peu à peu fes bataillons.* Paulatim laxare fe & montium finus,& majus fpatium aperire cœperunt. *Quint-Curt.* ROSPRZESTRZENIAC fię rozwinąć fzyki niewłaśnie refpoftrzedz fię z woyfkiem. *Gdzie gory pozwalały powoli rozwinął rofprzeftrzeniał fię z woyfkiem.

(*Déplier* eft plus en ufage que *Déployer*, qui ne l'eft gueres que parmi les Poëtes, & en terme de guerre ou de marine.) Rozwinąć pofpolicie fię mowi w francufkim *Deplier* á záś *Deployer* niemowi fię chyba w wierfzu, álbo co do chorągwi woyfkowych.

ON DIT figurément, *Rire à gorge deployée.* Tollere cachinnum. *Hor. Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* fmiać fię głofno bardzo z całego ferca, śmiać fię ze wfzyftkiey mocy.

DE'PLIER *fon efprit.* Eruditionem, *ou* intelligentiam fuam intendere. *Plin.Cic.* WYRAZIC myśl fwoię wyłożyć ią, obfzernie fię z rozumem fwoim rozwodzić.

DE'PLISSER *une robe*, V..act. (*En ofter les plis.*) Rugas ftolæ tollere. ROZMARSZCZYC pognieciona fuknią

DE'PLORABLE, m. & f. adject. (*Qui mérite d'eftre pleuré.*) Miferandus.*Cic* OPŁAKANY, płaczu godny y łeż.

DE'PLORABLEMENT, adv. (*D'une maniere deplorable.*) Miferabiliter. *Cic.* OPŁAKANIE żałośnie, okropnie.

DE'PLORE', m. DE'PLORE'E, f. part. paff. Deploratus. *Liv.* OPŁAKANY OPŁAKANA, odżałowany z wątpiony odftradany.

ON DIT au figuré, *Ses affaires eftant deplorées*, ou *defefperées.* Deploratis rebus fuis. abl. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* Opłakane zwątpione odftradane intereffa.

DE'PLORER, V. act. (*Pleurer avec vehemence, plaindre beaucoup le malheur d'une perfonne.*) Deplorare.*Cic.* **Il déplore avec moy fes malheurs.* Conqueritur mecum fortunas fuas. *Cic.* ** Déplorant en fecret leur trifte fervitude.* Tacitè gementes triftem fortunæ vicem. *Phæd.* OPŁAKIWAC wielkem żalem ubolewać nád niefzczęściem czyiem. * Opłakuie zwmną niefzczęśćie fwoie. *Opłakuiąc potaiemnie niewolą fwoię.

DE'PLUMER,V.act. (*Ofter les plumes à un oifeau.*)Pennas eripere. *Phæd.* OSKUBAC z pierza, obrywać pierze z ptaftwa.

DEPLUS, adv. (*En outre.*) Præterea. adæ. *Voyez* PLUS. NADTO, procz tego, do tego iefzcze.

DE'POLIR, V.act. (*Ofter le poly d'une glace,* ou *de l'argent.*) Splendorem auferre,(fero,fers,abftuli,ablatum.)act.dat. POLOR glanc tracić.

DE'PORT, fubft.m. (*Le revenu annuel de Benefice.*) Annuus reditus. DOCHOD roczny kościelny.

DE'PORTEMENT,fubft.mafc. (*Maniere de fe conduire dans la vie.* Vitæ ratio. *Cic.* **Il eft le maiftre de fes déportemens.* Suo fibi more vivit.*Ter.* SPRAWOWANIE fię iák fię kto fprawuie w życiu y obyczaiach.*Jak chce ták fię fprawuie

SE DE'PORTER, V.n. (*Quitter, abandonner une entreprife, s'en defifter.*) Re aliquâ abfiftere. *Cic.* POPRZESTAC czego odftąpić.

Se déporter de faire la guerre. Abfiftere bello.*Liv.Cic.* **Se déporter de l'envie de baftir.* Deponere ædificationem. *Cicer.* **De fon fentiment.* Defiftere à fententiâ,*ou* de fententiâ.*Cic.* **Il s'eft déporté de la demande du triomphe.* Triumphi poftulationem abiecit. *Cic.* Poprzeftać woyny. *Poprzeftać budowania álbo chęci do budowania porzucić. *Poprzeftać zdania fwego. *Poprzeftał żądania wiazdu zwycięfkiego.

DE'POSANT,mafc. DE'POSANTE,f. (*Celuy & celle qui dépofe & attefte un fait.*)Pro teftimonio dicens. SWIADCZĄCY wyznaiacy świadek, fkładaiący.

DE'POSER, V. act. (*Mettre, confier une chofe entre les mains de quelqu'un.*)Aliquid apud aliquem deponere. ZŁOZYC co u kogo powierzyć do fchowania.

DE'POSER, (*Faire une dépofitior, porter,* ou *rendre témoignage d'un fait en juftice.*) Teftimonium, *ou* pro teftimonio dicere.*Cic.* ZŁOZYC świadectwo,świadczyć urzędownie, zeznać świadczenie.

DE'POSER, (*Ofter quelqu'un d'une charge, l'en dépouiller.*) Magiftratum alicui abrogare. *Suet.* ZŁOZYC kogo z urzędu.

DE'POSITAIRE,adject.m. & f.(*Gardien de quelque chofe.*) Depofitarius. *Vlp.* Sequefter. *Cic. Plaut.* TEN ktoremu powierzono iákich rzeczy do chowania. *Powiernik* do wiernych rąk, Podfkarbi. Stroż zá ktorego ręce co oddano. dla pewności y befpieczeńftwa.

DE'POSITAIRE *des fecrets.* Confiliorum particeps.*Cicer.* STROZ fekretu, rad náyfkrytfzych y myśli konfident.

DE'POSITION,fubft.f.(*Témoignage rendu en juftice de la vérité d'un fait.*) Teftimonium.*Cic.* **Ils conviennent tous en leurs dépofitions.* Conveniunt omnium illorum verba. *Plaut.* SWIADECTWO urzędowne. *Wfzyfcy fię zgadzaią w świadectwach; wfzyfcy zgodnie świadczą.

DE'POSITION, (*Ce que le témoin a dépofé.*) Res pro teftimonio dicta.*Cic.* SWIADECTWO, co świadek powiedział świadcząc.

DE'POSITION *d'un Magiftrat.* Magiftratûs abrogatio. *Quint.* ZŁOZENIE urzędnika z urzędu.

DE'POSSEDER, V.act. (*Jetter quelqu'un hors de la poffeffion d'une hofe.*) Aliquem ex poffeffione rei alicujus dimovere.*Cic.Liv.* Z POSSESSYI kogo wyzuć, wypędzić, rufzyć.

DE'SPOST,(*on ne prononce l's.*) fubft.m. (*Ce qu'on a mis entre les mains de quelqu'un.*) Depofitum.*Cic.* SKŁAD, złożona rzecz do chowania niewymawia *f* w Francufkim.

Celuy qui met quelque chofe en dépoft. Depofitor. Ten co złożył co u kogo álbo kędy do fchowania

DE'POURVOIR,V.act. (*Dégarnir, ofter les provifions & les autres chofes néceffaires à la fubfiftance d'une maifon, d'une place.*) Commeatu, *ou* commeatibus nudare. *Cic.* OGOŁOCIC obrać ze wfzyftkich potrzeb złupić zedrzeć.

DE'POURVEU, *on prononce* DE'POURVû,mafc. DE'POURVEUë, f. part. paff. *du verbe* DE'POURVOIR. Nudus.Nudatus,a,um.*Cic.* **Dépourveu d'amis.*Amicorum inops. *Cic.* **Dépourveu d'argent, de biens.* Nummis nudus. *Horat.* Bonis deftitutus. *Cicer.* **De fecours.* Inops auxilii. *Liv.* **De confeil.* Confilii inops.*Liv.* **De jugement, d'efprit, de memoire.* Judicio, ingenio, memoriâ nudus, *ou* deftitutus. **Une ville dépourveuë de toutes chofes.* Civitas ab omnibus rebus vacua atque nuda. *Cic.Cæf.* OGOŁOCONY obrany obrana. *Obrany z przyiacioł.*Zpieniędzy, z dobr. *Z pomocy wfzelkiey z rady, z rozumu, z rozfądku, z pamięci. *Miafto obrane ze wfzyftkiego.

AU DE'POURVEU fe dit adverbialement, *A l'improvifte-* Improvisò.*Cic.* NIESPODZIANIE, bez wfzelkiey gotowości

Prendre quelqu'un au dépourveu. Opprimere aliquem improvisò. *Liv.Cic.* Nápaść ná kogo niefpodzianie *raptem.*

DE'PRAVATION,fubft. fœm.(*Déreglement du gouft, des mœurs,*ou *de la doctrine.*) Depravatio. Corruptio. *Cicer.* ZEPSOWANIE fmaku, obyczaiow, náuki.

DE'PRAVE', m. DE'PRAVE'E, f. part. paff. & adject. (*Corrumpu.*) Depravatus. Corruptus,a,um.*Cicer.* **Des mœurs dépravées.* Mores corrupti, *ou* depravati, mafc. plur. *Cicer.* ZEPSOWANY, Zepfowana, obyczaie.

DEPRAVER,V.act. (*Corrompre, gater le goût, les mœurs & la doctrine.*) Depravare. Vitiare. *Cic.* ZEPSOWAC fmak dobry, obyczaie, náuki.

Il a un jugement dépravé. Adulteratum eft ipfi judicium. *Cic.* **Eftre dépravé dans fes opinions.* Pravis opinionibus corrumpi. Zepfowane ma zdanie,ieft zdania zepfowanego. *Być rozumienia błędnego zepfowanego.

DE'PRE'DATION,fubft. f. (*Pillage, pillerie.*) Direptio. RABUNEK Rubież Łupież.

SE DE'PRENDRE, V. act. *on prononce* déprandre. (*Se tirer. fe débarraffer lors qu'on eft pris.*) Se extricare. DOBYC fię wydobyć fię z czego uwolnić fię wyiąć fię.

(Mot bas & d'un rare ufage.) Słowo Francufkie podłe y rzadko zázywane.

SE DE'PRENDRE *d'une opinion*, fe dit figurément,pour *la quitter, s'en défaire.* Evellere ex animo aliquam opinionem. *Cicer.* PORZUCIC iákie zdanie infze zdanie y myśl wziąć przed fię.

DE'PRESSION, subst.f. mot bas. (*Abaissement, humiliation.*) Abjectio,onis,f. UCISNIENIE poniżenie upokorzenie

DE'PRIER *quelqu'un*.V.act. Rogare aliquem aliud. ODPRASZAC kogo.

DE'RIMER,V.act. (*Abaisser.*) Deprimere. *Cicer.* PONIZYC kogo.

DE'PRISER, V.act. (*Tâcher de diminuer la valeur*, ou *le mérite d'une chose.*) Deprimere. *Cic. Phæd.* UBLIZAC uymować szacunku powagi.

DE'PUCELER,V.act.(*Oster la fleur de la virginité à une fille.*) Depudicare. *Petr.Plaut.Aul.* PANIENSTWA pozbawić zgwałcić.

DE'PUIS, Particule indéclinable, qui est tantôt Préposition, & tantôt Abverbe. *A, Ab, Abbinc, Ex.* OD, odtąd, prepozycya, y *Adwerb* Francuski.

Depuis ce jour là, Depuis un an, Depuis un mois. Ab illo die, ab anno, à mense. **Depuis long-temps.* Jam pridem.**Depuis peu de jours* Paucis abhinc diebus.**Depuis que le Monde, Depuis la naissance du Monde.* Ab orbe condito.*Cci.* **Depuis ce jour là le venta été septentrional.* Ex eà die venti septentrionales fuerunt. **Depuis la teste jusques aux pieds.* Ab imis unguibus usque ad verticem summum. **Depuis mon enfance.* A puero. **Depuis ma plus tendre enfance. Cicer. Colum.* **Six ans depuis la prise de la ville.* Sexennio post urbem captam. Od tego dnia od roku od miesiąca. *Od dawnego czasu. *Od kilku dni. *Od tego czasu iák świat światem, od początku świata, od skonu świata. *Od tego dnia wiatr był połnocny. *Od głowy do stop. *Od dzieciństwa mego. *Od náymłodszych lat moich. *W sześć lat od wzięcia miasta.

DEPUIS, (*Adverbe.*) Pòst.Posteà. adv. *Je ne l'ay jamais veu depuis.* Nunquam vidi posteà. *Plaut.* OD odtąd *Adwerb* Francuski. potym Nigdym go nie widział potym.

DEPUIS *quand? Depuis combien de temps?* Quàm dudum? Quàm pridem? adv. OD iák dawno od ktorego czasu.

DE'PUTATION. subst. f. (*Envoy de quelques personnes choisies d'un Corps devers quelqu'un.*) Legatio.onis,fœm.*Cic.* POSELSTWO poważne imieniem wielu.

DE'PUTE',m. DE'PUTE'E,f. part.pass. & adject. (*Envoyé vers quelqu'un.*) Legatus.*Cicer.* **Des Députez.* Legati. *Cic.* POSŁANY, wysłany, wysłana poselstwem álbo w poselstwie wyprawiony. *Posłowie.

DE'PUTER, V.act. (*Envoyer quelqu'un vers un autre.*) Aliquem ad alterum legare. *Cicer.* **Il a été député pour cette affaire.* Delegatus fuit huic negotio. *Colum.* WYSŁAC wyprawić kogo w poselstwie poważnym. *Wysłano go w tey sprawie.

DEQUOY? *De quelque chose?* Quâ de re? **Voila bien dequoy faire tant de bruit?* Ad quid tantopere turberis? O-CZYM, zá co, dla czego. *Jest zá co tak się kłocić, y táki hałas czynić.

ON DIT aussi qu'*Vn homme a bien dequoy*, pour dire qu' *Il a bien du bien.* Homo copiosus & dives. *Plaut. Cic.* MOWIĄ też ma o czym,to iest ma się dobrze.

Il m'a donné dequoy acheter à souper. Dedit mihi pecuniam in cœnam. Dał mi zá co kupić sobie ieść.

Il travaille pour avoir dequoy vivre. Victum labore quæritat.*Ter.* Pracuie áby miał o czym żyć.

Il n'a pas dequoy payer. Non est solvendo. *Cicer.* Nie ma czym zápłacić.

DE'RACINEMENT,subst.m. (*L'action de déraciner une plante.*) Exstirpatio. *Colum.* WYKORZENIENIE dobywanie z korzeniem.

DE'RACINER, V.act. (*Arracher jusques à la racine.*) Eradicare. Exstirpare. WYKORZENIC wyrywać wypleniać aż do korzenia.

DE'RACINER se dit figurément, (*des passions,& des mauvaises opinions.*) Exstirpare.*Cic.Ter.* **Il faut déraciner de son cœur la cupidité, & s'accoutumer aux plus penibles exercices.* Eradenda sunt pravæ cupidinis elementa, & teneræ mentes asperioribus studiis formandæ sunt. *Hor.* **Déraciner les vices.* Exstirpare & funditùs tollere vitia. *Cicer.* WYKORZENIAC námiętności, złe náuki zárażliwe rozumienia. *Trzeba wykorzeniać z serca swego złe námiętno ci, á przyzwyczaiać się do trudow. *Wykorzeniać występki złe nálogi.

DE'RAISONNABLE, adject. m. & f. (*Qui est sans raison, qui n'a point de raison.*) Rationis expers. *Cic.* NIEROZUMNY nieuważny bezrozumny.

DE'RAISONNABLE, (*Inique, injuste, qui est contre la raison.*) Iniquus. *Cic.* NIESŁUSZNY bez uwagi niesprawiedliwy nieuważny.

C'est une chose tout à fait déraisonnablo, qu'il faille que les pauvers donnent aux riches. Quàm iniquè comparatum est, ut qui minus habent, aliquid addant divitioribus. *Ter.* Całe to niesłuszna áby ubodzy, powinni byli dawać bogatym y maiętnym.

Estre déraisonnable. Rationi adversari. Sprzeciwiać się rozumowi, czynić przeciwko rozumowi.

DE'RAISONNABLEMENT, adv. (*Injustement.*) Iniquè. Injustè.adv. *Cicer.* NIEROZUMNIE niesłusznie niesprawiedliwie nieuwanie.

DE'RANGEMENT,subst.masc. (*Changement qui trouble l'ordre & la disposition des choses.*) Ordo inversus. NIEPORZĄDEK.

Toute sa vie n'est qu'un dérangement continuel. Ordine toto vitæ disconvenit. *Hor.* Całe życie iego iest iednym ustawicznym nieporządkiem.

DE'RANGER,V.act. (*Mettre en confusion & en désordre ce qui est rangé.*) Ordinem invertere. *Cicer.* **Des paroles dérangées.* Inversa verba. *Cic.* POMIĘSZAC porządek czego. *Słowa bez porządku.

ON DIT au figuré, *Vn esprit dérangé.* Inordinatum ingenium. **Qui a des mœurs dérangées.* Moribus incompositus. *Quint.* UMYSŁ pomięszany.*Obyczaiow nieporządnych.

DERECHEF,adv.(*Vne autre fois.*) Iterum.*Cic.* ZNOWU.

DE'REGLEMENT, subst. masc. (*Désordre qui arrive dans les choses naturelles.*) Perturbatio. Confusio. *Cic.* **Il n'arrive aucun déreglement dans le mouvement des Cieux.* In Cœlo erratio nulla inest. *Cic.* POMIĘSZANIE w rzeczach przyrodzonych. *Zadne nigdy pomięszanie się nietrafia w biegach niebieskich.

Le déreglement des Saisons. Temporum confusio. **Le déreglement du poux.* Inordinatus venarum pulsus, m. Pomięszanie części rocznych y ich pogody. * Pomięszanie pulsu w żyłach.

DE'REGLEMENT *dans les mœurs*, (*Débordement, dissolution dans les mœurs.*) Mores perditi. *Cic.* ZEPSOWANIE obyczaiow.

DE'REGLEMENT *dans les voluptez & les autres plaisirs du corps.* Intemperantia. *Cic.* **Déreglement d'esprit.* Mentis effrenantio. **Il se laisse emporter au déreglement de la langue.* Effertur immoderatione verborum. *Cic.* NIEPORZĄDNE uciechy y roskoszy cielesne. * Błąd zepsowanego umysłu. *Niepohamowanie języka.

DE'REGLE'MENT, adv. (*D'une maniere déreglé, sans retenuë.*) Immoderatè adv. *Cic.* NIERZĄDNIE swywolnie rospustnie.

DE'REGLE'MENT, (*Sans regle, confusement.*) Inordinatè. Perturbatè. adv.*Cic.* NIEPORZĄDNIE pomięszanie.

DE'RE'GLER, V. act. (*Troubler l'ordre & l'œconomie des choses.*) *Turbare. Perturbare. *Cic.* MIĘSZAC psować porządek y dobry rząd rzeczy wzruszyć.

Les saisons se déreglent. Inordinato motu labuntur tempora. **Mon horloge est dereglée.* Dissolutum est horologium. **Il a le poux fort dereglé.* Moventur venæ inæqualibus intervallis. *Cels.* CZĘSCI roku y pory ich się mięszaią. *Zegarek mi się popsuł. *Má puls bardzo pomięszany.

DE'REGLER au figuré, (*Corrompre, dépraverr.*) Depravare. *Cic.* **Il a des mœurs fort dereglées*, ou *Il est dereglé dans ses mœurs.* Dissolutis est ac depravatis moribus. MIĘSZAC *niewłaśnie:* psować. *Jest obyczaiow bardzo zepsowanych; álbo zepsowane má obyczaie.

Les frequentes visites déreglent le train de vie qu'on a pris. Hominum frequenti salutatione, institutum vitæ nostræ genus invertitur. Częste wizyty mięszaią porządek zábáw ktory sobie kto postanowi.

Tout est dereglé, On ne connoît plus rien aux choses. Omnia sunt confusa ac perturbata. *Cic.* Wszystko się pomięszało żádney rzeczy niepoznać.

DE'RIDER *le front*, V.act. Rugas frontis excutere. *Ovid.* ROZMARSZCZYC czoło, weselsze oko pokazáć.

SE DE'RIDER. Exporrigere frontem. *Ter. Hor.* WESELSZYM się stawić pokazać się przyiemnieyszym.

DE'RISION,subst.f. (*Moquerie.*) Irrisio. *Cic.* WYSMIANIE szydzenie.

DERIVATION *des mots*, subst.f. (*Leur origine.*) Derivatio. *parmi les Grammairiens.* POCHODZENIE słow iedne z drugich u Gramatykow.

DE'

DE'RIVER, V.act. chez les Grammariens. (*Former un mot sur un autre primitif.*) Deducere nomen ab aliquo. *Ovid.* PROWADZIC słowo iednego z drugiego.

DE'RIVER,V.neut. (*Estre dérivé, venir.*) Deduci. POCHODZIC.

Quelques mots sont dérivez du Grec. Fonte Greco cadunt quædam verba. *Hor.* Niektore słowa pochodzą z Greckiego.

DE'RIVER, V.act. (*Défaire ce qui est rivé.*) *Dériver un clou.* Clavum retusum refigere. WYPROSTOWAC ćwiek zakrzywiony.

DERNIER, masc. DERNIERE,f.adject. (*Qui est dans le lieu le plus bas.*) Ultimus. *Cic.* OSTATNI co iest ná ostatku náyposledniey, ná samym spodku.

La derniere condition est celle des esclaves. Est infima conditio servorum. Ostatnia náyostatnieysza naypodleysza kondycya iest poddanych.

Ceux qui tiennent le dernier rang dans une ville. Qui locum civitatis infimum tenent.*Cicer.* **Les derniers de tous les hommes.* Prostremi homines.*Cic.* Ci co ostatni są w porządku między mięszczanami. *Nayostatnieysi między wszystkiemi ludźmi.

Rendre les derniers devoirs a quelqu'un. Suprema alicui solvere. *Tacit.* Ostatnią usługę oddać komu.

Il n'a pas mis la derniere main à son ouvrage. Manus extrema non accessit operibus ejus.*Cic.* Niedokończył doskonale księgi swoiey, álbo roboty álbo pracy iákiey przedsięwziętey.

DE'RNIER, (*pur le pemps.*) Novissimus. *Cicer.* **Il n'a point fait de reponse à mes dernieres lettres.* Meis ultimis literis nihil rescripsit. *Cic.* OSTATNI co do czasu. *Nie odpisał ná list moy ostatni.

Pour la derniere fois. Extremùm. *Cic.* Ostatni raz.

En dernier lieu. Novissimè.adv.*Cic.* Naostatku.

DERNIEREMENT, adv. (*Ces jours passez.*) Novissimè. *Cic.* OSTATNIEMI dniami temi.

DE'ROBE', masc. DE'ROBE'E, f. part. pass. (*Pris par larcin.*) Subreptus. *Plaut.* **Vn enfant dérobé.* Subreptitius puer. *Plaut.* KRADZIONY, KRADZIONA, ukradkiem wzięty.*Dzicię podsadzone podłożone ukradkiem podrzucone

DE'ROBE',(*parlant du bétail.*)Furto abactus. *Plin.* **Vne chose dérobée.* Res furtiva. *Quint.* KRADZIONE bydlę. *Rzecz kradziona.

A DES HEURES DE'ROBE'ES, (*temps qu'on prend sur ses occupations ordinaires.*) Subcisivis horis. *Cic.* CZAS ukradkiem wzięty, godziny ukradkowe.

A LA DE'ROBE'E, (*En cachete.*) Furtim. *Cic.* UKRADKIEM pokryomu.

Qui se fait à la dérobée. Furtivus. Clandestinus. *Cic.* Co się ukradkiem dzieie, álbo czyni.

DE'ROBER, V.act. (*Prendre quelque chose à quelqu'un.*) Furari. *Cic.* KRASC wziąć komu co kradzionym sposobem.

Qui est enclin à dérober. Furax. *Cic.* Rad kradnie. kradnący

L'inclination, le penchant qu'on a à dérober. Furacitas. *Plin.* Kradzieżność chęć, do kradzenia.

Qui est accoûtumé à dérober. Furtificus. *Plaut.* Co ma zwyczay kraść.

DE'ROBER se dit generalement au figuré (*de tout ce qu'on oste à quelqu'un.*) Auferre. Intercipere. *Cic.* KRASC ogolnie zá to wszystko co się komu odbiera.

Ce qui étoit plus dangereux pour nous, c'est que d'épaisses ténebres nous avoient dérobé le jour. Quod nobis periculosius fuit, spissæ tenebræ repentè lucem suppresserant. *Petr.* Co było naygorsza iest że nám gęste ciemności dzień odbierały.

Agricola ne déroboit jamais la gloire à personne; mais se rendoit le témoin irréprochable de la veleur de chacun. Agricola nunquam per alios gesta avidus intercepit; seu centurio, seu præfectus, incorruptum facti testem habebant. Agrykola nikomu nigdy sławy nieodbierał, ále był záwsze świadkiem niepodeyrzanym dzielności każdego.

Dérober ses vices à la connoissance des hommes, les cacher. Vitia occultare. *Cic.* **Dérober sa mort aux yeux des hommes, la cacher.* Mortem suam hominibus occultare. **Sa fuite aux ennemis.* Hostibus fugam occultare. *Cæs.* **Dérobez quelque temps à vos occupations.* Ad tempus studia tua intermitte. *Cic.* **Les richesses dérobent souvent les louanges qui ne sont deuës, qu'à la vertu.* Dives arca veram laudem virtuti debitam sæpè intercipit. *Phæd.* **Dérober quelqu'un à la fureur des soldats.* Furori militum aliquem subtrahere. *Tacit.* Kryć się z wadami z występkami swemi. *Smierć swoią taić przed ludzmi *Ucieczkę przed nieprzyiacielem ukryć. *Ukraść sobie iák czas od zabaw swoich. * Bogactwa częstokroć odbieraią tę chwałę ktora samey tylko cnocie należy. *Utaić kogo przed záwziętością żołnierstwa.

Se dérober de quelqu'un, ou *de sa veuë.* Se oculis alicujus subripere. *Petr.* **Se dérober à la médisance.* Se pravè diffamantibus substrahere. *Tacit.* **Se dérober ses propres besoins, son nécessaire.* Denegare sibi ad vitam necessaria. Umknąć się komu z oczu,zeyść z oczu. *Umknąć się oddalić się od obmowisk y potwarzy. *Samemu sobie umykać, potrzeb swoich y sobie żałować.

DE'ROGATION, subst.f. (*Dérogation d'une partie d'une loy.* Derogatio. UBLIZENIE uwłaczanie zniesienie prawa iákiego, uchylenie.

DE'ROGER, V.n. *à une loy*, (*L'abolir en partie.*) Legi, *ou* aliquid de lege, derogare. *Cic.* UCHYLIC prawa iákiego znieść go po części.

DE'ROGER signifie encore, *Faire quelque chose indigne de soy*, ou *de son rang.* Aliquid facere se indignum. OCHYDZIC stan swoy y urodzenie, zniewaźyć samego siebie, czyniąc co niegodnego y nieprzyzwoitego stanowi swemu y kondycyi.

DE'ROUGIR,V.neut. (*Perdre le rouge.*) Ruborem ejicere. **Il dérougit.* (Scar.) Cessant ora suffundi rubore. NIEWSTYDZIC się wstyd stracić. *Wstydu w oczach niema.

DE'ROUILLER,V.act. (*Oster la rouille.*) Rubiginem abstergere. *Sil-Ital.* OCZYSCIC ze rdzy wychędożyć.

DEROUILLER *l'esprit*, se dit figurément, pour *Le décrasser, le polir.* Ingenium detergere. ROZUM wyćwiczyć wypolerować.

DE'ROULER,V.act.(*Etendre ce qui étoit roulé.*) Aliquid evolvere. ROZWINĄC co zwinionego.

DE'ROUTE, subst. f. *D'une armée.* Fusio. Perturbatio. Profligatio. **Mettre une armée en déroute.* Fundere, *ou* profligare exercitum. *Cic. Cæs.* ZNIESIENIE woyska rosproszenie. *Rosproszyć woysko.

Qui est en déroute, (parlant d'une armée.) Fusus. Profligatus. *Cic.* Rosproszone woysko.

DE'ROUTE se dit figurément (*du désordre des affaires.*) Res accisæ, *ou* prolapsæ. *Cic.* **Mettre les affaires de quelqu'un en déroute.* Fortunas alicujus conturbare. *Cic.* PODUPASC ná wszystkim. *Kogo ná wszystkim zruinować.

DERIERE, subst. m. (*La partie postérieure d'un animal.*) Aversa pars. *Cic.* ZADEK, Tył, zad, plecy.

IL SE PREND particuliérement pour *Les fesses (soit des hommes*, ou *des animaux.)* Clunes. *Horat.* OSOBLIWIE się bierze zá zadkowe części ták ludzi iák y bydląt pośladek.

DERIERE, (*Ce qui est opposé à Devant.*) comme *Le derriere d'une maison.* Postica pars ædium. *Liv.* TYŁ co iest ná zádzie á nie z przodu. Naprzykład tył domu.

Porte de derriere. Posticum. *Hor.* Tylne drzwi, forta.

Il est enfermé par devant, par derriere & en flanc. Tenetur à fronte, à tergo, à lateribus. *Cic.* **Suivre par derriere.* Ponè. *Virg.* Opasany z przodu z tyłu, y ze wszystkich stron. *Jść tuż za kim.

ON DIT figurément, *Il a toûjours quelque porte de derniere, Il a du derriere, (parlant d'un homme qui n'est point sincere, & qui a toûjours quelque défaite.)* Haud fidei plenus. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Záwsze ma iáką fortkę tylną wykrętarz nieszczery.

DERIERE, (*tantôt Adverbe, & tantôt Préposition relative opposée à Devant.*) Post. Ponè. **Derriere le temple de Castor.* Pone ædem Castoris. ZA Partykuła przeciwna temu co iest *przed.* *Za Kościołem Kastora.

Regarder derriere, ou *par derriere.* Respicere. *Cic.* Patrzać zá siebie, oglądać się w tył.

Ils craignirent qu'on ne prît nos soldats par derriere. Ne nostros post tergum adorirentur, tinebant. *Cæs.* **Ils alloient au fourrage & au bois derriere le camp.* Pone castra pabulatum & lignatum ibant. *Cæs.* Bał się áby woysku naszemu tyłu nie wzięto. *Chodźili ná paszę, y ná drwa po zá oboz.

DE'S, (*Préposition, qui marque le temps.*) A. Ab. E. Ex. OD Prepozycya znacząca czas.

Dès la pointe du jour. Ab aurorâ. *Plaut.* **Dès à present.* Jam nunc. **Dès lors, Dès ce temps là.* Jam tum. *Cicer.* Od świtu. *Od tego zaraz momentu. *Od owego czasu.

DE'S QUE, *Sitôt que.* Ut primùm. Simul ut. ZARAZ iák.

DE'-

DE'S-ABUSER, V. act. (*Détromper, tirer quelqu'un de l'erreur dans laquelle il eſt.*) Errore aliquem levare. *Cic. Hor.* WYPROWADZIC kogo z błędu.

Eſtre dés-abuſé. Errorem deponere. Wyniść z błędu iákiego.

DE'S-ACCORD, ſubſt. m. (*Dés-union des voix & des inſtrumens.*) Vocum diſcrepantia. *Cicer.* NIEZGADZANIE ſię nie zgodne głoſy álbo Muzyka.

DE'S-ACCORDER, V. act. *des inſtrumens de Muſique.* Fidium concentum diſſolvere. act. NIEZGODNĄ muzykę wydawać, roſtroić.

DE'S ACCOUPLER, V. act. (*Détacher des animaux qui étoient accouplez.*) Abjugare. **On dit mieux en nôtre langue*, DE'COUPLER. ROZŁĄCZAC roſparzyć ſparzone bydlęta. *Lepiey ſię mowi wfrancuſkim *Decoupler.*

DE'S-ACCOUSTUMANCE, *on prononce* DE'S-ACCOûTUMANCE, ſubſt. f. *Délaiſſement d'une coûtume.*) Deſuetudo. ODZWYCZAIENIE poprzeſtanie czego odwyknienie.

DE'S-ACCOUSTUME'E, (*Qui a perdu la coûtume de faire une choſe.*) Ab aliquâ re deſuefactus, a, um. *Cic.* **Une choſe dont on eſt dés-accoûtumé.* Deſuetares. *Liv.* ODZWYCZAIONY ODZWYCZAIONA co poprzeſtał czego. *Rzecz od ktorey kto odwykł.

DE'S-ACCOSTUMER *quelqu'un d'une choſe*, V. act. *on prononce* DE'S ACCOûTUMER. Aliquem ab alicujus rei faciendæ conſuetudine abducere. *Cic.* ODZWYCZAIC kogo od czego.

SE DE' ACCOUSTUMER. Deſueſcere. ODWYKNĄC od czego.

Ce dont il faut ſe dés-accuſtumer. Deſueſcendus, a, um. *Quint.* To czego trzeba odwykać.

DE'S AGRE'ABLE, adject. m. & f. (*Qui n'eſt point agréable au goût.*) Ingratus. **Un fromage dés-agréable au goût.* Ingrati ſaporis caſeus. *Colum.* NIEMIŁY nie przyiemny niewdzięczny co do ſmaku. *Ser niemiły przykry ſmakowi.

DE'S-AGRE'ABLE *à la veuë.* Moleſtus. *Cic.* NIEMIŁY do widzenia, oczom nieprzyiemny.

Tout cela étoit fort dés-agréable à mes yeux. Iſta inimiciſſima oculis meis. *Petr.* Wſzyſtko to bardzo było nie miłe oczom moim bardzo mi było przykro patrzać.

Ce diſcours a quelque choſe de dés-agréable. Aliquid injucunditatis habet oratio. *Cic.* **C'eſt un homme fort dés agréable.* Moleſtus eſt & acerbus. Ta mowa ma coś przykrego. *Człowiek bardzo przykry ſprzeciwny.

DE'S AGRE'ABLEMENT, adv. (*D'une maniere désagréable.*) Moleſtè. Acerbè. *Cic.* NIEPRZYIEMNIE przykro.

DE'S-AGRE'ER, V. neut. (*Déplaire, choquer la veuë ou l'eſprit.*) Alicui diſplicere. *Cic.* BYC nie miłym obrazać niepodobać ſię oczom, pomyśleniu.

DE'S-AGRE'R *une choſe*, V. act. (*Ne la pas agréer.*) Aliquid improbare. NIEPRZYIMOWAC iákiey rzeczy ſprzeciwność mieć do niey.

DE'S-AGRE'MENT, *on prononce* Dés-agrémant. ſubſt. maſc. (*Ce qui n'agrée pas.*) Injucunditas. Inſulſitas, atis, fœm. *Cic.* **Il a beaucoup de dés-agrément dans l'humeur. Il a l'humeur fort dés-agréable.* Illepidis eſt & injucundis moribus. SPRZECIWNOSC co komu nie miło. *Bardzo ſprzeciwnego ieſt humoru.

DE'S-AJUSTER, V. act. (*Gâter ce qui eſt ajuſté.*) Turbare, ROZEBRAC co uſtroionego popſować.

DE'S-ALTE'RATION, ſubſt. f. (*L'action de dés-alterer.*) Sitis reſtinctio, onis, f. *Cic.* UGASZENIE pragnienia.

DE'S-ALTE'RER, V. act. (*Eſteindre, faire perdre la ſoif.*) Sitim reſtinguere. *Cic.* UGASIC gaſić pragnienie.

SE DE'S-ALTERER au figuré. **Un avare ne ſçauroit ſe désaltérer au milieu de ſes richeſſes.* Avarus non ſatiat ſitim medias inter opes. **On ne peut jamais dés-altérer la convoitiſe.* Nunquam expletur, nec ſatiatur cupiditatis ſitis. *Cicer.* **Dés-altere toy du ſang, dont tu as toûjours eſté ſi alteré.* Satiare ſanguine, quem ſitiſti. UGASIC ſię *niewłaśnie:* Łakomiec niemoże ugaſić ſwoiey chciwości między doſtatkami. *Nigdy ugaſić nie można pożądliwości ſwoiey. *Náſyć ſię krwi ktorey ták bardzo pragnąłeś.

(Reproche que fit autrefois la Reine des Scythes à Cyrus, en plongeant ſa teſte dans un tonneau plein de ſang.) Urąganie ktore czyniła niegdyś Krolowa Tatarſka Cyruſowi wrzucić każawſzy głowę iego w beczkę krwi pełną.

DE'S-ANCRER, V. act. (*Lever l'ancre.*) Solvere ancoras. *Cic.* KOTWICĘ ruſzyć, odwadzić.

DE'S-APPLIQUER, V. act. (*Détourner quelqu'un de l'application qu'il a à une choſe.*) Aliquem ab aliquo ſtudio avocare. *Cic.* Rozerwanie komu uczynić w zábawach pilnych.

DE'S-APPRENDRE, V. neut. *on prononce* Dés-apprandre. (*Oublier ce qu'on a apris.*) Aliquid dediſcere. dep. *Cic.* ODUCZYC ſię zápomnieć czego co ſię náuczyło.

DE'S-APPRENDRE *à quelqu'un*, V. act. Aliquid aliquem dedocere. *Cic.* ODUCZYC kogo.

DE'S-APPROPRIATION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on ſe dés-approprie une choſe.*) Renuntiatio, onis, f. WYRZECZENIE ſię własności iákiey, wyzucie ſię z właſnego, wyrok.

SE DE'S-APPROPRIER *une choſe*, V. act. (*N'en faire point ſon propre.*) Proprietati rerum renuntiare. USTĄPIC właſności niemieć zá ſwoie.

DE'S-APPROUVER, V. act. (*Ne pas approuver.*) Improbare. NIECHWALIC przyganiać.

DE'S-ARçONNER, V. act. (*Faire perdre les arçons à un cavalier, le démonter, le faire tomber de cheval.*) Aliquem equo dejicere *Liv.* ZRZUCIC z konia Jezdzca iákiego.

DE'S-ARçONNER pris figurément, pour *Démonter quelqu'un, (Le mettre en déſordre.)* Aliquem verbis protelare. POMIĘSZAC kogo, zbić go z terminu.

DE'S-ARGENTER, V. act. *on prononce* Dés-arjanter. (*Oſter l'argent d'une choſe argentée.*) Argentum detrahere. POSRZEBRZENIE ſtrácić, zdeymować z czego poſrzebrzanie.

DE'SARMEMENT, ſubſt. m. (*L'action de mettre bas les armes.*) Ab armis diſceſſio. POŁOZENIE broni, złożenie y oddanie iey.

DE'S-ARMEMENT *des vaiſſeaux.* Armamentorum è navibus exportatio. ARMATĘ zokrętow ſprowadzić zábrać.

DE'S-ARME', m. DE'SARME'E, fem. part. paſſ. adject. (*Qui n'a point d'armes.*) Inermus. *Cic.* BEZ BRONNY BEZ BRONNA.

DE'S-ARMER, V. neut (*Poſer les armes.*) Ab armis diſcedere. *Cic.* POŁOZYC broń złożyć ią oddać.

DE'S-ARMER *quelqu'un*, V. act. (*Luy oſter les armes.*) Aliquem exarmare. *Cæſ.* * *Dés armer un vaiſſeau.* Navem exarmare. *Papin.* WYZUC kogo z broni, broń mu zábrać. *Na okręcie Armatę zábrać

DE'S-ARMER ſe dit figurément pour *Appaiſer quelqu'un, qui eſtoit preſt da nous faire du mal.* Exarmare. act. acc. **Son extréme beauté avoit dés armé les matelets, & les avoit obligés par ſes ſeuls regards à luy faire quartier.* Mirabili formâ exarmaverat nautas, cœperatque etiam ſine voce ſævientes placare. *Petr.* UKOIC kogo ubłagać zawziętość czyią. *Urodą ſwoią ubłagała zeglarzow y ſamym weyrzeniem ich zwyciężyła.

Ce que vous venez de me dire me dés-arme & m'appaiſe entierement. Facilem benevolumque lingua tua me tibi reddidit. *Ter.* * *Des prieres ſi touchantes nous dés-arment.* Inhibemus ferrum poſt has preces *Petr.* To coś mi dopiero powiedział cale mię przekonało y zniewoliło. * Prośby ták uſilne broń nám z ręku wytrąciły.

DE'S-ARRANGER, V. act. (*Confondre ce qui eſt rangé.*) Inordinare. *Colum. Cic.* POMIĘSZAC porozrucać co porządnie ułożonego.

DE'S-ARROY, ſubſt. m. (*Déſordre d'un train, d'un équipage.*) Perturbatio. Confuſio, onis, f. **Gens de guerre en dés-arroy.* Fuſus & profligatus exercitus. *Cic.* BŁĄKANIE ſię Rozſypka. *Woyſko obłąkane w rozſypkę.

ON DIT figurement, *Mettre quelqu'un*, ou *ſon eſprit en dés-arroy.* Mentem alicujus turbare, *ou* perturbare. MOWIĄ *niewłaśnie:* Słumić kogo pomięſzać z rozumu go wyprowadzić.

DE'S-ASSEMBLER, V. act. *on prononce* Dés-aſſambler. (*Séparer les pieces d'un ouvrage d'aſſemblage.*) Coagmentatum aliquod opus diſſolvere. ROZEBRAC, rozrzucić co wyſtawionego.

DES'-ASSEMBLER, (*Rompre une aſſemblée de gens convoquez.*) Concionem ſubmovere. *Cic.* POZEGNAC rádę álbo zerwać roſpuścić gromadę.

DE SASTRE, ſubſt. m. (*Infortune, calamité.*) Calamitas. Infelicitas. *Cic. Ovid.* NIESZCZĘSCIE, przygoda zła, utrapienie, nędza, przeciwność.

DE'S-ATTELER *des chevaux de carroſſe*, V. act. (*Les oſter du carroſſe.*) Jumenta, *ou* equos disjungere. *Cic.* WYPRZĄDZ konie.

DE'S-AVANTAGE, ſubſt. m. (*Condition, ou eſtat moins avantageux.*) Deterior, *ou* iniqua conditio. *Cic.* KRZYWDA ſtrata ſzkoda ná czym ſzkodowanie.

Combattre avec déſavantage. Malè pugnare. *Cicer.* * *La paix a eſté concluë à noſtre déſavantage.* Iniquâ conditione pax facta eſt. * *Il gagna la victoire malgré le déſavantage du lieu.* Loci iniquitas victoriæ non obſtitit. Potykać ſię z ſzkodą ſwoią. * Pokoy zawarto z ſzkodą naſzą. * Doſtąpił zwycięſtwa chociaż w złym bardzo razie.

DE'S-AVANTAGE, (*Perte, dommage, eſchec.*) Jactura, æ, f. Clades, is, f. Detrimentum. Incommodum. Damnum, i, n. *Cic.* SZKODA nieſzczęście, zły raz klęſka.

Il ſe tenoit reſſerré dans ſon camp, ſans qu'il eût receu aucun dés-avantage. Caſtris ſe tenebat nullâ clade acceptâ. *Liv.* **Ils ne laiſſairent pas de tenir bon, malgré tous ces deſavantages.* Tamen incommodis tot conflictati reſiſtebant. *Cæſ.* Siedział zamknięty w obozie ſwoim żadney nieodebrawſzy ſzkody. * Trzymali ſię mocno nieuważaiąc ná te wſzyſtkie klęſkie y trudności.

Parler au dés-avantage d'une perſonne. Detrahere de aliquo. *Cic.* Mowić źle okim

DE'S-AVANTAGER *quelqu'un*, V. act. (*Luy faire un moindre avantage qu'à un autre.*) Iniquâ & deteriori conditione agere cum aliquo, quàm cum alio. UKRZYWDZIC kogo, mniey mu świadczyć niż inſzemu.

Ce Pere a des-avantagé ſon cadet, pour avantager ſon aiſné. Parens iſte iniquiori conditione egit cum filio minore natu, ut melius faceret majori. Ociec ukrzywdził młodſzego dlá ſtarſzego.

DE'S-AVANTAGEUX, m. DE'S-AVANTAGEUSE, f. adject. (*Inique, injuſte, qui porte prejudice.*) Iniquus. NIESŁUSZNY NIESPRAWIEDLIWY z krzywdą, przeciwny zły.

Ils commencerent le combat en un lieu fort des-avantageux. Iniquiſſimo loco prælium committere cœperunt. *Cæſ.* Zaczęli bitwę w mieyſcu złym bardzo.

DE'S-AVANTAGEUSEMENT, adv. (*D'une maniere des-avantageuſe.*) Iniquè. Malè. Malignè. *Cic.* ZLE nieprawie nieſłuſznie z krzywdą.

DE'S-AVEU, ſubſt. m. (*L'action de nier une choſe.*) Negatio. Inficiatio. *Cicer.* NIEPRZYZNAWANIE zápieranie czego wyrzekanie ſię.

DE'S-AVEUGLER, V. act. (*Oſter l'aveuglement.*) Cæcitatem alicujus diſcutere. OTWORZYC oczy zdiąć ślepotę, wyprowadzić zniey.

DE'S-AVOUER, V. act. (*Ne demeurer pas d'accord d'avoir fait, ou dit une choſo, la nier.*) Negare. Pernegare. Inficiari. *Cic.* ZAPIERAC ſię nieprzyznawać ſię.

DE'S-AVOUëR, (*Ne vouloir point reconnoiſtre.*) Abnuere. ZAPIERAC ſię niechcieć ſię przyznać do kogo.

Auguſte dés-avoua Agrippa pour ſon fils, à cauſe de ſon naturel ſtupide & brutal. Auguſtus Agrippam od ingenium ſordidum & ferox abdicavit. *Suet.* Auguſt niechciał przyznać Agryppę zá ſyna dla iego przyrodzenia głupiego y grubego, wyrzekł ſię go zápárł ſię go.

DESCENDANT, maſc. DESCENDANTE, f. part. act. (*on prononce* deſſandant.) (*Qui deſcend.*) Deſcendens. *Cic.* SCHODZĄCY ná doł, ſpadziſty.

Qui va en deſcendant. Declivis & hoc declive. *Cæſ.* Spadziſty pochodziſty.

LES DESCENDANTS, (*Ceux qui ſont nez de nous & qui après nous.*) Poſteri. *Cicer.* POTOMNI náſtępni ci co z nás pochodzą y po nas naſtępuią.

LE DESCENDANT *de la marée.* Æſtûs marini receſſus. *Cic.* USĘMPOWANIE fali morſkiey.

DESCENDRE, V. neut. (*on prononce* deſſandre.) (*Aller de baut en bas.*) Deſcendere. **Deſcenere de cheval.* Equo deſcendere. *Cæſ.* **Deſcendre de deſſus un arbre.* Ducere ſe deorſùm de arbore. *Plaut.* **On y deſcend par degrez.* Gradibus deſcenditur. *Cic.* SCHODZIC ná doł. *Z ſiadać z konia. *Skoczyć z drzewa, z niść ſpuścić ſię. *Schodzą tam ſtopniami.

Deſcendre par eau, ſuivre le cours de la riviere. Secundo amne defluere. *Quint-Curt.* Płynąć zá wodą ná doł.

DESCENDRE *une choſe*, V. act. (*La porter ailleurs.*) Aliquid ex edito loco demittere. SPUSCIC co ná doł z gory zdiąć

DESCENDRE, V. neut. (*Venir de quelqu'un, en tirer ſon origine.*) Originem, *ou* ortum ducere. *Hor. Quint.* POCHODZIC iść od kogo co do urodzenia.

Deſcendu de Chevaliers Romains. Ortus equeſtri loco. *Cic.*

**Deſcendu des Sabins.* Ab Sabinis oriundus. *Liv.* Idący, pochodzący z Szlachty Rzymſkiey. *Pochodzący z Sabinow.

DESCENDRE *dans le détail & dans le particulier des choſes.* Ad ſingula venire. *Quint.* WNISC w rzecz iáką y w iey okoliczności oſobne.

DESCENDRE ſe dit figurément pour *S'abaiſſer, s'humilier.* comme *Il eſt deſcendu dans les petits devoirs de l'amitié.* In ommia familiaritatis officia deſcendit. *Plin-Jun.* SPUSCIC ſię niewłaśnie upokorzyć ſię uniżyć ſię. Spuścił ſię do náymnieyſzych uſług przyiacielſkich.

DESCENTE, ſubſt. f. (*on prononce* deſſante.) (*L'action de deſcendre.*) Deſcenſus, ûs, maſc. Deſcenſio, onis, f. *Virg. Plin.* **Faire une deſcente en terre ferme, & dans le pays ennemi.* In continentem deſcenſionem facere, & in agres heſtiles. *Liv.* WYSIADANIE z okrętu. *Wyſieść ná ląd w kray nieprzyiacielſki.

DESCENTE, (*Le panchant d'une colline.*) Collis declivitas. *Cic.* POCHODZISTOSC ſpadziſtość pagorkow pochyłość.

DESCENTE *de boyaux.* Ilium procidentia, æ, fœm. *Plin.* OPADANIE wnętrzności utrząśnienie.

DESCEU, *on dit mieux en nôtre langue* A MON INSCEU Me inſcio. *Cicer.* BEZ wiadomości moiey, w Francuſkim lepiey ſię mowi *Inſceu* niż *deceu.*

DESCRIPTION, ſubſt. f. (*Peinture, repréſentation d'une choſe au naturel.*) Deſcriptio. OPISANIE czego odmalowanie wyrażenie.

DESCRIPTION, (*Définition groſſiere d'une choſe.*) Deſcriptio. Definitio, onis, f. *Cic.* OPISANIE proſte okryślenie iákiey rzeczy odryſowanie.

DE'S-EMBALER, V. acts *on prononce* déſambaler, (*Défaire une marchandiſe qui eſt embalée.*) Merces depromere. *Cic.* ROSPAKOWAC paki kupieckie z towarami.

DE'S-EMBARQUER, V. act. *on prononce* déſambarquer. (*Retirer d'un vaiſſeau les marchandiſes, qu'on y avoit embarquées.* Mercimonia è navibus exportare & in terram exponere. *Liv.* NAZAD wynoſić towary z okrętu.

SE DE'S-EMBARQUER, (*Sortir d'un vaiſſeau.*) Deſcendere è navi. WYSIADAC z okrętu ná ląd ná mieyſce.

DE'S-EMBARQUEMENT, ſubſt. m. *on prononce* déſambarquemant.) (*L'action de retirer les marchandiſes d'un vaiſſeau.*) Mercimoniorum è navi exportatio. *Cic.* WYNOSZENIE towarow ułożonych ná okręt.

DE'S-EMPARER *un lieu*, V. act. *on prononce* déſamparer. (*Le quitter.*) Deſerere locum, (ſero, is, ſerui, ſertum.) act. *Cic.* WYNISC uſtąpić z mieyſca iákiego.

DE'S-EMPLIR, (*on prononce* déſamplir.) V. act. (*Vuider ce qui eſt plein, ſoit en tout ou en partie.*) Deplere. *Stat. Cat.* ULAC niąć czego pełnego ubieraiąc poczęści álbo zupełnie wylać.

DE'S-EMPRISONNER, (*on prononce* déſampriſonner.) V. act. (*Tirer quelqu'un de priſon, le mettre en liberté.*) E cuſtodiâ aliquem emittere. *Cic. Liv.* WYPROWADZIC z więzienia, Wolnym uczynić, wypuścić.

DE'S-ENCHANTER, (*on prononce* déſanchanter, V. act. (*Rompre un enchantement.*) Excantare. *Prop.* ODCZAROWAC odrobić odczynić czary.

DE'S-ENDORMIR, (*on prononce* déſandormir.) V. act. (*Qui n'eſt d'uſage qu'au participe, en parlant d'un homme à demieveillé.*) Alicui ſomnos diſcutere. *Cic.* OCUCIC wybić ze ſnu: w Francuſkim nie mowi ſię chyba przez partycyp mowiąc o człowieku wpoł obudzonym ze ſnu.

DE'S-ENFLER, (*on prononce* déſanfler.) V. act. (*Oſter la cauſe de l'enfleure, faire dés-enfler.*) Tumorem diſcutere. PUCHLINĘ Wyprowadzić.

SE DE'S-ENFLER, V. neut. *ou* SE DE'S-ENFLER. Tenuari. TĘCHNĄC ſchodzi puchlizna.

DE'S-ENFLEURE, (*on prononce* deſanflure.) ſubſt. f. Tumoris remiſſio. TĘCHNIENIE, odchodzenie puchliny.

DE'S-ENNUYER, (*on prononce* deſannuyer.) V. act. (*Chaſſer l'ennuy.*) Alicujus tædium levare. *Cic.* TĘSKNOSCI pozbawić, zabawiać kogo áby nie tęſknił.

SE DE'S-ENNUYER. Relaxare, ſe, *ou* animum. *Cic.* TĘSKNOSCI zbywać, bawić ſię czym áby nie tęſknić,

DE'S-ENRUMER, (*on prononce* deſanrumer.) V. act. (*Faire perdre le rhûme.*) Gravedinem alicui diſcutere. LECZYC ná kátár tracić katar.

SE DE'S-ENRHUMER, Capitis gravedine levari. paſſ. OZDROWIEC z kataru przychodzić doſiebie pozbyć go.

DE'S-ENROLER, (*on prononce* defanroler.) V.act. (*Ofter de deffus le role un foldat.*) Militiâ folvere militem. *Tacit.* WYMAZAC z reieftru zołnierza.

DE'S-ENROUER, (*on prononce* defanrouer.) V.act. (*Guerir l'enroument.*) Raucitatem pellere. NA ochrzypienie leżyć pozbyć chrzypki.

DE'S-ENSEIGNER, (*on prononce* defanfeigner.) V. act. (*Enfeigner le contraire.*) Dedocere. *Quint.* ODUCZAC.

DE'S ENSEVLIR *un mort.* (*on prononce* Defanfevelir.) V. act. Corpus mortuum fafciis folvere. ODGRZESC odkopać dobyć z grobu umarłego.

DE'S-ENSORCELER *quelqu'un.* (*on prononce* defanforceler.) V. act. (*Luy ofter le fort qu'on a jetté fur luy.*) Fafcinum ab aliquo depellere. act. ODCZAROWAC, odczyniać.

DE'S-ENSORCELEMENT, (*on prononce* defanforcelement.) fubft. m. Fafcinationis folutio. ODCZYNIANIE czarow.

DE'S ENTESTER, (*on prononce* defantêter.) V. act. (*Diffuader.*) Diffuadere. *Cic.* ODRADZIC rozmyślić wyiąć komu co zgłowy.

DE'SENYVRER, (*on prononce* defanyvrer.) V.act. (*Faire paffer l'yvreffe.*) Ebrietatem folvere. *Celf.* OTRZEZWIC wytrzezwić z piiańftwa.

DE'S E'QUIPER *un vaiffeau*, V. act. Navigium armamentis fpoliare, *ou* nudare. OKRĘT rozebrać ze wfzyftkiego, wfzyftkie obrony y armatę z niego wyprowadzić, zabrać.

DE'SERT, m DE'SERTE, fœm. adject. Defertus. OPUSZCZONY, OPUSZCZONA, Pufty zoftawiony ofobny.

UN DE'SERT, (*Vn lieu folitaire.*) Locus defertus. *Cic.* PUSTYNIA mieyfce ofobne pufte y bez ludne.

Se retirer dans les déferts. In folitudines fecedere. Uchodzić poyść ná puftynią.

DE'SERTER, V.act. (*Rendre défert.*) Vaftare. *Cic.* PUSTOSZYC fpuftofzyć.

Il déferta la campagne de Labonreurs. Vaftavit agros cultoribus. *Virg.* Spuftofzył wfie, ludzi z nich porozganiawfzy.

DE'SERTER, (*Quitter, abandonner.*) Deferere. *Cic.* OPUSCIC, odftąpić, odeyść, uciec, odbieżeć uchodzić.

Les foldats défertent tous les jours, ou *quittent l'armée.* Deferunt exercitum milites. *Cic. Cæf.* Zołnierze co dzień uciekaią uchodzą.

Il m'a fait déferter ce lieu, Il me l'a fait abandonner. Coegit me hinc abire, *ou* difcedere. *Cic.* Mufiałem dla niego opuścić to mieyfce, uchodzić z tamtąd.

DE'SERTEUR, fubft. m. (*Soldat qui quitte l'armée.*) Defertor. ZBIEG od woyfka, od chorągwi, od znaku, z obozu.

Quand j'ay trouvé quelque foldat déferteur, je l'ay puny auffitôt. Si quem militem difcedentem nactus fum, fupplicio affeci *Cic* Gdziemkolwiek nápadł ná zbiega zárazem go fkarał

DE'SERTION, fubft f. (*Abandonnement.*) Defertio. *Liv.* UCIEKANIE Uchodzenie odftępowanie.

DE'SEPE'RE'MENT, adv. (*En défefperé.*) Defperanter. adv. *Cic.* ROSPACZNIE, *defperacko.*

DE'SESPE'RE', m. DE'SESPE'RE'E, f. paat. paff. & adiect. (*Qui a perdu toute efperance, qui eft au défefpoir.*) Defperatus. *Cic.* ZWĄTPIONY, ZWĄTPIONA, bez nadziei będący.

Il vous a parle en homme défefperé. Defperanter tecum locutus eft. *Cic.* Mowił z tobą iák ten co o wfzyftkim zwątpił co wfzyftkę nádzieię ftracił, iák defperat.

DE'SESPE'RE', (*Dont on n'efpere plus rien*, ou *De quoy en a perdu toute efpérance.*) Defperatus Perditus. *Cic.* ZWĄTPIONY, Zwątpiona: o ktorym álbo o czym wfzyftkę nádzieię tracą, zgubiony, ftracony, przepadły: *zdefperowany.*

Tenir une affaire déefperée, ou *pour défefperée.* In perditis ac defperatis aliquod negotium habere. *Cic.* Mieć rzecz iáką za ftraconą zá zgubioną zá zwątpioną.

Vn malade défperé. (*de la fanté de qui on défefpére.*) Æger cujus jam defperatus morbus eft. *Cic.* Chory odftąpiony bez nadziei *zdefperowany* zwątpiony.

Hippocrate défend de donner des remedes à un malade défefperé. Defperatis Hippocrates vetat adhibere medicinam. *Cic.* Hipokrates zakázuie dawać lekarftw choremu zdefperowanemu.

DE'SESPE'RER, V. neut. (*Perdre efpérance de fon falut*, ou *de fe fauver.*) Spem deponere. *Hor.* ROSPACZAC o zbawieniu o życiu o zdrowiu &c.

SE DE'SESPE'RER. Sibi, *ou* de fe defperare. *Cicer.* **Il ne faut défefpérer de rien.* Nibil defperandum eft. *Horat.* **Défpérer d'acquerir de la fageffe.* Defpondere fapientiam. *Colum.* ZWĄTPIC o fobie. *Nie trzeba nigdy rofpaczać o niczym. *Zwątpić żeby można kiedy przyiść do rozumu.

DE'SESPE'RER *d'un malade*, (*Ne plus efpérer quil revienne en fanté.*) Ægri alicujus faluti, *ou* falutem, *ou* de falute defperare. *Cic.* ZWĄTPIC o chorym áby miał przyiść do zdrowia.

DE'SESPERER *quelqu'un*, V.act. (*Le mettre*, ou *le jetter dans le défefpoir.*) Alicui fpem omnem adimere. *Cic.* **Vos lettres me défefpérent.* Litteræ tuæ me nihil ampliùs fperare jubent. *Cic.* PRZYWIESC kogo do rofpaczy. *Lifty twoie im defperować każą.

DE'SESPOIR, fubft. m. (*Perte de toute efpérance.*) Defperatio. *Cicer.* **Eftre au défofpoir.* Defperare. *Cicer.* **Mettre*, ou *jetter quelqu'un dans le défefpoir.* Defperationem alicui afferre. *Cæf.* **Cela me met au défefpoir, m'afflige fort, me fait bien de la peine.* Id me urit, *ou* excruciat, *ou* angit. **Ce fut là un coup de défefpoir.* Id non fine defperatione factum eft. *Cæf.* ROSPACZ ftracenie wfzelkiey nádziei. *Przyiść do rofpaczy cale zwątpić. *Przyprowadzić kogo do rofpaczy. *To mię do defperacyi przywodzi. *Właśnie fię to defperacko ftało.

ON DIT, *un* DES-HABILLE', (*Vn habit que les femmes de condition portent le matin dans la chambre, avant que de s'ajufter.*) Veftis cubicularis. SUKNIA pokoiowa domowa, w ktorey wielkie Panie chodzą w domu u fiebie poki fię nie ubierą.

ON LE DIT auffi (*d'un habit de nuit qu'elles prennent quand elles fons des-habillées, pour eftre plus à leur aife.*) Nocturna veftis. *Hor.* TOZ fię mowi o fukni nocney ktorą ná noc biorą rozebrawfzy fię dla więkfzey wygody.

DE'S-HABILLER, V.act. (*Ofter les habits à quelqu'un, le dépouiller.*) Alicui veftem exuere. *Ter. Plaut.* ROZBIERAC kogo zdeymować fuknie komu, zdzierać.

SE DE'S-HABILLER. Deponere veftes. *Ovid.* ROZBIERAC fię.

DE'SHABITER, V.act. (*Abandonner un pays*, ou *une maifon.*) Emigrare. *Cic. Plin.* WYNIESC fię fkąd puftkami zoftawiwfy mieyfce.

Vn pays dés-habité. Deferta regio. f. *Plin.* Kray pufty dez ludny.

DE'S-HABITUER, V.act. (*Dés-accouftumer de faire une chofe.*) Aliquem ab alicujus rei faciendæ confuetudine abducere. *Cic.* ODZWYCZAIAC.

SE DE'S HABITUER *d'une chofe*, (*Quitter l'habitude qu'on avoit prife.*) Defuefcere. *Liv. Var.* ODZWYCZAIAC fię od czego.

Ce dont il faut fe dés-habituer. Defuefcendus, a, um. *Quint.* Czego fię trzeba odzwyczaiać.

DES-HASLER, V.act. *on prononce* Déhâler. (*Faire perdre à un vifage la noirceur que le Soleil & le grand air luy ont caufée.*) Coloratum æftu, *ou* fole vultum decolorare. OGORZELINE fpędzać.

SE DES-HALER. Fufcnm colorem exuere. OGORZELINY zbywać.

DES HANCHE', (*on prononce* Déhanché.) mafc. DE'SHANCHE'E, f. (*Qui a les hanches*, ou *les reins rompus.*) Delumbis. UŁOMNY biodrow nárufzonych.

DES-HARNACHER *un cheval*, V.act. (*on prononce* Déharnacher.) (*Lui ofter fon harnois.*) Equo ftratum detrahere. ROZEBRAC konia zdiąć zniego fiodło rozkulbaczyć.

DE'SHE'RITE', m. DE'SHE'RITE'E, f. part. paff. *Voyez* DE'S-HE'RITER. Exheres. *Cic.* WYDZIEDZICZONY WYDZIEDZICZONA.

DE'S-HERITER *quelqu'un.* V. act. (*Le priver d'un héritage.*) Aliquem exheredare. *Cic.* WYDZIEDZICZYC odfądzić wyzuć z dziedzictwa.

DE'S-HONNESTE, *ou* DE'S-HONNéTE, adject. m. & f. (*Vilain, contraire à l'honnefteté.*) Inhoneftus. *Cicer.* NIEPRZYSTOYNY plugawy nieuczciwy.

DE'S-HONNESTE, (*Impudique.*) Obfcenus. *Cic.* NIEUCZCIWY nieczyfty niewftydliwy.

DE'S-HONNESTEMENT, *ou* DES-HONNéTEMENT, adv. (*Contre l'honnefteté.*) Inhonefté. adv. *Cic.* NIEPRZYSTOYNIE.

DE'S-HONNESTEMENT, (*Impudiquement.*) Impurè. Obfcœnè. *Cic.* NIEUCZCIWIE bezwftydnie fromotnie.

DE'S-HONNESTETE', *ou* DE'S-HONNéTETE', fubft. f. (*Action déshonnefte.* Turpe aliquid. NIEPRZYSTOYNOSC, co nieprzyftoynego czynić.

DE'S-HONNESTETE', (*Impureté*,) Impudicitia. *Cicer.* NIEUCZCIWOSC niewftyd fromota.

DE'S-HONNEUR, fubft, m. (*Ce qui préjudicie à l'honneur.*) Dedecus. *Cic.* HANBA przeciwna rzecz czci, ochyda.

Les hommes fages font fenfibles au dés-honneur, & non pas aux coups de la fortune. Homines fapientes turpitudine non cafu commoventur. *Cicer.* **S'expofer à un grand dés-honneur, encourir un grand dés-honneur.* Adire multum dedecoris. *Tacit.* **Faire dés-honneur à fes parents.* Dedecori effe parentibus. *Cicer.* Dedecorare parentes. *Ter.* **Aux lettres & aux fciences.* Dedecori effe litteris ac ftudiis. *Cicer.* Ludzi rozumnych bardziey dotyka hańba niż niefzczęście. *Podać fię ná wielką ochydę. *hańbę wftyd czynić rodzicom fwoim. *Naukom.

DE'S-HONNORABLE, *ou* DE'S-HONNORABLE, adject. m. & f. (*Qui caufe du dés-honneur.*) Inhoneftus. *Cicer.* HANBIĄCY, chydzący, wftydliwy ochydny fzpetny.

DE'S-HONNORE, *ou* DE'S-HONORE', mafc. DE'S-HONNORE'E, f. part. paff. Inhonoratus. *Cic.* ZHANBIONY zelżony.

DE'S-HONNORER, *ou* DE'S-HONORER, V.act. (*Faire dés-honneur à quelqu'un.*) Aliquem dedecorare. ZAWSTYDZIC nieufzanować zefromocić kogo zhańbić oftawić ochydzić

Dés-honnorer quelqu'un d'une maniere à ne s'en pouvoir relever. Inurere æternas alicui maculas, quas reliqua vita eluere non poffit. *Cic.* Záwftydzić kogo ná wieki ochydzić.

SE DE'S-HONNORER. Infligere fibi turpitudinem. *Cic.* Aliquid turpe in fe admittere. *Cic. Ter.* **Ils dés-honnorent par leurs actions, ceux qu'ils s'efforcent de louër.* Eos lutulant, *ou* dedecorant, quos collaudant. *Plaut.* **Se dés-honnorer par toutes fortes d'infamies.* Nullo dedecore fe abftinere. *Cicer.* SIEBIE famego fromocić. * Tych lżą fprawami ktorych náywięcey chwalą flowami. *Ochydzić fię wfzelkiemi fprofnościami.

Cela s'appelle fe dés-honnorer foy-mefme, que de faire punir un homme qu'on auroit furpris avec fa femme. Hoc eft fe ipfum traducere, cùm quis pœnas irrogat illi qui deprehenfus fuerit cum uxorem delectaret. *Petr.* Siebie famego chydzi, kto fzuka kary na tego ktorego záftał z żoną fwoią.

DE'S-HONNORER *une fille*, (*Attenter à fa pudicité.*) Pudicitiam virgini eripere. *Cic.* ZESROMOCIC Panienkę, wftydu ią pozbawić.

DE'S-JA, (*Adverbe de temps, A cette heure, Dés-ce tempslà.*) Jam. JUZ. *Adwerb* czafu teraz zaraz.

DE'SIGNATION, fubft. f. (*Action par laquelle on défigne & on marque une chofe.*) Defignatio, onis, f. *Cicer.* WYRAZENIE iákiey rzeczy oznaczenie.

DE'SIGNER, V.act. (*Marquer une perfonne*, ou *une chofe, faire connoiftre qu'elle eft celle dont on veut parler.*) Significare. *Cic.* WYRAZIC ofobę álbo rzecz oktorey fię mowi.

Il défigne fouvent cét homme fans le nommer. Illum hominem denotat folummodò non fuo nomine appellat. Częfto wyraża tego człeka choć go nie mianuie.

DE'SIGNER, (*Nommer quelqu'un dans une charge.*) Aliquem magiftratum defignare. *Cic.* **Ils furent défignez Confuls pour cette année.* Defignati funt Confules in eum annum. *Liv.* NAZNACZYC kogo ná urząd, oddać mu urząd iáki ná godności poftanowić. *Náznáczeni byli Konfulami ná ten rok

DE'S-INFATEUR, V.act. (*Détromper quelqu'un qui s'eft laiffé coëffer*, ou *infatuër d'un autre homme*, ou *de quelque opinion.*) Ejicere ex animo, (cio, cis, jeci, jectum.) *ou* extrudere, *ou* evellere ex animo. act. acc. *Cic. Ter.* WYPROWADZIC z błędu kogo ktory fię dał infzemu omamić y uprzątnął fobie co w głowie.

SE DE'S-INFATUëR *de quelqu'un.* Exuere hominem ex fuo animo. *Se dés-infatuër d'une opinion.* Ejicere, *ou* evellere ex fuo animo aliquam opinionam. *Cicer.* WYBIC fobie z głowy co czym fobie myśl kto ná bił y uprzątnął. Sobie famemu co z głowy wybić.

DE'S-INFECTER *un lieu qui eft infecté*, V.act. (*En ofter l'infection & la mauvaife odeur.*) Infectum & peftilentem aliquem locum purgare. MIEYSCE zárażone od zarazy oczyścić wykadzić.

ON DIT au figuré, *Je fuis dés-infecté de cette opinion, J'en fuis défait.* Ejeci ex animo hanc opinionem, quæ me infecerat. MOWIĄ niewłaśnie iużem od zarazy tego zdania fię uwolnił okurzył.

DE'S-INTERESSE', mafc. DE'S-INTERESSE'E, f. part. paff. & adjectif. (*Qui ne fe recherche pas foy mefme, qui n'a point d'égard à fes propres interefts.*) Qui fui commodi ftudio non ducitur. *Cicer.* NIEINTERESSOWANY, NIEINTERESSOWANA, co nie fzuka fwego pożytku áni zyfku własnego.

Vn amy dés-intereffé. Gratuitus amicus. **Vne amitié dés-intereffée.* Gratuita amicitia. *Cic.* **Eftre dés-intereffé.* Non attendere ad rem fuam. *Terent.* Przyiaciel nie intereffowany. *Przyiaźń nie intereffowana nie dla fwego zyfku nie dla pożytku właſnego. *Niebyć intereffowanym.

Juger des chofes avec un efprit dés-intereffé. De rebus incorrupte atque integrè judicare. *Cic.* **Qui agit avec un efprit dés-intereffé.* Qui in agendo nullâ mercedis fpe ducitur. Sądzić o rzeczach bez przywiązania. *Ten co wfzyftko czyni bez intereffu.

DE'S-INTERESSEMENT, fubft. m. (*Dégagement de tout intereft.*) Suorum commodorum.) neglectus, ûs, mafc. NIEPRZYWIĄZANIE ferca do niczego.

DE'S-INTERESSER, V. act. (*Mettre quelqu'un hors d'interefts, hors de pair.*) Extra rem, *ou* exta aleam & periculum aliquem ponere. *Cic.* WYPROWADZIC kogo z czego, z rzeczy iákiey z niebefpieczeńftwa.

DE'SIR, fubft. m. (*Souhait, envie d'une chofe.*) Defiderium, Cupiditas, Cupido. *Cic. Virg.* PRAGNIENIE żądza chęć ufilna do czego.

Adieu l'objet de mes défirs. Valete, mea defideria. *Cic.* Zegnam wás wfzyftkie luboſci moie, zegnam cię pragnienie moie

Le défir de la gloire eft la derniere chofe, dont le fage fe défaffe. Noviffima etiam gloriæ cupido fapientibus exuitur. *Tacit.* Chciwość ſławy oftatnia rzecz ieft ktorey rozumny człowiek pozbywa.

Les efprits ont naturellement un défir infatiable de découvrir la verité. Naturâ ineft mentibus noftris quædam cupiditas veri videndi. *Cic.* Umyſł z przyrodzenia fwoiego nie náfyconą chciwością fzuka prawdy.

Avoir défir d'une chofe. Agi alicujus rei defiderio. Uwodzić fię chciwością czego pragnąć czego.

DE'SIRABLE, adject. m. & f. (*Souhaitable.*) Defiderabilis. *Cic.* POZĄDANY.

DE'SIRER, V. act. (*Avoir défir d'une chofe, la fouhaiter.*) Defiderare. *Cic.* Pragnąć życzyć czego.

Ceux qui défirent beaucoup, manquent de bien des chofes. Multa defunt multa petentibus. *Hor.* Ci co wiele rzecy pragną znać że im náwielu fchodzi.

DE'SIRER *ardemment une chofe*, (*La défirer avec paffion*, ou *paffionnément.*) Percupere. *Cic.* **Eftre fort defiré de quelqu'un.* Magno effe alicui defiderio. *Cic.* **Je ne defire rien pour moy.* Nihil mihi concupifco, *ou* volo. *Cic.* PRAGNĄC gorąco. * Być bardzo pożądanym upragnionym od kogo. *Niczego dlá fiebie nie pragnę.

Faire defirer quelqu'un, le faire regretter. Defiderium alicujus facere, *ou* accendere. *Cic.* Zál pokim wzbudzić y pragnienie iego wznięcić.

DE'SIRER, (*Vouloir, fouhaiter une chofe de quelqu'un.*) Velle. *Cicer.* CHCIEC po kim żądać czego po kim.

DE'SIREUX, m. DE'SIREUSE, f. (*Qui defire, une chofe.*) Rei alicujus, *ou* re aliquâ cupidus. **Defireux de la nouveauté.* Novitatis cupidus. *Quint.* CHCIWY upragniony, pragnący czego. * Pragnący chciwy nowych rzeczy.

Qui eft fort defireux de vous voir. Homo appetentiffimus tui videndi. *Plin-Jun.* Bardzo pragnący widzenia ciebie.

SE DE'SISTER, V. neut. (*Se départir*, ou *fe déporter d'une chofe, l'abandonner.*) Re, *ou* de re defiftere. *Cic. Terent.* * Defiftere bello, *Se defifter de la guerre.* Causâ, *ou* litibus defiftere. *Cic. Terent.* * *Defifter*, ou *fe defifter d'un procès.*) POPRZESTAC czego odftąpić. *Poprzeftać woyny. *Poprzeftać prawa proceffu

DE'SISTEMENT, fubft. m. (*L'action de fe defifter d'une chofe.*) A re aliquâ difceffio, onis, f. **Il m'a donné un defiftement par écrit par lequel il fe defifte du procès.* Scripto fignificavit, quòd à litibus defifteret. POPRZESTANIE, Uftąpienie. *Dał mi kartę iáko uftępuie prawa, y zdalfzego kwituie proceffu

DE'S-LORS, adv. (*Dès ce temps-là.*) Tunc. *Cic.* ZARAZ od tego czafu.

DE'S OBEIR, V. neut. (*Ne pas obéïr.*) Alicui non obedire. *Cic. Ter Plaut.* NIE ſłuchać nie być pofłufznym.

DE'S-OBE'ISSANCE, subst. f. (*Action de desobeïr.*) Imperii detrectatio. *Liv.* NIEPOSŁUSZENSTWO.

DE'S-OBE'ISSANT, m. DE'S-OBE'ISSANTE, f. part. adject. (*Qui dés-obéit.*) Inobsequens. *Sen.Cic.* NIEPOSŁUSZNY NIEPOSŁUSZNA.

DE'S-OBLIGEAMMENT, adv. (*on prononce* désoblijamant.) *D'une maniere des-obligeante.* Parùm officiosè. *Cic.* NIEPRZYIEMNIE, przykro.

DE'S OBLIGEANT, (*on prononce* désoblijant.)m. DE'S-OBLIGEANTE, f. adject. (*Qui dés-oblige.*) Inurbanus. *Cic.* PRZYKRY nieobyczayny grubiański.

DE'S-OBLIGER, V. act. (*Faire quelque déplaisir, ou quelque mal-honnesteté à quelqu'un, luy rendre de mauvais offices.*) Male de aliquo mereri. *Cic.* OBRAZIC kogo sobie urazić go przykrość mu uczynić, źle mu się zasłużyć.

DE'SOLATION, subst. f. *Ravage, dégast.*) *Cic.* *La peste a mis la desolation dans toute la province.* Pestis vastitatem toti provinciæ attulit. *Cic.* PUSTOSZENIE spustoszenie. *Powietrze spustoszyło Kray wszystek.

DE'SOLATION, (*Affliction, tristesse.*) Ægritudo Mœror. *Cic.* * *Je suis dans une grande desolation de sa mort.* Illius mortem mœreo. *Cic.* SMUTEK żal żałość. * W wielkiey iestem żałości z śmierci Jego.

DE'SOLE', m. DE'SOLE'E, f. part. pass. (*Ruiné, ravagé.*) Vastatus *Cic.Suet.* SPUSZTOSZONY, ZBURZONY.

DE'SOLE', (*Affligé extrémement.*) Mœstus. Afflictus. *Cic. Horat.* STRAPIONY, żałosny bardzo.

DE'SOLER, V. act. (*Ravager.*) Vastare. *Cic.* * *Ils ont desolé mes terres & mes maisons de campagne.* Vastitatem villis, agris intulerunt. *Cic.* PUSTOSZYC. * Spustoszyli wioski y folwarki moie.

DE'SOLER, (*Affliger fort.*) Aliquem mœrore afficere. *Cic.* *Son malheur me desole.* Illius calamitas me conficit. *Cic* STRAPIC, zasmucić. *Nieszczęście iego mię bardzo trapi.

DE'S-OPILER *la rate*, V. act. (*La déboucher lors qu'elle est gonflée.*) Lienem turgentem comprimere. ODETKAC śledzionę zátkaną.

DE'S-ORDONNE', m. DE'S-ORDONNE'E, f. part. pass. & adject. (*Qui est mal en ordre.*) Inordinatus. Perturbatus. *Cic.* NIEPORZĄDNY POMIĘSZANY nieułożony.

DE'S-ORDONNE', (*Déreglé dans ses mœurs.*) Immoderatus. Dissolutns. *Cic.* ROZWIOZŁYCH obyczaiow Rospustny,

DE'S-ORDONNE'MENT, adv. (*Avec déreglement.* Immoderè. Dissolutè. adv. *Cic.* NIEPORZĄDNIE rospustnie.

DE'S ORDONNER, V. act. (*Troubler l'ordre, mettre le desordre & la confusion.*) Turbare. Perturbare. *Cic.* POMIĘSZAC skłocić.

DE'SORDRE, subst. m. (*Manque d'ordre, confusion.*) Confusio. Perturbatio. *Cic.* NIERZĄD zamięszanie.

Dans le désordre de ses affaires. Confusis ac perturbatis rebus suis. abl. *Cic.* W pomięszaniu intereſſow swoich,

Le désordre où il estoit paroissoit sur son visage. Vultus illius perturbationem animi prodebat. To pomięszanie Jego w ktorym był, wydawało się ná twarzy.

Vne armée en désordre. Incondita acies, f. *Liv.* * *Mettre une armée en désordre.* Turbare, *ou* disturbare, *ou* perturbare aciem. *Liv.Cic.* Woysko szyki pomięszane rosproszone. *Pomięszać Woysko szyki z mięszać rosproszyć.

Il les attaqua tout d'un coup, les ayant surpris en désordre. Subitò inconditos & palantes aggressus est. Uderzył ná nich nágle zastawszy ich w pomięazaniu y nieporządku.

Elle parut dans un habit négligé & tout en désordre. Vestitu erat turpis & horrida. *Ter.* Pokázała się niedbale u bráná y cále nie porządnie.

ON DIT figurément en ce sens, *Mettre quelqu'un en désordre*, (*Le démonter, le déconcerter, le troubler.*) Turbare. Perturbare. NIEWŁASNIE, pomięszać zmięszać kogo.

La veuë du danger épouvanta cét homme & le mit en désordre. Periculum in præsentiâ & ante oculos propositum terruit hominem ac perturbavit. *Cic.* Bliskie w oczach niebespieczeństwo cale go pomięszało y ustraszyło.

Il l'a mis en desordre par ses reproches. Dictis suis hunc protelavit. *Ter.* Zmięszał go cale to mu wymawiaiąc.

DE'SORDRE, (*Tumulte, trouble, émotion populaire.*) Tumultus. Motus. *Cicer.* POMIĘSZANIE zámieszka rozruch, bunt pospolity.

Apporter, causer, faire du désordre, ou *le désordre.* Turbare. movere. *Cic.Liv.* Kłotnie czynić y zámięszania.

Il est arrivé du de sordre chez moy en mon absence. Absente nobis turbatum est domi. *Ter.* Zámięszanie się stało u mnie w domu zá moiey niebytności.

Arrester, ou faire cesser le désordre. Motus. *ou* turbas sedare. *Cic.* * *Mettre tout en désordre, ou le désordre par tout.* Miscere & turbare omnia. *Cic.* * *Faire du désordre dans une assemblée.* Miscere turbas in concionem. *Liv.* Uspokaiać uśmierzać kłotnie. *Pomięszać wszystko, wszystko zámięszać. *Zákłocić kłotnią uczynić w posiedzeniu, álbo radzie iákiey.

DE'SORDRE, (*Dégast, destruction.*) Strages. Ruina. Calamitas. *Cicer.* *La tempeste a fait bien du désordre parmi les bleds.* Nimbus dedit stragem satis. *Virg.* SZKODY ruiny pustki klęska. *Nawałnica wiele szkody uczyniła w zbożach.

DE'SORDRE, (*Déreglement dans les mœurs & dans la vie des particuliers.*) Morum dissolutio. *Cicer.* ROSPUSTA obyczaiow osob iákich.

J'aimerois mieux estre veuve toute ma vie, que de souffrir davantage vos désordres. Me ætatem viduam esse mavelim, (*pour* malim.) quàm istæc flagitia tua pati. *Plaut.* * *Ce jeune homme est*, ou *vit dans le désordre.* Flagitiosè vivit. *Cic.* Wolałabym być wdową przez całe życie niżeli tę rospustę twoię cierpieć. *Ten młody człowiek żyie w rospuście.

DE'S-ORIENTER, V. act. *on prononce* désorianter. (*Détourner de l'orient*, ou *des autres points cardinaux de l'horizon.*) Ab oriente sole denormare aliquem. ODWROCIC álbo obrocić wykierować od wschodu w inszą stronę álbo od inszych punktow głownych horyzontu.

Il est dé-orienté. Quâ parte cœli sol oriatur, nescit. Nie wie gdzie wschod z ktorey strony.

ON LE DIT plus souvent au figuré, comme *Dés-orienter quelqu'un, le troubler, le mettre en état, qu'il ne se connoisse plus.* Disturbare aliquem. NIEWŁASNIE często się mowi o tym co ták iest pomięszany że nie wie co się z nim dzieie.

Quand on parle de loix à un Médecin, il est tout dés-orienté. Nec se invenit medicus, ubi de legibus agitur. Nie wie Doktor co się z nim dzieie kiedy kto z niem o prawie gada. (Terme du discours familier.) Termin dyskursu potocznego

DE'SORMAIS, adv. (*A l'avenir, doresnavant.*) In posterum. *Cic.* ODTĄD.

DE'S-OSSE', masc. DE'S-OSSE'E, f. part. pass. Exossatus. BEZ KOSCI bez kosz.

DE'S-OSSER, V. act. (*Oster les os de quelque animal.*) Exossare. *Plaut.* * *Il dés-osse les machoires à coups de poing.* Pugnis oi exossat hominibus. *Plaut.* KOSCI obierać, álbo potłuc. *Wybiia zęby pięściami.

DE'S-OURDIR, V. act. (*Défaire une toile.*) Telam retexere. *Cic.* ROSPARAC rozrabiać płotno

DESPENS, *ou* DE'PENS, subst. m, plur. (*on prononce* dépans.) *Qui comprend tout ce qu'on a dépensé à quelque entreprise.*) Sumtus. *Cic.* KOSZTA, wydatki, spezy ná co łożone, nákłady.

Servir quelqu'un à ses dépens. Suo cibo alicui servire. *Plaut.* * *Vivre aux dépens d'autruy.* Alienâ vivere quadrâ. *Horat.* * *On fit ses funerailles aux dépens du public.* De publico elatus est. *Liv.* Służyć komu kosztem swoim. * Zyć o cudzym koszcie. * Pochowano go kosztem publicznym złożono składkę ná pogrzeb iego.

DESPENS, se dit aussi au figuré, * *Il vaut bien mieux se faire sage aux dépens d'autruy, que de donner occasion aux autres d'estre sages à nos dépens.* Te de aliis quàm alios de te suavius est fieri doctum. *Plaut.* * *Les medecins font des expériences aux dépens de nos vies.* Medici experimenta per mortes nostras agunt. *Plin.* LEPIEY się z cudzego nieszczęścia uczyć ostrożności, niżeli żeby się insi z nászego uczyli. *Doktorowie doświadczenia nabywaią, á my tego życiem przypłacamy.

DESPENS *d'un procés*, (*Les frais qu'il convient faire pour se défendre en justice.*) Dispendia. Impendia. *Cicer.* UNKOSZTA prawne wydatki ná prawo.

Les dépens, dommages & interests. Litis impendia & accessiones. * *Bailler une déclaration de dépens.* Nomina litis impensarum in codicilio. * *Les dépens montent autant & plus que le principal.* Ratio expensarum prægravat rem judicatam. * *Estre condamné aux dépens.* Impensis damnari. * *Taxer les dépens.* Expensas, *ou* impensas æstimare. * *Refondre les dépens.* Rependere sumtus. Unkoszta, szkody, y prowizye. *Podać

rejestrem koszty prawne. *Więcey kosztu niż samey summy przysądzoney. *Być osądzonym ná wrocenie unkosztow. *Otaksować unkoszta. *Wrocić unkoszta.

(Toutes ces expressions sont des anciens Jurisconsultes.) Dawnych prawnych ludzi expressye.

DESPENSE', *ou* DE'PENSE'E, (*on prononce* dépansé.) subst. fœm. (*Ce que l'on dépense.*) Sumtus, ûs, m. Impensa, æ, f. *Cic. Ter.* Impendium, ii, n. *Quint.* * *Il est de dépense, C'est un homme de dépense.* Homo est impendiosus Sumtuosus est. *Cicer.* * *Epargner la dépense.* Parcere impensæ. *Cic.* * *Faire de la dépense,* ou *grande dépense.* Ingentes impensas facere. *Cic.* * *Faire de la dépense pour l'éducation d'un enfant.* Conferre impendia in educationem pueri. *Quint.* * *Faire de la dépense pour une chose.* Facere sumtum in rem. *Ter.Plaut.* * *Celuy qui veut gagner doit faire de la dépense.* Qui quærit lucrum, facit sumtum. *Plaut.* * *Retrancher toute la dépense des funerailles.* Circumcidere omnem impensam funeris. *Phæ.* * *Si vous estes résolu d'aller à la provision, je vous prie de faire le moins de dépense que vous pourrez, peu de chose me suffit.* Si certum est tibi ire obsonatum, commodum obsona, ne magno sumtu, mihi quidvis satis est. *Plaut.* * *A quoy bon tant de dépense pour l'amour de moy, vous n'y songez pas, il y auroit là à manger pour dix personnes?* Quid opus fuit tanto sumtu nostrâ gratiâ, insanivisti; nam hoc idem hominibus sat erat decem? *Plaut.* * *Quand j'aurois tous les trésors de Crésus, je ne pourrois pas fournir ni suffre à la dépense.* Non si Crœsi thesauros haberem, sustinere sumtum possem. *Cic.* * *Je n'ay jamais été si bien, & à moins de dépense.* Minore nusquam benè fui dispendio. *Plaut.* WYDATEK co się wydało. *Rozrzutny bardzo szczodry, co rad wydaie ladaiako y niepotrzebnie utratnik. *Ochrániać grosza oszczędnie wydawać. *Wielkie wydatki czynić kosztować się. * Koszt łożyć ná wychowanie dziecięcia. *Koszt łożyć ná co. *Kto chce co zyskać musi kosztu nieżałować, musi łożyć. *Odciąć wszelkie koszty ná pogrzeb. *Jeżeli chcesz skupować co do pożywienia proszę áby to było znaymnieyszym kosztem, małą się rzeczą obeydę. *Nácoż ták wiele kosztu dla mnie iednego, byłoby tego dosyć dla dziesiąciu. *Ggybym miał wszystkie skarby Krezusowe niewystarczyłbym ná tákie koszta. *Nigdym nie miał ták dobrey wygody, á ták małym kosztem.

Je perdray ma peine, & je feray mal à propos la dépense d'une corde Operam meam luserim, & præter operam restim sumtui fecerim. *Plaut.* Y praca y koszt daremny zá ktory nic sobie nie kupię chyba powroz ná szyię.

Nous vous indemniserons de toute la dépense. Il ne vous en coustera rien. Conferemus nostro sumtu, non tuo. *Plaut.* * *Je feray la dépense, car il n'est pas juste que travaillant pour moy, vous débourssiez rien.* Obsonabo, nam id iniquum dare operam mihi, & ad eam operam facere sumtum de tuo. *Plaut.* * *On n'a pas fait un soû de dépense pendant que j'ay été dans mon gouvernement.* Nullus teruncius sumtus factus est, me obtinente provinciam. *Cic.* Wrociemy ci wszystek koszt, bierzemy koszt ná siebie nic cię nie będzie kosztowało. *Biorę koszt ná siebie, gdyż to niesłuszna ážebyś robiąc dla mnie, koszt miał podeymować. *Szeląga nie wydano zá moich rządow w kraiu.

Faire faire de la dépense à quelqu'un. Sumtum alicui inferre *Cic.* Przyprowadzić kogo do kosztu.

Demander compte de la dépense. Rationem impendiorum reposcere. *Quint.* * *La dépense monte aussi haut que la recette.* Convenit ratio accepti & expensi. * *Faire que la dépense excede toûjours la recette.* Nunquam pares paginas facere acceptorũ & expensorum. * *Connoistre sa dépense.* Rationes sumtuarias cognoscere. *Cic.* Rachunki odbierać z wydatku rachować kogo. *Rowny wydatek z perceptą. *Pokazać że wydatek zawsze przenosi perceptę. *Przeyrzeć się w rachunkach pomiarkować rejestra swoie weyrzyć w nie.

DE LA DESPENSE, *Touchant la dépense.* Sumtuarius, a, um *Cic.* * *Loy touchant la dépense,* ou *qui regle les dépenses de chaque particulier.* Lex sumtuaria, f. *Cic.* WYDATKOWY. *Ustawa o wydatkach opisuiąca każdemu co y wiele ma wydawać iáki roschod y koszt prowadzić.

DESPENSE *dans un logis*, (*Le lieu où l'on serre les provisions d'un logis.*) Cella penaria. *Cic.* SZAFARNIA spiżarnia, schowanie domowe ná rzeczy sklep.

DEPENSE, ou *Vin de dépense*, (*Petit vin fait avec le mare du raisin meslé avec de l'eau, pour faire boire aux valets*) Posca. *Plaut.* LURA podpiwek cienkusz, wino poślednie z iágod wodą opłokanych czeladne piwo, álbo wino.

DESPENSER, *ou* DE'PENSER, (*on prononce* dépanser.) V. act. (*Faire de la dépense.*) Impendere. *Cic.* * *Il dépense à proportion qu'il gagne.* Pro quæstu sumtum facit. *Hor.* * *Dépenser excessivement.* Prodire sumtu extra modum. *Cic.* * *Dépenser tout ce que l'on gagne.* Conterere quæstum. *Plaut.* * *Il ne passoit pas pour un prodigue; mais pour un homme qui sçavoit dépenser son bien, & qui avoit le gout fin.* Habebatur non ganeo & profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. *Tacit.* WYDAWAC ná co wydatek czynić. *Wydaie pomiarkowawszy dochod. *Wydatek zbyteczny nie pomiarkowany czynić. *Wydać wszystko co się zárobi. *Miano go nie zá utratnego marnotrawcę ále zá rozumnie szczodrego y ktory wiedział gdzie y iák wydawać y znał się ná tym

Dépenser son bien en folies. Funditare rem. *Plaut.* Utracać dobra swoie marnotrawić.

DESPENSIER, *ou* DE'PENSIER *sans s*, m. DESPENSIERE, f. adject. (*Celuy,* ou *celle qui dépense le bien d'une Communauté.*) Promus condus. SZAFARZ, SZAFARKA, co ma w ręku wydatek y nim szafuie.

DESPENSIER se dit aussi en mauvaise part, pour *Celuy qui fait de folles dépenses.* Impendiosus. *Cic.* MRNOTRAWIK rozrutnik marnotrawny.

DESPENSIERE, (*Celle qui dépense mal à propos son bien & en superfluitez.*) Impendiosa. UTRATNA marnotrawna.

DESPOTIQUE, adject. m. & f. comme *Vn empire despotique*, ou *absolu.* Summum imperium. *Cic.* DESPOTYCZNE tyrańskie samowładne Panowanie.

DESPOTIQU EMENT, adv. (*Avec un pouvoir absolu.*) Summo cum imperio. DESPOTYCZNIE samowładnie.

DE'SPOUILLE, *on prononce* DE'POUILLE, subst. fœm. (*Vestemens, habits, dont on est ordinairement vestu.*) Spolium. Exuviæ. *Cic.* ODZIENIE zwyczayne, zewłoka, łup.

DE'SPOUILLES *opimes.* Spolia opima. *Liv.* OBIERZ łup obfity bogaty.

Vn lieu orné des dépouilles de la flotte, & des gens de mer. Exuviis nauticis & classium spoliis locus ornatus. *Cic.* Mieysce przybrane łupami okrętow y obierzą żeglarzow.

DE'SPOUILLE *d'un serpent*, (*La peau qu'il quiette tous les ans, comme aussi la dépouille des autres animaux.*) Exuviæ serpentis. *Virg.* Exuviæ ferarum, f. plur. *Lucr.* SKORA Wężowa zewłoka ktorą co rok z siebie zrzuca, y skora zdarta z każdego inszego zwierza.

DE'SPOUILLE se dit aussi (*de la recolte des bleds & des fruits de la terre.*) Fructuum collecta. *Var.* ZBIERANIE z boż. Zniwo.

DE'SPOUILLE se dit au figuré, *L'homme a laissé sa dépouille mortelle*, pour dire *son corps.* Corpus suum reliquit SMIERTELNE zwłoki, Trup, ciało umarłe zostawione.

(Ce qui se dit en Poësie.) To się mowi w Wierszu.

DE'SPOUILLE *des Anciens*, (*Leurs écrits, leur ouvrages.*) *Se parer des dépouilles des Anciens.* Exornare se veterum operibus, *ou* scriptis. KRADZIEZ, Obierz. Cudzą się żywić. Dawnych Autorow obierzą.

DE'SPOUILLEMENT, subst m. *on prononce* DE'POUILLEMENT. (*L'action de dépouiller.*) Spoliatio. *Cicer.* Nuditas. *Quint.* ZŁUPIENIE OBRANIE obnażenie odarcie.

DE'SPOUILLE', (*on prononce* DE'POUILLE'.) m. DE'SPOUILLE'E, f. part. pass. Spoliatus. *Cic.* ZŁUPIONY, OBRANY obnożony odarty.

DE'SPOUILLER, *on prononce* DE'POUILLER *quelqu'un de ses habits*, V. act. (*Les luy oster, le dévestir.*) Spoliare aliquem vestitu. *Cic.* ZŁUPIC odrzeć obnażyć z sukien ogołocić obrać rozebrać.

SE DE'SPOUILLER, (*Quitter ses vestemens.*) Exuere se. *Petr.* ROZEBRAC się zdiąć odzienie z siebie.

SE DE'SPOUILLER, (*parlant des serpents qui quittent leurs peaux parmi les espines.*) Exuere vestem in spinis. *Luc.* Exuere senectam. *Plin.* SKORE z rzucić mowiąc o wężu ktory skorę z siebie co rok zrzuca między cierniem.

DE'SPOUILLER se dit figurément en morale (*des choses qu'on nous oste.*) *Dépouiller quelqu'un de sa réputation, de ses biens.* Spoliare aliquem famâ, fortunis, opibus. *Cic.* * *Dépouiller quelqu'un de sa dignité.* Spoliare aliquem dignitate. *Cic.* * *Accorder la vie à un Prince dépouillé, ce n'est pas tant une faveur qu'un prolongation de misere.* Inopi principi, quantò longiorem vitam, tantò plus supplicii fore. *Tacit.* ZŁUPIC niewłaśnie co udrzeć o tym z czego kto kogo wyzuwa obieraiąc go z tego. Złupić kogo z sławy z dobr. *Złu-

pić kogo z godności. *Daćżycie Krolowi ze wſzyſtkiego wyzutemu nie ieſt to łaſka, ále przedłużenie nieſzczęścia.

Il a dépouillé toute humanité, il s'eſt dépouillé de toute humanité. Humanitatem, *ou* hominem ex homine exuit. *Cic.* Omnem de ſe ejecit animum pietatis. *Ter.* **Elle a dépouillé les paſſions de ſon ſexe.* Sexûs affectus omnes exuit. *Tacit.* **Dépouillé de toute diſſimulation.* Evolutus & nudatus integumentis diſſimulationis. *Cic.* Wyzuł wſzelką ludzkość wyzuł ſię cale z ludzkości. * Wyzuła ſię z affektow właſnych płci ſwoiey. *Wyzuwſzy wſzelką nieſzczerość.

SE DE'SPOUILLER *d'une terre qu'on a euë de ſes peres.* Exuere ſe paterno agro. *Liv.* WYZUIC ſię z maiętności Oyczyſtey.

DE'SPOUILLER ſe dit auſſi (*de la recolte des fruits de la terre qu'on recueille.*) Percipere. *Cic. Hor. Colum. Hor.* * *Il a dépouillé cent boiſſeaux de bled de ſes terres.* Centum modios tritici percepit ex agris. ZBIERAC żniwo. * Zebrał ſto korcy Zboża w dobrach ſwoich.

SE DE'S-SAISIR *d'une choſe qu'on a*, V. act. Aliquid de manibus amittere, *ou* demittere. WYPUSCIC co z rąk ſwoich puścić.

DE'S SAISISSEMENT, ſubſt. m. (*L'action de ſe déſſaiſir.*) De manibus amiſſio. PUSZCZENIE wypuſzczenie z rąk.

DE'S-SALER *de la chair*, ou *du poiſſon qui eſt ſalé*, V. act. (*Le faire tremper dans l'eau.*) Carnes, *ou* piſces in aquâ macerare. WYMOCZYC Ryby álbo mięſo ſłone.

UN DE'S SALE', (*Vn homme qui n'eſt pas niais.*) Vir emunctæ naris. *Phæd. Hor.* OCHROSTANY wytarty między ludzmi okrzeſany nie fryc.

(Maniere de parler baſſe & pupulaire.) Podły y potocznego dyſkurſu ſpoſob.

DE'S SANGLER *un cheval*, V. act. (*En relâcher les ſangles.*) Equi cingulum ſolvere, *ou* laxare. act. ODPIĄC popręgi koniowi.

SE DE'S SAOULER, *ou* SE DE'S SOûLER, V. act. (*Lors qu'on eſt trop ſoû, & qu'on a trop beu & mangé.*) Edormire, crapulam. *Ter.* WYSZUMAC ſię, WYTREWIC ſię.

DE'SSE'CHEMENT, ſubſt. m. (*Action par laquelle on déſſéche.*) *Le déſſechement des marais.* Exſiccatæ paludes. OSUSZENIE błot, bagnow oſuſzenie błota.

DE'SSE'CHER, V. act. (*Oſter l'humidité.*) Siccare. Exſiccare paludes. *Quint.* *Déſſécher les marais.* OSUSZYC. Oſuſzać bagna.

DESSEIN, ſubſt. m. (*on prononce* deſſain.) (*Projet, entrepriſe.*) Conſilium. ZAMYSŁ Impreza.

Avoir de grands deſſeins en teſte, ou *dans l'eſprit.* Magna animo conſilia agitare. *Cicer. Liv.* Mieć wielkie zámyſły w głowie ná wiele ſię kaſać.

Tels ſont les deſſeins des hommes & telle eſt l'iſſuë de leurs grands projets. Hæc ſunt conſilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum. *Petr.* Takie ſą zámyſły ludzkie, y ten ſkutek ich wielkich imprez.

Executer un deſſein. Cogitatum, *ou* quod animo intenderamus, perficere. *Cic.* Przyprowadzić do ſkutku zá zmyſł iáki.

DESSEIN, (*Volonté, réſolution de faire une choſe.*) Animus, i, m. Mens, *genit.* mentis, f. Cogitatio, onis, f. Voluntas, atis, f. Conſilium, ii, neut. *Cic.* **Mon deſſein n'eſt pas de vous chagriner.* Animus non eſt tibi creare moleſtiam. **Mon deſſein eſt*, ou *J'ay deſſein d'aller à ma maiſon de Tuſculum, enſuitte à Arpinum, & de là à Rome pour le premier jour de Juin.* Cogito in Tuſculanum deinde. Arpinum: Romam ad Calendas Junias. **J'ay deſſein de voyager.* Conſilium eſt iter facere. *Plant.* **Il a fait deſſein ſur ſa vie.* De illius pernicie cogitavit. **Il avoit deſſein de le dés-heriter.* Hunc exheredare in animo habebant. **Il a deſſein de vous tromper.* Fraudem tibi cogitat. *Cicer.* MYSL chęć uczynienia czego. *Nie ieſt to moia myśl obrazić cię. *Myślę, álbo chcę iechać do Folwarku mego w Tuſkulu potym do Arpinu, á z tamtąd do Rzymu ná pierwſzy dzień Czerwca. *Myślę wyiechać w drogę. * Pomyślił ná życie iego. * Myślił go wydziedziczyć. *Myślił cię oſzukać, odrwić.

Je n'ay eu aucun mauvais deſſein, & je vous proteſte que j'ay agi le plus innocement & de la meilleure foy du monde. Nec dolum malum conſilio adhibui, ſed mente ſimpliciſſimâ & verâ fide egi. *Petr.* Nie myślałem nic złego y przyrzekem ci żem ſzedł ſzczerze.

A DESSEIN, (*Exprès.*) Conſultò. UMYSKNIE.

DE DESSEIN *prémedité*, ou *formé.* De induſtriâ. *Cicer.* UMYSLNIE z umyſłu.

A QUEL *deſſein*, *Pour quel deſſein.* Quo conſilio. *Liv.* DLA czego, iakim umyſłem.

DESSEIN *de quelque ouvrage formé dans ſon eſprit.* Cogitatum opus. PROJEKT, pierwſza myśl układ iákiey rzeczy w myśli.

DESSEIN, (*Simple crayon d'une choſe.*) Gnomonica deformatio. RYSUNEK proſty abryſſ.

DESSEIN, ou *Plan d'un baſtiment tiré ſur le papier tout plat & qui conſiſte ſeulement en lignes.* Ichnographia, æ, fœm. *Vitr.* *(*Si la face du baſtiment eſt repreſentée comme élevée de terre, on dira*, Orthographia, æ, f. *(*Si c'eſt une perſpective de la face & des coſtez du baſtimont repreſentez en racourcy, on dira*, Scænographia, æ, f. *Vitr.* RYSUNEK planta abryſs budowania. *Ryſunek abrys zwierzchni budowania. *Ryſunek abryſs ſtran balkow budowania

LE DESSEIN, ou *L'art de deſſigner*, ou *deſſiner.* Graphis, idis, *ou* idos, f. *Plin.* Graphidos ſcientia. **Il entend le deſſein, il ſçait deſſiner.* Graphidos peritus eſt. *Vitr.* RYSOWANIE náuka ryſunkow. *Umie ryſować zna ſię ná ryſunkach.

DE'S-SELLER *un cheval*, V. act. (*Oſter la ſelle à un cheval.*) Ephippium equo detrahere. ROZSIODŁAC, roſkulbaczyć konia.

DE'S SERRER *ce qui eſt trop ſerré.* Laxare. Relaxare. *Cic.* ROSPUSCIC rozwiązać poſolgować.

ON DIT que *Le tempt ſe dés-ſerre*, (*lors que le grand froid ſe relaſche.*) Remittit ſe frigus *Tibul.* MOWIEMY, folguie czas wolnieie kiedy tęgie zimno y mroz uſtaie.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme n'a pas dés-ſerré les dents*, (*quand il n'a pas dit un mot.*) Totus obmutuit. ZĘBOW nie rozwiązał nie otworzył, nic nie przemowił.

DE'S-SERRE, ſubſt. f. ON DIT proverbialement & populairement qu'*Vn homme eſt dur à la dés-ſerre*, pour dire qu' *Il a de la peine à mettre la main à la bourſe & à payer.* Æquè aridus ut pumex, vix ab illo nummum extricas. SKĄPY nieużyty áni go udrzeſz gdyby oſzkardem kował: mowiemy przyſłowiem y potocznie, ma węża w kieſzeni.

DE'S SSERT, ſubſt. m. (*Le dernier ſervice qu'on met ſur une table dans un repas, qui conſiſte en fruits & en confitures &c.*) Bellaria. *Plaut.* WETY oſtatnie danie do ſtołu owocow y cukrow.

Il fit apporter le deſſert. Secundas menſas afferri juſſit. *Petr.* Kazano wety dawać.

DE'SSERTE, ſubſt f. (*Viandes qu'on leve de deſſus les tables des Roys & des Princes.*) Fercula quæ ſuperſunt de menſâ regiâ. **Il mange à la deſſerte.* De ferculis regis ſuperfluis vitam ſuſtentat. TO co ſchodzi z ſtołow Pańſkich zebranie. *Zyie z tego, *álbo* tym co zbieraią ze ſtołu.

DE'S-SERVICE, ſubſt. m. (*Mauvais office qu'on rend à quelqu'un.*) Inurbanum officium, ii, n. PRZYKROSC komu uczyniona, zła pezyſługa, złe przyſłużenie ſię.

DE'SSERVIR *un Benefice Sacerdotal*, V. act. (*S'acquiter des fonctions qui y ſont attachées.*) Fungi muneribus alicuju ſacerdotii. SŁUZYC Kościołowi iákiemu, czyniąc powinności urzędu Kapłańſkiego przy nim.

DE'S-SERVIR *quelqu'un*, V. act. (*Luy rendre de mauvais offices.*) Malè de aliquo mereri- NIE PRZYSŁUZYC ſię komu u kogo álbo w czym.

DE'S SERVIR, (*Oſter, lever de deſſus la table les viandes & le fruit.*) Menſam auferre. *Plaut.* **Il fit dés-ſervir.* Menſam tolli jubet. *Plaut.* ZBIERAC ze ſtołu. *Kazał zbierać

La table eſtant dés-ſervie au ſon des inſtrumens. Mundatis ad ſymphoniam menſis. *Petr.* Gdy zbierano ze ſtołu przy muzyce graiącey.

DE'SSICCATIF, m. DE'SSICCATIVE, f. adject. (*Qui a la vertu de déſſecher.*) Deſiccandi vim habens. OSUSZAIĄCY co ma moc ſuſzącą.

DE'SSILLER, *ou* DE'CILLER *les yeux*, V. act. (*Les ouvrir, en déprenant les paupieres qui ſont comme collées l'une contre l'autre.*) Oculos diducere. ROZWIĄZAC oczy. powieki rozlepić.

ON DIT au figuré, *Il m'a déſſillé les yeux de l'eſprit ſur l'eſtat malheureux dans le quel j'eſtois.* Caliginem ab oculis mentis diſcuſſit, & miſerum in quo verſabar ſtatum mihi aperuit. MOWIEMY *niewłaśnie*: otworzył mi oczy dla poznania nieſzczęśliwego ſtanu w ktorym zoſtawałem.

DE'SSINATEUR, ſubſt. m. (*Qui ſçait l'art de deſſiner.*) Delineandi peritus, i, maſc. TEN co umie y uczy ryſunkow, Ryſownik.

DE'SSINER, (*Faire, tracer quelque deſſein ſur le papier.*) Aliquid delineare. *Plin.* RYSOWAC, ryſunki czynić kreślić ná karcie.

DE'S-SOLER *un cheval*, V. act. (*Luy ôter la ſole du pied.*) Equo ungulam detrahere. KOPYTO zdiąć koniowi zerznąć.

DE'S-SOUDER *ce qui eſtoit ſoudé*, V. act. Quod ferruminatum erat diſſolvere. ODNITOWAC.

DESSOUS, (Particule qui marque la partie inferieure ou le revers d'une choſe. SPODEK ſpodnia ſtrona álbo ſtrona druga odlewna, álbo lewa przeciwna, ſpod z prugiey ſtrony.

La guerre eſt cachée ſous le ſom de la paix. Sub nomine pacis bellum latet. Woyna ſię tai pod imieniem pokoiu.

L'on peut ſoûtenir l'effort en ſe tenant ſerré deſſous les boucliers. Ferre libet ſubter denſâ teſtudine caſus. Można wytrzymać impet pod puklerze ſię ciſnąć.

Les champs qui ſont au deſſus, ou *ſous les remparts.* Camp. qui ſubter mœnia ſunt. Mieyſca podwalne, po pod wałami Podwale.

Platon a placé la colere dans le cœur, & dans les entrailles inferieures les paſſions voluptueuſes. Plato iram in pectore, cupiditatem ſubter præcordia locavit. *Cic.* Platon położył gniew w ſercu, á pod wnętrznościami niżſzemi lubieżne żądze.

DESSOUS eſtant adverbe, *Plus bas.* Infra. Subter. adv. POD niżey *Adwerb.*

Par deſſous. Subtùs. adv. *Var.* Subter, *ou* Infrà. *Cic.* **Faites du feu deſſous.* Ignem ſubdito. *Cat.* **Retirez le feu du deſſou.* Ignem ſubducito. *Cat.* **Ils ſont au deſſous de l'Apennin*, ou *au pied, qui eſt la plus ſaine de toutes les les montagnes.* Apennino ſaluberrimo montium ſubjacent. *Plin.* Pod ſpod, po pod. *Podday ognia pod ſpod. *Po pod wygarniy ogień od ſpodu, z pod. *Są niżey gory Apenninu, álbo pod gorą Apenninu, ktora ieſt ze wſzyſtkich gor náyzdrowſza.

DESSOUS, (*Plus bas en mérite & en qualité.*) Infra. **Toutes les louanges que je vous puis donner ſont toûjours beaucoup au deſſous de voſtre mérite.* Quidquid de te magnificè dixero, id tua virtus longè ſuperat. *Terent.* **Il eſt beaucoup au deſſous de luy par ſes richeſſes & pour ſon eſprit.* Is eſt infrâ cenſum & illius ingenium. *Hor.* **Vous devez eſtimer cela au deſſous de vous.* Id infra te putare ac judicare debes. *Plin.* **Ils crurent qu'il eſtoit au deſſous d'eux de ſe lamenter en public.* Inferius majeſtate ſuâ rati, ſi palam lamentarentur. *Tacit.* NIZSZY w cnocie y záſługach, podleyſzy. *Niżſze ſą chwały moie, y podleyſze nád záſługi twoie. *Daleko niżſzy ieſt od niego w fortunie, y rozumie. *Maſz to mieć zá rzecz podłą, y niżſzą od ſiebie. *Mieli zá rzecz niſką y podłą dla ſiebie ſkarżyć y nárzekać publicznie.

LE DESSOUS, ſubſt. m. (*La partie inferioure.*) Pars inferior. SPODEK, dolnia część.

Le deſſous de la table. Menſa infima. Spodek ſtołu.

DESSUS, il faut dire la meſme choſe de cette Particule que de la précedente, qu'elle eſt tantoſt Adverbe & tantoſt Prépoſition relative oppoſée à Deſſous. Super ſupra. **Deſſus l'herbe verte.* Super fronde viridi. **Atticus eſtoit à table au deſſus de moy, & Verrius au deſſous.* Suprà me Atticus, infrà me Verrius accubuerat. *Cic.* * *Il y avoit une cage au deſſus de la porte, où une pie ſaluoit tous ceux qui entroient.* Suprà limen cavea pendebat, in quâ pica intrantes ſalutabat. *Petr.* NA nad toż ſię rozumieć má o tey partykule co o przeſzłey, że czaſem ieſt *adwerbem* á czaſem prepozycyą przeciwna prepozycyi *po*: álbo *pod.* *Ná źieloney murawie. *Attyk ſiedział u ſtołu wyżey przedemną á Weryuſz niżey po mnie. *Była klatka nádedrzwiami w ktorey ſroka ſiedziała co każdego wchodzącego witała.

DESSUS, Adverbe. Suprà, *ou* Inſuper. adv. NAD. *adweb*, wyżey.

* *Ils eſtoient au deſſus de mille & plus.* Erant ſupra mille. * *Les choſes qui ſont au deſſous & au deſſus.* Quæ ſupra & ſubter ſunt. *Cic.* Było ich tyſiąc y więcey. * Rzeczy ktore wyżey, y niżey, álbo ze ſpodu y z gory, wyżſze, y niżſze, wierzchnie y dolnie álbo ſpodnie.

CY DESSUS, (*Cy devant.*) Anteà. adv. *Cic.* WYZEY przedtym.

Là DESSUS, (*Touchant cela.*) Super hac re. *Cic.* NAD tym, o tym.

PAR DESSUS, (*Outre.*) Præter, (*avec l'accuſatif.*) NADTO, Procz tego.

DE DESSUS, (*avec les verbes tomber &c.*) E, *ou* ex. Z ZCZEGO ſpaść.

LE DESSUS, (*Avantage, ſuperiorité.*) **Ce Prince a eu le deſſus ſur ſes ennemis.* Princeps ille hoſtium victor ſemper extitit. *Hor.* * *Cette ſcience eſt au deſſus de l'eſprit humain, le paſſe, le ſurpaſſe.* Hæc doctrina longè excedit vires humani ingenii. *Cic.* GORA, wierzch, co mieć nád kim álbo nád kogo. * Ten Krol miáł gorę nád nieprzyiacołmi Tá náuka ieſt nád rozum ludzki.

Vous avez beau l'abyſmer, ou *le noyer, il revient toûjours au deſſus de l'eau*, pour dire *Il ſe remet toûjours & reſtablit ſes affaires, quelque diſgrace qu'il ait.* Merſes profundo, pulchrior evenit. *Hor.* **Il eſt au deſſus des injures de la fortune.* Injurias fortunæ ſuperat. *Cic.* **Il n'y a perſonne qui ait le deſſus ſur vous, Il n'y a perſonne de voſtre rang.* Habes neminem honoris gradu ſuperiorem. *Cic.* * *Soyons d'autant plus humbles, que nous ſommes élevez au deſſus des autres.* Quantò ſuperiores ſumus, tantò ſubmiſſiùs nos geramus. *Cic.* * *Il eſt au deſſus de tous pour l'eſprit, Il l'emporte par deſſus tous.* Extra omnem ingenii aleam poſitus. *Plin.* Top go iák chceſz y nurzay zawſze on na wierzch wypłynie, to ieſt zawſze on przyidzie do ſiebie y porośnie, gdyby niewiem iakie nieſzczęście ná niego padło. *Wyżſzy ieſt nád nie ſzczęśliwe przypadki. *Niemaſz tu nikogo nád ciebie. *Tym ſię uniżaymy bardziey im wyżey nád inſzych ieſteśmy. *Má wyżſzy dowcip nádewſzyſtko, rozumem wſzyſtko zwycięża przechodzi.

Gagner le deſſus du vent, Prendre l'avantage. Ventis ſecundis uti. Wiátr ubieżeć, poprzedzić zawierzuchę ſzczęśliwie ſobie płynąć.

LE DESSUS *des choſes*, (*La ſurface*) Superficies. WIERZCH rzeczy iákich, wierzchnia część.

LE DESSUS, (*La place la plus honorable.*) Locus honoratior. **Prendre le deſſus*, (*Prendre la place la plus honorable.*) Locum honoratiorem occupare. PIERWSZE mieyſce. *Wziąć pierwſze mieyſce.

LE DESSUS, en Muſique, (*Le ſon*, ou *la voix plus claire, & qui ſe fait mieux entendre.*) Sonus vocis tenuis & accutus, m. *Vitr.* Summa vox, *genit.* ſummæ vocis, f. *Hor.* **Il fait tantoſt le deſſus & tantoſt la baſſe.* Modò ſummâ voce, modò imâ reſonat. GŁOS nay wyżſzy y náy cienſzy w muzyce *Tenor.* *Czaſem álbo dopiero Tenorem dopiero baſſem ſię odzywa.

LE DESSUS *d'un Violon, d'une Viole.* Plectrum. SMYCZEK.

LE PAR-DESSUS, (*Le ſurplus qu'on donne de quelque choſe.*) Corollarium. *Cic.* NADDATEK przydatek przyſypka wierzch przyczynek Dodatek gora.

LE DESSUS *d'une lettre*, pour dire *La ſuſcription, l'adreſſe.* Inſcriptio *Plin.* WIERZCH ná liście, nápis.

DESTIN, ſubſt. m. *Diſpoſition, enchaiſement des choſes ſecondes ordonnées par la Providence.*) Fatum. *Cic.* PRZEZNACZENIE Los wypadek rzeczy ſtworzonych iedná z drugiey ogniwem ſię ciągnących z wiecznego z rządzenia Boſkiey opatrzności Bieg ſwiata nieodmienny z zrądzenia Boſkiego.

Il eſt né ſous un mauvais deſtin, ou *ſous une mauvaiſe étoile.* Siniſtro fato genitus eſt. *Juv.* Urodził ſię w złą godzinę.

La prudence eſt au deſſus des deſtins. Fato prudentia major. *Virg.* Rozum ieſt nád wſzyſtkie przypadki wyżſzy.

Je ſouffriray mon mauvais deſtin avec intrepidité. Fatale exitium corde durato feram. *Phæd.* Znośić będę Los moy bez wſzelkiey trwogi y pomięſzania.

DU DESTIN. Fatalis. *Cic.* Z WYROKU, z zrądzenia.

DESTINATION, ſubſt. f. (*Diſpoſition.*) Deſtinatio. Deſignatio. ZRZĄDZENIE naznaczenie.

DESTINE'E, ſubſt. f. (*Deſtin.*) Fatalis vis. *Cic.* **Voſtre vertu a quelque deſtinée particuliere, puiſque vous eſtes plus heureux ſans armes, que les armes à la main.* Fatale neſcio quid tuæ virtuti datum; eſt enim tua toga, armis felicior. *Cic.* LOS zrządzenie moc wyżſza. *Dzielność twoia wyżſzą iákąś moc má w ſobie, ponieważ ſzczęślwſzym ieſteś bez broni, niżeli broń w ręku trzymaiąc.

DESTINER, V. act. (*Diſpoſer de faire une choſe dans ſa penſée*, ou *en ſoy meſme.*) Deſtinare. *Cic.* * *Deſtiner quelqu'un à la ſervitude.* Servitiis deſtinare aliquem. *Val-Flac.* **Deſtiner, déterminer à quelqu'un le jour de ſe mort.* Deſtinare alicui diem mortis. *Cic.* POSTANOWIC umyślić co u ſiebie naznaczyć. * Naznaczyć kogo álbo poſłać w niewolą. *Naznaczyć komu dzień ſmierci.

DESTITUABLE, adject. m. & f. (*Qu'on peut deſtituer*, ou *démettre d'une charge, d'un employ.*) Munere orbandus.

TEN KTORY ieſt godzien być złożony z urzędu.

DESTITUER, V. act. (*Démettre quelqu'un d'une charge, la luy oſter.*) Aliquem magiſtratu, *ou* à mágiſtratu depellere. *Cic.* ZŁOZYC kogo z urzędu, odiąć mu urząd.

DESTITUER, (*Délaiſſer.*) Deſtituere accuſ. OPUSCIC porzucić.

Vn homme deſtitué de biens, qui n'a point de biens. Bonis deſtitutus, **De conſeil.* Deſtitutus conſiliis. *Cic.* * *Deſtitué de toutes choſes.* Omnium egenus. *Sil-Ital.* Opuſzczony odeſortuny co nic niema. *Obrany z rady, bez rady. *Obrany ze wſzyſtkiego odpadł od wſzyſtkego.

DESTITUTION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on deſtitue.*) Depulſio. Privatio, onis, f. ZŁOZENIE z urzędu odbranie urzędu.

DESTRUCTEUR, ſubſt. m. (*Qui détruit.*) Everſor. *Cic.* PSOTNIK, co ſzkodę robi, ſzkodnik.

DESTRUCTRICE, ſubſt. f. (*Celle qui detruit.*) Deletrix. *Cic.* PSOTNICA ſzkodnica.

DESTRUCION, ſubſt. f. (*Demolition, renverſement d'édifice.*) Everſio. Demolitio, onis, f. *Cic.* SZKODA zepſowanie czego zrzucenie Budowania Domoſtwa, murow burzenie obalenie.

DESTRUCTION ſe dit figurément pour *Le renverſement d'une république, de la patrie, la ruine des Eſtat & des autres choſes morales,* Reipublicæ, patriæ everſio. *Cic. Liv.* * *Deſtruction des vices.* Vitiorum exſtinctio. * *Cela a cauſé ma deſtruction.* Id mihi fuit excidio. *Cic.* WYWROCENIE rzeczypoſpolitey upadek Jey y zguba. *Znieſienie wyſtępkow. *Tomię zgubiło, to było zguby moiey przyczyną.

DESTRUIRE, *on prononce* DE'TRUIRE, V. act. (*Renverſer, ruiner, démolir.*) Deſtruere Diruere. *Cic.* ZRZUCIC WYWROCIC obalić zepſować walić,

DESTRUIRE dans le ſens figuré (*ſe dit des perſonnes & des choſes.*) * *Le temps détruit & conſume tout.* Vetuſtas omnia conficit & conſumit. *Cic.* PSOWAC obalać *niewłaśnie.* o rzeczach y ludziach. *Wiek wſzyſtko trawi y obala.

Détruire quelqu'un de fond en comble, le ruiner entierement. Funditùs evertere ac peſſumdare aliquem. *Cic.* **Tâcher de détruire quelqu'un.* Struere & moliri alicujus perniciem. *Cic.* **Détruire quelqu'un dans l'eſprit d'un autre.* (*Donner de l'averſion pour luy.*) Ex alicujus animo aliquem ejicere. *Liv.* **Les hommes ſont ainſi faits, l'on détruit dans leurs eſprits le reſſentiment des ſervices qu'un leur a rendu, ſi on ne continue à leur en rendre de nouveaux.* Ita comparatum eſt, ut antiqua beneficia ſubvertas, niſi illa poſterioribus cumules. *Plin-Jun.* **Il eſt détruit dans ſon eſprit.* Ex animo illius effluxit. *Cic.* **Il s'eſt détruit luy meſme, il a détruit luy meſme ſa fortune.* Perdidit ſe ac peſſumdedit. *Cic.* **La force ſans conduite ſe détruit d'elle-meſme.* Vis ſine conſilio mole ſuâ ruit. *Hor.* **Détruire les raiſons de ſon adverſaire.* Evertere argumenta adverſarii. *Cic.* Zruinować kogo ſkreteſzem. *Naſtępować ná zgubę czyią. *Zruinować kogo w rozumieniu w afſekcie w reſpekcie czyiem, obruſzyć kogo ná niego. *Tak ſą ludzie, że ginie u nich w myśli pamięć przyſług dawnych ieżeli coraz nowemi przyſługami ſię im nie przypomniſz. *Zruinowany ieſt u niego w łaſce. *Sam ſię zgubił ſam ſwemu nieſzczęściu winien. *Siła bez rządu ſama przez ſię ſię gubi. *Pozbiiać dowody racye przeciwne.

DESTRUIRE *une armée par la faim, & non point par les armes.* Conficere exercitum fame, non armis. *Cic.* **Détruire les loix.* Evertere, *ou* convellere, *ou* labefactare leges. *Cicer.* **Les opinions.* Delere opiniones. KONAC woyſko głodem, á nie mordem. *Wywrocić prawa. *Znieść zdania poznoſić.

Qui détruit ſon pays. Patriæ exſtinctor, oris, maſc. *Cicer.* Oyczyzny ſwoiey własney nieprzyiaciel zdrayca y zguba.

DESTRUIT, (*on prononce* DE'TRUIT.) m. DESTRUITE, fœm. Deſtructus. Everſus. Extinctus. ZEPSOWANY, obalony, zrzucony, zgubiony, wywrocony.

DE'S-UNION, ſubſt. f. (*Séparation, démembrement.*) Disjunctio. *Cic.* ROZŁĄCZENIE oddzielenie iednego od drugiego.

DE'S UNION veut dire auſſi, *Diſſenſion, diſcorde, més-intelligence.* Diſſenſio. *Cic.* **Il y a de la dés-union entre eux.* In magnâ ſunt diſſenſione. *Cic.* * *Mettre la dés-union parmi les amis.* Inter amicos diſſenſionem facere, *ou* commovere. *Cic.* NIEZGODA nieporozumiewanie ſię między ſobą nieſnaſki *Maią nieſnaſki między ſobą. *Nieſnaſki niezgodę ſiać między przyiaciołmi.

DE'S-UNIR, V. act. (*Séparer, démembrer.*) Disjungere. *Plin.* ROZDZIELAC rozłączać.

DE'S-UNIR figurément ſignifie *Séparer, diviſer des perſonnes unies enſemble d'amitié.* Disjungere. *Cic.* ROZDZIELAC niewłaśnie, Kłocić między ſobą ludzi y przyiaźń rozrywać między niemi.

DE'S-UNI, m. DE'S-UNIE, f. part paſſ. Disjunctus. (*Pour le propre & le figuré.*) Diſſociatus. *Cic.* ROZDZIELONY, rozłączony niezgodny *właśnie*, y *niewłaśnie.*

DE'TACHEMENT, ſubſt. m. (*Le contraire d'attachement, quand on n'eſt plus attaché d'affection à une choſe.*) Animus ab aliquâ re alienus. *Cic.* ODERWANIE przeciwna przywiązaniu że kto już nie ieſt z przywiązaniem ſerca do czego.

DE'TACHEMENT en termes de guerre, (*Soldats détachez,* ou *ſéparez du corps de l'armée pour quelque expédition.*) Legio ſubducta ab exercitu, fœm. **Il fit un détachement d'une partie de ſa cavalerie, & l'envoya à la pourſuite des fuyards.* Partem equitatûs ſejunxit, ut fugitivos inſequeretur. PODIAZD od woyſka wyſſany. *Wybrał podiazd z konnych y poſłał ich w pogoń zá zbiegłemi.

DE'TACHER, V. act. (*Délier ce qui eſt attaché.*) Diſſolvere. Exſolvere. *Cic. Plaut.* ODERWAC, odpiąć, odwiązać co, ſupścić co.

Nous détachâmes noſtre vaiſſeau. Solvimus, *ou* exſolvimus navem. *Plaut.* Odwiązaliśmy okręty, odcumowaliśmy.

ON DIT abſolument, *Se détacher* pour dire *Défaire ſon haut de chauſſes,* (*lors qu'on veut punir un enfant & luy donner le fouët.*) Solvere braccas. MOWIĄ poproſtu ſpuścić, maiąc karać dzicię plagami.

DE'TACHER ſignifie figurément, *Quitter les attachet & les affectionsqu'on a pour les perſonnes & pour les choſes.* Aliquem ab aliquo, *ou* à re aliquâ disjungere. *Terent. Cicer.* ODERWAC od czego obrzydzić komu oddalić go odmowić od kogo álbo od czego, odwrocić.

Détacher ſon eſprit & ſes pensées de ſes malcheurs, n'y point penſer. Avertere à miſeriis cogitationes ſuas. *Cic.* Odwrocić oderwać myśl ſwoię od nieſzczęśliwości ſwoich.

SE DE'TACHER *de quelqu'un,* (*S'en ſéparer.*) Sejungere ſe ab aliquo. Se avellere *Cic. Ter.* Se à ſocietate alicujus ſejungere. *Cic.* **Se détacher de l'amour des voluptez.* Se avocare, *ou* ſe abſtrahere à voluptatibus. ODERWAC ſię od kogo, rozſtać ſię z nim, przyiaźń z nim rozerwać. *Oderwać ſię od roſkoſzy y uciech.

DE'TACHER ſignifie auſſi, *Démembrer, ſéparer, prendre en particulier.* Sejungere. Separare. Secernere. *Cic.* **Calliſthene a détaché la guerre de Troye, de ſes autres Hiſtoires, ou l'a décrite ſéparément.* Caliſthenes Troicum bellum à perpetuis ſuis Hiſtoriis ſeparavit. *Cic.* **Si vous eſtes dans le ſentiment de détacher du corps de vôtre hiſtoire cette partie de mes avantures, vous me ferez plaiſir.* Si in hac ſententiâ fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis ſecernas hanc partem eventorum meorum, benè mecum egeris. *Cic.* WYŁĄCZYC rozłączyć rozrywać ná części oſobno co wziąć. *Kaliſtenes od inſzych kſiąg hiſtoryi wyłączył hiſtoryą woien Troiańſkich y oſobno ią napiſał. *Jeżeli ci ſię zda od całey Hiſtoryi twoiey wyłączyć tę cząſtkę moich przypadkow bardzo mi rzecz miłą uczyniſz.

DE'TACHER en termes de guerre, (*parlant des ſoldats qu'on tire des compagnies pour quelque expedition militaire,* ou *de ceux qui ſortent hors de leur rang.*) Subducere, *ou* ſejungere milites ex acie. **Sitôt qu'un cavalier ſe détachoit de ſon rang, il eſtoit inveſti par nos gens.* Ubi eques ex itinere excedebat, ſtatim ab equitatu noſtro excipiebatur & circumveniebatur. *Cæſ.* WYŁĄCZAC wybierać ludzi ná podiazd w woyſku álbo kiedy ſię ktorzy od ſzyku całego ná bok oderwą *Byle tylko ktory ná ſtronę od woyſka wyiechał y oſobno ſię pokazał zaraz go naſi ogarneli y zábrali.

Si les cohortes ſe détachoient pour donner, les Numides eſquivoient leur choc par leur viteſſe. Cùm cohortes ex acie procurriſſent, Numidæ integri celeritate impetum noſtrum effugiebant. *Cæſ.* Kiedy ſię roty bynaymniey piſunęły aby ná nich uderzyły, zaraz Numidowie z prędkością wielką pierzchali y uchodzili.

DE'TACHER *un habit,* (*Oſter les taches de deſſus un habit.*) Veſtium maculas eluere. *Plin.* CHĘDOZYC ſuknie z plam.

DE'TAIL, ſubſt. m. (*Pluſieurs parties ſeparées d'un tout.*) *Il ne vend qu'en détail, Il ne fais que le détail.* Singulas tantum merces venditat. *Acen-Ped.* CZĘSCI, kilka ſztuk od całey rzeczy oddzielone nie przedáie tylko na ſztukę á nie całkiem.

DE'TAIL ſe dit figurément (*des particularitez & des circonſtances d'une affaire.*) Res ſingulæ. **Il m'a fait tout le détail de l'affaire.* Rem prout geſta eſt, mihi ſingulatim expoſuit, *ou* enarravit. **Je n'entre point dans tout ce détail.* Singula non expendo. *Quint.* **C'eſt un grand détail à vous faire.* Longa eſt ſingularum rerum enumeratio. OSOBLIWOSCI y okoliczności ſzczegulne iákiey rzeczy. *Wſzyſtkiemi okoliczności tego wyraził. *Niewchodzę z oſobna w te okoliczności wſzyſtkie. *Wieleby okoliczności trzeba wyrazić, wieleby o tym mowić.

EN DE'TAIL. (*En particulier.*) Singulatim. Particulatim. adv. *Cic.* Z OSOBNA.

DE'TAILLER, V. act. (*Diviſer en pluſieurs parties un tout, comme lorſque les Bourchers détaillent leurs beufs & les coupent par morceaux.*) Secare & dividere in fruſta, *ou* in partes. NA SZTUKI podzielić, porąbać na ćwierci iáko czynią rzeźnicy.

DE'TAILLER ſe dit figurément pour *Faire un détail des choſes.* Singula perſequi dicendo. *Cicer.* Z OSOBNA rzeczy z okolicznościami wſzyſtkiemi wyrazić.

DE'TALER, V. act. (*Reſſerrer les marchandiſes qu'on a expoſées en vente.*) Expoſitas merces colligere. POSKŁADAC towar rozłożony ná przedaſz.

DE'TALER, V. neut. (*Se retirer promptement d'un lieu & avec précipitation.*) Aufugere. *Cic.* **Je l'ay fait detaler plus viſte que le vent.* Illum egi in fugam. *Liv.* UMKNĄC uchodzić ſkąd nágle, y ſzybko uciekać. *Muſiał uciekać prędzey niż wiatr.

(Terme bas & populaire.) Słowo w Francuſkim podłe.

DE'TEINDRE. V. act. (*Faire changer de couleur à une choſe.*) Colores eluere. *Quint.* PRZEFARBOWAC na inſzy kolor, farbę zmyć ſtracić.

SE DE'TEINDRE, (*Perdre ſa couleur.*) Decolorari, (or, aris, atus ſum.) paſſ. *Colum.* UTRACIC kolor, barwę mienić blakować.

Ce drap s'eſt déteint. Pannus colorem amiſit. To ſukno blakuie, zblakowało, traci barwę.

DE'TEINT, m. DE'TEINTE, f. (*Parlant des couleurs.*) Decolor. STRACONEY farby, blakuiący zblakowany, ſpełzły, ſpłowiały, farby zepſowaney.

DE'TELER, V. act. (*Oſter les chevaux d'une charette,* ou *d'un caroſſe.*) Equos curru abjungere. WYPRZĄDZ konie z woza z karety.

DE'TENDRE, (*on prononce* détandre.) V. act. (*Parlant d'une choſe tenduë & bandée, comme un arc.*) Remittere. *Cic. Phæd.* SPUSCIC rzecz tęgo nápiętą náprzykład łuk.

DE'TENDRE, (*Détacher une choſe tenduë, comme une tapiſſerie, un pavillon.*) Detendere. *Liv.* **Ayant détendu leurs tentes.* Detenſis tabernaculis. abl. *Cæſ.* ZDIĄC, pozdeymować, pozbierać, obicia rozciągnione pościanach, pozwiiać. *Pozbierawſzy pozwiiawſzy namioty.

DE'TENTE, *on prononce* détante, ſubſt. f. (*Ce qui ſert à débander une arme à feu.*) Lingula, æ, f. CYNGIEL do ſpuſzczania záwiedzionego kurka u ſtrzelby

DE'TENIR, V. act. (*Retenir, arreſter.*) Attinere. Detinere. *Cic.* ZATRZYMAC, przytrzymać.

Détenir quelqu'un en priſon. Captivum detinere. *(Compede detinere. *Hor. Détenir dans les fers.*) Trzymać kogo w więzieniu. Trzymać w kaydanach.

DE'TENU, maſc. DE'TENUë, fœm. Detentus. Retentus. PRZYTRZYMANY zátrzymany.

Eſtre détenu en priſon. Publicâ cuſtodiâ attineri. *Tacit.* **Au lit malade de fiévre.* Febri lecto detineri. *Celſ.* **Par lel vents* Ventis detineri. *Ovid.* **Dans l'eſclavage.* Attineri vinculo ſervitutis. *Tacit.* Siedzieć w więzieniu w katuſzy. *Być przytrzymanym ná łożku chorobą gorączką. *Być przytrzymanym wiatrami. *W niewoli.

DE'TENTION, ſubſt. f. (*on prononce* détantion.) (*Captivité, eſclavage.*) Captivitas. *Cic.* NIEWOLA przytrzymanie, wſadzenie zatrzymanie.

DE'TENTION *du bien d'autrui,* (*lors qu'on retient ce qui luy appartient.*) Alieni injuſta poſſeſſio. ZATRZYMANIE dobr cudzych nieſłuſzne.

DE'TENTEUR *du bien d'autruy,* ſubſt. m. *on prononce* détanteur. (*Injuſte poſſeſſeur du bien d'autruy.*) Iniquus alicujus boni poſſeſſor. NIESPRAWIEDLIWY poſſeſſor cudzego dobra.

DE'TERIORATION, ſubſt, f. (*Corruption.*) Depravatio. PSOWANIE, zepſowanie, ſkażenie.

DE'TE'RIORER, V. act. (*Rendre pire, laiſſer tomber en ruine.*) Depravare. *Cic.* PSOWAC, zepſować, ſkazać.

(Ce mot a vieilli dans Langue.) To ſłowo zeſtarzało ſię w ięzyku Francuſkim.

DE'TERMINATION, ſubſt. fœm. (*Réſolution priſe & arreſtée.*) Aliquid conſtitutum. *Cic.* POSTANOWIENIE uczynione, co poſtanowiono.

DE'TERMINATION *d'un mot à ſignifier une choſe.* Addictio verbi ad aliquid ſignificandum. POSTANOWIENIE ſłowa dla znaczenia czego.

DE'TERMINE', maſc. DETERMINE'E, f. part. paſſ. & adject. Statutus. POSTANOWIONY umowiony.

UN DE'TERMINE', (*Vn homme hardy, qui ne craint rien.*) Audaciſſimus homo. *Cic. Ter.* ZUCHWAŁY ośmielony ná wſzyſtko.

Vous connoiſſez l'inſolence du perſonnage, vous ſçavez combien il eſt déterminé. Noſtis os hominis, noſtis audaciam. Znaſz zuchwałość y beſpieczeńſtwo tego człeka.

DE'TERMINE'MENT, adv. (*Préciſément.*) Definirè. adv. *Cic.* WŁASNIE to.

DE'TERMINER, V. act. (*Conclure, faire une déciſion.*) Statuere. *Cic.* POSTANOWIC co ſkonkludować, námowić między ſobą y poſtanowić.

DE'TERMINER, (*Marquer, fixer un terme,* ou *un temps*) Definire. *Cicer.* **Déterminer quelqu'un a ce qu'il doit faire.* Definire alicui quid faciat. *Cicer.* **Il a déterminé,* ou *fixé le temps de ſon départ.* Tempus profectionis ſuæ definivit. *Cic.* POSTANOWIC náznaczyć czas iáki. *Przywieść kogo do uczynienia czego. *Naznaczył y poſtanowił czas ſwego wyiazdu.

SE DE'TERMINER, (*Se réſoudre à une choſe.*) *Je ſuis fortement déterminé,* ou *réſolu à cela.* Ego iſtud habeo obfirmatum. *Plaut.* **Il s'eſt déterminé,* ou *Il eſt déterminé au partage.* Animum adjecit ad nuptias. *Ter.* ODWAZYC ſię ná co, poſtanowić co u ſiebie uczynić. *Mocnom to u ſiebie poſtanowił. *Poſtanowił ſię ożenić.

Je n'ay point eu de peine à me déterminer ſur le choix. Nec diu hæſitavi in eo deligendo. Bez wſzełkiey trudności y niebawiąc tom u ſiebie poſtanowił obranie.

DE'TERRER, V. act. (*Exhumer un corps mort qui eſt enterré.*) Cadaver è terrâ effodere. WYKOPAC wygrześć, odgrzebać, trupa z ziemi dobyć.

ON DIT proverbialement en ce ſens, qu'*Vn homme a un viſage d'un déterré,* (*lorſqu'il eſt paſle, & qu'il a un teint livide & plombé.*) Eſt illi lurida & cadaveroſa facies. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem: Wygląda iákby go dopiero z grobu dobył blady mizerny iák trup.

DE'TERRER *une choſe,* ou *la vérité,* ſe dit figurement pour *La découvrir à force de travail & de méditations.* Eruere veritatem. ODKRYC co, dochodzić czego z pracą y długo myśląc doſzukać ſię czego.

Je l'ay enfin déterré, j'ay ſceu où il demeuroit. Quo loco ſe haberet tandem inveni, *ou* reperi. Náoſtatek dowiedziałem ſię o nim dopytałem ſię wynalazłem doſzukałem ſię go.

DE'TERSIF, m. DE'TERSIVE, f. adject. (*Qui nettoye.*) Detergens. WYPIERAIĄCY chędożący.

(Terme de Medecine.) Termin Lekarſki.

DE'TESTABLE, adject. m. & f. (*Qui donne de l'horreur & de l'indignation.*) Deteſtabilis. *Hor.* SZKARADNY ſproſny brzydki.

ON DIT, *Vn vin déteſtable. Vn mauvait vin.* Vinum ſubleſtiſſimum, i, n. *Plaut.* MOWIĄ wino brzydkie.

(Cela ſe dit encore de toutes les choſes des-agréables au goût,) Toż w Francuſkim o wſzyſtkich rzeczach ſmaku przykrego y nieprzyiemnego.

DETESTABLEMENT, adv. Deteſtandum in modum. BRZYDKO ſzkaradnie.

DE'TESTATION. ſubſt. f. (*Action par laquelle on témoigne l'horreur qu'on a d'une choſe.*) Deteſtatio. *Plin.* BRZYDZENIE ſię nárzekanie.

DE'TESTE', maſc. DE'TESTE'E, f. part. paſſ. Deteſtatus. *Hor.* CO JEST w obrzydliwości, ktorego ſobie zbrzydzono.

DE'TESTER, V. act. (*Avoir de l'horreur d'une choſe.*) Deteſtari. **Ayant déteſté la malice de cette vieille.* Execratus anûs malitiam. *Petr.* Sævitia eorum abominabatur ab omnibus, *Chacun déteſtoit leur cruauté.*) BRZYDZIC nie-

zmiernie. *Obrzydziwſzy ſobie złość tey baby. *Okrucieńſtwo ich wſzyſcy ſobie zbrzydzili.

DE'THRONER *quelqu'un.* V. act. (*L'oſter de deſſus ſon thrône.*) Aliquem de ſolio deturbare. *Cic.* ZŁOZYC z tronu kogo, zrzucić z Kroleſtwa.

DE'TIRER *du linge*, V. act. (*Pour l'unir & l'empeſcher d'avoir des rides & plis.*) Linteorum rugas explicare. ROSCIĄGAC chuſty.

DE'TISER, V. act. (*Lever, oſter les tiſons du feu.*) Titiones ab igne tollere. POODBIERAC głownie z ognia.

DE'TONATION, ſubſt.f. (*L'action de détonner.*) Abſona vocis inflexio. TONU w ſpiewaniu zmylenie.

DE'TONER, V.neut. (*Ne chanter pas juſte, ne pas prendre le ton.*) Abſono cantu vocem inflectere. *Tibul.* ZMYLIC ton ſpiewaiąc.

Qui détonne. Voce abſonus. *Cicer.* **Vne voix qui détonne.* Abſurda, *ou* abſona vox. *Cic.* Ten co zle ſpiewa. *Głos zły co nuty nie dobrze wyraża.

DE'TORDRE, V. act. (*Défaire ce qui eſt tors.*) Aliquid intortum detorquere. ROSKRĘCIC co ſkręconego.

SE DE'TORDRE *le pied.* Pedem ſibi luxare. *Plin.* WYKRĘCIC nogę.

DE'TORSE, ſubſt.f. Diſtorſio, onis, f. *Cic.* WYKRĘCONY nákręcony.

DE'TORQUER, terme de l'Eſcole, V. act. (*Tourner un raiſonnement contre celuy avec qui on diſpute.*) Retorquere argumentum. OBROCIC racyą cudzą właſną przeciwko niemu ſamemu, ná odwrot.

DE'TORTILLER *ce qui eſt tortillé*, V.act. Intortum detorquere. act. acc. ROSPLESC co ſplecionego, roſkręcić co ſkręconego, rozmotać co pomotanego.

DE'TOUR, ſubſt.f. (*Ce qui ne va pas en droite ligne, mais qui tourne.*) Diverticulum. *Cic.* WYKRĘTY, wyboie co nie proſtą drogą idzie ále kołuie y krąży, krążenie.

Détour d'une riviere. Diverticulum fluminis. *Front.* Krążenie rzeki, zákręty.

Il y a un détour, qui conduit à Arpinas. Flexus eſt ad iter Arpinas. *Cic.* Zákręt ieſt ieden co prowadzi do Arpinu.

Il y a moins de détour, on ſe détourne moins. Minor eſt erratio. *Ter.* Nie ták wiele krążyć y obieżdzać trzeba proſtſza ieſt droga, prościey.

Il prit un grand détour pour conduire ſon armée, ſans tenir de route certaine. Magno circuitu nullo certo itinere exercitum duxit. *Cæſ.* Krążył bardzo z woyſkiem áni ſię iednego pewnego nie trzymał ſzlaku.

Vn chemin plein de détours. Flexuoſum iter. *Cic.* Droga krętanin wertebow pełna.

DE'TOUR ſe dit figurément (*des cours & des biais qu'on donne aux affaires.*) Diverticulum. *Cic.* KRAZENIE kręcenie werteby *niewłaśnie* o wymowkach y wykrętach w mowieniu y czynieniu nieſzczerze z wybiegami.

Il cherche des détours. Diverticula & anfractus quærit. **Avoir bien des détours.* Anfractus infinitos habere. *Quint.* Szuka wykrętow wybiegow. *Mieć wiele rożnych wybiegow wykrętow.

DE'TOURNE', m. DE'TOURNE'E, f. part.paſſ. Averſus ODWROCONY, ODWROCONA, zdrożny.

Montagnes détournées. Devii montes, *genit.* deviorum montium, m.pl. *Quint-Curt.* Gory bezdrożne, álbo zdrożne.

Lieux détournez. Loca avia. **Chemins détournez & éloignez du grand chemin.* Itinera avia. *Saluſt.* Mieyſca bezdrożne. *Bezdroża, z iechanie z drogi y bitego gościńca.

DE'TOURNER, V. act. (*Donner un autre cours, tourner allieurs.*) Aliò deflectere. *Cic.* **Il détourna la riviere, il luy donna un autre cours.* Amnem in alienum curſum contorſit. *Cic. Cæſ.* OBROCIC odwrocić wykręcić w inſzą ſtronę inaczey gdzieindziey obrocić álbo udać co ná inſzą ſtronę. *Obrocił inaczey rzekę w inſzą ſtronę ią udał.

DE'TOURNER, (*Tourner ailleurs, empeſcher un coup*, ou *choſes ſemblablet.*) Avertere. *Cic.* **Ils détournoient les faux avec des lacs coulans.* Falces laqueis avertebant. *Cæſ.* **Il ſe détourna un peu pour éviter le coup.* Vitavit ictum parvâ corporis declinatione. *Cicer.* ODWROCIC co, przeſzkodzić rzeczy iákiey. *Odwracali koſy záſtawionemi ſidłami. *Odwrocił ſię trochę y uſzedł razu owego.

DE'TOURNER *quelqu'un du chemin.* Viâ aliquem divertere. *Plin-Jun.* ZWROCIC kogo z drogi.

Se détourner du chemin, (pour faire honneur à quelqu'un.) Decedere alicui de viâ, *ou* viâ. *Cic. Plaut.* **Il s'eſt détourné de ſon chemin pour vous aller voir.* Ad te viſendum deflexit. *Suet.* Ziechać z drogi z poſzanowania dla kogo, ziechać z drogi. *Ziechał z drogi áby cię náwiedzić.

DE'TOURNER ſe dit figurément dans les expreſſions ſuivantes, *Détourner quelqu'un de ſes occupations, de ſes affaires.* Ab re aliquâ aliquem interpellare. ODWROCIC przeſzkodzić komu w zabawach.

Je vous ay détournez de vos affaires, & cela n'a de rien ſervi. Vous à veſtris negotiis abduxi, neque id proceſſit. *Plaut.* **Il eſtudie ſans eſtre détourné de perſonne.* In litteris ſine interpellatore verſatur. *Cicer.* Przeſzkodziłem wam w waſzych intereſſach y zabawach á y to ſię ná nic nie zdało. *Bawi ſię náukami áni mu nikt nie przeſzkodzi.

Il m'eſt venu détourner mal à propos. Intempeſtivè mihi occupato alluſit. *Phæd.* Przeſzkodził mi nie ná czas.

DE'TOURNER, (*Divertir quelqu'un d'une choſe, l'empeſcher d'y ſonger.*) Aliquem à re aliquâ avocare, *ou* abducere, *ou* abſtrahere, *ou* deducere. *Cicer.* ODWROCIC oderwać kogo od czego áby o tym nie myślił.

Détourner quelqu'un du ſale amour par des menaces. A meretricio amore aliquem abſterrere. Odwrocić kogo od ſzpetney miłości groźbami.

Détourner ſes oreilles des diſcours obſcénes. Torquere aures ab obſcenis ſermonibus. *Hor.* Odwracać uſzy od mow ſzpetnych.

Il n'a pû eſtre détourné de faire ſon devoir d'amy par la peine portée par la loy. Neque legis improbriſſimæ pœnâ deductus eſt, quominùs amicitiæ jus officiumque preſtaret. *Cic.* **Détourner quelqu'un de l'amitié d'un autre.* Avertere hominem ab amicitiâ alterius. *Cæſ.* **De vouloir défendre un autre.* Mentem alicujus avertere à défenſione alterius. *Cic.* **De ſon ſentiment en l'intimidant.* De ſententiâ aliquem deterrere. *Cicer.* **De ſon ſentiment, en luy diſant de bonnes raiſons.* De ſententiâ aliquem deducere. **De ſa façon de vivre.* De ſtatu vitæ deducere. *Cic* **On ne le peut détourner de cela.* Ab eo deduci non poteſt. *Cic.* Nie mogły go odwrocić od przyſługi przyiácielſkiey, kary opiſane prawem. *Odwieść kogo od przyiáźni czyiey. *Od wdawania ſię w bronienie kogo. *Od zdania właſnego záſtraſzywſzy. *Od rozumienia iego racyami przekonawſzy. *Od poſtępkow iego. *Nie można go od tego odwrocić álbo odwieść.

DE'TOURNER *quelqu'un du droit chemin.* De curſu recto aliquem depellere. *Horat.* **De la verité, de la droiture.* Deflectere aliquem à veritate, de recto. *Cic.* ODWROCIC ſprowadzić kogo z proſtey drogi. *Od prawdy od rzetelności.

Détournez voſtre eſprit de ces triſtes penſées, s'il y a moyen, & en prenez d'autrez qui ſoient dignes de vous. Ab hiſce rebus animum & cogitationem tuam avoca, atque ea potiùs reminiſcere, quæ digna tuâ perſonâ ſunt. *Cic.* Odwroć umyſł od tych okropnych myśli ile można á weźmiy przed ſię myśli ſiebie godne.

ON DIT figurément en ce ſens, *Détourner ſon diſcours* ou *changer de propos.* Avertere orationem. *Cic.* OBROCIC ſię w mowie do czego, inſzego mowę obrocić.

Il a détourné adroitement la penſée de l'Auteur. Scriptoris mentem prudenter ac ſcitè deflexit. **J'ay détourcé la converſation.* Sermonem aliò deflexi. *Cic.* **Détourner les deniers public.* Pecuniam publicam avertere. *Cicer.* Bardzo pięknie obrocił myśl autora. *Obrociłem konwerſacyą do czego inſzego. *Obrocić ná prywatę dochody publiczne.

Dieu veuille détourner ce malheur de deſſus nos têtes, ou ce ſiniſtre préſage. Quod malum, *ou* quod omen Deus avertat. Bog niech raczy odwrocić to nieſzczęście od nás *álbo ten znak nieſzczęśliwy.

DE'TRACTER, V. act. qui eſt vieux en noſtre langue, (*Dire du mal de quelqu'un, en médire.*) De aliquo, *ou* de alicujus famâ, detrahere. *Cic.* UWŁACZAC obmowiſkami, uymować komu ſławy (ſłowo ſtare w francuſkim) toż ſamo co obmawiać, o kim zle gadać.

L'envie qui eſt aveugle ne ſe plaiſt qu'à détracter des vertus. Cæca invidia nec quicquam aliud ſcit, quàm detractare virtutes. *Liv.* Zazdrość ślepa niema upodobania tylko uwłaczaiąc drugim.

DE'TRACTEUR, ſubſt. m. vieux mot. (*Médiſant.*) Maledicus. *Cic.* OBMOWCA, potwarca.

DE'TRACTION, ſubſt.f. vieux mot. (*Médiſance.*) Maledictio. Maledicentia. *Cic.* OBMOWISKO obmowa, ſtare ſłowo francuſkie.

DE'-

DE'TRAQUER, V. act. proprement *Faire perdre à un cheval ſon allûre, ſon train, & ſes leçons du maneze.* Equi inceſſum corrumpere. ZEPSOWAC konia uczonego co do chodu ſtąpania y inſzych ćwiczenia ſzkoły rycerſkiey, zwydrzyć.

ET FIGURE'MENT, *Détraquer quelqu'un, (Luy faire perdre ſa maniere honneſte de vivre.)* Aliquem depravare. act. *Cic.* NIEWŁASNIE zepſuć kogo zgorſzyć go rozhultaić, zwydrzyć go.

(Mot bas & populaiee.) Słowo podłe y poſpolite.

ON DIT auſſi, *Mon horloge ſe détraque ſouvent.* Inæquabili motu ſæpè diſcurrit horologium. MOWIĄ też częſto mi zegarek ſię pſuie zle idzie.

Son eſtomac eſt détraqué, ne fait pas bien ſes fonctions. Illius diſſolutus eſt ſtomachus. *Celſ.* Żołądek mu nie ſtatkuie nie dobrze mu ſię ſprawuie choruie.

DE'TREMPE, (*on prononce* détrampe.) ſubſt.f. (*Peinture, enduit de couleurs délayées avec de l'eau.*) Colores aquâ diluti. WODĄ rozczyniona farba malowanie wodnemi farbami

Tableau en détrempe. Tabella coloribus aquâ dilutis picta. Obraz wodnemi tylko farbami malowany, bez oleiu y pokoſtu

DE'TREMPE ſe dit auſſi figurément (*d'une choſe qui n'eſt pas de longue durée.*) comme *Vn mariage en détrempe, (fait à la haſte & qui n'eſt pas ſolide.)* Infirmæ nuptiæ, plur. *Ter.* CO ſię dzieie ná prętce nágle *łap cap.* Náprzykład ożenił ſię łap, cap, nágle y nierozmyślnie.

DE'TREMPER, (*on prononce* detramper.) V. act. *Faire tramper quelque choſe dans quelque liqueur.*) Macerare. *Plaut Celſ.* WYMOCZYC moczyć co w czym.

Faire détremper de la ſaline. Mariatica, *ou* ſalſamenta macerare in aquâ. *Plaut. Terent.* Wymoczyć w wodzie ſolone rzeczy.

DE'TREMNER *les couleurs dans l'huile*, ou *dans l'eau.* Colores oleo, *ou* aquâ diluere. *Celſ.* Farbę rozczynić z wodą álbo oleiem.

DE'TRESSE, ſubſt.fœm. (*Reſſerrement de cœur cauſé par quelque grande affliction.*) Animi anguſtia. *Cic.* SCISNIENIE ſerca od żalu wielkiego.

Eſtre dans la détreſſe. Anguſtiis urgeri. *Celſ. Cic.* Być bardzo ściśniony żalem.

Mourir de détreſſe. Angoribus confici. *Cicer.* Umierać od żalu.

(Ce mot a vieilli dans la Langue, & ſe dit rarement, ſi ce n'eſt en Poëſie.) To ſłowo zeſtarzało ſię w Francuſkim y rzadko ſię mowi y to chyba w wierſzu.

DE'TRIMENT, ſubſt. m. mot vieux. (*Perte, dommage.*) Detrimentum. *Cic.* SZKODA uſzczerbek ſtrata.

DE'TROIT, ſubſt.m. (*Lieu eſtroit & ſerré.*) Anguſtia, æ, f. & *mieux* Anguſtiæ. *Cic. Cæſ.* CIASNOSCI, wąwozy.

Il fut obligé de paſſer ces détroits. Per has anguſtias fuit illi iter habendum. *Cæſ.* Muſiał ſię przebierać przez te ciaśności.

DE'TROIT, ou *Bras de mer.* Fretum, i, n. *Cic.* ODNOGA morſka, przedział ná morzu morze ciaſne ściśnione.

DE'TROIT *des Dardanelles, (dans l'Helleſpont.)* ou *le détroit de Gallipoli-* Fretum Gaditanum. MORZE ciaſne Dardanelle pod Gallipoli.

DE'TROMPER, V.act. (*Dés-abuſer quelqu'un, luy faire connôitre ſon erreur.*) Errorem alicui eripere. *Cicer. Petr. B.* WYWIESC kogo z błędu, wyprowadzić go z błędu.

SE DE'TROMPER. Errorem deponere. *Cicer.* WYNISC z błędu z oſzukania.

DE'TROUSSER, V. act. *Vne robe qui eſt trouſſée.* Altè cinctas veſtes demittere. SPUSCIC ſuknią podpiętą podkaſaną

DE'TROUSSER ſignifie auſſi, *Voler quelqu'un ſur les grands chemins, luy emporter tout ce qu'il a de hardes & d'argent.* Veſtitu & viatico aliquem ſpoliare. *Cic. Plin.* OKRASC kogo ná drodze wytrząść go ze wſzyſtkiego.

DE'TROUSSEURS *de gens*, ſubſt. m. pl. (*Voleurs ſur les grands chemins qui détrouſſent les paſſans.*) Latrones. *Cicer.* ROZBOYNICY co po gościńcach ná drodze rozbiiaią.

DETTE, ſubſt.f. (*Ce qu'on doit.* Debitum, i, n. Nomen. *Cic.* DŁUG co kto winien.

Fauſſe dette. Falſum æs alienum. *Cieer.* Dług fałſzywy zmyślony.

Avoir des dettes, Devoir. Debere. *Cic.* *(*Le contraire eſt*, In ære alieno nullo eſſe, *Cic.* *N'avoir point de dettes, ne rien devoir.*) **Il a bien dettes, Il a des dettes par deſſus la teſte, Il eſt noyé de dettes.* In maximo eſt ære alieno. *Cic. Liv. Ter.* **Il a laiſſé bien des dettes.* Æs alienum multum reliquit. *Cic.* **Acquitter ſes dettes*, ou *s'acquitter*, ſeul, ou *de ſes dettes, les payer.* Æs alienum diſſolvere. *Cicer. Plin. Quint.* **Se vendre pour payer ſes destes.* Se ipſum ſub haſtâ pro ære alieno diſſolvendo. *Cic.* Mieć długi być winnym. *Przeciwna ieſt Nie nie być winien cale nikomu, żadnego długu nie mieć. *Ma długow wiele ná głowie, więcey niż włoſow ná głowie przepadł w długach. *Zoſtawił wiele długow. *Wypłacać długi, ſpłacić, uſpokaiać ie. *Wyprzedać ſię dla ſpłacenia długow.

Prendre les dettes d'autruy, s'en charger. Æs alienum alicujus ſuſcipere. *Cic.* Wziąć ná ſiebie cudze długi.

Contracter, faire des dettes. Nomina facere. *Cic.* Æs alienum contahere. *Cic.* **Se faire payer de ſes dettes.* Nomina exigere. *Cic.* Zaciągać długow, zadłużać ſię, dłużyć ſię. *Dochodzić długow ſwoich.

ON DIT proverbialement, *Avouër*, ou *confeſſer la dette, Avouër qu'on a tort.* Peccatum, *ou* errorem fateri. WYZNAIĘ żem winien *niewłaśnie* żem z błądził.

DEU, *ou* Dû, m. DEUë, f. part. paſſ. Debitus. *Cic.* WINNY WINNA powinny powinna.

DE'VALER, V. naut. (*Deſcendre.*) Deſcendere, neut. SPUSZCZAC opuſzczać ſię nádoł.

DE'VALER *du vin dans une cave*, V. act. *L'y deſcendre.*) Demittere vinum in cellam vinariam. OPUSZCZAC wino do piwnicy, wſtawiać.

(Mot d'uſage pour les Tonneliers.) Słowo Francuſkie używane między Drążnikami.

DE'VALISER *quelqu'un*, V. act. (*Le voler.*) Spoliare. Deſpoliare. *Cic.* OKRASC kogo obrać zrabować go ze wſzyſtkim.

DEVANCEMENT, ſubſt.m. (*Action de devancer.*) Anteceſſio. POPRZEDZENIE, uprzedzenie.

DEVANCER, V.act. (*Prendre les devants, aller devant.*) Antecedere. Præcurrere. *Cic. Cæſ.* **La cavalerie les devança.* Præcurrunt equites. *Cæſ.* **Il le devança dans une autre allée, par des détours qu'il ſçavoit.* Illum notis flexibus præcurrit in alium xyſtum. *Phæd.* POPRZEDZAC przodem iść. *Poprzedzała ich iazda. * Poprzedził go w inſzey galeryi ſwiadomemi ſobie manowcami.

DEVANCER, (*Surpaſſer en quelque choſe.*) Antecedere, *ou* Præcurrere. *Plaut.* PRZODKOWAC przewyżſzać w czym, zwyciężać.

Devancer quelqu'un en âgé, & te âgé que luy. Ætate aliquē præcurrere. *Cic.* **Devancer en affection.* Studio aliquem, *ou* alteri antecedere. *Cic.* **L'exercice du corps doit toujours devancer la réfection.* Cibum ſemper antecedere debet exercitatio. *Celſ.* Starſzym w leciech być nád kogo, poprzedzać go látami. *Zwyciężać miłością przechodzić. * Zawſze przed iedzeniem poprzedzać powinna iáká robota dlá zdrowia.

DEVANCER ſe dit figurement pour, *Eſtre plus excellent en quelque art*, ou *ſcience, L'emporter par deſſus.* Alicui, *ou* aliquem re aliquâ antecellere. *Cic.* **L'homme devance tous les animaux.* Homo cæteris animantibus præſtat. *Cic.* **Devancer quelqu'un en ſcience.* Præſtare alicui ſcientiâ. *Cic.* **Devancer beaucoup ſes égaux.* Inter æquales longè præſtare. *Cic.* PRZODKOWAC zacnością, náuką nad inſzych, celować y mieć gorę, przechodzić. * Człowiek przechodzi wſzyſtkie zwierzęta. *Przechodzić kogo w náuce. *Przechodzić daleko wſzyſtkie rowienniki ſwoie.

Nos DEVANCIERS, ſubſt. m. pl. (*Ceux qui nous ont precedés.*) Majores noſtri. PRZODKOWIE náſi, Dáwni przed nami.

(Vieux mot & qui ne ſe dit qu'au Palais.) Stare ſłowo w francuſkim y ktore ſię nie mowi procz ſtylu prawnego.

DEVANT, (*Prepoſition relative & oppoſée à Derriere.*) Ante. Ob. **En préſence.* Coram. Præ. **Devant les yeux de tout le monde.* Ante oculos omnium. *Cic.* PRZED prepozycya przeciwna względem prepozycyi *za.* *Przedkim, w przytomności. *Przed oczami, álbo przed oczema, w oczach wſzyſtkiego ſwiata.

DEVANT, (*Adverbe, lorſqu'il n'eſt ſuivi d'aucun cas qu'il regiſſe.* Antè. Anteà. Prius. adv. *Cic.* **Nous ſerons là devant vous.* Priùs illi erimus, quàm tu. *Plaut.* * *Devant*, ou *avant que d'aller dormir, Avant que j'aille dormir.* Priuſquam me dormitum conferam. *Cic.* PRZED wprzod Adwerby kiedy po ſobie niemaią żádnego ſpadku. *Będziemy tám przed tobą. *Przed ſpaniem.

PAR DEVANT. A fronte. *_Bleſſé par devant._ Corpore adverſo ſaucius. WPRZOD niż ſię ſpać kładę niż ſpać idę z przodu od czoła. *Raniony z przodu.

Tout DEVANT. E regione. Zaraz NAPRZECIWKO.

DE DEVANT _quelqu'un._ (_Hors de ſa préſence._) E conſpectu alicujus. ZPRZED kogo zá oczy Jego.

LE DEVANT, ſubſt.m.ou _La partie de devant._ Pars anterior, f. _Vlp. Celſ._ PRZODEK. przednia część, ſtrona.

Les dents de devant. Primores dentes. _Celſ._ * _Le devant de la teſte._ Prior capitis pars. _Plin._ Przednie zęby z przodu pierwſze. *Przodek głowy, czoło.

PRENDRE _les devants dans l'eſprit de quelqu'un, le prévenir._ Circumvenire aliquem. _Petr. B._ UPRZEDZIC czyi umyſł oſzukać go, ubieżeć go ſobie.

ALLER, _ou marcher devant quelqu'un._ Præcedere. _Virg._ *_Va devant, je te ſuis._ Ipræ, ſequar. _Ter._ PRZODKOWAC chodzić przodem przedkim. *Jdź w przody iá poydę zá tobą.

Qui eſt, ou _qui ſe fait devant le jour._ Antelucanus. _Cic._ * _Qui ſe fait devant midy._ Antemeridianus. _Cic._ Przededniem przed świtem, przedświtny. *Przedpołudniem przedpołudniowy.

ALLER _au devant de quelqu'un._ Ire alicui obviam. _Cic._ ZACHODZIC zabieżeć komu drogę wyniść przeciwko komu.

ALLER _au devant des objections._ Illis occurrere quæ opponi poſſunt. _Cic._ ODPOWIADAC przeciwko zarzutom. albo ná zarzuty, Zabiegać im.

DONNER _quelque choſe devant quelqu'un pour le faire profiter, luy avancer un peu d'argent._ Alicui aliquid præ manu dare, unde utatur. _Ter._ ZADAC komu co ná rękę zádátek dáć komu.

LE JOUR DE DEVANT. Pridie. _Cic._ *_Ce qui appartient au jour de devant, Ce qui ſe fait la veille._ Pridianus. _Plin._ DZIEN przed tym. *To co náleży do dnia przedtym poprzedzaiącego, codniem przedtym czynią. Przeſzłodniowy.

Il ſera comme devant, il continuëra ſon train de vie. Similis ſui futurus eſt. Ták czynić będzie iák przedtym to co y dáwno było u niego toż będzie.

CY DEVANT, _Par cy devant._ Ante hunc diem. _Cic._ *_Cy devant, Cy deſſus._ Suprà adverb. _Cic._ * _Du quel j'ay parlé cy devant._ Quem ſuprà deformavi. _Cic._ PRZEDTYM wyżey. * Przed tym. * O ktorym mowiłem wyżey.

DEVANT, ou _avant toutes choſes._ Imprimis. adv. _Cicer._ NAPRZOD przed wſzyſtkim, náypierwey.

DEVANT QUE. Antequam. _Cic._ WPRZOD niżeli.

DEVANT-HIER. Nudius tertius. adv. _Cic._ ONEGDAY záwczoray.

DE'VELOPPER, V. act. (_Oſter l'enveloppe qui couvre une choſe._) Aliquid evolvere. ODWINĄC rozwinąć co zawinionego. Zawinięcie zdiąć.

DE'VELOPPER ſe dit figurément pour _Expliquer ce qui eſt obſcur & caché._ Explicare. acc. * _Je ne puis déveloper l'iſſue de cette affaire._ Hujus rei exitum non poſſum evolvere. _Cic._ *_Il a développé toute l'intrigue._ Vaframentum omne detexit. * _Développer une difficulté._ Nodum expedire. _Cic._ WYTŁUMACZYC wyłożyć obiaśnić co, Dociec dochodzić. *Niemogę doyść końca tey rzeczy. *Doſzedł wſzyſtkiey intrygi. *Doyść iákiey trudnośći.

DEVENIR, V. neut. (_Eſtre fait quelque choſe._) Fieri. _Cic._ STAC ſię, obrocić ſię w co.

Que deviendray-je ? me fiet ? _Plaut. Ter._ W coż ſię obrocę co ſię ze mną ſtanie?

Devenir hors de ſon bon ſens. Exire à ſe. _Cic._ Wyniść z zdrowego rozumu obrocić ſię w ſzalonego. Stać ſię ſzalonym.

De pauvre devenir riche par de mauvaiſes voyes. Venire in divitias maximas per flagitia. _Plaut._ Z ubogiego ſtać ſię bogatym przez ladaiakie drogi.

Devenir homme de bien. Recipere ſe ad frugem. _Cic._ Stać ſię człowiekiem poczciwym.

DEVENTER. (_Ville capitale de l'Overiſſel._) Daventria, æ, fœm. DEWENTR, Miaſto głowne Owryſelſkie.

DE'VERROUILLER, V. act. (_Ouvrir les verrouils._) Peſſulos laxare. ODMYKAC rygle, zamki wyſupować.

DEVERS, (_Prépoſition relative au temps_, ou _au lieu dont on parle._) Versùs, _ou_ Versùm. KU prepozycya co do czaſu y mieyſca.

DE'VESTIR, _ou_ SE DE'VESTIR, (_on prononce_ DE'VÊTIR.) V. act. (_Oſter ſes habits, ſe déshabiller._) Veſtes exuere. ROZBIERAC kogo, ſuknie zdeymować.

SE DE'VESTIR ſe dit figurément, pour _Se déſſaiſir d'un bien qu'on poſſede._ Exuere ſe bonis ſuis. _Cic._ WYZUC ſię z czego.

DE'VIDER, V. act. (_Mettre du fil_, ou _de la ſoye en peloton._) Filum in orbes glomerare, (o, as, avi, atum.) act. ZWIIAC ná kłębek nici, iedwab.

DE'VIDOIR, ſubſt. maſc. _Machine à devider._) Rhombus, i, m. _Ovid._ KŁĘBEK do nawiiania, cewka, wrzeciono.

DEUIL, ſubſt. maſc. (_Lamentation._) Luctus. _Cic._ ZAŁOBA płacz.

DEUIL ſe dit (_des habits de deuil qu'on porte dans la mort des proches._) Lugubria plur. _Sen._ ZAŁOBA ſtroy żáłobny ktory po śmierci krewnych noſzą.

Qui eſt veſtu de deuil. Atratus. W żałobie chodzący.

DEUIL ſet auſſi (_des perſonnes veſtuës de deuil qui accompagnent le convoy._) Atrati, _ou_ homines. ZAŁOBNE oſoby w żałobie żałobni.

Prendre le deuil. Lugubria, induere. * _Porter le deuil._ Lugubre veſte indui. *_Quitter le deuil._ Lugubria. Wziąć żáłobę. *Noſić żáłobę. *Zdiąć żáłobę, z rzucić żałobę.

DEVIN, ſubſt. maſc. (_Qui prédit les choſes à venir._) Vates. WIESZCZEK co przyſzłe rzeczy opowiada, wrożek.

Devin qui interprete les ſonges. Somniorum conjuctor. _Cic_ * _Devin qui prédit l'avenir par la conſideration du vol, du chant & du manger des oiſeaux (comme autrefois à Rome.)_ Augur. _Cic. Hor._ *_Devin qui prédit par l'inſpection des entrailles des animaux._ Haruſpex. _Cic._ Ten co ſny tłumaczy y zgadywa ſennik. *Wrożek co wroży upatruiąc lot ptaſtwa. *Wrożek co wroży z weyrzenia ná trzewa bydlęce.

Aller conſulter les Devins, ou _Aller au devin._ Conſule hariolos. _Phæd._ Jść wieſzczkow ſzukać, wieſzczkow ſię rádzić.

DEVINE, ſubſt. f. _Celle qui devine l'avenir._) Vates Mulier fatidica. _Cic._ WIESZCZKA wrożka, widma Bábá.

DEVINER, V. act. (_Prédire, pronoſtiquer l'avenir._) Divinare, Hariolari. Vaticinari. _Cic._ WROZYC zgadywać przyſzłe rzeczy.

Deviner, prévoir les choſes par conjecture, ou _par quelque preſſentiment._ Præſagire. _Cic._ Przeczuwać co poznawać widzieć z daleka z iákich okoliczności.

Deviner une enigme, Expliquer le ſens d'une enigme. Solvere. Zgadywać gadkę.

ON DIT, _Devinez combien cela m'a couſté._ Conjice, _ou_ dic quanto id mihi conſtitit. ZGADNIY wiele mię to koſztuie com dał zá to.

Qui vous eût deviné là ? Quis te hîc adeſſe ſenſiſſet ? *_Tu devines ma penſée._ Scis quid acturus ſim. _Plaut._ *_Vous avez deviné._ Rem attigiſti. Ktoby ſię tu był ciebie ſpodziewał. *Zgadnąłeś myśl moię. *Zgadłeś.

L'ART _de deviner, la divination._ Divinatio. _Cic._ WIESZCZBA wrożba,

DEVINERESSE, ſubſt. f. _le même que_ DEVINE _cy-deſſus._ WIESZCZKA, cyganka.

DEVIS, ſubſt. m. (_Entretien familier._) Conſabulatio. f. _Cic._ POSIEDZENIE poufała rozmowa.

(Mot hors d'uſage en ce ſens, & il n'eſt d'uſage que parmi les Architectes, qui font des devis des ouvrages de maçonnerie: en Latin, _Deſignatio, onis, f._ Cic. W tym rozumieniu niemowi ſię to ſłowo w francuſkim, y nie ieſt w używaniu chyba między Architektami, ktorzy ſię rozmawiaią z mularzami o wyſtawieniu czego y roſpowiadaią im iák maią co murować.

Faire l'ouvrage ſelon le devis qu'on en a donné. Opus facere arbitratu & juxta alicujus deſignationem. Stawiać co według tego iák kto roſkazał y roſpowiedział.

DE'VISAGER, V. act. (_Défigurer, gâter le viſage._) Involare in faciem alicujus & unguibus ſecare, _ou_ lacerare. TWARZ komu popſować, zranić, zbić ſplugawić, podrapać pazurami.

DEVISE, ſubſt. f. (_Peinture metaphorique_, ou _une metaphore peinte & viſible, accompagnée d'une courte ſentence, qui en eſt comme l'ame, & qui fait connoître aux perſonnes intelligentes le corps de la deviſe._) Picturæ argumentum, cujus ſenſus indicatur aut verbo aut brevi ſententiâ. MALOWANIE táiemne pod podobieńſtwem iáką rzecz wyrażaiące pędzlem álbo ryſunkiem, lub rznięciem: z napiſem krotkim á dowcipnym, ktory y wizerunek y rzecz ktora ſię pod tym wizerunkiem tái wyraża _Dewiza._

DEVISE, (_Inſcription, qui conſiſte en lettres_, ou _en un_, ou _deux mots._) Inſcriptio. NAPIS literami álbo ſłowem lub dwiema. _Dewiza._

DEUMENT, _ou_ DEUEMENT. adv. (_Legitimement, avec juſtice._) Meritò. Jure ac merito. NALEZYCIE ſłuſznie według powinności ſprawiedliwie.

DE'VOILER, V. act. (_Oſter le voile qui couvre une choſe._) Velum, _ou_ velamentum alicui rei detrahere. ODSŁONIC co zaſłonionego zaſłonę zdiąć odkryć.

DE'VOILER ſe dit figurément, (_Mettre les choſes cachées en évidence._) Palàm facere. ODSŁONIC odkryć niewłaśnie obiawić co ſkrytego.

DE'VOIR, V. act. (_Avoir des dettes._) Debere, (beo, bes, debui, debitum.) act. acc. _Cic._ *_On me doit autant que je doit._ Nomina concurrunt. _Cicer._ *_Il ne doit rien à perſonne._ Omni ære alieno ſolutus. BYC winnym dłużnym, być winien. *Tyle mi winni ilem iá winien. *Nic ni komu nie winien.

Je doit à vôtre bonté cette tranquillité & ce repos, dont je jouïs dans ma vieilleſſe. Omnem tranquillitatem & quietem ſenectutis acceptam refero clementiæ tuæ. _Cicer._ Twoiey łaſce powinienem ten pokoy y wczas ktorego záżywam w ſtarości moiey.

DEVOIR, (_Eſtre obligé de faire une choſe._) Debere. MUSIEC czynić co z powinności, być powinien.

On dot aimer Dieu. Deus debet amari. Deus amandus eſt. *_Il doit aller bien toſt aux champs._ Rus brevi iturus eſt. *_Vous devez ſonger à vôtre conſervation._ Debes invigilare ſaluti tuæ. Powinien każdy kochać Boga. Trzeba Boga kochać, mamy Pana Boga kochać. *Ma wyiechać ná wieś. *Trzeba ci myślić o zdrowiu ſwoim.

DEU, m. DEUë, f. (_Qu'on doit._) Debitus. _Cic._ WINNY, WINNA co kto winien.

LE DEU, (_Ce qui eſt deu, la dette._ Debitũ. Dług to co ſię winno

DEVOIR, ſubſt. m. (_Ce qu'on eſt obligé de faire._) Officium. POWINNOSC to do czego kto ieſt obowiązány

C'eſt voſtre devoir. Tuum eſt officium. Tuum eſt munus. Tuæ ſunt partes. _Cic. Ter._ *_C'eſt le devoir du Prince._ Eſt Principis. Munus eſt Principis. Twoia to powinność, twoia rzecz *Ta ieſt powinność Krola, to náleży do niego.

S'acquitter de ſon devoir, Faire ſon devoir. Facere, _ou_ præſtare ſuum officium. _Cicer._ *_Je vous promets de faire mon devoir à voſtre égard._ Tibi officium meum ſpondeo, _ou_ præſtabo, _ou_ polliceor. _Cic._ *_Faire toute autre choſe que ſon devoir, ne faire rien moins que ſon devoir._ Relictis omnibus officiis, aliud agere. _Horat._ *_Le Senat & le Peuple Romain ſont témoins des devoirs d'amitié, dont je me ſuis acquitté en voſtre endroit, c'eſt à vous à juger ſi vous y avez répondu._ Meus in te animus quàm ſingularis officio fuerit, Senatus & Populus Romanus teſtis eſt, tu quàm gratus erga me fueris, ipſe exiſtimare potes. _Cic._ Pełnić ſwoię powinność, czynić ią *Slubuię że wſzelką moię ku tobie wypełnię powinność ſprawować ſię będę iák mi náleży. *Całe ſwoiey powinności nie czynić nie pilnować zániedbać by nay mniey o niey nie myślić. *Wſzyſcy mię wyświadczą iżkom ci ſię z przyiaźnią moią wſzędzie y wewſzyſtkim gziem był powinien ſtawił ále ty iákoś mi to oddawał ſam oſądź.

Il a fait ſon devoir en mon endroit. Nullum erga me officium prætermiſit. _Cic._ Co powinien był, co mogł to czynił dla mnie, _álbo_ w moim intereſſie w tym co do mnie należy.

Manquer à ſon devoir, Ne s'en point acquiter. Officio ſuo deeſſe. _Cic._ Wzkroczyć w powinności ſwoiey, nie czynić iey zádoſyć.

Tenir quelqu'un dans le devoir, Luy faire faire ſon devoir Aliquem in officio continere, _ou_ retinere. _Cicer._ *_Se tenir en ſon devoir._ Officium tueri. _Cic. Ter._ Trzymać kogo w powinności iego, pilnować y przeſtrzegać tego áby ſwoiey powinności zádoſyć czpnił. *Pilnować powinności ſwoiey.

Il fut parfait dans tous les devoirs de la vie civile, & entier dans ce qu'il croioit juſte. Cunctis vitæ officiis æqualibilis, recti pervicax. _Tacit._ Doſkonały był we wſzyſtkich powinnościach do pożycia ludzkiego náleżących, á záś nic poruſzony co do ſłuſzności y ſprawiedliwości náleżeć rozumiał.

Il eſt reſolu de ſouffrir pluſtôt toute ſorte de tourmens, que de faire rien contre ſon devoir & contre ſa parole. Statuit omnem cruciatum perferre potiùs, quàm ut officium prodat aut fidem. _Cic._ Wſzyſtko wytrzymać gotow niż poczciwości y ſłowa danego uſtąpić.

RENDRE _ſes devoirs à quelqu'un, Luy rendre ſes civilitez._ (_Maniere civile dont on ſe ſert à l'endroit de quelque grand ſeigneur._) _Il envoya ſon fils luy rendre ſes devoirs, luy faire la reverence._ Filium ad venerationem cultumque ejus miſit. _Tacit._ *_Rendre ſes devoirs à une famille._ Familiam colere, _ou_ percolere. _Tacit._ *_Se rendre des devoirs reciproques._ Officiis mutuò reſpondere. _Cic._ POWINNOSC ſwoię komu oddać, powinny honor, wyſłał ſyna áby ſwoię powinność mu oddał to ieſt reſpekt honor y poſzanowanie wielkiemu Panu iákiemu náleżące. *Uſługi ſwoie powinne świadczyć domowi iákiemu. *Wzaiemne ſobie uſługi oddawać.

LES DERNIERS DEVOIRS. Juſta. _Cicer._ OSTATNIA uſługa _álbo_ poſługa, pogrzeb.

Rendre les derniers devoirs à quelqu'un, ou _à ſa memoire._ Juſta alicui ſolvere, _ou_ facere. _Cic. Hor._ *_Je luy ay rendu tous les devoirs vivant & mort._ Et vivo & mortuo omnia officia ei præſtiti. _Cicer._ *_Il n'a point rendu les derniers devoirs à ſa mere._ Supremis in matrem officiis defuit. _Tacit._ Oſtatnią komu uſługę oddać _albo_ pamiątce iego. *Oddałem mu wſzyſtkie uſługi zá życia y po śmierci. * Nie oddał oſtatniey uſługi matce ſwoiey.

DE'VOLU, m. DE'VOLUë, f. (_Qui eſt acquis par droit._) Devolutus. SPADKOWY, SPADKOWA, dobra ſpadkowe prawem ná kogo ſpadłe.

(Terme de Droit.) Słowo prawne.

DE'VOLUT, ſubſt.m. (_C'eſt le droit de conférer un bénefice, qui comme vaquant vient au pouvoir du Superieur._) Jus beneficii conferendi, quod tanquam caducum ad ſuperiorem devolvitur. *_Jetter un dévolut ſur un bénefice._ Beneficium petire ab eo, ad quem jus illud conferendi tanquam caducum devolutum eſt. PRAWO nádawania _beneficyum_ Kościelnego prawo kolatorſkie ſpadaiące, _álbo_ przypadaiące ná kogo, _álbo_ ſame _beneficyum_ wakuiące y przychodzące do mocy kolatora áby komu prawo nánie nádał. *Starać ſię u kolatora ná ktorego kolatorſkie prawo ſpadło o nádanie Kościelnego _beneficyum._

DE'VOLUTAIRE, ſubſt.m. (_Celuy qui a obtenu un bénefice par dévolut._) Qui beneficium tanquam caducum impetravit. TEN co odebrał _beneficyum álbo_ otrzymał po kim.

Benefice dévolutaire Beneficium ut caducum. _Beneficyum_ wakuiące y ſpadaiące po kim.

DE'VORANT, m. DE'VORANTE, f. part. act. Vorans. Devorans. _Plin._ POZERAIĄCY, POZERAIĄCA.

Dévorant, qui mange avec avidité. Vorax. _Cic_ Zarłoczny łakomy obżarty co ie potężnie y łakomo.

DE'VORATEUR, ſubſt.m. (_Qui dévore les choſes._) Vorax & helluo. _Cic._ ZARŁAK obżerca piianica.

DE'VORER, V. act. (_Manger goulument & avec avidité._) Vorare. Devorare. (voro, as, avi, atum.) act. acc. _Cic._ *_Je ne mange pas, mais je dévore._ Non edo, verùm ambabus malis expletis voro _Plaut._ ZRZEC ieść łakomo y bardzo chiwie. *Nie iem ále żrę y pozeram

DE'VORER ſe dit figurément, comme _Dévorer ſon patrimonie._ Patria bona glutire. _Cic._ POZRZEC _niewłaśnie:_ pozrzeć ſubſtancyą przeieść fortunę przepić, przebankietować, przehulać.

Dévorer les ſciences. Vorare litteras. *_Les paroles de quelqu'un, l'écouter fort attentivement._ Devorare dicta alicujus. _Cic. Plaut._ *_Ses plaintes au fond de ſon ame._ Querelas introrsùs obortas devorare, _ou_ ſupprimere. _Ovid._ *_Vne charge des yeux._ Ligurire munus aliquod. _Cic._ Poieść wſzyſtkie nauki. *Ziadł by wſzyſtkie ſłowa iego ták go z pilnością ſłucha. *Połykać w ſobie ſamym żal ſwoy y w ſobie go tłumić ſtrawić w ſobie. *Zieść oczyma rzecz iáką chciwie iey pragnąc.

Vn plus grand chagrin me dévore & me réduit aux abbois. Major in præcordiis ſævit dolor, qui me uſque ad neceſſitatem mortis deducit. _Petrt._ Większy mię żal trawi, y do oſtatniey przywodzi.

DE'VOT, m. DE'VOTE, f. adject. (_Dévoué tout entier à Dieu._) Deo devotus. Pius. Sanctus. _Cic._ NABOZNY, NABOZNA, złączony całe z Bogiem.

DE'VOT ſe dit ironiquement pour _Vn faux dévot, Vn tartuffe, Vn mangeur de crucifix, (qui fait ſervir ſa fauſſe pieté à ſa fortune & à ſon ambition._) Ementitæ, _ou_ larvatæ pietatis ſimulator. _Cic._ NABOZNIK _przez pośmiewiſko_ lizi obrazek, zá Swiętemi chodzi, wſzyſtkie świątości poiadł áż ſię z niego ſypią. Hipokryta co nábożeńſtwo zmyśla á ſwoie pod tym pretextem wyrabia.

ON LE DIT auſſi (_des femmes._) _Vne fauſſe dévote._ Falſæ & umbratilis pietatis ſimulatrix. _Ssat._ TOZ o białogłowach nábożnica _Dewotka._

DE'-

DE'VOTEMENT, adv. (*Avec bien de la dévotion.*) Piè. Religiosè.adv.*Cic.* Z WIELKIM nábożeńſtwem.

DE'VOTION,ſubſt.f (*Culte ſincere & veritable qu'on rend à Dieu.*) Pietas in Deum. NABOZENSTWO cześć powinna y prawdziwa ktorą Bogu oddaiemy, Pobożność.

DE'VOTION ſe prend pour (*Service, dépendance dans la quelle on eſt d'une perſonne.*) *Il eſt entierement à ma dévotion, Il eſt tout à moy, Il eſt preſt de me ſervir en tout.* Hunc mihi addictum, *ou* deditum, *ou* devotum,*ou* obſtrictum habeo. *Cic.* POSWIĘCENIE ſię ná czyie uſługi y zupełne oddanie,wſzyſtek mi ieſt zupełnie oddany y poświęcony,moy ieſt cale gotow mi we wſzyſtkim ſłużyć.

ON APPELLE auſſi *Vne fauſſe dévotion,* (*Celle des faux dévots.*)Fallax imitatio ſimulatioque pietatis ac ſanctitatis,f. *Cic.* ZMYSLONE nábożeńſtwo nieſzczere.

DE'VOUE',m. DE'VOUE'E,f. part. paſſ. Devotus. *Suet.* POSWIĘCONY, oddany, poddany, uprzeymy, ſprzyiaźny.

DE'VOUEMENT, (*on prononce* devoumant.)ſubſt.maſc. (*Action par la quelle en ſe dévoue auſervice de quelqu'un.*) Devotio. ODDANIE ſię y poświęcenie ná czyią uſługę.

SE DE'VOUER *au ſervice de quelqu'un,* V.act. (*Se conſacrer à luy.*) Se alicui devovere. *Petr.* ODDAC ſię poświęcić ſię komu ná ſłużbę.

DE'VOYE'.m. DE'VOYE'E,f. part paſſ. & adject. (*Qui eſt ſorti hors de la voye, hors du chemin.*) A viâ deductus. *Cic.* BŁĄDZĄCY, Obłąkany, zdrożny co zdrogi ziechał.

DE'VOYE' ſe dit figurément en ce ſens, pour *Vn homme qui eſt ſorti du droit chemin, & qui eſt tombé dans les deſordres.* A verâ ratione lapſus. *Lucr.* BŁĄDZĄCY obłąkany *niewłaśnie*: Ten co z drogi dobrey zeſzedł á udał ſię ná roſpuſtę y nierząd.

DE'VOYE', (*Qui eſt laſche du ventre.*) Cui cita, *ou* dejecta eſt alvus.*Cic.* STOLEC częſty *Dyarya* biegunka.

Vn eſtomac dévoyé. Homo ſolutioris ſtomachi. *Plin.* Biegunkę maiący żołądek zepſowany.

DE'VOYEMENT, (*on prononce* devoymant.) ſubſt.maſc. (*Ventre trop laſche.*)Ventris reſolutio.*Celſ.* ZEPSOWANIE żołądka.

SE DE'VOYER,V.act. (*Sortir du chemin, s'égarer.*) Declinare de viâ. OBŁĄKAC ſię zmylić z drogi zbłądzić.

DE'VOYER ſignifie au figuré, *Faire quitter à quelqu'un le bon chemin, le chemin de la vertu.*De viâ virtutis aliquem deducere.*Cic.* *Il s'eſt dévoyé.* Viam virtutis deſeruit. *Horat.* ZWIESC kogo ná złe od dobrego do złego go odwodząc.*Pobłądził popſował ſię co do obyczaiow.

DE'VOYER *l'eſtomac.* Solvere ſtomachum. *Cat.* SOLUCYĄ żołądka ſprawować.

DEUTERONOME, ſubſt m. (*L'un des livres de Moyſe, qui eſt comme une répétition des précédens,& une ſeconde publication de la Loy.*) Deuteronomium. DEUTERONOMI kſięga iedna w piśmie S. ták názwana z Moyżeſzowych: niby powtorzenie tego co ſię w przeſzłych znáyduie, y ponowienie prawa.

(Ce mot eſt Grec en l'une & l'autre Langue, qui eſt compoſé de *Devteros* & *nomos,* c'eſt à dire *ſecunda lex.*) To ſłowo ieſt Greckie w każdym ięzyku złożone z ſłowa *Dewteros* y *nomos* to ieſt: *Drugie álbo powtorne prawo.*

DEUX,(*Nom de nombre.*) Duo, duæ, duo. DWA, Liczba podwoyna.

Vous qui eſtes deux gouffres & deux écueils de la République. Vos geminæ voragines, ſcopulique Reipublicæ.*Cic.* Wy co ieſteście iáko dwie przepaści y rafy niebeſpieczne w Rzeczypoſpolitey.

TOUS DEUX. Ambo, ambæ, ambo. **Tous deux ont eſté vaincus.* Horum uterque cecidit victus.*Cic.* **Ils s'aiment tous deux réciproquement.* Uterque utrique cordi eſt. *Ter.* OBADWA. *Obadwa byli zwyciężeni. *Kochaią ſię obadwa *albo* oboie w ſobie.

LEQUEL *des deux?*(*dans l'interrogation.*)Uter,utra,utrum? *Cic.* KTORY ze dwoch, pytaiąc ſię.

L'UN *de vous deux.* Veſtrûm utervis.*Cic.* **L'un des deux.* Alter duorum. JEDEN z was dwoch. *Jeden ze dwoch.

DEUX ſe marque ainſi en Chiffre Romain II. en Chiffre Arabe 2. DWA piſze ſię liczbą Rzymſką Kościelną ták *II.* á liczbą Arabſką proſtą ták 2.

ON DIT, *Nous ſommes à deux de jeu, Nous n'avons point l'avantage l'un ſur l'autre.* Neuter noſtrûm alteri præſtat. Jam ſumus ergo pares. MOWIĄ obadwaśmy dobrzy rowne

ſzczęście, nie mamy nic ieden nád drugiego.

DEUX FOIS. Bis. adv. Semel atque iterum. *Cic.* **Ils ſont deux fois meilleurs amis qu'auparavant.* Bis tantò ſunt amici, quàm priùs. *Plaut.* DWA KROC dwa razy. *Dwa razy lepſi przyiaciele niż byli.

Qui a deux ans, ou *Qui eſt âgé de deux ans.* Bimus. *Var.* **Enfant de deux ans.*Puer bimulus.*Catul.* **Qui a deux pieds.* Bipes. **Qui parle deux langues.* Bilinguis. *Ennius.* Co ma dwa lata dwulatek. *Dziecię w drugim roku álbo dwuroczek. *O dwoch nogach. *Mowi dwa ięzyki.

Qui a deux cornes, deux couleurs.&c. Bicornis bicolor. O dwoch rogach,dwoiſtey maści álbo farby.

DEUXIESME,*ou* DEUXIE'ME,adject.m. & f.Secundus, a,um. **Pour la deuxiéme fois.* Secundò. Iterùm. adv. *Cicer.* WTORY, drugi, powtorny. *Powtore drugi raz znowu.

DEXTRE, ſubſt.fœm. vieux mot. *Le coſté droit.* Dextra. PRAWA ręka ſtrona bok. Stare ſłowo Francuſkie.

DEXTE'RITE',ſubſt.f. (*Adreſſe à faire les choſes.*) Dexteritas. ZRĘCZNOSC ſprawność w czynieniu czego.

Qui agit avec dextérité. Solleres. **Il a une dextérité naturelle à toutes choſes.* Ad omnia naturalis eſt ingenii dexteritas. *Liv.* Zręcznie wſzyſtko czyniący. *Zręczny ſprawny we wſzyſtkim.

DIA, terme populaire (*dont uſent les chartiers pour faire avancer leurs chevaux par le droit chemin, comme ils ſe ſervent de* HURHAUT *pour le détourner à droit.*) D'où eſt venue cette phraſe figurée & proverbiale, *Il n'entend ni à dia, ni à hur-haut,* pour dire *C'eſt un brutal, qui n'entend point raiſon quelque parti qu'on luy propoſe.* Æquum & bonum non capit. *DE,Wiuu*: termin woźnic ná konie wołaiąc áby ſzły daley proſto iako ciż mowią *Od ſiebie* konie w prawą kieruiąc. Skąd też to przyſłowie poſzło. Ani *Wiu* áni *De* nierozumie, Grubian y proſtak ktoremu nic nie poradziſz choćbyś mu náywięcey mowił.

DIABE'TE'S, ſubſt.m.terme de medecine,(*Sorte de maladie, qui cauſe une ſubite éjection d'urine involontaire, ſi-tôt qu'on a beu.*) Diabetes. URYNY nieſtrzymanie choroba kiedy zaraz bieży uryna iàk prędko ſię kto nápiie.

(C'EST auſſi *Vne ſorte de ſiphon* (*dont les deux branches ſont enfermées l'une dans l'autre.*) Diabetes ſiphon dicitur. *Colum.*) TOZ znaczy lewar álbo Hewar iáko zowią do ciągnienia wina z beczki.

DIABLE, ſubſt. m. (*Malin eſprit, ennemi de Dieu & des hommes.*) Diabolus. DYABOŁ zły duch nieprzyiaciel Boſki y człowieka.

*Donner quelqu'un au diable.*Diris aliquem devovere. *Plin.* Przeklinać dyabłami iáko prości y náypodleyſi ludzie czynią; kazać komu do dyabła.

Le diable t'emporte,Vas-t-en au diable, (*Sorte de jurement ordinaire parmi la lie du peuple.*) *Vas-t-en à la malheure.* Abi ad Acheruntem. Niech cię dyabli wezmą, idź do dyabła przeklęctwa u ludzi podłych. Idź przepadniy w złą godzinę.

Il a le diable au corps. Larvæ,*ou* intemperiæ eum agitant. Dyaboł go opętał dyabli go rzucaią.

Tirer le diable par la queuë,Avoir bien de la peine à vivre. Vix ſe ſuſtentare. *Cic.* Mieć dyabła nie co, nie mieć o czym żyć. Francuzi mowią: *ciągnąć dyabła za ogon.*

Faire le diable à quatre, (*Tempeſter, avoir de grands emportemens.*)Debacchari. *Ter.Cic.* Hałaſować dyabłami przeklinać wielkie hałaſy czynić w domu z złością okrutną.

LE PEUPLE ſe ſert du mot de DIABLE en une infinité de phraſes, & ſur tout (*pour exaggerer les choſes ſoit en bien ou en mal.*) comme *Il eſt vaillant en diable.* Strenuiſſimus eſt. **Sçavant en diable.* Scientiſſimus. **Vn diable en procés.* Eſt Recoctus & vafer litigator. **C'eſt un meſchant diable.* Eſt omnium nequiſſimus.*Cic.* POSPOLSTWO tego ſłowa zażywa w wielu bardzo potocznych expreſſyach,zwłaſzcza co zbytecznie y nád zámiar chcąc wyrazić,ták co do złego,iáko y co do dobrego. *Naprzykład:* Mocny iák dyaboł iák czart. *Mądry iák dyaboł. *Jeſt to dyaboł w prawie. *Jeſt to dyaboł nie człek zły człowiek bardzo.

DIABLESSE, ſubſt.f. ſę dit auſſi (*d'une meſchante femme, qui tempeſte & s'emporte.*) Malis furiis acta. *Hor.* DYABLICA złośliwa Białogłowa hałaśnica.

DIABLEMENT, adverbe. (*Qui ſert d'augmenter la force d'une expreſſion.*) Multùm. Plurimùm. Valdè.adv. **Cela eſt diablement difficile,* ou *fort difficile.*Id difficillimum eſt.SRODZE ſtraſznie ze dyabły. *To ieſt ze dyabły trudne, bardzo ciężkie.

(Ce

(Ce qui ſe dit ſeulement parmi le peuple.) To záś tylko potocznie y między poſpolſtwem.mowi.

DIABLERIE,ſubſt.f.(*Sortilege.*) Veneficium. DYABELSTWO czary.

DIABOLIQUE, adject.m.& f.(*Qui appartient,*ou *qui convient au diable.*) Diabolicus. DYABELSKI Czartowſki.

DIABOLIQUEMENT, adv. (*En diable.*(Diabolicum in morem. DYABELSKO ze dyabły po dyabelſku.

DIACONAT,ſubſt.m. (*Le ſecond des grands Ordres.*)Diaconatus. DYAKONY drugie święcenie z więkſzych przed Kapłańſtwem.

DIACONIE,ſubſt.f. (*Certains hoſpitaux anciennement dans la ville de Rome, gouvernez par des Diacres, où les veuves & les orphelins eſtoient nourris & logez.*) Diaconia. DYAKONIE pewne ſzpitalne Domy zdawna w Rzymie rządzone przez Dyakonow gdzie wdowy y ſieroty mięſzkały y pożywienie miały.

DIACONESSE, ſubſt.f. (*Femme conſacrée au ſervice de l'Egliſe & au culte des Autels, dans la primitive Egliſe.*) Diaconiſſa,æ, fem. DYAKONISSA Matrona poświęcona ná uſługę Kościelną koło Ołtarzow zá pierwſzych Chrześcian.

DIACRE,ſubſt.m.(*Miniſtre qui aſſiſtoit le Preſtre à l'autel & ailleurs,& qui eſtoit le dépoſitaire des aumoſnes des fideles, & qui ſervoit aux tables.*) Diaconus. DYAKON Ten co ná to ſię Swięci áby przy Xiędzu aſyſtował we Mſzy, oraz też był Podſkarbiem iałmużn ktore ſkładali wierni dla ubogich, on niemi ſzafował, y ſtołami zawiadował.

DIADESME,*ou* DIADéME,ſubſt.m.(*Bandeau blanc,ornement de teſte des anciens Roys.*)Diadema. NOSZENIE Krolewſkie bogate ná głowę iáko dawni Krolowie ścięgaczki bindy purpurowe ná głowie noſili niżeli ieſzcze náſtały korony.

DIAGONAL, m. DIAGONALE, f. adject. (*Qui va d'un angle à un autre.*) Diagonalis. LINIA od rogu do rogu węgielna, linia ukośnie dana.

Ligne diagonale. Linea diagonalis. Linia ukośna od rogu do rogu ná ukos.

DIALECTE,ſubſt.f. (*Maniere de parler particuliere à une langue.*) Dialectus. MOWA oſobliwa w iákim ięzyku álbo rozność mowy iednegoż ięzyka y národu.

DIALECTICIEN,ſubſt.m. (*Logicien.*) Dialecticus. *Cicer.* DYALEKTYK Filozof Logik.

En Dialecticien,En Logicien,(*A la façon des Dialecticiens, Selon les regles de la Dialectique.*) Dialecticè. *Cic.* Po Dyalektycku według opiſania y náuki Dyalektyki.

DIALECTIQUE,ſubſt.f. (*Logique, art,*ou *ſcience de bien raiſonner,*ou *de raiſonner juſte.*) Dialectica. *Cicer.* DYALEKTYKA náuka rozumnie y dowodnie o rzeczach mowienia z rozſądkiem ſłuſznym iedno z drugiego dowodząc,iedno wywodząc z drugiego y wnoſząc.

DE LA DIALECTIQUE. Dialecticus.*Cic.* DYALEKTYCZNY, Dyalektycki.

DIALECTIQUEMENT,adv. (*Selon les regles de la Dialectique.*) Dialecticè. *Cic.* DYALEKTYCZNIE według Dyalektyki.

DIALOGUE, ſubſt. m. (*Entretien où pluſieurs perſonnes parlent les uns aprés les autres.*) Dialogus.*Cicer.* DYALOG Rozmowa kilku oſob między ſobą.

DIALOGISME, ſubſt.m. (*Maniere,*ou *eſpece de dialogue, qui ſe dit des diſcours faits par demandes & par réponſes.*) Sermocinatio. DYALOGIZM, ſpoſob rozmowy przez pytania y odpowiedzi.

DIAMANT, ſubſt.m. (*Pierre précieuſe.*) Adamas. *Virg.* DYAMENT Kamień drogi.

DE DIAMANT. Adamantinus.*Ovid.* DYAMENTOWY

DIAME'TRAL,m. DIAME'TRALE,f. Diametros linea. *Vitr.* SRZODEK ſam okręgu ná dwie rowne części dzielącego ſię.

DIAMETRE,ſubſt.m. (*Ligne droite qui traverſe un corps paſſant par le centre.*) Diametros. *Vitr.* LINIA przez ſam ſrzodek okręgu iákiego dana *Linia Dyametralna.*

DIANE, ſubſt.f. (*La quatriéme & la derniere veille de la nuit dans un camp d'armée.*) Quarta vigilia. *Liv.* OSTATNIA ſtraż álbo warta przed świtaniem. Czwarta warta álbo warta po czwartey záraz przed ſamym iuż świtaniem zaprowadzona.

La Diane, le ſignal de l'heure de cette veille. Quartæ vigiliæ ſignum. Pobudka przed świtaniem uderzenie w bębny &c.

Battre la diane, battre le tambour le ſignal de cette veille. Ad quartam vigiliam ſignum dare. Bębnić ná pobudkę, uderzyć pobudkę álbo zátrąbić zrana o świtaniu.

DIAPHANE, adject. m. & f. (*Tranſparent.*) Perlucidus. *Cic.* PRZEZROCZYSTY wſkroś.

DIAPHORETIQUE, adject. m. & f. (*Sudorifique.*) Diaphoreticus,a,um. OTWIERAIĄCY, pocący purguiący *Dyaforetyk.*

(Terme de Medecine.) Termin Lekarſki.

DIAPHRAGME,ſubſt.m.(*Membrane,*ou *muſcle nerveux, qui ſépare l'eſtomac d'avec le bas ventre.*) Tranſverſum ex validâ membranâ ſeptum. *Celſ.* BŁONA wewnątrz w ciele poprzeczna ktora dzieli żołądek od kałduna. Oſierdzie, otoczyna, przegroda wnętrzna.

DIARRHE'E, ſubſt. f. (*Flux de ventre.*) Alvi profluvium.*Celſ.* DYRYA biegunka proſta.

Il m'a pris un ſi grand cours de ventre, qu'il ne commence que d'aujourd'huy de s'arreſter. Tanta me *Diarrhya* arripuit, ut hodie primum cœperit conſiſtere.*Cic.* Ták wielka biegunka mię nápadła że dziś dopiero poczyna uſtawać.

DICTAME, ſubſt.maſc. (*Herbe medecinale, propre à faire tomber le fer des playes.*) Dictamnum. *Virg.* DYPTAN Ziele pomocne ná wyciągnienie żelaza z rany álbo z ciała.

DICTATEUR, ſubſt. m. (*Souverain Magiſtrat Romain, qu'on créoit dans les temps difficiles de la République,& dont l'autorité ne duroit qu'un temps.*) Dictator. *Cic.* DYKTATOR,Rządca głowny. Urząd w Rzymię ktory w czaſach trudnych y pomięſzanych ſtanowiono w iednego ręce wſzyſtkie rządy y moc wſzyſtkę oddaiąc do czaſu iákiego.

DE DICTATEUR. Dictatorius,a,um.*Cic.* DYKTATORSKI rządy náywyżſze w Rzeczypoſpolitey maiący.

DICTATURE,ſubſt.f. (*La charge & la dignité de Dictateur.*) Dictatura. *Cic.* GŁOWNY Urząd náywyżſzy w Rzeczypoſpolitey władza ſamo albo iedynowładna.

DICTER,V.act. (*Faire écrire quelque choſe en la prononçant.*) Dictare. **Il luy a dicté ce qu'il devoit dire.* Orationem illi dictavit. *Cicer.* DYKTOWAC powiadać po ſłowie piſzącym. *Podyktował mu co miał mowić.

DICTER ſe dit figurément (*des mouvemens de l'ame, qui nous portent à faire une choſe.*) Dictare. Suadere, (ſuadeo,es, ſuaſi, ſuaſum.) act. acc. *Cicer.* DYKTOWAC niewłaśnie o wnętrznych inſtynktach ktore nas wiodą do czynienia czego.

La raiſon ſemble nous dicter cela. Id ſuadere ratio nobis videtur.*Cic.* Rozum ſam zdaie ſię że nam to dyktuie,to radzi, to pokazuie.

DICTE'E,ſubſt.f. (*Ce que les Maîtres dictent à leurs Eſcoliers.*) Dictata. *Cic.* PISANIE po kim dyktowane.

DICTION, ſubſt. f. (*Façon de s'exprimer dans une Langue.*)Dictio.**S'étudier à la diction,*ou *à bien parler une Langue.* Dictioni operam dare. *Cic.* WYMOWA, mowa iák kto mowi w iákim ięzyku wymowa wymowienia ſpoſob wymawianie.*Uczyć ſię dobrze wymawiać w ięzyku iákim.

DICTIONNAIRE, ſubſt.m. (*Recueil fait en maniere de Catalogue de tous les mots d'une langue par ordre alphabetique.*) Vocabularium. DYKCYONARZ, Wokabularz, Słownik, kſięga ſłow álbo reieſtr ſłow ięzyka iákiego wſzyſtkich porządkiem obiecadła zebranych.

DICTON, ſubſt.m. (*Le prononcé d'une ſentence, le diſpoſitif.*) Placitum. *Cic.* SENTENCYA dekret uchwała uſtawa.

DICTON, (*Sentence, inſcription.*) Inſcriptio. **Proverbe.* Dictum. NAPIS. *Przyſłowie powieść przypowieść.

DICTON, (*Raillerie.*) Lepidum dictum. *Cic.* POWIESC śmieſzna żart przymowka przycinek.

DIDACTIQUE, adject.m. & f. *Stile didactique,* (*qui ſert à enſeigner les ſciences.*) Dicendi genus ad docendum appoſitum. SPOSOB uczenia łatwo y wyrozumiale Mowa wyrozumiała ſłużąca de náuczania náuk iákich.

DIE, (*Ville épiſcopale du Dauphiné.*) Dia. DI Miaſto y Biſkupſtwo w Delfinacie.

Qui eſt de Die. Dienſis & hoc Dienſe, adject. Dieńſki Dienczyk co ieſt z Di.

DIEPPE,(*Ville de Normandie ſur la mer.*) Dieppa. DIEP Miaſto Normandyi nád morzem.

Qui eſt de Dippe. Dieppenſis. Co ieſt z Diepu.

DIE'RESE,ſubſt.f. figure de Grammaire, (*Diviſion d'une diphthongue en deux ſyllabes.*) Diæreſis. DZIAŁ, rozdzielenie dwoygłośney litery ná dwie. Figura Grammatykalna.

DIESE, *ou* DIESIS, ſubſt. fœm. terme de Muſique. (*C'eſt*

la

la diviſion d'un ton mineur & imparfait.) Dieſis. fœm. *Vitr.* DIEZY głoſy w muzyce w ſpiewaniu poł tony.

DIETTE, ſubſt.f. (*Regime de vivre, abſtinence qu'on fait quelquefois pour ſa ſanté.*) Diæta.*Cic.* SKROMNOSC w życiu zdrowiu dogadzaiąc, miarkowanie życia *Dieta* nic ieść.

Il y a cinq jours que je fais diette, & qu'il n'eſt entré dans mon corps une goutte d'eau, ni un morceau de pain. Quinque abhinc diebus abſtinax fui aquam in os meum non conjeci, nec micam panis. *Petr.* Już pięć dni iák ſię dietą bawię áni kropli áni okruſzyny w uſtach nie miałem.

DIETTE eſt auſſi *Vne aſſemblée,*ou *des cercles de l'Empire,* ou *de la Pologne (pour délibérer des affaires publiques.)*Conventus. SEYM walny całego Państwa, ták w Niemczech ſtanow y Rzeſzy Niemieckiey,iáko y w Polſzcze ſtanow Rzeczywoſpolitey.

Tenir la diette. Conventus agere.*Cæſ.* Seym odprawować, trzymać, zgromadzać, zebrać, zwołać.

DIEU, ſubſt. m. (*Le créateur, & le ſouverain Maiſtre de toutes choſes.*) Deus, *genit.* Dei,m. Supremus mundi arbiter, *genit.* ſupremi arbitri,m. Qui nutu regit & orbem temperat. Supremum numen, *genit.* ſupremi numinis,neut. *Cic.* BOG Stworca náywyżſzy Pan wſzyſtkich rzeczy.

DIEU ſe dit abſolument (*des puiſſances & des perſonnes heureuſes*) comme *Les Roys ſont les Dieux de la terre.* Reges Dii terræ. BOG mowi ſię oſobliwie o Potentatach y ſzczęśliwych,Krolowie Panowie ſą Bogowie ziemſcy.

ON SE SERT auſſi de ce mot (*en parlant des choſes qu'on aime paiſſonnément.*) *Je vous fais un petit Dieu devant luy.* Facio te apud illum Deum. *Terent.* O TYM w czym ſię kto bardzo kocha, zá Bożka cię u niego czynię.

*Il fait un Dieu de ſon ventre.*Huic Deus venter eſt. Brzuch ſwoy ma zá Boga.

IL Y A encore une infinité de façons de parler ſur ce mot; on dit *Graces à Dieu, Dieu merci.* Dei benignitate. *Liv.* INSZYCH ieſt bardzo wiele ſpoſobow mowienia tym ſłowem Mowią Bogu dzięka, chwała Bogu.

ON LE DIT auſſi à contre ſens, *Dieu merci les gens de guerre, je n'ay plus rien.* Militibus gratia, nihil habeo ampliùs. MOWIĄ też to y w przeciwnym rozumieniu, Chwała Bogu, Panowie żołnierze nic mam też iuż nic.

EN MATIERE de ſouhait on dit, *Dieu le veuille, pluſt à Dieu.* Dii faciant. Faxit Deus. *Cic.* ZYCZĄC czego; Day Boże, dałby to Bog.

A Dieu ne plaiſe, Dieu m'en garde. Quod Deus avertat. *Ter.* Broń Boże, uchoway mię Boże.

DIEU *vous beniſſe* Benefaciat tibi Deus. (*lors qu'on éconduit un pauvre,* ou *que quelqu'un eſternue.*) SZCZESC Boże niech Pan Bog ſzczęści Panie Boże prowadź niech Pan Bog wſpomoże. Ubogiemu, *álbo* kichaiącemu dobrze życząc.

Dieu aidant, avec l'aide de Dieu, S'il plaiſt à Dieu. Deo juvante. *Cic.* Deo benevolente. Zá pomocą Boſką, przy pomocy Boſkiey, zá wolą Bożą.

EN MATIERE de conjuration & d'affirmation, *Pour l'amour de Dieu.* Fac mihi hanc gratiam. *Cic.* ZAKLINAIĄC: y twierdząc co; dla miłości Boſkiey.

Je prends Dieu à témoin. Teſtor Deum. Bog mi świadek

ADIEU, (*quand deux amis ſe ſeparent.*) Vale. Valeas.*Cic.* SZCZĘSLIWA droga żegnaiąc Panu Bogu oddaie.

DIEUX *des payens, Les faux-dieux.* Dii gentium. *Cicer.* BOGOWIE pogańſcy fałſzywi.

Mettre quelqu'un au nombre des Dieux du paganiſme. In Deos. Aliquem conſecrare.*Cic.* Między Bogi kogo policzyć.

DIFFAMANT,m. DIFFAMANTE,f. (*Qui diffame,qui noircit la réputation.*) Ignominioſus. *Cic.* OSŁAWIAIĄCY, OSŁAWIAIĄCA, Zelżywy.

Vn crime fort diffamant. Maculoſum nefas. *Hor.* Grzech ſzkaradny.

DIFFAMATEUR, ſubſt m. (*Qui diffame une perſonne.*) Famæ alicujus obtrectator.*Cic.Plaut.* OBMOWCA zelżywy.

DIFFAMATION, ſubſt. f. (*L'action de diffamer.*) Famæ obtrectatio.*Cic.* OSŁAWIANIE obmawianie.

DIFFAME', m. DIFFAME'E, f. part. paſſ. Diffamatus. Infamatus.*Cic.* OSŁAWIONY zelżony.

Eſtre diffamé. Infamiâ flagrare. *Cic.* Być w nieſławie.

DIFFAMER,V.act.(*Noircir la réputatirn de quelqu'un.*) Diffamare. Infamare. OSŁAWIAC kogo roznoſić go po ludziach.

Il eſt diffamé pour jamais. Inuſta eſt ipſi nota ad ignominiam ſempiternam. *Cicer.* Habet ſtigma, nec illud niſi Orcus delebit. *Petr.* Ochydzony ná wieki.

DIFFE'REMENT, (*on prononce* differament.)adv.*Diverſement.*) Diverſè *Cic.* ROZNIE, rozmaicie.

DIFFE'RENCE, (*on prononce* differance.) ſubſt. f. (*Diverſité.*) Differentia. *Cic.* ROZNOSC.

*La differénce des mœurs.*Morum diſſimilitudo.**Des eſprits* Ingeniorum diſcrimina. *Quint.* **Des eſtudes.* Studiorum diſſimilitudo. *Cicer.* Rożność obyczaiow. *Umyſłow dowcipow rozumow. *Nauk y zábaw.

La différence des inclinations fait la différence des mœurs. Diſpares mores diſparia ſtudia ſequuntur.*Cic.* Rożność ſkłonności czyni rożność obyczaiow.

Il y a de la différence d'un homme ménager à un avare. Parcus diſcordat avaro. Jeſt wielka rożnosć między oſzczędnym y ſkąpym.

On voit aiſément la différence qu'il y a entre la belle raillerie, & celle qui eſt indigne d'un homme d'honneur. Facilis eſt ingenui, & illiberalis joci diſtinctio. *Cic.* Poznać łatwo rożność między żartem przyſtoynym, y tym co ſłuſznego człowieka nie zdobi.

Ne faire aucune difference entre les choſes divines & humaines. Divina atque humana promiſcua habere. *Saluſt.* Żádney rożności nie czynić między rzeczami Swiętemi á świeckiemi.

Il y a de la différence entre médire & accuſer. Aliud eſt maledicere, aliud accuſare. Co inſzego ieſt obmawiać, á co inſzego ſkarżyć.

DIFFE'RENCIER,(*on prononce* differancier.)V.act.(*Mettre de la différence.*) Rem diſtinguere. ROZNIC dzielić rożność czynić między rzeczami.

DIFFE'ENT,m. DIFFE'RENTE,f. adject. (*on prononce* différant.) (*Diſſemblable.*) Differens. ROZNY, ROZNA, nierowny niepodobny.

Ils ſont differents de viſage & d'humeur. Vultu & moribus inter ſe ſunt diſſimiles. *Quint.* Niepodobni ſą ani z urody áni z humorow.

Les nations ſont différentes de langage & de mœurs. Inter ſe differunt gente linguâ & inſtitutis.*Cæſ.* Národy ſię ięzykami y obyczaiami rożnią.

*Le pauvre n'eſt point différent du riche après la mort,*ou *ne differe en rien du riche.* Æquè mendicus atque unà opulentiſſimus cenſetur cenſu apud Acheruntem mortuus. *Plaut.* Ubogi od bogatego nic ſię nie rożni po śmierci.

DIFFE'REND,*ou* DIFFE'REND, ſubſt. m. (*on prononce* différant.) (*Diſpute, contention, débat.*) Diſſidium. Contentio. Diſceptatio. *Cic.* ZWADKA ſprzeczka kłotnia záyście poſwar nie zgoda nieprzyiaźń.

Eſtre en different d'une choſe. De re aliquâ diſſidere. *Cic.* Nie zgadzać ſprzeczać ſię o co.

Ils ne ſont en différent que ſur un point, & ſont parfaitement d'accord ſur tour le reſte. De unâ re ſolùm diſſident, de cetteris mirifice congruunt.*Cicer.* O ieden tylko punkt rzecz między niemi á zupełnie ſię ná wſzyſtko zgodzili.

Je n'ay aucun different avec luy. Mihi cum eo controverſæ nihil eſt.*Cic.* Nie mam nic do niego.

DIFFE'RER, V.n. (*Eſtre différent,*ou *diſſemblable.*) Differre. *Cic.* ROZNIC ſię.

Voyez en quoy mon opinion diffère de la voſtre. Vide quid differat inter meam opinionem & tuam. *Cic.* Obacz w czym ſię moie zdanie rożni od twego.

DIFFE'RER,V.act. (*Remettre à un autre temps.*) Differre.*Cic.* ODKŁADAC do inſzego czaſu.

Differer de jour en jour, remettre de jour à autre. Diem ex die protelare.*Tacit.* Odkładać ode dnia do dnia.

On a differé l'affaire juſques au lendemain. In diem poſterum extracta res eſt. *Liv.* **Nous avons differé juſques au lendemain à en parler.* Sermonem de eo diſtulimus in poſterum. *Cicer.* **Au moins differez de quelques jours, que je m'en puiſſe aller quelque part.* Saltem aliquot profer dies, dum proficiſcor aliquò. *Ter.* **Le mal n'eſt que differé pour un autre temps.* Præſens quod fuerat malum, in diem abiit.*Ter.* Odłożono rzecz áż do jutra. *Odłożyliśmy aż do jutra rozmowić ſię o tym. *Przynaymniey do kilku dni odłoż poki ná pewne mieyſce nie doiadę. *Złe tylko ſię przewlekło doczaſu.

Sans differer. Sine cunctatione. Sine ullâ morâ. *Cic.* Nie bawiąc nieodwłocznie.

DIFFICILE,m. & f.adject. (*Qui donne de la peine.*) Difficilis. TRUDNY ciężki.

Vne

Vne terre difficile à labourer. Solum arduum opere.*Plin.* Ciężki grunt rola twarda.

Fort difficile. Perdifficilis.*Cic.* Bardzo ciężki trudny.

Rien n'eſt difficile à celuy qui aime. Nihil difficile amanti puto.*Cic.* Nic niemaſz trudnego kochaiącemu.

ON DIT,*Difficile à croire.*Difficile ad fidem.*Liv.* **A dire.* Dictu difficile. *Cic.* Difficile dicere. *Cic.* **Vne riviere difficile à paſſer.* Amnis tranſitu difficilis. TRUDNY do wierzenia. Do wymowienia. *Rzeka trudna do trzeprawienia.

DIFFICILE,(*Chagrin, mal-aisé à conſenter, de mauvaiſe humeur, qu'on ne ſçait comment prendre.*) Difficilis. Moroſus. TRUDNY niedogodliwy człowiek wymyślny zrzędny.

La vieilleſſe nous rend plus difficiles. Amariores nos facit ſenectus. Staroſć czynić nas zrzędnemi.

DIFFICILEMENT, adv. (*D'une maniere difficile.*) Difficilè. *Cic.Plin.* TRUDNO z trudnością z ciężkością.

DIFFICULTE',ſubſt.f.(*Peine que donnent les choſes.*)Difficultas,atis,f. *Cic.* **D'avoir de l'argent.* Difficultas nummaria. **D'avoir des vivres.* Difficultas annonæ,f. *Cic.* TRUDNOSC ciężkość. *Trudność doſtatnia pięniędzy trudność o groſz. *Trudność o pożywienie.

Difficulté de reſpirer. Difficultas ſpirandi. **D'uriner.* Stranguria. (*mot grec.*)*Plin.* **Difficulté d'uriner, (lors qu'on avec peine & goutte à goutte.)*Subſtillum. **Difficulté d'uriner urine avec douleur & acreté dans la partie.*Dyſuria. Trudny ciężki oddech. *Trudność uryny proſta. *Trudność uryny kiedy tylko kapka zá kapką odchodzi.*Trudność uryny z rznięciem y boleniem.

DIFICULTE', (*Queſtion difficile, endroit obſcur & malaisé à entendre d'un Auteur.* Obſcuritas. *Cic.* TRUDNOSC iák mieyſce trudne w autorze iákim.

*Cét Auteur eſt rempli de difficultez.*In hoc Scriptore multi ſunt loci ſcopuloſi & difficiles. Ten Author ieſt pełen trudności.

ON DIT en ce ſens, qu'*Vne affaire eſt ſans difficulté*,pour dire qu'*Elle eſt claire.* Facilis & expedita res eſt. RZECZ bez żadney trudności, iáſna przez ſię.

On ne peut prendre aucune reſolution, où il ne ſe rencontre quelque grande difficulté. Nihil conſtitui poteſt, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. *Cic.* Nie można nic poſtanowić nie począć bez wielkiey trudności.

ON DIT, *Chercher des difficultez où il n'y en a point.* Nodum in cirpo quærere. *Terent.* SZUKAC trudności tam gdzie ich nie maſz lękać ſzczawiu ſzukać.

J'ay une difficulté qui me fait de la peine. Reſtat mihi ſcrupulus,qui me male habet.*Ter.* Mam iednę trudność ktora mi ſię przykrzy.

Vn rehomme à difficultez. Homo ſcrupuloſus. *Plin-Jun.* Skrupulat co w każdey rzeczy coś widzi trudnego.

DIFFCULTE', (*Démeſlé, conteſtation qu'on a vec une perſonne.*)Diſſidium.*Cic.* TRUDNOSC kłotnia záyście znim.

*Ils ont eu de grandes difficultez,*ou *de grands démeſlez entre eux.* Aſperrima fuit inter illos contentio.**Il naiſt des difficultez entre eux.*Naſcuntur inter illos diſſidia.*Cic.*Mieli wielkie trudności między ſobą. *Poczynaią ſię kłotnie między niemi

FAIRE *difficulté.* Dubitare. NIESMIEC wymawiać ſię trudnić.

Avoir de la difficulté pour obtenir une choſe. Ægrè exorare aliquid ab aliquo. **Ne faites point de difficulté de nous accorder une choſe, Accordez nous la volontiers, Permettez nous de l'obtenir.* Unum exorare ſinite vos. *Plaut.* Mieć trudność w doſtaniu czego. *Niechciey trudnić w pozwoleniu nam iedney rzeczy pozwol nam tego, pozwol niech to otrzymamy day ſię uproſić.

Ce juge tout moderé qu'il fut ne fit point difficulté de le condamner à une priſon perpetuelle. Iſte judex mitiſſimus non dubitavit illum æternis tenebris vinculiſque mandare. *Cicer.* Ten ſędzia lubo bardzo łaſkawy bez náymnieyſzey trudności, ſkazał go ná wieczne więzienie.

*Je ne feray point difficulté de dire mon ſentiment.*Non gravabor dicere quid. *Cic.* Powiem zdanie moie z wielką ochotą.

DIFFICULTUEUX, m. DIFFICULTUEUSE, f. adject. (*Qui forme toûjours de nouvelles difficultez dans les choſes.*) Scrupuloſus. CO zawſze trudnościami nárabia we wſzyſtkim

(Ce mot a vieilli & ne ſe dit que dans le familier.) To ſłowo Franculkie ſię z ſtarzało y nie mowi ſię chyba w proſtym dyſkurſie y poſiedzeniu.

DIFFORME, adject.m. & f. (*Laid, qui choque la veuë.*)

Deformis. BRZYDKI, ſzpetny ná ktorego patrzać przykro.

Fort difforme, Fort remarquable pour ſa laideur. Turpiſſimus.*Cic.* Bardzo brzydki plugawy.

DIFFORMITE, & DE'FORMITE', ſubſt. f. (*Laideur, irrégularité dans le viſage & dans tout le corps.*) Deformitas. *Cic.* BRZYDKOSC ſzpetność ná twarzy álbo ciele.

Cauſer de la difformité à quelqu'un. Deformare aliquem. *Virg.* Brzydkim kogo uczynić.

DIFFUS,m. DIFFUSE,f. (*Prolixe, trop eſtendu.*) Fuſus. Diffuſus.*Cic.* OBSZERNY rozwlekły.

Vn ſtile diffuſus. Genus dicendi redundans. *Cic.* **Vn homme diffus.* Verboſus homo. *Suet.* Styl obſzerny. *Człowiek obſzernie mowiący.

DIFFUSE'MENT, adv. (*D'une maniere diffuſe.*) Fusè. Copiosè.*Cic.* OBSZERNIE ſzeroce.

DIGERE',m. DIGERE'E. Digeſtus.Coctus.*Cicer.* STRAWIONY, STRAWIONA.

ON DIT au figuré, *Vne penſée mal digerée.* Indigeſta, *ou* indiſtincta cogitatio. MYSL nie uważna nierozmyślna.

Vne réponſe mal digerée, précipitée, inconſidérée. Inconſiderata reſponſio,f. Odpowiedź nie uważna nierozmyślna.

DIGERER, V.act.ſe dit(*de l'action que fait l'eſtomac pour cuire les aliments & ler diſtribuer par tout le corps.*) Digerere. Coquere. *Cic. Celſ. Plin.* TRAWIC mowiąc o żołądku ktory trawi iedzenie y po wſzyſtkim ciele rozſyła poſiłek.

Vne viande facile à digerer. Ad concoquendum facillimus cibus. *Cic.* **Des viandes qui ne ſont point digerées.* Cibi crudi. *Juv.* **Vn homme dont l'eſtomac ne digere point.* Homo crudus. *Cic.* Łatwa do ſtrawienia potrawa. *Potrawy nieſtrawne ſurowe. *Człowiek ktorego żołądek nie trawi.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Digerer un conſeil.* Digerere,*ou* perficere conſilium. **Digerer une haine.* Concoquere odium.*Cic.* UWAZYC dobrze y roſtrząſnąć radę iáką. *Strawić záwziętość.

Je digeray ces coups en vray Spartiate. Ego quidem plagas Spartanâ nobilitate concoxi.*Petr.*Znioſłem te plagi Spartańſkim ſercem.

(Les Enfans de Lacédemone ou de Sparte ſouffroient drêtre fouëttez, ſans ſe plaindre, devant l'Autel de Diane. Dzieci Lacedemońſkie álbo Spartańſkie plagi znoſili bez płaczu y nárzekania przed Ołtarzem Dyany.

Il a bien de la peine à digerer cét affront. Hanc injuriam concoquere non poteſt.*Cicer.* **Cela eſt bien dur à digerer,* ou *de dure digeſtion.* Hoc pergrave & acerbiſſimum eſt toleratu. *Cic.* Niepodobna mu ſtrawić tey obelgi. *Twarda to rzecz do ſtrawienia, nie ſtrawna to rzecz, zcierpieć tego nie podobna.

DIGESTE, ſubſt.maſc. (*Volume du Corps du Droit Civil.*) Digeſta. PANDEKTY księga prawa świeckiego.

(C'eſt une compilation que Tribonien fit, ſuivant l'ordre de l'Empereur Juſtinien, de tous les Avis & Sentimens des habiles Juriſconſultes ſur les difficultez du Droit. Il en a eſté fait un Corps, auquel l'Empereur a donné force de Loy, par la Lettre qu'il a miſe à la teſte de l'Ouvrage, & qui luy ſert de Préface. C'eſt ce qui compoſe la premiere partie du Droit Romain & du Corps du Droit. On l'appelle autrement *Pandectes* compoſez de 50. Livres.) Jeſt to zebranie ktore uczynił Trebonianus z roſkazu Juſtyniana Ceſarza, gdzie w iednę kſięgę zebrał wſzyſtkie Rady y zdania náyſławnieyſzych w prawie biegłych ludzi,á to zebranie ták uczynione Ceſarz potwierdził, zá prawo Liſtem ſwoim ktory miaſto przemowy ná początku tego Zebrania przydał.Ta ieſt pierwſza kſięga Prawa Swieckiego álbo Rzymſkiego, ináczey zowią Pandektow kſiąg pięńdzieſiąt.

DIGESTION,ſubſt.f. (*La coction des viandes, & la diſtribution qui s'en fait dans tout le corps.*) Digeſtio. Concoctio. *Celſ.* **Faire digeſtion,* ou *la digeſtion.* Coquere, *ou* concoquere cibos.*Cic.* **Aider à la digeſtion,* ou *la digeſtion.* Concoctionem adjuvare. *Plin.* TRAWIENIE w żołądku. *Trawić. *Pomagać do ſtrawienia.

DIGNE, (*Ville Epiſcopale en Provence.*) Diniæ. DIN Miaſto z Biſkupſtwem w Prowencyi.

Qui eſt de Digne. Dinienſis & hoc Dinienſe, adject. Dineńſki *álbo* Dineńczyk, co ieſt z Dinu.

DIGNE, adject. & f. (*Qui mérite quelque honneur, louange,* ou *récompenſe.*) Laudis & *mieux* laude dignus. **Formez un deſſein digne de voſtre grandeur.* Suſcipe curam & cogitationem digniſſimam tuæ virtutis. *Cic.* **Cela n'eſt pas digne de vous.* Non te dignum feciſti. *Ter.* GODNY chwały,

nadgre-

nadgrody. *Pomyśl o tym co godne go ſławy y zacnośći twoiey. *To nie ieſt rzecz godna ciebie, nie zdobi cię to.

Se montrer digne de ſes anceſtres. Præbere, *ou* præſtare ſe dignum majoribus ſuis. *Cic. Hor.* * *Digne de commander.* Imperio dignus. Pokazać ſię godnym przodkow ſwoich. *Godzien Pánować.

Il eſt digne d'être aimé. Amore dignus eſt. Godzien kochania, miłośći.

Elles ſont dignes d'eſtre eſtimées. Dignæ ſunt quæ æſtimentur. Godne ſą poſzanowania.

Nous ſommes dignes d'être admiré du Roy, on retourne *Nous moſmes dignes que le Roy admire.* Digni ſumus quos Rex miretur. Godni ieſteśmy być w podziwieniu u Krola, godni ieſteśmy ktorymby ſię Krol dziwował.

Digne d'eſtre admiré. Admiratione dignus. *Cic.* Godny podziwienia.

DIGNEMENT, adv. (*D'une maniere.*) Dignè. GODNIE zacnie.

DIGNITE', ſubſt. f. *Honneur*, ou *dégré d'honneur.*) Dignitas *Cic.* GODNOSC, ſtopień godnośći doſtoyność.

DIGNITE', (*Charge.*) Munus. *Cic.* GODNOSC urząd.

Eſtre conſtitué en quelque dignité. In ampliſſimo dignitatis gradu collocari. *Cic.* * *Il a obtenu les premiros dignitez.* Ampliſſimos dignitatis gradus adeptus eſt. *Cic.* Być ná iákiey godnośći poſtawionym. * Otrzymał pierwſze gdnośći.

DIGNITE', (*Maniere noble avec laquelle on ſoûtient une digni é dont on eſt reveſtu.*) *Il agit avec dignité.* Agit cum dignitate & venuſtate. *Cic.* GODNOSC ſpoſob godny poſtępowania ſobie ná iákiem doſtoieńſtwie, powaga godność, poczyna ſobie poważnie, godnie ſobie poſtępuie.

Les marques d'une dignité. Dignitatis inſignia. *Cic.* Znaki godnośći.

DIGRESSION, ſubſt. f. (*Sortie hors de ſon ſujet.*) Digreſſio. *Cic. Quint.* ODSTĄPIENIE od rzeczy w mowieniu.

Faire des digreſſions en parlant, (*Sortir de ſon ſujet.*) Digredi. *Cic. Plaut.* Odſtępować od rzeczy załozoney w mowieniu.

DIGUE, ſubſt. f. (*Chauſſée pour retenir l'eau d'une riviere,* ou *d'un eſtang.*) Moles. *Cic.* TAMA ná rzecze. grobla ſypana ná rzecze álbo ſtawie.

DIGUE ſe dit figurement (*des obſtacles qu'on oppoſe aux paſſions & aux vices.*) Obex. *Liv.* TAMA *niewłaśnie*, o przeſzkodach záſtępuiących Paſſyom y wyſtępkom, Hamulec.

Il faut une forte digue pour arreſter les fougues d'une jeuneſſe libertine. Arctè cohibendæ ſunt effrenatæ adoleſcentium libidines. Trzeba potężney támy dlá zatrzymania porywczośći młodośći ſwywolney.

DIJON, (*Ville capitale du Duché de Bourgogne, où il y a un Parlement.*) Divio. DIZON Diwion Miaſto głowne Xięſtwa Burgundyiſkiego z Parlamentem.

Qui eſt de Dijon. Divionenſis & hob Divionenſe, adject. *Parlant du Dioceſe.* * Divonæus, a, um. *Parlant de ceux qui ſont de la Ville.* Dywioneńſki mowiąc o Diecezyi. *Dywiończyk mowiąc o obywatelach.

DILATATION, ſubſt. f. (*Extenſion, raréfaction.*) Dilatatio. Rarefactio, onis, f. (*mots d'uſage parmi les Philoſophes.* **Il ſe fait une dilatation de l'air par le moyen de la chaleur.* Aër rareſcit, *ou* dilatatur calore. *Cic.* WYCIĄGNIENIE przerzedzenie rośćiągnienie ſłowo francuſkie używane u filozofow. * Powietrze ſię przerzedza przez ciepło, rośćiąga ſię.

DILATER, V. act. (*Eſtendre, élargir, faire plus grand.*) Dilatare. Extendere. *Colum.* ROSCIĄGNĄ rozſzerzyć większe przeſtrzeńſze uczynić.

Les pores du corps ſe dilatent. Meatus corporis dilatantur. **Le ventricule ſe reſſerre & ſe dilate.* Alvus tum aſtringitur, tum relaxatur. *Cic.* Pory w ciele ſię roſprzeſtrzeniaią. *Zołądek ſię rośćiąga y śćiſka.

DILATER *ſon diſcours, l'eſtendre.* Orationem dilatare. *Cic.* ROZSZERZAC ſię z mową ſzeroce mowić.

DILATER *les bornes de ſon empire.* Imperium proferre. *Cic.* Fines imperii propagare. *Cornel-Nep.* ROZPRZESTRZENIAC granice Páńſtwa ſwego.

(On dit mieux *Eſtendre les bornes.*) Lepiey ſię mowi wyciągnąć granice, álbo rozſzerzać.

DILECTION, ſubſt. f. (*Amour, charité.*) Amor. Charitas. *Cic.* MIŁOSC kochanie lubienie ulubienie u przeymość.

DILEMME, ſubſt. m. (*Sorte d'argument, qui après a-*

voir diviſé une propoſition en affirmative, ou *négative, fait voir une abſurdité des deux coſtez.*) Complexio. *Cic.* DOWOD ná obie ſtrony, oboſtronny dwoiſty w ktorym ná co kolwiek kto pozwoli zawſze źle.

DILIGEMMENT, (*on prononce.*) dilijamant.) adv. (*En diligence, promptement.*) Celeriter. Citò. adv. *Cic.* PILNIE ochotnie, raźno prędko.

DILIGEMMENT, (*Avec diligence, avec ſoin & exactitude.*) Diligenter. Studiosè. Accuratè. *Cic.* PILNIE Uſilnie z pilnośćią y ſtaraniem.

DILIGENCE, (*on prononce* dilijance.) ſubſt. f. (*Célérité.*) Celeritas. PILNOSC ochota prędkość poſpiech.

Il faut faire diligence. Properandum eſt. Trzeba pilnośći trzeba poſpiechu.

Nous faiſons toute la diligence poſſible. Ita properamus, ut non poſſit magis *Plaut.* Wſzelką ile można czyniemy pilność, iák można ſpieſzemy.

DILIGENCE, (*Soin, exactitude.*) Diligentia. Cura. Sedulitas. *Cic.* PILNOSC uſilność ſtaranie pilne.

DILIGENT, (*on prononce* dilijant.) DILIGENTE, f. adject. *Prompt, viſte*) Celer. PILNY PRĘTKI ochotny.

DILIGENT, (*Soigneux, exact.*) Diligens. PILNY uſilny ſtaranny.

DILIGENTER, (*on prononce* dilijenter.) V. act. (*Haſter.*) Accelerare. *Cic. Ovid.* POSPIESZAC náglić.

Diligenter un ouvrage, (*Le faire promptement.*) Accelerare opus. *Stat.* **Il diligente tout ce qu'il fait.* Quidquid agit, properat omnia. *Plaut.* Poſpieſzać ſię z robotą iáką. *Wſzyſtko w lot prędko czyni.

SE DILIGENTER, (*Faire diligence.*) Diligentiam, *ou* celeritatem adhibere. *Cic.* POSPIESZAC ſię ſpieſzyć ſię.

DILLINGEN, (*Ville d'Alemagne dans la Suabe en deça du Danube.*) Dillinga, æ, f. DILINGA Miaſto Niemieckie w Swewii z tę ſtronę Dunaiu.

DIMANCHE, ſubſt. m. (*Jour du Seigneur.*) Dies Dominicus. NIEDZIELA Dzień Pańſki Swięty.

DIMENSION, (*on prononce* dimanſion.) ſubſt. f. (*Meſure.*) Menſura. *Cic.* MIARA rozmiar.

Prendre les dimenſions. Metiri. Rozmierzać.

DIMINUE', m. DIMINUE'E, f. part. paſſ. Minutus. Diminutus. UMNIEYSZONY UMNIEYSZONA.

DIMINUER, V. act. (*Rendre moindre.*) Minuere. Imminuere. *Cic.* UMNIEYSZAC zmnieyſzać.

Le prix des vivres n'eſtoit pas beaucoup diminué. Annona haud multùm laxaverat. *Liv.* Nie bardzo ſię było umnieyſzyło drogośći nie bardzo było ſtaniało.

Le prix des terres eſt bien diminué. Jacent pretia prædiorum. *Cic. Plin-Jun.* * *Diminuer de ſon revenu.* Extenuare cenſum ſuum. Dobra znacznie ſpadły z Ceny. *Jntraty ſobie umnieyſzyć.

DIMINUER, V. neut. (*Devenir moindre.*) Minui. * *Ma ſanté diminue, & ma douleur augmente.* Valetudo decreſcit, accreſcit labor. *Plaut.* **Il diminue à veuë d'œil.* Extenuatur quotidiè. *Cic.* **Son ventre eſt bien diminué.* Receſſit venter. *Plin-Jun.* * *Sa fiévre diminue.* Ejus febris remittit. * *Le grand chaud,* ou *la grande chaleur diminuë.* Calor ſe frangit. * *Les rivieres diminuent.* Decreſcunt flumina. *Hor.* UMNIEYSZYC ſię ubywać. *Zdrowia mi ubywa, á choroba ſię wzmaga. *Ubywa go co dzień marnieie niſzczeie co moment. *Ubyło mu z nacznie brzucha. *Uſtępuie uſtaie gorączka. *Wielkie gorąca uſtaią omiiaią. *Rzeki opadaią.

Des troupes extrémement diminuées & en tres-mauvais équipage. Copiæ extenuatiſſimæ & inopiâ rerum omnium peſſime acceptæ. *Cic.* Woyſko wycięczone y w złym bardzo porządku.

DIMINUER ſe dit figurément, pour *Amoindrir, affoiblir.* Minuere. *&c.* UMNIEYSZAC niewłaśnie uymować ubliżać oſłabić uymować.

Diminuer l'autorité, les louanges. Imminuere auctoritatem, laudem. *Cic.* Umnieyſzać uymować powagi chwały.

Diminuer l'atrocité d'un crime. Levare criminis atrocitatem. **Un crime.* Extenuare crimen. *Cic.* Umnieyſzać ſzkaradnośći iákiego wyſtępku.

Il faut prendre garde que je ne diminuë ſes louanges par la foibleſſe de mon eſprit. Cavendum maximè ne deteram illius laudes culpâ ingenii. *Horat.* Obawiać ſię trzeba ábym nie umnieyſzył co z pochał Jego, nieudolnośćią dowcipu mego.

Cela diminuë beaucoup de ſa gloire. Id de ipſius gloriâ multùm

multùm detrahit. *Cicer.* To bardzo iego umnieyſzyło ſławę.

DIMINUTION, ſubſt. f. (*Retranchement d'une partie d'une choſe.*) Diminutio. Extenuatio. *Cic.* **On dit* Vectigalium diminutio. *Cic.* *Diminution des impoſts.* *Extenuatio dignitatis. *Cic.* *Diminution de la dignité.* * Deceſſio de ſummâ. *Cic.* *Diminution d'une ſomme.* UMNIEYSZENIE uyma ubranie czego. *Mowią umnieyſzenie podatkow. * Uyma godnośći. *Umnieyſzenie ſummy.

DIMISSOIRE, ſubſt. m. (*Lettres d'un Eveſque qui permettent à un Eccleſiaſtique ſon dioceſain d'eſtre dans un autre Dioceſe,* ou *de prendre les Ordres de quelque autre Eveſque.*) Dimiſſoriæ litteræ, arum, f. plur. LIST ſwiadeczny od Biſkupa właſnego z pozwoleniem Duchowney oſobie bawienia ſię y ſwięcenia w Jnſzey Diecezyi u inſzego á nie ſwego Biſkupa *Dymiſſoryalne* Liſty: Liſty wypuſzczaiące z pod władzy ſwoiey.

DINANT, (*Ville de la Seigneurie de l'Eveſché de Liege.*) Dinantium, ii, neut. DINANT Miaſto Xięſtwa Lodyiſkiego Biſkupſtwa.

DINDON, ſubſt. m. (*Jeun Coq d'Inde.*) Pullus gallinaceus Indicus, i, m. INDYK, Iendyk Kogut indyſki.

DIOCESE, ſubſt. m. (*Eſtenduë de la Juriſdiction d'un Eveſque.*) Diœceſis. DIECEZYA mieyſce poki władzy iakiego Biſkupa.

DIOCESAIN, m. DIOCESAINE, f. *Qui eſt d'un Dioceſe.*) Qui & quæ eſt ex diœceſi **Eveque Dioceſain.* Proprius diœceſis Epiſcopus. * DIECEZANIN DIECEZANKA. *Biſkup właſny paſterz.

DIOPTRIQUE, ſubſt. f. *Science qui enſeigne une partie de l'Optique.*) Dioptrica. *Vitr.* NAUKA o perſpektywach.

DIPSADE, ſubſt. f. (*Eſpece de vipere, dont la morſure & le venin cauſe une altération ſans fin.*) Preſter. *Plin.* ZMIIA ktorey ukąſzenie bez końca pragnienie ſprawuie.

DIPTERE, ou UN TEMPLE DIPTERE, *Qui a deux rangs de colomnes tout au tour.*) Dipterum templum. KOSCIOŁ FILAROWANY filarowanie we dwa rzędy maiący w koło.

DIPHTHONGUE, ſubſt f. (*Syllabe compoſée de deux voyelles.*) Diphthongus. DWOYGŁOSNA Litera.

DIRE, V. act. (*Faire connoiſtre ſa penſée aux autres par le moyen de la parole.*) Dicere. *Cic.* POWIADAC mowić.

Dire une choſe en peu de paroles, en peu de mots, la dire briévement, en un mot. Paucis complecti. *Cic.* POWIADAC mowić co w krotkich ſłowach.

Il ne faut dire qu'un mot à un homme intelligent. Dictum ſapienti ſat eſt. *Plaut.* Dość ſłowo námienić rozumnemu.

Dire ſouvent un meſme mot. Verbum dictitare. *Cic.* Często iedno ſłowo powtarzać.

Dire toûjours la meſme choſe, Chanter toûjours la meſme chanſon. Eandem cantilenam canere. *Ter.* Toż ſamo uſtawicznie prawić, zawſze iednę Pioſnkę ſpiewáć.

Dire ce qu'on a ſur le cœur, ou *ce qui nous fait peine.* Stomachum detegere. *Plaut.* Powiedzieć wymowić co kto ma ná ſercu ná myśli.

Dire à quelqu'un ce que nous voulons qu'il diſe. Præire alicui verbis. **Ce que nous voulons qu'il faſſe.* Madare. Powiedzieć komu y náuczyć go co má mowić. *Co má czynić.

Dire quelque choſe à l'oreille. Aliquid in aurem inſuſurrare. *Cic.* Powiedzieć co do ucha.

Dire tout de bon. Dicere ex animo. *Ter.* **Pour rire.* Dicere joco. *Cic.* Szczerze powiedzieć bez żartu. * Powiedzieć ná żart.

Le cœur me le diſoit bien, que je ferois un voyage inutile. Præſagiebat mihi animus, me fruſtrà iturum. *Plaut.* Serce mi to tuſzyło żem miał niepotrzebnie ſię trudzić, w tę drogę.

N'avez-vous plus rien à me dire, Ne me voulez-vous plus rien? Nunquid me vis ampliùs. *Ter.* Niemaſz mi więcey co mowić, co powiedzieć, niepotrzebuieſz nieroſkażeſz co-więcey.

Auſſi-tot dit auſſi-tôt fait. Dictum ac factum. *Ter.* Ják ſię prędko rzekło ták ſię ſtało.

A dire le vray. Ut verum fatear. *Cic.* Prawdę rzekſzy, prawdę mowiąc.

Dire quelque choſe de trop fort contre quelqu'un. Dicere aliquid gravius in aliquem. *Ter.* Co wielkiego ná kogo powiedzieć.

ON DIT Aiunt. Ferunt. Fertur. Fama eſt. POWIADAIĄ mowią prawią głoſzą ſłychać.

Que dira-t'-on ſi vous faites cela? Quis erit rumor popu-

li, ſi id feceris? *Ser.* Coż będą mowić ieśli to uczyniſz.

Qu'avez vous à dire? Quid habes dicere? *Cic.* **On dit cela par-tout.* Jactatur hoc vulgo. *Cæl. ad Cic.* Co máſz mowić álbo powiedzieć, coż mowiſz co powiadaſz. * Wſzędzie o tym ſłychać álbo gadaią.

Que cecy ſoit dit entre nous deux, ſans que luy ni qui que ce ſoit en ſçache rien. Arcano tibi ego dico, ne ille ex te ſciat, neque alius quiſquam. *Plaut.* Niech to będzie między nami áby áni on áni nikt inſzy o tym nie wiedział.

A qui le dites-vous, je ſçay quelle eſt voſtre vigilance. Vigilantiam tuam mihi narras, novi, notis prædicas? *Terent.* Komuſz to powiadaſz o tym wiem dawno iáka pilność twoia.

Ne dire rien qui vaille. Ineptè loqui. *Cic.* Prawić nic do rzeczy.

NE RIEN DIRE, (*ne pas parler d'une choſe, s'en taire.*) Tacere. *Cicer. Ter.* NIC nie mowić, cicho co trzymać u ſiebie, milczeniem pokryć.

Je ne dis rien des batailles, ni des ſieges de ville. Mitto prælia. Præterco oppugnationes oppidorum. *Cic.* Nie mowię milczę o bitwach y miaſt oblężeniach.

Je ne me ſoucie de quoi qu'on diſe de moy, ſi le monde me ſiffle, je me ris d'eux, en voyant mon argent dans mon coffre. Populi voces contemno, ſi me ſibilat, at mihi plaudo, dum nummos in arcâ contemplor. *Hor.* Niedbam co ludzie gadaią drwię z tego wſzyſtkiego kiedy mam pieniądze w ſzkatule.

Je ne puis retenir leur langue, ni empeſcher qu'ils ne diſent ce qu'ils veulent, mais je puis empeſcher qu'ils ne le diſent juſtement. Quin dicant, non eſt mihi in manu, meritò ut ne dicant, id eſt in manu. *Plaut.* Nie mogę przeſzkodzić ludziom mowić, nie mogę im zawiązać gęby, álbo mogę do áby to co mowią kázác prawda niebyła.

Je luy diray des choſes qui luy feront de la peine. Illum probè incommodis dictis angam. *Plaut.* Powiem mu o bieſie zá kominem, powiem mu co nie rad będzie ſłyſzał.

C'eſt bien dit, cela eſt bien dit, On ne peut mieux. Sapienter dictum.) Dobrze powiedział nie można lepiey. A dobrze!

S'il le ſçavoit, il parleroit bien autrement. Si ſciret, alia eſſet oratio. *Ter.* Gdyby wiedział inaczeyby mowił.

DIRE *du bien de quelqu'un.* Benè alicui dicere. *Terent.* DOBRZE o kim mowić.

DIRE *bon-jour à quelqu'un,* (*le ſaluër.*) Dicere alicui ſalvere. *Suet.* Dicere alicui ſalutem. *Ter.* **Dire adieu à quelqu'un.* Dicere alicui valere. *Suet.* DOBRY dzień komu powiedzieć kłan iać mu ſię. *Pożegnać kogo żegnać ſię z kim.

VOULOIR *dire,* (*Signifier.*) **Que veulent dire ces paroles?* Quid verba iſta volunt. *Cic.* **Que veut dire cét habit?* Quid ſibi hic veſtitus quærit? *Ter.* CHCIEC mowić znaczyć. * Co znaczą ſłowa? Coz to ma znaczyć. * Coz to za ſtroy.

C'EST à DIRE. Scilicet. Id eſt. **Ce n'eſt pas à dire que.* Non continuò. Non idcircò. **Pour avoir défendu un homme de bien, ce n'eſt pas à dire que vous ſoyez honneſte homme.* Non ſi virum bonum defendiſti, idcircò bonus es. TO JET. *Nie to ieſt co. *Nie to ieſt być poczciwym co bronić poczciwego y przy nim ſtawać.

Si le cœur vous en dit, ſi cela vous plaiſt. Si id tibi cordi eſt. *Cic.* Jeśli ci to ſerce tuſzy ieśli chceſz y podoba ci ſię

DIRE, ſubſt. m. (*Le diſcours.*) Dictum, i, n. *Cic.* POWIESC

On n'a point d'égard au dire des témoins, s'ils ne ſont confrontez. Dictis teſtium nulla habetur fides, niſi conferantur cum reo. Nieuważaią ná powieśct świadkow ieżeli ſię nie ſtoſuią do ſiebie.

DIRE, (*Opinion, ſentiment.*) *Au dire d'Ariſtote.* Ut ait, *ou* ut ſentit Ariſtoteles. *Cic.* ZDANIE rozumienie mniemanie, według zdania Aryſtotelesa.

A ſon dire il eſt innocent. Si verbis illius habeas fidem, *ou* ſi illum audis, nemo illo innocentior. Według tego co powiada ieſt niewinny.

Au dire des connoiſſeurs. Judicio, *ou* arbitratu eruditorum. Według zdania rozumnych, świadomych uczonych.

DIRECT, m. DIRECTE, fœm. adject. (*Qui eſt en ligne droite.*) Directus. *Cic.* PROSTY. Proſto w linią.

DIRECTEMENT, adv. (*En droite ligne.*) Rectà. PROSTO w linią.

DIRECTEUR, ſubſt. m. (*Qui régle. qui dirige.*) Moderator. *Cic.* RZĄDCA *Dyrektor.*

DIRECTION, ſubſt. f. (*Gouvernement, conduite.*) Rectio. *Cic.* RZĄD, władnienie, ſporządzanie, powodowanie. *Dyrekcya,* kierowanie.

Eſtre ſous la direction de quelqu'un. Ab aliquo regi. *Cicer.* Być pod rządem czyiem *pod dyrekcyą.*

Avoir la direction & la conduite d'une choſe. Aliquid regere, *ou* adminiſtrare. Mieć co pod dyrekcyą ſwoią władnąć czym.

DIRECTION *d'intention,* (*lors qu' on ſe propoſe quelque fin honneſte dans une action qui ſeroit mauvaiſe.*) Bona mens *Quint.* PROSTA intencya: kiedy kto dobrym ſercem y proſtą intencyą czyni álbo z proſtoty co złego.

DIRIGER, V. act. (*Conduire, regler.*) Regere. Dirigere. Moderari. *Cic. Hor.* RZĄDZIC kierować Dyrekcyą mieć.

Se charger de diriger quelqu'un. Suſcipere aliquem regendum. *Cic.* Wziąć ná ſiebie dyrekcyą iákiey oſoby.

DIRIMANT, m. DIRIMANTE, f. (*Qui emporte nullité.*) Dirimens. ROZWODZĄCY rozrywaiący znoſzący.

(Terme de Droit Canonique, qui ſe dit de certains Empêchements ou Défauts, qui rendent une choſe nulle.) Termin prawa Duchownego o niektorych przeſzkodach z ktoremi żádna rzecz ważna być nie może.

DISCERNENENT, ſubſt, m. (*L'action de diſcerner.*) Dijudicatio. *Cic.* ROZSĄDZANIE rozważanie rozeznáwanie.

DISCERNEMENT ſe prend ſouvent pour *Le jugement qu'on fait des choſes.* Judicium. *Cic.* ROZEZNANIE rozſądek.

Les animaux ont du diſcernement pour diſtinguer ce qui leur eſt bon, d'avec ce qui leur eſt mauvais Hoc habent animantes, ut noxia ab utilibus diſcernant. Bydlęta umieią rozeznać co im złego ieſt y co dobrego.

Il faut avoir le diſcernement fin, pour s'appercevoir de cela. Peracri judicio opus eſt, ut id perſpiciatur. Trzeba mieć byſtre rozeznanie áby to poſtrzedz.

DISCERNER, V. act. (*Faire le diſcernement d'une choſe d'avec une autre.*) Dignoſcere. Internoſcere. *Cicer.* ROZEZNAC iedno od drugiego.

Diſcerner ce qui eſt juſte, d'avec ce qui ne l'eſt pas. Fas atque nefas diſcernere. *Hor.* **L'apparence de la vérité.* Vera à falſis ſecernere. *Plin.* Rozeznac co ſłuſzna á co nie. *Pozor od prawdy.

On ne diſcerne pas bien la veritable amitié de la fauſſe, s'il n'arrive quelque occaſion, qui faſſe connoitre la fidélité d'un amy, comme le feu fait connoître l'or. Non facilè dijucatur, *ou* ſecernitur verus amor & fictus, niſi aliquod incidat hujuſmodi tempus, ut quaſi aurum igne, ſic benevolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit. *Cic.* Nie rozeznać zmyśloney przyiaźni od fałſzywey chyba w przygodzie iákiey, iáko ogień probuie złoto.

Diſcerner un artiſan qui entend bien ſon métier d'avec celuy qui ne l'entend point. Diſtinguere peritum artificem ab inſcio *Cic.* Rozeznać Rzemieślnika ſłuſznego od partacza.

DISCIPLE, ſubſt m. & f. Diſcipulus. (*pour un jeune homme.*) *Diſcipula. *pour une fille qui apprend de quelqu'un.* UCZEN, żak młody, w náuce iákiey będący chłopiec. *Dziewczynka Panienka mała w náuce będąca.

Je veux eſtre en cela vôtre diſciple. Te uti in hac re magiſtro volo *Cic.* Chcę być w tym uczniem twoim.

DISCIPLE, (*Eléve d'un maître dans quelque art.*) Diſcipulus, i, m. *Plaut.* UCZEN chłopiec w kunſzcie iákim álbo rzemieśle u Mayſtra iakiego.

DISCIPLINABLE, adiect. m. & f. (*Capable de diſcipline & d'inſtruction.*) Docilis & hoc docile. *Cic.* POIĘTNY co ſię da náuczyć, karny.

DISCIPLINE, ſubſt. f. (*Art, Science qu'on apprend.*) Diſciplina. *Cic.* NAUKA Kunſzt ćwiczenie ktorego ſię kto uczy

La diſcipline militaire. Scientia militaris, f. *Cicer.* Náuka Rycerſka, kunſztu álſto trybu woiennego.

DISCIPLINE, (*Inſtruction, gouvernement, conduite.*) Diſciplina. Inſtitutio. *Cic.* CWICZENIE. uczenie, wychowanie

Il a eſté ſous ſa diſcipline, il a eſté inſtruit par luy. Ab illo fuit inſtitutus. *Cicer.* **Elevé ſous la ſevere diſcipline de ſon pere.* Severâ patris diſciplinâ eductus. *Tacit.* Był u niego w náuce w Jego wychowaniu. *Wychowany pod ſurowym ćwiczeniem Oyca ſwego.

Mettre quelqu'un ſous la diſcipline d'un autre. Aliquem inſtituendum alteri tradere. Oddać kogo komu ná náukę.

DISCIPLINE, (*Fouët de cordes,* ou *de chaînettes.*) Flagiellum. *Juv. Hor.* DYSCYPLINA z ſznurkow álbo z łańcuſzkow

Qui merite la diſcipline. Dignus ſcuticâ. *Horat.* Godzien dyſcypliny plag, chłoſty.

Se donner, ou *Prendre la diſcipline.* Flagellare corpus ſcuticâ. Dyſciplinę czynić, álbo wziąć dyſcypliną, wziąć chłoſtę.

Donner la diſcipline. Accipere aliquem verberibus. *Cicer.* **Il eſt tout en ſang d'avoir pris la diſcipline.* Rubet ſcuticâ. *Juv.* Dyſcypliną komu dać *Wſzyſtek krwią zlany od plag od dyſcypliny.

DISCIPLINER, V. act. (*Regler, faire garder une diſcipline.*) Inſtituere. *Cic.* **Il eſt bien diſcipliné.* Benè inſtitutus eſt. **Des armées bien diſciplinées.* Bonâ diſciplinâ exercitati milites. *Cicer.* CWICZYC wychować wyćwiczyć. *Dobrze ćwiczony. *Woyſka dobrze ćwiczone.

DISCONTINUATION, ſubſt. f. (*Ceſſation, interruption d'une choſe.*) Intermiſſio. PRZERWANIE przeſtanie czego

DISCONNTINUE', m. DISCONTINUE'E, f. part. paſſ. Intermiſſus. *Cic.* PRZERWANY, PRZERWANA.

DISCONTINUER, V act. (*Ceſſer, interrompre une choſe.*) Intermittere. Ceſſare. *Cicer.* PRZERWAC co przeſtać czego nie dokończywſzy.

Diſcontinuer d'écrire. Scribendi intercapedinem facere. *Cic.* **Diſcontinuer un ouvrage.* Opus intermittere. *Cæſ.* Ceſſare in opere. *Cic.* **Son devoir.* Officium intermittere. **Vne couſtume.* Conſuetudinem intermittere. *Cic.* **Le travail.* Tempus à labore intermittere. *Cæſ.* Przeſtać piſać. *Przeſtać roboty iákiey. *Przeſtać powinności ſwoiey. *Zwyczaiu iákiego. *Zábawy iákiey.

Sans diſcontinuer. Sine ullâ intermiſſione. *Cic.* NIEPRZESTAIĄC nieprzeſtannie.

DISCONVENANCE, ſubſt. f. (*Diſproportion.*) Diſcrepantia *Cic.* ROZNOSC, Rożnica, nieproporcya.

DISCONVENIR, V. act. neut. (*Ne pas convenir d'une choſe.*) Diſconvenire. *Cicer.* **Nous diſconvenons entre nous.* Diſconvenit inter me & te. *Her.* NIEZGADZAC ſię ná co. *Niezgadzamy ſię z ſobą.

(On dit mieux en noſtre langue, *Ne pas convenir.*) W Francuſkim lepiey mowić *Ne pas convenir* niżeli Diſconvenir.

DISCORDANT, m. DISCORDANTE, f. part. (*Qui n'eſt point d'accord.*) Diſcors. *Hor. Cic. Plaut.* **Vne voix diſcordante.* Vox diſſona. *Liv.* NIEZGODNY, NIEZGODNA, niesforny. *Głos niezgodny, niezgadzaiący ſię.

DISCORDER, V. neut. (*N'eſtre point d'accord.*) Diſcordare. NIEZGADZAC ſię.

(Ce verbe eſt d'un rare uſage, ſi ce n'eſt ſon Participe, *Diſcordant,* & on dit mieux *Ne pas s'accorder.*) To ſłowo w Francuſkim nie ieſt w używaniu procz tylko w Partycypie *Diſcordant* niezgadzaiący ſię, á mowi ſię lepiey *Ne pas s'accorder* niżeli *Diſcorder* nie zgadzać ſię.

DISCORDE. ſubſt. f. (*dont les Payens faiſoient une Divinité anciennement.*) Diſcordia. *Hor.* NIEZGODA ktorą zá Boginią mieli dawni Poganie.

DISCDRDE, (*Diſſenſion.*) Diſcordia. *Cic.* NIEZGODA rożność kłotnia ſpor niesforność nieiedność.

Mettre, ou *ſemer la diſcorde entre les citoyens.* Diſſidium inter cives ſerere concitare. *Cicer.* Niezgodę rozſiewać álbo wprowadzać między obywatelami.

Eſtre en diſcorde. Diſſidere. Być w niezgodzie z kim wporoznieniu.

DISCOUREUR, ſubſt. maſc. (*Qui parle beaucoup & ne dit rien qui vaille.*) Locutuleius. *Plaut.* ROSPRAWNIS gaduła gadatliwy roſprawny co gada wiele á nic dorzeczy.

DISCOUREUS, f. Loquacula, æ, f. *Lucr.* ROSPRAWNICA ſzczebiotka gadatliwa.

DISCOURIR, V. neut. (*Parler, s'entrenir d'une choſe.*) De re aliquâ cum aliquo diſſerrere. *Cic.* ROZMAWIAC o czym bawić ſię rozmową.

En diſcourant, (*dans le diſcours, dans l'entretien.*) In ſermone. *Treb. Cic.* In ſermenibus. *Cic.* Rozmawiaiąc, mowiąc, w rozmowie w dyſkurſie.

C'eſt aſſez diſcourir, ſuivez moy & taiſez vous. Orationis ſatis eſt, ſequere me ac tace. *Plaut.* Dość tego roſprawiania podź zámną á milcz.

DISCOURIR ſe prend auſſi en mauvaiſe part pour *Babiller, ne dire rien qui vaille.* Garrire. *Cic.* **Vous ne faites que diſcourir.* Nugas garris. *Cic. Plaut.* ROSPRAWIAC roſprawować. *Nic nie czyniſz tylko roſprawuieſz

DISCOURS, ſubſt. m. (*Expreſſions faite de vive voix de ſes penſées.*) Sermo. Oratio. *Cic.* MOWA *Dyſkurs.*

(Il ſe dit des Diſcours oratoires auſſi bien que des Entretiens familiers.) Mowi ſię to tak co do mow walnych poważnych kraſomowſkich, iáko też co do rozmow w poſiedzeniach potocznych.

Son diſcours n'a ni commencement ni fin, ni rime ni raiſon, (*comme l'on dit familierement.*) Nec caput nec pes ſermonis apparet. *Plaut.* Mowy iego nie maſz áni początku áni końca troie niewidy. (iáko poſpolicie mowią.

Du diſcours il paſſa à l'effet, il fit ce qu'il dit. Nec aliter fecit ac dixerat. *Petr.* Od ſłow poſzedł do ſkudku, co mowił to y uczynił.

Diſcours en l'air, vains & frivoles. Frivoli ſermones. *Auct. ad Heren.* Słowa prożne y ná wiatr.

Tous vos beaux diſcours s'en iront en fumée. Omnes tui ſermones in caſſum recident. *Colum.* Wſzyſtkie twoie piękne ſłowa z dymem poydą.

Reprenons le fil de noſtre diſcours. Eò jam unde digreſſi ſumus revertamur. *Cic.* **Ces choſes demandent un long diſcours* Hæc multi ſermonis ſunt. *Cic.* **Il arriva que je tombay ſans y penſer ſur ce diſcours.* Inſperanti mihi cecidit, ut in iſtum ſermonem delaberer. Wroćmy do pierwſzego dyſkurſu. *Te rzeczy potrzebuią obſzerney mowy. *Wpadłem w ten dyſkurs nieſpodzianie.

Vn diſcours eſtudié, poli, fait avec ſoin. Oratio accurata. Accuratus ſermo. *Cic.* (*Le contraire eſt* Inculta, *ou* inelaborata oratio. *Cic. Quint.* *Vn diſcours qui n'eſt point travaillé.*) **Il a fait un beau diſcours.* Præclaram habuit orationem. *Cicer.* Mowa wyborna pracowicie y godnie nápiſana doſkonała. (*przeciwna ieſt*) Mowa proſta podła uniżona ladaiaka. *Piękną bardzo miał mowę.

Vn diſcours en proſe. Pedeſtris oratio. *Cicer.* **Fait ſur le champ.* Extemporalis oratio. *Quint.* **Diſcours du goût du peuple.* Sermo publici ſaporis. *Petr.* **Compoſer un diſcours contre quelqu'un.* Habere orationem contra aliquem. *Cicer.* **Le declamer contre luy.* Evomere orationem in aliquem. *Cicer.* **Compoſer des diſcours.* Scribere orationes. *Cicer.* Mowa nie wierſzem. * Mowa do razu. * Mowa do ſmaku wſzyſtkim. *Mowę ná kogo piſać. *Mowę mieć ná kogo. *Mowy piſać.

ON DIT dans la converſation, (*parlant des vaines promeſſes qu'on fait.*) *Diſcours que tout cela.* Verba & voces & præterea nihil. MOWIĄ w potoczney mowie y prożnych obietnicach. Wſzyſtko to ſłowa, y mowa daremna.

DISCRET, m. DISCRETE, f. adjdct. (*Qui a de la diſcretion, Conſidére.*) Conſideratus. *Cicer.* UWAZNY, roſtropny, oſtrożny.

DISCRET ſe dit particulierement (*de ceux qui ſçavent ſe taire & garder un ſecret.*) Arcanus homo. UWAZNY: oſobliwie ſię mowi o tych ktory umieią milczyć y ſekretu dotrzymać *dyſkretną.*

DISCRETEMENT, adv. (*D'une maniere diſcrete.*) Conſideratè. *Cic.* UWAZNIE oſtrożnie.

DISCRE'TION, ſubſt. f. (*Circonſpection, prudence, retenuë dans ſes actions.*) Circumſpectio. *Cic.* UWAGA, oſtrożność, roſtropność rozeznanie pomiarkowanie w ſprawach ſwoich.

Il a bien de la diſcrétion. Eſt prudens ingenio. *Cicer.* Ma wielkie rozeznanie.

Il eſt venu à l'âge de diſcrétion. Illius anni ad teſſeram venerunt. *Petr.* Przyſzedł do lat rozeznania.

(Maniere de Proverbe qui vient des jeux differents de la vie. Les noix eſtoient le jeu des enfans; & les dez celuy des jeunes hommes. Ainſi *Anni ad teſſeram venerunt,* Vous eſtes en âge de diſcretion, de connoiſſance. Przyſłowie łacińſkie wzięte od grow rożnych, bo orzechy była to gra dla dzieci; á kości gra młodzieńcow ſkąd to ieſt przyiść do koſtek w łacińſkim, co przyiść do lat rozeznania.

DISCRE'TION en termes de guerre, comme *Se rendre à diſcrétion,* (*ſe rendre au vainqueur ſans aucune condition, mais à ſa volonté.*) Se ſuaque omnia in fidem & poteſtatem victoris permittere. PODDAC ſię cale zewſzyſtkim ná wolą y łaſkę nieprzyiacielowi, termin woyſkowy oddać ſię ná dyſkrecyą.

Ils craignoient d'eſtre maltraittez, s'ils ſe rendoient à diſcrétion. Permiſſo libero arbitrio, ne in corpora ſua ſævirentur, metuebant. *Liv.* Obawiali ſię áby z niemi ſobie zle nie poſtąpiono gdyby ſię im oddali ná wolą.

On laiſſe tout cela à vôſtre diſcrétion, à vôſtre volonté. Totum negotium tibi permittitur. Wſzyſtko to ná wolą ná dyſkrecyą twoią oddano.

Vivre à diſcretion, (*c'eſt vivre en honeſte homme à une table comme, vivre à table d'honeſte.*) Aſtare menſæ liberæ hoſpitis. Być ná ſtole goſpodarſkim przyſtoynie u kogo.

ON DIT à contre-ſens (*des ſoldats.*) *Vivre à diſcrétion,* (*lors qu'ils vivent en liberté chez leurs hoſtes, & qu'il n'y a aucune taxe pour les choſes qu'ils prenent.*) Immoderatè & effusè vivere. *Cic.* PRZECIWNIE mowią o żołnierſtwie ktorzy po goſpodach y karczmach biorą co im ſię podoba bez umowy y targu, ná wolą y dyſkrecyą ſwoię.

DISCULPER *quelqu'un,* V. act. (*Excuſer,* ou *pallier ſa faute, l'en juſtifier.*) Aliquem culpa liberare. *Cic.* WYMAWIAC kogo z winy, niewinnym udać pokazać uſprawiedliwić oczyścić.

Se diſculper auprès de quelqu'un d'un ſoupçon. Purgare ſe alicui de ſuſpicione. *Ter.* Wymierzać ſię komu z czego ſprawować mu ſię y uſprawiedliwiać z podeyrzenia iákiego.

Je me diſculperay, & je vous retireray au pluſtôt du bourbier où vous vous eſtes plongé. De me culpam demolibor, *pour* demoliar, & te lutulento cœno properè eliciam foràs. *Plaut.* *ou* extraham. Uſprawiedliwię ſię oczyſzczę y ciebie z błota w ktorymeś ulgnął wyciągnę.

DISCUSSION. ſubſt. f. (*Examen d'une choſe.*) Diligens & accurata conſideratio. *Cic.* ROSTRZĄSANIE czego.

Après une longue diſcuſſion de l'affaire. Poſt maturam & accuratam rei inquiſitionem. *Cic.* Po długim roſtrząśnieniu rzeczy.

DISCUTER, V. act. (*Examiner une choſe ſoigneuſement.*) Rem attentiùs, *ou* accuratiùs, *ou* diligentiùs conſiderare. *Cic.* ROSTRZĄSAC pilnie co.

DISERT, m. DISERTE, f. adject. (*Qui a l'élocution libre & belle, éloquent.*) Diſertus. Facundus. *Cic.* WYMOWNY, WYMOWNA, co ma piękną wymowę.

(Ce mot a vieilli dans la Langue, comme ſon Adverbe.) To ſłowo zeſtarzało ſię w ięzyku Francuſkim iáko y Adwerb náſtępuiący.

DISERTEMENT. Diſertè. *Cic.* WYMOWNIE.

DISETTE, ſubſt. f. (*Manque,* ou *beſoin d'une choſe.*) Penuria. Inopia. *Cicer.* **Diſette d'argent.* Argenti inopia. *Cæſ.* **Diſette de bled.* Rei frumentariæ inopia. *Cic.* NIEDOSTATEK brak karyſtya; czego nieſtaie ná czym ſchodzi, czego brakuie. *Niedoſtatek pieniędzy. *Niedoſtatek karyſtya zboża

Avoir diſette de tout. Egere, *ou* indigere rebus omnibus. Wſzyſtkiego braknie.

DISETTEUX, maſc. DISETTEUSE, f. vieux mot & hors d'uſage. (*Qui eſt dans le beſoin.*) Egentiſſimus. *Cic.*) UBOGI, niedoſtatni niemaiący ſkąd chudy pachołek potrzebny.

DiSEUR *de bons mots,* ſubſt. m. Homo facetus. ZARTOWNY.

DISEUR *de grands mots.* Magnidicus. *Plaut.* WSPANIAŁOMOWNY, chełpliwy, ſtorzy pięta.

DISEUR *de rien,* ou *de bagatelles.* Nugator. *Plaut.* BAY prożnomowny co plecie y baie ladaco baiarz.

DISEUR *de nouvelles,* ou NOUVELLISTE. Famigerator. *Plaut.* NOWINIARZ co nowiny roznoſi wſzędzie y powiada.

(Ces diſeurs de nouvelles ſe tenoient autrefois à Rome dans le For ou proche les Palais, comme aujourd'huy au Luxembourg ou au Palais Royal, *Otioſi homines circa Roſtra ſpatiantes & deſidentes rumorum aucupandorum gratiâ,* pour apprendre & y debiter des nouvelles.) Ci nowiniarze z dawna przebywali ná rynku pod ratuſzem y około Pałacow chodzili ták iáko teraz we Francyi w Pałacu Krolewſkim Luxemburg názwanym przeſiadaią dla dowiadywania ſię nowin iákich.

DISEUSE *de bonne aventure.* Hariola. *Plaut.* WROSZKA wieſzczka cyganka.

DISGRACE, ſubſt. f. (*La perte de la faveur & des bonnes graces de quelque grand Seigneur.*) Offenſa. *Cic.* NIEŁASKA utracenie łaſki wypadnienie z łaſki, wpadnienie w niełaſkę Pána znácznego.

Eſtre en la diſgrace de ſon Prince, avoir perdu ſa faveur. Eſſe in offensâ apud Principem. *Cicer.* Być w niełaſce Krolewſkiey, utracić łaſkę Pańſką.

Encourir la diſgrace de quelqu'un, tomber en ſa diſgrace. In offenſam alicujus incurrere. In offenſionem alicujus cadere. *Cic.* Záciągnąć ná ſiebie niełaſkę czyią zárobić ná nię, zle ſię záſłużyć.

S'attirer la diſgrace d'une perſonne, ſe mettre en ſa diſgrace Offenſam alicujus ſuſcipere. *Plin. Jun.* Záciągnąć ná ſię gniew, niełaſkę czyią zárobić ná nie łaſkę.

DISGRACE, (*Malheur, accident infortune.*) Calamitas. *Cic.* NIESZCZĘSCIE utrapienie kłopot fraſunek bieda przeciwnosć.

Je

Je souffre volontiers ces disgraces, pour n'avoir point honoré mon pere comme je devois. Id mihi haud labori est laborem hunc potiri, quia erga patrem me impiavi. *Plaut.* Poniosę chętnie te nieszczęścia żem oyca mego niesłuchał ták iákom był powinien.

DISGRACIE', m. DISGRACIE'E, f. (*Qui a perdu la faveur de quelqu'un, qui n'est plus dans ses bonnes graces.*) Qui non est ampliùs in gratiâ cum aliquo. TEN co wypadł z łaski.

DISGRACIE' *de la nature*, (*A qui la nature n'a donné aucun vantage, ni de l'esprit, ni du corps, ni de la fortune.*) Nullus naturæ dotibus, *ou* donis, *ou* præsidiis paratus. *Cicer.* UPOSLEDZONY cale z przyrodzenia, ktoremu nátura żádnego talentu niedała áni z urody áni z dowcipu, áni z fortuny.

DISGRACIER *quelqu'un*; V. act. (*Eloigner quelqu'un de sa présence, luy oster sa protection.*) Removere aliquem à se. *Cic.* Z NIEŁASKĄ się komu oświadczyć od łaski go oddalić wyrugować od siebie z oczu serca y myśli.

Il est peu à peu disgracié. Dejicitur familiaritate suetâ. *Tac.* Powoli powoli wypadł z łaski.

DISJOINDRE, V. act. (*Séparer les choses qui sont jointes.*) Disjungere ROZŁĄCZYC co złączonego rozdzielić od siebie.

DISJOINT, m. DISJOINTE, f. part. pass. Disjunctus. *Cic.* ROZŁĄCZONY, ROZŁĄCZONA, rozdzielony.

DISJONCTION, subst. f. (*Séparation.*) Disjunctio. *Cicer.* ROZŁĄCZENIE rozdzielenie.

DISLOCATION, subst. f. (*Déplacement d'un os, ou d'un membre hors de sa place.*) Ossis, *ou* alicujus membri è suâ sedemotio, onis, f. WYBICIE wywinienie ruszenie z mieysca kości álbo ze stawu swego wypadnienie.

DISLOQUE', m. DISLOQUE'E, f. part pass. (*Qui est mis hors de sa place, parlant d'un os du corps, ou de quelque membre.*) Laxus Luxatus. *Salust. Plin.* WYBITY z mieysca z stawu ruszony mowiąc o kościach y członkach ludzkich.

DISLOQUER, V. act. (*Faire sortir un os, ou un membre hors de sa place.*) Luxare. Crus. *Cels.* WYBIC zestawu wywinąć.

Se disloquer.. Suis sedibus excidere. n. *Cels.* Moveri sedibus suis. pass. *Cels.* Wypaść ze stawu z mieysca swego

Il s'est disloqué l'épaule. Humerus suo loco non est. Humerus excidit *simplement*, *ou* è sede excidit. *Cels.* Wybił sobie ramię álbo bark.

ON DIT au figuré, *Il a sa raison disloquée*, ou *démontée.* Mente commotus est. *Plin.* MOWIĄ niewłaśnie ma rozum poruszony, pomieszanego rozumu.

DISME, *ou* DÎME, subst. f. (*La dixiéme partie des fruits de la terre.*) Decima. *Cic.* DZIESIĘCINA dziesiąta część urodzaiow ziemi.

Vne terre qui paye la disme. Decumanus ager. *Cic.* Grunt dziesięcinny.

Payer la disme. Decumas pendere. **Lever les dismes.* Decumas colligere. **Celuy qui leve les dismes*, LE DISMEAR, m. Decumanus, i, m. Dziesięcinę płacić. *Dziesięcinę wytykać. *Wytykacz co dziesięcinę wytyka.

LE DISNE', *ou* DISNER, (*on prononce* DÎNE'.) subst. m. (*Repas qu'on prend au milieu du jour.*) Prandium. *Cic. Ter.* **Le disné se gaste.* Prandium corrumpitur. *Ter.* **Le disner est prest, vous pouvez vous mettre à table, quand il vous plaira.* Curatum est prandium, ubi lubet, ire licet accubitum. *Plaut.* **Le disner est il bien tost prest?* Quàm mox coctum est prandium? *Plaut.* **Il m'a donné, un excellent disner, Il m'a donné bien a disner, fort delicatement & fort proprement.* Prandium perbonum mihi dedit. **Apprester à disné*, ou *le disné*, Curare, *ou* accurare, *ou* apparare prandium. *Plaut.* **Haster le disner.* Properare prandium. OBIAD posiłek połudnowy. *Obiad się psuie. *Obiad gotowy wolno sieść do stołu kiedy się podoba. *Czy prędko będzie obiad *abo* ieść. *Dał mi wyśmienity obiad. *Gotować obiad álbo ná obiad. *Spieszyć się z obiadem

DISNER, (*on prononce* DÎNER.) V. n. (*Prendre son repas vers le milieu du jour.*) Prandere. *Cicer.* *Prandere luscinias. *Horat.* *Manger à disner des rossignols.* OBIAD ieść obiadować. *Jeść ná obiad słowiki.

ON DIT par maniere d'insulte, *Si tu es plus riche que nous, disne, ou soupe deux fois.* Si beatior es, bis prande, *ou* bis cœna. *Petr.* MOWIĄ z urąganiem się: Jeśliś táki Pan ziedz że drugi raz obiad raz się náiadszy.

ON DIT encore proverbialement, *Qui s'attend à l'écuelle d'autruy a quelquefois bien mal disné.* Qui spem cœnaticam habet apud aliquem, spes illa sæpè eum decollat, *ou* frustratur. *Plaut.* MOWIĄ także przysłowiem kto miski cudzey patrzy często zle obiaduie.

LA DISNE'E, *ou* DÎNE'E. f. (*L'Hostellerie où l'on s'arreste en voyage pour disner au milieu du jour.*) Taberna diversoria. POŁUDNIE popas ná południe w drodze stanąwszy.

Qui n'a point disné. Impransus. *Plaut.* * *Qui a disné.* Pransus. *Cic.* Ten co ieszcze nie iádszy. *Ten co iuż iádszy.

DISPARITE', subst. f. (*Différence, disproportion.*) Differentia. Quod est dispar. *Cic.* ROZNOSC nieproporcya.

DISPAROISTRE, *ou* DISPAROÎTRE, V. neut. (*Ne plus paroître.*) Non apparere. Evanescere. *Cic. Virg.* ZNIKNĄC zginąć schować się iuż więcey się nie pokazywać.

J'avois mis un livre sur ma table, mais il a disparu. Librum supra mensam posueram, sed non apparet. Położyłem był księgę u siebie ná stole ále widzę zniknęła.

DISPENSATEUR, (*on prononce* dispansateur.) subst. masc. (*Celuy qui dispense & distribue.*) Dispensator. *Mart.* SZAFARZ.

DISPENSATRICE, subst. f. (*Celle qui dispense & distribue.*) Dispensatrix. SZAFARKA.

DISPENSATION, (*on prononce* dispansation.) subst. fœm. (*Administration, maniement des choses, la distribution qu'on en fait.*) Dispensatio, onis, f. *Cicer.* SZAFOWANIE, szafunek, szafarstwo, sprawowanie.

DISPENSATION, (*Exemption d'une chose.*) Immunitas, atis, f. *Cic.* **On dit mieux* DISPENSE *en ce sens.* DYSPENSACYA przywiley ná pozwolenie czego álbo uwolnienie od czego pozwolenie.

DISPENSE, (*on prononce* dispense.) subst. f. (*Exemption, immunité.*) Immunitas. *Cic.* DYSPENSA prawa uchylenie od prawa wyięcie.

Dispense da la loy. Laxamentum legis, n. *Cic.* Od chowania prawa iákiego uwolnienie.

DISPENSER, (*on prononce* dispanser.) V. act. (*Distribuer, donner.*) Dispensare. Distribuere. *Cic.* SZAFOWAC rozdawać.

DISPENSER, (*Exempter.*) Alicuius rei, *ou* ab aliquâ re, immunem aliquem facere. *Cic.* DYSPENSOWAC kogo álbo z kim w czym, wyiąć od czego pozwolić, uwolnić.

Nos estudes nous dispensent des charges publiques. Studia nostra vacationem habent publicii muneris. *Cicer.* Nauki násze od publicznych powinności nás uwalniaią.

Dispenser des loix. Legibus solvere aliquem. *Liv.* **De son serment.* Facere alicui gratiam jusjurandi. *Plaut.* Uwolnić od prawa. *Od przysięgi.

Dispensez-moy, s'il vous plaist, de dire cela. Per te mihi liceat ab hoc sermone abstinere. Pozwol mi proszę niech o tym nie mowię niech tego nie mowię, nie powiem.

DISPERSE', m DISPERSE'E, f. part. pass. ROZSYPANY ROZSYPANA, rosproszony.

DISPERSER, V. act. (*Repandre çà & là, de costé & d'autre.*) Spargere. Dispergere. ROZSYPAC rorproszyć tám y sam.

Il dispersa ses troupes dans la Province. Passim per Provinciam milites dispersit. *Cicer. ou* dimisit. *Liv.* Rosproszył rozłożył rozstawił woyska swoie po kraiu.

Dispersez par la compagne & sur les grands chemins. Sparsi per agros & per vias *Liv.* Rosproszeni po polach y drogach.

DISPERSION, subst. f. (*L'action de disperser.*) Disjunctio. *Cic.* ROZSYPANIE rosproszenie rozsypka.

Du temps de la dispersion des hommes, (lors de la confusion des langues, que les hommes prirent divers cantons de la terre, pour les habiter.) Tempore hominum in varias orbis partes migrationis. Pod czas rosproszenia narodu ludzkiego po świecie, kiedy zá pomięszaniem ięzykow wszyscy się po świecie rozeszli y rosproszyli ná rożne mieysca.

DISPOSE', masc. DISPOSE'E f. part. pass. (*Préparé, tout prest à faire une chose.*) Ad aliquid paratus. *Cicer.* **Disposé à faire son devoir.* Affectus ad munus faciendum. *Cic.* GOTOWY przygotowany cale ná co. *Gotowy do czynienia powinności swoiey.

DISPOSE', (*Rangé, mis par ordre.*) Dispositus. Structus. Ordinatus, a, um. *Cic.* UŁOZONY porzadnie.

DISPOSE', (*Bien, ou mal affectionné.*) Malè, *ou* benè affectus, a, um. *Cic.* CHĘTNY álbo niechętny chory álbo zdrowy dyspożyt zle álbo dobrze.

DI-

DISPOSER, V. act. (*Mettre les choses dans un rang, dans un ordre & dans une situation convenable.*) Disponere. Ordinare. *Cic.* UKŁADAC porządnie, przystoynie przygotować nágotować.

Disposer la flotte. Disponere classem. *Cels.* **Des sentinelles dans toute la Ville.* Vigilias per urbem. *Liv.* Gotować nágotować okręty. *Rozstawić warty po mieście całym.

DISPOSER, (*Ordonner, résigner.*) comme *Disposer de ses biens par testament.*) De suis bonis testamento statuere. ROZRZĄDZIC dobra swoie rządzić czym, testamentem.

Il ne peut pas disposer d'un soû. Ne teruncius quidem unus suæ potestatis est. Nie może rządzić niczym, áni iednego grosza wydać, nie ma áni grosza w mocy swoiey.

Vous pouvez disposer de moy & de mes biens comme il vous plaira. Meâ operâ, meisque bonis uti potes pro arbitrio, tanquam tuis *Plin-Jun.* W mocy twoiey iest czynić ze mną y z dobrami memi co się podoba czyuić.

Il dispose de luy comme il veut, Il en fait ce qu'il veut, Il le tourne comme il luy plaist. Ipsum ad nutum suum fingit & accommodat. *Cic.* Czyni z nim co chce iák mu się podoba ták go záżywa,

DISPOSER, (*Préparer, s'apprester à faire une chose.*) Parare. Preparare. *Coc.* GOTOWAC się do czego, álbo ná co.

Se disposer à faire voyage. Iter parare. *Cæs.* **A partir.* Profectionem parare. *Cæs.* **A travailler*, ou *au travail.* Se operi, ad opus accingere. *Virg. Liv.* Gotować się w drogę. *Gotować się wyiechać. *Do roboty, do pracy do czynienia czego.

DISPOSER se dit figurément pour *Préparer, rendre propre* Præparare. GOTOWAC, przygotować, sposubić, nákłonić, skłonić.

J'ay eu soin de disposer l'esprit de vostre frere de la maniere qu'il le doit estre à vostre égard. Mihi curæ fuit, ut tui fratris animus in te esset is, qui esse deberet. *Cic.* Starałem się nákłonić serce brata twego ták iák náleży ku tobie.

Il est disposé à la vengeance, Il y est porté. Ad vindictam propensus est. *Cic.* Skłonny iest do zemsty.

ON DIT, qu'*Vn homme a l'esprit mal disposé pour un autre.* Malè affectus. *Suet.* NIECHĘTNY zle dysponowany przeciwko komu.

De la maniere que nos esprits sont disposez. Prout affecti sumus. *Cic.* Ták iáko nás myśl uwodzi.

ON LE DIT aussi (*des corps.*) *Vn corps mal disposé.* Corpus malè affectum. *Cic.* CIAŁO niezdrowe.

DISPOSITION, subst. f. (*Ordre, arrangement des choses.*) Dispositio Ordinatio. *Cic.* ROSPORZĄDZENIE dyspozycya

DISPOSITION, (*Affection bonne, ou mauvaise du corps & de l'esprit.*) Affectio. *(*On dit* Affectio astrorum, cœli. *La disposition des astres, du Ciel.*) **Bonne disposition du corps* Firma corporis affectio. *Cic.* **Mauvaise disposition.* Incommoda valetudo. *Cic.* POSTANOWIENIE umysłu álbo ciała złe, álbo dobre. *Mowią postanowienie nieba, powietrza. *Dobre postanowienie ciała, zdrowa konstytucya. *Złe postanowienie

Je suis en bonne disposition, Je me porte bien. Benè me habeo. Rectè valeo. *Cic. Plaut.* Jestem dobrze postanowiony, zdrow iestem.

DISPOSITION se dit aussi (*du génie & de l'inclination.*) *Il a de la disposition pour les sciences.* Ad scientias aptus. *Cic.* **Il n'a point du tout de disposition pour les lettres.* Alienus prorsùs est à musis, *ou* à litteris. *Cic.* **J'ay sondé sa disposition touchant ce mariage* Tentavi quis esset illius animus erga has nuptias. *Ter.* **En quelle disposition estes-vous maintenant?* Quo es animo? Quomodò es affectus? *Cic.* DYSPOZYCYA skłonność, sposobność. Ma sposobnosc do náuk. *Zádney cale sposobności nie ma do náuk. *Pomiarkowałem zdanie iego o tym ożenieniu álbo zámęściu. *Jákiego teraz zdania iesteś, iákiey myśli, co ci się zdaie.

DISPOSITION, (*Pouvoir, volonté de faire ce qu'on veut d'une personne, ou d'une chose.*) comme. MOC władza czynienia co się podoba z kim, álbo z czym.

Quand tout seroit en ma disposition, je ne serois pas autre que je suis. Si essent mihi omnia solutissima, tamen non alius essem, atque nunc sum. *Cic.* Gdybym miał wszystko w mocy moiey niebyłbym inákszy niż iestem.

Gens qui sont en nostre disposition, ou *à nostre main.* Operæ. *Cicer.* Ludzie ktorzy są w mocy nászey álbo w ręku naszych robotnicy, sludzy czeladź.

DISPOS, adject. masc. (*Agile, leger.*) Agilis & hoc agile. SPOSPBNY Łatwy ochoczy dziarski rzeski prędki lekki.

(Le Feminin de cet Adjectif n'est pas en usage dans nostre Langue.) To słowo w ięzyku Francuskim w rodzaiu Białogłowskim się nie mowi.

DISPROPORTION. subst, f. (*Manque de proportion.*) Neglecta proportio. NIEPROPORCYA nieskładność, niekształtność rzeczy.

DISPROPORTION, (*Inégalité.*) Inæqualitas, atis, f. *Colum* NIEPROPORCYA nierowność, rozność.

DISPROPORTIONNE', m. DISPROPORTIONNE'E, f. part. pass. (*Qui n'a point de proportion.*) Proportionem non habens. NIEKSZTAŁTNY nieskładny, *nieproporcyonalny.*

DISPROPORTIONNE', (*Inégal.*) Inæqualis. Dispar. *Cic.* **Des movements disproportionnez.* Dispares motus. *Cic.* NIEROWNY rożny nieproporcyonalny. *Nierowne chęci passye rożne nie iednakowe.

DISPUTABLE, adject. m & f. (*Problematique, dont on peut disputer de part & d'autre.*) Disputabilis. *Sen.* WĄTPLIWY niepewny o ktorym y ná tę y ná tę stronę mowić się może.

DISPUTE, subst. f. (*Question qu'on agite de part & d'autre.*) Disputatio. Dissertatio, onis, f. *Cic.* DYSPUTA.

DISPUTE *entre diverses personnes*, (*où chacun défend son sentiment.*) Disputatio Concertatio. Contentio, onis, fœm. *Cic.* **Disputes de chaleur, & d'opiniastreté.* Concertationum plenæ disputationes. Concertationes in disputando pertinaces. *Cic.* WSPORKA sprzeczka dysputa między rożnemi ludźmi, gdzie każdy swole utrzymuie zdanie dysputa gorąca y uporczywa.

DISPUTE, (*Débat, différent sur quoi que ce soit.*) Controversia. Rixa. Jurgium. Contentio. *Cicer.* **Avoir dispute avec quelqu'un, Estre en dispute avec luy.* Rixari cum aliquo. *Cicer.* SWAR zwadka kłornia przemawianie się o co. *Przemawiać się z kim, mieć zwadkę z nim.

DISPUTER, V. act. (*Contester une chose.*) De re aliquâ disputare. SPRZECZAC się z kim o co.

Disputer pour & contre de toutes choses. In contrarias partes de omni re disputare. *Cic.* Mowić álbo pisać ná obie strony o każdey rzeczy zá, y przeciwko.

Il dispute sur rien. Rixatur de lanâ caprinâ. *Hor.* Sprzecza się o nic niewiedzieć o co.

DISPUTER, (*Quereller, avoir du different.*) Rixari cum aliquo. *Cic.* WADZIC się sprzeczać powadzić się z kim poróżnić się przemowić się.

Disputer avec chaleur. Magnâ contentione decertare. *Cic.* Wadzić się sprzeczać się mocno gorąco.

DISPUTE', m. DISPUTE'E, f. part. pass. (*Dont on a disputé.*) Disputatus. *Cic.* TO o czym się dysputowano.

DISQUE, subst. m. (*Sorte de palet à l'usage des Anciens, qui estoit de pierre, ou de plomb, à quoy les Athletes s'exerçoient.*) Discus *Cic.* KAMIEN ciskaniu zprocy y we grze służący z krzemienia álbo ołowiu.

Qui s'exerçoit à jetter le disque. Discobolus. *Quint.* Procny, ten co kamienie z procy wyrzucał we grze do mety.

DISQUISITION, subst. fœm. (*Recherche exacte, examen.*) Disquisitio. *Cic.* WYWIADYWANIE się szukanie pilne dowiadywanie się.

DISSECTION, subst. f. (*L'action de disséquer un corps.*) Incisio. *Cic.* ROZRZYNANIE, rościnanie, przecinanie, procie ciała.

Faire la dissection d'un corps mort. Cadaver dissecare. *Plin.* Otwierać trupa ciało po śmierci.

DISSEMBLABLE, adject. m. & f. (*on prononce* dissamblable.) (*Qui n'est pas semblable.*) Dissimilis. ODMIENNY niepodobny rożny.

DISSENSION, (*on prononce* dissantion.) subst. f. (*Discorde, division, querelle.*) Dissensio. *Cicer.* NIESNASKI niezgoda kłotnia nieiedność.

Il y a une grande dissension entre eux. Dissensio summa est inter illos. *Cic.* Wielka iest między niemi niezgoda.

Parmi les dissensions publiques. Inter civiles discordias. *Cic.* Między niezgodami publicznemi, *álbo* pod czas niezgod publicznych.

DISSE'QUER, V. act. (*Faire l'anatomie d'un corps mort.*) Secare. *Cels.* OTWIERAC trupa, rozbierać go po śmierci ná cząstki dla anatomii,

DISSERTATION, subst. f. (*Discours, ou traitté sur quelque matiere.*) Dissertatio. *Plin-Jun.* MOWA álbo pisanie obszernie o czym rozumne z dowodami.

DISSIMULATEUR, subst. m. (*Celuy qui dissimule.*) Dissimula-

mulator. *Cic.* OBŁUDNY zmyślaiący nieſzczery.

DISSIMULATION, ſubſt. f. (*Déguiſement.*) Diſſimulatio. *Cic.* OBŁUDNE nieſzczere poſtępowanie.

Vſer de diſſimulation. Adhibere diſſimulationem. Uti diſſimulatione. *Cic.* Nieſzczerze iść chytro ſobie poſtępować.

Avec diſſimulation. Diſſimulanter, adv. *Cic.* Nieſzczerze z chytrością obłudnie.

DISSIMULE', (*Vn homme diſſimulé, couvert.*) Simulator. Homo tectus, *ou* tectiſſimus. *Cicer.* NIESZCZERY obłudny człowiek, ſkryty.

Vne femme diſſimulée. Simulationis artificio erudita. Nieſzczera chytra białogłowa.

DISSIMULER, V. act. (*Cacher ce qu'on a dans l'ame, le ſupprimer & ne faire ſemblant de rien.*) Simulare. *Cic.* ZMYŚLAĆ pokrywać zmyślaiąc, nie dać znáć niepokazywaćpo ſobie

Diſſimuler une injure qu'on a receuë. Diſſimulare ſilentio acceptam injuriam *Quint.* **Sa douleur.* Premere corde dolorem. *Virg.* Pokryć urazę niepokazywać po ſobie urazy. *Pokrywać żal nie wydawać ſię z nim.

Il crut qu'il eſtoit plus avantageux de diſſimuler ſa haine, juſques à ce que l'affection des ſoldats fut paſſée, avec le bruit de cette conqueſte. Optimum in præſentiâ ſtatuit reponere odium, donec impetus famæ & favor exercitûs langueſceret. *Tacit.* **Il diſſimuloit cela.* Id obſcurè ferebat & diſſimulabat. *Cic.* Sądził że lepſza ieſt pokryć niechęć ſwoię poki by y ſława zwycięſtwa, y miłość woyſka nie ochłodła. *Nie pokazywał nic tego po ſobie.

DISSIPATEUR, ſubſt. m. (*Qui diſſipe & mange ſon bien.*) Decoctor. *Cic.* UTRATNIK marnotrawnik.

DISSIPATRICE, ſubſt. f. (*Celle qui diſſipe ſes biens.*) Æris ſui prodiga. UTRATNICA marnotrawna.

DISSIPATION, ſubſt. f. (*Dégaſt, profuſion qu'on fait de ſes biens mal à propos.*) Diſſipatio. *Cic.* Prodigentia. *Tacit.* UTRACANIE fortuny marnotrawſtwo, marnowanie.

DISSIPATION *de l'eſprit*, (*lors qu'il n'eſt point attentif à ce qu'il fait, qu'il ſonge à toute autre choſe.*) Mentis aberratio, *ou* avocatio. *Cic.* ROZSYPANIE roſtargnienie myśli nieuważaiąc tego co ſię czyni y mowi ále oczym inſzym cale myśląc.

Vn eſprit diſſipé, (*Qui n'eſt point attentif à ce qu'il fait.*) Vagus & minimè attentus animus. Myśl roſtargniona nie uważaiąca tego co ſię czyni.

Il eſt fort diſſipé par quantité d'affaires. Varietate rerum diſtringitur. *Phæd.* Bardzo wielą trudnościami ieſt roſtargniony, rozerwany.

DISSIPER, V. act. (*Détruire une choſe en l'écartant çà & là, & la réduiſant à rien.*) Diſſipare. *Cic.* MARNOWAC co prożno roſpraſzaiąc.

Le vent de biſe diſſipe les nuées. Aquilo differt nubila. Wiatr połnocny roſpędza chmury.

ON DIT en ce ſens, *Diſſiper, réſoudre quelque humeur.* Diſſipare. Digerere. *Celſ.* **Le mal ſe diſſipe.* Morbus diſcutitur. *Celſ.* ROSPĘDZAC humory iákie. * Złe choroba roſchodzi ſię.

DISSIPER ſe dit au figuré en cette ſignification, comme *Le vin diſſipe les chagrins qui rongent l'eſprit.* Amara curarum vinum diſſipat. ROSPĘDZAC *niewłaśnie* wino roſpędza myśli fraſobliwe, ktoremi ſię umyſł trapi.

DISSIPER, (*Diſperſer çà & là.*) Diſſipare. Diſpergere. *Cic.* ROSPROSZYC rozſzypać.

Diſſiper & défaire à plate couture l'armée ennemie. Diſſipare hoſtium copias. *Cæſ.* Roſproſzyć cále woyſko nieprzyiacielſkie.

Il croyoit avoir aſſez fait de diſſiper les forces qui s'aſſembloient. Satis habebat convenientes manus diſſipare. *Hirt.* Rozumiał że doſyć ná tym roſproſzyć śiły kupiące ſię, álbo ktore ſię zbierały.

ON DIT au figuré en cette ſignification, *Il a diſſipé les tenebres de mon eſprit.* Diſpulit caliginem ab animo. *Cic.* **Les tenebres de la calomnie.* Tenebras calumniæ diſpulit. *Phæd.* **La triſteſſe de mon eſprit.* Diſcuſſit triſtitiam. **L'yvreſſe.* Ebritatem diſcuſſit. *Plin.* MOWIĄ w tymże rozumieniu *niewłaśnie* roſpędził ciemności umyſłu mego. *Ciemności potwarzy. * Fraſobliwe myśli moie. *Piiáńſtwo.

DISSIPER, (*Prodiguer, dépenſer follement ſon bien, &c.*) Diſſipare. Dilapidare. Decoquere. *Cic. Hor.* MARNOWAC prze marnować przehultaić fortunę.

DISSIPER, (*Empeſcher l'application de l'eſprit à une choſe.*) Vagum & minimè attentum animum reddere, *ou* facere. ROZERWAC roſtargnienie uczynić w zabawie iákiey.

Le grand monde me diſſipe. Hominum frequentiâ diſtrahitur animus. Wielkie kompanie mi roſtargnienie czynią.

Il ne faut pas apporter un eſprit diſſipé pour apprendre les ſciences. Diſtracto, *ou* diſtricto & vaganti animo haud opus eſt ad diſciplinas. Nietrzeba z myślą roſtargnioną przychodzić do náuk.

Il ſe diſſipe pour la moindre bagatelle, ou *La moindre choſe le diſſipe.* Nugis abſtrahitur, *ou* diſtrahitur, *ou* avocatur. Lada rzecz go rozerwie, roſtargnie.

QUI SE DISSIPE *aiſement.* Diſſipabilis & hoc diſſipabile, adject. *Cic.* CO ſię łatwo roſtargnie rozſypuie.

DISSOLU, m. DISSOLUë, f. adject, (*Deréglé, débauché.*) Diſſolutus. *Cic.* * *Vne chanſon diſſoluë, des diſcours diſſolus.* Obſcœna cantio. *Cic.* SWYWOLNY ROSPUSTNY. *Pieśń ſwywolna, mowy ſwywolne roſpuſtne ſzpetne.

DISSOLUBLE, adject. m. & f. (*Qui ſe peut diſſoudre.*) Diſſolubilis. *Cic.* CO MOZE być łatwo rozłączony rozwiedziony.

DISSOLUMENT, adv. (*Avec diſſolution.*) Intemperanter. *Cic.* SWYWOLNIE roſpuſtnie.

DISSOLUTIF, m. DISSOLUTIVE, f. adject. (*Qui a la vertu de diſſoudre.*) Diſcuſſoriam vim habens. *Plin.* ROSPĘDZAIĄCY co má moc roſpędzenia rozczyniaiący.

UN DISSOLVANT, (*Qui a la vertu de diſſoudre.*) *Le meſme.* ROSPĘDZAIĄCE lekarſtwo.

DISSOLUTION, ſubſt. f. (*Diſcontinuité, ſéparation des parties d'un corps.*) Diſſolutio. *Cic.* ROZDIELENIE rozwiązanie rozłączenie części od ſiebie.

La mort eſt la diſſolution de la nature. Mors naturæ diſſolutio. *Cic.* Smierć ieſt rozłączenie ciała od Duſzy.

ON DIT au Palais, *La diſſolution d'un mariage.* Nuptiarum, *ou* matrimonii diſſolutio. *dans Terent.* MOWIĄ w ſądach rozłączenie Máłżeńſtwa, rozwd.

DISSOLUTION, (*Déréglement, débauche dans les mœurs.*) *Cic.* Mores-diſſoluti. *Cic.* ROSPUSTA ſwywola obyczaiow.

Il vit dans la diſſolution. Diſſolutis eſt moribus-ac profligatis. Zyie w roſpuśćie.

DISSONANCE, ſubſt. f. (*Faux accord.*) Tonus. diſſonus. *Vitr.* GŁOS niezgodny, nie náſtroionie.

DISSOUDRE, V. act. (*Diviſer les parties unies d'un tout, comme lors qu'on fond les métaux.*) Diſſolvere. Reſolvere. *Cic. Plin.* TOPIC, roſtapiać, roſprawiać roſpuſzczać, náprzykład kruſzcze topiąc.

La force du vinaigre diſſout les perles & les réduit en bouë. Aceti aſperitas uſque in tabem margaritas reſolvit. *Plin.* **Diſſoudre en poudre.* Reſolvere in pulverem. *Colum.* * *L'acide de l'eſtomac diſſout les viandes.* Acor ſtomachi cibos digerit. *Quint.* Tęgość octu roſpuſzcza perły. * Wproch obrocić. *Kwaś w żołądku trawi potrawy.

ON DIT au figuré, *Le temp diſſout & détruit toutes choſes.* Omnium rerum edax tempus. *Ovid.* CZAS wſzyſtko pſuie y trawi.

DISSOUDRE ſe dit figurément en choſes morales, *L'amitié ſe diſſout peu à peu.* Amicitia ſenſim diſſolvitur, *ou* diſcinditur, *ou* diſſuitur. *Cic.* PRZYIAZN ſię rozchodzi powoli.

Diſſoudre un mariage. Infirmare, *ou* diſſolvere matrimonium. *Cic.* Rozwieść rozłączyć Małżeńſtwo.

DISSOUS, m. DISSOUTE, f. liquatus, liquefactus. *Cicer.* ROSPUSZCZONY ROSTOPIONY.

DISSUADER, V. act. (*Déconſeiller une entrepriſe, en détourner quelqu'un.*) Aliquid, *ou* de re aliquâ alicui diſſuadere. *Cic.* ROZRADZAC odradzać komu co odwracać go odczego.

DISSUASION, ſubſt. f. (*L'action de diſſuader.*) Diſſuaſio. *Cic.* ROZRADZANIE.

(Mot nouveau & qui n'eſt pas encore receu par l'uſage.) Słowo nowe francuſkie y ieſzcze nie wprowadzone w zwyczay.

DISSYLABE, adject. (*Qui n'a que deux ſyllabes.*) Diſyllabus. O DWOCH ſylabach tylko.

DISTANCE, ſubſt. f. *Eſpace, intervalle, qui eſt entre deux choſes.* Diſtantia. *Vitr.* ODLEGŁOSC rzeczy iákich od ſiebie dalekość.

ON DIT au figuré, *Il y a une diſtance fort grande entre leurs inclinations.* Maxima eſt inter eos morum ſtudiorumque diſtantia. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* Bardzo dáleko od ſiebie ſą ich ſkłonności, y chęci.

DISTANT.

DISTANT, m. DISTANTE, f. adject. Diſtans. DALEKI odległy.

Ces villes ſont diſtantes l'une de l'autre d'une journée de chemin. Dirimuntur oppida unius diei itinere. *Plin-Jun.* Te miáſtá ſą dalekie od ſiebie dzień iázdy.

DISTILLATEUR, ſubſt. m. (*Qui diſtille les ſucs des herbes.*) Qui per diſtillationem ſuccos herbarum extrahit. TEN co zioła praży w álembiku y przepuſzcza ná wodki oleyki.

DISTILLATION, ſubſt. f. (*Expreſſion par le feu du ſuc des herbes.*) Succorum ex herbis ſtillatitia expreſſio. *(Diſtillatio *ne ſignifie qu'Vne fluxion de cerveau, qui ſe décharge goutte à goutte par le nez.*) PRZEPUSZCZANIE źioł przez álembik. *Dyſtylacya połacinie znáczy tylko katarowy ſpadek z głowy ktory ſię ſączy po kropli przez nos.

DISTILLER *des herbes*, V. act. (*En tirer le ſuc à l'alembic.*) Succos herbarum ſubjectis ignibus exprimere. DYSTYLOWAC przepuſzczać wyciągać przez álembik.

DISTILLER, V. neut. (*Couler goutte à goutte.*) Stillare. *Liv. Var.* SPADAC ſączyć ſię iść kropla zá kroplą.

L'Afrique diſtille la gomme ammoniaque dans ſes ſables. Africa ammonici lacrymam ſtillat in arenis ſuis. *Liv.* Afryka ſok ammoniak ſączy kroplami wpiaſkach ſwoich.

La poix qui diſtille des arbres. Reſina ſtillatitia, æ, fœm. *Plin.* Zywica ktora ſię ſączy z drzew.

DISTILLER, V. act. ſe dit figurément en morale, *Diſtiller ſon eſprit ſur une choſe*, (*l'évaporer par une forte application aux choſes.*) Diſſolvere animum, *ou* ingenium. Dyſtylować ſobie mozg nad czym wyſuſzać ſobie głwę mocno o czym myśląc.

DISTINCT, m. DISTINCTE, f. adject. (*Séparé, different.*) Diſtinctus. *Cic.* ROZNY OSOBNY oſobliwy.

ON DIT, *Vne voix diſtincte, claire & nette.* Vox clara & diſtincta. *Cic.* GŁOS wyraźny wydatny wyſoki czyſty.

DISTINCTEMENT, adv. (*Nettement.*) Diſtinctè. adv. *Cic.* WYRAZNIE czyſto z oſobna.

DISTINCTION, ſubſt. f. (*Séparation, différence qu'on met entre les choſes.*) Diſtinctio. *Cic.* **Choix.* Delectus. *Cic.* ROZNOSC ktora ſię kładzie między rzeczami. *Obranie wybranie, wyłączenie, wybor.

Sçavoir faire la diſtinction & la différence des choſes. Tenere delectum rerum. *Cic.* Umieć uczynić rożność między rzeczami.

DISTINGUER, V. act. *Vne choſe d'avec une autre.* Aliquid ab alio diſtinguere. *Cic.* WYŁĄCZYC iedno od drugiego rozeznać.

DISTINGUER, (*Séparer un homme du commun, le conſidérer d'avantage qu'un autre.*) Diſtinguere, *ou* ſecernere alium ab alio. **Se diſtinguer du peuple.* Secernere ſe à populo. *Hor.* **Eſtre diſtingué du peuple*, ou *du commun.* A vulgo ſecerni. POWAZAC kogo y ſzanować nád inſzych. * Rożnić ſię od poſpolſtwa. *Być nie poſpolitym pokazować ſię nád inſzych.

Il ſe diſtingue fort des autres par ſon eſprit. A numero aliorum ingenio ſe excerpit. *Hor.* * *Il s'eſt bien diſtingué dans cette campagne par ſon courage & ſes belles actions.* In hac expeditione virtute & præclarè geſtis præ aliis enituit. *Cic.* Nád inſzych ſię rozumem pokazuie. *Pokazał ſię nád inſzych w tey wojny odwagą y pięknemi ákcyami.

Diſtinguer la vérité du menſonge. Vera à falſis diſtinguere. *Cic.* Rozeznać fałſz od prawdy.

Je ſça fort bien diſtinguer les gens. Novi benè quid alii aliis præſtent. *Cic.* Umiem dobrze rozeznać ludzi, znám ſię ná nich.

DISTIQUE, ſubſt. m. (*Petite piéce de Poëſie, qui conſiſte en deux vers.*) Diſtichum. *Mart.* DWA tylko wierſze. Dwa wierſzyki. Podwoyne wierſzyki.

Les Diſtiques de Caton ſont remplis d'une belle morale. Diſticha Catonis ſummorum virorum præcepta complectuntur. Podwoyne wierſzyki katonowe pełne ſą bardzo pięknych przeſtrog co do obyczaiow.

DISTRACTION, ſubſt. f. (*Retranchement, ſéparation, action par laquelle on diſtrait une choſe.* Diſtractio. ROZERWANIE ná ſztaki álbo ná części rzeczy iákiey rozdzielenie, dział podzieleni.

On a fit diſtraction des biens de la ſucceſſion. Diſtracta ſunt hereditatis bona. Rozerwano ná części dziedzictwo, podzielono między wielu, álbo kilku, álbo pomarnowano.

DISTRACTION, (*Inapplication, évagation d'eſprit.*) Mentis evagatio. *Cicer.* ROZERWANIE nieuwaga niepilność umyſłu *dyſtrakcya.*

DISTRAIT, m. DISTRAITE, f. adject. (*Détourné, ſéparé.*) Diſtractus. *Cic.* ROZERWANY co do rzeczy rozdzielony podzielony ná ſztuki.

DISTRAIT, (*Inappliqué.*) Minimè attentus. ROZERWANY co do myśli, nie pilny nie uważny.

DISTRAIRE, V. act. (*Oſter, détourner, retrancher.*) Diſtrahere. *Cicer.* ROZRYWAC ná ſztuki rwać ſztukami marnować.

DISTRAIRE, (*Divertir, detourner quelqu'un d'une choſe.*) Aliquem à re aliquâ avocare. *Cic.* ROZERWAC kogo rozerwanie mu uczynić w myślach co do pilności álbo co do uciechy iákiey.

Se diſtraire, détourner ſa penſée d'une choſe. A re aliquâ animum avocare. *Cic.* Rozrywać ſię, rozrywkę ſobie czynić, álbo rozerwanie.

Eſtre diſtrait, Ne ſonger point à ce que l'on fait, Songer à toute autre choſe. Vagari. Evagari. *Cic.* Być rozerwanym co do myśli, niemyśląc nie uważaiąc co ſię czyni myślić cále o czym inſzym.

Il eſt diſtrait, Il penſe à toute autre choſe. Ejus animus peregrè eſt. *Hor.* Rozerwany ieſt, o czym inſzym cale myśli.

DISTRIBUE', m. DISTRIBUE', f. part. paſſ. (*Départi.*) Diſtributus. ROZDANY ROZDANA rozdzielony, káżdemu między wielą podzielony.

DISTRIBUER, V. act. (*Diviſer en pluſieurs parts.*) Dividere. ROZDZIELIC ná kilka części.

Diſtribuer une armée en pluſieus pays. In plures civitates diſtribuere exercitum. *Cæſ.* Rozdźieleć porozſyłać Woyſka do roznych kraiow.

Diſtribuer les ſoldats par bandes. In numeros milites diſtribuere. *Plin-Jun.* Dzielić zołnierzy ná kilka partyi.

DISTRIBUER, (*Départir, partager entre pluſieurs.*) Diſtribuere. Dividere. *Cic.* ROZDZIELIC podzielić rozdać między wielu.

Diſtribuer, ou *départir le butin également aux ſoldats.* Equabiliter militibus prædam diſperitiri. *Cic.* * *De l'argent par teſte*, ou *à chaque homme.* Nummos viris, *ou* in viros dividere. *Plaut.* Rozdzielić zdobycz rowno między woyſko. *Rozdawać pięniędze ná człowieka, álbo ná káżdą oſobę.

DISTRIBUTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui diſtribue.*) Diſtributor, oris. m. *Cie.* Diribitor, oris, m. *ſelon Turnebe.* DZIELCA Podſkarbi ſzafarz ten co dzieli udziela káżdemu co należy

DISTRIBUTIF, maſc. DISRIBUTIVE, fem. adject. ON DIT en morale, *La juſtice diſtributive*, (*par laquelle on rend à chacun, ce qui luy appartient.*) Juſtitia ſuum cuique tribuens. DIZELĄCY DZIELĄCA co ſię oſobliwie mowi o ſprawiedliwośći; *Sprawiedliwość Dzieląca:* przez ktorą káżdemu udzielnie oddaiemy to comu należy.

DISTRIBUTION, ſubſt. f. (*Partage d'un tout en parties.*) Diſtributio. *Cic.* ROZDZIELENIE podzielenie dział rzeczy ná części.

DISTRIBUTION *d'argent*, (*Largeſſe qu'on en fait.*) Pecuniæ erogatio. *Cic.* ROZDAWANIE pięniędzy rzucanie ich między poſpolſtwo ſzczodrota hoyność.

Menuës diſtributions. Stipis ſportularia, *genit.* ſtipis ſportulariæ, f. Sportulæ, arum, f. plur. Parva ſtips. *Ovid.* Codzienne, drobne wydatki.

DISTRIBUTION *des proces*, (*Le partage qu'on en fait aux Juges.*) Cauſarum, *ou* litium ſortitio. ORDYNACYA ſądow, ſpraw y ſędziow do każdey ſprawy náznaczenie.

DISTRICT, ſubſt. maſc. (*Reſſort, eſtenduë de Juriſdiction.*) Juriſdictionis fines. JURYSDYKCYA poki czyia władzá moc y zwierzchność ſię ściąga.

DITHYRAMBE, ſubſt. maſc. (*Hymne à l'honneur du Dieu Bacchus, dont la maniere fut invenée par un nommé* DITHYRAMBUS.) Dithyrambus, i, m. DITYRAMB wierſz álbo pieśń ná część Báchuſa, wynáleziona náypierwey przez nie iákiego Jmieniem Dityramba.

(Ce ſont des Vers pleins d'emportemens ou de fureur poëtique, où les regles & les meſures ordinaires ne ſont point obſervées. On appelloit auſſi chez les Grecs Bacchus Dithyrambe, à cauſe qu'il eſtoit né deux fois ſelon la fable, de Semelé & de Jupiter.) Są to wierſze pełne ducha poetyckiego w ktorych nieuważaią zwyczaynego rozmiaru ſylab álbo ſłow. Zwáno też u Grekow ſamego Báchuſa *Dityramb* że ſię dwa rázy rodził iáko báią. z Jowiſza y Semeli.

DIU.

DIU, (*Forteresse qui est dans une petite Isle des Indes appartenant aux Portugais.*) Dium. DYU Forteca ná wyſpie iedney niewielkiey w Jndyach náleżąca do Portugalczykow.

DIVAN, ſubſt. maſc. (*Palais, lieu où l'on rend la justice dans les Pays Orientaux.*) Orientalium regionum forum, in quo jus dicitur. DYWAN Páłác ſąd y ſálá gdzie záſiádaią ná ſądy y ná rádę w Páńſtwach Wſchodnich.

DIVERS, m. DIVERSE, f. adject. (*Différent.*) Diverſus. Varius. ROZNY ROZNA.

Qui a diverſes fantaiſes. Animi diverſus. *Tacit.* Rożnych fantazyi człowiek.

DIVERSEMENT, adv. (*De diverſes façons.*) Diverſè. *Cic.* ROZNIE, rozmaicie, wſzelako.

DIVERSIFIER, V. act. (*Mettre de la varieté dans les choſes.*) Variare *Cic* ROZNOSC uczynić między rzeczami.

DIVERSIFIER *ſon loiſir par le travail, Tantoſt ſe repoſer, & tantoſt travailler.* Otium variare labore. *Plin-Jun.* ROZNIE ſobie poczynać wnet robić, wnet ſpoczywać.

Diverſifier ſon diſcours par de beaux mots & de belles penſées. Orationem variare & diſtinguere quaſi quibuſdam verborum ſententiarumque inſignibus. *Cic.* Rożnemi pięknemi ſłowami y myślami mowę ſwoię ozdobić.

DIVERSION, ſubſt. f. terme de Guerre (*qui ſe dit quand on va attaquer ſon ennemi en un endroit où il ne s'attend pas, pour l'obliger à rappeller ſes forces afin de ſe défendre*) *Faire diverſion. Caſ.* Hoſtem aliò avertere. DYWESYA ſłowo wyſkowe kiedy ná nieprzyiaciela ná iákim mieyſcu ſię obroią gdzie ſię on nie podziewał y muśi tám ſię z ſiłami ſwemi udać áby ſię bronił. Uczynić dywerſyą, ſiły obrocić, z wrocić nieprzyiacela.

DIVERSITE', ſubſt. f. (*Varieté.*) Diverſitas. *Cic.* ROZNOSC.

Diverſité des fleurs. Florum varietas. *Plin. Cic.* Rozność kwiatow.

ON DIT, *La diverſité des eſprits.* Animorum varietas. *Cic.* Ingeniorum diſcrimina. *Quint.* ROZNOSC ánimuſzow niesforność umyſłow.

DIVERTI, m. DIVERTIë, f. part. paſſ. (*Détourné.*) Abductus. ZWROCONY ZWROCONA.

DIVERTIR, V. act. (*Détourner quelqu'un d'un deſſein, d'une entrepriſe.*) Ab re aliquâ aliquē abducere. *Cic.* ODWROCIC odwieść kogo od zámyſłu iákiego.

Divertir les malheurs qui nous menacent. Impendentia nobis mala avertere. *Plin.* Odwrocić nieſzczęśćia ktore nám grożą.

DIVERTIR, (*Détourner, voler, emporter.*) Auferre. Avertere. *Cic.* *Divertir les deniers plublics.* Pecuniam publicam avertere. *Cic.* PORWAC, ná ſtronę obrocić ukraść. *Obrocić ná ſwoię ſtronę dochody publiczne.

DIVERTIR, (*Réjouïr, donner & cauſer de la joye.*) Oblectare. Delectare. *Cic. Plaut.* ROZERWAC ucieſzyć zábawić.

SE DIVERTIR, *Se réjovir comme il faut.*) Jucunditati ſe dare. *Cic. Phæd.*) **Se divertir à boire.* Curare genium mero. *Ter. Plaut. Hor.* **Se divertir aux dépens de quelqu'un, en le raillans & ſe moquant de luy.* Ludos aliquem facere. *Plaut.* CIESZYC ſię, ochotować, náleżycie ſię ucieſzyc. *Pić zápiiác bawić ſię piiáńſtwem. *Ucieſzyć ſię z kogo wziąwſzy go ſobie ná zárciki y drwiny z niego.

DIVERTISSANT, m. DIVERTISSANTE, f. *Réjouïſſant, qui fait du plaiſir.*) Oblectans. Jucundus. Facetus. *Cic.* WESOŁY rozrywaiący ucieſzny weſoły.

Vn menſonge aſſez divertiſſant. Non infacetum mendacium. * *Vn homme aſſez divertiſſant.* Non infacetus homo. *Cic.* **Des jeux divertiſſants.* Ludi feſtivi. *Plaut.* **Diſcours divertiſſant.* Sermo feſtivus. *Plaut.* Kłamſtwo Báyká dość śmieſzna álbo ucieſzna. * Człowiek doś ucieſzny weſoły. *Gry zábáwne báwiące. *Mowy ucieſzne żártobliwe weſołe.

DIVERTISSEMENT, ſubſt. m. (*L'action de detourner les choſes & de les derober.*) Abactus. *Plin-Jun.* KRADZIESZ bydłokradztwo záymowanie.

DIVERTISSEMENT, (*Récréation, plaiſir qu'on prend aux choſes.*) Relaxatio animi. *Cicer.* ROZRYWKA ochota uciecha zábawa weſoła, *rekryecya.*

Celuy qui ſera perſuadé que vous approuvez ſes divertiſſement, approuvera les voſtres à ſon tour. Qui crediderit te conſentire ſuis ſtudiis, fateor utroque pollice tuum laudabit ludum *Horat.* Ten ktoremu ty iego zábawki y rozrywki chwaliſz

wzaiemnie y on tobie twoie rozrywki y zábawki pochwali.

Il cherche à ſe faire un divertiſſement de tout. Sibi riſus undique quærit *Hor.* Ze wſzyſtkiego ſobie uciechę y zábawkę czynić ſię ſtara.

DIVIN, m. DIVINE, f. adject. (*De Dieu.*) Divinus. *Cicer.* BOSKI, BOSKA.

DIVIN, (*Rare, excellent.*) Divinus. *Cic.* **Vn homme divin, ou qui parle divinement bien.* Divinus homo. *Divinum opus. *Cic.* *Vn ouvrage divin.* BOSKI zácny wyborny niepoſpolity. *Człowiek bardzo godny. *Dzieło wyborne wyśmienite.

DIVINATION, ſubſt. f. (*L'action de devener les choſes à venir.*) Divinatio. *Cic.* WIESZCZENIE wrożenie przyſzłych rzeczy wieſzbiarſtwo náuka.

DIVINATRICE, ſubſt. fœm. (*Celle qui devine.*) Divina. WIESZCZKA wrożka.

DIVINEMENT, adv. (*Par l'ordre de Dieu.*) Divinè. Divinitùs. adv. *Cic.* Z BOSKIEGO zrządyenia, Boſką mocą.

DIVINITE', ſubſt. f. (*L'eſſence, ou la nature divine.*) Divinitas, tatis, f. *Cic.* BOSTWO Iſtota Iſtność Boſka.

DIVINITEZ *Payennes,* (*Les dieux des Payens.*) Dii, gen. deorum. BOZYSZCZA Pogan.

DIVISE', m. DIVISE'E, f. part. paſſ. (*Partagé.*) Diviſus. ROZDZIELONY, ROZDZIELONA.

DIVISE', *Separé d'avec un autre.* Diverſus. *Cicer.* ROZŁĄCZONY oddzielony od drugiego rozrożniony.

Vne ville diviſée où il y a deux partis, deux factions. Civitas quæ in duas factiones diſceſſit. *Tacit.* Miaſto rozrożnione rozdzielone ná fakcye.

DIVISER, V. act. (*Partager.*) Dividere. *Cicer.* DZIELIC rozdzielać ná cześci.

DIVISER *en pluſieurs livres ce qui eſt renfermé en un volume.* In libros dividere, quæ unico volumine ſunt expoſita. *Suet.* **Diviſer par chapitres une propoſition.* Propoſitionem in membra diſcerpere. *Cic.* DZIELIC ná kilka kſiąg to co w iedney było zámknione. *Propozycyą ná rozdziały wziąć, ná punkta rozebrać y podzielić.

DIVISER ſignifie encore *Séparer.* Separare. **La riviere ſe diviſe en pluſieurs bras, ou fait pluſieurs bras.* Amnis in multa brachia finditur. *Plin.* DZIELIC znáczy ieſzcze rozdzielać ſię. *Rzeka ſię rozdziela ná kilka odnog.

ON DIT figurèment en ce ſens, *Diviſer, ſéparer, mettre le trauble & la diviſion entre les perſonnes.* Aliquem ab alio dividere. *Cic.* DZIELIC *niewłaśnie*: porożnić między ſobą ludzi kłotnie y porożnienia między niemi uczynić.

DIVISIBLE, adject. m. & f. (*Qui ſe peut diviſer.*) Dividuus, a, um. *Cic.* Quod ſecari ac dividi poteſt. ROZDZIELNY co ſię dzielić może.

DIVISION, ſubſt. f. (*Partage.*) Diviſio. Partitio. *Cic.* **Diviſion à l'infini.* In infinitum ſectio, onis, f. *Quint.* DZIAŁ dzielenie podział. *Dzielenie bez końca.

DIVISION *d'un diſcours.* Orationis diviſio, *ou* partitio. *Cic.* PODZIELENIE mowy iákiey.

DIVISION, (*Diſſenſion, diſcorde.*) Diſſenſio. *Cicer.* **Il eſt adroit à jetter la diviſion parmi les eſprits.* Serenæ in alios diſcordiæ peritus artifex. *Tacit.* NIEZGODA nidnaſki rożnica roſterki *Umie łatwo niezgody y kłotnie czynić między ludźmi.

Le peuple, ou les petits ſouffrent toûjours de la diviſion des grands. Humiles laborant, ubi potentes diſſident. *Phæd.* Poſpolſtwo, ubogi lud záwſze cierpi zá niezgodę Panow.

Ils ſont en diviſion. Eſt inter illos diſſenſio. *Cic.* Są w porożnieniu między ſobą.

Mettre la diviſion parmi le peuple. Diſcordiam inter cives concitare, *ou* commovere. *Cic.* Niezgody kłotnie czynić między poſpolſtwem.

DIVORCE, ſubſt. m. (*Séparation du mari d'avec la femme par més-intelligence.*) Divortium. *Cicer.* ROZWOD roſterki w małżeńſtwie.

Faire divorce avec ſa femme. Diſcedere ab uxore. *Cic.* Rozwieść ſię z żoną rozwod z nią uczynić.

Vne femme qui a fait divorce avec ſon mari. Mulier digreſſa à marito. *Suet.* Rozwodnica Rozwodka białogłowa.

ON DIT figurèment, *Il a fait divorce avec la vertu, amolli par la volupté.* Virtuti nuntium remiſit, delinitę illecebris voluptatis. *Cic.* ROZBRAT uczynił z cnotą zmięczony roſkoſzą.

DIURE'TIQUE, adject. m. & f. *Qui ouvre les pores du corps & fait uriner.*) Quod urinam cit. *Celſ. Plin.* OTWIERAIĄCY pory ciała, urynę ruſzaiący, pędzący.

DIURNAL, ſubſt. m. (*Petit livre qui contient les petites heures du Breviaire.*) Diurnarum precum libellus. DIURNAŁ mała kſiążka maiąca w ſobie mnieyſze godziny dzienne kapłańſkie.

DIVULGUE', m. DIVULGUE'E, f. part. paſſ. Vulgatus. ROZGŁOSZONY ogłoſzony rozſławiony.

DIVULGUER, V. act. (*Publier une choſe.*) Vulgare. *Cic. Ter.* ROZGŁOSIC co, roznieść roſtrząſnąć.

Divulguer les ſottiſes & les impertinences d'une perſonne. Ineptias alicujus efferre. *Cic.* Bayki ladaco o kim roznieść.

DIX, ſubſt. maſc. (*Premier nombre qui s'écrit avec deux caracteres, en chiffre Arabe, une unité & un zero,* 10. *Et en chiffre Romain avec une lettre double* X.) Decem. *Cic. Plin.* DZIESIĘC pierwſza liczba podwoyna ktora ſię Arabſką álbo proſtą liczbą piſze przez iedno y cyfrę: 10. á liczbą Kościelną álbo Rzymſką przez literę *X.*

Le nombre de dix. Numerus denarius, i, m. Decuſſis, is, m. *Vitr.* Dzieſiątek, liczba dzieſięć.

DE DIX ANS. Decennis & hoc decenne, adject. *genit.* is. *Plin.* DZIESIĘTOLETNI.

DIX FOIS AUTANT, *Dix fois double.* Decemplex. DZIESIĘC razy tyle, w Dzieſięciornaſob.

Les Atheniens l'emporterent quoique les ennemis fuſſent dix fois autant, ou dix contre un. In eo prælio tantò plus virtute valuerunt Athenienſes, ut decemplicem numerum hoſtium profligarent *Cornel-Nep.* Ateńczykowie zwyciężyli chociaſz nieprzyiaciele w dzieſięciornaſob ich w liczbie przewyżſzali, *álbo* chociaſz dzieſięć rázy licznieyſi byli.

DIX FOIS. Decies. adv. *Cic.* **Dix fois par jour.* Decies in die. *Plaut.* DZISIĘC razy, dzieſięć kroć. *Dzieſięć razy nádzień.

Chariot tiré par dix chevaux de front. Decemjugis currus, m. *Suet.* Woz dzieſięcią koni ciągniony.

DIXIESME, *ou* DIXIE'ME, adject. m. & f. Decimus. *Cic.* DZIESIĄTY, DZIESIĄTA.

Pour la dixiéme fois. Decimùm adv. *Liv.* Po dzieſiąty raz.

DIX-SEPT. Decem & ſeptem. *indeclin. mieux dit que.* Septemdecim. *Cic.* SIEDEMNASCIE.

Des enfans de ſeize à dix-ſept ans. Pueri annorum ſenûm, ſeptenûmque denûm. *Cic.* Dzieci w ſzeſnaſtym ná ſiedmnaſty rok.

DIX SEPTIESME. Septimus decimus. Decimus & ſeptimus. Decimus ſeptimus, a, um. SIEDMNASTY

DIX SEPT *fois.* Decies & ſepties adv. SIEDMNASCIE.

DIX HUIT. Decem & octo Duodeviginti. *Cic.* OSMNASCIE.

DIX HUITIESME. Decimus octavus. *Colum.* OSMNASTY, OSMNASTA.

DIX HUIT *fois.* Decies & octies. adv. OSMNASCIE razy

DIX NEUF. Decem & novem. Undeviginti. *Cic.* DZIEWIĘTNASCIE.

DIX NEUVIESME. Nonus decimus. *Tacit.* Undeviceſimus. DZIEWIĘTNASTY, DZIEWIĘTNASTA.

DIX NEUF *fois.* Decies & novies. adv. DZIEWIĘTNASCIE razy.

DIZAIN, ſubſt. m. (*Ce qui eſt compoſé du nombre de dix.*) Decem numero. *indeclin.* DZIESĄTEK.

DIZEINE, ſubſt. fœm. *le meſme.* DZIESIĄTEK ieden, *toż ſamo* dzieſiątka.

DIZENIER, ſubſt. maſc. (*Officier de ville à Paris, qui eſt commis pour avertir ceux de la dizaine des ordres de la ville.*) Decurio. DZIESĄTNIK urząd w mieście.

(C'eſtoit autrefois un Officier de guerre qui commandoit dix cavaliers.) Był to przedtym urząd woyſkowy nád dzieſiącią

DIXMUDE, (*Ville du comté de Flandre.*) Diſmuda, æ, f. DIZMUDA Miaſto Hrabſtwa Flandryi.

DOBER, V. act. mot bas. (*Frapper ſur le dos.*) Dorſum alicujus percutere. UWALIC kogo zá plecy.

ON DIT figurément, *Dober quelqu'un,* (*Le maltraitter fort de paroles, luy faire outrage.*) Convicio verberare aliquem. *Cic.* WYWALIC zwalić kogo ſłowami zelżywemi.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe, poſpolſtwa.

DOCILE, adject. m. & f. (*Doux, traitable, propre à recevoir quelques inſtructions.*) Docilis & hoc docile, adject. *Cic.* **Vn eſprit docile.* Animus docilis. *Hor.* **Se montrer docile.* Se docilem præbere. *Cic.* POIĘTNY, ſkłonny, poſłuſzny, dobry cichy ſkromny pokorny dobrowolny.

DOCILEMENT, adv. (*Avec docilité.*) Cum docilitate. POIĘTNIE, ſkłonnie.

DOCILITE', ſubſt. f. (*Naturel docile.*) Docilitas. *Cicer.* POIĘTNOSC ſkłonność dobre przyrodzenie.

DOCTE, adjeP. m. & f. (*Sçavant.*) Doctus. *Cic.* UCZONY UCZONA, rozumny.

DOCTEMENT, adv. (*Sçavamment.*) Doctè. Eruditè. Peritè. adv. UCZENIE, rozumnie.

DOCTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui enſeigne les ſciences.*) Doctor. Profeſſor. Magiſter. *Cicer.* DOKTOR ten co náucza wyżſzych nauk.

DOCTEUR, pris generalement, pour (*Celuy qui a obtenu le degré de Docteur dans les Vniverſitez.*) comme *Docteur en Theologie,* Sacræ Theologiæ Doctor, *ou* Magiſter. **Docteur en Droit Canon.* Juris Canonici Doctor. **En Droit Civil* Juris Civilis Doctor. **En Droit Canon & Civil.* Utriuſque Juris Doctor. **Docteur en Medecine.* Medicinæ, *ou* Artis medicæ Doctor. **Docteur dans les Arts.* Artium Doctor. DOKTOR ten co ſię Doktorował w Akademii iákiey. *Naprzykład*: Doktor Teoloii. *Doktor Prawa Duchownego. *Doktor prawa Swieckiego. *Doktor prawa oboyga. *Doktor Medycyny. *Doktor náuk wyzwolonych.

Eſtre reçu Docteur. Ad Doctoris gradum promoveri. Zoſtać Doktorem, być dokorowanym doktorować ſię

DOCTRINE, ſubſt. f. (*Sçavoir, érudition.*) Doctrina, Scientia. *Cic.* NAUKA Mądrość umiejętność.

DOCTRINE, ſubſt. m. vieux mot (*Enſeignement, precepte.*) Documentum. *Cic.* NAUKA ſłowo ſtare Frrneuſkie.

DODINER *quelqu'un,* V. act. (*Le traitter délicatement.*) Molliter curare aliquem. **Se dodiner.* Se curare molliter. Curare cuticulam. *Plaut. Hor.* CIECKAC ſię z kim pieścić ſię z nim. *Ciećkać ſię z ſobą pieścić ſię.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo podłe potoczney mowy.

DODO, (*Jargon des nourrices pour bercer les petits enfans.*) *Allons dodo, Allons dormir.* Eamus dormitum. **Après avoir beu, dodo.* Quies ſequitur vina. *Ovid.* LULU ſłowo mamek kiedy dzieci chcą uśpić kołyſząc podźmy lulu. *Nápiwſzy ſię lulu, ſpać.

DODU, maſc. DODUë, fœm. aceject. (*Gras, potelé, douillet.*) Adipoſus & mollis. TŁUSTY, TŁUSTA, łuſtoch.

DOGE, ſubſt. m. (*Souverain Magiſtrat de la République de Veniſe.*) Venetorum Dux. DOZE Náywyżſzy Urząd Xiążęcy Rzeczypoſpolitey Weneckiey.

DOGMATIQUE, adject. m. & f. (*Qui appartient à quelque ſcience.*) comme *Le ſtile dogmatique,* (*dont on traitte les ſciences, comme les queſtions Academiques de Ciceron.*) Genus orationis ad docendum accommodatum. NAUCZANIU ſłużący. Jáko ſtyl piſania náuczaniu ſłużący, iáko Cycero podał kweſtye Akademickie.

DOGMATIQUEMENT, adv. (*D'une maniere dogmatique.*) Secundum præcepta alicujus ſcientiæ. UCZĄC nauczaiąc twierdząc iaką náukę y trzymaiąc.

DOGMATIZER, V. neut. (*Enſeigner des opinions ſouvent nouvelles.*) Aliquod dogma diſſeminare. act. NAUCZAC iákich mniemania oſobliwych zwłaſzcza nowych y one rozſiewać.

DOGME, ſubſt. m. (*Maxime, axiome, ou principe.*) Dogma. *Cic.* NAUKA zdanie prawda wyrok gruntowny y głowny ná ktorym ſię záſadza iákie zdanie y náuka.

DOGUE, ſubſt. m. (*Gros chien d'Angleterre.*) Moloſſus canis. PIES, Angielſki wielki Brytan Krwawy.

DOYEN, ſubſt. m. (*Le plus ancien de quelque Compagnie, ou Eccleſiaſtique, ou bien Laique.*) Decanus. DZIEKAN Náyſtarſzy między Duchownemi álbo Swieckiemi iákiego ſtanu y mieyſca.

DOIENNE', ſubſt. m. (*La dignité, ou la charge de Doien.*) Decanatus. DZIEKANIA Dziekańſtwo doſtoyność Dziekańſka.

LADOIRE, (*Il y a deux Rivieres en Piémont nommées ainſi.*) Duria. *Plin.* DURYA dwie Rzeki ſą tego názwiſka w Piemoncie.

DOIGT, (*on prononce* doit.) ſubſt. maſc. *des mains & des pieds.* Digitus, i, m. *Cic.* PALEC u ręki u nogi.

Vn petit doigt, (comme les doigts des enfans.) Digitulus, i, maſc. Paluſzek mały iáko udzieci paluſzki.

Le petit doigt, (le doigt auriculaire.) Minimus, *ou* minuſculus digitus. *Plaut.* **Le doigt qui eſt immediatement devant*

le petit doigt.) Digitus annularis. *Plin.* (*parce qu'on y met un anneau.*) **Le doigt du milieu.* Digitus medius, *ou* infamis. *Mart.* **Le doigt proche du pouce.* Index. Salutaris digitus. *Hor. Suet.* **Le gros doigt*, ou *le pouce.* Pollex. *Cicer.* Palec mały oſtatni w łacińſkim. *uchowy palec.* *Palec przy oſtatnim pierścieniowy ſerdeczny że ná niego pierścień kładą. *Palec ſrzedni álbo trzeci u ręki w łacińſkim *ſromotny* álbo *paſkudny* álbo zbawienny. *Palec wtory u ręki ſkazuiący. *Palec wielki u ręki.

Qui a des doigts. Digitatus. Palczaſty, palczyſty.

DU DOIGT, ou *Qui concerne le doigt.* Digitalis & hoc digitale *Plin.* PAŁCOWY do palca náleżący paleczny.

ON DIT, *Vn doigt, un pouce d'eau.* Digitus aquæ. *Front.* **Vn doigt de vin.* Modicum vini. MOWIĄ palec álbo ná palec wody. *Palec álbo ná palec wina trochę kropla.

DOIGT ſe dit figurément pour *Puiſſance.* Comme *Le doigt de Dieu a paru viſiblement en cette occaſion.* Digitus Dei & auxilium hac in occaſione præſtò fuit. *(*Le S. Eſprit eſt appellé dans l'Ecriture le Doigt de Dieu.*) PALEC ſię mowi niewłaśnie zá moc. Jáko, Palec Boſki álbo ręka Boſka ſię w tey okazyi widomie pokazała. *Ducha Swiętego Piſmo S. názywa *Palec Boſki.*

Il vaut mieux au bout de ſon doigt, que toy en tout ton corps. Huic pluris eſt unguis, quàm tu totus es. *Petr.* Więcey u niego w palcu iednym niż u ciebie w tobie całym.

ON DIT proverbialement (*d'un homme qui a envie de ſe battre.*) *Les doigts luy démangent.* In pugnam prurit. *Mart.* **Les doigts luy démangent d'écrire.* Geſtit ſcribere. MOWIĄ w Francuſkim o tym co mu ſię chcę wybić z kim: *palce go świerzbią.* *Palce mu świerzbią do piſania.

Qui a de l'eſprit au bout des doigts, qui eſt fort adroit à toutes choſes. Habilis & aptus ad omnia. *Cic.* **C'eſt mon petit doigt qui me l'a dit*, pour *Je l'ay ſceu par une voye ſecrete & inconnuë.* Viâ cæcâ & occultâ id comperi. Zręczny bardzo y ſprawny w ręku do wſzyſtkiego. **Paluſek moy mi to powiedział*, to ieſt: Dowiedziałem ſię o tym ſekretnie.

Faire toucher une choſe au doigt & à l'œil, Faire voir une choſe évidemment. Rem ſubjicere oculis. *Liv.* Palcem wytknąć, palcem oczy wykłoć, dowieść czego oczywiście.

Nous y touchons du bout du doigt, nous en ſommes tout contre. Propè adeſt. Palcem ſię prawie tykamy, ieſteśmy bardzo bliſko czego.

ON DIT auſſi en ce ſens, *Il eſt à deux doigts de la mort.* Non longè abeſt à morte *Cic.* *Montrer quelqu'un au doigt, Se moquer de luy.* Monſtrare aliquem digitis. *Hor.* **Donner ſur les doigts à quelqu'un, le reprendre aigrement.* Aſperius increpare aliquem. *Cic.* **Il en mordra ſes doigts*, ou *il ſe repentira de ſes ſottiſes.* Ineptiarum illum pœnitebit. **Vous avez mis le doigt deſſus, Vous l'avez deviné.* Rem acu tetigiſti. *Ter.* W TYM ZE rozumieniu mowią: O palec tylko ieſt od śmierci álbo od zguby od upadaku ſwego. * Palcem ſobie kogo pokazywać ſzydźić z niego. * Dáć po palcach komu, przykro go ſfukać zgromić złáiáć. * Ukąſi ſię w palec żałować tego będzie. *Palcemeś ſię dotknął rzeczy zgádłeś trafiłeś.

ON DIT d'une perſonne *Qu'elle ne fait œuvre de ſes dix doigts*, pour dire qu'*Elle eſt ſans rien faire.* Otioſus deſidet totos dies. * *Ce ſont les deux doigts de la main (parlant de deux amis qui ſont toûjours enſemble, qui ſont inſéparables.)* Individui amicis. Æneas & fidus Achates. * *Ne toucher que du bout du doigt à un genre de vie, n'en faire qu'aſſayer.* Digitis extremis attingere aliquod vitæ genus. *Cic.* MOWIĄ o kim palcem ſię do niczego nieruſzy. Prożniak prożniaczka. *Właśnie iák pálce u rąk z ſobą ſię trzymaią o Oſobach w przyiaźni nierozdzielnych. *Ledwie ſię palcem czego dopiero dotknąć, dopiero czego probować záczą́ć.

DOITIER, *ou* DOIGTIER, ſubſt. m. (*Ce qui ſert à couvrir un doigt.*) Digitale, is, n. *Var.* PALUCH ná PALEC zrobiony od potrzeby.

DOL, ſubſt. maſc. Vieux mot. (*Fourberie, tromperie.*) Dolus, i, m. *Cic.* ZDRADA ſtare ſłowo francuſkie.

DOL, (*Ville Epiſcopale en Bretagne.*) Dolum. DOL, Miaſto y Biſkupſtwo w Bretanii.

DE DOL. Dolenſis & hoc Dolenſe. DOLSKI.

DOLE, (*Ville de la Franche Comté.*) Dola Sequanorum. DOL. Miaſto w Hrabſtwie francuſkim nád Sekwaną.

De Dole en Franche-Comté. Dolanus ad Sequanam. Dolanin nád ſekwaną.

DOLE'ANCE, ſubſt. f. (*Plainte.*) Querimonia, æ, f. *Cic.* ZAŁOBA użalenie ſię uſkarżanie ſię.

(Mot trivial & ironique.) Słowo potoczne y ná żárt.

DOLENT, (*on prononce* dolant.) m. DOLANTE, f. part. *du Verbe* DOULOIR *inuſité.* Dolens. Mœſtus. *Cic.* ZAŁOSNY ZAŁOSNA ſmutny boleiący, ubolewaiący od ſłowa *boleć* nieużywanego w Francuſkim.

DOLER, V. act. (*Vnir avec la doloire.*) Dolare. *Cic. Colum.* STRUGAC zeſtrugiwać gładzić drzewo heblem, Heblować.

DOLOIRE, ſubſt. f. (*Inſtrument pour unir & applanir le bois.*) Dolabra. *Liv.* HEBEL Inſtrument do rownania y gładzenia drzewa.

Petit doloire. Dolabella. *Colum.* Hebelek mały.

DOM, ſubſt. m. (*Titre d'honneur emprunté de l'Eſpagnol, qui ſignifie* SIEUR, *ou* SEIGNEUR.) Dominus. *Cic.* PAN z Hiſzpańſkiego *Don*

DOMAINE, ſubſt. m. (*Droit de proprieté qu'on a ſur des terres.*) Dominium. *Sen.* PANSTWO właſna zwierzchność nád krajem iákim.

DOMAINE, (*Biens dont on a la proprieté.*) Poſſeſſiones. *Cic.* WŁASNOSC maiętności, trzymanie icy właścizną dobra właſne prawu właſnemu podległe.

DOMANIAL, m. DOMANIELE, f. (*Qui concerne le Domaine.*) Ad dominium ſpectans. PANSKI właſny Pana.

DOMBES, (*Souveraineté en Breſſe.*) Dombæ. DOMBY Xięſtwo udzielne w Breſſyi.

DOME, ſubſt. m. (*Couverture ronde d'un édifice.*) Tholus. *Vitr.* KOPUŁA Dach nákrycie okrągło dane nád domem

DOMESTICITE', ſubſt. f. (*Qualité de domeſtique.*) Domeſticum nomen. DOMOWNICTWO przymiot Domownika domowy.

DOMESTIQUE, adject. m. & f. (*De la maiſon.*) Domeſticus. *Cic.* DOMOWNIK, domowy.

LES DOMESTIQUES, (*Le domeſtique, la famille.*) Doſtici. *Cicer. Phæd.* **Eſope eſtant le ſeul domeſtique qu'eût ſon maiſtre.*) Æeſopus domino ſolus cùm eſſet familia. *Phed.* DOWNICY czeladź domowa ſługy domowi. *Ezop będąc ſam tylko ieden z domowych u Pána ſwego.

DOMESTIQUEMENT, adv. (*D'une maniere domeſtique & familiere.*) Familiariter. adv. *Cicer.* PO DOMOWEMU poufale.

DOMFRONT, (*Ville de la baſſe Normandie.*) Domfrontium. DOMFRONT MIASTO niżſzey Normandyi

DOMICILE, ſubſt. m. (*Maiſon que l'on habite.*) Domicilium *Cicer.* DOMOSTWO Goſpoda gdzie kto mięſzka mięſzkanie.

DOMICILIE', m. DOMICILIE'E, f. (*Qui a domicile*, ou *feu & lieu.*) Certam ſedem habens. CO ma Domoſtwo ſwoie co ma poſſeſſyą ſwoię, ktorego ieſt ná czym patrzyć *Poſſeſſyonat.*

(Terme de Pratique.) Termin Prawny.

DOMINANT, m. DOMINANTE, f. part. act. & adject. (*Qui domine.*) Dominans. *Cic.* PANUIĄCY, PANUIĄCA, roſkazuiący.

ON DIT, (*Vn eſprit dominant, imperieux.* Imperioſus. *Hor.* UMYSŁ gorny roſkazuiący wynioſły hardy.

Sa paſſion dominante, c'eſt l'avarice. Avaritia in illum dominatur. Servit avaritiæ. *Cicer.* Paſſya iego panuiąca ieſt łakomſtwo chciwość.

DOMINATEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui domine.*) Dominator. *Cic.* PAN Panuiący.

DOMINATRICE, ſubſt. f. (*Celle qui domine.*) Dominatrix. *Cic.* PANI Panuiąca.

DOMINATION, ſubſt. f. (*Enpire, pouvoir ſouverain.*) Dominatio. Dominatus. *Cicer.* PANOWANIE moc władza náywyżſza.

Eſtre ſous la domination de quelqu'un. Sub ditione alicujus eſſe. *Cæſ.* Być pod czyiem Panowaniem.

DOMINER, V. act. & n. (*Commander ſouverainement.*) Alicui, *ou* in aliquem dominari. PANOWAC nád kim władnąć czym.

Dominer ſur ſes paſſions, (*s'en rendre le maiſtre.*) In affectibus dominari. *Quint.* Panować nád námiętnościami ſwemi władać niemi nie dawać im gory nád ſobą, być Panem affektow ſwoich.

DOMINER, (*Eſtre plus élevé, parlant d'un édifice, d'une montagne.*) *Cette montagne domine la Ville, a le deſſus ſur la Ville.* Hic mons urbi imminet, *ou* imperat. *Cæſ.* PANOWAC Być nád czym wyżey, mowiąc o ſtrukturze iákiey, álbo o gorze, Ta gora panuie nád Miaſtem, ieſt nád tym Miaſtem położona; *álbo* Miáſto pod tą gorą leży.

DOMINICAL, m. DOMINICALE, f. adject. Dominicus, a, um. **L'Oraiſon Dominicale*, (*que N.S.J.C. nous a enſeignée.*) Oratio dominica. PACIERZ Modlitwa Páńſka ktorey nás náuczył Pán y Zbawiciel náſz.

DOMMAGE, ſubſt. m. (*Perte.*) Damnum. Detrementum. *Cic.* SZKODA ſtrata.

Apporter, cauſer du dommage à quelqu'un. Alicui detrimentum afferre. *Cic. Cæſ.* Uczynić ſzkodę komu.

Recevoir, ou *ſouffrir du dommage.* Detrimentum capere. *Cic.* Ponoſić ſzkodę iáką.

Réparer le dommage. Reſarcire damna. *Cic.* Nádgrodzić wetować ſzkodę.

Donner caution de réparer le dommage. Damni infecti cavere alicui. *Paul. Juriſc.* Ręczyć zá ſzkodę.

ON DIT, *C'eſt bien dommage qu'il ſoit mort ſi toſt.* Damnum immaturâ ejus morte ingens fecimus. *Cic.* **Ce jeune homme eſt fort bien fait, c'eſt dommage qu'il ſoit fripon.* Hic adoleſcens præſtanti eſt formâ, verùm nequiſſimâ indole. MOWIĄ wielka ſzkoda że ták prędko umarł. *Piękny młodzieniec wielka ſzkoda że ladaco.

DOMMAGEABLE, adject. m. & f. (*Nuiſible, qui porte dommage.*) Damnoſus. *Ter. Cic. Cæſ.* SZKODLIWY.

DOMPTABLE, (*on prononce* dontable.) maſc. & f. adject. (*Qu'on peut dompter.*) Domabilis & hoc domabile. KTOREGO można ukrocić ogłaſkać uśmierzyć uſkromić.

DOMPTE', *on prononce* donné.) m. DOMPTE'E, fœm. part. paſſ. Domitus. *Cic.* POSKROMIONY podbity pod władzą záwoiowany ukrocony.

DOMPTER, (*on prononce* donter.) V. act. (*Vaincre, ſe rendre le maiſtre.*) Domare. Edomare. *Cicer. Tibul.* PODBIC záwoiować.

DOMPTER ſe dit figurément en morale (*de l'eſprit & des paſſions.*) Animum, *ou* cupidines domare. *Hor.* PODBIC niewłaśnie co do umyſłu y affektow, poſkromić uſkromić uśmierzyć ukrocić záwściągnąć.

Dompter le courage de quelqu'un. Frangere animum alicujus. *Plaut.* Poſkromić śmiałość álbo beſpieczeńſtwo czyie.

L'envie ne peut eſtre domptée que par la mort. Invidia ſupremo fine domari ſolùm poteſt. *Hor.* Zázdrość nie może być uśmierzona chyba przez śmierć.

Avoir dompté, ou *aſſujetti ſes paſſions.* Domitas habere libidines. *Cic.* Mieć poſkromione paſſye y ułożone.

DOMPTEUR, *on prononce* donteur.) ſubſt. maſc. (*Celuy qui dompte.*) Domitor. *Cic.* USKROMICIEL zwycięſca.

Celle qui dompte. Domitrix. *Plin.* Tá co uſkramia zwycięża

DON, ſubſt. m. (*Préſent, gratification.*) Donum, i, neut. Munus. *Cic.* DAR podarunek upominek.

DON, (*Largeſſe que les Princes faiſoient anciennement aux ſoldats.*) Donativum. *Suet.* DONATYWA Largicya między woyſko uczyniona.

DON, ou *Préſent de mariage.* Dona nuptialia. *Cic.* PODARUNKI upominki ślubne małżeńſkie zrękowinne.

DON *que faiſoit le Peuple au Prince* (*à ſon joyeux avenement à l'Empire.*) Coronarium. *Cic.* DANINA podarunek od poddanych oddany Panu przy ſzczęśliwym weyściu ná Páńſtwo.

ON DIT au figuré, *Les dons de la nature*, (*comme l'eſprit, la beauté.*) Dona & munera naturæ, neut. pl. Dotes ingenii, *genit.* dotum, f. pl. *NIEWŁASNIE* Dary przyrodzone tálenta przymioty. iáko Dowcip, uroda.

LE DON, (*Riviere qui ſépare l'Europe de l'Aſie.*) Tanais. *Hor.* DONOEK Rzeka dzieląca Europę od Azyi.

DONATAIRE, ſubſt. m. & f. (*Celuy*, ou *celle à qui on fait quelque don.*) Donatarius. TEN ktory co darem darowizną odebrał. *Donataryuſz.*

DONATION, ſubſt. f. (*L'action de donner*, ou *ceder.*) Donatio *Cic.* DAROWIZNA darowanie uſtąpienie.

DONC, *ou* DONCQUES, (*Particule conjonctive qui fait la concluſion d'un raiſonnement.*) Ergo. Igitur. adv. *Cic.* WIĘC zá tym, tedy toć partykuła wnoſząca co dowodnie.

DONJON, ſubſt. m. (*Le principal endroit d'une Citadelle.*) Munitiſſimum arcis propugnaculum. TWIERDZA náyobronnieyſze mieyſce w fortecy.

DONNE'E, ſubſt. f. Donativum, i, n. Congiarium, ii, neut. Viſceratio, onis, fœm. DONATYWA Hoyność od Pána álbo Krola poddańſtwu świadczona.

(Le premier mot eſtoit une largeſſe que les Prines faiſoient autrefois aux Soldats: Le Congiaire eſtoit une diſtribution d'argent que les Empereurs faiſoient au Peuple; & *Viſceratio* eſtoit une diſtribution de chair cruë qu'on faiſoit au Peuple: C'eſt auſſi la Curée que les Chaſſeurs donnent aux chiens, après la priſe de la beſte.) Jeżeli między woyſko, zowią, *Donatywa Largicya.* Jeżeli pieniędzmi, zowią pieniądze między poſpolſtwo rzucone, w łacińſkim. *Congiarium:* ieżeli w żywnościach, zowią chleby álbo obroki ſurowe, w łacinſkim *Viſceratio* ktore też ſłowo oſtatnie łacińſkie znaczy, Odprawę ktorą pſom álbo chartom daią myśliwcy.

DONNER, V. act. (*Faire un don à quelqu'un.*) Dare. Donare. *Cic. Plaut.* DAC oddać darować, podarunek komu uczynić.

Donnez luy cela en main propre. Hoc ipſi tradas in manum *Cicer.* Hoc ipſi facito coram ut tradas in manum. *Plaut.* Day odday mu to w ręce właſne.

Je vous la donne en pur don, & je ne vous en demande rien. Hanc tibi dono do, neque repeto pro illâ abs te quicquam pretii. *Terent.* Daię ci ią w podarunku, nic za to niepretenduiąc.

DONNER, (*Accorder.*) Dare. Concedere. *Cic.* DAC pozwolić uſtąpić darować.

Vous donnez de bon cœur à l'amitié, ce que vous donneriez aſſurément à la vérité. Amicitiæ das libenter, quod liquidò veritati dares. *Cic.* Daruieſz to przyiaźni cobyś darował prawdzie.

Donner ſon reſſentiment aux intereſts de la République. Privata odia publicis utilitatibus remittere. *Tacit.* Darować żal ſwoy y krzywdę dla dobra Rzeczypoſpolitey.

Donner l'eſté à ſa famille, & l'hiver à ſa charge. Æſtivos menſes rei familiari, hibernos juriſdictioni dare. *Cic.* **Donner quelque choſe à la faveur.* Dare aliquid gratiæ. *Liv.* **A ſa ſanté.* Aliquid valetudini tribuere. *Cic.* Dárować láto goſpodarſtwu, á źimę Urzędowi ſwemu. * Pozwolić co łaſce y przyiaźni. *Zdrowiu ſwemu co poſolgować użyczyć.

Il donne tout à ſes plaiſirs. Homo ſanè voluptati obſequens. *Ter.* * *Nous donnerons cela à la conſideration de Pompée.* Dabimus hoc Pompeio. *Cic.* * *Donnez vous à nous pour tout ce jour.* Da te nobis hodie. *Terent.* **Donnez luy ſeulement deux jours.* Biduum ſaltem huic concede. *Ter.* **Donnez cela à ma pudeur.* Date hoc & concedite pudori meo. *Cic.* Wſzyſtkiego ſwoiey pozwala roſpuśćie. *Dáruymy to Pompejuſzowi. *Dáruy ſię nám dziſiay ná cáły dzień. *Dáruy álbo dáy mu tylko dwá dni. * Dáruy to wſtydowi memu.

Donner des lettres à lire. Dare literas legendas. Dáć liſty do czytania.

Se faire donner quelque choſe par force. Aliquid ab aliquo extorquere. Kázáć ſobie co dać gwałtem.

DONNER, (*Attribuer.*) Dare. Tribuere. Attribuere. act. accuſ. *Cic.* * *Donner beaucoup à la fortune & au courage.* Multum fortunæ & virtuti tribuere. *Hirt.* **Donner à quelqu'un l'honneur de la défaite de l'armée.* Fugati exercitûs alicui decus dare. *Liv.* **D'avoir ſauvé l'Empire.* Salutem imperii alicui aſcribere. *Cic.* DAC przyznać przypiſać. *Dáć przyznáć wiele ſzczęściu y odwadze. *Przypiſać komu zniesienie woyſka. *Wybawienie Páńſtwa.

Donner à la vertu ce qu'on oſte à la naiſſance. Quantum generi demas, virtutibus addere. *Hor.* Nadgradzać cnotą to czego niedoſtaie urodzeniu.

DONNER, (*Mettre, employer ſon temps, ſon travail, ſa vie à quelque choſe.*) Operam, laborem, ſtudium, dare. DAC pozwolić trawić czas życie ſiły nácym przykłádać ſtarania udać ſię ná co, puścić ſię ná co.

Se donner aux lettres. Accommodare animu litteris. *Quint.* Operam ſtudio accomodare. *Suet.* **A l'hiſtoire.* Dare ſe hiſtoriæ. **Au travail.* Se labori dare. **Au jeu*, ou *dans le jeu.* Ad ludendum ſe dare. *Cic.* **Du bon temps.* Genio indulgere. *Plaut.* Oddać ſię wſzyſtkiego náukom. *Czytaniu Hiſtoryi. *Grze kartom. *Koſterſtwu. *Uciechom.

Donner dans la douceur. Dare ſe ad lenitatem. *Cic.* **Dans l'amour.* Ludum amori dare. *Hor.* **Dans la joye.* Jucunditati ſe dare. **Dans les plaiſirs.* Dedere ſe delectationi toto animo. *Cic.* Udáć ſię do łáſkáwośći. *Wdać ſię w kochanie. *W uciechy. *Puśćić ſię w roſkoſzy.

Comme il avoit l'eſprit beau, il donna dans les ſciences les plus profondes. Ingenium illuſtre ~~altioribus~~ ſtudiis admodum dedit. *Tacit.* Ze był pięknego dowcipu, puścił ſię w nayglębſze náuki.

La jeuneſſe donne trop dans la molleſſe, dort juſques à midy, & va chercher à calmer ſes chagrins dans la danſe & dans la muſique. Juventus plus æquo in curandâ cute operata, in medios dormit dies, & ad ſtrepitum citharæ ceſſatam ducit curam. *Horat.* * *Se donner à la pareſſe & à la langueur.* Dedere ſe languori deſidiæque. *Cicer.* Młodź ſię zbytecznie puſzcza ná gnuſność y pieſzczotę,ſpi do południa, y idzie rozrywki ſzukać w Tańcach y muzykach. * Puścić ſię w leniſtwo w oſpalſtwo w gnuſność.

S'en donner à cœur joye, Aimer les plaiſirs. Se totum voluptatibus ingurgitare *Petr.* Pozwolić ſobie do ſytu wſzyſtkiego

DONNER, (*Aller juſques au camp des ennemis.*) Uſque ad caſtra excurrere *ou* progredi, *ou* penetrare. * *Il donna juſques à la tranchée & voltigea autour du camp.* Uſque ad vallum & foſſam procurrit, caſtriſque obequitavit. *Liv.* PUSCIC ſię zapuścić ſię zápędzić ſię wypadać aż do obozu nieprzyiacielſkiego. *Wypadał áż pod ſzańce, y harcował około ſámego obozu.

SE DONNER *à quelqu'un*, (*Se mettre ſous ſa protection, entrer dans ſes intereſts.*) In fidem & clientelam alicujus ſe conferre, act. *Cic.* Contribuere ſe alicui. *Liv.* Se dare alicui. ODDAC ſię komu poddać ſię pod protekcyą iego, wdawać ſię zá nim.

Se donner aux ennemis, Se rendre à eux, Se mettre à leur diſcrétion. Dedere ſe hoſtibus. *Plaut. Cæſ.* Poddać ſię nieprzyiaciołom.

DONNER, (*En venir aux mains, combattre*) In hoſtes irruere. *Cic* UDERZYC ná nieprzyiaciela, przyiść do rzeczy y ſpotkania ſię.

Toute l'armée donna. Totus exercitus fecit impetum. *Cæſ.* **Céſar fit ſigne aux troupes de donner, ce qu'elles firent ſi bruſquement, que la cavalerie ennemie plia & s'enfuit juſques aux montagnes.* Cæſar ſignum dedit miltibus, illi concurrunt celeriter, infeſtiſque ſignis tantâ vi in equites impetum fecerunt, ut eorum nemo conſiſteret, omneſque converſi fugâ altiſſimos montes peterent. *Cæſ.* Całe woyſko uderzyło. *Cezar dał znak do bitwy woyſku ktore ták nátarczywie uderzyło ná nieprzyiacioł że ſię zwinęli, y áż w gory uciekli.

DONNER *dans une choſe*, (*Y entrer, s'y jetter.*) In aliquid incurrere, *ou* incidere, *ou* impingere. *Cic.* **Donner dans la flotte ennemie, s'y jetter.* In claſſem hoſtium incurrere *Cic.* **Donner ſans y penſer dans une embuſcade.* Incantè intrare inſidias. *Cic. Plaut.* **Donner à travers quelque banc*, ou *quelque écueil caché.* Impingere navem ad ſcopulos *Quint.* *ou* allidere *Cæſ.* **S'en aller donner de la teſte contre quelque pierre* Caput impingere lapidi. *Plin. Jun.* WDAC ſię w co nápaść ná co wniść w co. *Wpaść w okręty nieprzyiacielſkie ſkoczyć w nie. *Wpaść w záſadzki nieoſtrożnie. *Nápaść nátrafić ná hak álbo ſkopuł ſkryty uderzyć. * Głowę ſobie ſtłuć álbo uderzyć o kamień.

ON DIT en en ſens dans le figuré, *Donner dans la bagatelle.* Nugas ſequi. **Dans les plaiſirs.* Sectari voluptates *Cic.* **Donner dans un ſentiment.* Opinionem ſequi, *ou* amplecti. *Cicer.* **Donner dans tout ce qu'on nous dit, le croire.* Fidem omnium ſequi. *Cæſ.* **Donner dans le panneau*, ou ſimplement *Donner dedans, Se laiſſer attraper.* Induere ſe in laqueos. *Cic.* W TYM rozumieniu *niewłaśnie*: Mowią bawić ſię fraſzkami *Bawić ſię uciechami. *Przypaść ná zdanie iákie. *Wierzać wſzyſtkiemu co tylko kto powie álbo co ſię tylko uſłyſzy. *Dać ſię oſzukać dać ſię złapać wpaść w łapkę w ſidła.

ON DIT proverbialement, *C'eſt ſe donner de la tête contre le mur, C'eſt peine perduë.* Oleum & operam perdis Laterem lavas. *Terent.* Aras littus. Arenæ mandas ſemina. MOWIĄ przyſłowiem Jeſt głową ściang przebiać praca to daremna.

(Proverbes Latins *Vous perdez vôtre huile & vôtre peine: Vous lavez une brique: Vous labourez le rivage de la mer: Vous enſemencez des ſables.*) Przyſłowia łacińſkie w tym rozumieniu: Szkoda y oleiu y pracy: Cegłę myieſz, Ląd morſki orzeſz, Ná piaſku ſieieſz.

DONNER *le maſle à la femelle.* Admittere marem ad concubitum. Mari feminam admovere ad inithm. *Colum. Plin.* PRZYPUSZCZAC ſpuſzczać ſamce z ſamicami przypuſzczać ſtadnika.

Le temps qu'on donne le maſle à la femelle. Admiſſura, æ, f. *Var.* Przypuſzczania ſtadnika czas.

L'action par la quelle on donne le maſle à la femelle. Admiſſio, onis f. *Var.* Przypuſzczanie ſpuſzczanie do ſiebie ſamcow z ſamicami y inſzych beſtyi.

DONNER dans ces expreſſions ſuivantes, *Le vent donne, ſouffle.* Operam dat ventus. *Plaut* Ventus flat. *Cic.* **La pluye donne comme il faut*, pour *Il pleut beaucoup.* Imber denſiſſimus decidit. *Tibul.* **La vigne a bien donné cette année.* Annus uberior & feracior uvis. *Ovid.* **Le ſoleil donne icy depuis le matin juſques au ſoir.* Sol ſemper hic eſt à mane ad veſperam. *Plaut.* WIATR wieie záwiewa. *Deſzcz leie náleżycie iák cebrem. *Winnice obrodziły w tym roku. *Słońce tu świeci álbo ieſt záwſze, daie w tę ſtronę od rana do wieczora.

Les terres ſe donnent pour rien, ſe donnent à bas prix. Jacent pretia prædiorum. *Cic.* Dobr doſtanie prawie iák zá nic, ſtaniały dobra niedrogo ich doſtać ſpadły

Je n'en donnerois pas un clou à ſoufflet, Je n'en donnerois pas la moindre choſe. Cicum non interduim (*pour* interdederim. *Plaut.* Niedałbym zá to złamancy babki, niedałbym zá to náymnieyſzey rzeczy.

DONNER *de la teſte tantoſt d'un coſté & tantoſt d'un autre* Caput huc & illuc jactare. *Virg.* GŁOWĄ raz ná tę drugi raz ná tę ſtronę kiwać.

Il ne ſçait où donner de la teſte. Neſcit quò ſe vertat. Neſcit unde victum quærat. *Cic.* Niewie gdzie ſię obrocić, co począć, do czego ſię udać, gdzie głową uderzyć.

EN DONNER *à garder, La donner belle, En donner d'une*, (*Impoſer, en faire accroire*) Mirificè alicui imponere. *Ter.* Deludere aliquem. *Plaut.* ODRWIC oſzukać kogo, dać mu w nos, udać mu co.

EN DONNER *à tout le monde*, (*Railler, dire du mal de chacun en particulier.*) Unumquemque notare, *ou* deſcribere. *Hor.* KAZDEMU dać zá ſwe, ni kogo nieopuścić, nie przepuścić nikomu.

DONNER *des deux à un cheval, Luy donner de l'éperon.* Equum calcaribus concitare. *Liv.* Z OBU ſtron oſtrogami zewrzeć konia kłoć go z obuſtron.

Je luy en donneray comme il faut, Je l'accommoderay de toutes pieces, je le battray bien. Hunc exornatum dabo. *Plaut. Ter.* Dam iá mu náleżycie, zbiię &c.

Donner fort à faire à quelqu'un. Duras alicui dare. *Terent.* Dać komu do czynienia do myślenia.

DONNER *aide, ſecours, ſoulagement.* DAC pomoc radę.

DONNEUR, m. DONNEUSE, fœm. (*Celuy*, ou *celle qui donne.*) Dator; Quæ dat. DAWCA, ten, álbo ta ktora daie.

(Ces mots ne ſont d'uſage en François qu'en cette phraſe familiere.) Te ſłowa Francuſkie nie ſą w używaniu chyba w náſtępuiący ſpoſob potocznie mowiąc.

Ce n'eſt pas un grand donneur, Ce n'eſt pas une grande donneuſe, (*quand on veut taxer quelqu'un de peu de liberalité.*) Non admodum liberalis eſt. Nie bardzo datny, Nie bardzo rozdatny, nierozdatna przymawiaiąc ſkąpemu.

DONT, *Particule qui ſert d'Article*, ou *de Pronom, pour du quel, de laquelle, deſquelles*, ou *deſquelles & qu'on exprime par.* Qui, quæ, quòd. *genit.* Cujus, *dat.* cui. O ktorym, o ktorey, o ktorych, o czym.

DORADE. ſubſt. fem. (*Poiſſon de mer, qui a les écailles de diverſes couleurs & une queuë fort longue.*) Aurata, æ, fœm. *Plin.* ZŁOTOBREM, pſtrąg morſki, ryba.

DORCESTER, (*Ville d'Angleterre.*) Dorceſtria, æ, fœm. DORKESTRYA Miaſto Angielſkie.

LA DORDOGNE, (*Riviere qui ſe jette dans la Garonne*) Duranius. DORDONIA rzeka wpadaiąca w Garonę.

DORDRECHT, (*Ville du Comté de Hollande.*) Dordracum DORDRECHT Miaſto Hrabſtwa Hollandii.

DORE', m. DORE'E, f. part. paſſ. & adject. Auratus. *Cic.* ZŁOCISTY pozłociſty.

DORESNAVANT, (*on prononce* dorénavant.) adv. (*Deſormais.*) Poſthac. Deinceps. In poſterum. adv. *Cic.* ODTĄD od tych czas.

DOREUR, ſubſt. maſc. (*Qui dore.*) Inaurator. *Jul. Firm* ZŁOTNIK co pozłaca.

DORER, V. act. (*Appliquer de l'or en feüille*, ou *moulu ſur quelque corps.*) Aurare. *Var.* POZŁACAC złotem w liſtkach álbo rozczynionym powlekać.

DORER, (*Couvrir d'or.*) Aurare. Inaurare. OZŁOCIC złotem pokryć.

DORER ſe dit proverbialement en ces façons de parler. *Il ſçait dorer la pilule, Il ſçait adoucir ce qu'il y a de faſcheux & de rude dans les choſes.*) Amara mellitâ dulcedine temperat, *ou* miſcet. POZŁACAC przyſłowiem: Umie on pozłocić pigułkę, to ieſt: Oſłodzić co przykrego y nieprzyiemnego umie ſwoie udać. (Me-

(Metaphore priſe des Apothiquaires qui enveloppent les pilules, afin de les faire avaller avec moins de repugnance.) Podobieńſtwo wzięte od Aptekarzow ktorzy pigułki obwiiaią áby ie wziąć z mnieyſzą przeciwnośćią.

LA DORIDE, (*Païs de l'Achaie dans l'ancienne Grece.*) Doris, idis, f. *Plin.* DORYDA Kráy Achaii w dawney Grecyi.

DORIENS, (*Anciens Peuples de la Doride.* Dores, rum, m. plur. DORYDOWIE. Lud tám tego Kraiu Doryſkiego.

DORIQUE, adject. m. & f. (*Qui concerne les Doriens.*) Doricus, a, um. *Plin.* **Temple d'un Ordre Dorique.* Ædes Dorica. *Vitr.* DORYCKI co należy do Doryki. * Kościoł filarowaniem Doryckim ſtawiany.

DORLOTER, V. act. (*Choyer quelqu'un, le traitter délicatement.*) Molliter. *Plaut.* CIECKAC kogo pieścić go kołyſać go trzymać go delikacko.

DORMANT, m. DORMANTE, f. part. (*Qui dort.*) Dormiens. SPIĄCY SPIĄCA.

Eau dormante. Aqua reſes. *Var.* Woda ſtoiąca.

En dormant, pendant le ſommeil. In ſomnis. *Cicer.* Spiąc we ſnie.

DORMEUR, ſubſt. m. (*Qui aime à dormir.*) Dormitator. *Cic.* SPIOCH, oſpalec.

DORMEUSE, ſubſt. f. Somniculoſa. SPIOSZKA oſpała.

DORMIR, V. neut. Dormire. *Cic* SPAC.

Dormir profondément, ou *d'un profond ſommeil.* Arctè, *ou* graviter dormire. *Cic*, Spáć mocno twardym ſnem.

Dormir la graſſe matinée, ou *bien avant dans le jour.* Dormire in multam diem. **Tout le matin.* Totum mane. *Hor.* Spać długo ná dzień. *Spać cáłe dopołudnie.

Dormir en aſſurance & ſans inquietude. In utrumque oculum dormire. *Plaut.* **Dormir un ſomme.* Edormiſcere unum ſomnum. *Plaut.* * *Dormir enſemble.* Condormiſcere. *Plaut.* Spać beſpiecznie ná obie uſzy. * Przeſpać ſen ieden. *Spać z ſobą.

Je n'ay point dormi de toute la nuit, ou *Je n'ay pas clos l'œil.* Somnum hac nocte oculis non vidi meis. *Plaut.* Nieſpałem cáłą noc, okam nie zámknął nie miałem ſnu ná oczách.

ALLER *dormir.* Dormitum ſe conferre. *Cic.* JSC ſpać.

Avoir envie de dormir. Dormitare neut. *Cic.* Chcie ſię ſpác drzymać.

Empeſcher de dormir, ou *Interrompre le ſommeil.* Somnum auferre. *Horat.* *ou* adimere, *ou* divellere. Niedać ſpać przerwać ſen.

FAIRE *dormir, Provoquer le ſommeil.* Somnum afferre, *ou* inducere. *Cic.* SEN wzbudzać, pomagać ná ſpánie ná ſen.

Vn remede qui fait dormir. Remedium ſoporiferum. *Celſ.* Lekárſtwo ná ſen ná ſpanie.

Faire ſemblant de dormir. Simulanter dormire. *Plaut.* Czynić ſię ſpiącym pokazywać iákoby kto ſpał

Se mettre à dormir. Se ſomno dare. *Cic.* Kłáść ſię ſpać zábierać ſię brać ſię do ſpania.

Taſcher de dormir Somnos captare. *Colum.* Chcieć, uſnąć.

ON DIT figurément, *Laiſſer dormir ſa raiſon, ne s'en point ſervir en certaines occaſions.* Dormitare aliquando. MOWIĄ *niewłaśnie.* Dać uſnąć rozumowi, nie záżywać go w niektorych okázyach.

Laiſſez dormir voſtre colere. Sine ut ira quieſcat. Niech gniew ſpocznie, niech ſię prześpi.

Vne ſageſſe qui dort. Oſcitans & dormitans ſapientia. *Cic.* Drzymiąca mądrość.

ON DIT proverbialement, qu'*Il n'y a point de pire eau que celle qui dort*, pour dire qu'*Il ſe faut defier de ces gens mornes & taciturnes.* Moroſis & taciturnis hominibus non eſt fidendum. MOWIĄ *niewłaśnie*, niemaſz gorſzy wody iáko tá ktora ſtoi; to ieſt niedowierzać ludziom ſkrytym á cichym.

Il ne faut pas réveiller le chat qui dort, Il ne faut pas réveiller une meſchant affaire qui eſt aſſoupie. Ne obductam cicatricem refrices. *Cic.* *Ne point r'ouvrir une playe refermée.* Niebudź kotá álbo licha kiedy ſpi. Niewznawiay złego ktore ſię iuż uſpokoiło, nie zdzieray ſtrupa ktory przyſechł.

LE DORMIR, ſubſt. m. (*Le ſommeil.*) Somnus, i, m. **Le dormir ne vaut rien après le diſné.* Non eſt bonus ſomnus de prandio. *Plaut.* SEN SPANIE. *Spanie nie ieſt dobre po obiedzie.

DORTOIR, ſubſt. m. (*Lieu dans les Monaſteres où cou-*

chent les Religieux, diviſé en pluſieurs cellules.) Dormitorium. DORMITARZ mieyſce w klaſztorach gdzie ſypiaią Zákonnicy podzielone ná kilkanaśćie. Cell.

DORURE, ſubſt. f. (*Or appliqué.*) Auratura, æ, fœm. *Quint.* POZŁOTA.

DOS, ſubſt. m. (*Partie du corps de l'animal depuis les epaules juſques aux reins*, &c.) Tergum. *Cic.* PLECY grzbiet część ciáłá z tyłu od łopatek áż do lędźwi.

Le dos me demange. Dorſus totus prurit. *Plaut.* Plecy mię świerzbią.

Battre quelqu'un dos & ventre. Egregiè multare aliquem. *Plaut.* Zbić kogo ze wſzyſtkich ſtron y z tyłu y z przodu, zbić go ze wſzyſtkim.

ON DIT au figuré, *Avoir quelqu'un à dos, L'avoir contraire & oppoſé.* Aliquem habere adverſum. *Prop.* **Je l'ay à dos.* Adverſus mihi eſt. *Saluſt.* MOWIĄ *niewłaśnie*: mieć kogo nie po plecach ſwoich, mieć kogo przeciwnego nieprzyiáznego. *Nie ieſt mi po plecach.

Il a bon dos, Il eſt aſſez riche pour ſupporter cette dépenſe. Has impenſas facile ſuſtinebit, *ou* hæ impenſæ non erunt ipſi graves aut moleſtæ. * *Donner à dos à quelqu'un, Luy eſtre contraire & oppoſé.* Contra aliquem ſtare. *Cic.* Dobrych plecy czuie ſię ná mocy dokázać iego. * Tyłem ſię do kogo obrocić być mu przeciwnym, z tyłu bić ná kogo

Mettre tout ſur le dos de quelqu'un, Se repoſer ſur luy de toutes choſes. Omnia curæ alicujus committere, *ou* credere. Spuścić ſię ná kogo ze wſzyſtkim, ná niego wſzyſtko złożyć zdáć ſię ze wſzyſtkim.

ON DIT auſſi, *Mettre tout ſur le dos de quelqu'un, Le charger de tout le mal.* Omne malum in aliquem derivare. *Cic.* ZWALIC wſzyſtko ná kogo co do winy y wymowki.

Mettre deux amis dos à dos, Les accommoder ſans aucune peine réciproque. Duos amicos inter ſe componere. *Hor.* Pogodzić przyiacioł między ſobą bez krzywdy z ſtron oboyga.

TOURNER *le dos* (dans le ſens naturel.) *S'enfuir, prendre la fuite.* Terga vertere. *Cæſ.* TYŁ podać uciekać uchodzić, w rozumieniu właſnym.

Mon vin m'a tourné le dos, Il s'eſt gaſté. Vinum meum evanuit. *Cic.* Wino mi ſię popſowało przewrociło zmieniło.

Tourner le dos à quelqu'un (dans un ſens figuré.) *S'eloigner de luy, l'abandonner, ne le plus regarder.* Ab aliquo ſe avertere. *Cic.* Tyłem ſię do kogo obrocić niedbać o niego odwrocić ſię od niego więcey nie patrzać ná niego.

La fortune luy a tourné le dos. Receſſit ab illo fortuna. *Virg.* Szczęście mu álbo do niego ſię tyłem obrociło.

DOSE, ſubſt. f. (*Le poids*, ou *la quantité des drogues qui doivent entrer dans quelque compoſition*, ou *medicament.*) Doſis, Medicæ potionis, *ou* medicamenti, modus. DOZYS miára lekarſtwa ná raz ieden.

DOSSE, ſuſt. fem. (*Groſſe planche.*) Materies, iei, fœm. DESKA gruba bal, dyl.

DOSSIER. ſubſt. m. *d'une chaiſe*, ou *d'un lit.* Scamni, *ou* lecti dorſum, i, neut. TYŁ oparcie z tyłu plecy u krzeſła w głowach u łoſzka. &c.

DOT, ſub. f. (*Somme de deniers q'une fille apporte en mariage.*) Dos, *genit.* dotis, f. *Ter.* POSAG Summa ktorą w poſagu Pánná przynoſi w Małżeńſtwie.

Qui n'apporte point de dot. Indota virgo. *Ter. Plaut.* Nieposażna, Pánná bez poſagu.

DE DOT, *Qui concerne la dot.* Dotalis, & hoc dotale, adject. *Cic.* POSAZNY Poſagowy.

DOTE'E, adject. f. (*en parlant d'une femme.*) Dotata, æ, fœm. *Plaut.* POSAZNA mowiąc o białogłowie.

DOTER, V. act, (*Aſſigner du bien à une femme en la mariant.*) Dotem conficere mulieri. *Cic.* WYPOSAZYC, poſag náznáczyć.

D'OU', adv. (*De quel lieu.*) Unde. *Cic.* SKĄD z iákiego mieyſca.

DOUAIRE, ſubſt. m. (*Revenu qu'un mary aſſigne à ſa femme après ſa mort.*) Uſus-fructus certæ pecuniæ, qui ſuperſtiti uxori à marito conceditur. DOCHOD Wdowie náznaczony od męża po śmierci.

DOUAIRIERE, ſubſt. fem. (*Veue qui a l'uſufruit des biens que ſon mary luy a laiſſez en mourant.*) Mulier vidua cui uſus-fructus bonorum mariti conceſſus eſt. PANI Wdowa z dochodem ná dobrach od Męża zoſtawionym, pozoſtała.

DOUANNE, ſubſt. fem. (*Certain droit qu'on paye pour*

l'entrée des marchandises étrangeres dans un Royaume.)Portorium. *Cicer* CŁO Myto ktore płácą od Towarow obcych wchodzących do Páństwa.

Payer la douanne d'une chose. Portorium dare de re aliquâ. *Cic.* Zápłacić Cło Myto od czego.

DOUANNE, (*Le lieu où l'on paye la douanne des marchandises.*) Diribitorium. *Plin.* MYTO Komora celna.

DOUANNIER, subst. m. (*Commis à la Douanne.*) Portitor.*Cic.* CELNIK, Pisarz komory celney.

Maistre de la Douanne. Magister scripturæ,m. *Cic.* Pisarz skarbowy.

DOUAY, (*Ville du Comté de Flandres avec Evêché & Vniversité.*)Duacum. DUAK Miasto Flandryi z Biskupstwem y Akademią.

DOUBLE, adject. m. &. f. (*Qui vaut deux fois autant.*) Duplex. *Cicer. Plin.* PODWOYNY dwa razy tyle maiący dwoisty.

Les soldats eurent double paye, & double ration de pain. Milites duplici stipendio, frumentove donati sunt.*Cæs.* Dano żołnierzom podwoyną álbo sowitą płacę y chleb podwoyny.

ON DIT au figuré, *Vn esprit double, Vne ame double, Vn cœur egouble, Vn fourbe.*) Homo bilinguis. *Phæd.* MOWIĄ niewłaśnie: Człowiek dwoistego serca podwoyne dwoiste serce maiący nieszczery szalbierz zdrayca matacz.

LE DOUBLE *comme un Substantif*, masc. Duplum.*Cicer.* DWA RAZY tyle.

*Acheter au double.*Duplo emere.*Quint.***Y aller du double.* Ire in duplum.*Cic.* **Estre condamné à payer le double.* Dupli condemnari.*Cic.* Kupować dwa razy drożey.*Idzie o dwa razy tyle o drugie tyle.*Kazano zápłacić drugie tyle wedwoynasob

Vn soldat qui reçoit double paye. Duplicicarius miles. *Liv.* Zołnierz co podwoyną płacę bierze, ná dwa konie.

Vn drap plié en quatre doubles. Pannus quater inter se replicatus.*Cels.* Sukno we czworo złożone.

LE DOUBLE *d'un écrit.* Apographum.*Cic.Plin.* RZECZ papier instrument ná dwie ręce ná drugą rękę pisany. *Duplikata.*

DOUBLE,(*Deux deniers d'une petite monnoye de France.*) Duplex denarius. PODWOYNY moneta drobna Francuska.

JOUER *à quitte & à double*, pour dire *Risquer tout, Mettre tout au hasard.* Aleam omnem jacere. *Suet.* LUB zysk, lub strata wszystko odważyć.

PAROLES *à double sens.* Verba ambigua. *Cic.* SŁOWA dwoiste ná obie strony oboiákie.

Parler à double sens. Ambiguè loqui. *Cic.* Mowić ná obie strony dwoiako.

DOUBLEMENT, adv. (*En deux façons.*) Dupliciter. *Cic.* DWOIAKO.

DOUBLEMENT,*Au double.*Duplò.adv.*Cic.* PODWOYNIE dwakroć we dwoynásob.

DOUBLER, V.act. (*Multiplier quelque nombre.*) Duplicare *Plin.* POWTORZYC liczbę iáką.

Doubler les fils,ou *les rangs dans une armée.* Acies duplicare.*Sil-Ital.* Po dwa rzędy álbo szeregi woysko stawiać.

DOUBLER signifie quelquefois simplement, *Augmenter, renforcer.* Augere.*Cicer.* POWTARZAC pomnażać przyczyniać sowicie.

*Doubler la garde.*Stationem,*ou* excubias geminare,*ou* multiplicare. Podwoyne warty stawiać dawać warty sowite.

DOUBLER *le pas, Marcher viste.* Gradum accelerare. PRĘDKO Iść pospieszać kroki.

ON DIT sur mer, *Doubler un cap, Passer au delà du cap.* Promontorium prætervehi, (vehor.veheris, vectus sum.) pass. *ou* prætergredi, (dior, deris, gressus sum.) dep. Flectere promontorium. MINĄC port ná morzu, przebyć go.

DOUBLER *un habit.* Vesti alterum pannum intùs assuere. PODSZYC suknią.

DOUBLER *une bille au jeu du billard.* Glebulum geminare. MOCNO wydać gałkę w grze bilaru áby się dwa rázy o pasy álbo brzegi obiła: *Dublować.*

DOUBLURE *d'habit*, subst. f. (*Ce qui sert à le doubler.*) Assutus intrinsecùs vesti pannus, i, m. PODSZEWKA u sukien.

Nous coususmes nos écus d'or dans la doublure d'une vieille robe. Aureos pannis tunicæ detritæ intùs consuimus. *Petr:B.* Pozászywaliśmy talery násze w podszewkę starey sukni.

ON DIT proverbialement, *Fin contre fin n'est pas bon à faire doublure*, pour dire que *Deux gens qui sont également fins ne peuvent se tromper l'un l'autre.* Veteratores duo vix se intervertunt. MOWIĄ przysłowiem cienkie pod cienkie nic zda się ná podszewkę, to iest że kiedy frant ná franta trafi obadwa sobie nic nie uczynią.

DOUCEASTRE,*on prononce* douçatre, adject. m. & fœm. (*Vn peu doux.*) Subdulcis & hoc subdulce.*Cic.* SŁODKAWY

DOUCEMENT,adv. (*Avec douceur, agréablement.*)Suaviter.*Cic.* SŁODKO przyiemnie miło.

DOUCEMENT, (*Paisiblement, sans aigreur, sans emportement.*) Placidè. Leniter. *Cicer.* SŁODKO łaskawie wdzięcznie cicho dobrowolnie.

DOUCEMENT, (*Lentement, sans précipitation.*) Lentè. *Cic.Ter.* POWOLI Zwolna pomalu nie nágle.

DOUCET,m. DOUCETTE,f. adject. comme *Il a la mine doucette & hypocrite.* Vultus illi est ad lenitatem compositus. PRZYMILAIĄCY się: Przymila się, zmyśloną ma w sobie układność y wdzięczenie się.

DOUCEUR, subst. f. (*A l'égard du goût, de l'odorat & de l'ouye.*) Dulcedo. Suavitas *Cic.* SŁODKOSC słodycz przyiemność łagodność co do zmysłow smaku, powonienia, y słuchu.

DOUCEUR *au toucher.* Mollites. *Plin.* PRZYIEMNOSC co do dotknienia miętkość co nie iest ostre y przykre do dotknienia áni chropawe.

DOUCEUR *du langage.* Suaviloquentia. *Cicer.* ŁAGODNOSC w mowieniu.

DOUCEUR *de naturel, d'humeur, de mœurs.* Mansuetudo ŁASKAWOSC łagodność humoru niesukliwego.

DOUCEUR *de la vie.* Vitæ jucunditas,atis,f.*Cic.* **Il aime la douceur de la vie*,ou *une vie douce.* Vitam urbanam & clementem sequitur.*Ter.*PRZYIEMNOSC życia wygoda wczesność. *Lubi wygody wczasy życie sposobne y wygodne.

DOUCEUR (*d'un pere à l'égard de ses enfans, d'un maistre à l'endroit de ses domestiques.*) Indulgentia. Lenitás. *Cic. Ter.* ŁASKAWOSC Oyca ku dzieciom, Pána ku sługom.

Prendre quelqu'un par la douceur, & non par la rigueur. Tentare aliquem leniter, potiùs quàm minaciter.*Plaut.* Uiąć kogo łaskawością, á nie surowością.

DOUCEURS au plurier, (*Caresses, flatteries.*) Verborum blanditiæ. Lenocinia. *Cicer.Plaut.* PODCHLEBSTWA pieszczoty.

Dire des douceurs à quelqu'un. Blandiri alicui.*Plaus.*Podchlebstwa pieszczoty komu prawić.

DOUCHE, subst. f. *Prendre la douche*, (*S'asseoir sous la source d'une eau minerale, & en recevoir sur la partie qui est affligée.*) Caput, *ou* stomachum supponere fontibus. *Horat.* KĄPANIE w cieplicach siedzieć pod zrzodłem wody mineralney chorą część w niey kąpać.

DOUCINE, subst. f. (*Moulure d'une corniche dans l'Architecture.*) Cymatium *Vitr.* ESSY U Kapitelow w Architekturze.

DOUE',m.DOUE'E,f.part pass. (*Qui a quelque qualité, ou vertu.*) Re aliquâ præditus.*Cic.* OZDOBIONY obdarzony przymiotami iákiemi álbo cnotami.

DOUER, V. act. (*Assigner un douaire à une femme.*) Tribuere donationem mulieri nuptias. DOCHODEM opatrzyć ná dobrach Panią wdowę pozostałą.

ESTRE *doué des dons & des avantages de la nature & de l'esprit.* Dotibus naturæ & ingenii ornatum,*ou* instructum, *ou* præditum esse *Cicer.* BYC obdarzonym obfitować w talenta piękne urody y dowcipu.

DOUILLET,m. DOUILLETTE,f. adject. (*Mollet, doux au toucher.*) Molliculus. *Plaut.Catul.* MIĘTKI, MIĘTKA, wdzięczny przyiemny co do dotknienia łagodny.

DOUILLET se dit (*de ceux qui affectent une délicatesse extraordinaire à l'égard des sens.*) Homo mollis, & delicatus *Cic.* PIESZCZONY delikacki piescioch.

DOUILLETTEMENT,adv.(*Mollement.*) Mollitèr.Molliùs. Delicatè. MIĘTKO pieszczono delikacko.

DOULEUR, subst.fœm. (*Sentiment triste & fascheux qui blesse quelque partie du corps.*) Dolor, oris,m. *Cic.* BOLESC co do ciała, bol iáki ná ciele.

Douleur de teste. Capitis dolor. **Il a de grandes douleurs de teste*,ou *un grand mal de teste.*Habet capitis dolorem.*Quint.* Bolenie bol głowy. Wielkie ma bolenie głowy.

Douleur de costé. Lateralis dolor.*Plin.* **Les douleurs de la goutte.* Articulorum dolores. *Cicer.* **Elle sent les douleurs de l'enfantement.* Laborat è dolore puerpera. *Terent.* **Lors que les douleurs ont commencé à luy prendre.* Ubi utero exorti dolores. *Plaut.* **La douleur s'est jettée sur les jambes.* Insidet pedibus dolor.*Plin-Jun.* **La douleur a passé des temples aux yeux.* Pervenit dolor à temporibus ad oculos. *Cels.* **Est descenduë dans les entrailles*, ou *s'y est jettée.* Transierunt dolores ad viscera. *Cels.* Bolenie bokow. *Bolenie podagryczne łamanie w stawach. *Bole rodzenia ią zdeymuią álbo biorą. *Gdy ią bole brały.*Bol wpadł w nogi. *Bol z skroni spadł w oczy. *Bol obrocił się wewnątrz do wnętrzności wpadł.

N'avoir, ou *ne sentir aucune douleur.* Sensu doloris carere.*Cic.* **Appaiser la douleur.* Levare dolorem. *Cels.* **La douleur s'appaise.* Remittit se dolor. *Cels.* **S'accoustumer à la douleur, s'y faire.* Consuescere dolori. *Plin.* **La douleur s'augmente.* Intenditur dolor.*Cels.* **Dissiper la douleur.* Discutere dolorem. *Cels.* **Les douleurs se passent, s'en vont.* Submoventur dolores. *Cels.* **Dissimuler sa douleur.* Luctum operire. *Plin-Jun.* **Etouffer sa douleur.* Premere alto corde dolorem.*Virg.* **Exciter de la douleur.* Movere,*ou* commovere, *ou* excitare dolorem.*Cic.Cels.* **Estre pressé par quelque grande douleur.* Urgeri gravi dolore.*Cels.* **La douleur ne cesse point, ne le quitte point, Il n'est point sans douleur.* Non illum dimittit dolor.*Cels.* Nie mieć nie czuć żadnego bolu. *Uśmierza się bol. *Przyzwyczaiać się do bolu. *Powstaie bol mocniey sili się. *Rospędzić bol. *Omiiaią bole ustaią ustępuią. *Pokryć bol niepokazować niewydawać bolu swego. *Wzbudzać bol.*Być ściśniony wielkim iákim bolem.*Bol nie ustaie nieustępuie nic nie folguie.

DOULEUR se dit aussi (*des passions de l'ame,de la tristesse & de quelque fascheux accident.*) Dolor. Mœror. Luctus. Tristitia.*Cic.***J'ay eu, j'ay ressenti une extreme douleur de vostre accident.* Summo dolore ex tuo casu fui affectus. *Cic.***J'ay eu plus de douleur de son départ, que je n'ay eu de joye de son arrivée.* Plus ægritudinis ex illius abitu, quàm ex adventu voluptatis cepi.*Plaut.*BOLESC żal co do affektow wnętrznych ná umyśle, smutek przypadek nieszczęśliwy żałość. *Wielki żal uczułem z przypadku twego. *Większym żał uczuł z odiazdu niżeli była radość z przybycia iego.

*Il n'y a point de douleur que le temps n'adoucisse;*ou *qui ne s'adoucisse avec le temps.* Nullus est dolor qui non mitigetur vetustate.*Cic.* Nie masz tákiey przykrości ktoreyby czas nieuspokoił.

Je ressents vostre douleur. Doleo dolorem tuum.*Virg.***Sécher de douleur.* Tabescere dolore. *Terent.* **Communiquer sa douleur à un autre, l'en faire participant.* Impertire dolorem suum alteri. *Cic.* **Au fort de la douleur.* Inter acerrimos doloris morsus.*Cic.* Boli go twoy żal. *Schnąć od żalu.*Udzielić żalu swego komu, donieść mu go kommunikować go. *W náytęższym y náywiększym żalu.

DOULOUREUX,masc. DOULOUREUSE,f.adject. (*Fascheux, sensible.*) Acerbus. Luctuosus. *Cic.* DOLEGLIWY przykry ciężki załosny.

DOULOUREUSEMENT, adv. (*D'une maniere douloureuse.*) Summo cum dolore. *Cicer.* ZAŁOSNIE z wielką boleścą.

DOURLAC, (*Ville capitale du Marquisat de Bade Dourlac, en Allemagne.*)Durlacum. DURLAK Miasto Margrabstwa Badeńskiego Bad Durlak w Niemczech.

DOUTE, subst. m. (*Incertitude, agitation d'un esprit, qui ne connoist pas la vérité, & qui ne sçait de quel costé il se doit déterminer.*) Dubitatio. Hæsitatio. *Cic. Liv.* WĄTPLIWOSC niepewność chwianie się umysłu y ważenie ná żadną stronę się nie determinuiąc.

Estre en doute. In ambiguo aut in dubio esse. Fluctuare. Hærere. Ambigere.neut.*Cic.* **Il a l'esprit rempli de doutes & d'incertitudes.* Dubitatione & obscuritatibus scinditur, *ou* æstuat illius animus. *Cic.* Zostawać w wątliwości. *Ma umysł pełny wątpliwości y niepewności.

AVEC DOUTE, *Avec incertitude.* Dubitanter.adv. *Cicer.* **Sans doute, Certainement.* Sine dubitatione. Sine dubio. *Cic.* **Il est sans doute, Il est hors de doute, Il n'y a point de doute que.* Non est dubium quin. *Ter.* WĄTPLIWIE pod wątpliwością. *Bez wątpienia zápewne.*Nie wątpi, nic nie wątpi, iest bez wątpienia.

DOUTER, V. neut. (*Estre en doute d'une chose.*) De re aliquâ dubitare.**Je ne dis pas cela pour que je doute de vostre fidélité.* Non eò dico, quòd mihi veniat in dubium fides tua. *Cicer.* WĄTPIC powątpiwać o czym. *Nie mowię tego dla tego żebym miał powątpiwać o twoiey wierności y rzetelności.

DOUTER,(*Révoquer en doute, faire difficulté de croire.*) Dubitare. Vocare in dubium. WĄTPIC mieć powątpiwanie rzecz zá wątpliwą y niepewną poczytać.

SE DOUTER, (*Prévoir, pressentir, soupçonner.*) Aliquid, *ou* de re aliquâ suspicari. *Cic.Ter.* **Mon pere ne se doute-t-il point de cela?* Nunquid patri id subolet.*Ter.***De crainte qu'il ne se doute du lieu où j'ay caché mon argent.* Ne præsentiscant aurum ubi est absconditum.*Plaut.* PRZECZUWAC domyślać się porozumienie mieć.*Czy się o tym nie domyśla moy ociec. *Zeby się nie domyślił gdziem schował moie pieniądze

DOUTEUX, masc. DOUTEUSE,f. adject. (*De quoy l'on doute.*) Dubius. WĄTPLIWY, WĄTPLIWA, niepewny.

DOUTEUX, (*Incertain, qui n'est pas assuré.*) Incertus. *Cic.* WĄTPLIWY niebespieczny niepewny.

DOUTEUX,(*Ambigu, qui a comme deux visages*,ou *deux sens.*) Ambiguus. WĄTPLIWY co iest ná obie strony niepewny oboiętny co ná dwie strony dwoiako rozumieć można

DOUVE, subst. f. (*Piece de bois merrain à faire des tonneaux.*)Doliaris asser.KLEPKI ná wątory do beczek robienia

DOUVRES, (*Ville & Port d'Angleterre.*) Dubris,i,fœm. DUWR Miasto y Port Angielski.

*Qui est de Douvres.*Dubrinus,a,um. Co iest z Duwru.

DOUX, m. DOUCE, f. adject. (*Qui n'est point aigre, ni acide.*) Dulcis & hoc dulce. *Cic.* SŁODKI, SŁODKA.

Doux au goût & à l'odorat. Dulcis & hoc dulce.Suavis & hoc suave.**Le raisin est d'abord aspre au goût,mais il devient doux en meurissant.* Uva primò est peracerba gustatu, deinde maturata dulcescit. *Cicer.* **Les odeurs douces que jettent les fleurs.* Suavitates odorum quæ afflantur è floribus. *Cic.* Przyiemny smakowi y powonieniu, przyiemnego smaku y zápachu. *Grono winne iest z razu cierpkiego smaku, ále dostaiąc się słodnieie. *Wdzięczne zápachy ktore z siebie kwiaty wadaią.

DOUX *au toucher.* Mollis & hoc molle. PRZYIEMNY miły miętki nieprzykry co do dotknienia.

DOUX, (*Agréable.*) Dulcis. Jucondus. Suavis.*Cicer.* **Des billets doux.* Amatoriæ litteræ. **Vn son doux.* Sonus dulcis. *Horat.* PRZYIEMNY miły łagodny wdzięczny. *Listeczki Karteczki przyiemne miłosne. *Głos dzwięk wdzięczny.

DOUX, (*Qui a de la douceur, qui n'est point emporté, qui n'est point rude dans ses répréhensions.*) Mitis & hoc mite. Mansuetus. Placidus. **Il est doux à ses enfans.* Ingenio est leni in liberos.*Ter.* **Il est fort doux de son naturel.* Lenissimus est naturâ. *Cic.* PRZYIEMNY łaskawy nie ostry nie surowy nie sukliwy w łaianiu y nápominaniu. *Łaskawy ku dzieciom *Bardzo łaskawy iest z nátury.

Filer doux, estre humble & soumis devant ses Supérieurs. Submissum se gerere.*Cic.* Pokornie sobie y z submissyą postępować cicho się sprawować spuścić z fantazyi umieć podlegać tam gdzie trzeba tego.

DOUZE, (*Terme numéral.*) Duodecim. (On exprime ce Nombre en Chiffre Romain, ainsi XII. en Chiffre Arabe, 12.) DWANASCIE liczba. Liczbą Rzymską álbo Kościelną piszą XII. á liczbą prostą Arabską 12.

Le nombre de douze. Duodenarius numerus. *Var.* Liczba dwanasta.

Douze fois. Duodecies. adv. Dwanaście razy.

DOUZAINE,subst.f.(*Douze.*)Duodecim. DWANASCIE Dwanaścioro.

DOUZIESME,*ou* DOUZIE'ME, adject. m. & f. Duodecimus.*Tacit.* DWUNASTY, DWUNASTA.

DOUZIE'MEMENT, ou *Pour la douziéme fois.* Duodecimò. PODWANASTE.

DRAGE'E,subst.f. (*Menu plomb.*) Globulus plumbeus,ei, masc. SRZOT ołowiany drobny w ziarnkach.

DRAGE'E, (*Graine, comme anis, coriandre, celeri, &c. qu'on couvre de sucre en forme de menu plomb.*) Anisum saccharo circumtectum. SZROT Cukrowy ziarnka nasienne w cukrze smażone iáko kolendry selerow anyżu &c.

DRAGEON, (*on prononce* drajon.) subst. m. (*Le tendre bourgeon*,ou *bouton des arbres.*) Gemma. Oculus. *Plin.* PĄKI ná drzewach pączki.

DRAGEON *Fruitier, qui porte du fruit.* Palmes fructuarius, *genit.* palmitis fructuarii, masc. LATOROSL urodzayna owocorodna.

DRAGEON, (*qui ne porte que des feuilles & du bois.*) Palmes pampinarius. *Colum.* LATOROSL co tylko się w liście wybiia nie rodząca owocow.

 Pro-

Production de pluſieurs drageons. Fruticatio. *Plin.* Krzewienie ſię.

Pouſſer, ou *produire pluſieurs drageons.* Fruticare. *Cicer.* Krzewić ſię.

DRAGMA, ſubſt. f. (*Sorte de monnoye des Athéniens qui valoit le Denier Romain.*) Drachma. *Cic.* DRAGMA moneta Ateńſka ważąca groſz Rzymſki *Dzięga.*

(C'eſt auſſi le poix de ſix oboles ou la huitéme partie d'une once. *Cette Monnoye revient à huit ſols & un denier de nôtre Monnoye.) Dragma też ſię zowie pewna miara, dozys, y waga lekarſtwa iákiego ważąca ſześć pieniążkow álbo oſmą częśc uncyi. *Dragma álbo dzięga pieniącz Ateńſki wychodzi ná ośm groſzy y ieden pieniążek Francuſki prawie iák náſze dwa ſzoſtaki nie z pełna.

DRAGON, ſubſt m. (*Eſpece de ſerpet.*) Draco. *Cic.* SMOK

UN DRAGON, (*Soldat qui marche à cheval & qui combat à pied.*) Miles quem Draconem vocant, m. DRAGUN Zołnierz co konno ieździ, ále w okazyi z konia zſiadſzy biie ſię.

DRAGUE, ſubſt. fem. (*Eſpece de pinceau dont les Vitriers marquent leur vitre.*) Penicillus vitriarius, i, m. PĘDZEL Szklarſki ktorym ſzklarze ſzyby znaczą ktore w okna wprawuią.

DRAP, (*on prononce* dra.) ſubſt. m. (*Tiſſu de laine.*) Pannus. SUKNO rzecz robiona z wełny.

Drap tiſſu d'or & de ſoye Sericus pannus auro intertextus. Złotogłow materya bogata zezłota y iedwabiu.

DRAP, *Linceul fait de toile (dont on couvre un lit.)* Lintea, orum. *Mart.* PRZESCIERADŁO z płotna ná poſłanie.

ON DIT figurément & ironiquement, *Il m'a mis en beaux draps blancs*, pour dire *Il a fait bien des médiſances de moy, Il m' a dépeint de toutes les couleurs.* Me miris depinxit modis. MOWIĄ *niewłaśnie:* w Francuſkim położyłci mię w piękne białe prześcieradła, to ieſt: Ogadał mię oſzkalował wſzędzie roznioſł.

DRAPEAU, ſubſt. m. (*Petit linge.*) Panniculus, i, m. *Celſ.* Linteolum, i, n. MAŁE prześcieradełko chuſta ſzmata płachetka.

DRAPEAU *en guerre (ſe dit d'une enſeigne.)* Vexillum. *Cic.* CHORĄGIEW woyſkowa, znák.

DRAPEAU ſignifie auſſi *La charge de celuy qui le porte.* comme *Le Roy luy a donné un drapeau*, ou *l'a fait enſeigne.* Hunc vexillarium Rex fecit. CHORĄGIEW znáczy w Francuſkim tego co urząd ma na ſobie Chorąſtwa. iáko: Krol mu nádał Chorągiew to ieſt Chorąſtwo, ále u nás w polſkim ięzyku znáczy ráczey kompanią iáką wakuiącą po Rotmiſtrzu w Polſkim, á po Kápitanie w Cudzoziemſkim záciągu.

DRAPPER *une ſarge*, V. act. (*La rendre comme un drap.*) Laneum textile denſare inſtar panni act. SUKIEOKO robić

DRAPPER *un caroſſe, Le couvrir de drap.*) Panno Rhedam, tegere. SUKNEM obić álbo wybić karetę wewnątrz zwierzchu powlec.

DRAPPER *quelqu'un*, (*Le reprendre, le cenſurer, luy donner à dos.*) Aliquem diſtringere, (go, gis, ſtrinxi, ſtrictum.) *ou* carpere, (po, pis, pſi, ptum.) *ou* vellicare, (ico, as, avi, atum.) act. Emittere aculeos in aliquem. *Phæd. Cic.* WZIĄC kogo dobrze w praſę dokuczać mu y ſurowo ſię z nim obeyść ták iáko ſukiennicy ſukno w praſy biorą y poſtrzygaią.

Drapper les tondus & les balafrez. Dicta in calvos, ſtigmoſoſque iaculari *Petr.* Przycinać łyſym, y kreſowatym.

DRAPPERIE, ſubſt. f. (*L'art de faire des draps.*) Pannorum laneorum textura, æ, f. SUKIEKNNICTWO kunſzt ſukiennikow ſukn robienia.

DRAPPERIE, en termes de peinture. (*Les habits.*) Expreſſæ coloribus veſtes. ODZIENIE ſtroy malarſkim terminem Francuſkim ktory malarze daią Ná obrazach.

(On dit en peinture, Quæ les figures ſont bien drappées; & en ſculpture, Qu'une drapperie eſt bien jettée,) Mowią w malarſtwie o obrazach że ſtroy w malowaniu dobrze ieſt wyrażony, á w ſnycerſtwie że ieſt dobrze wydany.

DRAPPIER, ſubſt. m. (*Qui fait des draps.*) Pannorum textor. SUKIENNIK co ſukna robi.

DRAPPIER, (*Marchand de draps, qui les vend.*) Pannorum propola. SUKIENNIK Kupiec co ſukno przedaie.

DRAVE, ſubſt fœm. (*Plante qui eſt une eſpece de creſſon d'Orient.*) Naſturtium orientale RZEZUCHA Turecka.

LE DRAVE, (*Fleuve d'Allemagne & de Hongrie qui ſe jette dans le Danube.*) Dravus. DRAWA Rzeka Niemiecka y Węgierſka wpadaiąca w Dunay.

DRESDE, (*Ville capitale de Miſnie en Allemagne, réſidence de l'Electeur de Saxe.*) Dreſda, æ, f. DRESDA Miaſto Stołeczne Miſnii w Niemczech Rezydencyalne Elektora Saſkiego.

DRESSER, V. act. (*Elever à plomb une choſe couchée.*) Erigere, (go, go, gis, erexi, erectum.) act. acc. *Cicer.* **Dreſſer des échelles contre les murs.* Erigere ſcalas ad mœnia. *Cicer.* **Se dreſſer ſur ſes pieds.* In pedes erigi. *Quint.* PODNIESC poſtawić proſto do gory co leżącego. *Stawiać drabiny. *Stanąć proſto ná nogach.

DRESSER, (*Rendre droit ce qui eſt tortu*, ou *courbé.*) Dirigere. Corrigere. **Dreſſer une allée de jardin.* Ambulationem ad lineam dirigere. **L'action de dreſſer les chemins.* Directio viarum, f. *Vitr.* WYPROSTOWAC co krzywego y zgiętego. *Wyproſtować ulice w ogrodzie. *Proſtowanie drog

DRESSER, (*Faire, élever, conſtruire.*) Erigere. Ponere. *Phæd.* STAWIAC wyſtawiać.

Les Atheniens dreſſerent une ſtatuë à Eſope. Statuam Æſopo poſuerunt Attici. *Phed.* **Ils dreſſerent une tour à ſix eſtages, après avoir laiſſé des feneſtres par-tout pour ſervir d'embraſures, afin de tirer les machines de guerre.* Sex tabulata extruxerunt, feneſtraſque, quibus in locis viſum, ad tormenta emittenda, in ſtruendo reliquerunt. *Cæſ.* Ateńczykowie wyſtawili ſtatuę Ezopowi. *Wyſtawili wieżą ná ſześć piątr dawſzy do koła okna miaſto ſtrzelnic do wyſtrzelania armaty ſztuk woiennych.

DRESSER ſignifie auſſi, *Mettre une choſe dans l'état, & dans l'ordre où elle doit eſtre.* Parare. Apparare. Ornare. acc. *Cicer.* POSTAWIC rzecz iák náleży przygotować co ieſt potrzebnego y iák co náleży uſtawić porządkiem náleżycie.

Dreſſer un buffet. Argentum exſtruere. *Plaut.* **On vit des tables dreſſées avec des buffets couverts de vaiſſelle d'argent.* Triclinia ſtructa viſa ſunt, & magnum argenti pondus expoſitum. *Cæſ.* **Dreſſer un feſtin.* Menſas epulis inſtruere. *Cicer.* **Dreſſer ſon train, ſon équipage.* Comitatum, ornamenta inſtruere. *Plaut.* **Son menage.* Domum inſtruere. *Plaut.* **Vn lit.* Lectum ſternere. *Ter.* Poſtawić kredens nágotować. *Widzieć było ſtoły uſtawione y kredenſe ſrebrne. *Záſtawić bankiet. *Oporządzić ſię koło ſiebie. *Roſporządzić goſpodarſtwo. *Wyſtawić łożko.

Celuy qui a le ſoin de dreſſer des lits pour manger. Lectiſterniator, oris, maſc. Kredencerz do ktorego náleży ſtołową ſłużbę nágotować y ſiedzenia

ON DIT abſolument, *Dreſſez*, pour *Dreſſez la ſouppe.* Jus inſtrue & appone menſis. MOWIĄ iednym ſłowem zaſtawiać to ieſt dawać ieść ná ſtoł.

ON DIT en ce ſens, *Dreſſer des embuſches*, ou *une embuſcade à quelqu'un.* Struere locum inſidiis *Cic. Saluſt. Liv.* MOWIĄ w tym rozumieniu zaſtawić zaſadzkę ná kogo, zdradę pod nim knować.

Dreſſer une batterie, ou *pluſieurs pieces de canon pour battre une ville.* Tormenta bellica in urbem dirigere. **Dreſſer l'artillerie ſur les remparts.* Tormenta in muris diſponere. *Cæſ.* Wyſtawić armatę roſtawić ią záprowadzić dla ſzturmowania do miaſta iákiego. *Záprowadzać rozſtawiać armatę po wałach

Dreſſer une batterie contre quelqu'un, Luy vouloir faire quelque ſupercherie, ou *quelque piece.* Fingere fallaciam ad aliquem. *Plaut.* Bateryą ná kogo wyſtawić, myślić mu zukę iáką wyrządzić poſtawić go ſobie ná celu rychtować do niego.

Dreſſer toutes ſes penſées à la guerre. Cogitationes ſuas ad bellum dirigere *Cicer.* **Dreſſer une action, une accuſation, un procès à quelqu'un.* Alicui inſtruere accuſationem, litem, actionem. *Cic.* **Vne calomnie.* Calumniam. *Vlp.* **Dreſſer ſes paroles, les arranger comme le peintre fait la diverſité des couleurs.* Verba diſponere, ut pictores varietatem colorum. *Cic.* Obrocić wſzyſtkie myśli ſwoie do woyny. *Gotować pozew prawo na kogo. *Obelgę potwarz. *Słowa ſwoie układać ták iáko malarz rożne układa y dobiera kolory.

DRESSER ſe dit figurément & ſignifie, *Inſtruire, former quelqu'un à une choſe, le façonner.* Inſtituere. Formare. *Cic.* **Il a pris grand ſoin de le dreſſer.* Ipſius inſtitutioni operam dedit. *Cicer.* CWICZENIE wychowanie náukę komu dać. *Wielkiego ſtarania przyłożył ná iego wychowanie.

Dreſſer un cheval. Condocefacere equum. *Cic.* Koniaujeżdżać w ſzkole rycerſkiey.

ON DIT par exaggeration (*d'une choſe qui fait horreur.*) *Les cheveux m'en dreſſent à la teſte.* Diriguerunt comæ. *Virg.* MOWIĄ chcąc mocny iaki ſtrach y ſzkaradną rzecz wyrazić: Włoſy mi ſtawaią *álbo* powſtaią ná głowie od tego.

DRILLE, ſubſt, m. Miles pannoſus audaculus. HOŁOTA Pachoł w ubogim odzieniu ſerca odważnego.

(On appelle ainſi un ſoldat mal couvert, mais qui a la mine de ſe bien battre. Ce mot ne ſe dit que par mépris & par raillerie.) Ták názywaią żołnierza iákiego co prawie nic ná ſobie niema á przecię fantazyą nárabia iákoby miał wſzyſtkich zwoiować. Co ſię nie mowi chyba przez wzgardę y ſzydząc.

DRILLER, V. neut. (*Courir viſte & alaigrement.*) Alacriter currere, neut. PODRYGOWAC ſkakać prędko biegaiąc.

(Terme bas & populaire.) Słowo proſte poſpolite.

DROGUE, ſubſt. f. (*Tout ce qu'on employe dans la compoſition des médicaments & d'autres choſes ſemblables.*) Omnigena materia, (quæ adhiberetur in confecturis medicamentorum, *ou* aromatum. WSZYSTKIE rzeczy ktore w chodzą w lekarſtwo iákie álbo záprawę iáką.

DROGUER *quelqu'un*, V. act. (*Luy donner des remedes*, ou *des médecines.*) Adhibere alicui remedium, medicinam. LEKOWAC kogo.

Se droguer ſouvent, Prendre ſouvent des remedes. Frequentioribus uti remediis. *Cic.* Częſto ſię lekarſtwami apteką bawić

DROGUISTE, ſubſt. m. (*Celuy qui vend toutes ſortes de drogues en general, ſoit pour les remedes*, ou *autrement.*) Aromatarius. TEN co przedaie rzeczy czyli do lekarſtw czyli do zápraw iákich ſłużące, aptekarz álbo korzennik.

DROGUET, ſubſt. m. (*Etoffe tiſſuë da laine & de fil*, ou *de fil & de ſoye.*) Pannus lanâ & filo contextus, *genit.* i, m. DROGET proſty Materya z robiona w poł z włoczki y nici

DROIT, maſc. DROITE, f. adject. (*Qui n'eſt point tortu.*) Rectus. *Plin.* PROSTY, PROSTA, niekrzywy.

Droit, Tiré en droite ligne. Directus. *Cic.* Proſty w linią.

En droit ligne, De droit fil. Directò. *Cic.* Proſto w proſt.

DROIT comme un adverbe, *Aller droit en quelque lieu*, ou *par le droit chemin.* Aliquò rectâ, *ou* viâ rectâ, ire, *ou* pergere. *Cic.* ISC proſto kędy.

Tendre droit en bas. Directò deorsùm ferri. *Cic.* Proſto ná doł

ON DIT figurément en ce ſens, *Vn eſprit droit.* Animus rectus. *Sen.* **Vne intention droite.* Voluntas recta. **Il va droit en beſogne, Il ne gauchit point.* Non facit fucum. *Cic.* UMYSŁ proſty ſzczery. *Intencya proſta. *Poproſtu ſobie poſtępuie y ſzczerze nie ſtrzela ná bok wykrętow nie zna.

DROIT, (*Qui eſt ſur ſe pieds, qui eſt debout.*) Rectus. Erectus, a, um. Stans, antis, omn. gen. *Cic.* **Il ſe tient droit.* Stat rectus. STOIĄC ſtoiący proſto ná nogach ſwoich.

ON DIT, *Il faut aller droit*, ou *marcher droit avec luy, Il faut charier droit (comme parle le peuple.)* Rectâ viâ cum illo incedas. TRZEBA z nim poproſtu proſtą drogą.

LE COSTE' *droit, la droite, la main drotie.* Dextrum latus, *genit.* dextri lateris, neut. Dextra, *ou* Dextera, æ, fœm. (*on ſous-entend.* manus.) *Cic.* PRAWA ſtrona, ręka, bok prawy

Donner le coſté droit, ou *la droite à quelqu'un*, ou ſimplement *Donner la main à quelqu'un.* Dextram alicui dare, *ou* cedere. Decedere alicui viâ. *Plaut.* DAC prawą rękę komu, álbo iednym ſłowem dać prawą, Dać rękę komu, uſtąpić mu z drogi, z mieyſca.

DROIT, ſubſt. m. (*Ce qui eſt droit & raiſonnable, & conforme à la droite raiſon.*) Jus. *Cic.* PRAWO.

Le Droit naturel. Jus naturale. *Vlp.* **Le Droit divin.* Jus divinum, (*qui a eſté eſtabli de Dieu, lequel nous a fait connoiſtre ſes volontez par ſes loix.*) **Le Droit humain*, ou *poſitif* Jus humanum, (*qui a eſté eſtabli par la police des hommes.*) **Le Droit des gens.* Jus gentium. *Vlp.* **Le Droit civil.* Jus civile *Vlp.* (*c'eſt proprement le Droit Romain contenu dans le Digeſte, le Code & les Inſtituts, où ſont les loix Romaines, compilées par l'ordre de Juſtinien.*) **Le Droit Canon*, ou *Canonique* Jus canonicum. (*qui eſt compoſé de pluſieurs Canons des Conciles, des Déciſions des Saints Peres & des Papes.*) Prawo przyrodzone. *Prawo Boſkie od Boga poſtanowione w ktorym nám obiawił wolą ſwoię. *Prawo ludzkie od ludzi położone y poſtanowione. *Prawo Narodow, w całym. narodzie ludzkim powſzechne. *Prawo Swieckie ieſt to właſne prawo Rzymſkiego Páńſtwa znáyduiące ſię w Pandektach, Kodexie. y Inſtytutach: zebrane z roſkazu Juſtyniana Ceſarza. *Prawo Duchowne złożone z uſtaw Kościelnych y Oycow SS. Papieżow.

Maiſtre de Droit, ou *qui enſeigne le Droit.* Juris interpres. *Cic.* **Habile dans le droit.* Juris coctior. *Plaut.* Prawny Náuczyciel Prawa, Doktor prawny. *Biegły w prawie.

DROIT, (*Equité, juſtice.*) Jus. Rectum, *ou* Æquum. *Cic.* PRAWO ſłuſzność ſprawiedliwość.

A droit & à tort. Quo jure, quâve injuriâ. abl. *Ter.* Czy ſłuſznie czy nie ſłuſznie, czy praw, czy krzyw.

Faire droit. Jus dicere. *Liv.* Sprawiedliwość czynić.

DROIT, (*Pouvoir, puiſſance.*) Jus. neut. **Avoir droit ſur quelqu'un.* Habere jus in aliquem. *Lucan.* **Il eſt en droit de les punir comme il voudra.* Quibus eos multari pœnis velit, ipſius jus atque arbitrium eſt. *Liv.* PRAWO moc władza. *Mieć moc nád kim. *Ma prawo moc poſtąpić ſobie z nim ſkarać iák mu ſię podoba.

Le droit de bourgeoiſie Romaine. Jus civium. Civitas. *Cic.* Prawo Mieyſkie, Miaſta Rzymſkiego, prawo obywatelne.

Sans préjudice du droit des parties. Sine præjudicio partis utriuſque. **Sauf mon droit & celuy d'autruy.* Quod ſine fraude meâ, aliorumque fiat. *Liv.* Bez ukrzywdzenia prawa ſtron ták żeby to bezprawia ſtronom żadnego nie czyniło. *Zoſtawuiąc w cale ták właſne moie iáko y cudze prawo.

DROITS, (*Redevances, impoſitions, ſalaire accordé & eſtabli.*) Jura. Jus impoſitivum. POWINNOSC ſkładki podatki czynſze myta cła poſtanowione.

Droit de péage. Jus portorii, n. *Plaut.* Myto, cło, lądowe.

DROITE, ſubſt, f. (*La main droite.*) Dextra, f. PRAWA ręka.

DROITIER, maſc. DROITIERE, f. (*Qui agit de la main droite.*) Dexter. PRAWY, PRAWA co prawą rękę czyni.

(Mot populaire & bas.) Słowo proſte poſpolite.

DROITURE, ſubſt. fœm. (*Adreſſe directe à une perſonne.*) comme *Ecrire à quelqu'un en droiture*, ou *directement.* Ad aliquem rectâ ſcribere. PROSTO Náprzykład proſto do kogo iść udać ſię piſać.

DROITURE, *Rectitude d'ame qui ne gauchit point dans les choſes mais qui va droit.*) Æquitas. Integritas, f. *Cicer.* PROSTOTA ſzczerość bez wykrętow rzetelność poczciwość.

Il a bien de la droiture. Vir æquus eſt & integer. Eſt ipſi mens recta. *Cic.* Wielkiey rzetelności poczciwości.

On ne voit perſonne dans nos temples, pour demander la droiture de l'eſprit & la ſageſſe; mais bien de la ſanté & des richeſſes. Nemo venit in templum, ut mentem à Deo petat & ſapientiam, ſed potiùs bonam valetudinem & divitias. *Petr.* Niewidać w Kościołach náſzych nikogo; żeby ſię miał modlić o poczciwość y rzetelność, ále wſzyſcy o zdrowie proſzą y doſtatki.

DROMADAIRE, ſubſt. m. (*Eſpece de chameau qui eſt extrémement viſte.*) Dromas camelus. WIELBŁĄD bardzo prędki w nogach.

DROSLE, *ou* DRôLE, adject. m. & f. mot bas. (*Plaiſant, boufon, divertiſſant.*) Facetus *Cicer.* RUBACHA SMIESZNY figlarz.

ON DIT auſſi (*parlant d'un débauché.*) *C'eſt un bon droſle, un bon compagnon, preſt à tout faire.* Vir perditus ac profligatus. TOZ ſamo znáczy Hultayſkiego życia Hulakę co ſię dá łátwo námowić ná wſzyſtko. Hulaka z niego.

DROSLEMENT, adv. *Voyez* PLAISAMMENT. SMIESZNIE SZTUCZNIE.

DRU, m. DRUë, f. adject. (*Qui eſt élevé & preſt à ſortir du nid, parlant des oiſeaux.*) *Vn oiſeau dru.* Avis matura volatui. PTAKI WGNIAZDIE ná ſámym wyleceniu z gniazda co iuż máią tyle pierza ná ſobie że tylko co z gniazda nie powylatuią.

DRU, (*Epais, touffu.*) Preſſus. Denſus, a, um. *Cic.* PIERZEM poroſły gęſty.

DRU adverbialement mis dans le diſcours, comme *La neige tombe dru & menu.* Nix denſa ac tenuis capit. *Les ſoldats tombent dru.* Crebri ad terram decidunt milites. *Plaut.* GĘSTO śnieg pada à drobny. *Gęſto zołnierze pádáią.

DRUIDES, ſubſt. m. (*Les Preſtres des Aciens Gaulois.*) Druidæ. *Cæſ.* DRUIDOWIE dawni Kápłani Francuſcy zá pogan.

DRYADES, ſubſt. f. (*Divintez des bois ſelon les Poëtes.*) Dryades, dum, f. pl. *Virg.* DRYADY Leśne Nimfy álbo Boginie Borowe u Poëtow.

DU, Article du Genitif en François. Il eſt quelquefois Adverbe & quelquefois Prépoſitions comme. ARTYKUŁ francuſki ktory kłádą z ſpadkiem rodzącym: á czaſem ieſt Adwerbem w Fráncuſkim, czáſem prepozycyą iáko.

Du coſté de l'Orient. Ab oriente. * *Du fond de l'Arabie.* Ex penitiſſimâ Arabiâ. *Plant.* **Né du temps de la cherté.*

Per annonam caram natus.*Plaut.* Z ſtrony wſchodniey. *Z głębokiey Arabii. *Urodzony czaſu drożyzny.

DUBLIN, (*Ville capitale du Royaume d'Irlande.*) Dublinum. DUBLIN Miaſto głowne Krolеſtwa Irlandyi.

DUC, ſubſt. m. (*Nom de dignité.*) Dux, *genit.* ducis,m. XIĄZE tytuł godności.

DUCAL,m.DUCALE,f.adject. (*Qui appartient au Duc.*) Ducalis & hoc ducale. adject. XIĄŻĘCY.

DUCAT, ſubſt. m. (*Piece de monnoye en Eſpagne.*) Ducatus aureus. DUKAT Czerwony złoty.

(Le Ducat d'argent vaut environ un Ecu; & cecuy d'or vaut environ deux Ecus.) Dukát ſrebrny waży iák tálerbity, á Dukát złoty wáży iák dwá tálery.

DUCHE', ſubſt. m. ou fem. (*Qualité de Duc.*) Ducatus. XIĘSTWO godność XIĄŻĘCA.

DUCHESSE, ſubſt.f. (*Femme d'un Duc.*) Duciſſa. XIĘZNA Zoná Xiążęca.

DUCTILE, adject. m. & f. (*Qui ſe tire & s'eſtend, parlant des metaux.*) Ductilis. CIĄGNIONY ciągniący ſię, co ſię dá ciągnąć ciągły mowiąc o kruſzcach.

DUEL, ſubſt. m. (*combat ſingulier d'homme à homme.*) Singulare certamen, POIEDYNEK bitwa ſám ná ſám.

Appeller quelqu'un en duel. Ad ſingulare certamen provocare. **Se battre en duel.* Ad ſingulare certamen cum aliquo deſcendere. Wyzwać kogo ná poiedynek. * Poiedynkować bić ſię w poiedynku.

DUELISTE, ſubſt. m. (*Qui ſe plaiſt à ſe battre en duel.*) Ad ſingulare certamen provocator. NAPASNIK wyzywacz wyſiekacz co uſtawicznie ná poiedynki wyzywa

DUIRE, V. act. (*Accoſtumer, apprivoiſer.*) Cicurare acc. *Vir.* OGŁASKAC unoſić uchować.

(Vieux mot & bas.) Stare ſłowo francuſkie podłe.

DUIRE, V. neut. (*Convenir, eſtre propre.*) Decere. n. acc. **Cela me duit, me convient.* Hoc me decet. PRZYSTOIC, zdobić. *To mię z dobi to mi przyſtoi.

DUNA, (*Fleuve de Moſcovie.*) Rubo, onis, m. DUNA ab Dzwina Rzeka Moſkiewſka.

DUNES, ſubſt. f. pl. (*Levées de terre le long du rivage de la mer, pour empeſcher les inondations.*) Aggeres. *Cæſ.* DUNY groble ſypane wzdłuż po nád brzegiem morſkim zábiegaiąc zátopom.

DUNKERQUE, (*Ville du Comté de Flandres.*) Dunkerqua. DUNKEKA Miáſto Hrabſtwa Flandryi.

DUNAVERT, (*Chaſteau du Royaume d'Ecoſſe.*) Dunavertum. DUNAWERT Zámek Krolеſtwa ſzkockiego.

DUODENUM, ſubſt. m. (*Boyau qui deſcend tout droit depuis l'orifice du ventricule.*) Duodenum. KISZKA cienka w żołądku proſto idąca długa ná dwanaście calow.

DUPLICITE', ſubſt. f. (*Objet qu'on voit double.*) Imago duplicata. DWOIENIE Dwoiący ſię co ſię dwoi w oczach álbo troi.

DUPLICITE' ſe dit figurément, *Duplicité d'ame, de cœur,* pour *Vne amé double, Vn cœur double.* Cor fallax & multiplex. DWOISTOSC umyſłu nieſzczerość obłudność.

DUPPE, ſubſt.f. Inſulus. Stupidus. (Ce mot ſe dit de celuy qu'on trompe aiſement, & auquel on en fait bien accroire.) DUDEK głupi co ſię da łatwo odrwić.

Il eſt ſa duppe. Habet eum fruſtratui. *Plaut.* **Cherchez voſtre duppe ailleurs.* Quære peregrinum. *Hor.* Odrwił go, Dudkiem go zrobił. *Szukay ſobie gdzieindziey Dudka ſwego, nie ná ſwegoś tu dudka trafił.

Faire paſſer quelqu'un pour duppe. Imponere alicui. Facere alicui fucum. *Plaut.* W dudki kogo poſtrzydz.

DUPPER *quelqu'un* V. act. (*Le tromper, l'attraper.*) Alicui os ſublinere. ZDEMENTOWAC kogo zá nos go ſobie wodzić, udać mu łatwo każdą rzecz ze wſzyſtkiemu uwierzy, omamić go.

Me voila duppé comme il faut. Mihi os eſt ſublitum planè & probè. *Plaut.* Odrwili mię należycie.

DUR,m. DURE,f. adject. (*Qui n'eſt pas tendre.*) Durus, a,um. *Cicer.* TWARDY, TWARDA, łykowaty nie miętki, nie kruchy.

Des raiſins qui ont la peau dure. Duracina uva, æ, f. *Suet.* Jagody twarde, co ſkorkę twardą maią ná ſobie, zimoſtradki

Vne poule dure ne ſçauroit ſe manger. Gallina dura reſponſat palato. *Hor.* Twarda kura ieść ſię nie da.

DUR,(*Qui eſt ferme & ſolide.*)Durus.Stolidus.*Plin.Virg.* TWARDY trwały mocny gruntowny.

*Coucher ſur la dure,*ou *ſur la terre.* Humi cubare. Spać ná twardey ná gołey ziemi.

Devenir dur & ferme. Dureſcere. Solideſcere. *Cic.* Twardnieć zſiadać ſię.

DUR ſe dit figurément pour *Rude, aſpre.* Durus. Aſper. TWARDY niewłaśnie nieſmaczny niewdzięczny, przykry, oſtry.

Vn Poëte fort dur, des vers durs. Poeta duriſſimus. *Cicer.* Duri verſus. **Vne réponſe dure.* Durum reſponſum.*Hor.Cic.* **Vn Auteur dur, qui n'écrit point poliment.* Scriptor ferreus. *Cic.* Wierſzopis y wierſze niewdzięczne. *Odpowiedź przykra oſtra. *Autor niemiły do czytania co niegładko piſze.

DUR, (*Impitoyable, inexorable, inflexible.*) Durus.Dirus. Ferreus. NIEUZYTY nieubłagany ſurowy.

C'eſt un homme dur, plein de luy-même & piquant dans ſes railleries. Durus homo, confidens tumiduſque, & ſermonis amari. *Hor.* Człowiek to ieſt przykry wſzyſtek ſam w ſobie uſzczypliwy w żartach ſwoich.

DUR *d'oreille,* (*Qui a l'oreille dure, qui entend dur.*)Surdaſter.*Cic.* TĘPEGO ucha álbo ſłuchu niedoſłyſzący.

Il a l'eſprit dur pour apprendre. Hebes. Tępego dowcipu warddy głowy niepoiętny co do náuk tędy.

DUR, (*Rure, auſtére.*) Durus. Auſterus. *Cicer.* **Vne vie dure.* Aſpera vita. *Terent.* TWARDY oſtry. *Zycie twarde oſtre.

DURABLE, adject. maſc. & fœm. (*Qui dure.*) Durabilis. TRWAŁY.

LA DURANCE, (*Fleuve de Provence.*) Durantia. DURANCYA Rzeka w Prowencyi.

DURANT, Prép. (*Pendant.*) Per. **Durant deux jours.* Per biduum.*Cic.* **Durant tout le jour.*Toto die.*Saluſt.* PODCZAS, przez. *Przez dwa dni. *Przez cały dzień.

Durant que. Pendant que. Dum. Pod ten czas gdy w ten czas gdy, przez ten czas gdy.

DURAZZO, (*Ville d'Albanie.*) Dyrrachium. *Cæſ.* DURACCO Miaſto Albanii.

Les peuples de durazzo. Dyrrachini, orum,m.pl.*Cic.* Duraccanie ludzie tameczni.

DURCIR,V.act,& neut. (*Rendre dur.*) Durare,(o,as,avi, atum.)act.acc.*ou* neut. *Colum.* **Durcir la corne des pieds des cheveux.* Durare ungulas. *Colum.* **Les cormes durciſſent le ventre.* Sorba durant ventrem. *Mart.* STWARDZAC zatwardzać.*Kopyta końſkie zátwardzać.*Jagody Jarzębiny zátwardzaią żołądek.

DURE'E, ſubſt.f. (*Le temps que dure chaque choſe.*) Spatium. Diuturnitas. *Vne paix de longue durée.*.Diuturna pax. *Cic.* **Vne maladie de longue durée.* Diuturnus morbus. *Cic.* **La durée des temps.*Diuturnitas temporũ.*Cic.***De la guerre.* Diuturnitas belli.*Cæſ.* Długość czas przez ktory y iák długo co trwa Pokoy ná długi czas. *Choroba długa ná długi czas. *Długość czaſow. Długość woyny.

Qui eſt de longue durée. Diuturnus. *Cic.* Trwały wytrzymały co długo trwać może czego ná długi czas będzie długowieczny.

Qui eſt d'une éternelle durée. Æternus. Sempitermus. *Cic.* Wieczny, wiecznie trwały, wieczyſty.

DURE-MERE, ſubſt. f. terme d'Anatomie, (*Membrane qui envelope le cerveau.*) Dura mater. *Theod.Gaz.* BŁONKA twarda otaczaiąca mozg.

DUREMENT,adv. (*D'une maniere dure.* Durè. Duriter. Aſperè.*Ter.* TWARDO oſtro przykro ſurowo.

DURER, V.neut. (*Eſtre de durée.* Durare.*Cic.* TRWAC długo wytrwać wytrzymać.

Le feſtin dura bien avant dans la nuit. Ad multam noctem perductum fuit convivium.*Cic.* Ochota trwała długo w noc.

Faire durer la guerre. Bellum ducere. *Cicer.* Przedłużać woynę, dłużey woynę pociągnąć.

ON DIT, *Je ne puis durer dans le logis, je ne puis y reſter.* Nequeo durare in ædibus. *Ter.* MOWIĄ nie mogę wytrwać w domu, nie mogę w nim zoſtać.

Je ne puis durer, tant la fiévre eſt violente. Nequeo durare, adeò febris intenditur. Nie wytrzymam od ciężkiey gorązki.

DURET, m. DURRETTE, f. (*Vn peu dur.*) Duriuſculus, a, um. *Plin.* PRZYTWARDY, PRZYTWARDSZY.

DURETE', ſubſt. f. (*parlant des choſes ſolides, comme de la pierre, du marbre,* &c.) Duricies.*Plin.* TWARDOSC iáko twardość kámieni, marmuru.

DURETE' *d'oreilles.* Auditus gravitas *Plin.* NIEDOSŁYSZENIE, tępość ucha.

DURETE' *des couleurs.* Colorum auſteritas. *Plin.* PROSTE Farby grube.

DURETE' ſe dit au figuré, comme *Dureté dans ſes paroles.* Duritia in ſermone. *Cic.* OSTRE ſłowo przykre.

Dureté de cœur. Duritia & durities. *Cic. Ter.* Inhumanitas. *Cic.* Zatwardziałość ſerca nieużytość.

Je vous diray franchement de luy, ne pouvant rien diſſimuler, que c'eſt un homme qui ſe plaiſt à dire des duretez, grand parleur, & aimant à ſemer la diviſion. De eo verum dicam, duræ buccæ fuit, linguoſus,diſcordia, non homo.*Petr.* Powiem ci rzetelnie iáko nieumiem nic obwiiać, że to ieſt człowiek ktory rad káżdemu ięzykiem docinać, gęba wielka plotki y niezgody ſieie.

Comme il eſtoit d'un naturel extrément doux, il me réprimanda de dire des duretez à un homme plus âgé que moy: ajoutant que j'oubliois le devoir de l'honneſteté, de paroiſtre facheux dans un repas que je donnois de bon cœur. Ut erat mitiſſimus, objurgavit me, quod ſeniori conviciarer, ſimulque oblitus officii, menſam, quam humanitate poſuiſſem, contumeliâ tollerem. *Petr.* Ze był przyrodzenia bardzo łaſkawego ſtroſował mię oto żem coś przykrego powiedział ſtarſzemu w látá nádemnie: przydaiąc y to żem nieprzeſtrzegał przyſtoyności náleżytey, pokazuiąc ſię gniewliwym podczas traktamentu ktorym ſprawował z dobrey chęci y ochoty.

Avoir de la dureté pour une perſonne ruinée. Præbere ſe durum miſeræ & afflictæ fortunæ alicujs. *Cic.* Być nieużytym ku podupadłym ná fortunie.

DURILLON, ſubſt. m. (*Cal,* ou *Calus.*) Callum. *Cicer.* OTRĘTWIENIE mártwa ſkora twarda y otrętwiała naroſtki.

DUSSELDORP, (*Ville capitale du Duché de Berg ſur le Rhin.*) Deſſeldorpium, ii, n. DUSSELDORP Miaſto Stołeczne Xięſtwa Berg nád Renem.

DUVET, ſubſt.m. (*La plume la plus molle des oiſeaux.*) Mollior avium pluma. PUCH pierze náymiękſze u ptaſtwa.

DUVINA, (*Province de la Moſcovie ſeptenitrionale.*) Duina,æ,f. DWINA Prowincya w Moſkwie.

(C'eſt auſſi le nom d'une Riviere qui arroſe ce païs, *Duina, a, f.*) Toż názwiſko ieſt Rzeki iedney w tym tám Kraiu.

DUUMVIR, ſubſt. (*Magiſtrat d'une Colonie Romaine.*) Duumvir. URZĄD Burmiſtrzowſki w oſadach Rzymſkich *Dwumąż* názwany.

DYNASTIE, ſubſt.f. (*Lignée des Rois qui ont regné l'un après l'autre.*) Dynaſtia. PANOWANIE Krolow ciągiem ieden po drugim.

DYSSENTERIE, ſubſt. f. (*Flux de ventre, avec du ſang & de grandes douleurs.*) Dyſenteria.*Cic.* BIEGUNKA krwawa z bolem wielkim.

Avoir la dyſſenterie. Dyſenteriâ infeſtari. *Plin.* **J'avois apprehendé la dyſſenterie, mais ou le changement d'air, ou le repos d'eſprit que je trouve icy, ou peut-eſtre le déclin du mal qui avoit jetté ſon feu, m'a ſoulagé.* Sanè pertimueram, ſed viſa eſt mihi vel loci mutatio, vel animi etiam relaxatio, vel ipſa fortaſſe jam ſeneſcentis morbi remiſſio profuiſſe. *Cicer.* Mieć biegunkę. *Bałem ſię biegunki ále czyli odmiana mieyſca y powietrza, czyli ſpokoyność myśli ktorey tu záżywam, czyli też ſam ſchyłek choroby ktora ſię przeſiliła folgę mi przynioſł.

Qui a la dyſſenterie. Dyſentericus,a,um. *Plin.* **Ce remede eſt bon pour la dyſſenterie,* ou *à ceux qui en ſont attaquez.* Illud remedium auxiliatur dyſentericis. *Plin.* Biegunkę cierpiący. *To lekarſtwo ieſt dobre ná dyſſenteryą y dla tych co ich nápada.

E.

E' ſubſt. maſc. Cinquiéme lettre de l'Alphabet, & la ſeconde des voyelles E. Piąta litera Obiecadła á druga z iednogłośnych ſamo przez ſię brzmiących.

Il n'y a guerres de Lettre qui reçoive plus de ſons differens dans toutes les Langues, que celle-cy. Nous en pouvons remarquer particulierement trois dans la nôtre, qui ſe rencontrent quelquefois en un ſeul mot, comme *Fermeté, Netteté, Breveté.* Le premier eſt un *E.* qu'on nomme *ouvert,* parce qu'il ſe prononce la bouche ouverte; le ſecond s'appelle ordinairement, *obſcur & muet;* parce qu'il a un ſon plus ſourd que les autres: ou *feminin,* parce qu'il ſert à former les rimes feminines dans les vers François. Et le troiſiéme luy eſtant oppoſé, s'appelle un *E, clair,* un *E maſculin,* ou meſme un *E fermé,* & celuy-cy eſt ſouvent marqué d'un petit accent au deſſus, pour le diſtinguer des autres. Nie maſz prawie litery ktoraby w każdym ięzyku ták wielą ſpoſobami ſię wymawiała iáko ta: w Francuſkim oſobliwie troiákie tey litery wyrażenie w mowie miarkować możemy, ktore ſię częſtokroć w iednymże ſłowie znáyduie iáko *Fermeté, Netteté, Breveté,* Pierwſze ieſt *e* ktore zowią *otwarte* że cale otwartą gębą ſię mowi drugie álbo ſrzednie názywaią *ciche* niewyraźne głuche, że ſię tylko wpoł domawia, álbo *białogłowſkie* że do kadencyi rodzaiu białogłowſkiego w wierſzach Francuſkich ſłuży. A trzecie temu przeciwne názywaią wyraźne álbo męſkie álbo *e zawite* á to częſtokroć ma nád ſobą akcent álbo kreſkę dla dyſtynkcyi od inſzych.

Outre cela nous en avons encore un, qui ſe prononce comme un A;& qui pourtant devroit pluſtôt eſtre appellé un A, puiſque la figure n'eſt qu'accidentelle dans les lettres, comme *Empereur* pour *Ampereur.* Procz tego mámy ieſzcze w francuſkim iedno *E* ktore ſię wymawia y brzmi iáko *A* ktoreby raczey *A* názywać ſię miáło, lubo ſię iáko *E* piſze, bo pronuncyacya czyni literę iſtotnie á nie figura iáką ſię piſze ták *Empereur* ſię piſze zá *Ampereur* iáko ſię wymáwiá.

Mais pour l'*E plus ouvert, & plus étendu,* que mettent encore quelques-uns comme en *Fête, Tête,* ou avec une *S, Feſte, Teſte,* il doit eſtre eſtimé le meſme que le premier en *Breveté, Fermeté,* dont il n'eſt different que de quelque longueur en quantité ou d'accent. Et pourtant nous pouvons réduire tous nos E à trois, ou au plus à quatre, ſi nous y comprenons auſſi celuy qui ſe prononce comme un A, & ces quatre prononciations differentes ſe peuvent remarquer en un ſeul mot, comme *Détêrrement.* Co zaś *e otworzyſte* ktore niektorzy piſzą z ákcentem daſzkowym *ê* á inſi bez tego ákcentu ále przydaią po nim w piſaniu *ſ* ktore ſię nie wyraża w pronuncyacyi, ieſt toż ſamo właśnie *e* ktoreśmy wyżey názwáli *otwożyſte* nie rożniąc ſię chybą przedłużoną nieco pronuncyacyą właśnie ieſt o ktorym wyżey w ſłowach *Breveté Fermeté.* Ták tedy wſzytkie *e* Francuſkie ktore ieſt wielorakie co do prononcyacyi do trzech álbo czterech redukować można to ieſt rachuiąc y to co ſię w Francuſkim wymawia iáko *A.* Ktore to cztery álbo czworakie *E* Francuſkie co do pronuncyacyi widzieć razem w tym iednym ſłowie: *Détêrrement. odgrzebanie, wygrzebanie, odkrycie.*

L'E que nous appellons *long* & *ouvert* eſt proprement celuy qui revient à l'*e* des Grecs,& qui en repreſente parfaitement le ſon, puis qu'il n'a eſté introduit parmi eux que pour marquer un E long diſant *Bêta,* comme s'il y avoit *Bêeta.* Ce qui exprime parfaitement le Bêlement des Brebis. To *ê* Francuſkie otworzyſte długie w pronuncyacyi wychodzi ná *Veta* greckie ktore ugrekow wprowadzono dlá wyrażenia *e* długiego, iákoby było *Vêeta* Co doſkonale wyraża bek owiec.

Noſtre E *fermé* au contraire exprime l'*épſylon* des Grecs, & l'autre qui eſt *moyen* entre les deux ſert à former les rimes feminines dans les vers, comme quand nous diſons *Ferme, Terme.* Dans les Verbes qui ont un E *Féminin* à la penultiéme de l'Infinitif, comme *Peſer, Mener,* il ſe change en un *E ouvert* dans les temps qui finiſſent par cet *E feminin,* de ſorte que l'on dit *cela ſe peſe, Il me mene,* comme s'il y avoit *paiſe, maine;* En quoy manquent ſouvent les Provinciaux, prononçant la premiere dans *Peſe,* comme dans *Peſer.* Et aux premieres perſonnes qui finiſſent par cet E *féminin,* il ſe change en un E *maſculin* dans les Interrogations, à cauſe du pronom *je* qui ſuit après, & qui y eſt joint, lequel a encore un *e feminin.* Ainſi l'on dit *J'aime, Je joue;* mais en interrogeant l'on dit *Joué-je? Aimé-je? Prié-je?* Que ſi pour faciliter la prononciation dans ces rencontres on vouloit ſeulement s'accouſtumer de mettre quelque petite marque ſous l'*E feminin,* comme nous en mettons ſous le ç en certains mots, il ſeroit diſtingué de l'*E maſculin,* qui a ſa marque au deſſus, & le caractere ſimple de l'*E* pourroit demeurer, pour celuy que nous appellons *muet* & *obſcur.* Et ainſi l'on apporteroit preſque ſans peine la plus neceſſaire de toutes les diſtinctions dans l'orthografe, & en la prononciation de nôtre Langue, puiſque nous voyons tous les jours, que non ſeulement les Eſtrangers, mais les perſonnes meſme qui ſont verſées dans la

Langue, héſitent ſouvent dans la diſtinction de ces deux *E.* Francuſkie zaś *e* niewyraźne álbo záwite wyraża *epſyłon* greckie. Srzednie zaś *e* między tymi dwiema *niewyraźne* ſłużące do kadencyi wierſzow w rodzaiu białogłowſkim naprzykład *Fermé,Terme.* W Tych ſłowach ktore tákie *e niewyraźne* álbo *B ałogłowſkie* maią w ſylabie przedoſtatniey infinitywu náprzykład: *peſèr mener ciężyć, prowadzić*, to ſię *e* odmienia w otworzyſte w czaſach tych werbow ktore ſię kończą takim *e* niewyraźnym álbo białogłowſkim: A ták mowią *cela ſe péſe To ſię waży*; *Il me méne* prowadzi mię. iákoby ſię piſało *paiſe maine, ai* wymawiaiąc iák *e* wyraźnie. W czym częſto błądzą Prowenczykowie wymawiaiąc *e* w tym ſłowie *péſe* ták iák w infinitywie *peſèr* ſię wymawia to ieſt niewyraźnie nieotwarto nie zupełnie y niby w poł tylko. A do tego to *e* białogłowſkie nie wyraźne kiedy ſą ſłowa w pierwſzey oſobie odmienia ſię w *é* męſkie záwite álbo akcentowane zwłaſzcza pytaiąc ſię, á to dla partykuły Francuſkiey *je* ktora po nim w tych pytaniach náſtępuie,y z ſłowem w pierwſzey oſobie położonym ſię łączy: A toż *je* ma ná końcu *e* białogł wſkie niewyraźne; y ták mowią bez pytania *J'ayme*, kocham *Je joue* gram. Ale pytaiąc ſię trzeba mowić. Joué-je. *Gram-że*? Aimé-je *Kocham-że*? Prié-je. *Proſzęż*? Gdyby záś dla łatwieyſzey prononcyacyi w tych okazyach chciano wprowadzić zwyczay położyć tylko znaczek iáki od ſpodu pod tym *e* białogłowſkim iáko kładą Francuzi czaſem pod *ç* w niektorych ſłowach, iużby była dyſtynkcya tego *e* białogłowſkiego, od *é* męſkiego ktore ma akcent álbo kreſkę nád ſobą, á *e* białogłowſkie álbo niewyraźne y niezupełne piſałoby ſię ordynaryinie iáko *e* bez wſzelkiego akcentu z wierzchu nád ſobą. A ták uczynionoby bez trudności rożność náypotrzebnieyſzą w ortografii,y prononcyacyi ięzyka Francuſkiego. Gdyż widziemy co dzień że nietylko cudzoziemcy ále y ci ktorzy ſą świadomi ſwego ięzyka zácinaią ſię y mylą w rozeznaniu tych *e* obodwoch.

Les Latins ont auſſi eu leurs differentes prononciations de cette lettre. Ils avoient leur *E long* & *ouvert*, qui revenoit auſſi à l'*e* des Grecs, & qui pour cela ſe redoubloit meſme ſouvent, comme on voit dans les mediailles & ſur les anciens marbres, *Feelix, Seedes.* W Łacińſkim tákże litera *e* miała ſwoie rozmaite prononcyacye y wyrażenia, Było u nich *e* długie y otworzyſte wychodzące ne *e* greckie ktore też piſywano przez podwoyne *ee* iáko widzieć ná pieniądzach álbo medaliach y marmurach dawnych nápiſow *Feelix, Seedes.*

Le ſecond eſtoit comme noſtre *E bref* & *fermé*, revenant à l'*epſyłon* des Grecs; & ces deux differences de l'*E* ſont diſtinctement marquées dans les Anciens. Drugie było iáko *e* Francuſkie krotkie y niewyraźne albo akcentowane wychodzące ná *e ſyłon* greckie á tę dwoiáką rożnicę *e* łacińſkiego z oſobna znaydzieſz udawnych.

Mais outre cela il y avoit encore une prononciation moyenne entre l'*E* & l'*I*,d'où vient que Varron a remarqué que l'on diſoit *Veam* pour *Viam*; & Quintilien que l'on mettoit un *e* pour un *i* dans *Menerva, Leber, Mageſter.* Donat aſſure qu'á cauſe de l'affinité de ces deux lettres, les Anciens n' ont point fait de difficulté de dire *Heri* & *Here*, *Mane* & *Mani*, *Veſpere* & *Veſperi.* Auſſi voyons nous que dans les vieilles inſcriptions on y trouve encore *Navebus, Deana, Ornavet, Exemet.* A záś oprocz tego była ieſzcze iedna pronuncyacya tey litery niewyrażaiąca zupełnie ani litery *e* áni litery *i* ále niby przez poł maiąca brzmienie y *e* y *i* ſkąd Warron uważa że ſię piſało y mowiło w łacińſkim *Veam*, zá *Viam.* Y Kwintylian obſerwuie że piſano *e* miaſto *i* w tych ſłowach: *Menerwa, Leber, Mageſter.* Donat záś powiada że dla bliſkości tych obudwu liter ſtarzy zá iedno mawiali *Heri* álbo *Here* wczoray. *Mani* álbo *mane* rano. *Veſpere Veſperi* Wieczor. Jákoż w dawnych nápiſach czytamy ieſzcze: *Navebus, Deana, Ornavet, Exemet.*

Noſtre quatriéme *E* qui ſe met pour *A*, ſe trouvoit auſſi parmi les Latins, d'où vient que Quintilien témoigne que Caton écrivoit indifferemment *Dicam*, ou *Dicem*, *Faciam*,ou *Faciem.* C'eſt delà auſſi qu'eſt venu qu'on a dit *Balare* pour *Belare*, qui ſe trouve encore dans Varron, *Inceſtus* pour *Incaſtus.* E, chez les Anciens, eſtoit une lettre numerale qui ſignifioit deux cents cinquante. Czwarte też *e* Francuſkie ktore ſię kładzie y brzmi iák *A* znáydowało ſię u łacinnikow, ſkąd Kwintylian świadczy że Katon zárowno piſał *Dicam* álbo *Dicem.* *Faciam*, álbo *Faciem.* ſkąd też poſzło że mowią *Balare* zá *Belare*, *bekac* iáko ſię znayduie w Warronie. Y *Inceſtus* zá *Incaſtus.* nierządny. E u dawnych znaczyło liczbę dwieście piędzieſiąt. W Polſkim tych czaſow dwoiákie tylko *e* mamy to ieſt iedno *proſte*,á drugie *ogonkowate* álbo ę z ogonkiem od ſpodu.

EAU, ſubſt. f. (*L'un des quatre Elemens, qui eſt froid & humide de ſa nature.*) Aqua. *Cic.* WODA iedno z Czterech Elementow ktora ieſt zimna y mokra z przyrodzenia ſwego.

Ce Nom ſe donne à tous les Corps clairs & liquides qui coulent ſur la terre: To názwiſko ogolnie daią wſzyſtkim rzeczom rzadkim y ciekącym płynącym álbo ſączącym ſię po ziemi.

EAU *vive*, *Eeau de ſource.* Aqua viva. WODA żywa ciekąca zrzodło krynica zdroy.

Eau de mer. Aqua marina. *Cic.* Woda morſka.

Eau de riviere. Aqua fluvialis. Woda rzeczna.

Eau de fontaine. Aqua fontana. *Colum.* Woda zdroiowa.

Eau de ciſterne. Aqua ciſternina, æ, f. *Colum.* Aqua imbri collecta.*Cic.* Collectus imber,*genit.* collecti imbris,m. *Horat.* Woda z zrzodliſk álbo deſzczu w doły y rowy ściekaiąca.

Eau de puits. Aqua puteana.*Colum.Plin.* Woda ſtudzienna

Eau de mareſt. Aqua paluſtris. *Colum.* Woda z Bagniſk z ługowiſk, z brodow.

Eau de lac. Aqua ex lacu. *Celſ.* Woda z Jeziora.

Eau du ciel. Aqua cœleſtis. Woda niebieſka.

Eau de pluye. Aqua pluvia. *Cic.* Woda deſzczowa.

Eau douce. Aqua dulcis. Aqua dulcis,f.*Cic.* Woda ſłodka.

*Eau dormante, (qui ne coule point.)*Aqua pigra.*Plin.*Reſes aqua,f. Stagnans aqua.*Var.* Woda ſtoiąca niemaiąca odchodu

Eau de roche. Aqua ſaxoſa è rupe ſaliens. *Plin.* Woda z gor z ſkał ſpadaiąca wytryſkuiąca.

Eau coulante. Fluens,*ou* manans aqua. *Colum.* Woda bieżąca.

Eau qui ne tarit jamais. Jugis aqua.*Cic.* Woda nigdy niewyſychaiąca.

Eau qui eſt fort bonne à boire. Aqua probatiſſima potui. *Colum.* Woda bardzo dobra do picia.

Eau entre cuir & chair. Aqua intercus,f.*Cicer.* Woda záſkornia puchlina.

Eau de la forge d'un mareſchal (où l'on a eſteint le fer rouge.) Aqua a ferrario fabro. *Plaut.* Woda kowalſka w ktorey gaſzą żelazo roſpalone, woda z leſtroku z podbrzuſzczu.

EAU *de neige.* Aqua nivalis,f. *Aul.Gel.* WODA śniegowa z śniegu.

Eau nitreuſe, (qui paſſe par des veines de terre où il y a du nitre.) Aqua nitroſa. *Plin.* Woda ſaletrzyſta przechodząca tam kędy ſię znayduie w ziemi ſaletra.

Eau bitumineuſe, (qui paſſe par des veines de terre où il y a du bitume.) Aqua bituminata.*Plin.* Woda tłuſta kleiowata co przechodzi przez mieyſca kędy kley ieſt w ziemi.

Eau tiede. Tepida aqua. *Ovid.* Woda letnia, wolna wywolniona wylecona.

Eau chaude. Calida aqua,f.*Juv.Celſ.* Woda ciepła.

CONDUIT *d'eau*, ſubſt.maſc. Aquæ ductus,ûs,maſc. *Cic.* RURMUS rurmuſowy row, prowadzenie wody,wodociąg.

BEUVEUR *d'eau.* Aquæ potator, oris,m. *Hor.* WODOPOY co rad wody wiele piie.

PORTEUR *d'eau,(qui va porter de l'eau par les maiſons.)* Aquarius. *Plaut.* Aquator. *Cic.* WODNY ſługa mieyſki co wodę po domach roznoſi.

ALLER *par eau en quelque lieu, naviger,voyager ſur la mer, ſur les lacs.* Navigare aliquò. *Cicer.* WODĄ morzem płynąć dokąd

Demander de l'eau pour laver ſes mains. Aquam poſcere ad manus.*Petr.* Wody ná ręce potrzebować do umywania.

Donner de l'eau à laver, ou abſolument *Donner à laver.* Dare aquam manibus.*Plaut.* Podać wody do umywania. Dać do umywania

Aller à l'eau, (parlant des chiens barbets.) Innare aquæ. *Liv.* Jść ná wodę, chodzić ná wodę, mowiąc o pſach pod ruſznicę: y ná wodę.

FAIRE *eau,(parlant d'un vaiſſeau dans lequel l'eau entre.)* Aquam accipere.BRAC wodę náſiąkać mowiąc o ſtatku dziurawym ktory wody nábiera w ſiebie.

QUI TIENT *de la nature de l'eau.* Aquoſus, a, um. *Plin.* WODNISTY.

MAISTRE *des eaux & foreſts.* Qui aquariam & ſilveſtrem habet provinciam. TEN co ma ná ſobie wodniczy urząd ſtarſzy nád laſami y wodami.

Jeûner

Jeûner au pain & à l'eau. Vitam pane & aquâ ſuſtentare. Pościć o chlebie y o wodzie.

EAU en particulier ſe dit *de la pluye*, comme *Ce nuage épais nous menace d'eau*, ou *de pluye.* Impendet pluvia. *Liv.* WODA ſię oſobllwie mowi w Francuſkim o deſzczu, Ta chmura grozi nam deſzczem.

Il tombe de l'eau. Decidit imber. Pluit. *Tibul. Liv.* Pada idzie deſzcz.

Demander de l'eau. Implorare aquas cœleſtes. *Hor.* Proſić o deſzcz.

EAU en termes de Phiſique ſe dit (*des humiditez qui ſortent des corps, comme l'urine & la ſueur.*) Ainſi on dit *Faire de l'eau, piſſer.*Meiere. WODA co do Fizyki w ſenſie przyrodzonym, o wilgociach y humorach z ciała ludzkiego wychodzących, iáko to uryna, pot, y ták mowią iść ná wodę álbo z wodą,to ieſt ná urynę álbo z uryną.

Avoir envie de faire de l'eau Micturire. *Juv.* Chcieć ſię ná wodę chcieć ſię ná dwor ná urynał z wodą ná potrzebę.

Il ſortit de la chambre comme pour faire de l'eau. Extra cellam proceſſit, quaſi aquam peteret. *Petr.* Wyſzedł z izby iákoby ná dwor z uryną.

Aller faire de l'eau. Ire mictum. *Petr. Cic.* Jść ná dwor z uryną, z wodą.

Il ne peut retenir ſon eau. Profluit urina naturaliter. *Celſ.* Niemoże wſtrzymać uryny.

Il eſt tout en eau, tout en ſueur. Jam totus madet. *Petr.* Wſzyſtek ieſt w wodzie, poci ſię potężnie.

Après m'eſtre beaucoup fatigué & mis tout en eau. In curſu fatigatus & ſudore madens. *Petr.* Nápracowawſzy ſię ná biegawſzy y nápociwſzy.

ON DIT, *Fondre en eau.* Liqueſcere.n. *Virg.* TOPNIEC roſpuſzczać, puſzczać.

EN TERMES de Marine,on dit *Faire de l'eau*, pour dire *Faire aiguade, Faire ſes proviſions d'eau douce pour un voyage de long cours ſur mer.* Aquatum ire. *Cæſ.* WODY do picia ſpoſobney na morzu płynąc uczynić prowizyą,

Il débarqua quelques matelots pour faire proviſion d'eau. Aquandi causâ remiges in terram expoſuit. *Cæſ.* Wyſłał kilku żeglarzow dla wody.

Ils manquent d'eau. Aquæ inopiâ premuntur. *Cæſ.* Nieſtaie im wody.

Il falloit aller à l'eau, ou *chercher de l'eau à un trait de javelot.* Aquatio intra teli jactum erat. *Cæſ.* Trzeba było po wodę chodzić ná ſtrzelenie z łuku.

Mettre un navire à l'eau,le pouſſer en mer. Deducere navem in mare. Spychać ſtatek álbo okręt ná wodę.

Il avoient de l'eau juſques ſur les épaules. Capite ſolo ex aquâ extabant. Mieli wodę po ſzyię.

ON DIT en termes hydrauliques, *Conduire les eaux*, pour dire *Les enfermer dans des toujaux.* ou *canaux.* Deducere, *ou* ducere aquas.*Cic.* WODĘ prowadzić rurami.

Elever les eaux. Erigere aquas. Surſum aquas tollere. In ſublime aquas tollere.*Plin.* Podnoſić wodę.

UN JET *d'eau.* Aqua ſaliens. FONTANA woda igraiąca

Faire un jet d'eau, Elever l'eau & la faire jaillir en l'air Aquam ſalientem facere. Fontany robić dla igrania wod.

UN BOUILLON *d'eau (qui ne s'éleve gueres au deſſus du tuyau.)* Aqua bullans, *genit.* aquæ bullantis, fœm. *Plin.* WODA niewyſoko wypadaiąca nád ziemią ſamą.

UNE NAPPE *d'eau.* Aquæ mappa. UNE GERBE *d'eau.* Aquæ manipulus, i, m. (*quand elle ſort & qu'elle fait comme une gerbe de bled.*) OBRUS wodny kłos wodny kiedy w fontanach igraiąc woda te rożne figury kunſztownie wydaie w obrus w kłos &c. wytryſkuiąc.

BERCEAU *d'eau, (quand il y a des jets d'eau à droit & à gauche, qui ſe courbent en arc par deſſus la teſte.)* Aquæ concameratio, onis, f. ARKADY obręcze kołyſki wodne álbo woda wypadaiąca z fontann w Arkadę w obręcze w kołyſki.

EN MEDECINE on appelle *Eaux minerales*,ou *médecinales, (qu'on va prendre pour de certaines maladies.)* Aquæ medicæ,arum.*Claud.* CO DO LEKARSTW názywaią Wody kruſzczowe *mineralne* álbo lekarſkie, do ktorych ieżdzą áby ich zażywać ná pewne choroby.

ON DIT abſolument, *Il eſt aux eaux.* Eſt ad aquas. *Cic.* MOWIĄ iednym ſłowem poiechał do Wod, zázywa wod.

Aller aux eaux, Aller prendre les eaux. Ire potatum aquas medicas. Jechać do wod, zázywać wod,iechać do cieplić ná leki.

EAUX *cordiales pour conforter le cœur.* Aquæ cordi ſalutares. WODKI ſerdeczne ná poſilenie ſerca.

Eaux céphaliques, bonnes pour les maux de teſte. Aquæ ad capitis dolores. Wodki głowne, od bolenia głowy.

Eaux ophthalmiques. Aquæ ad oculorum morbos. Wodki oczne od oczu bolenia.

Eaux thorachiques. Aquæ ad pectoris dolores. Wodki od pierſi bolenia.

Eaux hepatiques. Aquæ ad dolores hepatis. Wodki śledzionowe, od śledziony bolenia.

EAU FORTE,ou *Eau ardente & cauſtique.* Aqua ſtygia. WODKA ſerwaſerowa.

Eaux de la Reine d'Hongrie. Aqua Reginæ Hungariæ. Wodka Krolowey Węgierſkiey.

(C'eſt une diſtillation qui ſe fait au bain de ſable, des fleurs de romarin mondées de leur calice,dans l'eſprit de vin rectifié.) Jeſt do Dyſtylacya ktora ſię czyni w popiele gorącym, kwiatu rozmarynowanego obranego w Wodce z Wina dobieraney.

*Eau imperiale.*Aqua medicatiſſima.*Plin.* Wodka Jmperyał.

(C'eſt l'eau diſtillée de noix muſcade, écorce de citron, cloux de girofle, feuilles de laurier, d'hyſope, de thim, de marjolaine, de ſauge, de roſmarin, de lavande, de fleurs d'orange.) Jeſt to wodka przepuſzczana z gałki muſzkatałowey ſkorek cytrynowych, goździkow, liścia bobczanego, hizopu, ſzmeru włoſkiego álbo tymianu, máieranu, ſzałwii, rozmarynu, lewandy, y kwiatu pomarańczowego.

Les eaux ſulphurées ſont bonnes aux maladies des nerfs. Eſt autem utilis ſulphurata nervis. *Plin.* Wody ſiarczyſte ſą dobre ná choroby żył ſuchych.

Eau ſtiptique. Aqua ſtiptica. Woda zatwardzaiąca.

(C'eſt celle qui ſe fait avec une diſſolution de vitriol, de l'alun brûlé & du ſucre candi.) Jeſt tá ktorą dyſtyluią z koperwaſu, z hałunu palonego, y cukru lodowatego.

EAU DE VIE. Aqua vitæ. WODKA gorzałka.

(C'eſt du vin, *ou* de la lie de vin, *ou* de biere, qu'on fait diſtiller à petit feu dans un alembic.) Jeſt to wino álbo lágier winnny, álbo drożdze piwa tęgiego dyſtylowane przez álembik ná wolnym ogniu.

Eau de roſe. Aqua roſecea. *Plin.* Wodka rozana.

Eau de chardon benit. Aqua è carduo benedicto. Wodka z ziela kardus benedictus, álbo Bernardynek, nazwanego.

Eau de ſenteur. Aqua odorata. Woda pachniąca.

*Eau benie,*ou *Eau benite.* Aqua ſacra. *Hor.* Aqua luſtralis. Woda święcona.

(C'eſtoit une eau dont les Payens s'arroſoient après y avoir jetté de la cendre des victimes qu'ils offroient à leurs fauſſes Divinitez. On a retenu l'uſage de l'eau dans l'Egliſe pour ſe purifier,qu'on benit avec des prieres y mélant du ſel. Les Payens avoient pris cette ceremonie des Hebreux. U pogan byłá to wodá ktorą ſię oni kropili wrzuciwſzy w nię popioł z ofiar bydląt palonych ná część Bałwánow ſwoich. Záchowano w Kościele zwyczay zázywania wody dlá oczyſzczenia duchownego ſwięconey przez modlitwy z przymięſzaniem ſoli Swięconey: Poganie ten obrzadek wzięli od żydow.

EN TERMES de jouailliers on appelle *Eau, l'éclat des perles & des diamants.* comme *Vne perle d'une belle eau.* Unio exaluminatus. JUBILEROWIE zowią Perły bardzo iaſne y czyſte, Perłami w ktorych bardzo piękna woda: Perła bardzo glancowna, glancu przedniego.

EAU ſe dit proverbialement en ces façons de parler, comme. WODA przyſłowiem w francuſkim.

Vn médecin d'eau douce, Vn mal habile médecin, qui n'a pour remede que de l'eau douce Gregarius medicus. Doktor od przyſładzoneywody. Partacz co tylko ſamą przyſładzoną wodą kuruie.

ON DIT qu'*Vn homme a mis de l'eau dans ſon vin*, pour dire qu'*Il eſt revenu de ſon emportement.* Deferbuit irâ. *Cic.* PRZYLAŁ wody do ſwego wina. Uśmierzył ſię y pomiarkował w popędliwości y fantazyach ſwoich

L'EAU *luy en vient à la bouche*, pour dire *Cela luy donne envie d'en taſter.* Id illi ſalivam movet. SLINĘ ná to połyka. Chce mu ſię tego bardzo, Rádby.

LES EAUX *ſont baſſes*, pour dire qu' *On n'a point de fonds, point d'argernt en bourſe.* Res anguſta domi. *Hor.* WODY álbo rzeki opadły. Niemaſz ſpoſobu czym co począć.

FAIRE VENIR *l'eau au moulin*, pour dire *Faire venir du profit & de l'argent à la maiſon.* Lucris locupletare domum.

mum. OBROCIC wodę ná ſwoie koła, ná ſwoy pożytek y ſtronę mieć iákie zárobki.

NAGER *en grande eau*, pour dire *Eſtre en fortune*. Facillimè ſe agere. *Ter.* PŁYNĄC ſzczęśliwym nurtem, być wſzczęściu.

REVENIR *ſur l'eau*, (*ſe dit d'un homme qu'on croyoit abyſmé, & qui rétablit ſes affaires.*) Ex alto emergere. WYPŁYNĄC, wybrnąć, wyniść znowu ná wodę: mowiąc o tym co go miano zá zginionego y ná wſzyſtkim ſtraconego, á on znowu ſwe intereſſa poſtawił ná nogi.

ON DIT, *Rompre l'eau à quelqu'un*, pour dire *Apporter quelque obſtacle à ſa fortune*. Pedem alicui opponere. *Petr.* POMIĘSZAC wodę (*álbo ſzyki*) komu, przeſzkodzić ſzczęściu y zamyſłom iego.

LAISSER *courir l'eau*, pour dire *Ne ſe point ſoucier comme vont les choſes*. Nihil curare. NIECH płyną rzeki iák płyną, niedbać o to iák rzeczy idą.

BATTRE *l'eau*, pour dire *Travailler inutilement*. In aquâ ſcribere. In aquâ ſementem facere. *Cic.* MŁOCIC wodę, robić pracować ná daremno.

IL NAGE *entre deux eaux*, c'eſt à dire *Il eſt incertain quel party*, ou *quelle opinion il doit ſuivre*. In dubio eſt animus. *Cic.* PUSCIŁ ſię ná dwie wody nie wie kędy y w ktorą ſtronę ſię obrocić, wątpliwy.

PESCHER *en eau trouble*, c'eſt à dire *Profiter des deſordres du temps*, ou *du mauvais eſtat d'une famille*. Comparare ſua commoda ex incommodis alicujus. *Terent.* ŁOWIC w odmęcie, to ieſt w zámięſzaniu, rewolucyi, y kłotniach domowych co zyſkać ná ſwoię ſtronę.

PORTER *de l'eau à la mer*, c'eſt à dire *Donner à quelqu'un des choſes, dont il n'a déja que trop*. Mari aquam addere. WODĘ do Morza álbo do rzeki noſić, to ieſt temu dawać ktory niepotrzebuie, *tłuſty połeć ſmarować*.

TENIR *le bec en l'eau*, c'eſt à dire *Amuſer long-temps une perſonne, ſans luy tenir ce qu'on luy a fait eſperer*. Spe lactare. Producere aliquem. *Ter. Cic.* NADZIEIĄ prożną karmić uwodzić długo.

E'BE'NE, ſubſt. f. (*Bois fort dur, peſant & fort noir.*) Ebenus. Ebenum. HEBAN Drzewo bardzo twarde ciężkie, y bardzo czarne.

D'E'BE'NE, (*Fait de ce bois.*) Ex ebeno. **Toutes les ſtatuës de leurs Dieux ſont d'ébéne.* Quaſcunque Deorum imagines ex ebeno habent. *Solin.* HEBANOWY, z hebanu robiony. *Wſzyſtkie poſągi ich Bogow ſą z Hebanu.

E'BE'NIER, ſubſt. maſc. (*L'arbre d'ébéne.*) Ebenus. *Plin.* HEBAN Hebanowe Drzewo.

EBE'NISTE, ſubſt. m. (*Ouvrier qui travaille en ébéne.*) Qui opera ex ebeno conficit. RZEMIàSLNIK co z hebanu robi, Stolarz álbo Tokarz.

E'CAILLE, ſubſt, f. (*De poiſſons.*) Squama. *Plin.* *Ecaille de tortuë.* Teſtudo. *Plin.* ŁUSKWA rybia, kość ſkorupa rog żołwiowy. Zołw.

E'CAILLE ſa dit auſſi (*du poiſſon enfermé dans l'écaille.*) Oſtrea, æ, f. *Var.* Oſtræ. *Cic.* Oſtrea. SKORUPY ſię też mowi o Rybach záwartych w ſkorupie, iáko ſą Oſtrzygi. *Małże.*

E'CAILLES, ou *Eclats de marbre*, ou *de pierre*. Cæmenta marmorea, *ou* lapidea. *Vitr.* MARMUR kamien łamany.

E'CAILLES ſe dit auſſi (*de certaines crouſtes qui ſe détachent des murailles*, ou *d'autres corps.*) Cruſtæ. *Plin.* TYNK Opadaiący kawałkami z ścian, lub z czego inſzego.

Qui eſt couvert d'écailles (comme les poiſſons & certains animaux.) Squamoſus *Plin.* ŁUSKOWATY ſkorupiaſty iáko ryby, y niektore zwięrzęta.

E'CAILLER, V. act. (*Oſter l'écaille aux poiſſons.*) Deſquamare. *Plaut.* ŁUSKWĘ zdiąć ogolić rybę oſkrobać z łuſkwy

E'CAILLER *une huiſtre*, (*l'ouvrir & l'oſter de l'écaille.*) Teſtam aperire. Eximere oſtream è teſtâ. OTWORZYC oſtrzygi, wybierać ie z ſkorupy.

S'E'CAILLER, (*Se lever par écailles, comme l'ardoiſſe.*) In tenues laminas ſecari. W KARPIOWĄ łuſkę dawać.

S'E'CAILLER, (*Tomber par écailles & par crouſtes, comme les enduits de plaſtre qui tombent d'humidité.*) Squamatim decidere. OPADAC mowiąc o Tynkach z wapna álbo gipſowaniach ktore opadaią od wilgoci.

E'CAILLIER, ſubſt. m. (*Qui crie des huiſter à l'écaille.*) Qui oſtreas clamitat. TEN co Oſtrzygi ná przeday wołaiąc noſi po mieście, przekupień oſtry.

ECBATANE, (*Ville capitale de Médie.*) Ecbatana *Strab.*

Quint. Curt. EKBATANA Miaſto ſtołeczne Medii.

ECCLESIASTE, ſubſt. m. (*Nom d'un des livres de l'Ancien Teſtament, attribué à Salomon.*) Eccleſiaſtes. EKLEZYASTES, to ieſt Kaznodzieia, Tytuł Kſięgi iedney Piſma Swiętego ktorą przyznaią Salomonowi.

ECCLESIASTIQUE, adject. maſc. & f. (*Qui appartient à l'Egliſe.*) Eccleſiaſticus, a, um. (*mot conſacré.*) *UN ECCLESIASTIQUE, (*Un Preſtre qui eſt attaché aux autels.*) Diuinis rebus initiatus. KOSCIELNY Duchowny co Kościołowi ſłuży. *Duchowna oſoba, Kapłan poświęcony ołtarzowi y ſłużbie Boſkiey.

L'ECCLESIASTIQUE, ſubſt. m. (*Nom d'un des livres de l'Ecriture Sainte, attribué à Salomon.*) Eccleſiaſticus. EKLEZYASTYK Tytuł Kſięgi iedney Piſma S. ktorą tákże przyznaią Salomonowi.

ECHO, ſubſt. m. (*Son réfléchi par quelque corps.*) Echo. ODGŁOS odbiianie głoſu o ſkały gory laſy *&c. Echo.*

E'CLABOUSSER, V. act. terme populaire. (*Faire rejaillir de la bouë au viſage*, ou *ſur les habits.*) Luto aſpergere. *Cic.* POBRYZGAC, błotem obryznąć, błotem zbryzgać.

E'CLABOUSSURE, ſubſt. f. (*Bouë, ordure qui rejaillit ſur quelqu'un.*) Luti aſperſio. POBRYZGANIE zbryzganie błotem.

Voſtre habit eſt tout plein d'éclabouſſures. Intertincta, *ou* aſperſa eſt veſtis luto. *Hor.* Suknia twoia wſzyſtka zbryzgana błota pełna.

E'CLAT, ſubſt. m. (*Partie d'un corps dur & ſolide, qui s'en ſépare avec violence, quand il creve & qu'on le briſe.*) Fragmentum. *Plaut.* Schidiæ. TRZASKA, Kawał, ſztuka wior ułomek.

Cela ſe rompt & s'en va par éclats. Id aſſulatim, *ou* aſſulosè frangitur. *Plaut.* To ſię ná trzaſki y kawałkami łupa.

Faire des éclats. Facere aſſulas. *Plaut.* Trzaſki wiory ſzczepki robić, potrzaſkać.

E'CLAT ſe dit auſſi (*du bruit qui s'entend, quand une choſe ſe briſe*, ou *creve.*) Fragor, oris, maſc. *Virg.* **La nuée creva avec un grand éclat.* Nimbus magno fragore diſſiluit. *Virg.* HAŁAS trzaſk. *Obłok ſię otworzył z wielkim hałaſem y trzaſkiem.

ON DIT auſſi en ce ſens, *Eclats de rire, de joye*. Riſus, *ou* gaudii eruptiones. SMIECH wielki, y radość.

Faire de grands éclats de rire. In riſum effundi. *Petr.* Smiać ſię ná cały głos.

E'CLAT ſe dit auſſi (*des choſe qu'on fait paroiſtre au dehors avec bruit.*) comme *Je n'aime point les éclats*, ou *à faire éclat pour ſi peu de choſe*, Odi rem tam parvam foràs efferre. *Plaut.* **Cette action a fait éclat dans le monde.* Hoc percrebuit omnium ſermonibus. *Cicer.* TRZASK ogłos między ludźmi: Náprzykład: Nie rad trzaſki czynię o tak małe rzeczy, nie lubię między ludźmi rozgłaſzać. *To między ludzmi wielki ogłos uczyniło, pełno tego było.

E'CLAT, (*Lu ur, ſplendeur.*) Splendor. Fulgor, oris. maſc. *Cic.* JASNOSC glanc świátłość Blaſk.

ON DIT, *L'éclat du ſoleil*. Splendor ſolis. **Des armes.* Armorum fulgor. **De l'argent.* Argenti ſplendor. *Cic Horat.* JASNOSC Słońca *Glanc broni *Blaſk pieniędzy *álbo* ſrebra

Eclatant par ſa vertu, pour ſa vertu, à cauſe de ſa vertu. Splendidus propter virtutem. *Cicer.* **Des actions éclatantes.* Splendida facta. *Hor.* **Un eſprit éclatant.* Splendidum ingenium. **Un nom éclatant.* Splendidum nomen. *Cic.* Jaśnieiący cnotami, álbo dla cnot ſwoich. *Jaſne głośne ſławne uczynki ſprawy. *Dowcip ſławny iáśnieiący. *Jaſne ſławne głośne Imię.

E'CLATER, V. n. (*Se rompre en éclats.*) In aſſulas frangi. *Cic* POTRZASKAC ſię ná trzaſki ſię połomać.

E'CLATER, (*Faire un bruit éclatant, comme d'une choſe qui fait du bruit.*) Fragorem edere. *Plin.* TRZASK hałas uczynić iák kiedy ſię co trzaſka.

E'CLATER ſe dit en ce ſens au figuré, *Paroiſtre, ſe découvrir*. Erumpere. **Son indignation & ſa fureur éclaterent.* Erupit illius furor & indignatio. *Cicer.* OGŁOSIC ſię dać ſię ſłyſzeć, pokazać ſię wypaść. *Gniew, y záwziętość iego wydała ſię wypadła pokazała ſię wybuchnęła.

Faire éclater ſa joye. Erumpere gaudium. *Terent.* Ogłośić pokazać iáwnie weſele ſwoie radość ſwoię.

Il éclata de rire à une demande ſi ingenuë. Poſt tam frigidum ſchema multùm riſit. *Petr.* Rośmiał ſię głośno, ná ták ſzczerą y proſtą prozbę.

Tout ſe connoiſt & éclate à la fin. Illuſtrantur & erumpunt omnia. *Cic.* **La conjuration qui avoit eſté cachée, éclata.* Conjuratio ex latebris erupit. *Cic.* Każda rzecz ſię wyiawi y pokaże álbo wyda ná koniec. *Spiſek ktory był taiemny wydał ſię

E'CLATER ſe dit figurément en cette ſignification, pour *Briller, avoir de l'éclat*. Fulgere. Splendere. **La vertu éclate.* Lucet, *ou* ſplendet, *ou* fulget virtus. *Cic. Hor.* **Le courage & la fortune du chef éclata dans cette guerre.* In eo bello & virtus & fortuna ducis enituit. *Liv.* WYDAWAC ſię *niewłaśnie*: Jaśnieć wſławić ſię. *Cnota iáśnieie. *Serce y ſzczęście wodza wydało ſię w okazyi.

Mon peu de naiſſance a éclaté parmi ces grands noms, qu'on revere depuis tant de ſiecles. Inter nobiles & longa decora præferentes novitas mea enituit. *Tacit.* Wydało ſię y pokazáło niſkie moie urodzenie, między ták wielą wielkich Imion ktore ták dawne wieki poważaią.

E'CLIPSE, ſubſt. f. (*Obſcurciſſement du Soleil & de la Lune, par l'interpoſition de la Terre.*) Solis, *ou* Lunæ defectus. *Cic.* ZACMIENIE Słońca y Xiężyca przez włożenie ſię ziemi między obiema.

ON OIT figurément (*de ceux qui ont eſté long-temps abſents*, ou *cachez.*) *qu'Ils ont fait une longue éclipſe.* Diu abſuerunt. MOWIĄ w Francuſkim *niewłaśnie*: o tych co ich długo niewidać, álbo że ſię długo niewracaią; záſzedł zácmieniem.

S'E'CLIPSER, V. neut. (*Souffrir une éclipſe, parlant du Soleil & de la Lune.*) Deficere. *Cic.* ZACMIC ſię mowiąc o ſłońcu y Xiężycu ćmić ſię.

La Lune eſtant audeſſous du Soleil, & luy eſtant oppoſée, le fait éclipſer. Sol occultatur, *ou* hebetatur Lunâ oppoſitâ. *Cic.* Xiężyc będąc proſto pod ſłońcem y ná przeciwko niego ſprawuie w ſłońcu záćmienie.

S'E'CLIPSER ſe dit figurément pour *Diſparoiſtre*, (*en parlant d'une perſonne qui s'eſt dérobée de quelque lieu.*) Alicundè ſe ſubducere. *S'éclipſer de la préſence de quelqu'un.* ZAYSC záchodzić záćmieniem niewłaśnie: Zniknąć, kryomo potaiemnie ſkąd ſię wynieść ſchronić ſię nieznacznie. Zniknąć komu zoczu.

E'CLIPTIQUE, ſubſt. f. (*C'eſt la ligne qui eſt au milieu du Zodiaque, & qui eſt le cercle que décrit le Soleil par ſon mouvement annuel.*) Eclipticus, criculus. CIRKUŁ ſłońca y inſzych Płanetow idący przez ſrzodek páſá niebieſkiego, ktory corocznie ſłońce obchodzi.

E'CLISSE, f. (*Petite moule dans lequel on fait des fromages.*) Forma. TWORZYDŁO forma ná ſery.

E'CLISSE, (*Petit ais fort délié que les Chirurgiens mettent à un membre rompu.*) Ferula. *Celſ.* ŁUBKI deſzczki cienkie w ktore zawięzuią Cyrulicy złąmáną kość w ciele.

E'CLISSER, V. act (*Mettre des écliſſes à un membre rompu pour le ſoûtenir.*) Ferulas fracto membro aptare. WŁUBKI wziąć.

E'CTIQUE, *ou* ETIQUE, adject. m. & f. *Fievre étique*, (*qui conſume & deſſeche peu à peu un corps.*) Febris tabifica. **Devenir étique.* Tabeſcere. GORĄCZKA ſkryta wnętrzna uſtawiczna ktora niſzczy y ſuſzy powoli wſzyſtkie ciało. *Schnąć w ſuchoty w paść.

Un homme étique. Qui febri tabificâ conficitur. Suchotnik.

E'DENTER, V. act. (*Arracher, rompre*, ou *caſſer les dants.*) Edentare. ZĘBOW pozbawić wybić álbo wyrwać álbo wyłamać.

EDESSE, (*Ville de Syrie*, ou *de Meſopotamie.*) Edeſſa. EDESSA Miáſto Syryi álbo Mezopotamii.

Qui eſt d'Edeſſe. Edeſſenus. Edeſſenſki co ieſt z Edeſſy.

E'DIFIART, m. E'DIFIANTR, f. part. act. (*Qui édifie, qui baſtit.*) Ædificator, oris, m. *Cic.* BUDUIACY przykładny.

(Ce mot François en cette ſignification eſt de feu M. Paſcal, le Ciceron de la Langue Françoiſe.) To ſłowo Paſkaliſa ktory był Cyceron ięzyka Francuſkiego.

E'DIFIANT, (*Qui édifie, qui ſert d'exemple, qui porte au bien par ſes diſcours & par ſes exemples.*) Aliis prælucens bonis moribus & exemplis virtutum. BUDUIĄCY przykładny co do dobrego prowadzi náuką y przykładami ſwemi.

Un diſcours édifiant, ou *rempli d'éfication*. Sermo benè moratus. Mowa pełna zbudowania.

E'DIFICATEUR, ſubſt. m. (*Batiſſeur.*) Ædificator, oris, m. *Cic.* BUDOWNIK co rad ſtawia buduie.

(Mot ironique.) Słowo przez żárt.

E'DIFICATION, ſubſt. f. (*L'action de baſtir.*) Ædifica-

tio. *Cic.* BUDOWANIE ſtawianie murowanie.

E'DIFICATION ſe dit au figuré pour *Le bon*, ou *le mauvais exemple*. Exemplum, bonum. ZBUDOWANIE álbo zgorſzenie, dobry álbo zły przykład przykładność.

Un homme de grande, ou *de bonne édification*. Vir ſingularis exempli. Człowiek wielkiey przykładności.

Les Princes vicieux font plus de mal par la mauvaiſe édification qu'ils donnent, que par les crimes qu'ils commettent. Vitioſi Principes plus exemplo quàm peccatis nocent. *Cic.* Zli Panowie więcey złego ſprawuią przez zły przykład ktory z ſiebie dáią, niżeli przez ſame złe wyſtępki ktore czynią.

Un homme de mauvaiſe édification. Qui aliis malo exemplo eſt. Złego przykładu człowiek.

E'DIFICE, ſubſt. m. (*Baſtiment.*) Ædificium, ii, ndut. *Cic.* **Un édifice ſous terre.* Ædificium ſubterraneum. **Un édifice bien percé, bien éclairé.* Ædificium lucidum. *Cicer.* *(Obſcurum ædificium. *Celſ.* *Un édifice obſcur, qui n'eſt point éclairé.*) BUDYNEK ſtruktura fabryka kamienica Páłác Dwor &c. *Budowanie podźiemne. * Pokoie iáſne widne. *Jzby pokoie ciemne niewidne.

Petit édifice. Ædificatiuncula, æ, fœm. *Cicer.* kletka Budyneczek.

E'DIFIER, V. act. (*Baſtir.*) Ædificare, Conſtruere. *Cic.* BUDOWAC ſtawiać wyſtawiać.

E'DIFIER ſe dit mieux figurément, pour *Donner bonne xemple, porter à la pieté & à la vertu par de bons exemples.* Prælucere alicui bonis exemplis. *Ter. Cic.* TO ſłowo Francuſkie bardziey ſię mowi niewłaśnie, o Przykładności y zbudowaniu dobrym przykładem.

Je ſuis fort édifié de l'action que vous avez faite. Tuum hoc factum probatur mihi maximè. * *Un pere de famille eſt obligé de bien édifier tous ceux de ſa maiſon.* Pater-familiarum domeſticis omnibus prælucere debet probitatis exemplo. Bardzom ſię zbudował z tego uczynku twego. * Goſpodarz powinień być dobrym przykładem wſzyſtkim domowym ſwoim.

E'DIFIER *mal quelqu'un*, (*luy donner mauvais exemple.*) Alicui malo exemplo eſſe. ZGORSZYC kogo zły mu daiąc przykład.

Cela a mal édifié & ſcandaliſé le monde. Id animos hominum offendit. To zgorſzyło wſzyſtkich, álbo wſzyſcy ſię z tego zgorſzyli.

E'DILE, ſubſt. m. (*Magiſtrat Romain, qui avoit l'intendance des Edifices publics ſacrez & profanes, & de l'ordre de la Police, des jeux, des ſpectacles &c.*) Ædilis, is, maſc. *Cicer.* BUDOWNICZY urząd u Rzymian ktorego powinność była mieć dozor o Fabrykach wſzyſtkich publicznych, świętych y świeckich, y o dobrym porządku poſpolitym w mieście iáko też o widokach y igrzyſkach publicznych u nás Burgrabiowie

(IL y avoit des Ediles Curules, parce qu'ils avoient droit d'avoir la chaiſe curule garnie d'yvoire, comme les grands Magiſtrats, *Ædilis Curulis:* Il y en avoit encore d'autres nommez *Ædiles plebeii*, qui eſtoient pris parmi le peuple, & qui avoient le ſoin des Poids & des Meſures. Byli u Rzymian Budowniczy krzeſłowi bo mieli prawo záſiadać w krzeſłach z ſłoniowey kości z drugiemi urzędnikami wyżſzemi w Senacie Byli tákże inſi Budowniczy gminni ktorych obierano z gminu poſpolitego, y ktorych urząd był doglądać miar y wagi.

E'DILITE', ſubſt. f. (*La charge d'Edile.*) Ædilitas. *Cicer.* BUDOWNICZEGO publicznego urząd.

EDIMBOURG, (*Ville capitale d'Ecoſſe.*) Edimburgum, i, neut. EDYMBURG Miaſto głowne Szkocyi.

E'DIT, *ou* E'DICT, ſubſt. m. (*Ordonnance d'un ſouverain.*) Edictum. *Cic.* EDYKT Roſkaz Mandat wyrok wici z władzy y urzędu náywyżſzey zwierzchności do wſzyſtkich poddanych wydane.

Publier un édit. Proponere edictum. *Suet.* Publikować obwołać obwieścić Edykt &c.

E'DITION, ſubſt. fœm. (*Publication d'un ouvrage, d'un livre.*) Editio. *Quint.* WYDANIE publiczne kſięgi, álbo piſma iákiego.

E'DUCATION, ſubſt f. (*Soin qu'on prend d'élever des enfans & de les inſtruire.*) Educatio. Inſtitutio, onis, fœm. *Cicer.* WYCHOWANIE, ſtaranie o wychowaniu y náuce dzieci.

Il a eu une bonne éducation, Il a eſté bien élevé. Inſtitutus liberaliter educatione fuit. *Cic.* Miał dobre wychowanie, dobrego wychowania.

EFFAçABLE, adject. m. & fœm. (*Qui s'afface aiſement.*) Delebilis & hoc delebile. CO łatwo zmazać można.

Ce avec quoy on efface. Deletilis & hoc deletile, *genit.* is, *Var.* *Spongia deletilis, *Vne éponge dont on efface*, ou *qui ſert à effacer.* *Charta deletitia. *Vlp. Papier qui s'efface aiſément.* Zmazuiący ścieraiący wycieraiący. *Gębka wycieraiąca. *Papier tabliczki co ſię łatwo zmazuią.

EFFACER, V. act. (*Rayer*) Delere. ZMAZAC zgładzić zgaſić zetrzeć.

On ne doit pas eſtre pareſſeux à effacer, quand on veut écrire des choſes, qui puiſſent eſtre leuës avec plaiſir. Sæpè ſtilum vertas, ſi ſcripturus quæ digna ſunt volueris legi. *Hor.* Trzeba często mazać, kto chce co nápiſać czytania godnego.

Si les deſtinées euſſent conſervé ce grand homme juſques à noſtre ſiecle, il effaceroit aujourd'huy beaucoup de choſes que nous admirons. Si foret in noſtrum ævum delatus vir ille præſtantiſſimus, ſibi multa detereret. *Hor.* Gdyby wieczne wyroki były nam do tych czas záchowały aż do náſzych wiekow tego wielkiego człowieka, wieleby rzeczy zgluzował zgaſił, y zátarł ktorym ſię teraz ták dziwuiemy.

EFFACER, (*Abolir, mettre en oubli.*) Delere. Obliterare. **Effacer un Arreſt du Senat.* Decretum Senatus inducere comme ſi l'on diſoit *Paſſer la plume par deſſus.* ZMAZAC zgładzić wymazać z pomięci znieść. *Znieść uchwałę Senatu, iákoby: Piorem zgluzować.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Il a effacé la mauvaiſe opinion qu'on avoit de luy.* Malam de ſe opinionem delevit. *Cic.* **Effacer la honte & le des honneur qu'on a receu dans une guerre.* Maculam aliquo bello ſuſceptam delere. *Cic.* **Effacer une gloire acquiſe.* Partam gloriam expungere, *ou* obliterare. *Plaut.* **Je ſuis d'avis d'effacer entierement de nos eſprits le ſouvenir de nos diſſenſions.* Omnem memoriam diſcordiarum noſtrarum ſempiterna oblivione delendam eſſe cenſeo. *Cicer.* ZGŁADZIŁ zgluzował złe rozumienie ktore o nim miano. *Zgładzić ochydę y hańbę ná woynie iákiey poniesioną. *Zgładzić zgluzować ſławę nábytą. *Moia rada ábyśmy cale wygluzowali z pámięci náſze niezgody.

EFFACER, (*Obſcurcir.*) Obſcurare, o, as, avi, atum.) act. acc *Cic.* **L'éclat & la grandeur de ſon courage efface entierement celuy des autres.* Aliorum virtus obſcuratur, *ou* obruitur ſplendore illius virtutis & magnitudine. *Cic.* ZGLUZOWAC záćmić, przyćmić przytępić przytłumić. *Wielkość męſtwa y ſława imienia iego gaſi y záciera y tłumi wſzyſtkie inſzych pochwały.

EFFAçEURE, *on prononce* EFFAçURE, ſubſt. f. (*Rature.*) Litura, æ, f. *Cic.* POGLUZOWANIE piorem pozamazywanie

EFFARE', m. EFFARE'E. f. adject. Efferatus. *Cic. Virg.* POMIESZANY, POMIĘSZANA.

S'EFFARER, V. neut. *ou* ESTRE EFFARE', (*Paroiſtre troublé & comme hors de ſoy.*) Efferari, (or, aris, atus ſum.) paſſ. *Plin.* MIĘZSZAC ſię zmięſzać ſię y iákoby przy ſobie y przy zmyſłach niebyć.

Il eſt tout effaré. Attonitus & commotus videtur. Wſzyſtek ieſt pomięſzany.

EFFAROUCHER, V. act. (*Rendre farouche.*) Efferare, (effero, as, avi, atum. act. acc. *Liv.* ZDZICZYC dzikim okrutnym uczynić rozgniewać záiuſzyć.

ON DIT au figuré, *Effaroucher les eſprits.* Efferare animos. *Liv.* ZAIUSZYC animuſze.

S'EFFAROUCHER *pour la moindre choſe.* Vel minimo verbo efferari, *ou* perturbari. ROZIESZ ſię záieść ſię roziuſzyć ſię o návmnieyſzą rzecz.

FFECTIF, m. EFFECTIVE, f. adject. (*Réel, poſitif.*) Verus. Certus. **Cela eſt effectif.* Id verum eſt. ISTNY rzetelny prawdziwy pewny. *To ieſt pewna.

EFFECTIVEMENT, adv. (*D'une maniere réelle.*) Reverà. Reipſà. Reapſe abl. *Cic.* ISTNIE prawdziwie pewnie rzetelnie niezáwodnie.

EFFECTUER, V. act. (*Mettre une choſe à effet*) Efficere. Perficere. *Ter.* Do ſkutku przywieść w ſkutku pokazać.

Effectuer ſa promeſſe. Solvere promiſſa. *Cicer.* Wykonać w ſkutku obietnicę ſwoię.

EFFE'MINER, V. act. (*Rendre laſche & mol comme une femme.*) Effeminare. Enervare *Cæſ.* **S'efféminer*, ou *Devenir efféminé.* Remolleſcere. *Cæſ.* NIEWIESCIUCHEM czynić. *Niewieściuchem ſię ſtać zniewieścieć.

Nous efféminons les petits enfans dès le commencemens. Infantiam ſtatim deliciis ſolvimus. *Quint.* **Son eſprit n'eſt pas efféminé comme ſon corps.* Non eſt illius mollis & corpori ſimilis animus. *Tacit.* Niewieściuchami zaraz zpoczątku czyniemy dzieci. *Nie ták zniewieściał u niego umyſł, iáko ciało

UN EFFEMINE', part. & adject. m. Mollis & delicatus. Enervis. NIEWIESCIUCH.

Des enfans effeminez. Soluti ac fluentes pueri. *Quint.* Fluxi, orum, maſc. pl. *Suet.* Dzieci zniewieściałe, niewieściuchowate.

Vne prononciation efféminée. Fracta pronuntiatio. *Plin. Jun.* Wymowa nie męſka pieſzczona.

EFFERVESCENCE, ſubſt. f. *on prononce* efferveſſance. (*Bouillonnement qui ſe fait par la chaleur.*) Efferveſcentia. Ebullitio. *Perſ*, WZWIERANIE kipienie burzenie ſię od gorąca.

EFFET, ſubſt. m. (*Ce qui eſt produit & qui reſulte d'une action.*) Effectus. Effectio. *Cic.* **Les effets de l'art, ce qui eſt produit par l'art.* Artis effectiones, onum, f. pl. *Cic.* SKUTEK to co idzie zá iáką przyczyną. *Skutki konſztu ludźkiego to co kunſzt ludzki dokazać może.

EFFET, (*Exécution.*) Effectus. Res. *Cic. Ter.* SKUTEK wykonanie rzeczą ſamą.

Cela eſt vray, & vous en verrez dans peu les effets. Hoc verum eſt, reipſâ experiére propediem. *Ter.* To ieſt prawdziwa y wkrotce to w rzeczy ſamey obaczyſz.

Faire voir par effet ce qu'on a dit. Verba ad rem conferre. *Ter.* Skutkiem pokazać to co ſię rzekło.

Confirmer par les effets la faveur qu'on nous a promiſe. Beneficium verbis initum, re comprobare. *Ter.* W ſkutku pokazać łaſkę obiecaną, obietnicę ſkutkiem potwierdzić.

J'ay reſſenti les effets de voſtre bonne volonté. Operâ & factis expertus ſum tuam in me benevolentiam. *Plaut.* Doznałem dowodow ſkutecznych łaſki twoiey.

Cela a eſté ſans effet. Id irritum cecidit. *Cic.* To było bez ſkutku, z tego nic niebyło.

EN EFFET, *Effectivement.* Reipſâ. Reapſe. Revera. *Cic.* W RZECZY Samey, rzeczą ſamą.

En effet, (au commencement d'une Periode.) Et verò. Et quidem. Záiſte záczynaiąc peryod mowy iákiey: miaſto *w rzeczy ſamey.*

EFFETS ſe dit au plurier (*des biens des particuliers, & particulierement des negotiants.*) Bona, orum, n. pl. *Cic.* TOWARY dobra kupieckie gatunki.

Il a pour mille écus de bons effets. Mille nummos habet in certis bonis. Ma ná tyſiąc talerow towaru gatunkow dokrych.

EFFEUILLEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'eſter les feuilles des arbres.*) Frondatio. *Col.* **L'effeuillement de la vigne.* Pampinatio. *Colum.* OBCINANIE gałęzi ſtrzyżenie drzew w ulicach ogrodowych. *Kaſtrowanie winnicy obrywanie z liścia.

EFFEUILLER, V. act. (*Oſter les feuilles des arbres qui font trop d'ombre, & qui empeſchent les fruits de meurir.*) Arboribus folia decerpere. OBRYWAC Liście ktore cień czynią gronom w winnicy przerzedzać winnicę.

Qui effeuille les arbres. Frondator, oris, m. *Virg.* Ogrodnik co około drzew y winnic ma ſtaranie.

EFFICACE, adject. m. & f. (*Qui fait ſon effet.*) Efficax. SKUTECZNY co ſwoy ſkutek czyni.

Des pieres efficaces. Preces efficaces. *Liv.* Prożby modlitwy ſkuteczne.

Ce remede eſt tres efficace contre les bleſſures des fleches. Contra ſagittarum ictus efficaciſſimum remedium. *Plin.* To lekarſtwo bardzo ieſt ſkuteczne ná rany od ſtrzał.

ON DIT, *Vn homme efficace, (qui execute ce qu'il promet.)* Vir efficax. *Hor.* CZŁOWIEK ſkuteczny rzetelny.

EFFICACE comme un ſubſtantif, *ou* EFICACITE', ſubſt. fœm. Efficacia. *Plin.* SKUTECZNOSC Dzielność.

EFFICACEMENT, adv. (*d'une maniere efficace.*) Efficaciter. *Cic.* SKUTECZNIE.

EFFICIENT, (*on prononce* efficiant.) m. EFFICIENTE, fœm. (*Qui fait effet.*) Efficiens. *Cicer.* SPRAWUIĄCY czyniący ſprawuiąca.

EFFIGIE, ſubſt. f. (*Image*, ou *repréſentation au naturel.*) Effigies. *Cic.* OBRAZ żywy prawdziwy.

ON APPELLE, *Executer quelqu'un par effigie, (parlant de l'execution d'un criminel condamné, dont on n'a pû faire la capture.)* Sontis imaginem cruci affigere. EXEKWOWAC kogo w obrazie mowiąc o Dekretowanym ná śmierć ktorego nie można było złapać.

(On pend un tableau à une potence où eſt dépeint le criminel, la qualité du ſupplice & le jugement de condamnation.) Wieſzaią ná ſzubienicy obraz winowaycy z wyrażeniem ſądu y kryminału y ná iáką śmierć go ſkazano.

EFFIGIER *quelqu'un*, V. act. (*L'executer par effigie.*) *Le meſme.* OBWIESIC w obrazie: *toż ſamo.*

EFFILER, V. act. (*Oſter les fils d'un tiſſu.*) Filatim diſſolvere. Detexere. WYSTRZĘPIAC wyciągać po nitce.

S'EFFILER, (*parlant des étoffes.*) Filatim diſſolvi. paſſ. STRZĘPIC ſię mowiąc o materyach.

ON DIT (*d'une perſonne.*) qu'*Elle eſt effilée*, pour dire qu'*Elle eſt grande & maigre*, ou *menuë.* Redditus curaturâ junceus, *ou* exilis & macer. *Ovid.* MOWIĄ o Oſobie wyſokiey cienkiey á chudey ciągnie ſię do gory cienka iák nitka.

EFFLEURER, V. act. (*Toucher & bleſſer légerement & ſuperficiellement.*) Stringere, Perſtringere. *Quint-Curt.* ZDRASNĄC, letko bardzo dotknąć y náruſzyć tknąć czego.

La bleſſure qu'il avoit receuë à la cuiſſe, n'avoit fait qu'effleurer la peau. Summa duntaxat cutis in femore perſtricta erat. *Quint-Curt.* Rana ktorą odebrał w udo ledwie co ſkorkę tylko z wierzchu zdraſnęła.

EFFLEURER *une matiere*, ſe dit figurément pour *En traitter légerement.* Aliquid leviter attingere. *Cic. Plaut.* **Effleurer quelqu'un d'un coup de poing.* Pugno legere aliquem. *Plaut.* DOTKNĄC czego lekko wdyſkurſie álbo piſaniu. *Urwać kogo álbo draſnąć pięścią.

EFFONDRER, V. act. (*Eventer un poiſſon & des volailles.*) Exenterare. *Ter.* Interanea eximere. SPRAWIAC ryby wyprawiać niby ptaſtwo &c.

S'EFFONDRER, V. neut. (*S'abyſmer, fondre.*) **La terre s'eſt effondrée.* Deſedit terra. *Cic.* ZAPASC ſię otworzyć ſię *Ziemia ſię západła otworzyła.

EFFONDRILLES, ſubſt. m. & plurier. (*Ordures qui ſe trouvent au fond d'un vaiſſeau.*) Fæces. Sordes. Purgamenta. *Colum.* STEK błoto plugaſtwo.

S'EFFORCER, V. neut. (*Employer ſes forces à une choſe.*) Conari. Contendere. *Cic.* USIŁOWAC ſiłami o co ſię ſtarać ſilić ſię kaſać ſię mocno ſadzić ſię.

EFFORT, ſubſt. m. (*Employ violent de ſes forces.*) Conatus. Niſus. Conamen. *Cic.* USILNOSC ruſzenie gwałtowne ſił wſzyſtkich.

Faire effort, ou *des efforts.* Omni ope atque operâ adniti, *ou* eniti. *Cic.* Wielkie uſilności czynić wielkiem ſtaraniem zábiegać o co álbo około czego.

EFFORTS, (*Violence.*) Conatus. Impetus. *Cic.* **Soûtenir les efforts des ennemis.* Hoſtium conatus, *ou* impetus ſuſtinere. *Cic.* USILNOSC ſił gwałt nátarczywość ſzturm. *Wytrzymać ſiły ſzturmy nieprzyiacielſkie.

Rompre les efforts des ennemis. Frangere impetum. *Cicer.* **Faire un dernier effort.* Ultima tentare, *ou* experiri. *Cæſ.* Złamać ſiły nieprzyiacielſkie. *Oſtatnich ſił dobywać álbo ruſzyć.

EFFRAYE', m. EFFRAYE'E, f. adject. (*Epouvanté.*) Perterritus. *Cic.* ZASTRASZONY ulękniony przeſtraſzony.

EFFRAYER *quelqu'un*, V. act. (*L'épouvanter.*) Aliquem terrere, *ou* exterrere *Cic.* PRZESTRASZYC kogo.

S'EFFRAYER. Paveſcere. Expaveſcere. STRACHAC ſię lękać ſię obawiać ſię.

L'armées s'efferaya. Incidit terror exercitui. *Cæſ.* Woyſko záſtraſzyło ſię uſtraſzyło ſię.

Eſtre efferayé. Horrore perfundi. paſſ. *Cic.* Być záſtraſzonym przeſtraſzonym.

EFFRENE', m. EFFRENE'E. fœm. adject. (*Emporté, qui n'eſt retenu par aucun frein, ni par aucune conſideration*) Effrenatus. *Cic.* **Des convoitiſes effrénées.* Effrenatæ cupiditates. *Cic.* WYUZDANY, WYUZDANA, żádnym wędzidłem żadną uwagą niepohamowany. *Ządze wyuzdane.

EFFRONTE', m. EFFRONTE'E, f. adject. (*Qui n'a point de pudeur, Impudent.*) Impudens. *Cicer.* BEZ czoła y wſtydu.

UN EFFRONTE'. Os impudens. Inverecundæ frontis homo. *Cicer. Suet.* NIEWSTYDNIK zuchwalec ſromotnik bezecnik.

Effronté à outrance. Inſigniter, *ou* inſignitè impudens. *Cic.* Bez wſtydu pſu oczy przedał.

Quiconque eſt devenu une fois effronté, il ne faut pas qu'il le ſoit à demi. Qui ſemel verecundiæ fines tranſierit, eum benè & naviter oportet eſſe impudentem. *Cicer.* Ktokolwiek do tego przyidzie że wſtyd raz ſtraci, nie ſtraci go nigdy w poł ále w cale y ze wſzyſtkim.

EFFRONTE'MENT, adv. (*D'une maniere impudente.*) Impudenter. adv. *Cic.* NIEWSTYDLIWIE nieſkromnie uzchwale bezecnie.

EFFRONTERIE, ſubſt. f. (*Impudence.*) Impudentia. *Cic.* NIEWSTYD zuchwałość bezecność ſromota.

EFFROY, ſubſt. m. (*Frayeur, terreur ſubite.*) Terror. Pavor *Cic.* PRZESTRASZENIE zlęknienie ſtrach boiaźń.

EFFROYABLE, adject. m. & f. (*Qui donne de l'effroy & de l'épouvante.*) Terribilis. Horribilis. *Cic.* STRASZNY okropny.

EFFROYABLEMENT, adv. Terribilem, *ou* horrendum in modum. STRASZLIWIE.

EFFUSION, ſubſt. f. (*Epanchement de choſes liquides.*) Effuſio, onis. f. *Cic.* **Faire des effuſions de vin, (comme faiſoient les Payens en maniere de ſacrifice.)* Fundere liquorem de paterâ. *Horat.* WYLANIE ulanie odlanie rzeczy mokrych. *Wylewać wina czarami ná ofiarę Bałwanom iáko czynili Poganie.

Cette victoire n'a pas eſté ſans effuſion de ſang, ou Cette victoire a couté bien du ſang. Non incruenta fuit hæc victoria Multorum ſanguine ſtetit. *Liv.* To zwycięſtwo nie było bez wylania krwi, álbo wiele krwie koſztowało.

EFFUSION *de l'ame, (lors qu'elle ſe répand dans la joye.)* Effuſio animi. *Cic.* WYLANIE ſreca zradośći álbo ſzczerośći.

E'GAL, m. E'GALE, f. adject. (*Pareil.*) Æqualis & hoc æquale. ROWNY ROWNA.

(On dit EGAUX au plurier pour le maſculin.) Rowni w większey liczbie w rodzaiu męſkim.

Si nous avions une ſcience égale à la ſienne. Si par in nobis, atque in illo, ſcientia fuiſſet. *Cic.* Gdybyśmy mieli náukę rowną iego náuce.

Aller d'égal avec quelqu'un. Se cum aliquo æquare. *Cic.* **Avoir une fortune égale à ſon mérite.* Adæquare cum virtute fortunam. *Cic.* * *Il n'a point d'égal pour l'eſprit.* Extra omnem ingenii aleam poſitus eſt. *Plin.* Poſtępować ſobie zá rowno z kim. *Mieć fortunę rowną Cnocie y zacnośći ſwoiey. *Niema rownego w rozumie.

EGAL, (*Vni, qui n'eſt point raboteux*) Æquus, æqua, æquum. Panus, a, um. *Cic.* ROWNY proſty iednoſtayny.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Vn eſprit égal, qui n'a ni hauts ni bas.* Æquus animus. Æqua mens. *Cic.* UMYSŁ rowny zawſze y iednoſtayny.

ON DIT, *Marcher d'un pas égal.* Pariter, æquabiliterque gradiri. * AU FIGURE', *Suivre toûjours ſon meſme train.* Eundem in rebus ſequi tenorem. POSTĘPOWAC ſobie záwſze rownym krokiem. **Niewłaśnie* znaczy Jść ſobie záwſze iednakowo y iednoſtaynie poſtępować.

ON DIT, *Cela m'eſt tout égal*, ou *tout de meſme, qu'on me donne du vin*, ou *qu'on ne m'en donne point, Cela m'eſt tout égal.* Sive vinum mihi detur, ſive non, mihi perinde eſt. TO MI ieſt zárowno zá iedno, czy dádzą wina czy nie dádzą wſzyſtko mi to zá iedno.

EGAL eſt quelquefois ſubſtantif, *Il faut bien vivre avec ſes égaux.* Cum æqualibus benè vivendum eſt, *ou* benè vixeris. TRZEBA żyć dobrze zgodliwie z rownemi ſwemi.

A L'EGAL, façon de parler adverbiale & comparative. (*Auprès, au prix.*) Præ * *Je ne cheris perſonne à l'égal de vous*, ou *plus que vous.* Paucos æquè ac te charos habeo. *Cic.* * *Il s'eſtime heureux à égal de nous.* Præ nobis beatus videtur. WPOROWNANIU. *Nieważę ſobie nikogo bardziey w porownaniu z Tobą *álbo* ták iák ciebie. *Má ſię zá ſzczęśliwego w porownaniu z námi.

E'GALEMENT, adverb. Æquè. Æqualiter. *Cic.* ROWNO zarowno iednakowo.

Il ſçait également les deux Langues. Par eſt in utriuſque linguæ facultate. *Cic.* **Ils voyent également la nuit comme le our*, ou *auſſi bien la nuit que le jour.* Noctibus æquè, quàm die cernunt. *Plin.* Umie zárowno obadwa ięzyki. *Widzą zárowno ták w nocy iáko y we dnie.

E'GALER, V. act. (*Rendre*, ou *faire égal.*) Æquare. *Liv.* POROWNAC zrownać.

Egaler le travail, le partager également. Laborem operum æquare juſtis partibus. *Virg.* Rowno rozdać robotę.

E'GALER *quelqu'un en une choſe, (Luy eſtre égal.)* *Liv.* Parem eſſe alicui re aliquâ. *Cic.* ZROWNAC komu w czym.

Egaler une choſe à une autre. Aliquid cum aliquâ re exæquare. *Cic.* Rownać iedno z drugim iedno do drugiego ſtoſowoć.

S'égaler à quelqu'un. Æquare ſe cum alio. *Cic.* Rownać ſię z kim.

E'GALER, (*Vnir, applanir.*) Æquare. ROWNAC co wyrownywać proſtować.

EGALITE', ſubſt. f. (*Parité.*) Æqualitas. *Cic*, ROWNOSC iedność.

Egalité de poids. Æquipondium, ii, n. *Vitr.* **Egalité de biens.* Æquatio bonorum. *Cic.* **De merites.* Æquatio meritorum. *Cic.* Rowność wag gwichtow. *Rowność dobr fortun. *Rowność zaſſug.

EGALITE' ſe dit figurément *de l'eſprit, de l'ame & de la vie.* Æqua mens. *Cic. Hor.* ROWNOSC niewłaśnie iednoſtayność umyſſu, ſerca ſkłonnośći.

Rien ne vous peut donner cette égalité d'ame. Nulla res te ad æquitatem animi poteſt extollere. *Cic.* Nic ci niemoże dáć tę rowność y iednoſtayność umyſſu.

E'GAYEMENT, ſubſt. m. (*Gayeté.*) Hilaritudo. *Cicer.* ROZWESELENIE uweſelenie.

E'GAYER, (*on prononce* éguéier.) V. act. (*Réjouïr, donner de la joye.*) Hilarare. Exhilarare, (ro, as, avi, atum.) act.acc.*Colum.Cic.* Hilaritatem alicui afferre.*Plin.* ROZERWAC uweſelić rozweſelić ucieſzyć.

E'GAYER, (*parlant des choſes.*) Hilarare. Exhilarare. *Cic. Egayer un diſcours.* Hilaritate orationem conſpergere. *Cic.* **Egayer l'eſprit, les ſens.* Animum, ſenſus hilarare. *Catul. Cicer.* **Entrée d'un logis bien égayée.* Cavedium hilaratum, *ou* hilare. *Plin.* ROZWESELIC uweſelić. *Rozweſelić mowę co weſołego y śmieſznego wnię wmięſzawſzy. *Uweſelić umyſł zmyſły. *Weście do domu ſień álbo Facyata bardzo weſoła ze dworu.

S'EGAYER, (*Se réjouir.*) Hilareſcere. *Terent.* UCIESZYC ſię radować ſię.

EGE'E, *ou* LA MER EGE'E, *ou* L'ARCHIPEL. Ægæum mare. *Cic.* EGEYSKIE MORZE GRECKIE.

EGIDE, ſubſt.m. (*Bouclier que les Poëtes donnent à Jupiter & à Minerve, au milieu duquel paroiſſoit la teſte de Méduſe.*) Ægis, idis, f. *qui fait à l'accuſatif* ægida. *Virg.* TARCZA Jowiſza y Minerwy maiąca weſrzodku Meduzę álbo głowę matrony z wężami miaſto włoſow y warkoczow.

EGLANTIER, ſubſt. m. (*Arbriſſeau qui porte des roſes de bayes.*) Cynosbatos. PŁOMYK żiele kwitnące nákſztałt roż polnych.

EGLISE, ſubſt. f. (*L'Epouſe de J. C.*) Eccleſia, æ, f. KOSCIOŁ Chryſtuſow prawowierny.

EGLISE, (*L'aſſemblée des fideles, dont J. C. eſt le Chef, & les fideles les membres*) Eccleſia Fidelium congregatio, *ou* cœtus. KOSCIOŁ katolicki zebranie wſzyſtkich wiernych ktorych Chryſtus ieſt głową, á wierni ſą pod tą głowę członkami.

L'Egliſe primitive, l'Egliſe naiſſante après la deſcente du S. Eſprit ſur les Apoſtres Eccleſia naſcens. Kośćioł poczynaiący ſię po z ſtąpieniu Ducha S. ná Apoſtoły.

L'EGLISE ſe dit auſſi (*des aſſemblées particulieres des fideles en divers Royaumes & païs, comme l'Egliſe Romaine.*) Eccleſia Romana. **L'Egliſe de France*, ou *l'Egliſe Gallicane.* Eccleſia Gallicana, *&c.* KOSCIOŁ ſię też mowi o zebraniu wiernych w Páńſtwie iákim po roznych Kroleſtwach iáko Kośćioł Rzymſki. *Kośćioł Francuſki &c.

EGLISE ſignifie auſſi *Vn Temple baſti en l'honneur de Dieu ſous l'invocation de quelque Saint*, ou *Sainte.* Templum, Ædes ſacra. KOSCIOŁ wyſtawony álbo murowany náchwałę Boſką pod wezwaniem Swiętego ktorego álbo Swiętey. Dom Boży Mieyſce Swięte.

EGLISE, (*L'ordre Eccleſiaſtique.*) Clerus. KOSCIOŁ Duchowieńſtwo ſtán Duchowny.

Vn homme d'Egliſe Ecleſiaſtique. Clericus. *S'il eſt Preſtre on dira.* Sacerdos. Człowiek Oſoba Duchowna Jeżeli ieſt Kápłanem to ſię názywa Xiądz.

EGLOGUE, ſubſt. f. (*Eſpece de Poëſie paſtorale, où l'on fait parler des Bergers, comme a fait Virgile.*) Ecloga, æ, f. *Virg.* WIERSZE Paſtuſze gdzie Páſtuſzkowie z ſobą wierſzami rozmawiaią *Ekloga* iákie piſał Wirgiliuſz.

E'GORGER, V. act. (*Couper la gorge.*) Jugulare. *Quint. Lucan.* ZARZNĄC gardło poderznąć.

Se laiſſer égorger. Alicui jugulum dare. *Cic.* Dáć ſię zárznąć, ſzyię komu dać pod miecz.

ON DIT au figuré, *Egroger ſes paſſions.* Jugulare cupidines. *Cic.* USMIERZYC Páſſye ſwoie wykorzeniać ie.

S'EGOSILLER, V. neut. (*Crier à pleine teſte, de toute ſa force juſques à ſe rompre le goſier.*) Inclamare uſque ad ravim. WRZESZCZEC do roſpuku zewſzyſtkiey ſiły co może.

E'GOUST, *ou* E'GOûT, ſubſt. maſc. (*Ecoulement des eaux.*) Stillicidium. *Vitr.* RYNSZTOKI SCIEKI wod ściek.

E'GOûT ſe dit auſſi (*des canaux par où ſe déchargent les immondices des villes.*) Cloaca. Sentina. *Cic.* KANAŁY mieyſkie.

Il a eſté condamné à nettoyer les égouts. Ad purgationem cloacarum datus eſt. *Plin-Jun.* Skázáno go dekretem náchędożenie kánałow.

ON DIT au figuré, *Cette ville eſt comme l'égout de toutes les ordures du monde.* Urbs iſta velut ſentina & colluvies totius orbis terrarum. *Cic.* TO Miáſto ieſt iáko ſtek wſzyſtkiego plugaſtwa z cáłego świátá.

E'GOûT en medecine ſe dit (*des endroits par où ſe déchargent les humeurs des corps.*) Meatus. *Plin.* KANAŁY meaty w ciele ludzkim przez ktore rożne humory wychodzą.

E'GOUSTER, *ou* E'GOûTER, V. act. *Les pots & les verres,* (*Ne laiſſer rien dedans.*) Calices ſiccare. WYSĄCZAC Dzbanki ſzklanki áby nic wnich nie zoſtało.

Faire, ou *laiſſer égouter un fromage,* (*en laiſſer tomber ce qu'il y a de ſereux*) Siccare caſeum. Dáć oſiąknąć ſerom áby ſerwatka z niego wyciekła.

Il faut laiſſer égouter cela après l'avoir tiré de l'eau. Extractum ex aquâ fac illud deſiccetur. *Apit.* Trzeba temu dáć oſiąknąć iák ſię z wody wyimie.

EGRATIGNER *le viſage,* V. act. (*Faire une déchirure à la peau avec les griffes & les ongles.*) Faciem unguibus ſecare. *Petr.* PODRAPAC twarz pazurami.

EGRATIGNEURE, *ou* EGRATIGNURE, ſubſt. fem. (*Playe legere qui ſe fait ſur la peau.*) Cutis laceratio. *Cicer.* ZDRAPANIE PODRAPANIE zdarcie ſkorki ná ciele.

E'GRENER, V. act. (*Faire tomber la graine d'une plante, & le grain d'un épy.*) Grana eximere. ZIARNA náſiona z żioł z Zboż doſtawać wykruſzać.

EGRILLARD, m. EGRILLARDE, f. adject. (*Eveillé, ſubtil, qui entend bien ſes intereſts.*) Subtilis Aſtutus & callidus, adject. *Cic.* FRANT żywy obrotny nie da ſobie rękawa urwać zna ſkąd wieie.

EGRUGEOIRE, ſubſt. f. EGRUGEOIR, m. (*Vtenſile de cuiſine, ſervant à égrueger du ſucre &c.*) Radula, æ, f. *Colum.* TARKA KUCHENINE náczynie do ſkrobania cukru.

EGRUGER *du ſucre,* V. act. (*Le pulveriſer avec la rappe.*) Saccharum (*ou* quid ſimile) radere. UTRZEC cukru álbo co podobnego ná drobny proſzek.

Egruger du ſel. Sal modicè infringere. *Colum.* Utrzeć albo utłuc ſoli.

EGUE'ER, V. act. (*Tremper du linge ſale dans l'eau avant que de le mettre à la leſſive.*) Linrea ſordida fluenti aquâ eluere. NAMOCZYC chuſty brudne do prania przed ługiem.

EGUEULER, V. act. (*Caſſer le gouleau d'une bouteille.*) Collum lagenæ frangere. SZYIKĘ u flaſzy utrącić.

EGUIERE, ſubſt. f. (*Pot à mettre de l'eau.*) Aqualis. *Var.* NALEWKA do wody.

EGYPTE. (*Province d'Afrique, autrefois Royaume.*) Ægyptus. *Cic.* EGIPT Prowincya Afryki, niegdyś Kroleſtwo.

D'EGYPTE. Ægyptius, a, um. *Plin.* EGIPSKI Egipſka.

EGYPTIEN, m. (*Celuy qui eſt d'Egypte.*) Ægyptius, ii, m. *EGYPTIENNE, f. (*Celle qui eſt d'Egypte.*) Ægiptia. EGIPCYANIN. *EGYPCYANKA.

ELABOURER, V. act. Qui eſt d'un rare uſage, & qui ſignifie *Travailler une choſe avec ſoin.* Elaborare. *Cic.* WYPRACOWAC rzadko używane ſłowo znáczące z pilnośćią co wyrabiać.

ELAGUER, V. act. (*Couper les branches d'un arbre par cy par la qui font trop d'ombre.*) Collucare act. acc. *Colum.* PRZERZEDZANIE ſpalerow názbyt cienia maiących.

ELAN, ſubſt. m. (*Gros animal ſauvage, eſpece de buſle.*) Alces. *Solin.* ŁOS Dźikie zwierzę wielkie, podobne żubrowi.

ELANS, (*Soupirs.*) Suſpiria, |orum, n. pl. WZDYCHANIA Jęczenia pokutne.

(Terme de devotion.) Termin nábożny.

E'LANCEMENT, ſubſt. m. (*Mouvement du corps prompt*

& violent.) Corporis artuumque projectio, onis, f. *Cic.* WYPUSZCZENIE tęgie y z ſiłą wyparowanie.

E'LANCEMENT ſignifie auſſi *Vn point, une douleur aiguë, qui ſe fait ſentir par intervalles, en quelque endroit du corps.* Subitus & acer (doloris) morſus. *Cic.* PARCIA kłocia bole bardzo przenikliwe w ciele.

Il ſent de grands élancements dans la teſte. Acrioribus doloris morſibus caput pungitur, *ou* tentatur. Wielkie bole czuie w głowie.

E'LANCER, V. neut. (*Poindre, piquoter, cauſer, des élancements.*) Pungere. Lancinare. PRZENIKAC przeymować z bolem wielkim.

ELANCER, (*Pouſſer des eris, faire des élans.*) Ducere ſuſpiria. *Ovid.* WZDYCHAC głoſno, Jęczeć.

S'ELANCER, *Se jetter avec impétuoſité ſur quelqu'un.*) In aliquem invadere. *Cic.* RZUCIC ſię ſkoczyć ſunąć ſię z impetem ná kogo.

S'ELANCER, (*Se jetter avec impetuoſité par exemple dans un bateau, dans une maiſon, dans l'eau.*) Se conjicere in naviculam, in aliquam domum. *Cic.* SKOCZYC rzucić ſię w łodź, w dom, w wodę.

Il s'élança, ou *il ſortit dehors en s'élançant.* Profiliit & veloci ſaltu ſe liberavit. *Phæd.* Wypadł wyſkoczył z impetem ná dwor.

E'LARGIR, V. act. (*Eſtendre ce qui eſt preſſé & ſerré.*) Dilatare. *Cic.* **Elargir une playe.* Ampliare plagam. *Celſ.* **Elargir la bouche.* Rictum diſtendere. *Quint.* ROZSZERZYC rozprzeſtrzenić co ciaſnego y ściśnionego. *Rezprzeſtrzenić ranę. *Rozſzerzyć gębę uſta.

La ruë va en élargiſſant. Vicus in latitudinem ſe laxat. *Plin.* Co raz rozſzerzaiąc ſię idzie ulica.

ELARGIR *ſes bataillons* (ſe dit en guerre.) pour dire *Donner plus d'eſtenduë à ſes troupes, afin de les faire paroiſtre davantage.* Dilatare aciem. *Liv. Quint-Curt.* SZEROKO rozſtawić woyſko ſzyki rozciągnąć áby ſię więcey wydawało.

ELARGIR, ou *eſtendre ſon Royaume, Y ajouter de nouvelles Provinces.* Dilatare, *ou* proferre imperium. *Cic.* ROSPRZESTRZENIC Páńſtwo, pomknąć iego granice nowe nábywaiąc kraie.

ELARGIR *un priſonnier,* (*le mettre hors des priſons.*) Laxare aliquem ecuſtodiâ, *ou* è vinculis. *Cic.* UWOLNIC więźnia z więzienia, wypuśćić go ná wolność.

E'LARGISSEMENT, ſubſt. m. (*Dilatation, plus grande eſtenduë qu'on donne par exemple aux ruës, & aux places publiques.*) Viarum laxitas. *Colum. Cicer.* ROZSZERZENIE roſprzeſtrzenienie rynkow ulic.

ELARGISSEMENT *d'un priſonnier,* (*qu'on ſort des priſons.*) Alicujus è cuſtodiâ dimiſſio, onis, f. UWOLNIENIE więzienia.

E'LARGISSURE, ſubſt. f. (*Augmentation de largeur qu'on ajointe à un habit.*) Amplificatio, onis, f. ROSPRZESTRZENIENIE ſukni ciaſney rozcieśnienie.

L'ELBE, (*Riviere d'Allemagne qui prend ſa ſource en Boheme.*) Albis, is, m. ELBA Rzeka Niemiecka poczynaiąca ſię w Czechach.

ELECTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui élit,* ou *qui a droit d'élire.*) Elector. *Auct. ad Heren.* ELEKTOR obieraiący, Ten co ma prawo obierania.

LES PRINCES ELECTEURS *de l'Empire en Allemagne.* Principes Electores, m. pl. XIĄZĘTAE lektorowie Ceſarſtwa Niemieckiego.

ELECTRICE, ſubſt. fœm. (*Celle qui élit.*) Quæ eligit. **La femme d'un Electeur.*) Electoris conjux, *genit.* conjugis, f. ELEKTORKA ta co obiera. *Elektorowa Elektorſka żona, Xiężna Elektorka.

ELECTIF, m, ELECTIVE, f. adject. (*Qu'on peut élire,* ou *Qui s'élit.*) Qui, *ou* quæ eligi poteſt. OBIERALNY, OBIERALNA, co może być obrany co obieraniu podpada.

ELECTION, ſubſt. fœm. (*Choix.*) Electio. Delectus. *Cicer.* OBRANIE wybranie.

L'ELECTION, ou *La Cour de l'Election à Paris pour les tailles.* Duum-virorum vectigalium curia, æ, f. Eorum qui tributa deſcribunt, curia. IZBA poborowa gdzie ſię ſądy y rachunki poborowe odprawuią w Paryżu.

ELECTORAL, maſc. ELECTORALE, fœm. adject. (*Qui concerne l'Electeur.*) Ad Electorem pertinens. ELEKTORALNY, ELEKTORALNA, co náleży do Elekcyi.

ON DIT, *Le College Electoral.* Electorum collegium. KO-

ŁO Elektoralne álbo Elektorow Niemieckich Xiążąt.

(Il eſt compoſé de huit Electeurs, tant Laïques qu'Eccleſiaſtiques, qui ont droit d'élire l'Empereur.) Złożone z ośmiu Xiążąt Elektorow częśćią Swieckich częśćią Duchownych co obieraią Ceſarza.

ON DIT, *Son Alteſſe Electorale,* pour dire *Monſieur l'Electeur.* Princeps Elector. MOWIĄ Jego Elektorſka Mć. miaſto Elektor Jmć.

ELECTORAT, ſubſt. m. (*La dignité d'Electeur.*) Electoris dignitas. ELEKTORSTWO godność Elektorſka.

ELECTUAIRE, ſubſt. m. (*Médicament compoſé de poudres & d'autres drogues incorporées avec le miel & le ſucre.*) Ecligma. KOŁACZEK, Konfekt Aptekarſki.

ELE'GAMMENT, (*on prononce* élegamant.) adv. (*Avec élegance.*) Eleganter. *Cic.* PIĘKNIE, przyſtoynie ozdobnie.

ELE'GANCE, ſubſt. f. (*Politeſſe du langage & d'un diſcours.*) Elegantia. *Cic.* PIĘKNOSC co do mowy y dyſkurſu wyborność.

ELE'GANT, m. ELE'GANTE, f. adject. (*Poly.*) Elegans. *Cic.* WYBORNY piękny.

Vn diſcours élégant. Elegans ſermo. Comtus. *Cic.* Mowa piękna wyborna.

E'LE'GIE, ſub. f. (*Eſpece de Poëſie qui s'employe dans des ſujets triſtes & plaintifs.*) Elegia. Elegi, orum. WIERSZ ſmutny żałoſny. *Elegia.*

Petite élégie. Elegidium. *Perſ.* Krotki wierſz żałobny.

ELEMENT, (*on prononce* élemant.) ſubſt. m. (*Principe phyſique qui entre en la compoſition de tous les corps naturels.*) Elementum. *Cicer.* Prima corpora. ZYWIOŁY Elementa z ktorych wſzyſtkie ciała ſą zlożone.

LES E'LEMENTS, ou *les principes des ſciences.*) Scientiarum elementa. POCZĄTKI náuk.

Celuy qui montre les premiers elements, ou *à lire aux enfans* Literatus. Grammatiſta. *Cic. Hor.* Ten co pierwſzych początkow uczy to ieſt ſylabizować y czytać dzieci.

ELEMENT ſe dit au figuré pour *Plaiſir, divertiſſement, conforme à ſon génie & à ſes inclinations.* Delectatio. **Quand je ſuis aux champs, je ſuis dans mon élement.* Ruri unice me delecto. **C'eſt ſon élement que d'eſtudier, Il ne ſe plaiſt qu'à l'eſtude.* Libris unicè delectatur. ELEMENT w Francuſkim *niewłaśnie*: znaczy to co kogo náywięcy kontentuie. *Kiedy ieſtem ná wſi zdaie mi ſię że ieſtem w Elemencie moim, to ieſt co mię náybardziey kontentuie. *Jeſt to iego Element náukami ſię bawić, tym żyie, tym ſię kontentuie náybardziey.

E'LEMENTAIRE, (*on prononce* élemantaire.) adject. comme *Le feu élémentaire, l'Element du feu.* Ignis elementum. OGIEN podniebny ieden z żywiołow.

ELE'PHANT, ſubſt. maſc. (*Le plus grand des animaux à quatre pieds.*) Elephas. *Cicer.* SŁON Náywyżſza beſtya ze wſzyſtkich czworonogich.

La femelle d'un élephant, ou *une élephant femelle qui eſt pleine.* Elephantus gravida. *Plaut.* Słoń ſamica pełna.

D'ELEPHANT. Elephantinus. *Val. Max.* SŁONIOWY do ſłonia náleżący, álbo z ſłoniowey kośći.

E'ELEU, *on prononce* ELû, maſc. E'LEUë, f. adject. part. Electus. *Cic.* OBRANY, OBRANA.

ELEU, ſubſt. m. (*Officier royal, qui connoiſt en premiere inſtance de l'aſſiette des tailles.*) Tributorum deſcriptor, oris, maſc. SĘDZIA Poborowy co ſądzi w pierwſzey inſtancyi.

E'LE'VATION, ſubſt. f. (*L'action d'élever quelque choſe en haut.*) Elatio. *Vitr.* PODNIESIENIE Podwyżſzenie czego.

ELEVATION, (*Conſtruction d'un édifice qu'on éleve.*) Conſtructio. *Vitr.* PODNOSZENIE ſtawianie.

ELEVATION, (*Hauteur.*) Altitudo. *Cic. Plin.* GORKA goreczka pagorek.

ELEVATION *de la voix.* Vocis contentio. *Cicer. Quint.* PODNIESIENIE Głoſu.

ELEVATION ſe dit figurément (*de l'eſprit & des ouvrages de l'eſprit.*) Ingenii ſublimitas. *Cic.* **Des vers d'une grande élevation.* Verſus ſublimes. *Horat.* Sublimia carmina. *Ovid.* WYSOKOSC dowcipu. *Wyſokie bardzo wierſze.

ELEVATION *aux honneurs, aux dignitez & à quelque fortune.* Ad honores, ad dignitates, ad aliquam fortunam promotio, f. *Aſcon. Ped.* Wynieſienie ná godnośći, honory, do ſzczęśćia iákiego.

Je vous dois mon élévation, ma fortune. Fortunam tibi debeo acceptam. **Il a beaucoup contribué à ſon élévation.* Contulit plurimum ad illius amplitudinem. *Cic.* Tobiem wi-

nien wywyżſzenie moie. *Wiele ſię przyłożył do wywyżſzenia iego.

E'LEVE, ſubſt.m. en terme de Peinture. (*Qui a appris la peinture d'un Peintre.*) Diſcipulus. *Plin.* UCZEN w Malarſtwie.

(Il ſe dit auſſi des autres Arts.) Co ſię też mowi y w inſzych kunſztach y náukach.

E'LEVE',m. E'LEVE'E,f. part. paſſ. & adjectif.*du verbe* E'LEVER. (*Haut, exhauſſé*) Altus. Celſus. Excelſus. Editus. *Cic.Hor.* PODNIESIONY, PODNIESIONA, wydatny wyſoki w gorę wydany.

Vn lieu fort élevé. Præaltus,*ou* præcelſus locus.*Cicer.Liv.* Mieyſce bardzo wyſokie.

ELEVE', (*Porté en haut.*) Elatus. Sublatus. Levatus, a, um. *Liv.* PODNIESIONY wynieſiony w gorę.

ELEVE' figurément, pour *Grand, (parlant de l'eſprit & du diſcours.)* Grandis. Sublimis. WYSOKI co do dowcipu y mowy.

ELEVE' *aux honneurs*,ou *pouſſé dans le monde.* In altiſſimo gradu collocatus. *Cicer.* WYSOKI w godnościach, y ná wyſokim ſtopniu ná świecie wyſadzony.

ELEVE', (*Inſtruit, formé.* Eductus. Educatus. Inſtitutus, a,om. *Cic. Terent.* Male educatus *Cic. Mal élevé.* WYCHOWANY co do wychowania ćwiczenia y nauk,zle wychowany

ELEVER, V. act. (*Lever en haut.*) Tollere. Attollere. Erigere.*Cic.* PODNOSIC do gory.

ON DIT pareillement en ce ſens,*Elever quelqu'un, l'élever aux honneurs*, ou *dans le monde.* Provehere ad honores. *Plin-Jun* Evehere. *Suet.* MOWIĄ też w tym rozumieniu. Podnieść wynieść kogo ná świecie w godności ſzczęście &c.

Celuy que la gloire a élevé, l'envie l'abbaiſſe. Quem gloria extulit, eundem deprimit invidia. *Cic.* Ten co go ſzczęście wynoſi zázdrość, go poniża.

S'ELEVER, (*Se tirer de la pouſſiere & du commun des hommes.*) Extollere caput & ſe erigere.*Cicer.* Z PODŁEGO ſtanu ſię wydzwignąć y urość ná świecie powſtać między ludźmi.

Il s'eſt élevé de rien. De nihilo crevit. Ab aſſe crevit. *Petr.* Powſtał z niczego.

ON DIT auſſi, *Elever quelqu'un au ciel, Luy donner de grandes louanges.*) Summis laudibus aliquem ad cœlum extollere.*Cic.* MOWIĄ też wynoſić kogo aż pod nieba wielkie mu pochwały dawać.

ELEVER ſignifie encore ſimplement, *Dreſſer, ériger.*Erigere. Ponere.*Cic.Phæd.* **Elever une ſtatuë à quelqu'un.* Statuere,*ou* ponere alicui ſtatuam.*Cic.Phæd.* STAWIAC poſtawić wyſtawić. *Stawiać Poſąg oſobę komu.

ELEVER ſignifie de plus, *Faire naiſtre, émouvoir à paroiſtre.* Tollere. Excitare. Commovere act. acc. **Elever des vagues.* Fluctus tollere. *Virg.* PODNOSIC fale, poruſzyć. *Powſtaie burza fala.

S'E'LEVER, comme *Il s'éleva tout d'un coup une ſi grande tempeſte.* Tam ſubitò tempeſtas coorta eſt.*Cæſ.* **Le vent s'éleve.* Surgit, *ou* conſurgit ventus. *Virg.* POWSTAŁA nágle ták wielka náwáłność. *Wiátr powſtaie.

ELEVER, (*Cultiver, nourrir, aider à croiſtre à un corps vivant, ſoit animal, ſoit plante.*) Educere. *Terent.* WYCHOWAC ták co do zwierząt iáko do ludzi y ſzczepow dochować ſię przychować.

J'ay ſceu que les enfans que je mettrois au monde devoient mourir, & je ne les ay élevés que pour cela. Ego quos genui, tum morituros ſcivi, & ei rei ſuſtuli. *Cic.* Wiedziałem że dźieci ktorem ſpłodźił pomrzeć miały y ná tom ſię tylko ich dochował.

Elever des fleurs. Colere flores. Culturæ florum ſtudere. Sádzić Kwiáty y około nich mieć ſtaranie áby dobrze wychodziły y chowały ſię.

ON DIT en cette ſignification au figuré, *Elever bien des enfants, leur donner une bonne éducation.* Ingenuè, *ou* liberaliter educare, *ou* inſtituere pueros. *Cic.* WTYMZE rozumieniu *niewłaśnie*: wychowywáć, álbo dáć wychowanie dobre dzieciom co do obyczaiow y rozumu.

S'E'LEVER, (*Se revolter contre ſes ſuperieurs.*) Se erigere contumacius contra aliquem. *Stant.* POWSTAC zbuntować ſię przeciwko zwierzchnośći.

S'élever contre le déréglement des mœurs. In enormem morum proluviem invehi *Petr.* Powſtać ná zepſowane obyczaie.

E'LEVURE,*ou* ELEVEURE,ſubſt.f. (*Puſtule qui s'éleve ſur la peau.*) Puſtula. *Plin.* KROSTKA BĄBEL ná ſkorze.

ELIRE, V.act. (*Faire choix.*) Eligere.*Cic.* **Elire quelqu'un à la place d'un autre qui eſt mort.* In locum demortui aliquem ſublegere,*ou* cooptare. *Liv.* **Elire un genre de vie.* Conſtituere ſibi aliquod genus vitæ degendæ.*Cic.* OBIERAC. * Obierać kogo ná mieyſce zmarłego. * Obrać ſobie ſpoſob *álbo* ſtan życia.

ELITE, ſubſt. f. (*Choix.*) Delectus, ûs, m. *Cæſ.* **L'élite des troupes, les meilleures troupes, troupes choiſies.* Delectus militum. *Cic. Cæſ.* **L'élite de la jeuneſſe.* Juventutis flos. *Cic.* **Gens d'élite.* Delecti viri. *Cic.* WYBOR. *Wybor woyſka co náylepſi zołnierze. *Wyborna młodź, wybor młodzi. *Ludzie wybrani wybor ludzi, kilku wybranych.

ON DIT auſſi, *L'élite de la marchandiſe.* Delecta merx. MOWIĄ Brák towaru wybrakowany towar.

ELIXIR, ſubſt. m. (*Extrait*, ou *ſubſtance la plus ſubtile de chaque corps, qui eſt comme l'eſſence de l'eſſence.*) Alexirium. ELIXIER wyciągniona rzecz z każdey rzeczy iákoby Jſtota Jſtoty.

(On l'appelle autrement *Quinte eſſence.*) Jnaczey zowią *Piąta eſſencya.*

ELLE,f. (*Pronom feminin du relatif* LUY.) Illa, *genit.* illius, *dat.* illi. f. ONA *pronom* Francuſki Białogłowſki od męſkiego *On.*

ELLEBORE, ſubſt. m. (*Plante médecinale.*) Elleborus. *Hor.* CIEMIERZYCA ziele.

(Il y a de l'Ellebore noir, *Elleborus niger*, & du blanc qu'on nomme *Elleborus albus*: ou *Veratrum nigrum & album.* Perſ. Celſ. Jeſt ciemierzyca ktorą zowią czarna, ieſt też ktorą zowią biała.

E'LOCUTION, ſubſt. f. (*La maniere de s'exprimer dans les langues.*) Elocutio. WYMOWA w ktorymkolwiek ięzyku.

Avoir une belle élocution, s'exprimer noblement & en beaux termes. Ornatè & eleganter dicere.*Cic.* Mieć piękną wymowę, pięknie mowić y wybornemi ſłowy.

E'LOGE, ſubſt. m. (*Louange qu'on donne à quelqu'un.*) Elogium. Præconium. *Cic.* POCHWAŁA komu dana.

Faire l'éloge de quelqu'un, Le louer de ſes belles qualitez, on peur ſes belles qualitez. Celebrare laudes alicujus.*Cic.* Ná pochwałę czyią mowić álbo mowę mieć ná pochwałę czyią.

E'LOIGNE',m. E'LOIGNE'E,f. part. & adject. Diſtans, antis, omn. gen. Diſſitus. Disjunctus. Remotus, a, um. *Cic.* **Des lieux éloignez les uns des autres.* Loca à ſe invicem diſſita. **Des choſes éloignées de noſtre temps.* Res à memoriâ noſtrâ remotæ. DALEKI, DALEKA, odległy oddalony. *Mieyſca dalekie iedne od drugiego. *Rzeczy dalekie od náſzey pamięci, od teraźnieyſzych czaſow.

ELOIGNEMENT, ſubſt.m. (*Diſtance d'un lieu à un autre.*) Diſtantia.*Cic.* DALEKOSC odległość oddalenie.

Eloignement du Soleil. Solis abſceſſus.*Cic.* Dalekość ſłońca álbo oddalenie.

ELOIGNEMENT ſignifie auſſi *Banniſſement.* Receſſus. Amandatio. *Cic.* ODDALENIE znaczy też odpędzenie odprawienie.

LES E'LOIGNEMENS ou *Le lointain,(en Peinture.)* Abſcedentia *V.itr.* DALEKOSCI álbo perſpektywy w obrazach.

ELOIGNEMENT ſe dit au figuré (*de l'averſion qu'on a pour les perſonnes & pour les choſes.*) Abalienatio,onis,f. *Cic.* ODDALENIE wſtręt niechęć do oſob álbo rzeczy.

ELOIGNER, V. act. *une choſe d'une autre, (Y mettre de la diſtance.)* Aliquid à re aliquâ amovere, *ou* removere. *Cic.* **S'éloigner du feu.* Ab igne ſe removere. ODDALIC iedno od drugiego. *Oddalić ſię od ognia.

ELOIGNER, (*Envoyer loin.*) Ablegare. Amandare. ODDALIC odeſłać daleko.

Eſtre éloigné dans une iſle. Amoveri in inſulam.*Tacit.* Być odeſłanym ábo oddalonym ná wyſpę iáką.

S'ELOIGNER ou *Eſtre éloigné.* Abeſſe. Longius abire.n. ODDALIC ſię niebywać nieuczęſzczać, być dalekim.

Voyez à ne vous pas éloigner à l'heure qu'il eſt. Tu ut tempus diei eſt, vide ſis ne quo hinc abeas longiùs. *Terent.* Patrz żebyś ſię teraz nieoddalał.

ELOIGNER ſe dit figurément pour *Chaſſer, rejetter, repouſſer.* Amoliri. Amovere. Removere. Rejicere.*Cic.* **Eloigner quelqu'un des affaires.* A negotiis publicis aliquem removere. *Cic.* **Eloigner le ſoupçon qu'on a ſur quelqu'un.* Amovere, *ou* ſegregare ſuſpicionem ab aliquo.*Plaut.* ODDALIC *niewłaśnie*: Odpędzić odepchnąć odrzucić. *Oddalić kogo od Intereſſow odſadzić.*Odrzucić podeyrzenie o kim.

Heureux celuy qui eſt éloigné des affaires. Beatus ille qui procul negotiis.*Hor.* **Le fortune s'éloigne ſouvent des ſuperbes, s'approche des malheureux.* Abit ſæpè ſuperbis fortuna, & redit miſeris.*Hor.* **Eloigner de ſoy par prieres*, ou *détourner de ſoy quelque malheur.* Deprecari abs ſe calamitatē *Cic.* **J'ay éloigné de vous tous les malheurs qui vous menaçoient.* Impendentia mala à te removi,*ou* repuli,*ou* rejeci.*Cic.* Szczęśliwy ten kto daleki od ſpraw publicznych. *Szczęście częſtokroć oddala ſię od hardych, á zbliża do nędznych. *Oddalić odwrocić od ſiebie iákie nieſzczęście prożbami. *Oddaliłem od ciebie wſzyſtkie nieſzczęścia ktore ci groziły.

S'ELOIGNER,ou *Eſtre éloigné de quelqu'un, d'humeur & d'inclination.* Disjungi ab aliquo moribus, ſtudiis. BYC od kogo dalekim humorem ſkłonnościami obyczaiami.

ELOIGNER ſe dit (*à l'égard du temps auſſi bien que du lieu.*) *Retarder.* Differre. Retardare. *Cic.* **Le mauvais temps a éloigné la moiſſon.* Adverſum tempus meſſem diſtulit,*ou* retardavit. ODDALIC co do mieyſca opoźnić co do czaſu odłożyć odwlec. *Niepogody opoźniły zniwa.

S'ELOIGNER, *S'écarter de ſon ſujet.*) A propoſito digredi.*Cic.* ODDALIC ſię w mowie od rzeczy záłożoney.

Nous ſommes éloignez de compte. Non comparet argenti ratio.*Plaut.* Dalekośmy ieſzcze od liczby

Vous eſtes bien éloigné de compte, vous méſ-offrez de cette marchandiſe, il faut bien en dire davantage. Hanc mercem pro tali pretio non auferes, addas aliquid. Dalekoś ieſzcze od rachunku, małoś to podał zá ten towar powiedz co więcey.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Nous ſommes bien éloignés de compte, Nous ne convenons point enſemble, Nous ſommes bien éloignez de ſentimens.* Longè diſſentimus inter nos. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: Niemożemy ſię z ſobą porachować dalekośmy ieſzcze od ſiebie co do zdania, zgody &c.

ELOQUEMMENT, (*on prononce* élocamant.)adv.(*Avec éloquence.*) Facundè. *Plin.* WYMOWNIE.

E'LOQUENCE, (*on prononce* élocance.) ſubſt. f. (*L'art de bien dire.*) Eloquentia.f.*Cic.* WYMOWA.

(Voicy la deſcription que Ciceron nous a donnée de l'Eloquence.) Cycero ták opiſał Wymowę.

L'Eloquence n'eſt autre choſe qu'une ſageſſe qui parle avec abondance, une des principales vertus, la lumiere de l'eſprit, la maitreſſe de toutes choſes, & la compagne de la paix. Nihil eſt aliud Eloquentia, quam copiosè loquens ſapientia, una de ſummis virtutibus, ingenii lumen, domina rerum, & pacis comes. *Cic.* Wymowa nic inſzego nie ieſt tylko mądrość obſzernie mowiąca, iedna z náypierwſzych cnot, światłość umyſłu, panuiąca nád wſzyſtkim, towarzyſka pokoiu.

Il n'y a rien de plus inhumain que de faire ſervir l'éloquence à la perte & à la ruine des bons, elle que la nature ne nous a donnée que pour leur conſervation. Nihil eſt tam inhumanum, quàm eloquentiam à naturâ ad ſalutem & conſervationem datam, ad bonorum peſtem perniciemque convertere.*Cic.* Nie maſz nic okrutnieyſzego iáko záżywać wymowy ná zgubę y upadek dobrych, ktorą nám nátura dała ná ich obronę y záchowanie.

E'LOQUENT,(*on prononce* élocant.)m. E'LOQUENTE, fœm. (*Qui poſſede l'art de bien dire.*) Eloquens. Facundus. Diſertus. *Cic.* WYMOWNY, WYMOWNA, co pięknie y dobrze mowi.

Il eſtoit le plus éloquent de ſon temps. Iis temporibus omnes eloquentiâ præſtabat.*Cornel-Nep.* **Il eſt éloquent quand il a bû.* Ad vinum diſertus. *Cicer.* **Vn diſcours éloquent.* Oratio eloquens. Facundus, *ou* diſertus ſermo. Náywiękſzym był mowcą wieku ſwego. *Wymowny kiedy ſię ná piie. *Mowa bardzo godna poważna zácna doſkonała.

ELVAS, (*Ville de Portugal.*) Elua,æ,f. ELWAZ Miaſto Portugalſkie.

ELUDER,V.act. (*Eviter en détournant*) Declinare. Evitare.*Liv.* UNIKNĄC odwrocić ſchroniwſzy ſię uchronić ſię

ON DIT figurément, *Eluder quelque difficulté.* Eludere difficultatem. *Quint.* MOWIĄ niewłaśnie uniknąć iákiey trudności ſchronić ſię od trudności.

Eluder les deſirs de quelqu'un. Deſideria alicujus fruſtrari. *Tacit.* **Les preuves d'un crime.* Sceleris probationes ſubvertere. *Tacit.* Záwieść oſzukać pragnienia czyie. *Zbywać dowody iákiego kryminału.

ELYSIENS,*ou* LES CHAMPS ELYSIENS,*ou* LES CHAMPS ELYSE'ES,(*Le ſéjour des bien heureux, ſelon la Fable.*) Elyſium, ii,n. *Virg.* ELIZYISKIE pola Duſz ſzczęśliwych mieſzkanie według baiek.

EMAIL, ſubſt. m. (*Eſpece de verre coloré.*) Encauſtum. *Plin.* SZMELC.

(On dit EMAUX au plurier.) Szmelc w liczbie więkſzey *Peinture en émail.* Encauſtice.*Apul.* Malowanie ſzmelcem *Qui eſt peint en émail.* Encauſtus. *Mart.* Malowany podſzmelc.

EMAILLER,V.act. (*Travailler en émail*,ou *peindre avec l'émail.*) Encauſto pingere. SZMELCOWAC robić ſzmelcarſtwo, álbo ſzmalcować podſzmelc.

(Cette ſorte de peinture n'eſt pas proprement noſtre Email; mais une ſorte de peinture au feu.) Nie ieſt to ta robota co Francuzi zowią malowanie pod ſzmelc, ále ieſt raczey malowanie w ogniu palone.

EMAILLEUR, ſubſt. m. (*Qui travaille en émail.*) Encauſtes.*Vitr.* SZMELCARZ, Szmelcownik.

EMAILLEURE, *ou* EMAILLURE, ſubſt.f. (*Application d'émail.*) Encauſtice. *Apul*, SZMELCOWANIE.

E'MANATION, ſubſt.f. comme *l'Ame raiſſonnable eſt une émanation de la Divinité.* Anima eſt particula quædam divinitatis. *Cic.* POCHODZENIE náprzykład Duch rozumny ieſt nie iákie pochodzenie Boſtwa.

EMANCIPATION, ſubſt.f. (*La liberté de pouvoir jouïr de ſon bien, parlant d'un enfant mineur.*) Sui ipſius jus & poteſtas. WYPUSZCZENIE Syna ná wolność z pod władzy Oycowſkiey, wyiście z opieki.

EMANCIPER,V.act.(*Mettre un enfant mineur hors de la puiſſance de ſon tuteur, pour luy donner pouvoir de jouir de ſon revenu, & d'agir en juſtice dans ſes affaires.*) Emancipare. WYPUSCIC z opieki ná wolność ták co do dobr záżywania iáko y co do inſzych praw.

S'EMANCIPER ſignifie auſſi, *Prendre un peu trop de liberté.* Plus æquo ſibi ſumere.*Cic.* WYPUSCIC ſobie; trochy ſobie nád to pozwolić.

EMANER, V.neut. (*Sortir d'une ſource, en tirer ſon origine.*) Emanare. Oriri. Venire. *Cic.* POCHODZIC wychodzić iść płynąć z zrzodła iákiego.

EMBABOUINER, V. act. (*Amuſer quelqu'un de paroles & de belles promeſſes.*) Lactare, (to,as,avi, atum.) *Ter.* Lactare aliquem verbis. Ducere blandidicis dictis. act. acc. *Plaut.* OSZUKAC zmamić złudzić kogo ſłowami y obietnicami: oczy komu mydlić.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo proſte mowy potoczney.

REMARQUE. On prononce le premier E dans ce mot & dans les ſuivants, comme un A, & l'M comme une N. Cette remarque eſt generale pour les mots ſuivants, juſques au mot *Emeraude.* OBSERWACYA. Wymawia ſię pierwſze *e* w tym ſłowie y w náſtępuiących iáko *a* a m iáko n. ta obſerwacya ieſt generalna dla ſłow Francuſkich tu náſtępuiących aż do ſłowa *Emeraude.*

EMBALAGE,(*on prononce* anbalege.) ſubſt. m. (*L'action d'empaqueter & de faire des balots de marchandiſes.*) Sarcinarum & mercinm compactio. UKŁADNIE towarow w paki.

L'EMBALAGE, (*Le ſalaire qu'on paye à un embaleur.*) Salarium. Zápłátá od układania, układne.

EMBALER *des marchandiſes*, V. act. (*En faire des balots.*) Sarcinas, *ou* merces in faſciculos colligare. UKŁADAC pákować towary w paki.

EMBALEUR, ſubſt. m. *Qui fait des balots, de hardes*,ou *de marchandiſes.*) Qui ſarcinas, *ou* merces in faſciculum colligat. UKŁADACZ, Pákownik.

EMBARQUEMENT, ſubſt. m. (*L'action de monter ſur un vaiſſeau pour un voyage ſur mer.*) In navem conſcenſio. *Cic.* WSIADANIE ná okręt w drogę ná morze.

EMBARQUEMENT, (*Le prix que l'on donne pour s'embarquer.*) Vectura. *Petr.* WSIADANNE płácá od náięcia okrętu *fraktowe.*

EMBARQUER, V. act. (*Faire mettre*, ou *monter dans un vaiſſeau des troupes, des marchandiſes.*) In navem imponere.*Cic.Petr.* ZAPROWADZAC ná okręty woyſka. Ładować ná okręt towary.

S'EMBARQUER, (*Monter ſur un vaiſſeau, Se mettre ſur mer.*) In navem conſcendere.*Cic Liv. Cornel-Nep.* WSIADAC ná okręt puśić ſię ná morze w drogę álbo wodą.

Nous nous embarquaſmes ce jour la apres ſoupé, par un vent du Sud, ayant eu l'air ſerein toute la nuit & le jour ſuivant. Nos eo die cœnati ſolvimus Auſtro leniſſimo, cœlo ſereno nocte illâ & die poſtero. *Cic.* Wśiedliśmy tego dniá po wieczerzy, y puśćiliśmy ſię z wiatrem południowym máiąc pogodę cáłą noc, y cáły dzien ná zaiutrz.

EMBRARQUER ſe dit figurément (*des engagemens où l'on entre dans la vie*) Aliquo negotio implicare aliquem, irretire, immiſcere. *Cic.* PUSZCZANIE ſię *niewłaśnie* o rożnych zámyſłach y przedſięwzięciach w tym życiu ná ktore ſię kto udaie, álbo w nie ſię wdaie.

SEMBARQUER *dans un long diſcours.* Longiorem inſtituere ſermonem *Cæſ.* ZAPUSCIC ſię ná długi dyſkurs.

S'EMBARQUER *temerairement dans quelque affaire*, & comme l'on dit proverbialement *Sans biſcuit.* Negotio aliquo minùs cenſideratè implicari. *Cic.* WDAC ſię lekkomyślnie w rzecz iáką: nieopatrznie, álbo iáko mowią przyſłowiem puścić ſię ná morze bez wioſła.

S'EMBARQUER *avec une femme*, (*S'engager à l'aimer.*) Adjungere ſe ad mulierem. *Cic.* WDAC ſię wrzecz z kobietą iáką mieć z nią ſwoie zachowanie zákochać ſię

EMBARRAS, ſubſt. m. (*Difficulté, obſtacle qu'on rencontre en marchant.*) Impedimenta. *Cic.* Obſtaculum, i, neut. *Plaut.* PRZESZKODY, trudności, záwády.

EMBARRAS *d'un bien de famille*, (*lors qu'il n'eſt pas net.*) Rei familiaris implicatio. *Cic.* TRUDNOSCI domowe względem intereſſow fortuny zákłuconey.

EMBARRAS ſe dit figurément (*des affaires, des chagrins & des inquétudes de la vie.*) *Il a quitté l'embarras du monde, des affaires.* Mundo vale dixit. * *Vous m'avez jetté dans l'embarras.* Me in tricas conjeciſti. *Plaut.* * *Se trouver dans l'emburras de tous les coſtez.* Omni ex parte laborare. *Hor.* * *Je me tireray d'embarras par quelque adreſſe.* Aliquâ ope me exolvam atque extricabo. * *Il eſt ſans embarras d'eſprit.* Otioſus eſt ab animo. *Terent.* TRUDNOSCI niewłaśnie ſaſoły kłopoty kłotnie ſtarania niepokoie życia tego doczeſnego. Porzucił świątowe kłutnie y trudności oddalił ſię od wſzyſtkiego. *Wdałeś mię w tákie kłotnie. *Ze wſzyſtkich ſtron mieć tyſiąc trudnośći. *Wynidę iá z tych kłotni ſztuką iáką. *Nie má żadnego kłopotu nie ma uic ná głowie.

EMBARRASSANT, m. EMBARRASSANTE, f. adject. (*Qui apporte de l'embarras.*) Impediens. Implicans, antis. *L'embarraſſant par des réponſes incertaines* Incertis implicas reſponſis. *Liv.* KŁOPOTLIWY KŁOPOTLIWA kłutliwy zátrudniaiący. *Trudność mu zadaiąc odpowiedziani niepewnemi, niewyraźnemi.

EMBARRASSANT, (*Incommode, qui fait de la peine.*) Moleſtus. Incommodus. Negotioſus. *Cic.* TRUDNY przykry uprzykrzony ciężki.

Vne affaire embarraſſante. Res negotioſa. *Plaut.* Rzecz trudna uprzykrzona ciężka.

Vne femme embarraſſante. Incommoda mulier & importuna. *Plaut.* Białogłowa uprzykrzona.

EMBARRASSE', maſc. EMBARRASSE'E, f. part. paſſ. (*Qui eſt dans l'embrras.*) Impeditus. Intricatus. Negotioſus. *Cic.* ZATRUDNIONY ZATRUDNIONA.

EMBARRASSE' *d'affaires.* Diſtentus, *ou* detentus negotiis, a. *Phæd.* ZATRUDNIONY intereſſami, zábáwámi.

EMBARRASSE', (*Obſcur, difficile, parlant de quelque endroit d'un Auteur.*) Intricatus. Difficilis. *Cic. Plaut.* TRUDNY záwiły niezrozumiany mowiąc o mieyſcu iákim w Autorze ktorym.

Des affaires embarraſſées, Intrigues. Contortæ res, f. plur. *Cic.* **Dire les choſes d'une maniere embarraſſée.* Contortè aliquid dicere. *Cic.* Zákłocone intereſſa kłotliwe. *Powiadać co zawiłego zawikłanie co prawić niezrozumianie.

EMBARRASSER, V. act. (*Cauſer,* ou *faire de l'embarras à quelqu'un.*) Aliquem diſtinere Impedire. **Ces ſoins m'embraſſent.* Hæ curæ me impediunt. *Ter.* ZATRUDNIAC kogo, kłucić go, y trudności mu zádáwáć. *Te ſtarania mię zákłucaią, kłocą mię przykrzą mi ſię.

Je ne fus jamais plus embarraſſé de procès. Nunquam à cauſis fui diſtrictior. *Cic.* Nigdym niebył ták zákłucony prawami.

J'embarraſſeray voſtre homme, de maniere qu'il ne ſçaura de quel coſté ſe tourner. Ita hunc hominem intricatum dabo, ut quà ſe expediat, neſciat. *Plaut.* Tak go będę kłocił ták go będę obracał że nie będzie wiedział gdzie ſię udać.

Il eſt bien embarraſſé de ſa perſonne. Incertus eſt quid agat. *Ter.* Bardzo ma wielką trudność z ſobą ſamym biedzi ſie ſam z ſobą y nie wie co z ſobą ma czynić.

S'EMBARRASSER. Implicare ſe. Inducere ſe in captiones. *Cic.* Impedire ſe in plagas. *Plaut.* ZAKŁOCIC ſię zátrudnić ſamego ſiebie wdać ſię w trudność uwikłać ſię trudność ſobie ſammue uczynić.

Il s'eſt embarraſſé dans des procès où l'on ne voit goutte, où l'on ne connoiſt rien. Litibus atris implicitus eſt. *Hor.* Uwikłał ſię w tákie prawa gdzie nic rozeznać nie można, gdzie áni końca áni początku.

Il s'eſt allé embarraſſer dans ce mariage. Se in his nuptiis impedivit. *Ter. ou* ſe conjecit. *Il s'embarraſſe de rien,* ou *pour rien.* In otio occupatur. *Phæd.* Uwikłał ſię záplątał ſię tym małżeńſtwem tym ożenieniem. *Kłuci ſię o ladaco, niewiedzieć o co.

EMBARRASSER, (*Faire de la peine.*) comme *Cét endroit d'Horace embarraſſé, fait de la peine à tous les interpretes.* Hic Horatii locus perplexos & incertos habet interpretes. ZATRUDNIAC co do zrozumienia náprzykład: To mieyſce w Horacyuſzu wſzyſtkim tłumaczom trudność w zrozumieniu czyni.

EMBAUMEMENT, ſubſt, m. (*Drogues dont on embaume les corps.*) Aromaticum condimentum. *Colum.* BALSAMOWANIE ciała po śmierci Balſamy y maści ktoremi ciała nátykaią námaſzczaią.

EMBAUMER *un mort*, V. act. (*Parfumer ſon corps avec des drogues aromatiques*) Mortui corpus condire. *Cicer.* **On embauma ſon corps & il fut mis dans le tombeau des Roys.* Corpus diſſectum odoribus conditur, tumuloque regum infertur *Tacit.* BALSAMOWAC trupa. *Balſamowano ciało iego po śmierci, y pochowano w grobie Krolow.

EMBAUMER, (*Rendre,* ou *répandre une bonne odeur, faire ſentir bon, parfumer.*) Gratum diffundere odorem. *Caſul.* ZAPACHAMI y wdzięczną wonią ná pełnić, zápach wdzięczny z ſiebie wydać.

EMBE'GUINER, verbe actif & burleſque, proprement *Mettre un beguin,* ou *des ſervietes ſur la tôte, qui ne laiſſent voir que le viſage.* Calantica cooperire caput alicujus. ZAWINĄC chuſtami álbo záwiciem iákim zewſzyſtkim żeby tylko ſamę twarz widzieć było pozawiiać ſię iák baba.

ON DIT figurément S'EMBEGUINER *d'une femme, (s'en coëffer, en eſtre épris.)* Aliquâ muliere capi. ZAPRZĄTNĄC ſobie głowę kobietą, pokochać ſię.

EMBELLI, maſc. EMBELLIE, f. part. & adject. (*Orné.*) Ornatus. Condecoratus, a, um. *Cic.* PRZYBRANY, przyozdobiony, przyozdobiona.

EMBEILLIR, V. act. (*Rendre plus beau, orner.*) Ornare. Decorare. Condecorare. *Cic. Ter. Hor.* PRZYBIERAC ſtroić przyozdabiać.

Embellir des vaſes de pierreries. Diſtinguere gemmis pocula *Cic.* **Vn diſcours en y meſlant des ſentences.* Diſtinguere & illuſtrare orationem ſententiis. *Cic.* Przyozdabiać náczynia kleynotami. *Przyozdabiać mowę pięknemi ſenſami.

EMBELLIR, V. n. (*Devenir plus beau.*) Pulchriorem, *ou* venuſtiorem fieri. **Je me trouvay embelli.* Commendatior vultus enituit. *Petr.* PIĘKEIEC pięknieyſzym ſię ſtać. *Pięknieyſzym ſię ſobie zdawałem.

EMBELLISSEMENT, ſubſt. m. (*Ornement.*) Ornatus. *Cic.* STROIENIE, ubieranie, przyozdobienie

S'EMBERLUCOQUER, mot bas & populaire, V. act. (*Se coëffer d'une opinion, s'en préoccuper tellement l'eſprit, qu'on n'en puiſſe juger ſainement, comme ſi l'on avoit la berluë.*) Offundere caliginem menti ſuæ, *ou* oculis ſuis. *Liv.* UPRZĄTNĄC ſobie we łbie co, ſłowo podłe między poſpolſtwem.

EMBLAVER *une terre*, V. act. (*L'enſemencer.*) Campum ſerere, (ſero, is, ſevi, ſatum.) act. *Cæſ.* ZASIAC rolę.

(Terme des Laboureurs.) Termin Francuſki rolnikow.

EMBLER, V. act. (*Jetter la main ſubtilement ſur une choſe & la dérober.*) Furari. *Cic.* ZEMKNĄC, gładko ukraść

(Ce mot eſt vieux, & on ne le trouve que dans les Commandemens de Dieu, *Le bien d'autruy tu n'embleras ni retiendras aucunement.*) To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y nie znayduie ſię tylko w przykazaniu Boſkim, po francuſku ſtaroświeckim cudzego nie będzieſz brał áni trzymał żadną miarą.

EMBLE'E, ſubſt. f. mot d'uſage dans ces expreſſions. *Prendre une ville d'emblée,* c'eſt à dire *d'abord.* Urbem primo aditu occupare. *(*Si c'eſt par force, on dira* Primo impetu; *Si c'eſt

c'eſt par ſurpriſe, Improviſo, *ou* Ex improviſo.) *Cicer.* ODEBRAC nágle miaſto y nieſpodzianie czyli gwałtem czyli ſztuką y podeyściem.

EMBLESME, *ou* EMBLE'ME, ſubſt. f. (*Sorte de peinture ſymbolique.*) Emblema. MALOWANIE pod podobieńſtwem wyrażaiąc rzecz taiemnie.

(Eſpece d'Enigme, *ou* Tableau, qui en repreſentant quelque hiſtoire connuë, avec des paroles au bas, nous apprend quelque moralité. Jeſt to niby gadka malowana gdzie wyrażaiąc rzecz álbo też hiſtoryą wſzyſtkim wiadomą z nápiſem ná ſpodzie, iáką nám náukę co do obyczaiow daie.

EMBOETEMEMT, ſubſt. m. (*des os.*) Oſſium commiſſura. *Celſ.* SPOIENIE Kości, ſtawy.

EMBOETFR, V. act. (*Enchâſſer un os dans un autre, qui luy ſert comme de boëte.*) Os in ſuum acetabulum ponere *Celſ.* WPRAWIC kość do ſtawu ſwego wpędzić ią ná mieyſce ſwoie

EMBOëTER, (*Faire entrer une choſe dans une autre.*) Aliquid in aliud immittere. WKLUBOWAC iedno wdrugie

EMBOISER, V. act. Circumvenire aliquem. *Plaut.* ODRWIC kogo oſzukać.

EMBOLISMIQUE, adject. (*Intercalaire.*) Intercalaris. PRZYBYSZOWY, przybycień, przybytni, przeſtępny.

(On ne prononce point le premier E comme un A. dans ce mot.) W tym ſłowie nie wymawia ſię pierwſze E, iáko A ále iák E.

EMBONPOINT, ſubſt. m. (*Bonne & pleine ſanté.*) Bona corporis habitudo. *Cic.* ZUPEŁNOSC ciała tuczność tucz y cera dobra.

D'où vous eſt venu cet embonpoint? Quo cibo tibi feciſti tantum corporis? *Phæd.* **Il paroiſt avoir trop d'embonpoint.* Corpulentior atque habitior videtur. *Plaut.* **J'ay perdu mon embonpoint.* Corpus amiſi. *Cic.* **Je deviens en fort bon point.* Corpulentior evaſi. Skądże ci ſię ta tucz wzięła. *Zdaie ſię mieć názbyt tułowitości. *Spadłem z ciała. *Przychodzę do ciała.

EMBOUCHER *une flute, une trompette*, V. act. (*Souffler dedans avec ſa bouche*) Tibiam inflare. *Cat. Cicer.* TRĄBIC dąć w trąbę, w piſzczałkę, piſzczeć álbo grać w nię.

EMBOUCHER ſe dit figurément, & ſignifie *Inſtruire quelqu'un de tout ce qu'il doit dire.* Aliquem præcomponere. act. *Plaut.* WŁOZYC komu w gębę wſzyſtko to co ma mowić náuczyć go ſobie, náſtroić y námowić.

Temoins embouchez, à qui on a fait le bec. Teſtes meditati & præcompoſiti. *Ovid.* Swiadkowie námowni, dudki náſtroione świadkowie ktorym ięzyki przyprawiono.

(On dit mieux *Aboucher*, & *s'Aboucher avec quelqu'un.*) W Francuſkim lepiey mowić *aboucher s'aboucher.* znieść ſię z kim y zmowić w tym rozumieniu.

EMBOUCHURE, ſubſt. f. (*L'endroit des rivieres par où elles ſe déchargent dans la mer.*) Os. Oſtium. Fauces. *Cic. Plin.* USCIE rzek ktorędy wpadaią w morze.

L'EMBOUCHURE *d'un port.* Portûs aditus. *Cic.* **L'embouchure d'un verre.* Calicis os. **L'embouchure de quelque inſtrument de muſique.* Organi muſici os. USCIE portu weyście przyſtęp. Uście wierzch ſzklanki kieliſzka ſtrona ktorą nálewać y pić. *Uście ſtroik od oboi, muſztuk od trąby, głowka od fletu, ſtrona od gęby ktorą dla grania inſtrument dęty do uſt przykładamy.

S'EMBOURBER, V. act. (*S'enfoncer dans la bourbe.*) In luto demergi. ULGNĄC w błocie utonąć uwięznąć záwięznąć.

S'EMBOURBER ſe dit figurément (*de ceux qui s'embarraſſent dans quelque affaire d'où ils ne peuvent ſe retirer.*) In difficillima negotia ſe intricare. ULGNĄC niewłaśnie wpaść w iákie wielkie trudności niemogąc z nich wyniść y wybrnąć

ON DIT proverbialement, *Il jure comme un chartier embourbé*, pour dire qu'*Il jure fortement.* Egregiè deierat. MOWIĄ przyſłowiem: Klnie iáko furman gdy w błocie uwięznie klnie ſtraſznie.

EMBOURRER, V. act. (*Remplir de bourre des chaiſes,* ou *choſes ſemblables*) Tomento farcire. *Plin.* WYSŁAC pilſią włoſiem krzeſła ſtołki álbo co podobnego.

EMBOURSER, V. act. (*Mettre de l'argent en bourſe.*) In loculos pecuniam, *ou* nummos mittere. PIENIĘDZY w worek náſypać álbo włożyć.

EMBRASEMENT, ſubſt. m. (*Incendie.*) Incendium, ii, n, Incenſio. *Cic.* Ogień záięcie ognia, zápalenie ſię.

EMBRASEMENT ſe dit au figuré (*des ſéditions, des guerres & des paſſions.*) Belli incendium, (*parlant de guerre.*) *Cic.*

Incendium ex amore, (*parlant d'amour.*) *Plaut.* ZAPALENIE ſię záięcie ſię buntu, Woyny, paſſyi záwziętości, miłości, gniewu.

EMBRASER, V. act. (*Mettre en feu.*) Incendere. Succendere. *Cicer.* ZAPALIC podpalić wſzyſtko w ogień obrocić ze wſzyſtkich ſtron ſię záymować ogień podłożyć.

S'EMBARASER, V. n (*Devenir tout en feu.*) Igneſcere. Incendi. Inflammari. *Cic.* ZAPALIC ſtać ſię wſzyſtek ogniem

S'EMBRASER *d'amour,* ou *de colere.* Incendi amore, irâ. *Cic.* ZAPALIC ſię miłością, álbo gniewem.

EMBRASURES, ſubſt. f. pl. (*Ouvertures dans les murailles, pour pouvoir tirer le canon.*) Feneſtræ ad tormenta mittenda. STRZELNiCE dziury álbo okna prożne w ścianach dla wyſtrzelania armat.

EMBRASSADE, ſubſt. f. & EMBRASSEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'embraſſer.*) Amplexus. Complexus, ûs, maſc. *Cic.* OBŁAPIANIE.

Mourir dans les embraſſements de quelqu'un. In complexu alicujus emori. *Cic.* Umierać w obłapieniu w ściśnieniu czyiem, ná ręku czyich, álbo ściſkaiąc kogo.

EMBRASSER, V. act. (*Environner, enfermer dans ſon eſtenduë.*) Complecti. Amplecti. OBEYMOWAC ogarnąć w ſobie otaczać mieć w obſzerności ſwoiey zámykać okrążyć.

Le monde embraſſe toutes choſes. Coercet & continet omnia complexu ſuo mundus. *Cic.* Swiat wſzyſtko w ſobie obeymuie zámyka.

EMBRASSER ſe dit en ce ſens au figuré pour dire *Comprendre, enfermer.* Complecti. dep. Comprehendere. *Cicer.* ZAMYKAC obeymować *niewłaśnie.*

La geometrie embraſſe beaucoup de ſciences. Geometria multas ſcientias complectitur. **Cét homme embraſſe de grands deſſeins.* Hic multa grandia mente & animo complectitur. *Cic.* Geometria w ſobie wiele náuk zámyka. *Ten człowiek wiele rzeczy wielkich razem ná ſię bierze wielkich ſię rzeczy podeymuie ná wielkie rzeczy ſię kaſze wielkich rzeczy ſię waży y na nie ſadzi wielkie myśli y imprezy u ſiebie ma ułożone.

EMBRASSER ſignifie auſſi, *Serrer quelqu'un étroitement entre ſes bras en témoignage d'amitié.* Amplecti. Complecti. *Cic.* **Allons au devant de luy pour l'embraſſer.* Ferre adverſum homini occupemus oſculum. *Plaut.* OBŁAPIC ściſnąć mocno obiema rękami y wſzyſtkim ſobą, y do ſiebie przyciſnąć ná znak przyiaźni, przywitania, *Idźmy náprzeciwko niemu dla przywitania dla ściśnienia.

EMBRASSER ſe dit en morale, *Suivre, tenir une profeſſion,* ou *quelque parti.* Amplecti. Amplexari. *On dit* Artem aliquam. **Avoir embraſſé une opinion.* Comprehenſam animo opinionem habere. *Cic.* PRZYIĄC ſtan iáki, trzymać zá iáką ſtroną. *Przyiąć iáką opinią álbo wiarę: przyſtać ná nię.

ON DIT proverbialement & populairement, *Qui trop embraſſe ne tien rien,* pour dire qu'*Il ne faut pas entreprendre trop de choſes à la fois.* Qui pluribus intendit, nihil extricat. Minor ſit ad ſingula ſenſus pluribus intentus. MOWIĄ przyſłowiem: Kto wiele rázem obeymuie máło co álbo nic nieutrzyma: to ieſt, że nietrzeba ſię razem wiele rzeczy podeymować.

EMBRENER, mot bas & populaire, V. act. (*Salir, gaſter d'ordures.*) Merdis inquinare. OPASKUDZIC záſmrodzić ſłowo podłe poſpolite.

EMBROCHER, V. act. (*Coucher à la broche, Mettre de la viande en broche.*) Veru carnes figere. WŁOZYC ná rożen.

EMBROUILLEMENT, ſubſt. m. (*Confuſion des choſes.*) Confuſio. *Cic.* POMIESZANIE zámieſzanie ſkłocenie rzeczy pomatanie zágmatwanie.

EMBROUILLE', m. EMBROUILLE'E, f. part. paſſ. Intricatus. *Plaut.* Perplexus, a, um. *Liv.* * *Vne affaire embrouillée.* Intricata res controverſiis. *Cic.* **Vn eſprit embrouillé.* Confuſum & obſcurum ingenium. POMIESZANY ZMIESZANY zmieſzana záwiły. *Sprawa záwiła. * Umyſł zákłucony pomieſzany.

EMBROUILLER, act. (*Mettre de la confuſion & du deſordre, confondre, meſler, embarraſſer.*) Implicare Involvere. Miſcere. *Cic.* **Il a embrouillé l'affaire par mille chanes.* Plurimis tricis rem implicuit. MIESZAC pomieſzać zákłucić zatrudnić pomatać. *Pomieſzł ſprawę tyſiącznemi mátctwy.

S'EMBROUILLER, (*S'embaraſſer.*) Re aliquâ ſe ſe implicare. *Cic.* POMATAC ſię, zákłucić ſię, uwikłać ſię.

EMBRYON, ſubſt. m. (*Le petit qui commence à ſe former*

mer dans le ventre de la mere.) Fœtus. Embryon. PŁOD co ſię dopiero zawięznie wżywocie mátki.

EMBUSCADE, ſubſt f. *ou* EMBUSCHE, ſubſt.f. (*Piege.*) Inſidiæ. *Cic.* ZASADZKI zdrady.

Donner, ou *tomber dans une embuſcade.* Inſidias intrare. *Cæſ.* In inſidias devenire. *Plaut.* * *Dreſſer une embuſcade à quelqu'un*, ou *luy dreſſer des embuſches.* Alicui inſidiari. *Quint.* Wpaść w zaſadzki. *Czynić záſadzki ná kogo.

Mettre quelqu'un en embuſcade. In inſidiis aliquem locare, *ou* ponere. *Cic.* Poſtawić ſtawiać záſadzki.

S'EMBUSCHER, V. act. (*parlant des beſtes fauves qui ſe retirent dans les fortides bois.*) In latibulum ſe abdere & contegere act. *Cic.* KRYC ſię w kniei mowiąch o Zwierzętac ktore ſię głębook w kniei chowaią.

(On prononce l'E dans les mots qui ſuivent comme un E, & non pas comme un A. ainſi. W náſtempuiących ſłowach e pierwſze wymawia ſię iák *e* otworzyſte á nie iák *a.*

EMERAUDE, ſubſt. f (*Pierre précieuſe de couleur verte.*) Smaragdus. *Plin.* * Virides lapilli, *Des emeraudes.* (*Hor.*) SZMARAG kamień drogi zielony. *Szmaragi.

EMERIL, *ou* EMERY, ſubſt. m. (*Pierre metallique, qui ſe trouve dans les mines de fer, de cuivre & d'or.*) Smyris. SZERGIEL kámień co ſię w gorach kruſzcowych miedzianych y złotych znayduie.

EMERILLON, ſubſt. m. (*Petit oiſeau de proye.*) Æſalo. *Plin.* DREMLIK ptak dziki.

S'EMERVEILLER *d'une choſe*, V neut. (*En eſtre ſurpris & eſtonné.*) Mirari. Demirari. ZADZIWIC ſię czemu, dziwować ſię.

EMESSE, (*Ville de Syrie.*) Emeſa. EMEZA álbo HAMZA Miaſto Syri.

Qui eſt d' Emeſſe. Emeſenus,a,um Emezyiſki co ieſt z Emezy

E'ME'TIQUE, adiect. m. & f. (*Remede qui excite le vomiſſement.*) Stibium. *Plin.* **Vin émetique.* Vinum vomitionem movens,n. *Plin.* LEKARSTWO ná womit. *Womitowe wino, záprawne dla pobudzenia womitow.

E'MEU,m. EMEUë f. (*on prononce* E'MU.) Commotus. WZRUSZONY, WZRUSZONA.

E'MEUT, ſubſt.m. (*Fiente d'oiſeau.*) Excrementum. *Col-* GNOY ptaſzy.

E'MEUTE, ſubſt. fœm. (*Emotion populaire.*) Turba. *Cic.* BUNT rozruch poſpolſtwa powſtanie tumult.

Faire une émeute. Conciere, *ou* Concire turbas. *Terent.* Bunt uczynić.

EMEUTIR, V.neut. (*parlant des oiſeaux qui jettent leurs excrements.*) Fimum egerere. PTAKI paſkudzą, z ſiebie wyrzucaią plugaſtwa,

E'MIER, V.act. (*Briſer menu quelque choſe entre les doigts, comme de la mie de pain.*) Friare. *Var.* **Emier dedans*, ou *ſur.* Aliquid infriare rei alicui. *Cat Col.* **Du pain émié*, ou *émieté.* Panis friatus. ZETRZEC nákruſzyć kruſzyć między palcami iáko oſrzobek chleba drobić. *Wdrobić do czego poſypać nádrobiwſzy. *Chleb drobiony podrobiony.

Que l'on peut émier. Friabilis & hoc friabile. *Plin.* Co ſię da drobić.

E'MINEMMENT, (*on prononce* éminamant.) adv. (*Parfaitement, au ſouverain degré.*) Excellenter. Egregiè. Præclarè. Eximè. *Cic.* WYSMIENICIE wybornie zácnie bardzo wyſoce w náywyżſzym ſtopniu, Przédnie.

E'MINENCE, (*on prononce* éminance.) ſubſt. f. (*Petit terre*, ou *lieu un peu élevé.*) Locus editus. Tumulus,i,maſc. *Cic.* ZWYSZKA gorka pagorek.

Camper ſur une éminence, ſur une hauteur. In edito & præalto, *ou* præcelſo loco caſtra ponere. *Cæſ.* **Gagner une éminence.* Aſcendere tumulum. OBOZEM ſtać ná gorce iákiey *Wyniść ná gorkę ná pagorek, ubieżeć go áby ná nim z woyſkiem ſtanąć.

LES E'MINENCES *dans la peinture*, (*Ce qui paroiſt comme de relief.*) Eminentiæ in picturis. *Cic.* WYDATNOSC w malowaniu co ſię pokazuie iákoby wyſtaiąc.

E'MINENCE. (*Titre d'honneur qu'on donne à divers particuliers, qui ſont reveſtus de charges & de dignitez dans l'Egliſe.*) Eminentia. EMINENCYA Tytuł ktory ſię daie oſobom niektorym ná wyſokich godnościach duchownych.

E'MINENT, (*on prononce* éminant.) m. EMINENTE, f. adiect. (*Elevé au deſſus, qui paroit au deſſus.*) Eminens. *Cic.* WYSOKI wyżſzy nád innych przedni wydatni.

E'MINENTISSIME, adiect. ſuperl. Eminentiſſimus,a,um. NAYPRZEDNIEYSZY Náywydatnieyſzy.

ON DIT en ce ſens, *Un homme éminent en vertu*, ou *d'une vertu éminence.* Homo præſtanti virtute. **En pieté.* Inſignis pietate. *Virg.* **Eminent en ſçavoir.* Litteris doctrinâque præſtans vir. *Cic.* **Un eſprit fort éminent.* Eminentiſſimum ingenium. *Particul. Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie*: Człowiek wyſokiey cnoty. *Wyſokiſy pobożności. *Wyſokiey náuki. *Dowcip rozum bardzo wyſoki.

E'MINENT, (*Qui nous menace.*) comme *Un péril éminent, qui nous menace, qui eſt preſt de tomber ſur nous & de nous accabler.* Periculum imminens. *Cic.* BLISKO náſtępuiące wiſzące nád karkiem niebeſpieczeńſtwo.

E'MISSAIRE, ſubſt m. (*Un homme qu'on envoye çà & là pour découvrir ce qui ſe paſſe.*) Emiſſarius,ii,maſc. *Cic.* WYSŁANIEC poſłaniec goniec.

(*Em* ſe prononce dans tous les mots ſuivants comme *Am*, lorſqu'il eſt ſuivi d'une conſonne; excepté néanmoins *Emmaus* & *Emmerik*, ou *E* quoique ſuivi d'une conſonne ſe prononce comme *E*, & non comme *A*. Cette remarque eſt generale pour tous les mots qui commencent par *Em* ſuivi d'une conſonne.) *Em* we wſzyſtkich náſtępuiących ſłowach wyraża ſię iák *Am* kiedy ſię piſzą dwa *mm* wyiąwſzy iednak *Emmaus* y *Emmeryk* gdzie chociaż ieſt podwoyne *mm* iednakże ſię wymawia *Em* nie *Am*. Ta obſerwancya ieſt ogolnie dla wſzyſtkich ſłow Francuſkich záczynaiących ſię od *Em* po ktorym náſtępuie konſona iáka.

E'MMAIGRIR, V. neut. (*Devenir maigre.*) Maceſcere, *ou* Macreſcere. CHUDNIEC.

EMMAILLOTTER *un enfant*, V. act. (*L'envelopper de langes & le mettre dans un maillot.*) Pannis, *ou* faſciis involvere. *Plaut.* POWIAC Dziecię w powiaki.

EMMANCHER *un outil*, V. act. (*Y mettre un manche.*) Manubrio aliquod inſtrumentum inſtruere. *Colum.* W TRZONEK oprawić co, rękoieść dać, ná toporzyſku oſadzić.

EMMANTELLE', m. EMMANTELE'E, f. (*Couvert d'une caſaque*, ou *manteau.*) Chlamydatus. *Cicer.* W PŁASZCZ w opończę uwiniony

(On appelle une corneille emmantelée, celle qui eſt en partie noire & en partie griſe, qui a le col juſques à la moitié du corps different du reſte, & d'une figure aſſez ſemblable au froc des Minimes) Wrona czarna y popielata nie iednoſtaynego pierza.

EMMAUS, (*Autrefois Chaſteau dans la Judée.*) Emmaus, untis, f. EMMAUS niegdyś Zámeczek w Judzkiey ziemi,

(C'eſt où les Pelerins reconnurent J. C. à la fraction du pain. *On baſtit depuis en ſa place une ville nommée *Nicopolis.*) Tam pielgrzymi poznali Pana po zmartwywſtaniu w łamaniu chleba. *Wyſtawiono potym ná tym mieyſcu miaſto názwane *Nicopolis*,

EMMENER *quelqu'un d'un lieu en un autre*, V. act. Aliquè alicundè abducere. *Cic.* ZAPROWadzić prowadzić kogo z iednego mieyſca na inſze.

EMMENER *quelqu'un par force d'un lieu.* Abripere. *Cic.* **Emmener quelqu'un en priſon*, ou *priſonnier.* Abripere aliquem in vincula. *Cicer.* **En ſervitude.* In ſervitutem. *Firt.* ZAPROWADZIC kogo gwałtem do kąd. *Záprowadzić do więzienia. *Záprowadzić zábrać w niewolą.

Emmener par force le bétail, ou *à la dérobée.* Abigere pecus. *Cic.* Záymować y pędzić bydło gwałtem álbo ukradkiem

EMMENER *par charroy, par voiture, par eau.* Aliquid alicundè exportare. *Liv.* PROWADZIC furami, lądem, wodą.

EMMERIK, (*Ville du Duché de Cleves ſur le Rhin.*) Embrica.n. EMMERYK Miaſto Xięſtwa Kliwii nád Renem.

EMMESNAGEMENT, *ou* EMME'NAGEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action de s'emmeſnager.*) Domûs inſtructio. *Cicer.* WPROWADZENIE ſię z goſpodarſkiemi ſtatkami ſprzętem y wſzyſtkiemi ruchomościami y rzeczami do kąd.

S'EMMESNAGER, *ou* S'EMME'NAGER, V. act. (*Porter des meubles dans un logis*, ou *fournir des meubles dans un logis.*) Domum ſupellectili inſtruere. act. *Plau.* W PROWADZIC ſię do kąd álbo ſprzęt y rzeczy goſpodarſkie.

S'EMMENAGER, (*Acheter des meubles pour un logis.*) Comparare ſupellectilem. KUPOWAC ſtatki goſpodarſkie ſprzęt domowy.

EMMEUBLEMENT, (*Quelques-uns diſent.* AMEUBLEMENT.) ſubſt. maſc. (*Meubles dont on garnit un logis.*) Inſtrumentum & ſupellex. *Cic.* SPRZĘTY domowe, rzeczy do mięſzkania ſłużące y do przybrania izb, pokoiow. *Un*

Un emmeublement propre & magnifique. Lauta & magnifica ſupellex. Sprzęt piękny porządny Pańſki.

S'EMMEUBLER, *Quelques-uns diſent.* S'AMEUBLER, V. act. (*Se fournir de meuble.*) Comparare ſibi inſtrumentum & ſupellectilem. *Cic.* NABYWAC ſkupować ſprzęty do przybrania izb pokoiow.

EMMIELLER, V. act. (*Frotter, enduire de miel.*) Melle illinere. *Lucr.* POSMAROWAC miodem, záprawić.

ON DIT au figuré, *Des paroles emmiellées, des paroles douces.* Mellita verba. *Niewłaśnie* ſłowa miodem zápławne ſłodziuchne cukrowe.

S'EMMITOUFLER, V. act. (*S'envelopper & ſe cacher dans ſon manteau.*) Se pallio involvere, (vo,vis,volvi,volutum.) act. W PŁASZCZ álbo opończą ſię, ze wſzyſtkim záwinąć zákapturzyć ſię z głową po ſzyię.

(Mot bas & populaire) Słowo podłe y proſte.

EMMUSELER. V. act. (*Mettre une muſeliere à un animal.*) Capiſtrare. OUZDAC uzdzienicę álbo kaganiec włożyć ná pyſk bydlęciu.

(On prononce le premier E comme un E dans les mots ſuivans,) Wymawiaią *e*, iáko *e*, w ſłowach náſtępuiących.

E'MOLUMENT, ſubſt. m. (*Profit, qui revient d'une charge qu'on exerce.*) Emolumentum. *Cic.* POZYTKI zyſki ktore urząd komu przynoſi.

E'MONCTOIRES, ſubſt. maſc. (*Glandes ſpongieuſes en divers endroits du corps.*) Glandulæ. *Fernel.* GRZUCZOŁY w ciele po roznych mieyſcach.

E'MONDER *un arbre*, V. act (*Nettoyer, purifier un arbre, en luy retranchant les petites branches ſuperflues.*) Mundare arborem. *Plin.* OKRZESAC drzewo obcinaiąc wilki, y gałązki zbytnie chędożyć ie.

E'MOTTER *un champ*, V. act. (*Caſſer les mottes d'un champ.*) Campum occare. *Var.* BRONOWAC.

E'MOTION, ſubſt. f. (*Agitation.*) Commotio. Permotio. *Cic.* WZRUSZENIE poruſzenie alteracya pomięſzanie.

Legere émotion. Commotiuncula, æ,f. Lekkie wzruſzenie mała alteracya.

Il a de l'émotion, il a le poux plus émeu & plus agité qu'à l'ordinaire. Eſt illi venarum pulſus frequentior. Ma alteracyą, puls bardziey nád zwyczay poruſzony, częſty nágleyſzy.

LES E'MOTIONS *violentes, de l'ame.* Vehementiores animi concitationes, f. plur. *Cic.* GWAŁTOWNE wzruſzenia affektow álbo myśli.

E'MOTION *populaire.* Populi motus. ROZRUCH Bunt poſpolity.

E'MOUCHER, V. act. (*Chaſſer les mouches qui importunent.*) Muſcas moleſtas abigere. MUCHY ſpędzać zganiać odpędzać

E'MOUDRE. V. act. (*Aiguiſer ſur la meule le taillant des inſtruments tranchants.*) Acuere. Exacuere. *Cic.* OSTRZYC wecować ná kamieniu oſtrze iákie.

E'MOULU, m. E'MOULUë f. part paſſ. (*Aiguiſé.*) Acutus, *ou* exacutus,a,um. *Plin.* WYOSTRZONY, WYOSTRZONA, wywecowany.

ON DIT proverbialement, *Il eſt tout frais émoulu ſur une matiere*, pour dire qu'*Il l'a eſtudiée depuis peu.* Calet adhuc. Recens eſt ab opere. MOWIĄ przyſłowiem Francuſkim dopiero też co ſię wywecował wykrzeſał w iákiey rzeczy, Dopiero ſię tego uczył, świeżo to pamięta bo nie dawno z tey ſzkoły wyſzedł.

E'MOULEUR, ſubſt. m. (*Qui aiguiſe les couteaux ſur la pierre.*) Qui cultros acuit. NOZOWNIK co ná kamieniu noże &c. oſtrzy,

E'MOUSSE', maſc. E'MOUSSE'E. f. part. paſſ. (*Rebouché, parlant du taillant d'un ferrement.*) Hebetatus. Obtuſus. PRZYTARTY przytępiony.

ON DIT au figuré, *Un eſprit émouſſé*, (*Qui a perdu ſon feu & ſa vivacité.*) Retuſum ingenium. NIEWŁASNIE Dowcip przytępiony co ſtracił żywość ſwoię y byſtrość,

E'MOUSSE', (*parlant des arbres dont on a oſté la mouſſe qui vient au pied.*) Emuſcatus. *Colum.* DRZEWO ze mchu ochędożone ktorym poroſło.

E'MOUSSER, V. act. (*Reboucher, rabbattre la pointe, le taillant de quelque ferrement.*) Cultri aciem hebetare. *Liv.* TĘPIC przytępiać przytłuc oſtrza.

S'E'MOUSSER. Hebetari. *Cicer.* PRZYTĘPIAC ſię, tępieć.

ON DIT au figuré, *La pointe de ſes penſées s'émouſſe pour eſtre trop fine.* Vis cogitationum illius propter ſubtilitatem retunditur. KONCEPT iego tępieie od ſubtelnośći.

E'MOUSSER, (*Oſter la mouſſe des arbres.*) Emuſcare, (co, as,avi,atum.) act. acc. *Colum.* DRZEWA mchem poroſłe chędożyc ze mchu.

E'MOUVOIR, V. act. (*Exciter, cauſer de l'émotion*, ou *des mouvemens.*) Movere. Commovere. Permovere. *Cic.* PORUSZYC wzruſzyć wzbudzić wzniecić.

E'MOUVOIR *à compaſſion, à la pitié.* Miſericordiam commovere. PORUSZYC do politovania.

Emouvoir dans quelqu'un des ſentimens de haine & de compaſſion; (*Luy faire prendre divers mouvemeus.*) In omnem affectum movere aliquem. *Quint.* Wzbudzić w kim nienawiść y politowanie, rożne w nim affekta w zniecać.

Il eſt ému de colere. Iracundiâ permotus eſt. Irâ percitus eſt. *Cic.* **Il ne s'émeut de rien.* Nullâ in re commovetur animus. *Terent.* Poruſzony ieſt álbo zdięty gniewem. *Nic go to nieporuſza, nieporuſza niewzruſza ſię tym *álbo* niczym

E'MOUVOIR, (*Exciter du trouble, une ſédition.*) Turbas, *ou* ſeditionem concitare, *ou* commovere. *Cicer.* WZRUSZAC bunt tumult rozruchy czynić.

(On prononce *Em* dans les mots ſuivans comme *Am.*) Wymawiaią *Em* w náſtępuiących ſłowach iáko *Am.*

EMPALER, V. act. (*Faire paſſer un pal*, ou *un pieu par le milieu du corps d'un homme.*) Per medium hominem, ſtipitem adigere. *Sen.* NA Pal wbić.

(Sorte de ſupplice en uſage du temps de Neron, & dont on ſe ſert aujourd'huy en Turquie.) Kara ktorey záżywano zá czaſow Nerona, á teraz w Turczech ieſzcze záżywaią tego.

EMPAN, ſubſt. m. (*Sorte de meſure d'une main eſtenduë, (qui ſe prend depuis le bout du pouce, juſques au bout du petit doigt.*) Palmus major. *Plin.* PIĘDZ wielka od końca palca małego áż do końca palca wielkiego dobrze wyciągnąwſzy.

Qui eſt d'un empan. Dodrantalis & hoc dodrontale, adiect. *Colum.* Piędziowy, ná piędź wielką.

EMPAQUETER, V. act. (*Mettre en un paquet.*) In faſciculum cogere, *Cic.* ZAPAKOWAC w ieden paczek álbo w iednę pakę ułożyć.

S'EMPARER, V. neut. (*Se ſaiſir, ſe rendre le maître d'une choſe.*) Aliquid occupare. *Phæd. Cicer.* OPANOWAC co odebrać wziąć pod moc ſwoię.

S'EMPARER *d'un lieu*, (*S'en rendre le maiſtre.*) Occupare locum. act. acc. **S'emparer d'un Royaume, des bois, d'une citadelle*, Occupare regnum, ſaltus, arcem. *Phæd.* OPANOWAC co zábrać poſieść przywłaſzczyć ſobie, *Opanować Kroleſtwo iákie, Laſy, fortecę zámek.

S'EMPARER ſe dit figurément, (*de l'eſprit & de ce qui le gouverne & le maitreſe.*) Occupare. Invadere. *Cic.* OPANOWAC niewłaśnie co do umyſłu y ſerca.

La cudidité s'eſt emparée de l'eſprit de la pluſpart des hommes. Invaſit cupiditas pleriſque, *ou* pleroſque. *Var. Saluſt.* Chciwość opanowała ſerce y umyſł náywiękſzey części między ludźmi.

EMPASTER, *ou* EMPÂTER, V. act. (*Remplir de paſte, ſalir.*) Inquinare. Glutinare. ZAKLAYSTROWAC poklayſtrować ciaſtem ſpaſkudzić zákaliſto.

EMPAULMER, *ou* EMPAUMER, V. act. proprement *Prendre avec la paume la main.* Manu aliquid comprehendere, SCISNĄC w rękę wziąć w garść ręką obiąć uchwycić.

(Mot bas en ce ſens, & il ſe dit mieux au figuré pour. Słowo podłe w tym rozumieniu á lepiey ſię mowi niewłaśnie za.

EMPAUMER *quelqu'un*, (*Se rendre maiſtre de ſon eſprit.*) Ineſcare, Allectare. Prolectare, act. acc. *Plaut. Ter.* **Va, tu ne ſçais pas empaumer les gens.* Neſcis ineſcare homines. *Terent.* UCHWYCIC kogo trzymać go w ręku mieć go w mocy y woli ſwoiey. *Idź precz nie umieſz nic znaſz ſię ná tym iák ludzi uchwycić.

EMPEIGNE *de ſoulier*, ſubſt. f. (*Le cuir de deſſus.*) Obſtragulum,i,n. *Plin.* WIERZCHNIA ſkorka u trzewikow.

EMPEREUR, ſubſt. m. (*Celuy qui a le ſouverain commandement dans un Empire.*) Imperator. *Plin.* CESARZ.

D'EMPEREUR, ou *Qui concerne un Empereur*, Imperatorius. *Plin. Jun.* CESARSKI.

EMPESCHE', m. EMPESCHE'E, f. part. paſſ. & adiect. Impeditus, a, um. ZATRUDNIONY, ZATRUDNIONA, zábawny.

Il avoit la langue, ou *la parole un peu empeſchée.* Linguâ hæſitabat. *Cic.* Miał mowę y ięzyk zátrudniony nie co záiąkliwy miał mowę trudną ciężką.

EMPESCHEMENT, *ou* EMPêCHEMENT, fubft. mafc. (*Obftatie.*) Impedimentum *Cic.* **Il a toûjours mille empefchements.* Plurimis quotidiè negotiis,*ou* rebus impeditur,*ou* præpeditur, *ou* diftinetur, *ou* retinerur. *Cic.* **Apporter des empefchements à la paix.* Diftinere pacem. *Liv.* **A un mariage.* Obfiftere quominùs nuptiæ fiat *Ter.* **Il a levé tous les empefchements.* Quæ obftabant removit. PRZESZKODA trudność *Záwfze ma tyfiąc trudności. *Zátrudniać pokoy. *Małżeńftwo ożenienie. *Wfzyftkie przefzkody uprzątnął.

EMPESCHER,*ou* EMPêCHER, V.act. (*Embarraffer, occuper*) Impedire. Præpedire. Detinere. *Cic.* *Terent.* PRZESZKADZAC przefzkody czynić zátrudniać, zábawiać.

Je ne fuis point empefché, je n'ay rien à faire. Vaco à negotiis. Mihi licet per otium. *Cic.* *Phæd.* *Plaut.* Nie ieftem zábáwny,niemam co do czynienia,

Il fait l'empefché pour rien. Occupatur in otio. *Phæd.* **Ils s'empefchent l'un l'autre.* Sibi funt impedimento & moræ.*Cic.* Strafznie zábawny niczym, fam nie wie czym.*Przefzkadzaią fobie ieden drugiemu.

Empefcher qu'elqu'un d'entrer. Arcere aliquem aditu.*Cic.* **Vn malade de manger.* Abftinere ægrum à cibo.*Cic.* Zábraniać przefzkadzać komu weyścia niedopufzczać niedawać. *Choremu iedzenia bronić.

Il m'empefche de dormir la nuit. Menocte defomnem facit. *Petr.* **S'il me m'eut empefché, je vous aurois fait de fafcheufes affaires.* Nifi ab eo fuiffem interpellatus, durius vobis negotium effeciffem.*Cic* Nie daie mi fpać w nocy. *Gdyby mi niebył przefzkodził, dałbym wam był do czynienia.

Cette muraille empefche la veuë. Hic paries profpectum impedit. *Cæf.* Ta ściana przefzkadza niedopufzcza widoku, światła.

S'EMPêCHER *de.* Tenere. WSTRZYMAC fię utrzymać fię od czego.

Je ne puis m'empêcher de rire. Vix poffum tenere rifum. *Cic.* Nie mogę fię utrzymać od śmiechu.

EMPESER,V.act. (*Mettre de l'empois au linge.*) Amylo lintea imbuere. **Vn linge empesé.* Linteum amylo rigens. KROCHMALIC chufty. *Chufty krochmalne.

ON DIT au figuré *Vn efprit empesé,Vn efprit roide & tout d'une piece.* Caput prædurum ac rigens. *Quint.* MOWIĄ w Francufkim o upartym, Twardy nieużyty iákby go w krochmalu moczył iákby wfzyftek był z iedney fztuki zrobiony.

EMPESEUSE, fubft. f. (*Celle qui blanchit & empefe du linge.*) Quæ amylo lintea imbuit. PRACZKA co pierze z krochmalu.

EMPESTER *un lieu*, V. act. (*l'Infecter de quelque mauvais air*, ou *quelque mefchante odeur.*) Locum aliquem infano aere, *ou* teterrimo aliquo odore, inficere. ZAPOWIETRZYC zárazić mieyfce iákie powietrzem álbo fmrodem iákim.

EMPESTER, (*Apporter*, ou *caufer la pefte.*) Peftem importare. *Cic.* **Vn air empefte.* Aer peftilens. Aer tabificus, m. *Plin.* *Lucan.* ZAPOWIETRZYC powietrze przynieść. *Powietrze zárażone.

EMPESTER fe dit figurément, pour *Corrompre, gafter,infecter les efprits par de mauvaifes mœurs, par de méchantes opinions, & par la fuperftition.* Animos pravis moribus, opinionum pravitate,fuperftitione inficere. ZAPOWIETRZYC zárazić *niewłaśnie*: co do złych obyczaiow, błędow y zábobonow.

EMPESTRER, *ou* EMPêTRER, V. act. (*Embarraffer.*) Implicare. Intricare. ZAMATAC ZAGMATWACuwikłać.

S'EMPESTER, (*S'embarraffer.*) Se intricare. ZAGMATWAC fię uwikłać fię.

EMPHASE,fubft. f. (*Expreffion forte.*) Emphafis. MOCNE czego z wyrażeniem mocnym, wyrazność wielka.

Qui parle avec emphafe. Grandiloquus. *Plaut.* Co wytwornie mowi z wytworną wyrażnością.

EMPHATIQUE, adject. m. & f. comme *Vn difcours emphatique.* Oratio in quâ fignificantiora verba adhibentur. MOWA wytworna wytwornie wyraźna.

Vn homme emphatique, Qui parle avec emphafe. Homo grandiloquus. *Plaut.* Wytworny człowiek w mowieniu z wyraznością.

EMPHYTE'OSE, fubft. f. terme de palais. ON DIT *Vn bail emphytéofe, ou emphytéotique, Bail à longues années.* Emphyteufis. MAIETNOSC ná lata, lenność ná dobrach.

EMPIETER, V. neut. terme de Fauconnerie, (*qui fe dit de l'oifeau de proye qui prend avec fes ferres.*) Prædam unguibus arripere. POCHWYCIC chwytać porwać w fzpony wziąć

EMPIETER, (*Vfurper le bien d'autruy en mettant le pied dans les héritages.*) In fundo alicujus pedem ponere. *Cic.* *Colum.* CUDZE fobie przywłafzczyć, nogę wftawić do cudzey maiętności, ná cudze prawo naftępować.

EMPIFFRER *quelqu'un*, V. act. (*Le fouler, luy donner à manger tout fon foul.*) Cibis aliquem ingurgitare.*Cic.* *Plaut.* OKARMIC kogo nádziać y nátkáć po dziurki.

S'EMPIFFER, (*Se regorger de viandes.*) Cibis fe ingurgitare. OBIESC fię po dziurki, obezrzeć fię.

(Expreffion baffe & du difcours familier.) Słowo podłe mowy potoczney.

EMPILER, V. act. (*Mettre en pile.*) In ftruem,*ou* in cumulos cogere. STUSY układać, w ftufy, álbo ftufami kłáść.

EMPIRE, fubft. m. (*Monarhie.*) Imperium. *Cic.* PANSTWO Monarchia.

EMPIRE fe prend auffi pour *Le temps du regne d'un Prince.* Comme *Sous l'empire d'Augufte.* Imperante Augufto. PANOWANIE, czas Panowania za Pánowania Augufta.

EMPIRE fe dit (*du pouvoir & de l'afcendant qu'on a fur quelqu'un.*) Imperium Poteftas.*Cic.* **Avoir empire fur quelqu'un.* Habere imperium in aliquem. *Cic.* **Sur fes paffions.* Cupiditatibus fuis imperare.*Cic.* PANOWANIE zwierzchność moc władza gora nád kim. *Mieć władzą moc nádkim. *Nád namiętnościami fwemi.

EMPIRER, V. act. (*Rendre pire & en plus mauvais eftat.*) Acerbare. Exacerbare. GORSZYC pogarfzać gorfzym czynić.

EMPIRER, V. neuet. *Le mal empire*, ou *augmente tous les jours.* Ingravefcit in dies malum. *Cic.* POGARSZA fię co dzień, co dzień gorzey.

ON DIT, *Empirer fon marché, (quand on rend fa condition plus mauvaife qu'auparavant.)* Conditionem fuam deteriorem, *ou* pejorem facere quàm priùs. POGORSZYC fobie targ, co raz niżey podupaść ná ftanie y mieniu fwoim.

EMPIRIQUE, adject. *Medecin empirique, (qui n'a que de l'experience dans la cure des maladies.)* Empiricus. MEDYK z doświadczenia, nie z nauki.

(C'eft aujourd'huy un mot de mépri) Jeft to flowo pogardy wfrancufkim.

EMPLASTRE, *ou* EMPLâTRE, fubft. f. terme de Chirurgie. (*Petit morceau de linge enduit d'onguent, qu'on met fur les playes.*) Linteolum cum emplaftro. PLASTER CHUSTECZKA náfmarowana máścią ná rány.

EMPLETTE, fubft. f. (*Achat de marchandifes.*) Mercium, *ou* mercimoniorum coëmtio, onis, f. *Cic.* SKUPOWANIE nakupienie towarow.

EMPLETTE fe dit auffi (*des marchandifes achetées.*) Coëmtæ merces.* *J'ay fait emplette.* Feci coëmtionem.* *Aller en emplette, Aller acheter des marchandifes.* Abire ad mercaturam.*Cic.* TOWAR kupiony. *Nákupiłem Towaru. *Jdę álbo iádę dlá towaru fkupowania.

EMPLIR, V. act. (*Rendre plein de chofes liquides.*) Implere. *Cic.* NAPEŁNIC.

EMPLIR fe dit figurément, *Emplir l'efprit des jeunes gens de fuperftition.* Adolefcentium animos fuperftitione implere. *Liv.* **On dit mieux* REMPLIR. NAPEŁNIC *niewłaśnie* nápełnić młodych zabobonem. *Lepiey fię mowi napoić.

EMPLOY, fubft. m. (*L'ufage bon*, ou *mauvais qu'on fait des chofes.* Ufus. ZAZYWANIE używanie dobre álbo złe iákich rzeczy.

EMPLOY, (*Occupation.*) Occupatio. Provincia. *Cic.* *Ter.* **Parmi les grands-emplois il ne laiffoit pas d'eftudier.* In maximis occupationibus nunquam intermittebat ftudia doctrinæ. *Cic.* ZABAWA. *Wnaywiękfzych zábáwach niezaniechał nigdy náuk.

EMPLOY, *Commiffion, charge, affaire.*) Munus. Munia. Officium. Negotium. URZĄD powinność zlecenie

Eftre fans employ, N'avoir aucune charge. Ab omni officio & munere vacare.*Cic.* **Eftre dans l'employ.* Aliquod munus fuftinere.*Cic.* NIEMIEC żadnego urzędu, być bez wfzelkiego urzędu. * Być ná urzędzie.

EMPLOYER, V. act. (*Occuper quelqu'un, luy donner de l'employ.*) Aliquem occupare. *Cic.* ZAZYC kogo do czego iáką mu dáć zábáwę.

Employer quelqu'un à écrire, Occupare aliquem in fcripturâ. *Cic.* **Ne vous employez point à autre chofe.* Ne te

ad aliud occupes negotium. *Plaut.* Zażyć kogo do pifania. *Nie zábawiáy fię niczym infzym.

S'EMPLOYER, (*S'occuper.*) Alicui rei operam impendere. *Cic.* BAWIC fię czym.

EMPLOYER, (*Mettre,donner fa peine, fes foins, fon argent &c. pour une perfonne,*ou *pour les chofes.*) Tempus, curam, laborem,pecuniam in re aliquâ confumere, *ou* infumere. ŁOZYC fwoię prace fwoie ftarania fwoy kofzt ná co álbo ná kogo obrocić ná co.

Employer fa peine inutilement. Operam perdere, *ou* ludere. Abuti operâ. *Cic.* **Employer mal fon tems.* Malè collocare horas fuas. *Murt.* Ná dáremno pracować. *Czas dármo tracić.

Il s'eft beaucoup employé & bien utilement pour fes amis. Multam operam & utilem amicis pofuit.*Cic.* **Je m'employe à faire plaifir à tout le monde.* Me in omnes profundo. *Cic.* Mocno fię y bardzo pożytecznie zá przyiaciołmi wdaie. *Káżdemu chętnie rád fię przyfłużę.

EMPLOYER *le verd & le fec* (comme l'on parle dans le familier.) *Faire tous fes efforts, Mettre tout en œuvre pour &c.* Omni ope atque operâ eniti. *Cic.* WSZYSKICH fpofobow rufzyć dlá dokazania czego.

EMPLOYE, (*Se fervir.*) Aliquid adhibere. Re aliquâ uti. *Cic.* **Employer le vin pour guerir des malades.* Vinum fanandis ægrotis adhibere.*Cic.* **La rigueur à l'endroit de fon fils.* Severitatem in filio. *Cic.* ** Employer les derniers remedes.* Ad extrema defcendera.*Pell.Cic.* BRAC zażywać wziąć zażywać winá dlá uzdrowienia chorego. *Zażywać furowości przeciwko fynowi. *Zażyć oftatnich fpofobow.

ON DIT proverbialement, *C'eft bien*, ou *bon employé, C'eft bien fait, Il a ce qu'il merite, (parlant d'un homme à qui il eft arrivé quelque difgrace qu'il a meritée.)* Rectè hoc,par habet.*Cic.* MOWIĄ przyflowiem: Dobrze mu ták,nie wart, nie godzien lepiey.

EMPOCHER, V. act. (*Mettre en poche.*) In crumenam condere. *Plaut.* W KIESZEN włożyć.

(Mot bas & populaire.) Słowo pofpolite profte.

EMPOIGNER, V. act. (*Prendre avec la main.*) Manu comprehendere Arripere.*Cic.* *Plaut.* WZIĄC w rękę porwać.

EMPOIS, fubft. m. (*Colle delicate faite d'amydon.*) Amylum aquâ dilutum. KROCHMAL.

EMPOISONNE', m. EMPOISONNE'E,f, (*Où on a mis du poifon.*) Venenatus. Veneno imbutus. *Cic.* **Des fleches empoifonnées.* Sagittæ venenatæ. *Cic.* OTRUTY OTRUTA trucizną zárażony, iádem nápufzczony. *Szrzały iádowite.

EMPOISONNER *quelqu'un*, V.act. (*Luy donner du poifon.*) Tollere aliquem veneno. act.*Cic.* OTRUC kogo, trucizny mu zádać.

S'EMPOISONNER, (*Se faire mourir par le poifon.*) Veneno fibi mortem confcifcere. *Cic.* OTRUC fię, trucizny fobie famemu zádać.

EMPOISONNER fe dit auffi par extenfion (*de ceux qui donnent quelque chofe qui altéré la fanté*, ou *qui bleffe les fens.*) comme *On nous a donné de la viande puante, qui a failli à nous empoifonner.* Appofita nobis caro putrida, quæ fermè nos necavit. OTRUC ftruć mowi fię też ogolniey o tym co fzkodzi w iedzeniu álbo inaczey ná zdrowiu: y obraża zmyfły náprzykład dano nám fmierdzącego mięfa ktorymeśmy fię ledwie niepotruli.

EMPOISONNER fe dit figurément, pour *Infecter quelqu'un de quelque mauvaife opinion.* Opinionum pravitate aliquem inficere, *ou* infeftare.*Cic.Col.* STRUC zárazić *niewłaśnie*:co do nauki iákiey álbo rozumienia błędnego lub podeyrzanego o błąd.

EMPOISONNEMENT,fubft.m.(*L'action d'empoifonner.*) Veneficium. **Il fut condamné d'empoifonnement.* Damnatus fuit veneficii. *Tacit.* TRUCIE otrucie. *Skazano go fądem o zadanie trucizny o trućie.

EMPOISONNEUR,fubft.m. (*Celuy qui empoifonne.*)Veneficus. TRUCICIEL ten co truie.

EMPOISONNEUSE,fubft.f. (*Celle qui empoifonne.*) Venefica. *Ovid.* TRUCICIELKA.

EMPOISSONNEMENT,fubft.m.(*L'action d'empoiffonner un eftang.*) Pifcariæ copiæ in ftagnum immiffio. ZARYBIENIE fadzawki, ftawu drobnemi rybami.

EMPOISSONNER *un eftang*, V.act. (*Y jetter du peuple*,ou *de l'alevin.*) Pifcariam copiam in ftagnum immittere. ZARYBIAC fadzawkę drobne rybki w nię w rzucaiąc.

EMPORTE', mafc. EMPORTE'E,f. part. paff. *du Verbe* EMporter. Afportatus. *Cic.* UNIESIONY zánieflony porwany porwana.

ON DIT au figuré, *Vn homme emporté, & violent, (qui fort des bornes de la raifon.)* Homo fui impotens & iracundus.*Cic* Niewłaśnie człowiek popędliwy gniewliwy porywczy.

EMPORTEMENT, fubft.mafc. (*L'action d'emporter une chofe d'un lieu.*) Afportatio. ZANIESIENIE porwanie.

(Ce mot ne fe dit point dant ce fens naturel, en nôtre Langue.) W tym rozumieniu włafnym nie zażywaią tego flowa Francufkiego.

ON DIT au figuré, *Emportement,(Mouvement impétueux de l'ame, qui la fait fortir hors des bornes de la raifon.)* Animi impotentia. *Cicer.* MOWIĄ záś niewłaśnie Popędliwość porywczość do gniewu.

EMPORTER, V. act. (*Porter, tranfporter une chofe d'un lieu en un autre*) Tollere. Auferre. Efferre. act.acc. *Cic.Ter.* ZANIESC odnieść wziąć przenieść wynieść co z iednego mieyfca náinfze porwać.

Emporter dehors. Afportare.Exportare. *Cicer.* Wynieść precz nádwor.

EMPORTER, (*Ravir, prendre une chofe.*) Tollere. Auferre. Rapere. *Cic.* PORWAC porywać zábrać.

Emporter l'argent du trefor public. Auferre pecuniam ex ærario. *Cicer.* **Cela emporte tout mon temps.* Id tempus omne meum abfumit. *Cicer.* Zábrać pieniądze fkarbu publicznego. *To mi wfzyftek czas zábiera.

ON DIT figurément en ce fens, *La pefte a emporté bien du monde, Il eft mort bien du monde de la pefte.* Multi pefte illigati, interemti funt. *Cic.* *ou* fublati funt,*ou* perierunt. **Il a efté emporté d'une fiévre en cinq jours.* Febri intra quinque dies fublatus eft. MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie, Powietrze zábrało wiele ludzi, wiele pomarło powietrzem. *Gorączka go zábrała w piąciu dniach.

EMPORTER, (*Ofter,chaffer.*)Auferre Tollere.Difcutere. *Cic.* *Hor.* **La faignée luy a emporté fa fievré.* Sanguinis miffio,*ou* detractio,febrem difcuffit. **Le temps emporte le chagrin,* Dies adimit ægritudinem.*Ter.* ODIĄC oddalić odrazić odpędzić rofpędzić rozerwać. *Krwi upufzczeniem rozerwano mu gorączkę. *Czas rofpędza frafunki.

EMPORTER,(*Enlever,entrainer.*)Tollere.Deducere. Arripere.Rapdre. *Cic.* **Il fut emporté par le courant fur le côté gauche du rivage.* Æftu delatus eft ad finiftram littoris partem.*Cæf.* **Noftre défaite emporte noftre fervitude.* Hac clade, mittimur in fervitutem. *Liv.* PORWAC pociągnąć záwlec zápędzić. *Porwała go fala y zániefła ná lewą ftronę brzegu. *Klęfka náfza ciągnie zá fobą niewolą náfzę.

Eftre emporté du defir des louanges. Studio laudis trahi, *ou* duci.*Cic.* Uwodzić fię chiwością chwały.

Se laiffer emporter à l'effort de fon imagination. Vi mentis rapi,*ou* abripi.*Cic.* **Se laiffer emporter à l' opinion commune.* Abire ad vulgi opinionem. *Cicer.* ** Ne vous laiffez point emporter aux confeils des autres.* Ne te auferant aliorum confilia.*Cicer.* Uwodzić fię zá myślami fwemi. *Uwodzić fię zá pofpolitym zdaniem. *Nieday fię uwodzić radami cudzemi.

EMPORTER, (*Avoir le deffus, prévaloir*) Vincere.Præftare.*Cic.* ZWYCIĘZYC mieć gorę przewyżfzać wygrać.

L'avis de rigueur l'emporta. Vicit fententia feverior.(**Le contraire eft* Vicit fententia lenior, *L'avis le plus doux l'emporta.*)*Liv.* Sentencya álbo zdanie furowe zwyciężyło.(*przeciwna ieft: Zwyciężyła fentencya łafkawfza.)

L'avis de ceux qui alloient à la mort l'emporta. Prævaluis pars, quæ fupplicium decernebat.*Tacit.* **L'amour d'une couronne l'emporte par deffus toutes les paffions.* Cupido dominandi cunctis affectibus eft flagrantior.*Tacit.* **De peur que la force de la couftume ne nous emporte.* Ne æftus nos confuetudinis abforbeat.*Cic.* **Emportez le, puifque vous le voulez dit-il, en paroles affez hautes.* Vincite, inquit, fi ita vultis, & id clariori voce.*Cæf.* **Emporter toutes les voix*,ou *toutes les fuffrages.* Omnia puncta ferre. *Horat.* **Emporter toutes les voix d'une centurie, d'une tribu.* Ferre centuriam, tribum. *Cicer.* **Emporter une terre par fentence du Juge.* Vincere judicio fundum & auferre. *Cicer.* Zdanie tych co ná śmierć dekretowali zwyciężyło. *Miłość korony przewyżfza wfzyftkie paffye. *Aby porężny náłog gory nie wziął. *Wygrayciefz kiedy chcecie rzekł dość głośno. *Wfzyftkie głofy mieć po fobie. *Wygrać wfzyftkie głofy całey gromady, wfzyftkiego Powianu.

tu. *Wygrać Maiętność przez Dekret.

S'EMPORTER *trop loin dans la pourſuite des fuyards.* Cupidiùs fugientes inſequi, *ou* inſtare fugientibus. *Cæſ.* **Il s'enporta trop avant à pourſuivre l'ennemy dans des lieux couverts.* Sequutus eſt hoſtem longiùs locis impeditioribus. *Cæſ.* **L'ardeur de la jeuneſſe & la fougue de ſon cheval l'emporta au milieu des ennemis.* Juvenili ardore & ferociâ equi hoſtibus illatus eſt. *Tacit.* ZAPĘDZIC ſię daleko goniąc uciekaiących. *Názbyt ſię daleko zápędził zá nieprzyiacielem w niebeſpieczne mieyſca. *Ogień młodości y bytrość konia zániosła go y zápędziła w ſrzod nieprzyiacioł.

S'EMPORTER ſe dit figurément (*En parlant des violentes agitations de l'ame.*) Efferri. Effervefcere. Excandeſcere. *Petr. Cic.* **S'emporter en parlant.* Effervefcere in dicendo. **S'emporter de joye.* Efferre ſe letitiâ. *Cic.* **De colere, de haine, de douleur.* Efferri iracundiâ, odio, dolore. *Cicer.* UNIESC ſię uwieść ſię co do gwałtownych paſſyi, zápalić ſię wybuchnąć. *Unieść ſię zápalić ſię w mowieniu. *Unieść ſię álbo uwieść ſię radością, gniewem, nienawiścią żalem.

EMPORTER, (*Signifier, vouloir dire.*) *Le mot de volupté emporte deux choſes.* Huic verbo (voluptas) duas res ſubjiciunt. *Cic.* ZNACZYC wyrażać To słowo Roſkoſz znaczy dwie rzeczy.

EMPORTER, (*Peſer plus.*) Prægravare. Præponderare. *Suet. Aul-Gel* PRZEWAZAC przewyżſzać ważyć ſię bardziey ná ktorą ſtronę.

EMPORTER ſe dit proverbialement, *Ils ne l'emporteront pas en paradis, Ils ne l'emporteront pas loin, Je les puniray,* ou *Je m'en vengeray.* Haud ſic auferent. Non inultum auferent *Ter.* **Autant emporte le vent.* Hæc ſunt ludibria ventis. Rapidis ludibria ventis. *Virg.* NIEWYDZIE im to ná ſucho *Wſzyſtko to prożno y ná wiatr.

EMPOURPRE',m. qui ne ſe dit qu'au figuré, *Empourpré,* ou *Teint de ſang.* Sanguine tinctus. *Cic.* Cruore perfuſus. *Liv.* KRWIĄ zbroczony záfarbowany.

EMPREINDRE, V. act. (*Imprimer quelque figure ſur quelque choſe.*) Exprimere. Imprimere. *Cic.* WYCISNĄC wybić co ná czym.

EMPREINT, m. EMPREINTE, f. part. paſſ. Impreſſus. *Cic.* **Le viſage de quelqu'un empreint ſur de la cire.* Expreſſa in cerâ imago alicujus. *Plaut.* WYCISNIONY, WYCISNIONA *Twarz wyciśniona ná woſku.

EMPREINT ſe dit au figuré, pour dire *Marqué, gravé.* Impreſſus. *Cic.* WYBITY wyciśniony niewłaśnie wyrażony wyryty.

Des connoiſſances empreintes dans les eſprits. Conſignatæ in animis notiones. *Cicer.* **Il porte l'allegreſſe empreinte ſur ſon viſage.* Vultu gerit lætitiam. *Cicer.* **Ces dernieres paroles ſont demeurées fortement empreintes dans mon eſprit.* Scripta illa dicta ſunt in animo. *Ter.* Wiadomości wyryte wyrażone ná umyśle. *Nieſie ochotę wyrażoną ná twarzy. *Oſtatnie te słowa iego głęboko zoſtały wyryte ná ſercu moim.

EMPREINTE, ſubſt. f. (*La marque, ou l'impreſſion d'un cachet.*) Sigilli character. *Colum.* PIEEZĘCI wyrażenie.

EMPRESSE', maſc. EMPRESSE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Qui eſt affairé, qui a bien des affaires.*) Negotii plenus. SPIESZĄCY ſię pilnie zábawny zábawna.

Vn homme qui fait fort l'empreſſé. Occupatus in otio. *Phæd.* Ten ktory udaie że bardzo zábawny, iákby miał wiele zábaw

EMPRESSEMENT, ſubſt. m. (*Soin, zele.*) In agendo ſollicitudo, *ou* feſtinatio. *Cic.* PILNOSC uſilność, ſtaranie uſilne ochota życzliwość ſpieſzyć.

Il témoigne bien de l'empreſſement pour l'affaire. Ardenti ſollicitoque ſtudio in rem fertur. **Il me vint trouver avec bien de l'empreſſement.* Cum anxiâ feſtinatione ad me venit. Wielką pilność pokazuie w tey ſprawie. *Przyſzedł do mnie bardzo pilno, z wielką pilnością nágle.

EMPRESSER, V. act. (*Preſſer quelqu'un.*) Premere, (premo, is, preſſi, preſſum) act. acc. CISNĄC kogo uciſkać go.

J'ay eſté fort empreſſé, ou *preſſé à la comédie.* In comœdiâ me auguſtè habui. Bardzom był ściśniony ná komedyi.

S'EMPRESSER, (*Témoigner de l'empreſſement pour une choſe.*) Rem urgere *Cic.* USIŁOWAC uſilność ſwoię y pilność w czym oświadczać nálegać o co.

S'empreſſer d'aller au devant de quelqu'un. Conari alicui obviam, (conor, aris, atus ſum. *on ſous-entend* ire.) *Ter.* **S'empreſſer d'obtenir les bonnes graces de quelqu'un par des preſents.* Gratiam alicujus muneribus ſollicitare. *Petr.* Poſpieſzyć ſię z powitaniem przeciwko komu zábieżeć drogę. *Uſilnie ſię ſtarać o łaſkę czyią przez podarunki.

EMPRISONNEMENT, ſubſt. m. Incluſio. *Cic.* WIĘZIENIE, Zámknięcie w więzieniu, wſadzenie do więzienia.

EMPRISONNER, V. act. (*Mettre en priſon.*) Aliquem in carcerem, *ou* in vincula dare. *Cic. Plaut.* WSADZIC do więzienia.

Il le fit empriſonner. Publicâ cuſtodiâ attineri juſſit. *Tacit.* Kázał go wziąć do więzienia.

EMPRUNT, ſubſt. m. (*L'action d'emprunter de l'argent, ou choſes ſemblables.*) Mutuatio *Cic.* POZYCZANIE ſię, pieniądzy lub inſzych podobnych rzeczy pożyczanie, branie pożyczanym ſpoſobem.

Il eſt tous les jours aux emprunts. Res utendas quotidie rogat. Mutuum quotidie rogat. *Plaut.* **Il eſt dans une maiſon d'emprunt.* In alienis ædibus habitat. **Il vit d'emprunt.* Mutuo vivit. Uſtawicznie co dzień ſię pożycza. *Mieſzka w pożyczanym domu. *Zyie pożyczkami.

EMPRUNTE', m. EMPRUNTE'E, f. Mutuatus. Commodatus. *Cic.* POZYCZONY pożyczany pożyczana.

EMPRUNTER, V. act. (*Demander à crédit.*) Mutuare. *Val-Max.* POZYCZAC, brać ná kredyt.

Emprunter de l'argent. Mutuas pecunias ſumere. *Cic. Plaut.* Pożyczać pieniędzy.

Chercher de l'argent à emprunter. Quærere argentum. *Plaut.* Szukać pieniędzy pożyczyć *álbo* ná pożyczenie.

EMPRUNTER ſe dit figurément (*des choſes qu'on prend d'ailleurs.*) Mutuari. Aliundè ſumere. *Cicer.* **Emprunter le nom d'autruy pour ſon avantage.* Nomine alieno ad ſuos quæſtus abuti. *Cic.* POZYCZAC *niewłaśnie:* o tym co ſię ſkądinąd bierze. *Zázyć imienia cudzego ná zyſk y zárobek ſwoy.

EMPUANTER, V. act. (*Rendre puant & infecte.*) Fœtore implere ZASMRODZIC záśmierdzić, fetorem zárazić.

S'EMPUANTIR. Fœtere. *Mart.* ZASMIERDZIC ſię.

EMPUANTI, m. EMPUANTIE, f. Putidus. Fetidus. *Cic. Plaut.* ZASMIERDZIAŁY ſmrodliwy.

L'EMPYRE'E, *ou* LE CIEL EMPYRE'E, m. (*Le Ciel des Bien-heureux.*) Beatorum ſedes. NIEBO Náywyżſze ktore zowią Empireyſkie. Niebo Błogosławionych.

EMS, (*Riviere d'Allemagne.*) Amiſius, ii, m. *Plin.* Amiſia, æ, f. *Tacit.* EMS Rzeka Niemiecka.

(On prononce les mots ſuivants, par *E.*) Náſtępuiące słowa wymawiaią ſię przez *e.*

E'MULATEUR, ſubſt m. (*Imitateur, concurrent.*) Æmulator. Æmulus *Cic* NASLEDNIK konkurrent záwiſtnik.

EMULATION, ſubſt. f. (*Paſſion qui porte à vouloir faire une choſe auſſi bien & mieux que les autres.*) Æmulatio. f. *Cic.* PRZESADZANIE ſię ieden nád drugiego, przepych.

E'MULE, m. Æmulus, i, m. PRZECIWNIK *Emulus.*

(Terme de College qui ſe dit d'un Ecolier qui occupe une place d'un coſté, la quelle répond à une ſemblable de l'autre coſté.) Termin ſzkolny między ſtudentami ktorzy na przeciwko ſobie ſiedząc certuią o lepſzą w náukach y mieyſcu.

EN (qu'on prononce *An* dans ſes compoſez.) Cette prépoſition marque le Lieu, & s'exprime par *In* avec l'accuſatif aux Verbes de mouvement; & par *In* avec l'ablatif à ceux de repos: & à la queſtion *Vnde*, elle s'exprime par *Hinc, Iſtinc, Illinc.* W. w Francuſkim ta prepozycya wymawia ſię iáko *An* ták ſama przez ſię iáko y w słowach ktore ſię z niey ſkładaią, znaczy záś mieyſce á wyraża ſię przez *In* po łacinie á przez *Do* po polſku z ſpadkiem oſkarżaiącym, kiedy ſię znáczy ruſzenie dokąd, á przez *In* w łacińſkim, á *w* polſkim z ſpadkim oddalaiącym to ieſt Ablatywem kiedy ſię znaczy zoſtawanie álbo bawienie kędy ná mieyſcu, á záś kiedy ſię znaczy ruſzenie *ſkąd* to ſię w łacińſkim wyraża przez *Hinc. &c.* á w polſkim przez *Z.*

EN, marquant le Temps s'exprime en Latin par *In*, ou *Intra* avec l'accuſatif, & quelqueſois par l'ablatif ſans prépoſition. KIEDY też znaczy czas, wyraza ſię przez *In* lub *Intra* w łacińſkim á przez *W* álbo *We* w polſkim z ſpadkiem oſkarżaiącym to ieſt akuzatywem, álbo oddalaiącym to ieſt ablatywem.

En quatorze ans. Intra annos quatuordecim. **En temps & lieu.* Tempore & loco. **En paix comme en guerre.* Pace & bello. abl. Weczternaście lat. *W ſwym czaſie y mieyſcu. *Tak w woynie iáko y w pokoiu.

En conſideration de noſtre amitié. Pro noſtrâ amicitiâ. **En punition.* In pœnam. Ná oświadczenie przyiaźni náſzey. *Ná ukaranie.

Traitter quelqu'un en enfant de bonne maiſon. Egregiè aliquem accipere, *ou* excipere. * *Vivre en fille débauchée.* Meretricio more vivere. Obchodzić ſię z kim ſurowo nic mu nieprzepuſzczaiąc nic niepozwalaiąc. *Zyć po kurewſku.

L'eſprit de l'homme ſe nourrit en apprenant. Hominis mens diſcendo alitur. *Cic.* **En interpretant les loix.* In interpretandis legibus. *Cic.* **En beuvant.* Inter pocula. *Hor.* **J'ay écrit ces lettres en partant de la province.* Ego de provinciâ decedens, *ou* cùm decederem de provinciâ, has ſcripſi literas. Umysł ludzki żyie ucząc ſię. *Tłumacząc prawa. *Piſząc. *Wyieżdzaiąc álbo zieżdzaiąc z urzędu te liſty piſałem.

EN, tient ſouvent lieu du Relatif *Luy*, ou *Elle, Ce, Cela.* & s'exprime pars *Is, ea, id.* CZĘSTO też znaczy Relatyw on, ona, to, tá, ten: y przez nie ſię wyraża.

Si la mémoire me manque, c'eſt à vous de m'en faire ſouvenir, ou *ſouvenir de cela.* Si memoria fortè defecerit, tuum eſt ut id ſuggeras. *Cic.* **Je vous en aime davantage.* De eo te amo plurimum, *ou* ob di. Jeżeli zápomnę twoia rzecz mi o tym przypominać. *Kocham cię záto tym bárdziey.

(Tous les mots ſuivants compoſez de la particule *En*, ſuivie d'une conſonne, (à la reſerve du mot *Ennemi*,) ſe prononcent comme ſi on écrivoit *An* par un A. C'eſt une remarque generale pour la prononciation, ainſi le mot *Encan* ſe prononce *Ancan*, &c.) Wſzyſtkie słowa náſtępuiące złożone z partykuły *en* po ktorey náſtępuie Konſona iáká wymawiać ſię máią iábo *An* wyiąwſzy to słowo *Ennemi* ieſt to obſerwacya ogolna dlá pronuncyacyi y ták *Encan* wymawia ſię *Ankan.*

ENCAGER, V. act. (*Mettre en cage.*) Cavea includere. WSADZIC do klátki álbo w Klátkę zámknąć.

ENCAISSER, V. act. (*Mettre des orangers & autres arbuſtes dans une caiſſe.*) Condere capsâ. WSADZIC w koſze w ſkrzynie w Wázá w náczynie w garki &c. Pomarańcze y inſze tym podobne drzewka.

ENCAN, ſubſt. m. (*Vente publique que l'on fait des biens de quelqu'un.*) Auctio, onis, f. *Cic.* PRZEDAZ publiczna dobr obwołanych ná przedaſz.

Acheter les biens de quelqu'un à l'encan. Ab haſtâ bona alicujus emere. *Aſcon-Ped.* Kupować Dobra náprzedaż publicznie obwołane.

(C'eſtoit autrefois la couſtume à Rome de planter une pique ou une javeline, lors qu'on vendoit les biens de quelqu'un à l'encan. w Rzymie był przedtym ten zwyczay że pod kopią Dobra obwoływano ná przedaż.

Vendre les biens de quelqu'un à l'encan. Auctionari. *Cæſ.* Obwołać dobra czyie ná przedaż publiczną Trąbę wydać ná dobra czyie, kázáć ie otrąbić.

ENCANAILLER, (mot bas & du diſcours familier.) (*Ne hanter que de la canaille & des gens de néant.*) Cum fæce civitatis aſſiduè verſari. HULTAIC ſię z Hultaiami ſamemi przeſtawać.

ENCAVER *du vin*, V. act. (*Le mettre dans la cave.*) In apothecam, *ou* in cellam vinariam, *ou* in caveam, cados vini demittere. WSTAWIC ſpuścić wino do piwnicy.

ENCEINDRE, V. act. (*Entourer, enfermer.*) Cingere. *Cic.* OTOCZYC opaſać do koła obwieść, okrążyć.

ENCEINT, m. ENCEINTE, f. part. paſſ. & adject. (*Entouré, environeé.*) Cinctus, a, um. *Cic. Voyez.* ENVIRONNER. OTOCZONY OTOCZONA opaſany.

ON DIT, *Vne femme enceinte, Vne femme groſſe.* Mulier gravida. Prægnans. Utero gravis. *Cic. Ter.* BIAŁOGŁOWA ciężarna, w ciąży.

Eſtre enceinte. Ventrem, *ou* uterum ferre. *Liv. Plin.* Być w ciąży, dzieckiem chodzić.

ENCEINTE, ſubſt. f. (*Le tour, le circuit d'un lieu.*) Ambitus. Circuitus. *Cic.* OKOLICA do koła mieyſca iákiego obwod w koło.

ENCENS, ſubſt. m. (*on prononce* enſans.) (*Gomme aromatique qui dégoute d'un arbre de l'Arabie Heureuſe.*) Tus. *Cic.* KADZIDŁO. żywica ſącząca ſię z Drzewa pewnego w Arabii ſzczęśliwey.

Vn grain d'encens. Mica turis. *Plin. Plaut.* Ziarnko kádzidła.

L'arbre d'où découle l'encens. Turis arbor. *Plin.* Kadzidłowe Drzewo z ktorego ſię kadzidło ſączy.

D'ENCENS. Tureus, a, um. *Colum.* KADZIDŁOWY.

Qui porte, ou *produit l'encens.* Turifer. *Plin.* Kadzidło rodzący kadzidło-rodny.

Bruler de l'encens. Tus incendere. *Cic.* Pálić Kádzidło, kadzić.

ENCENS, ſe dit figurément (*des louanges exceſſives qu'on donne à ceux dont on recherche les bonnes graces.*) Laudes. KADZIDŁO niewłaśnie o prożnych y zbytecznych pochwałach, á podchlebnych.

Donner de l'encens à quelqu'un. Profundere alicui laudes plenâ manu. **Il aime l'encens, Il aime qu'on le flatte & qu'on le loue.* Appetit laudes. *Cic.* Nieżałować kadzidła komu. *Rád słucha podchlebſtwa *niewłaśnie*: rad kiedy go kadzą.

ENCENSEMENT, (*on prononce* anſanſemant.) ſdbſt. m. (*L'action d'encenſer.*) Suffitus. Suffimen. Suffimentum. *Plin. Ovid.* KADZENIE.

ENECENSER, (*on prononce* anſanſer.) V. act. (*Donner de l'encens.*) Tura dare *Tibul.* KADZIC.

Encenſer les autels. Tura aris ingerere. *Plin.* Kádzić ołtarze.

ENCENSER ſe dit au figuré, pour *Louër & flatter continuellement quelqu'un.* Continuis laudibus venerari dicta & facta alicujus. *Ter.* KADZIC w Francuſkim niewłaśnie podchlebne chwały komu dawać.

Il encenſe juſques à ſes défauts. Vitiis ipſius etiamnum blanditur. *Eraſ.* Chwali nawet ſame wady iego.

Ils s'encenſent l'un l'autre. Sibi uterque nectit coronam & ſe invicem venerantur. *Hor.* Sami ſię obadwa chwalą.

ENCENSOIR, (*on prononce* anſanſoir.) ſubſt. m. (*Inſtrument propre à donner de l'encens.*) Turibulum. *Cicer.* KADZIELNICA.

ON DIT figurément, *Mettre la main à l'encenſoir*, pour dire *Entreprendre ſur les droits de l'Egliſe.* Manum ſacris admovere. *Plin.* FRANCUSKIE przysłowie brać ſię do kadzielnicy co znáczy wdawać ſię w prawa y ſprawy Duchowne, náſtępować ná prawa Kościelne.

ENCHAISNE', (*on prononce* ENCHAîNE'.) m. ENCHAISNE'E, f. part. paſſ. (*Lié de chaiſnes.*) Catenatus. *Petr. Cic.* W ŁANCUCHY okuty okuta, Łańcuchami związany.

ENCHAISNE', (*Lié enſemble, comme par une chaiſne, parlant des évenemens de la vie, & d'un diſcours.*) Catenatus Nexus. *Cic.* PASMEM ogniwem ſię ciągnący iedno zá drugim mowiąc o rożnych przypadkach życia tego y o mowie iákiey.

Les vertus ſont comme enchaiſnées les unes avec les autres. Virtutes omnes inter ſe nexæ & jugatæ ſunt. *Cic.* Cnoty ſą właśnie iák ogniwami ſpoione między ſobą.

ENCHAISNEMENT, (*ou* ENCHAîNEMENT.) ſubſt. maſc. (*Suite, dépendance des choſes, l'une de l'autre.*) Series. Connexio. Continuatio. *Cicer.* ZWIĄZEK rzeczy między ſobą iedna zá drugą iedna z drugą idących porządkiem.

Il y a un admirable enchaiſnement dans les choſes. Eſt admirabilis quædam continuatio ſerieſque rerum. *Cic.* **Vn enchaiſnement de travaux.* Catenati labores. *Mart.* Dziwny ieſt porządek y związek rzeczy między ſobą.* Paſmem zá ſobą ciągnące ſię prace trudności.

ENCHAISNER, (*ou* ENCHAîNER.) V. act. (*Lier de chaiſnes.*) Catenis aliquem conſtringere. *Cic. Plaut.* OKOWAC związać łańcuchami.

Eſtre enchiſné. Arctâ ſervari, *ou* teneri catenâ. *Tibul.* Być w łańcuchu álbo ná łańcuchu.

ENCHAISNER ſe dit figurément, comme *Ce Prince a enchaiſné la victoire à ſon char.* Hic Princeps religavit ad currum victoriam. **Enchaiſner la fortune, la rendre conſtante & fixe.* Clavo trabali figere fortunam. OKOWAC Przykować *niewłaśnie*: Ten Monarcha do Karocy ſwoiey iáboby przykował zwycięſtwo. *Przykować do ſiebie ſzczęście ſtatecznie uſtatkować fortunę.

ENCHANTELER *du vin*, V. act. (*Le mettre ſur des chantiers*, ou *ſur de longues pieces de bois.*) Vini cadis, *ou* doliis ſupponere canterios act. NA LEGARACH poſtawić wino w beczkach, legary dać pod wino.

ENCHANTE', m. ENCHANTE'E, f. part. paſſ. & adject. Incantatus. Faſcinatus. *Plin.* URZECZONY, ſczarowany.

ENCHANTEMENT, ſubſt. m. (*Charme, effet procedans d'une puiſſance magique.*) Incantatio. Faſcinatio. Faſcinum. *Cic. Hor. Plaut. Colum.* CZARY ſczarowanie urzeczenie.

ENCHANTER, V. act. (*Vſer de magie, & d'art diabolique.*) Incantare. Faſcinare. *Plaut. Catul.* CZAROWAC oczarować zdyabłem narabiać.

ENCHANTER ſe dit figurément (*de ceux qui ſe ſervent*

de paroles douces & artificieuſes à quelqu'un, le charmer & le ravir.) Ad ſe aliquem rapere. *Cic.* OCZAROWAC niewłáśnie zá miaſt złudzić podchlebſtwy y wdzięcznemi słowami.

Son diſcours m'a enchanté. Oratione illius quaſi voluptate quâdam perfuſus ſum. *Cicer.* Mowa iego niewypowiedzianym podziwieniem mię nápełniła.

Il eſt enchanté de l'amour, des plaiſirs, & des honneurs. Voluptatum & honorum illecebris irretitus eſt. Roſkoſzami y honorami zmamiony uſidlony, zdementowany.

ENCHANTER ſe dit auſſi en ce ſens en mauvaiſe part, *Il l'a enchanté*, ou *enſorcelé par ces beaux diſcours.* Blandidicis dictis hunc faſcinavit. *Plaut.* OCZAROWAŁ go zmamił urzekł zdementony wamowami ſwemi.

ENCHANTERIE, ſubſt. f. (*Tromperie.*) Præſtigiæ, arum, f. plur. SZALBIERSTWA kuglarſtwa figle zdrady.

(*Mot très rare.*) Słowo Francuſkie bardzo rzadkie.

ENCHANTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui enchante.*) Præſtigiator. *Plaut.* CZAROWNIK ſzalbierz matacz bałamut.

ENCHANTEUSE, uo ENCHANTERESSE, ſubſt. f. (*Celle qui enchante.*) Præſtigiatrix. CZAROWNICA MATACZKA, Bábá báłámutnica.

ENCHARGER, V. act. (*Donner ordre & charge de faire une choſe.*) Aliquid alicui mandare. *Cic.* ZLECIC zdać co ná kogo.

ENCHASSER, (*on prononce* ENCHâSSER.) V. act. (*Mettre dans dans une châſſe, dans une bordure.*) Includere alicui rei. *Cic.* **Enchâſſer une pierre precieuſe dans le chaton d'un anneau.* Gemmam annuli palæ includere. OPRAWIC OSADZIC w kaſzt. *Oprawić álbo oſadzić kamień drogi w kaſzt pierścieniowy w ſygnecie.

ENCHâSSER ſe dit figurement, comme *J'ay enchaſſé cette penſée dans mon diſcours.* Hancce menteminclusi, *ou* pertexui orationi meæ. *Cic.* OSADZIC oprawić wſadzić niewłaśnie; wſadziłem tę myśl w mowę moię.

ENCHE'RE, ſubſt. f. (*Augmentation du prix d'une choſe qu'on vend à l'encan.*) Licitatio. *Cic.* PODWYZSZENIE podnieśienie Táxy dobr otrąbionych ná przedaż.

ENCHERE, (*Encan.*) Auctio, onis, f. *Cic.* PRZEDAZ dobr publicznie obwołanych.

Mettre quelque choſe à l'enchere, vendre à l'encan, ou *à qui en donnera le plus.* Alicujus rei auctionem facere. Podać co ná podkup: ná przedaż publicznie, ná wendetę.

Affiche, placard qui avertit d'une enchere. Tabula auctionaria. *Cic.* Wendetarſka Táblica Inwentarz rzeczy ná publiczną przedaż wyſtawionych, álbo obwołanych.

Crieur d'encheres. Auctionarius præco. Woźny álbo wendetnik co obwołuie rzeczy ná przedaż.

Qui concerne les encheres. Auctionarius, a, um. *Cic.* Wendetnik co do wendety náleży.

ON DIT proverbialement, *Porter la folle enchere d'une choſe.* Rei alicujus pœnas dare, *ou* luere. PRZYPŁACIC czego.

J'en porteray la folle enchere. In me cudetur hæc faba, *Ter.* Przypłacę iá tego, przybolcię o moię głowę ſię to licho rozbiie.

(Cette maniere de parler ſignifie proprement, *On briſera ces feves ſur mon dos*, comme on fait aux méchans Cuiſiniers, lorſque les feves ne ſont pas bien cuites.) Ten ſpoſob łacińſkiego przyſłowia znaczy właśnie *ná mnie ten groch zetrą.* Ták iáko kucharzowi czynią kiedy grochu nie dogotuie.

ENCHE'RIR, V. act. (*Mettre l'enchere.*) Liceri, (cor, eris, licitus ſum.) Licitari, (tor, aris, atus ſum.) depon. *Cic.* Licitationenem facere. *Quint.* OTASKOWAC cenę położyć narzeczy czyie naprzedaż obwołane

ENCHERIR, (*Augmenter, offrir plus, aller au delà.*) Augere. Inſuper addere. PODKUPOWAC kogo podſadzać poſtąpić nád targ co poddać cudzy.

ENCHERIR, (*Augmenter les choſes*, dans un ſens figuré, *Dire plus qu'on n'a dit.*) Plus dicere. Augere. *Plin.* PRZYCZYNIAC więcey niż ieſt w ſamey rzeczy, mową udaiąc.

On encherit ſur ce recit. Hæc inflatiùs commemorantur. *Cæſ.* Udaią też więcey niż ieſt w ſamey rzeczy.

ENCHERIR, *ou* RENCHERIR, (*Devenir plus cher, augmenter de prix.*) Carius fieri. DROZEIE ZDROZAŁO.

Les vivres encheriſſent. Ingraveſcit annona. *Cæſ.* Drożyzna powſtaie.

Faire enchérir les vivres. Cariorem facere annonam. *Var. Cic.* Drożyznę czynić.

ENCHE'RISSEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui encherit.*) Licitator, oris, m. *Cic.* * *Délivrer au plus offrant & dernier encheriſſeur.* Plurimo licitanti rem addicere. PODKUPNIK. *Temu co więcey da uſtąpić puśćić towar.

ENCHEVESTRER *une beſte de voiture*, (*on prononce* ENEHEVéTRER.) V. act. (*luy mettre un cheveſtre.*) Capiſtrare. *Plin.* OUZDAC ogłowkę dać bydlęciu robotnemu.

ENCHIFFRENEMENT, ſubſt. m. (*Peſanteur du cerveau.*) Gravedo. *Celſ.* SAPKA katarowy deſcens ná mozgu.

ENCHIFFRENE', m. ENCHIFFRENE'E, f. (*Qui a le cerveau engagé & chargé de pituite.*) Gravedinoſus. *Cic.* SAPKE katar cierpiący.

ENCLAVEMENT *d'une terre dans une autre*, ſubſt. maſc. Agri in alienum ſolum procurſus. ZACHODZENIE gruntow klinami álbo zágonami między cudze.

ENCLAVER, V. act. (*Enfermer dans ſes terres un champ, ou quelque autre choſe.*) Agrum ſuis finibus includere. Mieć cudze grunta záchodzące między ſwemi polami.

Ma terre eſt enclavée dans la voſtre. Meus ager in tuum agrum incurrit. *Cic.* Moie grunta záchodzą między twoiemi

Vne ſolive eclavée. Tignum cardinatum. *Vitr.* Balka wcinana wrąb.

ENCLIN, m. ENCLINE, f. adject. (*Porté à une choſe, qui y a du penchant.*) Ad aliquid propenſus. *Cic.* SKŁONNY do czego ſkłonność maiący.

Enclin à une complaiſance outrée. In obſequium plus æquo pronus. *Hor.* Skłonny do náypodleyſzych podchlebſtw.

ENCLINER, V. neut. (*Pancher plus d'un coſté que d'un autre.*) Inclinare Propendere. NAKŁANIAC ſkłaniać ná iedną ſtronę bardziey niż ná drugą.

ENCLOISTRER, *ou* ENCLOîTRER, V. act. (*Enfermer dans un cloiſtre.*) Intra clauſtra aliquem tenere. ZAMKNĄC do klaſztora.

ENCLORRE, V. act. (*Enfermer.*) Claudere. Concludere. Includere. ZAMKNĄC.

ENCLORRE, (*Enfermer de hayes.*) Conſepire. Interſepire. *Cic.* ZAMKNĄC oparkanić ogrodzić opłocić-

ENCLOS, m. ENCLOSE, f. adject. (*Enfermé.*) Clauſus. Concluſus. Septus. *Cicer.* ZAMKNIONY, ZAMKNIONA, ogrodzony &c.

ENCLOS, ſubſt. m. (*Vn lieu clos & fermé.*) Conſeptum. Clauſum. *Var. Colum.* ZAMKNIĘCIE ogrodzenie oparkanienie. Parkan, grodza, płot.

ENCLOUER *un cheval en le déferrant*, V. act. Equo clavum in pedem altiùs infigere. **Vn cheval encloué.* Equus clavatus. **Vn canon encloué.* Tormentum bellicum clavo obſtructum, i, n. ZAGWOZDZIC konia w kowaniu. *Koń zágwozdzony. *Armata zágwożdzona, zábita.

ENCLOUëR *le canon des ennemis*, (*Mettre des clous dans la lumiere pour le rendre inutile.*) Tormenta bellica hoſtium clavis obſtruere. ARMATY nieprzyiacielſkie pozagwoździć

ENCLOUEURE *d'un canon*, (*on prononce* ENCLOUûRE.) ſubſt. f. Tormenti bellici obſtructio, onis, f. ZAGWOZDZENIE armaty

ENCLOUEURE ſe dit figurément (*de tout obſtacle, qui empeſche la réuſſite d'une affaire.*) Impedimentum. Obex. Difficultas. Nodus. *Cicer.* ZAGWOZDZENIE zágwoździć mowi ſię *niewłaśnie* o wſzelkich przeſzkodach álbo trudnościach komu zádanych,

ENCLUME, ſubſt. f. (*Groſſe maſſe de fer, qui ſert à battre le fer.*) Incus. *Cic.* KOWADŁO kowalſkie.

ON DIT proverbialement, *Eſtre entre l'enclume & le marteau*, pour dire *Avoir à ſouffrir de quelque coſté qu'on ſe tourne.* Utrâque parte æqualiter premi. PRZYSŁOWIEM mowią: Być między kowadłem y młotem ze wſzyſtkich ſtron mieć trudność, gdzie ſię obrociſz.

ENCOGNEURE, (*on prononce* ENCOGNûRE.) ſubſt. f. (*Coin.*) Angulus *Cic.* **Des encogneures de muraille.* Duorum parietum angulata commiſſura. KĄT, ROG. *Kąty rogi w ścianach, ściany narożne z ſobą ſię ſchodzące *winkle.*

ENCOLEURE, (*on prononce* ENCOLûRE; *quelques-uns diſent* ENCOULURE) ſubſt. f. *Profil, l'exterieur d'un animal.*) Facies exterior. POSTAWA POWIERZCHOWNA bydlęcia weyrzenie pozor ſkład kárk barczyſtość.

Ce cheval a l'encolure fort relevée, ou *Il le porte beau.* Eſt iſti equo cervix ardua. *Hor.* Koń ſkładu karku pięknego.

ENCOMBRER *les ruës*, V. act. (*Les embarraſſer des décombres des maiſons.*) Ruderibus vias obſtruere. POZAWALAC ulice gruzami, obalinami, rumami.

EN-

ENCONTRE, ſubſt. fem. (*Ce qui arrive fortunement.*) Feliciter. Infeliciter adv. TRAF przygoda Trafunek.

(Ce mot eſt vieux, & ne ſe dit que dans cette expreſſion populaire & baſſe.) To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y niemowi ſię chyba w tym przyſłowiu poſpolitym.

De bonne encontre pour moy, Par bon-heur pour moy, ou *De bonne fortune.* Quod mihi feliciter contigit. Ttafunkiem dlá mnie ſzczęściem.

ENCORE, adverbe de temps, (*Juſques à preſent, Juſques à cette heure.*) Uſque adhuc. JESZCZE do tychczas dotąd adwerb czaſu.

ENCORE *une fois.* Iterum. *Cic.* JESZCZE ráz.

ENCORE (*avec une négation.*) Nondum. *Cic.* JESZCZE nic.

ENCORE, (*Outre cela, de plus.*) Præterea. Inſuper. JESZCZE procz tego nadto.

MAIS ENCORE, après *Non ſeulement.* Sed etiam. Verùm etiam. *Cic.* ALE TEZ ieſzcze, *po* nietylko.

ENCORE QUE, (*Quoique, bien que.*) Quamquam. Etſi. Tametſi. CHOCIASZ też, lubo.

ENCOURAGER, V. act. (*Animer quelqu'un, luy donner du courage.*) Dare, *ou* facere alicui animos. *Cic. Liv.* OCHOTY przydawać, záchęcać ſerca dodać.

S'ENCOURAGER. Se ſe adhortari. *Cic.* OCHOTY ſobie między ſobą dodawać, záchęcać ſię, ſerce ſobie czynić.

ENCOURIR, V. act (*S'attirer quelque diſgrace, la haine, ou le blaſme d'une action.*) In aliquod periculum venire. In offenſionem incurrere. *Cic.* **Encourir la raillerie des hommes.* In urbanitatem facetoſam hominum incurrere. *Cic.* WPASC w niełaſkę w ochydę w náganę. *Paść ná pośmiewiſko ludźkie.

ENCOURTINER *un lit*, V. act. (*L'entourer de courtines, ou de rideaux.*) Velis lectum inſtruere. ZASŁONY koło łożka dać.

S'ENCRASSER, V. act. (*Se ſalir.*) Sordeſcere. ZASMOLIC ſię uſmolić umazać uſmarować uſmorukać ubrudzić.

ENCRE, ſubſt. f. (*Liqueur noire dont on ſe ſert pour écrire.*) Atramentum. *Cic.* INKAUST atrament do piſania.

ENCRE *d'Imprimerie.* Atramentum librarium. *Vitr.* FARBA Drukarſka inkauſt do drukowania,

Nous nous plaignons que noſtre entre eſt trop épaiſſe, ou *qu'elle ne marque point, parce qu'elle eſt trop blanche*, ou *qu'elle coule de la plume & fait des pâtez.* Querimur quòd craſſus humor pendeat calamo, quòd infuſâ lymphâ vaneſcat ſepia, & quòd dilutas geminet fiſtula guttas. *Catul.* Skarzemy ſię ná inkauſt kiedy ieſt álbo gęſty bardzo, álbo że blady názbyt y nie znać go, álbo że rzadki zbytnie y z piora płynie á żydy robi nápapierze.

ON DIT au figuré, *Vne lettre écrite de bonne encre, en faveur de quelqu'un.* Litteræ accuratè ſcriptæ, *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie liſt, dobrym inkauſtem piſany, to ieſt Zá kim łaſkawie y ſprzyiaiąc.

ON LE DIT auſſi d'une maniere de menace, *Je luy écriray de bonne encre.* Atrocioribus litteris hunc appellabo. TOZ Mowią grożąc nápiſzę mu inkauſtem dobrym.

ENCRIER, ſubſt. maſc. (*Cornet à mettre de l'encre.*) Atramentarium *Laur-Val.* KAŁAMARZ ná inkauſt.

ENCROUSTER, V. act. (*Reveſtir*, ou *couvrir une muraille comme d'une crouſte*, ou *d'un enduit.*) Incruſtare. *Vitr.* TYNKOWAC tynkt tło dawać naściany ściany powlekać kitować

ENDESVER, (*on prononce* ENDèVER.) V. n. (*Enrager.*) Ringi.* *Faire endeſver quelqu'un, luy faire de la peine.* Urere aliquem. *Cic.* ZRZEC ſię ze złości ſam w ſobie. *Na złość komu czynić dokuczać mu mocno.

ENDETTE', m. ENDETTE'E, f. part. paſſ. Æratus. Obæratus. ZADŁUZONY, ZADŁUZONA.

ENDETTER *quelqu'un*, V. act. (*Luy faire contracter des dettes.*) Ære alieno aliquem obſtringere. *Brut. ad Cic.* ZADŁUZYC kogo.

S'ENDETTER. Æs alienum cogere, *ou* contrahere. *Cic. Saluſt.* ZADŁUZYC ſię.

Venir à s'endetter. Incidere in æs alienum. *Cicer.* Wpaść w długi.

ENDIABLE', m. ENDIABLE'E, f. (*Qui ſemble eſtre poſſedé du diable, qui fait l'emporté*) Atrâ bile percitus. Qui debachatur. *Ter.* OPĘTANY, OPĘTANA, ktory dziwa robi iák opętany.

ENDIVE, ſubſt. fœm. (*Chicorée, herbe potagere.*) Intubus. *Plin.* MLECZ ziele *Endywia.*

ENDOMMAGEMENT, ſubſt. maſc. (*Dommage.*) Detrimentum illatum. *Cæſ. Ter.* USZKODZENIE ukrzywdzenie.

ENDOMMAGER, V. act. (*Cauſer du dommage.*) Detrimentum, *ou* damnum alicui facere. *Cic.* USZKODZIC ukrzywdzić.

ENDORMEUR, ſubſt. m. qui n'eſt d'uſage que dans cette expreſſion. *C'eſt un endormeur de mulots, Vn enjoleur.* Dormitator, oris, m. *Plaut.* SZALBIERZ oſzuſt figlarz.

ENDORMI, maſc. ENDORMIE, f. part. paſſ. & adject. Somno conſopitus, *ou* oppreſſus. *Cicer.* Somno torpidus. *Liv.* USPIONY, USPIONA, opaſły opaſła.

ENDORMI, (*Engourdi, parlant des membres du corps.*) Torpens. *Lucr.* USPIONY ścierpły mowiąc o częściach ciała

J'ay le pied droit tout endormi. Mihi pes dexter torpet. Prawa noga ciała mi ścierpła.

ENDORMI, (*Qui a grande envie de dormir.*) Somni plenus. ROZESPAŁY záſpały.

ENDORMI, (*Grand dormeur, qui ſe laiſſe aller facilement au ſommeil.*) Somniculoſus. *Cicer.* OSPALEC ſpioch gnuśny.

ENDORMI, ſe dit figurément (*d'un homme négligent & peſant, qui n'eſt point éveillé.*) Veterno pigrior. *Mart.* OSPAŁY niewłaśnie o gnuśnym leniuchu.

ENDORMIR, V. act. (*Faire dormir, exciter le ſommeil.*) Soporare. *Cic.* USYPIAC, záſypiać, do ſnu pobudzać, ſen ſprawować.

S'ENDORMIR. Dare ſe ſomno Indormire. Obdormiſcere. USYPIAC, záſypiać, uſnąć, záſnąć.

ENDORMIR *quelqu'un* ſe dit figurément pour *L'amuſer, pendant qu'on fait ſes affaires.* Ducere aliquem. *Cæſ.* **Lors qu'il vit qu'on l'endormoit trop long temps* Ubi ſe diutiùs duci intellexit. *Cæſ.* UWODZIC kogo zwodzić go. *Widząc że go długo bardzo zwodzono.

S'ENDORMIR, (*Negliger ſes affaires.*) Rebus indormire. *Cic.* SPAC zániedbywać ſpraw ſwoich.

Les ennemis de leur coſté ne s'endormoient pas. Nulla verò hoſtibus in gerendis negotiis mora aut cunctatio afferebatur. *Cæſ.* Nieprzyiaciele z ſtrony ſwoiey nie ſpali.

Je me ſuis endormi juſques à preſent, mais il eſt temps de me réveiller. Ceſſatum eſt uſque adhuc, nunc par eſt expergiſcere. *Ter.* Spałem na to do tych czas, ále czas też ſię ocucić

ENDOSSER *une cuiraſſe*, V. act. (*La prendre ſur ſoy, s'en reveſtir.*) Loricam induere. WZIĄC wdziać zbroią ná ſiebie.

ON DIT figurément en ce ſens, *Endoſſer le harnois*, pour dire. *Se mettre au travail.* Ad opus ſe accingere. *Liv.* BRAC ſię do roboty iákiey.

ENDOSSER *une promeſſe, une obligation*, (*terme de négociant.*) In averſâ chirographi paginâ acceptum referre aliquid. Z TYŁU ná drugiey ſtronie karty zápiſać dług oblig.

ENDROIT, ſubſt. m. (*Le coſté le plus beau d'une étoffe, qui eſt oppoſé à l'envers.*) Exterior facies. **Vne étoffe à deux endroits.* Pannus ſimilem utrinque faciem hebens, m. PRAWA ſtrona w materyach y ſuknach przeciwna lewey. *Materya álbo ſukno o dwoch ſtronach.

ON DIT en cette ſignification, (*parlant d'un homme.*) *Ce n'eſt pas la ſon plus bel endroit*, ou *le plus bel endroit de ſa vie.* Neque eâ vitæ ſuæ parte eſt hic conſpiciendus. **Vous ne le voyez que par ſon mauvais endroit*, ou *par où il eſt plein de défauts.* Quâ parte mendoſa eſt illius natura, non quâ recta, hunc circumſpicis. MOWIĄ niewłaśnie o człowieku nie z tey ſtrony náypiękniey ſię wydaie życie iego. *Upatruieſz w nim y nie widziſz tylko z lewey ſtrony ſame w nim defekta poſtrzegaſz.

ENDROIT, (*Marque, un certain lieu qu'on déſigne.*) Locus **Voila un bel endroit, Vn beau lieu.* Locus ſanè amenus. MIEYSCE pewne. *Mieyſce bardzo zdrowe weſołe.

Plaute a laiſſé cét endroit ſans y toucher. Plautus eum reliquit locum integrum. *Ter.* **Jeſçay cela d'un bon endroit*, ou *de bon lieu.* Ab optimis auctoribus illud accepi. *Cic.* Plautus to mieyſce zoſtawił nie tknąwſzy go. *Wiem to álbo mam to z pewnego mieyſca z pewney powieści, od ſłuſznych ludzi.

ENDROIT ſe met quelquefois adverbialement & ſignifie *Envers.* Erga. In **Nous devons eſtre les meſmes à l'endroit de nos amis, que nous ſommes envers nous-meſmes.* Affecti erga amicum ſimus eodem modo, quo erga noſmet ipſos. *Cic.* KU WZKLĘDEM. *Tacy mamy być ku inſzym iacy ieſteśmy ku ſobie ſamym.

ENDUIT, m. ENDUITE, f. part. paſſ. (*Couvert de ſtuc, de plaſtre,*

plaſtre,ou *de ſable*.)Albario opere,gypſo,*ou* arenato inductus. *Vitr.* POWLECZONY kitem, gipſem tynkiem, kitowany, gipſowany, tynkowany kit, tynk gips.

ENDUIT,ſubſt.m.(*Reveſtement des murailles de ſtuc*,&c.) Albarium, *ou* tectorium opus. *Vitr.* KITOWANIE gipſowanie tynkowanie.

ENDUIRE, V.act. (*Couvrir, reveſtir une muraille*,ou *choſe ſemblable*.) Arenatum inducere. *Plaut.Vitr.* *Enduire, frotter de poix*,) Aliquid pice illinere. *Plaut.* *De boüe.*Delutare. *Cat.* TYNKOWAC kitować &c. *Smołą zálewáć záſmaláć. *Błotem polepić.

ENDURANT,m. ENDURANTE,f. prat. & adject.(*Patient dans les maux*.) Patiens. *Endurant toutes ſortes d'incommoditez*. Omnis incommodi patiens. *Colum.* WYTRZYMAŁY, WYTRZYMAŁA, trwały cierpliwy. *Wytrzymały ná wſzyſtkie niewczaſy.

ENDURCI,m. ENDURCIE. (*Fait à une choſe*.) Duratus. Induratus. PRZYZWYCZAIONY przywykły náwykły do czego otwardniały ná co.

ENDURCIR, V.act. (*Rendre dur*.) Durare. Edurare. Indurare. *Colum. Plin.* *Les cormes endurciſſent le ventre, le reſſerrent.* Sorba durant ventrem. *Mart.* ZATWARDZAC. *Jarzębina zátwardza żołądek.

S'ENDURCIR, V.act. (*Durcir, devenir dur*.) Dureſcere. Indureſcere. Obdureſcere. TWARDNIEC.

S'endurcir tellement aux coups, qu'on ne les ſente plus. Inducere duritiem contra ſenſum.*Plin.* Otwardnieć ſtać ſię nieczułym ná razy y plagi.

S'ENDURCIR, (*Se faire, s'accouſtumer à une choſe par un long uſage*.) Concallere. *Cic.* *Nous ſommes endurcis à cela.* Ad iſta obduruimus, *ou* occalluimus. *Cicer.* OTWARDNIEC otrętwieć ná co przywyknąć do czego. *Jużeśmy ná to otwardnieli iużeśmy do tego przywykli ſtaliśmy nieczułemy.

ENDURCISSEMENT, ſubſt m. qui ne ſe dit qu'au figuré pour *La dureté de cœur & de conſcience à faire pénitence* Animi durities.*Cic.* ZATWARDZIAŁOSC ſerca do pokuty.

ENDURIR, V. act. (*Souffrir, ſupporter quelqu'un*,ou *une choſe*.) Tolerare. Suſtinere. Ferre. *Ter.Cic.* ZNOSIC ponoſić zcierpieć wytrzymać co.

Endurer la faim, la ſoif. Famem, ſitim tolerare, *ou* ferre. *Caſ. Catul.* Wytrzymać głod pragnienie.

ENEIDE, ſubſt.f. (*Poëme heroïque composé par Virgile,& qui contient les actions d'Enée*.) Æneis, idis, *ou* idos, fœm. ENEIDA Wierſz Rycerſki nápiſany od Wirgiliuſza opiſuiąc Rycerſkie ſprawy Eneaſza ſławnego wodza.

ENERGIE, ſubſt f. (*Force d'un mot, d'un diſcours*.) Vis, *genit.* vis.*Cic.* WYRAZENIE mocne ſłow.

ENERGIQUE,adject.m.& f. (*Qui a de l'énergie & de la force*.) Nervoſus. Validus. *Cic.* WYRAZNY wyraźliwy.

E'NERGUME'NE,adject.m.& f.(*Qui ſe dit d'un homme & d'une femme poſſedez du démon*.) A dæmonio agitatus, *ou* vexatus,a,um. OPĘTANY, Opętana.

E'NERVE'E,m. E'NERVE'E,f. part. paſſ. & adject. proprement, (*Qui eſt ſans nerfs, & ſans forces, affoibli*.) Languidus & enervatus. *Cicer. Petr.* OSŁABIONY zerwany zył náderwanych.

ON-DIT figurément *Vn diſcours énervé, qui eſt ſans force* Enervata oratio, *genit.* enervatæ orationis,f. MOWA ſłaba nie tęga mocy żadney niemaiąca.

E'NERVER,V.act. (*Affoiblir*.) Enervare *Cic.* OSŁABIC náderwać.

E'NERVER ſe dit au figuré (*des choſes*.) *Des expreſſions enflées, & une vaine cadence énervent toute la force du diſcours, & il tombe*) Mellitis verborum globulis & inanibus ſonis corpus orationis enervatur & cadit.*Petr.* OSŁABIC niewłaśnie: ſłowa nádęte y prożne kadencye oſłabiaią wſzyſtkę ſiłę mowy,ták że cale upada.

ENFANCE,ſubſt f. (*Le bas âge des enfants iuſques à ſept ans*, ou *environ*.) Infantia. Pueritia. *Cic.* DZIECINSTWO dziecinny wiek aż do ſiedmiu lat álbo około.

Des l'enfance. Ab infantiâ. A pueritiâ.A puero.*Devenir en enfance.* Repueraſcere. *Plaut.Cic.* Od dziecinſtwa. *Znowu zdziecinieć,zdziecinieć.

ENFANCE ſe dit (*d'une maniere ſimple & puerile d'agir*.) Puerilitas. *C'eſt une enfance.* Puerile eſt.*Ter.* DZIECINNA zábáwa,dziecinna to rzecz

ENFANT,ſubſt.m.& f.Infans,antis,com.gen.Puer infans. *Cic. Var.* *Si c'eſt un garçon, on dira.* Pulcher infans, *Vn bel enfant.* *Pulchra infans, Bona infans, *Vne belle enfant*, (*parlant d'une fille depuis l'âge de ſept ans juſques à quatorze*.) DZIECIĘ. *Jeżeli ieſt chłopiec mowią piękne dziecię *Piękna dziecina álbo dziewczyna mowiąc o Panience od lat 7. áż do 14. piękne dziewczę

ENFANT, (*parlant d'une fille*.)Puera.Puella.*Cic.* DZIEWCZYNA dziewczynka mała.

ENFANT *né avant terme*. Infans immaturè editus. *Suet.* *Enfant ſuppoſé.*Puer ſubdititius. *Quint.* *Enfant adoptif.*Puer adoptitius. *Enfant bâtard.* Spurius. Nothus. *Quint.* *Enfant legitime.* Legitimus. *Quint.* DZIECIE przed czaſem. *Dziecię znalezione podrzucone. *Dziecię przyſpoſobione.*Bękart poboczne dziecię. *Dziecię właſne prawego łoża.

Enfant poſthume, né après la mort de ſon pere. Poſthumus. Pogrobek dziecię urodzone po śmierci oyca.

ENFANT, (*à l'égard d'un pere & d'une mere*.) Filius. Natus. SYN dziecię względem Rodzicow ſyn rodzony.

ENFANS *Bleus*,ENFANS *Rouges*,ENFANS *Gris*,(*ſont des pauvres enfans orphelins,qu'on éleve à Paris dans les Hoſpitaux*) Alimentarii pueri. *Suet.* DZIECI modre, czerwone, ſzare, ſą ſieroty ktore wychowanie mąią w ſzpitalach w Paryżu.

ENFANT eſt auſſi un terme d'amitié,(*dont on ſe ſert dans le familier*.) comme *Dis moy, mon enfant.* Dic,ſodes. *Terent.* Mi puer, dic. *Allons, Enfans, travaillons.* Eia agite. MOIE dziecię termin poufałości náprzykład Moie dziecię powiedz *álbo* dziecię ſłuchay &c. *Robcie dziatki robcie

ENFANS PERDUS, terme de guerre, (*Ceux qui eſſuyent les premiers coups dans un combat*,ou *à l'attaque d'une place*.) Velites. Rorarii. *Caſ.* STRACONE Dzieci álbo żołnierze ktorzy w pierwſzym ſzyku ná pierwſzy ogień ſą wyſtawieni w woyſku álbo podczas ſzturmu.

ESTRE *en travail d'enfant*. Parturire. *Ter.* RODZIC.

Elle eſt hors d'âge d'avoir des enfans. Parere hæc per annos non poteſt.*Plaut.* Już ſię wyrodziła. wyſzła z lat.

D'ENFANT, (*Qui eſt propre à l'enfance*.) Puerilis & hoc puerile. adject. *Cic.* DZIECINNY, Dziecinna, dziecięcy iák dla dziecięcia álbo iák dziecię.

EN ENFANT, *A la façon des enfans, Comme font les enfans*. Pueriliter.*Cic.Phæd.* PO dziecięcu,iák dziecko.

ENFANTEMENT,ſubſt m.(*L'action d'enfanter*.)Partus. *Cic.* RODZENIE.

ENFANTER,V.act. (*Mettre un enfant au monde*.) Parere.*Cic.* URODZIC wydać ná świat powić dziecię.

ENFANTIN, m. ENFANTINE,f. adject. Puerilis & hoc puerile.*Cic.* DZIECINNY dziecięcy dziecięca.

ENFARINER,V.act. (*Blanchir de farine*.) Farinâ aſpergere. *Plin.* UMĄCZYC ubielić mąką.

S'ENFARINER,(*Se mettre beaucoup de poudre ſur la teſte & ſur les habits, ſelon la ridicule mode d'aujourd'huy*.) Odoro pulvere caput & veſtes aſpergere, *ou* conſpergere. UMĄCZYC ſię mąką ſobie głowę y ſuknie záſypać według śmieſzney mody teraźnieyſzey.

ENFARINER ſe dit au figuré,pour *Gaſter l'eſprit de quelqu'un par de vaines & fauſſes opinions.* Opinionum pravitate aliquem inficere. *Cicer.* GŁOWĘ komu umączyć mowią w Francuſkim zá miaſt nábić mu głowę y uprzątnąć w głowie prożne y ladaiakie opinie.

Il s'eſt allé enfariner de cette opinion. Opplevit illius animum hæc opinio. *Cic.* Uprzątnął ſobie w głowie álbo nábił ſobie głowę tym zdaniem.

ENFER,*ou* LES ENFERS,ſubſt.m. (*on entend ordinairement un Lieu qui eſt aux entrailles de la terre,où les meſchants ſont tourmentez après cette vie*.) Inferi.*Cic.* PIEKŁO miey ſce podziemne we wnętrz w ziemi gdzie źli karanie y męki ponoſzą po śmierci.

(*On prononce dans noſtre langue l'r finale de ce mot*.) W tym ſłowie Francuſkim r ná końcu ſię wymawia.

DE L'ENFER,*ou d'Enfer*. Infernus. *Hor.* PIEKIELNY Piekielna.

ENFER ſe dit figurément (*de tout lieu où l'on eſt reſerré & où l'on ſouffre*.)Locus plenus jurgii & laboris. PIEKŁO niewłaśnie: o każdym mieyſcu ciężkim y uprzykrzonym.

ENFERME'E,m.ENFERME'E,f.Part.paſſ. & adject.Conclusus. ZAMKNIONY, ZAMKNIONA, záwarty.

ENFERMER, V. act. (*Mettre dans un lieu d'où l'on ne puiſſe ſortir*.) Concludere. Includere. acc. *Cic.* *Enfermer dehors.* Excludere. *Enfermer à part.* Diſcludere. *Cic.* ZAMKNĄC wſadzić álbo włożyć zá zámknięcie. *Zámknąć nádworze. *Zámknąć oſobno.

Enfermer de hayes. Conſepire.acc.*Cic.* Zámknąć zágrodzić ogrodzić opłocić oparkanić.

*Enfermer de toutes parts.*Circumcludere.act.acc.*Cic.* Zámknąć zewſzyſtkich ſtron.

On enferma la cavalerie ennemie. Circumfunditur hoſtium equitatus. *Cic.* Zámknięto otoczono iázdę nieprzyiacioł.

Il a fait enfermer ſon fils. In cuſtodiam dedit filium. *Liv.* *Enfermer une choſe ſous la clef.*Sub clavi aliquid habere.*Var.* Kazał zámknąć ſyna. *Zámknąć co pod kluczem.

ENFERMER, (*Contenir, comprendre*,) Includere. *Cicer.* ZAMYKAC w ſobie mieć w ſobie.

Enfermer une jolie penſée dans un tour de paroles. Senſum teneriorem verborum ambitu intexere. *Petr.* *Enfermer tous les crimes en un ſeul.* Uno crimine complecti omnia. *Cicer.* Zámknąć piękną myśl w kilku ſłowach. *Zámknąć wſzyſtkie niecnoty w iedney zbrodni.

ENFERRER *ſon ennemi*, V. act. (*Le percer d'une eſpée, d'une lance*.) Enſe, lanceâ hoſtem transfigere.*Cicer.* PRZEBIC żelazem nieprzyiaciela ſzpadą mieczem włocznią kopią.

S'ENFERRER, (*Se jetter dans l'epée de ſon ennemi,s'en percer ſoy-meſme*) In mucronem incurrere.*Cic.Caſ.* WPASC ſam ná żelazo nieprzyiacielſkie.

S'ENFERRER ſe dit figurément, pour *S'engager, s'embarraſſer,donner dans quelque piége.*In laqueum,*ou* in laqueos ſe induere. *Plaut.* *Il s'eſt allé enferrer luy-meſme dans ce qu'il apprehendoit* In id incurrit, *ou* in idipſum ſe induit, quod timebat. *Cic.* *Il s'eſt enferré luy-meſme dans ſes réponſes.* Reſponſionibus ſuis ſe impedivit. *Cic.* WPASC wdać ſię ſam dobrowolnie w nieſzczęście iákie.*Sam wlazł w ten ogień ktorego ſię obawiał. *Sam ſię uwikłał w odpowiedziach ſwoich.

ENFILADE, ſubſt.f. (*Pluſieurs choſes qui vont de ſuite*.) comme *Vne enfilade de montagnes.* Continui montes. *Liv.* *Vne enfilade de chambres, pluſieurs chambres qui vont l'une dans l'autre.* Cubiculorum continuitas. CIĄGŁOSC rzeczy ciągiem idące po ſobie iáko gory ciągiem idące. *Pokoie ieden z drugiego ſię ciągnące.

ENFILER, V act. (*Paſſer une choſe dans une autre*.) *Enfiler du fil dans une aiguille.* Filum tranſmittere. *Enfiler des perles.*Margaritas filo trajicere. NAWLEKAC náwlec iedno w drugie nálec nici igłę. *Náwlekać perły.

Aiguille enfilée de fil. Acus filum ducens.*Celſ.* Igła náwleczona.

ENFILER ſe dit (*de ce qui eſt en droite ligne*.) *Il faut enfiler ce chemin, y entrer, le ſuivre.* Hac iter eſt habendum. ISC álbo iechać proſto.

ENFILER *un homme*, (*luy paſſer ſon épée au travers du corps*.) Per medium corpus ferrum adigere. *Virg.Ovid.* *Il s'eſt enfilé de luy-meſme.*Impedivit ſe ſe in plagas.*Plaut.*PRZEBIC kogo. *Sam ſię przebił ſam wpadł ná żelazo ſam ſię zgubił uwikłał uſidlił &c.

ON DIT proverbialement, *Il n'eſt pas là pour enfiler des perles,il a du deſſein.*Non hic reſtitit abſque causâ. MOWIA przyſłowiem: Nie dla tego tam poſzedł áby paciorki náwlekał, ma coś w myśli nie darmo tam iechał álbo poſzedł.

Il a enfilé la venelle, Proverbe trivial & populaire, pour dire, *Il s'eſt en fuy.* Aufugit. *Cic.* Abiit. Exceſſit. Evaſit. *Cic.* Zwinął chorągiewkę przyſłowie potoczne uciekł.

ENFIN.adv (*A la fin*.) Denique *Cic.* NAOSTATEK.

ENFLAMME',m.ENFLAMME E,f.(*Mis en feu*.)Incenſus.Inflammatus Ardens,entis.*Cic.* *Le viſage enflammé de colere.*Os irâ ardens. *Enflammé de cupidité.* Incenſus,*ou* inflâmatus,*ou* ardens cupiditate. W PŁOMIEN w ogień obrocony, ſpalony, roſpalony, zápalony,goraiący,pałaiący.*Twarz pałaiąca od gniewu. *Zápalony pałaiący żądzą chciwością.

ENFLAMMER, V.act. (*Mettre en feu*.) Incendere. Accendere.*Cic.* ZAPALIC rozpalić.

S'ENFLAMMER, (*S'allumer*.) Flammam concipere. *La playe s'enflamme ſi l'on boit le moins du monde.* Inflammatur,*ou* accenditur vulnus ſi parùm bibitur.*Celſ. Plin.* ZAPALIC ſię roſpalić ſię. *Rany ſię zápalaią bynaymniey tylko cokolwiek ſię nápiieſz.

ENFLAMMER ſe dit figurément, (*de l'émotion des paſſions qu'on excite Echauffer, Irriter*.)Inflammare.Accendere. Incendere. *Cic.* *Je l'ay enflammé contre luy.* Inflammavi illius animum in eum. *Cic.* *Enflammez-le, comme s'il n'eſtoit pas des-ja aſſez en colere.* Inſtiga, ſi non ſatis inſanit. *Terent.* ZAPALIC co do paſſyi wzruſzenia wzbudzić podżegać draźnić. *Zápáliłem go przeciwko niemu. *Jeſzcze go podżegay barziey iákoby iuż y bez tego niedość zły był.

S'enflammer de colere. Irà accendi. Exardere irâ.. Zápalić ſię gniewem.

ENFLE', m. ENFLE'E, f. part. paſſ. dans le ſens naturel & dans le figuré. (*Bouſſi*.) Tumidus. Turgidus. Inflatus. *Cic.* WZDĘTY NADĘTY nadymany nádymana nápuchły nabrzmiały.

ENFLE', *d'orgueil*, ou *de vanité*, (*ſe dit dans le ſens figuré*.) Superbiâ inflatus,*ou* tumens. *Enflé de tant de ſuccès*, Rebus ſecundis ſublatus.*Tacit.* NADĘTY pychą y prożnością *niewłaśnie* ſię mowi. *Nádęty *álbo* Dumny ták wielkim ſzczęściem.

Vne diſcours enflé, ampoulé. Oratio quæ turget & inflata eſt. *Auct. ad Heren.* Mowa nádętych ſłow pełna.

ENFLER, V. act. (*Faire enfler une choſe*.) Inflare. ambas buccas. *Horat.* *Les legumes enflent beaucoup.* Habent inflationem olera.*Cic.*NADYMAC co wzdymać odymać dmąc wco. *Nádymać gębę. *Jarzyny bardzo odymaią.

S'ENFLER. Tumere. *Plin.* *Il eſt fort enflé.* Vaſtius tumet.*Celſ.* PUCHNĄC. *Bardzo opuchł, álbo bardzo ieſt nápuchły nabrzmiał nábrzmiały.

*La grenouille voulant s'enfler davantage, elle creva.*Dum rana vult validius ſe inflare, rupto jacuit corpore. *Phæd.* *La mer s'enfla épouvantablement, & les nuages s'épaiſſiſſant de tous coſtez, obſcurcirent le jour.* Inhorruit, *ou* intumuit mare, & nubes undique adductæ obruêre tenebris diem.*Petr.* Zábá coraz ſię bardziey nádymaiąc roſpukła ſię. *Morze ſtraſzliwie powſtało, á chmury gęſte zewſząd dzień *álbo* iaſność *álbo* widok wſzelki zaćmiły.

ENFLER ſe dit figurement & ſignifie, *Rendre plus vain & plus orgueilleux*. Inflare. *Cic.* *Enfler l'eſperance de quelqu'un.* Inflare ſpem alicujus.*Cic.* *Les richeſſes enflent le cœur.* Faciunt animos divitiæ. *Liv.* *Avoir le cœur enflé.* Inflatum eſſe. NADĄC ná dymać *niewłaśnie* prożnym y dumnieyſzym uczynić. *Nádymać kogo nadzieią. *Bogactwa nádymaią fantazyą. *Być ſerca Dumnego

S'ENFLER, Efferri. Intumeſcere. *Cic. Ovid.* *S'enfler contre quelqu'un.* Intumeſcere alicui. *Ovid.* *Je l'ay tiré du métier de boulanger, & il s'enfle contre moy comme une grenouille.* De mactrâ illum ſuſtuli, at inflat ſe ſe tanquam rana & in ſinum ſuum. *Petr.* NADYMAC ſię w dumę ſię podnoſić. *Nádymać ſię ná kogo. *Od dzieży piekarſkiey go wynioſſem y człekiem uczyniłem, á on ſię odyma przeciwko mnie iák żábá.

ENFLEURE, *ou* ENFLURE, ſubſt. f. (*Tumeur*.) Tumor. *Cic.* PUCHLINA.

L'enfleure diminue. Deſidit, *ou* reſidet inflatio. *Celſ.* *Diminuer un peu de l'enfleure.* Minuere aliquid ex tumore. *Celſ.* Puchlina ſchodzi. *Umnieyſzyć trochy, ſpędzić nie co puchlinę.

ON DIT au figuré, *L'enfleure du cœur*, ou *de l'eſprit*. Animi tumor & elatio. *Cic.* HARDOSC Dumność nadętość umyſły ſerca.

ENFLEURE *du ſtile*. Elatio atque ſtili alitudo.*Cic.* NADĘTOSC ſtylu co do mow.

ENFONCE',m.ENFONCE'E,f.Part.paſſ. WBITY,wbita wepchnięty wpędzony,wciśniony,wparowany pogrążony.

ENFONCEMENT, ſubſt, m. (*L'action d'enfoncer*.) Depreſſio.*Vitr.*WBIIANIE wciſkanie wpychanie.

LES ENFOCEMENTS *en peinture*,(*Ce qu'il y a d'enfoncé dans un tableau*.) Abſcedentia. *Vitr.* CIENIE w obrazach perſpektywy.

ENFONCER, V. act. terme de l'Art. (*Mettre un fond à des tonneaux*.) Dolia tabulare. *Plin.* *Enfoncer un lit*, *Y mettre un fond.* Lectum tabulare. DNA wprawiać u Beczek. *Deſki dáć do łożka ſpodek wprawić.

ENFONCER, (*Mettre dans le fond*, ou *en fond*, ou *en fond, & bien avant*.) Deprimere. *Cic.* *Enfoncer un clou.* Clavum adigere. *Plin.* POGRĄZYC wepchnąć wbiiáć głęboko. *Wbiiać cwiek.

On deſcendoit dans l'eau des pieux aiguiſez par le bout avec une machine, & on les enfonçoit avec une hie. Tigna præacuta ab imo;machinationibus immiſſa in flumine defigebantur, fiſtuciſque adigebantur. *Caſ.* Spuſzczali ná windzie pale zaoſtrzone ná końcu y ubiiali ie Bábą, *álbo* káfarem.

Enfoncer dans l'eau. Flumine mergere. Zánurzyć zátopić w wodzie utopić.

Enfoncer l'épée dans le ventre. Gladium in ventrem immittere. Tranſverberare ventrem gladio. *Plin.* Szpadę ſzablę w kim utopić.

ENFONCER, V.neut. (*S'enfoncer, aller au fonds.*) Peſſum ire,*ou* abire.GRĄZNĄC,západać ſię, w głąb ná dno iść ruinować ſię pſować ſię oſiadać ná dnie.

Le vaiſſeau enfonça, ou *s'enfonça, & fut englouti dans la mer.* Navis ſubmerſa eſt & hauſta mari. *Cæſ. Liv.* Okęt ſię pogrążył y utonął w morzu.

ENFONCER, *ou* S'ENEONCER, (*Fondre deſſous, s'abyſmer.*) Deſidere, (ſido, ſedi,) *Cic. Plin. Jun.* *La terre enfonce,* ou *s'enfonce.* Terra deſedit. *Cic.* **Le theatre s'enfonça.* Rimis ingentibus deſcendit theatrum.*Plin-Jun.* ZAPADAC ſię rozſtąpić ſię. *Ziemia ſię západła. *Teatrum ſię zapadło.

ENFONCER, act. (*Rompre, jetter dedans.*) Frangere. Effringere. Perfringere, (go, gis, fregi, fractum.) act. acc. *Cic Ter.* WYŁAMAC wytłuc wypchać wyſadzić.

Il a enfoncé une porte, on la fera refaire. Fores effregit, reſtituentur *Terent.* Wyſadził Drzwi ale ie naprawią.

Enfoncer les batailtons ennemis. Hoſtium acies perrumpere. *Tacit. Plin.* Złamać ſzyki nieprzyiacielſkie.

S'ENFONCER, (*Se retirer dans le fond,* ou *bien avant dans quelque lieu, s'y cacher.*) Se aliquò immergere *Cæſ.* GŁĘBOKO wniść gdzie ſchować ſię ſkryć ſię ukryć ſię głęboko, utopić ſię zákopać ſię.

Me ſentant abatu de fatigue & de changrin, ie me jettay, je m'enfonçay dans le plus épais de la foreſt. Labore, triſtitiâque attritus in tenebroſiſſimum nemoris latibulum penetravi. *Petr. B.* Czuiąc ſię ſpracowanym wſzedłem y ukryłem ſię głęboko napuſzczy, *álbo* poſzedłem głęboko daleko w las.

ENFONCER ſe dit figurément, pour *Approfondir une matiere, Aller au fonds.* In rem penitùs deſcendere. n. Rem penetrare. GŁĘBOKO dochodzić rzeczy iákiey.

S'enfoncer dans les voluptez. Immittere ſe in voluptates. Se immergere in voluptates. *Liv.* **Dans les lettres.* Abdere ſe litteris. *Cic.* **Dans le chagrin.* Tradere ſe totum triſtitiæ ac mœrori. *Cic* Utopić ſię w Roſkoſzach w ſwywoli. *W-naukach. *W ſmutku.

Vne vallée enfoncée. Reducta vallis. *Horat.* Dolina głęboka západła.

Des yeux enfoncez dans la teſte. Oculi concavi. *Celſ.* Oculi conditi, m. plur. *Plin.* Oczy głęboko zapadłe w głowie.

ON DIT au figuré, *Vn homme enfoncé dans la matiere, Vn eſprit épais & groſſier.* Obtuſum, *ou* hebetatum ingenium.*Plin-Jun.* TEMPEGO poięcia y rozumu,podły umysł.

ENFOCçURE, *ou* ENFONCEURE *des tonneaux, d'un lit,* ſubſt.f. Tabulatum, i,n. Tabulatio, onis, f. *Cæſ.* DNA u beczek, deſki ſpodek do łożka.

ENFONçURES, (*Creux, cavitez.*) Receſſus. *Quint.* Lacuna. *Var.* LOCHY doły parowy.

Les enfonçures de la bouche. Oris receſſus. *Quint.* **L'enfonçure du pavé.* In pavimento lacunæ. **Endroit où il y a bien des enfonçures.* Lacunoſus locus, i, maſc. *Plin.* Wewnątrz w uściech. *Dziury doły powybiianie wyboie w poſadzce bruku *Mieyſce wyboiow y dołow pełne.

ENFONDRER, *& mieux* EFFONDRER,V act.(*Briſer, rompre avec effort.*) Perrumpere. Effringere. Perfringere. PRZEBIC gwałtem przełamać wyłamać potłuc.

ENFORCIR, V. act. & n. qui ſe dit ſouvent avec le pronom perſonnel (*Rendre.*ou *devenir plus fort.*) *Enforcir ſon corps par des aliments,* ou *en prenant de la nourriture.* Cibo corpora firmare. KRZEPIC ſię w ſiły, nábywać ſiły, nowey władzy nábierać,od potraw ſiły nábierać

ENFOUIR,V.act. (*Enfoncer dans la terre.*) Defodere.Infodere.*Cic.* W KOPAC w grzebać w ziemię y zákopać.

ON DIT au figuré,*Il ne faut pas enfouir les talents de l'eſprit que Dieu nous a donnez* Non ſunt premēdæ,*ou* obruendæ ingenii dotes, quas à Deo accepimus. *NIEWŁASNIE* nietrzeba zákopywać talętow rozumu ktore mamy od Pána Boga

ENFOURNER, V. act. (*Mettre le pain au four pour le faire cuire.*) Panem in furnum immittere. WSADZIC chleb do pieca dla upieczenia.

ENFOURNER ſe dit figurément (*d'une affaire qu'on commence bien,* ou *mal.*) Rectè,*ou* perperàm ac perversè rem inceptare. Aggredi, (dior, deris, aggreſſus ſum.) dep. *Cicer.*

**Voila mal enfourné.* Infauſtum incœptum.*Plin.* WSADZIC w Francuſkim znáczy co zle álbo dobrze począć. *Ládaiakie záczęcie, początek záraz z ſamego początku nic potym.

ENFREINDRE, (*on prononće* enfraindre.)V.act.(*Rompre, violer une loy,un traitté,*&c.) Infringere.Violare.*Cic.* ZŁAMAC prawo zgwałcić go náruſzyć go.

ENFROQUER, V. act. (*Faire un Moine, luy donner un froc, le jetter dans un Couvent.*) Aliquem cucullo inducere. MNICHEM uczynić w kaptur wſadzić, do kaptura oddać, kaptur włożyć, oblec ná Mnicha

S'ENFROQUER.Cucullo caput ſuum terere. OBLEC ſię ná Mnicha.

S'ENFUIR, V.neut.(*Se ſauver par la fuite,*ou *en fuyant.*) Fugere. Aufugere. Diffugere. *Cic.* UCIEC uciekać uchodzić uciekaiąc.

Chercher les moyens de s'enfuir. Explorare fugam. Tentare fugam. **Empeſcher quelqu'un de s'enfuir.* Claudare alicui fugam. *Liv.* Szukać ſpoſobu iakoby uciec. *Nie dać zábronić komu uciekać, záſtąpić mu od ucieczki.

S'enfuir en deſordre ayant pris l'épouvante. Conſternari in fugam. *Liv.* Uciekać ná łeb od przeſtrachu.

S'ENFUIR ſe dit auſſi (*des vaiſſeaux trop pleins.*) Superfluere. Effluere. Diffluere. *Catul.* UCIEKAC co do náczyń názbyt pełnych, kipieć, rozlewać ſię.

S'ENFUIR, (*Couler par quelque endroit.*) Aufugere. Perfluere. *Plaut. Terent.* **L'eau s'enfuit.* Aufugit aqua. *Plaut.* UCIEKAC wybiegać ſtronami dziurami ryſami ſzparami ciec, ſączyć ſię. *Woda ucieka.

ENFUME', maſc. ENFUME'E, fœm. part. paſſ. *Voyez* ENFUMER. Infumatus. *Cic.* WĘDZONY, WĘDZONA, w kominie w dymie.

ENFUMER,V.act (*Expoſer à la fumée.*)Infumare.*Plaut.* WĘDZIC záwieſić w dymie dla wędzenia.

ENGAGEANT, (*on prononce* angajant.) m. ENGAGEANTE, f. part. act. & adject. (*Qui attire à ſoy.*) *Inſinuant.* Alliciens. *Cic.* POCIĄGAIĄCY powabny PZYCHĘCAIĄCY przyłudny.

Les femmes ſont engageantes. Illices ſunt mulieres. *Apul.* **Des yeux engageants.* Illices oculi. Powabne ſą białogłowy. *Oczy powabne.

ENGAGEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'engager,* ou *de donner quelque choſe en gage.*) Pignoris obligatio. ZASTAWIENIE danie oddanie czego ná zaſtaw.

ENGAGEMENT *d'un bien pour un certain temps.* Fiduciarii fundi poſſeſſio. *Bud.* **Tenir un héritage par engagement.* Fiduciarium fundum poſſidere. ZASTAWIENIE dobr do pewnego czaſu. *Trzymać dobra zaſtawą.

ENGAGEMENT, *Liaiſon, ſocieté d'affaires & d'intereſts.*) Inita cum aliquo ſocietas. *Cic.* **J'ay des engagemens publics & particuliers avec voſtre frere.* Privatis & publicis neceſſitudinibus mihi eſt implicitus frater tuus. *Plin-Jun.* **J'ay des engagemens de longue main avec eux.* Veteres mihi neſſitudines cum his omnibus intercedunt. *Cic.* PRZYIACIELSTWO, ſtowarzyſzenie złączenie intereſſow ſpolnictwo obowiązki zmowy zabopolne. *Y publiczne y prywatne mám obowiązki z Bratem twoim. *Z dawności, álbo od dawnego czaſu nie dopiero mám przyiaźń y obowiązki z niemi.

Les ENGAGEMENTS *qu'on a dans le monde,* (*Les occupations.*) Occupationes. Negotia. *Cic.* ZABAWY światowe Intereſſa ſprawy trudności.

Les engagements du monde. Rerum fluxarum blandimenta. Rozrywki światowe uciechy krotofile ponęty.

ENGAGE', m. ENGAGE'E, f. part. paſſ. (*Mis en gage.*) Oppignoratus. *Cic. Ter.* ZASTAWIONY ZASTAWIONA zaſtawny.

ENGAGER, V. act. (*Mettre en gage.*) Pignorare. Oppignorare. *Cic. Ter.* * *On engageoit ſouvent des livres pour boire.* Libelli etiam pro vino oppignorabantur. *Cic.* ZASTAWIC dáć ná záſtaw w zaſtaw. * Bá y księgi częſtokroć zaſtawiano ná trunek.

ENGAGER ſignifie auſſi *Vendre par un contract pignoratif à faculté de remeré (comme on parle en Droit.)* Fiduciam alicui committere. *Cic.* ZASTAWIC dobra zaſtawą puścić dobra komu áż do wykupna iáko w prawie mowią.

S'ENGAGER ſignifie encore, *S'endetter.* Æs alienum cogere. ZADŁUZYC ſię.

Il s'eſt engagé juſques aux oreilles,mais ce n'eſt pas ſa faute, ſes affranchis ont pillé tout ſon bien. Non puto illum liberos capillos habere, nec ſuâ culpâ, ſed liberi omnia illius, ſua fecerunt. *Petr.* Zádłużył ſię po uſzy, ále temu nie winien bo wyzwoleńcy wſzyſtkie iego dobra ſobie przywłaſzczyli.

ENGAGER *ſa parole,*ou *s'engager de parole, s'obliger.* Promittere,*ou* ſpondere aliquid alicui. *Cic.* DAC ſłowo wdać ſłowo ſwoie, przyrzec co y przyobiecać.

ENGAGER, (*Obliger, porter à une choſe, induire.*) Aliquem ad, *ou* in aliquid ducere, *ou* inducere. **J'ay engagé le fils de mon maiſtre dans ce marigage.* In has nuptias conjeci herilem filium. *Terent.* **Voyez à quoy vous m'engagez.* Vide quò me inducas. *Ter.* W PROWADZIC w ciągnąć kogo w co wdać w co do czego. *W prowadziłem ſyna Páńſkiego w to małżeńſtwo.*Patrz w co mię w prowadzaſz w co mię w daieſz

S'engager corps & ame à quelqu'un. Corpora animaſque alicui religioſſimè addicere. *Petr.* Obowiązać ſię komu duſzą y ciałem wdać ſię zá nim.

ENGAGER, (*Jetter dans le mal, dans quelque paſſion.*) Inducere. Deducere. **Pluſieurs ſe ſont laiſſez engager dans le crime par l'eſperance du gain.* Multos induxit in peccatum pecuniæ ſpes. *Cic.* * *S'engager dans les voluptez.* Conſtringendum ſe tradere libidinibus. *Cic.* WCIĄGNĄC pociągnąć do złego, wdać. *Wielu ſię wdali w zbrodnie dla nádziei zyſku. *Wdać ſię w roſpuſtę udać ſię ná ſwywolą ná nierządy.

ENGAGER, (*Embarraſſer, jetter quelqu'un dans quelque affaire.*) In aliquid aliquem implicare. *Cicer.* **Toute la flotte s'eſtoit engagée dans des rochers d'où elle ne put ſortir ſans une grande perte.* Claſſis inter ſcopulos detinebatur, è quibus exire non potuit, niſi factâ clade ingenti *Cæſ.* **Il s'eſt engagé dans de grands embarras.* Se immiſit in res turbulentiſſimas. *Cic.* WDAC kogo w trudności y kłopoty iákie: *álbo* Wdać ſię w nie w paść w nie. *Wſzyſtkie okręty wpadły ná ſkały ſkąd wyniść nie mogły bez wielkiey ſtraty y klęſki.*Wdał ſię w wielkie trudności.

ENGARDER, V.act. (*Empeſcher de faire une choſe*) Inhibere. Prohibere. NIEDAC niedopuſzczać zábronić komu co uczynić.

(Mot d'un rare uſage, ſi ce n'eſt dans cette expreſſion familiere.) Słowo Francuſkie rzadko zażywane procz tey iedney expreſſyi poufałey.

*Dieu vous engarde,*ou *vous préſerve de cela.* Quod avertat, *ou* averruncet Deus. Quod abſit. *Cic.* Niech cię Bog broni niech cię zachowa uchowa od tego.

ENGELEURE, *on prononce* ENJELURE, ſubſt. fœm. (*Tumeur qui vient aux mains & aux pieds, de froid.*) Tumor è minimo frigore. ODZIĘBIENIE odmrożenie części iákiey ciała rąg nog

ENGENCE, (*on prononce* anjance.) ſubſt. f. (*Race.*) Genus. *Cic.* Seminium. **Des poules d'une bellé engence.* Gallinæ ex bono ſeminio. PLEMIĘ gatunek rodzay gniazdo ląg. *Kurczęta dobrego lągu.

ENGENDRER, V.act. (*Produire les animaux par la voye de la generation.*) Generare. Procreare. *Cic Plaut.* PŁODZIC rodzić o ludziach zwierzętach y bydlętach.

ENGENDRER ſe dit auſſi (*des autres productions de la nature.*) comme *Les metaux s'engendrent dans le ſein de la terre.* Excoquuntur,*ou* gignuntur metalla in terræ viſceribus. RODZIC co do inſzych rzeczy wydania náprzykład kruſzce ſię rodzą we wnętrznościach ziemi.

ENGENDRE', maſc. ENGENDRE'E,f. Genitus. Semine ſatus. *Plin.* SPŁODZONY, SPŁODZONA.

QUI *engendre.* Genitor. Sator. Procreator.m. *Cicer. Plaut.* OCIEC Rodzic.

Celle qui engendre. Genitrix Procreatrix,icis,f.*Cic.* Matka.

Qui s'engendre facilement. Generabilis & hoc generabile. *Plin.* To co ſię łatwo rodzi.

Qui a la vertu & la force d'engendrer. Genitivus. *Plin.* Rodzący, co rodzić może.

ENGENDRER ſe dit figurément (*de ce qui cauſe & produit du bien,*ou *du mal.*) Gignere. Producere. *Cic.* **Engendrer de la pituite.* Pituitam contrahere *Celſ.* **La peſte.* Peſtem conferre. *Colum.* **Des maladie.* Morbos efficere. **Du dégouſt.* Gignere,*ou* parere faſtidium. **Des procès.* Lites facere *Ter.* **Du chagrin.* Ægritudinem parere. *Plaut.* RODZIC *niewłaśnie:* o tym co przynoſi y ieſt przyczyna czego dobrego álbo złego. *Rodzić flagmę. *Powietrze *Choroby. *Ckliwość czynić. *Kłotnie rodzić. *Załość ſmutek ſprawować.

Il n'engendre point de melancholie. Nullâ re angitur. *Cic.* Weſoły nigdy ſię niczym nie záſmuci.

ENGEOLLER,(*on prononce* ENJOLER.) V.act. (*Charlataner, tromper quelqu'un par des paroles & des promeſſes flatteuſes.*) Alicui fucum facere. act. *Plaut.* ODRWIC oſzukać kogo ſłowami go y obietnicami złudzić.

ENGEOLLEUR, *on prononce* ENJOLEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui engeolle.*) Captator. *Juv.* Delinitor, oris, m. *Cic.* OSZUST matacz ſzacher ſzalbierz

ENGEOLLEUSE, ſubſt, f. *on prononce* ENJOLEUSE, (*Celle qui engeolle*)Quæ ductat aliquem OSZUSTKA mataczka

ENGERBER *le bled,* V.act. (*Mettre le bled en gerbes, en faire des gerbes, lorſqu'il eſt coupé, & qu'on l'a laiſſé javeller.*) Frumentum colligare in manipulos. *Plin.* SNOPY wiązać zboże z żęte y ná pokoſie przeſuſzone wiązać w ſnopy.

ENGERBER ſignifie auſſi *Ranger des gerbes les unes ſur les autres dans une grange.* Frumenti manipulos in horreum componere UKŁADAC w ſtodole w gumnie w ſąſieku w pachy ſnopy związane z pola do ſtodoły.

ENGIN, ſubſt maſc. (*Machine pour élever,* ou *ſoûtenir de gros fardeaux, & generalement toutes ſortes de machines de guerre.*) Machina. WINDY Kołowroty y wſzelkie ſpoſoby ſztucznego dzwigania ciężarow do gory.

Vn engin à tirer de l'eau. Antilia,æ,fœm. *Mart.* Tolleno. m. *Liv.* Zoraw do ciągnienia wody ze ſtudni wodociąg.

ENGLOUTI,m. ENGLOUTIë,f. part.paſſ. Voratus. Devoratus. POZARTY, POZARTA.

ENGLOUTIR, V. act (*Avaller tout d'un coup.*) Vorare. Devorare. *Cic.* POZRZEC pochłonąć razem.

ENGLOUTIR ſe dit figurément, comme *Ce débauché a englouti tout ſon patrimoine, l'a mangé tout d'un coup.* Diſſolutus ille devoravit, *ou* exhauſit omne patrimonium. *Quint.* POZRZEC Pochłonoć, ſtracić całą fortunę,przehulać.

ENGLUER, V. act. (*Enduire, frotter de glu.*) Viſco oblinere. OBLEPIC.

S'ENGLUER. Oblinere ſe viſco. *Var.* **Demeurer englué.* In viſco inhereſcere *Cic.* PASC ná lep.*Zoſtać ná lepie ulgnąć.

ENGLUER ſe dit figurément (*de ceux qui ſont engagez dans quelque amourette, dont ils ne peuvent ſe dépeſtrer.*) Amore alicujus inhærere. PASC ná lep iák mucha z niego ſię nie mogąc dobyć, o zákochaniu ſię z ktorego ſię nie można wyplątać choćbyś rád.

S'ENGORGER, V. act. (*Ne pouvoir couler, parlant des eaux qui ſont dans une gouttiere*)Obſtrui. Obturari. ZATKAC ſię mowiąc o wodach w rynnach kanałach rurach.

Ce tuyau eſt engorgé. Canalis obſtructus eſt, neque iter dat aquis. Te rura ſię zátkała álbo ieſt zátkana.

ON DIT, *S'engorger de viande en prendre par excès, en avoir juſques au nœud de la gorge.* Se cibis ingurgitare. *Cicer.* OBIESC ſię obezrzeć ſię po dziurki.

ENGOUER,*ou* S'ENGOUER, V.act.(*Boucher les paſſages du goſier, ce qui arrive quand on mange goulument quelque morceau de viande trop gros,qu'on a de la peine a avaller*)Avidè vorando eripere ſibi reſpiramen iterque animæ. *Ovid.* ZACHŁYSNĄC ſię zádąwić ſię co łakomo iedząc álbo piiąc.

S'ENGOUER, ſe dit figurément, pour dire *Se préoccuper, s'enteſter de quelqu'un,* ou *d'une choſe.* Amore alicujus conſuetudineque teneri. *Ter.* TOZ znaczy w Francuſkim niewłaśnie uprzątnąć ſobie co w myśli y uprzeć ſię ná co *záchłyſnąć ſię* zádawić ſię czym głowę ſobie czym nábić

(Mot nouveau & du diſcours familier.) Słowo w Francuſkim nowe y potocznego dyſkurſu w tym rozumieniu.

Eſtre engoué de ſon mérite. Teneri ſui ipſius ſtudio. Wiele o ſobie trzymać y rozumieć.

ENGOULER, V. act. (*Avaller tout d'un coup avec avidité.*) Vorare Devorare, (voro, as, avi, atum.) act.acc. *Cicer.* CHŁYSNĄC razem chciwie połknąć.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y proſte.

ENGOURDI, m. ENGOURDIë, f. part. paſſ. & adject. Torpens. Torpidus. *Cic.* MARTWY otrętwiały nieczuiący ścierpły.

ENGOURDIR, V. act. (*Endromir, parlant de la main & des pieds.*)Manum,*ou* pedem torpore afficere. OTRĘTWIEC mowiąc o częściach ciała ręce nodze ścierpnąć.

S'ENGOURDIR. Torpeſcere Obtorpeſcere. CIERPNĄC trętwieć.

ENGOURDISSEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'engourdir.*) Torpor. Torpedo. *Cicer. Saluſt.* Stupor & hebetudo ſensûs, motûſque. CIERPNIENIE trętwienie.

ENGRAIS,ſubſt.m. (*L'action d'engraiſſer de la volaille.*) Saginatio.*Plin.* KARMIENIE tuczenie drobiu.

Mettre les volailles à l'engrais. Conjicere aves in in ſaginam. *Plaut.* *Les plus grands ſont deſtinez pour l'engrais.* Maximus quiſque deſtinatur farturæ *Colum.* Kármić tuczyć drob *Co większe ſą naznaczone do karmienia.

ENGRAIS, (*Paſturages où l'on met les bœufs pour les engraiſſer.*) Paſcua. *Hor.* Paſtio. *Ils ſont tout le jour à l'engrais.* In paſtione diem totum ſunt. *Var.* PASTWISKO Paſza gdzie karmią woły. *Co dzień ſą ná paſzy ná paſtwie ná ſtayni.

ENGRAIS ſignifie, *Amandement qu'on met dans les terres.* Stercoratio. GNOIENIE náwoz ná pole.

ENGRAIS ſignifie encore, *Le lieu où l'on met la volaille en meuë pour l'engraiſſer.* Saginarium. *Var.* KARMNIK Koiec.

ENGRAISSE', m. ENGRAISSE'E, f. part. paſſ. KARMNY KARMNA.

ENGRAISSEMENT *le meſme que* ENGRAIS. KARMIENIE TUCZENIE.

ENGRAISSER, V. act. *Rendre gras.*) Saginare. Obeſare. *Colum.* Farcire. KARMIC tuczyć.

ENGRAISSER *les terres,* (*Les fumer, y mettre de l'engrais.*) Stercorare agros. GNOIC ſprawiać rolą nawozem.

La veſſe & les feves engraiſſent les terres. Vicia & faba ſtercorant agros. *Colum.* Wyka y bok ſprawuią rolą.

s'ENGRAISSER, (*Devenir gras.*) Pingueſcere. TYC nábierać ciała.

ENGRAISSER, (*Salir de graiſſe.*) Adipe inficere. Inquinare. *Plin.* TŁUSCIC tłuſtością zeſmarować zmazać ſplamić.

ENGRANGER *le bled,* V. act. (*Le mettre en grange,* ou *dans la grange.*) Triticum condere. *Cic.* ZŁOZYC w ſtodole zboże y chować zwozić do ſtodoły.

S'ENGRAVER, V act. (*Eſtre arreſté ſur le ſable parlant des vaiſſeaux qui vont ſur l'eau*) Ad arenæ ſcopulos hærere. NA-hak wpaść napiaſku ſię zaſtanowić mowiąc o okrętach álbo ſtatkach płynących.

S'ENGREGER, V. act. (*Augmenter, empirer, devenir plus mal, parlant d'une playe.*) Acerbari. Ingraveſcere. POGARSZAC ſię mowiąc oranie.

ENGRENER, V.act. (*Mettre du bled au moulin dans la tremie pour le moudre.*) Infundibulo triticum indere. act. ZASYPAC we młynie zboże do mielenia do koſza.

ON DIT au figuré, *Il a mal engrené l'affaire, Il l'a mal commencée.* Malè rem incœptat. MOWIĄ *niewłaśnie* źle zaſypał, to ieſt źle zaczął

S'ENGROMMELER, V. act. (*Se former en grumaux, parlant du lait des femmes nouvellement accouchées*) Concreſcere, (ſco, is, concrevi, cretum) In grumos concreſcere. neut. KRUPIEC krupieie w krupki gęśnieć y zbiegać ſię mowiąc o mleku álbo pokarmie położnic świeżo po połogu.

ENGROSSER, V. act. (*Rendre une femme groſſe.*) Gravidare. *Cic.* BRZEMIENIA nabawić białogowę.

ENHARDIR, V. act. (*l'h eſt aſpirée.*) (*Donner, inſpirer de la hardieſſe & de l'aſſurance*) Animos alicui facere. *Liv.* *ou* addere. *Cic.* OSMIELIC odważyć (h. wtym ſłowie y wnaſtępuiących wymawia ſię mocnem tchem.)

S'ENHARDIR. Animos ſumere. *Hor.* OSMIELAC ſię nábywać odwagi.

ENHARNACHER *un cheval,* V. act. (*l'h eſt aſpirée.*) Sternere equum. *Liv.* UBRAC konia uſtroić go w rząd &c.

S'EEHARNACHER ſe dit populairement pour *Se préparer, s'ajuſter à faire une choſe.* Se accingere. act. *Cic.* GOTOWAC ſię ná co doczego zábierać ſię ná co.

ENHAUT. (*l'h eſt aſpirée.*) Surſum. adv. *Plin.* NAGORZE ná gorę.

D'ENHAUT. Supernè. Z GORY do gory.

ENHAZE', m. ENHAZE'E, f. (*l'h eſt aſpirée.*) (*Qui s'empreſſe, qui fait l'officieux*) Ardelio. *Phæd.* NATRĘT KRĘCIOCH wścibſki co ſię wewſzyſtko wdaie każdego wita co go wſzędzie pełno, iákby ſię nic nigdzie bez niego obeyść nie mogło.

(Mot bas & vulgaire.) Słowo podłe y poſpolite.

ENJAMBE'E, ſubſt f. (*Eſpace entre les deux iambes étendues.*) Quantum ſpatii diſtenta crura complectuntur. KROK ſzeroki iák ſzeroko może ſtąpić nogę od nogi rozſzerżywſzy.

ENJAMBER *un ruiſſeau,* V. act. (*Faire un grand pas & avancer beaucoup la jambe pour paſſer un ruiſſeau.*) Divaricatis cruribus tranſilire. PRZESKOCZYC potok ſzeroko ſkoczywſzy.

ENJAVELER *le bled qui eſt coupé,* V. act. Demeſſas fruges in manipulos cogere. W SNOPKI wiązać żyto leżące ná garściach.

ENJEU, ſubſt. m. (*L'argent qu'on met au jeu.*) Pecunia quæ à ſingulis colluſoribus in ludo deponitur. STAWKA wgrze pieniądze ſtawione od graczow.

ENIGMATIQUE, adject. m. & f. (*Qui eſt obſcur, qui tient de l'enigme.*) Obſcurus, a, um. Difficilis & hoc difficile, adject. *Cic.* NIEZROZUMIAŁY trudny niepoięty.

ENIGME, ſubſt.f. (*Propoſition qu'on donne à deviner.*) Ænigma, atis, neut. (*Mot Grec reçu Latin.*) *Cic.* GADKA powieść trudna do zgadnienia.

ENIGME ſe dit auſſi (*d'un diſcours peu intelligible.*) *Ce que vous dites eſt une enigme pour moy, je n'y entends rien.* Iſtud non intelligo, Davus ſum, non Oedipus. *Terent.* (*OEdipe expliqua l'enigma du Sphinx.*) *Il parle par enigmes.* Per ambages, *ou* ambiguè loquitur. TOZ ſię mowi o iákiey mowie niezrozumianey: to co powiadaſz ieſt właśnie iák gadka dlá mnie niemogę tego zrozumieć áni zgadnąć O-Edyp wytłumaczył y zgadł gadkę potwory Sfinx nazwaney. *Coś wſzyſtko gadkami y pod podobieńſtwem mowi.

ENJOINDRE, V act. (*Commander, ordonner ſous quelque peine.*) Injungere. *Liv.* ROSKAZAC nakazać kázać przykazać.

ENJOINT, m. ENJOINTE, f. Part. paſſ. Mandatus. Injunctus. NAKAZANY PRZYKAZANY przykázana.

ENJOLER *quelqu'un,* V. act. (*L'amuſer de paroles, le tromper par de belles paroles.*) Ducere aliquem phaleratis dictis, *ou* blandis ſermonibus. *Ter.* ŁUDZIC kogo zwodzić.

ENJOLEUR, m. ENJOLEUSE, f. ZWODNIK ZWODNICA.

ENJOLIVEMENT, ſubſt. m. (*Ajuſtement, ornement qui rend une choſe jolie.*) Ornatus, Ornamentum. *Cic.* PRZYOZDOBIENIE przybranie przyſtroienie.

ENJOLIVER, V. act. (*Orner, ajuſter, rendre plus joli.*) Ornare. Exornare Decorare. *Cic.* USTROIC przyſtroić przybrać przyozdobić.

ENJOUEMENT, *ou* ENJOûMENT, ſubſt. maſc. (*Belle humeur, gayeté qui paroiſt ſur le viſage & dans les actions*) Feſtivitas. Hilaritas. *Cic,* WESOŁOSC WYDAIĄCA ſię ná twarzy w mowie y czynieniu powierzchownie żartobliwość ucieſzność rozrywka w oſobie.

Donner de l'enjoument à la converſations, en y meſlant quelques fables agréables. Hilaria colloquia fabulis jucundioribus animare. *Petr.* Uweſelić kompanią co ucieſznego w dyſkurſie przytaczáiąc.

ENJOUE', m. ENJOUE'E, f. part. paſſ. & adject. Hilaris Feſtivus. Lepidus. Facetus. *Cic. Plaut.* WESOŁY UCIESZNY rozrywkę wſobie maiący żartobliwy.

ENLACER, V. act. (*Faire des lacs, paſſer pluſieurs filets l'un dans l'autre.*) Illaqueare. PLĄTAC, zaplątać, motać iedno wdrugie ſidła robić.

ENLAIDIR, V. act. (*Rendre laid.*) Deformare. Fœdare. Turpare. OSZPECIC.

ENLAIDIR, V. neut. (*Devenir laid.*) Deformem fieri. *Il eſt fort enlaidi.* Inſignis factus eſt ad deformitatem. *Cic.* SZPETNIEC zeſzpetnić. *Bardzo zeſzpetniał.

ENLAIDISSEMENT, ſubſt. m. (*Laideur.*) Fœditas. *Cic.* OSZPECENIE zeſzpecenie zeſzpetnienie ſzpetność.

ENLEVEMENT, ſubſt, m, (*L'action d'enlever.*) Raptus, ûs, m. *Cic.* PORWANIE.

ENLEVE', m. ENLEVE'E, f. part.paſſ. Raptus. Sublatus. PORWANY PORWANA.

ENLEVER, V. act. (*Lever en haut.*) Attollere. Surſùm tollere. *Cic.* PORWAC do gory wznieść.

ENLEVER, (*Emporter, ravir.*) Rapere. *Cic.* PORWAC brać gwałtem przez moc zábrać.

Enlever l'argent du tréſor public. Auferre pecuniam de ærario. *Cic.* * *Des filles pour les violer.* Rapere virgines ad ſtuprum. *Liv.* Porwać pieniądze ze ſkarbu publicznego. *Pánny ná zgwałcenie.

ENLEVER ſe dit figurément en ce ſens, (*Emporter, ravir.*) Rapere. Abripere. Eripere. Auferre. act. acc. *Cic.* PORWAC wydrzeć wyrwać.

Enlever quelqu'un aux mauvais traitemens & aux inſultes

tes des hommes. Abripere aliquem contumeliis hominum. *Phæd.* *Enlever quelqu'un à la juſtice,* ou *à la ſéverité des loix.* Eripere aliquem juſtitiæ. * *La mort l'a enlevé, quelque ſoin qu'on ait eu de luy pendent qu'il a eſté au lit.* Elatus eſt vitali lecto ſtragulis bonis. *Petr.* WYRWAC kogo od prześladowania ludzkiego. *Wyrwać kogo z rąk ſprawiedliwośći. *Smierć go zábráłá chociaż porwała wſzelkie ſtaranie miano około niego w chorobie,

ENLEVER ſignifie quelquefois ſimplement *Oſter, faire en aller.* Eluere. *Le jus de citron enleve les taches des habits.* Succus citrinus eluit veſtium maculas. *Plin.* ZNACZY czaſem po proſtu odiąć tylko, ſpędzić znieść. *Sok cytrynowy plamy z ſzat ſpędza.

ENLEVER ſe dit encore, (*en parlant des élevûres qui ſe font ſur la peau,* ou *de chaleur,* ou *de coups qu'on donne.*) *Il a viſage tout enlevé.* Puſulis vultus aſpergitur. MA twarz wſzytkę wzdętą opuchłą nabrzmiałą od zbicia álbo od gorąca.

Il a la peau toute enlevée de coups de fouët. Verberibus cutis ruptaeſt. *Celſ.* Skorę ma wſzyſtkę ściętą y zſieczoną od plag zbitą nápuchłą nábrzmiałą wzdętą.

ENLEVER ſe dit figurément, pour *Ravir quelqu'un d'admiration,* ou *s'emporter de colere.* Rapere. Efferre. *Cic.* **Sitôt qu'il commence d'ouvrir la bouche, il enleve ſes auditeurs.* Statim ut loquitur in animis auditorum efficit admirationes. *Cicer.* NIEWŁASNIE podziwieniem zdiąć, álbo gniewem. *Ledwie co otworzy uſta záraz w podziwienie bierze ſłuchaczow, podziwienie im czyni, podziwieniem ich nápełnia.

IL S'ENLEVE *pour le moindre mot.* De minimo verbo effertur, *ou* iracundiâ effertur. *Cicer.* ZA LADA ſłowkiem, gniew go zdeymuie gniewem ſię uwodzi. gniew go bierze.

ENLEVEURE, *ou* ENLEVûRE, ſubſt f. (*Petite tumeur,* ou *bube qui enleve la peau.*) Puſtula. *Plin.* KROSTKA ná ciele.

ENLUMINER, V.act (*Appliquer des couleurs en détrempe ſur des images.*) Variis coloribus aquâ dilutis illuſtrare. *Moris ſanguineis pingit frontem. *Il enlumine,* ou *Il barbouille ſon viſage avec des mûres noires.* (*Virg.*) ILLUMINOWAC obrazy. *Twarz ſobie morwami poſarbował.

ENLUMINER ſe dit au figuré, comme *La pudeur enlumine agréablement un viſage.* Ornat vultum pudor. *Cic.* WSTYD dziwnie twarz przyozdabia.

ON DIT auſſi qu'*Vn viſage eſt* (*bien enluminé,* (*lors qu'il eſt tranſporté de colere & qu'il paroiſt tout en feu.*) Flagrante irâ tumidus vultus. *Claud.* **Enluminé, d'avoir trop beu.* Nimio vino rubens. *Ter.* ZAPALONA twarz gniewem. *Záfarbowana zápalona od piiańſtwa.

ENLUMINEURE, *ou* ENLUMINûRE, ſubſt.f. (*l'Art d'enluminer.*) Ars illuſtrandi imagines, f. NAUKA illuminowania obrazow.

Vne enlumineure, Image enluminée. Imago coloribus colluſtrata, f. Obraz illuminowany iáſnemi farbami przyozdobiony.

ENNEMI, m. ENNEMIE, f. adject. (*Contraire.*) Inimicus. Iniquus. Infenſus. NIEPRZYIAZNY, NIEPRZYIAZNA, przeciwny záwiſtny nienawiſtny.

(Ce mot eſt le ſeul dans noſtre langue, où l'*En* ſuivi d'une conſonne, ne ſe prononce point comme *An.*) Jedno tylko to ſłowo ſame ieſt w ięzyku Francuſkim gdzie ſię *En* chociaż zá nim náſtępuie drugie *n* nie wymawia iáko *An.*

ENNEMI, abſolument, pour *Vn homme ennemi.* Inimicus. Adverſarius, a, um. **En guerre.* Hoſtis. NIEPRZYIACIEL ogolnie nieprzyiazny. *Nieprzyiaciel ná woynie.

Se faire des ennemis. Colligere ſibi inimicos. *Cicer.* Czynić ſobie nieprzyiacioł.

Ennemi juré de ce Royaume. Inimiciſſimus huic imperio. *Cic.* **Se déclarer l'ennemi de quelqu'un.* Indicere inimicitas alicui. *Cic.* Poprzyſięgły nieprzyiaciel tego Kroleſtwa. *Wypowiedzieć nieprzyiaźń komu ogłoſić ſię mu nieprzyiacielem

ENNEMI ſe dit abſolument, au ſingulier, pour *Vne armée entiere.* Hoſtis. Hoſtis exercitus. *Cic.* **L'ennemi s'eſt emparé de nos murailles.* Hoſtis habet muros. *Virg.* **Avoir ſur les bras des ennemis domeſtiques.* Laborare hoſtibus domeſticis. *Cicer.* NIEPRZYIACIEL ſię mowi w mnieyſzey liczbie o całym woyſku nieprzyiacielſkim. *Nieprzyiaciel iuż mury opanował. *Mieć do czynienia z domowymi nieprzyiaciołmi.

D'ENNEMI. Hoſtilis & hoc hoſtile. adject. *Cic.* **Le pays ennemi.* Hoſtilis terra. *Cicer.* NIEPRZYIACIELSKI. *Kray nieprzyiacielſki.

En ennemi. Hoſtili, *ou* infenſo animo. *Cic.* Po nieprzyiacielſku nieprzyiacielſkim ſpoſobem.

ENNOBLIR, V. act. (*Rendre noble.*) Nobilitate donare. act. OSZLACHCIC ſzlachcicem uczynić prawo dać ſzlachectwa ſzlachetwem darować.

ENNOBLISSEMENT, ſubſt.m.(*L'action d'ennoblir.*) Hominis plebei in nobiles cooptatio. SZLACHECTWA nádanie prawo ſzlachectwa, *nobilitacya.*

ENNUI, *ou* ENNUY, ſubſt.maſc. (*Chagrin, faſcherie, déplaiſir.*) Satietas. Tædium. Faſtidium. *Horat. Cic. Plin.* **Cét ennui paſſera.* Abſcedet à me hæc ægrimonia. *Plaut.* TĘSKNICA ckliwość obrzydliwość ſmutek nie upodobanie nie ukontentowanie. *Przeydzie to nie upodobanie minie ſię.

Avoir de l'ennui. Angi. *Cic.* **Chaſſer l'ennui.* Depellere, *ou* tollere, *ou* detrahere, *ou* ſupprimere ægritudinem. **En cauſer.* Alicui tædium facere. *Cic.* **Devorer ſon ennui.* Devorare tædium. *Quint.* Trapić ſię czym, gryść ſię o co, przykrzyć ſobie *Oddalać ſmutek. *Sprawować ſmutek álbo przynoſić. *Srawić ſmutek w ſobie.

ENNUYANT, m. ENNUYANTE, f. part.act.(*Qui ennuye.*) Faſtidioſus. TĘSKLIWY, przykry niemiły náprzykrzony.

ENNUYE', m. ENNUYE'E, f. part. paſſ. *Voyez* ENNUYER. TĘSKNIĄCY przykrzący ſobie.

ENNUYER *quelqu'un,* V.act.(*Luy cauſer de l'ennui.*) Faſtidium tædium alicui afferre. *Cic.* **Cela m'ennuye beaucoup.* Hæc res multum ſatietatis mihi affert, & faſtidii. **Voſtre entretien m'ennuye.* Tædet me tui ſermonis. *Plaut.* **Il commence à s'ennuyer de ſa femme.* Satietas cum cepit amoris in uxore. *Liv.* **Je ſuis ennuyé des flatteries des Courtiſans.* Pertæſum eſt aſſentationum aulicorum. *Cic.* TĘSKNOSC przykrość komu czynić zdawać. *To mi ſię ſrodze przykrzy. *Kompania twoia konwarſacya mi ſię przykrzy. *Záczyna mu ſię ſprzykrzać żona. *Już mi ſię ſprzykrzyły te podchlebſtwa Dworſkie.

ENNUYEUX, m. ENNUYEUSE, f. adject. (*Qui ennuye.*) Satietatem, *ou* tædium afferens. Gravis. Odioſus. *Cicer.* **La vieilleſſe eſt ennuyeuſe.* Odioſa, *ou* moleſta eſt & gravis ſenectus. *Cic.* NAPRZYKRZONY, NAPRZYKRZONA, uprzykrzony, przykry niemiły niemiła niewdzięczny nieprzyiemny ciężki. *Starość uprzykrzona.

S'ENONCER, V.act. (*S'expliquer, parler, ſe faire entendre.*) Mentis cogitata ennuntiare eloqui. *Cic.* **S'énoncer en bons termes.* Politè & compoſitè loqui. **La noble maniere de s'énoncer eſt pure & ſans fard, & ſe ſoûtient par ſa beauté naturelle ſans eſtre ampoulée.* Grandis oratio non eſt maculoſa nec turgida, ſed naturali pulchritudine exſurgit. *Petr.* WYRAZIC ſię wymowić wyraźnie do zrozumienia. *Wymowić mowić ſłowami należytemi, pięknemi mowić dobrze doſkonale ſłowami przyzwoitemi mowić. *Przyzwoity zácny y piękny mowienia ſpoſob, ieſt czyſty y bez przyſady ſam z ſiebie poważny, bez nádętości.

E'NONTIATION, ſubſt. f. (*Expreſſion.*) Locutio. Enonciatio. WYMOWA wyrażenie w mowie.

ENORGUEILLIR *quelqu'un,* V. act. (*on prononce* anorgueillir.) (*Le rendre orgueilleux.*) Superbum aliquem facere. *Cic.* NA HARDOSC kogo wſadzić, hardym go y pyſznym czynić, w pychę go wbiiać.

S'ENORGUEILLIR, (*Devenir orgueilleux & fier.*) Superbire. **S'enorgueillir de la victoire.* Victoriâ ſe efferre. **De ſa fortune.* Præbere ſe ſuperbum in fortunis. *Cic.* **Du nom de ſon ayeul.* Nomine avi ſuperbire. *Ovid.* HARDZIEC, w pychę ſię w biiáć. *Hardzieć z zwycięſtwa. *Z fortuny. *Z imienia przodkow ſwoich.

E'NORME, adject.m.& f. (*qui paſſe les regles, démeſuré.*) Enormis. *Plin.* SZKARADNY niezmierny ſrogiey wielkości

ON DIT, *Vn crime énorme* au figuré, *Vn crime extraordinaire.* Crimen immane, *ou* atrox. *Cic.* SZKARADNY wyſtępek niepoſpolity niezwyczayny.

E'NORME'MENT, adv. (*Démeſurément.*) Extra modum. Præter modum. Supra modum. SZKARADNIE ſrogo okrutnie.

E'NORMITE' *d'un crime,* ſubſt.f.(*Grandeur, excès.*) Sceleris immanitas. *Cicer.* SZKARADNOSC wyſtępku iákiego álbo zbrodni.

S'ENQUE'RIR, V.neut. (*S'enqueſter, s'informer de quelqu'un touchant une choſe.*) Aliquid de aliquo, *ou* ex aliquo anquirere, *ou* exquirere, *ou* inquirere. *Plaut. Cic.* WYWIADOWAC ſię pytać ſię oco kogo wypytywać ſię o co od kogo.

Ne

Ne point s'enquérir des affaires d'autruy. Nihil de alieno exquirere, *ou* inquirere. *Cic.* Nie pytać o cudze ſprawy intereſſa.

Qui s'enquiert de tout, (*Qui eſt fort curieux.*) Curioſus percontator. Ktory ſię o wſzyſtko pyta o wſzyſtkim wywiaduie bardzo ciekawy.

ENQUESTE, *ou* ENQUêTE, ſubſt.f. (*Soin, dilience qu'on prend de s'informer d'une choſe.*) Inquiſitio. Percontatio.f. *Cic.* WYWIADOWANIE ſię pilne.

Faire enqueſte d'une perſonne. De aliquo inquirere. *Cicer.* Wywiadować ſię o kim inkwizycyą czynić.

Faire une enqueſte en juſtice contre quelqu'un. Agere in aliquem inquiſitionem. *Plin.* Wyprowadzać inkwizycyą prawną ná kogo.

ENQUESTES, ou *Les Chambres des Enqueſtes au Parlement,* (*Celles où l'on juge les procès par écrit.*) Claſſes inquiſitoriæ, *genit.* claſſium inquiſitoriarum, f. pl. Claſſes inquiſitionum, f. plur. Inquiſitionum curia, æ, f. SĄDOWE Izby gdzie inkwizycye prawne ná piśmie w ſprawach wywodzą.

(Il y a cinq Chambres des Enqueſtes, dont les Conſeillers qui les compoſent ſont du corps du Parlement, & montent à la GrandeChambre à leur rang.) Jeſt tákich pięć Izb, gdzie záſiadaią ſędziowie náznaczeni z poſrzodka oſob Parlamentowych. A w náywyżſzey izbie ciż záſiadaią porządkiem ſwoim

ENQUESTEUR, *ou* ENQUêTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui fait une enqueſte.*) Inquiſitor. TEN co Inkwizycyą wywodzi náznaczony do wywiedzenia inkwizycyi ſędzia.

S'ENQUESTER, *ou* S'ENQUêTER, V.n (*S'enquérir.*) Quærere. Exquirere. Inquirere, &c. WYWIADOWAC ſię dowiadować wypytywać wywodzić inkwizycye.

ENQUIS, m. ENQUISE, f. (*terme du Palais uſité dans les Enqueſtes & Informations.*) Rogatus. *Ter.* SPYTANY, pytany co do inkwizycyi urzędowey prawney.

ENRANCINE', m. ENRACINE'E, f. part. paſſ. (*Qui a pris racine.*) Radicatus *Colum.* WKORZENIONY, WKORZENIONA, co ſię zákorzenił wkorzenił.

ENRACINE' ſe dit figurément, pour *Invéteré.* Inveteratus *Cic.* WKORZENIONY *niewłaśnie:* záſtarzały.

Vn mal enraciné, qui dure depuis fort long-temps. Malum inveteratum. *Cic.* Złe w korzenione záſtarzałe trwaiące od dawnego czaſu.

S'ENRACINER, V.neut (*Prendre racine.*) Radicari *Plin.* Agere, *ou* mittere radices. *Cic. Colum,* WKORZENIAC ſię zábierać ſię w korzeń.

S'ENRACINER ſe dit figurément, (*en parlant de quelque mal envieillis.*) Inveteraſcere, (ſco, is, ravi, ratum.) n. *Cic.* **Sa maladie eſt fort enracinée.* Inveteravit morbus. *Colum.* WKORZENIAC ſię co do nałogu, choroby, álbo złego iákiego záſtarzałego. *Wkorzeniona ieſt bardzo choroba w nim.

ENRAGE', m. ENRNGE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Qui a la rage.*) Rabidus. Rabioſus. *Cic.* ZAIADŁY záiuſzony zá·żarty, wściekły.

ENRAGER, V. neut. (*Eſtre pris de la rage, devenir enragé*) Rabidum fieri. *Plin.* ZŁOSCIĄ wielką ſię zápalić rozieść ſię rozezrzeć ſię

Cela fait enrager les chiens. Hinc canibus rabies venit. *Virg.* Od tego pſy ſię wściekaią.

ENRAGER ſe dit figurément (*des paſſions violentes qui vont preſque juſques à la fureur.*) Uri Ringi. Furere. *Cic.* **Il enrage & vous riez.* Ille ringitur, tu rides *Terent.* TOZ *niewłaśnie:* ſię mowi o gwałtownych paſſyach ktore prawie do ſzaleńſtwa przywodzą. *On ledwie ſię nie wściecze od złości, á ty ſię śmieieſz.

Faire enrager quelqu'un. Cruciare. **Cela me fait enrager.* Id me malè habet. Id me urit, *ou* mordet *Terent.* **Je fais enrager mon homme.* Uro hominem. *Ter.* **Rendez luy la pareille, afin de le faire enrager.* Tu par pari reſerto, quod eum remordeat. *Terent.* **Il enrage des grands applaudiſſements qu'on vous donne.* Infinito tuo plauſu diſrumpitur, *ou* dirumpitur. *Cic.* **Il a fait une choſe, qui me fait enrager, qui me fait de la peine.* Fecit, quod oculi mei doleant. *Ter.* Straſznie kogo gniewać do żywego mu dokuczać. *To mię do oſtatniey przywodzi. *Dokuczam człekowi memu do żywego, doymuię mu do żywego. *Odday mu zá ſwoie niech ſię wściecze od złości. *Ledwie ſię nie wściecze od złości że cię ták chwalą. *Uczynił táką rzecz ktora mię do dziwney złości przywodzi.

ENRAGER *pour une choſe,* (*Avoir paſſion enragée de la poſſeder.*) Ad inſaniam concupiſcere rem. SZALENIE ſię czego nápierać álbo paſſyami pragnąć.

ENRAYER. V. act. (*Paſſer une piece de bois entre deux roües d'un carroſſe,* ou *d'une charrette,* ou *les lier avec une corde, pour empeſcher & retarder leur mouvement à la deſcente d'une montagne.*) Sufflaminare. *Sen.* ZAHAMOWAC koła z gory iadąc.

ENRAYEURE, *ou* RNRAYURE, ſubſt.f. *L'action d'enrayer.*) Sufflamen. *Juv.* ZAHAMOWANIE łańcuch drąg lina poſtronek do hamowania.

ENREGISTREMENT, *ou* ENREGîTREMENT, ſubſt.m. (*Lors qu'on décrit quelque acte dans les regiſtres.*) Perſcriptio, onis, f. *Cic.* **Eſtre à l'enregiſtrement d'un Arreſt.* Adeſſe ſenatûs conſulto ſcribendo. *Cic.* WPISANIE w Rejeſtr w Kſięgi ingroſſowanie. *Być przy wpiſywaniu w kſięgi.

ENREGISTRER, *ou* ENREGîTRER, V. act. (*Inſerer, mettre quelque acte dans les regiſtres.*) Aliquid in acta, *ou* in commentarios, *ou* in tabulas publicas referre. *Cic.* WPISAC w kſięgi w Akta.

ENRHUME', m. ENRHUME'E, f. part. paſſ. Gravedine affectus, *ou* tentatus. **Eſtre enrhumé.* Gravedine tentari. paſſ. *Suet.* KATAR cierpiący cierpiąca. *Mieć katar.

ENRHUMER, V act. (*Cauſer, donner le rhume.*) Gravedinem capitis facere. *Plin.* KATAR ſprawować katarem zárazić.

S'ENRHUMER *aiſſement,* V. n. Facilè gravedinem concipere. act. ŁATWO ſię katarem zárazić łatwo kataru doſtać

ENRICHI, m. ENRICHIE, f adject. & part. paſſ. Ditatus. Locupletatus. ZBOGACONY, ZBOGACONA.

ENRICHIR, V. act. (*Rendre plus riche.*) Ditare. Locupletare. ZBOGACIC ubogacić.

Enrichir un ouvrage de divers ornements. Opus variis emblematibus ornare, *ou* diſcriminare. * *Enrichir une ſale de peintures.* Aulam egregiis picturis lucupletare *Cic.* Przyozdobić kſięgę rożnemi koperſztychami. *Salę obrazami.

S'ENRICHIR. Diteſcere. *Cicer.* **Il s'eſt bien enrichi dans ſon voyage.* Fortunâ domum auctior rediit. *Petr.* ZBOGACIC ſię. *Zbogacił ſię dobrze w podroży ſwoiey.

ENRICHISSEMENT, ſubſt.m. (*Ornement.*) Ornamenta. *Cic.* PRZYOZDOBIENIA ozdoby.

ENROLLEMENT, ſubſt.m. (*L'action d'enroller.*) Militum conſcriptio. ZACIĄGANIE werbowanie záciągi werbunki.

ENROLLER, V. act. (*Mettre,* ou *écrire quelqu'un ſur un rolle.*) Conſcribere aliquem. ZACIĄGAC ſpiſywać woyſko ná rejeſtr.

ON DIT auſſi *Enroller des ſoldats au ſervice d'un Prince.* Sacramento obligare milites. *Cicer.* ZACIĄGI czynić werbować ná iákiego Krola.

S'ENROLLER, (*Se faire écrire ſur le rolle.*) Nomen dare. Nomen profiteri. ZACIĄGNĄC ſię do ſłużby woyſkowey pod znák iáki.

Il s'eſt enrollé, (*parlant d'un ſoldat.*) Nomen ſuum militiæ, *ou* ad militiam dedit. *Liv.* ZACIĄGNĄŁ ſię między żołnierzy do woyſka.

ENROUE', m. ENROUE'E, f. (*Qui a la voix rauque & moins nette.*) Raucus. Ravus *Cic.* **Vn peu enroué.* Subraucus. *Cic.* CHRAPLIWY ten co ochrzypiał. *Troche ochrzypiały

Devenir enroué. Raucere. Rauceſcere. Ochrzypieć chrzypieię.

ENROUER *quelqu'un,* V. act. (*Le rendre rauque.*) Aliquem raucum efficere. CHRAPKĘ chrapliwość czynić.

Il faut demander une choſe juſques à s'enrouer, avant qu'on vous la donne. Si quid poſcas, ad ravim poſcas, priùs quàm quidquam detur *Plaut.* Trzeba ſię ná proſić ná wołać ledwie nie ochrzypieć wołaiąc, nim ci co podadzą.

Je me ſuis enroué à force de le demander. Rogitando raucus factus ſum. *Plaut.* Jużem y ochrzypiał od proſzenia.

ENROUEMENT, (*on prononce* ENROûMENT.) ſubſt. maſc. (*Voix enrouée.*) Raucitas. Ravis. *Cic. Plaut.* OCHRZYPIENIE chrapka.

ENROUILLE', m. ENROUILLE'E, f. (*Qui a contracté de la rouille.*) Rubiginoſus, a, um. *Plaut.* Æruginoſus, a, um. *Sen.* ORDZEWIAŁY, ORDZEWIAŁA, zardzewiały.

S'ENROUILLER, V. act. (*Devenir rouillé, contracter de la rouille.*) Rubiginem trahere. *Plin.* ZARDZEWIEC, rdzą záyść záſzpecić.

ENROUILLER, (*Faire rouiller du fer.*) Rubiginem ferro obducere. *Plin.* ZARDZEWIEC rdzą záyść

ENSAISINEMENT, ſubſt.m. (*Notification qu'on fait au Seigneur féodal d'un héritage qu'on a acquis dépendant de ſa ſeigneurie.*) Contractûs civilis deſcriptio & recenſio in tabulas domini, f. KONTRAKTU lenności do kſiąg wpiſanie.

ENSAISINER *un contract,* V. act. (*Recevoir un contract d'acquiſition & l'écrire ſur ſon papier terrier, après en avoir perçu les droits.*) Contractum civilem in cenſum referre. act. PRZYIĄC Mańſtwo, lenności do kſiąg po odebraniu powinności.

ENSANGLANTE, m. ENSANGLANTE'E, f. part. paſſ. Cruentus. Cruentatus. *Cicer.* OKRWAWIONY, OKRWAWIONA Krwawy.

ENSANGLANTER, V. act. (*Tacher de ſang.*) Aliquid cruentare. *Cic.* OKRWAWIC Krwią zbroczyć.

ENSEIGNE, ſubſt.f. (*Signe, marque pour reconnoiſtre quelque choſe.*) Argumentum. Indicium. *Cic.* ZNAK dla znaczenia czego y dowiedzenia ſię.

A bonnes enſeignes. Certis indiciis. **A fauſſes enſſeignes.* Mentitis indiciis. abl. **A telles enſeignes que.* Eo argumenti quòd *avec un Indicatif.* Dowodnie doſkonale pewnie. *Niepewnie niedowodnie. *tákim dowodem że, ták dowodnie że.

ENSEIGNE, (*Tableau,* ou *autre choſe qu'on pend aux maiſon.*) Signum. Inſigne. *Cic.* ROZNE znáki ktore przed kamienicami ſtawiaią álbo wieſzaią dla rozeznania.

A l'enſeigne de la Lune, c'eſt à dire *Dehors, A la belle étoile.* Sub dio. Sub divo. *Hor.* Ná dworze pod niebem.

ENSEIGNE *de guerre,* (*Drapeau.*) Vexillum. *Cic.* ZNAK chorągiew w woyſku.

On commanda aux ſoldats de ſe retirer chacun ſous ſon enſeigne, à ſon drapeau. Convenire ad ſigna judentur milites. *Cæſ.* Kazano żołnierzom áby każdy ſtawał pod znakiem ſwoim, álbo u chorągwi.

ENSEIGNE, ſubſt.m. *ou* PORTE-ENSEIGNE, (*Celuy qui porte une enſeigne en guerre.*) Signifer. *Cic.* Vexillarius. *Liv.* CHORĄŻY.

ENSEIGNE ſe dit (*de la charge, auſſi bien que de l'Officier.*) comme *Il a vendu ſon enſeigne,* ou *ſa charge d'Enſeigne.* Vexillum vendidit. CHORĄSTWO Chorągiew tak co do urzędu iáko co do oſoby. Przedał chorąſtwo ſwoie.

ENSEIGNEMENT, ſubſt m. (*Inſtruction.*) Præceptio. *Cic.* **Voilà les enſeignemens que vous donnez aux jeunez gens.* Sic inſtituis adoleſcentes. *Cic.* NAUKA. *Takie to náuki deieſz młodym.

ENSEIGNE', m. ENSEIGNE'E, f. part. paſſ. Doctus. NAUCZONY, NAUCZONA, pokazany.

ENSEIGNER, (*on prononce* anſégner.) V. act. (*Indiquer, donner des ſignes & des marques pour reconnoiſtre.*) Monſtrare. *Cic.* **Cette vieille me l'a enſeigné.* Id anus mihi indicium fecit. *Ter.* POKAZAC. *Tá ſtaruſzka mi to pokazała.

ENSEIGNER, (*Inſtruire.*) Docere Edocere. **Enſeigner à quelqu'un à jouër des inſtruments à cordes.*) Erudire aliquem artes. POKAZOWAC náuczać. *Pokazować komu ná Inſtrumentach rożnych uczyć grać ná inſtrumentach ná ſkrzypcach

Il enſeigne pour de l'argent. Mercede docet. *Cicer,* **Pour rien.* Sine ullâ mercede *Suet.* **Combien ſon maiſtre prend-t-il pour enſeigner?* Quanti docet hic doctor? *Juv.* Uczy zá pieniądze náymuie ſię do uczenia. *Uczy darmo zá nic bez zápłaty, żádney nie bierze nie chce zápłaty. *Wiele bierze od náuki

Apprendre, ou *montrer l'art d'enſeigner.* Artem docendi tradere. *Cic..* Uczyć náuczyć uczyć ſpoſobu uczenia.

ENSEMBLE, (*on prononce* anſamble.) adv. (*L'un avec l'autre.*) Unà. Simul, *Cic.* Conjunctim. adv. RAZEM Wraz.

On perd le ſentiment & la vie tout enſemble. Pariter cum vitâ ſenſus amittitur. *Cic.* Rázem y życiem y zmyſły giną.

ENSEMENCER *un champ,* V. act. (*on prononce* anſemancer.) (*Jetter de la ſemence dans un champ, y ſemer du bled.*) Agrum ſerere. ZASIAC rolą, pole poſiać.

ENSEVELIR, V. act. (*Envelopper un corps mort d'un linceul.*) Linteis, *ou* ſindone involvere. *Cic.* POCHOWAC trupa, uwinąć go w śmiertelne przeſcieradło w śmiertelną koſzulę.

ESTRE ENSEVELI ou, *accablé ſous les ruines.* Opprimi ruinis. *Les autres furent enſevelis ſous les ruines de la chambre* Cameræ ruina oppreſſit cæteros. *Phæd.* BYC PRZYWALONYM, Jnſzych obaliny przywaliły.

ENSEVELIR *une choſe dans un ſilence éternel.* Rem æternâ oblivione obruere. *Cic.* **Enſevelir ſa douleur.* Sepelire, *ou* premere dolorem. *Virg.* POKRYC co w wiecznym milczeniu álbo milczeniem ná wieki. *Pokrywać żál ſwoy.

S'ENSEVELIR *tout vivant.* Se vivum ſepelire. *Petr.*

**S'enſevelir dans la ſolitude, dans les belles lettres.* Mandare ſolitudini vitam ſuam. Abdere ſe litteris. *Cic.* POCHOWAC ſię żywcem. *Zákopać ſię głęboko ná oſobności, utopić ſię w nánkach.

QUI *enſevelit les morts.* Libitinarius, ii, m. *Vlp.* KOPACZ grubarz co umarłych chowa.

ENSHEIM, (*Ville d'Alſace.*) Enshemum. ENSHEM Miaſto Alzacyi.

ENSORCELEMENT, ſubſt. m. (*Charme, malefice*) Faſcinatio. Incantamentum. *Plin.* OCZAROWANIE ſzczarowanie.

ENSORCELE', m. ENSORCELE'E, f. Veneficio contactus, a, um. *Petr.* Faſcinatus. OCZAROWANY OCZAROWANA ſzczarowany.

ENSORCELER; V. act. (*Jetter un ſort ou un malefice ſur les perſonnes,* ou *ſur les choſes.*) Faſcinare. Incantare. *Plin. Plaut.* OCZAROWAC zámowić oſobę álbo rzecz.

ENSOUFFRER *du vin,* V. act. (*Y faire brûler de la meche ſouffrée pour faire paſſer les mers au vin.*) Sulphure Vina vaporare. *Plin.* ZAPRAWIC ſiarką wina, to ieſt palić wnim lonty ſiarczyſte álbo moczone w ſiarce knoty dlá przeprowadzenia przez morze.

ENSOUFFRER, (*Frotter,* on *enduire de ſouffre.*) Sulphure inficere. W SIARCE máczać nátrzeć ſiarką.

ENSOUFFRE', m. ENSOUFFRE'E, f. Sulphuratus. *Celſ.* SIARKĄ ZAPRAWIONY, ſiarczyſty.

ENSUIVRE, qui n'eſt d'uſage qu'à la troiſiéme perſonne du ſingulier. JSC zá tym co ſię nie mowi chyba w trzeciey oſobie liczby poiedynczey.

Il s'enſuit de là. Inde ſequitur. *Cic.* Jdzie-zá tym.

Que s'enſuit il de là? Quid inde? Quid tum? Coż zá tym idzie, coż z tego ?

ENTACHER, V. act. *ne ſe dit point pour* TACHER. *Le peuple dit* ENTACHE' *de cette opinion* pour *ſouillé de cette opinion.* Infectus hac opinionis pravitate. *Liv.* NIE znaczy to słowo francuſkie áni ſię bierze zá *ſplamić.* Ale Poſpolſtwo mowi ſplamiony tym rozumieniem tym zdaniem zámiaſt, zárażony.

ENTABLEMENT, ſubſt. m. (*Saillie qui eſt au haut d'un baſtiment.*) Tabulatum. *Vitr.* POKŁAD tarcicami pokrycie z wierzchu nákrycie.

ENTAILLE, ſubſt. f. (*Ouverture qu'on fait à un corps.*) Inciſio. Inciſura. *Colum.* INCYZYA rznięcie ciáła, otworzenie inſtrumentami Cyrulickiemi uczynione, przerznięcie kędy wciele álbo wiakiey części ciała.

ENTAILLER, V. act. (*Faire une entaille.*) Incidere. *Colum.* INCYZYĄ uczynić, rznąć.

ENTAMER, V act. (*Couper ce qui eſt encore entier.*) Ex integrâ aliquam partem decidere. **Entamer la peau.* Cutem leviter incidere. NAPOCZĄC ukroić z czego cáłego ieſzcze nie poczętego. *Nápocząć trochy ſkorę.

ON DIT au figuré, *Entamer la réputation de quelqu'un, y faire quelque playe, la bleſſer.* Famam alicujus lædere. *Plin-Jun.* *NIEWŁASNIE* nápocząć ſławę czyią, náruſzyć ią uſzczerbić.

ON DIT auſſi, *Entamer un diſcours, le commencer.* Ad dicendum aggredi. *Cic.* **Il a entamé la parole.* Prior exorſus. Prior incœpit. NAPOCZĄC mowę zácząć dyſkurs rozmowę. *Pierwſzy mowić zaczął.

ON DIT auſſi, *L'affaire n'eſt point encore entamée, elle eſt encore en ſon entier.* In integro adhuc res eſt. *Cic.* MOWIĄ Jeſzcze tá rzecz áni poczęta, ieſzcze w ſwoiey ieſt całości.

ENTAMEURE, *ou* ENTAMûRE, ſubſt. f. (*Le premier morceau qu'on coupe d'un pain entrier.*) Fruſtum ex integro pane deſectum. PRZYLEPKA, KROMKA z wierzchu pierwſza, napoczynaiąc chléb cáły.

ENTANT QUE, adverbe (*qui reſtraint qulque propoſition.*) Prout. Quatenus. Vt. BYLE, ile ieżeli, byle tylko (Kondycya obowiązuiąca do czego.)

ENTASSEMENT, ſubſt. m. (*Action par laquelle on met pluſieurs choſes en un tas.*) Coacervatio. *Cic.* ZEBRANIE ułożenie iedno ná drugie w kupę ná kupę ſkładanie.

ENTASSER, V. act. (*Mettre en un tas.*) Acervare. Coacervare. Accumulare. SKŁADAC náſkładać czego nákupę.

Entaſſer du bois, le ranger en pile. Ligna ſtruere. Układać drwa w ſtoſy.

On entaſſe chez luy des monceaux d'éceus. Acervi num-

morum conſtruuntur apud illum. *Cic.* U niego ná kupy Talery ukladaią.

ENTASSER ſe dit figurément en choſes morales. *Entaſſer crime ſur crime.* Scelus addere in ſcelus. *Ovid.* NAKŁADAC walić ná kupę *niewłaśnie.* *Zbrodnia ná zbrodnią grech ná grzech przydawać walić.

ENTE, ſubſt. f. (*Petite portion d'un arbre qu'on foure dans un autre,*) Inſitum. *Plin. Colum.* ZRAZ ſzczep gałązka roſzczka z Drzewa ſzczepiona w Inſze drzewo.

L'eau eſt nuiſible à une nouvelle ente. Aqua recenti inſito inimica. *Var.* Woda ſzkodzi nowym ſzczepom.

L'action d'enter les arbres. Inſitio, onis, f. *Cic.* Szczepić drzewa, drzewek ſzczepienie.

ENTENDEMENT, (*on prononce* antandemant.) ſubſt. maſc. (*La partie dominante de l'ame où reſide la raiſon.*) Intellectus, ûs Mens *Cic.* ROZUM, umyſł, część panuiąca w człowieku gdzie ieſt rozſądek.

ENTENDEMENT, (*Eſprit, intelligence.*) Mens. Intelligentia. Judicium. *Cic.* **Il a de l'entendement.* Eſt intelligenti judicio. *Cic.* ROZUM umyſł Duch ludzki Rozſądek rozeznanie. *Ma rozeznanie má rozum, má rozſądek.

ENTENDRE, (*on prononce* antandre) V. act. (*Ouïr.*) Audire. *Cic.* SŁYSZEC.

Il n'entend pas bien clair, Il entend dur, Il eſt un peu ſourd. Aures hebetes habet. Surdaſter eſt *Cic.* **Les taupes entendent clair.* Liquidiùs audiunt talpæ. *Plin.* Nie ſłyſzy dobrze nie-doſłyſzy ieſt przygłuchy. *Krety bardzo dobry ſłuch maią.

ENTENDRE, (*Ouïr, écouter.*) Audire. Accipere. *Quint.* Exaudire. act. acc. *Cic. Ter.* **Je parleray fort haut, afin que tout le monde l'entende.* Ut idem omnes exaudiant, voce clariſſimâ dicam. *Cic.* SŁUCHAC uſłyſzeć uſłuchać wyſłuchać poſłuchać ſłyſzeć. *Będę głośno mowił áby mię wſzyſcy ſłyſzeli.

Entendre dire. Audire. Inaudire. Accipere. act. acc. *Cic. Plaut.* **Je l'ay entendu dire.* Audivi dicere. *Cic.* Accepi ex auditu. *Ter.* * *On n'entend rien dire de nouveau.* Nihil auditur novi. *Cic.* **Je n'en ay rien entendu dire.* Nihil quicquam de eâ re audivi. *Cic.* Słychać że mowią powiadaią. *Słyſzałem o tym. *Nieſłychać nic nowego. *Nieſłyſzałem nic o tym.

ENTENDRE ſe dit figurément, pour *Concevoir, comprendre.* Concipere. Percipere. Intelligere. SYYSZEC *niewłaśnie:* zá rozumieć poymować.

Vous avez mal entendu ma penſée, vous ne l'avez pas compriſe. Non ſatis mentem meam accepiſti. *Virg.* **J'entends aſſez voſtre réponſe par vos geſtes.* De geſtu intelligo quid reſpondeas. *Cic.* **Ce valet entend juſques au moindre coup d'œil de ſon maiſtre.* Hic ſervus aptus eſt miniſteriis ad omnes nutus heriles. *Horat.* **Se faire entendre.* Mentem ſuam aperire, *ou* patefacere. *Cic.* **Entendre bien une choſe, la concevoir parfaitement.* Tenere aliquid animo comprehenſum. *Cicer.* Zleś zrozumiał myśl moię. *Już wiem co chceſz powiedzieć przez ſame jeſta twoie. *Ten ſługa zna każde mgnienie oka Pańſkiego. *Wyrazić ſię dać ſię zrozumieć *explikować ſię.* *Dobrze bardzo co rozumieć wiedzieć umieć poymować.

ENTENDRE ſe dit auſſi (*de celuy qui ſçait tout ce qu'il doit ſçavoir dans quelque profeſſion.*) Intelligere aliquid. *Cic.* **Il entend fort bien la guerre,* ou *le métier de la guerre.* Scientiâ militari inſtructiſſimus eſt. *Cicer.* **Perſonne n'entend mieux que luy à acheter avec avantage de belles maiſons.* Unus novit cum lucro mercari egregias domos. *Horat.* **Il ne s'entend à rien.* Rerum omnium rudis eſt & imperitus. **Il entend la ſauce & le ragouſt.* Condimenta & gulæ irritamenta apprimè novit, *ou* callet. **Il n'entend point la civilité.* Officii civilis eſt planè ignarus. *Cicer.* ROZUMIEC ſię dobrze ná czym znać ſię ná tym co náleży do ſtanu iákiego. *Rozumie ſię dobrze ná woynie ná trybie woiennym. *Nikt lepiey ſię ná tym nie zná nád niego iáko tanio pięknych kamienic nábyć. *Nie zna ſię ná niczym proſtak. *Zná ſię ná przyſmaczkach dobrego ſmaku ieſt. *Nie zna ſię ná rzeczy nágrzeczności ná polityce na ludzkości

ENTENDRE, V. neut. (*S'appliquer à une choſe, y donner ſon application.*) Attendere. **Entendre une choſe.* Advertere animū alicui rei. *Tac.* PILNO przeſtrzegać z pilnością uważnie czego patrzać.

Entendre à l'éparge, ou *à éparngner.* Advertere parcimoniæ *Tacit* Uważnie y rozumnie wydawać przeſtrzegać oſzczędności

ENTENDRE, ſignifie auſſi (*Prêter l'oreille & s'accorder à quelque propoſition, l'écouter.* Aliquid audire. Ad aliquid deſcendere. Venire. *Cic. Caſ.* **Ne vouloir point entendre à la paix.* Abnuere pacem. *Tacit.* **Je n'entends plus rien, Je ne veux plus rien écouter.* Nihil audio. *Ter.* SŁUCHAC czego propozycyi ſobie uczynioney. *Niechcieć ſłyſzeć o pokoiu. *Już więcey niczego nie ſłucham, niechcę o niczym ſłyſzeć.

S'ENTENDRE, (*Eſtre d'intelligence, de concert avec quelqu'un.*) Convenire. Congruere *Cic. Terent.* ROZUMIEC ſię z kim, porozumieć, ſię rozumieć z ſobą.

Les conſuls ne s'entendoient pas bien. Nec inter Conſules ſatis conveniebat *Liv.* Ani Konſulowie ſami z ſobą ſię nie zrozumieli.

ON DIT en ce ſens proverbialement, *Ils s'entendent tous comme larrons en foire,* pour dire *Ils ſont d'une grande intelligence pour mal faire.* Omnes compactò rem gerunt, quaſi fures in nundinis. *Ter.* MOWIĄ w tym rozumieniu. Rozumieią ſię wſzyſcy iák cygani ná iármarku, to ieſt porozumieli ſię y zmowili ná złe: *znaią ſię iák łyſe kobyły*

S'ENTENDRE, (*Vſer de colluſion, lorſque deux perſonnes ſont d'intelligence pour tromper quelqu'un.*) Cum aliquo colludere, (do, dis, ſi, ſum.) neut. *Cic.* ROZUMIEC ſię z ſobą zmowić ſię ná kogo trzeciego.

DONNER *à entendre,* (*Faire entendre.*) Patefacere, (facio, is, feci, factum.) Notificare. Indicare. *Cic.* DAC do zrozumienia wyrazić do nieść do wiadomości podać do wiedzenia opowiedzieć oznaymić dać ſię z czym ſłyſzeć

Il m'a donné à entendre, Il m'a fait entendre que vous ne viendriez pas. Significavit mihi te non eſſe venturum. *Cicer.* **On vous a fait entendre fauſſement.* Tibi falsò renuntiatum eſt *Cic.* **On luy fait entendre tout ce que l'on veut.* Quidquid ipſi narratur, arripit. *Donner à entendre les choſes douteuſes.* Dubia perſpicuis illuſtrare. *Cic.* Donioſł mi że nie przyidzieſz *Zle co opacznie donieſiono. *Wſzyſtko co mu powiedzą uwierzy. *Obiaśnić co wątpliwego.

ENTENDRE ſignifie encore, (*Prétendre, avoir intention.*) Velle, (volo, vis, volui.) Contendere. Intendere. *Cic.* **Je vous donne cela, mais j'entends que vous fauſſez une telle choſe.* Id tibi do, eâ lege, *ou* eâ conditione, ut iſtud facias. ROZUMIEC znaczy ieſzcze chcieć *pretendować* czego. *Daię ci to, ále chcę żebyś to uczynił.

ON DIT abſolument, *Cela s'entend bien, Cela s'en va ſans dire,* (*quand on ſuppoſe une choſe qui a accouſtumé de ſe faire.*) Id ſcilicet MOWIĄ. Rozumiem, ták kładę o tym co ſię zwyczaynie dziać zwykło álbo powinno dziać.

Afin que vous l'entendiez, pour, *Afin que vous le ſçachiez.* Ne erres. Ne fruſtrà ſis *Ter. Plaut.* Abyś wiedział, zrozumiał.

ON DIT par maniere de proverbe, *Chacun fait comme il l'entend.* Suo quiſque modo rem gerit. MOWIĄ ſpoſobem przyſłowia każdy ták czyni iák rozumie náylepiey.

Je n'y entends point de fineſſe. Mente ſimpliciſſimâ & verâ fide ago. *Petr.* Szczerze mowię, bez żadney zdrady.

ON DIT (*d'un brutal.*) qu'*Il n'entend ni rime, ni raiſon* qu'*Il n'entend ni à hur-haut,* (*comme l'on parle populairement*) pour dire qu'*On ne luy peut perſuader ce qui eſt juſte & raiſonnable.*) Neque jus & æquum audit. NIC nieſłucha nic niepomoże cokolwiek mu mowią Deſperat. Zápamiętały niepamiętany grubian.

Il entend le numero, (*ſe dit des gens fort intelligents en affaires.*) Rerum ſcientiſſimus eſt. *Cic.* Zná ſię ná cyfrach przyſłowiem Francuſkim mowią o ludziach bardzo ciekawych y byſtrego dowcipu.

(Proverbe tiré des Marchands, qui marquent le prix de leurs marchandiſes, qu'il n'y a qu'eux qui connoiſſent.) To przyſłowie ieſt wzięte od kupcow, ktorzy táką liczbą y cyframi znáczą co ich trwar koſztuie że ſami tylko ná tey liczbie ſię rozumieią.

Cet Avocat a tant d'affaires, qu'il ne ſçait à laquelle entendre. Patronus hic tot negotiis diſtrictus eſt, ut quid primum intendat, neſciat. Ten Patron ma ták wiele ſpraw że niewie ktorey pilnować.

ENTENDRE *raillerie.* Deridentibus arridere, (deo, des, arriſi, arriſum.) neut. **Il n'entend point raillerie.* Non ridet. Non jocatur. *Plaut.* Jocos non admittit. *Mart.* ZNAC ſię ná żartach, wybaczyć żartowi, nieurazać ſię o żárt. *Nie znáć ſię ná żartach, nie wybaczyć żártu, obruſzać ſię. *Nie trzeba z nim żártować.

ENTENDU, m. ENTENDUë, f. part. paſſ. Auditus, a, um. *Cic.* SŁYSZANY, SŁYSZANA.

ENTENDU, (*Intelligent dans les choſe.*) In rebus intelligens, entis. De rebus peritus. *Cicer.* PRZEZORNY biegły świadomy w rzeczach.

ENTENDU, (*Fait avec eſprit & dans toutes les regles de l'art.*) (*parlant des choſes.*) Perfectus. Abſolutus. Affabrè factus. *Cic. Plin.* **Vne maiſon, baſtiment bien entendu où toutes les proportions de l'art & de la commodité ſont gardées.* Ædes affabrè factæ. DOSKONALE ze wſzyſtkim mowiąc o rzeczach iákich. *Dom doſkonały doſkonale ze wſzyſtkim wyſtawiony co do proporcyi budowania y wygody.

ON DIT *Qu'Vn homme fait l'entendu,* (*lorſque ſans fondement, il fait le ſuffiſant & le capable dans les choſes, & qu'il s'en fait accroire.*) Virtutis expers, verbis jactat gloriam. *Phæd.* **Il fait l'entendu, parce qu'il a les bonnes graces du Prince.* Effertur, *ou* inſoleſcit, quia acceptus eſt Principi, *ou* apud Principem. *Caſ. Plaut* ROZUMIE o ſobie coś ma ſię zá coś rozumie że ſię zná ná wſzyſtkim prawi o każdey rzeczy iákby ſię náylepiey znáł ná wſzyſtkim. *Rozumie o ſobie że on coś ieſt dla tego że ma łaſkę u Pana.

ENTENTE, (*on prononce* antante.) ſubſt. f. (*qui n'eſt d'uſage que dans cette phraſe.*) *Vn mot à deux ententes,* (*qui a deux ſens & deux explications.*) Verbum ambiguum, *ou* ex ambiguo dictum. *Cic* ROZUMIENIE, co ſię w Francuſkim nie mowi procz w ten ſpoſob ſłowo iákie dwoiákiego rozumienia co ſię dwoiako rozumie, y brać może ná dwoie.

ENTER, V. act. (*Mettre un rejetton d'un arbre dans un autre.*) Inſerere, (inſero, inſeris, inſevi, inſitum.) act. acc. *Colum.* SZCZEPIC drzewka.

L'on peut enter toute ſorte de greffe ſur toutes ſortes d'arbres. Omnis ſurculus omni arbori inſeri poteſt. *Colum.* **Le poirier ne veut point eſtre enté ſur le cheſne.* Non pirum recipit quercus. *Var.* Káżde drzewo może ſzczepić w każde inſze. *Gruſzki nie można ſzczepić w dębinę.

ENTER *en bouton.* Arborem inoculare. **L'action d'enter en bouton.* Inoculatio. OKULIZOWAC pączki w ſadzać zá ſkorkę inſzego drzewa. *Okulizować drzewa.

On ne peut enter en bouton les arbres qui n'ont point de ſeve. Non recipiunt inoculationem ſiccæ arbores aut humoris exigui. *Plin.* Nie można okulizować drzew ktore miazgi niemaią

ENTER *en écuſſon.* Arborem emplaſtrare. *Colum.* **On ne peut enter la vigne en écuſſon.* Vitis non recipit emplaſtra. **L'action d'enter en écuſſon.* Emplaſtratio. WSADZAC przyſadzać zrazy urodzaynego drzewa w płonkę. Winnicy álbo winney latorośli wſadzać álbo przyſadzać nie można áby ſię przyięła. *Przyſadzanie wſadzanie drzew alteracya alterowanie

ENTER *en fente.* Trunco leviter fiſſo calamum inſerere. *Colum.* ROZCZEPIWSZY pieniek płonki iákiey ſzczepić w niego dobre roſzczki.

Vne ſerpette pour enter. Securicula inſitiva, æ. fœm. Noż żelazko dłotko do ſzczepienia.

Qui ſçait enter. Inſitor, oris, m. *Plin.* Ten co ſzczepić umie, ogrodnik.

ENTERINEMENT, ſubſt. maſc. (*Ratification des lettres royaux.*) Diplomatis regii approbatio. PODANIE przyięcie do kſiąg liſtu Przywileiu Uniwerſału Krolewſkiego wpiſanie do aktow do metryki.

ENTERINER, V. act. (*Recevoir, accepter.*) Ratum habere regium diploma. *Enteriner des Letres Royaux.* WPISYWAC zapiſać przyimować do aktow álbo podawać Przywiley Krolewſki do kancelaryi do metryki.

Enteriner une requeſte. Poſtulationi alicujus ſubſcribere, ceſſum. *Cic.* Zápiſać w metryce inſtrument iáki. Podpiſać Urzędownie memoryał podany.

ENTERREMENT, ſubſt. maſc. (*L'action de mettre en terre.*) Humatio. Sepultura, æ, f. *Cic.* SCHOWANIE w ziemi w ziemię zakopywanie pochowanie zágrzebanie.

ENTERREMENT, (*Convoy, funerailles d'un homme qu'on porte en terre.*) Funus. *Cic.* * *Aſſiſter à l'enterrement d'une perſonne.* Exequias alicujus cohoneſtare. *Cic.* **Mander, convoquer à l'enterrement.* In funus rogare aliquem. *Petr.* POGRZEB. *Być znaydować ſię ná czyiem pogrzebie. *Zapraſzać ſpraſzać ná pogrzeb.

BILLET *d'enterrement.* Apodixis defunctoria, fœm. *Petr.* *(C'eſt proprement *Vn certificat de la mort de quelqu'un.*) KARTKA pogrzebowa liſt pogrebowy. * Liſt świadeczny o śmierci czyiey, liſt żáłobny metryka umarłych.

ENTERRER, V. act. (*Mettre en terre.*) Humare. *Colum.* POCHOWAC chować ſchować w ziemi.

Enterrer un mort. Mortuum humare, *ou* inhumare, *ou* funerare. *Cic.* Pochować umarłego pogrześć go.

ON DIT au figuré, *Enterrer les talents qu'on a, les enfouïr.* Obruere dotes ingenii. *NIEWŁASNIE* zákopać tálenta ſwoie.

ENTESTEMENT, *ou* ENTéTEMENT, ſubſt. maſc. (*Opinion à laquelle on eſt trop attahé, & dont on a peine à ſe défaire.*) Obſtinatio in aliquâ opinione. UPOR UPARTOSC záwziętość zácię̨tość w zdaniu iákim.

ENTESTEMENT, (*Paſſion forte pour une choſe qu'on deſire ardemment.*) Alicujus rei voluntas obſtinatior. **Il a de l'enteſtement pour la muſique.* Muſicæ ardet, *ou* incenditur ſtudio. **Pour la chaſſe.* Studio pertinaci venationi ſtudet. UWZIĘCIE ſię uſadzenie ſię uparcie ſię mocne ná co chęć wielka y ſkłonność przywiązanie mocne. *Nábił ſobie głowę muzyką mocne ma przywiązanie do niey. *Zwielkim ieſt przywiązaniem do polowania kocha ſię w polowaniu.

ENTESTEMENT, *Eſtime trop grande de quelqu'un,* ou *pour une choſe.*) Nimia alicujus exiſtimatio. NABIC ſobie głowę kim álbo czym, zbytnie y wielkie bardzo o tym u ſiebie mieć poważenie, trzymać o czym wiele y rozumieć wyſoce.

ENTESTEMENT, (*Manie, tout ce qui choque le bon ſens, comme il arrive à ceux qui ſe laiſſent maîtriſer à leurs paſſions.*) Amentia. Dementia. *Cic.* OSZALENIE odurzenie opanowanie umyſłu rozumu y ſerca, oſobliwie kiedy paſſyą iáką kto zbytecznie y przeciwko rozſądkowi zdrowemu ſię uwodzi, nią ſię rządzi y gorę iey nád ſobą dáie.

ENTESTER, *ou* ENTêTER, V. act. (*Donner dans la teſte, parlant des odeurs & du vin.*) Caput tentare. *Plin.* **Le vin m'a enteſté.* Ictum fuit vino caput. *Hor.* ZARAZIC ZAPRZĄTNĄC głowę mowiąc o zápáchach y o trunkach. *Záraźiło mi wino głowę.

ON DIT figurément, *Enteſter quelqu'un,* (*Luy donner de l'enteſtement.*) Obſtinatiorem & affirmatiorem aliquem facere in re aliquâ. *Cic.* NABIC komu głowę czym, mocno go ná co náſadzić.

Eſtre enteſté pour quelqu'un. Obſtinatus benè velle alicui. **Eſtre enteſté contre luy.* Nimium pertinaciter offenſum eſſe alicui. Nábić ſobie głowę kim upornie y mocno ſię zá nim wdawać. *Nábić ſobie głowę przeciw komu.

Eſtre enteſté de ſon merite. Magnificè de ſe ſentire. Nábić ſobie głowę ſobą ſamym, mieć ſię zá coś u ſiebie, dobrze y wyſoce o ſobie rozumieć trzymać.

S'ENTESTER *d'une choſe,* ou *d'une perſonne.* Alicujus rei pertinaci ſtudio efferri. *Terence.* NABIC ſobie głowę czym, kim, nie myślić o niczym tylko o tym, zátopić ſię cale w kim, álbo w czym.

ENTHOUSIASME, ſubſt. maſc. (*Fureur prophétique qui fait dire des choſes ſurprenantes & tout à fait extraordinaires.*) Divino ſpiritu afflatus. *Cic.* DUCH wieſzczy co oſobliwego y niezwyczaynego opowiedaiący, náthnienie Prorockie.

QUI *a un enthouſiaſme,* ou *un* ENTHOUSIASTE. Divino ſpiritu afflatus. NATCHNIONY Duchem wieſzczym.

ENTICHE', maſc. ENTICHE'E, f. (*Qui commence à ſe pourrir.*) Vitioſus. *Plaut.* STARY nádpſowany nádbutwiały nádbolały záražony náruſzony.

(Il ne ſe dit au propre que des fruits.) Te ſłowa Francuſkie nie mowią ſię właśnie chyba o owocach.

Les fruits deviennent entichez d'eux meſmes, ſans eſtre attachez à l'arbre. Ægrotant & ipſa poma per ſe, ſine arbore. *Plin.* Owoce pſuią ſię ſame przez ſię chociaſz nie nádrzewie

ENTICHE' ſe dit figurément (*des perſonnes, pour marquer quelque défaut.*) comme *Il eſt entiché d'avarice, d'erreur.* Laborat avaritiâ, errorum pravitate. *Cicer.* NADPSOWANY nádbolały zepſowany náruſzony *niewłaśnie* o oſobach co do obyczaiow, náruſzony ſkępſtwem, błędem.

(Phraſe populaire & baſſe.) Spoſob mowienia proſty y poſpolity.

ENTIER, m. ENTIERE, fœm. adject. (*Dont on n'a rien coupé.*) Integer, integra, integrum. Illibatus. *Cicer.* Intactus. *Quint-Curt.* CAŁY nietykany.

UN CHEVAL *entier, qui n'eſt point coupé.* Equus cui teſticuli non ſunt reſecti. *(*Le contraire eſt* Canterius, ii, maſc. *Var. Vn cheval hongre.*) KON cały, Ogier niorznięty. *przeciwna ieſt Koń wałach, rznięty, pokładany.

ON DIT figurément en ce ſens, *Laiſſer une choſe en ſon entier.* Rem integram, & intactam relinquere. *Plin-Jun.* **La choſe eſt encore en ſon entier.* Adhuc in integro res eſt.

**Remettre en ſon entier, en ſon premier eſtat.* In integrum reſtiuere. *Ter. Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* zoſtawić rzecz nietykaną. *Jeſzcze rzecz ieſt w ſwoiey całości. *Przywrocić rzecz do ſwoiey całości w cale iák była.

ENTIER,(*Tout,*)Totus.*Cic.* CAŁY wſzyſtek ze wſzyſtkim *Vne année entiere, toute une année.* Annus ſolidus. *Liv.* Cały rok, rok cały.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Il s'eſt montré tout entier à moy, Il m'a découvert ſon cœur, Il ne m'a rien caché de ſes ſentimens.* Oſtendit ſe ſe mihi medullitùs. *Plaut.* **Se donner tout entier à Dieu.* Se totum Deo addicere,*ou* trahere. *Cicer.* **Cela demande un homme tout entier, qui ne ſoit point diverti d'ailleurs.* Id totum, *ou* integrum hominem poſtulat. CAŁY *niewłaśnie:* cały wſzyſtek mi ſię odkrył ze wſzyſtkim mi ſię deklarował nic nietaiąc zwierzył mi ſię ze wſzyſtkim y wſzyſtkiego. *Oddać ſię cale całego Bogu. *To potrzebuie całego człeka, człeka nierozerwanego czym inſzym.

ENTIER ſe prend en mauvaiſe part, pour (*un homme qui veut tout ce qu'il veut, qui eſt opiniaſtre dans ce qu'il a réſolu.*) Sententiæ pertinax. CAŁY w Francuſkim w zły ſpoſob, to ieſt: uparty záwzięty co chce wſzyſtko mieć co mu ſię tylko záchce uparty w tym ná co ſię uwziął.

ENTIER, (*Parfait, à qui rien ne manque.*) Perfectus Plenus,a,um.*Cicer.* **Vne victoire entiere.* Integra victoria. **Vne pleine & entiere felicité.* Expleta & perfecta felicitas. *Cicer.* CAŁY zupełny ktoremu nic niedoſtaie ná niczym nie ſchodzi. *Zupełne zwycięſtwo. *Szczęście zupełne y całe.

ENTIEREMENT, adv. (*Tout à fait.*) *Cic. Colum.* Planè. Prorsùs. Penitus.Penitùs.adv. *Cic.* **Ces douleurs s'adouciſſent, mais elles na paſſent pas entierement.* Dolores leniuntur, ſed non ex toto finiuntur.*Celſ.* **Ces maximes ruinent entierement l'amitié.* Præcepta iſta funditùs evertunt amicitiam *Cic.* CAŁE ze wſzyſtkim zgoła. *Te bole uśmierzaią ſię ále nieuſtaią cale. *Tákie maxymy ze wſzyſtkim przyiaźń pſuią znoſzą.

ENTONNER, V. act. *Commencer à chanter.*) Aliis cantando præire. (Intonare *ſe trouve dans Tite-Live dans cette ſignification, pour dire, Commencer à parler.*) ZACZĄC ſpiewać *intonować* záſpiewać. Intonować w Liwiuſzu w tym rozumieniu znáczy zácząć głos, mowę odezwać ſię.

ENTONNER *un cors de chaſſe.* Inflare buccinam. *Var.* ZATRĄBIC W Waltorn.

ENTONNER ſignifie encore, *Verſer du vin,* &c. *dans un tonneau.* Vinum in cados infundere. WINO lać do beczki álbo ciągnąć z kuffy do beczki. Lewarem álbo przez leiek.

ENTONNOIR, ſubſt m. (*Inſtrument à entonner du vin dans un tonneau,*ou *dans une bouteille.* Infundibulum,i,neut. *Colum.* LEIEK, Ley ſłużący do nálewania beczek y butlow.

ENTORSE, ſubſt. fœm. (*Détorſe.*) Diſtorſio. *Cic.* **Il s'eſt donné une entorſe en marchant.* Talum intorſit. *Hirt.* WYKRZYWIENIE, wywinienie. *Wykrzywił wywinął wykręcił ſobie nogę w chodzeniu.

ENTORTILLEMENT, ſubſt.m. (*L'action d'entortiller.*) Circumplexus. SPLECIENIE záwikłanie zámotanie pomotanie pokręcenie ſkręcenie powikłanie.

ENTORTILLER *quelque choſe,* V. act. Convolvere. Involvere.*Cic.* POKRĘCIC powikłać ſpleść poplątać co.

S'ENTORTILLER, (*S'envelopper de ſon manteau.*) Tegere corpus pallio. Amicire ſe pallio. *Cic.* UWINĄC ſię záwinąć obwinąć w płaſzcz, w opończą.

S'entortiller, comme font les ſerpents. Se circumplicare.*Cic.* Skręcić ſię, zwinąć ſię iák wąż.

ENTOUR pour A L'ENTOUR. Circa. Circùm. *Cicer.* OKOŁO okolicznie w koło.

ENTOURE', m. ENTOURE', f. part. (*Environné tout à l'entour.*) Cinctus Circumdatus. OTOCZONY, OTOCZONA, w koło do koła opaſany.

ENTOURER,V.act (*Environner.*) Circumdare. *Liv.Cic.* OTACZAC do koła okrążać obwieść obwodzić opaſać dać w koło, álbo do koła zámknąć.

Entourer les arbres d'épines de crainte que les beſtes ne les rongent. Spinis circummunire. Opletać drzewa ſzczepy cierniem,áby ie bydło nie gryzło nie pſowało zębami.

Il entoura la ville de cinq camps. Quinis caſtris oppidum circumdedit.*Cæſ.* Pięcią obozami do koła opaſał miaſto.

Il fit entourer le camp d'un rempart. Cinxit caſtra vallo. *Liv.* Kázał opaſać oboz wałem.

ENTRAILLES,ſubſt.f plur. (*Inteſtins.*) Inteſtina. Viſcera. *Cic. Colum.* WNĘTRZNOSCI kiſzki jelita trzewie.

Arracher, tirer les entrailles. Extentare.Eviſcerare.*Plaut.* Wydzierać wnętrzności, wywnętrzać, wnętrzności wybierać wyimować,.wypaproſzyć.

Les Entrailles découpées aux ſacrifices. Proſecta.Proſectum *Lucil.Luc.* Okrawki wnętrzności w ofiarach Pogan.

La partie des entrailles qu'on offroit aux ſacrifices & qu'on brûloit. Proſicia. Proſicium,ſ. *Var.* Obrzynki okrawki wnętrzności bydląt ſpalonych ná ofiarę.

ENTRAILLES ſe dit figurément pour *La tendreſſe, la compaſſion qu'on a pour les miſerables & les indigens.* Viſcera, erum. **J'ay les entrailles déchirées de compaſſion.* Miſericordiâ, *ou* miſeratione, *ou* commiſeratione moveor, *ou* commoveor.*Cic.* WNĘTRZNOSCI niewłaśnie zá miłość litość politowanie ku nędznym y potrzebnym. *Wnętrzności mi ſię kraią od żálu od politolitowania.

ENTRAISNE',m. ENTRAISNE'E,f.part.paſſ. Abreptus. POCIĄGNIONY, Uwiedziony, gwałtem porwany.

ENTRAISNER,*ou* ENTRAîNER,V.act. (*Emporter, emmener avec violence.*) Rapere. *Cicer. Plaut.* PORWAC pociągnąć gwałtem.

Entraiſner quelqu'un en juſtice. Rapere aliquem in jus, *ou* ad prætorem.*Ter.Plaut.* Pociągnąć kogo do prawa.

ENTRAISNER ſe dit áu figuré. (*Emporter, enlever.*)Rapere. Abripere. Trahere. **Entraiſner quelqu'un dans un meſme malheur.* In eandem calamitatem trahere aliquem. *Cicer.* **Dans le mal, dans toutes ſortes de deſordres.* Abducere aliquem ad nequitiam.*Terent.* In omnes libidines trahere.*Cicer.* **Dans ſon party, dans la révolte.* In ſuas partes trahere, ad defectionem.*Tacit.Liv.* **Dans ſon ſentiment.* In ſuam ſententiam trahere.*Liv.* POCIĄGNĘC porwać *niewłaśnie:* *Pociągnąć kogo w toż nieſzczęście. *Ná złe ná wſzelki nierząd. *Ná ſwoię ſtronę, do ſwoiey ſtrony, fakcyi. *Ná ſwoie zdanie.

ENTRANT, maſc. ENTRANTE,f. part. & adject.(*Qui entre.*) Intrans. *Cic.* WCHODZĄCY, WCHODZĄCA.

ON DIT au figuré, *Vn homme entrant, Vn eſprit entrant, qui s'inſinuë dans les eſprits des hommes.* In animos hominum influens. W Francuſkim niewłaśnie Wchodzący, wchodząca, miaſto przyiemny przypadaiący do ſerca wſzyſtkim miły.

Vn diſcours entrant,inſinuant. Sermo in aures auditorum influens *Cic.* Mowa przyiemna wdzięczna.

ENTRAVES, ſubſt fœm pl.(*Fers,*ou *liens qu'on met aux pieds.*) Pedicæ. *Liv.* Compedes. *Cicer.* DYBY ná nogi żelaza pęta więzy.

Donner des entraves. Compedes impingere.*Plaut.* **Donner les entraves à un cheval.* Equo compedes injicere. Pęta dać ná nogi. *Pętać konia.

ENTRE, (*Prépoſition de temps & de lieu, qui marque la diſtance & la difference d'une choſe d'avec une autre.*) Inter. MIĘDZY Prepozycya czaſu y mieyſca wyrażaiąca rozność y odległość iedney rzeczy od drugiey.

Entre ſix où ſept du ſoir. Inter ſextam & ſeptimã horam ſerotinam.*Sen.* Między ſzoſtą y ſiodmą z wieczora.

ENTRE ſe dit auſſi (*pour marquer un lieu précis.*) *Que cela ſoit dit entre nous.* Quod inter nos dictum ſit. *Cic.* **Cela s'eſt fait entre quatre yeux, il n'y avoit que deux perſonnes.* Inter duos id actũ eſt. MIĘDZY znacząc mieyſce pewne.Niech to będzie między námi rzeczono. *To ſię ſtało ſzczegulnie między czterema oczami niebyło iedno dwie oſoby przytym.

ENTRE marque auſſi (*le milieu.*) *Il y a bien de la difference entre un habile homme & un ſot.* Stulto intelligens quid intereſt? *Ter.* **Le pays qui eſt entre deux mers.* Regio quæ duo maria interjacet. **Eau qui eſt entre cuir & chair.* Aqua intercus. MIĘDZY znácząc co w poſrzodku wielka ieſt rożność między błaznem á ſłuſznym człekiem. *Kray między dwoma morzami leżący. *Woda między ſkornia, záſkornia.

Il s'eſt mis entre deux pour les ſéparer. Medius inter illos certamen diremit. **Il ne boit point entre ſes repas.* A prandio ad cœnam uſque non bibit. Stanął między niemi áby ich rozwadzić. *Nie piia między obiadem y wieczerzą.

L'eſpace qui eſt entre deux ſillons, ou *au milieu de deux ſillons.* Spacium quod ſulcis interjacet. *Colum.* **Cette iſle paroiſt de loin toucher les murailles de la ville, il y a néanmoins une riviere entre deux.* Inſula muro urbis conjuncta procul videtur, diviſa eſt tamen antemurali amni.*Liv.* Bruzda między dwoma zágonami. Miedza między dwiema rolami álbo między dwiema polami. *Z dalecka zdaie ſię że mury ſtykaią ſię z miaſtem, ále ieſt rzeká między murami y miaſtem.

ON DIT, *Entre deux ſoleils, Au milieu du jour.* Medio die. abl. W POŁUDNIE, w ſrzod dnia.

Entre chien & loup, Sur la brune. Crepuſculo. abl. *Phæd.* Wieczorem pod wieczor mrokiem.

(Cette Prépoſition ſe joint avec quantité de Verbes de noſtre Langue, & leur donne une nature de Verbes reciproques, en y ajoutant le Pronom *Se.*) Tá prepozycya łączy ſię z wielą słowami francuſkiemi y znaczy wzaiemność między rzeczami z tą partykułą álbo, pronomem ſię, ſiebie.

S'ENTRE-ACCOLLER, V. act. (*S'entre-embraſſer.*) Inter ſe amplexari. *Plaut.* SCISKAC ſię wzaiemnie ścisnąć ſię z ſobą, obłapiać ſię z ſobą.

S'ENTRE-ACCOMPAGNER, V. act. (*Se tenir compagnie l'un à l'autre.*) Se invicem comitari. *Cic.* PROWADZIC ſię álbo odprawadzać ſię wzaiemnie być z ſobą chodzić iechać z ſobą w zaiemnie.

S'ENTRE-ACCUSER,V.act. Se invicem accuſare. *Quint.* SKARZCZYC ná ſiebie wzaiemnie zobopolnie.

ENTRE-ACTE, ſubſt. maſc. (*Intermede dans les piéces de Théatre.*) Interſcenium, ii, n. MIĘDZY AKTAMI komedii, co śmieſznego z oſobna dla rozrywki patrzących y ſłuchaiących, udanie. Jntermedium.

S'ENTRE-ADVERTIR, (*on prononce* S'ENTRE-AVERTIR.)V. act. Se invicem monere.*Cic.* PRZESTRZEGAC ſię wzaiemnie między ſobą.

S'ENTRE-AIDER, V. act. (*S'aider mutuellement.*) Se mutuo auxilio juvare. act. *Cic.* POMAGAC ſobie wzaiemnie między ſobą.

S'ENTRE-AIMER. Inter ſe amare. Mutuò ſe amare, (amo, as, avi, atum.) act. *Cic.* KOCHAC ſię z ſobą álbo w ſobie wzaiemnie, álbo między ſobą.

S'ENTRE-ATTENDRE, V. act. Se invicem expectare. *Cic.* CZEKAC NA SIEBIE, między ſobą ieden ná drugiego, oczekiwać ſię między ſobą.

ENTREBAILLEMENT *des voyelles,* ſubſt.maſc. Hiatus. *Cic.* OTWORZYSTA pronuncyacya wymowa liter iedno głoſnych po ſobie idących.

ENTREBAILLER, V. act. (*Entr'ouvrir une feneſtre, l'ouvrir à demi.*) Semi aperire. OTWORZYC do połowy, álbo trochę, drzi okna uchylić.

S'ENTRE-BAISER, V. act. Se invicem oſculari. CAŁOWAC ſię między ſobą wzaiemnie ſię całować z ſobą.

S'ENTE-BATTRE,V. act. & neut. Pugnare inter ſe invicem. BIC ſię między ſobą bić ſię z ſobą z obu ſtron.

S'ENTRE-BLESSER,V.act.(*Se bleſſer l'un l'autre*)Se invicem vulnerare. *Plin. Cic.* RANIC ſię między ſobą z obu ſtron.

S'ENTRE-BROUILLER *enſemble,* V. act (*parlant de deux amis.*) A ſe invicem diſſidere. *Cic.* POKŁUCIC ſię między ſobą, *álbo* z ſobą mowiąc o przyiaciołach.

S'ENTRE-CARESSER, V. act. (*Se careſſer l'un l'autre.*) Sibi invicem blandiri. PODCHLEBIAC ſobie między ſobą wzaiemnie.

S'ENTRE-CHAMAILLER, V.neut. Inter ſe confligere. PASSOWAC ſię ſzarpać ſię mocować ſię między ſobą álbo z ſobą.

S'ENTRE-CHERCHER, V. act. Se invicem quærere. SZUKAC ſię ieden drugiego obadwa z ſobą.

S'ENTRE-CHOQUER, V. act. (*quiſe dit deux armées,* ou *de deux perſonnes qui ſe choquent, & qui en viennent aux mains.*) Inter ſe collidi. *Cic.* TRĄCIC ſię uderzyć ſię ieden o drugiego uderzyć ſię o ſiebie z obu ſtron mowiąc o woyſku álbo o oſobach ktorym do bitwy przychodzi.

S'ENTRECOUPER *en parlant,* Sermonem abrumpere. PRZERYWAC ſobie mowę w mowieniu.

Des paroles entrecoupées. Verba interrupta. *Cic.* Słowa przerywane niedomawiane.

Vn viſage entrecoupé de rides. Vultus rugis exaratus, m. *Hor.* Twarz pomarſzczona.

S'ENTRE-DECHIRER *ſes habits,* V. act. Sibi veſtes mutuò dilacerare. PODRZEC ROZEDRZEC ſobie ſzaty ná ſobie wzaiemnie.

ON DIT au figuré, *S'entre-déchirer par des médiſances.* Lacerare, *ou* diſcindere ſe invicem maledictis. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* ſzarpać Jmię ſławę ſwoię wzaiemnie.

S'ENTRE-DEMANDER, V. act. A ſe invicem petere. PYTAC ſię ſiebie między ſobą.

S'ENTRE-DE'PESCHER *des courirs,* V. act. Ultrò citròque nuntios inter ſe mittere. *Cæſ.* POSYŁAC WZAIEMNIE do ſiebie umyślnych.

S'ENTRE-DE'TRUIRE, V. act. (*Se ruiner l'un l'autre.*) Se invicem deſtruere. NASTĘPOWAC ná ſiebie wzaiemnie y wzaiemnie ſię gubić ieden drugiego.

ENTREDEUX,ſubſt. m. (*L'eſpace qui eſt etre deux choſes.*) Intervallum interjectum.*Cic.* SRZODEK mieyſce między dwiema rzeczami weſrzodku.

Entredeux de moruë. Moruæ pars media. **Entredeux des épaules.* Interſcapulium. *Apul.* **Des colomnes.* Intercolumnium, ii, n. *Cic.* **Des chevrons.* Intertignium, ii, n. *Vitr.* **Des chevilles.* Interſcalmium, ii, neut. *Vitr.* **Des nœuds.* Internodium. *Colum.* **Des rangs.* Interdinium. **Des cuiſſes.* Interfemineum, ei,n. **Des veines.* Intervenium, ii, n. **Des narines.* Interſepimentum. **Des ſourcils.* Intercilium. *Iſid.* Srzodek przez poł kábłonu ſztuka przez poł między łopatkami. *Między ſłupami. *Między Belkami, *álbo* krokwami. *Goźdź wiosłowy goździe między ktoremi wiosłem robią. *Między ſtawami przeguba między członkami, kolanka. *Między ſtanami, rzędami. *Między udami mieyſce członek wſtydliwy. * Między żyle, álbo Biel w drzewie między ſmolnemi żyłami. *Między nozdrzami przegroda. *Między brwie.

Qui eſt entre deux. Intermedius. Interjectus, a, um. **Vn mur qui eſt entre deux.* Intergerinus paries. *Vitr.* Srzedni Poſrzedni poſzrodkuiący między dwoma. *Sciana weſrzodku ſpolna, poſrzednia.

S'ENTRE-DIRE *adieu,* V. act. Inter ſe vale dicere. *Cic.* ZEGNAC ſię zobopolnie pożegnać ſię z ſobą.

S'entre-dire des injures. Mutuis ſe conſectari, *ou* inſectari maledictis, *ou* conviciis. Szkalować ſię wzaiemnie Beſztać ſię z ſobą.

S'ENTRE-DONNER, V. act. (*Se donner reciproquement.*) Sibi mutuò dare. *Cic.* DODAWAC SOBIE wzaiemnie, zádáwać ſobie.

S'entre-donner du courage. Sibi invicem animos dare, *ou* facere. *Cic.* Dodawać ſobie ochoty.

S'entre-donner de la peine, du chagrin. Sibi invicem moleſtiam facere, *ou* creare. Zádáwáć ſobie wzaiemnie przykrości, czynić ſobie przykrość ná złe wzaiemnie.

ENTRE'E, ſubſt.fem. (*Action d'entrer en quelque lieu.*) Ingreſſio. Introitus. *Cic.* WEYSCIE wniſcie dokąd.

ENTRE'E, (*L'endroit par où l'on entre en quelque lieu.*) Aditus. Introitus. WEYSCIE ktorędy dokąd wchodzić.

Défendre à quelqu'un l'entrée de ſon logis. Primo aditu ædium ſuarum quempiam prohibere.*Cic.* Zákázáć komu weyście w dom ſwoy, áby noga iego w domu u nas niepoſtała.

ENTRE'E *qu'on a chez quelqu'un.* Aditus. Admiſſio.*Cic.* WEYSCIE Przyſtęp ktory má kto u kogo do kogo.

Avoir entrée chez quelqu'un. Admitti ad aliquem. *Ter.* **Il a les entrées chez le Roy.* Admittitur ad Regem. Mieć przyſtęp do kogo. *Má záwſze wolny przyſtęp do Krola.

(Il y a trois entrées chez le Roy, la premiere lors que le Roy eſt éveillé, & qu'il eſt encore dans ſon lit, on appelle ceux qui y ſont admis, *Primi amici,* ou *Primæ admiſſionis:* la ſeconde, lorſque le Prince eſt levé, ceux qui y ſont admis, s'appellent, *Secundi amici,* ou *Secundæ admiſſionis;* & les derniers qui entrent avec la Chambre, ſe nomment *Inferiores amici,* & *Vltimæ admiſſionis.*) Troiaki ieſt przyſtęp u Krola pierwſzy iák ſię tylko Krol obudzi y kiedy ieſzcze ieſt włożku, á tych co do tego ſą przypuſzczeni nazywaiąc. *Naypierwſzy przyſtęp maiący:* Drugi ieſt gdy Krol iuż wſtał á tych ktorzy do tego ſą przypuſzczeni názywaią, Drugi przyſtęp maiący. Oſtatni ktorzy w chodzą z drugiemi rázem ſą oſtatniego álbo powſzechnego álbo poſpolitego przyſtępu oſoby.

ENTRE'E ſe dit figurément en ce ſens, *Il n'a point d'entrée, Il n'eſt point admis aux honneurs.* Non eſt ei aditus ad honores. *Cic.* **Il a entrée au conſulat.* Patet ei aditus ad conſulatum. *Cic.* WEYSCIE przyſtęp *niewłaśnie* nie ma przyſtępu: Niemoże przyiść do niczego do żádnego urzędu. *Má przyſtęp do Konſulatu do náywyżſzey godności Radzieckiey Rzymſkiey.

ENTRE'E, (*Commencement.*) Introitus, Ingreſſus. Aditus, Initium. *Cic.* **A l'entrée de l'eſté.* Ineunte æſtate. abl. WEYSIE wſtęp záczęcie záczynánie. *Ná wſtępie lata ná záczęciu záráz wſtąpiwſzy w láto.

A l'entrée du printemps. Initio veris. *Tacit.* **Entrée d'un*

discours. Initium, *ou* exordium orationis. *Cic.* *Entrée de balet* Saltationis agilis initium. Ná wſtępie wioſny záraz wſtąpiwſzy w wioſnę. *Ná pierwſzym wſtępie mowy. *Ná pierwſzym wſtąpie táńca, záraz wſzedſzy w taniec.

ENTRE'E, *de table* (*Ce qui ſe ſert d'abord*, ou *au commencement du repas*.) Promulſis. *Cicer.* (*les Anciens commencoient leurs repas par du vin miellé & par des œufs*.) PRZED obiednie danie co przed obiadu záczęciem iedzą u ſtołu záſiadſzy dla wzbudzenia apetytu dawni záczynali obiady od ſytki y iaiec.

ENTRE'ES au plurier, ſe dit (*de ce qui ſe paye pour les entrées des danrées qui entrent dans une ville*.) Portorium. Vectigal. **Lever un impoſt ſur l'entrée du vin*. Portorium vini inſtituere. *Cic.* CŁO podatek od wprowadzania towarow. *Poſtanowić podatek od w prowadzania win.

S'ENTRE-ESCRIRE, V. act. Sibi mutuò dare litteras. *Cic.* PISYWAC do ſiebie wzaiemnie.

S'ENTRE ESGORGER, V. act. (*Se couper la gorge l'un à l'autre*.) Se mutuò jugulare. POZARZYNAC ſię obadwa ieden drugiege pozabiiać ſię.

ENTREFAITES, ſubſt. f. mot fort uſité avec la prépoſition SUR, comme *Sur ces entrefaites*, c'eſt à dire *Cependant*, ou *Pendant que les choſes ſe paſſent*. Intereà. Hæc dum geruntur. Hoc interim ſpatio. *Cic.* Inter hæc. *Liv.* PODCZAS, między tym w tenczas záczym ſię to dzieie, podczas tego, tymczaſem

S'ENTRE-FASCHER, V. neut. (*Se faſcher l'un contre l'autre*.) Sibi invicem iraſci. *Cicer.* POGNIEWAC ſię z ſobą gniewać ſię z ſobą.

S'ENTRE-FLATTER, V. act. Sibi mutuò palpari, (por, aris, atus ſum.) dep. *Plaut.* PODCHLEBOWAC ſobie wzaiemnie.

S'ENTRE-FOUETTER, V. act. Se invicem verberibus flagellare. *Cic.* BICZOWAC ſię z ſobą.

S'ENTRE FRAPPER, V. act. Se invicem petere mutuis ictibus *Cic.* UDERZYC ſię zobopolnie.

ENTREGENT, ſubſt m. (*Un ſcavoir faire*.) Scita & elegans agendi ratio, f. Induſtria, æ, f. GRZECZNOSC przyſtoyność przyzwoitość rozeznanie przezorność.

S'ENTRE GRONDER, V. act. Se invicem increpare. *Liv. Plaut.* ŁAIAC ſię wzaiemnie.

S'ENTRE-HAIR, V. act. (*Se haïr l'un l'autre*.) Inter ſe odiſſe. NIENAWIDZIEC ſię nielubić ſię między ſobą

S'ENTRE-HANTER, V. act. Se mutuò frequentare. UCZĘSZCZAC chodziwać do ſiebie bywać u ſiebie wzaiemnie.

S'ENTRE HEURTER, V. act. Inter ſe collidi. UDERZYC ſię trącić ſię o ſiebie rozbić ſię iedno o drugie.

S'entre-heurter de front, (*comme les beliers*.) Inter ſe coniſcare. n. *Cic.* Rogami ſię bić igrać iáko barany igraią.

ENTRELACEMENT, ſubſt. m. (*action d'entrelacer*.) Interjectio. Implicatio. PRZEPLATANIE.

ENTRELACER, V. act. (*Meſler parmi çà & là*.) Intexere. Illigare, act. acc. *Une ſorte de diſcours où ſont entrelacées toutes les graces d'une Langue*. Dicendi genus, in quo omnes illigantur verborum lepores. *Cic.* PRZEPLATAC mięſzać tam y owdzie. *Mowa w ktorey ſą przeplatane wſzyſtkie ozdoby ięzyka.

ENTRELARDER, V. act. (*Larder de lard par ci par là*.) Carnem lardo per intervalla configere. SZPIKOWAC ſłoniną tu y owdzie, przeſzywać, przetykać.

S'ENTRE-LOUER, V. act. Se mutuis laudibus aſpergere. CHWALIC ſię między ſobą zobopolnie.

ENTRELUIRE, V. n. Internitere *Plin.* Sublucere. Interlucere. *Liv.* Intermicare. PRZEBIIA ſię światło, błyſzczy ſię rozświeca roziaśnia ſię.

S'ENTRE MANDER, V. act. Internuntiare. *Liv.* DONOSIC ſobie wzaiemnie.

S'ENTRE MANGER, V. act. Se invicem vorare. act. POZERAC ſię wzaiemnie zobopolnie między ſobą ſię gryść.

ENTREMESLER, V. act. (*Meſler parmi*.) Intermiſcere. *Liv.* MIĘSZAC między wmięſzać.

ENTREMESLER *parmi de grandes & ſerieuſes occupations quelque divertiſſement*. Diſtinguere graviora opera luſibus jociſque. *Plin.* MIĘSZAC między poważne zábawy iákie rozrywki między poważnemi rzeczami co ucieſznego.

Entremeſler des propos delicats & enjouez parmi une affaire ſérieuſe. In re ſeverâ convivio dignum & delicatum inferre ſermonem. *Cic.* W poważney ſprawie co żartobliwego y śmieſznego powiedzieć.

S'entremeſler de quelque guerre. Alicui bello ſe immiſcere. Illigare ſe alicui bello. *Liv.* **S'entremeſler dans une converſation*. Se immiſcere colloquiis. *Liv.* W mięſzać ſię w woynę iáką wdać ſię w nią. *Wmięſzać ſię w konwerſacyą wdać w dyſkurs w rzecz.

ENTREMETS *d'un feſtin*, ſubſt. m. (*Aſſiettes de ragouſts qu'on ſert entre le roſt & le fruit*.) Media conviviis fercula. *Cic.* *Des andouilles fumées qu'on ſert à l'entremets pour remettre les conviez en appetit*. **Horace a dit*. Reficiuntur in morſus hillis.) PRZYSTAWKI ktore między pieczyſtym y wetami przynoſzą ná talerzach álbo przyſtawkach małych co do ſtołu daiąc. *Kiſzki, kiełbaſki wędzone dla wzbudzenia apetytu.

ENTREMETTRE *ſon credit, ſon autorité*, V. act. (*L'interpoſer*.) Interponere ſuam gratiam, *ou* auctoritatem. *Cicer.* WŁOZYC wdać powagę ſwoię przyiaźń.

S'ENTREMETTRE *d'une affaire*. Se interponere, *ou* ſe admiſcere alicui negotio. *Cic.* WDAC ſię w ſprawę iáką.

Vous ferez plus ſagement de ne vous point entremettre d'cét accord. Sapientiùs facies, ſi te in iſtam pacificationem non interpones. *Cicer.* Rozumniey lepiey uczyniſz ieżeli ſię nie wdaſz w tę ugodę.

Vouloir s'entremettre de l'affaire d'autruy malgré luy. Accedere, *ou* aſpirare ad cauſam alterius illo invito. *Cic.* Chcieć ſię wdawać w cudze ſprawy intereſſa mimo wolą czyią poniewolnie będąc nie proſzony gwałtem.

Qui s'entremet de tout, *Qui de tout ſe meſle*. Magnus ardelio. *Phæd.* Rerum omnium multum negotioſus, i, m. Intrygant nátręt wścibſki co ſię we wſzyſtko wmięſza y wda w każdą rzecz.

ENTREMETTEUR, ſubſt m. (*Celuy qui s'entremet d'une affaire*.) Sequeſter. *Plaut.* Interpres Internutius. *Cicer.* POSRZEDNIK iednacz roziemca *medyator* między ſtronami.

ENTREMETTEUR *d'un mariage*, (*Celuy qui traitte d'un mariage*.) Nuptiarum conciliator. *Tacit.* DZIEWOSŁĄB ſwat drużba, zerżec, przyiaciel ſtrzęczący Pannę álbo Kawalera raiący w małżeńſtwo.

ENTREMETTEUSE, ſubſt. f. Internuntia, æ, f. Conciliatrix, icis, f. *Plaut.* DZIEWOSŁĘBICA ſwatka druchna przyiaciołka wdaiąca ſię zá kim zmáwiaiąca parę iáką w małżeńſtwo.

ENTREMISE, ſubſt f. Opera, æ, f. **C'eſt par vôtre entremiſe que j'ay obtenu la liberté de retourner dans mon païs*. Tuâ operâ, *ou* te interprete, feciſti, ut redire mihi liceat in patriam, *ou* ad parentes meos. *Plant.* WŁOZENIE ſię wſtawienie ſię ſprawa. *Zá twoim włożeniem ſię zá twoią ſprawą zá twoią łaſką otrzymałem pozwolenie wrocić ſię do domu do oyczyzny do kraiu mego.

Traitter quelque affaire par l'entremiſe de ſes amis. Aliquod negotium per amicos agere. Czynić co przez przyiacioł, záżyć przyiacioł do iákiey ſprawy w iákiey rzeczy w iákim intereſſie, przez przyiacioł robić wyrabiać co

S'ENTRE MOCQUER, V. n. Se invicem irridere. *Ter.* ZARTOWAC drwić z ſiebie.

S'ENTRE-MORDRE, V. act. (*parlant de deux chiens qu ſe battent*.) Mordere ſe ſe invicem. KĄSAC ſię gryść ſię z ſobą záiadać ſię z ſobą mowiąc opſach.

S'ENTRE MORDRE pris figurément, *Se déchirer l'un l'autre de paroles*. Jurgiis ſe laceſſere. act. *Liv.* GRYSC ſię uiádać ſię z ſobą niewłaśnie co do ſłow ſwarliwych y zelżywych.

S'ENTRE-NUIRE, V. neut. Sibi invicem obſtare. *Quint.* SZKODZIC ſobie wzaiemnie.

S'ENTRE-OBLIGER *l'un l'autre*, V. act. (*Se rendre des ſervices reciproques*.) Officiis inter ſe certare. PRZYSŁUGI ſobie wzaiemne y chęć zobopolną oświadczać.

ENTREOUIR *quelqu'un*, ou *ſa parole*, V. act. Inaudire aliquem, *ou* alicujus vocem. ZASZŁYSZEC coś máło co ſłyſzeć rozeznać głos czyi.

Il me ſemble l'avoir entreouï. Viſus ſum vocem illius audire. *Ter.* Zdáiemi ſię iákbym głos iego ſłyſzał.

ENTREOUVRIR, V. act. (*Ouvrir à demi*.) Semi-aperire. WPOŁ nie cale otworzyć.

S'ENTREOUVRIR, V. neut. (*S'ouvrir, ſe fendre, parlant de la terre, d'un baſtiment, d'un mur*.) Fatiſcere. Hiſcere. Dehiſcere. * *La terre s'entreouvre de chaleur*. Æſtibus hiat terra. *Colum.* OTWORZYC ſię roſpadać ſię ryſować ſię mowiąc o ziemi ścianie budynku západaiącym ſię álbo rozſtępuiącym. *Ziemia ſię pada kraie ſię od gorąca. S'EN-

S'ENTRE-PARLER, V. neut. Inter ſe colloqui. ROZMAWIAC między ſobą wzaiemnie.

S'ENTRE-PIQUER, V. act. Se invicem pungere, (go, gis, pupugi, & punxi *peu en uſage hors ſes compoſez*, punctum.) act. *Cic.* **S'entre-piquer de paroles*. Mutuis verborum aculeis ſe ſe pungere. KŁOC ſię zobopolnie. *Doymować ſobie ſłowami wzaiemnie.

S'ENTRE-POUSSER, V. act. (*Se pouſſer l'un l'autre*.) Mutuò ſe impellere. PCHAC ſię między ſobą popychać ſię wzaiemnie.

ENTREPRENANT, m. ENTREPRENANTE, f. adject. (*Hardy à entreprendre*.) In ſuſcipiendo audax. *Cic.* ODWAZNY śmiały ODWAZAIĄCY ſię podeymuiący ſię wiele.

ENTREPRENDRE, V. act. (*Se charger d'une choſe*.) Suſcipere. Aggredi. *Cic.* WZIĄC co ná ſiebie brać ná ſiebie co do dokazania, ważyć ſię czego podaiąc ſię.

Entreprendre la défenſe de quelqu'un. Aliquem ſuſcipere ac tueri. Alicujus defenſionem ſuſcipere. *Cic.* **Entreprendre une cauſe douteuſe*. Aggredi ancipitem cauſam. *Cic.* **Entreprendre*, ou *eſſayer de faire des choſes au deſſus de l'homme, & qui n'appartiennent qu'à Dieu*. Tentare cœleſtia. *Hor.* **Il entreprend plus qu'il ne peut*, ou *au delà de ſon âge & de ſes forces*. Plura ſuſcipit, quàm præſtare valeat. **Entreprendre une guerre*. Suſcipere bellum. *Cic.* Podiąć ſię obrony czyiey. *Podiąć ſię ſprawy wątpliwey. *Podeymować ſię czego nád ludzkie ſiły, y co ieſt właśnie ſamey mocy Boſkiey. *Podeymuie ſię waży ſię nád látá nád ſiły ſwoie. *Podiąć ſię woyny ná woynę ſię odważyć.

Entreprendre, uſurper, oſer. Sumere. Præſumere, (ſumo, is, ſumſi, ſumtum.) act. acc. *Cic.* **Entreprendre de faire le maiſtre*. Perſonam magiſtri ſumere. *Plin.* * *Entreprendre l'autorité de juge*. Præſumere partes judicis. *Quint.* **Je n'oſerois entreprendre de donner conſeil à un homme ſage comme vous*. Neque monere te audeo præſtanti prudentiâ virum. *Cic.* Ważyć ſię, śmieć poważać ſię. *Ważyć ſię zá Náuczycielá ſię udawać. *Ważyć ſię przywłaſzczyć ſobie urząd Sędziego. *Nie poważam ſię nie śmiem rády dodawać ták wyſokiego rozumu y rozeznania oſobie.

ENTREPRENDRE *quelqu'un*, (*Se mettre à le gronder, à le quereller*.) Aliquem objurgare, *ou* increpare. WZIĄC ſobie kogo ná obroty łáiáć zgromić ſfukáć. Pozbadać ſobie kogo.

Entreprendre ſur la vie de qulqu'un, ou *à ſa vie*. Vitam alicujus petere. *Cic.* Náſtępować komu ná życie.

Il entreprend ſur mes terres. In agros meos pedem ponit. Náſtępuie ná dobra moie.

ENTREPRENDRE *un baſtiment*, ou *quelque autre ouvrage à prix fait*. Aliquod ædificium, ducere. *Cic.* PODIĄC ſię náiąć ſię álbo náięcie ſię czego zrobić komu.

ENTREPRENUR, ſubſt. m. (*Qui entreprend quelque ouvrage à faire*.) Redemtor *Cic.* NAYMACZ ktory ſię komu wyſtawić co ogołem ſwym koſztem podeymuie.

S'ENTRE-PRESSER, V. act. Se interpremere, (premo, is, preſſi, preſſum.) act. UCISKAC ſię w zaiemnie ſciſk ſobie między ſobą czynić.

S'ENTRE-PRESTER, *ou* S'ENTRE-PRéTER, V. act Sibi mutuò dare. POZYCZAC ſobie między ſobą wzaiemnie.

ENTREPRIS, m. ENTREPRISE, f. part. paſſ. Suſceptus, a, um. PRZEDSIĘWZIĘTY PRZEDSIĘWZIĘTA podięty, podięta.

ENTREPRIS *de ſes membres*, (*Impotent, paralitique, qui ne s'en peut aider*.) Membris captus. *Cic.* KALEKA ná wſzyſtkich członkach upadły.

Eſtre entrepris de maladie. Implicari morbo, *ou* in morbum *Liv.* **De tous ſes membres*. Capi membris. Być zdiędy chorobą. *Być upadłym ná wſzyſtkich członkach.

ENTREPRISE, ſubſt. f. (*de quelque ouvrage à prix fait*.) Operis alicujus redemtio. *Cic.* NAIĘCIE ſię komu podięcie ſię komu roboty iákiey ogołem zgodzoney.

ENTREPRISE, (*L'action d'entreprendre une choſe*.) Alicujus rei ſuſceptio. *Cic.* PODIĘCIE ſię wzięcie álbo branie ná ſiebie.

ENTREPRISE, (*Ce qu'on entreprend, deſſein*.) Cœptum. Suſceptum. *Liv. Ter.* Conſilium. *Cæſ.* Auſus. *Prop.* ODWAGA przewaga impreza przedſięwzięcie umyſł przedſięwzięty, Wolá Zámyſł.

Entrepriſe hardie. Incœptum audax. *Plaut.* **Dangereuſe*. Incœptum plenum periculi. *Plin.* **Malheureuſe*. Infauſtum incœptum. *Plin.* Odwaga wielka. *Niebeſpieczna. *Nieſzczęśliwa.

Ces choſes ſont d'une grande entrepriſe. Illa audentiora ſunt. *Quint.* Te rzeczy ſą wielkiey odwagi.

Un homme qui n'eſt pas d'une grande entrepriſe. Anguſti pectoris homo. Człowiek máłego ſerca co ſię nie śmie ná nic odważyć.

Détourner quelqu'un de ſon entrepriſe, de ſon deſſein. Ab incœpto aliquem revocare. Odwrocić kogo od przedſięwziętych zámyſłow.

Laiſſer, ou *quitter ſon entrepriſe*. Incœpto abſiſtere, *ou* abire. *Liv.* Incœpto deſiſtere. *Virg.* Conſilium abjicere. *Cic.* Porzucić zoſtawić poniechać przedſięwzięte zámyſły.

Rompre l'entrepriſe d'une guerre. Diſcutere belli apparatum. *Liv.* Przeſzkodźić przerwać imprezy woienne

ENTRER, V. neut. (*Arriver, parvenir dans un lieu*.) Intrare. Introire. Ingredi. *Cic.* **Entrer dans le païs ennemi*. Fines hoſtium ingredi. *Liv.* * *Entrer par force*, ou *de furie dans le logis*. Irrumpere, *ou* in ædes. *Plaut.* * *Entrer ſubitement*, ou *tout d'un coup dedans un lieu*. Corripere ſe intrò. *Ter.* WEYSC dokąd przyść przybyć. *Wniść w Kray nie przyiacielſki. *Wniść gwałtem przez gwałt y z hałaſem do domu w paść z gniewem. *Wniść nágle álbo prędko bardzo wpaść wewnątrz do kąd.

Faire entrer quelqu'un dans un lieu. Aliquem intromittere. *Plaut.* **S'aſſurer des chemins pour faire entrer des vivres & des munitions dans une ville*. Munire viam, quâ cibatus commeatuſque tutò in urbem pervenire poſſint. *Plaut.* **Faire entrer une armée dans le païs ennemi*. Exercitum in fines hoſtium introducere. *Cæſ.* Wpuścić kogo dáć mu wniść do kąd wprowadzić go. *Drogi ſobie ubeſpieczyć dlá wprowadzenia żywności y obron do miaſta. *Wprowadzić woyſko w kray nieprzyiacielſki.

Laiſſer entrer le ſoleil, le jour, le froid dans un logis. Admittere diem, ſolem, frigus in ædes. *Plin. Celſ.* **Je veux qu'on ne laiſſe entrer perſonne chez moy en mon abſence*. In ædibus meis, me abſente neminem volo intromitti. *Plant.* Wpuścić ſłonce światło chłod do Domu. *Chcę áby nikogo niepuſzczano do domu mego w niebytności moiey.

ENTRER ſe dit figurément dans les façons ſuivantes. *Entrer bien avant dans l'amitié des perſonnes par des careſſes*. Immergere ſe blanditiis penitùs in aliquorum conſuetudinem. *Cic.* **Entrer dans une famille par le moyen de l'adoption*. Inſeri per adoptionem familiæ. *Suet.* **Dans le maniment des affaires de la République*. Accedere ad rempublicam. *Cic.* **Dans la familiarié de quelqu'un*. In alicujus familiaritatem intrare. *Cic.* WNISC *niewłaśnie* w ſpoſob náſtępuiący. *Wniść głęboko w przyiaźń podchlebſtwami pieſzczotami. *Wniść w Dom iáki przez przyſpoſobienie, álbo przybranie zá ſyná corkę. *Wniść w dotykanie ſię ſpraw publicznych Rzeczypoſpolitey. *Wniść w poufałość z kim.

ENTRER ſignifie, (*Commencer à faire quelque choſe*.) *Entrer ſur les rangs pour avoir quelque charge*. In procinctu eſſe ad aliquod munus capeſſendum. **Entrer en charge*. Magiſtratum inire. *Cicer.* WNISC znáczy ieſzcze záczą́ć co. Záczynać wchodzić między tych ktorzy ſą bliſko doſtąpienia urzędow iákich. *Wniść w urząd w godność álbo w urzędy w godności

Il ne fait que d'entrer à table, *Il ne fait que de ſe mettre à table*. Modò diſcubuit menſis. *Stat.* Tylko co uſiadł do ſtołu dopiero co ſiadł do ſtołu.

ENTRER *en ſocieté avec quelqu'un*. Cum aliquo ſocietatem inire. *Cic.* WNISC w ſpolnictwo w towarzyſtwo w ſpołeczność z kim.

ENTRER *dans le ſens de quelqu'un*. Ad ſenſum alicujus penetrare. *Cicer.* **Dans ſon ſentiment, prendre ſon ſentiment*. Alicujus ſententiæ accedere. *Tacit.* WNISC w myśli czyie, domyślić ſię ich. *Wniść w zdanie czyie przypaść ná nie.

ENTRER *en diſcours*. Sermonem inſtituere. Orationem, *ou* in orationem ingredi. *Cic.* **En converſation avec ſon amy*. Cum amico confabulari. **Dans la converſation, ſe meſler de la converſation*. In ſermonem aliquorum ſe inſinuare. *Cicer.* **En diſpute avec quelqu'un*. Diſputationem ingredi cum aliquo. WNISC w mowę. *W rozmowę w *konwerſacyą* z przyiácielem. *Wniść w konwerſacyą w dać ſię w mięſzać ſię w mowę. *W ſprzeczkę z kim.

ENTRER *en colere, en ſoupçon, en défiance*. Iraſci, incidere, *ou* venire in ſuſpicionem, de aliquo diffidere. *Cic.* WPASC w gniew w podeyrzenie w niedowierzanie o kim.

EN-

ENTRER *dans ſa cinquantiéme année.* Annum quinquageſimum attingere. **Le ſoleil entre dans le ſigne des poiſſons.* Sol in piſces tranſitum facit. *Colum.* **Cette herbe n'entre point dans la compoſition de ce remede.* Hæc gerba non adhibetur in conficiendo hocce remedio. WNISC w pięcdzieſiąty rok wieku ſwego. *Słońce w chodzi w ryby. *To ziele nie wchodzi w to lekarſtwo.

ENTRER *dans une choſe, (ſe la rendre propre.)* comme *Entrer en poiſſeſſion d'un fonds.* In fundi poſſeſſionem venire. *Cicer.* WNISC w dobra odebrać ie ná ſiebie właśnie *intromiſſyą* wziąć do nich wniść w poſſeſſyą.

ENTRER *dans une affaire.* In rem ingredi. In cauſam deſcendere. WCHODZIC wniść w ſprawę iáką w rzecz iáką

ENTRER, *(S'inſinuer dedans.)* Irrepere. *avec* in. *Cic.* **La diſſimulation entre ſubtilement dans l'eſprit de l'homme.* Irrepit in hominum mentes diſſimulatio. *Cic.* **Entrer dans le fonds d'une affaire.* Inſinuare ſe in cauſam. Rem à radicibus rimari, (mor, aris, atus ſum.) *Cic. Phæd.* **Entrer dans les plaiſirs & dans les divertiſſemens de quelqu'un.* Venire in partem voluptatum. WNISC wemknąć ſię wſunąć ſię wkraść ſię. *Wchodzi *álbo* wkrada ſię ſkrycie nieſzczerość w umyſł ludzki. *Wniść głęboko w rzecz. *Wchodzić w rozrywki y uciechy czyie.

S'ENTRE REGARDER, V. act. *(Se regarder l'un l'autre.)* Inter ſe aſpicere. *Cicer.* POGLĄDAC patrzać wzaiemnie ná ſiebie.

S'ENTRE-RESSEMBLER, V. n. Sibi invicem ſimiles eſſe. BYC podobnymi do ſiebie.

S'ENTRE-SALUER, V. act. Inter ſe ſalutare, (to, as, avi, atum.) *Cicer.* Salutare invicem. **Après qu'ils ſe furent entreſaluez.* Salute acceptâ redditaque. *Liv.* KŁANIAC ſię witać ſię wzaiemnie z ſobą. *Powitawſzy ſię z ſobą.

S'ENTRE-SECOURIR, V. act. Mutuam ſibi operam dare. *Cic.* JEDEN drugiego wſpomagać wzaiemnie.

S'ENTRE-SUIVRE, V. act. Subſequi. dep. CHODZIC zá ſobą náſtępować iść zá ſobą.

S'ENTRE SUPPORTER, V. act. *(Se ſupporter l'un l'autre.)* Se ferre invicem act. *Cicer.* ZNOSIC ſię między ſobą wzaiemnie.

S'ENTRETAILLER, V. act. *(S'entrecoupper en marchant, parlant d'un cheval.)* Calces calcibus allidere, *ou* illidere. SCIGAC ſię w chodzie mowiąc o koniu co ſię ściga kopytami.

ENTRETAILLURE, ſubſt. fœm. *(Bleſſure (qu'on ſe fait quand on s'entretaille en marchant.)* Intertrigo. *Colum.* ZATRET noga o nogi trącenie ścigaiąc ſię w chodzie zátretowanie ſię.

ENTRETEMPS, ſubſt. m. *(Intervalle de temps entre deux actions.)* Tempus interjectum. Horæ ſucciſivæ. *Cicer.* CZAS przewłoka między iedną y drugą ſprawą zábawą wolne godziny

L'entretemps qui ſe rencontre entre la fin d'une Lune & la nouvelle. Interlunium. *Horat.* Czas záścia Xiężyca ſtarego á weyścia nowego ná nowiu.

ENTRETENEMENT, ſubſt. m. *(Ce qui ſert pour l'entretien d'une perſonne ou des choſes)* Victus & cultus. OPATRZENIE potrzeb co do żywności odzienia &c.

ENTRETENIR, V. act. & réciproque, *(Tenir une choſe liée, aſſemblée.)* Continere. Retinere. *Plin. Ovid.* **Cét arcboutant entretient le mur.* Illud eriſma murum retinet, ac tuetur. TRZYMAC w kupie w całości w ſobie. *Ta podpora ta ſzkarpa trzyma ścianę

S'ENTRETENIR *enſemble, (en parlant de certaines choſes liées.)* Inter ſe cohærere. TRZYMAC ſię razem w kupie z ſobą.

ENTRETENIR, *(Tenir, conſerver en bon eſtat les lieux, les édifices.)* Sarta tecta habere loca. *Cic.* **Vn édifice bien entretenu.* Sartum tectum integrumque ædificium. *Cic.* **Cette femme ne vieillit point, elle s'entretient toûjours belle & fraiſche.* Facies iſtius mulieris non rugatur, ſed florentior & vividior enitet. ZACHOWAC pilnować przeſtregać trzymać w całości y w porządku mieyſca budynki Dachy &c. *Dom w dobrym porządku trzymany. *Tá Mátrona nieſtarzeie ſię ále ſię záwſze pięknie y czerſtwo trzyma.

ON DIT au figuré en cette ſignification, *Entretenir une alliance, une amitié, la paix.* Servare ac tueri fœdus, amicitiam, pacem. *Cic.* **L'honneur, la réputation d'un peuple.* Dignitatem & decus, *ou* nomen populi ſuſtinere. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* záchowywać trzymać utrzymywać przymierze pokoy przyiaźń. *Sławę y honor národu iákiego.

ENTRETENIR, *(Nourrir, fournir dequoy vivre.)* Alere. *Cic.* **Entretenir des armées.* Alere exercitus. *Cic.* **Il entretient luy ſeul toute la famille.* Solus omnem familiã ſuſtentat. ZYWIC trzymać ná ſtole ná koſzcie ſwoim. *Trzymać woyſka. *Sám żywi cáłą familią wſzyſtkich domowych ſwoich żywi wſzyſcy tylko ná Iego ręce patrzą

S'entretenir du gain de ſon eſcole. Scholâ ſe ſuſtentare. *Suet.* Żyć z tego co ſię ucząc ſzkoły zárobi.

ENTRETENIR *une femme débauchée, la faire vivre.* Meretrici ſuppeditare ad victum & ad cultum neceſſaria. *Cic.* CHOWAC nierządnicę żywić trzymać o koſzcie ſwoim.

Entretenir une femme debauchée, Eſtre en mauvais commerce avec elle. Quotidinâ conſuetudine cum meretrice congredi. *Cæſ.* **S'entretenir par de mauvaiſes voyes, en faiſant quelque meſchant commerce.* Se improbis artibus tenere. *Plaut.* Chować ſię mieć záchowanie złe z niewiaſtą nie rządną. *Złemi ſpoſobami żyć y niegodziwemi ſię báwić y żywić ſztukami ſrzodkami.

ENTRETENIR, au figuré, *(Nourrir, fomemter.)* Alere. Fovere. **Entretenir quelqu'un de belles eſpérances.* Spe aliquem lactare. *Ter.* **La guerre.* Bellum alere. *Cic.* **Vne maladie.* Alere morbum. *Cic.* **Les forces.* Alere vires. *Cæſ.* **L'amour.* Amorem alere. *Cic.* **Les douleurs.* Dolores alere, *ou* fovere. *Cic.* **Commerce avec les meſchants.* Cum perditis habere commercium, *ou* ſocieratem. * *C'eſt ce qui les a longtemps entretenus en guerre.* Quæ res eos magno, diutnoque bello inter ſe habuit *Saluſt.* TRZYMAC utrzymywać záchować, żárzyć, podniecać. Trzymać kogo ná ſámych pięknych nádzieiach kármić go nádzieiami. *Woynę podniecać. *Chorobę przedłużać. *Siły. *Miłość. *Bol. *Mieć záchowanie z złemi z ládáiákiemi oſobami. *To go długo trzymało ná woynie.

ENTRETENU, m. ENTRETENUË, f. part. paſſ. *Voyez* ENTRETENIR. **Vn baſtiment bien entretenu.* Sartum tectum ædificium, ii, neut. TRZYMANY TRZYMANA. *Budynek Dom &c. dobrze porzędnie trzymany.

ENTRETIEN, ſubſt. m. *(Ce qui ſert pour entretenir la dépenſe.)* *Liv.* Victus & cultus, ûs, m. **Il luy fournit ſon entretien.* Victum & cultum ipſi præſtat. KOSZT wydatek potrzeby co do żywności y odzienia &c *Łoży ná koſzt iego ná potrzeby iego

ENTRETIEN ſe dit auſſi *(de la converſation, & du diſcours familier.)* Sermo Colloquium. *Cic.* ROZMOWY potoczne, konwerſacye, poſiedzienia.

Il a l'entretien agreable. Lepidi & urbani ſermonis eſt. *(*Le contraire eſt* Homo ſermonis amari. *Hor.* *Qui a l'entretien dés-agréable.*) Jeſt bardzo miły w poſiedzeniu w konwerſacyach. *Przeciwna ieſt: Nie miłe znim poſiedzenie.

ENTRETISSU, m. ENTRETISSUë, f. part. paſſ. *du verbe inuſité,* ENTRETISTRE. Intertextus, a, um. *Quint.* PRZEPLATANY, PRZEPLATANA, przetykany od ſłowa przeplatam ktore w francuſkim ieſt nie używane.

S'ENTRETOUCHER, V. act. *(Se toucher, eſtre contigu.)* Se inter ſe contingere. *Plin.* STYKAC ſię z ſobą.

S'ENTRE-TRAITTER, V. act. *(Se traitter, ou ſe régaler l'un l'autre.)* Mutua convivia habere inte ſe. act. CZĘSTOWAC ſię między ſobą zobopolnie wzáiemnie koleią ieden drugiego.

S'ENTRE-TUER, V. act. Mutuis vulneribus ſe invicem conficere. POZABIIAC ſię wyzabiiać ſię zobopolnie między ſoba.

ENTREVEUE, ſubſt. f. Congreſſus, ûs, maſc. *Cic.* Colloquium, ii, n, *Cæſ.* **A noſtre premiere entreveuë, La premiere fois que nous nous verons.* Primo quoque congreſſu. abl. *Cic.* NIEOBACZE ſię z ſobą zobopolne, ziechanie ſię z ſobą álbo do ſiebie. *Zá pierwſzym náſzym obaczeniem ſię, iák ſię znowu z ſoba obáczemy, zápierwſzym widzeniem ſię.

ENTREVOIR, V. act. *(Voir à demi.)* Parùm proſpicere. *Cic. Ter.* POSTZEGAC nie zupełnie widzieć ále wpoł tylko doyrzeć poſtrzedz coś iák przeze mgłę widzieć.

S'ENTRE VOIR, *(Se viſiter l'un l'autre.)* Se inviſere invicem. WIDYWAC ſię ſobą uczęſzczać bywać uſiebie.

ENVAHIR, V. act. *(Occuper par force, s'emparer d'une choſe par violence.)* Aliquid invadere. *Cic.* OPANOWAC gwałtem co poſieść, záiechać náieżdzać naiechać.

ENVELOPPE, ſubſt. f. *(Ce qui ſert à envelopper.)* Involucrum. Integumentum. *Cic.* ZAWICIE, obwicie powłoka pokrowiec, *Obwoluta, kooperta.*

ENVELOPPE', m. ENVLOPPE'E, f. part. paſſ. Involutus. Obvolutus. OBWINIONY, uwiniony, záwiniony. EN-

ENVELLOPPER, V. act. *(Couvrir d'une enveloppe.)* Involvere. Obvolvere. *Cic. Hor.* ZAWINĄC uwinąć obwinąć w záwinienie włożyć.

ENVELOPPER ſignifie auſſi, *Entourer, enfermer.* Circuire, & Circumvenire. OTOCZYC zámknąć do koła opaſać.

Les ennemis l'envelopperent. Fuit circumventus ab hoſtibus. *Saluſt.* Nie przyiaciele go w koło otoczyli.

ENVELOPPER, ſignifie auſſi, *Embarraſſer, impliquer dans une affaire* Impedire. Implicare. *Cic.* **Envelopper dans un meſme danger.* In idem periculum aliquem adducere. **Envelopper dans de meſchants procés.* Litibus atris implicitus. *Hor.* UWIKŁAC záplątać wprawić w trudność iáką w dáć. *Uwikłać w toż nieſzczęście, wdáć w toż niebieſpieczeńſtwo. *Uwikłać kogo w złe prawa.

ENVELOPPER ſe dit figurément, pour *Déguiſer, cacher, embarraſſer, couvrir ſous des obſcuritez.* Involvere. Obtegere. Tegere. act. acc. **Envelopper ſa cupidité.* Tegere & velare cupiditatem ſuam. *Cic.* * *Sa penſée.* Mentem ſuam tegere. **Vn eſprit enveloppé.* Textus & contortus animus. *Cic.* **Dire une choſe d'une maniere enveloppée.* Sermone tecto aliquid dicere. *Ovid.* UWINĄC niewłaśnie pokryć udáć utáić pod pozorem iákim. *Pokryć chciwość ſwoię. * Myśl ſwoię umyſł ſwoy. *Umyſł pokryty nieſzczery táiemny. *Powiadać co pod pokrywką niewyraźnie oboiętnie.

ENVENIME', m. ENVENIME'E, f. part. paſſ. & adj. Venenatus. *Cic.* TRUCIZNĄ záráżony ſtruty ſtruta iádowity.

ON DIT au figuré, *Vn eſprit envenimé.* Infectus & exulceratus animus. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* Umyſł ſtruty iádowity ſerce ſtrute iádowite.

ENVENIMER, act. *(Remplir de venin.)* Veneno inficere. *Cic.* TRUCIZNĄ zárazić otruć iádem nápuścić.

S'ENVENIMER, *(parlant d'une bleſſure, s'augmenter.)* Ingraveſcere. ZAPALAC ſię, pogarſzać ſię co do ran.

ENVENIMER ſe dit figurément, *Enveminer un diſcours,* ou *les paroles de quelqu'un.* Depravare. Exaſperare alicujus verba. **Enveminer les eſprits par une mauveiſe doctrine.* Inficere hominum mentes venenatâ doctrinâ. MOWĘ ſłowa cudze złośliwie opacznie bráć y tłumaczyć. *Zárażáć umyſły náuką złą błędami

ENVERS, *(Prépoſition relative.)* Erga. Adverſus & adverſum. In. **La pieté envers Dieu.* Pietas adversâs. *Cicer.* **La charité envers le prochain.* Charias erga proximum. KU, do, *prepozycya.* *Pobożność ku Bogu. *Miłość ku bliźniemu.

ENVERS, ſubſt. m. *(Le vilain coſté d'une étoffe.)* Panni facies interior. **Vn drap qui n'a point d'envers.* Pannus ex utrâque parte ſpecioſior. LEWA zła ſtrona máteryi iákiey. *Sukno máterya co nie ma lewey ſtrony, obſtronná materya co ná obie ſtrony noſić ſię dá.

ENVERS ſe dit en ce ſens au figuré **Nous tournons les belles qualitez de nos amis à l'envers* Nos virtutes ipſas amicorum invertimus. *Hor.* **Prenâre tout à l'envers.* Omnia invertere. *Cic.* OPAK opacznie ná opak. *Bierzemy przymioty dobre bliźnich náſzych ná opak opacznie tłumaczemy. *Wſzyſtko opacznie ná opak wſzyſtko tłumaczyć.

ENVI, *(Ce qui ne ſe dit que dans cette expreſſion.) A l'envi l'un de l'autre, A qui mieux.* Certatim. adv. *Cic. Phæd.* UBIEGAIĄC ſię ieden przed drugim kto prędzey kto lepiey.

ENVIE, ſubſt. f. *(Chagrin qu'on a de voir les bonnes qualitez,* ou *la proſpérité de ſon prochain.)* Invidia. Invidentia, æ, fœm. *Cicer.* Livor, oris, m. *Phæd.* ZAZDROSC, żal z cudzego ſzczęścia y powodzenia.

L'envie s'attache à la vertu Livor obtrectat virtuti *Phæd.* In invidiâ eſt virtus. *Cicer.* **L'envie accompagne toûjours les vivans.* Paſcitur in vivis livor *Ovid.* Zázdrość wiąże ſię do cnoty. *Zazdrość wiąże ſię záwſze do żyiacych.

Porter envie à quelqu'un. Alicui invidere. *Cic.* Zázdrość mieć przeciwko komu zázdrościć komu.

J'aimerois mieux que mes ennemis me portaſſent envie, que d'en porter à mes ennemis. Mavelim invidere inimicos mihi, quàm me inimicis meis. *Plaut.* Wolałbym żeby mi zazdrościli nieprzyiaciele moi, niżbym iá im zázdrościł.

ENVIE, *(Deſir, volonté, & quelquefois fantaiſie.)* Studium, ii, n. Ardor, oris, m. Cupido, inis, f. Cupiditas, atis, f. *Cic.* CHĘC, żądza, chciwość, álbo też chętka iáka, ochota.

Il a bonne envie de ma peau. Carnis meæ cupidus eſt. *Phæd.* Ma mocna chęć appetyt ná ſkorę moię.

AVOIR *envie d'une choſe.* **Ils avoient envie de réparer leur déshonneur.* Inceſſerat eis ſtudium infamiæ ſarciendæ. *Cæſ.* CHĘC mieć do czego, chcieć ſię. *Chęć ich brała álbo ochota áby poprawili wſtydu ſwego ſromoty ſwoiey.

Avoir envie de piſſer, de faire de l'eau. Micturire. **Avoir envie de ſouper.* Cœnaturire. **De dormir.* Dormiturire. **Avoir envie d'acheter.* Emturire. Chcieć ſię ná urynał ná dwor z wodą ná potrzebę ná urynę. *Chcieć ſię ieść. *Spać *Kupić.

FAIRE *naiſtre,* ou *venir l'envie à quelqu'un d'une choſe.* Rei cupiditatem alicui injicere. *Cic.* WZBUDZIC wzniecić chęć komu do czego.

Paſſer ſon envie. Explere animum ſuum. *Terent.* Explere & ſatiare animum ſuum, *ou* ſuam cupiditatem ac libidinem. *Cic.* **Je vous en feray paſſer voſtre envie.* Tuum iſtius rei deſiderium explebo, *ou* reſtinguam, *ou* comprimam. Náſycić chęć ſwoię żądzą ſwoię uſpokoić uczynić iey zádoſyć. *Uſpokoię ia tę chęć twoię, odechce ci ſię tego.

ENVIE, *(Petit morceau de peau qui s'éleve vers l'extrémité des doigts proche l'ongle.)* Reduvia. *Cic.* ZAZDROSCI ſkorka zádzieraiąca ſię u palcow u rąk około paznokci.

ENVIEILLIR, V. n. *(Devenir vieux.* ou *paroitre vieux.)* Seneſcere. ZESTARZEC ſię, ſtarzeć, ſię ſtarzeię.

ENVIEILLIR, V. act. *(Cette maladie a envieilli cette femme.)* Iſta mulier morbo ſenuit. ZESTARZAŁA ſię od tey choroby ta białogłowa.

ENVIER, V. act. *(Porter envie.)* Invidere, (invideo, es, invidi, inviſum.) *Cic.* ZAZDROSCIC.

Je n'envie point l'opulence des riches, ni leurs honneurs, qu'ils ceſſent de m'envier ce que je poſſede. Sibi habeant divitias divites, ſibi honores, dum mihi abſtineant invidere quæ mea ſunt. *Plaut.* Niezázdroſzczę doſtatkow bogatym áni ich ſzczęścia, niechże mi nie zázdroſzczą tego co mam uboſtwa mego.

ESTRE *envié & haï de quelqu'un.* In invidiâ & in odio eſſe apud aliquem. *Cic.* BYC w zázdrości y nienawiści u kogo

ENVIEUX, m. ENVIEUSE, f. adject. Invidus. Invidioſus. Lividus. *Hor. Cic.* ZAZDROSNY, ZAZDROSNA.

C'eſt un envieux & un homme médiſant qui emporte la piece. Lividus eſt & mordax. *Hor.* Jeſt to człowiek zázdroſny złego ięzyka y uſzczypliwy.

ENVINE', m. ENVINE'E, f. *(Qui eſt fourni de vins.)* Vini copiâ abundans. DOBRZE w wino opatrzony, dobrze ſię w wino maiący, maiąca wina doſtatkiem.

(C'eſt un terme de Marchands de vin, L'un & l'autre ſe dit d'un vaiſſeau imbu de vin.) Termin kupcow winiarzow toż ſię mowi o náczyniu iákim ktoreprzeſzło winem.

ENVIRON, prépoſition. *(Autour.)* Circa. Circiter. **Environ l'équinoxe du printemps.* Circa vernum æquinoctium. *Colum.* **Environ les Ides de Juillet.* Circiter Idus Quintiles. *Cic.* OKOŁO. *Około porownania dnia z nocą ná wioſne. *Około ſiodmego dnia Lipca.

LES ENVIRONS *des villes, les Lieux d'alentour.* Loca quæ ſunt circa urbes. *Cic.* **Aux environs de Capouë.* Circa, *ou* circum Capuam. *Cic.* OKOLICE miaſta okoliczne mieyſca w koło miaſta. *Około álbo w koło Kapuy okolicznie.

ENVIRONNEMENT, ſubſt. m. *(L'action d'environner.)* Circuitio. OKOLICZENIE otoczenie okrążenie opaſanie.

ENVIRONNE', maſc. ENVIRONNE'E, fœm. part. paſſ. Cinctus. Circumfuſus, a, um. OTOCZONY opaſany opaſana otoczona.

ENVIRONNER, V. act. *Enfermer tout autour.)* Ambire, Cingere. Circumdare. *Cic. Var.* **Environner l'ennemi.* Hoſtem circumvenire. OKOLICZYC otoczyć do koła w koło opaſać y zámknąć. *Otoczyć opaſać nieprzyiaciela.

Vne ville environnée de ports. Urbs ſuccincta portubus. *Cic.* Miaſto opaſane portami, brzegami wiezdnemi.

ENVISAGER, V. act. *(Regarder quelqu'un au viſage.)* Aſpicere. Intueri. *Cic.* W TWARZ komu patrzyć w oczy mu patrzać, patrzać w twarz.

Vn viſage qu'on ne peut enviſager ſans danger. Vultus nimiùm lubricus aſpici. *Horat.* Twarz ná ktorą bez niebeſpieczeńſtwa patrzać niemożna.

ENVISAGER ſe dit figurément, *(Conſiderer, regarder.)* Aſpicere. Intueri. **Enviſager la mort & les bourreaux ſans s'effrayer.* Siccis oculis & animo intrepido mortem ac tortores intueri. **Enviſager une choſe ſous diverſes idées.* Rem diverſo aſpectu videre, *ou* conſiderare. **Il a enviſagé,* ou *pris la choſe du biais qu'il falloit.* Hanc rem rectâ ſecum reputavit viâ. *Ter.* *NIEWŁASNIE* patrzać przypatrywać ſię weyrzeć uważać pilnie y oglądać. *Oglądać śmierć y katow álbo opra-

wcow

wcow bez przeſtrachu. *Ptrzać ná rzecz iáką rozmaicie z ro- żnych ſtron y w rożny ſpoſob ią uważać. *Uważył y wziął rzecz w ten ſpoſob tą drogą właśnie iák trzeba było.

E'NUMERATION, ſubſt. fœm. (*Compte de pluſieurs choſes dont on fait mention par le menu.* Enumeratio. *Cic.* WYLICZENIE wyrachowanie wielu rzeczy z oſobna.

ENVOISINE', m. ENVOISINE'E, f. (*Qui a des voiſins.*) *Il eſt bien envoiſiné, Il a de bons voiſins.* Eſt illi cum bonis vicinitas. *Cic.* *(*Le contraire eſt* Ei ſunt mali vicini, *Il eſt mal envoiſiné, Il a de meſchants voiſins.*) SĄSIEDZTWO maiący, w dobrym ſąſiedztwie będący. *Przeciwna ieſt: Zoſtaie w złym ſąſiedztwie, złe ma ſąſiady, złe ſąſiedztwo, niepoczciwe.

(Mot bas & familier qui ſe dit en bien & en mal.) Słowo proſte y potoczne w Francuſkim w zły y dobry ſpoſob.

S'ENVOLER, V. n. (*S'enfuir en l'air en volant.*) Avolare. Evolare. *Cic.* ULECIEC odlecieć.

ON DIT au figuré, *Son eſpérance s'eſt envolée* Spes illius evanuit. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Ulleciała odleciała go nádzieia odbiegła go zniknęła.

ENVOY, ſubſt. maſc. (*L'action d'envoyer.*) Miſſio. *Cicer.* POSŁANIE poſyłanie wyſłanie wyſyłanie wyprawienie.

ENVOYE', m. ENVOYE'E, f. part. paſſ. Miſſus. POSŁANY, POSŁANA, wyſłany wyſłaniec, poſłaniec poſłannik, goniec.

UN ENVOYE', (*Perſonne choiſie qu'on envoye vers quelque Prince, pour luy porter quelque dépêche de la part d'un autre Prince.*) Nuntius, *ou* Internuntius. Poſeł oſoba wybrana wyſłana do Pana iakiego dla niektorych ſpraw od drugiego Pana wyprawiony.

ENVOYER, V. act. (*Dépêcher quelqu'un vers un lieu.*) Mittere. WYSŁAC wyſyłać kogo poſyłać ná mieyſce iákie.

Envoyer vers quelqu'un. Allegare alicui, *ou* ad aliquem *Cic.* *Envoyer en ambaſſade.* Legatum aliquem ad alium mittere. *Cic.* *Envoyer quelqu'un ſous main.* Submittere aliquem. Clàm aliquem mittere. *Envoyer quelqu'un devant.* Præmittere aliquem. *Cic.* Wyſyłać do kogo ná przeciw komu. *Wyſyłać w Poſelſtwie. *Wyſłać wyprawić kogo cicho potaiemnie pokryiomu ſkrycie niewiadomie. *Poſłać kogo wprzody przed ſobą.

Envoyer quelqu'un en exil. Aliquem in exilium ejicere, *ou* projicere. *Cic.* *Au bout du monde.* Aliquem in ultimas terras mandare, *ou* amandare. *Cicer.* *En l'autre monde avec trois grains d'arſenic, avec le poiſon.* Aliquem veneno tollere. *Cic.* Poſłać kogo ná wygnanie. *Ná koniec świata. *Ná tamten świat go wyprawić trucizną.

ENVOYER QUERIR. Aliquem accire. *Cic.* POSŁAC po kogo do ſiebie.

ENYVREMENT, (*on prononce* anyvremant.) ſubſt. m. (*L'eſtat d'une perſonne yvre.*) Ebrietas. Temulentia. f. *Cic. Plin.* PIIANSTWO, ſtan człeka piianego.

ENYVRER, V, act. (*on prononce* anyvrer.) (*Rendre yvre.*) Inebriare. *Cette herbe enyvre.* Hæc herba temulentiam facit. *Plin.* UPOIC upiiać piianym uczynić opoić. *To ziele ieſt piiane upia, może ſię nim upić.

S'ENYURER. Inebriari. *Cic.* UPIC ſię.

Faire enyvrer quelqu'un. Trahere aliquem in vinum, *ou* inebrietatem. *Liv.* Upoić kogo do piiańſtwa go przywieść.

Cela empeſche de s'enyvrer. Id ebrietatem arcet. To broni od piiańſtwa.

ENYURER ſignifie auſſi, *Eſtourdir quelqu'un.* Alicujus aures obtundere. *Cic.* *Il va venir m'enyvrer de ſon babil, de ſon caquet, de ſes vains diſcours.* Suâ loquacitate caput meum obtundet. ROZKLEKTAC komu głowę. *Już idzie áby mi rozklektał głowę roſprawianiem ſwoim.

ENYVRER ſe dit auſſi au figuré, comme *Il eſt enyvré de ſa bonne fortune.* Dulci fortunâ ebrius eſt. *Hor.* *Il l'a enyvré de louanges.* Laudibus illum opplevit. Obtudit illum laudibus. *S'enyvrer de ſa propre grandeur.* Magnitudine ſuâ ebrium fieri. W ERANCUSKIM mowią *niewłaśni*: Piiany ſzczęściem ſwoim *to ieſt:* Zápamiętały. *Upoił go podchlebſtwy, *to ieſt:* Zmamił zdementował. *Piiany zácnością wielkością ſwoią, *to ieſt:* Niepamiętaiący ſię zápominaiący ſię. W Polſkim záś upiiać ſię *niewłaśnie*: znáczy ubeſpieczać ſię ná co bardzo bez fundamentu y nieuważnie.

EOLIE, (*Province de l'ancienne Grece.*) Æolis. *Pom-Mel.* EOLIA Kray dawney Grecyi.

D'Eolie. Æolicus, a, um. Æolius. *Quint. Horat.* Z Eolii, Eolik, Eolicki.

EOLIENS, m. EOLIENNES, ſubſt, f. (*Ceux & celles qui ſont d'Eolie.*) Æoles. Æolii. *Cicer.* EOLIKOWIE, Eolicy, Eolianie Eolianki ci y te co ſą z Eoli.

EOLIPILE, ſubſt fœm. (*Boule d'airain propre à ſouffler le feu.*) Æolipila. *Vitr.* ALEMBIK wietrzny do rozdmuchania y rozdymania ognia.

(Cette boule eſt creuſe, ayant une queuë & un fort petit trou. On la chauffe pour rarefier l'air qui eſt dedans, & puis on la jette dans l'eau, qui remplit l'eſpace qui eſt vuide, & y coadenſe l'air par ſa froideure Enſuite on approche cette boule du feu, & il en ſort un vent fort vehement qui ſouffle le feu.) Jeſt to kula miedziana dęta, z rurką y lochem niewiekim. Trzeba ią mocno rozgrzać dla rozrzedzenia powietrza w niey záwartego, á potym wrzucić w wodę ktora gdy ią nápełni y znowu ściśnie powietrze w niey zimnem ſwoim poſtawić ią zátym ná przeciwko ognia, wypada tedy z niey wiatr bardzo mocny ktory rozdyma ogień.

E'PACTE, ſubſt. f. (*Difference de l'année lunaire d'avec la ſolaire.*) Epacta, æ, f. EPAKTA, rozność dni biegu rocznego ſłonecznego, od dni biegu rocznego Xiężycowego. *Dni pozoſtałe w roku po ſkończonym biegu rocznym Xiężyca.*

(Terme de Comput Eccleſiaſtique.) Termin liczby kalendarza Kościelnego.

E'PAMPRER, V. act. (*Oſter les pampres de la vigne, qui ampeſchent de meurir le raiſin.*) Pampinare. *Colum.* OBCINAC przerzedzać liście winne dla odkrycia gron áby doyrzewały y dochodziły. *kaſtrować winnicę.*

(Terme des Vignerons, qui diſent auſſi Ebourgeonner la vigne.) Termin ogrodnikow y winnicznych robotnikow.

E'PAMPREMENT, ſubſt. maſc. (*L'action d'épamprer.*) Pampinatio, onis, f. *Cic.* OBCINANIE przerzedzanie winnicy

(Cherchez par *Es* les Mots que vous ne trouverez point par *E*, comme.) Szukay pod Es ſłow ktore nieznaydzieſz przez E.

E'PELLER, V. act. (*Nommer ſes lettres l'une après l'autre pour aſſembler ſes mots.*) Singulas litteras appellare, & ſyllabas connectere. act. SYLABIZOWAC litery do liter ſkładać y złączać ucząc ſię czytać y ſłowa ſkładać w czytaniu.

E'PERLAN, ſubſt. maſc. (*Petit poiſſon de mer qui eſt d'un blanc reluiſant & ſent la violette.*) Eperlanus. KIEŁB morſki rybka mała bardzo iáſney białości y fiołkami pachnąca.

E'PHE'ME'RE. adject. m. & f. (*Qui ne dure qu'un jour.*) Ephemerus *Une fiévre éphémére qui ne dure qu'un jour.* Febris unius diei. JEDNODNIOWY co tylko trwa ieden dzień *Gorączka iednodzienna co dzień tylko ieden trzyma y omiia záraz.

E'PHE'ME'RIDES, ſubſt. f. pl. terme d'Aſtronomie. (*Tables qui marquent l'état du Ciel tous les jours à midi.*) Ephemeris. Ephemerides. *Ad Ephemeridem revertitur. *Cic.* *On a recours aux Ephémérides.* KALENDARZ, Tábliczki dla poznania południa co dzień ná każdym wieyſcu. *Do Tabliczek punktu południowego codziennego udaią ſię.

E'PHESE, (*Ville maritime d'Aſie, baſtie par les Ioniens ſous Androdus fils de Codrus.*) Epheſus. *Horat. Cicer.* EFEZ Miaſto w Azyi po nád morzem ſtawiane przez Jonow Grekow zá Androda ſyna Kodruſowego.

E'PHE'SIEN, m E'PHE'SIENNE, f. (*Celuy,* ou *celle qui eſt d'Epheſe.*) Epheſius. *Cic.* EFEZYISKI EFEZYISKA Efezyiczyk Efezyika ten álbo ta co ieſt z Efezu.

E'PHOD, (*on prononce* E'PODE.) ſubſt. maſc. (*Habit Sacerdotal d'uſage parmi les Juifs.*) Superhumerale. NARAMIENNIK álbo náplecznik ſtroy Kapłańſki ſtarozakonny u Zydow.

(C'eſtoit une eſpece d'Aube ou de Surplis.) Było to nákſztalt Alby álbo Komży.

E'PHORE, ſubſt. maſc. (*Magiſtrat de Sparte, Eſtabli pour brider l'autorité des Roys; comme à Rome les Tribuns du Peuple, pour brider celle des Conſuls.*) Ephorus. *Cic.* EFOR Urzędnik Spartańſkiey Rzeczypoſpolitey, poſtanowiony dla ukrocenia zbytniey mocy Krolewſkiey; ták iáko Trybunowie Gminnego Ludu w Rzymie byli dla ukrocenia y ſprzeciwienia ſię Konſulom, to ieſt Náywyżſzym Radźcom, gdy czego przez moc nieſłuſznie dokazać chcieli.

E'PIDAURE, (*Ville de l'Achaie.*) Epidaurus, i, f. *Strab.* Epidaurum. EPIDOR Miaſto Achaii.

E'PIDE'MIE, *ou* E'PIDIMIE, ſubſt. f. (*Mal contagieux, maladie populaire.*) Graſſans morbus, *genit.* graſſantis morbi, maſc. ŁOZNA Choroba zárażliwa y poſpolita panuiąca

E'PIDE'MIQUE, adject. m. & f. comme *Une maladie épidémique.* Morbus popularis. ŁOZNICA, Choroba poſpolita, zárazliwa, y przyrzutna.

E'PIDE'ERME, ſubſt. maſc. terme d'Anatomie, (*qui ſe dit d'une petite peau qui eſt par deſſus le cuir ou la vraye peau.*) Summa cuticula, æ, f. SKORKA z wierzchnia ná ſkorze prawdziwey Termin Anatomiczny.

E'PIGASTRE, ſubſt. m. terme de Médecine, (*C'eſt la partie anterieure du bas ventre.*) Abdomen. *Plin.* SŁABIZNA Brzuchowa Termin Lekarſki.

E'PIGLOTTE, ſubſt. f. terme de Médecine. (*C'eſt le couvercle du larinx, fait en forme de petite langue.*) Epiglottis, is, fœm. Z KRTĄNI błonka termin Lekarſki.

E'PIGRAMMATISTE, ſubſt maſc (*Qui fait un ouvrage d'épigrammes, comme a fait Martial.*) Epigrammatiſta, æ, m. WIERSZOPISZ wierſzow krotkich dowcipnych iákiemi piſał Marcyaliſz.

E'PIGRAMME, ſubſt. f. (*Eſpece de Poëſie courte qui ſe termine par quelque pointe,* ou *quelque penſée ſubtile.*) Epigramma. *Cic.* WIERSZ Krotki w kilku álbo kilkunaſtu wierſzach opiſuiący co z konceptem dowcipnym á nieſpodziewanym zákonczaiący.

E'PILEPSIE, ſubſt. f. terme de Médecine. (*Mal caduque,* proprement *Convulſion de tout le corps & un retirement des nerfs.*) Morbus ſonticus. WIELKA Choroba rwanie ſię wſzyſtkich żył y wſtargnienie po wſzyſtkim ciele.

E'PILEPTIQUE, adject. m. & f. Sonticus. KADUKIEM álbo wielką chorobą ruſzony.

E'PILOGUE, ſubſt. m. (*La fin d'un diſcours.*) Epilogus, i, m Concluſio. Peroratio. *Cic.* KONIEC zákończenie mowy iákiey konkluzya mowy poważney.

E'PILOGUER, V. act. (*Cenſurer, rechercher curieuſement ce qu'il y a de mauvais dans les actions d'autruy.*) Nasutè diſtringere ſcripta, *ou* dicta alicujus, (go, gis, diſtrinxi, diſtrictum.) *Phæd* Carpere, (po, pis, pſi, ptum.) act. acc. *Cic.*. PRZYGANIAC podſtrzegać ciekawie we wſzyſtkim co ſię dzieie między ludzmi ná świecie czemu by przyganiać, y uſzczknąć

E'PILOGUEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui épilogue.*) Moleſtus carptor. *Aul-Gell.* POSTRZEGACZ cudzych ſpraw ſzpocący przyganiaiący.

E'PIPHANIE, ſubſt. f. (*L'apparition d'une eſtoile aux trois Roys Mages.*) Apparitio. Manifeſtatio. Epiphania. SWIĘTO Trzech Kroli. Trzey Krolowie, Ziawienie Páńſkie.

E'PIPHONE'ME, ſubſt. f. (*Eſpece d'exclamation qu'on ajoute ſouvent à la fin d'une narration.*) Epiphonema. Exclamatio ſentioſa. (Tantæ-ne animis cœleſtibus iræ? *Quoi donc les Dieux ſont-ils ſi coleres? Les Dieux à cet excès portent ils leur colere?*) WIERSZ z podziwieniem kończący powieść iáką. Także ſię to y w Bogach gniew wielki znáyduie?

E'PIPLOON, ſubſt. m. terme d'Anatomie (*Coëffe étenduë ſur le bas du ventricule & des inteſtins.*) Omentum, i, n. *Plin.* BŁONA trzewa okrywaiąca pod brzuchową ſłabizną. *Kałdun* Termin Anatomii.

E'PIRE. (*Province de l'ancienne Grece, entre la mer d'Ionie & l'Achaie.*) Epirus. *Cic.* EPIR Prowincya dawney Grecyi między Morzami Jonii y Achaiy.

E'PIROTE, adject. m & f. *Celuy & celle qui eſt natif d'Epire.*) Epirota, æ, maſc. Epirenſis, is, m. & f. *Liv.* EPIROTANIN Epirota, Epirotanka ten álbo ta co ieſt z Epiru.

E'PISCOPAL, m. EPISCOPALE, f. actiect. (*D'Eveſque.*) Pontificius. Epiſcopalis. BISKUPI, BISKUPIA.

E'PISCOPAT, ſubſt. m. (*La dignité d'Eveſque.*) Pontificatus, ûs. *Cic.* BISKUPSTWO Biſkupia Godność.

EPISODE, ſubſt. m. *mieux que* f. (*Hiſtoire,* ou *action détachée qui ſert à un Poëte, pour remplir ſon ouvrage d'une grande diverſité d'évenemens ſinguliers.*) Epiſodium. Res adventitia & extra argumentum aſſumata, f. WPADAIĄCA z boku do wierſza powieść: rożnych traſunkow y przypadkow odſtąpiwſzy rzeczy ktorą ſobie wierſzopis zá cel obrał.

EPISODIQUE, adject. m. & f. *Une perſonne épiſodique,* (*qui n'eſt point du ſujet du poëme.*) Perſona in fabulam extra argumentum inducta. OSOBA wdana z boku, wpadaiąca w wierſz mimo pryncypalnie założoney materyi.

EPISTYLE, ſubſt. f. (*Architrave dans un baſtiment.*) Epiſtylium. *Vitr.* KAPITELE ſłupow ſnycerſkich álbo murowanych nágłowki, makowice.

E'PISTOLAIRE, adject. m. & f. (*Touchant les lettres, les epiſtres.*) comme *Stile épiſtolaire, la maniere d'écrire des lettres.* Stylus epiſtolaris, m. *Mart.* LISTNY Liſtowy liſtowny co do liſtow należy ſtyl liſtowny, ſpoſob piſanie liſtow.

EPISTRE, *ou* EPITRE, ſubſt. f. (*Lettre miſſive.*) Epiſtola. *Cic.* LIST piſany poſyłany.

(Ce mot François ne ſe dit que des Epiſtres dédicatoires, des Epiſtres de S. Paul, de Ciceron, de Seneque & de Pline, & on ne le dit point des lettres qu'on envoye à ſes amis, ſi ce n'eſt ironiquement.) To ſłowo Francuſkie mowi ſię tylko o przemowach álbo liſtach przypiśnych ná początku kſięgi iákiey komu przypiſaney z druku, o liſtach S Pawła y innych w Piſmie SS. o liſtach Cyceronowych y Seneki, á záś o inſzych liſtach poſyłanych zwyczaynych nie mowi ſię chyba náśmiech

EPITAPHE, ſubſt. fœm. *mieux que* m. (*Monument qu'on dreſſe à l'honneur d'un défunt pour en conſerver la mémoire, & qui contient une inſcription, qui marque le jour de ſa mort, & quelque éloge de ſes vertus.*) Epitaphium. *Mart.* Elogium tumulo inſcriptum. *Suet.* Elogium funebre. *Cic.* Inſcriptio. NAGROBEK wyſtawiony z nápiſem ná pamiątkę y pochwałę umarłego z wyrażeniem dnia y roku śmierci iego.

(Le mot *Epitaphium* ſe trouve dans Ciceron, mais pour un Diſcours funebre.) Epitafium w Cyceronie znáczy mowę pogrzebową.

EPITHALAME, ſubſt. m. (*Chant nuptial,* ou *Vers à l'occaſion de quelque mariage.*) Nuptiale carmen. WIERSZ weſelny ślubny, z okazyi Weſela álbo Slubu iákiego.

EPITHETE, ſubſt. f. Epithetum, i, n. *Quint.* SŁOWKO przydatnie chwalące álbo ganiące.

EPITOME, ſubſt. f. (*Un abregé de quelque ouvrage.*) Epitome *Cic.* Compendium. *Quint.* ZEBRANIE ſkrocenie.

EPITOMER *un ouvrage,* V. act. (*En faire un abregé.*) In epitomen, ponere opus. ZBIERAC krotko kſięgę iáką.

(Mot nouveau dans noſtre Langue.) Słowo nowe w Francuſkim ięzyku.

EPODE, ſubſt. f. Epodos, *ou* Epodos, i, m. (*quoy qu'il ſoit de* feminin *dans la remarque ſuivante.*) KSIĘGA oſtatnia po ſkończonych kſięgach wierſzow lirykow Horaczyuſzowych álbo tym podobnych.

Horace a intitulé le v. liv. de ſes Odes, Livre d'Epodes, *Liber Epódon,* c'eſt à dire, *Liber verſuum epódon,* Livre où chaque grand vers de l'Ode eſt ſuivi d'un petit vers, qui finit le ſens. Horacyuſz piątą kſięgę wierſzow ſwoich lirykow názwał kſięga Epodow, to ieſt kſięga wierſzow gdzie każdy dłużſzy wierſz ma po ſobie ieden krotſzy w ktorym kończy ſens cały.

EPOQUE, ſubſt. f. (*Certain point fixe d'où l'on commence à compter les années.*) Æra, æ, f. *Cæl.* EPOKA punkt czaſu znáczny, od ktorego záczynaią rachować lata dalſze.

E'QUARRER *du bois,* ou *des ſolives,* V. act. Ligna quadrare. *Colum.* OBRABIAC drzewo, álbo belki w koſtkę.

(On prononce *E'carrer.*) Wymawia ſię *Ecarrer.*

E'QUATEUR, ſubſt. m. (*Un des grans cercles de la Sphére artificielle, qui diviſe le globe du monde en deux parties égles: l'une ſeptentrionale, & l'autre meridionale,* ou *communément la Ligne.*) Circulus æquinoctialis. m. *Var.* EKWATOR ieden z wielkich paſow ſfery robioney ktora dzieli okrag świata ná dwie części rowne iednę połnocną drugą południową.

E'QUERRE, (*on prononce* ekerre.) ſubſt. f. (*Inſtrument de géometrie compoſé de deux regles, qui ſert à tracer & à meſurer des angles droits.*) Norma. WĘGIELNICA.

E'QUESTRE, adject. m. & f. qui ne ſe dit qu'en ce ſens. *Une ſtatuë equeſtre,* ou *d'un homme à cheval.* Statua equeſtris. *Cic* OSOBA konna, Poſąg oſoby ludzkiey ná koniu.

(On prononce *qu* dans les mots ſuivants comme un *K.*) W náſtępuiących ſłowach francuſkich *qu* wymawia ſię iáko *K.*

EQUILIBRE, ſubſt. f. (*Egale peſanteur de deux corps.*) Æquilibrium, ii, n. *Sen.* *Une choſe qui eſt dans l'équilibre.* Res paribus librata ponderibus. ROWNOSC, waga iedna, ſzała ſzal z obuſtron rowność ná żadną ſtronę nie przeważaiąca. * Rzecz ná rowney ſzali będąca, w rowności ſwoiey. Rowney wagi.

Qui eſt dans l'équilibre. Æquilibris & hoc æquilibre, adject. *Vitr.* Co ieſt w rowności.

Mettre une choſe en équilibre. Aliquid paribus ponderibus librare. Ná rowną ſzalę co brać, álbo, poſtanowić uſtánowić co ná rowney ſzali.

L'action de mettre une choſe en équilibre. Libratio. *Vitr.* Wáżenie miarkowanie rowności ſzal.

E'QUINOCTIAL, m. E'QUINOCTIALE, f. adject. Æquinoctialis. *Vitr.* PONOCNY.

E'QUINOXE, ſubſt.m. (*Le temps de l'année où les jours ſont égaux aux nuits.*) Æquinoctium.*Cic.* POROWNANIE dnia z nocą.

E'QUIPAGE, ſubſt. m. (*Proviſion de tout ce qui eſt neceſſaire pour voyager.*) Inſtructus. WYPRAWA w drogę, gotowość ſprzęt porządek podrożny.

E'QUIPAGE *de chaſſe.* Venationis apparatus. *Petr.* PORZĄDEK myśliwſki do polowania.

E'QUIPAGE *de vaiſſeau.* Armamenta nautica. PORZĄDEK okrętowy do zeglowania.

E'QUIPAGE *de guerre.* Belli inſtrumentum. *Cic.* PORZĄDEK zołnierſki woyſkowy woienny do woiowania.

QUAND on dit abſolument qu'*Vn homme a équipage*, ou *un équipage*, on veut dire par là qu'*Il a chevaux, carroſſe & domeſtiques.* Inſtructus eſt equis, rhedâ, familiâ. TO ſłowo Francuſkie ſamo przez ſię znaczy porządek wozowy do iechania, Człowiek co porządnie ieździ to ieſt máiący konie káretę ludzi.

Se mettre en équipage. Se rebus ratione ſuæ conditionis inſtruere. Sporządzać ſię porządki ſobie rożne ſprawować według ſtanu ſwego.

E'QUIPE'E, ſubſt. f. (*Entrepriſe belle en apparence, mais qui ne réüſſit point*) Præclara molitio, ad ſpeciem, ſed irrito conatu. DAREMNY záwod, wielki zámách ná co á prożny y dáremny.

E'QUIPEMENT, ſubſt. m. ſe dit en terme de Marine (*de l'aſſortiment qui eſt néceſſaire à la ſubſiſtance, à la ſureté & à la manœuvre de l'équipage d'un vaiſſeau*) Armamenta, orum, n. plur. *Plin.* OPORZĄDZENIE okrętu wewſzyſtko co ieſt potrzebnego do ſprzętu, mocy, beſpieczeńſtwa y wyſtawienia zupełnie porządnie okrętu do żeglugi.

E'QUIPER, V. act. (*Fournir toutes les choſes néceſſaires pour quelque voyage*, ou *pour quelque entrepriſe.*) Aliquem rebus omnibus inſtruere (ad iter aliquod conficiendum, ad aliquam expeditionem.) **Equiper d'armes & de canons.* Armis & tormentis inſtruere.act.acc. OPORZĄDZIC w drogę, porządnie wyprawić wewſzyſtko co do drugi lub inſzey imprezy iákiey náleży. *Opatrzyć bronią y armatą.

Equiper un vaiſſeau. Navigium armamentis inſtruere. *Colum.* Oporządzić okręt woienny wyprawować.

S'E'QUIPER. Sibi neceſſaria comparare ad aliquid. OPORZĄDZIC ſię ſporządzać ſię co do odzienia y inſzych potrzeb domowych.

E'QUITABLE, adject. m. & f. (*Moderé & ſage.*) Æquus. Æquabilis. *Cic.* **Equitable à tous.* Æquabilis inter omnes. *Cic.* SPRAWIEDLIWY ſłuſzny pomiarkowany uważny. *Sprawiedliwy iednakowo dlá wſzyſtkich.

E'QUITABLEMENT, adv. (*D'une maniere équitable.*) Æquè. Æquabiliter. adv. *Cic.* SPRAWIEDLIWIE ſłuſznie.

E'QUITE', ſubſt. f. (*Juſtice.*) Æquitas, atis, f. *Cic.* **Suivre l'équité.* Æquum & bonum colere. *Plaut.* * *Avoir l'équité pour ſoy.* Æquum & bonum habere. **Parler pour l'équité*, ou *ſelon l'équité.* Æquum bonum dicere *Ter.* **Juger ſelon l'équité.* Judicare ex æquo & bono. *Cic.* SPRAWIEDLIWOSC ſłuſzność. *Jść zá ſłuſznością. * Mieć ſłuſzność po ſobie. *Mowić zá ſłuſznością. *Sądzić według ſłuſznośći.

E'QUIVALENT, m. (*on prononce* équivalant.) E'QUIVALENTE, f. (*Qui vaut autant qu'un autre.*) Tantumdem valens ROWNY rownaiący ſię, wychodzący ná iedno.

E'QUIVOQUE, ſubſt f. (*Mot à deux ſens.*) Verbum ex ambiguo dictum. *Cic.* SŁOWO oboiętne oboſtronne oboiakie co ſię ná dwoie rozumieć może.

Se ſervir, ou *uſer d'équivoques.* Ambiguè loqui *Cic.* Záżywać ſłow oboiętnych.

E'QUIVOQUE ſignifie quelquefois, *Vne bévenë, mépriſe, inadvertance.* Erratio, onis, f. OMYŁKA, omylenie ſię, nieoſtrożność niepoſtrzeżenie ſię.

E'QUIVOQUE, adiect. m. & f. Ambiguus. *Cic.* OBOIĘTNY oboſtronny &c.

E'QUIVOQUER, V. neut. (*Faire des équivoques.*) Verbis ambiguis uti. OBOIĘTNIE mowić.

S'E'QUIVOQUER, (*Se méprendre, ſe tromper.*) Allucinari, *ou* hallucinari. *Cic.* OMYLIC ſię wziąć iedno zá drugie, niepoſtrzedz ſię.

E'RABLE, ſubſt. m. (*Arbre.*) Acer. KLON klenina drzewo, álbo Jáwor.

D'E'RABLE, ou *de bois d'érable.* Acernus. *Mart.* KLONOWY, Jáworowy.

E'RAFFLER *la peau*, V. act. (*Déchirer la peau avec quelque choſe d'aigu.*) Cuticulam lacerare. *Ovid.* ZEDRZEC rozedrzeć ſkorkę zdraſnąć czym oſtrym.

E'RAFFLEURE, *ou* E'RAFFLURE, ſubſt. f. Laceratio. *Cic.* ZDRASNIENIE, ZADRASNIENIE.

E'RECTION, ſubſt. f. (*L'action d'élever.*) Inſtitutio. Conſtitutio, onis, fœm. POSTAWIENIE, uſtanowienie wyſtawienie ſtanowienie.

Erection d'une Baronnie en Comté. Poſtanowienie Báronii, Hrabſtwa.

E'RE'SIPELE, ſubſt. f. (*Inflammation ſur la ſurface du corps cauſée par des humeurs acres.*) Eryſipelas. *Celſ.* ROZA choroba, zápalenie z wierzchu ná ciele ná iákiey części z oſtrych humorow.

ERFORD, (*Ville capitale du Langraviat de Turinge en Allemagne.*) Erfordia, æ, f. ERFORD Miáſto głowne Landgrawiatu Turingii w niemczech.

ERGOT, ſubſt. m. (*Ongle de derriere de certains animaux, comme des cocqs.*) Calcaria, ium, n. plur. *Colum.* OSTROSZKA pázur żádni, iáko u koguta y niektorych inſzych z ptakow.

ON DIT populairement & figurément, *Se dreſſer ſur ſes ergots*, ou *Montet ſur ſes grands chevaux*, pour dire *S'emporter avec inſolence, (parler d'un ton élevé & en maiſtre.)* Extollere caput & ſe erigere. *Cic.* NA hardość ſię wzbiiać, hardzieć.

ERGOTER, V. neut. mot bas & populaire. (*Diſputer opiniaſtrément contre quelqu'un.*) Argutari. Vitilitigare. WADZIC ſię ſprzeczać ſię o co z kim upornie wárcholić ſię z kim.

E'RIDAN, (*Fleuve d'Italie qu'on appelle autrement le Pô.*) Eridanus. ERYDAN Rzeka włoſka ktorą inaczey zowią Rzeka *Pô.*

E'RIGER, V. act- (*Elever, poſer.*) Erigere. Statuere. **Eriger une terre en Duché.* Prædium titulo Ducatûs inſignire. WYSTAWIC ſtawiać poſtanowić. * Máiętność iáką Xięſtwem uczynić, Xiążęcym tytułem nádáć.

ERRANT, m. ERRANTE, f. (*Qui va çà & là.*) Errans. Errabundus. Vagus. *Cic. Hor.* **Des étoiles errantes.* Stellæ errantes *Cic.* BŁĄKACZ, BŁĘDNY, włoczęga co tám y ſam chodzi. *Gwiazdy błąkaiące ſię, Plánety bieg maiące á nie mieyſcowe.

ON DIT populairement, *C'eſt un vray Juif errant, (parlant d'un homme qui n'eſt jamiais chez luy, qui court toujours çà & là.)* Erro, onis, m. *Hor.* WŁOCZĘGA co go nigdy w Domu nie záſtanie iák żyd co ſię po iármarkach włoczy.

ERRATA, ſubſt m. (*Table des fautes ſurvenuës en l'impreſſion d'un livre.*) Errata. Menda. BŁĘDY omyłki reieſtr omyłek drukarſkich w Kſiędze iákiey ná końcu wyrażony.

On ne donne point d's à ce mot au plurier, non plus qu'à celuy d'Opera.) To ſłowo *errata* francuſkie Błędy omyłki piſze ſię bez *s* w więkſzey liczbie, iáko też ſłowo *Opera.*

ERRE, ſubſt. f. qui ne ſe dit que dans les phraſes ſuivantes, *Aller grand'erre, Allér belle erre*, pour dire *Aller bon train.* Properare, *ou* feſtinare gradum. *Cic* JSC iechać prędko ſpieſzno bardzo dobrze iechać wiele uiechać, álbo uyść.

LES ERRES *du cerf & des autres baſtes de brout, (les traces qu'il laiſſe, par où il paſſe.)* Cervi veſtigia. TROP ieleni álbo inſzego zwierza podobnego co trawą żyie.

ERREMENTS, (*on prononce* ermants) ſubſt. m. pl. terme de Palis (*Le dernier état des choſes.*) *Reprendre les meſme érrements.* Ad inſtitutum redire. **Suivre toujours les meſmes errements.* Eundem curſum tenere. *Cic.* NACZYM ná oſtatku rzecz ſtanęła náczym co ſtaneło. Wrocić ſię do tego ná czymeś y my byli ſtánęli, ná czym przed tym ſtanęło. Záwſze ſobie iść iednym Trybem.

Reprendre les errements d'un procès. Inſtitutam litem ſequi. Sprawę, záczętą daley prozekwować prawo zaczęte kończyć od ta co ná czym ſtanęła.

ERRER, V neut. (*Voyager ſans tenir de route certaine aller ça & là.*) Errare. Vagari. Divagari. *Cic.* BŁĄKAC ſię tám y ſam iádąc nie trzymaiąc ſię żádney pewney drogi.

ERRER ſignifie auſſi *S'abuſer, ſe tromper, ſe meprendre.* Errare. Falli. ZBŁĄDZIC omylić ſię.

ERREUR, ſubſt. f. qui ſe dit au plurier dans le ſens naturel, comme *Les erreurs d'Vlyſſe, (ſes longs voyage ſur mer.)* Ulyſſis

Ulyſſis errores, orum, m. pl *Cic.* BŁĘDY błąkania ſię Ulyſſeſowe w długiey iego peregrynacyi po morzu.

ERREUR, (*Fauſſe opinion qu'on ſe met dans l'eſprit, ſoit par ignorance ou autrement.*) Error. *Cic.* BŁĄD ktorym kto ſobie nábiie głowę, bądź przez niewiadomość bądź inaczey.

Eſtre aveuglé par l'erreur & par la cupidité. Erroribus cæcari aut cupiditate. *Cic.* * *Tomber dans l'erreur.* Labi in errorem. *Cic.* **Jetter quelqu'un dans l'erreur.* Inducere aliquem in errorem. **Tirer quelqu'un d'erreur.* Liberare aliquem errore. *Cicer.* Być ześlepiony błędem y łakomſtwem. *Wpaść wbłąd. *Wprowadzić kogo wbłąd. *Wyprowadzić kogo z błędu.

ERREUR ſignifie, *quelque faute, en general.* Erratum, i, neut. *Cic.* (*& ſur tout en Arithmetique.*) Car on dit ERREUR *de calcul.* Calculus erroneus. BŁĄD pobłądzenie w czym wykroczenie, zwłaſzcza w rachunkach, zmylenie, omyłki rachunkowe.

Faire une erreur de calcul. Malè rationes ſubducere. Omylić ſię w rachunku.

ERRONNE', m. ERRONNE'E, f. adject. (*Qui eſt faux & qui tient de l'erreur.*) In errorem inducens. Falſus, *Cic.* BŁĘDNY, błędliwy omylny omylaiący fałſzywy.

ERS, ſubſt. m. (*Sorte de legume, qui eſt une eſpece de veſce.*) Ervum. *Plin.* GĘSIA wyka, álbo wilczy groch.

ERTE, comme ESTRE *à l'erte*, (*Prendre garde à ſoy & à tout ce qui ſe paſſe, de peur de ſurpriſe.*) Vigilare, (lo, as, avi, atum.) Excubare. **Tenir quelqu'un à l'erte.* Aliquem attentum & ſollicitum habere. *Cic.* PILNOWAC być pilnym czuć z pilnością áby co nie przypadło. *Trzymać kogo w czułości y pilności, kazać mu pilnować.

E'RUDITION, ſubſt. f. (*Science, doctrine.*) Eruditio. *Cic.* NAUKA umiejętność.

Vne profonde erudition. Altiſſima eruditio. *Quint.* GŁĘBOKA náuka.

ES, eſt tantoſt une Prépoſition locale, comme *és fauxbourgs* pour *Aux fauxbourgs*; & alors elle s'exprime par *In* avec l'Ablatif lorſqu'il n'y a point de mouvement, & avec l'Accuſatif lorſqu'Il y en a: quand elle eſt jointe au mot *Environs*, on l'exprime par *Circa* avec l'Accuſatif, comme *Circa urbem*, E's environs de la ville. **Es* eſt auſſi une Prépoſition privative, comme dans les Verbes *Esbourgeonner, Esbarber:* elle eſt quelquefois augmentative, comme dans *S'Eſlancer*, ſe lancer avec effort. W, na, prepozycya częſtokroć mieyſc, iáko: ná przedmieściach á w ten czas wyraża ſię w łacińſkim przez *In* z ablatywem, nie znacząc ruſzenie ſię z mieyſca, á w polſkim przez ná, á z akuzatywem znácząc ruſzenie ſię z mieyſca. Kiedy w Francuſkim łączy ſię z tym ſłowem *Environ* około wyraża ſię w łacińſkim z tą prepozycyą *Circa* z akuzatywem w około: w około miaſta. *Ta prepozycya w Francuſkim kiedy ſię łączy z ſłowami ktore ſą z niey złączone, czaſem znaczy odięcie czego iáko: obrywać liście winne zbyteczne, ogolić, brody pozbawić. Czaſem záś znaczy uſilnie z uſilnością iáką co czynić. Sunąć ſię wyſunąć ſię uſilnie y z prędkością.

On eſt averti que dans tous les mots compoſez de cette Prépoſition, l'on ne fait point ſonner l'*S* en les prononçant; mais on éleve ſeulement l'*E*, cette remarque eſt generale pour les mots ſuivants, ou l'on avertira de la pronontiation.) Przeſtrzega ſię záś że we wſzyſtkich ſłowach ſkładanych Francuſkich z tey prepozycyi w prononcyacyi *S.* ginie to ieſt nie wymawia ſię ále tylko *E*, głośniey ſię mowić powinno. Ta przeſtroga ieſt ogolna dla wſzyſtkich ſłow náſtępuiących: gdzie ſię o prononcyacyi ich przeſtrzeże.

S'ESBAHIR, *prononcez* S'E'BAHIR, V. neut. (*Eſtre ſurpris par quelque choſe d'extraordinaire, qui cauſe de l'eſtonnement & de l'admiration.*) Mirari. *Cic.* Stupere. ZDUMIEC ſię zádziwić ſię z zápomnieniem ſię.

(Mot bas & populaire.) Słowo Francuſkie podłe.

ESBAHISSEMENT, *prononcez* E'BAHISSEMENT, ſubſt. m. (*Admiration ſubite, eſtonnement cauſé par quelque choſe d'extraordinaire.*) Miratio. Stupor. *Cicer.* ZDUMIENIE ſię zápomnienie ſię od zdumienia.

ESBARBER, *prononcez* E'BARBER, V. act. (*Raſer, couper la barbe*) Barbam tondere. *Cic.* OGOLIC brody pozbyć álbo pozbawić.

ESBARBER, (*Tondre à l'entour, comme l'on fait let arbuſtes.*) Tondere. *Cic.* CHĘDOZYC Drzewa do koła oſkrobuiąc ze mchu &c.

ESBAT, *& mieux* ESBATS *au plurier*, ſubſt. m. (*prononcez* E'BATS.) (*Divertiſſements.*) Luſio. Exercitatio ludicra. *Cic.* PLĄSY zábawy igraſzki uciechy.

(Vieux mot Celtique & bas Breton.) Stare ſłowo Celtow, á podłe Bretonow.

Prendre ſes ébats. pour dire *Se réjouïr.* Exercitatione ludicrâ delectari, *ou* ſe oblectare. *Cic.* Pląſy ſtroić bawić ſię igrać igraſzki ſtroić cieſzyć ſię.

(Phraſe du diſcours familier.) Spoſob mowienia mowy potoczney.

S'ESBATTRE, *prononcez* S'E'BATTRE, V. neut. (*Se divertir à quelque jeu.*) Ludere. Luſione aliquâ, *ou* exercitatione ludicrâ. BAWIC ſię igraſzkami igrać, grą iáką ſię zábawiać.

(Mot du diſcours familier.) Słowo podłe.

ESBAUBI, (*prononcez* E'BAUBI.) m. ESBAUBIë, f. adject. (*Terme populaire & vieux qui ſignifie la meſme choſe qu'* ESBAHI, *mais d'un ébahiſſement accompagné de trouble.*) Attonitus. Stupefactus, a, um. *Cic.* ZDUMIAŁY z zápomnieniem ſię ále od przeſtrachu iákiego.

ESBAUCHE, *prononcez* E'BAUCHE, ſubſt. f. (*Premier deſſein*, ou *le premier crayon de quelque ouvrage.*) Adumbratio. *Cic.* PROBA pierwſza czego, proſty ryſunek.

ESBAUCHE', maſc. ESBAUCHE'E, f. (*prononcez* E'BAUCHE'.) Adumbratus. Rudis & hoc rude. *Cic.* PROSTY, dla proby tylko po proſtu dany, roſpoczęty.

ESBAUCHER, *prononcez* E'BAUCHER, V. act. (*Donner la premiere forme à un ouvrage, en faire le premier crayon.*) Adumbrare. Delineare. *Cic.* Inchoare. *Plin.* PROSTĄ probę czego wydać.

E'BAUCHER ſe dit chez les Sculpteurs en pierre & en bois, (*quand ils dégroſſiſſent la pierre & le bois à coups de ciſeaux.*) Lapidem, *ou* lignum deformare. *Vitr.* OKRZESYWać obrabiać drzewo kamienie co do roboty ſnycerſkiey, lub kamieniarſkiey.

ESBLOUIR, *prononcez* E'BLOUïR, V. act. (*Empeſcher l'action de la veuë par une trop vive lumiere qui bleſſe les yeux.*) Oculos, *ou* oculorum aciem perſtringere. *Plaut. Cicer.* RAZIC przytłumić przerazić ćmić wzrok zbyteczną iáſnością

Eſtre ébloui. Caligare, (go, as, avi, atum.) n. *Celſ.* Oczy mieć zrażone od świátła wielkiego.

ESBLOUIR ſe dit figurément & ſignifie, *Tromper, ſurprendre l'eſprit & les ſens par de fauſſes raiſons, & de fauſſes lumieres.* Preſtringere, *ou* Perſtringere, act. acc. *Cic.* OSZUKAC zwieść zmamić kogo pozorem iákim zmyślonym, racyami pozornemi.

ESBLOUISSEMENT, *prononcez* E'BLOUISSEMENT, ſubſt m. (*Trouble qui ſe fait dans l'action de la veuë, ſoit par une trop vive lumiere, ſoit par des vapeurs, qui viennent des entrailles.*) Oculorum caligo, f. *Plin.* PRZERAZENIE ćmienie w oczach od zbytniey iáſności álbo waporow żołądka.

Cét ébloüiſſement me reprend ſouvent. Crebrò refricat lippitudo. *Cic.* To ćmienie w oczach częſto mię nápada, częſto mi ſię wraca.

ESBORGNER, *prononcez* E'BORGNER, V. act. (*Crever un œil à quelqu'un, le rendre borgne, ſoit en luy arrachant un œil, ſoit en le luy crevant.*) Aliquem oculo altero capere. act. *Cic. Liv.* OSLEPIC oko komu, wybić, álbo wyrwać.

ESBOUILLIR, *prononcez* E'BOUILLIR, V. act. & neut. (*Faire évaporer une partie de la liqueur qu'on met ſur le feu.*) *Il faut laiſſer ébouillir cette liqueur à moitié.* Ad mediam partem iſte liquor deferveat oportet. *Apit.* WYGOTOWAC niech wywre co ná ogniu. Trzeba áby ſię to wygotowało do połowy.

S'ESBOULER, (*prononcez* S'EBOULER.) V. n. (*Fondre en bas.*) Collabi. *Plaut.* **Cette terraſſe s'éboule de tous les coſtez.* Hic agger ſolutus undique collabitur, *ou* corruit. GRĄZNĄC západać. *Ta grobla ze wſzyſtkich ſtron ſię západa wali ſię grążnie.

ESBOULEMENT, *prononcez* E'BOULEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action d'ébouler.*) Dejectio. Lapſio. *Cic.* UPADANIE grążnienie západanie wywrocenie obalenie wálenie ſię.

ESBOURGEONNER, *prononcez* E'BOURGEONNER, V. act. (*Oſter, couper les bourgeons & les nouveaux jets de la vigne & des arbres.*) Pampinare. *Colum.* OBRYWAC obcinać przerzedzać winne liście y nowe latoroſle kaſtrować

ESBOURGEONNER, *prononcez* E'BOURGEONNEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'ébourgeonner la vigne.*) Pampinatio. *Colum.* OBRYWANIE obcinanie winnicy.

ES-

ESBRANCHER, *prononcez* E'BRANCHER,V,act. Arboris ramos amputare. *Plin.* OBCINAC gałęzie z drzew drzewa obcinać okrzeſywać.

ESBRANCHEMENT, *prononcez* E'BRANCHENENT, (*l'Action de coupper les brnnches des arbres par cy, par là.*) ſubſt. m. Ramorum amputatio. Interlucatio. *Plin.* OBCINANIE drzew tam y ſam przerzedzanie rownanie ich.

ESBRANLEMENT, *prononcez* E'BRANLEMENT, ſubſt. maſc. (*Secouſſe*) Quaſſus. Concuſſus. Succuſſus. *Cicer.* TRZĘSIENIE, wſtrząśnienie.

Ebranlement des dents. Dentium labefactio. *Plin.* OBRUCHANIE zębow chwianie zębow oſłabienie.

ESBRANLEMENT ſe dit auſſi au figuré, (*de l'ame & du courage qui s'abbat dans les diſgraces.*) Animi labefactio, *ou* conquaſſatio. ZACHWIANIE zádrzenie zátrząśnienie co do umyſłu tracąc ſerce y ochotę w przeciwnościach.

ESBRANLER, *prononcez* E'BRANLER,V.act.(*Sécouër*) Quatere. Concutere. Quaſſare. Conquaſſare. *Cic. Liv.* *Ebranler les murailles à coups de bélier.* Ariete crebro quatere muros. *Liv.* ZATRZĄSNĄC záchwiać czym oſłabić. *Oſłabić mury uſtawicznym tłuczeniem taranami.

ESBRANLER ſe dit au figuré (*des mouvemens que font les perſonnes.*) comme *Ebranler le credit de quelqu'un.* Convellere gratiam alicujus. *Cæſ.* *ou* labefactare. *Ebranler la volonté de quelqu'un par ſes paroles.* Pectus alicujus verbis convellere. *Ovid.* *Lorſque l'armée s'ébranloit pour donner.* Cùm movebatur acies, ut incurreret in hoſtes. *Cæſ.* *On voyoit s'ébranler tout un peuple en nôtre faveur* Ad noſtri defenſionem populus omnis movebatur. ZACHWIAC zátrząſnąć oſłabić *niewłáśnie:* co do oſob oſłabić kredyt czyi, łaſkę u kogo,álbo w łaſce czyiey kogo oſłabić. *Wzruſzyć poruſzyć wolą czyią słowami ſwemi. *Gdy ſię ruſzało woyſko do ſprawy. *Widzieć było iáko wſzyſtek lud wzruſzył ſię zá nami.

ESBRANLER ſe dit encore figurément, comme *Ebranler quelqu'un dans ſa réſolution.* Aliquem labefactare. *Ter.* *Le voila ébranlé pour le moindre mot.* Labaſcit uno verbo victus. *Ter.* ZACHWIAC kogo ieſzcze *niewłaśnie:* co do przedſięwzięcia. *Náymnieyſzym słowkiem ſię záchwiewa.

ESBRECHE'R, *prononcez* E'BRE'CHER, V. act. (*Faire une bréche à un couteau,ou à quelque autre ferrement.*) Gladii aciem ex parte effringere. WYSZCZERBIC ſzczerbę uczynić w nożu ſzabli lub inſzym ſtarku żelaznym.

ESBRENER, *prononcez* E'BRENER, V.act. (*Torcher un enfant qui fait encore ſes ordures ſous luy.* Inquinatum puerum abſtergere. PODETRZEC dziecię małe ktore ieſzcze pod ſię czyni.

(Mot populaire & bas.) Słowo poſpolite y podłe.

ESBRUITER, *prononcez* E'BRUITER, V.act. (*Répandre une choſe, la divulguer.*) Palàm aliquid facere. *Il ne faut pas laiſſer ébruiter l'affaire.* Res eſt ſilentio premenda. ROZGŁOSIC roznoſić co. *Nie trzeba tego rozgłaſzać.

(Mot du diſcours familier.) Słowo dyſkurſu potocznego.

ESBULLITION, *prononcez* E'BULLITION, ſubſt. fœm. (*L'action d'ébouilir.*) *Après une, ou deux ebullitions.* Poſtquam ſemel & iternm ebullierit. *Cat.* GOTOWANIE ſię zágotowanie ſię. *Ják ſię raz álbo dwa zágotuie.

EBULLITIONS *de ſang.* Sanguinis eruptiones. *Scrib Larg.* WYRZUCENIE kroſt czerwonych po ciele z gorącości krwi

ESCABEAU, ſubſt.m. *ou* ESCABELLE, ſubſt. fœm. (*Petit ſiége quarré à s'aſſeoir.*) Scabellum. *Cic.* STOŁECZEK niſki do ſiedzenia klęczenia álbo nog podparcia pobnożek.

ESCACHER, *prononcez* E'CACHER,V.act. (*Meurtrir,ou briſer en preſſant.*) Terere. Conterere. Obterere. *Liv. Colum.* STŁUC zetrzeć utrzeć drobno ciſnąc.

ESCADRE, ſubſt.f.(*Partie d'une armée navale, compoſée d'un nombre de vaiſſeux de guerre qui vont de conſerve.*) Claſſis. *Virg.* *Chef d'eſcadre, (qui commande une eſcadre.)* Qui aliquod navibus præeſt. ESKWADRA: część oſobna okrętow woiennych w pewney liczbie z oſobna wyprawionych dla beſpieczeńſtwa iákoby podiazd okrętowy,álbo odwod *Starſzy nad Eſkwadrą.

ESCADRON, ſubſt. maſc. (*Corps de cavalerie.*) Equitum turma. HUFFIEC iezdnych *Szwadron.*

ESCALADE, ſubſt. f. (*L'action d'appliquer des eſchelles contre les murailles d'une place pour monter à l'aſſaut.*) Scalis admotis irruptio. *Monter à l'eſcalade.* Muros irrumpere. *Aſcon-Ped.* PRZYSTAWIANIE drabin do wpadnienia do miaſta przez mury.*Wſkoczyć do miaſta przez mury wpaść po drabinach.

ESCALADER,V.act. (*Monter à l'eſcalade.*) Scalis admotis muros invadere. WPADAC do miaſta po drabinach przyſtawionych.

ESCALE, ſubſt.f. *prononcez* E'CALE.(*Coque,ou couverture d'un œuf,de noix & de pois.*) Putamen. *Plin.* SKORUPA ná jaiu, łupina ná orzechu,ná grochu.

ESCALER, *prononcez* E'CALER, V. act. (*Oſter l'écale.*) Putamen egerere. *Plin.* OBŁUPIAC wyłupywać wyłuſzczać

ESCALIER, ſubſt. m. (*Degré qui ſert à monter, compoſé de marches de pierre, ou de bois.*) Scalæ. Gradus. *Cic.* SCHODY ſtopnie do ſchodzenia y wſtępowania do gory kamienne álbo drewniane.

Eſcalier tout droit. Scalæ directâ graduum ſerie. *Eſcalier dérobé.* Scalæ occultæ. Schody proſto dane. *Schody ſkryte.

ESCALIER *en vis, fait en vis,(par où l'on monte en tournoyant.)* Cochlea. *Eſcalier à repos,ou à rampe.* Scalæ interjectis areolis, *ou* ſtationibus diſtinctæ, f.pl. SCHODY kręcone *Schody pochodziſte: ſzerokie ſtopnie maiące że po nich rowno wygodnie chodzić można iák porowney ziemi nie uſtawicznie z iednego ná drugi wſtępuiąc.

ESCAMOTER, terme bas, V. act. (*Voler ſubtilement & d'un tour de main, comme les joueurs de gibeciere.*) Furaci manu aliquid ſubducere. ZEMKNĄC zkręcić gładko ukraść iák rzezimieſzkowie.

ESCAMPATINOS, terme populaire & du diſcours familier. *Faire eſcampatinos, (S'enfuir, ſe dérober adroitement & ſubitement.)* Ab oculis aliquò ſe condere. *Cic.* ZEMKNĄC umknąć gładko uciec y ſchronić ſię.

ESCAPADE, ſubſt f. (*Action d'emportement & de libertinage, une échappée.*) *Il a fait une eſcapade.* De recto deflexit. *Cicer.* WYBIEG roſpuſta, wyrządzenie ſztuki iákiey figla iákiego.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo w Francuſkim podłe y dyſkurſu potocznego.

ESCARBILLAT,m. ESCARBILLATE,f.adject. terme populaire qui ſignifie, (*Gay,enjoué.*) Hilaris & petulcus. SWYWOLNY weſoły słowo w Francuſkim potoczne.

IL SE PREND quelquefois en mauvaiſe part, pour *Vn homme un peu Eſcroc.* Æruſcator. *Aul-Gel.* CZASEM ſię w zły ſpoſob mowi,miaſto ſzalbierz, oſzuſt figlarz zmykacz.

ESCARBOT, ſubſt. m. *Eſpece d'inſecte qu'on nomme en general.* Scarabæus,æi,m. *Plin* OWAD pewny rozmaity ktory ogolnie zowią chrząſzczem.

ESCARBOT *licorne,(à cauſe qu'il a une corne ſur le nez.)* Scarabæus naſicornis. *Eſcarbot bruiant.* Scarabæus ſonicephalus, (*à cauſe qu'il rend un ſon par le moyen de ſa teſte en la frotant contre ſa queuë.*) *Eſcarbot tortuë.* Scarabæus teſtudinatus. *Eſcarbot pourceau, (parce qu'il en a le nez.)* Staphylinus ſcarabæus. *Eſcarbot marqué de taches blanches.* Scarabeus fulſo. CHRZABĄSZCZ ielonek. *Chrzabąſzcz dzwoniec że lataiąc brzęczy. *Chrzabąſzcz krowka. *Chrzabąſzc świnka co má ryiko iák świnia. *Chrzabąſzcz cętka.

ESCARBOUCLE, ſubſt. f (*Pierre precieuſe, gros rubis,ou grenat rouge.*) Carbunculus. *Plin.* KARBUNKUL Kamień drogi, rubin wielki, álbo granat czerwony.

ESCARBOUILLER, *prononcez* E'CARBOUILLER, V. act. terme populaire qui ne ſe dit qu'en ces phraſes, *Ecarbouiller la cervelle,* pour dire *l'écraſer.* Caput diſcutere. *Vne pomme écarbouillée.* Malum contritum. ROZBIC zbić ſtłuc słowo poſpolite francuſkie ktore ſię nie mowi procz w te ſpoſoby. Rozbić głowę mozg rozbić. *Jabko zbite.

ESCARCELLE, ſubſt.f.(*Grande bourſe de cuir à l'antique, qui ſe fermoit à reſſort.*) Scarcella. TRZOS, wacek, worek, wielki ſtaroświecki do paſa zamczyſty.

ESCARGOT, ſubſt. m. (*Gros limaçon à coquille blanche.*) Cochlea. *Cic.* Limax. MAŁZ ślimak wielki w ſkorupie białey

ESCARLATE, *prononcez* E'CARLATE, ſubſt.f. (*Graine d'un arbre qui eſt une eſpece d'yeuſe, ou de houx, qui produit la plus belle des couleurs d'un rouge fort vif.*) Coccum. *Plin.* SZARŁATNE iágody owoc krzewiny pewney podobney do oſtrokrzewu ktore daie náywyżſzą barwę czerwoną.

E'CARLATE,(*Etoffe teinte en écarlate.*)Coccineus. SZARŁAT Materya ſzarłatney farby.

E'CARLATE, ou *Couleur d'écarlate.* Coccineus color. SZARŁAT kolor ſzarłatny.

Qui eſt couvert,ou veſtu d'écarlate. Coccinatus,a,um. W ſzarłacie ubrany, ſzarłatem odziany.

ESCARMOUCHE, ſubſt. f. (*Leger combat qui ſe fait en préſence de deux armées, par des hommes qui s'en détachent.*) Velitatio. *Liv.* HARC pierwſzy, utarczki pierwſze, záczepki z obu ſtron między woyſkiem y ochotnikami wypadaiącemi.

ESCARMOUCHER, V. neut. (*Faire une eſcarmouche.*) Velitari. Procurſare. HARCOWAC, ucierać ſię utarczki pierwſze czynić wypadać ná ochotnika.

ESCARMOUCHEUR, ſubſt. m. (*Qui va eſcarmoucher.*) Veles. OCHOTNIK letki żołnierz co ná utarczki wypada.

ESCARPE', m. ESCARPE'E,f. part. paſſ. (*Qui eſt coupé à plomb.*) Abruptus. Præruptus,a,um. *Cicer. Cæſ.* *Vne ville eſcarpée de toutos parts.* Oppidum undique præruptum. *Vn rocher eſcarpé ſur le bord de la men.* Rupes directè eminens in mare. *Cæſ.* PRZYKRY proſto w gorę idący álbo ná doł proſto nepochodziſty nieſpadziſty.*Miaſto ná przykrey gorze ze wſzyſtkich ſtron. *Skała przykra nád brzegiem morſkim.

ESCARPER *un foſſé*, V.act. (*Elever un foſſé en talus,ou à plomb.*) Foſſam directam, *ou* declivem facere. SZANIEC ſypać proſto nie nieſpadziſto iák ściana proſta.

ESCARPIN, ſubſt. m. (*Soulier à ſimple ſemele fort léger pour danſer.*) Crepida. *Suet.* TRZEWIK obuwie lekkie do tańcu o edney podeſzwie, Szkarpeta do tańca.

ESCARPOLETE, ſubſt. f. (*Jeu où l'on ſe brandille ſur une corde,ou ſur une branche d'arbre*) comme *Aller à l'eſcarpolette.* Oſcillatione ludere. *Petr.* KOŁYSKA kołyſanie ſię gra kołyſania ſię ná ſznurze ná drzewie ná deſce, álbo ná drągu iść grać w kołyſkę.

ESCARQUILLER, *prononcez* E'CARQUILLER, V.act. (*Faire une ouverture,ou écart.*) Divaricare. *Cic.* ROZCZOSNĄC, roſkraczyć, rozprowadzić rozewrzeć.

ESCARRE, ſubſt. f. terme de Chirurgie. (*C'eſt une chair morte.*) Cruſta. *Celſ.* *Faire tomber l'eſcarre d'un ulcere.* Ulcus emaiginare. *Plin.* STRUP ſkorupa martwa ná ranie álbo bliźnie. *Strup ſkorupę ſuchą zdiąć z wrzodu álbo rany.

ESCARRE ſe dit figurément (*d'un grand fracas, ou d'une ouverture,qui ſe fait dans quelque corps.*) comme *Vn coup de canon fait une grande eſcarre dans une armée.* Tormentum bellicum longè dat ſtragem in exercitu. DZIURA *niewłaśnie* *Otwor owarcie* Uderzenie z Działa wielką dziurę czyni w woyſku, vielką ſzkodę.

ESCART, *prononcez* E'CART, ſubſt. m. (*Lieu écarté.*) Locus ſolus. Secretum. *Cic. Phæd.* OSOBNOSC Uſtronie.

Vn lieu à l'écart. Locus ſemotus. *Petr.* *Je me ſuis retiré à l'écart.* Seceſſi in locum ſolum. Mieyſce oſobne ná uſtroniu. *Poſzedłem ná ſtronę ná uſtronie.

ON DIT figurément en ce ſens, *Avoir des écarts d'eſprit.* Evagari animo, (gor, aris, atus ſum.)dep. *Quint.* MIEC rozerwany umyſł, być myśli rozerwancy zápominać ſię czeſto.

ESCARTE',m. ESCARTE'E,f. (*on prononce* E'CARTE'.) adject. (*Eloigné, détourné du grand chemin.*) Devius, a, um. *Vn chemin écarté.* Iter devium. *Cic.* ZDROZNY, ZDROZNA, zboczny, od wielkiego bitego gościńca daleki. *Droga zdrożna.

E'CATRE', (*Qui eſt à l'écart.*) Semotus. Sepoſitus. Remotus. Secretus. *Cic.* OSOBNY ná oſobności ná uſtroniu będący.

ESCARTELE', (*on prononce* E'CARTELE'.)m. ESCARTELE'E, fœm. part. paſſ. & adject. (*Déchiré en quatre*) In quatuor partes, diſtractus. *Cic.* CWIERTOWANY, CWIERTOWANA.

ESCARTELER, *prononcez* E'CARTELER,V.act. (*Mettre en quatre quartiers, tirer à quatre chevaux, parlant d'un criminel de leze-Majeſté au premier chef.*) Quadrifariàm, *ou* in quatuor partes, diſcerpere. *Cicer. Plin.* CWIERTOWAC końmi roztargać, mowiąc o zbrodniu przeciwko Maieſtatowi.

E'CARTELER enterme de Blaſon, ſignifie *Diviſer l'écu en quatre quartiers.* Quadrifariàm ſcutum dividere. DZIELIC ná Czerty części pole Herbowne.

ESCARTER, *prononcez* E'CARTER, V. act. (*Ouvrir trop les jambes &c.*) Diſtendere. Divaricare. *Plin.* ROSKRACZYC ROZŁOZYC bárdzo nogi.

E'CARTER, (*Eloigner, chaſſer de ſoy.*) A ſe amovere. Repellere. *Cic.* *Ecarter la foule.* Submovere turbam. *Liv* Arcere turbam. *Hor.* ODDALIC od ſiebie odpędzić, odegnać. *Cizbę tłum odganiać rozganiać,nieprzypuſzczać, odſtręczać niedopuſzczać.

S'E'CARTER, (*S'éloigner de ſon chemin.*) Se declinare extra viam. *Plaut.* Deflectere ex itinere. *Suet.* ODDALAC ſię od drogi, ziechach zbłądzić zmylić.

S'E'CARTER, ſe dit en ce ſens au figuré, comme *S'écarter de la raiſon.* Aberrare à regulâ & præſcriptione rationis. *Cic.* *S'écarter de ſon devoir.* Diſcedere ab officio. *Cic.* *De ſon ſujet.* Propoſito, *ou* à propoſito aberrare. *Cic.* ODDALAC ſię ziechać w tym rozumieniu *niewłaśnie:* co do rozumu y zdrowego zdania. *Zdrożyć oddalić ſię odpowinności ſwoiey. *Od założoney materyi.

ESCAUT, (*Riviere des Pays-Bas, qui prend ſa ſource au Mont S. Martin près du Catelet en Picardie.*) Scaldis. *Ceſ.* SKALD Rzeka w niżſzych niemczech, ktora ſię poczyna od Gory S. Mârtin bliſko katſzletu w Pikardii.

ESCERVELE',(*on proponce* E'CERVELE'.)m. ESCERVELE'E, f. adject. (*Eſtourdi, qui manque de cervelle & de réflexion.*) Qui cerebrum non habet. BEZ mozgu w głowie ſzalony odurzały bez rozumny.

ESCHAFFAUDAGE, *prononcez* E'CHAFFAUDAGE, ſubſt. m Tabulati, *ou* tabulatorum conſtructio. RUSZTOWANIE ſtawianie ruſztowania.

ESCHAFFAUT, *prononcez* E'CHAFFAUT, ſubſt. m. (*Que font les Maſſons pour élever un baſtiment.*) Tabulatum,i neut. RUSZTOWANIE poſtawione do murowania.

E'CHAFFAUT (*qu'on dreſſe pour voir quelque ſpectacle.*) Spectaculum. Pulpitum, forum. *Liv.* PLAC widoku wyſtawiony. *Teatrum.* Gánki widowiſk y dziwowiſk publicznych, p oulicach ſtawiane.

E'CHAFFAUT (*où eſtoient les Joueurs de Comédie & les Danſeurs.*) Orcheſtra. *Cic.* ŁAWY álbo gánek dlá graiących Komedyą táńcuiących y ſpiewaiących Chor Komedyiny dlá Muzyki graiącey ná ochotach álbo widowiſkach publicznych wyſtawiony.

E'CHAFFAUT, (*qu'on dreſſe pour faire mourir un criminel.*) Theatridium. Tabulatum. PLAC ſtracenia złoczyńcy iákiego dlá publicznego widoku wyſtawiony.

ESCAFFAUDER, *prononcez* E'CHAFFAUDER, V.neut. (*Conſtruire des échaffauts pour quelque baſtiment.*) Tabulatum conſtruere. RUSZTOWANIE ſtawiać, dáwáć, dlá budowania, murowania.

ESCHALAS, *prononcez* E'CHALAS, ſubſt. m. (*Baſton pour ſoûtenir la vigne.*) Pedamen. *Plin.* Statumen. Cantherius. *Colum.* LASKOWANIE, zerdzi podpory, tyki. ſoſzki, koły do podwiązywania winnicy.

Echalas de quartier. Ridica. *Colum.* Tycz. zerdź. koł. krata z zerdzi dana.

Ficher des échalas à la vigne. Impedare vites. *Colum.* Zerdzić utykać tyczyć winnicę kracić.

Tirer les échalas de terre. Pedamenta refigere. *Cic.* *Remanier,ou réguiſer les échalas.* Pedamenta retractare. *Plin-Jun.* Wyciągać wyimować tyki. *Odtykać roſkracać winnicę.

ESCHALASSER, *prononcez* E'CHALASSER *la vigne*, V. act. *La garnir d'échalas.*) Statuminare, *ou* palare vites. *Colum.* PODWIĘZYWAC nátykać winnicę kracić ſzpalerować.

ESCHALASSEMENT, *prononcez* E'CHALASSEMENT, ſubſt.m. (*L'action de mettre des échalas à une vigne.*) Pedatio. *Colum.* KRACENIE, palowanie, żerdzenie winnicy.

ESCHALOTTE, *prononcez* E'CHALOTTE, ſubſt. fœm. (*Sorte de petit oignon.*) Cæpa ſetina. *Plin.* CYBULKI małe do potraw rożnych.

ESCHANCRER, *prononceu* E'CHANCRER, V.act. (*Couper comme en demi-cércle.*)Introrsùm incidere. WERZNĄC w głąb, wrzynać.

ESCHANCRURE, *pronnocez* E'ECHANCRURE, ſubſt. fœm. (*L'action d'échancrer.*) Introrsùm inciſio. WRZYNANIE.

ESCHANGE, *prononcez* E'CHANGE, ſubſt f. (*Troc d'une choſe contre une autre.*) Commutatio. Permutatio. *Cicer.* *Echange des priſonniers de guerre.* Captivorum commutatio. *Flor. Rom.* ZAMIENIANIE zámienienie wymienianie mienianie iedno zá drugie. *Wymienianie zámienianie niewolnika, brańcow ná woynie wziętych.

EN E'CHANGE, ſignifie quelquefois *D'un autre coſté.* *Cét homme a bien de l'érudition, mais en échange il eſt fort vicieux.* Eruditiſſimus eſt, ſed vice versâ vitiis ſcatet. W ZAMIANĘ zá to, z drugiey ſtrony. *Ten Człowiek ma wielki rozum, ále też z drugiey ſtrony wielkie ieſt ladaco.

ESCHANGER, *prononcez* E'CHANGER,V.act. (*Donner une choſe pour une autre.*) Commutare. Perumtare. *Cic.* ZAMIENIAC wymieniać iedno zá drugie.

ESCHANSON, *prononcez* E'CHANSON, ſubſt.m. (*Celuy qui*

qui ſert à boire à un Prince.) Pincerna. Aſcon·Ped. Pocillator. Plin. Alicui miniſtrans pocula. Cic. Puer ad cyathum. Hor. Qui ſtat ad cyathum & vinum. Suet. A cyathis. PODCZASZY, Trukczaſzy. Urzędnik od nápoiu podawania Krolowi, od czaſzy.

ESCHANTILLON, prononcez E'CHANTILLON, ſubſt. maſc. (Monter d'une choſe.) Mercis ſpecimen. Sen. PROBKA ná pokazanie czego.

ESCHAPPATOIRE, prononcez E'CHAPPATOIRE, ſubſt. fœm. (Défaite, ſubterfuge, meſchante raiſon dont on ſe ſert pour ſe défaire de quelque embarras.) Effugium. Suffugium. Quint. WYBIEG wykręt, zła ladaiaka wymowka áby ſię tylko z czego wykręcić, uchrona.

Chercher des échappatoires. Diverticula quærere. Plaut. *Il trouver a quelque échappatoire. Aliquam rimam inveniet. Plaut. SZUKAC wykrętow. *Znáydzie on iáki wykręt iáki wybieg.

ESCHAPPE'E, prononcez E'CHAPPE'E, ſubſt. fœm. (Emportement d'un jeune homme, libertinage, qui luy fait faire des choſes contre ſon devoir.) Dictorum atque factorum impotentia. Cic. WYBIEG młodości, ſwywola roſpuſta obłąkanie ſię od powinności ſwoiey, płochość, letkomyślność nieuwaga.

ESCHAPPER, prononcez E'CHAPPER, V. act. & n. (Eviter, ſe garantir de quelque accident nuiſible.) Aliquod malum vitare. Declinare. Cicer. UCHRONIC ſię uciec uyść czego złego.

E'CHAPPER d'un mal, (Se tirer d'un mal.) Ex aliquo malo evadere. *Echapper d'une maladie. Evadere ex morbo. Cic. Petr. *Echapper à la ſeverité des juges. De ſeveritate judicis evolare. Cicer. *Il ne pouvoit échapper plus honneſtement de l'aveu de ſon ignorance. Ex confeſſione ſuæ inſcitiæ non potuit urbaniùs elabi. Quint. WYNISC wybrnąć ſię od złego, wyrwać ſię wyniść z choroby. *Uchronić ſię uyść ſurowości ſędziow. *Nie mogł przyſtoyniey, álbo lepiey wyniść, z wyznania proſtoty ſwoiey.

S'E'CHAPPER, (Se dérober.) Se ſubducere. *S'échapper dans un tumulte. Elabi inter tumultum Liv. SCHRONIC ſię umknąć ſię, umknąć wyśliznąć ſię uchodzić uciec. *Schronić ſię w tumulcie.

ON DIT en ce ſens au figuré, Quand on le prend ſur le fait, Il s'échappe comme une anguille. Cùm manifeſtò tenetur, anguilla eſt, elabitur. Plaut. MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie. Kiedy go ná uczynku ná oczywiſtey záſtaną, wyśliźnie ſię, wykręci ſię iáko wąż.

E'CHAPPER, n. (Paſſer de l'eſprit, ou de la memoire.) Fugere. Excidere. Elabi ex animo, è memoriâ. Cicer. *Il luy eſt échappé quelque menace. Vox minax ipſi excidit. Tacit. *Il m'eſtoit échappé de vous écrire ſur le ſujet de Céſar. De Cæſare fugerat me ad te reſcribere. Cic. La memoire luy échappe quelquefois. Illius nonnunquam memoria fugit. Cic.* Rien n'échape à ſa connoiſance. Nihil eum fugit, ou præterit. Nulla res eſt, quæ hujus viri ſcientiam fugiat. Cicer. WYPASC z pamięci, nieuważnie. *Wypadły mu nie ktore ſłowa groźne. *Wypadło mi z pamięci nápiſać ci o Cezarze. *Wypada mu z pamięci czaſem, czaſem ſię zápomina. *Nie maſz nic coby nie miał umieć, wiedzieć.

Avant que j'échappe à voſtre eſprit. Antequam ex animo tuo effluo. Cic. Niżeli ci z pámięci wypadnę.

LAISSER échapper, (Laiſſer paſſer.) Dimittere. Prætermittere, (to, is, miſi, miſſum.) Cic.* Je ne laiſſe aucune occaſion de vous louër. Nullum tui laudandi locum prætermitto. Cicer. *Si vous laiſſez une fois échapper l'occaſion, vous ne la retrouverez jamais.) Si huic occaſioni tempus ſe ſubterduxerit, nunquam poſteà indipiſces. Plaut. PUSCIC minąć opuścić. *Zádney nie opuſzczam okazyi chwalenia cię. *Jeżeli raz opuściſz okazyą więcey iey nie znáydzieſz, nie nátrafiſz nie potkaſz.

S'E'CHAPPER en paroles offenſantes. Injurioſiùs, ou contumelioſiùs alicui dicere. WYPUSCIC gniewowi popędliwości, wypaść ſłowami uraźliwemi.

Il s'échappe fort ſouvent. Sæpè faſtum facit. Petr. *Il s'échappe de temps en temps, il retombe dans le vice. Identidem in vitium delabitur. Ovid. Często ſobie wypuſzcza, więcey ſobie pozwala niż trzeba niż náleży. *Czaſem nie záwſze ſobie pozwala odpada w złe.

ON DIT proverbialement qu'Vn homme l'échappé belle, pour dire qu'Il eſt échappé d'un grand danger.) Emerſit è magno malo. Parùm abſuit quin ſit funeratus. MOWIĄ przyſłowiem, ma ſczęście że uſzedł wielkiego nieſzczęścia niebeſpieczeńſtwa uſzedł ledwie nie zginął

ESCHARDE, ſubſt. f. prononcez E'CHARDE, (Petite épine, pointe, ou éclat de bois qui entre dans la chair.) Aculeus ligneus. TRZASKA co západa w ciało, drzazga z drzewa tarń

ESCHARDONNER, V. act. prononcez E'CHARDONNER. (Oſter les chardons d'une terre.) Runcare agrum. Plin. WYRYWAC wypielać chwaſty perz.

ESCHARDONNEUR, ſubſt. m. prononcez E'CHARDONNEUR, (Qui arrache les chardons.) Carduorum runcator. Colum. PLEWIARZ PLEWIARKA.

ESCHARDONNEMENT, prononcez E'CHARDONNEMENT, ſubſt, m. (L'action d'échardonner.) Runcatio. f. Plin. PLEWIDŁO.

(Termes d'Agriculture.) Terminy Goſpodarſkie rolnicze álbo wieyſkie.

ESCHARPE, prononcez E'CHARPE, ſubſt. f. (Bande large qui ſert à ſoûtenir quelque membre du corps bleſſé.) Faſcia Mitella, æ, f. Cic. Celſ. *Vn bras en écharpe. Brachium mitellâ involutum. Celſ. PAS do podwiązania iákiey części ciała, ranioney przepaſka ręcznik, chuſta, powiiak. *Ręka ná paſie ná ręczniku, na powiaku ná tęblaku.

ON DIT en ce ſens au figuré, qu'Vn homme a l'eſprit en écharpe, pour dire qu'Il l'a eſtropié, qu'Il n'a point de jugement, ni de bon ſens. Cerebro laborat. Plaut. MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: Noſi, albo ma rozum ná ręczniku, ná paſie, ná powiaku. To ieſt nie ſpełna rozumu, rozumu ieſt rażonego, nie ma rozſądku.

E'CHARPE, (eſt une piece de taffetas que les femmes mettent ſur leurs teſtes, pour ſe garantir de la pluye, ou pour ſe couvrir les épaules quand elles ſont en déſhabillé.) Velum neut. NAKRYCIE záſłoná materyalna ná głowę álbo ná barki białogłowſkie od deſzczu álbo rozebrawſzy ſię

E'CHARPE eſt auſſi, (Vne grande piece de taffetas, ou d'un tiſſu, que portent les gens de guerre autour d'eux comme une ceinture, ou comme un baudrier.) Balteus. PAS Rycerſki ſzarpa Zołnierſka, z iedwabiu, álbo tkaney materyi ktory noſzą około paſa woyſkowi.

ESCHARPES en Architecture, (Ceintures qu'on met aux coſtez des chapiteaux de la colonne Ionique.) Baltei, orum, m plur. OPASKA w Architekturze około ſłupow Jonſkiey roboty álbo kſztałtu.

ESCHARPER, prononcez E'CHARPER, V. act. (Donner un coup d'épée de travers ſur le viſage.) Tranſverſum aliquem ferire. TWARZ przeciąć poprzecz oczu.

ESCHARS, maſc. ESCHARSE, fœm. adject. (prononcez E'CHARS) mot vieux qui ſignifie Meſquin, vilain, fort avare. Præparcus Triparcus. Plaut. SKNERA plugawy ſkąpiec zmindak ſtare ſłowo Francuſkie.

ESCHARSE'MENT, adv. prononcez E'CHARSE'MENT, (Meſquinement.) Perparcè. adv. SKNERSTWO ſknerowatość zmindactwo.

ESCHASSES, (prononcez E'CHASSES) ſubſt. f plur. (Baſtons qu'on attache à ſes pieds pour eſtre plus élevé en marchant.) Fallæ. Var. DRĄZKI do chodzenia wyſoko, álbo przeſtapienia przez co.

ESCHAUBOULURES, (prononcez E'CHAUBOULURES) ſubſt f. pl. (Petites élevures qui s'élevent ſur la peau, & qui viennent d'un foye fort échauffé.) Papulæ. Celſ. KROSTY wyſypuiące ſię po ciele z wielkiey gorącości wątroby; pożarnice czerwone, trąd.

ESCHAUBOULE', maſc. ESCHAUBOULE'E, f. adject. (on prononce E'CHAUBOULE'.) Qui cutem papulis exaſperatam habet. Celſ. *Eſtre échauboulé. Papulis ſuffundi. Stat. KROSTAWY. *Kroſtami być oſypanym, być kroſtawym, trędowatym.

ESCHAUDE', (prononcez E'CHAUDE'.) ſubſt. m. (Morceau de paſte bouilli, meſlé avec du beurre ou des œufs.) Cruſtulum bicorne. CIASTO, Pirożki kluſki

ESCHAUDER, prononcez E'CHAUDER, V. act. (Nettoyer avec de l'eau chaude.) Aquâ calidâ, perfundere. WYPARZYC ukropem, gorącą wodą.

ON DIT proverbialement au figuré, J'ay eſté échaudé, je n'y retourne plus. Meo periculo ſapio. Cic. MOWIĄ przyſłowiem: ſparzyło mię to nie poydę tam więcey.

ON DIT encore proverbialement, Chat échaudé craint l'eau froide, pour dire que Quand un homme a ſouffert quelque mal, il craint tout ce qui en a l'apparence. Calidâ perfuſus frigidam timet. MOWIĄ ieſzcze, kto ſię ná gorącey, álbo ná ukropie ſparzy, ná zimną dmucha, człowiek oſtrozniey ſzy po ſzkodzie.

ESCHAUFFER, prononcez E'CHAUFFER, V. act (Rendre chaud.) Aliquid calefacere. ZAGRZAC rozgrzać.

S'E'CHAUFFER, (Devenir chaud.) Caleſcere. Plin. Concaleſcere. Calefieri. Cic. Var. ZAGRZEWAC ſię zagrzać ſię grzać ſię.

L'air, ou le temps commence de s'échauffer. Cœlum tepeſcit, ou caleſcit. Plin. *L'eau s'échauffe lors qu'on met du feu deſſous. Effervefcunt aquæ ſubditis ignibus. Cic. Rozgrzewa ſię, ná dworze ciepleie, czas ná dworze ciepleie. *Woda ſię grzeie ognia poddawſzy.

Il a la teſte échauffée des vapeurs du vin. Icto capiti fervor vini acceſſit. Horat. Zágrzała mu ſię głowa od wina.

E'CHAUFFER quelqu'un, (L'exciter, l'enflammer à une choſe.) Incitare. Inſtigare. Inflammare aliquem ad aliquid. Cic. ZAGRZAC kogo do czego záchęcić wzbudzić.

S'échauffer en parlant, ou dans le diſcours. Effervefcere in dicendo. Cic. Zápálić ſię w mowieniu.

E'CHAUFFER, quelqu'un, (Luy échauffer la bile, le mettre en colere.) Alicui bilem commovere. Cic. ROZPALIC kogo zápalić go gniewem, gniew w nim rozżarzyć do gniewu kogo przywodzić.

Echauffez-le encore, comme s'il ne l'eſtoit pas des-ja aſſez. Age, ſi hic non ſatis inſanit, inſtiga. Ter. *Il s'échauffe aiſément. Effervefcit ſtomacho. Iracundiâ exardeſcit. Irâ commovetur, ou effertur Cic. Excandeſcit. Petr. Podniecay go bardziey bo ſię nie dość gniewa. *Gorączka, prędko ſię zápali rozgniewa

C'EST un vieux proverbe qui dit que la faim & le chagrin de trop attendre échauffent la bile. Vetus adagium, fames & mora bilem in naſum conciant. Plaut. STARE to przyſłowie od głodu y czekania złość ſię w człeku zápala, burzy.

QUI a la vertu d'échauffer, (parlant des aliments & des remedes.) Vim concalfactoriam habens. ZAGRZEWAIĄCY mowiąc o lekarſtwach y potrawach.

ESCHAUFFAISON, prononcez E'CHAUFFAISON, ſubſt terme de medecine. (Maladie qui arrive pour s'eſtre trop échauffé.) Æſtus gravior ex nimio labore conceptus. ZAPALENIE gorączka od wielkiey pracy.

ESCHAUGUETTE, prononcez E'CHAUGUETTE, ſubſt. fœm. (Lieu couvert & élevé pour mettre une ſentinelle.) Specula. Cic. STRAZNICA dla oſtrożności y warty wyſoko gdzie dana budka ná ſzelwacha.

ESEHE'ANCE, prononcez E'CHE'ANCE, ſubſt. f. (Terme, ou jour où l'on doit faire une choſe.) Terminus. *L'échéance du payement. Dies ſolutionis. Cic. TERMIN dzień czas czynienia czego. *Termin płacenia liczenia pieniędzy.

ESCHEC, prononcez ECHEC, mot en Langue Moreſque qui ſignifie, Roy, Seigneur, Xeque Iſmaël, le Roy d'Iſmaël. Ce mot eſt uſité parmi nous au jeu des Echecs, lors qu'une Piece du jeu de celuy, contre lequel on jouë, va à prendre noſtre Roy, ou quelque autre Piece; car pour lors noſtre adverſaire nous dit; Echec, Prenez-garde à voſtre Roy, Couvrez-le, Oſtez le de ſa place: & quand il arrive qu'on ne le peut remuër, ni l'oſter de ſa place, on dit alors Echec & mat, comme qui diroit Xeque mato, c'eſt à dire Je mets le Roy à mort: (Regem macto infortunio) & de là ce mot ſe prend figurément. SZACH Murzyńſkie ſłowo znaczące Krola, Szach, Krol Iſmaela. Tego ſłowa u nas zażywaią graiąc w ſzachy, Kiedy ktora z ſztuk przeciwney ſtrony ma wziąć náſzego Krola, bo w ten czaſz przeciwna ſtrona mowi Szach przeſtrzegaiąc áby z Krolem umykać álbo go záſłonić, á kiedy ták go obſaczą że áni go z mieyſca ruczyć áni záſłonić nie można, tedy mowią Szach met to ieſt Krolam zwoiował, álbo Koniec Krolowi á ſtąd też to ſłowo bierze ſię niewłaśnie.

ECHEC, ſubſt. m. Perte, dommage, infortune.) Clades, is, f. Infortunium, ii, n. Incommodum. Malum, i, n. *Il a reçeu un grand échec. Maximam cladem accepit. Flor-Rom. Magnum incommodum accepit. Cæſ. *Il luy a donné un grand échec. Magno illum mactavit infortunio. Plaut. *La cavalerie ne receut aucun échec dans le combat. Omnis equitatus ex prælio integer diſceſſit. Cic. *Si j'avois eſté à Rome, la République n'auroit receu aucun échec. Si Romæ adfuiſſem, Reſpublica nullum vulnus accepiſſet. Cic. SZACH met ſzkoda nieſzczęście klęſka. *Wielką klęſkę ponioſł. *Bardzo go poraził. *Jazda álba Jezdni Kawalerya żadney ſzkody nie ponioſła w okazyi ocalała. *Gdybym był w Rzymie Rzeczpoſpolita żadney ſzkody by nie ponieſła.

ON DIT au figuré en maniere de proverbe, Donner échec & mat à quelqu'un, (Le reduire à la derniere extremité.) Ad incitas aliquem redigere. Plaut. MOWIĄ niewłaśnie y ſpoſobem przyſłowia dać Szach met komu; przywieść go do oſtatniey.

ON DIT encore, Il vous donnera échec & mat en toutes les ſciences. In omni ſcientiarum genere te facilè ſuperabit, ou vincet. MOWIĄ ieſzcze: Da ci ſzach met we wſzyſtkim, we wſzyſtkich náukach, nie wſkoraſz z nim nie wyſtarczyſz mu, nie wydołaſz.

C'eſt ce qui vous tient, ou vous met l'eſprit en échec. Ex eo animus tibi pendet. Ter. ou incertus fertur. To ieſt co umyſł twoy trzyma w uſtawicznym loſie y wątpliwości.

E'CHECS, (Pieces du jeu des échecs.) Latruculi. Sen. *Jouër aux échecs. Latrunculis ludere. Sen. SZACHY pieſki ſztuki rozmaite w grze ſzachow. *Grać w ſzachy.

ESCHELLE, prononcez E'CHELLE, ſubſt. f. (Inſtrument qui ſert à monter.) Scalæ. Cic. Saluſt. Cæſ. DRABINA.

ON DIT proverbialement, Après cela, il faut tirer l'échelle, pour dire Il ne ſe peut rien de mieux. Nihil ſuprà. Ter. MOWIĄ przyſłowiem, Francuſkim Zátym odſtawić odiąć drabinę: to ieſt Już ſię ſtało ze wſzyſtkim iák náleży nie można lepiey.

ESCHELON, ſubſt m. (prononcez E'CHELON.) (Degré d'une échelle.) Scalarum gradus. Plin. SZCZEBEL u drabiny.

ESCHENILLER, prononcez E'CHENILLER, V. act. (Oſter les chenilles des arbres.) Erucas tollere ab arboribus. ROBAKI gąſienice obierać z drzew.

(Terme d'Agriculture.) Termin goſpodarſki.

ESCHEOIR, V. neut. (prononcez E'CHOIR.) (Arriver, tomber.) Advenire. Evenire. Obvenire. Cicer. *Que chacun conſerve ce qui luy eſt échu en partage. Quod cuique obtigit in partem, id quiſque teneat. Cic. *Cette affaire échet un jour de feſte. Incurrit hoc negotium die feſto. Suet. Przypaść przypadać trafić ſię doſtać ſię komu. *Niech każdy trzyma co mu ſię działem doſtało. *To ſię trafiło álbo przypadło w święto.

ESCHEU, m. ESCHEUë, f. (on prononce E'CHEU.) (Arrivé.) Il y a voit deux jours d'échus. Unus & alter dies interceſſerat. Cic. *Les arrérages ſont échus. Dies fœnoris exit. PRZESZŁY, PRZESZŁA, co iuż minął. Dwa dni przeſzły mineły, iuż temu dwa dni było minęło. *Termin płacenia dochodow czynſzowych álbo rath minął przeſzedł.

ESCHEVEAU, prononcez E'CHEVEAU de fil, ou de ſoye, ſubſt. m. Orbis filaceus, ou bombycinus. KŁĘBEK nici álbo iedwabiu zwiianego.

ESCHEVELE', m. ESCHEVELE'E, f. (prononcez ECHEVELE'.) adject. (Qui a les cheveux épars & pendants, parlant des femmes.) Mulier crinibus paſſis. Liv. WŁOSY roſpuſzczone rozczochrane maiący mowiąc o białogłowie.

ESCHEVIN, prononcez E'CHEVIN, ſubſt. m. (Magiſtrat d'une ville pour avoir ſoin des affaires des habitans, de l'entretien & de la décoration d'une ville.) Ædilis. Cicer. ŁAWNIK urzędnik mieyſki.

ESCHEVINAGE, prononcez E'CHEVINAGE, ſubſt. m. (La qualité d'échevin.) Ædilitas. Cic. ŁAWNICTWO.

ESCHIFFRE, prononcez E'CHIFFRE, ſubſt. m. terme d'Architecture. Scapi ſcalarum, genit. ſcaporum, m. plur. Vitr. PODMUROWANIE dlá ſchodow położenia.

(C'eſt un mur qui ſert de baſe à un eſcalier, qui en ſoûtient la charpente ou les marches.) pochyło ściana z obu ſtron dáná ná ktorey leżą ſchody y wſzyſtka ich z dzewa cieśiołka.

ESCHINE, prononcez E'CHINE, ſubſt. f. (L'épine du dos.) Dorſi ſpina. Plin. PACIERZOWA kość, z pacierzow złożona álbo pacierze wſzyſtkie ogołem w grzbiecie.

ON DIT populairement, Je t'accommoderay l'échine comme il faut. Dolabo tibi lumbos fuſte. Plaut. Je repaſſeray ton buſle. MOWIĄ potocznie: wyſmaruię iá ci pacierze náleżycie. Wyprawięci ſkorę: wygarbuięci grzbiet.

ESCHINE, (terme d'Architecture.) Echinus. Vitr. (C'eſt un membre ou ornement qui eſt au haut des colomnes Joniques, Corinthiennes & Compoſites, qui reſſemble à de Chaſtaignes.) OZDOBIENIE kápitelow y wierzchu ſłupow kſztałtu Jonickiego y mięſzanych ná podobieńſtwo káſztanow álbo inſzych owocow ná wierzchu tych ſłupow dáne.

ESCHINER, prononcez E'CHINER, V. act. (Rompre l'échine à quelqu'un, l'échiner de coups.) Delumbare aliquem. Horat. ZBIC kogo, pácierze grzbiet mu kiiem potłuc.

(Mot bas en Francois.) Słowo Francuſkie podłe.

ESCHIQUIER, prononcez E'CHIQUIER, ſubſt. maſc. (Tablier

(Tablier divisé en 64. quarreaux de deux couleurs, pour jouër aux Dames.) Alveus luforius. *Plin.* WARCABNICA tablica ná 64. kwadratow dwoiakiego koloru podzielona do grania warcabow.

ESCHIQUETE', m. ESCHIQUETE'E, f. *(prononcez* E'CHIQUETE'.) adject. terme de Blafon. *(Divisé en Echiquier.)*Teffellatus. DANY w fzachownicę Termin Herbarfki, wyfadzany, w koftkę fadzony.

ESCHOPPE, *prononcez* E'CHOPPE, fubft. f. *(Petite boutique attabée contre un mur & couverte en appetis.)* Taberna. *Cic.* BUDKA kramniczka przyftawiona do ściany iákiey z poł dafzkiem z wierzchu záwiefzonym.

ESCHOUER, V. act. & n. *prononcez* E'CHOUëR, *(Demeurer arresté fur le fable.)* Allidi arenarum cumulis. **Mais fi c'eft contre un rocher, on dira* Scopulo *ou* ad fcopulum allidi. UDERZYC roftrącić fię ftanąć ośieść ofchnąć ná piafku płynąc ftatkiem. *Ale ieżeli o fkałę to fię mowi uderzyć, rozbić fię

E'CHOUëER fe dit figurément *(des entreprifes & des desfeins, qui ne réüffiffent point.)* Improfpere, *ou* infeliciter cadere. *Caf.* **Noftre affaire va mal & mon deffein eft échoué.* Occifa res eft. Hæret negotium. *Plaut.* ROZBIC fię roftrącić upaść o Jmprezach nádzieiach zamyfłach, ktore fię nie udaią y omylaią. *Zle fię nám wiedzie, y wfzyftka moia impreza upadła, Ofchła.

ESCIENT, *(on prononce* efciant.) fubft. m. *(Pleine connoiffance de ce qu'on fait, & de ce qu'on veut faire.)* Videns & fciens. *Cic.* **Il a menti à fon efcient.* Sciens mentitus eft, *ou* fplendide. **Je ne le feray pas à mon efcient.* Sciens non faciam *Ter.* UMYSLNIE zdrowym y zupełnym rozmyfłem chcący, y wiedzący dobrowolnie. *Oczywiście umyślnie zełgał. *Zá pewnie tego dobrowolnie nieuczynię.

A BON ESCIENT, *(Tout de bon, feurieufement.)* Ex animo. Seriò.adv. **Louër quelqu'un à bon efcient.* Pleno ore laudare aliquem. *Cic.* CALE fzczerze prawdziwie z całego ferca, fzczerym fercem. *Chwalić kogo całą gębą wfzech miar

ESCLAIR, *pononcez* E'CLAIR, fubft. mafc. *(Eclat fubit qui précede le tonnerre.)* Fulgur. *Plin.* Fulguratio. *Sen.* **Il fait des éclairs, Il éclaire.* Fulgurat. *Quint.* **S'il vient à faire des éclairs.* Si fulferit. *Cic.* BŁYSNIENIE fię błyfkawica iáfna grzmotowa. * Błyfkafię. * Jeżeli by fię błyfkało.

Qui appartient aux éclairs, ou *Touchant les éclairs.* Fulguralis *Cic.* Błyfkawiczny.

INTERPRETE *des éclairs.* Fulgurator. *Cic.* WIESZCZEK z niebiefkich widokow z błyfkawic co opowiedaiący y wrożący.

ESCLAIRCI, m. ESCLAIRCIE, f. *(on prononce* E'CLAIRCI.) adject. & part. paff. Illuftratus. OBIASNIONY OBIASNIONA, wyiaśniony.

ESCLAIRCIR, *prononcez* E'CLAIRCIR, V. act. *(Rendre une chofe plus claire, parlant du ciel qui eft couvert de nuages.)* Aperire diem. ROZIASNIC wyiaśnić mowiąc o niebie okrytym mgłami y chmurami.

Le ciel s'éclaircit, ou *Le temps s'éclaircit.* Dies clarefcit. *Liv.* Niebo fię wyiaśnia, álbo czas ná pogodę fię wyiaśnia.

E'CLAIRCIR, V.n. *(parlant des liqueurs, Devenir clair.)* Liquefcere. **Rendre clair.* Clarificare. *Plin.* KLAROWAC fię uftawać fię wytrybować fię mowiąc o trunkach álbo likworach. *Klarować.

On éclaircit le vin avec des œufs de pigeon. Columbino ovo benè colligitur vini limus. *Hor.* Klaruią wino gołębiemi iaiami.

E'CLAIRCIR, V.act. *(Fourbir, parlant de la vaiffelle.)*Dare vafa in fplendorem. *Plaut.* **Le foc de la charruë s'éclaircit en labourant.* Vomer fulco attritus fplendefcit. *Virg.* WYCHĘDOZYC wypolerować mowiąc o náczyniach. *Lemiefz poleruie fię w robocie.

E'CLAIRCIR *la veue,* *(La rendre plus nette & plus claire.)* Splendorem oculis afferre. *Plin.* WYIASNIC wyczyścić oczy, wzrok czyścić.

Eclaircir la peau, ou *le cuir.* Cuti nitorem inducere. *Plin.* **Eclaircir la voix.* Splendorem voci afferre. *Plin.* Wyglancować fkorę. *Głos czyścić.

E'CLAIRCIR fe dit auffi *(des corps qu'on fepare les uns des autres, & qu'on laiffe à claires voyes, qui donnent plus de paffage à la lumiere.)* Difrarare. *Colum.* PRZERZEDZIC rozrzedzać dla światła y widoku.

Eclaircir une foreft, (en coupant des arbres & les élagunnt.) Silvam difrarare. *Colum.* Przerzedzić las z gęftwiny.

Eclaircir les rangs d'une armée. Laxare ordines. *Cic.* **Le foldat s'éclaircit.* Miles rarefcit. *Sil-Ital.* Phalanx disjicitur. *Caf.* Przerzedzać fzyki w woyfku rozprzeftrzeniać ofłabiać. *Zołnierz rzednieie, fzyki fię fię rozrywaią.

Vn bataillon éclairci. Acies rarior. *Tacit.* Pułk przerzedzony, rzadfzy ofłabiony.

E'CLAIRCIR fe dit figurément. *(des chofes fpirituelles & morales,* & fignifie *Rendre plus intelligible.)* Rem aliquam illuftrare, *ou* dilucidare, *ou* explanare. *Cic.* **Il m'a éclairci de toute l'affaire.* Mihi rem totam explanavit. *Cic.* OBIASNIC co do rozumienia. *Obiaśnił mię dał mi obiaśnienie w tey całey fprawie, w tym wfzyftkim.

ON DIT proverbialement, que *Le bien d'un homme eft bien éclairci, (quand il ne luy en refte plus gueres.)* Comminutæ funt illius opes ac depreffæ. *Cic. Ovid.* PRZEBRAŁO fię, iuż nie ftaie, co do fortuny mowiąc.

ESCLAIRCISSEMENT, fubft. m. *(prononcez* E'CLAIRCISSEMENT *)de la veuë* Claritas oculorum. *Plic.* **De l'ouïe* Auditûs folertia. JASNOSC wzroku. *Słuchu.

E'CLAIRCISSEMENT fe dit mieux au figuré, & fignifie *Explication de ce qui eft obfcur.* Explicatio. *Cic.* OBIASNIENIE lepiey fię mowi *niewłaśnie:* co do zrozumienia, y wyrażenia czego.

E'CLAIRCISSEMENT fe dit auffi *(des explications des paroles & des actions, pour fçavoir fi on les a faites ou dites avec mauvaife intention.)* comme *Je veux avoir un éclairciffement avec vous fur cela,* ou *m'expliquer avec vous.* Eft quod tibi velim explicare. Eft quod à te velim mihi explicari OBIASNIENIE co do fłow y uczynkow dla poznania iáką intencyą czy złą czy dobrą co fię ftało álbo mowiło. Naprzykład chcę mieć z tobą w tym obiaśnienie, chcę ci fię explikować, álbo żebyś fię mi w tym wyexplikowa .

C'EST *un homme à éclairciffement, (Qui s'offenfe du moindre mot, & qui en demande raifon,* ou *l'explication.)* Homo eft qui vel minimo verbo offenditur. CZŁOWIEK z ktorym uftawicznego trzeba obiaśnienia, ktoremu fię z każdego fłowka wymierzać trzeba. Co go każda rzecz każde fłowko obchodzi.

ESCLAIRE, *prononcez* E'CLAIRE, fubft. f. *(Herbe que l'on nomme* CHE'LIDOINE, *qui eft bonne pour la veuë.)* Chelidonia. *Plin.* JASKOŁCZE ziele bardzo dobre y zdrowe ná oczy.

ESCLAIRE', m. ESCLAIRE'E, f. *(on prononce* E'CLAIRE') adject. *(Qui reçoit de la lumiere.)* Luminofus. Lucidus. Illuftratus. **Vne fale bien éclairée.* Luculentum cœnaculum. *Liv.* JASNY widny widna co ma światła dofyć. *Sala co ma światła dofyć, widna, okien doftatek maiąca.

E'CLAIRE', *(Clair voyant, qui voit clair dans les chofes.)* Homo perfpicaciffimus. In multis rebus, *ou* multarum rerum intelligens, *ou* intelligentiffimus. OBIASNIONEGO rozumu przezorny we wfzyftkich rzeczach.

ESCLAIRER, *prononcez* E'CLAIRER, V. act. *(Répandre de la lumiere.)* Illuminare, Illuftrare. **Il éclaira les ruës.* Colluftravit lumine vias. *Cic.* OSWIECIC obiaśnić światłość wydać wyiaśnieć. *Pooświecał ulice, drogi.

On croit que la lune eft éclairée du foleil. Luna folis lumine colluftrari putatur. *Cic.* Rozumieią że Xiężyc oświecony bywa, álbo światłość fwoię bierze od fłońca.

E'CLAIRER, V.n. Collucere. **Le foleil éclaire le monde.* Collucet mundo fol. OSWIECAC. *Słońce oświeca świat.

E'CLAIRER *quelqu'un,* V.act. *(Porter de la lumiere devant luy.)* Alicui lumen, *ou* facem præferre. *Cic. Plaut.* SWIECIC przed kim światło przed nim nofić.

E'CLAIRER, V. n. fe dit auffi abfolument *(de ce fon paffager, qui précede le tonnerre.)* **Il éclaire.* Fulgurat. *Quint.* GRZMIEC Błyfkać fię. *Błyfka fię grzmi.

E'CLAIRER, V.act. fe dit figurément, pour *Répandre des lumiéres dans les efprits.* Lucere. Prælucere. *Cic.* **Il a éclairé l'Eglife de fes lumiéres.* Ingenii fui luminibus Ecclefiæ præluxit, *ou* ill xit. OSWIECIC *niewłaśnie:* co do rozumu. *Oświecił Kościoł náuką fwoią, *álbo* záiaśniał Kościołowi náuką

E'CLAIRER fignifie auffi, *Epier les actions de quelqu'un, (les regarder de près.)* Aliquem obfervare. *Cicer.* SZPIEGOWAC kogo pilnować opatrywać podftrzegać go we wfzyftkich fłowach y poftępkach.

ESCLANCHE, *prononcez* E'CLANCHE, fubft f. *(Partie charnuë du mouton, qui tient au quartier de derriere.)* Coxa vervecina. **(On l'appelle auffi* GIGOT.) ŁOPATKA ćwiartka zádnia fkopowa. *Zowią też udziec barani.

ESCLAVAGE, fubft.m. *(Servitude.)* Servitus. *Cic.* NIEWOLA, Poddaństwo.

ESCLAVE, adject. m. & f. *(Captif, qui eft reduit fous la puiffance d'un maiftre, foit par fa naiffance, foit par la fortune de la guerre.)* Servus, vi, mafc. *Serva, æ. f. *pour dire, Vne femme efclave.* NIEWOLNIK mocy iákiego Pána poddany czyli to z urodzenia kondycyi, czyli przez woynę. *Niewolnica, poddanka.

Troupe d'efclaves. Servitia, orum. *Cic.* **Il fit foulever les efclaves.* Servitia concitavit. *Cic.* Poddaństwo gromada poddanych. *Zbuntował poddaństwo.

ESCLAVE *fait en guerre.* Captivus *pour un homme.* *Captiva. *pour une femme.* NIEWOLNIK braniec ná woynie. *Niewolnica branka.

ON DIT au figuré, *Eftre efclave de fes paffions.* Cupiditatibus fervire. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Być niewolnikiem paffyi fwoich.

Les loix font efclaves de la couftume. Leges mori ferviunt. *Plaut.* Prawa fłużą poddane fą zwyczaiowi.

EN ESCLAVE. Serviliter. adv. *Cic.* JAK niewolnik, iák poddany, po niewolniczemu.

D'ESCLAVE, ou *Qui concerne les efclaves.* Servilis & hoc fervile. adject *Cic.* NIEWOŁNICZY.

ESCLAVON. m. ESCLAVONNE, f. *(Celuy & celle qui eft d'Efclavonie.)* Sclavus. Slavus, a, um. Sclavonius, a, um. SŁOAK fłowianka.

ESCLAVONIE, *(Partie de la Hongrie, entre la Save & la Drave.)* Sclavonia. SŁOWACKA álbo Słowiańfka Ziemio, Część Węgrow kray między Sawą, y Drawą.

ESCLOPE', m. ESCLOPE'E, f. *(on prononce* E'CLOPE'.) adject. *(Qui traîne fa jambe en marchant.)* Claudicans. *Plin.* WŁOGAWY co nogę powłoczy chodząc.

ESCLORRE, *prononcez* E'CLORRE, V.n. *(Naiftre, commencer à paroiftre au monde, ce qui fe dit proprement des fleurs, des oifeaux & des infectes.)* Excludi. Nafci. *Cic.* **Les petits des tourtuës éclofent tout feuls.* Teftudinum ova nafcuntur per fe fe. *Cic.* WYKLUC fię kluć fię urodzić fię wyniść ná świat zwłafzcza mowiąc o kwiatach ptakach y owadzie. *Zołwięta fame fię przez fię z iáia kluią wychodzą.

E'CLORRE, ou *Faire éclorre, (en fignification active.)* Excludere. *Cic. Var.* WYLĘGNĄC wyfieść.

Il faut trente jours pour faire éclorre les petits poulets, lorfqu'il fait froid. Pullis excludendis triginta diebus opus eft, cùm funt frigora. *Colum.* Trzydzieści dni trzeba dla wylężenia kurcząt kiedy czafy fą zimne.

ON DIT au figuré, *Faire éclorre des diffenfions.* Facere, *ou* commovere diffenfiones. *Cicer.* WZNIECAC niezgody wfzczynać niefnafki.

ESCLOS, m. ESCLOSE, f. *(on prononce* E'CLOS.) adject. & part.paff. Exclufus. Editus. *Colum.* WYLĘZEK wylęgniony, kluiek, wykluty dopiero.

ESCLUSE, *prononcez* E'CLUSE, fubft, f. *(Levée de terre pour tenir l'eau.)* Moles. *Cic.* GROBLA Tama fypana y bita dla utrzymania wody.

L'E'CLUSE, *(Ville de Flandre & port de mer, à trois lieuës de Bruges.)* Sufa, æ, f. SLUZA Miafto Flandryi y Port morfki o trzy mile od Bruże.

ESCOLASTRE, *prononcez* E'COLâTRE, fubft.m. *(Dignité dans une Eglife Cathedrale, qui doit enfeigner les jeunes Chanoines.)*Scholafticus. SCHOLASTYK Doftoieństwo *álbo* godność między Duchowieństwem Kościoła Katedralnego ktory powinien uczyć Kanonikow młodfzych mieyfce

ESCOLE. *(on prononce* E'COLE.) fubft.fem. *(College, lieu public où l'on enfeigne les fciences.)* Schola. *Liv.* SZKOŁA Szkoły Kolejum náuk y uczących publicznie.

Ouvrir, on *commencer à tenir école.* Ludum docendi aperire. *Suet.* Otworzyć fzkoły záczynać uczyć publicznie.

Tenir école. Scholas habere. *Cic.* Trzymać mieć fzkoły.

E'COLE fe dit quelquefois, *(de quelque fecte,* ou *de quelque faculté.) L'école de Platon.* Schola Platonis. SZKOŁA czafem fię bierze zá iáką fektę álbo náukę z ofobna, Szkoła Platona, náuka iego.

E'COLE fe dit auffi *(de toute forte d'inftruction.)* ainfi on dit qu'*Vn homme eft en bonne école,* pour dire qu'*Il eft en lieu, où il peut apprendre beaucoup.* Præceptis falubribus inftrui poteft. *Petr.* **Cét homme ira encore long-temps à voftre école, vous luy en apprendrez.* Te diu loquentem audiet. *Petr.* SZKOŁA fię też mowi o wfzelkim wychowaniu náuce y ćwiczeniu, y tak mowiemy. Jeft w dobrey fzkole, ieft ná tákim mieyfcu gdzie fię wiele dobrego náuczyć może. *Jefzcze go trzeba dać długo do fzkoły twoiey.

Ils vont tous à la mefme école, Ils font inftruits d'une mefme maniere. In eodem ludo docti, *ou* edocti. *Ter.* Wfzyfcy do iedney fzkoły chodzą álbo chodzili wfzyfcy fię iednegofz náuczyliwfzyfcy fą z iedney fzkoły.

E'COLE en termes de manége, *(La leçon que donne l'Ecuyer, tant au Cavalier, qu'au cheval.)* SZKOŁA Rycerfka náuka iezdzenia y uiezdzania koni.

E'COLE fe dit proverbialement en ces façons de parler, *Il a pris le chemin de l'école,* ou *le chemin des écoliers,* c'eft à dire *le plus long.* Iter fecit longius. *Phæd.* Ná daleką fię zápuścił.

ON DIT qu'*Il a fait l'école buiffonniere, (lorfqu'un écolier s'en abfente pour s'aller divertir.)* Abfuit à fcholâ. UCZYŁ fię zá fzkołą w krzewinie, o tym co rad w fzkole nie bywa.

MAISTRE *d'école* Ludi magifter, ftri, m. *Cic.* **Compagnon,* ou *camarade d'école.* Condifcipulus. *Cic.* MAGISTER fzkolny náuczyciel. *Społuczeń, kondyfcypuł.

ESCOLIER, *prononcez* E'COLIER, fubft.m. *(Celuy qui apprend d'un Maiftre.)* Difcipulus. Auditor. *Cic.* STUDENT żák uczeń dyfcypuł.

ESCOLIE'RE, *prononcez* E'COLIE'RE, fubft.f. Difcipula. *Plin.* TA co fię uczy w fzkole.

D'ESCOLIER. Scholafticus, a, um. *Quint.* SZKOLNY.

ESCONDUIRE, *prononcez* E'CONDUIRE, V. act. *(Refufer à quelqu'un ce qu'il demande.)* Abnuere. Abnegare. ODESŁAC odprawić kogo z niczym odmowić co komu.

(Ce mot a vieilli.) To fłowo Francufkie fię zeftarzało.

Il ne devoit pas m'éconduire pour fi peu de chofe. Non debuit rem tantillam mihi denegare. Nie powinien mi był odmowić ták małey rzeczy.

ESCOPE, *prononcez* E'COPE, fubft.f. *(Pelle creufe à vuider l'eau d'un bateau.)* Afcopa. SZUFLA do wylewania wody ze ftatku.

ESCOPETTE, fubft. f. *(Sorte de carabine ancienne courbée.)* Catapulta recurva, æ, f. KUSZA woienna.

ON DIT populairement, *Vne barbe à l'efcopette.* Recurva barba. MOWIĄ potocznie, Broda iák kufza iák motyka.

ESCORCE, *prononcez* E'CORCE, fubft.f. *(La partie qui couvre les arbres, qui leur fert comme de peau,* ou *de couverture.)*Cortex. SKORA ná drzewie, kora.

Ecorce de grenade. Mali corium. **Ecorce d'une chaftaigne.* Caftaneæ corium. *Plin.* Skorka ná iákłku. *Łupina ná Kafztanie.

ON DIT par maniere de proverbe, *Il ne faut point mettre le doigt entre l'écorce & l'arbre,* pour dire *Se commettre entre deux autoritez, entre le mary & la femme.* Ne te admifceas Principum diffidiis, *ou* conjugum rixis. PRZYSŁOWIEM mowią nie kładź palca między korę y drzewo, *między drzwi:* to teft nie wdaway fię między Pánow y ich kłotnie álbo między małżeństwo.

E'CORCE fe dit au figuré, pour *L'apparence, la furface & l'exterieur des chofes.* Species. **Il ne s'attache qu'à l'écorce.* Specie tantùm tenetur. POWIERZCHOWNIE tylko rzeczy uważa y bierze.

ESCORCER, *prononcez* ECORCER, V.act. *(Ofter, lever l'écorce des arbres.)*Decorticare. *Colum.* ODZIERAC ze fkory drzewo, drzeć ze fkory.

ESCORCHER, *prononcez* E'CORCHER, V. act. *(Ofter, lever la peau.)* Glubere. Deglubere. *Var.* ZE SKORY odrzeć złupić fkorę zdiąć z kogo ábo z czego.

On m'écorchera tout vif à coups de verges. Defpoliabitur dorfum meum. *Plaut.* Zywcem mię ze fkory złupią rozgami.

ON DIT figurément, *Ce difcours m'écorche les oreilles.* Ifta verba hæc molefta funt meis auribus. *NIEWŁASNIE* mowią, Ta mowa drze po ufzach odziera ufzy.

E'CORCHER *une langue, (la parler mal & à demi.)* Balbutire linguam, (balbutio, is.) Vitiosè loqui linguam aliquam. ZLE ladaiako ięzykiem iákim mowić álbo w iákim ięzyku.

ON DIT proverbialement, *Ecorcher une anguille par la queuë, Commencer une chofe, par où on la doit finir.* Rem præposterè agere. *PRZYSŁOWIEM* mowią: Odzierać węgorza od ogona, od tego záczynać, ná czym kończyć trzeba

opak

opak co czynić, álbo poczynać.

Il crie devant qu'on l'écorche,(parlant d'une perſonne qui ſe plaint d'un mal avant qu'il ſoit arrivé.) Futuris malis ingemit. Krzyczy á ieſzcze go ze ſkory nie drą, mowiąc o iákiey oſobie co nárzeka ná iákie nieſzczęście wprzod niż ſię ſtánie.

E'CORCHER ſignifie auſſi *Rançonner quelqu'un, Exiger de luy de l'argent au de là de l'équité.* Majorem pecuniam quàm res poſtulat ab aliquo acerbiùs exigere. ZDZIERAC znáczy ieſzcze wymagać mocą co nád kim nád ſłuſzność co do pieniędzy &c.

ESCORCHERIE, *(prononcez* E'CORCHERIE.) ſubſt. f. *(Lieu où l'on écorche & habille les animaux, dans les Boucheries,* ou *Echaudoirs.)* Laniena. JATKA, Szlachtuz gdzie bydło biią odzieraią ze ſkory y znowu ſkorą powlekaią.

ON APPELLE par axaggération, E'CORCHERIE, *(Vne Hoſtellerie où l'on fait payer les choſes davantage qu'elles ne valent.)*Diverſorium ubi nimium æs exigitur. ZOWIĄ przyczyniaiące rzeczy, Szlachtuzem gościeniec álbo goſpodę gdzie nád ſłuſzność każdą rzecz przepłacać trzeba dla zdzierſtwa.

ESCORCHEUR,*ou* E'CORCHEUR *d'animaux,* ſubſt.m. *(Qui les écorche, & leur oſte la peau.)* Pellium ſpoliator. RZEZNIK rzeźniczek co bydło biie y oprawuie.

ON APPELLE, *(Ecorcheur, (Celuy qui rançonne les paſſants dans les hoſtelleries.)*Aſper & nimius exactor.ZDZIERCA niesłuſzny, co zludzi zdziera.

ESCORCHURE, *prononcez* E'CORCHURE, ſubſt. fœm. Cutis,*ou* pellis laceratio.ZDARCIE zádarcie ſkory,zdrapanie

E'CORCHURE *du ſiége,(lorſqu'on a le derriere écorché.)* Sedis vitia & attritus.*Plin* ZATARCIE w pośladku, w ſtolcu

ESCORNER, *ou* E'CORNER *un bœuf,* V. act. *(Rompre une corne.)* Frangere cornu bovis. ROG wyrwać álbo wyłomać wołowi.

ON DIT figurément, *Ecorner une armée, (en défaire & en enlever une partie)*Mutilare exercitum.URYWAC woyſko, po części go znoſić.

E'CORNER ſe dit figurément, pour *Donner atteinte à quelques droits & privileges.* Aliqua jura ex parte infringere. *Tacit.* NARUSZYC prawa álbo przywileie iákie.

ESCORNIFLER, *prononcez* E'CORNIFLER, V. act. & neut. *(Aller diſner chez autruy ſans y eſtre invité, par eſprit de goinfrerie & d'épargne.)* Paraſitando cibum alienum edere *Plaut.* CUDZYCH obiadow patrzyć przez ſkępſtwo iák czynią paſorzytowie.

ESCORNIFLERIE, *prononcez* E'CORNIFLERIE, ſubſt. fœm. *(L'action d'écornifler.)* Paraſitatio.*Plaut.* PASORZYCTWO.

ESCORNIFLEUR,*ou* E'CORNIFLEUR,ſubſt.m. Paraſitus. PASORZYT.

ESCORTE, ſubſt. f. *(Troupe de gens armez qui accompagnent quelqu'un,* ou *quelque choſe pour ſa ſeureté & pour le défendre d'inſulte.)* Præſidium. KONWOY dla beſpieczeńſtwa zbroynych.

Il l'envoya ſous une bonne eſcorte. Cum firmo præſidio miſit.*Cæſ.* Wyſłał go pod dobrym konwoiem.

ESCORTE, *(Troupe d'amis, qui accompagnent un autre amy.)* Comitatus. *Cic.* KONWOY dla kompanii przyiacioł orſzak odprowadzanie, komitywa.

(On dit mieux *Faire compagnie à quelqu'un,* que non pas *Luy faire eſcorte.)* Lepiey ſię mowi w kompanii z kim iść álbo aſſyſtować ſłużyć komu, á niżeli konwoiować go.

ESCORTER, V. act. *(Faire eſcorte aux perſonnes & aux choſes.)*Eſſe Præſidio.*Cæſ.* KONWOIOWAC oſoby y rzeczy

ESCORTER *un ami, (l'accompagner pour luy faire honneur, & pour empeſcher qu'on ne luy faſſe quelque inſulte.)* Comitari. KONWOIOWAC, odprowadzać przyiaciela dla powagi y beſpieczeńſtwa iego álbo dla kompanii.

ESCOSSE, *prononcez* E'COSSE, ſubſt. f. *(De pois & de féves* &c)Siliqua.*Virg.*ŁUPINA łuſkwa z grochu z bobu&c.

Venir en écoſſe. Siliquari, (quor,aris,atus ſum.) dep. *Plin.* Strączyć ſię, ſtrączki wypuſzczać.

ESCOSSER, *prononcez* ecoſſer *des pois & des feves,*V.act. Purgare fabas *Petr.* WYŁUZAC groch bob odłuzać.

E'COSSE, *(Royaume de la Grande Bretagne, en la partie ſeptentrionale.)* Scotia. SKOCYA Kroleſtwo Wielkiey Brytanii w ſtronie połnocney.

ESCOSSOIS, maſc. ESCOSSOISE,f. *(on prononce* E'COSSOIS.) adject. *(Celuy,*ou *celle qui eſt d'Ecoſſe.)* Scotus. Scota. SZKOT, SZKOTKA.

ESCOT, *prononcez* E'COT,ſubſt.m. *(Ce que chaque particulier paye pour ſa part d'un repas.)*Symbola.*Cic.Plaut.*PŁACA część co ná każdego przypadnie płacić zá obiad, álbo od ſtołu, ſkładka.

*Donner,*ou *payer ſon eſcot.* Symbolam dare. *Ter.* Zápłacić ſkładkę ſwoię, część ſwoię wiele y co ná kogo przypada.

*Nous fiſmes hier partie de manger enſemble, & de payer chacun ſon eſcot.*Heri coivimus in hunc diem, ut de ſymbolis eſſemus. *Terent.* Zmowiliśmy wczoray ábyśmy razem z ſobą ziedli, y każdy ſwoią ſkładkę zápłaci zá ſiebie.

ESCOUADE,ſubſt. f. *(Vne partie d'une compagnie d'infanterie.)* Manipulus.*Cæſ.* ROTA zołnierzy pieſzych pułk.

ESCOUFLE, *prononcez* E'COUFLE, ſubſt. f. *(oiſeau de proye qu'on appelle Milan.)* Milvus. KANIA pták drapieżny.

ESCOULEMENT, *prononcez* E'COULEMENT, ſubſt. m. *(Mouvement d'une choſe liquide, qui s'écoule.)* Fluxio. *Plin.* PŁYNIENIE cieczenie wyciekanie ściekanie.

ESCOULER, *prononcez* E'COULER, V. neut. **Faire écouler les eaux, (en faiſant des ſaignées,* ou *de petits ruiſſeaux.)* Erivare.*Plin.* Deducere aquas.*Cic.* SCIEKAC. *Sciek uczynić wodzie, brozdy czyniąc álbo ſtrumyki prowadząc.

s'E'COULER, *(Paſſer avec fluidité par quelque canal.)* Effluere. Perfluere.*Plin.* SCIEKAC ſpadać płynąć kánałem iść, przechodzić.

s'E'COULER, *(Se paſſer, parlant du temps & des choſes qui paſſent imperceptiblement.)* Labi.*Cic.* **Le temps s'écoule inſenſiblement.* Tempus ſenſim ſine ſenſu fluit,*ou* elabitur, *ou Cic. Hor.* PŁYNĄC co do czaſu y rzeczy ktore nieznacznie przemiiaią. *Czas nieznacznie płynie upływa.

s'E'COULER *dans la foule,* ou *parmi la foule, (Se dérober, ſe retirer.)* In turbâ exire.*Petr.* PRZEPASC w tłumie wpadſzy między ludzi.

ESCOURGE'E, ſubſt. fem. *(Fouët composé de pluſieurs brins de corde,* ou *de pluſieurs lanieres de cuir.)* Scutica.*Plin.* BICZ z ſznurkow álbo rzemykow dyſcyplina.

ESCOURTER, *prononcez* E'COURTER, V. act. *(Rendre plus court.)* Curtare. SKURCZYC, uciąć ſkrocić.

Ecourter un chien, (luy couper les oreilles & la queuë.) Demetere caudam & aures cani. Pſu uſzy y ogon uciąć oberznąć

ESCOUTANT, *prononcez* E'COUTANT, m. E'COUTANTE, f. part act. Audiens. Auſcultans. SŁUCHAIĄCY SŁUCHAIĄCA.

ESCOUTE, *prononcez* E'COUTE, ſubſt. f. *(Tribune* ou *entreſole fermée de jalouſies pour entendre quelque diſpute ſans eſtre veu.)* Exhedra clathrata. GANEK Kręcony dlá ſłuchania czego nie będąc widzianym churek.

ESTRE *aux eſcoutes, eſtre à eſcouter. *N'y a-t-il perſonne icy qui ſoit aux eſcoutes,*ou *qui nous écoute ?* Numquis eſt hic alienus noſtris dictis auceps auribus ? *Plaut.* PODSŁUCHYWAC być ná podſłuchach. *Czy nie máſz tu kogo coby nás podſłuchywał,

ON DIT figurément, *Eſtre aux eſcoutes, Eſtre attentif & au guet.* Obſervare. *Cic.* *NIEWŁASNIE* być ná podſłuchu, być ná wárcie, ná ſtraży pilnować.

ESCOUTER, *prononcez* E'COUTER, V. act. *(Preſter l'oreille pour etendre.)* Audire. Auſcultare. *Cic.* SŁUCHAC dáć ucho.

Ecoute, dis moy. Eho, dic michi. **Ecoute, écoute, Syrus.* Heus, heus, Syrus. *Ter. Plaut.* Słyſz ſłuchay powiedzmi. *Słyſz ſłuchay ſłyſzyſz Syruſie.

ESCRAN, *prononcez* E'CRAN, ſubſt. m. *(Qu'on met devant le feu pour ſe garantir de ſa trop grande chaleur.)* Umbraculum, (contra nimium ignis ardorem.) ZASŁONA ktorą ſtawiaią przed ogniem, przed kominem, dlá záſłonienia ſię od wielkiego gorąca álbo upálu *Ekran.*

ESCRASER, *prononcez* E'CRASER, V. act. *(Ecacher.)* Aliquid obterere. *Colum.* **Les autres fuerent écraſez ſous les ruines de la chambre.* Ruina cameræ oppreſſit cæteros.*Phæd.* ZETRZEC ſtłuc zgnieść ná miazgę potłuc. * Jnſi przytłuczeni zoſtali ná mieyſcu pod obalinami izby.

ON DIT, *Vn nez écraſé,* ou *écaché.* Naſus, eliſus, i, m. NOS Pláſkaty.

ESCREMER, *prononcez* E'CRE'MER, V. act. *(Oſter la creſme, le deſſus du lait,* ou *d'autre liqueur.)* Cremorem, *ou* pingue lactis auferre. SMIETANĘ zbierać z mleka z wierzchu.

E'CREMER *une affaire,* ſe dit au figuré, pour *En tirer les plus clairs deniers, le plus liquide & le meilleur.* Quod in re eſt optimum auferre. CO náylepſzego iákoby ſamę śmietanę dlá ſiebie wziąć w iákiey kolwiek rzeczy co náypewnieyſze pieniądze &c.

ESCREVISSE, *prononcez* E'CREVISSE, ſubſt. f. *(Poiſſon teſtacé, eſpece de cancre.) Il y a des écreviſſes de riviere qu'on appelle en Latin* Aſtacus fluvialis. *Plin. Et écreviſſe de mer.* Aſtacus marinus, i, m. *Plin.* RAK Máłż ſkorupiaſty ſą ráki Rzeczne ktore zowią ráki náſkie, y ráki morſkie.

ON DIT proverbialement qu'*Il va comme une écreviſſe à reculons,* pour dire qu'*Il recule, au lieu d'auancer dans les ſciences.* Incedit retrò quaſi cancer. MOWIĄ przyſłowiem poſtępuie iák rák co raz ná zád, to ieſt miáſto poſtępku w czym uſtępuie y coſa ſię.

LES PINCES *d'une écreviſſe.* Denticulatæ forcipes, f. pl. *Plin.* NOZYCE RAKOWE, nogi, ſzczypce rakowe.

CE QUI *couvre les écreviſſes.* Cruſta, æ, f. *Plin.* SKORUPA rákowa.

S'ESCRIER, *prononcez* S'E'CRIER, V. neut. *(Crier avec ſurpriſe & admiration.)* Exclamare. *Cic.* KRZYKNĄC záwołać nágle wrzaſnąć.

ESCRIME,ſubſt.f. *(L'art de faire des armes.)* Ars armorum ludicra.*Cic.* RYCERSKA náuka zážywania broni y nią robienia: *ſzermierka, ſzermierſtwo.*

Maiſtre d'eſcrime, Maiſtre en fait d'armes. Laniſta. *Cic.* Ten co uczy iák broni umiejętnie y zręcznie záżyć, iák nią robić *ſzermierz, Fechtmiſtrz.*

SALE *d'eſcrime.* Laniſtæ ludus, i, m. SALA Jzba náuki Rycerſkiey Sálá Rycerſka do cwiczenia ſię z bronią.

ESCRIMER, V.n. *(Faire des armes.)* Præpilatis gladiis, inter ſe digladiari UCZYC ſię cwiczenia rycerſkiego z bronią

s'ESCRIMER ſe dit figurément *(des diſputes qui ſe font dans les eſcoles.)* Contendere, *ou* concertare cum aliquo. ROSPIERAC ſię oco, iáko bywa ná Dyſpuputach álbo ſporze ſzkolnym.

ESCRAIN, *prononcez* E'CRIN, ſubſt. m. *(Petit coffre garni à mettre des pierreries.)*Scrinium.*Horat.* SZATUŁKA ná kleynoty, ſkrzyneczka z kleynotami pudełko bogate.

ESCRIRE, *prononcez* E'CRIRE, V. act. *(Peindre avec la plume, tracer des lettres.)* Scribere litteras calamo. *Cicer.* Pingere verba.*Cic.* PISAC piorem.

E'CRIRE ſignifie auſſi, *Faire ſçavoir par lettres & s'entretenir avec ſes amis.* Scribere alicui.*Cic.* PISAC oznaymować donoſić liſtownie, koreſpondować z kim piſywać do kogo.

Ecrire une obligation, un teſtament, l'interrogatoire d'un accuſé. Syngraphum, teſtamentum,quæſtionem conſcribere. Spiſywać, nápiſać *oblig* Kártę, Teſtament, Inkwizycyą zeznanie obwinionego.

E'CRIRE, *(Mettre une inſcription au bas de quelque ſtatuë.)* Scribere. Inſcribere. Subſcribere.*Cic.* NAPIS iáki dáć ná ſpodzie pod poſągiem iákim, podpiſać ná dole.

E'CRIRE, *(Compoſer, faire des ouvrages d'eſprit.)* Scribere. Conſcribere. Componere. Conficere. **Ecrire bien & poliment.* Concinnè & politè ſcribere. **Avec ſoin & bien du jugement.* Accuratè & cogitatè ſcribere. *Cic.* PISAC Kſięgi uczone. *Piſać dobrze y pięknie. *Piſać uważnie pilnie y z wielkim rozſądkiem.

Comme quelques-uns ont écrit, ou *laiſſé par écrit.* Ut quidam ſcripſerunt. *Cic.* Jáko niektorzy nápiſali, piſali, piſzą, ná piśmie, piſmem zoſtawili podali.

E'CRIRE ſe dit figurément en poëſie. **Son nom eſt écrit au temple de mémoire.* Conſignatum eſt illius nomen ſempiternæ memoriæ. *Cic.* PISAC *niewłaśnie:* *Jmię Jego w Kronikach wieczney pámięci ieſt zápiſane.

Sa malignité eſt écrite, ou *peinte ſur ſon viſage.* Malitia illius vultu ſcripta legitur. Wypiſana ieſt wyrażona wypiątnowana ná twarzy złośliwość iego.

Encre pour écrire. Atramentum librarium. *Ter.* Inkauſt

ESCRIT, *prononcez* E'CRIT, ſubſt. m. *(Choſe écrite.)* Scriptum, i, n. *Cic.* PISMO rzecz nápiſana.

Haranguer par écrit, ou *le papier en main.* De ſcripto dicere. *Cic.* Mowić czytaiąc z kárty piſaney.

ESCRITS au plurier ſe dit *(des ouvrages imprimez & non imprimez.)* Scripta,orum,neu.plur. *Cic.* PISMA Kſięgi czyli drukowane czyli niedrukowane.

ESCRITS, *(qu'un maiſtre dicte à ſes écoliers.)* Hypomnemata,atum,neut.pl. Dictata,orum, neut.plur. *Cic.* PISANIE powiadane, piſanie po kim przepowiadaiącym ſłowo po ſłowie co piſać dyktowanie.

ESCRITEAU, *prononcez* E'CRITEAU,ſubſt.m. *(Titre,*ou *inſcription écrite en gros caracteres, qu'on met ſur quelque choſe pour la connoiſtre.)* Scheda. Pittacia.*Petr.* Titulus.*Aul. Gel.* **Je mis auſſi-tôt un écriteau à mon logis.* MAISON à VENDRE. Inſcripſi illicò, ÆDES MERCEDE. *Terent. ou* ÆDES VENALES. NAPIS karta ná czym dla wiadomości. dana záwieſzona.*Záraz położyłem napis ná domie moim*Dom do przedania.*

ESCRITOIRE, *prononcez* E'CRITOIRE,ſubſt.f. *(Etuy où l'on met les plumes, le ganif,&c.)* Calamaria theca.*Suet.*KAŁAMARZ ſztuciec do chowania pior ſcyzoryka &c.

ESCRITURE, *prononcez* E'CRITURE, ſubſt.f. Ce mot ſe dit par excellence *de l'Ecriture Sainte, qui contient l'ancien & le nouveau Teſtament.* Scriptura ſacra. PISMO Swięte Biblia maiąca w ſobie ſtary y nowy Teſtament.

E'CRITURE, *(L'action par laquelle nous formons les lettres.)* Scriptio *Cic.* PISANIE wyrażanie liter piorem.

E'CRITURE, *(La maniere d'écrire & de former des caracteres ſur le papier.)*Manus.*Cic.* PISMO czyie,ręka czyia.

E'CRITURES au plurier ſe dit au Palais *(des écrits que font les Avocats dans les procès.)* Litis inſtrumenta, orum, neut. plur. PISMA pápiery do ſprawy ktore Patronowie podaią ná ſądach dokumenta.

E'CTITURE,ou *l'art d'écrire.* Scribendi ars.f. NAUKA piſania.

ESCRIVAIN, *prononcez* E'CRIVAIN, ſubſt. maſc. *(Qui écrit, qui compoſe des livres.)* Scriptor. *Cic.* PISARZ co piſze y wydaie kſięgi.

E'CRIVAIN ſe dit plus particulierement *(de Celuy qui eſt receu Maiſtre en l'art d'écrire.)* Scribendi magiſter.*Cic.*TEN co piſać uczy.

E'CRIVAIN, *(Celuy qui écrit, qui copie.)* Scriba. Amanuenſis.*Cic Suet.* PISAREK co piſze w piſuie w kſięgi przepiſuie, człek od piora *manualiſta.*

ESCROC, ſubſt. m. *(Qui attrappe l'argent par filouterie.)* Æruſcator. *Plaut.* SZALBIERZ filut co pieniędzy ſzalbierſtwem y złemi ſztukami nábywa *myłży groß.*

ESCROQUER, V.act. *(Tirer de l'argent par filouterie.)* Æruſcare.*Ter.Cic.* ZŁEMI niesłuſznemi figlami y ſzalbierſtwy pieniędzy nábywać.

ESCROU, *prononcez* E'CROU,ſubſt.m. *(Piece de bois,*ou *de fer, qui ſert à ſerrer la vis d'un preſſoir.)* Striatum receptaculum. KLESZCZE ktore trzymaią ſzrubę w praſie.

ESCROUE,ſubſt.fœm. *prononcez* E'CROUë, *(Regiſtre des Geoliers d'une priſon, où l'on écrit les noms des priſonniers qu'on y améne,le ſujet de leur empriſonnement & à la requeſte de qui.)* Cuſtodis reorum commentarius. *Suet.* REIESTR więźniow,ich Imion,przyczyny zá co ſą wſadzeni do więzienia y od kogo.

ESCROUELLES, *prononcez* ECROUELLES, ſubſt.f. pl. *(Tumeurs ſanguines qui arrivent aux parties glanduleuſes.)* Strumæ,arum,f plur. *Celſ.* GRUCZOŁY nábiegłe, guzy, záſkornie krwią nábrzmiałe ná rożnych częściach ciała przydaiące ſię zwłaſzcza na gruczołowatych.

ESCROUER, *prononcez* E'CROUëR, V. act. *(Charger le Geolier de la perſonne d'un priſonnier.)* Nomen rei alieuius in commentarium carcerarium inſcribere. act. ZATARASOWAC dać do taraſu wſadzić oddać do więzienia

ESCROUTER, *prononcez* E'CROUTER *un pain,* V. act. *(Oſter la croute d'un pain.)* Cruſtam pani detrahere.act. NA Tarce ſkorkę twardą chleba zetrzeć zdiąć zwierzchu.

ESCU, *prononcez* E'CU,ſubſt.m. *(Ancienne arme défenſive faite en forme de bouclier leger, qu'on portoit au bras.)* Scutum.*Cæſ.* TARCZA, pawęza,broń do zaſłoniania ſię Puklerz kołczan kałkan.

Qui porte un écu. Scutatus.*Cic.* Pawęznik.

E'CU *des armoiries.* Scutum gentilitium. TARCZA álbo pole Herbowne.

E'CU D'OR, *(Piéce de monnoye.)* Nummus aureus,i,m. TALER złoty, Moneta.

E'CU BLANC, *(Valant ſoixante ſols de noſtre monnoye.)* Nummus argenteus,i,m. TALER ſrebrny, zwyczayny Taler Francuſkich o ſześciudzieſiąt dwoiakow álbo podwoynyck groſzy; náſzych według kurrencyi.

ESCUEIL, *prononcez* E'CUEIL,ſubſt.m.*(Rocher,*ou *bancs de ſable cachés dans la mer, où les vaiſſeaux periſſent.)*Scopulus.*Cic.* SKAŁA ná morzu pod wodą ſkryta, Hak wodny rafa o ktorą ſię rozbiiaią ſtatki niebeſpieczeńſtwo ná morzu.

E'CUEIL se dit figurément (*des choses dangereuses qui peuvent nous causer quelque perte*, ou *quelque disgrace.*) comme *Le panegirique est l'écueil des Orateurs.* Scopulosa res & difficilis Oratoribus scribere orationem panegyricam. Niebespieczeństwa wszelkie padnienia ná iákie nieszczęścia; panegiryki są nayniebespiecznieysze y naytrudnieysze mowcom.

Cette place fut l'écueil où se perdit la réputation de ce Général. Illà urbe amissà illius Imperatoris hæsit fama ad metas. Tá forteca była o ktorą się rozbiła sławа, wodza tego.

ESCUELLE, *prononcez* E'CUELLE, subst. f. (*Espece de plat sans bord à prendre un bouillon.*) Scutula *Mart. Cicer.* CZARA do rosołow, polewek &c. bez brzegow miska.

ESCUELLE'E, *prononcez* E'CUELLE'E, subst. f. (*Ce qu'il tient de liqueur dans une écuelle.*) comme *Une écuellée de bouillon.*) Scutella juris plena, æ, f. CZARA czarka, co trzymać w sobie może czarka zwyczaynie, iáko czarka rosołu.

ESCULER, *prononcez* E'CULER, V. act. (*Corrumpre son soulier par derriere.*) Posteriùs calceos corrumpere. TRZEWIKI, Buty ná nápiętkach popsować.

ESCUME, *prononcez* E'CUME, subst. f. (*Bouillon de l'eau*, ou *de quelque liqueur agitée.*) Spuma. *Ovid.* PIANA z wody porusżoney, szumowiny z zágotowaney.

E'CUME *du fer.* Scoria. *Plin.* ZUZEL żelazna.

E'CUME *de l'argent.* Lithargyrum. *Plin.* ZUZEL srebrna, piana, odmiot od srebra.

E'CUME *de l'airain.* Æris palea, æ, f. *Plin.* ZUZEL miedziana, skwara, odmioty od miedzi.

D'ESCUME. Spumeus. *Plin.* Z PIANY.

ESCUMER, *prononcez* E'CUMER, V. n. (*Jetter de l'écume.*) Spumas agere. *Cic.* PIENIC się.

E'CUMER, V. act. (*Oster l'écume.*) Spumam eximere. ODSZUMOWAC, pianę zdeymować szumowiny zbierać.

E'CUMER signifie encore, *Pirater sur mer, y voler.* Piraticam facere. *Cic.* SZUMOWAC pianę robić w Francuskim znaczy ieszcze rozbiiać po morzu, y náieżdżać.

ESCUMEUR, *prononcez* E'CUMEUR *de marmite*, subst. masc. Ollæ despumator. KUCHTA od szumowania garka álbo kotła.

(Mot bas & populaire.) Słowo w Francuskim podłe y proste

E'CUMEUR *sur mer*, (*Pirate, Corsaire.*) Pirata. *Cicer.* ROZBOYNIK náiezdnik ná morzu.

ESCUMEUX, *prononcez* E'CUMEUX, m. ESCUMEUSE, fœm. adject. (*Qui jette beaucoup d'ecune.*) Spumosus. *Plin.* SPIENIONY, SPIENIONA, Pienisty, pienista.

ESCUMOIRE, *prononcez* E'CUMOIRE, subst. f. (*Espece de grande cuillier percée de plusieurs petits trous pour oster l'écume des liqueurs.*) Ligula multis foraminibus perforata, æ, f. DURSZLAK warząchew do szumowania.

ESCURER, *prononcez* E'CURER, V. act. (*Nettoyer la vaisselle.*) Eluere. Extergere. *Plaut.* CHĘDOZYC náczynie wycierać szorować.

ESCUREUR, subst. masc. *prononçez* E'CUREUR *de puits.* Puteorum curator. **De latrines*, ou *de fosses à privé.* Latrinarum curator. TEN co chędoży studnie rurnik. *Ten co chędoży wychodki, złotnik nocny.

ESCUREUIL, *ou* ESCURIEU, subst. m. (*prononcez* E'CUREUIL.) (*Petit animal sauvage qui a une longue queuë dont il couvre son corps.*) Sciurus. *Plin.* WIEWIORKA.

ESCURIAL, *ou* SAINT LAURENT DE L'ESCURIAL, (*Maison Royale de la Castille en Espegne.*) Sanctus Laurentius in Escuriali, masc. ESKURYAŁ Pałac Krolewski Krolow Hiszpańskich w Kastylii.

ESCURIE, *prononcez* ECURIE, subst. f. (*Lieu à mettre des chevaux.*) Equile stabulum. *Var.* STAYNIA dla koni.

ESCURIE signifie aussi *L'équipage de l'écurie.* Equitium, ii, neut. STAYNIA znaczy też porządek staienny.

ESCUSSON, *prononcez* E'CUSSON. subst. m. (*Ecu chargé d'armoiries.*) Scutum gentilitium, i. n. TARCZA, pole herbowne.

Escusson des arbres. Emplastrum, tri, n. *Colum.* Plastrowanie drzewa szczepienie zrazami wsadzonemi.

ESCUSSONNER, *prononcez* E'CUSSONNER, V. act. (*Grefer en écusson.*) Emplastrare. Inoculare. *Col.* PLASTROWAC drzewa, szczepić zrazami zásadzonemi zá korę *alterować*

ESCUYER, *prononcez* E'CUYER, subst. masc. (*Celuy qui portoit l'écu des Chevaliers & leurs armes dans les tournois.*) Armiger, geri. GERMEK słowo staroświeckie polskie, Pacholik żołnierski, álbo też Rycerski co zá Rycerzem kopią y

tarczą nosił w konnych rycerskich igrzyskach.

E'CUYER, (*qui dresse & qui meine bien un cheval.*) Equiso. *Var.* KONIUSZY co do trzymania y ieżdżania koni należy.

GRAND E'CUYER, (*chez le Roy.*) ou tout court MONSIEUR LEGRAND. Regius armiger, m. WIELKI Koniuszy Koronny w Francuskim zowią krotko *Jmć Pan Wielki.*

(C'est une charge de la Couronne.) Jest to urząd Koronny

E'CUYER *tranchant*, (*qui coupe les viandes à la table des Roys.*) Scissor, Carpus, Carptor. *Petr.* KRAYCZY co do kraiania u stołu Krolewskiego należy.

ESCUYER *de cuisine.* Magister coquorum, masc. KUCHMISTRZ starszy, nád kuchnią y kucharzami.

ESDIGUIERES, *ou* LESDIGUIERES, *prononcez* E'DIGUIERES, (*Duché en Dauphiné.*) Diguieria. EDIGWIER Xięstwo w Delfinacie.

ESGARD, *prononcez* E'GARD, subst. masc. (*Consideration pour les personnes & pour les choses.*) Ratio. Respectus. *Cic.* WZGLĄD ná osoby y rzeczy. *Respekt.* uwaga uważność.

Si vous avez quelque égard pour moy. Si quis respectus tibi est mei. *Liv.* **Il n'a d'égard à quoy que ce soit.* Abscindit sibi rerum omnium respectum. *Liv.* Jeżeli masz cokolwiek względu dla mnie álbo ná mnie. *Nie ma względu náymnieyszego ná żádną rzecz.

En égard au temps où nous sommes. Pro istis temporibus Ut nunc est ætas. *Cic.* Wzgląd maiąc ná czasy teraźnieysze.

Celà ne fait rien à mon égard, Cela ne me regarde point. Id nihil ad me. Do względem mnie do mnie nic nie należy, nic to mi niewadzi, nic mi do tego.

ESGAREMENT, *prononcez* E'GAREMENT, subst. masc. (*Erreur où l'on tombe*) Errario. Error. *Cic.* OBŁĄKANIE się zbłądzenie, błąd w ktory kto wpada.

E'GAREMENT est plus usité au figuré, *L'éloignement de la raison, Erreurs de l'esprit.* Error. Aberratio, onis, f. *Cicer.* **Jetter un esprit dans l'égarement.* Inducere aliquem in errorem. *Cic.* **Tirer quelqu'un de son égarement.* Demere alicui mentis errorem. *Hor.* **Tomber dans l'égarement.* Deferri in errorem, *Cicer.* OBŁĄKANIE się od rozumu pobłądzenie w rozumie. *Wprawić kogo w błąd wprowadzić go w błąd. *Wyprowadzić wywieść kogo z błędu iego. *Wpaść w błąd iáki.

ESGARE', *ou* E'GARE', m. E'GARE'E, fœm. part. pass. & adject. (*Qui est hors du chemin, qui est fourvoyé de son chemin.*) Itinere pererrans, antis, omn. gen. *Quint.* OBŁĄKANY zdrogi ten co zdrogi ziechał, álbo co iest zdrogi sprowadzony.

Des yeux égarez, ou *La veuë égarée.* Oculi errantes. **Un esprit égaré.* Perturbatus & commotus animus. *Cic.* **Un visage égaré*, ou *hagard.* Efferatus & attonitus vultus. *Petr.* Oczy obłąkane pomięszane, wzrok pomięszany. *Rozum umysł pomięszany. *Twarz pomięszana, zmięszana.

ESGARER, *prononcez* E'GARER, V. act. (*qui se dit d'une chose qu'on ne sçauroit trouver, & qui est comme perduë.*) Ignorare. **J'ay égaré ma clef, je ne sçay où je l'ay mise.* Clavem, *ou* clavim ignoro. ZAMIĘSZAŁO się o rzeczy iakiey ktorey kto szuka á znaleść nie może iákoby zginęła nie wiedzieć gdzie się podziała. *Zámięszał mi się klucz kędyś nie wiem gdziem go podział.

E'GARER *quelqu'un de son chemin*, (*Luy en faire prendre un autre.*) A recto itinere aliquem deducere deflectere, (cto, is, flexi, flexum) act. *Cic.* SPROWADZIC kogo z drogi prostey ná inszą go záprowadzić záwieść, uwieść, zwieść.

S'E'GARER, (*Perdre sa route, prendre un chemin pour un autre, se fourvoyer.*) Aberrare. Deerrare. Declinare de vià. *Cic.* **Cét enfant s'égara de son pere parmi la foule.* Puer inter homines aberravit à patre. *Petr.* ZBŁĄDZIC ziechać z drogi obłąkać się w drodze iednę drogę wziąć zá drugą. *To dziecię obłąkało się od oyca w tłumie.

S'E'GARER se dit figurément, (*parlant de l'esprit.*) Mente labi. Delirare. Insanire. *Cic.* **Vostre esprit s'égare.* Acumen tuum delirat. *Hor.* ZBŁĄDZIC zmylić obłąkać się *niewłaśnie:* co do rozumu, w głowę záchodzić szaleć. *Rozum twoy się obłąkał, rozum twoy się myli błądzi.

S'E'GARER, (*S'éloigner de la vérité, du droit chemin.*) Deflectere à veritare, *ou* de recto *Cic.* **S'égarer de son sujet* Deerrare à proposito. OBŁĄKAC się zbłądzić od prawdy od słuszności. *Oddalić się od materyi przedsięwziętey.

(Cherchez par E', sans S, tous les Mots que vous ne trouverez pas avec ES. Szukay przez samo *E*, bez *S*, wszystkich słow ktorych nie znáydziesz przez *ES.* ES-

ESLIME', *ou* E'LIME'E, m. E'LIME'E, f. adject. Tritus, a, WYROBIONY, WYROBIONA, zażywany wytarty.

ESPACE, subst. m. ce mot signifie en general, (*L'étenduë d'un lieu.*) Spatium. *Cic.* *(*Ce mot se dit du Temps & du Lieu.*) Intervallum, i, n. PRZECIĄG co do mieysca, y czasu. *Dalekość odległość co do mieysca.

L'ESPACE *qui est entre les veines.* Intervenium. *Vit.* MIĘDZY zyle mieysca po między żyłami.

L'ESPACE *qui est entre les rangs dans une armée rangée en bataille.*) Interordinium. *Colum.* MIĘDZY szykami y szeregami uszykowanemi drogi ścieszki, *Luki.*

L'ESPACE *de la vie.* Vitæ curriculum, i, m. *Cic.* PRZECIĄG życia, bieg życia.

(Les Imprimeurs appellent *Espace* une espece de lettre qui sert à separer les mots, & font ce mot Feminin en François, *Spatium, ii, n.*) Przekładka *spacyika* Drukarska ktorą przedzielaią słowa od słow w sadzeniu y składaniu liter.

ESPACEMENT, subst. terme d'Architecture, *le mesme qu'*ESPACE. MIĘDZY filarze dalekość iednego od drugiego w Architekturze.

ESPACER, V. act. (*Garder, observer les espaces entre les choses.*) Intervallis res distinguere. Ostępować iedno od drugiego dzielić rozdzielać przedzielać oddzielać iedno od drugiego.

ESPADON, subst masc. (*Grande & large épée.*) Machæra prævalida. MULTAN miecz wielki y szeroki.

ESPAGNE, (*Royaume le plus occidental de l'Europe, dont Madrit est aujourd'huy la capitale; & autrefois Tolede.*) Iberia. Hesperia. Hispania. HISZPANIA Krolestwo położone náybardziey ku záchodowi w Europie, ktorego stołeczne miasto teraz iest Madryt, á z dawna Toled.

ESPAGNOL, m. (*Celuy qui est d'Espagne.*) Iberus. Hispanus. HISZPAN ten co iest rodem z Hiszpanii.

ESPAGNOLE, f. (*Celle qui est d'Espagne.*) Hispana. *Cic.* HYSZPANKA.

D'ESPAGNE. Hispanus. Hispaniensis. *Cic.* HISZPANSKI

ESPAIS, *prononcez* E'PAIS, m. EPAIS, f. adject. (*Qui a de la solidité.*) Spissus, a, um. *Virg.* Densus. Crassus, a, um *Cic.* **Une muraille épaisse.* Crassus paries. *Cat.* **Des buissons épais.* Densi sentes. *Virg.* **Un corps épais.* Corpus spissum, *ou* crassum. *Lucr.* GRUBY, miąższy. *Sciana gruba. *Krzewiny gęste, zárośle gęstwiny. *Rzecz gęsta iako płotno sukno nábite, álbo rzecz nie dziurkowata twarda.

E'PAIS, *Grossier, parlant de l'air.*) Crassus aer. *Cicer.* **Des tenebres épaisses.* Tenebræ spissæ. *Cic.* GĘSTY gruby zátkany mowiąc o powietrzu. *Grube ciemności.

E'PAIS, (*parlant d'une chose liquide, qui s'est épaissie.*) Densus. Concretus. *Virg.* ZGĘSŁY mowiąc o mokrych rzeczach ktore gęśnieią zsiadaią się.

Matiere épaisse comme la lie, ou *autre chose semble.* Crassamen. Crassamentum. *Colum.* Drożdże gęste, lagier álbo w podobnego z siadłe upadłe zgęsłe.

E'PAIS, (*parlant d'un bois fort touffu.*) Silva densa. *Cicer.* **Faire venir les cheveux épais.* Densare capillum. *Plin.* GĘSTY las. *Włosy gęste uczynić.

E'PAIS se dit encore (*des corps séparez quand ils sont serrez & pressez l'un contre l'autre.*) Densus. Spissus. **Il se jetta dans le plus épais des ennemis.* In hostes densos fertur. GĘSTY ścisły ieden przy drugim álbo ieden ná drugim. *Rzucił się gdzie náygęstszy nieprzyiaciel.

ON DIT figurément, *Un esprit épais & grossier, Un homme épais.* Crassus homo. *Ter.* GRUBY grubiański prosty umysł, człowiek gruby prostak.

ESPAISSEUR, *prononcez* E'PAISSEUR, subst. fœm. *Des choses.* Densitas. Spissitas. Crassitudo. *Plin.* **Il fit faire deux murs de brique de l'épaisseur*, ou *épais de six pieds.* Duos muros lateritios senum pedum crassitudine extrui jussit. *Cæs.* GRUBOSC rzeczy. *Kazał zrobić dwie ściany murowane z cegły grubości ná sześć stop.

E'PAISSEUR se dit aussi (*de l'obscurité de l'air & des lieux.*) Crassitudo aeris. *Cic. ou* densitas. *Plin.* **Epaisseur des bois, des forests.* Densa nemorum. GĘSTOSC grubość powietrza mglistość pochmurność. *Gęstwa gęstwina krzewin zárośli, lasow, drzew, Borow.

ESPAISSIR, *prononcez* E'PAISSIR, V. act. (*Rendre*, ou *faire épais.*) Densare. Spissare. *Virg. Plin.* **Epaissir les rangs d'une armée.* Densare ordines *Liv.* ZGĘSZCZAC ściaczać skupiać ściskać do kupy. *Gęste szyki dawać, zágęszczać ściskać szyki

S'E'PAISSIR. Coire in densitatem. Crassescere, (sco, is.)

neut. *Plin.* **L'air s'épaissit en nuages.* Aer cogitur in nubes. *Cicer.* ZGĘSZCZAC się gęśnieć. *Chmurzy się powietrze się zbiera chmury się zbiegaią.

La liqueur s'épaissit. Spissatur, *ou* condensatur liquor. *Plin. Colum.* Gęstnieie likwor.

ESPAISSISSEMENT, *prononcez* E'PAISSISSEMENT. Densatio. Condensatio. *Plin.* GĘSTNIENIE.

ESPALE, subst. f. (*Banc le plus proche de la pouppe.*) Sedile puppi proximum. ŁAWKA ná tyle oktętu przy rudlu wiązania náybliższa.

ESPALIER, subst. m. terme de Jardinage, (*Treillage où l'on attache des arbres contre les murs d'un jardin.*) Arbores extentæ & muris applicitæ. *Un espalier d'arbres.* SZPALEROWANIE w ogrodach z drzew rzędem sadzonych robione Szpaler z drzew, łaty álbo żerdzi w kratę dane przy ścianie dla szpalerow.

ESPAPCHEMENT, *prononcez* E'PANCHEMENT, subst. masc. (*Effusion de quelque liqueur.*) Effusio. *Cic.* WYLANIE ulanie rozlanie wylanie cieczenie rzadkiey iákiey rzeczy.

ON DIT figurément, *Epanchement de l'ame devant Dieu.* Effusio animi. *Cicer.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Wylanie serca przed Bogiem.

ESPANCHER, *prononcez* E'PANCHER, V. act. (*Verser*, ou *laisser répandre quelque liqueur.*) Effundere. Profundere. *Cic.* WYLAC wylewać rozlać likwor iáki.

Epancher çà & là. Dispergere. *Cic.* Rozlewać tam y sam.

ESPANDRE, *prononcez* E'PANDRE, V. act. (*Jetter çà & là.*) Dispergere. Disseminare, (o, as, avi, atum.) Expandere, (do, dis, pandi, passum.) act. accus. *On dit mieux* RE'PANDRE. **Le Nil s'épand dans les campagnes de l'Egypte.* Nilus per agros Ægypti diffunditur. ROZSYPAC, Rospraszać tam y sam rozrzucać rozsiewać lepiey w Francuskim się mowi *Repandre* Rozlewać, wylewać. *Nil rzeka wylewa, rozlewa po polach Egipskich.

ESPANDU, m. ESPANDUë, f. (*prononcez* E'PANDU, & *mieux* RE'PANDU.) Effusus. *Phæd.* WYLANY rozlany ále lepiey w Francuskim *Repandu.*

S'ESPANOUIR, *prononcez* S'E'PANOUïR, V. act. (*en parlant des fleurs, qui s'ouvrent.*) Se se pandere. *Cic.* **La rose s'épanouït*, ou *épanouït.* Rosa se exolvit, *ou* se explicat. ROZWIIAC się rozwinąć się co do kwiatow. *Roza się rozwiia.

S'E'PANOUïR figurément, (*en parlant du cœur, lorsqu'il est dans la joye.*) Diffundi. ROZPŁYWAC od radości co do serca.

ON DIT familierement en même sens, *Il s'épaonuit la rate.* Hilarescit. *Var.* MOWIĄ *w Francuskim* w tymże rozumieniu, *potocznie sledziona się w nim rozwiia*, miasto serce mu się rozpływa od radości.

ESPANOUI, m. ESPANOUIë, f. (*prononcez* E'PANOUï.) Apertus. Diductus. Expansus. *Plin.* ROZWINIONY rozwity co do kwiatow.

Un cœur épanouï, (*dit au figuré.*) Hilaris & lætus animus. *Cic.* Serce rozpływaiące się od radości *niewłaśnie.*

ESPANOUISSEMENT *des fleurs*, (*prononcez* E'PANOUISSEMENT.) subst. m. Florum explicatio. ROZWIIANIE się kwiatow.

E'PANOUïSSENENT *du cœur*, (*lorsqu'il est transporté de jeye.*) Animi. Exultatio. *Plin. Quint.* ROSPŁYWANIE się serca od radości.

ESPARGNANT, *prononcez* E'PARGNANT, m. ESPARGNANTE, f. part. act. & adject. (*Qui épargne, qui est ménager.*) Parcens. Parcus, OCHRANIAIĄCY, OCHRANIAIĄCA Oszczędny oszczędna.

Qui est trop épargnant. Nimis parcus. *Ter.* Zbyt oszczędny skąpy sknerowaty.

ESPARGNE, *prononcez* E'PARGNE, subst. f. (*Ménagement de son bien.*) Parcitas. *Cic.* **Appliquer son esprit à l'épargne.* Advertere animum parsimoniæ. *Tacit.* **Les hommes ne comprennent point combien l'épargne fait un grand revenu.* Non intelligunt homines. quàm magnum vectigal sit parsimonia. *Cic.* **Cela ne s'appelle pas épargne, mais avarice.* Non ista est diligentia, sed avaritia. *Cic.* OSZCZĘDNOSC. *Przestrzegać oszczędności. *Nieuważaią ludzi iáki dochod czyni oszczędność. *Nie iest to oszczędność ále skępstwo.

L'E'PARGNE, *ou Le Trésor de l'Epargne.* Ærarium regium. **Il n'y apoint d'argent à l'Epargne.* Incredibiles sunt angustiæ ærarii regii, (*Ciceron a dit* Pecuniæ publicæ.) SKARB Krolewski, álbo Rzpltey. *Niemasz pieniędzy w skarbie.

TRE'SORIER *de l'Epargne.* Ærarii regii præfectus. PODSKARBI Koronny, Nádworny.

ESPARGNER, *prononcez* E'PARGNER, V. act. (*Ménager ſon bien.*) Parſimoniam adhibere. OSZCZĘDZAC OCHRANIAC dobra ſwego.

E'PARGNER *la dépenſe.* Impenſæ parcere. *Liv.* Sumptui parcere *Cic.* **Il ne s'épargne rien.* Nihil pretio parcit. *Plaut.* OSZCZĘDZAC wydatku, ochraniać pieniędzy oſzczędnie wydawać, ſzanować groſza. *Niczego ſobie nie ſkąpi.

E'PARGNER *le temps & les perſonnes,* (*Les ménager.*) Tempori parcere. **Je ſeray bien aiſe d'épargner tout le temps que je donne à la culture de mes jardins & de mes revenus, pour l'employer à la Philoſophie.* Quidquid temporis hortorum & rerum curæ ſeponitur, in Philoſophiam revocabo. *Tacit.* **Epargnez ce jeune homme, le ſang luy bout dans les veines; montrez vous le plus ſage.* Parce adoleſcentulo, ſanguis illi fervet, tu melior eſto. *Petr.* **Epargner ſa peine, ſon travail.* Operæ, labori parcere. *Cic. Ter.* **Je n'ay point épargné ma peine.* Operæ haud ſui parcus meæ. *Plaut.* SZANOWAC żałować ochraniać czáſu y oſob. Wybaczać. *Rádbym ten wſzyſtek czas ochronił dlá Filozofii ktory trawię ná krzątaniu ſię około ogrodow y zbieraniu dochodow. *Wybacz temu młodemu Człowiekowi *álbo* temu młodzikowi bądź uważnieyſzy bácznieyſzy nád niego. *Ochraniać żałować pracy ſatygi ſwoiey. *Nie żáłowałem pracy ſwoiey.

Je vous prie de m'épargner un peu, de ne me point tant maltraitter. A te deprecor injuriam. *Liv.* **Il n'épargne perſonne pour ſe faire rire.* Nulli parcit dum ſibi riſum excutiat. *Hor.* **Ne point épargner la réputation.* Famæ haud parcere. *Prop.* **Epargner les oreilles chaſtes.* Auribus pudicis parcere. *Cic.* **Epargnez-moy, Vous dites trop de bien de moy, Vous me louez trop.* Dic parciùs de meis laudibus. *Cic.* Proſzę cię zániechay mię y nie ták mną ſobie ſzarzay. *Ni kogo nie ochrania nikomu nieprzepuści byle ſobie żárt śmiech uczynić. *Nie ochraniać ſłáwy. *Ochraniać ſzanować uſzy uczciwe, czyſte, wſtydliwe. *Proſzę ſkromniey o mnie rozumieć nie ták mię chwalić bárdzo.

ESPARGOUTTE, ſubſt. f. (*Eſpece de plante que quelques-uns appellent Matricaire, d'autres, Apparitoire.*) After atticus. GWIAZDECZKI ziele Jáſkierki, álbo Jſkierki, gáwęda. Ziele dymieniczne.

ESPARPILLEMENT, *prononcez* E'PARPILLEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'éparpiller.*) Diſperſio. ROZRZUCENIE ROZSYPANIE rozſzarpiąc co.

ESPARPILLER *prononcez* E'PARPILLER, V. act. (*Jetter çà & là.*) Diſpergere. *Cic.* ROZRZUCAC Roſpruſzyć rozſypywać rozſzarpuiąc rozkładać.

ON DIT figurément & populairement, *S'éparpiller la rate, Se faire rire, Se bien divertir.* Sibi riſum excutere. Sibi ludos facere. *Hor.* NASMIAC ſię ucieſzyć ſię uśmiać ſię do woli.

ESPARS, *prononcez* E'PARSE, f. adject. (*Répandu çà & là.*) Sparſus. Diſperſus *Plin.* **Cheveux épars.* Capillus ſparſus. ROSPUSZCZONY Rozrzucony Rozſypany rozſypana. *Włoſy rozſpuſzczone roſypane.

ESPARVINS, *prononcez* E'PARVINS, ſubſt. m. pl. (*Maladie qui vient aux chevaux & aux beufs au bas du jarret.*) Suffrago, inis, f. *Plin.* CHOROBA w przegubach álbo w przegięcinie u nog poślednich bydląt koni y wołow ná poślednie nogi upadanie podbicie ſię.

ESPATTER, *prononcez* E'PATTER *un verre,* V. act. (*En rompre la patte.*) Scyphi fulcrum frangere. UTŁUC ſtłuc ſpodek u kieliſzka.

Eſtre épatté, comme *Les verres de fougere ne ſont pas ſi épattez,* ou *n'ont pas la patte ſi large que ceux de cryſtal.* Vaſa vitrea breviori & deductiori fulcro vaſis cryſtalinis. Kieliſzki proſte álbo ſzklane nie maią ták ſpodka obſzernego iáko kryſztałowe.

ON APPELLE en ce ſens, *Vn nez épaté, un nez large & écaché.* In planum diductæ nares *Sent.* PLASKONOSY noſa płaſkatego nozdrzy ſzerokich noſa wklęſłego.

ESPATULE, ſubſt. f. (*Inſtrument plat & large par en bas pour étendre des onguents.*) Rudicula. *Celſ.* SZPATELA łopatka Cerulicka do rościągania maśći ná plaſterki.

ESPAULE, *prononcez* E'PAULE, ſub. f. (*Partie du corps d'où naiſt le mouvement du bras de l'homme, & de la jambe de devant dans les animaux à quatre pieds.*) Humerus. (*pour l'épaule de l'homme.*) & Armus. (*pour celle des beſtes à quatre pieds.*) *Virg. Hor.* BARK część w ciele ſkąd idzie rámię w ludziach, á noga álbo łopatka u bydląt Czwornogich orczyk, z prodn.

Les os larges des épaules que les Anatomiſtes appellent Omoplates. Scoptula operta. *Celſ.* Kośći łopatczane, *álbo* łopatkowe.

L'entre deux des épaules. Interſcapium, ii, neut. *Hygin.* Między łopatkami.

Porter quelque choſe ſur ſes épaules. Aliquid humeris ferre. *Hor. Cic.* Nośić co ná ramionach, náplecach ná bárkach

E'PAULE ſe git à la boucherie (*d'un mouton & d'un veau.*) Armus vervecinus, *ou* vitulinus. ŁOPATKA w iátce mowi ſię o baraninie y cielęcinie.

E'PAULE ſe dit figurément (*du ſecours qu'on donne à quelqu'un.*) comme *Preſter l'épaule à quelqu'un.* Suppetias alicui ferre. *Cic.* **Ce fardeau eſt trop lourd pour ſes épaules.* Non ſufficit tanto ferendo oneri. RAMIĘ bark plecy *niewłaśnie* ſię mowi o pomocy obronie komu świadczoney. *Plecy trzymać komu, Rámię podać, Bárki podłożyć, przybyć nápomoć. *Ciężki to ciężár ná barki iego.

E'PAULE ſe dit proverbialement en ces façons de parler, *Porter quelqu'un ſur ſes épaules, (parlant d'un homme à qui on compatit.)* Ægrè aliquem ſuſtinere. RAMIĘ bárki przyſłowiem ſię mowi w te ſpoſoby: Noſić kogo ná ramionach ná Bárkách właſnych go dzwigać o tym co má nád kim politowanie.

ON LE DIT auſſi (*d'un importun.*) *Il m'ennuye ſi fort, que je le porte ſur les épaules.* Hic mihi tanto tædio eſt, ut illum humeris meis geſtare putem. TOZ ſię mowi o náprzykrzonym człeku ták mi ſię przykrzy że mi áż cięży ná barkach ná rámionach.

ON DIT encore, *Pouſſer le temps avec l'épaule,* pour dire *Différer.* Procraſtinare. *Cic.* CORAZ odkładać zwłoczyć od iutra do iutra. *Bárkiem czas od czaſu potrącać do czaſu.*

On luy a fait voler la teſte de deſſus les épaules, pour dire *Il a eſté décollé.* Cervicibus caput illi abſciſſum eſt. *Cic.* Strącono mu *álbo* zleciała mu głowa z kárku, ſzyia z bárkow, ścięto go.

Il ſent l'épaule de mouton. Hircus cubat in alis. Hircum olet. **Regarder quelqu'un par deſſus l'épaule, le mepriſer.* Deſpicere aliquem. *Cic.* **Mettre quelqu'un dehors par les épaules, Le chaſſer honteuſement* Turpiter aliquem ejicere. *Plaut.* Kozłem trąci. *Okiem kogo przenoſić. *Wytrącić kogo wypchnąć z domu, zá bárki wziąwſzy.

ESPAULE'E, *prononcez* E'PAULE'E, ſubſt. f. (*Vn quartier de devant d'un mouton, qui comprend le bout ſaigneux, la poitrine, le quarré & l'épaule.*) Pars vervecis anterior. CWIARTKA łopatka Bárania przednia maiąca w ſobie żebra moſtek y łopadkę, Przodek barani.

ON DIT, *Faire une choſe par épaulée,* c'eſt à dire *à diverſes repriſes, & négligement.* Niſi intermiſſo aliquid agere. DORYWCZĄ co czynić czáſami y niedbale co ráz porucaiąc y znowu ſię wracaiąc do tego.

ON DIT, *Vn cheval épaulé,* (*qui a l'épaule diſloquée.*) Equus armo luxato. KON ſpleczony, *álbo* co má łopatkę wybitą, lub w orczyku wybity.

ESPAULEMENT, *prononcez* E'PAULEMENT, ſubſt. m. terme de guerre (*C'eſt une fortification faite à la haſte pour ſe couvrir des traits des ennemis.*) Subitarius agger. SZANIEC uſypany náprędkośći. Wáł z iedney ſtrony dla zaſłonienia ſię

ESPAULER, *prononcez* E'PAULER, V. act. ſignifie en guerre, *Faire un épaulement, ſe couvrir d'un coſté.* Se ab unâ parte tegere. **Il avoit épaulé ſon camp d'un bois, il s'en eſtoit couvert.* Silvâ ab unâ parte caſtra muniverat. SZANCOWAC ſię OSZANCOWAC ſię z iákiey ſtrony otoczyć ſię, záſłonić ſię. *Záſłonił ſwoy oboz z iedney ſtrony laſem.

E'PAULER ſe dit figurément, pour *Secourir, aſſiſter quelqu'un.* Alicui ſubſidio venire. ZASŁONIC kogo, plecami właſnemi go záſtąpić obronić.

ESPEAUTRE, *prononcez* E'PAUTRE, ſubſt. f. (*Eſpece de froment fort eſtimé autrefois en Italie dont on faiſoit la fromentée.*) Zea. *Plin.* ORKISZ, ſzpełta, łuſkna pſzenica, bardzo niegdyś wzięta we włoſzech z ktorey robiono Tyzany.

ESPECE, ſubſt. f. (*Qui eſt ſous un genre,* comme *Arbre eſt un genre, & le Cheſne, le Poirier, &c. ſont des eſpeces.*) Species. *Cic.* GATUNEK co ieſt pod iákim rodzaiem rzeczy; iáko náprzykład Drzewo ieſt rodzaiy á gátunek tego gátunku ſą Dąb, gruſzka &c.

ESPECE, (*Sorte.*) Genus. *Cic.* **Il y a une eſpece d'hommes, qui ſont les bons valets, que je veux corriger, ſi je puis.* Eſt ardelionũ quædam natio, quos emendare ſi poſſum volo. *Phæd.* RODZAY gatunek kſztałt. *Jeſt pewny rodzay ludzi nátrętow do uſług, ktorych bym rad poprawił, ieżeli potrafię.

ESPECE, (*Image, repreſentation.*) Species, iei, f. Imago, inis, f. *Cic.* OBRAZ kſztałt wizerunek.

Les ſonges ne ſont que des eſpeces, qui nous reſtent dans l'imagination, des objets que nous avons veus en veillant. Eadem eſt in ſomniis species eorum, quæ vigilantes vidimus. *Cicer.* Sny ſą tylko iedne obrazy pozoſtałe w myśli náſzey tych rzeczy ktoreśmy widzieli ná iáwie.

ESPECES, en terme de monnoye, (*ſe dit des pieces différentes qui ont cours dans le négoce, comme Ecus, Louis d'or & d'argent,* &c) Nummi, orum, m. pl. PIENIĄDZE idące w iákim kraiu álbo handlu rożne iáko tálery czerwone złote Lui dory to ieſt podwoyne czerwieńce, ſrebrna álbo biała rozmaita moneta &c.

Je vous rendray voſtre argent en meſmes eſpeces, que vous me l'avez preſté.) Tuam pecuniam totidem planè quot dediſti, nummis tibi reddam. W teyże monecie ci oddam pieniądze w ktorey mi pożyczyłeś, tákiemiſz pieniędzmi oddam.

ESPECES, ſe dit (*de toutes ſortes de danrées, comme bled, vin,* &c.) Species. *Mart. Juriſc.* GATUNEK o rożnych rzeczach, wſzelkiego rodzaiu y gatunku, iáko to zbożu winie &c.

ESPE'E, *prononcez* E'PE'E, ſubſt. f. (*Arme offenſive qu'on porte au coſté.*) Gladius. SZPADA ſzabla broń, ktorą u boku wiſzącą noſzą.

Epée nuë, ou *tirée.* Gladius vaginâ vacuus. *Cicer.* *(*Le contraire eſt* Gladius tectus vaginâ. *Hor.* *Vne épée dans ſon fourreau.*) Szpada, ſzabla broń goła dobyta z pochew. **przeciwna ieſt:* ſzpada ſzabla ſchowana w pochwy, włożona niedobyta, w pochwach będąca.

Mettre l'épée à la main, ou *tirer l'épée.* Diſtringere gladium. Educere è vaginâ. *Cicer.* *(*Le contraire eſt* Recondere gladium in vaginam. *Cicer.* Condere ferrum. *Phæd.* *Remettre l'épée dans le fourreau.*) Porwać ſię do ſzpady do ſzabli, wziąć ią w rękę álbo dobyć iey. *Przeciwna ieſt: Názad ſzpadę ſzablę w pochwy włożyć, ſchować.

Se donner de l'épée au travers du corps, s'enfoncer l'épée dans le corps. Tranſigere ſe ipſum gladio. *Tacit.* **Faire paſſer des peuples au fil de l'épée.* Internecione delere. Cæde delere. *Cic.* **Se battre à coups d'épée.* Diſtrictis gladiis pugnare. **S'ouvrir un chemin a la pointe de l'épée.* Ferro viam ſibi patefacere. *Tacit.* Przebić ſamgo ſiebie. *Wpień wyciąć. *Bić ſię ná ſzpady ná ſzable. *Zelazem ſzpadą ſzablą ſobie drogę uczynić, otworzyć.

Epée de combat. Pugnatorius gladius. *Suet.* **Epée de breteur.* Machæra *Plaut.* Szabla ſzpada Rycerſka żołnierſka, Kawalerſka. *Kord Junaka.

E'PE'E ſignifie auſſi *La profeſſion des armes.* Arma. Militia. *Cic.* **Il a pris le parti de l'épée.* Arma, *ou* militiam ſequitur. *Tibul.* SZPADA álbo ſzabla znáczy też ſtan żołnierſki, woyſkowy. *Udał ſię ná żołnierkę woyſkową ſłużbę przyiął.

ON DIT (*d'un homme fort brave & vaillant.*) *C'eſt une bonne épée.* Armis eſt acerrimus. *Virg.* ZOŁNIERZ Kawaler wielki, Pachołek dobry.

E'PE'E ſe dit proverbialement en ces manieres ſuivantes, *Il eſt vaillant comme l'épée qu'il porte,* pour ſignifier qu'*Il eſt fort brave.* Strenuiſſimus eſt. *Plaut.* WIELKI Kawaler żołnierz odważny Pachołek wyśmienity.

Il ſe fait tout blanc de ſon épée, pour dire qu'*Il ſe fie ſur ſes forces, & ſur le credit de ſes amis pour venir à bout de quelque entrepriſe* Multùm fidit viribus & gratiâ amicorum. Tylko w ſzablę ſwoię w ſiły ſwoie w junakieryą y w przyiacioł duſa.

ON DIT, qu'*Vn homme n'a que la cappe & l'épée,* pour dire qu'*Il n'a rien,* qu'*Il eſt fort gueux.* Enſis & penula, & præterea nihil ipſi eſt. UBOGI mizerak chudy pachołek co tylko kord y kubraczynę *álbo* burkę ma ná ſobie.

ON DIT, que *Des perſonnes ſont aux épées & aux couteaux,* ou *à couteaux tirez,* pour dire qu'*Ils ſont tout preſts à ſa battre.* Res ad manus & ad arma inter illos venit. Ad inimicitias apertas venerunt. *Cic.* DO ſzabel ſię biorą do ſzpad ſię maią gotowi ſą bić ſię z ſobą.

ON DIT (*d'un homme qui demande les choſes avec empreſſement & ſans donner de relaſche.*) qu'*Il preſſe l'épée dans les reins.* Inſtat. Urget. NALEGA iák z ſzablą nád karkiem o tym co mocno nálega y wymaga co ná kim.

ESPERANCE, ſubſt. fœm. (*Vne des quatre vertus Theologales.*) Spes. NADZIEIA iedna z czterech cnot Teologicznych.

ESPERANCE, (*Prétention mondaine, qui nous fait attendre un bien que nous eſpérons.*) Spes, *genit.* ſpei, f. *Cicer.* NADZIEIA światowa, oczekiwanie ſzczęścia iákiego doczeſnego ná świecie, otucha.

(Les Grammairiens ne donnent point de plurier à ce mot, cependant il ſe trouve dans Plaute, dans Terence, dans Ciceron & dans Horace &c.) To ſłowo łacińſkie nie ma większey liczby u Grammatykow; iednakże znayduie ſię w Plaucie, Terencyuſzu, Cyceronie Horacyuſzu &c.

Qui eſt plein; ou *rempli d'eſperance.* Plenus ſpei bonæ. *Cæſ.* **Vn jeune homme fort éloquent & d'une grande eſperance,* ou *qui promet beaucoup.* Adoleſcens ingentis eloquentiæ & ſpei. *Petr.* Pełen nádziei, dobrey otuchy. *Młody człowiek piękney wymowy, y wielkiey nádziei po ktorym ſię wiele ſpodziewaią, o ktorym u wſzyſtkich wielka nádzieia.

Contre toute eſpérance. Contra ſpem. Præter ſpem. *Liv.* Mimo wſzelką nádzieię, przeciwko wſzelkiey nádziei, nád ſpodziewanie.

Qui a perdu toute eſpérance de vivre. Exſpes vitæ. *Tacit.* (*Ce mot n'a point d'autre cas.*) Bez wſzelkiey życia dalſzego nádziei. To ſłowo łacińſkie *Exſpes* bez nádziei inſzego ſpadku nie ma.

Avoir eſpérance. Spem habere. Teneri ſpe. *Cic.* Carere, *ou* orbari ſpe. *Cicer.* *N'avoir point d'eſpérance.*) **J'ay quelque rayon d'eſpérance.* Spes mihi ſubeſt. *Cic.* **Faire voir ſur ſon viſage qu'on a bonne eſpérance.* Spem vultu ſimulare. *Virg.* Mieć nádzieię. *Nie mieć nádziei żádney. *Mieć ieſzcze iákiś promyk nádziei. *Pokażywać po ſobie dobrą nádzieię nárabiać fantazyą nie tracić ſerca.

Décheoir de ſon eſpérance. Spe labi. *Cæſ.* Upaść w nádziei ſtracić nádzieię.

Donner eſpérance, ou *de l'eſpérance.* Spem alicui dare, *ou* facere. *Cic. Cæſ.* Czynić nádzieię.

Entretenir l'eſperance. Alere ſpem. *Cic.* Trzymać w nádziei.

Oſter l'eſperance. Alicui ſpem adimere. *Cic.* Odebrać odiąć ſtracić nádzieię.

Toute eſperance perduë. Omnis ſpes abſciſſa, *ou* ſublata, *ou* erepta. *Liv.* Wſzyſtka nádzieia zgineła przepadła.

Redonner, ou *r'animer l'eſpérance.* Redintegrare ſpem. *Cæſ.* Przywrocić ożywić nádzieię.

Sans eſpérance de pardon. Sine ſpe veniæ. *Cic.* Bez nádziei miłoſierdzia, odpuſzczenia.

Surpaſſer l'eſpérance qu'on a conçuë de nous. Spem omnium ſuperare. *Cic.* Zwyciężyć nádzieie w wſzyſtkich o ſobie.

ESPERDU, *prononcez* E'PERDU, m. E'PRRDUë, f. adject. (*Qui a l'eſprit troublé & égaré.*) Attonitus. Externatus. *Cic. Catul.* SZALONY, SZALONA, co ma umyſł náruſzony

ESPERDUMENT, adv. *prononcez* E'PERDUMENT, comme *Aimer éperdument quelqu'un juſques à en perdre l'eſprit.* Perditè, *ou* efflictim aliquem amare. *Ter.* SZALENIE bez pamięci kochać aż do pomięſzania zdrowego rozumu.

ESPE'RER, V. act. (*Pretendre à quelque choſe.*) Sperare. *Cic.* SPODZIEWAC ſię czego, mieć nádzieię, otuche tuſzyć ſobie, obiecywać ſobie co.

Commencer d'eſpérer. In ſpem ingredi. *Cic.* Záczynać ſię ſpodziewać.

Les choſes ineſperées arrivent pluſtôt que celles qu'on eſpere. Inſperata magis accidunt, quàm quæ ſperes. *Plaut.* **On ne voit pas qu'il y ait lieu d'eſpérer rien de meilleur.* Ne ſpes quidem ulla oſtenditur fore melius. *Cic.* Rzeczy nieſpodziewane prędzey bywaią niżeli te ktorych ſię ſpodziewaią. *Nie maſz żadnego podobieńſtwa polepſzenia.

Eſpérer en quelqu'un, ou *en quelque choſe, Y mettre,* ou *y fonder ſes eſpérances.* Ponere, *ou* reponere ſpem in aliquo, *ou* in aliquâ re. *Cic.* Pokładać nádzieię ſwoię w kim, *álbo* w czym

ON N'ESPERE *plus rien, (parlant d'un malade, dont la maladie eſt déſeſperée.)* Deploratus eſt & à medicis deſtiturus hic æger. *Cic.* JUZ nie maſz nádziei mowiąc o chorym odſtąpionym.

Tandis qu'on a eſperé la paix. Dum in ſpe pax fuit. *Cicer.* Tym czaſem gdy ſię ſpodziewano pokoiu.

ESPERON, *prononcez* E'PERON, ſubſt. m. (*Piece de fer qu'un cavalier met à ſon talon.*) Calcar. *Cic.* **Donner de l'é-*

peron,ou *des éperons*, ou *Donner des deux*. Equo calcaria adhibere,*ou* admovere *Cic*. OSTROGA ſztuczka żelazna ktorą żołnierz przypina do nápiętka. *Oſtrogami zewrzeć konia z obu ſtron, *álbo* obiema oſtrogami żgać konia.

E'PERON *de navire*, (*ſe dit de la prouë & de la pointe des vaiſſeaux*.) Navis roſtrum. NOS u Naw álbo okrętow przodek okrętu, koniec z przodu.

E'PERON,ou *Pilier*, *Arc-boutant*, Anteris. Eriſma. *Vitr*. PODPORA záſtrzał w budoweniu murłaty dlá podpory dáne od ſpodu z przodu budynku.

E'PERON *des coqs*, ou *les Ergots*. Galli calcaria. *Colum*. OSTROZKI u koguta.

ON DIT proverbialement & figurément, *Chauſſer les éperons à une armée*, *La mettre en fuite*. Fugare exercitum. MOWIĄ przyſłowiem francuſkim, oſtrogi przyprawić nieprzyiacielowi *álbo* woyſku, Roſpędzić go roſproſzyć, rozegnać.

L'un a beſoin d'éperon, & l'autre de frein pour le retenir. Ille calcaribus, hic frenis eget. *Cic*. Jednemu oſtrogi trzeba, á drugiemu wędzidła.

ON DIT (*d'un homme ſtupide & lent*.) qu'*Il n'a ni bouche, ni éperon*, qu'*Il ne ſçait ni aller ni parler*. Iners&ignavus linguâ & manu. Inops verbis & hebes. MOWIĄ o głupim y leniu, ni gęby ni oſtrogi: ni be ni me, áni go gdzie poſłać áni mu co zlecić: áni on gdzie poyść, áni on co wymowić.

ESPERONNER, *prononcez* E'PERONNER, V. act. (*Chauſſer des éperons*.) Calcaria aptare ocreis. Inſtruere ocreas calcaribus. UBRAC w oſtrogi wdziać wziąć przypiąć oſtrogi. Włożyć oſtrogi.

E'PERONNER *un mur*, (*Le ſoûtenir par des eſperons*.) Eriſmis murum fulcire, (cio, fulcis, fulſi, fultum.)act. PODSTAWIAC ścianę, záſtrzały ſzkarpy dawać pod nię dlá podparcia, podpory dawać.

ESPERONNIER, *prononcez* E'PERONNIER, ſubſt. m. (*Qui fait des éperons*.) Calcarium faber. RZEMIESLNIK co oſtrogi robi. *Oſtrożnik*.

ESPERVIER,*ou* ESPREVIER, *prononcez* E'PERVIER, ſubſt m. (*Oiſeau de proye qui eſt la femelle du Mouchet*.) Fringillarius. KROGULEC, pták drapieżny ſamica od Jáſtrzębia.

E'PERVIER eſt auſſi (*un grand filet de peſcheur à prendre du poiſſon*.) Rete.*Cic*. TOZ ſłowo francuſkie znaczy wielką ſieć ná ryby.

ESPI, *prononcez* E'PI, ſubſt. m. (*La partie la plus haute du tuyau de bled, qui renferme le grain*.) Spica. Ariſta.*Ovid*. KŁOS ná zbozu w ktorym.

Des épis pleins de grain. Gravidæ ariſtæ. *Ovid*. Jejunæ ariſtæ, *des épis maigres*.) **Porter pluſieurs épis*. Fruticare pluribus culmis *Colum*. Kłos pełne ziarn, Chude kłoſy czcze puſte. *Wydawać kilka kłoſow.

D'E'PIS, ou *fait d'épis*. Spiceus. *Hor*. KŁOSISTY, kłoſowaty kłoſiany.

ESPIER, *prononcez* E'PIER, V. neut. (*Venir en épy*.) In ſpicam creſcere. *Var. plin*. KŁOSIC ſię.

ESPICES, *prononcez* E'PICES, ſubſt.f.(*Drogues aromatiques, comme poivre muſcade &c*.) Aromata. *Colum*. KORZENIE rożne do zápraw iáko pieprz gáłka &c.

Pain d'épices, fait avec des épices & du miel. Panis mellitus, m. Piernik.

E'PICES ſe dit (*du ſalaire des juges pour des procès de rapport, qui ſe payoient anciennement avec des épices, & maintenant en argent*.) Species. Sportula judiciaria. GRZYWNY ſądowe do ſkrzynki náleżące, w francuſkim zowią *korzenie* álbo korzenne, bo przedtym korzeniami płacono, co teraz pieniędzmi płacą.

ESPICER *prononcez* E'PICER *les viandes*, V. act. (*Les aſſaiſonner d'épices*.) Cibos aromatibus, *ou* aromatis condire. ZAPRAWIAC korzeniami potrawy.

ESPICIER, *prononcez* E'PICIER, ſubſt. m. (*Qui vend des Epices*.) Aromatarius. *Bud*. KORZENNIK co korzenie przedaie.

ESPICERIE, *prononcez* E'PICERIE, ſubſt. f. (*Le métier d'épicier*.) Ars aromataria. KORZENICTWO.

E'PICERIES au plurier, pour *Les drogues que vendent les Epiciers*. Aromata.*Colum*. KORZENIE przedayne, korzenny ſklep.

ESPIE', (*prononcez* E'PIE'.) m. ESPIE'E, f. part. *du verbe* ESPIER, *venir en épy*. Spicatus.*Plin*. KŁOSZĄCY ſię KŁOSZĄCA od ſłowa kłocić ſię.

E'PIE', part. paſſ. *du verbe* EPIER, *obſerver ce qui ſe paſſe*. *Voyez cy-apres*. SPIEGOWANY od ſłowa ſzpieguię obacz niżey.

ESPIEGLE, adject. m. & f. *Eveillé*, *ſubtil*, *fripon*.) Alacer & experrectus ante lucem. Aſtutus. FRANT figlarz oſzuſt oſtrożny obrotny, pływacz.

(Mot populaire.) ſłowo poſpolite.

ESPIEGLERIE,ſubſt.f. (*Petites malices*.) Aſtutia.*Terent*. Stropha.*Mart* SZTUKI frantowſkie,wykręty figle,frantoſtwo

ESPIER, *prononcez* E'PIER, V. act. (*Obſerver, guetter quelqu'un*,ou *ſes actions*.) Obſervare. *Cicer*. SZPIEGOWAC podpatrywać kogo y ſprawy iego.

Epier le temps, *l'occaſion*. Obſervare & aucapari tempus. occaſionem. **Il épioit noſtre contenance, & ſe tenoit caché dans des lieux couverts & montueux*. Itinera noſtra ſervabat, lociſque impeditis atque ſilveſtiibus ſe occultabat. *Cæſ*. Upatrywać czaſu y ſpoſobności. *Uważał gdzie ſię ruſzemy, kryiąc ſię po mieyſcach oſobnych y gorzyſtych.

ESPIERRER, *prononcez* E'PIERRER, V. act. (*Oſter les pierres d'un champ*.) Agrum elapidare. *Plin*. KAMIENIE z roli wybierać, czyścić pole z kamieni, dobywać roli.

ESPIEU, *prononcez* E'PIEU,ſubſt.m.(*Sorte d'arme garnie d'un fer par le bout, dont on ſe ſert à la chaſſe du ſanglier*.) Venabulum. *Cic*. OSZCZEP z grotem ná końcu do polowania ná dziki.

ESPINARS, *prononcez* E'PINARS, ſubſt.m. (*Herbe potagere qu'on mange en careſme*.) Spinatia. SZPINAK Ziele do warzy, ktore w poſtne dni iedzą.

ESPINE, *prononcez* E'PINE, ſubſt. f. (*Sorte d'arbre qui outre les feuilles porte des pointes fort aigues*.) Alba ſpina,*Colum*. OSET biały, chruścina ktora procz liści, ma ości bardzo kolące.

E'PINE *noire*,ou *Prunier ſauvage*.Prunus ſilveſtris.*Colum*. TARNKI ciernie głog.

EPINE *vinette*,ou *Berberix*. Spina appendix. *Plin*. Spina vinetta. BERBERYZ.

E'PINE *du dos de l'homme & des autres animaux*. Spina, æ,f.*Celſ*. KOSC pacierzowa grzbietowa u ludzi, y bydląt.

E'PINES ſe dit figurément au plurier,(*de ce qui eſt difficile & douloureux*,ou *embarraſſant*.) Spinæ.*Cic*. **On trouve en ce monde des épines par tout, des chagrins & des embarras*. Omnia in mundo plena moleſtiis & ſpinis. CIERNIE oſty mowiemy *niewłaśnie*: o trudnościach y przykrościach w tym życiu.*Wſzędzie ná tym świecie ná ciernie trafiſz;nápadnieſz ná przykrości y dolegliwości.

E'PINE ſe dit proverbialement dans les manieres ſuivantes. *Il n'y a point de roſes ſans épines*, pour dire qu'*Il n'y a point de plaiſir ſans douleur*. Dolor voluptatum comes. *Petr*. CIERNIE przyſłowiem w náſtępuiące ſpoſoby. Nie maſz tákiey roży ktoraby byla bez ciernia,to ieſt nie maſz ukontentowania takiego ktoreby było bez przyſady.

Ce luy eſt une épine faſcheuſe au pied. Id cum angit,*ou* urit, *ou* torquet,*ou* cruciat. *Cic*. *Ter*. To ieſt iego ciernie ktore go bodzie, to go dolega to go boli.

Il s'eſt tiré une épine du pied, lors qu'il s'eſt défait de ſon ennemi,ou *qu'il s'eſt débarraſſé de cette meſchante affaire*. A re moleſtiſſimâ ſe expedivit, cùm hoſtem occidit. Teraz ſobie tarń z nogi wyrwał,kiedy ſię pozbawił tego nieprzyiaciela, álbo z tego niebeſpieczeńſtwa wyſzedł.

ON DIT auſſi qu'*Un homme eſt ſur les épines, quand il attend*. Anxius eſt & ſollicitus, eſt moræ impatiens. *Cic*. STOI iák ná cierniach, iák ná ſzpilkach nie ſpokoynie czego oczekiwaiąc.

ESPINAYE,ſubſt.f. *prononcez* E'PINAYE,(*Lieu plein*,*ou planté d'épines*.) Spinetum. CIERNISKO.

Plein d'épines. Spinoſus.*Cic*. Ciernisty.

Qui porte des épines. Spinifer,era,erum.*Cic*. Cierniorodny co ciernie oſty rodzi oſtowaty.

Fait d'épines. Spineus, a, um. *Catul*. Cierniowy z ciernia robiony.

ESPINETTE, *prononcez* E'PINETTE,ſubſt.f.(*Inſtrument de muſique à cordes & à clavier*.) Organum fidiculis intentum & Pinnularum tactu reſonans. SZPINET Inſtrument do grania z ſtronami y klawiſzami, mały klawikord.

ESPINEUX, *prononcez* E'PINEUX,maſc. E'PINEUSE.f. adject. (*Qui a des épines*.) Spinoſus. CIERNISTY, CIERNISTA, oſtowaty kolący dolegliwy przykry nieprzyiemny.

ESPINGLE.ſubſt.f. *prononcez* E'PINGLE,(*Petit brin de fer qui ſers à attacher*.) Spina & Spinula. SZPILKA do przypinania, kolce.

(Parce qu'on ſe ſervoit anciennement d'épines,avant l'invention des épingles, dequoy ſe ſervent encore les païſans. *On ſe ſert ordinairement d'*Acicula*. Zażywano przedtym kolcow od cierni álbo bodłakow od oſtu, nim ſzpilki wynaleziono, czego ieſzcze záżywaią chłopi. *W łacińſkim zwyczaynie zowią *Acicula*.

E'PINGLES ſe dit auſſi (*du preſent qu'on fait aux filles & aux femmes, lors qu'elles ont rendu quelque ſervice, ou dans la vente de quelque bien*.) Corollarium nummorum. SZPILKOWE ná ſzpilki podarunek ktory czynią Pannom álbo Paniom przy kontraktach álbo zá iáką przyſługę: *Rękawiczne*.

ESPINGLE ſe dit proverbialement, *Tirer ſon épingle du jeu*, pour dire *Retirer les frais & les avances qu'on a faits dans une affaire*.) Se ab aliquo negotio ſalvis rebus, *ou* vaſis ſubtrahere, *ou* ſubducere. NIESTRACIC wyniść ná ſwoie chociaſz bez zyſku żadnego wyniść z czego bez ſtraty y ſzkody

ESPINGLIER, *prononcez* E'PINGLIER, ſubſt. m. (*Qui fait & vend des eſpingles*.) Acicularum faber & propola, m. SZPILKARZ co robi ſzpilki y przedaie iglarz.

ESPION, ſubſt.m. (*Celuy qui fait le métier d'obſerver ce qui ſe fait*.) Explorator. Speculator.m. *Cæſ*. SZPIEG.

ESPIONNER,V.act. (*Obſerver quelqu'un*,ou *ſes actions*.) Obſervare *Cic*. SZPIEGOWAC podpatrywać.

ESPLANADE, ſubſt. f. (*Le glacis d'une place*.) Æquata planities, *genit*. æquatæ planitiei,f. ROWNINA pole, płaſk płaſzczyzna.

ESPLORER, (*Fondre en pleurs*.) *prononcez* E'PLORER (*on ne ſe ſert que du Participe de ce Verbe*.)*Il vint tout éploré*. Venit lacrimabundus *Liv*. ZAPŁAKAC roſpłakać,rozlać ſię wełzy łzami ſię zálać, w Francuſkim niezażywaią tego ſłowa procz ſamego partycypu iego, wſzytek zápłakany.

(Le reſte n'eſt point en uſage.) Inſze tego ſłowa ſpoſoby w Francuſkim nie ſą w używaniu.

ESPLOYER, *prononcez* E'PLOYER,verbe actif d'un tres rare uſage, ſi ce n'eſt dans cette expreſſion,*Une aigle à aiſles éployées*. Aquila expanſis alis. ROSPOSTRZEC rościągnąć rozwinąć ſłowo rzadko bardzo używane w Francuſkim, y to tylko w tym iednym ſpoſobie: Orzeł z ſkrzydłami roſpoſtartemi.

ESPLUCHER, *prononcez* E'PLUCHER,V.act (*Nettoyer, oſter les ordures & ce qui eſt à rejetter dans les choſes*.) Purgare. Mundare. *Petr.Colum*. OBIERAC przebierać oſkrobywać co nie ochędożnego ieſt około czego.

E'PLUCHER ſe dit figurément,pour *Examiner une choſe de près & avec bien de l'exactitude*.Curioſè aliquid excutere, *ou* diſcutere.*Cic*. ROZBIERAC rzecz iáką z wielką pilnością ią uważaiąc.

Eplucher les défauts d'une perſonne. Inquirere alicujus vitia.*Cic*. **Ses diſcours*. Everrere ſermones alicujus. *Sen*. Rozbierać roſtrząſać cudze niedoſkonałości. *Cudze ſłowa mowy

ESPLUCHURES, *prononcez* E'PLUCHURES, ſubſt. f.pl. (*Ce qu'on rejette d'une choſe*.)Purgamenta.*Liv*. *Feſt*. BRAK śmieci ladaco oſkrobiny odmieciny, wypełki wybiorki

ESPOINTER, *prononcez* E'POINTER, V.act. (*Emouſſer la pointe de quelque outil*.) Mucronem refringere.act. *Plin*. PRZYTĘPIC zátępić przytłuc oſtrze álbo koniec iákiego ſtatku.

ESPOIR, ſubſt. maſc. (*Eſpérance*.) Spes, *genit*. ſpei,fœm. NADZIEIA otucha.

(Ce mot eſt plus propre en poëſie, qu'en proſe.) To ſłowo Francuſkie bardziey ſłuży do wierſza niżeli do mow.

ESPONGE, *prononcez* E'PONGE,ſubſt.f. (*Corps leger & fort poreux*.) Spongia. *Mart*. GĘBKA rzecz letka y bardzo porowata.

Petite éponge. Spongiola. *Plin*. Gębka mała.

Qui eſt de la nature de l'éponge, qui eſt d'eſtre fort poreux. Spongioſus.*Plin*. Gębczaſty porowaty dziurkowaty, pulchny

Petits trous d'une éponge. (Spongiæ) fiſtulæ.*Plin*. Dziurki w gębce.

Preſſer une éponge avec la main, pour en faire ſortir l'eau. Plenam aquæ ſpongiam manu premere & ſiccare.*Lucr*. Wyciſnąć gębkę w rękach.

ON DIT au figuré,*Paſſer l'éponge ſur une choſe*,pour dire *L'effacer*. Spongiâ aliquid delere. *NIEWŁASNIE*: gębką zátrzeć, zmazać co zgładzić.

ESPONTON, ſubſt.maſc. (*Eſpece d'arme, de demi-pique*.) Haſta minor. WŁOCZNIA, ſpiſa, mała włocznia, poł kopii *ſponton*. Lańca.

ESPOUDRER,*prononcez* E'POUDRER,V.act (*Oſter la poudre*,ou *la pouſſiere de deſſus quelque choſe*.) Pulverem excutere.*Ovid*. WYKURZYC wychędożyć z kurzu wytrzepać.

S'ESPOUFFER, *prononcez* S'E'POUFFER, V.n. terme bas & populaire, (*S'enfuir en cachette*.) Se ſubducere. *Cicer*. UMKNĄC uciec potaiemnie.

ESPOUILLER, *prononcez* E'POUILLER, act. mot bas (*Oſter les pous & la vermine de deſſus quelqu'un*.) Pediculis aliquem purgare. ISKAC kogo ze wſzow y inſzego robactwa.

ESPOUSAILLES, *prononcez* E'POUSAILLES,ſubſt.f.pl. (*Ceremonie du mariage*.) Nuptiæ.*Ter*. ZRĘKOWINY záręczyny záślubiny poślubiny.

Des épouſailles, (*Qui concerne le mariage*.) Nuptialis & hoc nuptiale.*Cic*. Slubny weſelny.

ESPOUSE, *prononcez* E'POUSE, ſubſt. f. (*Fille nouvellement mariée*.)Nova conjux. OBLUBIENICA, Panna młoda co dopiero zá mąż idzie.

ESPOUSE'E, *prononcez* E'POUSE'E, ſubſt.f.(*La Mariée*) Nova nupta.Sponſa,æ,f. TOZ ſamo,Panna młoda záślubiona

ESPOUSER, *prononcez* E'POUSER, V.act. (*Prendre une femme, parlant d'un homme qui ſe marie*.) Uxorem ducere. act.*Cic*. ZASLUBIC ſobie, poiąć zá żonę,żenić ſię: mowiąc o męſzczyznie.

E'POUSER, (*parlant d'une fille, qui prend un mari*.)Alicui,*ou* cum aliquo nubere.*Ter*.*Cic*. ISC zá mąż mowiąc o białogłowie.

E'POUSER *un riche party*. Nubere in divitias maximas. *Plaut*. POYSC zá mąż zá Bogacza, ożenić ſię z Bogaczką bardzo dobrze.

Celle qui épouſe un vieillard, embraſſe la mort. Quæ ſeni nubit, mortem amplexatur. *Plaut*. Poyść zá mąż zá ſtarego, ieſt to z śmiercią ſię pobrać.

E'POUSER ſe dit figurément, pour *S'attacher fortement à un party*,*le favoriſer*, *prendre les intereſts d'une perſonne*.Amplecti,*ou* ſequi partes alicujus.dep. *Tacit*. Tutari partes. dep. *Horat*. WDAWAC ſię mocno zá kim z przywiązaniem być wielkim do iákiey ſtrony, trzymać zá kim y wchodzić we wſzyſtko co do niego náleży.

N'épouſer aucun parti, demeurer neutre. Neutram in partem moveri inclinare. **N'épouſer aucun ſentiment*. Nulli ſententiæ favere.*Cic*. Nie wdawać ſię zá żadną ſtroną. *Neutralność* chować. *Zá żadnym zdaniem nie iść.

ESPOUSSETER *un habit*, V. act. *prononcez* E'POUSSETER, (*Oſter la poudre des meubles & des habits avec des épouſſettes*.) Veſtes ſcopulâ purgare. Bacillis pulverem è veſtimentis excutere. act. WYTRZEPYWAC ſuknią wytrzepać wykurzać rzeczy ſprzęty ſuknie trzepaczkami miotełkami &c. chędożyć.

ON DIT au figuré & populairement,*Epouſſetter quelqu'un comme il faut*.Converrere aliquem totum.*Plaut*. *NIEWŁASNIE*: wytrzepać kogo náleżycie,álbo przetrzepać go dobrze

Il va m'épouſſetter de la belle maniere. Me probè, *ou* me egregiè hic converret.*Plaut*. Wytrzepie mię nie ladaiako.

ESPOUSSETTES, *prononcez* Scopula,æ,fœm.*Colum*.MIOTEŁKA do chędożenia ſukien,ſzczotka trzepaczka.

ESPOUVANTABLE, *prononcez* E'POUVANTABLE, adject. m. & f. (*Qui épouvante*.) Terribilis. Horribilis. *Cic*. STRASZNY ſzkaradny ſzkaradna.

ESPOUVANTABLEMENT, adv. *prononcez* E'POUVANTABLEMENT, (*D'une maniere épouvantable*.) Terribilem, *ou* horribilem in modum. STRASZNIE ſzkaradnie.

ESPOUVANTAIL, *prononcez* E'POUVANTAIL, ſubſt. maſc.(*Quelque figure groteſque qu'on met dans les jardins & dans les terres pour épouvanter les oiſeaux qui viennent manger les fruits*.) Terriculum. *Liv*. STRASZYDŁO opłoch poczwara iaka ktorą ſtawiaią w ogrodach, y na polu, dla odſtraſzenia ptaſtwa od ſzkody.

ESPOUVANTE, *prononcez* E'POUVANTE, ſubſt. f. (*Peur cauſée par quelque accident impréveu*.) Terror. *Cic*. PRZESTRASZENIE PRZELĘKNIENIE z iákiego przypadku nieſpodzianiego.

Donner de l'épouvante. Terrefacere. *Cic*. *Plin*. Przeſtraſzyć záſtraſzyć.

Jetter l'épouvante. Jacere terrores. *Cic*. Straſzyć.

L'épou-

L'épouvante ſe mit dans l'armée. Invaſit terror exercitum. *Lic.* *Prendre l'épouvante ſur de faux bruits.* Falſis rumoribus terreri. *Cæſ.* Strach pádł ná woyſko, boiaźń ſię w dáłá między woyſko. * Dáć ſię uſtraſzyć záſtraſzyć fáłſzywemi, płonnemi wieśćiami.

ESPOUVANTE', *prononcez* E'POUVANTE',m. E'POUVANTE'E,f. (*Effrayé.*) Territus. Perterritus.*Cic.* PRZESTRASZONY PRZESTRASZONA.

ESPOUVANTER, *prononcez* E'POUVANTER, V. act. (*Faire peur à quelqu'un, luy domer de la terreur.*) Aliquem terrere. *Cic.* PRZESTRASZYC ZASTRASZYC.

S'E'POUVANTER, *prendre l'épouvante.* Terreri. Perterreri. *Cic.* ZASTRASZYC ſię przeſtraſzyć ſię uſtraſzyć ſię.

ESPOUX, ſubſt. m. *prononcez* E'POUX. (*Mari.*) Maritus Conjux. MĄZ Máłżonek.

ESPREINDRE, *prononcez* E'PREINDRE,V.act. (*Faire ſortir en preſſant quelque liqueur.*) Exprimere. *Plin.* WYCISKAC Wytłaczać, wybiiać.

ESPREINTE, *prononcez* E'PREINTE,ſubſt. f. (*L'action d'épreindre*, ou *de preſſer.*) Expreſſio. *Celſ.* WYCISKANIE Wytłaczanie wybiianie.

ESPREINTE, (*Vne en vie douleureuſe d'aller à la ſelle ſans pouvoir rien faire.*) Torſio. SILENIE ſię ná ſtolcu z bolem dáremnie chęć do ſtolca dáremna wydymanie ſię.

ESPREUVE, *prononcez* E'PREUVE, ſubſt. f. (*Experience, tentative, eſſay qu'on fait d'une choſe.*) Tentatio. Periclitatio. *Cic. Liv. Ter.* PROBA doświadczanie czego ſprobowanie.

Nous avons connu l'utilité des herbes, par l'épreuve qu'on en a faite. Herbarum utilitates periclitatione percepimus. *Cic.* *C'eſt une épreuve de voſtre perſeverance.* Tentatio eſt tuæ perſeverantiæ. *Liv.* * *Faire l'épreuve d'une choſe.* Alicujus rei facere periculum. act. *Ter.* Poznalimy pożyteczność źioł z doświadczenia ich. *Jeſt to doświadczanie ſię proba ſtateczności twoiey. *Uczynić probę iakiey rzeczy.

E'PREUVE (*chez les Imprimeurs.*) Specimen. Exemplum. PROBA Drukarſka pierwſze wydanie z praſy dlá przeyrzenia y poprawiania.

ESPRIS, m. ESPRISE, f. (*prononcez* E'PRIS. part. paſſ. *du Verbe inuſité* E'PRENDRE. Captus. *Ter.* ZDIĘTY ZDIĘTA od ſłowa francuſkiego nie używanego zdeymować.

ESPRIT, (*Il ſe dit par excellence de la troiſiéme Perſonne de l'adorable Trinité.*) Spiritus Sanctus. DUCH co ſię naycelniey mowi ſię o Trzecy oſobie Troycy Przenayświętſzy

ESPRIT ſe dit auſſi (*de la Puiſſance divine, & de ſa communication aux hommes.*) Spiritus Domini. **L'eſprit de Dieu eſtoit porté ſur les eaux* Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. **Les Saint ont eſté remplis de l'Eſprit divin.* Spiritu divino pleni fuerant Sancti. DUCH Boſki moc Boſka y oney udzielenie ludziom. *Duch Páńſki unoſił ſię nád wodami. * Swięci byli nápełnieni Duchem Boſkim, pełni Ducha Bożego.

ESPRIT ſe dit (*de ce qui eſt incorporel.*) comme *Les Anges ſont des purs eſprits, des ſubſtances incorporelles, des intelligences.* Angeli ſunt meri ſpiritus, ſubſtantiæ ſpiritales & incorporeæ. DUCH o tym co ieſt bez ciała. Aniołowie ſą ſzczere Duchy. Jſtoty bez ciał, ſzczere rozumy.

LES ESPRITS *bien-heureux.* Beatæ mentes. DUCHY Błogoſławione. Duſze Swiętych.

ESPRITS *malins.* Mali ſpiritus. DUCHY złe, zli duchowie czorty.

ESPRIT (*Lutin qui infeſte certains lieux.*) Larva, æ, f.. Lemures, *genit.* lemurum, m. pl. * *Il ſe moque des eſprits,* Ridet nocturnos lemures. *Hor.* STRACHY nocne, Duſzeprzeſzkody ná iákim mieyſcu. *Smieie ſię z ſtrachow nocnych y przeſzkod.

ESPRITS *des trépaſſez.* Manes. *Virg.* DUSZE zmarłych.

ESPRIT, (*L'ame, qui anime nos corps.*) Animus. Anima. *Cic.* DUCH Duſza ożywiaiąca ciało. Umyſł.

Rendre l'eſprit, (*Rendre l'ame.*) Animum agere. Ducha oddać.

Eſprit élevé, Vne grande ame. Animus excellens, *ou* altus, *ou* erectus, *ou* magnus, *ou* ingens, *ou* ſublimis *&* elatus. *Cic.* Duch ſzlachetny, wyſoki umyſł, wſpaniały.

Eſprit abbatu. Animus afflictus & fractus, *ou* proſtratus. *Cic.* **Eſprit inquiet.* Æſtuans animus. *Catul.* Anxius, *ou* ſollicitus animus. *Cic.* Liquidus animus & defecatus. *Plaut.* *Vn eſprit tranquille, & qui n'a point d'embarras.* * *Eſprit ferme & entier.* Firmus, *ou* infractus animus *ou* mobilis *ou* commutabilis animus. *Cic.* *Vn eſprit inconſtant, leger.*) * *Eſprit féroce.* Ferox, animus *Plaut. Tacit.* **Intraittable.* Intractabilis. **Inſatiable.* Inſatiabilis. *Liv.* **Intemperant.* Intemperans. *Liv.* * *Foible.* Infirmus. *Ter.* '*Eſtroit.* Anguſtus *Cic.* **Petit.* Minutus & exiguus. *Juv.* Parvus. *Cic.* Puſillus. *Hor.* * *Négligent, nonchalant.* Omiſſus. *Ter.* **Opiniaſtre.* Pertinax. *Cic.* Obſtinatus. *Liv.* Obfirmatus. *Plaut.* Duch umyſł ſtrapiony, zwątlony upadły. *Umyſł nieſpokoyny. *Umyſł ſpokoyny niezakłucony. * Umyſł mocny ſtáły zupełny nieprzełomany. * Nieſtateczny letki płochy umyſł. * Srogi okrutny umyſł. *Nieużyty nieogłaſkany niedotkliwy. * Nie naſycony. *Niepomiarkowany, niepowśćiągliwy. * Słaby. *Szcupły. *Malęki. *Gnuſny niedbały. *Uporczywy zacięty Uporny.

Eſprit adroit & propre à fourber. Verſutus animus & ingeniatus ad aſtutiam. *Plaut.* **Eſprit qui aime la gloire.* Animus gloriæ cupidus. *Cicer.* Chytry umyſł. * Umyſł chciwy ſławy.

Qui eſt maiſtre de ſon eſprit. Mentis compos. Suæ mentis homo. *Cic.* * (*Le contraire eſt,* Non potens mentis. *Sen.*) Umyſł przy ſobie maiący, będący przy dobrym y zdrowym rozmyśle. '*Przeciwna ieſt;* ten co nie ieſt przy ſobie, przy rozumie.

Eſprit qui a de l'inclination pour l'eſtude. Erecta mens circa ſtudia. *Quint.* * *Pour la cuiſine.* Animus in patinis. *Ter ou* in culnâ. *Plaut.* Skłonność umyſłu do náuk. * Umyſł ſerce utopione w kuchni w iedzeniu ſamym.

Avoir l'eſprit ailleurs. penſer à toute autre choſe, qu'à ce qu'on nous dit. Alias res agere. Aliud cogitare. *Cic.* Mieć umyſł rozerwany, być umyſłem álbo myślą gdzie indziey, myślić cále oczym inſzym, nie o tym co ſię mowi.

Eſtre en repos d'eſprit, Avoir l'eſprit en repos. Conſiſtere animo tranquillo. *Cic.* Mieć ſerce myśl umyſł ſpokoyny, być uſpokoionym w umyśle ſwoim.

Mon eſprit ne demeure point dans ſon aſſiette ordinaire. Mens mihi non certâ ſede manet. *Hor.* Umyſł ſerce myśli ſię moie mięſzaią, czuię w ſobie iákąś nieſpokoyność, ſerce mi ſię mięſza lęka.

Se mettre bien dans les eſprits. Influere in animos. *Tacit. Cic.* Dobrze być u ludzi położonym.

Cela m'a mis l'eſprit de travers, me l'a démonté. Me tranſverſum hæc res abſtulit. *Plaut.* * *Mon eſprit a toûjours eſté le meſme à voſtre endroit.* Animus erga te meus, idem fuit. *Cic.* To mi głowę z gruntu przewrociło, to mi wſzyſtek rozum zmięſzało. *Záwſzem iá był iednakowym umyſłem y ſercem dlá ciebie iednoſtaynym.

ESPRIT, (*Entendement, cette faculté de l'ame par la quelle nous comprenons les ſciences.*) Mens. Ingenium, ii, n. *Cic.* ROZUM dowcip ſiłá duſzna ktorą poymuięmy náuki.

Vn grand eſprit, Eſprit élevé. Summum atque eminens ingenium. *Cic.* **Bel eſprit, Eſprit rare, éclatant, brillant.* Ingenium excellens, *ou* eximium. *Cic.* * *Eſprit vif, perçant, pénetrant, ſubtil.* Ingenium acutum, acre, peracre. *Cic.* **Eſprit bouché.* Ingenium obtuſum. *Cic.* **Eſprit agréable, joly.* Ingenium jucundum, *ou* elegans, *ou* politum. *Cic.* **Eſprit cultivé.* Cultum & ſubactum ingenium. *Cic.* * *Eſprit de feu & fort actif.* Fervens & velox ingenium. *Quint.* * *Eſprit lourd & groſſier.* Tardum & plumbeum ingenium. * *Eſprit indocile.* Indocile ingenium. *Sen.* **Vn eſprit ſouple & rempant.* Colubrinum ingenium. *Plaut.* **Eſprit médiocre.* Mediocre ingenium. *Cic.* Rozum dowcip wielki wyſoki rozum *Dowcip piękny oſobliwy, ſławny wyborny. *Dowcip żywy przenikaiący byſtry poiętny ſubtelny. *Rozum álbo dowcip tępy zatkany, záwiązany. *Rozum weſoły, miły rozrywkę w ſobie maiący wypolerowany, rozum pięknego poloru. *Rozum cwiczony. *Rozum dowcip prędki żywy gorący. * Dowcip gruby proſty rozum. * Umyſł niepoiętny, ſprzeciwny. *Umyſł ułożony pokorny co ſię umie układać ná pozor. *Dowcip rozum pomierny niebardzo wielki.

Qui a beaucoup d'eſprit, Qui a bien de l'eſprit, Qui a infiniment d'eſprit. Ingenio abundans. *Cic.* Co ma wielki rozum co ieſt wielkiego rozumu nieſkończonego rozumu.

Il a un eſprit capable des plus hauts emplois. Ingenium quantæcunque fortunæ capax. *Tacit.* Umyſł ſpoſobny do náywyżſzych urzędow y zábaw.

Ceux qui ont beaucoup d'eſprit ſouffrent avec une impatience incroyable, la peſanteur des moins ſpirituels à concevoir en

beaucoup de temps, ce qu'ils ont compris d'abord. Quò quiſque eſt ſolertior, & ingenioſior, hoc dolet iracundiùs & laborioſiùs, quod enim ille celeriter arripuit, id cùm-tardè percipi videt, diſcruciatur. *Cic.* Ci co ſą prędkiego y bardzo poiętnego dowcipu z wielką przykrością znoſzą tych ktorzy leniwo y z trudnością á nie rychło poymuią to co oni do razu zrozumieli

Il n'eſt qu'eſprit depuis les pieds juſques à la teſte, Il eſt tout eſprit. Ille quantus quantus eſt, nihil niſi ſapientia eſt. *Ter.* Rozumu pełny, nic w nim nie maſz od ſtop do głowy tylko wſzyſtko ſam rozum.

La nature l'a mis au monde avec un eſprit de travers. Siniſtra eum in lucem natura expulit. *Phæd.* Wydała go natura ná świat z rozumem ná bakier, álbo ná ukoś danym.

Les Grecs ont receu des Muſes un bon eſprit avec toutes les graces du langage. Graiis ingenium dedit Muſa, & ore rotundo loqui. *Hor.* Grecy maią od Muzow dowcip y wſzelką mowy gładkość.

Il n'a ni ſon bien, ni ſon eſprit. Infra cenſum & ingenium illius eſt. *Hor.* Nie wyrowna mu áni w fortunie áni w rozumie.

Il avoit bien un autre eſprit, qu'il ne faiſoit paroiſtre. Longè alius ingenio erat, quàm cujus ſimulationem induerat. *Liv.* Był daleko doſkonalſzego rozumu, niżeli ſię pokazywał.

Ils ſont tous d'un autre eſprit, que vous. Illi ſunt alio ingenio, atque tu. *Plaut.* Wſzyſcy oni inſzego ſą umyſłu rozumu y ſerca od ciebie.

Cela eſt dit avec eſprit, il y a de l'eſprit à cela. Id ſanè ingenioſè dictum. *Petr.* To bardzo rozumnie ieſt powiedziano, rozum ſię w tym wydaie, znać w tym rozum.

Cela eſt d'eſprit, Cela eſt fait avec eſprit. Id ingenioſè, *ou* ſolerter dictum. *Cic.* Rozumnie ſię ſtało mądrze uczyniono.

Il a l'eſprit bien fait & bien tourné. Lepidè eſt ingeniatus. *Plaut.* Piękny ma rozum y dobrze uſormowany, z pięknym obrotem.

Ils ont l'eſprit ſi leger & ſi changeant, que ce qu'ils veulent aujourd'huy, ils ne le veulent plus de main. Ita illis ſunt ingenia, quod lubet, non lubet jam id continuò. *Plaut.* Ták ſą płochego y letkomyślnego umyſłu że co dziś chcą názaiutrz záraz im ſię to znowu nie zdaie nie podoba, dopiero chcą wnet iuż znowu niechcą.

Il eſt ſans eſprit, il n'en a non plus qu'une pierre. Non plus habet ſapientiæ, quàm lapis. *Plaut.* Bez rozumu człowiek, bez mozgu, tyle ma rozumu w ſobie iák pień.

C'eſt un eſprit déciſif. Promtus eſt illi ad decernendum animus *Cic.* Człowiek o wſzyſtkim iák mu ſię widzi ſtanowiący ná właſnym zdaniu ſię záſadzaiący, umyſłu gornego ná właſnym tylko rozumieniu polegaiący co o wſzyſtkim według ſwego widzi mi ſię *decyduie.*

ESPRITS, (*Certaines parties les plus ſubtiles du ſang arteriel.*) Spiritus. *Celſ.* DUCHY w ſuchych żyłach *w arteryach.*

ESPRITS, ou *Sels que les Chimiſtes tirent des mineraux:* comme *L'eſprit de ſouffre, Eſprit de nitre,* &c. Spiritus ſulphuris, nitri. DUCHY treść ſama y moc z rożnych minerow álbo kruſzcow przez alchimią wyciągniona, wodki rożne iáko wodka ſiarczana, wodka ſaletrzana.

Eſprit de vin, Eau de vie rectifiée. Vini ſpiritus. Duch wodka z wina przepalana, gorzałka wyſkok ſam, lutrowka ſama przez ſię co náwtężſza.

ESPROUVE', *prononcez* E'PROUVE',m. EPROUVE'E, f. part. paſſ. DOSWIADCZONY, DOSWIADCZONA wyprobowany, probowany.

ESPROUVER, *prononcez* E'PROUVER, V.act. (*Experimentor, eſſayer, faire l'épreuve.*) Probare. Tentare. Experiri. *Cic. Ter.* DOSWIADCZAC ſię dochodzić czego ſprobować obaczyć doznać.

Eprouver la force d'un venin ſur quelqu'un. Vim veneni in aliquo experiri. *Cic.* **Le courage & la valeur de chacun.* Quod in unoquoque ſit animi ac virtutis periclitari. *Cæſ.* **Eprouver quelqu'un, voir quel il eſt.* Inſpicere aliquem experimentis. *Colum.* **Vous éprouverez dans les rencontres combien je ſuis bon ami.* Experière, *ou* ſenties, ubi ſeſe dederit occaſio, quàm ſim amiciſſimus. Doświadczać ſprobować mocy trucizny iákiey ná kim. *Doświadczać męſtwa y ſerca każdego. *Doświadczyć ſię kogo poznác go obaczyć iáki ieſt y co zac. *Doznaſz przyiaźni moiey iákim ieſt przyiaciel w okazyach.

J'ay diſſimulé exprès, afin de vous éprouver. Eâ gratiâ diſſimulavi, ut vos pertentarem. *Terent.* Umyślniem nic nie mowił, ábym was doznał ſprobował.

Je voulois éprouver ou voir de quelle maniere vous prendriez la choſe. Periclitatus ſum animum tuum, quo pacto id ferre induceres. *Plaut.* Chciałem tez obaczyć iákbyś to przyiął

Je ne le ſçay que pour l'avoir trop éprouvé. Mihi uſus venit, hoc ſcio. *Ter.* Wiem to bo mi ſię dobrze dało weznaki tegom dobrze świadomy bom náleżycie ſprobował.

ESPROUVETTE, *prononcez* E'PROUVETTE, ſubſt. f. (*Sorte de ſonde à l'uſage des Chirurgiens.*) Specillum. *Celſ.* SZPATELA Cerulicka inſtrument do wpuſzczania w ciało dla probowania materyi &c.

ESPUISABLE, *prononcez* E'PUISABLE,adject. m. & f. (*Qui peut être épuisé.*) Quod exhauriri poteſt. CZEGO ſię przebrać może; co ſię może wyſilić wyczerpać.

ESPUISE', *prononcez* E'PUISE',m. EPUISE'E, Exhauſtus WYSILONY,WYSILONA, przebrany wyczerpany oſłabiony

ESPUISEMENT, *prononcez* E'PUISEMENT *de force & d'eſprits,* ſubſt. f. Exinanitio. *Cic.* Exhauſtio. *Serv.* WYSILENIE oſłabienie ſił y rozumu.

ESPUISER, *prononcez* E'PUISER,V.act. (*Tarir, oſter toute l'eau d'un endroit.*) Exhaurire. *Cic. Cæſ.* WYBRAC wyczerpać wyſuſzyć wſzyſtkę wodę kędy.

E'PUISER ſe dis figurément, (*Ruiner, affoiblir.*) Exhaurire. *Cic.* WYSILIC wyſuſzyć oſłabić.

Le cours de ventre épuiſe les forces d'un malade. Exhaurit ægrum fluens alvus. *Celſ.* Biegunka wyniſzcza wſzyſtkie ciało chorego oſłabia mdli.

J'ay épuiſé toutes les forces de mon eſprit & de mon courage. Omnes profudi vires animi ingeniique. *Cic.* * *J'ay épuisé tout ce que j'avois de jugement ſur cette matiere.* Quidquid habui judicii in dicendo, in illum librum contuli. *Cic.* **Vous avez épuisé dans voſtre ouvrage tous les ornemens d'Ariſtore.* Tuus liber pigmenta Ariſtotelis conſumſit. *Cic.* * *J'ay épuisé la bonté de mes amis.* Exhauſta eſt benignitas meorum amicorum. *Cic.* **Ce travail m'a épuisé.* Vires exhauſit hic labor. **Il s'eſt épuiſé à force de donner.* Sterilis eſt à datis. *Plaut.* Wyniſzczyłem wyſiliłem wſzyſtek rozum y odwagę wſzyſtkę ſiłę rozumu y odwagi moiey. *wyſiliłem wſzyſtko com mogł mieć rozſądku y rozumu nád tym. * Wciągnąłeś w kſięgę twoię wſzyſtkie ozdoby Aryſtotelesowe. *Jużem też wyſilił łaſkę przyiacioł moich. *Ta praca mnie w niwecz obrociła. *Wydał ſię uſtawicznie rozdaiąc.

Epuisé par les deſpenſes des ouvrages & des charges. Exhauſtus operum ac munerum impenſis. *Suet.* **Epuiſé d'argent par des édifices publics.* Exhauſtus magnificentiâ publicorum operum. *Liv.* **Des villes épuiſées de biens.* Exhauſtæ bonis bonis civitates. **Vn homme épuiſé de débauches.* Exſuccus & enectus homo. *Petr. B.* Zruinowany podupadły zniſzczony przez uſtawiczne koſzty budowania, y publiczne urzędy. *Wyniſzczony z pieniędzy dla publicznych fabryk. *Miaſta wyniſzczone ze wſzyſtkiego. *Człowiek wyniſzcony wychudły wyſchły zmarniały od roſpuſt y ſwywoli.

ESPURER, *prononcez* E'PURER, V. act. (*Nettoyer, purifier.*) Purgare. Expurgare. *Plin.* CZYSCIC wyczyścić wychędożyć wypolerować.

ON DIT au figuré, *Le juſte eſt épuré par les ſouffrances, comme l'or dans la fournaiſe.* Sicut aurum in fornace, ſic juſtus malis repurgatur. MOWIĄ *niewłaśnie:* Sprawiedliwego poleruie dolegliwość, iák ogień złoto czyści.

ESPURGE, *prononcez* E'PURGE, ſubſt. f. (*Herbe médecinale & purgative.*) Catapucia minor. *Plin.* SKOCZEK mnieyſzy, ziele purguiące, *katapucya.*

ESPY, *prononcez* E'PY. SPIca. *Cic.* **Se former,* ou *devenir en épy.* In ſpicam exire. *Var.* KŁOS. *Kłoſić ſię, kłos wypuſzczać.

D'E'PY, ou *Fait d'épis.* Spiceus, a, um. *Hor.* KŁOSIANY z kłoſow z robiony.

L'action de rameſſer les épis. Spicilegium, ii, n. *Var.* Kłoſy zbierać zá kłoſami chodzić.

La barbe de l'épy. Ariſtæ, arum. **Vn épy qui n'a point de barbe.* Spica mutica. *Var.* **Epy qui a de la barbe.* Spica vallo ariſtarum munita. *Cic.* Wąſy ości u kłoſow. *Kłos bez ości gładki. *Kłos ościſty nie gładki.

Le haut de l'épy. Frit. (*indeclinable.*) *Var.* **Le neud qui eſt au deſſous de l'épy.* Urruncum, i, n. *Var.* **Ce qui enveloppe l'épy.* Frumenti vagina. *Cic.* **Petite pellicule qui enveloppe chaque grain dans l'épy.* Gluma. *Plin.* Pużyna zámknięcie z wierzchu kłoſa mnieyſze od ziarnka. *Zdźbło ſpodek kłoſa. *Zdźbła álbo pochwy całego kłoſa. *Szupinka błonka co okrywa każde ziarnko w kłoſie.

(On prononce dans les mots suivants le *qu* comme un *k*.) W náſtępuiących ſłowach Francuſkich *qu* mowi ſię iáko *k*.

ESQUARRIR, *prononcez* E'QUARRIR, V.act. (*Rendre une piece de bois*, ou *une pierre quarrée*.) Quadrare. OBRABIAC drzewo w koſtkę cioſać drzewo kamień.

ESQUARRISSEMENT, *prononcez* E'QUARRISSEMENT, ſubſt.maſc. (*L'action d'equarrir*.) Quadratio, onis, f. OBRABIANIE cioſanie drzewa Kamieni.

ESQUARRISSEUR, *prononcez* EQUARRISSEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui équarrit le bois*, ou *la pierre*.) Quadratarius. *Sidon-Apoll*. CIESLA, Kamieniarz, co drzewo kamienie obrabia

ESQUERRE, *prononcez* E'QUERRE, ſubſt.f. (*Instrument de geometrie pour meſurer un angle droit*.) Norma. *Vitr*. WĘGIELNICA do wymierzania rogu proſto álbo węgła.

Dreſſer les angles à l'équerre, (*Y appliquer l'équerre, pour voir s'ils ſont droits*.) Angulos ad normam reſpondentes exigere. *Vitr*. Według węgielnicy ſtoſować, po węgielnicy węgielnicą przymierzyć.

ESQUIF, ſubſt.maſc. (*Petit vaiſſeau de mer propre pour le ſervice des grands vaiſſeaux, qui ne va gueres qu'a rames*.) Scapha. *Cic*. ŁODZ okrętowa co zá okrętem idzie od poſługi y wioſłami tylko ná niey robią.

ESQUILLE, ſubſt f. (*Eclat d'un os, qui ſort d'une playe*.) Oſſis fragmentum *Celſ*. KOSC odłupana trzaſka od kości złomaney wychodząca.

ESQUINANCIE, ſubſt. f. (*Inflammation de la gorge. M. d'Ablancouet dit* SQUINANCIE.) Angina. *Plin*. SLINOGORZ ſkwinancya choroba zápalenie w gardle.

Il a une eſquinancie. Occupat fauces angor. *Plin*. Ma ślinogorz: choruie ná ślinogorz.

Mourir d'eſquinancie. Mori anginâ. *Plaut*. Umrzeć ná ślinogorz.

La poix eſt bonne, ou *eſt un bon remede contre l'eſquinancie*. Subvenit, *ou* prodeſt, *ou* ſuccurrit pix anginis. *Plin*. Smoła ieſt dobra *álbo* ieſt dobre lekarſtwo ná ślinogorz.

On donne la chryſocolle pour l'eſquinancie. Datur chryſocolla in anginâ. *Plin*. Gleytę złotą *álbo* Borax daią ná ślinogorz.

ESQUISSE, ſubſt. f. terme de peinture, (*Deſſein croqué*, ou *fait à la haſte; legere ébauche ou le premier crayon d'un ouvrage*.) Adumbratio. ODRYSOWANIE proſte nákreślenie ná prędce.

ESQUISSER, V. act. ſe dit en peinture, pour *Croquer un deſſein, faire une legere ébauche*. Adumbrare. Delineare. *Plin*. ODRYSOWAC po proſtu ná prędce.

ESQUIVER, V. act. (*Se ſauver avec légereté & promptitude*.) Declinare. Vitare. Evitare. *Cicer*. UMKNĄC ſię uchybić uchronić ſię ſchronić ſię letko y zprędkością uſkoczyc ſię.

J'ay eſquivé le coup en me détournant tant ſoit peu. Parvâ corporis declinatione ictum declinavi. *Liv*. UCHRONIŁEM ſię od razu trochy uſkoczywſzy ſię ná bok trochę.

S'ESQUIVER, (*S'eſchapper*) Se ſubducere. Fugâ elabi. Evadere. *Cic. Caſ. Liv*. UMKNĄC uciec uchodzić.

Faire eſquiver quelqu'un. Dare alicui fugam. *Virg*. Dáć komu uciec dopomoc mu áby uſzedł.

ESRAILLER, *prononcez* E'RAILLER, V. act. (*Ce verbe ſe dit des étoffes & des chairs*.) comme *La gaze s'éraille*. Nebula linea diducitur, *ou* diradiatur. **Vne épingle éraille la peau*. Spinula diducit cutim. ROZDZIERAC ſię ROSPROWADZAC ſię rościągać ſię zádzierać ſię ſtrzępić ſię co ſię mowi ták o máteryach iáko y o ſkorach. Gázá ſię rościąga. *Szpilka rozdziera ſkorkę.

Vn œil éraillé, Vn œil roge, dont la paupiere eſt trop ouverte par quelque accident. Diductus, *ou* divaricatus oculus. Oko przedarte w ktorym czerwoność widać z iákiego przypadku

ESRAILLURE, *prononcez* E'RAILLURE, ſubſt. f. Laceratio. PRZEDARCIE Zádraśnienie zdraśnienie.

ESRATER, *prononcez* E'RATER, V.act. (*Oſter la rate*.) Lienem amputare. SLEDZIONĘ wyiąć, wyrznąć.

ESRATER eſt auſſi un terme populaire, qui ſignifie *Eveiller quelqu'un qui eſt mélancolique*, (*Le rendre gay & plus alerte*.) Experrectiorem, hilarioremque aliquem facere. ROZRUCHAC rozochocić kogo.

ESRENER, *prononcez* E'RENER, V. act. (*Rompre les reins*.) Aliquem delumbare. *Plin*. Alicui lumbos frangere, (frango, is, fregi, fractum.) *ou* infringere. *Hor*. KRZYZE komu potłuc połomać.

Qui eſt érené, ou *éreinté*, *Qui a les reins rompus*. Delumbis. *Plin*. Złomany nárußzony w krzyżách, w biodrach.

ON DIT figurément, *Ma plume eſt érenée*. Retuſus eſt calamus. PIORO przytępione, wyrobione.

ESSAIN, ſubſt. m. (*Rejetton de jeunes mouches à miel, qui ſortent au printemps de leurs ruches, pour en former de nouvelles*.) Apum examen. *Virg*. ROIE pſzczoł młodych ná wioſnę z ulow wylatuiących do oſadzania w inſze ule.

Faire des eſſains. Examinare. *Colum. Virg*. Roie wydawać, roić ſię.

ESSANGER, V. act. (*Laver d'abord le linge ſale dans l'eau, pour en oſter la plus groſſe ordure, & particulierement le ſang*.) Lintea ſqualida abluere. WYPŁUKAC z pierwſzego y co z większego chuſty brudne, oſobliwie ze krwi.

ESSARTER *une terre*, V. act. (*Défricher une terre, en arracher les racines*.) Stirpitùs extirpare, *ou* purgare agrum, virgultis & arborum radicibus. *Colum*. WYKOPYWAC pole dobywać roli wycinać y z korzeniem wykopywać krzewie.

ESSAY, ſubſt. m. (*Action par laquelle on taſte & on fait l'épreuve des choſes*.) Periclitatio. *Cic*. PROBA ſprobowanie doświadczanie mácanie, ſkoſztownie

Eſſay des viandes & du vin. Cenſura ciborrum & vini Prægustatus cibus. **Faire l'eſſay des viandes & du vin qu'on ſert au Roy*. Cenſuram ciborum & vini in epulas Regis facere *Plin*. Sprobowanie ſkoſztowanie potraw, wina. * Probować koſztuiąc potraw y wina ktore máią być dáne przed Krola.

Qui fait l'eſſay des viandes. Prægustator *Suet*. Cześnik, Podozaſzy, kuchmiſtrz kredencerz ten co wprzod koſztuie dlá beſpieczeńſtwa co má być krolowi podane.

ESSAY, (*qu'on fait de ſes forces, avant que d'entrer au combat*, ou *dans le ſens figuré, avant que de commencer quelque choſe*.) Proluſio. Præluſio. *Cic. Plin-Jun*. UTARCZKI, harce, ſprobowanie ſię, ſprobowanie śił między ſobą przed wydaniem bitwy, álbo *niewłaśnie* mowiąc ſprobowanie śił ſwoich y ſpoſobności iák ſię co uda probowanie ſię wprzod niżeli co poczniemy.

ESSAY, ou *Coup d'eſſay de ce qu'on ſçait faire*. Artis, *ou* doctrinæ ſpecimen. * *Faire ſon coup d'eſſay*. Specimen ſuæ artis dare. PROBA tego co kto umie y może ſztuki pokazanie. *Wydánie proby, ſztuki w kunſzcie iákim wyprawienia.

ESSAY ſe dit figurément en morale (*des ouvrages d'eſprit*.) *Le ſçavant M. Nicole a fait de fort beaux Eſſais de morale*. Eruditiſſimus Nicolius docta admodum ſpecimina de moribus dedit. WYDANIE ná probę *niewłaśnie* co do piſm, Uczony Nikol wydał ná probę bárdzo piękne piſma co do obyczaiow.

ESSAY parni les cabaretiers, ſe dit (*d'une petite taſſe dont ils gouſtent les vins*.) Parvus crater, ad cenſuram vini, *genit*. parvi crateris, m. PROBA probka co do ſzynkarzow ſzklaneczki máłe ktoremi probuią trunkow.

ILS APPELENT auſſi ESSAY, (*des petites bouteilles dans leſquelles ils envoyent du vin pour le gouſter*.) Laguncula parvula. PROBKAMI też zowią máłe flaſzeczki w ktorych poſyłaią wina rożnych gatunkow do koſztowania y obrania.

ESSAYER, V. (*Faire l'eſſay*, ou *une épreuve*.) Tentare. Pertentare Explorare. *Cic. Tacit*. DOSWIADCZYC ſprobować uczynić probę iák ſię co uda.

Eſſaier des beufs. Probare boves. *Colum*. **Vn habit pour voir s'il eſt bien fait*. Probare veſtem, an nobis deceat, *ou* conveniat. **Des ſouliers*. Probare calceos, an apti ſint noſtris pedibus. Sprobować woły. *Sprobować ſukni przywdziać ią przymierzyć. *Sprobowac przyzuć buty trzewiki.

Eſſayer la bonté du pain en le goûtant. Explorare guſtu bonitatem panis. *Colum*. Sprobować chleba ſkoſztować czy dobry.

Eſſayer le dernier remede. Extrema, *ou* ultima experiri. *Saluſt. Liv*. Sprobować oſtatniego lekarſtwa, oſtatnich ſpoſobow záżyć.

S'ESSAYER, (*S'éprouver*.) Tentare ſe. Vires animumque ſuum experiri. *Colum. Virg*. PROBOWAC ſię doświadczać ſię, miarkować ſię z śiłami ſwemi, z zdolnością ſwoią, kuśić ſię o co ſtarać ſię, uśiłować.

Il a eſſayé, ou *taſché par ſes artifices d'éluder les effets de noſtre reſſentiment*. Artem quæſivit, quâ noſtræ animadverſionis impetus eluderet. *Petr*. Uśiłował y ſtarał ſię o to iáko by kárania od nás uyść mogł ſztuką iáką.

Qui fait l'eſſay des métaux, Eſſayeur. Probator. *Cic*. Probierz rozeznawca, rozſądnik ten co probuie kruſzcow złotnik &c.

ESSECK, (*Ville d'Eſclavonie*.) Eſſechia. ESSEK Miáſto Słowiańſkie.

ESSELIERS, ſubſt. m. pl. terme d'Architecture. (*Potences*.) Interpenſiva. PRZYPUSTNICE, framugi, termin Architektury: ściana z framugami z arkadami, arkady.

ESSENCE, (*on prononce*.) ſubſt. f. (*La nature des Eſtres*.) Eſſentia. Natura. *Cic*. ISTOTA Iſtność każdey rzeczy Przyrodzenie.

(Voicy les paroles de Quintilien ſur le mot d'*Eſſentia*, Nous avons pluſieurs mots nouveaux formez du Grec, comme les mots d'*Ens* & d'*Eſſentia*; & je ne vois pas pourquoy nous les mépriſons tant, & en cela nous nous rendons des juges iniques contre nous meſmes, & nous faiſons connoiſtre la pauvreté de noſtre langue, *Multa ex Græco formata nova ſunt, ut Ens, Eſſentia, cur tantopere aſpernemur nihil video, niſi quòd iniqui judices adversùs nos ſumus, ideóque paupertate ſermonis laboramus Quint*. Il dit de plus qu'il n'y a point d'autre mot Latin pour exprimer l'*uzya* des Grecs, que celuy d'*Eſſentia*: toutefois Ciceron ſe ſert du mot *Natura* pour ſignifier l'Eſſence des choſes.) Słowa Kwintyliana o tym ſłowie łacińſkim *Eſſentia* Iſtota: *Mamy wiele ſłow nowych z greckiego wziętych, iako ſą ſłowa*, Ens, Eſſentia; *y niewidzę dla czego niemi ták bardzo gardziemy, w czym ſtaiemy ſię ſami przeciwko ſobie ſędziami nieſprawiedliwemi y wydaiemy niedoſtatek náſzego ięzyka y iáko ubogi ieſt w ſłowa*. Mowi ieſzcze daley że nie maſz właśnie ſłowa łacińſkie ktorymby ſię mogło wyrazić to ſłowo Greckie *Vzya* chyba przez toż ſłowo *Eſſentia*: Cyceron iednak záżywa tego ſłowa *przyrodzenie* dla wyrażenia iſtoty rzeczy.

ESSENCE, (*Eſprit, extrait de quelque ſubſtance que ce ſoit*.) Succus ſubtiliſſimus. Liquor defecatiſſimus igne extractus. **Il eſt parfumé d'eſſence*. Unguento delibutus. *Phæd*. *Il a apporté toutes ſortes d'eſſences*. Unguenta multigenera multa attulit ſecum. *Plaut*. ESSENCYA Duch treść moc oleiek iſtota wyciągniona ktorey kolwiek rzeczy. *Oleykami wonnemi ſię námaścił. Rozmaitych náprzynoſił oleykow.

ESSENCIER, V act. (*Parfumer les choſes, en y rèpandant des eſſences*.) Perfundere aliquid odoribus. **Des viandes eſſenciez*, ou *ſur leſquelles on a répandu des eſſences*. Cibi ungento delibuti. NAMASZCZAC nátrzeć náſmarować rzeczy oleykami. *Potrawy oleykami przyprawne.

ESSENTIEL, *ou* ESSENTIEL, m. ESSENTIELLE, fœm. adject. (*on prononce* eſſentiel.) (*Qui eſt de l'eſſence d'une choſe*.) Quod naturæ alicujus rei convenit. ISTOTNY, ISTOTNA co ieſt iſtotnie przyrodzona rzeczom.

ON DIT parmi les Juriſconſultes, *Ce mot eſt eſſentiel*. Verbum iſtud neceſſariò addi debet huic rei. MOWIĄ między Jurzyſtami ten termin to ſłowo ieſt eſſencyalne trzeba go tu koniecznie włożyć.

Cette piece eſt eſſentielle & déciſive du procès. Illud inſtrumentum litis decretorium eſt. Ten papier ieſt náypotrzebnieyſzy do ſprawy y ná ktorym wſzyſtko záwiſło.

ESSENTIELLEMENT, adv. (*D'une maniere eſſentielle*.) Naturâ. ISTOTNIE.

ESSETTE, ſubſt. f. (*Outil de tonnelier*.) Aſcia. TOPOREK bednarſki.

ESSIEU, ſubſt.m. Axis. *Plin*. Oś.

(C'eſt la piece des Charrettes & Caroſſes, qui entre dans le moyeu des Rouës.) Jeſt to ſztuka wozow y karet ná ktorey ſię obracaią koła y przyzuwaią piaſty.

ESSIMER, V.act. terme de Fauconnerie, (*Oſter la graiſſe & amaigrir un oiſeau de proye*.) Emaciare. OCHUDZAC wychudzać ptaka drapieżnego.

ESSOR, ſubſt. m. (*Air découvert & libre, qui cauſe de la ſécchereſſe*.) Aer apertus & patens. WOLNE powietrze náwietrze náwietrzne mieyſce dla ſuſzenia.

Les oiſeaux prement l'eſſor. Aves ſe libero cœlo permittunt *Quint*. Ptaki ná wolnym powietrzu buiaią.

ON DIT en ce ſans au figuré, *Donner l'eſſor à ſon eſprit*. Dare campum ingenio in quo exultare poſſit. *Cicer*. WYPUSCIC pozwolić dać pole wybieg wolny rozumowi ſwemu áby ſię wolno pokazał.

Prendre l'eſſor, (*S'élever*, ou *Elever ſon ſtyle en écrivant*.) Magnum loqui & niti cothurno. *Hor*. Wyſoko wylatywać piſząc álbo mowiąc, latać wyſoko w piſaniu, w mowieniu pozwolić ſobie.

Donner l'eſſor à ſon indignation. Vela dare indignationi. *Plin-Jun*. Wypuścić pozwolić gniewowi złości záwziętości ſwoiey.

PRENDRE *l'eſſor, s'enfuir*. Evolare. Aufugere. *Cic*. UCIEC ulecieć umknąć.

Prendre l'eſſor, ſe donner plus de liberté qu'à l'ordinaire. Animo indulgere. Se indulgere. *Cic. Ter*. Pozwolić ſobie nád zwyczay wypuścić ſobie.

ESSORRER, V.act. (*ſe dit en parlant du linge qu'on met à l'air pour ſécher*.) Lintea aperto & patenti aere ſiccare. SUSZYC chuſty ná wietrze rozwieſzać po ſznurach nádworze dla ſuſzenia.

ESSORILLER, V.act. (*Coupper les oreilles*.) Mutilare alicui aures. Mutilare aliquem auribus. *Liv*. USZY komu oberznąć.

(ON devroit dire *Eſſoreiller*, mais l'uſage eſt pour *Eſſoriller*.) Mowić by ſię miało w Francuſkim *eſoreiller* ále zwyczay wprowadził że mowią *eſoriller*.

ESSOUFFLER, V.n (*Perdre haleine par une forte courſe*) Ex curſurâ anhelitum ducere. ZDYSZEC ſię biegać poki tchu ſtanie, áż do tchu ſtracenia,

ESSOUFFLE', m. ESSOUFFLE', f. Part. Anhelus. *Plin*. ZDYSZANY, ZDYSZANA, ten co ſię udyſzał zdyſzał.

ESSUY, ſubſt.m. (*Vent*, ou *chaleur qui ſéche le chemin*, ou *le linge*.) Ventus ſiccaneus. *Colum*. WIATR ſuchy wyſuſzaiący ſuſzący.

Il ne fait point d'eſſuy. Non ſpirat ventus ſiccaneus. Nie wiie żáden ſuchy wiatr, wiatr nie ieſt ſuchy.

ESSUY-MAIN, ſubſt. m. Manutergium. *Iſid*. RĘCZNIK do ocierania rąk umywaiąc ſię.

ESSUYE', maſc ESSUYE'E, fœm. part. paſſ. UTARTY, UTARTA, obtarty.

ESSUYER, V act. (*Paſſer un linge par deſſus un corps mouillé*.) Tergere. Detergere. Extergere. Abſtergere. *Plaut. Colum*. UCIERAC ścierać zetrzeć chuſtą ſuchą co mokrego.

Eſſuyez vous, vous eſtes tout en ſueur. Abſterge, *ou* deterge tibi ſudorem. *Plaut*. Otrzey ſię wſzyſtek ſię pociſz wſzyſtek ieſteś w pocie.

Il eſſuya avec le pouce les larmes qui luy couloient des yeux manantes lacrymas pollice deterſit. *Petr*. Ocierał palcem łzy z oczu płynące.

ON DIT, *Le vent a eſſuyé les chemins*. Ventus ſiccavit, *ou* exſuxit vias. WIATR poſuſzył oſuſzył drogi.

ESSUYER, (*Supporter, ſouffrir*.) Ferre. Perferre. WYTRZYMAC wycierpieć.

J'eſſuyay trois coups de cordes avec un courage de Spartiate, c'eſt à dire *Sans me plaindre*. Ego quidem tres plagas Spartanâ nobilitate concoxi. *Petr*. Wytrzymałem trzy plagi poſtronkami ochorą álbo ſercem Spartańſkim to ieſt áni ſyknąwſzy.

(Alluſion aux enfans de la ville de Sparte, qui ſouffroient les coups de fouët, ſans ſe plaindre, devant l'autel de Diaane.) Przymowka do dzieci Spartańſkich ktore plagi znoſiły bez nárzekania przed ołtarzem Dyany.

Il a eſſuyé toute honte. Nihil pudet. *Ter*. Poſuit pudorem. *Mart* Stracił wſzyſtek wſtyd, ſtarł z czoła wſtyd otarł.

Eſſuyer un affront. Injuriam pati, *ou* ſuſtinere. **Vne tempeſte*. Tempeſtatem *Cic*. Wytrzymać obelgę ſtrawić ią. *Wytrzymać niepogodę náwałność.

L'infanterie eſſuya l'effort de la cavalerie. Impetum equitatûs pedites ſuſtinuerunt. *Liv*. Piechota wytrzymała nátarczywość konnych, *impet kawaleryi*.

Qui a eſſuyé pluſieurs dangers. Periculis plurimis defunctus. Co nie iedno wytrzymał niebeſpieczeńſtwo.

EST *la troiſiéme perſonne du verbe*. ESTRE. JEST od ſłowa ieſtem.

EST, ſubſt.maſc. (*on prononce* eſte.) (*Nom qu'on donne au vent oriental, qui ſouffle du coſté d'orient*.) Eurus. *Vitr. Colum*. WIATR wſchodniemu poboczny ku południowi.

ESTABLE, *prononcez* E'TABLE, ſubſt. f. (*Lieu couvert où l'on retire les beſtiaux*.) Stabulum. *Col*. STAYNIA obora ná bydło gdzie konie ſtawiaią bydło zganiaią.

Etable à beufs. Bubile. *Colum*. Obora ná woły.

Etable à pourceaux. Hara. *Cic*. Chlew ná świnie.

Etable à brebis. Ovile. **A chevres*. Caprile. *Colum*. Obora owczarnia dla owiec. *Ná kozy, kozły, koziarnia.

Valet d'étable. Stabularius, ii, m. *Colum*. Staienny, ſtadny ſtadowy parobek.

Mettre les animaux dans l'étable. Pecus ſtabulare. Zganiać bydło do obory, zámykać bydło w oborze.

ON DIT (*d'un lieu fort mal-propre & puant*.) *Ce n'eſt pas icy qu'habitent des hommes, mais c'eſt une étable a cochons*.

nbons. Non homines hîc, sed sues habitare videntur. *Plaut.* MOWIĄ o mieyscu bardzo nie czystym nie porządnym y smrodliwym. Nie dla ludzi to tu mięszkanie, ále chlew dla świń.

ESTABLAGE, *prononcez* E'TABLAGE, subst. masc. (*Ce qu'on paye pour loger les animaux dans l'étable.*) Stabulatio. *Colum.* OBORNE Staienne &c. Co płacą od obory od stayni

ESTABLY, subst. m. *prononcez* E'TABLY, (*Table qui sert aux ouvriers, particuliérement aux Tailleurs.*) Tabulatum, i, neut. STOŁ wielki krawiecki, warsztat krawiecki.

ESTABLI, *prononcez* E'TABLI, masc. E'TABLIE, f. part. pass. Stabilitus. POSTANOWIONY, POSTANOWIONA, mocno ustanowiony y gruntownie.

ESTABLIR, V. act. *prononcez* E'TABLIR, (*Asseoir sur quelque chose de stable & d'assuré.*) Stabilire. Constabilire. Firmare. *Plaut.* POSTANOWIC stanowić ustanowić postawić utwierdzić gruntownie postawić ugruntować.

E'TABLIR, (*Mettre, poser.*) Ponere. Fundare. Collocare. **Etablir des atteliers pour forger des armes.* Armorum officinas instituere. **Des greniers,* ou *des magasins en certains lieux.* Constituere horrea certis locis *Cæs.* POSTAWIC ustawić wystawić położyć záłożyć. * Záłożyć warsztaty ná robienie broni rożney. *Záłożyć szpichlerze ná mieyscach niektorych.

Etablir un tuteur à des enfans orphelins. Tutorem orbitati filiorum instituere. *Cic.* Postanowić náznaczyć opiekuna sierotom.

ON DIT, *Etablir des loix.* Legem constituere. *Cic.* POSTANAWIAC prawa, stanowić prawa.

ON DIT, *Etablir quelqu'un,* (*Luy donner quelque établissement.*) Stabilire. Collocare. benè vel malè. **La fortune vous a bien étably.* Fortuna te collocavit in amplissimo statu. **Vne maison bien établie, qui a de grands biens & de grandes alliances.* Fundatissima familia. *Cic.* **Etablir bien ses affaires.* Rem suam costabilire. *Ter.* **Il est bien établi & fort à son aise.* Benè constitutus est de rebus domesticis. *Cic.* POSTANOWIC kogo zle lub dobrze dać mu iákie postanowienie, postanowienie iákie z nim uczynić. *Fortuna cię szczęśliwie postanowiła *Domy zácne gruntownie y dobrze postanowione, maiące wielkie dobra; y wielkie krewności spowinowacenia *kolligacye.* *Interessa swoie dobrze postanowić. *Dobrze się postanowił, y ma się bardzo dobrze.

Etablir une fille, (*La pourvoir par mariage.*) Collocare alicui filiam suam. *Cic.* **Nous avons bien établi nos affaires par ce mariage.* Benè res nostra collocata est hoc mattimonio. *Plaut* Postanowić pannę, wydać ią zá mąż. *Dobrześmy postanowili interessa nász e przez to małżeństwo.

E'TABLIR, (*Mettre, poser sa demeure en quelque endroit.*) Alicubi sedes, *ou* domicilium ponere, *ou* collocare, *ou* figere, *ou* stabilire. *Cic. Juv.* POSTANOWIC się kędy ná iákim mieyscu w ktorym kráiu, w ktorey stronie mieście osieść.

Il est venu s'établir icy. Huc commigravit. *Plaut. Terent.* Tu się przeniosł, tu osiadł, tu się postanowił.

E'TABILIR *quelqu'un dans l'esprit d'un autre,* se dit figurément, pour *L'y bien mettre.* Constituere aliquem multâ gratiâ apud alium. *Cic.* POŁOZYC kogo *niewłaśnie* dobrze, álbo źle u kogo.

Cette opinion s'est établië dans le monde. Hæc opinio fidem habuit apud omnes; *ou* invaluit. **Le mensonge s'établit mieux que la vérité.* Major est mendacio fides, quàm veritari. **La coustume s'est établië.* Invaluit consuetudo. *Plin. Jun.* To zdanie weszło potwierdzone iest między ludmi. *Większa wiara kłamstwu niżeli prawdzie, prędzey się fałsz utrzyma niż prawda. *Weszło w zwyczay zwyczaiem stwierdzona rzecz y wprowadzona.

ESTABLISSEMENT, subst. masc. *prononcez* E'TABLISSEMENT, (*Action par laquelle on fonde, on établit.*) Positio. Constitutio. Collocatio. *Cic.* POSTANOWIENIE Postawienie wystawienie.

Etablissement d'une ville. Vrbis positio. **Des loix.* Legum latio. *Cic.* Postanowienie wystawienie miásta iákiego. *Postanowienie prawa.

E'TABLISSEMENT, signifie aussi *Institution.* Constiutio, **L'établissement des Religions.* Constitutio Religionum. *Cic.* POSTANOWIENIE ustanowienie. *Postanowienie rożnych Religii stekt rożnych zákonow.

E'TABLISSEMENT veut dire encore *Fortune,* (*Estat dans lequel un homme est étably.*) Res Fortuna. * *Se servir d'une chose à l'établissement de sa fortune.* Ad suam potentiam, & dominatum rem aliquam convertere. *Cæs.* **Travailler à l'établissement de sa fortune.* Suæ fortunæ, *ou* rebus suis studere. **Il luy doit son établissement.* Suam fortunam illi debet. **Il aida de ses biens à l'établissement de sa fille.* Suis facultatibus in filiæ collocatione adjuvit. *Cic.* * *Il a un bel établissement.* In amplissimo statu est collocatus. POSTANOWIENIE, stan, fortuna, szczęście. *Záżyć czego dlá postanowienia fortuny swoiey. * Powinien mu szczeście swoie. *Dopomogł swoią fortuną do postanowienia corki. * Piękną má fortunę, má się dobrze.

ESTAFIER, subst. m. (*Grand valet de pied.*) A pedibus servus. *Cic.* Stipator. PACHOŁEK, stafir, Pieszy Háyduk.

ESTAFILADE, subst. fem. (*Coup d'épée donné du tranchant.*) Plaga cæsim inflicta. PRZESZRAMOWANIE przecięcie gęby szablą.

ESTAGE, *prononcez* E'TAGE, subst. masc. (*Dans un bastiment, Tout l'espace qui est depuis le bas, jusques au premier plancher.*) Contignatio. *Cæs. Colum.* PIĘTRO w budowaniu to wszystko co iest od dołu áż do pierwszego połapu dolne piętro.

Vne tour à six étages. Turris sex tabulatorum. *Cæs.* * *Vn beuf monta de luy-mesme jusques au troisiéme étage.* Bos in tertiam contignationem suâ sponte scandit. *Liv.* Wieża o sześciu piętrach. *Woł sam dobrowolnie wszedł áż ná Trzecie piętro.

Faire plusieurs étages. Ædes contabulare. *Cæs.* Wystawić kiłka piętr ná kiłka piętr wystawiać,

ON DIT proverbialement dans le discours familier, *Il est fou à triple étage,* pour dire *Excessivement & au dernier point* Insigniter stultus. *Cicer.* **Il est chiche à triple étage.* Triparcus. *Plaut.* MOWIĄ przysłowiem potocznie szalony ná trzy piętra, to iest niezmiernie zupełnie nie można bardziey. *Skąpy sknera ná trzy piętra.

ESTAIM, *on prononce* E'TAIN, (*Sorte de métal blanc.*) Plumbum album CYNA.

POTIER *d'étain,* (*Qui fait de la vaisselle d'estain.*) Vasorum è plumbo candido faber & propola. KONWISSARZ.

ESTAL *& mieux* E'TAU *comme on le prononce,* (*Petite boutique où un Boucher étale.*) Mensa lanionia. *Suet.* JATKA stoł w iátce gdzie mięso w sztukach wykładaią.

ESTALAGE, *prononcez* E'TALAGE, subst. m. (*Montre des marchandises qu'on vend, qu'on expose aux passants.*) Mercium venalium specimen. WYSTAWIENIE Towaru po szafach stołach w Kramie.

ESTALER, V. act. *prononcez* E'TALER, (*Exposer de la marchandise en vente, la mettre à l'étalage, à la veuë du public.*) Exponere. Ostendere. Explicare. Depromere. Producere. acc. *Cic,* *Il étala ce qu'il avoit à vandre.* Ostendit quod habebat venale. **Le paon étale au Printemps sa queuë brillante de mille couleurs.* Pavo vere pictis plumis gemmeam caudam explicat. *Phæd.* **Vn certain home vit un singe étalé,* ou *pendu à l'étau d'un Boucher.* Pendere ad lanium quidam vidit simium. *Phæd.* ROSKŁADAC wykładać wystawiać Towary ná widok dla przechodzących. *Wystawił co było náprzedaż. *Páw ná wiosnę roskłada rozwiia swoy ogon iáśniejący tysiąc farbami. *Pewny człek widział Máłpę oprawną wiszącą w iátce u Rzeźnika.

E'TALER se dit figurément (*des choses dont on fait parade, & qu'on expose aux yeux des hommes.*) Ostendere. Ostentare. *Cic.* WYSTAWIAC pokazuiąc się przed ludzmi z czym.

Etaler sa magnificence devant quelqu'un. Luxus suos explicare. *Lucan.* **Sa folie, sa vanité.* Stultitiam, vanitatem ostentare. **Etaler toute son éloquence,* Omnem dicendi supellectilem depromere. **Pour étaler son esprit & faire voir sa mémoire.* Ingenii venditandi & memoriæ ostentandæ causâ. *Auct. ad Heren.* POKAZYWAC się z swoiemi dostatkami przed ludźmi. *Z głupstwem z letkością swoią. *Zewszystką swoią wymową. *Dlá pokazania dowcipu swego, y pamięci.

ESTALEUR, *prononcez* E'TALEUR, subst. m. (*Qui étale de la marchandise.*) Institor. Propola, æ, masc. KUPIEC Krámárz przekupń.

(Ce mot se dit ordinairement d'un pauvre Libraire qui étale des Livres, *ou* bouquins sur les bords d'un pont, *Institor Librarius.*) To słowo w Francuskim ordynarynie się mowi o Ubogim przekupniu álbo kramarzu co księgi álbo safiany wystawuie kędy w budzie przy mośćie ná przedaż.

ESTALIER BOUCHER, *prononcez* E'TALIER *boucher,* m. Carnium instructor. CHŁOPIEC Rzeźniczek Czeladnik w iátce.

(Ciceron employe ce mot pour dire celuy qui accommode les viandes: on sçait que les Etaliers Bouchers coupent la viande, & se tiennent dans les étaux, pour la debiter au public.) Cycero te słowo bierze zá tego co ieść gotuie: ále wiedzą że Rzeźniczkowie są ci ktorzy Mięso zárębuią y stoią przed stolnicą w iátce dlá przedaży.

ESTALON, *prononcez* E'TALON, subst. m. (*Cheval entier, qui sert pour couvrir les cavales.*) Equus admissarius. *Plaut.* STADNIK koń cáły do przypuszczania do klácz.

E'TALON signifie (*La mesure publique qu'on a à l'Hostel de ville, tant pour les poids que pour les mesures.*) Justus modus, *ou* modulus, (à quo cæteri moduli exiguntur.) MIARA wágá mieyska rátuszna urzędowa.

ESTALONER, *prononcez* E'TALONNER, V. act. (*Ajuster une mesure & la regler sur l'étalon public.*) Ad publicos justosque modulos, probare mensuram, *ou* pondus aliquod. MIARĘ wymierzać álbo wagę według miary urzędowney.

ESTAME, subst. f. comme *Bas d'estame.* Tibialia lanâ subtiliore contexta. SZTAMET włoczka cienka, ponczochy sztametowe włoczkowe.

ESTAMER, *prononcez* E'TAMER, V. act. (*Enduire, frotter d'étain par dedans.*) Plumbo candido illinere incoquere. *Plin.* POBIELAC polewać wewnątrz ołowiem.

Des vaisseaux étamez. Incoctilia. *Plin.* Statki náczynia pobielane wewnątrz ołowiem.

ESTAMINE, *prononcez* E'TAMINE, subst. fœm. *Petite étoffe fort mince.*) Textum cilicinum, i, n. SITO denko siciane plecione z włosia.

ON DIT figurément qu'*Vn homme a passé par l'étamine, quand il a esté bien purgé dans une maladie.* Multis doloribus & plurimis medicamentis tentatum fuit illius corpus. MOWIĄ *niewłaśnie,* że człowiek iáki przeszedł przez sito kiedy go dobrze wypurgowano choroba

ON LE DIT aussi (*de l'esprit qu'on a bien examiné.*) qu'*Il a passé par l'étamine.* Accuratissimum factum est illius doctrinæ periculum. TOZ o wyprobowanym człowieku w náuce ktorego dobrze wyprobowano; y wyexaminowano przesiano go przez sito, był ná pytlu, przepytlowano go.

ESTAMPE, subst. f. (*Empreinte d'un cachet.*) Signi nota, æ, fœm. RZNIĘCIE pieczątki wypieczętowanie pieczątka wybita.

ESTAMPE se dit plus particulierement (*d'une taille douce en papier, tirée de quelque planche gravée.*) Imago excusa ex ære. WYBIANE Kopersztychy z blach miedzianych rzniętych.

ESTAMPER, V. act. (*Tirer quelque estampe.*) Imaginem excudere. WYBIIAC kopersztychy wytłaczać prasą ná papierze álbo materyi z blachy.

ESTAMPES, *prononcez* ETAMPES, (*Ville de France dans la Beauce avec titre de Duché.*) Stampæ, arum, f. plur. STAMPA Miasto Francuskie w Beocyi.

ESTANCHEMENT, *prononcez* E'TANCHEMENT, subst masc. (*L'action d'étancher, & d'arrester par exemple le sang qui coule.*) Sanguinis suppressio, *ou* restinctio, onis, fœm. **Etanchement de la soif.* Sitis restinctio. *Cic.* ZASTANOWIENIE ustanowienie uspokoienie, utrzymanie, iáko náprzykład krwi. *Uspokoienie prahnienia.

ESTANCHER *le sang, prononcez* E'TANCHER, V. act. (*L'empescher de couler, l'arrester.*) Sanguinem sistere. *Cels.* ZASTANOWIC ustanowić náprzykład krew płynącą.

Etancher la soif, l'appaiser. Sitim restinguere. *Virg.* Ugasić pragnienie uspokoić.

ESTANÇON, *prononcez* E'TANÇON, subst. m. (*Appuy.*) Fultura, æ, f. *Vitr. Liv.* Fulcimentum, i, n. *Plaut.* **Sé c'est une poutre,* ou *une solive dont on appuye une maison, on se pourra servir de* Trabs, *genit.* trabis, f. Tignum, i, n. Tignum arrectarium, i, n. **Si ce n'est qu'un soliveau, on se servira de.* Tigillum. *Phæd.* PODPORY. *Murłaty słupy do podpierania budynku. *Albo słupy mnieysze podstawiane.

ESTANÇONNER, *prononcez* E'TANÇONNER, V, act. (*Appuyer.*) Fulcire. Suffulcire. *Prop.* Adminiculare. *Plin.* PODPIERAC wesprzeć dla utrzymania budynku.

ESTANG, (*prononcez* étan.) subst. m. (*Reservoir d'eau douce.*) Stagnum. STAW.

ESTANT, *prononcez* E'TANT, *participe du verbe.* ESTRE BĘDĄCY będąc partycyp od słowa *Jestem.*

(*Etant* joint à un autre Participe s'exprime par *Lorsque,* ou par *Puisque,* & en Latin par *Cùm* avec un Subjonctif: comme. Będący będąc położone w Francuskim z imszym partycypem wyraża się przez *ponieważ* álbo przez *kiedy,* á w łacińskim przez *gdy* náprzykład.

Pourquoy méprisez-vous la vertu, estant estimé homme de bien? Cur virtutem contemnis, cùm vir probus habearis? Czemu niedbasz o cnotę ponieważ cię maią zá poczciwego *álbo* kiedy cię maią zá kochaiącego poczciwość.

Mais *Etant,* joint à un Nom s'exprime par *Cùm* avec le Subjonctif de *Sum*: Ou bien l'on n'exprime point en Latin *Etant,* & alors l'on fait accorder & le Nom & le Participe qui luy sont joints, avec le Nominatif du Verbe, quand *Etant* s'y rapporte; & quand il ne s'y rapporte point, on se sert de l'Ablatif absolu: comme. Ale tenże partycyp Francuski *Etant* położone zimieniem iákim, wyraża się w łacińskim przez gdy z konjunktywem, toż y w polskim, álbo też wpolskim się wyraża przezpartycyp *będąc,* y to kiedy to słowo *iestem* náleży do imienia położonego w nominatywie przy tym partycypie Francuskim *Etant,* kiedy zaś nie náleży słowo iestem do tego imienia nominatywu, tedy w łacińskim wyraża się samo słowo, bez tego *iestem* álbo *będąc* y kładzie się w Ablatywie absolutnym, á záś w polskim słowo kładzie się bez gdy y bez będąc ále tylko ná *szy* álbo ná *iąc* álbo z partykułą *za* z spadkiem właśnie słowu służącym: náprzykład.

J'ay fait cela étant enfant. Id feci cùm essem puer. Uczyniłem to gdym był ieszcze dziecięciem, álbo będąc ieszcze dziecięciem, álbo bywszy ieszcze dziecięciem.

Je partis, mes affaires étant terminées. Confectis meis negotiis profectus sum. Poiechałem zákończywszy interessa swoie.

(L'on peut remarquer que le Participe *Etant,* n'a ni Feminin ni Plurier, & que l'on ne dit point *Etante* ni *Etants.*) Francuski ten partycyp *Etant, będący*: niema w Francuskim áni rodzaiu białogłowskiego, áni liczby większey, dla tego się nie mowi w Francuskim w białogłowskim rodzaiu *Etante* áni w większey liczbie *Etans* będący będąca

ESTAPE, *prononcez* E'TAPE, subst. f. (*Place publique où les marchands de vin sont obligez d'apporter leurs vins pour estre achetez par le peuple.*) Forum vinarium. GIEŁDA gospoda pospolita szynkowna gdzie w niektorych miastach wino przedawać powinni winiarze skład winny.

E'TAPE est la *Fourniture & distribution de vivres & de fourrage à des soldats qui sont en marche.* Annonæ militaris præbitio. PROWIANTY publiczne ná woyska przechodzące

Donner, ou *fournir l'étape aux soldats qui sont en marche.* Militi prætereunti annonam publicam præstare. *Hor.* Wydawać płacić oddawać prowianty ná woyska przechodzące.

ESTAPIER, *prononcez* E'TAPIER, subst. m. (*Celuy qui fournit l'étape.*) Parochus. *Cicer. Horat.* STARSZY we wsi w mieście &c. wystawiony do wybierania Prowiantow nákazánych y onych odwożenia álbo odniesienia y oddawania

ESTAT, *prononcez* E'TAT, subst. m. (*Royaume.*) Imperium. Regnum. *Cic.* **Se mesler de l'Estat,* ou *des affaires d'Estat.* Regnum, *ou* imperium curare. *Cicer.* **l'Estat est sur le penchant de sa ruine.* Ruit imperium. **Soûtenir l'Estat chancelant.* Labens imperium fulcire. PANSTWO, Rzeczpospolita Krolestwo, rządy. *Wdawać się w sprawy Rzeczypospolitey wrządy iey. *Państwo náchylone do upadku swego. *Ratować upadaiące Krolestwo.

CONSEIL *d'Estat.* Consilium sanctius. RADA náywyższa w Państwie iákim.

CONSEILLER *d'Estat.* Regi à sanctioribus consiliis. SENATOR Radny Pán. *Minister* Rzeczypospolitey, álbo koronny.

SECRETAIRE *d'Estat.* Regi à sanctioribus commentariis. SEKRETARZ Páństwa całego. Koronny Sekretarz.

COUP *d'Estat.* (*Action,* ou *résolution importante à l'Estat.*) Facinus, *ou* consilium ad totius regni bonum. WALNY iáki nádspodziewanie przypadek w Páństwie iákim, álbo też dzieło lub walna impreza z szczęściem y sławą całego Państwa.

HOMME *d'Estat.* Vir regni administrandi. CZŁOWIEK Statysta wielki, wielkiey biegłości y rozeznania w sprawach publicznych Rzeczypospolitey, człowiek do rady

ESTAT, (*Ordre, rang qui se trouve dans un Estat.*) Ordo, *genit.* ordinis, m. *Cic.* STANY w iákim Páństwie ná ktore się dzieli to Páństwo álbo z ktorych złożone iákie Páństwo.

Les trois Estats qui composent un Royaume, (*l'Ordre du Clergé, de la Noblesse & du Peuple,* ou *le Tiers Estat.*) Triplex

plex Ordo. Tres Ordines,Eccleſiaſticorum, Nobilium,& Popularis.Trzy ſtany z ktorych złożone ieſt Kroleſtwo náprzykład Francuſkie: To ieſt Duchowieńſtwo Szlachta, y poſpolſtwo, w Polſzcze Krol, Senat y Szláchta.

LES ESTATS, ou *l'aſſemblée des Eſtats d'un Royaume.* Ordinum regni conventus,uum,m.plur. Concilium,ii,n. *Cæſ.* STANY Kroleſtwa zgromadzone. Seym, Rada walna, ziazd.

Aſſembler,convoquer les Eſtats de toute la Gaule. Conventus agere. Concilium habere. *Cæſ. Cicer.* Zgromadzić zebrać zwołać ſtany Rzpltey całego Kroleſtwa Seym złożyć.

ESTAT, (*Liſte des officiers de la maiſon des Roys & des Princes.*) Regis, *ou* Principis familiæ deſcriptio, onis, fœm. DWOR Krolewſki rejeſtr oſob nadwornych u Krola.

On ſera bientôt l'Eſtat de la Maiſon du Roy. Eorum qui è Domo Regiâ ſunt index deſcribetur. Wkrotce zrejeſtruią reieſtr ſpiſzą Dworu Krolewſkiego.

Eſtre couché ſur l'eſtat In familiam regiam adſcriptum eſſe, *Eſtre du nombre des Officiers du Prince.* Być ná rejeſtrze w rejeſtrze Dworu Krolewſkiego, od rejeſtru nádwornych Krolewſkich náleżeć mieścić ſię w nim y być wpiſanym.

Eſtre couché ſur l'eſtat, Avoir penſion du Prince. Inter beneficiarios Regis numerari. Być ná rejeſtrze ſkarbowym w Penſyonarzu,mieć Penſyą z ſkarbu Krolewſkiego álbo ze ſkarbu publicznego.

ESTAT ſe dit auſſi (*d'un compte & d'un mémoire ſuccint.*) Perſcriptæ rationes. REJETR ktorychkolwiek rzeczy ſpiſany *memoryał informacya* iák ſię co znáyduie.

Eſtat des miſes & des receptes. Expenſi acceptique perſcriptæ rationes. Rejeſtr wziątku y wydatku pięniędzy.

L'eſtat qu'ils donnoient de leurs troupes eſtoit faux, & ils tournoient l'argent à leur profit. Ab iis numerus falſus equitum deferebatur, quorum ſtipendium avertebant ad ſe. *Cæſ.* Rejeſtr Woyſkowych, Role chorągwiane ktore podawali był fałſzywe, á płacą ná ſwoy pożytek obracali.

ESTAT,(*La ſituation du corps, de l'eſprits,*ou *de la fortune, où ſe trouve perſonne.*) Status. Situs,ûs,m. Locus,i, maſc.*Cic.* STAN położenie poſtanowienie co do ciała,álbo co do umyſłu álbo co do ſzczęścia álbo zdrowia w iákim ſię kto znáyduie

*En quel eſtat vous trouvez-vous,*ou *Comment vout trouvez-vous?* Ut ſe habet valetudo tua? Ut vales? *Cic.* **En quel eſtat eſtes-vous depuis voſtre perte?* Ut ſe habent res tuæ, ex quo jacturam feciſti? Ják ſię maſz.*Ják ſię maſz iák ci ſię wiedzie powodzi od owego nieſzczęścia, upadku, ſzkody twoiey.

Voilà en quel eſtat je ſuis reduit. En quo redactus ſum.*Ter.* Otoż doczegom przyſzedł.

ESTAT,(*Rang, condition.*) Status.Conditio.*Cic.* Sors.*Hor.* STAN, ſtopień, kondycya godność.

Gens du premier eſtat, du premier rang. Magnates. pl. *Cic.* Ludzie náypierwſzey kondycyi, ſtanu, zácne Państwo.

*Gens de bas eſtat.*Infimi homines.*Cic.* Ludzie podłey kondycyi podłego ſtanu.

*Gens de mon eſtat,de ma ſorte.*Mei ordinis homines.*Plaut.* Ludzie ſtanu moiego, oſoby moiego gatunku.

Vous luy faites porter trop d'eſtat, Vous l'habillez plus que ſon eſtat ne demande. Supra conditionem exornas. Nád ſtan y kondycyą go noſiſz y ſtroiſz.

Perſonne ne vit content de ſon eſtat. Nemo ſuâ ſorte contus vivit. *Hor.* Nikt nie ieſt kontent ſtanem ſwoim.

FAIRE ESTAT, (*Avoir deſſein,*ou *envie,Eſtre déterminé & réſolu.*) Statuere. Cogitare. Velle.*Cic.* UMYSLIC, zákładać ſobie co, myślić ſpodziewać ſię tuſzyć ſobie o czym, poſtanowić, chcieć.

Je fait eſtat de partir d'icy après demain. Ego hinc perendie cogito.*Cic.* Myślę wyiechać ztąd po iutrze.

FAIRE ESTAT, (*Eſtimer, priſer.*) Magni facere. Magni pendere.act.acc. *Cic.* MIEC zácz, poważać co uważać ſzanować.

Il fait moins d'eſtat de moy que jamais, & ne me rend aucun honneur. Minùs minuſque me impendio curat, minuſque impertit honoribus.*Plaut.* Zá nic mię nie ma cale.

On ne fait point d'eſtat de ce que je dis. Nemo meum dictum magni facit. *Plaut.* Nie maią tego zánic ſobie co powiadam co mowię.

Je fais eſtat de voſtre amitié. Plurimi facio tuam amicitiam. Wielce ſobie poważam przyiaźń twoię.

ESTRE *en eſtat, Eſtre preſt & diſpoſé de faire une choſe.*) Ad aliquid eſſe accinctum, *ou* paratum, *ou* comparatum. BYC zdolnym ſpoſobnym mocnym gotowym uczynić co.

Il y a des-ja quelques jours, qu'il eſt en eſtat de travailler. Jam aſſuetam præſtare vicem per valetudinem poteſt. Już kilka dni iák robić może.

Il eſt eſtat de ne rien craindre. Non eſt quòd quidquam reformidet. W tym ieſt ſtanie ták ieſt położony, w tych ſię znáyduie okolicznośćiach że może ſię niczego niebać. *álbo też ſamo przez ſię mowiąc.* Może ſię niczego niebać, niema ſię czego obawiać, niczego ſię może nie obawiać.

Tout eſt en eſtat, Tout eſt preſt. Parata omnia. Wſzyſtko ieſt pogotowiu, wſzyſtko iuż ieſt gotowo,iák należy.

METTRE *quelqu'un en eſtat de n'avoir beſoin de rien.* Eo in ſtatu aliquem conſtituere, ut nullius rei, *ou* nullâ re indigeat. POSTAWIC kogo w tákim ſtanie ná tákim ſtopniu ſzczęſcia że niczego może niepotrzebować,że mu iuż nic więcey nietrzeba.

*Se mettre en eſtat de faire une choſe.*Se ad opus aliquod,*ou* ad aliquid faciendum accingere,*ou* comparare. **Vos bienfaits m'ont mis hors d'eſtat de craindre la néceſſité pour le reſte de mes jours.* Tuis auctus beneficiis ad exitum vitæ, non habeo inopiæ timorem. *Vitr.* Zábierać ſię ná co gotować ſię ná co. *Dobrodziyſtwa twoie łáſka twoia ná tym mię poſtánowiła ſtopniu ſzczęścia że doſyć mám ná cáłe życie moie, áni ſię żadnego niedoſtatku nie boię.

Vous me mettez en un tel eſtat, que ie ne ſçay moy-meſme ce que j'ay fait. Eò redigis me,ut quid egerim, egomet neſciam. *Ter.* Do tego mię przywodziſz że ſam niewiem co czynię.

SE METTRE *en eſtat (parlant d'un accuſé qui ſe rend luy-meſme priſonnier pour ſe juſtifier.)* Se ultrò in carcem compingere ad purgandum crimen. ZABIERAC ſię ſam dobrowolnie, do obron prawnych mowiąc o iakim obwinionym, ktory ſię ſam podaie w ręce ſprawiedliwośi, áby wywiodł y dokazał niewinność ſwoię.

ESTAU, *prononcez* E'TAU, ſubſt. maſc. *au ſingulier,* & E'TAUX *au plurier,* (*Petite boutique où l'on étale pour vendre.*) Pluteus venalitius BUDA kramnica do rozłożenia towarow náprzedaż ſzopa iákie ná iármárkach ſtawiaią.

E'TAU, (*Ce qui ſert à un Serrurier, pour retenir la matiere ſur laquelle il travaille.*) Forceps, *genit.* forcipis, fœm. & maſc. KLESZCZE ślusarſkie do trzymania tego około czego robi.

ESTAYE, *prononcez* E'TAYE, ſubſt. fem. (*Piece de bois pour étayer & ſoutenir quelque baſtiment.*) Fultura. PODPORA ſłupy dane z drzewa dla podparcia budynku iákiego.

ESTAYER, *prononcez* E'TAYER, V.act. (*Eſtançonner.*) Fulcire. PODPIERAC podpory dawać.

ESTE', *prononcez* E'TE', ſubſt. m. (*Une des quatre parties de l'année, qui eſt la plus chaude.*) Æſtas. *Cic* **Au commencement de l'Eſté.* Ineunte æſtate. abl. *Cæſ.* **Au milieu de l'Eſté.* Adultâ æſtate. abl. *Tacit.* **Sur la fin de l'Eſté.* Affectâ iám æſtate abl. *Cic.* LATO iedno z czterech części Roku náyciepleyſza. *Wſzedſzy wſtąpiwſzy w lato ná początku láta. *Wpoł w ſrzod látá. *Ná końcu látá.

QUARTIER *d'Eſté,* (*Lieu où logent les gens de guerre pendant l'Eé.*) Æſtiva. *Liv.* LEGOWISKA ſtánowiſka *Kwateri* y leże letnie dlá woyſka.

Paſſer l'Eſté en quelque lieu. Alicubi æſtivare. *Var.* Zábáwić przez lato gdzie.

L'Eſté ſe paſſe. Æſtas effluit.*Cic.* Láto miia pomiia.

D'ESTE. Æſtivus, a, um. *Cic.* **Les jours d'Eſté.* Dies æſtivi. **Les chaleurs d'Eſté.* Fervores æſtivi. *Colum.* **Une nuit d'Eſté.*Nox æſtiva.*Hor.* LETNI.co lecie bywa,co ná láto bywa. *Dni lecie. *Gorąca upały látá, Noc w lecie.

ESTEIGNOIR, *prononcez* E'TEIGNOIR, ſubſt. maſc. (*Petit inſtrument qui ſert pour éteindre, & qui eſt de figure conique.*) Extinctorium. KAPTUREK do gaſzenia ſwiec w Kośćiele ná láſce długiey,poſpolicie wytrykus.

ESTEINDRE, *prononcez* E'TEINDRE, V.act. (*parlant du feu qu'on étouffe & qu'on fait mourir.*) Extinguere. *Cic.* **Eteindre de la chaux.* Calcem extinguere. *Vitr.* GASIC co do ognia zágaſić zágrzebać go y przyduſić w popiele. *Gaſić wápno.

Eteindre la ſoif, l'appaiſer. Reſtinguere ſitim. *Cic.* Gaſić ugaſić pragnienie.

E'TEINDRE, ſe dit figurément pour *Amortir, étouffer le feu des paſſions.* Extinguere. Reſtinguere. *Cic.* **Eteindre la colere.* Extinguere iracundias. GASIC tłumić paſſye námiętności ſwoie. *Gaſić tłumić uſpokaiać gniew.

Eteindre la beauté. Extinguere formam. *Ter.* **Les bruits, les rumeurs.* Sermones & rumores. **Sa race.* Genus ſuum. *Plaut.* **Le feu de ſon eſprit.* Animi calorem. *Cic.* Gaſić zgaſić urodę. *Gaſić nowiny wieści. *Gaśnie w kim Dom, kończy ſię. *Wygaſnąć, ochłodnąć co do paſſyi ognia, *impetow* to ieſt popędliwości gorącości, álbo też co do żywości dowcipu &c.

Eteindre la tyrannie. Tyrannidem deſtruere. *Quint.* **La moindre larme qu'elle tirera de ſes yeux en les frottant,éteindra tout le feu de voſtre colere.* Una lacrymula quam oculos terendo, exprimet, reſtinguet te.*Terent.* Zgładzić zgaſić Tyrańſtwo znieść. *Náymnieyſza łezka ktorą wyciśnie z oczu zgaſi wſzyſtek ogień gniewu *álbo* zápalczywości twoiey.

Eteindre la mémoire de tous les ſiécles, l'abolir. Memoriam omnium ſeculorum oblivione extinguere. *Cic.* Zgaſić pamiątkę wſzyſtkich wiekow, znieść ią, zgładzić zgubić.

ESTEINT,m. ESTEINTE,f. (*prononcez* E'TEINT.)adj. & part.paſſ. Extinctus. **Noſtre réputation eſt éteinte.* Fortuna noſtri nominis excidit. *Hor.* **La mémoire de cette action eſtoit des-ja éteinte.* Memoria hujus facti jam propè aboleverat. *Liv.* ZGASŁY, ZGASŁA, zgaſzony. *Naſza ſława zgaſła. *Pamięć dzieła tego już była zgaſła.

ESTENDART, (*prononcez* étandar.) ſubſt.m. (*Enſeigne de guerre.*) Vexillum. *Cic.* CHORĄGIEW.

Lever l'étendart, c'eſt *Déclarer la guerre, Se mettre en campagne avec une armée.*Indicere bellum.*Ovid.* Chorągiew podnieść, wypowiedzieć woynę wyniść w pole z woyſkim.

ESTENDRE, (*prononcez* étandre.) V.act. (*Déployer une choſe.*) Extendere. Explicare. *Col. Cic. Plin.* **Le paon étend ſa queuë.* Pavo gemmeam caudam explicat.*Phæd.* ROZCIĄGNĄC rozpoſtrzeć rozwinąć co rozłożyć. *Paw rozłożył rozwinął ogon.

ON DIT en cette ſignification, *Etendre ſon armée, ſes bataillons, ſes troupes.* Extendere. *Liv. ou* diſtrahere. *Cæſ.* **Il commença d'étendre ſa cavalerie ſur un grand front.* Suos equites exporrigere cœpit in longitudinem. *Hirt.* **Il étendit ſes eſcadrons pour nous envelopper.* Turmas explicat, aciemque noſtrorum circuire cœpit. *Cæſ.* **Etendre ſa flotte.* Explicare naves. *Hirt.* **Etendre ſon front,*ou *ſe dérider.* Exporrigere frontem. *Plaut. Ter.* MOWIĄ w tym rozumieniu rościągnąć woyſka ſwoie pułki chorągwie żołnierzy. *Záczął od rościągnienia kawaleryi y rozſtawienia ich náczele wzdłuż daleko bardzo. *Pomknął pułki ſwoie żeby nás otoczyć. Okręty ſwoie woienne rozſtawić. *Czoło ſwoie rozmarſzczyć.

E'TENDRE, (*Allonger, comme on fait le cuir avec les dents, & les autres choſes.*) Ducere. Producere. *Virg. Mart.* WYCIĄGAC iáko ſkorę wyciągaią zębami &c.

E'TENDRE, (*Coucher, mettre deſſus.*) Sternere. Superſternere.*Col.* **Etendre deſſous.*Subſternere.*Cat.Cic.* **On étendit des tapis ſur le pavé.* Tapetibus ſternitur pavimentum. ROZŁOZYC wyciągnąć rozciągnąć co ná czym roſciełać nákryć z wierzchu. *Podeſłać pod co álbo pod czym. *Rościągniono álbo porozścielano kobierce ná ziemi.

Il eſt étendu le viſage contre terre. Corpore toto in vultus ſternitur. *Stat.* **Etendre quelqu'un par terre.* Humi ſternere aliquem.*Hor.* Leży twarzą do ziemi rościągniony, álbo leży rościągniony twarzą do ziemi. *Położyć kogo ná ziemi, obalić go; zábić.

E'TENDRE, (*Porter en longueur & en largeur.*) Extendere. Explicare. Promittere. *Liv. Cic.* **Nul arbre ne s'étend plus loin.* Nulla arbor avidiùs ſe promittit. *Plin. ou* ſe extendit. **Le figuier étend beaucoup ſes branches dans les Indes.* Diffunditur vaſtis ramis ficus in Indiâ. *Plin.* SZERZYC roſprzeſtrzeniać ciągnąć ſię wyciągnąć wybiegać daleko.*Zádne ſię drzewo ták bardzo nie ſzerzy. *Figowe drzewo w Indyach bardzo daleko wypuſzcza gałęzie ſwoie.

Un lac qui s'étend çà & là, en long. Lacus procurrens in longitudinem.*Plin.* Jezioro co daleko idzie tam y ſam w ſzerz y wzdłuż.

Un golphe qui s'étend entre deux mers. Sinus inter duo maria procurrens.*Plin.***Le mont Apennin s'étend dans la mer* In mare procurrit Apenninus.*Hor.* **La foreſt d'Ardennes s'étend depuis le pays de Treves juſques en Hainaut.* Arduenna ſilva à finibus Trevirorum ad Nervios pertinet. *Cæſ. ou* pertingit. Odnoga morſka między dwoma wodami wybiegaiąca, álbo ciągnąca ſię.*Gora Appenninu wybiega do morza y w ſamym ſię morzu ieſzcze ciągnie. *Puſzcza Ardenny, ciągnie ſię od Trewirſkiego aż do Hannonii.

E'TENDRE, (*Porter plus loin.*) Extendere. Protendere. Proferre. Dilatare. Propagare. Promovere. Producere. *Cicer.* **Etendre les frontieres de ſon Royaume.* Fines imperii proferre,*ou* dilatare, *ou* propagare. *Cic.* WYCIĄGNĄC rozſzerzyć rozprzeſtrzenić pomknąć poſunąć daley. *Wyciągnąć rozſzerzyć pomknąć poſunąć granice ſwego Páńſtwa.

Etendre ſes ſoins juſques à l'année ſuivante. Curas extendere in annum venientem. *Virg.* **Etendre ſa réputation par de belles actions.*Famam factis extendere.*Hor.***Ils étendirent,* ou *portérent leurs eſpérances juſques en Afrique.* In Africam ſpem extenderunt. *Liv.* Sięgać záſiągać ſtaraniem ſwoim áż ná rok náſtępuiący.*Rozſławić imię puścić daleko ſławę ſwoię przez wielkie dzieła. *Aż do Afryki záſiągnęły nadzieie ich, áż do Afryki nádzieiámi ſięgáią.

ON DIT en Droit, *Etendre ſa Juriſdiction au delà des bornes.* Proferre juſto longiùs Juriſdictionis fines. *Bud.* **Etendre une loy d'une eſpece à une autre.* Legis ſanctionem ad alias ſpecies proferre,*ou* extendere, *ou* transferre. *Bud.* MOWIĄ w prawie rościągać roſpościerać władzę ſwoię nád to, daley niż należy wypadać zá granice ſłuſzności;pozwalać ſobie y przywłaſzczać moc większą niż przynależy. *Ciągnąć prawo iákie náciągać go od iedney okoliczności do drugiey.

S'ETENDRE, (*Se répandre, aller loin.*) Serpere. Pervadere. Dimanare longiùs. Progredi. *Cic.* **La calomnie s'étend fort loin.* Serpit longiùs atque progreditur calumnia. *Cic.* **Ce bruit s'étendit juſques dans les pays éloignez.* Hic rumor pervaſit terras remotas. Hic rumor dimanavit in terras remotas, *ou* diſſeminatus eſt. *Cic.* **Ce mal s'étendit plus loin qu'on ne s'eſtoit imaginé, non ſeulement par toute l'Italie, mais il alla juſques aux Alpes,& ſe gliſſant ſecretement,il infecta pluſieurs Provinces.* Latiùs opinione diſſeminatum eſt hoc malum,manavit non ſolùm per Italiam, verùm etiam tranſcendit Alpes, & obſcurè ſerpens,multas jam Provincias occupavit.*Cic.***Mon eſprit ne s'étend pas,*ou *ne va pas juſques là.* Non id mente attingere,*ou* aſſequi poſſum. **La veuë ne peut pas s'éntendre plus loin.* Intendi acies longiùs non poteſt. *Cicer.* SZERZYC ſię rozchodzić ſię daleko ciągnąć ſię wylewać ſłynąć rozlegać ſię. *Potwarz daleko ſię rozchodzi. *Te wieści rozeſzły áż do kraiow odległych, dalekich. *Daley ſię to złe rozeſzło nád mniemanie,nie tylko przez wſzyſtkie włochy, ále też poſzło áż do Alpow y powoli ſię ſzerząc pozarażało wiele Prowincyi. *Rozum moy *álbo* dowcip moy ták daleko nie ſięga ták daleko nie záchodzi, nie dochodzi tego moy rozum,ieſt to nád poięcie moie. *Dałey okiem záſięgać niepodobna.

S'E'TENDRE *ſur une matiere, ſur quelque ſujet.*) De re aliquâ, fusè, copiosè, abundanter loqui,*ou* dicere, *ou* diſſerre, *ou* diſputare. *Cic.* **Nous nous étendiſmes beaucoup ſur l'amour de la patrie.* De charitate erga patriam multa verba fecimus. *Cic.* **Il s'étendit fort ſur ſon ſujet.* De illo multa verba fecit,*ou* habuit.*Cic.* **Il s'étend trop dans le blaſme & dans la louange.* In vituperatione vel in laude nimius eſt.*Cic.* **Etendre ſon diſcours.* Dilatare orationem.*Cic.* ROZSZERZAC ſię w iákiey materyi obſzernie o niey traktować mowić piſać. *Szerokośmy álbo obſzernie mowili o miłości oyczyzny.*Mowił o nim wiele y obſzernie.*Obſzernie bardzo gani,y chwali *Rozſzerzać ſię, ſzerzyć ſię z mową.

S'E'TENDRE, ou *Etendre ſes membres,* (*Les allonger.*) Pandiculari.*Plaut.* WYCIĄGAC ſię rościągać ſię przeciągać ſię, ciągnąć ſię co do ciała wſzyſtkiego poziewaiąc.

ESTENDU, m. ESTENDUë, fœm. part. paſſ. & adject. (*prononcez* étandu.) Protenſus. Latus. SZEROKI daleki obſzerny rościągły rościągniony długi wyciągniony ciągnący ſię

Ce mot a eu depuis une ſignification pluſ étenduë. Hoc nomen latiùs poſteà patuit.*Cic.* To ſłowo zá czaſem obſzernieyſze miało rozumienie.

ESTENDUE, (*prononcez* étanduë.) ſubſt. f. (*Eſpace d'un lieu.*) Spatium,ii,n. *Cic.* MIEYSCE.

E'TENDUë, (*Grandeur d'un lieu.*) Amplitudo,inis, fœm. *Cic.* **Etenduë en largeur.* Latitudo. **En longueur.* Longitudo,inis,f. *Plin.* OBSZERNOSC wielkość przeſtronność długość y ſzerokość mieyſca, placu, iákiego. *Szerokość. *Długość.

Un lieu d'une grande étenduë. Locus longè lateque patens. *Cic.* Mieyſce wielkiey obſzerności.

La vaſte étenduë des campagnes. Camporum immenſitates,atum,f.pl. *Cic.* **Un héritage d'une grande étenduë.* Latifundium.*Plin.* Okiem nieprzeyrzane pola, grunta niezmierney obſzerności. *Maiętność bardzo wielka, wielce obſzerne dziedziny.

Qui a soixante stades d'étenduë. Amplitudine stadiorum sexaginta. *Plin.* Co ma sto stay obszerności.

Cette plaine avoit trois mille pas d'étenduë en longueur. Planities millia passuum tria in longitudinem patebat. *Plin.* **Des toits d'une grande étenduë.* Exspatiantia tecta. neut.pl. *Plin.* Tá rownina miała trzy tysiące krokow długości. *Dachy szerokie obszerne dáleko wychodzące wybiegaiące.

La bataille ayant trop d'éntenduë, il ne pouvoit donner ordre par tout. Propter longitudinem agminis, minùs facilè omnia providere poterat. *Cæs.* Ze się woysko bardzo daleko rościągneło, nie mogł wszędzie wszystkiego doyrzeć roskazać y rosporządzić

Prendre son étenduë en croissant. In amplitudinem adolescere. *Plin.* Rozrastać się w szerz w wzwysz.

Il a une grande étenduë d'esprit. Magnum est ipsi ingenium. Ornatus est amplissimo ingenio. **Vne puissance d'une grande étenduë.* Amplissima potestas. Wielkiego iest dowcipu, wielki ma dowcip y nieogarniony. *Moc nieograniczona, moc bardzo obszerna.

ESTERNUEMENT, *prononcez* E'TERNUMENT, subst. masc (*Convulsion du cerveau par laquelle il se décharge de quelques humiditez qui l'incommodent.*) Sternutamentum. *Cic.* Sternutatio. KICHANIE kichnienie, kich wzruszenie się mozgu usilne dla wyrzucenia niektorych wilgoci przeciwnych

ESTERNUER, *prononcez* E'TERNUER, V.n. (*Faire un éternuement.*) Sternutare. KICHNĄC.

Faire éternuer. Sternutamentum movere, *ou* facere. *Plin.* Kichawkę álbo kichanie poruszaiący czyniący.

ESTEU, *prononcez* E'TEU, subst. masc (*Bale à jouër à la longue paume*) Pila, æ, f. *Mart.* Tusa, æ, f. *selon Lipse.* PIŁKA do grania w przebiankę.

ON DIT proverbialement & populairement, *Renvoyer l'éteu*, pour dire *Répliquer*, ou *repouser une injure.* Alicui remaledicere. *Suet.* MOWIĄ przysłowiem y po pospolitemu: *Odbić piłkę nazad*, to iest: Oddać zaraz zá swoie to zá to wet zá wet, nie borgując zápłacić.

Courir après son éteu. Rem malè dimissam quærere, *Relascher*, ou *quitter ses seuretez.* Utracić chybić dobrey y pewney do czego okazyi.

ESTIMABLE, adject. m. & f. (*Digne d'éstime.*) Æstimabilis & hoc æstimabile, adject. POWAZNY, zácny, godny, wielkiego poważania y szacunku godny.

ESTIMATEUR, subst.m. (*Qui estime les choses, qui juge de leur juste valeur.*) Æstimator. SZACOWNIK szacuiący co szacuie każdą rzecz y zná się ná sprawiedliwym icy walorze co zácz iest y oc warta.

ESTIMATION, subst. f. (*Le prix qu'on met aux choses.*) Æstimatio, onis, f. *Cic.* **Prendre une chose pour l'estimation, pour la prisée.*) In æstimationem aliquid accipere. CENA oszacowanie czego co się warto, taxa otaxowanie, taxowanie. *Wziąć co ná taxę.

ESTIME, subst. f. (*La bonne*, ou *mauvaise opinion qu'on a du merite d'une personne*, ou *de quelque chose.*) Existimatio. Locus. *Cic.* POWAGA waga szacunek taxa iák sobie kto co szacuie y waży zle lub dobrze, wysoko, lub podło.

Vn homme sans honneur, sans estime, & sans bien. Homo sine honore, sine existimatione & sine censu. *Cic.* Człowiek bez czci, bez wiary, y bez fortuny.

S'acquerir, se faire de l'estime, ou *de la réputation.* Sibi existimationem colligere. Sibi famam comparare. *Cic.* Nábywać powagi, uczynić sobie sławę powagę.

Donner son estime à quelqu'un. Magni facere aliquem. *Cic.* **Il mérite toute vostre estime.* Dignus est, quem magni facias. Wielce sobie kogo poważać mieć kogo w wielkiey uwadze w wielkim poważaniu. *Godzien iest wszelkiey u ciebie powagi

Estre en grande estime, Estre fort estimé. Existimatione florere. *Cic.* **Dans quelle estime avez-vous esté auprès de César?* Quem locum apud Cæsarem tenuisti, *ou* obtinuisti? *Cicer.* Być wielce poważnym, wielkiey u kogo powagi. *W iákieyżeś powadze był u Cezara, coś miał u niego zá powagę.

Avoir bonne estime de soy-mesme. De se benè existimare. *Cic* Dobrze o sobie samym rozumieć trzymać mieć się zá coś u siebie.

Avoir quelqu'un en estime, En faire estime, L'estimer. In aliquo loco ponere, *ou* habere aliquem. *Cicer.* Poważać sobie kogo, ważyć go sobie wielce, *stymować.*

Ne faire point d'estime d'une chose. Nullo loco numerare. *Cic.* Zá nic sobie co mieć, zá nic nie ważyć sobie czego.

ESTIME', m. ESTIME'E, f. part. pass. & adject. Æstimatus. *Cic.* POWAZANY, POWAZANA, w powadze w poważeniu w uwadze wielkiey będący.

ESTIMER, V.act. (*Donner le prix & la valeur aux choses.*) Æstimare, (mo, as, avi, atum.) act.acc. *Cic.* OSZACOWAC co otaxować cenę kłáść ná rzeczy.

ESTIMER, (*Avoir en estime, faire cas de quelqu'un*, ou *d'une chose.*) Æstimare. *Cic.* POWAZAC sobie co wielce ważyć szanować mieć zácz.

Estimer fort, ou *beaucoup.* Magni, *ou* magno æstimare. Maximi facere. *Cic.* Wielce poważać, bardzo poważać.

Estimer davantage. pluris facere. *Ter.* **N'estimer rien une chose.* Rem non facere flocci. Habere flocci. Nauci habere. **Ne l'estimer pas un cheveu.* Pili non habere. **Ne l'estimer pas cela (en montrant quelque chose de néant.)* Hujus non æstimare. **Ne l'estimer pas un liard.* Teruncii non facere. *Cic.* Bardziey poważać. *Zá nic nie mieć. *Nie mieć iey sobie y zá włosek. *Nie mieć sobie zá y to: pokazuiąc co bardzo podłego. *Nie mieć sobie zá złomaną babkę, zá szeląg.

Estimer une chose bien au dessous de soy. Infra se putare, *ou* ducere aliquid. Mieć sobie co zá podłość, zá nikczemność, dla siebie zá rzecz niską, y siebie nie godną.

On n'est estimé qu'autant qu'on a de bien. Tanti sis, quantum habeas. *Hor.* Ják kogo widzą ták go piszą, iák się kto ma ták go też ważą, y kładą u siebie, Tyle tylko wart każdy u ludzi, ile ma.

Ce seroit trop estimer ma vie, que d'exposer tant de valeur & d'affection à de nouveaux dangers. Hunc animum, hanc virtutem vestram periculis objicere, grande vitæ meæ pretium puto *Tacit.* Nie kładę ták wysoko zdrowie moie áni ták życie, sobie ważę ázebym miał tak wielkie serce y męstwo wasze ná nowe niebespieczeństwa dla tego nárażać.

J'estime peu vostre peine. Operam tuam parvi pretii deputo. *Ter.* Zá nic mam tę pracę twoię, mało sobie ią ważę.

Estimer une chose comme de la bouë. Pro stercore aliquid habere. *Plin.* **N'estimer rien entre les biens que la seule vertu* Nihil ducere in bonis præter virtutem. *Cic.* Mieć sobie co zá błoto, zá śmiecie. *Nie mieć sobie zá nic wszykie dostatki procz samey cnoty.

N'estimer personne que soy, ou *au prix de soy.* Ducere præ se neminem. *Cic.* O sobie tylko coś rozumieć wszystkich inszych zá nic nie mieć zá nic poczytać.

Estimer à honneur, à louange. Ducere aliquid honori, laudi. *Salust. Ter.* **A gloire.* Gloriæ. *Cic.* In gloriâ. *Plin.* Mieć sobie zá honor zá szczęście, zá ozdobę. *Zá zászczyt zá sławę.

Il estime peu les choses par la vérité, & beaucoup par l'opinion. Ex virtute pauca, ex opinione multa æstimat. *Cic.* Nie waży sobie rzeczy według prawdy, ále według zdania y rozumienia o nich.

Il est fort estimé à cause de son art. Æstimatur ex artificio *Cic.* Bardzo ma wielkie zálecenie z roboty z rzemiesła z kunsztu swego.

Cet oiseau est fort estimé dans les festins, ou *dans les bonnes tables. On en fait grand cas* In honore mensarum est hæc avis. Maximè commendatur hæc avis in mensis. *Plin.* Tego ptaka álbo te ptaki maią zá náyprzednieyszy specyał u stołow ná bankietach.

On estime beaucoup à Rome le fromage qui vient de Nismes. On en fait grand cas. Laus caseo Romæ ex provinciâ Nemausensi. *Plin.* **Ce vin n'est estimé que dans les pays.* Consistit auctoritas huic vino intra regionem. *Plin.* Zá náyprzednieyszy ser zá náylepszy maią w Rzymie ser Nemauski. *To wino zá nic gdzie indziey nie maią, w właśnym go tylko kraiu gdzie się rodzi wypotrzebować muszą, gdzie indziey go nie poważaią, nie szacuią.

ESTIME, (*Penser, croire.*) Existimare. Credere. Putare. Arbitrari. ROZUMIEC mniemać sądzić mieć zá co trzymać.

Je n'estime pas cela un grand mal. Haud in magno pono discrimine. *Liv.* Nie mam tego zá wielkie nieszczęście.

J'estime qu'on en a bien usé avec luy. Benè actum cum illo puto, *ou* arbitror. *Cic.* Rozumiem że się dobrze náleżycie z nim obeszli, że sobie postąpiono z nim iák należy.

ESTINCELANT, m. ESTINCELANTE, f. part. *prononcez* E'TINCELANT. (*Qui brille, qui jette quelque étincelle de feu & de lumiere.*) Scintillans. Fulgens. *Plin.* JSKRZĄCY się Blásk światło z siebie iák Jskierki wydaiący.

Des yeux étincelants. Oculi fulgentes. **Des toits tout étincelants d'or & d'yvoire.* Fulgentia ebore & auro tecta. *Cic.* Oczy Jskry sypiące. *Dáchy od złota y słoniowey kości blásk rzucaiące.

ESTINCELLE, *prononcez* E'TINCELLE, subst.f. (*Bluette, Particule de feu qui se détache.*) Scintilla, æ, f. *Cic.* JSKRA, SKRA, iskierka ognia.

Vne petite étincelle negligée excite souvent un grand feu. Scintillula sæpè contemta excitat magnum incendium. *Cicer.* Máłá iskierka zániedbana wielki częstokroć sprawnie pożár.

ON DIT figurement, *En tout cét ouvrage il n'y a pas une étincelle d'esprit, ni de bon sens.* In toto hoc opere nihil ingenii neque sensûs communis elucet. MOWIĄ *niewłaśnie* w tey cáłey Księdze niemasz iskierki iedney rozsądu álbo zdrowego z dania.

ESTINCELLEMENT *des yeux*, (*prononcez* E'TINCELLEMENT.) subst. m. Oculorum flagrantia. *Cic.* JSKRZENIE się oczu.

ESTINCELLER, V. neut. *prononcez* E'TINCELER. (*Briller, jetter du feu & de la lumiere.*) Scintillare. *Plin.* Fulgere. JSKRY sypać, wyrzucać, Jskryć się.

Ses yeux étincellent. Scintillant, *ou* fulgent, *ou* splendent oculi. Oczy mu się iskrzą, z oczu mu skry lecą sypią się.

ESTOC, subst. m. Il signifie originairement, *un Tronc d'arbre*, maintenant on le dit *de la Liaison de parenté, qui vient d'une mesme souche.* Genus, *genit.* generis, neut. Stirps. *Cic.* **Il est noble de son estoc*, ou *de sa race.* Nobili genere natus. *Cic.* *Il n'a pas un soû de son estoc*, ou *de ses parents.* De paternis bonis nihil quicquam habuit. PIEN znáczy właśnie pniak odziemek drzewa, ále teraz mowi się w francuskim o pokrewieństwie y związku powinowactwa álbo rodzinie osob pochodzących z iednego pnia álbo rodu czyli pokolenia. *Jest szlachetnego rodu zácnego urodzenia Nie miał y szeląga fortuny po rodzicach, álbo dziedziczney substancyi.

(Ce mot a vieilli & est bas & populaire.) To słowo francuskie *Estoc* zestarzało się wyszło z zwyczaiu iest podłe y pospolite.

Dites-vous cela de vostre estoc, ou *de vostre chef, de vostre teste?* An à te id dicis? An id profers de cerebro tuo? Od siebie to mowisz z siebie to samego mowisz.

ESTOC est aussi *un Baston ferré par le bout.* Baculus præferratus. KOSZTUR ná końcu okowany, żelazem osadzona láská

D'ESTOC *& de taille*, (*de la pointe & du tranchant.*) Punctatim ac cæsim. *Liv.* Y ostrzem y sztychem, y blatem y końcem.

ESTOCADE, subst. f. (*Longue espée*, ou *brette.*) Ensis prælongus, *genit.* ensis prælongi, m. MIECZ, długa głownia multan.

PORTER *une estocade à quelqu'un.* Aliquem gladio punctim petere. **Il receut un coup d'estocade dans la cuisse.* Vulnus punctim illatum est femori. SZTYCHEM kogo pchnąć. *Ràniony był álbo pchnięty w udo.

ESTOCADER, V.act. (*Donner un coup d'estocade.*) Punctim aliquem petere, *ou* ferire. RANIC kogo pchnięremi rázámi.

s'ESTOCADER se dit figurément & dans le familier, (*en dispute.*) Acriter se se maledictis impetere, *ou* sese incessere, *ou* sese lacerare, *Se porter des coups sanglants par des reproches & des accusations reciproques.* WADZIC się z sobą żelżywemi słowami się lżyć między sobą docinać sobie słowami żelżywemi.

ESTOFFE, *prononcez* E'TOFFE, subst.f. (*Matiere dont on fabrique les choses.*) Materia. **Ce vase est de bonne étoffe*, ou *de bon cuivre.* Vas illud ex ære optimo. **Ces souliers sont de bonne étoffe*, ou *de bon cuir.* Ex optimo corio compacti sunt calcei MATERYA z czego co zrobione iest. *To náczynie iest z dobrey máteryi álbo z dobrey miedzi, gliny &c. *Trzewiki z dobrego rzemienia.

E'TOFFE se dit plus particulierement (*des draps & autres tissus de fil, de soye & de laine.*) Pannus laneus, bombycinus, sericus, i, m. MATERYA się osobliwiey mowi o suknach y iedwabnych álbo włoczkowych lub nicianych materyach y gatunkach.

E'TOFFE *se prend aussi pour la condition d'un roturier.* **Gens de moindre étoffe.* Infimæ sortis homines. MATERYA gatunek o kondycyi podłey. *Ludzie podłego gatunku, stanu podłego.

ESTOFFE', m. ESTOFFE', f (*prononcez* E'TOFFE'.) part. & adj. (*Garni amplement de bonne étoffe & de tout ce qui est necessaire.*) Materiâ copiosè instructus. **Vn carrosse bien étoffé, où l'on n'a rien plaint pour le faire bon.* Rheda omni materiâ copiosè instructa. PORZĄDNY PORZĄDNA porządnie ze wszystkim należycie sporządzony. *Káreta ze wszystkim náleżycie sporządzona, porządna bogata.

ESTOFFER, *prononcez* E'TOFFER, V. act. (*Garnir.*) Intertexer. SPORZĄDZAC.

ESTOILE, *prononcez* E'TOILE, subst.f. (*Corps lumineux, qui brille dans les cieux.*) Stella. Astrum. Sidus. *Cic.* GWIAZDA ná Niebie Płaneta.

Etoiles erantes. Stellæ errantes, *ou* vagæ, f. plur. *Cic.* **Etoiles fixes.* Sidera quæ sunt infixa cœlo. Astra quæ sunt infixa certis locis. Stellæ interrantes. *Cic.* Gwiazdy osobno chodzące, swoy obrot właśny maiące z osobna nie spolnie z drugiemi, iáko są siedm Płánetow. *Gwazdy wspoł chodzące y rázem iednostaynie wszystkie zá obrotem nieba obracaiące się.

E'TOILE se dit (*d'une exhalaison grasse & enflammée dans la moyenne region de l'air, qui semble tomber en esté.*) Trajectio stellæ. *Cic.* CZYSZCZENIE się gwiazd, wilgotność zapalona y przezroczysta, ktora podczas látá zdaie się spadaiąca z nieba. *Exhalacye.*

E'TOILE se dit aussi (*en parlant des influences celestes.*) Sidus, n. Astrum, n. *Stat. Horat.* Natale astrum. *Manil.* GWIAZDA národzenia, álbo żywotosprawna.

Qui est né sous une bonne etoile. Dextro, *ou* amico sidere editus. *Stat. Hor.* * *Nous sommes nez sous la mesme étoile.* Nostrum natale astrum, *ou* sidus convenit. Pod dobrą pod szczęśliwą gwiazdą urodzony. *Pod iedną gwiazdą urodzoni.

E'TOILE, (*Petite marque en forme d'étoile, qu'on met dans les livres.*) Asteriscus. *Cic.* GWIAZDECZKA znaczek w księgach dlá znáczenia y odesłania do iákiego wykładu.

ON DIT proverbialement qu'*Vn homme est logé à la belle étoile*, qu'*Il couche à la belle étoile*, pour dire qu'*Il n'a point de logement*, qu'*Il couche dehors.* Sub dio moratur. *Hor.* PRZYSŁOWIE: pod niebem mieszka nocuie to iest nie má gdzie stanąć, nie ma swego mięszkania niema dachu własnego nigdzie.

ESTOILE', m. ESTOILE'E, f. adj. (*prononcez* E'TOILE') (*Couvert d'étoiles.*) Stellatus. *Stat.* GWIAZDZISTY gwiazdami osadzony.

ESTOLE, *prononcez* E'TOLE, subst. f. (*Ornement sacerdotal.*) Orarium, ii, n. Stola, æ, f. STUŁA Kápłańska, stroy duchowny Kościelny.

ESTOMAC, subst.m. Stomachus. *Hor. Cic.* ZOŁĄDEK.

Vn estomac à jeun. Jejunus stomachus. *Hor.* **Vn estomac foible.* Infirmus, *ou* imbecillus stomachus. *Cels.* **Vn estomac qui n'en peut plus de n'avoir point mangé.* Ruens stomachus. *Horat.* **Vn estomac debifé d'avoir trop mangé, qui a des crud tez.* Marcesens stomachus pridiani cibi onere. *Suet.* Crudus stomachus. **Vn estomac qui a des aigreurs.* Stomachus acida ructans. *Plin.* Zołądek czczy głodny. *Słáby. * Zemdlony ściśniony od głodu. *Słáby od zbytniego iedzenia, niestrawności, y surowizny pełny, przepełniony żołądek. *Zołądek kwasem się oddaiący.

DE'VOYEMENT *d'estomac.* Stomachi dissolutio. *Plin.* **Débilité d'estomac.* Resolutio stomachi. *Cels.* **Douleurs d'estomac, déchirement.* Rosiones stomachi *Plin.* WOLNOSC żołądka częste bieganie, oziębienie. *Słabość żołądka. *Rznięcie żołądka.

Avoir mauvais estomac. Esse languenti stomacho. Esse imbecillo stomacho. *Cæl ad Cic. Cels.* *(*Le contraire est* Valere stomacho. *Juv. Avoir bon estomac.*) Mieć słáby niestrawny żołądek, **przeciwna iest* Być mocnego strawnego żołądka. (*Lubo to w polskim bardziey się mowi niewłaśnie.* o tym ktory nic nieuważa y niema w sobie serca, przywykł z nikczemności swoiey wiele znosić zelżywości y obelg iawnych)

Avoir mal à l'estomac. Laborare stomacho. *Cic.* * *Fortifier l'estomac.* Corroborare stomachum. *Plin.* Chorować ná żołądek. *Umacniać posilać żołądek.

La pituite excite des bruits dans l'estomac. Tumultum stomacho fert pituita. *Mor.* Flegma wiatry czyni w żołądku, burzenie porusza.

Du pain & un peu de sel appaise le tumulte de l'estomac. Latrantem stomachum benè lenit cum sale panis. *Horat.* Chleb z solą burzenie żołądka uspokaia

La trop grande abondance de viande travaille beaucoup un estomac foible. Ægrum stomachum sollicitat mala copia. *Hor.* Zbytnie iedzenie y picie mocuie bardzo żołądek słáby.

Les noix de pin appaisent les aigreurs & les douleurs de l'estomac. Acrimoniam stomachi, rosionesque sedant nuclei

nucis pineæ. *Plin.* Soſzki uſpokaiaią żołądka gryzienie y kwaſem ſię oddawanie.

Le vin rejouït, ou *remet l'eſtomac.* Recreatur ſtomachus vino.*Plin.ou* reficitur.*Quint.* Wino umacnia poſila żołądek.

Qui eſt ſujet au mal d'eſtomac. Cardiacus. m. Stomachicus, i, m. *Plin-Jun.* Bol żołądka cierpiący ſkłonny do bolenia żołądka,częſto západaiący ná żołądek.

s'ESTOMAQUER, V. neut. (*Se ſcandaliſer, s'offenſer d'une choſe.*) Stomachari, (or, aris, atus ſum.) dep. Re aliquâ offendi, (dor, eris, offenſus.) paſſ. GNIEWAC ſię obruſzać ſię ná co.

(Mot bas & populaire.) Słowo francuſkie podłe.

ESTONNANT, *prononcez* E'TONNANT,m.E'TONNANTE, f. part. act. & adject. Mirandus. Stupendus. *Cic.* DZIWNY DZIWNA Cudowny.

ESTONNE', *prononcez* E'TONNE', m. E'TONNE'E, fem. adj. & part. paſſ. (*Surpris d'une choſe faſcheuſe qui ſe préſente.*) Attonitus. Stupefactus. *Virg. Cic.* Stupens, entis, omn. gen. Perculſus, a, um. *Cic.* ZADZIWIONY ZDZIWIONY Zadziwiona czym ſtraſznym y przeciwnym záſtraſzony, ulękniony.

E'TONNE', (*Qui eſt dans l'admiration d'une choſe extraordinaire.*) Stupefactus admiratione. *Cic.* ZDZIWIONY Zádumiały zádumiała z czego nic zwyczaynege niepoſpolitego, á oſobliwego.

ESTRONNEMENT,*prononcez* E'TONNEMENT,ſubſt. maſc. (*Supriſe à l'abord d'une choſe, qui nous paroiſt étrange.*) Perturbatio. *Cic.* **Si elle nous épouvante, on ſe ſervira de* Timor. Terror, oris, m. **Si elle nous jette dans l'abatement.* Conſternatio *Cic.* ZDZIWIENIE Zdziwienie ſię nád rzeczą oſobliwą niezwyczayną. *Jeżeli zdziwienie ieſt z przeſtrachem, to ſię mowi Przeſtraſzenie ulęknie. *Jeżeli ieſt z utraceniem ſerca y ochoty,to ſię mowi Trwoga, zátrwożenie.

E'TONNEMENT, (*Admiration.*) Admiratio.*Cicer.* PODZIWIENIE.

E'TONNEMENT, (*où le corps ſe trouve quand il tombe de haut*, ou *qu'il a receu quelque coup, qui le laiſſe ſans ſentiment.*)Stupor *Cic.* OTRĘTWIENIE, uderzenie zbicie ſtłuczenie.

*Au grand étonnement de tout le monde.*Omnium ſtupore & admiratione. Stupendibus univerſis.abl.*Cic.* Z wielkim wſzyſtkich podziwieniem zdumieniem.

ESTONNER, *prononcez* E'TONNER *quelqu'un*, V.act. (*Le ſurprendre par quelque choſe d'étrange, le troubler,*) Aliquem commovere Perturbare.*Cic.**L'épouvanter.*Terrere.*Cic.* **Les menaces de Clodius ne m'étonnent pas beaucoup.* Modicè me tangunt Clodii minæ, *ou* non me terrent. *Cic.* ZDZIWIC kogo podziwienie mu uczynić zmieſzać go czym nieſpodziewanym.*Przeſtraſzyć zátrwożyć przerazić kogo czym.*Groźby Klodyuſza nic mię nie przeſtraſzaią nic mię nie ſtraſzą.

ESTRE E'TONNE'.Stupere,(ſtupeo,es,ſtupui,*ſans ſupin.*) Obſtupere. Stupeſcere. *Cicer.* **Il fut étonné de le voir.* Ejus aſpectu obſtupuit. *Cicer.Virg.* **Luy ayant appris cette mort, il fit l'étonné.* Hac morte auditâ, ſe perculſum & attonitum ſimulavit. ZDZIWIC ſię być zdziwionym, dziwno mi. *Dziwno mu było álbo zdziwił ſię gdy go obaczył álbo widząc go *Pokazywał niby zádumienie dowiedziawſzy ſię o tey śmierci.

Eſtre tout étonné d'une chute, ou *de quelque grand coup.* Attonitum eſſe aliquo lapſu, *ou* ictu. Stłuc ſię y cale ſię nieczuć od ſtłuczenia, upadku uderzenia.

S'ESTONNER *d'une choſe*, (*En eſtre ſurpris.*) Admirari. Mirari. Demirari. *Cic.Ter.* ZDZIWIC ſię nád czym zdumiewać ſię dziwować ſię iákiey rzeczy.

(Le *que* ou *de ce que* s'exprime par *Quod*; & *Si* s'exprime par *Si*; avec un Subjonctif.) *Que*, álbo *de ce que* Francuſkie przy tym ſłowie *Dziwować ſię*: wyraża ſię w łacińſkim przez partykułę *quod*, w polſkim przez *że*.

Je m'étonne, je ſuis ſurpris de vous voir ſi ſcrupuleux. Mihi mirum ſanè, unde tanta tibi inceſſerit religio. Dziwuie ſię dziwno mi to że cię widzę ták ſkrupulatnego.

C'eſt un méchant homme qui ne s'étonne de rian. Nequam eſt homo atque confidens.*Cic.* Ladaco ieſt człowiek nic go nie przerazi, nie przeſtraſzy, nic mu nie dziwno zuchwały odważny ná wſzyſtko złe.

ESTOUFFANT,*prononcez* E'TOUFFANT,m.E'TOUFFANTE,f. part act. & adject.(*Qui étouffe & qui empeſche la reſpiration.*) comme *Vn air étouffant.* Aer æſtuans. DUSZNY DUSZĄCY, DUSZĄCA, Duſzność czyniący iáko powietrze udſzące gorąca wielkie.

ESTOUFFE', *prononcez* E'TOUFFE',m. E'TOUFFE'E, fœm.Part paſſ. & adject.Suffocatus.*Cic.* ZADUSZONY uduſzony udawiony zádawiony.

ESTOUFFEMENT, *prononcez* E'TOUFFEMENT,ſubſt. m.(*L'action d'étouffer.*) Suffocatio. Præfocatio. DUSZNOSC duſzenie dawienie.

ESTOUFFER, *prononcez* E'TOUFFER,V.act. (*Oſter la reſpiration, ſuffoquer.*) Suffocare. Præfocare. *Cic. Ter. Plaut.* DUSIC uduſić záduſić.

E'TOUFFER en ſignification neutre, pour *Eſtre ſuffoqué*, ou *étouffé.* Suffocari, (cor,aris,atus ſum.) paſſ. DUSIC ſię.

E'TOUFFER, act. ſe dit figurément pour *Appaiſer, étendre reprimer.* Premere.Comprimere.Opprimere.Compeſcere. UDUSIC záduſić przyduſić ukryć utaić przytłumić uſpokoić ugaſić zábieżeć zátamować utamować.

Etouffer le feu de l'eſprit dans le vin. Mentis calorem vino obruere.*Petr.* Zátlumić byſtrość rozumu piańſtwem.

Etouffer la voix, Empeſcher de crier. Præcludere vocem. *Phæd.* **Les ſemences de la guerre.*Semina belli opprimere,*ou* extinguere. *Cic.* **Sa douleur, ſa colere & les autres paſſions.* Extinguere, *ou* reſtinguere, *ou* comprimere, dolorem, iram, cupiditates. *Cic. Virg.* Duſić głos nie dać wołać. *Zábiegać woynie y iey początkom. *Duſić w ſobie gniew żal y inſze paſſye w ſobie tłumić.

Il a étuffé tous les ſentimens d'honneur & d'humanité. Omnem honoris & humanitatis ſenſum depoſuit. *Cicer.* **Je mettray ſi bien le feu aux étouppes, que vous ne pourrez l'étouffer, quand vous fondriez tout en eau.* Hiſce dictis ita incenſum hunc tibi dabo, ut ne extinguas lacrymis, ſi extillaveris.*Ter.* Wyzuł wſzelką poczciwość y ludzkość. *Ták dobrze mu ognia poddam że go nie záleieſz gdy byś ſię wſzyſtek we lzy roſpłynął y rozlał.

E'TOUFFER,*ou* S'E'TOUFEER *de rire.*Solvi riſu.*Hor.* PĘKAC ſię od śmiechu.

Qui *étouffe une conjuration, une guerre, un incendie.* Conjurationis, belli, incendii extinctor, oris, m. *Cic.* Ten co tłumi uſpokaia gaſi záraz záymuiący ſię bunt, woynę, pożar, ogień.

ESTOUPPE, *prononcez* E'TOUPPE,ſubſt.f. (*Ce qu'il y a de plus groſſier dans le chanvre.*)Stupa.*Liv.* ZGRZEBIE pakuły wyczoſki pierwſze grube od konopi.

D'E'TOUPPE. Stupeus,a,um.*Virg.* ZGRZEBNY.

Maillet à battre l'étouppe. Malleus ſtuparius, i, m. Kiłoſy dębowe do tłuczenia konopi álbo lnu z moczydła to ieſt z wody wyiąwſzy przed międleniem.

ON DIT figurément, *Mettre le feu aux étouppes*, pour *Exciter, animer quelqu'un* Aliquem inſtigare *Ter.Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Podłożyć ognia pod konopie, podbudzać podniecać kogo do gniewu do złości &c. podſycać go ná kogo.

ESTOUPPER, *pranoncez* E'TOUPPER, V.act. *Boucher avec des étouppes & choſes ſemblables.*) Obturare. Oppilare. Stipare.Obſtipare.*Plaut.*ZATYKAC utykać pakułami mchem álbo czym podobnym.

Etoupper les navires de mouſſe. Muſci comâ interjectâ návium commiſſuris ferruminare textus. *Plin.* Utykać ſtatki mchem.

ESTOURDERIE, *prononcez* E'TOURDERIE, ſubſt. f. mot nouveau *Voyez* IMPRUDENCE. NIEROZUM nieuwaga głupſtwo ſłowo nowe Francuſkie obacz: nieroſtropność nierozmyſł, niebaczność.

ESTOURDI, *prononcer* E'TOURDI, m. E'TOURDIE, f. adject (*de quelque coup*,ou *de fumées du vin.*) Attonitus.Stupefactus aliquo ictu. ODURZONY zdrętwiały zápamiętały wryty nieczuiący ſię, zmyſłow ſtraconych od wielkiego uderzenia ſię ſtłuczenia upadku,álbo opicia ſię.

E'TOURDI, (*Imprudent, inconſideré, qui fait tout avec précipitation & ſans réflexion.*) Inconſideratus. In conſultus. Præceps. Incogitans. *Cic. Plaut.* NIEUWAZNY niebaczny nierozumny co wſzyſtko czyni płocho bez uwagi y rozmyſłu prędki głupi.

A L'ESTOURDI, E'TOURDIMENT,adv. Inconſideratè. Inconſultè. Temerè. Præcipitanter. adv. *Cic.* PŁOCHO letkomyślnie z prędkości bez uwagi niebacznie nierozmyślnie.

ESTOURDISSEMENT, *prononcez* E'TOURDISSEMENT ſubſt.m. (*Emotion*,ou *quelque déreglement dans le cerveau.*) Attonitæ mentis ſtupor. Vertigo. *Plin.* ODURZENIE wnętrzne ná zmyſłach wnętrznych y powierzchownych rázem nágle ich z przypadku iákiego poſtradanie y nie czucie ſię záwrot

wrot przewrocenie ſię zmyſłow wſzyſtkich, y mozgu w głowie

ESTOURDIR, *prononcez* E'TOURDIR, V. act. (*Cauſer quelque émotion*, ou *quelque trouble dans le cerveau.*) Attonare. Attonitum reddere. ZAWROCIC przewrocić zmyſły komu, y mozg.

*Le vin pur étourdit.*Merum facit ſtuporem. Merum tentat caput. Wino ſamo przez ſię czyſte bez wody záwraca głowę.

*Il fut étourdi du coup.*Ictu fuit attonitus. Stracił zmyſły od upadku álbo od uderzenia ſtłuczenia odrętwiał.

E'TOURDIR *quelqu'un, à force de crier*, (*luy rompre la teſte.*) Aliquem, *ou* aures alicujus, obtundere. **Je ſuis tout étourdi de ſon babil, Il m'en a étourdi.* Suâ garrulitate aures meas oppilavit.Suâ vaniloquentiâ aures meas opplevit.*Plaut.* ZAWROCIC komu głowę od krzyczenia y wołania ná niego uſtawicznym wołaniem zá nim odurzyć go. *Już mi ſię w głowie przewraca od klektania iego, iuż mi głowę roſklektał, roſklektała.

S'ETOURDIR*ſoy-meſme*,(*S'oſter le ſentiment d'une choſe, & ſe tromper en quelque façon.*) Se ipſum perturbare.act. Sibi ipſi perſtrepere. ODRĘTWIEC otwardnieć ná co ſtać ſię nieczułym, nie uważać, okamienieć ná co.

Pourveu qu'on s'étourdiſſe bien ſur tout ce qui fait de la peine. Dum ſibi perſtreſtant, ne animum advertant ad ea quæ ipſis moleſta ſunt. Byleby odrętwieć ná to wſzyſtko co dolega nie uważać y ſtać ſię nieczułym okamienieć.

Les libertins ſont ce qu'ils peuvent pour s'étourdir ſur la verité de la Religion. Impii abſterrere, *ou* abſtrahere, *ou* avocare ſe conantur à veritate religionis. Swywolni ludzie roſpuſtnicy wſzyſtko co mogą czynią áby tylko okamienieli y nieczułemi ſię ſtali ná wſzyſtkie wiary y ſumnienia prawdy.

s'E'TOURDIR *ſur la crainte de la mort.* Horrore mortis minime concuti, *ou* minimè perturbari, *ou* minimè percelli. OTRĘTWIEC ná boiaźń śmierci, nie obawiać ſię iey nielękać ſię.

ESTOURGEON,*prononcez* E'TOURGEON,*ou* E'TURGEON, *ou ſelon d'autres* ESTURGEON, ſubſt. m. (*Poiſſon de mer fort grand & fort eſtimé.*) Acipenſer. *Cic.* Silurus. Turſio. Sturio. JESIOTR.

ESTORNEAU, *prononcez* E'TOURNEAU, ſubſt. m. (*Oiſeau noir & tacheté de gris.*) Sturnus. *Plin.* SZPAK ptak.

ESTRADE,ſubſt.f (*Chemin public*,ou *la compagne.*) comme *Battre l'eſtrade,aller à la découverte des ennemis, & battre le pays.*) Per hoſtiles agros diſcurrere. Tentare vias & explorare per hoſtiles agros. GOSCIENIEC ſzlak, iezdzić po ſzlakach náwywiady, dlá ięzyka wyſyłać, podiazdować.

ESTRADE, (*Elevation fate avec des planches, qu'on met ſous un thrône.*) Suggeſtum, i, n. *Var.* STOPNIE, pokład z tárcie pod Tron.

ESTRAMAçON, ſubſt. m. (*Coup d'épée en frappant du tranchant.*) Cæſim illata plaga. * *Donner des coups d'eſtramaçons.* Aliquem cæſim percutere. RĄBANE, cięte razy. *Ciętym rázem kogo uderzyć ciętemi rázami kogo poranić, porąbać kogo.

ESTRANGE, *prononcez* E'TRANGE, adiect. & f. (*Extraordinaire, inaccouſtumé.*) Inſolitus.*Cic.* NIEZWYCZAYNY Oſobliwy.

E'TRANGE, (*Etonnant, ſurprenant.*) Mirus. Mirificus, a, um.*Cic.* **Ces choſes ne m'ont pas paru eſtranges.* Hæc minimè mihi miranda acciderunt. DZIWNY cudowny. * To mi ſię nie zdało dziwne, oſobliwe.

ESTRANGEMENT, *prononcez* E'TRANGEMENT, adv. (*Extraordinairement.*) Mirificè. Mirum, *ou* mirandum in modum. *Cic.* DZIWNIE cudownie niezwycaynie.

Il eſt étrangement fantaſque. Mirabiliter moroſus eſt.*Cic.* Dziwny z niego Dziwak.

ESTRANGER, *proncez* E'TRANGER, m. E'TRANGERE,f. adject. (*Qui eſt d'un autre pays.*) Exterus. Extraneus. Externus. Exoticus. Alienigenus. *Cic. Plin.* OBCY Cudzoziemiec.

Les mœurs étrangeres. Mores alienigeni. *Val. Max.*, Cudzoziemſkie zwyczaie, obyczaie obce.

*Vn homme étranger, (qui eſt natif d'un pays éloigné.)*Homo longinquus & alienigena. *Cic.* Człowiek obcy cudzoziemiec, obcego dalekiego kraiu nie tuteyſzego rodu.

E'TRANGER, (*qui eſt hors de ſon pays.*) Peregrinus. Advena. Hoſpes.*Cicer.* OBCY, pielgrzym, gość, przychodzień.

Parfums qui viennent des pays étrangers. Unguenta exotica, plur.*Plur.* Oleyki máśći zápáchy wonności cudzoziemſkie z dalekich obcych kraiow.

Aller dans les pays étrangers. Peregrè abire. Abire in regiones exteras. *Plin.* **Eſtre dans les pays étrangers.* Peregrè eſſe. *Plaut.* * *Faire venir quelqu'un des pays étrangers.* Aliquiem peregrè accire.*Liv.* **Retourner des pays étrangers.* Peregrè redire *Cic. Terent.* Jechać do cudzych kraiow. *Być znaydować ſię w cudzych kraiach.*Powracać kogo z Cudzych kraiow.*Powracać wracać ſię z cudzych Kraiow

E'TRANGER, (*Eloigné d'une choſe.*) Alienus, a, um. **Epicure eſt tout à fait étranger dans la phyſique.* Epicurus in phyſicis totus eſt alienus. *Cicer.* DALEKI, ſprzeciwny. *Epikurus ieſt cále ſprzeciwny w Fizyce.

Façon de parler étrangere. Peregrinitas. *Qint.* Mowa z cudzoziemſka.

E'TRANGER, (*Qui n'eſt pas d'une famille.*) Non familiaris, nec domeſticus. OBCY cudzy nie ſwoy nie naſz nie domowy.

E'STRANGER, *pronorcez* E'TRANGER, V. (*Chaſſer quelqu'un de quelque lieu, le faire retirer.*) Expellere aliquem ex aliquo loco WYPĘDZIC ODPĘDZIC kogo odegnać wyforować oddalić.

(Mot populaire.) Słowo francuſkie proſte.

s'E'TRANGER *de quelqu'un*, V. neut. (*S'en retirer.*) Avertere animum ab aliquo. *Cic.* ODDALIC ſię od kogo odſtać od niego odwrocić ſię mieć ſerce myśl od niego odwroconą.

ESTRANGLER, *prononcez* E'TRANGLER, V. act. (*Suffoquer, oſter la reſpiration.*) Strangulare. *Cic.* Angere. *Plin.* Alicui gulam laqueo frangere. *Saluſt.* Guttur frangere. *Hor.* Alicui fauces elidere.*Tacit.* Laqueo interimere aliquem. *Hor.* Premere collum laqueo. UDUSIC DUSIC, udawić dawić.

s'E'TRANGLER. Mortem ſibi laqueo conſciſcere. *Cicer.* Se litteram penſilem facere, (*expreſſion comique de Plaute.*) UDUSIC ſię udawić ſam ſiebie, obwieſić ſię.

ON DIT,*Etrangler*,(*lors qu'on eſt travaillé d'eſquinancie*, ou *que quelque corps étranger nous preſſe tellement la gorge, qu'il ſemble qu'on étrangle.*) Suffocari. Faucibus premi. *Cic.* DAWIC ſię álbo duſic ſię mowią o ślinogorzu kiedy kto ná niego choruie,álbo że co wpadnie w gardło iż ſię zdaie iákoby kogo dawiono.

E'TRANGLER ſe dit figurément (*d'une affaire qu'on n'examine pas comme il faut.*) car on dit *Etrangler une affaire.* Non ſuis momentis rem aliquam ponderare. *Cicer.* Non ſatis excutere. Non æquis ponderibus examinare, *ou* perpendere. Rem non penitùs perſcrutari, & leviter porſtringere. *Cicer. Phæd.* ZAGŁUSZAC zátłumić iáką ſprawę,nie dać iey náleżycie wyprowadzić.

ESTRAPADE, ſubſt.f. (*Supplice des ſoldats, qui n'eſt plus gueres en uſage.*) Supplicii genus, quo miles fune ductario in altum ſublatus, dejicitur per aera, fune detenſo. Militis in altum ductario fuue ſublati præceps dejectus, *genit.* præcipitis dejectûs m. KARA żołnierſka z udręczeniem ciężkim, ktora iuż prawie nie ieſt w zwyczaiu.

(On lie les mains derriere le dos à un ſoldat, & on l'éleve avec une corde au haut d'une longue piece de bois, & puis on le laiſſe tomber juſques près de terre, en ſorte que le poids de ſon corps luy fait diſloquer les bras.) Wiążą w tył ręce żołnierzowi, y ciągną go do gory winduiąc po ſłupie, á zátym ſpuſzczaią ku ziemi ná doł nágle, ták że mu z ciężkości ſię ramiona wykręcaią.

DONNER *l'eſtrapade*, ou ESTRAPADER *un ſoldat* Militem in altum ſublatum ductario fune, illo ſubitò detenſo, dejicere per aera. KNUTOWAC, knuty dawać żołnierzowi.

ON DIT au figuré, *Donner l'eſtrapade à ſon eſprit*, (*Luy donner la torture*,ou *la geſne.*) Torquere ſpiritum,*ou* ingenium. *Phæd.* MORDOWAC męczyć ſobie rozum myśl głowę czym.

ESTRAPONTIN, ſubſt. m. (*Petit lit de navire.*) Stratum nauticum, i, neut. POKŁAD proſty ſtatkowy, ſtatek proſty zwyczayny komięga: czyli też tratwa, płytwa.

ESTRE, *on prononce* êTRE,*en élevant le premier ê*, être ſubſt. m. (*L'exiſtence des choſes.*) Quod eſt. *Quint.* Natura, æ,f.*Cic.* **Dieu a donné l'eſtre aux choſes.* Deus finxit, creavit omnia.**Nous ſommes redevables à Dieu de noſtre eſtre.*Quod ſumus à Deo habemus. ISTOTA Iſtność rzeczy. *Bog dał iſtotę rzeczom.*Winniśmy Bogu iſtotę náſzę, to co ieſteśmy.

LES ESTRES *corporels*. Corporalia. **Les incorporels*. Incorporalia. *Sen.* **Les eſtres animez & les inanimez*. Animantia, & inanimantia. *Sen.* Quæ ſunt animata, & quæ animâ carent *Sen.* **Les eſtres véritables*, ou *réels*. Quæ verè ſunt, *ou* exiſtunt. **Les Eſtres créez*. Res creatæ. Res à Deo conditæ, f. pl. ISTOTY ciała maiące. *Iſtoty bez ciał. Iſtoty żyiące y nie żyiące. *Iſtoty prawdziwe y rzetelne. *Iſtoty ſtworzone

ESTRES au plurier ſe dit (*des diverſes parties d'un baſtiment, des détours qui conduiſent à tous ſes appartemens.*) *Il ſçait tous les eſtres du logis.* Novit ædium diverticula & focos. Omnes ædium aditus novit. *Petr. B.* WSZYSTKIE kąty y przechody w domu iákim, zná wſzyſtkie przechody y kąty u kogo.

ESTRE, Verbe Subſtantif & Auxiliaire, qui ſert à la conjugaiſon de tous les Verbes paſſifs. Qui par conſéquent a une infinité de ſignifications, pluſieurs inflexions ou manieres de ſe conjuguer, dont je rapporteray les plus conſidérables. En Latin on exprime ce Verbe Subſtantif par *Eſſe*, (*ſum*, *es*, *fui*.) BYC ſłowo iſtotne y pomocne ktore ſłuży y pomaga do konjugacyi wſzyſtkich innych ſłow paſſywow Francuſkich ktore zá tym nieſkończone prawie ma znaczania y rozumienia y rozmaite konjugacye ktore tu co przednieyſze ſię kładą w łacińſkim y polſkim: *być*, *ieſtem*, *ieſteś*, *byłem*, *byłam*.

ESTRE ſe dit premierement (*de ce qui exiſte réellement.*) *Eſtre en vie.* Eſſe in vitâ. Vivere. *Cic.* **Eſtre en ſanté.* Valere. **Eſtre en la fleur de ſon âge.* Eſſe ætate integrâ. *Terent.* BYC náprzod co do życia. Być żywym, żyć. *Być zdrowym. *Być w ſamey porze wieku.

ESTRE ſe dit auſſi (*de ce qui marque quelque domination, ou proprieté*) *Tout eſt en la main de Dieu.* Omnia ſunt in Dei poteſtate. BYC, ieſt, co do władzy y mocy, wſzyſtko ieſt w ręku Boſkich, w mocy Boſkiey.

Vn Stoïque doit eſtre maiſtre de ſes paſſions, les doit dominer. Soicus imperare debet ſuis cupiditatibus. Filozof Stoikow ſekty ma być Panem ſwoim paſſyi ma mieć paſſye ná wodzy y w mocy ſwoiey.

Je ſuis entiérement à vous, comme j'y ſuis obligé. Sum totus veſter & eſſe debeo. *Cic.* **Je ſuis vous, & vous eſtes moy.* Ego tuus ſum, tu es ego. *Plaut.* Jeſtem cale twoim iákom powinien być. *Ja ieſtem tobą, á ty ieſteś mną.

Croyez que je ſuis entiérement à vous. Propriè tuum me eſſe, tibi perſuadeas, *ou* in animum inducas. *Cic.* **Vous ſçavez que je ſuis tout à Pompée.* Jam me Pompeii totum eſſe ſcis. *Cic.* Wierz mi że ieſtem cale twoim. *Wieſz że ieſtem wſzyſtek Pompeiuſzow.

Tout ce qui eſt à vous, eſt à moy: & tout ce qui eſt à moy, eſt à vous. Quod tuum eſt, meum eſt: Omne meum, eſt item tuum. *Plaut.* Wſzyſtko co ieſt mego ieſt twoie, á wſzyſtko twoie ieſt moie.

ESTRE ſe dit auſſi (*de la maniere d'exiſter dans le monde, & de la ſituation où l'on s'y trouve*) comme *Eſtre en faveur.* Gratiâ valere, & authoritate, *ou* auctoritate. *En charge.* Magiſtratum obire. **En puiſſance.* Eſſe cum imperio. BYC: co do ſtanu y ſpoſobu życia álbo powodzenia ná świecie, iáko náprzykład; być w łaſce w ſzczęściu. *W urzędzie ná godności. *Mieć władzą, być wſiłach.

Les enfans ſont ce qu'on veut qu'ils ſoient. Ut quiſque vult ſuum eſſe, ita eſt. *Terent.* Dzieci tym ſą czym kto chce żeby były.

ESTRE ſe dit auſſi (*de la matiere dont une choſe eſt compoſée.*) *Cette ſtatuë eſt d'or.* Statua eſt ex auro. **Ce tableau eſt de la main d'un grand maiſtre.* Hæc tabella manu eſt periti artificis. BYC co do materyi z czego co ieſt. Ta oſoba ten poſąg ieſt ze złota. *Ten obraz ieſt wyśmienitey ręki pędzla &c.

ESTRE ſe dit auſſi (*à l'égard des temps & des lieux.*) *Il eſt bien toſt nuit, il s'en va nuit.* Nox inſtat. *Saluſt.* *ou* appetit. *Liv.* Jam adveſperaſcit. *Ter.* BYC co do czaſu y mieyſca Już ieſt nie daleko do wieczora, noc nádchodzi.

ON DIT, *Où en eſt-on de la Comédie, A quel acte, à quelle ſcene?* Quiſnam Comœdiæ actus? **Où en eſt-on de la prédication, à la premiere, à la ſeconde partie; à la fin, au commencement?* Quæ concionis pars, an prima, au ſecunda; incipit ne concio, an ne jam finis? NA CZYM ieſt komedya co zá akt, ſcena co ſię ná niey dzieie. *Co ſię dzieie ná kazániu co teraz ieſt na kazaniu czy pierwſza część czy druga czy ſię záczyna czy kończy, czy początek, czy konkluzya?

EST-CE *luy*, *ou non*? Eſt-ne ipſus, an non eſt? *Ter.* TEN ieſt czy nie?

Eſt-ce ſi grande choſe, Y a-t-il tant à faire à oſter ces araignées. Quantum eſſet laboris, tollere hæc aranea? *Phæd.* *ou* quanti eſſet negotii. *Cic.* Czy wielka to rzecz było te paięczyny poomiatać, poſprzątać.

Eſt-ce que vous n'étudiez pas? Non-ne ſtudes? Nieuczyſz ſię to, álboſz to ſię nieuczyſz?

N'eſt-il pas honteux? Non ne turpe eſt? Nie wſtyd że to álboſz to nie wſtyd nie ſromota.

EST-CE *ainſi que*? Siccine? Y ták że to, á tákże to.

C'EST ESTRE *ſage que*, ou *C'eſt au ſage de.* Sapientis eſt, (erat, fuit, eſſe.) MĄDREGO to ieſt rozumnego to ieſt.

Au lieu du Genitif des Pronoms, on ſe ſert du Neutre: comme. Miaſto rodzącego ſpadku pronomow Francuſkich, w łacińſkim pronom neutralnie ſię kładzie á w Polſkim mowiemy mois, twoia, &c. rzecz

C'eſt à moy de parler, & à vous de vous taire. Meum eſt loqui, & tuum tacere. Moia rzecz gadać, á twoia milczeć.

IL N'EST *plus*, *il eſt mort.* E medio abiit. Jam non eſt. *Cic.* UMARŁ poſzedł iuż go nie maſz.

ESTRECI, *prononcez* E'TRECI, m. E'TRECIë, f. adject. & part paſſ. Contractus. SCISNIONY ścieśniony zwężony, ſkrocony.

ESTRECIR, *prononcez* E'TRECIR, V. act. (*Rendre plus étroit.*) Arctare. Coarctare. Coanguſtare. *Var. Tit. Liv.* Contrahere. SCIESNIAC zwężać.

ESTRECISSEMENT, *prononcez* E'TRECISSEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'étrecir.*) Contractio. *Cicer.* SCIESNIANIE zwężenie.

ESTREINDRE *prononcez* E'TREINDRE, V. act. (*Serrer fortement.*) Stringere. Conſtringere. *Cic.* SCISNĄC mocno do kupy z ſobą związać ſpoić ſkleić ściśley złączyć.

E'TREINDRE ſe dit figurément en morale. *Cette double alliance a étreint, a ſerré l'amitié de ces deux familles.* Duplici illâ ſocietate conglutinata, *ou* conſtricta eſt firmiter amicitia, inter utramque familiam. TO podwoyne poſtanowienie małżeńſtwo ściśleyſzą zawarta przyiazń oboyga tych domow.

ON DIT proverbialement, *Qui trop embraſſe, mal étreint*, pour dire qu'*Il ne faut pas entreprendre pluſieurs choſes à la fois.* Qui multa ſuſcipit, extricat nihil. MOWIĄ przyſłowiem, kto wiele razem záymuie mało co utrzyma; nie trzeba ſię razem wiele rzeczy podeymować.

ESTREINT, *prononcez* E'TREINT. m. E'TREINTE, f. part paſſ. & adject. Conſtrictus. SCISŁY, SCISŁA, związany związána.

ESTREINTE, *prononcez* E'TREINTE, ſubſt. f. (*L'action d'étreindre.*) Aſtrictio. *Plin.* ZWIĄZEK obowiązek.

ESTRE'NES, *prononcez* E'TRE'NES, ſubſt. fœm. plur. (*Préſent qu'on fait à ſes amis le premier jour de l'an.*) Strena, æ, f. *Suet.* KOLĘDA upominek ná ſzczęśliwym záczęciu roku.

E'TRE'NE parmi les Marchands ſe dit (*de la premiere marchandiſe qu'ils vendent chaque jour.*) *Je ne veux pas refuſer mon étréne* Oblatum primâ vice pretium accipio, *ou* non repudio. NA SZCZĘSCIE pierwſze, ná początek po kupiecku zowie ſię to, co codzień w ſklepie przeda náypierwſze ná początku kupiec á to ſobie má zá znák y początek ſzczęśliwego ná cały dzień odbytu, Dla ſzczęſcia, ná początek niechcę opuſzczać targu dla ſzczęścia, ná początek dla początku dzieyſzego.

ESTRE'NER, *prononcez* E'TRE'NER, V. act. & neut. (*Donner, ou recevoir des éternes.*) Strenas dare, *ou* accipere. KOLĘDOWAC, kolędę obchodzić dawać odbierać chodzić z kolędą álbo po kolędzie.

(Ce Verbe eſt de peu d'uſage en ce ſens; mais il l'eſt parmi les Marchands, comme. To ſłowo Francuſkie w tym rozumieniu mało ieſt używanie, ále záżywaią go między kupcami náprzykład.

Etrénez moy, je n'ay encore rien vendu d'aujourd'huy. Eme à me tuo pretio, nihil adhuc vendidi. **Vn Marchand eſt chagrin, quand il ſe va coucher ſans étréner.* Mercator triſtis abit cubitum, cùm nihil mercis vendidit, *ou* nullâ merce venditâ. Uczyń mi początek ieſzczem dziś nic nieprzedał. *kupiec ſmutno ſpać idzie, kiedy bez początku, ktorego dnia ſię wieczor kładzie.

ESTRIE', *ou* ESTRIER, *prononcez* E'TRIE', ſubſt. fœm. (*Appuy pour le pied du Cavalier.*) Stapia, æ, f. *qui ſe trouve dans une vieille Inſcription plus ancienne que S. Jeroſme.* Stapes, edis, maſc. Stapeda, æ, f. Baſtipia *dans S. Jeroſme pour les*

deux étriers; & dans Budée, Subex pedaneus, *genit.* ſubicis pedanei, m. *Suidas dit.* Scala, æ, f. STRZEMIĘ, ſtrzemiona u ſiodła u kulbak.

ON DIT, *Mettre le pied à l'étrié*, pour dire *Monter à cheval.* Equum conſcendere. *Cic.* NOGI w ſtrzemiona wſtawić ſiadać ná koń.

METTRE *le pied à l'étrié*, ſe dit figurément, *Commencer quelque entrepriſe.* Rem aggredi. ZACZYNAC co nogę w ſtrzemie w ſtawić *niewłaśnie.*

Faire perdre les étriers à un Cavalier, (*Le démonter, le mettre hors de combat.*) Equo aliquem dejicere. *Liv.* **Le vaincre.* Vincere aliquem. Zrzucić kogo z konia. *Zwyciężyć go

ON DIT auſſi au figuré, *Tenir l'étrié à quelqu'un*, (*luy aider dans une entrepriſe.*) Suppetias alicui ferre. *Plaut. Caſ.* MOWIĄ też przyſłowiem: Trzymać ſtrzemię komu pomagać mu w czym, dopomagać do czego.

Avoir toûjours le pied à l'étrié, Eſtre toûjours à cheval, toûjours en courſe. Equo ſemper inſidere. *Liv.* Nie wyiąć nigdy nog z ſtrzemion uſtawiczuie ná koniu pracować.

ESTRILLE, *prononcez* E'TRILLE, ſubſt. fœm. (*Eſpece de peigne de fer à pluſieurs rangs de dents, comme à une ſcie, avec lequel on frotte les chevaux.*) Strigilis. ZGRZEBŁO żelazne, o kilku rzędach zębow iák upiły nárzynanych, do chędożenia koni.

(On s'en ſervoit anciennement à Rome dans les Bains pour oſter la craſſe du corps, & le rendre plus ſouple, mais elles eſtoient plus douces & faites d'une autre maniere que celles d'aujourd'huy.) Záżywali dawni zgrzebłow w łaźniach dla zdrapania ciała, ále inákſze bywały y nie tákie iákie teraz záżywaią dla koni.

ESTRILLER, *prononcez* E'TRILLER, V. act. (*Penſer un cheval avec l'étrille.*) Diſtringere equum. Strigili equum defricare. OCHĘDOZYC konia zgrzebłem zdrapać konia zgrzebłem.

E'TRILLER, ſe dit figurément, pour dire *Frotter quelqu'un comme il faut, l'accommoder de toutes-pieces.* Aliquem probè verberibus agere. *Plaut.* **Il ne ſe contenta pas de me faire des reproches, mais il m'étrilla encore de la belle maniere avec la ſangle de ſon ſac, y ajoutant des termes outrageans.* Nec ſe ſolùm inter verba continuit, ſed loro de perâ me cœpit non perfunctoriè verberare, adjectis etiam petulantibus verbis. *Petr.* ZDRAPAC kogo ochędożyć go; náleżycie go zetrzeć. *Nie doſyć mu ná tym że ſię mnie náłaiał nábeſztał, ále mię ieſzcze náleżycie ochędożył puſzliſkiem przydawſzy do tego wiele ſłow zelżywych.

ESTRIVIERES, *prononcez* E'TRIVIERES, ſubſt. f. plur. (*Sorte de foüet fait de lanieres de cuir.*) Scutica, æ, f. Lorum, i, n. *Hor. Ter.* BICZ z żył wołowych álbo rzemieni zrobiony do ſmagania. *Bykowiec* ſmaganiec.

Donner les étrivieres. Cædere aliquem loris. *Cicer.* **Qui mérite les étrivieres.* Scuticâ dignus. *Horat.* **Il a eu les étrivieres.* Rubet ſcuticâ. *Juv.* Smaganie komu dać. *Godzien ſmagania. *Był ſmagany.

ESTROIT, *prononcez* E'TROIT, maſc. E'TROITE. fœm. adject. (*Qui a peu d'étenduë en largeur.*) Anguſtus. *Cic.* Arctus. CIASNY nie ſzeroki wąſki.

Des chemins étroits. Viæ anguſtæ. Viarum anguſtiæ. Drogi ciaſne ciaſności.

Eſtre logé à l'étroit. Anguſtè habitare. *(*Le contraire eſt* Laxè habitare. *Cic.* *Eſtre logé au large.*) Mieſzkać ciaſno w ciaſności **przeciwna ieſt*: Mieſzkać wygodnie obſzerne mieſzkanie.

Il tenoit Pompée fort à l'étroit, fort ſerré. Anguſtiſſimè Pompeium continebat. *Cæſ.* Bardzo bliſko zá Pompeiuſzem záraz náſtępował z woyſkiem niedaiąc mu ſię áni roſkurczyć.

ON DIT figurément, *Je ſuis reduit à l'étroit, J'ay peu de choſe pour vivre.* Res mihi anguſta domi. *Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie*: iuż też ciaſno koło mnie, nieſtaie mi wątku nie będę miał o czym żyć daley.

ON DIT auſſi *Vn eſprit étroit*, (*qui n'a point une eſtenduë de connoiſance, qui a une intelligence fort ſerrée*, ou *bornée.*) Anguſtum & arctum ingenium, ii, n. *Cicer.* ROZUM ograniczony nie wiele umieiący ſzczupły.

ESTROITEMENT, *prononcez* E'TROITEMENT, adv. (*A l'étroit.*) Arctè. Anguſtè. *Arctius. Anguſtius. adv. *Plus étroitement.* *Anguſtiſſimè. Arctiſſimè. adv. *Fort étroitement.* *Cic.* CIASNO. *Cieśniey. *Náycieśniey.

ESTRON, *prononcez* E'TRON, ſubſt. maſc. (*Excrement.*) Stercus. *Plin.* ŁAYNA ludzkie grubemi ſztukami przez ſtolec wychodzące.

ESTROPIE', m. ESTROPIE'E, f. adject. (*Qui a perdu l'uſage de quelque membre, qui ne s'en peut plus aider.*) Aliquo membro captus. Membris iners. *Cicer.* KALEKA ná ktorey części ciała upadły.

ESTROPIER, V. act. (*Priver quequ'un de l'uſage de quelque membre.*) Alicujus membrum debilitare. Aliquem aliquo membro privare. Uſu alicujus membri privare. OKALECZYC kogo rękę nogę álbo członek ktory odiąć.

ON DIT au figuré, (*d'un extravagant.*) qu'*Il a la cervelle eſtropiée.* Cerebro laborat. *Plaut.* Putidum eſt ipſi cerebrum. *Hor.* MOWIĄ o głupim y nieuważnym okaleczony ná rozumie, álbo cięty w rozum.

ESTUDE, *prononcez* E'TUDE, ſubſt. f. (*Lecture, meditation pour apprendre les ſciences.*) Litterarum ſtudia. *Cic.* UCZENIE ſię czytanie uważanie dla nábycia náuk.

Homme d'eſtude, ou *Qui aime l'eſtude.* Studioſus homo. Studioſus doctrinarum *Plin.-Jun.* Vir litteratus. *Cic.* Człowiek w náukach ſię kochaiący, czytaniem kſiąg náukami ſię bawiący

Il eſt ſans eſtude, Il n'a point d'eſtude. Litterarum planè rudis. Nullis litteris vir. Rudis artium homo. *Cic.* Bez náuki proſtak żádney náuki niemaiący nieuk.

Il a fait de bonnes eſtudes, Il a bien eſtudié. Studuit optimis diſciplinis & artibus. *Cic.* Dobrze ſię wyuczył, náleżycie nauki ſwoie odprawił.

Aimer l'eſtude. Teneri ſtudiis. *Cicer.* **S'addonner, s'appliquer, ſe mettre à l'eſtude.* Conferre ſe ad ſtudia. Incumbere ad ſtudia, *ou* in ſtudia. Aſſerere ſe ſtudiis. Tradere ſe ſtudiis. *Cic.* Alicui arti ſtudium ſuum dare. In aliquâ arte ſtudium ponere. *Cicer.* Kochać ſię w náukach. *Przykładać ſię do náuk bawić ſię náukami.

Se remettre à l'eſtude. Se, *ou* animum ad ſtudia referre. *Cic.* **On ne tient plus compte des eſtudes, des lettres.* Jacent ſtudia litterarum. *Cic.* Wrocić ſię do náuk. *Już zá nic nie maią náuk.

ESTUDE, *Endroit, réduit, cabinet où l'on eſtudie.*) Muſeum. *Var.* Bibliotheca. *Cic.* GABINET Pokoik oſobny do czytania y bawienia ſię kſięgami. &c.

ESTUDE ſe dit abuſivement, pour *La boutique d'un Notaire*, ou *d'un Procureur*, (*le lieu où ils travaillent.*) Tabularium. *Cic.* Tablinum. Commentariorum & chirrgraphorum officia, æ f. *Cic.* TO ſłowo Francuſkie zle ſię mowi o Izdebce Piſarza álbo Patrona gdzie ma kſięgi y pápiery prawne, y ná ſprawy ſię gotuie, ále ſię może názwać *kancelarya* Biblioteka.

ESTUDIE', *prononcez* E'TUDIE', m. E'TUDIE'E, fœm. adject. & part. Meditatus. Elaboratus. Cogitatus. Accuratus. *Cic.* **Vn diſcours étudié.* Elaboratus, *ou* accuratus ſermo. *Cic.* **Des paroles eſtudiées.* Compoſita verba. *Saluſt.* Verba meditata & cogitata. **Vne douceur qui n'eſt point eſtudiée.* Inaffectata jucunditas. *Cic.* PRACOWITY z pracą z przygotowaniem náleżytym nápiſany, doſkonále przygotowany. *Mowa z náleżytym y pilnym przygotowaniem nápiſana. *Słowa wytworne wymyślne. *Łáſkawość nie zmyślona.

ESTUDIER, *prononcez* E'TUDIER, V. act. (*Apprendre les ſciences*) Studere. Studio litterarum operam dare. act. Studiis vacare. neut. In ſtudio litterarum verſari, dep. Ad aliquam ſcientiam, *ou* artem operam ſuam conferre. In aliquâ arte, *ou* in aliquo ſtudio operam ponere. Ad aliquam artem ſtudium ſuum adhibere, *ou* adjungere. act. *Cicer. Ter.* UCZYC ſię Náuk pilnować.

Eſtudier fort & ferme. Incumbere ad, *ou* in ſtudia. *Cicer.* **Eſtudier ſous quelqu'un.* Aliquem audire. Aliquo uti magiſtro & doctore, dep. *Cic.* Dare operam alicui. *Cic.* **Recommencer à eſtudier ſa Philoſophie ſous quelqu'un.* Studium Philoſophiæ aliquo doctore renovare. *Cic.* Uczyć ſię bardzo pilno y mocno. *Uczyć ſię pod kim. *Znowu zácząć Filozofią pod kim.

Eſtudier tellement quellement, ou *fort legerement.* Studia leviter attingere. *Cic.* Uczyć ſię iáko táko, iák ták bárdzo niewiele máłoco.

On doit moins eſtudier dans la vieilleſſe. Studia contractiora debent eſſe in ſenectute. *Cic.* Ná ſtárość mniey ſię uczyć trzeba, mniey ſię náukami zábáwiać.

ESTUDIER *quelqu'un, ſon humeur, ſes inclinations, ſes ſentimens, ſos geſt.* Mores, indolem, ingenium, ſenſus alicujus obſervare, *ou* explorare. *Cic.* ZMIARKOWAC uważać zrozumieć kogo to ieſt iego fántazyą, humor, ſkłonności wolą upodobanie.

Eſtudier le gouſt d'une perſonne dans ſon manger, (*Prendre garde à ce qui luy eſt plus agreable au goût.*) Quidquid ciborum alicujus palato ſapiat ſagaciter exquirere. Uważać czyi ſmak w iedzeniu co lubi co rád iáda.

Elle eſtudie dans ſon miroir juſques à ſes grimaces. Fingit & accommodat etiamnum ad ſpeculum oris ſui depravationes. Przypatruie ſię ſobie y uważa w zwierciedle wſzyſtkie ſwoie miny, ſame náwet wykrzywiania ſię.

s'ESTUDIER, (*Se mettre, s'appliquer à une choſe.*) Aliqui rei ſtudere. Operam dare alicui rei. In aliquid incumbere. *Cicer.* **S'eſtudier à la perte de quelqu'un.* Incumbere ad, *ou* in alicujus perniciem. * *S'eſtudier à la propreté.* Studere elegantiæ. **A toutes ſortes de méchancetez.* Ad omnem malitiam & fraudem verſare animum. *Cicer.* **A des amours criminels & inceſtueux.* Inceſtos amores meditari. *Horat.* PILNOSCI do czego przykładać wuczać ſię do czego przykładać ſię z pilnością do czego ſtarać ſię pilnie uſiłować.*Stárać ſię o zgubę czyią uſiłować onię czuwać ná nie. *Wprawować ſię w ochędoſtwo przeſtrzegać pilnować go. *Wuczać ſię wprawować ſię w wſzlakie złośći. *W ſproſne y wſzeteczne kochania.

Les adroits flatteurs, qui ſont à la table des grands ne s'eſtudient, qu'à débiter ce qu'ils jugent eſtre le plus agreable à la compagnie, & ſéduiſent ainſi les oreilles. Ficti adulatores, cùm cenas divitum captant, nihil prius meditantur, quam id quod putant gratiſſimum auditoribus fore, & ſic inſidias auribus faciunt. *Petr.* Podchlebnicy chytrzy znáyduiąc ſię uſtołow Páńſkich, nieſtaraią ſię tylko áby rzeczy co náyprzyiemnieyſze prawili y ták łudzli uſzy ludzkie y zwodzli.

ESTUVE, *prononcez* E'TUVE, ſubuſt. f. (*Lieu fermé qu'on échauffe pour provoquer la ſueur.*) Vaporarium. Hypocauſtum. Laconicum. Sudatorium. Caldarium. *Vitr. Celſ. Sen.* Sudatio. *Vitr.* ŁAZNIA zwyczayna domowa *álbo* tez wánná ſucha.

ESTUVE'E, *prononcez* E'TUVE'E, ſubſt. f. (*Fricaſſée de viande*, ou *entre deux plats.*) Pulmentum. DUSZENIE Gotowanie mięſa álbo ryb duſzonych w rądlu rynce, álbo między dwiema połmiſkami.

Ce poiſſon eſt bon de quelque maniere que vous l'appreſtiez, ſoit à l'eſtuvée, ſoit roſti. Hic piſcis habet ſuavitatetem quoquo modo condias, vel patinatum, vel aſſum. *Plaut.* Ta ryba ieſt bardzo dobra czyli duſzona, czyli pieczona.

ESTUVER *une playe*, V act. *prononcez* E'TUVER, (*Baſſiner une playe avec quelque liqueur.*) Vulnus fovere aquâ, vino. **J'étuvay la légere bleſſure que j'avois à la jambe avec du vinaigre.* Vulnus cruris haud altum aceto diluo. *Petr.* WYMYWAC wyczyśćić ránę, octem wodą winem &c. *Wymyłem ránkę ktorąm miáł w goleni octem.

ESTUVISTE, *prononcez* E'TUVISTE, ſubſt.m. (*Qui tient des bains & étuves.*) Iatralepta. *Petr.* Balneator. ŁAZIENNIK co łáźnie publiczne trzyma dlá wſzyſtkich.

E'STUY, *prononcez* E'TUY, ſubſt. m. (*Boëte pour conſerver les choſes & empeſcher qu'elles ne ſe gâtent.*) Theca. *Var.* Graphiarium. *Mart.* SZTUCIEC ſztuczczyk puzderko pokrowiec ná ſchowanie czego, áby ſię nie pſowało (Jáko) *puzderko ná brzytwy pokrowiec ná księgi, piurnik ná piora* náprzykładſztuciec ná rożne ſztuczki.

S'ESVANOUIR, *prononcez* S'E'VANOUIR, V. neut. (*Se paſmer, tomber en défaillance, Perdre connoiſſance.*) Animo linqui. **Il s'évanouït de peur.* Animus illi metu concidit. *Cic.* ZEMDLEC, zmyśły ſtracić od ſłabośći. * Zemdlał od ſtrachu.

S'E'VANOUIR, *Diſparoiſtre ſoudainement.*) Evaneſcere. E conſpectu ſe ſubripere. *Cic. Phæd.* ZNIKNĄC nágle, niewiedzieć gdzie ſię podział.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Les haines s'évanouïſſent.* Odia detumeſcunt. *Petr.* W TYM rozumieniu mowią: Nienawiśći záwziętośći zniknęły, álbo nikną.

Sa vie s'eſt évanouië ſans eſtre achevé, & la mort eſt venuë ſur luy, lors qu'il l'attendoit le moins, & avant qu'il fut raſſaſié des choſes de ce monde. Imperfecta ipſi elapſa eſt vita, & nec opinanti mors ad caput aſtitit, antequam ſatur & plenus rerum poſſet diſcedere. *Hor.* Zniknęło życie iego przed czaſem, á śmierć go záſkoczyła gdy náymniey o niey nie myślał, niedawſzy mu y świata zážyć.

ESVANOUISSEMENT, *prononcez* E'VANOUÏSSEMENT, ſubſt m. (*Pamoiſon, défaillant.*) Deliquium, ii, n. *Plaut.* **Il luy a pris un évanouïſſement.* Illum animus reliquit. *Cæſ.* *Il m'a fait revenir de mon évanouïſſement.* Mihi ægram animam revocavit. *Quint-Curt.* MDŁOSC Zemdlenie omdlewanie. * Nápádły go mdłośći. * Otrzezwił mię w mdłościach moich rárował mię.

ESVENTRER, (*prononcez* E'VENTRER.) V.act. (*Ouvrir le ventre pour en tirer les inteſtins.*) Exenterare. Eviſcerare. *Ter. Virg.* WYPATROSZYC ptáka, záiąca, ſprawiać ryby, wybierać wnętrzności z wołu oprawić.

ON DIT figurément & populairement, *S'éventrer pour quelqu'un*, (*Se tuer, ſe mettre en quatre pour luy.*) Alicujus causâ rumpere ſibi ramices. *Plaut.* Profundere ſe in aliquem. Omnem curam, labores, induſtriam impendere in aliquem. *Cic.* WYNISZCZYC ſię dlá kogo, wyikrzyć ſię dlá niego. Mowa potoczna poſpolita.

S'ESVERTUER, *prononcez* S'EVERTUER, V. neut. (*S'efforcer.*) Omnes nervos induſtriæ cotendere. *Cic.* WYSILIC ſię, ná co wſzyſtkiemi ſiłami ſię piąć ná co, dopinać dokazywać czego uſilnie.

s'EVERTURE, *Prendre courage*) Sumere animos. *Ovid.* **Evertuez-vous* Macte animo. Macto animi. *Mart. Suet.* *(*au plurier on dire.* Macti animo. Macti animo eſte. *Stat.* NABIERAC ſerca ſił odwagi ochoty. *Nuzeſz, nietrać ſerca nic to dáley, rzezwo lepiey że &c.

(Façon de parler populaire.) Mowa potoczna poſpolita.

ESULE, ſubſt. f. (*Racine propre à purger les ſeroſitez.*) Eſula. MLECZ ziele ſłużące do czyſzczenia oſtrości krwi.

ET, (*Conjonction, où l'on ne prononce point le T. ni devant, ni après les voyelles.*) Et. Atque. Que. *Benè beateque vivere. *Vivre bien & heureuſement.* Y Koniunkcya w ktorey w francuſkim nie wymawia ſię *t.* ná końcu áni przed wokalami, áni po nich. *Zyć dobrze y ſzczęśliwie; weſoło życie prowadzić.

ET, *s'exprime auſſi en Latin par* Cùm, tùm. *ou* Tum *répeté deux fois.* Plurimum valuit apud me tua auctoritas cùm in omni re, tùm in hoc negotio, *Vous avez toujours eu beaucoup d'autorité ſur mon eſprit en toutes choſes, & principalement en cette affaire.* Scripſiſti epiſtolam ad me plenam tum benevolentiæ, tum prudentiæ, *Vous m'avez écrit une lettre pleine d'amitié & de ſageſſe.* Pártykuła y Francuſka wyraża ſię czaſem włacińſkim przez partykuły *cum tùm* álbo przez pártykułę *tum* powtorzoną dwa razy; w Polſkim *nietylko, ále też y*, álbo *ále y* Wielka była záwſze powaga twoia u mnie nietylko (*álbo*) y winſzych wſzyſtkich okázyach ále też y w tey oſobliwie. Piſałeś do mnie liſt pełen y łáſkawości y rozſądku (*álbo*) nie tylko łaſkawości ále y rozſądku.

ET, au commencement d'une Periode, ſert à pouſſer fortement une choſe après pluſieurs autres. Y, w francuſkim y polſkim ná początku peryodu iákiego położone ſłuży do mocnego záffektem wyżenia czego.

Et après cela quelqu'un dira. Poſtea quis dicet. Y po tym wſzyſtkim, ieſzcze kto rzecze?

Et ce n'eſt pas mervelle. Nec mirum. Y niedziw, y niedziwno.

(Cherchez par *Es* les mots que vous ne trouverez pas par *E'*, comme Szukay przez *Es* ſłow francuſkich ktorych nieznaydzieſz przez *E'*.

E'TERNEL, m. E'TERENELLE, f. adject. (*Qui n'a ni commencement, ni fin.*) Æternus Sempiternus. *Cic.* WIECZNY wieczyſty co nie má początku áni końca.

E'TERNEL, (*Continuel, qui dure toûjours.*) Æternus. Perpetuus. Continuus, a, um. WIECZNY wiekuiſty bez końca záwſze trwaiący.

Si vous voulez que cette alliance ſoit éternelle, ou dure toûjours. Si perpetuam viseſſe hanc affinitatem. *Ter.* Jeżli chceſz áby to złączenie naſze było wiekuiſte y záwſze trwało.

E'TERNELLEMENT, adv. (*Durant toute l'éternité.*) Æternum. adv. *Virg.* POWSZYSTKĘ wieczność wiecznie wiekuyiśćie wieki.

E'TERNELLEMENT, (*De toute étenité.*) Ex æterno tempore. Ex omni æternitate Ab infinito tempore. *Cic.* WIECZNIE, od wiekow od wieczności

E'TERNELLEMENT, (*Pour toute l'éternité, continuellement.*) In æternum. *Liv.* In ſempiternum tempus. *Cic.* Perpetuò. Perpetuùm. adv. *Cic.* NA WIEKI ná cáłą wieczność wiekuiſtemi wiekami czaſami.

E'TERNISER, V act. (*Rendre éternel.*) Æternare. Æternum facere. WIECZNYM uczynić wiecznością wiekami wſławić.

Le

Le malheur des temps a éterniſé la mémoire de cét homme. Hujus viri laudem ad ſempiternam memoriam temporis calamitas propagavit. *Cic.* Nieſzczęśliwość czáſow pámiątkę tego człowieka wiekami wſławiła.

E'TERNITE', ſubſt.f. (*Durée, qui n'a ni commencement, ni fin.*) Æternitas. *Cic.* Æternum, *ou* ſempiternum temporis ſpatium, n. *Cic.* WIECZNOSC co trwa bez początku y bez końca.

De toute éternité. Ex eterno tempore. Ab omni æternitate. Ex omni æternitate. *Cicer.* Od wieczności od wiekow po wſzyſtkie wieki.

Donner l'éternité à quelqu'un. Donare aliquem æternitate. *Plin.* Donare alicui æternitatem. *Cic.* Wiecznością kogo darować.

Pour l'éternité. Ad memoriam æternitatis. *Cicer.* Ná wieczność, ná wiekuiſtą pámięć potomnych wiekow czaſow.

E'TE'RODOXE, adject.m. & f. (*Qui eſt d'une autre opinion*, ou *d'une autre ſecte.*) Qui aliam ſectam ſequitur. INSZEY wiary mniemania rozumienia ſekty.

E'TESIES ſubſt.m.pl. *ou* VENTS E'TE'SIENS, (*qui ſoufflent quarante jours durant, vers la fin de la Canicule.*) Eteſiæ, arum, maſc.pl. *Cic.* ETEZYE wiatry coroczne názwane z Grecka Etezye: to ieſt, co rok wieiące przez czterdzieści dni po záczęciu Kanikuły.

(Parce qu'en Grec ce Nom eſt de la premiere des Simples, qui n'eſt que des Maſculins: auſſi Ciceron s'en eſt ſervi au Maſculin, *Navigatio quæ imminebat in ipſos Eteſias.* Il ſe prend auſſi adjectivement, car on trouve dans Lucrece *Eteſia flabra Aquilorum.*) To imię Etezye w łacińſkim powinno być męſkiego rodzaiu bo ieſt u Grekow pierwſzey deklinácyi ſłow nieſkłada danych ktore wſzyſtkie ſą męſkiego tylko rodzaiu y Cyceron w męſkim rodzaiu ie piſał mowiąc: Zegluga ktora nám przypadła ná ſame Etezye. Kładzie ſię też ták imię przydatkowe gdyż mamy w Lukrecym: Etezyiſkie powiewanie wiatrow połnocnych.

E'TESTEMENT *des arbres*, ſubſt. maſc. *prononcez* E'TÊTEMENT, Decacuminatio. *Plin.* SCINANIE wierzchołkow drzew.

E'TESTER, *prononcez* E'TÊTER, V. act. (*Coupper la teſte*, ou *le haut des arbres.*) Decacuminare. *Colum.* SCINAC wierzchołki z drzew.

E'THERE'E, *ou* LA REGION E'THERE'E. Æther. Æthereus locus *Cic.* POWIETRZE, niebo.

E'THIOPIE, (*Grand pays de l'Afrique.*) Æthiopia. *Plin.* MURZYNSKI Kray wielki w Afryce.

E'THIOPIEN, ſubſt.m. (*Né en Ethiopie.*) Æthiops, *gen.* Æthiopis, maſc. *Plin.* MURZYN urodzony w Murzyńſkiey ziemi.

E'THIOPIENNE, f. (*Celle qui eſt native d'Ethiopie.*) Æthiopis, idis. Æthiopiſſa *Plin.* MURZYNKA.

E'THIOPIQUE, adject. m. & fœm. (*Appartenant à l'Ethiopie.*) Æthiopicus. *Plin.* MURZYNSKI náleżący do Murzynow.

E'THIQUE, ſubſt. fœm. (*La Morale d'Ariſtote.*) Ethica. Ethica. ETYKA obyczaiow dobrych Aryſtotelesowa nauka.

E'TIQUE, adject. maſc. & fœm. (*Maigre & deſſéché par une fievre qui eſt dans l'habitude du corps.*) Tabidus. HEKTYK ſuchotnik wyſchły niſzczeiący marnieiący od uſtawiczney gorączki ſkrytey w ciele.

De venir étique. Extabeſcere. Intabeſcere. *Colum.* W paść w ſuchoty..

E'TIQUETTE, ſubſt. f. (*Petit morceau de papier*, ou *de parchemin qu'on met ſur ſes marchandiſes & ailleurs.*) Pittacia, orum. Pittacium. *Petr.* Scheda. Schedula. *Cic.* Sacculorum epigrammata. *Bud.* Titulus. *Petr.* KARTKA z nápiſem znáczek ktory zwyczaynie kładą ná towarach, workach lekarſtwach &c.

ON DIT, *Juger un procès ſur l'étiquette.* Litem non ponderatis momentis dijudicare, *Sans l'aprofondir & ſans la veu des pieces.* SĄDZIC ſprawę iák ſię podoba, ná pamięć nie weyrzawſzy w nię áni ſłuchawſzy dowodow y nie widziawſzy papierow

ETIQUETTER *un ſac* &c. V. act. (*Mettre une étiquette deſſus.*) Sacculos inſcribere Titulum apponere ſacculo. PONAPISYWAC nápiſy kartki znáczki ná wierzchu podawać.

ETNA, (*Montagne de Sicile*, aujourd'huy *Le mont Gibel.*) Ætna, æ, f. *Cic.* ETNA Gora w Sycylii dziś názywaią Mongibel.

Du mont Ætna. Ætneus *Cic. Plin.* Etneyſki.

(Cette montagne jette quelqueſois en l'air, du feu, de gros quartiers de pierre enflammez & bien de la cendre.) Tá gora czaſem wybucha ogień ná powietrze ſztukami wielkiemi wyrzucaiąc kamienie gorące y popioł zárzyſty.

ETOLIE, (*Pays de l'Achaïe dans l'ancienne Grece.*) Ætolia. *Cic.* ETOLIA Kray Achaii w dawney Grecyi.

D'ETOLIE. Ætolicus, a, um. *Liv.* Ætolus, a, um. ETOLSKI Etolicki.

Cherchez par ES les mots que vous ne trouverez point par E'.) Szukay przez *ES* ſłow, ktorych nie nápadnieſz przez *E'*

ETYMOLOGIE, ſubſt. f. (*Origine & ſource des mots des, langues.*) Etymalogia. *Quint.* Verbi origo. *Quint.* Notatio. Originatio. *Cic. Quint.* WYKŁAD ſłow dochodzenie właſności y początku ſłowa każdego w iákim ięzyku.

Je vous ay apris l'étymologie du nom de Foy. Docui te, Fides etymon quod haberet. *Cic.* Powiedziałem ci y pokazałem ſkąd ſię mowi wiara.

ETYMOLOGIQUE, adject. **Un Dictionnaire etymologique.* Etymorum ſyllabus, i, m. KSIĘGI wywodzące początki ſłow ſkąd ſię co mowi.

ETYMOLOGISTE, ſubſt. maſc. (*Qui ſçait l'étymologie des mots.*) Etymologiæ, *ou* etymologices peritus, i, maſc.* *Qui traitte de l'étymologie des mots.* Qui ſcrutatur origines verborum. *Var.* Qui exquirit unde verba ſunt ducta. *Cicer.* WYKŁADACZ ſłow, co każde ſłowo z początku ſwego od ktorego y ſkąd pochodzi wywodzić umie. *Ten co piſze o wywodzeniu ſłow.

EU, (*Ville & Comté de Normandie.*) Augum, i, n. Auga, æ, fœm. AUZ Miaſto y Hrabſtwo Normandyi.

Qui eſt de la ville d'Eu. Augenſis & hoc Augenſe, adject. Aużanin co ieſt z Aużu.

(Cherchez les mots qui commencent par *Ev*, où l'*v* eſt conſonne, cy-après: comme: Szukay niżey ſłow ktore ſię záczznaią przez *Ew* náprzykład.

EVACUATION, *& les autres mots où l'V eſt conſonne, Voyez après.* EUXIN &c. EWAKUACYA y inſze ſłowa ktorych *W* ieſt dwoygłośną literą á nie wokalą, to ieſt iednogłośną, ktore znáydzieſz po tym ſłowie *EVXIN.*

E'UBE'E, (*Iſle, aujourd'huy Negrepont.*) Eubœa, æ, f. *Plin.* NEGROPONT Wyſpa Ewboicka.

EUCHARISTIE, ſubſt. f. (*Action de grace.*) Euchariſtia, æ, fœm DZIĘKCZYNIENIE Dziękczyniący.

(Il ſe prend pour l'Auguſte Sacrement de nos Autels, qui contient le Corps & le Sang de J. C.) To ſłowo Francuſkie bierze ſię zá Náyśw: Sakrament Ołtarza prawdziwe Ciało y Krew Chryſtuſa Jezuſa.

EUFRAISE, ſubſt. f. *Herbe qu'on dit eſtre bonne pour purifier le cerveau & éclaircir la veuë.*) Eufraſia, æ, f. SWIETLIK Ziele, ſkuteczne do czyſzczenia mozgu y uzdrowienia á czyſzczyſzczenia oczu.

EUGUBE, (*Ville épiſcopale dans le Duché d'Urbin en Ombrie.*) Eugubium. EWGUB Miaſto z Biſkupſtwem w Xięſtwie Urbinu w Prowincyi Umbryi.

D'EUGUBC. Eugubinus, a, um. EWGUBINSKI.

EUNUQUE, ſubſt. m. (*Qui eſt coupé.*) Eunuchus. *Ter.* Spado. *Curt.* Ademptæ, *ou* exciſæ virilitatis homo. *Quint.* RZEZANIEC Káſtrat, Ewnuch, człowiek urznięty. Trzebieniec.

EUPATOIRE, ſubſt. f. (*Herbe.*) Eupatoria. *Plin.* RZEPIK, ſadziec, trank, ziele.

EUPHONIE, ſubſt. f. (*Prononciation facile & agreable à l'oreille.*) Vocalitas. *Quint.* Sonus verborum jucundus. DZWIĘK wdzięczne brzmienie głoſu.

EUPHORBE, ſubſt. m. (*Herbe.*) Euphorbia. **Le ſuc de cette herbe.* Euphorbium. *Plin.* EUFORBIUM ziele. *Euforbium ſok álbo zſiadła miazga tego ziela.

EUPHRATE, ſubſt. m. (*L'un des plus grands fleuves du Monde*, aujourd'huy *Frat.*) Euphrates. EWFRATES, álbo *Frates* álbo *Frat* Rzeka iedna z náywiękſzych ná świecie.

(Il prend ſa ſource dans la grande Armenie.) Początek ſwoy má w Armenii.

EVREUX *ſur la riviere d'Iton*, (*ville epiſcopale dans la haute Normandie.*) Ebroïcum Eburonicum. EBROIK Ebruk miaſto nád rzeką *Iton*, z Biſkupſtwem w Normandyi.

Qui eſt d'Evreux. Ebroïcenſis. EBROUCKI Ebroicki Ebroiceńſki.

EURIPE, ſubſt. m. (*Canal entre l'Iſle Eubée & la Beotie.*)

Euri-

Euripus. *Liv.* EURYP rzeka korytem płynąca między wyſpą Euboiką y Beocyą.

(On appelle de ce nom des Canaux d'eau pour l'embelliſſement d'un lieu de plaiſance, comme les appelle Ciceron, *Euripi, orum.* Eurypami w łacinſkim zowią Kánáły prowadzone do koła pałacow y ogrodow rowami dlá rozrywki.

EURITHMIE, ſubſt. f. (*Beauté de l'aſſemblage de toutes les parties d'un édifice.*) Eurithmia. Venuſta ac commoda ædificii ſpecies. PROPORCYA kſztałt ſkładność ſtoſowność przyſtoyność wielu części przyzwoicie między ſobą złożonych pochodząca, piękna do oká w budowaniu.

EUROPE, f. *La plus conſiderable partie de l'ancien Monde.*) Europa. *Cic.* EUROPA náyznacznieyſza część z trzech dáwnych świata części.

EUROPE'EN, m. EUROPE'ENNE, f. adject. (*Qui eſt né en Europe*) Europeus. EUROPEYSKI Europeyczyk Europeyka. *To ſłowo polſkie Ewropeyczyk &c. iáko y Ewropa lubo ſię przez* w *piſać powinno, á nie przez* Eu; *iednakże niewymawia ſię w prononcyacyi całe* w *wyraźnie; ále táie y w połniknie wymawiaiąc; iakoby* Europa. *Co tez obſerwowáć trzeba y w náſtępuiących ſłowach y názwiſkach właſnych iáko to Evrotas, Ewtraapelia Ewxyn* gdzie *w* łączyć trzeba z pierwizą w ſłowie literą á nie znáſtępuiącą.

EUROTAS, (*Fleuve celebre du Peloponneſe.*) Eurotas, æ, m. *Cic.* *(*on l'appelle aujourd'huy* Baſilipotano.) EWROTAS rzeka ſławna Peloponezu. *Dziś zowią Bazylipotamo.

EUTRAPELIE, ſubſt. f. (*Vertu qui modere le plaiſir qu'on prend à railler.*) Virtus quæ jocis adhibet modum, f. *(*on ſe ſert dans l'Ecole du mot* Eutrapelia, æ, f. *qui eſt grec.*) CNOTA oſtrozności w żártach ucząca pomiarkowania w żartowaniu y weſołości przyſtoyney. *Zowią po ſzkolnemu Ewtrapelia z greckiego powściągliwość w żartach álbo ſkromność.

DUX, *plurier du nom ſingulier* LUY. Illi, *genit.* illorum, m plur. ONI liczba więkſza od ſłowa on ona.

EUXIN, *ou* PONT-EUXIN, *Voyez* PONT. EWXYN morze czarne.

EVACUATION, ſubſt. f. (*Décharge des humeurs & des excrements des corps.*) Detractio. *Celſ. Plin.* *EWAKVACYA* wyprowadzenie humorow z ciała złych y zbytecznych.

EVACUATION *d'une ville de guerre,* (*quand on en retire la garniſon.*) Præſidiorum ex urbe emiſſio. *Cic.* WYPROWADZENIE żołnierzy ná obronę w mieście oſadzonych pod czas woyny *Ewakuacya* miaſta fortecy.

EVACUER, V. act. (*Vuider les mauvaiſes humeurs du corps, les faire ſortir.*) Egerere. Exinanire. *Plin.* Evacuare. *Plin.* Exonerare. Detrahere. *Mart.* WYPROWADZIC złe y zbyteczne z ciała humory.

EVACUER *une place,* (*En retirer les troupes.*) Urbem exinanire. Ab urbe deducere præſidia. Nudare urbem præſidio. *Saluſt. Cic.* WYPROWADZIC woyſko ſwoie, ludzi ſwoich żołnierzy z miaſta pod czas woyny.

EVADER, V. n. (*S'évader, s'eſchapper, s'enfuir.*) Evadere. Aufugere. Evolare. *Cic.* UCIEC, umknąć uyść.

Faire evader quelqu'un. Dare fugam alicui. *Virg.* Dać uciec komu.

EVAGATION *d'eſprit,* ſubſt. f. Mentis, *ou* animi evagatio. OBŁĄKANIE ſię myśli, rozerwanie.

EVALUATION, ſubſt. f. (*Appréciation des choſes ſelon leur valeur.*) Æſtimatio. *Cic.* OSZACOWANIE rzeczy według tego co ſą wartę, táxa, otaxowanie.

EVALUER, V. act. (*Apprécier une choſe ſelon ſa valeur.*) Æſtimare. Pretium rei ſtatuere. *Cic. Ter.* OSZACOWAC co otaxowáć, cenę co czego warto położyć

EVANGELIQUE. Evangelicus, a, um. (*mot conſacré.*) EWANGELICZNY, EWANGELICZNA, ſłowo Kościelne poświęcone.

EVANGELISTE, ſubſt. maſc. (*Qui a écrit l'Evangile.*) Evangeliſta. m. *(*Qui annonce l'Evangile.*) Evangelii præco. EWANJELISTA Ten co nápiſał Ewangelią Swiętą. **Słowa naſtępuiące polſkie záczynaiąc od tego ſłowa Ewakuacya iáko ſię piſzą przez Ew ták ſię y wymawiaią przez E y w zupełne, gdyż w nie łączy ſię w nich* w *z literą E, ale z náſtępuiącą aE oſobną ſylabę czyni.*

EVANGELISER, V. n. (*Annoncer l'Evangile.*) Prædicare, *ou* annuntiare Evangelium, *ou* legem Dei. EWANJELIĄ opowiadać.

EVANGILE, ſubſt. m. *mieux que* f. (*Livre qui contient la doctrine & la Loy de N. S. J. C.*) Evangelium. Sermo res bonas & lætas nuncians, m. EWANJELIA ſłowo to w Francuſkim ieſt męſkiego rodzaiu á nie białogłowſkiego. Kſięga náuki y prawa Chryſtuſa Pana Zbawiciela náſzego

(Ce mot ſignifie un Preſent dans Ciceron, qu'on faiſoit à celuy qui nous apportoit quelque bonne nouvelle. *O ſuaves epiſtolas, quibus evangelia quæ reddam neſcio.* Ciceron écrit ce mot en Grec.) To ſłowo łacińſkie w cyceronie *Ewanjelia* znáczy upominek, podarunek, w nágrodę zá dobrą ſzczęśliwą y weſołą nowinę przynoſzącemu; *O iák wdzięczne liſty, zá ktore nie wiem co zá upominek bym dał.* (Cyceron to ſłowo Greckiemi literami piſze.)

EVAPORATION, ſubſt. f. Vaporatio. *Plin.* Evaporatio. *Sen.* WYWIETRZENIE.

EVAPORE', m. E'VAPORE'E, f. part. paſſ. & adject. Evanidus. *Colum.* WYWIETRZAŁY zwietrzały zwietrzała.

ON DIT au figuré, *Vn eſprit évaporé, leger.* Ingenium leve. Homo levis & vanus. PROZNY letkomyślny umyſł iák wiatr puſta głowa.

S'E'VAPORER, (*parlant des eſſences & des eſprits & des eſprits qui ſe diſſipent.*) Evaneſcere. *Ovid.* WIETRZEC wywietrzeć zwietrzeć.

IL S'EVAPORE, ou *L'eſprit s'évapore.* In auras vaneſcit ingenium. WIETRZEIE wywietrzał mu rozum pamięć wywietrzał mu zgłowy, głupieie.

EVASE', m. EVASE'E, f. part. paſſ. (*Fort large.*) Latus. Amplus. ROZŁOZYSTY ſzeroki obſzerny rozdziawiony otworzyſty roſprowadzony.

EVASER, V. act. (*Ouvrir, faire large.*) Diducere. *Cicer.* ROZŁOZYC, roſkładać, rozſzerzać, rozdziawiać, roſprowadzać otworzyć ná oścież.

EVASION, ſubſt. f. (*L'action de s'évader, ſuite.*) Fuga. *Cic.* UCIECZKA ucieknienie.

EVEILLE', m. E'VEILLE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Qui ne dort plus.*) Experrectus. Expergefactus. A ſomno excitatus. *Cic. Suet.* OBUDZONY, OBUDZONA, co iuż nieſpi ocucocy.

E'VEILLE' ſe dit figurément, pour dire *Vn homme actif, & qui n'eſt point endormi.* Promtus & alacer. Erectus & excitatus Cui vegetum ingenium viget in vivido pectore. CZUŁY nie oſpały pilny rzeźwy raźny.

Il eſt bien éveillé quand il s'agit de gagner. Erectior eſt & attentior ad lucrum. **Il a les yeux éveillez.* In oculis hilaritudo eſt. *Plaut*, Czuie on y nie ſpi kiedy idzie o zyſk y o zárobek. *Ma oczy weſołe.

E'VEILLER *quelqu'un qui dort,* V. act. (*Interrompre ſon ſommeil.*) Aliquem è, *ou* ex ſomno excitare. Excitare ſopitum. *Cic. Petr.* Expergefacere aliquem. Excire ſomno, *ou* è ſomno. *Liv.* Suſcitare. E ſomno ſuſcitare. *Plaut. Cic.* E quiete ſuſcitare. *Catul.* OBUDZIC ocucić kogo ſpiącego, przerwać mu ſen.

S'E'VEILLER. Expergiſci, dep. E ſomno ſuſcitari. Evigilare. *Suet.* Se expergefacere. *Plaut.* OBUDZIC ſię ocucić ſię porwać ſię ze ſnu.

Eveillez vous. Vigila. *Plaut.* Wſtań, czuy, nie ſpiy, ocuć ſię.

E'VEILLER ſe dit figurément (*d'un eſprit endormi & aſſoupi.*) Veterno aliquem arcere. *Hor.* Animos alicujus excitare. Stimulare & excitare aliquem. Acuere. *Phæd.* **L'âge leur éveillera aſſez l'eſprit ſur cela.* Ætas illos ſatis acuet. *Ter.* **Afin d'éveiller l'eſprit.* Ut acuat ſe ſe diligens induſtria. *Phæd.* OBUDZIC niewłaśnie rozochocić rozruchać. *Z laty rozrucha im ſię myśl doſyć do tego, przvidzie im to z laty. *Dla rozruchania myśli.

E'VENEMENT, ſubſt. m. (*Iſſuë, ſuccès bon,* ou *mauvais.*) Eventus. Eventum. *Cic.* PRZYPADEK wypadek dobry álbo zły. Powodzenie traſunek.

Les évenements de la fortune ne tombent point ſous la prévoyance des hommes. Ad conſilium caſus non admittitur. *Cic.* **Nous jugeons des deſſeins des hommes par les évenemens.* Conſilia eventis ponderamus. *Cicer.* Przypadkom ludzka rada nie zábieży. *Sądziemy o ludzkich zámyſłach z ſkutku y przypadku.

A tout évenement. Ad omnem eventum. Ut ut res cadat. Utcunque ceciderit. Utcunque erit. *Cicer. Liv.* Tym czaſem bądź co bądź, iák padnie ták padnie.

Vn cœur préparé à tout évenément ne perd jamais l'eſperance dans la mauvaiſe fortune, & conſerve toûjours la crainte dans la bonne. Pectus benè præparatum alteram ſortem ſperat infeſtis rebus, & ſecundis metuit. *Hor.* Umyſł ná wſzelkie gotowy

przygody, nie traci nigdy nádziei w nieſzczęściu; áni też w ſzczęściu nie ieſt bez boiaźni.

E'VENT, (*prononcez* évant.) ſubſt. maſc. (*Impreſſion de l'air qui change & altere la pluſpart des liqueurs.*) Aeris impreſſio, (quâ liquores plerique corrumpuntur.) ZWIETRZAŁKI wywietrzenie zwietrzałość co do likworow.

Vn vin qui ſent l'évent. Vinum evanidum. Vinum cujus flos, *ou* ſapor evanuit. **Vn parfum qui ſent l'évent, qui eſt éventé, qui a eſté long-temps expoſé à l'air ſans eſtre bouché.* Unguentum cujus ſpiritus diffugit. Wino zwietrzałe, co ſię wiatrem, zwietrzałością, zwietrzałkami oddaie. *Maść wywietrzała co długo ſtała nie zátkana.

E'VENT ſe dit auſſi (*d'un trou,* ou *d'une ouverture qu'on laiſſe à un vaiſſeau pour donner paſſage à l'air.*) Spiramentum. Spiramen. *Plin. Stat.* **Donner de l'évent à un tonneau.* Spiramen dolio dare. Ventilare vinum. *Colum.* ODDECH, Oddechowy loch, dla oddechu zoſtawiona dziura, okno piwniczne. *Dać luſſt beczce winu oddech uczynić.

E'VENTAIL, *on pronnnce* évantail.) ſubſt. m. (*Ce qui ſert à éventer.*) Flabellum, i, n. *Ter.* **Prend cét éventail, & fais luy du vent.* Flabellum cape, & ventulum huic facito. *Terent* WACHLARZ do czynienia wiatru y chłodzenia. *Wezmiy wachlarz y wietrzykiem go ochłodź.

Eventail à chaſſer les mouches. Muſcarium. Wachlarz oganka ná muchy.

(Ce nom fait au plurier *Eventails* & non pas *Eventaux.*) To ſłowo Francuſkie w więkſzey liczbie mowi ſię *Evantails* nie *Evanteaux.*

ON DIT figurément, *Vn eſprit éventé,* ou *Vn éventé,* (*qui a la teſte legere, qui eſt évaporé, qui a du vent dans la teſte.*) Ventoſus. Vanus & levis. *Cic. Hor.* NIEWŁASNIE mowią: Wiatr w głowie, głowa puſta prożna lekkomyślny człowiek.

E'VENTER, (*on prononce* évante.) V. act. (*Faire,* ou *donner du vent.*) Ventilare. *Plin. Suet.* Movere ventum flabello. *Ovid.* WIETRZYC ná wietrze co, álbo też wiatr czynić wiać wywiać.

S'E'VENTER, (*Se rafraiſchir en ſe donnant du vent.*) Sibi ventulum facere. *Terent.* WIETRZYC ſię, chłodzić ſię ná wietrze.

ON DIT en ce ſens, *Eventer la veine,* (*Faire une legere ſaignée, pour donner de l'air aux humeurs du corps.*) Venam ventilare. PRZEWIETRZYC żyłę ochłodzić ią krwi trochę upuściwſzy.

E'VENTER *le gibier,* (*parlant des chiens qui ſentent le gibier par le moyen du vent & de l'air, qui en portent l'odeur au nez.*) Feram odorari. *Cicer.* ZWIETRZYC álbo wietrzyć zwierza, mowiąc o pſach ktore wiatrem to ieſt węchem zwierza śledzą.

S'E'VENTER, (*parlant du vin,* ou *de quelque autre liqueur expoſée à l'air ſans eſtre bouchée, qui s'altere & s'aigrit.*) Coaceſcere. WIETRZEC wywietrzeć mowiąc o winie álbo innym likworze wyſtawionym ná dworze bez zátkania, gdzie ſię pſuie, kwaśnieie?

Le vin s'évente. Coaceſcit vinum. Ingratum ſaporem contrahit vinum aperto aere expoſitum. Flos vini diffugit, *ou* evaneſcit. Wino wietrzeie, pſuie ſię kwaśnieie.

E'VENTER *une mine des ennemis,* (*La découvrir.*) Hoſtilem cuniculum adverſo cuniculo difflare. ODKRYC podkopy nieprzyiacielſkie, miny ich podkopane, dochodząc dociec ich.

Après avoir éventé nos mines par des tranchées, ils empeſchoient nos mineurs, avec des pieux aigus par le bout & de la poix toute bouillante, d'approcher de leurs murailles. Apertis noſtris cuniculis, præuſtâ & præacutâ materiâ pice fervefactâ morabantur foſſores, mœnibuſque appropinquare prohibebant *Cæſ.* Odkrywſzy podkopy náſze rowami, nie dopuſzczali náſzym podkopnikom przyſtępu do murow, kołami oſtremi ich rażąc, y gorącą ſmołą parząc.

E'VENTER, (*Mettre à l'air.*) ſe dit figurément qour *Divulguer, répandre quelque entrepriſe.* Efferre. Proferre. Proferre aliquid in lucem. Facere aliquid palàm. *Ter. Cic.* Vulgare. Divulgare. Evulgare. *Cic.* WIATR mieć o czym, zálecial mię wiatr o tym, odkryć dowiedzieć ſię czego rozgłoſić rozſławić iáką impreżę. Lepiey ſię mowi w Polſkim: *ięzyka doſtać.* Co ſię mowi właśnie w woyſku o wiadomości o nieprzyiacielu powzięcey, *niewłaśnie* zaś y w tym ſenſie mowić ſię może doſtałem (álbo) mam ięzyka dowiedziałem ſię czegoś lepiey niżeli, *wiatr mię zálecial o tym.*

Eventer les deſſeins des ennemis, les découvrir, Eventer la mine. Conſilia hoſtium detegere, *ou* retegere. *Cic. Hor.* Imprezy zámyſły nieprzyiacielſkie poſzlakować, odkryć doyść ich dociec.

E'VENTRER, (*on prononce* évantrer.) *quelque animal,* V. act. (*Luy ouvrir le ventre.*) Exenterare. Eviſcerare. *Virg.* Pectus animalis recudere. *Petr.* WYPATROSZYC dobyć wnętrzności z bydlęcia álbo zwierza iákiego.

ON DIT au figuré, *S'éventrer pour quelqu'un.* Se in aliquem profundere. *Cic.* WYLAC ze wſzyſtkim ná kogo.

EVERSION, ſubſt. f. (*Deſtruction, renverſement.*) Everſio, onis. Ruina. ZBURZENIE wywrocenie obalenie.

S'E'VERTUER, V. n. (*S'efforcer, employer toutes ſes forces pour faire une choſe.*) Contendere omnibus nervis. Contendere nervos ætatis induſtriæque in re aliquâ. *Cicer.* SILIC ſię uſilności wſzelkiey przyłożyc do czego.

EVESQUE, *on prononce* EVêQUE, ſubſt. m. (*Prélat dans l'Egliſe & Succeſſeur des Apoſtres.*) Pontifex. *Cic. Liv.* Antiſtes. BISKUP Prałat w Kościele, Náſtępca Apoſtołow.

Le mot *Epiſcopus* eſt Grec, & ſignifie dans Ciceron, Qui a l'œil ſur les perſonnes & ſur les lieux, ce qui convient aux Eveſques, de veiller à la conduite univerſelle de la partie du Troupeau de J. C. qui leur eſt confiée par le S. Eſprit. To ſłowo *Epiſcopus* ieſt Greckie, y znáczy w Cyceronie tego ktory ieſt ná ſtraży, y ma ná oku pilnym oſoby y mieyſca wſzyſtkie ſobie powierzone, Co náleży do Biſkupow áby czuli y pieczą mieli ogolnie nád cząſtką owieczek Chryſtuſowych ſobie powierzonych, przez Ducha Swiętego.

ON DIT proverbialement, *Devenir d'Eveſque meuſnier.* Ab equis ad aſinos, *proverbe Latin.* **Décheoir de ſon eſtat, & en prendre un moindre.* A præclarâ fortunâ, ad inclinatam & propè jacentem deſciſcere. *Cic.* PRZYSŁOWIEM Francuſkim mowią z Biſkupa młynárz, po naſzemu *z Suffragana poyść ná dragana* to ieſt wypaść z ſzczęścia y ſtopnia godności á ná podleyſzy poyść urząd.

E'VESCHE', *on prononce* EVêCHE', ſubſt. m. (*La dignité d'Eveſque.*) Pontificia dignitas. Pontificium munus. BISKUPIA Godność Biſkupſtwo.

E'VESCHE', (*Le dioceſe, l'eſtenduë de la juriſdiction épiſcopale ſur un certain diſtrict.*) Diœceſis. BISKUPSTWO Dieceżya Biſkupa powiat albo kray iego podległy władzy.

L'E'VESCHE', (*Le presbytere, le manoir & la demeure d'un Eveſque.*) Pontificales ædes. Ædes pontificiæ. BISKUPSTWO Rezydencya Pałac mieſzkanie Biſkupa.

Les inſules de l'epiſcopat, ou *d'Eveſque.* Pontificalia inſignia, ium, n. plur. Infuła Biſkupia ſtroie Biſkupiey godności znaki.

E'VICTION, ſubſt. f. (*Terme de Droit, quand on oblige quelqu'un par juſtice de rendre ce qui ne luy appartient pas.*) Evictio. *Vlp.* EWIKCYA, termin prawny właścizny ſwoiey z cudzych rąk odyſkanie. U *nas* Ewikcya warunek záſtąpienie piſanie ſię ná dobrach iákich ná ubeſpieczenie pewności ſummy iákiey, biorąc odpowiedź ná ſiebie y beſpieczeńſtwo.

E'VIDEMMENT, (*on prononce* évidammat.) adv. (*Clairement.*) Evidenter. *Liv.* Perſpicuè. Manifeſtè. Liquidò. Manifeſtò. adv. *Cic.* OCZYWISCIE iawnie.

E'VIDENCE, (*on prononce* évidance.) ſubſt. f. (*Certitude manifeſte.*) Evidentia, æ, f. *Cic.* OCZYWISTOSC iáwność.

E'VIDENT, (*on prononce* évidant.) m. E'VIDENTE, f. adject. (*Clair, manifeſte.*) Evidens, entis, omn. gen. Perſpicuus. Clarus. Manifeſtus, a, um. *Cic.* *(*On dit au Comparatif* Evidentior & hoc evidentius, Clarior & hoc clarius, Manifeſtior & hoc manifeſtius, Perſpicuior & hoc perſpicuius: *& au Superlatif* Evidentiſſimus, Perſpicuiſſimus, Clariſſimus, Manifeſtiſſimus, a, um.) OCZYWISTY, OCZYWISTA, Jaſny iáwny.

E'VIER, ſubſt. m. (*Canal à faire couler les eaux d'une cuiſine.*) Emiſſarium. *Suet.* RYNSZTOK ściek w kuchni.

E'VINCER, V. act. terme de Droit, (*Obliger quelqu'un par Juſtice à rendre ce donc il s'eſtoit mis en poſſeſſion.*) Ab aliquo rem aliquam evincere. Dejicere aliquem de poſſeſſione alicujus fundi. *Cic.* EWIKCYĄ zápiſywać.

E'VITABLE, adject. m. & f. (*Qu'on peut éviter.*) Evitabilis & hoc evitabile. Quod vitari poteſt. *Ovid.* UCHRONNY czego ſię uchronić może.

E'VITER, V. act. (*Fuïr une choſe, s'en garantir.*) Evitare Devitare. Declinare. Deſugere. Effugere. *Cic.* UCHRONIC ſię czego uyść czego uſtrzedz ſię czego ſchronić ſię od czego

Eviter les injures de la fortune. Fortunæ injurias defugere. *Cic.* **En voulant ſouvent éviter un défaut on tombe dans un autre qui luy eſt opposé.* Dum vitant vitium, in contrarium currunt. *Horat.* **Je vous donne le meſme conſeil que je prends pour moy, qui eſt d'éviter la veuë des hommes, puiſque nous ne pouvons pas éviter leurs langues.* Tibi idem conſilii do, quod mihimet ipſi, ut vitemus oculos hominum, ſi linguas minùs facilè poſſumus. *Cicer.* Strzedz ſię nie ſzczęścia. *Częſtokroć chcąc ſię uchronić iednego defektu wpadamy w przeciwny. *Tę ci daię radę ktorą ſię y ſam rządzę, to ieſt że nam trzeba unikać oczu ludzkich, kiedy nie możemy uniknąć ich ięzykow.

EUNUQUE, ſubſt. maſc. (*Chaſtré.*) Eunuchus, chi, m. *Ter.* EWNUCH rzczaniec trzebieniec.

E'VOCATION, ſubſt. f. (*L'action d'évoquer les Démons & les Eſprits.*) Manium, *ou* Dæmonum evocatio. WZYWANIE Złych duchow záwołanie ich przez czary.

E'VOCATION, (*L'action d'évoquer une cauſe d'un Tribunal à un autre.*) Litis ad alios judices tranſlatio. EWOKACYA wyprowadzenie álbo wyciągnienie ſprawy do ſą du nie przyzwoitego.

E'VOLUTION, ſubſt. f. terme militaire, (*Mouvement qui ſe fait dans les rangs.*) Explicatio. ROZWINIENIE roſtawianie ſzeregow; rożne chorągwi y połkow okazki.

E'VOQUER, V. act. *Les ames des morts,* ou *les démons.* Dæmones, *ou* manes elicere. *Horat. ou* evocare. *Plin.* WYWOŁYWAC przez czary Diabły z piekła, álbo Duchy iákie.

E'VOQUER, (*Attirer une cauſe d'un tribunal en un autre.*) Cauſam transferre ad aliud tribunal. Judices ejurare & ad alios transferre cauſam. WYPROWADZIC wyciągnąć pociągnąć ſprawę iáką do ſądu nieprzyzwoitego.

Evoquer à ſoy une cauſe, la retenir. Alicujus cauſæ cognitionem ſibi ſumere, *ou* adſciſcere. Wziąć álbo zoſtawić ſprawę iáką ſobie ná ſąd ſwoy właſny.

EVORA, (*Ville archiépiſcopale du Portugal.* Ebora, æ, f. EWORA Miáſto z Biſkupſtwem w Portugalii.

EVREUX, (*Ville épiſcopale de Normandie.*) Ebroicæ, arum, fœm. plur. EBROIK Miáſto z Biſkupſtwem w Normandii.

Qui eſt d'Evreux. Ebroïcenſis & hoc Ebroïcenſe. EBROICENSKI Ebroiceńſka Ebroiceńſkie.

E'VUIDER, V. act. (*Tailler à jour.*) Perforare. PRZEBIC wſkroś przedziurawić, przekłuć.

EXACT, m. EXACTE, f. adject. (*Soigneux, qui a de l'exactitude.*) Diligens. *Cic.* PILNY Doſkonáły we wſzyſtkim co czyni, uśilny ſtarany.

EXACT, (*Fait exactement, parlant des choſes.*) Accuratus. um. *Cic.* Z PILNOSCIĄ wſzelką doſkonale wyśmienicie uczyniony zrobiony.

EXACTEMENT, adv. (*Avec exactitude, ſoigneuſement.*) Accuratè. Diligenter. adv. *Cic.* PILNIE doſkonale wyśmienicie.

EXACTEMENT, (*Ponctuellement.*) Præcisè. adv. WŁASNIE w ſam czas nieomięſzkanie, wlot, záráz w punkt, w tym punkcie.

EXACTEUR, ſubſt. maſc. (*Qui exige ce qui ne luy eſt pas deu.*) Exactor. *Caſ.* WYCIĄGACZ zdzierca co wyciſka y wyciągana ludziach to co mu nienależy ſzarpacz.

EXACTION, ſubſt. f. (*L'action d'éxiger au delà de ce qui eſt deu.*) Exactio. *Cic.* WYCIĄGANIE zdzierſtwo, ſzarpanie.

EXACTITUDE, ſubſt. f. (*Soin, diligence.*) Diligentia. Cura. Accuratio. PILNOSC uſilność doſkonałość w czynieniu czego ſtaranie pilne.

EXAGGERATION, ſubſt. f. (*Augmention de ce que l'on dit.*) Auxeſis. *Aſcon-Ped.* PRZYCZYNIANIE czego w mowieniu w powiadaniu *Exajeracya* udanie nád to.

EXAGGE'RER, V. act. (*Augmenter les choſes.*) Exaggerare. Augere. Verbis exaggerare, *ou* amplificare. *Cicer.* PRZYCZYNIAC przydawać udawać nád to niż ieſt w ſamey rzeczy.

EXALTATION, ſubſt. f. **L'exaltation du Pape,* pour *Son élevation à la Papauté.* Ad Pontificatum Romanum elatio. Papæ creatio. WYBRANIE wynieſienie Podnieſienie. *Wybranie ná Pápieſtwo wywyżſzenie.

EXALTATION *de la Croix,* (*Feſte dans l'Egliſe.*) Sanctæ Crucis exaltatio. PODNIESIENIE álbo Podwyżſzenie Krzyża Swiętego.

EXALTER, V. act. (*Elever.*) Extollere, (tollo, is, extuli, elatum.) act. acc. PODNOSIC podwyżſzać wywyżſzać.

(Ce mot ne ſe dit point dans le ſens naturel.) To ſłowo w francuſkim niemowi ſię w rozumieniu właſnym.

EXALTER, *quelqu'un,* (*Le lour extraordinairement, l'élever au ciel par des louangess extrêmes.*) Honoribus ac laudibus aliquem efferre, *ou* tollere. In cœlum efferre *Cicer.* PODNOSIC wywyżſzać kogo chwaląc wynośić go áż pod niebioſa.

EXAMEN, ſubſt. m. (*Perquiſition, recherche exacte.*) Inquiſitio, onis, f. Judicii inveſtigatio. *Feſt. Inkwizycya, Examen* ſzukanie bádánie pilne dochodzenie wywiadowanie ſię urzędowne, ſzperunek ſzperanie. Inkwizycyi czynienie, wyprowadzanie.

Examen des témoins. Teſtium interrogatio, onis, onis, f. Słuchanie Pytanie świadkow *examinowanie* świadkow.

Examen d'un procès. Litis cognitio. Słuchanie ſtron, ſprawy ſądzenie, wywodow ſądowych ſłuchanie.

EXAMEN *de quelque ouvrage d'eſprit.* Alicujus operis cenſoria animadveſio. Caſtigatio, *ou* recognitio alicujus operis. Criticum judicium de aliquo opere, *ou* ſcripto. *EXAMINOWANIE* iákiey Księgi, piſma iákiego dla poprawienia, y rozſądku o nim dániá.

EXAMEN *de ſa conſcience, de ſa vie.* Conſcientiæ examen, inis, n. Inquiſitio in ſemetipſum, *ou* in vitam, *ou* in actus vitæ. Dictorum & factorum recognitio, onis, f. *Sen. EXAMEN* álbo rachunek ſumnienia właſnego.

EXAMEN, (*Recherche de la capacité d'une perſonne.*) Eruditionis, *ou* doctrinæ alicujus periclitatio. Periculum, i. neut. *Cic. Ter. EXAMEN* z náuki zdolności y doſtateczności oſoby iákiey.

EXAMINATEUR, ſubſt. maſc. (*Enqueſteur, Inquiſiteur.*) Quæſitor. Inquiſitor, oris, m. *Cic. EXAMINATOR* Inkwizytor z urzędu, do inkwizycyi náznáczony.

EXAMINATEUR, (*qui examine la capacité d'une perſonne.*) Alienæ doctrinæ, *ou* eruditionis judex & arbiter. Qui alicujus doctrinæ periculum facit. *Ter. EXAMINATOR* co znáuki y zdolności examinuie kogo.

EXAMINER, V. act. (*Conſiderer une choſe, la poſer comme il faut.*) Aliquid examinare, o, avi, atum.) *Horat. Plin-Jun.* Aliquid ponderare, (o, as, avi, atum.) Aliquid expendere, *ou* perpendere, (do, dis, pendi, penſum.) act. *Cicer. EXAMINOWAC* uważać co, y o niey to poſtanowić y oſądzić co przyſtoi.

Examiner avec ſoin la force de tous les mots, leur énergie. Diligenter examinare verborum omnium pondera, *ou* vim. *Cic* Examinować pilno moc wſzyſtkich ſłow, ich ſkuteczność y wyraźliwość.

EXAMINER, (*Faire une perquiſition exacte des choſes,* ou *des perſonnes accuſées.*) In aliquem inquirere. Aliquid exquirere. De aliquo exquirere *Cicer.* INKWIZYCYĄ wywodzić wyprowadzać, względem iákich rzeczy *álbo* względem oſob obwinionych inkwizycyą o kim álbo o czym wyprowadzić.

Examiner quelqu'un de près & ſes paroles. Exquirere verba alicujus. *Cic.* **On examine ce qu'il fait & comme il vie.* In eum quid agat, quomodò vivat, inquiritur. *Cic.* **On examine ſon procès.* Lis ejus cognoſcitur. In cauſæ illius cognitione judices verſantur. *Cic.* **Examiner ſoigneuſement les témoins, les tourner de tous les coſtez.* Expendere, *ou* excutere teſtes diligenter. *Cic.* MIEC oko ná kogo, uważać go z bliſka, ſzpiegować go podpatrywać y podſtrzegnć co mowi co czyni. *Podſtrzegaią uważaią wſzyſtko co tylko czyni, y iák żyie. *Sądzą iego ſprawę záſiadaią ná ſprawę iego. *Náleżycie świadkow ſłuchać obracać ich ze wſzyſtkich ſtron.

S'EXAMINER *ſoy-meſme, examiner ſa conſcience.* In ſe ipſum inquirere. Facta, dicta, cogitata ſua recognoſcere. Se ipſum concutere, *ou* excutere. Se ipſum expendere. *Cic.* In ſe ipſum deſcendere & conſcientiam diligenter perſcrutari. Se ipſum expendere. *Cic. EXAMINOWAC* ſię ſam ſobą porachować ſię z ſumnieniem rachunek ſumnienia czynić.

EXAMINER *la capacité d'une perſonne,* (*Voir ce qu'il ſcait,* ou *ſes ouvrages.*) Alicujus doctrinæ periculum facere. Alicujus doctrinam periclitari. Periclitari vires alicujus ingenii. Tentare alicujus eruditionem. EXAMINOWAC kogo co do náuki zdolności doſtateczności, álbo kſięgi iákie dla dania o nich ſprawiedliwego rozſądku y zdania.

Examiner les écrits de quelqu'un avec rafinement. Naſutè ſcripta alicujus diſtringere, (ſtringo, gis, ſtrinxi, ſtrictum.) *Phæd.* Deſcriptis alicujus cognoſcere. *Cic.* Acri judicio expendere, *ou*

per-

perpendere ſcripta alicujus. *Cic.* Przyganiać ſzpocąc álbo poprawuiąc piſma kſięgi cudze w nich coby przyganić poſtrzegaiąc

EXAMINER, *Vſer des habits.* Deterere, (tero, is, trivi, tritum.) act. acc. **Cét habit eſt examiné* Uſu detrita eſt hæc veſtis. *Quint.* **Examiner des ſouliers.* Deterere calceos. *Plaut.* PRZECHODZIC zedrzeć ſuknią wytrzeć ią w chodzeniu y záżywaniu. *Tá ſuknia należycie ſię wytarła, dobrze przetarła wytarła. *Zedrzeć buty trzewiki.

EXAUCEMENT, ſubſt. m. (*Impétration d'une choſe.*) Impetratio. *Cic.* WYSŁUCHANIE w czym uproſzenie otrzymanie ziednanie wyiednanie czego.

EXAUCER *les prieres de quelqu'un,* V. act. Alicujus preces audire, *ou* exaudire. *Cic.* WYSŁUCHAC proźby czyie.

EXCE'DANT, m. EXCE'DANTE, f. (*Qui excéde d'une plus grande ſomme,* &c.) Quod excedit. Quod excurrit. *Paul. Jur.* PRZEWYZSZAIĄCY, PRZEWYZSZAIĄCA, przechodzący przenoſzący iedno drugie co do ſummy álbo liczby y wielości to co zoſtaie od czego nád to.

Il luy a donné l'excédant, ou *la ſomme excédante, ce qui reſtoit.* Summam quæ excurrebat, dedit. Dał mu to co nád to ſię zoſtawało reſztę co zbywało, co nád to zeſzło.

EXCE'DER, V act. (*Surpaſſer*) Excedere. Excurrere. Superare. *Cic.* PRZEWYZSZAC, przechodzić przenośić.

La dépenſe excéde la recette, eſt plus grande que la recette Summa expeſi ſuperat acceptum. Wydatek przechodzi, przenośi wziątek.

EXCE'DER dans le figuré, *Aller dans l'excès Paſſer outre la meſure.* Modum in rebus excedere. *Liv.* Finem, *ou* modum t. anſire. *Cic.* PRZECHODZIC *niewłaśnie:* zbytkować, przeſtępować, wykraczać, nád miarę ſobie pozwolić przebrać miarę.

Il s'eſt preſcrit des bornes, qu'il n'a point excédées. Certos ſibi fines conſtituit quos non eſt tranſgreſſus. *Cic.* Opiſał ſobie granice ktotych nie przechodził, nie przeſtępował.

Excéder, paſſer ſon pouvoir. Excedere officium. *Plin-Jun.* Pozwalać ſobie więcey nád moc ſwoię więcey ſobie przywłaſzczać władzy niż nálczy.

EXCE'DER *ſur quelqu'un,* (*le maltraitter dans l'excès.*) Malè multare aliquem ad mortem. *Ter.* Multare, *ou* mulctare aliquem. *Petr.* ZBYTECZNIE ſzkaradnie ſobie z kim poſtąpić.

EXCELLEMENT, (*on prononce* excellamant.) adv. (*Avec excellence, d'une maniere excellente.*) Excellenter. *Cic.* Eximiè adv *Plin.* WYSMIENICIE wybornie zácnie.

EXCELLENCE, (*on prononce* excellance.) ſubſt. fœm. (*Qualité rare & avantageuſe.*) Excellentia. Præſtantia, æ, f. *Cic.* **Excellence, la bonté de l'eſprit.* Ingenii præſtantia, æ, f. *Cic.* Benigna vena ingenii, f. *Horat.* **L'excellence, la bonté d'un remede.* Remedii præſtantia, æ, f. *Plin.* ZACNOSC wyborność właſność iáka y przymiot oſobliwy. *Wyſoki rozum *Wyborne lekarſtwo wyśmienite.

EXCELLENCE, (*Titre d'honneur, qu'on donne aujourd'huy aux Ambaſſadeurs, & qui ne ſe donnoit autrefois qu'aux Princes.*) Excellentia. ZACNOSC Jaśnie Wielmozność: Tytuł poſzanowania, ktory teraz daią Poſſom, y Hrabiom á przedtym ſamym tylko dawono Xiężętom.

Par excellence. **Vn Poëte par excellence.* Per excellentiam poeta, *Cic.* Ná wybor. *Wierſzopis Poeta ná wybor, bardzo zácny wielki Poeta.

EXCELLENT, (*on prononce* excellant.) maſc. EXCELLENTE, f. adject. (*Rare, exquis, qui ſurpaſſe.*) Excellens, Præſtans. Eximius. Exquiſitus. *Cic.* WYBORNY Wyśmienity wyśmienita oſobliwy nieporownany.

On couvroit les tables de mets fort excellents. Menſæ conquiſitiſſimis epulis extruebantur. *Cic.* Záſtawiono ſtoły, álbo okryto ſtoły wyśmienitemi potrawami.

EXCELLENT, (*Rare pour l'eſprit & les bonnes qualitez.*) Præſtans. Excellens, ntis, omn. gen. Eximius. Egregius, a, um. *Cicer.* **Vn excellent homme.* Vir eximius ac præſtans. Excellens & præſtans. Animo & virtute excellenti homo. *Cic.* **Excellent en tout.* Rerum omnium præſtantiâ excellens *Cic.* **Excellent pour la beauté du corps & de l'eſprit.* Excellens animo & formâ *Cic.* **Vn femme d'une excellente beauté.* Mulier formá eximiâ. *Ovid.* Facies eximia mulieris. *Cic.* **Vn eſprit excellent,* ou *un excellent eſprit.* Eximium, *ou* præſtans, *ou* illuſtre, *ou* eminens ingenium. *Cic. Quint.* **Vn excellent ouvrage.* Opus eximium, *ou* exquiſitum, *ou* præclarum, *ou* egregium. *Cic.* WYBORNY wyśmienity zácny co do rozumu y inſzych przymiotow. *Znáczy wielkiey zácnośći człowiek. *Wyśmienity ze wſzyſtkim zácny ze wſzyſtkich miar. *Wyborna nieporownana śliczna uroda. *Białogłowa niewypowiedziancy pięknośći. *Wyſoki dowcip bardzo wielki. *Dzieło wyborne.

EXCELLER, V. neut. (*Eſtre le premier en quelque art, en quelque ſcience, ſurpaſſer les autres.*) Aliis, *ou* inter alios, *ou* præter cœteros, *ou* ſuper alios, re aliquâ, *ou* in re aliquâ excellere. Antecellere alicui re aliquâ, *ou* aliquem re aliquâ, *ou* aliquem in re aliquâ. *Cicer.* Præſtare. Præcellere. Præcedere. alicui, *ou* aliquem re aliquâ. Præire alicui re aliquâ *Cic.* **Exceller au-deſſus de quelqu'un en ſcience, en doctrine.* Litteris doctrinâque præſtare aliquem. Scientiâ alicui excellere. *Cicer.* **Socrate a excellé par deſſus tout, pour la beauté du langage & pour ſa douceur,* ou *ſon honneſteté.* Lepore & humanitate omnibus præſtitit Socrates *Cicer.* PRZEWYZSZAC inſzych przechodzić w doſkonałości iákiey, w kunſzcie, w náuce. *Przechodzić drugich w umieiętności w mądrości w náukach. *Sokrates przeſzedł wſzyſtkich przyiemnością y ludzkością *álbo* grzecznością.

EXCEPTE', adv. (*Horſmis.*) Exceptô. OPROCZ, wyiąwſzy procz.

J'ay fait heureuſement mon voyage excepté que quelques-uns de mes gens ſont tombez malades des grandes chaleurs. Iter commodè explicui, excepto quòd quidam ex meis adverſam valetudinem ferventiſſimis æſtibus contraxerunt. *Plin-Jun.* Szczęśliwiem podroż odprawił wyiąwſzy tylko niektorych ludzi moich co mi ſię pochorowali od wielkich upałow.

Elle n'avoit ni parent, ni amy, ni aucun de ſa connoiſſance pour aſſiſter aux funerailles, excepté une vieille femme qui eſtoit avec elle. Neque ille benevolens, neque notus, neque cognatus extra unam aniculam quiſquam aderat, qui funus adjutaret *Ter.* Nie było ni kogo ni z krewnych ni z przyiacioł coby iey ná tym pogrzebie ſłużył wyiąwſzy iednę ſtaruſzkę ktora z nią była.

Tous excepté luy. Omnes præter eum. **Excepté vous.* Extra te unum. *Plaut.* Wſzyſcy procz niego. *Wſzyſcy procz ciebie ſamego.

EXCEPTER, V. act. (*Oſter du nombre, retrancher.*) Excipere. *Cic. Ter.* **Il faut que je n'excepte qui que ce ſoit.* Neminem eximium habeam. *Ter.* WYIĄC co z liczby iákich rzeczy. *Muſzę nie wyimować nikogo

Sans excepter perſonne. Nemine excepto. abl. Nikogo nie wyiąwſzy, bez *excepcyi.*

EXCEPTION, ſubſt. f. (*Reſerve.*) Exceptio. *Cicer.* **Sans aucune exception* Sine ullâ exceptione. *Cic EXCEPCYA* wyięcie, wyłączenie, bez żádney *excepcyi* nic álbo nikogo nie wyimuiąc nie wyłączaiąc, nie ochraniaiąc.

ON DIT en Droit, *Bailler exception.* Dare exceptionem. EXCEPCYE prawne rozmaite.

Vne exception peremtoire. Præſcriptio, quæ jugulum cauſæ petit. **Alléguer exception de preſcription.* Excipere temporis juſti ad uſucapionem lapſum. *chez les Juriſc.* Excepcya prawna po ſprawie wywiedzioney dalſzy ſąd támuiąca, y Dekretu ferowania nie dopuſzczaiąca. *Założyć excepcyą przepiſanego terminu prawnego, to ieſt że iuż termin upadł, że nie w czaſie náznáczonym ále po czaſie rzecz ſię ſtała.

EXCE'S, ſubſt. m. (*Toute action en general, par laquelle on paſſe les bornes de la nature & de la raiſon.*) Immoderatio, onis, f. Immodeſtia, æ, f *Cic.* ZBYTEK zbytkowanie wſzelka rzecz w ktorey przeciwko pomiarkowaniu przyrodzonemu y rozumnemu wykracza ſię.

EXCE'S *de débauche* (*en general.*) Intemperantia, æ, f. *Cic.* ZBYTEK zbytkowanie nie wſtrzemięzliwość nie pomiarkowanie zbytek, wſzelki ogolnie.

EXCE'S *dans le boire & dans le manger.* Intemperantia in potu & in cibis. Immoderatus potus atque paſtus. *Cic.* ZBYTEK, w pijańſtwie. Piiańſtwo, w iedzeniu, obżarſtwo.

Qui a beu avec excès. Homo nimius mero. *Hor.* Madidus. *Plaut.* Appotus probè *Plaut.* Matæus *Petr.* Opiły, piany co ſię trunkiem zálał podpiły podſzumał ſobie.

Il a fait des excès toute ſa vie. Fuit intemperantiſſimus in omni genere voluptatum. Immodicus fuit libidinis. *Colum.* Zbytki czynił całe życie, przez całe życie ſwoie zbytkował, zbytkami ſię bawił.

Tous les excès donnent toûjours bien de la peine. Nimia omnia nimium exhibent negotium. *Plaut.* Káżdy zbytek záwſze ciężkość czyni.

Il va toûjours dans l'excès du blaſme & de la louange, il

blaſme

blaſme & il louë toûjours avec excès. Nimius eſt ſemper aut vituperando aut laudando. Czy chwali czy gani wſzyſtko to bez pomiarkowania.

Cela va dans l'excès. Illud eſt extra modum. *Cic.* Już też tego názbyt, iuż też tego ſiła, iuż też to zbytek.

Sa dépenſe & ſa magnificence vont à l excès. Extra modum ſumtu & magnificentiâ prodit. *Cic.* **Il y a de l'excès dans voſtre liberalité*, ou *voſtre liberalité va à l'excès, eſt exceſſive.* Tua liberalitas diſſolutior videtur. *Cic.* Koſzty iego y hoyność ieſt nád zámiar nád miarę aż do zbytku. *Zbyteczna hoyność, nie ieſt to ſzczodrobliwość ále zbytek, hoynyś áż názbyt. *To oſtatnie w polſkim bardziey ſię opacznie bierze, y na żart.*

EXCE'S *de bonté* Nimia bonitas. *Cic.* **Excès de generoſité.* Nimius animus *Cic.* *Excès d'amitié.* Incredibilis amor. *Cicer.* ZBYTECZNA dobroć. *Zbyteczna odwaga ſerce ochota łaſkawość. *Zbytek przyiaźni miłości przychylności: nie porownana niepoięta niewypowiedziana miłość.

EXCESSIF, m. EXCESSIVE, f. adject. (*Qui va dans l'excès, qui paſſe les bornes de la nature & de la raiſon.*) Nimius. Immoderatus. Immodicus. Impenſus. Intemperans. *Cic. Lucr.* **Des chaleurs exceſſives.* Æſtus nimii. m. plur. **Exceſſif dans ſes paroles.* Sermonis nimius. *Tacit.* ZBYTECZNY zbytkuiący niepomiarkowany, nád rozum álbo przeciwko rozumowi nád poięcie. *Zbyteczne gorąca, upały. *Niepomiarkowany w słowach w mowieniu nieuważny zbytkuiący więcey ſobie niż należy pozwalaiący.

Il eſt exceſſif à donner des louanges. In honoribus decernendis nimius eſt. Zbytecznie chwali, co chwali aż do ſprzykrzenia áż do obmierżenia.

Il a acheté les livres de Pythagore un prix exceſſif. Impenſo pretio libros Pythagoricæ diſciplinæ emit. *Cic.* Kupił kſięgi Pitagoreſowe bardzo drogo, názbyt drogo, koſztem názbyt wielkim.

EXCESSIF, (*Trop grand.*) Nimius. Nimis magnus. *Cic.* **Dépenſes exceſſives.* Infiniti, *ou* nimii ſumtus. Nimis magni ac profuſi ſumtus, m pl. *Cic.* ZBYTECZNY ſrogi ſzkaradny bardzo wielki ſtraſzny niewypowiedziany. *Koſzty ſtraſzne.

EXCESSIVEMENT, adv. (*Avec excès, dans l'excès.*) Nimiùm. Nimiò. Nimiè. Impensè. Impensò adv. *Cicer. Plaut.* **Exceſſivement gourmand.* Nimiùm guloſus. *Mart.* ZBYTNIE zbytecznie. *Zbytecznie niewypowiedzianym ſpoſobem łakomy.

EXCESTER, (*Ville du Royaume d'Angleterre.*) Exonia, æ, fœm. EXCESTER, Exonia, Miaſto Angielſkie.

EXCITE', m. EXCITE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Pouſſé, animé à une choſe.* Excitatus. Incitatus. WZBUDZONY pobudzony poruſzony poruſzona do czego.

EXCITER, V. act. (*Provoquer, cauſer, produire quelque effet.*) Excitare. Concitare. Movere. Commovere. Concire. Excire, (io, is, tvi, itum.) act. acc. *Cic. Liv.* WZNIECAC co dokazać czego wzruſzyć, wzbudzić, ſprawić.

Exciter la pituite. Curſus pituitæ movere. *Celſ.* Concitare pituitam. **Des fluxions, des catarres.* Concitare gravedines & diſtillationes. *Celſ.* **Vne ſédition, l'émouvoir.* Seditionem concire. *Ter.* **Vne guerre.* Concitare bellum. *Cæſ.* **Du trouble.* Turbas concire, *ou* excitare, *ou* commovere. *Terent, Cic.* **La haine, l'envie contre quelqu'un.* Odium, invidiam in aliquem concitare. *Cic.* *A rire.* Concitare, *ou* excitare riſum. *Cicer. Liv.* Wzruſzać poruſzać flagmę. *Sprawować katar ſpadki humorow katarowych. *Wzbudzać wzniecać bunt. *Woynę. *Zcmięſzanie czynić. *Nienawiść zázdrość niechęć przeciwko komu. *Do śmiechu pobudzać.

Qui excitente les guerres. Belli concitores, *ou* concitatores, orum, m. pl. *Tacit. Cæſ.* ** Qui excite une ſédition.* Concitator & ſtimulator ſeditionis. *Cic.* Pozogi woien co woyny wzniecaią. *Kłotnicy buntownicy nieſpokoyni co bunty rozruchy czynią.

EXCITER, *Animer, porter, pouſſer à une choſe.*) Excitare. Concitare. Inflammare. Stimulare aliquem ad aliquid, *ou* impellere. *Cicer.* Acuere, *ou* exacuere aliquem ad aliquid. *Cicer.* WZBUDZIC pobudzić do czego záchęcić, zápalić.

Exciter à la vertu, à la ſageſſe. Excitare ad virtutem. *Cæſ.* Excitare alicui amorem ſapientiæ. *Cic.* Pobudzić do cnoty, do poczciwości.

EXCLAMATION, ſubſt. f. (*Elevation de la voix, qu'on fait pour témoigner quelque ſurpriſe*, ou *admiration*, ou *indignation*, ou *douleur.*) Exclamatio. *Cic.* KRZYKNIENIE, záwołanie z podziwienia álbo z przeſtrachu, álbo z gniewu álbo z żalu lub bolu.

EXCLURRE, V. act. (*Rejetter quelqu'un de quelque charge, luy en donner l'excluſion.*) Aliquem à re aliquâ excludere, *ou* repellere, rejicere. **Eſtre exclus des recompenſes & des honneurs.* Excludi premiis & honoribus. *Cic.* *EXKLVDOWAC* niedopuſzczać bronić áby nie odrzucić nie pozwalać wyłączać. *Być exkludowanym od nágrod y godności.

EXCLUS, m. EXCLUSE, f. (*& non point exclue.*) Excluſus, a, um. *Cic.* **Il eſt exclus de donner ſon ſuffrage*, ou *ſa voix.* Excluſus eſt ſuffragio. Privatus eſt ſuffragio. *Liv.* Jus non habet ferendi ſuffragii. EXKLUDOWANY, EXKLUDOWANA, wyłączony, odrzucony. *Exkludowany ieſt od wotowania, od dawania kreſki ſwoiey, głoſu ſwego, nie ma głoſu.

EXCLUSIF, m. EXCLUSIVE, f. (*Qui a la force d'exclurre.*) Excluſorius, a, um. *Vlp.* EXKLUDUIĄCY, EXKLUDUIĄCA.

EXCLUSION, ſubſt. f. (*Il a l'excluſion pour cette charge, Il en eſt exclus.*) Ab hoc munere capeſſendo rejectus, *ou* repulſus eſt. EXKLUZYĄ mu dano od tego urzędu.

Donner l'excluſion. Ab aliquo munere aliquem repellere, *ou* rejicere, *ou* removere. Dać komu exkluzyą.

EXCLUSIVEMENT, adv. *Juſques au mois d'Aouſt excluſivement.*) Uſque ad ineuntem Auguſtum præcisè. Aż do Mieſiąca Auguſta á nie daley.

EXCOMMUNICATION, ſubſt. f. (*Retranchement de la communion des fideles.*) Dira proſcriptio. Excommunicatio. *l'Egliſe.*) KLĄTWA Kościelna wyłączenie od obcowania y społeczności wiernych.

EXCOMMUNIE', m. EXCOMMUNIE'E, f. Part. paſſ. & adject. A fidelium cœtu expulſus, *ou* remotus. Excommunicatus. WYKLETY WYKLĘTA w Klątwie zoſtaiący.

EXCOMMUNIER, V. act. (*Retrancher quelqu'un de la communion des fideles.*) Anathemate plectere caput alicujus atque animam ſacrare inferis. Sacrare aliquem ſtygiis intemperiis. Dira ſtatuere in aliquem. Devovere hominis caput. Diris agere aliquem. *Horat.* *Excommunicare aliquem. A fidelium cœtu aliquem removere, *ou* repellere. Sacrifici[i] interdicere. *Cæſ.* Execratione aliquem devincire. *Cic.* Invo[-] care furias alicui. Execrari in caput alicujus. *Liv.* **Leve[r] l'excommunication.* Sacris reſtituere aliquem. WYKLINAC kogo, klątwę ná kogo wydać, klątwę rzucić, publikować. *Zdiąć klątwę z kogo.

EXCORIATION, ſubſt. f. (*Ecorchure de la peau.*) Cu[-] tis laceratio. ODARCIE ze ſkory.

EXCREMENT, ſubſt. m. (*Ordures qui ſortent du corp[s] des animaux.*) Excrementum. *Plin.* GNOY łáyna pluga[-] ſtwa prez odbyt ſztukami odchodzące.

EXCRESCENCE, (*on prononce* excreſſance.) ſubſt. fem. (*Chair ſuperfluë.*) Caro adnaſcens. MIĘSO wyroſłe, dziw[-] mięſo.

EXCROQUER, V. act. (*Attraper, tirer de l'argent [de] quelqu'un par fineſſe.*) Aliquem argento & auro emunger[e]. *Plaut.* Ab aliquo argentum æruſcare. *Aul-Gel.* WYŁYGAC groſz nákim, oſzwabić z groſza ſztuką.

EXCROC, ſubſt. m. (*Filou* (*qui attrappe de l'argent p[ar] de mauvaiſes voyes.*) Æruſcator, oris. *Aul-Gel.* Levator. Capt[a-] tor. Captor *Petr.* WYŁZY-groſz. Oſzuſt. Filut.

EXCUSABLE, adject. m. & f. (*Qu'on peut excuſer*) Excuſabilis. *Ovid.* WYMOWNY wymowna co mieć m[oże] wymowkę.

Ces vices ſont en quelque facon excuſables. Iſta vitia hab[ent] aliquid excuſationis *Cic.* **Vous n'eſtes pas excuſable en ce[la]* In hoc legitimam nullam habes excuſationem. *Cic.* Te wi[-] (*álbo*) te wady mogą mieć iáką wymowkę. *Nie maſz żadne[y] w tym wymowki, ná to wymowki niemaſz, nie wymowiſz ſ[ię]

EXCUSE, ſubſt. f. (*Raiſon par laquelle on tâche de ſe juſtifier.*) Excuſatio. Cauſa. *Cic.* **Ils apportent je ne ſçay quelle excuſe.* Dicunt cauſam neſcio quam. *Ter.* **Prendre ſ[on] excuſe ſur le froid.* Frigoris excuſatione uti. *Cicer.* **Cela luy oſte toute excuſe.* Id ipſi omnem eripit, *ou* præcidit excuſationem. *Cic.* **Il luy a fait ſes excuſes.* Se illi excuſavit. *Cicer.* WYMOWKA uſprawiedliwianie ſię, wymierzanie ſię. *Nie wiem co zá wymowki przy wodzą, daią. *Ziemnem ſię wymawiać. *Ná to już y wymowki niemaſz nieſtaie. *Już mu ſię wymowił.

ON NE DIT point bien *Demander excuſe*, mais bien *Faire ſes excuſes*, *Demander pardon d'une choſe.* Culpæ, *ou* delicti, *ou* erroris veniam petere, *ou* orare. *Cic.* Se alicui, *ou* apud aliquem excuſare. *Cic.* WYMOWIC ſię w francuſkim

ſkim nie mowią. *Demander excuſe* (*ale*) *faire excuſe* wymowić ſię komu z czego.

Je deſire que vous luy faſſiez mes excuſes. Ei velim me excuſes. Me ei excuſare velis. *Cic.* Proſzę ábyś przeproſił odemnie ábyś mię wymowił.

EXCUSER *quelqu'un*, V. act. (*Le juſtifier de ce dont on l'accuſe.*) Excuſare. Purgare. *Cic.* **Je vous prie de m'excuſer, je mange chez moy.* Excuſatum habeas me rogo, cœno domi. *Mart.* **Excuſez moy ſi je vous dis.* Pace tuâ, *ou* bonâ tuâ veniâ, dixerim. *Cic. Ter.* WYMAWIAC kogo bronić goo chraniać. *Przepraſzam u ſiebie ieſt będę. *Przepraſzam ieżeli powiem.

s'EXCUSER *auprès de quelqu'un.* Excuſare ſe alicui, *ou* apud aliquem de re aliquâ. *Cic.* ** D'une faute commiſe.* Se alicui, *ou* apud aliquem, de aliquâ culpâ purgare. *Terent.* Excuſationem culpæ relinquere apud aliquem. *Cic.* ** S'excuſer ſur la maladie.* Morbum excuſare. *Hor.* Morbum, *ou* valetudinem in excuſationem adducere. Afferre, *ou* cauſari morbum. *Cic.* WYMAWIAC ſię komu, (*álbo*) przed kim. z iákiego popełniouego defektu. *Wymawiać ſię chorobą.

s'EXCUSER ſignifie *Refuſer honneſtement de faire quelque choſe.* Se excuſare. ** On m'a prié de ſes nôces, mais je m'en ſuis excuſé.* Invitatus fui ad nuptias, dixi cauſam neſcio quam, quominus irem. ** Il s'excuſe ſur la violence de ſon naturel.* Se excuſat, quòd iracundiâ ſummâ erat. *Cæſ.* **Il s'eſt excuſé ſur ſon age.* Ætatem attulit, *ou* cauſatus eſt. *Cic.* *S'excuſer ſur le temps.* Cauſam conferre in tempus. Temporis exuſatione uti *Cic.* WYMOWIC ſię z czego przyſtoynie. * Proſzono mię ná to weſele álem ſię wymowił. *Wymawia ſię cholerą popędliwością ſwoią, że ſię uwiodł impetem *Wymowił ſię latami, wiekiem ſwoim. *Wymowić ſię czaſem, nieſpoſobnością czaſu.

S'EXCUSER *ſur quelqu'un*, (*Rejetter la faute ſur luy.* Abs ſe culpam in aliquem transferre, *ou* conferre. *Liv.* WYMAWIAC ſię kim ná niego zwalać.

EXE'AT, ſubſt. maſc. (*Permiſſion que donne un Eveſque à un Preſtre de ſortir de ſon Dioceſe.*) Exeundi poteſtas. POZWOLENIE dane od Biſkupa Xiędzu ná przeyście do inſzey Diecezyi.

EXE'CRABLE, adject. m. & f. (*Dont on a horreur, qui doit eſtre en exécration.*) Execrabilis. Deteſtabilis. Execrandus. Abominandus. *Cic. Quint.* SZKARADNY, ſtraſzny okrutny brzydki ſromotny przeklęty ſproſny.

Il a eſté declaré execrable par les Preſtres. Sacerdotes in eum execrati ſunt. *Liv.* Abominatus & ſacer homo. Dirus & deteſtatus. Przeklęty był od Kapłanow.

EXE'CRABLEMENT, adv. (*D'une maniere exécrable.*) Execrandum in modum. SZKARADNIE ſromotnie ſtraſznie ſprośnie.

EXE'CRATION, ſubſt. f. (*Imprécation.*) Execratio, onis, f. **Eſtre en exécration à tout le monde.* Numero impiorum ac ſceleratorum haberi. *Cæſ.* WYKLINAC przeklinać. *Być przeklętym u wſzyſtkich.

Avoir quelqu'un en exécration, & le donner à tous les diables. Execrari aliquem & invocare illi furias. *Liv.* Execrari aliquem & malè illi precari. *Cicer.* Przeklinać kogo, klnąć go czartami.

EXE'CUTER, V. act. (*Accomplir les ordres qu'on a receus.*) Juſſa, *ou* rem mandatam, exſequi, *ou* exequi, (quor, eris, exequutus ſum.) dep. *Cic. Plaut* WYPEŁNIC wykonać roſkazy

EXE'CUTER, (*Accomplir, faire ce qu'on a promis.*) Complere. Implere. Conficere. Efficere promiſſum. *Cic.* Exhibere vocis fidem. *Phæd.* DOTRZYMAC ſłowa ſpełnić obietnicę uczynić ſtanąć wſłowie, ſtawić ſię w ſłowie.

EXE'CUTER *quelqu'un à mort.* Ultimo ſupplicio aliquem afficere. Dedere aliquem ad ſupplicium. Aliquem ſupplicio necare. *Cic.* Ad capitale ſupplicium allquem perducere. STRACIC, kogo śmiercią ſkarać.

Exécuter un creancier, (*Se ſaiſir de ſes meubles.*) Debitorem ſublatâ ſupellectili ad æs alienum exigendum adigere. **Il ne falloit pas l'exécuter*, ou *le faire exécuter pour ſi peu de choſe.* Tam levi nomine non debuit pignerari. Grabić dłużnika narzeczach go patrzyć * Nie trzeba go było zá taką fraſzkę grabić rzreczy mu zábierać w długu.

EXE'CUTEUR, ſubſt. m. (*Qui exécute les ordres d'un ſuperieur.*) Qui mandata exequitur. Mandatorum confector, oris, m. Ten co wykonywa wolą zwierzchności. Sprawca.

EXE'CUTEUR *teſtamentaire.* Teſtamenti curator. m. *Cic.*

Arbiter teſtamentarius, m. EXEKUTOR teſtamentu.

EXE'CUTRICE *d'un teſtament*, (*Celle qui l'exécute.*) Arbitra teſtamentaria, æ, f. EXEKUTORKA teſtamentu.

EXE'CUTEUR *de la haute juſtice, un Bourreau.* Carnifex, icis, m. Tortor, oris, m. *Cic.* EXEKUTOR ſprawiedliwości Kat Miſtrz.

EXE'CUTION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on exécute.*) Executio. *Cic.* EXEKUCYA wykonanie dokazanie czego.

Il ſe chargea volontiers de l'execution de l'affaire. Executionem ejus negotii lubens ſuſcepit. *Tacit.* **Mettre un deſſein à exécution.* Conſilium exequi. *Ter.* **Il eut part à l'exécution de ce crime.* In ſocietatem ſceleris venit. Ochotnie ná ſiebie wziął exekucyą. *Przywieść do exekucyi przedſięwzięcie iákie. *Wchodził y on w tę ſprawkę w tę niecnotliwą robotkę

UN HOMME *d'exécution.* Homo manu promtus & ſtrenuus. *Tacit.* Navus & ſtrenuus, i, m. **Il n'eſt pas de grande exécution.* Parùm efficax homo. Tardus ad agendum. In agendo lentus. CZŁOWIEK rzetelny co wymowi to uczyni. *Nie bardzo rzetelny, nie dotrzymuiący ſłowa niebardzo ieſt ſłowny

FAIRE *exécution*, ou *une exécution*, *Exécuter un homme à mort.* Dedere aliquem ad ultimum ſupplicium. Extremo ſupplicio afficere. EXEKWOWAC ná śmierć ſkazanego ſądem.

EXEMPLAIRE, (*on prononce* exanplaire.) (*Qui ſert d'exemple.*) Quod eſt ad exemplum. *Plaut.* EXEMPLARZ z czego co robią álbo przeymuią ná inſzą rękę, przykład wzor.

Vne vertu exemplaire, qui peut ſervir d'exemple. Virtus quæ eſt ad exemplum. Virtus ſingularis exempli. Cnota przykładna ktora wſzyſtkim ſłuży zá przykład.

C'eſt un homme exemplaire, qui donne bon exemple. Vitæ & morum exemplar, *ou* exemplum. Vir ſingularis exempli. **Vn chaſtiment exemplaire.* Animadverſio in exemplum. Człowiek przykładny, przykładu dobrego. *Karanie przykładne.

EXEMPLAIRE, ſubſt. m. (*Copie d'un livre.*) Exemplum. Exemplar. *Lucr.* Exemplarium. *Plin.* EXEMPLARZ kſięgi iákiey Kśięga iedna.

EXEMPLAIREMENT, adv. (*on prononce* exemplairement.) (*Pour ſervir d'exemple.*) Ad exemplum. PRZYKŁADNIE, dla przykładu.

Punir exemplairement quelqu'un. Exemplum in aliquem ſtatuere. *Cic.* Skarać kogo przykładnie.

EXEMPLE, ſubſt. m. (*on prononce* exanple.) (*Action bonne*, ou *mauvaiſe, qu'on peut imiter*, ou *fuir.*) Exemplum. Documentum. Diſciplina. Exemplar. *Cic.* **Vn exemple de modération dans les voluptez.* Exemplum continentiæ. *Ter.* **C'eſt un exemple pour le reglement de la vie & des mœurs.* Vitæ morumque exemplar. *Horat.* **Vne femme d'un rare exemple.* Singularis exempli uxor. *Plin-Jun.* PRZYKŁAD dobry lub zły dla zbudowania náśladowania lub zgorſzenia. *Przykład powściągliwości w roſkoſzach. *Jeſt to ieden przykład życia y obyczaiow. *Białogłowa rzadkiego, wielkiego oſobliwego przykładu.

On a beaucoup d'exemples conſiderables de ſa clemence & de ſa modération. Clementiæ, civilitatiſque ejus multa documenta ſunt. *Suet* **Vous avez chez vous un exemple que vous pouvez ſuivre.* Domeſticum habes exemplum, quod imitêre. Eſt tibi exemplum domi ad imitandum. *Cic.* **Donner exemple à quelqu'un.* Exemplum præbere alicui. Eſſe alicui exemplo. præire aliquem exemplo. *Cicer.* Pingere alicui exemplum. *Plaut.* **Prendre exemple ſur quelqu'un*, ou *Prendre quelqu'un pour exemple.* Capere exemplum de aliquo. Ex aliquo exemplum ſumere. *Ter.* Alicujus exemplum imitari. *Plin-Jun. Cic.* Habere aliquem documento. *Cicer.* Aſſumere ſibi aliquem in exemplum. *Quint.* **Propoſer un exemple à ſuivre*, ou *quelqu'un pour exemple.* Proponere alicui exemplar ad imitandum. **Faire une choſe à l'exemple d'un autre, Suivre ſon exemple.* Alterius exemplo aliquid facere. Sequi alterius exemplum. *Cic.* **Si je veux vous propoſer l'exemple des grands hommes, je n'en ay point de plus grand à vous propoſer que vous meſme: Il faut que vous n'imitiez que vous.* Si tibi claros viros proponere velim, neminem habeo clariorem, quàm te ipſum, te imitêre oportet. *Cic.* Wielkie y znáczne mamy przykłady łaſkawości iego y powśćągliwości. *Maſz u ſiebie w domu przykład ktory náśladować możeſz. *Dać przykład komu, być komu przykładem. *Brać przykład z kogo, brać ſobie kogo zá przykład. *Dać kogo zá przykład, zá przykład go ſtawiać. *Czynić co zá przykładem iść zá przykładem. *Jeżeli ſzukam iákiego dla ciebie wielkich oſob przykładu nie znáyduię większego nád ciebie ſamego, ſobie ſię tedy, przypatrować maſz, ſiebie ſamego náśladować.

EXEMPLE, (*qu' on rapporte pour appuyer & autoriſer une choſe.*) Exemplum,i,n. *Cic.* **Alléguer un exemple.* Ponere,*ou* proferre exemplum. Exemplis agere. **Inſtruire quelqu' un en luy propoſant des exemples.* Sub exemplo aliquem monere. *Plin-Jun. Il y a des exemples de ceux qui ont eſté guéris de la goute en beuvant du lait d' aſneſſe.* Sunt inter exempla, *ou* ſunt in exemplis,*ou* inveniuntur inter exempla, qui aſininum lac bibendo, liberati ſunt podagrâ. *Cic.* **Faire voir des exemples de chaque choſe.* Uniuſcujuſque rei exempla ſubjicere,*ou* ſupponere.*Cic.* **Par exemple.* Exempli causâ, *ou* gratiâ. *Cic.* PRZYKŁAD ná dowod czego przywiedziony. *Przytoczyć przykład iáki. *Náuczać kogo przykłady,mu przywodzący przytaczaiąc. *Są przykłady takich ktorzy wyzdrowieli ná pedogrę piiąc mleko oślicy. *Przytaczać przykłady na każdą rzecz *Náprzykład.

EXEMPLE, (*Punition qu' on fait pour l' exemple.*) Exemplum,i,n. *Cicer.* **Il vendit les citoyens à l' encan pour donner exemple aux autres villes.* Ciues omnes voci præconis ſubjecit, quî aliis urbibus eſſet exemplo. *Cæſ.* PRZYKŁAD karanie dla przykładu.*Kazał otrąbić ná przedaż w niewolą wſzyſtkich obywatelow, dla przykładu miaſt inſzych.

Faire un exemple de quelqu' un en le puniſſant. Statuere,*ou* edere exemplum in aliquem. Exempla facere in aliquem.*Cic. Ter.* **Il fit un exemple de ſon crime ſur luy meſme.* Repreſentavit in ſe pœnam facinoris. *Phæd.* **Sa mort ſervit d'exemple à la poſtérité, qu'il ne faut pas ſe révolter contre ſon Prince.* Suo exemplo docuit poſteros nulli licere ſubdito in Principem inſurgere. *Tacit.* **C' eſt un grand exemple de l'inſtabilité de la fortune, qui éleve tantoſt les uns & enſuite les autres.* Magna documenta inſtabiliś fortunæ, ſumma & ima miſcentis. *Tacit.* PRZYKŁAD z kogo uczynić w karaniu. *Uczynił przykład zá zbrodnie ſwoie ná ſamym ſobie. *Koniec iego był przykładem dla potomności, ná co wychodzi niegodziwe buntowanie ſię przeciwko Panu.*Wielki to przykład nie ſtatecznego ſzczęścia ktore dopiero iednych wnet znowu drugich wynoſi.

EXEMPLE,ſubſt.f. en terme d'Ecriture, (*eſt une ligne*,ou *pluſieurs, qu'un maiſtre trace ſur un papier, & qu'il donne à imiter.*) Exemplum,i,neut. **Donner une exemple à un enfant qui apprend à écrire.* Præformare litteras infanti. Fingere exemplum. EXEMPLARZ charakter do piſania dla tych co ich piſać uczą, wierſz ieden álbo y dwa dla przykładu z początku nápiſane. *Exemplarz álbo charakter nápiſać dziecięciu piſać ſię uczącemu.

EXEMPT,*ou* EXEMT,(*on prononce* exant.)m.EXEMPTE, f. (*Qui n'eſt point aſtreint, ni obligé à une choſe.*) Immunis & hoc immune. Vacuus. Liber. Expers. **Exemt d'aller à la guerre.* Immunis belli.*Virg. ou* militiâ.*Liv.* **Vn eſprit exemt de tout chagrin.* Animus vacuus ab omni moleſtiâ. Expers curæ.*Liv. ou* curarum.*Stat.**Exemt de travail.* Laborum liber. Expers laboris.*Plaut.Hor.**De crainte.* Liber metu,*ou* à metu.*Liv.* WOLNY, wyięty, wyięta, wyłączony *Excypowany* od czego. *Wolny od iścia ná woynę od wyprawy woienney. *Umyſł wolny od myśli y fraſunku wſzelkiego. *Wolny od robot. *Od boiaźni od ſtrachu.

Eſtre exemt d'aller à la guerre & de toute autre charge. Militiæ, omniumque aliorum munerum vacationem habere. *Plin. Eſtre exemt de faute, d'eſclavage.* Eximi noxæ, ſervitio.*Liv.* **Je ſuis exemt de ces défauts.* Ab illis vitiis ego ſanus ſum. *Horat.* **Vous deviez eſtre exemt à voſtre âge de ces ſortes de vices.* Temperare te iſtac ætate iſtis decebat noxiis. Vacuum te decebat iſtis noxiis. *Plaut.* Być wolnym od wyprawy ná woynę y wſzelkiey inſzey powinności. *Wolnym być od winy od poddańſtwa.*Wolny ieſtem od tych defektow. *W tym wieku miał byś być wolnym od tych wyſtępkow.

On fit des levées dans la ville des exemts & des nonexemts. Delectum haberi in urbe ſublatis vacationibus jubet. Werbowano w mieście ná głowę wolnych y niewolnych.

EXEMPTER,*ou* EXEMTER,V.act.(*on prononce* exanter) (*Diſpenſer.*) Re aliquâ,*ou* ex re,*ou* rei alicujus, aliquem eximere. Immunem aliquem facere, *ou* reddere rei alicujus,*ou* re aliquâ. Rei alicujus dare alicui immunitatem. *Cic.* UWOLNIC od czego, wyzwolić.

Il m'a exemté d'une grande peine. Me exemit,*ou* levavit onere & curâ.*Cic.*Uwolnił mię od wielkiey turbacyi wyzwolił mię.

S'exemter d'une faute. Ponere ſe extra culpam. **Il s'exemta de répondre.* Ne cauſam diceret ſe eripuit.*Cæſ.* Uwolnić ſię od winy. *Uwolnił ſię od odpowiadania.

EXEMPTION,*ou* EXEMTION, ſubſt.fœm. (*on prononce* examtion.) (*Diſpenſe.*) Immunitas,atis,f. Vacatio,onis,f. *Cic.* **On leur conſerva leur exemption, horſmis dans les choſes en quoy ils trafiquoient.* Immunitas illis ſervata eſt, niſi in iis, quæ veno exercerent. *Tacit. Donner exemption de toutes choſes.* Dare vacationem omnium rerum. **Vſer, ou ſe ſervir du privilege d'exemption.* Uti vacatione. *Cic.* UWOKNIENIE, wyzwolenie od czego wolność. *Záchowano ich przy wolnościach y przywileiach procz handlow prowadzenia*Dać wolność od wſzyſtkiego. *Záżywać záſłaniać ſię wolnościami ſwemi.

EXERCE',maſc. EXERCE'E,f.part. paſſ. & adject. Exercitus. Exercitatus.*Cic.* in re aliquâ,*ou* ad rem.*Cic.Ter.* CWICZONY wyćwiczony w czym wprawiony w co.

EXEXCER,V.act. (*Faire à une choſe.*) Exercere. *Cic.Ter.* **Exercer ſon ſtyle.* Stylum exercere. *Plin.* **Sa mémoire.* Memoriam exercere. **Vne charge.* Munus ſuum adminiſtrare. *Ter. ou* exſequi.*Cic. ou* obire. *Liv. Cic.* **S'exercer à tirer de l'arc.* Arcu ſe exercere. *Tibul.* WPRAWOWAC w co záprawiać do czego. *Wprawować ſię w ſtyl (*álbo*) w ſtylu ſię ćwiczyć. *Wprawować pamięć ſwoię ćwiczyć ſię w pamięci. *Sprawować urząd iáki odprawować go. *Wprawować ſię w ſtrzelanie z łuku.

S'EXERCER *à la lutte.*Palæſtras exercere.*Virg.* **S'exercer à la courſe.* Ad curſuram ſe exercere. *Plaut.* **A monter à cheval.* Equis. **A cultiver la terre.* In agris. **A la chaſſe.* In venando.*Cic.* WPRAWOWAC ſię w zápaſki. *W bieganie w záwodzie.*Wſadzenie y ieżdzenie ná koniu. *W robienie około roli w rolnictwo. *W polowanie.

S'exercer à plaider. Linguam cauſis acuere. *Hor. ou* exercitatione dicendi.*Cic.* Wprawować w ſtawanie u ſądu w ſprawach.

EXERCER, (*Pratiquer, faire quelque profeſſion.*) Exercere, *ou* tractare,*ou* factitare artem aliquam. *Cic.* **Exercer la Médecine.* Exercere medicinam. *Cic.Ter.* Facere medicinam. *Phæd.* BAWIC ſię być czym w ſtanie iákim. *Bawić ſię lekarſką nauką być Doktorem lekarzem.

Exercer la fonction de quelqu'un. Vice, *ou* vicem alterius fungi. *Hor. Suet.* Powinność czyią zá kogo czynić, urząd zá niego odprawować.

EXERCER, (*Faire de la peine, tourmenter.*) Aliquem exercere.*Ter. ou* verſare.*Plaut. ou* vexare. *Cic.* **Il exerça une cruauté inſatiable,non ſeulement à l'endroit des vivans, mais auſſi contre les morts.* Crudelitatem inſatiabilem exercuit,non ſolùm in vivo, ſed in mortuo. *Cic. La fortune m'a exercé par divers malheurs.* In variis caſibus fortuna me exercuit. *Cicer.* Variè jactatus ſum. WYKONYWAC dokazywać czego nád kim z ciężkością iego y udręczeniem obracać kogo. *Dokazywał okrucieńſtwa nienaſyconego, nie tylko nád żywemi ále y nád umarłemi. Doświadczyłem ſię doznałem ná ſobie rożnych obrotow ſzczęścia.

EXERCICE, ſubſt.m. (*Occupation, travail du corps*, ou *de l'eſprit.*) Exercitatio,onis,f. Exercitium,ii,neut.*Cic.Aul-Gel.* **Le mouvement & l'exercice échauffent nos corps.* Motu & exercitatione corpora noſtra recaleſcunt. *Cic.* **L'exercice fortifie la mémoire.* Firmatur atque alitur memoria exercitatione. *Cic. Quint.* ZABAWA ćwiczenie iákie ták powierzchowne iáko też y umyſłowe. *Roboty dla zabáwy powierzchowney rozgrzewaią krew w nás. *Cwiczenie umacnia pamięć.

L'EXERCICE *militaire.* Campeſtris exercitatio.*Suet.* Meditatio campeſtris. *Piln.* CWICZENIE żołnierſkie woyſkowe zábawy Munſztra, okazka.

LES EXERCICES *des eſcoles.* Scholarum exercitationes. *Quint.* **Les exercices de l'eſprit.* Exercitationes ingenii. *Cic.* CWICZENIA zábawy ſzkolne. *Cwiczenia zábawy umyſłowe, co do głowy y dowcipu.

LE LIEU *des exercices.*Academia,æ,f. Gymnaſium,ii,neut. **Faire faire l'exercice aux ſoldats.*Exercere in armis milites. SZKOŁA,mieyſce ćwiczenia rozmaitego, Akademia. *Kázać żołnierzom z bronią ſwoie ćwiczenia odprawować.

ON DIT ironiquement, *Je te donneray aujourd'huy de l'exercice comme il faut, vieille roſſe.* Ego te exercebo hodie,ut dignus es, ſilicernium.*Ter.* MOWIĄ przez śmiech wyćwiczę iá cię dziś niezgorzey marcho ty iákaś ſtara.

Il me donne bien de l'exercice, Il me donne de la peine tout mon ſaoul. Me probè exercet. Mihi moleſtiam facit, *ou* exhibet. Dziwne mi rzeczy robi, dożywego mi doymuie.

(Dans tous les mots ſuivants où ſe trouve une *H*, cette lettre n'eſt point aſpirée,que dans les mots *Exhauſſement* & *Exhauſ*

hauſſer.)We wſzyſtkich ſłowach náſtępuiących Francuſkich litera *H* nie ieſt thnioną to ieſt nie wyraża ſię them ále niknie w prononcyacyi procz tych dwoch ſłow: *Exhauſſement* y *Exhauſſer* gdzie ią thnąć trzeba y wyrazić w prononcyacyi thnieniem.

EXHALAISON,ſubſt.f. (*Air ſubtil & ſpiritueux, qui s'exhale des corps.*) Exhalatio.*Cic.*Aereus ſpiritus.Halitus. *Quint.* EXALACYA wilgotność para wychodząca z ziemi ná powietrze álbo z ciała paruiący humor.

Exhalaiſon de la terre. Anhelitus terræ.*Cic.* Paruiące wilgotności humory z ziemi exalacya.

EXHALER, V. act. (*Pouſſer en l'air quelque vapeur*, ou *corps ſubtil.*) Exhalare. Exſpirare. *Cicer.* WYPAROWAC thnąć ná powietrze humory álbo wilgoci nieznáczne ſubtelne

S'EXHALER, (*S'évaporer.*) Evaneſcere. *Plin.* In fumos abire. neut. WIETRZEC wywietrzeć od ſłowa wietrzeć co wytchnąć,w parę ſię obrocić,wyparować.

S'EXHALER ſe dit figurément, (*parlant de la douleur,& de la colere.*) *La douleur s'exhale par les ſoupirs.* Suſpiriis exhauritur, *ou* levatur dolor. Dolor flendo diffunditur. *Ovid.* Lacrymis dolor diſcutitur, *ou* ſolvitur. *Celſ.* WYTCHNĄC niewłaśnie co do gniewu wyzionąć wylewać. *Zal ſię wylewa przez wzdychania.

La colere s'exhale en injures. Ira diffunditur maledicendo. Gniew wyzionąć złorzecząc y nárzekaiąc.

EXHAUSSEMENT, ſubſt.m. (*L'action d'élever un baſtiment.*) In majorem altitudinem exſtructio. PODWYZSZENIE podnieſienie budynku iákiego.

EXHAUSSER,V.act. (*Elever bien haut.*) In majorem altitudinem exſtruere. Ædificium altiùs tollere. Extollere. Educere. *Cic.Cæſ.* PODWYZSZYC podnieść dobrze w gorę.

EXHE'RE'DATION,ſubſt.f. (*Privation d'une hérédité.*) Exheredatio. *Quint.* WYDZIEDZICZENIE z dziedzictwa wyzucie odſądzenie od dziedzictwa.

EXHE'RE'DER,V.act. terme de Droit, (*Deshériter, priver un fils de ſa ſucceſſion.*) Exheredare. *Cic.* WYDZIEDZICZYC z dziedzictwa wyzuć odſądzić od dziedzictwa dziedzictwa pozbawić.

EXHIBER, V. act. terme d'uſage au Palais, *Montrer les preuves, faire voir les piéces dont on ſe veut ſervir dans un procès.*) Exhibere.*Plin-Jun.* PAPIERY kłaść ná ſtole przed ſądem dla dowodow y obron prawnych Produkować dokumenta.

EXHIBITION, ſubſt. f. terme de Palais, (*Repréſentation des piéces & des titres.*) Exhibitio. *Plin.* POKAZANIE papierow y obron prawnych Produkowanie dokumentow.

EXHORTATION, ſubſt. f. (*Diſcours pour encourager à une choſe.*) Ad aliquid hortatio. Adhortatio. Cohortatio. Exhortatio. *Cic. Planc. ad Cic.* Hortamen. *Liv.* Hortamentum. *Saluſt.* Hortatus. *Cic.* POBUDZANIE do czego námowa mowa wzbudzaiąca ochoty dodaiąca.

EXHORTER, V.act. *Pouſſer, encourager quelqu'un à une choſe.*) Ad aliquid aliquem hortari,*ou* adhortari,*ou* cohortari, *ou* exhortari.dep.*Cic.* POBUDZAC wzbudzać kogo do czego

Qui exhorte, qui encourage. Adhortator. *Liv.* Pobudźca do czego ochoty dodaiący y ſerca.

EXHUMATION,ſubſt.f. terme de Palais, (*Action par laquelle on déterre un corps mort.*) Humanorum oſſium effoſſio. onis, f. DOBYWANIE z grobu, z ziemi wygrzebanie trupa álbo ciała iákiego wykopanie Exhumacya czyſzczenie grobow.

EXHUMER, V. act. terme de Palais, (*Déterrer un corps mort.*) Humana oſſa effodere. Cadaver hominis deffoſſum terrâ eruere. DOBYC z grobu ciało iákie Trupa z grobu wyrzucić Exhumacyą uczynić termin prawny.

EXIGENCE, *on prononce* exijance.) ſubſt.f. (*Ce mot n'eſt d'uſage que dans cette expreſſion.*) *Selon l'exigence des choſes* Prout res exigunt, **Selon l'exigence des temps.* Pro ratione temporum. POTRZEBA (to ſłowo Francuſkie nie mowi ſię tylko w ten ſpoſob.) Według potrzeby *Jak rzecz y czas y okoliczności potrzebować będą: iák potrzeba kaze, iák czas pokaże.

EXIGER, V. act. (*Demander ſon payement, contraindre à payer.*) Exigere. *Cic.* **On exigeoit avec toute ſorte de rigueur les ſommes impoſées.* Acerbiſſimè imperatæ pecuniæ exigebantur. *Cæſ.* **Exiger quatre deniers pour chaque bouteille de vin.* Exigere quaternos denarios in ſingulas amphoras vini. *Cic.* **Il a exigé cela de moy.* Id à me exegit. *Cic.* WYMAGAC wyciągać wybierać przymuſzaiąc dopłacenia, *Wymagano z wielkim uciemiężeniem ſummy założone. *Upominać chcieć po cztery ſzoſtaki zá każdą flaſzkę wina. *Tego ſię domagał po moie.

EXIGIBLE, adject. maſc. & f. (*Qu'on peut exiger.*) Quod exigi poteſt. CZEGO ſię może domagać co można wyciągnąć

EXIGU,m. EXIGUë, f. adject. terme dogmatique, *ou* burleſque, (*qui ſe dit des choſes qui ſont en petite quantité.*)Exiguus.*Cic.* MAŁY maluśki drobny maluczki,termin w Francuſkim álbo náuki obyczayney duchowney, álbo też żartowney mowy rozśmieſzaiącey *zuchel kęs*, odrobina mowiąc o iákich rzeczach malękich co do wielości y wielkości.

EXIGUITE',ſubſt.f. (*Petiteſſe*, ou *le peu des choſes.*) Exiguitas *Cæſ.* TROCHA mało nie wiele odrobina omale.

EXIGUEMENT, adv. (*Petitement.*) Exiguè. adv. *Cicer.* SKĄPO trochę omale po odrobinie.

EXIL, ſubſt. m. (*Banniſſement.*) Exilium. **Aller en exil.* Ire, *ou* proficiſci, *ou* pergere in exilium. *Cicer.* **Eſtre en exil.* Exulare. *Cic.* WYGNANIE. *Iść poyść ná wygnanie. *Być ná wygnaniu.

EXILE', maſc. EXILE'E,f. part. paſſ. Exul, *genit.* exulis. WYGNANY, WYGNANA, Wygnaniec Wygnanka.

EXILER, V. act. (*Envoyer en exil.*) In exilium agere, *ou* pellere,*ou* depellere,*ou* ejicere. act.acc. Aliquem exilio afficere.*Cic.* In exilium aliquem projicere.*Cic.* WYGNAC ná wygnanie poſłać.

Eſtre exilé. Exulare. Exilio affici. paſſ. *Cic. Plaut. Terent.* **S'exiler, ſe bannir ſoy-meſme.*Exilium ſibi conſciſcere.*Liv.* In exilium voluntarium ire. Być wygnanym. *Poyść ſam ná dobrowolne wygnanie,álbo dobrowolnie ſam iść ná wygnanie

EXISTANT, maſc. EXISTANTE, f. (*Qui eſt, qui exiſte.*) Quod exiſtit. Quod eſt in rerum naturâ. CO ieſt,iſtny,iſtnie będący będąca.

EXISTENCE, (*on prononce* exiſtance.)ſubſt.f. **Les choſes qui ont exiſtence.* Res quæ exiæunt. Quæ ſunt reipſâ, *ou* reapſe. *Cic.* ISTNOSC rzeczy co do bytności, nie co do Iſtoty. *Rzeczy ktore maią iſtność co do bytnośái iſtnie będące ktore w rzeczy ſamey ſą.

Cela prouve clairement l'exiſtence de Dieu. Hæ rationes clarè oſtendunt Deum eſſe, *ou* exiſtere. *Cicer.* To oczywiście pokazuie że ieſt Bog.

EXISTER, V.neut. (*Eſtre en effet.*) Exiſtere.neut. Eſſe in rerum naturâ. *Cic.* BYC znáydować ſię w rzeczy ſamey iſtnie

EXODE, ſubſt. m. (*Le ſecond des cinq Livres de Moiſe, qui contient la ſortie des Iſraëlites hors d'Egypte.*) Exodus. WYSCIE (álbo) *Exodus* wtora kſięga piſma świętego z piąciu kſiąg Moyżeſzowych, opiſuiąca wyiście álbo wyprowadzenie Izralitow z ziemi Egipſkiey.

EXORABLE, adject.maſc. & f. (*Qui ſe laiſſe vaincre par prieres.*)Exorabilis & hoc exorabile. adject.*Cic.* UPROSZONY, Uproſzona, co ſię da uproſić ubłagany.

EXORBITAMMENT, adv. (*Avec excès, au delà des régles.*) Enormiter,adv *Plin.* SZKARADNIE ſtraſznie niezmiernie ſprośnie zbytecznie.

EXORBITANT,maſc. EXORBITANTE,f. adject. (*Qui paſſe les régles, les bornes ordinaires, qui eſt au delà de la croyance.*) Enormis & hoc enorme,adject. A ſenſu communi, *ou* à fide, abhorrens. A rectâ ratione alienus. *Cic.* SZKARADNY, Sproſny, ſtraſzny niezmierny zbyteczny.

EXORCISME, ſubſt. m. (*Priéres*, ou *conjurations qu'on fait en exorciſant.*) Exorciſmus.(*mot conſacré dans l'Egliſe.*) EXORCYZM ſłowo poświęcone Kościelne záklinánie czartow przez modlitwy y święte ſłowa opiſane od Kościoła.

EXORCISTE, ſubſt. m. (*Celuy qui a la puiſſance de conjurer & de chaſſer les démons.*) Exorciſta. EXORCYSTA záklinacz álbo wyklinacz Czartow.

EXORCISER, V. act. (*Faire des conjurations au nom de Dieu contre le Démon.*) Nequiſſimos ſpiritus Dei nomine adjurare. *Lact.* Sacris incantationibus, *ou* carminibus fugare dæmones.EXORCYZMOWAC záklinać wyklinać Czarty Imieniem Boſkim y mocą.

EXORDE,ſubſt.m. (*Commencement,entrée d'un diſcours.*) Exordium. Prooemium. Principium. Exorſus. Ingreſſus.*Cic.* POCZĄTEK záczęcie przyſtęp wſtęp do mowy iákiey poważney

EXPE'DIENT, (*on prononce* expédiant.)ſubſt.m. (*Moyen qu'on trouve pour faire réuſſir une choſe*,ou *pour ſe tirer d'un mauvais pas.*) Via. Ratio. *Cic.* **Il ſçait toutes ſortes d'expédients pour avoir de l'argent.* Vias omnes pecuniæ novit, *ou* tenet. *Cic.* SPOSOB ſpoſobność droga wynaleziona do czego dokazania álbo uſtrzeżenia ſię,lub też wyścia z niebeſpieczeńſtwa.*Wie zná wſzelakie ſpoſoby nábycia pieniędzy.

Il ſe ſervent du même expedient pour ſe défendre. Eadem

defen-

defenſionis ratio viaque ab illis tentatur. *Cic.* Tegoż ſpoſobu záżywaią dla obrony ſwoiey.

Vn homme d'expédient. Homo expediti conſilii. *Tacit.* Plenus conſilii. *Plaut.* **Nous trouverons quelque expédient dans la ſuite.* Poſtea aliquid videbimus. *Ter.* Człowiek od porady. * Znaydziemy daley ſpoſob iáki.

EXPE'DIENT, adject. m. (*Avantageux, utile, & meſme quelquefois néceſſaire.*) Commodus. Neceſſarius. Utilis & hoc utile. *Cic.* SPOSOBNY, wygodny, potrzebny, pożyteczny.

IL EST *expédient, Il eſt à propos.* Expedit. Præſtat. Conducit. *Cic.* POTRZEBA-BY, potrzebna-by, trzebá-by.

Il eſt plus expédient. Expeditius eſt. Melius eſt. *Cic.* Potrzebnieyſza-by.

EXPE'DIER, V. act. (*Faire bien des choſes en peu de temps, dépeſcher.*) Expedire. Abſolvere. Conficere. *Cic.* **J'ay expédié l'affaire.* Rem confeci, *ou* abſolvi. *Cic.* **Expédiez-moy, depêchez moy.* Abſolve me. *Ter.* SPRAWIC odprawić zbyć odbyć, wiele rzeczy w krotkim czaſie zrobić. *Iużem odprawił ſprawił odbył tę rzecz tę ſprawę. *Odpraw mię zbądź mię proſzę.

EXPE'DIER ſignifie auſſi, *Exécuter quelqu'un promtement à mort.* Citæ morti dare aliquem. *Horat.* Conficere aliquem. WYPRAWIC kogo prędko ná tenten świat.

EXPE'DITIF, m. EXPE'DITIVE, f. (*Parlant d'un homme agiſſant, qui expédie promtement ce qu'il entreprend.*) In exequendis rebus ſtrenuus, *ou* impiger. Navus. *Ovid.* In agendo promtus. *Tac.* PRĘTKI, obrotny ſprawny Łatwy w ſprawieniu álbo odprawieniu y odbywaniu każdey rzeczy

EXPE'DITION, ſubſt. f. (*Entrepriſe*, ou *voyage de guerre.*) Expeditio, onis, f. *Cæſ.* * *Mener une armée à quelque expédition* Educere exercitum in expeditionem. *Cic.* WYPRAWA woienna, expedicya wybieranie ſię ná woynę, ruſzenie ſię z woyſkiem. *Do okazyi. *Prowadzi woyſko do okazyi iakiey.

EXPE'DITIONS (*Copies des actes qu'on délivre en Juſtice.*) Expedita acta. plur. WYDANIE Dekretu z Ksiąg wyięcie zkſiąg z aktow papierow y prawnych obron.

EXPE'RIENCE, (*on prononce* experiance.) ſubſt. f. *Eſſay, épreuve réiterée de quelque effet.*) Experientia. Experimentum. Periculum, *Cic. Ter.* DOSWIADCZENIE ſprobowanie rzeczy raz y drugi ich doświadczaiąc Experiencya.

Faire des expériences. Agere experimenta. *Plin.* **Reconnoiſtre par des expériences.* Deprehendere experimentis. *Quint* **Faire l'expérience d'un remede ſur quelqu'un.* Vim remedii in aliquo experiri. *Cic.* **Il a employé ſa vie à faire une infinité d'expériences pour trouver les proprietez des minéraux, & des ſimples.* Ne lapidum, virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta conſumſit. *Petr.* Czynić doświadczenia. *Uznawać z doświadczenia álbo doznać z doświadczenia. *Doświadczyć ſprobować lekarſtwa iákiego ná kim. *Całe życie ſwoie ſtrawił ná dochodzeniu rzeczy rożnych przez rozmaite deświadczenia co do własności y ſkutkow kruſzcow rożnych y zioł proſtych.

EXPE'RIENCE, (*Vſage qu'on a des choſes.*) Experientia, æ, f. Uſus, ûs, m. *Cic.* DOSWIADCZENIE świadomość rzeczy biegłość w nich.

Vn Princie d'une longue experience. Princeps longâ experientiâ & uſu rerum exercitatus. **Il a de l'eſprit & de l'expérience.* Valet ingenio, & prætereà habet uſum rerum, *ou* eſt uſu peritus. *Cic.* **Vn jeune homme ſans expérience.* Nullo rerum uſu eductus. Imperitus rerum. *Plaut.* **Avoir l'expérience d'une choſe.* Habere uſum alicujus rei. *Cicer. ou* in re aliquâ. *Cæſ.* **L'expérience eſt la maitreſſe des Arts.* Eſt rerum omnium magiſter uſus. *Cæſ.* Pán, Krol, wielkiey y doſkonałey świadomości w rzeczach. *Ma dowcip, á do tego biegłość w rzeczach. * Młody Człowiek nieświadomy rzeczy. *Być świadomym rzeczy. *Swiadomość ieſt miſtrzynią wſzyſtkich kunſztow.

EXPE'RIMENTAL, m. EXPE'RIMENTALE, fœm. (*on prononce* experimantal.) (*Qui conſiſte dans l'expérience.*) In uſu & experientiâ poſitus. Uſu comparatus. DOSWIADCZONY, Doświadczona z doświadczenia pochodzący, doświadczeniem nábyty, ná doświadczeniu záſadzaiący ſię.

EXPE'RIMENTE', m. EXPE'RIMENTE'E, f. (*on prononce* experimanté.) (*Eprouvé.*) Expertus. Probatus, a, um. DOSWIADCZONY, doświadczeniem doznany uznany-ſprobowany.

EXPE'RIMENTE', (*Qui a de l'expérience.*) Experiens, entis, omn. gen. Exercitus. Exercitatus, a, um. *Cic.* **Experimenté dans ſes propres affaires & dans celles des autres.* In rebus ſuis & alterius expertus, *Cicer.* **Vn homme fort expérimenté.* Vir experientiſſimus. Multarum rerum uſum habens, entis, omn. gen. *Cic.* Expertæ induſtriæ homo. SWIADOMY, biegły. *Swiadomy biegły y ſwoich włáſnych y cudzych intereſſow. *Człowiek wielce świadomy wielkiey świadomości.

Il eſt celebre par ſon éloquence, mais peu expérimenté dans la guerre. Vir facundus, ſed belli inexpertus. *Tacit.* Vir plurimâ facundiâ, ſed nullo uſu bellorum exercitatus. **Il n'y avoit perſonne en ce temps là plus expérimenté que luy dans la guerre.* Nemo illâ tempeſtate callipior habebatur, & magis belli expertus. Sławny y wielki mowca, ále mało co woyny świadomy. *Nie było tamtych czaſow świadomſzego woyny nád niego.

EXPE'RIMENTER, (*on prononce* experimante.) V. act. (*Eſſayer, éprouver, faire une experience.*) Experiri. Periclitari. Probare. Capere experimentum. *Plin.* DOSWIADCZAC czego, doświadczać ſię czego dochodzić z doświadczenia ſię náuczyć.

EXPE'RIMENTER, *Apprendre par expérience & par l'uſage.*) Aliquid uſu & experientiâ diſcere. Edoceri experientiâ. DOSWIADCZYC ſię náuczyć ſię z doświadczenia.

EXPERT, m. EXPERTE, f. adject. (*Expérimenté.*) Doctus & expertus. Experiens. *Cic.* SWIADOMY biegły świadoma biegła wiadoma.

EXPIATION, ſubſt. f. (*Satisfaction qu'on fait pour expier un prodige,* ou *un crime.*) Expiatio. *Cic.* Piamen. Piamentum. *Ovid.* OCZYSZCZENIE nábożne, álbo zábobonne.

Saerifice d'expiation. Piaculare ſacrificium. Piaculum. Expiatio *Cic.* Ofiara oczyſzczenia obchod.

Faire un ſacrifice d'expiation à l'occaſion de quelque prodige. Prodigium procurare & expiare. Procurationem facere. *Phæd Cic.* Ofiary oczyſzczenia obchody y obrzędy czynione od dlá wrocenia widowiſk iákich.

EXPIATOIRE, adject. m. & f. (*Qui ſert à expier.*) Piacularis & hoc piaculare, adject. OCZYSZCZAIĄCY, oczyſzczeniu ſłużący.

EXPIER, V. act. (*Satisfaire pour une choſe.*) Crimen, *ou* ſcelus expiare. *Cic.* Avertere victimâ piaculum. Procurare aliquod oſtentum *Phæd.* OCZYSCIC co zgładzić znieść odwrocić obchod ſprawić.

Qui peut eſtre expié. Piabilis & hoc piabile, adject. *Ovid.* *(*Le contraire eſt* Inexpiabilis & hox inexpiabile, adject. *Qui ne peut eſtre expié.*) *Cic.* Co może być oczyſzczony. *(Przeciwna ieſt) Co nigdy niemoże być oczyſzczony niezgładzony.

EXPIRATION, ſubſt. f. (*Fin du terme accordé & dont on eſt convenu.*) Dies ſolutionis, *genit.* diei, f. *Liv.* **Il n'y a plus que huit jours juſques à l'expiration.*) Inter octo dies, tempus ſolutionis exit. *Plin.* DOCHODZENIE czaſu, płacenia termin. *Iuż nie maſz tylko ośm dni do terminu.

EXPIRATION, (*Action par laquelle on rend l'air qu'on a inſpiré.*) Spirituum emiſſio. Aſpiratio. Exſpiratio, onis, f. *Cic.* ODETCHNIENIE wytchnienie tchu álbo wiatru w co wpuſzczonego, oddech.

EXPIRER, V. n. (*Eſtre proche de ſa fin, rendre le dernier ſouffle.*) Exſpirare, Animam exſpirare, *ou* efflare. Animam edere, *ou* agere, exhalere, *ou* reddere. *Cic. Liv. Tacit.*. DUCHA oddać konać ſkonać umierać umrzeć.

EXPIRER, (*Echeoir, eſtre preſt d'arriver.*) comme *La treve s'en va expier.* Exit induciarum dies, *ou* tempus. *Liv.* **Le terme eſt expiré.* Dies ſolutionis advenit. DOCHODZI termin Dzień czas płacenia wychodzi czas fryſztu, álbo dochodzi wychodzi przymierze. *Iuż termin przyſzedł czas przyſzedł.

EXPLICABLE, adject. maſc. & f. (*Qu'on peut expliquer.*) Explicabilis & hoc explicabile, adject. *Plin.* ZROZUMIAŁY wypowie wykładny co można zrozumieć.

EXPLICATION, ſubſt. f. (*Interprétation d'une choſe qui a quelque difficulté.*) Explicatio. Explanatio. Interpretatio. Expoſitio. Enodatio. Explicatus. *Cic.* Interpretamentum. *Aul-Gel.* WYTŁUMACZENIE wykład iákiey rzeczy trudney wyrażenie co znáczy.

EXPLIQUER, V. act. (*Donner l'intelligence d'une choſe difficile.*) Explicare. Enodare. Explanare. Exponere. Interpretari. *Cic.* **Expliquer clairement & nettement ſa cauſe aux juges.* Expedire judicibus rem ſuam. *Ter. Cic.* **Expliquer une enigme.* Aperire ænigma. *Plaut.* Solvere, *ou* explicare ænigma *Cic.* TŁUMACZYC wytłumaczyć co, rzecz iáką trudną wyrazić wyłożyć co znáczy, y co ieſt álbo iák ſię má rzecz iáka.

rozumieć, iák ieſt. *Wywodzić wyprowadzić wyraźnie ſprawę ſwoię poproſtu przed ſądem. *Wytłumaczyć gadkę iáką.

Qui explique, qui interprete les choſes. Explicator, oris, m. Interpres. *Cic.* **Celle qui explique.* Explicatrix. *Cic.* Tłumacz. *Tłumaczka.

S'EXPLIQUER *avec quelqu'un par lettres.* Adire aliquem per litteras. *Plaut.* ZNOSIC ſię z kim liſtownie.

EXPLOIT, ſubſt. maſc. (*Belle action que fait un homme de guerre.*) Præclarum, *ou* inſigne facinus. DZIEŁO ſławne znáczne wiekopomne rycerſkie.

EXPLOIT, (*Aſſignation qu'on donne à quelqu'un pour venir en juſtice.*) Dica, æ, f. *Ter.* **Donner un exploit à quelqu'un.* Alicui dicam ſcribere. Vadimonium alicui dicere *Ter. Cic.* Libello aliquem citare, *ou* vocare. *Cic.* POZEW do ſądu. *Dać pozew komu.

EXPLOITER, V. act. (*Donner, envoyer un exploit.*) Dicam alicui ſcribere. POZYWAC, pozwami obſyłać.

Vu enfant expoſé. Puer expoſitius *Plaut.* Projectus, *ou* projectitius puer. Podrzutek, dziecię podrzucone.

EXPOSER, V. act. (*Mettre de hors & à l'air.*) Exponere. Proferre. *Cic. Col.* **Expoſer le foin au ſoleil pour le faire ſécher* Exponere in ſole fenum ut ſiccescat. *Col.* **Vn lieu expoſé au ſoleil.* Expoſitus ſoli locus Locus apricus. *Plin. Horat.* WYSTAWIC ná dworze ná wietrze *Wietrzyć ſuſzyć, nádworze náſłońcu. *Siano ná wietrze áby ſchło náſłońcu, przewracać. *Mieyſce náwietrzne náſłoneczne.

EXPOSER, (*Mettre une choſe en veuë.*) Ante oculos, *ou* ante conſpectum ponere, *ou* exponere, *ou* proponere. Facere palàm. act. acc. *Cic.* **Expoſer les larcins de quelqu'un aux yeux des peuples, les faire voir, les mettre en évidence.* Defigere furta alicujus in oculis populi. *Cic.* Palàm facere furta alicujus WYSTAWIC co ná widok przed oczy wyſtawić obiawić wyiawić. *Wyiawić przed wſzyſtkim ludem złodzieyſtwa czyie.

EXPOSER *un enfant,* (*L'abandonner.*) Puerum exponere. *Liv.* PODRZUCIC dziecię porzucić go.

Expoſer quelqu'un à l'envie. Adducere aliquem in invidiam. *Cic.* **Nous ſerions moins expoſez à l'envie, que nous ne ſommes.* Nos invidiâ minore uteremur, quèm utimur. *Plaut.* Wyſtawić podać kogo ná zázdrość wydać go ná ſztych. *Mnieybyśmy byli wyſtawieni zázdrości niż ieſteśmy.

S'expoſex aux dangers. Se objicere, *ou* ſe offerre periculis. Pericula adire, *ou* ſubire. In pericula ſe inferre. Se periculis committere. *Cic.* Wyſtawić ſię wydać ſię podać ſię ná niebeſpieczeńſtwa.

S'expoſer à la riſée & aux railleries des hommes. Se oſtendere omnium riſui. Deridendum ſe omnibus præbere. *Cicer.* **A tous les malheurs.* Ad omnes caſus ſe objicere. **Aux violences des hommes.* Se in impetus hominum objicere. *Cicer.* **Les grandes richeſſes ſont expoſées à de grands perils.* Magno periculo, magnæ ſunt opes obnoxiæ *Phæd.* Wydać ſię podać ſię ná śmiech ludzki. *Ná wſzelkie nieſzczęścia. *Ná záwziętość ludzką. * Wielkie fortuny ná wielkie niebeſpieczeńſtwa ſą podane álbo wyſtawione wielkim niebeſpieczeńſtwom.

Il s'expoſe trop, Il ne ſe menage point, Il va au feu comme un ſimple ſoldat. Nimiùm ſe periculis objicit. Wydaie ſię podaie ſię zbytecznie ná niebeſpieczeńſtwa nie przeſtrzega cale oſoby ſwoiey idzie ná ogień iák proſty żołnierz.

EXPOSER, (*Propoſer, dire, raconter.*) Exponere. Proponere. Narrare. Dicere. *Cicer.* **Je n'ay pû expoſer ce que j'avois prémedité pour ma défenſe.* Non potui cogitata proloqui. *Terent.* OPOWIEDZIEC powiadać, wypowiedzieć wyrazić. *Niemogłem powiedzieć wymowić wſzyſtkiego com miał gotowe ná obronę ſwoię.

Il a expoſé l'affaire comme elle s'eſt paſſée. Rem quemadmodum geſte, expoſuit. *Cic.* **Il luy expoſa ſa commiſſion fort rudement.* Mandata illius ferociter edidit. *Tacit.* Opowiedział wyraził rzecz iák ſię miała iák ſię ſtała. *Opowiedział mu z czym Przyſzedł, z czym go przyſłano co mu zlecono, bardzo przykro.

EXPOSITION, ſubſt. f. (*Action d'expoſer & de faire voir une choſe.*) Rei alicujus in medium poſitio, onis, fœm. *Colum.* WYSTAWIENIE wydanie ná widok, do widzenia.

Vne maiſon qui eſt en belle expoſition. Benè poſitæ ædes. Kamienica ná pięknym widoku wyſtawiona.

EXPOSITION *d'un enfant.* Expoſitio pueri. Puer expoſitus. *Liv.* PODRZUCENIE dziecka.

EXPOSITION, (*Explication, déclaration de ſa penſée.*) Expoſitio, onis. *Cicer. Quint.* Mentis ſignificatio. WYRAZENIE myśli ſwoiey, wydanie ſię z nią.

EXPRE'S, m. EXPRESSE, f. adjectivus (*Aſſuré.*) Certus. Deſtinatus. PEWNY, PEWNA, umyślny poſłaniec.

Envoyer un exprès, ou *un homme exprès.* Certum hominem mittere, *ou* deſtinare. Wyſłać umyślnego.

EXPRE'S, (*Formel, précis.*) **Il fit déſenſes expreſſes à ſes gens de dire qui il eſtoit.* Interdicit omnino ſuis, ne, quis ipſe ſit, cuiquam aperiant UMYSLNY, wyraźny z oſobna. *Zákazał umyślnie (álbo) wyraźnie ludziom ſwoim, áby niepowiedali onim kto ieſt, áby go niewydawali.

EXPRE'S, (*Net, certain.*) Clarus. Certus. Indubitatus. Exploratus, a, um. *Cicer.* * *Son témoignage eſt exprès.* Clarum & certum eſt illius teſtimonium. WYRAZNY iáwny pewny iſtotny. * Swiadectwo iego ieſt wyraźne.

On ne peut rien dire de plus exprès là deſſus. Nihil clarius ſuper eâ re dici poteſt. Nie pewnieyſzego nád to powiedzieć o tym (álbo) mowić ſię niemoże.

EXPRE'S, adverb. (*A deſſein.*) Deditâ, *ou* datâ, operâ. De induſtriâ. *Cicero.* UMYSLNIE z umyſłu.

EXPRESSE'MENT, adverbe. (*Nommément, diſtinctement.*) Expreſsè. Diſertè. Diſtinctè. Nominatim. ad verbum. *Cicero.* WYRAZNIE oſobliwie, z oſobna.

EXPRESSIF, m. EXPRESSIVE, fœminum adjectivum. (*Qui explique bien une choſe.*) Significans. Significantior & hoc ſignificantius. * *Vn terme plus expreſſif,* Significantius verbum. *Cicero.* * *Il eſt expreſſif.* Significanter dicit. *Quint.* WYRAZNY WYRAZLIWY co dobrze rzecz iáką wyraża, co má w ſobie dobre wyrażenie * Słowo wyraźnieyſze wyraźliwſze, mocniey lepiey co wyrażaiące. *Wyraźliwy wyraźny wyrażaiący ieſt z dobrym wyrażeniem rzecz mowi udaie.

EXPRESSION, ſubſtantif. feminin. (*Maniere de s'exprimer.*) Elocutio. Explicatio. *Cicero.* Phraſis. *Quint.* Eloquendi genus, Eloquium. *Horatius.* WYRAZANIE ſię ſpoſob mowienia iák ſię kto wyraża mowiąc álbo iák ſię co wyraża iák mowi iák wymawia. *Expreſſya.*

Vne expreſſion douce. Eloquendi ſuavitas, atis. feminin. *Quint.* Melleum eloquium, ii, n. *Auſon.* **Vne expreſſion nette, coulante.* Eloquendi nitor. *Quint.* Liquidum eloquium. *Auſon.* Wymowa miła przyiemna wdzięczna. *Wymowa czyſta płynąca.

Il a l'expreſſion belle, Il s'exprime noblement & en beaux termes. Politè ſenſa ſua dicendo exprimit. Elegantibus verbis ſenſum mentis explicat. *Cicer.* * *Son expreſſion n'eſt pas commune.* Minime vulgare eſt ejus dicendi genus. *Quint.* * *Il faut éviter les expreſſions baſſes & triviales.* Effugiendum eſt ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate & ſumendæ voces à plebe ſubmotæ. *Petrus.* * *Il n'y a point d'expreſſion aſſez forte pour décrire ſa beauté, car elle ſurpaſſe tout ce qu'on en pourroit dire.* Nulla vox eſt, quæ formam ejus poſſit comprehendere, nam quidquid dixero, minus erit. *Petrus.* Piękną má mowę, pięknie mowi słowami wybornemi, wyborną má wymowę, ślicznie wybornie mowi. * Nie poſpolicie mowi. * Trzeba ſię chronić wyſtrzegać podłych y potocznych mowienia ſpoſobow. *Niemaſz ſłow ták doſkonałych ktoreby mogły wyrázić iey piękność, bo przechodzi wſzelkie wyrażenie.

EXPRIMER, V. act. en terme de Phyſique. (*Extaire, tirer le ſuc des herbes en preſſant.*) Exprimere. *Plinius.* **Exprimer l'huile des olives.* Oleum ex oleis exprimere **Le vin des raiſins.* Vinum ex uvis. WYCISNĄC wyciągnąć wytłoczyć wykręcać ſok eſſencyą treść z ziół tłocząc, wybiiać. * Praſować wytłaczać w praſach oliwę. * Tłoczyć Wino wyciſkać go wydeptywać z iágod.

EXPRIMER, (*Expliquer ſes penſées, décrire bien une choſe.*) Exprimere. * Enuntiare. acc. *Cicer.* *On a inventé les paroles pour exprimer,* ou *rendre les penſées.* Ad ſenſus animi exprimendos oratio reperta eſt. *Cicero.* *Il s'exprime avec facilité.* Facilem habet ſermonem. Expeditè ſe exprimit, *ou* explicat. *Cicero.* WYRAZIC wymowić ſwoie zdanie álbo rzecz iáką. * Słowa ſą znalezione ná to áby ſię przez nie myśl wyraziła, náto ſą ſłowa, áby przez nie myśl wyrazić. * Łatwo káżdą rzecz wyrazi w ſłowach, wymowi.

EXPULSER, V. act. (*Chaſſer, pouſſer dehors.*) Expellere, (pello, is, expuli, expulſum.) Exturbare, (bo, as, avi, atum.) Ejicere, (io, is, ejeci, ejectum.) act. acc. *Cicero.* WYPĘDZAC wyrzucać precz, roſpędzać wyganiać rozganiać.

EXPULSION, ſubſt. fæm. (*L'action de chaſſer, de repouſſer.*) Expulſio. * *Expulſion des Roys.* Exactio Regum. *Cicero.* WYPĘDZANIE wyganianie wyrzucanie. *Wypędzanie wyganinanie Krolow wyrzucanie zrzucanie ich.

EXQUIS, m. EXQUISE, fæm: adject. (*Excellent, rare, recherché.*) Exquiſitus. Conquiſitus. *Cicer.* * *Vn Philoſophe d'un ſçavoir exquis & rare.* Exquiſitâ doctrinâ Philoſophus. *Cicero.* * *Des eſprits exquis, rares.* Exquiſita ingenia, n. pl. *Plin-Jun.* * *Louer quelqu'un avec des paroles exquiſes.* Verbis exquiſitiſſimis laudare aliquem. *Cicero.* WYBORNY WYBORYCZNY wyśmienity *Filozof, nauki wyſokiey wyborney, y oſobliwey. *Dowcipy wyborne oſobliwe wyſokie. *Chwalić kogo wybornemi ſłowami.

EXTASE, ſubſt. fæm. (*Raviſſement d'eſprit, tranſport hors de ſoy meſme.*) Stupor mentis. Animi à ſenſibus alienatio. Mentis exceſſus. *Caſſ.* ZACHWYCENIE odzmyſłow odchodzenie.

EXTASIE', m. EXTASIE'E, f. adject. (*Ravi en extaſe.*) A ſenſibus alienatus. In mentis exceſſum raptus, a, um. *Caſſ.* ZACHWYCONY ZACHWYCONA.

EXTATIQUE, adject. m. & f. (*Qui eſt ſouvent ravi en extaſe.*) Crebrâ mentis alienatione à ſenſibus avocatus. CZĘSTE zachwycenia miewaiący.

EXTENSION, (*on prononce* extanſion.) ſubſt. fem. (*L'action d'eſtendre.*) Extenſio. Porrectio. *Vitr.* WYCIĄGNIENIE, roſciąganie, roſciągnienie, pociągnienie.

Extenſion des nerfrs. Nervorum diſtentio. *Celſ.* Wyciągnienie żył.

ON DIT figurement, *Extenſion d'une loy.* Legis tranſlatitia interpretatio. MOWIĄ *niewłaśnie:* pociągnienie prawa, ciągnienie ná ſtronę zára prawa.

EXTENUE', m. EXTENUE'E, f. (*Diminué de forces & d'emboint.*) Tenuatus, a, um. *Hor.* Macie tenuatns, a, um. *Virg.* Exſuccus, a, um. *Petr.* WYCIĘCZONY WYCHUDŁY wyſchły zmárniały zeſłabiały wywiędły.

EXTENUATION, ſubſt. f. (*Diminution d'embonpoint.*) Virium imminutio, *ou* debilitatio. WYCIENCZENIE umnieyſzenie opadnienie z ciała oſłabienie, zmarnienie.

EXTENUER, V. act. (*Oſter, diminuer les forces & l'embonpoint.*) Tenuare. Extenuare. Debilitare vires, *ou* corpus. *Virg. Plin.* WYCIENCZAC oſłabiać ná ciele ná ſiłach niſzczyć trawić ſuſzyć.

EXTE'RIEUR, m. EXTE'RIEURE, f. adject. Externus. *Cicer.* POWIERZCHOWNY POWIERZCHOWNA zewnętrzny zwierzchny, ze dwora z wierzchu.

L'EXTERIEUR, ſubſt. m. (*Ce qui paroiſt au dehors, le dehors des choſes.*) Facies. Frons. *Cicer.* * *Il a un exterieur trompeur, Il eſt beau au dehors, & ſale en dedans.* Introrsùs turpis, decorâ pelle ſpecioſus. *Horat.* * *Il a un exterieur compoſé.* Eſt vultu compoſito. * *Il a l'exterieur bonneſte.* Eſt honeſtâ & liberali facie. *Te.* POSTAC powierzchowna rzeczy, ákiedy zewnętrzny pozor, twarz, czoło, oſoba poſtać. *Pozor má zmyślony, poſtać zmyślona zwierzchu ná pozor piękny, we wnątrz brzydki. *Układny ná pozor. * Przyſtoyney poſtaci, przyſtoyny z Oſoby.

A L'EXTETIEUR, (*Au dehors.*) Extrinſecùs, adverb. *Cicer.* POWERZCHOWNIE, pozornie, powierzchu zewnąrz ná oko.

EXTERMINATEUR, ſubſt. m. (*Deſtructeur, qui détruit.*) Exſtinctor. Everſor. *Cicer.* NISZCZYCIEL niſzczący wytępiaiący. Burzyciel puſtoſzyciel.

EXTERMINATION, ſubſt. f. (*Deſtruction entiere.*) Exſtinctio. Everſio. *Cicer.* ZNISZCZENIE ze wſzyſtkim zgubienie zátracenie zburzenie ſpuſtoſzenie.

EXTERMINER, V. act. (*Abolir, détruire entieeement.*) Funditùs tollere. Exſtinguere. Deſtruere. acc. *Cicer.* Exterminare. ZNISZCZYC zburzyć ze wſzyſtkim wytracić.

EXTERNE, adject. m. & f. (*Qui eſt de dehors.*) Externus. *Cicer.* OBCY cudzy, nie náſz, gość.

EXTINCTION, ſubſt. f (*Action par laquelle on eſtein & amortit une choſe.*) Exſtinctio. ZGASZENIE znieſienie czego zgładzenie.

EXTIRPATEUR, ſubſt. m. (*Qui détruit & ruine entierement juſques à la racine.*) comme *l'Extirpateur des vices.* Vitiorum extinctor. * *D'une ſecte.* Sectæ. *Cicer.* WYKORZENIAIĄCY z korzeniem wyrywaiący, wykorzeniaiący wyſtępki. *Sektę iáką złą.

EXTIRPATION, ſubſt. f. (*Déracinement d'une arbre.*) Extirpatio. *Colum.* WYKOPANIE wyrzucenie z korzeniem drzewa, iákiego álbo kárczow wykopywanie.

Extirpation d'un membre du corps. Membri alicujus amputatio, *ou* extirpatio, onis, f. Odcięcie wyrznięcie członka iakiego w ciała.

EXTIRPATION *des vices, de l'héréſie.* Vitiorum, hæreſis exſtinctio, *ou* extirpatio, onis, f. WYKORZENIENIE wyſtępkow, Kácerſtw.

EXTIRPER, V. act. (*Arracher entierement les vices, l'erreur.*) Exſtirpare. Stirpitus exigere. *Cicer.* Eradere cordè penitùs. act. acc. *Phæd.* WYKORZENIAC z korzenia wyrywać dobywać wykopywać.

(Ce Verbe ne ſe dit point dans le ſens naturel; mais ſeulement au figuré: ſi ce n'eſt en Chirurgie où l'on dit. To ſłowo francuſkie *extirper* wykorzeniać niemowi ſię w francuſkim w rozumieniu włáſnym, ále tylko niewłáśnie co do wyſtępkow &c. u Cyrulikow tylko w francuſkim mowią włáśnie.

EXTIRPER *un membre,* (*Le coupper.*) Amputare membrum aliquò. WYCIĄC członek iáki zkąd wyrznąć.

EXTORQUER, V. act. (*Tirer de force quelque choſe.*) Extorquere. acc. *Cicer.* aliquid ab aliquo, *ou* alicui aliquid.) *Cicer.* WYDRZEC co od kogo mocą y gwałtem wymagać wymoc ná kim, wyſtraſzyć wyciſną.

EXTORQUER *la vérité de la bouche des criminels.* A noxiis veritatem extorquere. **Vous avez extorqué cinquante talents Attiques de Ceſar.* A Cæſare quinquaginta talenta Attica extorſiſti. *Cic.* WYMOC wyciſnąć ná złoezyncy áby ſię przyznał do prawdy, przyciſnąć go do przyznania ſię áby prawdę powiedział. * Wykręciłes ná Cezarze pięndzieſiąt tálentow Attyckich.

EXTORSION, ſubſt. f. (*Violence qu'on fait à quelqu'un pour tirer de luy quelque choſe.*) Violenta ademtio. *Faire des extorſions.* Pecuniam ab aliquo extorquere, *ou* exprimere vi. ZDZIERSTWO, gwałt, wydarcie, wydzierſtwo. *Zdzierſtwa czynić *Extorſye* robić.

Qui fait des extorſions. Extortor, oris, m. *Ter.* Zdzierca, wydzierca, ſzarpacz.

EXTRACTION, ſubſt. f. (*Race.*) Genus. Origo. fem. Stirps. *Cic.* Natales, ium. *Plin. Jun.* **Il eſt de noble extraction.* Nobili genere natus. *Cic.* ROD, urodzenie, imię, kondycya. * Jeſt zacnego rodu.

EXTRAIRE, V. act. (*Tirer, exprimer les ſucs & les ſels des métaux & des ſimples.*) Succos herbarum exprimere, *ou* elicere, *ou* educere. act. *Plin.* WYCIĄGAC treść z Kruſzcow y zioł.

EXTRAIRE ſe dit en ce ſens au figuré, pour (*ce qu'on tire de meilleur d'un livre.*) Carpere. Excerpere. Legere. Colligere. *Cic.* WYCIĄGNĄC niewłaśnie, wybrac co náylepſzego z Kśiąg.

EXTRAIT, m. EXTRAITE, f. adject. & part. paſſ. Excerptus, a, um. *Plin.* WYCIĄGNIONY wyięty wybrany.

un EXTRAIT, (*en Pharmacie*) *Expreſſion des ſucs.* Expreſſio. ESSENCYA wyciągniona aptekarſka z zioł.

un EXTRAIT, comme ſubſt. maſc. (*Ce qu'on a extrait.*) Excerptum. WYIĘCIE wybranie z czego krotko uczynić wypis. *Extrakt* grodowy.

un EXTRAIT *mortuaire.* Apodixis defunctoria, *genit.* apodixidis defunctoriæ, f. *Petr.* LIST świadeczny o śmierci czyiey, metryka pogrzebowa, śmiertelna umarłyc metryka.

un EXTRAIT *d'un procès.* Inſtrumentum litis ſumma, æ, fœm. WYPIS wyięcie Pápierow do ſpraw. Extrakty.

EXTRAORDINAIRE, adject. m. & f. (*Qui eſt contre le cours ordinaire.*) Extraordinarius, a, um. *Cic.* NADZWYCZAYNY niepoſpolity oſobliwy dziwny.

(Ce mot ſe met comme un Subſtantif, comme. To ſłowo francuſkie kładzie ſię y bierze iáko imię Jſtotne á nie przydatkowe.

J'iray ſouper chez vous, mais je ne veux point un extraordinaire. Cœnabo apud te, ſed commodum obſona, & ne largior ſit ſolito cibus. *Plaut.* Będę iádł u ciebie ále niechcę nic oſobliwego.

C'eſt un extraordinaire pour luy de ſe lever ſi matin. Præter ſolitum ſurrexit tam manè. Oſobliwa to y nádzwyczayna u niego wſtawać ták ráno (*álbo*) że wſtał ták ráno.

EXTRAORDINAIREMENT, adv. Præter conſuetudinem. Præter ſolitum. Solito magis. *Liv.* NAD ZWYCZAY niezwyczaynie oſobliwie.

Il eſt extraordinairement malade. Graviſſimè ægrotat. *Cic.* Ciężko choruie.

Il eſt extraordinairement chiche. Triparcus eſt. Parciſſimus eſt. *Plaut.* Niewypowiedzianie ſkąpy.

EXTRAVAGAMMENT, adv. (*D'une maniere extravagante.*) Inepte. Inſulsè. Abſurdè. adv. *Cic.* SZALENIE głupie, iák ſzálony po ſzalonemu.

EXTRAVAGANCE, ſubſt. fem. (*Folie, aliénation d'eſprit qui fait dire des réveries.*) Deliramentum, i, neut. Dicta delirantia, *genit.* dictorum delirantium, n, pl. **Il dit des extravagances.* Deliramenta loquitur. *Plaut.* SZALENSTWO co od rzeczy gadanie. *Od rzeczy gada.

EXTRAVAGANCE, (*Diſcours impertinent & comme d'un fou.*) Inſulſitas, atis, fœm. Ineptiæ, arum, f. plur. *Cic.* GADANIE od rzeczy.

EXTRAVAGANT, maſc. EXTRAVAGANTE, f. (*Qui extravague.*) Delirans. Delirus. *Plaut.* SZALONY SZALONA.

EXTRAVAGANT, *Impertinent.*) Ineptus. Inſulſus. Abſurdus. *Cic* Neſapus. *Petr.* GŁUPI, głupiec, cudak, cudaczek.

EXTRAVAGUER, V. neut. (*N'eſtre pas en ſon bon ſens.*) Delirare. Inſanire. Dementem eſſe. *Cic.* **J'avois l'eſprit ſi accablé, que j'extravaguois quelquefois.* His obrutus malis, non mei compos eram. *Petr.* **Rien ne fait tant extravaguer.* Nulla res tam delirantes homines concinnat. *Plaut.* SZALEC, nie być ſpełna przy zmyſłach. *Tákem był ſtrapiony że mi y do ſzalenſtwa podczas przychodziło. *Nic ták do ſzalenſtwa nie przywodzi.

EXTRAVASE', m. EXTRAVASE'E, f. ſe dit (*du ſang ſorti hors de vaiſſeaux.*) Sanguis extra venas effuſus. KREW (*álbo*) żołć ſię rozlewaiąca wkim.

EXTREME, adject. m. & f. f. (*Le dernier.*) Extremus. Ultimus. *Cic.* OSTATNI.

ON DIT d'un homme, qu'*Il eſt extreme dans la louange & dans le blaſme.* Nimius eſt in laude & in vituperio. **Il eſt extreme en tout, on ne voit rien de moderé en luy.* Nihil apparet in eo moderatum. *Cic.* NIE pomiarkowany pomiarkowania żadnego w niczym nie maiący.

EXTREME, (*Grand, exceſſif.*) Summus. Magnus, a, um. Ingens. Vehemens. *Cic.* **Vne douleur extreme.* Dolor ſummus. **Vne chaleur extreme.* Nimii ſolis ardores. Vehemens calor. WIELKI ſrogi niezmierny ſzkaradny. *Zál wielki bárdzo cięſzki. *Gorąco wielkie upał ſtraſzny.

EXTREME-ONCTION, ſubſt. f. (*Sacrement de l'Egliſe, qui eſt la derniere onction que reçoivent les Chretiens à la fin de la vie.*) Extrema-unctio. OLEY S. Oſtatnie na maſzczenie oleiem S. Sákrament w oſtatniey chorobie.

EXTREMEMENT, adv. Valdè. Summoperè. Magnoperè. Vehementer. Valdè. adv. *Cic.* WIELCE ſrodze, ſtraſznie bardzo.

EXTREMITE', ſubſt. f. (*Le bout, le lieu le plus éloigné.*) Ultimum. Extremum, i, n. Extremitas, atis, f. *Cic.* **Il a voyagé aux extrémitez du monde.* Ad ultima regiones penetravit. KONIEC kres ſam. *Jeździł áż ná koniec áż ná kray świata.

Les EXTRE'MITEZ *d'un pays,* (*les frontieres*) Ora, æ, f. Extremitas alicujus regionis, f. *Cic.* Kres GRANICE gdzie ſię kończy kray iáki.

Les extrémitez d'un cercle. Circuli extremitates. *Plin.* Brzeg, Kray, obwod.

ON DIT figurément, *La vertu tient le milieu, les vices ſont aux extrémitez.* Virtus in medio inter duo vitia. Vitia extrema tenent. *NIEWŁASNIE* Cnota ſię ſrzodka trzyma między zbytkiem, y ſkąpośćią.

Il faut fuir toutes les extrémitez. Omnia extrema fugienda. **Il paſſe d'une extrémité à l'autre, ou trop-liberal ou trop-avare.* Vehemens eſt nimis in utramque partem, aut largitate nimiâ aut parſimoniâ. *Ter.* Nietrzeba nigdy przywodzić rzeczy álbo przyprowadzić rzeczy do oſtatniey. *Niepomiarkowany w niwczym álbo nád to ſzczodry, álbo nád to ſkąpy.

EXTRE'MITE', (*Le dernier point de néceſſité.*) Summæ anguſtiæ, arum, f. plur. *Cic.* **La choſe eſtoit en cette extrémité.* In his anguſtiis res erat. *Cæſ.* **Réduire quelqu'un à la derniere extrémité.* Adducere aliquem inſummas anguſtias. *Cic.* *Il s'eſt porté aux dernieres extrémitez.* Ad extrema venit. Ultima expertus eſt. *Liv.* Ad extrema deſcendit. *Poll. ad Cic.* OSTATNIA potrzeba, nieſzczęśćie niebeſpieczenſtwo oſtatnie. * W tym niebeſpieczenſtwie ná tym iuż ſchyłku były rzeczy do tey oſtatniey przyſzło. *Przyprowadźić kogo do oſtatniey. *Odważył ſię ná oſtatnią.

ON DIT auſſi, qu'*Vn homme eſt à l'extrémité,* qu'*Il va mourir.* Jam mors illium occupat. *Ter.* Eſt in ultimis. *Petr* Agit animam. *Cic.* KONA już mu przyſło do oſtatniey.

Eſtre malade à l'extrémité. Periculoſiſſimo morbo urgeri. *Cic.* Chorować śmiertelnie, bardzo niebeſpiecznie.

Après avoir eſté malade à l'extrémité, il en eſt revenu. Ex periculoſiſſimo morbo planè convaluit. *Cic.* Już śmiertelnie choruiąc ozdrowiał wrocił ſię prawie od śmierci.

EXULCE'RATIF, m. EXULCE'RATIVE, f. (*Qui fait des ulceres.*) Exulceratorius. *Plin.* JĄTRZĄCY ROZIĄTRZAIĄCY záiątrzaiący.

EXULCE'RATION, ſubſt. f. (*La formation d'un ulcere.*) Exulceratio. *Plin.* JĄTRZENIE záiątrzenie.

EXCULCE'RER, V. act. *Voyez* ULCE'RER. JĄTRZYC ZAIĄTRZAC.

aw nnnm

uuu

un Qud [illegible]